

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

R. P. D.
CAJETANI FELICIS
VERANI,

DE

AFFECTIBUS HUMANIS
CIENDIS ET COER-
CENDIS.

1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

DE HUMANIS
AFFECTIBUS
CIENDIS,

ET

COËRGENDIS

Ad hominem de eorundem servitute manu-
mittendum,

ET

Ad libertatem Christiani instituti, seu per regiam cœli
viam, manuducendum

OPUS

TRIBUS TOMIS DIGESTUM

Moribus corrigendis, vitijs amovendis, virtu-
tibus promovendis, pietati fovendæ, amoliendæ
impietati accommodatum.

Uberrimâ variæ eruditionis sacro-profanz supellectili,
Florulentis SS. Patrum asertis, doctrinis, & sacrarum scriptu-
rarum interpretamentis loeupletatum.

Sacris præsertim Concionatoribus, Viris ascetis, & evangelicarum
virtutum cultura additis perutile.

TOMUS PRIMUS

De Humanis Affectibus generatim sumptis.

AUTHORE,

R.P.D. CAJETANO FELICE

VERANI

Clerico Regulari, Sacræ Theologiæ Professore.

Nunc primum in lucem prodit.

Cum Gratia, & Privileg. Sac. Cæsar. Majest. Permissûque Superiorum.

MONACHIL,

Sumptibus JOANNIS JACOBI REMY Bibliopolæ.

Formis MATHIÆ RIEDEL.

ANNO M. DCC. X.

Digitized by Google

SERENISSIMO,
^{ET}
EMINENTISSIMO
PRINCIPI,
CHRISTIANO
AUGUSTO;

S. R. E. Presbytero Cardinali, Archi-
Episcopo Strigoniensi, Sanctæ Sedis Apo-
stolicæ Legato Nato.

PRIMATI REGNI HUNGARIÆ,
Ejusdémque summo Cancellario, Comitatus
Strigoniensis Supremo, & perpetuo Comiti, Episcopatus
Jauriensis Administratori.

DUCI SAXONIÆ,
Julia, Clivia, Montium, Angaria, &
Westphalia; Landgravio Thuringia; Marchioni
Misnia; Superioris, Inferiorisque Lusatia Co-
miti, Principi Hennebergensi. Metropolitanæ, & Electro-
ralis Ecclesiæ Colonienfis Præposito, & Thesaurario Co-
miti Marchia, & Ravensbergæ, Domino Ravensteinij, Ballivæ Thuringen-
sis Locumtenenti. Sacræ Cæsareæ, Regiæque Majestatis
Consiliario Actuali Intimo, &c. &c.

DOMINO, DOMINO MEO CLEMENTISSIMO.

Rubescerent meæ Lucubrationes
SERENISSIME, EMINENTISSI-
ME PRINCEPS ad reflexum ni-
torem Vestræ purpuræ, virtute,
& majestate longè, latèque ful-
gurantis; quinimo aquilino de-
stitutæ obtutu prorsus cæcutirent ad fulgentissi-

D E D I C A T I O.

mum Saxonici Stemmatum regale jubar plenissimo nobilitatis, dignitatis, ac decoris splendore coruscum; neque auderent ad tanti nitoris accedere incrementa; nisi Vestri Nominis Serenitas, quibus prætextitur, non solum nebulas, caligines, cimberias omnes dispelleret; verum etiam humilibus sublimitatem; exiguis magnitudinem, & angustis conciliaret amplitudinem. Quinimò mihi etiam nutabundo, diuque incerto animi audaciam Vestra suffecit Clementiâ, quâ accessu facilem se omnibus exhibet; & præsertim effusa illa, nullisque coercita limitibus beneficentia, cujus impulsu perennibus officijs, & beneficijs omnes profecit, qui Vestrum deposcunt patrocinium; ut & illa oris, vultusque suavis Majestas, quâ vi quadam magnetica etiam reluctantes blandè allicit, & ad sua trahit obsequia.

Quamvis exile sit, quod exhibeo, si doni pretium expendatur; præstantia tamen argumenti rectè tendentis in Deum fore speraverim, ut minimè sit displicitura. Est de Humanis Affectibus sciendis, & coercendis juxta regulas Honestatis, rectæque dictamina Rationis, ut homo à pravorum affectuum servitute manumittatur, & per exercitia proborum ad libertatem Christiani instituti, ceu per regiam cœlestis patriæ viam manuducatur, ac omnigenæ virtutis evangelicæ floreat culturâ. Tametsi à sapientissimo mundi opifice ex humo fuerit homo conditus; spiritum tamen ei impertivit simplicem, qui neque dirimi, neque distrahi possit; eidemque varios indidit affectus, qui si ad amussim componantur Honestatis, rectæque Rationis, cujus sint consoni dictaminibus, prodromi habentur virtutum, plurimumque nobiliori hominis parti adijciunt ornamentis, ac roboris; quò sibi homo imperat; motusque omnes, quibus potentia

DEDICATIO.

tiæ singulæ, quâ internæ animi, quâ externæ sensuum, ac totius corporis suas exerunt vires, sanctiori regit imperio, dirigitque ad excultæ virtutis regulam, præsertim affectus animi tam irascentis, quàm concupiscentis, cujus sunt pathemata, quæ ex boni, malique opinione in res varias feruntur, prout iisdem obviant; quæ tamen cum plerunque sensus demulceant exteriores, deflectantque à norma Rectitudinis; Deus hominis Plasmator imperium eidem sublime dedit in pravos, probosque affectus singulos; illos ut coërce- ret ad vitii fugam; hos ciceret ad virtutum exerci- tia, meritorumque incrementa.

• Idque causæ Senecæ fuit asserendi, nullum nobilius, excelsiusque dari imperium, quàm in suos affectus, sibi que imperare. Quod cum **SERENISSIMAM VESTRAM EMINENTIAM** non lateret; in id vel maximè incubuit studij, quò affectus omnes suos ad regulas componeret com- mendatæ honestatis, & in Deum fontalem origi- nem totius bonitatis dirigeret: quod perinde est, ac omniū virtutū ornari myriade, ac insignis pietatis florere culturâ. Neque in se tantum suosque affe- ctus hocce imperium exercet, verum etiam in alios, ne angustis fartassis videretur claudi limi- tibus; scimus enim odio dissidentes pluries amo- re reconciliasse; irâ furentes, lenitate tranquil- lasse; furore commotos blanditiis sedasse; indi- gnatione æstuentes affabilitatis lenocinio sopi- visse; malevolentia exulceratos benignitate de- mulisse. Cum igitur in nobiliorem hominis por- tionem nobilissimum exerceat imperium, huma- nosque affectus ad normam componat virtutum, debebantur **SERENISSIMÆ VESTRÆ EMI- NENTLÆ** hæ meæ lucubrationes de humanis affectibus ciendis, & coërcendis ad regulam ho- nestatis, & ad Deum dirigendis; ut sub tanti no- minis auspicio prodeuntes non exiguos in legen-

DEDICATIO.

tium animis fructus parerent; præsertim si quod assequi legendo non valent, ex integerrimis tantum Mœcenatis moribus condiscere studeant; cum inde pleraque suppeditentur exempla, quæ imitentur.

Neque ob recensitas dumtaxat causas; verum etiam ex debito gratitudinis præsenferam me stimulari ad opus hocce qualecunque submissis summa veneratione tanto exhibere patrono, ob innumera propemodum beneficia, quibus nostram dignatur Congregationem prosequi, quam proprio benevolentia propriis in ædibus (raro exemplo) fovet, & nostratibus cumulatiùs favet; quos veluti salutaria sydera vult alijs prælucere, ac virtutum semitas verbo, & exemplo præmonstrare. Idque causæ cur nostros Clericos Regulares annuente Augustissima Cæsarea Majestate Leopoldi I. Imperatoris Viennam Austriæ proprio ære suppeditatis commodis acciverit; ut quos noverat proximorum saluti promovendæ sollicitos, Evangelicarum virtutum fierent cultores eximij. Ad id proprias ijsdem laxas ædes munificâ donavit largitate; cessitque proprijs commodis, quæ divino voluit dicata esse cultui; sitque in animo extruendi S. Patriarchæ nostro Cajetano per amplum templum, cujus quot erunt lapides, tot & Liberalitatis vestræ monumenta; ut nunc extant temporario in templo ornamenta cœlato ex argento; vel intexta auro; vel opere Phrygio, crispòque fulgentia; & tota supellex sacra, & domestica ex munificentia vestra dimanata, & ad Nostrates profecta.

Horum me beneficiorum conscientia etiam procul morantem ad grati animi significationem aliquam **SERENISSIMÆ VESTRÆ EMINENTIÆ** exhibendam perduxit. Et licet penes Cœlites collata nostratibus beneficia nunquam moritura deposuerit; non tamen suscepti in ijsdem fau-

DEDICATIO.

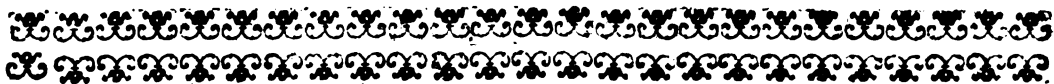
favoris, me debito absolutum esse censui; nisi aliquid de meo penu depromptum ad votum Nostratum rependerem. Placeat igitur hoc de tenuitate mea fidei meae pignus sereno vultu, hilari fronte, manuque benevola excipere, cique favere. Praeclarum me operae pretium tulisse arbitror; si illa, qua solet, gratia, & benevolentiam tractatus asceticos, hos etiam meos manibus terere, oculisque lustrare dignabitur; suisque per Archidiecepsim Strigoniensem Praelatis, Clero, ac Religiosis ad pietatem fovendam, impietatem amoliendam, probos affectus ad studia virtutum excitandos, pravosque coercendos ad vitiorum fugam commendabit. Favente enim Numinis ope fore speraverim; ut non spiritualium tantummodo bonorum, verum & temporalium incremento Archidiecepsis tota iniquitate bellorum haud modicè afflictà sub vestro pacifico regimine sensim respirans, magis, magisque proficiat. Deum enixim rogo, ut meis annuat votis; & vestram Serenissimam Eminentiam perenniter sospitem velit in Christiani orbis praesidium, decusque singulare. Scribebam Monachij pridie Nonas Octobris Epochae Christianae Anno 1709.

Vestrae Serenissimae Eminentiae

Humilissimus, Obsequiosissimus, Servus

D. CAJETANUS FELIX VERANI
Clericus Regularis,

APPRO.

APPROBATIO ORDINARI.

HOc opus de Humanis Affectibus ciendis, & coërcendis ad hominem ab eorundem servitute manumittendum, & ad libertatem Christiani instituti, seu per regiam ad cælestem patriam viam manuducendum, ab Admodum Reverendo Patre CAJETANO FELICE VERANI Clerico Regulari SS. Theologiæ, & Juris Canonici Doctore, piè conceptum, eruditè scriptum, & perdoctè expensum, juxta assertionem Theologorum, à quibus fuit approbatum typo publico evulgari posse censeo, fore sperans, ut non modicum sit emolumentum ijs allaturum tum sæcularibus, tum Ecclesiasticis, qui Christianarum sunt studio virtutum addicti. Actum Frisingæ die 10. Decembris 1707.

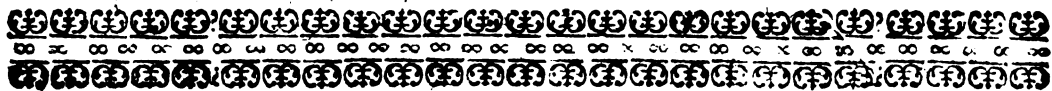
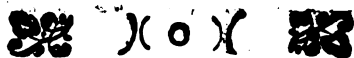
FRANCISCUS ANTONIUS BEGNUDELLIUS
BASSUS. SS. Theologiæ Doctor, Cathedralis
Ecclesiæ Frisingensis Canonicus Capitularis,
Scholasticus, Vicarius in spiritualibus Genera-
lis, & Officialis, Librorum Censor.

Facultas Reverendissimi Patris Præpositi Generalis Ordinis Clericorum Regularium.

HOc opus, cui Titulus est præfixus *De Humanis Affectibus ciendis, coërcendis ad hominem de eorundem servitute manumittendum; & ad libertatem Christiani instituti, ceu per regiam cælestis Patriæ viam manuducendum &c.* in tres Tomos distributum, à R. P. D. Cajetano Felice Verani nostri Ord. Sacræ Theol. & Jur. Can. Professore compositum, & à duobus nostris Theologis, quibus id commisimus recognitum, & approbatum, ut typis mandetur; quoad nos spectat facultatem concedimus, in quorum fidem præsentis litteras manu propria subscriptas, & solito Sigillo nostro munitas damus Romæ apud S. Silvestrum Montis-Quirinalis Nono Kalendas Septembris 1706.

D. THOMAS CARAFA Præpositus Generalis
Clericorum Regularium.
D. PETRUS Ab Ecclesiâ Secretarius.

Con-

Confirmatio ejusdem Facultatis.

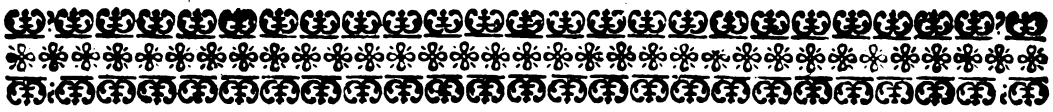
CUm opus inscriptum *De humanis Affectibus sciendis &c.* ab ejus Authore *P. D. Cajetano Felice Verani* nostræ Congregationis Sacræ Theologiæ Professore fuerit continuatum, ac in tres tomos distributum, & à duobus nostris Patribus approbatum, ut etiam ejus editio in secundo, & tertio tomo continetur; quoad nos spectat, facultatem concedimus. In quorum fidem has litteras manu propria subscriptas solito nostro sigillo firmavimus. Datum Romæ apud S. Silvestrum Montis. Quirinalis die 17. Septembris Anno 1707.

D. LUDOVICUS FINALIS Præpositus
Generalis Clericorum Regularium.
D. JOSEPH MARIA ALIPRANDI Secretarius.

Approbationes Theologorum.

HAs dissertationes *De humanis Affectibus sciendis, & coercendis &c.* à *R. P. D. Cajetano Felice Verani* nostræ Congregationis Sacræ Theologiæ Lectore elucubratas ex mandato Reverendissimi Patris nostri Generalis *D. Thomæ Carafa* diligenter pervolvi; cumque se nihil mihi obvium dederit Fidei orthodoxæ, aut bonis moribus dissonum; quin imò ad virtutum culturam, pietatem promovendam, vitia amovenda per coërcitionem pravorum Affectuum, & excitationem proborum frequens incitamentum multiplici temperatum eruditionum illicio, eas publica luce dignas censeo, fore sperans, ut plurimum emolumentum sint virtutum cultoribus allaturæ. Monachij in Bavaria ex nostris Aedibus *SS. Cajetani, & Adelaidis* die 26. Julij 1706.

D. CAROLUS ANDREAS SCHLECHTEN
C. R. S. Theologiæ Professor.

HOc opus, cui Titulus prætextitur *De Affectibus sciendis, & coër-*
cendis &c. à R. P. D. *Cajetano Felice Verani* nostræ Congrega-
tionis Sacræ Theologiæ Lectore jussu Reverendissimi Patris no-
stri Generalis D. Thomæ Carafa sedula perpensi discussione; nec
quidquam reperi quod Fidei orthodoxæ, aut bonis moribus dif-
ferentiat; quinimo moribus corrigendis, virtutibus promovendis,
vitiis amovendis, pietati fovendæ, impietati amoliendæ omnia ac-
commodata: edisserunt enim Dissertationes quàm umbratiles sint
dignitatum splendores; quàm vanæ honorum cogitationes, qui-
bus homines mentem implent; quàm vacua vota acervandarum
divitiarum, quibus impensius inhiant. Quapropter cum totum
opus in eum collineet scopum, ut à vitiis legentes avertat, & ad
virtutum Evangelicarum studia alliciat, ut prodeat in lucem,
meum propensius hîc adnecto votum. Datum Monachij in
Bavaria ex nostris Aedibus SS. Cajetani, & Adelaidis die 26. Ju-
lij 1706.

D. ANTONIUS REINDORFF. Clericus Re-
gularis Sacræ Theologiæ Professor.

AUCTOR

AUCTOR LECTORI.

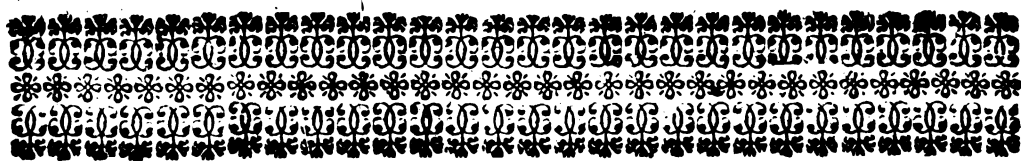
Quod Poëtarum commenta de suo finxerunt Æolo luctantes ventos; ac sonoras moderante tempestates; aëremque, vel nive rigentem, vel in imbres effusum, vel flatibus dissipatum, vel tonitru obstrepentem, minasque spargentem; aut fulgetris coruscum, vel fulminibus armatum, pacatæ mox, ridentique restituentem serenitati; ac pelagi acriori ventorum vi concitati decumanos fluctus coercente; veriùs dixerim sacro oratori congruere, cujus princeps munus est, in id incumbere studij, ut compositâ ad genium, ingeniumque Auditorum fronte, vultuque toto se penitissimè in eorumdem insinuet animos instar elementitii illius spiritus, qui per membra transmissus terraquei corporis totam agit molem, & magno se corpore miscens, superiori virtute singula movet, promovetque ad uberiora tum vegetantium, tum sentientium commoda. Orat enim è sublimi suggesto, ut delectet; delectat, ut juvet; juvat ut excitet; excitat ut ad exercitia pertrahat virtutum, & à vitiorum retrahat indulgentia: quos enim alloquitur pugnaci, instantique fandi genere in eam, quam maluerit partem flectit, trahitque non aureis Gallicani Herculis catenulis, sed vi quadam tuavi, fortique simul; seu sola fandi energia, quâ nunc ad iracundiam, & indignationem eos accendit; nunc mansuetudine, ac lenitate mitigat; nunc amore rapit, vel odio inflammat, fiducia trahit, timore retrahit, pudore suffundit, miseratione flectit, stimulat æmulatione, retardat despicientia, erigit spe, deicitque desperatione; ac tandem laxatis, retractisque orationis habenis, ita animis moderatur, ut pro arbitrio cicat, coercetque humanos omnes affectus, ipsumque hominem, licet pervicacia Saxeum, in timis delinuum sensibus blandè inflectat. Quòd si Divini vatis oraculum edixit, cœlesse Numen super pennas ventorum ambulare; Orator veluti aurigantis Dei quædam in terris portio, affectibus, quasi ventis rapitur. hominis parti dominaturus nobiliori, cujus mentem flectit, duritiem emollit, voluntatem trahit, quò vult, & unde vult deducit; amorem accendit, odium extinguit, desiderium excitat, fugam sollicitat, lacrymas elicit, mœrores excutit, gaudia revocat, spem fovet, desperationem cohibet, umbras dissipat timoris, aususque coercet temerarios; & tandem habenas injicit truculentissimo iræ affectui, quo homo percitus insanire, furere, in ultionis libidinem ferri, & in alterius doloris crucem efferari, pectoris alienatione debacchari videtur. Quinimò si occasio postulet, sedatos in animo affectus concitat, totamque mentem perturbat: nec ita Auster, vel Eurus, aut Notus, aliisque vehemens ventus, vel turbo furiatis flatibus è montibus erumpens mare commovet, tumidos fluctus attollit, quibus in littora & scopulos immixtis insolentem excitat procellam; ut orator lingua, verbisque prolatis tranquilla audientium pectora commovet, commotisque affectuum fluctibus omnia in animo suo deque evertit. Verùm ad hoc obeundum munus non indigesta rerum exhibenda est farrago, in quam confecerunt plures ardentius, quàm cautiùs se effundere, ac tota prurigine diffundere; sed solers, nervosa, & efficax dicendi ratio, accurati dolabrâ judicij dedolata; seu humanis quidem adjuncta præsidij, sed simul meliori quodam cœli ubere irrigata, qualis fuit illa SS. Patrum, qui divinitus dati fuerunt Ecclesiæ, ut populos non solum voce, & gravissimis concionibus erudirent; sed & moribus efficacius, & exemplo fortiùs concreditum sibi gregem per semitas dirigerent salutis; id præstitit D. Basilius, de quo ait D. Gregorius Nazianzenus *Orat. 20. Cum orationes eas, quas de moribus, & bene vivendi*

Verani de Affectibus Tom. 1.

AUCTOR LECTORI.

*ratione scripsit, in manus accipio, animo, & corpore purgor; templum Dei capax effi-
cax efficior, atque instrumentum à spiritu pulsatum divinam gloriam, & poten-
tiam canens: per eas corrigor, & concinnor, atque divina quadam immutatione
alius, ex alio, efficior. Hoc idem pote. quisque asserere de universis pariter,
ac singulis Ecclesie Catholice Patribus Augustino, Ambrosio, Gregorio,
Hieronymo, Cypriano, & aliis si eorum scripta frequenter evoluantur. Id-
que causæ, cur in hoc opere eorundem selectas assertiones, florulenta asserta,
proficuas doctrinas; præsertim in enucleandis sacris scripturis, moribus
componendis, virtutibus excolendis, vitiis declinandis pravis affectibus co-
ercendis, & probis ciendis, congesserim; simúque uberrimam variarum
eruditionum, ac historiarum e sacris paginis depromptarum supellesti-
lem exhibuerim, quò sacris Oratoribus præstò statim esset materia dicen-
dorum ad mentes hominum flectendas ad studia pietatis; ac deterrendas,
avertendasque à vitiorum oblectamentis. Neque me oleum, operamque
perditurum censui, si uberem hanc materiam ciendis, & coercendis affecti-
bus accommodatam, quamvis nec dolabris, nec dolabellis exasciatam con-
cionatoribus, virisque asectis virtutum culturæ addictis extraderem. Licet
quod ex meo prodiit penù rude sit, suam tamen haurit nobilitatem ex ac-
cerfuitis SS. Patrum doctrinis, possimque propterea asserere cum Petro Abba-
te Cellense, *Lib. 1. mystica expositionis Tabernaculi Moysaici. Hoc ideo sum-
matim de dictis sanctorum recolligo, ut si opusculum nostrum per se displiceat; vel
propter sanctorum sacras reliquias, non usquequaque abjiciatur: etsi enim ligne-
am pyxidem propter se non suspicio; tamen quia continet sanctorum corpora, &
ossa, debita veneratione illam excipiens summis digitis, lotisque manibus tenens,
lignum aliter, quàm lignum honoro. Salve**

E L E N C H V S

Differtationum, & Paragraphorum, qui in hoc primo Tomo continentur.

DISSERTATIO I. De industria adhibenda in ciendis, & coercendis humanis affectibus. pag. 4

- §. I. De facultate Pathetica, seu radice, ex qua humani affectus pululant. 4
- §. II. De Definitione, Partitione, & sede humanorum affectuum. 7.
- §. III. Quaedam ciendis affectibus praequisita donantur enucleatu. 8.
- §. IV. De Affectibus, Ethicis, & Patheticis, eorundemque ciendorum, ac remittendorum ratione, in quovis orationis genere. 11
- §. V. De excessu, & defectu in ciendis affectibus declinando, & varietate promovenda. 14
- §. VI. Exhibentur quaedam servanda ab Oratore in ciendis affectibus. 17
- §. VII. De causis intrinsecis humanorum affectuum. 19
- §. VIII. De causis extrinsecis humanorum affectuum. 22
- §. IX. De Affectibus per excessum, & defectum à recto deflectentibus. 27
- §. X. De excerptorum utilitate ad affectus ciendos, & coercendos. 29
- §. XI. Quomodo excerptorum classes distribuendae, ut oratoribus sint commoda? 32
- §. XII. Quomodo Adversantia excerptenda, & instituenda. 35

Personata est mundi laetitia, cui si larvam detrahas, non nisi lachrymas elicit. 38

DISSERTATIO II. Punguntur mundi illecebrae; quia noxiae, ut humanus affectus ab ipsidem expungatur. 41

- §. I. Sirenius mundi cantus homines demulcet, quos lethali somno sopitos interimit. 42
- §. II. A gula illecebris avertendus humanus affectus; quae enim fercula ventrem implent, mentem evacuam veram refectio. 45
- §. III. Ludi Theatrales suis illudunt spectatoribus, qui cum in ludicra spectacula affectum fovent, larvis, & mendacijs favent. 47
- §. IV. Spectantes ludicra spectacula, teatro adsunt, perinde ac in luco ferae, in quas degenerant. 50
- §. V. Quae in theatris spectantur spectacula Verani de Affectibus Tom. I.

la bella indicent virtuti, & innocentiae exitium exhibent spectandum. 52

DISSERTATIO III. Affectus immodici in divitias aggerandas, nisi coercantur, plurimum adferunt dispendij, niique compendij. Carpitur avaritia. 56

- §. I. Viperinus est foetus immodicus in divitias affectus, matrem caecat, à qua vitam haurit. 56
- §. II. Studio virtutum nil nocentius immodico in divitias affectu, qui nisi compescatur, religionem idololatriam corrumpit, & ipsi Divinitati insidias necit. 60
- §. III. Ades est homo divitiarum appetens, ut à delusorio in eadem affectu sinat se decipi, putetque divites beatos, cum miseri sint, & curis angantur, nisi pauperibus distribuatur. 65
- §. IV. Saeculi divitiae suis non sunt honori possessoribus, sed oneri; propterea humanus in eadem affectus excutiendus, ne praestigijs eludat. 76
- §. V. Avara opulencia scelerum est supplex; & immodicus in divitias affectus aurum plura aestimat, quam animam; ac vertit in materiam criminis, occasionem virtutis. 83

DISSERTATIO IV. Pungitur Ambitio, ut ejus tumor detumescat, ac insolens in honores, ac dignitates affectus, non ampullerur, sed expungatur. 95

- §. I. Vanæ gloriae ambitio suos depravat appetitores, quorum pectora, nisi excutiatur, pertinaciter urit. 95
- §. II. Honores, & dignitates umbratiles sunt, fallunt, quos alliciunt; picturam exhibent evanidam, ac illusoriam. 97
- §. III. Ambitio, quos ad sublimia evehit, in imum detrudit, & Sisypho saxo rotat, ac torquet. 99
- §. IV. Ambitiosum excellendi desiderium Protoplastos è terrena felicitate egit extorres; totumque humanum genus ad mortem subeundam coegit. 101
- §. V. Immodicus in dignitates affectus, insidias etiam proprio sanguini necit, & tortor est sui ipsius in Adonia. 103
- §. VI. Ambitio laborat hydrope, sitimque, quae torquetur, potis non est extinguere. 105

§. VII. Ambitionis ægritudini curandæ nullum humilitate alexipharmacum aptius. 107

DISSERTATIO V. Affectus ab honoribus, & dignitatibus evellendus, ne si altius radices egerit, noxios, lethalesque nobis fructus pariat. 110

§. I. Imaginem Dei sibi impressam delet homo, cum immodico affectu honores cupit. 110

§. II. Honores mores mutant frequentius in deterius; & dignitates frequentius probitatem corrumpunt. 112

§. III. Scenatiles sunt mundi dignitates, ac personatæ, quibus si larvam detrahas, nonnisi curas, & gravamina exhibent. 114

§. IV. Is verum enanciscitur honorem, qui ab omni honore discit affectum abdicare. Premitur servitute alijs imperans. 117

§. V. Nulla in culmine honoris floret vera felicitas, & quæ videtur dignitatibus inesse, bracteata est, ad quam plerumque immerentes evehuntur. Sibi non favet, qui affectum in dignitates fovet. 121

DISSERTATIO VI. Affectus omnis avellendus est à fucatis mundi delicijs, ne istæ nos evellant à summo Bono, ac vera in ipso voluptate. 125

§. I. Voluptas adridens irridenda est, ne nostras suo risu lachrymas eliciat. A sæculi illecebris ad scelus facilis est gradus. 125

§. II. Affectus in gulæ delicias perampla est vorago, interitui eorum inhians, qui carnis indulgent voluptatibus. 129

§. III. Procax in lascivientes mulieres affectus, nisi statim excutiat, sapientiam expectorat, & flammam concipit, quibus virtus cinerefcit, & homines pereunt. 131

§. IV. Unà cum affectu, etiam oculi avertendi sunt à procacibus mulierculis: quoties enim muliebri aspectu mulcetetur oculus, ad turpe facinus mens invitatur. 137

§. V. Ætius libidinis non solum marinos æmulantur, in Scyllæ scopulos, & Charybdis vortices minùs cautos trahentes; sed & gehennales æternùm torquentes. Proinde omnis ab iisdem avocandus est affectus. 140

§. VI. Venerea voluptas, si non fumo, certè suâ flamma excæcat, quos incendit, & venenum in melleo latice iisdem propinat. 142

§. VII. Carnis illecebræ, mundique voluptates blandæ sunt tyrenulæ, quæ dum cantu alliciunt, planctum eliciunt, nisi affectus ab iisdem avertatur. 147

DISSERTATIO VII. Immodicus Affectus in vestium luxum nisi coërceatur; dum corporis studet ornatui, mentem devestiat, animamque deturpat. 151

§. I. Carpitur varius vestium abusus, ne ab earum decore, ac modesto usu affectus abscedat. 151

§. II. Mulierum translucidæ vestes confutæ sunt fraudibus, intextæ dolis; ideoque sunt oculi ab iisdem avertendi, ne ipsæ nos evertant. 153

§. III. Varius, & inconstans corporis cultus exhibetur, ne noster in eo constans detineatur affectus. 156

§. IV. Muliebris luxus in corporis ornatu, animi est venustati noxius: nisi immodicus in eundem compescatur affectus. 158

§. V. Extimus corporis ornatus nihil animo addit venustatis, quia nec virtutes fovet, nec earum culturæ favet. 159

§. VI. Adeò corruptus est humanus affectus, ut gloriæ fovendæ brutorum adaptet spolia, & excrementa. 162

DISSERTATIO VIII. Ædificia casura gloriæ inædificandæ inepta ostenduntur, ut ab eorundem immodico affectu animus clari, ac superstitis nominis appetens avertatur. 166

§. I. Non stat ea hominis, & nominis gloria, quæ ædificiorum innititur molitionibus; fluxa sunt, quæ in mundo stare videntur, ne in iisdem noster stet affectus. 166

§. II. Humanus affectus tunc probè ædificijs innititur, si in eorum structura non hominis, nec proprii nominis, sed divini Numinis gloria splendeat. 168

§. III. Commendatur Cyri Regis pius in Deum, ejusque cultum affectus, ac magnificentia in templo Numini ædificando. 170

§. IV. Improbi hominum labores in ædificiorum molitionibus punguntur, quò immodicus in easdem affectus expungatur. 172

§. V. Quos affectus in ædificia erigenda ad summum evehit granditatis; ad imum deprimit vanitatis; destruitque ædificantes. 176

§. VI. Templà referunt Ægyptiorum, & à sana mente cadunt, qui toto affectu ædificijs erigendis, poliendis, ac ornandis incumbentes se ipsos vitijs deturpant. 174

DISSERTATIO IX. Superbus præmiendi affectus per vanæ gloriæ præstigijs, quos inflat, dementat, evacuat, ac transfiguratur. 181

§. I. Vanæ gloriæ affectus suos appetitores corrumpit, depravat, & vitiat. 181

§. II. Tumidus excellendi affectus superbientes Protoparentes exclusit extorres è paradiso felicitatis, & detrusit miseros in ærumnarum abyssum. 184

§. III. Quem superbiz fastus Nabuchodonosorem corrupto in divinitatem affectu inter Numina, Deosque extulerat, ultrix Nemesis, infra homines detrusit. 186

§. IV. Tumidus regnandi affectus Abolionis

Dissertationum, & Paragraphorum.

lonis superbiam dum inflat, ipsum misere enecat. 189

- §. V. Deus dies ipsos veluti milites conscribit expugnaturus, quos affectus superbiens supra alios evehit. 194.
- §. VI. Ludic fortuna cum superbis, quos vento inflatos veluti folles luforios evehit, & deprimat. 198
- §. VII. Superbiae fastus, tumidusque affectus florem æmulator arefcentem, qui dum discolorum prodit venustatem, ab eadem mox languescens cadit. 201
- §. VIII. Tumidus superbiae affectus etiam titulos evehit, ut iisdem insignitos misere deprimat. 205.
- DISSERTATIO X. Nemo veræ tranquillitatis malaciã fruitur, nisi fluctuantis animi pravis sedatis affectibus. 210**
- §. I. Mentitur frontis serenitas, si pravi affectus intus dominantur in mente. 210
- §. II. Pravi affectus, nisi suis suffocentur in cunabulis in nostram adolefcunt perniciem. 213
- §. III. Pravis, qui se finis ab initio affectibus abripi, facile præceptis in scelera ruit: idque experimento nos edocent Absolonis desiderium regnandi; & Caini invidia, ac odium in fratrem Abelem. 214
- §. IV. Qui suis sub iustis lacteus eblanditur pravi affectus: cum incipit adolefcere aconita præparat, & venena propinat. 216
- §. V. Humani affectus tunc gratam exhibent harmoniam, si fides citharæ æmulantes, ita gradatim attemperentur, donec rectæ rationi plene consonent. 219
- §. VI. Pravi omnes affectus, nisi statim coercerentur hominem, ab interna deiciunt animi tranquillitate. 222
- §. VII. Pravi affectus est intus nocentior, quam exterius quivis armatus hostis: plusque David Saulis timuit invidiam, quam Goliathi vires, & leonis rugitus. 224
- §. VIII. Ne pravi intus affectus mentis arcei evertant in id studij incumbendum est, ne per externorum sensuum jaquas ullus iisdem pateat accessus. 225
- §. IX. Pax cordis non paratur, nisi pravis omnibus affectibus bellum indicatur. 227
- §. X. Pravis, qui suis inservit affectibus, dolorem sibi maturat. 231
- §. XI. Pravi omnes affectus tunc vel maxime coercendi, cum videntur eblandiri in cunis. 233
- §. XII. Degeneres omnes affectus obsunt, quamdiu foventur; profunt, si protebantur, & conculcentur. 236
- DISSERTATIO XI. Nullum ægritudi-
ni pravorum affectuum curandæ præstantius alexipharmacum seria mortis recordatione. 239**
- §. I. Nostram refricante memoriam li-

bithinã suo gelu omnem extinguit pravi affectus insolescentem æstum. 239

- §. II. Mortis scholam, necesse est, frequentemus, ut recte vivere discamus, & pravi quosque affectus compefcamus. 242
- §. III. Mortis acceleratus accessus frenum iniicit pravis omnibus affectibus in mundi illecebras. 244.
- §. IV. Improbis omnibus affectibus prosternendis, ac radicitus amputandis nullus gladius aptior falce libithinæ. 247
- §. V. Mortis recordatione Judithæ Holofernem prosternit, Bethuliam liberat, mortem declinat, & studia promovet virtutum. 249
- §. VI. Ineluctabilis est Factorum necessitas; eadem lege, quã nati sumus, mori cogimur, ut pravi omnes in nobis affectus emoriantur. 252

DISSERTATIO XII. Parcæ nemini parcunt, non prece flecluntur, non lachrymis emolliuntur, ut & nos discamus nulli pravo parcere affectui. 254

- §. I. Volatilis, & fluxa hominis vita nos edocet, non esse immorandum, nec adherendum mundi delicijs, à quibus avocandi sunt nostri affectus. 254
- §. II. Sepulchralis cinis flammis concupiscentiæ sopiendis est accommodatus, si frequenter eodem memoria refricetur. 257
- §. III. Mors suo è cinerario veluti magistra sedens in cathedra regulas edocet, motus quosque pravorum affectuum coercendi. 259
- §. IV. Ludicra sunt, quæ mundus terrenis inhiant exhibet; umbratilis est splendor, falliturque, qui eidem adhærescit humanus affectus. 263
- §. V. Improbi affectus in lapidem sepulchralem veluti marinum illius in scopulum naufragi merguntur: sed inde probi emergunt. 266
- §. VI. Qui è sepulchrali cinere vitales hauriuntur spiritus, pravis omnibus affectibus mortem adferunt. 269
- §. VII. In Libithinæ schola edocemur, quàm fluxa, evanida, & exigua sint, quæ in mundo censentur magna; ut nostros ab iisdem affectus avertamus. 272

DISSERTATIO XIII. Linguae lubricitas, ac propensio appetitus in-evulgandis secretis, effutiendisque convicijs, ni coerceretur, cuncta fynestat. 278

- §. I. Lingua nullo coercita freno, quasi nausæ quãdam laborans, quæ peccatori sunt secreta concredita, foras evomit in alienas aures. 278
- §. II. Principum Consiliarij sint secreti tenacissimi, linguae coercerent lubricitatem, ut suum ritè munus obeant. 281
- §. III. Qui prurientem linguam compefcere nequit; potis non est Republicam

- moderari, nec magni momenti negotia ad optatos fines perducere. 285
- §. IV. Ad eum inoleverant non coercitæ linguæ vitia, ut iisdem corrigendis divinus Spiritus, multiplices dispersit in linguas flammeas in terram descenderit, edoctrurus homines meliorem loquendi modum. 288
- §. V. Lingua licet edentula alios assueta mordere, nisi coercetur in obvios quosque lævit. 291
- §. VI. Gravius lædit lingua sua lubricitate, quam manus armata irascentis animi feritate. 294
- DISSERTATIO XIV. Prævus in convicia, & contumelias affectus linguam acuit; quæ nemini parcens in omnes lævit. 297**
- §. I. Lingua maledica licet vulnera non infligat corpori, mores tamen carpit, & nobiliorem hominis partem lædit. 297
- §. II. Lingua detractrix homines deiecit à propria conditione, & degeneres turmis adseiscit brutorum. 299
- §. III. Nulla tentatio gravius urget, nec acrius pulsatur, quam quæ à lingua oritur calumniatrice. 301
- §. IV. Infrenis linguæ lubricitas plures perdidit, quos taciturnitas indemnes servasset. 304
- §. V. Linguæ procax lubricitas volatilem prodit animi levitatem. 308
- §. VI. Garrula lingua secreti servandi impatientis; quod ei conceditur secretius, prodit avidius. 311
- DISSERTATIO XV. Precarius ad Deum clamor pravis amovendis affectibus, probisque promovendis peridoneus. 315**
- §. I. Quæ ad Deum funduntur preces commotas intus pravorum affectuum procellas sedant; æstus concupiscentiæ coercerent, & cordis malaciam advehunt. 315
- §. II. Ea est Dei in homines beneficentia, ut non solum vocalem orantis clamorem audiat, verum etiam nostras miseras exaudiat, quibus opitulatur. 317
- §. III. Oratio tunc Deum in vota flectit orantis, si ex probis procedat affectu. 420
- §. IV. Precarius clamor Dominum è somno excitat, qui opem periclitantibus adfert, procellas coercet, & marinis fluctibus veluti injecto freno, ortam compescit tempestatem. 323
- §. V. Quos Deus ad se clamare finit, eosdem amare non desinit, & beneficia cumulat. 326
- §. VI. Oratio pravis quosque abigit affectus, si mens à vanis defœcata simulacris soli Deo adhærebat. 329
- §. VII. Improbi affectus, nisi orationis assiduitate compescantur, mentem turbant, & importunas secum trahunt evagationes, quibus oratio languescit. 332
- DISSERTATIO XVI. Sterilescit oratio, subque destituitur fructu, nec prævos excutit affectus, si importunas non abigat evagationes, & charitate ignescat. 336**
- §. I. Vacua est oratio, quam devotio non implet. 336
- §. II. Tepiditas noxia est orationi, cui compedes iniicit, ne ad Deum ascendat, & exaudiatur. 337
- §. III. Quæ spe, & fiduciâ nititur humilis oratio stat inconcussa, & impetrat petita. 342
- §. IV. Oratio ab importunis evagationibus libera; & æstu charitatis perfervida alexipharmacum est curandis animi morbis, improbisque corrigendis affectibus peridoneum. 347
- §. V. Benefico orationis imbre, rigata hominis arbor, flores emittit virtutum, ac fructus exhibet proborum affectuum. 348
- §. VI. Oratio pravis abigit affectus, si importunas excutiat evagationes, & perseveranter Deo insistat. 352
- DISSERTATIO XVII. Oratio tunc robustior pugnat contra pravis quosque affectus, cum jejuniis reficitur vegetior, & reliquis virtutibus armatur fortior. 355**
- §. I. Languida, & inermis est oratio, quam jejuniis non reficit, & virtus non armat. 355
- §. II. Oratio ritè peracta instar Davidicæ citharæ perniciem dæmoni, & medelam homini adfert, abigitque pravis omnes affectus. 357
- §. III. Unanimis multorum oratio validior est, viriumque incremento adversa quæque superat; ac de fugatis, vel prostratis hostibus triumphat. 358
- §. IV. Oratio ritè instituta hostium technas eludit, de pravis triumphat affectibus, & gratam veluti vim Deo ipsi infert. 360
- §. V. Oratio in favorem precantium in campum descendit pugnatrice; sed adversariorum, ac pravorum affectuum ascendit expugnatrice. 363
- §. VI. Oratio prodigiorum fecunda mater heroicæ operationis energiâ dæmonum technas eludit, & hominum opulatur indigentibus. 367
- DISSERTATIO XVIII. Oratio mente concepta probos fovet affectus, pravis præfocat, felicitatem accersit, calamitates abigit. 371**
- §. I. Oratio mente concepta duabus munita alis humilitatis, & charitatis coelos in-

Dissertationum, & Paragraphorum.

incendit, & orantem Deo unit.
371

- §. II. Nisi vacaturus orationi ostium clauderit externorum sensum, omnesque excluderit evagationes, dulcedinem divinæ bonitatis non gustat, nec pios ullos fovet affectus. 347
- §. III. Huic oratio non dulcescit, qui pravorum affectuum amaritudine sinit se præoccupari, suosque sensus non coërcet. 377
- §. IV. Non sapit oratio mente concepta, quam prævia dispositio non præcessit, pravosque excussit affectus. 380
- §. V. Nullum inter orandum pravis coërcendis affectibus frænum aptius Dei præsentia; nullus ad probos excitandos fomes magis idoneus. 384

DISSERTATIO XIX. Oratio mente concepta, & ritè incepta est laxamentum ab humanis ærumnis, & incitamentum ad probos affectus. 388

- §. I. Mens nostra plerumque inter orandum arefcit, quia Deo, ut par est, non adhærescit. 388
- §. II. Virum Deo, ac virtutum cultura addictum non cordis consolatio, sed mentis desolatio probat, cum orat. 391
- §. III. Orationes jaculatoriæ, motusque anagogici sæpe, & frequenter repetiti, pravos quosque abigunt affectus, & probos fovent. 393
- §. IV. Oratio tunc probis fovendis affectibus est aptior, cum seorsim à strepitu creaturarum attentius in solitudine Deo funditur, & intellectum imitatur. 395
- §. V. Quæ à Deo nostræ audientur preces, multoties non exaudiuntur, quia per ipsas fluxa, & nobis nocitura petimus: & nonnunquam tunc exaudimur, cum non exaudimur. 398
- §. VI. Oratio à viris pientissimis ad Deum sula pravos interiùs excutit affectus, ac dæmonis tentationes, & illustriores exteriùs de prostratis hostibus refert triumphos. 401

DISSERTATIO XX. Oratio eò ad impetrandum est efficacior, quò in rogando est humilior. 404

- §. I. Quò profundius oratio humilitate demittitur, eò altiùs virtute, & sanctitate evehitur. 403
- §. II. Oratio lachrymis afflictionum madida, & ærumnis pressa promptius Deum in vota flectit orantis, dæmones fugat, & veluti roscidus imber animam irrigat, è qua flores pullulant. omnium virtutum, ac venustatum. 407
- §. III. Magister Christus in horto Gethsamani, ut in erudito gymnasio veram

nos edocet orandi normam, ne vacta sit oratio, nec inermis, sed hostes vincat. 411

- §. IV. Oratio, quæ in castris, ac pugnis Deum exposcit adiutorem, orantem efficit triumphatorem. 415
- §. V. Differt plerumque Deus concedere petita, ut merita augeat petentium. Vel non exaudit, quia noxia essent, quæ petuntur, si darentur. 419
- §. VI. Vita, & Passio JESU Christi per symbola sensibilia uberrimam nobis suppeditat orandi materiam, pios omnes excitandi, ac fovendi affectus. 421

DISSERTATIO XXI. Jejunium probos quosque affectus excitat, fovet, & nutrit; improbos excutit, abigitque. 427

- §. I. Quæ indulgentia gulæ in Protoparentibus damna invexit; coërcitio cibi, & potus reparat; ruinâque inductas restituit. 427
- §. II. Jejunium non solum est fomes virtutum, nutrimentum castitatis, vita innocentia, & mors vitiorum omnium; verum etiam corporis decus, ac membrorum ornatus. 431
- §. III. Homo jejunijs assuetus non solum foelicem æmulatur innocentia statum, à quo Protoparentes per gulæ indulgentiam exciderunt; verum & naturam induit angelicam. 434
- §. IV. Ubi saturitas est ventris, ibi sanitas exulat mentis, & heluones in bruta degeneres foedè pravis inserviunt affectibus. 438
- §. V. Coërcendis pravis omnibus affectibus nullum frænum aptius jejunijs, quò carnalia alimenta subtrahuntur. 431
- §. VI. Nullus hostium est homini nocentior, quàm sua ipsius caro, quæ nisi per esculentorum subtractionem compescatur, pravos omnes affectus in suam obarmat perniciem. 444
- §. VII. Jejunium non solum corroborat ad pugnam, verum etiam arma suppeditat ad palmam, & de triumphatis pravis affectibus, aliisque adversarijs epiniciam sibi occinit. 447
- DISSERTATIO XXII. Satietas ventris, oppressio est mentis, quæ suis obeundis officijs minus idonea, pravos quosque fovet affectus. 451
- §. I. Mens quò in convivis est lætior, eò & ad nequitiam est pronior, & ad improbos affectus expeditior. 451
- §. II. Gulæ indulgentia affectuum probitatem corrumpit, & sapientiam abigit, quam jejunijs vacuitas accersit, ac fovet. 453
- §. III. Per ventris vacuitatem vigor mentis convalescit, & probi omnes affectus foventur vegetiores. 455
- §. IV.

Elenchus

- §. IV. Gulæ intemperantia non solum pravos concupiscentiæ affectus fovet; verum etiam per accersita morborum agmina nostræ insidiatur vitæ. 458
- §. V. Jejunium instar Panacæ non animi tantum ægritudines, pravosque omnes affectus corrigit, verum etiam morbos fragulos corporis propulsat, firmamque invehit valetudinem. 462
- §. VI. Hypocrita, quem per jejunium corpori cibum subtrahit, vitio suppeditat, quod lautius nutrit, quia sub larva virtutis vitium fovet. 466
- §. VIII. Si suas oratio jejunio vires junxerit, æquè de prostratis intus pravis affectibus, ac de debellatis exterius hostibus gloriosè triumphat. 469
- §. VIII. Ea est gulæ indoles, ut nisi jejuniij fræno coerceretur, per guttur intus Venerem instillet, & improbos omnes excitet affectus. 471
- §. IX. Escarum subtractio ea restituit virtutum decora, quæ per ingestam gulæ escam nobis vitium subtraxerat. 476
- §. X. Nisi ager corporis nostri culturâ jejuniij exerceretur, flores virtutum in nobis non vernant, nec fructus meritorum ullam spondent messem. 479

DISSERTATIO XXIII. Castitatis culturâ reliquæ germinant virtutes, & probi omnes affectus efflorescunt, flaccèntque pravi. 483

- §. I. Sicut luxuria omnium turpitudinum accersit dedecora; ita castitas omnium virtutum promovet honestamenta. 483
- §. II. Gaudet flos pudicitiae delitescere, ne præcox sub aperto dio gelidâ rigescat pruinâ. 487
- §. III. Liliu castitatis nullibi efflorescit venustius, nec vernat vegetius, quam spinis circumseptum mortificationum in monte Myrrhæ, & colle thuris. 480
- §. IV. Quam castitas fidem adstruit, carnis impudicitia destruit; & malè olet, qui lilio non redolet castitatis. 493
- §. V. Castitatis cultores sunt pastoris Christi oves, cujus voces audiunt, cujus vestigia sequuntur, cujus mandatis obsequuntur. 495
- §. VI. Mascula virtus est castitas, ita fortiter pugnat, ut sibi insultantes pravos affectus expugnet. 500
- §. VII. Lilio pudicitiae delectatur celestis sponsus, quia ex ejus cultura reliqui vernant virtutum flores. 501
- §. VIII. Qui liliu excolunt castitatis, victrices palmas metunt, quas de prostratis carnis illecebris, ac voluptatum illicii referunt. 504

DISSERTATIO XXIV. Rebellantis luxuria carnis fons est putidissimus, ex quo omnes affectus, & calamitates scaturiunt. 508

- §. I. Quanta sit turpitudine, & atrocitas libidinis ex gravitate conijcitur supplicij, quo à Deo vindice plectitur. 508
- §. II. Castitas perduelles singulos in homine affectus compefcit, & probos excitat, ac fovet, quibus virtus efflorescit. 509
- §. III. Nullus in hominis perniciem truculentior hostis insurgit ipsa carne, quæ cum eblanditur, interficit; cum ocula figit, vulnera insigit; quæque à sola vincitur castitate. 511
- §. IV. Prælia castitatis cæteris sunt certaminibus difficiliora, quia quotidiana est pugna, & rara victoria. 514
- §. V. Bellatrix castitas toto nisu otium proborum affectuum hostem infensissimum, & pravorum fautorem solertissimum fugat, & prosternit.

DISSERTATIO XXV. Pravi affectus, quos desides inveniunt, eodem turpissimè coinquinant, & corrumpunt. Quos verò improbus labor defatigat, virtus ornat, & castitas venustat. 520

- §. I. Liliu castitatis non nisi duriore labore, jugique studio excolitur, & efflorescit. 520
- §. II. Otium, nisi excutiatur, fomentum est pravorum omnium affectuum, concupiscentiæ incentivum, & libidinis turpis scintilla, cui materiam suppeditat ingluvies ventris, gulæ vitium. 524
- §. III. Pudicitiae amans oculos emissitios, vagosque compefcit, sunt enim binæ Veneris lampades, è quibus concupiscentia, ejusque pravi affectus suas hauriunt flammæ exitiales, quibus castitas cinerefcit. 527
- §. IV. Castitatis excolendæ propositum non stat, sed corrui, nisi oculis frænum iniiciatur, quo curiositas compefcatur, & cultor pudicitiae ab aspectu, & colloquio abstineat mulieris. 530
- §. V. Ne malè audiat castitatis amans, caveat mala audire; plerumque dulci voce mulcetur auditus, & ad turpe scelus invitatur voluntas. 533
- §. VI. Non efflorescit liliu, nisi rastro afflictationum telus carnis nostræ excolatur; & evertatur; nec germinant probi affectus, nisi gramina improborum evellantur. 535
- §. VII. Pravis rebellantis concupiscentiæ coercendis affectibus nullum frænum accomodatius ipso jejunio. Flammæ enim luxuriæ per subtractionem pabuli extinguuntur. 541
- §. VIII. Labor, & exercitium firmissima sunt castitatis propugnacula, quibus indemnis defenditur ab improbis affectibus concupiscentiæ, & dæmonis suggestionibus. 544
- §. IX. Castitatis amantes sunt Deo in delicijs; & uberioribus cumulantur beneficijs,

Dissertationum, & Paragraphorum.

- ficiis, si pravis omnibus obsistant affectibus. §47
- DISSERTATIO XXVI.** Conscientia emaculata ferax est proborum affectuum ager. Temerata suppliciorum gehenna, quia comes peccati poena. §49
- §. I. Excultus conscientiae ager flores non germinat virtutum, nec proborum affectuum, nisi pravorum gramina ab ipsa eradiceantur. §49
- §. II. Dolore, quo resipiscens peccator pungitur, & cor mœrens compungitur; scelus expungitur, quod pravi induxerant affectus. §52
- §. III. Tantæ sunt efficaciae resipiscens lacrymæ, ut non solum foeditates abstergant, quas per pravos affectus conscientia contraxerat, & noxarum eluant, deleantque maculas; verum & incrementa invehant nitoris. §56
- §. IV. Anhela est virtus, quam conscientia emaculata fovet, quiescere nescia, ultrò semper progreditur, ne retrograda à se ipsa deficiat. §59
- §. V. Conscientia innocentiae clypeo munita adversantium tela retundit, & bona quæque fauste ominatur jugi perfusa gaudio. §62
- §. VI. Vera lætitia non nisi ex morum probitate, ac emaculata conscientia oritur; quæ à mundi voluptatibus exhibetur fucata est, cui si larvam detrahis, lacrymis scætet. §65
- DISSERTATIO XXVII.** Probi affectus semina sunt virtutum, quæ non germinant, nec florent, nisi in exculto agro emaculatæ conscientiae. §69
- §. I. Mundi voluptates, & carnis delectationes veræ gignendæ lætitiæ ineptæ sunt, quia fluxæ, & volatiles. §69
- §. II. Vera lætitia mentem non feremat, nec cor hominis tranquillat, nisi per frequentem Exhomologesin culparum atræ nubes, & noxarum caligines excutiantur. §71
- §. III. Pius, ac purus affectus in Deum pretium dat nostris actionibus: licet Deus manens velit effectum, pluris tamen facit cordis affectum. §74
- §. IV. Semina proborum affectuum in exculta per sacram exhomologesin conscientia in uberem virtutum messem germinant. §78
- §. V. E proba conscientia, probi qui prodeunt affectus, heriles sunt, non serviles, nec mercenarij; proprium non intendunt emolumentum, sed in Deum purè tendunt. §82
- §. VI. Conscientia emaculata omnes à se timores excutit, quia quos timeat non habet, & probis se tuetur affectibus, quos fovet, & pravis, tristisque abigit. §85
- §. VII. In conscientia pudorata, imbre rigata resipiscens lacrymarum probi omnes affectus germinant, & virtutum flores feliciter vernant. §89
- §. VIII. Conscientia prava cruciatum est gehenna, quæ impios viventes, & divinæ mortuos gratiæ torquet, & acriter discruciat. §90
- §. IX. Qui lethali noxa inficitur homo malis omnibus efficitur obnoxius, mortisque constituitur vestigialis. §93
- DISSERTATIO XXVIII.** Probo cuilibet affectui corrumpendo nullus vanæ gloriæ vermis aptior, nullaque tinea nocentior. §98
- §. I. Vana gloriola, cui inhiamus, & quam aucupari inter homines adnitimur, futilis est, & fugax; hederæ similis arefcit, cui adhærescit, & virtutum omnium studia corrumpit. §98
- §. II. Mundi gloria eò est vanior, ac futillior, quò ardentius inter homines quaritur; fluxa est, stare nescia, nisi in perniciem proborum affectuum, ut virtus corruat. §101
- §. III. Nostra non est gloria; quam in mundo aucupamur, cum ex ore dependeat alieno, infideatque in alienis labiis. Vir probus, quò plures laudes meretur, eò magis eas veretur. §104
- §. IV. Viro probo tamen laus debeatur, si tamen sit vanæ gloriolæ appetens, desinit probus esse, ac incipit pravis famulari affectibus, quibus fit malus. §107
- §. V. Cum agitur de futili, & inani mundi gloriola acquirenda dulcescunt molestiæ, sapiunt pœnæ, solatium adferunt labores. Sin verò occasio detur veram enanciscendi gloriam per exercitia virtutum, ac proborum affectuum, deficiunt vires, & torpet animus. §110
- §. VI. Inanis mundi gloriola umbra est vacua, quæ virtutum insulcat splendorem & claritatem denigrat victoriæ. §112
- DISSERTATIO XXIX.** Deo serviendum non ob ullum nostrum commodum, sed quia meretur ipse, utpote summè bonus, ut creturæ omnes ei inserviant. §116
- §. I. Vermis vanæ gloriolæ triplici confodiendus est vulnere, ut cadat interemptus. §116
- §. II. Destruit quod adstruit, & Sisyphæo labore saxum volvit; qui suum impendit opus, ac in id toto nisu incumbit studij, ut mundi enanciscatur gloriolam. §119
- §. III. Tinea vanæ gloriæ nisi excutiat non solum ornamenta corrodit virtutum, verum & venenato dente vulnus infligit lethale. §121
- §. IV. Nullus est anguis vana gloriatiõe deterior, venenum evomit, quo virtutum omnium decora inficit, ac obliterat. Qui gloriam sibi arrogat, injuriam Deo irrogat. §124
- §. V. Vanæ gloriolæ inhians perverso ambitionis officio gloriam aucupatur, vel in ipso gloriæ contemptu, quia de ipso vanæ gloriæ neglectu tumidus gloriatur. §128
- §. VI.

Elenchus

- §. VI. Exaggerata hominum laus vanissima est fraus; & vana mundi gloria fumus, qui sicut ex alvearijs apes mellificantes abigit, ita in homine probos excutit affectus mellificio incumbentes virtutum. 631
- §. VII. Est inanis gloria scopulus, in quem illisa virtus, vel naufraga perit, vel plurimum patitur detrimenti. 636.
- DISSERTATIO XXX.** Pravis omnibus affectibus coercendis, probisque ciendis, nil accommodatius adversitatibus patienter toleratis. 640.
- §. I. Exercitium præbent non exitium viro culturæ addicto virtutum, quæ ipsi obtingunt adversa, quibus pravis concupiscentiæ, & libidinis affectus excutit, & probos fovet. 640
- §. II. Quæ nos divexant novercantis fortunæ adversitates, stimulos addunt, quibus celerius ad Deum properamus, eique per pios affectus arctius adhæremus. 644
- §. III. Flagris tribulationum solet Dei miserentis benignitas cicurare, quos pravi affectus indomitos effecerant; eos deprimat, quod altius surgant. 646
- §. IV. Virtus perinde ac lilium inter senticeta tribulationum floret vegetior, & olet suavior. 650
- §. V. Adversa viris probis non adferunt nocumentum; sed inferunt emolumentum: quia tunc Deus eos exercet, ut superiores virtutum culturâ floreat. 654
- §. VI. Viro forti adversa non sunt formidini, sed masculæ virtuti addunt incitamenta, spondent adoras, & triumphale cudent diadema. 658
- DISSERTATIO XXXI.** Tribulatio optima est morum magistra, vitæ errores corrigit, pravis affectus castigat, quos & ærumnarum flagello abigit; probos edocet, qui excitentur, & foveantur. 663
- §. I. Virtutum cultores mundi non delinuntur voluptatibus, sed adversitatum divexantur asperitatibus, quod solertiores fiant in virtutum exercitio. 663
- §. II. Myrrhea adversitatum, & ærum-
- narum amarities dulcescit, si foveatur in corde, ac æquo animo toleretur, & in alexipharmacum ad pravis curandos affectus adhibeatur. 666.
- §. III. Virtus flos est, qui aliâ non germinat culturâ, quàm adversitatum, nec alio gaudet imbre rigari, quàm sudorum, quos labor improbus ex fracti corporis defessis membris elicit. 669
- §. IV. Per sola Christi vulnera, eorumque foramina arctam ingredimur cœli viam: nocturnæ tribulationum caligines, veluti prælucentes faces, quæ sit eundum præmonstrant. 672
- §. V. Adversitates, ærumnæ, & ægritudines æquè animo toleratæ uberem suppeditant gaudiorum segetem: probisque fovendis affectibus aptam suggerunt materiam. 676
- §. VI. Virtus tunc extollitur feliciter, cum dirius divexatur, floret vegetior, cum arctius premitur, & in uberem proborum affectuum messem maturit, cum improbos abigit. 679
- §. VII. Est tribulatio veluti panacea à collecti Pharmacopola hominibus data, animi ægritudinibus omnibus, morbisque pravorum affectuum curandis peridonea. 682
- §. VIII. Quæ nos videntur ærumnæ premere, non nocent, sed nos docent, quæ sit eundum per exercitia virtutum, perque probos affectus. 686
- §. IX. Hi Christum sequuntur, ejusque vestigia assequuntur, qui pravis omnes coercentes affectus piè vivunt, & adversa quæque patienter tolerant, atque sacra patientis Christi ipsana reverentur. 691
- §. X. Malis omnibus curandis nullum alexipharmacum aptius adamantino patientiæ exercitio. 694
- §. XI. Quem adversitates premunt, torquentque non inficiunt ad dedecus: sed perficiunt ad gloriam. Est tribulatio homini, perinde ac ignis auro, sordes abstergit, à noxis purgat, & munditiæ condecorat. 698

R. P. D. CAJETANI FELICIS
VERANI
Clerici Regularis.

DE
AFFECTIBVS HVMANIS
GENERATIM SUMPTIS,
CIENDIS & COËRCENDIS
PROOEMIUM.

QVia in hujus operis molitione mens mea fuit univer-
sam de humanis affectibus ciendis, & coërcendis
selectam, congestamque materiam ad sacros diri-
gere Oratores, quò improbus meus labor Verbi di-
vini concinatoribus foret commodo, laticésque
exhiberet saluberrimos, quos SS. PP. ex sacrarum fontibus literarum
pleno guttore hauserunt, nobisque proficuè propinârunt; non abs-
re fore duxi, artificium, ac industriam in hac prima dissertatione
aperire ciendi, vel coërcendi affectus quosque humanos, illos ad
virtutum culturam; hos ad vitiorum fugam. Quamvis pluri-
mum valeat ad animos flectendos præstantis ingenii felicitas, assi-
dua præsertim corroborata exercitatione; si tamen artis, & disci-
plinæ destituta fuerit adminiculo, necesse est non semel impingat;
præsertim nisi Deus specialem suam præstiterit opem, cujus benefi-
cio vel infantissimos quosque, ac balbutientes efficit disertissimos.
Non enim humanæ datur industriæ, affectus pios, vehementes
præsertim, ac incensos, quibus solent homines resipiscere, & ad
meliorem reverti frugem, ciere, vel compescere: id enim donum
Dei est; cujus, ut in sensus, & mentes hominum summum est impe-
rium; ita pro sua voluntate humana corda emollit, animos in eam,
quam voluerit partem absque ullo labore, solo nutu flectit. Deus
siquidem ait Theodoretus sine vectibus, absque ferramentis hanc
præclaram sensibilis mundi molitionem machinatus est. Homines

verò si quid moliri aggrediantur, tot & tam variis indigent instrumentis, ac subsidiis, ut etiam nolentes, necessum sit propriam fateantur imbecillitatem. idque sacris obtingit Oratoribus, verbique divini Concionatoribus, qui in ciendis, coërcendisque hominum affectibus nisi ope divina suffulti fuerint, frustra verborum strepitu aures pulsant adstantium, cum animi recessus intimos minimè pervadant: divinis verò innixi præsiidiis eas inferunt animis peremotiones, quas nulla unquam lenocinantis facundiæ ratio potis esset exprimere. Quamobrem ad probos in homine affectus ciendos, pravosque coërcendos opus imprimis est Dei opitulantis spiritu, quo qui destituitur, perinde ac inanime cadaver sine vigore, absque motu jacet.

Verùm ut præsidia quoque humana exhibeamus; ea ex suo penu humana nobis suppeditat eloquentia; cujus culmen, plerique in ea etiamnum corrupta versantur opinione, ut sibi videantur attingisse, si verbis tumidis, ac laxantibus aures impleant, & elegantiarum lenociniis animos demulceant, quos fucatæ dictionis, vario colore; ac cultæ orationis multiplici flore, Atticæque eloquentiæ pluribus luminibus aucupentur: sed falluntur, cum hujusmodi eloquentia tot depicta coloribus, stipata floribus, ornata fulgoribus apud cordatos veteres in ore nasci diceretur, non é pectore erumpere; eò quia vi destituatur supremam in homine mentis arcem oppugnandi, animùmque in eam flectendi partem, quam finis exigeret Oratoris, & quos propterea promptius loqui dixeris, quam eloqui. Quamvis videantur affectuum quasi ventorum habenas laxare, tonitru, fulguribus minas spargere; non tamen Æolum æmulantur, luctantes ventos, & sonoras tempestates moderantem: quin potius Salmoneum Elidis Regem, qui cum divinos sibi honores petulantiùs quæreret, Jovémque strueto æneo ponte tonando, & jaciendis fulminibus imitaretur; ab eodem irruentis fulminis inopino ictu enectus fuit, & ad inferos detrusus.

Inermis est, ac viribus vacua ea eloquentia, quæ regendis, flectendisque animis minimè est apta. Quamobrem patheticam de affectibus humanis ciendis, & coërcendis, eorùmque principiis, natura, & proprietatibus præmittimus dissertationem, cum eorundem tractatio Philosopho etiam congruat naturali; eorum enim causas à principiis petit naturæ: imò etiam Philosopho morali quatenus eosdem honestatis, vel turpitudinis capaces deprehendit. Sacro autem Oratori, verbique divini Concionatori competit eos in animo ciere, vel compescere ad varios, quos intendit fines. Neque demorsos sapiunt ungues, nec proprio funguntur munere Oratores, qui hanc negligunt artem animos flectendi, tamen si Rhetoricarum præceptionum plenam depromant illa dem Homeriana impendio prolixior: cum Plato autumaverit Rhetores ipsos minimè ex

mè ex arte scripsisse, qui de affectionibus animi tractationem reticuerunt: quia Orator sive in foro ad populum, temploque dixerit; sive in exedra, & Academia ad viros scientiarum culturâ illustres; sive in biviiis, triviisque ad homines triobolares, & sycophantas, necesse est animos flectat, ut de iisdem regina triumphet eloquentia. Idque evincitur ex tribus Oratoris muneribus, quorum duo priora docere, & delectare tertio obsequuntur in ciendis animi affectibus impensius occupato: eatenus erudita, & aperta oratione docet; suavi, gratoque verborum lenocinio demulcet; ut postea robusta, ac pugnaci argumentorum vi commoveat Auditores, quos concitatos in eam unius linguæ imperio feliciter flectat partem, ut ipsi magis libuerit. Ea siquidem est flexanimæ eloquentiæ præstantia, ea in flectendis, movendisque animis vis, ut auream dixeris catenam ex ore Herculis juxta Poëtarum commenta prodeuntem, quæ Auditorum animos etiã invitos suaviter illigaret, blandè stringeret, & vi quadam alliciente in suam pertraheret sententiam: vel fatidicam Mercurii virgam, quæ pugnantes inter se serpentes in mutuam conjungeret amoris complexum. Est siquidem adeo efficax flexanimæ eloquentiæ imperium in animos hominum, ut dissidentes facili studio componere, & odii gelu rigentes amoris flammâ valeat accendere. Orphæi citharam flexanima æmulatur oratio, quia effe-ratis, faxeisque hominum animis dominatur, & in eam, quam vult partem impellit, omnésque sive innata ruditate agrestes, sive inolita feritate inhumanos blandâ movet, flectit, cicurâtque violentiã. Imò flexanimam hanc eloquentiam tubam illam dixeris Josuëticam, cujus clangore muri evertuntur Jerichontis: quia si ejus vi non muri, mores tamen flagitiosorum hominum funditus evelluntur.

Præcipuum igitur Oratoris munus non est eleganter, ac ornate verborum circuitus lævigare; scabra dedolare perjodorum, purpurâ vestire orationem, ac floribus ornare; in quo fortassis plus illucet memoriæ, quàm ingenii: sed invenire, quæ aptè dicantur, argumenta feligere, quæ ita suadeant, ut persuadeant; fundamenta jacere, quæ rem totam fulciant, ac in sublime attollant, & eos ciere animi motus, vel comperescere, quibus orator, quem sibi finem præfixerat, consequatur. Cum igitur suum non valeat sacer Orator officium obire, nec implere nisi flectendis animis studeat, & in quam ipse velit partem Auditores pertrahat: & id non sit commodè præstiturus nisi artem calleat affectuum ciendorum, operæ pretium duxi, eorundem rationem expendere, ac industriam eos ciendi, & coërcendi innuere; ac uberrimam ad id præstandum etiã in toto hoc opere materiam suppeditare, quæ concionatoribus inserviat; virisque ascetis, culturæ virtutum addictis sit emolumento; singulosque ad exercitia virtutum, fugamque vitiorum alliciat.

DISSERTATIO I.

De Industria adhibenda in ciendis, & coercendis humanis Affectibus.

§. I.

De Facultate Pathetica, seu radice, ex qua humani Affectus pullulant.

Lata à Deo primus ex humo conditus fuit homo, ut non solum singulari, mirroque ordine nobilem membrorum compagem coaptaverit, & quasi fulcimenta ossa fundaverit, quæ nervis munirentur, carne vestirentur, venis irrigarentur, cute contegerentur; elegantique compositione summum verticem stabiliret, brachia dilataret, pectus corroboraret, totique mobili structuræ bases subiceret pedes, quibus undique humanum circumferretur opificium; verum etiam nobiliorem addiderit partem, animam scilicet simplicem, individuum, quæ neque dirimi, nec distrahi possit; & licet inextensa singulis tamen extensis membris, & artubus motum impertiret, & cujus beneficio foret homo præteritorum memor, præsentium sagax, futurorum providus; suisque cogitationibus veluti alarum expanso remigio per singulas terrarum oras uno temporis momento citra omne discrimen circumferretur; trans Oceani longè, latèque diffusos tractus in ictu oculi curreret; terræ abtrusiora viscera, & in iisdem abdita quæque scrutaretur; imò & cælum ipsum conscenderet, orbésque illos ab intelligentiis perniciosissime circumactos lustraret.

Unà tamen cum spiritu indidit Deus homini varios affectus, qui ad amussim si componerentur rectæ rationis egregii forent virtutum prodromi; & quos si stoica falce quis rescinderet, stipitem faceret ex homine, sine vigore, absque sensu. Sunt autem hujusmodi sensibiles motus, qui passiones, seu pathemata dicuntur sentientis animi ex boni, vel mali opinione natæ commotiones; quarum propterea origo sit anima sentiens: non enim hujusmodi affectus ex anima fluunt intelligente; cum in ipsa hominis mente, & in Angelis, qui puræ sunt Intelligentiæ ab omni materiæ concrecione defœcatæ, & sejunctæ, nullæ sint hujus generis commotiones, & affectiones, ut nec in anima vegetante, cum sint plantæ hisce motibus destitutæ, & à quavis concupiscentia liberæ; harum propterea principium est solum appetitus sensibilis, tum brutis inditus,

tum hominibus congenitus; quique adæquata divisione bipartitur in concupiscibilem, & irascibilem; cujus apta analogia peti commode potest ex gravibus; quibus duplex inest nisus, veluti appetitus itidem duplex, unus scilicet ad motum, & ad quietem alter: & quemadmodum eorundem gravium nisus alia ratione est etiam duplex, unus ad impedimenta, quæ fiunt obvia motui deorsum, tollenda; & alter ad resistendum, renitendumque externæ violentiæ retrahenti grave à sua quiete: perinde nisus appetitionis duplex est, ad motum unus, quo ad proprium perducatur finem; & ad quietem alter, quo in eodem fine tranquillè quiescat: hinc insurgit appetitus sensitivus ad obices quosque amovendos, aut arcendos, tametsi ardui sint, & superatu difficiles, quique vel motum prohibent ad finem, vel quietem perturbant in tranquilla possessione ejusdem. Quo fit, ut motus concupiscibilis bipartitus sit in amorem, & odium; & appetitus irascibilis in audaciam, & timorem.

Amor affectio, & motus est, positus in prosecutione; odium verò in fuga: ille inducitur ex imaginatione objecti congruentis: quoties hoc nobis obviat, per ostiola nervorum illapsus, & affluxus spirituum fit ad urgendos eos motus corporeos, quibus anima objectum illud appetit, seu ad illud tendit; & in hac tendentia in objectum congruum sita est prosecutio, quâ vigente sanguis vegetior movetur, cor laxius ampliatur, pulsus fit major, ut & respiratio ob affluentem copiosum sanguinem in pulmones: & ex diffusione sanguinis oculi splendent, ac turgent; & quia retina incalescit nistantes sunt plerumque oculi. Opposita fermè obtingunt ex odii pathemate. Audacia verò, & timor tunc excitantur, cum in prosecutione boni occurrit, vel imaginamur interponi impedimentum aliquod superatu perdifficile. Hæc enim imaginatio avertit animum à prosecutione hujusmodi objecti, & viam occludit spiritibus animalibus, ne defluant in nervos, ac excitent affectum audaciæ: ex quo oritur confictus inter prosecutionem, & fugam: objecti commodum illam suadet, sed ab eadem interjectum impedimentum avertit: quod si prævaleat

leat inducta ex difficultate præconcepta imaginatio; oritur timor, quo comprimuntur spiritus, ac prohibentur à centro ad circumferentiam profluere; seu à corde ad artus, & reliqua membra. Sin verò prævaleat imaginatio, quâ objectum congruum allicit, & obvia difficultas non censetur superatu adeo difficilis; excitatur tunc audacia, cum ingenti spirituum affluxu, à quo ardor in totum diffunditur corpus, dissimilis tamen ab ardore inducto ex amore: audacia siquidem cum humoribus acerbis cietur, & amor cum alkalicis. Quamvis varii sint pro objectorum varietate in homine affectus, omnes tamen ab uno fluunt amore; est enim hic affectus qui reliquos ad se convertit; perinde ac suprema in cælis sphaera reliquos cœlestes orbes suo ambitu contentos motu versat, ac rapit. Spes, metus, iracundiæ, voluptates, invidiæ, imò & ipsa odia ab uno proficiscuntur amore: quia nisi quispiam se ipsum amore prosequeretur alios odio non inlequeretur: ideo eos averſatur; quia credit sibi noxios. Quanta sit vis hujus affectus edisserit D. Gregorius Nazianzenus inquit: *si Bubulcus ob vitulum unum ab armento aberrantem; vel pastor ob pecudem ex denario numero deficientem; vel avis ob nidulum, quem ad breve tempus reliquit, usque aded discrucari solent, ut illi arreptis fistulis in speluncam quandam evecti calamos omnes merore impleant; & balantia animalia, quasi ratione prædita evocent, ac si parverint, majorem ex illis, quàm ex reliquis universis delectationem percipiant; & hac fridens ad nidum convolet, pullisque fridentibus advolet, eosque pennis foveat: quantum tandem chariores esse par est apud bonum, & commodum pastorem oves ratione præditas, & pro quarum salute nonnihil periculi subijt? quandoquidem hoc quoque acrioris amoris flamma excitat.* Imò ex affectibus humanis nullus velocior, & efficacior ipso amore, cui injuriam visi sunt intulisse, qui eum pennatum sinxere, quasi alis indigeat: cum nil sit amore perniciosus, sitque quavis emissis sagittâ velocior; quin & laxa ipsa volare discerent, si amare scirent.

Sanctus Herotheus apud D. Dionysium amorem in quinque partitur genera, Divinum, Angelicum, Intellectualem, Animalem, & Physicum. Est amor Divinus, qui Deo inest, & quo se communicat creaturis, quibus impartitur quidquid boni, ac mirifici habent, & hoc amore nil ad majestatem augustius, ad sanctitatem purius, & ad constantiam firmiter excogitari potest. Amor Angelicus propius ad Deum accedens est, quo Angeli æterno cœlestis gloriæ illuminati fulgore Deum longè ardentius, ac firmiter, quàm nos, diligunt. Amor Intellectualis factus est humanæ mentis, consistitque in voluntatis propensione in verum bonum. Amor animalis est impulsio quædam vehemens in sensu ad rem amatam; & plerumque est amor cæcus, qui amantem interdum ad præcipitia ducit, & ob impuritatem hominem fœdat, & hujus impuri amoris

ea est indoles, ut simul blandus sit, & ferox; avarus, & prodigus; dives & inops; timidus & audax: ipse enim allicit, & interficit; blanditur, & enecat; oscula infigit, & vulnera infigit; dulcedinem exhibet, & amarorem propinat: ipse ex vulnere nascitur cordis, dolore pascitur, errore crescit, & æmulus salamandræ vivit in flammis, ac pyraustæ socius in cineres tandem evaneſcit: ipse oculis est lubricus, & procax; forma insidiosus, & pallax; alis volucer, manu expeditus, arcu, sagittis, & facibus armatus: ejus vires validæ sunt, & efficaces: siquidem improvisus instar procellæ labitur in pectus; ab oculis irrumpit in animum, est acer, facibus inflammatus, amantem cruciat, agitat, stimulat, distrahit, diripit, fugat. Hicque est ille amor, cujus furoribus tragediæ personant, qui persæpe accusatur in fabulis, ut exlex, iracundus, intempestivus; diciturque esse gratum venenum, quia blanditur, & nocet; dulcis morbus, quia placet, & lædit; illecebrosus supplicium, quia arridet, & lachrymas elicit; blanda mors, quia demulcet, & interimit: & hic amor omni nilu est, coërcendus ejus flammæ illicò extinguentæ, ne virtus iisdem cineriat. Amor naturalis est rerum intelligentia; sentiuque carentium ad cumulatam sui absolutionem decursus, de quo D. Augustinus lib. 11. de civit. Dei loquens ait: *Amores corporum momenta sunt ponderum, sive deorsum gravitate, sive sursum levitate nitantur.* Hanc enim propensionem ad sui conservationem, ac perfectionem Deus rebus omnibus indidit, ut se ipsas conservarent, propagarent, ac proprium commodum promoverent. Ex hisce amoribus, profanus sicut est coërcendus, ita divinus, quo Deus adhæremus, jugiter est excitandus.

Est autem finis patheticæ, seu appetitivæ facultatis perfectio animati corporis, ut nimirum commodè se habeat, ac perfectè suas exerat vires, obeatque functiones: hicque finis est, in quo viventia perinde dicuntur quieteſcere, ac gravia in suo centro. Rursus hujusmodi finis explicatiùs dicitur situs in custodia, & conservatione nexûs organorum, membrorum, partiumque viventis: sicut natura universa solutionem dicitur horrere hujusmodi nexûs horrore quodam publico, & communis quò in omnibus, & singulis suis partibus à vacuo abhorret, quò nexus iste partium dissolveretur, eò quia per discontinuum vacuo interjectum pars se jungeretur à parte: ita natura animalis hanc eandem toto nisu impedit solutionem, ut nexum conservet organorum, ac propriæ studeat incolumitati, quâ remoto quovis obice suas exercent vitales operationes, eâ facilitate, ut nullum inde incommodum sentiat, & operatio adæquatæ suæ congruat virtuti, ac Endelectiæ seu energiæ, ac vi se movendi. Tendit autem hæc operatio suapte natura in bonum sensibile, quod vulgò dicitur objectum appetitûs corporei, & est affectio illa, & impressio inducta, & excitata in vivo corpore, ac determinata ab externo objecto, quod

quod propterea dicitur mediatum bonum appetitûs; cum proximum, & immediatum sit impressio illa in animali excitata; quæque proxima ratio est, cur vires suas circa bonum sensibile exerat; totòque nisu præsequatur sibi congruum; seque à sibi noxio avertat.

6. Ad hos sensibiles, ac patheticos motus explicandos aptam exhibet analogiam organum Pneumaticum; continet hoc instrumentum seriem rectorum fistularum, quæ numero impares, ac longitudine inæquales; ita sunt dispositæ, ut per tubos infletur spiritus, qui foliis collectus ad fistulas transmittitur; tum actibus, seu lusibus repetitis digitorum, utraque scientissimi Magistri manus hucque, illucque citra omnem erras errorem statum immoderate profusum, opercula foraminum mox abducens, & modò diducens ex arte in tibiis moderatur; & quod per se inconditè resonaret, jucundum auribus, gratumque animis emittit sonum acutis, gravibus, mediisque musicè temperatum: perinde animus sentiens per affectiones determinatus ad motus spontaneos, vel naturales, patheticosque edendos, immittit per tubulos fibrarum nervearum spiritus animales; non secus ac organædus cum reclusâ tubulorum organi paraglossæ (seu cum palmulas premit organi) vento, & aeri compresso viam aperit, ut subeat, ligulæque tubi percutiat, & illæ vibrentur, sonumque edant, & quidem diversum pro varietate tuborum, ligularum, ordinum, ac registrorum. Hæc enim facultas pathetica varios producit motus sensibiles per spiritus animales penetrantes tubulos nervearum fibrarum; qui tamen motus, seu pathemata, si ad normam magistræ rationis edantur harmonicum efficiunt concentum rectæ vivendi, operandique normæ consonum.

7. Princeps horum pathematum amor est, qui cæteris imperat, qua ratione cum omni passionis actu conjunctum esse amorem, imò singulas affectiones nil esse, quàm amorem proprium diversè modificatum, seu sub diversa tendentia, docet Philosophus; eò quia impressum à natura, ingenitumque habeat homo amorem sui, quo sui conscius per usum rationis se ipsum incipit diligere; inde progreditur ad alia externa amanda, indivulsè tamen à sui-met amore, eò quia cætera nonnisi relativè ad seipsum, suumque statum, ac conservationem diligit. Protenditur enim amor ad commodum elicientis; moveturque propterea ad ideam boni generalis, in quod fertur homo naturaliter, imò & necessariò ex eo, quòd se ipsum diligit, sibi que bonum generatim velit, studeatque propriæ indemnitati. Rursus ad summum etiam porrigitur bonum, in quod sub eo conceptu, & idea necessariò tendit. Nemo siquidem est, qui erga summum bonum innatam in se non experiatur propensionem: quia cum quisque velit proprium commodum, non utcunque, sed quantum fieri potest, necessè est, velit etiam summum bonum, cujus quodlibet partiale bonum est portio; &

pars quævis cum sit propter totum, in quo continetur, nonnisi gratiâ ipsius esse potest. Contrahitur tamen amor iste veluti genericus: ab homine ad ea, quæ sibi speciatim consentanea videntur; suæque naturæ, ac conservationi congruunt: quòd si consentaneum hoc sensibile fuerit, cum primùm imaginationi objicitur, validè animum allicit, & ad se se attrahit utrumque amorem, specialem scilicet, & genericum, quò fert animus in bonum sibi consentaneum. Idque oritur ob magnam spirituum motionem, & agitationem, quâ concitato corpore, & exertis organis phantasæ, adeò clarè, & distinctè imprimitur idea boni illius corporei, ut voluntas liberè toto nisu in illud propendat.

Hanc internam perturbationem, ac tumultum, quem passio secum adfert; voluptatis, & tristitiæ mixtione contineri docuit Plato suffragantibus præcis Philosophis, aut mantibus, aliam in re passionum confusionem nec esse, nec excogitari posse, nisi ejus, quod placet, cum eo, quod displicet; unde anima distrahatur in diversos sensus, & oppositas affectiones: quod experimento videtur assentiri, cum tristitia ipsa licet passionum molestissima, & ipse dolor cum quodam voluptatis sensu expleatur, & cecinerit Martialis

— *Est quædam flere voluptas:*
Expletur lacrymis, egeriturque dolor

cæterum si passiones absint, anima sedata est, gaudetque tranquillitate; & è converso, si illæ insurgant, turbatur animus, qui veluti æstuans, perinde ac mare suas patitur procellas; quo fit consultius esse, nec delectari, neque dolere sensu corporeo, quia tunc homo caret tumultu, & anima se ipsam tranquillè possidens bono fruitur sibi congruo.

Quamvis passiones internæ sint animi sentientis commotiones, non tamen, quævis spirituum internæ commotio passio dicitur: alioquin sicut nulla esse potest hominis spiritualis affectio amoris, vel odii absque motu appetitûs sensibilis, spirituumque agitatione, sequeretur citra passionem nil velle posse hominem, quod veritati adversatur: cum vel ipsa bruta absque perturbatione multa possint peragere, ut videre, ambulare, quamvis & ipsa plerunque suis pulsantur passionibus; quod verò brutis convenit, id homini in appetitu sensibili denegandum non est. Non tamen omnes passiones brutis insunt, quibus homines aguntur, sed illæ tantum, quæ naturæ cujusvis bruti congruunt: destituuntur siquidem bruta iis passionibus, quæ in homine ratione soventur; perversitate cientur, & propositis bonis propriè humanis excitantur, ut præ cæteris est verecundiâ, quâ bruta non afficiuntur.

✻ (o) ✻
✻

S. II.

De Definitione, Partitione, & sede
Humanorum Affectuum.

Agit Aristoteles de Affectibus, quos enixim commendat Oratoribus, eò quia nil præstantius sit, quàm robusta, simulque mellita oratione animos flectere, & unius linguæ imperio, in quam Orator velit partem, Auditores trahere, flectere, subigere. Certè nil fortiùs, nilque nobiliùs eà imperandi ratione, quàm Orator nobiliori hominis parti dominatur, sive in genere exornativo laudet, vel vituperet; sive in deliberativo suadeat, vel dissuadeat; sive in Judiciali accuset, vel defendat. Quid enim præstantius, quàm odio dissidentes, & inimicitiam flagrantes, amore conjungere, & ærtioris amicitiam vinculo in unum agere? furentes iram, lenitate mitigare? commotos furore, blanditiis sedare? nimiam fretos confidentiam, & spe nixos, repentino timore comprimere? indignatione ardentem, verborum lenociniis sopire? cordis duritiam in malis obfirmatos, linguæ imperio flectere in meliorem frugem? sævitie agitato, misericordiam delinire? invidia tabescentes, amoris alexipharmaco restituere incolumitati? malevolentiam exultantes, benignitate demulcere? in præceptis obsecrato impetu ruentes, sedata linguæ oratione retardare, & aliò traducere? Quis inficias ibit, ita supremam hominis arcem subigere, animùmque flectere; commotos affectuum fluctus sedare, ac malaciam restituere; sedatos cedere, opus esse summæ sagacitatis, ac industriæ? Hoc idem est, ac super pennas ventorum ambulare, & aurigantis Numinis speciem imitari; cum homines affectibus perinde rapiantur, ac ventis nubes; & Orator veluti auriga affectuum, quasi ventorum, habenas laxet, vel restringat.

Ut autem propius naturam introspiciamus humanorum affectuum, quibus si destitueretur homo incultus, aridusque foret stipes sine sensu, absque vigore; enucleanda est eorundem genuina definitio. Sunt igitur Affectus ignotæ quædam animi propensiones, ac proclivitates à ratione alienæ, menti, ejusque tranquillitati infensæ ex apprehensione boni, vel mali præsentis, vel imminentis. Dicuntur ignotæ animi inclinationes, quia plerumque experimur, nos animo angere, & cadere; tamen si causa nobis minimè innotescat. D. Augustinus ait, has animi propensiones motus esse, quos Græci *Pathos* vocant, & Latini *Affectus*. Pressius Nemesius *Lib. de Natura hominis cap. 15.* definit, humanos affectus, esse motus animæ rationis expertes ob opinionem boni, vel mali. Quod si affectus ratione destituuntur; consequens est, eorundem fontem esse appetitum sentientem; & ab ipso solo diffluere (adeo in ipsa hominis mente, seu intelligentia; & plantis soli addictis vegetationi, nulli sint affectus) quorum alii leniores sunt, alii

vehementiores, ac turbulentiores, procellas etiam excitantes, animùmque invehentes, cui plurimum adferunt molestiæ.

Sequitur ex data definitione, duo esse genera affectuum, unum ex objecto eorundem, seu ex bono, & malo: aliud ex subjecto, seu appetitu: prima partitio ex eo petitur, quia appetitus per actus prosecutionis amplectitur bonum; & per actus fugæ detestatur malum; à quo propterea toto nisu se avertit: hinc ex affectibus alii consistunt in quâdam prosecutione appetitûs; hi scilicet, qui versantur circa bonum; & alii in fuga, & detestatione; nimirum illi, qui versantur circa malum, ut docet Aristoteles. Ex parte subjecti dividuntur itidem affectus in alia duo genera, quia alii sunt affectus seu motus appetitûs sensitivi, concupiscibilis; & alii appetitûs irascibilis; quam partitionem docet Aristoteles *Lib. 1. Rhetoricorum cap. 10.* cui adhæret D. Hieronymus inquit: *In ratione possidemus prudentiam: in irascibili odium visorum: in concupiscibili desiderium virtutum.* Ratio suffragatur ob discrimen bonum inter, & malum; appetitus enim dicitur concupiscibilis, quia in bonum fertur, & malum refugit: & irascibilis, quia tendit in bonum arduum, & refugit malum difficile. Potest bonum appeti ut absolute bonum; & ut tale bonum, arduum, ac obtentu difficile; similiter potest appetitus averfari malum, ut dissonum; & ut tale malum, seu superatu difficile; qua ratione necesse est, ponantur duo appetitus sensitivi, concupiscibilis unus, complectens affectus Amoris, Odii, Desiderii, Fugæ, Gaudii, Tristitiæ: alter irascibilis; sub quo militant Spes, Desperatio, Timor, Audacia, Ira.

Sunt in homine huiusmodi affectus, quod in mari ventorum agmina; si leniter efflaverint, solatio sunt æquora trajicientibus, remiges se à labore subtrahunt, sibi que faventem adgratulantur nautæ fortunam; ridetque cœlo, saloque ardentibus: sin autem acrius urgeant; cœlum nubium collitu turbant, fluctus excitant, solem abripiunt, sonantesque suscitant procellas; & glomeratâ turbulentiorum sobole ventorum omnia inter se se elementa permiscuntur; aquarum montes voluntur; & navis quamvis ingens, & valida immensis verberata fluctibus, quassata æstu incipit laxatis compagibus labefactari; & subscudibus revulsis per hiantes rimas viæ undis in navim aperiuntur, quæ mox dissolvitur; nullis nec proræ, neque puppis munimentis urgentium impetus fluctuum sustinentibus, & quassatis armamentis in ultimum etiam abripitur navis discrimen & fluctibus absorbetur decumanis. Ita in animo affectus si lenes fuerint, si rectè obsequantur rationi, commodo sunt homini, quem ad studia incitant, promoventque virtutum: sin verò dictamina excesserint rationis, menti serenitatem abripiunt, potentias veluti fluctus commovent, hominem turbant, ac labefactant; & plerumque etiam perdunt: omnes siquidem malorum

10.
In 2. lib.
Rhetoricorum.

12.

Lib. 6. Ethic.
cap. 32.

In cap. 23.
Matthæi.

11.

Lib. 9. de civitate,
cap. 4.

13.

congeries, quæ hominem torquent, affliguntque in statu naturæ corruptæ suam à pravo affectu traxere originem: enumera, si potis es, febres quotidianas, tertianas, quartanas, continuas, putridas, quibus humores in homine corrumpuntur: dolores arthricos, pleuriticos, colicos, qui miserè corpus torquent humanum: epilepticas convulsiones, dysenterias, colliquationes, quibus intestina diffiunt: exulcerationes, quibus viscera putrescunt; gangrænas ad interneccionem repentes; tumorum varia genera, membrorum resolutiones, ventris lincinationes, musculorum convulsiones, paralytes, pleuritides, cordis oppressiones, deliquia capitis, gravamina, deliria, arthritides, hydropes, phthises; & alia sexcenta mala, quibus adhibita pharmaca cedunt in tormenta; cujusmodi sunt sectiones membrorum, ustiones, lacerationes: hæc omnia à pravo illo in protoparente oriuntur affectu; quo inhians divinitati, ut numen fieret, lumen perdidit supernæ gratiæ, & pomi mortem deglutivit, quam in posteros transfunderet, miseris omnibus obnoxios; ut non immeritò conqueratur Philo; perinde in corpus humanum effrænes affectus admissos fuisse, indomitas veluti bestias post hanc primam naturæ labem; ac in arcam Noëmi Cathaclysmo imminente haud cicures feras.

14.

Sedes horum affectuum cor est humanum, insidens homini infra lævam papillam turbinato mucrone, priorsum, seu in partem priorem eminens. Huic præcipuus est calor; & ab hoc fonte venæ duæ cæteris grandiores priorsum, & retrorsum, seu in priora, & terga discurrunt; sparsæque ramorum serie per alias minores membris singulis vitalem sanguinem suppeditant; totumque corpus humore rigatur vivifico; ac demum in hac cordis officina spiritus affectibus ministrantes cudentur: & cum spiritus, calor, & sanguis præcipua sint instrumenta, quibus vehementiores feruntur affectus, quales sunt amoris, & iracundiæ, rectè cor affectuum statuitur domicilium, ac primaria sedes: quòd si palpitat, magnum illud dixeris mare Danielis jugiter fluctuans, in quo quatuor venti, seu perturbationum totidem fontes, adversis motibus inter se se colliduntur; & ignis excutitur; non secus ait Laëtantius *lib. de ira* ac durissimi rigoris materiæ, si ictu vehementiori concutiantur, scintillas emittunt: hinc ad vehementiores affectus hi sunt proniores, quibus plurimum inest caloris, & sanguinis; ac spiritus in cordis fornace elaborantur subtiliores: quâ ratione animi affectus vigent in juvenibus acriores, quàm ad senium propius accedentibus, quia illi calore, ac sanguine æstant, cum isti frigere incipiant, & languescere. Voluit igitur natura, cor humanum præmolli, firmoque opertum membranæ involucro, munitum pectoris muro; circumseptum costarum vallo; ut in tuto positum præcipuam pariat vitæ causam, & originem; à qua affectus leniores, perinde ac rivuli à pellucido scatu-

riunt fonte; & acriores ut emissi flammaram globi ab accensa fornace impetu prodeunt vehementiori.

Nulla in homine cietur tempestas, mentis abripiens serenitatem; quin è fundo cordis educatur; erumpunt ex ejus angustis non secus ac ex Eoli exeso, præruptoque antro passionum Euri, Notique atras mærotis, & aliarum passionum nubes adglomerantes; cogentesque accito in subsidium dolore in pluvias lacrymarum; & reliqua ventorum cohors oppresso angoribus pectore abit in luspiria. Sin verò dolor sit de injuriis supremo illatis Numini; tunc mens cælestibus verberata fulgetris contremiscit divinæ terrore justitiæ; & procellarum impatiens se ipsâ doctior pietate furit, seque indignationum turbinibus commovet, luctuosæ mutilantur singultibus voces; & fractis intimiorum sensuum repagulis, coguntur & ipsæ intimiores medullæ, doloris agitatione fluctuare, refricante memoriâ antea vitæ flagitia, quibus per decem faciliè millia, & amplius pudendarum actionum à summo se Bono averterat, ut futilium è cisternis dissipatis hauriret voluptatum corruptas aquas. Præter recensita naturalia instrumenta ciendis affectibus accommodata, concurrunt plerumque etiam causæ aliæ extrinsecæ, præsertim cacodæmones, qui mentem tacitè subeunt, & corporis humoribus impexi fluctus excitant, pravosque affectus in hominis commovent perniciem.

§. III.

Quadam ciendis Affectibus præquisita donantur explicatu.

Pæcipuum, quod ad probos in hominum pectoribus ciendos affectus, pravosque coercendos exigitur, gratia est opitulantis Dei; sine qua futilis sunt lenocinantis facundiæ artes, inanes cultæ eloquentiæ conatus, supervacanea humanæ mentis studia. Est enim Deus, cujus imperium in sensus, mentesque hominum, sicut summum est, ac dispoticum; ita citra verborum circuitus, argumentorum apparatus, vocis strepitus intimioribus hominum illabitur sensibus, & corda blandè pervadit, suaviter movet, & in quam ipse velit partem flectit. Orator licet è sacro suggesto ad populum dicat, nisi hac divina fuerit ope sussultus, frustra verborum murmure, quasi maleorum strepitu adstantium aures pulsabit, terrorem incutiet, animosque ad meliorem frugem excitabit; ad id enim opus habet Dei momentis, ac moventis auxilio, quod propterea suis precibus debet enixim exoptulari; dein humanis uti subsidiis è Rhetorices depromptis penù; ad quod summa itidem desideratur solertia, ac mira sagacitas.

16.

Siquidem Orator ad ciendos affectus oportet, sit præditus mentis acie, quæ subtiliter intimas penetret hominum naturas, seque

17.

que

que insinuet in eorundem mentes, illabatur sensibus, ut quibus illi ducuntur studiis introspectis, talē se ad speciem conformet, qualis eorum moribus similis esse videatur; primum obscurdet loco, alliciat, ac blandē circum praeordia ludat: dein ubi faventes animos advertit, paulatim personam sibi, mox etiam Auditoribus exuat; ac demum affectiones alias induat, & alios sensus insullet; quibus imbuantur adstantes etiam propriae obliti consuetudinis, ac naturae. Et quod ad id praestandum muneris fuerit oratori ingenium? quae menti sagacitas, quae animo sapientia, quae intellectui perspicacitas, quae iudicio prudentia, quae linguae facundia, quae eloquentiae energia, quae rationibus efficacitas, ut homines, qui plerumque propriae duntaxat opinioni nubunt, propriae obliti conditionis ad perorantis imperium alios vestiant mores, aliamque naturam induant? quis eat inficias, ad id praeter Oratoris industriam vocem requiri divinitam, cui singula parent, elementa obsequuntur, & creaturae omnes obediunt?

18.

Præsidia verò ex Rhetorices de prompta penu ad ciendos affectus, animosque flectendos potiora in similitudine habentur affectuum; adeo ut Orator in id potissimum incumbat studii, ut quos in aliis velit affectus cedere, eosdem in se prius excitatos habeat; quos enim sibi affectus imprimunt oratores, eos facilius in aliorum pectora transfundunt; nisi ferrum candesceret ad motam stupam nunquam adureret, neque tormentarium accenderet pulverem: non aliter operantur agentia nisi iuxta virtutes, & qualitates, vel sibi à natura inditas; vel extrinsecus comparatas, & adscititias. Quis à nive calorem, ab igne frigus, ab aqua siccum putet extorquere? Fervecat amore Orator, si alios ad amorem nititur excitare; odio vitia acrius prosequatur, si alios velit ab iisdem averfos; miseratione moveatur non frigide, & affectate, sed prudenter, & opportunè & cordatè in calamitosos; si commiserationem in aliis cedere satagit: tali Auditores moventur affectu, quali Orator afficitur; prodeunt ab ore verba; sed nescio quid animi secum deferunt, per aures mentibus imprimendum adstantium. Perinde ac corporibus, creduntur animis indita quaedam vestigia similitudinis, quibus promptius cohaerescunt, etiam in primis congressibus, cum nullum inter se se vestigium amicitiae antea instituerint; & sola vel morum, vel animorum similitudine delectati velocius in mutuam benevolentiae feruntur conjunctionem; ut obtigisse Theageni, & Charicleae narrat Heliodorus: cum primum in mutuam venerunt conspectum; animi, qui se iisdem ferè impressos characteribus noverunt, toti in extimam vultus cutem variis immutatam motibus, perfusam coloribus prosiliverunt. Hæc est illa animorum affinitas, quæ homines patriam licet distici, ritu diversi, studiis dissidentes mutuis benevolentiae vinculis conglutinantur, & amicitias ineunt, quas vel colloquiis

lib. 1. Æthiopic.

Verani de Affectibus Tom. 1.

frequentioribus promovent; vel epistolarum fomentis, si locorum interstitio distent, servant incolumes.

19.

Hæc est illa animorum cognatio, quam qui ab hominum coetu, & invecata societate volunt exulare, solem mundi universi nitidissimam lampadem nituntur extinguere. Nil inter homines jucundius, nil utilius animorum consensione, & cognatione; est enim læta animorum conciliatrix, amoris fecunda parens; virtutis optima nutrix; cujus beneficio sedantur tumultus, extinguuntur inimicitiae, eradicantur odia. Perinde vita civilis hæc nititur animorum cognatione, ac vitis fulcro, domus fundamento, Respublica societate. Hanc animorum cognationem fuisse ab ipsa natura hominibus inditam, liquet ex naturali hominis propensione, ad amicitiam ineundam erga quasdam personas; & non alias quod autem à natura est, nequit non esse bonum; siquidem naturæ Author vidit cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona: necesse igitur erat, ut homines ex insito naturæ instinctu mutuo amoris vinculo copularentur ad civilem vitam instituendam, cum haud incivite dixerit ille: *quicumque solitudine delectatur, aut fera, aut Deus est*: fatidum siquidem societatis nescio quid videtur belluini procedere; nisi propensio ad vitam solitariam à studio proveniat secedendi, ut altioribus quis vacet contemplationibus, Deoque magis adhaereat: vel extra negotiorum obstrepentes tumultus sibi magis attendat; quod non est laude vacuum in plerisque; qui aulæ abdicatis honoribus, relictisque hominum frequentis, virtutum flores in eremitico secessu, favente coelo, aridente solo ed felicius excoluerunt, quæ umbratiles mundi honores; fluxaque ejus commoda, & fucatas voluptates flocci fecerunt.

Genes. 1.

20.

Cum igitur vis animorum insit cognationi ad excitandos affectus, flectendas mentes, reconciliandos dissidentes animos, ineundam amicitiam, promovendum amorem; in id debent Oratoris studia collimare, ut naturæ propensionibus prius se Orator accommodet, imò & mores quasi induat eorum, quos sibi benevolos esse cupit; Dein eosdem prorsus in se affectus excitet, quos cedere in aliis nititur: siquidem qui animorum cognatione conveniunt, facile mutuis colloquiis, quasi benevolentiae vehiculis affectus sibi communicant: potior enim ratio flectendi animos, ciendique in iisdem motus in hac sita est affectuum similitudine: quem Orator impressum in se habere affectum senserit, eundem facile in pectus transfundet aliorum. Ardeat Orator, ut flammæ à sacro suggesto spargat, & cor incendat Auditorum, excandescat animo, tonet voce, ut terrorem incutiat ex imminente discrimine; miseratione, lacrymisque liquecat, ut adstantes pari afficiantur teneritudine: tristetur, si alios cupit mæstos; gaudeat, si lætos; timeat, si timore perculsos: quem ex Oratoris animo hauriunt verba affectum, eundem

B

dem

dem ad Auditores succollante voce deferunt, animisque imprimunt.

21. Cavendum tamen, solerti que curâ providendum est, ne affectus hujusmodi accersiti, ac intrusi videantur, seu ne appareant nimis artificiosi, ac studiosè excitati in Oratore, tunc enim, quia detecti, efficaciam exuunt, nec suum ut plurimum sortiuntur effectum; perinde ac hostium subterranei cuniculi semel detecti, aut eluduntur, aut excluduntur, aut minus habent virium; cavenda omnis affectationis suspicio est in animis flectendis, affectibusque ciendis; affectatio fidem amittit, & cui non credimus, si doleat, aut irascatur; nequam cum ipso dolemus, nec irascimur: fucati in Oratore affectus umbratilem tantùm possunt verborum pugnam instruere, non verò supremam humanæ mentis arcem expugnare: ad affectus ciendos latenter est permotio elicienda, & nunquam aperto Marte pugnandum: nec id vitio vertitur pugnantis Eloquentiæ; sicut dimicanti Bellonæ esset dedecori. Adaptanda sunt affectibus verba, sed propria, non absoluta; inferendæ sententiæ, sed consentientes, non violenter intrusæ; adjicienda lumina, sed quæ viam præsignent, non adstantes tantùm demulceant; utque omnia uno comprehendam verbo, comparanda est motio, quæ naturaliter influere videatur, non violenter esse intrusa; hinc falluntur, qui cum affectus feliciter ciere inceperint, rem benè inchoatam, vel congestis corrumpunt eruditionibus, vel coacervatis infringunt acuminibus, quibus Auditores in alia distrahuntur ciendis affectibus haud idonea; vel detinentur in rerum nimis subtilium perceptione, quæ affectus vix natus, interitum nactus suum in ortu occasum subit; quò enim magis investigatione defatigatur intellectus, eò plus in appetitu minuitur permotio, affectuumque excitatio.

22. Argumenta itidem ciendis affectibus selecta, non sunt seriatim disponenda, nec per verborum circuitus protrahenda; sed neglecto quodam ordine, quasi confusè proponi debent, non secus ac in pugnis exploduntur tormenta; hac ratione videntur à natura obstetricante ingenii calore potiùs prodire, quàm Rhetorices artificio comparata mentes pervadere Auditorum. Artificiosa hac confusione, & solerti studio quæsitâ negligentia usus feliciter fuit Seneca Tragedus, qui in ciendis affectibus præ cæteris eminuit, ita enim pingit Medeam, ut colores confusè videantur misceri, & argumenta perinde, ac ignes atris erumpentes è nubibus rectè, obliquè vagari: verba itidem còthurnatâ tragico inserviunt furori: stylus non ut regalis fluvius sedatè, sed incusus torrentis instar per saxa, perque scabra viarum ita devolvitur, ut videatur, *Pontem indignatus Araxes*; plurimum hæc omnia adferunt Oratoribus subsidia ad ciendos affectus, flectendos animos, dummodo bene adaptentur, ac personis accommodentur movendis.

23. Habenda ratio est personis, quarum ani-

mos movere, ac flectere cupit Orator; ab earundem siquidem dispositione, propensione, ac habitudine totum ferè pendet negotii momentum. Sicut varia sunt hominum studia, ita dispares in iisdem ad plures affectus inclinationes: quidam siquidem ad iras, & odia proniores, difficulter ad miserationem flectuntur; alii insano flagrantes amore, ab objecto, cui intensiori adhærescunt affectu, haud facile divelluntur; sunt alii adeo timidi, ac dejecti animo, ut vix in spem lautioris fortunæ erigî possint; alii ita audaces in rebus arduis aggrediendis, ut licet iisdem objiciantur vitæ discrimina, quæ imminet, difficultates superata veluti impossibiles, vix coerceri possint; alii quasi sensu destituti, gelisque correpti, ita frigidi, ut ad amoris incentiva non plus moveantur, quàm caucasica juga altis insepulta nivibus. Adolescentes, & foeminae, ut etiam viri boni, qui flexilem sunt naturam sortiti, facilius ad affectus flectuntur miserationis, & timoris. Viri austeri, quos Brontes, Steropésque Vulcani diceret in incude malleasse, ac chalybe cuditæ duriores, vix ad affectus impelluntur doloris, & misericordiæ; sicut qui perpetuis rigentes odiis, ad amorem non nisi difficulter moventur: difficilior enim est transitus de extremo ad extremum, quàm de medio ad alterum extremum ob minorem spatii superandi intercapedinem.

24. Orator si demorsos sapit ungues, sedulâ discussione perpendat naturam, ingenium, propensiones, studia cujusque, & quæ visa fuerint aptiora, singulis adaptet; idque facti negotio præstabit; si noverit, quale sit hominum, apud quos agit, ingenium, quæ educatione à tenella ætate fuerint formati, quibus imbuti moribus, instructi amoribus, præoccupati persuasionibus, quæ sint ætate, quæ conditione, quo sexu, & præsertim quo loco, & tempore sint movendi; non enim loci, temporisque circumstantiæ semper Oratori favent ad illos ciendos affectus, ad quos cupit alios flectere: non enim olitor tunc flores legere in areolis sperat, cum hyems tristis, immitis, aspera riget, & omnia in luctu jacent, & squalore; vel atro gelu concreta, vel delapsis nivibus insepulta; sed cum vernis teporibus, exhilaratis auris coelum, & tellus incipiunt mitescere: cum arridet astrum Arietis, sydus propitium, beneficum, fecundum, nascentibus rebus amicum: cum sol altior metallorum principi similior, ac de Jovis fabula in sinum illabentis Danaë triumphans, aureas demittit radiorum pluvias, fecundaturus Floram, daturus Pomonæ fructuum divitias: cum fontes manant liquidius, & hybernis compedibus expediti laetius amnes fluunt; & pellucidi rivulorum latices pratibus flore collucentibus grato murmure adgratulantur; cum turgent gemmis arbores; detonsi nitent herbarum tori; & per virentes montes agni lasciviunt, & opiliones cum bubucis inflant fistulas, & pastorale accinunt carmen. Ita Orator in ciendis affectibus tempus seligat opportunum,

tunum, locumque proprium, quo sublatis obicibus speret, fore, ut animos flectat. Contingunt plerumque temporis, locique circumstantiæ, quibus beneficio repentini alicujus jam commoti animi magis flexiles, pronique sint ad eos affectus; ad quos artis, & eloquentiæ subsidiis accedentibus facili negotio impelluntur. Ubi autem animi ad quosdam affectus ex inolita consuetudine obduruerunt; difficilius tunc est, eos in oppositas flectere partes, seu contrarios in iisdem affectus ciere; tunc enim insistendum est rationibus, colluctandum argumentis, instandum suasionibus, dextro, sinistro Marte pugnandum; donec pervicacia expugnetur, obstacula superentur.

25. Cùm omnes homines quoad animi affectiones, propensiones, ac studia non simplicis, ac uniformis sint naturæ, sed in propemodum innumeras distrahantur varietates ob variarum affectionum turbam, à qua in diversa trahuntur; ideo vitæ præ cæteris consuetudo, quæ in alteram solet naturam abire, perpendenda est; quia hæc plurimum obtinet virium ad affectus, vel suscipiendos; vel rejiciendos, arduum enim opus semper fuit inveteratas evellere in animo consuetudines, quæ temporis diuturnitate cæteris altiores egerunt radices; sicut è converso facile est, homines ad ea, blandâ suasionem flectere, quibus ab ineunte ætate assueverunt. Rusticos laboribus innutritos, agrisque excolendis assuetos ægrè Orator ad otia pertraheret Musarum blandæ suasionis illicio; sicut è converso aulae otio immarcescentes ad rurales subeundos labores: ad hos igitur flectendos èd firmiter vi argumentorum est insistendum, quò expugnati sunt difficiliore; hæcque ratio est, cur senio confecti difficilius flectantur, quàm adolescentes; magisque obducuntur rationibus, haud facile sentientes se suaderi; quia in iisdem inolita consuetudo plurimum ex temporis diuturnitate obtinuit roboris, quò difficilius flectuntur: analogiam exhibent plantæ; tenellum ramusculum recens insitum facile divelles; sed annosam quercum vix toto conatu flectes.

26. Perpendenda itidem est corporis constitutio; siquidem corpore qui vigent, ac probè gaudent valetudine proni sunt ad quosdam affectus; quos imbecilles, & ægroti potius averfantur; quidam etiam certis temporibus sentiunt se turbari, & minus capaces sunt, ut suasionibus flectantur, cùm aliàs sint naturâ flexiles. Viri aulae assueti, & alii litterarum dediti studiis, chartisque jugiter impalescentes vix tenellis, ac mollibus affectibus moventur; si enim Causidicus in pleno senatorum consessu ad sui clientulæ promovendam causam, eos id temporis fiebiles misceret affectus, quos adhibuit olim Cicero in Miloniana apud populum; risum facilius moveret, quàm lacrymas excitaret: apud doctos, & politicos adhibendi sunt affectus pleni acrimoniâ, vividoque dolore. Apud viros agrestes, naturâ rudes, ingenio feros totis lateribus, nisi que toto, ac voce pleniori insistendum est, non ver-

Verani de Affectibus Tom. I.

borum lenociniis, sed minis acrioribus, & potioribus argumentis eorundem captui accommodatis.

§. IV.

De Affectibus Ethicis, & Patheticis, eorundemque ciendorum, ac remissionum ratione, in quovis orationis genere.

27. **C**onsueverunt Rhetorices addicti studiis unâ cum Aristotele affectus bipartiri in Ethicos, & Patheticos: illi sunt lenes, blandi, comes, jucundi: hæc vehementiores, incitatiores, acriores; illi mollior animum titillant; isti turbatè percellunt; illi pellucidi veluti fontium latices leniter per florulentos pratorum sinus decurrentes, ac tenella irrorantes vireta, se in intimos animi recessus insinuant, & suaviter influunt; isti torrentis instar erumpentes percussum obruunt animum; & appetitum antea fluctuantem evertunt.

28. Ad ciendos affectus lenes adhibenda est oratio mollis, sonora, succulenta, quæ cùm habeat animum titillandi, & appetitum movendi, sermo debet esse numerosus, floridus, varius; eloquentia plena, arguta, jucunda, luminibus nitens, floribus stipata, elegantissimè ornata, salibus aspersa, leporibus moderatè joculosa; ne Orator in scurrilem videatur dicitatem degenerare. Permittuntur Oratori in Ethicis affectibus ciendis ridicula quædam, non tamen quibus comicorum instar abutatur; cùm prona ex se natura sit ad risum, & delectationes, perparcè sunt ridicula adhibenda, ne gravitatem lædant Oratoris, nec in hoc genere pluribus indigent homines stimulis, proniores ad risum, quàm lætum. Ut autem lepores non sint scurriles, & simul sale aliquo condiantur, quò risum, ac lætitiâ excitent, debent gravitate aliqua temperari, cujusmodi fuit lepro Leonis Byzantii Sophistæ nobilioris notæ: hic ut refert Philostratus plus uno venustæ dictionis lepore valuit apud Philippum Regem, quàm Demosthenes apud Athenienses prolixa, & culta oratione; quod enim hic longo verborum circuitu non potuit consequi, unico obtinuit Leo urbanitatis sale. Philippo siquidem contra Byzantium ingenti belorum apparatu, plenoque exercitu properanti, festivus, ac jucundus Leo ab urbe egressus obviam, & salutem, cum fuisset Regi precatus, subdidit: Dic, age Philippe, quæ te causa trahit oppugnatum nostra mœnia? Tum Rex hilari fronte, Amor respondit tuæ patriæ, quâ ut potiar, veni: At Leo subridens ait, non apparatu bellico, non instructo exercitu, non tubarum clangore, sed instrumentis musicis amantibus opus est; subrisit Rex audito lepore, & ab urbis oppugnatione abstinuit.

Blandæ dictionis venustates, ac lepores dummodo Auditorum genio, ac sensui accommodentur plurimum obtinent roboris ad demulcenda pectora, flectendos animos, ciendosque

que affectus Ethicos, & lenes, voluptatis præsertim, & lætitiæ, quibus libentius homines perfunduntur. Ad hos, aliósque lenes affectus fusiori oratione blandè excitandos proderunt descriptiones per hypotyposes, partium enumerationem, quibus res non tam blandæ ornatu elocutionis, quàm suis vestitæ nativæ coloribus videantur sub sensu cadere. Figuræ itidem in hisce affectibus ciendis, ut etiam sententiæ si graves fuerint, rebusque accommodatæ, ac blandè propositæ plurimum obtinent virum.

30. In ciendis affectibus doloris, & miserationis, res illæ sunt efficaciores, si proponantur, quæ sensibus sunt viciniore: cum sint hujusmodi affectus permotiones sensuum; res iisdem proximiores multum habent roboris ad illos excitandos, non ita quæ minimè subsensus cadunt, & abstrahunt à sensibilibus, quia sicut difficilius sunt captivi; ita plus defatigant intellectum; & minus movent sensus, quorum affectus doloris, & miserationis sunt permotiones. Et quemadmodum sensus vilis est caterorum acerrimus; ita quæ oculis subjiciuntur fortius movent animum, quàm quæ per aures immittuntur: solent oculis objecta animos magis afficere, quàm quæ tantum audiuntur, ut innuit Venusinus.

Segnius irritant animos demissa per aures;

Quàm quæ sunt oculis subjecta fidelibus.

31. Hac ratione Gregorius IX. avocaturus Romanum populum à factione Friderici, cui visus fuerat adhæsisse; non argumentorum seriem congeffit; non verborum adhibuit lenocinia; neque emendicatis ab arte Rhetorices usus fuit suasionibus: sed Principum Apostolorum Petri, & Pauli religiosi manibus deportans capita per vicos, & plateas, oculis lacrymarum imbre madidis, voce flebili, incessu concitato sacra pignora, pretiosissima lipsana, sanctissimas illas reliquias, quas flexo poplite, ac intensiore devotione venerari populus consueverat, commendavit, eniximque rogavit, ut vellet eas tueri, ac servarentur Romæ incolumes. Quid ni? mutatis statim animis, qui paulò antea rebellaverant, ac in Pontificem sævierant; contra Fridericum statim districtis gladiis pugnaverunt: tanta fuit sacrorum pignorum vis, cum primùm oculis fuerunt Romani populi objecta, ut præconcepta in Pontificem odia extinxerint, & sincerioris amoris excitarent flammam.

32. Nec obstat, Quintilianum consilium irrisisse illius Oratoris, qui depictam tabulam statuit in imaginem rei, cujus atrocitate erat Judex commovendus; ait Fabius Quintilianus lib. 6. *Quæ enim est Autoris insania, qui mutam illam effigiem magis, quàm orationem pro se putet loquenturam:* nam id nullum facessit negotium, quia Quintilianus tantum monuit; quòd tametsi violentæ necis cruentata instrumenta; ut gladius sanguine recens

effuso madidus, vestis multo cruore fœdè poluta, suppliciorum dira tormenta, cicatrices tenello corpori insculptæ, & inflicta ad necem, vulnera nonnunquam Judicis animum inflexerint; nihilominus non esse id adhibendum, nisi cum natura rei, de qua agitur, videtur exigere, ac circumstantiis congruere; non semper quæ foris oculis subjiciuntur, accommodata esse videntur affectibus ciendis, cujusmodi sunt, quæ picturis, ac hominum artificio comparantur; quia tunc plus habent affectationis, quàm roboris ad flectendos animos; quia quæ artificio comparantur, motum potius exigunt, quàm excitent; cum animus ad ea, quæ facta manifestè cognoscit, sincero non moveatur affectu: sicut quæ fucata sunt, suspicionem ingerunt; ita neque plenam fidem extorquent, quæ animus iisdem adhærescat: viris eruditis, qui rationis tantum pondere flectuntur, nec sinunt se colorum allici fuco; hujusmodi exhibita simulacra sunt potius risui; licet rudis populus, qui mentis intelligentiæ parum valet, plus imaginibus delectetur, quàm cultâ oratione: & facilius flectatur rei simulacro, quàm luculentâ ejus descriptione; proprium id minutæ est plebis, oculorum magis oblectamenta sectari, quàm aurium adherere sonis; quibus è converso in viris eruditis, assuetisque chartis impalescere vehementer auditus percellitur, & animus inardescit, ac flectitur.

Mira sanè in sonis est vis ciendis affectibus, animisque flectendis idonea; vox enim blanda sensum demulcet, animumque titillat, & occupat; id experiuntur, qui ad musices numeros aliquem flexili, gratæque voce audiunt canentem: nimirum imprimis vocè inaffectata gravem, minimèque vacillantem glomerare gradum; mox artificii fugâ secare minutatim sonos, concidere modulos, ac canora veluti in puncta distinguere; pluribusque momentis, ac minimis, maxima eorum tempora compensare: mox argutiolas modulorum, ac bellè ad numeros artis cadentes, veluti ultimas ejusdem appendices, & quosdam quasi cincinnulos fracto spiritu integrare: nunc ductam celerrimè vocem librare, ac veluti alarum remigio in altum evehere; nunc casu inopinato ad ima devolvere, & vocem veluti fessam sistere, nunc revocare, circumagere veluti turbinem, & utrinque versare, torno vibrare; mox retrorsum è medio cursu reprehendere, & improvisa demissione vocem introrsum flectere; ac surda titillatione protrahere, ac quasi mæstitiâ quadam temperare: has qui audiunt aurium voluptates, certè deliciis perfunduntur, sentiuntque animum dulcedine delinitum in varios ethicos colliquefcere affectus; vel saltem in iisdem, ut loquitur Cassiodorus, Musices suavitas noxiam abigit mæstitiam; tristes dispellit spiritus, attenuat furores, sanat mentis tædium, jucundat pressi animi angores, & incorpoream animam solo demulcet auditu.

Var. lib. I.

Quantâ

34

Quanta verò vis musicæ insit flectendis animis, ciendisque affectibus, liquet ex historia Erici II. Daniæ Regis, quam eleganter refert Saxo Grammaticus *lib. 12. Rerum Daniarum*: ejus producam verba. Apud Ericum cognomento bonum Daniæ regem, ait ipse, citharæodus quidam haud ignobilis, admirabiles, & propè stupendos artis suæ commeadabat effectus; maximè illud ipsum, quod in humanos sensus, mentésque obtineret imperium: Rex verò novitate percussus, qui neque tantam vim musicæ arbitraretur; continuò hominem artis specimen edere jubet; & torpentes animos ad furorem martium, si posset, accendere. Annuit ille, & ne qua nocendi ansa daretur, arma ex aula omnia efferri præcipit, custodésque in atrio collocari, quò furentes, si qui fortè in insaniam agerentur, coërcerent, ne ulli essent damno. Tum Citharæodus, quâ plurimum pollebat cantandi peritiâ; primùm quidem inusitatæ severitatis concentum edidit; quo stupore quodam, & mœrore, omnium quotquot aderant Auditorum mentes, cernebantur oppressæ: deinde adeo suaves, & mellitos cantus effudit, ut omnes jactatione corporis intemperantem proderent lætitiâ. Tandem verò ubi acrioribus modulis intonare cœpit, continuò totis testis fremere, tumultuari, arma, & gladios passim inclamare. Nec mora, accurrunt custodes, ut Regem cum aliis furentem continerent: sed ille effraëtis atri foribus, arrepto anse in obvios promiscuè bacchari cœpit, ac sævire, & quatuor transfodit. Vix tandem pulvinarium, & lectulorum mole undique oppressus contineri potuit. Postquam menti restitutus est, relicto procuratore Regni filio. Hierosolymam expiandorum homicidiorum per pios cruciatus gratiâ profectus est, atque in Cypro defunctus. Hactenus præactus Historicus, qui in Citharæodo artis suæ optimè conscio vim adumbravit eloquentiæ in ciendis affectibus, animisque flectendis. Da Oratorem artem ciendorum affectuum callentem; & hic non vi, non armis, non imperio, sed sola dicendi facultate, quâ se penitus in animos insinuat mira dexteritate Auditores, in quam voluerit partem trahet, furentes irâ, lenitate mitigabit; otio torpentes, ad neglecta subeunda exercitia excitabit; mansuetudine quiescentes, in furorem aget; lenitate mixtentes, in iras accendet; confidentes, ac spei plenos repentino timore comprimet: indignatione succensos misericordiâ flectet; pacis oleâ quiescentes ad arma, ad bellum, ad castra, & cruentam pugnam perducet: si res fuerit difficultatibus impedita, pertinaci animo defensa, vel etiam nodo Gordio implicatior, hanc mira dexteritate orator expediet, & ad felicem exitum nemine reluctante perducet.

35

Ethici, seu lenes affectus exitantur in quovis dicendi genere, ut etiam Pathetici, seu acriores, si res postulaverit. In genere demonstrativo, ad quod pertinent omnes quæ-

siones, quarum finis est scientia, & cognitio veritatis rei, de qua agitur; ut an terra, & aqua sint figuræ sphericæ, efficiantque globum unum terraqueum; an natus ignis locus sit lunæ conterminus; cœli sint fluidi, an solodi, corruptioni obnoxii, vel ab omni periculo defectionis alieni: hæc, & alia id genus eatenus quærantur, ut eorundem veritas nobis innotescat; Hoc genus demonstrativum quatenus sistit in sola scientia tanquam fine, ex natura sua exigit affectus leniores, cujusmodi sunt Amor, Gaudium, Benevolentia, Admiratio, Imitatio. Dicitur etiam genus hoc Exornativum, Encomiasticum, Panegyricum, eò quia orator in hoc genere quasi principalis agit de rerum substantiis, proprietatibus, accidentibus, sive nativis, sive allicitis, actionibus, muneribus, inquiratque, num laude digna sint, vel vituperio; ad hunc finem, ut deprehensam rei veritatem oratione, vel encomiastica, vel vituperatoria manifestet Auditoribus, quò spectant Orationes Gratulatoriæ; Gratiarum actiones; Epinicia, quibus Principi è bello reduci gratulamur pro parta victoria, Orationes gratulatoriæ, quibus de adventu gaudemus; Genetlicæ, Nuptiales, Funebres, in quibus purus putus oratoris finis est rei excellentiam manifestare, ob quam gratulatur, vel laudat; vel suum præconceptum de morte dolorem ostendere in funebri oratione. Et quia in hoc genere exornativo Orator laudat, vel vituperat; in laudatione excitat affectus Amoris, Gaudii, Complacentiæ. Si vituperet, excitat affectus Averisionis, Fugæ, Odii.

36

Genus deliberativum complectens omnes quæstiones, tum in ordine ad scientiam; tum ad aliquid agendum, & orationes suasorias, dissuasorias, Monitorias, Dehortatorias, Consolatorias, Petitorias, Commendatitias, & alias id genus; adeo ut ejus finis sit, Auditores pertrahere ad aliquid agendum; exigit affectus efficaciores, ac potentiores; etenim si Orator suadet ad finis assecutionem, necesse est, excitet amorem efficaciorum, desiderium vehementius, spem firmiorem, audaciam magis imperterritam: si autem dissuadeat, debet è converso excitare vehementius odium, ingentem metum, desperationem, pudorem.

37

Genus Judiciale quamvis complectatur quæstiones de materia judiciali, de legibus, testamentis, viribus, operibus bene, vel malè actis; de præmiis, ac pœnis, idque in foro, & coram Judice; quia tamen in hac materia plures occurrunt quæstiones simpliciter speculativæ in ordine ad solam scientiam; ut an is dicendus sit vim intulisse, qui solis minis alium ab exercitio suæ artis prohibuit. An Nero ob ea, quæ gessit, imperatoriâ dignitate dignus fuerit. Et aliz practicæ in ordine ad aliquid agendum; ut an solis iudiciis existimatus reus, sit torturæ subijciendus. An tale patratum crimen sit morte mulctandum; ideo ob quæstiones speculativas, & practicas genus hoc judiciale dicitur mixtum, quia participat

B 3

tis prolixitatis; quamvis rosas, & lilia, adamantes, & uniones loquatur, si prolixius oratio processerit, tedium, non affectus excitabit, & cum fastidio discedent, qui cum fame venerant, ut contigit Libanio Sophistæ nitenti affectum vehementioris doloris cedere ob Daphnitici templi conflagrationem; cuius nœniam exagitat D. Chrysostronus in oratione de S. Babyla Martyre. Describit Libanius in illa lugubri nœnia, prius corruptos fletu proprios, & Adstantium oculos, & dolet, quod imposterum non sint amplius visuri amplam, & supra cæteras spectabilem civitatem. Deinde alloquens Apollinem Delphicum, miratur, quod injuriâ laçessitus, externoque spoliatus ornatu patienter tulerit damnum; nec promeritas ob tantum scelus pœnas exegerit. Postea pleraque miscens puerilia in varias erumpit exclamations, dirasque oburgationes contra manum injicientem flammam, & ignem sacrum absumentem delubrum; dein Vulcanum redarguit segnitie, quia cum ignis sit arbiter, non fuerit flammis comminatus detrimentum afferentibus; præsertim quia beneficio devinctus Apollini ob indicium calim ab ipso sibi factum, non debuisset igne sacrilego ejus violare templum. Postea indignatur in Jovem, qui cum imbrium habenas teneat, aquarum cataclysmum ad extinguendas flammam non immiserit; & alia plura miscet puerilia, risui potius movendo, quam commiserationi ciendæ idonea.

45.

Affectus deficientes, qui & languidi dicuntur, ij sunt, qui ab oratoribus frigidis infra rei exigentiam excitantur, minimè calore, & vehementiâ respondentés argumento, reque majestati: sunt enim qui in affectibus ciendis remissi sunt, ac languidi, multumque detrahunt de rei majestate; eò quia in ipsi nullus vigor, nulla sit vivida, & florens oratio; sed quidquid loquuntur, humi repens, ac abjectum est, demissum, languidum, ut videantur potius otiosi; quam agere, & animum movere, seu supremam in homine arcem expugnare. Qui in imminente vitæ discrimine non nisi languidè, ac frigidè suppetias, opemque peteret, is procul dubio fingere potius crederetur, quam quod imminet periculum manifestum facere; cum natura ipsa hisce in angustiis sua sponte satis profiliat, nec ascitiis, & acrioribus indigeat stimulis: nam & ipsi, qui nunquam fuerunt castra sequuti, ut ab injusto se defendant aggressore, voce, vultu, & actione, ita se gerunt, ac si totum spirarentorum præcordia Martem: Si orator ita frigidus fuerit, ut totis lateribus non possit indignari, nec irasci; censendus est, ciendis affectibus, animisque flectendis minus aptus.

46.

Affectus præsertim pathetici, qui cæteris sunt acriores, ac vehementiores, deficient pariter, si Orator in iisdem ciendis inanes verborum immisceat delicias Adonidis hortis steriliores; si sensus habeat tenues, lusus minutos, digressiones ineptas, allusiones imbecilles, affectatas rerum descriptiunculas, lu-

xuriantes figuras, verba utique ad ostentationem collecta, ac illecebras vanæ jucunditatis ad aures potius titillandas, quam animos intus flectendos. Sunt etiam qui in affectibus ciendis, ut videantur elegantes ex libris vernacula lingua scriptis verba seligunt minus usitata, quæque captum populi fugiunt, & ac si in Erythraei fuissent pretiosiores expiscant uniones, inserunt orationi, quam onerant magis, quam ornant. Alii phrasas congerunt, & quasi rosas & anemonas ventilantes, putant odorem omnium naribus afflari per jucundum; qui tamen apud viros cordatos ita foetent, ut Augeæ stabulum vix illis videatur impurius; quatenus excrementa congerunt neglecto vivido calore, ac orationis robore, quo affectus excitantur, & aptius animi flectuntur.

47.

Deficiunt etiam affectus, si fuerint immoderate, ac intempèstivè excitati. Sunt ex concionatoribus præsertim, qui nescientes à sacro suggesto ad populum dicere, nisi incalescentes; furere potius, quam concionari videntur, ac si thyrsum agitarent Bacchantium more, vel thyrso percussi insanirent: hi siquidem affectus intempèstivos, prorsusque vanos excitant, ubi nihil opus est affectu; vel immoderatos, ubi nulla rei eos exigit necessitas. Sunt etiam qui in animis flectendis, & affectibus ciendis verba seligunt tumida, absoleta, non omnibus obvia, quibus excellentiores nituntur æmulari oratores; cum potius illius sint ranzæ imitatores, quæ in apologo cum mirata fuisset bovis speciem, ac succulentam corporis habitudinem, & in ejus amorem tota illic exarsisset, ac desiderasset se bovi similem, adeo supra propriam intumuit conditionem, ut disrupto corpore egerit spiritum. Nil supra vires aggreduatur Orator in excitandis affectibus, verbis, ac sententiis utatur rebus dicendis, animisque flectendis accommodatis; absoleta & inusitata non adhibeat, ne hoc idem illi obtingat, quod Romæ Causidico cuidam, qui, ut refert Gellius cum apud urbis Præfectum, aliosque Auditores vellet affectum cedere commiserationis in quendam suum clientulum ex inopia panem esitantem furfureum, vinumque potantem eructum, ac foetidum, dixit, *Hic eques Romanus apludam odit, & flores bibit.* Adspexerunt omnes, qui aderant alius alium, primo tristiores turbato, ac requirente vultu quidnam illud utriusque verbi foret: Post inde quasi nescio quid Tuscè, aut Gallicè dixisset, universi riserunt. Legerat autem ille *apludam* veteres rusticos furmenti furfurem dixisse; idque à Plauto in Comædia (si tamen ea Plauti est) quæ *Astraba* inscribitur, positum esse. Item *flores* audierat prisca voce significare vini focem è vinaceis expressam; sicuti *fraces* ex oleis: idque apud Cæcilium in Polumenis legerat; eaque sibi duo verba ad orationum ornamenta servaverat: sed quia tunc temporis verba erant absoleta, non usita; quæque captum fugiebant Adstantium, non commiserationis affectum in pauperculum excitârunt, sed risum in Causidicum moverunt.

Lib. 11. No.
Eisum Atti-
carum cap. 7.

verum, qui cachinnis fuit exhibitus ob verborum insolentiam. Lepidum est etiam, quod de alio refert idem Gellius, cum causam sui clientis differri postularet. *Rogo Prator, inquit, subveni, succurre: quonam usque nos Bovinator hic demoratur?* Atque id voce magna ter, quaterque inelamavit *Bovinator est.* Commurmuratio fieri coepta est à plerisque, qui aderant, quasi monstrum verbi admirantibus. At ille jactans, & gestiens; Non enim Lucilium, inquit, legistis, qui tergiversatorem *Bovinatorem* dicit? est enim in Lucilii undecimo versus hic:

Est iricosus, bovinatorque ore improbus dabo.

verbis igitur aboletis, exculcatisque, senantiquitate protrititis, jamque antiquatis; & insolentibus non utatur Orator in ciendis affectibus; quia hujusmodi verba utpote nimis horrida, captumque fugientia, non sunt Auditoribus grata; ut est illud apud Tertullianum *Hyprobrychium irrespirabile* pro extremo periculo, in quo omnis ex malo emergendi spes adimitur.

48.

Quia verò variis est homo affectibus obnoxius, quos Deus conditor eidem indidit, cum primum illum effingeret; nec homo semper uno, eodemque tenetur affectu, sed in pluribus detinetur, cum scite dixerit Juvencialis *Satyr. 1.*

Quidquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,

Gaudia, discursus, nostri farrago libelli est.

in id debet Orator incumbere studii, ut varios excitet affectus; siquidem delectationis mater est varietas, quam sicut natura rebus invenit; ita orator in promovendis affectibus ad promptius flectendos animos eidem debet studere; adeo ut modò tristitiam moderatè excitet, quæ leniter dilabatur; nunc tristitiam ad blandiente lætitiâ deleat; modò acriorem cieat dolorem, quem postea subsequens voluptas emolliat. In hisce miscendis affectibus artificiosissimus fuit Seneca tragædus: præsertim cum describit Medæam de nece liberorum cogitantem; non in acriores statim erumpit affectus, sed varios præmittit motus minus incitatos, ad vehementiores sensim viam sternentes; mox pectoris, animique concitati ardor acriori præludit furori, & veluti classicum canens plenis motibus vehementissimos excitat affectus, inducitque Medæam furore percitam, ita loquentem:

Medæa nunc sum; crevis ingenium malis.

49.

Nunc pudore perfusa, & confusa dissimulat, quod prius cogitaverat; & aliud proponit, sed vix dissimile; postea seposita omni teneritudine in prolem, specioso prætextu habenas furori laxat.

Quidquid ex illo tuum est

Crevisa peperit: placuit hoc pæne genus,

Meritoque placuit ultimum magno scelus Verani de Affectibus Tom. I.

Animo parandum est: liberi quondam mei,

Vos pro paternis sceleribus penas date.

Audaciam furore commota excitavit; mox quasi ipsam pœniteat admitti furoris, veracundiam, metum, & misericordiam excitat, inquit:

Cor pepulis horror, membra torpescunt gelu,

Pectusque tremuit, ira discessit loco:

Mater quo tota conjuge expulsa redit.

Egredere ut meorum liberum, ac proles mea

Randam cruorem? melius: ab demone furor.

Hoc in hisce affectibus ciendis observandum, ut nihil misceatur incongruum, nil adsciscatur intempestivè, hæc enim plerumque motus elidunt; & seria convertunt in risum, perinde ac cauda leonis appicta capiti: sunt singula singulis aptanda, ut omnia bene cohareant.

S. VI.

Exhibentur quadam servanda ab Oratore in ciendis Affectibus.

Plerumque ad flectendos animos plus obtinet roboris autoritas dicentis, quam totum cultæ orationis artificium. Si optima de oratore opinio intimis inhæreat affixa Auditorum sensibus, promptius hi eidem obsequuntur dicenti & flectuntur suadenti. Plurimum valuit Chrylostomi eloquentiâ ad populos flectendos; sed viri autoritas animos prius præoccupabat. Fuit enim in ferrea illa hominum ætate potior auri generis pars, cujus vita perpetua fuit vitiatorum centura, norma morum, probitatis exemplar, specimen virtutum, ac veræ sanctitatis imago. Hinc ejus vox jure fuit cælestis sapientiæ quasi Oraculum, quod per aures in animos dilabens populorum, eosdem in eam flectebat partem, quæ magis placeret. Autoritatem ei conciliârunt præclaræ animi, corporisque dotes, & præsertim incorrupta vitæ institutio, morumque innocentia. Erat illi ingenium velox, anima virtutum omnium feracissima; pectus sapientiâ loricatum, mens præcelsa cælestibus flammis jugiter accensa, quæ neque adversantium rerum asperitate torpesceret immutata; neque blanditiis delinita conniveret in sceleribus. Corpus illius fuit staturæ, ac majestatis, quæ tantæ mentis pondus commodè sustentaret. Vitæ institutum neque latum unguem à norma deflexit virtutis; ab incunabulis cum lacte vitæ innocentiæ, quam nullâ unquam labe foedavit; adultior magnarum artium pellucidos ebibit fontes, & in sinu æquæ pietatis, ac Musarum adolevit, ut aliquando posset hominibus prodesse. Licet tolerantia ferreus, eloquentiâ fuit pene aureus, resplenduit in illo non ancillantis facundiæ puerile blandimentum ad aures titillandas natum; sed vis dicendi ineluctabilis, quam timerent improbi,

C

vene-

icipat de genere demonstrativo, & deliberativo. Cæterum ad hoc genus judiciale pertinent orationes Accusatoriarum; Defensoriarum; Objurgatoriarum, quibus reus ob admissum crimen ab amico objurgatur. Invektivæ, quibus ab inimico increpatur. Expostulatoriarum, quæ ingratitude produnt in benefactores; Purgatoriarum, quibus nostra, vel aliorum facta excusamus, & probamus citra ullam noxam fuisse. Deprecatoriarum, quæ erroris, ac criminis perpetrati veniam exoptulant. In hoc genere Judiciali, quando sistitur in sola rei notitia, excitantur affectus ethici, seu leniores; lecus si oratio ordinetur ad opus, cientur affectus pathetici, seu acriores, odii, pudoris, indignationis, iræ, desperationis de emendatione; idque quando Orator accusat, & damnat reum: si enim ipsum defenderit, tunc excitat affectus commiserationis, clementiæ, desiderii, spei.

38. Affectus Pathetici, quia acriores, plusque vehementes Ethicis, stylum exigunt plenum succo, & efficaciâ; fulguribus, & coruscationibus micantem; aded ut Orator fulmen videatur in lingua ferre, tonare voce, fulminare, ac omnia permiscere, terroremque incutere Auditoribus, si necessitas id exoptulaverit; ut si homines avertendi sint à vitiis; in quorum cæno miserè volutantur; si à perpetrando delicto sit aliquis evocandus; tunc enim Attici lepores, argutiarum sales, sententiarum acumina, styli exulta lenitas; verborum emendicatus splendore vim omnem infringent; & nervus Orationis corruerit: in verbis robur non fucus requiritur; & in sententiis energia, non splendor. Stylus itidem debet esse concisior, ac pressior, verborum enim ambages, & circuitus affectus potius extinguunt, quam foveant.

39. Imitetur Orator in hisce affectibus ciendis Periclem, qui unâ cum Jove tonare, ac fulmina jacere videtur, & cui cælestis cognomen admirabilis eloquentia fecit; Demosthenem, qui eloquentiæ efficaciâ impetum in animos nactus virorum, in quam ipse voluit partem flectebat; Tullium in Catilinam, in Verrem, in Antonium, in Vatinius, contra quos debacchatus acriores excitavit affectus. Plurimum prodest patheticis imbui affectibus; quos viri eloquentia insignes excitârunt; quia sicut qui Isomacho studuerit (ait Clemens Alexandrinus) fiet agricola; qui Lampridio, nauticus; qui Charidemo, Imperator; qui Simoni, eques; qui Crobylo coquus; qui Perdici, caupo; qui Archelao saltator; Homero, Poëta; Pyrrhoni, vitilicigato, obtrectator, sycophanta; Demostheni, Orator; Chrysisippo, Dialecticus; Aristoteli, Physicus; ac demum Platoni Philosophus: ita si quis assuescat legendis Oratoribus patheticis, & ipse patheticus fiet. Legat quis Senecam Tragædum, qui in ciendis affectibus patheticis, mirabilis fuit: Medeam evolvat insanientem, ac ferocientem, & ipse cum Medea sentiet se ferocire: legat furore, irâ, indignatione percitum

Herculem; & ipse cum Hercule indignabitur.

Remissionem quod attinet affectuum; quemadmodum amaritudo, quæ dulcedini reconciliari detrectat, obsoniorum extinguit irritamenta; & cæcutientes luridæ noctis cimmerias, suo ad nostrum hemisphærium appulso nascenti soli obstetricans Aurora abigit, fugatque; ac venustatis decorem superveniens deformitas radicitus delet; & ab eadem sede frigus calorem pellit, cum quo amicum renuit foedus inire: ita qui ab Oratore fuerint concitati affectus, oppositorum accessione delentur, extinguuntur. Ut præconceptum timorem Orator remittat, vel obliteret, in id debet incumbere studii, ut prius ostendat, timorem illum nullo inniti fundamento; sed ex sola arte fuisse futilibus, fucatisque accitum rationibus; detecta enim arte, ac vafritie quod prius timorem incusserat, mox habetur contemptui; unde ostendendum est, timore correptum vanis agitari umbris, ac panico tantum moveri terriculamento; ubi enim qui fuerat timore percussus id intelligit, suos incipit affectus irridere, ac fraudulentum averfari deceptorem. Quod si fortè timens aliquot produxerit sui præconcepti timoris argumenta; sunt hæc tacite, vel aperte minuenda, expugnanda, solòque æquanda; & si tenaciùs insidens animo colluctetur affectus; aliud sunt mentis cogitationes deducendæ, animusque ad ex diametro oppositam audaciam excitandus; cum ambo affectus contrarii sint, alterius alter jugum excutit, nec sinit cum ipso in eadem morari sede, colliduntur veluti fluctus in ventorum impetu concitato pelago, & alius alium frangit; hinc si Orator in cienda audacia totis lateribus insteterit, necesse est, timor, qui tenaciùs animo insederat, penitus abigatur. Hoc artis subsidio cæteri erant affectus obliterandi; furor enim lenitate miscetur confidentia timore comprimitur; indignatio misericordiâ flectitur; invidia æmulatione diluitur; ira despicientiâ retardatur; odium amore, ac reverentiâ intepescit; lætitia mœnore opprimitur; desiderium fugâ evanescit.

S. V.

De excessu, & defectu in ciendis affectibus declinando, & varietate promovenda.

41. **E**A est cujusvis affectus natura, ut cum primum moderatè, summisque, ut aiunt, labiis delibantur, delectationem ingerant; cum verò pleno ore deglutiuntur, stomachum aggravent, ac nauseam moveant: id vertitur vitio rei cuique interitui obnoxia, quia licet eximie sit pulchra, & singulariter jucunda, si ad summum venerit, facillè deflorescit; & temporis diuturnitate in contemptum desluit; Desiderio ruralis secessus tenebatur quidam ex aula Principis mihi notus Administer, ratus à tumultu cogi-

cogitationum liber, gravique negotiorum pondere, quo premebatur, seposito, beatam posse, ac prorsus felicem vitam beneficio solitudinis instituere. Principis ministerio, aulaeque officiis se abdicavit, ruralémque adivit solitudinem. Erat illi bonis, ac divitiis affluenti rus suburbanum ubertate fontium irriguum, soli coelique amoenitate laetum; arborum proceritate opacatum, plantarum varietate, ad plenas Pomonae divitias constitum; illic convalles vitebantur vinetis, hortisque excoltae; & in collium radicibus uberrima pasturata. Illuc cum primùm appulit, sibi visa sunt elementa mutasse faciem, & totas vires suas in illo secessu blandius effundere, videbatur sibi sol clarioribus nitere fulgoribus; aër lætius ridere, blandiusque arridere; fontium admurmurantes latices sibi gratulari adventum: delectabatur loci prospectu, qui hinc in planitiem effusè exporrigitur; illic in colles vinetis vestitos, placidè assurgit; alibi deprimitur in valles, herbis spontè natis luxuriantes: cui non fuisset oblectamento tam varius, tamque elegans prospectus ruralis secessus? Quid ni biennio ibi commoratus cepit loci delicias, quibus jam assueverat fastidire; non amplius fuit delectatus certantium avicularum sylvestri concentu: nec labentia rivulorum murmura, neque tremuli Zephyrorum susurri, neque alia loci, naturaeque ludicra fuere ipsi oblectamento, ipsúmque abdicati ministerii pernituit.

43.

Haud dispari ratione excitati affectus ratio, quæ in suis incunabulis plurimum obtinet roboris ad animum flectendum, suosque motus blandè ciendos; si diu inhaerit, animúmque pulsaverit, suã destituitur efficaciã, caditque viribus. Quid inter jocantem ridentis Floræ sobolem Rosã lætius ad oculos demulcendos? quid ejus odora speciositate jucundius ad homines exhilarandos? Prodit è fecundis parentis terræ visceribus, quibus jactis altè radicibus adhærescit in salutarem aëris usuram Rosarum genitrix planta, florulentæ familiæ prolem expositura. Plures ex eodem caudice sparguntur rami in virgulta scabro obducta cortice, sentibusque circumsepta; ne ad custodiam florum Reginae armati desessent satellites. Delicatiores inde, ac virescentes diffunduntur surculi, quorum internodia teretes obarmant spinæ. Folia inde prodeunt in oblongum rotunda, tactu aspera, serrata per ambitum, discriminante medium nervo, venulisque ab eodem fluentibus interfecta; surculorum fastigio pediculus imminet, quo flos pubescens veluti fasciis innititur. Calix inde protuberat, qui primò conclusus, granuloso cortice, nondum lucis usuræ absolutum cohibet, fovétque tœtum; gliscente verò, ac intumescente viridi involucre, nascitur Rosa ex sinu ejusdem disrupto, lacteo priùs candore perfusa, mox purpuram induens, virescentisque impatiens carceris, totam vernantium foliorum foras explicat pompam, & ad coronamentum operis crebra in orbem stami-

num capillamenta sparguntur, quæ florum Reginae nobile videntur texere diadema; vel ut nos edoceant, esse coronã donandos, qui spinis pro cultura virtutis non detrectant copulari. Quis non rapiatur amore in tam venustam, tamque nobilem solis, ac terræ filiam? Quis non ardeat desiderio hanc odoram floræ sobolem summis legendi digitis mane cum nutricis Auroræ imbuta lacte florescit vegetior? quis non lætetur, si ad floridam juventam viderit Rosam adolescere? At si diutius ejusdem quis delectetur consortio, incipit displicere, quæ priùs fuerat illucium gaudii. Meridiano Rosa perfusa jubare statim languescit, venustatem exuit, odoram pompam seponit; & è viridi scena rubentium foliorum, subitè rerum catastrophe in aculeos horrescit spinarum, & accisis foliis, quasi membris, squalidum remanet floris cadaver. Sic contingit in affectibus; qui cum primùm cientur, animum flectunt; motus excitant, quibus in eam Auditores trahuntur partem, quæ oratori magis placet; at si plus æquo animos titillent, si modum prudentiæ transiliant, Rosam imitantur, quæ si horis antelucanis spectata varios excitat affectus amoris, desiderii, gaudii; sub meridiem deflorescens despicitur, nec amplius ridens, quæ priùs arridebat, contemptui est potius, quam oblectamento. Movendus est animus modico, sed vegeti affectu; non rerum, ac verborum copia opprimendus. Etiam fercula licet gustu delicatissima cum primùm stomachum aggravant, non voluptatem, sed fastidium generant,

436
Censetur hæc rerum, verborumque importunã copiã Aristides peccasse, apud Caesinnium in illa monodia, quã affectus doloris, & commiserationis in collapsam, dirutamque Smyrnam ciere nitebatur. Post flebilem lamentationem, ac repræsentationem Smyrnæ everse, incipit veluti ab ovo, ut vulgè dicitur, rem ordiri, recensens Theseum urbis conditorem; commemorans Corybantum choros; natales, & educationes Deorum; Homeri ortum, certamina, trophæa, victorias; suburbia describens, portus, bases, campos, prospectus, fontes, templa, theatra, forum; & reliqua urbis Ornamenta; quorum jactura licet opportuna fuisset ad affectus ciendos; prolixa tamen, & importuna narratio eius vix natos enecavit, vix incensos extinxit, aliò distrahens Auditorum animos, qui narrationis prolixitate defatigati, plus inde hauserunt tædii, quam doloris, & commiserationis in everfam Smyrnam.

44
Corrumpitur cujusvis quamvis gratissimæ harmoniæ suavitas, si accedat odiosa prolixitas. Musices concentus licet plurimum adferat auribus voluptatis, & animo illicii; si tamen ejusdem prolixitas, moderationis limites, modumque prudentiæ transiliat fastidium parit, & tædium inducit, licet priùs fuerit voluptati, & oblectamento. In affectibus ciendis Orator intra cancellos se contineat potius commendatæ brevitatibus; quam excedentis

icipat de genere demonstrativo, & deliberativo. Cæterum ad hoc genus judiciale pertinent orationes Accusatoriarum; Defensoriarum; Objurgatoriarum, quibus reus ob admissum crimen ab amico objurgatur. Investivarum, quibus ab inimico increpatur. Expostulatoriarum, quæ ingratitudinem produunt in benefactores; Purgatoriarum, quibus nostra, vel aliorum facta excusamus, & probamus citra ullam noxam fuisse. Deprecatoriarum, quæ erroris, ac criminis perpetrati veniam expostulant. In hoc genere Judiciali, quando sistitur in sola rei notitia, excitantur affectus ethici, seu leniores; lectus si oratio ordinetur ad opus, cœntur affectus pathetici, seu acriores, odii, pudoris, indignationis, iræ, desperationis de emendatione; idque quando Orator accusat, & damnat reum: si enim ipsum defenderit, tunc excitat affectus commiserationis, clementiæ, desiderii, spei.

38. Affectus Pathetici, quia acriores, plusque vehementes Ethicis, stylum exigunt plenum succo, & efficaciâ; fulguribus, & coruscationibus micantem; adè ut Orator fulmen videatur in lingua ferre, tonare voce, fulminare, ac omnia permiscere, terroremque incutere Auditoribus, si necessitas id expostulaverit; ut si homines avertendi sint à vitiis; in quorum cœno miserè voluntantur; si à perpetrando delicto sit aliquis evocandus; tunc enim Attici lepores, argutiarum sales, sententiarum acumina, styli exulta lenitas; verborum emendicatus splendore vim omnem infringent; & nervus Orationis corrueret; in verbis robur non fucus requiritur; & in sententiis energia, non splendor. Stylus itidem debet esse concisior, ac pressior, verborum enim ambages, & circuitus affectus potius extinguunt, quam foveant.

39. Imitetur Orator in hisce affectibus cœntis Periclem, qui unâ cum Jove tonare, ac fulmina jacere videtur, & cui cœlestis cognomen admirabilis eloquentia fecit; Demosthenem, qui eloquentiæ efficaciâ impetum in animos nactus virorum, in quam ipse voluit partem flectebat; Tullium in Catilinam, in Verrem, in Antonium; in Vatinius, contra quos debacchatus acriores excitavit affectus. Plurimum prodest patheticis imbui affectibus; quos viri eloquentia insignes excitârunt; quia sicut qui Isomacho studuerit (ait Clemens Alexandrinus) fiet agricola; qui Lampridio, nauclerus; qui Charidemo, Imperator; qui Simoni, eques; qui Crobylo coquus; qui Perdici, caupo; qui Archelao saltator; Homero, Poëta; Pyrrhoni, vitiligator, obtrectator, sycophanta; Demostheni, Orator; Chrylippo, Dialecticus; Aristoteli, Physicus; ac demum Platoni Philosophus: ita si quis assuescat legendis Oratoribus patheticis, & ipse patheticus fiet. Legat quis Senecam Tragædum, qui in cœntis affectibus patheticis, mirabilis fuit: Medeam evolvat insanientem, ac ferocientem, & ipse cum Medea sentiet se ferocire: legat furore, irâ, indignatione percitum

Herculem; & ipse eum Hercule indignabitur.

Remissionem quod attinet affectuum; quemadmodum amaritudo, quæ dulcedini reconciliari detrectat, obsoniorum extinguit irritamenta; & cœcutientes luridæ noctis cimmerias, suo ad nostrum hemisphœrium appulso nascenti soli obitetricans Aurora abigit, fugatque; ac venustatis decorem superveniens deformitas radicitus delet; & ab eadem sede frigus calorem pellit, cum quo amicum renuit fœdus inire: ita qui ab Oratore fuerint concitati affectus, oppositorum accessione delentur, extinguntur. Ut præconceptum timorem Orator remittat, vel obliteret, in id debet incumbere studii, ut prius ostendat, timorem illum nullo inniti fundamento; sed ex sola arte fuisse futilibus, fucatisque accitum rationibus; detecta enim arte, ac vafritie quod prius timorem incusserat, mox habetur contemptui; unde ostendendum est, timore correptum vanis agitari umbris, ac panico tantum moveri terriculamento; ubi enim qui fuerat timore percussus id intelligit, suos incipit affectus irridere, ac fraudulentum aversari deceptorem. Quod si fortè timens aliquot produxerit sui præconcepti timoris argumenta; sunt hæc tacite, vel aperte minuenda, expugnanda, soloque æquanda; & si tenaciùs insidens animo colluctetur affectus; aliò sunt mentis cogitationes deducendæ, animusque ad ex diametro oppositam audaciam excitandus; cum ambo affectus contrarii sint, alterius alter jugum excutit, nec finit cum ipso in eadem morari sede, colliduntur veluti fluctus in ventorum impetu concitato pelago, & aliud alium frangit; hinc si Orator in cœnta audacia totis lateribus insteterit, necesse est, timor, qui tenaciùs animo infederat, penitus abigatur. Hoc artis subsidio cæteri erunt affectus obliterandi; furor enim lenitate mitescit; confidentia timore comprimitur; indignatio misericordiâ flectitur; invidia æmulatione diluitur; ira despicientiâ retardatur; odium amore, ac reverentiâ intepescit; lætitia mœnore opprimitur; desiderium fugâ evanescit.

S. V.

De excessu, & defectu in cœntis affectibus declinando, & varietate promovenda.

42. **E**A est cujusvis affectus natura, ut cum primùm moderatè, summisque, ut aiunt, labiis delibantur, delectationem ingerant; cum verò pleno ore deglutiuntur, stomachum aggravent, ac nauseam moveant: id vertitur vitio rei cuique interitui obnoxia, quia licet eximie sit pulchra, & singulariter jucunda, si ad summum venerit, facile deflorescit; & temporis diuturnitate in contemptum defluit; Desiderio ruralis secessus tenebatur quidam ex aula Principis mihi notus Administer, ratus à tumultu cogi-

cogitationum liber, gravique negotiorum pondere, quo premebatur, seposito, beatam posse, ac prorsus felicem vitam beneficio solitudinis institvere. Principis ministerio, aulaeque officiis se abdicavit, ruralémque adivit solitudinem. Erat illi bonis, ac divitiis affluenti rus suburbanum ubertate fontium irriguum, soli cœlique amœnitate lætium; arborum proceritate opacatum, plantarum varietate, ad plenas Pomonæ divitias constitum; illic convalles vitebantur vinetis, hortisque excolte; & in collium radicibus uberrima pasturata. Illuc cum primùm appulit, sibi visa sunt elementa mutasse faciem, & totas vires suas in illo secessu blandius effundere, videbatur sibi sol clarioribus nitere fulgoribus; aër lætius ridere, blandiusque arridere; fontium admurmurantes latices sibi gratulari, adventum delectabatur loci prospectu, qui hic in planitiem effuse exporrigitur; illic in colles vinetis vestitos, placidè assurgit; alibi deprimitur in valles, herbis spontè natis luxuriantes: cui non fuisset oblectamento tam varius, tamque elegans prospectus ruralis secessus? Quid ni biennio ibi commoratus cæpit loci delicias, quibus jam assueverat fastidire; non amplius fuit delectatus certantium avicularum sylvestri concentu: nec labentia rivulorum murmura, neque tremuli Zephyrorum susurri, neque alia loci, naturæque ludicra fuere ipsi oblectamento, ipsùmque abdicati ministerii pœnituit.

43.

Haud dispari ratione excitati affectûs ratio, quæ in suis incunabulis plurimum obtinet roboris ad animum flectendum, suosque motus blandè ciendos; si diu inhæserit, animumque pulsaverit, suâ destituitur efficaciâ, caditque viribus. Quid inter jocantem ridentis Floræ sobolem Rosâ lætius ad oculos demulcendos? quid ejus odora speciositate jucundius ad homines exhilarandos? Prodit è fecundis parentis terræ visceribus, quibus jactis altè radicibus adhaerescit in salutarem aëris usuram Rosarum genitrix planta, florulenta familiaris prolem expositura. Plures ex eodem caudice sparguntur rami in virgulta scabro obducta cortice, sentibusque circumseptis; ac ad custodiam florum Reginæ armati desessent satellites. Delicatiores inde, ac virescentes diffunduntur surculi, quorum internodia teretes obarmant spinæ. Folia inde prodeunt in oblongum rotunda, tactu aspera, serrata per ambitum, discriminante medium nervo, venulisque ab eodem fluentibus intersecta; surculorum fastigio pediculus imminet, quo flos pubescens veluti fasciis innititur. Calix inde protuberat, qui primò conclusus, granuloso cortice, nondum lucis usuræ absolutum cohibet, fovétque tœtum; gliscente verò, ac intumescente viridi involucro, nascitur Rosa ex sinu ejusdem disrupto, lacteo priùs candore perfusa, mox purpuram induens, virescentisque impatiens carceris, totam vernatium foliorum foras explicat pompam, & ad coronamentum operis crebra in orbem stami-

num capillamenta sparguntur, quæ florum Reginæ nobile videntur texere diadema; vel ut nos edoceant, esse coronâ donandos, quæ spinis pro cultura virtutis non detrectant copulari. Quis non rapiatur amore in tam venustam, tamque nobilem solis, ac terræ filiam? Quis non ardeat desiderio hanc odoram floræ sobolem summis legendi digitis mane cum nutricis Auroræ imbuta lacte florescit vegetior? quis non lætetur, si ad floridam juventam viderit Rosam adolescere? At si diutius ejusdem quis delectetur consortio, incipit displicere, quæ priùs fuerat illucium gaudii. Meridiano Rosa perfusa jubare statim languescit, venustatem exuit, odoram pompam seponit; & è viridi scena rubentium foliorum, subitâ rerum catastrophe in aculeos horrescit spinarum, & accisis foliis, quasi membris, squalidum remanet floris cadaver. Sic contingit in affectibus; qui cum primùm cientur, animum flectunt; motus excitant, quibus in eam Auditores trahuntur partem, quæ oratori magis placet; at si plus æquo animos titillent, si modum prudentiæ transfiliant, Rosam imitantur, quæ si horis antelucanis spectata varios excitat affectus amoris, desiderii, gaudii; sub meridiem deflorescens despicitur, nec amplius ridens, quæ priùs arridebat, contemptui est potius, quam oblectamento. Movendus est animus modico, sed vegeti affectu; non rerum, ac verborum copia opprimendus. Etiam fercula licet gustu delicatissima cum primùm stomachum aggravant, non voluptatem, sed fastidium generant.

Censetur hæc rerum, verborumque importunâ copiâ Aristides peccasse, apud Caesinum in illa monodia, quâ affectus doloris, & commiserationis in collapsam, dirutamque Smyrnam ciere nitebatur. Post flebilem lamentationem, ac repræsentationem Smyrnæ everse, incipit veluti ab ovo, ut vulgè dicitur, rem ordiri, recensens Theseum urbis conditorem; commemorans Corybantum choros; natales, & educationes Deorum; Homerî ortum, certamina, trophæa, victorias; suburbia describens, portus, bases, campos, prospectus, fontes, templa, theatra, forum; & reliqua urbis Ornamenta; quorum jactura licet opportuna fuisset ad affectus ciendos; proluxa tamen, & importuna narratio eos vix natos enecavit, vix incensos extinxit, aliè distrahens Auditorum animos, qui narrationis prolixitate defatigati, plus inde hausserunt tædii, quam doloris, & commiserationis in everfam Smyrnam.

Corrumpitur cujusvis quamvis gratissimæ harmoniæ suavitas, si accedat odiosa prolixitas. Musices concentus licet plurimum adferat auribus voluptatis, & animo illicii; si tamen ejusdem prolixitas, moderationis limites, modumque prudentiæ transfiliat fastidium parit, & tædium inducit, licet priùs fuerit voluptati, & oblectamento. In affectibus ciendis Orator intra cancellos se contineat potius commendatæ brevitatis; quam exceden-

436

44

icipat de genere demonstrativo, & deliberativo. Cæterum ad hoc genus judiciale pertinent orationes Accusatoriarum; Defensoriarum; Objurgatoriarum, quibus reus ob admissum crimen ab amico objurgatur. Invektivæ, quibus ab inimico increpatur. Expostulatoriarum, quæ ingratitude produnt in benefactores; Purgatoriarum, quibus nostra, vel aliorum facta excusamus, & probamus citra ullam noxam fuisse. Deprecatoriarum, quæ erroris, ac criminis perpetrati veniam expostulant. In hoc genere Judiciali, quando sistitur in sola rei notitia, excitantur affectus ethici, seu leniores; lecus si oratio ordinetur ad opus, ciantur affectus pathetici, seu acriores, odii, pudoris, indignationis, iræ, desperationis de emendatione; idque quando Orator accusat, & damnat reum: si enim ipsum defenderit, tunc excitat affectus commiserationis, clementiæ, desiderii, spei.

38. Affectus Pathetici, quia acriores, plusque vehèmentes Ethicis, stylum exigunt plenum succo, & efficaciâ; fulguribus, & coruscationibus micantem; aded ut Orator fulmen videatur in lingua ferre, tonare voce, fulminare, ac omnia permiscere, terroremque incutere Auditoribus, si necessitas id expostulaverit; ut si homines avertendi sint à vitiis; in quorum cæno miserè voluntantur; si à perpetrando delicto sit aliquis evocandus; tunc enim Attici lepores, argutiarum sales, sententiarum acumina, styli exulta lenitas; verborum emendicatus splendore vim omnem infringent; & nervus Orationis corrueret; in verbis robur non fucus requiritur; & in sententiis energia, non splendor. Stylus itidem debet esse concisior, ac pressior, verborum enim ambages, & circuitus affectus potius extinguunt, quam foveant.

39. Imitetur Orator in hisce affectibus cientes Periclem, qui unâ cum Jove tonare, ac fulmina jacere videtur, & cui cælestis cognomen admirabilis eloquentia fecit; Demosthenem, qui eloquentiæ efficaciâ impetum in animos nactus virorum, in quam ipse voluit partem hætebat; Tullium in Catilinam, in Verrem, in Antonium; in Vatinius, contra quos debacchatus acriores excitavit affectus. Plurimum prodest patheticis imbui affectibus; quos viri eloquentia insignes excitârunt; quia sicut qui Isomacho studuerit (ait Clemens Alexandrinus) fiet agricola; qui Lampridio, nauclerus; qui Charidemo, Imperator; qui Simoni, eques; qui Crobylo coquus; qui Perdici, caupo; qui Archelao saltator; Homero, Poëta; Pyrrhoni, vitiligator, obtrectator, sycophanta; Demostheni, Orator; Chrysisso, Dialecticus; Aristoteli, Physicus; ac demum Platoni Philosophus: ita si quis assuescat legendis Oratoribus patheticis, & ipse patheticus fiet. Legat quis Senecam Tragædum, qui in ciendis affectibus patheticis, mirabilis fuit: Medeam evolvat insanientem, ac ferocientem, & ipse cum Medea sentiet se ferocire: legat furore, irâ, indignatione percitum

Herculem; & ipse eum Hercule indignabitur.

Remissionem quod attinet affectuum; quemadmodum amaritudo, quæ dulcedini reconciliari detrectat, obsoniorum extinguit irritamenta; & cæcutientes luridæ noctis cimmerias, suo ad nostrum hemisphærium appulso nascenti soli obstetricans Aurora abigit, fugatque; ac venustatis decorem superveniens deformitas radicibus delet; & ab eadem sede frigus calorem pellit, cum quo amicum renuit foedus inire: ita qui ab Oratore fuerint concitati affectus, oppositorum accessione delentur, extinguuntur. Ut præconceptum timorem Orator remittat, vel obliteret, in id debet incumbere studii, ut prius ostendat, timorem illum nullo inniti fundamento; sed ex sola arte fuisse futilibus, fucatisque accitum rationibus; detecta enim arte, ac vafritie quod prius timorem incusserat, mox habetur contemptui; unde ostendendum est, timore correptum vanis agitari umbris, ac panico tantum moveri terriculamento; ubi enim qui fuerat timore percussus id intelligit, suos incipit affectus irridere, ac fraudulentum averfari deceptorem. Quod si fortè timens aliquot produxerit sui præconcepti timoris argumenta; sunt hæc tacite, vel aperte minuenda, expugnanda, soloque æquanda; & si tenaciùs insidens animo colluctetur affectus; aliò sunt mentis cogitationes deducendæ, animusque ad ex diametro oppositam audaciam excitandus; cum ambo affectus contrarii sint, alterius alter jugum excutit, nec finit cum ipso in eadem morari sede, colliduntur veluti fluctus in ventorum impetu concitato pelago, & alius alium frangit; hinc si Orator in cienda audacia totis lateribus insteterit, necesse est, timor, qui tenaciùs animo insederat, penitus abigatur. Hoc artis subsidio cæteri erant affectus obliterandi; furor enim lenitate mitescit; confidentia timore comprimitur; indignatio misericordiâ flectitur; invidia æmulatione diluitur; ira despicientiâ retardatur; odium amore, ac reverentiâ intepescit; læticia mœrore opprimitur; desiderium fugâ evanescit.

S. V.

De excessu, & defectu in ciendis affectibus declinando, & varietate promovenda.

41. **E**A est cujusvis affectus natura, ut cum primum moderatè, summisque, ut aiunt, labiis delibantur, delectationem ingerant; cum verò pleno ore deglutiuntur, stomachum aggravent, ac nauseam moveant: id vertitur vitio rei cuique interitui obnoxia, quia licet eximie sit pulchra, & singulariter jucunda, si ad summum venerit, facile deflorescit; & temporis diuturnitate in contemptum defluit; Desiderio ruralis secessus tenebatur quidam ex aula Principis mihi notus Administer, ratus à tumultu cogi-

cogitationum liber, gravius negotiorum pondere, quo premebatur, seposito, beatam posse, ac prius felicem vitam beneficio solitudinis instituire. Principis ministerio, aulaeque officiis se abdicavit, ruralēque adivit solitudinem. Erat illi bonis, ac divitiis affluentis rus suburbanum ubertate fontium irriguum, soli cœlique amoenitate lætum; arborum proceritate opacatum, plantarum varietate, ad plenas Pomonæ divitias constitum; illic convalles vitebantur vinetis, hortisque excultæ; & in collium radicibus uberrima pasturata. Illuc cum primū appulit, sibi visa sunt elementa mutasse faciem, & totas vires suas in illo secessu blandius effundere, videbatur sibi sol clarioribus nitere fulgoribus; aër lætius ridere, blandiusque arridere; fontium admurmurantes latices sibi gratulari. adventum: delectabatur loci prospectu, qui hinc in planitiem effusus exporrigitur; illic in colles vinetis vestitus, placidè affurgit; alibi deprimatur in valles, herbis spontè natis luxuriantes: cui non fuisset oblectamento tam varius, tamque elegans prospectus ruralis secessus? Quid ni biennio ibi commoratus cepit loci delicias, quibus jam assueverat fastidire; non amplius fuit delectatus certantium avicularum sylvestri concentu: nec labentia rivulorum murmura, neque tremuli Zephyrorum susurri, neque alia loci, naturæque ludicra fuere ipsi oblectamento, ipsūque abdicati ministerii poenituit.

42.

Haud dispari ratione excitati affectus ratio, quæ in suis incunabulis plurimum obtinet roboris ad animum flectendum, suosque motus blandè ciendos; si diu inhæserit, animūque pulsaverit, suā destituitur efficaciam, caditque viribus. Quid inter jocantem ridentis Floræ sobolem Rosā lætius ad oculos demulcendos? quid ejus odora speciositate jucundius ad homines exhilarandos? Prodit è fecundis parentis terræ visceribus, quibus jactis altè radicibus adhærescit in salutarem aëris usuram Rosarum genitrix planta, florulentæ familiæ prolem expositura. Plures ex eodem caudice sparguntur rami in virgulta scabro obducta cortice, sentibusque circumseptas; ne ad custodiam florum Regiæ armati deessent satellites. Delicatiores inde, ac virescentes diffunduntur surculi, quorum internodia teretes obarmant spinæ. Folia inde prodeunt in oblongum rotunda, tactu aspera, serrata per ambitum, discriminante medium nervo, venulisque ab eodem fluentibus interfecta; surculorum fastigio pediculus imminet, quo flos pubescens veluti fasciis innititur. Calix inde protuberat, qui primò conclusus, granuloso cortice, nondum lucis usuræ absolutum cohibet, fovèturque tæcum; gliscente verò, ac intumescente viridi involucre, nascitur Rosa ex sinu ejusdem disrupto, lacteo prius candore perfusa, mox purpuram induens, virescentisque impatiens carceris, totam vernantium foliorum foras explicat pompam, & ad coronamentum operis crebra in orbem stami-

num capillamenta sparguntur, quæ florum Regiæ nobile videntur texere diadema; vel ut nos edoceant, esse coronā donandos, quæ spinis pro cultura virtutis non detrectant copulari. Quis non rapiatur amore in tam venustam, tamque nobilem solis, ac terræ filiam? Quis non ardeat desiderio hanc odoram floræ sobolem summis legendi digitis manè cum nutricis Auroræ imbuta lacte florescit vegetior? quis non lætetur, si ad floridam juventam viderit Rosam adolescere? At si diutius ejusdem quis delectetur consortio, incipit displicere, quæ prius fuerat illucium gaudii. Meridiano Rosa perfusa jubare statim languescit, venustatem exuit, odoram pompam seponit; & è viridi scena rubentium foliorum, subitè rerum catastrophe in aculeos horrescit spinarum, & accisis foliis, quasi membris, squalidum remanet floris cadaver. Sic contingit in affectibus; qui cum primū cientur, animū flectunt; motus excitant, quibus in eam Auditores trahuntur partem, quæ oratori magis placet; at si plus æquo animos titillent, si modum prudentiæ transiliant, Rosam imitantur, quæ si horis antelucanis spectata varios excitat affectus amoris, desiderii, gaudii; sub meridiem deflorescens despicitur, nec amplius ridens, quæ prius arridebat, contemptui est potius, quam oblectamento. Movendus est animus modico, sed vegeti affectu; non rerum, ac verborum copia opprimendus. Etiam fercula licet gustu delicatissima cum primū stomachum aggravant, non voluptatem, sed fastidium generant.

Centetur hæc rerum, verborūque importunā copiā Aristides peccasse, apud Caussinū in illa monodia, quā affectus doloris, & commiserationis in collapsam, dirutamque Smyrnam cire nitebatur. Post flebilem lamentationem, ac repræsentationem Smyrnæ everse, incipit veluti ab ovo, ut vulgè dicitur, rem ordiri, recensens Theseum urbis conditorem; commemorans Corybantum choros; natales, & educationes Deorum; Homeri ortum, certamina, trophæa, victorias; suburbia describens, portus, bases, campos, prospectus, fontes, templa, theatra, forum; & reliqua urbis Ornamenta; quorum jactura licet opportuna fuisset ad affectus ciendos; prolixa tamen, & importuna narratio eos vix natos enecavit, vix incensos extinxit, aliè distrahens Auditorum animos, qui narrationis prolixitate defatigati, plus inde hauserunt tædii, quam doloris, & commiserationis in everfam Smyrnam.

43.

Corrumpitur cujusvis quamvis gratissimæ harmoniæ suavitas, si accedat odiosa prolixitas. Musices concentus licet plurimum adferat auribus voluptatis, & animo illicii; si tamen ejusdem prolixitas, moderationis limites, modūque prudentiæ transiliet fastidium parit, & tædium inducit, licet prius fuerit voluptati, & oblectamento. In affectibus ciendis Orator intra cancellos se contineat potius commendatæ brevitatis; quam excedentis

44.

icipat de genere demonstrativo, & deliberativo. Cæterum ad hoc genus judiciale pertinent orationes Accusatoriarum; Defensoriarum; Objurgatoriarum, quibus reus ob admissum crimen ab amico objurgatur. Investivarum, quibus ab inimico increpatur. Expostulatoriarum, quæ ingratitudinem produunt in benefactores; Purgatoriarum, quibus nostra, vel aliorum facta excusamus, & probamus citra ullam noxam fuisse. Deprecatoriarum, quæ erroris, ac criminis perpetrati veniam expostulant. In hoc genere Judiciali, quando sistitur in sola rei notitia, excitantur affectus ethici, seu leniores; locus si oratio ordinetur ad opus, cœntur affectus pathetici, seu acriores, odii, pudoris, indignationis, iræ, desperationis de emendatione; idque quando Orator accusat, & damnat reum: si enim ipsum defenderit, tunc excitat affectus commiserationis, clementiæ, desiderii, spei.

38. Affectus Pathetici, quia acriores, plusque vehementes Ethicis, stylum exigunt plenum succo, & efficaciâ; fulguribus, & coruscationibus micantem; aded ut Orator fulmen videatur in lingua ferre, tonare voce, fulminare, ac omnia permiscere, terroremque incutere Auditoribus, si necessitas id expostulaverit; ut si homines avertendi sint à vitiis; in quorum cœno miserè voluntantur; si à perpetrando delicto sit aliquis evocandus; tunc enim Attici lepores, argutiarum sales, sententiarum acumina, styli exulta lenitas; verborum emendicatus splendor vim omnem infringent; & nervus Orationis corrueret; in verbis robor non fucus requiritur; & in sententiis energia, non splendor. Stylus itidem debet esse concisior, ac pressior, verborum enim ambages, & circuitus affectus potius extinguunt, quam foveant.

39. Imitetur Orator in hisce affectibus cœntis Periclem, qui unâ cum Jove tonare, ac fulmina jacere videtur, & cui cœlestis cognomen admirabilis eloquentia fecit; Demosthenem, qui eloquentiæ efficaciâ impetum in animos nactus virorum, in quam ipse voluit partem sectebat; Tullium in Catilinam, in Verrem, in Antonium; in Vatinium, contra quos debacchatus acriores excitavit affectus. Plurimum prodest patheticis imbui affectibus; quos viri eloquentia insignes excitârunt; quia sicut qui Isomacho studuerit (ait Clemens Alexandrinus) fiet agricola; qui Lampridio, nauclerus; qui Charidemo, Imperator; qui Simoni, eques; qui Crobylo coquus; qui Perdici, caupo; qui Archelao saltator; Homero, Poëta; Pyrrhoni, vitiligator, obtrectator, sycophanta; Demostheni, Orator; Chrylippo, Dialecticus; Aristoteli, Physicus; ac demum Platoni Philosophus: ita si quis assuescat legendis Oratoribus patheticis, & ipse patheticus fiet. Legat quis Senecam Tragædum, qui in cœntis affectibus patheticis, mirabilis fuit: Medeam evolvat insanientem, ac ferocientem, & ipse cum Medea sentiet se ferocire: legat furore, irâ, indignatione percitum

Herculem; & ipse etiam Hercule indignabitur.

Remissionem quod attinet affectuum; quemadmodum amaritudo, quæ dulcedini reconciliari detrectat, obsoniorum extinguit irritamenta; & cæcutientes luridæ noctis cimærias, suo ad nostrum hemisphœrium appulso nascenti soli obstetricans Aurora abigit, fugatque; ac venustatis decorem superveniens deformitas radicibus delet; & ab eadem sede frigus calorem pellit, cum quo amicum renuit fœdus inire: ita qui ab Oratore fuerint concitati affectus, oppositorum accessione delentur, extinguntur. Ut præconceptum timorem Orator remittat, vel obliteret, in id debet incumbere studii, ut prius ostendat, timorem illum nullo inniti fundamento; sed ex sola arte fuisse futilibus, fucatisque accitum rationibus; detecta enim arte, ac vafritie quod prius timorem incusserat, mox habetur contemptui; unde ostendendum est, timore correptum vanis agitari umbris, ac panico tantum moveri terculamento; ubi enim qui fuerat timore percussus id intelligit, suos incipit affectus irridere, ac fraudulentum aversari deceptorem. Quod si fortè timens aliquot produxerit sui præconcepti timoris argumenta; sunt hæc tacitè, vel apertè minuenda, expugnanda, soloque æquanda; & si tenaciùs insidens animo colluctetur affectus; aliò sunt mentis cogitationes deducendæ, animusque ad ex diametro oppositam audaciam excitandus; cum ambo affectus contrarii sint, alterius alter jugum excutit, nec sinit cum ipso in eadem morari sede, colliduntur veluti fluctus in ventorum impetu concitato pelago, & alius alium frangit; hinc si Orator in cœnta audacia totis lateribus insteterit, necesse est, timor, qui tenaciùs animo insederat, penitus abigatur. Hoc artis subsidio cæteri erant affectus obliterandi; furor enim lenitate mitescit; confidentia timore comprimitur; indignatio misericordiâ flectitur; invidia æmulatione diluitur; ira despicientiâ retardatur; odium amore, ac reverentiâ intepescit; læticia mœrore opprimitur; desiderium fugâ evanescit.

S. V.

De excessu, & defectu in cœntis affectibus declinando, & varietate promovenda.

42. **E**A est cujusvis affectus natura, ut cum primum moderatè, summisque, ut aiunt, labiis delibantur, delectationem ingerant; cum verò pleno ore deglutiuntur, stomachum aggravent, ac nauseam moveant: id vertitur vitio rei cuique interitui obnoxia, quia licet eximie sit pulchra, & singulariter jucunda, si ad summum venerit, facile deflorescit; & temporis diuturnitate in contemptum defluit; Desiderio ruralis secessus tenebatur quidam ex aula Principis mihi notus Administer, ratus à tumultu cogi-

cogitationum liber, gravique negotiorum pondere, quo premebatur, seposito, beatam posse, ac prorsus felicem vitam beneficio solitudinis institvere. Principis ministerio, aulaeque officiis se abdicavit, ruralémque adivit solitudinem. Erat illi bonis, ac divitiis affluenti rus suburbanum ubertate fontium irriguum, soli cœlique amoenitate lætum; arborum proceritate opacatum, plantarum varietate, ad plenas Pomonæ divitias constitum; illic convalles vitebantur vinetis, hortisque excolta; & in collium radicibus uberrima pastu prata. Illuc cum primùm appulit, sibi visa sunt elementa mutasse faciem, & totas vires suæ in illo secessu blandiùs effundere, videbatur sibi sol clarioribus nitere fulgoribus; aër lætiùs ridere, blandiùsque arridere; fontium admurmurantes latices sibi gratulari, adventum: delectabatur loci prospectu, qui hic in planitiem effusè exporrigitur; illic in colles vinetis vestitos, placidè assurgit; alibi deprimitur in valles, herbis spontè natis luxuriantes: cui non fuisset oblectamento tam varius, tamque elegans prospectus ruralis secessus? Quid ni biennio ibi commoratus cæpit loci delicias, quibus jam assueverat fastidire; non ampliùs fuit delectatus certantium avicularum sylvestri concentu: nec labentia rivulorum murmura, neque tremuli Zephyrorum susurri, neque alia loci, naturæque ludicra fuere ipsi oblectamento, ipsùmque abdicati ministerii pernituit.

42.

Haud dispari ratione excitati affectus ratio, quæ in suis incunabulis plurimum obtinet roboris ad animum flectendum, suosque motus blandè ciendos; si diu inhæserit, animumque pullaverit, suâ destituitur efficaciam, caditque viribus. Quid inter jocantem ridentis Floræ sobolem Rosâ lætiùs ad oculos demulcendos? quid ejus odora speciositate jucundiùs ad homines exhilarandos? Prodit è fecundis parentis terræ visceribus, quibus jactis altè radicibus adhærescit in salutarem aëris usuram Rosarum genitrix planta, florulentæ familiæ prolem expositura. Plures ex eodem caudice sparguntur rami in virgulta scabro obducta cortice, sentibusque circumseptas; ne ad custodiam florum Reginæ armati deessent satellites. Delicatiores inde, ac virescentes diffunduntur surculi, quorum internodia teretes obarmant spinæ. Folia inde prodeunt in oblongum rotunda, tactu aspera, serrata per ambitum, discriminante medium nervo, venulisque ab eodem fluentibus intersecta; surculorum fastigio pediculus imminet, quo flos pubescens veluti fasciis ininitur. Calix inde protuberat, qui primò conclusus, granuloso cortice, nondum lucis usuræ absolutum cohibet, fovètque tæctum; gliscente verò, ac intumescente viridi involucrio, nascitur Rosa ex sinu ejusdem disrupto, lacteo priùs candore perfusa, mox purpuram induens, virescentisque impatiens carceris, totam vernantium foliorum foras explicat pompam, & ad coronamentum operis crebra in orbem stami-

num capillamenta sparguntur, quæ florum Reginæ nobile videntur texere diadema; vel ut nos edoceant, esse coronâ donandos, quæ spinis pro cultura virtutis non detrectant copulari. Quis non rapiatur amore in tam venustam, tamque nobilem solis, ac terræ filiam? Quis non ardeat desiderio hanc odoram floræ sobolem summis legendi digitis mane cum nutricis Auroræ imbuta lacte florescit vegetior? quis non lætetur, si ad floridam juventam viderit Rosam adolescere? At si diutiùs ejusdem quis delectetur consortio, incipit displicere, quæ priùs fuerat illucium gaudii. Meridiano Rosa perfusa jubare statim languescit, venustatem exuit, odoram pompam seponit; & è viridi scena rubentium foliorum, subitâ rerum catastrophe in aculeos horrescit spinarum, & accisis foliis, quasi membris, squalidum remanet floris cadaver. Sic contingit in affectibus; qui cum primùm cientur, animum flectunt; motus excitant, quibus in eam Auditores trahuntur partem, quæ oratori magis placet; at si plus æquo animos titillent, si modum prudentiæ transfiliant, Rosam imitantur, quæ si horis antelucanis spectata varios excitat affectus amoris, desiderii, gaudii; sub meridiem deflorescens despicitur, nec ampliùs ridens, quæ priùs arridebat, contemptui est potiùs, quàm oblectamento. Movendus est animus modico, sed vegeti affectu; non rerum, ac verborum copia opprimendus. Etiam fercula licet gustu delicatissima cum primùm stomachum aggravant, non voluptatem, sed fastidium generant,

Centetur hæc rerum, verborumque importunâ copiâ Aristides peccasse, apud Caussinum in illa monodia, quâ affectus doloris, & commiserationis in collapsam, dirutamque Smyrnam ciere nitebatur: Post siebilem lamentationem, ac repræsentationem Smyrnæ everse, incipit veluti ab ovo, ut vulgè dicitur, rem ordiri, recensens Theseum urbis conditorem; commemorans Corybantum choros; natales, & educationes Deorum; Homeri ortum, certamina, trophæa, victorias; suburbia describens, portus, bases, campos, prospectus, fontes, templa, theatra, forum; & reliqua urbis Ornamenta; quorum jactura licet opportuna fuisset ad affectus ciendos; proluxa tamen, & importuna narratio: vix natos enecavit, vix incensos extinxit, aliò distrahens Auditorum animos, qui narrationis prolixitate defatigati, plus inde hausserunt tædii, quàm doloris, & commiserationis in everfam Smyrnam.

Corrumpitur cujusvis quamvis gratissimæ harmoniæ suavitas, si accedat odiosa prolixitas. Musices concentus licet plurimum adferat auribus voluptatis, & animo illiciti; si tamen ejusdem prolixitas, moderationis limites, modumque prudentiæ transfiliat fastidium parit, & tædium inducit, licet priùs fuerit voluptati, & oblectamento. In affectibus ciendis Orator intra cancellos se contineat potiùs commendatæ brevitatis; quàm excedentis

43.

44.

tis prolixitatis; quamvis rosas, & lilia, adamantes, & uniones loquatur, si prolixius oratio processerit, tedium, non affectus excitabit, & cum fastidio discedent, qui cum fame venerant, ut contigit Libanio Sophistæ nitenti affectum vehementioris doloris cedere ob Daphnitici templi conflagrationem; cujus nœniam exagitat D. Chrysostomus in oratione de S. Babyla Martyre. Describit Libanius in illa lugubri nœnia, prius corruptos, fletu proprios, & Adstantium oculos, & dolet, quod imposterum non sint amplius visuri amplam, & supra cæteras spectabilem civitatem. Dein de alloquens Apollinem Delphicum, miratur, quod injuriâ læcessitus, externoque spoliatus ornatu patienter tulerit damnum; nec promeritas ob tantum scelus pœnas exegerit. Postea pleraque miscens puerilia in varias erumpit exclamations, dirasque oburgationes contra manum injicientem flammam, & ignem sacrum absumentem delubrum; dein Vulcanum redarguit segnitie, quia cum ignis sit arbiter, non fuerit flammis comminatus detrimentum afferentibus; præsertim quia beneficio devinctus Apollini ob indicium olim ab ipso sibi factum, non debuisset igne sacrilego ejus violare templum. Postea indignatur in Jovem, qui cum imbrium habenas teneat, aquarum cataclysmum ad extinguendas flammam non immiserit; & alia plura miscet puerilia, risui potius movendo, quam commiserationi ciendæ idonea.

Affectus deficientes, qui & languidi dicuntur, ij sunt, qui ab oratoribus frigidis infra rei exigentiam excitantur, minimè calore, & vehementiâ respondentem argumento, rei que majestati: sunt enim qui in affectibus ciendis remissi sunt, ac languidi, multumque detrahunt de rei majestate; eò quia in ipis nullus vigor, nulla sit vivida, & florens oratio; sed quidquid loquuntur, humi repens, ac abjectum est, demissum, languidum, ut videantur potius otiosi; quam agere, & animum movere, seu supremam in homine arcem expugnare. Qui in imminente vitæ discrimine non nisi languidè, ac frigidè suppetias, opemque peteret, is procul dubio fingere potius crederetur, quam quod imminet periculum manifestum facere; cum natura ipsa hisce in angustiis sua sponte satis profiliat, nec ascitiis, & acrioribus indigeat stimulis; nam & ipsi, qui nunquam fuerunt castra sequuti, ut ab injusto se defendant aggressore, voce, vultu, & actione, ita se gerunt, ac si totum spirarent eorum præcordia Martem: Si orator ita frigidus fuerit, ut totis lateribus non possit indignari, nec irasci; censendus est, ciendis affectibus, animisque flectendis minus aptus.

Affectus præsertim pathetici, qui cæteris sunt acriores, ac vehementiores, deficient pariter, si Orator in iisdem ciendis inanes verborum immisceat delicias Adonidis hortis steriliores; si sensus habeat tenues, lusus minutos, digressiones ineptas, allusiones imbecilles, affectatas rerum descriptiunculas, lu-

xuriantes figuras, verba uniusque ad ostentationem collecta, ac illecebras vanæ jucunditatis ad aures potius titillandas, quam animos intus flectendos. Sunt etiam qui in affectibus ciendis, ut videantur elegantes ex libris vernacula lingua scriptis verba seligunt minus usitata, quæque captum populi fugiunt, & ac si in Erythræi fuissent pretiosiores expiscati uniones, inserunt orationi, quam onerant magis, quam ornant. Alii phrasas congerunt, & quasi rosas & anemonas ventilantes, putant odorem omnium naribus afflari per jucundum; qui tamen apud viros cordatos ita foetent, ut Augeæ stabulum vix illis videatur impurius; quatenus excrementa congerunt neglecto vivido calore, ac orationis robore, quo affectus excitantur, & aptius animi flectuntur.

Deficiunt etiam affectus, si fuerint immoderate, ac intempestive excitati. Sunt ex concionatoribus præsertim, qui nescientes à sacro suggesto ad populum dicere, nisi incalescentes; furere potius, quam concionari videntur, ac si thyrsum agitarent Bacchantium more, vel thyrso percussu insanirent; hi siquidem affectus intempestivos, prorsusque vanos excitant, ubi nihil opus est affectu; vel immoderatos, ubi nulla rei eos exigit necessitas. Sunt etiam qui in animis flectendis, & affectibus ciendis verba seligunt tumida, absoleta, non omnibus obvia, quibus excellentiores nituntur æmulari oratores; cum potius illius sint ræmæ imitatores, quæ in apologo cum mirata fuisset bovis speciem, ac succulentam corporis habitudinem, & in ejus amorem tota illico exarsisset, ac desiderasset se bovi similem, adeo supra propriam intumuit conditionem, ut disrupto corpore egerit spiritum. Nil supra vires aggreddiatur Orator in excitandis affectibus, verbis, ac sententiis utatur rebus dicendis, animisque flectendis accommodatis; absoleta & inusitata non adhibeat, ne hoc idem illi obtingat, quod Romæ Causidico cuidam, qui, ut refert Gellius cum apud urbis Præfectum, aliosque Auditores vellet affectum cedere commiserationis in quendam suum clientulum ex inopia panem esitantem fursureum, vinum, que potantem eructum, ac foetidum, dixit, *Hic eques Romanus apudam edidit, & floces bibit.* Adspexerunt omnes, qui aderant alium, primò tristiores turbato, ac requirente vultu quidnam illud utriusque verbi foret: Post inde quasi nescio quid Tuscè, aut Gallicè dixisset, universi riserunt. Legerat autem ille *apudam* veteres rusticos furmenti fursurem dixisse; idque à Plauto in Comædia (si tamen ea Plauti est) quæ *Astraba* inscribitur, positum esse. Item *floces* audierat prisca voce significare vini foecem è vinaceis expressam; sicuti *fraces* ex oleis: idque apud Cæcilium in Polumenis legerat; eaque sibi duo verba ad orationum ornamenta servaverat: sed quia tunc temporis verba erant absoleta, non usitata; quæque captum fugiebant Adstantium, non commiserationis affectum in pauperculum excitârunt, sed risum in Causidicum mo-

Lib. 12. No. 8.
Bium Atti-
carum cap. 7.

47.

verunt,

verunt, qui cachinnis fuit exhibitus ob verborum insolentiam. Lepidum est etiam, quod de alio refert idem Gellius, cum causam sui clientis differri postularet. *Rogo Prætor, inquit, subveni, succurre: quonam usque nos Bovinator hic demoratur? Atque id voce magna ter, quaterque inelamavit Bovinator est.* Commurmuratio fieri coëpta est à plerisque, qui aderant, quasi monstrum verbi admirantibus. At ille jactans, & gestiens; Non enim Lucilium, inquit, legistis, qui tergiverlatorem Bovinatorem dicit? est enim in Lucilii undecimo versus hic:

Est iricosus, bovinatorque ore improbus davo.

verbis igitur absoletis, exculcatisque, seu antiquitate protritit, jamque antiquatis; & insolentibus non utatur Orator in ciendis affectibus; quia hujusmodi verba utpote nimis horrida, captumque fugientia, non sunt Auditoribus grata; ut est illud apud Tertullianum *Hyprobrychium irrespirabile* pro extremo periculo, in quo omnis ex malo emergendi spes adimitur.

48.

Quia verò variis est homo affectibus obnoxius, quos Deus conditor eidem indidit, cum primum illum effingeret; nec homo semper uno, eodemque tenetur affectu, sed in pluribus detinetur, cum scitè dixerit Javenalis *Saty. 1.*

Quidquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas, Gaudia, discursus, nostri farrago libelli est.

in id debet Orator incumbere studii, ut varios excitet affectus; siquidem delectationis mater est varietas, quam sicut natura rebus invenit; ita orator in promovendis affectibus ad promptius flectendos animos eidem debet studere; aded ut modò tristitiam moderatè excitet, quæ leniter dilabatur; nunc tristitiam ad blandiente lætitiâ delectat; modò acriorem cieat dolorem, quem postea subsequens voluptas emolliat. In hisce miscendis affectibus artificiosissimus fuit Seneca tragædus: præsertim cum describit Medæam de nece liberorum cogitantem; non in acriores statim erumpit affectus, sed varios præmittit motus minus incitatos, ad vehementiores sensim viam sternentes; mox pectoris, animique concitati ardor acriori præludit furori, & veluti classicum canens plenis motibus vehementissimos excitat affectus, inducitque Medæam furore percitam, ita loquentem:

Medæa nunc sum, crevit ingenium malis.

49.

Nunc pudore perfusa, & confusa dissimulat, quod prius cogitaverat; & aliud proponit, sed vix dissimile; postea seposita omni teneritudine in prolem, specioso prætextu habenas furori laxat.

Quidquid ex illo tuum est Crensa peperit: placuit hoc pœna genus,

Meritoque placuit ultimum magno scelus Verum de Affectibus Tom. I.

Animo parandum est: liberi quondam mei,

Vos pro paternis sceleribus pœnas date.

Andaciam furore commota excitavit; mox quasi ipsam pœniteat admissi furoris, reverentiam, metum, & misericordiam excitat, inquitens:

Cor pepulis horror, membra torpescunt gelu,

Pectusque tremunt, ira discessit loco:

Materque tota conjuge expulsa redit,

Egredere ut meorum liberum, ac proles mea

Quidam cruorem? melius: ab demens furor.

Hoc in hisce affectibus ciendis observandum; ut nihil misceatur incongruum, nil adsciscatur intempestivè, hæc enim plerumque motus elidunt, & seria convertunt in risum, perinde ac cauda leonis appicta capiti: sunt singula singulis aptanda, ut omnia bene cohareant.

S. VI.

Exhibentur quadam servanda ab Oratore in ciendis Affectibus.

Plerumque ad flectendos animos plus obtinet roboris autoritas dicentis, quam totum cultæ orationis artificium. Si optima de oratore opinio intimis inhæreat affixa Auditorum sensibus, promptius hi eidem obsequuntur dicenti & flectuntur sudenti. Plurimum valet Chrystostomi eloquentia ad populos flectendos; sed viri autoritas animos prius præoccupabat. Fuit enim in ferrea illa hominum ætate potior aurei generis pars, cujus vita perpetua fuit vitiatorum centura, norma morum, probitatis exemplar, specimen virtutum, ac veræ sanctitatis imago. Hinc ejus vox jure fuit cælestis sapientia quasi Oraculum, quod per aures in animos dilabens popularum, eosdem in eam flectebat partem, quæ magis placeret. Autoritatem ei conciliârunt præclaræ animi, corporisque dotes, & præsertim incorrupta vitæ institutio, morumque innocentia. Erat illi ingenium velox, anima virtutum omnium feracissima; pectus sapientiâ loricatum, mens præcella cœlestibus flammis jugiter accensa, quæ neque adversantium rerum asperitate torpesceret immutata; neque blanditiis delinita conniveret in sceleribus. Corpus illius fuit staturæ, ac majestatis, quæ tantæ mentis pondus commodè sustentaret. Vitæ institutum neque latum unguem à norma deflexit virtutis; ab incunabulis cum lacte vitæ suxit innocentiam, quam nullâ unquam labe foedavit; adultior magnarum artium pellucidos ebibat fontes, & in sinu æquæ pietatis, ac Musarum adolevit, ut aliquando posset hominibus prodesse. Licet tolerantia ferreus, eloquentia fuit pene aureus, resplenduit in illo non ancillantis facundia puerile blandimentum ad aures titillandas natum; sed vis dicendi ineluctabilis, quam timerent improbi,

venerarentur probi, formidarent etiam ipsi Imperatores, simulque diligerent.

53.

Hæc sunt, quæ oratori Ecclesiastico è sacro suggesto ad populum dicenti conciliant auctoritatem, vitæ sanctitas, morum probitas, mens præcella, scientiarum imbuta fontibus, ac doctrinis farta, sanctioribus accensa flammis; corporis majestas, & religiosa compositio, quæ perinde ac speculum imaginem referat mentis; quod si hisce præclaris tum animi, tum corporis dotibus accesserit, ille robur eloquentiæ, illa dicendi energia, ille persuadendi vigor, quo Orator vi quadam ineluctabili vitia prostermit: nulli dubium, quin flectendis animis, ciendisque affectibus futurus sit aptior; præsertim si virtutum culturâ efflorescat; si demissionis, patientiæ, charitatis innixus radicibus fructus det, quibus calites delectantur, & homines non possunt non amare: plerumque plus habet virium in flectendis animis, ciendisque affectibus vitæ probitas, morumque simplicitas, quam cultæ eloquentiæ mendicata energia; cum homines plus fidant operibus, quam dictis; & fortius moveantur exemplo, quam verbis. Memini, novisse Ecclesiastem exiguæ literaturæ, & nullius in dicendo culturæ; cujus tamen probitatis opinio altè mentibus infederat Auditorum; siquidem pietate, & charitate in proximum erat insignis. Is nullo innixus eloquentiæ subsidio, nulla munitus dicendi arte opposuit se murum pro domo Dei, stetit in sacro suggesto, veluti in Ecclesiæ propugnaculis, non coronatus floribus, non mollis, nec delicatus, nec blanditiarum perfusus illecebris; sed rudi eloquio, forti tamen; pulverulentus; & sincera charitate inflammatus; mirum sanè dictu; tanta fuit ejus probitatis opinio; quæ veluti defectus supplens eloquentiæ, duriora corda verbis rudioribus, nullæque ordine digestis emolliret, ad respiciendum flecteret, lacrymas eliceret; contra impietatem, contra vitia, contra torrentem rerum humanarum eluctatus, temper vicit, triumphavit, & spolia in cæleste præmisit capitolum; palmarum ipse fructus aucto fœnore lecturus.

54.

Econverso id temporis in eadem urbe alius Ecclesiastes conciones ad populum habuit studio eloquentiæ cultas; viretis, ac floribus stipatas, leporibus asperfas, fucis venustas, constas elegantis, distinctas veneribus, variis tesselatas eruditionibus, expolitas periodorum tornatili structurâ; adeout ex diametro prætracto alteri opponeretur Ecclesiasti, cujus oratio rudis, austera, & plerumque horribilis fuit: sed ille durus, & asper ferrea corda dirupit; hic suavis, & amœnus aures titillavit: ille toto impetu irumpens in animos, eos prostravit; hic lenis, & leniter irrepens nullâ prosligavit: ille vase fictili panacæ succum propinavit; hic gemmeo poculo vanam dulcedinem extimis exhibuit labris: ille seccando, urendo sanavit; hic flores spargendo soporavit: etenim hic cum declamationem po-

tius, quam concionem, melle illitam, neclare, & ambrosia suavem, ac floribus asperasq; recitasset, magna ut erat linguæ volubilitate; gestusque non inæconcinnâ præditus gratiâ, videbatur placuisse: alii siquidem laudabant mellitos verborum globulos, quibus tota perplebat oratio; alii cultam mulieris venustatem delicatissimis depictam, ac descriptam lineamentis, vivisque Rhetoricæ coloribus expressam commendârunt; eò quia in ejus descriptione, mixtæ apparuerint liliorum candore, rosarumque tenui rubore genæ, nativum florum referentes splendorum; labra subtilia tenui distincta interstitio; supercilia fusca, purissima nigredine picta, & disparata inter se æquabili modicullio, nasus rectus, & adæquatus tenuitati labiorum; oculi amplitudine speciosi & flagrantis, & puro lumine suffusi, in quibus nigrum pupulæ lactei circuli vicino candore circumfusum, & ipsa colorum pugna temperiem excitarent venustitatis, quæ sedes foret Gratiarum. Alii descriptam Lusciniam laudibus excipiebant, quasi audierint illam verno tempore canentem totis diebus, noctibusque absque ulla intermissione, & tam ingeniosa modulatione, ut audiretur modò in longum continuo spirity trahi; mox inopinâ quadam varietate flecti; nunc concissâ distingui; aut intorta copulari. Alii alia eleganti colore illustrata usque ad superiora sydera evehebant; sed præter ablandientes aures voces nil Auditores ab hoc Oratore haulerunt, quò spiritus reficeretur, quò anima ad culturam virtutum alliceretur: nulla in ipso auctoritas; nullus masculæ eloquentiæ vigor, sed tantum dictio verbis, non rebus redundans ad aures titillandas, non animum penetrandum, ac flectendum.

55.

Præter auctoritatem, mentemque oratoris inflammatam factu optimum erit, si Orator ante omnia aliquot seligat affectus, quos cieri velit; perinde ac aliquid certum sibi sumit, quod persuadeat. Hoc enim fundamentum est, quo nititur oratio; proinde hoc unum Oratori in publicum progressuro ingendum; quid persuadere velit, & quos cieri affectus, & hæc momenta rerum, & rationes; huc causæ, & argumenta omnia sunt dirigenda. Plures Oratores sacrum conscendunt suggestum, omnia præclare dicunt, ut plausum ferant, & verborum lenociniis laudes aucupentur; & fructum, quem capiant, prorsus negligunt; quia dictione non persuadent, nec animum movent, imò nec persuadere, nec movere intendunt; sed solis verborum illiciis aures eblandiri: descriptiones habent plures; fermocinationes varias; digressiones amplas; sententias frequentes, verborum circuitus, amplificationum redundantias, periodorum exornationes; sed hæc omnia in id tendunt, ut Auditores demulceant, non moveant.

56.

Non excedat Orator prolixitate in affectibus ciendis, ne tardio sit; nec nimia brevitate proprio desit muneri; orationis exordium non multum protrahatur; sunt plerumque concipi-

Conciones, quæ longis prolusionibus Auditores prius fatigant, quàm aggrediantur. Monstrum est corpus, cuius caput dimidiam ejusdem corporis exæquat longitudinem: & illa concio monstrum sapit, cuius prolusio dimidium fere absumit temporis spatium. Auditores semel tædio affecti ex prolixitate prolusionis fiunt minus dispositi ad illos promendos affectus, quos nititur postea Orator ciere.

57. Inter concionandum non multum properet, nec verba præcipitet; sed tardè loquatur, & omnia probè pronunciet, exprimâtque; ne populus in audiendo, & percipiendo ex intensiori attentione, quàm aliàs deberet adhibere, defatigetur; tarda in Concionatore, ac bene expressa locutio Auditores ad audiendum allicit, ac devincit; Rudes enim eruditam linguæ volubilitatem minimè assequuntur, nec doctiores amant verborum celeri tumultu obrui; sit Orator tardiloquus, si quæ profert, velit altiùs animis audientium infigi: quæ animo imprimuntur, affectus excitant, non quæ præcipitanter, & perfunctoriè audiuntur.

18. Ab omni itidem abhorreat affectatione; quicquid enim affectatum est, decori adversatur, & risum potiùs movet, quàm alios excitet affectus. Stylus non sit supra cæptum populi audientis: quæ non percipiuntur, ægrè audiuntur. Orator in ciendis affectibus in Auditorum animum se insinuet dictione à familiari colloquio haud aliena. Prudens Orator ad sensum, captumque præsentium se se attemperat, ut blandiùs se in eorum insinuet animos, quos movere cupit, & flectere. Non tam vitii est non intelligi, quàm difficulter, & ægrè intelligi; in ciendis affectibus stylus adhibeatur captu facilis; uturpentur hypotyposes, prosopopœiæ, similitudines; hæc & alia id genus plurimum habeat virium ad flectendos animos. Vox non sit unifona, sed varia rebus accommodata dicendis; non laudantur Concionatores unifoni, qui concionem eodem prorsus vocis sono, ac tenore, quo sunt exorsi, ad finem perducunt; molestissimum hoc obtingit Auditoribus; propterea minus idoneum ad excitandos affectus; quos Ecclesiastes, ut paulò superiùs innui, debet in se prius excitare, ut eosdem aliis imprimat. Quæ verosimilia non sunt, excludantur in ciendis affectibus, quia cum iisdem non præstetur fides, vim totam infringunt; hinc tabellæ, adulationes, auxeses, hyperbolicæ exaggerationes; inutilium narrationes è sacro exulent suggesto. Ex sacris paginis depromantur sententiæ, quibus oratio, seu concio nitatur; plus enim habet succi, plus efficacæ unica sacre scripturæ sententiola, quàm mille profanorum Authorum effata, quibus cum fides non præstetur inconcussa, exsucca sunt, ac infirma, ad animos movendos, ac flectendos. Hinc falluntur, qui neglectis, aut perparcè consultis sacris codicibus omne percurrunt scriptorum genus; & tunc autumant se venustissimè dixisse, cum plura congesserint ab

Verani de Affectibus Tom. I.

hiſce decerpta Authoribus, quasi tunc favos sugant ex acerbitate improbi laboris adhibiti in libris hiſce volvendis.

19. Orator in ciendis affectibus non alios, sed tantum se ipsum imitetur; quia aliorum imitatio in voce, gestu, & actione semper est affectata, cum non fluat ab intrinsecis principiis concionatoris; pictura si fuerit originalis pluris fit, quàm alia picta similis eidem. Ecclesiastes igitur è suggesto dicturus ad populum se ipsum tantum imitetur, seu peroret convenienter suæ naturæ; licet in aliis artibus imitatio suadeatur; hic minimè probatur; in hoc dicendi genere non alio debemus prævio vultu, quàm natura, cui proprium est aurigarè, & ducere; propterea ut ipsa suggerit perorandum est; alioquin affectata erit dictio, fœda, & intolerabilis.

60. Ut autem sæpius innui, & centies reor inculcandum, quos velit concionator affectus in aliis ciere, eosdem in se ipso prius excitet; ut enim monet Horatius: *si vis me flere; dolendum est primum ipsi tibi*; quod concionatoris non movet animum, neque mentes cæterorum movebit: necessum est, hic prius sibi persuadeat, quod ab aliis nititur extorquere: prægustandum est, intimisque percipiendum sensibus, quod aliis proponitur; efficacius aliorum infigitur animo, quod in nobis experimur plurimum habere virium: quæ nobis pro certo innotescunt absque hæsitacione eadem asseveramus, firmiùsque adstruimus, consequenter altiùs cæteris imprimimus. Non modicum interiacet discrimen, mediâtque intervallum, eum inter, qui animi viribus haud obiter meditata vibrat; & illum, qui hinc, illincq; conquista è memoria segnitè, ac perfunctoriè pronuntiat. Præ cæteris nitatur Ecclesiastes, quod alios monet verbis, monstrare prius exemplo; & factis propria dicta comprobare. Virtutibus ipse studeat, præsertim animi demissioni; ac humilitati; ut virtutes, quarum culturam aliis persuadet, in ipso videantur efflorere; & præsertim animi submissio in ejus debet spirare vultu ad religiosam modestiam composito. Orator turgidus, vel mimus est, aut tragædus, ad pompam facundus, & in plausum ambitiosus; eò siquidem omnia sua dirigit, ut laudem aucupetur, & nomen enanciscatur; quod est inane auram pretium labori facere.

§. VII.

De causis intrinsecis humanorum affectuum.

61. Cœnsuerunt Stoici, humanos affectus, & passiones malas esse, & non cadere in virum sapientem ad virtutis normam compositum; & hac ratione aiunt, Socratem clarum sapientiã eodem semper observatum fuisse vultu, neque aut hilari magis, aut turbato. Peripatetici è converso asseverunt, humanos affectus quatenus imperio subjiuntur

untur rationis, cujus regulæ sunt uniformes, esse morali bonitate circumvestitos; quod inficiari nequit; quia si motus voluntatis est rectus; & eidem consentiat motus appetitûs circa finem, cum à bona causa proficiscatur, & in objectum tendat rectæ consonum rationi; nequit motus ille moralem non induere bonitatem.

62. Bifariam humani possunt considerari affectus, quatenus præveniunt, ac præoccupant rationem, quam perturbant, ejusque judicium obnubilant: & quatenus se habent consecutivè ad rationem, ejusque judicium, à quo regulantur; licet Tullius *lib. 3. de Tuscul. quest.* humanos affectus in priori sensu vocaverit morbos animi; nemo tamen ibi inficias, motus appetitûs regulatos per rectam rationem, esse bonos, cum moralis bonitas ab hac uniformitate cum recta ratione minimè se jungatur. Quia verò experimur, alios alius procliviores esse ad quosdam affectus, inquirendum est, quænam sit causa intrinseca hujus propensionis: causæ intrinsecæ proclivitatibus ad certos affectus sunt illa naturalia irritamenta, quibus aliqui facilius ad unum, quàm ad alium excitantur affectum.

63. Nulli dubium, quin pro ætatum varietate varii insint hominibus affectus; in juvenibus, & florente, ac vegeta ætate constitutis certi vigent affectus, quos series vix sentiunt, ut nota Aristoteles. Perspicuum est etiam, ex hominibus ejusdem ætatis, quosdam esse paratioribus ad iram; ut ad minimam sibi oblatam occasionem illic effervescent, videanturque excandescere; alios ad iram esse segniores, ac prope rigentes; pronos tamen ad timorem, quo jugiter concutiuntur habentes omnia suspecta, nihilque ducentes securum, semper dubii, semper ancipites. Sunt etiam qui neque irâ corripuntur, neque timore abducuntur; & cæteris ad gaudium, & lætitiâ sunt procliviores; ac perinde gaudio inhiant, ac auro avarus. Alii è converso perpetuo mœrore, jugique angore premuntur, & in tetrum hunc affectum naturæ propensione jugiter feruntur.

64. Causam intrinsecam hujus proclivitatibus ad tam varios, tamque sibi adversantes affectus non putârim esse animam rationalem, cum hæc in omnibus, ac singulis hominibus ejusdem sit speciei; & proprietates intrinsecæ minimè se jungantur à natura, cujus sunt pedissequæ inseparabiles in quovis individuo; necessum siquidem foret, omnes homines æquè pronos esse ad eosdem affectus, quod experimento falsumprehenditur. Et licet plerique in ea detineantur opinione, quâ putant, animas ratione præditas differre in perfectionibus individualibus; hoc tamen discrimen nullum facessit negotium; quia tantum pertinet ad perfectius exercitium alicujus operationis elicibilis ab eadem anima. Causa verò intrinseca hujus propensionis est aliunde petenda: cum per ætatum varietatem, variantur atidem in hominibus hujusmodi proclivitates

ad diversos affectus, ut paulò superius innuimus: & anima semper eadem sit usque ad ultimum senium.

Putârim igitur, præcipuam saltem intrinsecam causam hujus proclivitatibus ad certos humanos affectus oriri ex diversitate temperamenti, quo alii sunt alius ferventiores; alii alius frigidiores. Experimur, nonnullos adeo rigentes, ut perpetuo videantur otio torpescere; & alios ita ferventes, ut ignem imitati, semper agant. Cum homines diversam sortiantur corporis temperiem, sive à primo ortu, sive ex ratione victûs; sive ex aère, aut astrorum influxu, aliisque externis causis; & ratio victûs, qualitates aëris, astrorumque influxus non semper sint iidem; consequens est; homines ex iisdem varia enascisci temperamenta; & cum ipsis varias propensiones ad hos, vel illos affectus: adeo ut sicut affectus jam concitatus variam excitat corporis temperiem: ita varia corporis temperies antecederet constituit hominem proniorem ad hunc, vel illum affectum, cui promptius adhærescit; quâ ratione Seneca asserit, fervidi animi naturam opportunissimam esse ad iracundiam; producitque causam; quia cum elementa sint quatuor ignis, aqua, aër, terra, iisdem respondent in corpore humano frigida, fervida, arida, & humida complexio; adeo ut mixtura elementorum varietatem inducat corporum, ac morum. Sicut quædam regiones dicuntur humidæ, vel aridæ, aut calidæ, vel frigidæ, prout unum ex quatuor elementis in iisdem prædominatur: ita ex hominibus, qui natura sunt fervidi, proni sunt ad iram, quia ignis actuosus est. Quibus verò prævalet frigiditas pigri sunt, ac segnes, quia frigus activitatem prohibet.

Hac ratione Gallenus in opusculo, quod inscripsit. *Quod animi mores corporis temperamentum sequantur*: ostendit, pronitatem ad quosdam affectus oriri ex temperamento, cui mores accommodantur, quod verum est, salvo tamen per omnia libertatis jure; non enim à corporis temperamento contra hominis libertatem possunt animi mores extorqueri; cum sit homo sui juris, in ordine ad coercendos motus appetitûs inferioris; & tamen ratio nonnunquam ab iisdem præveniatur; nihilominus accedente cognitione potest homo semper eos coercere, & eorundem continuationem prohibere. Quamobrem licet corporis temperamentum juvet ad excitandos affectus; non tamen potest hominem ad eosdem adigere, ac compellere: est enim temperamentum veluti instrumentum, quod dependet ab arbitrio hominis, ut adhibeatur, nec adeo ut sit sub libera hominis potestate coercere motus appetitûs, & juxta regulas prudentiæ dirigere motus passionum, & affectuum.

Quod si ad particularia velimus descendere, conveniunt omnes, sanguinem subtilem, & clarum in substantia, temperatum tamen in qualitatibus, esse materiam spirituum splendidiorum, & ex tali sanguine oriri proclivitates

65.

Lib. 2. de ira cap. 18.

66.

67.

tem ad gaudium. Nomine autem splendoris in spiritibus abditis intra arterias, vel immixtis sanguini, intelligitur puritas; seu defœcatus sanguis, semotâ omni fœculentiâ, & terrestreitate, quæ sanguinem aßolet inficere. Hic igitur sanguis accedente temperie proportionata, seu nec præservida, neque excedente in frigiditate, dicitur ingenerare propensionem ad gaudium, aliósque affectus consocios, ut ad amorem, hilaritatem, benevolentiam; adeo ut qui hoc sortiuntur temperamentum, sint naturaliter læti, amantes, pij, benigni, liberales. Quod si sanguis subtilis sit, & clarus, sed intemperatus ob excessum caloris prædominantis, tunc ingenerat propensionem ad iram, & alios affectus sibi consocios, ad audaciam, arrogantiam, garrulitatem, temeritatem, bonorum appetentiam, igneam celeritatem, vigilantiam, & impetum in rebus agendis; quo pacto juvenes, quibus tale inest temperamentum audaces sunt, & omnia temerè agunt ex impetu. Et hocce temperamentum vocari etiam solet cholericum: indicium temperamenti cholericum est rubedo in vultu; ut censent plures, quod tamen non est intelligendum de quavis rubedine, ut notat Gallenus *Lib. 2. de temper.* sed de rubedine fusa, quæ tinguntur, qui nimio indulgent potui: contingit enim istis ob ætatis fervorem, quod ebrii ob haustus calorem; & irâ percitis ob spiritus vi iræ diffusos per corpus, ut docet Aristoteles *3. Esbic. cap. 8.* quod si sanguis subtilis, & clarus sit intemperatus ob prædominantem frigiditatem, ut in phlegmaticis, in quibus aqueus dominatur humor; tunc sanguis iste inclinatur ad pusillanimitatem, timorem, honorum contemptum, torporem, somnolentiam, tarditatem; quia hæc omnia oriuntur ex defectu caloris, & exiguitate spirituum.

68. Sin autem sanguis crassitiam contraxerit diversimodè temperatam inclinatur ad alias passiones, aliósque affectus: si enim sit crassus, & calidus, ac turbidus, adjecta tenebrositate inclinatur ad tristitiam propter spirituum fœculentiam; & ad iram ob eorundem caliditatem; non tamen ad iram facillè mobilem, sed fixam, proinde ad pertinaciam in suscepto semel consilio ob sanguinis spissitudinem, ac terream melancholiam. Sin autem sanguis spissus, & calidus non sit turbulentus, ingeneratur inclinatio ad constantem audaciam, & iram mediocrem: tales dicuntur esse, quibus cor est bene temperatum, & hepar notabiliter calidum, & siccum. Sin autem sanguis crassus sit, & frigidus, non tamen turbidus, ingeneratur uniformis tenor ad omnes prope affectus, & mediocris propensio ad ipsos, & iis obtingit, quibus cor est temperatum, & hepar siccus, ac frigidus temperato, magisque siccum, quàm frigidum. Demum si sanguis sit crassus, & frigidus, & simul turbidus ingeneratur tarditas ad iram, & prompta, ac diuturna tristitia; & si in hisce, qui talis sunt temperamenti ex vehemènti aliqua causa oriatur irâ;

hæc tenacior est, ac diuturnior ob tenacitatem materiz: & tunc ira facillè etiam degenerat in odium juxta illud Augustini: *Ira inveterata vertitur in odium.*

Ex corporis, præsertim vultus, extimo colore dignoscitur, qualis sit homo temperamenti, ut notat Fontanus ex Aristotele, qui enim vivido colore sunt perfusi, hi calidi sunt ob sanguinis exuberantiam: qui ex albo simul, & rubro conflantur, si sint corpore lenes, hi laudabilem sortiuntur indolem. Admodum nigri sunt timidi, ut Ægyptii, & potissimum qui incolunt Æthiopiam: extremè albi ipsi etiam timidi, quod ad mulieres refertur. Color medius album inter, & nigrum fortitudinem prodir, qui flavo sunt colore, iidem etiam magnanimi; idque experimur in Leonibus. Qui fulvo intensiore perfunduntur, execrandi sunt, & exitiosi, quod quidem datur vulpibus. Qui pallidi ac perturbati ipso colore videntur timidi, & referuntur ad ipsam perturbationem, quæ nascitur ex timore. Qui subvirides, iidem sunt perfrigerati; refrigerata autem ineptissima sunt ad motum: hinc subvirides sunt corporis actionibus admodum pigri. E converso quibus color est rubeus, ij celeres sunt ad operationes. Quibus color est inflammatus, atque igneus; hi habentur insani; omnes enim corporis partes si impendiò calidiores reddantur, flammeum colorem induunt: qui verò ad extremum calefactionis perveniunt, meritò furiosi dicuntur.

70. Contrahitur etiam pronitas ad quosdam affectus ex sanguine, quo proles generatur à parentibus, quæ ratione dicuntur parentes cum sanguine, ut plurimum mores in prolem influere: hæcque ratio, cur plerumque filii iisdem sint obnoxii affectibus, ac moribus, ad quos parentes proni erant: qua ratione Aristoteles docet, consentaneum esse, ut meliores sint filii, qui ex melioribus progenerantur parentibus; & alibi notat, quod sicut ex hominibus homo, & ex bestiis bestia generatur: ita ex bonis parentibus, ut plurimum bona editur proles: ut è converso ex malè moratis parentibus non bene morati filij; quod etiam cecinit Horatius *Fortes creantur fortibus; nec imbellem feroces progenerant aquila columbam.* Hinc Plutarchus parentes monet, ut circumspeditione, & curâ utantur conjugio, eò quia parentum intemperantiam, ac lasciviam postea luit proles malè morata. Filij enim sicut substantiam à parentibus, ita & mores, ac pronitates ad certos affectus, ac motus hauriunt; adeo ut vulgò dicatur: *Sape solet simili filius esse patri.* Dicitur sæpe, quia nonnunquam oppositum obtingit, præsertim in Principibus, qui rarè ijs delectantur, in quibus eorum parentes fuerunt occupati.

Membrorum itidem, vasorumque in humano corpore configuratio haud modicè ad hujusmodi pronitates conducit. Hinc ex animalibus, quæ grande, ac capacius habent cor, ut cervi, lepores, timidissima censentur; quia per cordis amplitudinem liberius spiri-

69.

Cap. 10.
Physiologia

70.

2. Politic.
cap. 8.

Lib. 1. cap. 4.

Lib. 4. Od. 40

Initio libri
de puerorum
infirmitatibus.

3. de part.
animal, cap.
4.

tuum calor spatiatur, ac proinde suam vim remittit; è converso quæ pusillum fortiuntur cor, sunt cæteris audaciora ob spirituum collectionem, quæ eorundem vis est vegetior, ac robustior, ut docet Aristoteles asserens: discrimina cordium, quæ amplitudine, exiguitate, mollitie differunt, ad mores aliquatenus pertinere: hinc animalia, quæ sensu sunt hebetiora, cor habent durum, ac spissum: quæ sensu valent, mollius. Pavidæ sunt etiam illa, quibus cor inest grandius; quibus mediocriter audaciora sunt, ac ferventiora. Cor amplum habent lepores, cervi, mures, hienæ, affini, mustellæ; & ideo timida sunt animalia & propter metum malefica.

72.

Plurimum etiam ad ingenerandas has pronitates habet efficaciam assuetudo, quæ habitum inurit facilitantem ex parte appetitûs ad actus similes depromendos; nec possit homo nisi difficulter hanc inolitam habituum proclivitatem coercere: hæcque causa, cur prisca homines hostibus suis nil tetrus, aut infestius imprecari se posse existimarent, quam malam consuetudinem; est siquidem assuetudo teterrimum malum, quod ad extrema quæque trahit. Hinc Aristoteles 1. *Ethic.* cap. 1. advertit, multum referre, quibus quisque assueverit à puero actionibus; eò quia habitus ab ineunte ætate per assuetudinem inoliti, affectus, ac passionibus quasi effrænes, & ad rationis ductum indociles reddant: donec ex jugi oppositorum actuum frequentatione eradicetur, quæ altè radices fixerat prava consuetudo; & abstergatur rubigo, quam præcedentium actuum vis potentia indidit.

73.

Homil ad
plebem ob-
sere.

Imò ea est prava consuetudinis corrupta conditio, ut non solum augeat pronitatem; verum etiam virtutis extinguat nitorem; idque S. Eucherius disertis innuit verbis ostendens, quam periculosum sit, consuetudinem peccandi contrahere, inquit: *Habet hoc infelix consuetudo peccandi, ut quando amplius quisque deliquerit, tanto minus delicta ipsa cognoscas: suffundunt enim mentis intuitum tenebra delictorum, ac sic peccantem plus peccare delectet; quia de negligentia subtrahitur verecundia, & pudoris casta reverentia; & de luxuria crescit illecebra, & sicut ministratis, & ingestis lignorum pabulis non extinguitur, sed magis, magisque nutritur ignis: ita ipsa inonestatis assiduitas esca est voluptatis.* Affectus enim ex assuetudine immutant temperamentum, adeò ut qui frequenter irascuntur, evadant iracundi; & ignescuntibus per iram humoribus difficilius motus iræ coercant. Quantum assuetudo obtineat virium, ostendit Plutarchus & adfert exemplum Licurgi, qui ut doceret, quanta in sit consuetudini vis ad ingenerandas propensiones ad affectus varios, exhibuit duos catulos diversimodè educatos, adeò ut venaticus ad offam assueverit; & domesticus venationi; iisdem exhibitis offa, & lepore fugiente; venaticus statim offam arripuit, & alius leporem fuit infecutus. Id lepide narrat Valerius

Maximus inquit: Licurgus, qui Lacedæmonis leges condidit, cum conaretur cives suos à moribus præstantibus ad temperatorem vivendi rationem traducere (nam erant corrupti deliciis) duos educavit catulos, venaticum unum, alterum domesticum: venaticus domi lautioribus cibis assuevit; domesticum verò educatum venationibus exercuit. Deinde cum ambos produxisset in forum apud multitudinem, posuit illic escas aliquas delicatiores, mox emisit leporem. Cum uterque raperetur ad assueta, & venaticus escas, domesticus leporem invaderet; an non videtis, inquit, cives, duos catulos ob diversam educationem admodum dissimiles evasisse, plusque ad honestatem momenti habere exercitationem, quam naturam? Scitè Seneca; *Educatio, & disciplina mores facit, & id sapit unusquisque, quod didicit.* Itaque bona consuetudo excutere debet, quod mala induxit; hinc aiebat Tullius *eligenda est optima vitæ ratio, quam consuetudo jucundissimam reddet.* Plurimum refert optimum suscipere vitæ institutum, quod licet sub initiis durum obtingat, assuetudine dulce fit. Unde monet Horatius

L. 1. Satyr. 3.

te ipsum
Concuse, num qua tibi visiorum in seve-
rit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala, Nam-
que
Neglectis urenda filix in nascitur agris.

§. VIII.

De causis extrinsecis humanorum affectuum.

Causæ extrinsecæ, juxta præsens institutum, illæ dicuntur, quæ extrinsecè movent, alliciunt, exhibentque fomenta excitandis affectibus opportuna; seu illa extrinsecæ incentiva, quæ valent in homine quosdam cedere affectus. Hæcque extrinsecæ, & remota affectuum irritamenta plura solent recenseri; inter quæ Principem videntur sedem occupare esculenta, & poculenta, quorum vis non modica est ad varios sciendos affectus; hæc enim in viventis transeunt substantiam; eò quia viventia iisdem nutriantur, crescant, & sustententur; quò fit, ut eorundem viventia enanciscantur temperamentum: cum enim communicent viventibus propriam substantiam, oportet ut iisdem proprium etiam temperamentum conferant: adeò ut absoluta in stomacho concoctione affectiones esculentorum, & poculentorum communicentur homini alito, qui majores experit pronitates ad eosdem affectus, quibus temperies per alimentum inducta magis consentit. Hæcque ratio, cur juxta diversa temperamenta esculentorum & poculentorum variz itidem ingenerentur pronitates in corporibus alitis ad illos affectus, ad quos temperamenta esculentorum incitabant: quâ ratione dicuntur conquesti Monachi illi apud S. Bernardum, cum enim rustica-

74.

Sermion. 30.
in camp.

nos

nos, ac viles nausearent cibos; ut pretiosiores, ac deliciares illis exhiberentur, non aliam attulerunt causam, quam affectus varios, qui in ipsis excitabantur, per huiusmodi esculentia, dicentes: *Caulis nutriunt melancholicam; choleram porri accendunt, pisces de stagno, aut luso aqua mea complexionis non congruunt.*

75.

Aristoteles itidem ex sanguinis tenuitate, & frigiditate, ut etiam ex eius crassitie, & calore, ex esculentis, & poculentis derivatis in animalibus infert varias in iisdem pronitates ad passiones, & affectus: ait ipse: Habent sensum mobiliorem, quorum humor tenuior, & sincerior est: hinc etiam nonnulla ex iis, quæ sanguine carent; animalibus, prudentiora plerisque sanguinem habentibus sunt, ut apes, formice: timidiore, quibus sanguis est dilutus nimium; metus enim refrigerat. Itaque animalia, quibus huiusmodi temperamentum cordi inest metuendi affectioni sunt propiora; aqua enim frigore congelascit. Quorum autem sanguis fibris admodum multis, crassisque refertus est, hæc terrenâ amplius constant naturâ, & animosa, iracunda, proindeque furibunda sunt: ira enim calorifica est.

76.

Præ cæteris, quæ ad nutritionem pertinet, plurimum censetur habere momenti lac, quò parvuli aluntur; siquidem ex hoc proximo alimento varias contraxisse infantes proclivitates ad passiones compertum fuit, ut etiam de brutis notavit Cardanus, & refert, visum à se fuisse felem à cane lactatum, & propterea minus agrestem, ac infidum evasisse. Homines itidem ex lacte, quo in infantia nutriuntur, contrahere proclivitates ad varios affectus, & passiones nulli est dubium; adeo, ut nemo sit, qui dimidiatum illud matrum genus, ut ita dicam, non reprehendat, quæ cum per plures menses proprium aluerint foetum, cum primùm postea eundem in lucem ediderint, aliis foeminis alendum tradunt; & negligunt proprios filios, quos vident jam matris officia implorantes: redarguendæ sanè mulieres illæ, quæ fontem prolis educatorem arefaciunt, & exsiccant, non absque periculo lactis corrupti, idque non aliam ob causam, nisi ne pulchritudinis insignia sibi devenissent; præferentes novercali ritu propriam vanitatem sobolis utilitati.

77.

Sunt etiam in quibusdam Regionibus matres, quæ in lucem editos filios non alio enutriunt lacte, quam bovino, vel ex aliis emulso brutis, non sine prolis damno; cum ex tali nutrimento contrahat proles temperamentum crassius, minusque capax ad functiones homine dignas exercendas; si enim cum lacte, quò infantes aluntur, communicatur iisdem temperamentum, quod continet; non possunt naturam non contrahere quasi brutalem; cum in moribus inolescendis potiorem partem, ingenium altricis, & lactis natura teneat. Hinc Martinus Uratislaviensis in suo de monstris commentario cap. 1. §. refert, puerum caprino lacte enutritum, cum adolevisset, saltitare

semper fuisse solitum more caprarum. Et alium suili lacte, cæno semper & volubris fuisse delectatum.

Poculenta etiam plurimum obtinent roboris ad affectus ciendos. Unde Aristoteles ait, vinum immodicum tales homines conflituere, quales melancholicos esse asserimus, & ob nimium haustum, aliquos fieri iracundos, alios misericordes, audaces alios, ex quo infert Philosophus; poculenta plurimum valere ad ciendos affectus, præsertim vinum; cujus propterea haustum Plato 2. de legibus pueris interdixit, citra duodecimum annum propter affectus, quos assolet vinum excitare; & tantum permisit senibus ad discutiendum moerorem, quem ex temperamenti frigiditate solent contrahere. Gallenus itidem non diffitetur in vino luxuriam esse, & juvenibus prohibuit usum vini, ut etiam ciborum copiam; & iisdem commendat parcitatem in victu, & potu, ut accommodatam affectibus mitigandis: unde Nazianzenus: *Sufficit corpori malitia sua; quid flamma amplior materia opus est, aut bellua copiosiore alimento, ut effrenatior redatur?*

78.
Sess. 30. problem. quæst. 1.

Orat. 24. sub initium.

79.

Ad alimenta proximè accedunt pharmaca, quæ non modicam censentur vim habere ad functiones cognoscitivas expedite, promptius, ac liberius exercendas: siquidem exonerato ab impuritatibus, & gravidine phantasiæ sensorio, expeditiùs, ac subtiliùs intellectus proprios exercet actus. Hinc Carneades disputaturus, consueverat caput elleboro purgare; ne quidquam ex corruptis humoribus in stomacho ad animi domicilium, seu caput redundaret, mentisque vigorem labefactaret. Quamobrem pharmaca ciendis, vel sedandis affectibus apta sunt juxta qualitates medicamentorum. Huc etiam vocantur amatoria, quæ dicuntur philtrea, ad quorum vim, tametsi dæmoniaca ars adhibeatur, tanquam causâ applicans naturalia activa, aut removens obices; nihilominus causa proxima talis amoris censetur esse medicamentum; licet Theophrastus veluti fabulosos rejiciat hos affectus.

80.

Inter causas extrinsecas ciendis affectibus aptas recensentur etiam Dæmones, qui corporis humoribus implexi plures in humanis corporibus excitant fluctus, plerumque marinis decumanis sæviores; quippe mentem vitiiis mancipatam corrumpunt; eidemque ad naufragium Euros, Notosque turpium suggestionum immittunt; ut non eis necesse sit fucata alia emendicare subsidia homini evertendo. Hinc Chaldaicum illud effatum, quod prodicitur ex penu Zoroastri emanatum *Tuum vas fera terrestres habitabunt*, explicant de Dæmone varios in humano corpore ciende motus: vas dicunt esse compositam vitæ nostræ constitutionem; Feras terrestres Dæmones circum terras vagantes; adeo ut cor nostrum malis scatens affectibus inhabitetur ab hisce feris, commoventibus sanguinem, calorem, ac spiritus; & turbulentiore scientes insani amoris

Lib. 2. de Sapient. sub finem.

amoris, vel iracundiæ fluctus. Cor humanum à Dæmone sic percitum eleganter pingitur ab Isaia non enim aliud adumbravit, quam hominis cor variorum affectuum commotum fluctibus, cum dixit: *Requiescent ibi bestia, & replebuntur domus eorum draconibus: & habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi, & respondebunt ibi ulula in adibus ejus, & sirenes in delubris voluptatis.* Per pilotos versio septuaginta Interpretum intelligit Dæmones.

81.

Lib. de aere,
sotis, & aquis.

Qualitas aëris, quem quis assidue haurit, pronitatis etiam inducit ad quosdam affectus, quia per aërem non modice corporis temperamentum immutatur, ut docet Hippocrates asserens, eos, qui plagas incolunt septentrionales, & montana loca mores contrahere agrestes: & Asiam, quæ cæteris est clementior regionibus, homines progignere temperatissimis præditos moribus. Illi etiam ut plurimum timidi sunt, qui loca fervida incolunt, Fortes verò qui gelida, & perpetuo rigentia frigore; quod approbat Seneca, inquitens: *In frigora, septentrionemque vergentibus immanis ingenia sunt, & ut ait Poëta: subque simillima celo.*

2. de ira. c. 16.

82.

Cœlestes itidem influxus proclivitates juvant ad quosdam affectus. Immutant enim, & ipsi corporis temperamentum, quâ ratione inducuntur proclivitates ad hos, vel illos affectus: variè siquidem affectio hominis temperamento per cœlestes influxus, variè in eodem oriuntur proclivitates, ut per diuturnam observationem compertum fuit. Hinc vulgata sunt apud Astronomos effata illa, quibus asserunt, homines affectos influxu Saturni pigros, segnésque evadere; fierique tristes, solitarios, timidos, avaros, suspicaces, pertinaces. Econverso ex Jovis influxu fieri homines lætos, honestos, liberales. Prædominante Marte evadere audaces, vigilantes, mobiles; & sic de cæteris immutationibus, quas influxus reliquorum syderum causant in temperamento humani corporis, citra tamen omnem libertatis læsionem; quia homo ut liber, & sapiens dicitur astris dominari, non ab astris cogi. Præterea valde incertum, an syderum influxus has in homine imprimant proclivitates, quia plerumque tam multi occurrunt obices, vel impediētes, vel retardantes, ac imminuentes astrorum activitatem, ut vix possint sidera immutationem illam perficere. Interdum etiam influxus unius astri vires retundit alterius; & incertum est, quæ, & quanta sit vis uniuscujusque astri singillatim sumpti, cum plura semper alia simul influant: hinc Cyrillus has futiles, vanasque redarguens Astronomorum observationes ait: *Astrologica observatio crimen est Græcorum stupiditatis, ludusque puerilis, & vana dementia, nihilque aliud.* Neque aliud Astrologi à planetis errantibus valent edicere, quam errores.

Lib. 10. contra Julia-
num in fat.

83.

Societas itidem, & necessitudo cum viris nequam, & perditis, vel cum probis, ac

virtutum addictis culturæ vim habet efficaciorē ad mores immutandos, & proclivitates ad quosdam affectus inducendas: fortius enim exempla movent, & adhortationes amicitiorum: unde Basilii eleganter ait: *Noxia quædā Dæmon sunt amicitia, quæ cum malitia contrabuntur. Quamobrem rectè Apostolus dicit, corrumpunt bonos mores colloquia prava; quemadmodum enim in pestilentibus locis sensus attractus aër latentem corporibus morbum injicit, sic item ex prava consuetudine, ac conversatione maxima nobis mala oriuntur, etiam si statim incommodum non sentiantur.* Scribit nimirum lues ab uno ad alterum. Unde sunt pravi socij omnino declinandi, ut cum probis tantum consuetudo ineatur: piorum enim exempla proclivitates inducunt ad virtutes. Obstandum præsertim est principiis, ne malam quis contrahat consuetudinem, quia ut monet S. Hieronymus *difficulus eruditus; quod rudes animi perbiberunt: Janarum conchylia, quis in pristinum candorem revocet? Recens testa diu & saporem retinet, & odorem, quo primò imbuta est.*

In homilia
non sit Au-
tor malo-
rum.

Epist. 7. ad
Lazam.

84.

Musica itidem plurimum habet roboris ad affectus ciendos, vel sedandos. *Hæc enim (ut disertè loquitur Cassiodorus cum de sermone natura, tanquam sensuum regina tropis suis ornata processerit, reliqua cogitationes exiliunt: omniaque facit ejici, ut ipsam tantum delectat audiri. Tristitiam enim noxiam jucundat; tumidos furores attenuat, cruentam savitiam efficit blandam: excitat ignaviam, soporantemque languorem, vitiatam turpi amore ad honestum studium revocat castitatem.* Hinc non hauserunt cribro aquam; neque cecinerunt surdis, qui vitæ deprecatores, musicam precibus admiscuerunt: Theodulphum enim è vinculis Ludovicus Pius liberavit, postquam ab eo plena voce cantari audivit hymnum, quem recens in vinculis composuerat. *Gloria, laus, & honor tibi sit Rex Christe Redemptor.* Nulla ex tot, tamque variis, ac multiplicibus artibus, quæ ab hominibus excogitatae fuerunt, ita humanitati amico, gratoque fœdere consociatur, sicut musicæ nulla quæ blandius hominibus dominetur; est quippe animorum propè domina, ac moderatrix, quos movet, sedat, intendit, remittit, perturbat, tranquillat, incitat, & coercet; prout musici utuntur, vel incitatione modorum, vel cantus tarditate. Nulla ex liberalibus artibus nobis Dei beneficio traditis æquè blandius simulque fortius animos movet, quam musica. Hæc cæteris facilius, jucundiusque homines regit, mores immutat, affectus excitat, totumque hominem exhilarat, cui in doloribus est lenimento; in tristibus solatio; in mœroribus gaudio, in laboribus ac itineribus levamini. Hæcque ratio, cur ubique gentium opifices in officinis, remiges in navibus, aratores in agris, operarii que fermè omnes in ferendis, trahendis que oneribus cantu aliquo, vocisque modulis studeant minuere laborem, mœrorem propelle.

Lib. 2. epist.
40.

pellere, animúmque exhilarare. Duo sunt genera Musicæ, alterum, quod consopitos affectus iræ, & appetitûs in pectoribus nostris excuscat, provocat, accendit: alterum, quod eosdem excitatos, ac effervescentes sedat, coercet, ac prorsus refrigerat, animósque blandè afficit, atque delectat, & præ cæteris disciplinis, artibusque liberalioribus gratiam conciliat; tristes erigit; afflictos solatur; iratos placat, insanos reprimat, ignavos excitat, morbisque animi juxta, & corporis medetur, noxiam tristitiam excutit, & mentem jucundat, tumidos furorès attenuat, cruentam sævitiam mitigat; & ut loquitur Cassiodorus *Vitiâ turpi amore ad honestum studium revocat castitatem, sanat mentis tardiam bonis cogitationibus semper adversum; perniciose odia convertit ad auxiliatricem gratiam, & quod beatissimum curationis genus est per dulcissimas voluptates expellit animi passiones, incorpoream animam corporaliter mulcet, & solo auditu ad quod vult, deducit, quam tenere non prævalet, verbo tacito manibus clamat, sine ore loquitur, & per insensibilem obsequium prævalet sensuum exercere dominatum.*

Neque abs re dixit Plato nihil tam facile in animos molles influere, quàm varios canendi sonos, quorum, dici vix potest, quanta sit vis in affectibus vel ciendis, vel sedandis. Quid fortius ad excitandum amorem quàm vocis cantum dulci lyræ sono temperare? hac arte utuntur amatûs ad alienum sibi conciliandum amorem. Hi nonnunquam delicato calamo ita argutè fides molliter resonantis citharæ verberant; & voces ad musices regulas inflectunt, ut non amorem tantùm excitent, verùm, & animum videantur rapere; ac si fides præstaretur Orpheo illi Poëtarum fabulis decantatissimo; qui eâ fertur Musicarum artium fuisse instructus peritiâ, perfusus dulcedine, quâ non feras tantùm è nemorum opacatis traxerit secessibus; verùm & Euridicem lethifissimam conjugem ex ipsis avernalium specuum penetralibus ad superos reduxerit. Imò fabulantur solo cantu arbores ipsas traxisse, cursus amnium stitisse; sensusque brutorum, ac hominum animos permulisse.

Quid ergo mirum? quòd Musica vitæ gaudium adferat? quid? quòd ad sanctissimam jucunditatem homines promoveat, quorum aures dulcisono demulcet concentu? Quid? quòd animi habitum rectè ad normam informet honestatis? quid? quòd mentes rapiat, raptas restringat, restrictas alliget, alligatas retineat? Ea est vis Musicæ, quæ casuum acerbitates mellita dulcedine adspersit, & abigit; quæ turbulenta fluctuantis vitæ procellas compescit, & sedat; quæ tristes novercantis fortunæ occursum superat, & declinat; quæ inflatis adversitatum vulneribus mollioribus, ac delicatioribus cantilenis medetur, & animi morbos sanat. Hæc omnibus hominibus, sexibus, ac ætatibus accommodatissima est, siquidem ejus beneficio infantes in cunis adhuc vagientes oblectati nutricum dulcitur.

Verani de Affectibus Tom. I.

mure sopiuntur. Pueri ad exhilarandum animum cum æqualibus dulcisonos cantus instituunt. Juvenes ætate florescentes frequenter cantillantes præconceptos excutunt mærores. Proveciores ætate negotiorum pondera, quibus premuntur Musicis instrumentis, cautum solatio alleviant. Senes reliquis jam defervescentibus voluptatibus hæc præcipuè delectantur, quam ex blando, suavi-que variarum tum fistularum, tum vocum percipiunt concentu.

Neque ulla est natio, ulla gens, quamvis agrestis rudis, ac efferata, quæ artificiosa canendi ratione non mitescat. Nullus in castris labor, qui vel harmonico tubarum strepitu non minuatur; vel blando fistularum sonitu non dulcescat: hinc Dionysius, cum exercitum duceret, essetque in eo mirus quidam lepos, amorque jucunditatis, fertur suis in castris egregias quasdam habuisse puellas Musicam callentes artem, omniæque rerum scientiâ, ac virtute ornatissimas, quæ cantuum varietate, ac suavitate regium animum à curis bellorum, tædiisque stationum avocarent, ac relaxarent. Imò tanta est Musicæ suavitas, ut censuerit Pythagoras, etiam ipsos cœlites eâ delectari: opinabatur siquidem in mirabiliter temperata syderum conversione, cœlestiumque orbium motibus gigni quamdam suavissimam harmoniam, quam homines obtusi auribus minimè percipiunt.

Plurimum itidem obtinent roboris in animi ciendis, aut coercendis affectibus verba ore prolata, prout duriuscula, vel blanda fuerint, cum sit lingua mediis instrumentis verborum tacitæ cogitationis internuntia, prodâtque foras, quæ intus quis animo volvit potis est, ad odia excitanda, vel extinguenda; amoremque reconciliandum. Ea propterea occulta vis inest verbis, ut seu amando, seu offendendo, plus in animis possint hominum verba, quàm ipsa facta; qua ratione gravius maledictis, quàm malefactis homines exacerbantur, promptiusque excandescunt, irasque, & odia concipiunt: quia malefacta dolorem, & maledicta contemptum nostri ingerunt; qui altius, acerbiusque ferit, quàm dolor: hic enim corpus tantùm; ille verò in animum intum pugnat; nobiliorémque hominis partem inflato vulnere lædit: è converso gratiosiora sunt generosis pectoribus bene dicta, quàm bene data; ut ferè omnes inter actiones si amicos sibi parare quis cupiat, in verba prius, quàm in facta; & in linguæ magis, quàm manuum operationes intentus esse debeat. Plerumque minore impensâ obvenit multa bene dixisse, quàm multa dedisse. Utrumque tamen si rectè adhibeatur, longè plures devinciuntur, ac conciliantur amici. Secus acerbè dicta, & facta vim inferunt, simulque terrent, ac lædunt, & aptiora sunt ad odium excitandum, quàm terrorem movendum; quòd si verba duriuscula citra cutem metum incutiant, tunc inermis iræ contemptum, ac indignationem pariunt cum majore audaciâ

D ad

ad ultionem: est quippe lingua dum loquitur potissimum orationis instrumentum, quo animus, quæ intus concipit, foras per verba comportat, per quæ, veluti onusta vehicula in animum transmittit audientis; hinc verba si blanda fuerint, si dulcia, & ad obsequium prona homines quantumvis agrestes, ac barbaros deliniant, flectuntque ad amorem; cum sit lingua fidelis administra pectoris, cordisque interpret, loquentis sensa, & affectus prodit, qui consimiles excitant in audientibus; perinde ac calor calorem, amor amorem progignit.

89.

Ad id lingua hominibus data est, ut mediis verborum instrumentis, interiorum affectuum, ac cogitationum esset internuncia, & complicatas animi notiones foras explicaret: non enim lingua nisi mendax sit, alia profert, quam quæ animo intus voluntur; hinc perinde ac ex plumis, & cantu cognoscitur avis; ita ex lingua & loquela qualis sit intus homo: hæcque ratio, cur lingua dicatur instrumentum utile, ac perniciosum; est siquidem instrumentum laudabile, si probè ad vota aliorum loquatur citra alieni honoris, & bonæ opinionis læsionem, Deique offensam: est verò instrumentum perniciosum, si gloriæ, famæ, ac honori detrahat alterius; tunc præconceptos intus odij, vel invidiæ adversantes prodit affectus: hocque insinuaturus Amasis Rex Ægypti misit victimam ad Biantem illustrem id temporis Philosophum adjecto mandato, ut exemptam ex ea simul optimam, & pessimam carnem sibi mitteret; paruit Bias, & exactam linguam Regi transmisit; ex qua vel tacente didicit Rex, referente Plutarcho, quanti sit momenti usus linguæ; hæc siquidem licet pars corporis modicissima prægrandis gubernaculo navis haud dissimilis est, in cuius parvulo motu totius navigij regimen, imò & nautarum salus vertitur, vel interitus. Lingua enim si mala est vitiis omnibus, aut materiam præbet, aut incitamentum; ejus lubricitas, & inconsiderata volubilitas plures perdidit, qui cum verba effutierint scurrilia, vel alienum denigrantia honorem, odia excitarent, haud extinguenda, nisi multi sanguinis effusione; ad pericula hæc præcavenda factu optimum est censendum; si verba prius ad limam, libræque veniant, quam ad linguam: de aliis vel bene loquamur; vel omnino taceamus: à scurrilibus, nimiaque loquacitate abstinendum omnino est: illaudabilia itidem est garrulitas à quocunque usurpetur. Huic præ cæteris sunt vitio obnoxij Balbi, de quibus Symmachus ait: *Natura rerum est, ut qui balbutiunt, plus loquantur: affectant enim copiam pudore defectus.* Laborant eodem morbo senes, ut notat præcæctus Symmachus, qui senem inducit ita loquentem: *quid faciam senex garrulus, cui mensura sermonis à juvene præscribitur? trahit nos vitium senile verbositas.*

Lib. 7. epist.
76.Lib. 8. epist.
46.

90.

Mœsti senibus confociantur; quia ut observat Philotas apud Curtium *Modum ver-*

borum misero tenere hæud facile: qui multo sunt itidem vino madidi hanc in linguæ facilius elabuntur lubricitatem. Sunt etiam, qui vitium garrulitatis specioso contegunt eloquentiæ titulo; sed falluntur: cum loquentes tantum habeantur, non eloquentes; loqui plures sciunt, eloqui pauci; quos si interrogas plurimis respondent verbis; sed paucissimis rebus; vel si mavis verborum mare linguæ volubilitate effundunt; absque tamen salis guttula; non copia, sed energia verborum animum movet. Non invenustum est, quod de Ferdinando I. Cæsare fertur: ad clavum is sedebat Romani Imperij, cum nescio quis veteranus miles, qui per plures annos se obsequio devoverat Imperatoris, vitæque pluries ancipiti exposuerat discrimini, loqui cum Cæsare petierit, enixim eum rogaturus pro dimissione, nisi debita pecuniæ solverentur. Insinuatur Imperatori, veteranum adesse militem, qui ad ejus cuperet aures admitti. Cæsar autem in aliud magis opportunum tempus, cumque commodior se occasio obtulerit, militem redire præcipit: verum ad hæc miles instantius urget; vociferatur, conqueritur se frustra atineris subiisse labores; læque tribus duntaxat verbis velle totum negotium exequi; neque diutius detinere Imperatorem post hæc tria prolata verba. Desertur militis desiderium iteratò ad Ferdinandum, qui hominis importunitate victus, accedat inquit, ea tamen lege, ut non plura, quam tria depromat promissa verba. Paret miles, & ad Imperatorem ingressus; cum interrogaretur, quid peteret, respondit miles: *solutionem, vel dimissionem*, tum Imperator aliis tribus verbis resoluit *solutionem, non dimissionem*. Plus ponderis plerumque habent paucula verba ad rem prolata, quam plures prolixioris sermonis circuitus, præsertim in ciendis affectibus, flectendisque animis, quos fortius paucorum pondera verborum trahunt, quam sermonis prolixitas.

Linguâ, qui probè utitur, cæteris promptius dominatur, idque ut contingat; vitanda in primis in omni consuetudine est detractio, & quidquid eam redolet: est Sapientis monitum *Remove à te os pravum, & detrahentia labia sunt procul à te*; quasi dicat: legem linguæ tuæ impone, ostia obducito, feras ori, linguæ fræna immitte; Lauda si materia suppetit laudis; virtutes aliorum recense, vitia tace; si alij proximi detrahunt honori; tu aliud sermonem pertrahe, eâ tamen industriâ, ne inurbanè videaris Majorum sermonem, veluti injectâ novacula secare; vel si aliò verba non potes divertere, saltem mollioribus aspera leni; nulli enim potest, si velit, lenitas deesse; vel vitii virtutes opponere; & pro damandis satage laudanda suggerere. Plurimum obtinent laudes roboris ad odia, vel minuenda, vel extinguenda; & amorem conciliandum. Quid? quòd vel ipsi qui damnant, laudent taciti secum, ac mirentur, & amare vehementius incipiant, quem hostis sui

Lib. 6.

91.

lauda-

laudatorem senserint. Verum quod quis in aliorum laudibus est effusior, eò sit in suis parior; imò nullus, cum vulgò dicatur laus in ore proprio sordescere: sunt qui opes laudant, quibus affluunt; vel equum commendant, quia robore, & cursu reliquos anteat; sed hæc nullum animo adiciunt ornamentum, suntque adscititia, minimèque apta materię suggerendæ, quã homo possessor popularem aucupetur laudem.

92. In homine id laudetur, quod ipsius est hominis, quodque à nullius fortunæ pendet eventu; hæcque solius animi bona sunt, quorum nemo in re sua Judex esse debet: amor proprius quemque assoler obtenebrare, densaque obtegere nube; vel saltem crassa, spissaque involvere nebula, quã se quinimò videt; alienum non proprium nos os laudet; nec sine rubore laudes admittamus; plus laudis tunc à verecundia accedit. Plures sunt, qui fucatis, falsisque laudibus delectantur non præsentibus tantum; sed etiam quæ in posteros transfundantur; sed hi alienis volunt opibus ditescere, non proprio fulgere auro; sola virtus est, quæ laudem promeretur, & amorem.

93. Cæterum ob corruptos mores proniores sunt homines ad convicia & scommata, quàm ad alienas laudes recensendas; vix in hominum cœtu unushonori detrahit alterius, & reliqui statim vel tacitè assentiuntur; vel proditum vitium ubique promulgant locorum; ut in hominibus sit hodie videre, quod olim in Dodonzo Jovis templo. Erat illud teste Suida lebetibus æreis undique cinctum, ita ut se se invicem contingerent, unde necessum erat fieri, ut uno quopiam pulsato, vicissim & omnes resonarent, sonitu per contactum ab aliis ad alios succedente; durabátque in longum tempus tinnitus ille, per orbem redeunte sono: ita contingit detrahentibus, qui semel auditum convicium, vel vitium obstrepentes per loca omnia spargunt in orbem; ut: *Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas pulsari,* sicut cecinit Juvenalis; neque spes ulla affluget, ut sibi temperent, vel ora comprimant.

S. IX.

De Affectibus per excessum, vel defectum à recto deflectentibus.

94. EA est rerum humanarum conditio, quæ licet eximie venustæ, & excellenter jucundæ, si ad summum pervenerint facile deflorescunt; & fastidium pariunt, quæ suis sub initiis erant oblectamento; etiam gaudia humanos inter affectus, si summa sint, plerumque in luctus dicuntur vulgò degenerare; ut & quævis alia voluptas, si diuturnior fuerit tandem, in contemptum desluit. Idem dixerim Oratoribus obtingere in affectibus ciendis; si diutiùs quàm par sit, insistant in uno, eodémque affectu, quem plus æquò excitatum velint; vel digressiones ingerant, qui-

Vorant de Affectibus Tom. I.

bus auditores aliò trahuntur; vis concitati affectus suis extinguitur in cunabulis. Luculentum suppeditat exemplum Aristidis Monodia de Smyrna collapsa; vix sensum sub initio doloris videtur concipere, & statim totus profusa oratione ac verborum emendicatâ copiâ est in collapsæ urbis descriptione, commendans dignitatem, commemorans Corybantum choros, educationes, natalisque Deorum; recensens eam fuisse nobilissimam Peloponensium coloniam, urbem præclarissimam; referens Theseum habuisse cœdilatorem; certamina ludicra, & umbratiles pugnas pluries in ea fuisse populis oblectamento; hisce narratis describit suburbia, Portus, Maria, Campos, Fontes, Prospectus, Tempora, columnas, statuas, forum, plateas, & reliqua urbis ornamenta, eâ verborum copiâ, ac prolixitate, ut vel ipsis legentibus tœdium potius, quàm affectum moveat commiserationis.

95. Is Aristidem diceretur Orator imitari, qui lapsus illachrymaturus Funambuli, ut affectum doloris excitaret, totam ejus saltandi artem describeret, nimirum eum per extensum funem, perinde ac in pavimento non solum deambulasse; verum etiam vibrato sursum corpore, pedibus micantibus cytharædo personante choreas ad numerum duxisse; & adjunctis ad plantas orbiculis, ac muricibus, Musicis instrumentis repetita saltatione apimè respondisse, & mox Mustellarum, vel Anguim more, pronò pectore, projectoque corpore reptasse ad nervum, ubi resiliet, ubi suspenderetur, & ubi simulata prolapsione se se in gradum referret. Hæc qui audirent potius artem ac agilitatem laudarent funambuli, quàm dolorem ex ejus lapsu conciperent; nec lacrymas ex ejus interitu orator eliceret.

96. Cavendum, ne in affectibus excitandis puerilia misceantur, quæ cum nihil habeant ponderis, parum continent roboris ad animum movendum, talia sunt, quæ habet Libanius Sophista in nœnia de conflagratione Daphnetici Templi; exclamat enim contra ipsum ignem, qui ausus est Templum comburere iniquus: *O dexteram malignam, ô iniquum ignem! quoniam primum dilapsus est? Quodnam mali hujus exordium? siquidem à recto exortus in reliquas deinceps partes irrepsit; & ad illius caput serpsit, ad phialam, cydarim, & talarem vestem: Vulcanus enim ignis arbiter non comminatus est igni huic detrimensum afferenti, cum beneficio devinctus Apollini deberet, ob indicium olim sibi ab illo factum: sed neque Jupiter, qui imbrium habenas tenet, aquam in ignem dimisit; qui præsertim olim Lidorum Regi periclitanti aquam extinxerit. Trahitur mihi mens ad Dei Apollinis speciem, ac mihi ob oculos cogitatio typum ipsum representat, forma levitatem, colli mollitiem, idque in lapide cingulum, quo aurea tunica circa pectus sic colligebatur, ut partim subsideret, partim subsurgeret. Denique totus Dei habitus, cujus iram, vel ferventem non sedâs*

D 2

set,

set, ut qui simili esset cantilenam occinens, & herculè audiret hunc olim aliquis in meridie citharâ ludentem? aures beatas! Caterum cantus telluris erat laudatio, cui quidem de auro Cyatholibare mihi videtur, quod puellam occulueris debiscens, ac se se deinde contrahens. Hæc & pleraque alia puerilia producit Libanius Sophista in sua nania, quæ tantum abest, excitando dolori idonea esse, ut potius risum moveant.

97. Sunt etiam, qui in excitandis affectibus vehementioribus, quique plurimum exigunt fervoris, & efficaciam, ita sunt remissi, ac languidi, ut vix quicquid moveant, & tunc potius videntur fingere, quam affectus cedere; ut qui in gravissimis injuriis reprehendendis omnino languidus esset, & voce demissa illatas sibi injurias recenseret: cum natura ipsa satis ex se profiliat, quoties pulsatur quis conviciis, vel læditur injuriâ; neque tunc ita injuriis læsifus acrioribus indiget incitamenti: nullæ siquidē sunt gentes, quamvis rudes, & aggresses, quæ cum suas, vel consanguineorum lamentantur injurias, totis lateribus, plena voce, fervido vultu, ac plena actione non conquerantur, petantque illatas sibi injurias vindicari, poenisque puniri acrioribus, & ita se gerunt voce, & vultu, ut satis conjiciatur eas ex intimioribus visceribus loqui. Quamobrem si orator sit remissus, imbecillis, destitutus vigore in iis movendis affectibus, qui ex natura sua vehementiam exigunt, nil efficit; ac perinde se gereret, sicut qui gelu vellet paleas accendere, vel amota nive tormentario pulveri ignem excitare: si orator non sit fervidus; sed potius naturâ imbecillis voce, & lateribus tenuis, nec possit indignari, aut irasci, satius est, si ab hisce excitandis affectibus abstineat, quos movere duntaxat ij possunt, qui ferventioris sunt naturæ, & totis lateribus invehunt, indignantur, ac irascuntur. Est tamen nonnunquam excessus ardoris coercendus, quia facilè irrupit tunc orator in motus inconditos, & aggresses, qui majestatem dedecent eloquentiæ: convenit dicenti è suggesto ad populum gravitas, & modestia, quibus masculam præferat auctoritatem.

98. Præterea optimum factum est, si orator personarum, quas constituit flectere, exploratos habeat mores, ac innatas propensiones; qui enim naturâ sunt feroces, & animo perveraces, vix ad commiserationem flectuntur; hi enim validioribus argumentis ac ferventiori æstu permovendi sunt. Difficilius itidem est movere, ubi jam senio ad similes affectus pectora indurescere consueverunt, vel contrariis etiam affectibus jam diu fuerunt occupata: cum hisce dimicandum potius est validissimis rationibus; alioquin si Orator paulò remissius dixerit, irritos prorsus efficiet motus; perinde ac qui pugno cuperet pulsatum Elephantum in terram prosternere. Motus si tunc sint remissi, nil obtinent roboris; nilque efficiunt, nisi pervicax adversus ea, quæ dicuntur judicium validiori Marte oppugnatum fuerit.

Potior ars in ciendis affectibus, flectendisque animis est, intellectum eorum convincere, quos Orator movere intendit, adeo erudiendus sit etiam, & plene convincendus imperitorum intellectus, ut mox postea incipiant inardescere: nulla inducitur recens in rebus corruptioni obnoxiiis forma, quin debite præcesserint dispositiones, quibus præviè subjectum præparatur ad recentem formam induendam. Hinc nunquam ex abrupto incipiendum est, sed præviæ induendæ sunt dispositiones, quibus præparentur animi ad eos motus, quos Orator intendit in iisdem excitare: nisi fortassis jam mutæ rerum circumstantiæ egerint, quæ erant ab Oratore induenda; qua ratione Cicero interdum ex abrupto suis initium posuit orationibus, ut: *Quousque tandem abutere Catilina patientiâ nostrâ*: quia tunc animi jam erant præparati adversus Catilinam, & facilius potuit Cicero ad iram, & indignationem movere.

Cæterum quamvis animi sint præviis dispositionibus præparandi ad hos, vel illos affectus, solerti tamen industria id providendum est, ne accersiti, aut intrusi potius videantur affectus, quam suapte natura excitati: si enim nimis artificiosi deprehendantur, quasi detecti hostium subterranei cuniculi, vel suo destituuntur effectu, vel omnino eluduntur. Quamobrem permotiones animi non aperto Marte evocari debent, sed omnino latente, ut Auditores sentiant quidem se tali affectu tangi; non verò cognoscant, oratorē ad eum finē eos pulsare. Hac in re festiva est narratio, quam exhibet Quintilianus de adolescente quodam Causidico, qui apud Cassium Severum peroraturus alloquens Severum dixit, *quid me torvo vultu intueris Severe?* atque frigide Vir gravis reposuit, *Non me herculè faciebam, sed sic scripsisti*; unde & quàm potuit truculentissimè eum aspexit: sunt etiam qui res sensibiles exhibent ad animos flectendos, qui tamen sæpius risum potius, quàm affectum movent. Viri præsertim cordati ratione potius, quàm rebus materialibus sinuntur moveri.

Affectibus sunt etiam propriæ sententiæ accommodandæ, ac verba aptanda, in quo non modici ingenij necessaria est industria: siquidem ita comparanda est motio, ut naturaliter censeatur enasci, non verò arte intrudi. Neque in vestigandis sententiis, ac delectu verborum debet quidquam affectatum, aut violentum induci: quæ enim violenta sunt affectus potius corrumpunt, enecantque cum primum nascuntur. Adscititia itidem, quæque minus ad rem faciunt refecanda sunt, quia si Auditores iisdem adhærescant, excitati affectus statim marcescunt: unde delectus sententiarum, ac verborum haberi quidem debet, sine tamen affectatione, sed potius neglecto quodam cultu; ita tamen ut vim non exuant, sed potius acriorem occulrent, quæ ratione etiam argumenta mista, & confusa plerumque producuntur, quæ adaptato quodam errore

rore vagantur, ut videantur ab excitata potius mente subijci, quam ab ulla artificij exquisitione comparari, quo pacto Medea apud Senecam tragœdum confusis cogitationibus, sententiisque abruptis raptim desilit, pluresque affectus excitat.

102.

Debent tamen sententiæ esse vibrantes, & plurimum continere acuminis, breves quidem, sed crebræ, quia si fusæ sint affectum potius enervant, perinde ac tempestas, eò sit imbecillior, quò ventus eam latius spargit: si enim quæ Medea apud Senecam profert fusioribus verbis, ac per dedolatas periodos proferrentur, minus procul dubio præferrent efficaciam ad movendos animos, excitandosque affectus. In mitioribus tamen affectibus dictio requiritur mobilis, expedita, quæque facile de re una ad aliam percurrat, dummodo honesta sit, & gravis: quia ut nervi, seu fides in chely, ut harmonicum edant sonum intendi nimium non debent, nec inertius remitti, sed ita adaptari, ut omnes unà concordent; ita in ciendis affectibus adhibenda est quædam in rebus norma, & verbis mensura, quæ si negligatur, oratio sit minus apta ad animos movendos; perinde ac non concordantes nervi in cythara minori sunt auribus oblectamento: cavere igitur debet Orator, ne sententiæ, & argumenta, quibus utitur ad movendos animos, humi repant ob nimiam infirmitatem, nec nimis in sublime evehantur ob exoticam subtilitatem; quia animi potius defatigantur in perceptione argumentorum, quam præparentur ad animi præmotiones: unde mentes sunt firmissimis præsidii muniendæ, seu argumentis convincendæ, quibus in eam fluctantur partem, quam orator intendit. Oratori, qui affectus movet, non tantum calor, qui statim effluit, verum etiam solida animorum persuasio, quæ diutius hæreat animo, quærenda est.

S. X.

De Excerptorum utilitate ad affectus ciendos, & coercendos.

103.

Quantæ sint excerpta oratoribus utilitati ex memoriæ nostræ conjicitur fluxibilitate, ac labilitate: cum omnium, quæ audimus, videmus, legimus, meminisse, hominis excedat conditionem; cujus memoria segnis est, angusta, volatilis, ac infidelis, nisi suis fulciatur adminiculis; ideo sunt hæc beneficio decerptorum accersenda, ut notat Drexelius. Quamvis tenacissimæ sit quis memoriæ, fieri tamen non potest, ut omnia quæ sensui obviant exteriori, fideliter retineat, & præsertim quæ per plures annos studiosa lectio haurire valuit ex probatis præsertim authoribus. Tametsi labor improbus tantarum rerum imagines varietate dissimiles, multitudine propemodum innumeras, in hoc memoriæ ærarium recondat, & reconditas aliquandiu conservet, prout altiùs menti imprimuntur; siue tamen excerptis semper, ac fideliter ea con-

In sua Aurifodina.

servari vix labor ullus, vel memoriæ præstantia poterit impetrare. Insider nobis intimo capite ad imas aures cellula quædam angustiis perquam coarctata, licet capacitate latissima, ac dispositione fermè mirifica, hæcque memoria dicitur, quæ qui pollet, meritò gloriatur tanquam excellenti vitæ bono, penùque disciplinarum, ac thesauro rerum omnium, cum sit germana mularum parens, alrix Sapientiæ: non enim potest quidquam præstantius excogitari, ea in homine capacitate, quam immensa rerum sibi jugiter succedentium, & quotidie accedentium congeries non expleat, nec cumulet, sed latius dilatet, ac novos semper sinus, ac recessus intus aperiat.

104.

Beneficio memoriæ rerum, verborumque multitudines, formâ prorsus discrepantes, sensus varios, numero innumeros non confusè, & permixtè, sed distinctè quasi seriatim, & discretis per capita rebus retinemus, ac repetimus. Verum absque decerptorum beneficio, quæ aliquandiu memoriæ hæserunt facile obliterantur. Tametsi in hoc ærario reconditæ sint res à nobis gestæ, vel factæ, vel dictæ imò & sæculorum omnium historiæ, quas legimus; homines quos novimus; doctrinas quas didicimus; artes quas exercuimus, præcepta, quæ servavimus; adhuc hæc, si non omnia, saltem potiori sui parte memoriâ excidunt, & oblivione consepeliuntur, quia licet lateant hæc omnia, hæreantque in illis memoriæ receptaculis; adhuc tamen suis in imaginibus, & simulacris deficiunt, & paulatim delentur, ut rectè notat Hieremias Drexelius in sua Aurifodina Excerptorum.

105.

Quamobrem licet ire iusticias haud possimus, magnam esse vim memoriæ, ac penetrabile amplissimum, præterquam quod magnæ molis sit, & laboris improbi in hoc spelæo, quod in occipitio natura aperuit res omnes, quæ vegetant cum plantis, sentiunt cum brutis, discurrunt cum hominibus, hærent cum saxis, natant in undis, volitant per aëra, recondere; ideo necessum est adminiculis excerptorum supplere ejus defectus, præsertim cum suis in homine memoria coarctetur limitibus, claudatur terminis, ultra quos non progreditur. Quapropter licet rerum variarum imagines certis velut cellulis recondantur, nisi tamen repositæ custodiantur, facile evanescent, adeo ut conquestus etiam fuerit D. Augustinus de hac memoriæ fluxibilitate; ait ipse. *Quam multa hujusmodi gestat memoria mea, quæ jam inventa sunt, & sicut dixi quasi ad manum posita, quæ didicisse, & nosse dicimur? quæ si modestis temporum intervallis recolere desidero, ita rursus demerguntur, & quasi remota penetrantia dilabuntur. Ut denuò velut nova excogitanda sint.* Ratio, ea est, quia cum novæ rerum notiones jugiter memoriæ subeant ad accessum recentiorum, priores, ac vetustæ deliquium patiuntur, ac prorsus deficiunt, ac si imago imaginem expelleret, ac per rerum successiones priora simulacra interirent. Hæcque ratio cur Plato

Lib. 10. c. 11. f. 6. 11.

memoriam stomachum animi dixerit, quia sicut stomachus plura dietim, & varia recipit, quibus tamen diurnum non indulget hospitium: ita plurima quotidie in memoria imprimuntur rerum diversarum simulacra, ut diversissima quidem complectatur; sed brevi veluti oneris impatiens, quasi admissorum hospitem pertæsa citius ea dimittit, quæ impensio labore admiserat.

106.

Huic defectui occurritur, si quæ è probis authoribus leguntur, vel à laudatis Oratoribus audiuntur separatim notentur in proprias suas distributa classes, quia licet sit memoria rerum plurium capax, est tamen veluti ligneum vas rimulis crebris dehiscens, ac propterea hac, illacque perfluens: unde satius si excerpta notentur. Juvat enim scriptura memoriam, & fidelius, diutiusque excipiuntur excerpta papyro, quam memoriam concredantur. Sunt qui multa legunt, plurima addiscunt, quæ cum non fuerint papyro concredita, & scripta facile dilabuntur, & nunquam revocantur. Parum prodest plura didicisse, vel legisse, si quæ legimus, vel didicimus iterum elabi patiamur: id perinde est, ac oleum perdere, & nullum ex labore improbo fructum colligere. Plures sunt, qui retroactis annis varia ac multa legerunt, & audierunt, quorum vix habent unam, vel alteram speciem, dicanturque propterea nescire, quæ olim sciverunt, quia meminisse eorundem nequeunt.

107.

Stio plures vel maximè memoriâ poluisse: legimus enim Alexandrum Macedonem totam Homeri Iliadem, magnamque Odysæe partem; & Cosroem Persarum Regem omnes Aristotelis libros memoriâ retinuisse, ac fideliter recitasse; Demosthenem Thucydidem octies sua manu descripsisse, ac memoriæ ad verbum mandasse; Mitridatem duo supra viginti calluisse diversa idiomata, & totidem linguis jus dixisse populis, qui ejus subjeciebantur imperio; Cyrum Regem Persarum cum numerosissimum duceret exercitum singulorum militum nomina memoriâ retinuisse. Imò Genethlius ea fertur fuisse memoria, ut totam declamationem semel auditam potuerit ad verbum recitare; Nepotianus itidem Heliodori Episcopi è sorore Nepos cum in castris adolevisset, profectiori ætate institutum monasticum amplexus ea memoriæ facilitate libros percurrerebat, ut in familiaribus colloquiis si quid eruditionis in medium prolatum fuisset, statim authores recenseret, ex quibus fuerunt eruditiones decerpere; S. Hieronymus referente Augustino eâ valuit memoriâ, ut non solum Hebræorum, verum etiam Græcorum, Caldeorum, Persarum, Medorum, & Arabum, aliarumque exterarum nationum linguas calluerit, adeo ut Augustinus illud de Hieronymo præclarum scripserit: nullum scilicet hominem scivisse, quod Hieronymus ignoravit.

108.

Verum ut ad recentiora, nostrisque temporibus proximiora accedamus, Paulus IV. Pontifex maximus Clericorum Regularium Thea-

tinorum confundator ea fuit memoriæ felicitate à natura donatus, ut sacra biblia ad verbum didicerit, & in extremo senio integras è Tullio, Virgilio, aliisque authoribus orationes, & poemata fideliter recitaverit; linguas calluerit hebraicam, Chaldaicam, Græcam, Arabam præter latinam, Hispanam, Italicam, Gallicam, & Anglicam, Gregorius XIII. omnes Psalmos proprio ordine memoriâ fideliter recitavit teste Ammonio Abbate, Athanasii, & Basilii scripta, ita legerat, ut decem millia versuum, & sexcentos ex iisdem protulerit: & ut à summis Antistitibus ad laicos transeamus Principes; Fridericus I. & Maximilianus itidem I. ambo Imperatores adeo tenacis dicuntur fuisse memoriæ, ut eorum omnium etiam exigui momenti, quæ semel audierant amplius non obliviscerentur, hominesque noscent omnes, quos semel ad suas admiserant aures. Franciscus itidem I. Rex Gallicæ expedito memoriæ captu omnes fere sui ævi homines superavit, omnes quotquot in suo amplissimo exercitu milites duxerat proprio potuit nomine ab aliis distinguere teste Jovio, qui addit, potuisse fideliter recensere quid, & quantum peculiaris commeatûs unaquæque provincia suppeditare posset, quamnam itinera, quæ flumina ad convectiones opportuniora, ac viciniora forent, è quibus Ibernis equitum alæ celerrimè convenirent, tam exactè norat, ut rationes itinerum, compendia navigantium, civitatum etiam remotissimarum copias, præcipua rerum omnium subsidia è memoriæ thesauro fideliter depromeret. Non tamen hi, & alij sexcenti, qui memoriâ excelluerunt, adeo felices fuisse dicuntur, quin rerum plurimarum etiam obliviscerentur.

Lib. 33.
Histor.

Oratores igitur, qui ea non gaudent memoriæ felicitate; quæ in scriptoribus legerunt, vel à concionatoribus audierunt natatu digna, præsertim ad affectus excitandos, vel coercendos necesse est, adnotent, ne è memoria excidant, ac dilabuntur, ut insigniores, ac cæteris doctiores viri præstiterunt. Hoc subsidio decerptorum Cæsar Plinius II, naturæ Panegyristes laudatissimus eam sibi eruditionum excyclopediam comparavit, ut aliis fuerit admirationi. Fertur de Plinio, quod post meridiem plerumque frigidâ lavaretur, postea gustaret, dormirétque minimum: & mox quasi alio die studeret in cœnæ tempus, super quam liber legebatur, & adnotabantur cursim excerpens, quæ sibi notatu digna visa erant. Aulus Gellius noctium Atticarum eruditissimus scriptor de se ipso ait: *usi sumus ordine rerum sortuito, quem antea in excerpendo feceramus. Nam proinde, ut librum quemque in manus ceperam sive græcum, sive latinum, vel quid memoratu dignum audieram, ita qua librum erat, cujus generis, cumque erant, indistinctè, atque promiscuè annotabam: eaque mihi in subsidium memoria, quoddam litterarum penus recondebam, ut quando usus venisset, aut rei, aut verbi, cujus me forte re-*

109.

Lib. 20.

gens oblivio tenuisset, & libri ex quibus ea scripterem non adessent, facile inde nobis inveniunt, atque depromptu foret: & hoc decerptorum beneficio noctes Atticæ in lucem prodierunt; & noster Aloysius Novarinus plures edidit volumina Adagiorum, & alia, ut Schediasmata sacro-profana. Aquas Nuptiales.

110.

Nulli igitur dubium quin maximè sint Oratori excerpta utilitati, quia quæ è memoria facile exciderent, fideliter asservantur, simulque lectoris ingenium plurimum acuitur curâ scribendi, & annotandi, quæ præ cæteris notatu censentur digna; tunc enim sicut lectio, ita & meditatio memoriam juvant; tantòque meliùs res intelliguntur, quantò exactiùs expenduntur, si transeant in notas; quæ enim propria manu scribuntur ingenium juvant, & diutius memoriæ hærent, quâ de causa Demosthenes referente Dionysio Alicarnaseo Tucydidem totum octies sua manu descripsit, ut etiam D. Hieronymus plura volumina descripsit, ex quibus plurimum hausit utilitatis. Theodotus itidem junior imperator non solum venustos characteres efformavit, ut refert Nicephorus, verum etiam plurima descripsit, & tam multa, ut si tenuis fuisset fortunæ, adhuc se se alere scribendo commodè potuisset; cum non solum diurnas horas; verum, & nocturnas scribendo impenderet. Hæc alia hauritur utilitas ex annotatis excerptis, quia quæ scribuntur intelligentiam profundius subeunt, mentique altius imprimuntur, quia tunc diutius excerptor lectis immoratur; quia annotans excerpta pluries relegit, retractatque longè meliùs, quæ retinendo possidet: cum hominis memoria legnis sit, labilis, fallax, & rimulis fermè dehiscens, vix plura capit; quin eorum potior pars eam fugiat: perinde ac aqua cribro hausta, quæ statim iterum defluit. Effluit, quod in notas non venit; & pene totum frustra legitur, quod in excerpta non seligitur; unde optimum factu, si orator, quæ ex probis decerpsit scriptoribus in notas exscribat, quas facile quoties libuerit legere valeat. Quæ præsertim cursim, ac perfunctoriè leguntur, vix animo hærent impressa, & è legentium memoria promptiùs elabuntur. Nullum memoriæ juvandæ præstantius subsidium, quàm ab Authoribus classicis decerpta chartis concedere, ac in suas digerere classes: sicut enim sæpius chartis impallescimus, ut ipsæ nos doceant, quæ scire cupimus; ita crebriùs è chartis meminisse adigimur. Hæc solertiâ plurima postea prodierunt volumina Reipublicæ litterariæ utilia, quæ nil aliud continent nisi excerpta in suas classes digesta, quæ legentibus non modico sunt commoda. Beneficio excerptorum prodierunt pleraque miscelanea, summaria, promptuaria, rerum plurimarum sylvæ, Horæ succisivæ plurimum eruditionis, ac amantissimæ exhibentes, Farragines doctrinales, Tituli immemorales, Collectanea, Pantectæ, Epithomæ, Florilegia, Polyanthæ, Spicilegia, quibus omnibus hæc commodis procul dubio

privaremur, si studiis addicti litterarum excerpta suis non concedidissent chartis. Quemadmodum igitur qui alienos labores annotarunt, plurimum nobis adferunt utilitatis: multò magis erunt nobis proficua, quæ nos ipsi decerpimus; & quæ sparsim collegimus in unum comprehensa papyraceum volumen unita legimus: sicut enim de coclea vulgè dicitur, omnia bona secum deferre, eò quia domus propria, quam semper secum advehit, sit domus optima; ita notæ propriæ optimæ sunt, & cæteris nobis utiliores; magis enim nostrò accommodantur usui, quàm plurima alia volumina excerptorum, quæ alienus labor congestit: quæ nostra sunt, nostròque labore parata, nobis magis sapiunt, magisque profunt, quia nobis notiora, nostròque captui magis accommodata.

Hanc excerptorum utilitatem scitè nos edocet formicula parentis telluris agilis alumna: hæc siquidem è terris emerit visceribus, locisque abditis promptâ, & festinâ velocitate gnæviter huc, illucque discurret, & sedula congregit æstivis diebus, unde habeat, quo hyemè congruè alatur: videmus formiculam nostros quasi, ob suam exilitatem, oculos fugientem, itionibus plurimis, ac reditionibus eadem relegere millies itinera, fatigari nesciam, ac inertis otij sterilitatem catenatis suis damnare laboribus: videmus hanc terræ rimularum agilem incolam, futuri quasi providam matrem familias, æstivi syderis beneficio è suis in terræ suæ abditis cavernulis liberiozem ad auram emergere excerpturam, quæ suum in penu convehat semina, quæ abrosa condit, ne rursus in fruges exeant è terra: quòd si imbre mandesiant, statim exterius profert, ut exsiccentur: hacque industria sibi ita providè consulit, ut brumæ injurias non metuat, nec famis luridum vultum horreat: quinimo sterilem hyemem commeatu jam pridem recondito citra damnum, & sine fame tolerat. Quòd si formicarum officia, ac munia, quæ obeunt consideremus, non unus est omnibus, & idem labor, plures siquidem baiularum fungentes officio festucas ferunt se ipsis longè grandiores; si enim comparemus osera, quæ repentè trahunt, earundem corporibus, necesse est fateamur esse longè majora, ac pondere graviora: gerunt ea morsu, si earum vires non excesserint. Sin verò majora fuerint, tunc averse postremis pedibus nituntur ea trahere. Aliæ itinerum obstacula amovent, viarumque semitas sternunt; aliæ herbarum semina oris forcipe devehunt; aliæ è foveis impenso labore terram egerunt, meatus aquarum aggeribus excludunt, ne scilicet madefacta tellus congesta semina pubescentem convertat in herbam; idque, ut impediant, illata quoque semina prærodunt, ut ubi germen erumpere assolet, sterile sciat. Quædam itidem solemnè luctu corpora efferunt emortua, quæ debitâ donantur sepulturâ parentantibus defunctæ reliquis circum mortuam: & quamvis varij sint labores, diversa officia, ac munia, quæ

quæ obeunt discretè, & plurima, eo tamen singulæ procedunt ordine, ut nulla alteri sit obstaculo in suis obeundis officijs, neque egredientes ex dehiscens telluris rimulis ingredientibus sunt obstaculo; quin potius si quæ sub immodico onere fatiscunt; vel sub falce corruunt, ab aliis illicò juvantur, quæ suppositis humeris laborem oneris vehendi dividunt, & collapsas erigunt charitatis simul officia exercentes, sibi que providè consulentes: mirum fanè, quòd tam minutum animarculum tantum adhibeat studij in seligendis æstivo sub sydere, quæ gelida in hyeme noverit sibi prodesse. Documento planè sunt formicæ Oratoribus, qui si velint sibi providè consulere necessum est decerpitis utantur, discantque, vel ex formicula seligere, quæ inter legendum probos authores notatu repererint digna, eaque annotare suas in classes digesta; ut si libri desint; & occasio exigat, ut orator è suggesto ad populum dicat; parata statim habeat, quæ noverit esse tunc magis opportuna.

§. XI.

Quomodo excerptorum classes distribuenda, ut Oratoribus sint commodo.

112.

*In sua Auri-
fodina.*

NE excerpta tumultuatim congerantur factu optimum est, si suas dividantur, congeranturque in classes, quæ tripartiri possunt in lemmata, Adversaria, & Historica, ut notat Drexelius: ad lemmata pertinent, quæ nec Historiæ sunt, neque fusè scribuntur, sed pressè, & laconicè, & quasi per modum cujusdam sententiæ; quæ ratione, quæ circa affectus humanos in probis scriptoribus leguntur, possunt congeri per modum lemmatis, vel quasi documenti: in exemplum adjicio aliqua circa affectus excerpta, & adnotanda sub serie lemmatis, suntque

113.

*Lib. 9. de ci-
vitate Dei
6. 50.*

Primò ex S. Augustino. In disciplina nostra non quæritur, utrum pius animus irascatur, sed quare irascatur; nec utrum sit tristis, sed unde sit tristis; nec utrum timeat, sed quid timeat. Irasci enim peccanti ut corrigatur; contristari afflicto ut liberetur; timere periclitanti, ne pereat, nescio utrum quisquam sana consideratione reprehendat? Ex hoc Augustini effato, inferimus; illas solas passiones damnari, quæ rationis terminos excedentes hominem dejiciunt de rationis tranquillo statu, & in scelus aliquod, ac vitium pertrahunt.

114.

Secundò, indomitos animi affectus, seu passiones tam concupiscentis, quam irascens animi coercere quidem oportet, non tamen penitus eradicare. Ratio petitur ex ipsa natura, quæ hujusmodi propensiones nobis indidit, & unicuique earundem sedem propriam in humano corpore constitutam esse voluit, nimirum lætitiæ in splene, iræ in fele, cupiditati in jecore, timori in corde, quapropter si quis stoicâ falce has prorsus affectiones scinderet, vitam cum iisdem evelleret: hinc perpe-

ram docuerunt Stoici, has animi affectiones nostris è pectoribus esse prorsus eliminandas; quid hoc aliud esset, quàm hominem vitâ destituere. Non evellendæ sunt animi passiones, sed coercendæ, & ad libellam dirigendæ rectæ rationis, quo pacto frequentem nobis laudis segetem, assiduamque victoriarum materiam suppeditant: virtus enim sine contrario suas nequit vires exerere; & omnis humana actio sine insurgentibus passionibus necesse est languescat; tolle cupiditatem, & temperantiæ exercitia prohibes; tolle metum & prudentiæ regimen adimis; tolle lætitiâ, & amor virtutis exarescit; interclude audaciam, & fortitudini vires sustulisti. E contra si modum audaciæ dederis, fortitudinis laude commendaberis: si avaritiâ coercueris, virtute frugalitatis laudaberis: si profusionem compescueris, liberalitatis commendatione donaberis: si ambitioni fræna injeceris, modestiæ encomiis commendaberis.

115.

Tertio, perinde ac principes venti quatuor recententur efflantes è præcipuis terræque globi partibus nimirum Eurus ab ortu, notus ab occasu, Auster à meridie, Boreas à septentrione, qui si immodicè perslent sus, deque omnia in arvis, sylvisque vertunt, ac everunt, fluctusque in pelago excitant decumanos: ita quatuor dicuntur præcipuæ animi passiones voluptas, dolor, spes, timor, quarum effrænata concitatione omnes in animo oriuntur tempestates, quibus homo miserè fluctuat, non sine sædo plerumque naufragio virtutum.

116.

Quarto, non rectè Princeps imperat, qui non magis suis imperat affectuionibus, quàm suis subditis; ineptus enim censetur ad regimen aliorum, qui proprias passiones, seu naturæ immodicas propensiones potius non est regere. Adverlantur siquidem hujusmodi motus rectæ rationi, quam propterea excæcant, hinc Sapiens monet *fili in vita tua tenta animam tuam, & si fuerit nequam, ne des illi potestatem.* Eccles. 37.

Quinto, ex Tacito si Princeps quosdam ex optimatibus suis effrenes noverit passionibus agitari, eos vigili oculo observet; acres siquidem animorum passiones diu vix celari possunt, aut cohiberi, quia foras erumpant: exiliunt enim quamvis premanantur.

117.

Lib. 1. anal.

Sextò, sentiunt omnes affectus suos, ac sibi inditas propensiones, adeò ut nec ipsa infantia pravus careat inclinatio unculis, cum vel pilus ipse, ut vulgò dicitur, suam habeat umbram. Sunt propterea infantium affectuunculæ, si pravæ fuerint ab educatoribus coercendæ; ne si adoleverint animum ad vitia pertrahant.

118.

Septimò, ineptissimus est affectus consiliarius, quia frequenter res majores exhibet, quàm sint in se.

119.

Sicut sub titulo affectuum annotantur singula effata ad animi passiones pertinentes, ita sub aliis titulis congeruntur, quæ spectant ad virtutes, & vitia, aliisque materias, ut ad ani-

120.

animantes, volucres, quadrupedes, pisces, arbores, montes, elementa, sidera, & alia.

I 21.

Sub titulo lachrymarum notantur quæcunque ad affectum doloris, & ad lachrymas spectant, & laconicè indicantur, quæ fusiùs ab scriptoribus narrantur: ut de lachrymis apud Drexelium Cæsar Baronius ait, Thamuz Idoli concavi oculis infusum plumbum fuit, ut accenso intus igne liqueceret & idolum flere videretur. De Beata Genovefa refert Zacharias Lippelous præ gaudia flevisse, quoties cælum suspexit. Perinde ac Erius calidis dicitur aquis interfici; ita dæmonis conatus, ac tentationes lacrymis extinguntur. Lacrymas viduarum ex oculis in cælum subsilire innuit Ecclesiasticus. Alexandro Macedoni obviârunt quatuor Græcorum millia, quorum alii pedibus, alii manibus, auribusque mutili erant, ac frontibus inusti, quique lacrymantes ad lacrymas provocârunt Alexandrû, ut testatur

In aurifoda
Tom. 2. An.
253. n. 80. &
An. 254. n.
55.

o. 35. v. 17.
& sequens.

Lib. 5. Histor.
& initio
Lib. 6.
Lib. 4. paulo
post modum.

Curtius, qui narrat, Alexandrum profusis lacrymis fuisse conquestum de suis militibus in patriam redire petentibus. Item refert, Alexandrum Macedonem fuisse illacrymatum funeri conjugis Darii. Lacrymas efficacissimam apud Deum esse orationem testantur post lapsum resipiscentes Petrus, & Magdalena; & quotquot lacrymis, quas patrârunt culpas eluerunt. Julianam Martyrem, & virginem profusis lacrymis accensum rogam extinxisse testis est Lippelous die 16. Februarij. Xerxem suum cum lustrâret exercitum non potuisse à lacrymis se temperare, eò quia brevi ro hominum millia ineluctabile Fatum è vivis rapturum esset, refert Valerius Maximus, Marcellum expugnatis Siraculis lacrymas emisisse: & Julium Cæsarem fuisse illacrymatum capiti Pompei hostis infensissimi. Cum in arce Apollinem triduo lacrymâsse, duos æditimos Romæ nuntiâsse narrat Livius. Crocodili lacrymas in parcemiam abiisse res nota est, in eos flectuntur, quibus simulato dolore displicet damnum alteri intulisse: Crocodilus enim ad Nili fluvii ripas homini illacrymatum, quem enecavit. Lacrymæ simulatæ crocodilli esse dicuntur. Non tamen simulatè teste Curtio, sed acerbissimè flevit Alexander super Clyti à se interfecti adhuc calente corpore. Narses bellorum fulmen, Martisque terrificus socius, quamvis Gallos subegerit, Germanos vicerit, pluresque alias gentes, vel fregerit, vel deleverit; nunquam pugnavit quin priore nocte proximâ amarè fleverit. De quibusdam in bello victis, ac plorantibus militibus appositè nescio quis dixit: quàm meritò illacrymantur ut foemina, qui non pugnarunt ut viri. Imaginem Redemptoris cruci affixi dies aliquot flevisse narrat Spondanus in suis annalibus anno 588. n. 5. & in Hungaria superiore depictam Dei Matris effigiem lacrymas ex oculis emisisse sub Leopoldo I. Cæsare testes fuerunt plures. De Pachomio Abbate fertur, tota nocte cum lacrymis orâsse: & alium eremi incolam profusis lacrymis proprias eluissè culpas narrat Barradius. Huc pertinent

Lib. 9. c. 23.
Item lib. 5.
6. 2.

Lib. 43.

Lib. 8. initio.

Tom. 8. lib.
10. 4. 17.

Verani de Affectibus Tom. 1.

juges D. Petri lacrymæ ob negatum magistrum Christum, de quibus fusè agit Busquier Ut etiam lacrymæ Magdalenzæ, cujus oculi, cum antea profani amoris non tela, sed fulmina fuissent; lacrymarum postea evaserunt flumina; tota enim Magdalena in fletus versa per oculorum stillicidia guttatim defluebat; imò tota exardens purioris amoris flammâ liquecebat in lacrymas; quibus Christi pedes cum abluit, suas è capite, & corde sordes eluit. Felices oculi, qui cum geminæ essent impuræ flammæ fornaces; perennes, ac pellucidi, mox fiunt fontes lacrymarum, qui cordis sterilem tellurem, vepribusque obsitam cum irrigant, in exultæ virtutis flores cogunt vernare.

In notis de
passione
Christi cont.
23. c. 8.

Perinde ac sub titulo lachrymarum plura hinc inde collecta promiscuè, & ordine quodam confuso congeruntur; ita sub aliis titulis varia, quæ censentur notatu digna, & feliguntur ex probis scriptoribus, vel audiuntur à viris fide dignis adnotantur ordine Abecedario, adeò ut sub littera A. comprehendantur ea, quorum littera initialis est A. ut amor, Agricultura, Academia, Architectura, aquarum admiranda, acroamata, seu ludicræ narrationes Sub littera B. notantur brevitæ vitæ, balnea, bacchanaliorum detestatio, bibliothecæ, bombardæ, bellum, & alia, quorum littera initialis est B. & ita procedendum in reliquis alphabeti litteris, quâ ratione sub littera C. collocantur, comæ, crines, calvities, colores, conscientia, carceres, convivia, caduceatores, cingulum, seu milites cincti, & discincti, circus, crocodilus, charitas, castitas, cognitio Dei, contemptus sui, consuetudines, colloquia, & alia id genus. Non tamen omnia sunt indiscriminatim trahenda in notas, sed quæ notatu digniora viderint, quæ enim parvi videntur esse ponderis, ut etiam quæ sunt satis vulgata, & millies decantata omitti possunt, ne farrago nimium excrescat. Eos qui obvia quæque in excerpta rapiunt, præstringit Gellius, quos pares facit Græcis, quâ olim: *Varia, & multa lectissantes in quascunque res inciderent, albâ, ut vulgò dicitur, lineâ, sine cura discriminis, solam copiam sectati, convertebant*, ut ipse loquitur.

122.

Non obvia quæque sunt in notas trahenda, sed selecta, & quæ notatu videntur digniora, nobisque posse inservire; ut apiculam potiùs imitemur in hybla volitantem, modò dulces florentis tiliz succulos, mox gratos Thymi odores, nunc croceata genistarum acumina, modò pallentium violarum suaves delicias, modò purpurascensium rosarum odoratas divitias, aliorumque florum meliores gemmas ore legulo populantem, ac numerosis crurum, atque coxarum villulis implcantem. Tametsi sedulitate argutissima sylvas, prata, flores, herbâsque fragrantés, arborésque luxuriantes percurrat apicula, non tamen à singulis aliquid excerptit; cum plures flores negligat, & eos solos delibet, qui aptam favis construendis materiem suppeditare possunt;

Lib. 20. notis
Attic.

123.

E non

non enim nectar Deorum colligit, ut nugantur Poëtæ; non cœli, syderumque sudorem, ut opinatur Plinius; sed ut rectè putat naturæ interpres Aristoteles ærei roris perfectissimam portionem favis construendis peridoneam, ex qua suum dicit alvearium, ubi ceram liquoribus stipat, favos construit, & mella diffundit. Sicut igitur apicula nonnisi cum maximo delectu è floribus excerpit, quæ sibi possunt inservire, ac esse commoda; ita in excerpendis ex libris, iis, quæ in notas trahimus, ea duntaxat debemus seligere, quæ nobis possunt melius prodesse, ac esse usui; ac imitari apiculam, quæ è floribus tantùm excerpit, quod melioris est succi, & ceræ, mellique aptius. Plures igitur sunt qui ut paulò superiùs annotavimus agunt de lachrymis. Sin verò hyblam SS. Patrum velimus percurrere, & selectiora decerpere; hæc paucula de lachrymis possunt adjici, quæ habentur in *Polyanthea Langij.*

124.

Lachrymas Petri lego, satisfactionem non lego: sed quod defendi non potest, ablui potest. Lavant lachrymæ delictum, quod pudor est dicere, vel confiteri. Lachrymæ veniam non postulant, sed obtinent S. Ambrosii. Flevit amarè ut lachrymæ lavarent delictum. Similiter lachrymis dilue culpam. Non invenio quid dixerit, bene tamen quòd fleverit, sunt enim lachrymæ potiores voce, *Ambrosius.* Pascunt frequenter lachrymæ, & mentem alleviant fletu: refrigerant pectus, & mœstum consolantur. Est enim piis affectibus quædam flendi voluntas, & plerumque graves lachrymas evaporat dolor, ut asserit *D. Ambrosius.*

*In Lucam lib. 9.**Ibidem.**De obitu Valentini.*

125.

O lachryma humilis! tuâ potentiâ, tuo regno, tribunal judicis non vereris: amicorum tuorum accusationibus silentium imponis, non est qui te accedere veret, si sola intraveris, vacua non redibis: Quid plura? vincis invincibilem: ligas omnipotentem, inclinas filium Virginis. Docente te in Ecclesia non clamor populi, sed gemitus fulcitur. Lachrymæ auditorum laudes tuæ sint. Petrum ter negantem amaræ lachrymæ suum restituerunt in locum. *S. Hieronymus.* Oratio Deum lenit, sed lachryma cogit; hæc ungit, illa pungit, *idem in Isaiam.*

In Epistolis.

126.

Holocaustum siccum est bonum opus, quod orationis lachrymæ non infundunt; holocaustum pingue est, quando hoc quod bene agitur corde humili, etiam per lachrymas irrigatur *S. Gregorius.* Irriguum superius accipit anima tua, cum se lachrymis Regni cœlestis desiderio affligit: irriguum verò inferius accipit, cum inferni supplicio flendo pertimescit. *Idem in registro.* Sæpè quod torpentes latuit, fletibus innotescit, & afflicta mens malum invenit; quod fecerat: & reatum suum, cujus secuta non meminit, hunc in se commota deprehendit: & alibi. Uniuscujusque mens tantum ex cordis compunctione ebibat lachrymarum, quantum se à Deo meminit amisisse per culpas. *idem in Pastoral.*

Lib. 3 Moral.

Deliciæ Angelorum sunt lachrymæ nostræ, & delectabiles lachrymæ pœnitentis *D. Bernardus.* Felices lachrymæ? quas benignæ manus conditoris abstergunt; & beati oculi, qui in talibus magis liquefieri elegerunt, quàm elevari in superbiam, quàm omne sublime videre, quàm avaritiæ, & petulantia famulari: & alibi. Lachrymæ pœnitentium vinum sunt Angelorum, quia in illis odor vitæ, sapor gratiæ, gustus indulgentiæ, sanitas redeuntis innocentia, reconciliatio jucunditas, & serenata conscientia suavitas. Illas lachrymas verè in vinum mutari bonum dixerim, quæ supernæ compassionis affectu in fervorem prodeunt charitatis.

127. *In sermon.**De contentu mundi.**Idem super cantica.**Idem.*

128.

Nemo ad Deum aliquando flens accessit, qui quod postulavit, non acceperit: nullus ab eo beneficia dolenter optavit, qui non impetraverit: ipse est, qui consolatur flentes, dolentes curat, pœnitentes informat *D. Joan. Chryso.* sicut post vehementes imbres mundus aer, ac purus efficitur; ita & post lachrymarum pluvias serenitas mentis sequitur, & tranquillitas cordis.

Idem in Matth.

129.

Absit ab oratione multa precatio, sed fervens perseveret intentio. Nam multum loqui, est in orando rem necessariam superfluis agere rebus. Multum autem precari, est eum, qui rogatur diuturna cordis oratione pulsare: nam plerumque hoc negotium plus gemitibus, quàm sermonibus agitur, plus fletu, quàm affatu *D. Augustinus.*

Ad Probam.

130.

Neque ab excerpendis unquam desistendum, tamen quis à prima florente ætate initium iisdem dederit, quia tantò copiosior fit suppellex, quantò studium hujus industriæ est diuturnius: sunt tamen cum judicio seligenda, quæ in notas trahere volumus; in hoc enim omnis vertitur cardo excerpitorum, ne labor sit inanis, suoque frustretur fine; non enim ex quavis herbula componendus est noster fasciculus, sed ex iis duntaxat, quæ nobis prodesse possunt. Declinanda itidem est infelix illa solertia, quæ in nugis, & apinis, affaniisque colligendis tota infudat, & ea coacervat, quæ vix unquam futura sunt usui. Lepidum est, quod ad rem nostram refert *Gellius* inquiens: homo nobis familiaris in litterarum cultu non ignobilis librum grandi volumine mihi dedit, doctrinis omnigenis, ut ipse asserbat præsentem, quem sibi elaboratum esse ait, ex multis, & variis, ac remotis lectionibus, ut ex eo sumerem quantum liberet rerum memoriâ dignarum. Accipio cupidus & libens tanquam copiarum cornu nactus essem; & recondo me penitus, ut sine arbitris legam: at quæ ibi scripta erant, proh Jupiter! mera grammaticorum miracula: quò nomine fuerit, qui primus Grammaticus appellatus est: quot fuerint Pythagoræ nobiles, quot Hippocrata: Euryclia Telemachum, quo genere claustrum incluserit, & quapropter idem Poëta rosam non norit, oleum ex rosa norit: atque illud etiam scriptum fuit, quæ nomina fuerint sociorum *Ulyssis*, qui à *Scylla* rapti, laceratique sunt; qui

Lib. 14. no. 3. Attic. c. 6.

adeo

adeo versus sit, qui per singula vocabula, singulis syllabis increfcatur; ac deinde quâ ratione dixerit singulas pecudes in singulos annos terrena parere, & ex quinque operimentis, quibus Achillis clypeus munitus est, quod factum ex auro fuit; summum, an medium? & præterea, quibus urbibus, regionibus vocabula jam mutata sint, quod Bœotia, antea appellata fuerit Aonia; quod Ægyptus Aëria, quod Creta eodem quoque nomine Aëria dicta est. Hæc & alia id genus nullius momenti, nec scitu digna comprehendebantur in libro, quem amicus Gellio obtulerat, veluti locupletissimum thesaurum, ex quo decerperet, quantum vellet: sed Gellius cum plura perlegisset statim ad amicum properavit, cui gratias egit, inquiring: virorum doctissime librum hunc opulentissimum recipe, nil prorsus ad nostras paupertinas litteras congruentem. Continebat enim volumen illud farraginosam inanem varietatem ridicularum quæstionum, quas scire operæ pretium non fuit, neque ut aliquid ex iisdem decerperetur tanquam notatu dignum.

In excerptis finis præsertim studiorum attendi debet, cum quo excerpta sint commetienda, alioquin si orator vellet ea tantum excerpta, quæ ad solam pertinent mathesim, frustraneè diceretur chartis impalescere, oleumque propterea perderet; aliter enim Philologus excerpta, aliter Orator, seu concionator, aliter medicus; quisque enim excerpta, quæ ad propriam spectant professionem, sibi que esse possunt usui, & commodo. Ut verò excerptores memoriam juvent, consultius semper est si horulis succisivis relegant excerpta, quia hæc firmiter memoriæ imprimuntur, & hærent: incredibile enim est dictu, quantum hæc mixtura lectionis adferat memoriæ subsidij, & commodi Oratoribus, plura enim ibi leguntur quæ sunt voluptati, alia quæ usui, & multa quæ decerpisse juvabunt: quinimò selectiora, & utiliora non tantum chartis scribenda, verum & memoriæ mandanda sunt, ut usui sint familiari, possintque iisdem decerptores uti in publicis, privatisque colloquiis.

S. XII.

Quomodo adversaria excerptenda, ac instituenda. Personata est mundi lætitia, cui si larvam detrahas non nisi lacrymas elicit.

Vocantur adversaria juxta præsens institutum à Drexelio in sua Aurifodina, quæ ad historias non pertinent, neque ad lemmata; unde adversaria sunt ritus præfici, descriptiones insigniores, sententiarum, & sapientum effata uberius explicata. Conveniunt igitur adversaria cum lemmatibus, eò quia non sint historica; differunt verò, quia fusiorem secum trahunt explicationem. Sicut in præcedenti paragrapho lacrymas proposuimus sub titulo lemmatum adnotandas; quæ pertinent ad excitandum pium affectum doloris de patris noxis; ita è converso hic risum, & Verani de Affectibus Tom. I.

quæ pertinent ad mundi gaudium coërcendum exhibemus.

Personatum si dixeris mundi gaudium, cui si larvam detrahas luctus potius, ac mœror deprehenditur, posset faciliè evinci ex illo Salomonis. *Risum reputavi errorem, & gaudio dixi quid frustra deciperis?* Quod si decipit, jam personatus est risus, ementita lætitia, & gaudium larvatum, & fictum; adeo ut falsa sint & fallacia omnia ea gaudia, quibus mundus suos decipit sectatores: apparet in mundo risus, sed qui extrema sui specie suos decipiat, non reficiat; nullum enim mundus sectatorem habet, quem suis non fefellerit prius blanditiis. In mundi scena ridentem vultum exhibet quidem mundi sectator, sed personatus est risus, & nuda oculorum deceptio; tota siquidem hujus scenæ pulchritudo in eo duntaxat sita est, ut aliud pro alio exhibeat spectantium oculis: siquidem felicitas, quam mundus suis pollicetur pura est oculorum deceptio. Pulchrè Chrylost. *Nil habet stabile, neque firmum, sed sola est oculorum deceptio, qua priusquam appareat, avolat.* Vocat mundi felicitatem oculorum deceptionem, ne mundi illecebris, nec larvata ejus lætitia, nec falso gaudio fidamus, eò quia ejus lætitia fucata sit, quæ ut ait S. Bernardus *Cor non imbuat, sed tenui duntaxat colore frontem pingit, ut ementita facie suos decipiat spectatores.* Hæc fusius exhibita notari possunt sub titulo adversariorum, eò quia nec historica sint, nec lemmata, ut etiam quæ subjiciuntur.

Legimus quondam risui, veluti Numini cuidam à decepta gentilitate quot annis fuisse sacrificia oblata, ait enim Apuleius *Deo risus per annua diverticula solemniter celebramus,* & sicut falsum est numen risus, ita etiam ementitus est mundi risus apud Amos Prophetam: *demolientur excelsa Idoli, seu vanitatis;* seu ut legunt septuaginta Interpretes *delebuntur ara risus,* ac si in idem falsum idolum, & mundi gaudium reciderent: ita est, ex mundi culta tellure verum gaudium non nascitur, sed tantum fucata pullulat lætitia: non enim fructus dat ea tellus, quæ non nisi spinis, ac urticis scætet, & ubique semina offert lachrymarum, sepelienda in hominum cordibus fecundo foenore in messè miseriarum pullulatura: hæcque ratio, cur mundus non lætitia collis, sed vallis audiat lachrymarum, plorationisque locus, ut inde doceamur, verum gaudium hanc tellurem, nec producere, nec recipere, & si alicubi ridet, suos tunc irridet; scitè S. Laurentius Justinianus *Plorationis, & lachrymarum vallis nancupatur hic mundus, ut in illo degentes nullum verum nostrum invenire possent solatium.* *Instabilis est, & per momenta decurrens, casibus plenus, periculis septus, turbibus agitatus, fluctuationibus anxius, cladibus referus, dissensionibus inquietus, mutationibus deditus, Deo contrarius, Calo dissimili, virtutibus oppositus, sanctitati inimicus, & piis mentibus onerosus.*

135.

Hinc licet qui mundo adhærent, videantur deliciis affluere, ac pluribus lenociniis ad gaudia invitari, cum tamen rident, risum simulant; quia fucatus est risus, pictus, & fictus; cui si larvam detrahas, luctus esseprehenditur, vel saltem inanis risus, non verus; perinde ac vel in frigido marmore videntur nonnunquam statuæ ridere, qui tamen risus simulatus est, & fictus, quia marmoreus; nullus enim adeo insanus, ut lapidi verum tribuat risum. Obsæpiantur mundi illecebris, qui mundo favent, risum extimo ore ostentent; nonnisi in extremis labiis risus iste fucatus oritur, & moritur: intus enim ridere nequit qui terræ, non cœli est cultor; neque ab hac arbore poma possunt decerpi, quæ verum inducant gaudium, non enim amaræ salices sapida producunt poma. Fatuis sanè ac deliris accensendi sunt, qui ementito, ac personato mundi risui se credunt, hi enim gaudium, quod enixius cupiunt, & avidius quærunt, citius perdunt, quàm enanciscantur, imò neque amittunt, cum nunquam possederint: non enim potest verum esse gaudium, quod eò ipso quòd quæratur, perditur.

136.

Risus quem mundus suis exhibet, Sardonicus est, quia non gaudium, sed mortem secum adfert, quam ridentibus miserè infert: quamvis homines sensui, mundi que deliciis indulgentes ridere videantur, non tamen verus est eorum risus, sed vera veræ mortis consignatio, ut hisce congruat, quod Salvianus de Romano populo edixit: *Sardoniciis herbis omnem Romanorum populum putes exsaturatum, moritur, & ridet*: quia risus mundi Libichinæ est prodromus: habet enim Sardonicus risus mortem comitem: etenim ridere Sardónico risu per parcemiam in eos torquetur, qui sibi indulgentes per noxias culpas à summo bono se avertunt, hinc scitè cecinit ille

Non bene sollicito veniant de pectore risus

Non bene mærenti fingitur ore jocus.

Sardoa non felix mala gramina passus arator

Ridet, & in risu tristitia fata trahit.

Sic risus perimunt, humanaque gaudia fallant,

Et restat Nemesis sava pianda manu.

137.

Quid? quod adeo mundi illecebris addicti fatui sint, ut licet sardonicum risum esse sciant, cui indulgent, eum tamen quærunt, avidè que sequuntur? se fugit hunc qui risum sequitur, quia à fine ultimo avertitur & fugit. Pluribus hic risus arridet, à quibus pretio etiam emitur molestiarum, & lassitudinis; quasi parum sit sine labore perire, adhuc velit homo doloribus dolores sibi promereri; ut eò sit inferior, quòd miseriam in risu quærat, & miser esse vult, quia risui huic comiti omnium molestiarum adhærescit.

138.

De quibusdam Goæ mulieribus id perhibetur, quòd herba utantur datroa, ut viros

fallant, cujus seminis succus in cibo, aut potu propinatus insanis similes reddit: nec intelligit quidquam, sed semper ridet, qui succum ebibit. Plures sunt, qui minimè expectant ut decipiantur, sed ipsi se decipientes succum hauriunt humanarum voluptatum, ut simul rideant, ac pereant; idque eò nocentius, quòd se perire non nõrunt: vel si sciunt, adhuc perire hoc in risu malunt. Mundana gaudia veram nequeunt inferre lætitiã; quia iisdem indulgenti venenum propinant, & ad lethum trahunt; siquidem mundi gaudia venena sunt, quæ placent, & nocent. Cacodæmonis hæc fraus est sibi addictos decipientis, dulce venenum in sæculi voluptate iisdem offert, ut blandam mortem inde hauriant. Pulchrè Eucherius *Diabolus obsessa semel pectora mollissimis seductionibus decipit: sic Diabolus calliditate veteris artificij condit blandimenta peccandi: quomodo solent, qui mortiferos herbarum temperant succos in condito, aut in aliquo mellito poculo nescientibus propinare gustus mentita suavitate componunt; virus amaritudinis obscurant fraude dulcedinis. Provocat prius odor poculi, sed præfocat infusus sapor in venis; mel est, quod ascendit in labia, sel est, quod descendit in viscera.* Perinde *Diabolus per verum carnalium concupiscentias, voluptatesque illicitas blanditur extrinsecus, & insidiatur intrinsecus.* Hæc Eucherius, ex quibus conjicitur, quàm noxium sit omnibus temporale gaudium, & iis præsertim, qui cæteris imbecilliores promptius sinunt se decipi, in quos tartareus hostis potiores suas vires exerit, ut observat Umbertus in quibus: *Sicut vinum purum habentes capita debilia ladit, sic gaudium temporale cordibus infirmis nocet.* Caligula referente Suetonio *Lautiore convivio effusus subit in cæcinnos, Coss. qui juxta cubabant, quidnam rideret, blandè querentibus, quid inquit, nisi uno meo nuru jugulare unumquemque vestrum statim posse.* Risum excitavit alienæ necis cogitatio, quia risus in symposiis, mundi que voluptatibus morti facilius associatur: hinc magna nominis cognatio lethi, & læti, ut vix cognata nomina distinguantur, si aures pulsent, non oculis obviant; ut nimirum discamus ex hac nominum coherrentia lethum esse, quod in mundi illecebris lætum putamus: speciosum est læti nomen, sed lethale, cum ad lethum ita lætantes rapiat. Sunt gaudia, quæ mundi illecebræ exhibent hantis paria, quibus pisces capiuntur, ut pereant: exhibentur affixæ escæ non apparentibus hamis, ut pisces decepti ibi mortem deglutiant, ubi vitæ alimenta capere putarunt; pulchrè Nilus Abbas *Vita hujus fluxa ne te oblectent, hami enim sunt, ut pisces irretientes.* Displiceant hujusmodi hami, ne mors nobis placeat.

Homil. 3.º
Epiphon.Lib 4. erud.
relig. 1.º

In parænesi.

139.

Fucatus sanè, ac larvatus est mundi risus, cum nonnisi lachrymis scateat, ut non abs ridentes mundi voluptates arridenti similem iridi faciamus. Iridem si rorida in nube suspicimus suos colorum varietate oblectat in-

tuentes,

tuentes, quibus videtur iris ridere simul, & aridere; forma siquidem, quæ in arcum flectitur, oris curvitatē refert, colores labra referunt, & dentes adstantes nubes. Placet quidem pluribus depicta iris coloribus, quos adverso sole exhibet, ceruleum, viridem, purpureum, luteum, igneum, admirabili naturæ arte permixtos, & confusione quadam distinctos, alios ex aliis nexos, & tantâ eorundem venustate, ut nullus herbarum, florūque succus, nullus à lapidibus, lignisve liquor expressus, nullus vermiculorum, conchiliorūque sanguis eorum exæquet perspicuitatem, superet gratiam. Verum quæ nobis ridere videtur iris revera plorat, sitque iris, ut cecinit Poëta *Risus plorantis Olympi*. Causam enim iridis discoloris si investigemus in humore esse deprehendimus; non enim apparet unquam iris, nisi in nubilo: & quidam aiunt esse, referente Seneca, aliqua stillicidia, quæ ad solem nubes transmittunt, & quædam magis coacta, quam ut transluceant: itaque ab illis fulgorem reddi, ab his umbram, & sic utriusque intercurfu effici arcum, in quo pars fulgeat, quæ solem recipit; pars obscurior sit, quæ illum excludit.

140. Alij existimant, arcum fieri in ea parte, in qua pluit, & singula stillicidia cadentis pluvie singula specula esse, à quibus solis imago reddatur; vel si hæc Philosophorum placita minus placent: hoc certum est, iridem tunc apparere, quando solis radij in nubem cavam, humidam, roridam, tenuem, æquabilem, quæ in guttas liquari jam cæperat in adversum soli positam reflectuntur: solaris radius cavæ immixtus nubi repulsâ acie in solē refringitur, & quia solis radij figuram ingenerant rotundam; arcuata nobis imago ostenditur, & ipsa iris discolor, quia partes aliæ in nubibus tumidiore sunt, aliæ submissiores; crassiores aliæ, quæ solis trajectioni obstant, & aliæ quæ prorsus impediunt: ex qua inæqualitate varietas oritur illa colorum ex luce, & umbra apparens: quæ tamen tota venustas licet mirabilem conciliet varietatem, fucata est, non vera, & risus ille arridentis iridis lachrymæ sunt quasi plorantium nubium, cum in pluvias dissolvantur: si enim sol obtegatur, evanescit illic tota discolor iridis imago, & tantum pluviarum lachrymæ supersunt.

141. Ecce mundi imaginem in iridis figura ad vivum expressam suspicimus, non enim mundi gaudia lachrymarum imbrem duntaxat portendunt, verum etiam tegunt: nudam risus imaginem deliciis suis, ac illecebris mundus exhibet sibi addictis, quibus ridere quidem videntur, sed extimo tantum in cortice, quia intus lachrymis madent, ut non incite Plutarchus contra sententiã Epicuri mundi gaudia *ejulantes risus* dixerit, quatenus risus apparent, si extimam cutem spectemus: *ejulantes* verò, si quod intus continent, introspiciamus. Seducuntur miserè, qui se duci extimo mundi vultu sinunt; nec sub larvata lætitiã luctum vident: hinc rectè monet Augusti-

142. nus. *Nolite seduci gaudio rerum humanarum, sed in rebus humanis advertite*: quia nimirum hujus sæculi risus, non nisi lachrymis scætet, idque ex eo itidem conjicitur, quod post effusam lætitiã soleant & lachrymæ suboriri, ut verè sapiens dixerit *extrema gaudij luctus occupat*, hoc est non afficit tantum, sed occupat, quia nil nisi lachrymæ ex mundi risu supersunt, ut verè talis sit risus, ut non nisi in pluvias solvatur lachrymarum; sitque lætitiã foecunda parens, ac nutritrix amari luctus.

Idque apprimè refert lignum adhuc virescens, vividoque humido intus refertum, si igni admoveatur: siquidem ab altero extremo post plura emissã fumi volumina ad lachrymas adigentes circumstantes, flammã tandem concipit; verum altero in extremo illachrymari deprehenditur lignum, ut nimirum discamus, mundi risum non nisi in lachrymas, & fumum desinere. Neque errant, qui mundi delicias hujusmodi virescenti ligno pares dicunt; tamen in fucata lætitiã flammam videantur splendescere; in lachrymas, & fumum statim desinunt: pulchrè Cyrillus Alexandrinus *Desinunt in lachrymas delicia, quæ eò amariore, quod dulciores nobis videbantur*. Sunt qui mundi illecebras similes faciunt pelucidis fontibus. Nobis per arborum amens deambulantis fons obviat, qui è longinquo obtrepens ad nostros usque pedes gratissimo spectaculo procumbit, si ejus scaturiginem adeamus è prærupto scopulo modestis desultibus videmus eum prorumpere, & in subjectam scrobem conchæ simillimam effundi, cujus crepido arridente verno tempore flosculis variatur, ac gramine aridet. Moxque in suum excurrans alveolum præta pleraque grato murmure lustrat. Verum dum dulces secum advehit latices ad amaras defluit aquas, est quippe mare, quod suo gremio excipit flumina, quæ varios, & singulos terræ tractus percurrunt: ut nimirum inde discamus, mundi risum, ac dulces latices, quos suis voluptatibus exhibet, non nisi in lachrymas desinere, ac amaritudinem, quia ut præclare Richardus *Omnis dulcis aqua in mare descendit, & dulcedinem amittit: transit enim mundus, & ejus concupiscentia*. Verum forsitan tolerabile foret, si in solam desineret amaritudinem: sed quod deterius, in luctum pertrahit, qui terminum habet nullum, ut notat D. Bernardus *Videte ne blandiens prosperitas sui vobis finem abscondat; ne lætitiã temporalis luctum vobis æternum, & operiat, quem parit; & pariat, quem operis*. Vult mellifluus doctor ab effectu nos causam docere; nimirum ex æterno fletu, quàm noxium sit mundi gaudium, cui veritati calculum suum procul dubio adjiciunt, qui æternis cruciatibus, flammisque nunquam extinguendis addicti eò acrius torquentur, quo liberiùs in mundi risum se se effuderunt.

143. Præsentis vitæ gaudium quid sit, ut discamus, sufficit si mare ipsum adeamus, hoc enim plerumque lætitiã nobis blanditur maliciã,

ciâ, ut ad illud trajiciendum nos alliciat: verum ut suis fluctibus, quos allegerat infepeliat, in cautes, & scopulos naves ad naufragium urget.

144. Imò non mare tantum, verum etiam rabidus canis quid sit hoc gaudium edocet; si enim nobis rabidus obviet canis, cum dentes statim ostendat, ridere quidem videtur, sed sub personato risu veram occultat rabiem, & sicut helebore indigeret fatuis accensendus, qui rabidi canis inermem se morsui exponeret fucati illius risus specie deceptus: ita non sanæ est mentis censendus, qui mundi canino risui fidit, licet enim ridenti facie blanditur, caninum tamen est ejus gaudium, quod mordet, & interficit. Canis igitur in rabiem acti se exponit morsui, qui mundi gaudio adhærescit, qui carnis indulget voluptatibus: sunt hæc illecebræ mundi dentes, quibus lethaliter mordet.

145. Luxuria, quâ vel maximè sibi addictis mundus eblanditur, tametsi ridentem videatur faciem præferre, verè tamen, & ipsa canino dente mordet: malus siquidem vermis est luxuria, quæ mordet ridendo, & perimit consentiendo: hæc enim cum creditur carnem mulcere, mordet; cum blanditur cruentat, ut non abs re eam S. Gregorius Nissenus rabiosam edixerit: *Cruelius (ait ipse) domina, ac rabiosa luxuria est, libidine quasi stimulis servilem mentem exagitans, pungens, & densibus velut canis mordens, & discerpens.* Blanda videtur, & florida carnis voluptas, sed intus cuspis latet, quâ inflicto lethali vulnere perimat, ut monet S. Ambrosius inquiens: *Intuere peccatoris lætitiâ, introspecte vulnera, & vibices animæ ejus, cordisque mastritudinem.*

De vita Mo-
sis ante me-
dium

Lib. 1. offic.
c. 18.

146. Non mordent solum mundi gaudia, sed quod deterius etiam lethalia insigunt vulnera, quæ si non sanguinem fundunt, animam perdunt; si exterius cutem non dirumpunt, intus dilaniant; & eò sunt hæc vulnera graviora, quò latentius inflicta, & noxiori fraude sub flosculis illecebrarum occultata. Has verfutias, fallaciâsque detegens S. Hieronymus loquens de fucato mundi gaudio ait: *Universa mendacia subdolo melle circumliniunt, ut qui audit verborum dulcedinem venena peccatoris non formidet, pacem pollicetur, ut graviora bella exerceat; ridet, ut mordeat.* Certè malorum omnium fœcunda parens est mundi voluptas, cum noxia quæque subdolo melle circumliniunt, ne formidetur; & mellea dulcedine blandè alliciat, ut interimat: Imò peiores canibus sunt mundi illecebræ, cum canes in alios sæviant, & propriis dominis parcant, quibus eblandiuntur: mundi verò gaudia acrius suos discerpunt Heros; eoque sævius, quò tenaciùs iisdem adhærent.

In proem. 3.
lib. comment.
in Jeremiam.

147. Non solum noxia, & fucata est mundi læticia, verum & ita brevis, ut vix nata sepulchrum nacta emoriatur, cujus insigne symbolum producitur rosa non ob brevitatem tantum, verum etiam quia spinis circumsepitur,

Humanis se dat obtutibus spectandam florum regina matutinae lucis ad radios primitivas veluti ad faces ante mundi proscenium de more succensas. Erumpit è fœcundo parentis terræ gremio, ubi jactis altè radicibus, & sparsis undique fibris inhærescit. Ad salutarem mox lucis usuram prodit generosæ sobolis, & florulentæ familiæ copiosam exhibitura seriem. Plures ex uno caudice rami sparguntur in virgulta undique scabro cortice contexta; patulisque obarmata sentibus; tenuiores inde pubescentes surculi variè emersi sparguntur, quorum internodia frequentiores, ac teretes spinæ sepiunt. Folia pariter geniculatim difunduntur in oblongum rotunda, tactuque peraspera, quorum medium nervus interfecat, à quo venulæ plures per totum sparguntur ambitum usque ad extremum marginem crenis incisum, ac serræ præferentem figuram. Fastigium furculorum globulum virescentem sustinet, seu capitulum mordaci lanugine refertum, in quo folliculus rosæ protuberat inclusus in calice virentibus, ac laciniosis involutus integumentis. Moxque intumescente hoc involucro dirumpitur calix, & intus occlusa folia solis depicta radio rubere incipiunt, ac purpuram induere, ut tandem explicatâ totâ foliorum pompâ superbiat rosa purpureo supernè colore perfusa, subalbis infernè unguibus ad calycis umbilicum coactis. Verum vix hæc hortorum pulcherrima hospita suam explicat vernantium foliorum ambitionem, ut statim deflorescere, ac devenustari incipiat, sitque propterea rosa extremum, ac lethale morientis veris vulnus; quandoquidem inter ejus spinas nitidè cruentum moritur ver; adeò ut nascatur rosa finem impositura ridenti veri, cujus etiam risus, & splendor umbratilis est, quia momentò extinguitur. Insigne igitur humani gaudii symbolum est rosa, cum non solum spinis circumsepitur, verum etiam eodem quasi momento, & florescat, & flaccescat.

148. Generatim mundi voluptates, & gaudia flores dixerim extimo colore, ac venustate allicientes, sed statim deficientes: ridet quidem campi, & prata variis depicta floribus, venusta coloribus, sed minimè diuturnus est hic risus; evanescit enim cum flores flaccescunt, cum germina arefcunt: cum non possint campi diu florere, nec mundus diuturnas potest sibi mancipatis spondere voluptates: perinde ac quidam quid floribus innititur, statim arefcit; ita quæ florentibus sæculi deliciis adhærent, florere diu non possunt, quia caducis innituntur, & perituris inhærent: stare nescia terræ gaudia volant, si adsint, semperque avolant: hinc scitè cecinit ille: *Gaudia non remanent, sed fugitiva volant.* Non solum fugiunt profana gaudia, sed totis explicatis alis volant, quia stare nesciunt, nec hære; neque mundana essent, si diuturna forent; vix nascuntur, & intereunt, & si maneant, tædium procreant, quia spinis, ac molestiis circumsepita. Imò adeo vana sunt hæc gaudia, ut Philo somniis *Lib. de 30.* æquiparaverit, ait ipse *Profana gaudia somniis sepb. sunt*

sunt simillima, veniunt, & abeunt, occurrunt, & refugiunt, priusquam comprehendantur, avolant: nimirum quia referta vanitatibus. Quis vanis omniorum figmentis sinat se vel terreri, vel allici? cum etiam nocturnæ visiones contrarios eventus nonnunquam pronuncient, ut flere, vapulare, & nonnunquam jugulari; & interdum prosperum eventum; quæ tamen omnia plena sunt vanitatis: perinde cum suis amatoribus ludunt sæculi gaudia, quibus illudunt.

Risum inconstanti lunæ aspectui comparat Petronius inquiens: *delectata illa risit tam blandum, ut videretur mihi plenum os extra orbem luna proferre, & rectè sæculi risus cum luna cohæret.* Hæc enim crescens semper, aut senescens, nunquam eadem perseverat, sed suspicitur modò curvata in cornua, modò æqua portione divisa, modò sinuata in orbem: eadèmq; maculosa, subitò prænitens, & immensa orbe pleno coruscant, repentè decrescit, sitque nulla, & in sua varietate tantùm constans; ac firma, mox pernox, mox fera, mox crescens, mox deficiens, nunc humilis, modò excelsa, nunc in aquilonem elata, mox ad austros dejecta. Neque luna proprio elucescit nitore, sed à sole emendicato, cum pro diversa ad solem habitudine, ita suos mutet aspectus, ut modò in cornua curvetur, suspiciatur falcata, modò æqua portione dividatur, sitque semiformis; modò in orbem sinuetur, appareatque bicornis; modò pleno orbe immensa terminetur, sitque globosa, & modò nulla conspiciatur, adscititio suo destituta aitore: perinde sæculi gaudia tamen si aliquid videantur nobis præferre illicij, non tamen quod in iisdem placet, firmum est, & diuturnum, sed statim evanescit; quia perinde, ac Luna, phases suas variant, ut quæ risum excitabant, modò lachrymas eliciant.

Quod si nobis splendescere videantur; eorum flamma illicò moritura in fumum desinit lachrymis eliciendis duntaxat aptum; hinc pyraustæ gaudium in parcemiam circumferri afolet de momentanea lætitia ad flammæ splendorem: hisce, qui gaudiis adhærent, iisque inhærent flammis se æternis addicunt ludentes intar pyraustæ ridenti quadam specie circum flammam, seu mundani gaudij arridentem aspectum; cujus risus similis est spinis, quæ igne cremantur, ut enim spinæ citò exuruntur, ita & risus: vix enim exilit, vix oritur, & moritur: egregie sanctus Ambrosius *Sicut vox spinarum sub olla ita risus stultorum, Nempe spina cum ardent, sonant, & citò exuruntur, ut nullus calor sit effectus: unde & de Judæis dictum est, exarserunt sicut igni in spinis: exusti sunt enim suo risu, & conflagraverunt in Domini passione.*

Meritò mundi gaudia igni æquiparantur, occupat hic, ambitque sub luna extimam cœli faciem latè per spatia circumfusus imensa, quæ implet ea magnitudine, quæ elementa cætera longè superat. Quod verò nativa hac in sede delitescat, nec se prodatur, id

contingit, quia laxior, & solutior est, & à quavis crassiori materia secretus. Si non splendet, id oritur, quia caret hoste, nec urgetur adversis; vel fortassis, ut homines edoceret, neminem in sua patria illustrem fieri, sed splendorem laudis, & gloriæ foris quærendum esse; tunc enim splendet ignis cum incipit è patria exulare, tunc torret, si sit extorris. Hinc apud Terricolas si commoretur, totus splendescit; quinimò licet mitis sit in lunæ concavo; apud homines quasi inhumanitatem ab homine edoctus, plerumque grassatur, non solum in sylvis, verum etiam in oppidis, & urbibus, ut in iisdem exitialis sit flammæ crepitantium fulgor, rectorum decidentium fragor, qui omnia feralibus replet umbris; nec ipsis parcat templis, quæ sacrilego pede ingreditur; & sacras violat aras. Nostra gaudia ut sint innoxia non in terris quærenda sunt, sed in cœlis, ubi perinde ac ignis perennant: apud homines exitialia sunt, & non nisi damna inferunt, quia ut scitè D. Bernardus *Læticia lata rei in tristitiam commutatur, sicut flamma illius novissima fumus occupat, & caligo.*

Vera gaudia non nisi in cœlesti patria enancisci valemus, in terris adscititia sunt, & lachrymas potius, quàm risum provocant: si mentem invadant, hanc evertunt, ut desipere incipiat, qui sapere hæc gaudia incipit; unde Augustinus *Phantasmata rerum temporalium afferunt sæpe deliram, insanamque lætitiã; excusserat procul dubio hanc lætitiã Salomon, cum dixerit risum reputavi errorem, seu ut alij legunt insaniam, quia nimirum lætitiã, quæ ab humanis hauritur voluptatibus mentem dementat, ut verè dixerit S. Laurentius Justinianus *Talis est mundus iste, ut non nisi ab insipientibus diligatur: qui enim gratia cœlesti sunt praditi, illius blandas despiciunt voluptates: & eò majori laborant dementia, quò avidius inhiant voluptatibus hujus vitæ, quæ tot sunt discriminibus obnoxia, tot amaritudinibus subiecta, tot calamitatibus, & miseriis immixta; ut revera stultitia sit in ipsis quærere gaudia, ac velle risu diffuere: qui verè sapiunt, persuntoria hæc spernunt gaudia, quorum societatem abjiciunt, ne cum iisdem perire cogantur.**

Falluntur qui ab humanis voluptatibus oriri lætitiã, prodire risum autumaant, ac propterea videntur hisce inhiare voluptatibus, earumque desiderio teneri. Abstergendus est hic error, qui malorum omnium est origo, ac fons ille putidus, à quo sordes omnes scaturiunt. Tamen si terrenæ voluptates sensum extimè videantur afficere, non tamen intus cor penetrant; ut vel inde ediscamus, non nisi superficiales esse quas mundus voluptates exhibet, cum extimam duntaxat illecti sensus illiniant superficiem. Neque voluptatis nomenclatione donari debent, quia ut appositè Nicetis *Omnis voluptas, quæ nec ex Deo, nec in Deo suscipitur voluptatis est putidum excrementum: cujusmodi ea est, quam mundus suis exhibet sectatoribus: proh quàm deliri sunt.*

149. In sagitta.

De fallaciis præsentis vitæ.

152.

In Psalm. 7.

In fasciculo amoris c. 11.

150.

In exhort. ad Virgin.

151.

153.

In orat. 100. S. Gregorij Nazian.

sunt homines! qui excrementum voluptatis præferunt veris gaudiis! sunt terrenæ voluptates sodomitica poma, quæ licet extima sui specie eblandiantur, intus tamen cinerescunt ut exitium fucato cortice contegant, rectè Solinus. *Reserebant quidem sodomitica poma speciem maturitatis, sed speciosa cutis ambitione favillaceam intrinsecus fuliginem abscondebant, qua vel levi pressu casta fumum exhalet, & fatiscat in vagum pulverem.*

154. Spuriæ sunt voluptates, quas mundus exhibet, fucata gaudia, quæ licet extima cute eblandiantur, intus tamen nonnisi exitium exhalant; larvata est voluptas, & larvatus risus, qui ab illa diffluit, voluptati larvam calamo detraxit, ejusque lacrymas detexit S. Laurentius Justinianus, ne impostero nobis esset risui, sed ludibrio, ait ipse: *voluptas deformis est, & squalida, puritatis inimica, pudicitia exterminium, esca diaboli, peccatorum incentivum, mentis rubigo, conscientia abolitio, Dei adversatrix, animarum interemptrix, & totius corruptrix honestatis. Hanc quisquis rectè sapit, qui vult vitam, cupitque dies videre bonos, fugiat, ejusque amicitiam, perinde ac aspidum, ac viperarum aspectum horreat.*

Lib. de casto
conubio, c.
25.

155. Ecce quàm deformis, quàm lurida, quàm squalida, quàm noxia, & feralis est mundi læticia, si larvam ei detrahas, & qualis in se sit videas; nulla siquidem est tam fœcunda malorum parens. Hæc circum poculum eam sitientibus propinat, quos è ratione dejiciat, & in bruta convertat; ut rectè dixerit Seneca: *Voluptatem bonum esse pecoris, non hominis, adeo ut se homo fugiat, si voluptatem sequatur; seque interimat, si assequatur; ebibit enim circum poculum, quod sitim acuit, non extinguit; & venenum suis dat potatoribus blandimento voluptatis delinitum, ut blanda sit mors, quæ inde hauritur; & dulce venenum, quod ebibitur.*

156. Brevis quidem est voluptas, sed quæ diuturna damna invehat: fallit ipsa, sed non falluntur, quæ ex ipsa sequuntur detrimenta: hæc fermè unicè utitur tartareus hostis ad homines decipiendos, & capiendos, quia voluptas delinita dulcedine, depicta coloribus, fucata lenocinijs, larvata deliciis extimo vultu minùs cautos allicit, quos perdat; cum sit intus fornax scelerum, metropolis damnorum omnium, philtrum improbitatis, alveus vitiorum, pestis hominum, contagium malignitatis, humani generis corruptrix, & totius naturæ exitialis morbus. Seligendæ sunt veræ voluptates, non fucatæ; non est sanæ mentis eas delicias amare, quæ nobis veras delicias surripiunt; si voluptatibus allicimur, eas queramus, quæ veræ sunt, suosque possessores æternùm beant, ut nos monet Augustinus iniquiens: *Voluptatem illam incorruptam, & quietam concupiscamus, & totum mundum deridebimus.* Mundi voluptas est mortis illatrix; nos allicit, ut perimat; aridet, ut lacrymas eliciat; dulcescit, ut perpetuum pro-

pinet amarorem; quia ut rectè Dio Chryso- *Orat. 80*
stomus *Voluptas sava quidem, & hostilis, & insidiosa adpectu, jucundè tamen, atque sardonium quiddam subridens, occurritque, fertque vincula juxta naturam, florida ac mollia.* Dicitur voluptas vincula ferre, quia quos semel illigat, fortiùs tenet, ut vix ampliùs dimittat; quia assueti mundi voluptatibus ita iisdem implicantur, ut vix emergere possint.

157. Pleni hisce vinculis, laqueisque sunt mundi tractus, quos qui percurrunt, sibi cavere debent, ne iisdem irretiti necem incurrant, ubi sensui indulgere in animo erat: hisce irretiti laqueis perinde est ac in mortis laqueum delabi. Verè sardoniam præferunt humana voluptas faciem, herbamque sardoniam sibi emancipatis deglutendam exhibet; cum hi è infeliciùs intereant, quò se feliciores voluptatis adpectu fore sperarent; fugiendum est hoc dulce venenum, ne nos interimat, ad mortem siquidem properat, qui mortiferas sequitur voluptates, qui corporis sensui indulget: hæcque ratio, cur D. Paulus corpus nostrum dicat corpus esse mortis; *quis me liberabit de corpore mortis hujus?* quia scilicet per patulas sensuum fenestras mors ingreditur, & per blandimenta voluptatum, quibus allicimur, nos perdunt: hinc Author operis imperfecti *corpus hoc, ait, corpus est mortis, quia non vitalibus, sed mortiferis est obnoxium voluptatibus,* qui enim voluptatibus inhiant, iisque indulgent, detrimenta ab iisdem patiuntur, non oblectamenta; quia flagellantur ab iisdem, non oblectantur.

157.

Moris apud præfatos fuit, ut Angerona, quæ tristitiæ præsidebat, in templo Voluptatis coleretur; è quia gravis lachrymis semper est omnis humana voluptas, quæ omnium fermè miseriarum fœcunda est parens, plùsque mœroris habet, quàm lætitiæ, plùsque amaritudinis, quàm dulcedinis. Quàm bene Angerona Voluptatis adnectitur in eodem templo? quia voluptas sine tristitia, sine luctu, in terris non invenitur. Proinde cum sint homines cœlo nati, solis cœlestibus debent voluptatibus inhiare. Hinc D. Anselmus inducens alloquentem veræ voluptatis Authorem, ait: *Pota me torrente voluptatis tua, ut nihil jam mundanorum degustare libeat venenata dulcedinis, cui vera cœli voluptas sapit, huic desipit quævis terrena jucunditas, quæ utpote inanis sitim quidem acuit, nunquam extinguit. Is moritur fame, qui terrenis studet satiari voluptatibus, quæ utpote umbratiles nihil exhibent substantiæ, ut non importunè dixerit Joan. Tollen. Cui rei aptius profanas comparavero voluptates, quàm mensa Heliogabali, quam ad ludibrium amici instraverat, in qua cibi omnes è vitro ad imitationem veritatis effecti, irritanda potiùs, quàm sedanda orexi inserviebant:* perinde voluptates epotæ sitim irritant, acuantque, non extinguunt, neque reficiunt; quia ut rectè S. Laurentius Justinianus: *voluptas semper siti torquetur, ut inepta sit alienæ siti extinguendæ,*

Homil. 6 in
Matth.

158.

In alloquio
cœlestibus.

In c. 1. Eccles.

Adeo

159.

Adeo exilis est voluptatis dulcedo, ut fami tollendæ omnino inidonea sit. Errant, qui corporis deliciis putant se reficere; extra veritatis limites vagantur, & falluntur, qui intra harum deliciarum limites, unde fatientur, & expleantur, quæritant: ubi omnia sunt inania, & vacua, nil potest quærenti obviare, quò expleatur. Vera voluptas non est, quæ in carnis germinat illecebris; Larvata est illa jucunditas, quæ à corporis pullulat deliciis; quinimo ulceribus se scatere prodit, qui deliciis corporis scalpi cupit: ulcerosa est anima, quæ hac laborat prurigine, ut carnis illecebris scalpi velit, ut scitè Augustinus monet in *quies circumstrepebat me undique sartago flagitiorum amorum, nondum amabam, & amari amabam, secretiore indigentia, oderam me minùs indigentem, quarebam quid amarem amans amari; & oderam securitatem & viam sine muscipulis: quoniam fames mihi erat intus ab interiori cibo, seu Deo meo: & ideo non bene valebat anima mea, & ulcerosa proiebat se foras miserabiliter scalpi avida contactu consensibilem.* Animi igitur ægrorantiss est non sanæ mentis avidè concupiscere à corporeis confricari illecebris: corruptæ pus mentis, & sanies hanc quærit confricationem: mens enim, quæ sua gaudet sanitate veris tantùm congaudet deliciis, quas solus Deus elargitur.

Lib. 3. confess. cap. 1.

netrant? Qui sanioris sunt mentis veras tantùm ebibunt voluptates; quæ à Deo fonte bonorum omnium scaturiunt, & sensuum voluptates, carnisque illecebras contemnunt, quia non sunt veræ, sed fictæ; fucatæ, non probatæ, quapropter ait Apostolus: *state succincti lumbos vestros in veritate*: quàm aptè, quàm verè subdit *in veritate*: quia si non castitatis vinculo succincti sint renes, larvatæ voluptatis mendacio capiuntur, & lethali noxiæ libidinis umbrâ decipiuntur: hinc egregiè Chrylostomus explicans verba Apostoli: *state succincti lumbos vestros*: ait, & *subiunxit in veritate. Quare in veritate? est enim cupiditas illusio, & mendacium; propterea dicit Propheta Lumbi mei impleti sunt illusionibus. Non est ea res voluptas, sed umbra voluptatis. Succincti inquit state lumbos vestros in veritate; hoc est in vera voluptate, modestia, & honestate.*

Homilia in Epist. ad Heb.

160.

Errat, qui verum putat gaudium, quod è carnis pullulat deliciis, ex mundi germinat illecebris; quia mundus cum undique urticis, ac vepribus circumsepiatur, non nisi vulnera, & dolores spondere potest. Verius censuit, qui mundi blandimenta, carnisque illecebras spurias, ac fucatas dixit voluptates, non genuinas, quia cum veræ deliciæ non nisi à Deo sint, quas aucupatur homo extra Deum, veræ non sunt, sed spuria. Hinc rectè Basilii *Postquam à veris in paradiso deliciis excidimus, spurias delicias nobis ipsis excogitamus.* Imò non spuria solùm, verùm & noxiæ sunt, quia molestissimam rabiem adferunt, vepresque in iisdem, & dumeta latent, quibus inflicto vulnere miserè dilacerant; ut postquam ab iisdem se subduxerat S. Augustinus testatur inquit: *Excesserunt caput meum vepres libidinum, & nulla erat eradicans manus.* Quis blandas dixerit spinas, quibus profundius anima pungitur, & ed acrius, quò intimius pe-

Homil. 11. in Examer.

Lib. 2. confess. cap. 3.

161. Quis igitur tam alienus à sana mente, quis tam fatuus, ut à vera velit voluptate excidere, æternæ felicitatis destitui dulcedine, ut umbræ adhærescat deliciarum, quæ plenæ sunt mendaciis, delinitæ veneno, circumseptæ vepretis, & sentibus, qui pungunt, ut à veris sibi indulgentes expungant deliciis? Non esse veras voluptates, quas homines ex deliciis sensuum aucupantur, ex eo liquidò evincitur; quia solus Deus vera est, plena, ac tota lætitia; vera, & tota jucunditas completens totum voluptatis ambitum: est autem Deus à quavis corporea concretionè omnino discretus, adeo ut in ipso sine corporis consortio vera, & plena sit voluptas, quæ propterea oriri non potest ex corporeis sensibus, neque in iisdem reperi. Fucata igitur, & larvata est ea voluptas, quam homines in externis corporis sensibus quærent, & aucupantur; vera enim soli animo adhærescit; hinc Angeli, quia puri spiritus, puris beantur deliciis: quæ corporis sensus demulcent, carnis duntaxat eradunt superficiem. Imò ita radunt extimam cutem, ut intima discerpant, vulnerentque præcordia; quia corporis voluptates venena propinant, quibus anima miserè inficitur, ac interimitur. Hinc rectè S. Ambrosius *quasi clavis quibus Lib. 4. in dam suffigitur anima corporeis voluptatibus: Luc.* quia inflicto vulnere intus fauciant intimiora præcordia; & dum corpori eblandiuntur, animam enecant.

DISSERTATIO II.

Punguntur mundi illecebræ, quia noxiæ,
ut humanus affectus ab iisdem expungatur.

S. I.

Sirenius mundi cantus homines demulcet, quos lethali somno sopitos interimit.

1. **U**nt, qui cum cantu delectentur, veras in eodem putent posse lætitiæ aucupari, præsertim si lusciniam redeunte vere cum arbores frondent, herbæ pubescunt, prata rident, flores multiformi explicata colorum pompa lætantur, diebus, noctibusque perpetuis sine intermissione audiant canentem. Mirantur quomodo in tam exili corpusculo, in tam parva avicula, tam grandis, & pertinax hæreat spiritus, ut una cantus continuatione, geminatae vocis contentio simul, & remissio audiatur; & tam perfecta, tamque ingeniosa modulatio, sonusque adeo varius; qui modò trahatur in longum spiritu continuo, modò varietur inflexo, nunc distinguatur conciso, copuletur intorto, protrahatur revocato, insulsetur ex opinato: & nunc iterum vocem revocet, & modulos præter opinionem commutet, nunc jucundè secum submissè murmuret, modò laxato gutture pleniori sono modulos repetat, cantumque edat plenum, remissum, gravem, acutum, contractum, diffusum, crebrum, attenuatum, & tandem derepente intermisso spiritu remissum: ea siquidem est hujus aviculæ indoles, ut uno angusto gutture harmonicè, & blandè exprimat ea omnia, quæ ars vario labore, diversis instrumentis vix assequitur. Verùm nonnisi aërea, & inanis est hæc voluptas, quæ à cantu petitur, cum cantus aliud non sit, quàm aëris verberatio arte quadam, vel naturæ instinctu effecta: certè nonnisi aërea esse potest ea voluptas, quæ solo innititur aëre; verberatur aër cantu; & plerumque etiam verberatur, qui ex aëre verberato cantum excipit. Nullius ponderis esse potest ea voluptas, quæ ex solo aëre petitur, & in solo aëre fundatur. Quis aded mente vacuus, & ratione inanis, qui solidum existimet, quod solo aëre fulcitur? adferre aliis nequit, quod secum ferre non valet.

2. Alij non avium sono, sed hominum vocibus vel maximè delectantur: sed vocalis tantum est, & in extremis labiis ea voluptas, quæ ex musica hauritur. Fateor plurimum in hac roboris esse ad humanos affectus ciendos, & coercendos: duo siquidem dantur mu-

sicæ genera; alterum, quod consopitos nostris in pectoribus affectus iræ, & concupiscentiæ provocat, & inflammat; alterum, quod eosdem mitigat, & refrigerat; sed nullum est, quod veram ingeneret voluptatem, cum neutrum summo bono adhærescat. Scio ubique gentium opifices in officinis; remiges in navibus, milites in castris, operarios in suis laboribus, cantu aliquo commune tædium minuere; sed nullus est, qui ex modulis istis veram se haurire lætitiæ, ebibere voluptatem sentiat. Plurimum adfert oblectamenti musica constans longis, brevibus, acutis, & gravioribus sonis, ac variis, oppositisque vocibus, ex quibus consona resultat harmonia. Ubi enim vocalis genius in suam sensim delabitur artem, audiuntur statim argutiolæ modulorum, & veluti bellè cadentes ad numerum charites, quæ creduntur, quosdam quasi cincinnulos concinnare, seu nunc ductum celerrimè spiritum librare, & veluti pennis in sublime promittere, nunc ad ima, & in profundum devolvere, & mox retrorsum à medio cursu reprehendere, sempèrque eundem spiritum inflectere, impellere, expectatum premere, siliere, revocare, circumagere, quasi in turbinem, ut non uno ore, sed torno credatur vibratus. Tale est artis ingenium, ut improvisa dimissione vocem introsum flectat, & surda quadam titillatione provehat. Miræ sanè huic datur industriæ, quòd vox eadem variè inflexa, & ad numeros emissa hilaritatem excitet, quam si velit mæstitiâ temperet; & suspiriis, trepidatione, modulatione, minuratione, concentu potis sit consopitos exsuscitare in homine affectus, & excitatos iterum sopire. Verùm neque genuinam exhibet musica lætitiæ, quia cum constans non sit, nec perennis minimè potest hominem exsatiare: effluit enim ventocitiùs ea voluptas, quæ à solo cantu diffluit.

3. Quòd si cantus ab honestate deflectat, à vera tunc prorsus exulat lætitiæ: & quamvis ridere tunc videantur, qui hisce oblectantur cantillenis, non eorum risum vera lætitiæ parturit; etenim etiam turdi, noctuæ objectu, visùque dicuntur statim canere, & obstrepere, non in lætitiæ argumentum, sed in timoris augmentum; eò quia horreptes strident. Risum

ex pavore ortum evincit, quod de Aristomene narrat Apuleius inversâ lenticulâ operto : *Ut lacryma (ait ipse) sapientè de gaudio produnt, ita & in illo nimio pavore risum nequivi continere, de Aristomene Testudeo factus.* Huic risui parem dicas, quem cantus exuscitat, non ex genuina prodit risûs læticia, sed ex animi potius concepto mœrore, ob imminetia undique pericula, quibus circumvallantur, qui hocce delectantur cantu, quem gallinæ symbolicè exprimunt; ovum siquidem paritura obstrepunt, & cantant; non tamen verus est cantus iste, qui prodeat ex interna jucunditate; sed singultus, quatenus gallinæ partûs dolore correptæ singultiunt; ut enim notat Columella parituras se gallina testantur crebris singultibus. Obstrepunt, cantantque gallinæ edito ovo ob dolorem, eò quia venter vacuus vanissimum statim suscipiat aërem: idque ad amissim vanitatem exprimit, quæ cantui adhærescit, obstrepat iste, gracillat, sed instar gallinarum non in læticiæ incitamentum, sed in interni doloris, & conceptæ vanitatis argumentum.

4. Adeo affinis est fletus cantui, ut apud Hebræos uterque voce eadem *bichosaroth* exprimitur, ut moneamur, fletum à cantu mundi non seungi, cum utriusque rei notio in una eadèmq; voce nectatur: est enim cantus ab honestate deflectens adeo fletui proximus, ut à fletu vix secernatur. Cygni cantui permissilis est, qui profanas aures demulcet; imminetis scilicet mortis feralis prodromus; & licet temporalis sit cantus, æternam tamen præfagit mortem, ut scitè notat Petrus Bercorius iniquens: *Cantus falsus est mundi læticia, qua falsa est, & vana; & similes sunt ut canentes Cygno: avis enim hac est, que continuo in fumisibus versatur: cujus cantus præfagium est mortis: sic læticia temporalis signum est æternæ mortis.* Cygni esum veluti immundæ avis lege Mosaica legimus interdictum; ut inde moneremur mundi cantus, & fallacias declinare, quæ non nisi æternæ necis præfagia sunt: refert Cygni cantus hunc mundi cantum, cum uterque imminentis mortis sit præfagium. Neque quidquam in hoc cantu potest utilitatis reperiri, cum sit aurium potius ludibrium, quas demulcet, ut ingrossuræ morti blandè aditum adaperiat.

Falluntur igitur, qui profani cantûs inani modulatione putant, verum ad se posse gaudium trahere, præsertim si impuritate confuta, scurrilitate compacta sint carmina, quæ concinuntur; redoleant propterea, sapiantque luxuriam. Quid talem cantum dixerim? quàm veræ læticiæ venenum, veri gaudii pestem, veræ voluptatis interneccionem? Lascivens siquidem cantus intimum subit animum, perniciem ingerit certissimam, ac innocentiam, cordisque puritatem, à qua vera pululat læticia, verum oritur gaudium, interimit. Ea est tartarei hostis vafrities, ut etiam ad nocendum instrumentis utatur, quæ placent, quæque eò acrius vulnerant, quò blan-

Verani de Affectibus Tom. I.

diùs delectant: cicatrices doloris, & vulnera tristitiæ non obducunt, quæ ex lascivienti cantu hauriuntur voluptates.

Declinandus itaque hic cantus, qui non nisi amaritudine animum perfundit, nullamque effundit veram voluptatem; nullam secum affert jucunditatem: immo venenum ad necem paratum exhibet bibendum, non per os, sed per aures, hinc scitè B. Valerianus Nicensis Episcopus *Refugiendus est ergo iste vocis sonus, qui humanis pectoribus dulcedine sua amaritudinem fecit; & persuasione quadam mellis sui cantûs frequenter mortifera agris venena commiscuit: isti sunt laquei, quibus famulantibus inter cetera vulnera Diabolus hominum mortes operatur.* Quis non, nisi corruptæ mentis, & malè sani iudicii rideat inter imminetia pericula pluribus circumseptus discriminibus? premendus est hic cantus, ne ipse nos premat, & simul interimat; excutiendus, ne noceat: *Nemo (subdit Valerianus) insidiosis cantibus credat, nec ad illa libidinosa vocis oblectamenta respiciat, quæ cum oblectant, sæviunt; cum blandiuntur, occidunt.* Exulat à profano cantu vera læticia, quæ non nisi à cordis puritate oritur.

Cantus lasciviam redolens par est insidiosus avibus, quæ alias cantu alliciunt, ut capiantur: cavendum est ne in culpæ caveam injiciamur, capiamur profano cantu, Diaboli laqueis: lasciva carmina occinentes satanici aucupis vices gerunt, ut monet Valerianus iniquens: *Frequenter videmus blandis sibilis aves decipi, & hebetes seras in laqueum mortis dulcedine vocis impelli: similis est dilectissimi causa mortis, quos dulcisoni cantus cura sollicitat, ut homo aut capiatur, aut capiat.*

Tunc Mulier quamvis virtutum cultrix, & castitatis studiosa florem corrumpit pudicitia, & meretricis nomen induit, cum citharam assumit, dulcisonos emittit cantus, & vaga circuit urbis plateas, vel in theatro lascivire in sono: desinit tunc esse virgo, cum cantu delectatur, quo virorum aures demulceat. Idque innuit Isaias iniquens *Sume citharam cui civitatem meretrix oblivioni tradita, bene cane, frequenter canticum, ut memoria sui sit.* Cum primum cœpit Tyrus lascivire in cantu, pudicitia ornamenta abiecit; & meretricis hausit dedecora: & mulier si domo excedat urbem lustratura, ornata compta, citharâ, & cantu adblandiens castitatem prostituit. Nequit puella sibi de virginitate oblandiri, si in publicum prodeat alios provocatura ad amandum: nobis Isaias exhibet Tyrum virginem, quamdiu à cithara, & cantu abstinent, sed cum primum cœpit in cantu lascivire, fit ex virgine meretrix: *circui civitatem meretrix oblivioni tradita bene cane.* Petulantia canendi, & circumeundi procul sit à virgine, si pudicitia florem incorruptum custodire satagit: cithara, & cantus Tyrum aliàs virtutum cultricem convertit in scortum.

Quòd si dicas, laxandi animi causâ, & ad excutiendum mœrorem, luctumque abjiciendum

dum te exemplo Davidis sono indulgere vocis, & citharæ: scias unâ cum mœrore etiam pudicitiam excuti; etiam filia Sidonis duro premebatur vinculo, & duroangebatur mœrore, & tamen dum Assyriorum vincula sono lenire contendit, captiva fit impuritatis, ac in vincula se injicit turpitudinis *Et rursus fornicabitur cum universis Regibus terra super faciem terra:* tamen in una tantum urbe citharam pullaverit, ac dulcisonos emisit cantus, ubique tamen Reges accersivit; licet enim cantus, cum lascivit, in una tantum effundatur urbe, per urbem tamen latius diffunditur, & Reges plures simul inficit licet distitos; ubi enim vox lascivit, auresque blandè demulcet, eminus, & ubique auditur; quia publicè peccat, quæ publicè lascivos non reformidat cantus: neque verecunda erubescit in scelere, quæ impudenter in cantu tripudiat, & citharâ: ubi cantus lascivit, ibi honestas prosternitur, à qua canens deflectit; non enim rectus est cantus, cum rectitudinem à se excludat: non est cantus vox directâ, sed inflexa; non recta, sed fracta, quò discamus, nil recti à cantu illo, nilque integri prodire, ait Isidorus *Cantus est inflexio vocis: nam sonus directus est.* Mœrorem igitur non excutit lascivians cantus, nec lætitiâ diffluit, sed tristitiam ingerit. Ille dumtaxat cantus mentem exhilarat, gaudium excitat, mentem tranquillat, qui Deo laudes rependit.

9. Joram Rex Israël; & Josaphat Rex Judæ prodierunt in prælium adversus Regem Moab. Accersitur Eliseus, qui de belli eventu exitum prænuntiet. Sed Eliseus severissimè objurgavit Idololatram Joram, & verbis cum illo egit asperioribus. Josaphati autem annuens voto prælaga mente munus tandem intentat Prophetæ obire; sed prius Psalterem petiit, quo in augustiores Dei laudes se effunderet *Nunc autem adducite mihi Psalterem, cumque caneret Psalter facta est super eum manus Domini.* Quid quòd Eliseus Psalterem petierit ad prophetandum? quid cum prophetia harmonici moduli? cantus modulatus aures pullat, quas demulcet: Prophetia autem negotium est gratiæ, quæ mentem illuminat, ac supernæ revelationis arcanum: at à Psalteris cantu, non à Dei instinctu Eliseum prophetâsse putat Rabinus Salomon censens, spiritum prophetiæ ab eo recessisse, eò quia exasperatus fuerit contra Regem Israël, ac proinde ope Psalteris cæpisse spiritum restaurare prophetiæ deperditum ob verba asperè in Regem prolata; sed putârim cum Lyrano, Psalterem petiisse ad sedandas animi permotiones, corporisque passiones.

10. Mentem igitur tranquillaturus Psalterem expetiit, ut beneficio cantus animi affectus compesceret, est enim musica divinas concinens laudes passionum quies, & prophetiæ illex: appositè Lyra ait: *Ad hoc autem, quòd spiritus tangat cor Propbeta facit elevatio mentis per devotionem, ad quòd jurat melodia ad hoc ordinata.* Conventus igitur pius in divinis laudibus occupatus mentem tran-

quillat, & spiritum excitat prophetiæ. Est cantus iste, quò turbata mens pacatur, tumultus passionum sedatur, & quidquid in nobis dissonat ob pravorum affectus in quendam redigit concentum harmonicum; quatenus reprimat immedicos affectus, motusque omnes utriusque appetitus irascentis, & concupiscentis ad normam componit rectæ rationis; est enim hæc concordantia, quæ affectiones, & concupiscentias carnis sedat, duritiem cordis emollic, flectitque in Dei obsequia; animum demulcet, & totum hominem internâ perfundit lætitiâ. Potis est cantus iste ad humanos mores componendos, ad pietatem homines flectendos, imò ægritudinibus animi curandis nullum alexipharmacum hoc cantu aptius. Idque causæ, cur Clemens Alexandrinus post recensitas Poëtarum fabulas de Amphione Thebano, de Arione Methynæo, & Tracio Sophista, qui solo cantu lapides polire, & aptare visus fuit ad mœniû structuram, ferarumque circumtationem; quinimò etiam ad annosas quercus, fagos, tilias, ac reliquas arbores è suis evellendas locis; hæc subdit de cœlesti cantu inquiring: *Vide quantum potuerit novum canticum; homines ex lapidibus; & homines fecit ex feris.*

Tamen si sint homines saxi duriores, rupibusque obstinatioribus, quamvis eorum mores belluinam sapiant feritatem, beneficio tamen hujus cantus emollescunt, flectuntur in virtutum studia, & belluinæ obiti feritatis pietati unice adhærescunt; pulchrè S. Augustinus ait: *Quantum flevis in Hymnis, & canticis tuis suavè sonantis Ecclesia tua vocibus commotus acriter! voces illa instuebant auribus meis, & eliquebatur veritas tua in cor meum, & ex ea estuabat affectus pietatis, & currebant lachryma, & bene mihi erat cum eis.* Cantus igitur Ecclesiasticus, quo laudes Deo panguntur ferinos abigit mores, & pios in Deum fovet amores, & cor lapideum per oculos liquefcit in lachrymas, ac in omnem effluit sanctitatem.

Imò non solum pravorum compescit hic cantus affectus, cordis duritiem emollic, ac devios componit in homine mores. Sed etiam Dæmones ipsos fugat. Neque aliter David Dæmonem fugavit, à quo Saul divexabatur, quàm sono, & cantu *Quandounque spiritus Dei malus arripiebat Saul, tollebat David citharam, & percutiebat manu suâ, & resocillabatur Saul: recedebat enim ab eo spiritus malus.* Cum David lyram pulsavit, dulci plestro Dæmonem propulsavit: cum epinicia Deo cecinit, lugubre epicedium cacodæmoni pepigit; tunc laxius spiritum ebibit prophetiæ, & cum cantu gratiam hausit uberiolem. Cantus, quò Deo laudes concinuntur, non solum est divinæ laudis cantatio, verum etiam lugubris Dæmonum lamentatio; qui mœstissimè lugent, & acerbius excruciantur: scitè Basilus Seleuciensis de Davidis cantu Dæmonem excantante ait: *Legatos humanè excepit David, & mox erat in armis spiritus, Psalmus enim*

2^a p^a cap. 23.
v. 17.

4. Reg. 6. 3.
v. 15.

In adhort.
ad gentes.

11.

Lib. 9. c. 6.

12.

1. Reg. cap.
10. v. 25.

Lyra, & gratia, & arma sunt in Demonem, loquebatur tantum, & hostis vicebatur: Lyra melos veluti telum faciebatur in Demonem. Quis audivit trophæum cantibus excitatum. Verùm hæc trophæa nunc Ecclesiæ cantus excitat, dulcedine siquidem harmoniæ Demones fugat, quos detriumphat.

S. II.

AGula Illecebris avertendus humanus affectus: qua enim fercula ventrem implet, mentem evacuant vera refectio.

13.

Nequè verum gaudium à gulæ proficiscitur indulgentia, adeò ut deliciæ gulæ verum nesciant gaudium enutrire: neque qui variis gulæ illecebris famulantur, veram possunt gaudium degustare, neque veram ebibere lætitiã; cum cibus integer non placeat, integram nequit lætitiã adferre. Est voluptas, quam in ferculis, & poculis quarimus nobis cum brutis communis, hominẽmque propterea in brutorum dejicit cœtum, si nimia sit. Quò enim major est voluptas, quam à luxu haurimus ferculorum, eò fortiores insurgunt in nobis brutales motus, quibus à ratione dejicimur: desinit enim esse homo, qui nimio hauſtui indulget, qui copia abùtitur ferculorum: qui calices avidiùs ficcat, rationem sibi exsiccat, quia ut rectè monet S. Laurentius Justinianus: *Ubi est crapula ratio cessat, intellectus obrunditur, consilia deviant, judicia subvertuntur.* Avertenda est mens à poculis exsiccandis, ne ipsa nos evertant, & in nobis rationem exsiccent, quæ immodico immerſa potui naufraga extinguitur: insuaves sunt illæ deliciæ, quæ à potùs suavitate bibuntur, cum suos potatores ulù desituant rationis: nutrire non possunt illæ ferculorum deliciæ verum gaudium, cum necem inferant: satis nobis memoriã refricat mortis ciborum indigentia, famẽsque stimulan: nec propterea necessaria est hæc superfluatorum ciborum digestio, ut ad mortem nos impellat. Neque constans est, & firma ea lætitiã, quam gulæ illecebræ parturiunt, cum modicissimo tempore tranſeant, & stomachum aggravent: tamdiu enim sentitur ferculorum sapor, quamdiu deglutiuntur, hoc est in transitu, adèd ut quod delectat, tranſeat, ac statim desinat delectare, & incipiat gravare; rectè S. Petrus Damianus *Totius nostræ voluptatis iter, cui tanta ambitione servimus brevissima unius palmi summã concluditur: brevissimum, & fugax est iter harum gulæ illecebrarum, cum tunc incipiant quando tranſeunt, desinantque cum transitu.*

De sobrietate c. 2.

Opuscul. 49. cap. 20.

14.

Mirum sanè, quòd ad captandam hanc fugacem lætitiã, hanc brevissimam voluptatem tantum impendant homines laboris, & pro palmari stomacho ingentia fument fumibula, ferveat tripedale ahenum, caleant Babiloniæ fornaces, æstuent ingentes ignes, super-

stent fercula ferculis, sudet coquorum, & ancillarum exercitus, natent vino penurias, satisfiant frumento horrea, asportentur vina generosiora è provinciis magis diffitis; scindantur maria, omnesque terrarum tractus labore improbo excolantur: imò ne quidquam desit hilce gulæ illecebris, congeruntur piscium rariores species, avium delicatiora genera, & quidquid flumina, maria, sylvæ, campi, aër habent delicatioris: hæcque ad proritamenta condita, ut jam non amplius pisces, aves, & feræ; sed in saccharum ob dulcedines videantur degenerasse, cum innatent pisces veluti in sacchareo oceano, procumbant sacchareæ feræ sacchareæ inter pascua, volitentque sacchareæ aves sacchareas inter sylvas. Legimus in Hæliogabali convivii exhibita fuisse; innumera ingentium epularum fercula; Antonij, & Cleopatrz cœnas fuisse lautissimas, quæque inimitabiles dicerentur. Vitelij patinas luxuriosissimas. Imperatoris Veri convivium pretiosissimum, Luculli convivia ad omnem luxum compacta, & alia prandia Caligulæ, aliorumque priscorum hominum, adeo sumptuosa, ut Vulcanus in iisdem coquendis desudasse videretur, & Flora suas accivisse ancillas ad flores spargendos, & Grattias ad balsama effundenda. Neque deerant musæ, quæ voce canora personarent ad numeros Apollinis citharam pulsantis; & ex Musis aliæ choreas ducerent, aliæ tibias infarent.

Neque ad generosiora suppeditanda falerna deerat vitrum affabrè sigillatum, neque majora pocula argento nitida, & auro pretiosa. Pocillatores plusculi splendide amicti, ut etiam puellæ scitulæ ministrantes fercula deferabant, & pueri calamistrati etiam gemmas excavatas in poculo exhibebant: utinam hæc priscorum convivia, nostris non æmulerentur temporibus gulæ indulgentes illecebris; quæ minimè verum possunt gaudium ingenerare. Quinimò ferculorum copiam pedisse qua capitis gravedo comitatur, mentis oppressio, stomachi dolor, & totius corporis ægritudo; quæ omnia evincunt non posse gulæ illecebras veram adferre lætitiã, cum doloris ac ægritudinis sint potiùs putidi, ac corrupti fontes; adeo ut ferculorum deliciæ non tam vanæ fiat, quàm perniciosæ, cum morbos procreent, eò periculosiores, quò uberiores fuerint, quæ ex ferculis hauſtæ sunt deliciæ; ut scitè dicantur gulæ voluptates corporis gravamina, & hæc vestigialia voluptatis. Exulant à vero gaudio ferculorum illecebræ, cum corpus contra mentem farciant, aggravent, & premant; ut tunc eò agiliùs in animam corpus debacchetur, quò obsessus, obtusiusque pinguescit, rectè Isidorus *Pelusiota lib. 5. epist. 237. Si delicatis epulis, & luxu distendere corpus tuum velis, inscius ipsum contra animam armabis, ac refractarium reddes.*

15.

Armis tunc corpus adversus animam se munit, quando fercula deglutit, & ex ciborum, potùsque nimia copia veluti ab armamentario

16.

tario desumit loricas, scuta, lanceas, gladios, jacula, & reliqua armorum genera ad animam expugnandam: quidquid enim indigentiae superfluit, idonea materia est armis huic cuedendis: hæc pugna verum nequit gaudium ingenerare, neque hæc inter armorum genera potest spiritus foedus cum corpore inire, cum peringesta in stomachum fercula, & plura exsiccata pocula foedus ipsum, quo corpus adnectitur animæ dirumpatur.

17. Dulce est venenum, quod propinant gulæ illecebræ; interficiunt, & damnum inferunt cum placent; sæviunt, cum eblandiuntur; quia premunt, aggravant, non reficiunt epulæ, si immodicæ sint; & eò sunt tunc sæviores, quæ suaviores & molliores blandius palatum titillant; unde rejicienda est hæc epularum lautities, abjiciendæ sunt hæc gulæ deliciz, quæ necem secum adferunt: & in hoc differunt à spiritus deliciis, quia illæ si possideantur, aggravant; spirituales verò epulæ vera jucunditate mentem replent, cum habentur, ut rectè notat S. Laurentius Justinianus, qui indicans, quo discrimine distent spiritus deliciz ab illis gulæ ait: *Longè à carnalibus spiritualia distant alimenta, & avidiori sumuntur desiderio. Ex repleione enim carnalium hebetatur mens, sensus obtunditur, animus dissipatur, venter distenditur, calor naturalis accenditur, corporis organum humoribus præpeditur. Ex spirituali verò refectiõne irradiatur intellectus, exhilaratur cor, jucundatur animus, & cælesti charitate inebriatur affectus. Carnales quoque epulæ fastidium creant; spirituales autem acunt desiderium: illa onus corpori, ista delectabile ingerunt gaudium menti.* Cum corporeæ sint, quæ à gulæ illecebris hauriuntur deliciz, non possunt non corpus premere, cum ipsum aggravent, sintque eadem oneri.

De disciplin.
monast. con-
verf. cap. 20.

18. Dejeciunt gulæ illecebræ hominem viliora inter bruta, ut excidat ab homine, fiatque vile stabulum: testis est desertor ille filius, qui accepta portione substantiæ, quæ ei contigerat, absit in aliam regionem satur, cibisque repletus; & non nisi ventre vacuo reversus est ad patrem. In se enim reversus dixit prodigus ille filius: *quanti mercenarij patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo.* Nimirum ut eleganter explicat S. Petrus Chrysologus *Serm. 2. de duobus filiis, prodigo, & frugi. Fames revocat, quem saturitas exulãrat: fames illi Patrem dedit sapere, cui copia tulerat sentire genitorem. Et si tantum præstitit vel invita fames; probate, quid voluntarium possit conferre jejunium.* Oneratus venter ad vitia cor deprimit, premit mentem, ne supernam valeat pietatem sentire, quia ut habetur *Sapientia cap. 9. Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem:* unde Christus *Luc. 12.* Mõnitos nos voluit ut attendamus: ne graventur corda nostra crapulâ, & ebrietatè.

19. Vacuandus est venter moderatione jeju-

nij, ut exoneratus animus valeat ad suprema, & alta pertendere, ac conscendere ad virtutum fastigia, possitque ad ipsum pietatis Authorem aliger pervolare. Hoc Elias probat; qui dominici continuatione jejunii defœcatus à carnali pondere mortis, victor evolavit ad cælum. Quam rectè dixit filius ille desertor: *Surgam, & ibo ad Patrem meum:* siquidem jacebat dejectus inter porcos, qui dixit *surgam*, hoc est jacebat squalidus, viuis depressus, qui surgere cupiebat ad respicientiam: tunc intellexit se lapsum, sensit ruinam, & respiciens cum vacuus ventre à pondere escarum liberum se senserat: escarum copia eum in luxuriæ coenum dejecerat, sed jejunium apprehensa veluti manu eum è coeno, porcisque extraxit proinde exclamat *surgam, & ibo ad patrem meum:* ventris onera porcorum eum dederant servituti; sed vacuitas stomachi ad pristinam eum evocat libertatem: *Ibo ad patrem meum,* ea quidem spe, quæ pater est, quia tamen si perdidit ipse, quod erat filij, non tamen pater amisit, quod patris erat. Urgentur patris viscera iterum filium genitura per veniam, à quibus filius se separaverat per crapulam. Ivit ad patrem reus, sed pater viso filio reatum cooperuit; & ut non Judicis, sed patris officium impletet, non sententiam dixit, sed veniam dedit; satis fuit patri respicientia filij, cum dixit *peccavi in cælum, & coram te.*

Non terrenus pater fuit, sed cælestis, cum dicat *peccavi coram te*, cui aperta sunt, & præsentia, quæ in cælis, & terra geruntur: & subdit, *Et jam non sum dignus vocari filius tuus* peregrè profectus fuerat, & in regionem longinquam fugerat, sed accusatores suos, suosque testes divini patris oculos non declinavit. Petiit reversus, & respiciens à patre fieri sicut unus de mercenariis suis. *Fac me sicut unum de Mercenariis tuis*, ut nimirum annua locatione servitus innovetur, ut labore jugi conditio conducta deteratur; ut die toto in opere suspiret miseræ mercedis: ut sit semper venditor sui, ne unquam negare possit suam servitutem. Hoc petiit filius respiciens à patre; fieri scilicet unum de Mercenariis suis, ut qui per crapulam, gulæque illecebras se à patre sejunxerat, per jejunium corporisque laborantis vacuitatem patri jugiter adhereret; ut qui penes extraneos servam senserat libertatem, apud patrem libera donaretur servitute: sicque præteritis experimentis præsentem corrigit vitam, & futuræ prospicit.

Id interest discriminis inter indulgentes ventri, & obsequentes menti; quia isti nullis corporeis escis gravati ad suprema semper avolant; illi verò ferculorum pondere pressi ad ima trudentur, seu ad hujus sæculi illecebras convales, usque ad pastendos porcos; eos scilicet, qui proni semper in terra viventes ventri, æstus carnis in volutabro luti temperant, in coeno premunt, refrigerantque in gurgite vitiorum, ut eleganter notat S. Petrus Chrysologus ubi subdit, *Quod autem Mercenarios suos mittat ad porcos, facit hoc insa-*

Serm. 2. de
duobus filiis
prodigo. &
frugi

insatiata crudelitas, qua contenta non est homines criminosos fieri: nisi eos vitiorum duces, criminum faciat & Magistros, cumque eos tales fecerit, non finit eos ex ipso porcorum cibo, pasluque saturari, ut esurientes vitia plus delinquant; luxuriosos satietas capere non potest: voluptas nescit expleri. Sed beneficio jejunii cum evasisset agilior, surrexit, qui antea ferculorum pondere pressus delapsus inter porcos jacebat cœnosus. Surgam, & ibo ad patrem meum: hoc est surgam de ruina mentis, & corporis de profundo inferni, & ibo ad patrem meum, non pedum gressu, sed mentis incessu; non cursu corporis, sed volatu spiritus: terreno cursore non indigni, quia compendia vitæ salutatis invenerat. Cecidit pater super collum filij revertentis, & osculatus est eum: hæc est divinæ bonitatis indoles, revertentibus filiis à peccato oscula figere, non flagella & vulnera infligere.

Dilectio paterna non finit peccata filii videri, & ideo amplexu totum clausit, cooperuitque filium, ne nudaret pater filii crimina. Si igitur abscissimus, si substantiam patris luxuriosè viventes dispersimus, si in cœnum vitiorum dejecti porcis viliores viximus, surgamus alacres, properemus ad patrem desertores filio expectantem, ut apertis ulnis respicientes filios amplectatur, osculetur: patrata delicta non finit videri paterna dilectio, quæ nuditatem filii stolâ primâ cooperit; *cito proferte stolam primam, & induite illum* hoc est, ait Chrysológus *sustulit filij crimina, qui non sustulit nuditatem: hinc est quoddà à servis ante vestiri voluit, quàm videri, ut soli patri nota esset nuditas filij: qui licet divitiis afflueret cum discederet; vitis postquam indulsit, adeo pauper revertitur, ut de tota substantia, nec ipsa calceamenta in pedibus reportaverit. Dæte calceamenta in pedibus ejus: ita est, vitia non solum animi surripiunt ornamenta; sed etiam corporis indumenta.*

Rejiciamus igitur epularum lautitias, ut spiritualibus reficiamur deliciis, quæ cum possidentur, sublevant, non premunt; reficiunt, non interficiunt; pudeat nos perituris voluptatibus immorari, cum nati simus, ut æternis donemur. Moriamur gulæ illecebris, corporeisque voluptatibus, ut spiritualibus vivamus deliciis: hominem exiit, qui corpori nutriendo tantum studet, negligitque mentis refectionem. Vile est stabulum humanum corpus: in brutum degenerat, cui nil magis cordi, quàm huic adhærere, quia ut rectè Albertus Magnus: *fit homo per gulam quasi vile stabulum, & fatens cloaca*, unde vix hominem refert, qui inferre in ventrem fercula cupit; obliviscitur enim, quæ hominis sunt, ut communia cum brutis habeat, iisque delectetur: homo enim esse non videtur, qui cum jumentis totus semper in epulis est; mentem evacuat, cum ventrem implet; quia mente destituitur, qui mentem suam stabulo corporearum voluptatum alligat; excidit à statu hominis, ab officio mentis, qui ventri indulget,

Qui igitur est sui compos iis mentem nutriat, quæ menti congruunt, non quæ ventri: sibi non vacat, qui mentem suam vocat ad gulæ illecebras, ad epularum delicias: hisce qui inhiant etca fiunt gehennalis flammæ nunquam extinguendæ: testantur id epulæ Divitis Evangelici, qui è mensis lautioribus ad ignes gehennales delapsus cessit in escam flammæ, qui gulæ escis unicè delectabatur: hinc scitè monet Isidorus Pelusiota: *Si te ad Deum abiturum esse expectas consilii meis obtempera, gulaque rabiem extingue, voluptatum igniculos consopiens, quorum immodicus usus homines ad futuras flammâs transmittit.* Noxiæ sunt & lethales, quæ ex gulæ illecebris, ex luxu epularum exposcuntur delicia: an non ut gulæ indulgeret, unâ cum pomo mortem deglutivit sibi, & posteris suis primus homo? Nonne Esau primatum suum propter lenticulam perdidit? mala domina est gula, si huic serviat, cum semper expetat, nunquam expleatur; & quò plus ei obsequimur, eò acrius in nos sæviat: siquidem ut docet Hippocrates in aphorismis, crassa, & obesa corpora, quæ crescendi mensuram implevere, nisi citò ablatione sanguinis minuantur in paralyfin, & pessima morborum genera erumpunt; proinde docet, necessariam esse demptionem, ut rursus habeant, in quo possint incrementum subire. Non enim manere in uno statu naturam corporum compertum est; sed vel crescere, aut decrecere: quò verò decrescit pinguedo corporis, eò plus acuitur acies mentis; & sicut saturitas nimia mentis aciem obtundit, & ingenium evertit; ita sobrietas animum erigit, ac reficit. Sunt qui epulis repleti caput excutiunt, manus in altum expandunt, oculos intorquent, pedes agitant, non sine dedecore, & turpitudine; & quasi usu destituti rationis, quæ hominis sunt amplius non recordantur. Abjiciamus igitur gulæ delicias, quæ palatum tantum deliniunt, ventrem implent, mentem evacuant, hominem homine spoliant, & brutorum inter cœtus deiciunt.

S. III.

Ludi theatrales suis illudunt spectatoribus, qui cum in ludicra spectacula affectum fovens, larvis, ac mendaciis favent.

Plures venaturi mundi gaudia ad theatra se conferunt, in quibus si mimus adsit, rident; si funambulus ludat, timent; si comœdus agat, gaudent; sed verum non est gaudium, quod in theatris quæritur, personatus est risus, larvata est lætitia, ubi omnia sub aliena specie spectantur, ut ad risum moveant; non enim à personatis nonnisi personatus prodit risus, qui licet larvatus, nonnisi arte, & verborum delectu extorquetur, ut ridentes torqueat, fallatque, sitque lætus sub larvâ risus, & ideo theatralis, quia personatus: quidquid enim spectatur in scenis oculorum ludibrium

brium est, auriumque deceptio: verum gaudium à theatris procul exulat, quia verum, & non larvatum: à verâ excidunt lætitiâ, qui gaudium in theatris, & spectaculis quærunt, non enim ubi omnia sunt larvata, & sub aliena exhibentur specie vera potest lætitiâ florere. Insana sunt hæc spectacula, produntque humanam insaniam, dum veram abjicientes lætitiâ larvatam à larvatis petunt spectaculis.

26. Acriter contra hujusmodi spectacula, *lib. 6.* ludosque theatrales invehit Salvianus, ubi mirifica dicendi acrimonia, ac masculâ eloquentia improbat, quæ ibi ab hominibus probantur, ait ipse. Sicut enim exercitus pugnaturi, ea loca, per quæ venturas hostium turmas sciunt, aut foveis interciderere, aut sudibus præfigere, aut tribulis infestare dicuntur: scilicet ut etiam si non in omnia ea quispiam incidat, nullus tamen penitus evadat: Ita etiam Dæmones tam multas in vita ista humano generi illecebrarum insidias prætenderunt, ut etsi plurimas earum aliquis effugiat, tamen quacunque capiatur. Equidem quia longum est nunc dicere de omnibus, amphitheatris scilicet; aleis lusoriis, pompis, athleticis, petaminariis, pantomimis, cæterisque portentis, quæ piget dicere, quia piget malum tale, vel nosce, de solis circorum ac theatrorum impuritatibus dico. Talia enim sunt, quæ illic fiunt, ut ea non solum dicere, sed etiam recordari aliquis sine pollutione non possit. Alia quippe crimina singulas sibi fermè in nobis vendicant portiones; ut cogitationes sordidæ animum; ut impudici aspectus oculos; ut auditus improbi, aures; ita ut cum ex his unum aliquid erraverit, reliqua possint carere peccatis: In theatris verò nihil eorum reatu vacat, quia & concupiscentiis animus, & auditu aures, & aspectu oculi polluuntur. Quæ quidem omnia tam flagitiosa sunt, ut etiam explicare ea quisquam, atque eloqui salvo pudore non valeat. Quis enim integro verecundiæ statu dicere queat illas rerum turpium imitationes? illas vocum, ac verborum obscenitates, illas motuum turpitudines, illas gestuum foeditates? quæ quanti sint criminis, vel hinc intelligi potest, quod & relationem sui interdiciunt.

27. Nonnulla quippe etiam maxima scelera incolumi honestate referentis, & nominari, & argui possunt, ut homicidium, latrocinium, adulterium, sacrilegium, cæteraque in hunc modum. Solæ theatrorum impuritates sunt, quæ honestè non possunt vel accusari: ita nova in coarguenda harum turpitudinum probrositate res evenit arguenti; ut cum absque dubio honestus sit, qui accusare ea velit, honestate tamen integra ea loqui, & accusare non possit. Alia quoque omnia mala solos agentes polluunt, non videntes, nec audientes. Si quidem etsi blasphemum quempiam audias, sacrilegio non pollueris, quia mente dissentis. Et si intervenias latrocinio, non inquinaris actu, quia abhorres animo. Solæ spectaculorum impuritates sunt, quæ unum admodum

faciunt, & agentium, & aspicientium crimen. Nam dum spectantes hæc comprobant, ac libenter vident, omnes ea visu, atque assensu agunt, ut verè in eos Apostolicum illud peculiariter cadat; *Quia digni sunt morte, non solum qui faciunt ea, sed etiam qui consensuunt facientibus.* Itaque in illis imaginibus fornicationum, omnis omnino plebs animo fornicatur: & qui fortè ad spectaculum puri venerant, de theatro adulteri revertuntur. Non enim tunc tantummodo quando redeunt, sed etiam quando veniunt, fornicantur. Nam hoc ipso quod aliquis rem obscenam cupit, dum ad immunda properat, immundus est. Quæ cum ita sint, ecce qualia aut omnes, aut pene omnes spectantes ludicra spectacula agunt. Et cum hæc ita sunt; qui talia agimus, negligi nos à divinitate causamur; relinquimus nos à Domino nostro dicimur, cum ipsi Dominum relinquamus.

28. Fingamus enim, quod respicere nos Dominus nosse velit, etiam non merentes, videamus si potest. Ecce innumera Christianorum millia in spectaculis quotidie rerum turpium commemorantur. Potest ergo illos Deus respicere, qui tales sunt? potest ad eos respicere qui bacchantur in circis? qui mœchantur in theatris? An fortè hoc volumus, & hoc dignum putamus, ut cum in circis nos, & in theatris Deus videat, ea quæ nos aspiciamus, aspiciat quoque ipse nobiscum, & turpitudines, quas nos cernimus, cernat etiam ipse nobiscum? alterutrum enim fieri necesse est: quia si nos videre dignatur, consequens est, ut etiam illa, ubi nos sumus, videat; aut si ab illis, quod non dubium est, avertit oculos, etiam à nobis, qui illic sumus, pariter avertit. Et cum hæc ita sint, facimus hæc tamen, ac sine cessatione, quæ dixi.

29. An fortè in morem veterum paganorum, theatrorum, & circorum nos Deum habere arbitramur? Faciebant enim hæc illi quondam, quia has idolorum suorum delicias esse credebant. Nos quomodo hæc facimus, qui odisse Deum nostrum hæc certò scimus? an certè si placere has turpitudines Deo novimus, non prohibeo, quin sine cessatione faciamus. Si verò in conscientia nostra hoc est, quod Deus horret, quod execratur, quod sicut in his sit partus Diaboli, ita offensio Dei; quomodo nos in Ecclesia Dei colere Deum dicimur, qui in obscenitate ludorum semper Diabolo deservimus, & hæc gnari, ac scientes, de consilio, & industria? & quæ nobis quæso spes erit apud Deum, qui non casu, aut imprudentiâ Deum lædimus, sed exemplo illorum quondam gigantum, quos insanis conatibus superna tentasse, & quasi in nubes gradum tulisse legimus? sic nos per injurias, quas in omni mundo semper inferimus, quasi consensu publico cælum oppugnamus. Christo ergo, & amentia monstruosa! Christo circenses offerimus & mimos, tunc & hoc maximè cum ab eo aliquid boni capimus, cum prosperitatis aliquid ab eo nobis tribuitur, aut victoria de hostibus

bus à divinitate præstatur. Et quid aliud hæc facere videmur, quam si quis homini beneficium largienti injuriosus sit, aut blandientem convitiis cædat, aut osculantis vultum mucrone transfigat? Interrogo enim omnes potentes, ac divites mundi hujus, cujus piaculi reus sit servus ille, qui bono, ac pio Domino malum cogitet, qui bene merenti convicium faciat, & pro libertate, quam accipit, contumeliam reddat. Absque dubio maximi criminis reus creditur, qui malum pro bono reddit; cui etiam malum pro malo reddere non liceret. Hoc ergo etiam nos, qui Christiani dicimur, facimus: irritamus in nos misericordem Deum impuritatibus nostris, propitiantem sordibus lædimus, blandientem injuriis verberamus: Christo ergo, & amentia monstrosa! Christo Circenses offerimus, & mimos, Christo pro beneficiis suis theatrorum obscæna reddimus, Christo ludicrorum turpissimorum hostias immolamus. Videlicet hoc nos pro nobis in carne natus Salvator noster edocuit? Hoc vel per se ipsam, vel per Apostolos prædicavit? propter hoc humanæ nativitatis verecundiam subiit, & contumeliosa terreni ortus principia suscepit? Propter hoc in præsepio jacuit, cui servierunt Angeli cum jaceret? Propter hoc involvi se pannorum crepundiis voluit, qui cælum regebat in pannis? Propter hoc in patibulo pependit, quem pendentem mundus expavit? Hactenus Salvianus macula vi eloquentiæ.

30.

Quis igitur ignoret, esse theatrum cathedram pestilentiæ, Gymnasium incontinentiæ, officinam injuriæ, sintinam vitiolorum, cloacam immunditiæ, fornacem impudici ignis, & Orchestram impudicitæ, cum vitia quæque à putida hac radice pullulent, & immunditiæ omnes ab hoc corrupto fonte scaturiant, quia ut rectè Tertullianus *Theatrum est privatum consistorium impudicitia, ubi nihil probatur, quam quod alibi non probatur*, & tamen pro dolor! promptius Christianus interdum ludicra theatrorum spectacula frequentat, quam Dei templa. *Pudet dicere* ait S. Leo Papa *sed necesse est non tacere; plus impenditur Dæmonis, quam Apostolis, & majorem obtinent insana spectacula frequentiam, quam beata Martyria. Quis hanc urbem reformavit saluti? Quis à captivitate eruit? quis à cæde defendit? ludus circensium, an cura Sanctorum?* Intorqueri possunt hæc in eos omnes, qui alacriores currunt ad theatraia spectacula, quam ad divina in templis; promptiores ad scurrilia in theatris hauriendum, quam ad verbum Dei in Ecclesiis audiendum; propensiores ad ridicula mimorum spectanda, quam ad sacerdotum ministeria expetenda, idque ut rideant cum mimis: sed verus non est hic risus, quo verum gaudium extinguitur; & à vera lætitia, qui ridet excidit: hinc monet Isidorus Pelusiota theatra, & ludos curules communem esse orbis pestem, quæ mentem insicit, implètque impuris cogitationibus, à

De Spectatione
lib. cap. 17.

In Serm. 8.
SS. Apostolorum Petri & Pauli.

Lib. 5. epist.
827.

Verani de Affectibus Tom. 1.

quibus verum gaudium exulare necesse est, cum hoc non nisi menti inhæreat defœcatæ à quavis impuritate, & cum theatra suis spectaculis impuratum simulacra ingerant, puritatem cogunt exulare, ut obscænis dent locum cogitationibus: quòd si vera lætitia pedissequa est puritatis; non nisi fucatum, & larvatum est gaudium, quod cum impuris imaginibus à ludicris, ac theatralibus hauritur spectaculis.

Pictæ igitur, & fictæ sunt spectaculorum lætitiæ, quæ propterea non nisi fictè possidentur, & ut pictæ, ac fucatæ exhibentur; quòd autem fictum est, veram nequit lætitiæ suppeditare, non enim à ficto non nisi fictum oritur; proinde non nisi ludicra lætitiæ à ludicris spectaculis haberi potest. Verùm licet ludicra sit lætitiæ, quæ in ludicris homines nundinantur spectaculis; non tamen ludicra sunt, quæ ab hisce ludicris damna suboriuntur, cum mentem replèant fœdis imaginibus, obscænis cogitationibus, coganturque exulare virtutes, ut vitia inducantur. Neque sicis oculis spectanda sunt, quæ ex ludicris spectaculis oriuntur damna, quæ à summo Bono hominem totum avertunt, ejusque nobiliorem partem insidioso vulnere vel enecant; vel ad imum dejiciunt turpitudinis, ac ignobilitatis.

31.

Mare olim fluctibus concitatum decumanis fuisse in theatro repræsentatum meminit Augustinus inquit *Cras illi habent, ut adivimus, mare in theatro, nos habemus portum in Christo*: quam scitè mare fluctibus ætians theatris congruit, quia si mare undarum truculentia insolecat, fluctusque spumis aëntibus turgidos extollat, quotquot ipsum naves trajiciunt, undarum violentiæ, iteratis pulsibus ad naufragium impellit: venti siquidem tunc debacchantes naves exagitant, & earundem firmissimos tabulatorum asseres, trabesque ingentibus fixas clavis, disruptis coagmentationibus cæsim diffundunt, dilacerantque ad interitum. A vero neque latum unguem aberravero, si dixerim, in hocce mare quod in theatris repræsentatur, ipsa spectacula naufragium suis adaperire spectantibus. Excitantur varii affectuum venti, quibus mens fluctuat spectantium; insolecunt motus concupiscentiæ, perinde ac fluctus insurgentes; & mox animus, qui antequam theatra frequentaret, tranquilla gaudebat malacia, variorum affectuum turbinibus exagitatus per præstitum ad turpia consensum naufragus ad interitum ducitur: eximerent se homines à spectaculis, si hæc damna perpenderent. Seneca hic accersendus, qui pudorem insicit iis, qui sub Christo militant, & frequentant theatra: ait enim *Quid me existimas dicere avarior redeo, ambitiosior, imò verò crudelior, & inhumanius*. loquitur de spectaculis, quæ interdum adibat, quia in ipsis, quæ latent vitia, foras exiliunt in perniciem spectantium.

In Psalm. 81.

32.

Epist. 7.

✽ (o) ✽

G

§. IV.

§. IV.

Spectantes ludicra spectacula, theatro adstant, perinde ac in lupo fera, in quas degenerant.

33.

A Pud Plutarchum in problematis, quod olim in spectaculis infumebatur, moris fuit, ut *Lucar* vocaretur, eò quia plures essent sylvarum circum urbem Numinibus dicatarum, quasque lucos appellabant desumptam forsitan nomenclatione ex eo, quia ob nimiam procerarum arborum frequentiam, & spissitudinem minimè lucerent: qui verò ab iisdem quot annis redditus exigebantur, spectaculis intuituendis infumebantur. Tolerabile foret, si tantum sylvarum proventus in spectaculis infumerentur: verum quod dolendum, & deplorandum, etiam ipsi spectatores, qui theatra frequentant vitiorum vepribus referti sylvescere incipiunt: exsiccatas siquidem virtutum floribus, non nisi vepres in theatris crescunt spectantium animos miserè sauciantes, & dilacerantes; adeò, ut spectatores sylvam ipsam noxiis umbris opacatam, ac vitiorum feris refertam exhibeant, ac repræsentent in animo, quem si ingrederemur, horrentem procul dubio sylvam adiremur spinarum aculeis oblitam, monstrisque ferarum plenam, ut scitè notat Euthymius, loquens enim de iis, qui theatra frequentant ait: *Apud quos densa sunt affectuum & passionum sylva, in quorum latebris demones ferarum instar commorantur: has satanicas, qui scholas frequentant sylvescere ediscunt ab ipsis spectaculis, sylvarum sumptu, proventuque institutis: quæ cum suam à sylvis originem trahant, non nisi sylvescere edocent homines, qui si non feras, vitia tamen feris sæviora enutriunt.*

In Psalm. 9.

34.

Qui spectaculis delectantur, veram necesse est exuant lætitiã, non enim possunt vera gaudia evocare ea spectacula, in quibus spectatores sylvescunt, & in intimis pectoribus à sævioribus vitiorum feris mordentur, ac dilacerantur: non mulcent, quæ placent in spectaculis, sed mordent; quia intus vulnerant: hinc falluntur, qui ad tristitiã fallendam theatra ingrediuntur, quia ut scitè Seneca *Ludi spectacula infirma sunt artificia dolori, & affectibus placandis immatiis tortoribus: tristitiã non revocant spectacula, sed avocant; & risum, quem in summis labiis movent, intus luctus est, ac dolor; unde subdit Seneca Nihil tam damnosum bonis moribus, quam in aliquo spectaculo desiderare; tum enim per voluptatem facilius vitia surrepunt.* Ita est surrepunt vitia, & per ora ridentia spectantium animum ingrediuntur, quem dilaniant. Quod verò deterius; non facilius tantum animum vitia subeunt spectantis spectacula, sed semel per ridentis oris hiatus ingressa difficilius abeunt: altius enim hærent animo profana simulacra, turpesque imagines spectaculorum voluptate impressæ: altius insidet menti, quod in ludicris voluptatibus mentem subit; ægriusque

Epist. 7.

exit, quod cum voluptate aditum sibi aperuerat; adeò ut non solum spectacula noceant, cum spectantur, verum etiam, cum amplius spectari nequeunt, sintque noxia, etiam quando esse desierunt, ut monet Salvianus *Omnes hi qui spectaculis istiusmodi delectantur, etiam quando non spectant, innoxij tamen à spectaculorum maculis mente non sunt,* ita est, per altius impressas rerum turpium imagines mentem inficiunt spectacula, non solum quando spectantur, verum etiam cum desierint spectari; mentemque occupant, quam à summo Bono avertunt; sitque propterea mens spectatrix aliorum theatrum spectaculorum, in quo risus movetur, sed lachrymæ cidentur; luctus accersitur; cum per impressas imagines vitia ipsa spectacula exhibeant, repræsententque ad exitum illius, qui spectator fuerat theatralium spectaculorum: foras enim exiliunt per turpes cogitationes, quæ intus impressæ hærebant spectaculorum imagines, quibus si homo adhærescat miserè se ipsum interimit.

Lib. 6. de gubernat. Dei.

36.

Alieni sint à theatris, qui à se alieni esse nolunt, vera gaudia spuunt, quæ spectacula exhibent; larvatum est, & fictum, quod spectacula spondent gaudium; vera lætitiã non à turpibus imaginibus, quæ menti hærent, imprimunturque in theatris, sed ex cordis innocentia pullulat; scitè Augustinus expendens verba illa Davidica *Perambulabam in innocentia cordis mei,* ait: *Qua est innocentia cordis sui? medium domus sue, hanc domum quisquis habet malam, pellitur ab illa foris. Quisquis enim in corde premitur malâ conscientia, quomodo quisquis à stillicidio exit de domo sua, aut à fumo, non ibi se pasitur habitare: sic qui non habet quietum cor, habitare in corde suo libenter non potest. Tales foras exeunt à se ipsis animi intentione, & de his qua foris sunt circa corpus delectantur, quietem in nugis, in spectaculis, in luxurijs in omnibus malis quarunt.*

In Psalm. 100.

37.

A vera errant lætitiã quotquot extra se lætitiã in spectaculis, & theatri quærunt, quamvis ibi rideant, lætenturque, non nisi fucatus est risus, & larvata lætitiã, quæ sub specie gaudij luctum excitat; sub imagine risus lachrymas elicit. Hinc etiam militibus olim spectacula, sicut & lavacra fuerunt interdicta, ex quo more à lætitiã, & gaudio, quod in spectaculis quæritur avocant S. Joannes Chryostomus inquiens: *Si miles lavacris, & spectaculis vacans, intentusque negotiis veluti desertor militia jure damnatur; multò magis vidua, qua deserto munere suo delicijs student.*

Homil. 14. in epist. 1. ad Timoth.

38.

Quia certamina etiam Olympica spectaculis donabantur, nonnulla adicere de olympicis certaminibus non abs re fore duxi, cum à probis Authoribus excerpta sint. Certamina hæc olympica plures olim exercuerunt, & plures delassaverunt; & ut vires non amplius abripiant, delumbentque suos spectatores, proderit utilia aliquot monita à variis excerpta in unum veluti fasciculum congerere. Basilii Seleuciensis vocat certamen olympicum

Orat. 27.

zum Latitiam exitij conciliatricem; & voluptatem, gebenna viam. Quod si nemo sanæ mentis exitium appetit, nec viam æternæ perditionis; neque spectacula, quæ in olympicis certaminibus spectantur spectare debet: siquidem hac infania videntur laborare, qui spectatores fiunt horum spectaculorum, in quibus vitium triumphat, luxuria jocatur, libido ludit, & tartareus hostis vitiorum ariete mentes evertit spectantium. Cuique athletæ sorte fuisse Antagonistam datum indicat S. Chryso-
 stomus inquiens: *Velut in olympicis certaminibus sorte hic quidem Antagonistam hunc habet, alius alium: ita & hic, sed ratione hac, & regulis adstrictus; & Ecclesiasticus vocandus clerus est: unicuique enim sicut divisit Deus. Unusquisque ut fors ei data est à Domino, ita ambulet.*

In causa
 græca in cap.
 12. Jeronim.

38.

Non solum olympica exercentes certamina sorte nacti erant Antagonistam; verum etiam spectantibus hicaderat; vitium scilicet, quod intus animum subiens, mentem spectantium pugnabat, ut expugnaret. Hoc tamen discrimine, quod cum olim varia præmia staturerentur, minora essent, quæ victori in certaminibus Isthmicis darentur, quàm quæ iis, qui in olympicis vicissent ex Solonis lege referente Plutarcho his verbis: *victori ludis Isthmicis centum drachmas dari iussit, olympicis autem quingentas*, cui suffragatur Laërtius addens, universa Athletarum præmia Solonem contraxisse: sed non aliud, qui se spectatores exhibent in hisce certaminibus præmium accipiunt, quàm proprium detrimentum.

39.

Non tamen huiusmodi certamina semper noxia præferrebant spectacula: interdum enim ad exercitium fortitudinis, & virtutis experimentum fiebant, & ab iisdem ferri, fures, alique improbis moribus infecti excludebantur, ut explicat S. Joannes Chryso-
 stomus expendens illud Apostoli ad Hebræos *sponsè enim peccantibus nobis*, ubi ad spirituale certamen refert verba D. Pauli inquiens: *Nonne in ludis Olympicis stat præco magna, excelsæque voce clamans: si quis hos accuset, ne servus sit, ne fur, ne improbis moribus præditus? atqui certamina illa non animi sunt, nec morum, sed virium, & corporis. Quid si ubi corporis est exercitatio, magna voluptatis ratio habetur; quantoque magis hic, ubi animus omnino exercetur?*

40.

Hæc olympica certamina sola virtus moderabatur, & modestia componebat indicto per præconem silentio, ut innuit Chryso-
 stomus inquiens: *Nonne videtis in olympicis certaminibus, dum capite coronam gestans, amittit scoldâ, virgam manutenuens agonothea per forum incedit, quanta sit tranquillitas, ac modestia, dum præco voce denuntiat, ut omnes sileant, ac decenter quiescant? cui non igitur absurdum videatur, ut ubi triumphat diabolus, tranquillitas tanta sit, ac silentium; ubi verò Christus ad se vocat, tumultus plurimus audiatur? in foro silentium, in templo*
Verani de Affectibus Tom. I.

Tom. 6. ho-
 mil de bapt.
 Christi.

clamor, in pelago tranquillitas, in portu tempestas. Nos monet Chryso-
 stomus, quomodo stare in Ecclesia debeamus, quomodo ad modestiam compositi, & sine tumultu preces fundere. Ut quis in olympicis certaminibus facilius vinceret, ita oportuit se se instituere, ut duntaxat necessitati videretur, abstinere se à superfluis, seque ad necessitatem exerceret ad præscriptam horam in æstu, in frigore, frigidam non biberet, nec vinum, ut notat Episcopus.

41.
 Cap. 39.

Quanto autem labore plerique in certaminibus olympicis starent, ut viderent, ad quem victoria inclinarer, subindicat S. Chryso-
 stomus, eoque simul premit, qui facile in spirituali certamine tædio afficiuntur, licet inde victoriam sint delaturi perenni gaudio donandam, ait enim contra Judæos: *absurdum fuerit, alios in certaminibus olympicis quotidie à medio noctis usque ad meridiem perdurare spectantes, ut videant, cui cessura sit corona, nudoque capite excipere solis radios, nec prius abscedere, quàm de certamine fuerit pronuntiatum: nos verò nunc quod certamen sit non de tali corona, sed de corona immortalis, defatigari, radio affici: ita ille qui subdit quod qui coronam victori esset impositurus in medio certantium loco staret, ita tamen ut nulli voce, aut nutu favere posset, utrumque enim indicat, quod ad spirituale stetit certamen, & Christum repræsentat in medio fidelium dimicantium sistentem, & assistentem, ac coronam impertientem victori, non tamen tacentem, sed faventem, & opem ferentem, ait Chryso-
 stomus: *Olympico certamine, & frivolo, perditioque spectaculo impostor coronarum in ipso contentioni examine præesse consuevit, & in medio certantium loco consistens, nulli parti favorabili nutu subvenire procurat; sed ipsius certaminis expectat incertum, & ut mente, sic & loco medio continetur. Inter nostrum, autem & Diaboli certamen Christus spectator extrat, non tamen media lance consistit, sed totus noster fautor expectat.**

Oras. 1.

Homil ad
 Neophytes.

42.

Quàm præclarus, quàm utilis est virtutum certamen, & pugna, quam cum vitiis inimus, quâ cum tartareo hoste confligimus, cum Christum habeamus spectatorem, simulque, & fautorem; paratam nobis exhibentem coronam, si de vitiis gloriose vincamus. Longè utilius est hoc certamen, in quo vitia sternuntur, quàm illud, in quo feræ feriuntur. Imò in hoc contra vitia certamine etiam feræ cadunt, cum pravos affectus prosterimus. In amphitheatro olim homines cum feris pugnarunt: nos verò in hujus vitæ castris bellum indicimus vitiis, cum ipsis pugnamus, quæ si à nobis prosternantur in cœlesti capitolio triumphali pompa recepti perenni donamur gaudio: felices igitur, qui pugnantes cum vitiis non sinunt se ab hisce feris morderi, ut notat S. Bacchiarus inquiens: *considera quid paucis tribuitur, ut de amphitheatro mundi istius, ubi cum feris, seu vitiis depugnatur, immat-*

In epist. de
 recipiendis
 lapsis.

culati à peccati morsu membra sua liberent, quod expertus ille dicebat: ne tradas bestiis consuetudines tibi.

43.

Sicut gloriosior est victoria in hoc certamine vicisse, ita turpioris dedecoris, ac damni est profligari, ac vinci, imò ex lapsu damnum magis noxium: in aliis siquidem certaminibus corpus cadit, quod resurgere facili potest negotio; in hac verò pugna si anima semel vincatur, erigi ex se amplius non potest, sed ut dejecta resurgat, ope indiget divinæ gratiæ, scitè ad rem nostram Nilus Gymnico certamine certamen hoc est multò difficilium. Illic enim pugnantium corpora prosternuntur, qua facile possunt excitari: hinc anima concidunt, qua ut semel afflicta sunt, vix erigi possunt. Quid si quis nondum cupiditates superavit; adhuc in pugna, & sanguine versatur.

In Aspetibus

44.

Quòd si quis vitium non prostraverit, ludibrio est reliquis, quæ victum adoriuntur, trahuntque in pleraque discrimina, retibusque implicatum huc, illucque ducunt. Noxia sunt hæc retia, quibus in pugna vitiorum victus implicatur, quia ad mortem pertrahitur, vel saltem ad caveam; ubi ad pompam saginatur, mortem mox subiturus, ut notat S.

Epist. de respiciendis lapsis

Bacchiarius inquit: *Qui captus in rete vitiorum, & patienter inimicis suis, hoc est venatoribus acquiescit, donec etiam recludatur in cavea, & sibi longo temporis spatio saginetur ad pompam, tunc maximè principalibus sacculi cum occisus fuerit, placiturus est.* In hac pugna contra vitia is hostes prosternit, qui se dejicit; sævit in adversarios, qui in se ipsum ferocit; demones confundit, qui se peccatorem fatetur, reumque se judicat, ut eleganter infert Petrus Damianus inquit

Lib. 4. epist. 17.

In Cades ergo, qui est fons judicij Amalechitas, & Amorrhæos gladio vorante dejecimus: quia tunc vitiorum omnium barbariem sternimus, tunc potestates aereas invicissimè debellamus, si & innocenter vivimus, & tam Reos nos, ac peccatis obnoxios judicamus dicentes cum Apostolo: si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosmet ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Qui verò in hac pugna vincunt, coronis donantur cæteris nobilioribus, simulque pretio excellentioribus, quia nihil hoc certamine melius, nihil illustrius; quia ut ait D.

Homil. 9. in epist. 2. ad Thymoth.

Chrysostronus *Nulla sine concluditur hac corona, neque ex Oleastri floribus textitur.* Theatrum, in quo hæc pugna instituitur Angelos habet spectatores, & Deum Agonothetam, seu munerarium, qui præmium certantibus, ac

Cap. 2.

vincentibus donat: in hac pugna strenuus certator fuit sanctus Job, qui in hac palestra egregiè pugnavit, & satanam debellavit, sed Athleta fuit invictus, quia animum suum prius exercuerat, sicut *in catena græca* dicitur; simulque invitatur ad nos exercendum. *Exerce te in palestra: arummosos dolores, qui animo observantur tuo, fer fortiter, ut eos corporis valeas superare.* Etenim si antequam cum diabolo certamen Jobus inivit, non animum exercuisset, non tantopere ex contentionibus

clarus, & nobilitatus fuisset. Qui in hac palestra cupit victorias, præmia amat, eadem premat vestigia, qui parem quærit coronam, paria non diffugiat certamina.

45.

Claudo paucula, quæ protuli contra spectacula, pauca adjiciens de ipsis theatris. Præcipuum theatra, in quibus olim spectacula representabantur, locum obtinebant inter urbis ornamenta, in quibus plures spectabantur partes, ut scena, proscenium, Orchestra, cunei, cavea: deinde ornatus, quales erant columnæ, tabula, signa, & totum scenicorum choragium. De theatris subjicio fragmentum excerptum ex Plinio in theatro Scauri, ubi ait; Scaurus fecit in Ædilitate sua opus maximum omnium, quæ umquam fuere humana manu facta, non temporaria mora: verum etiam æternitatis destinatione. Theatrum hoc fuit; scena ei triplex altitudine trecentarum sexaginta columnarum, in ea civitate, quæ sex hyemias non tulerat sine probro civis amplissimi: Ima pars scenæ è marmore fuit, media è vitro; inaudito etiam postea genere luxuriæ; summæ tabulis inauratis columnæ, ut diximus; imæ duodequadragenæ pedum; signa ærea inter columnas fuerunt tria millia numero. Cavea ipsa cepit hominum octoginta millia, cum Pompei amphitheatri toties multiplicata urbe, tantoque majore populo, sufficeret largè quadraginta millia, &c.

Lib. 36. 4.

S. V.

Qua in theatris spectantur spectacula bellum indicunt virtuti, & innocentia exitium exhibent spectandum.

46.

Nemo expetit spectaculis interesse, nisi ut aliquam inde hauriat voluptatem, animique solatium: sed error est mentis iste, amentis: quid enim sunt hæc voluptates, quas spectacula in theatris exhibent, quam damnorum appendices, innocentia clades, ac virtutum omnium strages, à quarum studio animum avertunt; & secum agmen malorum omnium advehunt. Ex hac enim voluptate velut ex equo Troiano effunditur acies malorum, quæ partim corpus, partim animum infestant. Non enim quid aliud in hisce voluptatibus occurrit, quam expectatio anxiosa, vilis lascivens, usus infamis, cogitatio foeda; cum vix possit quis hisce uti voluptatibus sine læsa conscientia, absque Numine læso, sine salutis suæ periculo, sine gratiæ dispendio. Est igitur voluptas, quæ ex profanis hisce hauritur spectaculis, foecunda malorum omnium parens; sed perinde ac insulsus cibus, si aliquo condimento mellitur, avidè sumitur, ac deglutitur dulcoratus; ita vitium, tametsi ex se naturæ adversum, si plausu, uluque receptum sit, quæritur expetitur.

Plerique explendæ curiositatis causâ hæc frequentant theatra, hisce intersunt spectaculis: sed quis non accuset spectatorem, quis non condemnet hanc curiositatem, illum ut vitiosum,

47.

sum, & hanc ut vitium? Proprium est curioso esse suarum rerum incurium; & tantum studiosum, ut aliena exploret; & desidiosum, ut proprios mores corrigat; otiosum in necessariis, negotiosum in supervacaneis. Seria curiosus negligit, & in futilibus expetit occupari, adeo ut omnis ineruditus idem sit ac curiosus, & paratior ad inquirendum, quam capax ad intelligendum: hinc D. Augustinus rogatus ab Afro, quid Deus ante mundi creationem faceret, scitè respondit; *parasse tunc curiosis infernam*. Solet hoc vitium ultimum parere exitium præsertim virtuti, ac pudicitia; ut contigit Dinæ Jacobi filia, formæ supra cæteras puellas venustæ; hanc curiositas impulerat urbem Sychimorum visendi, morèsque urbicos præsertim foeminarum, earumque studia observandi: siquidem puellæ plures sibi coævæ tunc ad nudinas convenerant, & ad publica spectacula: sed quia raro absque periculo in publicum castitas prodit; vix Siche-mus Dinam vidit, & cœpit ipsam deperire, quam tenociniis cum non possèt ad flagitium pertrahere, vitium eidem licèt reluctanti tulit, & damnum ejus virginitati intulit irreparabile. Curiositas Dinam ad nudinas, & spectacula perduxit, non ut aliquid honesti, & decoris emeret, sed castitatem venderet. *Tene-va res* (ait Hieronymus) *in feminis fama pudicitia est; & quasi flos pulcherrimus, cui ad levem marcescit auram, statumque corrumpitur*. In puella, quam decus castitatis commendat videre, & videri fomes est concupiscentiæ, & cogitationes excitat, quæ castitati bellum indicunt, quia ut scitè ait Clemens Alexandrinus: *Dum lascivunt oculi, calefcunt appetitus*. Quod si mulier tactu est vilcus, visu est Basiliscus; solo enim aspectu interitum molitur pudicitia. Siche-mus libidinis amans, cum primùm aspectus in Dinam inject, & hæc oculos in ipsam direxit, flammam concepit, quæ in puella liliam aduflit castitatis, quia ut ait Chrysostomus: *Sicut ignis ubi calamum apprehenderit mox attraham materiam suam flammam accendit: ita ignis concupiscentia, ut primùm formositatem, & venustatem visu attigerit, animum statim inflamat*. Castitatis amans ne detrimentum patiat, necesse est à theatris se subtrahat, à spectaculis se avertat; ubi & cantus impuri, & puellæ comptæ, & oculi lascivientes igni concupiscentiæ fomitem suppeditant.

Samson cum incidisset in truculentissimæ feræ rictus, ejus dentibus fuisset procul dubio disceptus, nisi facer spiritus animos indidisset: sed qui leonem prostravit ferocientem, mulierem non valuit superare eblandientem, cum primùm eam vidit, periit, quia efflictim eam deperit *Descendit ergo Samson in Thamnatha, vidensque ibi mulierem de filiabus Philistin ascendit, & nuntiavit patri*

suo, & matri sua dicens: vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philistinorum, quam quaeso, ut mihi accipiat in uxorem. Mulier enim compedes gerit in oculis, quibus vinciat; glutem, quò affigat; hamum, quo inuncet; sagittas, quibus confodiat; flammam, quibus adurat. Quærent Interpretes, cur Samson descenderit in Thamnatha. Et præ cæteris Hugo Carensis censet, occasionem nactum fuisse ex aliquo spectaculo, quod in festo quopiam Philistinorum populo dabatur ad festivam hilaritatem excitandam; cui tamen dum incautus adfuit Samson, & vago aspectu adstantes lustravit, foemina eximie venustam aspexit, cujus obtutus ita animum aduflit, ut Samson fumo cæcutiens inflammata concupiscentiæ, legis amplius non viderit observantiam, quam parvi pendens nuptias expetiit Philistinæ mulieris: ait Hugo *Descendit Samson in Thamnatha civitate Philistinorum, ut videret solemnitatem, qua ibi agebatur*. Spectaculum à Philistinis exhibitum, occasio fuit Samsoni legis temerandæ. Hinc scitè Tertullianus *Nobis ab omni gloria & dignitate ardore frigentibus nulla est necessitas carnis, nec ulla magis res aliena, quam publica: unam omnium Rempublicam agnoscimus, mundum; quæque spectacula vestra in tantum renunciamus, in quantum originibus eorum, quas scimus de superstitione conceptas, cum & ipsis rebus, de quibus transiguntur, prætersumus*. Nihil est nobis dictu, visu, auditu cum insania Circi, cum impudicitia theatri, cum atrocitate arena, cum Xysti vanitate. Aptè impudicitiam adnectit theatro, circo ferociam, licentiam voluptatem, inde enim sparguntur sales, non ut mens condiatur, sed virtus corrumpatur; dulcissimi cantus emittuntur, qui dum aures demulcent, animum inficiunt, cui per aures venenum instillant, dum puellæ choreas ducunt, & multiplici saltu theatrum pulsant; & dum pedes ad numeros harmonici concentus movent; capita adstantium in dissonantiam trahunt, & à concentu removeant virtutis.

Idque causæ, cur olim virtutum additi studiis inhiberentur spectaculis interesse, ut theatri, scenæque periculosam corpori, & animæ voluptatem exterminarent, cum eos non lateret, quantam hæc spectacula adferrent virtuti, ac salutis perniciem. Hinc etiam David, quia culturæ incubuit virtutum, quarum summa decora attigit, non semel obnoxio precibus Deum rogavit, ne in hujusmodi spectacula permitteret eum incidere: *Averte oculos meos, ne videant vanitatem*. Quod si petas, à quam vanitate voluerit oculos suos averfos? ab spectaculorum respondet Euthymius noxia voluptate: ait ipse: *Averte eos à noxiis spectaculis, ita ut inania non videant; oculos autem non corporis tantum, sed anima etiam intelligit*. Cui suffragatur Cyrillus Jerosolymitanus inquit: *Non sis curiosus frequentia spectaculorum, ubi conspicias mimorum perulantias omni contumelia, & impudicitia refertas, & virorum effaminatorum choreas, le-*

In Apolog. cap. 38.

Psal. 118. v. 37.

Cateches. Mystagog.

Epist. 9.

Epist. 22. ad Eustochium.

Lib. 3. pedag. c. 11.

Serm. in Ozia.

48.

Jud. 14.

vitalem corporis prodentes, & animi vacillatam.

50.

Spectaculis, qui intersunt, theatrisque affident, pulchritudine, & varietate alliciuntur; sed dum oculi muliebri depascuntur venustate, vestiumque excurrunt elegantes angustias; virtutis nervus laxatur, & enervis animus miserè irretitur, quapropter David licet cantu dæmonem fugaverit, lapide gigantes prostraverit, manu leonem discerperit, adeo spectacula hæc exhorruit, ut ab iisdem exulare enixim petierit: & qui etiam dehortante Saule impavidus ad singulare certamen cum Goliatho descenderat, mox trepidat, timetque spectacula, à quibus vult oculos averti; ac si aspici spectacula non possint sine virtutis discrimine, absque probitatis detrimento, & morum damno. Sunt enim theatra, in quibus vitia omnia triumphant, à quibus propterea homines avertere David fatigit in-

Psalms, 1.

quiens *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentia non sedit.* Vocat spectacula cathedras pestilentia, quia sedentes in theatro spectaturi, quæ ibi exhibentur spectacula pestem contrahunt, cujus veneno virtus corrumpitur, & innocentia emoritur. Per cathedras pestilentia intellexisse Regium Psaltem profana spectacula adstruit Tertullianus qui spectaculis adaptat verba Davidis inquit: *Invenimus ad hanc quoque speciem pertinere illam primam vocem David: felix inquit, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestium non sedit. Semper scriptura divina dividitur, ubicunque secundum presentia rei sensum etiam disciplina munitur, ut hic quoque non sit aliena vox à spectaculorum interdictione.*

Lib. de spe-
Has. cap 3.

51.

Iptos theatri gradus, & amphractus ad declivum dispositos confessum David vocat cathedras pestilentium, quia lethalis vitiorum pestis irrepit, omnesque inficit sedentes, quos stare in virtutis exercitio prohibet: pestes ibi oriuntur, & grassantur vitiorum mortiferum virus effundentium. Quinimò exiit in hisce spectaculis homo ipsam humanitatem, induitque feritatem: dediscit humanitatis officia, & rabie oblectatur crudelitatis: huc accersendus Salvianus inquit: *In spectaculo primum deliciarum genus est mori homines, impleri ferarum alvos humani carnis, cum circumstantium voluptate, & conspicientium latitia. Et hoc ut fiat orbis imperium est, adeuntur loca abdita, lustrantur invij saltus, peregrinatur sylva inexplicabiles; & ut devorari possint homines, non licet naturam rerum habere ali- quid secretum.*

lib. 6.

52.

Quinimò Taurus quæritur cæteris truculentior, feræ seliguntur reliquis sæviores, & quæ in homines possint acrius irruere, ac funestius sævire, quò humanum sanguinem fundentes, & membra hominis discerpentes, viscera, & præcordia vorantes, & corpus in frusta dilaniantes sint detestabili hac feritate spectantibus hæc cruenta spectacula oblecta-

mento, & solatio: nec minor est strages animorum, quæ illi haud suppar est corporum: ibi enim confusus auditur vocum tumultus, modestiam abigens, & innocentiam prosterrens: verba impudica per aures in animum dilabentia scædas excitant cogitationes, quibus innocentia interimitur; ibi mutui foeminarum, ac virorum aspectus scintillas emittunt libidinis, quibus castitas aduritur, & pudicitia cinerescit. Ut igitur sit quis beatus, necesse est, has pestium cathedras inhorrescat à profanis hisce se avertat spectaculis, in quibus etiam siccis oculis spectatur virtutis interitus; dum vitium aspicitur suos agere triumphos: nulla est morum probitati nocentior corruptela, quàm quæ ex hisce oritur spectaculis, scitè Lactantius Firmianus ait: *In Lib. 6. c. 11. sceni quoque nescio, an sit corruptela vitiosior: nam & comica fabula de stupris virginum loquuntur, & amoribus meretricum.* Lascivire edocent in scenis, & theatris puellæ, quæ aspectu, motu, cantu concupiscentiam excitant, pravosque ignes in intimis adstantium visceribus accendunt, quibus pudor corrumpitur, & castitas absimitur; discunt puellæ in scenis, quibus adulationibus, artibus, ac blanditiis aptius valeant causam agere libidinis, ut ad se viros spectantes pelliciant, quapropter concludit Lactantius: *Vitanda ergo spectacula omnia, non solum ne quid vitiorum pectoribus insideat, quæ sedata, & pacifica esse debent; sed ne ejus nos voluptatis consuetudo delinias, & ab eo, atque à bonis operibus avertat.*

Nil bladius animum ad concupiscentiam emollit, quàm puellæ theatri cantus; nil ad resistendum vitiis virum magis enervem reddit, quàm ipsæ mimorum gesticulationes, puellarum saltus, ac corporum in choreis infractiones, quàm gestus pudicitia noxi, hî enim animos velut injectis igniculis urunt: & tamen lætiores adeunt homines theatra, quàm Ecclesias; illa frequentantur, istæ deseruntur: scitè Seneca *Cogito mecum, quàm Epist. 31. multi corpora exerceant, quàm ingenia pauci; quantum ad spectaculum non fidele, & lusorium fiat concursus; quanta sit circa artes bonas solitudo, quàm imbecilli animo sint, quorum lacertos, humerosque miramur.* Solitudinem necesse est bonæ artes patientur, quoties ad spectacula lusoria se homines urgent; nec possunt tunc quidquam honesti appetere, ubi libido suos spargit igniculos ad interitum castitatis; ubi vitium compedes cudit, quibus adstantes in suum pertrahat famulitium; unde nil melius appeti potest, quàm se huic servituti eripere, quæ omnes premit, & dum premit, spiritus abigit libertatem.

Nulla servitus scædior, quàm quæ pravis obtemperat affectibus, qui nisi coercerentur præcipites nos trahunt in imum calamitatum. Is sapit, & scitè imperat, qui in pravo quosque affectus imperium exercet. Axa Calebi filia in domum traducta sponsi,

Josue cap. 13.

lachrymas fudit ab oculis, & suspiria emittit è corde *Suspiravit ut sedebat in asino*: filiam sponfam comitabatur Pater, qui dolore percussus ob lachrymas & suspiria filix, eam interrogavit; quid causæ dederit lachrymis, & suspiriis? *Quid habes?* ait pater, cui filia doloris causam aperiens, amœnum, ac irriguum expetivit agrum, subdens: *Da mihi benedictionem; terram australem, & arentem dedisti mihi, junge & irriguam.* Non tamen videtur vacare mysterio, quod Axa Neo-nupta asino insidens, suspiria emisit, si asino vehebatur, cur per suspiria cordis prodit dolorem, cum jumentum itineris labores levaret? Scitè Axa insidens asino suspiria emittit è pectore, & lachrymas fundit ab oculis, quia cum premeret asinum, seu portionem inferiorem, ac utrumque appetitum, omnesq; pravos affectus fræno compesceret virtutis, agrum expetiit irriguum, seu portionem superiorem, quæ veluti exculca tellus, ac cœlestium imbre gratiarum rigata, flores daret virtutum, quibus cœlesti sponso magis placeret: proluxa igitur emisit Axa suspiria, ut superius irriguum obtineret, cum brutalibus superior esset affectibus, ac asinino insideret appetitui. Nimirum inardescit animus ad studia virtutû, ubi brutalium affectuum fræno prudentiæ motus coercet. Non priùs Axa suspiria emisit, quàm asino insideret, suspiravit, sed cum asino insedit: quia tunc ferventiùs æterna suspiramus, cum appetitum inferiorem, ejusque brutales motus ritè compescimus; pulchrè D. Gregorius: *Axa super asinum sedet, cum irrationalibus carnis moribus anima praefidet, qua suspirans à patre terram irriguam petit, quia à creatore cum magno genitrix querenda est lachrymarum gratia: & nonnullis interjectis subdit: Flere incipit, quòd differtur à Regno, dat ergo ei pater irriguum superius, cum se in lachrymis cœlestis Regni desiderio affligit.* Cohibitis pravis affectibus, ac coercitis carnis concupiscentiis, pompisque despectis sæculi, cœlesti incipiunt præcordia inflammari desiderio, & per crebra suspiria cœlum inscendere.

Pravos inferioris appetitus coercuit David affectus, de quibus illustriùs triumphavit, quàm de prostrato Goliatho: etenim post gigantis singulare certamen, ad bellum accersitur periculosus; Saul siquidem turbulentæ ambitionis cæcutiens fumo armatur

in Davidem, à quo multiplici fuerat beneficio cumulatus, & totis viribus acquisitam sibi gloriam in prostratione gigantis admittitur obscurare: & cum Saul fugientem Davidem insequeretur, per sylvas, montesque, spelzum ingreditur, inimico obicitur præda: cum enim intus lateret David, facillè violentas potuisset in Saulem manus injicere, eumque gladio confodere; sed quia virtutis amans, didicerat gratiæ servire, & non vitio famulari, noluit sanguine justæ vindictæ gratiam cruentare exculcæ virtutis, tametsi loci opportunitas ansam ei porrigeret ad thronum ascendendi, maluit generosus thronum despiciere, quàm vindictæ servire; noluitque diademate cingi, ne in castris virtutis disinctus fieret miles, dixit tunc David: *Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo Christo Domini.*

Ex hoste fit David inimicæ custos, cujus vitam defendit, quam sui juris occasio, locique opportunitas effecerat; noluit per justam vindictam, per sanguinis fusionem aditum sibi ad thronum aperire, quapropter exclamans Basilius Seleuciensis ait: *O generosum pectus, & soli gratia servire gnarum!* quòd si quæras, quâ arte, & industriâ David thronum conscenderit Israëlitis? non credas alio munitum subsidio thronum occupasse, quàm exercitio virtutum, ac prostratione pravorum affectuum: ajebat ipse *Quis mihi dabit pennas sicut columba, & volabo, & requiescam.* Si petas, quonam concupierit David avolare, respondet Anastasius Sinaita. Ad thronum illum cœlestium volucrum habentium sex alas, ait ipse: *Volucrum desiderabat fieri, qui dicebat: Quis dabit mihi pennas sicut columba, que descendit in Jordanem, & volabo, & requiescam in illa requie cœlestium volucrum sex alas habentium:* nimirum quia in spelzco illustriùs triumphavit David de prostrato affectu, & appetitu effræni cruentæ vindictæ, quàm de Saule, quem potuisset confodere, & per inflictum ei vulnus viam sibi ad thronum Israëlitis adaperire; à quo tamen abstinuit, ne de superato pravo affectu vindictæ, palma destitueretur; ideo, cum Seraphinis, qui senis muniuntur in cœlo alis de desiderio certat: & cum terrenum thronum posthabet victoriæ superatæ vindictæ, vehementiori studio inardescit throni cœlestis desiderio.

Lib. 3. Dialog. cap. 34.

Lib. 6. Ann. 1. 109.

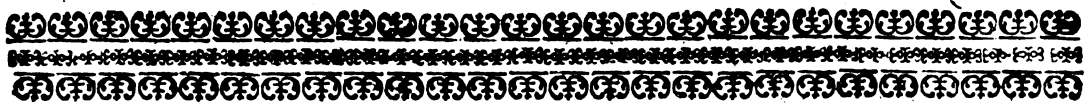
Psalm. 54. v. 7.

Orat. 16.

55.

DIS-

DISSERTATIO III.

Affectus immodici in divitias aggerandas,
ni coërceantur plurimum adferunt dupendii,
nilque compendii. Carpitur Avaritia.

§. I.

*Viperinus est factus immodicus in divitiis affectus, matrem enecat,
à qua vitam haurit.*

Overcali se odio prosequitur, qui impenso amore divitias sequitur; cum hæc minimè constituent hominem probum, sed per sepe malum efficiant: divitiis, sicut nomine, ita, & re affinia sunt vitia; rari

liquidem affluunt divitiis, qui vitis non disfluant, sunt enim divitiarum vitiorum alimenta, iniquitatum fomenta, & peccandi divitiis instrumenta; pulchrè Eucherius, *Quaedam societas pena etiam nominis duabus his rebus VITIIS, & DIVITIIS.* Quòd si vitia à veris avertunt divitiis, quæ in cœlesti duntaxat regno possidentur; demerentia dandum est, cœnum querere in divitiis, & cœlum perdere; infania est acquirere aurum, & vanam duntaxat aucupari auram; divitias cumulare, & summum Bonum amittere.

De contemptu mundi.

2. Quòd si vita hominis quidam est ad cœlum ascensus, quis à sana mente ita dejectus est, qui hunc in cœlum cupiens ascensum supervacuis se ponderibus oneret: in altum non ascendit, qui plurimo gravatur pondere, sed in ima deprimitur; nil divitiis, nil auro gravius: vix Jobus divitias possederat, & earum presentiens gravedinem conquiritur Princeps Hussæus, inquit: *Factus sum mihi met ipsi gravis.* Fuit ipsi gravis labor, quo eas acquireret; gravis timor, ne acquisitas perderet: gravis dolor, ubi acquisitæ amittuntur: ab hisce gravibus malis non eximitur, qui affectum in divitias non compescit; nec in altum ascendit, qui iisdem gravatus in ima deprimitur.

Job. 7. v. 10.

3. Imò non solum divitiarum aggravant, & premunt, sed etiam illigant, opes enim compedes esse dixeris, quia quæ putas ornamenta esse corporis, impedimenta sunt animi: plusque divites divitiis inserviunt, quàm divitiarum vitibus, sitque propterea longè facilius plures adinvenire viros divitiarum, quàm divitiarum viros.

4. Nil est, quod suos magis aggravet possessores, quàm divitiarum copia, hæc enim impediuntur sursum conscendere, & ad veras

pervenire divitias: quanti sint divitiarum incommodi suis possessoribus edocuit Theopompus Lacedæmonius Princeps: *Hic, ait Plutarchus, adjecit regnantibus Ephoros, hinc cum eam uxor insectaretur, quòd imperium filijs relikturus esset, quàm accepisset, angustius: imò amplius, ac firmitus respondit Theopompus; siquidem ubi vim ejus immodicam remisit, simul cum invidia declinavit periculum.* Flumen fuerat Theopompus imitatus, quantum in alios contulit, tantum sibi detraxit. Si flumen copiosis aquarum exundet voluminibus ne urbes, & pagos ejus adjacentes ripis suis obruat fluctibus, noceatque incolis, factum optimum est exundantes aquas dissecare, ac in plures dividere rivus. Immodica auri, argentique pondera onera sunt, quæ animum premunt, ac ita deprimunt, ut non sinant eum sursum elevari, sed cœno duntaxat adhærescere ac immorari.

Commen. ad Princ. in doct.

Idque expertus fuit, qui in evangelio divitiis affluens ob messis ubertatem, & nesciens ubi collectos recondere fructus, cum horrea agri non caperent proventus; cum noluerit eos dividere, & aliis impertiri; se ipsum maluit gravare, quàm alienas miseras levare; & cum tenacissimus fructus omnes sibi retinisset, ac quietem, cæteris omnibus invidiosus sibi spondisset dixit: *Congregabo omnia que nata sunt mihi, & bona mea, & dicam anima mea: anima habes multa bona posita in annos plurimos quiesce.* Sed copia divitiarum inopem eum effecit, & divitiarum in illius excrevere detrimentum, cui utilior fuisset angustior annona, siquidem ut scite ait D. Gregorius *De ubertate agri angustatur animus avari, dicens namque, quid faciam? profecto indicat, quia votorum suorum affectibus pressus sub quodam verum fasce laborabat Congestæ divitiarum quietis, & lætitiæ accersiverunt paupertatem, peperit fructuum copia cordis anxietatem; variis enim desideriorum motibus agitated, quò se verteret nescius, anceps hærebat interno conflictu laucius; Quid faciam? quia non habeo, quo congregem fructus meos.* Ecce ad quales incitas rerum

5.

Luc. 12. v. 15.

13. 17. Moral. cap. 11.

Luc. 12. v. 11.

copia

copia hunc pertraxit divitiis affluentem: tati-
bus fuit angustiis pressus cum laxioribus cœ-
pit terræ fructibus ditescere, ut iisdem pressus
animam miserè efflaverit. *Dixit autem illi
Deus, fulte hac nocte animam tuam repetent à
te, qua autem parâsti cujus erunt?* quia pe-
ctus summam nequivit divitiarum amplecti,
animam foras evomuit. O quàm utilior ei
obtigisset fructuum inopia! nec conflictu de-
sideriorum inflicta sibi vulnera sensisset, &
vitam protraxisset felicior: dum uberiori-
bus cœpit divitiis affluere, pluribus etiam cœ-
pit molestiis torqueri, ac veluti immodico
pressus pondere infeliciter periit. Si enim
fructus saltem superfluos, & quos horrea non
caperent aliis præsertim indigentibus fuisset
impertitus, utilius sibi, & laudabilius aliis
consuluisse.

Idque causæ, cur Daniel Nabuchodono-
sori suaverit congestas divitias pauperibus imp-
petiri. Somniaverat Tyrannus Babylonius
suos ob oculos arborem vegetam, & tantæ
proceritatis obversari, ut vertice, ramisque
superioribus nubes attingeret, & ramorum
explicatu, ac virentium comâ foliorum longè,
latèque plures terrarum tractus inumbraret;
& non bestiis tantùm omnis generis, sed &
hominibus elcas abundè suppeditaret: ex qua-
vis telluris parte festinato gressu videbantur
accedere ferarum omnes species, fructus ar-
boris percepturæ, ejusque umbra fruituræ,
quippe visa fuit voluptas terræ frondoso sub
illo tecto suam locasse sedem. Sed quia fluxa
est, ac vanida quævis terræ voluptas, adfuit
illic de cœlo genius excubitor, qui voce mi-
naci præcepit tyranno, arborem illam succidi,
ramos amputari, folia dissipari, fructus dis-
pergi, relicta duntaxat somniatæ arboris ra-
dice in novos postea furculos germinaturâ, &
in novos fructus pullulaturâ. Imò addidit
Numinis Minister, eum, quem arbor denotat,
taliam subiturum fata, nimis compede vin-
ciendum, omnibus cœli injuriis expositum syl-
vas inter & feras; herbisque cum bestiis in-
tegro pascendum septennio: quæ minæ non
tantùm Nabuchodonosorem, verùm & ejus
interpretem Danielem turbârunt subeunte
ejus animum commiseratione; eò quia esset
Rex Babylonius ex pinguisissima fortuna, &
insolenti dominatûs amplitudine ad extremam
cum bestiis detrudendus miseriam; & Rex
præpotens, opibus affluens, deliciis diffuens,
magnæque orbis parti imperans esset in be-
stiam à divina Nemese deformandus, vinculis
illigandus, & brutorum cœtui associandus:
objectam enim per somnium sibi arborem
Rex Danieli aperuit ejus auditurus Inter-
pretationem: *Ecce arbor in medio terra, &
altitudo ejus nimia: magna arbor, & fortis: &
proceritas ejus contingens caelum: aspectus il-
lius erat usque ad terminos univèrse terra:
folia ejus pulcherrima, & fructus ejus nimius.*
Daniel quo studiosius Babylonio Regi consu-
leret, & consultius provideret, eum seriò
monuit, ut quas divitias congesterat, pauperi-

Daniel, 4.

Verani de Affectibus Tom. 4.

bus impertiret, se ipse sub onere auri, argen-
tisque pressus periret oppressus, rami si qui-
dem arboris ex nimio fructuum pondere, non
solum incurvantur, sed plerumq; etiam rum-
puntur: *Rex consilium meum placeat tibi, &
peccata tua elemosynis redime, & iniquitates
tuas misericordiis pauperum.*

Daniel. 4.
v. 7.

Hæc fructuum particio non solum in
pauperum cedebat utilitatem; sed in Regis
etiam commodum: hortulani siquidem, &
qui arborum delectantur culturâ, si ramum
aliquem nimio videant fructu prægravari, ne
copia eidem noceat, inopemque efficiat infeli-
ci avulsione ab arbore, ramisque aliis; lata-
gunt superfluos separare fructus, ne ramus casû
subeat; sed per fructuum imminutionem ejus
consulatur commodo; quia dum ramus exo-
neratur fructibus sulcitur; dum pomis deti-
tuitur, firmior stabilitur: frangitur namque
ramus, si nimio fructuum pondere prematur,
& cito arefcit exuccus, scitè Seneca *Hæc ed, quæ
superfluum, nocent; sic segetem nimia sternit
ubertas, sic rami onere franguntur; sic ad ma-
turitatem non pervenit nimia fecunditas:* si
igitur arbor fructibus prægravata, ac multo
pressa onere suas aliis divitias communicet,
imminens declinat lapsûs periculum, casum
eludit, & in annos venturos uberem sibi pro-
ventum spondet. Si Nabuchodonosor consi-
lio annuisset Danielis, si divitias superfluentes
permisisset in arefcientes pauperum campos de-
rivari; abjectus, & curvatus cœtui non fuisset
bestiarum adfcitus: appositè Theodoretus ait:
*Propheta hanc sententiam exposuit, ille verb
cum se durum, & inexorabilem præbuisset sce-
lerum premia tulit, & qua audiverat tristitia,
hæc oculis conspicatus est.* Exundantia divi-
tiarum, copia fructuum sordidè custodita,
& avarè detenta ramos fregit, quibus fuit
exitio, clamavit vigil Angelus *Succidite arbo-
rem, & pracidite ramos ejus: excutite folia
ejus, & dispergite fructus ejus: verumtamen
germen radicum ejus in terra finite.*

Epist. 390

Orat. 4. in
Daniel.

Daniel, 4.

Consuetæ est hæc Numinis moderatio in
scelestis puniendis; è pingui fortuna in imum
eos detrudit ærumnarum, ut quos divitiarum
exundantia corruperat, miseriarum accersita
congeries corrigat; Nabuchodonosorem fru-
ctuum ubertas, & folia luxuriantia bonorum
temporalium avulerunt ab hominum cœtu,
& stirpem etiam radicitus abstraxissent, nisi
per veram respiscentiam in saniores rever-
sus esset frugem: addidit ibi somniatæ arboris
Interpres *Ejicient te ex hominibus, & cum
bestiis, ferisque eris habitatio tua.* Mirum
quod Daniel decretoriam hæc divini Judicis
sententiam in potentissimum totius Orientis
Monarcham edixerit. Mira sanè in aulico
hæc dicendi libertas, Principum proceribus,
consiliariis, aliisque palatinis altiùs imprimen-
da; apud quos moris est veritatem variis ob-
tegere fucis, vel per varias detorque ambages,
ne ad Principis aures deventat: assue-
scunt vafritici Aulici, qui ex ambiguo per va-
rios flexus Principem, cui adulantur, circum-
ducunt,

Daniel, 4.

ducunt, non ducunt; parum curantes, quam sint fidi, dummodo aures Principis demulceant.

Hinc Augustus Imperator ob impudicos Juliae filiae amores contractâ jam infamiâ altum ingemuit, eò quia nemo fuerit, qui de Juliae impudicitia eum moneret, dixitque, id ei minimè obtrigisse, si Agrippa, aut Mecenas vixisset, erant enim viri ob ingenuam dicendi libertatem commendatissimi, quique non sinerent veritatem Principi occultari. Dixit DEI nuntius Nabuchodonosori: *Succidite arborem, & pracidite ramos ejus*: abundantia fructuum avarè detenta curvescentibus ramis ruinam attulit, si enim fructus, quorum pondere incurvatus premebatur ramus, aliis communicasset, esurientes pavisset, præcisus non periisset, sed indemnem servasset gratiam, & decentem custodivisset arboris opulentiam; simul fuisset & pauperibus utile, fructus gravati rami recepisse; & toti arbori commodum, eos aliis impertivisse. Mortem dives incurrit, dum misero, cum possit, non succurrit: commodè Nabuchodonosor consilio potuisset Danielis annuere, suasque divitias superfluentes sinere in pauperes diffuere; sed quia sordidè maluit eas servare; in-sorduit & ipse cœtui ascitus ferarum: imò sicut misericordia cœlum dicitur aperire, ita & immisericordia claudere; ante cœli fores vigil adstat immisericordia, & neminem, qui fuerit immisericors, sinit eò admitti, ut neque misericordia ullum permittit in gehennam detrudi, ait Augustinus. *Ante fores gehenna stat misericordia, & neminem permittit in carcerem mitti*: Sed Basilium in locupletes avaritiâ fordescentes audi non tam perorantem, quam detonantem: *Non es misertus; non invenies misericordiam; non aperuisti domum, repudias aberi à regno: non dedisti panem; non accipies vitam aeternam.*

Quæ in alios per rivulos misericordiæ non defluunt aquæ, putrescunt stagnantes, & vitium contrahunt jacentes, & quiescentes; quapropter sponus commodis consulens sponz, putei ac fontis eam donavit nomenclatione *Fons horrorum, puteus aquarum viventium, qua fluunt impetu de Libano*: nimirum de Libani vertice candicantes solutarum nivium defluunt torrentes, putei cavitatem implere festinantes: tunc putei profunditas felix, cum puræ undæ, & pellucidi latices in ejus derivantur sinum, & dum delabentes è Libani jugo aquarum rivuli puteum implent, sibi etiam consulunt, sedem in qua quiescant enacti: sed licet sponsa dum puteus est, rivulos gratiarum è cœlesti diffuentes munificentiâ in se recipiat; attamen ut fontis sortitur ingenium non tam sibi consulit, quam alijs commodum prospicit: erumpunt è fonte pellucidi latices, qui per floridas telluris amœnitates discurrentes alienæ indigentiz opem suppeditant opportunam: rivuli namque generosè fluunt etiam per arentes campos, quos grata herbarum viriditate convestiant, dilcolore flo-

rum amœnitate exornant: fons latices non emittit, quos sibi retineat, sed ut alijs impertiatur; alienæ magis, quam propriæ prospiciens utilitati, & commodo: sponus igitur hortis consulit, & arefcentibus arvis prospicit, dum fontis nomenclatione suam donat sponfam, quam putei elogio fuerat remuneratus; quia ut ait D. Ambrosius: *aquæ sponsa gloriam adornat indefessa fontis scaturigo, ac copiosa putei receptio*: si aqua in puteo semper detineatur inclusa, vitium contrahit, sitûque corrumpitur degeneri: sin autem honesta profluat largitate, jam nitescit oculis, extenuatur haustu, & refrigeratur siti extinguendæ accommodata: aqua igitur uberi adaucta incremento nisi rigandis terræ tractibus, hortis, prætiisque communicaretur, puteum gravaret, & cum largiter alijs impertitur putei consulit salubritati, & alienæ prospicit commoditati: perinde quæ congestæ detinentur divitiæ possidenti nocent, quem sordidæ incusant avaritiæ; cum verò in alios profluunt largienti profunt, & accipienti commodum adferunt: appositè D. Ambrosius expendens præfata verba ait: *Puteus, si nihil haurias, inertis otio, & de-*

Corrumpitur, quæ non movetur aqua, vermes producit, quibus & putrescit, & malè olet; & divitiæ, nisi in alios profluant in vitia degenerant. Sitiunt plures aquas divitiarum, sed quia non ut alius profunt, sibi met obsunt, nec sitim extinguunt, quam potius magis acuunt; sitque eorum sitis Tantalicâ noxior, quæ nullo potuit humore sedari, nullis unquam extingui laticibus, licet alioquin redundent fluenta, saliant fontes, Tantalea hac sitis exstuant, laborantque, quotquot divitiis inhiant; de quibus appositè Nicetas Chrotoniates ait: *Tantaleam sitim perpeffi, cum fontem haberent, bibere non potuerunt, sed crebrò haurire conati aurum ex manibus amiserunt.* Haustus divitiarum siti extinguendæ non solum inidoneus est, verum etiam noxius. Hinc Hebræis vitulus ex puro puto auro conflatus, ac in pulveres redactus exhibitus à Mose fuit, ut aurum biberent, quod sitierant, scitè Petrus Rhemenis: *In vitulum sevit, cumque rapit, comminuit, commiscet aquas, potum dat Hebræis.* Non solum sitim non extinguunt aquæ divitiarum; verum etiam ut Tantalicæ defugiunt, cum videntur labijs delibari, ore ebibij manu possideri cum creduntur divitiæ, disparant, quia fluxæ; unde monet David, qui divitiis affluxit: *Divitiæ si affluant nolite cor apponere*: affluunt, quia defluunt, ut scitè notavit D. Antiochus *Utique dixit eleganter, si affluant, more enim aqua per elices defluentes divitiæ mundi istius nos pratercunt. Hodie ad hujus pendente arbitrium, crastino futura penes alterum.* Fluenta sunt, quæ dicuntur divitiæ affluere; quia jugi fluxu è pa-

Homil. 39.

Orat. ad Divitios.

10.

Cant. 4.

In Cant. 4.

11.

Lib. 3. in Alex. 6.

Psalm. 61.

Homil. 39.

tre in filium, & nepotes fluunt à suis delabentes possessoribus, quos deserunt verius, quam ab iisdem deserantur. Divitiarum amore non irretiretur homo, si earum fluxibilitatem animo seridè volueret, quia & earundem fastidiret illecebram; D. Chrysostomus hanc edocens divitiarum labilitatem quemdam opum appetentem, ait: *Quid insanis circa fugientia? nihil divitiis fallaciis; hodie tecum, & cras contra te invidiorum oculos armans.*

12. Quòd si divitias mare dixeris ubi divitiis affluentes tumidis desideriorum fluctibus agitantur, sua non credas mare hocce Charybdi destitutum; immodica possidendi cupiditas Charybdis est naufragiis nota; pertrahit enim per patrata flagitia ad æternum exitium. Perit hanc qui non declinat Charybdim naufragiis infamem; mergitur has qui trajicit aquas divitiarum. Joabus Israeli-tici exercitus ductor strenuus pugnaci æquè, ac pertinaci obsidione regiam cinxerat, ac pressè straxerat Ammonitarum urbem, *Musique Joab nuncios ad David dicens: dimicavi adversus Rabbath, & capienda est urbs aquarum. Nunc igitur congrega reliquam partem populi, & obside civitatem, & scape eam: ne cum à me vastata fuerit urbs, nomini meo adscribatur victoria.* Quærunt Interpretes, cur regia Ammonitarum urbs cum oppugnatur à Joabbo dicitur Rabbath civitas regia; & cum ever-tenda erat, solòque æquanda vocatur *urbs aquarum*: eadem civitas duplici donatur nomenclatura; quia ut notat Abulensis, urbs, quæ Rabbath dicitur, eadem urbs aquarum audit, seu divitiis affluens, ac deliciis difluens; & quia hisce abundavit aquis siti perit, non peritura siti si aquis fuisset divitiarum destituta.

13. Refert Josephus Hebræus ad quem fuerat urbs Rabbath statum redacta, cum suas Joabbus literas direxit ad Davidem: tunc intercluso eommateu obsessi fame laborabant; præcisissisque tubis, ac canalibus, per quos aquæ incivitatem fluebant, omnia commoda ad vitam sustentandam necessaria jam defecerant; adeout aquis aliò detortis, unus tantum in obsessa urbe puteus pateret siti obsessorum extinguendæ impar; licet ab eodem spes tota penderet: cum putealis aqua modica esset, adeo perparcè distribu-batur, ut sedandæ siti non sufficeret; idque asseruisse Josephum ex Judæorum traditione autumat Sanctius ibidem num, 56, inquam: *nisi dicamus id ex eo conjectasse, quia Joab scripsit capiendam esse civitatem aquarum. Quasi dicat civitatem, qua aquarum abundabat jugi scaturigine, eò esse redactam, ut explere non possit obsessorum sitim.* Cum Rabbath capienda, & ever-tenda est præ aquarum penuriâ, aridæque sitis impatientiâ non amplius urbs regia vocatur; sed signatè, urbs aquarum dicitur: *Verani de Affectibus Tom. I.*

quia circa eam erant aquæ, & paludes, in quibus sperabant obsessi: sed cum ob aquarum copiam urbs diceretur aquarum, cum divitiis afflueret, in quibus confidebant cives, diuturna obsidione civitas circumvallatur, cives fame, ac sibi pereunt, & urbs ipsa evertitur; nimirum cum obsessi in aquis potiùs, quam armis sperarent, mentitis eorum spebus, exsiccantur aquarum scaturigines, deficient fontium latices, siti extinguendæ antea opportuni; & miserè pereunt.

14. Aquarum nomine divitias in scripturis significari, eò quia continuo fluxu delabantur de possessore ad possessorem res est perspicua, cum dicat regius vates Psalm, 31. *verumtamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt*; ac si diceret aquæ temporalium bonorum; divitiæ, quibus homines affluunt, plus obsunt humanæ saluti, quam prosint: rarè dives, idemque innocens. In hoc etiam divitiæ pariantur aquæ, quia sicut hæc hidropæ laboranti exhibita eum, dum bibitur, recreare, ac reficere videtur; & semel epota noxia est; in stomachum trajecta ægritudinem adauget, non minuit; ita pecuniæ, quæ anxie, ac extremè sitibundo, ac inhiantibus divitiis offeruntur, plus eidem obsunt, quam prosint: quia ut scitè Horatius *Lib. 2. ode 2.*

Crescit indulgens sibi dirus hydrops

Nec sitim pellit, nisi causa morbi

Fugerit venis, & aquosus albo corpore languor.

15. Diogenes avaros hydropicis pares dixit: illos ajebat argento plenos, hos aqua refertos amplius desiderare, utrosque aurem in sui perniciem. Natura necessaria nobis suppeditavit, ne suis deficeret, quibus pascendis provida est mater constituta; sed dum superflua quærimus, divitiis volumus affluere, ac deliciis difluere miseriam, ac inopiam accersere incipimus: necessaria simplicem exigunt curam; cum solliciti sumus in divitiis aggerandis, ac deliciis accersendis, laboramus; non fuit natura nos odio prosecta novercali, ut necessaria, quæ cæteris suppeditat animantibus, hominibus denegeret. Tecta, tegumenta, & fomenta corporum obvia erant, & gratuitè nobis exhibita, levique operâ acquirenda, quia paratu facilis; sed quia pretium iisdem addere volumus; ea nobis efficimus paratu difficillima, & non nisi ingenti sumptu, magnisque artibus conquirenda. A natura lasciviens abundantia descivit, quæ quotidie se ipsam incitat, sibi ad vitia viam emollic. Cum primum capimus supervacua

H a

con-

concupiscere, ad contraria etiam perreximus, & animam corpori addiximus; ejus deservire libidini, ut assuesceret: divitiis qui affluit promptius indulget vitiis; quia facilius deliciis distulit. Falsata sunt divitiarum bona, quæ solam spem alunt, & pectus non implent; desideria excitant, quæ torquent; & commoda exhibent, quæ animæ sunt incommodo; imò & exitio: ait enim Siracides Eccles. 11. *Si fueris dives non eris immunis à peccato*; quia scribente Apostolo 1. ad Timoth. 6. *qui volunt divites fieri incidunt in tentationem, & laqueum Diaboli.*

S. II.

Studio virtutum nil nocentius immodico in divitiarum affectu, qui nisi compefcatur Religionem idololatriæ corrumpit, & ipsi divinitati infidias necit.

16.

Aurum licet metallorum princeps, plerumque ex non coercito in ipsum affectu fit scelerum magister, & vitia edocet, quibus auro inhiantes inficiuntur. Divitiarum improba ubi suggerunt omni improbitati materiam, & flagitia non tam evocant, quam foveant. Ubi enim fervidus divitiarum affectus, & desiderium opum cumularum humanum pectus occupat, nullæ artes bonæ, nec ulla virtus suis in corde radices agit; est siquidem æstus hujus inordinati affectus virtutibus singulis noxius, quarum gemina illico exarescunt: ubi enim divitiarum adsunt coæservatæ, & humanus affectus iisdem adhærescit; ibi virtutes, vel deficient, vel suo destituuntur decore: quin & Religio ipsa non modicum patitur detrimentum; quippe divina & humana promiscua fiunt, nulloque discrimine sacra, & profana confunduntur: semel enim quod avida divitiarum cupiditas, immodicus in opes affectus, & auri coæservandi fames animam subeunt opibus inhiantis, improbi omnes affectus humanum cor subjugant, sensus captivant; adeo ut inhiantes divitiis vitiis ut plurimum inserviant, culturam virtutibus denegantes: quippe cum divitiis incrementum subit vitium, & insolentia, quæ quasi omnia sibi licerent, virtutes corrumpunt singulas, quas, & longius abigunt: imò una cum affectu in divitias enutrito adolescit ingratitude, quapropter aiebat Seneca *Non patitur aviditas quemquam esse gratum.* Quinimò divitiis affluens non solum ingrati animi vitio laborat, verum etiam per sepe injurius est beneficiorum impertitori: & ipsimet religioni plerumque præ hostibus divites deprehenduntur infensores.

lib. 2. de beneficiis, cap. 37.

Cum arca DEI ingenti apparatu, ac populorum affluxu in campum fuisset decenti pompa delata; Philisthæi pavore percussit trepidarunt, imò & conterriti ingemuerunt, potentiam Numinis fassi, *Timuerunt Philisthæi dicentes venit DEUS in castra, & ingemuerunt dicentes: Va nobis; quis nos liberabit de manu sublimium istorum? hi sunt Dii, qui percusserunt Ægyptum omni plaga.* Philisthæi tamen veræ religionis, ac Numinis virulentissimi essent hostes, ac divino cultui infensissimi, adhuc tamen veri DEI fatentur potentiam, & ab ipso in Ægyptios exitium derivasse agnoscunt, eò quia nemo sit, qui valeat ei obistere. Quod si Philisthæi veræ religionis pernicaces hostes DEI non dissententur potentiam; Hebræi qui ejusdem sunt cultui addicti, cum primum auro fulgent, divitiis affluunt cœdè cæcutiunt, & in auri splendore non vident, quem colere tenentur. Hi sunt Israëlitarum, quorum uxores, ac filiarum multo micantes auro, plurimoque ditescerent argento hoc omisso metallo, utpote deteriore, ex puro puto auro vitulum construunt, cui Ægyptiorum stragem, & Israëlitarum liberationem attribuunt dicentes: *Hi sunt Dii tuis Israël, qui te eduxerunt de terra Ægypti.*

1. Reg. 4. v. 7.

Exodi 10. v. 4.

18.

An non præ hostibus Philisthæis Israëlitarum divitiis affluentes sunt vero Numini infensiores, magisque injuriæ? etenim Philisthæi quamvis à veri Numinis cultu alieni, & à vera dissiti religione, cultuique Dagon dicati, adhuc fatentur Hebræorum Numinis præpotentiam, & in Ægyptios nesciunt patrata reticere prodigia; & tamen Israëlitarum plurimis cumulati beneficiis, ditati favoribus, affecti gratiis, quia divitiis affluunt, auro micant, vel in ipsa luce cæcutientes divinitatem à vero Numine in vitulum transferunt, & quæ fuerant beneficia experti, inficiantur ingratiissimi, sèque Numinis præsumunt constructores intumescerent superbi, & superbia cæcutientes. Dixerat olim DEUS cum mundi fundamenta jaceret *Faciamus hominem*, sed succlamant Israëlitarum. *Fac nobis Deos*, quasi minus potens esset DEUS cum hominem fieri expecterit; quàm ditescerent Israëlitarum cum Deos sibi cudere mente delira præsumperunt, appositè Oleaster hic ad mores ait: *Parum istis fuit Idolum suum summis honoribus, ac laudibus atollere, nisi potissimum DEI beneficium, quod illis impenderat in eum colerent.* Ita est, quia Israëlitarum divitiis cumulati multò micabant auro, clamoribus ingratiissimis vitulo adscribunt beneficia, quæ à vero Numine fuerant iisdem impertita, magisque injuriæ fuerant DEO Israëlitarum ditescerent, licet divinis beneficiis cumulati, quàm Philisthæi indicta hostilitate adversarij.

Genes. 1.

Assueti

19. **Cap. 5.** **Cap. 6.** **In cap. 8. Osea.** **20.** **Genes. cap. 40.** **21.** **Lib. de bono mortis.** **22.** **H 3**

Afueti Hebræi auro inhiare, ut divitijs affluerent totum affectum in ipsas direxerant divitias. quin & auro cultum exhibere: aded hoc dilexerunt metallum, ut eisdem perinde ac vero Numini sua obtulerint obsequia. Quotquot immodico affectu auro adhærescunt; aurum perinde ac Numen colunt, audi Oseam. *Argentum suum, & aurum suum fecerunt sibi idola, & alibi: dives effectus sum, inveni idolum mihi*: hoc est, ibi Idolum invenit, ubi divitias congerit; & qui auri, argentique cultui se devoverunt, univèrsa venerantur Idola; siquidem sua præstant turpi Veneri obsequia, quia aurum ad impudicitiaæ foeditates fovendam aperit, Marti obsequuntur, quia divitijs cumulati faciliùs insolescunt, & ad rixas, vindictam, vulnera, cædésque cruentas sunt cæteris propensiores. Colunt Jovem, cui aëris elementum dedicatur, quia vanitate tumidi inflantur superbi, aërem bibentes, & reliquos spernentes: aërei siquidem omnia sua verbis supra nubes extollunt, & chimeras mente gignunt, quas alere nequeunt. Adorant Mercurium putantes se eloquentes; & quasi plenam scientiarum calerent Encyclopædiam de re quavis proposita, inverecondè audent philosophari, ac si Platonis, ac Aristotelis viderentur esse Magistri; cum tantum didicerint pecunias numerare, & divitias coacervare; & ideò paupertate laborant, quia divitijs affluunt; cum enim per exercitia virtutum veras possent sibi divitias comparare malunt per indulgentiam vitiorum à cultu veri Numinis se avertere, ac detrimentum pati æternæ salutis: & hi sunt, de quibus conqueritur DEUS per Oseam. *Argentum suum, & aurum suum fecerunt Idola, ut interirent.* Ecce quàm turpiter errant, qui divitijs donantur cumulati; quàm foedè cæcutiunt, qui auri præstringuntur nitoribus; veras enim abijciantes divitias fucatas, & umbratiles sequuntur, quibus exitium sibi accersunt, ut notavit D. Cyrillus Alexandrinus, inquiens: *Unde enim laudari poterant ab omnibus ex misericordia in fratres errantes, inde DEUM offenderunt, & instrumentum salutis ad exitium inde sibi comparandum converterunt.* siquidem aurum sitientes, divitias ebibunt, quibus congestis ebrii miserè pereunt.

Veræ non sunt, sed fucatae, sæculi opes, & deliciae umbratiles; quæ ventrem non implent, sed mentem evacuant, ac decipiunt; somnia sunt, quibus dormientes decipiuntur, & expergefacti tristantur delusi. Id expertus in Ægypto Pharaonis Pincernæ, dixit explicans nocturnum somnium, quod ei obtigerat. *Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines, non veram vidit Pincernarum Præfectus vigilans vitem, sed somnians fucatam, & umbratilem; non veri palmites, nec botri, nec flores fuerunt ei objecti; nec racemi ad vindemiam spumantes exhibiti; sed horum duntaxat imagines, &*

figmenta in somnijs concepta, quæque unà cum somnijs pariter interjerunt; quò inde discamus, quàm fictæ sint hujus sæculi opes, quàm fucatae deliciae, quæ mentem subeunt, somno sopitam, quam postea vigilem torquent, simulque fatentur, præter imaginem, & picturam nihil esse. Fucatae sunt sæculi divitiæ, ac deliciae, quibus propterea, si larvam detrahas, non nisi miseriae, & dolores deprehendes. Mirum tamen, quòd ubi pincernarum Præpositus vitem in somnio inspexerit, eam non viderit confestim in palmites dilatari, in gemmas turgescere, in botros crispati, in flores exornari, in frondes opacari, in racemos ditescere, in annulos coronari, & in mustum, vinumque generosum liquefcere. Plures sunt, qui etiam vigiles hujusmodi somnia sibi fingunt: cum enim vineis, campisque destituantur, se tamen & vites possidere, & vineis ditescere, fundisque abundare ex levissimo confingunt fundamento, vitisque jam florentes in palmites dilatatas, uvisque onustas animo concipiunt, lætanturque, ac si vinum ex torculari jam expressum haurirent, dolia implerent cordi recreando, sitisque extinguendæ opportunum; sed somnia sunt hæc vigilantium: quia ut scitè notat Lippomanus expendens somnium Præpositi Pincernarum: *Sollicitudo causa est somniorum. Quisque somnium videt de suo negotio*: quæ enim die mentevolvuntur, hæc noctu somniantium occurrunt, unde cecinit ille:

*Omnia, quæ pensovolvuntur sensa diurno.
Tempore sopito reddit amica quies.*

Ruminat homo noctu somno sopitus in phantasia, quòd die volvit in sensibus, & in mente, sed quàm vanæ, ac inanes fiat hominum curæ diurnæ, facitè prædunt somnia nocturna: scitè Augustinus ait: *Fac hominem in somnijs vidisse, se invenisse thesaurum: dives est, sed donec evigilet, si non evigilasset, dives esset.* Quotquot igitur opibus inhiant, hi vanè somniant, quia si vigiles essent, agnoscerent somnia esse, quas veras credunt divitias, mundi que delicias. Quinimo somnia sunt, quæ si somniantibus arident, vigilantes excruciant: tot enim Deus divitibus curas partitur in pœnam, quot iisdem disperfit opes: ait enim Isaias: *Formido, & laqueus, & fovea super eo, qui habitator est terra.* seu ut expendit D. Ambrosius. *Est enim laqueus in auro, viscus in argento, nexus in pradio, clavus in amore: clavi sunt omnes possessiones,*

Divitijs, qui affluit, tot est clavis confossus, quot curis affectus; quot affectibus tortus, quot desiderijs inflammatus. Sunt curæ divitiarum pedissequæ; & qui ditescit auro, is necesse est, sit curis dives. Referunt plerique quadraginta aureorum millia ex Hungaria ad Sigismundum Cæsarem una die allata fuisse; cepit Imperator varijs exagitari

gitari cogitationibus, quomodo pecunias impenderet, & noctem totam transegit in somnium. Promptius darem montes sine feris, prata sine herbis, sylvas sine arboribus, insulas sine serpentibus, provincias sine avibus, litora sine arenis, maria sine piscibus, quàm divitem sine curis. Ex Agricolis quispiam dum aratro incumberet fortè thesaurum adinvenit, quem sollicitus ad propria defert mapalia, ubi cum latus ossa consuevisset detritas ex diurno labore vires reficere, cœpit curis miserè torqueri, varijs intus agitari cogitationibus, latagens quomodo tantà uti pecuniâ posset: & quia suspicabatur, an adinventæ pecuniæ notitia ad vicinos pervenisset, cœpit acrius recursantibus curis affligi, quibus infeliciter pressus, & fermè oppressus contracto morbo periit. O quàm noxiæ etiam corpori sunt sæculi divitiæ! eum vitam adimant; gaudium, quo rusticus fruebatur, adinventæ pecunia excussit, quia quidquid est ultra usum, non habet possessionis fructum, sed custodiæ molestias, & vitæ periculum; quapropter nec ipsa avaritia latentium indagatrix lucrorum, aurique sanguifuga, & cupiditate ulterioris semper pecuniæ coacervandæ miserrima, comites secum trahit corporis vigilias, & labores, animique curas, & molestias.

23.

Sunt enim sollicitudines, & curæ indivulsæ, pedissequæ immodici affectus in divitiis. Idque cum novisset Socrates non præcepto, sed exemplo; non verbis, sed opere nos docuit, quàm flocci, ac nihili sit aurum faciendum, quod ab hominibus bonum creditur inæstimabile: quidquid enim auri, & argenti habuit Philolophus, non adactus, sed spontè, non urgente maris procellâ, sed favente mentis prudentiâ projecit in mare iniquiens: Procul abite malæ cupiditates maris profundum subite affectus in divitiis: ego vos mergam, ne mergar à vobis. Ne nobis fortuna illudat, ludamus nos cum illa, & pectore generoso, animoque magnanimo reijciamus quidquid auri, & argenti nobis offert, reijciamus quidquid volatile, fucatum, & vanidum est in divitijs; non expectemus fortunam, ut ea nobis eripiat, quæ à nobis possessa nonnisi molestias ingerunt, & curas fovent; non est operæ pretium pondere auri, argenti que præmi, & curis opprimi: hoc pressus pondere Regum potentissimus David, doluit, ac ingemuit, iniquiens. *Defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus:* ideo ingemuit, quia ampliores divitijs possedit, quia congestæ divitiæ curis, & molestijs fomitem suppeditabant: summum enim sollicitudo lubit incrementum cum opulentiâ, & mœror animum torquet divitijs affluentis: est opulentiâ, quæ curæ, & molestiæ aluntur. Rete plenum piscibus, cum novisset D. Petrus, seque iisdem trahendis imparem socios in subsidium vocavit, quorum ope retè reduxit: sed quid tunc: *Scuper circumdedit eum, & omnes, qui cum eo erant in sa-*

Psalms 30.
v. 11.

Luc. 5. v. 8.

para piscium: quia tætiâ ingentibus discescebant piscibus, cœpit stupor, & pavor mentem pullare, & præcordia premere inter angustias accersitæ sollicitudinis. Quod Petrus expertus fuit in piscium opulentiâ, hoc idem sentijt in fructuum copia Evangelicus ille colonus, cui messis adè exuberans obtigerat, ut parata horrea collectos non caperent fructus: tunc sollicitudine pressus agebat, *quid faciam, quia non capiunt horrea striticum?* Opulentiâ unâ cum divitijs molestias ingessit, animique perturbationes congestit, quibus cœpit angere, ac torqueri.

Quis igitur veluti animi tortorem non excutiat immodicum in divitijs affectum, cum nonnisi curas excitet, & dolores pariat? sed quia in auri splendore cæcutiunt divitijs inhiantes; adè se arctè iisdem adducunt, ut mori potius eligant, quàm vitam ducere sine illis; talis fuit Acham. Inhibuerat DEUS sub acerbissima ignis morte subeunda, ne auderet quispiam ex spolijs Jerichontis aurum, & coccinum rapere, & terrorem incussurus auro inhiantibus, hanc protulit sententiam in delinquentes, *Quicumque fuerit deprehensus, comburatur igne,* sed quia plerique mortalium mori malunt; quàm divitijs carere, auroque non fulgere, deprehensus Acham fuit in furto. Quidni irritatus in ipsum populus lapidibus Acham obruit, ut pœnas daret, quas luere promeruit. *Lapidavitque eum omnis Israël, & cuncta, qua illius erant, igne combussit.* Sed si DEUS per latam sententiam igne voluit delinquentes extinguere, cur lapidibus potius obrutus, & non igne combustus dicitur Acham? quia nimirum supponitur citra dubium combustus, dum bona, quæ Acham ex spolijs everstæ Jerichontis congesterant incendio perire: tamdiu supponitur Acham vixisse, quamdiu acervatæ ejus opes servatæ fuerunt incolumes: sed cum primùm fuerunt flammis extraditæ, & in cineres redactæ, iisdem flammis Acham periit: quia si ubi congestus thesaurus, ibi cor hominis, eundem hoc exitum sortitur, ac thesaurus, quapropter scitè monuit Regius Psalter. *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere:* sed cur jubet cor petitis, quàm oculos, caput, manus à divitijs præcavere? an quia perinde sunt divitiæ cordi noxiæ, ac venenum, quod cum cor impetit, necem infert? idque causæ cur ab affluentia divitiarum fatigat David cor evellere: perinde enim immodicus affectus in divitijs cor impetit, ac inficit, sicut venenum; non enim sunt divitiæ minus lethiferæ, quàm venenum: quinimò acrius plerumque hominem torquent divitiæ, quàm haustum venenum, transfigunt enim divitiæ veluti sagittæ præcordia, quibus lethalia infligunt vulnera per prava desideria, quæ excitant; quapropter loquens David de noxijs divitijs dixit. *Transferunt in affectum cordis;* quia nimirum divitiæ cordis affectum fovent, quò earum possessor miserè torquetur.

24.

Josue 7. v.
11.Josue cap.
7. v. 21.Psalms 11.
v. 11.

tur. Imò non solum divitiarum curis torquentur, vulneribus cruentant, & mortem inferunt, verum quòd deterius etiam post necem cruciatus inferunt gehennali igne nunquam extinguendo: ait enim de divitibus David, *Sicut Oves in inferno positi sunt; mors depascet eos*; quæ verba expendens, D. Bernardus ait: *Quam bene sicut oves, quia detracto vellere mundalium divitiarum, dure, pressèque deconsi sempiternis nudi incendijs deputantur.* Tamdiu divitijs affluens hanc æmulatur ovem, quamdiu suo vellere involvitur, cui, si Atropos forpicem admoverit ad paucos morsus nudata, seu divitijs spoliata ovis, in gehennalem detruditur carcerem. Turgent divites suis opibus, suoque vellere ditescunt; sed ad Parca, quæ minimè parcit, forpicem, ac Libitinæ falcem nudati opibus, exuti vellere, ad ignes trudentur gehennales.

Sed cur tam atroci cruciatu torquentur divites? nisi quia auro, & argento fides violatur, religio corrumpitur, justitia periclitatur, & virtutum reliquarum honestamenta corruunt deturpata? ubi enim affectus in divitias humanum pectus invasit, disciplinæ servandæ studium negligitur; virtutis excolendæ desiderium abigitur; adeò ut nec ulla sit virtus, quæ fati polleat. Ubi enim affectus in divitias fovetur in corde, jam insana auri cupiditas dominatur in mente, cui virtutum cultura vilescit. A vera deficiunt religione, qui divitijs inhiant, quia cultum Numini debitum auro exhibent. Jeroboam Author defectionis decem Tribuum vitulos erexit aureos in Deos, quos Hebræi avitâ religione desertâ divino cultu adorarent, ac iisdem idololatricæ reverenter offerrent sacrificia. Vitulos voluit erigi, sed aureos; cujus splendore perstricti cæciterent; ejusque nobilitate illecti promptius suaderentur ad obsequia ei præstanda, quos tamen valido redarguit Zeno Veronensis argumento, eò quia lumen cæcis inferrent, thura non spirantibus concremarent, precibus non audientes rogarent, suasque supplices voces ad surdos dirigerent, & ab ijs custodiam peterent, quos fur non timeret surripere, postea eleganter ait. *Igitur gentium sacrificium, quam execrabile est, tam inane est: colunt enim vani vana signimenta in quolibet formæ, vultus, sexus, ætates, auri, argentique detrimento matris lima moderato dente figurata.*

Aversurus Zeno homines ab idololatria, primum eruit argumentum ex utilitate parentum, à quibus aureæ Numinum statuarum suam trahunt originem: est enim horum parentum Deorum artifex, qui ex auro, vel argento Deos elaborat; sitque propterea artifex statuarum Numinis parens; & Idoli mater ipsum artificis instrumentum, seu lima moderato dente ducta: mater est lima, non tamen quæ labijs osculetur, quos gignit foetus; sed dente mordeat, quos parit; nec lac suppe-

ditat foetui nutriendo opportunum, sedamenta spargit, ut elaboratum metallum viribus destituatur, suamque deperdat substantiam. Si artifex pater est idoli, seu statuarum, mater est lima moderato dente mordens auri, argentique detrimento. An non cæcutit, qui in homine affectus fovetur in divitijs, cum operibus manuum hominum cultum exhibeat divinitati debitum: adeò corruptus est in homine affectus in opes, ut promiscuè divina, & profana accipiat, quò horum metallorum dispendio sibi compendium faciat.

Religio deficit, & virtutes culturam destituuntur, ubi affectus in divitias cor invadit humanum, adeò ut gravius virtuti detrimentum immineat ab impudico hoc affectu, quam à quovis saviente hoste: est enim avida divitiarum cupiditas, aurique cumulandi desiderium humani cordis tortor, & virtutum omnium hostis infensissimus. David apud Achis commoratus Angelorum cœtui audivit se recensitum: ita splenduit ejus virtus, ut occultari minimè potuerit, nec ullo hostili dente morderi. *Scio, quia bonus es, tu in oculis meis sicut Angelus DEI.* Sed qui apud Achis ob morum probitatem, virtutum culturam, animi candorem commendatur ut Angelus; apud Nabal exprobratur indignus, *Quis est David, & quis est filius Isai?* Quid? quod Nabal convicijs candorem denigraverit Davidis, quem Achis dignis, ac promeritis commendavit elogijs? quia scilicet Nabal divitijs tunc exundavit, cum dicat scriptura de illo: *Homo ille magnus nimis*: quamvis Nabal ad Davidem pertineret, cui Achis insensus erat hostis, virtus tamen, quæ splenduit in Davide, apud Achis dignis commendatur elogijs, quam Nabal, quia divitijs affluens contemptui habet; divitiarum igitur virtutem dehonore nituntur, quam paupertas tuetur, & fovet, David enim virtutum culturæ unicè addictus durius à suis, si divitijs affluant, dehonoretur; quam detrimentum ab hostibus patitur: imò non solum in Davide, sed etiam in Christo Domino, vifa fuisset virtus periclitari, si capax fuisset detrimenti. Subijt ipse solitudinis recessus, nosque edocuit ad assaultus Dæmonis retundendos, incursumque eludendos opportunum esse secessum, ubi tentari voluit luam nobis ostensurus virtutem, ut suâ pugna nos ad victoriam instrueret. *JESUS ductus est in desertum, ut tentaretur à Diabolo*; siquidem coluber veterinosus virtutis, & jejunijs implacabilis hostis Christum adoriri fuit ausus, sed lethale odium simulaturus, livorem exitialem larvâ obteggit charitatis, & Christo suadet, vires ex diuturno collapsas jejunijs restaurare; sed spe sua frustratus à vanitate suppetias exposcit: noverat enim homines, quamvis vacuo ventre, adhuc tumida mente non semel virtutis dispendio inhiare plausui, volaticum honorem concupiscere salutis detrimento, sed quia neque hisce munitus armis quid-

Psalm. 48. v. 16.

25.

27.

1. Reg. 29. v. 9.

1. Reg. 25. v. 10.

In Psalm. 49.

26.

Matth. 4. v. 1.

quidquam valuerit proficere: ad cupiditatis insidias se convertit; sed tunc quia fategit affectum in divitias excitare; non cor, sed stomachum movit, & Christus verbo eum repulit, & imperio exterminavit, dicens: *Vade Satana*; Christus igitur congressurus cum dæmone secessum petijt solitudinis: sed Christum sequamur in Ægypto: ubi enim Herodes cæca gloriæ cupidine æstuat, regnique sui largitorem munificentissimum, perinde ac hostem infensissimum ad necem inlequebatur, fugit Christ⁹ in Ægyptū. *Accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & esto ibi usque dum dicam tibi: futurum est enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum.* Mirum sanè, quòd cum in secessu solitudinis congressum, ac certamen cum dæmone non expaverit, Herodis tamen debuerit delirium fugere! Quid quòd Herodem timuerit, quem licèt multiplici exercitu armatum, adhuc solo nutu potuerit evertere, ac sola voluntate prosternere? & Dæmonem in secessu solitudinis habuerit contemptui? *Vade Satana.* Nimirum plus hominem timuit, quem fugit, quàm Dæmonem, quem à se abjecit; quia hunc noverat suggestionibus armatum; illum verò divitijs præmunitum; & quia nocentiora sunt virtuti divitiarum illicia, quàm suggestionum illecebræ; has à se excussit, cum ab illis se averterit, ac longius fugerit: seu cum desperasset Dæmon, posse falsis suggestionibus veritatem opprimere, hominem locupletem accersivit in subsidium, ut divitijs virtutem everteret: appositè D. Chrysológus expendens Christi fugam in Ægyptum ait. *Persequente homine, DEUS fugit, saviente terra calum trepidat, & volitante pulvere pavore turbantur Angeli, & pavor patris filio fugiente monstratur.* Ad dicit Chrysológus. *Herodes quarebat: sed quarebat diabolus per Herodem;* plus roboris censuit dæmon inesse ad Christi virtutem evertendam in Herodis divitijs, quàm in propria versutia; proinde speravit forè, ut Christum vinceret, si viri prædivitis, ac potentis uteretur auxilio. *Herodes quarebat: sed quarebat diabolus per Herodem;* seu per virum divitijs affluentem, cujus ope infaustum virtuti de prostrata innocentia speravit triumphum.

28.

Quia vis pecuniæ ad animos evertendos, & à studio virtutum avertendos dæmonem non latuit, divitijs fategit Christum expugnare: & licèt Christi æmuli ejus sapissimè necem procuraverint, effectu tamen semper caruere: sed cum primùm fuerunt argentei Judæ promissi, tunc tartareus hostis actius indicto virtuti bello mortem speravit Authori vitæ posse inferre, & innocentiam condemnare, ac virtutem extremo supplicio plectere; quia innocentia prosternendæ, ac virtuti evertendæ nullum pecunijs aptius instrumentum. *Constituerunt ei triginta argenteos:* Licèt cacodæmon pluribus technis, & al-

Matth. 26.
v. 12.

sultibus Christum ausquam potuerit in sua vota flectere, pecuniâ accedente hostibus eum tradidit: virtuti enim nullum bellum tam ferale imminet, quàm ab ipsius divitijs, quibus Discipulus proprium Magistrum non erubuit venalem in mercem exponere, & negotium prodicionis absolvere. Judas mercator pessimus ipsam divinitatem hastæ subjecit, si quæras, quò pretio? præconis impurissimi voce 30. argenteis proclamatur venalis Deus; quasi non Dominus esset Majestatis, sed Syrus nescio quis de grege Mancipiorum; & tunc tantum prodiga fuit avaritia; cum inexhaustum ærarium unica liguriverit effusione. Judas enim non melior mercator, quàm Apostolus propriæ depeculator salutis, ubi lucrari etiam alienam debuerat; quò vilis Deum venderet, emptores adivit, qui ejus pretium ignorarent; & à pravo affectu in divitias non virtus tantum, & sanctitas, sed ipsa etiam divinitas extradita fuit hostium furori: ait enim Theophylactus: *Conduxerunt Judam, ut indicaret eis, quando solus esset;* nimirum pecuniâ conductus velanæ militum cohorti secretum manifestavit, & Magistrum tradidit, & plus obfuerunt Christo argentei, quibus fuit Judas conductus, quàm Cacodæmonis technæ, & insidiæ pluries paratæ, quia evertendæ virtuti, prosternendæ innocentia, nulla vis fortior auro, & argento: *Circa pecuniam ait Seneca plurimum vociferationis est: hac fora defatigat, patres, liberis que committit, venena miscet, gladios tam percussoribus, quàm legionibus tradit: hac est sanguine nostro delibuta: propter hanc uxorum, maritorumque noctes strepunt litibus, & tribunalia Magistratum premittit turba, Reges serviunt, rapiuntque.*

Lib. 3. de ira
cap. 31.

Pecunia est, quæ non solum ad flagitia quæque, ad scelera omnia, in detrimentum virtutis, in perniciem innocentia homines pertrahit, verum etiam ad labores, ac pericula subeunda: ob pecuniam vitæ discrimina homines adeunt, marinos tractus trajiciunt, labores subeunt, & vilia quæque obeunt munia. Atterebantur in Ægypto Israëlita operibus luti, & laterum, & quidem supra modum divexati, adacti erant laterum mensuram diurnam supra eorum vires pendere *Præposuit itaque eis Magistros operum, ut affligerent eos oneribus.* Perquirentes Rabini, undenam ea laterum mensura fuerit Hebræis decreta, asserunt, Pharaonem astu versutissimo spondidisse quandam pecuniæ summam pro quovis latere, sive ab Ægyptijs, sive Hebræis efficto, & aiunt id causæ fuisse, cur Hebræi supra vires laboraverint; quia scilicet pecuniæ inhiantes, ut plus acciperent, plus laboris impenderunt; adeò ut affectus in pecunias fuerit, qui labores supra vires exegerit, & imbres extorserit sudorum. Huc accersendus Abulensis inquis: *Hebræi dicunt, quod ista mensura laterum fraudulenter impisita est, scilicet quod Rex*

29.

Quæst. 5.
Ex odum.

Ægy-

Aegypti volens scire, quantum numerum laterum quotidie Hebraei facere possent; mandavit, quod omnes in Regno suo lateres facerent, sive Hebraei, sive Aegyptij, & quod pro quolibet latere, aut pro certo numero laterum, certum pretium daretur. Tunc omnes Hebraei ardenti animo fecerunt lateres, & mandavit Rex eadem die numerari quantum quilibet de Hebraei fecisset; & tantam summam postea cuiuslibet ad quamlibet diem imponebat. Verutissimus Pharaeo exploraturus quantae cuiuslibet vires suppeterent ad effingendos lateres, & opera luti continuanda à numis voluit id dignoscere, quia extorquendis humanis laboribus nil pecunia aptius, cujus cupiditas per se vires prodit, quas industria satagit occultare: plures se viribus destitutos dicunt, quibus si pecunia exhibeatur fractas vires resarciunt, & corpore integri plurimos valent labores exantlare. Hebraei igitur caeca cupiditate, affectuque immodico pecuniae inhiantes, laboribus se devovent importunis, & imprudenter laboriosis se aggravant miseris, & quod plus cupiunt, plus ingemiscunt, duplici onere pressi famulitii, & laboris.

30.

Affectus, qui in divitias fovetur, tyrannus est, qui labores supra vires exigit, & supplicia indicit toleranda: & plerumque ex acervatis pecuniis non nisi dispendium salutis eruitur. Nabuchodonosor eo in divitiis tenebatur affectu, ut arborem intuitus omnem in illa escam viderit, *Fructus ejus nimius, & esca universorum in ea*, adeo ut aliae arbores ab hac una invenirentur depauperatae, quia fructus caeterarum sibi usurpaverat, sed eodem tempore unà cum fructibus etiam folia amisit, quibus spoliata, ramorum brachia ad rapinas non valuerunt amplius extendi. *Pracidite ramos ejus, excutite folia ejus, & disperdite fructus ejus*, fructus hujus arboris divitias indicare injustè congestas asserit Theodoretus iniquens: *Fructuum tributum quod undique ei afferebatur: idcirco multum fructum; non autem palcbrum dixit; nec enim justè impositum erat.* Nimirum arbor ex alienis fructibus dives, simul & fructus, & folia, ac ramos amisit.

Daniel. 4.
v. 9.

Daniel. 4.
v. 11.

Orat. 4.

31.

Non solum congestae divitiae perinde ac folia arboris exarescunt, ac decidunt, sed quod deterius virtutum etiam deveniunt decora, morumque corrumpunt probitatem, sitque propterea pecunia morum tineae, virtutum corruptrix, & probitatis exilium, adeo ut dixerit Seneca *Pecunia, ex quo in honore esse capit, verus verum honor cecidit.* Cum primum auri splendor oculos coepit perstringere divitiis inhiantium, decor virtutis corrumpit. Abraham honestam sponsam daturus filio, famulum Sacramento obstrictum in patriam delegavit, pervenit is Mesopotamiam ad urbem Nacor, ubi Deus ejus fortunavit appulsum, cum Rebecca ei obviaverit juxta puteum: expertus ille ingenuam adolescentulae indolem, gnarusque cognationis cum Domino suo puellam aureis muneribus donavit.

Epist. 115.

Verani de Affectibus Tom. I.

nat Protulit vir inaures aureas appendentes ficos duos: & armillas totidem pondi fidorum decem. Acceptis Rebecca muneribus festinato gressu domum repetit, & quae ei obtigerant ingenuè denuntiat: visis aureis muneribus Rebecca frater Laban obvius occurrit Abrahami famulo, quem & hospitio excipit: verum adeo gnaviter suae implevit legationis munus, ut nec rogatus cibum susceperit, donec itineris scopum declaraverit. Tunc Laban à Domino rem speciali providentiâ fatetur dispositam, & servus prolatis iterum donis Labani devinxit animum, illexitque affectum. *Prolatis vestis argenteis, & aureis, ac vestibus dedit ea Rebecca pro munere; fratribus quoque ejus, & matri dona obtulit.* Hisce muneribus non solum Rebecca sibi devinxit Abrahami Oeconomus, sed & ejus parentes, à quibus puellam petitam Isaaci sponsam obtinuit; & ne quidquam nuptiarum deesset pompae; instruitur epulum geniale, & nox ferè tota inter mutuas hilaritates infumitur; dies intercedunt aliquot, quibus antidora, & quae ad iter necessaria erant interim expediuntur, & tandem neopta faustissimas inter appreciationes paternam dimittitur è domo; exactoque oetiduano itinere ad terram pervenit Chananzam, in qua Abrahamus cum Isaac degebat. Ubi auri splendor oculos perstrinxit Labani, sororem è domo dimisit, & decus familiae, florem virtutis amisit, ditior postea ærumnis, quam auro: scitè Beda *Familiaris res est humanum cor opibus, ac libertate dissolvi, ærumnis vero ac paupertate ad se ipsum recolligi.* Hinc Deus Moysi: *Ne accipias munera, quae etiam excacant prudentes.*

Genes. 24.
v. 22.

Genes. 24.
v. 53.

In Esther
lib. I.
Exod. 28.
n. 8.

S. III.

Adeo est homo divitiarum appetens, ut à delusorio in eadem affectu sinat se decipi, putetque divites beatos, cum miseri sint, & curis angantur, nisi pauperibus opes distribuuntur.

BRasceata est, quae à divitiis in homines auro, argentoque disfluentes derivata censetur felicitas; praestigiosa est beatitudo hominum mentibus eludendis nata, oculisque perstringendis investa: caecè ideo sapit, qui hujus felicitatis acquirendae causam divitiis inhiat, quas ut sibi comparet labores subit improbos, marinos trajicit tractus, cum procellis naufragia minitantibus luctatur; seque in vitae injicit discrimina: & cum putant mortales, se veras fuisse divitias enatos; ac felicitatem assecutos, non nisi curas, ac miseras se possidere deprehendunt: quiescere nequeunt in acervatis divitiis, quia haec menti tranquillitatem, & cordi quietem adiungunt; & non nisi cruciatus, molestias, curas, ac dolores ingerunt: neque labores tollunt, sed geminant; cum non minoris curae sit, ac sollicitu-

32.

I

licitudinis jam parta tueri, quam novas semper lucri occasiones quærere, ait enim D. Prosper; *Qui divitias habere volunt sine labore non quarunt, sine difficultate non inveniunt, sine cura non servant, sine anxia delectatione non possident, sine dolore non perdunt.* Et hæc est illa beatitudo quam sicutiunt, qui divitiis inhiant, & quam cum enacti fuerint se ipsos miseros alii experiuntur. Nam sive in turba forensi, sive in urbium frequentia versentur divites avaritiâ sordescunt, lites excitant, labores ingemunt, curas accersunt, & quietem à se longius excutunt: neque ibi potest esse tranquillitas, ubi turbulentiores affectus desiderij, spei, timoris, avaritiæ, & doloris, tumultuantur. Nil prodest loci silentium, ubi intus in animo affectus fremunt: nulla est placida quies, nisi quam ratio componit, & cordis tranquillitas invehit; ea est vera tranquillitas, in quam mens sibi bene conscia explicatur.

33.

Neque credas, divites nocturnos somnos tranquillè protrahere, licet interioris domus recessus petant, ne rumor ullus eorumdem aures exagitet; licet servorum turbæ silentio conticecant inviolato, & suspensum propius accedentes ponant vestigium; adhuc tamen insomnia turbulenta, vel in ipsa noctis quiete quiescentes divites inquietant: conqueruntur audire, quæ non audiunt; videre, quæ non vident, & ubique suis bonis, ac divitiis parari insidias; habentque vel ipsas nocturnas tenebras sibi suspectas: quòd si causam quæras, hanc tibi suggerit Ecclesiastes *Saturitas divitiis non sinit eum dormire*, quæ verba in duplicem possunt flecti sensum, planum alterum, ac simplicem, ut sensus sit, divitem comestationibus, ac ventri implendo assuetum propter crapulam & stomachi cruditates difficiles pati somnos, & frequentius turbulenta insomnia: alterum metaphoricum, ut saturitas divitis idem sit, quòd divitiarum abundantia, & huic sensui adhærent septuaginta Interpretes, ubi legunt: *Qui saturatus est discendo, non permittitur quietè indormire.* Non enim dormire potest ait Ambrosius *qui sollicitam auri exercet custodiam, qui damna formidat, qui lucra cogitat, qui usuras computat, qui hypothecæ numerat,* & de Nabuthe ait: *Natura ipsius nescit munia, nec somni novit vices: excitat eum cupiditas, exagitat cura pervigil aliena rapiendi, torquet invidia, mora vexat, sterilitas proveniuntum infæcunda perturbat, sollicitat abundantia.*

Cap. 5. v. 2.

In Psalm I.

Cap. 6.

34.

Larvata est hæc, quæ divitiis creditur inesse beatitudo, cui si larvam detrahas, non nisi dolores, & cruciatus deprehendes. Refert Stabæus *Serm. 91.* Anacreontem quinque talentis à Policrate Tyranno donatum, cepisse molestiis animi exagitari, curisque gravioribus torqueri; & tamen ab aliis felix censeretur, & exterius beatus, intus tamen in

animo miser erat; cum nullam posset quietis partem capere; quin & subsultim inter dormiendum per sæpe expergestus non solum de pecunia; sed etiam de vita, vel à domesticis eripienda pavidus, seriò cepit de pristina animi tranquillitate recuperanda cogitare; utque voti compos fieret, cum binas duxisset noctes insomnes talenta sibi extradita Policrati restituit. Errant auri, & argenti possessores putantes se veras possidere divitias; agnatum divitiis onus est, onerant enim opes, quæ honorare videntur; aggravant, non alleviant possessores suos, quos propterea deprimunt, non erigunt: hinc Minutius *Dives es, sed fortuna male creditor, & magno viatico breve vita iter non instruitur, sed oneratur.* Quid congestæ divitiæ sunt, quàm grandia onera, animum enim aggravant, cum possidentur: etiam S. Paulinus grandia patrimonia vocat grandia onera, inquit: *Respuens patrimoniorum onera, seu stercoreum, & Seneca omnia ea bona, quibus divites intumescunt divitum pondera, & onera vocat,* ait enim in consolatione ad Helviam *Pecunia nihil ad animum pertinet, non magis quàm ad Deos immortales omnia ista, qua imperita ingenia, & nimis corporibus suis addicta suspiciunt, lapides, aurum, & argentum, & magni, levatque mensarum orbes terrena sunt pondera, qua non potest amare sincerus animus.*

In Orazio.

Epist. 1. ad Servium.

Cap. 11.

35.

Divitiarum pondera animum premunt, mentem curis affligunt, cor molestiis torquent, neque sinunt hominem cælo natum sursum conscendere, sed deorsum trahunt, trudentque in cœnum, cui divitiis inhians hæret, cum ad ima se demittat, & congestas à se divitias avarè possessas custodiat: huc accersendus Salvianus inquit: *Condentes profundis specubus infernas opes, simul pecuniam suam, ac spem suam infodientes secundum illud Domini nostri dictum, quo ait: Ubi fuerit thesaurus tuus, ibi erit, & cor tuum.* Invidentes itaque salutem suam animas proprias, qua vocantur ad cælum, terrenis ponderibus in terram premunt: mens enim thesaurizantis thesaurum suum sequitur, & quasi in naturam terrestris substantia demutatur. Is igitur emotæ mentis censendus est, qui divitiis affluens beatum se credit. Quis beatum dixerit, quem graviora premunt onera, quem compedes, & catenæ vincunt, quem curæ, & molestiæ torquent? Pudore potius deberent divites suffundi, quàm possessis à se divitiis gloriari; id enim perinde est, ac majore premi pondere. Nulla in congestis divitiis patet beatitudo, sed summa latet miseria, quia ut scitè ait D. Ambrosius *Laqueus in auro, viscus in argento, nexus in prædio, clavus in amore.* Dum aurum quærimus strangulamur, dum argentum quærimus in visco ejus hæremus, dum prædium invadimus, alligamur.

Lib. 1. ad Eccles. Cap. 260.

Lib. 4. in Lucam cap. 5.

In hunc laqueum incidit Judas, qui auri amore possessus, affectuque in divitias æstuans

36.

Affectus in divitias plurimum adfert dispendij, nilq; compendij. 76

ans Mercator perditissimus cum sacrilego emptorum grege, & amoris syngrapha, seu osculo impiæ proditiōis mercaturam instituit, quā ut triginta acciperet ipse argenteos, Christum vendidit; cessitque ia pretium proditiōis, qui supra omne pretium fuit Author nostræ redemptionis; sed susceptis argenteis laqueo se suspendit, prius avaritia strangulatus, quā laqueo suspensus. Piè Drogo Episcopus Hostiensis loquens de Juda proditore ait: *Ecce infelix qualiter excacatus est. Maluit se ipsum perdere, quā denarios perire: Denarios templo, se ipsum laqueo addixit. Amabat haredes suos, qui eosdem denarios exinde colligerent; qui etiam nunc reseruant, in sua corbona. Projecit eos in templo, & abiens laqueo se suspendit. Jam diu erat quidem, quā à Christo recesserat, & avaritia laqueo se suspenderat: sed quā fecerat in occulto, palam omnibus innotuit.* Utinam divitiis inhiantes Judam non imitarentur proditorem; avaritiæ enim laqueo irretiti in omnium vitiorum scelera delabuntur, Deum ipsum argento posthabentes.

37. Rectè dicuntur divitiæ mentem strangulare, cum probos affectus, pia desideria non sinant ad cor pervenire, ut notavit venerabilis Beda inquit: *Divitiæ strangulant guttur mentis; nec bonum desiderium in cor intrare sinunt; ecce quā longè à salute, à beatitudine distat divitiis affluens, & avarus opum possessor; cum solubria monita ac utilia desideria ægrè sinum pervadant ejus cordis.* Laqueos esse divitias, quibus miserè illaqueantur iisdem affluentes, ne ad veram beatitudinem suos valeant gressus dirigere innuit Apostolus vocans divitias tartarei hostis laqueum. *Qui volunt divites fieri incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli,* quæ verba expendens D. Ambrosius ait: *Advertis laqueum Diaboli esse divitias, quem tetendis etiam Salvatori, ac ne mediocrem hunc laqueum pures, hic laqueus Judam Apostolum strangulavit.*

38. Non solum laquei sunt divitiæ, sed & compedes, ac vincula in iisdem delitecunt: divitiæ siquidem suos possessores detinent, ne fugiant; arctè vinciunt, ne elabantur, non ligant divites aureos, quos possident, nummos, sed miseri ab iisdem ligantur, dum pecunias in sacculis ligant; vinciuntur ipsi arctiori cupiditatis vinculo, dum opes suas vinciunt. Idque adspiciens S. Chryostomus ait: *Quando divitiis fuerimus alligati, quomodo vincemus adversarios? sunt enim manuum vincula his, qui uti nesciunt.* Non coronant divitiæ, sed compedes licet aureas eudunt; non libertatem spondent, sed famulitium indicunt; non beatitudinem exhibent, sed curas, molestias, & miseras coacervant. Nemo adeo desipiat, ut divitibus beatitudinem invidet, què enim pluribus abundant opibus, eò uberioribus torquentur curis, affliguntur molestiis. Nonnullis po-

pulis hoc in more positum fuit, sit reos, ac nocentes aureis vinculis, ac catenis devincirent, ut eò essent locupletiores, què nocentiores, ac sceleratiores, quod spectans Tertullianus lib. de habitu mulierum ait: *Qui auro vin-* Gor. 7.
Etos in ergastulis habent, & divitiis malos onerant, tamè locupletiores, quā nocentiores, & lib. de cultu foeminar. c. 10. ait: Aurum ipsum, cujus vos gloria occupat, cui-dam genti ad vincula servire referunt gentilium littora. Delusoria igitur sunt divitiæ, quæ libertatem spondent, & laqueos injiciunt, beatitudinem promittunt, & miseras coacervant.

Desipiunt, qui divitiis inhiantes credunt in earum possessione veram posse felicitatem enancilci, in quarum tamen cupiditate præstigiū notavit Cassiodorus de amicitia inquit: *Isti ut metam suam intentionis attingant, viarum dispendia eligunt, & caca cupiditatis multiplici præstigio dementati ad sui desiderij finem per divortium & ambractus incedunt.* Hoc præstigio decipiuntur, qui terrenarum divitiarum cupiditate corripuntur; & D. Chryostomus vocat hoc desiderium ditescendi incantationem, & præstigiū inquit: *Incantatio quaedam est, & præstigiū, quod aurum, & argentum à nobis sanctorè honoretur.* Copia divitiarum quædam censetur esse felicitas, sed hominum mentes eludit, & præstringit oculos; cæcè enim divitiæ rapiunt in amorem, & æstimationem sui. Cæcutiunt quotquot putant speciem quandam beatitudinis divitiarum inesse possessioni; non divitiarum possessio felicitas est, sed earundem in pauperes distributio ad veram beatitudinem viam sternit; scitè Cyrillus Jerosolimitanus. *Non est malum argentum, su tamen usarū bene. Poteris sanè aliquis per pecunias justificari:* mirum sanè quò divitiæ dicantur justificare; quòd pecuniis proprietas attribuitur gratiæ sanctificantis, quid gratia cum pecuniis, quæ cohærentia cum cælo, & cæno; gratia semen est cælestis gloriæ; pecunia fetus cænosæ telluris; illa à patre luminū benefico affluxu in homines delabatur; hæc ex tartareis, & imis terræ visceribus trahitur; illa animam, quam afficit sursum evehit, hæc hominem, à quo possidetur aggravat, ac deorsum premit: quis valeat dotes gratiæ justificantis recensere? Quod anima est corpori, hoc est gratia animæ; quòd si corpus animā destitutum vita caret naturali; hæc absque gratia vita privatur supernaturali.

Quòd si corpus sine anima nullius potentia valet munia obire, adeò ut cæcutiat in meridie, & toto radiorum apparatu circumfusum non tamen oculos aperit; ut videat; adeò ut frustra ex Luculli mensis saliares ei proponantur dapes, frustra naribus exhibeantur flores, & ex Arabia selectiora odoramenta, frustra harmonico cantu aures demulceantur, eò quia carens animā corpus emortuū est: ita animæ nil placet sine gratia, nil prodest sine vita supernaturali. Quòd si circumfulgeat eam

Serw. 1. de de Sacram. Domin. passio.

In cap. 13. Matth.

1. ad Th. mor. 6.

Orat. 14. in Psal. 118.

Homil. 13 in epist. 1. ad Corinth.

Gor. 7.

39

Homil. 10. in epist. 1. ad Thessal.

Cathobos.

40

lux de cœlo, adhuc non videt, nisi interiùs lumine illustretur; quamvis vox dulcis dilecti resonet, non audit; licet aspiret bonus odor Christi, adhuc ei non arridet; licet manna pluat de cœlo, adhuc nauseat super cibo illo; & demum ubi gratia Dei abest, nil adest, quod animæ proficit, sed potius multum, quod eidem obsit: è converso si divinâ sit gratiâ suffulta anima veluti aquila divinum intuetur solem; quæ sine gratiâ ut noctua cæcutit in tenebris: si igitur sola Dei gratia peccata excutit, & hominem justificat, cur Cyrillus asserit, quempiam per pecunias justificari, & perinde vocat pecuniam justificantem, ac dicimus gratiam sanctificantem? non credas perperam vocasse pecuniam justificantem; dicitur enim pecunia non possessa, sed pauperibus distributa gratiam à Deo sanctificantem impetrare; quo pacto impetrativè dicitur pecunia, si bene illâ utaris, ut loquitur Cyrillus, seu si miseris pauperum sublevandis eam adhibeas; *justificare*: appositè Chrysostomus *Eleemosyna amica Deo consistit, & semper ei propinqua est, pro quibuscumque voluerit facile munus gratia impetrat, vincula peccatorum ipsa dissolvit, fugat tenebras, extinguit ignem: huic cum multa fiducia porta cæli aperiuntur, & veluti Regina intrante nullus Janitorum, nullus custodum, qui adsistunt audent dicere: qua tu es, vel unde venis; sed omnes eam è regione suscipiunt.*

41.

Dicitur igitur pecunia justificare, sed diverso modo à gratia, hæc enim intrinsicè inherens animæ eam sanctificat; illa verò extrinsecus profusa in pauperes gratiam impetrat, quæ anima justificatur: quinimò non solum dicuntur divitiæ animam justificare, verùm etiam eam beare: accersendus est iterum Cyrillus inquit: *Vis nosce, quòd bona, & opes possunt esse ostium Regni cælorum? Vende omnia quæ habes inquit Christus Matth. 19. & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælis.* Non solum divitiæ, si pauperibus concedantur gratiam impetrant justificantem, verùm etiam cæli ostium aperiunt, & hominem in pauperes munificum beatum efficiunt. Quinimò ausus fuit Hecateus apud Clementem Alexandrinum 2. *Strom.* divitiis pauperibus erogatas beatitudinem ipsam vocare; sed quomodo bona temporalia beatitudo dici possunt? si ut scitè ait Augustinus *temporalibus bonis non sunt homines boni*, quomodo divitiæ cælesti beatitudine possunt homines donare? si cum possidentur, homines bonos non faciunt, nec beatos; cum potius curis, & molestiis affligant; non enim divitiæ, & bona temporalia animi excutiunt ægritudines, sed potius fovent; dolorem capitis corona fulvo metallo conspicua non minuit, sed potius auget, quia gravat: molles ac peregrinis odoribus perfusæ chirothecæ chiragram non abigunt; neque elegantes cothurni podagram tollunt; ut nec saliares dapes, nec Sibariticæ deliciae nephriticos dolores sedant, quia curandis corporis morbis inidonea pharmaca

sunt hujusmodi temporalia bona: quomodo igitur Hecateus divitiis, & bona temporalia beatitudinem esse dixit? si hæc actus est intellectus lumine gloriæ illustrati, & quo Deum facie ad faciem Beatus intuetur, & voluntatis amor, quo in summum bonum fertur, eiq; adhærescit; quomodo divitiæ intellectu, & voluntate destitutæ dici poterunt beatitudo? An non desipuit potius Hecateus censens divitiis beatitudinem esse? quomodo oppulenta bonorum possessio erit beatitudo; cum potius hæc eorundem abjectioni attribuat, & non divites, sed pauperes dicantur beati Matth. 5. v. 3. *Beati pauperes*: sed dicitur divitiarum, non possessio, sed elargitio in favorem pauperum ad eorundem ærumnas levandas beatitudo, quatenus eleemosyna hæc nobis impetrat: pulchrè Augustinus: *Dicit tibi De verbis Christi da mihi ex eo, quod dedi tibi, de meo Domini. quæro: da & redde; habuisti me largitorem, fac me debitorem, ut habeam te feneratorum: temporalia mihi das, aterna tibi restituam.* Hoc est beatitudinem impertiar: qui igitur divitiis affluit, non ut avarè possideat, sed ut munificè in pauperes distribuat, dicitur in conspectu Dei esse, ac cælesti beatitudine donari.

42.

Prolapsus fuit Cainus in fraternæ felicitatis invidiam, imò & clandestinam detestationem, ut nihil jam nisi vindictam animo volveret, quòd pluvius è cœlo ignis victimas suas, sicut illas Abelis non approbaverit; eo quia Cainus perfunctorius in cultu Numinis deteriora ei dedicaret, melioribus in proprias delicias reservatis; cum Abel victimas pinguioribus, & omni victima præstantiorem animi religionem Deo offerret. Hinc Cainus cædem peracturus, Abelem mali suspicantem in campum duxit, ubi telum, quod manu gestabat in caput, & pectus profundè ac validè demisit, donec anima abscederet è cæso corpore, & sanguinis innocentis Abelis tacito clamore ultricia sydera feriret; quid ni ob impiè occisum Abelem statim Deus parricidij poenas exigit, ac flagitiosum Cainum sæverè damnat, qui tamen lææ damnationis impatiens, ita Deum alloquitur: *Ecce Genes. 3. ejicis me hodie à facie terra, & à facie v. 14. tua abscondar.* sed quomodo potuit Cainus à facie DEI abscondi? quomodo potuit Deum latere; cujus oculis sunt omnia præsentia, cujus immensitas omnes secessus implet, ut enim loquitur Cyprianus: *DEUS Lib. quòd unus est, & ubique totus diffusus: hoc est per singulas mundi partes per intimos quoque secessus, & quidem per se totum, adeò ut in singulis spatiis totam suam naturam, potentiam, bonitatem, sapientiam, omnésque suas perfectiones habeat, nec sit major, aut potentior, ac beator, vel liberalior in spatio immenso, quàm in puncto quovis impartibili: est Deus ubique totus diffusus, non per aliquam ex arcto, & contracto in amplum expansionem, sed per indivisibilem, & continuam præsentiam, quâ omnibus locis, spatiis, & rebus est intimè præsens: quod perpendens Regius Vates*

Serm. 9.
super
Matth.

Eccl. 8. *Vis nosce, quòd bona, & opes possunt esse ostium Regni cælorum? Vende omnia quæ habes inquit Christus Matth. 19. & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælis.*

Epist. 121.

Affectus in divitias plurimum adfert dispendij, nilq; compendii. 89

Psal. 144. Vates ait: *Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis*: indicat non solum immensitatem extensionis in crinlece impartibilis, sed etiam infinitatem naturæ, quapropter aiebat **Psal. 138.** *Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? si ascendero in cælum, tu illic es, si descendero in infernum, ades: si sumpsero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris; illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua*, aperte indicat David nusquam posse creaturam constitui, ubi Deus non sit, quod confirmans, Job inquit: *Excelsior cælo est, & quid facies? profundior inferno, & unde cognosces? longior terra mensura ejus, & latior mari.* Indicat enim Deum excedere omnem mensuram, ac in immensum expandi, cum ea superet, quæ vel ipsa mens non est potis concipere: & revera cum sit DEUS infinitus in substantia, non potest non esse infinitus etiam in virtuali extensione: quia cum substantia Dei nullo coëreatur limite; huic necesse est, respondeat extensio, quæ nullo propterea potest termino claudi, ex quo provenit, ut dicatur Deus esse ubiq; , & illocabilis, & incircumscriptus: dicitur ubiq; esse, quia per suam naturam, & substantiam est præsens omni loco, spatio, & rei existenti, adeo ut nulla res sit quantumvis exigua, & vilis, intra quam Deus non sit totus præsens, nec ullus possit locus designari, vel spatium, in quo itidem non exiit totus præsens: dicitur etiam illocabilis, quia nullo loco, vel spatio circumscribi potest, in quo sensu D. Athanasius in rescripto ad Liberium ait: *Deum esse incomprehensibilem loco.*

43. Quomodo igitur, si est Deus ubique præsens, & nulla est possibilis creatura, quæ ab ejus possit, se præsentia subducere dixit Cain *A facie tua abscondar*: quid est, Cainum eijci à facie Dei, & abscondi ab ejus vultu? num ultra terram erit habitaturus? sed nec potest ibi Dei præsentiam subterfugere, Deus enim ob suam, quæ pollet, immensitatem, non solum est in mundo, sed etiam extra mundum per immenta spacia diffusum, periade ac lumen quoddam, non solum totum occupans mundum, sed extrorsum in omnem partem absque termino se diffundens. Sicut Deus coëxistit non solum durationi hujus mundi, verum & infinitæ, quæ hunc mundum antecessit: ita etiam coëxtenditur non solum spatio hujus mundi, verum etiam immensis intervallis, quæ sunt extra mundum: est siquidem immensitas divina primævum, & intimum intervallum, seu spatium, origo omnis intervalli, spatium totius spatii, & basis primordialis omnis loci, quod innuens Arnobius exclamat: *O Maxime, ô summe rerum visibilium, & invisibilium Procreator!* & nonnullis interjectis subdit: *Prima enim tu causa es, locus rerum, & spatium, fundamentum cunctarum*

Lib. 1. adversus gentes.

quæcunque sunt; cui assentitur Tertullianus contra Praxeam. Ante omnia erat DEUS, solus ipse sibi, & mundus, & locus, & omnia. **Cap. 31**

44. Quod si Deus est omnis locus, quomodo creatura, quæ non nisi in loco esse potest, à Dei præsentia poterit se subducere? quomodo Cain potuerit dicere: *Ecce eijce me hodie à facie terra, & à facie tua abscondar?* Quid sit eijci à facie terræ, & abscondi à facie Dei, edisserit Cajetannus inquiring expensens præfata verba Caini: *Ecce eijcis me hodie à facie terra, & à facie tua abscondar.* **In Genes. 3** *Ejectio à facie terra est in hoc, quod terra non respondeat ei secundum vim suam; absconditio autem à facie Dei est privari divina cura, & à Deo derelinqui.* Eijcitur quis à facie terræ, cum hæc probro notata sterilitatis optatos non suppeditat fructus cultoribus: quapropter terra sterilefcens ad agriculturem Caini, & malignus proventus avaræ respondens laboribus culturæ dicitur à Caino objectio à facie terræ, & Dei: quasi divitijs affluens, bonis abundans temporalibus sit in conspectu Dei, ejusque facie perfruatur. Copia igitur fructuum, & abundantia bonorum temporalium dicitur à Caino divinæ faciei quasi fruitio, propterea dum terrenis destituitur opibus, conqueritur, quasi ejectus à facie terræ, & Dei, & quasi absconditus à Numinis providentia: ita cæcutiunt homines divitijs inhiantes, ut beatitudinem censeant in earundem possessione sitam esse; & iisdem, si destituantur, se credant à facie Dei ejectos, & absconditos.

45. Idque fortassis causæ, cur evangelicus paterfamilias pro diurno labore denarium promiserit, quo impensum in vineæ cultura remuneraret laborem. Communi suffragio sacri Interpretes mercedem hanc Operarijs pactam beatitudinem esse edisserunt, inter quos D. Remigius ab Origine edoctus denarij nomine beatitudinem significari fatetur; inquiring: *Conventione facta ex denario diurno, quia uniuersusque in agro ecclesia pro spe futura remunerationis laborat.* **In Matth. 30.** Sed cur Christus **Matth. 30.** Cælestem beatitudinem denarij nomine significatam voluit? putârim ut inde homines utpote divitijs inhiantes magis allicerentur ad subeundos labores in vinea Dei, in excolendis virtutibus: cum suam videantur homines beatitudinem in divitijs ponere, pactam mercedem denarij nomenclatione voluit significari: cum enim Christus tunc hominibus loqueretur, apud quos pecunia habetur summa felicitas, hanc resse pecuniæ nomine designavit, quò ferventiùs laborarent, quapropter etiam **Matth. 13. v. 43.** ait: *Simile est regnum cælorum thesauro abscondito.* Illecturus Christus homines ad regnum cælorum per exercitia virtutum sibi comparandum, congestis divitijs, ac thesauro illud paravit, ut pari desiderio, quo divitias cupiunt, niterentur

coelestem emancipari beatitudinem; cum in ea versentur corrupta opinione, quâ putant, latere in divitijs felicitatem, cum videant divites delicijs disfluere.

46.

Matth. 6.

Thesauro igitur simile dixit cœlorum regnum, quod promptius homo cor suum, omnesque suos affectus in cœlum dirigeret: *Ubi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum*; omnium animos ad se trahit thesaurus; affectusque omnes ad se rapit; ideoque regnum cœlorum thesauro paravit, qui absens perlestat, & præsens delectat: in eodem cordis scrinio thesaurus servatur, & amor; in eadem arca conditur pecunia, & sepelitur affectus: est thesaurus illex voluntatis, fomes voluptatis, magnes desideriorum: sed bracteata est felicitas, quæ in auro splendet; personata beatitudo, cui si larvam detrahas; non nisi curas, molestias, & dolores deprehendis. Aliud opes esse videntur in extimo auri nitore; & aliud intus sunt, diceres scenicam personam in hujus mundi theatro repræsentare. In scena, qui prædivitis Regis personam agebat, auro, gemmisque fulgebat, si eidem larva detraheretur, vel absolutâ fabulâ pristinam repetat proprii status conditionem; pauperrimus est, & qui videbatur divitijs affluere, ac delicijs disfluere, pannosus affligitur miserijs, inops premitur angustijs, æger torquetur doloribus: Hoc idem obtingit divitibus: huc accersendus D. Chrysostomus, ubi calamum acuens in divitijs ait: *Si delicias objeceris, si gloriam, si divitijs, sive aliud quodcumque ex his, quæ magna esse videntur, figura tantummodo sunt non ipsius, quæ in rebus est, veritatis demonstratio: persona quadam scenica, non consistens rerum substantia: extima divitiarum facies nos non decipiat; Davidem imitemur, qui suo exemplo nos ab hoc evocavit errore. Cognitione ipse mundi opes veras non esse divitijs, sed mera præstigia decipiendis hominibus invecta; proinde licet iisdem esset onustus, quamvis multo ditelceret auro, pauperem se tamen fatetur, probè sciens, bona omnia terrena seridè cogitanti nihil esse; nec temporalibus bonis fieri homines bonos; & hallucinari istos non minori damno, & periculo in æstimandis sæculi divitijs; opes enim, dignitas, honor, gloria, fama, & alia id genus, boni nomenclatione donari non merentur, quia fugiunt instar umbræ, evanescent instar fumi, pereunt cum fugacissimo tempore; quod si hæc bona non sunt, cum bonos non faciat possidentes; nec divites dicendi sunt, qui in mundo divitijs affluunt: appositè S. Basilii expendens verba Davidis. *Et factus est Dominus refugium pauperi*; illic subdit? *Sapissimè David pauperem se, & tenuem appellat, quamvis regijs circumfluisset opibus, ac divitijs. Ut pote cui ceridè certius constaret, omnia humana siccum pulverem, nihilque esse.**

29 Psalm. 6.

47.

Fallaces sunt divitijs; alternantis fortunæ nutu veniant ad nos, ut nos decipiant

à nobis statim abeuntes: suos divitijs celetrimè fugiunt possessores, quos beate nequeunt; sed tantum torquere cum fugiunt. Beatitudo est sine defectu; & bona temporalia, quæ possidentur, divitijs, quæ congeruntur, sine defectu esse non dixeris, nec duxeris; deficient enim, ac dilabuntur unà cum tempore, vix cumulari incipiunt, & statim evanescent. Hinc Euripidis in Peleo commendatur effatum: *Non probo usquam inter homines illas opes, quæ facilius delentur à DEO, quàm scribuntur*; ac si divitijs cum acervantur, scriberentur in flumine, ubi tanta velocitate delentur, ut non sinat aqua characterem unum absolvi; quia fluxæ sunt divitijs stare nesciunt, fugitivæ sunt, infidæ, volaticæ; appositè D. Chrysostomus divitem avaritiâ sordelcentem perstringit inquit: *Auro pallidior volitat propter divitijs, quæ magnopere expetuntur; quarum amicitia infirma, & instabilis est; quarum cupiditas infidiarum plena est, quæ derident ut domina multorum; quæ irridens, non vehementer amentur, quæ vincitæ sunt, & suspectæ: mortua sunt, sed noxia, quæ in mundo congestæ venti vim obtinent*: non solum fugaces sunt opes, ac ut servi transfugæ, turpis sunt fugæ semper suspectæ, quamvis in arca veluti in carcere detrusæ, ac vincitæ; verum etiam suis die, noctuque insidiantur possessoribus, qui non nisi gravibus afflicti molestijs divitijs conservant, quas impensò labore, multoque discrimine congesserunt. Dum enim custodiuntur perpetuis curis, ac animi cruciatibus uberem suppeditant fomitem: prius quàm possideantur, quandam videntur beatitatis speciem spondere: quæ tamen semel possessæ curarum, ac molestiarum secum trahunt gehennam.

Tib. 1. bo. vol. in P. fol. 38.

Rutilat aurum, splendet argentum, nitent gemmæ; sed sollicitudo, quâ custodiuntur; cura, quâ asservantur; timor ne amittantur, suos miserè torquent possessores; & hoc maximè præstigio decipiuntur, qui terrenarum cupiditate divitiarum corripuntur: hinc non defuerunt, qui sophisticas sæculi divitijs dixerint; eò quia nil solidi, & veri iisdem inesse putaverint: huc evasit Petrus Blefensis, ubi divitijs carpens appositè ait: *Beatior in sua miseria reputandus est pauper, quàm dives in opibus sophisticis, & gloria sedultrice.* Et D. Isidorus Pelusiota phantasmata divitijs, quibus homines inhiant, vocavit; quia phantasiam magis pascunt, quàm cor reficiant; cui assentitur D. Chrysostomus homil. 80. in Joannem: *Nemo, inquit, argentum, aurum, & hujusmodi imaginarias divitijs possidet, quin majorum desiderio teneatur.* Et homilia, quod nemo leditur nisi à se ipso, non solum divitijs fucatas esse dicit, sed cultum etiam præferre meretricis, quatenus eblandiuntur, & vulnerant; mulcent, & sauciant; alliciunt, & enecant; ait Chrysostomus: *sicut plerumque meretricis vulgus, cum sedit, & turpis est per naturam; fucis,*

48.

Epist. 60.

Lib. 5. Epist. 36.

Affectus in divitias plurimum adfert dispendij, nilq; compendij. 71

fucis, & coloribus pigmentarijs proficitur ad decipiendos, qui ignorant, quanta seditas sub velamine fuci illius contegitur: ita & divitia facient; quia solatia lpondent, & curas exhibent; gaudia promittunt, & lacrymas eliciunt; oscula figunt, & vulnera infligunt; quos extimâ sui specie illiciunt, veluti adhibitâ larvâ decipiunt, quia per se disfluunt, vel infelici negotiatione dissipantur, vel morientem deserunt, & tunc non minùs lethale doloris vulnus infligunt: & tamen aded cæcutiunt homines, ita desipiunt, ut ipsa vulnera esse solatia putent; & divitias posse beatitatem divitiibus impertiri: ac beatos dicant, qui divitijs affluunt.

49.

Quis ita dejectæ sit mentis, ut eum felicem autemet, qui aspidem in sinu fovet; à quo mortiferum patitur vulnus? quis aded à sana mente alienus eum beatum dicat, cui viperini foetus viscera corrodunt? omnem succum, & sanguinem exsugunt? tales sunt diurnæ curæ, nocturnæque molestiæ, quibus divitiæ, vel possessæ custodiuntur, vel possidendæ coacervantur, pectus pungunt, viscera torquent, & cor lancinant: & tamen hi infelices, qui dies, noctesque torquentur ob vilissimas terræ fæces, & caduca fortunæ munera felices censentur, ac beati esse dicuntur. An non potiùs miserrimos dixeris, cum nil animo volvant præter umbras cupiditatum, ac vacua possidendi simulacra? divitijs sitiunt extinguedæ siti inidoneas, cupiditatibus inflammandis duntaxat aptas.

50.

Quinimò plerumque dum opes, quæ sitiuntur, desideria inflammant; vitam, saltem animæ excidentis è divina gratia infelicitèr extinguunt; quia ut scitè, ac verè loquitur Chrylostomus *homilia, quod nemo caditur nisi à se ipso. Divitiarum sequela est luxuria, ira intemperans, furor injustus, arrogantia superba, omnique irrationabilis motus.* Divitiarum pedissequæ omnes sunt noxæ, quæ venenum voluptatis, vel improbi affectûs divitijs affluentibus propinant: dives siquidem venenum bibit, dum divitias perperam impendit in mundi voluptatibus, quas dum bibit, mortem ebibit. Legimus, quosdam vehementi aquæ siti correptos, mortem unâ cum aqua hausisse. Refert Sabellius *lib. 10. decad. 3.* Leodrenses à Turcis diuturna, ac pertinaci vallatos obsidione, cum ad id aquarum inopiæ devenissent, ut vix modicum quid singulis distribuendo per tres adhuc dies, suffectaræ crederentur: abeunte mox hoste, quasi præcipites ruisse in vicinum flumen, ac vehementer concupitam multis diebus aquam tam cupidè bibisse, ut plures eadem repleti, stupidi, rigentibus membris statim exanimis conciderint. Plerique divitias sitiunt, quas cum ebiberint; seu congesserint; ardentiori æstu vitiatas voluptatum aquas ex dissipatis sæculi cisternis haustas deglutiunt, & exanimis concidunt è divina excidentibus gratia. Cadit qui violatâ castitate in scelus delabatur impuritatis;

moris etiam antiquitus fuit, ut is cecidisse diceretur, qui fœda libidine se inquinaverit; id innuit Joannes Climacus iniquens: *In alijs Grad. 15. peccatis reliquis seductos homines solemus dicere, cum verò quempiam fornicatum esse audivimus, dicimus; ille cecidit.*

Caveamus ab hac divitiarum siti, ab haustu voluptatum, ne mens ebria titubet, & cadat: virtutem sitiamus, ejusque bibamus exercitium, ut præstitit D. Macharius, qui, ut habetur in Apophthegmatis Anachoretarum, quoties à fratribus invitaretur ad haustum, bibebat quidem sibi propinatum vinum, hac tamen sibi lege indicta, ut pro vini calice uno integro die solam frigidam biberet; & per hoc lætabatur in haustu vini, quia inde se per abstinentiam diurnam esset cruciaturus: quod ubi fratres resciverunt; non ampliùs ausi sunt vini haustum ei propinare. Bibunt divites divitias, sed sitim non extinguunt, hydropicis suppres, ut notavit Cassiodorus *de amicitia*; iniquens: *Hydropicis more, qui plus bibendo, plus sitit, pecunia cupiditas ex multiplicatione grandescit*: perinde ac ignis arefcentibus lignis non obruitur, sed augetur uberior; congestæ divitiæ cupiditatem avidæ mentis magis accuunt, & inflammant. Tametsi mare omnia ebibat terræ flumina, nunquam tamen satiatur; nec suam extinguit sitim: mare multiplici æstu effervescentis dixeris animum divitijs inhiantem; licet plures ebibat opes, absorbeat divitias, nunquam tamen est satur, nec expletus; appositè S. Nilus ait: *Nec*

Orat. 3. de multitudine fluminum mare; nec divitiarum

avaritia, copia avari animus expletur: quòd si mare suis intumescit fluctibus; divitijs affluens, vel ambitione inflatur, vel superbia fit tumidus: si mare procellis agitur; dives æstus pravorum affectuum, vel in ipsa amoris malacia experitur; naufragijs obnoxius in ipsis aridencibus mundi delicijs.

Habet divitiarum mare Scyllæ scopulum, & Charybdis vortices; quinimò, & adblandientes cantu Sirenes in perniciem trajicientium ejus fluctus; trahunt divitiæ secum mundi delicias, voluptates, libidines; & vitia reliqua, in quæ veluti in scopulos impingentes divites fœdo pereunt naufragio; quis igitur eat inficias, divitiarum mare sua habere brevia, suasque voragines, suas Scyllas, ac Charybdes, cum divitijs affluentes, & delicijs indulgentes tot patientur naufragia, quæ sunt vitia, quæ contrahuntur. Cavendi sunt hujus Charybdis vortices, hujus Scyllæ scopuli, si naufragia velimus declinare: hæc Charybdis non solùm corporis navigium sorbet, sed & animæ mentem deglutit. Sæva est hæc Charybdis, eò lehalius furit, quò suavius ehlanditur; nec ab illa abjungitur Scylla: audi peritum nauclerum D. Hieronymum; quid scribat ad Heliodorum: *In illo æstu, Charybdis luxuria salutem vorat Scylla, seu renidens libido blanditur.*

Epist. 2. ad Heliodorum.

Quis

53.

Quis hæc inter discrimina se beatum dixerit; quis propriæ appetens incolumitatis hos non declinet (scopulos? non vitet voragine? Neque suis divitiarum pulagus est sirenulis destitutum; non caret hoc mare hisce illicijs; generatim omnes sæculi voluptates, ad quas divitiarum viam sternunt, sirenae sunt, quæ fucatis suis illecebris homines fallunt; alliciunt, ut interimant; eblandiuntur, lethalia vulnera mox infligunt; demulcent sensus, sævituræ in animam, adeo ut non possis satis cum earundem feritate conferre Draconem venena delpumantem, nec Chimeram flammis exitiales evomentem; neque tricipitem Ponticum canem, neque sphingem (scopulo insidentem, ac vitæ insidiantem, neque Hydram lernæam septemplici capite strages minitantem, neque lænam repetito rugitu exitialem, neque volucres Harpyarum genus; neque ullum ex Hircania monstrum, quamvis diritate cæteris truculentius: quia hæc monstra corpori duntaxat nocent; divitiarum autem per vitia in animam sæviunt: audi Petrum Damianum quomodo alloquatur mundi blandimenta, divitum delicias, vitiorum illicia, & procaces mulieres: *Vos Harpyjs, qua sacrificium Domini circumvolantes arripistis, eosque qui Deo oblatis fuerant crudeliter devoratis. Nam, & lænas vos non incongruè dixerim, qua belluarum more subas attollistis, & incautos homines ad sua perditionis interitum cruentis amplexibus harpaxastis. Vos sirena, atque Charybdes, qua dum suavem deceptionis edistis cantum inevitabile stravitis salo vorante naufragium.*

Opuscul.
18 dissert.
18. c. 7.

54.

Divitijs inhians vitijs facilius indulget, quibus lethaliter faucibus miserè perit; sunt divitiarum homini ad vitia per mundanarum voluptatum illecebras prono, perinde ac furioso nudatus gladius; imò quidquam acerbius, ac nocentius: nam qui furit, adacto semel in pectus gladio, à furore se liberat, ejusque furentem æstum proprio extinguit cruore, nec alterum lethale sibi vulnus infligit: divitiarum autem appetens, dirius in se sævit, & non dena tantum, sed & centena graviora vulnera sibi infligit, tot scilicet, quot scelera perpetrat: quin mœrores etiam, sollicitudines, ac molestias in se fovet, quibus dirè torquetur: sicut Hirundines, quasdam dicuntur circumferre inter plumas areneas sui corporis fucum, ac sanguinem perpetuò sugentes; quæ tamen in pascua iisdem identidem cedunt: ita divitiarum donatus cumulo iisdem curis, ac sollicitudinibus, quæ præcordia mordent, cor arrodunt, & animi vigorem exhauriunt, jugiter pascitur; eò quia non minor sit cura, & molestia in custodiendis acervatis divitijs, quam in iisdem parandis: & tamen adeò cæcutiunt homines, ac delirant, ut beatos cenleant divitijs cumulatos; & opes quandam præferre beatitatem. Idque causæ, cur sit opulentia illex voluntatis, fomes voluptatis, magnes humani desiderij.

Neque Christus, quò per virtutum exercitia ad veram, & cœlestem beatitudinem alliceret homines, sub alia voluit hanc iisdem exhibere metaphorâ, quam thesauri divitiarum, ac possessionis regnorum terræ *Beati mites, quoniam ipsi possidebant terram.* Tametsi non me lateat, SS. Patres cum D. Augustino de sermone Domini in monte hanc terram à mitibus possidendam intelligere terram viventium, seu regnum cœlorum: attamen D. Chrysostomus homil. 16. & alij censent, hanc terram esse intelligendam, cujus possessio mitibus promittitur, quibus suffragatur Theophylactus, qui expendens præfata Matthæi verba ait: *Verum tu hanc terram intellige: sed oritur statim difficultas, cur paupertati promittatur Regnum cœlorum. Beati pauperes, quoniam vestrum est Regnum DEI; & mansuetudini, quæ placidior, ac gratior est virtus, terræ tantum exhibeatur possessio.* Non enim videtur æquitati consonum, ut minori præmio nobilior, ac splendidior donetur virtus; & pannosa, ac lecera paupertas longè uberiori mercede: quinimò non solum minus præmium virtuti assignatur mansuetudinis, verum etiam longè exilium, & in futuro duntaxat dandum; cum paupertati de præsentis, ac statim Regnum detur cœlorum: etenim de mansuetudine dicitur: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram:* hoc est, erunt terram possessuri: secus pauperibus statim datur præmium longè nobilior, ac locupletius: *Beati pauperes, quia vestrum est Regnum DEI.* Quid quòd pauper statim inauguratur Rex cœli; & mitis tantum in futurum sit terram possessurus? quia nimirum innotuerunt Christo, quanto fiat in pretio apud homines bona temporalia, & quam anxie ea quærant, quam ardentem cupiant: ut igitur magis alliceret, certiusque pertraheret ad amorem mansuetudinis necessariæ ad humanum convictum, & inter homines societatem incundam, & conservandam; minus quidem præmium virtuti spondet mansuetudinis, sed quod pluri fiat ab hominibus, qui magis appetunt divitijs temporalibus affluere, quamvis in futurum tantum promissis, quam spiritualia, & cœlestia, licet statim possidenda.

Lib. 1.

Luc. 6.

Soli enim divites censentur præsertim à pauperibus beati, & in mundo felices, quos propterea monet Augustinus, ne intumescant, ait enim. *Audite divites, qui aurum & argentum habetis, & tamen cupiditate ardetis, quos quando pauperes intuentur, murmurant, gemunt, laudant, & invident, avari optant, & impares se dolent, & inter laudes divitum, hoc plerumque dicunt, soli isti felices sunt, qui soli vivunt. Pro his verbis quibus homines senues divitibus adulantur, cum dicunt: isti soli vivunt, ne in superbiam erigamini à vos divi-*

55.

Serm. 31.
ex 40.

divites: sed potius Apostolum audite morbi curatorem, & non verbi adulatorum. Vita ista somnus vester est; divitiis ista velut in somnia fluunt. Soli ergo divites censentur in mundo vivere, ac felices esse cum tamen pluribus premantur miseris, torqueantur curis, quam ipsi miseri; quos fortuna bonis destituit temporalibus; hinc Syracides ait: Divitias in perniciem sui possessoris asservari. *Est & alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole, divitiis conservata in malum Domini sui. Pererunt enim in afflictione pessima.* Assignans causam, cur divitiis conserventur in perniciem sui possessoris, aliam non adfert, nisi quia pereunt in afflictione pessima: pereunt divitiis, quia possessorem suum ultra tumulum non prosequuntur; neque apud haeredem stabilem sedem figunt: siquidem vel potentioris alicujus violentiam rapiuntur, vel infelici pereunt negotiatione, vel quodam refluxu fortunae aliud suum derivant cursum.

67. Inter bona fortunae à jureconsultis, quaedam talis dicuntur esse naturae, quae servando servari nequeunt ut quae corruptioni sunt facilius obnoxia, id generis sunt vinum, frumentum, fructus. Alia vero quae servando servari possunt, cujusmodi sunt bona immobilia, & quae se habent instar immobilium, ut vasa aurea, argentea, gemmae, & pretiosa supellex, sed haec omnia quamvis in pretio habeantur, hominemque dicuntur beatum constituere, nihil tamen habent stabile, nilque firmi, quia quod ab instabili pendet fortuna, stabile esse nequit: quod si stabilem servet clienti fidem, bonum non est fortunae; ergo quae magna, speciosa, immobilia, ac pretiosa habentur, fluxa sunt, quae servando servari nequeunt, sed pereunt in afflictione pessima, quae tanto est acerbior, quanto ardentius, & accuratius asservantur divitiis: hanc afflictionem explicans Seneca de tranquillitate animi ait: *Si omnia alia, quibus angimur compares, mortes, agrotationes, metus, desideria, dolorum, laborumque patientiam, cum ijs, quae nobis mala pecunia nostra exhibet. Hac pars multum praegravabit.* Deinde huic aegritudini curandae aptum dicit esse alexipharmacum serio perpendere, *quanto levior dolor sit non habere, quam perdere:* quia paupertas minoribus est obnoxia curis, sollicitudinibus, ac molestiis; hinc latiores deprehendit, quos nunquam fortuna respexit, quam quos diutius aspexit, & mox delervit. Quapropter monet nos Regius Vates, ne nostra desideria in divitias congerendas dirigamus *Divitiis si affluant, nolite cor apponere.*

Facile ea dimittuntur, quae veluti domus hospitalis sarcinae in angulo jacuerunt abjecta, ac serduerunt domestico pulvere neglecta: ea vero acriori avelluntur cruciatu, quae in sinum pectoris recepta, ipsi cordi intensiori affectu sunt agglutinata. Nullus esset, qui rebus hisce fluxis, labilibus, ac corruptioni obnoxiiis amoris affectu adhæresce-

Verans de Affectibus Tom. I,

ret, si, quales in se sint serio perpenderet, & quam flocci divitias fecerint etiam profanae Philosophiae studiosi, & quam levi manu iisdem missionem dederint, oculo simplici, nulloque affectu preoccupato viderent. Crates Thebanus è praecelsa rupe in subjectam mare cum plura auri, argenti que pondera projiceret, dixisse fertur: *Abire pessum mala cupiditates: ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis.* Diogenes eò usque se vitae subsidia nudavit, ut nihili fortunae bona fecerit, quae abjecit, ne ulla amplius doloris materia ei suppeteret. Qui sapit desinit ea sequi, quae assequi miseria est. Satius cum honore ea sperantur, quam cum dolore amittuntur.

Non is beatus, qui divitiis affluit, sed qui divitiis imperat, qui animum erigens rebus humanis majorem, divitias non ut idola veneratur, sed ut instrumenta vitae ad singulas opportunitates paratas esse jubet, & obsequentes: qui non sordes in iis erendis, & accumulandis, sed in usu splendorem diligit, & dignitatem: qui non in custodiendo sollicitudinem; sed in erogando beneficentiam confectatur. Inventae sunt divitiis non ut superflua possideamus, sed ne quid ex necessario nobis desit: ideòque mensura opulentiae est, non multa habere, sed nihil deesse: quod autem plurima nobis desint, id tota cupiditas facit: sunt qui plurima cupiunt in cella penuaria esculenta, in vinaria poculenta, in pixide gemmas, in arca athalicas vestes, plures in stabulis equos; quae omnia ideo desunt, quia desiderantur: & eorundem defectus egestas est, quae cupientem torquet, & miserum facit. Tunc homo egere cepit cum expetere, ac concupiscere incipit. Quis eo pauperior, cui multa desunt? Quis eoditior, qui nihil cupit, & quem pauca explent, satiantque? & tamen felicitatem quaerunt homines in possessione divitiarum, licet non nisi miseras enanciscantur. Imò tantum faciunt homines saeculi divitias, ut impensius desudent in iisdem quaerendis, & acquirendis, quam in caelestis gloriae labore adeptione.

Quapropter advertens Christus hanc hominum incuriam, qui non nisi tardè, & oscitanter feruntur ad caelestia appetenda, quibus videntur fluxa terrae bona praeferre; ad exercitia virtutum homines excitaturus caelestem beatitatem sub divitiarum specie exhibet acquirendam *facite vobis saculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in calu.* Quid quod Christus moneat homines saculos conluere pecuniis opplendos? an avaritiam edocet Christus? num homines adhortatur ad pecunias congerendas in saculis? si paupertatem ipse praetulit divitiis, & pauperes beatos dixit: *Beati pauperes,* cur nunc adhortatur ad saculos parandos, & pecunias in iisdem servandas? an mutato consilio desideria excitat divitiarum, qui amore paupertatis persuaserat? scitè D. Chry-

Serm. 24.

fologus *Ecce docet avaritiam qui ceperat suadere contemptum.* Nimirum contemptum divitiarum suaturus hominibus, eos edocet avaritiam, virtutem tegit specie avaritiæ, ut homines pertrahat ad virtutis amorem: ingeniosa sanè industria est per divitiarum affluentiam ad earundem contemptum homines pertrahere: cum novisset homines divitiarum appetentes, opes in saculis congerendas iisdem suavit, ut per fucatas, ac fallaces divitias, veras, ac cœlestes nanciscerentur: *Facite vobis saculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cœlis.* Divitias contemnit, qui molestias, & curas in iisdem acquirendis, ac servandis in saculis experitur, ideoque per virtutum studia satagit veras congerere divitias, verumque enancisci thesaurum non deficientem in cœlis. Non latuit Christum, homines divitiarum desiderio ultro cogi, ac liberè adigi ad earum amorem, ideoque piam ingeniosè invenit avaritiam, ut fallax fallacis pecuniæ desiderium religiosè falleret, & affectum inhiantis divitiis fluxis sæculi, traheret ad veras, ac stabiles cœlestis beatitudinis divitias; acutè Chrysologus: *Ecce docet avaritiam, qui ceperat suadere contemptum; qui thesaurizantes temporaliter arguebat, ad totum cupiditatis fomitem jubet saculos sine fine perquiri. Christe quò te pertrahit amor tuorum? ut avarum lucri facias, facis eum quod desideras, non quod oportet audire: saculos imperas, aternos thesauros, qui non deficient, vis parari? ut avarus dum consuetam percurrit ad lucra, aut virtutem capiat, aut à virtute capiatur.*

61.

Veræ divitiæ sunt, non quæ fluunt, transeunt, ac pereunt in terris, sed quæ æternùm perseverant in cœlis, sed ideo terrenas anxie concupiscimus, quia cujus sint cœlestes conditionis non videmus; ideoque inculanda nostrorum oculorum lippitudo est, qui divitias veras putamus, quæ divitiarum sunt tantùm præstigia: hanc lippitudinem excutiendam esse monet D. Gregorius Nazianzenus ad Julianam scribens: *Non sursum in cælum aspiciemus? non exspargemur? non oculorum lippitudinem amovebimus? non intelligemus? quam vera sint divitiæ? Quæ in terris possidentur divitiæ, si pauperibus erogentur in cœlestes vertuntur, & tunc saculi non veterascunt, sed thesaurum accipiunt, non deficientem in cœlis.* Idque causæ cur primi in Ecclesia fideles divenditis, quæ possidebant, prædiis, pecunias ad pedes Apostolorum projicerent, ut deposito quovis onere, ac impedimento expeditiones fierent ad salutis percurrendam viam, verasque divitias acquirendas in cœlo, eleganter æquè, ac nevuosè Salvianus *Plerique eorum hac habent quasi exordia, & quasi incunabula conversionis suæ, ut priusquam limen sanctæ professionis introeant, de propriis sibi facultatibus nil relinquunt, secundum illud Domini nostri dictum, quò ait: Vende*

Lib. 4. ad Eccl. Cathol.

omnia bonatus, & da pauperibus, & sequere me, & illi itaque secuturi vocantur Deum, prius vendunt omnia, quam sequantur: divitias enim onerum, atque impedimentorum loco esse ducentes, expeditos se non putant ad sequendum Deum, nisi omnia prius carnalium sarcinarum impedimenta projecerint: simul ut more hominum commigrantium, prius ad locum habitaculi destinati, res suas transferant, quam se ipsos.

Homo ille, qui in Evangelio divitiis affluens voluit peregrè proficisci, tradidit prius servis bona sua, ex quibus qui accepit quinque talenta, alia quinque superlucratus est: similiter & qui duo, alia duo; sed quò unum tantùm acceperat illud otiosum tenuit, & Domino reduci restituit, qui præcepit, ut ab hoc servo nequam, & deside auferretur; & ei daretur, qui jam decem habebat. Conveniunt sacri Interpretes, id intelligi de mercede reddenda pro humana negotiatione, seu hominum operibus in judicio finali. Verùm oritur dubium, cur servo jam prædestinato, & qui ex quinque talentis sibi concreditus, alia quinque fuerat lucratus, hoc unum adhuc impertiatur talentum: si jam fuit judicatus, & cœlestis patriæ aditus civibus, à quibus omnis exultat negotiatio, cum ibi non sit ampliùs merendi locus; cur habenti jam decem talenta adhuc additur unum, cujus negotiationem servus deses neglexerat? an ut novum institueret negotium lucri causâ? & talentum, quod in servo deside nullum dedit fructum, in servo solerte lucrum pareret? sed si servus iste ulterius nequit negotium institueret, cur hoc donatur talento? acutè Cajetanus ait: *Tollite ab eo talentum, & date ei, qui habet decem talenta, non quoad usum, quia non est ampliùs tempus meriti, sed quoad gaudium: numerosam talenti pecuniam in die judicii erit Christus beatis daturus, non tamen negotiationis causâ, quia nil poterit ampliùs ex terræ bonis emi, sed uberioris gloriæ gratiâ; utque ad hoc gloriæ incrementum homines alliceret, divitias, seu talentum se rectè operanti daturum spondet; nimirum ei innotuerat, quo æstu, ac ardenti desiderio cupiant homines divitias, quibus inesse beatitatem putant; ideoque ad veram eos illecturus gloriam divitiarum terrenarum promittit incrementa, ut paratiores sint ad cœlestes sibi comperandas divitias.*

Hinc etiam cœlestis paterfamilias operarios conducit, labores suos in venæ cultura impensuros: conventio autem fit ex denario diurno, quis verò sit hic denarius pro conductorum promissus labori; communis Interpretum sensus est, denarii nomine beatitudinem præfigurari: sed quid causæ, quò prædestinatis operariorum nomine significatis proponatur cœlestis beatitudo sub specie denarii diurni? quia nimirum cupiens

Christi.

62. Matth. 25.

63. Matth. 20. v. 2.

Christus homines ad beatitudinis amorem allicere, quos sciverat à natura avaros, & pecuniarum appetentes, ut facilius desiderium beatitudinis acquirendæ in iisdem accederet, hanc studio sub specie proposuit numerorum. Inhiant operarij pecuniæ, ob quam suos impendunt labores, quos fortassis impendere detrectarent, nisi sub nomine & specie pecuniæ iisdem fuisset beatitudo exhibita; adeo avaritia humana occupat pectora, ut nisi pecuniarum lenocinio excitarentur ad amorem cœlestis beatitudinis, fortassis eius negligenter assensionem. D. Bernardus appositè ait: *Sunt viri divitiarum in civitate Domini virtutum*: fortassis alludit ad hos Operarios, quos paternitas conduxit, pactâ mercede denarii diurni; amore siquidem pecuniæ vineam excoluerunt, & impensis laboribus promissam sibi obtinuerunt mercedem, & hi sunt viri divitiarum in civitate Domini in cœlesti patria: spe enim præmij, ac pinguioris fortunæ agit, quidquid homo operatur: & sicut apud Psalmistam homines divitiarum appetentes vocantur in terra *viri divitiarum* ob nimium in opes affectum: ita sunt virtutum cultores etiam viri divitiarum, quibus ipsa beatitudo denarii nomine exhibetur; adeo inhiant homines pecuniis, ut quamvis studio sint virtutum addicti nullo blandiore lenocinio ad amorem cœlestis beatitudinis excitentur, quàm exhibitione denarii diurni: sed si beatitudo cœlestis diuturna est, & æterna, cur denario pariaturo diurno, ac fluxo? siquidem transit ad plures manus, variòsque acquirit possessores: si beatitudo est æterna permanens, & in sempiternum perennatura non aptè per denarium diurnum, ac momentaneum representatur: est enim æternitas interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio, si enim termino caret, nullòque fine clauditur, quomodo denarius diurnus potis est eam nobis exhibere? quod enim diurnum non est, & æternum, sed diurnum à beatitudine deficit, quæ diuturna est, & æterna.

64.

Verùm licet sit beatitudo æterna, adhuc tamen rectè denarii nomine significatur, quia bona pecuniarum videntur hominibus divitiarum cupidis stare, ac quandam præferre felicitatem permansuram; cum in divitiarum possessione sitam beatitudinem esse autument: huc accersendus D. Chryostomus ubi loquens de bonis præsertim pecuniarum, quibus plus cæteris inhiant homines, ait: *Et hæc quasi stantia arbitriati sunt, & manentia, & non quasi fugientia, hoc est avolantia, & ne ad momentum quidem permanentia*, licet fugitivi sint numi, & ab sphaerica, quam præferunt, figura, volvi dicantur promptiores, ac citius fugere, quia tamen pecuniarum appetentes suam in eorundem possessione felicitatem locatam esse arbitrantur, pecunias licet ex natura sua fugientes; stables

Homil. 4. in Genes.

Verani de Affectibus Tom. 1.

putant, ac permanentes; ideòque quò promptius allicerentur homines ad amorem cœlestis beatitudinis, rectè sub specie denarii iisdem æterna felicitas exhibetur possidenda: quamvis sit pecunia ex se diurna, in affectu tamen eam appetentium diuturna est, imò & æterna, quatenus nullo unquam tempore vellent eâ destitui: sed quia hæc beatitudo, quæ in possessione collocatur pecuniarum ex se instabilis est, fugax, & incerta, ideo consultò denarius dicitur, non simpliciter, sed diurnus; quia possessio pecuniarum inconstans, incerta, & fluxa est, vix enim possidetur, & statim elabitur. Imò perinde divitiæ evanescent, ac umbra, & fumus, ut observat D. Chryostomus in *Homil. 33 in Joann.* *Quid autem omnino sunt divitiæ? Joan, umbra iners, fumus deficiens, qui citò evanescit.*

Homil. 33 in

65.

Est igitur hæc beatitudo, quam in possessione divitiarum nituntur homines enancisci, umbratilis, & non vera; evanida, non plena, imò & purum nihil; quapropter Amos Propheta divites sæculi redarguens, eò quia cum divitiis affluerent, & delicijs diffunderent, se beatitate donatos existimarent, ait: *Qui latamini in nubo*, vocat divitiis *nihil*, quia cum fluxæ sint & instar fumi evanescentes, nihili sunt faciendæ: quod etiam edocuit Christus *Matth. 25. v. 26.* ubi paternitas, qui peregrè erat profecturus tradidit servis suis bona sua, & reversus intellexit, eum, qui quinque talenta acceperat alia quinque fuisse lucratum, & similiter qui duo alia duo; qui verbò unum duntaxat acceperat, illud otiosum servasse; tunc herus in pœnam desidie iussit ob eo auferri talentum, & donari ei, qui decem possidebat: *Habenti dabitur, & abundabit; ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferretur ab eo.* *Matth. 25. v. 29.* Sed si servus deses dicitur non habere, quomodo potest quidquam ab eodem auferri, nomenim potest quis privari eo, quod non possidet: qui nihil habet, nil possidet; nec potest propterea quidquam ab illo auferri: quid enim auferendum est à nihil habente? sed si servus deses integrum accepit talentum, quomodo dicitur nil habere? si unum duntaxat talentum valore æquatur duodecim millibus aureorum, quomodo possessor harum divitiarum dicitur nil habere? quia nimirum divitiis, qui possident, nil habent stabilis, nec permanentis, ut verius nil dicantur habere, quamvis opes possidentes: siquidem divitiarum, numerumque possessio fugax est, & infida, quæ suos præstigijs eludit possessores, divitiæ sunt umbræ inertes, fumus evanescent, & plura illa aureorum millia servo desidi concredita non tam fuere divitiæ, quàm divitiarum umbræ fugaces, evanidæ, & quæ in se nihil sunt; quapropter consultè ait Evangelista, *Ei autem qui non habet, & quod videtur habere auferretur ab eo*, quia infidæ sunt, fugaces, & volatiles divitiæ, citò è mani-

C. 6 v. 14.

Matth. 25. v. 29.

K 2

manibus pristini possessoris elabuntur, & fugiunt ad alium Dominum: & qui lætantur ob acervatas pecunias ij sunt, de quibus dixit Amos *Qui lætami in nihilo.*

66.

Quòd si aliquid esse dixeris, id nil boni secum trahit, sed potius totam malorum congeriem; ait enim D. Ambrosius de bono mortis. *Laqueus in auro, viscus in argento, nexus in pradio, clavus in amore. Dum aurum querimus, strangulamur: Dum argentum querimus in visco ejus baremus: Dum predium invadimus alligamur.* Divitiis cumulatì vitium contrahunt Phrygis Mydæ; ditescunt enim ut fame pereant. Non corpus tantum sed & ipsam mentem suffocant divitiæ, cum non sinant proba desideria ad cor pervenire: quin vitia accersunt, quibus & fomitem suppeditant, & materiam subministrant, quapropter eleganter ait Salvianus *Auro nihil est scelestius; & pessimum, ac feralissimum morbi genus.* Esse pravum in divitiis affectum proborum morum deturpatorem, & flagitiorum omnium putidissimum fontem, imò & ipsius vitæ interfectorem, edocuit Judas proditor: *Et passus est pecuniam illi dare, quæ verba expendens Chrysostomus in Catena ait: Tales enim avaritia generat passiones: hoc est à pravo in divitiis affectu passiones prodeunt, adeò ut affectus inhians divitiis indulgeat vitijs, sitque pravarum omnium passionum radix corrupta, vitiorum fecunda mater, & virtutum sæva noverca: idque causæ, cur*

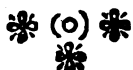
Lib. 1 ad
Hecles.

Luc. 22.
v. 5.

Lib. 2. de in-
serpellas.
Job cap. 5.
In cap. 6.
Luc.

D. Ambrosius, hunc affectum in divitiis vocaverit alterum peccati fomitem, inquit: *Magna illecebrâ delinquendi est rerum affluentia; & alibi eleganter nominat divitiis lenocinia delictorum, quia affectus in divitiis vitia omnia suadet, & instigat ad delinquendum, nec uno duntaxat modo est criminofus, sed criminum omnium seminarium est, ac fomentum: siquidem persuadet avaritiam, provocat ad luxum, irritat ad vindictam, instigat ad libidines, gulæ deliciarum materiam suppeditat, iræ fomitem subministrat; & nullum est vitium, cui pravus affectus in divitiis fomitem non exhibeat: tales enim generat passiones, quæ vitijs omnibus obsequuntur; adeò ut qui opes immodicò affectu concervat, illecebras addat originali fomiti. & uberem feralibus hominum passionibus materiam subministret. Quòd si quidquam boni dicatur inesse divitijs, non aliud certè dixeris bonum esse, nisi quia in amatores suos ita læviunt, ut in magna eos pericula injiciant, ut notavit Isidorus Pelusiota inquit: *Divitiæ unum mihi continere bonum videntur, quòd eas amantibus ingentia pariant pericula; & quò major earum affectus est, eò majus periculum lubit, qui eas amat.**

Lib. 9. Epist.
447.

S. IV.

*Sæculi divitiæ suis non sunt bono-
ri possessoribus, sed oneri; ac dedecori,
seu laqueo; propterea humanus in eor-
dem affectus excutiendus, ne suis
prestigijs eludat in-
biantes.*

Divitijs qui amant, se ipsos oderunt; quia pondera quærunto auri, vel argenti, quibus premantur, & opprimantur: non honestant, quæ congeruntur divitiæ, sed onustant; ut non honori, sed oneri fiat suis possessoribus. Agnatum divitijs onus est, quia onerant opes, quæ honorare videntur, hinc scitè Minutius: *Drives us: sed fortuna mala creditor, & magno viatico bre-
ve vita iter non instruitur, sed oneratur.* Hoc in itinere peragendo divitiarum acervi suis sunt possessoribus impedimento, quò minus ad patriam perveniant, detinentur enim in via divitiarum oneribus pressi, nec celeres progrediuntur ad terminum. Hinc grandia patrimonia gravia dicuntur onera, quibus divites premuntur, & anguntur, ut innuit Seneca de consolatione ad Helviam inquit: *Pecunia nihil ad animum pertinet, non minus quàm ad Deos immortales omnia ista, qua imperita ingenia, & nimis corporibus addicta suspiciunt. Lapidem, aurum, argentum, & magni, levatque mensarum orbem terrena sunt pondera, qua non potest amare sincerus animus sincerus igitur non est, divitijs qui amat, quia celo natus in cæno vult detineri: nititur anima in sublime ferri, quam tamen deorsum premunt congestæ divitiæ; & avarè possidentes opes, opus suum totum in iisdem servandis, custodiendisque impendunt, ibi enim cor ponunt, ubi opes reponunt, ut innuit Salvianus Massiliensis Episcopus inquit: *Condentes profundis specibus infernas opes, simul pecuniam suam, & spem suam infodiennes, secundum illud Domini nostri dictum, ubi fuerat thesaurus tuus, ibi erit, & cor tuum.**

De Obit.

Cap. 11.

Lib. 2. ad Hecles.
Cato-
lic.

68.

Invidentes igitur propriæ salutis animas proprias, quæ sursum innato instinctu nituntur, terrenis ponderibus, seu auri, argenteive oneribus in terram premunt; siquidem mens thesaurizantis ibi tantum quiescit, ubi thesaurus conquiescit; imò ibi premitur, & torquetur, ubi congestæ divitiæ ab ipsa longè non absunt. Quid ni, an non pondere pressus fatuus haberetur, si majora peteret pondera, quibus gravius premeretur, iisdemque opprimeretur? sanà mente nec donantur, qui divitijs affluentes, alijsque inhiantes congerendis; id unice concupiscunt uberiori divitiarum copiâ gloriari, ac gravioribus congesti auri ponderibus premi: ab hac insanæ mentis nota vix se eximunt divitijs

Affectus in diuitias plurimum adfert dispendij, nilq; compendij 77

tiji affluentem, quosque diuitiarum uberior copia in superbiam erigit, ac in tumorem inflat: pudori potius suffundi deberent, quam gloriari hisce oneribus premi, scitè Ugo Victorinus. *Quis non vanè gloriatur amplius se ceteris oneratum esse? hoc professè diuitia, hoc dignitates suis possessoribus solam conferunt, ut quo ex eis plus alijs accipere videntur, inde plus alijs onerati inueniantur: hisce ponderibus pręgravati minime fuerunt Christi discipuli, de quibus S. Hieronymus ad Ageruchiam ait: *Quod non erant diuitiarum sarcinā pręgravati, & monet Exuperantium, ut nudus, & levis ad cælum evolet, quia auri pondera alas deprimunt virtutum.**

Esse diuitias oneri, non honori, imò & impedimento nitentibus ad sublimia, nos edocuerunt primævi exorientis ecclesię fideles, qui Christum secuti terrena quęque reliquerunt, ne impedimenta iisdem iniicerent, & obices, ut monet Salvianus Massiliensis. *Plerique eorum hac habent, quasi exordia, & quasi incunabula conversionis suę, ut priusquam limen sanctę professionis introeant, de proprijs sibi facultatibus nihil relinquant, juxta illud Domini Nostri *Vende omnia, quę possides, & da pauperibus, & sequere me. Illi itaque vocansẽ DEUM secuturi prius vendunt omnia, quã sequantur: quia diuitias onerum, ac impedimentorum loco esse ducentes, expeditos se non putant ad sequendum DEUM, nisi omnia prius carnalium sarcinarum impedimenta projecerint, simul ut more hominum commigrantium prius ad locum habitaculi destinati res suas transferant, quã se ipsos: hæc deponamus pondera, ut iursum mittamur, ut in sublime nitamur.**

Non sunt diuitiæ eas possidentibus levamini; sed iisdem gravamini auri, & argenti pondera; quę quò maiora subeunt incrementa, eò perniciosius aggravant, premuntque possessores. Vera exulat felicitate, qui diuitijs inhiat, quia tunc vitij propensius iadulget: perinde ac diuitijs, & vitij cognata, & perquam affinia intunt nomina; ita parùm videntur re ipsa distare, quę diuitijs, & vitij congruunt; respondent integra ferè echone ultima primis, quia promptius diuitiæ dicuntur in vitia degenerare, quibus saltem viam sternunt, ac emolliunt, dicaturque propterea, plus diuitijs inesse afflictionis, & vanitatis, quã solatij, & felicitatis. Possederat plura preciosissima Salomom, cui David exuens mortalitatem pro sola templi Jerosolimitani structura reliquit talentorũ auri centum millia, quę c. mputantur ducenti aureorum milliones: & argenti mille millia talentorum, quę tantundem computantur, una siquidem libra auri decem argenti libras valore æquabat: reliquit igitur David moriens Salomoni superstiti bis mille millio-

nes, & quadringentos milliones aureorum, ut notat Cornelius à Lapide; & nihilominus candidè fatetur Salomon, se in universa sua opulentia nil aliud deprehendisse præter vanitatem, & afflictionem spiritus.

Da diuitijs affluentem, qui longè, lætèque sine termino, & propemodum in infinitum exporrecta possideat rura; ædificia splendidissima, in quibus laudetur amplitudo, structura, ornatus, & universa suppellex, quã auro illita, quã gemmis fulgida, ac unionibus, margaritisque distincta; Stagna maris instar in imensum effusa, ædificijs circumseptæ, omnium piscium referta generibus, Colles vineis, racemisque spumantes. Prædia culturã, & feracitate felicissima, Sylvas pascua suppeditantes innumeræ pecudum multitudini. Palatia, quorum fundamenta tartara penetrent, & fastigia quasi propè Lunam protendantur, quorum parietes in extima facie nonnisi Alexandrina marmora vestiant Numidicis distincta crustis; vel silice pinso, atque conuulso; aut cœmentis imbricatum dispositis, ars ad singularem communiat elegantiam. Quarum in atrijs æstuent fontes intra marmoreas concharum laxitates; vel saliant in cratere, è cuius labro caduci latices, vel instar tenuissimi, & æquè translucidi, ac pellucidi dimittuntur in subjectas piscinas, quas circum syphunculi plures expressi mitterent; vel ex varijs fistulis foras exilientes ad altitudinem nitantur originis; moxque recedentes in subjectum alveum grato labendũ tumultu placidè obmurmurent. Da diuitiẽ, cui tota fermè domestica suppellex argentea sit, vel etiam aurea, mensæ, vasa, tellæ, scrinia; da reprehendentem iniquissimas eorum querelas, qui nostram ætatem ferream esse lamentantur, cum affluat auro, argento: hunc tamen inter diuitias suas trepidum incertæ cogitationis sollicitudo discruciat, ne prædo vastet, ne percussor infestet, ne inimica cuiusque locupletioris invidia calumniosis litibus inquietet. Huic nec cibus securè, somnũque contingit; frequentè emittit in convivio suspiria, quamvis in gemma bibat; quinimò, epulis gravatus, vinòque madidus adhuc in thoro, mollique pluma vigilat, nec intelligit miser speciosa sibi esse supplicia, nec cognoscit auro se teneri alligatum, & possideri magis à diuitijs, ac iisdem affinis vitij, quã possidere diuitias.

Nulla igitur in diuitijs felicitas, ut non immeritò Syllam felicem illum hermaphroditum post Africam Bellum gloriosè se verbis esserentem præstrinxerit nescio quis optimatum, redargueritque, quomodo boni viri nomen potuerit assumere, qui modica in fortuna relictus à Patre, tot jam diuitijs afflueret? quia nimirum videtur opulentia tehis armata aureis morum integritati bellum

indicere, cum enim pugnent opes armis argenteis, inermem virtutum aciem facile expugnant, & prosternunt; adeo ut vix in eodem portore valeant stativa locare virtus, & opulencia, cum hac interitum illius jugiter moliat; hinc Lacedæmonius ille scitè divitias thesaurum edixit malorum, calamitatis viaticum, comitem improbitatis, vinculum injustitiæ; aureis siquidem nodis possidentium voluntates illaqueant, vincuntque, & ad quæcunque pertrahunt flagitia. Non enim aurum lutosæ genitricis terreus foetus potest nisi sordibus inficere Mydas illos, quorum pascit aviditatem. Neque aliud quam opulencia Cæsarem, & Pompejum furialibus in exitium Reipublicæ facibus armavit, cum intestino odio excitârunt incivibus discordias, ac dissidia, quibus veluti dissecta matris alvo in patriam, & Rempublicam sævierunt.

Qui sapiunt, in auro laqueum cavent, & retia in divitijs, ne vitijs capiantur, quia ut monet S. Ambrosius, *laqueus in pecunia est, quo miserè irretiuntur, qui pecunijs inhiant.* Et de bono mortis, *Laqueus in auro, viscus in argento, nexus in pradio, clavus in amore.* Dum aurum quarimus strangulamur: dum argentum quarimus in ejus visco heremus: dum pradium invadimus, alligamur. Plerosque ad laqueum adegit aurum, incidit præ cæteris Judas hunc in laqueum, qui auri amore possessus, laqueo vitam clausit; ut scitè notat Drogo Episcopus Ostiensis *de Sacramento Domini. ca. Passioni*, ubi loquens de Juda ait: *Ecce infelix qualiter excacatus est, maluit se ipsum perdere, quam denarios perire. Denarios templo, se ipsum laqueo addixit. Amabat heredes suos, qui eodem denarios exinde colligerent. Projecit eos in templo, & abiens laqueo se suspendit. Jam diu erat quidem, quod à Christo recesserat, & avaritia laqueo se suspenderat: sed quod fecerat in occulto, palam omnibus innotuit.* Utinam plures nostrum ævum fœdas non haberet, qui avaritiæ laqueo irretiti, & divitijs præpediti, vitijs non illaquearentur. Hinc Apostolus monet suum Timotheum: *qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum Diaboli, quæ verba expendens, S. Ambrosius ait: Advertis laqueum diaboli esse divitias, quem tetendit etiam Salvatori, ac ne mediocrem hunc laqueum putes, Judam Apostolum, laqueum esse strangulavit.* Laquei sunt divitiæ, quia miserè capiunt in suum famulatum ipsam inhiantes.

Non solum laqueus, sed & retia dixerim divitias, quia vitijs irretitur, qui divitijs augendis inhiat: hinc qui sapit exemplo Apostolorum hæc retia relinquit, ut præ cæteris alijs Severus, de quo ita scribit S. Paulinus, inquitens: *Celestem Patrem antevererat terreno parenti, exemplo Apostolorum Patre in navicula fluctuante;*

*scilicet in hujus vita incerto, cum retibus rerum suarum, & implicatione patrimonij derelicto: hisce retibus sinunt se homines præpediri, ac implicari, qui divitijs acervandis totam impendunt operam: & ita implicantur, ut explicare alas cogitationum nequeant, nec ad superna avolare: quia compedes, & vincula terrenis delitescunt in divitijs, quibus implicantur vitijs, & in imo detinentur, qui divitijs affluunt: hinc Nicetas Choniates in Manuele Comeno de Joanne Epiceno, ait, *Sed divitias perpetuè vincula insolubilibus conscriptas teneret, nec eas magis in publicum prodire pateretur, quam olim Danaem Acrisus.**

Possident, ligantque avari suas divitias, sed miseres ipsi possidentur, liganturque suis à divitijs; earumque affinitibus vitijs. Cum vincunt opes, vinculo vincuntur ipsi cupiditatis; scitè Chryostomus aurea sua eloquentia divitias carpit, inquitens: *Sì divitijs fuerimus alligati, quomodo vincemus adversarios? Sunt enim manuum vincula his, qui divitijs, quas possident, uti nesciunt.* Ligari igitur se sinunt, qui congestas divitias in saculis ligant, & eodem, quo divitias vinculo illigant, libertatem ipsi perdunt, congestis servientes divitijs, eorumque cognatis vitijs.

Nemo ita desipiat, ut illigari velit, cum liber esse possit, nemo patiat se hisce vinculis constringi, si servitutis jugum cupit excutere. Quisque in sublime adspirat, cupitque in cælum avolare, necesse est, rejiciat hæc vincula, exuat crassas, ac ponderosas has compedes, quibus in imis detineretur; neque enim compede, sive aurea, sive argentea, aut etiam ferrea præpeditus sursum niti valet, ut scitè inquit S. Nilus. *Avarus in cælum conscendens huic similis est, qui pedibus suis vinculo conscriptis currere conetur.* Pudeat hominem, quem natura, & gratia libertate donârunt sinere se hisce vinculis illigari, & miseræ servituti addici. Divitias ligare mentem avari, expertus fuerat Matthæus, cum adhuc esset Publicanus teste S. Petro Chryostogo, qui ait: *Matthæum Publicanum divitijs sic cupiditatis publicabant Magistrum, in fornace avaritiæ sic coquebant, sic alligabant vinculis cautionum, saculorum ponderibus, sic premebant, ut levare ad innocentiam, ad justitiam surgere; ad virtutem progredi non valeret.* Cum primum verò hæc vincula dirupit, ab hisce ponderibus se sejunxit, & retia dilaceravit, liber factus ad justitiam illicò surrexit ex publicano, ad Apostolatam evehctus. Ita est quisquis avaritiæ pulsatur stimulis, suis à divitijs, quas putat possidere, miserè possidetur, usque tamulatur, quæ in hominis usum, ac servitiæ à natura destinantur.

Legimus moris fuisse olim ut Rei, & nocentes aureis vinculis, catenisque argenteis vincerentur, ut eo locupletiores essent,

73.

Lib. 4. in
Lucano.

Cap. 5.

Serm. 7.

1. ad Ti-
moth. 6.In Psalm
118. vers.
34.

74.

Epist. 2.

75.

Homil. 12.
in Epist. 1.
ad Corin. 1.

76.

Orat. de
avaritia.

Serm. 28.

76.

Affectus in divitias plurimum adfert dispendij, nilq; compendij. 79

sent, quò nocentiores; eò vinculis mitidiores, quò sceleribus foediores, hùc vocatur illud Tertulliani: qui loquens de populis, in quibus mos iste vigeat, ait, *qui auro vinctos in ergastulis habent, & divitijs malos onerant, sanctorum locupletiores, quancò nocentiores, & innuens hunc eundem morem apud priscos ait: Aurum ipsum, cuius vos gloria occupat, cuiusdam genti ad vincula servitute referunt Gentilium littera. Non ita desipiunt divites, ut his vinculis, ac catenis appetant illigari. Quòd si tortores olim vinculis, & catenis legimus reos illigasse; quis non dicat, divitias divitum Tortores? cum suos vinciant possessores, torquentque, ut suspirent in convivij, vigilent in pluma, illachrymentur in risu, angustentur amplioribus in plateis? quia ut rectè observat S. Chryostomus, *Jam verò divitiæ sunt tortore acerbiores: Tortor enim corpus vincit, sed divitiæ animum vinciunt: vides illum vincitum, nec illius te miseret: illum propterea odi, quòd vincitur; quòd non nocuisse, sed consulto catenam attraxit.* Imò non vincit tantum, & compedibus præpeditis, manibus ligatis reis, pares dicuntur divites; verum etiam canibus rabidis, qui catenis vinciuntur. Divitum liquidem catenæ curæ sunt, & angustia, quibus opprimitur, qui auri ponderibus premitur, ut notat S. Nilus, inquiens: *Dives arummis, & molestijs impeditus, & canis instar est, quòd si migrare compellatur, divitiarum memoriam, & dolorem inutilem sanguinem gravem sarcinam circumferre, memore stimulat, animoque vehementer angitur, quinimò canis unico solet vinculo ligari; dives verò pluribus circumligatur, quia quòd plures pecunias habet, eò pluribus curarum catenis constringitur, ut difficiliore sit servituti addictus, ac rigidiori famulatio, rabido cane eò etiam infeliciores, quòd dicitur,**

Auri fulgor, argenti nitor, gemmarum splendor iridem referunt extima sui specie; fallunt enim, quos habent spectatores, à quibus sub specie risus lachrymas extorquent, ut lepidè tetigit Joannes Tollanarius, inquiens: *Nihil est mortali conductibilis, quàm ut divitias instar iridis esse reputet, quæ vano splendore perniciem suam occultent, & spectantium oculos mox lachrymas datura fallant.* Quòd si Iris, cum in nube ridet, pluvias spondet, ita ridentes in divitijs, imbres mox sunt daturi lachrymarum: & sicut fucati sunt, ac larvati, seu ficti, quos Iris colores exhibet; larvatas etiam dixerim divitias cum aliâ speciem præferant, à qua in re omnino distant. Non donatur felicitate, non afficitur gaudio, quisquis divitijs affluit, aurique oneratur ponderibus: larvatus est hic risus, ficta hæc felicitas, quæ dives, quas in intimo pectore experitur curas, contegit, ne alijs appareant; personatæ sunt divitiæ;

personatque divites, & fallitur, qui ex extima facie judicium de illis æstimat: Pulchrè ait Joannes Chryostomus, *sicut actores in scena Regum, ac Ducum personas, item Medicorum, ac Rhetorum, Sophistarum, ac Militum assumptas ingrediuntur, cum ipsi nihil horum sint; sic & in presenti vita paupertas, & divitiæ nihil aliud sunt, quàm persona. In mundi theatro, si ludentes in scena spectes, ubi videris plures divites, ne putes verè divites esse, sed divitum oblectos personas. Sicut qui in scena Regem, vel Belli Ducem agit, frequenter est famulus eorum, qui fens, aut Borros vendunt in foro: ita & hic dives ergobro pauperior est omnibus, quòd si detraxeris illi larvam, si conscientiam explices, & ingrediaris animum; multam illic offendes virtutis inopiam, comperiesque omnium esse hominum abjectissimum.* Ex quo conicitur, divitias mororis potius, & tristitiæ exhibere materiam, & divitias esse suis possessoribus, fletui potius, quàm risui: tametsi divitijs affluentes lætitiâ ostendant; fucata tamen hæc est, cui larvam, si detraxeris, non nisi curæ, sollicitudines, molestia, angores intimis deprehenduntur in pectoribus, eò acrius torquentes animum, quòd cordis penetravit intimiora.

Neque ingenerare possunt congestæ divitiæ genuinam lætitiâ, cum tam dirè suos distorqueant possessores, ac vitijs omnibus soleant viam sternere; adèd ut post Plutum, sequatur Venus, sitque luxuria auri pedissequa; tanta enim est luxuriæ, & opulentia conjunctio, ut affluentes divitijs, vix à vitijs præsertim carnis sint immunes. Etiam olim in templo ubi vasorum aureorum acervos, aureasque cortinas conspicimus latuisse, inibi Adonidem fuisse deprehendimus, immo nec latuit ibi Cupido, qui nudus lusit, & in summa rerum opulentia didicit lascivire: & quia nudus acrius tunicatos; ac vestitos inflicto vulnere sauciavit. Non igitur mirum, si Venus comburat, quos Cupido transfigit. Insidiatur nudus amor Paludatis, quos statim despoliat, nec quisquam promptius nudatur grassante amore, quàm qui mollibus, duplicibusque vestitur.

Quis credat divitias spoliare suos possessores, eosque deprimere, non erigere: documento est nobis Salomon, qui cum emissis ad Tharso navibus, receptisque nataret in auro, seu afflueret divitijs, in luto dejectus est; quia vitijs indulxit. *Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, & Moabitidas, Idumæas, & Sydoneas, & Zebaidas, ut legimus in sacris litteris, Ecce quàm infelix fuit Salomon in ipsa divitiarum felicitate, cum per gradus Gemonijs infeliciores in voraginem voluptatis, & vitiorum præceptus ruerit! Primam Regis filiam non tam procius, quàm Prin-*

Lib. de habitu mulier. cap. 7.

Lib. de vuln. femin. cap. 19.

Homil. in Psal. 48.

Orat. 3. de avaritia.

78.

In cap. 2. ecclesi.

Conciones de Lazaro.

79.

80.

3. Reg. 17.

indicare, cum enim pugnent opes armis argenteis, inermem virtutum aciem facile expugnant, & prosternunt; adeo ut vix in eodem portore valeant stativa locare virtus, & opulentia, cum hæc interitum illius jugiter molitur; hinc Lacedæmonius ille scite divitias thesaurum edixit malorum, calamitatis viaticum, comitem improbitatis, vinculum injustitiæ; aureis siquidem nodis possidentium voluntates illaqueant, vincuntque, & ad quæcunque pertrahunt flagitia. Non enim aurum lutosæ genitricis terreus foetus potest nisi sordibus inficere Mydas illos, quorum pascit aviditatem. Neque aliud quam opulentia Cæsarem, & Pompejum furialibus in exitium Reipublicæ facibus armavit, cum intestino odio excitarunt incivibus discordias, ac dissidia, quibus veluti dissecta matris alvo in patriam, & Rempublicam sævierunt.

Qui sapiunt, in auro laqueum cavent, & retia in divitijs, ne vitijs capiantur, quia ut monet S. Ambrosius, *laqueus in pecunia est, quo miserè irretimur, qui pecunijs inhiant.* Et de bono mortis, *Laqueus in auro, viscus in argento, nexus in pradio, clavus in amore.* Dum aurum querimus strangulamur; dum argentum querimus in ejus visco beremus: dum pradium invadimus, alligamur. Plerosque ad laqueum ad egit aurum, incidit præ cæteris Judas hunc in laqueum, qui auri amore possessus, laqueo vitam clausit; ut scite notat Drogo Episcopus Ostiensis de Sacramento Domini. *Passionis*, ubi loquens de Juda ait: *Ego infelix qualiter excacatus est, maluit se ipsum perdere, quam denarios perire. Denarios templo, se ipsum laqueo addixit. Amabat heredes suos, qui eosdem denarios exinde colligerent. Projecit eos in templo, & abiens laqueo se suspendit. Jam diu erat quidem, quod à Christo recesserat, & avaritia laqueo se suspenderat: sed quod fecerat in occulto, palam omnibus innotuit.* Utinam plures nostrum ævum Judas non haberet, qui avaritiæ laqueo irretiti, & divitijs præpediti, vitijs non illaquearentur. Hinc Apostolus monet suum Timotheum: *qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum Diaboli, quæ verba expendens, S. Ambrosius ait: Advertis laqueum diaboli esse divitias, quem tetendit etiam Salvatori, ac ne mediocrem hunc laqueum putes, Judam Apostolum, laqueum iste strangulavit.* Laquei sunt divitiæ, quia miserè capiunt in suum famulatum ipsam inhiantes.

Non solum laqueus, sed & retia dixerim divitias, quia vitijs irretitur, qui divitijs augendis inhiat: hinc qui sapit exemplo Apostolorum hæc retia relinquit, ut præ cæteris alijs Severus, de quo ita scribit S. Paulinus, inquitens: *Cælestem Patrem anteverterat terreno parenti, exemplo Apostolorum Patre in navicula fluctuante;*

*scilicet in hujus vita incerto, cum retibus rerum suarum, & implicatione patrimonij derelicto: hisce retibus sinunt se homines præpediri, ac implicari, qui divitijs acervandis totam impendunt operam: & ita implicantur, ut explicare alas cogitationum nequeant, nec ad superna avolare; quia compedes, & vincula terrenis delitescunt in divitijs, quibus implicantur vitijs, & in imo detinentur, qui divitijs affluunt: hinc Nicetas Choniates in Manuele Comeno de Joanne Epiceno, ait. *Sed divitias perpetuè vincula insolubilibus constrictas teneret, nec eas magis in publicum prodire pateretur, quam olim Danaem Acrisius.**

Possident, ligantque avari suas divitias, sed miseres ipsi possidentur, liganturque suis à divitijs, earumque affinitibus vitijs. Cum vincunt opes, vinculo vincuntur ipsi cupiditatis; scite Chryostomus aurea sua eloquentia divitias carpit, inquitens: *Si divitijs fuerimus alligati, quomodo vincemus adversarios? Sunt enim manuum vincula his, qui divitijs, quas possident, nisi nesciunt.* Ligari igitur se sinunt, qui congestas divitias in saculis ligant, & eodem, quo divitias vinculo illigant, libertatem ipsi perdunt, congestis servientes divitijs, eorumque cognatis vitijs.

Nemo ita desipiat, ut illigari velit, cum liber esse possit, nemo patiat se hisce vinculis constringi, si servitutis jugum cupit excutere. Quisque in sublime adspirat, cupitque in cælum avolare, necesse est, rejiciat hæc vincula, exuat crassas, ac ponderosas has compedes, quibus in imis detinetur; neque enim compede, sive aurea, sive argentea, aut etiam ferrea præpeditus sursum niti valet, ut scite inquit S. Nilus. *Avarus in calum constendens huic similis est, qui pedibus suis vinculo constrictis currere conetur.* Pudeat hominem, quem natura, & gratia libertate donarunt sinere se hisce vinculis illigari, & miseræ servituti addici. Divitias ligare mentem avari, expertus fuerat Matthæus, cum adhuc esset Publicanus teste S. Petro Chrysologo, qui ait: *Matthæum Publicanum divitijs sic cupiditatis publicabant Magistrum, in fornace avaritiæ sic coquebant, sic alligabant vinculis cautionum, saculorum ponderibus, sic premebant, ut levare ad innocentiam, ad justitiam surgere; ad virtutem progredi non valeret.* Cum primum verò hæc vincula dirupit, ab hisce ponderibus se sejunxit, & retia dilaceravit, liber factus ad justitiam illicò surrexit ex publicano, ad Apostolatum evehctus. Ita est quisquis avaritiæ pulsatur stimulis, suis à divitijs, quas putat possidere, miserè possidetur, usque tamulatur, quæ in hominis usum, ac servitiam à natura destinantur.

Legimus moris fuisse olim ut Rei, & nocentes aureis vinculis, catenisque argenteis vincerentur, ut eo locupletiores essent,

73.

Lib 4. in
Lucam.

Cap. 5.

Serm. 1.

1. ad Ti-
moth. 6.In Psalm
118. vers.
14.

74.

Epist. 1.

75.

Homil. 12.
in Epist. 1.
ad Corinthios.

76.

Orat. de
avaritia.

Serm. 28.

76.

Affectus in divitias plurimum adfert dispendij, nilq; compendij. 79

sent, quò nocentiores; eò vinculis mitidiores, quò sceleribus foediores, hùc vocatur illud Tertulliani: qui loquens de populis, in quibus mos iste vigeat, ait, *qui auro vinculos in ergastulis habent, & divitijs malos onerant, sanctorum locupletiores, quamvis nocentiores, & innuens hunc eundem morem apud priscos ait: Aurum ipsum, cuius vos gloria occupat, cuiusdam genti ad vincula servire referunt Gentilium littera.* Non ita desipiunt divites, ut his vinculis, ac catenis appetant illigari. Quòd si tortores olim vinculis, & catenis legimus reos illigasse; quis non dicat, divitias divitum Tortores? cum suos vinciant possessores, torqueantque, ut suspirent in convivij, vigilent in pluma, illachrymentur in risu, angustentur amplioribus in plateis? quia ut rectè observat S. Chryostomus, *Jam verò divitiæ sunt tortore acerbiores: Tortor enim corpus vincit, sed divitiæ animum vinciunt: vides illum vincitum, nec illius te miseret: illum propterea odi, quòd vincitur; quòd non nocuisse, sed consulto catenam attraxit.* Imò non vincit tantum, & compedibus præpeditis, manibus ligatis reis, pares dicuntur divites; verùm etiam canibus rabidis, qui catenis vinciuntur. Divitum liquidem catenæ curæ sunt, & angustia, quibus opprimitur, qui auri ponderibus premitur, ut notat S. Nilus, inquit: *Dives avummis, & molestijs impeditus, & canis instar est, quòd si migrare compellatur, divitiarum memoriam, & dolorem inutilem sanguine gravem sarcinam circumfert, memore stimulat, animoque vehementer angitur, quinimò canis unico solet vinculo ligari; dives verò pluribus circumligatur, quia quòd plures pecunias habet, eò pluribus curarum catenis constringitur, ut difficiliore sit servituti addictus, ac rigidiori famulatio, rabido cane eò etiam infeliciores, quòd dicitur,*

Auri fulgor, argenti nitor, gemmarum splendor iridem referunt extima sui specie; fallunt enim, quos habent spectatores, à quibus sub specie risus lachrymas extorquent, ut lepide tetigit Joannes Tollanarius, inquit: *Nihil est mortali conductibilis, quam ut divitias instar iridis esse reputet, quæ vano splendore perniciem suam occultent, & spectantium oculos mox lachrymas datura fallant.* Quòd si Iris, cum in nube ridet, pluvias spondet, ita ridentes in divitijs, imbres mox sunt daturi lachrymarum: & sicut fucati sunt, ac larvati, seu ficti, quos Iris colores exhibet; larvatas etiam dixerim divitias cum aliam speciem præferant, à qua in re omnino distant. Non donatur felicitate, non afficitur gaudio, quisquis divitijs affluit, aurtque oneratur ponderibus: larvatus est hic risus, ficta hæc felicitas, quæ dives, quas in intimo pectore experitur curas, contegit, ne alijs appareant; personatæ sunt divitiæ;

personatque divites, & fallitur, qui ex extima facie judicium de illis æstimat: Pulchrè ait Joannes Chryostomus, *sicut Arbores in scena Regum, ac Ducum personas, item Medicorum, ac Rhetorum, Sophistarum, ac Militum assumentes ingrediuntur, cum ipsi nihil horum sint; sic & in præsenti vita paupertas, & divitiæ nihil aliud sunt, quam persona.* In mundi theatro, si ludentes in scena spectes, ubi videris plures divites, ne putas verè divites esse, sed divitum oblectos personas. Sicut qui in scena Regum, vel Belli Ducem agit, frequenter est famulus eorum, qui fens, aut Botros vendans in foro: ita & hic dives ergo brò pauperior est omnibus, quòd si detraxeris illi larvam, si conscientiam explices, & ingrediaris animum; multam illic offendes virtutis inopiam, comperiesque omnium esse hominum abjectissimum. Ex quo conpiciuntur, divitias morroris potiùs, & tristitiæ exhibere materiam, & divitias esse suis possessoribus, fletui potiùs, quàm risui: tametsi divitijs affluentes lætitiæ ostendant; fucata tamen hæc est, cui larvam, si detraxeris, non nisi curæ, sollicitudines, molestia, angores intimis deprehenduntur in pectoribus, eò acriùs torquentes animum, quòd cordis penetravit intimiora.

Neque ingenerare possunt congestæ divitiæ genuinam lætitiæ, cum tam dirè suos distorqueant possessores, ac vitijs omnibus soleant viam sternere; adeò ut post Plutum, sequatur Venus, sitque luxuria auri pedissequa; tanta enim est luxuriæ, & opulentia conjunctio, ut affluentes divitijs, vix à vitijs præsertim carnis sint immunes. Etiam olim in templo ubi vasorum aureorum acervos, aureasque cortinas conspiciamus latuisse, inibi Adonidem fuisse deprehendimus, immo nec latuit ibi Cupido, qui nudus lusit, & in summa rerum opulentia didicit lascivire: & quia nudus acriùs tunicatos; ac vestitos inflicto vulnere sauciavit. Non igitur mirum, si Venus comburat, quos Cupido transfigit. Insidiatur nudus amor Paludatis, quos statim despoliat, nec quisquam promptiùs nudatur grassante amore, quàm qui molibus, duplicibusque vestitur.

Quis credat divitiæ spoliare suos possessores, eosque deprimere, non erigere: documento est nobis Salomon, qui cum emissis ad Tharso navibus, receptisque nataret in auro, seu afflueret divitijs, in luto dejectus est; quia vitijs indulxit. Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, & Moabitarum, Idumæarum, & Sydonæarum, & Zebuloniarum, ut legimus in sacris litteris, Ecce quàm infelix fuit Salomon in ipsa divitiarum felicitate, cum per gradus Gemonijs infeliciores in voraginem voluptatis, & vitiorum præceptus ruerit! Primùm Regis filiam non tam prociis, quàm Prin-

Conciones de Lazaro,

79.

80.

1. Reg. 11.

Princeps deperit, postea accensam facem Hymenei Regni juri prætulit, & alienigenas thoro adscripsit. Obducebatur tunc insana libido studiò firmandi fœderis, ac voto illustrioris connubij. Et licet ardere cœda non valeret exterarum nuptiarum, quin templi lampas extingueretur; Sanctuarij nihilominus nox ista tolerabatur tanti generis, ac clarioris connubij compensatione: libenter prætulit populus Reginam lucernæ Sanctuarij, & splendorem connubij templi Lychno. Verùm quia Salomon hâc nuptâ haud satur; ad Æthiops etiam abripitur, ut non minus scelerum, ac fœminarum caligine etiam templum obumbraret, domumque propriam obscuraret, cum fœminas Æthiops Hierosolymas invheret. Et quia quò quis plus indulget libidini, eò acrioribus urgetur stimulis ad alias; & alias transit Salomon mulieres: cui non una satis fœmina, nulla satis. Imò & Numina, quibus flexo poplite obsequia præstitit: quia nimirum opulentia, & divitijs affluentes promptius ad deteriora fluunt, & aliena quærunt Numina, quibus miserè inserviunt, & ad id respexit David cum dixit;

Psalm. 21. Adoraverunt omnes pingues terra, seu quotquot terrenis opibus abundant. Moris apud Athenienses referente Svida fuit, ut divites

Concion. 10. pingues vocarentur; & D. Augustinus divitias à pinguedine vix fecernit: ait ipse: *Manducaverunt, & adoraverunt omnes divites terra:* quia nimirum divites solent pinguescere, & ab effectu divites pingues dicuntur: idque conjicitur ex illo Zachariæ *Carnes pinguium comedet,* seu ut habet Chaldaica *verno substantiam divitum.*

81. Veras qui cupit divitias possidere, affectu, & præsertim amore in divitias se spoliari; tunc enim eò fit liberior, quò pauperior, quia ut appositè loquitur Sanctus Laurentius Justinianus: *Nil perdis, qui se ipsum habet: dicit tamen querimoniosè, qui dilexit, & amisit temporalia: pecuniam perdidit; fortassis si non perdidisses, illa te perdidisses; felicem te dixerim, si cum illa avaritiam perdidisti, antequam tu haberes, alius illam perdidit; intellige tamen, quàm multum cupiditatibus via præcisa est. Dives enim in superfluitatibus resolvitur, à jactantia effrenatur, currit ad libitum, currit ad illicitum, & fiunt instrumenta panarum, quæ erant oblectamenta culparum. Labor in acquirendo, dolor in amittendo, timor in possidendo, mentem semper fatigat, sollicitat, & affligit.*

82. Divitias igitur plures comitantur sollicitudines, ac pericula; præsertim si avidè quærantur, & possideantur avarè; tunc ad eò in amatores suos sæviunt, ut in graviora pericula eos conjiciant, & quò major est in easdem amor, eò majus imminet periculum: scitè Seneca de vita Beata: *Otiosi divitijs Juditi, nec prævidetis earum periculum fœcus barbari plerumque inclusi, & ignari machinarum; segnes laborem obsidentium spe-*

rant, nec quò illa pertineant, quæ ex longinquo fruuntur, intelligunt: idem vobis evenit: marcescit in vestris rebus, nec cogitatis, quot casus undique immineant, jamque præiosa spolia latenti. Sunt igitur divitiarum plenarum periculis, refertarum discriminibus, & vacuarum delictis, exuta gaudia, quia ut monet Augustinus: *Divitiarum illa, quæ putatis plenas esse delictarum, pleniores sunt periculorum;* nullus igitur sanæ mentis sibi eblandiatur divitiarum affluentijs, quia qui dives est opibus, dives est etiam periculis, ut monet Lactantius: *An ignoras, quot periculis, quot casibus cum his malis opibus subiaceas?* nemo igitur credat se à periculis alienum, cum obruitur divitijs, quia tunc majus imminet periculum quò quis longius se à periculo distare autumat. Non caret periculo amor ditescendi, ut qui divitias quærunt, periculis obviet, ubi enim quis incipit verè ditescere, incipit innocentiam negligere, & cum inhiare incipit divitijs, vitijs itidem incipit indulgere. Scitè Sanctus Hilarius expendens pericula, in quæ se divites injiciunt ait: *Periculosum est velle ditescere, & grave onus innocentia subit incrementa opum occupata.*

Quòd periculis obviet, qui divitijs inhiat, id etiam monumenta præcorum expresserunt: dracones enim olim custodiendis thesauris præficiabantur, ut perinde esset thesauros, ac dracones quærere, & acquirere, ut uno, eodemque itinere pericula Draconum, & opulentiarum divitias quærantibus obviarent. Quinimò draconis exercet munus is, in quem cupiditas divitiarum suas exerit vires, quia perinde ac draco vult & ipse custodiæ adici divitiarum: qui enim divitias congerit, necesse est eas dracone vigilantior custodiat, ut vel ipsarum divitiarum multo labore congestarum, plurimòque sudore partarum suos torqueant possessores, quos etiam iisdem compellunt famulari. Germanorum hunc fuisse morem legimus, ut numis ferram insculperent, ut hinc discerent possessores divitiarum, pecuniarum amore perinde cor secari, ac ferrà lignum, quia mentem diducunt numi, cum amantur, solentque perinde ac ferrà dividere, selungere, ac separare, dividunt enim divitiarum amicos ab amicis, & plerumque etiam à Deo, cum facile affluentes divitijs vitijs indulgeant, quibus ab honestamentis virtutum alieni à summo bono seiunguntur. Divitijs non re tantum, sed etiam nomine cognata sunt vitia, ut pulchrè Eucherius in epistola Parenethica ad Valerianum *ad eò quædam societas penes etiam nominis duabus his rebus vitijs, & divitijs.*

Latet in divitijs vitij nomen, utinam non etiam res: & sicut eo in animo ubi vitia stabulantur, necesse est virtutes exulent, proinde & vera lætitia; sequitur, verum gaudium divitias non pati, quia vix virtus, quæ veræ lætitiæ est genitrix, divitijs con-

Serm. 110. de tempore.

Lib. 7. cap. 12.

Cap. 19. in Matth.

83.

84.

sociatur, & ægrè cum iisdem coherere probitatem censuit etiam Sylla, qui referente Plutarcho jactanti se cuiquam, quòd vir probus esset, respondit: *Qui possis tu probus esse? qui cum nihil à patre acceperis, nunc possides adeo multa*, innuit enim decrementa subire probitatem, si divitiæ crescant, si pluribus augeantur incrementis.

Quis verò modus servandus sit in divitijs; præscribi quidem potest, an verò sperari, non affirmarim, cum & ipsæ divitiæ modum nesciant, & quòd plures congeruntur, eò eandem sitis acriùs acuat, non absque detrimento virtutis, quia ubi desiderium ardet divitiarum cumulandarum, cinerescit disciplina, exarescunt virtutum flores, & extinguitur tota probitas; quia divitijs promptius confociantur vitia. Non tamen divitiæ ex se improbæ censendæ sunt, cum ex se mali quidquam non contineant, nec boni; sintque bona adiaphora, seu indifferentia, eò quia possimus iisdem bene, vel malè uti, sintque bene utentibus veluti pennæ, quibus ad cælum attolluntur; & malè utentibus pondera, quibus ad ima deprimuntur.

Sunt igitur divitiæ, quæ uberem suppeditant materiam æquè virtutis exercendæ, ac improbitati, & vitiis indulgendi. Plerumque scelera opes docent; hinc Apostolus scribens ad Timotheum ait: *Qui volunt divites fieri incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, & desideria multa inusitata, & nociva, qua mergunt homines in interitum*: quinimo etiam Servator ait: *Facilius est camelum per foramen acûs transire, quàm divitem intrare in Regnum Dei*. Vix id crederemus, nisi is diceret, qui nec falli, nec nos fallere potest, sed quis non credat, si is dicat, in quo nec dolus, nec mendacium esse potest. Qui igitur divitiis inhiant coacervandis, excludi volunt à Regno Dei, cum facilius sit, camelum per foramen acûs transire, quàm divitem intrare in Regnum Dei, unde vel debet dives transire cum camelo per foramen acûs, vel cum eodem desperare de Regno Dei, ex decretoria sententia illius, qui mentiri non potest. Sed quid ergo agendum? si divitiæ Majorum industriâ coacervatæ accesserint; an cum Philosopho abjiciendæ erunt omnes in mare? probanda non est hæc adeò indignabunda, sed si divitiæ accesserint; omni studio curandus est probus earundem usus, cum divitijs possimus etiam Regnum Dei nobis emere, ut nos monet Christus apud Lucam *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula*. Quòd si contra-ctus emptionis venditorem obligat, ut quæ paratâ pecuniâ emimus, nobis tradat: venditores Regni Dei sunt manus pauperum januarum cœli nobis aperientium, si manus pauperum elemosynis impleamus, ipsi nos redimunt à noxis *Peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum, forsitan ignoscet delictis tuis*.

Veram de Affectibus Tom. I.

Hinc si divitiæ facilè ad vitia viam emolliunt, rectus tamen earundem usus virtutum promovet culturam, si nimirum pauperibus erogentur, & quòd majores affluunt opes, major excreseat munificentia: idque didicerat Sanctus Job, qui præ cæteris Orientalibus bonis affluebat temporalibus, ait enim *Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculi vidua expectare feci: si comedi buccellam meam solus, & non comedit papillus ex ea*. Non damnat Author sacre historię in Jobo opes, & divitijs, sed probum earundem usum commendat, eò quia stimulos addat virtuti: recensentur quidem in sacris paginis bona temporalia, quæ possederat, sed ut appendices, ut accessoria ad ipsam virtutem, quatenus Deus adeo est munificus in cultores virtutum, ut non sinat iisdem quidquam deesse. Utinam plures probitas morum fieret ab hominibus, quàm pondera auri, & argenti? plures censeretur splendor virtutum, quàm nitor gemmarum; plures exercitium justitiæ, quàm acervatio pecuniarum: ditiores procul dubio fierent homines, quia patrimonio virtutum ditati. *Quid prodest arca plena bonis*, ait Augustinus, *Si inanis sit conscientia*. *Quid prodest diviti quod habet, si DEUM, qui omnia dedit, non habet*: adeo humanum judicium est corruptum, ut neglectâ virtute, posthabita probitate solas in hominibus divitijs veneretur, & tanti faciat hominem, non quantum in se revera est; sed quanti eum faciunt æstimari bona, quæ possidet, divitiæ, quibus affluit.

Non ita fuit S. Job, qui nihili faciens divitijs, quæ illi inerant, soli virtuti adhæsit; plusque studuit simplicitati, quàm cupiditati; plus justitiæ exercendæ, quàm desiderio thesauros coacervandi: & tamen procerum ætatis suæ potentissimus fuit, opibusque exundavit; nimirum quia fortuna illi favet, qui virtutem fovet; eique est secunda, cui Religio est prima. *Eratque vir ille magnus inter omnes Orientales*, si quæras, quomodo vir iste describatur subdit Author historię sacre: *Erat vir ille simplex, & rectus*, ideo rectus quia simplicitati, & rectitudinij opulencia famulatur. Non tamen Jobi opulencia limites excessit necessitatis ad illustrem familiam tunc temporis congruè sustentandam: ait sacer historicus, *Fuit possessio ejus septem milia ovium, & tria millia camelorum, & quingenta juba bovum, & quingenta asina*: hilce potentissimi viri opulencia circumscribitur terminis, quorum nostris temporibus puderet virum quemlibet illustrem in ordine equestri; quis ex nobilibus non se pauperrimum diceret, si iis tantum instrueretur opibus, quibus inter Orientales Job potentissimus habebatur, cui tamen nulla fuerunt signa, nullæ tabulæ, nullæ auleæ, nulla supellex aurea, & argentea, nec potaria gemmata, nec hances ex argento conflatæ, nec vasa ex au-

ro cum emblematis faberrimè cælata, æque pictæ telæ, quæ fictis coloribus vera exprimerent æquè in floribus, quàm in plantis, brutis, & hominibus. Adeo enim opulentissimi illius temporis Principes horrebant speciem quamlibet, apparatusque luxuriæ: ut ijs tantùm contenti essent, quæ natura suppeditaret. Oves tunc computabantur in censu, & boves, ac reliqua jumenta agris excolendis, vel fructibus comportandis apta.

89.

Non legimus possedisse terras, vivaria, Theatra; contenti tunc erant Proceres ijs, quibus D. Paulus Apostolicam circumscriptis egestatem. Fuerunt quidem Jobo asinæ quingentæ, sed equus nullus, biga, & quadriga nullæ; vel si habuit, ea Deus recensere noluit, vel quia superflua etiam viro Principi, vel quia viro iusto minimè accommodata. Unde non mirum si vir rectus fuerit Jobus, cum nihil obliqui, seu ad congruam sustentationem non necessarij possederit, omnemque fuerit superfluitatis pompam execratus; præterea quia licet ei fuerint ovium septem millia, nusquam tamen de pascendis ovibus sollicitus fuisse legitur, sed curam totam impendisse in expiandis filiorum maculis, ut documento foret patrifamilias, quem anxietudo augendæ pecuniæ exagitat, & nulla eum tangit sollicitudo liberos excolendi, ac in cultura virtutum instruendi: *consurgensque diluculo offerebat holocausta pro singulis*, obtulit agnos ne à lupis dilaniarentur, seu vitii deturparentur: hanc filijs pius Pater purpuram non marinis è fluctibus, sed agnino ex sanguine promebat cæcæ scilicet hostiæ. Effundebat victimarum cruorem, ne viri sanguinam fierent, quos voluit solo innocentæ candore delectari. A truculentioribus liberos hostibus, seu allicientibus vitiis tuebatur sanctus pater, non pugnaci hastâ, sed sacro cultro; & ut ad uberiora semper virtutum assurgerent incrementa, voluit pro iisdem, ut DEO caderent plures agnorum centenæ victimæ: & quod inquinatorem fuso cruore sacram intuebatur aram, eò mundior sibi domum fore augurabatur: quot mactandis agnis vulnera infligebat, totidem in filiis plagas obductum iri existimabat: hæc fuerunt studia reparandæ familiæ, instruendis liberis, excolendis virtutibus impensa; maluit in gregibus perdere, quæ in filiis inveniret. Non legimus parasse filijs convivia ferculorum luxu ultra necessitatem instructa, quia verebatur, ne inter epulas DEUS offenderetur, & crimen expavescebat epulantium. *Ne forte peccaverint filij mei*: crimina pertimescebat, ea scilicet, quæ latebant in ferculis.

90.

Divitijs affluentibus edocuit Jobus vir suo ævo opulentissimus, quomodo debeant uti divitijs, ne vitijs inficiantur; sed virtutibus excolendis fiant aptiores. Impendendæ sunt præstandis DEO obsequiis, levandisque pauperum miserijs, quod est a-

micos de mammona iniquitatis sibi comparare, ut in æterna nos recipiant tabernacula: invidentiâ plenæ sunt opes, maximarumque offensionum refertæ; sed utriusque malo una medetur munificentia: nemo siquidem liberali invidet aurum, quin potius apprecatur, ut cumulatiùs eodem ditescat: nec ulla fortunarum offensio legitur è liberalitate nata; cum ea sit hujus virtutis in dolens, ut eorum amorem sibi conciliet, in quos se diffundit, & odia extinguat; imò ignotat liberalitas insidias, quas avaritia invenit; convitia non audit, quibus sordida parsimonia pulsatur; odia nescit, quibus infelix avaritia obstetricatur. Da divitijs affluentem, sed liberalem, & munificum in pauperes, in amicos, in quosvis opera ab ipso poscentes, & hic expers erit æmulationum, insidiarum, fraudum, & invidiarum, quibus solet passim avaritia obviare.

Amici, qui prodesse velint, nulla meliori arte possunt comparari, quàm munifica bonorum largitione: non est timendum, eos velle nobis obesse, quibus prodesse studemus: qui commoda à nobis recipiunt, benè nobis apprecantur, suntque nobis auxilio, ut sibi consulant. Neque ex solo illustri genere parandi sunt amici; verùm etiam ex infima plebe, qui possint saltem bonum nomen tueri, & quos verecundia non terreat in tutelam, si gravior nata fuerit necessitas: hi enim etiam cum propriæ vitæ discrimine solent eum tueri, à quo noverint, se fuisse beneficijs cumulatos: hi è præteritis futura metiuntur, dolentque spem sibi eripi cum sperata possessis habeant: hinc totis viribus eos propugnant, defenduntque, à quibus beneficia, vel acceperunt; vel fore, ut sint accepturi, sperant.

91.

Cæterum divitibus supra reliquos concessa est prærogativa ad hominum animos licet agrestes sibi comparandos; cum etiam ad Barbaros, hostesque conciliandos nil muneribus sit potentius, nil certius; aded ut in manu divitum res consistant humanæ, quas ut libuerit, disponent, ac dirigent ad propriam salutem, si bene divitijs utantur: est rectus divitiarum usus, qui ad cælum etiam divitibus viam aperit, emollitque, si in manus pauperum profundantur; est enim DEUS liberalis, atque munificus remunerator hujus profusionis, quapropter, invitat nos Christus ad possessionem cœlestis Regni per hanc profusionem: vices enim agens pauperis ait: *Possidete paratum vobis Regnum; esurivi enim, & dedistis mihi manducare, sitivi, & dedistis mihi bibere; hopperseram & collegistis me; nudus, & cooperuistis me*; hoc est agnoscit DEUS à manu divite beneficium, quod cœlesti regno remuneratur.

92

Matth. 25.

X O X

S. V.

S. V.

*Avara opulencia scelerum est sup-
pellex; & immodicus in divitiis affe-
ctus aurum pluris estimat, quam
animam, ac verat in materiam
crimini, occasionem vir-
tutis.*

93.

E Operrexit hominum in aurum, & ar-
gentum propensio, & affectus; ed-
vesana cupiditas, ut non secus, ac a-
nima interdum ab aliquibus fiat pecunia;
ut notat Antiphanes apud Stobæum *de hae-
da divitiarum* inquit: *Argentum homi-
nibus sanguis, & anima est. Id quisquis
non habet, nec possidet, ille inter vivos
mortuus obambulat*; cui adheret Pinda-
ros in Ithemicis ubi pecuniam vocat vitam
hominis; hinc ubi Avarus pecuniam effun-
dit, propriam diffundit animam: testis a-
varus Judas, qui mordente, & urgente con-
scientiâ statim sanguinis pretium, quod in
Christi iniquissima venditione collegerat;
cum primùm reddidit templo, animam ex-
halavit; ut disceremus, avari animam esse;
vel pecuniam, vel pecunis hæzere; cum
vix avarus adactus pecuniam solvere statim
cum pecunijs animam à corpore solutam e-
vomat, ut scitè innuit sanctus Maximus ho-
milias de Juda proditore inquit: *Post red-
ditum pretium laquea se suspendit; ut qui
se multaverat pecunia, multaret, & vivo
subindicans avari animam pecuniam esse,
cum una cum pecunijs privetur & vitâ.*
Quod si avari anima pecuniarum est pedisla-
qua, ibi præmittendæ sunt divitiæ, quò i-
tura est anima, quæ cum fuerit à DEO
condita, ut cœlesti donaretur beatitate;
in cœlum sunt pecuniæ transmittendæ per
manus pauperum. Qui avaritiæ pungitur
stimulis, & quas possidet pecunias in ter-
ris abscondit, animam deprimit, non eri-
git, & è cœlo ob quod creata fuerat in cœ-
num detrudit. Hinc pulchrè Petrus Chry-
sologus alloquens hominem divitiis affluen-
tem ait: *Homo mitte, & præmisso thesau-
rum tuum in celos, ne sublestem animam
demergas in terram, aurum de profundo
terra, anima ab excelsis cœli. Melius pro-
inde est ad sedem anima deferri animam,
quam in sepulchro auri anima demergatur.*
Inserviat aurum animæ, non hæc famule-
tur auro, præmittantur pecuniæ, ubi itura
est anima, non hæc detrudatur in ima ter-
rarum, ubi aurum sua traxit natalia.

94.

Pudeat hominem servire cœno cum
fuerit cœlo conditus; pudeat sequi in ima
terrarum metallum inanime, eique vincu-
lo ferreo validiori, quia aureo colligari;
pudeat auri amore, animam propriam ne-
gligere, ad ima detrudere, & etiam ad tar-
tara demittere, ac aeternum amittere, pul-
Vitæ de Affectibus Tom. 1.

chrè S. Ambrosius: *Non auro redimatur ani-
ma, non argento, imò auro amittitur, no mortu-
dam aurum plus a quo amatur, & querit-
tur.*

Nil homini perniciosius auri amore:
quo ad scelera quæque miserè trahitur, do-
nec etiam ad patibulum pertrahatur. Quod
si avaritia homines perdit, interimique;
tandem & se ipsam enecat. In Juda Chri-
stum avaritia occidit, sed cum Christo e-
tiam avaritia unâ cum latronibus è cruce
pendit: *Crucifixi sunt cum eo duo latro-
nes: unus à dextris, & unus à sinistris*
Matth. 27. Si quæras cur sola cum Chri-
sto crucifixo pependit avaritia in latroni-
bus? in promptu ratio est, quia sola avari-
tia in Juda proditor Christum crucifixe-
rat: non homicida, non ebriosus, non
adultus, non veneficus, non atiolus, sed
Raptores auri, inhiantes pecunijs, homi-
nes avari, res alienas sibi invito Domino
usurpantes cruce affiguntur cum Christo;
forlan ut discamus, quòd cum Christus a-
varitiam vel maxime oderit, & post au-
rum non abjerit, sed paupertati fuerit sem-
per addictus; quò avaritiam deleteret in ter-
ris, abiturus ipse in cœlis, voluit cum i-
psa crucifigi & mori, ne viveret amplius
in terris avaritia: cum natus fuerit DEI
filius Bethlemítico in stabulo, obstetrican-
te paupertate, noluit Hierosolymitano in
cœlle mori, nisi secum & ipsa avaritia mo-
reretur, quia noverat ex auri siti omnes in
homine ita sitiente ægritudines oriri. Quam-
vis mori voluerit, ut omnia è mundo sce-
lera amandaret; licèt sanguinem fuderit,
ut quas per culpas contraximus sordes la-
varet, nostrasque levaret iniquitates; so-
lam tamen avaritiam, auri que sitim vo-
luit secum extingui proprio sanguine,
quem cum latronibus auro inhiantibus
effudit, ut reliqua vitia suum post funus pe-
rissent.

95.

Imò avaritia, vel ipsum sitivit suppli-
cium, à quo sibi, & Apostolis eripi pri-
mùm doluit, & detrahi vestes, deinde
vitam ipsam adimi; & ipsum spiritum in-
tercipi sensit. Quòd si Calvarie montem
pio ascendamus affectu, & quotquot Chri-
sti funeri interfunt, lustremus, certè in-
ter lachrymas foeminarum, inter singultus
adstantium; inter gemitus spectantium, in-
ter pectoris tonsiones, inter voces Centurio-
nis, & inter naturæ umbras funereas suos
parentantes creatori, solam deprehendimus
ludere auri cupiditatem, solamque illude-
re, cum milites fortiantur inter se vestem,
& avaritia in altero latrone blasphemet è
cruce: adeò altius suas in terris radices fi-
xerat avaritia, ut nec moritura in latroni-
bus cum Christo, è terra potuerit evelli,
cum adhuc pendente è cruce luderet in ter-
ris, & illuderet in patibulo. Tantæ fus-
runt in terris avaritiæ vires, ut Christum
L 2 semper

96.

semper fuerit infecta cum in conuersione non ungeretur, quia avaritiâ pungeretur, ob quam experitur in horto inter oscula laqueos, in cruce chlamydis sortionem, in sepulchro corporis venditionem: licet quiesceret ibi mors, vigilabat tamen avaritia, ut sublatum Domini corpus à discipulis excubiæ mentireatur; & avaritia, quæ vitam Christo eripuerat, moliretur quoque immortalitatem eidem eripere post mortem debellatam. Ita est, DEI charitas, quæ de DEO ipso triumphat, avaritiam non vicit, neque emoluit, & quæ fugare potuisset Diabolum, è corde Judæ avaritiam non exclusit, quia peior dæmone, nec in oratione, nec in ieiunio, imò nec in lotionibus, nec in cibo ejici potuit.

97.

Nullum dixerim in mundo malum notari, quia avaritia eidem, vel vires suppeditaverit, vel incrementum dederit, ut sit avaritia vitiorum omnium (asserente Apostolo I. ad Timoth. 6.) venenosa radix, flagitiorum seminarium, & noxarum, fomes scelerum, fons putidissimus culparum, scaturigo calamitatum, delictorum propugnaculum, præcipitij origo, præsidium concupiscentiæ, nutrimentum ambitionis, domicilium malorum omnium, ac totius iniquitatis damnanda metropolis. Nullus mons tot spargitur sylvis, nulla sylva tot vestitur plantis, nulla planta tot luxuriantibus foliis capillatur, ut flagitij noxatur circumseptæ avaritia: hinc Chryostomus tolle pecuniarum studium, & omnia mala sublata sunt, conquiescet bellum, cessabit pugna; eliminantur hereses, extinguuntur inimicitia. Ut enim innuit Plato Avaritia mater est, & nutrix omnium motuum, turbarum, ac seditionum in Republica; qui enim hac animi peste corripiuntur, eo consilio similitates fovent, dissidia serunt, ut commotæ Reipublicæ in turbido expiscantur, resque suas augeant; tentavit id ipsum Catilina, & Cicero Marco Antonio id objecit. Eandem ob causam Pericles suscitavit contra patriam bellum Peloponesiacum. Et ab hac putidissima radice pullulârunt frequentes illæ apud Græcos, & Romanos contentiones Agrariz.

Homil. 17.

Lib. 4. de Republic.

98.

Verùm cum sit avaritia tot in terris malorum origo, non tamen caret ipsa suo tormento; etenim inter alia supplicia, quibus olim Rei afficiebantur illud postremum haud erat, ut ad metalla eruenda destinarentur. Quidni, se ipsos nulla præcedente Judicis sententia ad hæc supplicia sponte damnant, qui avaritiæ inficiuntur vitio: eo enim amentia deveniunt, ut absque ulla mercede, absque alieno imperio metallis aggerandis se addicant, avidius aurum, argentumve, vel in intimioribus terræ visceribus quærentes, quàm olim damnati ad metalla eruerent. Hoc tamen discrimine, quia

avari, se ipsos ad metalla eruenda vel accervanda destinant; & cum sub Ecclesiæ exordiis SS. Martyribus daretur gloriæ in fidei testationem ad metalla damnari: avaris datur ignominia, in probitatis detestationem; & cum illi nobiles essent Christi purpurati; teterrimi sunt isti Diaboli candidati. Metallorum fossores sunt divites avari, qui non sibi, sed alijs laborant, ut scitè innuit S. Chryostomus inquit: *His similes sunt, qui metallorum operi traditi sunt: nullum enim illis emolumentum, nullas operum inde consequuntur: sed magno periculo, ac detrimento suo alijs laborant: nihil profuso de sudore, ac labore, ac morte, quam plurimumque obeunt, ad fructum suum inde convenientes. Hos igitur plurimi nunc imitantur, qui non sibi, sed alijs divitias congerunt.*

Homil. 50.

99.

Verùm quod avarus congregat, hæres dissipat; & quod parcus servat, prodigus ore vorat; & quando est avarus ditior, tanto est pauperior; quia ille pauper, cui plura desunt, & avaro omnia desunt; ideo pauperior, cum longè plurima semper concupiscat, quæratque etiam in intimioribus exenteratæ telluris visceribus. Demum ait Seneca *Laborat sæculum nostrum non novis vitij, sed jam antiquitate traditis: nec nostra atate primum avaritia venit terrarum, lapidumque rimata in tenebris male obruta quævis: illi quoque majores nostri, quos celebramus laudibus, quibus dissimiles querimur non esse, spe ducti montes ceciderunt, & supra locum, sub ruina steterunt.* Quæ tanta spes fuit, quæ tanta necessitas hominem ad sidera erectum incurvavit, ac defodit, in fundum telluris intima demersit, ut aurum ereret, non minori periculo quærendum, quàm possidendum: propter aurum cuniculos egit, circa prædam lutulentam, incertamque reptavit, oblitus dierum, oblitus naturæ melioris, à qua se avertit, nulli ergo mortuo terra tam gravis est, quàm istis supra quos avaritia urgens terrarum pondus insjecit, quibus abstulit coelum, quos in imo, ubi illud malum virus latitat, infodit; illud descendere ausi sunt, ubi novam rerum positionem, terrarumque pendentium habitus, ventosque per circuminane experirentur; & altam, perpetuamque noctem; ut jam viventes in infernum descendant, discantque inferos mesuere.

Lib. 5. de usu quæst. cap. 11.

100.

Ita est, qui auri inhiat splendori, omni se abdicat nitore, & sordidus, iliberalis, hiscus, miserrime vivit; imò, & iniquissimè; aurum enim qui anhelat justitiæ obliviscitur, & in œceno fordescit improbitatis; extinctâ siquidem rationis luce, rejecto judicio, & consilio non amplius Deum reveretur, sed aurum in terra semper pronus unice colit; cui & labores consecrat, & cogitationes dedicat, sudoribusque offert. Qui animo auro incubant, qui spe in totam in lucro ponunt, qui divitiis concervandis inhiant,

inhiant, nū loquuntur, quān lucrum; nilve cogitant, quān ex mutuatis pecunijs foenus; utinam non etiam funus, cum dies, noctesque ducant infomes, ut pro auro vivant; à quo non auram vitæ, sed feralem æternæ mortis umbram consequuntur. Unā cum pecunijs iniquitates congerit avarus, qui ob aviditatem pecuniarum nullū quæstum turpem putat, fraudat, decipit, aufert, eripit, sociosque expilat, & turpissimo vivendi generi prorsus deditus nullum dedecus, nullam infamiam veteretur. Non tamen ob id extinguitur ejus sitis, nec expletur ejus cupiditas; quem enim auri desiderium tenet, is quantū majores opes acquirit, tantū plures semper concupiscit, & quōd plura possidet, eō major accenditur in eō cupiditatis sitis, ut sentiat, se semper torqueri, semperque secum habere tortorem.

Ut enim Cruciarj apud priscos Romanos suam deferrebant crucem, cum & ipsi essent ab eis mox ferendi: ita sitientibus aurum, avarisque injuste agentibus hanc videtur ultor DEUS conscientia crucem imposuisse, in qua insatiata cogitationis stimulo agitati poenas prius luan, quā ad poenas ob delicta coercervata cum divitijs inique congestis condemnentur; luan siquidem poenas, cum nullibi quiescere, nullibi tutō consistere valeant. Licet divitijs affluant, opibusque abundant, eas tamen plerumque Tantalo fugientia pocula captanti similes contrectare non audent. Balneatoris pariaveris asino ligna, & aquas deferenti, ut alii se lavent, cum ipse sordescat denigratus jugiter fumo. Vel si malueris Chio illi æquiparaveris, qui apud Plutarchum vinum, quod habebat generosissimum alijs vendebat, cum biberet ipse flocces, & vappam, adeo ut sciscitatus famulus, quid ejus Herus domi ageret, responderit: *In omni bonorum affluentia malum querere.* An non hujus surfuris hominem illiberalem, sordidum, rapacem, hincum, Milvinis tantūm unguulis instrutum, in conquistis vitiōrum sordibus, in cœno sordescentem avaritiæ exsibilares?

Hunc hominem sordidum, hiulem, ac rapacem proprijs pinxit Theophrastus, coloribus inquiring. Cerae, ut loculos habet, situ obsitos, claves ferrugine illotas, oppletas araneis sedes, ut ipse capite est usque ad cutem, raso, ne sæpius tonsoris operā indigeat: ut domi nudis pedibus obambulat, ne calceos deterat: citius ex pumice aquam, quā ex eo elieveris beneficium. Agrum quotidie inspicit, an limites eodem loco maneant immoti, sicum de suo horto neminem gustare sinit, neminem per suum fundum transire, aut ulum pomum tollere, ignem in ædibus extingui jubet, ne quis corroget testula: & si quis fortē vicinorum (ut sæpe fit) cultrum, securim, pistillum, mortarium, aut

aliquid simile utendum rogitet; fores venisse dicit, atque abstulisse. Porro autem debita, si quis die præstituta non solverit, ut est importunus exactor, poenam pro mora, atque aded usuræ usuram solet exigere. Quid, quod servos alic siliquis, & si quis eorum patinam, aut ollam frerit, de ejus damno tantūm detrahi jubet, quanti erat, quod fractum est? Quid; quod uxor, si numulum amiserit, domum evertit; omnem suppellectilem, lectos etiam, atque capas loco movet, & ancillis equalem, nū inveniant, minatur? Jam domi cum bruma est, riget frigore, & ne candulam accendat, selem circumfert, cuius oculus tanquam facibus illustretur: at cum populares convivio est excepturus, nec aliter fieri potest, diu ante pertentat macellum, pisces, agnam, vitulinam, porcinam, ne cara inveniat omnia. Tum vacuus rediens, secum inter eundem mussitat; festo die, ne quidquam expendat pecuniarum, satius ducit nil emere, ne sacrum diem violet: re demum cum uxore diu deliberata, decennem gallum gallinaceum jugulat ad geniale convivium, & pueris uncinatos pedes, cristamque de capite resectam largiens; capite hoc, inquit, & genium curate, quando semel prodigere oportet: Mox convocatis convivis, atque ijs epulantibus, reticum quidpiam renidet, summis labris ridens, ac interim, quot quisque calices educit in convivio numerat, pene ad singulos ingemiscens. Hactenus Theophrastus.

Nullō deteriori, magisque lethali, potest homo morbo laborare, si avaritia corripatur; estque morbus iste eō gravior, quō qui eo laborat, minus morbi sentit acerbitatem, ut recte dixerit S. Isidorus Pelusiota. morbum esse sanatu perdifficilem, ait ipse: *Inexplicita est avaritia morbus, & enigmatis similis, & nunquam agrè sanari potest, non nisi neces, & funera præsagis; aded ut plures avaritia occiderit.*

Testis est Nabothus, possidebat hic vitiferum collem regijs conterminum prædij; ad hunc injecit Achabus oculos, petisque sibi vineam, vel pretio dari, aut permolari cum alio fundo; eō quia velit apricum collem excisis vitibus, olerum, herbarumque amenitate vestire. Nabothus verb, qui agellum avito dominio ad se transmissum sciret paterna hereditate, negat sibi licitum esse per patria instituta fundum abalienare. Raspirur in furorem, spernatque rabie Achabus repulsam passus, præque animi ægritudinæ cibo, hominumque confortio abstinet.

Objurgat Jezabel imbecillitatem, ac timiditatem Achabi; quia nesciret regijs uti imperijs: scribit illic ad eos, qui judicariam potestatem in Israëlitas exercebant, litteras nomine, & annulo Regis signatas, mandatque, prætextā sceleris pietatis specie, ut edicatur publicum jejunium, quasi de gravi

101.

102.

Lib. 8. epist. 412.

103.

104.

106.

Pulchrè S. Ambrosius avaritiam soli opponit, qui iubente Josuè stetit, quò caderet Amor-rhæus. *Vide quantum adferat mali effrenis avaritia. Jesu Nave, qui potuit solem fistero, ne praecederet: avaritiam hominis non potuit fistero, ne serperet. Ad vocem ejus sol stetit; avaritia non stetit. Sole igitur stante consecit Jesu victoriam, avaritia procedens penè amisit triumphum.* Neque Achan, cujus avaritia totum polluit exercitum, inultus fuit dimissus, sed lapidatus cum filijs, rogo injectus. Sed quo jure peccante patre plectuntur filij, & filia? cum DEUS dicat: *Filius non portabit iniquitatem patris, sed puniuntur cum patre filij, quia Achans filij, & filia grandiores paterno furto contulerant: nec luuae liberi delictum patris facto functi, sed adhuc viventis, & videntis, ut in filijs acrius puniretur. & pater, cujus supplicium eò esset gravius, quò plus doloris hauriret ex filiorum occisione.*

108. Fortius hæret avarus auro, quàm magnes ferro; evelli ab hoc facile potest lapis; sed non citra vitæ discrimen ab auro avarus. Symbolum avari fuit in mare piscis, qui staterem aureum deglutivit, & à quo jussit Christus extrahi: *Vade ad mare, & mitte bammum: & cum piscem, qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore ejus invenies staterem: illum sumens dabis pro me, & te;* aurum deglutivit piscis Symbolum avaritiæ, & ad eò tenaciter eidem adhæsit, ut debuerit ferrum in eundem deservire; ascendit quidem piscis, sed ferreo homo extractus; & postquam ferrum deglutiit, adhuc aurum non evomuit; sed obstructum os piscis adigitur Petrus diducere, nec sine conatu aperire. Adeo pisci, vel morituro carius erat aurum, quàm vita, ut marinis è fluctibus violentiâ ferri extractus, & in litore palpitans spiritum promptius emitteret, quàm staterem. Ecce quâ violentiâ extorquetur pecunia ab avaro. Non homines tantum pulsant avaritiæ stimuli, sed etiam bruta animantia torquent; apiculas videmus lecta florum odoro sinu mella stipare; & bombices folijs saturos viscera effundere in sericum; ac Elephantos dimitti edentulos, postquam in ejus faucibus ebur adolevit.

109. Nullum adfert aurum genuinum avaro gaudium cum luos aurum, vel torqueat, vel interimat possessores; quia affluentes divitijs licet ridere extimo ore videantur, fucata est lætitia, larvatus risus, ut scitè notat S. Hieronymus, expendens verba illa. *Va vobis divitibus; quia habetis consolationem vestram*, advertit, non dici simpliciter consolationem, sed consolationem vestram, quia avarorum bona non dicuntur simpliciter bona, sed diminutivè bona avarorum, eò quia ipsis duntaxat bona esse videantur, cum Apostolus Paulus, qui larvam iisdem detraxit, stercore esse deprehenderit. Non igitur consolationem simpliciter dicuntur

divites habere, sed consolationem suam, scilicet somniatam, fucatam, & larvatam; est hujusmodi consolatio deaurata; quod autem auro obliatur, venustum per se non est, cum suffragio alienæ pulchritudinis venustetur.

Tantum abest, ut divitijs affluentes vero gaudio disfluant, ut potius ab eo exulent extorres: rei que firmandæ opportunum est, quod de paupere quodam circumfertur; hic cum victum suis manibus arte quæreret, tranquillam, & curarum omninò expertem visus est vitam duxisse, sorte sua contentus; imò & in sua paupertate divitijs animi abundare, cum manè lætus antelucano cantu latentem in corde veram lætitiã exprimeret. Dynastes nescio quis experturus, num aurum gaudium induceret, vel extingueret, aliquot auri numos in domum pauperis, sed læti injecit: quidnã invenit pauper pavementum sui tugurioli pluribus disseminatum aureis: non tamen potis fuit tellus illa aureo hoc seminae sata veram progerminare lætitiã, cum pauper ille statim in aureis illis spinas legerit, quæ ejus animum pupugerunt multiplici curarum stimulo: cœpit, quis illos injectisset secum cogitare; quis posset injectos aureos tutius custodire, & in quæ utilius eos impendere: & demum eò res abiit, ut multiplici curarum, ac sollicitudinum ligatus vinculo, solvere amplius in cantum linguam non posset, nec labra diducere lætitiæ per cantum expromendæ: ubi in pauperie serenitas frontis totum vultum exhilaraverit; subeunte mox auri splendore trãstitiæ nube obductus, omnem abegit hilaritatem. Idque ubi Dynasta innotuit, accersiri hominem jubet, interrogatque, cur amplius non caneret: diu veritatem studuit ille subducere, sed tandem adactus veritatem aperuit, fassus ingenuè ab injectis in suam domunculam aureis sensit sibi abripi lætitiã omnem; & plures curas ejus menti statim affricavisse: Didicit Dynasta à paupere illo aurum veram lætitiã non efficere, sed inficere; & numos æquè arcam gravare, ac cor, & mentem possidentis aggravare. Deprimunt enim auri, argenti pondera, non alleviant corpus possidentis, ut discamus flocci facere divitias, & bona temporalia, cum moneamus Luca 6. Auferenti nobis vestimentum non prohibere etiam tunicam: neque merentur Christiani nomenclatione insigniri, qui acquirendo auro tam ardentè inhiant, ac si plena essent beatitate donandi; cum tamen auri custodia torqueat; ejus nitor cæcitatem inducat; ejus possessio non nisi sollicitudines, & spinas producat.

Sunt enim divitiæ spinæ, quæ acrius pungunt, quia blandius alliciunt; nec veram possunt propterea lætitiã invehere. Sinçeri gaudij symbolum ficus ponitur, eò quia servandæ dulcedinis desiderio ultro oblatum sibi ab alijs arboribus regnum constanter repudiavit;

Lb. 1. offe. 107. 26

Leub. 18.

108.

Mat. 17.

109.

In comment. super Isai. 66.

110

111

pudivit; nimirum ut nos doceret veræ laticitiz dulcedinem minimè ex aureo scepro, ex gemmea corona, nec ex congestis opibus sperandam. Amant nihilominus, qui stimulis pulsantur avaritiæ divitiarum spinis dilacerari, ut delicijs, perinde ac divitijs distuant, putantes posse ficus è tribulis colligere, uvæque è rubis; sed falluntur, cum sub larva deliciarum lateant spinæ, quæ lancinant; falluntur, qui racemos è spinis, non vulnera, & dolores, se posse colligere autumant. Ita est, ait D. Augustinus: *Cum avaritia alicui dominatur, subiectus malis omnibus demonstratur, quia de avaritia mala omnia oriuntur, & peccatorum omnium spina producuntur.*

De lib. ar. bis.

112.

Manus avari non delicias ex auro colligunt, sed dolores, non vitam hauriunt, sed spiritum exhauriunt: assuetæ manus avari pecunijs acervendis, ungues rapaciorum milvorum nutriunt, quibus non sanguinem tantum, sed & vitam abripiunt: hæcque ratio, cur Salvator diceretur traditus in manus hominum: *futurum est, ut tradatur in manus hominum.* Sed cur potius non diceretur filius hominis hominum pedibus proterendus, vel oculis deridendus, vel labijs blasphemandus, vel convicijs pulsandus, vel immanitati tradendus; cur non diceretur; filius hominis subijciatur imperio hominum condemnandus, potentia crucifigendus, spinis coronandus, flagellis eruentandus, & clavis vulnerandus, affligendusque crucis ligno? Sed satius fuit dixisse *futurum est, ut tradatur in manus hominum*; scilicet in manus avaritiæ, cujus manus hominum sunt instrumentum. Proprium erat avaritiæ pecunias concervare cupiditati; & divinitati parare tormenta: sicut radix malorum omnium est avaritia, ac putidus totius iniquitatis fons primarius; ita qui scaturivit ab hoc fonte rivulus, mors fuit Salvatoris, & ideo dicitur, *futurum est, ut tradatur, in manus hominum*, quia perinde fuit, ac si diceretur; futurum est, ut morti addicatur, quia manus hominis fuit, quæ numos numeravit, & piissimum, ac innocentissimum JESUM furentibus satellitibus tradidit, nec ulli ex membris alijs tribui potuit tam atrox facinus, quàm manui, quæ avaritiæ famulatur; non enim sine pecuniæ interventu, sine avaritia suggerente Christi proditio suum posuit initium: imò & Pontifices eo promptius Christum morti addixerunt, quia templo, sibique decimas imminuendas esse ob Christi doctrinam, timuerunt, fuit igitur avaritia, quæ JESUM prodidit, vendidit, & crucifixit.

113.

Extorrem nostris è laribus dimittamus hanc Mægeram, quæ non nisi spinas, vulnera, & necem molitur. Auri, argenti que pondera abijciamus, si aggravent, si per manus pauperum viam nobis ad cœlestem patriam non aperiant, sternantque: vult enim Christus suos sectatores contentos esse solo quo-

tidiano pane, cum docerit eos *brære panis nostrum quotidianum, da nobis hodie*: mendicos enim vult Dominus affectas suos esse, quos quotidie voluit egere pane. Videant qui congestis divitijs affluunt, qui congregant in horrea non ad unam, vel alteram hebdomadam, sed ad plura lustra, num à Christo addiscere possint, hunc orandi modum: *panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, cum eorundem opulentia horreorum, integrum posset ad plures menses exercitum alere. Redarguentur, qui panes, quibus abundant, petentibus esurientibus denegant, cum divite illo Evangelico; qui nocte intempesta pulsanti ostium amico petitos recusavit panes, inquit: *Noli mihi molestus esse, jam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere, & dare tibi.* Sunt qui pueros illos, non filios interpretentur, sed famulos. Quod si famuli erant, quàm seris heris plerisque inhumana proesus avaritia exprobratur! præfert paterfamilias servorum quietem amici pulsantis indigentia: proh dolor, ut ludo, vel choræis tempus prodigatur, jubentur famuli, & ancillæ noctes integras insomnes ducere, qui dormire sinuntur ad virtutis exercitium.

Luce. 11.

114.

Certe avaritiæ fuit, repulisse amicum noctu: ne pueros excitaret, abicum indixit esurienti amico: quid hac excusatione insultius? ergone ad propria obeunda munera non sunt famuli è somno excitandi? ergo non sunt famuli vocandi, ut amicorum consulant necessitati, sed tantum cum propriæ indulgenti iniquitati? Non puerorum somnus, sed vigilantis avaritiæ inhumanitas panem esurienti amico negavit; cum clamor petentis, & ira denegantis, aptiores fuerint quieti amovendæ, quàm clandestina è culcitra surrectio, & panis è fenestra in plateam demissio. In domo avari cœtus famulorum, & ancillarum non excitatur jurgijs, pulsatione, & repulsis, sed sola panis exporrectione, cum præcesserint jurgia inter Patremfamilias, & pulsantem amicum, confabulationes, & repulsæ, & tandem denegata fuerit panis exporrectio, ne pueri expergerent; hoc est in domo avari, non turbatur somnus clamoribus, nec jurgijs, sed sola panum distributione. Videat avarus, quomodo panem suum quotidianum à cœlesti paterfamilias exposcat, cum panem suum denegat ipse amico esurienti, noctuque pulsanti ostium.

115.

Perperam sibi consulit, qui studio opum augendarum avaritiæ inservit, turpiterque in ejus famulatio insorescit: non avaritia dat opibus incrementum, sed splendida munificentia, distributio panis in esurientes amicos; idque nos edocuit Christus Luc. 9. Cum assumptis Discipulis secessit seorsum in desertum, qui est Bethsaidæ, ubi paucos, qui supererant panes esurienti turbæ iussit impertiri; cum enim adessent ferè quinque millia hominum, & Discipuli rogassent JESUM, ut turbas dimitteret, quò sibi victum com-

compararent in oppidis eremo illi adjacentibus, eò quia non nisi duo pisces, & quinque panes Apostolis supererant ad levamen, iussit eos distribui. Pane tantum, & pisce vescuntur Christi Discipuli in deserto, quia eremi asperitas epularum delicias non patiebatur, non enim id ex paupertate contigit, sed ex parsimonia, cum non defuerint pecuniarum ad lautiores, & deliciores escas emendas, cum dixerint Apostoli: *Ne forte nos esamus & emamus in omnem hanc turbam escas*: Non dixerunt Apostoli, ibimus emendicatum cum turbis, sed emamus pro omni turba, ut inde nobis innotescat, non adversari Apostolicæ paupertati numerosa pecunia, dummodo non præparentur numerosa fercula in solitudine, nec luxus inducatur in epulis. Sequentibus Christum Religiosis, ac cœnobitis mensa sit frugalis, quod si cœnobiorum redditus incrementa subeunt, non ferculorum augendus est numerus, sed Monachorum, ut non pompa tumeat mensarum, sed cultus irradiet ecclesiarum: Iussit igitur Christus; discumbere turbas.

Quidni in tanta loci sterilitate, ac ciborum parsimonia, multitudo non surget? non huc, illucque discurrat ad escas sibi comparandas in conterminis oppidis, sed otiosa discumbet? non enim quinque panes, & duo pisces explere possunt turbarum urgentem famem. Verum qui Christi epulo excipiuntur, non esuriunt: sed hi Christi epulo reficiuntur, qui humiles discumbunt, qui sine solitudine in solo DEO quiescunt, qui nullis pulsantur avaritiæ stimulis, nec acervandis divitijs student. Elias siquidem discumbens in eremo ab Angelo subcineritio pane alitur, & quidem lautius cum tranquille sub Juniperò discubuit, quam cum in urbe sedit ad paratum sibi ab amicis prandium. Aves itidem cœli, licet, nec ungue, nec rostro terram excolant, sed ærem cantu recreant, adhuc pascuntur, licet in horrea non congregent. Lilia itidem agri tametsi non laborent, neque nent, Salomonis ornatum longè superant. E converso industrij bombices totius serici ornatus artifices, dum Texturæ toti incumbunt, alijs sericum, sibi sepulchrum construunt. Christus igitur in eremo solos pascit discumbentes, quique solitudine querendi aliena, ut sibi consulant, non anguntur. Sed quomodo solis quinque panibus potuerint tot hominum millia propriæ satisfacere fami? Manus id præstitit munifica Christi, non illiberalis avari. *Respexit Christus in cælum, benedixit illis, fregit, & distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas*: non avaritia congestis divitijs turbarum consuluit necessitati, sed liberalitas solâ panis parsimoniâ. Benedixit Christus paucos panes, quos fregit, & auxit, ut abundè sufficerent omnibus discumbentibus. Hanc unam augendarum opum rationem Christianos edocuit Christus, nimirum frangere, quod possident, & turbis, seu pauperibus &

Verani de Affectibus Tom. I.

rogare: si ita distribuantur opes, replentur divitijs arcæ, frumento horrea, cellaria vino, & oleo; abigatur à custodia divitiarum avaritia, & uberius opes munifica diffusionem multiplicabuntur. Apponunt discipuli pauculas escas panis, quas Christus multiplicat; quia non avaritiæ custos earum fuit, sed liberalitas munifica dispensatrix.

Putabant olim præci homines, dracones conservandis, custodiendisque thesauris deputatos, ut notat Cælius Rhodiginus, iniquiens: *Pervulgatum est Ædium, Oraculorum, nec non thesaurorum custodia Dracones præsci*. Sed cur divitijs custodjendis draco præponitur? quia nimirum draco divitem refert avarum: divitias congestas qui arctè custodit, divitijs non utitur, sed æquè divitijs, ac vitijs famulatur; & sicut draco custos tantum erat non dominus divitiarum, perinde avarus, qui divitijs non utitur, sed eas tantum custodit, dominus earundem non est, ut homo; sed custos, ut draco: pulchrè S. Chrysostomus ad populum Antioch. ait: *Avarus custos est non Dominus pecuniarum, servus non possessor*. Divitem avarum vigilem draconem thesaurorum custodem etiam novit Martialis iniquiens:

*Nummi cum tibi sint, opesque tanta,
Quantas civis habet, Paternè rarus
Largiris nihil, incubasque gaze,
Ut magnus draco, quem canunt Poëta
Custodem Scythici fuisse luci.*

Placet hæc custodia, & munus hocce vigilijs draconis obire, sed pudeat hominem draconem referre, & draconi se parem facere. Divitias, qui possidet; & illis non utitur; draconem præferre thesauro invigilantem innuit S. Basilus; iniquiens: *Ego non video, quid profint illis divitiæ, nisi forte more draconum in fabulis jucunditatem aliquam afferat defossis invigilare thesauris*. Custodit alijs divitias avarus, non sibi; servus est, non Dominus divitiarum, hominem exuit, ut officium induat draconis, quod hominem pudeat, idque sit ei stimulo avaritiæ eliminanda.

Hinc Christus ijs, qui divitijs congestis toti erant; edixit; *non potestis DEO servire, & Mammonæ*. In alijs vitijs videtur quodammodo homo regnare, sola avaritia coronam non patitur, quia compedes iniicit. Etenim indulgentes sensuum voluptatibus sibi videntur regnare, cum dicant: *Coronemus nos rosas*; Epulo lautiora inter fercula, inque luxu epularum purpurâ operiebatur, quæ regnantis est symbolum. Avaritia autem, & coronas abiicit, & purpuras exuit, & solum ferreas cryptas, æneas arcas, repagula, pessulos, pendulas claves, & catenas dissonantes circumfert; quibus instrumentis nil certè tetrius, nil ad famulitium aptius; quod si adijcias pallorem vultus, timorem cordis, angores animi, mentis cruciatus, pectoris suspiria, corporis detrimenta, noctes infomnes,

M

dies

Lac. 9.

116.

117.

Lib. 10. l. 28
antiq. cap. 9.

Lib. 19. Epist.
gram. 45.

118.

Homil. de Sen-
gentis lib.
Gentil.

119.

Sapient. 2.

dies molestissimos, sordidam parsimoniam, avaritiam dixeris veram, & miserrimam servitutem in luctu jacentem, in squalore sordescentem: & quia congestis divitijs avarus inservit, à famulatio disjungitur DEI, cum dicat Christus, non posse nos Deo servire, & Mammonæ. Ridentibus verò Phariseis hæc audientibus à Christo reposuit Christus. *Vos estis, qui justificatis vos coram hominibus: Deus autem novit corda vestra: sed cur non dixerit potius noscere manus, cum instrumenta sint manus avaritiæ? Dixit, novit corda vestra non manus, quia pestis avaritiæ rectè cor petit, quod penitus inficit. Non enim sine amore asservantur opes, proinde nec sine corde retinentur.*

Luc. 16.

120.

Imò cor non retinet, qui congestas tenet opes, clausasque in arca, quia si ibi dicitur cor divitis esse, ubi ejus thesaurus, non in se cor retinet, sed in arca tenet cum acervatis opibus: unde se corde evacuat, qui desiderio auri, & argenti cor implet. Non tamen ex auri nitore ullum haurit splendorem, nec subit incrementum, licet hominibus videatur cæteris felicior, ac excelsior, quia ut dicitur.

Luc. cap. 16.

Quod hominibus altum est; abominatio est ante DEUM: nimirum hominum divitiæ, vanæque pompæ, quibus præ cæteris fatigant eminere, abominationi sunt Deo: quò enim divites in suo luxu superbiunt, eò triori dejecti in luctu contemnuntur à Deo, & præsertim si sacerdotes sint, patrimonium ecclesiarum in fucum convertentes vanitatum: hi vel maximè sunt Deo abominationi, adeò ut non solum sint viles, inglorij, & vani; verum etiam abominabiles præsertim si cælo aurum anteferant, quod scelus non solum est enorme, sed insaniam, cui neque helleboro mederi possit.

121.

In lege Moysis subductum erat cælum hominibus, ut unus duntaxat pateret Abrahamæ sinus, & quidem non nisi optimis, ac vitâ pientissimè functis: mortua verò lege Moisaica, cum primùm cæpit evangelica enasci Deus cælos ipsos inclinavit, ut promptius iisdem homines per subsidia virtutum potirentur: non auri nitore, nec opum affluentiam cælum emimus, sed ultronea paupertate. Epulo ille Evangelicus in luxu ferculorum, purpurâ indutus pauperem contempnit Lazarum multiplici ulcere faucium, detritis indumentis vestitum; hic pannosus, & laceratus stimulante fame coram epulantibus non dapes exquisitas, non fercula ad delicias præparata, sed tantum micæ superstites concupivit; & quis crederet? Lazarus sua paupertate cæleste sibi emit Regnum, cum auri pondera infelicem divitem traxerint ad tartara: adeò pauper fuit Lazarus, simulque felix, ut nec micæ petierit, sed tantum concupierit ad urgentis famis sedandos stimulos; tamen enixim flagitare, & micæ, & panes, & dapes adigerent, non solum famem, quâ torquebatur, verum etiam præsens ferculorum copia, quæ acrius famem irritabat,

pectusque pauperis mordebat. Neglectus fuit pauper à divite, prætermisus à ministris, despectus à famulis; & soli canes accedentes aliquid lenimenti ejus attulerunt ulceribus. *Sed & canes veniebant, & lingeabant ulcera ejus.* Gemina torquebatur Lazarus ægritudine, ulcere scilicet, & fame, hujus postremi mali in domo divitis dapibus jam saturi remedium quærit, & primi impetrat à canibus medicinam: solatium, quod homo denegavit pauperi, accurrentes canes præstitere: cum cuperet famem explere, tunc vulnera curabantur. Falluntur, quotquot spes suas in homine collocatas volunt, cum hic beneficium denegat, quod canes statim exhibent. Id interest discriminis inter divitem avarum, & neglectum pauperem, quia hic etiam à canibus beneficijs cumulatur; sed ille vitij implicatus sit infelix dæmonis præda.

Luc. 21.

Quàm infelix, quàm immanis est avaritia, quæ suos interficit cultores? quæ non nisi necibus, malisque tetrioribus delectatur? idque nos edocuerunt Coloni illi evangelici, qui servos exigentes pro Domino pensum repetitis cæciderunt ictibus, & ad extremum etiam in rabiem acti filium trucidarunt patrisfamilias dicentes. *Hic est heres, occidamus eum, ut nostra fiat hereditas.* Quàm immanis est avaritia, quæ sanguinem fundit, ut aurum colligat, servos heri vulnerat, filium enecat, ut per cruenta flagitia, per neces crudeles hereditatem adire valeat. Tamen avaritia aurum sitiit, adhuc etiam ferrum tractat, & ideò ferro sævit, ut aurum sibi eblandiatur: heredem confodit, ut aurum effodiat; infligit vulnera ferro, ut auro medellam adferat morbæ siti. Quàm ferales plerumque sunt vineæ, cum Noemum denudaverint, Nabothum interfecerint, & filium hunc occiderint! ita est terrarum delicia, vinearum voluptates noxiæ sunt hominibus. Imò & etiam filio Dei, cum vix ab horto Getsemani egressus stimulante avaritiâ traditus ad necem fuit furentibus Judæis. Æquè avaritia stimulante insanijt Cain in fratrem, ac Judas in Patrem, & Magistrum: Cain, & Judas infesta nomina, infausta omina sanguinem fuderunt innocentiam, ut sitim explerent avaritiæ; & quidem Judas triginta argenteis eum vendidit, cujus caput erat aurum optimum, ac probatissimum, si testanti sponsæ fidem adhibeamus. Cain verò patrati sceleris Reus à Deo convictus mulctatur privatione opum, ac fructuum, damnatus ad terram excolendam sine fructu, & messe.

122.

Cum operatus fuerit eam, non dabit tibi fructus suos: æquum erat, ut delicto responderet pœna, ut per quæ quis peccat, per hæc plectatur; & ideò Caino fratricido tellus sterilefcit, quia ex radice cupiditatis orta rabies malè litantis, Abëlem eradicare cogitavit è terra; sed avulsit simul ab occata tellure feracitatem, ut cupiditas, quæ causa fuit sceleris, torqueretur cultæ telluris sterilitate. Fuit rapax Cain, & avaritiâ infectus, siquidem cum primùm

Luc. 20.

Genes. 4.

CON-

Affectus in divitias plurimum adfert dispendij, nilq; compendij. 91

conspexisset Deo gratiores suis hostijs Abelis esse victimas, suspicatus fuit, futurum, ut præ suis fraternæ opes incrementa subirent, irrorantibus super bona fratris propitiis Numinis beneficijs: ne igitur se ditiosem fratrem pateretur, innocuum ejus sanguinem effudit, & paternæ damnationis primitias adigit fratrem prægustare; adeo ut avaritia fuerit, quæ prima mortem corporis in mundum induxerit.

312. Quis non dicat avaritiam malorum omnium radicem? cum ab ea inducta fuerit primum mors in mundum, cæcitate ipsa laborat, auri nitore perstricta; sed si oculis talpam, aut vespertilionem; manibus Briareum effingit. Me legisse memini, Sinarum Principem non nisi obducto, velatoq; vultu conspiciendum se suis præbere subditis. Quam melius si Princeps nudaret faciem, ut posset ipse exactius suos, videre, & cognoscere subditos: & detractum à se velum in vultum iniicere subjectorum, quorum obedientia, sicut decet, cæca esset, & oculatissimum fieret Principis imperium, cujus symbolum dederunt animalia, illa quæ describuntur à Joanne plena oculis. *Et in medio sedis, & in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante, & retrò.*

124. In medio throni, ubi Imperator sedet, plena sunt oculis, quia hi non procul debent à throno abesse; utinam Principum Administris pleni forent oculis, & manibus careant, vel oculos aperirent, & manus claudent, quam feliciter Regnis prospicerent, & parcius domos pauperum expilarent! Sed plerumque qui Argos acturi, deberent pleni esse oculis, pleni sunt manibus, & oculis vacui; ut Briarei, non Argi fabulam in medium producant. Vel si manibus abundant, utinam non palparent, ut aurea illa simulacra, quæ manus habentia minimè palpabant; sed avari quamvis auro pleni, argento onusti adhuc divitiarum inhiant incrementis, ut retorqueatur in ipsos illud Ilaiz. *Repleta est terra argento, & auro, & non est finis thesaurorum ejus,* quia ut pulchrè S. Hieronymus: *semper avarus eget, & non est finis thesaurorum ejus,* non quia thesauri suis non claudantur limitibus, suis non circumscribantur terminis, sed quia possidentium animus non impletur, sitque avaritia inexplebilis; hinc quotidie experimur impleri, quod Apostolus redarguit: *Qui prædicat non furandum furatur.* Furem Judicem arguit, qui sententiam promens propriæ consulit avaritiæ, sinitque auro corrumpi, & flecti; qui adamante deberet ad æquitatem tuendam esse firmior. Et D. Hieronymus legem improbat repetundarum, quæ in quæstores rapaces à Judicibus sententia ferebatur, ut ab ijs, qui repetebant, mercedem reciperent. Utinam interdum Judices, qui furem adducunt patibulo; rapinis ipsi non exundarent. Ita est, una avaritia radix est malorum omnium, *Repleta est terra argento, & auro,* hoc est, repleta est terra idolis avaritiæ, ut ex *Verani de Affectibus Tom. I.*

ejus radice enixa credatur idololatria, & terra tota repleta auro, & argento sua colit Idola, tota procumbens in eorum cultum: neque facile ad Idola declinasset terra, si non argenti copia inebriata insaniret.

Vix sperent, qui divitijs affluunt, qui in auro, argentoque florent, fore, ut avaritiam à se abdicent, cum terra ipsa non solum aurum optaverit, verum etiam in adorationem pronam aureum coluerit idolum, ut ipsa thesauris ditesceret. Homo verò, qui avaritiæ famulatur, aurum congerit, non solum ut aurea colat idola, seu aureas pecunias, verum etiam, ut talpas adoret, & cæcutientes vespertiones, ut loquitur Ilaiz. *Et simulacra auri sui, quæ fecerat sibi, ut adoraret talpas, & vespertiones:* apprimè verba Ilaiz avaro congruunt, qui simulacra auri sibi construit, cum divitijs congerit; eatenus igitur aurum coacervat, ut cæcutientes talpas, exoculatos vespertiones in terram pronus, seu terræ adhærescens adoret. Talpa animal est, ait S. Hieronymus oculis destitutum, quod semper terram fodit, humumque egerit, ut radices subter comedat plantarum, quibus propterea, vel maxime noxium est: cæcitate igitur turpiter laborat, qui terram fodit, ut ijs pinguescat, quæ sub terra gignuntur; cujusmodi sunt metalla auri, & argenti: induit igitur avarus naturam talpæ, quatenus cæcus ad æquitatem, radices eradit familiarum fœnus exigendo, & incautorum adolescentium patrimonium occultè vorando, eâ tamen fraude, ut pompam foliorum exterius luxuriantium relinquat indemnem, radices verò consummet, ut inde subiti sequantur florentium plantarum casus, & familiarum everfiones, *quia comederunt alieni robur ejus, & nescivisti.*

Quod verò avari dicantur talpas adorare, ad id adstruendum innata adigit avari propensio ad terram jugiter fodiendam, ad novos thesauros quærendos, & congerendos, ad vegetabilium radices altius in terram actas devorandas: sed quod etiam vespertiones asserantur avari colere non modica oriri difficultas videtur, cum vespertilio non terræ ima penetret, sed sursum aliger æreos discurrat campos. Verum corrumpit difficultas, si indolem pensemus vespertilionis: siquidem vespertilio, ait S. Hieronymus; licet videatur volitare, animal est lucifugum, quod solem non patitur, neque propterea è suis exit foraminibus, nisi post solis occasum, & cum nox atra ærem occupat: quod avaros, & fœneratores exprimit; videntur hi auri nitorem odisse, cum congestas divitijs sepeliant clausis in arcis, & ipsi sordefcant in caligine turpis parsimoniz.

Sunt tamen, qui & divitijs affluunt, & auro inhiant, edque simul superbiunt; sed vix ipsis, ait Ilaiz. *Quia dies Domini exercituum super omnem excelsum superbum:* ita est, avarorum superbiam depressam vult Deus, cum certum sit, nullum scelus in die illa Domini

125.

Cap. 2. vers. 20.

Osea 7. v. 9.

126.

In cap. 2. Ilaiz.

127.

Cap. 2. vers. 12.

exercituum abiturum impunitum; & cum certum sit, avaros se pluribus alijs implicare vitijs: an non reliqua avarorum scelera impunita Deus dimittet? nequaquam id erit, sed solius meminit superbix in avaro, quia avaritia, & superbia putidæ sunt geminæ illæ radices, è quibus turpissima quæque emergunt vitia, excisâ autem radice necesse est, & rami cadant, ac folia; exsiccatō fonte atrescunt rivuli, sublato fundamento corrui t ædificium. Sed si divites avari radices altiùs in terram agunt, simulque superbiunt, quænam arbores verum avarorum symbolū erunt nobis daturæ? Isaias geminam nobis indicat arborem, quercum scilicet Bassam, & Cedrum Libani, ait Propheta de avaris simul superbientibus, ac auro inhiantibus: *Et super omnes Cedros Libani sublimes, & Cerebas, & super omnes quercus Bassam.* Sed cur avari pariantur quercubus Bassam? quia quercus vel prorsus sterilefcunt, vel si fructus ediderint, fructus sunt porcorum, hoc est gregi porcorum saginando aptiores, quàm hominibus reficiendis idonei.

Cap. 1. v. 11.

128.

Legimus ex quercu fuisse olim coronas compactas, quia eadem arbores, quæ sues pascunt, etiam duces coronant, ut inde conijciamus, quantâ labore ignominia avarorum superbia, cum illius se arboris fronde coronet, cujus sues fructu vix saginantur. Rectè reduce aureo sæculo feruntur homines glande victitasse; cum homines, quos avaritia pulsat, vix dissimiles à suis habeantur, eademque propterea saginentur arbore: quæ perperam sibi avari consulunt, qui cum Tantalo in profluente ita sitiunt, ut vel in aureo sæculo, inter arcas auro oppletas, scrinia gemmis redundantia, vitam gerant porcis haud degenerem: quamvis nostra ætas ferrea dicatur ab avaris, tamen tota migravit in aurū; ut in rediviva hac aurea ætate suilles fierent homines sordescentes in cæno avaritix. Eorum verò superbia per cedros Libani sublimes nobis exprimitur, quia vindicis Dei justitia æquè quercum, ac cedrum eradicat; neque cedro parcit ob auream venustatem, neque quercum negligit, quia sues pascit; sed utramque arborem punit, & evellit. Nec mirum si quercum æquè, ac cedrum eradicet Deus, cum ambæ arbores sublimes sint, & foliorum pompâ ad venustatem etiam luxurient, quia tametsi in utraq; arbore celsitudo pulchritudinem sibi conciliet, & pulchritudo altitudini confederetur; avarorum tamen superbiam, & avaros in sublimi dignitate non patitur Deus, proinde utramque arborem, & quercum Bassam, & cedrum Libani radicitus divellit.

129.

Non in die Domini tantum conteruntur, qui auro inhiantes, divitijs acervandis toti fuerunt; verum etiam, cum opes congerunt, opibus à Deo avari destituuntur. Irruens bellum unâ horâ disperfit, quæ sollicitudines, & labores plurium annorum congesserunt, quia avaritia etiam milites iacit, qui æquè

aurum, ac sanguinem sitiunt: verum militis nomen non promerentur, qui spe pugnante rapinæ, & sordida cupiditate auri enervant ferri fortitudinem; & splendidam devenstant militis nomenclationem. Is miles, qui ferrum stringit, non qui auro adstringitur; ideo Medos selegit Deus ad subvertendam Babylonem, ait per Isaiam. *Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui argentum non quarant, nec aurum velint.* Medos accivit ad subversionem Babylonis, hoc est, homines inimicos argenti, alienosque ab auro delegit Deus ad subvertendam Babilonem, quia auro non inhiantes validiores sunt ferro munitis: non enim mundum vincit ferro, qui se ab auro sinit vinci, nimis delicatus est miles, nimis imbecillis, qui auro vincitur, qui argento superatur. Non delegit Deus ad subversionem Babylonis milites aurum sitientes; quia poculum aureum, quo mulier Babylonica propinat hominibus, promptius milites aurum sitientes ad sua vota flexisset, ac subjugasset: rectè igitur ad Babylonem subvertendam Deus exercituum Medos delegit, qui alieni ab auro proximius accederent ad triumphum.

Cap. 13.

Non tamen belli duces, & milites, qui ferro ad aurum viam sibi aperiunt expilantes domos civium, ac mapalia rusticorum, ditescunt ipsi; cum moris sit, ut in bello capta prodigantur, non retineantur; & plerumque belli duces, ac Præfecti exercitus milites denudant, quos vestire debuerant. Idque videtur innuere Isaias. *Nudabitur alveus rivus à fonte suo,* quid insolentius, quàm rivum exsiccati suo à fonte: & rivulos latices suos scaturigini suppeditare? Præfectos id respicit æquè militum, ac subditorum cujusvis conditionis; cavendum iisdem est, ne avaritiæ morbo laborantes, extorqueant à sibi subiectis, quod iisdem conferendum esset. Quod improbandum, vel maximè foret in Prælati ecclesiasticis, qui reliquo cœtui clericorum præficiuntur, & quorum propterea munus est pascere dominicum gregem: cum enim Christus interrogasset Petrū, an eum diligeret? reposuit postea Christus, *pascere oves meas,* non dixit, ut Pastor pasceretur ab agnis, sed ut agni à Pastore. Agni utpote ætate tenelli, nec lac, nec lanam proferunt; imò lacte indigent, quia lac non præbent. Utinam non essent pastores, qui ab agnis sanguinè elicerent, non lac emulgerent. Quidni ditescunt alieno auro Præfecti, qui; alijs præsumt sitientes subditorum aurum, quod tamen, cum exhauriunt, venenum ipsi hauriunt. Felicitas est hæc, sed misera, ita in auro bibere, ut venenum ebibatur, quis credat, Reges, & Principes venenum bibere in auro subditorum? & tamen à vero id nec latum unguem distat, si injustis graventur subditi exactionibus: coronam tunc sibi Principes conficiunt auro subditorum nitentes, sed tot experiuntur in corde spinas, tot contrahunt noxas, quot in capite fulgent gemmæ.

130.

Cap. 19. v. 11.

Sunt

Sunt qui auro affluentes alieno in sublimi attolluntur, sed follis instar lusorii, ut ictu allidantur graviore, lapsuque perniciori, quò pulsus, repulsuque detineantur sublimes, & tandiu perseverent verberati, quamdiu sublimes attolluntur: non est hæc avarorum sublimitas iisdem honor, & dignitas, sed ludus; per aëra inflati vento ad aliorum spectaculum, & iocum in sublime efferuntur; ut eò infeliciores pulsentur, & torqueantur, quò sublimes hac, illacque percussi discurrunt; donec in terram deducti, ibi motu quovis destituti emoriantur. Væ Ecclesiarum Prælati, si ita in sublime attolluntur alieno auro splendentes; hi enim pompas suas in opprobrium vertunt, & cum vehuntur ipsi aureis essedis, Christum calcant; cum parietes serico, & auro fulgente vestiunt, Christi corpus denudant; cum achate, & smaragdo digitos coronant, Christi caput spinis cingunt; cum luxu delectantur in epulis, Christi famem in suis pauperibus acunt; & sublimitas hæc virtute vacua in opprobrium cedit domûs Dei. Certè qui hoc vano fastu intumescunt, Neronianâ potius superbiunt pompâ, quam Apostolicâ splendean religionem; cum legamus projecisse quidem fideles aurum ad pedes Apostolorum, non verò manibus tradidisse eorundem; fordescere in pulvere potuit aurum propè pedes Apostolorum, non in eorum manibus fulgere: qui Christum sequuntur auro non coronantur, sed spinis cinguntur: decet enim, membra sub capite spinis coronato, dumetis constipari, ut dolores capitis leniantur transfusi in membra. Non vocantur qui Ecclesiis præficiuntur ad insulas auro, gemmisque fulgentes, sed ad spinas intimius pungentes.

Redarguendi sunt etiam qui avaritiæ ægritudine laborantes propria negligunt in sibi concreditis Ecclesiis munia obire, ut proprijs vel commodis studeant, vel acervandis divitijs omne impendant studium; hi enim tentantur à concupiscentiis suis abstracti, & illecti, & non nisi terrena sapiunt. Verùm perinde sibi indulgent, sicut somnians esuriens bibit & comedit, ait Isaias Propheta, comedunt quidem lautè avari, & falerna generosiora bibunt, spumantes calices exsiccant; sed instar somniantium, qui expergesacti ventre vacuo se deprehendunt. Potest quidem corpus onerari elcis temporalibus, repleti bonis sensuum, affici delicijs; sed anima virtutibus vacua, inanitate laborat, & id clarius cognoscunt, cum è somno expergescunt, seu cum Libitina ostium pulsat, & lethales vocat ad Manes, tunc cum incipiunt indormire in morte, evigilant ad mortalis hujus vitæ ærumnas, liquidòque cognoscunt nullâ saginatam virtute animam, sed omni destitutam bono, & profus vacuum. Quid quòd bonis affluerint temporalibus? Nil ipsis profunt coacervatæ divitiæ, & alieni rapiunt, quæ avaris pluribus annis congesterat, & to-

tidem perpetua solitudine custodierat, idque videtur Isaias prædixisse inquiens: *Tunc dividuntur spolia prædarum multarum: claudi diripient rapinam.* Omnes tunc expediti, & celeres sunt ad prædam, cæci ipsi vident, claudi ambulant, surdi audiunt: si quid obvium rapinis pateat, etiam claudi rectè ad non recta accedunt; & utroque crure præpediti, etiam Regiam Davidis frequentant, ut inde aliquid asportent. Avaritiæ qui morbo laborant ad sordida quæque, & turpia trahuntur.

Nulla fuit gens profusior Hebræâ, ut liquet in Abrahami hospitalitate, Isaac munere, Jacobi supellestile: sed postquam Ægyptum expilavit, postquam avaritiâ cœpit intus fordescere, adeo tenax effecta est, ut non nisi usuris pasceretur, sordibusque foedissimæ mercaturæ; & aurum sitiret, seu divitiis inhiaret, quibus congestis sitis magis acueretur, acriusque torqueretur. Bibunt avari divitias, & sitim minimè extinguunt; Hydropicis pares, ut ait Cassiodorus *de amicitia*, inquiens: *Hydropici more, qui plus bibendo, plus sitit, pecunia cupiditas ex multiplicatione grandescit.* Cassiodoro suffragatur Paccatus. *Ut agrorum sitim patris accendit, ut ignis arenis non obruitur, sed augetur; ita coacta publica egestate divitiarum aviditatem jejuna mensis acuebant.* Sitiunt avari auro inhiantes, divitias, quas ebibant, quibus non secus ac vino madidi inebriantur, ac miserè lumen extinguunt rationis, quia ut notat Isidorus Pelusiota. Et si temulentia eorum, qui vini, & pecuniarum rabie tenentur, species diversa est (altera enim à vino, altera à pecunijs proficiscitur) effectus tamen similis est, quia utriusque eodem modo à turpi, & absurda cupiditate subacti sunt: siquidem & qui vini avidus est; quò plures calices exhausserit, eò plures appetit; & qui pecuniarum amore tenetur, quò plus collegerit, eò magis cupiditatis fornacem accendit; & Sanctus Leo hanc in Juda ebrietatem detexit, quia avaritiæ insaniam miserè infectus: ait de passione Domini: *Hoc perfidus Judas inebriatus veneno, dum sitit lucrum, pervenit ad laqueum,* aurum sitit avarus, sed cum auro venenum bibit, & tandiu sitit, quamdiu bibit, ut Tantale sit sitis, quæ torquentur avari: licèt adsint auri fluentia adhuc torqueri non desinunt, quia sitire non cessant, qui enim aurum sitiunt, aurum quidem assequi possunt, non sitis extinctionem consequi. Hinc Petrus Blesensis. *Quidam more Tantale in aquis sitiunt, dum inter opulentias mediâ se affigunt.* Mari pares dixeris avaros: licèt flumina omnia mare bibat, non tamen expletur, nec sitim, quam nativa falsedo acuit, extinguit: opes ebibit avarus, divitias sorbet, non tamen inde expletur, quia ut S. Nilus de avaritiâ ait: *Nec multitudine fluminum mare, nec divitiarum copia avari animus expletur.*

Cap. 3.

133.

In Paneg. Theodos.

Lib. 3. epist. 422.

Serm. 9.

Epist. 12.

Orat. 9.

134.

Noxia est etiam Religiosis pectoribus Inexplebilis divitiarum cupido, & congestæ divitiæ sacra itidem claustra, ac cœnobîa in discrimina trahunt: quia in naufragium semper prona est avaritia, auri, argentique gravata ponderibus: an non Princeps ipse Apostolorum penè cum sociis æstuantibus fluctibus sorbetur ob nimiam pisciû captam multitudinem? Ea est auri natura, ut suo allicit nitore, sed eò graviore premit onere, quò cætera inferiora metalla antecellit; cumque suo pondere deorsum trahat in hac fluctuante vita facilius ad naufragium pertrahit, idque cum cognosceret, oculatissimus Crates Thebanus opes demersit in mare, ne ab ipsis mergeretur; obruit enim copia bonorum temporalium: siquidem præ multitudine prædæ Petri rete rumpebatur. *Rumpatur autem rete eorum, & annuerunt socijs, qui erant in alia navi, ut venirent, & adjuvarent eos. Et venerunt, & impleverunt ambas naviculas, ita ut pene mergerentur, tunc submerisionis, & naufragij periculum imminabat, cum navis copia bonorum temporalium plena fuit. Quid ni etiam castes religiosæ disciplinæ interdum bonorum affluentia diffuit: & cum divitiæ affluunt in cœnobîjs, tunc hæc periclitantur. An non rete dirumpitur ob divitiarum abundantiam? copia frugum horrea interdum destruit; premuntur enim, & vitium contrahunt, quo lapsi fiunt proximiora.*

Etiam arbores, quò fructibus sunt ditiores, eò suis in humum proniores curvantur ramis, & plerumque disrupti vi ponderis à reliquis arboris ramis divelluntur. Quò plures etiam cœlum vapores in sublime attrahit, eò celerius eosdem demittit, vel coneretros in grandinem, vel cussos in fulmina, vel accensos in fulgura, aut eliquatos in imbrem, constipatos in nivem. Noxia est sibi copia, ut & injuriosa fertilitas, quò enim tellus est pinguior, eò uberiores sibi par-

turit urticas, gignitque tribulos. Si Religiosorum cœnobîa divitijs affluunt, impensius tunc Cœnobitæ propriis student commodis, & ob nimiam opulentiam, bonorumque temporalium copiam rete dirumpitur religiosæ disciplinæ. Hinc Petrus conclusâ piscium multitudine statim alloquens Magistrum suum dixit: *Exi à me Domine, quia homo peccator sum*, tunc cœpit se peccatorem fateri, cum se novit bonis temporalibus affluentem. Sed cur Christus Simonem, Joannem, & Jacobum, quos ad Apostolicam paupertatem erat vocaturus, affluere voluit tantâ piscium multitudine, seu bonorum temporalium copiâ, quâ remorari potius poterant ab Apostolatu, quàm ad Christi discipulatum trahi? Scitè voluit Magister Christus suos mox discipulos bonis abundare temporalibus, quia nimirum hæc cum possidentur curas, sollicitudines pariunt, quibus eorundem Possessores tædio etiam afficiuntur, cum nil magis temporalium fastidium pariat, quàm eorundem copia: plerumque absentibus bonis inhiamus, cupimusque præsentia; quæ tamen si possideantur nobis potius sunt contemptui, quàm æstimationi; opum desiderium tenaciùs nobis hæret, quàm usus, fortiùsque earum privatio nos allicit, quàm satiet possessio: nisi Christi Discipuli experimentoprehendissent, quàm futilis sit, quàm inanis, imò & noxia omnis copia, quæ etiam rete dissolveret, fortassis desiderio absentem copiam ad se vocassent, & facile potuissent se à Magistro avocare. Postquam verò novērunt ambas naviculas esse naufragio proximiores, cum bonis temporalibus opplerentur; tunc abjecerunt omnia, & abdicatâ piscandi cupiditate, quâ obrui poterant, non satiari; imò mergi, non impleri, secuti sunt Christum, & cum primùm fuerit Petrus piscium captor, factus est hominum piscatur. Timeret cum Petro quisque, si sciret, bona temporalia non opes esse, sed laqueos:

DISSERTATIO IV.

Pungitur Ambitio, ut ejus tumor detu-
meat; ac insolescens in honores, ac digni-
tates affectus non ampulletur, sed expungatur.

§. I.

Vana gloria ambitio suos depravat appetitores, quorum pectora, nisi excusiat, pertinaciter urit.

I.

On divitijs tantum inhi-
ant homines, sed etiam
honores ambiunt, qui-
bus auram popularem
expiscantur, Camæle-
onti haud dissimiles,
cum inani pascantur
aurâ. Implet mentem

magnis cogitationibus, quæ propriâ inanita-
te vacuitatem produunt judicij. Gloriantur
varia rerum occultarum scientiâ, cum nec
Socrate sint doctiores, nec septem decanta-
tis Gratiæ Sapientibus suppres, qui tripô-
dem Delphici Apollinis jussu sapientissimo
destinatum ad se, singuli ad alios transmiserunt.
Tumor est, quem ambitio prodit, sed
plenus vacuitate; imò non solam secum in-
anitatē trahit; verum turgescit, ut statim
detumescat; vehitur in sublime, ut lapsu gra-
viore ad ima detrudatur.

Ambitionis usus ariete tartareus hostis
Christum oppugnaturus, vel supra templi
pinnaculum, vel in montis editiori fastigio
cum aggressus est, ostendens bona tempora-
lia, quæ sponderet, si cadens cultum ei ex-
hiberet, quia in altum evehctos promptius
dæmon aggreditur, expugnaturus, & in ima
dejecturus; ut inde discamus, altiora non am-
bire, sed in imis detineri: tumidus est, &
inanis spiritus, qui altiora petit: qui pluri-
mum habet spiritus soliditatis, non supra
templum evehitur, sed templum ingreditur
Et venit in spiritu in templum hoc est, vene-
rat Simeon in spiritu, non ut in sublime eri-
geretur, sed in templum vero ac probato spi-
ritu ingrederetur: qui enim statui ambiunt
supra pinnaculum templi, non ducuntur vero
spiritu, sed trahuntur à Lucifero. Nec
Christus legitur fuisse supra templum, nisi
ed à dæmone translatus ex deserti solitudi-
ne: ut inde doceamur à deserto ad templi
pinnaculum suspectum semper esse transi-
tum; hoc est à jejunio eremi ad lautitiem
dignitatis Ecclesiasticæ; ab umbris solitudi-
nis ad splendores infularum inter frequentias
hominum. Stetit quidem Christus ope dæ-

monis in vertice templi, non tamen ut ibi sta-
ret, sed ut præceps deorsum ageretur: quia
plerumque qui eminentiores ambiunt in Ec-
clesia dignitates lapsu graviore in ima detru-
duntur profundiora. Hinc Simeon plenus
ætate, & spiritu sancto non supra templum,
non supra pinnaculum ejusdem, sed tantum
in templo puerum JESUM meruit in ulnis
suis suscipere; quia Deum non tumidi alta
petentes, & inflato spiritu sursum nitentes
inveniunt; sed humiles, qui vero spiritu in
imis detinentur.

Ambitio ad Dei nomen potest quidem
pertingere, imò & attingere, non verò ipsum
Deum: & quidem nomen Dei non in subli-
mibus humanarum dignitatum fastigiis, sed
in humilibus pannosæ servitutis. Si enim vol-
vas Romanum Cathologum ibi civibus Beth-
lehemiticis accensetur filius Dei: qui se hu-
miliavit, factus obediens usque ad mortem:
proprium est munus famuli obedire, & obse-
qui, & Christi obedientia non magis floruit
in cruce, quam in cunabulis; nasci enim vo-
luit cum ex imperio Cæsaris Virgo Mater ad
Davidicam proficisceretur civitatem, & qui
moriendo patri obedivit, nascendo Impera-
tori se subdidit. Imò ut ait Chrysologus
de Jacob *Arte didicit obedire, quam vivere*: Serm. 70.
etenim clausus in utero virginis iter arripuit
imperatum, ut prius pareret, quam eum ma-
ter pateret, & prius voluit subditum se fa-
teri Augusto, cum voluerit & ipse cathologo
inscribi, in quo subditi omnes Romani Im-
perij censebantur: nimirum occasionem in
lucem prodeundi nactus est, cum natus occa-
sioni obviaret profitendi se servum Principis
Romani: quam immodicè turgere, ac intum-
escere potuit tunc Roma: quæ suos inter
populos vestigalem etiam censuit Deum?
sub Augusto enim Cæsare universus orbis
descriptus fuit; quasi regnandi libidini non
satis fuisset corpora possidere subditorum,
visi & eorundem nomina sibi vendicaret, ut
ne nomen ipsum immune à Romana esset cu-
pitudine, quæ (cum non licuisset a ratione
se) si non ferreo vinculo, saltem scribente
calamo

Luc. 2.

calamo libertatem ipsis etiam nominibus eripuit, quæ nec syllabam poterant amplius alio transferre, vel abjicere; & cum non posset ambitio Cæsaris nomina ipsa in carcerem detrudere, voluit ea alligari in libris; quia ubi fastus, & ambitio imperat, etiam ipsa nomina, & titulos sibi subjicit: gaudet enim ambitio titulis ampullatis, & nominibus, quæ cum exprimuntur solum aërem verberant, & cum aëre deferuntur.

4. Ut autem Christus hæc tumida nomina in purpura, vel sceptro damnaret, nasci voluit in præsepio, pannisque involvi; ut pudore suffunderentur homines ambientes in senatu vestiri purpurâ, cum Deum viderent pannosum, seminudum in præsepio, & erubescerent præcella palatia, cum luna certantia, divino sole accubante in stabulo. Filium Dei cælorum Regem non solum palatia excluderunt nasciturum, sed etiam urbes ejecerunt cruci affigendum. Humaniores certè hominibus se prodiderunt feræ cum proprio in stabulo admiserint, quem nullus civium voluit recipere hospitio. Nasci voluit in imo, & obscuro loco, ut vel è cathedra cuniarum nos edoceret humilitatem. Nascitur extra urbem, quia Flos Jesse non in plateis, vicisque urbium, sed foris in agro extra hominum frequentias reperitur. Non floret in civitate flos campi, quia ibi discerpitur, dilaniatur. Vernat extra urbem, viret in scæno, irrigatur lachrymis, adolescit in spinis, gliscit in palleis. Ita est non in palatijs Principum, non in frequentijs urbium, non in cœtu hominum invenitur Christus, sed extra urbem procul ab hominibus: extra civitatem invenitur à Magis, ut vel ipsi Reges ament secessus, sintque subinde solitarij, ut sibi vacent, ac propriæ salutis consulant. In templo reperitur à Matre, quia inter orandum, non inter confabulandum invenitur Deus. Non reperitur à sponsa in plateis civitatis, neque in vicis; ut discant virgines domi immorari, cum si vagentur extra domum pallio spoliatur pudoris, & quem quærebant sponsum, minimè inveniunt, eum amittant florem, qui semel perditus, nullo fit amplius pretio venalis.

5. Ambitio, quæ in sublime nititur ad ima deprimitur; & humilitas, quæ in imis gaudet detineri, ad sublimia elevatur; hinc est, quòd apud Lucam legitur: *Omnia vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur.* Sed quæ rerum humanarum catastrophe, si ima sursum eriguntur, & sublimia deorsum deprimuntur, si valles excrescunt in montes; & colles deprimuntur in valles? hi siquidem evacuantur, ut valles impleantur. Hæ sunt hominum vices, & præsertim in aulis principum, in quibus plerumque sordescunt in pulvere eriguntur ad sublimiora ministeria; & potentes deturbantur in lutum. Vallis impleta fuit, cum Lazarus, cui fuit negatum implere ventrem de micis, ad sinum Abrahæ eversus fuit:

Mons verò humiliatus, ac depressus, cum Epulo dejectus fuit in tormenta apud tartara. Non exhauritur mons, non penitus deletur, nec redigitur in nihilum, sed deprimitur ejus fastigium, humiliatur celsitudo; quia honorum ambitiosa siti qui laborant, humili, abjectoque famulatio allaborant. Neque desunt in aulis præsertim principum, quæ onerosæ servituti terga incurvant spe vanida illecti, fore ut tandem ad concupitum honoris gradum sint provehendi. Ad hanc sitim honoris explendam pluribus se subjiciunt heris, abjiciuntque servis, vel ipsa venerantur aulæ mancipia, coluntque abjectiores ancillas; scurras audiunt, ut aliquando ipsi exaudiantur, *utque unus ab illis numeretur honoris annus* (ait Seneca de brevitate vitæ) *Omnes conserunt annos; omnes* C. 91. *impidunt vitæ dies; idque totum propter unus anni volaticum gaudium,* ut loquitur Tertullianus. Laborant, torquenturque diu, noctuque, qui honores sitiunt, ut per impensos labores ad dignitates viam sibi sternant; sed improbi laboris fructus, si colligatur, adeò est modicus ut non nisi ad brevissimum tempus gustari possit; cum ineluctabile fatum non sinat diu prægustari; modica igitur, vel prorsus nulla tot exantlatis laboribus, præstitis obsequiis, exhibitio famulatio superest remuneratio, quia ambitiosa honorum siti laborantes, non nisi perituris allaborant.

6. Consultius Berzellaus ultro sibi oblatas amplissimas dignitates suadenti amico, ut acceptaret reposuit *Ostogenarius sum bodie, non indigeo hac vicissitudine,* nimirum inter vitæ, mortisque confinia constituto, subire alternantis fortunæ vices, ac promoveri ad suprema dignitatum fastigia, mox lapsuro in sepulchrum insanire est. Ambitionis pruritus si florentem titillat juventam, rugosam non decet senectam pulsare; quia ubi ambitio floret, ibi germinant spinæ, & animi exulat tranquillitas: parumque prodest vergenti mox ad vitæ occasum in trino benefici Jovis sol oriens. Qui igitur montis ambit celsitudinem, in ima necesse est, deprimatur; proinde minimè consultum est, ut vallis cacumen montis concupiscat: quia tametsi videatur montis fastigium cælo propinquius, & quasi lunæ conterminum, in ima tamen totum cacumen detruditur. Felices valles, quæ lapsui minimè obnoxie uberius à cælo rigantur; quin & imbres, quos montium cacumina recipiunt, transmittuntur in valles. Ambitione, qui intumescunt; ut ad curules evehantur, integrum profligant patrimonium; congestas à suis majoribus gazas, vel negligunt, vel prodigunt, quasi leviores sine auri pondere ad celsitudinem promptius evehantur concupiti honoris. Plerique non raro annuos etiam proventus, quos cœmpta dignitas subministravit, impidunt, novis officiorum muneribus consequendis. An non montes hos dixeris, nihil in feroris, nihilque imbr-

Lib. de parva
cap. ult.

imbrium servantes? totam prodigunt substantiam, ut vano turgeant vento; quoniam non semel infelices chamaeleontes auram depascuntur, & corio exuuntur patrimonij, nec tamen purpuram induunt, nec chlamyde integuntur consulari, seque bonis omnibus spoliant, ut vanam fruantur auram, quam nec nuditatis contegunt opprobrium.

7. Pullulat & fluctuat in corde praesertim Auficorum, non tam aurea fame seges quam germinet praecelsa aurei cedri arbor, quae altius radices suas agit, ut ad eminentiora protendatur. Verum praecelsis haece plantis promptius securis adjicitur in excidium: *Jam securis ad radicem arboris posita est.* Ad radicem jam est securis posita, ut mox lapsura arbor suam in humum deprimat celsitudinem; quid ni adhuc in sublimia nitetur; cum jam imminet lapsus? Arborem si ambitionisum dixeris inverfam, a vero nec latum unguem errabis: cum ad sublimia deberet homo eniti natus propter caelum, in coenum deprimitur, humique repit terrenis tantum inhians. Verum radici hujus arboris securis imminet, nec ictum bipennis potis est declinare, licet luxuriante foliorum pompa gloriatur in juvena: non enim senio aruerat arbor, ad cujus radicem securim appositam dixit Lucas, quia tametsi nondum senio aruerit, adhuc tamen imminuit eidem ferrum. Nec homines senescunt omnes, cum plures succidantur in flore sui aevi: qui vana turgent ambitionis auram promptius suos dies dimidiant, quia acrioribus torquentur curis; testis est Absolon, alijque sexcenti, qui vana ampullantes ambitione, vel in ipso vernantis juventae flore a vivis abrepti fuerunt flammis addicti. Quam vero praesto sit miserentis Dei beneficentia inde conjiciamus, cum antequam plantam secet, securim radici admovet arboris, ut saltem vicinitate supplicij suae fecunditatis recordetur, incipiatque fructus dare, quae in tumido ambitionis radices agens probro laborat sterilitatis. Quam promptius sterile haece plantae fecundarentur, si de propria monerentur sterilitate. Verum Principes instar coeli vix minis utuntur, sed simul cum fulgure fulmen intorquent, ciantque minarum strepitum postquam stragem edidere. Neque sterile scens vitiorum circumscripta dumetis Ninive, vepribus stipata fructum dedisset poenitentiae, nisi imminentem juxta se novisset securim.

2. Radices ambitionis nisi evellantur inter vepres excrescunt in arborem, mox securi prosternendam: pullulantem in corde honorum cupiditatem, splendidamque de se existimationem ambitiosus evellat, ut securim declinet. Ambitionis femina opprimamus, nisi velimus & nos opprimi. Honorum illecebra vix nata in corde, & curarum dumeta nacta discit cum iisdem sterile scere, & securim contra se trahere; ambitio siquidem, cui ultro obviamus cor torquet, & mentem lancinat, & in hominem delavit universum,

Verani de Affectibus Tom. I.

cujus nobiliorem partem seu mentem corrodit, ut non abs re D. Ambrosius ambitionem tineae contulerit; *Eruca mentis est appetentia dignitatum*, quia supplicio est ambientium, hinc mellifluus Doctor exclamat: *O ambitio ambientium crux*, nititur ambitio in sublime, ut lapsu suat graviori: propinat in melle toxicum, & ambientium mentes funestat etiam in aemulorum certamine; quorum celsitudinem suam interpretatur depressionem, & eorum splendores, ferales sibi umbras. Gaudet ambitio umbraticis potissimum promissis illudere, & Tantalica laborant fame qui celsitudini inhiantes, honores appetunt, & in iisdem delicias sitiunt, quibus tamen si affluant, effluunt illae.

Nullus Euripus ambientis mente est turbulentior; excitat ambitio fluctus decumanis tumidiores, quibus ad naufragium ambientem impellit. Imo ut cecinit Juvenalis

Aestuat infelix angusto limine mundi.

Talis fuit Alexandri Macedonis ambitio, cui latitudo totius mundi angusta videbatur, & ita angustiis pressus, ut aliis conquirendis mundis inhiaret: si hoc morbo non laborasset, si suspicionem ejussset ambitionis, certe innumeris hominum stragibus non funestasset tot terrarum tractus: neque expletae suae siti humanum sanguinem fudisset, quod ebrius funestius debacchari fuit ausus. In id consilii ambitionis stimulus Macedonem traxit, ut cum Aesopi cane neglecto praesenti cibo inanem majoris umbram caperet: qui ambitione turgent ardentius dissitis inhiant, & praesentia, quae possident perinde ac excrementa fortunae, & ipsi projiciunt; ut honores sibi comparent, dignitates emanant, & instar canis in spem majoris panis, sed umbratilis, impatienter assergant, ut ait Seneca *Sic evenit nobis: quid quid expectantibus fortuna projecit, id sine ulla voluptate dimittimus, statim ad rapinam alterius erecti, & intenti*, non atticilafat cothurnatus Stoicus, sed verum nos edocet, quibus ambitionis stimulo percitis nullum est temperamentum; incubamus enim fame, ut pertinacius haereamus fumo, cumque maturare famam studemus, fatuitate laboramus, non enim quid aliud famam dixeris, quam fumum plerumque lachrymas elicentem; & qui famam aucupantur non nisi fumum enanciscuntur.

S. II.

Honores & dignitates umbratiles sunt, fallunt quos alliciunt, picturam exhibent evanidam, ac illusoriam.

TRia duntaxat bona cor hominis videntur posse occupare, licet nunquam penitus explere, si extra summum bonum

N

num

nam evagantur, nimirum utile, honestum, & delectabile, quæ bona seorsim de humani cordis certant possessione, & si simul conspiciantur, omnes statim ejus occupant affectus. Ambitio verò nullum secum advehens bonum licet affectus ambientis rapiat, umbras tantum exhibet: honores siquidem quibus inhiat quamvis quemdam videantur splendorem præferre, si tamen ipsam detrahamus larvam, vanidæ sunt umbræ, terrori potius incutiendo, quàm amori ciendo aptæ: terrorem igitur incutit ambitio, ut ad ejus fugam moneamur, quinimò quò prolixius incumbunt ambientes labori ad honoris captandam umbram, eò inutilius defudant, cribroque aquam hauriunt; non enim umbram assequuntur, qui honores sequuntur, cum umbra hostantum sequatur, non præcedat, ut non possint eam assequi, qui honores sequuntur; umbra fugientes sequitur, sequentes fugit, ut nunquam assequi possit ab ijs, qui eam sequuntur. Plerique hanc honoris umbram horrerunt, qui deinde ab hac illecti larvâ se illi manciparunt. Dignitas pictura est, quæ initio rudis, vilis, ac informis, brevi à cunctis in pretio habetur. Ambitioni famulantes magnis cogitationibus mentem pingunt, quæ tutius, ac utilius humilitatis penicillo delerentur, ne mens ipsa aboleatur: quia nisi ambitionis lineas deleamus, statim suo denigramur penicillo. Eva ambiens divinitatem à serpente decepta, fore speravit, ut similis esset Numini evasura, ideoque cum primum permisit ambitionis lineas indeletas, se ipsam delevit ab eo felicitatis statu, in quo Deus eam condidit; quia rari sunt, qui ab honorum pictura non rapiantur, si ab initio, cum adhuc rudis est, & vilis non deleatur. Saul asinas inquirens maluit jumentis famulari, quàm hominibus præesse: quàm facile honoris initia contemnuntur, si primam ambitionis picturam adhuc rudem penicillo humilitatis oblitteremus. Mox verò Prælatus Israël, nec Samueli subesse voluit, nec Numini, adeo raptus à picturæ elegantia, ut ab ea divelli amplius noluerit. David itidem adeo fuit dignitate delectatus, ut scepro potitus, non solum populis imperaverit, verùm & ad pompam dominantis singulos dinumeraverit. Reluctabatur Nero, Imperator renuntiandus: sed ubi absolutam vidit honoris statuam, adeo ea oblectatus est, ut in ruinis labentis urbis solium erexerit. Ambitione qui turget, magnisque implet mentem cogitationibus, Babyloniorum refert statuam, quæ lutea in pede casura erat, si vel lapillo percelleretur; adeo ut non nisi fragilis mirè surrexerit in pectus argenteum, caputque aureum. Quid ni aureum est ambitioni caput, cujus mens cogitationibus operta honores, ac dignitates redolentibus, solo auri nitore videtur delectari; verùm cum luteos habeat pedes, ac humile fundamentum saxeo impingens sepulchro in cineres dissolvitur.

II.

Honor tamen plerumque ut pictura in qua-

dam distantia delectat, quæ si cominùs inspicitur oculos offendit, movetque stomachum: rara siquidem est imago, quæ cominùs intuiti non vilescat, tamen si eminùs aspicienti pulcherrima videatur. Etiam Salomon deliciarum illecebris delinitus omnem in ipsdem repositam crediderat suavitatem; quibus tamen potitus fastidio illi fuerunt, earundem scilicet deprehensâ inanitate, ut eas vanitates vanitatum dixerit. Quinimò etiam tartareus hostis vaser Christi oppugnator hac usus est picturâ cum Jesum in præalti montis fastigium transtulit, ut eminùs tartarum regna contuens eorum fuco illiceretur: *duxit illum Diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terra in momento temporis* Luc. 4. quàm liberalis est mundus in suarum dignitatum pompa exhibenda. Verùm oculis illudit fallaci spectaculo, cum ludit; ostendit se collaturum, cum nunquam conferat: siquidem ostendit illi omnia regna orbis terræ, quæ sponderet; cum tamen nullus tali labore dementia, ut omnia audeat sperare mundi regna, & omnia sibi subicere terrarum imperia, poterat vaserimus seductor ostendere, ac offerre, omnia mundi regna, quæ tamen conferre haud poterat.

Imò non nisi in momento temporis regna mundi ostendit, omnemque ambitionis supellectilem perfunctoriè exprompsit, ut inde conjiciamus quàm brevi sit duratura regnorum possessio, cum tam brevi spatio eorum magnitudo ostendatur: quis grandem dixerit hujus sæculi supellectilem, si tota in istu oculi perustratur, si tota brevissimo tempore percurretur? tam levis, tam modica est tota mundi supellex, ut in momento temporis ostendatur, & evanescat. Vel non nisi perfunctoriè, & in momento humana omnia tartareo ab hoste exposita fuerunt, ut ex tumultuario aspectu facilius Christus raperetur: quia si, ut Salomon singula attentius, intimiusque perpensa penetrarem, nobis procul dubio contemptui forent, quia non nisi vanitates vanitatum deprehenderemus. Nemo sanæ mentis vellet tot impensis laboribus sibi dignitates emere, si eorum futurum, vanosque colores seriò perpendet: nullus facile honoribus raperetur, nec fineret se stimulo pulsari ambitionis, si seriò cogitaret, esse ambitionem secretum virus, pestem occultam, doli artificem, animi servitutem, quòdque caput est, etiam animæ discrimen: nullus ad infulas festinaret, si pondus sentiret in pedo; nemo eminentiam in dignitate cuperet, si sollicitudines experiretur in purpura, æstumque in curis: nullus solum adspiraret, si compedes in diademate consideret. Sunt qui prolixis laboribus vacant, ut felicitatem in dignitate aucupentur, qui non nisi torquentes anxietates deprehenduntur invenisse, cum concupito insigniti honore jugibus angantur sollicitudinibus, perpetuis premanantur curarum torcularibus, noctesque ut plurimum infomes ducant. Consule eos, qui in Principis aula ad sublimia evahuntur ministe-

12.

13. ministeria; raro illis serena illucescit dies, nisi Principis aura clementior eis faveat, & mœrore tabescunt, si eadē destitutos se noverint.

Quid ni ambitionis mancipia in momento temporis Lippientibus oculis, purpuras, chlamydésque consularés percurrunt, cum tineas demolientes non videant; quinimo profligato patrimonio eruginem interdum deferunt domum consumentem, non prætextam exornantem. Etiam Epulonis Evangelici purpura, & byssus innato alliciebant nitore, tamen vermes ex ea nascerentur, & flammæ accenderentur mox torquentes eum, qui in bysso, & purpura superbire consueverat; quia & calices argento, vel auro conflati, quique ad sitim extinguendam diviti propinabantur, non nisi supplicia mox effuderunt, non amplius exsiccanda in calice, sed æternum excitanda in torturam divitis. Quis non ambiciosius sibi cuperet, mendici vulnera pure, & sanguine scærentia, quam byssum divitis nitore præfulgentem? quis non præferret Lazari nuditatem mox collocandam in sinu Abrahamæ, purpuræ divitis æternis flammis consummendæ? Sunt hi fructus ambitionis, quæ si enititur, ejus nifus cicuta est miseræ invendæ, quàm advehendæ felicitati aptior: est siquidem ambitio, quæ byssum, purpuramque cupit induere, anguis in herba, toxicum melle illitum, venenum dulce, morsque blanda; quam si rosam dixeris, hæc sentibus obarmatur suis ad vulnera infligenda; neque ab insidiosis abludit fœnibus, cum sub amicitie specie personata arrideat, ut ad luctum, ad mœrores perducatur.

S. III.

Ambitio quos ad sublimia eruebit in imum detrudit, de Sisyphæo saxo rotat, ac torquet.

14. **T**antum abest, quodd ambitio, quos inflat, ad sublimia trahat, ut potius in ima miserè detrudat, idque vel ipse tartareus hostis nos palam edocuit, cum Christo sponndit mundi regna: *Tibi dabo potestatem hanc universam si proci dens adoraveris coram me.* Vult Christum prius pronum in humo, & ut descendat procumbens in adorationem, quasi non potis sit quis ad thronum ascendere, nisi prius coram dæmone descendat prostratus: quia nimirum promptius sublimia ad casum impellunt; ex quo imminet ruina; non quod quotquot ad solium evehuntur dæmonem proci dentes adorent, cum plures & imperaverint, & imperent immaculati, culturæ virtutum unicè addicti; sed quia ambitionis veluti mancipia si nimium elata concupiscant, facilius casui sunt obnoxii: vel quia redivivi è fabula Sisyphi per aspera, ac prærupta faxeum spei onus nituntur circumvoluere ad honorum usque apicem, quo è manibus mox prolabente deorsum, ed lapsi sunt propinquo, quod erant eminentiæ.

Verani de Affectibus Tom. 1.

viciniores, ut perpetuo torqueantur labore.

15. Idque Turannius supremus Caligulæ Procurator senex capularis, seu nonagenarius nos apprimè edocuit, is à Cæsare tanquam emeritus ab officio, quo fugebatur procurationis solutus fuit, ut otio frueretur, ac tranquilliori aurâ respiraret. Verum ambitio in senè beneficium vacationis in argumentum subortæ calamitatis inflectens oculis fletu corruptis petiit à circumstante familia sibi parentari, in feretro quodam defuncti instar jacenti: accedit universa familia mentienti mortem parentatura, lachrymas fundit, suspiria emittit, totamque aulam clangoribus replet: absolutis iustis injustè peractis, quia fictè; suspirium ex intimiore corde emittit jacens senex in feretro, mœrore surgens crebra palmarum verberatione caput, vultumque tundit, pectusque mœrore ægrum manu in pugnum collecta diverberat; conqueriturque, quod nullius Reus flagitii suo fuerit à Cæsare spoliatus officio, privatus dignitate, destitutus procuratorio munere. O me afflictum exclamavit! è me deploratum! qui licet nemini injurius fuerim, nulli extiterim gravamini, omnibus profuerim, nemini obfuerim, fidelitatem Cæsari incorruptam servaverim modò sim privandus Cæsaris procuratione: *Turannius* ait Seneca de brevitate vitæ. *Exacta fuit diligentia senex, qui post annum nonagesimum, cum vacationem procurationis à Cajo Casare ultero accepisset, componi se in lecto, & velut exanimem à circumstante familia plangi iussit: Lugebat domus otium Domini senis, nec sensit ante tristitiam, quam labor suus illi restitutus est: devenerant queruli senis lamenta ad Caligulæ aures, à quo fuit senex nonagenario major pristina restitutus negotiorum mole, dignitatique procuratoris; nimirum infelix Sisyphus cum faxeum onus suis delapsum è manibus videret, novum, recensque laborum vestigium terere cœpit; quia ambitio suos famulos ad extremum usque vitæ miserè conterit: imò pyratibus vult similes, qui non nisi onustas deprestantur naves parcentes vacuis, de fece, & vappa parum solliciti: nisi Turannius pristina gravaretur negotiorum mole, & redorderetur Sisyphæos labores, sibi defuisse visus fuisset. Suum semper in damnum ambitio molitur; cum ut suæ inexplebili satisfaciat siti etiam in extrema senectâ pristinam subit laborum sarcinam.*

16. Plures sunt, quos Christus à ministeriis aulae, ab oneribus servitutis, ab obsequiis principum ad quietem vocat, & ad tranquilliores dies; quibus cum Paralytico Evangelico Imperat. secessum intra proprios lares; dixit enim Paralytico, qui in lecto portabatur. *Surge tolle lectum tuum, & vade in domum tuam,* hoc est exi ab aula, depone, quibus premeris, tot ministeriorum onera, & patrios revivise penates; quasi diceret in aula; qui ambitioni famulantur lectum quidem

N 2

dem

dem dicuntur possidere, non tamen domum propriam: paralyti laborant, qui in aula lectum habent, nec illi ex omnibus fortassis bonis quid aliud superest, quàm lectulus; in quo ægri decumbentes miserè jacent, cum sibi stare videntur. Verùm cur jubetur hac laborans paralyti secum asportare lectulum *tolle lectulum tuum*, nisi quia morbo laboraverat? & cur per tegulas ad pedes JESU demittitur? nisi quia ambitio suos supra testa elevat famulos, ut graviore lapsui sint obnoxij: utinam ita feliciter ruerent, & ægroarent, ut à JESU sanarentur.

17.

Lnc. 9.

Adeo audax est ambitio, ut non solum aulas Principum perambulet, verùm & cœnobarum claustra ingrediatur, religiosa pectora inani repletura tumore: quinimo etiam quos Christus suos delegerat Discipulos ambitio pulsavit. *Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum major esset*: idque vel eo tempore, quò futurum erat, ut filius hominis traderetur, cum avaritia JESUM venderet, crucique affigeret; ut inter feralis apparatus instrumenta insurgeret ambitio; & inter spinas coronæ reperirentur; ac sceptrum inter virgas, & arundines quærentur; per cædes siquidem, sacrique cruoris effusionem effrons ambitio mentes occupavit discipulorum cogitantium quis eorum major esset; & vitiatum imperandi ardor, desiderium præeminendi bis positum, in factum humanæ sublimitatis, etiam pretium divinæ humilitatis, convertit. Ad id audaciæ pervenit ambitio, ut ex Christi cruore præsumperit sibi purpuram tingere; & crucis clavis thronos sibi compingere; lignum crucis in sellam adornare; arundinem in sceptrum convertere; & spinas Christi sanguineis guttis madidas in diadematis rubinos, & carbunculos: *intrauit cogitatio in eos, quis eorum major esset*, quia ambitio etiam inter compedes stimulat ad coronam, inter vincula animatur ad regnum, inter flagella erigitur ad imperium, per depressiones surgit ad fastum, per cruenta vulnera ingreditur ad purpuram. Quis tantam in ambitione audaciam crederet cum acerbissimam Christi laniam in proprii triumpho commutaverit apparatus? Quem ambitio non percurrit locum? quæ penetralia non pervadit? quos recessus non penetrat? si etiam inter vincula, flagella, & cruce sui explicat triumpho vexilla, ut triumphet in funere, vivat in nece, & splendeat ferales inter umbras? Quid mirum si ambitio Pilatum urserit ad supplicium innocentis, ne autoritas Cæsaris quidquam pateretur detrimenti! cum & ipsa religiosa Discipulorum pectora pulsaverit, & corda occupaverit, cum primum Christus in manus hominum tradendus esset? quis ab hac peste tutus? si sanctuarium etiam inficit, si Christi passione expiatis Discipulorum cordibus suum diffundit venenum? quinimo non dicitur ambitio irrupisse, sed intrasse in Apostolos per pestiferam, inflatamque cogita-

tionum congeriem; quia ut blandè alliciat, quos sævius inficit; non ut hostis violenter in eodem irruit, sed sub larva amicitiae se blandè insinuat; quia si hostiliter aditum sibi aperiret fortassis arceretur, nec ullus ei ingressus pateret: cum verò larvata amicitiam simulat, facilior aditus ei aperitur; spondet purpuras, sceptrum, diademata, chlamydes, honores, dignitates, quorum speciositate abutitur ad hominum pectora expugnanda.

18.

Verùm cogitatio, quæ mentes Apostolorum invalerat, *quis eorum major esset*, non tanti fuit roboris, ut vinculum Apostolicæ dilectionis potis esset dirumpere: nitebatur quidem quisque major esse, ita tamen ut fraternæ dilectionis minimè oblivisceretur, licet ambitio sua in præcordijs natalia posuerit, in religiosis tamen pectoribus suis præfocabatur in cunis, ut nec vagire quidem ei permitteretur: cognoscens enim JESUS cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, quem statuit secus se, eumque omnibus majorem futurum prædixit in cælo, qui minor esset inter omnes: ut nimirum detumescere edisceret ambitio, cum per depressiones ad sublimia assurgatur. Objecit Magister inflatæ discipulorum cogitationi puerum, ad cujus primum accessum detumuit ambitio: & puer armis destitutus iterum Goliathum ambitionis prostravit.

19.

Adeo vanidus est turgentis ambitionis tumor, ut statim dispereat, & quæ Giganteam videbatur celsitudinem præferre, triumphum cedit humili puerulo. Præcella quæque conscendit ambitio, pulsâtque etiam cœlites; hæc enim fuit, quæ spirituum præstantissimum in Empyreo coruscantem suo inflavit veneno; quòd enim Angelici illi spiritus ab illa desciscerent faustitate, in qua conditi fuerant, contigit culpâ unius turbatoris, quem sacre paginæ Luciferum vocant, & qui causa fuit, ut plures rebellarent. Fuit in uno Lucifero congestum quidquid ornamentorum spiritualium, quidquid naturæ, & gratiæ dotium cæteri novem Angelorum ordines possedissent, potiebaturque in omnes principatus; sed illi nocuit nimia felicitas; quæ ansa fuit defectionis: non me latet, varias esse sententiâs hanc circum defectionem, cum plures velint, Luciferum invidiâ stimulatam iniquissimè tulisse, hominis dignitatem in æqualem gloriæ cum Angelis possessionem venturam. Alij sentiant, Deum Angelis adhuc in viâ suæ cursu constitutis aperuisse futuram Verbi divini cum natura humana conjunctionem, & Christum constitutum iri Regem, & caput non hominum tantum, sed ipsorum Angelorum, cui propterea detrectaverit Lucifer debita eidem obsequia exhibere. Mihi tamen ijs videtur promptius adhærendum, qui afferunt, solam ambitionem causam fuisse talis defectionis, nimirum Luciferum insolente mentis elatione æqualitatem ambiisse Numinis, nec suâ contentum arrogantiam, plures Angelorum myriades in suam traxisse defectionem.

Famu-

20.

Famulabatur ambitioni Lucifer, cum dominatu potiretur, ac Principatu in ceteros spiritus, sed cum primum ambitione coepit intumescere, à summo illo cecidit Principatu: Christus apud Lucam, *Videbam Satanam sicut fulgur de caelo cadentem*, est fulgur debacchantis procellæ splendidus nisus, aborsus vanidus, ac simulatæ lucis feralis artifex; vulnerat enim, cum lambit; umbras adfert libitinæ, cum propè emicat; strages spargit, dum fragore obstrepit; illucescit è disrupto nubis sinu exiliens, sed vix natum, & sepulchrum nactum emoritur; extinguitur, cum primum splendet; & interitum invenit, ubi primum in sinu nubis matris splendorem affectat: ergo Satanas, quia ambitione tumidus è summo caelo corruit, ut timeamus ambitionem, quæ ad sublimia elevat eos, qui eidem famulantur, ut repente in præcipitium agantur.

21.

Lapsus Luciferi fulguri pariatu præsertim ob velocitatem descensus, cum momento ruat; & ob splendoris brevitatem, qui in suo extinguitur ortu; & cum ipso lapsu ferales convertitur in umbras. Vel comparatur fulguri ambitio, quia ut fulgur plerumque non nisi procellis inutritur, nec emittit ambitio sine cæde lucem; solem ipsum divinæ gratiæ ereptura, ut splendeat ipsa per disruptæ nubis maternum sinum exiliens. Quàm misera, quàm infelix ista splendentis fulguris conditio! cujus lux fulminis prodroma non nisi feralibus cupresuum umbris confœderatur. Qui ambitioni famulantur à fulgure haud abludunt, sursum nituntur, ut ibi splendores enanciscantur, ubi ad ferales tenebras præcipitij aditus aperitur: fides nulla est ambitioni adhibenda, quæ perinde ac fulgur in turbine oritur, & moritur. Cavendum est ab ejus splendore, qui lumen non emittit sine vulnere, nec cum fragore obstrepit, nisi strages spargat, & cædes.

§. IV.

*Ambitosum excellendi desiderium
Protoplastos è terrena felicitate egit extorres, totumque humanum genus
ad mortem subeundam
coëgit.*

22.

Proterva ambitio non Angelorum tantum præstantissimum de summo caelo abegit. Verum etiam in terris è terrena felicitate extorrem egit humani generis communem parentem. Ingressa ambitio paradysum terrestrem, ad eò altiùs ibi radices egit, ut universam humanam propaginem infecerit, ac miserè corruerit. Sicut Deus in empyreo Angelos collocavit, ita in terris primum hominem recens conditum in horto posuit, omnium scilicet amœnitatum, gratiarumque compendio, imò condidit ibi Protoplastos ad suam imaginem Deus, quibus etiam animum impertivit immortalitate do-

natum, eumque instruxit scientia, & cognitione non rerum tantum omnium naturalium; sed earum insuper, quæ supra naturam elevantur: addiditque gratiam, quæ ab ipso ortu Deo grati, amici, & filij, constituerentur: deditque corpus viribus validum, spiritu vividum, succo vegetum, temperamento sanum, sensuum ministerio perspicax, membrorum compage, colorum adaptatione, partium proportione, eximiâ præditum venustate, nullique obnoxium interitui: & hisce cumulo favoribus addidit beneficium innocentiae primigeniæ, hoc est spiritum liberum, sui que juris, cui appetitiones singulæ, ac cupiditates obsequerentur; imò pactum etiam adjecit, ut si in Numinis perseveraret obsequio singula beneficia sibi præstata, veluti jure hæreditario in posteros transmitteret; secus imperata si rumperet, quidquid honorum, & dotium possideret, illic amitteret, seque neci obnoxium constitueret, suosque posteros in moriendi necessitudinem traheret è caelo extorres, terræque paradiso deturbaret.

23.

Erat locus iste deliciarum omnium refertissimus; caelum semper ridens, & arridens, & quod nulli terræ halitus, grave, grassumque redderent, proinde salubre jugiter, & verna quadam temperie prorsus paccatissimum: illic omnis honestæ voluptatis, ac deliciarum plenum vivarium inspiciebatur, illic arborum, plantarum, fructuum, florum ferax ubertas necessaria suppeditabat ad sensus æquè demulcendos, ac pascendos. Ibi mira plantarum distributio, elegans florum varietas, ferax pomorum copia: ibi ambulacra spaciola, virides porticus, herbida apricantium solaria, viridantia meridianium umbracula, & respirantium sub dio aura lenis, hospes Hyblæ, Hymetti filia. Distinguebantur artificiosis dispositæ spatijs amœnæ sylvæ, opacati saltus, frondosa nemora, plantaria, vireta, pomaria, ut una venustissima voluptas in mille videretur sparsa illicientes voluptates; illic tellus semper virore lata, floribus discolor, & elegans; ver perpetuum, ut arbores nunquam se frondibus spoliarent, ut novam inducerent spem fructuum, quibus jugiter ditescabant. In arborum ramis, & per aërem avicularum turmæ demulcebant aures liquidissimis cantibus, quos tenui gutture edebant, auditum mirabiliter recreantes, ut & picturatis pennis visum demulcentes. Præter hæc, ne tellus aret, aut siccitate squaleret, fons ingens par maximis fluvij prorumpibat, qui in alios se quatuor dividebat amnes.

24.

Hisce delicijs geminam munificus DEUS adjecerat arborem, alteram vitæ fomitem, alteram virtutis, ac meritum exercitamentum, quarum primam in ipso horti meditullio defixit, ut æqualis singulis ad eam pateret accessus, ac facultas: hæcque arbor vitæ erat, cujus naturæ vis medica vescentibus ejus fructu,

N 3

quam.

quamvis non immortalitatem, longissimam tamen vivendi suppeditabat facultatem. Postrema diverso sita loco, stirpis tamen foliorum, fructuumque forma elegans, arbor scientiæ boni, & mali vocabatur: ut autem suæ homo non oblivisceretur servitutis, præcepit ei Deus, ne poma hujus arboris scientiæ boni, & mali gustaret, idque sub pœna, unâ cum pomo deglutendi mortem.

24. Satan verò invidus tantæ felicitatis per fœminam hominem ab ea extorrem fecit, cum enim invidia cacodæmonem torqueret, serpentem animal astutum, & sagax ingressus suis artibus vocalem effecit, & loquens Sâtan in angue, Evæ suavit, ut si vellet proximius ad Deum accedere, & veluti naturam Numinis induere pomum ex arbore decerneret, dentibus morderet, ac deglutiret: paruit fœmina angui, qui mira sermonis illecebra ejus sibi captaverat benevolentiam, & degustato pomo statim avolat ad maritum mulier, vimque pomis illis insitam pluribus laudibus commendat, eique suadet, & persuadet, ut experimento comprobet, quod verbis infra meritum tantum potis est explicare, ut pomum gustet, & totam simul scientiam boni, & mali cum pomo deglutiat, fiatque omniscio Numini similis, sed ô ruinofam ambitionem! hæc ut protoplastos alliceret specie quadam divinitatis cum pomo deglutienti ad ima detrusit ærumnarum: siquidem cœpit statim insurgere turba, concupiscentiarum, & rebellare contra spiritum, caputque attollere irrequieta legis membrorum rebellione contra rectæ rationis imperium.

25. Præ cæteris fortius eos aggressus est furor erubescendi libidinis, cujus ipsi turbulento sensu exagitati erubescere cœperunt, & à propria nuditate ob patratum inobedientiæ crimen, & vultuum confusione adacti in densius ambo concedunt arbutum vercundiam suam soli, ac luci subducluri, sibi que frondea subligaria ex connexis confuturi ficum folijs: ita est, qui ambitione turgentes ad sublimiora nituntur, lapsu semper graviore in ima ruunt miseriarum. Malè siquidem à fœmina carptum malum, morsuque ab utroque protoplasto fractum, & deglutitum malorum omnium sibi, & posteris ilias fuit. Unicus interdicti pomi morsus in profundum omnium miseriarum totum detrusit humanum genus, ut non immeritè carptum à fœmina pomum dixeris illam Pandoræ pyxidem, à qua tot scelerum portenta, tot supplicia, calamitates, morbi, ægritudines, dolores, ærumnæ, bella, fames, pestes, ac cæterarum omnium calamitatum agmina exiliunt, nobis mortem propinatura; hinc è cælo nubibus fœdo ruunt fulmina, minantur tonitrua, & in hominum perniciem decidunt grandines, camporum segetes uno attritu messoribus abripietes; excitantur procellæ, ac turbines ad naufragium impellentes, quæ maria trajiciunt naves; & unius

vetiti pomi morsus in fluctuantis hujus vitæ procellosum mare omnes homines dejecit, ubi venti vehementiores tam concupiscentis, quàm irascentis animi, fluctusque, decumanis tumidiores ad perniciosam nos pertrahunt naufragia.

26. Ex hoc larvato pomo; ex hac fomica statim pravarum cupiditatum ebullivit purulentia, quæ totum infecit humanum genus, quod luit in suo primo parente; ut quod unus deliravit, plestantur omnes: ad hanc miseriarum iliadem homines omnes una pertraxit ambitio, quæ in protoplastis voluit Deo assimilari: fidem præstitit mulier sussurranti serpenti; *Erit sicut Dij*, hæc sermonis illecebrâ, virus pestiferæ ambitionis hausit, & simul cum pomo ambo protoplasti sibi, & posteris mortem deglutierunt, & una ambitio totum perdidit humanum genus.

27. Quinimò non in protoplastis tantum ambitio homines quatit, sed posterorum etiam pulsât pectora, ut duplici supplicio protoplasti, & proprio torqueantur quotquot ambitio ad sublimia erigit, iisque lapsu graviore præcipitium adaperiat, ut contigit Dathani, Abironi, & Cori. Constituerat DEUS Aaronem supremum sacrorum Pontificem, & Moysen causarum civilium Judicem, ac divinæ internuncium voluntatis, Pupugit fraterna sublimitas Corem virum Leviticæ propaginis Aaronis, & Moysis consobrinum, qui ut utrumque fratrem exauctoraret, Dathanem sibi, & Abironem adjunxit, viros ad quodvis facinus paratissimos, viribus etiam potentes, & factiosos; quorum propterea ope usus Core plurimos, & quidem spectatissimos ex populo ad suas pertraxit partes; adeo ut conjuratorum convenerint ducenti quinquaginta, omnesque patricij generis, publicique consilij Senatores; quorum omnium eò nitentur summa conjurationis, ut Moysen, ejusque fratrem Aaronem Magistratu propellerent, & huic Corem, qui vel maximè dignitatem supremi sacerdotij ambierat, subrogarent; & Moysi alium de cœtu Senatorum, qui conjurarent: cæteri verò sortibus inter se jactis ad minora eveherentur sacerdotia, nimirum quotquot Leviticæ stirpis essent: & aliarum stirpium populi præturas, Præfecturas, tribunatus sibi partirentur: & munia hæc omnia Factiosi illi spe jam sibi usurpaverant; adeo ut qui sacris obeundis inhiarent, jam intra tentoria sibi quisque accertas, thuribula, & alia id genus ad divina obeunda ministeria clangulum præpararent, ut cum primum tempus exegisset ad adolendum accingerentur.

29. Rebus ita compositis gliscente tumultuantium colluvie, conveniunt Coritæ pro divini foribus tabernaculi suis singuli æneis thuribulis instructi: aderat & Aaron thuribulo aureo, quo ut Pontifex uteretur; aderat, & Moyses sua cum Judicis virga, hic verò

con-

contestatus coram plena populi frequentia non ambitionis suæ commentò, quæ dixisset, & fecisset, sed ex solo divini oraculi præcepto; dehiscentis telluris sepulchrum, igniumque inferorum supplicia rebellibus interminatur: rogat tamen Moyses, ut tumultuarij à nefarijs cœptis desistant; hortatur, simulque obsecrat Core, ut vanidum ambitionis tumorem deponat, incipiâtque detumescere. Verùm quia perinde id fuit, ac cribro aquam haurire, & surdis canere, disruptâ illicò terrâ, hiatuque latè diducto uno temporis momento eos tetra deglutivit, qui ambitione turgidi, in sublime ad principales aitebantur dignitates evehi: hausta itidem sunt cum hominibus hiatu discissæ telluris cum ingenti fragore, ac ruentium confuso clamore, tentoria, & tota rebellantium suppellex. Exterruit hic interitus omnem populum, qui circum castra cum Moysè steterat, simulque spectator extitit totius ruinæ, omniumque cladum, quas unica effecit ambitio in Corem debacchata: ab hac enim scintilla tantus fuit ignis excitatus, qui prægrandem incenderet sylvam: & hæc ea est scintilla, quæ etiam nunc cœtus, domos, Urbes, Provincias, Regna, & Imperia terrarum inflamat, perditque, præsertim si ambitio invidiæ, ac livori adnectatur. Corem ad primam, supremamque sacerdotij dignitatem ambitio stimulavit, & invidia dæsit: has verò veluti ex erebo prorumpentes Megeas secuta sunt veluti pedisequæ cogitationes turbidæ, & principatus adipiscendi nigra, ac nefaria consilia. Verùm quos ambitio ad supremum stimulavit Pontificatum, primasque in Israël dignitates, hostipitium aded deturbavit in imum calamitatum, ut tellus se ipsam discinderet, eos hiante ore devoratura.

S. V.

Immodicus in dignitates affectus insidias etiam proprio sanguini nectit, & tortor est sui in Adonia.

Ambitio, quia oculis orbata, ac foeda laborans cæcitate, quos suo inflat tumore præcipiti in imum miseriarum detrudit impetu, perditque eos, quibus lucrum, vel dignitas unice erat cordi, Paphionibus, nec latum unguem dixerim ambitionem abludere; hi siquidem umbratiles volucrum fœtus lucernæ capti splendore eam tamdiu circumvolitant, donec adustis alia pereant, solvanturque in cineres. Testem produco Adoniam Davidis filiorum natum quartum, qui captus ambitione regnandi, ausus fuit sceptrum paternum sibi polliceri contra parentis institutum: caverat enim testamento David, quò Salomonem Regni hæredem constituerit. Noverat Adonias fratrem Absolonem in conatibus oppressum audacissimum, & nihilominus in discrimen non

tam coronæ, quàm capitis sededit; en quàm pertinax est spes, quàm ambitio concipit, & gloriæ cupiditas parturit? Florem attrigerat tunc Adonias primæ juventæ vigesimum scilicet ætatis annum, & in vulgus, vel maxime commendatus ob speciem formæ, privilegium nascendi, & munificam in populum liberalitatem.

Hic igitur mortuis Absalone, Annone, filioque Bethsabæ, ratus sceptrum ad se pertinere, sibi currus, equos, & equites, ceterasque famulorum adscivit, Davide parente jam senio labente, sciente quidem, sed non reprehendente. Cœpit stimulis ambitionis sollicitatus titulum prætere Religionis, ut populum promptius in sua flecteret vota: sacrificium extra urbem Solymeam, simulque regium convivium instituit, ad quod fratres ceteros invitavit uno omisso Salomone. Convenerunt ad epulum etiam Belli duces, nimirum ut robor, virisque scelerati accederent, assidentibus convivio Joab accensebatur Davidici exercitus supremus Præfectus, & Abiathar sacerdos summus: cœperunt omnes, qui aderant indulgere vino, & exiccare calices, jamque convivij hilaritas eò processerat, ut fumanthia inter ferula, simulque vino capita, Adonias inunctus à Pontifice à reliquis Rex salutaretur. Verùm non potuit hæc inauguratio ita clangulum fieri, ut ad aures non deveniret adherentium Salomoni, præsertim Nathanis Prophetæ, quem Salomon educatorem, simulque institutorem habuit, is quæ contigerant in Adonias convivio, desert ad Bethsabeam, & hæc ad Davidem, qui ad moras omnes rescindendas, ne quid periculi inde oriretur, statim Sadocho sacerdoti, vati que Nathani, & militiæ Duci Banaiz injunxit Salomonis unctionem in Regem, & inaugurationem: convocatoque exercitu Salomon imponitur mulæ regis, deduciturque in arcem Githonem, ubi cum suis Adonias epulabatur regis in hortis. Ungitur ibi Salomon in Regem, & faustis acclamationibus reductus Hierosolymam paterno scepro donatus regium conscendit solium adgratulantibus populis.

Terruit ascensus Salomonis ad sceptrum Israël Adoniam, qui à reliquis desertus in foederis se tabernaculum recepit, quod Gabone summâ celebrabatur religione: alyhūmque apud Aram quæsit, & quæsitum invenit. Non tamen exulavit ambitio à capite Adonias, licet diadema Regium ab eodem jam exulaverit: alias, & alias fluctuantes excitavit cogitationes, procellam scilicet, quæ suum postea absorbit Authorem. Ambitionis siquidem folle juvenis animum inflarunt Joab, & Abiathar præcipua seditionis instrumenta, dolebat Joab supremam militiæ præfecturam sibi ereptam, Amaso æmulo substituto: agrè ferebat Abiathar Pontificatum à se ad Sadocum trans-

31.

32.

latum : & cæteris acrius torquebatur Adonias, quia Salomon sibi præferretur in diademate. Hinc inde ad recentem conspirationem viam stravit excessus Davidis è vivis, animosque addebat infirma valetudo Salomonis recens electi. Abisag foeminarum formosissima jam dudum oculos rapuerat Adoniam, crediderat enim posse foeminae speciositatem regium diadema in dotem conferre; nuptias expetit, & nuptiarum consiliatrix accitur Bethsabea, quæ doli ignara èd lætius negotium suscipit, què cupidior erat fraterna odia, ac dissidia delendi, maculasque contractas abstergendi; unde accessit Salomonem, cui desiderium aperuit Adoniam.

33. Verùm advertens Rex gliscentem doloso sub cinere scintillam; quæ promptius ferales erupisset in flammam, incendium sparsuras in toto Regno, consultius duxit, maturè extinguere flammam, ac interfici Adoniam, quem turgida ambitio, & exitialis cupido regnandi authorem seditionis effecerat, & quidem armatâ manu Banaiaz tribuni prætoriaz cohortis. En quomodo labitur inferius, quem ambitio in sublime nitebatur evehere. Adonias fratris Absolonis exemplo sub specioso sacrificij illicio positurus conjurationis initia, regnandi libidinem, & ambitionis tumorem palliolo religionis tegit, sed in sui eluctabile exitium prodit, & quem ambitio ad folium nitebatur regium evehere, patratum in fratrem scelus in unum detrusit extremæ calamitatis; vix latere possunt, quæ in magnos patrant scelera: aubes, quæ solis nitores abripit, se ipsam dejectâ in humum umbrâ clariùs prodit, moventurque omnes, quos umbra attingit, nubem fursum adesse solis ad nos demissos splendores prohibentem.

34. Mirum sanè, quòd ambitio adèd honores sitiât, ut proprium etiam ebibat sanguinem, nec parcat parenti, nec fratri: quis hanc ex crebo erumpentem Megeram; vel è summo cælo cum Lucifero delapsam furiam non dicat summorum scelerum ministram? cum debacchata ruat per fas, & nefas, jura humana, & divina confundat, sanguinis necessitudinem obliviscatur, vincula amicitiaz disrumpat, legesque ipsas naturæ conculcet, ut uxor in virum, fratres in fratrem, filius in patrem ad necem usque crudelissimè grassentur? idque præstitisse Liviam Augusto Cæsari marito refert Tacitus, ut etiam Agrippinam cum Claudio. Neque ambitio, cum cæcitate laboret, sinit suscepta respici beneficia, præsertim cum insatiabilis, semper infra vota, ac merita se recepisse arbitretur. Appositè Seneca de beneficijs. *Non patitur aviditas quemquam esse gratum. Non patitur ambitio quemquam in ea mensura bonorum conquiscescere, quæ quondam ejus fuit imprudens vorum. Nemo agit de tribunatu gratias; sed queritur, quòd non est ad præturam usque perductus, neque hac grata est,*

1. annal.

Lib. 12. sub fin.

Lib. 2. cap. VI.

si deest consularus; nec hic quidem satis est firmus est: ultra se cupiditas porrigit, & felicitatem suam non intelligit, quia non unde venerit, respicit, sed quò tendat.

35. Sed quò ambitio altiùs contendit, èd fit ruinæ proximior, argumento est posteris, Carolus Audax postremus Burgundiaz Dux ad Nancium à Renato Lotharingo in acie cæsus. Iste ætate, gloriâ bellicâ, Provincijs subditis florentissimus nullum se ipso expertus fuit acerbiorem hostem; stimulante nimirum ambitione Ducis animum magnis oppletum cogitationibus: siquidem cum Galliam sæpiùs bello incendiisset, vellètque Helvetiorum collo jugum immittere, Lotharingiam, veluti aggerem suis interpositum ditionibus amoliri: primò gemino prælio ab Helvetijs in fugam actus Lotharingiam petijt, suis addendam ditionibus: verùm adèd magnis hisce cogitationibus intumuit, ut propè Nancium violenta morte crepuerit. Periculosum est, si Princeps, quos pares nascendo habuit, nitatur regnando impares sibi subijcere, tametsi nulla sit tanta humilitas, quæ dulcedine gloriæ non tangatur, stimuleturque ad altiora; pensandum tamen, quantum insit periculæ ambienticelsitudines, & eminentias, cum fulmina promptius culmina feriant, sæpiùsque utilius sit despici, quàm respici. Multi non tanta fiducia, & alacritate curerent ad honores (ait D. Barnardus) *si se sentirent onere gravari, nec cum tanto periculo affectarent insulas.*

36. Humilitati unicè addicti erant filij Zebedæi, non tamen tanta fuit hæc humilitas, ut & ipsa dulcedine gloriæ illecti ad sublimia non adspirarent: *tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis adorans, & petens aliquid ab eo.* In adorationem procumbens foemina aliquid petijt, ut assurgeret, & humilitas erigeretur: quàm raro se jungitur ab adoratione petitio! Petijt mulier aliquid ab eo, qui omnia munifica impertitor largitate, sed quid est hoc aliquid à foemina adorante enixim efflagitatum? an fortassis cum filij Zebedæi piscibus studeant expiscandis, rete mulier, vel remum, aut lembum petijt? Verùm expiscatio filiorum longè à matris abludit petitione, cum petierit non remum, sed sceptrum; non rete, sed chlamydem; non lembum, sed regnum, *Dic, ut sedeant hi duo filij mei unus ad dextram tuam, & unus ad sinistram in Regno tuo,* quàm rapax ambitio, quæ arundinem ferreo hamo armatam cum aureo sceptro mutare sategit? & naviculam quatuor tantum remis actam cum regno nunquam perituro? rapacior sanè fuit ambitio in matre filiorum Zebedæi, quàm libido in filia Herodiadis: siquidem ambitio regnum petit ab eo, qui non habet, ubi caput reclinet; & libido in filia oblatum ab Herode dimidium Regni repudiat capite solius Joannis contenta. Nimirum, ambitio nunquam satius ad

ad sublimiora semper nititur, verum si pan-
nosi piscatores quoties ambitio eos pulsar
Regnum expetunt, scepra, & diademata spe-
rant, quid non appetunt in aulis ambitioni
qui famulantur, & Principi? Quid, quod
non solum pauperes fuerunt piscatores, ve-
rum & Apostoli, qui nihil possederant, &
omnia pro Christo reliquerant, ut conditio-
ne essent religiosi, & professione mendici?
& tamen quos mendicitas detinebat in pul-
vere, petitio matris evehebat ad Regnum;
Adeo verum est, ut quos ambitio pulsar,
hi sublimia tantum sapiant: quamvis pauper-
tas sordesceret in pulvere, vel aquis innata-
ret, cum primum tamen ambitio surrexit,
regnum sitis exsurrexit, & curulium; &
quos horror futuri superis in Magistro de-
terrere debuerat, hos honor eminentiae in
matris ambitione ad solum evehebat; ut qui
rete semel dimiserant, sublimarentur ad
thronum; neque objecta crux potuit exun-
dantiam ambitionis inhibere, quin utrum-
que latus dextrum, & sinistram invaderet
throni ad illud occupandum. Quam dif-
foni sunt ambitionis mores, quando enim
aliquid modicissimi pretij, vel dimittit, vel
omittit, statim inflatis buccis, apertoque
ore clamat: *ecce nos reliquimus omnia*
Math. 19. rete nimirum dimiserant, in
quo totum claudebatur patrimonium; ve-
rum cum ambitio optat, quae superant omne
pretium; cum ambit Regnum, infurret cum
matre, & in adorationem prona prolabitur,
ut petat, quo ad sublimiora assurgat; hoc
autem proprio non exprimit nomine, sed
imminuit, *adorans, & petens aliquid*: ni-
mirum regnum, quod insatiabili ambitioni
pauillum aliquod videbatur.

S. VII.

*Ambitio laborat hydropo, sitim-
que qua astat, potis non est ex-
tinguere.*

37.

Quod si Regnum ipsum caelorum exfa-
turandae ambitioni adhuc impar; non
credam? fluxa mundi bona ejus extin-
guendae siti idoneae; maris est sitis, qua ambitio
ardet, tamen si flumina omnia temporalium bo-
norum ebibat, non inde extinguitur sitis am-
bientis ad sublimiora niti, quia ambitio sitit
in hydropo post rivulum flumen, post flu-
men fluvium, post fluvium plenum delaben-
tium aquarum Catachlysmum, insatiabilis
est, & inexplebilis hydrops ambientium,
quod plus bibuntur, plus sitiuntur aquae.
Verum si hydrops, quod pluribus turgescit
congestis aquis, eo proximior sit interitui,
promptiusque detumescit; solviturque in
cineres: ab hydropo haud abludit morbosa
ambitio, quae quod tumidioribus, mag-
nisque impletur cogitationibus, eo prom-
ptius in exilem delabitur pulverem. Cajus
Keyani de Affectibus Tom. I.

Julius Caesar non solum honores appetivit
immodicos, recepitque; ut continuatum
consulatum teste Suetonio, perpetuam di-
ctaturam, morum praefecturam, pronomen
Imperatoris, cognomen patris patriae,
statuam inter Reges, suggestum in Orche-
stra; verum etiam ampliora humano fasti-
gio sibi decerni passus est; quae tamen om-
nia extemplo pulsante Libitina ostium di-
misit, quae non nisi diurno sudore admi-
serat. Praegrandes animae honorum non
delectantur fucato nitore, qui fulguris in-
star moritur, cum oritur: hinc praclarum
circumfertur effatum Maximiliani Electoris
Bavariae in monitis filio datis, quae altius
memoriae imprimeret, *gloria fumum sper-
nit magnanimitas, ambitio querit*. Querit
tamen fumum, qui plerumque oculos
adigit in imbres liquefcere lachryma-
rum.

Quos ambitio est sublimi folio in lu-
ctum non deturbavit, ac lutum detruxit?
Ter, quaterque beatum se fore existima-
vit Absolon, si redux ab exilio patris dig-
naretur aspectu, quem enixim exposula-
vit: *obsecro, ut videam faciem Regis*. Com-
placuit, annuit pater filij votis, osculo-
que supra spem adolescentis suam extulit
humanitatem, fortemque filij plurimum
provexit. *Vocatusque est Absolon, & in-
travit ad Regem: osculatusque est Rex Ab-
solon*. Redundavit gaudio Absolon; qui
cum simplicem ambiret ingressum, excep-
tus etiam fuit amplexu. Verum quia siti
laboravit Absolon ambitionis, mox coepit
currus, equos, tubas, turbasque accire,
quibus profectus in Ebron sibi Regnum ar-
rogavit, exiliumque patri ante osculanti,
& amplectenti indixit. *Statim ut audierit
sui clangorem buccina, disite regnavit Ab-
solon*. O sitim ambitionis inexplebilem!
Absolon, qui tantum inhiabat aspectui pa-
tris ad summum felicitatis fastigium attingendum;
quia pater non solum aspectu, ve-
rum & amplexu, & osculo dignatus eum fue-
rat, coepit acriori sitis ardore, moxque
thronum ipsum ambit, a quo deturbatum
patrem extorrem in partes externas adigit: &
saturata ambitio osculis, ac amplexu non
quievit, sed tumidior insurrexit. Verum
assurrexit, ut corrueret; quia cum sedens
in throno lauro inhiaret, haesit infelix quer-
cui pendulus; dum sceprum manu tracta-
ret, adhaesit capillis ramo; & cum fulge-
ret auro, gemmisque stipatus, feralibus ob-
viavit Libithinae umbris. *Dominandi cupi-
ditas (ait Thucid.) raro bonos habet even-
tus*.

38.

2. Reg. 14.

2. Reg. 15.

Lib. 6.

39.

Non tantum ipsa ambitio noxia est, ve-
rum & ipsius somnium feralis, & umbra le-
thalis, idque adumbratum deprehendimus
in Josepho somniantem apicem felicitatis, sibi-
que praestita caeterorum obsequia. *Putabam
manipulum meum stare, vestrosque manipulos
cir-*

Genes. 37.

circumstantes adorare manipulum meum. Sed vix somniatam delibavit felicitatem, cum siti acriore ad uberiora licet somnians se praesensit evehi honoris culmina; revulsis liquidem stipulis, & exufflatis paleis; spicarum aristas, vel in astra ipsa suffixit, ut non solum in campis flavescentes manipuli in sui obsequium humi se prosternerent; verum etiam caeli flores, ac sydera vernantia in rosas in sua se fleterent obsequia: aliud quoque vidit somnium, quod narrans fratribus ait: *Vidi per somnium quasi solem, & lunam, & stellas undecim adorare me:* inchoavit ab humiliatione manipulorum in agris suum ambitio ad sydera usque ascensum, à culmis exorditur in caeno, mox progressura in caelum; acclinatos sibi circumspexit manipulos in valle, sed excussis paleis solem ipsum, & lunam, ac reliqua sydera pro culmis defixit: sed quid ni? vel somnians ambitio vigilem experitur in imo destructionem; causa liquidem fuit Josephi somnium, ut à fratribus in cisternam demitteretur, venumque nundinantibus Madianitis daretur: sed hujusmodi depressio, ac humiliatio, quia non somniata, sed vera fuit, Josephum è cisterna ad culmen provexit in Aegypto honoris. Nititur ad sublimia ambitio, praesertim in Principum aulis: videmus plerumque pannosos, exillisque fortunæ viros, perinde ac sordescentes in caenosa telluris sinu vapores beneficio solaris radij fursum evehi, & in nubem spissari, ac aëris praecelsa discurrere spatia, terrorem, nonnunquam incutientes minis tonitruum capitibus hominum, quorum antea pedibus conculcabantur. Qui in aula favore Principis è caeno mendicitatis fursum evehitur, statim fore sperat, ut felicitatem in sublimiori gradu debeat enancisci: & illicò ne incomitatus spectetur in aula, pedissequis stipatur, moxque rhedam meditatur, vehiturque curru, non tamen inde suum explet ambitio triumphum; quia in curru se adhuc humi reptare putat, nisi se jugo in curru catervâ sequente famulorum, caeterorum obscuret splendorem; perinde ac caenosus halitus fursum elatus, & in nubem coactus umbras, vel in ipso sole spargit, quibus caeteri destituuntur in terris solari nitore. Verum plerumque quos ambitio è caeno ad caelum usque extulit, non sine lachrymis ijdem primordia repetunt; perinde ac halitus fursum in nubes addensati, & in pluvias spissati deorsum relabuntur in caenum, unde fuerant evecti.

40.

Declinanda est ambitio, penitusque fugienda, cum nonnisi lethales lapsus, & ferales ruinas meditetur: etiam David fertur à facie Absolonis trepidus profugisse, hoc est, qui Goliato giganti, & ad bellum armato, terroremque incutienti truci intuitu intrepidus obviavit; mox trepidus adolescentem fugit, timetque filium, cum

hostem ad pugnam paratum, non expaverit: quia scilicet ambitionis siti exardescens Absolon, verendum erat, ne paternum biberet sanguinem: merito igitur imberbem inermem David refugit, qui armatum spreverat, quia ambitio etiam paternum fudit sanguinem, quo purpuram sibi tingat: sed plectitur à patre, quia de Absolone tunc tantum desperandum erat, cum regnandi libidine coepit aestuare: ambitionis stimuli adè adolescentis animum urserant, ut Sion invaderet, regiam diriperet, urbes expilaret, Reginas prostitueret, & etiam patrem ipsum insequeretur; quodque Sennacherib inchoare ausus non fuit, id adolescens ambitione turgidus perfecit: adè immanis est hæc Megera, ut nec paterno sanguini parcat, nitaturque patris vitam extinguere, què propriae satisfaciat siti, regnandique cupiditati.

41.

Nil est validius ad expugnanda peccata etiam adamantina ambitionis tumore, quò usus tartareus hostis etiam filium Dei adorsus fuit, ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum. Desperaverat enim Satan caeteris machinis Dominum expugnare, quem senserat irrississe dominatum, & licet in reliquis congressionibus nil à Christo ausus fuerit petere; & quando lapides verti proptat in panes, nil offerat, nilque exigit; adè tamen fidie ambitioni, ut ejus tumido spiritu futurum speret triumphum, indeque subdit, *hec omnia tibi dabo:* verum cum suffossus ab hoste cuneus in irritum abiisset, & ambitionis usus ariete nil ad votum effecisset, desperans de victoria abivit. *Et consummata omni tentatione Diabolus recessit ab illo:* tria legimus tentationum jacula Diabolum in JESUM vibrasse, cum nimirum, gula, ambitu, & presumptione fategit illum oppugnare. Sed cur in hisce tribus consummata dicitur à D. Luca, omnis tentatio, an non supererant aliae sagittae, quas Satan ejacularetur; nonne potuit ad iram provocare; avaritiam accire, livorem insuppetias vocare. Verum rectè dicitur consummata in una ambitione omnis tentatio, quia quem Satan invictum noverat contra ambitionis assultus, hunc frustra censuit reliquorum machinis vitiorum oppugnandum: nisi frustra hostis tartareus ambitionis ariete usus fuisset ad pulsandum Christi pectus, non defuissent caetera instrumenta, quibus ad victoriam sibi viam sterneret; verum quia reliqua minoris sunt roboris, spem totam perdidit frustrata ambitione. Sed cur adhuc libidinis in eum machinas non admoverit? Verum abstinuit, quia jam noverat jejunum, ac de gula retulisse triumphos, cum enim esuriens neglexisset lapides in panes verti, libidinem profecto promptius sefellisset.

Matth. 4.

Luca. 4.

De

Detumescat, qui vinci tartareo ab hoste detrectat. Vicit Christus omnes hostis conatus, coërcuit assultus, infregit ictus, quia humilis; à stabulo enim Christi humilitas cursum exorsa, nonnisi in patibulo, quod meta probrorum fuit, conquevit: etenim si in præsepio jumentorum sæditatem temperavit Magorum accessus; & nuditatem pælearum nobilitavit oblatio auri, thuris, & mirrhæ; in cruce tamen infamiam supplicij latronum societate duplicavit: quòd si totam Christi vitam percurramus, unicum fuit solius humilitatis studium: à præsepio siquidem profugus in exilium delatus fuit, ab officina in Jordanem, à Jordane ad piscatores: quòd si Satan in suas effunditur laudes, ad silentium statim eum adigit, quem nescias utrum luctantem in eremo, vel obsequentem in loco campestri fortius vicerit. Cenat mox cum Phariseo, non tam ut ejus aleretur appositis ferculis, quàm ut latratibus ejus lacessitus corripere: *si esset Propbeta hic, sciret, qua & qualis est mulier, qua tangit illum*, si à resipiscente Magdalena inungitur pede, ut inungentis caput sanaretur, obmurmurat statim Judas, sed Magister rabiem discipuli humilitate coërcet, & fragrantiam unguenti ih diem rejecit suæ sepulturæ: mox in horto à Juda proditur, in atrio à Petro egeratur, in monte cum iniquis reputatur, & tandem medius inter latrones cruci affigitur, ut vel ex ipsa cathedra crucis nos humilitatem edoceret, cui à primis cunabulis ad eò studuit, ut toto vitæ cursu exemplo fortius, quàm verbo suos edocuerit Discipulos; crevit igitur cum proficiente Christo humilitas, quæ ad eò tenaciùs eidem adhæsit, ut eo deficiente in cruce minimè ipsa defecerit, nec voluerit à corpore licèt exanimè se jungi; siquidem nec post emissum spiritum ejus cadaveri parcitur, & post crucem adhuc seductoris nomenclatione donatur. Studeamus igitur humilitati, si Christi vestigia sequi volumus, si cum ipso in cælum evehi; triumphat humilis, cum labitur, ac surgit, cum deorsum inclinatur, quia ambitio tunc victa cadit

§. VII.

Ambitionis agritudini curanda nullum humilitate alexipharmacum aptius.

43. **L**UËtaturus cum colosso ex auro, argentoque conflato rudis, ac exiguus lapis, non sursum nixus fuit, sed è montis fastigio profiliit, deorsumque devolutus pedes aggressus colossi nobilem inde detulit triumphum. *Percussit statuam in pedibus ejus ferreis, & fistilibus*, quis lapilli audaciam non redarguisset, cum tantum aggredi colossum niteretur? sed auream colossi sublimitatem humili delapsu aggressus lapis giganteam evertit statuam, pedes luteos percussit,

Verani de Affectibus Tom. 2.

& aureum caput profligavit: quidni delapsus humilis non colossum tantum evertit, sed lapidem ipsum licèt exilem grandescentem in montem sublimavit, qui non Asiam tantum, verum Europam, & Africam, ipsosque Antipodas occuparet. *Lapis autem qui percusserat statuam factus est mons magnus, & implevit universam terram.* Per descensum è monte per gradus humilitatis de tartareo colosso triumphos reportamus, eum evertimus, si humiles descendimus; simulque erigimur, augemurque, ac in montes excrecimus, si ad valles descendimus humilitatis. Nil fortius ambitionem evertit, quàm humilitas, etiam David unico lapide obarmatum prostravit Goliathum: *egressus est Goliath de Geib altitudinis sex cubitorum, & palmi*, terrori toti erat Israëlì carnea turris, cum impavidus Gigas videretur posse ruentem in se olympum excipere: nihilominus lapis unus immanem hanc evertit molem: *elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente David, & misit eos in peram pastoralem, quam habebat secum.* Steterat obarmata ambitio in Goliatho contra Dei castra, ut Israëlitas demutaret in Philistæos, vel ex lapsu, cædèque Israëlì altiùs ipse eveheretur gloriâ triumphi: Latraverat contra cælum veluti erebi cerberus, evomèntque sulfur in arcem. Verum unicus adolescens David pascendis pecoribus, non castris dirigendis assuetus minantem molem, terrorisque spirantem evertit, non loricate pectore, non armata ferro manu, non galeato capite, sed lapide in torrente selecto; glaream torrentis humilis, ac arescentis tumori objecit minitantis Gigantis ac superbientis, quia humilia deprimunt præcella, evertuntque ambitione sublimia.

44. Regnaverat superbia, intumuerat ambitio à primis mundi cunabulis, seu ab Adamo lapsus usque ad Christum: verum ubi Rex Regum voluit in præsepe declinari, & in scæno cubare, detumuit ambitio, cœpitq; humilitas fastidire scepra, & illa non secus, ac angues fugere: Moysis regnatura virga, cum primum terram deserti attigit, in anguem versa terruit, quem consueverat fulcire; quia nimirum scepra, quæ in terris ab hominibus tranctantur, terrori sunt potiùs, quàm solatio, quod nonnisi in humilibus degustatur.

45. Ea tamen est ambitionis cæcitas, ut supera intera dicat, & hæc asserat supera. Da hominem ambitione tumidum, cui ad concupitam dignitatem via præcidatur, in bilem actus Principi primum dabit locum, secundum Deo Isaia 8. *Et cum esurierit, irascetur, & maledicet Regi suo, & Deo suo, & suspiciet sursum*, nimirum vesanus ambientium tumor intra suas nescius ripas coërceri; si ultra limites non effunditur, in convicia diffunditur, & maledicta contra Principem, & Deum; sed cur primum dat locum Regi suo, & postea Deo suo? forsan quia ambientibus in aùla Princeps est Deus? à quo concupita sperant honorum decora,

decora, & culmina dignitatū; quòd si ambiens Aulicus pro Deo non colit. Principem; primas tamen dat Principi, & ultimas partes Numini defert, cum irascens pluris videatur Regem facere, quem primo nominat loco: *Regi inquit suo: & DEO suo*, hæc est ambientium cæcitas, ut terræ Principes cœlorum Regi præferant, majorémque impendant diligentiam, ut terreno famulentur Regi, quàm Deo; magisque adferentur Principis, quàm Numinis offensam. Abjiciantur hi Aulici vesperationes, qui cæcipientes in sole ordine præpostero primum dant locum terreno Principi, & secundum cœlesti Regi, cui Principes omnes famulantur, & ex cujus nutu dependent creaturæ omnes. Incrementa sperant ambientes Aulici à Principe, qui nec ad propriam staturam potis est cubitum unum adjicere. *Quis autem vestrum potest ad staturam suam adjicere cubitum unum*, quomodo alios grandescere faciet, qui nil potest ad propriam staturam adjicere? quo aliquid inde hauriat incrementi.

Luc. 22.

46.

Non igitur credas incrementum subisse ullum, qui tibi crevisse videtur, & per fas, nefasque evectus ad dignitatem, non enim dignitas ullum cubitum malis, bonisve artibus ad eam evecto adiecit: quæ spectas ornamenta trabæ, celsitudinem sedis, ac solium potestatis, nullum adferunt augmentum, licet familiæ sint splendori: perinde repit humi earumdem ambitionum cœno involutus in curuli Majestatis sella, ac repererat in tenui sordidæque fortuna; & quamvis altiori sedeat loco, animus tamen ambitione turgidus adhuc sordescit in cœno terrenarum cupiditatum, & quòd altiùs fucata dignitas eum evexit, eò profundius Deo, ac virtuti decrevit.

47.

Erectus videbatur super reliquos terræ Reges Salomon, cujus tamen staturæ suppositus neutiquam fuit cubitus ullus, cum potius prostrata decreverit ad simulacra Moabitidum. Qui Aulæ inserviunt, ita Principi famulentur, ut præpostere debita Numini obsequia non exhibeant homini, ut cogitationes non absument in honorum meditationibus; sed principaliter in famulatio Numinis: non improbatur labor impensus in Principis famulatu, sed exprobratur immodicus affectus, quo ambientes honorem, eidem toto nisu adhærescunt; & plerumque animo laborantes, & corpore, nil recipiunt mercedis: hinc monet nos Christus; ut lilia agri imitemur, quæ crescunt absque sollicitudine, albescunt sine cura, florent sine labore, *Considerate lilia agri, quomodo crescunt, non laborant, neque nent*. Quòd si cum liliis agri ambiciosos Aulæ conferamus, lilia candore cohonestantur, & hi calliditate deventantur; illa erigunt se se; isti humi jugiter reptant terrenis cogitationibus, quibus adhærescunt; cœlo illa aperiuntur, cœno isti jugiter inhiant; illa sine labore absque solitudine crescunt in agris, isti curarum actu

Luc. 12.

exagitantur in aula; illa non nent, nec statumen ullum ducunt; cum tamen isti subtilius semper satagant filum nere, ut astu solertiori, aliquid accipiant decoris. Crescunt lilia, nec ulli florum excelsitas major, languido quasi semper collo, haud sufficiente capitis oneri. Ejus candor eximius est, folijs foris striatis, & ab angustiis in latitudinem paulatim se se laxantibus, effigie calathi resupinis per ambitum labijs, tenuique filo, & semine stantibus in medio croci, hinc odor, & color geminus calicis unus, alter staminis.

Vult Deus Aulicos lilij imitatores, florentes scilicet morum candore, & virtutum geminatum redolentes odorem; non verò ambitione turgidos, terrenisque jugiter honoribus inhiantes, quòd si ad dignitatem evehantur fastigia, vult eos propriæ conditionis memores; quapropter quos lilio pariaverat, nunc mutato splendore vocabuli fœnum dicit subdens: *Si autem fœnum, quod hodie est in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quantum magis vos modicæ fidei?* vult jactantes se lilia intelligant, se fœnum esse, cujus pompa vestis dicitur, quia quævis dignitas, & felicitas in aula nata minimè nobis est innata, sed adscititia. Quàm scitè dignitas vestis dicitur, quam exvimus, cum imus dormitum; quis enim in honore quievit? quis in dignitate non laboravit? quis in throno non vigilavit sollicitudinibus, curisque innumeris stipatus? hæcque fortassis causa, cur lectulo Salomonis mala punica adjecta fuerint, ut nimirum Rex Sapientissimus Aulicos edoceret ambitione turgidos, nullam inesse Regibus requiem, sed jugem laborem, & tunc non delicatum aut mollem, sed à rurali non abludentem, & rusticano nisi haud absimilem; si enim in agro mala punica sereret rusticus, blandius forsan laboraret, molliusque, quàm qui dedolatis columinis, quæ thronum fulciunt, punica mala sculpsit: si humiles valles incolentes rustici etiam in sudore vultus panem ex iisdem repetunt, mollémque humum, multiplici sudorum imbre irrigant ad feracitatem messis; quas non fundunt sudorum pluvias, qui in aprico siccoque colle, locoque excelsiori terram colunt, cum humus ibi durior sit, ac ficcior, quàm in valle? experiuntur id Principes, qui cæteris eminentiores vitam ducunt laboribus, curis, ac sollicitudinibus gravissimam; quos ipsi non fundunt sudores? quot noctes non ducunt insomnes? id expertus David Rex ait: *Rigabam per singulas noctes lectum meum*, nec credas stillicidiis roris antelucani maduisse regium lectum, sed laborantis capitis fuso sudore: quos enim credimus aureâ culcitram mollius quiescere, hos labor rusticano durior in pluma defatigat.

48.

49.

Sibi caveant, qui in oculis Principum ambitioni famulantur; quæ videtur ad splendores via patere, hæc plerumque ad ferales interitus umbras perducit: & hæc ratio, cur

Christi

Luc. 11. 9? **Christus** Aulicum moneat, ut sibi caveat in-
 quiens: *Cum autem vadis cum adversario tuo ad Principem in via da operam liberari ab illo: ne forte trahas te ad Judicem, & Judex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.* Quam multiplici est obscurum laqueo, quam frequenti discrimini obnoxium iter ambientium ad regias Principum, cum eorum intercepta cupido è via felicitatis avulsa, ad carcerem trahatur calamitatum! ut sciant famulantes ambitioni, uno, eodemque itinere ad aulam properari, & supplicium; ad regiam, & interitum; ad honores, & ignominiam. Documento est nobis Amanus ocyus in carcerem detrusus, quam in regia dominaretur; citius è sublimi patibulo conspicuus, quam in throno fulgens; sed utinam via ad Principem, domus esset Judicis, ut ijs tantum liceret regiam ingredi, & aulam terere, quos morum præstantia, vitæ innocentia, virtus eximia, suis munitis commendatitiis litteris ad eam transmitterent: non tot palatia Principum quisquiliis redundarent ambientium. Verum si aula Principis domus non est Judicis, agat tamen Princeps Judicem, ut honores nonnisi merentibus largiatur, dignisque dignitates impertiatur. Sed quid, quod via ad regiam, iter sit ad carcerem? forsan quia non raro invidorum calumniæ iter præcludunt ad dignitates, ut aperiant ad carcerem? Tales sunt jocantis in aula fortunæ vices, ut qui in fastigio dignitatis splendebat, mox in tenebricosum detrudatur carcerem, & qui inter compedes vincus squalibat, ad summum evehatur honoris; testis hujus veritatis fuit Joseph in Ægypto, ubi è carcere advolavit ad regnum, ut non desperent carceribus intrusi, cum ex compede iter pateat ad sceptrum, & coronam. Si velint igitur Principes suas expiatis pestibus aulas, viros promoveant, non quos ambitio inflat, sed quos virtus exornat, & justitia commendat: cum uno eodemque itinere ad regiam, & carcerem pateat accessus, virtutibus commendatos regia excipiat, & vitiis deturpatos carcer comprehendat; cum plerumque sit aula criminum officina, in qua scelera maleantibus vitiis caduntur, non distet carcer à regia.

30. Extorres igitur ab aula excludantur, qui ambitioni famulantes, tumidis tantum cogitationibus mentis inanitatem implent; in quos retorquetur, quod Christus imminente Jerosolymis Romanorum obsidione, Judæo-

rum foeminis protulit: *va autem prægnantibus, nutriendibus in diebus illis: sed cur minæ prægnantes ferunt; terroremque onustis factu incutiunt? quia nimirum onusto ventre difficulter essent ex urbe obsidione vallanda egressuræ; quam raro ambitio, quos inflat spe foetus, seu humanæ felicitatis, sinit aula exire, ut montium secessus petant, ut animas suas à vitiorum assultu incolumes servent.* Væh prægnantibus, seu ambitione tumidis, qui spe foetus, seu honoris, dignitatis, aut opum, ab aula avelli nolunt, ut imminens detrimentum animæ declinent: hi perinde hostibus cruenta clade subjiciuntur, ac prægnantes, quæ imminente urbi obsidione inevitabatur ad montes.

Prægnantes foeminæ foetum, quo tument puriori pectoris sanguine enutriunt, cui ut adoleverit, vix subinde necessarium ad vitæ sustentationem suppeditant frustulum panis, inopiâ id prohibente; nec mater ipsa à filio vices gratitudinis experitur. Percara est dignitas, dum speratur, suavis dum prægustatur, sed mox grave, & intolerabile fit pondus, postquam nostris requievit in ulnis. Frequentius videmus ob onus dimissas infulas, sed raro in spei virore despectas. Spes quæ in aula foetus est ambitionis, vernam imitatur anni tempestatem, quia uberius delectamur floribus redeunte vere, quam frugibus adultâ jam ætate; tamen dulciores habeantur fructus, quam flores. Id contingit, quia cum flore videtur tellus ridere, nobisque cælum arridere; fruges verò maturiunt æstuantibus in terras demissis solis radijs, quibus flores excoquantur, & simul humana corpora dissolutioni proxima fatiscunt. Symbolum sanè honorum, quibus in aula ambitione turgent inhiant: in flore siquidem cupiditatis, & spei virore florescere & ipsi videntur, ac suavitate perfundi; ubi verò honores ambientibus incubuerint, ita eos ornant, ut curarum pondere, plerumque supra vires onerent, opprimantque. Væh hisce prægnantibus, & nutriendibus hostium irruentium obnoxii assultui; licet prælia audiant, & seditiones, adhuc ut saxei hærent, nec moventur, perstrepunt timpana bellica, clangunt tubæ, vocantur milites ad arma, nec tamen ambitio detumescit, neque resipiscit, quia quos semel ambitio inflat, nonnisi pallidâ morte deturgent; nec prius deponunt tumorem, quam solvantur in cineres.

31.

DISSERTATIO V.

Affectus ab honoribus, & dignitatibus e-
vellendus, ne si altius radices egerit, noxios,
lethalésque nobis fructus pariat.

§. I.

*Imaginem DEI sibi impressam delet homo, cum immodico affectu hono-
res cupit.*

AD id fuit dignitatis fasti-
gium evectus homo, licet
ex humo conditus, ut ipsius DEI vivam
præferat imaginem, veram exprimat, simi-
litudinem. *Faciamus*
hominem ad imaginem, & similitudinem no-
stram. Si DEUS quamvis instar lucis claris-
simæ, & immensæ omnia æquè lustret, & il-
lustret, sitque ei pro domicilio splendor in-
accessus, pro amictu circumfusum lumen; est
nihilominus ex omni parte densâ circumsep-
tus caligine, & in obscuro delitescens, &
quamvis ex benefica ejus munificentia quan-
dam nobis inditam ejus prænotionem, insi-
tamque à natura habeamus cognitionem; ad-
huc tamen nil de Deo nostrarum nisi cogita-
tionum assequi valemus, nisi quantum celo-
rum mira constructio, syderum florescens
splendor, elementorum concursus discordia, &
terræ varius ornatus ab ipso ad omnem gra-
phicè descriptum elegantiam, ostendunt: ita
homo licet in sui nobiliori parte sit veluti lux
à Deo in ipsum transmissa, quâ omnia lu-
strat; resque abditas investigat, investigatas
comprehendit, quatenus naturam rerum om-
nium scientiis, & artibus veluti directis,
certisque itineribus pervagatur; ac percur-
rit cœlorum immensa spatia, terrarum edi-
tissimos montes; imasque valles, marisque
longè, latèque diffusas planities mirâ trajicit
celeritate: neque in hisce aquiescens, è cali-
gine rerum, quæ interitui sunt obnoxia ipsa
cœlorum penetralia pervadit, mentésque ab
omni concretionem materiæ discretas perlu-
strat, usque ad primum univerforum Sato-
rem; cujus Majestatis percussa humana mens
radiis, ejus refert imaginem; quia sicut Deus
omniscius ex eo, quod omnia intelligat hac
cognitione perfectissimè omnia comprehen-
dit, producitque ad intra Verbum, quod est
secunda in Trinitate persona, & Pater, & Fi-
lius se vicissim amant, ex quo amore proce-
dit Spiritus sanctus tertia in Trinitate per-
sona ejusdem naturæ, uniusque essentia cum

Patre, & Filio: ita homo, cum sit mens de-
fecata ab omni materiæ crassitie omnia in-
telligit, & intelligendo rei intellectæ ver-
bum producit, & ex verbo cum sit quoddam
objecti idolum amor procedit ejusdem; non
enim voluntas potest odisse, vel non amare,
quod ab intellectu mediante verbo, ut inter-
nuncio ei exhibetur, ut pulchrum, utile, ho-
nestum.

Quod si Deus nostros fugit sensus, &
non nisi per ænigmata creaturarum ad ejus
valemus agnitionem pervenire: ita hominis
nobilior pars cum nostros minimè sub sensus
cadat in abdito, & intra opacatam nostræ
corporis nubem delitescit. Quin ad hanc
Dei conditoris similitudinem uberiori pro-
fusione exhibendam datus est humanæ menti
pro Regno mundus, pro Regia corporis do-
micilium, non auro, gemmis, marmore; sed
ossibus, nervis, carne, venis, sensibusque
longè pretiosioribus constructum; ea arte
tam mirè ædificatum, ut Philosophi in ejus-
dem perscrutatione obstupescant; mirentur-
que stupefacti Theologi in ejus contempla-
tione: pro arce munitissima caput est ei in
celliori loco, ac tutiori situ, in quo voluntas
præst; & memoria rerum omnium supelle-
ctilem veluti in ærario sanctius conservat; in-
tellectus, qui ex editissima specula omnia lu-
strat supera, infera.

Quod si Deus utpote totius bonitatis
origo, ac pulchritudinis fons pellucidus om-
nia eminenter continet, sitque in ipso cœ-
lorum puritas, syderum harmonia, solis ni-
tor, imbrium fecunditas, hortorum gratia,
pratorum amœnitas, florum varietas, colo-
rum pulchritudo, odorum suavitas, campo-
rum ubertas, sylvarum viror, gemmarum
nitor, fontium claritas, auri pretium, mar-
garitarum candor, purpuræ decus, plantarum
virtus, rerumque omnium venustas, amabi-
litas, meritum, & dignitas, *Ex te, & per te, & in te sunt omnia:* ita si hominem specte-
mus omnia in Dei imagine, quam præferet
mirè continet, sitque propterea microco-
smus, in quo perinde ac in magno mundo
mundo

Genes. 1.

2.

3.

Act. 17.

mundo rerum genera omnia divinitus illigantur cœlestium, terrestrium mortalium: & immortalium: complectitur esse cum elementis, vivere cum arboribus, vegetare cum plantis, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis, & uno complexu continet simul omnia, quæ res cæteræ separatim possident. Quatuor in ipso elementa totidem dicas in homine humores, choleram, sanguinem, pituitam, atram bilim, quorum primus ignem, alter aërem, tertius aquam, postremus terram naturam, & proprietatibus assequitur. Si in magno mundo octavæ sphaeræ incitatione orbis inferiores rapiuntur: in homine suprema regio, quæ est in ejus nobiliori parte ratio principatum tenens appetitus omnes inferiores movet, & dirigit, ne à recto deflectant: si in media aëris regione elati, terrarum, aquarumque halitus in nubes densantur; in homine est cerebrum, ubi evaporationes ex imis visceribus sursum elata frigescent, indeque veluti in pluvias solutæ desiliunt, vel in imbres lachrymarum, vel in rivulos fluxionum: est igitur homo ad eam evectus dignitatem, ut in se omnia complectatur, referatque vivam sui Conditoris imaginem. Hinc Ambrosius ad Hononitium ait: *Novissimus operum Dei homo, quasi totius summa corporis, quasi causa mundi, propter quem facta omnia, quasi omnium habitator elementorum. Inter feræ vivit; cum piscibus natat, super aves evolat; cum Angelis conversatur, terram inhabitat, celo militat, sulcat mare, pascitur aëre, cultor soli, piscator in fluctibus, auceps in æge, in celo haeres, Christi cohaeres.*

4 Agnoscat ex humo homo conditis dignitatem suam, & è cœno cœlo natus, discat solis cœlestibus inhiare, cum cætera animalia prona terram spectent; soli homini Deus os dedit sublime, ut non terram, sed cœlum intueri hæc statura rectitudo ipsum moneat, natumque propter cœlum, ipsumque moveat è cœno, abducatur à terra. *Piscis es è homo,* ait Ambrosius *Piscis es è Domino Deo tuo. Bonum habes artificem, atque Piscatorem. Noli bonam delere piscaturam: grave est, ut discat de te Deus non agnosco colores meos, non agnosco imaginem meam.* Hanc autem imaginem Dei, hanc dignitatem delet homo cum aliis inhiat dignitatibus, quæ à Deo avertunt quæque in auri splendore adigunt cæcutire: non est aurea hæc imago, quam Deus homini impressit: aureum numisma non Deum refert, sed Cæsarem, ut enim scitè Angelicus Doctor: *Numisma Casaris in auro est, in quo ejus imago depicta; Dei autem imago homo est, in quo est Dei imago figurata:* hinc Augustinus *tract. 40. in Joannem pulchrè ad rem nostram: Reddite Casari numos, qui sunt Casaris, & reddite vos ipsos Deo, cum sitis Dei, cum ad eam sitis dignitatem elati, ut Dei imaginem referatis.* Verùm pudeat sui ipsius hominem, qui hanc Dei imaginem fucatis in Principum aulis di-

gnitatibus, ad quas cupit promoveri, devestiat; audetque hanc Dei imaginem delere, ac dignitatem negligere, quod sanè contingit, quoties à summo bono se avertit, ut creaturæ adhærescat.

Vera non est, sed larvata dignitas, quam mundus exhibet, cum dignos ab indignis non discriminet, sed utrosque admittat, simulque confundat. Plerumque in aulis præsertim Principum conferuntur dignitates iis, qui moribus sunt corrupti, qui vitio deturpati, vel quibus affectus Principis favet. Qui ad Dei dignitates promoventur, non nisi virtutum studio ac operationum merito commendantur: hæcque ratio, cur Samuel inauguraturus Saulem Regem super Israël præmonitum eum voluerit, quatenus puerum à se dimitteret, *Dic puer, ut antecedit nos:* sed quid hoc præcepti? an pueri innocentiam proculvult à regio solio abesse? si candor vitæ, & probitas morum, à quibus puer non abludat, sceptrum tractantem Principem commendant, cur non potius pueri innocentiam, ac candorem cum Saule vocat ad Regiam, adnequitque solio? quod si fortassis candor morum puerum non commendavit; nonne adhuc Saul famulis, & Ephebis ascensurus ad thronum indiguit? cum non nisi numeroso fervorum comitatu consuefcant, qui cæteris præsumunt incedere. Verùm ratio, cur Samuel extorrem ab aula jufferit puerum, affectus fuit Saulis in puerum: sicut noluit Samuel deesse Regi Aulicos; ita voluit abesse, quos ante principatum fors, vel casus eidem comites dederat: noluit Samuel ex consuetudine veteri servos adhæsisse Principi recens ad solium evecto: quia suspicabatur, ne Principis affectus facillè veteres famulos promoveret ad primas in aula dignitates, non merita promovendorum.

6 Qui Principi lateri adsciscuntur deligendi sunt, non diligendi; qui enim diliguntur minimè deliguntur, & sine delectu ad dignitates promoti sibi, & Principi sunt noxii. Extulerat Deus Saulem ad solium Israël non Saulis famulos, nec quos ipse diligebat; non enim ob id tantum, quod Sauli puer inservierat, imperare debuit cum Saule in throno. Cæterum is ab evecto minimè deseritur, quem fortuna non deseruit; si tamen probus sit, & candorem candidato quarat augere: quia tunc non dilectus, sed delectus, quemque probitas morum commendat, promovetur: alioquin de honoris suggesto, ac dignitatis fastigio promptius cadunt indignè evecti, quàm ad supremos honores fuerint promoti. Documento nobis est Lucifer cum Dei throno inhiavit. *In cœlum conscendam super astra Dei exaltabo solium meum, sedabo in monte testamenti, similis ero Altissimo.* Non displicuisset cupiditas in cœlum ascendendi, si Lucifer cœli instar fuisset multiplici virtutum sydere coruscus, si super astra ascendisset, & ibi suos splendores è cœlo in terras demisisset, si in bonum

8.

1. Reg. 9. vers. 27.

6.

Isaia 14.

Epist. 18. Tom. 5.

Lib. 6. Hexam. cap. 8.

In cap. 22. Matti.

num terrarum, ut cætera astra immensa illa cœlorum spatia perniciosissimo cursu peregrisset. Verum quia ascendere cupiit, ut sederet: *sedebo in monte testamenti*, nimirum ut à laboribus requiesceret, non ad laborem convalesceret, ideo non caruit vitio conscendendi in cœlum desiderium, quod propterea præcipitem eum egit in terræ baratrum. Plures sunt qui cum Lucifero ad apices cupiunt dignitatum promoveri, ut in fastigio cœli fastidia exuant curarum à laboribus immunes. Hi optant quidem astris cœli fieri propiores, non tamen ut ibi splendeant instar syderum, luménque suum terris impertiant; sed ut more draconis pestiferâ suâ caudâ in obsequium sui minùs cautos trahant, hoc est astris inhiant, ut astris proprios abripiant nitores. Cupiit Lucifer in cœlum conscensum, ut se Altissimo exæquaret, *Sedebo in monte testamenti, similis ero Altissimo*. Utinam supræmæ in cleris, & Monasteriis non optarentur dignitates, ut requies in monte illius celsitudinis sedendo acquiratur. Utinam non essent, qui supremas in cleris optarent dignitates, quæ opulentioribus familiis cœquarent genus suum.

7.

Hoc unum Luciferum impulit ad cupiditatem celsitudinis, nimirum, ut se DËO æquaret, ut cæteris omnibus præesset, ac supra creaturæ conditionem eveheretur, & hac ambitione inflatus Dei imaginem in se infecit, ac per peccatum delevit. Ad honores non promoventur, qui taliter honoribus inhiant, quia à virtute abeuntes, à verò discedunt honoris tramite, qui non nisi in exercitio invenitur virtutis, nec est vera dignitas, quæ æquè dignos, & indignos confundit. Plures itidem invenias dignos dignitate antequam ipsâ dignarentur; qui tamen dignitatem assecuti indignos ipsa dignitas effecit, exemplo satis perspicuo sunt plures ex præcis Imperatoribus, quorum plerique flagitiosissimi fuerunt Tyranni, ex quorum imperio nil aliud possumus addiscere nisi nefanda intemperantiæ, lasciviæ, crudelitatis, ac aliorum facinorum detestabilium exempla. Si ex præcis Romanorum Imperatoribus excipiamus Augustum, Flavium, Titum, Vespasianum, Nervam, Trajanum, aliòsque perpaucos, cæteri monstra potius fuerunt ex orco in perniciem hominum evocati, quàm homines Romano imperio regendo suffecti.

8.

Tiberium siquidem Imperatoria dignitas summum effecit Pseudopoliticum, egregiumque simulandi, ac dissimulandi artificem, à quo etiamnum tyrannidem exercentes exempla trahunt imperandi. Extremi etiam vitæ anni, quos Capreis tranlegit, adeò fœdi, & turpes cum ipso cucurrerunt, ut graveolentiam, odorémque pestiferum toti transmiserint posteritati, abhorreantque etiamnum animus honestus à memoria earum turpitudinum, quæ Tiberium in fastigio Imperatoriæ dignitatis fœderunt,

Tiberij vestigia calcavit Caligula, quo nullum unquam monstrum inter homines magis abominandum vixit, cujus malignitas eò devenit, ut si potis fuisset, totum humanum genus delevisset. Caligulam secutus Nero si flagitijs eum non superavit, saltem æquavit; monstrum potius Erebi, quàm hominis vestigium, cum non nisi cruentis claudibus, hominum strage, cadaverum cumulis, humani sanguinis effusione delectaretur, citharam tunc lætus pulsavit cum ad lethum urbs conflagravit, quin nec propriæ pepercit genitrici; Agrippinam siquidem matrem suam interfecit, inspecturus intra disectum uterum locum, in quo conceptus fuerat. Domitianus Neroni haud suppar omni flagitiorum genere Imperatoriam purpuram maculavit. Commodus non nisi perniciem in imperio hominibus attulit, sibi tantum commodus, & cæteris Tyrannus. Caracalla fratrem Getam materno interfecit in gremio, & Papinianum Jurisconsultum eò quia cruentam eam cædem defendere noluerit, trucidari iussit. Heliogabalus in throno sedens non nisi tetra, & abominabilia meditatus, ubique locorum exempla impressit crudelitatis. Ut etiam Maximinus, Tyrannus magis, quàm Imperator, quem Romanus Senatus hostem potius, quàm Principem habuit, & ad id nequitiae devenit, ut exosus suis etiam militibus factus, ab ijsdem fuerit interfectus unà cum filio suo adolescente, ne ullum tantæ tyrannidis superesset vestigium. Gallienus Valeriani Imperatoris successor foetidissimus fuit, & sub ejus imperio triginta tyranni omnes se Imperatores affectantes emerferunt, qui Provincias suas deque everterunt, flocci id faciens Gallienus sibi, non alijs consulens.

S. II.

Honores mutant mores frequentius in deterius, & dignitates probitatem corrumpunt.

UNquam magis conspicuæ fiunt macula, quàm in sole, qui si etlypsin patitur, neminem ejus latet deliquitum; vitium in dignitatis fastigio omnibus se prodit, impellitque tali insignitum dignitate è culmine honoris deorsum agi præcipitem: sitque ut plurimum indoles terrenorum honorum in sublime erigere, & in imum detrudere; vel honoris titulum injustè circumferre, eò quia malos, & immerentes etiam efferant, neque bonos discriminant à malis; quin & plures malos peiores reddant, imò & malos, qui bonis ante accensebantur; cum ut plurimum honores mutant mores, quod deflectit à virtute, quæ invariabilis est, sibi que similes suos servat: mutant honores mores, rarè quidem in meliores, frequentius in deteriores, idque satis ad contemptum honorum, qui & contemptibilibus

bilibus patent, & contemptibiliores etiam reddunt. Quæ dicenda sit vera dignitas, quæ uno eodemque complexu dignos, indignosque confundit, quique digni ante dignitatem erant, indignos constituit in dignitate institutos, eoque peiores, quæ aliis meliores esse, æquitas exigit.

11. Idque etiam mali à culmine scaturit dignitatis, ut malum inde emergens incrementum subeat, eò quia ab illis fiat, qui sunt majores; cum exempli virus in cæteros eò nocentius serpat, quò celsiores sunt, qui delinquent. Quàm tutius illis esset in imo cubare, & fastigiis non inhiare dignitatum? etiam bombyx è verme, si ales fiat è serico erumpit papilio, videatur sibi magni aliquid esse cum alis munitus spatia circumvolitat æris, qui vermis repebat in foliis. Verùm qui vermis fovebatur in sinu, alebatur in folijs; aliger decidit in lutum, conteritur pede, quasi alas assumpserit, non ut altius volaret, sed ut ocyus properaret ad funus. Quamdiu bombyx vermem esse haud horruit, sericum intexuit, tericamque domum incoluit; cum verò inhiare cœpit sublimioribus, aligerumque turmis associari alas quidem sibi addidit, non ut evolare, sed evanesceret. Exiit naturam bombycis, ut alas indueret; sed qui bombyx gemma erat inter vermes, imò & gemmis charior, puellarum ministerio delicatè enutritus, factus est non ales cum alis, sed infelix papilio, jocus aurarum, ludus ventorum, volucrum ludibrium. Quot bombyces in humili statu sericum intexuerunt, qui mox per tesi bombycem agere, volucres esse expetunt, alasque sibi parant, quarum ope ad dignitatum eminentias enitantur; qui tamen non aves fiunt, sed infelices papilioes, qui cæteris sunt ludibrio: qui enim ut vermes sericum texere assueverant, nunc binis instructi alis non æris discurrent spatia, sed humi repunt; pulvere fordescunt.

12. Scitè sponsa licèt sponsi sui præsentiam concupisceret, ejusque ubera vino, & fragrantiam ungentis optimis præferret, quia & ipsum anxia solitudine in lectulo quæret, imò & per vulnera armatos inter milites; ter postea vocata à sponso eam apertis ulnis excepturo venire detrectat: *Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir, & Hermon de cubilibus Leonum de montibus Partorum.* Cur ter à sponso mox vocata sponsa cunctatur? vocat sponsum, & sponsa non properat? quæ antea per vicus, per plateas; per gladios, per vulnera anxia, ac impatiens eum quæserat. Cur ad sponsi amplexum alis non avolat amoris, quæ tota ardebat affectu in sponsum? Accessum non properat sponsa, sed recessum potiùs meditatatur, cum non ad amplexum vocaretur sponsi, sed ad fastigium honoris, ad culmen supremæ dignitatis, ad nitorem splendidæ coronæ *veni de Libano veni, coronaberis, non vocabatur ad sponsum, sed à sponso evocabatur, Verani de Affectibus Tom. I.*

quia ad coronam invitabatur, ad diadema vocabatur *veni de Libano, veni, coronaberis*: trahebat quidem sponsum. sed retrahebat corona: alliciebat vox dilecti, sed terrebat nitor diadematis, ad accessum stimulos addebat affectus in sponsum, sed ad recessum fortius suadebat dignitas coronata: voluisset quidem sponsum, sed solum amplectentem, non coronantem: si deposuisset sponsum oblatam coronam, alas sponsa posuisset, ocyus ad sponsum properatura. Adeo visa est sponsa exhibitam sibi odisse coronam, ut maluerit sponso carere, quàm diademate insigniri; optaverit potius exulare à dilecto, quàm inter ejus amplexus diademate prægravari: mirum tamen quòd sponsa coronam horruerit, & recusaverit non à populo, non ab Electoribus, sed à proprio sponso sibi oblata, ab illo scilicet sponso, qui in montem fugam arripuit, cum Rex à populo foret renuntians: & cur sponsum ad coronam vocavit sponsa: cum ipse sceptrum despexerit, ac diadema neglexerit? probare fortassis sponsum voluit, ac explorare sponsæ animum, an aliquo pulsaretur ambitionis stimulo: sed quæ à quovis erat sponsa tumore aliena, coronæ, non fudit, quamvis à sponso exhibitæ, cum non latuerit sponsam, Saulem licèt à DEO ad solium evectum periisse, Davidem à Deo inunctum corruisse: Salomonem à Deo vocatum ad thronum regnandi vanitate concussum in veritate non stetisse; adeo est circumsepta periculis dignitas, quæ quò sublimior, eò graviori lapsui sit obnoxia. Licèt sponsus fuerit, qui ter sponsam vocaverit *veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni*, sponsa tamen ambas obturat aures, ne vocantem sponsum audiat; parata potiùs sponsam esse desinere, quàm regnare incipere. Quàm noxium sit diadema, quàm fatalis corona, vel ex eo conicere possumus, quia è Partorum, Leonum, & ferarum est diadema compactum non tam exuviis, quàm veneno: *Veni de Libano, veni, coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir, & Hermon de cubilibus Leonum de montibus Partorum.*

Ita est, dignitates, quæ in mundo offeruntur larvatae sunt, fucòque illitæ; sub larva honoris tegunt horros ferales umbras, quibus homo obscuratur; imò & delet inditam sibi Dei imaginem; splendere videntur dignitates in gemmis, fulgere in auro, aitere in purpura, sed splendor est istè, quò papilioes, ac infelices piraultæ capiuntur ad interitum: dignitates non sunt, quæ præcipitia in celsitudine aperiunt: nuda sunt nomina, quibus dignitatibus inhiantes decipiuntur, ut scitè ait Chrysostomus iniquens: *Dignitates temporaneas haudquaquam quis dignitates dixerit, sed dignitatum nomina duntaxat.* Non est vera ea dignitas, quæ æquè digni, & indigni insigniuntur; larvati sunt illi honores, qui allicium, ut perdant; evahunt ut deprimant. Vapor nunquam intumescit in cœno, nunquam superbit in pulvere, nunquam obstreperit in umbra: sin verò è cœno in cœlum

subiliat, & in nubem cogatur celsitudine donatus, mox ignescit, fulgurat, fulminat, turres evertit, arces subvertit, montes ferit, & ubique ferales spargit strages, ut inde moneretur, quantum sit celsitudo allatura damni, cum vel in telluris vapore intumescat, bellumque indicat arcibus, & montibus. Saul cum afinas pabulatum duceret, mansuetudine ceteris excellit; qui euectus ad solium non Samuelem tantum spreuit, verum etiam vocanti Deo aures clausit. Scio, lapillum Babylonicum, antequam de aureo, argenteo, æneo, fictilique colosso triumphos legeret, absque vi ulla instar folij vento rapti, deorsum devolutum de monte vix pedum fictilia percutere ausum fuisse: verum cum ante se molem illam ruentem conspexisset, excrevit illic supra celsitudinem disiecti à se simulacri, & qui sua exilitate nemini erat terrori; cum primum coepit grandescere, succrevit in montem, coepitque singulis esse terrori: *Lapis autem qui percusserat statuam, factus est mons magnus, & implevit universam terram:* Sed cur tantillus lapis prægrande prostravit simulacrum? nimirum, quia Principem decet clementia, & humilitas, & quia in sublimis elatus Nabucodonosor intumuit in simulacro; pronior fuit ad lapsum; quia omnis tumor inanitate repletur, promptiusque perit: plerumque qui honor cenetur, non nisi volatico accensetur tumori; appositè Augustinus ait: *Ex pecunia, ex argento, & auro, & prædijs, & pompa sæculi honore volatico, & perituro volunt esse beati, & id minus sunt, quò magis se esse putant.* Volaticus est honor, quem mundus exhibet; dignitas, quam ambitio offert, & in hoc tantum firma, quia nunquam sistit; in hoc immobilis, quia jugiter movetur: fortassis id edocere hominem Deus voluit, cum hominem piscibus maris, & volucris cæli præfecit: hi siquidem signatè hominis imperio subjiciuntur, ut vel à piscibus maris disceret homo; imperia suis agitari fluctibus, repleri amaritudinibus, & dignitates fluxas esse cum aquis, & volaticas cum volucris cæli.

S. III.

*Scenatiles sunt mundi dignitates,
& personatæ, ac volatiles, quibus si
larvam detraxis; non nisi curas,
& gravamina tibi exhibent.*

14.

REferunt hominum dignitates histrionum personas, quæ ab alijs feruntur ad alios: ipsa enim regia insignia, quæ ab his ad alios transeunt, hoc altè inclamant, quamvis profundè fileant; pulchrè sanctus Asterius homilia de Oeconomo iniquitatis: *Sicut Histrionum PERSONAS propriè, & peculiariter eorum possidet nemo; sed pro re, & argumento promiscuè quisque sumit: ita terram, se, & que terronas quasi vestes ex alijs alijs*

induunt. Dic quæso num aliquid Regno majus, & atqui scrutare, quæ Regnum sunt: chlamydes conquire regias, quam plurimas sanè reperies quæ Regum multorum, corpora texerint, quod & de coronis, fibulis, zonis censendum; omnia nempe hereditatem instabilem, usumque eorum communem, & ab iis, qui abeunt, ad alios, qui remanent transeuntem.

Nil habent stabilitatis, quas mundus dignitates exhibet: in scenam perinde producuntur, ac histriones, & mimi, qui alienam agentes personam, brevi regiam, quæ tegebatur, chlamydem exuunt. Da regio diademate insignitum, Regem in hujus vitæ scenam agentem; quid ni brevi peractâ fabulâ, ornamenta, quibus ceteris antecelluit, vel invitus deponit, & æquans inæqualia ineluctabilis Libitina omnia unâ commiscet. Icepta lignonibus. Id sanè innotuit Ezechias Regi, qui propterea non potuit lachrymas coercere, nec fletus prohibere, perpendens fluxibilitatem regiarum dignitatum, cum gravi correptus morbo langueretur in lecto: *In diebus illis agrotavit Ezechias usque ad mortem.* Quia tonitru etiam illud ejus percelluit aures, *moriæ enim tu, & non vives:* quia moriendum est, etiam imperatoria chlamyde munitis, etiam regali diademate circumseptis, sive velint, sive nolint, sive propitio Deo, sive irato; quia umbratiles sunt mundi dignitates, quibus Parca minimè parcunt, sed oculis orbatæ stamina omnia sive aurea, sive argentea, sive serica, sive lanea succidunt: & qui Imperatorem, vel Regem agunt detractâ larvâ perinde ac rurales, ac infimæ plebis homines fordescunt in cinere. Scena est præsens vita, cui prologus est nasci, narratio vitæ fabula, epilogus mori, nec mors ulli parcit capiti, sed æquo pede pauperum tabernas pulsat, Regumque turres; hinc Ezechias audito tonitru: *moriæ, & non vives fleuit fletu magno* 4. Reg. 20.

Mirum tamen quòd Ezechias nequivit se à fletu temperare, cum plerumque infirmitas corporis sanitas sit animæ: & religiosissimus olim senex Discipulo suo lethaler decumbenti, ut solatio esset, dixisse fertur, ne tristeris fili ob morbum corporis: si ferrum es, per hunc ignem rubiginem exues, sin verò aurum, novum indues nitorem: appositè Augustinus: *Si aurum es, quid times ignem? Si frumentum es, quid times tribulam? non apparebis qualis antea eras in spica, nisi tribula conserendo à te separaverit paleas. Si oleum es, quid times pressuram præli? non declarabitur species tua nisi etiam pondus lapidis à te secreverit amurcam.* Ægritudo, quæ corpus torquetur, lapis est Lidius, examinador virtutis, scrutador conscientiæ, excitador animi pœnitentis, Monitor æternitatis, unde Ezechias lethali morbo decumbens languidus omnes antea vitæ dies vocavit ad examen, & sui accusator dixit: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Quòd Ezechias ad

EXA.

Daniel, 2.

Concion. 2.
in Psal. 32.

15.

4. Reg. 1. 20.

16.

Serm. 3. de
tempore bar.

examen vocaverit dies omnes antea factæ vitæ, mirum id non videtur, quia morbus ad lethum ingravescens est perinde ac succensa fornax, ait Augustinus *In qua ardet palea, & purgatur aurum, illa in cineres versitur, hoc à sordibus exuitur*: & lib. 1. de civit. DEI cap. 8. ait: *Sicut ab uno igne aurum rutilat, palea fumat: ita una, eademque vis irruens bonos probat, purificat, eliquat: malos damnat, vastat, exterminat.*

17. Sed quod Ezechias fleverit, audito imminentis mortis tonitru, non videbatur id regiam commendare fortitudinem. An orbitas, cum careret Rex prole, lachrymas excussit à morituro? Sed Regis pietissimi erat divinæ voluntati propriam conformare, seque flectere in DEI beneplacitum. Tametsi prolis carentia successuræ in Davidisthrono, & usque ad Messiam propagaturæ potis fuerit lachrymas à Rege morituro exigere; fortius tamen lachrymas elicuit fluxa, & perbrevis humanarum dignitatum conditio; subdit enim Ezechias *Ego dixi in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi, seu ad sepulchrum*; siquidem Ezechias in ætate florente cum ad quadragesimum annum adhuc unus deesset audivit tonitru illud: *Morieris enim tu, & non vives*, proinde non potuit non illachrymari vanitati, ac brevitati humanarum dignitatum; quâ ratione etiam conquestus Job Deum alloquens dixit: *Et sic repente precipitas me?* Non imminente morti, non ægritudini torquenti fuit Ezechias illachrymatus; sed humanarum dignitatum volatili cursui, cum enim Ezechias trigessimum nonum vitæ annum ageret, computat hos triginta novem annos brevissimam diem subdens *De mane usque ad vesperam finies me*, quia vita hominis quasi dies hesternæ, quæ præterit: neque videtur ab illa abluere volucris de culicum genere ad Hypanim fluvium Hæmærobios dicta, de qua refert Plinius lib. 11. cap. 36. non vivere ultra diem, & eadem luce simul vitam inchoare, & finire, ut nascatur mane cum sole, & cum eodem vespere decedat, manè enim nascitur, meridie viget, vespere confenescit; oritur mane, moritur vespere.

18. Quid ni iisdem limitibus circumscribuntur amplissimæ dignitates, pro quarum affecutione tam grandia, tamque difficilia moliuntur homines iisdem inhiantes; quapropter subdit Ezechias *Anni nostri sicut aranea meditantur* hoc est telas teximus, quæ repente reciduntur, quod cum Ezechiam non lateret subjunxit, *præcisæ est velut à texente vita mea: dum adhuc ordiret succidit me* Isaiæ 38. Orditur telas suas araneus, tantique operis materiam uterus suppeditat, sive sit quædam intus lanigera fertilitas, sive corrupta alvi natura, ut Democrito placet. Mirum sanè, quod animarculum tam exile, hanc texendi artem adeo calleat, ut moderato ungue, tereti filo, seque ipso araneus

Verani de Affectibus Tom. I.

usus pondere stamina ducat, & deducat, eâ æqualitate, ac proportione, ut nil possit correctioni subijci. Suum texturæ opus à meditullio inchoat, circinato orbe subtegmina adnectens, & maculas paribus semper intervallis, imò ubi necessitas exigit, etiam crescentibus, ex angusto dilatans nodo implicat indissolubili. Mira sanè ars est, quâ cælat pedicas scutulato rête grassantes; diu multumque discurrit in opere suo perficiendo hac, illacque circuit, in idem sapius redit, se ipsam consumit, exenterat, eviscerat, ut illam suam multiplicium filiorum rotulam absolvat. Verùm labor omnis, totumque opus textile ad levem scoparum ductum abraditur, & perit: quin & araneus ipse in sua tela interficitur, quâ veluti laqueo trahitur ad mortem, pede obterendus. Hæc igitur ratio, cur Ezechias audito tonitru mortis *Morieris enim tu, & non vives, fleverit fetu magno*, quia plerumque labores, quos homines impendunt, ut dignitates consequantur, iisdem trahuntur ad interitum.

Quod si Ezechias tunc non decesserit, id ex lege fuit vires excedente naturæ, spectatâ siquidem morbi malignitate, ac decumbentis imbecillitate conclamatus erat Ezechias, quia nulla humana arte pristinæ poterat sanitati restitui. Sin verò auxilium divinum pensetur facile fieri potuit, quod naturæ viribus erat factu impossibile. Duplex est vitæ periodus altera à natura, cujus cursui accommodatur; altera à Deo; illa mutationi est obnoxia, potestque augeri, vel minui, contrahi, vel extendi, quia legi paret supernaturali: quæ verò à Deo est constituta augeri non potest, nec minui, & ad hanc reflectens oculos Jobus loquens de vita hominis ait: *Constitui sibi terminos ejus, qui præteriri non poterunt*: quidquid enim in cœlesti hac est diaphera consignatum, ratum, ac immutabile habetur; non ita semper invariabilis est illa vitæ periodus, quæ cursui accommodatur naturæ, hanc enim etiam Syracides petiit sibi protrahi Eccles. *Pro morte defluente deprecatus sum*, dicitur mors defluens, quia perinde ac fluvius impetu ruens, modò hunc, nunc alium secum rapit; & vitæ hominis nil aliud est, quam continuus ad mortem fluxus, adeò ut fluxæ sint dignitates, fluxi honores, quibus ut insigniantur, tot impendunt homines labores, tot fundunt sudores. Unde Ezechias. *Præcisæ est velut à texente vita mea: dum adhuc ordiret succidit me*, in medio fluxu.

Non fluxas tantum, & perbreves dignitates dicas, quibus homines inhiant insigniri, sed etiam larvatas, & noxias; ut quæ auro illitæ fulgent in gemma, lethales sint umbræ: quis dicat, regnantium sceptræ, non virgas aureas multiplici corulcas gemmâ, sed colubros veneno infectos? Et tamen omnem delet suspicionem Phærao, cui vel ipsum sceptrum, seu virga Moysis fuit terrori, cum desit nitere in manu, & humi

reperere in colubro: *quid est, quod tenes in manu tua? respondit virgam. Dixitque Dominus projice eam in terram. Projecit, & versa est in colubrum.* Quia sceptrum, si è manibus delabatur regnantium in anguem vertitur venena evomentem; ut inde discamus, exitium metuere, unde auxilium potuit expectari. Vertitur in anguem sceptrum, si terram tetigerit; seu cœperint qui sceptrum tractant, terrenis adhærescere, divitiis inhiare, & sanguinem subditorum exfugere, venenoso tunc morfu inficiuntur, qui hisce subjiciuntur Regibus. Quæ in manu Moysis virga erat parandis prodigiis destinata, ac imperio præparata, tum Ægypti, tum Israël; humi abjecta fit statim anguis repens in terra, quæ imperabat in manu, Quot ad dignitates evehuntur, quorum sceptrum in monstrum vertitur?

21.

Vidit hujusmodi monstra olim Romæ cum imperium occupârunt Tiberius, Caligula, Nero, Heliogabulus, Maximinus, & alia hominum monstra, quæ sceptrum in angues mutârunt, venenum effuluros in perniciem hominum. Quamdiu sceptrum in manu tenentur, seu dignis decorantur operibus, imperij habentur insignia, ac dignitatis decora; sin verò ijs destituantur actionibus, quæ Principem decent, veluti in terram dejecta, angues fiunt, terrori aptiores, quàm honori: non enim sunt tunc ornamenta, quæ blandiuntur; sed insignia lethalia terrores incutientia: si virtus in manu virgam in sceptrum vertit; vitium, si è manu eadem virga projiciatur, in colubrum convertit.

22.

Larvatæ sunt mundi dignitates sub persona Principis, anguem contegunt, quòdque sceptrum auro illitum, gemmisque coruscum apparet, plerumque anguis est sub auri ornamentis venena spargens. Non sunt felices, qui apicem attrigerunt dignitatum, summumque honoris fastigium; extimâ enim specie suos decipiunt spectatores, scenicum induunt habitum; & scenæ inserviunt ijs, quibus videntur alij servire, quia ut rectè Seneca. *Nemo ex istis, quos purpuratos vides, felix est, non magis, quàm ex illis, quibus sceptrum, & chlamydem in scena fabula assignant, cum presente populo elati inceserunt, & cothurnati, simul exierunt, exalceantur, & ad staturam suam redeunt: nemo istorum, quos divitiæ, honoresque in altiore fastigio ponunt, magnus est, si igitur fucata est magnitudo, quæ in folio eminet; ille magnus, qui ad honores raptus se demittit, nec exit extra se, nec multè minus supra se.* Quot in Aulis Principum nituntur ad sublimia, qui viliori adjiciuntur famulatio? quot in honoris sublimitate constituti periculis circumsepuntur? & plerumque qui tument ob honorem, timent ob plura, quæ ipsis imminet pericula? quia ut rectè S. Augustinus: *Quantò plus honoramur, tantò plus periclitamur, & tunc majus imminet periculum ijs, qui in hono-*

Epist. 76.

re, ac dignitate constituti, honorem tantum vident, non pericula.

Servator apud Marcum miseratus fuit super turbas, quia jam triduo in deserto eum sustinerent. Quid felicius, quàm Christum sequi, cui turba, plus æquo quasi visa est adhæsisse, ac expectasse, eò quia jam triduo cum ipso substiterit. Nos verò Aulas ingrediamur Principum, & interrogemus, quos famulitium addictos habet Principi, an triduo tantum, vel quadriduo præstolati beneficentiam Principis aliquid fuerint solati experti: erunt procul dubio, qui non quadriduo tantum expectârunt, ut rescicerent, sed quadriduani jam foetentes; & diuturnitate miseriarum jam putres, & exesi, desperant, quam tamdiu exoptârunt refectorem. Plures jam fames extenuat, & absumpti panes expectant, quibus non nisi fragmenta apponuntur, vel si panes videntur esse, qui exhibentur, plerumque micæ sunt cum ori ingeruntur: utinam etiam in Aulis Ecclesiasticorum hæc non obtingerent. Renuntiatur quis infulis insignitus, salutationes statim & gratulantium officia undique coacervantur. Verùm subductis rationibus tantum exhausterunt munera, sigilla, onera, & pensiones, ut ex infulis tantum ipsi videatur baculus superesse, & quidem adeo tenuis, ut vix sustineri possit, utpote flagellis aptior, quàm fulcro. Alij verò ex Aula jejuni dimittuntur, & nulli plenè saturo licitum est discedere. Mendicatum plures aulam ingrediuntur, quia cæcitate laborantes: si oculos aperirent, procul ab Aulis, à dignitatibus abscederent: ideo cæcus Evangelicus sedebat in via mendicans; quia nondum oculos aperuerat, cum primum enim cœpit videre, surrexit statim, & mendicare desijt, secutus Christum, quem etiam magnificavit: *Et confesum vidit, & Luc. 18. sequebatur illum magnificans DEUM.* Ideo cæcus, quia mendicavit sedens in via, & ideo mendicavit, quia nondum oculos aperuerat: nil ita exæcat, ut jubar dignitatis, splendor honoris; hæc cæcitate laborat, qui aulas Principum ingreditur mendicaturus eam in honoribus felicitatem, quæ exoptat exsaturari: sed væh illis! quia ita mendicantes propriam expetunt perniciem.

24.

Non aliud est felicitas, quam mundus exhibet, nisi ludus, ut eam definivit Philosophus, vel laqueus ut placuit Augustino; hanc enim quærentes felicitatem miserè illaqueantur, & ea pasti miserè capti vitiis irretiuntur; quis Davide fidelior, quis sanctior, & tamen hæc pastus felicitate captus fuit à Bethsabea. Summum felicitatis apicem appetiit in cœlo Lucifer, sed statim captus miserè cecidit, & qui fuerat inter sydera splendor, tartareas inter umbras detrusus fit titio fumigans, & vinculis adjicitur insolubilibus. *Quomodo cecidisti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris* exclamat propheta: Angelus erat in cœlo locatus, vix oriebatur, & simul ruit; vix splendebat, & extincto

Isaias 6. 14.

extincto nitore feras deturbatur in umbras: sed quomodo de caelo cecidit Lucifer, cum nullam ibi audierit Evam illicientem, nullum viderit fructum adblandientem, nullus ibi adfuerit serpens, qui falleret? quin imò fuerit Lucifer tunc amictus gratiâ, valatus lilijs, stipatus Angelis; quid quod non senuerit in paradiso, sed vix manè ortus illi: cò occidit in omnium delapsus occasum calamitatum? Eminentiarum appetijt felicitatem, & in imum detrusus est miseriarum.

Exchiel. vi.
17.

Elevatum est cor tuum in decore tuo; perdidisti sapientiam tuam in decore tuo. Gladius quò Lucifer periijt, quò ex splendore caeli versus est in feralem Erebi titionem, elatio fuit cordis; ambitio, quâ superiorem, longèque eminentiorem sitiebat hõnorem, & *elevatum est cor tuum in decore tuo*, qui fulgor fuerat inter Angelos, hunc honoris sitis fulgur effecit inter Erebi furias. Quantis stipatur honor periculis, si vel ipsius sitis primos caeli nitores in imum detrudat miseriarum, vertitque in quassatam Megeræ tædam?

§ .IV.

Is verum enanciscitur honorem, qui ab omni honore discit affectum abdicare. Premitur servitute alijs imperans.

[25.]

Quis non ruinosâ dicat fulcrâ, quibus honores fulciuntur, cum honoribus adhærentes præcipites deorsum agantur? nil firmum sperandum est ab honoribus, nil stabile, cum non nisi ruinas spondeant, & exitium: à vera felicitate sunt alieni, qui felicitatem in honoribus, & dignitatibus enanciscuntur, à veris delicijs recedunt, qui ad fucatos mundi honores procedunt, rectè Augustinus. *Sunt quadam delicia sancta, & bona in libris: neque enim in affectandis ruinosi honoribus.* Timenda est ruina in honoribus, quia ruinae expositi ruinis exponunt positos in honore; honoribus, qui afficiuntur, tametsi videantur fucato perfundi gaudio, verè tamen nullâ sunt verâ perfusi lætitiâ, quia gaudijs innutrientis apta non est honor materia. Si enim quid sit honor investigemus, nil in nobis est, quò possimus meliores fieri, vel aliqua reali felicitate donari: honor enim in sola residet opinione; in sola nascitur, & adolescit æstimatione, quæ cum sit extra nos, nil videtur nobis impertiri, nec quidquam nobis elargiri, quò virtus incrementum subeat; non enim honor nostrum est opus, sed alienum, neque opus est honorati, sed honorantis, & proinde eò à nobis magis alienus, quò alteri, non nobis inest. Neque honor honoratum supra alios evehit, quia cum sit in solo honorante, & honoratum non afficiat, non potest eum supra reliquos evehere.

in Plal. 28

Quòd si velit quispiam super alios adscititiâ, vanaque honoris aurâ inflatus evehi, plerumque, fit infra se, ut enim appositè Primasius. *Qui super alios vult esse, infra se fiet: fit enim infra se, si postquam super alios est, tumet, quòd ita sit; quia ut ait Propheta. Homo, cum in honore esset, non intellexit.* Sed cur in fastigio constitutus honoris non intelligit? si specula, quò editior; eò aptior est, ut singula circumjacentia oculis lustrentur, intellectu conspiciantur? sed rectè ait Propheta: *Homo, cum in honore esset, non intellexit*, quia ut edisserit mellifluus Doctor: id ad causam magis, quàm ad tempus refertur, quatenus honor videtur intellectum absorbuisset, ait D. Bernardus. *Homo, cum in honore esset, non intellexit. Quòd quidem ad causam magis, quàm ad tempus arbitror esse referendum, ut sic intelligatur dictum. Cum in honore esset, non intellexit, ac si diceretur, honor absorbuisset intellectum.* Intellectu spoliatur, qui honores induit, & omni caret gaudio, qui sitit honore affici; curæ siquidem ipsæ, quæ honores sequuntur, nullam felicitatem assequuntur, & honorum cupientes ab omni avocant solatio, omni que destituunt lætitiâ: perinde curæ, solitudines, molestiæ, honores sequuntur, suntque dignitatum pedissequæ, sicut umbræ famulantur corporibus: multiplici laceratur morfu mens ambientis honores, ut jam sit sui tortor, sibi que carnifex: tristes vultus, frontes sulcis aratæ, aspectus torvi in honores ambientibus clarè evincunt internas curas, quæ mentem intus lacerant, & interna viscera discerpunt; nilque felicitatis honoribus inesse ostendunt.

26.

In Epist. ad Roman.

Epist. 137.

27.

Proditum est, victimas olim cum ad sacrificia ducerentur, infulis fuisse insignitas; ut inde moneamur, infulas, & dignitates ad supplicia, solitudines, & curas viam sternere, pulchrè ajebat ille: *Consulares fascis; pratexam, purpuram, curulè que sellam, nihil aliud quàm pompam funeris putent, claris insignibus, velut infulis velatos ad mortem destinari.* Quomodo lætus esse potest, qui ad lethum ducitur? qui mundanorum honorum amore rapitur? cum statim, ac honores amat, aliorum torqueatur honoribus? honores enim, qui stitunt, tot in se experiuntur cruciatus, quot alios vident majoribus affectos honoribus, sibi que in honore superiores; quomodo vera potest felicitate donari, quem felicior torquet? quem honoratior pungit? quem superior vulnerat non alio gladio, nisi quia felicior, & honoratior esse credatur? Verus honor est ab omni se abdicare honore.

Est honor perinde, ac umbra, quæ fugientem sequitur, sequentem fugit, & ille est veris dignus honoribus, qui ad gradum honorum non ascendit, sed honoris gradus ad illum descendunt, talis fuit Virgo Salvatoris Mater, quæ ab Angelo salutata,

28.

Luca 1:

se esse ancillam professa est. *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*, se dixit ancillam, quæ mox futura erat Regina, & ideo Regina, & mater, quia ad officium se dejecit ancillæ. Verùm si admirationem non ingerit se ancillam dixisse, antequam mater fieret DEI. Id tamen prorsus inauditum, eandem jam fœtam Deo titulum non exhorruisse servitutis, si enim ancillam se dixit coram Angelo, servam se profiteretur coram anu Luc. 1. vers. 43. *Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?* Quàm dignum admiratione! quàm supra humanam consuetudinem! quàm rarum, ut inter prodigia pueri exultantis, ac saltantis in utero matris, & obsequia anùs prophetantis, ab humilitatis ubere neque latum unguem divelleretur, quæ pleno ubere Deum lactabat! plures reperiuntur in ipso dignitatum vestibulo humiles famuli, qui se paratos ad obsequia fatentur cum Virgine ab Angelico caduceatore salutata: sed quàm rari, quàm pauci nobis obviant, quos postquam nacti sunt dignitatem, non pudeat famulos, imò & simplices Dominos dici, ut iisdem videatur dedecori, nisi inflatis buccis titulis superlativo majoribus salutentur? Quot ab aratro ad gladium militia vocavit, qui fursureo pane enutriti post elapsam lustrum stomachari cœperunt, quæ ante iisdem fuere in delicijs; eò quia dignitatem aliquam etiam ex inferioribus assecuti, eos pudet gregarium antea militem egisse. Eò devenit factus, ut qui lucernâ initio Tyrocinijs modicè illustres erant; statim ad aliquam evecti dignitatem velint jubare æquari Soli; & nonnisi in purpura dedignantur apparere, qui antea viliori amicti penula, nonnisi pannosi sordescabant in pulvere?

29.

Ea est rerum materiæ concretionem compactarum dos, ut suis sub initijs, humilq; in exordio fræno coërceantur moderationis, quæ si è nativo evehantur statu, intumescunt in perniciem cæterorum. Nil vapore abjectius, si telluris matris detineatur in gremio, sin autem sursum evehatur, spissatur in nubem, & plerumque concrefcit in fulmen; quod ut primùm desilit, blanditur quidem lumine, sed mox perterret tonitru: etiam babylonicum simulacrum luteis cœpit è pedibus evehi, & incrementum subire in ære, & argento; sed mox in auro consummatum feraleas umbras invenit, ubi in aurinitore gloriabatur. Lapillus etiam, qui simulacrum dejecit tacto luto, mox crevit in montem, occupavit universam terram, cui fuit terrori; ut inde doceamur, contemptui haud habere modica, quæ deiciunt magnitudinem simulacri in auri splendore erecti è luto.

30.

Quàm parùm fidendum dignitatum magnitudini, quam vel minimus lapillus deicit, soloque æquat? plerumque qui lætus in fastigio videtur dignitatis, letho cæteris est

proximior; quia cæteris lapsui magis obnoxius: neque lætus verâ lætitiâ esse potest, qui humanarum rapitur dignitatum amore; si enim dignitas veræ foret lætitiæ genitrix, nunquam ferè lætarentur, qui dignitate destituerentur, perpetuòque omnis essent lætitiæ expertes, id autem quàm aberret à vero, docent, qui dignitate minimè insigniti, qui nullo affecti honore cæteris sunt fronte sereniores, vultuque lætiores. Intuere hominem dignitati inhiantem, magnisque cogitationibus implentem mentis vacuitatem; quàm tristis vultu, quàm cogitabundus mente, quàm rugolus fronte, quàm vilis corpore, nullus discurret per aulam famulos, cui usque ad humum senon subijciat, nulli obviat Principis administro, cui sua non exhibeat obsequia; imò etiam præstet vilissimum famulatum dignitatis acquirendæ causâ, & miserè singulis servit, ut valeat ipse paucis dominari: quem alloquens S. Bernardus pulchrè ait: *Tu idèo non servus, quia non uni servis, sed omnibus*: Neque si dignitatem concupitam assequatur, cum putes à servili absolutum conditione, quia non eximitur à famulatio, qui in plures exercet imperium, sed eò latiori subijcitur servituti, quò in plures sibi subjectos imperium exercet.

Lib. 2. cons. sider.

Quòd si nondum ad apicem conscenderint dignitatis, cui inhiant, aliâ etiam premuntur servitute, quia desiderium dominandi iisdem dominatur; proinde à vera exulant felicitate, quia fucatam cupiunt humanæ dignitatis vanitatem, hinc peritè Sydonius. *Sensentia tali nunquam ego assentior, ut fortunatos pusem, qui Republica præcipitibus, ac lubricis insistent culminibus. Nam dici nequit, quantum per horas fert in hac vita miseriarum vita felicitium illorum (si tamen sic sunt pronuntiant, qui sibi hoc nomen ut sylla præsumunt) nimirum qui supergressi jus, fâsque commune summam existimant beatitudinem, summam potestatem, hoc ipso satù miseres, quòd parùm intelligunt inquietissimo se subjacere famulatu: nam sicut hominibus Reges, ita Regibus dominandi desideria dominantur: Suis igitur famulantur desiderijs, qui cæteris dominari ambiunt, & eò infeliciores, quò felices tunc putantur.*

31.

Lib. 2. Epist. 13.

Gloriantur, qui Principi famulantur, eò quia dignetur Princeps iisdem uti, quod perinde est, ac famulatio gloriari; sed non inde felices, quia Principi famulantur, & cæteris dominantur; utitur Princeps hisce instrumentis, perinde ac Samson mandibulâ, quâ mille interfecit Philistæos, de quo dicitur: *In maxilla asini, in mandibula pulli asinarum delevis eos; & percussisti mille viros. Cùmque hac verba canens compleisset, projecit mandibulam de manu, & vocavit nomen loci illius Ramath-lechi, quòd interpretatur elevatio maxilla.* Ita est, eò deveniunt hæc instrumenta Principum, seu eorum

32.

Judic. 15.

torum administri, ut cum talibus plerumque nisi fuerint instrumentis, ea postea proiciant. Cumque Samson fuisset usus asini maxillâ ad hostium cladem, ad perennes sui triumphos, non propterea honestiori eam titulo condecoravit; digna procul dubio fuisset, ut titulo cohonestaretur aliquo illustri, vel diceretur victoriarum artifex, vel vocaretur trophæorum instrumentum, vel etiam ut eidem erigeretur monumentum ære perennius. Sed oppositum obtigit; sibi Samson omnia tribuit, & ut bellicam propriam virtutem commendaret, magisque attolleret, plus mandibulam victoriarum instrumentum depreffit; quam propterea vocavit mandibulam asini, quin & pulli asinarum fructulum. Digna quidem fuisset mandibula, quæ auro tegetetur, gemmis ornaretur, thecâ includeretur aureâ, vel saltem auro illita, gemmis corusca, & summo in tholo suspenderetur; sed Samson nil horum præstitit, sed in contemptum potius neglectam projecit mandibulam; ut inde edoceantur administri Principum, instrumenta Regum, quàm futiles, quàm vanæ, quàm nullius momenti fiat spes illæ magnæ, quas turgidâ concipiunt mente. Samson locum, in quem mandibulam projecit elevationem appellavit mandibulæ; quia nimirum Principes satis suis Administris favisse putant, si iisdem usi sint in regimine, quibus si non ampliùs utantur, mandibulam ut Samson proiciunt,

Non mandibula tantum cum Administris Principum: sed & cornua cum dignitatibus quandam præferunt cognationem, cum etiam apud Venetos in usu sit, ut Dux, seu Princeps insigne capite efferat cornu exhibens figuram, ut symbolum Ducalis dignitatis, & præminentia; & quis miseris refectos eos non dicat, qui ad culmen elevantur humanarum dignitatum? Scimus cornua intus medullâ carere, propriamque vacuitatem prædura cute contegere, in quo abjudunt ab osse, quod intus medullâ dicitur; tamen tumidum quid, & magnum videantur præferre, qui in culminibus locati dignitatum præ cæteris eminent, si extimam cutem, pompamque exteriorem inspiciamus; intus tamen medulla veræ lætitiæ, succoque solidæ jucunditatis sunt vacui; appositè S. Gregorius. *Cornua dignitatum insignia sunt, non ossa, quia miseriarum ære referta sunt culmina, non veri gaudij medullâ.* Et sanè si mente subeamus Principis mentem, statim eam deprehendimus, verò solatio vacuam, & mordentibus tantum curis refertam, & ære vanido gravidam, ut in eos haud immeritò flectamus, quod in tumidos culminum amatores, quod in cupientes dignitatum, inhiantes præminentij retorsit Sanctus Gregorius, inquiens: *In cornu, quia elatio frequenter accipitur Propheeta attestante didicimus, qui ait: Dixi iniquis nolite iniquè agere, & delinquentes eo*

nolite exaltare cornu: quid ergò in Rhinoceros, cujus nomen latine interpretatum sonat, IN NARE CORNU nisi potentes hujus sæculi designantur? vel ipsa in eo summa Principatum potestates, qui typo fatua jactationis elati, dum falsis externis inflantur honoribus, veris miseris intus inanesunt. Imò eò miseres, quò magis à cognitione miseriarum abscedunt; & quò miseri, cæteris esse non videntur: quia ea gravior, pleniorque est miseria, quæ miserantes non habet, & sub dignitatis velamine ad uberius miseriarum augmentum delitescit.

Quàm infelix conditio eorum, qui in summis dignitatum fastigijs sunt erecti, nullos habent consolatores, quia plures ad se trahunt adulatores: aliena se produnt facie, quibus si larvam detraxeris, madere lachrymis deprehendes, quos risus videbatur hilares efficere. Quot superbiunt in regio ministerio, quos Rex ipse fastidit, gaudent Principes rebus præclare gestis? negotijs ad præfixum finem feliciter perductis, pugnis fortiter pugnat, victoriisque de cælo hoste præclare delatis: sed interdum non jucundantur cum instrumentis, cum administris, & in bello Ducibus. Symbolum horum instrumentorum obsignavit David posteritati: Pugnavit ipse pascendis gregibus assuetus, non armis tractandis aptus contra Goliathum staturâ corporis cæteris omnibus celsiorem, pectoris fortitudine validiorem, bellicâ virtute commendatiorem, ut toti Israëlî esset terrori: Pugnavit David inermis, viribus imbecillis, corpore exiguus, & gracilis, & prostravit Goliathum. *Prævaluitque David adversus Philistaum in funda, & lapide, & cum caderet, tumptâ, nudatâque victi Gigantis mechârâ, ejus caput in tesseram delatæ victoriæ obtruncavit. Prostravit David Goliathum non gladio, sed funda, & lapide, & tamen non fundam delatæ victoriæ instrumentum, sed gladium duxit in triumphum; gladium enim in ostentationem triumphii abstersum, ac ornatum suspendit, primùm in suo tentorio, mox in Fœderis locavit tabernaculo in delatæ victoriæ perenne monumentum: sed si tanti fecit gladium Goliathi, ut eum suspenderet in tabernaculo in tesseram prostrati Gigantis, quid de funda victoriæ instrumento egit? si hujus beneficio vibrato lapide Gigantem prostravit, cur fundam potius, quàm gladium non appenderat tabernaculo? si fundâ vicerat non gladio, cur illam huic non præfert?*

Verùm quid actum fuerit de funda, nescimus, & tantum fuisse gladium, non fundam, delatum in triumphum scimus; quia nimirum gladius victoriam bellica virtute delatam testabatur: funda verò cum aliqua exprobratione Pastoris assueti ducendis, pascendisque gregibus percussum projecto lapide in fronte gigantem, ac prostratum duntaxat innuebat: vicerat quidem funda, non gla-

34.

1. Reg. 17.

35.

33.

Lib. 31. mo. tal. 6. 1.

Lib. 31. mo. tal. 6. 2.

dus, sed pastoritiam illa vilitatem prodebat, bellicam iste fortitudinem; non vicit gladius, sed funda, sed ille ducitur in triumphum, quia honoris suppeditat incrementum; abijcitur funda, ut memoria deleatur pastoritij famulitij. Quàm crebrò instrumenta victoriarum, strenuòsque milites, quorum bellica virtute præclaras de prostrato hoste victorias Principes detulere, ijdem negligunt, ac oblivione delent, ut sibi uberioris gloriæ arrogent incrementum. Suspicitur pendulus è tabernaculo Goliathi gladius, qui tamen nec prostravit, nec vicit Gigantem, cum David fundâ non gladio vicerit: funda tamen, quia gloriam videbatur Davidis imminuere, in Sarcophago clauditur oblivionis; gladius verò, quia honoris addebat incrementum, ducitur in triumphum, appenditur tabernaculo, ubi in gloriæ monumentum hæret pendulus.

36.

Quia tamen fuerat David moribus laudatissimus, vitâ integer, Deique servus, ideo è baculo pastoritio ad sceptrum regale evectus fuit. *Inveni David servum meum oleo sancto, meo unxi eum*: ut inde scirent Successores Apostolorum, quos ecclesijs deberent præficere, quos eligere ad Insulas, inungere ad supremas dignitates; servos scilicet Dei, quos ipsi quærant, & inveniant, ait enim Deus: *Inveni David servum meum*: invenit, quia quæsit: non quærentes dignitates, sed eas potius fugientes, quærendi, ac promovendi sunt; nisi fugerent, non quærentur, nec invenirentur: non quærentes dignitatem sunt ad illam provehendi, sed fugientes quærendi sunt, ut inveniantur, ac promoveantur; qui eos unguunt, quos non inveniunt, sed à quibus inveniuntur, imò & circumveniuntur, dissimiles utique fiunt Deo in eligendo. Inveniendi sunt, qui latent, qui procul ab aulis degunt, & hi evehendi ad sacras Insulas si probis moribus cæteros antecellant, si scientijs emineant, si studio pietatis sint unice addicti. Præficiendi sunt ecclesijs, qui non quærent iisdem præfici; hi enim non quærentes quærendi sunt, & si latent inveniendi. Suspicionem non caret, qui ut Aaron non vocatur ad sacerdotium, sed vocat ipse Insulas; & utinam pecuniâ interdum promptius, quam meritis sibi ad sacerdotium viam non sterneret.

Psal. 81.

Psal. 81.

37.

Neque ex eo, quòd Deus invenerit David servum suum, quem unxit oleo sancto suo, inferas, servos, & famulos eorum, qui in sublimioribus, & eminentioribus sunt dignitatibus constituti, esse promovendos ad dignitates, præficiendos ecclesijs, insigniendos insulis, rarè enim inveniuntur in aula Principum, qui servi sint Dei, & hominis, ut David; qui quærantur, & inveniantur ad insulas apti; plures tamen, qui in aula dignitates quærent, honoribus inhiant. Christus ad sedes duodecim eos delegit, qui ecclesiam suâ stabilirent poenitentia, orna-

rent virtutibus; vestirent purpurâ proprii sanguinis, rigarent sudoribus: cum enim ambitioni minimè servirent, cum honores non cuperent, dignitates non quærent, quæsti fuerunt ipsi, & inventi, & ad dignitatem Apostolatûs promoti, ut inde vel ipsi Apostolorum successores discerent, etiam natos obscuris natalibus insulis insignire, si virtutum splendore clarescant; cum etiam Amos dum velicaret Sycomoros Propheta creatus fuerit, ut etiam Jeremias in Judæa, & Matthæus è Telionio, Petrus è navi piscatoria vocati à Christo fuerint ad Apostolatûm, & Paulus à cæde, quam spirabat contra fideles, electus fuerit in vas electionis. Contemptui non debent esse, quos avorum illustri sanguis non illustrat, si eos virtus commendet: nil glande abjectius, nilque vilius, cum suili gregi apponatur, fœculentissimum ut alat pecus; sed filiquam pede, si non contriveris, sed manu excolueris, quæ abjecta est glans, in humum, si feratur, præcellam, virentemque excrescit in quercum, militibus coronam suppeditaturam.

Nullum acervatur in horreo frumentum, quod in agro non fuerit palea vestitum. Cepam, si in horto invenias talipæ, promptius pede conteris suam obfœditatem, quàm manu naribus admoveas: si tamen feratur in areola; pulcherrimus inde gliscit flos, cujus vel tyrocinium pompam explicans discolorum cæteros longè superat à natura depictos multiplici colore flores; nullus siquidem in planta alia æquè versicolor naturæ licentia lascivit; cum non defuerint, qui in uno flore supra ducenta discreta colorum genera enumeraverint; & quamquam præcox tulipa brevissimo caule è terra vix emineat, tunc tamen florem sparsim communiunt folia plerùmque terna, nonnunquam etiam quaterna, vel quina, crassa, oblonga, carinata, & interdum per oras modicè reflexa, ac crispula, nunc pendula, & modo surrecta: ipse verò flos summus colore varius in sena nonnunquam etiam in septena, vel octona luxuriat folia; calicis, sive calathi, vel pilei resupini effigiem exhibens. Ex meditullio, seu sinu totidem emittit filamina, quot flos ipse lascivit folijs, apicibus luteis, vel pallidis insignita, vel etiam nigricantibus. Quid ni flos pulcherrimus è cepa nascitur fœditate contemptibili: & nihilo minus ob inditam sibi à natura virtutem, ac venustatem cæteros colorum varietate superat flores, mereturque in principum hortis excoli, & adolecere. Etiam à vermiculo flocci faciendo, si suo spectetur in corpusculo, sericum textitur, quo etiam ad pompam, vestesque elegantiores utuntur Principes, qui si vermem pede protrivissent holsericum non induerent.

38.

Non quos genus nobilitat, sed quos virtus illustrat, excipiat dignitas; si fuerint ij dignitate insigniti, erit & dignitas illustrior, cum

39.

edim incrementum nitore subeant à virtute dignitate insigniti. Quam accuratius litteris studerent homines, quam diligentius ad discendis scientijs præstarent operam, quanto solertius virtutes excolerent, si dignitates non patrocina deferrent, sed merita referrent! etiam inermis pastor, imberbis David congregari cum Gigante non timuit, pugnare cum Goliatho non expavit; sed quænam causa tantæ audaciæ? certè non alia fuit, quam spes præmij ex pugna strenuè pugnata, ex merito ob partam victoriam sibi comparato; siquidem Regiæ nuptiæ non stirpi, non opibus, non generi, ac nobilitati, sed fortitudini, ac Victori exhibitæ fuerunt. Si nobilitatem sanguinis spectasset Saul in genero, Goliathus non corruisset, & Israël non stetit; Ideo stetit Israël; quia cecidit Gigas, & ideo Goliath corruit, quia nuptiæ regiæ merito victoriæ, ac virtuti fortitudinis exhibitæ fuerunt, non nobilitati generis, nec divitiarum congestis acervis.

40. Sed quot in aulis Principum absque ullo meritorum fulcro, nullaque innixi virtute stare cupiunt in primarum dignitatum fastigijs? Quot, qui statuam exhibent Nabuchodonosoris? Fulgent enim aureo capite prudentiâ larvati, argenteo pectore candore fucato, ære multiplici in officijs obeundis, sed quia non nituntur meritis, non fulciuntur virtutibus, sed ferro, & luto, promptius cadunt, quam surrexerint. Quot etiam lugubri metamorphosi scenam exhibent lapilli, qui è monte delapsus in testam statuæ impingens, seu luteos percutiens pedes, solo æquant aureas statuas, seu deprimunt, qui eminentioribus erant dignitatibus insigniti, fiuntque ipsi præcellsi montes. Plerumque lapillus, seu vilis homuncio revelat latum Principi, quod latebat in suo Administro, & quæ erat aurea statua dissolvitur in pulveres. Quid flagitij repertum fuit in homine tanti nominis? fortassis in ærdum nullum in eo crimen, sed quia nullâ virtute munitus, nulloque suffultus merito luteæ innixus basi stare nequit ad lapilli pulsum; sed & lapilli, qui plerumque habentur contemptui, seu homunciones excreverunt in montes. *Lapis autem, qui percussit statuam, factus est mons magnus, & implevit universam terram.* Sed longè major factus est lapillus, quam fuerat eversa statua; & qui ante reverebantur statuam Colosso Nabuchodonosoris haud abluentem, capite aureo, pectore argenteo, magnitudine, & pretiositate cæteris in aula hominibus præstantiorem; mox non ampliùs statuam colunt, nec lapillum neglectui habent, sed montem venerantur simulacro longè sublimiorem: sed mons est etiam ipse rudis, totusque saxeus, & solum excrevit in eam magnitudinem, quia plures occupavit officia, enatus est dignitates, ex quibus tamen nil illi in aurum vertitur, nec argen-

tum; perseverans homuncio, inhumanus; incultus, rudis, indoctus; adeo ut ipsum adeuntes non nisi per abrupta, exesa non sine periculo ascendant: percussit statuam lapillus, non simulacrum tantum everurus, sed ejus locum, sedem, & dignitatem occupaturus, quippè è lapillus excrevit in montem, quò universam implet terram, locumque simulacri aurei; si enim omnes, & singulos terrarum tractus occupavit, certè etiam locum, ubi antea statua surrexerat, imò & montem, à quo fuerat emissus; quia ea est invidia indoles, ut in aula, nec proprio parcat fautori, non enim lapillus è monte emissus, ad montem rediit, quin eum sibi adherere coëgit, quia invidus vult in aula solus esse, invidet enim par pari, quia si æquatur; invidet inferiori superiori, quia si non æquatur; invidet superiori inferiori, ne illi æquetur: proinde ubi semel invidia aulam ingreditur Principis, cæteros excludit, ut sola regnet: nec ullus tam minimus aulam ingreditur, qui invidiâ, si torqueatur, magnos quosque evertere non nitatur, fore sperans, ut in alienis everisionibus, ac ruinis possit ipse assurgere. Qui tamen, si meritis non nitatur, è sit lapsui proximior, quò sublimiora petit fastigia.

§. IV.

Nulla in culmine honoris floret vera felicitas, & qua videtur dignitatibus inesse. Bracteata est, ad quam plerumque immerentes evehuntur. Sibi non favet, qui affectum in dignitates fovet.

Quam alieni sunt à vera felicitate, qui culmima enacti dignitatum se felices putant? cum lapsui sint proximiores; ac promptiores, ut præcipientes agantur; neque si in culmine steterint, ullo ibi fruuntur gaudio, quia quò sunt eminentiores, è quoque proximiores, ac aptiores, ut in animam tristitiæ fontem, seu culpam inducant: faciliùs, qui honoris attingunt culmina in scelera prorumpunt; suntque ad lapsum proniores, qui cæteris altius evehuntur, putant sibi in caculminis eminentia licere, quæ in imo vilis statûs dedecora credidissent: *quàm multi*, ait S. Asterius, *per honorum escas, & illecebras, unâ cum illecebra transgressionibus devorârunt.* Si oculos coniciamus in retroacta sæcula, plures nobis obviant, qui plura indigna præstiterunt in fastigio dignitatis, quam in humili statu paupertatis; honorabiliores futuri, si minus fuissent honorati. In quæ scelera non proruit Nero, cum primùm fuit ad culmen imperij evectus, cum nec maternis pepercerit visceribus? Quæ non patravit scelera Tiberius, cui totum humanum genus extinguere volupe fuit? Si alios recenseamus, qui olim ad culmen Romani imperij fuerunt evecti,

At.

Homil. adversus avaritiam.

& excipiamus Augustum Flavium, & Titum, Vespasianum, Nervam, Trajanum, aliosque perpaucos, reliqui monstra potius extiterunt crudelitatis in perniciem hominum nati, ac dedecus Romani Imperij.

42.

Sed quid causæ cur tam multi in culmine honoris, in fastigio dignitatis, vitijs potius obscurantur deturpati, quam speratæ virtutis clarescant splendore illustrati? quia jubare excæcati dignitatis, quid sensus, & appetitus concupiscentiæ suggerit, assequuntur, non verò, quæ recta ratio dicitur, sequuntur; pauci sanè, qui cum sponso eminentiori insigniti dignitate fructus colligant genuinæ virtutis: alloquitur sponsa suum dilectum, inquit: *Scitura tua assimilata est palma, & ubera tua Bovis: ascendam in palmam, & apprehendam fructum ejus*, sed quàm rari ascendentes ad palmas, primasque dignitates, fructus palmæ in palmis colligunt! Quid caulæ? nisi quia priusquam in palma ascenderent, in staturam non excreverunt palmarum, eò quia è pulvere plerumque homines ad cathedram evehuntur, & non rarò è theatris, & orchestris ad aras, & iuggestus ascendunt. Primas interdum sedes occupant, qui antea in cathedris detinebantur pestilentia: neminem repente fieri optimum dixeris, & naturam nos docere plantas, & flores è semine, & radice non nisi gradatim pullulare, & excrecere, neque incrementa subire, & ad celsitudinem pervenire, nisi per modica initia. Nequit qui palmam ascendit dignitatis, fructus palmæ legere, nisi statura ejus consimilis fuerit palmæ, hoc est instructa virtutibus, cumulata meritis: qui omni prorsus destitutus virtute, meritoque spoliatus palmam ascendit, non fructus palmæ apprehendit, sed aconita, helleborum, & cicutam in palma colligit.

43.

Florem, dignitatem dixeris purpurascens in rosam, suis etiam vallatam spinis, circumseptam curis, cui, si insideat apis argumentosa mel exigit, si volitans ingenti cum murmure; absconoque mugitu scarabeus, cicutam, & venenum ebibit; qui meritorum volatu dignitates conscendunt, hi fructus colligunt dulcedinis, qui verò incondito mugitu, meritis destituti, nudi virtute, per assentationes viam sibi parant ad culmina honorum, ad fastigia dignitatum, hi procul dubio non vernant in flore, sed sterilescunt in spina, ex qua aconita duntaxat colligunt. Ascendunt immerentes dignitatis palmam, quam tamen promptius annosam vertunt in quercum, quia quos virtus antea honestabat in palma, mox ut sues vitium ad saginam impingat in quercu. Quod lupo repente vertatur in agnum, non humanæ est virtutis, sed Numinis datur omnipotentia; & speciale est opus Dei hominum mentes, & corda flectentis, prout ipsi

magis libuerit, ac instruentis: opus fuit suæ premi Numinis, si anguis antea humi repens, fuerit in Moysis manu illicè in virgam, sceptrumque versus ad regimen Israël: sed utinam Clerici humi repentes, quia nulla sublimitate virtutis conspicui, ad regimen non eveherentur Dominici gregis; ad dignitates non promoverentur omni destituti merito! sed istis dignitates, ut noxiæ, plus adferunt damni, quàm inde hauriant solatij; quærun in dignitate non opus Dei, sed opes mundi. Aurum ipsis mundus offert in culmine dignitatis, ut per aurum auferat Cæli Regnum. Thesaurizant in culmine honoris, in dignitate, quàm insigniuntur; sed thesauros in terra, ut eos pudeat natos cælo, cæno thesaurizare, quis thesaurizer, unde abiturus est; quis ea congerat in itinere, quæ secum alportaturus non est? Thesaurizant in fastigio dignitatis, sed opes congetunt, quas eruca, & tinea corrumpunt: quàm fragiles mundi thesauri, quæ erucis exponuntur, & tineis, à quibus brevi eroduntur, simulque divites se torquent, cum suis non careant sollicitudinibus, suisque non destituantur curis.

Imperium in alios exercere pluribus fit obnoxium curis, cum etiam sub aureo diademate plura lateant ferrea acumina, quibus regium caput non modicè pungitur: nec sui est juris, qui in alios jus exercet, minusque sibi imperat, qui cæteris imperat: plura splendorem, ac elegantiam produunt, quia auro illita; à quibus, si extima detrahatur superficies, sunt contemptui, quæ antea erant pretio. Scitè Seneca. *Cum auro cæca perfundimus, quid aliud, nisi mendacio gaudemus, scimus enim sub illo auro fæda ligna latitare, omnium istorum, quos incedere altos vides bracteatam felicitas est, inspicere, & discere sub ista tenui membrana dignitatis, quantum malum lateat: larvæ sunt sæculi dignitates, bracteatam exhibent felicitatem in extima superficie, cum intus uberrimam suppeditent lachrymarum materiam; & sub larva felicitatis ingens lateat miseria.* Quomodo possunt terreni honores veram impertiri felicitatem, si vacui felicitate non nisi miserijs, spinis, & curis opplentur, & si quid præferunt nitoris, ad eò hæret in superficie, ut intus non penetret, sed tantum exterius oculos feriat? Umbra potius honorem dixeris, quàm corpus, cum nil habeat, quo subsistat, & vanam duntaxat sequatur hominum opinionem; nec umbram implendæ vacuitati idoneam dixeris: si umbræ sunt honores, nullius valent animum implere, & quamvis coacerventur, vacuum semper æquè relinquunt ventrem, ac mentem. Rectè Ugo Caren- *In cap. 3° Proverb.* *Honores hujus mundi sunt umbra, quæ non replent, nec solidant, & ideo nulli sufficit bonor suor. Imò tantum abest, quòd honor*

44

Epist. 115,

In cap. 3° Proverb.

vacuitatem repleat, ut ejus sinus uberius laxet, collatus siquidem honor sicim excitat majoris honoris, & vacuitatem in illius animum invehit, qui ad honorem evehitur.

35.

Epist. 18.

Non credas, honorem ullam secum veram felicitatem trahere; fumo pariatur lachrymis eliciendis aptiori, quam lætitiæ invehendæ; quam scitè S. Petrus Damianus ait, *Terreni honores, terrena dignitates quasi fumus, quò alius extolluntur, in nihilum redeunt.* Pariantur dignitates fumi voluminibus, quæ quò ad altiora nituntur, eò decrefcunt, ocyusque evanescent; & perinde ac fumus, ut solatium adferant, nihil sunt; sed ut crucient, torqueant, lachrymasque eliciant, aliquid sunt: imò eatenus honores sunt, quia putantur esse, & eò amplio rem miseriam adfert eorundem exilitas, ac inanitas, quò in ambiciosorum mente aliquid videntur apparere.

37.

Apoc. 12.

Quod exile in se est, plerumque, quia nobis propinquius, grandioris apparet molis. Quòd si intimius in se pensetur, non nisi exilitatem prodit: hinc qui purgato intellectu, mentèque defœcata à quovis ambitionis tumore, ac fumo, mundi honores, ac dignitates considerat, eas pedibus potiùs calcat, habetque contemptui, perinde ac mulier illa Apocalyptica, quæ sole amicta, lunam pedibus conterebat. *Signum magnum apparuit in celo mulier amicta sole, & luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona stellarum duodecim:* signum quidem magnum fuit, cum sole vestiretur mulier, & etiam maius, quòd syderibus coronaretur, sed maximum, quòd lunam pedibus contereret, & *Luna sub pedibus ejus.* Itane Luna solis soror, noctis lampas, mundique oculus pede conteritur mulieris? Itane stellulæ exiguæ cœli gemmulæ, minuta lucis fragmenta, solaris nitoris superstites guttulæ in supremo vertice locantur in splendidam mulieris coronam; & luna luminare noctis, tenebrarum expultrix, ac umbrarum fugatrix sub pedibus neglecta jacet? quàm rectè luna sub pedibus, cum symbolum exhibeat humanarum dignitatum, ac honorum: tamen etsi grandior nobis videatur Luna reliquis firmamenti syderibus, cæterisque lucidior planetis uno excepto sole, mentitur tamen suam granditatem, cum longè minor sit cæteris syderibus, non enim vastitate sui excrefcit reliqua super sydera, sed vilitate nostra grandescit in solem, quia nimirum proximior terræ, & postrima in cœlo, nobis grandior reliquis apparet remotioribus syderibus, quæ non minora sunt, sed celsiora: quàm apprimè symbolum humanarum dignitatum nobis Luna inspiciendum exhibet; videntur nobis, quæ à mundo offeruntur dignitates plurimum præferre magnitudinis, quam tamen mentiuntur, nec quidquam aliud in se continent, quàm vacuum

inanitatem. Plures hisce insigniti dignitatibus fucata splendoris specie lucent in solem, qui tamen pleni sunt vacuitate; cæterisque, qui vix apparent splendescere, longè exiliores; non secus, ac luna, cum stellis pariatur firmamenti. Idque clariùs ut quisque inspiciat, observet Dei justitiam in cœlo locum cuique suum tribuere, seu non quem decepta nostrorum acies oculorum designat, sed quem virtus, & dignitas cujusque deposcit; tunc plures infra jacebunt, qui plus cæteris inter homines videbantur splendere; & plures, qui habentur contemptui, ac veluti pede conteruntur, emicabant in capite: & qui videntur nunc fulgere in vertice, despicientur cæteris inferiores. Quàm noxiæ mundi dignitates, quæ sursum videntur iisdem insignitis evehere, quos tamen ad imum detrudunt miseriarum: nullam invehant dignitates quietem, nullum adferunt solatium, quia curis stipantur, ac solitudinibus quietem procul abigentibus.

38.

Quis credat, plus inesse quietis, cum adversitates urgent, tribulationes crescunt, ærumnæ incrementum subeunt; quàm cum dignitates excrefcunt uberiori circumfusæ splendore? Scimus Servatoris Discipulos in horto, cum persecutio immineret, adeò tranquillè quievissent, ut debuerint sollicitè expergefieri; cum in Taboris spectaculo nullo indiguerint expergefatore, & Magister Christus, qui suos excitaverat ad tormenta Discipulos in horto; eos non exfufcitavit ad gloriam in monte. Non enim diu quieverunt in Tabore ad gratissimum transfigurati Magistri spectaculum: quamvis enim Lucas perhibuerit, oculos eorum fuisse tunc somno gravatos, subdit tamen, *Et evigilantes viderunt Majestatem ejus, & duos viros, qui stabant cum illo.* Nimirum ipsa species divinæ Majestatis aptiori fuit stimulo Discipulis, ut oculorum superarent gravedinem. Mirum tamen! qui enim in horto ad mortis nuntium tertio moniti somnum excutere non valuerunt: in monte solo Majestatis percussu evigilant. Quid aliud id nos edocet, nisi quia dignitas in Majestate sita quietem omnem abrumpit in montis, seu throni fastigio? & ærumnæ in horto, ubi cum floribus germinant spinæ somnium conciliant, ut commodiùs ærumnis circumsepti dormiamus, quàm dignitatibus insigniti? Petrus etiam vinculus catenis duabus adeò profundè dormivit in carcere, ut vix percusso ejus latere ab Angelo potuerit excitari; imò & non nisi difficulter ab ipso Christo in horto, ubi vix ad strepitum appropinquantis cohortis evigilavit. Quid ergò, quòd discipuli ad primum Magistri transfigurati splendorem; imò vix Christi intuentur fulgorem; oculos adaperiunt vigiles, quavis exculsâ somnolenta legnitie, & affulos eisdem vident Moysen, & Eliam? fortassis

Lib. 2.

quia in novitate honorum, in recenti ad dignitatem elevatione, nil perspicacius conspicimus, quam quos proximos sibi Princeps asciscit, ut iisdem utantur, tanquam instrumentis aptioribus, quorum favore ad pinguiorem conscendamus, & nos fortunam.

38.

Mirum tamen, quod cum plures observent, moris non fuisse apud Hebræos effigies summorum virorum pingere in tela, nec sculperè in lapide, nec suspendere in pariete, adhuc potuerint Discipuli in Tabore Moysen, & Eliam suspicere Christi lateribus assidentes! Non me latet id factum divina illustratione, & intus contigisse in mente, quod foris splendentem videbatur pompam explicare. Sed dixerim, id fortassis contigisse, ut segnitie nostra redargueretur, qui solertiores sumus, ac magis Lyncei in examinandis moribus, indole, & genio eorum, qui lateribus assident eorum, qui ad dignitatem recens promoti sunt, ut eosdem in nostra spectamus vota; quam in observandis moribus Principis, ad quem nobis difficilior patet accessus: nimirum allicit dignitatis splendor, qui tamen vix ortus occidit; ut discamus, honores volatiles, milleque curis involutos repudiare, ac respuere, non secus, ac lethale venenum mortem adferens bibentibus, ut enim notat S. Laurentius Justinianus, *fides Christi exemplo docet, honores esse tanquam mortale venenum contemnendos*: contemnendi igitur sunt honores, qui non nisi lethales horrores inveniunt, qui venenum propinant necem allaturi. Lethales, & bracteati sunt mundi honores, qui aurea superficie toxicum contegunt, quod dulcedine quadam conditum propinant, ut blandius interficiant. Id etiam mali continent dignitates, & honores, ut homines decipiant, mortemque iisdem inferant, cum mortem minimè timent; hinc exclamavit S. Thomas à Villanova, postquam perpendisset humani honoris fallaciam: *ô mundi lethalis bonos quomodo fascinas homines, quam malè decipi mortales! quid est enim gloria hac nisi ventus; vanitas vanitatum, & omnia vanitas*: qui sapit; mentem erigit, quam à dignitatum affectu avocatur; pede conterit ipse dignitates, ne indignè à dignitatibus coneratur; honoribus se spoliatur, ne ab iisdem ipse spoliatur.

39.

Quod si nos fugientes adhuc dignitates sequantur, nec easdem valeamus declinare, ita illis adhæreamus, ut virtutum culturâ floreamus in rosas charitatis, in lilia puritatis, violas humilitatis; simulque fructibus bonorum operum videamur ditescere. Dignitatem præsertim ecclesiasticam nobis symbolicè exhibet Aaronis virga, quæ germinavit in florem, simulque maturuit in fructus, quia litem sacerdotij dirimere valuit, ac propterea perpetuè virens flore, & cum cœlesti Manna in tabernaculo deinceps asservata fuit in ambitiosæ discordiæ metum, Plura

tamen ex virgâ Aaronis pullularunt miraculè quàm flores; siquidem cum antea aresceret, germinavit baccas, quæ eodem tempore odoram in flores explicuerunt pompam, & flores statim maturuerunt in fructus; quodque mirabilius, quia nunquam defloruerit, neque fructus amiserit. Fuit autem Virga hæc miraculorum focunda parens, amygdalæ sterilis filia; est Amygdala, quæ inter arbores prima floret, & eadem postrema inter plantas folia exiit teste Philone; quia mimum ad dignitates, qui evehuntur ecclesiasticas præcoces debent flores virtutum, & fructus meritorum dare, ut cæteros exemplo fortius, quàm verbo ad culturam alliciant virtutum; exempla enim Ducis fortius milites trahunt. Verùm cum amygdala inter arbores floreat prima cæterarum; etiam primæ frigora, pluvias, grandines, ventosque tolerat, ut inde discant in dignitatum fastigijs constituti virtutem in adversis crescere grandiosem, & asperis magis firmari.

Quod si amygdalini fructus duro teguntur cortice, ac nucem opus est, frangat; qui nucleum vult prægustare; Id est, etiam nobis documento, ad dulcem dignitatis nucleum non perveniri, nisi per fractam duritiem: qui enim duri sunt in respuendis dignitatibus, si charitas urgeat, vel obedientia adigat, smunt suam frangi duritiem à nucleo minimè abhorrentes; hi ita accedunt ad dignitates, ut minimè recedant à Dei famulatu; neque inflantur jactantia, nec tumescunt superbia; idque homines edocuit Gabriel Archangelus, cum missus ad virginem Nazaream, dixit: *Ego sum Gabriel, qui adsto ante Deum, missus sum loqui ad Te*, suam non jactavit dignitatem, sed Dei Ministrum se fatetur, & missum; quum & reticens titulos nomen duntaxat suum prodit, & ad stare se dicit ante Dominum; cum verè, & sincerè potuisset dicere, se esse Archangelum, cui plures subduntur Angeli: se voluit tantum profiteri missum, non ut suam prædicaret dignitatem; sed ut Dei haberetur nuntius, hominumque conservus, & ad homines legatus: discant ab Archangelo, qui in fulis indigniuntur, ut se in fulis dignos prodant. Meminerint etiam Prælati vitæ præsertim studere integritati, morumque candori, quo enim nitidior est vestis, eò fœdiores apparent in ea maculæ; inter purpuræ splendoribus quævis festuca fordescit in nævum, & inter vestium nives pulvis quilibet vilescit in lutum; quæ latuissent in panno maculæ se produunt in nive; hinc fortassis indumentum Christi in Tabore transfigurati niveum fuit, ut diligentius, qui præfunt, & imperant, à maculis caveant, & impuritatis flammam excutiant e corde, ne nives proximum sentientes ardorem solvantur; & candor dispereat innocentiz. Niveus candor honestatem commendat, monèque Prælatos, ut procul flammam omnes libidinis ablegent, quarum solo afflatu nives pudicitiz eliquescunt.

Lib. de ligno
vita cap. 5.

Concione de
S. Jacob.
Apost.

Lib. 3. de vi.
in Moyse.

40.

Luc. 1.

94. Sed cur transfigurati Christi in Tabore vestimenta alba dicuntur sicut nix? & non potius eorundem candor pariat lactis fuerit, vel lanæ, aut muris pontici pelli? cum æque candor lactis, ac lanæ, pellisque muris pontici innocentiam prodant, ac puritatem agni, & muris; & tamen dicitur: *vestimenta ejus facta sunt alba sicut nix*. Maluit nivium candori vestes pariare, quàm lactis, & lanæ, aut pellis, quia ornatus Prælatorum promptius evanescit, si ardore non sancto affletur: liquecunt nives, si æst⁹ ferveat concupiscentiæ; imò & si aura intepescat, statim niveus evanescit candor; non ita lactis, lanæ, vel pellis color: vult Christus vestimenta eorum, qui Ecclesiis præficiantur esse alba sicut nix, ut vel primas cujusvis impuri ignis favillas discant excutere, ne quidquam patiaturni damni innocentie candor. Vel nivium pariantur candori, ut sciant insulis insigniti se obnoxios ærumnis, & adversitatibus, cum nives sub dio frigido, & grandine percutiantur, ac imbre: sic discipuli cum Majestate Taboris supplicia conjungere Calvarij: E-

rant autem Moyses, & Elias visi in majestate & dicebant excessum ejus, quem complacitur erat in Jerusalem; cruce[m] lceptro copularunt, & noctis squalorem solis adjunxerunt jubari, quia nimirum insulæ ita splendent in nitore; ut simul solitudinis squalore pallefcant: ita eminent in fastigio, ut curarum stipentur vepretis, quia non pompæ militant, sed laboribus, & cruci: hinc Johannes Caput Prælati ecclesiastici vidit non aureâ coruscum coronâ, sed iride circumdatum in nubibus arcuatâ, & iris in capite ejus, quia si iris vespere futurum imbrem prænuntiat; etiam pastoralis insignia autoritatis tormenta designant, & supplicia. Ecclesiasticorum corona iridi pariaturni inter turbines splendenti. Non ornatur caput Præfulis thiara, ut caput tantum elevet supra cor, sed ut cervicem submittat speculæ, invigiletque pro grege à lupis tuendo. Si Præfules spiritu inchoarunt munus, quod objerunt Pastoris, caveant, ne carne illud consumment.

Luc. 23
Apoc. 10

DISSERTATIO VI.

Affectus omnis avellendus est à fucatis mundi deliciis, ne istæ nos evellant à summo Bono, ac vera in ipso voluptate.

§. I.

Voluptas adridens irridenda est, ne nostras suo risu lacrymas eliciat. A sæculi illecebris ad scelus facilis est gradus.

AD mundi illecebræ corpori eblandiuntur, sensusque mulcent, ut in iisdem aucupandis, homines plenam adhibeant sollicitudinem, quærentes in melle venenum, quo miserè pereant: mundus enim Circeæ porrigit pocula, præstigiæ dulcedine inebriantia, quia dementant. Quid dixeris esse carnis illecebras? quàm sirenu-las, blandulas quidem, sed ad exitium pertrahentes? Pentapolis poma, extimâ superficie vivido depicta colore, manumque allicientia ad ea carpenda, sed necem adferentia, si carptâ deglutiantur? sunt enim mundi illecebræ apes aculeis potius armatæ, quàm melle instructæ; dulcia acerbæ poenitudinis semina in uberrimam succrescentia dolorum, ac ærumnarum messem. Sæculi illecebræ Jalonem è fabulis reducem sapiunt, redivivum siquidem sopiunt non Colchidis Dra-

conem, sed iisdem illectos homines, auream animarum vellus rapturæ: Pandoræ pyxidæ sunt simillimæ, à qua velut à putidissimo fonte malorum omnium foetidiores rivuli scaturiunt in perniciem humani generis; habent enim mundi illecebræ pedissequas ægritudines, dolores, pauperiem, càm thesauros exenterent, inhiantque auro, argentoque, quibus ditescant. Deceptum imitantur ab Eva pomum, quod oculis prius adblanditur, moxque allicit manum, ut cum fructus dulcedine mortis deglutiat homo amaritudinem: abladiuntur mundi illecebræ, alliciunt ad sui amplexum, sed ut eo tetrius interficiant, quod blandius se insinuant. *Vidit mulier, quod bonum esset signum ad vescendum, ait sacer textus.*

Verùm quomodo oculi de bonitate pomi judicium ferre valuerunt? nunquid oculi munus tunc obière palati? si aures munere nequeunt oculorum fungi, nec de coloribus quidquam judicare, quomodo valuerint oculi

oculi iudicium ferre de gustu? potuit quidem depicta adblandientis coloris extima pomi cutis oculos allicere, non insita sibi dulcedine iisdem suadere esum, cum nonnisi de coloribus possint oculi iudicium inferre. Id autem contigit, quia falsis, ac fucatis illecebris capta, malum quod recta ratio malum imò & pessimum suavit, tanta opinio bonum persuasit, scitè Basilii Seleuciensis: *Prius quidem viderat, sed aspectum expugnaverat affectibus, propter puritatem ratio in servitute minimè duci poterat: anima verò passionum vinculis impedita cum oculo malum communicavit.* Sed etiam accersitum D. Ambrosium audiamus, ait enim ad rem nostram. *Erat oculus, ubi erat affectus: ex corrupto affectu in vitium pomum, ex sensuum illecebris illecta foemina manum admovit, pomum decerpit, quod decerptum momordit, morfu tamen, quo totum dilaceravit humanum genus; omnesque infecit posteros, quibus & mortem intulit.*

3. Nulla in mundi illecebris est vera iucunditas, cum alliciant, ut vulnere; eblandiantur, ut interficiant, placeant mortem illaturæ. Ulceribus se scatere prodit, qui carnis illecebris scalpi cupit; ulcerosa procul dubio censenda est anima, ac lethali laborans ægritudine, si hanc pruriginem sentiens, sinat se carnis illecebris scalpi: expertus loquitur D. Augustinus inquit: *Circumstrepbat me undique sarrago flagitiosorum amorum. Nondum amabam, & amari amabam, & secretiore indigentia, oderam me minus indigentem. Quarebam quod amarem amans amari, & oderam securitatem, & viam sine muscipulis: quoniam fames mihi erat intus ab interiori cibo, te ipso Deus meus. Et ideo non bene valebat anima mea, & ulcerosa projiciebat se foras miserabiliter scalpi avida contactu sensibilem.* Ægritudinem prodit non sanitatem, si quærat anima à corporis illecebris radi, carnisque pruritu confricari. Quis insanus non esset, & helleboro indigus, si hanc pruriginem sanitati, non ægritudini daret? cum nonnisi corruptæ carnis pus, & sanies hanc quærant confricationem: concupiscentia, quæ veluti pedissequa comitatur corporis delicias; & dolor, qui iisdem famulatur abundè internam produunt ægritudinem, eosque scabie laborare; qui hac prurigine illecebrarum scalpi cupiunt: tumor, qui consequitur, argumento est, scalpentium unguis animam sensibilem affectu lenuisse: hinc Augustinus experimento edoctus ait de se ipso. *Inde erant dolorum amores, non quibus altius penetrarer, sed quibus audis; & fictis tamquam in superficie vaderer, quos tamen quasi unguis scalpentium servidus tumor, & tabes, & sanies horrida consequebatur: non adducunt mundi illecebræ veram voluptatem, sed eam abducunt; est enim voluptas genuina, & vera una; altera noxia, & larvata; hanc accersunt mundi delicia, ut fallant, quos alliciunt; sed hanc a-*

bigunt virtutum cultores, quia à Deo summo bono avertunt: non enim verum gaudium, & genuina voluptas alibi potest inveniri, quam in unico summo bono, ut scitè dixerit David: *Lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo: Innato naturæ pondere propendent homines in delicias, ac voluptates, cum omnes beati esse velint, & nullus miser; verum licet cupiant omnes gaudium, & voluptatem, rari tamen sunt, qui verà potantur iucunditate: quia flos est, qui nonnisi in Dei vultu, in faciali Numinis præsentia nascitur, & adolescit, & à vera iucunditate is aberrat, qui se à Deo avertit, cum lætitiæ flores nonnisi in feracissimo divinæ præsentia germinent campo: qui Deum mente possidet, qui cogitatione eidem adhærescit, is verè lætificatur, floresque colligit genuinæ voluptatis, post cuius odorem currens veram consequitur beatitatem: scitè D. Augustinus *Ubi enim bene erit sine illo, aut quando male esse poterit cum illo, idque cum minimè Davidem lateret, Psalm. 15. ait Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commovear.**

4. Veram qui quærit iucunditatem, à quovis cupit discrimine removeri, Deum habet Rectorem, ac Ducem; si Deus à nobis absit non possumus non periclitari, cum etiam dormiente Christo insurrexerint statim fluctus in quassatæ naviculæ perniciem. Ascendente naviculam Christo statim mare fluctus excitasse suos decumanis tumidiores refertur: *Ascendente eo in naviculam secuti sunt cum Discipuli ejus, & ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus.* Sed quid causæ, quod tempestas aut sit tumentibus suis fluctibus naviculam arietare, concutere, & quassare, quasi foret ludibrium ventorum, fluctuumque lusus? Quid quod mare, cum pedibus Christi tumentia terga submittere assueverit, ac sternere in plano vortices suos, motus coercere, fluctibus debacchantibus frœnum injicere, & per liquentem viam, saxeam deambulanti Christo subicere soliditatem; modò ascendente eo in naviculam suos excitet fluctus decumanis concitiores, quibus in suum desævit Authorem? Quid? quod Christus futurorum præscius præsentium sic videbatur ignarus, ut imminentem procellam, tempus periculi, horam commotæ tempestatis non caverit? Quid causæ fuit subortæ tempestatis, navisque ad naufragium fluctuantis, ac Discipulorum in navi periclitantium? Certè non alia ratio adfertur, nisi quia navicula minimè tunc à Christo gubernaretur, ait enim Matthæus: *Et ecce motus magnus factus est in mare, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipse autem dormiebat: tametsi vigilarent reliqui in navicula, adhuc unico dormiente Christo, periculum statim cœpit submersionis imminere.*

5. Sed cur permisit Magister suos affligi Discipulos ad commotam tempestatem? forsitan, ut eorundem experiretur nauticam artem?

Oras. 3. in Adam.

Lib. 4. de bona mor. cap. 9.

3. confess. cap. 10.

Lib. 3. confess. cap. 2.

Psalm. 20.

Tras. 11. in Joan.

Matth. 2.

tem? cum piscibus capiendis, jam diu assueverint; siquidem Gubernatoris peritiam non probat temperies serena, sed tempestas procellosa; non marina malacia, sed despu-
 mantes fluctus; non quies æquoris, sed undarum tumultus; non favonii, zephiri que arridentes; sed Æuri, Notique furentes: si aura favens adblandiatur, navim regit ultimus Nauta: at in confusione ventorum, ars quæritur solertioris Magistri, & hæc causa fuit, cur Discipuli ait Chrysológus: *Postquam viderunt sibi industriam Nauticorum deperisse, in se maria savire, se fluctus petere, adversum se ventorum turbines convenisse; ad ipsum Gubernatorem rerum, Rectorem mundi, elementorum Magistrum trepidi confugerunt, petentes, ut fluctus sedaret, periculum submoveret, salutem redderet desperatâ.* Voluit Magister Christus suos edocere Discipulos, ubique imminere pericula, cieri procellas, patere naufragia, nisi Deus sit præsens, qui regat, & dirigat, sicut præsentem, & regente Deo detumescunt fluctus, quiescunt æquora, cessant venti, tranquillatur ær; ita eo non præsentem tantum abest, quod ulla nos valeat vera jucunditas afficere, ac lætitia exhilarare, ut potius statim procellæ terreant, spumantes fluctus timorem incutiant, sonantes venti interitum minentur, hinc David: *Avertente autem se faciem turbabuntur: auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur.*

6. Quot pericula statim imminet, quot damna nos comprehendunt, in quot discrimina statim labimur à Dei vultu eliminati: aptè notat D. Hieronymus *lib. 2. in Matth.* Discipulos non ad nutum, sed ad imperium Domini ab eo abcessisse, quasi præciosi fecuturæ illicò eo absente tempestatis. *Rectè quasi invitati à Domino Discipuli recesserant, ne illo absente naufragia sustinerent.* Non alibi flos veræ jucunditatis colligitur, quàm in areolis divinæ præsentis, rectè David *Renuit consolari anima mea: memor fui Dei, & delectatus sum.* Sed quid, quod David tunc delectatus fuerit, cum renuerit consolari? ita est, tunc veram præsentem divinæ voluptatis dulcedinem, cum aures clausit ad blandientibus sirenulis terrenarum voluptatum.

7. Duplex datur voluptas, fucata, & noxia una, quam mundus suis exhibet cultoribus, perque carnis, sensuumque illecebras exhibet, hæcque teste Isidoro in synonymis est cum quadam lubrica suavitate ad illicita sordidæ mentis inclinatio, & hæc nonnisi ægritudines, & ærumnâs invehit; falsusque sit, qui ab hoc putido fonte dulces veri gaudij putat ebibere latices: à fucatis mundi deliciis nonnisi venena hauriuntur, quibus epotis anima miserè perit. Nil tetrius mundo obtigit, quàm cum carnis illecebris indulsit, hæc siquidem Numinis iram in perniciem hominum succenderunt, calamitatùmque congeries omnes in orbem invexere, præsertim

scedissimæ titillantæ libidinis suggestionem, cujus flammæ nonnisi aquarum è disrupto celo in terras delapso cataclysmo restingui potuerunt. Perit aquis humanum genus, ne cineresceret igne, & elementa ipsa ultura injurias ab hominibus Deo illatas conspirarunt in perniciem mortalis generis, & ær, tellusque imbribus, & fluctibus pugnaverunt contra hominum scelera: exhorruit siquidem ær putidum fœtorem, quem hominum scelera exhalabant, ac spiritum impurum, quò contaminabatur; puduit terram, tot tantisque substerni flagitiis, quæ indignata proprium noluit sinum aperire, ne suis in viscibus tot sceleratissimos, virósque nequam reciperet; proinde cum homines scelerâ acer-vantes sceleribus per tot jam annos (sexcentâ siquidem, & amplius fluxerant à mundo condito) Dei conniventis clementiam spreverint: insurrexit tandem justitia, ac vindictæ tantò severiori, quantò lentiori pœnas commisit exigendas, plenòque aquarum eluvie homines è terra delevit, & flammâs turpissimarum cupiditatum extinxit. Idque anam dedit D. Augustino, excutiendi torporem in impiis, qui scelera sceleribus accumulavit ultionis securi, ait ipse: *Ne putes Dominum dormire, quando tu vides, quæ facta sunt in impios. Cave ne fiant in te, ad hoc enim & contra illos facta sunt, ut tu transires, & eos non imitaberis, & alia non patereris. Vide quoniam flagellum Domini est super omnem carnem. Omnis caro ait scriptura corruerat usam suam.* Nimirum quia in cunctis homines deliquerant, in cunctis feriebantur, ut ipsa quoque elementa ær, terra, aqua, cum fuerint instrumenta nequitis, transirent in carnifices supplicii.

8. Sin verò causas expendamus eluvionis, seu cataclysmi aquarum, quibus unâ cum turpissimarum cupiditatum impuris flammis extinctum, ac deletum fuit humanum genus, paucis exceptis ex Noemi familia; deprehendimus, sensus, carnisque fuisse illecebras. Primum siquidem diluvii initium multiplicatio fuit hominum, & scelerum, ait enim sacer textus: *Cum coepissent homines multiplicari super terram: siquidem cum hominibus multiplicatæ itidem fuerunt sensuum nequitis, ac libidinum illecebræ, quia sicut scitè ait Ambrosius, Paucitas, & sparsas pedisse quas habent industriam, & frugalitatem, ita multitudo, & opulentia, fœcordiam: & nequitiam,* hinc pergit sacer textus inquiens: *Et filias procreassent, sed quid mirum, quod fœminæ fœminas procreaverint, cum ab ipso mundi exordio jam coeperint fœminæ generari, & generare? sed non abs re dicuntur fœminæ hic generatæ, quia sub primis mundi exordiis constat, fuisse uxores ductas, sed multiplicatâ postea hominum nequitia multiplicari quoque coeperunt & fœminæ, propter hominum intemperantiam, luxumque in esculentis, & poculentis, & alia corporis, ac animi vitia, quæ vires*

Serm. 20.

In Psal. 134.

Psalm. 76.

Genes. 6.

De arca cap. 9.

vires in viris non modicè debilitant ad mares procreandos. Pergit sacer Historicus, & subdit: *videntes filij Dei filias hominum, quòd essent pulchra acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant*: perinde prima humani generis perniciès lethale suum ab oculis sumpsit exordium, sicut suum in diluvio interitum: siquidem per filios Dei posteri intelliguntur Sethi, & per filias hominum foemina è vitiosa Caini stirpe oriundæ. Illi cum per septem ab Adamo generationes in Avitæ pietatis studiis perseverassent, & Cainitarum societate, connubiisque abstinuissent; quia tamen ex inolita prava consuetudine labem contraxerunt, & societatem simul, & familiaritatem cum gente reprobata, & maledicta inierunt, & ut loquitur Theodoretus: *illethi Sethiani musicis Cainitarum instrumentis, lascivis, & luxus ceperunt irrisamentis concitari*: floruit enim tunc temporis Thubal, qui psalterium, & cytharam fertur invenisse, & quia putidæ luxuriæ flammis ceperunt homines flagrare, fumique tetra volumina in cœlum emittere, injurias supremo Numini irrogantes, ideo dixit Deus, *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est*, quasi diceret: auferam à sceleratis spiritum, seu vitam, & contraham ætatis humanæ spatia, quia id meruerunt hominum scelera ruentium in omne fas, & nefas, præsertim foedissimæ libidinis, quia ut ait Chrysostomus: Carnalibus operibus se ipsos totos dederunt, & animæ substantiâ abutentes, quasi sola constantes carne, ita vixerunt, ac si animâ caruissent, mente, & ratione fuissent destituti, ut soli indulgerent carni: quapropter perguit sacer textus: *Videns Deus, quòd multa malicia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, penituit eum, quòd hominem fecisset in terra. Ut nimirum ait Ambrosius: Peccatorum exprimeret acerbiter, quia eò culpa increverat, ut etiam Deus, qui naturaliter non movetur aut irâ, aut odio, aut passione ulla, provocatus videatur ad iracundiam.* Non enim in Deum potest ulla cadere pœnitentia, quæ plerumque culpam, & non rarè ignorantiam præcedentem consequitur, quæ singula procul à Deo distant.

9. Dixit igitur Deus ipsum pœnituisse, quòd fecisset hominem in terra, consueto se accommodans hominum loquendi modo, eò quia si capax esset pœnitentiæ, ipsum meritò pœniteret, in quo sensu dixit. *Penitet me, quòd constituerim Saul Regem*, ut nimirum significaret Deus Samueli, velle se Regnum, quod Sauli indulserat ab eo auferre; eodem pacto consilium de humano genere abolendo dicitur pœnitentia, & quòd Deum pœnituerit hominem fecisse in terra; ut exprimeretur effectus divini consilii, quòdque sequi solet inter homines, quoties ipsos pœnitet alicujus operis, quod propterea abolent statim, delentque; quoties hominem pœnitet facti

alicujus; delere hoc idem satagit, ac abolerè hinc perguit sacer textus, *Et factus dolore cordis intrinsecus delebo inquit hominem, quem creavi à facie terra, ab homine usque ad animantia ubi scitè Hugo ait: Non est dolor nisi de amissione ejus, quod amatur, unde cetero amittimus rem, de qua non curamus, dicimus illud non tangere cor nostrum: quansò autem profundior erat amor, tantò altius tangebatur cor.* Hinc Chrysostomus notat, Magnam habere emphasin illud, *quem creavi* quasi diceret Deus, quæ mei erant officii, omnia exhibui. Ex nihilo, ut esset, hominem produxi; naturæ ejus scientiam eorum, quæ faciendæ erant, aut non faciendæ indidi; liberum arbitrium donavi, ineffabili benignitate usus sum, & post longum illud tempus, & post indignationem, & minas, quas dixi, adhuc præfinivi tempus centum viginti quinque annorum, volens ut sua peccata homines lugerent, se corrigerent, & indignatio mea revocaretur. Verùm quia nihil lucri facio, nec proficio, cogit necessitas, ut minas opere compleam, & omnibus modis hominem deleam; & sicut malum quoddam fermentum, aboleam totum genus humanum, ne posterioribus sæculis peccandi authores fiant. Imò nec soli homines, sed & brutæ animantes, propter homines extinctæ sunt in humanæ malitiæ detestationem.

En carnis illecebræ in quantum detruserunt hominem miseriarum, cum eum penitus è terra deleverint. Alliciunt sensum carnis illecebræ, sed aucupum instar, ut irretiant, æternumque perdant: hinc ajebat David: *Iniquitatem si aspexit in corde meo non exaudiet Dominus.* Sed cur lethale fuerit Prophætæ, iniquitatem aspexisse in corde? Forfan quia iniquitates in corde blandimenta referunt sensuum, concupiscentiæ irritamenta, ac carnis voluptates? siquidem iniquitas in corde blandissima est, & solam sceleris dulcedinem gustandam exhibet suppressis discriminibus, & ærumnis peccati; mundi illecebræ quasi nundinentur in corde, sua ibi explicant holoserica, purpuras, gemmarumque nitores, cum in usu congestas exhauriant pecunias, patrimonium dissipent, libertatem projiciant, ac servitutem invehant; proinde magis dicuntur cor exedere, quàm sensus delinire. Væ illis, qui iniquitatem in corde fovent, qui quærunt animam suam in mundi illecebris, à quibus sinunt sibi cor rapi, *quicumque enim quaesierit animam suam salvam facere, perdet illam, & quicumque perdiderit illam vivificabit eam*, detoret Christus addictos voluptatibus à desiderio deliciarum. Quærunt delicatuli non animam suam rescire, sed tantum eniti, ut aliquid eidem indant solatij, ait Christus *quicumque quaesierit animam suam salvam facere, perdet eam*, seu qui quaesiverit eam rescire, non verò, qui eam rescerit: quia ex hominib⁹ nemo adest, qui deliciis perituris se plene saturum sentiat, quia nimirum

Genes. 6.

Homil. 22. in Genes.

De Arca Noë cap. 4.

Homil. 22. in Genes.

10.

Psalm. 61.

Luce 51.

nimirum nonnisi in extrema superficie præstantur deliciae, cum voluptarios poeniteat, eas prægustasse, à quibus plus hauriunt amaritudinis, quam dulcoris; ut non possit quis delectari, cum delectatur; & delicias respuat, ut delicijs quis affluat, ita docente Davide, *Renuit consolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus sum*, nimirum anima Davidis tunc delectata est, quando renuit consolari, quando delicias abiecit; quia tunc dulcedinem sensit divinæ voluptatis.

11. Abjiciant terrenam lætitiã, qui vera lætitiã cupiunt affici: *Exultent filij Sion in Rege suo*, quia ab hoc duntaxat fonte latices hauriuntur veri gaudijs; extra hortum cœlestis sponsi nulla germinat voluptas, quæ sincera sit, sed tantum larvata incedit, quæ terrenis addictos delicijs fallit, decipitque. Vere voluptatis flos in sola cœlestis sponsi exculea areola vernat, in illa sola reperitur. Non dicit Propheta: *Exultent filij Sion in muneribus Regis sui*, in bonis, quibus ex ejus munificentia cumulantur, *sed exultent in Rege suo*, quia extra cœlestem sponsum nulla floret vera voluptas; non enim verè, ac sincerè delectantur, qui exultant in opibus sibi à Deo concessis; vel dignitatibus sibi per Deum delatis; vel in honoribus sibi collatis; quia isti in Rege suo non exultant, in quo tantum potest quis verè exultare: at quis hic, qui potis sit in Rege exultare? forsàn is duntaxat, qui regiã donatur dignitate? sceptrum tractat? thronoque insidet? cum Regius Pfaltes dicat: *Rex verò latabitur in Deo*; sed quam rari Reges hujce temporibus, qui mundi delicijs neglectis in solo Deo lætantur, tot siquidem divitijs affluentes, ac delicijs diffuentes in suis lætantur voluptatibus. Sed rectè David ait *Rex verò latabitur in Deo*, cum nomine Regis minimè eum intelligat, qui chlamyde trabeatus, diademate coronatus, sceproque insignitus in throno eminent hominibus reliquis imperans; sed Regis nomine justum significat, qui suis dominatur concupiscentiis; regitque ad rationis amissim tumultuantes, tum irascentis, tum concupiscentis animi affectus, eorumque motus coercet; hic verè dicitur Rex, qui sibi met imperans verè lætatur in Deo. Quòd si Regi nomine verum intelligamus Regem, adhuc verum est, Regem non posse alibi delectari verè, ac sincerè, quam in Deo; quia eo ipso quòd Rex sinceram in Deo lætitiã enanciscitur, fatetur statim, non ab ipsa terrenarum deliciarum affluentia sperandam esse veram lætitiã: nisi hæc à Deo hauriatur, quasi dicat David: *Rex verò latabitur in Deo*; sed quia in ipso solo flos vere lætitiæ vernat, nec possit ejus suavitas alibi præsentiri: tamen si sit Rex congestis opibus dives, avito genere clarus, fausto imperio felix, delatis triumphis fortunatus, nunquam tamen inter blandientis fortunæ ridentes, ac florentes pulvillos verè lætabitur, nisi in Deo delectetur: quia voluptatis regia in solo Dei sinu extructa triumphat.

Verni de Affectibus Tom. I.

S. II.

Affectus in gula delicias per ampla est vorago interitui eorum inhians, qui carnis indulgent voluptatibus.

12. **F**Alluntur quotquot in cisternis dissipatis humanarum illecebrarum veros, ac sinceros credunt deliciarum ebibere latices; cum nonnisi putidas, vitiatasque nequitiarum hauriant aquas, acuendæ siti aptiores, quam extinguendæ. Quòd si vorago locus dicitur, in quo omnis immunditia, omnisque impuritas congeritur, ita hæc terrenarum deliciarum dissipata cisterna vorago est, in quam omnis diffluit immunditia, omnisque stabulatur impuritas, teste Augustino qui ait: *Indigni sunt, qui licet ab immunditia voragine liberati, ad eos imitandos mittatur illibata virginitas*; donatur verò voraginis nomenclatione, eò quia terrenis diffuentes delicijs, affluentes voluptatibus vorat, ac perdit; generatim quævis carnalis voluptas, quædam est veluti vorago, à qua miserè vorantur voluptarij. Quin non voragini tantum pariat putida, ac dissipata illecebrarum cisterna; verum si accersitum audiamus Petrum Celsensem Puteus est dæmonis, loquens siquidem de titillantibus sensuum illecebris, de superflua carnis delectatione ait: *hec radix est peccati, totius honestatis vinea; fovea vitiorum, puteus dæmonum, vorago animarum*; frœnum injiciendum huic feræ est, recludenda hæc vorago perniciæ inhians animarum, coercenda hæc carnis illecebra, quæ in monstrum degenerans vorago simul, & fera est; vorago, quia suis obruit fluctibus; fera, quia rabido mordet dente, & quamvis ridere videatur, ac arridere, dum sensus mulcet, carni eblanditur; larvatus est risus, qui nonnisi lacrymas elicit; ferit enim tunc lethalius, cum mulcet blandius; sævit crudelius, cum suavius allicit; Siren est cantus dulcedine vocans ad exitium; Hercules furens amplexu Anthæum perimens; calix Babylonice mulieris, quæ venenum in phalerno propinat; nec perdendarum animarum tempori insidiatura ullum perdit succisivum temporis momentum. Mollè sternit illecebrâ otij pulvinar, ut quibus eblanditur, eosdem sopiat, suisque indormiscentes blanditijs desidæ rubigine obtundat.

13. **C**aveis si recluduntur feræ, in spectaculum, & munimen, ne obviis damna inferant; ætiori procul dubio custodiã claudenda est hæc voluptatis fera, ne ad mortem lædat, ne mordeat ad interitum: est autem cavea, quæ coercetur ne sæviat, ipsa abstinentia, subtractio ab esculentis, & poculentis; non sævit, si jejuset: perinde ac in nostris Protoplastis mors per gulam in corpus humanum ingressa, feræ cupressus inferuit, ubi victrices palmæ ad triumphum frondescebant: a-

R

perue-

Lib. de sanct. Virginitate.

Lib. 2. epist. 1.

peruerunt primi parentes os, ut sibi vetitum malum comederent, putantes hoc malo posse ipsos omne bonum enancisci, sed cum pomo plenam deglutierunt miseriarum congeriem. Fuit semper gula in perniciem hominis aperta, & in ejusdem subsidium clausa: hæcque fortassis ratio, cur Apostolus expressim moneat Timotheum, non jam superbiam declinare, non se avaritiæ subducere, non libidinem fugere, non à furtis se abstinere, sed unice monet, ut sibi à gula præcaveat inquiring: *Sobrius esto*, quia nimirum si hæc una coërceatur in homine gula, fræna cæteris vitiis injiciuntur; siquidem sine Baccho, & Cereere friget Venus. Antequam gulæ indulgerent sub mundi exordio primi homines, adeò castus Adam fuit, ut ne suam quidem nuditatem videret; adeò pudica Eva, ut nuda esset coram viro, & virgo: quia verò uterque maluit exulare, quàm esurire, cum primùm os aperuerunt, ut pomum comederent, & nudos, & morti obnoxios se noverunt: hinc Paulus scribit: *Vidua, qua in deliciis est, vivens mortua est*: at si vivens, quomodo mortua? mortua quidem, non quia vivens simpliciter, sed quia in deliciis vivens; quia mundi illecebræ lethales sunt, mortem inferunt: gulæ deliciis quia indulserunt primi parentes unà cum pomo vetito mortem deglutierunt interitui obnoxii, & ideò mortui, quia in deliciis gulæ, hinc rectè Apostolus: *vidua qua in deliciis est, vivens est mortua*: quia gulæ, carnisque illecebræ lethale propinant virus sub dulcedine voluptatis: tametsi vidua virum negligat; si vinum amet, virus haurit, & mortem ebibit, quia quæ in deliciis est vidua, vivens mortua est.

14.

Parcat vidua vino, gulæque deliciis, si hostes vincere cupit: etenim Judith non pudori viduitatis tantùm fudit, sed pallore jejuniij armata secuta obviat Holopherne, non vacatura jejunijs, si solam putasset suffecturam castitatem, valituram vidualem pudicitiam ad triumphum: quæ enim diu vidua, & pudica fuerat domi immorata, prosluisset statim in castra Holophernis: sed quia sola pudicitia ni scuto, clypeoque tueatur jejuniij, non facilè cupidinis declinat tela; ideo præmisit Judith abstinentiam, ut pallore jejuniij munita securior prosliret ad victoriam, voluit prius gulam vincere, quàm hominem, ut assueta victoriis gulæ, promptior procederet ad triumphum de prostrato Holopherne.

15.

Non est quod timeat, qui gulæ delicias prostravit, scimus enim tres Hebræorum pueros accensæ injectos fornaci non nives pudoris, sed jejuniij pallores incolumes servasse voracibus à flammis: scimus Samsonem à sceminis minime abstinisse, sed victoriæ tamen assuevisse gulæ, abstinuisse à vino; & ideo quamvis impudicus adhuc quia sobrietate munitus insignes de prostratis Philistæis retulit triumphos; scimus sacrilegum Judæ pactum, quo pecuniâ mortem Servatoris

pepigit: sed tam enorme scelus suum è guld initium traxit, profugit tunc, cum meditaretur Magistri proditionem, à mensa; & scelus omnium enormissimum, quod avaritia excogitaverat, sola gula perfecit: *Qui intingit mecum manum in catino hic tradet me*, & gula, quæ primo Adæ paradysum eripuit, secundo seu Christo vitam sustulit, forsàn ne felicius videretur insidiata primo, quàm secundo, cum utrumque morti tradiderit. Quot numerant priscorum monumenta heroes in castris, Martisque campo ob delatas victorias de hoste prostrato? quos postea unius gulæ illecebræ infeliciter vicerunt, ac miserè interfecerunt? Quot, qui steterunt in conflictu cum plures vulnerarentur, ceciderunt gulæ deliciis victi? Machabæus Simon qui effuso hostium sanguine palmas plures sibi irrigavit ad perennem gloriam, cum primùm vinum coepit in calices fundere, eosque exsiccare, ac gulæ indulgere illecebris, cecidit ipse prostratus à gula victus, qui inter arma habebatur invictus: cum enim fratribus superstes hostes in fugam ageret, Ptolomæus, quem gladio, & ferro non potuit expugnare; gulæ illecebris circumventum subegit, ac debellavit: *Et cum inebriatus esset Simon, & filij ejus, surrexit Ptolomæus cum suis, & sumserunt arma sua, & intraverunt in convivium, & occiderunt eum, & duos filios, & quosdam pueros ejus*: qui enim cadentibus cæteris in acie fortiter steterat, mox deliciis circumventus victus prosternitur, & miserè cadit: qui in hostilis sanguinis multa effusione intrepidus fuit gladio contempitor; in vini effusione, inter gulæ illecebras trophæum cecidit poculorum: cum è contra Judith imbellis vidua, non assueta castris, armata duntaxat præmissi jejuniij superstite pallore unà cum Holopherne Assyrios omnes profligaverit. Victus à scemina cecidit Holophernes, cujus martia virtute steterunt Assyrii: sed cur victus Holophernes à scemina, cujus fortitudo terrori fuit universo Israël? cessit scemina, quia jacebat in lecto, nimia sepultus ebrietate; Judith quia jejuna vicit, cum Holophernes temulentus perierit; indulserat iste gulæ deliciis, sensuum illecebris, & quia in gulæ deliciis excessit; cum ad lectum accessit, lethum invenit; quia assueta mors hominem per gulam expugnare; jam victus Holophernes à gulæ illecebris, mortis in spoliis cesserat: hinc facilè potuit à scemina prosterni, qui jam fuerat gulæ illecebris prostratus: dubitèscque, an Juditha victoriam prævio suo debeat jejunio, vel potius Holophernes funus suum convivio. Utrumque tamen si dixeris, à vero non aberraveris, quia Juditha vicit jejuna, & Holophernes periit temulentus.

Marc. 14

1. Machab. 16.

Quot strages, quot funera unà ubique terrarum iparsit gula! hæc superstes fluctibus, qui Ægyptios unà cum Rege Pharaone absorberunt, insurrexit ad perniciem hominū, ut quos marini fluctus non submerferunt, ipsa sola naufr-

16.

naufragos deglutiret: *Et tentaverunt Deum in cordibus suis, ut peterent escas animabus suis* Evaferat Israël Pharaonis compedes, sed inter illecebras, vel ipsa libertate donatus, servitutem sustinuit voluptatum: & gula, quæ jejuna non fuit fluctibus merfa; non aquis obruta, quia vacua, & mare elusit; mox cum primùm cœpit plenis innatare calicibus, vino & gulæ illecebris indulgere, prostravit Israël, quem insequens Pharaon suo cum exercitu vincere non valuit. Quinimò ea est gulæ petulantia, quâ vel in ipsis aris sacerdotēs adoriatur, & prosternat: etenim in ipso sacrificio filij Heli gulæ immolabant adigentes ejus illecebris subservire, vel ipsum victimarum adipem, quem populus supremo Numini litaverat: *Quicumque immolasset victimam veniebat puer sacerdotis, dum coquerentur carnes. & habebat fuscinulam: eò devenit procax gulæ illecebra, ut vel ipsi Numini non erubuerit hostias in aris eripere. Quis gulam non timeat, cum nec victimis Deo oblati parcat?*

S. III.

Procax in lascivientes mulieres affectus, nisi statim excutiat, sapienciam expectorat, & flammam concipit, quibus virtus cinest, & homines preceunt.

Non gulæ tantum illecebræ, sed & cæterorum sensuum declinandæ omnino sunt; quia profus lethales, & maximè noxiæ: fugienda præsertim sunt blandimenta mulierum, quæ perinde ac blandæ sirenulæ alliciunt, ut devorent, perdantque. Mulier procax, suis viros illecebris decipit, & quasi vorat; nimirum, quas viri possident pecunias, habentque pretiosi; adeo ut vorago sit: si enim hoc nomen virgo audias, paululum immutatis literis vorago est; hinc mulier melle mollior, quò nitentior, eò nocentior est, quæ cum virum fovet, sibi fayet, nec virgo est pudica, nec virago, sed vorago, quæ integra virorum patrimonia vorat. Perdit mulier illecebris, & voluptate, quos dolore, & ægritudine peperit. Hinc monet S. Hieronymus ad Florentium; ne viri oblatos sibi à scæminis, & mulierculis ebibant latices, ait ipse: *Bibat de fontibus suis, & non quarat cisternas luparum dissipatas, quæ purissimas aquas pudicitia continere non possunt.* Per lupos meretrices intelligi, scæminasque sensui indulgentes, exploratum est singulis, lupæ enim dicuntur à rapacitate, & voracitate, & mulierculæ rapacissimæ sunt, cum totum exfugant sanguinem, vorantque torius substantiæ thesauros, & quidquid possidetur ab homine pretiosioris, & S. Chryostomus Lupam vocat Ægyptiam mulierem, quæ Josepho insidias struxerat, imò & etiam leonam dicit, inquiens:

Verani de Affectibus Tom. I.

Licebat videre rem novam, & admirabilem, agnum in lupi, imò leonæ ungues incidisse, ac salvati potuisse. Et sicut columba aquila damnum effugit, ita & justus ab illius manibus evasit.

Noxiæ semper fuere viris mulierculæ, quæ non nisi aquas impuritatis edoctæ propinare, virus lethale dulcedini voluptatum miscuere, ut blandius allicientes sæviora infligant vulnera; oculis enim cum eblanduntur, pestem communicant; si loquantur, flammam ore disseminat, vel labiis venena spargunt; cum suaviter videntur olere, tunc malè olentibus referant impudicitiam sentinam, ac cloacam aperiant ad virorem submersionem; quia ut rectè D. Thomas lib. 4. cap. 14. de regimine Princip. ait: *Hoc facit in mundo meretrix, quod sentina in navi, quod cloaca in palatio; tolle cloacam, & replebis fastore palatium, & similiter de sentina.*

Impuræ, ac putidissimæ sunt aquæ, quas mulierculæ propinant sitientibus voluptates, quia sentinam referunt, & cloacam. Per aquam è cœlo decidentem aliquid indicatur impuri, eò quia fabulæ Poëtarum imbrem aureum, & in eo stuprum Jovis finxerunt referente Terentio in Eunucis. Hinc Salomon juxta lectionem septuaginta Interpretum, vocat mulierculas venereum foventes amorem aquam alienam: *resili ne moreris in loco, neque injicias verbum tuum ad eam, ita enim transibis ad aquam alienam: nimirum is illicitis cupit voluptatibus diffluere, qui procacem spectat mulierem. Qui per angustum pontem transcunt, ne subterlabentes aquæ caput tentent, oculos aliò vertunt, avertuntque se ab aquis: si impuris aquis, & malè olentibus mulierculas æquiparaveris, ne cadas, necesse est, oculos & affectus avertas ab iisdem; caput siquidem tentant, & ad lapsum viam sternunt. Alienas non bibit aquas, qui fluentia declinat voluptatum ait, Clemens Alexandrinus, idque vel maximè cavendum in illis voluptatibus, quæ pugnant contra pudicitiam, studentque puritatem radicibus evellere.*

Moris olim fuisse, ut à complexu meretricis in balnea proflirent immundi, quasi beneficio stagnantis aquæ luxuriæ abstergerent scæditatem meminit S. Chryostomus, sed luxuriæ scæditatem, ac libidinum spurcicias infert inquiens: *Ab avaritia quidem fraude, & rapina non curavit quisquam ire in balneum, sed citra ullum discrimen redit domum. A concubitu autem cum meretrice, tanquam totus effectus immundus venit ad lavandum. Ita turpiorem quandam existimationem ex hoc peccato habet conscientia.* Major siquidem est luxuriæ scæditas, altiusque hæret, ac profundius inficit, quam ut aquis balnei abstergatur: qui scæditissimæ has luxuriæ maculas contraxerunt balnei aquas non adeant, ut abstergantur; sed verè doloris lachrymas eliciant ab oculis; quia

R 2

si ve-

si verus dolor eas eliciat; conscientiam lacrymæ emundant, delentque maculas, extinguunt fœditatem sacrâ accedente exhomologesi. Quinimò aded aquis addicti erant, ut ijs uterentur, tempusque metirentur, cum Veneri indulgerent. Merychonem siquidem meretriculam ad clepsidram nefario vacasse operi refert Athenæus; idque factum, ut horas adulteris corpus suum proficuentes mulieres dividerent: cum nolent hæc libidinis mancipia uni tantum suum locare corpus, ut pecunias à pluribus emungerent, horas clepsidris metiebantur, huc pertinet illud Senecæ lib. 3. de benefic. cap. 16. ubi loquens de procaci muliere ait: *Quam invenies tam miseram, tam sordidam, ut illi non satis sit unum adulterorum par? nisi singulis diviserit horas, & non sufficit dies omnibus? nisi ad alium gestata est, apud alium mansit?* ita hæc prodigiôsæ luxuriæ fœminæ amassis suis horas dividebant diei, ut plurium salutem obsessent, sibi que magis prodesse, quod plurium opes exhaurirent, sanguinem exfugerent. Utinam non etiam plerumque vitam.

21. Quid enim non audeat, quid non potest pellax, seu adblandiens fœmineo in corpore forma? ea est vis fœmineæ pulchritudinis, ut quos non potest in bello ferrum prosternere, hos in pace vincant illecebræ fœminarum: neque Hebræos tot victoriis in bello delatis insignes vicerunt, quam lenocinia fœminarum. Nec alijs fuit Balaacus usus armis ad Israëliticas turmas prosternendas, quam oblati per fœminas illecebris, ratus, quod si fœtidis inquinarentur sceleribus, Deo fierent exosi, quibus propterea detraheret specialia auxilia, ac bellicæ fortitudinis subsidia, sine quibus deinceps facile caderent à sexu licet imbelli prostrati.

22. Curavit igitur Balaacus lectissimæ formæ mulieres conquiendas, quas ad Hebræorum extrema castra sacrificandi causâ supremo Numini veluti pudibundas, cunctantesque misit. Sacrificio instituendo delecta erat Sethimæ: locus sacrificij incorrupti ligni nemoribus frondosus erat, & valle, quam Settia vocabant, amœnus. Deus vero, fœminæ litabant Belphegor erat, vel ipsa nomenclatione cudendum simulacrum. Fœminæ Moabitides, & Madianitides erant sedentes in extrema Sethimæ vallis parte, quæ lascivis vocibus, gestibus impudicis, procacibus verborum irritamentis, choreis, fractisque in molliem cantillenis, militibus Hebræorum fraudes struentes, eos illexerunt; & quos non potuit viros fortes in castris ferrum vincere, fœminarum libido prostravit; quæ etiam ex pectoribus bellicam fortitudinem, & avitam religionem excussit: sic milites qui in bello fortes steterunt, ceciderunt prostrati, & victi à fœminis; quarum frons, oculi, vultus, & forma, quovis gladio intimius vulnerarunt militum pectora, quæ non Martis gladio, sed Cupidinis telo saucia palmas concessere fœminis, licet nulli cesse-

rint viro; & quod armatorum vigor non valuit, fœminarum potuit mollietis; quia in castris Veneris vincuntur milites, & cadunt etiam qui victores steterunt in prælio; pugnatur ibi osculis, non spiculis; delicijs, non tormentis; non terroribus, sed blandimentis; non tumultu, sed quiete; non horrore sauciorum, sed gratiâ allicientium; non fuso cruore, sed propinato haustu voluptatis; non classicis clamoribus, sed blandis lenocinijs; non clade, sed amplexu; non bellicis machinis, sed allicientibus leporibus; non vulneribus, sed illicijs; idque causæ, cur, ut ait Siracides: *propter speciem mulieris multi perierunt.*

Pellaciæ formæ blanditiæ accessere verborum, ac lenocinia munusculorum. Secum detulerunt fœminæ Moabitides, & Madianitides suorum sigilla idolorum, quin & idolothyta, seu cibos idolis immolatos, victimasque iisdem sacrificatas, & sacratas, ad quas comedendas Hebræos milites illexerunt, & non ad esum tantum, verum & ad cultum idolorum; postquam sibi, & illis nefariis satisfecere amplexibus, neque lusus fuit Hebræorum cum fœminis institutus, sed luctus, prodromus interitus, unde jubet Salomon. Hos mulierum lusus proflus declinare; ait enim *Ne immittaris fallacia mulieris, sicut enim distillans labia meretricis; Unius diei oleo guttur ejus; novissima autem illius amara, quasi absynthium, & lingua ejus acuta, quasi gladius biceps.*

Larvata sunt fœminarum blandimenta sub melle fel porrigunt, absynthium sub oleo, sub flore aconitum, est enim muliebre blandimentum triste gaudium, mors hilaris, dulce venenum. Falluntur crasse qui fœminarum illecebras, ut lusus admittunt. Quinimmo eò impudentia devenit, ut in aliquibus etiam Principum aulis equestri Ordinis tessera fornicatio habeatur, minorisve fiat nobilitas, si hoc non detineatur lusu, adeo ut in ipsos retorqueatur illud Davidis *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt,* nimirum ideo abominabiles facti, quia corrupti: quod si abominatio luctus est, non lusus; scelera sunt nefanda, non lusus, mulierum blandimenta. Non nobilis, non eques, sed equus, fœdumque pecus est, qui se sinit fœmineis irritari illicijs. Imò pecudibus viliores sunt impudentes, si sacrum textum audiamus accersitum: prodigus siquidem adolescens qui intemperantiùs vixerat alendis suis praeficitur, cum enim fœdissimo depravatus vitio degenerasset in belluam, promeruit ducem fieri putidissimi pecoris, atque cum porcis immorari, qui vixerat impudicus.

Non credatur lusus, carnis illecebris indulsisse, fœminarum annuisse blandimentis; si lusus esset pluvius è cælo ignis impuras non obruisset urbes; si jocus esset lenocinari impudicè, flammæ tot Regiones non delevissent: tot millia hominû non extinxissent: cum hujusmodi blandimenta tam atrox promereri-
riat supplicium, non lusus levitatem, sed enor-

nis sceleris gravitatem prætulere: ex pœna quæ à supremo Juce infligitur, gravitas conjicitur flagitij. Quod si luxuria lusus foret juvenilis, non tam gravi supplicio eam supremus Juce expiaret. Nullum crimen tam atrox, quàm idolis litare; nulla fortassis tam levis noxa, quàm extorrem multitudinem obviantem exteris fœminis, iisdem abuti; & nihilominus post litatas aureo vitulo victimas impunis sinitur abire populus, cui parcitur: post verò violatas Ammonitidas, imò fortassis non violatas, sed tantùm receptas, viginti quatuor millia virorum cruenta internecone delentur. Nunquid luxuria fœdior, graviôrque idololatriâ? & quamvis post cultum vitulo exhibitum triginta millia ceciderint occisa, hoc tamen supplicium de idololatriâ jubente Moysè injectum fuit; supplicium verò de fornicarijs Deo imperante sumitur, & infligitur. Ibi Moyses ex Numinis verbis arma ministrat Levitis: hic verò Deus ipse Moyse præcipit, ut ipsemet libidine fœdatus interimat. Ibi qui vitulum auro fuso conflaverat, vixit; hic Zambri, qui fuerat mœchatus, interfectus fuit. Ibi idoli adinventor non expungitur ab albo sacerdotum; hic verò rigidus fornicantium vindex inter Pontifices à Deo cooptatur.

26. Quid? quod luxuria nonnunquam sinatur impunita? timendum tunc, ne ejus impunitas fons sit graviorum calamitatum: differretur plerumque supplicium, non ut pœna auferatur, sed ut gravior inferatur. Distulerat Deus olim ad plures annos inolitam inter homines lasciviendi consuetudinem punire, sed Pentapoli in perpetuum extinxit; totamque terram aquis diluvij sepelivit, ne ulla superstes esset fœditas, ignis & aquæ purgamento delenda. Etiam ex decem Decalogi præceptis nullum contemnitur citra supplicium, nisi sola fornicatio; siquidem fidei desertores exuruntur; blasphemii stigmatibus notantur; parricidæ culeo, seu sacco insuuntur, homicidæ gladio interficiuntur, fures suspenduntur; & nihilominus luxuria, quamvis bis in decalogo prohibita, nec semel dicitur in foro puniri: sed si non puniunt homines luxuriam, huic tamen non parcat Deus, qui si pœnam differt, supplicium auget. Peccârunt Achab, & David; uterque fuit Rex, & homicida, hoc solum discrimine, quia Achab occidit, ut vineam possideret; David verò ut libidini indulgeret; uterque homicida fuit, sed non utrique peperit Deus? Achabo ad primam capitis inflexionem condonavit delictum: Davidi autem etiam post plures lachrymas, ac suspiria, pectorisque tonsiones, etiam postquam panem comedisset lachrymis immixtum, non peperit Deus, sed illum in filio, & per filium punivit: licet igitur patiantur homines impunitam luxuriam; non ita Deus, quia etiam post deletas lachrymas ejus fœditates, adhuc ig-

nem, & aquam adhibet ad ejus vestigia peccatus delenda.

Si dicas, Christum Joann. 8. perpercisse adulteræ: dixerim non fuisse ausum palam parcere, sed duntaxat non damnasse dimissam, cum non dixerit de Adultera, ut de Publicano, se mortem nolle peccatoris, se non esse Judicem, sed non esse Medicum; quin potius contrarium injunxit adstantibus; nimirum, ut eam saxis obruerent, si nullius criminis se conscios noscerent, neque pœnam omnem condonavit adulteræ, sed tantùm ei dixit, ne imposterum peccaret. Neque Davidis lachrymæ, quia post victorias victus fuit ab impudicitia, ac cecidit coram fœmina, quæ steterat ante Goliathum, impetrare potuerunt filio vitam. Promptius sinuntur impunita reliqua scelerata, quàm impudicitia; adeo est hæc Deo invisâ! Nec mirum est; siquidem est libido mater flagitiorum nunquam effœta, & sceleris primogenita; cum sub mundi exordio, post deglutitam cum pomo mortem illico exilierit impudicitia, quam primi homines experti sunt irrepsisse per membra corporis rebellantis rationi: imò tam petulantè insurrexit, ut involucris indigerint Protoparentes, nullum in se infestius sentientes crimen; cujus petulantiam erubescences, vestire contextis folijs propriam ceperunt nuditatem. Sed quò postea humanam mentem non abduxit impudicitia? cum fortissimos quosque prostraverit, sapienterque dementaverit? Samsonem siquidem Philistæis invictum Scorto tradidit vincendum. Davidem leonum prostratorem, Gigantis Domitorem, in sinum fœminæ abiecit, & ad id eum detrusit sceleris, ut qui à vulnere sui infecutoris abstinerat, mox cruenta cæde fidissimi Uriæ se fœdaret. Salomonem à supremi Numinis colloquio ad monstruosa Moabitarum lenocinia pertraxit. Infinitus forem si damna singula huc attexerem, quæ unica intulit impunitas. Ea fuit Zambris impudentia, ardorque amoris impudici in Cozbazam, ut meridiana sub luce, aspectante tota castrorum multitudine, coram Moysè, nullâ fronte, verecundiâ nullâ coercitus prostibulum peteret. Nemo tunc erat, quem perspicua nequitia tam impudentis viri non percelleret, justaque commoveret indignatione, tacuit populus permittens Moysen sceleris vindicem, & Deum flagitij ultorem, sed tacuit, & Moyses in supplices duntaxat lachrymas colliquescens.

28. Verùm non eadem, quàm cæteri patientiâ Pontificis Eleazari filius Phinees usus est, stimulatus siquidem dolore divinæ legis violatæ, Numinisque instinctu, intimo mentis sensu prius exarsit; mox arrepto pugione subalari, neminique suorum indicato, quorsum eruptura esset vis consilij sui, Zambris vestigia, sollicito pede, graduque concitato persequitur, animùmque prægrandem sub

oculis fulminantibus, simulque ferrum latens sub veste omni suspicione carente gerens in Cozbæ tentorium usque audax penetrat; ibique deprehensus Zambrim, & Cozbæam rei foedæ dantes operam ingeminatis verbis illis: *hoc habere scelesti*, nudato pugione utrumque confodit, directâ etiam manu percussoris à supremo Numine. Horreant ista, ac paria supplicia impuritatibus additi, rebus venereis indulgentes, quibus impudicitæ vitium lusus magis esse videtur, quam scelus; quique non alijs delectantur vitæ fructibus, quam libidinum oblectamentis.

29.

Possent statim sexcenti miserabiliores recenseri casus non modò singularium hominum, verum & urbium, Provinciarumque, quas impura libidinis flamma delevit; possent huc vocari Sodomeorum ignes; Sichimorum cædes, Beelphegoritarum clades, Madianitarum strages, Beniamitarum interfectiones, & innumeri alij, quos ad interitum animi, corporisque internecionem sola rapuit libido, ut hanc non immeritò dicas profundum damnatæ voluptatis baratrum, in quod æquè Principes, ac plebei, viri, ac fæminæ miserè delabuntur, & pereunt. Est libido immane monstrum, quod in omnes grassatur, ut omnia lethali funere repleat; & ideo, quia in scelera omnia prorumpit, & ad omnia flagitia viam sternit, gravius cæteris punitur delictis; quòd si morbi acerbiter ex medicinæ præstantia conijcimus; deprehendemus paratiori pharmaco cæteras vitiorum pestes curari, quam impudicitæ luem. Quid publicano flagitiosius, si pauperes torquet, viduas opprimit, divites spoliat, templa expilat? & nihilominus tot coacervata piacula festivè inter epulas expiantur. Vocatus siquidem à telonio Matthæus JESUM convivio excipit, & statim ab usuris, & rapinis ad evulgandum evangelium destinatur, & ex publicano fit repenti Apostolus,

30.

Non ita parabile fuit pharmacum, quo vulnera sanarentur Magdalensæ; etenim amoris telo icta, & charitatis flammâ exstans domum advolat Pharisei, non tamen epulatura, sed plbratura; non ut accumberet mensæ, sed procumberet humi; non pocula hauritura, sed alabastrum unguenti exhauritura; non ut calices exsiccaret, sed ut lachrymis maderent genæ; siquidem ingressa domum unguentum ad Christi pedes fundit, & lachrymas turgidis effundit ab oculis; comam solvit de capite, capillos discerpit; & qui retia antea fuerant, quibus amasij juvenes caperentur; nunc intorti fiunt funes, quibus strictius, arctiusque pedibus adhæret colligata Servatoris, quibus per repetita oscula, amoris, quò ardebat, symbola imprimit; neque curavit convivantium diæta, adstantium convitia, eò quia prodiga opum foret: at licet litaverit fletu, sa-

crificaverit affectu, procubuerit corde; non propterea statim delentur lachrymis, quas contraxerat, peccatorum sordes, sed ad has abolendas ab igne charitatis, à flammis amoris fuerunt suppetiæ petendæ; non enim potis fuit fletus maculas abstergere per pluvias lachrymarum, quas lasciviendo Magdalena contraxerat, sed ad eas penitus abolendas ignis accessione fuit opus. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, id est, remittuntur ei peccata multa, non quia multum fleverit, non quia oculos planctu corruperit; non quia cerebrum in lachrymas solverit; non quia procubuerit ad pedes Christi; non quia alabastrum fuderit, odorisque suavolentia totam repleverit aulam; *sed quoniam dilexit multum*: quæ contrahuntur ex alijs vitijs maculæ, paratiori unda absteruntur, sed quæ ex luxuria, libidine, & impudicitia proveniunt, ita altiùs radices figunt, ita adhærescunt pertinaciter, ut solæ lachrymarum pluvie non sufficiant ad eas abstergendas, ac delendas; sed requiratur ulterius ignis, qui intimiùs penetret, absumatque radicem omnem, deletque omne vestigium patrati sceleris: *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*.

Cæteris, quos scelera averterant à divina lege, & à summo Bono, promptius pepercit Christus; siquidem latro, quamvis scelera, quibus crucem promeruerat, blasphemijs cumulasset; vix Salvatorem rogat, ut velit sui memor esse, statim fit hæres cœlestis Regni, remittit illi coacervata crimina, & januas ei aperit Paradisi: *Hodie mecum eris in paradiso*. Negat Thomas Christum surrexisse, & tamen non plectitur perduelis, sed allicitur ad fidem, invitatur ad credendum; & ad id etiam aperitur aditus in præcordia Salvatoris, ut manum admovens peccatori, proterviam capitis infringat, & per tactum faucij pectoris restitatur integritati mentis. Peccarunt alij sexcenti, qui tamen suis ægritudinibus curandis paratiora fuere pharmaca experti; sola Magdalena difficiliùs curatur, diutiùsque insistit; accessu ad domum Pharisei, prostratione ad Salvatoris pedes, solutione innodatæ comæ, emissionem suspiriorum, effusione alabastrum, diffusionem lachrymarum, impressionem osculorum, adhuc enim hæc non visa sunt sufficere, ut ei antea vitæ patrata crimina remitterentur; sed ad id ignis adhuc requirebatur charitatis, ut per accessionem puri, ac sanioris ignis impuræ recederent luxuriæ flammæ; earumque vestigia prorsus abolerentur. Non si Magdalena alabastrum fundat, absolvitur, sed si ardeat, si flammam concipiat, *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Ejuraverat Petrus fidem respondens sciscitatus se hominem illum non novisse: sed vix amarè plorat, & effusus lachrymis non contractam duntaxat elu-

Luc. 7.

31.

eluit maculam, sed & Princeps constituitur ecclesie, & ex transfuga fidei, claviger fit Regni cælorum.

Peccant plures alij, sed nemo difficilius curatur, quàm Magdalena, nimirum ob odium, quo Deus averfatur impudicitiam; & proinde scribit Apostolus. *Hoc enim scitose intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus (quod est idolorum servitium) non habet hereditatem in Regno Christi, & Dei:* loquitur Apostolus emphaticè, dicens: *Hoc enim scitose, hoc est animum recolligite, attendite diligenter, incumbite tota mente in id percipiendum, quod per meam epistolam vobis exploratum facio, quia omnis fornicator, aut immundus non habet hereditatem in Regno Christi, & DEI,* includit omnes, quotquot fornicantur, ut omnes æquè excludat, sive pueri sint, sive ætate florentes, sive extremo senio confecti, sive in dignitate constituti, sintque Duces, Principes, Reges, Imperatores, mares, foeminae, omnes indiscriminatim supplicio involvuntur eodem: quia omnis fornicator, aut immundus non habet hereditatem in Regno Christi, & Dei: adeo monitum hoc impudicitiae est Deo invisum, adeo à supremo Numine averfatur, ut nulli parcat ætati, nulli condonet sexui, nullam excipiat dignitatem. Nulli consuevisse ætati parcere, testes accerfuntur senes in suburbijjs Babylonis lapidibus obruti: nives canitiei hyemabant in coma, & libidinis flammæ ætuebant in corde; rigebat caput hyemali nive obrutum, flagrabat pectus extituali flammâ exardescens; neque latices fontis, neque pellucidæ aquæ flammis extinguendis aptæ fuerunt; quin materiam supeditarunt, quò uberiori incremento auferentur; ut aqua ignem in senili pectore aleret, non exstingueret; auferet, non minueret; non enim erubuerunt infami senes foedissimè maculari ad pellucidos fontis latices, ausi matronam se ibi lavantem inquinare impuritate consilij. Nullum libido exhorrescit flagitium; etiam in fontium aquis suas accendit flammæ, quibus impurè amantes veluti infelices piraustræ cinefiant, ruantque in scelerum ferales umbras.

Non parcat libido Regibus, quos si semel infecerit, ad scelera quæque pertrahit, testis est David Regum mitissimus, quem libido ita efferavit, quem impudicitia ita crudelem effecit, ut cruorem sitiret Uriæ fidissimi æquè, ac strenuissimi in bello strategi: sanguinem iussit effundi innocentis, ut laxius se diffunderet in scelera impudicitiae cum ejus uxore Bethzabæa, cujus niveus candor flammæ in corde regio excitaverat, quas ut liberiùs foras emitteret, Uriam misit ad Joabum sui funeris Nuntium, nimirum cum litteris, quibus præcipiebat, ut hostium exponeretur furori. *Ponite Uriam ex adverso belli, ubi fortissimum est praelium, &*

derelinquite eum, ut percussus intereat. Vix cœpit libidinis flammâ ardere Rex, & statim in baratrum ruit plurimum scelerum, fitque statim adulter, proditor, parricida, ut enim suum scelus perficeret, in celus totum induxit exercitum. *Et derelinquite eum, ut percussus intereat,* nimirum voluit milites omnes proditores fieri fortissimæ sui comilitonis, ut proderet ipse impudicas, quas corde conceperat flammæ uxori Uriæ in bello enecti. Ad quæ flagitia, ad quæ scelera non trahit libido, cum ad tantas pertraxerit Davidem enormitates?

§ .IV.

Unà cum affectu etiam oculi avertendi sunt à procacibus mulierculis. Quoties enim muliebri aspectu mulceatur oculus, ad turpe facinus mens invitat.

Avertendi sunt oculi à mulieribus, ne ipsæ nos avertant à summo Bono; cavendum est, ne earum blandimenta nostros mulceant sensus, ne animam inficiant, & perdant; sæviendum potius in illas est, ne illæ in nos sæviant, ne dum blandiuntur, torqueant; dum alliciunt, interimant; dum amplectuntur, suffocent. Hinc moris fuit apud priscos, ut meretrices, & scorta ab alijs separarentur, quòdque vel ex eorum nomenclatione conijcitur. siquidem meretrix à separatione *Medessab* vocatur, ne eorum præsentia viros inficeret, & interficeret, scitè Oleaster: *Meretrix dicitur Medessab, seu separata, quòd separaretur à civitatibus, & maneret in loco secreto, quòdque generatim asserit de Scortis idem Author, inquiens: dicitur autem Scortum masculinum, & foemina à Chadas, quòd est separare; quoniam hujusmodi scorta solebant esse separata à civitatibus in locis secretis.*

Imò etiam in locis sepulchrorum consuevisse meretrices degere, produnt prisca monumenta. Catullus siquidem Ruffæ meretriculæ hoc dat domicilium, inquiens, *eam solitam versari in sepulchretis, ut raperes canam de rogo: hinc scitè S. Chrysostomus ait de correpto libidine, infecto luxuriâ, æstuate lasciviâ: Non lapidibus se ipsum cadit, sed sceleribus; ut nunquam fit in se ipso, sed in sepulchris versetur. Sunt sepulchra meretricum diversoria, cum multo fatore, multa putredine sunt.*

Quòd si hodie sepulchra meretrices non incolant, inter cadavera non immorentur, foedissimo tamen suo scelere sepulchrorum referunt, & mortem inferunt. In monumentis olim operi nefario incubuisse impudicas mulieres refert Martialis, asserens monumenta lupas, seu meretrices abscondisse;

*Abcondunt spurias, & monumenta
lupas.*

Hinc *bustuaria* etiam audiebant meretriculæ, ita dictæ, quia inter busta, & cadavera prostarent, imò hunc morem viguisse etiam apud Hebræos censent plures, eò quia *Proverb. 2.* Salomon loquens, de meretrice dicat: *Inclinata est ad mortem domus ejus, & ad inferos semita illius,* seu intra sepulchrorum tumulos. Non modica est libidinis, & sepulchrorum cognatio, imò magna affinitas, grandis nexus; ad mortem siquidem properat, qui libidinis castra sectatur. Quapropter Prudentius in *Psychomachia* calamum in libidinem acuit,

*Tu praeceptum ad mortis iter, et janua
lethi.*

*Corpora commaculans animas in
tara mergit.*

Veneri mortem cognatam esse indicabat etiam priscus ille Romanorum Ritus, quo in Libitinæ, fano, quæ Venus putabatur; ea venum exhiberentur, quæ ad sepulturam pertinenter, ut notat Plutarchus, inquires: *Quid causa est, quòd in ade Libitina, qua ad sepulturam pertinent, vendere consueverunt? Libitinam nihil aliud nisi Venerem esse existimantes.* Imò præ alijs funeris instrumentis Venus venum offert suis sectatoribus, si probe spectemus, in femoribus capistrum, quo ad mortem inter blandimenta trahuntur Venerei, ad patibulum inter delicias evehuntur. Idque subindicat Job inquires: *Operuis faciem ejus crassitudo, & de lateribus ejus aruina dependet,* seu ut notat D. Augustinus in Job: *Et fecit capistrum super femora,* quam lectionem ita flectit in nostrum sensum: *Ut libidinibus suis colligaretur, quo vinculo duceretur ad mortem,* quòd si in sepulchretis meretrices latent; mors sub muliercula celatur, & absconditur, ut notat S. Chrysostomus, inquires: *Meretrix amare nescit, sed insidiatur tantum; venenum habet ipsius osculum, & toxicum os perniciosum. Sin verò non statim apparet, propterea ipsam magis fugere oportet, quoniam obtegit perniciem, & mortem occultat.*

37.

Mortem igitur, qui horret, mulierculæ exhorreat familiaritatem, ejus non subbeat domicilium, qui sepulchrum refugit; nil veneno lethalius, nilque noxius foeminâ ad blandiente, testis accersitur Sifaræ lacteus haustus, & dulcis somnus: historiam hîc recenseo. Jam per annos viginti ingenuerant Hebræi sub Jabini Asoræorum in Chananitide Regis, ac supremi ejus copiarum Ducis Sifaræ acerbissimo jugo, ac prædura servitute. Floruit tunc temporis Debbora viduili laude commendata, quæque post virum è vivis sublatum unicè se Deo mancipaverat; quam propterea Deus spiritu insignivit Prophetico: & non ad responsa tantum, & jura;

*Homil. 4.
ad popul.
Antioch.*

Judic. 4.

verum & contra Tyrannum arma subministranda insurrexerat. Quia verò postquam sacris exciderant Hebræi, bellica quoque fortitudo suis collapsa fuerat è pectoribus; hortatrice Debbora Baracus Hebræorum Prætor bellicos excitavit spiritus, congestoque decem millium virorum exercitu, in hostes movit, adjunctaque sibi expeditionis comite Debbora; quæ montem Taborem cum copijs circumfedit. Ad pugnam pluries lacesitus fuit Sifara, qui auditâ famâ defectionis Baraci, & montis Taboris modica manu occupati, ea qua potuit celeritate ingentem collegit militum turmam, cum nongentis falcatis curribus, magnoque bellâ apparatu, montemque audax circumvallavit Taborem, non sine timore Hebræorum, quorum formidinem abigere suis nitebatur Debbora concionibus, & præsertim precibus ad Deum fufis.

Sifara verò hostium Dux curru sublimis, auro conspicuus, gemmisque coruscus, cædes spirans vultu, ac minas, ad pugnam invitat Baracum, qui victoriæ minimè dubius suos ad pugnam excitat, novoque subeunte robore dat animos, & ad bellicam fortitudinem singulos cohortatus unâ cum acie instructâ, cujus in meditullio erat Debbora militum hortatrix ad pugnam; se è monte demittit in Chananzos, quos fortiter, & ferociter aggreditur, sibique ferro, ac bellicis instrumentis viam aperit per obstantia impedimenta. Pugnat etiam pro Hebræis contra Chananzos cœlum ipsum nimbo, grandine, fulgetris, ac fulminibus præeunte præsertim Angelo districti gladij fulguratione terribili. Chananzorum cuneos primè impetu dirupit Baracus, agminum, ac turmarum dissolvit Ordines, ut fluctuare hostium acies inciperet, ac paventium Chananzorum legiones terga vertere, mutuoque se confundere, contremiscente simul terrâ, nutante solo, & fremente Cifone; cœlo quoque tonante: Sifara verò cum frustra turbatam aciem restituere niteretur, aureo desiliit curru, fugam desperatis omnibus suasit, quam & ipse pedestrem arripuit.

In ea verò fugæ festinatione ad tentorium defertur Haberi natione Cinzi, qui sub pellibus habitare consueverat, & huic uxor erat Jahel, quæ, cum maritus unâ cum servis domo abesset, Sifaræ excepit hospitio: suspicata tamen eum à malè pugnatæ prælio illuc fugisse, metum omnem deponit, eumque blandissimis verbis invitat, ut se reficiat, utque lateret tutius in abstrusiori loco stragulo operit. Prius tamen quam somno indulgeret sitim, quam antea celi labores succenderant, petijt extinguere, seque parum reficere haustu frigidæ. Jahel verò non petitam aquam exhibet, sed ex utre coriaceo lac recens expressum in Phiala porrigit, quâ exsiccata, alto sopore captus indormit, sed mulier, cui Sifara fidebat sumpris animis ultura Hebrææ gentis hostem prælongum acci-

38.

39.

recipiens clavum ferreum, quo tabernaculo-
rum densi funes solo depungebantur, ar-
reptoque altera manu fabrilis malleo, incessu
molli, & quasi suspenso se ad sopitum Sisaræ
caput defert, clavumque ei infigens, & pa-
xillo ferreo validissime percutiens dormien-
tis tempora trajecit, virique caput terræ af-
fixit; & Sisaræ, cum à foemina tutam speraret
vitam, feralem invenit mortem, foemineis
illectus blanditijs, lacteaque captus dulcedi-
ne: frigidam petierat, & lacteum propina-
vit haustum, *aquam petenti lac dedit, & in
Phiala Principum obtulit butyrum*: scilicet
lactis florem, & butyri pinguedinem obtu-
lit.

Quàm insanè fidit homo improbæ foemi-
næ! quàm stolidè securitas vitæ blandienti
concreditur mulierculæ! cum hæc tunc vene-
num infundat, quando lac propinat; aconitum
exhibeat, quando butyrum offert: quàm
noxia foeminarum blandimenta, quæ cum
ore oscula figunt, lethalia infligunt vulnera;
lac, & mollitiem butyri videntur porrigere,
& arma, gladios, ac tela vibrant, quibus ed
sævius interficiunt, quò blandiùs viros ille-
xerunt. *Molliti sunt sermones ejus sicut oleum,
& ipsi sunt jacula.* Non dicas blandimenta
esse, quibus mulier virum allicit; sed lethalia
nocumenta, quibus blandè enecat. Mellea si
verba profert, fellea sunt jacula, qualia
vibravit, blandum quidem, sed exitiale
Fenellæ pomum, de qua Cardanus ait; quot
gemmis coruscum, tot fuisse insidijs refertum,
ut tetigisse, fuerit perijsse; quia erumpentibus
statim jaculis curiosus inspector Rennethus
Rex Scotorum multipliciter vulnèratus, &
saurius perijt.

Hæc est indoles veneræ voluptatis; allicit,
ut interficiat; blanditur, ut vulneret; amplectitur,
ut suffocet; mellea loquitur, ut fel exhibeat;
dulcia offert, ut venenum fundat; philtro lætat,
consopit, ut perimat. Quot monstra, quot mala
latent sub larva ementitæ voluptatis! cui calamo
larvam detrahens S. Petrus Damianus, alloquens
mulieres viros blandimentis allicientes ait:
*Interea vos alloquor pulpamentum diaboli,
projectio paradisi, virum mentium, gladius
animarum, aconita bibentium, saxica
conviviarum, materia plorandi, occasio pe-
reundi: Vos inquam alloquor Gynæcea hostis
antiquis, upupa, ulula, noctua, lupula, sanguisuga:
affer, affer sine cessatione dicentes, venite,
itaque audite scorta, prostibula, fœmina,
volucra porcorum pinguium, cubilia
spirituum immundorum, nympha, Sirena,
lamia*: hisce nomenclationibus mores pin-
git muliercularum eblandientium, quas la-
miarum in formam claudit. In fabulis
liquidem lamie sunt monstra, umbilico te-
nus muliebrem præferentia speciem, deorsum
ferina, mammis lactantium more protuberantibus;
sed eos, qui lambent illecti, devorantia:
symbolum sanè malè adblandientia foemine,
allicientis mollioribus verbis, lacteisque

sermonibus, unde Sapiens monet, *Fili mi,
siste laetaverint peccatores, ne acquiescat
eis.* Oh quot monstra in una latent mulier-
cula! quot feræ stabulantur in unico allicien-
tis foeminae sinu! quot bruta in una sæviunt
adblandientis foeminae gremio! sub larva
blanditiarum feritatem contegit, & ferarum
omnium occludit antrum, continet spelæum.
Sitiunt hujusmodi mulierculæ amasiorum
sanguinem, quem ebibunt, simulque perdunt,
ut scitè scripsit S. Chrysostomus, inquit:
*Quemadmodum Venatores retibus
extensis Sylvæstria animalia immittere aggre-
diuntur, ut ipsa jugulent: ita & meretricos
postquam lascivia pennas undique extenderint
per oculos, & habitus, & verba, postea in suos
injiciunt amatores, & ligant, non prius abstin-
entes, quàm ipsorum cruorem ebiberint, in-
sultantes postmodum, & ipsorum stulticiam
serpentes, & multum de ipsis risum fundentes.*

Quis adeò delirus, & à mente alienus
velit mulierculæ fidere, cujus illecebra fœ-
cunda est malorum omnium parens, plùs-
que mœroris, ac tristitiæ habet, quò plus
censetur lætitiæ præferre; ridere videtur,
sed risus luctum adfert; si enim ictu trajecta
in prælio pugnantis militis præcordia, risum
quandòque attulisse assegit Aristoteles; neque
latum unguem à vero discedimus, si risum
mulierculæ è vulnere prodire dicamus: ab
ictu lethali risus iste oritur, quia à fucata ex-
oritur, ac mentita voluptate; risus est, sed quo
anima sauciatur, ac æternam tristatur, & ri-
sus inijsi vulnèris est argumentum; & quò
latiùs quis cum adblandiente ridet muliercu-
la, ed lethaliùs sibi inijsitum prodit vulnus;
quò lætiùs exhilaratur, ed lætiùs sauciatur.
Olim meretrices consuevisse urbem circuire
allecturas cantu, ac lyræ pulsatione incautos
juvenes infert Oleaster ex verbis Isaïæ, *Sume
citharam circui civitatem, meretrix obli-
vioni tradita, benè cane, frequenta can-
ticum, ut memoria tui sit*: quæ verba expen-
dens Oleaster subdit: *Putarem quondam
meretrices oblivioni traditas hac fecisse, cum
ad hominum memoriam redire vellent, cir-
cuisse videlicet Urbem, cantando, & pulsando
lyram, ut amatores ad se provocarent*: sed
Abitynos extorres è civitatibus, & oppidis
exclusisse meretrices, & de communi ærario
fuisse ipsedem necessaria ad victum ministrata;
alijus gentis produunt monumenta. Athenienses
itidem malè olentibus mulierculis interdixisse
templum ingredi, refert Lactantius. Imò etiam
filijs meretricum fuisse ingressum prohibi-
tum sacra in loca, habemus, & causam explicat
Clemens Alexandrinus *ad Gentes* inquit: *Significat
eum, qui pro uno solo, qui est Deus multos sibi
falso nomine adscribit Deos: sicut is, qui na-
sus est ex meretrice, multos adscribit sibi
Patres propter veri patris ignorantiam.*
Qui enim verum patrem non agnoscunt,
subsidia petunt ab eo, qui minimè est pa-
ter,

Prov. 1. 24

Homil. 14. ad popul. Antioch.

41.

Cap. 23. vers. 16.

Lib. 2. cap. 20. Deutor. 23.

42.

En ad quale inducit venerea voluptas scelus, quam grande infert ipsa damnum, cum etiam arceat è sacris templis, prohibeat ingressum ad verum Numen, lumen extinguat rectæ rationis, & ad turpia trahat idola; & ne mentiar, pergamus pede sollicito, festinatòq; gressu in Setim, ut clariùs hunc intueamur delapsum à vero Numine ad fœda idola, viam sternente libidine. *Morobatur autem eo tempore Israël in Setim, & fornicatus est populus cum filiabus Moab: non tamen putes, solius libidinis luem grassatam: siquidem non quievit Israël post fœda patrata scorta, sed filiarum Moab, quæ blandimentis jam fuerant aucupatarum filios Israël, eos secum traxerunt ad sacrificia: pergit sacer textus. Vocaverunt eos ad sacrificia sua. Quòd Israël cum filiabus Moab fœdè fuerit coinquinatus infirmitati forsitan poterat dari carnis, urgente præsertim concupiscentiâ, cui Moabitarum blandimenta plurimum suppeditaverant virium: at quòd vocentur ad sua sacrificia, debuit id Israël horrori esse, cum blandimenta puellarum irritamenta fuerint tanti flagitij; & tamen non tremuit populus Dei, non expavit, tamen si ob erectum olim aureum vitulum Dei vindicis senserint pœnas triginta millia, quæ jubente Moysi interfecta ceciderunt: mirum tamen, quòd cum cruenta clades memoriam refricaret superstitum, adhuc hi non exhortuerunt ipsa nomina idolorum, neque minùs oblata iisdem sacrificia! Verùm & illi unâ cum lascivientibus filiabus Moab, comederunt, & adoraverunt Deos alienos: & ne putares, paucos duntaxat lapsos in tam atrox flagitium, vel semel tantum, & ad breve tempus, pergit sacer textus, & ait, *initiatùsque est Israël Beelphegor: en ad quanta scelera, & flagitia una libido pertraxit Israëlitas, post mœchiam, non solum sacrificijs interfuerunt Moabitidum, verùm etiam comederunt cum eis; & quod deterius procubere ante idola, & defecerunt à Deo post tot suscepta beneficia: & abdicatâ veri Numinis relegeione, falsæ Moabitarum sectæ turpissimè se manciparunt; hinc David ingemiscens, ac repetito singultu præciciens verba, ait, *initiatùsque est Israël Beelphegor, seu ut vertit hebraica translatio, & adhaferunt ipsi Beelphegor; non solum flexo poplite, falsâ coluerunt Moabitarum idola, sed affectu adeò arctè iisdem adhaerere, ut divelli ab illis non possent, magistri facti novorum errorum, ac superstitionum; qui ante fuerant discipuli veritatis, seu veri Numinis, & initiati sunt Beelphegor, & comederunt sacrificia mortuorum, & irritaverunt eum in adinventionibus suis, & multiplicata est in eis ruina.***

Numer. 25.

Numer. 25.

Psal. 105.

Psal. 105.

43.

En ad quæ nefanda scelera, ad quam malorum congeriem blandimenta foeminarum traxerunt populum Dei, Gentem sanctam, genus electum? O fornicationis voraginem nunquam explendam! est siquidem vorago scelerum omnium putidissima sentina, in

quam minùs cauti lubrico pede delabuatur. Verùm quid mirum, si Israël procubuit in adorationem Beelphegor, cum ad tantum scelus filiarum Moabitidæ per lenocinia libidinis, ac blandimenta luxuriæ eum incitarunt? Quid non valent mulierum versutiæ, cum vel earundem in aures in manibus sacerdotum eodementent, ut à cultu veri Numinis deficiant; etenim vel ipsi sacerdotes mulierum suavis earundem in aures idolum sibi consularunt, cui cultum proni exhiberent. Quid non tentat, quid non valet mulierum petulantia? cum etiam à sumis sacerdotibus vitulus adoretur, si ex mundo muliebri, annulis, in aures, reliquisque aureis ornamentis suis construatur,

§. V.

Æstus libidinis non solum marinos amulantur, in Scyllæ scopulos, & Charybdu vortices minùs cautos ad naufragium trahentes; sed & gehennales aeternum torquentes. Proinde omnis ab iisdem avocandus est affectus.

Quam rapax, quam fœtidum, turbidumq; fornicationis flumen, cum Euro ocyus in vitiorum omnium effluit fretum! Excurrit flumen hocce per plura scelera: siquidem post fornicationem diffluit in hortos nefandæ voluptatis, ingreditur lucos flagitiorum, lambit templa idolorum, excurrit ad sacrificia detestanda, defluit in cultum profanum, donec in amarissimum mortis fretum suos insepeliat ascleas; & Venus, quæ in fabulis ex tumescens marini fluctus spuma fertur nata, exitium parat, ubi sumperat ipsa initium: caveant ab hisce veneris litoribus, qui procul à fluctibus obstrepentibus, & naufragio velunt abesse. Infausta semper fuere huiusmodi littora, cum teste Justino ex Drogo moris fuerit Cyprijs, ut Virgines ante nuptias statutis diebus dotalem pecuniam quaesitura in quaestum ad maris litus mitterentur pro reliqua pudicitia libamenta Veneri solutura. Hocce qui venerem enavigant æquor, naufragium non declinant in Syrces impingentes; vel Scyllæ scopulos, aut Charybdis vortices subeuntes; non enim aliò traijcientes hoc æquor naves solent libidinis aquæ perducere; cum influant ipsæ in abyssum, utitur D. Augustinus de tempore hujus merisionis metaphora inquiens: *Illi miseri sunt, quorum corda carnali concupiscentia sunt polluta, quia aeternas merguntur in penas: castitas enim angelica est vita; castitas cum humilitate Spiritus Sancti merebitur habitationem, quam expellis immunditia libidinum.* Quorquor pelagum impuratum traijciunt, fretumque enavigant foedarum voluptatum, effluente Euro concupiscentiæ ad imminens ducuntur naufragium, pœnas subituri nunquam finiendas, nisi meliorem ebibant mentem; in sartagine ferrea ebullient, qui veluti pisces in aquas enatarunt libidinis; neque abs re hoc videtur pertinere sartago illa, cujus

44

Lib. 3.

Serm. 249.

Cap. 4

Tom. 1. p. 170

cujus apud Ezechielem fit mentio. *Sume tibi sartaginem ferream*, quæ verba expendens S. Bernardinus Senensis ait: *Cur non timeant ab extremo, & sempiterno supplicio, quod post hanc vitam manet libidinosos? laudant quidem, & lasciviant in pelago suarum voluptatum veluti pisces, vel in mariis salo, vel in fluentioribus enantes: at signum inquit Ezechiel cap. 4. est domus Israël, prope oram rivuli, aut littus maris, qua pisces lufant, signum erexit divina justitia, ut minaci. spectro lascivientium compefceret intemperantiam; sed quod tandem istud est supplicium? Sume tibi dicitur Propbeta sartaginem ferream; ea ad conspectum vestrorum lufuum, ac deliciarum à miseri pisces ferrea sartago gehennalibus flammis inardescens ebullic; in hanc è mari, rivuloque hujus sæculi transmigrabit: flamma post aquas, sempiterni cruciatûs, post fugaces delicias, momentaneasque voluptates excipient amatores mundi.*

65.

Terrori ingerendo, justoque incutendo timori aptus est nexus, quo impudicæ mulierculæ inferno adcopulantur, & nectuntur gehennæ: rei firmandæ accersita exempla suppeditant argumentum; ut omnes, quotquot ad trajiciendum hoc libidinis fretum à blandis invitantur sirenulis, ab scopulis, qui ad naufragium in hoc pelago voluptatum obviant navigantibus, avocentur. Mente volvant, altiusque imprimant hos ferales scopulos, in quos impingunt ad infame naufragium, qui libidinum fluctus enavigant: etenim gehennæ lares, meretricis domibus æquiparantur, eò quia neminem excludant, forésque eorum pateant omnibus, neminem repellentes, nullum reiicientes, sed omnes in exitium invitantes ad ingressum, ut observat D. Augustinus, inquit. *Pro inferis ponitur domus meretricis, quia neminem repellit, & omnem intransentem ad se trahit, & adferens argumentum ad id evincendum, subdit: quia ignem inferni habet domus meretricis.* Est siquidem gehennalis ignis, quem libido fovet; erumpit è gehenna, ut ad orcum trahat, quos inflammat; eò enim revertitur, unde eruperat; cùmque domus meretricis gehennalibus hisce foetidarum libidinum ardeat flammis, quibus miserè cinerefcunt, quotquot infelices imitantes pyraustas, huac circumvolitant ignem, & hos ingrediuntur lares; quis domum meretricis gehennam non dixerit? sed quis adeo fatuus, ut lubens, ac volens se in gehennam præcipitem agat, inferorum pœnas æternùm subiturus? & tamen adeo insaniunt hanc frequentantes meretricis domum, ut vel viventes gehennalibus pœnis se adiiciant: trajiciunt libidinum aquas, quas innatant, sed ut iisdem mergantur, detrudanturq; ad inferos.

Serm. 107. de tempore.

46.

Non me latet, commenta Poëtarum, Venerem finxisse ex spuma fluctuantis æquoris natam, ut quam procella enixa est, timeant quotquot naufragia declinaturi, fretum *Verrani de Affectibus Tom. 1.*

enavigant hujus fluctuantis vitæ: siquidem afflueta, vel ab incunabulis Venus procellis, nonnisi infamia spondet naufragia, quibus ad inferos detrudat, quos ipsa dilexit, & illexit: imò ita ex aquis fingitur orta Venus, ut verè Orco, & Acherontî comparetur: quia sicut quidquid Acherontis cymbam, & Orci januam ingreditur, nunquam egreditur; ita ubi quis meretricis lares ingressus Veneri adhæserit; difficulter à sinu divellitur ejusdem, huc spectat illud Salomonis. *Et ad inferos semita illius; omnes, qui ingreditur ad eam, non revertentur, nec apprehendent semitam vitam*, nimirum ut proclivior ad Venerem pateat aditus, difficilior fit exitus; quia propriæ salutis obliviscuntur, qui meretricis adeunt gehennalem domum, serviuntque libidini, & nonnisi difficulter respiciunt, uade Osea, *Non dabunt, cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum.* Quid? quòd tam facilè propriæ fiant immemores salutis? *quia spiritus fornicationum in medio eorum.* Conclamata videtur eorum salus, qui Veneri adherentes se libidinibus prostituerunt.

Proverb. 21. vers. 18.

Cap. 7.

Acherontî etiam pariantur impudicæ mulieres, quæ opes omnium dementium, amantium devorant, deglutiuntque, nihilq; iisdem restituitur, nisi tormentum, & cruciatus: quàm rectè igitur domus meretricis gehenna dicitur, cùm ibi immundi non desint spiritus, seu impuræ cogitationes, vocetque S. Chrysostomus, *domum meretricis immundam Diaboli officinam*: siquidem habet ibi tartareus spiritus sua instrumena; quibus gladios cudit ad vulnera infligenda; retia nectit, ut juvenes aucupetur; suos ibi prodit cantus, ut homines alliciat ad retia, & decipiat, deceptosque trahat ad tartara. Quinimò cubilia sunt dæmonum meretricis lares, si accersitum audiamus S. Petrum Damianum, nos alloquentem: *Audite me, scorta, prostibula, cubilia sunt spirituum immundorum*, liberiùs igitur ad hæc avolant immundi spiritus cubilia, cœnum quippe ut sues amant, quia ut rectè S. Chrysostomus, *quemadmodum ubi est canum, eò porci concurrunt: ita ubi sunt meretrices, & meretricia carmina, ibi congregantur dæmones.* Certè ante Satanicos hos porcos pretiosissimas proijciunt margaritas, qui suas ipsorum animas pro vilissima, ac impurissima delectatione dæmonibus proculcandas exhibent, ac spurcitæ luto imergendas prostituunt in lupanaribus. Frequentant turmatim lupanaria immundi spiritus, quia meretrix, ut scitè attingit S. Ephræmus Syrus. *Causa Diaboli est, quia nimirum in favorem meretrix perorat Diaboli, ejusque causæ patrocinator, quia per meretricem acquirit nequissimus spiritus ius ad animas eorum, qui siverunt se meretricis blandementis irretiri.* Hæcque ratio, cur meretrices fulcire, ac sustentare infernum dicantur, eò quia stipatas hominum multitudines ad gehennam pertrahunt; hinc Salomon

47.

Homil. 2. Math.

in Epist. 55.

Psal. 40.

Tract. ad verbum improbos mulieres.

Proverb. 5. vers. 6.

meretrice, ait, *pedes ejus descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant*, ubi hebraicè legimus, & *infernum gressus ejus sustentabunt*, ideo meretrices dicuntur infernum sustentare, seu implere; quia homines illicitis, ac blandimentis trahunt ad Orcum, qui fortassis nutaret vacuus, nisi impuræ mulieres ingentes hominum multitudines illuc deferrent. Hæcque ratio, cur S. Ephrazmus Syrus improbam mulierem sceptrū dicat inferni in tractatu adversus improbas mulieres, ubi ait, *quid est mulier? juvenum perditia, sceptrum inferni.*

48.

Quod si Persarum olim mos fuit, ut sceptrum in pietatis tesseram, & clementiæ argumentum exhiberetur, ut Estheri: oppositum hic contingit, quia Satanicus Assuerus sceptrum extendit, non in clementiæ tesseram, sed in argumentum sævitæ; non ut erigat correptum timore animum, ut præstitit Rex Assuerus Sceptri extensione in Estherem; sed ut animas ad sua Regna detrudat, æternisque adijciat cruciatibus; inferni igitur sceptrum est meretrix, quæ tot hominum millia illuc immittit, & quia in miseros illos incolas suum exercuerat imperium: merito dicitur meretrix, quendam habere gehennæ principatum ob ingentem multitudinem hominum, quos sibi suis subjecerat illecebris, transmisitque cruciandos ad tartara, pœnis torquendos æternis: & revera, si ob vitium aliquod triumphat Dæmon, suumque sceptrum extendit, ac imperium propagat; procul dubio est ipsa luxuria, quæ cæteris potior vitijs majorem hominum partem famulatuū subijcit Dæmonis.

49.

Lib. 4. con.
fess. cap. 2.

Hanc luxuriæ Tyrannidem, hoc libidinis sceptrum præ cæteris noverat Augustinus, inquit: *Cum accepit in me luxuria sceptrum & totas manus ei dedi.* Tamen hæc humiliter de se fateretur, ab ejus tamen se servitute subduxit, castusque de luxuria triumphavit. Utinam quotquot libidini allicienti dedere manus respicerent, ne in profundum mergerentur! Pulsant enim Orci januas, ut sibi pateant, qui meretricio osculo mentem polluunt: nisi pedem statim retrahant lubrico lapsu præcipientes ruunt. O impudentiam plusquam palmarem! sinere se mulierculæ blandimentis vinci, ac vinciri, trahiq; ad Orcum. Veneri assuetæ procellis adhærere, & naufragia non timere, insania est. Ea est libidinis temulentia, ut nullum præ oculis habeat, quò valeat coerceri: etenim etiam filia Lothi adhuc oppletâ cadaveribus tellure, adhuc flagrante mundo, tamen solæ essent cum patre, post funus matris, post bustum patriæ, post colloquia Angelorum, ausæ sunt fieri fratrum suorum matres; & monstruoso incestu, matres, & sorores unâ copulârunt.

50.

Iratus Deus ob fornicationem filiorum Israël cum filiabus Moab, præceperat Moyse, ut sanguine viginti quatuor millium virorum fœdissimam impuritatis maculam absterge-

ret, moxque evaginati gladijs, nudato ferro, omnique populo proludente lachrymis funeri suo, pallor imminentis mortis, pavorque singula funestârunt, dixitque Moyse ad Judices Israël: *Occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor.* Sed prolata, simulque auditâ hac mortis sententiâ non tamen riguit libido, non palluit, non ingemuit, non ejulavit, nec inducias petijt, quibus suum posset scelus expiare; nil cogitârunt Israëlitæ de sepulchro fodiendo, nil de Deo, quem lachrymis emollirent, precibusque flecterent ad veniam, sed adhuc eò devenit libidinis petulantia, luxuriæ insania, ut sacer textus dicat: *Et ecce unus de filijs Israël intravit coram fratribus suis ad scortum Madianitidum, vidente Moyse, & omni turba filiorum Israël, qui stebant ante fores tabernaculi.* O flagitium nunquam latis supplicijs plectendum! ô impuritatis pelagus nullo coercitum littore, nullo clausum limite! ô insatiabilem libidinem, ne tunc quidem finiendam, cum finis imminet vitæ! ô libidinum sitim, nec tunc extinguendam, cum vita extinguitur! nimirum pudoris transfuga desinit ante vivere, quàm libidinibus mori, voluitque prius mori, quàm in cœno luxuriarum non immorari, non fœtidè volutari: spectante siquidem omni populo præsentem, & vidente ipso Moyse, prolata jam sententiâ cruentæ cladis, imminente toti multitudini supplicio, flente universâ turbâ, adhuc unus fuit de filiorum Israël, qui lupanar subijt, ut pudicitiam tunc, vel maxime fœdaret, cum esset ipse miserissime interimendus. Quid non ageret inter palmas libidinis temulentia, si adhuc lascivit in cupresso? quid non auderet in flore, cum tripudiet in funere? quid non tentaret prætorum inter vireta, si ferales inter umbras hiantis sepulchri adhuc triumphat; Eh quis furor insanior illo lascivientis animi, si debacchatur in luctu? quò non prorumperet nullo spectante? si præsentem, & vidente Moyse, & jamjam imminente morte, cujus pallor omnia jam funestaverat, adhuc impuras accendit flammâs, ut clariùs mœchetur?

Numer. 25.

Numer. 25.

S. VI.

Veneræ voluptas, si non fumo, certè suâ flammâ excacat, quos incendit; & venenum in melleo latice ijsdem propinat.

Veneræ datur voluptati, ut quos demulcet suis illicitis; ijsdem admittatur oculos eruere rationis; eosque obcæcare, quos suo inflamat igne, ubi enim semel libido arserit, ejus flamma, nec mortis gelu extinguitur, neque imminentis sepulchri sopitur cinere: hæcque ratio, cur Cain fratricida extorris etiam in ipsa sua damnatione voluptati sub-

51.

subservierit; tremebat, sed simul ludebat; pavebat, sed simul ridebat; impalescebat, sed simul jucundabatur, *Egressusque Cain à facie Domini, habitavit profugus in terra ad Orientalem plagam Edem, cognovit autem Cain uxorem suam, qua concepit, & peperit, fugerat quidem Cain à facie Domini, sed non fugerat libido à facie Caini; quia nimirum libido cæcitatem inducit, ut ejus flammâ correpti, quæ imminent pericula non videant; hinc de Sodomitis, qui ostium Lothnitebantur ingredi, ut hospitibus abuterentur, legitur, fuisse cæcitate percussos, Eos qui foris erant percusserunt cæcitate à minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent: nimirum flagitio respondet mulcta, & iceleri pœna; corporis damnantur cæcitate, quia cum libidinis æsturent impuro igne, ac luxuriâ diffuerent, mentis oculo jam erant vidui; habet siquidem quævis flamma suum fumum oculis noxium: sed quæ libidinis prodit flamma non corporis, sed mentis, ac rationis eruit oculos, scitè S. Ambrosius ait: Percusserunt illos (nimirum Sodomitas) Angeli cæcitate, ut etiam ostium domus, quod aperire cupiebant, non reperirent: simul etiam illud ostenditur, quia cæca est omnis libido, & quod est ante se non videt; hoc exploratum est, deprehendimus enim eos usu oculorum in corpore destitui, quos diutius libido inflammavit, ut externa cæcitate clarius conjiciamus etiam interni oculi amisisse usum.*

Plura possent hujus pœnæ exempla congeri, sed illud singulare, quod de Algaro Regulo refert Polydorus. Meditatus Algarus Fridesnidam cujusdam Ducis filiam Virginem Oxoniensem constuprare, fugientem persequitur: illa verò cum in obvium se recepisset oppidum, janua statim Algaro Regulo clauditur, simulque utriusque oculi usu prorsus destituitur, & eadem Sodomitarum pœnâ plectitur, qui eidem cum illis famulabatur libidini. Fertur tamen, puellam virginem suis precibus Deum Algaro placasse, qui iterum usui restitutus oculorum videre denuò cœpit. Cæcitate laborant, qui flammâ exardent libidinis, & non mente tantum, sed etiam corpore cæcutiunt, si Valerium Maximum audiamus; refert is, Seleucum legem tulisse, quâ adulteris oculi è vultu eruerentur; cumque ejus filius natu maior exigente patris iure, & lege sancita utroque oculo deberet miserè ob patrata adulteria carere, totusque populus enixim rogaret, ut pœnam a doloscenti ultro condonaret, noluit civium voto annuere Seleucus; institit enim, ut filius promeritas lueret pœas, sed rogantibus iterum, eniximque supplicantibus populis, hanc efflagitantibus gratiam victus tandem Seleucus concessit, quatenus suo prius, postea filii eruto oculo salva lege supplicii, legis temperavit rigorem, simulque incorruptæ iustitiæ exemplum transmisit in posteros. Hac lege erudiebantur populi, libidinem laborate cæ-

citatem, eamque ingerere sibi addictis, quos duplici cæcitate sibi arctius devinciebat. Quam bellè Cupido velatis pingitur oculis; quia impudicus quivis amor cæcitatem amat, quam invehit, communicatque iis, qui telo cupidinis sinunt improvidè se vulnerari. Vocari ad id evincendum, posset huc Samson captus amore Dalilæ, cuius nomen luxuriam sonat, interpretaturque situla, seu vas hauriendæ aquæ accommodatum, eò quia luxuria semper sitiatur, ac iugiter ardeat impuris flammis acvenda, non extinguendæ siti idoneis: blanditiis igitur Samson illectus, simulque deceptus Dalilæ, pœnas & ipse subiit cæcitatibus, excæcatus à Philistæis; quia oculis orbat, qui mulieris captus illicitis, vitæ blanditiis, finit se deliniri; scitè rem hanc edisserit B. Albertus Magnus, *Dalila qua interpretatur situla luxuriam signat, qua semper sicit libidinem: suum invitat ad sinum, ibique eum tamdiu dormire facit, donec usus fuerit, seu quamdiu vires corporis habuerit; quibus destitutus per inopinam mortem abjicit eum à se, quem tunc Philistæi, seu demones excæcant.*

Ideo libido oculis destituit, quos suos instituit asseclas, ut cæcitate laborantes minime terreantur sceditibus, millenisque sordibus, quas secum trahit luxuria; & hæc ratio, cur libidinis lue infectus rationis oculo iam deperdito, nec criminis sceditatem videt, neque quæ ad sunt mala, neque futuras inspicit imminentes pœnas: cæcus procul dubio censetur, qui licet cælo natus, cœno impudicitæ oculos oblinivit, quos cælo clauderet, ocyusque per prærupta vitiorum, per lapsus criminum, pede ubique lubrico præceps rueret ad orcum; nec finit me latum unguem fallere accersitus S. Chrysostomus inquit: *Quando ab impudica libidine cæpta fuerit anima, sicut nubes. & caligo corporis oculos, ita cum illa eripuerit mentem, ac perspicendi facultatem, nihil finit videre ulterius, non precipitium, non gehennam, non timorem.*

Vix intam pœnitenda, tamque foeda timeret se pertrahi à larvatis sceminarum blanditiis, qui oculis incederet apertis; pedisse quas videret luxuriæ ancillas, suntque evacuatio thesaurorum, dissipatio patrimonii, dilapidatio bonorum, ægritudines corporis, imbecillitates capitis, lues consumens, calor exsiccans, peccati sceditas, amissio divine gratiæ, conscientia torquens, pœna imminens, horror gehennæ, & alia id genus sexcenta mala ex una libidinis radice pullulantia. Quis ita insanus, & à mente alienus, perennaturas flammis mentis oculo intuens velit ob momentaneam larvæ voluptatis dulcedinem iisdem addici? Non nisi foeda laborantes cæcitate in cœno volutantur libidinum, & eò luridius cæcutiunt, quò hisce se sceditatibus diutius obliniunt. Quòd si adultero sancitâ Seleuci lege oculi eruebantur; hanc sponte mulctam subeunt, qui lascivi-

enti adhærescunt Veneri, sui que tortores pœnam sibi inferunt, quâ acrius torqueantur; qui enim luxuriæ famulatur, fœdôque carnis vitio infervit, ipse sibi rationis oculum eruit, ut visu destitutus promptius in cæterorum præcipitia proruat vitiorum: id innuit Cyrtillus Alexandrinus qui loquens de ambitione, opum cupidine, venereisque voluptatibus ait: *si quis honoris ambitione laborat, aut gravi exasuat opum cupidine, Ethnæi voluptatum ignibus effervet: nimirum sibi ipsi oculos eruit, & destitutus lumine mentis, in foveam iniquitatis præceps agitur.* Vafritiem aquilæ dices libidinem æmulari: hæc siquidem hujus volucris indoles, ac innata astutia est; ut cervum in præcipitium ducat, sed alarum flabellis pulverem prius excutit in ejus oculos, & excæcat, postea urget, ac ducit ad montis præcipitium, ut ibi præceps ruat, ubi cæcitate laborat.

55.

Quis adeo cæcus, ut non videat eodem astu luxuriam uti? nititur prius oculos adoriri, ut dempto mentis oculo, extincto rationis lumine stolidè cæcutientes præcipites agat ad tartara. Quid ni an oculis insidiatur amor impudicus, quia cæcus ipse, alienis indiget, ut videat, oculis? Pudeat hominem suæ cæcitatibus, quâ cœli orbatus aspectu, non nisi in cœno fœdarum voluptatum volutatur. Quis tantam cæcitatibus non stupeat? quis tantam impudentiam non improbet? tantamque amentiam non lugeat? posthabito cœlo, cœno inhiare; ferales umbras clarioribus præferre splendoribus; beatorum consortium cum damnatorum commutare tormentis? cæcutientis est præposterè ac inversum ferre iudicium; non videt, qui supera inferis subijcit. Hanc cæcitatibus luxuria inducit, quæ mentis oculum prius aggreditur, ut lumen extinguat rationis, totumque hominem sibi dea subijciat.

56.

Feruntur corvi à natura ita edocli, ut in cadavera prouentes oculos primum effodiant, & huc respexit Salomon cum dixit: *Oculum qui subsannat Patria, & qui despicit partum matris sua effodient eum corvi de torrentibus.* Idque non abs re flectitur in cadaverosos homines, quibus libido vitam divinæ gratiæ abripuit; corvus siquidem tartareus nititur in iisdem oculum effodere rationis, tum præcipites in carnis scelera, omniumque fœditatum cloacam agere; scitè Hugo Victorinus: *Corvus est Diabolus, qui in cadaveribus primum oculum petit, quia hominibus carnalibus intellectum extinguit discretionis, sicque per oculum cerebrum extrahit, quia discretionis privatio sensum mentis evertit.* Quam noxius, quam feralis hic corvus, qui nostris insidiatur oculis! abigatur à nostri cordis arca, ut longius abeat, nec revertatur; quod si Noë corvum ab arca dimisit, ut conjiceret, num aquæ diluvii cessassent: Sathanicus corvus non luxuriæ fœtidissimas aquas natantibus refertas cadaveribus, siccitas esse denuntiat, sed eas augere jugiter studet;

Lib. 6. in cap. 21. Joannis:

Lib. 1. de bestis cap. 35.

sciens, tunc in homine oculum obrui ratidnis, cum ipse impuris hâc libidinum obruitur humoribus.

Ex hisce pluviis suum repleverat calicem mulier Apocalyptica, venenum propinatura hominibus, describitur hæc mulier in Apocalypsi à Joanne: ubi præ cæteris dicitur: *Et habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione, & immunditia fornicationis ejus:* fuit enim mulier isthæc meretrix, crudelis, blasphema, fœtida, omnisque referata abominatione: poculum, quod manu gerebat aureum, amatorium erat, quo auri nitore alliciebat ad haustum veneni, & ideo describitur à Joanne blasphema, & crudelis, cum sub larvato auri nitore aconita propinaret; fuit poculum illud abominatione plenum, seu officii, quæ amatoris poculis tribu consueverant, cum fierent ex impurissimis, ac fœdissimis rebus. Venenum igitur continet, quod impudica mulier homini libidinem sitienti propinat, & cui sub ementita dulcedine, ac impura voluptate interitum parat, necemque bibendam offert, ut rectè S. Petrus Damianus: *Isud poculum vocavit virus mentium, gladium animarum, aconita bibentium.*

Venenum igitur ad interitum bibunt, qui mollioris sexus sitientes voluptates poculum sibi exporrectum hauriunt, quia blandum venenum, dulce aconitum, melicium toxicum deglutiunt non siti, sed vitæ extinguendæ aptius; aconitum siquidem suis amatoribus ad necem inferendam aureis in poculis fucatarum blanditiarum porrigunt allicientes mulierculæ suæ sitientibus blandimenta: ne mellitum hocce voluptatis poculum ebibamus, à quavis cum mulieribus abstinentum est familiaritate: est enim ipsis perquam familiare eblandiri ad damna inferenda, suntque fœminarum aspectus illo basilisci tetiores, venenum siquidem advehunt, quo inficiunt; oscula, lethalia sunt vulnera, quibus interficiunt: mellita verba dulce sunt fel, quia solo halitu per aures mentem corrumpunt, animamque occidunt divinæ gratiæ. Generatim quævis voluptas amatorium est poculum ad mortem inferendam sitientibus adaptatum. Declinemus hocce voluptatis poculum, ne laqueos mortis incurramus, ne aconita hauriamus; venenum in hoc poculo latet sub auri nitore, sub mellea voluptatis dulcedine aconitum exhibetur, ut observatum voluit sanctus Paulinus scribens ad Severum, cui fugam suadet mundi illecebrarum: ait ipse: *Excipit nos mundus varijs voluptatibus florens, & fallentibus venenatus illecebræ.* Venenum siquidem libido propinat sitientibus carnis voluptates, quos voluptatum dulcedine, & blanditiarum illecebræ decipit, ut interimat.

Insecta veneno est potio, quam mulier impudica voluptates sitientibus offert, ac propinat, solèturque propterea viperæ paritari, ut notat sanctus Ephræmus Syrus in tractatu adver-

57.

Apocal. 17.

Eph. 1.

58.

Eph. 2. 2.

59.

adversus improbas mulieres, ubi describens mulierem ad turpia allicientem eam vocat expeditam rabiem, viperam vestitam, & S. Gaudentius sceminarum gestus repentibus æquiparat colubri gressibus inquit: *surpiti sceminarum colubri gestus ad concupiscentiam movent illicitam*, nimirum quia vel à nudo sceminarum gestu lethale emanat virus, quò viri lethaleriter inficiuntur. Ferunt, qui naturas, ac proprietates recensent animalium, vipersas femellas se masculo commiscentes, ei caput præcidere, sitque amplexus laqueus ad interitum, & blandimentum conjunctionis lethale interfectionis nocumentum, cum nexus ipse mortem adferat. Quid si dixerim, meretrices viperarum induentes naturam, Christum, qui hominis caput est, ab hominibus, quibus commiscetur, præcidere? mei asserti propugnatores accerso S. Petrum Damianum: qui in hujus fursuris mulierculas invehens ait: *Vos vipera virosa, qua præ impatenti ardore libidinis Christum, qui caput est clericorum, vestris amatoribus detruncatis*: nil certè exitiusius, nocentius nihil, quàm hisce adhærere viperis, quæ caput nostrum Christum Servatorem à nobis seiungunt, separantque: hinc ait Apostolus: *qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur; qui autem adhæret Domino unus spiritus est*, quia nimirum nequit Christo adhærere, ut capiti, qui meretrici commiscetur, ut membrum.

Immo deteriores, nocentioresque vipersas, si asseras meretrices, à vero te non errare, assertorem nancisceris D. Ambrosium: viperas siquidem ante commixtionem cum mare venenum evomit, quod opere mox consummato rursus ebibit, ait enim Antistes Mediolanensis loquens de vipera: *Pera cõ conjunctionis munere venenum quod evomuerat, rursus haurire fertur*. Hinc conjice, si vipersas saviores sunt, & nocentiores meretriculæ, quæ minimè venenum deponunt sed ponunt, cum commiscetur, augetque, ut sibi adhærentes perimant, ut S. Petrus Damianus has mulierculas alloquens, ait: *Vos miseris, & incautiis hominibus sic sanguinem fugitis, ut lethale virus eorum visceribus infusatis*.

Circum est poculum, quod hæ vipersas deteriores sceminae suis propinant amatoribus, & lethalis est potio, quæ ex meretricio poculo hauritur: quamvis ementitæ voluptatis aliquid videatur dulcedinis continere; larva tamen hæc est, quæ venenum obtegatur: aconitum enim bibit, qui meretricio poculo os admovet, quia cum pestifera portione peccatum illabitur, & mors deglutitur. Quisquis propriæ consulit salutis meretricia hæc pocula prorsus despiciat, lethales impuræ voluptatis portiones devitet: nemo sit à mente ita alienus, ut in lacte dulcedine illicientis voluptatis velit aconita ebibere. Mortis olim fuisse, quò præcaces impuræ sceminae suis alapas infligerent amatis, eosque pluribus læderent convitiis, scelerent opprobriis

meminit S. Chryostomus, qui infamem amatorum patientiam redarguit, inquit: *Non vides turpes illos amatores alapas, opprobria, sputa, imæmerique alia incommoda, qua fornicaria illa mulieres infligunt, patienter ferre?* Verùm flores, rosæque forent hæc incommoda, nisi alia longè nocentiora adferrent: siquidem non alapas tantum infligunt, sed lethalia infligentes vulnera, eò crudelius occidunt, quò blandius alliciunt. Non credas dulcedinem esse, quæ ad amaritudinem ducit æternam duraturam.

Pellucidi videntur latices, qui è fonte scaturiunt venereæ voluptatis, sed rivuli sunt, qui perpetuum vertuntur in amarorem: perinde ac flumina omnia mare ingrediuntur; ac sepeliuntur perpetuo immixta amarori; omnes voluptates, quæ extra Deum homines aucupantur ocysimè fluunt; ac in fretum delabuntur amaritudinis. Deliciæ omnes quas mundus exhibet fluminis instar dilabuntur; quòd si flumina ripas sui alvei corroduat, exedunt; voluptates etiam vires infringunt corporis, & valetudinem absumunt, ut notat S. Chryostomus inquit: *Non tam vehementer fluvialium aquarum cursus ripas corrodere, & submittere solet, sicut delicia, & luxus omnia valetudinis nostra firmamenta facillè subruere*. An non larvæ sunt mundi deliciæ, carnis voluptates cum sub persona gaudij hostes obtegant? quæ corporis oppugnans vires, valetudinem prosternunt, & quod omni hoste nocentius est, animam etiam vulnerant, miseræque interficiunt? Quis veras dixerit carnis voluptates, mundi deliciæ, quæ statim in corpus ipsum armantur, ejusque robur dejiciunt, fortitudinem infringunt, vires surripiunt; quodque deterius in animam etiam debacchantur, quam inflictiis culparum vulneribus, lethaleriter lauciant, & crudeliter interficiunt? Nul- lum adferunt homini solatium, nullum commodum voluptates, quas ipse enixim aucupatur in mundi illecebris, cum non solum corpori noceant, cui vires surripiunt; verùm etiam mentem crucient, veramque animæ jucunditatem corrumpant, inficiantque; imò & animam ipsam interficiant. Quid aliud carnalis voluptas est, quàm mel felleum; & luxuriæ delectatio, quàm melleum fel, dulce venenum, risus lethalis, qui si arridet, irridet; si vultum exhibet lætum ad lethum perducit; scitè Idiota loquens de turpi amore Venereo ait: *Talis amor laqueus est anima, discrimen vita, mors suavis, blanda percussio, interfectio leniens, mel felleum, perniciosus delicata, dulce venenum, malum spontaneum, sapida jugulatio, & omnium rerum calamitas*: quis ita desipiat, ut dulce venenum deglutiat æterna morte plectendus? quis tam emotæ mentis, ut mel felleum trajiciat in stomachum, ut fucata dulcedine totum inficiat corpus abstrahio, mentemque lethali corrumpat veneno? siquidem venenatam esse luxuriæ dulcedinem probe inquit Arnoldus Carnotensis inquitens:

Homil. 17. ad epist. ad Roman.

Homil. 55. ad popul. Antioch.

Lib. 2. de amore divino.

Horæ

Tract. de op-
rib. sex die.

Hora illius angustia satis indicat, qua fit illa causa, qua in tales erumpit effectus, & quia omnino dulcedo illa venenata est, qua tanta amaritudinis torrentem effundit, allicitur eade ad libidinosos complexus, prurientium irvicata vaporibus, & cum ejus sensum quadam mendacia blandimenta demulceant, captivum sequitur appetitum: venenum porrigit blanda voluptas, quando dulcedinem exhibet, corpus allicit, ut mentem inficiat: est enim venata ejus dulcedo, quæ sapit, simulque interimit, quia ut ait Augustinus etiam

Lib. 2 de ci-
vis. Disc. 7.

Poëtæ Ethnicius auctoritate: Mox ut eos libido pepulerit, ferventi, ut loquitur Persius; riueta veneno. Risu, vultu, oculis lenocinantur mulieres, sed venenum de postico corporis jaculantur, scorpio perfimiles, qui tactu blanditur, simulque vulnerat. Fera est voluptas & fera gravis: neque scorpio, neque serpens in visceribus nostris sedens ita undequaque grassatur, sicut deliciarum concupiscentia omnia subvertit, & perdit. Et fera ille tantum, corpori insidiantur: hac autem cum infederit cum corpore, simul, & animam perdit.

S. Chryso-
st. serm. contra
luxum.

62.

Quid non invehit voluptas mali, homini si dominetur? nullam dixerim posse ab homine actionem proficisci, quam voluptates non corrumpant: hæc siquidem sana mentis consilia præpediunt, prudentiam eliminant, fortitudinem labefactant, justitiam abigunt, totamque corrumpunt humanitatem. Hæc corpus lancinant, membra obtruncant, vires debilitant, nervos infringunt. Da voluptatibus disfluentem, & huic cerebrum æstuat, aures tremitant, oculi caligant, frons tabet, vultus macet, manus tremunt, cutis rigescit, veater distenditur, crura titubant, pedes labuntur. Si voluptas blanditur ut mater, statim ferocit ut noverca: si cantu allicit, in belluas sono transformat homines: si ut Regina imperat omnem evertit sensum, extinguunt rationis lumen, quia voluptatibus omnes sensus stupent, & hebetantur; ratio brutescit, nilque magnificum, ac divinum valet suspicere è cælo dejecta, in cœnum delapsa; ac in sordido volutabro abjecta: siquidem voluptatibus mens à sua sede dejecta, à suo statu dimovetur, & animus in furorem, rabiemque convertitur. Si voluptas stet, necessum est, omnes virtutes cadere, ac jacere, consilia impediri, prudentiam eradicari, fortitudinem languescere, justitiam corrumpi, & reliqua virtutum honestamenta interire: hæcque causa, cur Cicero voluptatem malorum dixerit matrem; est enim illa Circes, quæ venenata propinat pocula; illa Syren, quæ cantu planctum excitat; illa Phrynes, cujus pulchritudo homines dementat, suilemque inter gregem dejicit. Lothum consule in miseriarum detrusum barathrum; Samsonem recole, nec armis victum, nec vinculis vincendum, imò Leonum, urforumque collusorem; Davidem specta virtutum illum cultorem eximium,

Goliathi domitorem, Israël's propugnato-rem; Salomonem contemplare Sapientia Sacrarium, prudentia exemplar, justitia normam, felicitatis auspiciam, hos, & sexcentos alios, quos ferrum non vicit in castris, una prostravit in gynæceis voluptas.

63.

Holophernem huc accerso; cujus caput spirans cædes, pedes protriverunt mulieris: Sandalia enim Judithæ oculos rapuerunt Holophernis. *Sandalia ejus rapuerunt oculos Judith, ut ejus, tantumne potuerunt involucri pedum ex animalium pellibus confuta, & bombycum tela? tantumne valuerunt calces, quibus terra terimus, sordes calcamus, cœnum quatimus, partemque corporis ignobilissimam, seu pedes contegimus, ut oculos rapuerint illius capitis, quod toti Israël's eras terrori, fastuque superbo non homines tantum, sed & Numina ipsa despiciebat? ita est, cui supplex ad pedes potior pars gentium procumbebat, is suos affectus pedibus substravit mulieris, sandaliis subiecit Judithæ; & populorum domitor, Israël's terror, captivus cedit & cadit ad crepidas foeminae: fuerunt Judithæ Sandalia instar prærupti Caucasus, ad cuius radices suis libidinibus illigatus tenebatur superbiens hic Prometheus: nimirum ea est impuri amoris indoles, ut rebus se vilissimis mancipet: quid capillo tenuius, quid levius? & tamen uno amans trahitur colli crine: quid involucri pedum abjectius? & tamen uno capitur calceolo: quid vapore ignobilius? & tamen textili quadam irretitur nebula. O pudendam voluptatum servitutem! O poenitendum Veneris famulitium! cum vel ipsa belli fulmina in lacrymarum flumina lugenda metamorphosi commutet. O probrum! ò dedecus! ò in fues degeneres; quibus nectar est illuvies; pincerna foeda cupiditas, calix calceorum sentina, fercula sordidissimum cœnum voluptatum, in quibus volutantur. Quòd si involucri pedum tam ferox caput valuerunt irretire, ac prosternere; quid non erit illicium in foeminae vultus præstanti formâ? in linguæ mellitis verbis? in oculorum arridente intuitu? in frontis blanda hilaritate, in genarum ridentibus rosis, in labiorum purpurascensibus corallibus? certè hæc omnia ed armantur acris ad prosternendam pudicitiam, quò blandius ridere videntur, ac ardire: sunt hæc omnia protensa retia, quibus homines irretiti capiuntur: unde rectè monet Salomon: *Non concupiscit pulchritudinem ejus* (loquitur de muliere) *concupiscit aurum, ne capitis nutibus illius;* ubi Syrus legit: *Ne sit praeda venationis oculorum ejus, & palpebris suis captivum se faciat.* Quia foeminae in vultu oculorum nutus, palpebrarum motus retia sunt, quibus minus cauti capiuntur: itetitis imò fulgur, & sagitta, quibus ad internecionem vulnerant, quia ut rectè dixerat Carneades, muliebri formâ regnum est sine satellitio; vim adhibet sine vi, prosternit sine impetu, vulnerat sine gladio; quia est hostis ardens,*

ridens, blandus Tyrannus, suave tormentum, quapropter Siracides rectè virum monet: *Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius: siquidem in adolescentula, flos ætatis, nitor formæ, mollities sexûs, linguæ blandimenta, vestium sultus, comitas gestuum, oris risus, in ruinam impellunt: hæcque ratio cur Alexander Macedo abstinere prorsus voluit à captivis victi Darij filiiabuspiscipiendis, inquit: non captivas adspiciant puellas, ne cum viros viderim, à mulieribus vincar.*

64. Per læpe quos Mars non prostravit in castris, hos Venus profligavit in gynæceis, & Aulis; quis Herculem monstrorum dominotorem Omphalæ devinxit? quis Antonium Cleopatraz subiecit? quis Hannibalem Scipioni tradidit, quàm una ad blandiens Venus? quis Pentapolim amœnissimum terrarum hortum protrivit? quis Babylonem mundi totius miraculum solo æquavit? Quis Troiam florentem, tam amplam, tamque opulentam urbem solo æquavit nisi Venus? hæc thesaurus Heliogabali consumpsit; Commodi gazas perdidit; Neronis facultates exhaustis Caligulæ divitias dissipavit. Hæc est illa blanda bellatrix, quæ arte proditoria mentem prius adoritur, cujus oculum eruere nititur, ipsamque rationis arcem expugnat, & in animæ arcem per cuniculos irrepit, ut nobiliorem hominis partem, eò crudelius prosternat, quò blandius illicet.

65. Qui voluptatum æstu sinunt se abripi, extra rectum tramitem rationis rapiuntur, & per fluctuantes concupiscentias trahuntur ad naufragium: habet siquidem luxuriæ fretum sua brevia, suis armatur scopulis, suas aperit voragine, suas quoque fovet scyllas, & complectitur charybdes: imò venerea ipsa voluptas charybdis est, quæ suos absorbet Seditores. *Quem luxuria charybdis non absorbit?* ait B. Altedus: caveatur hæc charybdis, quæ non solum corporis rati insidiatur; verum & mentis, animæque absorbet navem: quò blandius artidet, eò truculentius sævit hæc charybdis, à qua scylla nunquam abjungitur, pulchrè S. Hieronymus scribens ad Heliodorum: *In illo æstu charybdis luxuria, salutem vorat scylla, seu renidens libido blanditur: quis tot inter imminencia discrimina tutus? Quis suæ consulens saluti infames has non declinet voragine? Quis sibi bene apprecans hos fluctuum vortices scyllam inter, & charybdim æstuantem non vitet? fugiendus est scyllæ scopulus, declinanda charybdis vorago: implacabilis, & insidiola charybdis mulier est impudica: siquidem scortis, & meretricibus ob ingentem voracitatem charybdis nomen videtur adhæsisse; & hæc ratio, cur Anaxiles apud Athenæum foeminam impudicam honestati insidiantem viri, monstris conferat; charybdi, scyllæque comparet, censens, neque draconem, neque chimæram flammivomam, neque charybdim, neque tricipitem scyllam, *Verrani de Affectibus Tom. I.**

poniticum canem, neque sphingem, hydram, leenam, viperam, neque volucres harpiarum genus, neque ullam demum bestiam diritate sua conferri posse cum foemina.

Idque de impuris foeminis verum esse calculum adjicit S. Petrus Damianus, qui impudentes has foeminas alloquens ait: *Vos Harpiae similes estis, quæ sacrificium Domini circumvolantes arripitis, eosque, qui Deo oblatis fuerant, crudeliter devoratis: nam & leenas vos non incongruè dixerim, quæ belluarum more jubas attollitis, & incautos homines ad suæ perditionis interitum cruentis amplexibus harpaxatis, vos syrenes, atque charybdes, quæ dum suavem deceptionis editis cantum, inevitabile fruiis salo voratis naufragium. Vix potuit pulchrius de foedis mulieribus, impurisque foeminis loqui purus puritatis cultor. Vocat id genus mulierculas marinas syrenulas, quia nimirum fretum, à quo Venus suam traxit originem, & in quo uti in propria patria æstuat, fluctus excitat decumanis tumidiores, suis non destituitur syrenulis, quarum ad blandientes cantus viros alliciunt ad interitum: sunt hujusmodi syrenæ voluptates carnis, quæ suis illecebris homines fallunt, suisque fraudibus in imum demergunt amaroris: scitè Synefius ad Herculanum: *Audivi doctum virum, qui fabulam allegoricè exponeret, Syrenas enim depotare voluptates, quæ delinatos, & suavitate ea captos paulò post interimunt: quod vel maximè venereis congruit voluptatibus, & suffragatur Ælianus Sophista inquit: Poësis namque syrenas, ut puto, comminiscitur esse fadas voluptates. Si sapias, Ulysem imitare, fretum trajicis fluctuantis hujus vitæ, ubi syrenulæ nobis passim obviant, ore rident, specie arident, cantu alliciunt; ne decipiaris, ne te retibus aucupentur voluptatum; surdis fretum hoc trajice auribus, crucis arbori jugiter adhære: ambas Ulysses occlusit aures, permisitque malo navis se illigari; evasitque fallacia syrenarum blandimenta. Syrenulas vero esse meretriculas illicientes externos cantus suavitate, verborum lenocinio, simulque conciliantes patriæ, rerumque suarum oblivionem non distetetur Damasus Syrus, inquit loquens de mulierculis: *Instillans illorum animis verborum vim, & pellacissimam verborum Syrenem,***

§. VII

Carnis illecebra, mundi que voluptates blanda sunt Syrenula, quæ dum cantu alliciunt, planctum eliciunt: nisi affectus ab hisdem aversatur, difficulter abiguntur, ac superantur.

Caveantur impudicarum illecebrarum Sirenæ, quæ dum oblectant decipiunt, decipientes lauciant, & lauciantes inter-

66.

Opusc. 18. Dissert. 1. cap. 7.

In Epist. ad Herculanum.

63.

quidem hoc vitium adeo blandum, ut viam sibi emolliat, sternatque proclivem, ut eam semel ingredienti alliciantur ad incessum: & adeo non nisi difficulter retrahuntur, qui ab hisce venereis voluptatibus trahuntur; argumento fuit prolixus Christi sermo cum Samaritana. Sicivit JESUS foeminae luxuriosae salutem, puteum adivit, è quo mulier aquam consueverat haurire, accessit & ipsa cum situla: pluribus verborum deliciis adnixus est foeminam delinire; multiplici allegoriarum lenocinio eam demulcere; imò & rationum efficacia ei suadere, ut sanctiori aqua sordes, quas indulgendo sensui contraxerat, feliciter elueret, & depulsis mentis cymmeriis defineret cæcutire, ac rationis oculo inciperet videre, quas ipsa congesserat foeditates, ut eas detestaretur, lacrymisque purgaret: plurimum impendit JESUS laboris, ut mulier libidini assueta resipisceret; sed per multum temporis oleum perdidit, dum aquam quaereret, quâ foemina, quas contraxerat, lavaret, simulque levaret sordes: praestitit tandem, & resipuit, sed post prolixa verborum lenocinia, post multas suasionum allicientias, post plures argumentorum exhibitas rationes: scio unicum Servatoris verbum suffecisse aliis hominibus reversuris ad meliorem frugem: hominibus piscatoribus laxantibus retia in capturam piscium dixit *Venite post me, & statim reliquit retibus, & navi secuti sunt vocantem.*

72.

Publicanus vix invitatus, ut Christum sequeretur, vix audito *sequere me*, resipuit, & Christum secutus in studiis virtutum profecit. Audivit Daemoniacus Ephephatha, & statim fuit locutus. Scio quatruiduanum Lazarum auditâ voce Christi imperantis *Surge*, statim è Manium umbris reassumpto spiritu prodiiisse in lucem. Non me latet claudos, surdos, cæcos ad unicum Salvatoris vocem statim obsecutos ambulasse, audiisse, vidisse, & aliis laborantes ægri tudinibus pristinae fuisse sanitati restitutos. Sola mulier assueta impuro libidinum igne ardere post prolixas suasiones, post validissimas rationes, post tot convincentia argumenta, vix scivit se flere ad resipiscentiam; exprobravit Christus religionem, objecit ignorantiam, sed mulier Samaritana Christum rider, mentitur coram veritate, & ex hausta è puteo aqua potum denegat ei, qui fons erat totius refrigerii, & solatii: si se defatigatum dicit, ut infringat inflexilem foeminae pertinaciam, hæc durior, viribus ex itinere destitutum redarguit; si præ siti videtur Christus languescere, mulier, nec aquae guttulam offert in solatium; plurimum debuit Christus laboris impendere, ut ferreum mulieris cor emolliret; quia nimirum libidinis morbi semel connutriti, quique non statim corriguntur, curam semper difficulter sustinent. Oh quam difficilis est impuritatis curatio, cum vel ipse coelestis Medicus non nisi post plures impensos labores valuerit mulierem sanare!

Verani de Affectibus Tom. I.

cum à cæteris ægri tudinibus, vel unicâ vocalâ, aut nutu alios curaverit.

Sed quod admirationem movet, non Samaritana tantum, sed etiam vir aliàs prudens, ac regia insignitus dignitate eandem prodidit cæcitatem, & duritiem. Prætexerat Natham Propheta David Regi totam sui flagitii foedam historiam: verum David ratus fabulam cani de extero quopiam, Prophetam redarguentem audivit, non ut reus potnam subiturus, sed ut Judex sententiam laturus; respondit siquidem David: *Vivit Dominus, quoniam filius mortis est vir, qui fecit hoc.* Et cum alia proferret incitantia ad punitionem Rei, indignatus tunc Natham Regis sermonem dirupit, eumque arguens dixit: *Tu es ille vir, Oh cæcitatem nocte ipsâ obscuriorem! cum David post enarratum à Propheta illustri allegoria suum patratum scelus, adhuc illud non viderit: imò ita obduruit post patratum adukerium, ut à Propheta vulneratus ictum non sentiret, explicatum sibi turpe facinus non agnosceret, & Judicem se crederet, quem scelus Reum convinceret: & cum capitale supplicium tulisset in raptorem ovis; non intellexit, se uxorem rapuisse alienam: rubere noluit, qui voluit foedari; quia nimirum libidinis ægri tudine adeo altius suas figit radices, ut vix divelli amplius possit.*

73.

Hinc qui semel hoc libidinis inficiuntur vitio, non nisi foeditatibus olent, non nisi scurrilia, & verba proferunt venerem redolentia; quia pus ulceris intus corrupti, foras foetorem emittit, *cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam*, nimirum cogitaverunt turpia, putidum ulcus intus admiserunt, & locuti sunt foeditates; quia non ibi quiescit scelus, ubi nascitur, sed instar fluminis fontem deserit, ut montium disrupa petat, vel camporum planities perfluat: *cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam.* Cavendum est, ne turpes admittamus, minusque foveamus cogitationes, quia libido si semel mentem occupet, foris per oculos, per labia profilit; si in corde floruerit, in ore germinat. Da impuris intus æstuantem flammis, da mentem venereis foedatam cogitationibus; & is non nisi turpia loquitur; non nisi verba Venerem redolentia profert, *cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam.* non asserit præconcepam mente nequitiam emisuisse in oculis, rubuisse in vultu, palluisse in genis, sed prodiiisse è lingua: quia nimirum hæc humani cordis exploratrix, & interpres, quæ intus cor fovet, vel mens cogitat, foris lingua prodit. Vel fortassis adeo tenuis, levisque est venerea voluptas, ut vix mente præconcepam transeat per os; est siquidem omnis terrena voluptas perinde ac umbra transiens, & in hoc tantum firma, quia nunquam stat, sed semper fluit, & occyssimè currit. Umbra est omnis voluptas, & umbratilis, quia nil habet, quo subsistat.

74.

Expertus hanc umbram fuit Jonas: *Et Cap. 4.*

T 2

egressus

75.

egressus est Jonas à civitate, & fleuit contra Orientem civitatis, & fecit sibi umbraculum ibi, nimirum non quieverat voluntas Jonæ in urbe, quam desererat, ut commodius ejus spectaret excidium: verum frustra expectavit quia exarescente hedera, quæ caput inumbraverat, sol acrius feriens eum vulneravit, adussitque. Fecit sibi umbraculum; & sedebat subter illud in umbra, & statatus est Jonas super hedera lætitiâ magnâ, quæ tamen cum statim exaruerit, versa est lætitiâ in luctum: petiit anima sua ut moreretur, & dixit: Melius est mihi mori, quam vivere. Oh lætitiâ verè umbratilem! ô gaudium inane! ô solatium breve! hedera hæc voluptas duplicem hostem habuit solem, & vermem; & brevi totus apparatus hujus umbrosæ voluptatis evanuit: talis est cujusvis terrenæ voluptatis conditio; floret hæc subinde per aliquid temporis, sed huic hederae proximum semper imminet exitium. Sunt plures in mundo, qui deliciis diffuentes, quia divitiis affluentes, Lucullianis mensis, Apicii dapibus ventrem saginant; sunt plures redivi Sardanapali; multi è Manium umbris reduces Heliogabali, seu homines in venerem, & libidinem projecti; sunt plures Smindirides, qui non nisi rosas quærunt voluptatum, floresque colligunt deliciis; sed quamdiu in hisce persistent deliciis? quantum ipsi temporis impendent in hisce voluptatibus? cum Deus subito auferat quicquid erat umbraculi: Et paravit Deus vermem ascensu diluculi in crastinum, & percussit hedera, & exaruit.

Paratæ si sint umbratiles voluptates, parati sunt quoque vermes, sive hodie, sive cras habituri voluptarios hospites, imò & escam in sepulchro; cujus umbrâ extinguitur statim quilibet mundi splendor; cujus lapide clauditur omnis humana felicitas; cujus fine desinit omnis hic incepsa voluptas. Quàm umbratiles sunt, quàm fluxæ mundi voluptates, quæ statim ad Manes, umbræque delabuntur? & poenæ quæ sequuntur, æterni sunt cruciatus, qui imminet in gehenna: quis adeò delirus & à sana alienus mente, ut velit unam, vel alteram voluptatis horulam ita mercari, ut pretium exhibeat supplicij æternum duraturi? Mentem aliam ebibat, qui cælo natus, cælestibus inhiat voluptatibus; & sapiat ea mente, quâ sanctus Anselmus, qui in suis alloquiis cælestibus Deum totius bonitatis, & solatij fontem alloquens ait: *Pota me torrente voluptatis tue, ut nihil jam mundanorum degustare libeat venenata dulcedinis*: extra hunc fontem totius bonitatis, extra hunc redundantem veræ voluptatis torrentem cæteræ in mundo volu-

ptates feces sunt voluptatis, excrementa solatorum, gaudiorum inanes umbræ.

Hinc fame perit, qui terrenis studet voluptatibus satiari: inanis est, & vacua, quævis extra Deum voluptas, quæ propterea satiare non valet, nec appetitum explere: non enim corporis famem cibi umbratiles, ac picti, seu ficti sedant: neque depicti fontes per pratorum florulentas ripas decurrentes sitim extinguunt, rectè de non rectis voluptatibus ait Joannes Tollenarius: *Cui rei aptius profanas voluptates comparavero quam mense Heliogabali, quam ad ludibrium amicum instraverat, in qua cibi omnes è vitro ad imitationem veritatis effecti, irritanda potius, quam sedanda orexi inserviebant*: & tamen placent id genus mensæ, inhiant voluptarii earum ferculis, licet nunquam replentur, nunquam satientur, sed semper fame torqueantur: non enim potest voluptas famem sedare, stomachum replere, cum ipsa semper famem patiatur alienæ indigentia; quia ut scitè S. Laurentius Justinianus de continentia, *voluptas semper famem patitur*: qui alienæ fami expellendæ apta erit, quæ suam nusquam valet auferre? qui voluptatis fame laborat, necesse est fame jugiter torqueatur: & nihilominus adeò cæci sunt voluptarii, ut hæc ludibria non videant, has fallacias non agnoscant? quia nimirum voluptas mentem adorsâ oculum eruit rationis, ne mala, quæ imminet, videat: hinc voluptas non umbra tantum fallax, sed & fumus mentis dicitur; non solum quia lachrymas eliciat, quod fumus præstat; sed quia mentis oculum turbat, & confundit, ne quæ imminet discrimina, videat; scitè S. Antonius Patavinus: *Voluptas tanquam fumus mentis oculos turbat*, quia scilicet mentem confundit, & à suo deturbat suggesto; & nihilominus aucupantur voluptarii hunc fumum, quo cæcutiant, ac præcipientes in imum detrudantur ærumnarum, seque à cælesti excludant beatitate, appositè S. Petrus Damianus: *Quicumque se carnalibus lenocinijs perulenter immergunt, gaudium à se æterna felicitatis excludunt*, scilicet æternum futuri infelices, qui momentaneæ adhæserunt umbratili voluptati, quia momentanei gaudij specie decepti à summo bono se averterunt. Veram voluptatem non enanciscimus, nisi in Deo, qui est fons, & origo totius veræ voluptatis: solus Deus potis est nostram explere vacuitatem; auferre famem, verè D. Augustinus: *Tibi ò anima non sufficit, nisi qui te creavit: quidquid aliud apprehendis, miserum est, id tibi solus potest sufficere, qui ad similitudinem suam te fecit.*

Jonæ 4.

76.

77.

In cap. 1. Eccles.

Cap. 3.

Serm. 3. de minic post Pasch.

Lib. 3. epist. 13.

Serm. 25. vel 40 ex novis. simè editis.

DISSERTATIO VII.

Immodicus affectus in vestium luxum nisi coërceatur, dum corporis studet ornatui, mentem devenustat, animamque deturpat.

§. I.

Carpitur varius vestium abusus, ne ab earum decente, ac modesto usu affectus abscedat.

Estium usus post Protoparentum nostrorum lapsum eam excitavit in hominibus contentionem, ut difficulter valeat mentis consilium immodicum coërceere affectum in abulum or-

natûs: si enim varios ubique gentium velimus ubi usus vestium recensere, ac tempora antea lustrare, non hominem exhibebim⁹, sed Protheum millenis formis semper varium. Scimus antea sculo sæculo moris fuisse, quò auro pilei coronarentur ad regiae frontis imaginem; & collaria strijs, seu à sinuosis canaliculis protuberantia, vel reticulato, & denticulato opere, minutis maculis elegantissimè depicta collum obambirent; ex quo vermiculatus adamante multiplici, aliòque gemmarum genere coruscus torques etiam in symbolum penderet servitutis exhibendæ vanitati: scimus corpus vestibus Attalicis circumamictum, quas accuratissimo Meandro, & flexuosis in morem Labyrinthorum ambagibus, labor improbus implicavit: scimus manus revolutis ad brachium linis carbalinis intumuisse; digitos adscito gemmarum splendore coruscasse; crura Herculeo fasciarum nodo constricta tumidos prorexisse umbilicos; & calceos lunatos in auream rosam terminasse, quò etiam in pedum pulvere vanitas floreret. Imò scimus tam varium fuisse in usu vestium ornatum, ut nullæ fuerint gentium nationes, quæ in vestitu consentirent: siquidem Sabini pallium, Cassiacam Græci, Togam Romani, Braccas Galli, Rhenones Germani, Strigium Hispani, Dalmaticam Dalmatæ, Pelum Troades, Caunacem Babylonij, Candym Persæ, Myotam Armenij habuerunt in usu.

Quòd si vestium ornatum velimus recensere, quo remotissimè ab Europa utuntur populi: mos est apud Synas, quò divitijs affluentes, ac in castris militiam exercentes serico versicolore vestiti incedant, & plebei

quibus fortuna minùs arridet, lino, seu gossipio corpora tegant; lana siquidem apud Synas cum maximè suppetat, minimè textur. Sagis itidem ad veterem Hispaniæ consuetudinem utuntur media sui parte crispatis, rugosisque, fusâ tamen, & explicatâ laciniâ, laxisque manicis: sagum tamen in levo confibulant latere. Talari itidem utuntur tunicâ, quam, qui è regia sunt stirpe, Principumque sanguine oriundi, aut superiore aliquo Magistratu funguntur, vel maximè circa balteum; alioquin limbo tenus acu industriosa eleganter pingunt serico auro intertexto. Caput præcello, ac rotundo operiunt pileo ex tenuissimis virgulis atro filo subtilissimè, & eleganter prætextis. Caligis itidem utuntur affabrè factis, cothurnisque elegantioribus, calceisque bombycinis obstragulo perpolitis. Hyemante verò tempestate, ac rigente aère pelles induunt pretiosas murium Scyticorum, suaviter calorem foventes, quibus etiam foeminae aequè, ac mares colla circumfovent.

Sin verò Eois è regionibus ad occiduas transeamus; populi in Americano tractu nobis obviabunt operis plumarij scientissimi, ea siquidem arte discolors ex volucris decerptis plumis piñulas texunt, ut omnia prout alteri magis placuerit, exprimant; nimirum rerum cunctarum imagines, hominum effigies, brutorum varia genera, plantarum, ac florum, ac vivum depictas species: idque præstant tam pertinaci laboris incubitu, tam rigidâ suæ manûs censurâ, ut uni plerumque plumulæ ritè concinnandæ, versandæ, ac reversandæ, nunc in dextrum, nunc in lævum, mox recto, vel obliquo situ integram impendant diem, & tubinde potiorem noctis partem, ut omnia ritè congruant; & ea dicuntur subtilitate, & elegantia discolors contextere plumas ad corporis ornatum, ut omnes superent Phrygiones gloriâ Babylonicæ acûs, ubique terrarum commendatissimos: adè excrevit ubique locorum, & gentium vestium luxus, ut singulæ nationes videantur de primatu certare, spolièntque

delicioribus pellibus animalia, elegantioribus plumis volucres, molliori bombycum opificio vermes, morbidiori lanâ oves, ut humanum corpus ex alienis vestiant spolijs. Imò ut aliquid adijciant nitoris vestibus, quas sibi contextunt, terram ipsam exenterant aurum erepturi, & quidquid pretiosi suis claudit terra visceribus. Eritreum etiam depauperant, suisque spoliant margaritis. Quin eò visæ sunt in cultu vestium gentes insanire, ut Fannesi aures ipsas adhibuerint, quibus nulla corpora contegerent; ne unum tantum referrent fabulæ Midam auribus asininis insignem, sed multos possent verius populi afferre, ac referre suæ vanitatis testes: imò qualis olim non fuit in una urbe Roma hujus luxûs triumphus? ibi enim Meccenas statim occurrit molli veste discinctus; Sextus Pompejus pallio contextus ceruleo; Cato Senior cum præcurta, sed candida toga; Cæsar cum lato clavo imbricato; Caligula depictâ penulâ frequenti vermiculata adamante contextus. Scimus ex monumentis prisicæ Romæ, Neronem nullam vestem bis induisse; Augustum quatuor tunicas, nec restrictas, nec fufas assumpsisse; Marcum Antonium pretiosa vestimenta induisse; Vespasianum neglecto quovis in vestibus luxu, & ornatu vix à gregario milite se distinxisse; Antonium Caracallam, & Lentulum dibapham induisse, seu purpuram Tyriam bis tinctam; fuit enim dibapha Tyria, quæ in libras denarijs mille non poterat emi, quâ Lentulus Spinter ædilis curulis primus in prætexta usus improbatum anno urbis conditæ 700. Demetrium vestes adhibuisse astrorum varietate spectabiles, quibus nimirum sydera transferret in terras, cœlumque sicut pellem terrestris Jupiter extenderet; vel ut solem cæteros inter homines se proderet syderibus coronatum, sed undique stipatum vanitate.

Utinam non Jovem tantum è fabulis revocarent, quem imitarentur homines vestium luxu, sed quod deterius ex luxu ad idola devenitur, quibus & cultum exhibent vero Numini duntaxat debitum. Nonne Vitulus in eremo ex vestium luxu, ex muliebri ornatu, ex inauribus conflatus fuit in perniciem, ac subversionem populi? *Tollite in aures vestras, & nonnullis interjectis additur: Et fecit ex eis vitulum: hi sunt Dii tui.* Utinam nostris etiam temporibus vestium ornamenta in simulacra non transirent Idolorum, & cultui divino præferretur ornatus corporis: quot puellæ, ac mulieres specula consulunt, & corpori ornando, eam matutini temporis potiorem partem insumunt, ut vix sacris intersint, vix ipsis supersit tempus debitum supremo Numini exhibendi cultum, quem vanitati impendunt? si Israëlita consuetis contenti vestibus, secum in eremum inaurium non detulissent ornamenta; se foedissime non coinquinassent probro idolatriæ, verumque Deum coluissent. Sci-

mus ex mulierum inauribus non aliquem ex plebe, non unum ex fabrili arte prævaricatorem, sed sacerdotem ipsum assuetum in altari victimas Deo offerre, vitulum conflavisse, colendumque populo exhibuisse. Utinam non essent sacerdotes, qui nostris adhuc temporibus gloriam incorruptibilis Dei commutarent in similitudinem Vituli comedentis scœnum! utinam cum vana, ac larvata muliercularum pulchritudine, & pompa idolum non colerent vanitatis pro Deo veritatis! utinam non suppeditarent, & ipsi in aures, & reliqua mundi muliebris ornamenta, ut & ipsi sua in scœminis idola colerent: ideo plerique ad hæc convertuntur idola, quia infulæ nimio luxu splendent, nimio ornatu superbiunt.

Sub primis ecclesiæ initijs cum piscatores ecclesias administrarent, sanctè pluries rubuerunt infulæ repulsam passæ; sed ubi pinguius esse cœpit sacerdotium, mensa ditior, ornatus splendidior, non delunt, qui dignitates colant, quamvis officia non excolant; quia quæ ornant, facillè cultum extorquent; abijciuntur verò, quæ onerant. Abijciant, qui dignitatibus ecclesiasticis insigniuntur opera tenebrarum, & induant arma lucis, ut monet Apostolus. *Abijcimus opera tenebrarum, & induamur arma lucis*, non vult Apostolus, sacerdotes armari lucis armaturâ, sed indui, quia nimirum militantibus sub Christi vexillo vestes sunt arma, quibus tartareum hostem expugnent, carnem prosternant, & de mundo gloriosè triumphant.

Sunt autem hæc lucis arma, quibus nos indutos vult Apostolus studia virtutum, exercitia Christianæ pietatis, incrementa sanctitatis; ipsa enim iustorum opera arma sunt lucis, quibus ad terrorem fulgurant inferorum, & blandè splendent Superis: sunt arma lucis, quibus castitatis niveus candor, & auroræ purpureæ charitatis splendor inhalatur, nòxque libidinis dispellitur. Non enim arma lucis pectora illa dixeris muliebria, quæ ad mamas usque nudata intuentium corda feriunt, sauciântque inflicto plerumque lethali vulnere: est quidem fucata ibi albedo, non tamen, quæ diem auspice tur in aurora; sed quæ noctem quavis cymmeriâ tetriorem secum trahat in gehenna. Quis enim hunc mulieris aspexit candorem, quin suo priùs in corde noctem transtulerit impuræ cogitationis, quâ oculus ipse rationis eruitur? Vult Apostolus, Christianum indutum armis lucis, seu ornamentis, nitoribusque virtutum omnium; & non in corde tantum, sed & in vultu, totoque habitu candescere castitate, rubere charitate, splendere cæterartum virtutum radijs.

Rursus vult Apostolus, non ut armemur, sed ut induamur arma lucis, ut inde discamus obtegere hoc indumento, quæ vanæ gloriolæ possent esse incitamenta, & ad ostentationem omnem, & jactantiam decli-

Exod. 32.

Ad Rom. nos 13.

6.

7.

aa-

Andam. Plures hæc arma lucis non in virtutum culturâ, sed in fœminei corporis cultu perversè quærunt, non pugnaturi, sed expugnandi: aspectus immittunt in mulieres, quarum ornatus, ac fucus arma sunt, non tamen lucis, sed tenebrarum; cùm rationis oculum nitantur statim erudere, & mentem cœca obducere caligine. Transmissæ siquidem per sensuum externorum vehicula fœmineæ pulchritudinis species, ita hominem rapiunt, mentis aciem obtundunt, animūque suo perstringunt splendore, ut tamen si solutus sit homo, ac liber; suavi tamen captivitate laqueis irretitur amoris, quibus larvatis adhærescit voluptatibus; ut ex mille vix unus recenseatur Ulysses, qui Circea veneficia deluserit, cùm locij dolosas ingressi ædes, epotóque voluptatis poculo in belluas degenerârunt: & licet plures sint, qui nullis lenocinantis illecebræ frangantur conatibus; pauci tamen, qui corporis indulgentes oblectamento, vitiorum non capiuntur præstigijs.

Fœmineis tamen se prodit vestibus levio-rem, qui ex vestium ornatu, luxūque immodico aliquid censet posse veri gaudij haurire: illud notatu videtur dignum, quòd *Behbed* apud Hebræos æquè de dolo dicitur, ac de veste, quia nimirum fœmineæ præsertim vestes translucidæ homines fallunt, quos irretiunt, ut perdant: ornant quidem corpus vestes, sed animam devenustant, ac onerant; & sub veste fraus latet, si ex vestium extimâ pompâ vestes ferentium pretio metiamur: confuta est dolis, referta fraudibus vestis, quæ intuentium oculos allicit, mentemque illicit, quam dementat.

S. II.

Mulierum translucida vestes confuta sunt fraudibus, intexta dolis: ideoque sunt oculi ab iisdem avertendi, & ad mortem convertendi, non arridentem in gemma, sed terrenam in cinere.

Sunt, qui delicijs sibi videntur disfluere, si vestibus utantur ad omnem confutis, pijsque elegantiam: hinc videas vestes plerumque adeò subtiles, ac translucidas, ut nunquam tam eleganter *Arachne* *Lydijs* telam delicijs illuserit; necita graphicè delibatae furtum pudicitiae *Philomella* distinxerit: sunt enim *Belgicae*, *Gallicae*, *Anglicae* manus hodie *Attalicis* eruditores opere *Phrygio* eleganter pingentes vestes, quibus vel nubiles puellæ, vel delicatuli *Ganymedes* utuntur: non tot videtur gemmare floribus pavo, cum floridum ver illud penarum in orbem explicat, quasi cœlum micantibus stellis inoculatum objiciat intuentibus, quantum in vestibus luxum, ac elegantiae coragium ostentant venustuli *Parides* toti ex cataclista nitidi, in quo retorqueas illud pa-

remiale: *Unde hic nobis pavo?* sed utinam, ut pavoni posset uni ex iisdem lemma inscribi *vannum posthabet orbem*, seu caudâ, floccisque faceret hujus muliebris mundi vanitatem.

Vestes, quæ corpus ornant, persæpe animum onerant, & eò gravius, quòd vanitas est levior; vincunt pectus, amiciuntque latera ad modicissimam sphaericitatem; ut eò fœminarum pompa grandior appareat, quo exilitas est minor: confutæ fraudibus sunt hujusmodi vestes, quæ intuentium mentem illaqueant, vinciantque ad infamem impudici amoris famulatum. Videmus aurum varijs discruciatum supplicijs, elaboratum arte, ductum in subtilissima fila, & contextum ad eximiam pulchritudinem, eâ duntaxat ratione, ut muliebri cogatur ornatum inservire, cujus & flavæ comæ adscititiæ, tum apparentes, tum sublucentes; & crinium nodi, ac imposturæ; tum circumfluentia, & pellucida velamina, mentis produunt levitatem, & capitis instabilitatem; quòd enim lapidum splendores, gemmarum gratiæ, unionum candores caput circumsepian, hoc adscititio nitore, hoc splendido ornatu clariùs umbras propriæ cæcitatibus objiciunt suspiciendas; si hujusmodi pompa ad eum dirigatur finem, ut procacibus oculis idolum exhibeant, alliciantque meretricio fastu ad turpia; quia tunc naturalem Dei imaginem adulterinâ hæc fœdatur pulchritudine, devenustatur ornatu, obscuratur nitore; & tunc frons, verba, vultus, capillatura, manus, corpusque totum blanditias videatur spirare, sed ut virile pectus emedulleat: teneritudinem manuum, pectora mollia, & vultus nitidos produunt, sed ut validius hominis expugnent fortitudinem.

Fugiendum propterea omnino est harum improbarum muliercularum consortium, quia ut monet Sapiens: *Magis placabit commorari Leoni, & Draconi, quam habitare cum muliere nequam.* Idque experti clariores præ cæteris Principes pietate, sapientiâ, fortitudine *David*, *Salomon*, *Samson* evidentissimum reliquerunt posteris documentum passi infame, funestumque mulierum jugum; ut qui steterint in castris, pugnaverintque contra catafractos exercitus, ceciderint postea expugnati in gynæceis ab impelli muliercula. Quot viros eruditione claros, ingenio commendatos, prudentiâ insignes, dignitate conspicuos non vicerunt, prostrârunt, ac miserè fœdârunt mulierculæ? proinde monemur longè ab iisdem abesse, *longè fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus ejus*: quòd si prohibemur procul à foribus domus abire; quantum magis à contubernio, colloquio, familiaritate? quidquid enim id generis mulierculæ loquuntur, quidquid ostentant, eò tendunt, ut virile cor feriant; lascivior præsertim acu per crispatam comam luxuriante, curiosa oculorum jactatione, incessu molliore, voce blandâ, & effractâ, gestu ad mo-

modestiam minus composito; quod si obtutibus ubera prostituant, velo non integente pudorem; sed decorem mentiente, etiam virorum glaciem, ac frigora solvunt, vertuntque in aestuantes fornaces: sunt enim omnes non solum ornatus muliebres, sed & pectoris nuditates invitatoria libidinum, follésque impuris excitandis ignibus accommodati. Quid cum calliblepharon, seu succus herbarum; florumque tincturæ palpebris venustandis, genisque fucandis admoventur? quid cum corporis membra laciniosis pomparum, ac deliciarum ineptijs vestiuntur, prætantur? quàm luxuriæ negotium, ac pudicitia: insidiari? tunc ed validiora ejaculantur ignita tela, quo è niveo prodeunt vultu: innumera sunt admiscula, quæ ex succis herbarum, ex nitore gemmarum, ex candore unionum, ex auri splendore, ac seriei temeritudine accersuntur, ut fucatae famulentur pulchritudini, & nævi, ac vitia deleantur faciei; quasi naufraga sine hoc adscititio ornatu forma esset, ac frustra luderet: & revera valentiori lenocinio fortius virili robori illudunt mulierculæ, cum hisce ludunt vanitatis quisquilis.

12.

Psalms. 12.

Secedendum est à noxio foeminarum contubernio, ab hoc ornatu, quo retia laxantur, ut viri miserè capiantur. Huc flectitur, quod David eniximà Deo petijt. *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte: ne quando dicat inimicus meus prevalui adversus eum, sed quid? ergo obdormire in morte, perire est? si mortis meditatio stimulus est ad vitam, ad respiscendum, surgendumque ab umbra mortis, cur detrectat David obdormire in morte? forsàn ad ornatum alludit muliebrem; cum moris sit non solum ex corallio mortis simulacrà è collo gestare, verùm ex pellucidissimo adamante integram Calvariam; ut in ornamenta mulierum etiam transeant funerum terrores; & mors ipsa discat jam amplius non esse horrore, sed luxui; & dediscat pallere, quæ incipit rubere in corallio, vel splendescere in adamante. Ed devenit foeminea ambitio, ut quæ mortem fugit ut noxiam, mortem emat, ut adblandientem.*

13.

Id certum, inter Principum gemmas mortem sculpi splendenter; & ipsemet inter gemmas Serenissimæ Mariæ Antonicæ nuptæ Maximiliano Emanueli Bavarie Duci adamantem vidi crassitiem nucis avellanae æquantem, qui mortis simulacrum, seu Calvariam affabrè sculptam exhibuit; ut mors non nisi pretiosa impostherum diceretur etiam in conspectu hominum, cum apud ipsos etiam triumphet in gemmis; effingitur mors ex gemmis, sculpsitur in adamante, ut si in conspectu Domini pretiosa est mors Sanctorum; sit etiam mors Principum putanda pretiosa à cæteris hominibus, cujus imago tanti est pretij, ac ponderis. Imò non tantum mors pretium acquirit in gemmis, sed, & in ipsis sepulchris, cum plerumque in

templis videamur squalere altaria, superbiere sepulchra; vilescere lateritias aras, & nitere splendentes in sepulchris structuras. Ubi foeditum; cadaver vermium est esca, plerumque Achates, Amethystus, Chrysolitus, aliisque depicti lapides ex exteris, distitisque Provinciis non modico sumptu delati, & excisi laxam compingunt sepulchri mollem. O tempora! è mores! splendidius jacet cinis in tumulo, quàm colatur Deus in ara; vilis in Syon Dei suspicitur tabernaculum, quàm in sepulchro claudatur cadaver.

14.

Vix impostherum erit, qui mortem exhorreat, cum humana corpora exanima splendidius jaceant in sepulchris, quàm sedent in Cathedra; quin nitidius alicubi sepulchra rutilant, quàm solia; & Manium umbræ pretiosius triumphant, & clarescunt in lapide, quàm splendeant interdum Principes in cubili. Quis non obdormiat in morte, si splendidius jam homo jacet in sepulchro, quàm sederet in trono? si pretiosius ejus cinis triumphat inter Manes, quàm ejus corpus splenderet inter homines, cum viveret? ad id devenit hominum ambitio, ut sepulchrales umbras ipsa luce splendidiore habeat adscititio ornatu, rarioribus è lapillis mutuato; quid aliud id videtur, quàm exultare in supplicijs, splendere in umbra, superbiere in pulvere, splendere in sordido cinere, & superstitem vivere in ipsa morte? Vana hæc ornamenta hominum adjecta cineribus quasi respexisset David, & à tanto fulgore aliquid contraxisset cæcitas, Deum eniximè rogavit, quatenus dignaretur, has caligines suis propulsare ex oculis, & non sinere, ut in morte indormiret. *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte: concupivit in Domino obdormire; ideoque recusavit, timuitque, ne obdormisceret in morte. Pudeat virum equestrem, alimque deterioris notæ, sed divitijs affluentem sepulchra ad factum erigere ambitionis, exiguum cinerem, putidumque pulverem complexura, cum Reges ipsi, & Imperatores hæc suis è sepulchris adscititia ornamenta prorsus excludant. Injustè agunt, surripiuntque jus Libidinis proprium, qui sepulchra splendide exornant sculptis, vel suis statuis, stipant lapillorum pretiositate, ac cæcis marmoribus muniunt; quia cum terrere saltem liceat morti in propria domo, jus istud illi surripiunt; adiguntque sepulchra, domusque mortis ridere in statuis, & arridere in splendore pretiosioris structurae.*

Psalms. 12.

15.

Liceat morti saltem in sepulchris, quæ incolit, terrorem aspicientibus incutere, ut vitam saltem meliorem inde hauriant; liceat Manibus suis umbris terrere pertransentes, ut mentis oculos adaperiant, videantque, quàm vana, quàm futila sint humana quæque: liceat cineri, ac pulveri sordescere in sepulchris, ut memoriam juvet hominum viventium, & recordentur se

se ex luto effictos, & in lutum mox solutum iri. Non rideat, nec arrideat mors in tumulo, non emiteat in gemmis, non pendeat è collo; sed altius inhæreat mente: cætenus mors hominem juvat, quia eidem est formidini; cavet enim, qui timet; sed quis amplius mortem reformidet? si hæc rubet in corallio, splendet in adamante, nitet in gemmis, ridet, & arridet in sepulchris? cui mors timorem incutiat, si eam facimus coronis Regum ditiores? Imperatorum diademate pretiosiores? extrahuntur enim gemmæ è specuum sepulchris, ut nostram sepeliant mortem, quæ non amplius sordescat in pulvere, sed splendet in smaragdo, micet in pyropo, rideat in marmore, arrideat in amethystis, & Chrysolitis.

16. Mirum dictu! coërcetur irascentis pelagi fluctus decumanis tumidiores exiguo littoris pulvere; compescitur tumidum, furensque elementum, minutis arenulis: & conditum in sepulchro cinerem ad refrigerandam memoriam humanæ conditionis splendore gemmarum contegimus, ne ad ejus appulum nostra confringatur superbia; ideoque mortem, quæ flagitij est poena, malumus in pompam convertere opulentia: & quasi modicè superbiret mortalitas in divitum ædibus exundante factu, adhuc hanc volumus superbire in cinere, splendere in umbra, gloriari in pulvere, cum ejus luxui subservire cogamur achates, amethystos, chrysolitos, aliisque lapides, qui nativa duritie corrodentem Saturni dentem non timeant. Utinam quò mortis effigies sit pretiosior in gemma, non fieret nobis invisior, & gravior, cum ipsa nos accesserit: eam siquidem laceramus in nostra damna, eam irritamus, cum ejus terrores ridemus; ne timeamus sævituram in falce, eam volumus blandientem in gemma; ne suo terreat aspectu, pretij nitore eam volumus phaleratam: sed etiam Samson nusquam atrocius in Philisteos sæviit, quam cum evertit Dagonis simulacrum: tunc enim revulsis complexu delubri columnis sepelivit idoli ludiones labentibus ruinis: mox mortem illudimus, cum ejus aspectus est nobis in corallio risui, in adamante luxui, in sepulchris splendori; sed timendum, ne in nos sævius ferocescat, & quæ nobis fuit risui, ætiori non sit ludui.

17. Non sit nobis mors illicium voluptatis, sed argumentum timoris, eò vel maxime, quia non nisi semel nobis obviat, & quidem plerumque præmatura, & extempore, ut paratissimos semper nos habeat. Terrori, horrorique esse nobis debet, unico mortis jactu de alea totius æternitatis agi, ut semel victis, nulla amplius affulgeat spes, fore, ut jactura reparetur? non me latet S. Ephrazum devictos in arena pugiles, animasse ad deperditos resumendos spiritus, eò quia dedecus jacturæ considerent, in alio reparatum iri certamine.

Verum de Affectibus Tom. 1.

Utrò fateor in quovis certamine, in quavis inita pugna posse jacturam restaurari, victoriam reparari: id autem omnes inficias eunt in Libitinæ congressu, & mortis aggressu; quippe nec virginitas semel deperdita amplius reparatur; neque æternitas semel amissa instauratur: talis est natura virginitatis flos, ut semel deperditus nullo fiat amplius pretio venalis, nulla arte reparabilis; & æternitatem, qui ingreditur clauso ostio, ibi hæret absque spe ulla inde evadendi.

Verum nihilominus est, quòd tamen et si virginitas semel lapsa amplius in integrum revivere non valeat, ac integrè stare, adhuc tamen claudicare potest, abrepere valet: sed ubi semel mors prævaluit, conclamatum est, & spes ex integro arefcit. Hæcque ratio, cur David nocturnis lachrymis contractas ex patrato adulterio, & homicidio laverit maculas, purgaverit sordes, absterferit foeditates, & quidem in nocte, mortis umbrâ refrigerante memoriam. Idque Thecuitis animo voluebat, cum Regem alloquens ait: *Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur in terram, quæ non revertuntur*: didici ex agriculturam callentibus arborum vulnera facile posse in melius resarciri, sed una adest æquè præcelsa, ac lugubris cypressus, cujus rami, si semel putentur, pro semper amputantur; quia nullus ex iisdem germen pullulat, nulla vi rescit soboles, & ideo mortis est symbolum; siquidem vita semel recisa, amplius non revivescit: ideo Job non siccis oculis, non absque fletu, non sine suspirijs, Deum in luctu, in squalore enixim rogavit, ut sineret suum paululum dolorem lugere: eò quia semel lapsus in sepulchrum amplius non esset inde reversurus. *Dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non revertar ad terram tenebrosam, & operam mortis caliginem*, quia ut subjungit David. *Et sepulchra eorum illorum domus in æternum*: unde Salomon. *Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad Aquilonem in quocunque loco ceciderit, ibi erit*.

Verum non solum debet mors nobis esse timori, æquè & terrori, eò quia, si semel ab illa vincamur, omnis aruerit spes jacturam reparandi: verum etiam quia inopina, præmatura, & extempore nos aggredditur, si ve ambulemus in foro, si ve spatiemur in agro, si ve moveamur in platea, sedeamus in mensa, quiescamus in lecto, epulemur cum amicis, pocula exicemus cum socijs, si ve floreamus in juventute, si ve frigeamus in senectâ; quia nullam reverita ætatem, nullum locum, aut sedem, omnes indiscriminatim pauperes, & divites, nobiles, rurales, Principes, subditos suos demetit falce, unde Jeremias præmaturò illachrymaturus populi sui furo ait, *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis*

U

font.

Jer. 26.

fontem lacrymarum? & plorabo die, ac nocte interfectos populi mei: & ex qua causa Propheta interfectos populi luget? cur morti illachrymatur? cur invitat ad plantum feminas, & puellas? Docete filias vestras lamensum, & unaquaque proximum suum plantum: cur tam acerbus luctus, tam laxus plantus, quo oculi corrumpuntur, & mulierum, & puellarum? quia nimirum ait Jeremias, ascendit mors per fenestras nostras, ob hoc æquum est, stollatas matres, inclytas puellas in squalore jacere; amaro luctu corruptas, lacrymarum rivulis madidas, jugi mœstitudine deploratas; quia mors non per ostium, sed per fenestras nostros ingreditur lares, nōsque imparatos extempore aggreditur, vincit, ac rapit: cum non parcat impuberibus, nec puberibus, nec adolescentibus in primo vernantis ætati virore; nec juvenibus in flore annorum lætantibus; nec viris provectiore ætate adultioribus; quis de clade animorum non reformidet? præsertim cum Angelo Vastatori præcipiat Deus, ut immissa falce æquè succidat lacteas herbusculas, ac succrescentia gramina, & adultos flores: Mitte falcem tuam, & mete, scimus segete flavescente immissam rurali brachio falcem æquè acervatim adolescentes herbas, ac adultas spicas, æquè erumpentes flores, ac juvenescentes plantas acervatim demetere, simulque in unum congerere cumulum: quæ singula succisa exarescunt, & sejuncto frumento electorum fœnum marcescit reproborum. Quin timor incrementum subit, quia imparatis advenit, quos tamen vellet paratissimos invenire. Media nocte clamor factus est, ecce sponsus venit exite obviam ei, quia nisi nos paratos inveniat, æternum excludit ab amore cœlestis sponsi. Deo qui famulantur eidem accedenti, ac pulsanti statim aperiunt; injunctum sibi servi officium obit, qui vigilans Herum suum expectat, donec accesserit, ut succinctus facem præferat.

Apocal. 14.

Matth. 25.

S. III.

Varius, & inconstans exhibetur corporis cultus, ne noster in eo constans detineatur affectus; sed mortis memoriâ negligatur.

21.

VT suum sponsa munus expleat non satis est, si vigilet, sed ulterius, ut venienti occurrat sponso; nisi monilibus fulgeat, nisi nitentibus coruscet gemmis; nisi omnigenæ virtutis sit flore ornata sordet; & non jam ut sponsa, sed ut ancilla habetur. Iste laudandus est ornatus, quem studia invehunt virtutum, quique animum ornant, non onerant. Abiiciendus est corporis ornatus, quo mens devenustatur. Plures sunt, quos vestium pompa inflat, qui tamen detrectant, ut pavones lorderi in

pedibus. Augustus siquidem vestium ornati additus calceo delectabatur altiusculo, ut procerior asurgeret; Caligula, cujus studium magis in cultura corporis fuit, quam ornatu animi, aphracta utebatur, seu calceo muliebri, ut supra ceteros, non tam dignitate, quam corporis staturâ emineret. Carinus fibulis in calceo fuit usus nitidissimo conclusis margarito; Empedocles caliga ferrea; gemmata Heliogabalus, aureâ Demetrius, qui suis indignè pedibus tribuit, quod suo capiti non debebatur, vel ut ostenderet, Regem in quavis sua libertate aureis obligari compedibus.

22.

Verum è pede revertamur ad caput, ubi luxuriantes nativo veluti in solo capilli, mirum est, quam varias in formas antea actis temporibus ingeniosè sobolescerent; quam vanis plicationibus in omnes flecterentur aspectus; ut non tantum Ægyptus suos jactaret Proteos, sed singulæ mundi partes, prout in varias formas suos voluerunt homines transire; faciēque unā cum capillorum situ variare. Alij siquidem capillos circumduxerunt in galeam, reflexerunt alij in cristas; isti reciprocârunt in annulos; illi obliquarunt in corymbos; alij adtrixerunt in suggestum; fregerunt alij in undas, vel obduxerunt in cochleas, vel laxârunt in simbrias. Alij fuerunt, qui crines è fronte rejecerunt, ut æquali fluxu in humeros defluerent; alij discriminati acu æquas dissociârunt in partes, ut in aures, pectusque molliter defluerent. Sunt etiam nunc, qui cum Turcis, aliisque populis globum capillorum, velut cometem crinitum in occipitium projiciunt; & alij etiam in pectore retorquent; alij per totam cervicem depluentes nutriunt, etiam ad oculos ihumbrandos, præsertim jocantibus zephyris, & adulantibus Favonijs. Sunt etiam qui Scytharum ingenio, utrinque enutritam spargunt comam, vel effundunt more Partorum; vel torquent in orbem cum Sicambrijs, vel perfundunt amomo cum Indis, vel obvolvunt serica, vel linea falcia cum Arimaspis, vel implicant nexibus cum Maurisijis. Imò fuerunt, qui & ipsam à natura capillis colorem inditum fastidientes adscititios accersivère colores; scimus enim Pyrrum incesisse comâ varijs fucata pigmentis; Sybaritis comam nigricantem fuisse in delicijs; Agathyrsis ceruleam; Meranijs flavam; Atheniensibus aureis interpunctam cicadis; nonnullis ex Romanorum Imperatoribus aureis illuminatam ramentis, ut aureo cinere jam caput inspergerent, non in doloris argumentum, sed luxûs figmentum.

23.

Sed quid nostra hæc ætas dicendum suggerit, de vano æquè mulierum, ac hominum capitis ornatu? quid si dicam, fœminas vanitatis ancillas sublatam pavonis caudam fronti superponere, inanemque pompam, quam

quam volucres reted proijciunt, sceminas aucupari; capitis levitati indicandæ, quam frontis ornatui aptiorem: hancque mox explicant in orbem, nunc acuminant in cornu, nunc laxant in alas, & quasi capite cœlum tangerent, tot illuminant laxatam capitis pompam stellulis, quot ornant fulgentibus gemmulis, ac si de fabula triumphantes Athlantis cœlo ipsi essent fulcimento. Quid dicam de adscititio capillamento, seu Caliendo, quo viri muliebri sexu molliores utuntur: quibus enim natura minus venustum capillitium concessit; hi à sceminis prolixius emendicant, quod in varias texunt formas, reflectentes capillos in cristas, vel reciproçantes in annulos, vel frangentes in undas, vel obducentes in cochleas, vel laxantes in simbrias, eâ arte ut è summo vertice per aures molliter desluant in pectus, cujus potiorem partem etiam obtegunt, indicaturi non solum capitis, sed & pectoris vacuitatem, cum utrumque adscititio indigeat, exteròque ornatu, proprio destitutum.

24. Sunt etiam viri, qui sceminis vaniores emendicata nigredine à corvis albescentes pilos, qui extremitatem ambiunt genarum, seu palpebras pingunt, ne canities senectam prodat, quam adscititium capillitium ad flavam concinnatum venustatem obtegit, adeò ut haud insipide Philippi Magni major filius Alexander senem quendam irriserit, qui cum albis Cygnus esset capillis, in corvum adscititiâ nigredine capiis transmigrare: hortatus siquidem fuit, ut abstineret à canis tingendis, cui opus erat genua fulcire præ senio labantia: id sanè vacuitatem prodiit capitis à nativa desolentis conditione. Hæc etiam ratio, cur Antipater è Judicum fuerit albo abrasus, quod capillos pariter, & barbam tingeret, ac se fingeret in juvena ætate, qui plenus gravitate debuisset ex officio senio gloriari; ratus propterea Princeps, eum in rebus gerendis fidum non posse Judicem esse, qui infidus erat in crinibus. Lepidè quoque Phœbum Apollinis Antistrophon præstrinxit Martiis: cum probrosam vellet calvitiam contegere, & unguento comam in capite calvo pingeret, ac effingeret, Salsè respondit sciscitatus, quid de tali coma sentiret; *capiti jam non opus esse tonsore, sed spongia*, quâ ementitium capillitium limpha deleatur, non fortice tondeatur.

25. Nemo sanè virilis animi putaverit operæ pretium de capillis singulis ite in consilium, & si alter alterum excedat, plures impendere horas, ut singuli ad æquales deducantur distantias, ac circinnos: & tamen sunt etiam, hac nostra ætate Reipublicæ Moderatores, qui promptius irascuntur caliendo si in collum, pectusque æquabili gyro non distundatur, quam si cives publicam turbent quietem. Quis optimus Administrum eum putet, qui mavult Rem-

publicam turbare, quam adscititium capillamentum devenustare? putatque æquè religiosum esse pilum seccare, quam Dianalucos excindere? Supra cæteros saltem in hoc sapiebat Commodus, qui cum nulli se crederet tonsori, nullique fideret barbitonsori candente carbone pilos, & capillos urebat. Nostris verò temporibus senes perinde, ac juvenes sceminea capti mollietie, genas, mentumque singulis rasitant diebus, non tam cutis asperitatem novaculâ lævigaturi; quam prodituri, ne pilum quidem boni viri in se detinere, cum omnes abijciant, ne ullius appareat vestigium. Pulvere etiam cyprio pluribus imbuto odoribus calendum adspargunt, ut videantur integram exhalare Arabiam. Utinam pulvis hic memoriam refricaret mortis, seque mortales agnoscentes, ab hac abstinerent sceminea mollietie, quæ viris est probro; qui quavis divitijs affluent, auro, gemmisque fulgeant, vestium cultu splendeant, non tamen inde detineantur, quin rapiantur ad sepulchrum; cum etiam sol suos in singulas mundi partes delegans nitores proprium cognoscat occasum. *Sol cognovit occasum* Psalm. 103. *saum.*

26. Quod si sol tot stipatus radijs, tanto ornatus splendore noctis recordatur, seque occasui destinari intelligit; certè homo ærumnis obrutus, corruptionem, & mortem secum in carne advehens sui non debet occasus oblivisci. Si sol ipse nocturnas timet cymmerias, quis sibi diuturniorem meridiem audent polliceri? si fons lucis, si Pater hœminum, si mundi lampas, si origo diei suum sibi prædicat occasum, suas sibi funeris umbras designat in luce; an non deberent homines sepulchri meminisse, qui in mortis corpore versantur? qui perinde, ac fœcum, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, exarescunt, & deficiunt? Sanius, & sanctius sepulchrali cinere properantis mortis memoriam refricarent, quam cyprio pulvere calendum aspergerent: an cedrorum sibi pollicentur incorruptionem, cum sint gramina humi repentina, & mox putredini damnata? tunc homo verè fulget, cum se umbris circumsepit sepulchralibus; tunc vivit, cum mortem mente enutrit; & tunc moritur, cum à morte recedit.

27. Nil validius sensum exortit vanitatis, quam seria mortis recordatio; nil fortius escrorem ad voluptates animum coërcet, quam ineluctabilis fati accessus incertus; in absinthium enim mella vertit, in lachrymas risum, in amarorem omnem dulcedinem, quam potis est mundus exhibere: nil magis revocat à scelerum acervatione, à culpis patrandis, quam seria mortis meditatio; quis enim in illa mente spectet, quæ præmaturam mortem expectat, & cum morte pœnam nunquam finiendam? Quis ita à mente alienus, qui protellofi freti tumentes flu-

fluctus in tabula ludat, in affere rideat, & proximus submersioni jocetur? Quis è præaltæ rupis præcipiti fastigio pendulus scelera meditetur? quis irruente armato hoste in propriam perniciem, ac internecionem ludat, rideat? Stolidioris est in perpetuo morris metu non expavescere, non coercere sensum vanitatis, non excutere illicia voluptatis? Ille felix, cujus in mente omnis dies postremus; & ille beator, cui omnis hora, imò & ille beatissimus, cui omne momentum est mortalitatis ultimum: abstinere procul dubio se ab omni scelere, qui momentum omne decisorium putat; qui non calidum pulvere odorato comit, sed sepulchrali cinere mentem aspergit: servat hic cinis incolumem sanctiorem ignem, quo sensus quilibet vanitatis cinerit.

28.

Sin verò è summo vertice, è compto adscititio capillamento paulò inferiùs descendamus ad genarum, menti que lanuginem, mirum sane dictu, quanta anteaucto sæculo barbæ conformandæ varietas emerferit: erant qui mentum tenui pilorum filo delinearent; qui in cunei speciem barbam exacuerent; qui in arcum curvarent: quidam gaudebant per malas illam serpere, ac fructicare per totum, alij paribus angulis dilatabant in quadrum: alij cum Epicrate Atheniensi ad pectus usque eam promittebant; quasi flagellum ad muscas abigendas. Antequam virorum in vestibus luxum claudamus, ne à memoria excidat Artemonis mollitudo; proderit recensere virum hunc uxorum omnium in se elegantias transfuisse, arculasque gratiarum solum exhaustisse: hic siquidem cum indumenta suaviores Sabeorum odores inhalantia muliebriter induisset; calamistri vestigio capillos in annulos rotasset; faciem cerussa, purpuris quoque pinxisset, digitos irradiantibus gemmulis, aureo insertis annulo ornasset, totumque corpus mascula virtute destitutum in amasij mutasset illecebras; ne pedes laxa pellis follicaret calceos insigni labore subduxit, & ne plantas humidior tellus spargeret, vix summa impresserat vestigia. Prosilijt per urbis plateas morosa corporis jactatione hac, illacque saltitans, ne quisquam offenderet, ne in ejus vestes molliores plerumque nostra hæc ætas exhibet ridendos potius, quam spectandos; plures enim sunt, quorum pedes, ne incesu terantur, per urbem effedo vehuntur, mollibus hinc inde pulvinaribus obvallati, & ne quid noxium in caput incidat testudine auro illita, pluribus depictam figuris effedum obtegunt, quo vehuntur, forsan Æschyli vatis lapsam adhuc ex unguibus prætervolantis Aquilæ vereantur testudinem, quæ Poëtæ caput infregit.

§. VI.

Muliebris luxus in corporis ornatu, animi est venustati noxius; nisi immodicus in eundem compefcatur affectus.

Quòd si è virorum in vestibus ornatu ad muliebreem luxum calamum sectamus, statim deprehendimus, non plures tantum Provincias, non singula duntaxat elementa, sed mundum universum uni ornandæ foeminae ancillari. Quis recenset commotrias peccendis capillis accersitas, cinifiones calamistro calefaciendo, pelves aureas ad corpus abluendum, gutturia argentea fundendis odoratis aquis adaptata, specula ad formæ consilium accita; pixidum turbas ad picturæ custodiam, feramentorum supellestem ad cirros implicandos; pelliculas Mosci ad suffitus exhalandos: quasi ipsæ non satis olerent vanitatem, adscititios accersunt odores, quibus plerumque proprium obtegunt foetorem juxta illud Martialis. *Non bene semper olet, qui bene semper olet.* Uni ornandæ foeminae singulæ defatigantur mundi Provincie: India auro mittendo; Persia, & Arabia odoribus afflandis; Phœnicia coloribus ministrandis; Heritrea Insula unionibus suggerendis; Indorum rupes adamantibus suppeditandis. Sicilia sericis nendis, ac texendis? Quis recenset vasa singula, pixides, ornamenta, odores, specula, colores, & alia innumera vanitati ancillantia unius foeminae, quæ ne suam tantum coelum Pandoræ jactaret, se terræ exhibet uberioribus cumulata domis.

29.

Quòd si Poëtarum commenta Pandoræ finxere multiplici Deorum beneficio locupletatam: plures verius Pandoras habet tellus, in quas omnia sua transfundat ornamenta. Sin verò una ex hisce terræ Pandoræ in publicum prodeat translucidâ, subtilique veste vix tegit, quæ non sine rubore casti oculi videre possunt: neque vestis dicenda est, quæ nec corporis membra, nec pudor animi defendi possit: pendent ex auribus uniones, vel adamantes tantæ crassitatis, ut plura patrimonialia dicas è tenui filio suspensa pendere ab auribus. Frontem, & caput coronant coruscantes gemmulæ, veluti totidem stellulæ pulchritudinis Soli famulantes: utinam accensæ potius non dicerentur faculæ, extincto pudicitiae splendori parentantes. Pectus si odiosa quadam negligentia, collumque, hæc foeminae aperiant, blandimento niveum, flammæ excitaturæ impudicitiae; accedunt auro, argenteove contacta sandalia, ne solam quætant tellurem, verum etiam oculos foedent intuentium: corporis totius vestes adeò sunt tenues, ut totum vestium apparatus sericam nebulam dicas cum Petronio; vel textum pellucidum cum Tertulliano; vel syrma nebulosum cum

30.

Ful-

Fulgentio; vel carbasum ventum cum Tibullo; vel vitream vestem cum Claudiano; siquidem vestes assumptæ ad corporis membra contenda ea subinde subtilitate ac raritate texuntur, ut partes corporis facili sub aspectum cadant etiam oblectæ.

Varius itidem, & multiplex est muliebris ornatus, cum difficulter foeminae in amictu sibi æquales patiantur: scimus enim prisca temporibus Matronas stolâ, meretrices togâ, virgines cyclade, nuptas recta tunica, ancillas mitrâ, & myrrhite usas fuisse: imò capillitio, ut distinguerentur nobiles foeminae à plebeis, illæ ad nigredinem capillos pinxerunt; hæ ad flavedinem finxerunt. Quod si vel unicus de toto comarum orbe capillus peccaverit acerbè statim commotria plectitur, pulsaturque subinde etiam virgis; pluribus itidem vapulat plagis, si alter cincinnus, altero fuerit eminentior; nisi distractæ utrinque comæ ad breve interstitium distinguantur, pluribus statim impetitur diris: quin meretrices ne aspectibus tantum feriant, verùm & dente mordeant, si eo destituantur, armantur dentibus non suis, ne appareant edentulæ: ut flammam excitent à lacte asinino niveum derivant nitorem; & legimus unam Poppæam Neronis uxorem sexcentas secum duxisse asinas, digna quidem Imperatrix, ut tanto stiparetur agmine, tam nobili fulciretur famulatu, tamque insigni muniretur satellitio. Caveant castitatis cultores, ne aspectus in hunc muliebrum ornatum injiciant, placere hocce volunt viris, quos alliciant, trahantque præcipites in cisternam impudicitiam: est siquidem mulier cisterna, in quam plerumque viri incautè delabuntur adscitio meretricio ornatu illecti, & decepti; foemina siquidem, quæ ut cisterna aquas ad extinguendam concupiscentiam exhibere debuerat, flammam excitat, quibus miserè hominum pyrausta pereunt. Cisterna, quæ assolet aquas continere in refrigerium sitientis, occasio est ruinæ minus castis, & impuro igne æstuantibus: est mulier cisterna putidas continens aquas, quas tunc bibendas exhibet, quando meretricio cultu exornatur: contra quem ornatum calamum egregiè acuit, ac intorquet S. Ambrosius inquirens: *At in nobis rejecta decoris cura plus placet, & hoc ipsum, quod vos non ornatum, ornatum est. Certè lacera vulneribus aures; depressa onera misera cervicibus non sunt allevamenta pauperum, sed discrimina metallorum: hinc collum catena confringit, inde compes includit. Nihil refert, auro collum ondetur, an ferro. Irrextiuntur viri superfluis mulierum fucis, adscitiis ornamentis, quia tunc mulier omni ferro virum vulnerat sævius; cum ditior auro splendet elegantior; tunc globulos eiacularatur omni plumbo perniciosiores in hominis interitum, cum margaritis nivea colla præcingit, tunc fortius vincunt incautos viros, cum tenuis, molliusque se vestibus ornant, ut rectè dixerit D. Chryostomus foemi-*

narum delictum esse cultius, studiosiusque se ornare, & si ab aliis abstineant hoc unum sufficit, ut graviter censeantur delinquere, scitè ait ipse, *Nullum verbum obscænum foemina cis demiserit, cur tu ergo, dic mihi, turpia, & obscæna loqueris? ne mihi enim dixeris fambas deploratas, est enim genus mulierum nescio quomodo sui ornandi studiosum, & hoc est ejus delictum.*

Non solum foeminae delinquant, cum se ornant, sed etiam viri, hi siquidem poculum veneno illitum obviis foeminis porrigunt ad necem, cum se cultius exornant, quàm puritas exigit; ægrè viri nomen sustinet, qui foeminea levitate se exornat: lachrymas potiùs elicit muliebris levitas in ornatu viri, quàm ullum mereatur plausum, huc pertinet illud, *Filij Israël super Saul flete, qui vestiebat vos cocco in deliciis*, seu ut expendit S. Ambrosius, *Filia Syon plorate super Saul, qui vestiebat vos vestimento cocco cum ornamento vestro, qui imponebat aurum super vestimenta vestra*, etiam Isaias nomine utitur filiarum inter recensenda varia corporis ornamenta inquirens: *Decalvabit Dominus verticem filiarum Syon, & Dominus crinem earum nudabit: in die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras, & discriminalia, & periscelidas, & aureolulas & inanes, & annulos, & gemmas in fronte pendentes.* Videtur Propheta mulieres alloqui non viros, quia homines tunc non merentur viri vocari, quando corporis ornatu, vestium cultu foeminas potiùs, quàm viros agunt, & revera contra avi nostri mores exclamare licet; eh quo fato ad id ineptiæ deductus est homo, ut vestis eî data ad tegendam peccati veritatem, jam abjerit in luxum venitatem! & quod velamentum turpitudinis est, theatrum fiat gloriationis! præbeatque fastus, ac superbiæ argumentum, quod abjectionis est indicium! Quodque fufius deplorandum, est ipsa in vestium luxu gloriatio! quid insanius, quàm in extrema veste gloriari? Quis equum laudaverit à prædivite sella? quis asinum à frenis auro illitis? quis suem à serico discolori, quo tegitur? quis vitem à purpureis vinculis? Hominis laudes non à corporis adscitio ornatum, sed ab animi exulta virtute hauriuntur.

S. V.

Extimus corporis ornatus nihil animo addit venustatis: quia nec virtutes fovet, nec earum cultura fovet, sed nocet; non prodest, sed obest.

Cogitandum est in homine non quid corpori, sed quid animo vestes largiantur: commendationem utique merentur, si corpori vires, decorem, ac va-

Homil. 19. de
epist. ad
Ephes.

32.

Reg. 1.

Lib. 3. offic.
249.

Cap. 1

Lib. 1. de
Vergit.

33.

letudinem suppeditent, si in animo ingenium acuerent, iudicium maturarent, memoriam firmiorem, ac tenaciorem constituerent, si virtutes infererent, eruditionem suppeditent, prudentiam subministrarent, vel saltem ad studia virtutum, ad culturam bonarum artium allicerent: sed nil horum præstant, nilque animo donant, cum plerumque sub pannosa, paupere, & lacera veste, quam sub divite multo auro illita sanctitas illucescat: non enim virtus nitidior est in gemma, auro, & purpura, quam in sago, & tenui lacerna. Quod si nitor, & cultus vestium non dat sapientiam, non constituit mentem castam, nec piam in Deum, Patrem, & parentes, nec moderatam in prosperis, nec infraeam in adversis, neque patientem in injuriis, nec remissam in vindicta, non est, cur debeat se homo gloriari in veste, seu extimo, & adscitio ornatu, quo animus non immutatur. Si enim vestes nec corpori, nec animo quidquam elargiuntur, fatuum est in illis gloriari, quibus plures vitiorum foeditate deturpati, ac in scelerum cœno immerfi, quam virtutum cultores, pietate addicti coeperiuntur. Fatuum est, gloriam aucupari ex ijs, quæ nostra non sunt: ornatus vestium sunt extra hominem, cuius mentem non tangunt, cuius animum non ornant: & tamen plures sunt, quos si purpura non vestiatur, quos si aurum non ornet, arbitrantur inglorios vivere. Quæ fatuitas vestes assumere argumentum gloriæ, quæ sunt corporis operimentum: datur vestibus frigori pellendo, non gloriæ acquirendæ.

34. Protoparentes nostri quamdiu innocentiae candorem servârunt; nudi, ac in vestes vixerunt, quos postea peccatum vestivit; quid ergo gloriamur de pœna peccati? ad quid gloriam aucupamur in nostris opprobriis? ad quid laudem in vituperio, luxum in luctu, & ambitionis tumorem in humiliationis depressione. Viri fortes, & quos virtus exornat, neglectum in veste cultui corporis prætulere: ingenia disparia sunt, mollia mollibus delectantur, tenuia tenuibus, magna verò magnis occupantur: nimis vestium cultus fœmineam redolet molitudinem; hocce qui luxu delectantur, fœmineum produnt genium, neque dissimile ingenium: virorum enim, ac magnorum hominum viriles, ac magnæ sunt cogitationes; exiguæ verò parvorum: qui immodico delectantur vestium cultu nil de viro, & mascula virtute possident; plurimum tamen de fœminea levitate, cuius ferè totum ingenium in veste est, ut plateas circumteat, ut incessu, gestu, ac voce incautos illiciat, ac irretiat, & hæc sunt de quibus Ilias ait: *Sume citharam circumi civitatem meretrix oblivioni data, bene cane: frequenta canticum, ut memoria tui sit*: sed cur potius mulier non domi recluditur? cur circumire jubetur civitatem? an forsân, quia meretrix, quæ publicè peccavit, emendari publicè debet? etiam Magdalena,

Cap. 23.

quia publicè risit in plateis, publicè etiam flevit in convivio. Sed si rescipitura jubetur circumire civitatem, cur meretricis nomen induit? cur citharam assumit? quia nimirum tunc fœmina incipit lascivire, quando vaga, & libera vult civitatem circumire; tunc enim desinit esse virgo, cum incipit viros frequentare, & urbis plateas lustrare.

35. Experta id fuit Dina Jacobi filia. Urbs erat in Chananitide, cui nomen Sichen, aut Sichar, vel ut placet aliis postea Salem, aut salemum, in cuius vicinia agrum emerat Jacobus Dinæ pater, ubi constitutis tabernaculis, & constructâ arâ, cum tota immorabatur familia. Urbi totique Provincia præerat imperio Hemor, cuius filius Sichen deliciis diffluens, & in voluptates, quibus vel maxime delectabatur, effusior; laxiorem hanc vivendi licentiam potentia dominandi ei suggererat. Impulerat fortassis Dinam Jacobi filiam puellam florente ætate nubilem, formæ præstantiæ cæteris venustiore curiositas, ad Sichimorum urbem lustrandam, morisque urbicos fœminarum observandos; præsertim cum virgines plures eam coævæ sive profecturæ ad nundinas, sive festum quodpiam solemne celebraturæ illuc se conferrent; quas, ut Dina videret, videri etiam ab aliis cupit.

36. Sed raro sine periculo in publicum prodit virginitas cultu vestium, & formæ venustate eam prodeutibus: vix Sichemus Dinam inspexit, cum flammam in pectus attraxit, quæ coepit æstare, puellam amare, ardere, & efflictim deperire, moxque abruptus virginis potiundæ ardentiori cupiditate, quia lenociniis ac blandimentis ad flagitium eam pertrahere, erat operam, & oleum perdere, vitium tandem intulit reluctanti. Accessit ad nundinas Dina non fructum ullum emptura, sed florem venditura castitatis, accessit virgo, recessit stuprata; virgo perseveratura, si domi mansisset; exiit e domo Penelope, sed rediit Helena, scitè S. Hieronymus *Tenera res est in feminis fama pudicitia, & quasi flos pulcherrimus, cito ad levem marcescit auram, afflatu corrumpitur.* Flos est pudicitia, quæ candore liliū, rubore rosas vincit; florescit, gratumque exhalat odorem, si sua manserit in areola, si suo floruerit in hortulo concluso: si verò manus aliqua florem hunc tangat, decerpat, & foras adferat, languescit. statim, deflorescit ejus venustas, totamque deperdit elegantiam, hinc scitè S. Hieronymus scribens ad Eustochium ait: *Hortus conclusus sorar mea sponsa; hortus conclusus fons signaculi. Cave ne domum exeat, velis que filias aliene regionis videre; quamvis fratres habeat Patriarchas, ex Israël parente Dina egressa corrumpitur.*

37. Nulli fluctus ocyus in extremum pudicitiae discrimen ac naufragium puellas pertrahunt, quam oculi, quam videre, & videri; sunt siquidem oculi patula fenestra, per quas hostis

35.

36.

Epist. 2.

Epist. 22. ad Eustoch.

37.

hóstis ingreditur pudicitiam expugnaturus, quia ut appositè nos monet Clemens Alexandrinus, *Cum lasciviant oculi, calefcit concupiscentia*, dicuntur oculi frontis lumina, sed flammis excitandis magis, quàm splendoribus emittendis apta in puellis, cum etiam Virgilius cecinerit; *urisque videndo femina: niveum candorem exhibet vultu, non tamen pectoribus refrigerandis, sed ferventiùs accendendis; idque monstrosi deerat concupiscentiæ in nive flammam excitare; vires defuissent, nisi fucato nivium candore ignem accendisset; si mulier manu est viscus, visu Basiliscus; hæcque ejus est ars fallendi, fugere, ut quod velit, assequatur; & in fuga citiùs arripiatur: ita terga mulieres procaces vertunt, ut videantur; & ita pugnant, ut vincantur: sed infelix fuit Sichemus, qui ut vidit, periit: in æstuante amoris freto, ubi mens fluctuat, visus hamo miserè capitur homo; quia libidinis amans compedes gerit in oculis; & puella flammam, quibus adurit, tela quibus confodit, huc accerendus S. Chrysostomus qui aurea sua eloquentia id explicat, ignemque concupiscentiæ igni pariat elementari inquiens: *Sicut ignis ubi calamum apprehenderit, mox atramentum materiam sua flamma accendit: ita ignis concupiscentiæ ubi primum formositatem, & venustatem visu attigerit animum statim inflammas.**

Non oculis tantùm, sed & pedibus vincuntur quasi compede homines; an non Judithæ pedes caput vincire, ac vincere visi sunt Holophernis? *Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus scilicet Holophernis: adeo fortia sunt pedum involucra in sceminis, ut capita conterant fortissimorum in castris virorum; quia nimirum calcei, quibus scemina humum terit, sordes calcant, infirmam, ac ignobilissimam corporis partem contegit, oculos rapuerunt Holophernis superbo fastu æquè Numina, ac homines habentes contemptui: qui enim magnis cogitationibus mentem suam impleverat, qui moliebatur Israëlis sanguine campos, agròsque irrigare ad uberiorem palmarum segetem; qui orbem totum cadibus, & cladibus funestare intenderat, is affectus suos mulieris pedibus substravit, & sandaliis subjecit: & plurium populorum dominator ad pedem sceminae compede victus cadit captivus. Sed quâ virtute Juditha caput amputavit Holophernis, quem pede jam sibi devinxerat? non aliter expugnavit Juditha caput Holophernis, quàm virtute callitatis, *Non vereatur bona puella introire ad Dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus, ut manducet cum eo, & bibat vinum in jucunditate*: verba sunt hæc Vagaonis turpissimi lenonis invitantis Juditham ad flagitium. Quàm callidè turpis leno aggreditur Juditham, pudicitia arcem in ea expugnaturus. Vocat Juditham sceminam viduam, ætate provectam, insignitam virtute mascula, puellam, quasi dignam, aptamq; amoribus excitandis ob florentè æ-*

tatem, vernantem formam, allicientem venustatem; addit, vocatque puellam bonam: *non vereatur bona puella*, quasi ob inditam à natura bonitatem paratior, proniorque esset ad obsequia, & non difficulter exorabilis: subdit: *non vereatur introire*, nimirum adimit timorem periculi, ac jacturæ pudoris, ut expeditiorem, paratiorèmq; efficiat ad manducandum, & bibendum cum Holopherne: sed cur ad fercula, calicesque exsicandos priùs Juditham allicit? quia distentus epulis venter promptiùs despumat in libidinum foeditates, hinc notat S. Hieronymus plurimum habere affinitatis vinum, & Venus; imò ea necessitudine vincitur, illigaturque venus vino; ut illa sine Cerere, & Baccho frigere dicatur. Addit turpissimus leno: *ut manducet cum eo, & bibat vinum in jucunditate*; insidiosa est ea jucunditas, quæ ex calicibus oritur exsiccatis; fluxa, sed lethalis est hilaritas, quæ cum vino funditur; tristis illa lætitia, quæ non è corde jejuno, sed ex stomacho, multo madente vino emergit; ejus initium risum exhibet, & blandimentum; sed desinit statim in flagitium, & luctum voluptas, quæ vinum propinat, sed ut venenum degluciat.

Caveant puellæ, caveant juvenes ab hisce lenonibus, qui per calices vino natantes ad naufragium pertrahunt innocentiam: fluctuat prius mens in vino, incalescit postea in libidine, & cinerescit in flagitio; tuge si sapias; cave, si times; fuge non tantùm in symphoniis, & gynæceis, sed vel in publicis plateis, vel in foro hos turpissimos lenones. Hæreant domi puellæ, virorum declinent frequentias; quia tunc mulier meretricis nomen induit, cum citharam assumit, cum urbis plateas pervagatur, cum canit, & lascivit in sono: tunc planè desinit esse virgo, cum domo excedit, urbis plateas lustratura, hominumque frequentias obviatura. Non sibi puella quamvis casta, & verecunda de virginitate blandiatur, non de propria gloriatur virtute, si in publicum prodeat, viros adeat, venustatem, & ornatum non affectet; est enim muliebris ornatu, qui alios devenustat, incitatque ad turpia; cum enim in vultu, & pectore niveum exhibet candorem, cor accendit intuentium; dum sui refricat memoriam, ut sui meminerint alii, vulnera infligit, quibus & ipsa ruit in impuritatè cœcum.

Quòd si ornatui vestium addat sonum cantus, quò delectetur, & alios alliciat; vel in ipso cantu ex virgine fit meretrix, quia tamen non dum in suum corpus peccet, incipit tamen in corde mœchati; *Sume citharam, circumi civitatem meretrix oblivioni data, bene cane.* Et meritò ex virgine fit meretrix, quæ tot virorum enitur ruinas.

Neque audieris, si asseras, laxandi animi causâ licitum quandòque puellis esse, indulgere cantui, & musices pulsare instrumenta ad suavem, & canoram vocem, cum constet,

lib. 3. pedag. cap. 11.

3. Georg.

Serm. in O. c. 14.

38.

Judith. cap. 9.

Judith. cap. 12.

39.

40.

Isaia cap. 23.

stet, Davidem consuevisse citharam pulsare ad spiritum mœroris abigendum; quia non datur solatio, quod in ruinam cedit plurimum; non datur laxationi animi, quod compedes injicit, & vincula ministrat, quibus libertas trahitur in servitutem; nullus enim gravior luctus, quàm ipsa captivitas, tunc sit puella impuritatis captiva, cum Lyræ sono, vocisque blandimento lenire studet. Pulsatur cithara in uno duntaxat loco, & ejus sonus ubique propagatur, voxque puellæ cantantis resonat ubique, imò lues ista laxior diffunditur, quàm per urbem, licet in sola urbe effundatur hoc dulce venenum, hoc mellem fel. Quid ni, quæ habebatur puella, virgo, pudore verecunda, virtute insignis, mox incipit publicè peccare, quia publicè lascivos cantus non reformidat; nec verecundiam ampliùs servat in scelere, quæ impudenter à sui publicatione, & prostitutione haud abstinuit. Quàm feliciùs manerent puellæ domi! quàm sanctiùs domesticos laterent inter lares! si invisæ essent hominibus, non paterentur ipsæ vel in ipsa amoris malacia, ac tranquillitate naufragium: revehant quidem merces domum, sed pudorem naufragum relinquunt in foro; aurum acquirunt, sed honorem perdunt; munera, fructusque divitiarum accipiunt, sed florem corrumpunt honestatis: etiam Danaë in fabulis auro desloratur: oculos metallum hocce præstringit suo splendore, ut puellæ, quod iisdem periculum imminet pudoris mox naufragaturi, non videant.

S. VI.

Adeo corruptus est humanus affectus in luxum vestium, ut gloriæ fovenda brutorum adapset spolia, & excrementa.

41. **I**n honoris est honor, qui è luxu vestium captatur; ingloria est illa gloria, quam non boni mores, sed adlicititia indumenta invehunt, acuto calamo eos S. Bernardus pungit, qui in sola vestium pretiositate, ornatuque indumentorum gloriantur, inquit *Serm. 2. de verb. Isaia: Quid eis invidet, qui de operibus vermium, & murium pellibus ingloriam planè gloriæ mendicare non erubescunt, vultu indigno viri, interdicto, & mulieribus; semetipsos de honestantes potius, quàm ornantes.* Nil vestes addunt animo, quin potius detrahunt, nudantque virtute, dum corpus ad lasciviam vestiunt illicita: non valent vestes hujusmodi virtute ullâ, nec honore vestire, quos ipsæ vestiunt, quia nullam secum adferunt virtutem, nullam largiuntur fortitudinem; & nihilominus eò in vestibus plerumque insanimus, ut vestem, quam vermis evomuit, vel mus exiit, vel pecus deposuit jactemus ad gloriæ; gloriemurque excrementis vermium obvoluti, murium spoliis contacti,

& mendicemus à fœdiorum animalculorum ejectamentis, unde possimus gloriari in mure, in verme; vestes, quas alius homo semel induit non facillè admittimus, ut ipsæ nos vestiant; & tamen spolia, quæ mures deposuerunt sollicitè quærimus, enixim petimus, ut in iisdem gloriemur: ingloriam censemus, ac indecorum habitum circumferre ab alio homine positum; & honoris damus, ac gloriæ indumenta gestare, quæ mures deposuere.

41. Certè rationem videtur deposuisse, qui à carentibus ratione deposita quærit indumenta gloriæ fovendæ, cum ignominia promovendæ sint magis idonea. Fatui sanè, qui inter vestium splendidos ornatus gloriæ quærent, cum sint insanie notâ digni. Justè in eos irascitur Seneca, qui homines non ex illo, quod sunt; sed ex illo, quod habent, si tamen habent, cum extimè tantum ea tangant, existimant, ait ipse: *Quem admodum stultus est qui equum empurus eum non inspicit, sed stratum ejus, ac frenos: sic stultissimus est, qui hominem ex veste æstimat: scitè stulto pariantur, qui ex veste hominem æstimant, quia alieni sunt à mente, cum homines intus nequeant introspicere in mente, sed tantum in extima cute; non est is æstimandus, qui ex sola veste hominem æstimat.*

41. Nullam potis est vestis gloriæ dare, quæ animum afficiat, quia nequit gloria, quæ ex vestium ornatu, arctiùs quempiam afficere, quàm vestis ipsa afficiat, quæ cum extima sit, & fictitia, ad cutis tactum, non ad animi ornatum assumitur; proinde gloria, quæ hauritur ex vestibus adlicititia est, prorsusque fictitia, extima tantum, quæ tam facillè potest deponi, quàm vestis poni: neque vera esse potest gloria illa, nec vera lætitia, quæ ex vestium ornatu elicitur: rectè S. Chrysostomus, *Animi tranquillitatem, & lætitiâ, non potentia tumor, non vestium ornatu adferre consuevit: si vestes veram gloriæ afferrent, utique semper adferrent, & quidem omnibus afferrent, qui vestes ferrent pretiosiores: non semper tamen afferunt gloriæ, nec qui elegantiores induunt vestes plenius gaudent: argumento sanè non posse verum gaudium à luxu elici vestium: imò si aliquid inde hauriretur gaudii, verum non esset gaudium, sed adlicititium, quod unâ cum vestibus induerent, & exuerent homines. A vera igitur gloria alienam esse vestium pompam, à vero gaudio toto cœlo aberrare indumentorum luxum ex eo nervosius evincitur, quia Deus infinitâ vestitur lætitiâ, cum sit in se summum gaudium, summa gloria, & tamen à quavis corporea concretione discretus, nullis utitur vestibus; nullus in ipso indumentorum luxus; sunt vestes non lætitiæ fomenta, sed indigentia argumenta, ad calorem fovendum, ad frigus arcendum, & Deus cum sibi plenè sufficiat, nullius rei est indigens.*

gus. Angeli quoque in cælo degentes supero jugiter beantur gaudio, fruuntur lætitiâ, æternâ etiam donati gloriâ; quamvis omni destituti extima veste, utpote puri spiritus: nulla igitur ex vestium luxu, ex indumentorum pompa, vera potest lætitia oriri, nulla vera gloria. Imò non Angeli tantum, sed & homines in cælo plena erunt lætitia perfusi, plena gloria, tametsi omnem vestium luxum, omnem indumentorum pompam rejiciant, excludantque: idque argumento, minimè à vestium luxu veram gloriam pendere; cum sine veste stet vera lætitia, sine indumentis floreat vera gloria: vestire hominem vera gloria potest, etiam sine superfluo vestium cultu, absque emendicatâ indumentorum pompâ.

44. Eidem rei firmandæ aliud mihi suggeritur argumentum; quia veræ gloriæ verus fons Christus est, cum eò suo ferretur amore, ut se amantibus communicaret, quò eorum mentibus lætitiâ adferret: & nihilominus scimus, Christum usum vestibus fuisse ab omni luxu, & pompa prorsus alienis; è quibus vix ullæ aliæ fuere pauperiores; & tamen vera in ipso fuit gloria, verum gaudium, cum ejus anima beneficio hypostalis fuerit ab initio lux creationis beatitate donata; plena lætitiâ, & gloria, gaudiòque perfusa: quin post suum ad cælos ascensum, si ex amore vult se hominibus exhibere, ac communicare, eas induit vestes, quibus nullæ aliæ fiat pauperiores, cum nudo accidentium velamine contegatur in Augustissimæ Eucharistiæ Sacramento: vestes cæteræ tametsi pleno usu detrita, frequenti scissurâ laceræ, vilique lanugine pannolæ; adhuc tamen aliquid continent substantiæ: Christi verò indumenta, nuda sunt accidentia: ne crederemus, veram gloriam posse nos à vestium pretiositate, luxu, & pompa haurire; cum ipse fons veræ gloriæ in throno sedens Eucharistiæ, adeo pauperes sibi vestes texuerit, quibus indueretur, ut nullæ sint, nec esse possint pauperiores, nisi solius Dei Omnipotentis manu fierent.

Sin verò à DEO, Angelis, & Christo ad puros descendimus homines; id certum, gloriosiores fuisse primos homines omni adsciticia destitutos veste, quàm cum cœperint vestibus uti, & ejus posterî gloriari, ac superbire in luxu vestium: nudus Adam omnibus fuerat virtutibus ornatus, innocentia nitore circumfusus, verâ lætitiâ affectus, & plena gloria repletus; sed cum vestibus cœpit indigere, veram exiit lætitiâ, verâ nudatus gloriâ.

45. Sicut Deus in cælo empyreo Angelos collocaverat, ita & primos homines statuerat in horto, seu compendio omnium gratiarum, ac deliciarum, seu in paradiso recenscondito, cui in alimenta mensam proposuit, terrarum omnium latum, & frugiferum orbem; gloriam itidem, & felicitatem contulit nullo exprimendam calamo, cum eos condiderit ad suam imaginem, impertierit animum immortalem, eumque instruxerit non rerum tantum naturalium, sed earum itidem, quæ vires totius excedunt naturæ, scientiâ, & cognitione, addiditque gratiam, quâ ab ipso ortu DEO grati, familiares, imò filii, justî, sancti constituerentur: concessitque corpus vividum, viribus robustum, temperamento sanum, vitali succo vegetum, membrorum compage ad elegantiam compactum, sensuum perfectione absolutum, singulari venustate præditum; nulli dolori; nulli ægritudini, nullique interitui obnoxium: cui etiam addidit beneficium primigeniæ innocentia, spiritum liberum, sui que juris, ac arbitrii: imperium rationis, cui appetitiones omnium concupiscentis, tum irascentis animi obtemperarent: sed hisce omnibus tamdiu beati fuere, quamdiu ab usu vestium abstinere, nudique existerunt; & tunc quamvis nudi; ita felices, ut non æstuarent, non algerent, non sudarent, non defatigarentur. Quàm gloriosiores fuissent si in propria perlutissent nuditate? quàm feliciores si nunquam vestes quæsiissent, quibus nuditatem contegerent? tunc enim ob malè carptum malum malorum omnium ilias in primos homines, eorumque posteros dimanavit: gustârunt quidem Protoparentes interdictum sibi pomum, sed cum ipso miseria omnes, & mortem ipsam deglutierunt; fuit pomum illa Pandoræ pyxis, à qua properunt omnia scelera portenta, omnium miseriorum colluvies, omnium suppliciorum tormenta, omnia calamitatum, ærumnarum, cælium, ac morborum agmina. Morsus siquidem pomi mortem accivit, & Protoparentes unâ cum tota posteritate dejecit è fastigio felicitatum, & detrusit in vallem lachrymarum, in exilium, in mare procellosum, ubi venti utriusque appetitus irascentis, & concupiscentis perverse efflant, fluctus excitant decumanis tumidiores, & ad quotidiana impellunt naufragia: ex hac vomica demorsi pomi pravæ omnium cupiditatum purulentia illic ebullit, & tunc cæperunt Protoplasti esse inglorij, miseriis obnoxij, ægritudinibus subiecti, cum primùm vestes quærerent, quibus propriam contegerent nuditatem: nulla igitur gloria quærenda in vestibus, cum tunc homo omnem exuerit gloriam, omnem perdidit felicitatem, amiserit gaudium, cum primùm cœpit vestibus uti; quas si nunquam adhibuisset, gloriosior, & felicior in propria extitisset nuditate.

46. Exuti igitur vera gloria cum fuerint primi parentes, eos peccatum vestivit; adeò, ut data fuerit hominibus vestis ad tegendam peccati fœditatem. Pudor tamen est hodie, ab hominibus hoc turpitudinis velamentum assumi, ut theatrum gloriationis; ut quod indicium est abjectionis, fiat superbia.

biz argumentum; fastus, & arrogantiae incitamentum? Nulla igitur ex vestium pompa, indumenti luxu potest vera elici gloria; id enim perinde foret, ac in sterquilinio suavolentiam quærere, lucem in umbris, splendorem in tenebris: nexum habent vestes cum peccati foeditate, non possunt ergo veram gloriam efficere, nec veram nos afficere lætitiã, cum nos inficiant ob connexionem, quam cum peccato contraxere: hinc scitè succinit S. Chrylostomus, qui vestium luxum redarguit & in earum immodicum cultum aureã æquẽ, ac adamantina invehit eloquentia inquit: *quare, dic obsecro, corpus ita ornas, & gaudes ejusmodi amictu? non cogitas, quod pro magno supplicio, propter transgressionem signum hoc fuit excogitatum?* in lapsu videntur elevari, ac intumescere, qui in vano vestium cultu gloriantur; cum vestes peccato nectantur: gloriantur procul dubio de culpa, qui in luxu vestium superbiunt: à mentis sanitate videtur excidisse, qui lapsum erectionem putat, & ex turpitudine gloriam nititur enancisci: vestibus, qui inflatur, infantiam suam prodit, factum tumorem, mentisque vacuitatem; facit enim materiam gaudij, quæ doloris, & fletus est argumentum: quoties vestes induimus memoriam lapsus Protoplastorum reflicamus, & inde occasio lugendi, non gloriandi nobis suggeritur.

47.

Quid gloriamur in vestium cultu, cum plerumque qui vestibus sunt nitidiores, sint corde, & mente cæteris foetidiores? qui vestium jactant integritatem, mentem integram non circumferant, imò & multiplici scissu fractam? è conversò, qui veste sordescunt, animo ornato virtutum splendeant, nitescant candore pudicitiae: perinde ac vestes nitidæ nullum tribuunt menti nitorem, nec vestes integræ integritati suffragantur animis; ita neque fractæ integritati officiant animis; cum plerumque sub vestibus fractis diuturno usu detritis, frequenti scissu laceris, integritas triumphet animis; & sub nitidis, integris, frequentique ornato auri, & argenti splendentibus fracta mens lateat, sub vestium nitore sordescens, sub auri ornato vitiiis denigrata. Dracones, serpentes, aliaque id genus animalia, quæ nobis sunt horrore, moris olim fuisse, ut in vestibus acu pingerentur, ex eo liquet, quodd Sinarum nobiles, ac illustres Draconibus auro, & serico intextis in veste, seu chlamyde, vel maximè delectarentur; Arabissini Leones, Æthyopes urfos, aliasque feras pictas, vel intextas deferrent in indumentis. Verùm quod in vestibus extimis pictum videbatur, fictum non erat in intimis pectoribus: quippe & ipsi has feras deferentes, animi indicant feritatem, quã terrori essent populo. Sed ferarum moribus miserè discerptos eos novimus, quia iidem superbiz, fastus, invidentiæ, ac luxuriæ feris intus mordentur in corde: etiamnum quos nimia vestium cura sollicitat, eosdem hæ feræ discer-

punt: idque causæ fuit, cur Petrarca de re mediis utriusque fortunæ vocaverit vestium ornatum, *superbia vexillum, nidumque luxuria*: siquidem superbiz moribus, ac luxuriæ insultibus fit obnoxius, qui nimio superfluarum vestium studio tangitur, fastu intumescit, pompâ superbit.

Quid sunt vestes pretiosiores, quæ pluris à nobis fiunt, quàm cibus tinearum? quàm pastus vermium? Quid ergo gloriatur homo in verme? quid superbit homo in putredine? *tu circumfers* ait Chrylostomus, *pastum vermium, & cibum tinearum*: malum id omnia homini, qui vestibus tineas pascit, & pascitur ipse, ut tinea; dum curas eas nutrit, quibus laceratur, torqueturque intimiùs. Sordescit animus nimio vestium nitore, sylvescit incultus ex nimio cultu indumentorum, quia plerumque vestium elegantia animum devenustat, & ornatùs pretiositas mentis arguit deformitatem; quia ut scitè D. Bernardus, *Forma hac vestium, deformitatis mentium, ac turpitudinis morum est indicium*, deformis est enim affectus, qui totus in forma vestium occupatur, in cultu laborat indumentorum; corpus vestit, & animom exuit, caput ornat, & mentem devenustat; pectus adscitio ornato pingit, & intus cor tingit vitiorum foeditate; non animus exornat, non cor ornatus vestium, non indumentorum cultus perpollit, sed virtutum cultura. Certè non peristromata belluata, non Babylonica, non auro, aut opere phrygio intertexta quidquam adjiciunt animo ornamenti, sed hoc à solo mutuatur virtutis studio: abstineant à nimio vestium luxu foeminae, ne luxuriæ sint incitamento, cervices non auro, non gemmis inclinentur, sed Christo, ut pulchrè monet S. Ambrosius inquit: *vidimus feminas margaritis onerare aures, curvare cervices, quas bene Christo, non auro inclinarent: quæ se ipsas flere debebant, quodd margaritam, quæ de celo est, perdidissent*. Verum ornatum non à gemmis mutent, sed à virtutibus hauriant, quia ut loquitur Isidorus, *Neque purpura, neque splendentes gemma auro admixta verè efficiunt mundum muliebrem*. *Multa enim inepta Matrona hunc investigantes ornatum invisa, atque odiosa conjugibus reddita fuerunt. At animi ornatus is est, qui è virtute nascitur, convictus desiderium excitat, & mentis est phyltrum*.

Non cultus vestium, sed nitor conscientie mulieres ornat, non superfluous corporis ornatus, sed virtutum cultura est mulieribus ornamento; quamvis cervix niteat gemmarum fulgore, caput irradiet multiplici illuminatum adamante, colla coronentur crassioribus æquè, & candidioribus margaritis, aures onerentur pendulis gemmarum nitoribus, corporis membra obtegantur translucidis sericis; non tamen quidquam inde accedit animo splendoris

Lib. 1. Dial. 20.

48.

Homil. 1. in Math.

Lib. 3. de v. sideratione.

Lib. 1. in Mt. 14.

Lib. 5. epist. 25.

49.

Homil. 1. in epist. ad Romanos.

dozis, nec ornamenti, quin plerumque eò turpius devenustatur, quò elegantius corpus exornatur; student venustati mulieres addictæ vanitati; sensui in vitium procliviori vestium luxu lenocinantur; concupiscentiam provocant in præceptis ruentem; si molliter incessum componunt, viam ad vitium emolliunt; caput si vertunt ad incutiendum desiderium nutus fingunt, vultumque defingunt ad voluptates; & ex cultu, ornatuque corporis non nisi foeditates lascivientis animi spargunt, & contrahunt; quibus & ipsæ, & amasii devenustentur. Quid ipsis prodest calamistrare comam, discriminare ornatu vestes, corpusque molli severitudine enervatum laciniatis, peregrinoque opere pallis quasi phaleris insternere, genas succo oblitaspingere, & exterminare? Quid prodest nitere facie, splendescere oculis, irradiare capite, elegantias fericas, & aureas toto corpore proderè, si inde nil animo accedit ornatu? sed plerumque devenustatur turpius? Desinant hac in gymnade desudare mulieres, meliorem induant mentem, pulchriores quærant vestes, virtutes induant, vitia, & vanitatem exuant, studeant non cultui corporis, sed culturæ animæ; non à gemmis nitores mutuent, sed à virtutibus splendores hauriant; non margaritarum candore delectentur, sed lilio castitatis oblectentur. Virtutum culturæ qui non studet, animum non excolit, sed sinit sylvescere sterilescentia inarbulata, vepretis, ac dumetis rigere, in quibus feræ degunt vitiatorum.

10. Tunc animus ornatur, cum virtutes excoluntur, sunt enim hæc, flores, qui aliâ non delectantur, nec adolefcunt culturâ, quàm charitatis, & castitatis. Nihil prodest, si purpura corporis membra contegat, & rosâ charitatis sit mens destituta; nil prodest, si auri, gemmarumque acervata congeries nitent in veste, quando nullus virtutum splendor intus illucet in mente. Imò non melatet, purpuræ, quandam cum flamma cognationem inesse, ut facile ad flammam feratur, qui indutus purpurâ intumescit: argumentum in Epulone evangelium nobis suppeditat: is quia divitiis affluens, ita de præsentibus cogitavit, ut mentem ad futura non fleeteret; supprimi non debent verba, quibus Epulonem premit D. Ambrosius inquit: *Cogita divitis illius opiparas carnas, copiosarum dapum uberem affluentiam, purpurâ, murici pinguioris, & sexilibus inclusi, serico nitore splendentis, totum de spe presentis temporis, nihil tamen de futuro tractantis. Quid illi post ista omnia repopatur, ausculta: post purpuram flamma, post epulas egestas.*

11. A cultu corporis, à pompa vestium, à luxu in epulis abstineat, qui æternis non vult flammis addici, & igne torqueri, verum ornatum in studiis virtutum quærat, non in

auri pallore, gemmarum nitore; auro qui se ornat, non se exornat, sed onerat, & devenustat, auroque se deteriore facit, quia auro miserè famulatur, virtus ornamento est auro, non aurum virtuti; splendore anima potius, quàm corpus, polienda est; corpus, qui exornare studet, excolere quidem potest, sed meliorare non potest; sit enim caro nostra, si cultura accesserit, deterior; insurgitque petulantior contra spiritum, contra quem eò sævius pugnat, quò ipsa ornatur mollius; sitque propterea plerumque carnis cultura, corporis ornatus, animæ interitus; nec caro à sua assurgit conditione, quia ut rectè Hugo Victorinus: *Quantumque corpus excolatur, Instit nquit, & ornetur quid est aliud caro, quàm caro? cap. 22.* nimirum spuma fragili decore vestita, vermium esca, lutea sarcina, sepulchrum dealbatum, venustum sterquilinum, & omnium foeditatum cloaca? nil enim tædus, si velis singulas ejus miseras enumerare, quot vitiosis scateat humoribus, quot ægritudinibus torqueatur, quot molestiis angatur, quot corruptionibus sit obnoxia; quòd si hominem in carne pensemus, is ab initio de hac vili materia conditus fuit, inque panno vilissimo involutus, menstrualis sanguine materno in utero nutritus, cujus tunica fuit pellis secundina; & sic indutus, & ornatus prodiit in hanc lucis usuram, ut recorderetur qualis sit, nimirum sperma foetidum, saccus stercoreum, cibus vermium; quia post hominem vermis, post vermem foetor, post foetorem horror, & ut tandem in non hominem vertatur omnis homo, fiatque iterum humus ex humo conditus homo: & quamdiu hac tunica vestitur carnea, pluribus oneratur peccatis; irretitur vitiis, pulsatur concupiscentiis, occupatur passionibus, polluitur illusionibus, proclivior semper ad vitium.

Quamdiu enim adhærescit spiritus carni, nunquam cessat lucta, nec in homine luctus: ex omni siquidem parte excitatur confictus; in animi appetitu spes metum, metus spem occupat, & fluctus fluctum impellit; revocatque stabilita nunc homo consilio nutans, aversatur præterita, futura reformidat, præsentia non sustinet. Nullum potest bellum excogitari atrocius, quàm quod in se experitur homo duplicem sustiens hostem, & quidem fortissimum. Nisi priscorum more luctatorum in hac lucta pugnemus, cadimus, & prostramur; abijciendæ igitur sunt vestes; earumque ornatum, luxum, & pompam necesse est exuamus, qui luctatorum more nudi pugnare volumus; imò & oleo ungi, ne capiamur ab adversariis, ut appositè nos monet S. Nilus in Asceticis inquit: *Nudum imò Nilus in verbis, & unctum oportet certare; nuditas Ascetis, enim facit, ut ab adversario luctator apprehendi non possit; unctio autem, ut si quando fuerit apprehensus, elabatur. Pro*

pterea lustratores pulveres adversarijs conantur aspergere, ut olei lenitatem injectu pulveris exasperent: atque ita facilius eos apprehendere valeant: jam quod illic est

pulvis, id in nostro certamine est in rebus terrenis occupatio: & quod illic est oleum, hic est quietis studium ob omni sollicitudine vacuum.

DISSERTATIO VIII.

Ædificia casura gloriæ inædificandæ inepta ostenduntur: ut ab eorundem immodico affectu animus clari, ac superstitis nominis appetens avertatur.

§. I.

Non stat ea hominis, & nominis gloria, qua ædificiorum innititur molitionibus; fluxa sunt, qua in mundo stare videntur; ne in iisdem noster stet affectus.

1.

Unt, qui labili innitentes opinione, putant stabile sibi nomen posse comparare si ædificiorum molitiones erigant, extruuntque eâ munitas cæsi marmoris firmitate, ut rodentes Saturni dentes rideant potius, quàm timeant: hinc toti sunt in erigendis domibus, construendis palatiis, ornandis parietibus; ut quibus virtus non conciliat ornamentum; lapides, & metalla suppeditent splendorem: quorum propterea palatia insanæ molis sunt substructiones, in quibus atria polito marmore nitent, laxæ porticus innumeris suffulciuntur columnis; thalami fornigati multo auro splendent; parietes, vel aulæis acu pictis vestiuntur, vel majorum imagines ad nobilitatis ostentationem posteris exhibent inspiciendas; turres in iisdem eriguntur, quæ elata fronte videantur lunam ferire, & in iisdem rediivam superbientium gigantum progeniem accersiri, non tam ædificiorum laxitate, quàm linguarum varietate. Quinimò pauper, & inglorius sibi videtur vir nobilis, imò & sordescere in pulvere, pallefcere in umbra, omni destitui splendore, nisi parietes tenui, ac discolore marmore vestiuntur, vel pretioso etiam peristromate fulserint; nisi Ægyptio saxo in varia picturæ genera diminuto pavementum texuerint, nisi tecta defœcatissimo auro illita fulserint, nisi laxi scalarum gradus, ac parietes Numidicis crustis nituerint. Saxa uni domui construendæ ex omnibus propemodum mundi partibus advehuntur; evisceratur terra, flagellatur mare, complantantur montes, excinduntur sylvæ, accersuntur exercitus operariorum, fabrorum,

Architectorum, uni construendæ domui intervientium, ut ad cœlum assurgat, & in immensum propagetur; quasi homo non sibi victuro palatium erigeret, vel morituro mausoleum; sed sibi nunquam morituro, suisque posteris semper victuris amplam construeret urbem: sed corruptam produnt mentem, quotquot corruptæ huic adhærent opinioni; innixi enim caducis, & labentibus putant, firmius posse, ac jugiter stare: ædificia erigentes syderibus proximiora censent altius erectam sibi gloriam collocare; quid id aliud, quàm velle innixos aëri, inconcussa stare firmitate? certè hujus mentis homines non videntur mentis suæ domum inhabitare, dum arbitrantur hinc domorum substructionibus posse sibi perennem gloriam ædificare. Vera gloria non casuro nititur fundamento, quia nulli est ruinæ obnoxia; si vera est, perennitate gaudet, proinde terrarum ima fugit, lapidum nitores, auri splendorem respuit, quia hæc omnia deficiunt, ac labuntur.

Non posse veram gloriam inniti ædificiorum laxi, præcellisque molitionibus, tametsi integris fulciantur columnarum sylvis; ex eo facillè conjici potest, quia inglorius ipse ædificiorum author vixerit, obieritque, qui primus in terris domos fertur ædificasse, urbes construxisse; is Cain fuit, qui à vera gloria penitus exulavit; quin ignominiam notatus omnibus erat, & contemptui post Numinis sententiam, quâ ob fratris cædem punitus fuerat; neque à sua potuit depressione surgere; neque à proprio liberari opprobrio, neque à sua se subducere dejectione; quamvis ædificia erigeret, parietes, & saxa sursum elevaret, domosque in altum attolleret; quia si erexit ædificia, non erexit mentem; si in sublime evexit lapides, & parietes

2.

tes non surrexit ipse ab ignominia; si cemento dispositos ad regulam ædificatoriae artis lapides illinivit, non propriam delevit ignobilitatem; si calce parietes dealbavit, non tamen clarior ipse evasit; pavidus enim semper excurrebat, ut vel foliorum strepitus timens carnificem conscientiam circumferret; & licet tacite, altè tamen inclamaret, domorum structuram timoris murum non evertere, nec gloriae molem posse erigere. Quàm labili, ac ruinoso innititur fundamento, qui gloriam in ædificijs aucupatur? cum vel ipse author ædificiorum, ac primus, qui in terris cælum versus ædificia erexit, inglorius fuerit: quia nimirum nullam domorum constructione potuit sibi gloriam ædificare.

Quin in hoc ædium erigendarum auctore illud notatu dignum, quòd cum Gain primus cœperit domos ædificare malum inde omen ædificia sumpsere, cum eum habuerint primum auctorem, qui primæ cædis Author fuit; qui prius humanum sanguinem fudit in fratris internecione, quàm aquam in calcem, gypsumque iniiceret ad parietes erigendos; prius fraterna nece manus fœdaverit, quam viva calce parietes dealbaverit; prius ex faucio fratris corpore didicerit cruorem spargere, quàm gypsum ex albicante lapide mediocriter ulso paratum, ac pulveratum per cribum effundere: caveant, qui ædificiorum amore corripuntur, qui ædibus erigendis operam dare moluntur, caveant inquam, ne alienum sanguinem calci immisceant, & sumptus ædificijs erigendis necessarios, non tam à suis ætarijs, quàm ab operariorum visceribus extorqueant: plerumque siquidem pauperum sanguis magnatum ædificijs immiscetur, quod deestatur Deus, dum ait: *Va qui ædificat civitatem in sanguinibus*, seu pauperum oppressionibus, Mercenariorum sudoribus, quique sanguinem suum exhauriunt divitum palatij erigendis: væ qui proprijs parcentes facultatibus aliorum sanguine domos construunt, seu alienis utuntur pecunijs, ut ædificia erigant, quæ plerumque, non nisi plurimorum ruinis videntur stare: væ qui alios destruunt, ut sibi ædificent; alios opprimunt, ut proprias domos erigant: væ qui aliorum ruinis, veluti ruderibus proprias domos construunt; tantùm sunt hi alieni à vero, si gloriam putent ædificiorum fundamentis stabilire, ut potiùs eam destruant. Hi calculum in ipsum veritatis sinum adijciunt, qui veriùs asserunt, gloriam ædificiorum erectione non surgere, sed miavi, & sepeliri.

Cavendum itidem ne in nobilium ædificijs lateat pauperum sanguis, ut loquitur S. Bernardinus Senensis, iniquens: *Ingrede Magnatum aulæ triumphales, & urinam non de pauperum cruore constructam*, ab omni procul dubio pietatis, & charitatis domo se excludunt, qui suas ita ædes eri-

gunt, domos construunt, ut muri, ac parietes, quodammodo indigentium, seu pauperum sanguine madeant. Domus, si extruantur, ita erigendæ sunt, ut non destruant alienas opes, non extolgent alienum sanguinem, non extorqueant miserorum sudores, non frustrent pauperum labores. Suos etiam sibi nidos construunt aves, sed citra damna aliorum: etenim volucres omnes opportunissimis sedibus nidulorum sibi mansiones construunt, eò prospectu, situque accommodato, ut ventorum impetus, delapsi grandines, diffusæ pluviae, nequeant enixis pullis perniciem adferre: hinc videmus ex avibus, alias faxis, & rupibus nidos suos obtegere, & communire suspensis; alias in perforatis montium cautibus patentibus orienti Soli, vel meridiano inædificare; alias telluris excavare sinum, ac in foveis tutamina sibi metuerere, ac cubilia edendæ proli præparare; alias arborum comas quærere, & sub foliorum involucris, tutam construere stationem; alias inter vepreta obarmatam petere custodiam, ad rapacem manum spinjs arcendam. Quòd si natura parens ministras manus illis dedisset, haud dubium, quin & ipsæ construerent mœnium alta fastigia, & periculum quodlibet artificiosa excuterent firmitate; cum in ijs, quæ rostris, & ungue valent plurimùm conspiciamus inesse vigoris, ac industriæ, imò, & artis sibi à natura inditæ, quam homines imitantur. Nidificant Aquilæ exesis plerumque in rupium cautibus, petrisque montium, pariuntque ova terna, pullosque excludunt binos, licet interdum ternos, alterum tædio nutriendi expellentes, quia eo tempore cibum ipsis natura deneget, adeò ut albescant inedia pennæ, ut meritò partus suos oderint. Verum ejetos ab ipsis cognatum genus ossifragæ excipiunt, educantque cum suis.

Præ cæteris volitantium turmis plurimum produunt sagacitatis, & industriæ in domunculis sibi construendis apes: Mella enim servaturæ domusculas, vel arborum cauli, ramisque subnixas, vel in alvearijs præconditas miro construunt artificio, in quibus hyeme conduntur tutæ à nivium, pruinarumque rigente flatu, neque ante fabas florentes exeunt ad opera. Non tamen in cereis suis domunculis putes totam dormire hyemem, nullus siquidem fluit, fulgétque dies, qui otio iisdem pereat, suo quæque fungitur munere, obeunt singulæ sua officia; favos construunt, ceram fingunt, domos, cellasque extruunt, & sobolem enixæ curæ incumbunt, ne quidquam noxii patiat; & quamvis suas apes extruant cellulas, acervent ceras, distinguant favos; ita tamen sibi, ac enixæ à se proli profunt, ut nemini ob sint: laude certè merentur erigi, quæ domos suas ita erigunt, ut nulli officiant: non pudeat homines insecta sectari, & à ratione destitutis normam edificere sine cæterorum damno ædificandi.

S. II.

Humanus Affectus tunc probè adificijs innititur, si in eorum structurâ non hominis, nec proprii nominis; sed divini Numinis gloria, ut in Solymao templo, splendeat.

6. **V**Tinam in ædificiorum molitionibus non propriam, sed Dei gloriam quærerent homines; non hortos pensiles Semiramidis; non villas amœnissimas Neronis; non amplissimas Augusti porticus suis includerent ædificijs, sed cum Samuele altare construerent supremo Numini: *Et adificavit ibi altare Domino*, hoc est in domo sua, in qua non solum exstruxit altare, sed Altissimo Domino construxit; hoc est non famæ suæ propagandæ, non familix decorandæ gratiâ, sed ut supremo Numini litaretur: *adificavit ibi altare Domino*: sed quonam in loco, quanam in domus aula, an fortassis in ostij vestibulo? ut omnibus pateret aditus? non ibi, sed ubi iudicabat Israellem, ubi sedebat pro tribunali; quia Princeps forsan rarè Judicem agit, quin purgatione indigeat; ut sordes, quas facile in tribunali contrahere poterat, inter hostias expiaret, victimarum sanguine deleteret, ædificavit altare. Imò præmiserat Samuel sacrificia iudicij, cum legamus prius sacrificasse, & postea iudicasse, priusque idola exterminasse à populo, quàm hostes. Utinam Numinis cultus, Dei gloria, non vana hominis gloriatio quæreretur in ædificiorum molitionibus construendis; non casuri, nec labentibus parietibus inniteretur gloria construendum, sed firmiter perennaret cum Salomone, cui nil magis cordi, quàm Deo templum construere, quod laxitate, magnificentiâ, architecturâ, splendore, sacrâ suppellectili, cætera superaret.

7. Quanta enim fuerit à Salomone constructi templi magnificentia Cornelius à Lapide, & alij Interpretes, sacrice historici referunt, & ex fine facile conijcitur; erat siquidem divinæ Majestati sedes præparanda; & decuit, ut omni majori splendore, magnificentia, & ornatu construeretur ad Dei Majestatem ibi humilibus colendam obsequijs: si structuræ spectemus ideam, fuit hæc à Deo Davidi dictata, & per Davidem Salomoni: si sumptus pensemus, hi opulentissima duo evacuârunt æraria, eos siquidem suppeditârunt duo Reges David, & Salomon summis affluentes divitijs: si architectum, & conditorem spectemus, fuit is Salomon cæterorum omnium hominum Sapientissimus: si templi consideremus structuram, membrorum symetriad, partium proportionatas distantias, & convenientias, opus erat ab omnibus singulari miraculo habitum, simulque summæ venerationi: si numerum operariorum spectemus multa hominum millia in ejus structura per septen-

nium insudarunt; si artificium recenseamus architectonicum; erant prægrandes lapides ita secti, dolati, politi, & quadrati, ita simul connexi, ut aspectui intuentium nullum appareret mallei, vel alterius fabrilis instrumenti vestigium, adè ut fusa potiùs omnia, & conflata, quàm arte coagmentata inspicerentur. *Malleus, & securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo, cum adificaretur*; saxis nimirum jam antea ubi à latomis excidebantur singulari perpolitio, mirâque connexionione aptatis.

Si constructi jam templi magnitudinem, amplitudinem, firmitatem, ornatum, & supellectilem expendamus, par opus nullibi unquam mundus vidit. Locus structuræ amplissimus mons *Moria* fuit, clarus religione Abrahami filium immolaturi; hunc à contermino Syonis jugo ingens vorago, cui nomen *Mello* discriminabat, fueritque propterea necesse ad laxandam ædificij aream, valles implendas, tellurem æquandam, plurimas, & ingentes excitare substructiones; ut alicubi murus cubitos trecentos, plures alibi altitudine, quinquaginta latitudine æquaverit: laxitas, & magnitudo templi speciem præferebat amplæ civitatis; ut teste Josepho procul aspicientibus montem nivium blandimento albertem, mixtisque auri radijs non absque intuentium pavore, oculorumque grato simul, & terrifico quodam horrore referret. Altitudo ad centum viginti cubitos assurgebat pluribus distincta contignationibus; vestibulum sexaginta cubitos excefferat in longitudine, & viginti in latitudine, gemino cinctum atrio multis porticibus distincto. Tripartitum erat ædificium. Primò vestibulum prætendebatur templo longitudine viginti cubitorum, latitudine decem; quæ eidem adnexa erat pars excurrebat in longitudinem quadraginta cubitorum, in latitudinem viginti, & templum propriè vocabatur, à quo muro cedrino multis gemmis corusco separabatur pars tertia, quæ penetrabile, seu intimum sacrarium, vel sanctum Sanctorum dicebatur, ad quod soli summo Pontifici, & semel duntaxat in anno patebat accessus. Muri utrinque ex marmoreeducti erant candidissimo, intus tabulis cedrinis contexti; erant tamen tabulæ auro illitæ, ac miratidissimo constratum auro, trabes, & tigna potiori parte cedrina erant aureis vestita laminis, quibus subnexa laquearia elegantis sculptura plurimo splendebant auro.

Fuit huius templi structura prorsus singularis: hinc David eam unicorni paravit: *Et adificavit, sicut unicornium Sanctuarium suum in terra*, nimirum cornu robur prodit; & unicum operis indicat raritatem. Et quidem magnificentix singularis fuit Solymei structura templi, cui excitando per tot annos, quadraginta, & unum millia hominum, & nongenti operam impenderunt, & cujus unus

Unus aliquis murus ad mille propemodum passus in longitudinem protenderetur; & latitudine alicubi ducentos excederet pedes, cujus lapides ex albente marmore ad eam adducerentur molem, ut excavati pro ædibus mediocri familiarum sufficisse viderentur, cum essent quinquaginta pedum longitudinis, viginti quinque latitudinis, sexdecim altitudinis.

10. Quod si intima recenseamus ornamenta, sacræque suppellectilem, certum est, stetisse ibi juxta Arcam Fœderis duo Cherubimorum simulacra alis in utrumque Sacrarum laterum expositis, proceritate decem cubitorum ex ligno oleagino laminis circumvestita aureis; & Arcam ipsam Cherubinibus simulacris licet exiguis juxta præscriptum Moysis obumbratam utrinque fuisse. Scimus fuisse ibi altare Thymiamatis, in quo aromata manè, & vesperè cremarentur ex ligno confectum cedrino. Scimus fuisse ibi mensas denas propositionis, in quibus panes sacri singulis diebus sabbathinis proponeretur; & cotidem candelabra auro fusa. Scimus in ipso templi limine prostasse duas columnas, quarum alteri nomen fuisse *Sachin*, alteri *Booz*, scapo in octodecim cubitos, & epythilio in quinque assurgente, & quidem ambitu duodenum cubitorum, auro ad digiti crassitatem obductas, & earum potes ære fulo riguisse. Scimus in extimo templi ambitu plurima fuisse excavata subterranea loca, firmissimo opere constructa, cryptas, porticus, culinas, gazophilacia, horrea, cellas cum vinarias, tum olearias, tantæ capacitatis, ut in iisdem inferri possent, ac servari primitias omnes, ac decimas totius Israëlitis populi, quæque stans temporibus pluribus sacerdotum, ac Levitarum millibus distribuerentur. Scimus per gyrum pleræque fuisse habitacula constructa, & exedras erectas in usum ministrantium templo. In atrio sacerdotum per amplum fuisse æneum altare erectum ad incendenda holocaustomata latitudine viginti cubitorum. Fuisse ibi longè, latèque effusum aquarum receptaculum ære conflatum, ac duodecim boum dorsis ex eadem materia sultum: & fuisse hoc receptaculum, cujus meminit sacer codex, ubi etiam mare æneum nuncupatur, abluendis manibus, & pedibus sacerdotum accommodatum. Scimus fuisse ibi varia labra, & conchas intestinis, pedibus victimarum purgandis, ut etiam laxissimam subterraneorum conceptaculorum amplitudinem ad quinque usque stadia per templi ambitum penetrasse; pluribus fittulis plumbeis, aquas per muros, solùmque templi ducentibus, quibus omnia aluerentur, ac purgarentur.

11. Mirum etiam dictu erit, si vasa argentea, & ænea recenseamus. Si enim Josepho Hebræo velimus fidem præstare, ex puro auro decem fuerunt millia mensarum minorum; totidemque minora candelabra,

mensuræ, thuribula, tubæ, phialæ; & liatoria viginti millia. Instrumenta ex electro frabrefacta quadraginta millia. Cratera aureæ ad simillam recipiendam, & subigendam sexaginta millia: Canthari vinarij, lancésque aureæ octoginta millia, phialarum aurearum centum millia, ascenditque summa vasorum duntaxat aureorum ad quadringenta, & viginti millia. Ex argento conflatorum ad mille millia, & quinquaginta millia: ex quibus conijcitur, qualis, & quantus fuerit Pontificiæ sacerdotalis suppellectilis apparatus: & revera sacerdotes templo ministrantes, propemodum infiniti fuere, ut etiam Levitarum viginti quatuor millia; Præpositorum, Judicum sex millia; Janitorum quatuor millia, totidemque Organis canentium. Sumpus templi structuræ necessarij, quique collati fuerunt, excreverunt in ingentem summam: David enim reliquit Salomoni auri talenta centum millia, & argenti mille talentorum millia juxta computationem Interpretum, præsertim Cornelij à Lapide, & omnia insumpta fuerunt in molis hujus structura, in templo hoc ad omnem munificentiam, ac splendorem in Dei gloriam extruendo: quia adhuc præcipuum ipsi deerat ornamentum, oraculum scilicet divinum; fuit hoc eò majori splendore, & pompâ, quâ possent Solymeis, illatum in Basilicam, adytumque penitiorum, ubi nebulosa caligo Dei præsentiam illustrius populo testata est: & sacerdotes ad lucidam caliginem, sacræque horrorem, quadam fuere perfusi voluptate, & præsertim Salomon, qui tenerimo delibutus gaudio populum ad gratiarum actiones, solemnes preces, & ad perseverantiam in timore, cultuque Numinis hortatus est; jussitque postea ad moveri ad sacram aram paratas victimas, adductas hostias, & tunc nebula igne admixta, flammæque multiplici corruca è summo cœlo delapsa toti adstanti populo religiosum incussit terrorem, igne victimas depalcente, simulque litationem approbante. Septiduo hæc dedicationis solemnitas celebrata fuit, & eo tempore mactata in sacrificium fuerunt boum viginti duo millia, arietum centum viginti millia: effluxo septiduo populus ingenti cum lætitia dimissus fuit actis prius Deo, & Regi gratijs pro sacris bene peractis.

Verùm admonetur Salomon nocte in tempesta per somnium, quietemque à Deo grata sibi fuisse sacrificia, & populi vota exaudita; servaturum se scilicet templum, semperque ibi propitiè mansurum; quoad Salomon, & ejus posterum cum subiecto sibi populo à paternis præceptis non deflecterent, Deum timerent, justitiam administrarent, & virtutum cæterarum studia non negligerent. Quod si oblivioni tradito veri Numinis cultu ad exterarum Religionum ritus se transferret, radicibus ejus stirpem esse

excidendam; templumque recens exstru-
ctum solo æquandum, & urbem à Barbaris
diripiendam, incendendam, ac diruendam.
Verum templum quod pietas ad summam ex-
struxerat magnificentiam; hoc scelus ad ul-
timum detrulit excidium; quod cultura vir-
tutis ad singularem erexerat magnitudinem,
hoc indulgentia vitij solo æquavit; quod
cultus veri Numinis ingenti sumptu, miró-
que splendore construxerat; hoc Salomonis,
& populi scelera, in cineres, pulveresque
redigerunt: quod virtus in universæ terræ
splendorem excitaverat templum; vitium
extemplo evertit, solóque æquavit, ut De-
us expressè interminatus fuerat, *Si ambu-
laveris coram me, sicut ambulavit pater
tuus in simplicitate cordis, & in aequitate; &
sereris omnia, quæ præcepi tibi: ponam thro-
num tuum super Israël in sempiternum. Sin
autem aversione averti fueritis vos, & filij
vestri non sequentes me, nec custodientes
mandata mea, & caeremonias meas, quas
proposui vobis, sed abjeritis, & colueritis
Deos alienos, & adoraveritis eos: auferam
Israel de superficie terra, quam dedi eis, &
templum, quod sanctificavi nomine meo,
projiciam à conspectu meo, erisque Israel in
proverbium, & fabulam cunctis populis.*

Injerat Deus pactum de throno, tem-
plóque servando adjectâ conditione, si cul-
tus veri Numinis, si studia virtutum, si ju-
stitiæ, & pietatis exercitia perseverâssent:
& quia nec Rex, nec populus adjectam à
Deo purificavit conditionem, cum te vitij
fœdaverint, & Numinibus exterarum gen-
tium adhæserint, neglecto veri Numinis cul-
tu, deijcitur Israël è throno in sempiter-
num, & templum post quadringentos vi-
ginti quatuor annos tempore Sedeciæ Regis
à Chaldæis flammis vorandum traditum in
cineres abivit, porticu unica superstita, quæ
à posteris ab ejus Authore Salomonis nuncu-
pabatur: sed ex illis cineribus Cyrus Rex Per-
sarum post captivitatem Babylonicam duce
Zorababele aliud ædificavit.

S. III.

*Commendatur Cyri Regis pius in
Deum, ejusque cultum affectus, ac mu-
nificencia in templo Numini adifi-
cando.*

CYRUS regni sui anno primo statim co-
gitavit de domo Dei construenda, &
ex cineribus calorem, ignémque ex-
citare, quò populus ad cultum Numinis in-
flammeretur. Pudeat ecclesiæ Præsules,
Capita infulata, à quibus non solum ab ini-
tio, cum promoventur ad dignitates ulla
excitatur cogitatio de templo reparando,
de collabentibus parietinis instaurandis, de
domo Dei exornanda; sed ne quidem de re-
parandis ruinis ultimis vitæ diebus cogitant:
pudeat ecclesiæ Præsules, qui congestas pe-

cunias, acervatós thesauros ex suarum ec-
clesiarum proventibus, vel prodigunt in
luxu epularum, vel in pompa vestium, ac
famulorum; vel in alendis equis, & canibus;
vel construendis hortis ad voluptatem, vel
in vana supellectili. Vidi ab ecclesiasticis
erecta ampla, & ad singularem pompam
equorum stabula, sectis etiam lapidibus con-
structa: vidi hortos ad omne amœnitatis
genus confitos, quibus excolendis non majo-
rem Princeps sæcularis operam impenderet;
neque Semiramis in hortis suis pensilibus,
nec fortassis Cyrus ipse in nobilissimis suis
quondam plantarijs, Vidi siquidem in hisce
hortis omnia tam concinnè in pergulas opere
topiario vestitas, in areolas, pulvillósque
disposita, ut pavementum pictum, ac vivis co-
loribus tessalatum, pulcherrimum artis cum
natura videretur certamen exhibere. Vidã
ibi flores plurimos exotico cultu, & colore
elegantissimos, quorum semina, vel cæpulæ
plurimo sumptu ab exteris, diffitisque Re-
gionibus cœmptæ; & adductæ fuerunt.
Vidi peregrini orbis germina, arborés-
que sub alio climate educatas, & quidquid
natura in floribus, & plantis habet illu-
strius, rarius, & elegantius videbantur
horti isti complecti; alij ex floribus è ca-
lyce, alij è vagina; alij è gemma protube-
rabant, ut languentium, vel etiam mori-
entium defectus, ac ruinas alij subnaſcen-
tes instaurarent tanta varietate, ut in una
areola mille modis luderent ad intuentium
oblectamentum discolors; præsertim cum
locus irriguus esset fontium ubertate, in
cujus meditullio aderat testudo perampla,
perplexo, ac concamerato topiario conve-
stita, quæ sedem oppacaret, & æstuentes
arceret solis radios: distinguebat areolas
Tarentina myrtus variè tonsa: neque fon-
tes deerant, qui salientibus aquis æstuant
intra mormoreum craterem, è cujus labro
caducus latex veli instar tenuissimi demitte-
batur in subjectam amplam piscinam; cir-
cum quam scyphunculi plures expressi mica-
cabant è solo, & in cratere reciproci gratissi-
mum miscebant murmur. Ecclesiam verò
ingressus, nullum ibi lustranti mihi altaria
obviavit ornamentum, nullus splendor in
aris erectis, nulla pretiositas in sacra supel-
lectile, nullus nitor in ijs, quæ ad divinum
cultum spectarent. Utinam hi Præsules e-
rubescerent, cum sinant se à laicis superare,
simulque propriam delerent socordiam.
Cyrus vix gradus conscenderat Regalis
throni, & statim de erigendo, ac instauran-
do Dei templo cogitavit; tyrocinium suæ
potentiæ posuit, non in fulciendo aureis
statuis folio, sed profusis aureis excitando
templo, ut in eadem sede simul adolesce-
rent Pietas, & Majestas.

Verum quæ Cyro Regi gemellæ natæ
sunt virtutes, simulque thronum natæ, vix
plerisque in Præsulibus infulatis ulla con-
sociantur inter se affinitate, sitque propte-
rea

tea pietas abavia, vel proavia dignitati, ad quam Præsul recens promovetur; proinde pietas quasi jam edentula, rugosa, elumbis, viribus defectissima excluditur ab infulis, in quarum sinu raro adolescit; non in meridie tantum, sed nec in occalu obstetricante Libithina potius, quam Lucina; quia nimirum designatas Deo aras à senibus mors ostium pulsans intercipit. Consultius sanè Cyrus vix Regnum nactus prima mentis consilia, primasque cogitationes in amplas direxit ædes, quas Deo erigeret, simulque sui Regni primitias, ut par erat, supremo Numini consecraret, ratus firmius staturum Regnum, si libis, & victimis, quam si catapultis, & balistis fulciretur: sepire agnis balantibus maluit statim thronum, quam Leonibus rugientibus; quia innocentiae candore, & victimarum religione tutius custoditur Principis solium, quam advigilantium Leonum custodia, multiplicisque armati satellitij terrore. Satis tute Rex in folio sedet, si blandimento clementiae, illicioque religionis subditos sibi obstrinxerit; tunc stat tranquillitas Regni, si frequens victima cadat; cultusque divini causâ multiplex victima Deo immoletur; imò tunc surgit Princeps vegetior, cum plures jubet ad promovendam religionem immolatas Numini hostias cadere.

16. Ad propugnandum Regnum, à quo vis hostili incurfu nullum aptius armamentarium, quam templum, ubi tunc triumphales lauri decerpuntur, cum florente glea victimarum sanguis effunditur; nec alio Principis purpura nitet illustriori colore, quam eo, quem enectæ victimæ sanguis supeditat; faustiorum suæ chlamydi auspicator Rex muricem ad felicium regimen, ex hostiarum fuso cruore, quam ex piscis lanie. Æneum in templo mare pro ditissimo est ipsi Erythræo omni margaritarum locupletiore supellestile referto: ita censuit Cyrus, cum primum sui Regni cœpit auro fulgere; fuitque propterea haud Abeli suppar, hic enim primitias sui gregis Deo consecravit; sed Cyrus prima Regni sui consilia, primosque thesauros Deo obtulit: dicavit ille supremo Numini pinguiora oves; hic dedicavit opes luculentiores; Abel baculo suo pastoritio gregem duxit Deo immolandum, sed Cyrus sceptrum suum in aureum convertit Angeli calamus, quo templi frontem, ac partes metiretur; ut viderat Joannes, inquit de suo Angelo: *Habebat mensuram arundineam auream, ut metiretur civitatem, & portas ejus, & murum;* Cyrus siquidem arundine instructus sanctiori, non urbem; sed Deo templum designavit, quo tota structura Numinis cultui impenderetur.

17. Scio Abelem sanctioris Opilionis functus officio primogenitas oves Deo obtulisse. *Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum.* Verùm Abelis reli-

gionem pecude circumscriptam pietas Cyri statim superavit auri, argenti que profusione; siquidem ripas transgressa Euphratis torrentem Jerololymis Cedronem penè exsiccatum, adeò opplevit; quò auro, gemmisve intumesceret, non verò turbulentioribus ex proximis montium fastigijs delapsis aquis, tumultuario flueret strepitu; misitque Cyrus vasa aurea supra mille, statim post subactam Babylonem. Quis non aquilæ Cyrum pariaverit? cum statim primos Regni sui intuitus in solem direxerit justitiæ: sed satius dixerim naturam indovisse Oloris, cum non tam coronatus Cyrus, quam insulatus Cygnus Deo harmonicè cecinerit: & veriùs, quam fabulosus Amphion Thebe dirutâ, moenia construxerit Deo sacra, en quam harmonicè cœpit in melos erumpere: *In anno primo Cyri Regis Persarum, ut completeretur verbum Domini ex ore Jeremia; Suscitavit Dominus spiritum Cyri Regis Persarum, & traduxit vocem in omni Regno suo etiam per scripturam dicens; hac dicit Cyrus Rex Persarum. Omnia Regna terra dedit mihi Dominus Deus caeli, & ipse praecepit mihi, ut adificarem ei domum in Jerusalem.* Hoc tamen discrimine ab oloro fuit Cyrus dissimilis, quia Cygnus non nisi ultimo vitæ suæ die imminente mox morte fertur harmonicus esse: cum Cyrus harmonicus hos concentus anno primo Regni sui lætus protulerit. Moriturus suaviter canit cygnus; sed regnaturus suaviter accinuit Cyrus: cygnus sibi morienti parentans suum demulcet cantu funus, quò mitius pereat, minus horreat advenientem Libithinam: sed primordia Regni sui sanctius auspiciatur Cyrus harmonico suo concentu Numini concorde. Canit cygnus, sed funus vocat, cum statim mors avem abripiat: suaviores Cyrus voces emittit, quibus Numinis cultum excitat, ac religionis exercitia instaurat.

Quis Cyri pietatem supremos non ferat in caelos, cum cœperit prius cogitare de domo Deo construenda, quam de palatijs suo commodo inædificandis. Sunt, qui à Dei cultu alieni, in id deflectunt consilij, ut censeant, Regi magis proprium esse elephantos in lucta, pugnaque, utrinque cruenta ducere, quam oves ad aram perducere; volunt Regem loriatum in bello, non lintheatum in templo; putant, nil laudis Regem promereri nisi sit catafractus, & nisi Victor humanum sanguinem fuderit, cruentas clades ubique sparserit, hostes everterit: putant, Reges decere, propugnacula erigere, non templa construere; urbes munire, non aras ornare; classés instruere, non Levitas accire; Legiones scribere, non populum ad sacra vocare: sed quam cæci, quam alieni à vero! cum à cultu Numinis ita aberrent; siquidem omnis Principis fortuna, sua à solo Deo auspiciatur initia, & ideo Cyrus non arcem Babylone condidit, sed Jerololymis

lymis templum, quo propitio Numine satius sibi, Regnoque suo consulere: & revera non religioni tantum, sed & securitati suae optime Cyrus designato templo prospexit. Non igitur Deum sibi lenire victimis, arisque demereri plebeum est, sed Regium, ut etiam cum donarijs adire templum, arasque struere, cum in una solius Dei manu cor Principum conquiscat, aut fluctuet, prout Numini magis libuerit.

19.

Verum quot in terris nunc Christiani Principes, qui proprijs duntaxat inhiantes commodis non victimarum sanguinem fundunt in templis, non hostias, & donaria Deo offerunt, sed subditos opprimunt, vestigialium impositionibus, sanguinemque pauperum extorquent: palatia, theatra, stabula, hortos, propriae ut indulgeant voluptati, erigunt, construuntque neglectis aris, templisque Deo dicandis. Sed ruinosus est eorum voluptas, quae non nisi à ruinosis petitur aedificijs, non potest non cadere, quae non nisi parietibus innititur cadentibus, lapsuque obnoxij. Nullam possunt Principes veram felicitatem aucupari in hortis, quos ad omnem conferunt amoenitatem: umbratiles sunt deliciae, quae in hortorum umbris quaeruntur; diurnae sunt, non diurnae; nascuntur cum sole, occiduntque cum eodem; squalent hodie areolae in stipula, quae heri luxuriarunt in flore. Figamus in hisce hortis platanum illam auream, quam referente Athenaeo Pythius Bythinus Dario Persarum Regi dono dedit: vel vitem illam nobilissimam opus Amynthae, cujus radei ex pretiosissimis gemmis coagmentati integrum in uvis thesaurum referebant, vel etiam quid aliud simile ex vicinorum Regum donarijs constructum; non propterea desinet esse umbratilis quaesita in hisce hortis voluptas, quamvis iisdem accederet amoenitas illa hortorum, quibus excolendis Reges ipsi opulentiores totam impenderunt operam: inamœna est ea voluptas, & amœnitas, quae unà cum floribus florescit, & perit; cum vix nata suum vergat ad occasum, langueat cum flore, & in sceno marcescat.

20.

Vana sunt itidem ea studia, quae ad sibi comparandam gloriam impenduntur in construendis palatijs, urbes potius, quam domos referentibus. Sunt, qui felices, beatosque se censeant, si palatia, seu substructiones insanæ molis inhabitent, videant atria plurimo radiantia auro; laxas porticus pluribus marmoreis suffultas columnis, thalamos fornicatos, plenosque majorum imaginibus, turres elata fronte caelum ferientes, putemusque Nembroti progeniem revixisse, non tam laxitate aedificiorum, quam varietate linguarum. Scimus ex Genes. II. antequam homines in diversas spargerentur terrarum partes, civitatem possuisse in suae potentiae firmius

argumentum ad ripam Euphratis in amplissima planitie. Opus fuit ab hominibus singulis inchoatum, & duos post viginti annos nondum absolutum; & quamvis imperfectum, Regni tamen sedes fuit, ex cujus fundamentis primum humanae artis prodijt miraculum Babylon civitas illa laxitate murorum, ac frequentia civium toto orbe clarissima. In ea turrim quoque erigere, quae altitudine sydera ipsa videretur attigisse. Verum corruit prius, quam erigeretur superba illa aedificantium vanitas linguarum divisione, ac idiomatum confusione: non enim Deus depressurus audaciam aedificantium fulmen disjecit, non igneas pluvias è summo caelo demisit in terras, sed acerbiori supplicio puniturus superbos, idioma unum in septuaginta duo divisum invexit, animorumque discordiam.

Quam insana est mens hominum quaerentium gloriam in aedificijs! caelum ipsum aedificiorum fastigijs impetunt: saxi, & camenti conantur sydera adoriri, pugnare, & expugnare, & hi fuerunt, quos sacra scriptura terrae filios vocat, de quibus etiam Ovidius

21.

*Affectasse ferunt Regnum caeleste Gigantes,
Aliaque congestos struxisse ad sydera montes.*

Metamorph.
lib. 1.

Quorum tamen stolidam providentiam Deus prostravit non fulmine, sed flatu diversi soni, ut aptius deprimeretur fastus; qui cum inchoasset vanissimum aedificium à lingua ostentatrice; congruum erat, ut etiam à lingua peccati flueret supplicium: consilium siquidem inter se se incuntes, dixerunt. *Celebremus nomen nostrum aternitati; consecremus memoriam, educamus substructiones nostras supra nubes, profundissima demittamus fundamenta, ut altius nostram erigamus gloriam; sed è vanitatem, ludibriumque humanarum machinationum! O mentes hominum helesoro potius indigas, quam sanis consilijs apta: putant veram gloriam, terrenas, casurasque substructiones, molésque ingentes, quas struunt posse construere; & erecta aedificia veram aedificare felicitatem, cujus sitis eos stimulat ad palatiorum amplissimas structuras, domorumque elegantissimas erectiones, quae statim corrunt.*

Genes. 11.

§. IV.

Improbi hominum labores in aedificiorum molitionibus punguntur, quò immodicus in eisdem affectus expungatur.

Quot hominum turbæ non desudant in unius structura palatij? vocantur Lapidarii, qui ligone lapides eruant, vel effringant vectibus, aut dirumpant nitratò pul-

22.

fulvere in lapidicinis, seu latomijs; quos latomi cælo, & tutide poliunt, ut structuræ rectè quadrent, & ubi copia non est saxorum, coquantur à laterarijs lateres, & laterculi è limo, vel lutoeducti, unaque congesti exsiccantur priùs lapides coctiles in lateraria, quibus onerantur plaustra, & vehuntur ad locum ædificij. Alij defatigantur in cumulanda arena, vel fossitia, quæ in arenario foditur; vel fluviatica, quæ ex fluvijs eruitur: vel marina, quæ ex maris littore eripitur: vel ex veteri rudere per crates, geràsque trajecta, & secreta. Alij alba colligunt saxa, vel silices, & in fornacem calcariam iniiciunt, ut per calcarios coquantur lapides, & calcinentur. Alij erutam ex fornacibus calcem vivam, seu nondum aquis restinctam, devehunt ad excavatas foveas, aquâ diluunt, præparantque ad opus cœmentitium. Alij gypsum ex albicante lapide mediocriter ustojugè labore extrahunt, teruntque in pulveres, quos per cribum secernunt, humectantque in usum ædificij. Plures accersuntur fabricæ Cæmentarij, seu Murarij, qui jacto fundamento in solo firmo, vel si in humido in palis alneis, fistucâ adactis muros substruunt, ædificant, erigunt, lapidesque; vel lateritios, vel silicios firmiter collocant cum calce, & gypso, ut hæc in unum coalescant, ac durecant parietem æquali crassitudine assurgentem: in id enim, vel maximè incumbunt studij Cæmentarij, ut omnes coriorum ordines æquales sint, & æqua proportione construantur: estque opus isodomum, seu disodomum, è quibus Fruntani dicuntur, qui utrinque lævigati crassitudinem exæquant parietis. Alij erecta jam conclavia concamerant testudine, seu fornice, quæ crustarij trullifant, incrustantque, seu trullâ corium, seu obductionem inducunt ex arenato, seu subacta calce, quæ in alveo præsto est: hac enim sine incrustatione rudes sunt muri, qui quandòque etiam sectis marmorum crustis vestiuntur. Alij non solum conclavorum crassitudines trullifant; verùm etiam varijs exornant figuris, coronis, corymbis, leniscis, aliisque adscititijs ornamentis, quæ peniculo tectorio dealbant. Alij pavimenta dilatant, perpoliuntque ad miram varietatem; quædam siquidem sunt tesselata, segmentata, scalpurata, alia etiam vermiculata, seu musiva pluribus asarota figuris.

Quòd si singulas unius domûs velimus partes percurrere, vix dies integra nobis sufficere videtur, præsertim si lustremus Regionem, solum, seu aream, aræque partitionem, ædium frontem, facièmq; extimam erythmiam, seu convenientiam singularum partium, commodùmque aspectum: symmentiam, seu venustam totius ædificij congruentiam, & proportionem; decorem, seu aptam, & pukhram distributionem; amussiatas, seu ad amussim dire-

Verani de Affectibus Tom. 2.

ctas latitudines, & longitudines, pavimenta secto marmore strata, varias semper exhibitia figuras, laquearia, & lacunaria, cameras, aulas majores, & minores, contignationes, tecta, scaldas, regiones, ostia, vestibula, areas, atria, fenestras, conclavia tum anteriora, tum interiora, cubicula, conclavia secreta, musæ, armaria tum repositoria, tum pretiosæ supellectilis, zetas, vestiaria, porticus, specula voluptaria, podia, turre, horrea, cellaria, cellas vinarias, olearias, penuarias, panarias, lignarias, carnarias, pistrinas, cœnacula, coquinas; stabula, equina, canaria, pecuaria, aviaria, columbaria, galinaria, cohortes, septa, foricas; certè in hisce omaibus lustrandis, examinandisque plures vix horæ sufficerent.

Quòd si singulas horum omnium partes ad examen revocemus, ut ostij lumen, seu hiatum, limen tum inferum, tum superum, postes, antes-ostij, supercilia, fastigia, Pseudothyria, postica, postulas, fores, valvas, fores plicatiles, cardines, epistachmos, seras tum simplices, tum catenarias, pessulos, seras incitati pessuli, vel jacentis, claves, posticum, seu januæ repaculum; certè vel in lustrandis unius duntaxat ostij partes singulas non modicum desideratur temporis; ut etiam in lustrandis partibus columnarum, quibus extima fulcitur ædificij facies, vel atrium. Visuntur in uno duntaxat ædificio omnia columnarum genera, quibus diversæ fulciuntur ejusdem structuræ: hic enim assurguat columnæ Tuscanæ crassitudine cæteras excedentes, quarum crassities septimam in altitudine obtinet partem, & basis decimam quartam: alibi surgunt columnæ Doricæ, quarum crassities sextam complectitur partem altitudinis, & basis decimam sextam, & harum capitula sunt porrectiora, & elatiora. Alibi Jonicæ, quæ novies sunt longiores, quàm crassiores; quarum basis decimam octavam longitudinis partem comprehendit: suntque jonicæ, capitello simpliciore, extantibus utrinque arietinis cornibus in anfractum devolutis. Alibi elevantur Corinthiæ omnium gracillimæ, quarum propterea altitudo novies excedit ambitum latitudinis, & basis vigesimam complectitur altitudinis partem. Corinthiarum columnarum epistylia crispata acanthi, aut helicis in se redeuntis folia imitantur.

Plurimum itidem impendimus temporis in partibus columnarum vocandis examini: siquidem in partes principes columnæ distinguuntur in fastigium, columnam, & stylobatam; quarum singulæ in alias plures subdividuntur partes; nimirum fastigium in coronam, zophorum, epistylum. Columna in ternas itidem partes, capitellum scilicet, scapum, & basim. Stylobata etiam in tria membra, supercilium, stellam, & pedem: in hæc autem tripartita columnæ divisione epistylia, & capitula singularibus constant ornamentis, prominentque proinde in iisdem coronæ,

Y 2

pro-

projecturæ, præcinctiones, teniæ, echini, cingula, supercilia, eminentiæ, prominentiæ teretes, quadratæ, coronicæ: lapidum, vel tigillorum obnitentia capita, quæ à Vitruvio mutuli nuncupantur: promicant etiam abacus, sima, regula, cimatum. In zophoro, seu latiore balteo ad uberiores ornatum inferuntur triglyphæ, seu sculpturæ triplici sulco canaliculatæ: denticuli, seu segmenta, speciem exhibentia dentium: guttæ quæ inversi turbinis formam præferunt: metopæ sunt zophori intervalla, in quibus variæ etiam figuræ solent, vel penicillo pingi, vel calce, & gypso representari, ut fasciæ, lemnisci, vittata taurorum capita, corymbi, seu complexus florum, frondiūque; astragali in rotundas, aut oblongas baccas distincti, folia, volutæ, quarum labia flexuræ sunt foliorum supinata. In scapo, seu medio, vel corpore columnæ pars superior hypotrachelium, seu collum dicitur: hæcque pars, quæ incipit gracilescere, seu decrescere crassitie, ac attenuari, apaphigis nuncupatur. Cæterum scopus, vel teres est, vel quadrangulus: si teres, vel est lævigatus, vel strijs, ac strigibus, seu canaliculis rectis, vel etiam obliquis striatus, seu sulcatus, striâ prominentiūcula est canaliculorum, & strix cavæ spatia sulcorum: vel scapus est infortus, ac vite circumscansilis, vel alijs folijs, ac frondibus flexuosus. Hæcque columnæ scapus suæ nititur basi, quæ spirâ nuncupatur, cingiturque torulis, seu annulis, quos inter, cavitates interjectæ Scotiæ dicuntur, quibus subijcitur plinthus quadrati laterculi præferens formam. Strylobata, seu fulcimenti pars superior superciliū, media pila dicitur, oblongè quadrata, & plerumque lævigata, vel etiam elegantis celaturæ varijs scalpta figuris. Pars postrema dicitur pes cum subjecto pintho. Materia, ex qua columnæ construuntur, interdum est lateritia, vel cæmentum, aut marmor, sicutque propterea opere cæmenticio, lateritio, vel lapideo, quæ ex marmore construuntur solidæ dicuntur. A columna diminutivum columella derivatur, quæ aliquando pro fundamento pulvinum habet cæmentis, vel etiam arena factum.

26. Hactenus recensitas domus partes, columnarum fulcra, & ornatus, plures exhibent non solum Principum, verum etiam equitum, & nobilium domus, & præsertim aurea illa olim Neronis domus, quam non satis splendere censuit Cæsarum crudelissimus, nisi ex urbis incendio infames eidem adjecisset flammæ. Quot in una domo non sepelivit domus, soloque æquavit? ut Titanium genus Roma accersens in cælum aggestis montibus videretur irrumpere in unius domus celsissima structura? plures enim hæc includebat aulas in longam aream productas, innumeras propemodum porticus ad tria usque milliaria protensas; plura stagna maris instar expansa, plurimas inam-

bulationes umbræ pergulis opacatas, plures villas omni arborum genere confitas, plures hortos ad singularem amantatem floribus, fructibusque refertos non alio vigilis draconis custodia tutos, quam præsentia ipsius Neronis, qui feritate animi omnium ferarum superavit savitiam: & in illis excolendis non minorem impendit operam, quam Semiramis hortis suis pensilibus, aut Cyrus nobilissimus suis quondam in plantarijs: in ijs siquidem Neronianis hortis, ad deo concinne omnia in pergulas opere topiario vestitas, in arealas, pulvillusque disposita erant, ut pavementum vivis tessellatum coloribus, pulcherrimum artis cum natura exhiberet certamen. Luxuriabant ibi flores exotico cultu, & colore nobiles: adulescere videbantur peregrini Orbis germina, rarissimos fructus exhibere arbores extero sub climate educatas.

27. Neque stetit in hac florida amantate nauseabundus Neronis animus; vile enim ei videbatur hoc veris cum autumnio connubium, nisi in subsidium ornamenti fabulas accersivisset, ut hic populeis truncis vario illius colore Heliades ramosa brachia protenderent: alibi formosæ Daphnidis sparsa coma in frondes se se diffunderet; & alia id genus fabulosa in luxum vertisset amantatis. Præter hæc, cœnationem habuit inter cæteras, figuræ rotunditate veris similem, quæ diebus, ac noctibus instar orbis jugi circumacta vertigine nova semper ferula exhibebat convivis, & pro nivibus flores, pro imbre odoræ guttulatim aquæ per sobriles aureas, argenteasque fistulas fundebatur: & ipse Nero, veluti in orbe illo Jupiter assidebat, cui propinabat in aurea patera non raptus è Phrygia puer; sed Sporus, seu Spado à Nerone in delicijs habitus, quem etiam in mulierem conatus est transformare, palamque uxorem ducere dore inter auspices consignatâ. Verum post Neronis necem iussus Sporus à Vitellio, ut in habitu constupratæ puellæ se in theatro sisteret; nec ferens Sporus eam ignominiam, violentas sibi manus intulit, maluitque rubere sanguine, quam tali verecundia.

28. Quid dicam de Magni Imperatoris Chami palatio quatuor præcincto muris, quorum quilibet ad octo millia passuum porrigebatur; cujus laxitatis in medietate ædes surrexere regales nitidissimo confectæ auro. Quid de Javæ Insulæ Balearis Majoris Regis magnificentia, & munificentia: is enim atrium extruxit, ad cuius aulam pluribus ascenderetur gradibus, quorum alij ex puro auro, alij ex argento conflati pretiositatem nitoris per ædes illas ascendentes, & descendentes terendam exhiberent; & parietes è dextro latere aureis, è sinistro argenteis laminis tegerentur; Solis regiam imitatus fuerat Java ab Ovidio fabulosè descriptam: auro tulo fulgidam, flam-

flammas imitante pyropo, Quid? quod hortos pensiles referam in summo domus fastigio, mira plantarum varietate vernantes, in quibus verna temperies nunquam moreretur; eò quia jugi successione lascivirent flores in calice, vagina, gemmæque protuberantes, ea exculi artis industria; ut aliis morientibus, alii succederent subnascentes, suos explicantes nitores, pompamque foliorum, tot variis depicti coloribus, quos artifex nullus penicillo exprimere ad nativam elegantiam posset. Quid memorem saturatam frequenti conchylio purpuram auro intextam, pluribusque distinctam coloribus, Phrygionum opera, picta Damascena holoserica, aulae innumeris interpuncta florum meandris? quid si recenseam thermas, ubi frequenter cum admictu vestis, honor corporis, & pudor animi exiit? ubi lavatio potius sordescit, quam abluat, maculatque promptius, quam emundet, teste apud Martialem Levinia inter Sabinas Virgines, quæ Baianis se aquis purgatura, si ut Penelope venerat, non nisi ut Helena abivit. Quot puellæ venientes ad aquas thermales nivea castitate insignes, discedunt ignea foeditate constuprata? quot Matronæ, quæ has dum accedunt aquas, in flammis incidunt, Veneremque experiuntur adultam? Descenditur in balnea non ut sudores cum Scipione, & militiæ sordes abstergantur, sed ut maculae contrahantur. Alii Heliogabalum imitantes non nisi imbutis unguento nobili, aut croco piscinis innatant, non ut foetidam corporis luxuriam suavi odore compescant, sed ut foetidius libidinem oleant. Tantum abest palatiorum erectiones, thermarum substructiones veram gloriam erigere, & ædificare, ut eam potius abigant, destruantque.

Hinc in terrestri paradiso nullæ fuerunt constructæ domus, tametsi ibi homines verâ fruerentur lætitiâ, verâque terrestri donarentur gloria, cujus capax erat status ille innocentis, antequam iustitia ab illis exularet amœnitatibus: ergo ineptit, qui gloriam in domorum, thermarum, hortorumque structuris sperat, cum veram gloriam possederint homines antequam in terris essent domus erectæ, thermæ constructæ, & horti hominum labore confiti, irrigatique sudore; non igitur à palatiorum, domorumque erectione vera gloria speranda, nec vera lætitia haurienda. Mentem, non palatia, sursum erigamus, cœlumque spectemus; & inane, vacuumque, procul dubio putabimus quidquid hic in ædificiis magnum videtur esse, scite S. Chrylostomus: *Quid tanto studio, quod nihil est, queris? quid labores pro nihilo sustines? at splendida ædificia conspicias, eorumque te fallit aspectus; in cælum prope sinus attole oculos, aversumque à lapidibus, & columnis obtutum ad illam pulchritudinem dirige, animadvertes formicarum ista esse, & culticum opera. Sapienter intuitum ad digniora converte, ascende caelestia animo, in-*

*de præclaras istas invenere structuras, videbis nihil aliud esse, quam parvulorum ludicra. Animo humi repit, qui mentem elevat ad ædificiorum præcella fastigia erigenda; terrena ligatur cupiditate, qui cœli oblitus gloriam aucupatur in ædificiorum construendis molitionibus. Lapideus esse videtur, qui sola lapidum pulchritudine tenetur; angustum procul dubio produunt animum, quem terreni ædificii tenet erectio, nec meretur in cœlum avolare, qui in terris carcerem sibi effingit, neque quid aliud est domus corpori, quam carcer; perinde ac corpus animo carcer est, si illius teneatur amore, quod corpus tegit. Nobis eò majorem cœli partem eripiunt domus, quod earum structurae laxiores sunt, pulchrè Seneca ait: *Quid longiores porticus expedierint, quod latius eas porrexerint, quod depressius æstivos specus foderint, quod majore mole fastigia conationum substruxerint, hoc plus erit, quod illis cælum abscondat.**

Non le cœlum hominibus abscondit, sed homines cœlum sibi ædificiorum, domorumque structuris abscondunt, sibi que cœli aspectum furripiunt, seque cœlo indignos, produunt; dum superbientes terrenorum ædificiorum molitionibus eximunt sibi cœli aspectum, quod in cœli amorem rapi facile possent, si nocte præsertim intempesta, aëre nullis foedo nubibus, cœlum intuerentur tot rosas floridum, quod micantibus stellis coruscum; si admirabiles motus observarent earum sub firmamento stellarum, quæ vulgò falso errantes nuncupantur, cum nihil erret, quod in omni æternitate conservat eosdem jugiter progressus, & regressus, reliquosque constantes, ratosque motus; ipsi siquidem planetæ alternis vicibus abeunt, & recedunt, occultantur, & rursus oriuntur, & ex distantiis motionibus spatia distinguunt delabentis anni; qui tunc completur, cum solis, & Lunæ, & quinque aliorum planetarum ad eandem inter se comparationem connectis omnium spatiis est facta conversio; & præ cæteris admirationem vincit Luna terris familiarissima nocte intempesta splendida mundi lampas, umbrarum expultrix, ac tenebrarum debellatrix; jugiter enim oritur, & moritur; adolescit, & senescit; crescit, & evanescit, semper eadem, licet diversam semper exhibeat faciei speciem; cum nunc curvata in cornua appareat; nunc æqua portione divisa, modò sinuata in orbem, mox plend orbe immensa; & repente nulla; nunc pernox, aliàs sera, partemque diei adjuvans suo lumine. Quis non miretur etiam in firmamento stellas æternum lucentes faces, majores, maiores, junctæ, diffusæ, sine numero, & tamen ad numerum suas ducentes choreas; hæc siquidem luce sua calores fovent, colotes pingunt suis influentiis, & quidquid in mundo pulchri latet obvolutum tenebris hominum oculis objiciunt, redduntque spectabile; semperque fulserunt, cum à primi-

30.

geniis aquis formosissimi stellarum ignes de-
generi partu extiterint. Sunt micantes no-
ctu stellæ cœli vernantes jugiter flores per
oculos, non per aures, homines in cœli desi-
derium rapientes; sunt micantes orbis, qui
admirabili celeritate suas cursum, recursum
que periodos conficiunt, sine sensu laboris,
sine tædio lassitudinis, sine cursus defa-
tigatione, cum in perpetuo motu nunquam
quiescant, semperque micantibus ignibus
amænissimè niteant, brumalémque austeri-
tatem mitigent, & geniali rore telluris con-
ceptus omnes impleant. Ordiantur itidem
dierum, noctiúmque curriculis menses, te-
xunt annos, quibus seriem conficiunt sæcu-
lorum. Has cœli delicias, hos syderum as-
pectus sibi surripit, qui ædificiorum ere-
ctione superbiens eximit sibi cœli aspectum,
quo in cœli amorem rapi mens facillè posset;
talparum potiùs, quàm hominum fortiti
naturam, cum domos terreas, quibus prohi-
beantur à cœli intuitu, quærant, sibi que eri-
gant, cœno propterea, quàm cœlo dignio-
res: qui enim cœlo non cœno se natos no-
runt, non sinunt terreis parietibus animum
coërceri, mentem coangustari. Ædificio-
rum amore qui flagrant, & everfas domos
erigunt, se deprimunt, evertuntque, cum
cœlo nati se in ima demittant, stationem
quærentes cœnosis in parietibus.

S. V.

*Quos immodicus affectus in ædifi-
cia erigenda ad summum evehis
graditatis, ad imum deprimunt
vanitatis.*

31. **O** Ludibrium humanarum machinatio-
num! O dementiam non sicis ocu-
lis spectandam gloriæ inhiantium in
ædificiorum molitionibus? destruunt ple-
rumque, quæ sunt in se, ut ædificent, quod
est extra se: erigunt plerique ædificia, qui
mente corruunt; parietes, & saxa in sub-
lime attollunt, & animo labuntur ipsi ad ima;
elevantur superbiâ, & intumescunt ambi-
tione, simulque deprimuntur vitiis; nec o-
perariorum sudores debita plerumque exsic-
cant mercede: nulla potest ædificiorum stru-
ctura tantæ esse nobilitatis, tantique pretij,
quò celsitudine has mentis valeat ruinas
compensare: majus semper est quod cecidit
amore superfluum ædificiorum, quàm
quod possit ædificiis erigi: nec possunt hæc
veram inædificare gloriâ, cum virtutes de-
primant, quibus vera gloria nititur; & vitia
promoveant, quæ gloriæ adversantur.

32. Nequeunt se ipsa erigere, neque se
ullo modo juvare, quæ sursum eriguntur pa-
latia, sed aliena ad id manu indigent: cum
sibi minimè sufficiant, sed ab aliis, & qui-
dem ex infima plebe, ex Operariis conductis
emendicent, hauriantque quidquid magni-
fici, & præcellis jactant; nullam in alios pos-

sunt gloriâ transfundere: hæc igitur non
erigitur ædificiorum erectione, non stat cum
ipsis ædificiis, quæ nihil in se continent, nisi
cœnosa è terræ gremio erepta.

Quod si unâ cum ædificiis gloriâ ali-
quam sibi inædificarent, qui ædificiorum
substructiones ædificant, adhuc vera non es-
set, sed supervacua hæc gloria; quia innixa
labentibus: vera non est ea gloria, quæ vel
ruit, vel ruere potest, ac perire: hoc ipso
gloria non est, quia perire potest. Ad quid
ergo tanta auri, argentique profusione, tan-
to impendio, hominumque allaborantium
sudoribus domus in speciem urbium sursum
erigere? Ad quid tot marmora inducere, se-
care, polire? intimiora telluris viscera dila-
cerare, ut nec apud ipsos Manes sint lapides
à manibus fossorum securi? Ad quid tot la-
bores in lustrandis lapidibus? ut in delicias
hominum videantur etiam rigidissima saxa
mollescere; & extima domus facies veluti
fucis, ac cerussa oblinita, vultum videatur
imitari fucatae foeminae? Ad quid tot aulas,
tot sibi succedentes cameras uno congerere
intuitu? an forsitan ut Inculinus, Herusque
è remotissimis appareat, veluti lumen in sa-
cratio? an ut magnificum, non nisi à lon-
gino perspici possit? Ad quid altissimas
tectorum moles protendere, ac si non tam
in ædes, quàm in cœlum ituri homines ædi-
ficarent? Quid juvat tot contignationes divi-
dere, tot cubacula congerere, tot aulas am-
pliare cum humano corpori spatium sex, vel
octo cubitorum abundè sufficiat? An ad o-
stentationem divitiarum hæc molitiones ædi-
ficiorum construuntur? Verùm quæ fuerunt
divitiarum profusæ in ædificiis erigendis, am-
plius non possidentur, cum alienas in manus
transierint. Imò tametsi aliæ possidean-
tur, non tamen veræ gloriæ ingerendæ aptæ
sunt.

34. Quis Salomone ditior, cui singulæ
mundi partes quidquid pretiosi habuerunt in
auro, quidquid pretij in argento, nitidi in-
gemmis abundè suppeditarunt; & tamen
nullam ex hisce congestis divitiis hausisse
gloriâ, quin potiùs animi afflictionem te-
stis ipse fuit: *Coarctavi mihi argentum, Ecclesiæ, 2. 12.
& aurum, & substantias Regum, & Provin- vers. 12.
tiarum: feci mihi cantores, & cantatrices,
& delicias filiorum hominum, scyphos & ur-
ceos in ministerio ad vina fundenda; & vidi
in omnibus vanitatem, & afflictionem animi.*
Quis Cyro locupletior, qui devictâ Asiâ auri
pondo triginta quatuor millia, argenti quin-
genta millia talentorum, seu quingentos no-
naginta quatuor milliones, præter vasa au-
rea, & argentea infiniti pretij reportavit? &
tamen nullam exinde gloriâ detulit, cum
hanc sola virtus pariat, non metalla cudant,
nec lapides construant, nec ulla alia terræ e-
jectamenta promoveant. Quis ad calculos
vocet Alexandri Macedonis congestas divi-
tias? qui superato Dario ducentos tredecim
milliones retulit, & octingenta quadraginta
millia

millia ducatorum; & ex una Asia vestigali sexcentos septuaginta septem milliones, centum sexaginta millia ducatorum quot annis acciperet in tributum; & tamen adhuc inglorium se novisse exinde conjicitur, quod minimè potuerit se temperare à planctu, nec lachrymas coërcere; cum novisset alios extare mundos, quos nondum debellaverat, nec sui juris fecerat. Quis auro, gemmisque onustior Sardanapalo? & nihilominus cum sexdecim millibus septingentis, quinquaginta millionibus coronatorum in rogam se coniecit fuso innataturus auro, vel potius naufragus merlurus.

35. Non igitur congestæ divitiæ, non auri argentique affluentia, quam ingentia produnt palatia, potis est veram gloriam ingenerare. Scio divitiis affluentes totam voluptatis pompam suis explicare in erectis palatiis; in quibus omnia venationum genera, & aucupij species menlas construunt; ubi non solum generosiora falerna, verum etiam pretiosiores gemmæ, ut luxus in potu sit illustrior, accertantur. Fuitque Senecæ, causa ut conquereretur de iis; quibus gemmæ ministratur: quibus exoletus suspensam auro vivem diluit; & Plinius eos redargueret, qui gemmarum potarent pretiositatem, & smaragdus calices texerent, & temulentia causa, auro, gemmisve Indorum littora spoliarent; moris siquidem fuisse Regibus in Syria, ut aurea pocula gemmis pretiosissimis distinguerent, quod majori pretio sitim extinguerent, referunt prisca monumenta; imò scimus non solum luxum in ferculis; aurum, gemmasque in poculis; verum & psaltrias, ac fidicines, illices formâ virgines, ac calamistratores, comptulosque, symphonicos pueros musicis artibus instructos accitos voluisse ex exteris etiam Provinciis, ut deliciis filiorum hominum simul principes perfunderentur, cum isti vina funderent: vocat Agelius lib. 1. cap. 11. Fistulatores, Tibicines, Fidicines lascivientium, delicias conviviorum. Verum neque in conviviis, quæ in palatiis struuntur, veram possunt convivæ gloriam enascisci, cum virtus temperantiæ plerumque allisa poculis spumantibus naufraga pereat.

36. Imò non divitiæ tantum, sed & ipsa palatia pereunt, & evanescent. Quot nostris dietim obviant oculis antiquæ domus, in quibus tectum rimosa jam vetustate fatiscit; parietes defluunt fusca jam albedine dicolors; & domus tota dehiscens abseribus; contractis costilibus imbricibus, stillicidia admittentibus, luxatis subscudibus; putrescentibus contignationibus, vitiumque contrahentibus singulis jam parietibus extremam videtur ruinam minitari. Quod si Cæsarum, ac prisorum Principum ab Historicis nobis descripta palatia iustraremus, nil aliud ibi deprehenderemus, quam steriles arenas, exesa rudera; inanem pulverem; hæc sunt nostris temporibus in-

gentia illa palatia, quæ non marmore tantum vestita superbiebant, sed & columnis suffulta ad cælum usque erigebantur; hæc illæ ad sydera usque substructiones, in quibus testæ ipsa solem æmulabantur splendore, cum laquearia illucere auro illusa.

Hæc sunt peramplæ illæ domus ædificatæ non humanis manibus, sed quasi divinis artibus; in quibus summa laquearia, vel nitorem referrent auri, vel curiosè excavati eboris, summam artis elegantiam; in quibus aureæ, vel marmoreæ columnæ ad omnem splenderent magnificentiam, parietes argenteo calamine tegerentur; pavimenta lapide pretioso, cæsim diminuto in varia picturæ genera discriminarentur. Hæc sunt illæ ædificiorum molitiones, in quibus magnificentia cum regia Majestate certaret, & in quibus omnis ornatus ab auro, gemmisve suum mutuaret nitorem. Eò devenit ædificiorum luxus, quò non solum interni ornarentur parietes, verum & suprema testæ nitidior vestirentur auro; sed cum aurum eveherent, ab auro deprimebantur, seque in fra aurum jacere, ea viri captivi vanitate, testabantur; cum enim aurum tegeret suprema testæ, nil splendoris adjiciebat sub testis illis habitanti, ac immoranti; quin ejus dementia illustrius se prodebat ad auri illius splendorem; non splendet, cui domus nitet, sed cuius virtus intus exulta foras se prodit: quisquis ædium suarum ornatum amat, non domus parietes auro illiniat, nec serico vestiatur; sed se ipsum virtutum honestamentis exornet. Verus ornatus domus, inquilinus est ejusdem: ædes suas abundè ornat, qui virtutibus se exornat; est tunc qui domum habitat, domui ornamento, quia virtutum ipse est domicilius: qui temperantiam domi excolit, suis abundè ædibus adjicit ornamentum; verè dixit ille apud Stobæum, *Ne tabulæ, & picturis domum tuam circumda, sed temperantiâ ipsam depinge. Illud enim alienum est, & oculorum modò jucunda praestigatio. Hæc verò indelebili, aternisque domus ornatus existit*: quam elegans ornatus, qui à temperantiâ petitur? quam plenus? si ceterarum virtutum cohortem secum trahat; non aulais, non marmoreis crustis vestiatur parietes; sed virtutes excolantur, quibus domum inhabitantes probè oleant; turpe est, parietes domus splendere auro; & ejus Inquilinum fordescere vitiiis: insaniam prodiit, lapides, & muros fericis obtegere aulais etiam acu phrygia pictis, & propriam detegere, ac prode turpitudinem in vitiiis, quibus indulgetur: obtegere nuditatem parietum pictissimis telis, & propriam ignominiam palam facere neglectu virtutum, virtiorum fœditate; vel sub alieno tegmine propriæ infelicitatis propriam occultare turpitudinem: nituntur siquidem haberi pro felicibus, si amplam possideant domum, omni ornamentorum genere lascivientem, quovis metallorum splendore nitidam, cum sordescant ipsi

37.

De Prov.
dantiacap. 3.

Serm. 21

ipsi in vitiorum cœno; & in hoc suam produnt stultitiam, quia domos erigunt, erectas ornant, totumque studium, ac laborem in domo mox casura impendunt: & quod semper stat, seu anima squalet; domus parietes omni curâ ornantur, & animæ domicilium prorsus negligitur.

38.

Novi virum quendam divitiis affluentem, qui cum per amplam domum sibi in urbe ædificasset, omnique pretiosiori suppellectile ornasset, picturis excellentioribus, aulæis, scriiniis, speculis ad nobiliorem, elegantiorémque splendorem locupletasset; moxque lethali ægritudine decumbens, desperatâque à Medicis salute; seclâ se gestatoriâ deferri curavit per singulas domus contignationes, singulâque cubicula, & reversus ad proprium, in quo decubuerat, heu crudele fatum! exclamavit, quod à tanta me eleganti domo divellit! tot ego impendi pecunias in construenda hac domo; tot insomnes traxi noctes, ut eidem construendæ invigilarem; tot subivi labores, fudi sudores, sustinui molestias, ut domum meo conformem genio ædificarem, eamque ea pretiosiore suppellectile ornarem, quæ mihi, meisque amicis magis esset oblectamento, & heu crudele fatum, quod me mox separat à mea domo! O Deus! nunquam à te Regnum tuum petij, & cur Tu mihi hanc domum invides! sed frustra voces has blasphemias jactavit, frustra execranda hæc verba evomuit, quia nec domum obtinuit, quam ita perfidè concupierat: an verò cœlum, quod minimè desideraverat, impetraverit, citra injuriam potest quis dubitare. Hæc est gloria, quam è domorum substructionibus exigunt, qui divitiis affluentes toti sunt in domibus erigendis, & exornandis, plerumque propria perditio.

S. VI.

Templa referunt Ægyptiorum, & à sana mente cadunt, qui immodico affectu aedificiis erigendis, poliendis, ac ornandis incumbentes, se ipsos vitijs devestiant.

39.

Quos studium erigendæ, & exornandæ domus occupat, & vitia quibus indulgent intus scædant, similes dixerim Ægyptiis templis, in quibus extruendis tota cura impendebatur, ut in structura, totum esset pretium, ad quam propterea totum artis ingenium defluebat: erant ibi coronarum projecturæ, quæ marmoreis, aut æneis terminarentur cancellis, surgebant columnæ, quæ parietes ornarent potius, quam fulcirent, quadratæ, teretes à summo ad imum scapum striatæ, turbinatæ, in spiram in cariatidum speciem effectæ; epistylia columnis imponebantur guttis, tæniisque peroram & marginem flexis; pavimenta secto, ac perpolito marmore non secus ac tersum

nitebat speculum; parietes, & laquearia auro illita splendores utrinque emittebant. Verùm templa hæc ab Ægyptiis ad summam extructa magnificentiam intus non nisi deformem, ac vilissimam continebant belluam: qui enim in spectantium admirationem palatia erigunt, & erecta incolunt, si ipsi vitii indulgeant, morumque sceditate sordescant feris haud dissimiles fiunt: quos enim virtus homines efficit, hos vitium scæda metamorphosi in belluas transmutat; ut non homo, sed vilissimum brutum speciosissimam inhabitet domum, ubi perinde ac brutum in Ægyptiorum templis flexo à populis poplite colitur. Quàm utiliùs, honestiùsque sibi ædificant, ac propriæ gloriæ domum construunt, qui solis incumbentes virtutibus earum studia excolunt: divitem, regiàmque domum inhabitat, qui virtutum ornatur honestamentis, & in studiis virtutum jugiter occupatur, ut scitè de S. Basilio edixit S. Gregorius Nissenus inquit: *sobrietas illi pro Oras, de S. domicilio erat, justitia autem, & veritas, & Basilio. castimonia pro splendidis, & magnificis, atque visendis, & conspicuis aedificiorum ornamentis, in quibus habitator magis delectatur, & placebat sibi, quàm qui in marmoreis, & auratis aedibus gloriantur.* Ab homine deficient, caduntque, qui in domibus erigendis exterius occupantur, neglectâ interiùs virtutum culturâ.

40.

Lapidei potius, quàm humani sunt, quibus nulla est cura internæ spiritualis domus, & totus labor, totaque sollicitudo impenditur in extruendis exterius lapideis domibus, ut aliquid sibi gloriæ construant, ut ait David: *hi sunt, qui vocaverunt nomina sua in terris suis.* Inanis est ea gloria, quæ cadentibus innititur parietibus; quid enim sunt ampla palatia nisi laxiora curarum, fraudiumque receptacula? quid prodest ornatus domorum, si animus intus devenustatur? quid auri nitor, gemmarum fulgor? si mens inhabitantis curis exagitata, cogitationum fluctuat tumultu? nil conducunt ad gloriam ingentia palatia, immensa divitiarum profusione erecta, si interdum excludunt quietem, & ab iisdem animi jugiter exulas tranquillitas. Neque quidquam adferunt solaminis congestæ intus divitiæ; cum hæc ex gravissimo Christi testimonio non flores sint, sed spinæ, quæ curis animum lanciant, & pertrahentes ad peccatum quasi infesto vulnere cruentant. Neque ullum adferunt solatium, quæ in palatiis construuntur convivia, quid enim profunt tot fercula plurium patrimoniorum impendiis, vel etiam provinciarum vestigalibus parata? etenim cum primùm stomachum subjerint, singula eadem sceditas corrumpit; & luxus, qui videbatur arridere in epulis, luctum plerumque excitat, lachrymasque elicit ex oculis. Quid profunt pocula illa auro cælata, geminæque multiplici inoculata, si æquè acconita propinant, ac vitrea, vel fictilia? Non me latet

latet in sylvis, quas Africa nutrit æquè summo labore, ac periculo ab incolis capi feras, quæ nonnisi magnâ curâ, & solitudine possidentur, cicuranturque; quæ sæpe possessores suos discerpunt, interficiunt: ita dixerim; voluptates, quas Magnates suis aucupantur in palatiis, vel in ducendis choreis, vel in deglutiendis ferculis, aut exsiccandis calicibus, aut aliis sensuum illecebris, feræ sunt, quæ tametsi videantur cicures arridere, discerpunt tamen, enecantque frequenter, cum nulla ferè sit in terris felicitas, cujus extrema luctus non occupet, ac citò evanescat. Fluxilis procul dubio fuit Servij Tullij felicitas teste Floro, quem ex infima plebe, pinguior, & arridens fortuna ad summum exexerat honoris culmen. Documento est itidem nobis Nero, qui rebus ad extremum perductis, ac desperatis, ut se supplicio subduceret, & inter amicos percussorem quæreret, & cunctis fugâ dilapsis nemini obviaverit, cujus manu petiret, se ipsum miserè interfecit.

Lib. 1. cap. 7.

41.

Fortuna, quæ Magnatum videtur palatia inhabitare, ibique pinguescere inter fercula, arridere inter illecebras sensuum; plerumque noverca est, quæ blanditur, ut enecet; ridet, ut lachrymas eliciat; epulas apparat, quibus gravedo degluitur stomachi, & pernicies totius corporis; solet siquidem luxus in epulis totam morborum cohortem post se trahere, & plerumque aurea inter pocula, gemmeosque calices sanguine, & veneno luditur. Spectandum nobis exhibent sacræ paginæ Amnonem jam temulentum Absolonis jussu confossum, mensasque ipsas suo sanguine foedantem. Holophernis vino madidi mutilum cadaver in suo sanguine volutatum: & monumenta ecclesiastica referente Baronio ad annum Christi 571. præ oculis ponunt Rosimundam Helmigi scelerum suorum participi venenum auro propinantem, & ipsam gladio adactam, ut residuum exorberet, postquam in parentis granio, quod Alboinus maritus in ludibrium auro incluserat, se haustu vini polluisset: nullam igitur gloriam suis Magnates enanciscuntur in palatiis, in quibus construendis unà cum ærariis interdum etiam mentem evacuant tranquillitate expulsâ; cum sint iisdem potiùs occasio vitiis indulgendi, quibus inglorii mortalitatem exuunt: hæcque ratio evincens, ædificia terrena gloriam potiùs destruere, quàm erigere; extinguere potiùs, quàm ædificare: eriguntur domus, & plerumque deprimitur homo; ornantur ædes, & devenustatur anima; luxus invehitur, & luctus evehitur; vestiuntur nuditates parietum, & honestamentis virtutum denudatur anima. Quid profunt domorum erectiones si suos deprimunt erectores? quid ædium ornatus, si herum devenustant? certè, cum hinc abeundum erit, deprimunt ædificia magnificè

3. Reg. cap. 13.

Judith. 14.

Verani de Affectibus Tom. I.

erecta mentem ædificantis; & quò ædificia largitioribus sumptibus extructa fuerunt; eò acriùs torquebunt; majorésque ingerent molestias; tunc enim spinas sentiet mordentis conscientiz, simulque inclamantis, satiùs, utiliùsque impensas fuisse pecunias, factòsque sumptus in solatium pauperum, in levamen miserorum, quàm in domos construendas, lapides secandos, parietes erigendos, ædes ornandas. Præstat ait Musonius apud Stobæum, Pœnitentiam avertente, & seriò perpendere quanto clarius sit, miseris beneficiis afficere, quàm domum splendide inhabitare: convenientiùs viro cordato sumptus in homines facere, quàm in ligna, & lapides; utiliùs multos possidere amicos, quàm amplam domum occupare.

Serm. 1.

42.

Certè ille verè ædificat, qui sumptus à superfluis subducit ædificiis, à lapidibus eximit, quos spargit in pauperes; hi siquidem utiliùs inserviunt cœlesti fabricæ perficiendæ, ut ad cœlestem habitationem precibus eos erigant, à quibus beneficæ largitatis muneribus eriguntur, ac sublevantur. Quæ in terris construuntur ædificiorum molitiones, nullam possunt veram hominibus spondere gloriam, cum & ipsa ædificia lapsi obnoxia surgant, ut ruant; stent, ut cadant; ornentur, ut devenustentur; in sublime conscendant, ut tandem solo æquentur, ut scitè Syracides: *Cumque me convertissem ad universa opera, quæ fecerant manus meæ; & ad labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole.* quòdque vel maximè in senio jam confectis lugendum, quos licet gravitas ætatis, annorumque pondus incurvet, deprimatque in sepulchrum, adhuc cogitant de domibus construendis, de lapidibus secandis, palatiis erigendis, non sepulchris excavandis; ac si redivivi phœnices suo essent è cinerario iterum mundo nascituri; miseram certè senum sortem! quibus quò minus superest vitæ, amplior de viatico, & mansione est cura; quò breviores sunt dies, eò laxiores sibi construunt ædes, quasi æternùm essent cum iisdem duraturi: pulchrè Horatius alloquens senem capularium, cui totum studium erat in perampla construenda domo.

Eccles. 2.

Lib. 3. Ode 18.

Truditur dies die,

Novæque pergunt interire Luna,

Tu secunda marmora

Locas, sub ipsum funus, & sepulchri

Immemor, fruis domos?

Cogitanti non de domo erigenda, sed de sepulchro sibi construendo mors portus est malorum, perfugium ærumnosæ vitæ; est siquidem mors requies ærumnarum in lucta, & cuncta mortalium mala dissolvit. An extrema laborantes senecta ædificiorum substructionibus, marmoribusque congestis, censent nomina sua in terris perennare.

Z

renna-

rennare? ac memoria superstiti vivere inter mortales post obitum? falluntur; quia etiam insculpta lapidibus nomina una cum ipsis saxis delentur, & corrunt; testis Antonius, qui Romæ rudera collapsæ vetustatis lustraturus, cum dehiscens cujusdam Cæsaris Sarcophagum inspexisset pluribus ornatum statuis, sed jam semiexesis, corrossisque delapsi temporis voracitate, nec sculptos ibi, quasi ex integro delictos characteres posset legere; nec quid indicarent conjicere; pulchrè cecinit;

*Miramur perisse homines monumenta
fatiscunt.*

Mors etiam saxi nominibusque venit.

41.

Nihil in terris stabile, nil diuturnum, nihil stat, quod non corruat, nil assurgit in ædificiis, quod non cadat; nil eminet in fastigio, quod solo non æquetur; dic ubi nunc superbæ illud monumentum turris Babylo-nica? cujus apex adeò in sublime fuit, ut nubes pertingeret. Fuit opus istud erectum futurum monumentum adversus aquarum eluviones, si iterum terras inundâssent, & ejus altitudo ad commendandam gloriam conditorum toti orbi, totique posteritati eorundem memoriam; & hæc causa, cur omnes non aures magis, quàm manus paratissimas exhibuerint ad opus, quod ferventissimis omnium studiis illicò inchoatur, urbisque dimensis spatiis, pomeriisque; limòque egesto è collecto certatim bitumine, compinguntur, excoquanturque diu, noctuque lapides: statimque disruptâ quavis morâ murorum, propugnaculorum, turrium, ac domorum firmissima demittuntur fundamenta, & præsertim turris in urbis erigendæ meditullio, cujus structuræ hominum quingenta millia dicuntur desudâsse; si enim Herodoto, cre-

dimus murorum crassitudo integri fuit stadij ex lateritia materia, aded ut æquaverit spissitudo parietum italici milliarij octavam partem; fundamentorum autem latitudo longè laxior, templum ibi aderat quadriformi figura, cujus ambitus stadia duo æquabat.

Sed ubi nunc hujus præcellæ molitionis structura? si olim ejus fastigium nubes ipsas penetravit, nunc solo æquatur; & immane illud ædificium sordescit mox in pulvere, quamvis antea superbierit in nube. Ubi nunc famosa mundi miracula? pensiles Semiramidis horti? Ephesinum Dianæ templum? Fastigiata Pyramidum in Ægypto moles? Her-culis in mare Gaditano columnæ? ubi nunc Rhodius solis Colossus? ubi Cyri Regia? Mausoli sepulchrum? Aureum Neronis palatium? Diocletiani thermæ? Antoninæ balnea? Caligulæ pontes? Pompei amphitheatra? corruerunt hæc omnia, solòque nunc æquata jacent, nec ullum singularis magnificentiæ vestigium superstes extat, quia nil permanet sub sole.

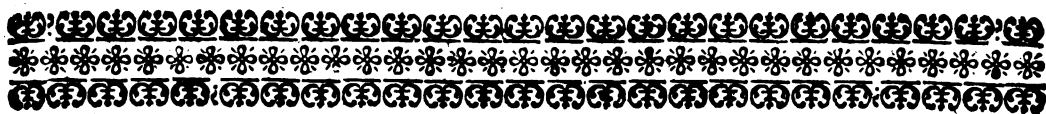
Quot olim floruerunt civitates, quæ lapsu temporis, & ipsæ ceciderunt? quæque nobiliora assurgebant ædificia, humi nunc jacent, alio pulvere confepulta, aliisque commixta lapidibus, ut ubi olim perorâverint homines, nunc ullulenti noctuæ; serpant humi insecta, ubi homines spatiabantur; rigescant saxa, ac rudera, ubi foeminæ ad molitiem compræ ambulabant; crescant vepreta, ubi disciplinæ, & artes floruerunt; nec ullum sit amplius superstes vestigium, ex hisce urbibus, quæ olim floruerunt; quia nihil in terris est diuturnum, nil durabile: non opes, non Imperium, non potentia, non ædificia, sed omnia corruunt, labuntur cum tempore, fluunt cum annis, & evanescent. *Omnia vana præter amare Deum, & illi soli servire.*

42.

*Tho. à Kemp-
fib. l. 6. c. 1.*

DIS

DISSERTATIO IX.

Superbus præeminendi affectus per vanæ gloriæ præstigia, quos inflat dementat, evacuat, ac transfigurat.

S. I.

Vana gloriæ affectus suos appetitores corrumpit depravat, ac vitiat.

1.

Est superbia vana iactantia, mentisque tumidus fastus, & vitiosa elatio, quæ inferiores despicit paribus satagit dominari, seque superioribus, vel æquare, vel iisdem præesse, & ideo sub-

esse cogitur, quia præesse nititur. Ea enim videtur esse rerum humanarum conditio, & non solum hominum; verum & animantium, ac plantarum, ut res illæ, quæ cæteras antecedunt, ut plurimum iisdem virtute cedant, vel in deterius delabantur. Præcessit nativitate Esau, sed primogenituram Jacobo cessit; Magdalena tardius, quam Phariseus Christum agnovit; sed gratior accessit ad convivium lachrymis, quam Phariseus ferculis; lautius excepit illa Christum fuscis lachrymis, quam iste effuso salerno: quia accubuit illa pedibus, surrexit generosior; quia sedit iste temulentus cecidit inglorior. Ex plantis omnium ultima divitiis explicat suorum fructuum olea, sed pretiositate eorundem cæteras antecellit plantas, maturiunt in agro postremæ cæterorum fructuum olivæ, sed earum liquor ignem nutrit, quem servat in terris, conservat in aris. In humano corpore post cætera membra oculus efformatur, sed dignitate, & pulchritudine tarditatem compensat, & cæteris membris est præstantior. Præit horis antelucanis aurora solem, sed illa obscurior est, & ad hujus accessum prorsus extinguitur. Citiùs splendet vitrum, etiam in cunis vix in lucem editum; suumque ab obstetricantibus flammis, mutuatur nitorem: è converso gemmarum nobilissimus adamas, non nisi post diuturnum laborem eruditur ad nitorem; sed vitrum præcedens claritate adamantem, huic cedit præstantiâ naturæ, nobilitate nitoris, & firmitate materiæ: quia si vitrum statim splendet, citò etiam frangitur, & vix ullum sustinet lapsum; adamas verò licet non nisi tardè suos deleget nitores, diutiùs tamen eos retinet, malleoque resistit, & incudi. Florent citiùs cedri,

quorum fructus longè tardiùs adolescunt; maturiuntque; sed odore destituuntur flores, cum fructus suavissimè oleant.

Cedrum imitatus D. Paulus nullam in flore adolescentiæ odorem emisit exultæ virtutis: at ætate maturior Christi bonus odor factus, adeò benè olevit, ut potiorem gentium partem traxerit in odorem evangelij. Lasciviunt citiùs virore prata, luxuriantque flore, quam frugiferæ arbores; sed istæ homines nutriunt, illa pecudes alunt. Vix ranæ è cæno natæ, veluti adultæ statim coaxant; cum lusciniæ in nido editæ priùs audiantur pipientes, quam canentes; sed illæ citiùs edoctæ coaxare, vel in ipso senio obstrepunt ad aures flagellandas, non titillandas & demulcendas: lusciniæ verò modulose, quos ab initio non depromunt, elegantius instituunt; & quò cunctatioribus sunt, eò suaviores aures alliciunt. Viliora nimium sunt quæ præcedere nituntur: citiùs fructu; in quavis arbore flos erumpit, sed iste rudis est fructus embrio. Homo etiam ipse inter animantes fuit à DEO ordine postremus conditus; sed dignitate cæteris præest, in hominis generatione, corporis productio animæ præcedit creationem; sed hæc est nobilior, sine qua corpus languet inanime, & putrescit in vermes. Præcox fuit Saulis Regnum ex Agasone Princeps salutatus; sceptrum enactus inter jumenta natus, quæ cum quæreret régium invenit diadema, ex stabulo statim conscendens thronum. Cunctatrix, & tarda fortuna Davidis; prolusit siquidem adolescens cum Leone, luscit cum ursis, dimicavit cum Philisteo, profligavit gigantem, luctatus fuit cum Rege; quantum laboris impendit? quantum periculi subivit? quantum sanguinis profudit? quantum sudoris effudit, ut pastoritium baculum in sceptrum mutaret? rudemque penulam in nobilem purpuram? sed Saulem, cui fortuna citiùs arrisit, sorocyus irrisit; deturbatus enim fuit illic è folio, dejectus è Principatu, exclusus à Regno unà cum sua posteritate: secus Davidis thronum adeo firmum fundatum fuit, ut regni ejus non sit finis.

Vovani de Affectibus Tom. I.

Z 2

Sera

Sera fuit Saræ fecunditas, sed Isaacum peperit. Diuturna Annæ sterilitas, sed ejus partus sanctior. Prolem desperaverat Zacharias, sed in frigida senectutis hyeme Joannem genuit. Jacobi felicitas quàm tarda fuerit, quàm cunctabunda, ex eo conficitur, quia delusa fuit in uxore, periclitata in filio, nutabunda in parente, profligata in filia, eluctata in nepotibus, fraudata in hospitio, oppugnata in itinere; etenim Jacob adhuc infans pugnat, adolescens laborat, senex peregrinatur; cum læte infantie amaritudinem fugit; in flore adolescentiæ spinas experitur; in hyeme senectutis ærumnarum sentit procellas, ad quarum cumulum superstitem luxit filium. Verùm licet fuerit ejus fortuna tot præpedita vinculis, defatigata itineribus, vexata molestiis, obruta calamitatibus; cum primùm tamen eidem cœpit arridere, ad eum prosperitatis cumulum accessit, ut stellarum numerum excefferit. Fœnum veris primogenitum cæteris virore antecellit plantis, sed citiùs arefcit: & rædè in initis suis affines sunt fines; Salomonis initia summam visa sunt attingisse felicitatem, sed Principatus extremum miseriam cumularunt; siquidem templi exstructionem, sapientiæ infusa lumina, visionum inmissa mysteria, sacrificiorum indictas victimas, doctrinarum scriptos libros, divitiarum opulentias, pacis felicitatem, Principatus gloriam fœdissimè clausit idolorum cultus; *quia si humilitas homines sanctis Angelis, ait Augustinus, similes facit; superbia, & luxuria ex Angelis Dæmones facit*: est enim superbia omnium peccatorum initium, finis, & causa, & ut loquitur D. Gregorius, *Radix est omnium malorum, mater cunctarum visiorum*: adeo ut septem principalia vitia de superbiæ virulenta radice proferantur; scilicet inanis gloria, invidia, ira, tristitia, avaritia, ventris ingluvies, & luxuria; simulque, quos in sublime elevat, in ima detrudat: superbiæ siquidem nullus est terminus nisi præcipitium, & ruina; contingatque propterea spiritu superbiæ inflato, quod in fabulis testudini, quæ cum volatum affectasset, ab Aquila in sublime evecta, & mox ab eadem dimissa ipso lapsu miserè collisa interiit: vel quod cuidam sub Nerone Icaro (quem Simonem Magum fuisse Philastrius cum aliis adstruit,) hic siquidem referente Baronio anno Christi 44. cum volatum in sublime tentasset, vix binas adscitias explicuerat alas, cum juxta Principis cubiculum decidens totum resperxit cruore pavementum.

4. Sed uberiora nobis argumenta suppeditant sacræ paginæ, in quibus passim nobis obviant superbientium lapsus. Plevit siquidem Deus statim in primo mundi conditi exordio æternam infamiam superbium Luciferum. Condiderat mundum Sapientissimus Opifex Deus, bonitatem suam diffusurus in creaturas, omnemque ejus ornatum, ac creaturas singulas sive vegetantes cum plantis, sive sentien-

tes cum animantibus, sive discurrentes, simulque sentientes cum hominibus; & quia amplissimas, ac propemodum immensas cœlorum sphaeras nulli obnoxias corruptioni fornicis instar dilataverat; & in iisdem nœ cœlum empyreum deliciarum omnium patriam creatis destitueretur colonia spiritus Angelicos condidit, mentes scilicet purissimas ab omni corporea concreione defœcatas, multitudine propemodum innumeras, quas in tres divisit Hierarchias, in quarum suprema collocavit *Seraphinos* ferventissimo divinitatis amore flagrantes; *Cherubinos* scientiæ Dei profundissimam splendentem; & *Tro-nos*, qui Deo sedenti in sua Majestate assisterent, resque pacatè servarent. In media *Dominaciones*, quæ cæteros cœlestes spiritus adjuvarent, ad Dei gloriam extrinsecus promovendam, *Virtutes* quæ expeditæ essent ad opem Angelis inferioribus largiendam, qui circa divina occupantur obsequia, & ad corpora tuenda destinantur: *Potestates* ad Diabolicas irruptiones retundendas. In ultima *Principatus*, qui universam naturam humanam adjuvarent, hominibusque tuendis præsto essent, ac veluti primi Duces qui opus inchoarent, & executioni mandarent; *Archangelos* qui celsioribus nuntiandis, Provinciisque administrandis præficerentur; & demum *Angelos*, qui ut Nuntii ad homines mitterentur particulares, & ad eosdem privatim dirigendos destinarentur. Hujusmodi defœcatissimæ mentes, vel scintillæ de sempiterni luminis facibus accensæ, ac in plures partitæ ordines, aliæ aliis ita præstant, ut superiores, mentes illuminent inferiorum, quibus suas cogitationes, & affectiones communicant: omnes siquidem Angeli instructi sunt vi acerrimam intelligendi, ac inflammata in Dei amorem voluntate, & summa agendi celeritate præditi, ornati ea potestate, & dignitate, quæ vix animo comprehendi possit, suntque integerrimi, castissimi, pulcherrimi æternoque lumine circumfusi.

Quamvis Angelus nil aliud sit, quàm pura mens, purus putus animus, non tamen ex eo igne delibatus, quo sydera splendent, vel cœli torquentur axes; sed vigor est excitatissimæ mentis, tantè expressius ad æternæ pulchritudinis conformatus exemplar; quantè de ejus fonte propiùs, uberiusque respergitur: huic accesserunt egregiæ naturæ tam præsidia, quàm ornamenta; gratiæ, ac virtutum dona amplissima; adeò ut unicum duntaxat ad perfectam felicitatis consummationem in pluribus ex iisdem defuerit, scilicet *perseverantia*, à qua defecerunt ob superbiam unius turbatoris Luciferi. Tameñ mirè in ipso splenduerit quidquid ornamentorum spiritualium, quidquid gratiæ, & naturæ dotium cæteri novem Ordinum Angeli possiderent, quibus in Principatu præerat; attamen spiritu superbiæ inflatus, quia æqualitatem DEI Conditoris concupivit à summo suæ felicitatis fastigio.

Epist. ad
Dioscorid.

In Moral.

gio deturbatus in imum protruditur miseriarum: *Sedebam in monte Testamenti in lateribus Aquilonis*, aiebat, superbiâ elatus apud Itaiam. *Ascendam super altitudinem nubium similis ero Altissimo in caelum conscendam, super astra Dei exaltabo solum meum, sedebam in monte Testamenti.* O superbientis animi cæcitatem! ipsum etiam Dei solum impetit, & nisi Altissimo exaquaretur, putat se humi repere; tametsi omnibus cumularetur gratiæ, & naturæ donis, adhuc superbienti menti hæc viluerunt, maluitque hisce destitui, quam spe privari, quæ illi videbatur affulgere, ascendendi ad Dei solum. Furit superbia, cui si spes aliqua dominandi tuboriatur, cætera, quæ accepit beneficia, nihili facit.

6. Quæ non detulit David Absoloni, ne imperandi æstu insaniret? nonne cum ab exilio revocavit? in Regiam admisit? amplexu, & osculo eum dignatus fuit? nonne Hierosolymam ei reliquerat? & nihilominus tot cumulatus beneficijs coerceri non potuit, quin ejus superbia in parentis cædem conjuraret, & tunc tantum desijt insanire, cum desijt superbire, & vivere: ita Lucifer tametsi omnibus naturæ, & gratiæ ditesceret numeribus, adhuc superbiâ elatus, quasi ipsi Deo supremum invideret Principatum, ejus thronum ambivit, sciditque in fastiones reliquos spiritus, quorum partem in suam pertraxit societatem, perseverantibus alijs in sua felicitate, in qua à Deo conliti fuerant, quique contra Luciferianos acriter insurrexerunt: primusque atrocis prælij Dux Michaël fuit unus ex Seraphinis, qui Angelici sermonis vocibus desertores attonans dixit: *Quis sicut Deus?* simulque cum cæteris socijs Deo fidelibus contra Luciferum, ejusque assecras pugnavit, non districtis gladijs, sed præconceptis odijs; tenuitque pugna arbitrio Dei, quoad ei visum fuit, & perseverantes in pravo, promeritis punivit cladibus, ac adversariorum emeritam virtutem præmijs affecit, & tunc statim Dei fulminante decreto instar fulguris è summo caelo præceps deorsum cecidit ad tartara Lucifer; quique in caelo nitidissimus fuerat donorum omnium naturæ, & gratiæ splendor, fit repente foetidissimus apud inferos Titio; ut qui fumo superbiæ supra suam nitebatur conditionem evehi, fumo Titionis apud tartareum ignem torqueretur: qui veluti fulgentissimum tydus claruit caelo conditus, tanquam nigerrimus carbo omni decore caruit, & veluti in nutrimentum gehennalis flammæ detruditur in tartarum, & ex miraculo venustatis, ex eplogo elegantiae repente omni destitutus honore, omnique spoliatus venustate in teterimum, foedissimumque vertitur cacodæmonem. *Quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui mane oriebaris plenus sapientiâ, & perfectus decore?* quomodo arridentem splendorem in tetram caliginem; lucis claritatē in te-

nebrarum horrorem; elegantiae venustatem, in spectrum deformitatis; delicias Angelorum, in hominum, ac inferorum commutasti horrores? Quæ hujus deplorandæ metamorphosis causa fuit? certè non alia, quam unica superba cogitatio; hæc non solum Luciferum à summo caelorum ad ima detrussit tartari, sed plures Angelorum miliones è celesti Aula illicitè præcipites egit in æstuantibus jugibus flammis voragine; quodque pejus, quia nullus pœnitentiæ, nullus misericordiæ, nullus recuperandæ venustatis amplius relictus est locus, nulla resurgendi amplius spes affulget, *Non enim Deus Angelis peccantibus pepercit; sed rudentibus inferni detractis in tartarum tradidit cruciandos*, scribit S. Petrus. Quod si rebellantes Angeli nullum in caelo asylum invenire, non sperent in terra perfugium, qui Nominis abutuntur bonitate.

7. Quod si unica duntaxat superbia, unicum capitalis criminis delictum tam severum promeruit judicium, tamque horrendum supplicium, qualis illucebit spes ijs, qui in cæno mille flagitiorum jugiter fordescunt? qui ad vindictam innumeris delictis Dei iram provocant? qui in cæno diu, notæque volutantur venerarum voluptatum? sapiant isti saltem alieno periculo, si desipiunt proprio; sitque ruina majorum potior cautela minorum, ut monet D. Gregorius, *Ecce Lucifer decor Angelorum, splendor caelorum, delictum caelestium spirituum præceps in tartara ruit*, quia ut legitur apud Lucam, *Videbam Satanam de caelo sicut fulgur cadentem*. Timeat superbia, quæ cum nititur ascendere, præceps deorsum ruit, & quidem derepentè quavis disrupta morâ: lapsus siquidem Luciferi è summo caelo in imum tartari fulguri pariatur ob descensûs velocitatem, eo quia statim ruerit, & ob splendoris brevitate, quæ suo extinguitur in ortu.

8. Hæc est superbiæ indoles ab Altissimo recedere, cum altius erigitur; in imum detrudi, cum ad sublimiora evehitur; delabium in sublimius nititur, imò sibi ipsi factus carnifex, se torquet, dilaniatque, vel ob minima, quæ aliàs nullius consentur momenti: quid enim exilium, quid invalidius salutatione unius, vel alterius famuli, aut rustici, & tamen quod flocci faciendum est, efficax sit instrumentum acrius pectus torquendi superbientis; cui enim Deus maximus subducitur, vel ipsa minima apparent maxima, quibus acrius dilanietur: quod si superbia adeo minimis cruciatur, quid si in maxima impegerit: si omnia saluatio unius mancipij pectus trajecit Amani? quid damni non attulisset impacta alapa?

9. Tametsi superbientis pectus nullo inflicto vulnere saucietur, nec sanguinem fundat, pungitur tamen acrius ejus cor ex sibi denegato obsequio, adeo ut vel ipsæ omiffæ salutationes, quovis districto gladio le-

2/101. 23.

thalius feriant, eò quia superbientis pungant tumorem, hinc David: *Sagittæ parvulorum facta sunt plaga eorum*: non dicit Propheta, elatum superbientis cor jaculis parvulorum confodi, sed vel ipsas sagittas quamvis non vibratas, ipsa tela licet non ejaculata, quamvis adhuc reposita in theca, nec missilia, nec in jugulum directa, esse validissima ad infligenda vulnera superbientibus; quia superbiæ pervium, & apertum fit vulnere pectus; non enim ut pectus superbiâ tumidum faucietur, necesse est, nudentur gladij, vibrentur sagittæ, sed sufficit, si tela ostendantur, si gladij indicentur, *quia sagittæ parvulorum facta sunt plaga eorum*, scilicet superbientibus infligunt vulnera non sagittæ jactæ, sed ostentæ, ac ventilatæ manibus infantium; quinimò vulnerant, quamvis sine cuspidibus, quamvis retusæ, & umbratili duntaxat puerorum destinatæ certamini *sagittæ parvulorum facta sunt plaga eorum*, id est, non pugnantium ad vulnera infligenda, ad cruorem effundendum, ad necem inferendam; sed parvulorum simuludentium, & ad ostentationem manibus contrectatæ.

10.

Ad superbiæ tumorem feriendum sola sufficit vulneris indicatio, si superbiens putet ex contemptu non fuisse sibi obsequium præstitum, famulum pileum ad genu usque detecto capite non demisisse: suumque dedecus arbitratur, quod alij persæpe ex sola omittunt inadvertentia. Hinc Isaias pulchrè superbum flori comparat, adeo delicatulo, cui vel solaris radius plurimum adferat nocenti, nocentque lux ipsa, quæ plantis summæ est utilitati, & hominibus, brutisque oblectamento: nil superbiâ delicatius, fragilius nihil; sed nihil etiam vilius. Tulipam intueamur, in qua naturæ licentia videtur laxius lascivire. Flos est versicolor, in sublime foliorum pompam dilatans; sed si ejus radicem penetremus, cæpa est, ex qua bina diluto virore pallida folia erumpunt; dein nondum coloratâ venustate adhuc viridis, flos herbeus pubescit; moxque impellitur succrescente scapo, qui medullâ duriore robustior, ac rotundus in palmarem, pedalem, vel etiam cubitalem protenditur altitudinem; modò rectus, modò in anguineam tortilis spiram; & quamvis præcox tulipa interdum brevissimo è caule vix è terræ sinu elata emineat, hæc tamen sua explicat folia virescentia, terna, vel quaterna, aut quina crassa, oblonga, carinata, & nonnunquam per oras modicè reflexa, & crispula, vel pendula, aut surrecta, quæ veluti floris satellitium minuta insecta arcent, ne in caulem repentina pictis à natura in supremo flore coloribus inferant nocumentum: superbit siquidem flos discolor senis, vel septenis, & nonnunquam etiam octonis venustus folijs, quæ solaribus aperit radijs in calathi, ciathique, vel resupini pilei effigiem: complicat verò recedente sole; quasi

nonnisi solum velit solem discoloris sum pompæ spectatorem; cum nonnisi soli suum adaperiat sinum; sed si cæteris videtur floribus magis superbire, adhuc cæteris est tulipa inconstantior, & veluti florum Protheus alternis annis alios induit colores, quibus plerumque à primigenia deficit venustate, desinitque nonnunquam etiam in solam herbecam viriditatem omni destitutam venustate, omnique carentem elegantia: quia quos superbia extulit, eosdem deprimit natura ipsa.

S. II.

Tumidus excellendi affectus superbientes protoparentes exclusit extorres à paradiso felicitatis, & detrusit miseris in arumnarum abyssum.

NON Angelos tantum superbia è summo cœli fastigio in imum detrusit inferorum, è meridiano cœli jubare in tenebricosas dejecit tartari caligines: verum etiam primos homines è terrestri cœgit paradiso exulare. Condiderat summus Opifex Deus ex humo primum hominem, & ex ejus costa Evam, vitæ, thoricque confortem, quibus etiam regimen commisit cæterorum viventium. In lautiozem mensam terrarum omnium longè, latèque frugiferum orbem exhibuit; & mansionem constituit paradysum terrestrem, seu hortum ad omnem consitum amœnitatem, qui sedes esset honestæ voluptatis, feraxque vivarium omnium deliciarum, in quo cœli serenitas semper rideret, syderumque clementia arideret, cœlestis auræ placidissima temperies faveret, tellus jugi virore vestiretur, omniumque florum ornaretur genere; licet nec suis æstivis temporibus messium felicitate frustraretur, nec suis autumnis fructuum ubertate: fuit hortus ille, præ quovis alto terrarum tractu semper ridens; & deliciarum, quæ corporis, quæ animi refertissimus; ær ibi salubris, & verna quadam temperie pacatissimus. Quamvis per quatuor tempestates sibi mutuis vicissitudinibus succedentes tempus annum sui cursûs periodum completeret; non tamen hæc tempestatum successio quidquam clementiæ cœli, temperiei aëris, viriditati florescentis telluris abstulit, nec imminuit, quia non illic ignei æstus, torpidumque gelu, non horridus rigor, non amnes, & torrentes rigido frigore concreti in glaciem obriguerunt; sed blandissimus tepor unâ cum aëre aquam, & tellurem exhilaravit, ibi enim nullæ nebulæ, nec nubes, quibus aër fœdaretur, nullæ procellæ, quibus turbaretur, nulli imbres, fulmina nulla, cum ibi ver perpetuum floreret, & arbores, vel in spem fructûs se induerent floribus, vel in complementum spei, se fructibus onerarent. Et ne arbusta, & plantæ sitirent, spêsque hominum arefcerent, fons in-

11.

ingens ex horti meditullio saliens pellucidos
 latices abundè suppeditabat, cum pares maxi-
 mis fluvij prorumperent; in quatuor enim
 se amnes exonerabat fons ille. Geminam
 Dei munificentia ad complementum delicia-
 rum adjecerat arborem, alteram in vitæ fo-
 mentum, alteram in virtutis exercitium;
 prior in medio paradisi suas fixerat radices,
 ut ad ipsam ex quavis parte singulis æqualis
 pateret accessus; hæcque arbor erat vitæ,
 cujus fructus talis erant qualitatis, tantæ-
 que virtutis, ut vitam mirabiliter protrahe-
 rent. Altera diverso defixa loco, foliorum
 virore, frondiúmque pompa ita luxuriabat, ut
 etiam pomorum forma, ac ubertate ditesi-
 ret, & hujus nomenclatura fuit scientiæ bo-
 ni, & mali; prohibuitque Deus homini-
 bus, ne de fructu illius comederent. *Præ-*
cepitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi
comede, de ligno autem scientiæ ne comedas.
In quocunque enim die comederis, morte
moriæris.

Genes. 2.

12.

Verùm cum invidia dirè cacodæmonem
 torqueret tantæ Protoplastorum felicitatis in
 terra; serpentem, seu animal præ cæteris
 astutum, & sagax ingressus, suis cum
 artibus vocalem effecit, locuturus tamen
 magis ipse ex ejus gutture, quàm eloquen-
 tem faceret anguem: cum igitur solitaria
 per paradysum incessu sedato ambularet Eva,
 oculosque defigeret in arborem scientiæ bo-
 ni, & mali, curiositas, & animi libido eam
 ibi detinuit, & callidus serpens trunco cir-
 cumvolutus, vel fortassis etiam ramis ejus-
 dem; vel ut placet alijs subter arborem in
 caudam, pedesque erectus mira illicientis e-
 loquentiæ illecebrâ benevolentiam cœpit sibi
 captare foeminae, cui virus inspirat pestiferæ
 cupiditatis participandi Numinis divinita-
 tem, excellendique supra humanam condi-
 tionem, loquitur ut soror sorori, alloqui-
 tur ut Rhetor, suadet ut Orator, invidus
 tantæ felicitatis tam mulieri, quàm viro.
 Horruit tamen mulier umbram simul arboris,
 & transgressionem præcepti, respondit-
 que: *de fructu lignorum vescimur, de fructu*
verò ligni præcepit nobis Deus, ne comedere-
mus, & ne tangeremus illud, sed utinam,
quod non fuit ausa manu atrectare pomum,
horruisset etiam lingua eum contrectare.
 Pomum tamen, quod impunè, & tangere,
 & decerpere manu potuisset, non solum dex-
 terâ attigit, sed etiam ita ori admovit, den-
 te contrivit; ut cum permisisset se à Dæmo-
 ne persuaderi, spe illecta, simulque super-
 biæ elata tumore, cupida deglutendi in po-
 mo vetito divinitatem, eminendique supra
 humanam conditionem, non solum prohibi-
 tæ stirpis pomum momordit; verùm etiam
 gustatam ejus dulcedinem deglutivit; &
 quavis disruptâ morâ ad ejus virum avolat,
 cui mirè poma illa laudat, vimque ijsdem
 insitam commendat: pomumque ab ipsa de-
 gustatum eidem offert; & ut vir uxori pla-
 ceret, quamvis Deo displiceret, oblatum sibi

Genes. 3.

à muliere pomum accipit, eique dentes in-
 figit, gustatque, & simul cum pomo mor-
 tem deglutit, Ipe, & ipse captus Dei enanci-
 scendi similitudinem, *Eratis sicut Dij*, prob-
 dolor! quantum malè hoc carptum, ac de-
 gustatum malum invexit mali! in imum
 omnium miseriarum humanum genus una
 detrusit Protoplastorum superbia: ut enim
 unâ cum pomo divinitatem gustarent, mor-
 tem deglutierunt, quæ non ipsos tantum,
 sed etiam Posteros omnes interimeret. Fuit
 hæc superbia ea Pandoræ pixis, ex qua in
 perniciem hominum omnia scelerum porten-
 ta, suppliciorum genera, tormentorum spe-
 cies, agmina omnium calamitatum, ærum-
 narum, ægritudinem proruperunt: vix
 enim degustato pomò irrequieta legis mem-
 brorum rebellio cœpit portionem inferio-
 rem, sensuum impetus urgere contra spiri-
 tum, adè ut aonisi difficulter valeret hic,
 seditiosa corporis membra coercere; ne quid
 agerent dictaminibus rectæ rationis dissonum.
 Præ cæteris furor insurrexit erube-
 scendæ libidinis, cujus turbulento sensu cœ-
 perunt Protoplasti exagitari; & erubescen-
 tes exortæ libidinis inconcinnos motus, in
 densius ambo concessere arbustum soli, &
 cœlo suam subducturi verecundiam; ibique
 ex ficuum connexis, simulque consutis foliis,
 frondea construxerunt subligaria.

Ab hac virulenta superbiæ radice, quam
 primi homines paradiso implantârunt ter-
 restri, non solum omnia progerminârunt
 mala, verùm, & homines ipsos, quos con-
 sutis foliis vestivit, donis spoliavit superna-
 turalibus, omnique venustate, quâ Deo
 placerent: ab hac enim radice prodijt nuditas
 gratiæ cœlestis, privatio donorum su-
 pernaturalium, cæcitas rationis, obscuritas
 in intellectu, malitia in voluntate, imbecillitas
 in spiritu, petulantia in corpore, rebellio
 in sensibus, tumultus in parte infe-
 riori: ex hac virulenta radice etiamnum pul-
 lulant morbi hominem affligentes, dolores
 membra torquentes; ægritudines corpus
 affligentes, & absumentes; tristitiæ ani-
 mum lancinantes; odia spiritum detorquen-
 tia; invidiæ mentem lacerantes, & tandem
 quod miseriarum omniū est caput, om-
 niūque terribilium terribilissimum mors
 ipsa tremenda, ac originaria labe horum
 causa: adè ut omnia malorum genera,
 calamitatum turbæ, miseriarum coacerva-
 ti exercitus, dolorumque omnium, ac ægri-
 tudinum accitæ Myriades ab hac una in Pro-
 toplastis radice superbiæ germinaverint in
 perniciem, & internecionem totius humani
 generis. Quis superbiæ non dixerit gra-
 vioribus omnibus obnoxiam poenis, è cujus
 radice veluti è Pandoræ pixide omnia tum
 scelerum portenta, tum suppliciorum ge-
 nera proruperunt?

Fuit hæc superbia Lerneæ hydræ haud
 dissimilis; plura enim ex hoc monstro emer-
 serunt veluti venenata, capita portentosa sce-
 lera;

13.

14.

lera; involvunturque in uno crimine, quamplura delicta. Hæc Hydra Adam fuit superbia, quæ ut similis fieret Altissimo injunctum sibi à Deo præceptum transgressus est; ut enim placeret mulieri suadenti pomi esum, non timuit Deo displicere, maluitque fidem dare serpenti instanti spiritu superbiæ verbis illis: *Eritis sicut Dii*, quam Deo excidium minitanti *morte morjeris*. Quanta pravitas animi inobsequentis, ac nolentis parere Deo vetanti? Quam scelerata gula, quæ inter tot palati delicias, illud quæsitivum malum, ex quo malorum omnium ilias prorumperet? Quam perniciofa viro mulieris societas, à qua malum omne hausit? eblauditur foemina, ut illaqueet; allicit, ut excæcet; malum videtur detestari, ut in malum pertrahat: suadenti siquidem serpenti pomi vetiti esum, ut Dei enacta similitudinem supra homines eveheretur, non solum averfata fuit pomi esum, verum & tactum ipsum. *De fructu lignorum vescimur, de fructu vero ligni præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud*; non prohibuerat Deus tactum pomi, sed esum, nec Eva videtur rectè dixisse, *illud ne tangeremus*, satiùs dixisset ad suaforem illudendum; præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne de illo loqueremur: si abstinuisset à sermone, à verbis, ad os non admovisset pomum; sed quæ horrui tactum, morsum non exhorruit, & in pomo non divinitatem, sed cineres mortis demisit in stomachum, postquam viro gustandum dedit. Præesse omnibus animantibus jussi fuerant Protoplasti, quibus plantæ omnes, arborésque cunctæ frugiferæ dapes cujusvis delicatioris saporis suppeditabant, & effusi in paradysum fluvij potùs haustum delicatiorum, salubrioremque, quam post prævaricationem artis industria præpararet inter gemmas, ac illecebras.

15.

Pullulavit ex corrupta illa superbiæ radice etiam hoc aliud scelus, quia criminis culpam in detestandam purgationem refundere niteretur Adam in Deum inquisiens: *Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedisti mihi de ligno, & comedi*. Proh dolor! quot ab uno scelere enata crimina! initium siquidem omnis peccati superbia, quæ in sublime Protoplastos, cum eveheret supra homines, in imum detrufit miseriarum, quia ut scitè S. Gregorius. *Omnis superbia eo ipso in imo latet, quo in alto se erigit*: neque sicut Deus terrum hoc vitium impunitum abire, cum in sacris litteris Deo specialiter prodatur invifum, ejusque seriùs, vel ocyùs ultricè expiandum dexterâ, ut enim rectè notat Philo. *Illos, qui fastu turgidi, nolunt respicere, lex non ad humanum tribunal mittit, sed divino tradit iudicio: ait enim, quicumque aggreditur aliquid agere, cum superbia Deum irritat, cur ita? primùm quia arrogantia vitium est anima: anima autem Deo soli est visibilis. Quisquis autem*

In Moral.

Lib. de civitate.

punit, si cæcus est, ut ignorans arguitur: cum vero videt, laudatur, ut scientiam adhibens in consilium: deinde quoniam quilibet arrogans insana opinione inflatus, non tam virum, quam heroem, aut genium quendam se existimat, ut Pindarus ait transcendens natura humana terminos. Est autem nec animi satis compos, nec corporis, toto habitu, gestuque morbum præferens. Incedit summis pedum digitis, cervicem in morem erigens, astollensque se supra natura modulum, nec aliter quam obliquè intuetur, nec aliter audit, quam quasi non audiens, arbitratur se omnium ditissimum nobilitate, ac virtute ceteros antecellere.

Imò adeò superbia in sublime erigitur, ut nullo coërceatur supra ceteros eminenti modo: edocuit id Cajus Cæsar, cujus fastus unum supra se ferre non potuit, cum Respublica duos supra se ferret, neque hic detumuit superbiæ tumor, sed sublato æmulo adhuc nullum sibi oblatum honorem nimium putavit, continuum propterea gessit consulatum, perpetuam dictaturam, pronomen admisit Imperatoris, statuas inter Reges, suggestum in orchestra: imò & ampliora etiam humano fastigio, sibi passus est decerni, ut teste Suetonio sedem auream in curia, & pro tribunali, templa etiam & aras, simulacra juxta Deos, pulvinar, flaminem, lupercos, adeò ut nullum eminenti desiderio modum imponeret, nullumque turgido fastui finem. Verum quem superbia ita erexit, eadem præcipitem egit; in ipsa siquidem aurea sede, quæ supra ceteros eminebat, eundem miserè oppressit.

16.

In Jul. Cæs. lib. 10.

S. III.

Quem superbia fastus Nabuchodonosorem corrupto in Divinitatem affectu inter Numina, Deosque extulerat, ultrix Nemesis infra homines detrufit, brutisque adscivit.

Quid de Nabuchodonosore dicam? cui extremum penè exitium attulit superbiæ fastus, affectatio divinitatis: etenim Merodachus (is fuit, qui Regem Jerosolytorum Manassem Babylone tractum in vincula conjecit, & ad poenitentiam adegit necessitatem) necato Deoce Arphaxado Medorum Rege rebus elatus secundis, assumpto Nabuchodonosoris cognomento, se totius Orientis salutari Monarcham meditari cœpit, cumque totum vellet sceptro suo terrarum orbem subijcere, inito cum Dynastis, & Ducibus consilio viros delegit bellicosissimos, ac feroces sui exercitùs Præfectos, & præ ceteris Holopherne natione Persam, cui demandavit, ut quidquid in Occiduis terris adhuc Deorum Judæorum, ac hominum juris esset externi, suo substerneret imperio, nec alius ei titulus bellandi fuit, quam libido dominandi; suò

17.

que

que sceptro subijciendi tumido fastu, superbiâ Deo, & hominibus exosâ terrarum gentes omnes: sed defunctis periculo Hebræis Judithæ fortissimæ foeminae virtute; somniavit Nabuchodonosor nocte intempestâ, cum quieti corporis indulgeret, sibi ob oculos arborem obversari tantæ celsitudinis, ac proceritatis, ut fastigij virentes rami nubes penetrarent, tantæ laxitatis, ut foliorum explicatu latè per terras universas suas projiceret umbras, & fructuum ubertate turgentes rami in humum pomorum onere pressi propenderent; essetque volucris nidum, bestiis receptaculum, & hominibus ubique terrarum degentibus sufficiens mensa; cum omnibus elcas suppeditaret: imò videbatur voluptas ipsa frondoso, ac ubertoso sub illo tecto sedem suam posuisse, aridente etiam tellure per totum tractum illum ridentibus vestitum floribus. Sed non nisi umbratilis fuit ipsi hæc voluptas in arboris umbra luxurians: siquidem adfuit illicò genius è cælo excubitor in terras delapsus, qui minaci voce præcepit Nabuchodonosori succidia caule arborem, amputari umbriferos ramos, dissipari luxuriantia folia, dispergi maturos fructus, relicta duntaxat arboris radice pullulatura iterum in ramos, frondes, flores, & fructus.

18. Accedit Daniel somnij Interpres, aperitque arborem illam præcellam Nabuchodonosorem indicare vincendum ferro, obnoxium cunctis cæli injurijs, sylvas inter, & feras pabulandum, & integro septennio non nisi herbis pascendum: arborem succidendam diversas Regiæ fortunæ ostendere vicissitudines, & summam Nabuchodonosoris felicitatem in extremam mutandam esse calamitatem: quia verò superstes radix esset iterum in frondes, & fructus pullulatura, factorum vim non esse ita ineluctabilem, ut prece flecti, ac deliniri non possent, munificenti præsertim stipe egenis suppeditatâ: sed tantum abfuit somnium, ejusque enucleationem terrorem incussisse Nabuchodonosori, ut tametsi per aliquid temporis cæli minis objecisset clypeum liberalitatis in egenos, & Deus fatalem ictum suspendisset (tanta est vis auri in egenos sparsi, ut vel ipsius irati Numinis percutiens brachium detineat suspensum.) attamen redeunte iterum insiti fastus arrogantia, tumidi capitis superbiâ, pœnas incurrit, quas beneficio elemosynæ ante declinaverat.

19. Foras è præcella turri Urbis Babylonæ ornatam amplitudinem, splendorem, platearum multitudinem, ædium decorem, domorum magnificentiam, columnas, statuas, obeliscos in foro mirabundus contemplantatur; & elatus unâ cum celsarum substructionum multitudine videbatur sibi supra hominum fastigium culmen attigisse felicitatis, & potentia: Superbòque fastu tumidus dixit: *Nonne hæc est Babylon magna, quam ego aedificavi in domum Regni, in ro-*
Verani de Affectibus Tom. I.

bore fortitudinis mea, & in gloria decoris mei. Verum vix prætumida verba ex arrogante, superbòque illo ore fluxerunt, illicò cælesti quasi fulmine divinæ vindictæ tyderatus, ictusque de mentis deijcitur potestate; & eum quem superbia inter Numina, Deosque extulerat, ultrix Nemesis infra homines detrusit, dejecitque inter bruta.

20. Repit statim per tellurem quadrupes, qui bipedes omnes meditabatur sibi subijcere; vinculis obstringitur ferreis, qui aureo sceptro gentes omnes posse coercere existimabat; cumque esset Nabuchodonosor hominibus cunctis præcellior; brutorum more pronus herbaceum abijcitur in pastum: & cui hominum palatia videbantur angusta, & depressa tecta; sylvestribus adificitur feris, totòque septennio avia, lucos, saltusque manibus, pedibusque perrepat, capillis, unguibusque instar aquilarum excrescentibus in neglectam fuliginem horrificantem omnia corporis membra: licet non ita figuram hominis exuerit, ut formam induerit bestia, sed tantum corruptâ phantasiâ ursum sibi finxit, vel leonem, & in brutum degenerasse inconditos propterea emittens clamores, rugitus, acullulatus.

21. Sed quis Regem è folio præcipitem egit in præsepe? Quis ab aula in caulam detrusit? Quis aureum torquem rude mutavit in capistrum? Quis Attagenas in fœnum virere jussit imperanti? Quis totam Chaldæam imperio exuit, & Principem homine majorem ex hominibus detrusit ad pecudes? *Ej-
ciam te ab hominibus, & cum bestiis, ferisque erit habitatio tua.* Daniel. 4. Non alia vis Nabuchodonosorem è throno deturbavit, protrusitque in cœnum, stabulumque belluarum, quam superbiæ fastus. Id Nabuchodonosor passus est, quod somniata ab eo statuz obtigit; lapillò illa concidit, & unus intumescens superbiæ status Regem è summo throni fastigio dejecit infra homines, locavitque inter brutorum agmina. Faustis, secundisque rebus eventendis, & ad illuviem ærumnarum, vaticinium suffecit Danielis. Nudabatur suo Rex palludamento nullo impellente hoste; diadema, sceptrum projecit; capistrum nactus, quo caput stabulo alligaretur; quod factus, & tumor tyderibus instar Enceladi evehebant.

22. Timeat quisque astrorum inhiat æqualitati, qui super homines elatus astra sibi inambulare videtur; nil odiosius Numini, superbo, tumidòque homuncione. Quamvis Deus, cujus natura est bonitas, mitissimus sit; & ad veniam indulgentiam semper pronior, quàm ad pœnam infligendam, severissimè tamen *superbis resistit.* Hinc Syracides monet, ut deponamus omnem fastum, exuamus omnem superbiâ: *Non se extollas in cogitatione anima tua, velut taurus.* (est taurus cornupeta cæteras pecudes fugans, sternens, & exagitans, ut præstitit Nabuchodonosor, qui animo moliebatur, ubique terra-

rum gentes omnes coërcere, vexare, exagitare armorum vi, militum impetu, suoque scepro totum subijcere orbem) *ne forte elidatur virtus tua per stulticiam* (scilicet ne stulta superbia, ne inanis tumor turgidi fastus imperium, roburque tuum evertat, vires enervet, ut contigit Nabuchodonosori) *Et relinquareis velut lignum aridum in eremo*, hoc est, ne destituaris amicis, familiaribus, famulis, omnique humano solatio, ut Nabuchodonosor, qui fœnum, ut bos comedit, & ut bos rore cœlesti permaduit: mira sanè, & prorsus lugenda metamorphosis, oculis, mentique sceleratorum altiùs ingerenda: ex Rege fit Nabuchodonosor brutum, ex homine pecus, ex imperante miserè serviens, ex sedente in throno perrepens inter sylvas; hanc luctuosam metamorphosin superbia procreat, hanc mutationem ex homine in brutum inanis invehit fastus, ut enim ait Regius Vates. *Homo, cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similia factus est illis.*

Psal. 48.

23.

Hinc Tobias filium suum erudiens, unice edocuit, omnem declinare superbiam, & tumorem fastus, non secus, ac animi pestem averfari: *superbiam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari ne permittas, in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio: nullum obringit homini malum, quod superbia illud non induxerit; nulla pernicies, quam ipsa non fuerit architectata; nullum præcipitium, quod non aperuerit; nullum venenum, quod non apparaverit; si Regum sapientissimum audiamus, contritionem (scilicet contractionem, & comminationem) præcedit superbia, & ante ruinam exaltatur spiritus.* Sunt enim fastus, & tumor superbientis animi, prodromi calamitatum, prælagia ærumnarum, prænuntij infortuniorum, & radices, è quibus mala omnia pullulant.

Proverb. 16.

24.

A mente alienat superbia, si mentem occupet, adè enim turget, excrefcitque ejus tumor, ut totum occupet hominem, nec sinat locum usui superesse rationis; & hominem superbia elatum usu destitutum rationis, pecudum gregibus adfciscit, unde David. *Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus, tumore enim superbix inflatus, veluti in equum, mulumque degener iracundiæ calicibus cæteros impetit, & per effrœnem lasciviam in cœno volutatur luxuriæ.* Nabuchodonosor quantò in sua aurea statua assurrexerat, tantò ex alto in imum ad bestiarum usque consortium dejectus fuit, sunt enim lapsus, & ruina individui animi superbientis comites. Verùm si superbia Nabuchodonosorem ejecit è throni fastigio; humilitas è præsepio, gregique pecudum iterum erexit ad folium. Ab hominum consortio exterminatus præsentissimum animæ pabulum in pascuis brutorum, in sylvis, nemoribusque opacatis enanciscitur, & inter lucorum opaca, ac ferarum

Psal. 31.

lustra humanitatis sensum reperit, cum naturam hominis supra homines elatus perdiderit: Dei, sui que notitiam invenit clariorem inter nemorum umbras, quam fuerit expertus inter aulæ nitores, ac splendores gemmarum, & auri. Qui divinos honores exposcens, nec se, nec Deum noverat; inter pecudes pascua quæritans Deum invenit, quem supra homines perdiderat; sibi que reitutus se ipsum cognoscit, cujus memoriam ante deleverat, quia sicut nil est, quod tetiores animo nostro tenebras offundat, quam superbia: nil è converso, quod dilucidius mentem serenet, & hominem tui compotem reddat, quam animi submissio: hinc Regius Vates. *Bonum mihi, quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas.*

Psal. 111.

25.

Non solum in homines sævit immanis superbia, quos extollit, ut lapsò perniciosiore, in imum detrudat ærumnarum; verùm etiam cœlum ipsum impetit contra Deum insurgens: Da animum superbientem petentem fuis precibus à Deo evehi ad dignitatem aliquam, votique compotem minimè fieri; qualis tunc furor inflatum non exagitat animum? quis ignorat, Regem Persarum Xerxem, cum ex Abydeno littore Hellepontum juxta Sestum jungere meditaretur, herùmque se maris proderè disjectis furente procella navibus, irâ percitum trecenta Helleponto verbera infligi, & in ejus fluctus par compedum jussisse immergi? ac si frœno injecto valeret imposterum ejus decumanos fluctus coërcere, simulque Numini legem injungere, ne sineret Hellepontum amplius irasci; indignumque declarasset, cui ullus hominum imposterum sacrificaret: quis non videat à superbix fastu denudatum mente Xerxem? cum legem vellet Numini dare, exlex fit ipse à mente alienus.

26.

Sed quid operis est prisca, & antiquiora revolvere monumenta, cum non desint recentiora, nobisque magis familiaria. Cum Sinenses Bontij à Pagodibus, seu idolis suis quædam adigerentur concupita beneficia impetrare, & ut fierent voti compotes singulari se cibi abstinentia, victus asperitate, voluntariisque supplicijs afflixissent, effectu tamen minimè secuto, pœnas scimus à suis Pagodibus exegisse, ac in eos sæviisse flagellis, ac fustibus, ac si sensu essent præditi, vigèrantque ratione, & id quia noluerint ad fufas preces in eorumdem se vota flectere. Utinam plures nostri etiam in Regionibus non essent, qui suis frustrati votis petulantis linguæ flagello, Deum ipsum non proscinderent, eò quia in sua vota Deum precibus non inflexerint: detestandas in Deum non effutirent blasphemias, quia suas Deus preces non exaudierit. Utinam non essent, qui ad quemlibet infelicis aleæ jactum injurijs Dei nomen lacerarent; seque diris cacodæmoni devoverent: utinam non reperirentur, qui se satis emolumentis, honoris, aut

com.

compendij precibus suis à Deo non impetra-
verint: statim à divino desciscerent obsequio?
adeò target homo superbiens, ut præsumat
Deum habere sibi ad nutum obsequentem,
flexilémque ad votum. O insolentiam pœ-
nis abigendam atrocioribus! ita ne superbit
homuncio, temporis spoliolum, ludus fortunæ,
mutationis imago, cœnosæ telluris filius, ut
cœlum conscendat, Deúmque velit suis im-
probis annuentem votis? quid superbit ho-
mo, cujus corpus, ut ait Seneca de consolati-
one ad Marciam, est imbecille, fragile,
nudum suapte natura inerme, alienæ opis in-
digens, ad omnem fortunæ contumeliam pro-
jectum. Quid infirmius homine ait Petrus
Chrysologus, quem sensus fallit, ignorantia
decipit, pompa ladit, iudicium circumvenit,
tempus deserit, aetas mutat, infantia hebetat,
juventus præcipitat, senectus frangit?

S. IV.

*Tumidum regnandi desiderium,
pravusque affectus Absolonis super-
biam dum fovet, ipsum miserè
enecat.*

A Centro superbiz ad peripheriam ex-
tremi exitij omnes ducuntur lineæ ini-
quitatum; argumento fuit posterita-
ti Absolon, qui cum pulchro corpore atram,
tumidam, superbamque mentem tegeter
in omnia prorupit scelera, irrupit flagitia:
dicerésque in hoc juvenili pectore vitia om-
nia fuisse stabulata, odium intestinum, &
capitale in fratrem; inextinguibilem cruen-
tæ vindictæ cupidinem foventem sub doloso
cinere iracundiz lethales flammæ; simula-
tionem larvæ amicitiz; perniciofa confi-
dia fraterni sanguinis effundendi; perfidiam
plusquam punicam pallio contectam convi-
valis lætitz; crudelitatem in poculis propi-
natam, ut simul cum exsiccatis calicibus
fraternus sanguis siccaretur in venis, & vita
extingueretur generosioris vini largiori ef-
fusione; immane desiderium trucidandi fra-
trem natu maximum Regni hæredem, ac in
sceptro successorem: hæ autem iniquitatis
lineæ ab uno trahebantur superbiz centro,
ne ejus frater natu major ei præesset, & am-
bitiosa imperandi cupiditas causa fuit frater-
næ cædis.

Amnon natu maximus filiorum David,
primâ juventâ floridus annum vigesimum a-
gens ætatis, oculos conjecerat in Thama-
rem sororem, non ut pudicè amaret, sed
improbè deperiret; captus singulari formâ
puellæ cæterarum venustissimæ, ausus fuit
non solum eam aspicere, verum & loqui, eique
suadere turpia; & quamvis verecundia puel-
læ fratris effrœnem compesceret audaciam,
vicit tamen pudorem libido; audacia timo-
rem; & sanguinis necessitudinem improbi-
tas, ac stimulus recalcitrantis sensus; et
enim simulat Amnon agritudinem, quâ
non laborabat; & dissimulat, quâ ureba-

tur; sororem accersivit, jusculum sibi pa-
rari rogavit, flagitium tandem obtulit re-
luctanti, sed consummavit cum consen-
tiente; eoque patrato, uti assolet, in odium
mutatur amor, in feritatem blanditiz, &
eijcitur ex fraternis ædibus puella regia, quæ
fortassis in fratrem incidit Absolonem; quî
subodoratus alienam libidinem, scelus pa-
tratum in Amnonem fratrem natu majorem
conjecit, nec constuprata puella negavit.
Siluit Absolon, donec opportunior ei da-
retur ultionis occasio, sorprémque interea
in suam recepit domum. Res tota ad Da-
videm delata, quamvis magnos tristitiz flu-
ctus excitaret, non tamen severitatem judi-
cij invenit, quin filio parceret in Regno suc-
cessuro, quod ægerrimè tulit Absolon, quî
vindictæ desiderium biennio protraxit, do-
nec natâ opportunitate Amnonem è con-
spectu surriperet patris, ducerétque extrâ
civitatem Solymzæ in locum, lucumque
tanto parandis insidijs aptiorem, quanto
sagacitas longiùs removerat à quavis homi-
num frequentia. Tempus fluebat ovium
tondendarum, ac dies inciderant, qui ab
Hebræis id temporis genialibus insume-
bantur convivijs: utque specie humanita-
tis larvam tegeter crudelitatis; Amnonem
invitavit ad convivium regali munificentia
paratum: itaque inter epulas id Absolon
dat hospitibus negotij, ut Amnonem tan-
quam digniorem largioribus calicibus pro-
vocarent ad haustum, vinæque generosiora
eidem propinarent; sed aliquibus ex suis
familiaribus præcepit, ut cum primùm
novissent Amnonem multo vino madidum,
temulentum, ac gravatum, signo à se dato
interficerent. Quid ni spumantes propi-
nantur, siccanturque calices, madet Am-
non vino, simulque cum stomacho pleno
gravatur caput, fumi densa nube adeò ob-
fessum, ut amplius non videat, quid agat,
quidve cavere debeat, & famuli jussi stup-
ratorem sororium temulentum trucidare,
violentas in ipsum ad datum ab Absolone
signum injecerunt manus: quique vino in-
dulserat, sanguinem fudit; animamque e-
vomuit, qui ad temulentiam vinum bibe-
rat. Metus omnes quotquot aderant pal-
lore suffultos occupat, replenturque cla-
moribus, tumultu, & ejulatu ædes fraterno
sanguine calentes.

28.
Absolon verò timore commeriti sup-
plicij ad avum maternum Tholomaium Ges-
suris Regem simulacrorum cultorem fugâ
se recepit, apud quem triennio fuit com-
moratus, necem fortassis expectans patris,
ut conscenderet ipse thronum: cumque
David vitam protraheret incolumem Abso-
lon degener filius, & ingenij insolentis,
superbi, elati, ac indomiti post enecatam
Amnonem fratrem natu majorem specie
quidem ulciscendi flagitij; sed revera, ut
ipse post fraternam cædem thronum con-
scenderet, sceptrum tractaret, Regnumque

potiretur. Jerosolytham reversus post elapsum biennium tandem in Davidis admittitur conspectum ope Joabi supremi exercitus Praefecti. Sed reconciliatus patri fit deterior, cum enim manus fraterno sanguine foedasset, cepit tumultuantibus cogitationibus meditari, quomodo paternum itidem cruorem funderet, omnemque movit in aula lapidem, ut patri diadema eriperet, pelleretque e throno; imò etiam è vivis eum abraderet.

29.

Nefarium executurus consilium, domum curribus, equisque instruit, virosque advocat, sibi que adjungit manu promptos, & ad omnia scelera paratissimos. Mox blandis affatibus totus est in captivandâ sibi subditorum benevolentia, oris, & vocis blandimentis, manusque muneribus; eique nil magis cordi fuit, quam corda populorum sibi devincire, apud quos cepit Patris arguere negligentiam in peragendis negotiis publicis, in inquirendo quomodo iustitia in tribunalibus administraretur; sibi que captivata potiore populi parte pertexturus eam, quam inceperat ordiri, telam, praetextu religionis Hebronem urbem natalem, & Patriarcharum Lypsanis religiosam, sed suis magis idoneam machinationibus consentiente patre petijt, veluti vota Deo nuncupata sacrificijs exsoluturus. Quidni Hebrone non sacrificia instituit, sed rem bellicam apparat, milites colligit, & audacissimos quosque ad suas pertrahit partes, quos inter Achitophalem virum versutum, fraudulentum, & à consilij Patri, ætate, & experimento omnium sagacissimum: is enim cum aversum à Davide animum foveret ob Betsabæam Neptem suam adulterio corruptam, ejusque maritum Uriam litteris interemptum proditorijs, libentiùs, promptiusque Absoloni se adjunxit ad Patrem è solio, imò etiam è vita deturbandum; proclamaturque propterea una omnium voce Rex. En ad quem evexit eminentiæ gradum Absolonem superbia? En per quas malas artes tumidus superbiæ fastus Absoloni viam stravit ad sceptrum? nimirum per fraternam cædem, per paternam deturbationem è throno: fratrem trucidavit Amnonem, eo vel tempore, quo oves tunderentur: heu! quantum à vellere Gedeonis distant Amnonis vellera! deciduis de cælo roscidis imbribus maduit illud ad palmas, cum vellera Amnonis sanguine imbuantur ad fraternam cædem. Illud cælum apluit, ut victori suppeditaret purpuram; hæc debacchante Megerâ fraterno sanguine foedantur, ut Amnoni spem adimant regnandi. Illud cælesti rore maduit ad vitam; hæc sanguine inficiuntur ad necem. Maduit rore Gedeonis Vellus, ne Israël maderet sanguine. Vino saturantur Amnonis vellera in Davidis latifundijs, ut sanguine inebrientur.

30.

Quis inter opiliones carnificem latere credidisset, & cum oves tonderentur, pu-

tasset arietem aurei velleris fore jugulandum? incidit Amnon invitatus ad epulas in forcipes opilionis, & sepulchrum in convivio nactus, lupum in ove invenit: larvam crudelitatis pallio maluit humanitatis tegere, quam aperto Marte in fratrem irruere, ut per clandestinas fraudes, cõtutior sibi construeret ad regale solium gradus, quò occultius procederet. Fuit Absolonis vafrities in parandis insidijs, in fraudibus struendis prorsus singularis, juvenis erat aspectu venustus, ætate florens, nec erat in omni Israël, qui venustate ei æquaretur. Porro sicut Absolon, vir non erat pulcher in omni Israël, sed animo cõtutior, foediõrque, quò corpore venustior, & speciosior; pulcherrimam habuit navem, sed intus pessimum gubernatorem; si pulchrum tibi corpus est, ait Isocrates, & anima mala, bonam habes navem, sed malum gubernatorem; ut inde discamus ex extima corporis specie non conijcere, nec judicare, qualis sit intus homo, hinc monet Syracides. Non laudes virum in specie, nec spernas hominem in visu suo, seu non judices de viro ex cute extima: hæcque ratio ait S. Ambrosius, cur cum Deus omnia opera sua laudaverit, cælum, terram, maria, noctem, & diem, species ferarum, genera animantium, à laudibus tamen abstinuit hominis, licet propter ipsum cæteras alias condiderit creaturas. Quia scilicet (ait S. Ambrosius) alia in specie sunt, homo in occulto. Nihil in bestijs plus reperias, quam quod videtur: in homine plus est interius, quam quod videtur. exteriùs: qui cum ex animo constet, & corpore; hoc utique in eo servit, quod videtur: illud autem in eo regit, quod non videtur. Meritò ergò alia in exordio mundi laudantur: istius verò laudatio non promittitur, sed reservatur; quia aliorum gratia foris, hujus intus est: aliorum in civitate, hujus in corde.

Si judicium de Absolone conijciendum fuisset ex extima specie nullus eo innocentior, cum nullus eo fuerit venustior, & tamen nullus fortassis ipso tetrior, cum internam sævitiam, foedamque truculentiam externa contegeret specie; eum dixisses potius gladium fuso sanguine foedum, sed aureâ inclusum vaginâ, quinimò aded teter, foediùsque intus extitit, ut nescias impurior, an crudelior fuerit, cum enim interficere patrem non valuerit, parricidio, incestu se foedavit, pulchrè Chrylostomus. Qui te, inquit, in hoc facinus prostrare parricida teterrime docuit? qui te furor audere tam immane facinus provocavit? si offendit, pater est; si læsit genitor. Quinimò neque offendit, neque læsit. Vincat timorem pietas, affectus insaniam superet, crudelitatem natura debellet. Bestia, & muta pecudes pietatis jura conservant, innocentem perimere nefas est, patrem occidere execrabile scelus. Cessa jam ab isto scelere cessa, inquam, ne te boni omnes semper exhorreant; ne audaces ex te, quod non noverunt, discant.

Cessa

2. Reg. ca. 14.

Cap. 11.

Lsb. de inst. sur. virg. cap. 2. Genes. 1.

31.

Tom. 1. hom. 1. ac Absolone.

Cessa jam ab isto scelere, ne qui post te tantum facinus perpetraverit, se utatur aubore. Cur mundo novum facinus tradis? cur doces, quod natura non novit, cur audes perficere, quod novo supplicio cogatur Deus vindicare. At si tumor superbiæ per malas artes Absolonem niteretur ad supremum evehere solium, eadem superbia ad imum detruxit extremæ calamitatis,

32.

David auditâ audacissimi, perditissimi- que Absolonis nefariâ conspiratione in patrem, & patriam suos congregat milites exercitum parat, Duces militiæ vocat, aliâ- que ad bellum, & pugnam necessaria instituit: cumque bellicus apparatus Davidis Absoloni innotuisset; & parentem cum suis copiis jam trajecisse Jordanem, sciens spem victoriæ in celeritate sitam, trajecit & ipse cum suis seditiosis fluvium, fuitque castra metatus in regione Galaaditide non procul ab urbe Mahanaime ubi David intra munimenta se incluserat. Absolonici exercitus Ductor erat Amasa Davidis ex forore Abigæa Nepos. David verò licet milite, & viribus esset longè inferior, bonitate tamen causæ superior, non expectatâ obsidione exiguum suum exercitum ex quatuor duntaxat hominum millibus compositû ex relatu Josephi Historici trifariam partitus est, quibus præfecit Joabum, & ejus fratrem Abisai & Ethai Principem, Gethæo è sanguine natum, intimum Davidi familiarem, simulque fidelem. Cupiit Rex per se ipsum aleam prælii inter primos subire, sed ab Amicis ad id impeditus fuit, eò quia ex ejus vita, & conservatione salus omnium dependeret. Injunctis tamen suis, ut abstinerent à cæde Absolonis, sed vivum, illæsumque servarent sibi, quò pœnitentiæ locus ei daretur: *Et præcepit Rex Joab, & Abisai, & Ethai dicens servate mihi puerum Absolon. Et omni populus audiebat præcipientem Regem cunctis Principibus pro Absolon.* Non potuit clariùs in favorem perduellis Absolonis præcipere, ne in eum violentæ manus injicerentur; nec mitiùs procedere cum filio seditioso: præcepit Rex, *Omni populus audiebat;* nimirum ut omnes scirent præceptum regium, & nullus ausus fuisset damnum ullum personæ inferre Absolonis. Cumque Joabus ex adverso hostium aciem explicuisset in planitie, quæ à tergo aviâ claudabatur sylvâ: Absolon itidem suas copias eduxit contra Joabum, jam ad teli jactum pervenerant, cum Absolonis milites ferociter in parentis copias irruunt, jam utrinque in pugnam fervent animi; hinc dimicabant Davidici Regi suo sceptrum tueri contententes; inde Absolonici promoturi perduellem filium armorum violentiâ ad patris thronum: utrinque clangunt buccinæ, obstrepunt tympana, milites militibus implicantur, feritur cæsim, punctim, multusque funditur inflictis vulneribus cruor: sed statim apparuit, quantò valentiùs, fortiusque pugnent, quibus in bello bona cau-

2. Reg. 18.

sa favet; & pro justitia res est: post enim confertum certamen turbari cœpit Absolonis acies, timorque ejus milites occupare, qui non valentes ferre impetum Joabi rei militaris, longè peritioris, cœpit Martis alea, licet sub initiis anceps, stare à Davidicis copiis: Absolonis siquidem milites dissolutis ordinibus vertuntur in fugam; sed quos gladius non peremit in prælio, fuga absumpsit in saltu; siquidem à tergo insequente, simulque valide premente Joabo cum suis potioem fugientium numerum inflictis vulneribus interemit, quorum alij etiam super alios, ut contingit in pannico pavore, corruentes, se seque opprimentes, alij alios prius sepelierunt, quàm mortui fuerint. Neque præcipiti in hac fuga ultimus fuit, qui primus exitit hujus belli incentor, superbiens scilicet Absolon, sceptro inhians paterno, mulo insidens jumentum celeritate in aviam sese sylvam recepit, ubi in tuto jam videbantur res esse Absolonis, cum neque Exploratoribus pateret nemore inumbrante, eumque subducente præcepto regio, quò inhibitum cuique erat, ne auderet quisquam hostiles manus in Absolonem injicere, neque ullum eidem damnum inferre.

33.

Verum quem tela militum refugerunt, ultor fatidicus insecutus fuit. Penetraverat siquidem effuso cursu subter condensam quercum, cum ventilante sparsam cæsariem aurâ efflante, hæret capillis exporrecto quercûs ramo implicitus, longiùs protento stralabente mulo, cui infederat: quòd cum vidisset gregarius quidam miles, ne regium transgrederetur præceptum, manum continuit, nec ullum inflixit vulnus Absoloni, sed tantum, quid huic contigerit Joabo nunciavit, qui tres lanceas breviores, seu jacula in pectore Absolonis è ramo quercûs penduli defixit. Quid ni fugientem effusissimè perditissimum Absolonem, quercus detinuit, cui infelix hæsit, non compede illigatus, sed crine capitis illaqueatus, & coma, quæ prope modum innumeras Jerosolymis foeminas illigaverat, vinctum in quercu irretivit juvenem parricidam; & fuit coma illa, quæ præcipuè superbiebat Absoloni, & quidem mirum, quòd fertur. *Et quando tondebat capillum (semel autem in anno tondebatur, quia gravabat eum casaries) ponderabat capillos capiti sui ducentis siclis pondere publico:* & licet hoc pondus nonnulli referant ad capillorum gravitatem, alij tamen censent referendum ad pretium, quo tonfi Absolonis crines foeminis vendebantur, eos expetentibus ad fictitia capillamenta. Sin verò sermo sit de pondere, putant aliqui, comam Absolonis pondus æquasse octo librarum communium; sin verò ad pretium, ut refertur, ducentis siclis capilli Absolonis emebantur: sed licet in crinito pondere clarius se proderet Absolonis levitas; & in volatica capitis umbra luculentius ejus claresceret vanitas; non tamen fuere Absoloni capilli leves, cum ingens

2. Reg. 19.

totius corporis pondus è quercu pendens detinere valuerint. Libentius conferrem hos Absolonis crines cum Samsonis cirris; nisi Samson virtute cæsariæ Israëlém propugnasset, & Absolon superbiens in crine contra Patrem pugnasset: cæterum si Samson fœdè decubuit supinatus in sinu Dalilæ: Absolon in ramo quercus pendulus occubuit, seu victima cecidit, cum non sacerdos tantum, sed Rex etiam voluerit salutari; hujus victimæ ara arbor fuit, infusæ crines, manus immolatrix Joabus pectus confodiens.

34.

Scio suas Salomonem ex Abjetibus naves compegisse, quæ in Judæam ex Ophir aurum adveherent: sed non ignoro, hanc quercum, è cujus ramo Absolon pendit opportunè impedivisse, ne ferrum in Judæam deferretur: scio Abjetes aurum transtulisse, ut pretiosiori nitore templum Jerusalem splenderet: sed scio, hanc quercum ferrum inhibuisse, ne civitas sancta fuso fœdaretur cruore: scio abietes per fluxas æquoris planities auri bainlas, pluriès euris, nothisque efflantibus, ac furentibus marinis fluctibus in pericula incidisse naufragii; sed scio etiam, hanc quercum egregiè obtulisse, ne populus Hebræorum proprio naufragaretur in sanguine. Non me latet, virgam in manu Moysis Erythræum diduxisse, ut per discissi maris sicca vestigia ex Ægypto Judaicus populus effugeret: sed scio, quercum hanc mare rubrum sanguine fluctuans, quo in Ægyptum converti facilè potuisset Palestina, non aperuisse, sed plenè obstruxisse; & id præstitisse, ut modicus faucii perduellis cruor immensum exsiccaret fundendi sanguinis mare.

35.

Fatalis certè fuit hæc quercus; sed Donea longè felicior, cum furentem aprum, nec paverit, nec expaverit, sed saginatum extinxit. Dicerem, hanc quercum redivivam activisse post debacchatum ferri sæculum auream ætatem, cum in aureo Absolonis crine frondesceret in luxum, & pro fructu, pro glande aprum exhiberet Palestinis, suis è ramis pendulum: nulla certè alia quercus aureo sæculo revocando aptior esse poterat, quam quæ pretioso empta metallo, auream cæsariem suis pro frondibus ramis adiecit; & confossum, pendulumque Absolonem publicæ quietis turbatorem pro fructu, eoque maturo pendente curvescentibus suis è ramis dedit: cedant huic quercui excisæ præcellæ in Libano cedri, tametsi templo destinatæ; quia si cedrus excisa, & dolata cherubinum sculptum exhibuit in templo; rudis hæc quercus parricidam non finxit, sed suffixit in luo: exhibuerunt sculptæ cædri ligneos Angelos, quos plurimum ars extulit: sed è ramo pendulum spirantem sustulit hæc quercus nequissimum Absolonem: fingere potuère cedri Angelica simulacra, nunquam tamen ea animare, quæ propterea sine spiritu iacuère exanguia: quercus verò vivum nequitæ simulacrum exhibuit, quod etiam exanimavit. Scio in terrestri paradiso à Deo conditore lo-

quos protoplastos, ac victuros immortales beneficio arboris vitæ; sed in hac quercu revixerunt mortales Jerusalem Hebræi: pendit è quercu Absolon, ut surgeret populus, ac erigeretur in spem futuræ mox tranquillitatis.

36.

En qualem fortita est exitum Absolonis superbia, miserè pendit è quercu, qui elato fastu throno inhiabat, ut præ cæteris emineret. Capillorum superbiâ, quâ multorum oculos cœpit, captus tandem ipse interit, ejusque cadaver è quercu solutum in excavatam abjicitur fossam ingenti lapidum acervo super illud ingestio. Infelix Absolon, qui cum paternum affectaret solium, licet natus in regia, patibulum est pro throno natus in quercu; ambivit diademate regio cingi, & pro corona, coma capitis quercui impletitur, scilicet pendit, cœli, terræque medius, dignus neutrobi recipi, nisi quod cum Amnonem fratrem ferro trucidatum, sique impotem dimisisset ad inferos; eadem ipse viâ à consobrino Joabo fuisset eodem deturbandus. Exarserat cor parricidæ triplici crimine ambitionis, libidinis, & inauditæ sævitie; & totidem jaculisterebratum unâ sanguinis effusione ternam feralem facem extinxit. Ferunt parentis decem conjuges violasse, & à totidem juvenibus è quercu pendulum fuisse confossum. Obedientiam patri debitam, obsequium genitori præstandum abjecerat, dejecturus patrem è solio, ut superbus ipse sederet in throno; sed paratam sibi à patre misericordiam non invenit; & qui tot viros fortes in suas partes, abstraxerat, neminem habuit, qui implicitum comæ nodum in ramo quercus solveret; quia nimirum, quem pater incolumen concupivit, Deus acridis punivit, ut ejus turgidus fastus deprimeretur: siquidem *DEUS superbi resistit Jacobi 4.* nimirum fortissimus si infirmissimo resistit, quomodo stabit? si fortitudo imbecillitati, quomodo hæc non ruet? si scientia ignorantia, quomodo hæc intelliget? si justitia impio, quomodo hic non plectetur? si cælum cæno, quomodo non dissolvetur? quomodo subsistet homuncio superbiens, si Deus ipsi resistit? Deo, ac parenti restitit Absolon, cum contra fas omne scepro inhiaret paterno, & Davidem niteretur è supremo solio deturbare: sed & Deus superbienti, ac seditioso juveni fortiori restitit brachio, quo in extremum dejecit malorum: siquidem qui omnem populum civili turbaverat bello, omnibus detestabilis, singulisque exosus saxorum acervo tumulatur: qui sibi marmoream columnam erexit, in cujus fastigio ejus emineret statua; ejus impii Manes etiam hodie maledictis exprobrantur, lapidesque in aggestum cumulum cum diris, ac imprecationibus jaciuntur: quæ sivit superbiens nomen in terris, & non nisi execrationes secum detulit ad tartara. Pulchrè de Absolone concludit Chryso-
in P/sal.
 stomus inquisiens: *In cor excordis juvenis tres*
Joab

Joab sagittas infixit, nimirum triplici vulnere receptaculum aperuit iniquitatis, ac superbia, ut tandem inanis tumor evanesceret: & cum in arbore sublimis penderet, pulchrum ei epitaphium David pater occinuit: Vidi impium superexaltatum tanquam cedros Libani, & transivi, & ecce non erat.

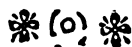
37. Cum superbia centrum sit, à quo exeunt lineæ omnium iniquitatum; inflari superbiâ, ejusque tumescere fastu non modica est pœna: animus superbiens sibimet Rex est, & Tyrannus; regia donatur nomenclatione, quia vitiis omnibus improbè imperat: est verò tyrannus, quia se ipsum torquet, afficiens se omnibus suppliciis, hinc rectè David è regii throni supremo fastigio humilis DEO supplicat: *Non veniat mihi pes superbia, ubi Ambrosius expendit, ut non sim superbus, ne peccem; non peccem, ne movear; non movear, ne cadam; non cadam, ne expellar, sicut Adam de paradiso expulsus est: quia in ipso per superbia stare non potuit.* Sed cur David enixim Numini supplicat, ne veniat ipsi pes superbiæ? si superbiâ mens turgescit, non verò pes tumet, cur potius Deum non rogavit, ne mens fastuosa, ne caput superbum ei advemiret? cur potius à pede superbiæ, quàm à capite, mentèque turgida petiit præcaveri? quia nimirum ubi superbia intumescit in capite, ibi pes stare nequit; superbus enim, quò altiùs se evehit, eò in imum detruditur, quia nescit stare superbia, & si semel ceciderit, non novit ampliùs resurgere. Turri solet superbus paritari, & quidem turris est superbia, sed multiplici vitio dehiscens, ruinam minitans, proinde solo æquanda: hanc turrim suis cultoribus ruinam parere, argumento nobis est turris illa, quæ cecidisse legitur apud Lucam super decem, & octo viros: scitè Petrus Blesensis loquens de superbia ait: *hæc est turris in Siloa, qua cecidit super decem, & octo viros, qui eam adificabant, nimirum superbia mundi.* Deicienda est hæc turris, ne nos præcipiti lapsu opprimat; diruenda, ne nos diruat; evellenda, ne nos evellat.

38. Est superbia, ait Isidorus, Babylonica turris, cuius structores terræ filii vocantur, quia nimirum ex cœno nati, cum cœlum impetere ausi fuissent, prosternuntur non fulmine è sinu disruptæ nubis dilapso, sed confusione linguarum: evertenda est hæc Babylonica turris, ne nos confundat; deiicienda, ne nos deiiciat: *celebremus aiebant nomen nostrum, & æternitati consecremus, supra nubes nostras educamus substructiones.* O ludibrium humanarum machinationum! cum putarent gloriam nunquam perituram sibi construere; in turri propriam sibi extruxere confusionem, ac infamiam; turrim siquidem Babyloniam qui erigere ausi sunt, divisionis filii dicti sunt, quia eorum temeritate, hoc consecuti sunt, ut linguæ eorum dividerentur. Solent præcelsæ turres, vel ruente fulmine icæ, vel vitium contrahente pariete, vel

quassante telluris motu ædificia delabi. Verùm ex turrium lapsu hanc utilem cautionem exculpfit Hugo Carensis inquiring: *Ruit turris non in solam sui perniciem, sed totius civitatis: turris enim capta, vel diruta de facili tota civitas expugnatur; ita cum Doctorum ruente in peccatis, tota civitas Ecclesia patet hostibus indefensa: adeò laxè se porrigunt damna, quæ invêhunt delabentium turrium ruinæ, seu eorum, qui aliis præsumunt, ut illos in interitum pertrahant. Plures sunt Doctorum turres, qui plus æquo alta sapientes in errores impegerunt, suoque lapsu plures oppresserunt.*

Sunt qui plura scripsere, & vano elatè fastu, superbientèsque in calamo cæteros contemnunt: sed inanis est tumor iste, mentèque arguit vacuum: plerumque horrea plena à vacuis superantur: etiam in Sarepta Sydoniæ semel redundârunt divitum dolia, cum viduæ lecythus oleo vacuus arefceret; & nihilominus exhausta fuerunt, quæ erant plena; & exundavit lecythus, qui fuerat vacuum. Non est, cur superbiat, qui plenus est, nec contemptui vacuum habeat; rerum siquidem humanarum vices alternant, oppletur, quod erat vacuum; & evacuatur, quod plenum: id præter frequens experimentum produnt illa vitrea horologia, in quibus horæ minutissimum solutæ in pulverem delabuntur. Perstat vas multo pulvere plenum, è quo in aliud subjectum vacuum in pulveres quasi oculos fugientes delabitur hora: sed quid ni? post non multum temporis vasis supereminens, plèniq; exhaustus est pulvis; & quod eidem subijciebatur vacuum, mox erigitur plenum, & cum vertitur horologium, mutantur vices; subijcitur quod antea plenum erat mox vacuum; & quod antea vacuum, perstat plenum.

Suntque alia horologia Christallina, in quibus perstat vas ingens confertum pulvere; & è regione aliud christallinum vas, longè tamen brevius, nec multo refertum pulvere: tamen ex utroque tempus incipiat in minutissimum pulverem solutū diffuere, vix tamen uno expleto quadrante amplioris vasis exhauritur pulvis; cum qui è breviori delabitur, non absolvatur nisi cum ipsa hora: idque quia ubi in maiori christallo plus continetur pulveris, hic per laxius foramen effluit, citiusque evacuat vas grandius: angustior verò Cristallus, tamen parum includat pulveris per angustissimum tamen foramen, perinde ac indivisibiles, insectiles pulveris atomos emittit, quò fit, ut lapsus eò sit diuturnior, quò laxius: non enim quantum insit cribratè pulveris attenditur; sed quàm pateat foramen, per quod depluit pulvis. Volvuntur rerum vices, divitiis, qui hodie affluunt, non superbiant, neque irrisui habeant pannosos.

S. V.

Deus dies ipsas veluti milites conscribit, expugnaturus, quos affectus superbiens supra alios evabit.

40. **S**olet Deus non solum superbiam coercere, verum etiam deprimere; testes accerso Core, Dathan, & Abiron, qui contra Moysen, & Aaronem superbientes infurrexerunt, Deo enim vindice humiliati illicò fuerunt usque ad infernum; tellus siquidem ipsa aperto hiatu eorum deglutivit superbiam, quia Deus superbis, vel maxime resistit, & dies ipsos tanquam milites accersit, pugnatorios, & expugnatorios superbientes: *Malach. 4. Ecce enim dies venit succensa quasi caminus: & erunt omnes superbi, & omnes facientes iniquitatem stipula: & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem, & germen.*

41. Sed cur Deus dies veluti milites conscribit expugnaturus superbientes? an quia cum sit Deus sol justitiæ alias sibi non comparat copias, non conscribit milites nisi dies, qui soli famulantur, obsequuntur? est siquidem sol, qui delegatis suis nitoribus, veluti numeratis stipendiis totum lustrat, recensetque dierum exercitum, & eorum singulos suo lumine veluti stipendio ornatos habet milites, ut nec unus hoc ære dirutus, & expunctus sit dies: & revera nil fortius Dei retundit hostes, quam dies iugi accessione germen vitæ corrodens. Quid validius filiis adversatur tenebrarum, quam dies? qui solis est filius, lucis præclarus foetus. Certè nulla in castris phalanx fortior, nullus gladius potentior, nulla pugna lævior ad cædes, cladésque, ac ruinas ubique spargendas, voracitate, & pernecitate, ac diurnitate dierum. Quid non cedit tempori, quæ munita civitas est, quæ succedentium vi dierum non corruat? quæ urbs propugnaculis cincta, quæ accessione dierum non solvatur? cum vel ipsa marmora, & saxa, quæ ferro non nisi difficulter cedunt, sola dierum violentiâ exedantur. Vult igitur Deus, militem suum diem esse extremam; quâ accedente decedet superbus; quâ incipiente desinet tumidus; quâ illucescente evanescet tumor elationis. Hocque mirum videri potest, quod Deus expugnaturus superbos non multiplicatam conscribat dierum militiam, sed unum tantum vocet diem: *Ecce enim dies veniet, cur non plures accersuntur dies? an quia si multi contra nos belligerarent dies, disceremus, quæ ratione pugnandum foret cum ultimo? cum enim unus tantum sit hostis noster non præcludimus, sed pugnamus. Id vel maxime dolendum putavit Stoicus, quia ne semel quidem liceat nobis umbratilem cum Libitina luctam experiri; sed cum primum pugnamus, expugnatur; cadimus*

cum primum cum illa congregimur. Cavendum igitur vel maxime ab hac die Domini exercituum, præsertim cum una duntaxat sit, & quidem in tanta mensium turba latens, non sentitur, nec præsentitur, quia ejus ante experimur victoriam, vulnusque nobis inflatum, quam præsentiam.

Verum cur hæc dies dicitur accedere 42. flammis corusca, igne conspicua, si ejus accessus nobis non sit conspicuus? nec certò scimus, quamvis fortassis præfens hæc sit, quæ nos occupat? *Ecce enim dies veniet succensa* ait Malachias, quia nimirum fumus superbiæ prodromus semper est hujus succensæ diei: si quis superbiat, non procul ab hoste erigitur expugnandus; quoties fumus adest, ignis non longè abest; vix superbum spiritum induit Lucifer, & statim è summo cælo in imum cœni cecidit, vestitus ignominia, qui ornatus erat nitore omnis lapidis pretiosi. Vix Adam voluit Deo æquari: *Eritis sicut Dæj*, & illicò deprimitur cum ipse, tum ejus uxor, tunicisque indutus pellicis audire coactus est illa amarissimi risus verba: *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est sciens bonum, & malum.* Vix exstructores Babylo-nicæ turris superbis mentem impleverant cogitationibus: *Venite faciamus nobis civitatem, & turrim, cujus culmen pertingat ad cælum: & celebremus nomen nostrum,* & opere interrupto destiterunt, in ruborem verecundiæ lapsi, unde nominis quæsierunt splendorem. Vix David populum recensuit, & statim lues triduo grassata enectis oplevit urbem cadaveribus; & exiguus fumus elationis prægrande excitavit incendium, quo plurimorum vitæ extinguerentur. Nabuchodonosori unà cum mente turgida, intumuit etiam cor, quod propterea elevatum est; sed statim è folio deturbatus bestiis confociatur. Saul cum vellet magis sapere, quam Samuel detrectaretque Deo obedire, statim audivit 1. Reg. 15. *Pro eo quod abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dominus, ne sis Rex.* Sennacherib Rex Assyriorum superbus fuit, & contumeliosus in Judæos, Deumque Judæorum; sed illicò subversus fuit cum toto suo exercitu. Holophernes alter gradivus Mars totam sibi Judæam subicere meditabatur; sed foeminea manus in Juditha eum statim expugnavit, ejusque tumorem depressit, cum ejus caput amputavit: *Una mulier Hebraea fecit confusionem in domo Regis Nabuchodonosor, ecce enim Holophernes jacet in terra, & caput ejus non est in illo.*

43. Sed cur superbus stipulæ potiùs pariat, quam fosno, cum hoc sit longè ignobilius, arescat statim, promptiusque putrescat? ut nimirum doceamur, stipulam eatenus superbum referre, eò quia in sublime erigitur, & gramen, seu foenum humi potiùs serpit, nec multum erigitur: tamen foenum sit vile, quia tamen infedit agro, & è sinu genetricis telluris vix abscedit; humilem potiùs exhibet: secus stipula nobile gramen sursum erigitur,

gitur, virore superbie, & spicâ coronatur : granum siquidem triticeum excipit putris gleba, illudque cohibet ocata tellus, ac veluti materno terra gremio fovet, ut observat S. Ambrosius. Inde cum granum illud se revol-
 verit, herbam germinat, quæ statim genus fatum similitudine sui prodit, ut vel in ipso suæ stirpis exordio; cujus sit herba generis cognoscas, & in herbescente viriditate rudimenta appareant fructuum. Mox gliscens sensim sine sensu adolescit in scœnum, culmô- que pubescens erigitur, & assurgit. Ubi verò geniculata se jam spica sustulerit, vaginæ quasi cunabula quædam parantur frugi, in quibus granum interiùs formatur, ne scilicet tenella ejus primordia ambiens exterius frigus lædat, aut solis æstus exurat; aut ventorum inclementia, vel decidentium imbrium impetus discutiant. Succedunt ordines spicæ mira formati arte, non solum ad speciem venustam grati fructus, verum etiam ad frugis tutamen, nexu quodam inter se naturalis colligationis adstricti; & ne frugis numerosioris pondere prematur, rumpaturque quadâ veluti fulturâ culmorum, vaginis quibusdam ipse culmus includitur, ut geminatis viribus frugem possit multiplicem sustinere, ne oneri impar in sublime evecta plantula non sine dispendio curveur in humum. Quin spica ipsa supereminens vallo coronatur aristarum, quasi tot vallata propugnaculis, quot cincta aristis, quibus munita sua maturescit in arce minoribus objiciens aviculis cuspides aristarum, ne earum moribus suis ipsa destituatur fructibus. Refert igitur stipula mentem fastu superbiæ in sublime elatam, sed dies Domini succensa eam absumet, perinde ac ignis stipulam: *Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus, & erunt omnes superbi, & omnes facientes impietatem stipula: & inflammabit eos: sed si stipula viruit aliquando in herbescentem plantulam, & maturuit in flavescens spicam, cur superbo confertur? quia nimirum etiam quos virtutum cultura, studia pietatis videntur commendare; hos nonnunquam superbia corrumpit. Stipula est homo, qui frumentum intra corticem concoxerat, seu virtutes excoluerat, & iisdem superbiens postea fructu destituitur; & hic perinde ac stipula flammis absumendus tradetur. Stipulæ sunt, qui Eucharistico se pane reficientes, mox vano inflati fastu dedignantur sacras accedere ad aras turbis populorum admixti; destituti frumento electorum, panæque Eucharistico, arescentes deficiunt in stipulas igne cremandas; dies veniet succensa quasi caminus, & erunt omnes superbi, & omnes facientes iniquitatem, stipula, spica est juvenis, quamdiu frumentum electorum suo recipit pectore, fovet in sinu, arescentem verò deficit in stipulam, si divinæ segetis sanctitatem pertælus hoc destituitur frumento; & hunc expectat dies domini exercituum succensa, cujus immodicis ignibus, flammisque voracibus hæc palea, hæc stipula*

Verani de Affectibus Tom. I.

ex superbiæ fumo arescens, utetur: quia Deus superbis resistit, & ad vanidum eorum fumum vult ignem sequi, quatenus Deus, ut supremus Judex non finit impunitum fastum abire superbiæ.

Aman supra nubes gradens, seque ipsum præ magnitudine non capiens, non secus, ac frumenti granum ex cœno surrexit, cœvitque in aula Artaxerxis, seu Asueri, perinde ac spica divitiis affluens, multique auri nitore flavescens; verum tumore superbiæ in stipulam deficiens pœnas dedit, & lachrymas, quas ejus fumus elicuerat. Verfabatur in aula Asueri Amanus, qui uni duntaxat Regi secundus erat, cæteros omnes præcedens, superbiâ tamen validiùs, quàm merito. Vir siquidem fuit omnium superbissimus, simulque ferocissimus in singulos, qui ejus viderentur arrogantia adversari, fueritque propterea veluti Tyrannus Persicæ Curia. Fuit is gente Macedo, natalibus Agaites, stirpis Amaleciticæ Hebræis jugiter infestæ: quia verò maternum genus à Persis traxerat, Persarumque fuerat moribus imbutus, gradatim è consuetudine, & familiaritate Procerum in aulam, & ipse irrepit, in qua ad eum conscendit arridentis fortunæ gradum, ut apud Asuerum omnia posset, Patris etiam nomenclatione à Rege dignaretur.

Verum tam vecors superbia hominem inflaverat, ut à quoconque mortalium non adoraretur utroque flexo genu, seu cultu, qui soli Deo debetur, eum hostem sibi, ac perduellem Regi, totique Regno infaustum, seu centum viginti septem Provinciis, quas Regnum complectabatur existimatum voluerit; proinde duris verbis, dirisque suppliciis ab omnibus persequendum: quodque exequi ausus etiam fuit in Mardocheo viro æquè forti, ac pio, pròque Religione tuenda, patriæque propugnanda imperterrito. Huac Amanus ob denegatum sibi cultum soli Numini debitum eradicare ferro, cum universa Judaica stirpe per omnes, ac singulas Persici juris Provincias asimo moliebatur: & revera unius tumidi viri fumus ad lachrymas coëgisset totum judaicum populum, quem perdidisset, succedentibus mox tanto superbiæ fumo flammis sævissimæ persecutionis; nisi unius mulieris, seu Estheris Reginae effusæ lachrymæ ignem suo extinxissent in exordio: his siquidem emollitus Artaxerxes cruentum, sævumque Amani edictum de stirpe judaica prorsus eradicanda dilaceravit, furorémque in Amanum auctorem impij decreti convertit. Non solum Suis affixum plateis magis conspicuis edictum legebatur, simulque lugebatur gens Judæorum, cui extremè erat fatale; verum etiam per totam Persiam, urbes, vicôsque, ac oppida, per quæ cum litteris Regiis discurrabant justitiæ Administrum de cretoriam judiciæ stirpis interne, ubi locorum denuntiantes Magistratibus.

44.

45.

D. b

In

46. In hac rerum desperatarum luctuosissima constitutione unicum Judæis supererat in Estheræ præsidium; quæ post triduanas corporis afflictationes, fusas ad DEUM preces, servata à toto populo jejunia; sicuti non minus animo, quam corpore venustissima erat foeminarum, pretiosioribus se vestibus induit, gemmarumque multiplici nitore corusca, fronte hilari, vultu sereno, ore placidissimo Regem accessit, qui statim eam admisit protensâ in benevolentiae signum virgâ aureâ, cumque observasset Regem ad omnia vota paratissimum serico verborum lenocinio, blandâque sermonis suada eò Regem deduxit comitatis, ut ad epulum ab ea apparandum invitaverit, ut etiam Amanum cruenti decreti sævissimum auctorem. Plurimum ex hac invitatione hauserat lætitiæ Aman, sed majorem etiam conceperat indignationem contra Mardocheum ad Regiæ fores excubantem, siquidem ingressuro Aulam Regiam Amano in genua se non dimisit, hic enim denegatus Aman cultus in amatorem convertit totam dulcedinem, quam ex convivio Estheris Aman prægustaverat; quia nimirum superbia se ipsam torquet, sibi que ipsi est carnifex.

47. Putabat Amanus aulæ fortunam sibi novercam, nisi Mardocheum præaltæ cruci affixum videndum exhibuisset omnium oculis, hæc convocantur in consilium Zare ejus uxor, & amici, cum quibus deliberat de mortis genere, quo plebenda sit Mardochei contumacia, & initis iniquissimis consiliis omnium sententia ea fuit, ut patibulum erigeretur ad perduellis gulam frangendam, eoque ad terrorem atrocius, quæ ad ignominiam in publico foro erectum, in quo statim surrexit crux sublimis in altitudine quinquaginta cubitorum. Verùm aliter statuente Numinis providentiâ, eadem fortassis nocte, quæ inter suspendium intercesserat, Rex insomnis jussit sibi legi historiam suorum gestorum, ex qua didicit capiti suo per eunucos insidias esse structas, & à Mardocheo detectas, nulla relata in benemerentem, vel gratia, vel præmio.

48. Aderat solito maturior horis antelucanis in aula Amanus, ubi Rex de modo gratificandi hominem sibi fidum cogitaverat, eumque beneficiis cumulandi; è converso præconceptum in Mardocheum, totamque Judaicam gentem odium non sinebat Amani caput conquirere, donec è vivis Mardocheum præsertim eraderet; in animo Rex habebat Mardocheum honoribus afficiendi, & ad splendidiore suæ aulæ dignitates evehendi; Amanus verò nil aliud menteolvebat, quam Mardocheum deprimere ac perdere: ille ad honores: hic in crucem meditabatur Mardocheum evehere: accivit Afuerus Amanum, eumque interrogavit, quo genere honoris afficiendus esset homo, quem Rex percuperet præ cæteris speciali, honore insignitum, ac condecoratum; ratus

Amanus velle Regem sibi hoc honoris incrementum adjicere ad uberiorem dignitatis, qua pollebat splendorem (siquidem fastus superbiæ semper magis tumet, & ad sublimiora niti nunquam desinit; fumumque in hoc imitatur, qui jugiter ascendit, donec evanescat) consilium suggerit statim Regi, ut quem sic insignitum vellet honore, regio vestiret ornato, juberetque vehi equo regio, & circumduci per plateas urticas frænos tenente Satraparum Principe, & proclamante Præcone: *sic honorabitur, quemcumque volueris Rex honorare.*

49. Arrisit Regi consilium, jussitque Mardocheum ornato regio indutum, seu diademate, aureaque torque, ac splendida chlamyde equo regio cæteris generosiore insidere, circumducique per urbem Amano præeunte, ac præconem agente; cum nemo fuerit in aula in majore dignitate constitutus, nec inter proceres eo potentior; & tunc cœpit tumidus Amani fastus impingere animo fluctuante in scopulum; ac non modicè detumescere, quasi imminentis præscius naufragii: hæsitque anceps inter malleum, & incudem, torquebatur cultrum inter & saxum; moram quamlibet, omnemque tergiversationem rumpebat mandatum regium; sed servile obsequium præstandum Mardocheo, quem lethali fuerat odio persecutus, invidiosam remorabat pompam: quot enim fuissent spectantium oculi, totidem censuit sui fastus ludibria, totidemque tela, quibus superbia confoderetur, & ipse confunderetur.

50. Vicit tandem mandatum Regium superbiæ verewardiam, & timor fastum: uterque alternantis fortunæ expertus vices, Mardocheus risit cum arridente, flevit verò Amanus cum novercante; ille prosperam, hic adversam; ille promoveentem, hic deprimentem; ille honoribus cumulantem, hic dedecore afficientem excepit, vel invitus: hinc splendebat regali ornato Mardocheus; rubebat Amanus pudore magis, quam purpurâ; insidebat ille equo regio, vultu sereno, oreque tranquillo; comitabatur iste, fronte nubila, oculisque imbre madidis lachrymarum: ita fortuna homines ridet, irridetque, cum tunc eos ad imum detrudat, quando ad sublimiora evehit: nempe vitrea est, licet splendeat, facile frangitur; & tunc vel maximè concutitur, cum supremum videtur felicitatis attigisse fastigium; honore hoc jam affecto Mardocheo, suisque functo Amano officiis; meditabatur hic, qua aptiori spongia contractam tanti dedecoris labem abstergeret, sed supervenientes Eunuchi Regii etiam Amanum vocarunt ad epulas à Regina Estheræ paratas, adactusque, vel invitus comparuit.

51. Cumque utrinque plenis spumantibusque calicibus fuisset usque ad fluctuantis capitis æstuantes cogitationes propinatû, Rexque ipse mero incaluisse; Regina Esther composito ad singularem modestiam vultu, blanda, sed efficaci suadâ supplicavit Regi pro capite tam suo, quam totius suæ gentis. Mo-

gus supplicatio non solum regio excitavit in animo, sed lachrymas etiam ex oculis: sentiebat regium pectus moveri commiseratione Reginae lectissimæ, ac dilectissimæ, & maxime ob eius vitæ integritatem, animique innocentiam; sed etiam excandescere cœpit in tantæ crudelitatis molitionem, ejusque auctorem investigare: ubi verò intellexit, Amanum præconcepti facinoris molitorem, ac inauditæ sævitici totam fuisse telam orditum, indignabundus surrexit illicò, concessitque irâ commotus in hortum triclinio adnexum, non tam furoris æstum aurâ temperaturus liberiore, quàm ut tempus daret suis cogitationibus; statueretque maturiùs, quo supplicio esset Amanus afficiendus, qui instantibus premebatur fati: & licet Estheris clementia rogaret Regem pro vita Amani nulla potius fuit prece eum flectere, idque vel maxime, quia reversus ad Triclinium Amanum repererat Reginae lectulo affusum; licet enim supplex Amanus tunc Reginam rogasset, peteretque, ut conceptam Regis temperaret indignationem, adhuc Rex suspicione meditati flagitii correptus imperat statim, nefandi sceleris artificem obvelato capite succidendam victimam in eandem, quam Mardochio crexerat crucem figi.

Enroxum humanarum fluxam, labilemque cataclyphen! en alternantis fortunæ infidas vices! superbia Amanum ad cultum soli Deo debitum à populis sibi exhibendum induxerat: sed tumidus fastus, è culmine honorum in aula Asueri eum depressit quidem, ut iterum erigeret, sed præcellæ cruci affixum, seu eveheret ad culmen ignominia, cum antea superbiret in summo honorum fastigio. Quis non censeat Amanum in aula Asueri pilam lusui simul, luctuique aptam, dextrâ, lavâque jactatam: nullus in aula Asueri eo felicior; cum cæteros honoribus, divitiisque antecelleret: sed & nullus infelicior, ejus siquidem superbienti capiti non humiliatus pes tormentum est, quovis crucis u truculentius. Cum unus è prætoriana cohorte miles eidem ingredienti, & egredienti ex æla genua non flecteret; flectere cœpit ipse variis in capite cogitationes in contumacem prætorianum, sed ejus tumor allisus in durius genu disrupta cute detumuit: quique proximus etæ folio regio; quique lateri regio assidebat, fix strator equi, præcoque ignobilis: qui à Rege pater vocabatur, mox perduellis proclamatur. qui primis eminebat honoribus Regi percharus, mox læsæ Majestatis reus in imum detruditur ignominia: qui ferrum jam acuerat in gentis Judaicæ jugulum, cogitur ipse colulum præbere laqueo: qui crucem crexerat Mardocheo, pendet ipse ex præminenti patibulo, auræ, populique ludibrium: nimirum superbiâ qui intumescunt, iisdem malis artibus, quibus alios nituntur deprimere, se ipsos perdunt.

Lusorium follera putârim superbiâ,
Vitæ de Affectibus Tom. I.

cum ventum, quem attrahit, iterum reddat: intumescit superbus, sed ludente fortunâ utrinque percutiente dextrâ, & sinistra manu detumescit. Si turgidus fastus splendere videtur, lampas est, quæ tunc extinguitur, cum adblandiens fortuna nimium affundit olei. Si lucet, fax est, quæ vento paulò vehementiori agitata perit, simulque scœtet. Si aura pascitur populari, bulla est, quæ vix inflata dirumpitur, vix splendido orbe ærem permeat, evanescit: si sursum nititur, ignis est, sed fatuus in aère circumactus præluet in avia, suamque lucem in luco sepelit: si in sublime ascendit, fumus est, qui evaporans obscuro è camino inter avolantia sursum volumina consumitur: si ad dignitates aspirat, ventus est spirans, simulque periens, quia ut rectè Salomon: *Ubi superbia, ibi & contumelia.* Timeant qui adblandientis fortunæ secundis flatibus intumescunt: fluxa est aura, quæ unâ cum vento fluit, stare nequit, quia nihil continet stabilis; est siquidem superbia ideo vacua, quia plena inanitatis. Aulas Principum qui frequentant non immeritò arbutis pariaveris, crescunt hæc in excultis agris, & sensim sine sensu adolefcunt, luxuriântque virore comarum, fiuntque temporis diuturnitate præcellæ arbores; sed quæ non nisi post diuturnam annorum seriem creverunt, unâ horâ extirpantur.

Aman in aula Asueri creverat per plures annos ad sublimiorem post regium honorem, sed una hora ad imum eum detrusit ignominia. Quàm fallax gratia adblandientis fortunæ! tunc vela contrahenda sunt, cum nimium ventorum flatu implentur: nil navibus æquora trajicientibus perniciosius nimio etiam secundi venti flatu; hic enim facile in scopulos navim perducit, iaducitque naufragium. Non abutantur favore Principum, qui eorum utuntur autoritate, quia per sæpe, quos Princeps amico excipit complexu, eosdem vel gladius jugulat, vel laqueus suffocat, vel præcipitium exorbet, vel flamma absumit, vel fera dilacerat: scimus enim ex amico scœdere Alexandro Macedoni adglutinatis, Lyfimachum Leonè objectum, Clitum hastâ trajectum; Callisthenem mori iustum, & Libitinæ traditum; Philotam pluribus inflictiis vulneribus quasi membratim cæsum; Parmæonem sub larva amicitia occisum.

Scimus ex amicis Tiberii Seianum per scalas Gemonias unco ignominiosissimè tractum: ex familiaribus Constantii Ablavium in frustra concisum: ex Theodosii percharia Eutropium securi percussum, Rufinum gladio cæsum: ex iis, quibus Justinianus favebat, Deltizarium post delatas è bello victorias, pluresque lætas palmas hostili cruore ad uberiorem rigatas triumphum orbaturis oculis, mendicum in ponte stetisse, & qui antea fuerat populorum demitor, orbium expugnator, hostium terror, belli fulmen, mox stipem petit, cuius bellicæ fortitudinis Principes precariam decedent vitam. O fluxas rerum

rerum humanarum vices; qui Regum fortunam, divitias superbo pede calcaverat, nunc pannosus obolum petit, quò deficienti præ fame stomacho consulat: iacet vestibibus usu detritis, lacerisque; inculto crine, emaciato vultu, pallido ore, viribus destitutus Bellizarius infelix, cuius virtute bellicâ steterat imperii felicitas; languet nudus, & inops, quem innumera propemodum militum multitudo cingebat, undique affusa lateribus. Est contemptui hominibus infelix Bellizarius, licet fuerit imperii gloria, Principum delicia, militum amor, civium voluptas, hostium terror. Hæret mendicus ad fores squalore oblitus, fame exhaustus, dedecore pressus, neglectu turpis, sine re, absque lare, destitutus fortunis, extorris ab aula. O fortunæ temeritatem! cum ita ludat in Principum capita: quæ enim blandiebatur, mox sævit; invidet, quæ ardebat, deprimat, quæ erexerat, & ex triumphis ad ignominiosa pertrahit funera.

S. VI.

*Ludit fortuna cum superbis, quos
vento inflatos veluti folles lusorias
evehit, & deprimis.*

56. **L**udit fortuna, cum superbum fastu inflatum, perinde ac follem lusorium flatu turgidum in sublime evehit; sed simul eidem illudit, cum lapsu deprimat graviore, ac in imum detrudat extremæ calamitatis. Videtur lussisse cum Balthasare, eumque illussisse, cum superbiâ tumidus contemptui habuit Cyrum Medorum, Persarumque Regem, eò quia biennali obsidione Babylonem in cassum vallaverit. Maior Balthasari erat in urbe cura conviviorum, quam extra mœnia præliorum; redderetque diurnitas obsidionis securum Balthasarem, & improvidos cives; augetetque hostium contemptum, quem ut Rex proderet populo convivium instituit, ut cives læti vinum fundeant in symposio, non sanguinem in pugna. Sed dum festivas Babylonii agunt ferias, dum urbs tota ludit, choreis, convivii aula tripudiat. Persæ noctis beneficio, tenebrisque obtekti, ac in observabiles viam sibi ad invadendum aperiunt, cum bacchanalia viverent Babylonii, nilque esset sobrium, nilque providum. Regi ipsi capacioribus calicibus optimates quosque provocare, aliisque pleniora porrigere pocula volupe fuit: certabat Rex poculis cum suis familiaribus, perinde ac si hostes super mensam essent debellandi.

57. Videbantur curæ omnes militares vino immersæ, excubiæ sopitæ; & ipse Balthasar vino iam gravis, & temulentus sacra iuberet afferri vasa ex templo Solympæo expilata, in honorem Deorum Chaldæorum infuso mero coronanda, simulque uberiori haustu exsiccanda; ac si bellum ineundum esset, non inter Cyrum, & Balthasarem; sed Ve-

nerem, & Bacchum: adferuntur ab Ephæbis vasa sacra aurea, argentea divino cultu antea dicata Jerosolymis, natant vino, circumveniunt profanas inter manus; & cymbiæ, quæ antea aræ servierant, mox haræ ad temulentiam subserviunt.

Sed quid ni? cum ferventiùs æstuat convivalis luxuria, dum convivæ laxiori, lætiorique haustu sacra exsiccant cymbiæ, laudibusque in cœlum evehunt falsa numina, aurea, argentea, ærea, ferrea; apparent in pariete ex adverso lucernæ digiti manus scribentis; portentum spectant convivæ, qui licet mero jam plenè madidi, ac rubentes vino, statim terrore correpti cœperunt impalescere, & madere lachrymis, qui vino ad temulentiam mædebant; & præ cæteris Rex, ad quem feralis alludebat scriptura; qui non solum cœpit albescere metu, sed etiam impalescere horrore, compavescere corde, totisque artibus contremiscere. Accersuntur statim Arioli, vocantur Augures, & Haruspices; exhibentur præmia legenti, & explicanti arcanas litteras, quas cum nemo sciret interpretari; accersitur & Daniel, rogaturque, ut velit exaratos in pariete characteres legere, & explicare: spondet Rex ei honores, & divitias, si sensum componat characterum, se tamen excusat Daniel respondens, sapientiam minimè sibi muneribus venalem esse: religiosè tamen obsecurum desiderio, & ænigma aperiturum: sed priùs memoriam refricat parentis, insolentes spiritus contra Deum interferas expiantis; suggerit eò temeritatis devenisse, quò templum Solympæum ausu sacrilego expilaverit, & vasa Deo consecrata, cultuique veri Numinis dicata, quæ triginta dilapsis jam annis absque contumelia latuerant, nunc ab ipso Balthasare polluta fuerint, temulentia, & sacrilegii flagitio: proinde sciret exoticos characteres manu è nube exportata in pariete exaratos, minimè oculorum esse ludibrium, sed latam à supremo Iudice sententiam, decretumque supplicii, quo ejus superbiæ detumesceret fastus, nihil faciens sacram suppellectilem Deo consecratam, quam ebrietatis etiam & sacrilegii crimine contaminaret, & hostem, qui erat ipsi contemptui evasum præcipuum suæ punitionis instrumentum: interpretatur Daniel pictam in pariete scripturam *Mane Tiberel Phas*: nimirum annos Regis à Deo numeratos esse, ac discussa, quæ ipse egerat, & veluti in statera librata, ac deprehensa fuisse ponderis injusti, longè superante flagitiorum, scelerumque lance, proinde Regem vita, & regno exuendum, hocque Persis, & Medis dividendum.

Timore percussus Balthasar, quò se verteret, non habuit, iussit tamen Danielem indui purpurâ, & aureâ torque, tertioque post regiam dignitatem loco haberi: sed vel quia crederet post dilapsam aliquod tempus; hæc eventura, vel quia forsan speraret vatem suam

temperaturum interpretationem; vel ipsummet ob collatos Danieli honores declinaturum tristiafata: tantum absfuit, quod sacrilegi convivæ respuerint, ut impijs lascivisque cantibus, sacrorumque profanatione valorum Deum acrius irritarent. Sed cum jam à sana essent avulsi mente, mero temulenti, vino consopiti, crapulâ oppleti, ac maridi, nocte intempesta, cum somno sopiti procumberent omnes, effractis ab externo hoste portis urbicis, quâ Euphratis præterfluebat exigua aqua vix genua attingens, irruit Cyrus cum suo exercitu in urbem vino, somnoque sepultam; in qua miscentur statim omnia cædibus, rapinis, & incendijs; debacchatur per mediam urbem bellicus furor, strages spargit, priusquam temulenti incolæ audirent, hostem districtis gladijs intra viscera sævire; ex civibus alij somno sopiti quieti indulgebant, alij tripudijs, potationibus, & ludis malè vigilatam noctem ducebant in symposijs. Urbis plateas singulas pervagatus hostilis furor, ubique strages, cladésque spargens, ad regiam domum pervenit, ubi disruptis foribus, evulsis obicibus, sævit in primos custodes, qui, referente Herodoto, luculentum ad ignem pocula exsiccabant; quique vinum in calices fundebant, adiguntur, è faucijs membris, è corpore trucidato sanguinem in hancum effundere: non tamen inde miscet debacchatus furor, sed intimiora regij palatij penetrans, Regem epulis distentum, cæterosque timore percussos inflictis vulneribus sauciat, trucidat, interimit, nec imbelli parcens sexui, uxores etiam, & concubinas, totamque aulicam familiam ferro necat, perque totam urbem oppletam luctu, funestatam ejulatu, foedam cruentis cædibus, armati æquè, & inermes eneclæ cadunt victimæ sub gladio Victoris; & mensæ, quæ madebant vino, natant sanguine; puellæ, quæ lascivos cantus edebant, promiscuas lamentationes depromunt; quæ ridebant, & madebant foeminae vino, illachrymantur proprio funeri sanguine conspersæ, & earum parvuli ad saxa allisi prius mortem incurrunt, quam vitam ordiantur; & urbs plena delicijs cruenta oppletur clade; quæ lætitijs indulserat, ploratu, & ullulatu corrupta jacet squalida, desolata ferro, deplorata cruore; quæ generosiori maduerat vino, lethali mergitur sanguine, quo vanus Balthasaris fastus mergitur, & urbs tota sepelitur.

60. Sua habent tragœdiæ plerumque jucunda initia, sed semper exitus tristes, & quidem Balthasaris tragœdia splendidissimum æquè, & jucundissimum initium protulit, cum præter ingentem foeminarum turbam accubuerint proceres propemodum mille sine famulis, Ministrisque Triclinij, ait enim Scholiastes apud Cornelium à Lapide singulis suum fuisse craterem, suumque pincernam; & à minoribus gradatim ad majores

transisse calices, ut omnia ebriosorum vocibus perstreperent. Videbatur in hoc jucundo tragœdiæ exordio chorus tripudiantium in voces illas irrupisse, *Venite fruemur bonis, quæ sunt, & utamur creatura; vino pretioso, & unguentis nos impleamus; rosis nos coronemus*, sed hilaritas citharæ in tristitiam vertitur luctus, turbârunt enim hilaritatem digiti manus scribentis contra candelabrum, tunc enim, quæ rubebat vino Regis facies, impalluit timore; indulgebat ventri, ac voluptati Rex, sed cum primum aspexit articulos manus scribentis toto corpore contremuit, *Et compages renum ejus soluebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur*, & eadem nocte interfectus est Balthasar Rex Chaldæus. Et Darius Medus successit in Regnum annos natus sexaginta duos. Quid tristius? quid lethalius ab haustu vini ad sanguinem effundendum; à choreis, ad strages; à cantibus ad luctus; à risu convivarum, ad ejulatus morientium transire? ubi suaviores recreabant odores viventium choros, post aliquot dies putrescentium cadaverum foetores pestem exhalant; ubi convivæ epulabantur, crudelitas omnia destruit, excidium omnia vastat, trucidatio omnia sanguine maculat; ubi spectabantur tripudiantes, choreasque ducentes, nunc jacent Persicis gladijs confossi Babylo-nij: ubi inter tripudia ad incentivum amoris blando Cupidinis telo feriabantur convivæ; nunc Libitinæ sagittis trajecti humi jacent exanimis; spirantes horrorem, qui paulè antè jucundabantur; quæ assurgebant palatia igne succensa cinerescunt in pulvere; quæ eminebant præcellæ turres, mox solo æquatae humi jacent ruderibus obrutæ; & tota civitas, superba ædificiorum structura, columnarum sylvis, statuarum exercitu, platearum magnificentia, populorum frequentia jacet misera, infelix horrore plena, sanguine foeda, cadaveribus foetens, suisque oppressa, octumulata ruinis. *Visitabo super Regem Babylonis*, ait Jeremias *Et super gentem illam dicit Dominus, & super terram Chaldaeorum, & ponam illam in solitudines sempiternas*, cui consonat Isaias, *Descende, sed in pulvere virgo filia Babylon; non est solium filia Chaldaeorum, quia ultra non vocaberis mollis, & tenera*, & cap. 51. repetit Isaias, *Cecidit, cecidit Babylon, & omnia sculptilia Deorum contrita sunt in terram*; & quare reciderit Babylon, causam innuit Isaias, *quia ab Aquilone fumus venit*, sed quis unquam prostratam, ac prostritam fumo vidit urbem? evaporat è caminis urbium fumus, sursumque caliginosa nititur in volumina; & tamdiu ascendit, donec evanescat. Quomodo fumus potis est urbem evertere? si solâ aurâ subvertitur? quomodo solo æquare parietes? si quasi timidus eos fugit sursum aufugiens per patulos eorundem hiatus? & tamen fumus veniens ab aquilone, seu fastus, quo superbiâ tumidus

Sapient, 24

Daniel, 1

Cap. 51.

Cap. 57.

Cap. 14.

vers. 31.

Balthasar contemptui habuit Numinis cultum, polluitque vasa sacra, ejus cultui dicata; floccique fecit hostes obsidentes, urbem prostravit, domos protrivit, cives interemit.

61.

Tumorem superbiæ fumus æmulatur, ac indolem ejus fastus imitatur, non solum, quia jugiter sursum nititur, verum quia oculos lædit, & cæcitate inficit; hinc si fumus superbiæ indicat excecantem, non mirum si fumo Babylonem prostratam novimus; hæc superbiæ est natura, quos inflat, fursumque evehit, deprimere, deorsumque detrudere.

Isaia 14.

Detrahitur est ad inferos superbiæ tua, & Balthasari ascendenti supra nubium celsitudinem, pluvium minatur casum lachrymarum: hinc difficile non fuit, victores Philistæos fumo interficere cum arrogantia turgidi, fastusque superbiæ tumidi cæteros non nisi contemptui haberent. Quid ni alligatis succensis facibus per Samsonem vulpium caudis; ignis longè, latèque flavescens, maturasque segetes succendit, & totam propemodum devastavit Philistæam regionem: sed fumo non segetes corripuntur, sed urbes corrunt; ignis depopulatus est agros maturis segetibus ditescens; sed fumus homines extinxit, urbesque solo æquavit: contemptus ignis videtur perrepere campos, aristis pascitur, & paleis: sed sursum conscendens in urbibus fumus etiam regium thronum denigrat, clariorisque aulae splendores obscurat, Proceres, populumque prosternit: lethalius siquidem serpit fumus superbiæ, quàm ignis libidinis; hoc pereunt agrestes, illo conteruntur nobiles, deprimuntur Reges, prosternuntur populi: ruficatur ignis in agris Philistinorum matura segete fluctuantibus; sed fumo urbes evertuntur Palestinæ.

Isaia 14.

Ab Aquilone enim samus venit, quia superbiæ primogenitus Lucifer supremo inhiavit Aquilonis fastigio *Sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis.* An quia superbus deses sedet, orioque marcescit? Quàm paucae urbes ab hoc fumo reperiuntur immunes, quia ex igne fumus, & ex fumo ignis; præit enim, sequiturque fumus ignem, quia cui incunabula prodromus apparat, eique emortuo parentat, elicitque etiam à circumstantibus lachrymas. Imò non ignem tantum, verum, & aquam fumus invadit: videmus rigente hyeme brumâ fumantes aquas, quia nimirum non solum, qui igne exæstuant libidinis, hoc fumo excecantur: verum & qui pellucidis irrigantur castitatis laticibus inficiuntur, ut rectè dixerit Isaïas. *Et non est, qui effugiat agmen ejus.*

Isaia 14.

62.

Candori nil fumo magis noxium, difficulter superbo obviabis, simulque casto: cum primum fumus hic Davidem infecit elatum, populumque recensentem, ignis etiam libidinis eundem adussit adulterio fœdaturum. Quòd si igne corrunt præcella

quæque; etiam Superbia deprimit, quos celsitudo tenet, *incurvabit habitantes in Isaiâ cap. 14. excelsa,* quinimò non dixerim superbos incurvandos, sed incurvatos jam esse, cum videam ipsos sua præstantes obsequia ijs, à quibus sperant posse ad fastigium alicujus dignitatis evehi: singulis subiicitur, quæ præcella ambit: ubique demittit se in humum, qui summo inhiat; & ad pedes præsertim Principis inflectitur, ut caput superbo fastu tumidum sursum evehatur: nullus superbiente abjectior, infra omnes jacet, ut paucos antecellat: rectè prosequitur Isaïas; *Civitatem sublimem humiliabit, humiliabit eam usque ad terram, detrahet eam usque ad pulverem;* quia superbia sublimia tenens, corruens ex alto proprijs sepelitur ruinis; cum humilitas humi jacens triumphet, altius radices agens, quibus incrementum subeat, adolescat in spei virore, fructusque proferat excultæ virtutis: non solum civitatem sublimem humiliabit, *sed conculcabis eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum, Isaiâ 10. ver. 6.* quia nimirum humilitas pauperis debellatam prosternit, non manu bellum edocta, sed pede ad gressum instructo, victrix humilitas pauperum de prostrata triumphat Babylone: sed cur pede triumphat, & non capite diademate cincto, gemmisque illuminato? quia nimirum pes in corporis postrema parte humilitatem indicat, caput verò cætera supra membra elatum magnis, vanisque cogitationibus oppletum superbiæ prodit; & quia triumphus humilitati debetur, rectè pes Babylonem calcit prostratam, non tamen quicumque pes: sed pedes humilium, pedes pauperum Babylonem quatiant, conculcantque: siquidem solo æquatam urbem pulsare pedibus non præpotentis est Principis, sed abjecti est pauperis: siquidem sordidi est animi è gremio lautioris fortunæ excussum hominem infestari. Cœli fulmina non protritas domus, non solo æquata palatia; sed præcellas feriunt turre: hinc rectè Isaïas. *Va corona superbia, ebrijs Ephraim, & flori decidenti, gloria exultationis ejus, qui erant in vertice vallis pinguis errantes à vino,* quem textum, ut expenderet D. Hieronymus, scribit ad Eustochium, *cum Moysè ingrediāmur nubem, & caliginem, ut clarificetur vultus noster.* Clarificatur vultus in nube, quando fumus superbiæ nos edocet, quàm iniqui sint, quàm lapsui proximi, qui superbientes summis inhiant dignitatibus, ambiunt diademata, *va corona superbia,* seu ut legunt septuaginta Interpretes, *va corona injuria Mercenarij Ephraim,* quia nimirum perinde est corona superbiæ, ac corona injuriæ, corona cujusvis iniquitatis: quia regnare superbientem non vides, quin alios pede premat, habeatque contemptui.

Isaia cap. 25.

Isaia cap. 25.

S. VII.

Superbia fastus, tumidusque affectus florem amulatur arefcentem, qui dum discolorum prodit venustatem, ab eadem mox languescens cadit.

63. **S**I florere in folio videtur fastus superbiæ, flos est, sed cadens; quia superbus, ut ab omnibus colatur, venustatem affectat, quâ cadente, flore fragilior deprimatur, dum tumidior exaltatur; humi repit, dum thronum somniat; vix baculo nititur, cum sibi videtur sceptrâ tractare. *Es erit flos decidens gloria exultationis ejus, qui est super verticem vallis pinguium ante maturitatem autumnis*: quia fastus immaturus est fructus, qui ante maturitatem autumnis decerpitur ægritudine invehendæ, quàm nutritioni inducendæ aptior. Blanditur quidem oculis, cum incipit in rosas rubescere, sed est flos decidens, qui oculis eblanditur, non stomacho suppetias elargitur; manibus cum palpatur, flos est, sed spinis obarmatus; allicit quidem extimo colore, sed cruentat, si tangatur.

64. Hunc pariaverim florem, cum adultera Josephi Hera, quæ castissimi adolescentis irretita aspectu fugientem castitatis cultorem tenere conata, quamvis delusa, se ipsam tantum corde foedavit: fugit statim Josephus, nec permisit se ab Hera detineri, ut inde doceamur in castris Veneris non esse victoriam sperandam, si manibus libidine æstuantibus quis teneatur: capitur enim, qui detineri incipit; & cadit, qui stare præsumit ad turpia alliciente sceminâ: legunt in textu præcitato Isaia septuaginta Interpretes. *Et erit flos, qui decidit in spe gloria, in summitate montis excelsi; sicut pramatura ficus, quam qui viderit, antequam sumat manum, cupiet eam devorare.* Sed cur flos luxurians in supremo excelsi montis fastigio decidit de spe gloriæ? in fastigio siquidem montis omnia potius gloriam personant, fastiumque produunt. Sed rectè dicitur flos in fastigio montis cadere de spe gloriæ, quia hi somniant, quos superbia ad sublimia evehit, & in dignitatibus expetunt gloriam, cujus spes illicò arefcit; & ut spes omnis evanescat, satis est, si una detumescat, coneraturque superbia. *Dies Domini exercituum super omnem excelsum superbum, nec mirum si solius superbiæ Propheta meminerit, si solam superbiæ conerendam affirmârit, quamvis certum sit, nullum abiturum scelus impunitum: rectè solùm producit superbiæ fastum prosterndendum, quia initium omnis peccati superbia; ab hoc uno putido fonte scaturiunt foetidissimi omnium iniquitatum rivuli: hoc fonte semel exsiccato arefcunt, & reliqui rivuli: arbor est superbia non in imo radices figens, sed in sublime eas evehens; ab hac unica illa producuntur mala, seu poma, quæ*

malè carpta, mala omnia invehunt; quare hæc una excisa arbore necesse est, cadant rami omnes, arefcant folia. Fastui, qui student facile scelera omnia addiscunt, ausuque sacrilego contemptui etiam habentes, quæ Deo sunt sacra.

65. Testem accersitum hîc volo Heliodorum equestri caterva stipatum, pedestrique milite cinctum. Hic superbo fastu tumidus Jerosolymam proficiscitur, ubi hospitali excipitur charitate: scilicetatur ab Onia tunc summo sacerdote de Jerosolymitani templi reconditis opibus: docetur à Pontifice, haud modicam esse sacrarum copiam divitiarum, cum essent congesta, ac servata donaria Regum, Principum, ac Orientis populorum, qui jam ex antiquo eo in loco coeli, terræque conditorem religionis causâ venerarentur, imò partem potiorem depositas esse varij generis opes præsertim viduarum dotales reliquias, pupillorumque patrimonia: & totam thesauri summam magnam quidem esse, non tamen tantam, quanta fuerat ad Regem delata. Sperebat Onias blando hoc verborum lenocinio Heliodorum à rapinis retrahere: sed hic superbo fastu tumidior, floccique faciens Principum, Regumque donaria oblata Nummi, usus stipantibus eum armatorum militum cohortibus, & eorundem violentiâ effractis foribus in templum irruit: sente Onia Pontifice, Igentibus sacerdotibus, ejulante populo, solutum crinem dissipante scemineo sexu, ararium templi fabrilibus instrumentis aperire, & expilare molitur. Verùm vel unico ictu sacrilegus deprimitur fastus; occulta siquidem Dei vis subito tremore membrorum, mentiumque formidine, animorum titubatione, ac manifesta nervorum omnium dissolutione milites omnes equestres, & pedestres prostravit humi jacentes exanimes, extinctis similiore, quàm animam agentibus patet: & Heliodorum, qui cæteris gravius ausus fuerat delinquere, pœna quoque graviore punivit. Immisit enim vindex Deus ad prosterndendum tumidum Heliodori fastum equitem splendentibus quidem armis aureis coruscum, sed fulgurantium oculorum aspectu terribilem, qui in Heliodori frontem, ac pectus plenum dedit impetum; eique ferocis, quo insidebat, equi ferratas anteriorum pedum ungulas illisit: & eodem tempore cœlestes alij duo juvenes vultu decori, habitusque majestate spectabiles, utrinque Heliodorum adstantes lateribus, flagris atrocioribus, verberumque ingeminatione diverberarunt gementem, & ejulationem miscerent lamentis, & lachrymis; cum nec plagas cadentes remitterent, neque Heliodorus, qui vapularet, quidquam sentiret remissi doloris: & ubi flagris satis scæviturum fuit: oculis se verberante subduxerunt Heliodori, quem quodam veluti afflatu fulminis prostratum, atque hu mi jacentem adstantes solabantur sacerdotes, cæterique spectatores,

&

& paulò post sedili gestatorio per tumultum, ac trepidationem impositum extra templi septa deportarunt in profanam domum.

66.

Documentum sanè dederunt tumidus Heliodorus, ejusque fastus, ac elata arrogantia vindictæ divinæ ijs incumbentis, qui in res sacras temerario ausu manus iniiciunt sacrilegas, sacra templa superbo pede ingrediuntur expilaturi suppellectilem Deo dicatam, ejusque cultui destinatam. Estque scelus adeo enorme, ut vel ipsis Ethnicis fuerit summè detestabile ob insitum omnibus, & singulis hominibus Numinis colendi, timendique sensum; & Marcus Tullius *Oris* lateribus, vocèque tonitruo terribilior invehit, eò quia ob avaritiam templum Apollinis in Delo insula spoliaverit, ejusque suppellectilem, auro inhians expilaverit Verres, ait: *Potestne tibi ulla spes salutis commode ostendi, cum recordaris in Deos immortales, quam impius, quam sceleratus, quam nefarius fueris? Apollinemne tu Delium spoliare ausus es, illine tu templo tam antiquo, tam sancto, tam religioso manus impias, ac sacrilegas afferre conatus es? fuit illa cupiditas tanta, qua tantam exstingueret religionem? ne nunc quidem recordaris, nullum esse tantum malum, quod non tibi pro sceleribus tuis jam diu debeatur?* hætenus Cicero, solo spiculo naturæ lumine videns reverentiam ab hominibus Numini debitam, & injuriam ab ijs Deo illatam, qui rapaces, ac sacrilegas in sacram suppellectilem manus iniiciunt, sunt enim divini juris, quæ ejus cultui dicantur, nec possunt invito Domino fieri alterius juris: neque Deus vindex impunitum dimittit tam sacrilegum scelus.

67.

Memoriam subit parœmia, seu adagium, quo etiamnum utitur vulgus *aurum Tolosanum*: cum Q. Cæpius Consul Tolosam in Gallijs diripisset, sacræque suppellectilem ex templo, delubròque loco extulisset; quisquis ex illa aurea suppellectili direpta attigit misero perijt exitu. Similes pœnas dederunt, qui templum Delphicum toto orbe celeberrimum divitijs inhiantes expilarunt. Author sacrilegi ausus Philomenus fuit, sed hic victus à Thebanis, cum se fugæ dedisset ex præcella rupe in subjecta saxa se præcipitem dedit, illisòque in prædurum lapidem capite miserè interijt. Neque mitiora fata sortiti sunt delicti complices, ac sacrilegæ rapinæ confortes: scimus enim Onomarchum membratim in Thessalia concisum, crucique affixum; Phaillum diuturno morbo contabuisse; Phalæcum lymphatico haud supparem patrati sceleris exagitatum conscientiâ, per varios, distrosque terrarum tractus animi cruciatus ubique secum tulisse; Brennum violentas sibi intulisse manus. Quotquot enim in sacram templorum suppellectilem rapaces admoverunt manus, moverunt contra se Numinis iram; constat enim ex sacra historia Joam ob surreptos templi Solymæi thesauros à pro-

prijs famulis trucidatum miserè interijisse; Balthazarem Babyloniz Regem ob profanata vasa sacra è vivis abrafum; Lysimachum Pseudo-Pontificem ante ipsum sacrum ærarium interfectum; quia ut minatur Isaias. *Dies Domini exercituum super omnem excelsum superbum, & super omnes cedros Libani sublimes, & erectas super omnes quercus Basam.* Sed cur dies Domini, divina ultio super omnes cedros Libani sublimes? quia cedri Libani etiam in ornementum, ac fulcimentum templi leguntur destinatae. *Cedri Libani, quas tu plantasti.* Cedri autem sublimes in templo Principes præsertim indicant sacræ suppellectilis surreptores, quia ex eodem hominum genere, ex Principibus alij templa non spoliant, sed vestiunt; sacram suppellectilem non furripiunt, sed advehunt; altaria non destruunt, sed aras construunt; & hi sublimes sunt cedri; quibus templum fulcitur. Alij verò sunt Principes, qui divitijs inhiantes, neque sacris parcunt altaribus, diripientes quidquid ornatui inservit in templis; & hi sunt præcellæ cedri, super quas instar fulminis divina irruit ultio: ut ex iisdem cedris aliæ sublimentur in ornatum templorum, & aliæ detrahantur ad ornatum.

Verùm non cedros tantum, sed & quercus Basam divina conterit ultio, quia non soli Principes, sed etiam alij vilissimæ notæ homines, si tumido pede, superbòque fastu templum ingrediuntur, vasa sacra aurea, argentea expilaturi, divinâ Nemese puniuntur, hæc siquidem æquè quercum suilli grege pascendo natam, quàm cedrum venustandis templis aptam insequitur; si ambæ sublimes superbiant, non enim parit cedro ob venustatem, nec quercui indulget, eò quia sues pascat, sed in quovis capite tumidum fastum contundit, & æquè quercum, ac cedrum divellit, quia sublimes sint; & quia homines superbià elati, vano fastu tumidi cedrum imitantur, si sint nobiles; quercum verò si obscuræ notæ: quia Deus neque in sublimi dignitate, neque in vili rusticitate patitur superbiz elationem, cum se ipsum humiliaverit usque ad patibulum crucis. Humiliantur igitur unà cum cedris Libani etiam quercus Basam. Rex fuit hic, qui ignominia interpretatur: scimus quercus coronas solum olim fuisse victoriæ, & honoris; & has ex ramis, è quercu decerpitis, qui sues pascunt, fuisse contextas, Ducèsque coronasse; adèd mendica, & sordida est superbia, ut ejus se coronet arboris fronde, ramisque, cujus porci fructu saginantur.

Sed si superbus fordescit in cœno, etiam profternitur, humiliaturque in pure. Quis Antiocho insolentior, & elatior, sed vix alius illo dejectior, ac inferior, quia quo altiùs se se extulit, eò gravius à divinâ percucitur vindictâ. Audierat Antiochus prosperos Judæ Machabei successus, &

Lib. 1. in
Verres.

Cap. 2. v. 11.
12. & 13.
quas.

Psal. 103.

68.

69.

relictis Ecbatanis Medorum urbe, cui imminebat, per Syriam, in Judæam festinavit, juravitque se prostraturum, soloque æquatorem Jerosolymam; superbòque fastu tumidus jussit currum, quo vehebatur perniciori agitari cursu, ut vix pedites insequi possent. Verùm cum concitatiore veheretur cursu ex Elephantis unus, cæteris iracundior cœpit in agmine ferocissimo barrire stridore, ad cujus inconditam vocem perterrefactus, ac timore percussus Antiochus animo cadit; exturbantur equi regij esledum trahentes, recalcitrantque impatientes, donec Antiochum jugi succussione sede motum excusserint, qui sicut obeso erat corpore, impetu graviore lapsus, corporis membra gravius contundit, læditque in humum, seque totum intus commovet, cumque membris ferè omnibus contusus, exanimi, quam expiranti similior, humi jaceret; milites accurrentes Regem erigunt, qui sellâ gerulorum manibus vectâ Babylonem versus defertur, viscerum tormentis excruciat, dirissimisque doloribus tortus; quin corporis cruciatibus acriora accessere animi supplicia: mortis acceleratæ imminens periculum; vitæque antea amarissima recordatio acrius quovis corporis dolore regium torquebant animum: obiciebantur funesta recordatione tot Judæorum millia absque justa causa ferro cæsa, vel igne deleta; memoriam refricabant dirissimo dolore Judæa militum insolentis devastata; Jerosolyma incendijs absumpta; Arx Sionis per vim illatam suis erepta Dominis: Urbis, orbisque religiosissimum templum omni scelere profanatum, abominationibus deturpatum, omnique criminum genere violatum, ac contaminationis labe foedatum; occurrebant menti amarissimis afflictæ cogitationibus direpti thesauri, spoliatum sacra supellectili altare, polluta victimarum Ara, sacra librorum monumenta suili sanguine foedata; ac cruento gladio conscissa, & sacrilegis ignibus deleta, splendidissima templi lampas extincta; lychnus immortalis ablati, & omnia sus deque sacrilega vi confusa, & eversa: & supra cætera eum excruciat amarissima recordatio, quia contemptui habuerit Judæorum Deum; quòdque ejus superbia, fastusque ægerrimè tulerit prosperos Judæ Machabei successus; omniumque siquidem malorum, quibus premebatur, unicam originem esse opinabatur Dei contemptum, è quo promerita omnia malorum genera effluerent.

69. Ipsum propterea pœnituit per fas, nefasque Judæam invasisse, sibi que ad leniendam Dei indignationem proposuit, votisque etiam se obstrinxit tam sacra, quam profana jura in integrum restituere Judæis, expilata templo vasa reddere, & ex fisco re-

Verani de Affectionibus Tom. I.

gio reliqua compensare damna injustè à se illata, & Hebræos privilegio libertatis, quo Athenæ fruerentur donare, imò & se ipsum religioni adijcere Judæorum, eamque etiam propagare, si pristina restitueretur sanitati. Nullum adversitatibus opportunius alexipharmacum sanæ menti restituendo viro superbo. *Nunc reminiscor malorum (ait Antiochus.) qua feci in Jerusalem,* hoc est, nunc ad mentis sanitatem redit superbus fastus, cum contusa sunt membra corporis, cum dolores torquent, ægritudines absumunt, cruciatus dilacerant, afflictiones premunt, artus dissolvuntur; periculum imminet mortis, vermis rodentis conscientia lethaliter mordet, corpus putredine scatet. Nunc agebat, *reminiscor malorum, qua feci in Jerusalem.* Cum obijcerentur menti minæ, terrores, formidines, cruciatus, ac inferorum Furia scelerum ultrices; ea est vis interni accusatoris, ut etiam absque apparitore reos adigat ad domesticum tribunal, in quo ultro se patrata sacrilegia, commissa scelera, peracta delicta se sistunt, excipiuntque Dei vindicis ineluctabilem sententiam; documento est nobis Antiochus: *Qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare supra humanum modum superbia repletus; & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur manifestam Dei virtutem in semetipso contestans: & qui paulò ante sidera cæli se contingere arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam factoris portare; quia de corpore impij vermes scaturirent, ac viventes in doloribus carnes ejus effluerent, & odore illius, ac fetore exercitus gravaretur.*

En qualem sortitur fastus superbientis mentis exitum, in quas impingit tumor viri superbi ærumnas; perinde, ac ex aqua educta bulla, cum tumet, dirumpitur; perinde ac fulgur, cum splendet, evanescit. Qui verò arridente fortuna desipuit; eadem novercante, plagisque puniente sapere incipit, & sapientius loqui vermibus scatens, quam antea multiplici gemma coruscus; ex fetore se se mortalem, ut ex vulnere Alexander Macedo ex Jovis filio hominem se dixit fato obnoxium.

Cœpit Antiochus prius putrescere, quam in sepulchro condi, quia superbia sibi met sepulchrum construit, & prius sepelitur, quam moriatur; ut acerbius se mori sentiat, quia non moritur: sic Deus vindex fastum ulciscitur, sic superbientem deprimit Antiochum, cum hic ausus fuerit sacra impetere sacrilego exercitu, tot Deus immisit ad ejus fastum deprimendum sordelcentes milites, quot è corruptis visceribus vermes irrepserunt, quia ut rectè

Cc

1. Machab. cap. 6.

Lib. 2. Machab. cap. 9.

76

77

Cap. 14.

rectè Salomon in proverbij. *In malitia sua expelletur impius*, seu cum delicta coaccervantur, cum factus in summo protervè superbit, cum impij in suis gloriantur iniquitatibus; violenter tunc è medio tolluntur, caduntque victimæ Orci, qui superbo pede suprema calcabant fastigia: quis non exhorreat scepra? quis Reges Numini æquet? cum vel ipsi Principes nondum vitæ functi vermibus crucientur, fiântque purpurati foetidi, pediculosi, ut non despiciantur tantum, verum etiam sicut cadavera ob intolerabilem pædorem nauseentur execrables; nimirum foetent accedente Deo Ultore, quia *superbia eorum* (ait sacer Vates) *qui te oderunt, ascendit semper*, foetètque ante Deum fastum plerentem; quinimo carnifex est superbia, se ipsam torquet, nec sibi met parcit, ut ait S. Chryostomus, inquit: *Elatas semper in doloribus vivit, semper indignatur, semper mareat, nil est, quod ejus possit libidinem explere. Sicut enim avari, quanto plura acceperint, tanto pluribus indigent, quia ipsis nunquam sit satius; ita superbi, quando majori funguntur honore, tanto plus concupiscunt.* Et ob hoc merentur deprimi, & contumelijs affici; scio Salmonæum divinos sibi honores petulantius arrogasse, & Jovem structo æneo ponte tonando, & jaciendis fulminibus fuisse imitatum; verum & ab eodem Jove etiam fulmine ictum, & ad inferos detrusum crudeles dedisse pœnas, cum flammæ Jovis, & sonitus imitaretur olympi.

72.

Sed quod fabulæ finxere de superbia, veritas de tumidis, elatisque hominibus magnitudinem æmulantibus profert; cujus rei insigne recitat exemplum Siffridus Presbyter inquitens, *Anno tertio Heraclij Imperatoris, qui fuit LXL. à Casare Augusto, permittente Deo flagellari populum suum per savitiam Paganorum, Cosrboes Persarum Rex omnia ferè Regna terrarum suo imperio subjugavit. Jerusalem veniens à sepulchro Domini territus redijt, sed tamen partem crucis sanctæ, quam Helena ibidem reliquerat, asportavit. Volens colli ab omnibus, ut Deus. In currum ex auro inter subriles etiam, & occultos ductus, quasi Deus, desuper aquam infundebat, & in specu subterraneo equi quadrigas trahentes in circuitu, ut quasi currum moverent, & sonitru simularent. Filio igitur suo regno tradito in tali sano profanus residet, & juxta se crucem Domini collocans appellari se ab omnibus Deum volebat, & sicut legitur in libro de naturali officio, ipse Cosrboes in throno residens, tanquam pater lignum crucis à dextris posuit loco filij, & Gallum à sinistris loco Spiritus Sancti; se verò Patrem jussit nominari. Tunc Heraclius Imperator exercitum copiosum collegit, & contra se-*

Psal. 37.

Homil. 43.

Lib. 1. epi-
somes anno
Domini 612.

*lium Cosrbois juxta Danubium fluvium dimicaturus advenit. Tandem utrisque Principibus placuit, ut ipsi super pontem lapideum confingerent, & qui victor existeret, ipse sine damno utriusque exercitus Imperium usurparet. Decretum etiam exijt, ut quicumque Principem suum juvare presumeret, cruribus, & brachijs abscissis, continuò in flumine mergeretur. Et Heraclius totum se DEO obtulit, & sanctæ cruci se devotione, qua potuit commendavit. Ambobus itaque in conflictu durantibus, Heraclio victoriam Deus tribuit, & cunctum exercitum suo Imperio subjugavit; aded ut universus populus Cosrboæ fidei Christianæ se subdidit, & sacrum baptismum suscepit. Cosrboes autem ignorabat exitum belli, quia cum omnibus odio esset, id à nemine ei intimabatur. Heraclius improvisò ad eum pervenit, & in throno aureo eum sedere reperiens, eidem dixit: *Quia lignum Sanctæ Crucis secundum modum tuum honorasti, si baptismum, & fidem Christi suscepis, adhuc vitam, & regnum à pactis obsidibus obtinebis: sin verò implere contempseris, gladio meo te feriam, & caput tuum præcidam. Cum ille acquiescere nollet, extracto gladio protinus eum decollavit.**

Qui divinos ambivit honores, acipit inhiavit Deitati, Deus pariter, & homo esse desijt personam exuens Numinis, & vitam deponens hominis, quia divina æquitas. *Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles:* gloriam, qui despiciunt, eam aspiciunt, captantque; qui gloriam quærunt, eam non assequuntur, quia perinde, ac umbra fugientes sequitur, sequentes fugit. Redivivi Phœnicis naturam imitatur contemptor gloriæ, suo se ipsum funere reparat, suoque è cinerario vegetior resurgens, ac in novam reviviscens juventam: tunc iacunabula sibi apparat, cum lignorum strue sepulchrum sibi componit; mortem appetit, vitam quæsiturus, & suimet supplicium vertit in triumphum. Dum calcatur gloria furgit; dum pede conteritur, caput ornat; splendet clarior, si lateat neglecta, & obscura; erigitur gloriosior, dum negligitur contempta, seque parit ad recentis vitæ usuram, cum perit, seque interimit: nullus certè Phœnix gloriæ contemptu præstantior; gloria enim amputata repullulat viridior, abscissa adolescit validior; truncata florescit amœnior; occisa nascitur robustior; sepulta oritur clarior: siquidem solem æmulata in occasum devertitur, ut illustrior revertatur post funus; clariorque post tenebras: hinc notat Tertullianus fastum Platonis è fastu improbiiori Diogenis Ciniçi improbatum, quia superbia è summo celo

73.

Luc. 1. 11.

cælo cum Lucifero in imum dejecta mitius didicit cum homine pugnare , vincique patitur , ut vincat . E throno descendit , ut altius imperet , imò purpuram etiam exiit , ut in sacco irritutilet .

S. VIII.

Tumidus superbia affectus etiam titulos evehit , ut iisdem insignitos , miserè deprimat .

74.

NON rebus tantum , sed & ipsis titulis suum tumorem fastus communicat , quasi viderentur superbi humi reperere , nisi etiam titulis eminentias collium , serenitatem supremæ aëris regionis , celsitudines montium æmularentur : & nisi illustriissimi , & clarissimi cum solari radio ; serenissimi cum aëre ; celsissimi , & eminentissimi cum montibus salutentur , neglecti sibi videntur humi deprimi , densaque circumfundi caligine : hi laudandi , qui non turgidis titulis , sed excultis nituntur virtutibus eminere . Video Esdræ lib. 2. cap. 1. Nehemiam virum ornatu virtutum æquè alijs illustrem , ac sibi religiosum , cum duo in ipso splenderent præclara lumina , sacerdotium scilicet , & in regia Assueri primi Pocillatoris ; seu supremi Pincernæ dignitas , quæ apud Barbaros emineret , perinde ac sacerdotio apud Hebræos ; & tamen utrumque fulgorem ita suppressit , ut neutrum appareret , seque tantum dicit nudè , & simpliciter filium Helciæ : in ipso enim vestibulo amputato quovis tumore tituli , ita fari incipit : *verba Nehemias filij Helcia* , quis non miretur summam in sacerdote modestiam , insignem in Pocillatore regio animi moderationem à quovis alienam fastu ; non potuisset fullo , vel pistore , aut sutor simpliciùs suum nomen insculpere ; adèd fastidivit Nehemias inanissimum in titulis fastum . Non suam jactat tribum sacerdotalem , tametsi ex Levi suam traheret originem ; non ostentat sacerdotij venerandam dignitatem , quamvis præ cæteris sacerdotibus fulgeret virtutibus ; sua non enarrat præclara gesta , quibus tum Susis , tum Jerosolymis gloriam sibi comparaverat nunquam perituram ; reticuit nobilitatem sanguinis , claritatem generis , studia virtutum , promeritas laudes , supremos sacerdotij , & Pocillatoris gradus , & uno duntaxat gaudet nomine , quò se satis ornatum putat , vocans se filium *Helcia* , quia cum tanti parentis meritis , & virtutibus cumulati se filium faceret , sat decoris , sat laudis , & gloriæ putavit se enatum , si natum se diceret è tanto parente , si filium se vocaret *Helcia* : ut enim fulgeret illustriùs , non ab Assueri Pocillatore splendorem

Verba de Affectibus Tom. 2.

mutuavit , sed à simplici nomine Helciæ parentis omnem hausit nitorem .

Sed Nehemiam haudquaquam imitatus Salomon fuit , cum suorum parabolas proverbiorum exorlus *Proverb. 1.* inflatis buccis se filium quidem dicit David , sed Regis Israël : *Parabola Salomonis filij David Regis Israël* , sed videtur fastus Salomonis , vel in ipso limine impegisse , cum se filium Regis proclamat , & in ipso sapientiæ exordio videtur ipse delipere ; coronæ cum meminerit sibi hæreditario jure dandæ : & ut suum præferret , jactaretque diadema , maluit se filium dicere David Regis Israël , quàm Prophetæ in Israël : si David æquè regij diadematis splendore , ac sibi infusæ prophetiæ dono eminebat , cur eum Regem vocare maluit , quàm Prophetam ? si Reges rarè sunt Prophetæ , cum illos sibi populi eligant , ubique terrarum ; & hos solus Deus feligat , ut suos ministros ; cur Salomon nomen Prophetæ titulo non prætulit Regis ? plures enim , quos Regium diadema coronavit , vitia turpi compede detinuerunt in luto : plures purpura ornavit , quos vitæ turpitudine foedavit : plures coruscantes gemmæ illuminârunt in solio , quos abjectissimæ actiones denigrârunt in vitiorum cœno : Etiam Jezabel resplenduit in purpura , quam superbia præcipitem egit è fenestra palatij vorandam in subjecta platea canibus . Etiam Herodi succlamavit populus palludato , & tamen infelicissimum sortitus exitum vorandus pediculis traditur : cur Salomon gloriatur de parente Rege , & non de Davide triumphante in funda , & baculo ? si agnomen patri præfigere maluit , satius pastorem eum dixisset , quàm Regem , cum ut pastor Goliathum prostraverit , & gloriosam de occiso Gigante victoriam detulerit ; & ut Rex Bethsabæam corruperit , & Uriæ sanguine propriam foedaverit gloriam .

Ita est pastoritiæ simplicitati honestamenta adnectuntur virtutum : & inflatis superbo fastu , flatuque tumido titulis irritamenta copulantur vitiorum : descripturus Mathæus Christi Genealogiam exorditur à Davide , quem tantum vocat filium Abrahæ . *Liber generationis JESU Christi Matth. 2.* filij David , filij Abraham : vocat Servatorem filium David simpliciter absque ulla titulorum pompâ , sine regio nomine ; non enim adscititio indiget nitore , qui virtutum ornatur decore : enituit in Davide , si à Rege præscindamus , quidquid virtutis , & decoris in cæteris splenduit : tunc indignisset à tituli fulgore nitorem emendicare , si proprio non claruisset splendore : & tunc tantum Mathæus titulum regium accersitum , additumque voluit Davidi , cum ejus probum , scelusque debuit prodere : pergens siquidem in Christi Gene-

75.

76.

Cap. 14.

reſtè Salomon in proverbijſ. *In malitia ſua expelletur impius*, ſeu cum delicta coacervantur, cum factus in ſummo protervè ſuperbit, cum impij in ſuis gloriantur iniquitatibus; violenter tunc è medio tolluntur, caduntque viſtimæ Orci, qui ſuperbo pede ſuprema calcabant ſtagia: quis non exhorreat ſceptra? quis Reges Numini æquet? cum vel ipſi Principes nondum vità functi vermibus crucientur, fiântque purpurati foetidi, pediculofii, ut non deſpiciantur tantum, verum etiam ſicut cadavera ob intolerabilem pædorem nauſeantur execrabiles; nimirum foetent accedente Deo Ultore, quia *ſuperbia eorum* (ait ſacer Vates) *qui te oderunt, aſcendit ſemper*, foetétque ante Deum factum plectentem; quinimo carnifex eſt ſuperbia, ſe ipſam torquet, nec ſibimet parcit, ut ait S. Chryſoſtomus, inquit: *Elatuſ ſemper in doloribus vivit, ſemper indignatur, ſemper mæret, nil eſt, quod ejus poſſit libidinem explere. Sicut enim avari, quanto plura acceperint, tanto pluribus indigent, quia ipſis nunquam ſit ſati; ita ſuperbi, quanto majori funguntur honore, tanto plus concupiſcunt.* Et ob hoc merentur depri-mi, & contumelijs affici; ſcio Salmonæum divinos ſibi honores petulantius arrogâſſe, & Jovem ſtructo æneo ponte tonando, & jaciendis fulminibus fuiſſe imitatum; verum & ab eodem Jove etiam fulmine iſtum, & ad inferos detruſum crudeliter dediſſe pœnas, cum flammas Jovis, & ſonitus imitaretur olympi.

72.

Sed quod fabulæ finxere de ſuperbia, veritas de tumidiſ, elatiſque hominibus magnitudinem æmulantibus profert; cujus rei inſigne recitat exemplum Siffridus Presbyter inquitens, *Anno tertio Heraclij Imperatoris, qui fuit LXL. à Caſare Auguſto, permittente Deo flagellari populum ſuum per ſavitiam Paganorum, Coſrboes Perſarum Rex omnia ferè Regna terrarum ſuo imperio ſubjugavit. Jeruſalem veniens à ſepulchro Domini territus redijt, ſed tamen partem crucis ſanctæ, quam Helena ibidem reliquerat, aſportavit. Volens coli ab omnibus, ut Deus. In currum ex auro inter ſubtiles etiam, & occultos ductus, quaſi Deus, deſuper aquam infundebat, & in ſpecu ſubterraneo equi quadrigas trahentes in circuitu, ut quaſi currum moverent, & tonitru ſimularent. Filio igitur ſuo regno tradito in tali ſano proſanus reſidet, & juxta ſe crucem Domini collocans appellari ſe ab omnibus Deum volebat, & ſicut legitur in libro de naturali officio, ipſe Coſrboes in throno reſidens, tanquam pater lignum crucis à dextris poſuit loco filij, & Gallum à ſiniſtris loco Spiritus Sancti; ſe verò Patrem juſſit nominari. Tunc Heraclius Imperator exercitum copioſum collegit, & contra ſu-*

Lib. 1. epi-
tomes anno
Domini 612.

lium Coſrbois juxta Danubium fluvium dimicaturus advenit. Tandem utriſque Principibus placuit, ut ipſi ſuper pontem lapideum conſtiterent, & qui victor exiſteret, ipſe ſine damno utriusque exercitus Imperium uſurparet. Decretum etiam exijt, ut quicumque Principem ſuum juvare præſumeret, cruribus, & brachijs abſciſſis, continuè in flumine mergeretur. Et Heraclius totum ſe DEO obtulit, & ſanctæ cruci ſe devotione, qua potuit commendavit. Ambobus itaque in conſictu durantiſ, Heraclio victoriam Deus tribuit, & cunctum exercitum ſuo Imperio ſubjugavit; aded ut univerſus populus Coſrboæ fidei Chriſtiane ſe ſubdiderit, & ſacrum baptiſma ſuſceperit. Coſrboes autem ignorabat exitum belli, quia cum omnibus odio eſſet, id à nemine ei intimabatur. Heraclius improviſo ad eum pervenit, & in throno aureo eum ſedere reperiens, eidem dixit: *Quia lignum Sanctæ Crucis ſecundum modum tuum honorâſti, ſi baptiſmum, & fidem Chriſti ſuſceperis, adhuc vitam, & regnum à pacis obſidibus obtinebis: ſi verò implere contempſeris, gladio meo te feriam, & caput tuum præcidam. Cum ille acquieſcere nollet, extracto gladio protinus eum decollavit.*

Qui divinos ambiit honores, acipiſi inhiavit Deitati, Deus pariter, & homo eſſe deſijt perſonam exuens Numinis, & vitam deponens hominis, quia divina æquitas. *Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit humiles:* gloriam, qui deſpiciunt, eam aſpiciunt, captantque; qui gloriam quærunt, eam non aſſequuntur, quia perinde, ac umbra fugientes ſequitur, ſequentes fugit. Redivivi Phœnicis naturam imitatur contemptor gloriæ, ſuo ſe ipſum funere reparat, ſuoque è cinerario vegetior reſurgens, ac in novam reviviscens juventam: tunc iacunabula ſibi apparat, cum lignorum ſtruce ſepulchrum ſibi componit; mortem appetit, vitam quaſiturus, & ſuimet ſupplicium vertit in triumphum. Dum calcatur gloria furgit; dum pede conteritur, caput ornat; ſplendet clarior, ſi lateat neglecta, & obſcura; erigitur glorioſior, dum negligitur contempta, ſeque parit ad recentis vitæ uſuram, cum perit, ſeque interimit: nullus certè Phœnix gloriæ contemptu præſtantior; gloria enim amputata repullulat viridior, abſciſſa aſcendit validior; truncata florefcit amœnior; occiſa naſcitur robuſtior; ſepulta oritur clarior: ſiquidem ſolem æmulata in occaſum devertitur, ut illuſtrior revertatur poſt funus; clariorque poſt tenebras: hinc notat Tertullianus factum Platonis è factu improbiiori Diogenis Ciniſi improbatum, quia ſuperbia è ſummo

73.

Luc. 1. 11.

cœlo

cælo cum Lucifero; in imum dejecta mitiùs didicit cum homine pugnare, vinctique patitur, ut vincat. E throno descendit, ut altius imperet, imò purpuram etiam exiit, ut in sacco irrutilet.

S. VIII.

Tumidus superbia affectus etiam vitulos evehit, ut iisdem insignitos, miserè deprimat.

74.

NON rebus tantum, sed & ipsis titulis suum tumorem fastus communicat, quasi viderentur superbi humi reperere, nisi etiam titulis eminentias collium, serenitatem supremæ aëris regionis, cellitudines montium æmularentur: & nisi illustriissimi, & clarissimi cum solari radio; serenissimi cum aëre; cellissimi, & eminentissimi cum montibus salutentur, neglecti sibi videntur humi deprimi, densaque circumfundi caligine: hi laudandi, qui conturgidis titulis, sed excultis nituntur virtutibus eminere. Video Esdræ lib. 2. cap. 1. Nehemiam virum ornatu virtutum æquè alijs illustrem, ac sibi religiosum, cum duo in ipso splenderent præclara lumina, sacerdotium scilicet, & in regia Assueri primi Pocillatoris; seu supremi Pincernæ dignitas, quæ apud Barbaros emineret, perinde ac sacerdotio apud Hebræos; & tamen utrumque fulgorem ita suppressit, ut neutrum appareret, seque tantum dicit nudè, & simpliciter filium Helciæ: in ipso enim vestibulo amputato quovis tumore tituli, ita fari incipit: *verba Nehemias filij Helciæ*, quis non miretur summam in sacerdote modestiam, insignem in Pocillatore regio animi moderationem à quovis alienam fastu; non potuisset fullo, vel pistore, aut sutor simpliciùs suum nomen inculpere; adeò fastidivit Nehemias inanissimum in titulis fastum. Non suam jactat tribum sacerdotalem, tametsi ex Levi suam traheret originem; non ostentat sacerdotij venerandam dignitatem, quamvis præ cæteris sacerdotibus fulgeret virtutibus; sua non enarrat præclara gesta, quibus tum Susis, tum Jerosolymis gloriam sibi comparaverat nunquam perituram; reticuit nobilitatem sanguinis, claritatem generis, studia virtutum, promeritas laudes, supremos sacerdotij, & Pocillatoris gradus, & uno duntaxat gaudet nomine, quò se satis ornatum putat, vocans se filium *Helciæ*, quia cum tanti parentis meritis, & virtutibus cumulati se filium faceret, sat decoris, sat laudis, & gloriæ putavit se enatum, si natum se diceret è tanto parente, si filium se vocaret *Helciæ*: ut enim fulgeret illustriùs, non ab Assueri Pocillatore splendorem

Verum de Affectibus Tom. 1.

mutuavit, sed à simplici nomine Helciæ parentis omnem hausit nitorem.

Sed Nehemiam haudquaquam imitatus Salomon fuit, cum suorum parabolas proverbiorum exortus *Proverb. 1.* inflatis buccis se filium quidem dicit David, sed Regis Israël: *Parabola Salomonis filij David Regis Israël*, sed videtur fastus Salomonis, vel in ipso limine impegisse, cum se filium Regis proclamavit, & in ipso sapientie exordio videtur ipse desipere; coronæ cum meminerit sibi hæreditario jure dandæ: & ut suum præferret, jactaretque diadema, maluit se filium dicere David Regis Israël, quàm Prophetæ in Israël: si David æquè regij diadematis splendore, ac sibi infusæ prophetie dono eminebat, cur eum Regem vocare maluit, quàm Prophetam? si Reges rarè sunt Prophetæ, cum illos sibi populi eligant, ubique terrarum; & hos solus Deus seligat, ut suos ministros; cur Salomon nomen Prophetæ titulo non prætulit Regis? plures enim, quos Regium diadema coronavit, vitia turpi compede detinuerunt in luto: plures purpura ornavit, quos vitæ turpitudine fœdavit: plures coruscantes gemmæ illuminârunt in solio, quos abjectissimæ actiones denigrârunt in vitiorum cœno: Etiam Jezabel resplenduit in purpura, quam superbia præcipitem egit è fenestra palatij vorandam in subjecta platea à canibus. Etiam Herodi succlamavit populus palludato, & tamen infelicissimum sortitus exitum vorandus pediculis traditur: cur Salomon gloriatur de parente Rege, & non de Davide triumphante in funda, & baculo? si agnomen patri præfigere maluit, satiùs pastorem eum dixisset, quàm Regem, cum ut pastor Goliathum prostraverit, & gloriosam de occiso Gigante victoriam detulerit; & ut Rex Betfabæam corruperit, & Uriæ sanguine propriam fœdaverit gloriam.

Ita est pastoritæ simplicitati honestamenta adnectuntur virtutum: & inflatis superbo fastu, flatuque tumido titulis iritamenta copulantur vitiorum: descripturus Mathæus Christi Genealogiam exorditur à Davide, quem tantum vocat filium Abrahæ. *Liber generationis JESU Christi filij David, filij Abraham*: vocat Servatorem filium David simpliciter absque ulla titulorum pompâ, sine regio nomine; non enim adscititio indiget nitore, qui virtutum ornatur decore: enituit in Davide, si à Rege præscindamus, quidquid virtutis, & decoris in cæteris splenduit: tunc indignisset à tituli fulgore nitorem emendicare, si proprio non claruisset splendore: & tunc tantum Mathæus titulum regium accersitum, additumque voluit Davidi, cum ejus probrum, scelusque debuit prodere: pergens siquidem in Christi Gene-

75.

76.

Matth. 1.

Cap. 14.

rectè Salomon in proverbijis, *In malitia sua expelletur impius*, seu cum delicta coaccervantur, cum fastus in summo protervè superbit, cum impij in suis gloriantur iniquitatibus; violenter tunc è medio tolluntur, caduntque victimæ Orci, qui superbo pede suprema calcabant fastigia: quis non exhorreat sceptrâ? quis Reges Numini æquet? cum vel ipsi Principes nondum vitâ functi vermibus crucientur, fiântque purpurati foetidi, pediculosi, ut non despiciantur tantùm, verùm etiam sicut cadavera ob intolerabilem pædorem nauseentur execrabiles; nimirum foetent accedente Deo Ultore, quia *superbia eorum* (ait sacer Vates) *qui te oderunt, ascendit semper*, foetétque ante Deum fastum plestentem; quinimo carnifex est superbia, se ipsam torquet, nec sibi met parcit, ut ait S. Chryostomus, inquit: *Elatu semper in doloribus vivit, semper indignatur, semper mæret, nil est, quod ejus possit libidinem explere. Sicut enim avari, quanto plura acceperint, tanto pluribus indigent, quia ipsis nunquam fit satia; ita superbi, quanto majori funguntur honore, tanto plus concupiscunt.* Et ob hoc merentur deprimi, & contumeliji affici; scio Salmonæum divinos sibi honores petulantius arrogasse, & Jovem strueto æneo ponte tonando, & jaciendis fulminibus fuisse imitatum; verùm & ab eodem Jove etiam fulmine ictum, & ad inferos detrusum crudeles dedisse pœnas, cum flammâ Jovis, & sonitus imitaretur olympi.

Psal. 37.

Homil. 43.

72.

Lib. 1. epi.
tomes anno
Domini 612.

Sed quod fabulæ finxere de superbia, veritas de tumidis, elatisque hominibus magnitudinem æmulantibus profert; cujus rei insigne recitat exemplum Siffridus Presbyter inquit, *Anno tertio Heraclij Imperatoris, qui fuit LXL. à Casare Augusto, permittente Deo flagellari populum suum per savitiam Paganorum, Cosrboes Persarum Rex omnia ferè Regna terrarum suo imperio subjugavit. Jerusalem veniens à sepulchro Domini territus redijt, sed tamen partem crucis sanctæ, quam Helena ibidem reliquerat, asportavit. Volens coli ab omnibus, ut Deus. In currum ex auro inter subtiles etiam, & occultos ductus, quasi Deus, desuper aquam infundebat, & in specu subterraneo equi quadrigas trabentes in circuitu, ut quasi currum moverent, & tonitru simularent. Filio igitur suo regno tradito in tali fano profanus residet, & juxta se crucem Domini collocans appellari se ab omnibus Deum volebat, & sicut legitur in libro de naturali officio, ipse Cosrboes in throno residens, tanquam pater lignum crucis à dextris posuit loco filij, & Gallum à sinistro loco Spiritus Sancti; se verò Patrem jussit nominari. Tunc Heraclius Imperator exercitum copiosum collegit, & contra fe-*

*lium Cosrbois juxta Danubium fluvium dimicaturus advenit. Tandem utrisque Principibus placuit, ut ipsi super pontem lapideum conspigerent, & qui victor existeret, ipse sine damno utriusque exercitus Imperium usurparet. Decretum etiam exijt, ut quicumque Principem suum juvare presumeret, cruribus, & brachijs abscissis, continuè in flumine mergeretur. Et Heraclius totum se DEO obtulit, & sanctæ cruci se devotione, qua potuit commendavit. Ambobus itaque in conspectu durantis, Heraclio victoriam Deus tribuit, & cunctum exercitum suo Imperio subjugavit; adeo ut universus populus Cosrboæ fidei Christianæ se subdidit, & sacrum baptismum susceperit. Cosrboes autem ignorabat exitum belli, quia cum omnibus odio esset, id à nemine ei intimabatur. Heraclius improvisè ad eum pervenit, & in throno aureo eum sedere reperiens, eidem dixit: *Quia lignum Sanctæ Crucis secundum modum tuum honorasti, si baptismum, & fidem Christi susceperis, adhuc vitam, & regnum à pacis obsidibus obtinebis: sin verò implere contempseris, gladio meo te feriam, & caput tuum pracidam. Cum ille acquiescere nollet, extracto gladio protinus eum decollavit.**

Qui divinos ambiit honores, ac ipsi inhiavit Deitati, Deus pariter, & homo esse desijt personam exuens Numinis, & vitam deponens hominis, quia divina æquitas. *Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles:* gloriam, qui despiciunt, eam aspiciunt, captantque; qui gloriam quærunt, eam non assequuntur, quia perinde, ac umbra fugientes lequitur, sequentes fugit. Redivivi Phœnicis naturam imitatur contemptor gloriæ, suo se ipsum funere reparat, suoque è cinerario vegetior resurgens, ac in novam reviviscens juventam: tunc incunabula sibi apparat, cum lignorum strue sepulchrum sibi componit; mortem appetit, vitam quæsiturus, & suimet supplicium vertit in triumphum. Dum calcatur gloria surgit; dum pede conteritur, caput ornat; splendet clarior, si lateat neglecta, & obscura; erigitur gloriosior, dum negligitur contempta, seque parit ad recentis vitæ usuram, cum perit, seque interimit: nullus certè Phœnix gloriæ contemptu præstantior; gloria enim amputata repullulat viridior, abscissa adolescit validior; truncata florescit amœnior; occisa nascitur robustior; sepultâ oritur clarior: siquidem solem æmulata in occasum devertitur, ut illustrior revertatur post funus; clariorque post tenebras: hinc notat Tertullianus fastum Platonis è fastu improbiori Diogenis Ciniçi improbatum, quia superbiâ è summo caelo

73:

Luc. 1. 12.

cælo cum Lucifero; in imum dejecta mitius didicit cum homine pugnare , vincique patitur , ut vincat. E throno descendit , ut altius imperet , imò purpuram etiam exiit , ut in sacco irrutilet.

S. VIII.

Tumidus superbia affectus etiam titulos evchit , ut iisdem insignitos , miserè deprimat.

74.

Non rebus tantum , sed & ipsis titulis suum tumorem fastus communicat , quasi viderentur superbi humi reperere , nisi etiam titulis eminentias collium , serenitatem supremæ aëris regionis , celsitudines montium æmularentur : & nisi illustriissimi , & clarissimi cum solari radio ; serenissimi cum aëre ; celsissimi , & eminentissimi cum montibus salutentur , neglecti sibi videntur humi deprimi , densaque circumfundi caligine : hi laudandi , qui con turgidis titulis , sed excultis nituntur virtutibus eminere. Video Esdræ lib. 2. cap. 1. Nehemiam virum ornatu virtutum æquè alijs illustrem , ac sibi religiosum , cum duo in ipso splenderent præclara lumina , sacerdotium scilicet , & in regia Assueri primi Pocillatoris ; seu supremi Pincernæ dignitas , quæ apud Barbaros emineret , perinde ac sacerdotio apud Hebræos ; & tamen utrumque fulgorem ita suppressit , ut neutrum appareret , seque tantum dicit nudè , & simpliciter filium Helciæ : in ipso enim vestibulo amputato quovis tumore tituli , ita fari incipit : *verba Nehemias filij Helcia* , quis non miretur summam in sacerdote modestiam , insignem in Pocillatore regio animi moderationem à quovis alienam fastu ; non potuisset fullo , vel pistore , aut sutor simplicius suum nomen insculpere ; adeò fastidivit Nehemias inanissimum in titulis fastum. Non suam jactat tribum sacerdotalem , tametsi ex Levi suam traheret originem ; non ostentat sacerdotij venerandam dignitatem , quamvis præ cæteris sacerdotibus fulgeret virtutibus ; sua non enarrat præclara gesta , quibus tum Susis , tum Jerosolymis gloriam sibi comparaverat nunquam perituram : reticuit nobilitatem sanguinis , claritatem generis , studia virtutum , promeritas laudes , supremos sacerdotij , & Pocillatoris gradus , & uno duntaxat gaudet nomine , quò se satis ornatum putat , vocans se filium *Helcia* , quia cum tanti parentis meritis , & virtutibus cumulati se filium faceret , sat decoris , sat laudis , & gloriæ putavit se enatum , si natum se diceret è tanto parente , si filium se vocaret *Helcia* : ut enim fulgeret illustrius , non ab Assueri Pocillatore splendorem

Verum de Affectibus Tom. 1.

mutuavit , sed à simplici nomine Helciæ parentis omnem hausit nitorem.

Sed Nehemiam haudquaquam imitatus Salomon fuit , cum suorum parabolas proverbiorum exortus *Proverb. 1.* inflatis buccis se filium quidem dicit David , sed Regis Israël : *Parabola Salomonis filij David Regis Israël* , sed videtur fastus Salomonis , vel in ipso limine impegisse , cum se filium Regis proclamat , & in ipso sapientie exordio videtur ipse desipere ; coronæ cum meminerit sibi hæreditario jure dandæ : & ut suum præferret , jactaretque diadema , maluit se filium dicere David Regis Israël , quàm Prophetæ in Israël ; si David æquè regij diadematis splendore , ac sibi infusæ prophetiæ dono eminebat , cur eum Regem vocare maluit , quàm Prophetam ? si Reges rarè sunt Prophetæ , cum illos sibi populi eligant , ubique terrarum ; & hos solus Deus seligat , ut suos ministros ; cur Salomon nomen Prophetæ titulo non prætulit Regis ? plures enim , quos Regium diadema coronavit , vitia turpi compede detinuerunt in luto : plures purpura ornavit , quos vitæ turpitudine fœdavit : plures coruscantes gemmæ illuminârunt in solio , quos abjectissimæ actiones denigrârunt in vitiorum cœno : Etiam Jezabel resplenduit in purpura , quam superbia præcipitem egit è fenestra palatij vorandam in subjecta platea à canibus. Etiam Herodi succlamavit populus palludato , & tamen infelicissimum sortitus exitum vorandus pediculis traditur : cur Salomon gloriatur de parente Rege , & non de Davide triumphante in funda , & baculo ? si agnomen patri præfigere maluit , satiùs pastorem eum dixisset , quàm Regem , cum ut pastor Goliathum prostraverit , & gloriosam de occiso Gigante victoriam detulerit ; & ut Rex Bethabæam corruerit , & Uriæ sanguine propriam fœdaverit gloriam.

Ita est pastoritiæ simplicitati honestamenta adnectuntur virtutum : & inflatis superbo fastu , flatuque tumido titulis irritamenta copulantur vitiorum : descripturus Mathæus Christi Genealogiam exorditur à Davide , quem tantum vocat filium Abrahæ. *Liber generationis JESU Christi filij David , filij Abraham* : vocat Servatorem filium David simpliciter absque ulla titulorum pompâ , sine regio nomine ; non enim adscititio indiget nitore , qui virtutum ornatur decore : enituit in Davide , si à Rege præscindamus , quidquid virtutis , & decoris in cæteris splenduit : tunc indignisset à tituli fulgore nitorem emendicare , si proprio non claruisset splendore : & tunc tantum Mathæus titulum regium accersitum , additumque voluit Davidi , cum ejus probrum , scelusque debuit prodere : pergens siquidem in Christi Gene-

75.

76.

Matth. 1.

Cap. 14.

reſtè Salomon in proverbij. *In malitia ſua expelletur impius*, ſeu cum delicta coacervantur, cum factus in ſummo protervè ſuperbit, cum impij in ſuis gloriantur iniquitatibus; violenter tunc è medio tolluntur, caduntque viſtimæ Orci, qui ſuperbo pede ſuprema calcabant ſaſtigia: quis non exhorreat ſceptra? quis Reges Numini æquet? cum vel ipſi Principes nondum vitæ functi vermibus crucientur, ſiantque purpurati foetidi, pediculofii, ut non deſpiciantur tantum, verum etiam ſicut cadavera ob intolerabilem pædorem nauſeentur execrables; nimirum foetent accedente Deo Ultore, quia *ſuperbia eorum* (ait ſacer Vates) *qui te oderunt, aſcendit ſemper*, foetèrque ante Deum factum pleſentem; quinimo carnifex eſt ſuperbia, ſe ipſam torquet, nec ſibimet parcat, ut ait S. Chryſoſtomus, inquit: *Elatuſ ſemper in doloribus vivit, ſemper indignatur, ſemper marec, nil eſt, quod ejus poſſit libidinem explere. Sicut enim avari, quanto plura acceperint, tanto pluribus indigent, quia ipſis nunquam fit ſatiu; ita ſuperbi, quanto majori funguntur honore, tanto plus concupiſcunt.* Et ob hoc merentur depri-mi, & contumelijs affici; ſcio Salomonæum divinos ſibi honore petulantius arrogâſſe, & Jovem ſtructo æneo ponte tonando, & jaciendis fulminibus fuiſſe imitatum; verum & ab eodem Jove etiam fulmine ictum, & ad inferos detruſum crudeles dediſſe pœnas, cum flammas Jovis, & ſonitu imitaretur olympi.

72.

Sed quod fabulæ finxere de ſuperbia, veritas de tumidiſ, elatiſque hominibus magnitudinem æmulantibus profert; cujus rei inſigne recitat exemplum Siffri-duſ Presbyter inquit, *Anno tertio Heraclij Imperatoris, qui fuit LXL. à Caſare Auguſto, permittente Deo flagellari populum ſuum per ſavitiam Paganorum, Coſrboeſ Perſarum Rex omnia ferè Regna terrarum ſuo imperio ſubjugavit. Jeruſalem veniens à ſepulchro Domini territuſ redijt, ſed tamen partem crucis ſanctæ, quam Helena ibidem reliquerat, aſportavit. Volens coli ab omnibus, ut Deus. In currum ex auro inter ſubrileſ etiam, & occultoſ ductuſ, quaſi Deus, deſuper aquam infunde-bat, & in ſpecu ſubterraneo equi quadrigæ trabenteſ in circuitu, ut quaſi currum moverent, & ſonitru ſimularent. Filio igitur ſuo regno tradito in tali ſano proſanus reſidet, & juxta ſe crucem Domini collocans appellari ſe ab omnibus Deum volebat, & ſicut legitur in libro de naturaliſ officio, ipſe Coſrboeſ in throno reſidens, tanquam pater lignum crucis à dextris poſuit loco filij, & Gallum à ſiniſtris loco Spirituſ Sancti; ſe verò Patrem juſſit nominari. Tunc Heracliuſ Imperator exercitum copioſum collegit, & contra ſe-*

Lib. 1. epi-
tomeſ anno
Domini 612.

*lium Coſrboeſ juxta Danubium ſuivium dimicaturuſ advenit. Tandem utriſque Principibuſ placuit, ut ipſi ſuper pontem lapideum conſigerent, & qui viſtor exiſteret, ipſe ſine damno utriuſque exercituſ Imperium uſurparet. Decretum etiam exijt, ut quicunq; Principem ſuum juvare præſumeret, cruribuſ, & brachijs abſciſſiſ, continuò in ſumine mergeretur. Et Heracliuſ totum ſe DEO obtulit, & ſanctæ cruci ſe devotione, qua poſuit commendavit. Ambobuſ itaque in conſictuſ durantibuſ, Heraclio victoriam Deus tribuit, & cunctum exercitum ſuo Imperio ſubjugavit; aded ut univverſuſ populuſ Coſrboæ fidei Chriſtiana ſe ſubdiderit, & ſacrum baptiſma ſuſceperit. Coſrboeſ autem ignorabat exitum belli, quia cum omnibuſ odio eſſet, id à nemine ei intimabatur. Heracliuſ improvifo ad eum pervenit, & in throno auro eum ſedere reperiens, eidem dixit: *Quia lignum Sanctæ Crucis ſecunduſ modum tuum honorâſti, ſi baptiſmum, & fidem Chriſti ſuſceperis, ad-huc vitam, & regnum à pactis obſidibuſ obtinebiſ: ſin verò implere contempſeris, gladio meo te feriam, & caput tuum præcidam. Cum ille acquieſcere nollet, extracſto gladio protinuſ eum decollavit.**

Qui divinos ambiit honoreſ, acipiſi inhiavit Deitati, Deus pariter, & homo eſſe deſijt perſonam exuens Numiniſ, & vitam deponens hominiſ, quia divina æquitas. *Depoſuit potenteſ de ſede, & exaltavit humileſ:* gloriam, qui deſpiciunt, eam aſpiciunt, captantque; qui gloriam quaerunt, eam non aſſequuntur, quia perinde, ac umbra fugienteſ ſequitur, ſequenteſ fugit. Redivivi Phœnicis naturam imitatur contemptor gloriæ, ſuo ſe ipſum funere reparat, ſuoque è cinerario vegetior reſurgens, ac in novam revivifcens juventam: tunc inæunabula ſibi apparat, eum lignorum ſtruce ſepulchrum ſibi componit; mortem appetit, vitam quaſituruſ, & ſuimet ſupplicium vertit in triumphum. Dum calcatur gloria ſurgit; dum pede conteritur, caput ornat; ſplendet clarior, ſi lateat neglecta, & obſcura; erigitur glorioſior, dum negligitur contempta, ſeque parit ad recentis vitæ uſuram, cum perit, ſeque interimit: nulluſ certè Phœnix gloriæ contemptu præſtantior; gloria enim amputata repullulat viridior, abſciſſa aſoleſcit validior; truncata floreſcit amœnior; occiſa naſcitur robuſtior; ſepulcra oritur clarior: ſiquidem ſolem æmulata in occaſum devertitur, ut illuſtrior revertatur poſt funuſ; clariorque poſt tenebraſ: hinc notat Tertullianuſ factum Platonis è factu improbiori Diogeniſ Ciniſi improbatum, quia ſuperbia è ſummo cœlo

73

Luc. 1. 11

cælo cum Lucifero: in inum dejecta mitius didicit cum homine pugnare , vincique patitur , ut vincat. E throno descendit , ut altius imperet, imò purpuram etiam exuit , ut in sacco irrutilet.

S. VIII.

Tumidus superbia affectus etiam titulos evehit , ut iisdem insignitos , miserè deprimat.

74.

NOn rebus tantum , sed & ipsis titulis suum tumorem fastus communicat , quasi viderentur superbi humi reperere , nisi etiam titulis eminentias collium , serenitatem supremæ aëris regionis , celsitudines montium æmularentur : & nisi illustriissimi , & clarissimi cum solari radio ; serenissimi cum aëre ; celsissimi , & eminentissimi cum montibus salutentur , neglecti sibi videntur humi deprimi , densaque circumfunduntur caligine : hi laudandi , qui conturgadistitulis , sed excultis nituntur virtutibus eminere. Video Esdræ lib. 2. cap. 1. Nehemiam virum ornatu virtutum æquè alijs illustrem , ac sibi religiosum , cum duo in ipso splenderent præclara lumina , sacerdotium scilicet , & in regia Assueri primi Pocillatoris ; seu supremi Pincernæ dignitas , quæ apud Barbaros emineret , perinde ac sacerdotio apud Hebræos ; & tamen utrumque fulgorem ita suppressit , ut neutrum appareret , seque tantum dicit nudè , & simpliciter filium Helciæ : in ipso enim vestibulo amputato quovis tumore tituli , ita fari incipit : *verba Nehemias filij Helciæ* , quis non miretur summam in sacerdote modestiam , insignem in Pocillatore regio animi moderationem à quovis alienam fastu ; non potuisset fullo , vel pistore , aut tutor simplicius suum nomen insculpere ; adè fastidivit Nehemias inanissimum in titulis fastum. Non suam jactat tribum sacerdotalem , tamen ex Levi suam traheret originem ; non ostentat sacerdotij venerandam dignitatem , quamvis præ cæteris sacerdotibus fulgeret virtutibus ; sua non enarrat præclara gesta , quibus tum Sufis , tum Jerosolymis gloriam sibi comparaverat nunquam perituram : reticuit nobilitatem sanguinis , claritatem generis , studia virtutum , promeritas laudes , supremos sacerdotij , & Pocillatoris gradus , & uno duntaxat gaudet nomine , quò se satis ornatum putat , vocans se filium *Helciæ* , quia cum tanti parentis meritis , & virtutibus cumulati se filium faceret , sat decoris , sat laudis , & gloriæ putavit se enatum , si natum se diceret è tanto parente , si filium se vocaret *Helciæ* : ut enim fulgeret illustrius , non ab Assueri Pocillatore splendorem

Verani de Ascensibus Tom. 1.

mutuavit , sed à simplici nomine Helciæ parentis omnem hausit nitorem.

Sed Nehemiam haudquaquam imitatus Salomon fuit , cum suorum parabolas proverbiorum exortus *Proverb. 1.* inflatis buccis se filium quidem dicit David , sed Regis Israël : *Parabola Salomonis filij David Regis Israël* , sed videtur fastus Salomonis , vel in ipso limine impegisse , cum se filium Regis proclamat , & in ipso sapientie exordio videtur ipse desipere ; coronæ cum meminerit sibi hæreditario jure dandæ : & ut suum præferret , jactaretque diadema , maluit se filium dicere David Regis Israël , quàm Prophetæ in Israël ; si David æquè regij diadematis splendore , ac sibi infusæ prophetie dono eminebat , cur eum Regem vocare maluit , quàm Prophetam ? si Reges rarò sunt Prophetæ , cum illos sibi populi eligant , ubique terrarum ; & hos solus Deus feligat , ut suos ministros ; cur Salomon nomen Prophetæ titulo non prætulit Regis ? plures enim , quos Regium diadema coronavit , vitia turpi compede detinuerunt in luto : plures purpura ornavit , quos vitæ turpitudine fœdavit : plures coruscantes gemmæ illuminârunt in solio , quos abjectissimæ actiones denigrârunt in vitiorum cœno : Etiam Jezabel resplenduit in purpura , quam superbia præcipitem egit è fenestra palatij vorandam in subjecta platea canibus. Etiam Herodi succlamavit populus palludato , & tamen infelicissimum sortitus exitum vorandus pediculis traditur : cur Salomon gloriatur de parente Rege , & non de Davide triumphante in funda , & baculo ? si agnomen patri præfigere maluit , satiùs pastorem eum dixisset , quàm Regem , cum ut pastor Goliathum prostraverit , & gloriosam de occiso Gigante victoriam detulerit ; & ut Rex Betfabæam corruperit , & Uriz sanguine propriam fœdaverit gloriam.

Ita est pastoritæ simplicitati honestamenta adnectuntur virtutum : & inflatis superbo fastu , flatuque tumido titulis irritamenta copulantur vitiorum : descripturus Mathæus Christi Genealogiam exorditur à Davide , quem tantum vocat filium *Abrahæ*. *Liber generationis JESU Christi filij David , filij Abraham :* vocat Servatorem filium David simpliciter absque ulla titulorum pompâ , sine regio nomine ; non enim adscititio indiget nitore , qui virtutum ornatur decore : enituit in Davide , si à Rege præscindamus , quidquid virtutis , & decoris in cæteris splenduit : tunc indignisset à tituli fulgore nitorem emendicare , si proptio non claruisset splendore : & tunc tantum Matthæus titulum regium accersitum , additumque voluit Davidi , cum ejus probrum , scelusque debuit prodere : pergens siquidem in Christi Gene-

75.

76.

Matth. 1.

Cap. 14.

reſtè Salomon in proverbijſ. *In malitia ſua expelletur impius*, ſeu cum delicta coacervantur, cum factus in ſummo protervè ſuperbit, cum impij in ſuis gloriantur iniquitatibus; violenter tunc è medio tolluntur, caduntque victimæ Orci, qui ſuperbo pede ſuprema calcabant ſaſtigia: quis non exhorreat ſceptra? quis Reges Numini æquet? cum vel ipſi Principes nondum vitæ functi vermibus crucientur, fiântque purpurati foetidi, pediculofî, ut non deſpiciantur tantum, verum etiam ſicut cadavera ob intolerabilem pædorem nauſeentur execrables; nimirum foetent accedente Deo Ultore, quia *ſuperbia eorum* (ait ſacer Vates) *qui te oderunt, aſcendit ſemper*, foetètque ante Deum factum pleſentem; quinimo carnifex eſt ſuperbia, ſe ipſam torquet, nec ſibimet parcit, ut ait S. Chryſoſtomus, inquit: *Elatuſ ſemper in doloribus vivit, ſemper indignatur, ſemper marec, nil eſt, quod ejus poſſit libidinem explere. Sicut enim avari, quando plura acceperint, tantò pluribus indigent, quia ipſis nunquam ſit ſati; ita ſuperbi, quando majori funguntur honore, tanto plus concupiſcunt.* Et ob hoc merentur deprimi, & contumelijs affici; ſcio Salomonæum divinos ſibi honores petulantius arrogâſſe, & Jovem ſtructo æneo ponte tonando, & jaciendis fulminibus fuiſſe imitatum; verum & ab eodem Jove etiam fulmine ictum, & ad inferos detruſum crudeles dediſſe pœnas, cum flammas Jovis, & ſonituſ imitaretur olympi.

72.

Sed quod fabulæ finxere de ſuperbia, veritas de tumidiſ, elatiſque hominibus magnitudinem æmulantibus profert; cujus rei inſigne recitat exemplum Siffriſus Presbyter inquit, *Anno tertio Heraclij Imperatoris, qui fuit LXL. à Caſare Auguſto, permittente Deo flagellari populum ſuum per ſavitiam Paganorum, Coſrboes Perſarum Rex omnia ferè Regna terrarum ſuo imperio ſubjugavit. Jeruſalem veniens à ſepulchro Domini territuſ redijt, ſed tamen partem crucis ſanctæ, quam Helena ibidem reliquerat, aſportavit. Volens coli ab omnibus, ut Deus. In currum ex auro inter ſubrileſ etiam, & occultoſ ductuſ, quaſi Deus, deſuper aquam infundebat, & in ſpecu ſubterraneo equi quadrigæ trahentes in circuitu, ut quaſi currum moverent, & conitruſ ſimularent. Filio igitur ſuo regno tradito in tali ſano proſanus reſidet, & juxta ſe crucem Domini collocans appellari ſe ab omnibus Deum volebat, & ſicut legitur in libro de naturaliſ officio, ipſe Coſrboes in throno reſidens, tanquam pater lignum crucis à dexteriſ poſuit loco filij, & Gallum à ſiniſtriſ loco Spirituſ Sancti; ſe verò Patrem juſſit nominari. Tunc Heracliuſ Imperator exercituſ copioſum collegit, & contra ſe-*

Lib. 1. epi.
tomes anno
Domini 612.

*lium Coſrbois juxta Danubium fluvium dimicaturuſ advenit. Tandem utriſque Principibus placuit, ut ipſi ſuper pontem lapideum conſrigerent, & qui victor exiſteret, ipſe ſine damno utriuſque exercituſ Imperium uſurparet. Decretum etiam exijt, ut quicunque Principem ſuum juvare præſumeret, cruribus, & brachijs abſciſſiſ, continuò in flumine mergeretur. Et Heracliuſ totum ſe DEO obtulit, & ſanctæ cruci ſe devotione, qua potuit commendavit. Ambobuſ itaque in conſictuſ durantiſ, Heraclio victoriam Deus tribuit, & cunctum exercituſ ſuo Imperio ſubjugavit; aded ut univerſuſ populuſ Coſrboæ fidei Chriſtiane ſe ſubdiderit, & ſacrum baptiſma ſuſceperit. Coſrboes autem ignorabat exituſ belli, quia cum omnibus odio eſſet, id à nemine ei intimabatur. Heracliuſ improviſò ad eum pervenit, & in throno auro eum ſedere reperiens, eidem dixit: *Quia lignum Sanctæ Crucis ſecundum modum tuum honorâſti, ſi baptiſmuſ, & fidem Chriſti ſuſceperis, ad huc vitam, & regnum à pactiſ obſidibus obtinebiſ: ſi verò implere contempſeris, gladio meo te feriam, & caput tuum præcidam. Cum ille acquieſcere nollet, extraictò gladio protinuſ eum decollavit.**

Qui divinos ambiit honoreſ, acipſi inhiavit Deitati, Deus pariter, & homo eſſe deſijt perſonam exuens Numiniſ, & vitam deponens hominiſ, quia divina æquitas. *Depoſuit poſtenteſ de ſede, & exaltavit humileſ:* gloriam, qui deſpiciunt, eam aſpiciunt, captantque; qui gloriam quaerunt, eam non aſſequuntur, quia perinde, ac umbra fugienteſ ſequitur, ſequenteſ fugit. Redivivi Phœnicis naturam imitatur contemptor gloriæ, ſuo ſe ipſum funere reparat, ſuoque è cinerario vegetior reſurgens, ac in novam revivifcens juventam: tunc iacunabula ſibi apparat, cum lignorum ſtruce ſepulchrum ſibi componit; mortem appetit, vitam quaſituſ, & ſuimet ſuppliciuſ vertit in triumphuſ. Dum calcatur gloria ſurgit; dum pede conteritur, caput ornat; ſplendet clarior, ſi lateat neglecta, & obſcura; erigitur glorioſior, dum negligitur contempta, ſeque parit ad recentis vitæ uſuram, cum perit, ſeque interimitt: nulluſ certè Phœnix gloriæ contemptu præſtantior; gloria enim amputata repullulat viridior, abſciſſa aſcendit validior; truncata floreſcit amœnior; occiſa naſcitur robuſtior; ſepulcra oritur clarior: ſiquidem ſolem æmulata in occaſum devertitur, ut illuſtior revertatur poſt funuſ; clariorque poſt tenebraſ: hinc notat Tertullianuſ factuſ Platonis è factuſ improbioriſ Diogeniſ Ciniſiſ improbatuſ, quia ſuperbia è ſummo celo

73.

Luc. 1. 11.

cælo cum Lucifero; in imum dejecta mitius didicit cum homine pugnare, vincique patitur, ut vincat. E throno descendit, ut altius imperet, imò purpuram etiam exuit, ut in sacco irrutillet.

S. VIII.

Tumidus superbia affectus etiam titulos evahit, ut iisdem insignitos, misere deprimat.

74.

Non rebus tantum, sed & ipsis titulis suum tumorem fastus communicat, quasi viderentur superbi humi reperere, nisi etiam titulis eminentias collium, serenitatem supremæ æris regionis, celsitudines montium æmularentur: & nisi illustriissimi, & clarissimi cum solari radio; serenissimi cum aëre; celsissimi, & eminentissimi cum montibus salutentur, neglecti sibi videntur humi deprimi, densaque circumfundit caligine: hi laudandi, qui conturgædis titulis, sed excultis nituntur virtutibus eminere. Video Esdræ lib. 2. cap. 1. Nehemiam virum ornatu virtutum æquè alijs illustrem, ac sibi religiosum, cum duo in ipso splenderent præclara lumina, sacerdotium scilicet, & in regia Assueri primi Pocillatoris; seu supremi Pincernæ dignitas, quæ apud Barbaros emineret, perinde ac sacerdotio apud Hebræos; & tamen utrumque fulgorem ita suppressit, ut neutrum appareret, seque tantum dicit nudè, & simpliciter filium Helciæ: in ipso enim vestibulo amputato quovis tumore tituli, ita fari incipit: *verba Nehemias filij Helcia*, quis non miretur summam in sacerdote modestiam, insignem in Pocillatore regio animi moderationem à quovis alienam fastu; non potuisset fullo, vel pistore, aut sutor simplicius suum nomen inculpere; adeò fastidivit Nehemias inanissimum in titulis fastum. Non suam jactat tribum sacerdotalem, tametsi ex Levi suam traheret originem; non ostentat sacerdotij venerandam dignitatem, quamvis præ cæteris sacerdotibus fulgeret virtutibus; sua non enarrat præclara gesta, quibus tum Susis, tum Jerosolymis gloriam sibi comparaverat nunquam perituram: reticuit nobilitatem sanguinis, claritatem generis, studia virtutum, promeritas laudes, supremos sacerdotij, & Pocillatoris gradus, & uno duntaxat gaudet nomine, quò se satis ornatum putat, vocans se filium *Helcia*, quia cum tanti parentis meritis, & virtutibus cumulati se filium faceret, sat decoris, sat laudis, & gloriæ putavit se enactum, si natum se diceret è tanto parente, si filium se vocaret *Helcia*: ut enim fulgeret illustrius, non ab Assueri Pocillatore splendorem

Verba de Affectibus Tom. 2.

mutuavit, sed à simplici nomine Helciæ parentis omnem hausit nitorem.

Sed Nehemiam haudquaquam imitatus Salomon fuit, cum suorum parabolas proverbiorum exortus *Proverb. 1.* inflatis buccis se filium quidem dicit David, sed Regis Israël: *Parabola Salomonis filij David Regis Israël*, sed videtur fastus Salomonis, vel in ipso limine impigisse, cum se filium Regis proclamat, & in ipso sapientie exordio videtur ipse desipere; coronæ cum meminerit sibi hæreditario jure dandæ: & ut suum præferret, jactaretque diadema, maluit se filium dicere David Regis Israël, quàm Prophetæ in Israël; si David æquè regij diadematis splendore, ac sibi infusæ prophetiæ dono eminebat, cur eum Regem vocare maluit, quàm Prophetam? si Reges rarò sunt Prophetæ, cum illos sibi populi eligant, ubique terrarum; & hos solus Deus felicitat, ut suos administratos; cur Salomon nomen Prophetæ titulo non prætulit Regis? plures enim, quos Regium diadema coronavit, vitia turpi compede detinuerunt in luto; plures purpura ornavit, quos vitæ turpitudine fœdavit: plures coruscantes gemmæ illuminârunt in folio, quos abjectissimæ actiones denigrârunt in vitiorum cœno: Etiam Jezabel resplenduit in purpura, quam superbia præcipitem egit è fenestra palatij vorandam in subjecta platea canibus. Etiam Herodi succlamavit populus palludato, & tamen infelicissimum sortitus exitum vorandus pediculis traditur: cur Salomon gloriatur de parente Rege, & non de Davide triumphante in funda, & baculo? si agnomen patri præfigere maluit, satius pastorem eum dixisset, quàm Regem, cum ut pastor Goliathum prostraverit, & gloriosam de occiso Gigante victoriam detulerit; & ut Rex Betsabæam corruerit, & Uriæ sanguine propriam fœdaverit gloriam.

Ita est pastoritiæ simplicitati honestamenta adnectuntur virtutum: & inflatis superbo fastu, flatuque tumido titulis irritamenta copulantur vitiorum: descripturus Mathæus Christi Genealogiam exorditur à Davide, quem tantum vocat filium Abraham. *Liber generationis JESU Christi filij David, filij Abraham*: vocat Servatorem filium David simpliciter absque ulla titulorum pompâ, sine regio nomine; non enim adscitatio indiget nitore, qui virtutum ornatur decore: enituit in Davide, si à Rege præscindamus, quidquid virtutis, & decoris in cæteris splenduit: tunc indignisset à tituli fulgore nitorem emendicare, si proprio non claruisset splendore: & tunc tantum Mathæus titulum regium accersitum, additumque voluit Davidi, cum ejus probrum, scelusque debuit prodere: pergens siquidem in Christi Gene-

75.

76.

Matth. 1.

nealogia, ait; *David autem Rex genuit Salomonem ex ea, qua fuit Uria*: cum cruentam cladem, foedumque adulterium debuerit refricare, adijcit statum regnum; etenim cum propriam geminato delicto denigrasset gloriam, fucorum suppetijs, tituloque regio instruitur: quia raro à tumidis, superbisque titulis vitia dissociantur. David, cum Christi pater dicitur, nullo insignitur titulo: salutatur verò Rex, cum Bethsabeæ refricantur amplexus, Uriæ suscitantur homicidia: Suspecta est nomini adscita pompa, latet plerumque scelus in tumore tituli.

77.

Scio Jacobum uni tantum Rubenio ex suis filijs pompam adjecisse nominis. *Ruben primogenitus meus*, quia nimirum squaleret in umbra, sordesceret in caeno, profanatione patrij thori. Secus Joseph, quamvis à Jacobo plus Rubenio amaretur, ac praesertim toti Aegypto, nullique excepto Rege esset secundus, nullis à patre decoratur titulis: nimirum quia Joseph, cum proprio splenderet pudore, excelsa clareret castitate, non indignitatem emendicare à titulis nitorem, ut Ruben, quem sua devenustaverat libido. Quinimò, & ipse Jacob ab omni titularum fastu alienus allocuturus accersitos filios simplici, rudoque utitur nomine. *Audite filij Jacob, audite Israël Patrem vestrum*, non caelestibus decoratum visionibus se dicit, non luctatorem cum Angelo, fortissimumque se pugilem nominat, non Abrahami triumphos numerat, non Isaac opum meminit, non suas oves, divitiisque recenset, non titulo utitur Patriarchæ, non pugilis Angelici nomen producit, sed simpliciter Jacob, & Israël se dicit. Huc accedant noctuae, seu qui ut extremas Minervæ simbrias attigerint, se se in pavones cudent, superbiuntque explicata titularum profusa caudâ? huc accedant infelices pyraustæ, quibus squaleret, quidquid non splendet in lumine, quidquid non fulget in titulo? suam dirumpant hydropem ampullarum, & in sordibus inde scatentibus suas legant ignominias, discantque detumescere; desinantque asellum, quo insident, Pegasum vocitare; araneos, quos insequuntur, murusque deturpant, griphos appellare; cessent pavimenta, quæ verrunt, caeli galaxiam facere; aprumque pro sue exhibere; corniculam attagenam dicere; seque cœnasse in Apolline etiam cum sola frigida sitim extinxerint, panisque hordeaceus famem expulerit: hæc indoles est viri superbientis omnia sua deque vertere, ut alius appareat, quam vera sit.

78.

Qui propriam nitet virtute, alieno non indiget ornatu, modestiæ unice studet, humilitati adhærescit, quâ altius eve-

hitur, sic D. Petrus non alio gloriatur nomine, quam Petri, & Apostoli JESU Christi. *Petrus Apostolus JESU Christi electis advenit dispersionis*, non se nominat Principem Apostolorum, sed simplicem Apostolum, ac discipulum Christi, non memorat omnia pro Christo dimisisse, & à Christo cumulatam fuisse pluribus supernaturalibus donis, insignitum gratijs, dignatum favoribus; non recenset se constitutum ejus divinitatis Nuntium; institutum supremum Mystem; claudum erexisse; magum dejecisse; cæcos umbrâ illuminasse; è custodito carcere prolixisse; linteum è summo caelo explicatum in terras vidisse, sed omnia reticet solo contentus nomine Petri, nomine *Apostoli JESU Christi*. Cum in vite onusta botris maturiunt racemi, decutiuntur pampini, & luxuriante foliorum pompa destituitur; quia frondes non desiderantur, ubi fructus ramos exonerant plantæ; da virtutum miriade insignitum, & hunc titularum contemptorem, & ab omni fastu habebis alienum; fecus qui ampullatur, virtute destitutus, qui in sublimis plus erigitur, eò magis intumescit.

79.

Scio, Saulem Agalonem agentem, asinasque aberrantes explorantem Samuelem vocasse non proprio nomine Samuelem, sed virum Dei: sed cum primum cepit in folio intumescere, nominis obliviscitur Poëtæ, nec amplius *Samuelem virum DEI* vocat, nec titulo videntis Deum eum condecorat, sed simpliciter, eum vocat Samuelem. *Et iratus iracundiâ Saul interrogavit, & dixit, in quo loco sunt Samuel, & David*, non amplius virum Dei querit, ut Agalo, sed Samuelem, quia regio titulo jam intumuerat; & vel ipsi Prophetæ erant eidem contemptui: ex quo fuerat in Regem salutatus, puduit Saulem meminisse viri Dei, quia nimirum memoriam refricabat Agalonis: ubi caput cepit diademate ornari, lingua phaleras omnes titularum amputavit; ubi chlamis regia effloruit in rosam purpuream, defloruerunt in ore verba; ubi manus aureum tractat sceptrum, nullus in labijs vernat flos alienæ laudis; ne scilicet aliena decora in superbientis cedant decora, umbrasque in ipsum effundant aliena lumina.

4. Regum 19.

Refert Lucianus quendam Simonem nomine post aditam amici futuri hereditatem proprio renuntiasse nomini, quasi delicturus esset cum nomine obscurissimam suam conditionem. Cave dixit obvianti, ne me imposterus Simonem voces, quia ad pinguiorem eventus fortunam, non amplius Simon, sed Simonides vocor: intumuit cum plenior Cista etiam nomen, & quia accessione pecuniæ incrementum subierunt pauci, qui in arca includebantur oboli, & assas, voluit etiam

80.

etiam pari passu crescere nomine; & quamvis augmento pecuniæ non potis fuerit staturæ luxuriam unum adiacere, nomini tamen suo unam voluit syllabam adjectam, ut non Simon, sed Simonides diceretur: adeo tumor superbiæ homines invadit, ut etiam eorum nomina inflat. Imò non tantum inflat, verum etiam putida metamorphosi in aliud mutat: qui in castris bellica fortitudine cæteris antecellit, redivivus è fabulis dicitur Hercules; qui pugnando hosti est terrori, Jupiter vocatur è summo cælo tonans, & fulmina jaciens; qui mare trajiciens decumanos deludit fluctus navis regimini adscitus, non Naucerus, sed Neptunus fluctibus imperans nominatur: quodque detestabilius etiam in palæstris vertuntur in tripodes aræ; in falsa Numina viri virtutum cultores; in profana idolorum fana, Christianorum gymnasia; in quibus indulgentes Musis nomine donantur Apollinis; canentes ad numeros metricos Orpheo pariantur, & si aliquid produnt acuminis, ac ingenii oracula dicuntur proferre in Musæo, perinde ac Apollo Delphicus in suo templo: & ita vel ipsæ eucurbitæ vacuæ, soloque fastu oppletæ innatant aquis, ut apparatus, prodantque, & ipsæ propriam inanitatem.

81. Sed unde in vespertione cæcutiente volatus aquilæ intuitus in solem intorquentis meridianum? unde in vermiculo humi repente sibilus, & crista draconis minitantis? ubi in papilione discolor tam varius superbusque volatus? est Papilio naturæ industriâ ad singularem pictus elegantiam, corpus illi plenum, molle, tenerum, flexile, in exiguam longitudinem gracilescens, teneraque lanugine vestitum, foras è summo capite emittit minutissima fila, veluti coruæ è fronte exporrecta, irradiantque intermicantium oculorum jucundo fulgore; corpusculi membra singula in floribus lanuginem videntur vernari: quod verò omnem superat elegantiam, depicta in alis est varietas, quas cum explicat videntur cum rosis rubere, cum liliis florescere, cum auro micare, cum gemmis illucescere, cum pavone oculos aperire, licet cæcutientes, cum stellis irradiare: hac alarum discolor pompa libratus papilio in aère, plenusque fastu ridente tellure, eique arridente aëris tepore, per gemmeos florum calices ludibundus volitat; sitibundus ingreditur, bibiturus quidquid dulcoris, liquidique in sinu claudunt, moxque explicato iterum picto alarum remigio, alios lustrat luxuriantes flores, quos amico veluti osculo salutat, aisdemque perfunctoriæ adhærescit: si tamen siti exarescat, delicatissima propolide foliorum pabulatur succos, donec satur aliò avolet; vel auras spatietur liberiores; vel inter odorum delicias quiescat dulcius: sin verò vicinam præsentiat rapacem pueri manum, re-integrato volatu superbior emicat, & illusurus insidiantium puerorum digitos, sexcentos in aère flexus describit. Meandros fingit

quasi simul ludat cum iis, quos illudit: sed quæ est superbia tanta? quis fastus in discolor papilione, à quo volatus tantus per universam florum luxuriam, gemmeumque stirpium virorem, aërisque tractus varios? quid superbia tanta in papilione? quia nimirum vermiculus est de genere mulcarum oriundus, assuetus humi repere, cum primùm alas nanciscitur in sublime erigitur, & qui ignavus est terræ filius, inertis insecti rudimentum, sordidus putrescentis stercoreis fetus, humique semper inglorius repens, superbit cum alis, quibus expansis velificatur per aëra volucris associatur, avésque imitatur. Verum superbia tanta in tantillo vermiculo in fumum exiguum desinit; luminis siquidem adblandientis captus illecebrâ, deducitur propius alarum remigio ad lampadis ardorem, salutatur prius circumvolitans amicum lumen. Mox post festivum circulationis tripudium, lumen deosculaturus miser alis combustis crepitat, & paucillo fumo vitam claudit, quam ingens superbia inflaverat, & alitibus associaverat.

Quod si superbia in verme extinguitur igne, in homine punitur verme. Quis Antiocho elatior, superbior, & insolentior? sed nullus eo miserior: quod altius se extulit, eo gravius à divinâ fuit percussus Nemesis: *Ita ut de corpore impij vermes scaturirent, ac viventes in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius, & fatore exercitus gravaretur, & qui paulò ante sidera cæli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam factoris portare.* Scio utrumque Herodem superbiæ adeo inflasse, ut Numinis mandata habuerint contemptui: sed neutri manus Dei vindicis pepercit; uterque enim infami morte periit: unum pediculi, ejusque nepotem repentina similis percussio è vivis abstulerunt; alter itidem Herodes vestitus chlamyde regia, sedensque pro tribunali, cum audivisset populum acclamantem, *Dei voces, & non hominis, de sede, graduque dejicitur, & insipientis superbiæ promeritas dat pœnas: confessum percussit eum Angelus, eò quod non dedisset honorem Deo, & consumptus à vermibus expiravit.* Immittit vindex Deus ad deprimentum tumorem superbiæ, minutissima animalia, ut tandem discant vano fastu turgidi supercilium deponere, cristasque demittere, si à vilissimis bestiis interim exhorrescunt. Sceleribus semper hæserunt cognata supplicia; & quamvis illa per gradus visa sint ad sublimia conscendisse; in exitium tamen semper impigerunt, seque ipsa impulere.

Seras superbientis sui fastus Herodes pœnas dedit, quas tamen experitur serias; lenitius obiit, ut atrocius periret; distulit Atropos iniquissimum ejus vitæ flamen scindere, ut experiretur se mori, cum non moreretur. Sicut flagitia fuere properandum innumera, & sævitias ex fastu curata diuturna; æquum erat, eum diuturnius torqueri,

queri, qui in plures sævierat. Herodem enim si spectas redivivos in iplo fateris Cyclopas, Busirides, Scirones, Diomedes, & Phalarides monstra scilicet crudelitatis, Megerasque ex Erebo eruebat. Herodes liquidum in una, quam fovebat ambitione vitia omnia enutrivit, impietatem in Deum, sævitiam in homines. Ne subiceretur Deo nostra induto humanitate, ut eum ad interneccionem quæreret, pueros omnes in Judæa à bimatu, & infra natos perdidit, extincturus puerorum sanguine Dei filium, quem horribili carnificina fuit insectus. Ut cultum, & obsequia populi ad se traheret, aras exstruxit, & profana templa, Romanis Principibus duos Pontifices regio natos sanguine impiè sustulit, calumniis unum; alterum insidiis circumventum. Quatuor alios à summo dejecit Pontificatu, plurimosque sacerdotes interfecit, inter quos Zachariam Patrem Joannis Baptistæ. Veneri turpissimè addictus novem sibi uxores copulavit eodem tempore, quo tertiam cum matre, & duobus ex ea susceptis filiis, insidiosis vulneribus sanguine extinxit: eademque poenâ patrum, & primogenitum filium, ac potioem domesticorum turbam impiè multavit; nimirum ut turgido suo litaret fastui, vafra simulatione aras erexit, templa struxit, in quibus tamen Sacerdotem crudelitas egit, & victimæ fuerunt quotquot intercipiendæ honorum lucis suspectos sibi imaginabatur. Huic inauditæ crudelitati in sociam se adjonxit foeda libido: geminam dixisses ex Erebo egressam furiam debacchari in uno Herode, & utramque furialibus suis cædis cum inflammare: siquidem cum æstuarer libidine, incendebatur crudelitate, ut amans fureret, & furens amaret; thalamos amans struebat, sed furens aras destruebat, & tumultum aperiebat enclis oplendum cadaveribus: pugnabant in eodem vecordi pectore ferales diversi affectus, odium, & amor, hic ut deliciis diffunderet, illud ut sanguinem funderet. Serviebat hisce tumultuantibus affectibus, qui in alios sæviebat, & hominibus imperabat.

84.

Hujus servitutis compede infelices detinentur quotquot ab insolentibus animi perturbationibus, ac tumultuantibus affectibus sinunt se se abripi, ut Romæ olim Tiberius, Caligula, Nero, & alii ejusdem furfuris Cæsares cædendis hominibus nati: visi siquidem sunt dimidium Imperii cum Venere lenocinante, & dimidium cum Jove fulminante divisisse. Non tamen credas, Herodem deliciarum ita quievissse in rosis, ut spinas non præferret, siquidem mala conscientia diu, noctuque eum torfit, circumegitque per singulas timoris larvas, umbrasque suspitionum, jugiter enim infestis furiarum stimulis fodicatus vitam duxit acerbissimam: occisorum funera, Manium umbræ, menti semper objiciebantur, ut acrius in pectore cor palpitans torqueretur. De Herode ait Josephus: *Vix fuit Herodes in omnes ex aquo*

Antiq. Judæicæ lib. 17. cap. 10.

sævus, ira servus, juris Dominus, fortunâ autem propitiâ usus, si quis alius. Ex privatis enim natus regnum assecutus est, & innumeris circumdatus periculis semper evasit, vixitque longissimo tempore. Quantum autem ad domesticos, & filios attinet, hic quoque felix fuit sua sententia, oppressis inimicis, & adversarijs; sed intelicissimus meo judicio. Ex tenui ad pinguiissimam evectus Herodes fortunam, hujus bona possedit ad plenum cumulum, cum è privatis parentibus natus, nactus fuerit licet alienigena Judaicum Regnum: altius tamen eum fortuna evexit, ut lapsu graviore in imum detruderet calamitatum: luit siquidem adhuc vivens, quæ peccaverat; & quia à puero intumuit insano superbiæ fastu, flagravique juvenis foedo libidinis æstu: moriturus superbiam luit, fumo elicente lachrymas, & venerem æstum, plectente arcano igne sæviente per intima viscera: cum enim suppliciorum atrocitate in quosque sævierit; cruciatus ferè omnes mox foedissimam acturus animam in se persentiscit, & ut narrat Josephus, agnito calamitatis nuntio repente confictatus dolore acerrimo, ac plurimorum morborum suppliciis excruciat, victusque; cum sibi etiam manus violentas inferre conatus esset sub paschales ferias infelicem spiritum in orcum evomit.

Neque dispari poena multatus fuit Diocletiani insanus, tumidusque fastus. Is: ait Sigonius, *Post triumphum de Persis actum, hanc tantam felicitatem, tamque prosperum fortune obsequium capere animo non potuit; siquidem moderatione prorsus in superbiam versâ, eò usque insolentia prodit, ut se posthac, mortalitatis oblitus, tamquams Deum adorari voluerit. Nam projicere eorum se homines venerabundos, atque osculum pedibus figere pati cupit, & gemmas vestibus, calcetisque inseruit, cum ante ipsum omnes Imperatores consulari tantum salutatione contenti fuissent, solum chlamydem purpuream privato habitui adiecissent: Is autem, ut ait Nicephorus, divinis expertus plagis, toto primùm corpore tumorem ingentem concepit, quo deinde variè disrupto, lentè ita emarcuit, ut blasphema ejus, & impia lingua, qua iniquitatem in altum vomuerat, intra fauces ipsas vermium vomitum proferret, qui ex ore illius prorepentes fectore pessimo locum habitationis omnem replebant. Postremò autem, more canis, quam maximè latrans, sceleratam, & nefariam cum violentia quadam exhalavit animam.*

Non purpura tantum chlamydatos, sceptroque præpotentes inficit tumor superbiæ, sed & eorumdem famulitium, quod quasi pudeat servitutis, cæteris præesse administri student, ut vix quidquam interfit discriminis Reges inter, & Prætores; sedent eodem fastu, incedunt, receduntque eodem numerosiore comitatu, & nisi coram quæstoris mappa genu omne flectatur, adeò indignatur superbus famulus, ut minas spargat, cædesque minetur,

Antiq. Judæicæ lib. 17. cap. 10.

Lib. 1. de civ. imp. 81.

86.

netur; timeantque jam capite minui, qui genu non flectunt; cervices sub gladio flectere, qui pede in adorationem non procumbunt. Sed maluerunt tres pueri licet captivi potius toto corpore demitti in ardentis ignis fornacem, quam Regis aureo simulacro se inclinare: detrectantes suæ aureæ statuæ præstare obsequia; maluerunt fornacem ingredi, quam cultum insensato exhibere metallo: noluerunt pueri coram statua Regis, eaque aurea genu flectere, & maluerunt pectus, corpusque totum in flammam demittere fornacis. Sed plures sunt, qui non solum Principum venerantur simulacra, verum & eorum famulis fordidè obsequuntur, ut inde gradus sibi construunt superbiæ tumidi ad altiora surgendi: nullus jam Principis administer solus videtur incedere, nisi post se trahat stipatam cohortem: & si olim Romanis consulibus rerum, gentiumque Dominis duodecim dicuntur lictores suffecisse, pompaticâ hâc nostrâ ætate multos superbus fastus vult accersitos. Incomitatus per urbem olim simplici vehebatur equo Cato, vir non solum consularis, sed & triumphis clarus.

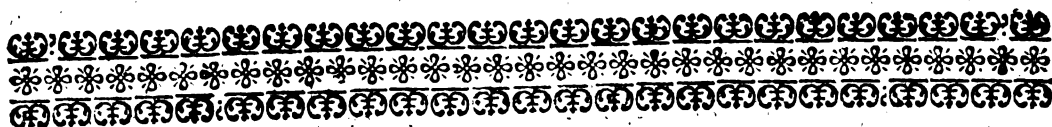
87. Intumuit aded corrupto hoc nostro ævo fastus, ut fastigium videatur attigisse insolentia, ac retroacta omnia sæcula longius superasse. Scimus Isaacum non dedignasse famulitium; quamvis quod supra cæteros emineret, ei non defuerit; quia nimirum animi demissio omnem abegerat tumorem: eandem Jacob lentem excoquit; Rebecca pulmentum apparat; Esau solus venatum egreditur, & Jacobum fratrem sine comite ad Labanum in Syriam ablegat. Fulgebat aurum in domo Judith, micabant gemmæ, exundabat familia, & tamen unicam tantum secum ducens pedissequam ancillam Assyriorum castra impavida penetrat, tentorium ingreditur Holophernis, ejusque capite amputato nobilem de prostratis hostibus in uno Holopherne triumphum reportat *tradidit caput Holophernis ancilla sua, & Exierunt due secundum consuetudinem suam quasi ad orationem.*

88. Non solum qui divitiis affluunt hoc superbiæ vitio inflantur; verum etiam pauperes, & pannosi, hinc eos alloquens Christus ait: *Et vos nolite querere quid manducetis, aut quid bibatis, & nolite in sublime tolli:* quia nimirum etiam ipsa paupertas evangelica, si fastu infletur à sua dejicitur felicitate, sicut terrenorum exonerata pondere sursum felicius avolat beatitate donanda, si tamen superbiæ erugo ejus detritas corrodât vestes, facillè corruptitur: locupletissima est paupertas, quamdiu sua sorte contenta nil concupiscit, quia tunc nil ipsi deest: incipit ta-

men paupertatis laborare ægritudine, si dignitatibus inhiat, si divitias appetit, quia tunc vacuum se novit, cum plura ipsi desint. Solo superbiæ tumore videntur homines pauperes fieri; quia appetentes aliena, plurima sibi videntur deesse: sic Mercator quamvis divitiis onustus, nobilitatem appetit, ratus inesse palludamento splendorem, quem ipse non experitur in auro. Vir nobilis suæ ilachrymatur conditioni pecuniis vacuæ, opibus destitutæ, auro inhiat putans hujus metalli nitore posse propriæ suffragari calamitatis. Opulentus ex ordine equestri purpuram optat, quæ destitutus mensam fastidit, quamvis delicatioribus instructam ferculis. Superbia quos inflat, in sublime semper evahit; non tamen ut beet, sed ut acrius torqueat: hinc D. Chrysostomus, mavult Barbarorum potius subire servitutem, quam jugum superbiæ, eò quia ex hac purulenta radice absurdæ quæque pullulant cupiditates, & plerosque, quos neque decora facies, neque libidinandi cupiditas coepit, jaçantia libido intercoepit, ac interfecit, ait ipse, *Quid tandem inanis gloria cupiditate sumptuosius? quid turpius, vel toleratu difficilius fieri potest? siquidem morbi hujus dispendia ex his solent patere, qui frustra, & inaniter, tum in theatris edendis spectaculis, tum rebus cæteris istiusmodi intempestivis ad gloriam duntaxat, & ostentationem paratis, tum denique in adificandis splendidis domibus, & excolendis, & reliquis inutilibus, quæ impresentiarum silentio prætereant, pecuniarum plurimum insumunt. Nec sanè quempsam fugit, hominem hoc morbo laborantem, prodigum, & jabundum, rapacem insuper & cupidum esse oportere: nam ut habeat, unde belluas alat, alienis fortunis infert manus. Et quid fortunam dixerim? siquidem non eas solum, sed animos ipsos, ignis iste depascitur, neque morte corporea hic modò, & præsentis, sed futura etiam afficit, & aterna. Nam est gehenna procreatrix inanis hac gloria, & ignem excitat vehementius, & vermes pestiferos. Quædamna à mundo condito non intulit superbia? hæc è summo cælo Luciferum in imum deturbavit tartari; Protoplastos è terrestri paradiso expulit extorres; turrim, urbemque Babylonem evertit, linguas confudit; Goliath prostravit; Amanum suspendit; Nicanorem interfecit; Antiochum peremit; Pharaonem submersit; Sennacheribum trucidavit; utrumque Herodem perdidit, Cosrhoem putrefecit, & quotquot superbiâ intumuerint; eosdem fastus præcipites egit in imum extremæ calamitatis. Quantum tu times, ne pereas; tantum cave, ne superbias.*

Homil. 53. in Matth.

DISSERTATIO X.

Nemo veræ tranquillitatis malaciâ fru-
tur, nisi fluctuantis animi pravis sedatis
Affectibus.

§. I.

Mentitur frontis serenitas, si pravi affectus intus dominantur in mente.

1.

Unt qui corruptâ opi-
nionē capti culmen pu-
tent beatitatis attigisse;
si cum Cresō divitiis
affluent; si duo illa Nu-
mina, quibus homines
obsequuntur, seu po-
tius vilia nomina ar-
gentum scilicet, & aurum proprii juris fece-
rint; sibi videntur abegisse ferreum sæcu-
lum, & auream ad se se ætatem accersivisse,
ac argenteam sibi pedisequam conduxisse,
cùm vitam ipsam, quam ducunt, auream pu-
tent, cui argentum famulatur: etenim non-
nisi in argento sacra omnia, & profana pe-
ragunt; somno non nisi argenteo indulgent
in toro; prandia instruunt argenteis in men-
sis: in argento propinant, perpotant; ut
cùm auro, & argento regnorum capita cin-
gantur; generosiora in epulis coronentur, &
falerna. Felices se putant, si cum Epicuro in
palmarum stomacho longinqui littoris pisces,
& peregrina congerant aucupia: si conchi-
liis superi, inferique maris pigritiam nause-
antis ventris stimulent: si feris multa cæde
venatorum captis stomachum impleant, cum
potius corpus foetidum vertant in cæmeteri-
um, quod eneatis opplent cadaveribus. Id
videbatur rerum defuisse elementis, ut tribu-
taria etiam ipsa fierent voluptatis; non enim
ut fatiscantis naturæ consulatur necessita-
ti, vectigal solvitur, quod terrarum, aqua-
rum, ac aëris defatigatione coacervatur tanto
quærentium impendio, tanto piscantium di-
scrimine, venantiumque labore, ut videantur
jam homines pericula prandere venatorum,
& discrimina cœnare periclitantium. Beatos
se credunt, si cum Sardanapalo videant ve-
luti in triumphum deferri fercula in mensam,
& perinde ac in orchestram prodire dapium
deliciora condimenta; licet non detur tan-
tùm fabula palato, sed etiam gustui irrita-
mentum, cùm non scenæ tantùm, sed &
cœnæ assideant, in qua sæpe mutata fercu-
lorum scena cœnatur ad omnem lautitiam,
donec veniatur ad catastrophem, & bellariis,

& cœna simul, & scena claudatur. Si cum
Traiano, Domitiano, Diocletiano honores
assequantur, chlamydem induant, purpurâ
splendeant, sceptro imperent, imperio cæ-
teris præsent. Vel si cum Fabritio Aulæ se
abdicent muniis, recessus adeant solitudinis
Rus suam excolant, & ad focum edant illas
ipsas radices, & herbas, quas in agro excolue-
runt, iisdem vescantur leguminibus, quæ la-
borantes manus occatæ concrediderunt tel-
luri. Sed ex hæcenus recensitis, nec unus
sciscitatus fatebitur, se veram nactum tran-
quillitatem, nec ad verum appulisse quietis
portum, ad quem bona externa non condu-
cunt: quia neque coacervatæ divitiæ, neque
instructæ ad omnem lautitiam dapes, neque
honores, & dignitates, quibus jugiter hu-
mana ambitio inhiat, hominem valent in si-
num veræ tranquillitatis trahere. Nil pro-
dest extima corporis serenitas, si sævit intus
in animo procella.

Nisi homo interior, & exterior con-
cordi veluti harmonia inter se se modulen-
tur, nunquam veram experitur homo mala-
ciam. Nil confert ad felicitatem, si sereni-
tas arrideat in fronte, & tempestas fluctuet
in mente; si spirent exterius adblandientes
Favonii, & Zephyri, & intus Euri, Nothi-
que furentes omnia sus deque confundant,
evertant; si foris pacis inuito fœdere omnia
quiescant, & intus bellorum tumultus ob-
streperet; si experiatur homo silentium ex-
tra se, & sentiat in se turbulentum clamo-
rem; si manu olivam teneat, & corde rom-
phæam stringat; si exterius mare trajiciat læ-
steum, & intus fluctibus agitetur decumano
turgidioribus; si vultu vernam temperiem
spiret, & in corde rigentem gelu odii foveat
hyemem; si floreat in extima vultus cute
rosæ liliis nuptæ, & intus spinæ, & vepretæ
adversantium affectuum viscera dilanient;
præcordia excrucient: Perinde ac varius est
in variis terrarum tractibus telluris genius;
ita & in hominibus terrena sapientibus diver-
si pullulant, adolescuntque affectus, qui nisi
coërceantur, slectanturque ad rectæ ratio-
nis

2.

his amissim, hominem à vera deturbant tranquillitate; & perinde ac variae terrarum regiones, diversas praesentit commotiones, quibus non modicè turbatur. Scimus Rhodum, Joniam, Apuliam, Trinacriamque terræ motui obnoxias, & frequenti quassatas succutione; & Campaniam licet nomine felicem omnine tamen infelicem, eructatas Vesuvij flammæ pavere, solique horrere trepidationem.

Insurgunt in homine affectus varii, quibus obnoxius intus commovetur, perinde ac variis varij terræ tractus subjiciuntur discriminibus: eluvione siquidem Thessalia crebrè mergitur, flammis jugiter ardet Aetna, rigente nive candet Thracia, perpetuis tenebris Cymerij cæcutiunt, Delos in Aegeo fluitat, Aegyptus Nili redundantis mergitur. Imò hæc varietas, vel in ipso cælo, & aëre suspicitur: siquidem inter planetas Saturnus habetur maleficus, Juppiter benignus, ac beneficus, Mars turbulentus, & iracundus, siccitatem invehens; Sol cane mordens, Luna humiditatem promovens. Infra Lunam Aër in terram usque agilis, tenuisque diffunditur, altior terris, & aquis. Ejus superior regio quia defœcata à quavis halituum concretionè salubris est, ac innocens, libera semper à turbis terrestrium halituum, ac ventorum turbinibus, ridetque semper serena cum sole: pars verò inferior mutationibus obnoxia modè est nubibus fœda, nunc imbre humida, vel fulgetris corulca, vel tonitu clamorosa, vel fulminibus armata, vel procellis rigida, vel grandine flagellans; vel ventorum vi discussis nubibus serena, ventis sicca, calore fervida, solari radio illustris. Sic in hominibus hanc varietatem tumultuariam, qui in iisdem excitantur affectus, invehunt. Alij siquidem bile fervent; alij invidiâ tabescunt, hi amore æstuant, illi odio rigent; hos libido corrumpit, alios metus abjicit; quosdam audacia extollit, & alios tristitia deprimat; spes plures alit, quos postea desperatio enecat; gaudium nonnullos afficit, qui mox præ moestitudine liquefcunt in lachrymas: quot homines, tot in ipso repugnantes animi perturbationes, quibus mens perinde, ac in procelloso freto agitatur, cor fluctuat, & homo non rarè naufragium patitur.

Adè altius suas in homine affectus radices egerunt, ut nonnisi cum ipso homine divelli possint; nobiscum enim adolefcunt, & ut phrasi utar Tertulliana non Tulliana *contemporant fatu, coætaneant natu*. Crescunt in nobis, & cum nobis consenescent; nec priùs è cordis abscedunt sede, quàm nos à vitæ statione; nec extinguuntur nisi simul hominis vita extinguatür; cum homine siquidem tantum moriuntur, tumulantur, & cinescunt. Dixerim cor humanum campum Martium, ubi sibi repugnantes affectus, pugnantisque inter se se variae passionis digladiantur: gladij, quibus feritur punctim casum, turbidi, ac furiosi sunt motus omni-

virium contentione dimicantes, ut reginæ rationis expugnent arcem, dominatumque in homine enantiscantur; quo ubi potiuntur, non tamen licet inducias videantur exhibere, pacis ineunt fœdera; tunc enim iterum arma movent, quibus vel in ipsa quiete homo laborat, in tranquillitate turbatur, in securitate pavet, in solitudine timet. Sicut suo se recipit in cubiculo statim furiosa mentis agitatione avolant, qui excitantur affectus aliò extra cubiculum, extra civitatem, vaganturque per vicus, arva, planities, montes; maria trajiciunt, & ad loca se conferunt remotissima; ubi propria, quibus pascantur, inveniunt objecta, sive aurum in Pervanis tractibus, sive margaritas in sinu Eritræi; sive adamantes in Indorum elatioribus montibus.

Pugnant semper humani affectus, & licet umbratili certamine; expugnant tamen per se hominem: construunt enim sibi quasi arenam, seu theatrum gladiatorium in turbulento hominis pectore, ubi insanunt, ferociant, debacchantur. Ira enim quasi emerfa ex Orco Megera ferales quassat tædas, flammisque agit lethales, quibus cædes, & clades spargit. Timor Manium umbris accersitis omnia replet horrore, circumsepit periculis, præcipitia aperit, ruinâs portendit. Audacia cæteris petulantior insurgit, pericula contemnit, discrimina nihili facit, ardua quæque aggreditur, cum hoste quovis congredditur, ut sanguinem fundat, clades spargat, strages disseminet. Spes virescit læta quæcunque sibi promittens, prospera spondens; sed aurâ plerumque pascitur, cum qua statim evanescit, fluitque, vel unico venti flatu: & insurgit Desperatio absque ulla rerum meliorum expectatione: hæcque ferales concipit tristitiæ æstus, quibus mentem excruciat, & cogitationum angustiis premit, spei omni renuntiat, nihil appetit nisi laqueos, gladios, præcipitia, & mortem. Amor suos accendit impuros ignes, quibus extra se avolans, rupes transilit, fluvios tranat, maria trajicit, & plerumque gladios acuit, laqueos necit, & ejus furoribus tragediæ consonant, & personant: est enim iracundus, exlex, intempestivus, ignivomus; quas flammæ, quæ incendia, quas ætneas conflagrationes, quæ busta non excitavit, quas pectori dilacerando Prometei aves, quas cordi premendo aggestas malorum catervas, quas menti torquendæ, & absumendæ curarum turbes non accivit? Quæ silentia, quæ deliquia, quæ tormenta suis ipse flammis non accessivit? contra amorem insurgit odium canere, & angue peius; urget enim contra alios, quos quiescere non patitur, quorum sanguinem sicit, quorum stragibus delectatur, & immiti quodam atque efferato animo, veluti aperictus in alios irruit, quos vivos exorbere concupiscit, quia nonnisi neces cudit, venena spargit, quibus interimit, gladios acuit, quibus vulnerat, aconita evomit, ut interficiat.

6. Hisce perniciosissimis affectibus adscitur desideriorum turba, quæ multiplici armata jaculo hominis pectus confodit, quod abreptæ mentis desiderii percussum premittitur ad necem. Hisce desiderii veluti mox alis instructus homo Pegaso velocior varios, eosque diffitos percurrit terrarum tractus; accipitre perniciosior in sublime avolat, inhiatque prædæ, ac bonis alienis detescere; Dedaleis munitus remigiis æra enavigat, perinde ac navis æquora: sed contra Desiderium. Fuga stat, tergoribus suis inter necinam nitens cladem evadere, vel totis viribus propulsare, quamvis intutissimus sit miles, qui gradivi in castris Mavortis à pedibus, non à manibus auxilium deposcit; quia sicut securitas in robore ex audacia; ita periculum in fuga: arma armis propulsantur, nec quisquam in bello tutior, quam qui ferum ferro propellit: ab armis siquidem pensatur miles eò minus periclitaturus, quò fortius presserit hostem; & quamvis non semper in ferro sit militis salus, in fuga tamen semper est dedecus, & plerumque pedissequa mors.

7. Cæterum malum qui non fugit, is periculum amare dicitur, ac stultè in prærupta se conjicere: infanus est, qui nullo percussus timore, quæ imminet rerum discrimina fugere non studet; & ipse se quasi periculis offert, quod perinde est ac agere ex temeritate: Sapientis est prudenti industria rimas quærere, & tanta secessione se à periculis subtrahere: qui enim non se subducit, ut malos vincat incurfus, vincitur ipse; Jacobum recolamus, Moysen cogitemus, Lothum consideremus, Eliam spectemus, Mathathiam perpendamus, Athanasium intueamur, Policarpum contemplemur, & hisce adsciscamus Ambrosium: omnes enim cum ingentia imminerent mala ad eadem declinanda prudenti consilio feliciter fugerunt sine ulla famæ læsione, absque ullo honoris detrimento, sine damno vitæ; ut præteream Paulum; missum faciam Josephum; Chrysostomum taceam, & ipsum Christum non adducam, tametsi omnis ejus actio vera nostra sit instructio: Servator noster potuisset facillè quotquot contra ipsum surrexere profligare, ac prosternere; nihilominus ut nobis documento foret à Judæorum lapidibus, à Phariseorum consiliis, à proterverum manibus, à perditissimorum hominum machinationibus fugit; & licet præsens non potuisset tangi, si noluisse, nec teneri manibus, nec percuti virgis, nec coronari spinis, nec cruci clavis affigi, adhuc tamen hæc mala subivit, ut nobis ad salutem viam sterneret.

8. Affectuum hætenus recensitorum turbulentis, se admiscet gaudium, quod universum hominem perfundit exultatione: seque hic animi affectus foras prodit, secumque accersit populorum acclamationes, apparatus hilaria, gratulabundos hominum occurfus; animos insueta alacritate prope gestientes, vultu, fronte, oculis internam cordis depromentes lætitiã. Sunt verò qui

præconceptam in animo lætitiã nulla externæ pompæ specie depromunt, neque apparatu indicant, nullòque alio gratulationis argumento præconcepti gaudij speciem produnt; sed illud imis inclusum pectoribus continent, & in animorum recessibus soli perfruuntur quadam effusa laxatæ voluptatis specie, Sunt etiam qui ingenti perfusi lætitiã exultant gaudio, gestiunt voluptate; ac hilaritate verba ipsa condiunt: exiliunt enim loquentes, triumphant vocibus, tripudiant ingeminato plausu, & plerumque adeo insueta, ac insolenti lætitiã elatus est animus, ut in summa voluptate pascatur, & in se ipsum velut impar tantæ jucunditati concidat. Plerique tamen exterius videntur in gaudium profundi, quorum pectoris intimosque animorum recessus, si introspiceremus, non nisi larva fucatæ lætitiæ nobis objiceretur; rident plerumque in genis rosæ, eum intus in corde spinæ pungant & torqueant. Insurgit contra gaudium umbris stipata funereis, tetris comitata cogitationibus tristitia, quæ mentem ægritudine corrumpit, ingenium mœrore hebetat, cor angustiis premit, oculos lachrymis implet, frontem profundis sulcis arat, totumque vultum impalescente inficit macie; incedit hic affectus mœrore oppressus, angustiis pressus, tristitque mœstitudine, & anxietate exanimatus, inceditque propterea capite dejecto, fronte demissa, oculis in humum versis, cujus vocem dolor debilitat, animum indignatio opprimit, & verba lachrymæ intercludunt; sparsis siquidem in humeros capillis, turbato, apertoque pectore, fluentibus in vultum lachrymis, voce crebris singultibus effracta incedit, qui mœrore animi impletur, penitusque occupatur.

9. Hos ludos insolentes ludunt, qui excitati in nobis non coërcentur affectus ad rectæ amissim rationis, & tragedias plusquam Thyesteas agunt, præsertim amor in libidinem effervescent; rerum alienarum immodica cupiditas; in proximum præconceptum odium cædes spirans, & clades spargens: contabescens animi mœror, & deploratæ sortis exitialis desperatio. Voluit nihilominus Deus hanc in hominibus insurgentium contrariarum affectionum luctam, ut non conniveamus vitio, non ludamus in mediis periculis, nec nobis illudamus; sed perpetuò pavidi die, nocturque solliciti, semper simus anxii, vigiles, & in omnem partem circumspetti, jugiterque intenti, ut insurgentium hostium eruptiones, inquietosque motus propulsemus, coërceamus; nobisque viatrices comparemus adoreas, erigamus trophæa, legamus palmas, colligamus manubias, aureis que lemniscis coronam insigniamus nostram. Qui enim inquietis hisce motibus, insolentibus animi commotionibus, & effrænis non obsistunt affectibus, in multa se dejiciunt pericula, incidunt discrimina, pluribusque se pedicis illaqueant, multiplici compede irretiunt,

ac turpia devictæ mentis patiuntur dedecora: si enim non coërcantur, sed effroenes grassentur, classicum inflatur, bellicum canitur, furor, & Bellona circummeunt, & eruptæ ex Orco Eumenides ferales tædas, flammæque agitant, fitque conjuratio, quâ interna tranquillitas, quies mentis, pax animi non solum turbatur, verum & homo ipse perturbatus internis affectibus miserè cadit infelix vitorum præda: quamvis trajiciat navis æquora multo auro illita, plurimo cælata emblemate, munita milite, instructa velis, si tamen ventis procellarum in locum omnem rapiatur, facilè in scopulos impingit, & disruptâ carinâ dehiscens mergitur ad ineluctabile naufragium.

10. Obsistendum omnino, est & quidem suis sub initiis, antequam adolescant, virésque acquirunt, immodicis hisce animi affectibus. Stabulantur hydrâ peiores Lerneâ in animo feræ, si in ipso impuè insolescant immodici affectus, debacchantur protervæ passiones: malè sibi consulit, qui igne, ferrôque huic non obsistit monstro protervi affectûs; hanc non prostrernit hydræ; qui omnia ejus capita ferro non amputat, igne non extinguit; repullulant semper hujus hydræ capita, quamvis amputata, nisi altius eorum radices igne, ferro validiore quis adoriatur, prosligétque: & unâ cum affectibus inturgunt & cognata vitia; ambitio siquidem incipit repere, avaritia cunctanter serpere; ira lento passu erumpere; invidia livido ore gliscere; imò & luxuria insolenter statim debacchari. Unde cum primùm insolescunt veluti angues in cunis Herculeis abolendi omnino sunt immodici hi affectus, vel coërcendi juxta præscriptum rectæ rationis; quia si semel insurrexerint, & illicò quâvis disruptâ cunctatione non compescantur, vires acquirunt, fortiusque nos impetunt, vincuntque.

S. II.

Pravi Affectus nisi suis suffocentur in cunabulis, in nostram adulescunt perniciam.

11. **V**ideo Petrum timori suo indulgisse, non quidem ut Christum Magistrum suum desereret, sed ut à longè sequeretur; sed quia hunc timoris affectum suis ab initiis haud abegit, adeo succrescendo validiores nactus est vires, ut Petrum vicerit, prostraveritque, cum enim à longè sequeretur Magistrum, à quo flammæ hauriebat charitatis, & ardorem spiritûs, adeò intepuit, frigitque, ut flammæ quærens, quibus calefieret, ad ignem factus frigidior Christum negaverit, deterueritque, sicque non coërcitus suis sub initiis timor, utrumque patravit delictum, quo fuit Petrus Magistrum suum secutus à longè, & eum deseruit. Scio Evam in terretri paradiso tantum desiderasse pomum scientiæ boni, & mali

Verani de Affectibus Tom. I.

oculis lustrare, non linguâ delibare; sed quia hunc desiderii affectum non statim compescuit, radices egit, adolevit in femina, virésque exactus Evam prostravit victam; quæ enim pomum comedere noluit, & aspicere non expavit, oculis simul, & palato satisfecit; vidit pomum oculis, decerpit manu, admovit ori, contrivit dente, & in stomachum demisit, & unâ cum fructu scientiæ ignorantiam deglutivit, mortemque sibi, & posteris. Scio, Judam amasse pecunias, inhiasse divitiis, sed quia immodicum hunc affectum in suis non coërcuit cunabulis, adultiore adeò invaluit, ut tandem prævaleret, situmque suam auri expleturus Judas Magistrum vendiderit. Profluit ut vulpeculæ immodici affectus, sed nisi statim abigantur vineas nostras demoliuntur.

Hinc monemur, has vulpeculas adhuc in adulescentia, cunisque procul abigere; *Capite nobis vulpes parvulas, qua demoliuntur vineas,* quamvis parvæ sint, vires tamen acquirunt validiores, & vineas demoliuntur. Securi sumus ab apro, quem timeamus; tuti à lupo, quem abigimus; sed non à vulpibus, quas negligimus; & quamvis singularis ferus non exterminet visibiliter vineam, versipellis tamen calliditas invisibiliter vites demolitur, plantas eradicat, arbores excindit, & vineam totam destruit: nihil enim vinea prædest, si vites racemos non ferant, si arbores pomis non incurventur, si plantæ in ipsa arecant: nil prodest maceries intacta, si spes omnis frugum arefcit. Imò sponsa non solum vult, has vulpeculas insurgentium passionum, ac tumultuantium affectuum abigi; sed etiam cap jubet, quia fortassis redirent, si tantum abigerentur; captæ verò non ulterius nocent.

13. Repulit affectum insurgentis iræ Esau à fratre in itinere delinitus, sed quia non penitus hanc vulpeculam cepit, incepit iterum excandescere; nec diuturna inter ipsos pacis olea effloruit. Pluries Saul fuit Davidi reconciliatus, sed quia affectum iræ, & furoris tantum abegit, non interfecit, in nova sæpius insurrexit bella. Præsenferat Absolon immodico desiderio imperandi superbientem suum animum pulsari, sed quia pravum hunc affectum non extinxit, cum primùm flammam accendit, adeò invaluit; ut non potis amplius fuerit eum coërcere; non pependisset è quercu Absolon vanitatis suæ captivus, & victus ab immodico imperandi desiderio, si Imperii cupiditatem Davidi invisam suo extinxisset in exordio, vicisset in cunis.

14. Obstandum est initiis insurgentium contra leges rationis affectuum; qui tamen suis videantur ludere in cunis, adigunt, cum adoleverint, ad luctum; & qui videbantur in radice serpere sine noxa; cum creverint neces inferunt, & Absolonem ramo suspendunt. Gratus suo fuerat parenti Joseph; at affectus Doloris, & invidiæ, amor patris

Genes. 37.

in filium excitavit in fratribus : sed licet hi ab initio joculari potius cum fratre viderentur, cum gregem simul cum fratribus Joseph paverit, nec ullam expaverit invidiam ; hæc tamen altius cepit radices agere, simulque adolefcere in arborem, cum polymitam vestem Josepho Pater retexit, quâ à cæteris distingueretur : *Fecitque ei tunicam polymitam. Videntes autem fratres ejus, quod plus cunctis filiis à Patre amaretur, oderant illum*: nimirum invidia accersivit statim vires, aurora livorem, & odium; imò & furorem ferales suas flammæ in aggestu stipularum foventem. *Accidit ut visum somnium referret fratribus suis, qua causa majoris odij seminarium fuit*, cum jam ob chlamydem polymitam eum fratres adversarentur, nunc furor ignis accessione, & manipulorum nactus pabulum, quò suas enutriet flammæ, incendium auxit in perniciem Josephi, quem furor fratrum obscurare in flamma, & extinguere igne moliebatur. Ceperant fratres in Josepho odisse polymitam, quia plus cæteris à Patre amaretur; at cum primùm visum à se somnium manipulorum suis retulit fratribus; in erecto Josephi manipulo ceperunt ipsi animo cadere; dejectos se fatebantur, cum manipulus somniantis erigeretur, & reliqui prosternerentur; sed cur ad tam levem sarcinam succumbere? unus fratris manipulus erigitur, & cæteri Palestinæ Athlantes prosternuntur? Nunquid stipula præferenda purpuræ? & somnium prætextæ? si Principes erant Palestinæ, cur ex erecta in campo stipula dejecti animo prosternuntur? Nimirum enata rabies in tunica polymita adeò excrevit, ut in somniatis manipulis flammarum incremento grassaretur, Josephum extinctura: si prævum in fratrem affectum suis præfocâssent in cunis, non crevissent in flammam feralem.

15.

Quercum, quæ de glande incipit succrescere, quia nondum radices egit, etiam manus pueri trimuli facillè divellit; sin verò radices agat, incrementum subeat, erigatur in caule, dilatetur in ramos, non ampliùs puerilis manus potis est eam excutere, sed nec virilis. Furor cum primùm ignem concipit, extingui haud difficulter potest, sin verò adolescat, vix receptui canit; nisi priùs debacchetur, ac cruentas spargat cædes. Semina sunt pravi affectus, ex quibus nascitur, pullulat, crescit quidquid cruciat, torquetque homines; non statim cum incipit germinare, ejus sentitur venenum, sed cum paulatim incrementum lubit, tunc prava affectio puerpera fit suæ pœnæ. Hæc mortem intulit mundo cum protoplastos extorres ejecit è terrestri paradiso: una enim prava affectio, unus inordinatus appetitus comedendi pomum sibi vetitum mala omnia in mundum pertraxit, & gehennam succendit torquentem & quia etiamnum rebellant in nobis turbulenti affectus spem nobis adimunt tranquillitatis; nisi affectus omnis quamvis mi-

itate in-
nimus statim cum primùm sua prav-
surgit, evellatur etiam in sua radice; quia
quamvis pravi affectus rescindantur in ra-
mis, adhuc si radices servaverint, iterum e-
mergent, novique ex illis succrescent ini-
quitate ramusculi.

Plures sunt, qui pravas, & parvas, quas
sentiunt affectiunculas, oderunt simul, &
amant; eas detestantur, & illis adhærent; &
quia securim ad radicem non admovent, sed
ramis duntaxat foliorum viriditate luxuri-
antibus cultrum adjiciunt, nunquam eas vin-
cunt; quin potius ab iisdem vincuntur; quia
si bis, vel ter pravas has affectiunculas re-
spuerint; mox sinunt liberius succrescere,
& id assumunt virium, ut vix possint iisdem
oblectari. Nullæ cum pravis affectionibus
sunt induciæ admittendæ, sed statim contra
ipsas egregiè pugnandum, donec expugnen-
tur; & infatigabili, invictoque animo debet
quisque eas persequi: & præsertim turbulen-
tos iræ, ac furoris motus, acrésque indigna-
tionis stimulos, statim cum insurgunt reprimere,
imò & profus extinguere, & licet modicè
nonnunquam irasci humanitati detur,
iram tamen servare, odium fovere, satanicum est.

§. III.

Pravis, qui se finit ab initio affectibus abripi, facile præceptis in scelera ruit, idque experimento nos edocent Absolonis desiderium regnandi; & Caini invidia, ac odium in fratrem Abelem.

EXtinguendis iræ, furorisque ignibus
nulla aptior unda sanguine Salvatoris,
patientisque Christi, cum voluerit, ut
nos hanc lectionem ab ipso addisceremus: *Dis-
cite à me, quia mitis sum, & humilis corde*,
nimirum ut puderet discipulum animo intumescere,
cum suum noverit Magistrum corde humilem,
ore mitem; ut puderet hominem ferocire,
& excandescere, ubi videt Deum ipsum
adeò humanum, ut ipsam voluerit humanitatem
induere; adeò mansuetum, ut nulli voluerit obesse,
sed omnibus prodesse; adeò misericordem, ut omnes
sibi illatas injurias ultrò condonaverit. Pravis
qui se finit ab initio affectibus abripi, facile
præceptis in scelera ruit. Inhiavit Absolon
patris sceptrum, regnique diademati. Fovit
hunc anguem, qui tandem venena vomuit,
& plures interemit; quia natu minor, ad
thronum ipsi præcludebatur via, Amnoni
fratri natu majori incipit necem moliri,
nactusque occasionem, quia Thamarem sororem
constupraverat, eam interrogavit. *Nunquid
Amnon frater tuus concubavit tecum*, siliuit
puella, ut debuit, quia virgini nulla superest
in naufragio tabula, nisi solus pudor, quo
abactis conclamatum est; & in quæque
proruit nefanda scelera; conjicere tamen
ex

16.

17.

Matth. 11.

1. Reg. 13.

ex sororis silentio, quid actum fuerit, Absolon potuit, cepitque Amnonem fratrem piratam vocare pudicitiae; hinc virium subijt incrementum in fratrem odium, augeaturque desiderium imperandi fratris praconcepta internecione, vindicandae injuriae sorori illatae fucato praetextu; veriùs enim, ut per ferrum ad aureum sceptrum sibi iter sterneret, instituit enim Absolon convivium fratrem Amnonem invitaturus: *Fecerat quoque Absolon quasi convivium Regis*, ut in vino ira acrior accenderetur, & odium uberius foveretur, armareturque non lanistis, sed pincernis; ut primùm non Sarissas, sed patinas promeret; non leones emitteret ad lanienam, sed attagenes, perdices, coturnices, phasianos inferret ad illecebram: neque statim designat arenam, & martium campum; sed mensam construit. Interim silere sororem jussit, ne Amnon sinistrè de Absolone suspicaretur, qui effusus sanguinem, vinum priùs propinavit; vulnus inflicurus, cultrum melle imbuit, & ita omnia apparavit, ut tot stipata voluptatibus ab ipso Amnone mors optaretur: ita saevijt in fratrem Absolon, ut cultrum in viola, venenum in melle, necemque in vino ei exhiberet, & luxu epularum luctus fratricidij obtegeret: hæc nimirum Absolon praestitit, ubi pravam regnandi affectum, imperandi desiderium libavit, fovitque, ubi odium in fratrem natu majorem concepit, quia ad solium ei esset obstaculo; fraternum siquidem sanguinem simul cum vino in epulis fudit, necemque intulit, cui prandium apparaverat. Quid ni epoto inter epulas Amnonis sanguine; expeditiùs thronum conscensurus in patrem ipsum contumax, perinde ac leo rugiens insiluit. En quò devenit neglectus suis sub initijs, & non praefocatus pravis affectus, enormes sparsit strages, cruentas impressit clades, fraternum sanguinem effudit, & Patrem ipsum armatum strepitu ausus est Absolon insequi.

Si obstitisset Absolon pravis insurgentibus affectibus, imperandique desiderijs Palæstinam non funestasset tot necibus. Fovit Cainus suis in praecedij odium, invidiamque in fratrem suum Abelem; hunc pravam affectum non statim praefocavit in cunis, sed in corde excordis Caini adeò adolevit, saevijtque, ut veneno viscera omnia inficeret, ossa ipsa non medullis, sed sulfure repletet, ut jam venæ non sanguine maderent, sed tabo corrumperentur. Irascitur Cain, eò quia suis hostijs Abelis praeferatur holocaustum; immodicum hunc iræ, & invidiae affectum non statim compescuit Cain; sed hunc serpentem fovit in sinu, & in ejus corde altiùs radices egit in perniciem innocentis Abelis, cui concepta in Caino ira excidium minabatur; & ita contigit: foveri siquidem à Caino affectum iræ, perinde fuit ac Abeli parentare. Erat Abeli, vel ab incunabulis, in quibus cum lacte

candorem luxit innocentiae, indoles comis, placida, mansueta, placabilis; observantia in fratrem singularis; reverentia in patrem, & matrem insignis; religio in Deum observantissima, cui quoties per victimas supplicaret, quidquid optimi, & pinguioris in gregibus, & frugibus possideret, sincero corde in sacrificium offerebat.

Cum è converso Cainus perfunctorius in cultu Numinis tantùm esset, cui nonnisi deteriora ex frugibus, & macilentiora ex pecoribus avara manu offerebat servatis in suas delicias melioribus; hæcque causa, cur supremo Numini gratissimum esset Abelis holocaustum, cui priusquam humana manu ignis subderetur, ignis de summo caelo deplutus oblatas victimas depasceretur: cumque caelestis flamma in victimas non illaberetur Caini, in paternae felicitatis invidiam, & clandestinam delabatur detestationem; & quia pravo huic animi affectui, materiam potiùs suppeditavit, vindictam scilicet contra fratris innocentiam sumendam; in eam excrevit insolentiam, ut posthac victimas ejurare, lethaliùs odio, & invidia in fratrem contabesceret; adeò ut ipsa extrema frontis tristitia, capitisque dejectio infernum satis proderent mœrorem; tutiùsque fraternam caedem peracturus, sceleri amicitiam praetextens Abelem nil mali de fratre suspicantem in agrum perducit spatiatum, cumque simul varios miscerent sermones; & Cainus multa in authorem naturae criminaretur, legesque divini regiminis insectaretur; & è contra Abel sancto fervore Numinis propugnaret decreta; Cainus ratus invenisse anam sceleris aggrediendi elatum altiùs manu fustem in fratris caput toto impetu injecit, moxque in pectus valentiori brachio profundè demittit, donec geminatis vulneribus, pluribusque inflicis plagis Abelem propugnantem Numinis leges expugnasset, adegissetque animam pervulnerrum spiramenta efflare anno 129. ætatis; cujus sanguinem licet tellus exciperet, tacito tamen clamore caelum ultrici manu vindicavit.

Censent plures, Abelem caesum fuisse in agro Damasceno non longè ab Hebrone, ubi Adam creditur creatus, & hebraicè vocatur *Adama* à terra rubra, eò quia sanguinem hauserit Abelis, ut praeter ceteris notat Cornelius à Lapide. En ad quale flagitium pravis innutritus affectus; praconceptum in Abelem odium perduxit Cainum: Invidiam suo insolescentem in exordio, neglexit Cainus coërcere, & inde adeò validiores enata vires fuit, ut obstetricante livore odium pepererit, & fraterna caede primus omnium terram funestaverit: fuit siquidem invidia Caini causa primi funeris. Quid virulento hoc ægrotantis animi affectu tetrius? Quid superbia, odio, & invidia in mundo feralius? fuerunt enim perniciosissimi hi affectus venenum omnium

19.

20.

In cap. 2.
Genes.

sæculorum ; hi siquidem Angelorum Principem eiecerunt è summo cœlo ; Protoplastos excluderunt è terrestri paradiso ; primæ cæde mundum funestârunt , & effuso sanguine tellurem cruentârunt.

21.

Flamma cœlitus delapsa , & Abelis Deo pergratas depascens victimas invidiam simul , & odium in Caini pectore excitavit , neque acquievit , donec hominem occideret ; ut Numen irritaret. Invidiam , qui in sinu fovet , anguem nutrit , cujus veneno viscera contabescunt. Lacerat invidia , corrodit , & ubi stabulatur , non nisi gladios cudit , ut feriat , læviâtque in eum , à quo fovetur. Est invidus duplici vulnere infelix , suis nimirum proprijs malis , & alienis bonis ; quibus cum invidet , se ipsum torquet , ac dilaniat : id enim est invidia invidio , quod ligno vermis , rubigo ferro , tinea vestimento ; pravo huic , qui affectui favet , infernum fovet ; neque quid aliud in pectore invidentis sentitur , quàm dolor torquens , moeror exsiccans , ignis crucians , labor sine quiete , pœna sine commiseratione ; nec ullis hæc Orci Megea delinitur precibus ; quin imò blandimentis exasperatur , obsequijs inflammatur ; muneribus irritatur. *Ira-riusque est Cain vehementer , & concidit vultus ejus* , quia non nisi incendia , ruinas , excidia , cruentasque clades tetrissimis moliebatur cogitationibus.

Genes. 4.

22.

Non fulguravit statim commotus livor , sed impalluit ; modestiam affectavit in primo suo accessu invidia , sed postea insolescens detractâ modestiæ larvâ in cædes , & clades , ac funesta funera irrupit : fraternam cædem patravit , sanguinem fudit , sed flagitium ita obvolvitur , ut pronubus potiùs videretur , quàm lanius , non enim exesas inter rupes , non opacatos inter lucos fratrem egit , sed in apertum campum , in lætam planitiem duxit , ut loci amœnitas acerbiter funeris morituro temperaret ; quòd si inlieto vulnere Abel cecidit , in primam tamen surrexit purpurati Martyris rosam ; si post triumphum indormiisset , jacere honestiùs non potuisset rosis proprii sanguinis stipatus. Diceret , Cainum innocentem victimam litasse , non fratrem occidisse , eumque non ut hostem , sed ut hostiam in agrum veluti ad aram egisse. Verùm livor , cum primùm adolevit , in facinus præcipitavit ; & quia cum primùm emergerat in mundum , sanguinem sitivit innocentis , quem etiam effudit , quòd sitim tamen non exstingueret , sed augetet ; ideo in Herode infantium cæde debacchatur ; excidium puerorum larva occultit religionis. *Ut Ego veniens adorem eum* , audierat Herodes Regem Regum in terris natum , à Magis , & Regibus adoratum , muneribus donatum ; momordit Herodis pectus insurgens invidia , cui cum non obstiterit , cum primùm insolescere cepit , Herodem adèd exagitavit , ut non nisi cruentas cædes moliretur , ratus posse in plu-

Matth. 2.

ribus extinguere , quèd solum occidere non valuit : Cervicem perdere illius moliebatur , cui in obsequia se totum devovere simulavit ; cui genu flexerat in adorationem , flectere ejus caput ad interfectionem quærebat. *Ut Ego veniens adorem eum* , nihil audiri mitiùs , nihil spectari sanctiùs potuit ; videbatur Herodes intentis in cœlum oculis sidera recensere , ac lustrare orientem ex Jacob contemplaturus stellam ; sed cum hanc in terris audiret delapsam , anxius ejus quæsit splendorem , ut funereis umbris obscuraret , & sanguine exstingueret. *Mittens occidit omnes pueros , qui erant in Bethlehem à bimatu , & infra* ; adorare puerum petit , non cultum ei exhibiturus , sed ejus sanguinem effusus , *ut Ego veniens adorem eum*. O ferale obsequium ! flectit genu , ut læviât in caput ! procumbit in terram , ut cœli conditorem prosternat , maciâtque sui livoris victimam : & ubi non est mors timenda , si etiam religio trucidat ? si obsequium jugulat ? si thus enecat ? astra cruentant ? è cultu religionis secures erumpunt , & cruentæ clades ? Nil mitiùs audiebatur blanda livoris voce , cum suo adhuc pubesceret in exordio , suisque vagiret in incunabulis , *ut Ego veniens adorem eum* , sed vires enatus , adultior factus , nil ejus fremitu audiri potuit truculentius , nil ejus rugitu terribilius. *Mittens occidit omnes pueros , qui erant in Bethlehem à bimatu , & infra* ; quantum modestiæ in exordio exhibuit , tantum in suo recessu evomuit immanitatis , & furoris. Etiam viperæ torpent in hyeme , cum accedente æstate virus spargant , viros interempturæ , ferociant more gladiatorum , perimantque , si tantum pupugerint.

Matth. 2.

Matth. 2.

§. IV.

Quis suis sub initijs lacteus e blanditur pravus affectus ; cum incipit adolefcere aconita præparat , & venena propinat.

Quamvis in primo vestibulo sint affectus verecundiâ perfusi , puellasque imitentur , quibus pudor genas tingit , & modestia caput , oculosque in terram demittit ; ingredianturque blandè salutem dicturi , & obsequia præstituri Estherem imitati. *Et timus valdè , ac nimis , & dixi Regi : Rex in æternum vive* , quàm blandus , quàm pronus in obsequia affectus timoris , cum primùm insurgit , quàm innocens è pavoris rubo erumpit assentationis flos ; non enim blanditiæ in herbas crevère timoris , sed in flores germinârunt obsequij ; nihilominus , si timor radices fixerit , non rubet in rosis , sed subpallet in vepreto , non obsequia exhibet , sed aconita præparat ; non spumantes vino propinat calices , sed venena miscet , necs allatura : ubi timoris premi-

23.

Esther iii. 2. Cap. 1.

tur

tur pectus angustijs; laxatur cor in enormia quæque flagitia. Timuit Herodes natum Bethlehemi Messiam, doceri de puero optavit, exhibiturus prius adorationem: sed postea nonnisi supplicia, & cruentas cædes meditatus, puerum in pueris perdere moliebatur, eò quia altius radices timor egerit.

24.

Radicitus evellendi sunt pravi affectus, cum primum in herbusculis germinant, ut non sinamus eos gliscere in arbuta, lascivire in ramis, luxuriare in frondibus; neque satis, si tantum amputentur, seu semel iisdem obstitamus, vel Saulem imitemur, qui Agagum Regem nonnisi carcere damnavit, quem jussu Dei debuisset capite plestere; si affectus prava tantum carcere mulctemus, & non radicitus extirpemus, iterum pullulant, forsque foede prorumpunt, & intus in nos sæviunt: quoties iisdem latentibus parcimus, hostes in nos ipsos armamus, & quamvis initio imbecilles se prodant; enacti mox vires, nos ipsos prosternunt, & quod initio fuit lapsus, & error, paulatim adolescit in morem, & fit consuetudo, ex qua turpissima, ac vitiosa emergit necessitas; sensimque ab hostibus hisce domesticis pressi, æquè & oppressi turpissime iisdem cedimus, cum assuetis carere nonnisi difficulter possimus; sicque primi errores in mores excrescunt, & cum pravi affectus minimè in herba opprimimus, radicitus non divellimus, sed excrescere permittimus; tale sensim sine sensu incrementum subeunt, ut expectiamur eos excrescisse in sylvam, cum antea nonnisi in herbusculis luderent; fiuntque ingens dumetum, quod nullis pœnè viribus convelli amplius possit.

25.

Non amputandi, sed radicitus convellendi sunt pravi affectus, cum primum pullulant, incipiuntque radices agere: sunt Brucho haud absimiles, de quibus David *Et comedit omne fenum in terra eorum, & comedit omnem fructum terra eorum*: id præstitit Bruchus in excultis Ægypti campis; exiguum sanè animal Bruchus, qui tamen ab olere depopulationem exorsus, fructus omnes corrumpit: cavendum ab hisce Bruchis à pravis affectibus; quamvis initio nonnisi fœnum nobis videantur comedere, postquam tamen fuerint fœno saginati, postquam radices altius egerint, virésque enacti fuerint uberiores depopulabuntur omnem fructum; corrumpent virtutes omnes, quotquot in exculto cordis nostri efflorescunt campo. Experimur ebullire in nobis iracundiam; Bruchus est hic affectus initio contentus fœno; satis ipsi, si non blandiatur hosti, si beneficia singularia ei non conferat, si societate eidem non adhæreat: verum Bruchus iste, qui hætenus fœnum comedit, mox comedit, & fructus: incipit siquidem, de ipso perperam loqui, de quo antea tantam siluit; hostiliter eum insequitur, quem tantum non singulariter amavit;

Psal. 124.

damna infert graviora, cui singularia tantum reuinit beneficia conferre. Bruchus est pravi quisque affectus; & plerumque vorandi etiam rabiem melioribus initio frugibus explet, elurus fœnum, ubi fruges deliserint.

26.

Pravi affectus sunt animorum Bruchi, qui suam à deterioribus ingluviem orduntur, ne penitus excludantur, si à melioribus suam inchoent stragem. Nemo ita perversi censetur genij, ut fratrem ingenij ferventioris, meliorisque statim jugulet; nemo est naturæ adeò corruptæ, ut cum oculis tantisper dejectis non adsit properanti velocius ad bravium: & tamen à livore oculorum progressi sunt Cain in Abelis cædem, & Saul ad hastam intortam in Davidem victoriâ celebrem: Cain siquidem Abelem sibi præferri pati noluit. Erat Abeli jam à teneris indoles comis, placida, & mansueta, observantia in fratrem, reverentia in parentes, Religio in Deum, cui quoties per victimas supplicavit in sacrificium pingue, obtulit quidquid melioris in gregibus possideret, & frugibus: cum è converso Cainus nonnisi perfunctorius esset in cultu Numinis, cui deteriora offerre consueverat melioribus sibi reservatis: & quia discretus fuit utriusque in Deum cultus, disparia quoque fuerunt, & præmia; Abelis enim victimas, divinus favor commendavit igne de cælo in terram delapso: succendit tamen flamma hæc in Caino pravum invidiæ affectum, quem cum statim non extinxerit, tale subiit incrementum, ut non destiterit intus ardere, donec extinctus in campum caderet Abel, fieretque victima fraternæ invidiæ, eò quia pinguiores ipse victimas Numini obtulerit. Quàm pravi, quàm perniciosus, quàm detestabilis est invidiæ affectus? si intus lethale suum incipiat virus evomere. Flamma cœlitus delapsa, ac depascens Abelis victimam livorem excitavit in pectore Caini fratricidæ, & exarsit furor in innocentem Abelem, occiditque fratrem, ut Deum irritaret: hinc Nissenus in vita Moyse vocat invidiam malorum Principem, matrem mortis, primam januam peccati, vitiorum radicem, doloris initium, calamitatis parentem, inobediendiæ causam, ignominie initium, mortiferum stimulum, mucronem reconditum, telum amarum, feralem pectoris flammam, sæculorum venenum, causam primi funeris, antiquum virus, malum vetustum, perniciem hominum, & Angelorum; quorum Principem ejecit è cælo, & humani generis protoplastos exclusit è paradiso; & prima cæde fraternam manum cruentavit, ac Saulis hastam intorsit in Davidem, quem pati non potuit superiorem in triumpho.

27.

Tametsi pravi affectus suis videantur in cunabulis ludere potius, quàm cædes moliri, si tamen adoleverint, si incrementum subjerint virium, nonnisi in nostram hæc

exc.

Gen. cap.
1.

exerunt perniciem; & nisi has vulpeculas statim capiamus: in nostram crescunt inter-
necionem, hæcque ratio, cur sponsa in sacris
epithalamijs hujusmodi pravorum affectu-
um vulpeculas capi voluerit. *Capite nobis
vulpes parvulas, qua demoliuntur vineas:
nam vinea nostra floruit.* Vult sponsa vul-
pes etiam parvulas, non expelli, non fugari,
sed capi: verebatur enim, ne redirent, si
tantum abigerentur: captæ autem non ul-
terius nocent. Pluries scimus, Saulem re-
conciliatum fuisse Davidi; sed scimus etiam
non irretitum, non prorsus extinctum, sed
tantum abactum ejus furorem, reparatum
sæpius bellum instruxisse: non sufficit pra-
vos affectus semel abigere, sed cultrò opus
est, quò radicitus evellantur, & non solum
amputentur in ramis. Non pependisset è
quercu vanitatis suæ captivus Absolon, si
pravum regnandi desiderium, si perversam
imperandi cupiditatem patri invisam intus
non fovisset; sed statim suo extinxisset initio.
Sed cur sponsa cum vulpium exterminium
præcepisset, in otiosos statim eruperit affe-
ctuum sonos subdens, *dilectus meus mihi,
& ego illi*, an quia suum cuique præfinitum
est tempus? tempus enim amore languendi,
& tempus venandis vulpibus erat impenden-
dum. Verùm non blanditias amoris otio-
sas, sed vitiorum, pravorumque affectuum
præcipitur exterminium. Nimirum una
hæc ratio capiendarum, & exterminanda-
rum vulpium est, si verè sponsus diligatur,
si Deus enixim ametur, dissipantur illicò
vulpes, penitusque interimuntur. Si nil nisi
Deum diligamus, ejus amoris flammâ cinere-
scunt statim vulpeculæ omnes pravorum
affectuum. Una si regnet in corde nostro
charitas, profligantur statim, pereuntque
universæ rerum terrenarum cupiditates.

28.

Saragendum omni nixu, totisque viri-
bus, ut quotquot in nos insurgunt pravi affe-
ctus, hos radicitus convellamus, & licet
vires acquisierint, non tamen inde despe-
randum; potest enim consuetudo meliori
expugnari consuetudine: & volenti cum
Numinis ope vincere, tuta est victoria. Suf-
ficit, si Moyses æstuantis irati maris fluctus
virgâ minetur. Quæ supersunt ad plenam
victoriam, suppeditat Deus, cujus ope tu-
tus transivit Israël. Cum nil superesset,
quod Hebræos morareretur, Ægyptijs impel-
lentibus versus rubrum tandem mare iter ar-
ripiunt: prima agmina pueri, & mulieres,
senioque confecti construxere. Millia dein
plusquam sexcenta robustorum virorum se-
quebantur, qui quini seriatim, ac per ordi-
nem incessere militarem. Medium ag-
men bellica receperat impedimenta, in quibus
& greges erant, & armenta pecorum, ac ju-
mentorum; clauseratque tandem totum ex-
ercitum agmen promiscuæ multitudinis, &
exterorù, qui fugienti Israëlî se adjunxerant.
Exierunt omnes hilares ex Ægypto, eò quia
à tergo relinquerent durissimam nonaginta

trium annorum servitutem: & à fronte præ-
stina libertatis sibi januam aperirent. Hoc-
ce in incessu oculos præsertim, mentesque
exhilaravit nubes pellucido candore densa,
quæ in columnæ altissimæ splendens simul-
acrum suspiciebatur erecta, iter signans
præambula; cui Angelus itinerum mode-
rator infederat. Sin verò interdiu spissitu-
dinis temperamento prodroma suspicieba-
tur præire, noctu flammante fulgore con-
spiciam se exhibuit, nec rectâ viâ Palæsti-
nam petijt; sed eos per ambages varias, flo-
cæque deserta retrorsum flexa circumduxit
expeditione.

Cùmque Hebræorum fuga Pharaoni
innotuisset, quòdque beneficio fugæ ab ejus
se dominio subducerent, indignatus, con-
traxit statim quidquid virium per summam
celeritatem colligere potuit, coactumque ex-
ercitum contra fugientes duxit, imò refe-
rente Josepho exercitum Ægyptiorum pe-
dites ducenta millia, & equites quinquagin-
ta millia implevere, additis sexcentis falcatis
curribus. Sexto autem die à suscepta pro-
fectione Hebræorum columna præambula
ad mare rubrum iter signavit: Angelus ve-
rò medius inter terga Hebræorum, fron-
tètmque insequentis Pharaonis stetit, illòs-
que longè, latèque fuso lumine antrorsum
illuminans, ne à via deflecerent, sed certo,
tutòque procederent vestigio: in istos
verò tenebras spargens densiores, ut spissæ
caliginis interposito, & fulgurum terro-
ribus arceret Ægyptios. Moxque Moyses
deposito quovis concepto pavore, suosque
adhortatus ad ponendam plenam in Deum
fiduciam; manum, quâ concreditam sibi
virgam tenebat super Erythræi maris æ-
stuantis fluctus extendit, & statim in ge-
minum discissum latus, utrinque in for-
mam geminam præalti muri iter fugientibus
Israëlitis adaperuit, qui per sicca vestigia to-
tum illum maris rubri tractum trajecerunt
præeunte Moysè totam multitudinem.
Incepavit marinos fluctus Moyses, &
præconceptum à toto Israël timorem
prius extinxit, quàm fluctus marini divi-
derentur: præstitit nimirum, quantum ex
se fuit, & Deus statim mare divisit,
viàmque siccam in Erythraeo stravit, tu-
tùmque adaperuit iter pendulas inter aquas
in murorum altitudinem erectas, suæque
præstituras transeunti Israëlî obsequia.

In prosternendis, qui contra nos in-
surgunt, pravis affectibus, nobis fidere
haud debemus, sed fiducia nostra tota in
Deum erigenda est, & virulentos pravo-
rum affectuum angues illicò, cum primùm
exiliunt, discernendi sunt, & in cunis præ-
focandi, saxòque fortitudinis conterendi.
Qui ita assuescunt pravis affectibus extir-
guendis in ortu victoriam enanciscuntur:
hinc David felicem vocat, & victorem
ita se gerentem: *Beatus, qui tenebit, &
allidet parvulos suos, ad petram: Scimus
alexii.*

alexipharmacum ex vipera confici, quæ si vivat, necem infert; si moriatur, vitam parit; vivit enim, ut cum veneno neces spargat; moritur verò, ut cum pharmaco vitam tueatur. Quis nesciat, pravos affectus viperis quam simillimos? perimunt enim, nisi pereant; mortem inferunt, si vivant; prosterunt, si stent: sin verò profligentur, sublevant; erigunt, dum cadunt; vires standi suppeditant, cum viribus destituuntur; & vitam promovent, cum moriuntur pravi affectus: quàm felix, quàm beatus, qui parvulos suos, seu pravos affectus in incunabulis allidit ad petram, seu duritiem mortificationis.

Neque hoc mortis genus mysterio vacat; vult David, hos parvulos ad petram allidi; quia si gladio enecarentur, si flammâ extinguerentur, si veneno interficerentur; minimè in suo supplicio calamitatem exprimerent, quam nobis inferunt: sed allisa ad petram prava affectio suo se pondere opprimat, & ideo perit, vitamque parit, quia propius cohæret saxo: idque nobis contingere usu solet, cum pravis affectibus terrenis inhiamus, vel carnis abripimur illecebris, nostram enim necem ipsi nobis inferimus. Fugienda sunt terrena, resiliendum est à carnis voluptatibus, extinguendi penitus sunt suis in initijs pravi affectus: nec debet quisque sibi fidere, cum periculosiorem insidiatorem; hostemque deteriorem se ipso nemo habeat; neque cum se ipso satis tutus, quis habet inducias: quia ad bellum nascitur homo, cujus vita teste Jobo: *militia est super terram*, necesse est, semper in armis excubet, cui cordi est victoria de prostratis pravis affectibus reportanda. Quòd si hoc in bello quis corruat, non propterea desperandum est, sed statim resurgendum, imò, si iterum corruat, iterum Dei ope resurgendum: nunquam enim Deus resipiscentem despicit, nec rejicit ad se confugientem; si non desinat ex lapsu surgere, non desinit Deus volentem surgere, statim erigere.

S. V.

Humani affectus tunc gratam exhibent harmoniam, si fides cithara æmulantes, ita gradatim attemperentur, donec rectæ rationi plene consonent.

SI dissonos rectæ rationi experiatur quis affectus, citharædum imitetur, qui discordes inter se fides ad musicalem legem attemperat, donec in symphoniam consentiant: vir probus turbatos inter se affectus conciliat; ut internæ tranquillitati, ac religiose paci non contradicant; ut enim rectè Plato; animus noster citharædus est, & corpus cithara, ad hunc citharædum pertinet fides tentare, legem oculis, normam linguæ, modum auribus, manibusque.

Verani de Affectibus Tom. I,

imponere; pravosque affectus luxuriæ, invidiæ, amoris, odij, ambitionis ad regulam revocare rectæ rationis, cum qua consonam efficiant harmoniam. Peritus Citharædus fuit Apostolus, cum dixerit. *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Viri probe est, quotidie citharam suorum affectuum examinare, iracundiam coercere, invidiam reprehendere, effrœnem libidinem compescere, & jugiter somnolentiam stimulare, segnitiam pungere, & incitare; lætitiæ frœnum injicere, & tristitiam mitigare, ut tandem omnes affectus in harmoniam consentiant rectæ rationi consonam.

Internorum moderationem affectuum, quâ animi pax, & tranquillitas promovetur, symbolicè cithara exprimit, cujus fides ad consonam sint harmoniam educit; nulla in homine harmonia Deo gratior, quàm si motus omnes animi, tum concupiscentis; tum irascentis ad regulam, normamque rectæ rationis componantur, si à recto tramite deflectentes ad contonantiam trahantur, & & rebellantes omnino vincantur, prosternanturque, ad quod nos invitat exemplo fortius, quàm verbo Magister Christus, inquiens, *qui vult venire post me, abneget semetipsum*, quasi dicat, ait S. Bernardus, *qui me desiderat, se despiciat, qui vult facere voluntatem meam, descat suam frangere*, non melatet, plurimum id laboris exigere, præsertim si pravi affectus diu in corde adoleverint; sed quod pugnantem fatigat, vincentem etiam coronat: quòd si non statim pravi affectus prosternantur, gradatim niti ad victoriam debemus: non statim pugnantes in castris, cum primùm gladios nudant, irruuntque in hostem, victoriam sibi comparant, sed diu ipsis pugnandum est, ut per plura inflicta vulnera, pluresque sparsas cædes, viam sibi ad triumphum sternant, pausatim augmenta proveniunt, & quamvis exiguus è suo fonte exiliat rivulus, per nova tamen incrementa, novæque rivulorum adjectiones excrefcit in flumen, & hoc novis augmentis nomen plerumque obtinet maris.

Tutiùs per gradus ad altiora conscendimus, quàm si unico statim volatu velimus suprema attingere fastigia, idque cum non lateret Abimelechum, cum se Regem totius populi salutare ambiret; non coëgit Concilium; sed cognatorum duntaxat conventum: *Abijt Abimelech filius Jerobaal in Sychem ad fratres matris suæ*: quærit Abulensis, cur unius duntaxat pagi Princeps voluerit meminisse, & contulitari; cum reliquas urbes, regnum totum enancisci eodem modo posset? respondetque, quòd tametsi intenderit toti dominari populo, non tamen totum statim voluit regnum sibi comparare, sed tantum per partes, ne si simul totum ambiat, totum etiam perdat, ait ipse: *Abimelech toti intendebat populo dominari: volebat tamen prius dominari*

1. Corinth. 9.

33.

Serm. de S. Andria.

34.

Judic. cap. 9.

9. 2.

In cap. 9. Judic.

minari Sichimitis, ut posset tunc accipere reliquum Israel: facilius erat à paucis adorari, quam à cuncto populo coli: ut super omnes facilius regnum acciperet, maluit per partes Principatum adipisci, quam statim totum enancisci regnum; moderari maluit ambitionem, quam pleno impetu sinere se ab ipsa abripi: Sichimitarum urbe possessa arduum non fuit alias suo dominatui subijcere civitates, suumque Imperium ad univcrsum extendere populum. Pluribus, qui sentit, se pravis turbari intus affectibus, minimè ei desperandum, si omnes statim, non sperat, fore, ut prosternat; satis, si unum, vel alterum vincat, singulosque successivè impetat, ut omnes dominio subijciat rectæ rationis.

35.

Lut. 19.

Scio Zachæum ardore magis devotio- nis, quam curiositatis stimulo Sychomori conscendisse fastigium; sed scio etiam Christum monuisse descensum, ut tutius per gradus ascenderet. *Præcurrens ascendit in arborem Sychomorum, ut videret eum*, nimirum rapido cursu, pernicissimoque volatu, ac compendioso ascensu culmen præsumpsit perfectionis attingere, sed Christus iussit, eum ab eo descendere culmine; ne fortè lapsum pateretur gravio- rem: *Zachæe festinans descende*: non prohibuit eum tenere eminentiæ fastigium, sed rationabilem edocuit ordinem; subita siquidem probantur incauta, & hæc crebris inveniuntur obnoxia discriminibus, pulchrè Chrylogogus. *Descende, ut deponas tanta fraudis onera, pondera cupiditatis, molem usurarum, magistrum Publicani, exactionis crudelissima Principatum; ut expeditus postea intres pauperum gymnasium, discipulatum misericordia, pietatis usum, patientia disciplinam, ut ad studia virtutum, scientiam divinitatis, tolerantiam passionum, philosophiam mortis, atque inter vitæ ligni ardua jam perfectus ascendas*: in sublime niti, fastigiumque ascendere perfectionis, cuilibet datur laudi; sitamen ita conscendat, ut permaneat; ut- que ascensus lapsui obnoxius non sit, per partes fastigium ad eam perfectionis: rapidus enim cursus, & celerrimus lapsui facilius sit obnoxius, quam virtuti intersit: non carent periculo, quæ statim adeuntur culmina, idque nos edocet Isaias: exemplo Luciferi celerrimum procurantis ascensum: *cecidisti de celo Lucifer: & addit: Abjertes, & Cedros lapsui plausisse*, subdens: *Abjertes quoque lætata sunt super te, & Cedri Lybani*; nimirum quia Cedrus cacuminis celsitudine quamvis alias superemineat arbores, non tamen statim summam illam enanciscitur celsitudinem; sed plurimum decurrentium annorum effluxu, prolixoque temporum decursu; & quia Cedri Libani observârunt Luciferum vano inflatum tumore summam statim attingisse eminentiam, ejus plausere lapsui inconsulti ascensus pedissequo, pul-

Lut. 19.

Serm. 54.

Cep. 14.

chrè Tertollianus. *Siquidem, & illis nec- dum arbutulis, sed stipitibus adhuc, & surculis etiam nunc simul de scrobibus ori- untur, inest propria vi anima; verum pro temporis ratione remoratur coalescens, & coadolefcens robori suo, donec atas adimpleat habitum, quo natura fungatur, aut unde mox illis, & frutices inoculantur, & folia formantur, & germina instantur, & flosculi pinguntur, & succi conduntur.*

Cum ad proceram pervenerint arbo- res celsitudinem obnoxia fiunt ventorum violentijs, æstuum ardoribus, gelidæque hyemis gelidis rigoribus, quibus sustinen- dis cum minimè pares sint, dant pœnas præproperi ascensus; & Abjertes lætatae sunt super Luciferi lapsum, seu super pœnam, quam subire fuit coactus: id est, ait Hugo Cardinalis: *Principes sæculi, qui per Cedros Libani, & Abjertes sylvarum exprimuntur, lætantur de Principis ruina, quasi semoto obstaculo ambitus fiat expeditior.* Lætatae sunt Cedri, seu Principes sæculi, quia arbitrantur in eorundem verti injuri- am, si quispiam absque temporis suffra- gio culmen inscenderit Principatus, ad quem nonnisi per gradus conscenderunt, quotquot ejus tenent fastigium. Idque ut Samuel postulantibus Regnum indicaret; Re- gis ingenium declaravit, inquiens, *consti- tuet sibi Tribunos, & Centuriones*, non dixit Centuriones, & Tribunos, ut disce- rent non per saltum, sed per gradum ascen- dendum esse; nimirum ex dignitate tribu- nitia ad ampliores Centurionis; quia ut rectè D. Gregorius Magnus. *Tribuni sunt, qui incipiunt; Centuriones, cum in spiri- tuali Magistrato perficiuntur, & subdit paucis interjectis: Electos quidem per vir- tutum gradus proficiscentes ostendimus, nimirum cum Regis inaugurandi populo de- claratur ingenium, Rex edocetur per gra- dus conscendere, suosque promovere per gradus, & non prius Centuriones, quam Tribunos eligere.* Ab imperfectioribus ad perfectiora evehit ratio ipsa edocet, imò & ipsa æmulatio patienter suffert, & invidia minus acerbè tolerat; sed statim ad gradum supremum pervenire volucris pennis ali- cujus favoris, vel etiam auri præstigijs, ad in- vidiam excitat; ad suum evomendum virtus æmulationem instigat, ac indignationem in- flammat in reliquis, qui merito, & virtute majores ægrè ferunt in pumilione celsitudi- nem dignitatis.

Non speret quispiam plenos de prostra- tis pravis affectibus referre triumphos, nisi singulos gradatim per studia virtutum pro- straverit; lucrari vitam non speret, qui quo- tidie sibi, suisque non immoritur pravis affe- ctibus; quia ubi affectus vivunt, ibi virtus, vel cæcutit, vel moritur: hinc David enixim De- um rogavit, ut lumen ei impertiret, quo men- tis suæ turbatores videret, eosque prosterneret. *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia*

Lib. de ma- cap. 19.

36.

Lut. 19.

37.

Psalm. 112.

de lege tua, quasi diceret, non me latet
 pissime Deus, in lege tua sublimia, & in-
 accela contineri secreta; sed ego homo
 sum ex humo compactus, carne pressus,
 variisque obnoxius insurgentibus in me af-
 fectibus; neque scio, quanta sit vis eorum,
 qui mentem meam turbant, excæcantque:
 anxim igitur pietatis tuæ rogo viscera, ut
 digneris meos aperire oculos, offusamque
 à tumultuantibus affectibus dispellere cali-
 ginem. Nimirum rogavit, ut cognosceret,
 quos statim abigeret, vel radicibus convelle-
 ret noxios affectus, quia ut scitè Seneca lo-
 quens de affectibus humanis. *Facilius est*
initia eorum prohibere quam impetum rege-
re, si enim adoleverint, si virium subje-
 rint incrementa, si toto impetu insolescere
 ceperint, nonnisi difficulter coërcentur,
 frænâque iisdem injiciuntur, quia sicut in
 præceptis dato corpori nullum sui est arbi-
 trium, sed irrevocabilis præcipitatio; &
 omne, quod ratio suggerere posset, consi-
 lium abscindit; perinde animus noster, si
 in pravos quosdam affectus se projecerit,
 haud facillè impetum reprimat, & natura
 ad vitium prona finit, se ad ipsum trahi.
 Hinc nullum sanius, opportuniùsque consi-
 lium, quàm statim in ipso limine iisdem
 insurgentibus obsistere; in cunis eos præ-
 focare antequam vires enanciscantur: hac
 pugna paci consulitur, & tranquillitati ani-
 mi, qui non sinitur tumultuantium affectu-
 um fluctibus exagitari.

Hæc est illa tranquillitas, quâ nil opta-
 bilius; hæc illa pax, quâ virtutum florent
 studia: coërcitâ enim irâ, diremptis æmu-
 lationibus, deletis perpetua oblivione irro-
 gatis injurijs, ac sedatâ cæterorum affectuum
 tumultuantium turbâ pax firma, & diuturna
 intus in animo instituitur, ubi nec tubæ, nec
 lituû audiuntur; & pietas erga Deum, quæ
 turbulentissimorum affectuum procellâ peni-
 tûs obruta esse videbatur, è fluctibus ve-
 getior emergit, & reliquarum virtutum
 laudata caterva ad omnes efflorescit delicias.
 Nemo non videt, quanta sit animi nostri
 tranquillitas, si tumultuantium affectuum
 sedatis fluctibus, sibi met vacet. Dux ei-
 dem insunt facultates cæteris præstantiores,
 intellectus, & voluntas, illo rerum omnium
 apprehendit species, per singula discurrit
 spatia, cujus ope, ipso tempore est homo rapi-
 dior, syderibus velocior; nec ullo indiget
 Empedoclis sanguine; nullo Zenonis igne;
 nullis Pythagoræ numeris. Voluntate fertur
 in amorem, & odium; intellectu autem
 vera discernit à falsis, investigat remota, ab-
 strusa cognoscit, & quò in eo præstando a-
 cutior est, & solertior; eò præstantiori pol-
 let ingenio, quò singula quamvis abdita pe-
 netrat, terrarum partes quamvis disjunctis-
 simas peragrat; Oceani tractus quamvis in-
 ter se se longè, latèque diffuso divortio dis-
 sitos trajicit; imò & in cælum avolat, &
 ex-tempore intimiora pervadit terræ viscera:

Verrani de Affectibus Tom. 2.

etæque est animi dignitas, ut veluti in arce
 positus singulis dominetur montibus, qui-
 bus si fræna injecerit; & ad regulam com-
 posuerit rectæ rationis, tranquillitate poti-
 tur, quâ cœlesti quadam in terris donatur
 beatitate, rectè Augustinus. *Beati Paci-*
fici (ait) in se ipsis, quia omnes animi mo-
tus componunt, subjiciuntque rationi: Beati,
qui carnis concupiscentijs edomitù Regnum-
sunt Dei, in quo nihil non ordine agitur, in
quo mens imperat, non reluctantibus famulis,
seu corporis sensibus, hæc siquidem est illa
 pax nascente in terris Redemptore, ab An-
 gelis proclamata hominibus bonæ volunta-
 tis.

Verùm hæc animi pax nonnisi per pug-
 nas obtinetur; idque ut nos Deus edoceret;
 nonnisi inter bellicos tubarum clangores
 Moyse suam tradidit legem, quia nimirum
 ad castra vocamur, ad conflictus invitamur
 ab eo, qui suam nobis legem dedit; non spe-
 ret fore, ut potis sit legem servare, qui con-
 tra hostes legis pugnare detrectat: carnis
 illicia, mundi illecebras, dæmonis versu-
 tias nemo vincit sine pugna; sæviunt blandi-
 menta carnis, cum alliciunt; enecant affe-
 ctus concupiscentiæ quando insurgunt, &
 eblandiuntur; imò ne insurgant ad interne-
 cionem, non rescindendi sunt, sed radicibus
 evellendi: qui malæ arboris ramos amputat,
 & non radices convellit, nil efficit, quia
 repullulant ramusculi; qui, si iterum am-
 putentur salva radice, iterum progermi-
 nant: animi insolescentes affectus septena
 illa imitantur hydræ capita, quæ solo ferro
 amputata in alia repullularunt, donec ferro
 adderetur ignis, quo radix ipsa penitus ex-
 tingeretur, ac cineretur.

Iracundia, & amor duo sunt in homine
 violentissimi affectus, qui leges non ad-
 mittunt, nisi serias, & severas, neque
 delentur nisi ferro, & igne, nisi radicibus
 evulsis. Ira siquidem non ut plerique alij
 affectus, animum sollicitat; verùm, & ab-
 ducit, imò & præcipitat: & licet nemo
 velit adeò graviter hostem ferire, ut impa-
 ctam in vulnere manum relinquat, & quam
 ab ictu inflicto non valeat retrahere; nihil-
 ominis hujus indolis est ira, quæ vix retro-
 trahitur, cum longius excandescere ce-
 pit; & putârim errâsse præscos Poetas,
 qui gehennales inter furias iram non re-
 tulerint, cum hæc à nullo abhorreat scelere,
 ut si quem ira suo fulmine ferendum de-
 stinavit, leniri haud aliter possit, nec ejus
 flamma sopiri, quàm multi sanguinis pro-
 fusionè. Naturam iræ imitatur pyritis la-
 pidis, qui quacunquæ ex parte cum silice
 collidatur, ignem evibrat, quia Proverb.
 cap. 29. *Vir iracundus provocat rixas: &*
qui proni sunt ad iram, hi procliviores sunt
ad omnia scelera; & vix est ulla pestis, quæ
lethaliùs hominem inficiat, corrumpatque,
quàm affectus iræ, & invidia. Nam vi-
rum stultum interficit iracundia, & par-
vulum

Ec 2

Lib. 1. de
 ferm. Domi-
 ni cap. 2.

39

40

lib. 4. de
iuris.

vulum occidit invidia. Itaque fratres amantissimi, (ait Augustinus) ne obsecro, tantum malum nobis inducamus; animamorbium, rationis tenebras, à Deo alienationem, oblivionem familiaritatis, principium bellorum, plenitudinem calamitatum, Daemonem pessimum, qui quidem tantò magis cavendus est, quò plures quotidie invadit.

S. VI.

Pravi omnes affectus, nisi statim coercantur, hominem ab interna deiciunt animi tranquillitate.

41.

Non solum affectus iræ, & invidiæ hominem ab interna deiciunt tranquillitate; verum & alij pravi affectus, qui nisi coercantur; internum hominem turbulentioribus exagitant motibus, quibus miserè fluctuat, & plerumq; in scopulos impingit delictorum: hos inter affectus turbulentiores, agmen videtur ducere immodicum honoris, dignitatisque desiderium, ambitionis parens; & licet ambitio sursum nitatur, adeò tamen intumescit, totumque hominem inflat, ut plerumq; eum disrumpat, perdâtque: ignorat naturæ leges ambitionis vernula, & eos duntaxat cognatos agnoscit, quos incrementis putat profuturos: sin verò arbitretur ipsos, vel parentes sibi obicem injecturos ad affecutionem concupiti honoris, naturam exiit hominis, & transit in truculentissimam feram. Nullus Euris, Notusque laxatis habenis tot excitat in mare procellas, quot ambitio fluctus commovet in animo deumani turbulentiores: tametsi excelsis præsertim sit ingenijs innutrita, & non dicerijs fugilletur, sed adulationibus extollatur; omnium tamen paci deprehenditur adversa; omnium tranquillitati inimica: ubi enim ambitio intumescit, ibi cordis tranquillitas, mentisque malacia exulat; non inflatur ambitio, quin procellas cieat, fluctuantes cogitationes excitet, congestisque terrorum consiliorum nubibus sus deque animum vertat.

42.

Testis Abimelech ancillæ filius: Is demortuo patre eos ambitionis fovit spiritus, ut sibi Regnum nefarijs, detestandisque artibus procuraverit, fueritque enactus. *Abijt Abimelech filius Jerobaal in Sichem ad fratres matris sue, & locutus est ad eos, & ad omnem cognationem domus matris sue dicens: loquimini ad omnes viros Sichem: quid vobis est melius, ut dominetur vestri septuaginta viri omnes filij Jerobaal, an ut dominetur unus vir?* en qua versutia ambitio animos pervertit cognatorum? en quibus præstigijs consanguinitatis cæteros excludit à Regno, quo ipse solus potiatur? profani Numinis fana expilantur, pecuniæ divinitati sacratæ distrahuntur, aræ destruantur, templa solo æquantur; exundat

Judic. cap.
9.

tellus ipsa fraterno sanguine immerfa Sichem in campum contra alios prodit armatus: *dederunt illi septuaginta pondo argenti de fano Baalbarith, qui conduxit sibi ex eo viros inopes, & vagos, secuti que sunt eum, & venit in domum patris sui in Ephra, & occidit fratres suos filios Jerobaal septuaginta viros super lapidem unum.* Quot strages, quot clades ab uno depravati desiderij affectu, ab uno ambitionis tumore eruperunt; non satis fuit Abimelecho Numinis Fanum expilasse; nisi in fratres debacchatus, eorumque fuso cruore ebrius gehennalibus se furijs adscivisset, & quamvis nulla pestiferæ ambitionis præcessissent exempla ab Abimelecho patrata, superfunt tamen semper execranda æquè, ac detestanda facinora.

Ita est, si semel turbulentus ambitionis tumor, pravique desiderij affectus animo infederit, mentemque hominis possederit, pacem cordis corrumpit, animi tranquillitatem pervertit, mentis malaciam turbat, omnia evertit, qualesque ad feralem internecionem; *quia ambitio, ut notat Arias Montanus in cap. 9. Judic. Ad tumultus, atque turbas precipiti impetu arripit, & composita Republica ruinam, in qua sese etiam involvat, molitur:* id præstitit in Abimelecho, qui cum primum cepit pravo hoc affectu in corde turbari, mentemque fluctuare, statim maturavit strages, & fratribus necem intulit, totamque Rempublicam periculosissimâ turbavit procellâ, commovit tempestate: quia quos corruptus hic affectus inficit, cæcitas ad extrema pertrahit flagitia: de hisce enim loquens David aiebat: *Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant, movebuntur omnia fundamenta terra.* Nimirum præviderat Regius Psaltes feralem sacerdotum, Pontificumque ambitionem; qui à truculenti livoris tenebris obcæcati, mundi Redemptorem in cruce erant acturi; & prædicit, solem tenebris tunc deturpandum, elocandos montes, saxa horrendis concussionibus conterenda, tellurem multiplici motu, scissumque dilacerandam, & omnia horrifona turbanda confusione. Illud enim Davidis, *movebuntur omnia fundamenta terra,* tunc impletum fuit in nece Christi Domini, quando terra mota fuit, & petra scissæ, & Pontifices Hebræorum sacrilega ambitione tumidi, ac cæci, adnixi fuerunt cæli Conditorum in terris perdere, & cruci affigere, quem neque protensa cæli spatia capiunt; & tunc creaturis omnibus bellum intulit eorum ambitio.

Hinc Magister Christus suos erudiens ad studia misericordiæ exercendæ, ait. *Cum facis elemosynam noli tuba canere ante te, sicut Hypocrita faciunt in Synagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus.* Vult Magister Christus suos Discipulos absque

Judic. cap.

In cap. 9
Judic.

Psal. 20

Psal. 21

44.

Matth. 6

ambitionis timore exercitiis vacare virtutum: qui enim ambitione inflantur, honorem evanidum, auramque popularem, & laudis gloriolam ambientes tuba canunt: sed cur sonitum tubæ cum profusis nectit Christus eleemosynis: cum facis eleemosynam noli tuba canere, quæ affinitas tubæ cum eleemosyna? clangore siquidem tubæ invitantur in castris milites ad humani sanguinis effusionem; & eleemosynis ad sanctorum profusionem: sonitu tubæ excitantur, qui castra sequuntur ad urbium direptiones, domorum expilationes; & eleemosynis ad exercitia misericordiae, ad egenorum levandas miseras: sonitu tubæ bellum indicitur, oculi, manus, ardor animi, ad arma convertuntur, ut stantes cadant; eleemosynis verò eriguntur, qui ceciderant; sublevantur, qui lapsi in miseras fuerant: tuba bellica mudantur gladii, spoliatur victi, & caesi homines; eleemosynis vestiuntur, qui nudi erant: quæ igitur coherrentia tubæ cum eleemosyna? quæ affinitas clangoris bellici instrumenti cum exercitio misericordiae? cum nulla sit fides, pietasque viris, qui castra sequuntur? nil enim magis videtur ab eleemosyna distare, quàm bellica tuba, quæ classicum resonans ad pugnam vocat, ad vulnera infligenda, ad sanguinem effundendum; & eleemosyna ad miseras depellendas, vestium scissuras, & vulnera resarcienda, ac pecuniam refundendam.

45.

Tametsi non bene videantur tuba, & misericordia simul coherere, nihilominus ait Chrysologus, si cum eleemosyna tumor nectatur ambitionis, rectè cum bellica tuba copulatur, quia tunc misericordia transit in bellum, & periculo servit ipsum subsidium, ipsumque levamen opprimit, auxilium damnatum infert, suppetitæ gravamen adferunt; quia ambitio benefaciendo destruit; oppitilando ad castra vocat; & profusis eleemosynis bellum instruit, quo omnia turbantur, & à vitio scdè deturpantur; nimirum ubi pravis animi affectus virtutis associatur exercitio cordis tranquillitati bellum indicit, pacemque adigit abire extorrem: quamobrem bene tuba dicitur canere, qui ambitionis tumore eam inflat, ut eleemosyna, quam elargitur, omnibus innotescat, ut inde evanidum aucupetur honorem; laudisque hauriat gloriolam: hinc Chrysologus: bene tuba, quia talis eleemosyna hostilis est, non civilis; non misericordia dedita, sed clamori, seditionis vernula, non alumna pietatis; ostentationis nundinatio, non commercium charitatis: vocat pravam hunc ambitionis affectum, seu desiderium honoris, seditionis vernulam, quia nimirum seditio semper est ambitionis pedisequa, & ubi pravis hic affectus tumet, ibi nulla tranquillitas, sed æstus fluctuans, procella sæviens, tempestas furens, unde scit Isaias promissurus quietem terræ jugibus attritæ concussionibus, molestisque lassatæ perturbationibus, vult omnem

46.

ambitionis inflationem detumescere, & ipsam ambitionem exterminandam, & ad inferos detrudendam: Et erit in die illa cum requiem dederit tibi Deus à labore tuo, & à concussione tua, & à servitute dura, quam ante servivisti, sumes parabolam istam contra Regem Babylonis, nimirum contra ambitionis, contra tumorem inflati desiderii, pravi affectus.

46.

Fuit enim Rex Babylonis, qui obsequia divino Numini præstanda sibi cupiit arrogare, seque temerario ausu in Numinum referre numerum: cum verò detumuit à fastu, corruit percussus, cecidit exterminatus, omnia quieverunt, cum eo stante pacem ignoraverint; quia scilicet non poterant ob virum imbecillitatem ambitioso resistere, qui cum vellet perinde ac Numen coli, alieno prorsus à divinitate ingenio singula superbo pede conculcabat, & omnia sus deque subvertebat: hic corrupta mentis opinione sibi videbatur inter homines Numen: cum lumen rationis ambitionis turbo in ipso extinxerit, tenebris circumfusis cæcitatatis, credebatur se Deum, non ad stellas accendendas in cœlis; sed ad sydera extrahenda è cœlo, ad bella inferenda Olympo, ad cœlos dispoliandos, & omnia in terris unguibus exautis laceranda: ut igitur Isaias tranquillitatem spondeat, ambitiosum prorsus exterminandum asservit; quia pacis olea ibi frondescere nequit ac virere, ubi depravati affectus inflatus Aquilo rigidam advehit brumam, nec ibi potest tranquillitas florere, ubi mens pravis exagitata affectibus jugiter fluctuat.

47.

Placidæ in pacis gremio quiescebant Hebræi quamdiu Absolon delirio non exarsit ambitionis; at cum primùm cepit pestiferâ ambitus flammâ inardescere, pravòque desiderio sceptro regali inhiare, statim dissidentia fraterna capita lethalia concipiunt odia, parantur arma, acceruntur milites, defudant bella, exundant pericula, turbatur tranquillitas, cietur tempestas infami naufragio plures absorbitura: Itaque egressus est populus in campum contra Israël, & factum est pralium in saltu Ephraim, & casus est ibi populus Israël ab exercitu David, factaque est plaga magna in die illa viginti millium, quia pravis affectus Absolonis non solum cordis malaciam turbavit, mentisque pacem abegit; verùm & totius populi tranquillitatem armorum tumultu corruptit, cruoris effusione fœdavit, enectisque hominibus funestavit, campos arboribus, & fructibus spoliavit, lucos, sylvasque succendit, campos lacteasque herbas sanguine irrigavit: unus in Absolone depravatus affectus innumeras disseminavit in campis strages, cædésque cruentas, ac ferales clades, quibus luxerunt privatæ maritis viduæ, planxerunt orbati parentibus filii, ullularunt fœdatæ sanguine Matronæ; suorum cruentæ neci sponsorum fuerunt illachrymatæ puellæ, & omnia oppleta horrore, fœdatæ cruore, funestata

2. Reg. 18.

Homil de
Absalon.

stata cadaveribus, quia ut ait Chrysostomus: *Disponitur prope bellum, acies dirigitur, pugna paratur, cognata classes in semet ardescunt, inde parricida exercitum contra patrem inflammat*: neque sanguinis necessitudo, nec jura cognationis militum valere furori frœna injicere, neque ardorem coercere, neque insultus compescere; quinimò una cum pravo affectu, cum perverso regnandi deliderio, cum fraudulenta imperandi libidine, virium subitè incrementum furor, qui ferro debacchatus, & igne luctuosissimâ clade omnia funestavit, & cum primùm pravi affectus Absolonem possedit, non solum omnem ipse à se quietem abegit; verùm & extra se bellum indixit, ut pax exularet, tranquillitas perturbaretur, & omnia sus deque lachrymis, & sanguine madida subverterentur. Verùm dum transosso è pectore penduli è querè Absolonis pravi exhalavit affectus, ac regnandi desiderium, simulque tumor ambitionis detumuit; pax rediit, & tranquillitas resloruit.

48.

Malus affectus nihil non machinatur ad perniciem, nihil non molitur ad invehendam calamitatem, nihil non meditatur ad turbandam tranquillitatem, pacemque cordis abigendam: hinc evangelicus ille pater filii prodigi tamdiu patienter tulit errores filii indulgentis libidini, quamdiu pravi nullus affectus fraternæ paci adversaretur: at cum reduce prodigo novisset fratrem natu majorem odio inflammari, statim cucurrit fraternam charitatem anxio corde suasurus: *Indignatus est, & volebat introire: pater ergo illius egressus cepit rogare illum*: sed cur non statim egressus est salacem filium revocaturus? & non distulerit flammam sopire indignationis? respondet S. Chrysologus: *quia cor patris anxium variis ardebat motibus filiorum, & inter diversos pignorum casus, genitoris pietas stupefacta discurret: quia videt fratrem fratris reditu mox sugari: quamvis ad clementiam pronior pater viderit prodigum pluribus fordidatum libidinibus, adhuc tamen duris non ardebat angoribus; cum speraret fame retrahendum, & ad saniozem reducendum frugem: verùm cum primùm novit fratrem natu majorem pravis turbari affectibus, odiùmque in redeuntem fratrem minorem natu concipere, timens utriusque luctuosam stragem, cruentam cladem; statim exivit eum rogaturus, ut pravam omnem deponeret affectum, à quo nil nisi funesti, ac cruenti sperari potest.*

49.

Est pravi affectus spiritus ille pessimus, qui nil molitur, nisi pacis oleam excindere ferro belli; & malaciam tranquillitatis æstuantibus perturbare fluctibus perversarum cogitationum: *Misit Dominus spiritum pessimum inter Abimelech, & habitatores Sichem, seu ut plures explicant interpretes, permisit affectum malum mutuum inter Abimelechum, & Sichimitas: nimirum ad vindictam flagitiorum non fuit ejaculatus è sum-*

Lec. 14.

Serp. 4.

Judic. 9.

mo caelo ferale flammam, non evocavit è gehennali specu debacchantes Megeras; non armavit ad pugnam elementa; non excitavit montes, qui suis lapidibus delinquentes obruerent, non terræ sinum discidit, ut unico hiatu sceleratos deglutiret Orcus; sed mutuum malum affectum prodire permisit in campum, quò utriusque partis ferale, cruentumque non dubitaretur excidium.

Bellum statim indixerunt pravi affectus; & pacem, quam intus è corde abegerant, etiam exterius exulem, & extorrem voluerunt ab hominibus inter quos tubarum clangoribus classicum cepit statim obstrepere, & dissidium pravorum affectuum incepit manus armare districto ferro, gladios nudare, acuire, vibrare, in acie jaculorum nimbos jacere, telorum procellas excitare, pulvereas nubes, clamores inconditos, pugnantium strepitus militum, clypeorum collisiones, gladiatorum ictus, noctem, diem, luctum, necem, horrorem vasta commiscere confusione, quâ conciduntur agmina, dirumpuntur legiones, vulnerantur milites, funditur sanguis, obtegitur tellus faucibus, enectisque cadaveribus, & civitas ipsa Sichimitarum tota evertitur, domus expilantur, sale sparguntur plateæ, fecunditas omnis impeditur; Abimelech occumbit, Sichimitæ flammis intereunt, & ipsum Baalberith cinere fecit adustum. Has omnes strages, cladésque cruentas non nisi pravi excitant affectus, qui plerumque audaciâ plus quàm Scythicâ, sævitiâ plus quàm barbarâ, immanitate plus quàm belluina sæviunt, grassanturque, & ubique debacchantur pacem exterminantes, tranquillitatem deturbantes, & omnia horrore, & ferali opplentes confusione.

50.

S. VII.

Pravi affectus est intus nocentior, quàm exterius quivis armatus hostis: plusque David Sauli timuit invidiam, quàm Goliathi vires, & Leonis rugitus, & Ungues.

DAVID cum pravi affectus iniquissimas novisset technas, fraudulentâsque tendiculas, quamvis aulus fuerit cum Dæmone congregari, non tamen sustinuit malè affecto appropinquare. Occupaverat Saulis pectus nequissimus spiritus, cumque pharmacum abesset, adesse jussus est David, qui harmonico cantu spiritum nequam abigeret: *Quandocumque spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & levius habebat: recedebat enim ab eo spiritus malus, cumque citharæ pulsu pugnasset David, ac vicisset Dæmonem, quem ad fugam adegit; Goliathum non citharâ, sed fundâ, non pulsu fidarum, sed lapidis jactu prostravit; nimirum Gigantem vicit, qui Dæmonem abegerat; fortassis, non prævaliturus fundâ, nisi cheli hostem fugasset*

51.

1. Reg. 16.

tarta

tartareum, Dæmonem vicisset. Repetitis tamen geminati triumphii acclamationibus exasperatus Saul pravam incipit affectum fovere in perniciem victoris Davidis; invidia laborat, livore corrumpitur, pacem, animique tranquillitatem abigit, fluctuare perniciosus incipit motibus; jamque male affectus in Davidem insurgit Saul: *Non rectè ergo oculis Saul aspicebat David à die illa.*

Verum cumque non post multum temporis effluxum, iterum Saul à Dæmone vexaretur, adhuc Davidem accersitum voluit; quamvis populorum repetito plausu sibi minime gratum; jussitque consuetum adhibere alexipharmacum, quo Dæmon fugæ se daret, oblecturus Davidi: *Psallebat manu sua sicut per singulas dies, tenebatque Saul lanceam, & misit eam putans, quod configere posset David cum pariete Et declinavit David à facie ejus secundò:*

& cum conlitterit tartareum hostem Davidis psalmodiâ fuisse depulsum, & ipsum Davidem cecinisse, non videtur telum à Dæmone fuisse contortum, sed ab invido Saule jactum. Sed cur David, à quo tartareus fugiebat hostis, statim aufugit à Saule? si non timuit congrederi cum Goliatho, cur præliari cum Saule expavit? si vel solo lapidis jactu gigantem prostravit, an non ditricio gladio pugnare potuit cum Saule? Verum non timuit David Saulem, sed in Saule pravam affectum, efferatam extimuit spiritum, quem fugà maluit declinare, quam cum ipso congrederi: approximavit David Sauli à spiritu nequam exagitato; sed fugiit Saulem à Dæmone liberatum, non quod Saulem expavesceret; sed quia in Saule pravam timeret affectum.

Erat Saul male affectus in Davidem; invidia ob geminatas acclamationes populi, ob choros puellarum plaudentium Davidi, torquebatur; livore corrumpebatur, idcirco in homine timuit depravatum affectum, malvitque cum dæmone congrederi, cum Goliatho pugnare, cum leonibus dimicare; quam cum male affecto Saule conversari; nec vanam fuisse suspicionem depravati affectus, edocuit effectus: etenim qui à Dæmone exagitatus telum non fuerat ejaculatus, pravo mox armatus affectu sagittam in Davidem contorsit, & ut ait Basilii Seleuciensis: *Paulum à Dæmonis exitu levatus Saul, & adversorum detersa caligine in Davidem, quem presentem cognoverat hastam ejaculatus medicina pretium cadem obulit.* Quem Dæmon non impulit ad Davidis internecionem, hunc pravis affectus coegit ad pretium medicinæ cruenta cæde compensandum.

Quid perniciosius, quid feralius pravo affectu, cum beneficia vulneribus compenset? plus nocimenti intulit pravis affectus in Saule, quam hostis tartareus. Hæcque ratio, cur D. Paulus Galatas præservaturus à ferali excidio omnes jussit pravorum radices affectuum divelli, omnique studio à dissidiis,

mutuisque odiis abstinere: *Per charitatem Ad Galas. 5. spiritus servite invicem: omnia enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum, quod si invicem mordetis, & comeditis, videte ne ab invicem consummemini, quasi diceret, si dissidia inter vos exoriantur, si canum instar vos ipsos mordetis, procul dubio consummemini: vires siquidem Dæmonis gerit pravis affectus, quem fovetis, multamque vobis ipsis, ac luctuosam adferet stragem, rectè S. Ambrosius: *Manifestum est quia dissensio fratrum inimica est dilectioni, ideo monet, ut pacifici sint proficientes in bono: contentiones enim generant jurgium, cujus fructus est vita consumptio: & quidem utriusque altercantis, quia dum quisque livido dente æmulum impetit, remunerationem patitur, ac consumitur.**

Nil hominibus magis noxium, nil terrius pravo affectu, cujus impetu quasi extinguitur lumen rationis, vel eas offundit cæcitatibus caligines, ut quod sit eundem non videat, turbaturque animi tranquillitas, & totus homo intus confunditur, & nisi primo ejus obstamus assaultui, nisi arcem mentis custodiamus, facile evertimur, sive ex uno, vel altero nos latere aggrediatur: cum pravis affectus in omnes, ferales suas spargat flammam; debemus frenum eidem statim injicere, ne conceptus ignis in incendium excrecat. *In omnes personas ait Seneca: exardescit hic affectus tam ex amore nascitur, quam ex odio: non minus inter seria, quam inter lusus, & jocos: nec interest, ex qua magna causa nascatur; sed in qualem perveniat animum, sic ignis non refert, quam magnus sit, sed quod incidit, nam arida scintillam quoque fovens usque in incendium: loquitur Seneca de ira, quæ etiam ex lulu, & joco suas haurit flammam, quibus exardescit: & sicut ignis cum primum accenditur in palea, vel arido ligno facilius extinguitur, quam si uberiores enactus vires incrementum subeat flammam; ita cum primum insurgunt, nosque impetunt pravi affectus facilius sternuntur; quam si toto impetu irruant: eisdem tamen semper obstandum, quia ut ait Seneca: *Nil est tam difficile, & arduum, quod non humana mens vincat, nullique sunt tam feri, & sui juris affectus, ut non disciplinâ perdormentur.**

S. VIII.

Ne pravi intus affectus mentis arcem evertant, in id studii incumbendum est; ne per externorum sensuum januas ullus ejusdem pateat accessus.

Necessè est invigilemus, & inconcussa pectoris firmitate primos præsertim impetus coercemus, ne tranquillitatem ab animo abripiant, quia ut *Lac. 11.*

In epistol. ad Galas. 5.

14.

Epist. 18.

Lib. 2. de ira.

55.

Cum

Cum fortis armatus custodit atrium suum in pace sunt ea, qua possidet; non sufficit, si fortitudine sit loricatedus, quia nisi excubet, in pace non erit; imò nec sufficit, solas excubias agere, nisi etiam in atrio vigilet, illudque districto gladio custodiat: nimirum non sufficit munisse cordis arcem firmo proposito, rectaque intentione, nisi ulterius custodiantur atrii portæ, seu corporis sensus, per quos, quasi per quasdam patulas januas pravorum affectuum in anima est ingressus: per incuriam enim in custodiendis sensibus firmus & nos incurii, prorsusque insensati: sunt corporis sensus patentes illæ januæ, per quas ingreditur pravus affectus editurus enormes in animo strages, in pectore clades, totamque everurus interiorem Rempublicam. Non imitemur Celtas, qui januas ædium nunquam claudunt, & quorum propterea ædes frequentius expilantur.

An non reperiuntur Celtis persimiles, qui summâ imprudentiâ, & incuriâ sic patentes latè sensus, & apertos habent, & ad omnia excipienda paratos, ut insidiantem pravum affectum, & ad portas volitantem, cum Dæmone videantur velle invitare? Lugenda sanè est eorum infania, qui cum utantur summâ licentiâ, sensuumque effrœnata libertate, oculos semper adaperiunt huc, illucque vagantes, gestientes, lenocinantes; aures prurientes, & quibuscunque excipiendis inhiantes; tactus ad lasciviam proniores, aliosque sensus ita solutos, ut iisdem solas aucupentur voluptates: falluntur quotquot indulgent sensuum libertati, si tutos se credunt, si periculo vacuos se autument, si præsidio fidant propriæ constantiæ: quinimò vicini sunt exitio, proximi præcipitio, qui sensuum obsequentes lenociniis, & haurientes utrinque voluptatem, ad apertis sensuum januis, omne genus licitæ, & illicitæ delectationis apertis ut aiunt ulnis excipiunt; perinde ac lucri causâ caupo exteros quosque hospites: non mirum si pravi plerumque ingrediantur affectus, qui mentis nostræ expugnent arcem, pacem ex corde abigant, tranquillitatem è mente dejiciant, sibi que subjiciant animi potiores etiam facultates, quas flectant, quò magis iisdem libuerit. Nisi sensus exteriores fræno coërceantur rationis, nisi jugi, vigilique custodiantur excubiâ, patet aditus ad pravos quosque affectus, ob sensus siquidem absque cautela custoditos cupimus, irascimur, gestimus, invidemus, æmulamur, amamus, lætamur, dolemus, odio habemus, desideramus, solliciti simus, & id exequimur, quod fecisse nos postea poenitet.

Ubi igitur per sensuum externorum januas in mentis arcem ingressi fuerint insolescentes, pravi que affectus, actum est de interna animi quiete, de pacata cordis tranquillitate: respexit oculus, ait S. Ambrosius: & sensuum mentis invertit: audivit auris, & insensationem inflexit, in balavit odor, & cogitationem impedivit, et libavit, & crimen re-

tulit; tactus contigit, & ignem adolevit nisi custodiantur sensus exteriores, nisi frænum oculis præsertim injiciatur, mentem effæminant, cereamque reddunt ad quasque libidinis suscipiendas titillationes: oritur enim hujusmodi effæminatio, seu in vitium prona mollities ab ea corrupta voluptate, quæ nobis congenita, intimisque indita visceribus, contagione sua totum inficit hominem: per has externorum januas sensuum patet pravis affectibus aditus in intima mentis adyta, ubi fugatâ tranquillitate, proscriptâ pace, turbulentissimi in nostram perniciem insurgunt motus, quibus difficilius obsistimus.

Custodiendum est atrium, omnisque intercludendus aditus, ut ne rimulam quidem inveniatur pravis concupiscentiæ affectus, per quam intus possit irrepere blanditiis, ac lenociniis eò nocentioribus; quo lætius nobis videntur arridere: obsistendum toto nisu, totisque viribus est pravis hisce affectibus, ne januas exteriorum sensuum occupent, quia si semel iisdem adhæserint facile ipsa potiuntur arce: possessio siquidem, ut loquuntur Jurisconsulti acquiritur, tametsi per angulum quis ingrediatur: quod vel maxime verum in ipsis pravis affectibus, qui mediante sensuum voluptate tutam ad expugnationem arcis, seu mentis, viam sibi sternunt. Ne igitur nobis bellum indicant, nostram evertant tranquillitatem, mentemque expugnent, omni studio, omnique sollicitudine custodiendum est externorum sensuum atrium, hoc vestibulum vallandum est arctiori custodiâ, ne ab animi dejiciamur tranquillitate: non sufficit fortitudine pectus armasse, nisi instar centoculi Argi custodiæ invigilemus nostri atrii: etiam Samson fortitudine loricatedus terrori fuit Philistæis, & nihilominus quia sui atrii incuriosus, quia ejus custodiam neglexit, & in foemine gremio recubuit, quem Philistæi armato agmine in campo non vicerunt, pravus affectus in sinu foemine prostravit; pravusque amor, quem in Dalilam fovebat, suo telo confodit. Nihil profuit Salomoni Sapia cum primùm neglexit foeminas alienigenas à suo abigere conspectu: pravus enim in easdem affectus ex specula eum dejecit rationis, detrusitque in cœnum pudendarum turpitudinum.

Quinimò nec atrium custodisse sufficit viro forti, si fortior supervenerit, quia si fortior eo superveniens vicerit eum, universa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & spolia distribuet, ubi enim validiores superveniunt vires, cedunt, quæ præcesserant, tametsi fortitudine gloriarentur; quia à fortiori fortis vincitur. Non satis est, pravum semel vicisse affectum; non sufficit eum prostrasse, nisi omni armorum genere spoliatur, nisi viribus destituatur; alioquin si fortior insurrexerit, etiam victorem prostrabit, & de eo, à quo fuerat ipse victus, triumphos hauriet: occasiones ad turpia, ad indecora

ad scelera arma sunt, quibus pravi muniuntur affectus: declinandæ occasiones ad scelera sunt, ut hostes exarmentur: nec sufficit, partem abstulisse armorum, si adhuc hosti relinquamus, unde validè possit nos impetere. Etiam David licet bellica munitus fortitudine, eò quia solos oculos curiositati permiserit, fauciat in corde à pravo affectu in Bethsabæam fœdè cecidit: cum post epulas horas pomeridianas diurno somno dedisset, in domus regis solarium refrigerantis auræ captandæ causâ adivit: ubi incustoditis oculis, quia subjectam hortulorum amœnitatem lustravit, ubi ager irriguus, comæ arborum, susurri avium, fontium specula, rivulorum pellucidi latices, aquarum decurrentium murmura plurimum non solum oculis attulere oblectamenti, verum etiam auribus lenocinii; contigit, ut tunc Bethsabea contra solis ardorem se ad salientem fontem incautiùs aliquantum renudato corpore se ablueret, lascivientes inter herbarum virores, cum floreret ipsa ætate; in quam cum Rex oculos injecisset, aditum per eosdem pravo concessit affectui, quo cepit statim turbari, ac pravo amore inflammari, misitque exquirendum de genere, nomine, vitæ conditione, cumque omnia sigillatim didicisset; cum sibi tunc Rex debuisset imperare, pravo affectui maluit inservire, ac præconcepto famulari amori: accersivit mulierem ad regiam, quam de sui corporis etiam interpellavit usura, & illa nil oblitata, desiderio satisfactura Regis, in scelus proruit; Cecidit David cum primum è somno surrexit: *accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem.* Oh quam proclivis transitus ab otio ad vitium! à cibo, & potu ad vicerem! rectè Diogenes pravam amoris affectum negotium dixit otiosorum: non tot scintillas exardescens fornax ejaculatur, quot prava affectus suscitatur mens otio marcescens: somnus ille diurnus, & pomeridianus, dæmon fuit ille meridianus, à quo postea enixim petiit liberari: sagitta pravi amoris volavit in die, & lethale inflixit vulnus; unde cautior factus petiit, ut caveret à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurso & demonio meridiano. Quam infidiosum speculum forminea formositas! cum etiam procul aspicientes urat: quam dolosus arcus! cum simul telum jaciatur, & vulnus infligat lethale; rectè Augustinus, *De longè vidit illam, in qua captus est: mulier longè; libido propè.* Alibi errat, quod videret: in ipso unde caderet. Quam subdolos, quam nequam prava affectus! blanditur à longè, ut proximiùs feriat; eminus allicit, ut cominus enecet; arridet, cum distat, & lachrymas movet, cum adest, pulchrè S. Gregorius: *lascivus Davidis affectus scintilla fuit, qua cum in paleam, seu famineam formam incidere, momento rapuit flammam, & sedis amoris excitavit incendium.* Intueri non licet, quod non licet concupiscere. Dav-

Verani de Affectibus Tom. I.

vid quamvis de longè mulierem viderit lavantem se in fonte, adhuc ex frigidis illis laticibus æstus, flammæque hausit concupiscentiæ; mulier longè visa propè concupiscentiam movit, S. Augustinus. *De longè vidit David illam, in qua captus est: mulier longè, libido propè.*

In Psalm. 50.

60.

Quamvis David bellicâ fortitudine armatus fuerit, quia tamen atrium suum minime custodivit, quia pravo affectui per oculos aditum aperuit, quo mentis arcem ingrederetur, fœdè statim cecidit à pravo; quem introduxerat prostratus affectu. Neque tranquillitati, cordisque quieti, à qua fuerat dejectus, quamdiu titillanti indulgeret concupiscentiæ, propriæque satisfaceret libidini, restituitur: id enim habet prava affectus, prudentiam simul eliminare, & tenebras offundere cæcitatibus: ad id lapsus etiam fuit imprudentiæ David, ut patratum à se crimen suis etiam aperuerit famulis ignorantibus quid animo designasset Rex, cum jusserit ad se Bethsabæam evocari. Quam potens, quam validus prava affectus! cum Davidem; quem nec leo in sylva terruit, nec ursus in campo læsit, nec Goliathus in castris perterruit, nec millena tela fregerunt, hunc vel unicus prava affectus edomuit, vicit, prostravit. Quam fœdè labitur homo cum brutæ voluptatis æstro exagitur? Quam vecors David? cum primum cepit à pravo occupari affectu in baratrum præcepit ruit scelerum, ceciditque ab omni mentis tranquillitate, cordisque pace: ibi nulla quies, ubi prava affectus prævalet; quia ut scitè Chrysostomus: *qua potest esse voluptas, ubi metus, ubi discrimen, ubi tantorum malorum expectatio, ubi tribunalia, ubi accusationes, ubi iudicis ira, ubi ruina, ubi gladius, & Carnifex, ubi baratrum, ac deploratio? & ponamus hæc omnia tolli, quomodo feret conscientiam redarguentem, quomodo sustinebit cælestis Curia sententiam, tribunal illud, quod neque pecuniâ corrumpitur, nec adulationibus acquiescit, nec potentiâ reprimisur, nec mendacio eludisur.*

Homil. 3. de verbis Isaia.

S. IX.

Pax cordis non paratur, nisi pravis omnibus affectibus bellum indicatur.

Non solum prava lascivientis amoris affectus internam corrumpit pacem, evertitque animi tranquillitatem, & procellam excitat, quâ mens fluctuat, impellitque ad naufragium; verum, & alii corrupti affectus in id unum conspirant, ut hominem à tranquilla pacatæ mentis malacia dejiciant, turbentque, ac inter offusas cæcipientis appetitus caligines pertrahant in exitium: unde beatus sanè ille, qui sibi invigilans hunc vitiosorum affectuum à se procul abigit exercitum; hi verè sunt beati pacifici,

61.

F f

qui

qui in se ipsis depravatis affectuum motibus fræna injiciunt, pravæque omnes passiones animi componunt, subjiciuntque rationi: hi verè beati, & pacifici, qui carnis concupiscentiis edomitis pacis oleâ semper virent, eò quia mentis ratio non sinat reluctantes insurgere depravati appetitûs affectus. Hæc est; illa pax, quæ nascente Christo fuit hominibus bonæ voluntatis ab Angelis proclamata: *Et subito facta est cum Angelo multitudo militiæ cœlestis laudantium Deum, & dicentium gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*: hoc est multitudo militiæ cœlestis hanc pacem annuntiavit, quia nonnisi per arma, & pugnas pax cordis, animique tranquillitas obrinetur, quia nonnisi post relatû triumphum de prostratis rebellantibus affectibus pax ista invenitur; non est pax, quam conflictus non præcessit, non floret hujus pacis olea, nisi cum arescunt, viribusque destituuntur pravi in animo affectus; non crescit, nec viret hæc olea, nisi radicitus evellantur luxuriantes abjete pravorum affectuum.

62. Nascente in terris Christo, descendit de cœlo multitudo militiæ, non tamen ut cœli milites bellum indicerent hominibus, sed ut pacem inducerent; ut inde sciremus eum cœlesti tandem recreari pace, qui militem egit, qui pugnavit cum suis concupiscentiis, qui irascentem subegit appetitum, qui cum mundo conflixit. In terris inermium est pax; cum bellum armatos congerat, gladios apparet, & reliqua bellica instrumenta coacervet, quibus furori ministretur, odio debacchanti inserviat: sed inverso ordine in castris Dei otio indulgentes, & arma detrectantes sævo exagitantur turbine passionum, contra quas nisi pugnent, expugnantur; nisi acrius insurgant, scædè cadunt: bellum decet Christi milites, ut internâ recreentur pace; ut vera fruantur animi tranquillitate, ineundum est hoc bellum contra rebellantes utriusque appetitûs concupiscentis, & irascentis depravatos affectus: discinctum voluptatis mancipium tot patitur irruentes in se hostes, quot insurgunt vitia. Quod enim fertur Moyû contigisse, id Christiano militi obtingit; ibi enim cantus exauditur, & exultatio, ubi armorum fremitus perstrepat; ibi triumphat vera tranquillitas, ubi internâ pugnam rebellantes prosternuntur appetitus; ibi pax surgit, ubi prius cadunt, quàm insurgant contra imperium rationis obstrepentes motus concupiscentiæ: vix in interno certamine à tympano tuba distinguitur, quia pacistriputia, armorum miscentur fragoribus: est enim pax cordis bellum pravo non solum indictum cuique affectui, verum, & peractum: hinc Christus suis pacem relicurus Discipulis, gladium iisdem imperavit: quique pacem dedit, bellum se intulisse fatetur; quia non paratur pax vera,

nisi bellum præcesserit, in quo si sanguis non effunditur, lachrymæ plerumque funduntur, quibus concupiscentiæ flamma extinguitur; si humano cruore, non rubet tellus, madet tamen frons pugnantis generoso sudore; si non cadunt multo confossi vulnere homines, prosternuntur tamen quotquot insurgunt concupiscentiæ pravi affectus.

Sed quæ affinitas terrenæ pacis cum cœli gloria? *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax*, an quia re nulla Dei gloria amplificatur uberius, quàm in terris pastorum concordia? inducitur enim in terra pax hominibus non quibuscunque, sed bonæ voluntatis, uti fuerunt pastores Christo nascente, & Christo nunc mortuo. sunt in Ecclesia Præsules, seu pastores dominicum pascentes gregem, quorum pace, & concordia vel maxime in terris divina gloria dilatatur, ac incrementum subit: tametsi sint pastores omnes bonæ voluntatis, hos tamen plerumque zelus in diversa, imò & inter se se contraria abripit, & unius sententia adversatur placito alterius: & quia quisque proprio movetur zelo, nonnisi difficulter conveniunt, cohærentque simul; ut facilius plerumque concordent homines malæ voluntatis, quàm pastores, quos zelus, & bona voluntas in diversa distrahit. Optanda in terris est pax pastoribus bonæ voluntatis, ut gloria Altissimi dilatetur inter homines, & cani undique possit gloria in altissimis Deo. Plerumque qui inter pastores zelus dicitur, affectus est animi vel invidentis, vel æmulantis: & hic coercendus est, ut suum exerceat imperium, sceptrumque stabiliat.

64. A vera cordis pace aberrant, qui hos errantes animi motus non compescunt, & iis, qui inserviunt, jugiter fluctuant. Vidi ad triremes damnatos quasdam habuisse remorum inducias, nonnullas laborum ferias, ut defatigata membra indulgentiâ quietis restaurentur: sed qui fluctuantibus famulantur affectibus, quieto nunquam vivunt animo, quia unus ex alio cogitationum nascitur tumultus: hinc monet nos Ecclesiastes, ne pedissequi simus concupiscentiarum *post concupiscentias tuas non eas*. Naturam equi videtur appetitus rationi reluctans induere, plerumque refractarius est, & tunc fræno coercendus; nonnunquam deses, & calcariibus tunc urgendus; & nunquam reluctanti indulgendum, quia ut scribit Apostolus: *Si secundum carnem vixeritis moriemini, si spiritu facta carnis vos mortificaveritis, vivetis*, nimirum nisi pravi in nos affectus prosternantur, ipsi nos scædè prosternunt, enecantque, sin verò carnis concupiscentias coërceamus, surgimus ad victoriam.

Servus est, qui proprio obtemperat appetitui; famulatur concupiscentiæ, cui ad nutum parat: herus autem, si pra-

63. Luc. 2.

64. Cap. 15.

Ad Romanos 8.

vos quosque affectus coërceat, flectâtque prout ratio consultius dictaverit; nemo majus obtinet Imperium, quàm qui sibimet imperat; quàm qui ipse sui est Dominus: nulla est servitus deterior, nullum durius famulitium, quàm suis servire affectibus; neque ulla gloriosior victoria, nec illustrior triumphus, quàm se ipsum vicisse, quàm proprias profligâsse passiones. Affectus verò suos is vincit, qui eisdem non vult servire: *servit autem* (ait Ambrosius: *quicumque metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel marore dejicitur*: hæc est turpissima illa servitus, quâ quis post suas abit concupiscentias, quâ proprio obsequitur appetitui, quâ finit à quovis impetu reluctantis affectus trahi: *neque ulla est servitus turpior* ait Seneca: *quàm hæc voluntaria, cum alius libidini, alius avaritia, alius ambitioni servit*, est eò turpior, quia voluntaria; & eò servitus durior, quò libera: vir enim malus quamvis regnet, non imperat, sed servit, & quidem non uni tantùm Domino, sed pluribus, quot sunt vitia, quibus indulget; appetitus, quibus obsequitur; concupiscentiâ, quibus famulatur.

Tot sunt cupiditatum genera, quot humanorum vultuum formæ, quæ tamen ex æquo sint omnes formæ hominis, maximam tamen invehunt varietatem: perinde hominum concupiscentiâ, & affectus rationi reluctantes; plures enim foedâ exæstuant libidine, alii exardescunt irâ, illi corrumpuntur livore, alii torquentur invidiâ, multos odium exagitat; hos amor, quò vult trahit; nonnullos tristitia affligit; quosdam gaudium exhilarat, plerosque spes erigit; & desperatio alios deprimit, prosternit, agitque præcipientes in exitium: ille auri amore capitur, hic desiderio honoris ardescit; iste camæleonte vanior aurâ pascitur populari; alius gloriolam aucupatur, is ambitione inflatur, & quia omnes pravis suis inserviunt affectibus à vera exulant tranquillitate; cum nemo ex iisdem sit, cujus animus fluctuantibus non exagitetur cogitationibus; & quamvis nemo sit, qui putei, hos inter fluctus naufragijs obviare; singuli tamen vel nolentes exitium quærent, quia ut rectè D. Gregorius: *Reproba menti valde placet, quod concupiscit, sed in æterna pœna quod ei modò est dulce, amarescit.*

Putant ventri, & abdomini addicti in esculentis, & poculentis felicitatem enancisci, sed potantes exitium ebibunt, haustuque necem demittunt in stomachum. Credunt alii se beatos fore, si auro inhiantes suam possint sitim explere coacervatis divitiis; vitiiis tamen divitiis affinis simul indulgentes pretiosa virtutum supellectili animum spoliant, & pannosam, vilémque paupertatem, ad se trahunt; licet putent divitiis affluere: sperant plures fore, ut verâ

Vernani de Affectibus Tom. I.

potiantur beatitate, si veneri addicti foedis libidinibus suas expleant concupiscentias; sed morbo laborant, & pravis infecti concupiscentiis æstu febrili flagrant; teste enim Ambrosio: *febre libido flagrantior est, gra- viusque inflammat, & precipitat: sed ubi quis respuerit à furore, tunc conscientia visus aperitur, & sui unusquisque facinoris pudendam turpitudinem erubescit*: nemo eâ, quam sibi fingit, putat perire felicitate; & nemo revera est, quem ficta hæc beatitudo non pertrahat in exitium. Auri fames ad omne scelus accommodatum est calcar, non sedatur desiderium lucro, sed incitatur; non extinguitur congestis divitiis aurâ sitis, sed uberius exardescit; non quiescit concupiscentia, si foedo volutetur in cœno libidinum, sed inde uberiores nata vires acrioribus motibus sensum stimulat: odium, & invidia pertinacissimi animi morbi, nisi in incunabulis pereant, cum homine senescunt, quem jugiter torquent, dilacerântque. Gula eò plus castitati nocet, quò uberioribus nutritur illecebris: nisi hi omnes pravi affectus à recta descedentes ratione coërceantur, neutiquam reor sperandum fore, ut iisdem inserviens interna donetur cordis pace, ac vera potiatur tranquillitate.

Exæstuantis concupiscentiæ motus refrigerandi omnino sunt, & extinguendi cœlesti nive, seu culturâ pudicitæ, studio virtutis, custodiâ castitatis: ad id autem necesse est abigatur torpescens naturæ frigiditas; excutiatur humanæ segnitiei glacies; quia ebullientem animi pestem fovet potius, quàm extinguat: pellucidi puritatis rivuli carbones obruunt desolatorios, quos æstuans concupiscentia accendit. Cum primum æstus suos emittit ardores extinguendus est, ne laxius ferveat: si enim tunc cohibeatur, facilius languescit: neque sufficit ad animi invehendam tranquillitatem, unum prostrâsse reluctansem affectum, si insurgant alii deteriores, quibus vix obstititur.

Sunt qui esculentorum prostraturi appetitum gulam cepis torquent; sed poculentis indulgentes repetito haustu sibi quærent exitium. Alius diu tacet, licet plura contra se convicia audiat, sed dum linguam coërceat silentii fræno, atræ bilis bitumine cor inficit. Alius ad normam virtutis compositus dimissis in humum oculis, desiderium coërceat curiositatis; sed ambiens dignitatem aliquam utilitati studet, non modestiæ litat. Nunquam prostratus affectus veram invehit tranquillitatem, si huic alter succedat, qui rationi reluctetur: rescindendi sunt omnes, radicitusque convellendi; non sufficit unum, vel alterum amputâsse ex annosa quercu ramum; nisi tota corruat, insurgunt, pullulântque alii. Vernans Amygdala sacerdotium Aaroni sponondit; sed totaliter recisa; tunc præconio fuit illustri, cum à caule præcisa florere amplius non potuit.

F f 2

Mo-

Molam jugi aquarum impetu actam dies, noctesque volvi, nemo est qui miretur: mireremur tamen, si fluminis cursui obstitens interquiesceret; perinde, ac si lapis è summo cœlo deorsum delapsus quiesceret pendulus in aère medio: nunquam quiescit, qui pravis suis affectibus sinit se abripi, jugiter torquetur, nec inde mirandum, cum ea sit concupiscentis, & irascentis appetitus indoles, ut perpetuos commoveat in corde fluctus, in animo cogitationum tumultus.

69.

Nemo est, qui stupeat, per tot sæculorum series perniciosissima cœli vertigine in occultum ab ortu circumactum jugiter solem; tametsi ex perpetua illa rotatione, nullum videatur vitium contraxisse, nulla defecisse lassitudine: omnes tamen eum deprædicant, quòd ad imperium Josuè pauculas horas substituerit, quieveritque; occasuro soli inclamavit invictissimus Josuè *Sol contra Gabaone movearum*, & statim stetit sol, ne staret ulterius Amorrhæus: sol ipse stationarium se militem exhibuit, quo stativam in castris Amorrhæorum fortunam prosterneret; metam distulit diei attingere, quò Dux fidelis palmas ad postremum usque demeteret; quieverit sol, ut Josuè Amorrhæos vinceret, ut pugna utrinque intitura acrius effervere; quia nimirum quies animi non invehitur, nisi interiori certamine pravi prosterantur affectus; nisi de iisdem expugnatis gloriosior d'eratur triumphus. Neque hujus victoriæ triumphalis palma colligitur, nisi radicitus evellantur quotquot in nos pravi progerminant affectus, & in deserto cordis, seu in intimo mentis recessu Deo per studia virtutum via sternatur, & rectæ aperiantur semitæ perfectionis.

70.

Idque causa fuit, cur Joannes Baptista totis lateribus inculcaverit populis in deserto pœnitentiam, & procul ab Urbicis tumultibus viam edocuerit salutis: *Vox clamantis in deserto parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri.* Verùm si sponsa hortus est ad omnem florum elegantiam constitus, cur sponsi Præcursor, cur Joannes Baptista in deserto clamat? cur potiùs non exclamat in Jerusalem? cur in solitudine, & non potiùs in peramplio Urbis foro; ubi hominum frequentia est major? quia in horto dispositæ ad oculorum delicias lascivientes florum areolæ, & exultæ ad amœnitatem arbores; ut etiam erecta in urbe palatia, ædificatæ amplæ domus, non permiserunt, ut Præcursor Christi viam Domino exæquaret.

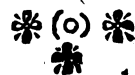
71.

Non tœdet agricolam itineris in desertum, sed ruinæ in exculto campo; non tœdet hortulanum viæ extra urbem, sed devastationis consisti à se horti; nec libenter amputat in caule pinum; neque è radice Cedrum convellit, quam novit esse obstaculo parandæ Domino viæ. In solitudine verò ubi neque Cedri luxuriant ad voluptatem,

neque platani coronantur ad pompam, promptius via sternitur, & rectæ semitæ aperuntur. Si internæ tranquillitati, si cordis paci, si Christo optamus viam sternere; opus est, plantas omnes pravorum affectuum non solum in caule amputare, sed & radicitus convellere: eradicanda est Ficus, cujus foliis persæpe confecta fuit turpitudine: convellenda est Cedrus, cujus fructibus aureo depictis colore, quis divitiis inhiavit, vitiisque indulgit: excidenda est Platanus, cujus frondescentibus coronis, tumido ambitu concupivit quis honores, & dignitates: eradicandæ sunt omnium pravorum affectuum arbores, ut animus noster convertatur in desertum, possitque Christo, ac internæ tranquillitati via parari: non dicit Joannes parate viam Domino; sed *viam Domini*, nimirum parate viam, quæ non solum Christo pateat, sed etiam virtutibus omnibus: sternitur autem hæc via virtutibus, cum pravorum affectuum obices removen- tur. Aperiebatur olim Romæ ovanti Cæsari triumphalis via, per quam tamen non solus victor incedebat, sed & reliqui, qui triumpho aderant spectatores: aperire viam Domini perinde est, ac virtutibus omnibus iter sternere, ac vitia omnia penitus eradicare: alioquin si non convellantur radicitus, sed tantum amputentur rami, qui sternuntur in via, ornatur quidem iter transeunti Christo, sed non aperitur via in corde: *Matth. 21. Alij autem cadebant ramos de arboribus, & sternebant in via*, quia è radice non eradicarunt pravorum affectuum præcellas arbores, non revulsæ hæc fuerunt, sed earum rami in via duntaxat strati: licet ex pravis affectibus partem aliquam quis Deo litet; nunquam tamen nisi radices avulserit, affectum totum litabit.

72.

Repullulant qui ex annosa quercu amputantur rami; & pravus plerumque recisus affectus incrementum subit virium, & insurgit valentior, ferocit truculentior. Etiam cæsi in Christi triumpho rami de arboribus, quamvis in via strati, ad supplicia paulò post iter apervère; fuit enim triumphus ille tormentorum seminarium, & qui ramos duntaxat de arboribus præciderunt, quia totam plantam non eradicarunt, nec revulsas arbores straverunt in via, sed tantum ramos, ideo crucem non pluribus dilapsis diebus adornarunt. Neque plurimè fecit Christus pompam illam, in qua nec claudos erexit, nec surdis aures aperit, nec cæcis visum restituit, nec mortuos ad vitam reduces revocavit, sed compacto flagello nundinantes in templo ejecit, quia tametsi ramos Christo obtulerint, plantas tamen adhuc in corde nutriebant.

S. X.

Pravis, qui suis inseruit affectibus, dolorem sibi maturat, & cruciatum accersit.

Non fruimur interna pace, nisi affectus omnes tumultuantes contra rationem procul abigantur, nec sufficit, si unus tantum, vel alter prosternatur, sed excludendi sunt omnes, ac prorsus extinguendi, quia si unus supersit, sufficit, ad procellas in corde ciendas, mentemque fluctuantibus cogitationibus turbandam: hinc David enixim Deum rogavit, ut ab omnibus liberaretur pravis affectibus. *Eripe me Domine de manu inimicorum meorum. Psal. 30.* Erui optat non à pressura, quæ scelus subsequitur, non à verme cor exedente, culpam concomitante; non à promeritis-expatrato delicto pœnis, sed à manu inimicorum petit liberari; non timet gladium, non exhorret compedes, non expavet ignem, sed ipsam pravi affectus, ac sceleris dextram, quia quamvis scelus jugulet, ac interficiat; adhuc in pravo ejus affectu placet.

Non Ægyptum fastidientes Israëlitz clamaverunt ad Deum; sed virgas, & compedes exhorruerunt Ægyptiorum; & nisi eos Pharus pluribus caecidisset flagellis, libentius servitutem tolerassent sub Pharaone, quam libertatem sub Moyse quævisissent; quia rarè scelus displicet, nisi cum torquet. Plures sunt, qui pravi affectus gladium vulnerantem duntaxat execrantur, non manum eblandientem: vocibus delectantur harum firenularum, quarum duntaxat unguis expavent: pauci, qui cum Ulyse cerâ aures obstruant, ne cantus blanditijs alliciantur: sed quia fuerunt voce delectati, experti etiam sunt unguium laniatus. Prævum ex eo odio habemus affectum, quia proximam secum trahit ærumnarum iliadem; sin autem blandiatur, perpauca sunt, qui eidem non eblandiantur. Filios Jacob tunc tantum parricidij pœnituit, cum ob patratum scelus noverunt se in angustias coniectos: & David tunc tantum adulterium lugere cepit, cum à Nathano imminetia intellexit flagella; nimirum doluit, cum primùm pœnas sceleris pedissequas agnovit; quando ob scelus moriturum audivit natum filium, tunc lachrymis madidus dixit, *peccavi*, & deposuit coronam, abiecit chlamydem, rejecit epulas, saccum induit, & cinere se conspersit.

Si displicet effectus, debet & pravus affectus displicere. Non horreamus pedissequos tantum famulos, sed & ipsos heros, non pravi affectus tantum vincula, & compedes, sed & manus; neque expectemus, ut nos scelus vincat, nosque teneat. Non expedies te ab affectu libidinis, si foeminam alloquaris; quia mistus cum muliere sermo cum pravus urget affectus, non solum fovet

pravum ignem, sed etiam auget, trahitque in scelus. Nemo sit adeo audax, ut propriæ fidat fortitudini: succumbit, qui non pugnat; & perdit, qui ludit cum pravis affectibus.

Quævis animi commota affectio contra nos insurgit, si ei eblandiamur, nos mordet; offendimus non solum ad silices, verum etiam ad stipulas, paleasque, si concupiscentia urgeat, quia statim flammæ concipimus, quibus interna tranquillitas cinerescit: ebullit statim in pectore, fervetque illecebra, & eò sævit lethalius, quod blandius videtur allicere. Non nisi strages, cladesque spargit, si insurgit prava affectio: nonne compescuit in jecore Esau furorem, & livorem caligantis patris reverentia? sed non penitus extinxit: pravum odij affectum, in fratrem Jacobum nutriebat Esau, cujus in præcordijs tumebat insania vindictæ; non tamen exundavit parentis lectulo, quo veluti aggere compressa detinebatur. *Venient dies Iustus Patris mei, & occidam Jacobum fratrem meum*: erat occisurus fratrem, sed non patre superlitate; odium semisopitum intus enutrivit in corde, sed scintilla fuit, quæ excrevit in incendium furoris, quia in pectore perduellis scintilla quamvis pertenuis ardet usque ad inferni novissima. *Vadam, & videbo visionem hanc magnam, rubum scilicet furentis Esau ardere, nec absumi, eò quia irascatur intus, neque occidat exterius; arsit Esau, neque ustus est suspirijs, quia nivea canitie frige factus Isaac. Erat hic decrepita jam ætate senex, ferinæ tenebatur desiderio carnis, vocavitque ad se Esau, cui præcepit, ut statim exiret venatum, sibi que ex sylvestri præda cœnam appareret. Præcipienti patri obsecutus filius exivit in campum: sed Mater pro Jacobo sollicita Jacobum natu minorem ad ovillum gregem emandat; jubetque duos afferri hædulos, quos pelle spoliavit, & alterum cocturâ adeo exquisita parat, ut Isaacus crederet ferinam ad se allatam; illatori ferculorum Jacobo manus, collumque pelliculis contextit, ut facilius fratrem mentiretur hirsutum: interim decumbens senex oculis caligantibus tactu explorat, quod visu non valet, & hirsuta hædorum tegmina, hispida Esau cutem referentia, cum tetigisset primogenitum, credidit, quem præsentem sibi persuasit, cum sola Jacobi vox aliquam relinqueret in animo senis dubitationem; sed comedit de ferina non in sylvis, sed in stabulo capta, recreatusque venatoris obsequio, Jacobo benedixit, impertivitque primogenitorum privilegia, apprecatusque est abundantiam frugum terræ, honorem, ac reverentiam apud exteros, jurisdictionem in domesticos, & Nepotes, auctoritatem in populos: sed his vix peractis adest Esau è sylvis redux, qui re auditâ insolenti cœpit rugire clamore, & plenus indignationis in fratrem, lethalia in ipsum odij semina concepit;*

iterumque patrem urget, vellet etiam se fausta precatione felicem reddere.

77.

Verum cum translata in Jacobum gratia revocari non possent, inferioris notae quaedam munera ei impertivit, quibus tamen primogeniti jura, & dona perdidit; hinc pravus in excluso à primogenitura coepit affectus tumultuare, non nisi caede exsaturandus, ubi primum è vivis excessisset genitor. *Venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum.* Quam invidus, quam ferus, & truculentus est pravus affectus? cum sit vitæ inimicus, calamitatum parens, fraternæ charitatis corruptor, tranquillitatis turbator, pacis venenum, procellarum suscitator, cædium author, & totius interni hominis feralis executor. Durus est Carnifex inordinatus affectus, jugiter torquet. Quid ni Dæmon ipse durâ perempturus homines tyrannide pravis eos tradit desiderijs, insanisq; affectibus: torquet enim ambitio, discerpit voluptas, adurit aviditas; inflamat concupiscentia, vulnerat dolor, comprimit odium, consummit tristitia, interimit desperatio, accendit ira, corrumpit invidia, inficit livor, rectè Seneca. *Dic mortale tibi, & fragile corpusculum esse, cui non ex injuria tantum, aut ex potentioribus viribus denuntiabitur dolor; sed ipsa voluptates intormenta vertuntur, epula crudelitatem afferunt, ebrietates nervorum torporem, tremoremque; libidines pedum, manuum, articulorum omnes depravationes.* Ita est, qui inordinatis suis intervit affectibus sibi dolorem maturat, & luxuriæ evaporata momenta proluxa adferunt martyria.

Epiſt. 24.

78.

Evocemus è Poëtarum commentis Ixionem volumine rotæ se ipsum inlectantem; Sisiphum saxo illigatum; Tantalum aquis ore tenus immersum, ardentem siti; pomisque è ramo pendulis ad labia usque perpetua fame corrosus; Prometheus splendoris olim ambitiosum exesis, renatisque visceribus temper discruciatum: sed nulla pœna acerbior obtingit famulanti pravis suis affectibus, quam anxia ambitio, quam insatiabilis cupiditas, quam infida rabies: qui pravis suis indulget affectibus ingentem sibi perturbationis, & doloris accersit materiam; siquidem aliena felicitas invidum lacerat; honor non acquisitus ambitiosum dirumpit, cupidinis flamma addictum voluptatibus adurit: in præcipiti jugiter est pravus affectus ad dolorem semper vergit, trahitque sibi addictos, neque ullum nescit modum tenere, neque tormentum devitare; cumque pravi affectus varij sint, trahantque in diversa, iisdem indulgentes in circuitu ambulant quiescere nescij continuis detatigati volutationibus, teste Davide. *In circuitu impij ambulat, cum enim continua laborent capitis vertigine molestissimâ rotatione circumaguntur per vepreta dolorum à quiete semper alieni, quin & ipsa domorum tecta*

18 Psal. 12.

sibi nutare videntur; quia pravorum affectuum temulentia ebrii pedem figere nesciunt, jugiterque non sine dedecore vacillantes, lapsus iterant inconcinnos; quia non ipsi incedunt, sed à pravis suis se sinunt affectibus duci per fluctuantium cogitationum æstuantes procellas; rectè Seneca. *Pauci sunt, qui consilio se, suaque disponant: ceteri eorum more, qua fluminibus innatant, non eunt, sed feruntur. Ex quibus alia lenior unda desinit, ac mollius venit, alia vehementior rapuit, alia proximè ripam cursu languescente deposuit, alia torrens impetus eiecit in mare:* quia pravi affectus, quos sibi dedititios suscipiunt, ubi vis exagitant, neque iisdem otandi facultatem impertiant, sed ad continuum, molestumque urgent laborem.

Epiſt. 13.

79.

Ad quas non adigit ambitio ignobilitates? quæ rerum discrimina non suadet odium hostis sitiens sanguinem? quas vigilias non præmittit concupiscentia? ad quæ pericula non compellit libido? ad quos subeundos labores non adducit spes? ad quæ flagitia non deducit desperatio? ad quos gemitus non compellit? testis Cain, cui pravi affectus invidiæ, & odij fraternam suaserunt cædem; effuso Abelis sanguine vagus, & profugus gemit absque spe ulla perveniendi ad quietem, solandique otio labores: siquidem à facie Numinis projectus ad terrena desideria mentem deiicit, & pravis affectibus, fluctuantibusque desiderijs distorquetur circumactus, acrique semper timore correptus divagatur sollicitus, ut notat Hugo de S. Victore: *vagus per inordinatam concupiscentiam, profugus per peccatricem conscientiam, cujus etiam voce illud apud subjungitur, quisquis invenerit me, occidet me, quia mentem divino desertam auxilio, quacunque tentatio impetjerit, subvertet.* Quam turpè, quam indecorum pravis suis famulari affectibus! serpens, quia prior cæteris animantibus perspicaci calliditate vitio inferuivit, praviq; desiderij excitavit in Eva affectum, cæteris habetur turpior, ac execrator. *Maledictus es inter omnia animalia, & bestias terra: super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vite tua:* sed si serpens antequam suaderet Evæ esum vetiti pomi, super pectus suum gradiebatur, cur mox officium naturæ in pœnam transit temeritatis? an quia adempta spes ad superiora ascendendi acrius sit tormentum, quò Aulici, quos ambitio inflat, distorquentur? si vel ipsa pravi affectus carentia, si spei exclusio tam dire cruciat, ut desperationem invehat, quid si totis viribus urgeat, si pleno impetu aggrediatur? Non solum serpens, qui pravam in Eva excitavit affectum, super pectus graditur, sed & terram comedit. Scio talpas terram comedere, non tamen maledictione mulctari; cur ergo serpens ex eo quòd super pectus graditur, & terram vescatur, à cunctis execra-

In allegor. Tilmam.

Genes. 3.

sur? quia cæteris callidior ad ima famulatus detruditur à pravis affectibus; scitè Philo: *super pectus, & ventrem gradieris: quia circa pectus ira est, & in ventre concupiscentia*, decuit per pravos affectus torqueri, qui pravum affectum induxit in perniciem humani generis. Jactabatur serpens sapientis nomine, sed cum primum pravo famulatur affectui infamiam auget, sibi que dedecus adsciscit; est siquidem indecorum virum sapientem pravis inservire affectibus.

Lethali æstuabat Naas odio in Jabefenos, foedusque inivit ea lege, ut dextro prorsus oculo eruto sinister servaretur illæsus: idque non ut severitatem clementiæ temperaret, non ut odium humanitate cercervet, sed ut infamia, ac dedecus, retrius inde subiret incrementum. *Etiam omnium vestrum oculos dextros, ponamque vos opprobrium in universo Israël: sed cur ambos potius non effodit oculos, ut utroque extincto lumine perpetuis Jabefeni circumfusi tenebris, noctis caligaret jugi opprobrio? utrumque noluit oculum erutum, ait Hugo, ut proprium & ipsi adhuc viderent opprobrium, acriusque ex cruciarentur: si prorsus cæci inserviissent, non adeo indecorum id eis obtigisset; sin verò visu fruente infami jugo cervicem subdant, ex ipso intuitu crescit ignominia: tamen majus intulisset damnum utroque confosso oculo, majus tamen induxit opprobrium dextro tantum eruto, & illæso servato sinistro, ut notat Hugo: Sic faciebat Naas omnibus, quos capiebat in bello. Sed quare omnino non excacabat eos? forte propter majus opprobrium: licet enim ibi majus damnum esset; hic tamen majus opprobrium: sinistram oculum, quo humana denotatur sapientia, reliquit, ut dedecus augetet; quia si cæcos cæcè vivere id miserum, sapientes cæcè vivere utique inglorium.*

S. XI.

Pravi omnes affectus tunc vel maxime coercendi, cum videntur eblandiri in cunis, ne decipiant adulti.

Contemnendi non sunt pravi affectus, quamvis eblandiri videantur in cunis, nobisque ludere; prudentis est etiam parvulos necare hostes, ne gliscente ætate viribus valentiores prævaleant; parentibus bellum indicunt, certamina instituunt. Cum noxius affectus insurgit, antequam adolescat enecandus est ab eo, qui non vult in dies convalescentem exitialem hostem experiri, hostium vires contemnere, perinde semper est, ac sibi stragem maturare; tunc præliorum momentum benè disponitur, quoties hostis superbo tumore non despicitur, sed timetur. Goliathus quamvis statura gigantesceret, terrorémque incuteret toti Israël, quia adolescentem Davidem armis tractandis minus

aptum habuit contemptui, prostermitur: etenim viribus prævalens, *dixit Philistæus ad David: numquid ego canis sum, quod tu venis ad me cum baculo.* Goliathus indubiam sibi spondens victoriam Davidem non invasit, sed moroso vestigio incessit, remoratoque gressu adolescentem adivit; cum ergo surrexisset Philistæus, & veniret, quidni adolescens David armis haud assuetus pugnam ineundam minimè edoctus, vires animadvertens adventantis Goliathi, se ipsum urfit, nullumque permisit momentum abire otiosum: festinavit David, & cucurrit, & imbellis pastor in castris Philistinorum gradivum Martem prostravit.

Commendabat adolescentem præ cæteris formæ dignitas, peritia pulsandæ citharæ, vocis suavitas, vultus decor, frontis serenitas, rosæ genarum, oculorum elegantia, & licet pascendis gregibus non ducendis militibus assuevisset, vocisque cantu delectaretur, quo inter sylvas, & pascua variis à se Psalmos compositos diversis carminum modularetur mensuris, ad barbati pulsatas fides; non tubarum clangore didicisset in pugnam prosilire; nihilominus ea ejus pectus erat inconcussa lorica fortitudine, ut teste Siracide. *Cum leonibus quasi cum agnis, & cum ursis, quasi cum oviculis visor luderet*, quinimò ferocissimas quasque bestias, aut caulis imminentes, aut inde cum præda revertentes; ultro prior ipse pernicissimo persequeretur cursu, nudisque manibus comprehensas arrepto jugulo discerpebat: cumque venisset in campum cum Goliatho inermis dimicaturus, contemptui fuit Giganti, qui indignabundus jussit è conspectu facessere imbellem canem, nisi protinus mallet proteri pedibus, corvisque in pabulum tradi: sed cum Goliathus hac verborum velitatione adolescentem accederet castractus, David silicem è pera rapit, fundæ imponit, libræque ictu tam directè destinato, ut excussus è circumacta funda mediam Philistæi fregerit frontem, ac hæserit cerebro fixus, pulchrè Basilius Seleuciensis. *Goliath videns puerum pugna incensum amore; oculorum elegantiam, genarum florem, & alienum à belli studijs sçhema in risum effusus est: nimirum derisit adolescentem adversarium, qui tamen celebrem attulit triumphum: quamvis, qui in nobis oriuntur pravi affectus, viribus nobis videantur destituti, non tamen sunt flocci faciendi, sed totis viribus statim præfocandi, ne cum adoleverint, virésque acquisierint uberiores nos prosternant: plerumque nobis etiam videntur ludere, qui toto nisu nos aggreditur, expugnatque. Quis formosam, & adblandientem puellam putet perniciem inferre; & tamen, cum eblanditur, lethaliter ferit; cum loquitur, gladios acuit; cum aspicit, tela ejaculatur: innocens nobis apparet, quæ quovis hoste est nocentior; quia cum degeneri affectu exagitatur animus, depravatur*

etiam

etiam oculus: si enim pravo excusso affectu, quæ nobis obviant objecta, inspiciamus; longè alia nobis apparent, quàm de aeger affectus, ea nobis effingat, exhibeatque.

83. Memini, imagines vidisse rectis lineis canaliculatas, directisque strijs alveolatas, ac bifformes, in quas cum ex altera parte oculos defixissem Deiparam in cælos assumptam, una cum Apostolorum cœtu circum sepulchrum conspexi, & quidem singula, perito, elegantique penicillo expressa: cùmque ex parte alterâ striarum me vertissem; trigeminas furias, megerasque ex Erebo erumpentes, tædâsque flammeas exagitantés crine loluto, sparsosque in angues inspexi: eadem fuerat tabeilla, quæ cùm diversimodè inspiceretur, diversas quoque exhiberet imagines: ita dixerim de pravo affectu, quo aliter judicamus de objecto, quàm recta ratio dicit: imò & ipse homo, si pravis inferviat affectibus, à se ipso deficit, séque alium exhibet, ac revera in se sit: hac ratione scitè Gregorius Nissenus hominem cum hac imagine canaliculata, & biformi compositum; eò quia sit homo simul Dei simulacrum; & brutarum affectionum belluina feritate portentosus, ait: *Liceat mihi hoc loco de sculptorum præstantium more, hominis imaginem vi orationis exprimere. Quemadmodum enim videre est quasdam effigies, in quibus duplex est expressa forma, singentibus hæc artificibus magno studio, atque uni capiti geminas vultuû formas insculpentibus, ut eas spectatores quodam cum stupore intueantur: sic mihi, & in homine duplex esse similitudo videtur, quarum altera longè ab alterâ distat. Divinum enim mentis donum quod attinet, pulchritudinem hæc eam, qua in Deo est, refert; ceterum quæ cupiditates ei quædam insunt, orta ex animi morbis, etiam natura bruta cognatione tenentur.*

84. Qui à recta ratione degenerant, ac à pravis se sinunt affectibus occupari, ijs affectus oculorum sunt præstigiæ; aliter illis res exhibent, ac in se sint, eosque illusorijs, magicisque artibus fallunt, & quæ rectæ sunt virgæ magorum, veluti illusionibus tortuosi apparent Dracones, serpentésque venena evomentes: studia æmuli tametsi honesta invidenti sunt venenata; opera adversarij quamvis recta, livore corrupto apparent tortuosa, quia pravo intus affectu mentem exagitante visus etiam exteriùs corrumpitur, perspicacia depravatur oculorum, pupillæ transversim aguntur, jàmque adulteratis oculis diversum inducunt objecta colorem, & diversa de iisdem effinguntur judicia. *Quidam ait Seneca: hoc genere valetudinis laborant, ut ipsi sibi videantur occurrere, ut ubique imaginem suam cernant. Quare quia infirma vis oculorum non potest, ne proximum quidem sibi ærem præsumere, sed resistit. Quod verò corpori, id animo obtingit, cui superbiz, & invidiz spissus,*

foedusque halitu aër, ita obsistit, ut homo nil nisi se ipsum aspiciat, & non nisi proprio commodo inhiat.

Saul priusquam degeneri depravaretur affectu, eximiam intuebatur Davidis prudentiam; delatam de prostrato Goliatho victoriam admirabatur in adolescente, cujus virtutem, bellicamque fortitudinem ea, qua par erat, aspiciebat laude. Verùm cum primùm Hebræarum puellarum plausus, & laudes, quibus David commendabatur, prævum invidiæ affectum ciere in Saule cœperunt, is non ampliùs rectè, sed transversum victorem aspexit adolescentem. *Non rectis oculis Saul aspiciebat David à die illa, & deinceps,* & eò degener affectus mentem, oculoque Saulis corruerat; ut prudentia Davidis mox astutia ipsi apparuerit; jàmque erat vaser, qui fuerat fortis; erat hostis, qui antea fidelis miles; temerarius, qui antea providus: quia nimirum invidentiæ præstigiæ totam evertentur scenam, mutantur colores; ut oculi in Saule non ampliùs viderent, sed caligarent; quia invidentiæ humore corrupti, & odij caliginibus obscurati: est enim invidia, ait Nazianzenus. *Tabes possessorum, virus, ac rubigo eorum, qui eâ exagitantur;* imò ad id perfidiæ excrevit invidia, ut Saul furijs instigatus in Davidem omnes machinationes adhibuerit, ut adolescentem de se, Regnòque suo optimè meritum è vivis abraderet. Epiniciùm, quod Davidi è certamine reduci cecinere puellarum chori, ulcus fuit in pectore livido; neque stare sibi videbatur Saul, nisi David extinctus caderet; cùmque à tartareo Saul exagitaretur spiritu, & David accersitus citharæ pulsus, cantusque suavitate sedaret insanientem Saulem, hic pravo acriùs commotus affectu, quàm malo genio, quàm Orcino spiritu vexatus, lanceâ nititur Psallentem transverberare adolescentem: & peregisset crudele facinus, nisi David capitis inclinatione iectum declinasset: ita est, qui invidia torquentur, livore corrumpuntur, non nisi venena evomunt, & cruentas meditantur clades, etiam in infantes, quosque virtus commendat, quia nimirum invidi, ait Zeno Veronensis: *Magnanimum quemque virum protervum vocant; constantem verò, & patientem sine sensu doloris appellant, sobrium acerbum dicunt; justum crudelem, & prudentem callidum vocant. Prorsus virtutum species decolorare contrarijs, & à malitia sumptis appellationibus gestiunt.*

86. Degener affectus insurgens mentis confundit species, totùmque internum hominem sus deque evertit, & ut suæ malitiæ cæteri plaudant, pro vitijs sugillat ipsas virtutes: si excusso pravo affectu, adhibitòque oculis collyrio res aspicerentur, longè diversæ nobis apparerent, ac eas pravus affectus nobis exhibeat. Sauli, cùm adhuc sereno esset animo David strenuus videbatur, omniumque virtutum commendatus chora;

Lib. de opti-
fic. hominis
cap. 18.

Lib. 1. na-
tur. quæst.
cap. 30.

85.

I. Reg. 14.
12.

Orat. 24.

Serm. de
livore.

86.

gio, sed cum primùm pravo invidentiæ cepit exagitari affectu, incepit & mens delirare, judiciumque in Davidem corrumpi; & eò feralis æstus excrevit; ut degener affectus uberores enancisceretur vires, quia nisi pravi, qui in nobis oriuntur affectus, statim prosternantur in cunis, cum adoleverint, non nisi strages, cladésque cruentas moliantur in homines: rectè Cassiodorus. *Difficultatem vobis querelam submovemus, dum in ipsis cunabulis scelera commissa refecantur.*

37. Si pravo affectui tempus concedatur, adolescit nequior, & perniciosissimis clementis gliscit petulantior, quia cum ipso pari passu crescit improbitas simul, & calamitas. Dementiæ daretur oneribus pressio, si ad levandum humerorum onus, sarcinam sarcinæ adderet; helleboro indigeret, qui aliquod quæsiturus tristitiæ pharmacum, novis curarum incrementis studeret torquentem corroborato affectum: æstuantem, qui trajiciunt commoti, procellosique Oceani fluctus, ventos non cupiunt; sed eorum impetus declinaturi vela complicant, clauduntque: si ignis debacchatur in sylva, nemo sanæ mentis est, qui ligna, arborésque quantum potest, ei non subtrahat, ne flamma laxius spargatur: si pravi affectus in nobis orientur, periunde ac depascentes stipulas flammæ, coercendi sunt, ne serpant ad ligna, & depascentur etiam arbores.

38. Plures tamen ut proprio medeantur dolori, ut inopiæ consulant, suppetias petunt etiam ab alijs pravis affectibus; & hi majora sibi elaborant tormenta, quia sicut inseparabilis est ardor ab igne, ita & angor ab affectu degeneri. Dives Evangelicus gehennalibus tortus flammis cruciatum sopiturus ad Lazari recurrit invidiam. *Pater Abraham miserere mei; mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma:* nimirum flamma, quæ linguam adurebat, ex ardore prodibat invidentiæ, sicque errabat dives, cum aiteretur flammam sopire pravo illo invidentiæ affectu; pulchrè Chrysologus. *Quid agis dives, non est novelli doloris, sed livoris antiqui, & calo magis incenditur, quam gebennâ.* Cæcus adeò desipuit, ut non viderit, de reatù cumulo majori linguam fore incendio ustulandam, quæsitivè refrigerium, & pravum accivit invidentiæ affectum, quo reatum auget, & tormentum cresceret; & ideo quos elevavit oculos, Judicem non placarunt, sed acrius inflammârunt; veniam non obtinuerunt, sed reatum auxere. Quia dives cum Lazaro beatitatem invideret, à sinu Abraham eum separari ex invidia cupijt, petitque.

39. Quàm desipiunt, qui pravis suis indulgent affectibus, quibus vel inviti discruciantur, eoque acrius torquentur, quò impensiori studio eos fovent, hi sunt manus, hi pedes scandala iniicientes, proinde illicò

abscindendi, ut nos docet Magister Christus. *Si manus tua, vul pes tuum scandalizat te, abscinde eum, & projice abs te,* sed cur dextra præcidenda, cum sinistra vulneri recipiendo sit aptior, quàm infligendo? cum nulla sit in sinistra ad feriendum dexteritas, cum destituatur læva manus roboris pondere, sitque ad agendum imbellis, ad pugnandum inepta? Verùm satis ipsi virium, satis ad feriendum apta, si pravo ducatur affectu, & tunc non dextera tantum, sed & sinistra amputanda, ne degeneri affectu vulnera infligat, necemque inducat. Non est manus, quæ vulnus infligit, sed pravus affectus, qui brachium movet, manum ducit; & ideo non manus, sed pravus affectus amputandus, ne feriat.

Fabulati sunt Græci vulnerato ab Achillis hasta nullum superuisse pharmacum, nisi eadem, quæ vulnus infligit, vulnus aboleret, & medela à vulneris authore hauriretur: quid ni ferit nos degener affectus; vulnerique infligto non alia patet medela, quàm quæ ab ejus authore peti potest: & tunc hauritur, si prosternatur, ne ulterius feriat. Scimus Cedros Libani ab ijs excisas, qui montem illum incoluere. *Præcipe igitur, ut præcidant mihi servi tui Cedros de Libano.* Scio enim, quomodo non est in populo meo vir, qui novit ligna cadere sicut Sidonij, hæc cum Salomon præscripsisset ad Hiram, nobis quoque præscripsit rationem degenerum excindendorum affectuum, ac cupiditatum: ij Cedros cæcidere, qui Cedris agnati, & adnati diu Cedros excoluere; ut nimirum per eos cadant arbores, per quorum operam succrevère: impulit degener affectus ad scelus, suasit flagitium, duxitque ad opus: amputandus est author facinoris, imò & radicitus evelendus degener affectus ab eo, qui eidem indulsit, quique eum fovit, permisitque se ab eodem seduci.

Quòd si degeneri parcatur affectui, hic lerneam imitatus hydram in plures alios repellat; non enim sterilitate laborat: esset quidem solatium aliquod, si probro laboraret infœcunditatis; si unus alium non gigneret, si noxia passio prole careret: verum perinde, ac alter nexu alteri conjungitur, ex quibus longa pendet catena; sic pravus affectus alium adducit, nec unquam assuescit solus quiescere, sed pluribus semper dilatatur processibus, pulchrè Seneca: *Adhuc in processu vitia sunt, invenit luxuria aliquid novi, in quod insanias; invenit impudicitia novam consumeliã sibi: invenit deliciarum dissolutio, & tabes aliquid tenerius, molliùsque, quo pereat:* semel quòd pravus affectus animum possidet, procellas excitat per fluctuantes cogitationes, tranquillitatis malaciam corrumpit, & in alios præcipitat deteriores.

92.

Lib. 1. Reg.
Cap. 18.

Hinc Saul faustis victoris Davidis acclamationibus læsus; initio rectis non aspexit victorem oculis, moxque invidia cacodæmonem vocavit, & à spiritu nequam invalus inextinguibile odium concepit. *Tenebátque Saul lanceam, & misit eam, putans, quòd configere posset David cum pariete*; nimirum quæ Sauli displicuere acclamationes Davidis, invidiam peperere, invidia autem odium genuit, & odium telum vibravit; nunquam novit degener affectus uno stare loco, nec solus stabulari in corde, sed alios sibi comites adsciscit, ut junctis viribus insurgant singuli, feriantque securi: odium statim insurrexit, ne in Saule vicio sterilitatis redargueretur invidia; quæ filium peperit se dignum, odium scilicet, quod fovit, & enutrivit, cui, cum adoleceret, Cacodæmonem etiam addidit Pædagogum.

93.

Serm. 10. in
novis.

Quidni etiam Herodias pravis affectibus, ac concupiscentijs indulgens in Joannem Baptistam truculentissimum conceperat odium, quò moliretur insidias, quibus caput præcideret Præcurforis, qui lascivientis puellæ pedes ad choræas instructos redarguerat: nimirum libido odium peperit, & odium caput amputavit, homicidium perpetravit, ait Augustinus: *Mulier detestabilis odium concipiebat, quòd aliquando dato tempore pareret*; connexa sunt inter se carnis concupiscentia, voluptatum illecebræ, odia infana, ac truculenta homicidia, hinc rectè *Isaias cap. 14. de radice colubri egredietur Regulus, & semen ejus absorbens volucrum*, hoc est, de colubro nascitur regulus, & de regulo oritur volucer: qui enim uni indulget pravo affectui, plures contra se vocat; uni, qui favet degeneri, plures jam fovet sibi noxios.

S. XII.

Degeneres omnes affectus obsunt, quamdiu foventur: profunt, si protevantur, & conculcentur, præsertim à Judice.

94.

Damna inferunt degeneres affectus, si foveantur; obsunt, si iisdem faveamus; profunt verò, cum eos proteverimus; exemplo tritici, quod terræ creditum, si obruatur humo, inficiatur humore, dissolvatur imbre, corrumpatur putredine, uberiori multiplicatum fœnore auctam nobis messem spondet; quia nimirum sævitum in illud fuit; non in se triticum sæviit: at cum fovetur in horreo, eique indulgetur in arca, ubi se granulum corruerit præservari è carie nullis flabris, flatibusque potest: hæc indoles est degeneris affectus, qui foventi est vitrum vile, & ferienti pretiosus adamas; indulgenti est aconitum, & lævienti pharmacum; terendus propterea est

pede, ne caput impetat; violentia est ipsi inferenda, ne violenter nos quatiat; foras abigendus, ne intus sæviat: aërem imitatur, qui si montem circumvallet, nec tantillum eum commovet, quamvis concitetur in austrum, vel furat in aquilonem conversus, eò quia exteriùs tantum montis extimam osculatur superficiem; sin verò aër quamvis tenuis intimis fuerit montis visceribus inclusus, montem quatit, & persæpe radicitus convulsus deiecit in planitiem; nimirum agebat ductu naturæ, cum montem exteriùs ablambiret; detrusus verò intra ejus viscera contra naturæ jura, mentem quassat, terramque tremore excitatam commovet. Nulla pestis lethaliior pravo affectu, si intus foveatur, hic enim lumen extinguit rationis, justitiam corrumpit, virtutem prosternt, & vitia omnia fovet, quibus in hominem ad intercessionem sævit; hinc necesse est à judice omnem deponi affectum, ut juxta æquitatem sententiam ferat, ut aliquid largiatur, indulgeatque reo, cujus semper partes potiores esse debent illis accusatoris, cum hunc in sævitiam, plerumque pravus affectus trahat, & reum sola Judicis tueatur clementia.

Solent plerumque præ cæteris pravis affectibus Judicem pervertere amor ingeniosus, & lucri cupiditas, hæc magnis sponsonibus, donisque justitiam labefactat; ille verò affinitate, vel sanguinis necessitudine, vel etiam veteri, aut recenti amicitia Judicem excæcat, ne regulam videat æquitatis; & tunc non desunt Judici rationes, cum non desint pravorum affectuum suggestiones: si enim affectus, proniorque animus pondere suo unam potius, quam alteram premat partem, nunquam tunc desunt in favorem dilecti rationes: amor tunc quia ingeniosus singula subtiliter discutit, & aurum è luto eruit, adamantem è cæno. Vix quidquam oppones, quod à suo non propulsetur propugnatore: hinc si Judex pravo sinat se pertrahi affectu, conclamatum est de causæ æquitate: cidentur verò hi corruptores justitiæ, vel sanguinis necessitudine, vel amicitie vinculo, vel affinitatis conjunctione, vel accedentis fœminæ fuscis precibus: si enim muliebres accesserint non solum formæ, verum, & preces, & edoctæ mentiri lachrymæ, vel doctæ fallere blanditiæ, & præsertim conjugis amantem maritum Judicem emolliunt, flectuntque, non quò æquitas vocat, sed quò amor trahit: potentiores sunt fœminæ preces, præsertim si lachrymis mædeant, quocunque Euro, Notoque, impelluntque obliquè: quia non ratio, sed passio ducit.

Neque tunc Judici argumenta desunt, quibus etiam iniquitatem tueatur, præsertim cum prodeant dietim Jurisconsulti, qui sententias suas quamvis intutas, minisque pro.

probabiles fulciant tot authoribus, ut numero terreant lectorem. Merita debent Judices causarum pensare, non munera Personarum; jura spectare, non promissa considerare; amovenda sunt singula, quæ animos valent hominum perturbare; absit prorsus ira, excludatur invidia, reiiciatur odium, pellatur timor, amandetur amor, coercetur auri cupiditas, exterminetur avaritia; hi enim sunt degeneres affectus, quibus in Judice veritas plerumque opprimitur, expugnatur integritas, violatur justitia, conculcatur æquitas, proditur innocentia, corrumpitur fides. Facile si Judex cupiditate abripiatur, permittat sibi potestatem, secus quam deceat, utitur, & abutitur, non absque graviore justitiæ detrimento, & Reipublicæ damno.

97. Amor præsertim, & odium consueverunt in Judice integritatem expugnare, æquitatem evertere, innocentem prodere; ut etiam in probum illud divitiarum coacervandarum inexplabile desiderium, & pestis illa avaritiæ, quæ est totius justitiæ exitium: idque ut satis expressè indicarent Thebani argutè Judicium statuas scalpere, & effingere ita consueverunt, ut sine manibus essent, & oculis averfis, nimirum ut ne aurum acciperent, imò nec cuperent; nec possent ejus ingentes oculo irretorto cernere a cervos: sed utinam plures etiamnum ex Judicibus Jalones, & Argonautas potius non imitarentur, non ad Astream confugientes, sed ad Medeam trajicientes aurea pecude posituri. Vix juxta leges æquitatis sententiam profert, qui auri splendore permisit se excæcari: justitiam non videt, & ab æquitate se avertit, qui oculos ad aurum convertit; aureis præpeditus compedibus difficulter se in libertatem vendicat, cum aurea vincula ferreis sint fortiora; Fortissimum est metallorum aurum, vix ignibus tentatur, cum ferrum flammæ impatiens disfluat; quinimò ne Judex ingratus tunc audiat, ire adigitur in sententiam donatoris, & inverecundus, & imprudens damnare non audet, quod absolvere non valet. Pulsat tunc animum justitia, monet conscientiam æquitas; sed fortius auri cupiditas, utpote degener affectus, ad se trahit animum; utrinque premit sitis justitiæ, sed prævalet auri sacra fames; allicit æquitatis decor, sed auri fulgor vincit: quisquis officio fungitur Judicis mellea diffugiat munerum stillicidia, quæ de poculo venenato prodeuntia, ita in sinum disfluunt Judicis, ut ejus animum penetrent, justitiam corrumpant, æquitatem evertant; suis non carent ponderibus munera, quibus animum accipientis ad se trahunt, neque nisi in munerum partem flecti potest, qui muneribus finit se premi: pretium, qui accipit, pronum se prodit ad rem ipsam exhibendam; & tunc calcata religionis æquitate conscientiam suam fallens perperam sententiam pronuntiat.

Verani de Affectibus Tom. 2

Talem decet Judicem esse, quem nec amicorum preces emolliant, nec potentiorum minæ terreant; nec munerum largitiones corrumpant, nec auri splendor obcæcet, nec odium induret, nec ira inflammet, nec spes alliciat, nec dolor torqueat, nec amor inflectat, nec ullum sit in ipso personarum discrimen, singulisque, sive divitijs affluentibus, sive dignitate præ eminentibus, sive honore præfulgentibus, sive inopiâ laborantibus, sive miserijs oppressis æquè jus suum dicat, ac communem utilitatem privatis semper præferat commodis; non improborum insolentiam, temeritatem, & petulantiam tueatur: *Sapientis enim Judicis est*, ait Cicero: *Meminisse se hominem; cogitare sibi tantum à populo esse permissum, quantum commissum, & creditum sit, & non solum sibi potestatem* Tullius *datam, verum etiam fidem habitam esse; meminisse, posse quem oderit absolvere, quem non oderit, condemnare, & semper non quid ipse velit, sed quid lex, & religio cogat cogitare: animadvertere quâ lege Reus citetur, de quo reo cognoscat, quæ res in questione versetur. Tum hac sunt videnda; sum verò illud est hominis magnis, & sapientis, cum illam judicandi causam tabellam sumpserit, non se putare esse solum, neque sibi quodcunque cupierit, licere: sed habere in consilio legem, religionem, æquitatem; libidinem autem, odium, invidiam, metum, cupiditatesque omnes amovere, maximeque astimare conscientiam mentis suæ, quàm à Deo accepimus, quæ à nobis divelli non potest; quæ si ob timorem consiliorum, atque factorum secesserit in omni vita nobis erit, sine ullo metu, summa etiam cum honestate vivemus.*

Omnibus vult Tullius Judicem spoliatum esse pravis affectibus, & ad mansuetudinem pronum, æquitati unice addictum; ut verò in mansuetudinem propendeat, meminisse juvabit, se hominem esse, erroribus obnoxium, ac lapsui; proinde pronior semper erit in clementiam, quàm sævitiam, non ita tamen ut justitiam negligat, sed ut ejus rigorem benignitate contemperet; & ita clementia armatam justitiæ dextram teneat, ut brachij impetum coercet, vulnus tamen non impediat: hinc monet Sapiens, *In judicando esto pupillis misericors ut pater*, Eccles. 4. *& pro viro matris illorum, & eris tu velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui magis, quàm mater.* Caveat præceteris, ne linat se ullo pravo affectu præoccupari, nec muneribus illaqueari, Deuter. 16. *Non accipies personam, nec munera, quia munera excæcant oculos sapientium, & mutant verba iustorum, nil certè cæcitate tetrius, nil miserius? Quis credat à muneribus, ab auri splendoribus cæcitatem natam, & tamen cum muneribus oculos excæcent sapientum, prodit scæda, turpisque filia cæcitas ab auri nitore: quòd si*

sapientum oculos excæcant munera, quid non ager in rudioribus? non exoculabunt tantum, sed interficient: ea siquidem est vis munerum, ut omnia expugnet, nilque ipsidem obstat, hæc æquatas nubibus arces solo æquavit, propugnacula expugnata difficiliora evertit, urbes subvertit, regna subjecit, & quidquid infra cælum est etiam in solida rupe excisum, vincit, dummodo pervium sit auro.

100.

Recta igitur ratio, non obliqua passio, non degener affectus hominem regat, perinde ac unico clavo regitur, ac dirigitur tota navis, quæ inter fluctus tota torquetur ab unico ligni frustulo, seu temone, navisque clavo, cui vis tanta inest, ut licet navis pars nulla sit, sed quid ab ea divulsam, & externum, quia tamen hæret in puppi, ipsam flectit, torquetque contra turbulentiores ventorum impetus. Verum si marinos trajicientes fluctus ingruente procella impetiti non tantum temone, seu gubernaculo utuntur, verum ad Helicem oculos dirigentes beneficio micantis cinosuræ, naufragia eludunt, declinantque scopulos, in quos facilius impingerent: pari pacto cum pravorum affectuum impetus mentem turbant, eientque procellas fluctuantium cogitationum, dirigendi sunt intuitus in cælum, invocandus est Deus, & rectæ rationis gubernaculo aurigandum navigium, ne in scopulos impingamus, ne infami naufragio pereamus; scitè Basilius Seleuciensis. *Longa maria trajicientibus ad cursum regendum pro resera sunt astrorum undequaque splendentium motiones, & gubernator incumbens gubernaculo tollit in cælum oculos, astrorum motibus aurigans navim, cursumque per mare, caelesti lumine conserquens fertur in portum.*

Orat. 5.

101.

Quod autem nautis contingit in mare; hoc idem non solum internæ hominis Reipublicæ in coercendis affectibus accidit; verum etiam externæ reipublicæ moderatoribus: hanc per sepe furens calamitatum procella perturbat, & concutit, & tunc contra impetus perturbationis opus est gubernaculo, seu cordato consilio, quo insolescentes pravi affectus tumultuantium civium coercantur, ne commota tempestas effervescat. Sin verò alius insurgeret degener affectus distans, quod alicui privato est utile, non quod toti Reipublicæ commodum, utique incrementum subirent fluctus decumanis etiam turbulentiores, majori impetu argerent Euri, Notique, & ad ineluctabile naufragium traherentur omnia.

102.

Judic. cap. 11. Hebræorum respublica pluries contrita bellorum calamitatibus, exagitata hostium insultantium copijs, impetita externis armis, naufragio proxima anceps hærebat timorem inter, & spem. Reconciliato autem per supplicia Numine natu majores coeperunt de humanis consul-

tare auxilijs, & recti consilij gubernaculo usi, habitis comitijs Jephthe elegerunt robore fortissimum, militarique peritiâ clarum ob frequentes de Ammonitis, & Philistæis relatas victorias. Is cum crebris jam ante velitationibus incurfantes Ammonitarum latrunculos coercuisset, majoribus copijs, valentiorique autoritate videbatur munendus, totique propterea præficitur exercitui. Cum verò nollet, nisi vim vi pulsurus pugnam instituere Legatos, misit ad hostes sperans fore, ut quæ Ammonitas inter, & Galaaditas lis ob confinia intercederet, posset sine sanguinis fusione componi; sed detrectantibus Ammonitis litem dirimere sine ferro; Jephthe pro bono publico, & patria libertate justas exardescens in iras, conceptoque prius voto se, si victor è pugna evasisset, hostiam Deo mactaturum, quod ex animalibus domesticos repetenti lares primû occurrisset; irrumpit mox in hostem, acerrimè pugnat, fundit, fugatque Ammonitarum exercitum, Manubijs hostilibus, urbibusque quamplurimis captis.

103.

Quid ni si recta ratio non elegisset industrium, sed obliqua affectio prætulisset, vel sanguine conjunctum, vel affinitate illigatum, vel amicitia adhaerentem; hostis triumphasset, & tempestas minimè sedata fuisset, sed ad naufragium compulisset: per aptè Arias Montanus expendens Jephthe electionem, quâ toti præficitur exercitui, ait: *Bona consilia, atque constanti ratione incepta, & curata, bono demum eventu firmari, probarique solere historia docet illustri exemplo fortissimi viri, ejusdemque non Tyrannidem adorti, sed propter spectatam virtutem exoptati, & adsciti: nimirum virtutis, meritorumque suffragio renunciatus Jephthe exercitus Præfectus inimicis fuit formidini, quia prosperavit Deus omni pravo affectu nuda consilia. Et eò Jephthe triumpho celebrior; quò non hostes tantum exterius, sed & proprium intus affectum evicit. Reduci mox è castris in patriam Jephthe personuerunt gratulantium voces, totaque patria se se libertatis suæ vindici effudit in occursum; in plausum victoriae lexus omnis, & ætas erupit. Jephthes autem jactata per ora populi vota gratus Deo tanti gaudij datori remittit: cumque triumphali pompa in urbem Maspham veheretur, venienti patri omnium prima obviam cucurrit filia, in qua virtus animi cum forma corporis decertare videbatur, festoque timpanorum sonitu patri libertatis Hebrææ assertori victoriam adgratulatur. Ad occursum tamen in speratum hæret anceps afflictissimus Genitor, num magis victoriae ipsum pœniteret, an voti; gaudium statim in luctum degeneravit, in dolorem triumphus transivit, & in noeniam epinicium: voti crudelitatem à se emissi damnavit, sed quid Deo spondidisset mente revolvens, maluit exemplo Abrahæ filium immo-*

In cap. 11. Judic.

lantis

lantis Deo esse fidelis, quàm clemens in filiam; prostravit hostes in pugna, sed gloriosior vicit in triumpho proprium affectum in filiam, quamvis spes unica, & lux esset familiæ: Vicimus, filiam allocutus pater, dixit, sed tuo sanguine, & tunc arreptam utraque manu vestem gemebundus, geminas scidit in partes: sed Jephthas filia aequâ fortitudine nuntium subeundæ mortis accipiens, è montibus læta ad urbem revertitur;

nimirum victima ad aram, quam nec fletus cæterarum puellarum movit, nec tristitia retardavit, nec dolor inflexit; sed alacris procumbit in genua, vultuque in hilarem mortem composito; acceptoque à Patre ultimo osculo, nudat virgineum collum, in territa flecxit cervicem, ictumque accipit vibrati gladii. Permisit Deus innocentis Jephthadis necem, ut figura foret Christi pro nobis necem subituri.

DISSERTATIO XI.

Nullum ægritudini pravorum affectuum curandæ præstantius alexipharmacum seriâ mortis recordatione.

§. I.

Nostram refricante memoriam Libitina suo gelu omnem extinguit pravi affectus insolescentem æstum.

Excutit omnem pravorum affectuum sensum, extinguit singulas concupiscentiæ titillationes, compescit omnes irascentis animi impetus, seria, ineluctabilis, & plerumque inopinæ

mortis recordatio: hæc siquidem luxuriantes concupiscentiæ flores in sauciantia verticis penitentia dumeta; adblandientis voluptatis rosas, vulnerantes in spinas mœroris; mella deliciarum, in absynthium doloris; & risum mundi arridentis, in lachrymas conscientia torquentis: adeo potis est, & efficax sola mortis in mente refricatio, ut pravorum omnium affectuum coërceat motus, suffocet afflatus, compescat impetus; & omnibus deordinatis animi, tum concupiscentis, tum irascentis motibus frænum injiciat properantis mortis accessus, ejusque eo certior, quò nobis est incertus appulsus.

Omnem affectuum pravitatem facile vinceremus; si omnem nobis diem supremum illuxisse crederemus, si seriò mente voveremus, mortem nulli parcere ætati, nullique dignitati, sed omnes sua falce demerere, pueros in primo germine; adolescentem lascivienti in herba; juvenes superbiens in flore; adultos, & senes in jam arcescente stipite. Ideo pravis concupiscentiis terræ hæremus alligati, quia rarò refricamus Libitinæ memoriam; transeunt quotidie per forum, & plateas, nostròsque ante oculos elata cadavera, quæ nos mortalitatis oblitos respicere compellunt ad mortem; quam

tamen non nisi perfunctoriè aspiciamus, & in media decedentium strage, acervatos inter cadaverum cumulos, oppleta inter calvarias, ossuariisque cœmeteria nil minus, quàm mortem cogitamus, & cum nil frequentius nobis obviet, nil citius obliviscimur; tametsi experimento edoceamur quotidiano mortem nemini parcere, nulli indulgere ætati, plures præscindere in flore, alios corrumpere in semine, hos jam maturos perimere, & omnes, cujusvis sexus, & ætatis interimere; hunc rapere inter cœnandum; alium cum somno sopitus quiescit, illum in inchoata voluptate, alium cum primùm honores consequitur; non tamen esse nobis proximam credimus; putantes adhuc longius à nostris distare laribus, cum tamen jam iam sit fores pulsatura, nimirum adeo frequens, adeo familiaris nobis est, ut nobis videatur quasi vilescere, nil eam timentes, quia illius statim obliviscimur, & in ipsa incertudine certam nobis fingimus stationem.

Videmus illos æstuante febre extinctos, alios fluctibus obrutos, hos ferro enecatos, plures veneno corruptos, nonnullos flammâ absumptos, alios fulmine interfectos; & omnes quotquot præcesserunt retroactis sæculis extinctos jacere in pulvere, fordescere in cinere; & quamvis inter tam dubios, tam inopinos, tam varios, tamque subitos casus nulla sit securitas; ita tamen plerumque vivimus, ac si nunquam essemus morituri, cum tamen quotidie moriamur, singulisque horis nobis vitæ pars aliqua detrahatur, & momenta ipsa, cum properante morte dividamus.

4. Hanc hominis conditionem symbolicè exprimit cleydra arenaria, cuius pars superior jugiter fluit, donec tota evacuetur, impleaturque inferior: delabitur siquidem momentis singulis aliquid de vita nostra, donec tota evanescat; & quamvis videamur nobis ætate crescere, decrescimus tamen continuo; donec noster pulvis totus in sepulchrum delabatur; posterior vitæ pars priorem premit, excutitque, & hæc à sequente itidem excutitur, sicque omnes priores à sequentibus premuntur, urgenturque, donec omnes delapsæ totam evacuavertint sollicitato fluxu præsentis vitæ nostræ cleydræ; si tamen vita est, quam mors jugiter occupat; cum nulla sit hora, nullum fluat momentum, quò non moriamur; cum momentis singulis aliquid semper nobis mortalis vitæ detrahatur. Utinam hæc veritas, quam nos dietim experientia edocet nostram seriò, & frequenter refrenaret memoriam. Felices procul dubio essemus, si omnem diem postremum putaremus; feliciores si omnem horam; & felicissimi, si omne momentum; omnibus pravis affectibus fræna injiceremus, eorumque impetus coerceremus, motusque singulo pravo cohiberemus, si omnem horam ultimam, & decisivam putaremus. Utinam discuteremus caliginem, quæ non finit, hanc nos veritatem inspicere, quæ nos pravorum affectuum offundit tenebris: hæc est illa caligo, quâ inter vitia cæcutimus; nec ex tot elapsis annis, vel unicum diem integræ virtutis testem, quique non fuerit aliqua labe pollutus, adducere valemus: hæc in caligine pullulat rudior ætas nugæ inter, & ineptias; crescit adolescentia libidines inter, & concupiscentias; floret juvenus scelera inter, & flagitia; maturit Senectus probra inter avaritiæ, & cupiditatis; & quotquot à cunis ad canos defluerunt anni hæc caligine involuti, nil nobis attulerunt, quàm fructus doloris, & amaritudinis.

5. Nil nobis senescentibus ac morientibus profunt divitiæ, tot curis quæsitæ, tot sudoribus acquisitæ, tot molestiis partæ, tot laboribus coactæ: nil nobis adferunt solatii carnis deliciæ, voluptatis illicia, deliciarum illecebræ, quæ perinde, ac vernantes rosæ vix manè floruerunt, & mox in mortis occasu non nisi spinas nobis reliquerunt superstites, quibus inflictis vulneribus discerpimur, dilaceramur: nil nobis tunc profunt inania dignitatum nomina; nil umbratiles honores, nil concupitæ chlamydes; quòd si nobis hanc edoctis veritatem daretur ad crepundia reverti, telàmque iterum redordiri hujus vitæ mortalis, meliori procul dubio textu omnia concinnarem, neque sineremus à pravorum affectuum inconcinnò impetu nos rapi in scelera. Quòd si nostra hæc essent vota; fatali illo urgente momento, cum mors nostros ingreditur lares vitam abreptura, nos non pœniteret vixisse, & nunc melius satageremus uti tem-

pore, & ea deserere, quæ tunc vellemus deservisse.

6. Ex mille mox morituris, nec unum reperies, qui non diversimodè sentiat de opibus, dignitatibus, honoribus, illecebris concupiscentiarum, ac mundi vanitatibus, quàm antea judicaverit, quia tunc mors imminens caligines excutit, & res omnes non quales nobis apparebant; sed ut revera sunt in se nulla pravi affectus caligine circumsepti videmus, suisque æstimamus momentis: quia verò sera in exitu est sapientia, plurimum nobis proderit, si ex alieno errore nostram corrigamus desipientiam, si seriò censeamus omnem nobis diem supremam esse: umbræ siquidem transitus est vita nostra, tempus non nisi unicum instans, quod solum nos possidet, & omnes anni unicum punctum, cum quod de ipsis effluxit, nil teneamus; & quod defluet, minimè possideamus, & incertum omnino sit, an instans, quod præsens consequitur in nostra sit potestate futurum: quòd si unum alteri succedat, ea tamen singula fluunt velocitate, dilabuntur pernicitate, ut vix ea possideamus, sed ipsa potiùs nos secum trahant; cum sistere non possimus diem unum, neque horam, imò nec unicum momentum, quin fluat, dilabatur: nos enim sibi succedentia dilabentis temporis momenta citius abripiunt, quàm ut desinant perniciosissimè fluere, neque desinunt dilabi, nisi, & nos cum ipsis labamur.

7. Nos spes inanes fallunt, impelluntque in fraudem; nobis spondent senectam, & in medio nos secant ætatis fluxu; & nobis obtingere potest, quod pluribus infausè evenit, qui pravis suis indulgentes affectibus laqueo se mortis irretitos deprehenderunt, cum putarent liberiori pede prata percurrere voluptatum. Quot inopinè ceciderunt, quòd diu stare in fastigio arridentis fortunæ crediderunt? Quot in medio scelere mors rapuit, criménque secuit? Quot etiam in ipso inchoati flagitii momento delictum morte clausurunt? si nemo prudens inter æstuantis pelagi tumidos fluctus in tabula ludit, sed seriò cogitat, quomodo imminens possit vitæ discrimen evadere; cum mors semper imminet, nobisque in hujus fluctuantis vitæ pelago insidietur; seriò cogitandum est de modo æterni naufragii declinandi: ad quod nil tutius conducit, quàm seria, & frequens mortis recordatio, cujus cinere pravi omnes affectus derumescunt, & coercentur.

8. Nulla doctior magistra morte esse solet ad coercendos pravorum affectuum impetus, vitamque totam instituendam. Scimus tartareum hostem impetrata à Deo facultate sæviendi in corpus Jobi, omnem adhibuisse conatum, ut per corporis arietationem ejus expugnaret animam: sunt enim qui morborum genera quatuor supra viginti recensent, quibus veluti afulibus acheronticus hostis sæviit, dirupitque corporis parietes animum expugnaturus. Initio phagedæna mali-

maligna tetra, verminosa, serpens, ac miserè depascens artus singulos peredebat membrorum carnes; cui accessit sacer ignis per poplites, tibiâsque perversè grassans, cui adjectus cancer totum corpus putredini, ac tumori objecit. Lepra quoque ad ipsa descendit ossa, plumbeumque sanguinem genuit, mœrores procreavit, angores peperit, somniâque excitavit terrificâ. Huic accessit arthritis omnibus in membris horribiles exsuscitans cruciatus. Ebullierunt in singulis putrescentis corporis sauciis membris vermium turmæ; & scatentia putredine ulcera, purulentæque tabes, nares, aures, frontem, genas, os, & gingivas corruerant, non absque acerbissimo tum dentium, tum capitis dolore: quinimò torquebatur etiam intus viscerum putredine, nephriti, seu renum ulceratione; pleuritide latus instar acutissimi gladii transverberante; anginâ palatum, collique glandulas tumore incendente, & exasperante; marcore omnium viscerum ex inedia, & siccitate orto: & tæxcentis aliis torquebatur Jobus morborum carnificibus, ut jam non homo, sed spectrum appareret, cujus aspectus oculis, fœtor naribus intolerabilem mephitim exhalaret: hos omnes morbos, hæc ulcera, hos dolores ad eum contra Jobum accersivit finem tartareus hostis, ut pravo desperationis affectu animum perinde prosterneret, ac ulceribus corpus: sed edoctus Jobus in mortis gymnasio, insolentia, ac sævienti Acherontico tortori, & ne ulla desperationis pravitas insurgeret, frœnum injecit mortis recordatione: *Nunquid non paucitas dierum meorum finietur brevi?*

Job. 10.

9.

Non egit de vita, quomodo convalesceret, quia filios in juventæ flore jam audierat morte abreptos, cumque in morte filiorum, propriam mente refricaret; desperationis pravitatem prius prostravit, quàm surgere, vel moveri aula fuerit, & cum pravo quovis affectu Acheronticum etiam tortorem abegit, quia ubi serâ mortis voluit recordatio, exilire non audent, nec moveri pravi affectus: quia igitur de fine sus cogitavit Job memoriam refricante filiorum morte victor evasit, ut notavit D. Gregorius inquiens: *Cautum se, & sollicitum de morte ostendit, qui brevitatem presentis vite considerans, non ejus usum, sed terminum conspiciit.*

Lib. Moral. cap. 42.

10.

Nullum pravis coërcendis affectibus frœnum aptius seriâ mortis recordatione, nullum eorundem medendæ ægritudini præstantius pharmacum, quàm si cogitemus vitæ hujus initium mortis esse exordium; & ejus fluxum, perniciosissimum cursum ad ferales Manium umbras, ad sepulchrum; vitæque nostram non tantùm esse calamitate ferocem, verùm & celeritate velocem: & quamvis obscura non sit ipsa labentis temporis pernicitas, si tamen eam clariùs, seriùsque pensemus; fastidium movent, inducuntque

tædium delicia, quas mundi illecebræ nobis spondent, quæ non nisi in fluxu, & per transitum nobis exhibentur; earum dulcedine venenum, ac perpetuum mœrorem nobis propinaturæ. Hæcque ratio cur Eïdras nuptiarum inter convivia, voluptates, & delicias, surrexerit gemebundus, & mœrore confectus dixerit: *Et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, & scisso pallio, & tunica curvavi genua mea.* sed cur integra die in sua perseveravit afflictione, vel cur si ad vesperam usque eam perduxit, non etiam totam noctem traduxit in luctu, surrecturus horis antelucanis ad matutinas hostias, & pacificas? aut nimium videtur Propheta flevisse, aut non satis, cum ad vesperam tantum mœrorem suum perduxerit, & non in sequentis diei deduxerit crepusculum. Verùm agebatur contra nuptias illegitimas, contra carnis illecebras, & æstuantis concupiscentiæ, pravi que affectus impetum; propterea non sacrificio tantum debuit Sacerdos instrui, ut effrænes hos concupiscentiæ motus coërceret, sed sacrificio vespertino, in solis occalu, cum dies emoritur, & Princeps planetarum occumbit; quia solius mortis recordatio potis est effrænes urgentis concupiscentiæ motus, & pravi affectus sedare impetus; neque sola sanctitas hostiarum sufficisset ad viperarum solvendum libidinosum amplexum; nisi funeris imago, omniumque voluptatum perniciosissimus defluxus in solis occalu adumbratus Judæorum animos ad repudium permovisset, & ad concupiscentiæ illecebras omnes abigendas: quamvis sacrificii, thurisque in cœlum ascensus præcesserit; descensus tamen solis in occasum, morsque diei, seu nostri imago funeris fortius terruit, quos concupiscentia vinctos tenuit carnis illecebris: adeo efficax est libitina, potensque ad motus omnes æstuantis concupiscentiæ coërcendos, ut sola suæ falcis ostentatione eos valeat sedare, & Ammonitides ab Hebræis sejungere.

Esdra lib. 1. cap. 19.

Ad quid fluxis hæremus deliciis? si hæ Euro ocyus pertransent, si explosarum è tormentis bellicis glandium, & ruentis è cœlo fulminis impetum lentum esse fateri cogimur præ velocitate, quâ vita hæc nostra cum tempore avolat, & cum volatu vitæ, etiam quidquid deliciarum nobis mundus exhibet, & concupiscentia suggerit? Quod si Astrologorum calculo fixæ in cœlo stellæ citatissima vertigine ultra decies centena milia leucarum una hora quadragies obire dicuntur: eodem perniciosissimo fluxu hujus mortalis vitæ halitus, quo spiramus, fugit; & sola mors firmo pede nos manet, expectatque raptura, nec longiùs abest in tam brevi itinere, tamque prodigiola pernicitate: & tamen quàm fatui! quàm inertes sumus! ut in hoc citatissimo vitæ fluxu, vix quò sit eundem, quidque sit hujus cursus terminus cogitemus, & ita sinamus nos rapi à perniciosissimo temporis cursu, ut ne vivere qui-

81.

dem

dem discamus, neque effrœnes compescere pravorum affectuum impetus, quibus præcipites agimur ad malorum omnium baratrum. Certè brevitæ vitæ, morsque properans ab omnibus concupiscentiarum illecebris nos prolixè avocatur, vocaturque ad illius vitæ amorem, quæ nullo occumbit occasu, nullo clauditur termino, & ad quam virtutum studiis perducimur. Hæremus præsentis vitæ fluxibilitati, & stare cupimus in ea, quæ continuò cadit, jugiterque labitur, quæ quò magis amatur, eò majora affert damna.

§. II.

Mortis scholam necesse est, frequentemus, ut rectè vivere discamus, & prava quosque Affectus compescamus.

12.

Non hæreamus perituris, si perire nolumus; non innitamur caducis, ne cadamus; mortem adeamus, ut ipsa nos vivere edoceat, ut discamus effrœnes affectus coercere, eorumque impetus compescere, flammæque extinguere suo gelu urentis concupiscentiæ; nil enim fortius ad coercendos prava animi motus mortis recordatione, quàm Joseph tam generosè à se rejecit Puthipharis allicientem uxorem ad turpia, ut gloriosam de pravo concupiscentiæ affectu retulerit triumphum. Erat Josephus Jacobi filius eleganti formâ, specioso corpore, ideòque Ægyptiæ mulieri gratior, quæ pulchro demirata in corpore virtutem cepit ardentius inflammari in juvenem, & impudico intus æstnans amore oculos conjicere in adolescentem, simulque raptis veluti in fomite igniculis occultum in visceribus ignem alere: cumque flamma dietim reperet, ac incrementum subiret, cepit tempus observare, quo sine arbitris, absque teste posset uberius castum juvenem ad flagitium invitare: cumque non semel impudicæ repugnasset mulieri, & opposuisset fidem Hero, Deoque debitam; non tamen destitit urgente pravo concupiscentiæ affectu admoveere preces, adhibere blanditias, exhibere munera, cumque frustrata semper spe neque importunis precibus, neque blanditiis potuisset castum juvenem flectere; adeo urgens concupiscentia æstuvavit in fœmina, ut aulæ etiam fuerit manus injicere recusanti, & ad scelus non solum invitare, sed & violenter compellere: verum ratus adolescens victoriam in fuga positam, pallio, quod prehenderat, relicto in improbis fœminæ manibus, foras extra cubiculum, domumque se se proripuit calumniam potiùs honoris subiturus, quàm castitatis passurus jacturam; siquidem irritata juvenis verecundiâ impudens fœmina, tantum cepit algere odio in fugientem, quantum priùs flagraverat amore in renuentem; tantum prævalent pravi affectus in

mulierè, ut non nisi amare, vel odisse sciat, & rarè ab utroque sejungi; oneravit enim innocentem infamiâ apud domesticos; dein ad proprium maritum cum sibi à fugiente relicto pallio accurrere, ac oculis fletu madidis Josephum vocare in crimen intentatæ turpitudinis, & cum inconsulta viri temeritatè mulieri credidisset, injicitur innocens in carcerem, inde tamen fiduciâ bonæ causæ evasurus: sed quam dixerimus causam tam præclaræ victoriæ fuisse; in quoniam armamentario tam valadis, tamque opportunis se Josephus armis instruxit, quibus impudentiam fœminæ prosterneret, simulque æstuantis concupiscentiæ flammam extingueret? nimirum suppetias è serâ mortis recordatione efflagitavit, & terrore veluti incusso concupiscentiæ, eam fugavit: cum dixisset impudens fœmina casto adolescenti *dormi mecum*, armavit tunc Josephum ad pugnam, non allexit ad turpia; duxit ad castra militem, non seduxit adolescentem in gynæceo: ad injectam nimirum per somnum mortis imaginem, vel in ipso somno oculatior evigilavit, noluitque succumbere, cum vel ab ipsa alliciente hera didicisset occumbendum semel esse: allexit ad blandiens fœmina castum juvenem turpi illo invitatu *dormi mecum*; *Gm. 19.* non tamen eum illexit; evigilans enim in somno allicientis mulieris assultum concupiscentiæ repressit inquiens: *quomodo possum hoc malum facere?* si noctua hæc cæcutiens succlamasset non dormi, sed *vigila mecum*, fortassis turturem inclinasset in cœnum, olorem accendisset in flammâ; lutoque Armenium murem scedasset, sed cum objectam sibi à fœmina funeris imaginem deprehendisset, exarsit statim igne sanctiori, ac virtute loricatus ad pugnam se accinxit, de affectu concupiscentiæ depravato triumphaturus. Mitiùs fortassis obstitisset Joseph impudenti fœminæ, vel saltè non tam viriliter pugnasset, nec concupiscentiam flammis armatam expugnasset, si bracteata Tisiphone adolescentem proritasset, non somni pallore, sed excubiarum vigore; non mortis imagine, sed vitæ spiritu.

Callidiores in expugnatione Susannæ visi sunt processisse senes illi, qui nivibus canicie caput obtegentes, flagrans intus concupiscentiæ fovebant incendium, fuerunt hi duo senes non tam senectutis probra, quàm turpissima Veneris mancipia. Cum Susanna contra solis ardorem corpus pararet abluere arboris frondibus circumtectâ, septisque fructecosis occultata, diligentèrque, ut moris est castitatis, sollicita, plena timore, omnia curaret ostia claudi viridarum; duabus, quas secum duxerat puellis per posticum dimissis olei, & smigmadis afferendi causâ, satis rutam, solamque se crederet; pellucidisque decurrentis fontis laticibus corporis ablueret membra; exilierunt statim lenones duo nivea canitie in fronte rigentes ac hyemantes; sed intus impuris concupiscentiæ flammis æ-

stuan-

13.

fluantes; probræque naturæ, non jam sub cinere, sed niveignem foventes: cooperiti siquidem arborum ramis lavantem se observant Susannam; cùmque pabulum aqua igni suppeditaret, subiretque ex fonte uberius in pectore flamma incrementum, moræ mox impatientes, perinde ac equus, & mulus adhinnientes exiliunt ex insidiis, prorumpunt in scelus, sollicitantque integerrimæ Matronæ castitatem, rati eam validius expugnaturi, si nullam ei mortis imaginem, nullumque libitinæ objicerent vestigium: allexerunt enim lavantem se mulierem: *Commiscere nobiscum, quod si nolueris, dicemus contra te testimonium, quod fuerit tecum juvenis, & ab hac causam emisseris puellas à se*, sed cur eam potius acrius non terruerunt poenâ acerbiori? cur eam non minati fuerunt lapidibus obruendam, veluti adulterii conciciam? cur testimonium duntaxat criminis ei objecerunt suppressâ lapidationis poenâ? nimirum noluerunt vaferrimi lapidum meminisse, quia vestigia sunt mortis, & tegumenta sepulcrorum: rati illicientes ad turpia senes objectu mortis, vel ipsam Venerem Niobe in silicem obrigescere: ne igitur quam intenderant flammis accendere concupiscentiæ, cogerent in saxum frigere, à memoria non solum mortis, sed & sepulchralis integumenti abstinere; non enim ubi mors suos spargit cineres, ibi potis est concupiscentia suas accendere flammis: fovetur in cinere, servaturque ignis, quem lignum alit; sed quem concupiscentia fovet, cinis libitinæ extinguit: armatam Palladem contra se ipsos ad pugnam provocassent senes, è fontis frigidis laticibus, ardentiorum ad pugnam profilientem; non Venerem in aquis natam in undis incendissent fatuo æstuantis concupiscentiæ igne, si vel funeris umbram lavanti se mulieri objecissent: si enim Veneris flamma ludit in aqua, perit tamen in cinere; proinde suppressere insanientes concupiscentiæ æstu senes omnem funeris umbram, mortisque vestigium, ut Susannam ex puro lavacro in fecem traherent cœnosæ impuritatibus: verum quamvis senes, vel potius senectutis probra, concupiscentiæque turpissima mancipia ab omni refricata mortis abstinerint vestigio, abhorruerint ab umbrâ, reticuerint nomen: Susanna tamen maritali addicta castitati contra insultantes, aggredientesque senes, ut se defenderet suppetias, opemque petiit à morte: siquidem Susanna *Ingemuit, & ait angustia sunt mihi undique; si enim hoc egero, mors mihi est*: objecit sibi, & senibus impuro concupiscentiæ igne exardentibus seriam mortis recordationem, & illicò fortior ad pugnam insurrexit contra senes, quorum concupiscentiam solo funeris cinere extinxit.

Potuisset Susanna de crimine insultantes senes exprobrare, eosque totis lateri-

Vorani de Affectibus Tom. I.

bus, totisque clamoribus increpare, sed quia noverat nullum arietem fortiozem ad prosternendam concupiscentiam esse mortis recordatione; hanc maluit commemorare, quàm scelus; ne igitur flammis sentiret Susanna concupiscentiæ; ne allicientibus ad turpia senibus adhereret, mortem accivit commilitonem in pugna, cujus subsidio amentium senum, ac amantium prostravit concupiscentiam, vicique reluctanter rationi affectum, scitè D. Augustinus ait *Timor de futura morte mentem necessariò Lib. 2. de concussit, & quasi clavus carnis omnes motus Doct. Christ. signo crucis affigit.*

Non solum funeris cinis ferocientis concupiscentiæ extinguit flammantes tædas, verum & gulæ illecebras, affectumque ad epularum delicias coërcet, ac prosternit. Testis est Damocles, qui cum Dionysio Sitaracurarum Tyranno apprecatus fuisset omnem felicitatem; eumque dixisset hominum felicissimum, eò quia opibus afflueret, viribus esset roboratus, & singula ad ejus votum fluerent, interrogatus à Principe num vellet suam experiri fortunam, gustare felicitatem; & se cupere dixisset; collocari jussit hominem in sella sua regia; tum ad mensam exuniâ formâ pueros delectos jussit assistere, eosque ad nutum illius intuentis diligenter ministrare. Quid ni infunduntur manibus aquæ odoratissimæ ex aquiminariis argenteis, seu gutturniis; instruitur mensa, inferuntur fercula, quæ ex sylvis, ex aère, terra, & aquis accersita, & ad omnem luxum exquisitissimè parata, ut animus quasi hæreret anceps, quidnam potissimum in tanta jucundissimarum, optimæque conditarum, escarum copia, & affluentia famas deligeret in cibum, manus capesseret; cùmque ad oculorum lascivientium delicias instructa esset mensa; & quidquid auri, & argenti, ac margaritarum usquam fuit, partim in vasis, partim in simulacris, & partim in parietum ornamentis nitere videretur, & ex omnibus elementorum spoliis una mensa constructa ad delicias invitaret gulæ; jam incendebantur odores, jam pocillatores præsto erant, ut mensæ assidentibus cyathis farent fortunatus sibi Damocles videbatur.

Verum in lautissimo hoc apparatu jussit Dionysius fulgentem gladium è lacunari seta equina alligatum demitti, ut impenderet illius beati cervicibus; qui cùm primùm imminere sibi mortem animadvertisset totus statim expavit, tremuitque, simulque timuit pendulam mortem propriis imminentem cervicibus; & tunc vel sola mortis suspicio apparatus illum voluptatis regię, ita infecit, ut Damocli non amplius sapere viderentur fercula, sed prorsus desipere; & totus quæ gemmis illuminatus, quæ auro, argentoque nitidissimus apparatus ferale u-

H h

tum,

tum, pallere aurum, minitari gemmæ, rigere adamantes, squalere purpuræ, furere actagene, lævire mugiles; in lugubres nœmias mutari puerorum cantus, & toto corpore contremiscens non fuit ausus manum extendere ad fercula, nec cibum ori admove- vere, nec lyris, vocibusque ad musicæ concentus inflexis aures accommodare; imminentis mortis suspitione disturbante coacervatas illas gulæ delicias: nimirum perituræ vitæ aliqualis imago, ita Damocli affectum ad regiæ splendores, aulæ dignitates, ferculorum, gulæque delicias coercuit, ut generosiora phalerna venena putarentur; dulciores cupediæ amarissimum absynthium; suaviora fercula, lethalia aconita; quia ubi sola mortis suspicio se ingerit affectus omnes ad mundi, carnisque delicias exarescunt, penitusque extinguuntur.

#7.

Idque in Monachis Macedoniæ observavit Chrysofostomus: tamen si essent viri nobilitate sanguinis illustres, deliciis innutriti à pueris, mox Cœnobitæ omnibus à se deliciis præsertim gulæ abdicatis, nautici panis pauca frustula, eaque persæpe mucida, ac fursurea eorum cœnam definierant anachoreticam; quibus nasturcium addebatur & sal; & rarissimè olusculis modicum instillabatur olei, cum sæpius calamitosum ferculum cinere inspergeretur, ut non cœna, sed supplicium dici posset, non ad naturæ vires instaurandas, sed ad gulam inspido illo, tenuique olusculo dirius torquendam, idque sub solis occasum, nilque testaceis corylis infundebatur, quàm frigida, è proximo perfluente fonte hausta, quâ sitis extingueretur convivarum, non appetitus expleretur; & cum solemniores instruerentur epulæ, hæc cochleæ erant vicinis è montibus delatæ. Dixisses frugiferam quamlibet arborem interdicitam iisdem cœnobitis fuisse scientiæ plantam, ex qua si quis vel pomum unum decerpisset, mortem crederet incurrere, quam Protoplasti sibi, totique posteritati intulère, cum prohibitum sibi pomum ab arbore scientiæ decerptum deglutire contra Numinis præceptum ausi fuerunt. Quin & arbores quasi admirari visæ sunt, nulli se cœnobitarum germinare in flores, maturefcere in fructus, quasi Adæ posterius non essent, cum ab omni se paradisi ligno continerent.

#8.

Imò non solum à fructibus se abstinere asceterii illius incolæ, verum, & à quovis alio cibo, quo etiam rusticelli innutriti solent, lac siquidem ab ipsis perinde ac venenum rejiciebatur, mella non secus ac toxica abjiciebantur, & mulsum non secus ac aconitum ab illo exulabat asceterio, cujus mensam nullo linteorum solatio stratam modicæ herbarum radices sæpius apparabant, à qua quidquid saperet, quidquid gulæ aliquid posset illiciti adferre sive in pomis, sive in racemis, sive in oleribus, non secus ac venenum abjiciebatur: neque proximorum

montium nives deferebantur æstivis caloribus refrigerandis, nec in subsidium potionis, sed in corporis cruciatum jugiter rigebant; siquidem hyeme ad exercitium patientiæ nudis calcabantur pedibus, & rugiente per æstatem leone, sirióque mordente cane declinabantur in supplicium gutturis: acrius torquebantur modicâ illa in stomachum demissâ escâ, quàm ipso jejunio, cum quidquid admooveretur ori ad deficientis naturæ reparandas vires plus displiceret palato omni destitutum condimento, quàm refectioi inserviret. Quin tota cujusvis cœnobitæ suppellex cilicio circumscripta erat.

#9.

Sed cur in Cœnobitis hisce tanta in esculentis, poculentisque austeritas? cur perpetuo amarore gulam torquere, palatum corrumpere, & stomachum affligere? cur si ut Angeli è cœlo delapsi cœlestem in terris vitam ducerent, adeo mortificandæ gulæ studuerant, ut nil ei unquam concederent, quod placere posset? Causam hujus studii adfert S. Joannes Chrysofostomus, quia cœnobitis illis è rudi fago sculptam calvariam, sicut demortui hominis caput mensæ imponere moris erat, quo cœnaculum velut in sepulchrum verteretur, & squalor esset non refectio, quæ ibi sumebatur, imò scholam triclinium illud dixisses, in qua mors assidens magistra cœnobitas illos edoceret jugem pugnam cum appetitu præsertim gulæ, pravòque omni affectu ad quascunque mundi delicias, sensuumque oblectamenta: hæcque ratio cur ab omnibus semper abhorruerint gulæ deliciis, cum enim funus convivantibus excubaret, mortisque cinis condimentum daret modico cibo; nullas poterant Cœnobitæ gulæ experiri delicias; cum timerent, vel in amaro cicorio Sardanapalum latere, vel Epicurum in napo; quin etiam gulæ aspidem vel in sceniculo suspicabantur. Omnes ibi illecebras semper metuebant etiam cum ipsum absynthium deglutirent, & una erat omnium vox *mors in olla*, quin veriti ne cinerea è dape subreperet Heliogabalus, quisque in id incumbere satagebat studii, ut quicquid in stomachum dmitteret, aliquid injiceret palato tormenti.

§. III.

Mortis acceleratus accessus frœnum injicit pravis omnibus affectibus in mundi illecebras.

Quàm flocci fierent gulæ, carnisque blandimenta, quàm promptè frœnum injiceretur pravis affectibus in mundi illecebras, si mortis seria recordatio nunquam memoriâ excideret, sed altius eidem semper hæreret, monitorisque fungeretur officio? si enim vita hominis flos est, certè non nisi diurnus. Floset, sed Hemerocalis, cujus vita, & pulchritudo

#20.

tudo diaria est, manè siquidem oritur cum die; vitæque orditur cum luce, adolescit manè, consistit in meridie, senescit vespere, & emoritur cum die, unde clamat Ezechias per Isaiam: *De manè usque ad vespeream finies me*, quia manè homo hujus fluentis vitæ uluræ natus, vespere denatus cinescitur; clamat Hussæus Princeps: *Homo quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra*: clamat Regius Plaltes *dies mei sicut umbra declinaverunt*: si vita nostra flos est statim arelcens, umbræ fuga, vacuitas bullæ, quid mansionem quærimus in fuga, quid quietem in continuo fluxu delabentis vitæ? quid hæremus mundi deliciis, carnisque illecebris? si non nisi umbratiles sunt; est siquidem vita præsens, cujus aliquid singulis momentis mors arripit, deciduus unius diei sterculus, manè ridens, gattulis intermicantibus affluens, inhians soli, cui totum aperit sinum, sed si manè pubescit oriente cum sole, vespere arefcit, emoriturque cum eodem occiduo; nec diei prius finem tentit, quàm vitæ. Idque sacro emblemate illustrans Jobus hominem flori æquiparat, eò quia: *quasi flos egreditur, & conteritur*, quasi idem sit homini nasci, ac emori incipere, ac desinere; quia vix oritur, & statim moritur, cum non nisi per interjectam literulam differant *oritur, moritur*, homo enim qui paulò ante erat in utero, mox putrescit in tumulo; hodie in thalamo, cras in sepulchro; manè epithalamium, vespere epitaphium; vixque super terram se oculis hominum subjecit, & mox infra terram oculis se subducit; & perinde ac bulla vix apparuit, & simul evanuit.

Verè florem dixerim hominem, quo nil fragilius; imò florem dixerim fœni, quem licet nulla pruina coquat, nec sirus exsiccet canis, nec Eurus quatiat, nec vermis rodat, nec unguis carpat, nec grando conterat, nec aratrum contundat, per se tamen arefcit, devenustatur, & occidit. Florem dixerim hominem, cujus tota species, & venustas unius diei circumscribitur spatio, ut manè floreat, & transeat; vespere induret, & arefcit *Psal. 89.* An non sterculus fuit evangelicus ille adolescens filius unicus matris suæ, spes familiæ, delictum conanguineorum? manè floruit, sed statim feralem cupressus umbram incurrens, vel in ipsa aurora vix natus, nactus est occasum; & illa gemma, quæ in floris, fructusque spem expandebat se, ad orientis solis ridentes, & aridentes radios, exiguo libithinæ gelu decussa aruit, columenque familiæ eversum est; & tota spes matris unico mortis flatu evanuit: quàm fragilis, quàm caduca vitæ possessio quæ per blandimenta adolescentiæ concussa arefcit? & tamen omni studio nitimur retinere, quod emissâ ab arcu sagittâ evolat citius; quod torrente delabitur velocius: experimur orbatam oculis mortem in dies fu-

Vorani de Affectibus Tom. I.

rere, in quosvis sine discrimine debacchari, nec eam flecti precibus, nec emoliri lachrymis, nec moveri lamentis, & non pluris æstimare dynastarum purpuras, diademata Regum, quàm rusticorum ligones, pauperum pannolas penulas, & mendicantium detritas, multoque scissu laceratas velles. Et quamvis id detur lauro gloriæ, quia horrificum cœli fulmen arcere dicitur, non tamen ferale valet libithinæ declinare telum; falce siquidem mortis æquè scinduntur victrices lauri, ac præcellæ Cedri; an non sæpe viri Principes in iplo triumpho exordio, in vix inchoato gloriæ cursu, & in primo veluti ad felicitatem gradu metæ obviant vitæ? annon per sæpe in ipsa inchoatâ victoriarum pompa, in gellientis populi lætitia, militum acclamationibus, licet ad nutum res fluant, arrideat fortuna, rideat Victor, statim præmatura mors cogit ad lachrymas, compellit ad ullulatus, trahit ad sepulchrum? & dum cæteri ovantes modulatè concinunt *vivat vivat*, ineluctabilis Parca stamen forfice scindens vitæ, inclamat *moriatur moriatur*.

Nullò nititur homo stabili fulcro, & statim labitur, quem propterea comparaverim aviculæ, cui nomen apud Plinium Hemerobios, quæ ad Hypanim fluvium ultra diem vitam non prorahit, sed eodem omnino die, quo vitam inchoat, absolvit; morientique soli commoritur, nacta una eademque luce pueritiam, adolescentiam, juventam, & senectam, manè enim nascitur, meridie viget, vespere consenescit, & moritur. Id tamen mirum in hac avicula, quod vix lucis nata uluræ, tot coacervat alimenta, ac si lustra plura sibi vitæ sponderet: huic cerè volucris haud absimilis est homo, qui tamen ad fluvium hujus delabentis vitæ irremorato fluxu currat ad interitum, & quotidè moriatur; siquidem teste Seneca: *Vita nostra crescendo decrescit, & hunc ipsum, quem agimus diem cum morte dividimus; quotidie enim demitur aliqua pars vite*, adhuc hinc perituris hæreat, ac si per centena læcula deberet vitam protrahere, & iisdem uti; domos, palatia ita construit ac si annos Nestoris esset victurus; cum mors eadem hæreat à tergo, sitque statim moriturus.

Quinimò somnium potius est vita præsens, solâ concipitur imaginatione, effingitur phantasmate, hinc Jobus loquens de homine ait: *Et qui eum viderant, dicent: ubi est? velut somnium avolans non invenietur* (necit Hussæus Princeps inanitatem somni cum pernecitate volatûs) *transiet sicut visio nocturna*; quia nimirum dies nostri veluti umbra fugiunt pleni inanitate; & nihilominus nos epulamur, choreas ducimus, mundi illecebris indulgemus, ac si vita nostra staret, & non flueret; ac si mors pleno cursu ad nos non properaret. Sunt qui tamen plures congesserint opes,

H h 2

adhuc

Cap. 36.
Job. cap. 14.

Cap. 14.

21.

22.

Lib. II. cap. 36.

Eriß 240 post medium.

23.

Cap. 20.

Cap. 12.

adhuc solliciti sint de aliis coacervandis, ut opulentus ille Evangelicus apud Lucam, se ipsum alloquens agebat: *Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos, hoc faciam destruam horrea mea, & majora faciam.* Sed quàm miser! cogitat de horreis ampliandis, de opibus congerendis, & nihil de sepulchro, cujus cras putrescet in cœno; nemo enim tam Divos faventes habuit unquam, ut posset sibi tuto crastinum polliceri, cui propterea retorquetur, *O stulte hac nocte anima tua reperetur à te; quæ autem parâsti, cujus erunt?* non ea relinques, quibus toto desiderio adhæres; sed quas acervâsti opes, ipsæ te relinquent, nec quid aliud tecum deferes quàm virtutes, si quas excoluisti; quàm vitia, si quæ amâsti: tædet hominem mortis recordationis, quâ ab hîce perituris abstrahitur; & quia mavult iisdem hæreret, ægrè patitur funeris cinerem propriis obiici oculis.

24.

Quòd si è memoria non excideret ferria mortis recordatio; tæderet nos illecebrarum; ubi cinis quasi sepulchri tubicinem ageret perstreptem; quiescerent pravorum affectuum insolescentes motus, & mediis in epulis desiperent gulæ illecebræ, idque expertus fuit Balthasar, cujus lamentabilem catastrophem enarrat Daniel c. 5. Is Rex Chaldeus primores Imperii sui convivio ad omnem lautitiam constructo exceperat. Jam fumabant patinæ, siccabantur calices, argento Abaci enitebant; nives, ignesque in luxuriæ fœdus cojerant, illæ generosiora falerna refrigeraturæ, & æstantia pectora, ac capitum ferventes evaporationes delinituræ: aqua itidem, & ignis amico fœdere juncti mutuis se se auxiliis juvabant, ut pisces, quos aqua nutrierat, ignis excoqueret, & qui portum nacti in fluctibus erant, naufragarentur in igne. Vina verò cum æstu torreret debuisse, hyemabant in nive: est tamen aded perversæ hæc nix indolis, ut flammam potius excitet concupiscentiæ, quàm extinguat: siquidem in conviviiis facile cum Baccho amicitiam Venus init; & inter montium nives, quamvis ex Veneris sanguine nulla floreat in purpuram rosa, vulnerat tamen Venus non restinctâ, sed succensâ in nive face. Dixisses ad Aulam Balthasarum accersitum Caucaum glacie rigentem, altaque nive hyemantem; & quia montes amat Bacchus, iisdem confœderatus; eorum inter nives tot suo Thyrsis obnoxios habuit Prometheos, quot inerat epulones; quorum nec ulli suæ defuerunt aves, quæ præcordia si non depalserent, saltem pascerent.

25.

Neque saccharea deerant bellaria, nec mella, quæ spissata, & compacta in flores, lilia dissiparent pudoris: aderant & viris fœminæ, & Princibus, Regique pellices, non enim inter Bacchum, & Cererem de-

esse Venus potuit: *Præcepit ergo jam tenuis Daniel, s. lentus ut afferrentur vasa aurea, & argentea, quæ asportaverit Nabuchodonosor pater ejus de templo: ut biberent in eis Rex, & opimates ejus: uxoresque ejus, & concubinae:* ed devenerat pravi in gulæ illecebras affectus insolentia, ut ad omnem jamiam se effunderet licentiam, debaccharetur inter Cererem undantem, & Bacchum exundantem, Veneremque fluctuantem, ac lyras, tibiâsque incitantes ad turpia. Quid ni toto gurgite voluptatum immerfi assidentes convivio bibebant vinum, laudabant Deos suos aureos, & argenteos, areos, ferreos, ligneosque, & lapideos. Daniel, 4.

26.

Verùm cum divinitatem colerent, eam calicibus extinguere nitebantur, à qua declinaverant per cultum falsi exhibitum Numinibus bibebant enim vinum, & laudabant Deos suos falsa scilicet Numina, à vera deitate toto cœlo exerrantia; mille ex Assyriæ Primates mensæ illi accumbebant, quorum tamen nemo à Deorum se se laudibus abstinit. Ea erat ferculorum pompa, esculentorum omnium rariorum opulentia, ut adstantium plerique unionem possent Cleopatrarum fastidire; si enim semel Marco Antonio ab imperante simul amante fœmina liquatum fuit singularis pretii margaritum; haud errares, si diceres, pretia plurimum rariorum unionum deglutiisse in Aula Balthasarum convivio assidentes. Cœnarunt omnes non tam in Apolline, quàm in Neptuno; quia una cœna plures spoliavit Provincias, expilavit elementa: nivibus rigeabant fructus, hyemabant vina, ut vel montium supplicia in epularum transirent illecebras; quòd si olim alpium juga suis nivibus Pœnos coërcuere, ne in excidia, & direptiones transirent Urbium; moris nunc est, ut suas montes in urbes submittant nives in mensarum solatia.

27.

Sed ne à Balthasarum abscedamus delictiis, convivioque; narrat Daniel turbatam statim hilaritatem, extinctum ad gulæ illecebras primum affectum, omnemque concupiscentiæ excitatam, flammam consopitam, inquit: *In eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum, & Rex aspicebat articulos manus scribentis, & tunc facies Regis commutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum:* nimirum defloruit illicò omnis voluptas, aruit tota lætitia, evanuit totum gaudium, cecidit totus affectus, cessavit tota cupiditas in gulæ delicias; & unde hæc inopina catastrophe, rerumque everio? quis succensas extinxit concupiscentiæ tædas? quis tot pravorum affectuum coërcuit insolentiam? nisi vel sola mortis suspicio? advocavit Balthasar Aruspices, licet timore correptus, ut scripturam legerent, & cum nemo ejus sciret interpretationem, accersitur Daniel, qui legit, explicat, & indicat, *Mens id est numeravit Deus Regnum tuum*

tuum, & complevit illud, *Thecel*, hoc est, appensus es in statera, & inventus es minus habens. *Pbares* divisum est regnum tuum, & datum est Medis, & Persis. Audito in scripturæ interpretatione mortis nuntio totus Balthasar contremuit. *Et compages renum ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur.* Dixit enim Balthasari Daniel: scias ò Rex, Deum, qui numerat pluviarum stillas, Oceani guttulas, arborum folia, arenæ granula, temporis momenta, annos imperij tui viginti duos enumerasse, ac Chaldæorum regnum suo clausisse termino, imò & appendisse ad trutinam suæ justitiæ omnes cogitationes, verba, actiones, vitia, probra antea actæ tuæ vitæ, & quia dies tuos superbiâ, libidine, temulentiâ, crapulâ, injustitiâ perdidisti, regno promeritus es spoliari, & tu hostili divideris acinace.

28. Quid ni ad funestam hanc denuntiationem expalluerunt omnium ora, obmutuerunt singulorum linguæ, maduerunt lachrymis oculi; flores deliciarum in spinas defecerunt cruciatuum; & ubi mensæ generosioribus fluebant vino, mox sanguine natant, ubi choreæ plurimum oculis, & concupiscentiæ adferebant oblectamenti, in strages vertuntur funerum; & pedes ante saltantes cum toto corpore, delabuntur omni destituti spiritu, & motu; ubi cantus, vocésque ad musicos concentus compositæ, aures oblectabant, jam luctus, gemitus, & ejulatus morientium, clamorésque occidentium totam replent aulam horrore, umbrisque funereis: ubi dapes, & fercula fumabant ad gulæ irritamentum, jam trucidatio, vastatio, & excidium, ferrumque sævit non jam vino, sed fuso sanguine ebrium ad omnium spectantium tormentum; & ubi spectabantur saltantes tripudiantes, & convivantes, nunc luctuoso aspectui obviant vulnerati, conficissi, confossi, sagittis trajecti, gladijs enecti, saxis allisi: quia non sola mortis suspicio provos omnes affectus abegit ab illo Balthasaris convivio; verum & ipsamet libithina sua falce saltantes, tripudiantes, & convivantes demersit, urbemque Babylonem evertit succensis Palatijs, delapsis ab alto culmine turribus, dejectis domibus, soloque æquatis singulis ædificiorum structuris, & Isaias, qui hujus tragediæ profcenium innuerat, ait. *Descende, sede in pulvere virgo filia Babylon, non est solium filia Chaldaorum, quia ultra non vocaberis mollis, & tenera. Sede tacens, & intra tenebras filia Chaldaorum: quia non vocaberis ultra Domina: & cap. 21. Cecidit, occidit Babylon, & omnia sculptilia Deorum contrita sunt in terram: Veçordes convivantes unâ cum temulento Balthasare vivebant Bacchanalia, cantantes, saltantes, tripudiantes, quisque pravis suis indulgebat affectibus, quisque malis suis litabat cupiditatibus, & dum pergunt omnes lascivire, frui bonis, & cupiditatibus frœna laxare, stetit mors altera*

pariete scriberet, & altera gladium, quò jam latam exequeretur, omnesque pravas concupiscentias, rebellantes affectus sanguine extingueret.

§. IV.

Improbis omnibus affectibus prosternebris, & radicitus amputandis nullus gladius aptior falce Libithina sapius ad memoriam revocata.

29. Nil adeò validè pravos omnes affectus prosternebris, abijcitque extorres, quàm ipsa mors, imò & sola ejusdem recordatio. Hinc imprudenter egit Amnon, qui Thamar violaturus ex pravo in ipsam affectu morbum simulavit, & in grabato jacuit. *Venit Thamar in domum Amnon fratris sui, ille autem jacebat, sed cum obversaretur statim puellæ humanæ fragilitatis simulacrum, mortisque imago in adolescente jacente, mortuo haud ab simili, omnibus nudato phaleris, moriturro similiori, quàm regnatura, tametsi pravo concupiscentiæ affectu stimulatus puellam provocaret ad turpia, invitaret ad amplexus, facilè tamen fuit Thamar mortis obarmatæ simulacro omnes retundere assultus, pravumque concupiscentiæ affectum petulantissimè in Amnone lascivientem prosternebris, respondit siquidem, *Noli frater, noli opprimere me, eris quasi unus de insipientibus Israël.* Quàm potis est, vel ipsa mortis imago ad lascivientes concupiscentias compescendas, pravosque omnes affectus coercendos! hanc libithinæ umbram objecit D. Hieronymus Heliodoro, & eum avocaturus, à pravis affectibus in hujus fluctuantis vitæ procelloso freto impellentibus ad naufragium, pericula omnia proponit, ut ea præcaveat, inquit: *Hoc ego non integritate, vel mercibus, nec quasi ignarus fluctuum præmoneo; sed quasi nuper naufragio ejectus in littus, doctus nauta timida navigaturus voce denuntio. In illo asu charybdis luxuria salutem vorat, ibi ore virgineo ad pudicitia perpetranda naufragia scylla, seu renidens libido blanditur. Hic Barbarum littus, hic Diabolus pirata portat vincula capiendū. Nolite credere, nolite esse securi. Licet in modum stagni susum aquor arrideas; licet vix summa jacentis elementi spiritu terga crispentur, magnos hic campus montes habet, intus inclusum est periculum. Tranquillitas ista tempestas est. Nec unum monstri genus, aut una pestis in hoc mari magno pertimescenda, sed omnia undique mala perniciem minantur luxuria Syrtis, honorum, ac dignitatum scopuli, charybdis avaritia, scylla libidines, contentionum Symplegades, Euripus scientia vane.* & præsertim hos inter fluctus facilè in scopulos impingimus, si efflantes pravorum affectuum Euri; Notique nos trahant, quò voluerint; si sinamus ab iisdem nos impelli, si clavo rectæ rationis eorum assultus non eludamus.*

Hh 3

Nil

30.

Nil præmij, nilque mercedis sperandum, si pravis nostris interviamus affectibus, qui tamen aliquid videantur nobis spondere, nil tamen dare possunt nisi ventos, quibus nil vilius, inconstantius nihil. Quid enim aliud sunt bracteati dignitatum tituli; quid lemniscata nobilitatis stemata? quid acervata fortunæ dona? quid melle oblitæ voluptatis illecebræ? quid compta Veneris sterquilinia? quid carnis illicia? gulæ oblectamenta? & alia sexcenta, quæ per pravos affectus in brevitate vitiorum, Scyllæque scopulos nos pertrahunt? hæc naufragia ut declinemus, insolentes pravorum affectuum impetus, ventosque imperversantes, necesse est, coercemus, vitemusque; idque præstamus, si mortis recordationem non sinamus memoriâ affluere, neque excidere; sed homines agentes animam nostris obijciamus oculis, ac consideremus, homines perinde, ac ventos, efflare, ac desinere, venti siquidem quando vehementissimè flant, vim totam suam efflant; & cum acrius furunt, celerius desinunt efflare; unde Job admirabundus petit à Deo, & penè conqueritur. *Et sic repente præcipitas me?* quia ut scitè Tertullianus: *Via est, & illa navigijs cum longè à capharis saxis, nullis depugnata turbimibus, nullis quassata decumanis fluctibus; adulante statu, labente cursu, latente comitatu, intestino repente percussu cum tota securitate desidunt. Non secus sunt naufragia vita, & tranquille mortis eventus.*

31.

Imò ventus est vita nostra, quæ cum efflat, emoritur; evanescit, cum tumultuat; transit, cum obstrepit; nec venari in hujus terræ sylvis, mundique longè, latèque diffusis campis potest homo nisi vana, quibus intumescit, quamvis non sit etiam ipse, nisi ventus; umbra, vapor, & fumus aptior ad lachrymas ciendas, ad luctum movendum, quàm ad risum, gaudiumque promovendum; est enim homo fortunæ lusus, inconstantiae imago, corruptionis speculum, temporis spoliolum, mortis mancipium, versatile sepulchrum, fragile simulacrum, tenuis umbra, imò umbræ somnium, mors viva, spirans cadaver: hancque si propriam frequentius mente volveret homo conditionem, à quovis procul dubio abstineret pravo affectu, omnes compesceret concupiscentiæ motus, omnes coerceret irascentis animi impetus.

32.

Quid quod se dicat homo cum simulacro Nabuchodonosoris æreum, ferreum, argenteum, & aureum, séque jactet, quòd florente ætate benè valeat, firmaque utatur valetudine, longaque annorum intercapedine, proluxoque temporis spatio distare à libithina? Nam fateor, te in ætatis flore, te prosperè recreari fortunâ, te firmâ corroborari valetudine, te compactum esse ex ære, ferro, argento, & auro; sed velim consideres, modicum hæere limi in pedibus simulacri Nabuchodonosoris. Fateor te divitijs affluentem, sanitate optimè valentem, viribus cor-

roboratum; sed limosi sunt pedes, facile potes in saxum impingere, & corruiere, delabique in sepulchrum: nullus est, sive germinet in pueritia, sive vireat in adolescentia, sive floreat in juventute, sive consistat in ætate adultiore, qui obnoxius non sit præmaturæ morti: neque excidium declinas, quamvis parcè comedas, moderatè bibas, medicè vivas: neque Nabuchodonosoris simulacro ullum videbatur periculum imminere, & tamen dissoluta statua corruiet: lapis etiam sine manibus præcisus ad nos devolvitur, ut nos prosternat: morimur omnes, quia nati sumus; quia cinere, & pulvere fumus coagulati: quamvis procul à nobis sit lapis positus, distetque toto monte; ab ejus fastigio adhuc devolvitur in nostram perniciem, & quidem quo minùs cogitamus.

Gloriabatur Absolon aurea coma, aureumque; sibi videbatur in florente ætate caput gerere, sed quia limosi eidem fuerunt pedes, sylvam ingressus, è vita egreditur, suâ suspensus comâ: Amanus in cruce, quam pro Mardocheo paraverat miserè pependit. Goliath cecidit prostratus ab adolescente, quem spreverat, contemptuque habuerat; nulla est ætas, nulla dies, locusque nullus, qui nos tutos à morte constituat; quia pulvis fumus: & hujus nostræ conditionis, memoriâ refrenatura ecclesiæ fidelium capitibus cineres inspergit. *Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris*: nimirum aquilam imitatur ecclesiæ: refert Plinius, Aquilam cervum prælio aggressuram multum pulveris alarum volatu collecti excutere in oculos cervi, insidentem mediâ carnibus, pennisque ora verberantem, donec præcipitet in rupes. Perinde ecclesiæ hominem in pravos affectus tum irascentis, tum concupiscentis animi ruentem mediâ veluti viâ aggredditur. sternitque ferali hoc pulvere, eo tamen discrimine, quia aquila pulveres spargit, ut cervum præcipitem agat è præcelsa rupe: Ecclesiæ verò pulveres capitibus inspergit fidelium, ut eorum oculos aperiat, eosque in sublime pertrahat, à præcipitio avertat, eruâtque è coeno pravorum affectuum. Hoc freno usus fuit Philippus Macedo ad pravos quasque cæcendas concupiscentias, pravosque compescendos affectus: quotidiano liquidem illo carmine monitus, *Philippe homo es*, ad omnem se composuit moderationem, nec ab ullo se permisit protervo affectu prosterni, neque ab ulla prava concupiscentia vinci, nec vinciri.

Vincimus, si refrenatâ mortis recordatione ad pugnam instructi pravos quosque insurgentes affectus insequimur, excubiasque agimus: id nos edocent grues, quæ noctu excubias agentes altero pede lapillum sustinent; qui si somno sopiantur lapsu obstrepente indiligentiam coarguat. Scimus easdem æquora volatu traicientes pulveres ferre gutture, quos Euris, Notisque tumultuantibus obijciant. Quidni perinde ac pro-

cello-

Cap. 10.
vers. 8.

Lib. de animalibus.

Lib. 10.
cap. 4.Mortis
gubernem
mortemNoa a
da
traac ceteris
metus, quâ
tunc tem
Ezechia fs ricibus
patria t
adulget
Holophdehaco
ssem n
si vel foin vict
tam,
Cum igmandati
arbes
caniti

cellosum fretum, fluctuantem mortalem haec vitam traicimus, nec desunt ventorum flatus impellentes ad naufragium, seu impetus pravorum affectuum, quos tamen eludimus, si sepulchrales pulveres iisdem obijciamus; extinguitur enim hoc funeris cinere insurgentis concupiscentiæ flamma; sedantur impingentes in hos pulveres, ac compescuntur tumentes cæterorum affectuum impetus; perinde ac derumescunt procellosi æquoris æstuantibus fluctus decumanis turbulentiores, cum primùm litorales impingunt in arenulas. Si seriò hos mortuales pulveres obijciamus insultantibus pravorum affectuum motibus statim coërcentur, ac sedantur, & nos edocent vanitatem rerum fluxarum, cum nil tam splendidi, tamque pretiosi in mundo sit, cujus vanitatem nos pulvis non edoceat.

Scimus Vitulum ab Hebræis ex puro puro auro conflatum, & à populo obsequijs, cultuque adoratum, sed scimus etiam eundem in pulveres solutum. Quid ni statua Nabuchodonosoris ferrea in femoralibus, argentea in pectore, & aurea in capite quasi solis æmula splendens totius populi trahebat obsequia; sed vel unius lapilli ictu contrita corrui in pulveres redacta. Scimus poma Gomorrhæa eximiam in extimo cortice prætulisse discolorem elegantiam, sed intus non nisi inanem cinerem inclusisse. Formam, vires, opes ostentat inflato fastu tumidus homo, cum tamen nil nisi cinis, & umbra sit, & tamdiu stat contra pravorum affectuum flatus, impetusque protervos, quamdiu suæ conditionis pulverem non sinit memoriâ excidere; hac enim præmunitus itat intrepidus, & de hoste triumphat.

S. V.

Mortis recordatione Juditha Holophernem prosternit, Bethuliam liberat, mortem declinat, & studia promovet virtutum.

Non alio armorum genere voluit instructa Juditha instrui ad pugnam contra concupiscentiæ, ac libidinis æstus, ac cæterorum insolescentium affectuum impetus, quam mortis recordatione. Sedebat tunc temporis Judaico in throno Manasses Ezechiz filius jam per novennium, sed exiguis viribus, cum Babylonica captivitas plures è patria teneret extorres. Quietis, paciæque indulgebat Manasses; hæcque causa fuit, cur Holophernes in universa circum regna bello debacchatus, Judæam, & Regem ejus Manassem negligeret, haberetque contemptui; vel fortassis quia Judææ expugnationem in victoriarum suarum differret quasi mantissam, clausulamque sui triumphi.

Cùm igitur belli procella plures regiones inundasset, ac effuso merisset cruore plures urbes, Provincias, ac populos, victor in Chananitide substitit; donec sparsim dif-

fusæ copiæ in varias Provincias irruentes in locum unum confluerent; & cum pluribus jam cladibus, sanguineisque stragibus varios terrarum tractus scedasset, expilationibus urbes, domusque spoliasset; ferro, & igne solo æquasset; tantus terror, ubique terrarum gentes pervaserat, ut Holophernem irati Numinis flagellum crederent, & haberetur Asiæ, Sirizæque sævissimus Tyrannus, cujus lex erat nemini parcere, oppida, Castella, munitiones excindere; segetibus ad messem jam flavescens flammam iniicere; pecora, jumenta, & facultates privatorum licentiæ dare militum; oliveta, ne pacis vestigium relinqueret, in terra radicitus convellere; vineas extirpare, hortos, & campos destruere, lucos, & nemora dare flammis in pabulum, mares, armisque tractandis aptos suis, vel invitos adsciscere Legionibus, & inhabiles ad bellum in servitutis ludibrium trahere, ac scæminas in omne libidinis perducere ministerium; neque in servitutem inclinatae cervices, neque imbellis sexus effusæ lachrymæ, neque legationum preces ejus valuerunt flectere duritiem, emollire severitatem.

Cùmque plura regna, provinciisque sus deque vertisset, multiplicique funestasset strage Holophernis insolentia, non quievit, sed specimina suæ sævitæ daturus Judæis, Bethuliam Zabuloniz tribus oppidum in Galilæa obsidione vallavit aquatione prohibita, com meatibus impeditis, quo innoxium populum diutius excruciet, adigereturque ad supremam vitæ desperationem. Verùm tametsi centum viginti millibus peditum, equitumque viginti duobus millibus Bethuliam cincta premeretur, unius tamen scæminæ brachio prostratus cecidit Holophernes, & tot millia militum præcipitem adacti sunt ad fugam. Fuit hæc mulier Juditha Merari viri præpotentis filia, vidua Bethulensis de Tribu Simeonica, corporis elegantia, vultus specie, & præsertim virtutum culturâ præcunctis sui ævi mulieribus conspicua: hæc cum intellexisset Bethuliensium abjectionem, evocavit ad se Oziam, aliosque duos ex Primatibus *Charmium*, & *Chabriam*, quibus quæ ipsa animo volveret pro communi patriæ salute, aperit, eorumque in Deum fiduciam excitat, eò quia consueverit præsertim in defendendis causis justis propius adesse, cum longissimè videretur abesse, & facillè Numen flecti in vota justorum, in preces demissas, in flexas in obsequium cervices, in animos ad suspiria, & lachrymas flexiles: & quamvis sinat interdum suum populum premi, non ita opprimi; exemplo Moysis dirigentis populum per avia deterris, per fluctuantis maris spatia educturi posteros, populum Dei jactari posse, mergi non posse; & urbes defendi magis Numinis præsidio, quam civium pectoribus.

Fuit Juditha orbata marito exemplum castitatis, speculum pudiciæ, ut ejus gy-

35.

38.

36.

37.

39.

næcum schola videretur probitatis, & ipsa Magistra virtutum, & quamvis opibus afflueret, ætate floreret, elegantiam corporis cæteris esset venustior; modestiam tamen vestitus, corporisque edomandi severitate fuit singularis, præsertim in pravis affectibus utriusque appetitus concupiscentis, & irascens ad normam coercendis rectæ rationis: cœpitque enixim Dei opem exposcere; dies, noctesque fundendis Numini precibus impendere; lumbos asperitate ciliisq; discruciare, jejunijs corpus emaciare: & quia consilia, magni præsertim si fuerint momenti, tam diu tuta, quam diu testa; non nisi Primatibus paucis obsessæ Bethuliam communicata voluit. Egressura mox in castra Holophernis, oris nativæ venustati; vultusque speciosæ formæ ornatum addit vestium; mundoque muliebri ad omnem elegantiam cultum se accommodat, capiti aptatur mitra, auribus appenduntur Elenchi, digitis annuli induuntur gemmis illuminati, pedibus sandalia inducuntur, balsamo corpus injungit, aquisque odoratis manus, vultumque lavat, idque non ad libidinem movendam, sed ad patriæ salutem promovendam.

40.

Nox erat adulta cum Juditha unica tantum comitante Abra famula gestante in ascopera frugalem commearum manibus egreditur obsessæ Bethuliam, reliquumque noctis precibus impendit Deo fuis; die mox illucescente in speculatores incidit Asyrios; transfugium ipsa simulat cum famula, excipiturque perhumaniter, concilians sibi solius vultus venustate, orisque majestate militum benevolentiam, quibus videbatur Dea aliqua in casses incidisse obsidentium, ut lectissima fieret uxor Holophernis, ad quem etiam adducitur prædâ, sed prædatrix mox futura, sedebat Holophernes sub conopeo purpureo, auro, gemmisque radiante; prosternitur in faciem venustissima Juditha sua exhibitura Barbaro obsequia, cujus tamen cor prius captivum ad se traxit, quam laxius retia sua explicaret; quot enim fuerunt nictus oculorum, totidem accenderunt amoris faces in corde Holophernis: verba, quæ protulit, amoris fuerunt illecebræ. Hæcque prima velitatio omnino ex voto venerabundæ successit Judithæ, cui pro diverforio assignatur illud ipsum tabernaculum, cui Holophernes thesauros suos concrediderat; ut nimirum iisdem, hæc nobilissima fœminarum gemma plurimum adijceret incrementi, & pretij: apparantur reliqua, quæ demerendæ venustissimæ hospitiæ apta crederentur, & præsertim delicatissima fercula, eidem de propria Holophernis mensa constituta, quæ tamen modestè recusavit, quia sibi per religionem non liceret alijs vesci cibis, quam quos secum attulisset. Id unum pro singulari beneficio ipsam petere, ut sibi per noctem, ac diei crepusculum liceret extra tentorium divagari ad stas ablutiones, præcùmque vices, ut moris erat apud suum po-

pulum obeundas; eâ modestia, comitate, & gratiâ condita fuerat petitio, ut concessum ei fuerit, prout erat in desiderio: hinc per trinocinium circumvit, ivit, & rediit citra luspicionem agentium excubias.

Quatriduo jam fuerat castris immorata Asyriorum, cum Holophernes præcipit convivium apparari Asyrio splendore, & lautitie singulare, ad quod Juditham jussit vocari per Internuntium Vagaum Eunucorum Principem arte lenocinandi callidissimum; accedit Juditha, mensæ assidet, bibit, editque, sed non alios cibos, quam quos secum è Bethulia tulerat. Cæteri, qui aderant, Babylonij Proceres hilares epulabantur, fumabant patinæ, coronabantur calices, undabat Ceres, exundabat Bacchus, furebat Venus, neque lyra, tibiaque deerant, quæ tubæ sunt cupidinis, invitamenta licentiæ, irritamenta concupiscentiæ: in hac tamen alluvione voluptatis Juditha sua contenta frugalitate, modestia, ac venustate Holophernem magis incenderat; majoribus tamen se poculis Proceres Babylonij provocant, propinquantque sibi generosiora vina, quæ etiam coronant in orbem, donec offusa capiti caligo jam tumultuos è capite deponat, & ad pedes labantes deiciat; & mero quisque, somnòque gravis discedit dormitum.

Inducitur tunc in conclave Holophernis Juditha, forisque obserantur, columbam dixisses accipitris arreptam unguibus; sed Deus, qui Juditham excitaverat ad opus fæmineum supra sexum molliendum, adfuit etiam in pugna, & consistenti in arena opem tulit. Cùmque Holophernes profundo sopitus somno sterteret monita Juditha plena fiducia in Deum ad facinus se accingit; recentes ac ferventiores ad Deum preces fundit, seque ejus commendat opi, ac protectioni: arripit mox acinacem è lecto pendentem dormientis, & nudato Persico gladio quanto potuit virium nisu in temulentum caput Holophernis ictum dirigit, separâtque à reliquo corpore, abscisumque pedissequæ foris præstolanti tradit, quæ statim peræ suæ immisit; inde accelerato passu ambæ castra, & excubias vigiles prætergressæ nocte intempesta Bethuliam repetunt, datoque ad januas sui adventus indicio in urbem ovans recipitur ingenti civium concursu, & plausu, ac Magistratum commendatione.

Sed quid causæ, quod Juditha ætate adhuc florens, formâ nitens, eloquentiam potens, vestium cultu elegans pravum concupiscentiæ vicerit affectum, prostraveritque Holophernem? Cùmque introisset ante faciem ejus, statim captus est in suis oculis Holophernes: è fulgurantibus Judithæ oculis fulmen irrupit, pectusque, & cor Holophernis transfixit; frontis serenitas fœdam fluctuantis concupiscentiæ excitavit procellam; dignitas faciei faces succendit Cupidinis; genarum rosæ spinas suppeditarunt, quibus acrius urgeretur concupiscentia; mellita

lin.

41.

42.

43.

Judith. u
19.

linguæ facundia non verba protulit, sed tela intulit; quibus eò lethaliùs Barbari cor fauciabatur, quò blandiùs viscera trajecerat: sunt enim in oculorum nictibus, in palpebrarum ictibus, in oris venustate, linguæ facundia, genarum purpura, retia, fulgura, sagittæ, quibus etiam hominum fortissimi, Martèsque gradivi capiuntur, sauciantur, prosternuntur: fœminea enim forma teste Carneade Philosopho: Regnum est, sed sine satellitio; vim adhibet, sed sine robore; tela evibrat, quibus vulnerat, sed sine sanguine; vincula necit, sed quæ placent; venenum propinat, sed quod dulcescit; mortem infert, sed sine dolore: est venustas fœminea blandus tyrannus, suave tormentum, melleum venenum, vulnus adblandiens, vis suavis, quâ tamen virilis quævis fortitudo prosternitur; qua ratione Alexander Macedo abstulit oculos à captivis Darij filiabus, ne cum viros vicisset, vinceretur ipse à fœminis; quarum forma flammam emittit; quibus mascula fortitudo cinerescit: censet Nonius formam à ferveo suam trahere nomenclationem, eò quia si venusta sit, & fœminea, aspicientes urat: hinc Thais ait: *Discede à me miselle, à foculo discede: nam si te vel modicè meus igniculus afflaverit, ureris intimè.*

Arfit hâc flammâ Holophernes, & in cineres ab eadem redactus miserè periit, à fœmina prostratus, qui tot millia hominum vicerat: quin vel ipsi pedes fœminæ caput perdiderunt hujus gradivi Martis Judic. cap. 9. *Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus:* quòd si pedum involucria ex animalium pellibus, ac bombycum telâ confuta ad eò valerent, ut Holophernem vincirent, & vincerent, quid non potuerunt frontis hilaritas, oculorum fulgor, genarum rosæ, labiorum corallia, dentiùmque margaritæ? Calcei quibus fœmina humum trivit, terram pulsavit, sordes calcavit, oculos rapuere Tyranni; cujus ad pedes potior pars hominum prona, & supplex se prostraverat; nunc affectus suos, bellicos spiritus, superbum fastum pedibus substernit unius fœminæ, & qui tot hominum capita protriverat, vincitur ipse fœmineis pedibus, quique barbaros populos, gentèsque efferatas edomuit, suosque subjecit imperio, domatur mox ipse, prosterniturque fœmineis sandalijs, quæ huic Prometheo fuerunt rupes illa Caucasæ, ad quam suis illigatus tenebatur concupiscentijs. Certè non nisi sordidus est impurus amor, cum vilissimæ se se rei emancipet; imò quid illo imbellius? cum vel unâ fœminæ crepidulâ, capiatur, & prosternatur? uno fulgurantis oculi nictu vincetur, & victus cadat? uno colli crine vulneratus vincatur?

Verùm quid est, quòd Juditha unguentorum fragrantia; ornamentorum elegantia, sermonis blandâ suavitate, frontis serena hilaritate, oculorum blanda fulguratione tanto periculo exposuerit castitatem, quam impen-

sè excoluerat? quid, quòd tam blanda, venusta, hilaris, & ornata ingressa fuit sola, inermis, ætate, florens, specie venusta Assyriorum castra, & Holophernis penetravit tentoria? *Non vereatur bona puella introire ad* Judic. cap. 12. *Dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus, ut manducet cum eo, & bibat vinum in jucunditate.* Verba sunt Vagaonis turpissimè lenonis Juditham allicientis ad flagitium, ad excidium castitatis. Quàm callidè Judithæ pudicitiam aggreditur, quàm blandè allicit, ut acriùs expugnet: vocat *puellam* quasi dignam, & aptam concupiscentiæ fovendæ Holophernis; nimirum in flore ætatis, æstu sanguinis, illicio venustatis: neque sufficit eam vocasse puellam, ut ætas ipsa florida suaderet flagitium; verùm addit, vocatque eam *bonam*, hoc est paratam, & pronam in obsequia, & ut omnem abigeret timorem periculi, ei suadet ingressum ad Holophernem excusso quovis timore, *ne vereatur introire:* subjungit, *ut manducet cum eo, & bibat,* quia si sine Cerere, & Baccho friget Venus, incalescit, æstuatque cum Baccho, subitque virium incrementum cum Cerere; quia epulis infarcinatus venter faciliùs in omnem despumat libidinem.

Cur igitur in hæc iminentia prosternendæ castitatis pericula se injecit Juditha castimonie speculum, virtutum magistra, cultrix pudicitiae? Quis ipsi victoriam spondit de prostrata concupiscentia, de tot debellatis pravis affectibus iater convivium, inter milites, hominèsque ad libidinem pronos? certè non alio ariete potuit pravam quaterere, & expugnare concupiscentiam, quàm seria mortis recollectione; hâc enim galeâ contacta virago, hâc munita casside, hac induta loricâ tuta penetravit Assyriorum castra, nec timuit Holophernis flagrantem concupiscentiam, cujus flammam extingueret funeris cinere: potuit hisce munita præsidij impolluta assidere cœnanti. *Judith ingressa ad Oratorium suum, & induens se cilicio posuit cinerem super caput suum.* Potuit ornatu vestium, unguentorum fragrantia, gemmarum nitore, frontis hilaritate, oculorum fulguratione incedere, & accedere citra castitatis discrimen: potuit tuta castra penetransire Assyriorum, militum non timere insultus, & secura penetrare Holophernis papilionem, cum margaritis sepulchrales cineres supposuerit; cum insurgenti ac insolecenti concupiscentiæ frenum injecerit libithinæ; cum palmis, laurisque victoris Holophernis cupressos objecerit emortuales.

Quòd si exuerit virago cilicium, cum se ad Assyrium Principem obruncandum accinxit; non tamen cineres excussit: nimirum retinuit bellatrix virago in sui pudoris præsidium sepulchrales cineres, quibus fortius concupiscentiam prosterneret, ejusque flammam extingueret: accessura ad gradivum Martem *abstulit à se cilicium.* Sed nullam vocavit ex ancillis, quæ impositum capiti cinerem excussisset, ne scilicet victoriam abijceret, si cineres excuteret: *latuerunt sub ornatu mulie-*

bri, mitráque pluribus illuminata gemmulis, cincinno fluctibus tortuoso, mortis reliquiae, ne moreretur castitas in papilionibus Assyrij bellatoris; ne in ejus convivio, ubi Venus favente Baccho insolecit, quidquam detrimenti pateretur ejus pudicitia; quod si nives, quibus in mensa Assyrij Principis riguit Bacchus; & Venus incaluit, ne morerentur, sepultæ antea fuerant, & inter umbras Manium asservatæ; Juditha, ut pudicitia indemnis viveret, è sepulchro suppetias hausit, quibus non Bacchus tantum, sed & ipsa Venus rigeret. Quid ni noctu Juditha triumphavit de Ganeone, quia nox ipsa memoriam refricat demortui diei. *Ut autem sero factum est, conclusit Vago ostia cubiculi, & abiit; nox ipsa, quia defuncti diei, mortuæque lucis solum fuit, castæ viragini spondit victoriam; nox ipsa suas offuderat tenebras, ut clariùs, ac illustriùs splendida virtus Judithæ triumpharet. Coercendis pravis omnibus affectibus, nullum frœnum aptiùs habuit Juditha seriâ mortis recordatione: quapropter D. Ambrosius scripsit. Nil aquè tibi proficiat ad temperantiam omnium rerum, quàm frequens cogitatio brevità avi; & hujus incerti. Quidquid facies respice mortem.*

Epist. ad
Heliod.

S. VI.

Ineluctabilis est fatorum necessitas; eadem lege, quâ nati sumus, mori cogimur, ut pravi omnes in nobis affectus emoriantur.

48.

VTinam quoties concupiscentia æstuat, pravi affectus fluctuant, irascentis appetitus motus tumultuantur, oculos iniiceremus in manium umbras, in sepulchrales caligines, mortisque feralem noctem, non sine remus nos prosterni, nec vinci. Procul hinc non homines, sed milvi, qui tametsi rapacissimi, semperque famelici, nihil tamen esculenti rapiunt unquam ex dapibus, quas ipsis Libithina exhibet in sepulchris, nil de funerum ferculis arripiunt, & quamvis aliàs avidissimi, ac rapacissimi nihil tamen, quod mortem sapiat, inhiant; licet curiosissimi, nil tamen aspiciunt, quod funis oleat, aut pollincturam redoleat; & gratior est ipsis coena frugalis sub Cedro, quàm lautissima sub cupresso; quia omnem Libithinæ fastidiunt umbram, aversantur apparatus, nilque ardentius cupiunt, quàm quod potis sit, omnem mortis memoriam abolere, omne funeris vestigium deleere; cum tamen moneat nos Syracides. *Melius esse ire ad domum luctus, quàm ad domum conviviij: temporaneum tamen, & perbreve declinaturi luctum, infelices æterno obviant cruciatui; an putant, posse Libithinam declinare? sed falluntur, quia Parcæ nemini parcent, & in earum colom, fusum, licia, stamina, girgillum, glomicellum, forfices, vitæ, necisq; hominum jus omne Superi transtulere: nec sufficit, lanificas has exorare sorores, quia neque prece ssectantur, neque lachrymis*

Eccl. 7.
cap. 7.

emolliuntur, neque querelis dimoventur; sed quem statuere diem, ab illo neque latum unguem abscedunt; sed ad amussim observant: carent auribus Parcæ, ne precantes obaudiant; carent oculis, ne lugentium miseratione moveantur; carent fronte; ne erubescant propriam sævitiem; carent linguâ, ne ab ipsis solatialis ulla expectentur: imò caret more etiam carne, seu destituitur humanitate; ne sensus ullus miserationis speretur: soli supersunt nervi, artus, & muscoli, sola arescunt ossa; & ipsa armatur arcu, & sagittis, quibus homines funeris præsertim osiores feriat, prostrernatque.

Inevitabilis est fatorum necessitas eadem siquidem lege, quâ nati sumus, mori cogimur; neque ab hac adamantina lege, & vera necessitate potis est quispiam se eximere; omnium enim versatur urna, & eandem; quam Deus vitam, seu depositum tradidit, quando lubet, reposcit, etiam nobis invitis; quia ad hoc nati sumus, ut ultimum naturæ tributum aliquando pendamus, neque ab illo solvendo ullus hætenus deprehensus fuit liber, quamvis diademate regio insignitus, Imperatorio pallidamento ornatus, fascibus consularibus condecoratus, divitijs quamvis fuerit potens, viatorijs clarus; & robore animi, ac corporis commendatus: neq; alia, cur ad id adigamur, potest ratio reddi, nisi quia mortales sumus, & lutea vasa circumferimus. Moriuntur, quotquot nascuntur; hoc tamen discrimine, quod mors ijs intolerabilis est, qui prius pravis suis affectibus, & cupiditatibus mori non didicerunt; ijs mors est gravissima, quibus plurima emoriantur morte sua; quid ni vivebat in illo pravorum omnium affectuum tumultuans turba, superbia intumuit, luxuria æstuvavit, avaritia inforiduit, invidia torsit, acedia contabuit, livor insanivit, desiderium arsit, amor flagravit, odium riguit; hi omnes pravi affectus uno moriente moriuntur.

Quàm fallax vulgi iudicium putantis vitam, bonorum maximum; & mortem, malorum omnium teterrimum! potius vita malorum est maximum, cui non bene vivit; & mors bonorum summum, cui non malè moritur: vita enim, nisi bona fuerit spatium sceleribus laxat: seorsus mors non mala finis est malorum, clausula miseriarum. Non igitur mala mors est nisi ijs, qui, malam eam effecerunt pravis suis indulgentes cupiditatibus, tumultuantibus suis adherentes affectibus. Non est mors hominis perinde ac pecudis; non est animæ interitus, sed transitus; & turpem mortem soli pravi affectus, qui à veris rectæ rationis deviarunt dictaminibus constituunt, malamque efficiunt.

Timendi sunt pravi effectus, utriusque appetitus concupiscentis, & irascentis perversi impetus, fluctuantes motus, tumultuantes æstus, quia stipendia sunt mortis; neque iisdem coercendis ullum aptiùs frœnum seriâ mortis recordatione, si nimirum pensemus eam quovis tempore, omni in loco etiam ex-

tem.

tempore, ac repentino accessu nos rapere, sive in convivijs hilares, sive in carceribus squalidos, sive in miserijs tristes, sive divitijs affluentibus, dignitatibus insignitos, titulis illustres, scientijs commendabiles, sanitate gaudentes; an non sanus, & hilaris fuit Tarquinius, cum pisciculi spina suffocatus interijt? annon sanus Fabius, quando cum lacte in pilo mortem ebibit, & lactea dulcedine vitæ rescidit filium? annon sanus Aristides, quem mustella momordit, simulque extinxit? Scio Patrem Cæsaris Dictatoris hilarem surrexisse è lectulo, & dum calcereatur, animam egisse: scio alium Cæsarem pede in limen impegisse, & properantem spiritum excussisse; scio ex Luciano Anachreontem Poëtam uvæ acino deglutito interiisse; scio Luciam Marci Aurelij filiam acûs punctam acumine enectam corruisse; Legatum Rodiorum, postquam causam in Senatu summa admiratione orâisset, in limine Curie unâ cum causa animam egisse. Scio imperatam lætitiâ animam excussisse multorum, idque contigisse Chiloni Lacedæmonio. & Rodio Diagoræ, qui cum filios in ludis Olympicis victores amplecterentur, eodem loco, & tempore unâ cum gaudio efflârunt animam.

Quis cæci, quam infani homines! qui anxio consilio quærunt, quomodo vitam exuant. ferrum acuentes, venena præparantes, ignes accendentes, aquas aggerantes, laqueos apprehendentes, acinaces nudantes, quasi magno apparatu opus sit, ut vinculum, quod anima corpori illigatum tenet, solvatur; quasi mors, innumeros non habeat aditus, quibus nostras irrumpat in ædes, penetret secretiora adytâ, irrepâtque in intimora loca, in quibus noc tutiores esse censemus; cum experiamur nunc fenestras, modò hypogæa; hinc per projecturas, alibi per tegulas nostras ingredi ædes: habet ipsa in arce nostri corporis suos comilitones, seu humores, quibus ad interitum ducimur; morbos, quibus absumimur; catarrhos, quibus suffocamur; pleuritides, quibus transfigimur; saxa, quibus intus lapidamur, torquemur, & plures alias causas, quibus veloti Ministris utitur in nostram perniciem.

Multipliciter nos mors vellicat, rapitque, & quicquid alijs contigit, id nos manet, rectè Bernardus ait. *Quicquid alijs accidit tibi accidere potest, quia homo es, homo de humo, limus de limo, de terra es, de terra vivis, & in terram revertentis, quando venerit dies ultima, qua subitò venit, & forsitan hodie erit. Certum est, quia morieris, sed incertum quando, aut quomodo, vel ubi, quoniam mors ubique te expectat: tu quoque si sapiens es, ubiq; eam expectabis.* Neque sperandum, posse precibus flecti, vel lachrymis emolliri, unde etiam Virgilius

*Desine fata Deum flecti sperare precando,
Stas sua cuique dies, breve & irreparabile tempus*

Omnibus est visa.

Teram de Affectibus Tom. 2.

Neque semel ingressis Manium umbras spes ulla illucet, inde evadendi, nisi ad iudicium universale: scitè Catullus

*Soles occidere, & redire possunt,
Nobis cum semel occidit brevis lux,
Nox est perpetua una dormienda.*

In umbra quiescimus, qui non nisi umbratilem egimus vitam; sordescimus in cinere, qui ex œno, pulveretque compacti fuimus, rectè Lampfac.

Ecce sumus pulvis, sumus ecce miserrima tellus,

Et nostri fugiant, ut levis aura dies.

Solvimur, ut nebula, surgens ut in aëre fumus.

Et veluti solvi sole pruina solet.

Carpimur, ut stipula rapido carpuntur ab igne.

Nil nisi vivendo somnus, & umbra sumus.

Unde igitur fastus venit, unde superbia nobis?

Quos fatum, præter tot mala tria sic rapit.

Et Horatius

Damna quidem celeres reparant callosia luna:

Nos ubi decidimus.

Quò pius Aeneas, quò Tullus dives, & Ancus?

Pulvis, & umbra sumus.

Teste Cardano lib. 10. de subtilit. in Oceano Boreali juxta litus Moscoviæ piscis innatat, cui nomen mors: hæcque marina bellua, vel maximè dentata est, & ex ejus dentibus solent gladiatorum confici capuli. Quidni humores, qui nostris innatant corporibus piscem hunc alunt; ideo non procul à nobis hæc bellua quærenda est, eam ipsi nos nutrimus, nobisque circumducimus, & mors sua, cuique domi est: cumque nos eam pascamus, nos & ipsa depascit, absumitque.

Paullatim morimur; momento extinguimur uno

Ut lampas oleo deficiente perit,

Ut nihil interimat, tamen ipso in tempore mors est:

Et nunc interea dum loquimur, morimur.

Dies nos premit, ait Seneca, dies in noctem, ætas in autumnum desinit, autumnus hyems instat, quæ vere compescitur. Omnia transeunt, ut revertantur. Tibi autem nemo restituet annos tuos, nemo iterum te tibi reddet. Ibit, quæ cœpit ætas, nec cursum suum aut revocabit, aut supprimet. Non illa Regis imperio, non favore populi longius procedet, idque, cum Virgilium haud latuerit, scitè cecinit;

112

Octima

*Optima quaque dies miseris mortalibus
ævi*

*Prima fugit : subeunt morbi, tristisque
senectus,*

*Et labor, & dura rapit inclementia
mortis.*

Neque finit Libitina Regum se minis terri, neque pauperum flesti precibus; sed pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas, Regumque turres, & perinde moritur Sutor, ac Rex; pauper ac dives; semel quod homo oritur, moritur. Neque repullulant ossuariz; quamvis lachrymis superstitum madeant sepulchri pulveres scite Lampfac.

*Dilaceras crines, calum ullulatus
implet.*

*Mestaque sanguineis unguibus ora
notas:*

*Credis, an extinctos huc posse revertere
Reges?*

*Flere obitum, est addi vulnera vul-
neribus.*

Communis lex naturæ est, commune tributum, à quo nullus eximitur, *semel mori*: stadium est mortalis vita; quamvis stare nescia, jugiter fluat, hoc ingredimur omnes, non ut stemus, sed delabamur in pulveres se-

pulchrales: Imò fluvium dixerim hominis vitam, jugiter enim fluit, donec, si non amaras pelagi in undas, seu maris sinum, Manium se exoneret in umbras; nullus sine occasu est solis ortus; & nulla sine certo interitu hominis vita. Neque sola senectus inevitabilem hanc trahit necessitatem, sed ætas omnis eidem obnoxia est. Incertum est, quo nos loco mors expectet; proinde par est, nos eam omni loco, omnique tempore expectemus; cum neque parcat floridæ juventæ; neque virescenti adolescentiæ; neque trepidantibus senum poplitibus; hinc Anaxagoras, & Socrates cum mortis sententiam per nuntios suscepissent, jam olim, responderunt, hanc æquè in Judices, atque in nos tulit natura: neque ulla potest ratione rescindi, quia ut rectè Ovidius:

*Fata manent omnes, omnes expectat
Avarus*

*Portitor, & turba vix satia una
ratis.*

*Tendimus huc omnes, metam propera-
mus ad unam.*

*Omnia sub leges mors vocat atra
suas.*

*Scilicet omne sacrum mors importuna
profanat,*

Omnibus obscuras injicit illa manus.

DISSERTATIO XII.

*Parcæ nemini parcunt, non prece fle-
ctuntur, non lachrymis emolliuntur, ut & nos
discamus, nulli pravo parcere affectui.*

§. I.

*Volatilis, & fluxa hominis vita nos edocet, non esse immorandum
nec adarendum mundi delicijs, à quibus avocandi sunt nostri affectus.*

Nullus hætenus mortalium rapaces evasit Libitinæ unguis, neque ullus hætenus inventus clypeus, quo ictus mortualis falcis retunderetur; nec ullum alexipharmacum, quo ejus malignitas corrigeretur, neque frænum ullum, quo ejus acceleratus cursus cõerceretur. Voca in consilium Machaones omnes, Chirones, Esculapios, Gallenos, Hypocrates, nullam contra vim mortis invenient panaceam. Excute omnia bellorum armamentaria, nullam contra ejus violentiam reperies panopliam. Quamvis te abdas, quamvis secretiora petas terræ penetralia, instarq; serpentis in millenas te spiras convolvas, hanc tamen fatalem moriendi necessitatem nunquam eluctaberis, neque quidquam tibi pro-

derit, affluxisse divitijs, claruisse scientijs, splenduisse dignitatibus; omnia exues, nudusque natus, nudus etiam denatus, perinde ac in utero, sordesces in sepulchro. Idque cum innotuerit Severo Imperatori, & animadvertisset se sensim ad mortem rapi, linteum, in quo tumulandus erat, per castra conto levatum circumferri jussit, ac per præconem edici: *En ex amplissimæ regni opibus, quod unicum Severus Imperator secum adferet? Velit, nolit homo, solvendum est Libitinæ ex communi naturæ lege tributum, moriendum est, nec ullo potest quispiam se velamine subducere: perinde ac fera cum laqueos agitat, arctius irretitur; non secus ac volucer cum viscum trepidus excutit, plumis omnibus illinit; nil prodest, vires omnes exercere ad mortis laqueum excutiendum,*

Cur-

Curaverat Justinianus Imperator stragulam sibi vestem contexi, in qua phrygia acu depicta exprimerentur singula victoriarum monumenta; cernebantur, ibi ad vivum expressæ effigies victarum urbium, ac Barbarorum Regum, quos ipsemet suis debellaverat auspicis. Verum vestis illa tot victoriis illultris, tot expugnatis urbibus nobilis, tot debellatis Regibus insignis potis fuit mortis refricare memoriam, non ejus falcem retundere: & cum stetit Imperator post prostrata tot Regum capita; cecidit tandem & ipse unico properantis Libithinæ flatu; nec quidquam illi profuit vicisse tot hostes, suo imperio subjecisse tot Provincias, totque evertisse urbes; victus & ipse tandem cecidit; neque ulla est arx, tametsi munitissimis cincta propugnaculis, quamvis multiplici clausa ostio, in quam mors sibi aditum non aperiat; nulla est turris, quamvis ferreis munita repagulis, in quam mors non ingrediat; nullus locus, nulla hora, in qua non accedat, ut nullus tutus sit sive sub tecto, sive sub dio. Miphiboseth Saulis Regis filius, cum meridiaret in lecto à domesticis interfectus est latronibus. Josias inter Reges Judæ pietate insignis, liberalitate clarus, cultura virtutem sanctus, cum Nechao Egyptiorum Regi exercitum ducens occurrisset telo ictus inopinatò in castris occubuit. Egillus Gothorum Rex à Tauro in furias actò crudeliter discerptus occubuit. Malcolmus primus Scotorum Rex post pleraque justitiæ specimina nocte intempesta, cum Regnum lustraret suffocatus periit. Quot pori in humano corpore, totidem ostioia, per quæ mors ingreditur; & quamvis non ubique se mors propè ostendat, ubique tamen propè est: neque fidendum, quòd hesternus dies felix illuxerit, fluxeritque: stultum enim est credere crastino die nobis non posse contingere, quòd hesternò non obigit, quando singulis potest accidere momentis.

Stat quidem terminus vitæ, ubi illum inexorabilis fixit fatorum voluntas, sed nulli nostrum innotescit, num propè, an procul versetur. Hoc unum certissimum, & inelutabile moriendum esse ex communi naturæ lege, & dies hominis paucos esse, & breves. Neque quidquam prodest septuagesimum, vel octogesimum exegisse annum, quia cum jam omnes effluxerint, nil ex ipsis tenemus, nos eos reliquimus, ut & ipsi nos reliquerunt, quòd præterit, ampliùs non est, neque in nostra proinde potestate: quòd futurum est nondum est, nec propterea illud possidemus, quòd est præsens omnino instantaneum, modicum, ac momentaneum, à quo tota vitæ nostræ ratio pendet: itane tanti facimus hominis vitam, quam unicum circumscribit fluens instans? uno mensuratur temporis momento? unòque clauditur impartibili temporis motu? ex puncto fugientis temporis pendemus, ex unico temporis instanti vita pendet, & tamen ita socordes vivimus, ac si

nunquam essemus morituri: & senes ipsi, quamvis ex naturæ lege fato proximiores, plerumque non de excavando sepulchro, sed de construenda domo cogitant; miseram planè senum sortem! quibus quò minus superest vitæ, ac vitæ amplior de viatico, & mansionem est cura. Senem domum construendum alloquitur Lyricus Venusinus.

*Trudisur dies die,
Novaque pergunt interire Luna
Tu secanda marmora
Locas sub ipsum funus, & sepulcri*

Immemor, struis domos.

Non ita fluxis hisce terrenis inhæsit Patriarcha Jacob, qui cum interrogaretur à Rege Pharaone, quot anni essent vitæ suæ: *Quot sunt dies annorum vita tua,* respondit, *dies peregrinationis meæ centum triginta annorum sunt parvi, & mali.* Audiant qui Tantalica laborantes siccitate extensissimos sitiunt hujus fluctuantis vitæ annos: Peregrini sumus, non incolæ, imò neque diuturni itineris, sed diurni peregrini, quia iter nostrum breve, & malum; quia vita nostra, quæ via est, non nisi momento temporis circumscribitur, quòd vix oritur moritur: mala itidem cum non nisi spinas exhibeat, & rarò flores; sæpiùsque rubos, quàm rosas calcandas sternat, *quid enim ait Augustinus est diu vivere, nisi diu torqueri?* cingimur vepretis, quibus discruciamur; mademus lachrymis, quibus tristamur; affligimur doloribus, quibus ferimur: nil peritura hac vita miserius, cum ipsum vivere nil aliud sit, quàm continuus dolor: quid enim nobis exhibet fluens hæc vita nisi morborum congeriem? miseriarum pertinaciam, dolorum sævitiem, & malorum omnium integram encyclopediam? ut non abs re Lyces dixerit, vitam nostram animi carnificem, cordis tortorem, & spiritus supplicium, ei pariandum, quòd homines vivi putrescentibus illigati cadaveribus os ori, pectus pectori, manus manibus artissimè constricti atrocissimè discruciantur: siquidem anima ex altissimo domicilio depressa, & in cœnum humani corporis demersa constringitur putrescentibus, fluidisque nostri corporis membris, quibus ita arctè adhæret, ut non nisi sola mors suâ possit falce vinculum dissolvere, animamque à corpore separare: neque singuli terrarum tractus longè, latèque per varia imperia, & regna extensi alio uberius ditescunt, quàm miseris, putrescentibus cadaveribus, Manium umbris, sepulchralibus cineribus, aridisque ossuariis; si enim oculos valeremus per singulas orbis partes circumferre, & lincoo obtutu, Mausolea lustrare, Pyramides penetrare, monumenta Cæsarum, Regum, Principum ingredi, & ubique loca sepulchralia inspicere; non nisi saginantium vermium nobis caveæ obviarent; non nisi fordescentes cineres, putidos pulveres, feras

les umbras, arescentes ossuarias inveniremus.

5. Quòd si Principum aulas, privatorum domos, hominum pectora penetraremus plures nobis occurrerent, vel lachrymis madidi, vel doloribus excruciat, vel febris absumpti, vel ulceribus putrescentes, quos vitæ propriæ tæderet; deprehenderemus, hunc deflere sponsam, alium dolere ob præmaturam filiorum mortem, alios parentare matri, plures illachrymari funeri patris; hunc videremus nausentem perituram hanc vitam, alium anxium pro necessariis, illum sollicitum pro superfluis, nec ulla nobis domus occurreret sine lachrymis, sine doloribus, absque angustis; nec ullus in domo incola sine suspiriis, querelis, & lamentis: hos dolor exurit, illos morbus absumit, alios curæ divexant, & omnes prava aliqua cupiditas rotat, vel pravus affectus torquet. Eum procul dubio hujus vitæ tæderet, qui in aliis tot miseras lustraret, quibus & ipse est obnoxius, quia ut scribit ad Casulum Aurelius Antonius: *Si singuli linguâ palam exprimerent, quacunq; clam in corde sentiunt: cælum credo suspiriis rumperent, humumque lachrymis inundarent*: quàm ingens, quàm atrox, quàm vehemens est dolor iste, qui si per suspiria in apertum erumperet, perinde ac fragrosam tonitru nubes discinderet, aërem diffunderet, & cælum ipsum dirumperet; quia nimirum dolor animi minimus longè acrior est, quovis maximo corporis dolore: dolor, quo corpus affligitur, membra torquentur, foras quodammodo evaporat, & per lenimenta, & spiracula membrorum mitescit: secus dolor, qui ærumnosum cor lancinat intus clauditur, sævit, recrudescit, & si feriat, nemo videt; si conqueratur, nemo credit; si lachrymetur, nemo sentit; adeo virilis fortitudo, & mascula virtus magis illucescat in dissimulandis internis doloribus, quàm in tolerandis corporis cruciatibus; illustriusque splendeat in coercendis animi affectionibus, quàm in tolerandis iis, quæ corpus torquent, excruciant, quæ enim in pectoris abduntur penetralibus, mores perturbant sine ullo externorum gestuum indicio; feriunt sine vulneris vestigio; vincunt nulla obstrepente catena; febrem accendunt nullo ex vaporario exiliente fumo, homines prosterunt, dejiciuntque, licet nullus nobis fiat lapsus conspicuus: adeo ut vita hominis brevis sit, & mala, interiùsque miserior torta pravis affectionibus, quarum ægritudini medendæ aliud nobis non suppetit præstantius alexipharmacum, quàm seria mortis recordatio.

6. Aiunt, granium Calvarie in furno arefactum, & pistillo in farinam redactum admixto oleo, gangrænæ felicissimè mederi: sed id utiliùs præstat læpius refricata funeris memoria, quàm statim cessant pravorum ægritudines affectuum, & sanitati mentis restituantur quotquot hac laborant ægritu-

dine: si enim arescentes in sepulchris ossuarias ingrediamur, & seria contemplatione veluti pistillo conteramus ossa illa mortuorum, oleum non deerit lachrymarum ad pestem omnem pravorum affectuum abigendam. Plato tantò aliquem evadere sapienterem censuit, quantò intensius properantem ad nos mortem perpenderet, ideoque Discipulis suis Philosophico addictis studio hanc præscripsit legem, quàm iter ingressi pedes nunquam operirent; significaturus hoc ritum, ut extremum vitæ per pedum nuditatem expressum jugiter perpenderent, nec sine rent memoriæ elabi mortis recordationem, quàm pravis omnibus affectibus frœnum injicitur, & insolescentes eorundem impetus coercerent.

7. Imò tantæ est efficaciam hocce alexipharmacum, ut non sinat, pravi affectus insurgere ægritudinem, quam propterea priùs coercet, quàm moveatur; extinguit, antequam accendatur. Hanc efficaciam hujus alexipharmacum nos edocet Nehemias filius Helciæ: *fa. Esdræ lib. 4. Etum est, ait: in mense Nisan anno vicefimo Artaxerxi, & vinum erat ante eum, & levavi vinum & dedi Regi, & eram quasi languidus ante faciem ejus. Dixitque mihi Rex, & Regina, qua sedebat juxta eum usque ad quod tempus erit iter tuum, & quando reverteris? & placuit ante vultum Regis, & misit me: & constitui ei tempus. Et dixi Regi, si Regi videtur bonum, epistolas det mihi ad Duces Regionis trans flumen.* Sed cur Nehemias, cum sciscitatus fuerit à Rege simul, & Regina soli Regi respondet omisâ Reginâ assidente mensæ Regiæ? cur si vinum levavit coram Rege, loqui cum foemina noluit; an non inurbanitatis videbatur redarguendus notâ? an non silentium Nehemiæ Reginam graviter læserat; cum videretur negligi simulque contemni? cur non etiam sciscitanti Reginæ debito satisfacit responso? quia pravam timuit concupiscentiam, si Reginam alloqueretur: hancque ut priùs præfocaret, quàm insurgeret, nec ullum voluit cum Regina verbum habere; erat enim foeminarum Orientalium pulcherrima, cujus faciei venustas, frontis hilaritas, oculorum fulguratio, sermonis blanda sua vitas igniculi erant accendendæ concupiscentiæ aptissimi: moris siquidem erat, ut à Regibus Orientis id temporis sola foeminea venustas ascisceretur ad solium: timuit concupiscentiæ ardorem, pravi affectus petulantiam, & castitatis periculum, quod ut evaderet, Reginæ sciscitanti nec ullum respondit verbum; an non ex spumante cratere vino pudicitiam visus est Nehemias hausisse? scio ex Poëtarum figmentis, Venerem in aquis natam, in vino ardere, suasque fovere flammæ: sed in aula Artaxerxis Nehemias Veneris flammæ priùs extinxit, quàm accenderentur: videbatur castissimus pocillator coram Rege altera manu scyphum falerno coronatum tenere, & altera frœno continentiam concupiscentiam coercere; vi-

num fundit in calicem, sed pudicitiam hausit in corde Pocillator; spumantes inter cyathos vino à colloquio prorsus abstinet Regina, sed quid causæ, quòd hac inurbanitate tam severum indixit concupiscentiæ bellum? quam prostratam voluit, antequam insurgeret? certè non alia fuit ratio injiciendi pravo huic affectui frœnum etiam antequam insurgeret, nisi mortis recordatio, cinerisque sepulchralis memoria; rogaverat nimirum Nehemias Regem, ut eum mitteret in civitatem sepulchri patris sui: *Ut mittas me in Judæam ad civitatem sepulchri patris mei, & adificabo eam.*

Nondum memoria effluerat cineris sepulchralis, cum sciscitaretur à Regina; ideo timuit pravum concupiscentiæ affectum, si cum ipsa sermonem miscuisset; abstinuit à responso, ne castitas coram foemina sciscitante periclitaretur: meminerat Pocillator Syonis, & sepulchri; & hoc frœno concupiscentiam coërcuit: obruuntur siquidem cinere sepulchrali, quæ contra pudicitiam machinæ construuntur: non sinit hic cinis insidiantis libidinis flammam debacchari, nec per colloquiorum cum foeminis illecebras accendi; ubi ferales sepulchrorum umbræ volvantur mente, omnis foemineus splendor obscuratur; & ubi cinis memoriam refricat Libithinæ, sordescit muliebris quævis venustas: hinc tædui Nehemiam respondere Regiæ sciscitanti, cum sepulchrum patris sui mente volueret: ludentis, ferientisque Cupidinis tela sepulchrali hoc lapide retunduntur, & Veneris carbones desolatorii hunc cum primùm impingunt in cinerem, extinguuntur: nil validius flammis æstuantis concupiscentiæ sopiendis hoc cinere. Scio, Venerem etiam de gradivo Marte triumphasse, plerosque bellica fortitudine commendatos, pluribusque victoriis illustres prostrasse, acinaces, Sarissas in castris elussisse: verùm si huic bellatrici, vel modicum sepulchralis cineris objiciatur, præcipiti statim se dat fugæ, & ossuariam magis expavescit, quàm in Martis campo pugnantem, ferientemque casum, punctim, eminus, cominus plures exercitus. Scimus à Samfone unicam demortui jumentum mandibulam prostratos Philistæos; sed feliciter Nehemias non mandibulam, sed solo sepulchrali cinere refricante memoriam patris sui demortui, Venerem vicat, & prostravit.

§. II.

Sepulchralis cinis flammis concupiscentiæ sopiendis est accommodatus, si frequenter eodem memoria refricetur.

Nil validius flammis æstuantis concupiscentiæ extinguendis sepulchrali cinere, quo etiam in legitimis nuptiis sopiuntur maritalis amoris flammæ. Ta-

meti propagandæ posteritati Numinis jussu destinarentur Protoplasti Genes. 1. *Benedixitque Deus, & ait crescete, & multiplicamini, & replete terram*, adhuc abstinuere à maritali amplexu in paradiso ad omnem consito amœnitatem, ubi ridentes flores, arrideantes zephiri, eblandientes favonii, canoræ aviculæ, arborum insuffurrantes comæ, fontium obmurmurantes rivuli ad maritalem videbantur complexum invitare. in loco præsertim saluberrimo, verna quadam temperatione pacatissimo, aëris defœcatione puro, & immuni à quovis pravo, & crasso halitu. Quid? quòd Protoplasti non statim Dei obtemperarunt jussui, cur distulerint proprio consulere generi, cum præsertim ad amplexum honestum urgerent mundi solitudo, ætatis vigor, loci amœnitas, muliebris venustatis illecebra, & præsertim Numinis suasio? adhæsit quidem Adam Evæ foeminarum formosissimæ, sed nullam sentiit stimulantis concupiscentiæ flammam, nec ulla Evæ illecebra eum movit: friget Adam, non æstuat Eva, uterque se abstinet à maritali complexu, cui ex Dei suasu potuissent statim indulgisse.

Quid igitur causæ, quòd concupiscentia non potis fuerit statim Protoplastos urgere ad maritales amplexus? quid eam coërcuit, ne insurgeret tot inter provocantes illecebras, invitantes amœnitates, suadentes avicularum cantus, præsertim cum ipse ætatis flos, & foemineæ venustatis illecebræ id illis persuaderent? abstinuit nihilominus uterque, quia ambo audierant vocem illam Numinis, quæ altiùs funus, & mors memoriæ hærebat: *In quocunque enim die comederis ex eo morte morieris*: sufficit vox illa ut Protoplasti abtraherentur à thoro; funeris refricata memoria aggerem posuit inter Protoparentes, & thalamum, quem nullus concupiscentiæ impetus valuit transcendere: nimirum piguit injectam semel funeris memoriæ cogitare de nuptiis: ubi sepulchralis cinis capiti injiciebatur, nulla concupiscentiæ flamma ausa est insurgere, nullusque libidinis motus insolescere.

Oh quàm efficax, quàm potens vis sepulchralis cineris in abstrahendis à lupanari hominibus sensui indulgentibus! quàm valida virtus expensis funeris! cum vel ipsos immortales homines mors nondum visa, neque inflata, sed tantum memoriæ impressa abduxerit à maritali complexu non solum pu-dico, verum etiam imperato! si immortales ita morte terrentur, ut eos tædeat thori immaculati; quomodo mortales non extraherentur à cœno libidinum, à carnis concupiscentiis, ab illecebris deliciarum, ac lenociniis pravorum affectuum, si oculis, & cordi injiceretur funeris cinis? si torpet felicitas, quamvis immortalitate donata objectu sepulchralis cineris; quomodo insolescens concupiscentia æstuarè ad libidinem auderet in cinere? si saxea fuit nondum re-bellis,

bellis, nondum tumultuans in protoplastis concupiscentia carnis, non tam innocentiam statum, quam expressam mortis memoriam; frigeret procul dubio, quamvis assueta flammis accendendis in Adæ posteris, si funeris palleret in cinere.

12.

Quinimò quamvis Eva solitario paradiso incessu pervagata persisteret ad arborem scientiæ boni, & mali, ibique serpens sive circumvolutus arboris ramis, vel cuius; sive, ut censent alii, super arborem in candidam, vel pedes erectus mulierem allocutus miram sermonis illecebram ejus primum sibi captaverit benevolentiam, virumque pestiferæ cupiditatis excellendi supra cæteros quosque homines inspiraret; & demum ei suaderet esum pomi, quod mulier manu arripuit, ori admovit, dente contrivit, & mansum in stomachum deglutitum demisit, ut immortalitatem exueret, & malorum omnium plenam congeriem, mortemque ipsam unam cum pomo devoraret, ac statim ad maritum etiam cucurrisset laudatura vim pomis illis insitam, eique etiam suaserit oblatum sibi pomum degustare, & uterque in male carpto malo illidem devorasset malorum; neuter tamen illibati fines thalami fertur excessisse. Nimirum abstinet se Eva ab illecebris carnis, quamvis extorris è paradiso, & immortalitate spoliata; coercet Adam rebellantis concupiscentiæ pravos motus, compescit libidinis impetus solo funeris cinere, qui non solum altius hærebat memoriæ; verum & ipsi oculis objiciebatur, ut quod intus terrebat, exterius coerceret ab illecebris, quæ minimè licerent: ambo ob violatum Dei præceptum exclusi è paradisi deliciis fuerunt, & adacti circumvagari extorres; unius siquidem mali peior morsus eos dejecit è felicitate, & in vallem lachrymarum ejecit, ubi non flores ad delicias, sed dumeta leguntur ad tormentum; & quamvis ex hac unica peccati vomica statim pravaram cupiditatem ebulliret purulentia, non tamen Protoparentes quamvis exules extra paradiso leguntur sivilisse se rebellantis concupiscentiæ capi illecebris, aduri flammis; quia nimirum uterque exuviis intestus pecudum, quacunque incederet, mortis deferret manubias, funerisque refricaret memoriam: *Fecit Deus Adæ, & uxori ejus tunicas pelliceas*, hoc cinere pugnantem omnem expugnârunt pravam libidinem, mortis memoriam loricati triumphum de prostrata tumultuante concupiscentia revexere; terrore scilicet Libithinæ, quam exuviæ enestorum animalium oculis exhibere; exules protoplasti innocentiam, quam immortales amiserant in paradiso; mortales, & è paradiso extorres instaurârunt.

Genes. 3.

13.

Nec mirum si Adam nunquam sorduit in libidinis cœno? funeris scilicet repagulo coercitus, ne caderet; cum & ipse Absolon quamvis ex adulterio patris genitus, seu illiis pravæ concupiscentiæ satus, recordatio-

ne funeris Amnonis fratris à se interfecti concupiscentiam compescuerit, nec mæchari auditus fuerit in expilatione Urbis Jerosolymæ à se armorum violentia occupatæ; tamen cæteris aliis affectibus habenas laxaverit, & Joabi agrum incenderit; currus sibi, & ante ambulones constituerit: tamen efferrato esset Absolon animo, immunes tamen à libidine fuerunt mores, ut nunquam prava ulla concupiscentiæ æstuantis, actumultuantis flamma eos læserit, quia nimirum obversabatur animo Absolonis diu, nocturneque funus Amnonis à se interfecti; toties refricata fraternæ cædis memoria, ac excitatus funeris cinis lupanar omne abegit, extinxitque pravam omnem urentis concupiscentiæ flammam: & quamvis illiceretur ad sceminarum illecebras, invitaretur ad lupanar; non tamen licet sævierit, mæchatus fuit; ait Achitophel ad Absolonem: *Ingrederere ad concubinas patris tui: ut cum audierit omnis Israël quod fœdaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum.*

1. Reg. 14.

16.

Sin verò addictus fuisset scemineis illecebris, pronusque ad libidinem, minimè Absolon invitatu, & monitore criminis indigisset; non trahitur, sed præceptis ruit in cœnum libidinis carnis assuetus illecebris. Non eguisset suafore *ingredere ad concubinas* Absolon, conditione Princeps, ætate floridus, bellica virtute Victor in gynæceo venustarum mulierum; si palea quis sit admoto igne cinerescit: sed quia animo Absolonis funus dies, noctesque obversabatur interfecti Amnonis triumphum de prostrata concupiscentia etiam in gynæceo revexit: quia languescit Venus, ubi Libithina suos spargit cineres, extinguitur omnis pravæ concupiscentiæ ardor, ubi Manes ferales suas diffundunt umbras.

14.

Expertus id etiam fuit David cum victor è castris Philistinorum redux in Urbem psalentium puellarum choros sine ullo concupiscentiæ motu excepit: invicti animi æque ac pudoris adolescens venustissimis stipatus puellis omnem coercuit pravæ concupiscentiæ motum, æstumque prius extinxit, quam excitaretur; sed cur David cum lætissimæ puellæ, formæ venustissimæ, fronte hilares, oculis fulgurantes, ore psalentes, pedibusque choreas ducentes in ejus plausus diffunderentur, nullum senserit depravatæ concupiscentiæ æstum? cum tamen adultior, sanctiorque impuro arserit in Bethsabeam affectu? adolescens riguit eblandientes, plaudentesque inter choreas puellarum, sed adultus arsit impuro captus amore in sceminam; cum floreret ætate, cum æstualet in venis sanguis, ferretur juvenus, frigit ipse plaudentibus, & psalentibus stipatus puellis; sed senior cum sanguis tepesceret, vel ex ipsis aquis flammam elicit, & è fonte cujus laticibus se Bethsabea lavit flammam hausit, quibus miserè sceminam deperit: sed cur ætate robustior, viribus validior, an-

15.

nisque

nisque provectior effrœnes non coërcuit concupiscentiæ impetus? quos adolescens egregiè compescuit? quia nimirum in florente illa æta te-redux è pugna cum expugnato Gigante abscissum Goliathi caput secum detulerat, ideòque mortis objectu non fuit aula insurgere concupiscentia: & hac casside funeris munitus victor David lectissimas inter puellas plaudentes, & psalentes impetum quemlibet illudit prave concupiscentiæ: Porro cum re-
1. Reg. cap. 18.
reverteretur percusso Philistæo David, & ferret caput ejus, egressæ sunt mulieres cantantes, chorosque ducentes.

16. Armatus illatâ Giganti morte fortiùs inter plaudentes, & cantantes, choreasque ducentes puellas triumphavit David de voluptate, quàm in castris Philistinorum de prostrato Gigante. Morte pugnavit contra concupiscentiam, ne pudor caderet; mors enim suo lapsu castitatem erigit ad victoriam; umbras circumfundit sepulchri, ut illustrior emicet castitatis triumphus: victorem Davidem expugnatura voluptas choros sibi acciverat lectissimarum puellarum; sed frustra lascivium Syrenæ, ubi David Ulisse prudentior non præsidium à cera petiit, quâ aures clauderet; sed suppetias è funere accersivit, cujus cinere voluptatem fugavit. Nunquam Venus congressa est cum Libithina, pugnâsque inivit, quin succubuerit: ignis, quem Venus accendit, extinguitur, non fovetur in sepulchri cinere; ut faciliùs simul convivant ignis, & aqua, quàm simul cohæreant sepulchralis cinis, & libido: sed cur David adhuc adolescens de superata voluptate toto orbe clarissimus, adultior turpiter cecidit, & vel ex ipsa fontis frigiditate æstus hausit libidinis? id planè causæ fuit, quia in solario secum Goliæ spoliis non detulerat Princeps; nullo erat tunc funeris memoriâ loricatus, nec ullum in lavantem se Bethsabeam cinerem objecerat, & hæc causa lapsûs, quia Libithina nullum insurgenti concupiscentiæ frœnum injecit; ubi David mortis exclusit simulacrum, promptiùs scelus admisit, & adulterium conclusit.

17. Nullum funere aptius instrumentum propulsandæ, fugandæque voluptatis; cinis si adsit, abest quævis voluptas; & tam diu concupiscentia languet, quam diu memoria funeris non excidit. Exemplo Ismaëlis edocti id fatemur, quamvis is vagus semper, & extorris, nunquam tamen fertur prave concupiscentiæ indulgisse; neque vacasse libidini: imò ita alienus à carnis illecebris, ut promptiùs legitimo caruisset thalamo, nisi eum ad nuptias Agar ejus Mater inflexisset; frigere maluisset extorris, quàm incallescere in thoro; sed cur tam frigidus Ismaël: unde in illo tantus algor, nisi ex frigescentibus cadaveribus: assuetus sagittis ejaculandis, modò feras in sylvis, nunc homines configebat in campo; non potuit non frigere prava concupiscentia in funere, & unâ cum enectis hominibus, sauciatis feris, non cadere libido. Nullibi feliciùs castitatis lilium efflorescit, quàm in cinere se-

Verani de Affectibus Tom. I.

pulchri: *factusque est juvenis sagittarius, & Gans. 12.*
accepit illi mater sua uxorem in terra Egypti: nimirum mater non quæsitâ, non rogata à filio uxorem Ægyptiam dedit Ismaëli: qui teloferas confoderat, didicerat è funere libidinis motus prosternere.

§. III.

Mors in suo cinerario veluti magistra sedens in cathedra regulas edocet, motus quosque pravorum affectuum coërcendi.

O ptima est mors magistra moribus componendis, motibusque pravorum affectuum coërcendis perapta; dummodo ejus dogmata audiamus, imbueamurque ejus præceptis. Scimus ante obitum uxoris Saræ consuevisse Deum apparere Abrahamo, eique præcepta, & documenta vitæ dirigendæ accommodatissima dare. Sedebat, ut moris erat, sub meridiem ad ostium tabernaculi in Mambrea Convalle causâ nanciscendi occasionem charitatis exercendæ in hospites illac transituros; existimabat siquidem se opibus gravatum, nisi eas in beneficium exoneraret hospitem, cumque exisset aspecturus, an quispiam esset ipsum accessurus, tres inspicit juvenes viâ publicâ ad se properantes, quibus festinus obviat Abrahamus, invitâque per officiosè ad hospitium, offert sedilia lassis ex itinere, aquamque pedibus lavandis, & cibum reficiendis viribus. Capti lenis humanitate hospites genio cœlestes, habitu peregrini, formâ corporis homines, assident mensæ, prædent alacres; quibus inservit lætior invitator. Moxque remotis mensis accersitur Sara, quæ in charitatis officiis exercendis Abrahamo suppar erat, colloquia simul miscent, & unus hospitem eam non multò post, matrem prædixit futuram, cum adhuc improles esset, & ob senectutem Abrahami spes proli suscipiendæ arefceret; idque causa, cur Sara hospitis auntium non nisi cum risu exceperit: sed hospes ostensurus aliquid sibi supra hominem inesse, inficiationem redarguit furtivæ risionis, & editum vaticinium iteratò firmavit, non sine ingenti lætitiâ, tacitoque gaudio irrepente, ac gliscente in piorum conjugum pectoribus: neque vaticinium, cum Dei esset, conceptam fefellit spem: peperit enim Sara, sed occubuit ipsa, nec post ejus funus legimus, Deum Abrahamæ ulterius apparuisse, quamvis tunc eloquentiori indignisset consolatore. Sed cur Numen adeo beneficum in Abrahamum post Saræ funus ei amplius non comparuit? cur consolator non adfuit? quia nimirum uxoris defunctæ aspectus Numinis vices supplevit: sepulchrum Saræ, quod postea Abraham consueverat frequentare, schola eidem fuit, in qua addisceret, quidquid sibi prodesset, vel obesset: & hæc ratio, cur Abraham, cum primùm vidit Saram morientem, & emortuam sepelivit, Numinis apparitionibus caruerit; nulla siquidem magistra docen-

K k

dis

Lib. 2. de De
Brina Christi.

dis præceptis ad rectam vitæ institutionem, motibusque omnibus effroenibus coërcendis Libithinâ est aptior, scitè D. Augustinus: *Timor de futura morte mentem necessariò concutit, & quasi clavum omnes motus superbia ligno crucis affigit.*

19.

Genes. 37.

Non sepulchralis cinis concupiscentiæ flammam solum extinguit; verum & alios quosque pravos affectus compescit. Fuerat Josephus patris sui Jacobi delictum, & senectutis refrigerium, sexdecim erat annorum adolescens, cum in gravem apud fratres suos, quorum ipse decimus erat, invidiam, odiumque incidit, non nisi innocentis interitu extinguendum; fovendis pravis affectibus uberem suppeditarunt materiam imagines quædam adolescenti per somnium objectæ, quas ipse innato candore, ac innocentia, quæ cæteros suos fratres metiebatur, aperuit; nimirum per quietem vidisse se, & fratres suos colligere manipulos, suumque stetit erectum, & adorari à fraternis circumstantibus, pronisque in humum. Hæc, & aliæ narrationes pravos affectus invidiæ, livoris, & odii adeo excitârunt in fratribus, ut animo nil molirentur; quàm quomodo somniantem interficerent. Urserat etiam invidos vestis polymita, seu togula filo discolori eleganter intexta, quam senex pater curaverat Josepho filio fieri in tesseram amoris præcipui. Miserat senex pater adolescentem filium ad fratres suos pascendis gregibus in campo commorantes. Obtemperaturus paterno nutui Josephus sollicitè varios oberrat per campos, tandem fratres post plures itineris ambages procul videt paciscendis armentis occupatos, sed vix venientem ad se intuentur adolescentem fratrem, de cæde illius deliberant, vocantque per convicium suggerente livore somniorum fictorem; utque patri non innotesceret fratricidium, à feris discerptum se dicturos statuunt. Unus tamen ex fratribus Ruben nomine horrore tanti sceleris correptus, rogavit pro adolescentem vitam; cumque reliqui essent inflexiles; tandem intercessit, ut saltem non cruenta, sed sicca morte adolescentem interficerent, seu dejectum in proximam cisternam relinquerent moriturum fame: exiit verficolor prætexta adolescens, qui nec per parentis senectutem deprecans, nec per Dei clementiam coërcere fraterna odia valuit, à quibus per funes demittitur in cisternam lenta fame interficiendus, & per plagarios fratres illuditur patri extremo senio jam labenti, cui persuadent, Josephum filium in prædam cessisse cruentæ bellæ, à qua discerptus, & voratus fuerat, & huic fidei faciendæ causâ tunica adolescentis hædino sanguine foeda exhibetur.

20.

Sed quid egit infelix senex suo destitutus delictio, viduatus solatio in extrema delabentis vitæ senectute: certè acrius irascendi contra Josephi fratres occasio seni non defuisset, cum suspicio statim adfuerit de eorundem præconcepta invidia: & eorum

sævities animum jam subierit: nihilominus nulla exarsit senex irâ, quamvis suspicio fomitem suppeditaret; omnem coërcuit pravam affectum in fratres Josephi, quia ejus tunica recenti sanguine tincta, cruore madida mortis refricaverat memoriam, cuius propterea recordatio omnes injurias oblivione delevit; & sepulchrali cinere omnes extinxit irascentis animi igniculos.

Neque Jacobo parenti suppar fuit Josephus filius, qui sola sepulchri recordatione pravos omnes coërcuit affectus, heræ Ægyptiæ impuras flammam evasit, & illatas sibi à fratribus injurias oblivionis sarcophago sepelivit, omnemque eorundem asperitatem mansuetudine lenivit: septennio exacto auspicate fertilitatis ingens sterilitas non Ægyptum tantum, sed & universam Chananiidem, finitimamque Provincias affligerat: quæ causa fuit, cur Jacobus sciens frumentum apud Ægyptios venale exhiberi etiam exteris, denos miserit filios triticum comparaturos. Hi Menphim, vel potius Tanim non procul inde sitam, & tunc Urbem Regiam cum appulissent, adducti fuerunt ad Proregem fratrem scilicet eorundem Josephum ab iisdem tamen haud agnitum, cum viginti jam effluxissent anni à fratris absentia, ut adolescentis venustas, voxque altior, & corporis habitus mutationem subierint; supplices igitur ingressi ad Proregem obsequiorum demissione, pronique in humum venerantur, rogantque enixim, ut annonæ sibi coëmendæ fiat copia. Prorex tunc vultu ad severam composito autoritatem eos interrogat de patrio solo, de suæ gentis origine, familia, conditione, an eorum parens adhuc viveret, mox jubet Benjaminum fratrem minimum ad se adduci, imperiis terrores addit, eosque non tritici emptores, sed hostiles exploratores vocat: sed cum ipsi singulari animi demissione ab objecto sibi crimine egregiè se purgassent, nomenque parentis, & alia innocentiae suæ prætenderent argumenta, Josephus adhuc fronte exasperatâ, torvisque oculis, vultuque severo graviore fingens iras, jubet omnes quasi in carcerem detrudi, seu custodiæ tradi, quasi per otium dandos in quæstionem. Jam tres effluxerant dies; cum jussere, eos è carcere educi, donarique libertate, & cum tritico, etiam domum remisit, repositâ clam pecuniâ in saccus, seu toto coëmptæ annonæ pretio additis in viam cibariis, & tantum Simonem retinet obsidem vinculis minime eximendum, donec natus minimus primo eidem tempore sisteretur.

Hæc cum fierent ineuntes fratres consilium in patriam reduces totius calamitatis causam in crudelitatem veteris retulere delicti, quo in fratrum sanguinem sævierunt, seu Josephum in cisternam demiserunt. Domum reversi singula quæ, ipsis contigerant Jacobo patri renunciârunt, qui duplici telosaucius torquebatur, quia Simonem captivum reliquerint, & filius Benjaminus in ex-

teras

teras esset terras adducendus: sed Ægyptio obtemperaturi Principi, fidemque datam servaturi non sine maximo mæstissimi senis dolore in Ægyptum revertuntur, ducuntque Benjaminum fratrem natu minimum: & à Josepho singulari excipiuntur benevolentia, & præ cæteris Benjaminus, cujus præsentia etiam Proregi, seu fratri non agnito lachrymas excussit; paratis etiam epulis omnes reficit, primas tamen lautitias Benjaminino dedit; iterumque dimittuntur cum saccis annonariis, pretioque pecuniario coempti frumenti in iisdem iterum abdito, additioque etiam scypho argenteo Benjaminini sacco. Verum in patriam reduces, sibi que gratulantes de singulari Ægyptii Proregis comitate, urbanitate, & benevolentia, missis à Josepho equitibus retrahuntur ex itinere, accusanturque de furto sublatis pretii frumentarii, quin & scyphi argentei: aperiantur sacci; pretium extrahitur pecuniarium; cæteris junior reus ablatis argentei scyphi detinetur, & in servitutem deposcitur; tunc cæteri fratres humi prostrati, genua Proregis amplectuntur, manu pectora tundunt, lachrymas emittunt, rogantque gementes, ut per parentis miserandam canitiem velit sibi Benjaminum dare; præ cæteris enixim id rogavit Judas, qui ultro se Benjaminini loco obtulit, vel in carcerem detrudendum, vel in servitutem reducendum: sed tunc ad fusas omnium fratrum lachrymas, non amplius potuit Josephus internum cohibere in suos fratres amorem, affectumque tenerimum, quin & ipse in lachrymas prorumperet, deditque sese agnoscendum inquiring: Ego sum Joseph frater vester, quem vendidistis in Ægyptum, omnem excutite timorem, tristitiam depellite, mactate animis; Dei clementia in commodum vestrum in has me terras præmisit, jam revertimini in patriam, festinate iter, nunciate Jacobo patri nostro, Josephum filium suum vivere, ut & ipse cum tota sua domo iter maturet in Ægyptum, ed quia quinquennium adhuc superstit famis, & Pharaonis lege sancitum, ne frumentum extra Regni limites ultra distrahatur; hisce dictis Prorex vultu lachrymis madido suavissimè omnes amplexus est fratres, fletumque largiorem fudit, in Benjaminini collum miscens lachrymis suavissima oscula, & verba procubuit.

33. Quid causæ cur Josephus ita perhumaniter se cum suis confratribus gesserit, eosque tot cumulaverit beneficiis; & benevolentia, ac mansuetudine, omnes ab iisdem sibi illatas injurias obliteraverit, omnemque prostraverit pravum affectum, illæsus evaserit impuras foeminae flammæ, fidelis fuerit in ministrando, patiens in laboribus, mansuetus in fratres, misericors in egenos, beneficus in omnes. Non aliud horum causa dixerim fuisse, quam sepulchri refricata species, quæ nunquam memoria exciderat. Demissus fuerat Josephus in puteum, ut in sepulchrum, ibi fame, & lenta morte finiendus;

Verani de Affectibus Tom. I.

hoc igitur in sepulchro, perinde ac in schola virtutum omnium insignia posuerat rudimenta; volvens nunc animo sepultum se in ætatis flore fuisse, eum in cisterna rerum humanarum ebibit contemptum, ut rebus mortalibus semper excelsior, animum ad effrores quosque coercendos affectus vegetiorem, fortiorémque servaverit; ideoque nunquam à cultura virtutum, nunquam à coercitione pravorum omnium affectuum destitit: nunquam à probitate discessit, quia sepulchri recordatio ab ejus mente nunquam excessit. Hæcque ratio, cur viri summis virtutibus ad dicti frequenter mortis memoriam refricatam voluerint, cujus subsidio pravas quasque valerent concupiscentias promptius compescere, pravo omnes coercere affectus; appositè D. Hieronymus, *Memento mortis tuae, & non peccabis: qui se quotidie recordatur esse moriturum, contemnit presentia, & ad futura festinat.*

Refert Nicolaus Christophorus Ratzvilius Princeps Polonus, moris fuisse in Ægypto, ut qui prudentia, & ætate cæteris antistarent oblonga mortuorum ossa ebore, vel etiam ligno efficta circumgestarent collo appensa, sibi que mutuo ostenderent, portarentque ad seriam obitûs meditationem; quâ nimirum frenum injicerent pravis singulis affectibus; & ad virtutum excitarentur culturam: quinimo consuetudo etiam apud Ægyptios inolevit; ut in mensis obitûs refricarent memoriam, & convivia clauderent tristi illo acroamate *mori memento*. Scimus etiam, Calipham Tartarorum Regem in Principe suarum ditionum urbe nomine Bagdad in sollempniori die festo, quem vernaculâ linguâ Ramadam ipsi vocant conspiciendum se populis daturum, consuevisse mulo vehi, vestibus auro, argentoque intextis, ac fulgentibus in cidari gemmis incedere per plateas; & supra cidarim nigram, tetramque gestare calanticam; ut hoc ritu omnem corporis ornatum, totamque Regis pompam mortis tenebris significaret occulendam, ac propterea omnem animi tumorem, pravorumque affectuum impetus coercendos; & præsertim in aulis Principum ambitionem, superbiam, invidiam, æmulationem, aliisque æstuantis animi tumultuantes passionum fluctus, non alio littore, quam sepulchrali pulvere compescendos.

35. Imò non solum in Regum festis solemnioribus vestigia mortis nobis occurrunt, us altius ejus recordatio menti hæreat, excidatque nunquam; sed in omni loco, in quovis diversorio, sive in mari, sive in campis, montibus, vallibus, fluminibus, domibus, ubique locorum vestigia nobis obviant libithinæ, ut pravis omnibus insurgentibus affectibus frenum injiciatur. Memini cujusdam navatæ, qui cum sciscitaretur, ubinam ejus pater obijisset? statim *in mari*, respondit; cumque de avo, proavo, atavôq; interrogatus fuisset, quoniam in loco hanc exuissent mortalitatem, respon-

K k a

dit.

Epist. ad Cyprianum

24.

25.

dit, suos omnes recensitos prædecesores conditione nautas fuisse, plures trajecisse Oceani longè, latèque diffusos tractus, & singulos *in mari* obiisse; tunc sciscitator ulterius progressus, & tu eò devenisti dementiæ, ut adhuc audeas mare ingredi, infidis fidere fluctibus, teque inconstanti, procelloso, ac fallaci concedere elemento? dissimulavit nauta, nilque ulterius ad hæc respondit; sed sciscitatorum & ipse agens eum interrogavit: & ubinam tuus pater extremum vitæ suæ clausit diem? Respondit alter *suo in lectulo*: & ubinam tuus Avus, Proavus, Atavus, cæterique majores tui obiire? Omnes quotquot recordor, dixit, suo semper *in lectulo*; tunc nauta & tu eâ adhuc stultitiâ laboras, adeò audax es, ut cum mortem expauecas, non timeas lectulum conscendere, cum omnibus tuis prædecessoribus semper fatalis fuerit? non cæmeteria tantum, non excavata sepulchra solum mortis memoriâ refricant, sed loca omnia, & præsertim lectulus, quo singulis noctibus decumbimus, ad quem dormitum imus, quem conscendimus, ut somno quietique indulgeamus.

Non nisi unius literulæ discrimine differunt lectus, & lethum, ut quoties lectum conscendimus dormituri, lethum cogitemus; omnesque unâ cum corporis vestibus pravos exuamus affectus, omne deponamus præconceptum odium, pravumque desiderium, profanum amorem, flammantem iram, corrodentem livorem, tumidam ambitionem, elatam superbiam. Quot vesperè ivere dormitum, somno indulgere, qui manè mortui fuerunt deprehensi? & unico passu à lecto transierunt ad lethum: utinam hujus recordatio lethi memoriâ nunquam efflueret, mente nunquam excideret; certè non ita æstuant in nobis concupiscentiæ foedas redolentes libidines, non ita intumesceret ambitionis fastus, nec inflammaretur iracundia, nec excandesceret furor, nec torqueret invidia, nec debaccharetur odium; sed Libithinæ timor omnibus frœnum injiceret: hæcque ratio, cur Imperatorem Orientis recens creatum nemini olim prius alloqui licuerit, quam latomus aliquot discolors marmoris lapides exhibuisset, sciscitaretque, ex quo genere lapidum, vellet Imperator sibi sarcophagum fieri, sepulchrum construi: prima cura fuerat de sepulchro construendo ad mores instruendos; non de throno adornando, de diademate gemmis illuminando, ne supercilium Imperator elevaret, ne animo superbiret, ne mente inflaretur: sed refricatâ mortis memoriâ disceret pravos quosque coercere affectus, ac prorsus detumescere.

Morem hunc imitatus Carolus Quintus biennio ante mortem Imperii administratione se sponte abdicavit, ac in filium ætate florentem, & animo capacem curas omnes Regnorum transtulit; & monasterio S. Justi in Hispania se abdidit, cum duodecim tantum familiaribus Deo, & quieti animi præsertim vacaturus, lege suis impositâ, ne alio impostero nomine vocaretur, quam Caroli omnibus amputatis

titulis, nominibusque Cæsaris, & Augusti exiit enim quidquid honoris, splendidi, ac gloriosi mundo inest, omnem deposuit fastum, abjecitque pompam, & contemptui habuit quicquid in mundo magni æstimatur, nilque ei magis cordi, quam sibi imperare, proprios affectus coercere, seque totum ad normam omnium virtutum componere. Sed quid causæ, quod post tot delatas de prostratis hostibus victorias, post tot Provincias, & Regna administrata, & lustrata; tandem in id impensè studii incubuerit, ut sibimet tantum imperaret, suosque affectus regeret, excitaret, & compesceret ad normam virtutum, ad rectæ rationis amussim? certè non alio ad id suafore indiguit, quam seria mortis recordatione, quæ nunquam è mente effluerat, memoriâ exciderat. Curaverat Imperator diu ante abdicatum imperium sibi sarcophagum construi cum tota funebri supellectile clangulum deportandum, quocunque proficisceretur; habuitque hunc funeris apparatus quinqueennio secum ubicunque esset, etiam cum Mediolanum bellum contra Gallos initurus profectus fuerat; quem diligentissimè singulis noctibus jussit semper in proprio reponi cubiculo, in quo dormitum ierat, ut ubicunque lectum conscenderet, lethum sibi imaginaretur incurrere, ac sepulchrum: à refricata toties hac Libithinæ memoria didicit sibi sanctius vivere, frœnumque injicere tumultuanti cuique affectui.

Utinam non solum cæteri Reges, sed quotquot aulas Principum terunt, imitarentur Carolum Imperatorem; exularet procul dybio ab aulis ambitio, detumesceret superbia, corrueret fastus, extingueretur invidia, cessaret æmulatio, omnisque pravus affectus coerceretur. Scio Genebaldum Laudunensem Antistitem septennio lectum, quo lethum exprimeretur adhibuisse; sed scio etiam toto illo integro septennio vitam egisse ciliis circumseptam, abstinentiis emaciatam, asperitatibus devictam, ab omni pravo affectu, à quavis inordinata concupiscentia, ac desiderio, quod terrena saperet, prorsus alienam: huic enim desipiunt mundi deliciæ, cui lethi sapientia recordatio: facile omnia contemnit, qui brevi se moriturum esse non perfunctoriè, sed seriè cogitat; & præsentem mortalem vitam florem esse diurnum, non diuturnum; fumum eliciendis lachrymis aptiorem, quam lætitiæ excitandæ; umbram inanitate oppletam, bullam vacuum, pulverem sordescentem, spumam, rorem, stillam, glaciem, iridem vanidam: cereum deficientem, sacculum pertusum, cinerem dolosum, domum ruinolam, hydriam fractam, ventum efflantem, guttulam delabentem, aranearum telam, herbam solstitialem, stipulam vilem, fœnum aridum, paleam vento agitatam, nebulam tristem, avolantem scintillam, splendentem fulgurationem, brevem fabulam, follem lusorium inanitate plenum, vitrom fragile, plantam arescentem, plumam levissimam, filum subtilissimum, & denique somnium umbram brevissimum. Hæc

si se

26.

27.

De vita Caroli V.

si seriò animo voleremus desiderium congerendi divitias animum non pulsaret, cupiditas rerum terrenarum in nobis non arderet, carnis concupiscentia non æstuaret, invidia non discerperet viscera, livor non torqueret præcordia, cæcus amor suas non accenderet tædas, cum vasa sint omnia, uno extinguenda letho, & quidem statim: & fortassis in ipso lecto, in quo credimus quieti indulgere, brevissimo passu ad lethum transimus.

S. IV.

Ludicra sunt, quæ mundus terrenis inhiantibus exhibet; umbratilis est splendor; falliturque, qui eidem adhaerescit humanus affectus.

Brevia sunt, & ludicra, quæ mundus exhibet dormientibus, veluti in somnio, quia: ut rectè David, *Dormierunt somnum suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis*: quia somnia sunt, & quidem inania magnæ illæ cogitationes, quibus ambientes summos honores, principes dignitates mentem implent, quibus divitias coacervant, palatia construunt, ac si æternum essent victuri, & nunquam morituri; cum tamen mortalis hæc vita, quovis Euro ocyor esset, quovis torrente celerius præterfluat. Sed utinam in hoc torrente sanam mortales ebiberent, quam mors doctrinam edocet; non sinerent ab hisce mundi fluxis delicijs absorberi, nec abripi; sed cum Nehemia discerent supernis inhiantibus, & ad cœlestia ascendere; *Et ascendit per torrentem nocte, & considerabat murum: & reversus venit ad portam vallis, & rediit*: non ruinarum meminit Nehemias, sed murum duntaxat, quem aliàs dissipatum dixerat: cum enim videret hinc torrentem olim congestis aquarum copijs turgidum, alveoque turbulentum, sicco nunc à se trajeci vestigio: & illinc cœlum nullis foedum nubibus, & occasu solis tetra longè, latèque obductum populo, monebatur non mirari, si urbs olim regnatricis defecisset à suo splendore, decidisset suo à flore, & jaceret captiva dominæ gentium, Principes populorum: succumbunt saxa ferro; quando & in terris obmurmurantes, turgidique torrentes exarescunt, & in cœlis scintillantia sydera attrantur tenebris parentatura emortuo diei.

Si siccantur torrentes; solo æquantur Urbes; arefcuntque singula, quæ in mundo floruerunt; quanto magis & nos homines deficimus, qui quasi aquæ dilabimur? sed quid quod Nehemias dissipatum murum non asseruerit, ad quem per torrentem accesserat? non ceciderat murus, quia torrens eum aluerat; stetit paries, quia defecerant torrentis aquæ; etenim mors, cujus symbolum torrens exsiccatus exhibuit, non finit hominem delabi; neque à pravis pertrahi affectibus, venenatis corrumpi desiderijs, perniciosius inflammari concupiscentijs.

Is non labitur, quem vitæ fugacitas retrahit à ruina: nulla nos pravorum affectuum machina quateret, si seriò cogitaremus, quàm citò effluant, quæ nos prolestant; non stagnum ingrediamur exploraturi, ubi quiescit unda; ridetque cum crispatur: sed torrentem accedamus turgido, plenoque alveo obstrepentem, omniâque subvertentem, rapientemque obviam, nullò coercitum repagulo; nemo sanè ita delirus foret, qui huic se vellet torrenti concedere; & tamen torrenti longè perniciosiori fudit, qui in mundi delicijs confidit, qui finit à pravis se rapi affectibus, qui cupit affici mundi illecebris, quarum status inconstantissimus, cursus rapidissimus, & incerta post cursum statio.

Præterfluit vita hominis instar fluvij. *Omnes morimur, & quasi aquæ delabimur, quæ non revertuntur*, fluvius est vita nostra, suumque dirigit cursum, mox per prata ridentia, per flores luxuriantes, per invia sylvarum, per ima vallium, per latera rupium, per abrupta saxorum, ubi allisus obmurmurat, & dilaceratus spumat, nunc recollectis aquis pleno cursu in gremium devolvitur æquoris, mortisque ingreditur amaritudinem, ubi & nomen perdit, & originem. Quid ni hominis vita, si in infantia vagit in viola, adolescit postea in melle; desleat tamen in devia pravorum affectuum, allidit in syrtes, conenescit in amaritudine, & expirat in cicuta: *Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur, quæ non revertuntur*. Ut syrtes declinemus, exela evitemus saxorum, quibus dilaceramur, necesse est, cum Nehemia ascendamus per torrentem nocte, post diurni sideris occasum, ex demortui diei invitatu. Torrens aquis viduatus, quemque sicco vestigio pertransivit Nehemias symbolum est mortis, vitæque humanæ jam dilapsæ: fluunt singula, evanescunt omnia, & sepulchrali cinere extinguuntur quidquid pulchri, pretiosi, ac deliciarum suis mundus exhibuit affectis, pulchrè Augustinus. *Si de divitijs, & honoribus, & morum nobilitate se jactas, de patria, & pulchritudine corporis, & honoribus, qui tibi ab hominibus exhibentur, respice te ipsum, qui mortalis terra es, & in terram ibis. Circumspice, qui similibus fulsere splendoribus. Ubi sunt, qui ambiebant currum potestatis? ubi insuperabiles Imperatores? ubi sunt, qui conventus disponebant, & festa; & equorum splendidi nutritores? ubi nunc vestes, & ornamenta peregrina? ubi servorum turba? ubi jocus, & latitina? ubi exercituum duces? ubi satrapa, & tyrannus? Nonne omnia pulvis, & favilla? Nonne in paucis versibus, eorum visa patet memoria? Respice eorum sepulchra, & vide, qui servus, & qui dominus, qui dives, qui pauper. Discerne, si potes, victum à Rege, fortem à debili, pulchrum à deformi. Vide, si est aliquid in eo signum jactantia sua; memorare utique natura, ne extollaris.*

31.

32.

2. Reg. cap. 14.

Lib. de mansura. & gratia.

Om-

33.

Omnis vita hominis, quamvis ad plures protrahatur annos brevissima est, & instar torrentis rapidissimo cursu fluit, donec arefcatur sepulchrali in pulvere. Fallitur, qui diuturnam credit vitam, cum exigua pars sit, & prorsus momentanea, quam vivimus; non enim vitæ spatium, ac diuturnitas aliud est, quam tempus, ex quo non nisi præsens possidemus momentum, quo vivimus: qui præterjere dies jam defecerunt, cumque in nostra non sint amplius potestate, eos non vivimus, nec vivere amplius possumus: qui futuri sunt, cum nondum accesserint, nec eos possidemus, & utrum sint nos accessuri omnino incertum: ecce quam brevi circumscribitur vita nostra spatio, cum unico claudatur temporis momento; imò quam misera sit, ex eo conijce, quia urgentia nos circumstant diu, nocturneque negotia; nos premunt in cupiditatibus defixos pravi affectus; adeò ut rarissime nobis ipsis vacemus, sed terrenis hisce jugiter hæreamus, ut nemo nostrum suus sit, si suis inserviat pravis affectibus; quia alijs extra se durissimo inservit famulatu. Et licet nemo sit, qui cum alijs suam velit congestam pecuniam dividere: plures tamen non desunt, qui miserrime vitam suam dilacerantes in plura eam partiuntur negotia, & persæpe vana, plerumque noxia: potiorem nostri temporis partem absumunt mensa, lusus, otium, vana colloquia, lites obstrepentes, negotia inutilia; & somnus, qui nocturnum tempus ferè totum nobis abripit, ut minimum sit, quod de nostro nobis relinquitur; & tamen modico illo tempore adhuc abutimur, & abire sinimus, ut rem supervacua, à nobis quasi pro libitu reparabilem, ludimus cum re omnium pretiosissima, & nihili facimus ejus pretium, quod nunquam potest satis æstimari. Trajicimus hanc fluctuantem vitam, perinde ac qui dormiunt in navibus, quæ à ventis celerissime aguntur; tametsi quamdiu dormiunt, nil sentiant, cursum navis non videant, ventorum impetus non audiant, cum tamen primum evigilaverint, mirantur, tot pelagi tractus trajecisse. Perinde vitæ nostræ cursus properat: provehimur velocissime, & quamvis somno indulgeamus, adhuc rapidissime provehimur, multumque ex vitæ nostræ itinere conficimus, cum non modica temporis jactura, & quidem cum ad meliorem vitam evigilandum esset, oculos operimus, quando cursum absolvimus, & mors instat.

34.

Felices, qui in hujus trajectione pelagi nullo pravo affectu fuerunt exagitati! non impegerunt in syrtes, non decumanis fuerunt obruti fluctibus, omnèque declinarunt lethalis noxæ naufragium. Scio trajicientes æquora clavum dirigere, ac navim regere nocte ex aspectu ad illucentem cynosuram: sed fluctuantem præsentem vitam enavigantibus ad eludendos quosque pravorum affectuum procellosos Euros, & Notos ad

naufragium impellentes, nil tutius, quam oculos dirigere, ac dimittere in sepulchrales cineres: is pravos quosque affectus facile compellit, si omnem sibi diem supremum diluxisse credat: eatenus mundi delicijs addicti in cœno volutantur voluptatum à cœlo semper alieni, quia nunquam cogitant citò exuendam hanc mortalitatem, citòque exuendum ex hac vita. Circumferuntur quotidie per vicus, & plateas exanguia, & pallescentia cadavera, quæ nos mortalitatis oblitos respicere adigunt ad sepulchrum; & nihilominus tot inter acervos cadaverum, in media morientium strage nil minus cogitamus, quam mortem, licet nihil frequentius videamus; quia nimirum pravi, qui in nos affectus tumultuantur, sæviuntque, tenebras offundunt, ne videamus, quæ videre cogimur: sed discutietur hæc caligo, & tunc in tenebris nos vixisse deprehendemus, cum Libithina ultimum vitæ nostræ diem cludet, lucem extinguet, ac cursui delabentis vitæ finem imponet. Et tunc nil proderunt divitiæ tot quæsitæ curis, tot partæ sudoribus; nihil utilitatis nobis adferet indulisse mundi delicijs, adhæsisse carnis concupiscentijs; inhæsisse probrosis voluptatibus, pravis affectibus inservisse, sed irreparabile adferent noxamentum. Oh si tunc daretur ad crepundia reverti, & dilapsæ vitæ telam redordiri? quam meliori textu nostrarum fila actionum concinnaremus ad regulam rectæ rationis, ad normam componeremus omnium virtutum vitam nostram.

Si omnes mox morituros interrogares, quid de antea vita sentiant, vix unum audires non respondere omnino diversè ab eo, quod, cum benè valeret, senserit de opibus, dignitatibus, fucatis delicijs, larvatis voluptatibus, umbratili læticia, aliisque quæ mundus exhibet; quia nimirum tunc pravi affectus suas caligines non offundunt, nec tenebras spargunt, quibus homo cæcutit, à quo propterea æquiori lance res omnes, non quales sunt in hominum falsa æstimatione pensantur, sed ut revera sunt in se judicantur; suisque proprijs æstimantur momentis: sed fera est hæc sapientia, quæ non nisi in exitu, & occasu oritur. Hominis est deliri expectare naufragium, ut incipiat cogitare, quomodo valeat inde evadere: prudentis est alieno periculo proprium præcavere, & ex aliorum errore suum corrigere.

Ut rectè vivamus, nunc incipiendum est, & ea nunc deserenda sunt, quæ animam acturi, deseruisse vellemus: si possumus nunc rectam instituere vitam, pravos omnes coercere affectus, & favente internæ pacis malacia, spirante divinæ gratiæ favonio hujus vitæ trajicere amarissimum mare, expectandum diu non est; sed cum tempus favet, malacia invitat, cœlum arridet, tunc iter incipiendum; neque expectanda est tempestas; si rebus integri possumus nos ex periculis

35.

36.

tulis subducere, cur eisdem obviamus? cum mergimur, fera est cautio, & stulti est hominis, tunc velle vitam rectè incipere, cum adigitur vitam deserere. Vita nostra umbralis est, nostrumque tempus umbræ transitus, vix orimur, morimur; estque vitæ prologus, simul narratio, & epilogus; nec fristere ullam velemus horulam, ne fluat, imò nec unam interrumpere moram; citius enim nos arripit tempus, quàm ut desinat velocissimè fluere in nostram perniciem, & exitium: neque aliud est, vita hominis, quàm perbrevis tragœdia, cuius prologus est nasci, narratio dolere, mori epilogus; lumina, florésque narrationis gemitus sunt, & fletus, dolores, & morbi; pulchrè Seneca ait: *Omnes agetum, mortales circumspice, larga ubique stendi, & assidua est materiam. Alium ad quotidianum opus laboriosa egestas vocat: alium ambitio nunquam quieta sollicitat: alius divitias quas optaverat, meruit, & vobis laborat suo? alium sollicitudo, alium labor torquet. Alium semper vestibulum obsidens surba: hic habere se dolet labores, hic perdidisse, ille nunquam babuisse. Lachryme nobis decerunt, antequam causa dolendi. Non vides qualem vitam nobis rerum natura promiserit, qua primum nascentium omen; fletum esse voluit? Hoc principio edimur, hunc omni sequentium annorum ordo consentit; sic vitam agimus.*

Diomph.
ad Polyb.
19. 21.

37.

Non abs re vita hominis comedia, quin imò tragœdia potius audit, cujus histriones homines sunt, quorum alij personam agunt Imperatoris, Regis, Principis; alij personas exhibent pauperum, & mendicantium; illi nobilium, isti rusticorum; hi nautas agunt, isti colonos; nonnulli oratores, & plures aratores: non tamen laus in eo sita est, ut qui Imperatorem, Regem, vel Principem egit, plus secum adferat pompæ, ac divitiarum; sed qui personam, quam exhibuit, expressit, egitque melius: pulchrè Epictetus ait: *Actorem esse fabula talem, qualis magistro probatus fuerit, memento: si mendicum agere te voluerit, fac eam quoque personam ingeniosè representes. Ita si si claudum, si Principem, si plebeum. Hoc suum est, datam personam benè effingere: eam autem eligere alterius: Hinc Laërtius virum sapientem paravit egregio histrioni; qui sive Therpsitæ, sive Agamemnonis personam acceperit, utramque decenter exprimit, & imitatur.*

In Enchirid.
14. 21.

38.

Neque attendendum quid quisque sit, vel fuerit, antequam fabulam ageret, sed quid futurus sit, ubi larvam, & personam sibi detraxerit: qui enim Regis personam egit detractâ larvâ, nec suppar est ei, qui personam egit mendici: & tamen pauci sunt, qui propriæ memores conditionis, quales futuri sint seriò perpendant. Pauci recensentur, qui seriò cogitent hominis vitam non nisi fabulam esse, cujus epilogum claudit Libithina; larvam enim detrahit

omnibus, qui personas exhibuere Regis, Principis, nobilis, rustici, Heri, famuli, medicus cinis superstes in ossuaria; quid revera omnes fuerint illustrius manium umbræ produunt.

Imò instar torrentes fluit, & arefcit vita præsens; sed utinam in hoc torrente fluxibilitatem ebiberent homines mortalis vitæ? non sinerent pravis suis trahi affectibus in cœnoscas voluptates; in flagitia, quibus à summo bono avertuntur; in delicta, quibus supremo Numini injurias inferunt. Scio populum Israël scelestiorem fuisse in eremo libertate donatum, quàm in Ægypto famulatu gravatum: tolerasse sub Pharaone cophinum, & paleas; & sub Moyse fastidivisse libertatem, & palmas: in eremo, à cultu se avertisse veri Numinis, & vitulo ex aureis fœminaturn ornamentis conflato pronum sua exhibuisse obsequia, præstitisse cultum; cum in Ægypto nec latum unguem à cultu abscefferit veri Numinis. Quid causæ, quòd in deserto sub Moyse in tot scelera delapsus fuerit; cum in Ægypto sub Pharaone pravos quosque affectus compescuerit, vitamque ad rectæ rationis normam composuerit? quia nimirum in deserto nullum viderat fluvium, nec torrentem, quibus rerum mortalium, ac fluxibilium refricaretur memoria: præsto ubique in Ægypto adfuit Nilus, qui jugi fluxu eum fugam edoceret voluptatum: nec adfuere torrentes, quorum ariditate monerentur de arefcitibus in sepulchro cineribus, de pulvere superstitio hujus vitæ fluxui: non igitur mirum si arderit in nube Israël pravis concupiscentiis, si inhærens columnæ vacillaverit; si manna pastus ad Ægyptias cepas desiderio revertetur; si melle satur, fel evomuerit; si naufragium ferret in arena; si in lege exlex, in fame impudicus, in siti sceleratus à Moyse rebellaverit; cum sub Pharaone gravissimam diuturnæ servitutis jugum patienter sustinerit: quia scilicet in solitudine sub Moyse fluminibus carebat, & torrente, à quibus humana quæque interitui obnoxia delabi, & in sepulchrales cineres solvi moneretur; ideòque deficiente Monitore, qui mortis memoriam refricaret, in concupiscentias incidit ceptarum, & alliorum: quia verò alibi hoc monitore non caruerunt Israëlites; siquidem ne à pravis concupiscentiis, ac insolescentibus affectibus traherentur ad scelera, ad ripam Euphratis sederunt, ibique illecebrarum tibijs suspensis in amarissimis salicibus, fronte tristi, oculis lachrymarum imbre corruptis, genis fletu madidis, capite dejecto, Syonem implorârunt; nimirum monitore Euphrate seriò perpendèrunt, quàm fluxa sit mundi felicitas; ideòque fastidivèrunt Chaldæorum voluptates, mundi delicias, carnis illecebras, omnesque compescuerunt pravos affectus trahentes ad fyrtes, & naufragia.

39.

Si velimus à pravorum naufragio concupiscentiarum emergere, si nolimus à voluptatibus

40.

ratibus mergi, fluvium inspiciamus, & in eo fugacitatem ebibamus terrenarum voluptatum, ut excussis pravorum affectuum laqueis in sublime feramur cum Regio Vate. *De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput.* Sed tamen si inspiciant plures huiusmodi fluentia, moneanturque de propria conditione: non tamen è cœno emergunt voluptatum, quia cum Salomone è fluminibus aquas hauriunt, quibus piscinas sibi construunt; idque causæ, cur non meliorem, quam Salomon exitum nacti sint; licet à templo exorientur, exolefcunt in delubris. *Et exstruxi tibi piscinas, ut irrigarem sylvam lignorum germinantium.* Piscinam construxerat, cœnosam tamen, cujus laticibus non flores irrigarentur virtutum, sed arbores abluerentur voluptatum: cum alorentur ex huius piscinæ undis concupiscentiæ germina; lilia statim aruerunt callitatis. Naufragium in stagno patitur pudicitia, quia stagnantes aquæ vitia contrahunt, & otio marcescentes in cœnum degenerant foetidissimorum scelerum; à fluminibus, & torrentibus recedendum non est; specula sunt fluentia mortalitatem præ oculis exhibentia, nunquam serviremus libidini, si hanc non stagnare, sed celeri cursu præterfluere censeremus: corruunt promptius, caduntque miseri, qui stare posse carnis illecebras, mundique voluptates putant.

41.

2. Reg. 12.

Hanc stagnantem aquam viderat è solario tempore pomeridiano David: credidit unà cum quiescente aqua potuisse voluptatem stare: at in illa concha quiescentis aquæ non quievit in Davide concupiscentia, sed suas in aqua accendit flammæ, quibus David cœpit æstare. *Viditque mulierem se lavantem*, nimirum pudicitia nullibi periculosius naufragatur, quam in ipsa profani amoris malacia: liquor, quod fœmina corporis sordes exuit, Davidem turpissimè fœdavit; & frigida unda, quæ solatio fuit fœminæ, succensas, ardentisque faces ejaculata fuit in Davidem; qui uno tempore Phaëthontis, & Icaris passus est infortunium, nimirum mergitur cum Icaro, quia flagrat cum Phaëthonte: quàm pessimum, ac perniciosum monstrum fœmina in aqua stagnante? cum Davidem coinquinaverit, dum se lavaret, sordesque exueret: quòd si lota mulier commaculat, non nisi fœces ab ipsa sunt sperandæ, quibus homines turpissimè sordescant; si vel in unda frigida flammæ accendit; non potest non cinerescere, qui fœmineis sinunt se illecebris illaqueari: rogam facile immittet mulier in sole, si flammæ eructat ex aqua. Ita est Bethiabea in aqua stagnante Davidem, seu Prophetam, & inquinavit, & exussit; cecidit è solario David aspectu fœminæ fascinatæ. Quàm noxiæ stagnantes in concha aquæ, quàm salubres fluentes in alveo, vel torrentis, vel fluminis? illæ flammæ excitant, quibus pudicitia cinerescit; hæ speculum exhibent, in quo fluxibilitas, ac vani-

tas rerum humanarum perpenditur: illæ stant, ut alij cadant; istæ perpetuo fluxu dilabuntur, ne cadant, qui ab iisdem moneantur de fluxis voluptatibus, de transitu rerum humanarum, ac properante Libithina: illæ stantes concupiscentiam movent, pravosque affectus stimulant, & fovent; istæ fluentes concupiscentiam extinguunt, omnésque pravos affectus mergunt, quia memoriam refricantes sepulchri, vel in ipsa mortis domo edocent rectè vivere.

J. V.

Improbi affectus in lapidem sepulchralem, veluti marinum allis in scopulum naufragi merguntur: sed inde improbi emergunt.

Quàm utilis lapis sepulchralis ad pravos quosque contereos affectus? quàm aptus concupiscentiæ coercendæ, ac honestati, virtuti que inædificandæ? hoc lapide utraq; radix pravorum affectuum conteritur, scilicet irascibilis in capite præsertim exardescens, & concupiscibilis cœnoso in pede stabulans: neque me fallere sinit uterque ille lapis, qui è monte deiectus pedem percussit statuæ Nabuchodonosoris; & qui è funda Davidis directus caput vulneravit Goliathi, simulque Gigantem prostravit. Quiescenti Nabuchodonosori visa est statua quadriformis, capite nimirum aureo, pectore argenteo, ventre æneo, tibijs ferreis, pedibus in lutum, cœnumque desinentibus; portendebatque quatuor mundi Imperia, Chaldæorum, Persarum, Græcorum, & Romanorum, contereos tamen omnia unico lapide de montis fastigio ruituro, quinq; regno longè majori cæteris initium daturum. Inolefcens Nabuchodonosor ob Imperij sui potentiam, quod tantum cæteris præcelleret regnis, quantum in somniata statua vilioribus metallis aurum antecelleret, cum caput statuæ Babylonicæ Regi Daniel comparaverit; Rex suspicionem Judaicæ Religionis à se amoliturus, sive Procerum invidiæ velificaturus, sive propriam ostentaturus opulentiam, suam iussit in statua Gigantea sculpi, ac erigi effigiem altitudine sexaginta cubitorum, ad cuius venerationem, cultumque edicto regio convocaretur universus populus. Verum è summo proximi montis fastigio dilabens lapis statuam luteo percussit in pede, totumque deterit colossum. *Abscissus est de monte lapide sine manibus, & percussit statuam in pedibus ejus: nimirum in pede luteo caput prostravit aureum, quòd pravi omnes corruerent affectus, ac præsertim cineresceret æstuans concupiscentia, quæ cum pedibus asolet in cœno voluptatum sordescere.*

Altero autem lapide David Gigantem prostravit. Pravi odij affectus Philistæos ad arma, bellumque contra Hebræos excitaverat.

rat, cùmque non distita locassent inter se castra Hebræi, & Philistæi, utrinque in colle parati ad pugnam, si fortassis adversarius in vallem descendisset interjectam, quod mutuis clamoribus frequenter exposcebatur. Quadraginta jam dies effluxerant, quibus bellum ducebatur magis, quàm gereretur, neutro aleam tentante: ne longius protraheretur pugna, prodijt è castris Philistino-tum Goliathus gigantea staturâ, viribus æquè fortis, ac ferox, armis catafractus; is in subjectam vallem, cùm descendisset truculenta voce ad pugnam provocavit, si quis ex omni Hebræorum numero prodire, ac pugnare secum vellet; cùmque has minas, & convicia dietim insolenti arrogantia, fastuque barbaro jactaretur, nullus tamen è castris Hebræorum pugnaturus cum Gigante prosiliit, tamen si Saul Rex divitias, ac copiosa præmia spondisset: tantùm enim terroris animis incusserat omnium Hebræorum Goliathus giganteâ suâ staturâ, vocèque truculenta, & armis, quibus in vallem descendebat catafractus, ut nullus Hebræorum ausus fuerit singulare cum ipso inire certamen.

44. Accessit è pascendis gregibus in castra Hebræorum David adhuc adolescens, cùmque trepidationem, timorèmq; animadvertisset in castris Hebræorum, & audivisset Goliathum è valle contumelijs, convicijsque exprobrantem Hebræos, eò quia ex tot bellicatorum millibus, nec unum seligant, qui Hebræicæ gentis dedecus abstergat, suoque periculo cæterorum pudori consulat; David ad dimicandum cum Philisthæo se exhibet; & quamvis Saul ei objiceret imperitiam certaminis, inexpertam contra veteranam bellicatorem militiam; adhuc constans respondit à se flocci fieri, nec timere Goliathi minas; narratque Regi victorias de Leonibus, Ursisque à se delatas in sylvis. Delectatus Saul adolescentis fortitudine, animique magnitudinæ juncturus humanæ præsidia cum divinis jubet adolescentem armari: sed David rejectis armis, eò quia plus impedimenti in eisdem, quàm subsidij sibi inesset, ad armaturis, baculum, peram, fundam, & lapides, quos de torrente selegerat, convertitur. *Elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, & processit adversus Philisthæum.*

Exilivit ex Philisthæorum castris Goliathus, & perinde ac Mars gradivus corporea sua mole, armorumque suorum apparatu consuetas minas, terrorèsque spargit; cui cum se certaturum exhiberet David nullò dimicationis, nec armorum apparatu formidabilis; censuit Philisthæus se plus pudoris, quàm gloriæ lecturum ex singulari cum imbelli adolescente certamine; jussitque propterea indignabundus eum à suo statim abscedere conspectu, nisi mallet pedibus proteri, darique in pabulum corvis. Verùm David, qui spiritus conceperat Deo plenus, & ad dimicandum paratos, non terretur mi-

nis Philisthæi; sed præmissa hac verborum velitatione decretorium inchoatur certamen spectantium mentibus, præsertim in castris Hebræorum suspensis: Philisthæi enim ex parte adversa certam sibi jam promiserant spem victoriæ. Jam Goliathus fulgurans armis, & oculis graditur in Davidem, qui intrepidus lapidem statim è pera extrahit fundæ imponit, quam circumagit, librâque ictu adeò destinato, ut è funda excussus lapis mediam Philisthæi frontem feriat, fixusque hæreat fracto cerebro.

45. Quàm præclaram uterque lapis è monte dejectus, & è funda excussus detulit victoriam, ille Giganteam statuam percussit in pede, & caput aureum, pectus argenteum; ferrea scæmoralia protrivit: hic excussus è funda giganteam percussit in fronte, vicit, debellavit: ille luteam concupiscentiam, cœnosos affectus protrivit in pede; hic igneam irascibilem, siccitèque humanum sanguinem affectus contrivit in capite; nimirum uterque de pravis affectibus triumphavit, quia seriam mortis refricavit recordationem: Elegerat David quinque lapides de torrente, quibus processit contra Philisthæum, arefcebat tunc torrens, quem sicco veltigio fuerat David ingressus lapides lecturus; demortui scilicet torrentis speciem exhibuit arefcens, & exsiccatas alveus; hanc mortis memoriam pleno haustu biberat in torrente David, hanc voluit præmuniri, tutius triumphaturus de adversario. Torrentem exsiccatum loco armamentarij sibi constituerat David, è cujus arefcente alveo unâ cum quinque lapidibus è mortis memoria suppetias petijt, & arma; quibus eò vividius Gigantem expugnaret, quò altiùs epota in torrente mors menti hærebat; hisce munus suppetijs, armisque è siccati torrentis, mortusque armamentario extractis; cùm primùm funda lapidem excussit, sepulchrum construxit Philisthæo: sed utinam ad conchæ stagnantem aquam postea è solario oculos non convertisset; non occidisset ipse prostratus à scæmina

46. Quòd si lapis è funda Davidis excussus pravo irascentis animi prostravit affectus, eò quia è Libithinæ armamentario vires, arma, & animos susceperat: etiam dejectus è montis fastigio lapis lutuosos cœnosos; concupiscentiæ affectus contrivit in pede giganteæ statuæ Nabuchodonosoris: imaginem præfetulit hic lapis ex alto dejectus lapidis Christi sepulchri, quo mortem devicit, & è quo gloriosus resurrexit. Sed ideo è sepulchro Christus resurrexit, quia fuit in sepulchro, non surrecturus, nisi priùs fuisset mortuus, nisi jacuisset in sepulchro; nidulus resurgentis, sepulchrum est morientis. Si igitur pravis nostris affectibus paravimus Christo crucem, in qua expiravit; Prætorium apè-

ratibus mergi, fluvium inspiciamus, & in eo fugacitatem ebibamus terrenarum voluptatum, ut excussis pravorum affectuum lacu, is in sublime feramur cum Regio Vate. *De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput.* Sed tamen si inspiciant plures hujusmodi fluenta, moneanturque de propria conditione: non tamen è cœno emergunt voluptatum, quia cum Salomone è fluminibus aquas hauriunt, quibus piscinas sibi construant; idque causæ, cur non meliorem, quam Salomon exitum nacti sint; licet à templo exorientur, exolefcunt in delubris. *Et exstruxi mihi piscinas, ut irrigarem sylvam lignorum germinantium.* Piscinam construxerat, cœnosam tamen, cujus laticibus non flores irrigarentur virtutum, sed arbores abluerentur voluptatum: cum alorentur ex hujus piscinæ undis concupiscentiæ germina; lilia statim aruerunt castitatis. Naufragium in stagno patitur pudicitia, quia stagnantes aquæ vitia contrahunt, & otio marcescentes in cœnum degenerant foetidissimorum scelerum; à fluminibus, & torrentibus recedendum non est; specula sunt fluenta mortalitatem præ oculis exhibentia, nunquam serviremus libidini, si hanc non stagnare, sed celeri cursu præterfluere censeremus: corruunt promptius, caduntque miseri, qui stare posse carnis illecebras, mundique voluptates putant.

Psal. 109.

Ezef. 2.

41.

2. Reg. 11.

Hanc stagnantem aquam viderat è solario tempore pomeridiano David: credidit unà cum quiescente aqua potuisse voluptatem stare: at in illa concha quiescentis aquæ non quievit in Davide concupiscentia, sed suas in aqua accendit flammæ, quibus David cœpit æstare. *Viditque mulierem se lavantem,* nimirum pudicitia nullibi periculosius naufragatur, quàm in ipsa profani amoris malacia: liquor, quod fœmina corporis sordes exuit, Davidem turpissimè fœdavit; & frigida unda, quæ solatio fuit fœminæ, succensas, ardentisque faces ejaculata fuit in Davidem; qui uno tempore Phaëthontis, & Icaris passus est infortunium, nimirum mergitur cum Icaro, quia flagrat cum Phaëthonte: quàm pessimum, ac perniciosum monstrum fœmina in aqua stagnante? cum Davidem coinquinaverit, dum se lavaret, sordesque exueret: quòd si lota mulier commaculat, non nisi fœces ab ipsa sunt sperandæ, quibus homines turpissimè sordescant; si vel in unda frigida flammæ accendit; non potest non cinerescere, qui fœmineis sinunt se illecebris illaqueari: rogam facile immittet mulier in sole, si flammæ eructat ex aqua. Ita est Bethiabea in aqua stagnante Davidem, seu Propheram, & inquinavit, & exussit; cecidit è solario David aspectu fœminæ fascinat. Quàm noxiæ stagnantes in concha aquæ, quàm salubres fluentes in alveo, vel torrentis, vel fluminis? illæ flammæ excitant, quibus pudicitia cinerit; hæ speculum exhibent, in quo fluxibilitas, ac vani-

tas rerum humanarum pèrpenditur: illæ stant, ut alij cadant; istæ perpetuo fluxu dilabuntur, ne cadant, qui ab iisdem moneantur de fluxis voluptatibus, de transitu rerum humanarum, ac properante Libithina: illæ stantes concupiscentiam movent, pravosque affectus stimulant, & fovent; istæ fluentes concupiscentiam extinguunt, omnésque pravos affectus mergunt, quia memoriam refricantes sepulchri, vel in ipsa mortis domo edocent rectè vivere.

S. V.

Improbi affectus in lapidem sepulchralem, veluti marinum allisi in scopulum naufragi merguntur: sed inde improbi emergunt.

Quàm utilis lapis sepulchralis ad pravos quosque conterendos affectus? quàm aptus concupiscentiæ coercendæ, ac honestati, virtuti que inædificandæ? hoc lapide utraq; radix pravorum affectuum conteritur, scilicet irascibilis in capite præsertim exardescens, & concupiscibilis cœnoso in pede stabulans: neque me fallere sinit uterque ille lapis, qui è monte dejectus pedem percussit statuae Nabuchodonosoris; & qui è funda Davidis directus caput vulneravit Goliathi, simulque Gigantem prostravit. Quiescenti Nabuchodonosori visa est statua quadriformis, capite nimirum aureo, pectore argenteo, ventre æneo, tibijs ferreis, pedibus in lutum, cœnumque desinentibus; portendebatque quatuor mundi Imperia, Chaldæorum, Persarum, Græcorum, & Romanorum, conterenda tamen omnia unico lapide de montis fastigio ruituro, quintoque regno longè majori cæteris initium datur. Insolefcens Nabuchodonosor ob Imperij sui potentiam, quod tantum cæteris præcelleret regnis, quantum in somniata statua vilioribus metallis aurum antecelleret, cum caput statuae Babylonicæ Regi Daniel comparaverit; Rex suspicionem Judaicæ Religionis à se amoliturus, sive Procerum invidiæ velificaturus, sive propriam ostentaturus opulentiam, suam iussit in statua Gigantea sculpi, ac erigi effigiem altitudine sexaginta cubitorum, ad cujus venerationem, cultumque edicto regio convocaretur universus populus. Verùm è summo proximi montis fastigio dilabens lapis statuam luteo percutit in pede, totumque deterit colossum. *Abscissus est de monte lapis sine manibus, & percussit statuam in pedibus ejus;* nimirum in pede luteo caput prostravit aureum, quòd pravi omnes corruerent affectus, ac præsertim cineresceret æstuans concupiscentia, quæ cum pedibus asolet in cœno voluptatum sordescere.

42.

Daniel. 2.

43.

Altero autem lapide David Gigantem prostravit. Pravus odij affectus Philistæos ad arma, bellumque contra Hebræos excitaverat;

rat, cumque non distita locassent inter se castra Hebræi, & Philistæi, utrinque in colle parati ad pugnam, si fortassis adversarius in vallem descendisset interjectam, quod mutuis clamoribus frequenter exposebatur. Quadraginta jam dies effluxerant, quibus bellum ducebatur magis, quam gereretur, neutro aleam tentante: ne longius protraheretur pugna, prodijt è castris Philistinorum Goliathus gigantea statura, viribus æquè fortis, ac ferox, armis catafractus; is in subjectam vallem, cum descendisset truculenta voce ad pugnam provocavit, si quis ex omni Hebræorum numero prodire, ac pugnare secum vellet; cumque has minas, & convicia dietim insolenti arrogantia, fastuque barbaro jactaretur, nullus tamen è castris Hebræorum pugnaturus cum Gigante prosiliit, tametsi Saul Rex divitias, ac copiosa præmia spondisset: tantum enim terroris animis incusserat omnium Hebræorum Goliathus gigantea sua statura, vocèque truculenta, & armis, quibus in vallem descendere catafractus, ut nullus Hebræorum ausus fuerit singulare cum ipso inire certamen,

44- Accessit è pascendis gregibus in castra Hebræorum David adhuc adolescens, cumque trepidationem, timorèque animadvertisset in castris Hebræorum, & audivisset Goliathum è valle contumelijs, convicijsque exprobrantem Hebræos, eò quia ex tot belatorum millibus, nec unum seligant, qui Hebræicæ gentis dedecus abstergat, suoque periculo cæterorum pudori consulat; David ad dimicandum cum Philisthæo se exhibet; & quamvis Saul ei objiceret imperitiam certaminis, inexpertam contra veteranum belatorem militiam; adhuc constans respondit à se flocci fieri, nec timere Goliathi minas; narratque Regi victorias de Leonibus, Ursisque à se delatas in sylvis. Delectatus Saul adolescentis fortitudine, animique magnitudine juncturus humana præsidia cum divinis jubet adolescentem armari: sed David rejectis armis, eò quia plus impedimenti in eisdem, quam subsidij sibi inesset, ad armaturis, baculum, peram, fundam, & lapides, quos de torrente selegerat, convertitur. *Elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, & processit adversus Philisthæum.* Exilivit ex Philisthæorum castris Goliathus, & perinde ac Mars gradivus corporea sua mole, armorumque suorum apparatu consueta minas, terroresque spargit, cui cum se certaturum exhiberet David nullo dimicationis, nec armorum apparatu formidabilis; censuit Philisthæus se plus pudoris, quam gloriæ lecturum ex singulari cum imbelli adolescente certamine; jussitque propterea indignabundus eum à suo statim abscedere conspectu, nisi mallet pedibus proteri, darique in pabulum corvis. Verum David, qui spiritus conceperat Deo plenos, & ad dimicandum paratos, non terretur mi-

Versus de Affectibus Tom. I.

nis Philisthæi; sed præmissa hac verborum velitatione decretorium inchoatur certamen spectantium mentibus, præsertim in castris Hebræorum suspensis: Philisthæi enim ex parte adversa certam sibi jam promiserant spem victoriæ. Jam Goliathus fulgurans armis, & oculis graditur in Davidem, qui intrepidus lapidem statim è pera extrahit fundam imponit, quam circumagit, libraturque ictu adeò destinato, ut è funda excussus lapis mediam Philisthæi frontem feriat, fixusque hæreat fracto cerebro.

Quam præclaram uterque lapis è monte dejectus, & è funda excussus detulit victoriam, ille Giganteam statuam percussit in pede, & caput aureum, pectus argenteum, ferrea scemoralia protrivit: hic excussus è funda giganteam percussit in fronte, vicit, debellavit: ille luteam concupiscentiam, œcnosos affectus protrivit in pede; hic igneam irascibilem, sitientesque humanum sanguinem affectus contrivit in capite; nimirum uterque de pravis affectibus triumphavit, quia seriam mortis refricavit recordationem: Elegerat David quinque lapides de torrente, quibus processit contra Philisthæum, aresebat tunc torrens, quem sicco veltigio fuerat David ingressus lapides lecturus; demortui scilicet torrentis speciem exhibuit arescens, & exsiccatus alveus; hanc mortis memoriam pleno hauustu biberat in torrente David, hæc voluit præmuniri, tutius triumphaturus de adversario. Torrentem exsiccatum loco armamentarij sibi constituerat David, è cujus arefcente alveo unà cum quinque lapidibus è mortis memoria suppetias petijt, & arma; quibus eò vividius Gigantem expugnaret, quò altiùs epota in torrente mors menti hærebat; hisce munus suppetijs, armisque è siccati torrentis, morusque armamentario extractis; cum primùm funda lapidem excussit, sepulchrum construxit Philisthæo: sed utinam ad conchæ stagnantem aquam postea è solaris oculos non convertisset; non occidisset ipse prostratus à scemina

46- Quòd si lapis è funda Davidis excussus pravo irascentis animi prostravit affectus, eò quia è Libithinæ armamentario vires, arma, & animos susceperat: etiam dejectus è montis fastigio lapis lutuosos œcnosæ concupiscentiæ affectus contrivit in pede giganteæ statuæ Nabuchodonosoris: imaginem prætulit hic lapis ex alto dejectus lapidis Christi sepulchri, quo mortem devicit, & è quo gloriosus resurrexit. Sed ideo è sepulchro Christus resurrexit, quia fuit in sepulchro, non surrecturus, nisi priùs fuisset mortuus, nisi jacuisset in sepulchro; nidulus resurgentis, sepulchrum est morientis. Si igitur pravis nostris affectibus paravimus Christo crucem, in qua expiravit; Prætorium

Ll

apè.

aperuimus ; in quo Christus cæsus fuit ; ad domum Annæ pulsavimus , ubi Innocens damnatus fuit ; viam stravimus in Calvarium , ubi crucem bajulavit ; necesse est , si cum Christo resurgere cupimus , sepulchrum cum ipso ingrediamur , quo prava omnes affectus tam in animo irascente , quàm concupiscente prosternamus occidamus , sepeliamus , altiùsque sepulchri memoriam menti imprimamus , à qua excidat nunquam , nunquam diffluat ; ut redivivi cum Christo resurgamus è funere. Fuit Christi sepulchrum ex præduro lapide , in quo incisum fuerat monumentum ; hoc est Christi sepulchrum , in petra inciditur ; quia cor lapideum , dummodo scalprum non refugiat , quo pravi omnes excindantur affectus , ac veltigia omnia excutiantur tam irascentis , quàm concupiscentis animi Christo parat mansionem in sepulchro : pravi enim , & efferati affectus lapidei sunt , flecti nescij , locum resurrectionis extruent nunquam , nisi mortificationis scalpro disrumpantur. Post devictam mortem , post tot toleratos dolores , contemptus , cruciatus , laniatus , postquam fuit flagellis cæsus ad columnam , spineo coronatus ferto in Prætorio : cruci- que affixus in monte , non vult Christus suam præparari mansionem in luto , nec in alia molliori materia , sed in solo lapide in corde lapideo , quod scalprum non detrectet , sed laxeos affectus flecti nescios detruncet Matth. 27. *Accepto corpore JESU involvit illud in sindone munda , & posuit illud in monumento suo novo , quod exciderat in petra.*

47. Neque lapideum cor , seu pravis occupatum affectibus Deo mansionem apparat , cum primùm impetus passionum incipiunt emolliiri nivibus senescentis canitie ; vel temperari frigore imminentis alicujus periculi ; sed cum in flore ætatis , quando ebulliat unà cum sanguine , coërcentur , vincuntur , & totaliter extinguuntur ; tunc mansionem apparamus mortuo Christo , cum ipso resurrectioni. Hanc pravorum affectuum coërcitionem nos docuit Christus cum percussenti maxillam , alteram illico exhibendam esse admonuit ; nimirum noluit , ut post nobis illatam contumeliam , aliquamdiu quiesceremus ad efferatam ultionis libidinem sedandam ; sed mox ut cædimur ; jubemur statim cædendam exhibere maxillam : hæcque ratio , cur Christus Judam amicum non vocaverit , cum oraret , sed cum ab ipso proderetur ; idque causæ , cur pro crucifixoribus non post resurrectionem redivivus , sed moriturus in cruce patrem oraverit.

48. Querit Christus suam in corde lapideo mansionem , sed dedolatum vult priùs esse cor , & scalpro mortificationum excisum , liberumque ab omni prorsus cor-

rupto affectu. Pravi affectus tunc coërceri , elidique debent , cum fervent , & non quando cum curvata senectute incipiunt frigere ; tunc coërcendi , quando cum sanguinis ebullitione fervent , non cum in senio cum ipso homine viribus destituuntur , tunc enim tempori potiùs litantur , quàm Numini. Hostijs delectatur Deus , sed vivis , non mortuis. Arborea , quæ in sylvis præmoriuntur , vix flammam nutriunt ; ignescunt quidem , sed non ardent ; illæ verò ad sidera suas efferunt flammam , quæ cum viverent , & virent lucis fuerunt : si sericum pretiosioris meritum construere cupimus bombycem imitemur , qui se se non mortuum , sed adhuc viventem , & quidem in flore ætatis , in sepulchrum condit.

Phœnicem adeamus , qui sibi naturæ ipsius instinctu rogam concinnant , suavi fragrantia lignorum refertum , quem lecti simul , & lethi sit loco habiturus , ubi è Manium umbris ad lucis prodit usuram , è tumulo ad thalamum novæ juventæ transit ; avis siquidem Virgo , & fecundissima sui simul genitrix , & soboles est , alitrix , & alumna : vitalis enim interitus , ac lætissimi lethi cupiditate captus phœnix delicias è funere , cunabula è sepulchro haurit ; ubi redivivi cadaveris sui eadem avis præfica , & pronuba , adoratum thalamum in tumulo jucundis myrrhæ lachrymis perfuso parat ; tum funereas è vivaci sole faces mutatas alarum sabro diventilans , se parit , dum perit ; simulque vetus , & adultus , pater , & recens extremum sibi Phœnix diem celebrat , epinicia canit , & epicedia , sibi- que Clotho , & Atropos vitæ stamen incidendo redorditur ; & è frigida mortis cineribus vitæ hauriens calorem morte immortalitatem sibi comparat. Estque Phœnix , qui stupentibus omnibus in suo funere moritur simul , & oritur ; & redivivus è sepulchri cineribus gloriosior resurgit : ut enim ales nobilissimus suis pubescat in cineribus , exiguum relinquit in favilla vermiculum , qui paulatim animam , & speciosi corporis formam induit , ètque sibi pater simul , & filius : sed ideo redivivus resurgit , quia vivus sepulchrum petierat.

Immo etiam frumentum nisi terræ sepulchrum adeat , antequam moriatur , priùsquam putrescat , redivivum ex occatæ telluris sepulchro non resurgit pubescens in herba , lascivens in flore , ditescens in arista , & flavescens in spica : nimirum integrum tumulatur frumentum , & vivum , ut germinet : non germinaturum , nisi veluti mortuum sepelirerur. Adeamus , & nos adhuc viventes sepulchrum , ut redivivi ad sublimia surgamus , altiùs menti hæreat recordatio lethi , ut læti resurgamus post devictos , ac prostratos prava omnes affectus ; neque sufficit unum tantum , vel alterum excidisse , sed omnes amputandi sunt.

Arborum rami non tantum amputantur, qui aruere, ut felicius plantæ progerminent; sed ijs etiam culter admovetur, ubi virescit arbor, ut feracior instaretur.

31. Gravior sanè, & sævior est mentis laniena, quam corporis cruciatus, unde David Plal. 117. *Lapidem, quem reprobaverunt edificantes*: loquitur de angulari lapide Christo, qui contusus, concisus, comminutus toties fuit Judæorum immanitate: ut discamus sub tanto Magistro, non tantum dolores corporis, verum & animi vincere probra, arma ad victoriam suppeditante sepulchro. Certè malè cum hominibus ageretur, si tot inter pravos affectus, voluptatum fallacias, concupiscentiæ illecebras, mundi que delicias, hi monitricem non fortirentur Libithinam, cujus vocibus, clamoribusque interpellati, oculos tandem aperirent; viderentque, quam fluxa sint omnia, quam lapsui, & interitui obnoxia: nos edocet mors voluptatum vinculis non præpediri; ambitionis fascinationibus non ligari, nobisque ostendit proceras, aureasque statuas unà cum lutis pedibus in pulveres, cineresque dissolvi, eodemque modo ventorum impetu dissipari, æturæ lusu exagitari.

32. Quid ni, quem mortis aspectus non comprimit, urgetque, ut pravos quosque excutiat affectus, ac innocens vivat, reprobum credas. Damnatus creditur Saul Rex, quamvis à Deo electus in Regem. Sed quid causæ hujus damnationis? quia Saul, ubi à Samuele fuit electus, unctusque in Regem Israël, hoc fuit eidem datum signum potestatis à Deo sibi concessæ: *Hoc tibi signum ait Samuel, quia unxit te Deus in Principem, cum abjeris hodie à me, invenies duos viros juxta sepulchrum Rachaël.* ad sepulchrum statim eum misit regiminis auspicatorum exordia, mira sanè Samuelis prudentia, cum primùm objecerit designato à se, unctoque Principi sepulchrum, non cujuscunque, sed Rachaëlis; quæ dum parit, perit; & eundem docuit esse filium doloris, & gaudij. Hoc alexipharmaco obviandum est ægritudini animi superbientis donati recente felicitate. Solus siquidem cinis id feliciter præstat, ut oleo, quo in Principem, quis inungitur, ungetur quidem, sed non maculetur. Non eblandiamur novis Principibus, sed mortem iisdem obijciamus: sed quàm rari hodie Samueles, qui Principibus sepulchrum obijciant, ac sepulchrali cinere lethi memoriam refricent? Nullum coercendis pravus affectibus frœnum aptius etiam in Principibus mortis refricatâ memoriâ, & ideo Samuel ad sepulchrum Rachaëlis Saullem miserat regni feliciora auspicatorum exordia. Verùm quia post sepulchri aspectum, post mortis memoriam à Deo immisissam, adhuc Saul suis indulget concupiscentijs, tumultuantibus suis inservit pravus affectibus, in ceno volutatur voluptatum, for-

Verani de Affectibus Tom. 4

descit avaritia, inhiat divitijs, conclamatum fuit de illius salute, & reprobus emoritur.

S. VI.

Qui è sepulchrali cinere vitales hauriuntur spiritus, pravus omnibus affectibus mortem adferunt.

33. Sunt, qui vitales quosdam è sepulchrali cinere videntur spiritus haurire, sibi que propterea ad gratulantur, quasi supremum jam attigissent perfectionis gradum, nec opus amplius iisdem esset, pravos alios amputare affectus, eò quia de alijs non semel detulerint triumphos; sed falluntur, quia in eodem prato vipera virus evomit, & flos suum exhalat odorem; in eadem sylva occubant simul agnus, & leo. Non se credant hi ab omni immunes labe, eò quia unam, vel alteram insurgentem compescuerint concupiscentiam; etiam Jonas in ventre ceti oravit, & tamen unius jacturam virgulti non potuit tolerare; & vitâ maluit carere, quàm hederâ: etiam Joannes virginitatis culturâ excelluit, & tamen ambitionem non exclusit sedendi ad dextram: etiam Abraham extorris patriam contemptui habuit, & tamen propriam vitam non sprexit uxore simulatâ in sororem. Quidni etiam statua Babylonica multiplici metallorum fulgore conflata stetit sublimis, & tamen quia tot inter divitias metallorum adhuc luto nitebatur in pede, suffecit exigua testa ad excidium totius simulacri: etiam sponsum ventre eburneus, ore purpureus, vertice palmaris; aureus pedibus, lapidea habuit crura, ne scilicet nos credamus undique victores, si de uno tantum, vel altero prostrato affectu victoriam retulimus; ne nos credamus, esse undique pretiosos, si uno vel altero corporis membro radiemus. Scimus Judam nec ambitione fuisse inflatum, nec libidine æstuasse, neque irâ exarsisse; & nihilominus adhuc auri cupiditate, quam inter oculos non extinxerat, proruit in scelus omnium maximum. Petrus se paratum dixit in carcerem, & mortem ire, & tamen ad tinnius ancillæ voculam timore percussus Christum abnegavit. Etiam David, quamvis victor de prostrato Goliatho redux civitatem ingrederetur, plaudenter inter puellarum choros frigit adolescens citra periculum constitutus; & tamen exarsit vir provectæ ætatis ad unius læminæ se lavantis aspectum, & quæ conglaciatus fuit inter puellas, ignem concepit, hausitque vel ex ipso frigidissimo fonte.

Non sufficit unum duntaxat, vel alterum semel, & iterum amputasse pravum affectum: sed omnibus est sæx admovenda, ferrum iniiciendum; quovis tempore, in quolibet loco singulis obijciendus est pulvis sepulchralis, ad quem impingentes, periade ac marini fluctus littoralibus in arenis suis

deponant superbientes tumores; deserant impetus.

55.

Sunt qui hos cineres uni, vel alteri tantum obijciunt pravo affectui, ut videantur hominibus virtutum cultores, & vitiorum debellatores; sed isti cum virtutum cortice, vel potius larva contegantur, hypocritis haud absimiles sunt, de quibus Christus, *Matth. 23. va vobis scriba, & Pharisei hypocrite, quia similes estis sepulchris dealbatis, qua à foris apparent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum*, maluit eos vocari sepulchra dealbata, quam fuliginosa, & tetra nigredine lurida; quia Deo suat minus exosa, quæ atra; quam quæ albedinem exhibentia, alba non sunt, sed tantum dealbata; seu alba in superficie extima, & intus sordida, tetra. Neque corvus, licet niger, Deo displicuit, cum ipsum nutritium selegerit Eliæ. Verum sepulchra, si dealbata sint, vacua non sunt, sed vermibus scatent, omnique spurcicia sordescunt: suntque hujusmodi dealbata sepulchra ossibus referta; quia ex hominibus plures solam virtutis pellem exterius induentes, ut cultores videantur virtutum, adhuc in se pravorum affectuum ossa retinent, & vermes fovent vitiorum. Vitijs scatent intus, tametsi exterius virtutum culturâ videantur florere: sæviunt in corde, & subridet in ore; superbiunt animo, & oculis in humum demissis affectant humilitatem; invidiâ torquentur in præcordijs, & vultu ad hilaritatem composito adgratulantur dignitate insignito: quia adhuc pravi affectus intus tumultuantur, nec ullo vero sepulchrali cinere sopiuntur: insolescunt utriusque appetitus irascentis, & concupiscentis motus, quia iisdem frænum non iniicitur sepulchri.

56.

Neque sufficit uni pravo oblituisse affectui, ejusque coercuisse impetum, nisi cæterorum etiam radices convellantur, nisi omnes iisdem præcludantur viæ, & occasiones insurgendi, rebellandique contra rationem. Etenim scimus, vitulum in eremo ex inauribus conflatum; quia citius ornamenta transeunt in simulacra; & quod aurum credebatur, brevi fit idolum à veri Numinis cultu abstrahens possessores: si ornamenta muliebria, si in aures secum Israëlitiæ in desertum non detulissent, minime rebellanti populo pravus in idololatricam affectus viam stravisset aureum sibi in vitulo conflandi Numen; si consuetis contenti fuissent tegi vestibus, quales itinera per desertum videbantur expostulasse, à cultu veri Numinis non defecissent. Utinam ornamenta etiamnum in fœminis non transirent in idola, cum plus temporis impendant in cultu vestium, & ornatu corporis, quam in cultu Deo in templis exhibendo. Utinam etiam in ecclesiasticis quibusdam infularum ornamenta auro fœdere consociata, & gemmis, signa non

essent vanitatis; quæ insignia sunt pietatis? Sub primo Ecclesiæ exordio, cum piscatores ecclesias administrarent, facile repudium patiebantur infulæ; cum nunc rard erubescat purpura repulsam passa; quis cum pinguius esse cœperit sacerdotium, ac splendidius, dignitates videmur potius colere, quam excolere; & quæ ornant, facile cultum extorquent.

Quinimò scimus in eremo à rebellantibus Israëlitis ex mulierum inauribus conflatum vitulum: & plerumque gloria incorruptibilis Dei etiamnum commutatur in similitudinem vituli comedentis fœnum, cum nimirum Christi fideles lustrali Baptismi aquâ abluti, vanâ mulierularum abripiuntur pompâ, & fœminas vanitati inservientes, non secus, ac idola colunt, fiuntque impuri idololatræ, qui veri Numinis se profitentur Cultores; quia singulas neglexere pravorum affectuum radices convellere; quia omnes iisdem non præcludere vias; irrepunt enim, si exiguus aditus eis pateat; incrementumque subeunt virium, quibus ferociunt, nisi sepulchrali cinere simulæ omnes occludantur.

Displicet, quibus virtus non placet, hoc cinere mortis jugiter refricare memoriam: etiam spinæ, quia pungunt, lancinantque, displicent; & tamen liliū non floret innocentius, quam inter spinas; nec rosa suavius olet, quam dumetis vallata; floret, & olet inter tribulos, ac vepreta liliū: flos est pudor, ne pereat, si non dumis, saltem sepulchrali cinere circumvallandus est. Hoc cinere Theodoræ pudicitia etiam in lupanari floruit, oluitque insignis sanctitatis flagrantiam; ne ullo in loco desperemus de castitatis lilio servando; si turpior irruerit cogitatio, dummodo sepulchrali cinere aspergatur, abigitur: etiam iris fœdas inter nubium umbras emicat gravior; & ille est flos charior, qui redeunte vere præcox de nivibus triumphavit, & primus è sinu hyemis erupit.

Quod si pudicitia periclitetur, & funeris refricata memoria non videatur adeo valens, ad quæ imminet, pericula præcavenda; addenda tunc in subsidium est oratio ad Deum fusa, quæ vel in cinere maxime Deo placet: cum Deus amet sponsam sicut liliū inter spinas, non rejicit orationem efflorescentem in cinere, quo mundi illecebræ degenerant in dumos, in luctum gaudia, in feralebras illustriores dignitates, & in colubros sceptrâ ipsa regalia. *Quid est, quod tenes in manu tua? Respondit virgam. Dixitque Dominus projice eam in terram. Projecit, & versa est in colubrum. Quid, quod virga in manu Moysis sceptrum sit imperio*

præ-

preparata, miraculisque perpetrands desti-
nata; & eadem in humum, pulveremquo ab-
jecta anguis fiat? quid, quod sceptrum, si è
superioris delabatur manu humi repente
vertatur in colubrum? An quia exitium me-
tuendum est, unde auxilium expectari po-
tuit? An quia præsidium sceptri, & virgæ
in angues commutetur, si primam terram te-
nigerit? quia terrenarum rerum cura, atque
cupiditas, & superiorum potentia, si in ter-
ram inclinet, si bonis hisce terrenis inhiet,
sic coluber venenum despumans, & ipse do-
minatus mors est feralis? Verius tamen sce-
ptræ quamdiu inspiciuntur in manu, imperii
nobis videntur insignia, ac dignitatis decora
præferre: at in terram projecta, seu sepul-
chrali si inspiciantur in pulvere; quæ antea
gemmis illuminata erant oblectamento; mox
sepulchrali inspersa cinere angues apparent,
terrorem incutientes, & non amplius orna-
menta, quæ eblandiantur. Splendet diade-
ma in capite, sed ad pedes abjectum depre-
henditur esse oneri, quod honori dabatur; flo-
ret in rosam purpura ex humeris depluens,
sed arefcit in spinas, si in pulverem cadat se-
pulchri. In manu quæ virga nobis videtur,
si è manibus projiciatur coluber erit. Quam
plures serpentes deprehenderentur, quæ sce-
ptræ creduntur, si collyrio sepulchralis ci-
neris ægritudini mederemur oculorum? de-
spicerentur non sine contemptu in pede, quæ
non absque admiratione aspiciuntur in capi-
te. Pravus affectus plerumque id facit, ut
dum anguem in manu tenemus, imperii no-
bis videatur insigne: si autem in pede, ac
pulvere sepulchri consideremus, apparet an-
guis venenam evomens.

Verùm in id insaniz devenit tumidus
ambitionis affectus, ut etiam Manium inter
umbras quærat, quibus etiam sordescente in
cinere splendeat. Ed insanit superbiens affe-
ctus, honorisque cupiditas, ut inter cineres
splendores titulorum serat, seris germina-
tuos honorem Nepotibus. Vivit in sepul-
chris ambitio, neque in ossuaria detumescit,
neque superbire dediscit in cinere. Non
sepulchra excavantur exiguo condendo pul-
veri, sed jam marmoreæ eriguntur substru-
ctiones, amplos titulos, liberalésque digni-
tatum cathalogos, vel tacentes posteris lo-
cuturæ; & ne honorum insignia diffugiant,
durioribus, ac tenacioribus concreduuntur
lapidibus; imò, & ne voracis temporis den-
tem, rodentisque Saturni falcem timeant,
pertinacioribus etiam inscribuntur marmo-
ribus, ut in tumulo jacentes non mortalita-
tem ostendant, sed fastum ostentent, aucu-
pantes vel in ipsius mortis domo immorta-
litate: ita furit ambitio, ut ne in ipso vi-
tæ confinio coerceri possit ejus insaniz; ita
tinet, ut quamvis allisa ad sepulchri lapi-
dem adhuc superbiat naufraga, & altius exi-
liat, splendores quæstura in Manium um-
bris; protractiorem vitam vel ipsi mortui
quærunt in marmore, in statuis ad vivum

referentibus defunctos; in titulis, plenisque
dignitatum catalogis marmore insculptis: sed
falluntur & ipsi, quia tametsi suppetias quæ-
rant in lapidibus ad retundendam Saturni fal-
cem, non propterea voracem ejus declinant
dentem; corruunt tandem, & ipsa erecta
monumenta, dilabuntur surgentes statuz, ob-
literantur insculpti tituli, inscriptæ dignita-
tes, & tandem desinunt in quisquilias, terun-
tur in pulveres, quæ ad æternitatem constru-
cta fuisse putabantur monumenta, ut scitè
cecinit Ausonius.

*Miramur perisse homines monumenta
fatiscunt*

*Mors etiam saxis, nominibusque ve-
nit.*

Quot inter homines, qui mortui ut
vivant, monumentum curant sibi construi
ære perennius; qui tamen, cum viverent,
obdormierunt in morte propriæ mortalita-
tis prorsus obliti? hac cæcitate ne laboraret
David, enixim Deum rogavit, & petiit ne
hoc somno sopiretur, sed ut vigil semper o-
culos aperiret ad sepulchralem cinerem: *Il-
lumina oculos meos, ne unquam obdormiam
in morte, ne quando dicat inimicus meus
prevalui adversus eum.* Pereunt quotquot
in morte obdormiunt, siquidem germanus
mortis frater est somnus, & quoties frater
hoc fœdere junguntur mors, & somnus con-
clamatum est de nobis. Nil nobis magis
metuendum, quàm familiaritas nimia cum
morte, si nimirum non excitemur ad ejus
memoriam, sed in ejus sinu conquiescamus:
nos docet mors, si eam audiamus, & non
in illius gremio somno sopiamur, ne sinamus
nos vinculis rerum terrenarum præpediri,
neque ambitionis fastu inflari, neque concu-
piscentiæ fascinationibus illigari; nosque do-
cet proceras, aureasque statuas in eadem
favillas, pulverésque dissolvi, ac lutei pedes,
& eodem flatu, ventorum ludo dissolvi; om-
nia interitui obnoxia, singula fluxa, & ad Li-
bithinam rapi. Verùm si hisce vocibus ad-
huc nostræ obsurdescunt aures, si pravarum
cupiditatum circumfusi caliginibus adhuc
cæcutiunt oculi; si in rerum omnium pernici
ad interitum fluxu adhuc quiescere, ac in-
dormire cupimus in morte, actum est de
nobis; non somnus mortis frater, sed mors
ipsa jam nos occupat. Videmus aves ad fun-
dæ strepitum turmatim diffugere, & quas
inhabitabant arbores Euro ocyores relin-
quere; & nos ad validos clamores rerum pe-
reuntium, ac delabentium obrutescimus? &
in furentium modum insanimus? magis-
que iatemescimus ambitione inflati, ubi
mors nos edocet, fastum omnem deponere?
Fac ut Libithina aliquem ex Principis admi-
nistris, ex aulæ proceribus secum trahat in
sepulchrum, non contemnunt superstites de-
relinquenda, sed derelictis à mortuo inhiant
officiis, titulis, & dignitatibus: eos funus
detumescere edocet; & nihilominus cæcu-
tientes

tientes, & obdormiscentes in morte, oculos tantum aperiunt, ut videant, quomodo ad derelictum officium possint pervenire, vacans ministerium impetrare, dignitatem assequi, & hæ sunt curæ, quibus invigilant; objecta, quæ vident; munera, quæ concupiscunt.

61. Cecidit, occubuitque invictissimus dux Gedeon, & statim insurrexit Abimelechus tumida inflatus ambitione inhians decantatissimi Gedeonis dignitati, ac præfecturæ, & omnia fus, deque vertit, ut ea potiretur: *Judic. 6. 2. Abiit Abimelech filius Jeroboam in Sichem ad filios matris sue, & locutus est ad eos.* Sin verò queratur, quò perrexit, autumat Abulensis, ab ipso loco ubi paternum funus celebratum erat, & iusta perfoluta tetendisse, quò principatum enancisceretur, ait ipse: *Abimelech erat filius Jeroboam, id est Gedeon, & ivit in Sichem, scilicet quia ipse manebat in Ephra cum patre suo: nam habitabat Gedeon in Ephra, & ibi mortuus, ac sepultus est:* paucis interiectis addit: *Abimelech autem forè interfuit sepultura ejus; & inde ivit in Sichem provisurus sibi de Principatu,* seu parentaliis perfolutis, paternoque cadavere tenui, modicæque syndone tecto statim abivit, & tametsi, vel tacens cadaver eum edocuerit, quàm fluxæ, quàm umbratiles sint mundi dignitates, obturuit tamen aures, obscuravitque mortis consiliis; & obtinendæ sibi dignitatis pravis æstuavit affectibus, insanissimis exarsit desideriis.

63. Quotquot in schola sepulchri docente Libithina non proficiunt, deficiunt à quovis sano sensu, sinuntque à pravis suis peccari affectibus, quibus nullum injicientes frænum præcipites in enormia quæque trahuntur scèlera. Duos Isaacus ex Rebecca filios susceperat; majori natu Esau nomen indidit, alteri Jacob; Gemelli fuere, seu eodem editi partu, quamvis, & habitu corporis, & animi dotibus omniæ obliterarent fraternam similitudinem. Major siquidem natu naturâ efferatus, genio rudis, ingenio agrestis à puero ruri addictus, venationi assueverat; Isaacus sciens nil invitâ minervâ dicendum, nilque faciendum totum dissimulavit. Jacobus verò natu minor ingenio facilis, moribus elegans, mitioribus incubuit studiis assiduus domi, frequens in obsequiis parenti præstandis, cum inditâ sibi indole magis ad excolendum animum, quàm exercendum corpus propenderet; id causæ fuit, cur matris præsertim benevolentiam, amorémque sibi conciliaverit.

64. Contigit autem, ut mulier pulcullam ex lente pro ævi illius simplicitate Jacobo à se dilecto apparaverit, quâ cum vesceretur, supervenit è campo Esau ex itinere defatigatus, viribus deficiens; & famelicus; vix oculos in pulcullam injicit; & edulium appetit, enixim cupit, dentibus in cibum prurit fami exsaturandæ peraptum. Jacobus verò occasionem nactus juris recipiendi primo genito debiti, quodque nascendi forte Esauo ob-

tigerat; pulcem ea obtulit adjecta conditione, dummodo natalem sibi cederet, concederetque prærogativam; assentitur Esauus, addicitque, quod poscebatur; fortassis putans sponsonem illam irritam, tametsi purejurando firmatam, eò quia à ludibundo factam; cum non videretur esse sani judicii vili lenticulâ decoquere Principatum familiæ, vendere dignitatem sacerdotii, dilapidare opimiorum hæreditatis partem.

65. Verùm Rebecca antevergens cruentum omne consilium, titulos juris nascendi in Jacobum transtulit; sed Esauus dignitatem, quam famelicus fastidierat, improbis molitur artibus adipisci, pravis accitis in suppetias affectibus; idque non alia de causa, nisi quia obsurdit, docente Libithina improbos quosque amputare affectus, prava extinguere desideria: *Venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum:* mortem concupivit Isaac parentis, ut calente adhuc patris cadavere, justis nondum perfolutis, nec parentaliis absolutis, Principatu potiretur, & quia in mortis schola nil profecit, defecit in omnia scèlera; quia illum mors & funus non edocuit principatum spernere, quem à demortuo patre relictum speraret: quamvis frigida mors gelu suum opposuisset ad æstum hujus pravi affectus temperandum, ardentior tamen excanduit in frigido patris cadavere filii cupiditas, cum per fraternam eadem sibi Principatum moliretur usurpare: *Venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum,* tantum abfuit, quòd sepulchrali cinere æstus sopiretur pravi desiderii, geluque frigida Libithinæ extingueretur, ut potius inde flammam accenderit atrociores.

J. VII.

In Libithina schola edocemur, quanta fluxa, evanida, & exigua sint, quæ in mundo censentur magna, ut nosros ab iisdem affectibus aver-
tamus

66. Obsurdescunt, cæcutiuntque in schola Libithinæ, & non proficiunt quotquot mundi dignitates, præminentias ambiunt, optantque præ cæteris divitiis affluere, vitiis liberius, ut indulgeant: si enim mortem audirent docentem, eamque non abjicerent, ut tristitia ingerentem; non ita proni essent in scèlera, neque eorum ambitio niteretur funus deludere. In mandatis acceperat Saul superstites omnes Amalechi reliquias demoliri: imperio jussuque obsecutus Saul delectum sibi militem adsciscit, bellum paraturus contra Amalecitas, & quia nil facilius, paratiùque nihil, quàm Deo adjuvante, virésque suppeditante hostium turmas, quamvis numero longè majores, & bellica fortitudine superiores imbecilliori manu subigere, ac debellare; facill-

mum fuit Sauli Amalecitas adoriri, expugnate, prosternere, ac profligare, palmisque in hostili caede colligere, eò nobiliores, quò Amalecitarum uberiori cruore madidas. Triumphavit Saul in pugna illa, sed Agagum Regem vivum detinuit captivum: *Apprehendit Agag Regem Amalech vivum; omne autem vulgus interfecit in ore gladii, & pepercit Saul, & populus Agag, & opimus gregibus ovium, & armentorum, & vestibus, & arietibus, & universis, qua pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea.*

Quòd Saul Dei obtemperaturus jussui pugnaverit, & Amalecitas expugnaverit nil miri; sed quòd Agagum non interfecerit integre executurus Dei præceptum, & maluerit eum vita donari, quàm divino ex integro parere jussui, id sanè mysterio haud caret; præsertim cum non magis ad plenum triumphum plausum conduceret Agagus vita donatus, quàm in conflictu interemptus. Procul dubio pravus aliquis in Saulem irreperat affectus, cui maluit indulgere, quàm divinæ jussioni plenius obtemperare: ita est inhiaverat divitiis Saul; & quia Rege interempto cinis funeris flammam sopivisset cupiditatis, ignemque extinxisset desiderii; ideo maluit abstinere à morte, quàm pravæ suæ non indulgere cupiditati. Si Agagum interfecisset volaticas statim Libithina ei objecisset mundi dignitates, umbratiles Regum splendores, fluxa quæ in regali solio stabiliuntur, quasi æternum perseveratura; & minima Principum maxima, parva, exigua; imò & nihil, quæ ab hominibus grandia putantur; ut igitur viveret prava in Saule cupiditas, noluit ut Agag moreretur, sed vita donatus captivus servaretur, si enim Regem aspexisset Agagum throno deturbatum, gladio discinctum, purpurâ exutum, violenta morte interemptum, inflictis vulneribus faucium, humi jacentem, campetri pulvere tordescens; hisce omnibus eum Libithina edocuisse, silentio fortius, quàm verbo, quàm flocci, quàm parvi, ac nihili facienda sint Regiæ dignitatis insignia, cum Euro citius avolent, dispereantque; quàm fragilia sint, quæ Regali throno nituntur, cum vel uno gladii ictu cadant omnia; cum tam citò suos relinquunt possessores. Noluit igitur Saul Agagi Regis erudiri morte, quo posset cætera deprædari pulchrè S. Gregorius, *Rex Amalech vigor est sensus carnalis, qui moribus turpibus imperat, ut captivam rationem ad illecebras trahat obscunitatis: concupierant Saul, & cum eo milites voluptatum carnalis sensus deliniri illecebris, & ideo divitiis inhiarunt, ut vitiis indulgerent, idque executuri, Agagum Regem vitam donarunt, agnoscentes, idem esse carnalem sensum omni vigore, & cupiditate destitui, ac Regem gladio vindice trucidari. Viget enim sensus carnalis alieno splendore delusus; sed si Principem videat mortem oppetere, extingui cum ipso omnem splendorem,*

cadere celsitudinem; jam ex ipsis Manium umbris emergit nostræ cæcitatæ collyrium, & æstus cupiditatis incipit deservescere, tumorque ambitionis detumescere, pravique desiderii vigor languescere: superstitite vitæ que donato Agago viguit cupiditas, quæ mortuo Rege marcuisset in cinere.

Ne igitur pravus cupiditatis affectus vivat sepulchrali eum cinere obruamus. Nos sacer Codex exhibet inspiciendum Labanum armato famulitio Jacobum Generum insequentem, minas spirantem, terrores spargentem, injurias à Genero sibi illatas repetentem. Quid inde sperandum nisi cruenta vulnera, cædésque ferales? Labanus Jacobum insequitur ad internecionem, ut Generi sanguine dedecus obliteret injuriarum: certè ex apparatu hoc bellico nonnisi sanguinis potuisset effusio expectari; sed audi quid dicat: *Afferre lapides, qui congregantes fecerunt tumulum. Dixitque Laban tumulus iste erit testis inter me, & te.* Quid ni, tumulus frœnum injecit Labani furori, refricata funeris memoria illatas delevit injurias, cinis sepulchralis accensas extinxit iracundiæ flammam, & ad frigidæ mortis objectum gelu obriguit, frigitque, ceciditque extinctus pravus omnis affectus: in fœdus siquidem statim venit Laban cum genero Jacobo ad conspectum tumuli, ad refricatam necis memoriam. Proh quot injurias jubet sepulchrum deleri, quot insolentes affectus quiescere, quot ambitionis fastus detumescere, quot iras extinguere, fœdera pacisci! Observa Jacobum itidem legatos postea, & munera mittentem fratris suo Esau: observa Jacobum curvato poplite sua exhibentem Esau obsequia, seque illius famulum profitentem. Quid ni si Jacob jura primogeniti emerat à fratre, si benedictionem ei surripuerat, ut clarior, ditiôrque videri studeret, undenam hæc inopinata mutatio? Putârim hujus fraterni fœderis vinculum suam traxisse originem, duxisse initium à tumulo, in quo & fœdera ipsa cum Socero Labano iniverat. Quia nondum hujus tumuli memoria exciderat, sed altiùs adhuc hærebat menti funus illud; ideo perinde ac cum socero insequente, etiam cum fratre persequente fœdus sancivit, eoque cessit, cum Dominum appellaverit; nimirum tumuli memor, immemor statim fit omnium injuriarum, ac persecutionum; omnem exiit tumultuantem affectum, & adeo virtutum cultura proficit, ut Jacob etiam cum Deo in amplexum venerit, appellatusque fuerit videns Deum.

Hinc Jacob totam exactam suam vitam, & longævam ætatem nonnisi peregrinationem consueverat appellare, & quidem non computat annos, sed dies peregrinationis meæ; quia è thalamo ad tumulum se profecturum, nunquam remorato passu noverat: & quidem peregrinus fuit, cum tot per Regiones coactus fuerit divertere, A Cha-

naam

naam venit in Mesopotamiam, ubi per viginti annos Labani se famulari addixit: Inde regrediens Sochoth proficiscitur, ubi medium supra annum immoratus perrexit in Sichen, & ibi per novem circiter mansit annos. Deinde revertitur in Bethel, & Ephratam juxta Bethlehem; inde proficiscitur in Hebron ad patrem suum Isaac, & premente tandem rei frumentariæ inopia invitante filio suo Josepho, vocante Pharaone descendit in Ægyptum cum tota familia. Quam instabilis fuit Jacobi incolatus? semper in itinere, jugiterque viator sine firma sede, sine stabili mansione, ut meritò vitam suam dies vocaverit peregrinationis.

70. Sed quamvis diversas non lustrasset Regiones, in varias non divertisset Provincias, in loca non fuisset diffusa profectus, adhuc vitam dies dixisset peregrinationis suæ, cum omnes peregrinemur ad cœlestem patriam: quamdiu enim sumus in corpore, peregrinamur à Domino: imò adeo viros justos, virtutum addictos culturæ, ac pietatis studiis, tenet desiderium cœlestis patriæ, ut de prolixa hujus mortalis, fluentisque vitæ peregrinatione conquerantur, dicantque cum Regio Psalte: *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est!* seu ut ex Hebræo vertit D. Hieronymus *peregrinatio mea prolongata est.* Etiam cum sederet David in Regali throno, cum mensæ assideret, thalamo indormiret, palatio immoraretur, peregrinum se censuit; quia omnes sumus exules, & peregrini: & quia dies vitæ nostræ iugiter fluunt, semper in motu, & nullibi quiescunt; ideo semper peregrinamur, donec animæ nexus dissolvatur à corpore. Hinc verentur pravis qui indulgent affectibus, scdisque famulantur concupiscentiis, mundum deserere, quia se peregrinos non putant, neque de Libithina, à qua abhorrent, serio cogitant.

71. Scimus antiquis patribus domos, agros, sylvas, oppida, imò & Regiones fuisse, & tamen animadvertit D. Hieronymus: Prædecessores illos nostros virtutum studiis clarissimos nunquam se appellasse terræ habitatores, quia se agnoscentes peregrinos, vel ipsum nomen fastidiere habitatoris. Quis non se peregrinum putet? qui nonnisi modicum, terræ palmum possidet? Quis neget Davidem urbes, provincias, opes opulentissimas, Regnumque possedisse amplissimum, & tamen ait: *Ne fileas, quoniam advena ego sum, & peregrinus, sicut omnes patres mei,* tam enim se exulem, & peregrinum arbitratur in Regno florentissimo, quam ipsius prædecessores, licet sine divitiis, sine urbibus, absque Regno.

72. Qui se peregrinum putat eò animum, curasque dirigit, quò tendit, nec finit se detineri ab iis, quæ eidem obviant in itinere, nec capi loci amœnitate, incolarum urbanitate, puellarum choreis, voluptatum illecebris; eò quia non faciat de diversorio itine-

ris sui metam; sed ulterius semper procedit; pergitque in suo itinere, donec optatam in patria enanciscatur stationem: ut enim ait S. Gregorius Nazianzenus: *qui tanquam in communi via paratiores ad hospitium prius pervenerunt, terrenam vitam pro via reputant:* qui verè sapiunt, stabilem sedem in sola cœlesti sibi constituunt, quæruntque patria: seque peregrinos putant, donec cœlestem ingrediantur Jerusalem, ad quam se in terris conditos noverunt: proinde quamdiu mortali in hac vita detinentur veluti versantes in via, omni studio per exercitia virtutum satagunt progredi in suo itinere, donec cives noverint se in cœlestis patriæ.

73. Qui verò non ut peregrini, sed tanquam incolæ radices in terram agunt, & exilium pro patria amplectuntur, hi sinunt se voluptatum illecebris detineri, ac irretiri propriis concupiscentiis, pravisque desideriis, quibus sensui indulgent; & tametsi & ipsi versentur in via, tendantque, quò Libithina omnes vocat, in quovis tamen obvio diversorio videntur stationem figere, ac si nunquam essent discessuri; indulgentque ibi præsertim gulæ, quasi reficiendis ex itinere lassis, ac deficientibus corporis viribus; splendidissimæ siquidem passim mensæ struuntur, & pro palmari stomacho sylva fumat, accenduntur fornaces Babylonicæ ardentiores, fervorum, ancillarum, ac coquorum sudat exercitus; utque apparentur fercula, quibus mensa instruat, ac cooperiatur, spoliantur elementa delicatioribus suis escis, fiuntque tributaria voluptatis, & tanto quærentium impendio, ut venatorum sudores videantur ebibere convivæ, & periculæ piscatorum cœnare.

74. Plerumque ea ferculorum pompa producit, ut Cleopatrarum uniones pretium censeantur amisisse; nam semel tantum & cum Marco Antonio à cœcina imperante in concertatione luxuriæ unum scimus maceratum, liquatumque margaritum summi pretii: nunc verò eò devenit luxus in epulis, ut non unius tantum Margariti pretium absumat, sed plura etiam patrimonia impendantur in mensis apparandis, quæ Nohemi etiam in quadrupedum, volucrumque numero videantur Arcam superare: quæ enim ibi bina duntaxat fuerunt animantia; hic tricena apparent; imò & sexagena, quæ nonnisi septena in arcæ Nohemi descenderant carinam: hoc solum discrimine, quod in arca suis præsertim aves vestitæ discoloribus plumis oculis arderent, & hic nonnisi implumes placeant. Displicet avis, quæ maximè placere debuisset; & quia quæ vestita plumis, cœnam minus faceret sumptuosam; pretium non habet nisi sit nativo pretio spoliata, & adsit implumis: cumque convivæ aves esuriant involucres; pisces nonnisi gigantes appetunt: Rhombus non aridet nisi decumanus; Auratæ non placent nisi aureo

pro pretio coemptæ. Mugil non sapit nisi apud mole corporis parietur, Trutæ non admittuntur nisi granditate quasi thimnis comparentur. Hæc plerumque construunt mensas, in quibus veluti in triumpho deferuntur fercula, prodeuntque dapes in mensam veluti in Orchestram, abeuntque cum stomacho latisfecerint, oculisque inservierint; quasi non è cœna, sed è scena recederent, quæ sæpe mutata tandem venit ad catastropham, seu bellaria sacchara, ad cupedias, & pulchralia.

75.

Neque in epulis tantum luxus triumphat, sed etiam in vino suam prodit hilaritatem, alta sepeliuntur nive vina, ut quæ vites comburuntur frigore, luxurient vina nivibus; montium supplicia in epularum vertuntur illecebræ, & alpium calamitates, quæ Pœnos in excidium transmiserunt Urbium; nunc pœnas suas, seu nives, quibus premuntur in mensarum submittunt solatia; conduntur in profundissimis specubus constipatæ nives; & quas nubes munificæ effuderunt largitate, suis obducunt Manes umbris; suasque homines delicias non à cœlo petunt, sed ab orco hauriunt; ita altiùs radices in terris egerunt, ut non nisi è terræ visceribus suas velint delicias eruere: sepeliuntur enim nives, non quia demortuæ, sed ne moriantur, liquenturque; & quia sepulchri refricata memoria frœnum non injicit gulæ, ætium de ipsis est, Alexipharmacum fit ipsis venenum: neque ut peregrini ad cœlestem pergunt patriam, cum non nisi terrenis inhiant, immorenturque toto desiderio; sed fugit vita, fugiuntque universa in mundo, quia fluxa, & interitui obnoxia; & isti ganeones terrenis irretiti voluptatibus velint, nolint cum mundo effluunt. Ille verè sapit, qui affectu deserit, quæ ipsum deserunt; qui animo relinquit, quæ ipsum relinquunt, ut sine compede, absque laqueo, sine obice, expeditiori cursu in cœlum tendat ad cœlestem properet patriam, eleganter Clemens Alexandrinus: *Electus vitam agit tanquam hospes: utitur corpore quasi aliquis qui peregrè proficiscitur, diversorij, & habitaculi, quæ in via occurrunt: curam quidem gerens rerum mundanarum, loci, in quo diversatur, habitationem verò, & possessionem sicut etiam usum relinquens nulla moris affectione.* Hæc qui agit suis non inservit affectibus, sed eorundem constituitur Dominus, quos opitulante hujus peregrinationis brevi cursu & sepulchri cinere mortisq; memoria coercet.

76.

Is verè hospes est, qui proprium sibi nihil arbitratur, & rerum omnium usum Numini, à quo accepit cum gratiarum actione restituit, ut prætaetus innuit Clemens Alexandrinus inquires: *De incolatu quidem gratias agens, benedicens autem propter exitum, cœlestem amplectitur mansionem.* Utinam qui altiùs radices in hisce inferioribus agunt, ferid hujus recordarentur peregrinationis ævi fluentis, & mortis accelerantis suos passus; quàm meliùs sapere-

Vorani de Affectibus Tom. I.

rent; quàm doctè scirent, se peregrinos; & viatores esse cognoscerent. Prodit adolescentia floribus exornata, sed vix gaudet in flore, & jam marcescit in fluxu, fugitque; eique succedit ætas juvenilis, sed licet sanguis ebulliat in venis, avolat tamen flamma, minuitur æstus, & incipit frigere ad virilem transiens ætatem; & celeri cursu etiam curvam ad senectam, quam cedere incipit propriæ vitæ, & fastidire voluptatum illecebras, mundique luxus veluti hominum nugas lusui simul, luctuque deservientes: cum enim Euro ocyus fluant; arriident, cum transeunt; displicent, cum transierint. Arrident fercula pallato cum demittuntur in stomachum, sed displicent, & plerumque lachrymas eliciunt, cum demissa sunt gravamini, cum humores corrumpunt, morbosque excitant.

77.

Ad coercendum pravum hunc in epulis, luxumque ferculorum affectum, vel ipse Seneca frœnum ex nostra mutuatur mortalitate; ingeritque mortis memoriam, cujus objectu compescatur effrœnis in luxum epularum affectus, ait ipse scribens ad Lucilium *Nunquid enim, mi Lucili, hic furor est, quod nemo nostrum mortalem se cogitat? quod nemo imbecillum? imo quod nemo nostrum unum esse se cogitat? Aspice culinas nostras, & concursantes inter tot ignes coquos nostros. Unum videri putas ventrem, cui tanto tumultu comparatur cibus? Aspice veteraria nostra, & plena multorum seculorum vindemijs horrea. Unum putas videri ventrem, cui tot Consulium, regionumque vinæ conduntur? Aspice quot locis vertatur terra, quot millia colonorum arent, fodiant. Unum putas videri ventrem, cui & in Sicilia, & in Africa seritur? sani erimus, & modica concupissemus, si unusquisque se numeret, metiatur simul corpus, sciaturque nec multum capere, nec diu posse. Nihil tamen aquè tibi profuerit ad temperantiam omnium rerum, quàm frequens cogitatio brevem ævi, & hujus incerti. Quicquid facies, respice ad mortem.* Oh quàm desperent, quæ placent in luxu epularum fercula, si sepulchrali tinere condirentur; coerceretur procul dubio corruptus ille affectus in delicias esculentorum, & poculentorum, quorum captione ferè omnes hac in parte aguntur in culpam. Quis refricata properantis mortis memoriâ ardorem faciendi congestis escis mox corrupendum corpus non restingueret? quis sepulchrali cinere non sopiret desiderium lautius indulgendi deliciis corporis, quod vermibus scatenis ed foetidius fiet, quò lautius fuerat innutritum.

78.

Verum quia nullum est adeo salubre antidotum, quod vitio illud adhibentis plerumque non transeat in venenum, fit, quòd vel ipsa Libithina suppeditandis frœnis ad pravos quosque affectus coercendos perapta, adducatur, non ad extinguendam voluptatem,

M m

tem,

tem, sed ad ejus illecebras etiam fovendas; cum me non lateat, priscos nonnullos homines mortis quandoque subsecuturæ commemoratione se se provocasse in conviviis ad liberaliores calices exsiccandos, & ad hilaritatem uberius promovendam verbis illis apud Senecam Rhetorem: *Vivamus, bibamus moriendum est*, ex quo ritu putat Andreas Scotus profluxisse verba illa voluptariorum, quæ memorantur Sapientiæ 2. & Isaia 22. *Comedamus, & bibamus cras enim moriemur*, quem usum se provocandi ad pleniore haustus prodit etiam Lucretius.

Lib. 2. con-
trouit. 14.

Lib. 3. v. 926.

*Hoc etiam faciunt ubi discubere, re-
nuntque
Pocula saepe homines, & inumbrant
ora coronis,
Ex animo dicant brevis hic est fructus
homullis.
Jam fueris, neque post unquam revo-
care licebit.*

79.

Hac ratione Ægyptii referente Herodoto de Ægyptiorum institutis ceream mortis imaginem in convivio circumferebant, ut commensales de morte commoniti genio hilari, ac voluptati alacrius indulgerent. Imò crescente luxu moris fuit, ut argentea larva convivio ingesta mœrorem pretiositate metalli discuteret, & cadaveris intuitio fomenta adderet voluptati; ut contigisse in convivio Trimalcionis refert Petronius iniquiens. *Potantibus ergo, & acuratissimè nobis lautitias mirantibus larvam argenteam attulit servus sic aptam, ut arcebra ejus, vertebraque locata in omnem partem flecterentur. Hanc cum super mensam semel; iterumque objecisset, & Catenacius nobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalcio adjecit: heu! heu nos miseros! quam totus homuncio nil est! sic erimus cuncti postquam nos auferet orcus. Ergo vivamus, & bibamus, dum licet esse bene.* Has larvas mensis ingeltas oscilla veteres nominabant, ut tradit Josephus Scaliger: addens quòd si larvæ copia defuisset, cranium manibus versatum mensæ apponeretur: & huc fortassis respexit Martialis epigram. 43, lib. 2. quod est in Domitiani cœnatione, quæ mica aurea dicta fuit: præmissa enim mentione tholi interioris ipsius micæ, à quo pendeat cranium, subdit

Petron. de
Conviv.
Trimal-

Lib. 2. in Au-
sonium c. 26.

*Frangite tholos, pete vina, rosas cape,
cingere nardo:
Ipse jubet mortis se meminisse Deus*

alloquitur Domitianum Micæ structorem, divinique nominis affectatorem, quem admonet, ut liberalius voluptati indulgeat, memor secuturæ mortis, quam de tholo suspensum cranium, aut oscillum exhibet. Quin apud Scythas scimus, consuetudinem inolevisse generosiora falerna ebibendi de

cranium in conviviis, quod etiam Celtis tribuit Silius

*At Celta vacui capitis circumdare gaudet
Ossa (nefas) auro, & mensis ea pocula
servant.*

Ex mortis igitur ingesta recordatione liquet, priscos homines voluptatibus addictos, suisque pravis inservientes affectibus exacuisse cupiditatem fruendi bonis, & indulgendi liberalioribus calicibus. Quinimo etiam Massagetæ, & Scythæ ita mortis assuevere considerationi, ut pro calicibus ossibus abuterentur defunctorum: mirum in fomentum deliciarum mors accersitur, quæ ab iisdem deberet nos abstertere: ad promovendam voluptatem vocatur, quæ ab omni deberet sensus oblectamento avocare; delictis militat, & voluptates propugnat, quæ sensum omnem deliciarum deberet expugnare.

Quin non delictis tantum gulæ mors militat ex assiduitate vilescens, verum & luxui inservit muliebri, ut non amplius sit terrori, sed ornatui, nec amplius palleat in ossuaria, sed rubescat in corallio; non amplius sordescat Manium in umbris, sed splendeat in adamante; vel niteat in alia gemma, quæ pendeat à collo; fiatque propterea ludibrium vanitatis, quæ fomentum esse deberet sanctitatis; Mortem fugiunt homines ut vivant, & mortem emunt in gemma, ut gemere compellantur, eliciente etiam fumo ambitionis lachrymas; mortem emunt, cum à morte nequeant se redimere; mortem adamant in splendore adamantis, quam odisse, vel ab incunabulis didicerunt in umbra. Ad id impudentiæ devenit hominis superbia, ut vel cum ipsa morte luderet in gemma, à qua prosternitur in sepulchro: gemmea mors fingitur, ut si in conspectu Domini pretiosa est mors Sanctorum; in conspectu hominum pretiosa itidem haberetur mors divitum, & etiam impiorum, quorum sculpta in gemma mors tanti est pretii, ac ponderis. O mortalitatis ambitionem mortem ipsam deludentem! O portenta vanitatis pretium splendoris ab ea exigentis, quæ non nisi ferale didicit umbras spargere! O insanum mortalium judicium! adigens eam nitere in gemma, quæ sepulchrali sordescit in cinere? annon id est in morte cæcutire & umbras manium nitores credere gemmarum? obdormiunt certè in morte qui corrupto judicio putant, eam vigilare, ac splendere in adamante, & eorum vices supplens Regius Vates, DEUM enim rogat, ut ita dormientem excitet, illuminetque, ne cæcutiat: *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte.* Ut obdormiamus in Domino, vigilemus in morte, non dormiamus: non rideatur mors in gemma; gestetur altius menti impressa, non à collo pendula in corallio expressa; seriè ejus memoria refri-

Psalm. 12.

refricetur, non eius imago sculpatur in gemmeo annulo; sit nobis mori lucrum; non mortis imago dispendium; non extrahantur ex specuum sepulchro gemmæ, ne ubi nos mors sepelit, nascatur ipsa pretiosior in carbunculo, virescat nobilior in smaragdo, floreat amœnior in pyropo. Mortem reformidemus, non rideamus.

11. Coërcentur tumultuantes procellosi pelagi fluctus littoris pulvere; & tumidum, furænsque elementum, vel exiguis frænatur arenis; & sepulchralis cinis potis non erit tumentes nostros compescere affectus? & ita insanimus, ut mortem flagitii posnam, in pompam convertamus opulentæ! quasi exundante in Magnatum ædibus fastu parum superbiret ambitio, nisi mors ipsa gemmis ornata mortalium luxui subserviret. Verùm quò mortis effigiem fingimus pretiosior in gemma, eò ipsa nobis erit gravior in lapide; suosque corruptores opprimit truculentior, ac iratior in sepulchro, quò splendidior ridebatur in gemmis: an fortassis ne timeamus eam sævituram, compellemus illam nobis eblandiri, ac arridere nitore figuræ, ac pretio phalararum? Sed sævior in nos insurget, quò illam splendidius risimus in adamante: neque Samson usquam acrius in Philisthæos sæviit, quàm cum se Dagonis sentiit ludibrium. Non ludamus, nec morti illudamus, neque ludum cum ea instituamus, si perdere nolumus; ille pessimè ludit, qui mortem illudit. Serio cogitemus, mortem non delicias spargere, sed horrores incurrere, vãmque nobis insidiari quovis tempore, in omni loco, & alium iacter cœnandum expirare, alium in ipso ludo vitam amittere; quosdam in ipso flagitio extingui, illos cum somno mortem continuare; plures ferrum trajicere, multos aquis extingui, istos flammis vorari, hos in flumine præfocari, aliquos serpentum morfu exanimari, vel saxi contundi, vel ruinâ frangi; à pluribus per longam nervorum contractionem minutam animam extorqueri; plurimum vitam in medio flore præcindi, & aliorum interrumpi principia: & quocunque modo mors nos petat, plurimum tamen secum semper adfert horroris, ut nimirum ad seriam illius recordationem, detumescat humana ambitio, coërcantur tumultuantes omnes tum concupiscentis, tum irascentis animi affectus, perinde, ac pelagi fluctus licet decumanis tumidiores exiguâ frænantur littoris arenâ.

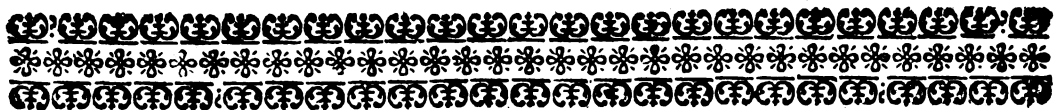
12. Neque enim vita hominis cuique aptius pariatur, quàm undæ fluenti, fluctuque marino, qui dum impingit in pulveres littoris dirumpitur, & vita nostra sepulchrali illisa

saxo frangitur; ac detumescit sepulchrales impingens in cineres: imò umbra est fugax flos arefcens, spuma vanida, pulvis sordidus, Bulla vacua, vitrum fragile, vox transiens, aura fugiens, somnus inanis, de quo David, *dormierunt somnum suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.* Somniarunt quotquot terrenis bonis inhiantes, divitias congesserunt: cum cessat somnus hujus vitæ, nihil inveniunt omnes viri divitiarum in manibus suis, nil possident de iis, quæ tot impensis laboribus acervârunt, quæ tot curis, ac sollicitudinibus asservârunt, quæque ardenti animo sperârunt: fuerunt hæc somnia vigilantium, & somniantium ludicra, quia dormierunt in morte cum vigilare debuissent. Refricetur quotidie mortis memoria, ne obdormiamus in morte, sed vigilemus cum morte, *lacet ultimus dies* ait Augustinus, *ut ob-serventur omnes dies*, incertum voluit Deus diem mortis, ut ultimum suum quisque salubriter cogitet.

Neque dicas, tristem esse hanc cogitationem; nam falleris, tristis non est nisi volentibus ac leni indulgentibus, ipsa enim tranquillitatem accersit, effrenes appetitus coërcet, tumultuantes affectus compescit, flagrantem concupiscentiam extinguit, totamque mentem serenat: neque nostra nos debet conditio terrere, cum ad id oriamur, ne moriamur: vita nil aliud est, quàm via, & quidem brevis, citò finienda: hominem tamen suæ pudeat viæ, quæ cum sit ad cœlum, eam terit ad cœnum; adeo à flosculis voluptatum finit se allici, laqueisque illecebrarum capi, ut neglecto cœlo sordescat in cœno; fluxis, ac perituris innititur oblitus, quantos, & quàm veros perdat in cœlo thesauros; quid peregrino cum flosculis, & lapillis detineri in via, si ad patriam non pervenit? Quid has nugas congesse proderit? si ad patriam non pervenerit? Non est quo homo intumescat in via, superbiat in auro, cum non nisi miseris dives sit; est enim homo inconstantis imago, fortunæ lusus, corruptionis speculum, mortis mancipium, sepulchrum versatile, vitreum simulacrum, imò esca vermium, sacculus stercorum, imbecillitatis exemplum, calamitatis ludibrium, ventus efflans, fumus evanescens, stilla stulæ, gutta roris antelucani, momentum stateræ, flos, fœnum, pulvis, cinis: quia o-jus vita est, ut cecinit ille.

Somnus, Bulla, vitrum, glacies, flos, fabula, fœnum, Umbra, cinis, punctum, vox, sonus, aura, nihil.

22 (0) 22

DISSERTATIO XIII.

Linguae lubricitas, ac propensio appetitus in evulgandis secretis, effutiendisque con- viciis, ni coërceatur, cuncta funestat.

§. I.

*Lingua nullo coërcita freno quasi nausæa quadam laborans, quæ pectore
sunt secreta concredita foras evomit in alienas aures.*

Unt, qui naturæ vitium
corrige negligentes,
& linguae lubricitatem
minimè coërcentes,
quadam videantur ani-
mi nausæa laborare, do-
nec quod in pectore si-
bi secretum habent, &

concredita, suæque fidei commissum ex-
teriùs in alienas evomant aures. Videtur
parturientis mulieris doloribus torqueri lin-
gua, donec in lucem edat, quod silentii late-
bris occultandum esset; neque à pedibus e-
brii abludit lingua, cum veluti grallis nixa
incedat, titubans semper, & claudicans; imò
diceres illam Achobasium Empusæ, seu lar-
væ ab Hecate dictæ ludum ludere, qui eâ
fiebat lege, ut pede altero in aërem sublato,
uno ludentes subsilirent pede super inflatos
utres, ut cadentes risum moverent; siqui-
dem lingua immodico vino madida ob suam,
quam contrahit lubricitatem non rectè lo-
quitur, obliquè incedit, nil retinet arcani,
& fanda æquè, ac infanda simul exteriùs ef-
fundit; perinde ac in procelloso mari flucti-
bus exagitatus decumanis navigii merces in
irratam Oceani tempestatem ordine projicit
tumultuario; & quia immodico vini haustu
dolum evacuavit; perinde tinnit ac vacuum
dolum, ad quemlibet enim pulsum, suum
edit sonum; & vacuitatem, quæ intus adest
statim prodit. Neque abs re fuit, qui Socratem
reprehenderit, eò quia in humano pectore
patulas desiderasset fenestras, per quas inti-
miùs cordis perspiceret arcana, & intimio-
res videret cogitationes; cum ad id nulla sit
fenestra aperienda, sed tantùm vini indul-
gendum sit haustui: ejus siquidem humidi-
tate si madeat lingua; cuncta statim, quæ in-
tus in corde latent foras prodit. Quia im-
modico madens vino, non ampliùs sui com-
pos omnia evomit in alienas aures, quæ intus
diu latuerant occulta; unde Seneca ait: *Non
est animus in sua potestate ebrietate devin-
ctus. Quemadmodum musto dolia ipsa rum-
puntur, & omne, quod in imo jacet in summam*

partem vis caloris ejetat: sic vino exaspa-
nte, quidquid in imo jacet abditum, effertur,
& prodit in medium. Onerati vero quemad-
modum non continent cibum, vino redundan-
te, ita neo secretum quidem; quod suum, a-
lienùmque est, pariter effundunt. Ubi possedit
animam nimia vis vini, quidquid secreti, &
mali latebat, emergit.

Hæcque vis vini, cum Principibus in-
notescat, jubent eos poculis laxioribus urgeri,
è quibus elicere satagunt intimiora animi sen-
sa. Moris itidem est, quò lautiora in comitiis
instruantur convivium, quibus insidentes Prin-
cipum Ministri liberaliùs pocula exsiccent, ut
cum primùm inceperint incallescere ex im-
modico vini haustu, sermones misceant de il-
lis præsertim negotiis, quorum arcana cupi-
unt sibi innotescere: hac urbanitate, quæ
Principum præsertim Ministri ab aliis ad
lautitiem vocantur conviviorum: solet du-
ris ingeniis lene admoveri tormentum, &
jocoso lyæo arcanum retegere consilium: hæc
industriâ Marcus Crassus bello, quod contra
Dacas gerebatur, eorum admisit Legatos,
quos tamen retinuit responsurus postredie;
jussit tamen intra id temporis legatos urgeri
poculis, donec vino oppleti non solum malè
in stomachum congesta evomerent, verùm &
quæ in corde secreta fervarent simul cum præ-
ve epoto vino exteriùs effunderent: eos vino
sepeliit, ut singula eorum consilia erueret.

Ferunt consimili industria Bonosum Im-
peratorem, arcana plura, ac secreta consilia
ex intimioribus cordis extraxisse recessibus:
quoties enim ab exteris gentibus legati ad ip-
sum mitterentur, in id primùm incubuit stu-
dii, quò vino liberalissimè propinato tem-
lentiâ laborarent; & rationis usus, mox
vino obrutus, ejusque immodico haustu
naufragus esset, ut lingua proderet quidquid
intus in corde lateret arcani: & licet æqua-
libus Bonosus poculis Legatos ad se missos
urgeret, non tamen ipse facilè ab usu de-
jiciebatur mentis, utpote assuetus calici-
bus exsiccandis, ut sæpe diceret se na-
tum esse, non ut viveret, sed ut biberet.

Qui

Epist. 83.

Qui aliena cupiunt secreta expiscari, non in alias sua jaciunt undas retia, quam vini; non maris, sed meri adeunt fluctus è tumulenti linguis secreta, quæ scire cupiunt, expiscaturi; vix ex centum unum reperies, qui mero merus, immodicòque madens vino singula non effutiat, quæ intus arcana habet consilia: quidquid enim vapido latet in pectore, foras tunc protruditur. Scio Liberum usurpari à Poëtis pro vino, quia ubi Liber copiosior linguas rigaverit, hæ omnino liberae fiunt ad ea foras prodenda, quæ intus latebant in corde.

Ferunt apud prisicos Romanos statuam fuisse, cui nomen Citeria, ea arte sculpta, ac fabricata, ut in ejus capite articuli, verberæque ita locatz essent, ut os sursum, deorsum diduceret, & nescio quid inconditi soni obstreperet, ac si loqui admitteretur: moris fuit, quò garrula hæc statua in pompa ludorum ad risus plebis movendos traheretur. Quid ni haud dispares Citeriæ linguas dixeris temulentas, mero madidas, vinòque natantes: hæ siquidem perinde garrunt, ac Citeria statua, cujus labra funiculo trahuntur, & soni, vocésque extrahuntur, nil secum rationis ducentes, sepulcra prius vino, quo fluctuauerat, ratione. Id tantum interest discriminis, quòd os Citeriæ funiculo tenso, & remisso sursum, deorsum diduceretur, & lingua temulenta non funiculo, sed vini blandimento trahitur, & ex ea extrahitur, quidquid intus latet.

Quanti verò sit mali cordis secreta foras prodere, ex eo conijcitur, quia in sacro textu: perinde sit secretum prodere, ac mysterium consilij sui prodigere, ubi enim dicitur in sacro codice *mysterium consilij sui*: Hugo interpretatur *secretum*, quod pruriens lingua evulgare satagit: quasi perinde sit, secretum sibi, suæque fidei concreditum evulgare, ac sacrum silentij jus profanare; sitque secreti proditor sacrilegij reus, & tamen indito sibi pruritu videtur humana lingua titillari ad evulgandum, quod suæ fidei concreditum est secretum; quasi nimis arduum sit homini animum non referare: hinc Job. *Quare tacens consumor*: quasi intus absumeretur, ac deficeret ob violentiam à se adhibitam in coercitione linguæ silentis, & tacentis, ne quod noverat, evulgaret, quapropter etiam Jeremias ait: *Neque loquar, ultra in nomine Domini, & factus est in corde meo, quasi ignis astantis, claususque in ossibus meis*: nimirum cum secretum intus lateret, æstuabat cor, è cujus intimiori recessu flammæ instar secretum ipsum violento impetu adnitebatur erumpere, & per os apertum, ac revelans pectus evaporare; ut inde aliquid levaminis, ac solatij experiretur; quasi secretum, quod intus in corde latet, veluti gravissimum quous cor premat, opprimatque, ac

proinde satagat abs se excludere, forasque emittere. Hinc ubi in Isaia dicitur: *secretum meum mihi; secretum meum mihi; va mihi*: textus hebraeus habet, *macies mihi, macies mihi*: quasi tabescat animus ob secretum sibi concreditum, nisi statim illud per linguam evomat: non quòd secretum alteri commissum venenum sit noxium, quod intus subrepens præcordia corrumpat, nitaturque propterea foras illud evomere, qui eo intus gravatur; sed quia vitium est naturæ, & linguæ lubricitas, ea prodere, quæ intus exigunt latere; quasi nauseam quadam videatur stomachus laborare, nisi quæ in corde secreta latent, foras statim evomat.

Imò adè impatiens est homo secreti, ut quæ silentij latebris occultanda forent, distorqueatur, donec foras evulget, ac divulget; hinc Christus exsuscitaturus puellam: *Non permisit introire secum quemquam nisi Petrum, Jacobum, & Joannem*, sed cur cæteros etiam testes miraculi non accivit Apostolos? quos firmius in fide stabiliret? an cavet à cæteris Apostolis, ne secretum divulgent? nimirum adeo est secreti impatiens homo, ut ejus lingua doloribus videatur discrucari, ac parturire, donec in lucem edat, quod silentij latebris exigeret involvi: idque causæ, cur Christus nec omnibus suis Discipulis secretum hocce voluerit concedere, ut observat Theophylactus, inquit: *Cæterum ex Discipulis tantum intrare secum permisit, Joannem, Jacobum, & Petrum, ut Discipulorum præcipuos, & taciturnos. Nolebat enim hoc miraculum ante tempus revelari multis*. Qui verò Theophylactum apud S. Thomam in catena interpretantur, ajunt non dicere *Taciturnos*, sed majori emphasi, & circumscriptione *potentes occultare secretum*, quasi cæteri Apostoli hac carerent potentia secreti occultandi silentij latebris. Quòd si vel ipsi Apostoli pruritu evulgandi secretum se se titillari sentiebant: Multò minus linguam valent coercere, qui immodico eam vino sepeliunt: minus enim tunc lingua potens ad secretum custodiendum totas exerit, quas habet vires, garriendo, & plura perperam effutiendo, ut contigit Tarentinorum Legatis, qui cum in convivio de Rege Pyrrho minus decenter locuti fuissent; Rex accersitos percunctatus fuit; an revera eos in convivio sermones instituisent, quorum accusarentur. Tum unus cæteris audacior erecta fronte respondit: nisi vinum, è Rex, nobis defecisset, ista quæ tibi relata sunt, præ ijs, quæ de te eram locuturi flores fuissent, & vireta: hæc autem urbana crapulæ excusatio, & linguæ temulentæ simplex proditio eorum, quæ in corde latebant, placuit Regi, qui propterea non in iras accensus excaudit, sed in risum erumpens didicit suo experimento,

Mm 3

mento,

DISSERTATIO XIII.
Linguae lubricitas, ac propensio appetitus
in evulgandis secretis, effutiendisque con-
viciis, ni coercetur, cuncta funestat.

§. I.

*Lingua nullo coercita freno quasi nausæa quadam laborans, quæ pectori
sunt secreta concreta foras evomit in alienas aures.*

Unt, qui naturæ vitium
corrige negligentes,
& linguae lubricitatem
minimè coercentes,
quadam videantur ani-
mi nausæa laborare, do-
nec quod in pectore si-
bi secretum habent, &

concreditum, suæque fidei commissum ex-
teriùs in alienas evomant aures. Videtur
parturientis mulieris doloribus torqueri lin-
gua, donec in lucem edat, quod silentii late-
bris occultandum esset; neque à pedibus e-
brii abludit lingua, cum veluti grallis nixa
incedat, titubans semper, & claudicans; imò
diceres illam Alchobasium Empusæ, seu lar-
væ ab Hecate dictæ ludum ludere, qui eâ
siebat lege, ut pede altero in aërem sublato,
uno ludentes subsilirent pede super inflatos
utres, ut cadentes risum moverent; siqui-
dem lingua immodico vino madida ob suam,
quam contrahit lubricitatem non rectè lo-
quitur, obliquè incedit, nil retinet arcani,
& fanda æquè, ac infanda simul exteriùs ef-
fundit; perinde ac in procelloso mari flucti-
bus exagitatus decumanis navigii mercis in
iratam Oceani tempestatem ordine projicit
tumultuario; & quia immodico vini haustu
dolum evacuavit; perinde tinnit ac vacuum
dolum, ad quemlibet enim pulsus, suum
edit sonum; & vacuitatem, quæ intus adest
statim prodit. Neque abs re fuit, qui Socratem
reprehenderit, eò quia in humano pectore
patulas desiderasset fenestras, per quas inti-
miùs cordis perspiceret arcana, & intimio-
res videret cogitationes: cum ad id nulla sit
fenestra aperienda, sed tantum vini indul-
gendum sit haustui: ejus siquidem humidi-
tate si madeat lingua; cuncta statim, quæ in-
tus in corde latent foras prodit. Quia im-
modico madens vino, non ampliùs sui com-
pos omnia evomit in alienas aures, quæ intus
diu latuerant occulta; unde Seneca ait: *Non
est animus in sua potestate ebrietate devin-
ctus. Quemadmodum musto dolia ipsa rum-
puntur, & omne, quod in imo jacet in summam*

Epist. 83.

partem vis caloris ejetat: sic vino exasta-
nte, quidquid in imo jacet abditum, effertur,
& prodit in medium. Onerati mero quemad-
modum non continent cibum, vino redundan-
te, ita nec secretum quidem; quod suum, a-
lienumque est, pariter effundunt. Ubi possedis
animum nimia vis vini, quidquid secreti, &
mali latebat, emergit.

Hæcque vis vini, cum Principibus in-
notescat, jubent eos poculis laxioribus urgeri,
è quibus elicere satagunt intimiora animi sen-
sa. Moris itidem est, quò lautiora in comitiis
instruantur convivia, quibus insidentes Prin-
cipum Ministri liberaliùs pocula exsiccent, ut
cum primùm inceperint incallescere ex im-
modico vini haustu, sermones misceant de il-
lis præsertim negotiis, quorum arcana cupi-
unt sibi innotescere: hac urbanitate, quæ
Principum præsertim Ministri ab aliis ad
lautitiem vocantur convivorum: solet du-
ris ingeniis lenè admoveri tormentum, &
jocoso lyæo arcanum retegere consilium: hæc
industriâ Marcus Crassus bello, quod contra
Dacas gerebatur, eorum admisit Legatos,
quos tamen retinuit responsurus postridie;
jussit tamen intra id temporis legatos urgeri
poculis, donec vino oppleti non solum malè
in stomachum congesta evomerent, verum &
quæ in corde secreta fervarent simul cum præ-
ve epoto vino exteriùs effunderent: eos vino
sepeliit, ut singula eorum consilia erueret.

Ferunt consimili industria Bonosum Im-
peratorem, arcana plura, ac secreta consilia
ex intimioribus cordis extraxisse recessibus;
quoties enim ab exteris gentibus legati ad ip-
sum mitterentur, in id primùm incubuit stu-
dii, quò vino liberalissimè propinato tem-
lentiâ laborarent; & rationis usus, mox
vino obrutus, ejusque immodico haustu
nafragus esset, ut lingua proderet quidquid
intus in corde lateret arcani: & licet æqua-
libus Bonosus poculis Legatos ad se missos
urget, non tamen ipse facilè ab usu de-
jiciebatur mentis, utpote assuetus calici-
bus exsiccandis, ut sæpe diceret se na-
tum esse, non ut viveret, sed ut biberet.

Qui

Qui aliena cupiunt secreta expiscari, non in alias sua jaciunt undas retia, quam vini; non maris, sed meri adeunt fluctus è tumulenti linguis secreta, quæ scire cupiunt, expiscaturi; vix ex centum unum reperies, qui mero merfus, immodicòque madens vino singula non effutiat, quæ intus arcana habet consilia: quidquid enim vapido latet in pectore, foras tunc protruditur. Scio Liberum usurpari à Poëtis pro vino, quia ubi Liber copiosior linguas rigaverit, hæc omnino liberae fiunt ad ea foras prodenda, quæ intus latebant in corde.

Ferunt apud præcos Romanos statuam fuisse, cui nomen Citeria, ea arte sculpta, ac fabrefacta, ut in ejus capite articuli, vertebræque ita locatæ essent, ut os sursum, deorsum diduceret, & nescio quid inconditi soni obstreperit, ac si loqui adniteretur: moris fuit, quò garrula hæc statua in pompa ludorum ad risus plebis movendos traheretur. Quid ni haud dispares Citeriæ linguas dixeris temulentas, mero madidas, vinòque natantes: hæc siquidem perinde garrunt, ac Citeria statua, cujus labra funiculo trahuntur, & soni, vocèsque extrahuntur, nil secum rationis ducentes, sepulcra prius vino, quo fluctuauerat, ratione. Id tantum interest discriminis, quòd os Citeriæ funiculo tenso, & remisso sursum, deorsum diduceretur, & lingua temulenta non funiculo, sed vini blandimento trahitur, & ex ea extrahitur, quidquid intus latet.

Quanti verò sit mali cordis secreta foras prodere, ex eo conijcitur, quia in sacro textu: perinde sit secretum prodere, ac mysterium consilij sui prodigere, ubi enim dicitur in sacro codice *mysterium consilij sui*: Hugo interpretatur *secretum*, quod pruriens lingua evulgare satagit: quasi perinde sit, secretum sibi, suæque fidei concreditum evulgare, ac sacrum silentij jus profanare; sitque secreti proditor sacrilegij reus, & tamen indito sibi pruritu videtur humana lingua titillari ad evulgandum, quod suæ fidei concreditum est secretum; quasi nimis arduum sit homini animum non referare: hinc Job. *Quare tacens consumor*: quasi intus absumeretur, ac deficeret ob violentiam à se adhibitam in coërcitione linguæ silentis, & tacentis, ne quod noverat, evulgaret, quapropter etiam Jeremias ait: *Neque loquar, ultra in nomine Domini, & factus est in corde meo, quasi ignis astuans, claususque in ossibus meis*: nimirum cum secretum intus lateret, æstuabat cor, è cujus intimiori recessu flammæ instar secretum ipsum violento impetu adnitebatur erum pere, & per os apertum, ac revelans pectus evaporare; ut inde aliquid levaminis, ac solatij experiretur; quasi secretum, quod intus in corde latet, veluti gravissimum quos cor premat, opprimatque, ac

proinde satagat abs se excludere, forasque emittere. Hinc ubi in Isaia dicitur: *secretum meum mihi; secretum meum mihi; va mihi*: textus hebraeus habet, *macies mihi, macies mihi*: quasi tabescat animus ob secretum sibi concreditum, nisi statim illud per linguam evomat: non quòd secretum alteri commissum venenum sit noxium, quod intus subrepens præcordia corrumpat, nitaturque propterea foras illud evomere, qui eo intus gravatur; sed quia vitium est naturæ, & linguæ lubricitas, ea prodere, quæ intus exigunt latere; quasi nausæ quadam videatur stomachus laborare, nisi quæ in corde secreta latent, foras statim evomat.

Imò adèd impatiens est homo secreti, ut quæ silentij latebris occultanda forent, distorqueatur, donec foras evulget, ac divulgat; hinc Christus exsulcitorus puellam: *Non permisit introire secum quemquam nisi Petrum, Jacobum, & Joannem*, sed cur cæteros etiam testes miraculi non accivit Apostolos? quos firmitus in fide stabiliret? an cavet à cæteris Apostolis, ne secretum divulgent? nimirum adeo est secretum impatiens homo, ut ejus lingua doloribus videatur discrucari, ac parturire, donec in lucem edat, quod silentij latebris exigeret involvi: idque causæ, cur Christus nec omnibus suis Discipulis secretum hocce voluerit concedere, ut observat Theophylactus, inquiens: *Cæterum ex Discipulis tantum intrare secum permisit, Joannem, Jacobum, & Petrum, ut Discipulorum præcipuos, & taciturnos. Nolebat enim hoc miraculum ante tempus revelari multis*. Qui verò Theophylactum apud Thomam in catena interpretantur, ajunt non dicere *Taciturnos*, sed majori emphasi, & circumscriptione *potentes occultare secretum*, quasi cæteri Apostoli hac carerent potentia secreti occultandi silentij latebris. Quòd si vel ipsi Apostoli pruritu evulgandi secretum se se titillari sentiebant: Multò minus linguam valent coërcere, qui immodico eam vino sepeliunt: minus enim tunc lingua potens ad secretum custodiendum totas exerit, quas habet vires, garriendo, & plura perperam effutiendo, ut contigit Tarentinorum Legatis, qui cum in convivio de Rege Pyrrho minus decenter locuti fuissent; Rex accessitos percunctatus fuit; an revera eos in convivio sermones instituissent, quorum accusarentur. Tum unus cæteris audacior erecta fronte respondit: nisi vinum, ò Rex, nobis defecisset, ista quæ tibi relata sunt, præ ijs, quæ de te eram locuturi flores fuissent, & vireta: hæc autem urbana crapulæ excusatio, & linguæ temulentæ simplex proditio eorum, quæ in corde latebant, placuit Regi, qui propterea non in iras accensus excanduit, sed in risum erumpens didicit suo experimento,

mento, quàm prona sit lingua temulenta ad ea foris prodenda, quæ intus in corde latent.

7.

Imò non solum secreta evulgat, verum & vitia omnia fovet, eisque favet. Hinc Suidas tres duntaxat viro sapienti meri temperatos indulgit haustus, quorum primum dixit concedi tuendæ valetudinis causâ, alterum voluptatis gratiâ, & tertium somni inducendi ratione. Anacharsis verò bibendi vices ita distinxit, ut primum caliculum siti sedandæ daret; secundum sobriæ hilaritati concederet, & tertium voluptati indulgeret. Cæterum quartum calicem dixit ebrietatis esse, & contumeliæ; quintum clamoris, & stultissimæ garrulitatis: sextum comessationum, quia quò plus potantur mera, plus sitiuntur uvæ. Septimum libidinis, & lasciviæ, quia immodicus vini haustus aptam suppeditat materiam libidini accendendæ, ac lasciviæ nutriendæ: octavum dixit bilis esse, ac pugnæ: & nonum vulnere, ac cædium; & tandem decimum furoris, & insanix: quia lingua temulenta æquè propensa est ad evulganda secreta, ac ad funestanda obvia quæque. Lingua immodico abluta vino à rota vix molendini ablutit; perinde ac rota, non aquæ fluxu, sed vini ingurgitatione jugi rotatu agitur, omnemque molitoris peritiam eludit, nec facillè sisti potest; ut ex sexcentis vix unum reperias, qui inter cyathos reticuerit, quod aliàs latuisse cupiisset.

8.

Plurimis est igitur vitij obnoxia lingua immodico madens mero, & lubricior ad omne scelus; ideòque eò magis cavendum est ab immodico haustu, ab hac noxia linguæ lubricitate, quò minùs cautè, tunc loquitur; & tantò temperantiùs sunt calices tangendi, quantò lingua bibula intemperantiùs blaterat. Si semel sit lingua mero madida in omnem proruit lubricitatem, quæ arcana pectoris detegit, proditque mentis secreta, & præceps rapitur in omne nefas, animamque ipsam miserè perdit. Horrendum siquidem est, quod refert Cameracensis. Tres combibones, narrat ipse, cum in quadam taberna ex immodico epoto vino incaluissent de alterius vitæ arcans, deque animæ nostræ immortalitate, gehennæque supplicij sermonem secundos inter calices instituere. Cùmque duo serid viderentur loqui, tertius prociacque id totum pro nugis, commentisque, ac vanis puerorum terribilamentis, habere cœpit, & reliquos ridere socios, qui tandem jocanti visi sunt annuisse; tunc pergens, decipiunt nos, ajebat impius ille, sacerdotēs nostri, qui aurea nobis sæcula post mortem spondent, futuramque somniant beatitatem. Verùm dum hæc garrit, ridetque; en adest vir quidam præcellæ staturæ, corpore vegetus, viribus valens, eximieque robustus, qui blandè assidens in taberna combibonæ sciscitatur, quinam sint sermones, quos tanta hilari-

Lib. 2. cap. 16.

tate, ac risu miscent? Respondit protervus ille de animæ loquimur immortalitate, & ridemus, eò quia, quæ sacerdotes nostri nocte intempesta somniant, manè nobis è pulpito, ac exedra deprædicant, ut vera; & paratum esse licitanti etiam modico pretio animam divendere suam, dummodo tantum pecuniæ accipiat, quâ pro symposio valeat Cauponario satisfacere. Tunc vir ille, qui tribus combibonibus se consociaverat, dixit, en nactus es tu emptorem, dummodo verus velis tu mercator esse. Quid ni, conveniunt de pretio, numerat tartareus emptor conventam pecuniam, cui infelix venditor propriam addicit animam. Interim novis combibones laxioribus urgentur poculis, potaturque strenuè, simulque liberalitas commendatur emptoris, qui ad ultam jam sub noctem ajt: jam succumbimus vino! & in somnum fatiscimus, jam tempus comptandi, garrindique effluxit, quisque suam repetat domum: sed vos antea Judices volo; si quis equum capistro ligatum emetit, num citra venditoris injuriam capistrum simul, & equum posset simul secum deferre ob jus in utrumque acquisitum ex contractu inito venditionis, & emptoris? cùmque omnes cachinnis, & risu jus dixissent, annuissentque emptori: tunc horrendum sanè spectaculum! tartareus emptor in omnium oculis anima simul, & corpore venditorem abrupuit, eumque in gehennam deduxit, ubi miser verum, factumque experiretur, quod fictum, & somnium, cum lingua vino maderet, esse blateravit. En ad qualia linguæ lubricitas pertrahit homines præcipitia.

Non tantum, quæ in corde latent arcana, & intus in mente custodiuntur secreta, linguæ lubricitas, ni coërceatur, evulgat; verum etiam in scelus quodvis miserè proruit. Imò tanta est linguæ lubricitas, ut debeat homo etiam secum cautè agere, ne ipse sui conscius se prodit, suumque evulget secretum, quapropter Seneca rectè monet: *Diu cogita, ant sibi in amicitiam aliquis recipiendus sit, cum placuerit fieri, toto illud pectore admittit: tam audacter cum illo loquere, quàm tecum,* (postea ne sui sit quis secreti prodigus) *Tu verò ita vive, ut nihil tibi committas.* Est enim quisque sibi suspectus, ne se ipsum prodit in secretis reserandis, hinc ajebat Job. *Si justificare me volueris os meum condemnabit me,* seu ut expendit D. Thomas, *Os meum condemnabit me reddet,* quia adeò propensus est homo ad pectoris sui evulganda arcana, ea est linguæ lubricitas, ut quasi impotens retinendi secreti etiam in rebus proprijs, quamvis impensè studeat ream conscientiam tacita celare dissimulatione, adhuc homo se ipsam prodit, ac propria evulgat secreta, damnat delicta.

Quòd si homo nec sibimet potest fidere ob linguæ lubricitatem; longè inconsultiùs fidei

Epiß. 2.

Cap. 9.

10.

fidei studet alterius concedere, quod nec sibi ipsi potest tute committere, nec citra suspicionem evulgationis intus servare in intimiori cordis recessu, quapropter merito Seneca, *Tu quidem ita vive, ut nihil tibi committas, nam os tuum condemnabit te*: nimirum linguæ lubricitas pruritu excitata secretiora evulgandi arcana; quæ propterea prodit, nisi freno taciturnitatis injecto coerceretur. Describit Joannes in sua apocalypsi Deum in præcelso divinitatis solio sedentem, throno, & Majestate sublimem, Angelis utrinque stipatum, ac senioribus cælestis curiæ proceribus, qui proni proprias ei coronas offerebant. *Cum aperisset sigillum septimum, factum est silentium in celo, quasi media hora*: aperuit præcelso insidens throno Deus sigillum adstantibus Angelis, & senioribus aulæ cælestis Proceribus, seu referavit abstrusa mysteria, revelavitque futurum ecclesiæ statum. Ubi autem incepit Deus sigillum aperire, Angelis statim, ac senioribus silentium injunxit nullo violandum indulto. Sed cur tam arctum imposuit Numen silentium Angelis post referatum sigillum, quos mutos etiam profusus voluerit? D. Thomas tropologicè ex mente D. Gregorij *silentium*, ibi *secretum* vult intelligi, ait ipse. *Silentium secundum Beatum Gregorium intelligitur secretum*, sed cur non satis fuerat SS. Angelis, beatisque senioribus nosse voluntatem Dei esse, ut mysteria, quæ in apertione sigilli, ei innotuerant, nemini referarent? cur etiam silentium tam arctum ipsis indicitur? An Angeli, & Proceres illi cælestis aulæ in suspitione erant concedita sibi secreta evulgandi? & quæ ipsis revelavit Deus cæteris aperiendi?

Quod si Deus ipse suis ab Angelis cavet, ne evulgent, quæ illis speciatim revelavit; illisque serid injunxit, ne quidquam omnino loquantur, inde nos instructos voluit, ac edocere, quàm difficile sit ob linguæ lubricitatem secretum fidei nostræ conceditum inviolatum servare, nisi omni modo, muròq; silentio lingua compescatur; est enim beatorum cautela nostra eruditio; Cum vel cœlites ipsi ubi primum Numinis secretum norunt sigilli apertione sibi notum, statim divina obmutescunt jussione; & per sibi injunctum silentium oris clauditur ostium, ne quæ in corde latent secreta, inde egredientur. Quod si quæ à creaturis fiunt, ac servantur, in Numinis gloriam cedunt: etiam hujusmodi taciturnitas; quâ cordis custoditur secretum, gloriam deprædicat Dei, unde Salomon. *Gloria Dei est celare verbum*. Scimus in sacris litteris verbum passim sumi pro re, seu mysterio: ait igitur Salomon absconsa mysteria celare, & secreta, seu sacramenta, quæ novit Deus, non referare, *Gloria Dei est*: nimirum inter præcipuas Dei laudes recensendum; cum enim secreta Dei abscondere in hono-

rem cedat Dei, ita celare verbum gloria est Dei, quæ à creaturis potest extrinsecus in ipsum derivari. Proinde singulariter gloriosus est Deus, dignusque augustiori gloriâ, eò quia sua valeat secreta abscondere. Adeò linguæ lubricitati perdifficile accidit secreta, quæ latent in corde foras non depromere, ut id amplitudinem divinæ naturæ mirificè commendet; quia tam tenax sit secreti, ut arcana, quæ latent, nulla vi evulget: est siquidem singularis Dei gloria, quòd cum sint tres personæ in unica Deitate, secretum celetur, hinc S. Zeno Veronenfis de æterna generatione, ait: *Erat ante omnia manens unus, & idem æternali- ter ex semetipso in semetipsum Deus secreti sui solus conscius*: nimirum hæc Dei excelsa gloria est, quia cum sit trinus in personis, quibus altissima Dei secreta innotescant; nulla tamen ex divinis personis adhuc secretum aperit, quamvis tribus communicatum; tametsi tribus divinis personis arcana pandat, quæ secreta esse debent, sitque propterea summè absconsum, quòd tribus est notum personis: & quia inter homines secreta, quæ tribus sunt nota, celata diu vix custodiri possunt, ideo singulari laudi Deo datur, quòd secretum tribus communicatum personis, adeò altè celetur, ut nulla ex tribus hominibus, vel Angelis ea pandat arcana, quæ minimè aperienda sunt.

§. II.

Principum Consiliarij sint secretorum tenacissimi, lingua coercens lubricitatem, ut suum ritè munus obeant.

Quemadmodum regimni populorum Principes in terris à Deo adsciscuntur, ideo indigent Consiliaris, qui secreti sint tenacissimi, quique cum aliorum Principum Legatis colloquia vitent; cum enim lubrica sit lingua ad cordis pandendæ arcana, nisi sibi consiliarius caveat facile Principis arcana etiam insperatè evulgabit. Indigent Principes consiliaris, qui secreti sint tenaces, linguam audacem abhorreant, ancipitem, & præcipitem caveant, pervicacem abigant, adulatoriam excrentur, veracem sectentur, & ab omni aureo, vel argenteo vinculo liberam, ut ritè Principi deserviant, munusque obeant, fidelis consiliarij Probi Principis est nil aggredi præsertim urgente aliquo affectu, nisi Procerum suorum auditis prius sententijs, ac consilijs; idque causæ cur Asverus potentissimus Rex adeò iram, quâ se præferat inflammari coërcuit, ut quamvis gravissimè in Reginam Vasthi excandesceret, in eam tamen non prius animadverterit, quàm consilia Procerum, quos accerserat, audiret. *Iratius Rex, & nimio furore succensus interrogavit Sapsen.*

241.

242.

243.

De aternali- genitas.

14.

Esther. cap.

Sapientes, qui ex more Regio semper ei aderant, & eorum faciebat cuncta consilio, scientium leges, ac jura majorum.

13.

Judic. cap.
2.

Imò non Afuerus tantum, sed quod mirum videtur dictum, etiam Nabuchodonosor turgissimum Princeps supercilij deliberaturus circa bellum movendum, illud non inchoavit, priusquam Consiliarios omnes, ducésque bellicos ea super re consultantes audivisset. *Vocavit omnes majores natu, omnesque duces, & bellatores suos, & habuit cum eis mysterium consilij sui, dixitque cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret imperio.* Consultores hi tantum recensentur, qui sunt majores natu, & quos prudentia cana, senumque sapientia commendant. Neque omnes indiscriminatim senes asciscuntur in Principum Consiliarios, sed ij duntaxat, quorum prudentia, & in rebus agendis, ac pervestigandis sagacitas Principem non lateret: hi enim senes dicuntur, quos virtus commendat, & sapientia exornat: & sicut non omnes asciti fuere in consilium, ita neque omnes bellatores, cum propemodum innumeri essent in toto exercitu; neque moris est, quò Principes gregarios milites ad ineunda consilia rei bellicæ accersant; neque in promiscua multitudine quidquam arcani, & secreti servari posset: eliguntur igitur ex ducibus, & bellatoribus peritiores, & qui præ cæteris bellica commendantur virtute. Ijs mysterium consilij sui Nabuchodonosor divulgavit, seu secretum, ac arcanum sui pectoris, quod regendum erat à consiliarijs: siquidem quod consultatur, arcanum est obvelandum taciturnitate; cumque Rex silentium, & taciturnitatem exigeret, rectè dicitur habuisse cum ipsis *Mysterium consilij sui*, seu secretum inviolabiliter servandum, ijs quo fides commendatur silentij, & mysterium injungitur taciturnitatis.

14.

Nulli dubium, quin silentium anima sit consilij, quod suum, ut fortiatur finem, necesse est, taciturnitate obsignetur. Principis enim, vel Reipublicæ consilia evulgare, perinde est, ac Principem, vel Rempublicam prodere. Quia verò rarum admodum est inter multos silentium servari; id remedium solet Principi suppeditari, ut quid faciendum sit, multi judicent, quid verò facturus sit ipse Princeps, vel pauci sciant, vel nulli, imò tutius si nulli; adeò ut tam nescire quid facturus sit Princeps, Consiliarios, quam scire oporteat. De Ferdinando secundo Cæsare refert Vernulæus, quòd cum rem arcanam esse vellet, singulos in scijs alijs sententiam suam scripto mandare, & ad se deferre jussit. Inde fiebat, ut nemo quidquam evulgaret, quod se solum à Cæsare consultum arbitraretur. Eos Ferdinandus secundus Imperator sibi ab intimioribus consilij viros delegerat, qui non solum inviolata taciturnitate tenacissimi essent secreti, verum & qui Deum amplius, quam ipsum

In virtut.
August.
Gent. An.
stiriaci lib.
2. cap. 3.

timerent: eos exclusos voluit, qui proloqui non audent, qui metu aliquo in alterius sententiam se abripi sinerent, & ijs favebat, quos etiam fovebat, qui candidè, liberè animi sui sensum aperirent, ac omni loquerentur libertate: & ipse aliena percepturus consilia omnes prius ex animo eliminare consueverat perturbationes, Deum consulere, ac religiosorum, aliorumque proborum preces exposcere, tum aliorum audire consilia, & quod pluribus consultius visum erat, id agendum constituebat; ratus plerumque factius esse aliorum sequi consilia, tametsi nunquam eventus fallat, quam suo unius adherere judicio; hinc quoties novi belli suspicio increbuerat ad avertenda, quæ possent pericula imminere, jubebat plura Senatorum collegia, quid sentirent edicere; eniximque hortabatur, ut id duntaxat suaderent, quod tueri coram Deo possent.

15.

Rursus nisi sit Princeps ipse tenacissimus secreti custos, vix ad optatos fines sua perducet consilia, est enim taciturnitas tutissimum negotij instituendi, reique administrandæ vinculum: hinc agebat Tobias. *Secretum Regis abscondere bonum est; quia si Principis secreta, & arcana evulgentur, vix reipublicæ salus subsistit, cum hæc non raro à firma rerum agendarum custodia pendeat; ut merito dici possit, secretorum divulgatorem Reipublicæ esse proditorem.* Plura ceciderunt & regna, & exercitus, quia non stetit lingua, quæ si stetisset tenax secreti; cruentâ clade non cecidissent exercitus, neque everfa regna corruissent: imò ex secreti evulgatione non solum cædes exercituum suam traxere originem, verum & privatarum familiarum excidia: hinc apud Perlas moris fuit, quò illi tantum consiliorum asciscerentur societati, quos taciturnitas, & fidelitas commendarent, & ab iisdem Regum arcana etiam cum vitæ discrimine firmissimè custodirentur: neque ullum probrum linguâ secretorum evulgate gravius censetur ob damnum ingens, quod inde sequitur. Hinc cautum Principibus, ne suis eos consilij asciscant, quibus aut metus, aut avaritia tacendorum exprimit vocem, qui tenacissimus non est secreti, procul à Principum consilij abigendus est; quia ut scitè Curtius. *Res magna ab eo sustineri non possunt, cui secretorum cere grave est.* Imò Salomon ipse Reges, & Principes instruit, ne sua ijs secreta concedant, qui ea firmissimè non custodiunt, ait ipse. *Ei, qui revelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua non commiscerit.*

Tobias

Lib. 4. historiæ

Proverb. 30

16.

Neque Principibus tantum proficuum est Salomonis documentum; verum & ipsis privatis hominibus, qui ad res suas ritè instituendas, & sua negotia ad optatos perducenda fines, quæ in cordis recessu secreta foveant alijs concedere, haud debent juxta monitum S. Hieronymi: *Si quis tuis voluerit misceri*

misferi amicitijs, Et hunc videtur prioris amicitij pandentem secreta, hunc veluti perfidum cave. Multò magis cavendum est à Principe, ne sua arcana secreta ijs fidat, qui linguæ pruritum nesciunt fræno taciturnitatis cohibere, neque ejus lubricitatem, ac evulgandi secreta desiderium compescere. Nemini, nisi sit omni suspitione vacuus, est cordis arcanum fidendum; quia si qua, aut levis offensa nata postea fuerit, aut spes uberioris lucri allegerit, quæ antea mera suspicio fuit, fit foeda proditio, hinc commendari solet illud Metelli aientis: *Si tunica consiliorum meorum esset conscia, detractam in ignem mitterem*: Nemini, quæ in cordis recessibus servabat secreta aperire consueverat, cum nec sibi ipsi fideret. Metellum secutus Petrus Aragonius dixisse fertur: *Comburoam intimam meam, tunicam, si meorum gnarum consiliorum esse deprehendero*: quia semel, quòd secretum è cordis egreditur recessu, & per os foras evaporat, tuas illicò vires deperdit, si auribus concedatur eorum, qui fræno taciturnitatis linguæ non didicerunt lubricitatem coërcere.

Quòd si secretum, quod per os foras egreditur, plurium pulsaverit aures, non illud credas amplius secretum; à tua siquidem jam defecit natura, & in plures pertransiens ad reliquos facili passu perveniet, & præsertim; si mulieri concedatur arcanum, tametsi uxor sit; quia silentium ab uxore, qui sperat, sexum ab ea fœmineum excutere frustra nititur: & facilius mulier sexum exuet, quàm silentium, & taciturnitatem sit servatura; ideòque graviter in omnem videntur prudentiam peccare, qui fœmineo sexui tacenda concedunt, non enim secreti legibus videntur fœminæ teneri, consenturque propterea legibus omnibus exsolutæ. Quòd si mulieri dixeris arcanum esse, ex quo Reipublicæ salus dependet, milles iurejurando spondebit, se nil dicturam, sed cum primum rei secretum innotuerit, perinde ac parturientis correpta doloribus, illicò ad amicam currit, aliàsque sibi familiares, nec quiescit, donec in lucem edat, quod sibi subinviolabilis taciturnitatis sacramento fuerat conceditum: quòd enim secretiora sunt, quæ taciturnitati committuntur mulieris, hæc ardentiori desiderio semper æstuat, eadem sibi familiaribus evulgandi. Vulgari aliquid, qui vult, mulieri committat, quòd si sanctè ei concedat, citò ipsa evulgat; & quòd sanctiùs, èd citatiùs; neque propriæ parcat famæ, neque communi cum marito thoro.

Idque causæ, cur à regnorum, ac rerum publicarum negotijs, ac intimioribus Principum arcanis, ut plurimum fœminæ excludantur, quia cum hujusmodi consilia secretum exposculent, quod à muliere exigi

minimè potest, meritò excluditur hæc à Principum consilijs, cum à fœmina nemo prudens secretum possit sperare: non quòd unà; eadèmq; spongià sint indiscriminatim fœminæ omnes à consilijs Principum, & Reipublicæ administratione obliterandæ; sed quia instar nubium rarissimæ sint mulieres illæ, quæ sibi concedita, & recepta in proprio sinu secreta foras non effundant: sicut rarissimæ sunt nubes, quæ suas teneant pluvias; ita rariores dixeris mulieres non effundentes, quæ intus tenent commissa sibi secreta: pectus fœmineum cribrum dixeris aqua oppletum, quam tenere, ac asservare non valet; quæ enim in cor fœmineum ingrediuntur secreta, perinde, ac undæ cribrò exceptæ statim diffluunt, & foras evulgantur. Et quamvis aliæ sint alijs secretorum tenaciores, is est beatis associandus vir, cui ex millibus hæc una obtigerit. Muliebri sexui non tacenda, sed evulganda committi duntaxat debent.

Notum est illud Papyrij prætextati Romani apud Matrem tam silentium, quàm lepidum, ac festivum mendacium, quo Senatus secreta tegeantur: cum enim urgeretur à matre, ut vellet ipsi aperire, quidnam decretum fuerit in senatu, ille ne senatui esset infidus, nec matri protervus sub inviolabilis silentij sacramento, tandem dixit de duobus maritis habendis ab eadem fœmina fuisse aliquid statutum; cumque mulier conceditum sibi à filio accepisset arcanum, aliam sibi in amicitia devinctam fœminam accersivit, cui sanctè senatus secretum communicavit: & hæc alteri, adèd ut quòd sanctiùs committeretur secretum alteri fœminæ, hæc èd citatiùs alteri communicaret, ut brevi tempore secretum toti innotuerit urbi, non absque Papyrij laude, qui simul, & matri satisfecit, & senatui fidem servavit.

Non stultitiam tantum, sed & perfidiam suam prodit, qui Reipublicæ arcana continere nescit. Hinc Ægyptij hæc in re severi adèd fuerunt, ut lege sancitum fuerit, ijs, linguam abscindere, qui Reipublicæ arcana detexissent; siquidem secretorum promulgator regni habetur proditor. Imò Romani cruce, vel rogo hoc piaculi genus multarunt; tametsi supervacanea videri potuerit hæc lex apud eos, quorum curiam inviolabile semper clauderet silentium, neque unquam deprehensum fuerit, fuisse extra curiam evulgatum, quod tam multorum auribus fuerat in curia commissum. Præ cæteris fertur enituisse in hac religiosa secreti custodia Pompejum, qui cum legationis officio fungeretur à

Gentio Rege interceptus, ut refert Valerius, & senatus consilia prodere jubetur, ardenti lucernæ digitum admovit cremandum: quæ patientià à Rege spem, & desiderium tormentis quidquam ex se cognoscendi

19.

20.

Lib. 3. cap.

3.

scendi excussit, & ambiendæ apud populum Romanum amicitia cupiditatem magnam ingeneravit. Est enim virtus fidelitatis, præsertim in tenacissima secretorum custodia, adeò commendabilis, ut vel ab ipsi hostibus nitentibus evulgationem extorquere secretorum laudibus excipiatur.

20.

Cùm verò Regibus, & Principibus plures sint à consilijs, cavendum est, vel maxime, ne illi consilij fiant arcanorum, qui instar dolij in plurimas rimas fatiscentes, ea, quæ infunduntur, non valent continere. Meritò Rex Syriæ molestissimè tulit, quòd sua hostibus consilia patuerint, præsertim, cùm nullius consilij vitio id contigerit, sed Deo Eliseo Vati rem patefaciente, tamen, cùm id Regem lateret, existimabat: omnia sua hostibus prodita. *Convocatis servis suis ait: quare non indicastis mihi, quia proditor mei sit apud Regem Israël, dixit unus servorum ejus, nequaquam Domine mi Rex, sed Eliseus Propheta, qui est in Israël, indicat omnia verba, quæcunque locutus fueris in conclave tuo: Munus igitur Consilij est secreta Principis tenacissimè custodire, & potius tormenta quæque subire, quàm crimen incurrere proditiōis.*

4. Reg. cap. 6.

21.

Secretorum in re bellica tenacissimus custos nostris temporibus fuit nunquam satis commendatus virtute bellica, & Martia fortitudine Maximilianus Emanuel Bavarie Dux, & Elector S. R. I. tum Cæsaris in Hungaria, tum Caroli II. Regis Hispaniarum in Belgio exercituum supremus ductor, tam enim tenax concreditorum sibi fuit consiliorum, ut antea animam cum Zenone, & Anaxarcho, quàm concredita sibi consilia possent alij ab ipso eruere. Nemo ab hoc Principe silenda audivit, neque posse audire speravit, & hac fida taciturnitate, Turcarum copias pluries in Hungaria fregit, pluries fugavit, & propugnacula expugnata difficiliora ad deditionem coëgit, cùmque esset tam magnus silentio; major, illustriorque factus est rerum gestarum fortitudine, & tot partiarum victoriarum gloriã celebrior, cùmque tam validè linguæ didicisset suæ imperare quoad ea, quæ ad rem bellicam visa sunt pertinuisse, non mirum, si omni virtute bellica per Hungariam, Germaniam, Italiam, & Belgium suis profuerit exercitibus, quos nonnisi ad victorias visus est erudivisse. Sit sive in castris exercitus ductor; sive in aula à consilijs Principum Administer fidissimus secretorum custos: nititur hac taciturnitate Reipublicæ salus, Regnorumque incolumitas: prodere in castris secreta, perinde est, ac rem bellicam perdere; plura starent etiamnum regna, si stare, & lingua didicisset, & calamus siluisset. Prodit lingua Reges, & se ipsam etiam perdit. Cùm primò in

quod intus servabatur in corde secretum; exterius per os egreditur; suis destituitur viribus, & in plures diffusum penitus enervatur. Concredit militia præfectus amico rem omnino tacendam; concredit hic thori sociæ, & hæc alteri, sitque vulgatum omnibus, quod uni duntaxat fuerat sanctè concreditum, & quod amicis duntaxat commissum fuerat, mox euro ocyus etiam ad hostes evolat, qui sibi optimè consulunt, falluntque adversariorum conatus, & plerumque haud absque cruenta cæde.

Hinc prudenter Tarquinius secretum aliquod filio concreditorum minimè evulgandum, non internuntio usus fuit, nec calamo, imò neque ullo verbo, quod posset ab adstantibus audiri, sed solis signis, quæ cæteris minimè innotescerent, in horum filium duxit, & coram ipso bacillo paverum capita demessuit, quo signo intellexit filius, amputanda esse Magnatum capita, ut desinerent insidias struere.

Quanti sit momenti hæc tenacissima secreti custodia fortiter etiam edocuit Pompejus, ut paulò ante innui, dum cremandum lucernæ digitum fortiter præbuit, simulque Gento Regi spem excussit tolerantis tormentis consilia, & arcana extorquendi Senatûs. Simile fortitudinis documentum exhibuit Zeno Philosophus, qui cum à Tyranno torqueretur, ut secreta aperiret, aurem illius morso corripuit, nec ante dimisit, quàm & ipse vita; & ille aure privaretur. Simile, imò & fortius dedit Anaxarchus exemplum, qui ne proderet, quæ ipsi secreta, ac tacenda commissa fuerant, dentibus abscissam linguam in Nicrocreontem Cypriorum Tyrannum expuit. Neque supparem ei dicas Theodorum, quem nulla Hieronymi Tyranni verbera, nec fideculæ, nec laminæ ad prodenda secreta sibi concredita pertrahere valuerunt. Hanc masculam virtutem secreti custodiendi commendavit etiam Lampridius in Alexandro Severo, de quo ait, Nunquam secreta ulli evulgasse bellorum: nil boni ab hac potest evulgatione sperari; quia ut vulgò dicitur: *malum ovum, malus corvus*, est hæc evulgatio tacendorum ovum illud, de quo nonnisi excidia, & malorum series erumpunt; estque unum ex ijs ovis pessimis, de quibus Isaias ait: *Conceperunt laborem: & pepererunt ini- quitatem: ova aspidum ruperunt, & telas aranea texerunt: qui comederit de ovis eorum, morietur, & quod confortum est, erumpet in regulum: aspidis ovum, ut refert Bartholomæus Anglicus, excludit rubetam, De verum est autem rubeta ranæ genus venenosum in sicco semper vivens, & à rubis nomen trahens, in quibus plerumque videtur, ut enim ait Plinius lib. 32. cap. 5. Sunt ex rubetis, quæ in vepribus tantum vivunt, & ob id rubetarum*

22.

23.

Cap. 59.

De verum

co semper vivens, & à rubis nomen trahens, 19. cap. 78

betarum trahunt nomenclaturam. Cumque rubetæ fomento ovi dirumpitur crusta, emergit inde regulus, aspidæ, & rubetâ venenosior, qui vel solo spargit intuitu venena, quibus adstantes inficit, ac interimit; verum primum, quod à regulo interimitur, rubeta est mater.

24. Quid ni tacenda quisquis alteri committit, is alteri ovum supponit aspidis, cui incubet, & quamvis per modicum tempus secretum sibi concreditum, veluti ovum silentio foveat; attamen stimulante linguæ pruritu, ejusque instigante lubricitate, quod diu foverat ovum, seu silentio secretum; tandem imprudenti garrulitate excludit, & hinc exoritur regulus, qui plerumque ipsos genitores, auctorem, & fautorem interimit. Concredit militiæ dux amico rem omnino tacendam, hic sanctè alteri, sibi amicitiae vinculo devincto evulgat, & hic alteri, donec in hostium etiam castra penetret non sine ingenti detrimento evulgantium secreta, qui ideo plerumque cruenta clade cadunt, quia eorum lingua non steterat. Ideoque summa circumspèctione opus est, quidnam arcani, & cujusnam id auribus concedatur, cum ex evulgatione secreti ingentia soleant damna oriri.

§. III.

Qui prurientem linguam compescere nequit, potis non est Respublica moderari, nec magni momenti negotia ad optatos fines perducere.

25. **P**erperam regimini cæterorum, & præsertim exercituum præficitur, qui linguæ non didicit prurimum coërcere, ac appetitum compescere evulgandi tacenda: res magnas, nec capit, nec sustinere valet, cui tacere onus videtur intolerabile, nimiumque grave; magna enim consilia sicut taciturnitate foventur, adolescent, & valent; ita evulgatione vires perdunt, languescunt, & deficiunt. Qui prurientis linguæ impetum nescit compescere, difficulter hostium valebit impetus coërcere. Eatenus Romana Respublica suis aucta incrementis in vastissimum excrevit imperium; quia arcana consilia Patrum conscriptorum per plura sæcula nemo ex Senatoribus auditus est evulgasse, adeo ut nec unus videretur audivisse, quod multorum auribus concreditum fuerat: & in eo præ cæteris Romana enituit fortitudo, quod nullus taciturnitatem tutissimum rerum administrandarum vinculum lædere ausus fuerit; proinde omnes imperio ideo digni, quia sibi, & linguæ imperare optimè didicerant, cumque sibi tam laudabiliter impe-

Verani de Affectibus Tom. 2.

rarent, digni fuerunt, quibus cæteræ provinciæ per totum propemodum orbem longè, latèque diffusum paruisent. Nemo fuit, qui à Patribus illis conscriptis arcana excuteret consilia, tametsi vi, & astu solerter adniteretur; nemo ab ullo eorum silenda audivit; nemo speravit ullum audire secreti tacendi verbum: noverant enim Patres illi conscripti probè consilia in secessu duntaxat silentij foveri, & per evulgationem ob operis difficultates defecere.

26. Magna opera nonnisi silentij beneficio feliciter inchoantur, laudabiliter promoventur, & gloriosè perficiuntur: cum & ipsum mundi opificium divini secreti consilio fuerit solidatum: siquidem in efformando hujus mundialis machinæ auspicio, nulla evocati sermonis fit mentio, sicut deinceps in ipsa hominis formatione nulla Numinis Conditoris audita est vox, sicut in rebus cæteris condendis præmittitur. Nullus Angelus, nullus hominum hætenus creatus adest; sed dum inanitate sua cuncta silentium occuparet, & sua taciturnitate omnia impleret, Sapientissimus artifex Deus cælum, & terram inopinatâ cunctis operatione efformavit, & quidem quo tempore ante initium temporis ei collibuerit: *In principio creavit Deus cælum, & terram; terra autem erat inanis, & vacua, & tenebra erant super faciem abyssi, & spiritus DEI ferebatur super aquas:* nimirum novas efformaturus creaturas, videbatur hæere attonita illo sub initio tenella orbis admiratio, cum ante ordinis agnitionem suam sortitus mundus fuerit de divino Opifice substantiam, cum adhuc nullus sciret, quo moderamine rotandus esset immensus propemodum cæli globus, qualèmq; finem diei futurum exciperet tempus, cum nec sol per suos ortus, & occasus dierum, noctiumque inveheret discrimina: attamen in enascentis mundi ambiguitate, quò quavis excussa confusione per suos ordines res discernerentur distinctæ, id è divini opificis arcano prodijt consilio. *Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritus oris ejus omnis virtus eorum. Ordinatione ejus perseverat dies,* ut ait Psaltes.

27. Potuisset supremi artificis manus totam mundi molitionem uno momento abolvere, nisi ex arcano suo consilio placuisset parem potentiae sapientiam in rebus certo dierum intervallo digerendis, atque ornandis demonstrare; hinc prima die è nihilo cælum empyreum à splendoris, lucisque copia suam trahens nomenclationem in augustissimam divinitatis sedem, futurumque domicilium beatorum condidit: & cum fulgentissima illa sede conditæ itidem fuere innumera mentium myriades, quas Angelos dicimus corporis

N n 2

cx-

expertes concretionē : quin & è nihilo terra, & aqua prodire, quæ in unum commistæ globum mutuo complexu se fovēt. Sequenti die, quem lux illa rudis, & imbecillis ei similis, quæ abeunte nocte per diluculum instat, illustravit; orbis celestes, quos sacer historicus firmamentum vocat; è suo non esse evocantur, jubenturque existere medio interstitio suspensæ aquas inter superiores, quæ cristallinæ dicuntur, & inferiores elementales. Inde duo etiam alia primigenia corpora aër scilicet ex aqua, & ignis ex aëre nascuntur; eo ordine, ut ignis cæteris altius avolet, sublimiorémque occupet sedem; cui aër spirabilis proximè succedit, & terra aquis circumfusa mediam mundi sedem occupet. Die tertio sublata aquarum, & telluris confusione, in speciem ingentis orbis glomerata cœpit ex aquis terra emergere, ut & aquæ in cavernas recedere, maria, flumina, stagna, ac paludes, lacusque replere spatij à terra discretis. Quartum diem lumina cœlestia illustrarunt, sol scilicet, & luna; ille diei pater, hæc noctis illustris lampas, ac reliqua sydera, cœlorum amplitudines, perinde ac gemmæ illustrantia, vel rosarum instar jugiter cœlesti vernantia in horto: & hinc altera dierum, noctiumque discrimina, hinc quadripartita anni tempora, tempestatumque prognostica signa. Quintus dies piscibus maris, & volucris terræ natalis obtigit, quorum utrumque genus suam ex aquæ fecunditate traxit originem. Sexto die cætera condidit animalia, produxitque jumenta, reptilia, & bestias, ut etiam ex humo homo effectus est, cui immortalem juxta suam imaginem cœlestis opifex animam inspiravit intelligendi, appetendi, cum ratione reminiscendi, facultate præditam. Et hæc inconcussæ sunt creaturarum operationes, quas divinæ providentiæ consilium per certos perenniter operandi calles destinavit.

28.

Sed undenam tam rata, tamque constans concors operationum discordia? unde contrariæ inter se naturæ ita cooptantur, ut concordem, ac inviolabilem teneant harmoniam, nec ignis frigidus, nec siccum humido, cui immixtum est, resistat? sed omnia quamvis contraria mutuo copulentur complexu, & unum quasi corpus absolvant? unde in dissimilibus, contrariisque naturis tam mirificus ex ipsdem exurgit ordo, ac concors conflatur harmonia, quâ pugnantia, & contraria ex ipsa natura in unum coalescunt? Certè hæc mira discors concordia non nisi arcænum aliquod Numinis secretum videtur prodere; argutè Ennodius Deum alloquens ait. *Dignum est, ut inter exordia dignitatis tibi principiorum Domino supplicemus, qui mundi ipsius in novam*

Diss. 5.

lucem prodeuntis infantiam; quanto bonorum secreto orditus es, tanta potentia virtute solidasti: quasi Numinis operantis secretum harmonicum ex contrariis naturis effecerit, ac consolidaverit rerum concentum; ait enim Ennodius Deus mundialis opificij artifex, & rector: *quanto bonorum suorum secreta orditus est, tanta potentia virtute solidavit*, quasi divinæ potentia parum fuisset suum velle, quo omnia ex nihilo traduxit, ut essent, ac existerent; nisi & consilium divinæ providentiæ accersivisset; ejusque beneficio cuncta ordinasset, resque omnes in sua substantia, & operatione consolidasset. Sed quæ necessitas urfit, ut in secreto rerum opifex Deus mundi poneret primordia? An non ad id sufficiens erat omnipotentia, qua omnia potest, omnesque superat difficultates? Tamen si sola suffecisset omnipotentia; ad nostram tamen eruditionem in secreto bonorum suorum jacere maluit mundi primordia, quæ potentia virtute consolidaret. Appositè dixit Ennodius, quod mundi opificium, quod Deus sua condidit omnipotentia, gubernat providentia, *quanto bonorum suorum secreto orditus est, tanta potentia virtute solidavit*: voluit Sapientissimus mundi opifex cœlum, terram, & reliqua elementa ante solis, lunæque creationem, suum sumpsisse auspiciam, ut tenebris obvolverentur, nullo adhuc homine existente, ut de secreto consilij sui nemini evulgato mundi prodirent exordia; digna propterea, quæ divinæ potentia firmarentur virtute, ac solidius stabilirentur, eò quia de secreto divini consilij prodierint, *quanto bonorum suorum secreto orditus es, tanta potentia virtute solidasti*, ad nostram scilicet eruditionem, ut inde instrueremur, ea firmum, ac felicem sortiri exitum, quæ de secreto prodeunt maturi consilij.

Est secretum rerum agendarum anima, & negotiorum fulcrum, quo si destituantur, quæ instituuntur negotia, vires deperdunt, & corruunt. Unde in id, vel maximè vir prudens, ac Principis Administer debet incumbere studij, ut secreta sibi commissa consilia sanctè custodiat, præsertim si agatur de re magni momenti. Lingua lubricitatem, qui non coercet, in rebus magnis agendis minimè idoneus habetur; imò neque ut vir prudens, magna enim levitas in eo se prodit homine, qui à lingua se finit pruritu abripi, nilque secreti potis est agere, sed audita, & tacenda obvijs quibusque statim evulgat. Quis non dicat, lusorem imperitum esse eum, cui, cum fors faveat, pietas suas alijs ostendit chartas? Quatuor duntaxat solent recenseri, quæ ut vulgò dicitur abscondi nequeant, palma in clivo,

92.

clivo, stramen in calceo, fufus in sacco, & arcanum in fatuo; hinc propriam videntur fatuitatem prodere, qui arcana sibi concedita statim evulgant propria indulgentes linguæ, quæ & garrulitatis studiosa, & silentii impatiens, quodam se finit sollicitari pruritu ad id statim prodendum, quod committitur secretiùs, & conceditur sacratiùs.

30. Viri prudentes gnari quanti sit momenti arcana consilia in intimiori cordis recessu custodire; silentii, secretique semper fuere tenacissimi, ut Cecilius Metellus; hic enim referente Plutarcho in *apophteg.* cuidam tribunorum roganti, quid in hostes moliretur. Respondit: *de eo mea si tunica esset conscia detraham injicerem in ignem*, noluit vir prudens, quid animo moliretur ulli prodere, veritus ne si sacratori alterius fidei id commisisset, vividius evulgandi ingenerasset studium, ac desiderium inflammasset. Seleucus itidem exercitus sui fugatis, fractisque aciebus in rusticanam quandam se casam recepit, panem, & aquam cum à villæ colono postulasset, & is benignè ac perurbanè Regem excepisset, quia tamen è malè pugnata pugna illic se contulerat, dissimulavit rusticus quasi ignorasset eum Regem esse, quem tamen ex facie optimè noverat, cumque linguæ pruritu se excitari sentiret ad salutandum proprio nomine Regem, quia imperare sibi silentium non valuit, & discedentem mox Regem salutavit nomine proprio, præmaturam sibi accivit mortem, cum nollet Rex è castris fugiens ab ullo cognosci: si linguæ lubricitatem coërcuisset, sibi que silentium imperasset, minimè velerrimam illum incurrisset mortem. *Si tacuisset tunc* (ait Plutarcho referens hanc Seleuci fugam) *& aliquantisper sibi temperasset, rebus florentibus Regis huius magna opes fuerunt, præmia profectò silentij, quàm hospitalitatis retulisset majora. Caterum habuit impotentia occasionem, spem, & comitatem.* Cum enim fortassis sperasset rusticus fore, ut Regis notiça ei utilis esset, linguæ pruritu compescere nequivit freno silentii; & ab eadem lingua, à qua lucrum speravit, excidium recepit.

31. Est lingua malorum omnium officina si suæ permittatur garrulitati indulgere. Videntur nescio quo æstro homines impelli ad secreta evulganda, & tacenda obviis enuntianda; nesciunt tacere, nec valent linguæ lubricitatem compescere, præsertim si de loquacitate, & garrulitate aliquod affuturum sibi præmium præsumere liceat. Idque causæ, cur strenui Duces, ac prudentiores exercituum Præfecti altissimo silentio, quæ agenda sunt obtegunt; ne quæ intus animo moliantur, exteriùs evulgata vires deperdant, suoque felici destituantur exitu, hinc aiebat Onofander: *Demens, ac vanus ille est; qui priusquam necesse sit, negotiorum arcana cum multitudinè communicat, nam tunc præcipui temporis scelerati quidam ad hostes*

malitiosè transeunt, quò ab illis proditiõnis gratiã honores, & præmia se adepturos sperant: cum homines lucro potissimum inhiant, & pascantur fructibus lautioris fortunæ, si quæ iisdem conceduntur arcana consilia, & secreta minimè evulganda, illicò ad eos confugiunt, quibus aliquo magno pretio se posse ea divendere, quæ sibi concedita fuerunt, arbitrantur.

Hujus veritatis conscius Aod strenuùs Hebræorum Dux, grande aliquod aggressurus facinus, nulli adaperuit, sed in intimiori cordis recessu secretum fovit, veritus ne si è proprio egrederetur ore, illicò suas deperderet vires, ac evanesceret; sciebat siquidem imbecilliorè semper fidem esse, ad os silentio signandum, quàm ambitionem ad illud idem ostensis præmiis aperiendum. Postquam enim Eglonem adivisset, secum delata munera obtulisset, fociis Galgala dimissis omnibus, ad Regem revertitur, cui testatur secretum verbum se habere, ejus duntaxat auribus committendum: *Reverfus de Galgalis ubi erant idola, dixit ad Regem: verbum secretum habeo ad te d Rex:* nimirum secretum dixit verbum, èd quia nemini hætenus fuerat conceditum, cum & socios dimisisset, ne quid esset Regi locuturus, potuissent suspicari, ut verbum esset omnino secretum: & quamvis occidendi tyrannum ardentiori æstualet desiderio, maluit tamen secreti consilii differre executionem, quàm suis fociis, vel minimam suspicionis umbram ingenerare; veritus ne etiam amicissimi sibi, si aliquid fuissent secreti subodorati ad Eglonem id statim detulissent, spe illecti ingentis præmii, ut notat Abulensis inquiens: *Timuit indicare hoc Aod alicui, quia fortè ut esset acceptus Regi Eglon nuntiaret ei quisquam quid disposuisset agere contra eum Aod: ex quo sequebatur periculum omnium Israëliitarum, ad quod averendum noluit cuiquam aperire, quod proposuerat:* tamen si Aod rem esset aggressurus plenam difficultatibus, ac periculis circumseptam, plus tamen timuit linguæ lubricitatem, & ambitiosæ garrulitatis pruritu, quàm medias inter hostium acies difficillimum opus aggredi. Et nisi Aod arcanum, quod menteolvebat secretum in intimiori duntaxat sui cordis recessu condidisset, Hebræorum saluti minimè profuisset; quia semel quòd mentis secretum per os egreditur, statim per plures diffunditur aures, & etiam eorum, qui lucro inhiantes spe præmii ad eos illicò deferunt, à quibus se præmium delaturos esse arbitrantur.

32. Nulli tametsi amicitia nobis devincto, sunt magni momenti committenda secreta, quia hæc vel ambitionis consilio, vel linguæ lubricitate, vel innatæ garrulitatis ingenio statim evulgantur, & evulgata impediuntur: amicis garrulis nunquam concedenda sunt, quæ magni momenti censentur esse secreta, hos enim locutuleios, & garrulos prægnanti mulieri

Eccles. 4.19. mulieri appositè confert Siracides inquiring: *A facie verbi parturit fatuus*, quia sicut mulier partui proxima dolet, ingemiscit, luctaturque cum partu, nec quiescit, donec eum in lucem edat: ita qui linguâ sunt garruli, & silentii impatientes, si ipsis sanctè concredatur secretum aliquod, videntur statim linguæ pruritu torqueri, dolere, & luctari; nec quiescunt, donec per os, quod in proprio corde susceperant secretum, foras evomant: & isti prægnantibus pares mulieribus, quæ auribus perceperunt, & in corde conceperunt secreta, stimulante linguæ pruritu, non quiescunt, donec in lucem edant.

34.

Imò canibus, felibusque similes dices; si enim aliquid horum animantium illigetur caudæ, distorquentur statim, ac in varios gyros volvuntur, donec caudæ alligatum excutiant; hinc currunt, saliant, furunt, neque ullo consistunt loco, donec caudæ pruritu depulerint. Quod harum animantium obtingit caudæ; hoc idem garruentis experitur lingua, si enim secretum aliquod ei alligetur, sentit statim se impetu ferri ad eloquendum; & quò fuerat illi secretius aliquid commissum, eò citatius prurit foras effundere; & quod deterius, secreta sibi concredita non solum gestit sua libidine, ac pruritu obviis evulgare, verum & ea miscere, quæ suspicatur; & alia quæ sibi fingit, & inde si muscam per aures hausit, elephantum per os parturit: & hi infidelitatis redarguuntur notâ, & nemo est, qui se, & sua velit amplius eis concredere, quia

Eccles. 6.27. ut ait Siracides: *Qui denudat arcana amici fidem perdit, & non invenit amicum ad animum suum*: hinc lingua garrula plerumque est etiam odii artifex, malevolentiae officina, alienæ gloriæ infusio, honoris deventatio, famæ venenum.

35.

Quamvis lingua, si fida fuerit optimum sit in humano corpore instrumentum, cujus beneficio animi sensa aliis communicamus, & quæ vulganda sunt aperimus: si tamen suæ indulserit lubricitati, ac proprio permiserit se pruritu abripi, pessimum est humani corporis membrum; idque causæ cur Pittacus, cui Rex Ægypti victimam miserat, à qua optimam simul, & pessimam carnis partem auferret, linguam præsciderit, quam victimam mittenti reddidit, indicaturus, linguam optimum simul, & pessimum esse instrumentum, ut refert Plutarchus inquiring: *Pittacus cum victimam, ei Rex Ægyptiorum misisset, præcepissetque, ut optimam & pessimam carnem auferret, victimam excisâ remisit linguâ, quod tam bonorum ea, quam malorum organum sit summorum*: nullum siquidem est in homine intus venenum, quod per linguam foras non erumpat; imò plus damni infert lingua sola, quam cætera corporis membra: hinc quamvis manus armata gladio potis sit hominem interimere, adhuc tamen geminas natura homini manus indidit, non tamen duas linguas eidem naturæ

Lib. de garrulis.

artifex concessit; & tartareus hostis ad invendendam confusionem non è rabidis Pantheris, nec ferocientibus leonibus excutos mutatur unguis, sed serpentinam duntaxat contentus est linguam induere, ratus hanc unam sufficere ad cuncta humanæ gloriæ fundamenta in primis parentibus evertenda: serpens enim sive circumvolutus arboris ramis, aut trunco insidens, sive subter arborem in caudam, aut pedes erectus tanquam hominem homo, & sororem soror alloquitur, & mira sermonis illecebra primæ scemina benevolentiam captat, virisque pestiferæ cupiditatis excellendi supra humanum fastigium per linguam inspirat, dulcedine lautioris libertatis immixtum, & simul guttum pomi vetiti persuadet, ac totum humanum genus simul evertit.

§. IV.

Adeo inoleverant non coercita linguæ vitia, ut iisdem corrigendis divinus Spiritus multiplices dispersit in linguas flammeas in terram descenderit, edociturus homines meliorem loquendi modum.

Tertullianus sibi gratulatur exemptum *fuisse lingua nostra venenum*, quia cum Christus mortem sua nece vicisset, nondum nostra felicitas cumulatior resplicuisset fortuna; nisi divinus spiritus flammâ cœlesti linguas demisisset è cœlo pluvias, quibus nostras purgaret linguas, & omne ab iisdem venenum abigeret: *Factus est repente de cœlo sonus tanquam advenientis spiritus vehementis, & replevit totam domum, ubi erant sedentes, & apparuerunt illi dispersæ linguæ tanquam ignis*, quia proprium est ignis obvia quæque absumere, venena exsiccare, & quæ malignas contraxere qualitates expurgare; & id fuit felicitatis nostræ complementum, quod linguæ cœlesti imbutæ igne nostras ab omni veneno, omnique fatuitate lubricas expurgarent linguas. Cùm Ecclesia esset in terris construenda; supremus rerum molitor, ac sapientissimus architectus Deus, sicut olim plurium confusione linguarum insanos Gigantum ausus, ac tumida consilia in Babylonicæ turris ædificatione dissipaverat; moliturus mox non jam turrim, sed in terris Ecclesiam Catholicam eminentiâ virtutum syderibus æquandam, linguarum quoque invehit diversitatem, quâ plurium nationum linguæ, & gentium idiomata in unum coirent fidelium cœtum: sed si ignis è cœlo in terras pluvius illabitur perfidos Ethnicismi profligaturus gigantes, cur potius ignis non cadit è cœlo de more aculeatus in fulmina, sed potius inluetas ruit obtusus in linguas? An forsitan quia Spiritus sanctus amor est, & amor fulminare odit, ac lædere; & tantum lambere amat, & eblandiri? ideoque in linguas obtusus illabitur ignis, ut lambere tantum possit,

36.
Lib. de presens. cap. 4.

fit, non vulnera infligere: Imò multiplices dispersit in linguas cecidit è summo cælo divini spiritus ignis, ut linguis amore flammis amantissima duntaxat oscula figeret ad salutem; non vulnera infligeret ad interitum: vel cum amor ipsi sibi fama sit, tot debuit linguis abundare, quot flammis ardere, ut Euro citius per singulos discurreret terrarum tractus.

37. Quòd si moris fuit, quo olim victimarum linguæ preconibus tribuerentur, eò quia linguâ populum juberent ad sacra venire: non mirum, si linguæ divinitus tribuantur Apostolis, cum veræ Religionis futuri essent præcones perpetuum silentium obstrepenti imposituri superstitioni. Quòd si in superba illa Babylonica turris structura linguarum ex una in plures factum divortium viam ad impietatem omnem adaperuit, nunc ex opposito à linguarum multiplicitate ad saniorum frugem, morumque integritatem redire debuerunt homines, & in unum coalescere cœtum, quo fierent cor unum, & anima una; & linguæ assuetæ garrulitati; tandem cœlesti edocetæ spiritu discerent, vel tantum cœlestia loqui, vel non amplius garrere, sed silentio lubricitatem sibi innatam coercere. Quis linguas illas igneas è cælo delapsas non dixerit verè flexanimas, imò & animas ipsas, cum emortuum illud, abjectumque inter gentes superstitionis cadaver novæ vitæ spiritu animarint: & certè Ecclesia, quæ in terris erat recens construenda, ut Magistra esset omnium gentium, non alia decuit animâ informari, quàm linguâ, quâ ad vitam æternam gentes aptius instruerentur.

38. Sed cur pluvius iste de cælo imber igneus missilium linguarum insueto, innocenteque prodigio placidè fulminat? an quia fulmen amoris linguâ amabiles facilè flammis ad cor nititur jaculari, quòd cœlesti duntaxat discat exardescere amore? An ut cor suum erga nos profusum, ac calorem prodigius amor explicaret, ardentibus est usus linguis, quibus dilucidius nos ad redamandû erudiret? An igneas voluit, flammantesque linguas adhibere, quarum splendore cæcas è mentibus hominum superstitionis caligines excuteret? simulque verum ad salutem iter edoceret linguâ, & præsignaret ignis splendore? Divini siquidem verbi munus non nisi cœlestes sunt linguæ, quæ ab omni garrulitate alienæ in sonum duntaxat erumpunt, quo ad cœlestia vocant. Suum visus est Deus explicuisse hominibus amorem, cum non una duntaxat usus est lingua, sed in plures dispersit voluit totus vocalis esse, quòd & attentius audiretur ab hominibus, & ferventius amaretur. Quòd si in prima mundi molitione omnipotentis Conditoris dextera cœlestes ignes solem, lunam, & stellas elaboravit, quibus cœlum ipsum tot linguis eloquens, quot syderibus splendens gloriam ardentius sapientissimi sui artificis enarraret;

mox Spiritus Domini non amplius, ut in mundi primordiis super aquas ferebatur; sed dispersit in igneas flammis ardentes terris adjecit linguas, quibus non solum cœlum, sed & terra sui pariter conditoris gloriam deprædicaret. Cecidit verò è summo cælo in ima terrarum pluvia hæc ignea miscilium linguarum, quibus imbris gratiarum terra vepribus, lentibusque producendis assuetæ irrigaretur, & viretis, floribusque virtutû tandem inciperet exornari, ut homines in ea ad enarrandam Dei gloriam, suas solverent linguas cœlesti igne à vitio defœccatas garrulatis.

39. Sed quid quòd delitescentem in caula Bethlemitica humani generis Reparatorem una duntaxat splendens insueta coruscatione stella, seu flammea cœli lingua deprædicaverit; cum è terris, imò è cruce, eundem cœlo receptum innumera propemodum sydera alloquentes imitata linguas commendent? An quia vagientis Dei enuntiandæ infantia par fuit unicum duntaxat cœli sydus, eò quia quasi puderet cœlum natum in terris prodere suum Conditorum, ejusque pauperiem, vagitus, & lachrymas hominibus nuntiare? cujus nunc triumphum, ut jactet, totum gestit in linguas partiri; quòd inde discamus, profusiores esse in alienis laudibus recensendis; quàm miseris, ærumnisque sine solatio, imò & cum incremento alienæ miseriæ propalandis. Ecce quomodo per linguas igneas è cælo pluvias nostræ fuerunt in terris linguæ expurgatæ, ut nostra felicitas cumulatiùs splenderet completa: *exemptum est lingua nostra venenum*, ait Tertullianus, quia cœlestis ignis eas edocuit cœlestia tantum sapere, & eloqui. *Lib. de paenitent. cap. 4.*

40. Utinam hoc igne purgarentur nostrorum hominum linguæ! non ita insanirent neque in alienam famam sævirent. Grave oris vitium est spumam emittere, & eos, quos spumans alloquitur, veluti pluvia minutatim rorante inspergere, ut adstantes non solum auribus loquentem audiant, sed & facie spumantem sentiant, fœdâ scilicet rigati aspersione despumantis oris: hoc laborat vitio, qui contra Monitorem obmurmurat, cujusmodi fuit vinitor, qui hac oris fœda spuma Patremfamilias inundavit, cum dixit: *Hi novissimi unâ horâ fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei & astus?* imò nec ille solus hac spumea oris fœditate patremfamilias inundavit, sed socios habuit æquè fremebundos ob illiberalem, ut ipsis videbatur, diarium, quos D. Mattheus describens ait: *Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias arbitrati quòd plus essent accepturi.* Non erant procul dubio eorum linguæ defœccatæ, cum tam fœdam spumam in patremfamilias jecerint, fœdi sanè fuerunt spumatores, qui tamen linguâ prompti essent, adhuc manu cæteris erant tardiores.

41. Sed hæc imprudens garrulitas promerita etiam dat pœnas: Core, Dathan, & Abiron

Abiron ex hebræa plebe Principes cum aliis ducentis quinquaginta vocati à Moyse obmurmurantes aiunt : *Non venimus, nunquid parum est tibi, quòd eduxisti nos è terra, qua lacte, & melle manabat, ut occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri? revera induxisti nos in terram, qua fluit rivus lactis, & mellis, & dedisti nobis possessiones agrorum, & vinearum, an & oculos nostros vis erverere? Non venimus.* Hæc petulanter fuerunt contra Moysen oblocuti, sed quia linguæ lubricitatem non coërcuere, pœnas unà cum uxoribus, liberis, totaque familia, & universis affeclis luerunt improbæ garrulitatis; siquidem tellus ipsa horrendo fragore repente contremuit, & fluctuante ejus superficie, perinde ac pelagus vento exundans univèrsum populum terruit; móxque insolenti fonitu eliso, ex qua parte seditiosi eam indigno pede calcabant dehiscens solum subfidit, & lato hiatu veluti aperto ore omnes statim obmurmurantes absorbit, priùs sepultos, quàm interemptos. *Descenderuntque viri in infernum operi humo, & perierunt de medio multitudinis,* sublatis oblocutoribus in Moysen suum iterum terra hiatus clausit, nullo superstitite ejus vestigio. Hæ sunt pœnæ, quas dant, qui nullum linguæ lubricitati frœnum injiciunt; hæc sunt supplicia, quæ linguas sequuntur oblocutrices; hic finis est obmurmurantis factionis, cujus supplicium describens D. Ambrosius ait : *Immugiens terra in medio plebis scinditur, aperitur in profundum sinus, abripiuntur noxij, & ita ab omnibus mundi hujus ablegantur elementa, ut nec aërem haustu, nec calum visu, nec mare tactu, nec terram contaminarent sepulchro.* Verùm licet cessaverit supplicium, non tamen finis fuit malitiæ impositus, hæc enim dum geruntur, novum insurgit murmur in populo contra geminos fratres Moysen, & Aaron : *Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen, & Aaron, quàm iniqua, & proterva inolevit malitia hominum? cum eo tempore, quo obloquentes argumentum fiunt divinæ vindictæ; adhuc alii, nullo pœnarum timore coërciti plura effutiunt nequiora? & dum fur è patibulo pendet, alii deprehenduntur in simili crimine delinquentes, ac pari puniendi supplicio? Judæi contumaciùs coeperunt obmurmurare, cum oblocutores viderint insolenti exundantis telluris hiatu absorberi, sed vox itidem supernè ruit horribilis : *Etiã nunc delebo eos:* sed si tam severè linguæ lubricitas puniri meruit, sit obmurmurantium pœna nostra instructio, ut discamus frœnum taciturnitatis linguæ injicere lubricitati, quâ præcipientes trahuntur oblocutores ad exitium; appositè S. Chrysostomus mascula eloquentiâ ait : *Vides, quòd eos erudiat, ne murmurent? est enim servorum improborum & insensatorum obmurmurare; meliùs fuerit nihil operari, quàm cum murmuratione, nam**

& quod factum est, perit. An non vides, quòd & in adibus nostris ista perpetrando discimus: nempe satius esset hac non fieri, quàm murmurando fieri. Et sape malum ministerio privari, quàm murmurantem sustinere. Gravis enim, gravis inquam est murmurator, & vicinus blasphemæ; alioquin cujus gratiâ tantum illi supplicij dederunt; ingratus est res ista; qui murmurat, ingratus est Deo, qui autem Deo ingratus est, blasphemus quoque est.

Imò ad eam plerumque devenit linguæ lubricitas audaciam, ut etiam adversus Deum ipsum obmurmuret; in cœno voluntamur, & cœlo leges dicere præsumimus, conquerimur enim si sol nimium urat, si frigus rigeat, si aër nubibus sit foedus, pluvie diuturnæ elabantur: & nubibus excussis iterum lamentamur, quòd aëris diuturna serenitas siccitatem terræ invehat, quâ arefcunt olera, non crescunt segetes: querimur, si æquora trajicientes Euri, Notique violentiùs flantes marinos diverberent fluctus, navimque exagitent in discrimen navigantiù; mox si quiescant venti, suâque gaudeat mare malacia, iterum querimur eò quia parum, vel nihil itineris per fluxas semitas navis conficiat, nullo urgente vento, nec implente, quæ è malis extensa pendent carbasæ est semper lingua querula, quia ejus non valemus lubricitatem compescere, nunc cœlo, nunc terræ, mox mari, & modò aëri, imò & creaturis singulis jugiter irascimur; illi ut sua possint itinera instituere cœli exoptant serenitatem, quam non obtinentes, pluvium cœlo jugiter delabentibus irascuntur; alii, quia segetes non crescunt, & tellus arefcens per frequentes rimarum hiatus semina sibi concredita lædit, irascuntur soli, quia suis radiis siccitatem inducat, sitque impedimento, ne segetes vegetiores adolescant: & quia varia sunt hominum instituta, contraria negotia, ideo propemodum contradictoria simul exoptant; nec linguæ lubricitatem compescentes, semper mæsitant, conquerunturque ob excitas in mare procellas; ob aëris, vel diuturnam serenitatem, vel ob continuatas pluvias. Huc accersendus est Salvianus : *Sine murmure, ait, & querela, nos Deus esse præcepit. Quando autem hæc in humano genere non fuerunt? si astus est, de ariditate causamur; si pluvia, de inundatione conquerimur; si infæcundior annus est, accusamus sterilitatem; si fæcundior vilitatem. Adipisci abundantiam cupimus; eandem adepti accusamus: quid dici hac de re improbius, quid contumeliosius potest? Etiam de Dei misericordia querimur, quia tribuit, quod rogamus.*

Imò adeò sunt homines ob linguæ lubricitatem ad obloquentum proni, ut vel cum beneficiis cumulantur obmurmurare minimè desistant. Quibus non affecit Deus Judæos beneficiis? quibus non fuit eos favoribus profecutus? & tamen tam amicè,

& hu-

Num. cap. 16.

Num. cap. 16.

Lib. 10.
Epist. 82.

Num. cap. 16.

Num. 16.

Tom 4. hom.
s. Epist. ad
Philip.

42.

43.

& humaniter eos Deus tractare non potuit, quin semper obmurmurarent Exod. 14. *For- sitan non erant sepulchra in Aegypto; ideo iu- listi nos, ut moreremur in solitudine:* Exod. cap. 15. *Quid bibemus? & murmurabas omnis congregatio filiorum Israël contra Moysen, & Aaron, dixeruntque utinam mortui essemus per manum Domini in terra Aegypti, quan- do sedebamus super ollas carnium, & comede- bamus panem in saturitate: cur induxisti nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame?* Et quia in coercendo linguae pruritu nullum adhibuerunt stu- dium, quia ejus potius indulgere lubricitati, vix sedato uno populi fremitu, alius oriebatur prioribus turbulentior; adeo ut populus petulantius confusis audiretur ite- rum clamoribus vociferari Num. cap. 11. *Quis dabit nobis ad vescendum carnes? re- cordamur piscium, quos comedebamus, in Aegypto gratia, in mentem nobis veniunt cu- cumeres, & pepones, porrique, & cepa, & allia. Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man: hinc per- petuis querelis pullabat populus aures Moy- sis, & Aaron, quos & acriter urgebat, con- querebaturque deesse modò panem, nunc aquam, aliàs carnes, nec unquam ei occasio defuit obmurmurandi contra Deum, & Moysen, unde Augustinus ait: de nulla re alia fuisse Deum magis à populo Judacio of- fentum, quam de querelâ, & murmure.*

Neque hæc ingrati populi murmura DEUS dissimulavit, nec impunita reliquit, cum ob hujus oblocutionis culpam, cum putarentur Judæi fuisse trigentes centena mil- lia, nemo ex tanto numero in terras pene- travit uberes, nisi Caleb, & Josuë, cum reliquos omnes his duobus exceptis eremus hauserit, amplumque fuerit omnium sepul- chrum: etenim ob juges querelas, & mur- mura extremam castrorum partem devora- vit ignis, & serpentes flammæ ob sola mur- mura stultè obloquentes dilacerarunt; nec se- cus oblocutores, ac infames latrones candenti ferro, ignita fuerunt torti forcipe: siquidem igniti colubri, veluti carnifices in reos im- missi, quos linguis, morsibusque lacerarunt, ubique funesta impresserunt cadium vestigia; adeo ut linguae pruritus, quia nullo tacitur- nitatis freno coercitus, cuncta funestaverit, poenas luerit; neque immunis à supplicio fuit Maria Soror Moysis, quamvis & ipsa vati- ciniis, & miraculis clara; cum enim nonni- hil obstrepere aula fuerit, gravi supplicio linguae lubricitatem luit, tamen haud im- modicè linguam solverit, cum tantum fratrem suum ob Æthiopiis conjugem præstrinxerit inquit: *Num per solum Moysen locu- tus est Dominus? Ob enim hanc querelam vocem cœlestis Nemesis eam etiam pulsavit: Et ecce Maria apparuit, leprâ candens, quasi nix. Clamavitque Moyses ad Dominum di- cens, Deus obsecro sana eam, cui respondit Do- minus: si pater ejus spuisset in faciem illius Verani de Affectibus Tom. I.*

non ne debuerat saltem septem diebus rubore suffundi? separetur septem diebus extra castra, & postea revocabitur. Exclusa est itaque Maria extra castra septem diebus: & populus non est motus de loco illo, donec revocata est Maria. Ecce quàm prolixam malorum cate- nam secum trahit lingua nullo coercita freno, sed suæ indulgens lubricitati! tamen si dentibus careat lethalius tamen mordet.

S. V.

Lingua licet edentula alios assuetâ mordere, nisi coercetur in obvios quosque sevit.

REFERT Eustachius Homeri Interpretes, a- pud Cyprios, eam fuisse legem sanc- tam, quâ si porcus alienas segetes depalceretur, licitum foret fundi possessori dentes eidem obtruncare. Sed lingua mor- dere assuetâ alios, non solum segetes in alie- no fundo, sed obvia quæque detest, proterit, & evertit, & quidem optandum esset, ut lex illa Cypria revivisceret, quâ innumeris pro- pmodum mordacibus dentes truncarentur: quamvis edentula sit lingua, acrius tamen mordet, ejusque morsus non ossa tantum, sed & ipsas etiam medullas penetrat, hinc con- queritur David, contra mordacem quempi- am, qui suis morsibus cæteros non destiterat lacerare inquit: *Tota die cogitavit injusti- tias lingua tua: sicut novacula acuta fecisti* Psal. 51. *dolum: quid quod officium mentis Regius Vates linguae attribuit? An non cogitare in- justitias munus est mentis, & non dentis, ac linguae functio? an lingua mentis naturam induit, quâ cogitet; & mens linguae fungitur vice, ut loquatur? appositè tamen dicitur lingua injustitias cogitare; quia lingua mor- dax euro citius fertur in eum, cui morsum infligit, & in hoc velocitatem videtur men- tis imitari: proprium est mentis suis cogita- tionibus per omnes terrarum, marium, aëris, & cœli tractus vagari, ac incredibili dis- cernere celeritate; è caligine siquidem re- rum fluxarum cœlorum penetralia pervadit; mentes ab omni conjunctione materiae desce- catas perlustrat, & usque ad ipsum primum univerforum satorem contendit, cujus maje- statis percussa radiis, veluti temulenta efficitur: pari pacto linguae mordaces perinde ac mentis cogitationes mira celeritate discur- runt, moventurque, ut diffiti suos statim morsus sentiant: vix lingua os pandit, & jam morsum, vulnusque infixit alteri.*

Verum hæc divinæ Nemesis æquissima est trutina, ut qui alteri suos dat gustandos den- tes; alterius & ipse dentes sentiat; & qui mor- det, mordeatur, quod innuit Abacuch: *Num- quid repente consurgent, qui mordeant te, & suscitabuntur lacerantes te, & eris in rapi- nam eis?* Hisce tamen morsibus curandis su- um Regius vates adaptat alexipharmacum, quale neque Esculapius, nec Apollo sugges- sisset: ait David Psal. 119. *Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?* loqui-

loquitur tanquam medicus, qui ægroti inspicit, exploratque linguam oculis, & tactu, num ea adusta sit, vel scabra, aut vitiato lentore glutinosa, conjiciens ex hisce signis qualitatem morbi intus stabulantis, & interna viscera corruptentis: *Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi?* & respondet David *sagitta potentis acuta*, nimirum ad mordaces linguas inflictiis vulneribus puniendas; qui enim mordacem suam nescit linguam coercere, alii etiam in ipsum linguas suas, perinde ac sagittas exacuunt; & quæ lingua mordax vulnera infligit aliis, ab iisdem in ipsam hæc eadem retorquentur; ut quod mordax aliis fecerit, hoc ab aliis, & ipse sibi experiatur fieri: hisce sagittis utitur Deus, ut promeritas luat pœnas, quæ morderi non desuescit lingua; & sicut lingua mordax alios dilacerat venenatis suis morsibus, ita suas etiã funestas spargit cædes.

46.

Tom. 2. col-
lect. præcept.
5.

Refert Manlius Heidelbergæ in inferiori Palatinatu: convivium socialiter à pluribus concivibus fuisse ad lautitiam institutum, cuius ferula convivæ choræ, saltibus, ac faciliis condierant; non minus vino Nectarico, ac Rheuzo linguæ madidæ indulgebant lubricitati; cumque esset ex convivis quispiam cæceris mordacior ex adstantibus socium acrius momordit; hicque morsum sentiens, cum dolorem nec artificiosè eludere valuerit, neque dissimulatione sopire, impatientiã victus surrexit è mensa, abiit è convivio, ultionem potius ut coqueret in pectore, quàm ingesta ferula digereret in stomacho: id autem in via consilii intra se coepit, quo certo in loco abdito, per quem mordax erat transiturus stricto eum gladio, vel pulsare posset, vel in fugam compellere, ut nimirum esset, quod cæteri socii in eo riderent. Neque occasio hominem fetellit, illac post unam, vel alteram horam pertransivit mordax, in quem statim alter ex insidiis erumpens districto gladio irruit: sed nec iste cessit, utpote vino immodico madidus, & toto pectore incalescens; non enim terga dedit fugæ, sed firmo stetit pede vim vi repulsurus. Hinc insidiator majori conatu in hostem surrexit, cuius etiam poplitem adeò graviter læsit, ut ex inflicto vulnere paucis post diebus animam etiam exhalaverit. Hæc igitur cruentæ clades, ex linguæ profluunt lubricitate, cui si frœnum non injiciatur taciturnitatis, singula funestat, foedatque cruore.

47.

2. 2. 203. 4. 1.

Non solum corpus, verum & ipsum honorem, famamque lædit; denigrat enim per detractionem alienum splendorem, quod perinde est, ac occultè absentem ferire; est siquidem detraçtio, ut docet D. Thomas, *Denigratio aliena fama per verba occulta*, dupliciter enim potest lingua alios lædere, apertè scilicet per contumeliam, quâ præsens læditur; & occultè per detractionem, quâ absens dilaceratur, & alienus splendor obscuratur: cum enim per detractionem bona æstimatio alterius adimatur, aut imminuatur, nulli dubium; quin eiusdem semper detrahatur fama, honori, ac probæ æstimationi. Est autem detractionis

mater tumens superbia, eò quia nolit detractor alios sibi æquari: vel invidia quando aliena lucra sua existimat damna, quo fit, ut invidus felicibus aliorum successibus ægrescat. Oritur etiam plerumque detraçtio ex inolita prava maledicendi consuetudine, sunt enim ex hominibus aliqui adeò assueti detractionibus; ut nunquam meliùs loqui scire videantur, quàm cum malè de aliis obloquuntur. Neque credas, detractores cæcitate laborare; oculatissimi sunt, ut trabem in festuca, elephante in culice, alpes in verruca videant, & sibi somniata alterius innectant vertici, quo cæteris fiant perspicua.

Sunt etiam, qui vitium detractionis, ejusque turpitudinem zeli pallio adnituntur obtegere, & tunc quod virtutis in extima facie videtur speciem præferre, intus truculentissimum est larvatum vitium, quod adulterinis coloribus alienum decolorat nitorem: & qui sub hac zeli specie alteri detrahit sub sermonis initio vultum studet ad gravitatem componere, modestiam affectat sermonis, oculorum intuitus in humum dejicit; gemitus, & suspiria ex intimo corde ad extima oris labia evocat; verba profert seria suspiriis interrupta, & per varias ambages, ac dolosos anfractus incipit nocitura effutire, ac tortuosa verborum circuitione venena spargere, & alienum corrumpere honorem, famam lædere, probamque denigrare æstimationem: doleo ex intimiori corde ait, quòd audierim à pluribus, hominem illum lapsum in tale scelus, sèque tali vitiola foedasse turpitudine; eum credidissimè virtutum studio unice addictum, & nunc deprehendo, eum foedioribus indulgere vitiis, quod audire est mihi pergrave, & summè doleo, cum aliàs vir sit probæ indolis, fidusque amicus: & mihi summè displicet; quòd patrata ab ipso peccata audierim à viris probis, dignisque fide, ut non possim scelera excusare: & quò plus videtur zeli ostendere, ac displicentiæ, eò lævius, acriusque in ipsum invehit, ejusque honori detrahit, & quidem eò nocentiùs, quò detraçtio talibus vestitur verbis, ut creditu videatur facilior, ut scitè observat D. Bernardus *in cantic.* inquiens: *Sunt species pestis hujus, dum alij quidem nudè, atque irreverenter, ut in buccam venerit, virus evomunt detractionis. Alij autem quodam simulata verecundia suco conceptans malitiam, quam retinere non possunt adumbrare conantur. Videas premissi alta suspiria, sicque quadam cum gravitate, & tarditate, vultu mesto, demissis supercilijs, voce plangenti egredi maledictionem, & quidem tanto persuasibiliorem, quanto creditur ab his, qui audiunt corde invito, & magis condolentis affectu, quàm malitiosè afferri: doleo inquit vehementer pro eo, quòd diligo eum scio, & nunquam potui de hac re eum corrigere, & alius mihi quidem ait, bene compertum fuerat de illo istud, sed per me nunquam innotuisset: ac quoniam per alterum patefacta res est, veritatem negare non possum. Sed D. Bernardus*

48.

Serm. =
in can.

ardus graviter larvam detractori detrahit, dum in ejus lingua, ait, sessitare caco-dæmonem, ait ipse in sermonibus: *DetraCTOR & libens auditor uterque diabolum portat in lingua, & uterque ab eodem rapitur, trahiturque in gehennam.*

Imò qui detrahit, haud ab officio ablu-dit Dæmonis, hic enim: *tanquam Leonu-giens circuit, quarens quem devoret*; ita eti-am detractor, si non rugit, saltem obmur-murat, circuitque, quos suo veneno inficiat, & omnia videtur permeare, lustrare, anfas quæsiturus aliis detrahendi famam, & hono-rem: nullus est in sylvis venator, qui dili-gentiùs recessus illos sylvestres circumceat, feram quæsiturus, quam vulneret, & interi-mat; nullus in castris est urbis obsessor, qui tanto ardore, impetùque irruat per dejecti muri ruinas urbem occupaturus, sicut detra-ctor circuit quæsiturus, quem linguâ læ-dat; hinc David: *In circuitu impij ambulans* quia nimirum detractores semper circumce-unt, in orbem eunt, redeuntque centies ru-musculum audituri, vel aliquem deprehen-suri in loco suspicione non vatio, quem e-vulgent delinquentem; & per somnias au-xeles scelus ampliari student, quod patra-cum non fuit. Quàm impij sunt, qui in cir-cuitu ambulant, totam pererrant urbem, a-lienos aucupaturi errores; in plateis, vicis, compitis, locis omnibus de singulis per-cunctantes; de curia in curiam, de alceterio in alceterium, noctu, & interdii musitantes, circumferuntur; omnes perlustrantes angu-los, ut alienas congerant foeditates, & scara-beorum instar nunc illis, nunc istis insident excrementis ad sui incrementum: & non ut apes ad flores volant, sed ut nigerrimi corvi cadaveribus insident. Centoculos eos dix-eris, centumque instructos auribus, centum, & naribus; ut omnia videant, audiant, ol-faciant: veluti ardeliones curiositate simul, & malignitate ducti, simplices, minusque suspicaces discutiunt, & excutiunt; & singu-las aliorum actiones depravant, deturpant-que linguæ veneno; & de hac lingua appo-sitè D. Bernardus ait: *Nunquid non vipera est lingua ista? ferocissima planè, qua tam letali-ter insicit.*

Est lingua veluti telum trifidum cum tres uno ictu interimat; scilicet detractorem, detractoris auditorem, & eum cui detrahi-tur, hoc tamen discrimine, quia ille in quem detractio fertur leviori confodiatur vulne-re, cum non majus possit dispendium facere, quàm solius famæ, quæ bonum est, nobis ex-trinsecum, & adscititium: detractor verò, & detractoris auditor animæ patiuntur detri-mentum; & quidem maximum; quia de-tractor sibi met plurimum nocet, in cujus caput per sæpe lapis recidit, quem in alte-rius jecerat perniciem: gravius etiã de-tractio nocet aures detractio-ni danti, quia is per aures venenum haurit, quo ad ne-cem inficitur animæ: hinc D. Bernardus

Verani de Affectibus Tom. I.

ait: *Nunquid non lancea est lingua ista? pro- felio acutissima, ut qua tres penetret ictu uno:* est Joabi triplex spiculum, quo Absolonem è sublimi quercu pendulum incurans confo-dit, ac interemit. Vulnera hæc lethalia is declinat, qui detrahentes fugit; & detractio-nes quovis veneno deteriores odit; ut mo-ner Salomon inquires: *Remove a te os pra-vum, & detrahentium labia procul sint a te.* Est detractor fure deterior, & delictum de-tractionis furto longè gravius; tanto anim-calpa est gravior, quanto majore bono privat iniquè; & cum majus sit bonum famæ, pro-bæque æstimationis, quàm divitiarum, ut ait Salomon: *melius est nomen bonum, quàm di-vitia multa*; sequitur, detractio-nem furto deterius esse scelus: imò gravius homicidio esse videtur crimen detractio; quò enim est crimen gravius è acriori plectitur pœna: detractio autem non semel gravius à Deo pu-nitur, quàm homicidium.

Moyles in Ægypto degens hominem sibi obviantem enecavit: *Percussam Ægypti-um abscondit sabulo*: Cumque ve-ro fugisset in desertum; ibi in populi Principem deligi-tur, & Dei nuntius delegatur: *Veni mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum*: ta-metsi homicidii scelere reus esset, non tamen id ei obstat, quin ad principatûs supremum evehatur fastigium; eligaturque populi prin-ceps: cumque in arcescente eremo silicem bis virgâ percussisset, & indignabundus popu-lum vocasset incredulum, ac Numini rebel-lem: *Audite rebelles, & increduli: num de petra hac vobis aquam poterimus elicere?* Quidni hujus in populum investitionis appen-dix muneris fuit interdictio, exclusio à prin-cipatu: *Non introduceris has populos in ter-ram quam dabo eis*: quia Moyles in deserto fuit contra populum obloquutus populi de-stituitur præfecturâ, dejicitur in pœnam non coërcitæ linguæ è principatûs fastigio.

In Ægypto autem post patratum homi-cidium princeps inauguratur populi; indu-cem salutatur totius Israelis: cum igitur gra-viorem luat pœnam linguæ lubricitas, quàm manûs armatæ irruens impetus in necem al-terius; nulli dubium, quin gravius nonnun-quam peccet lingua, quàm manus; illa enim in pœnam patratæ sceleris Moysem detrusit è fastigio principatûs; cum hæc minimè fuerit illi impedimento, quin in principem elige-retur populi: in Ægypto Moyles homicidæ ad fastigium effertur principatûs; in deserto oblocutor, è culmine detruditur dignitatis: in Ægypto exarsit in hominem; in eremo excanduit in honorem populi; ideòque vide-tur gravius famam læsisse, quàm vitam ho-mini abstulisse: huc accersendus S. Ephrem inquires: *Plurimis viset signis claruisset Moy-ses, ubi tamen modicè linguâ lapsus est, è terra promissionis excidit. Magnum, & hor-rendum mare ei viam præcludere non potuit; sed verbum unicum iniquè ab eo prolatum, velut murus aliquis ipsi obstitit, ne ulterius*

progredi posset. Tolerabilius videtur ferro manus dilacerari, quàm linguæ contumeliis sauciari; gravius lædit, ac lethalius ferit obtusa lingua; quàm peracutus gladius, ferienti Moyli manu eremus tutum exhibuit asylum; sed lædenti linguâ populi honorem desertum justæ mulctationis inflictum est tormentum.

§. VI.

Gravius lædit lingua sua lubricitate, quàm manus armata irascenti animi severitate.

§2.

GRavius punitur procacis linguæ lubricitas, quàm intentata manus cædes cruenta. David accersendus est hujus inconcussæ veritatis testis eximius; pluribus fuerat ipse Saulem beneficiis profectus; quæ tamen regis inflexilem duritiem magis ad iram excitârunt, quàm ad gratiam, ac benevolentiam valuerint emollire: dixisses costata à Davide Sauli beneficia chilibis in silicem ictus, ac vulnera fuisse ad scintillas excutias accensæ indignationis: Saul igitur irâ percitus inextinguibili, ut mederetur odio, extinguere Davidem, ac è vivis delere adniritur; pravumque suum executurus consilium, hastam in Davidem, quem præsentem senserat ejaculatur: *Tenebat Saul Lanceam, & misit eam putans, quòd configere posset David cum pariete.* David verò impuro spiritui abigendo assuetus lyræ modulamine non solùm vibratæ lanceæ declinat impetum; sed & gehennalem debacchantis Saulis demulcere furiam studet; verùm id perinde fuit ac retibus expansis volatiles expiscari ventos; inde adigitur errare per montium declivia, sylvarumque opacatos recessus; ubi Numinis providentia Saulem persequentem Davidi tradidit fugienti, qui tamen maluit osori parcere, quàm ejus sanguine innocuas fœdare manus: *nolui extendere manus meas in te.*

1. Reg. c. 18.

1. Reg. c. 24.

§3.

Non ita tamen clementer se David gessit cum per ministros Nabali supplicavit, ut annonam vellet servis suis suppeditare, eò quia ob caritatem rei frumentariæ in regione illa fame premerentur: Nabal enim vir rudis, & agrestis non solùm petita denegavit; verùm & verbis asperioribus eos abegit: tunc David jussit servos suos armis muniri, & veluti propriam oblitus mansuetudinem in Nabalem totam famulitiî cohortem armavit: *accingatur unusquisque gladio suo.* Quid? quòd David in Nabalem esculenta ad famem propulsandam suis denegantem servis, tam sæverè invehat? Quid? quòd in Nabalem ob negatum cibum veluti excandescat, totus irâ accendatur David ad vindictam; cum Sauli telum intorquenti, & ad interneqionem vibranti ultro pepercere-

1. Reg. c. 25.

rit? David ne sanguinem persequentiis Saulis in specu funderet ubi citra ullum discrimen potuisset eum occidere, manum coercuit; quam tamen armavit in Nabalem: *Hæc faciat DEUS inimicis David, & hæc addat si reliquero de omnibus, quæ ad ipsum pertinent, usque mane mingentem ad parietem.* David exardens iracundiâ in Nabalem cuncta, quæ ad ipsum pertinent perdere molitur; cum è Saulis chlamide frustulum in specu abstulisse ingemuerit dolens. Cur igitur Nabalem ad necem persequitur, ex eo tantùm quia esculenta, & poculenta denegaverit; & Sauli ultro parit cum ad necem Davidem insequeretur? an quia Saul regia fulgeret indutus purpurâ? ac dignitatis emicaret fastigio? soleantque propterea crimina Magnatum promptius dissimulari, quàm puniri? cum leviora in abjectis hominibus scelera tota plectantur rigoris severitate? Saul in Davidis vitam furit, insanitque ad eum perdendum; & tamen David graviter offensus ob telum in se intortum Sauli parit, quem in spelunca commodè potest occidere: furit verò in Nabalem, eò quia victualia denegaverit. Quid causæ hujus discriminis? certè non alia fuit causa, quàm quæ adfertur à sacro textu; fuit enim causa tantæ indignationis linguæ lubricitas, quæ Nabal contra Davidem fuerat oblocutus; eumque habuit contemptui verbis minùs propriis, & quæ honorem Davidis læderent, *Respondens autem Nabal pueri David ait: quis est David, & quis est filius Isai? hodie increbuerunt servi, qui fugiunt Dominos suos,* quasi diceret, an non David prædonum, ac jura infringentium fautor Rempublicam turbat, & omnia perverfis inquietat motibus, cum velit à me exigere victualia? ideòque gravius se læsum sensit David ab obloquente Nabalis linguâ, quàm à Saulis intorto telo: propterea huic necem molienti facile indulgit; cum Nabali obloquenti, ac probra jacenti non pepercit; quasi leviori poenâ esset puniendus Saul telo necem intentans adferre, quàm Nabal linguæ adnitens procaci lubricitate famam obscurare Davidis: quia lethalius est linguæ obloquentis inflictum honori vulnus, quàm intorti teli cædes cruenta: & revera sanata difficiliora sunt vulnera, quæ lingua infligit obtusa, quàm quæ gladius ingerit peracutus; & facilius manus ad homicidium prona eruditur, quàm lubricitas linguæ obloquentis coercetur, ut monet Siracides *Ecles. Homo assuetus in verbis impropertj in omnibus diebus suis non erudietur* quamvis alterius honori detrahat obloquitor, nunquam tamen se detractorem esse fatetur, & quia se ægrotare nescit; neque morbo, quo laborat, pharmacum adhibet; ideo difficulter curantur vulnera, quæ à lingua infliguntur obtusa: vulnus enim linguæ lubricitate inflictum manus detra-

1. Reg. 22.

1. Reg. 24.

1. Sa. 24.

C. 25.

detrectat medicas admittere : & quamvis oleo delinitum , linteisque obligatum videatur ; adhuc tamen plerumque manet superstes foeda cicatrix : idque causæ , cur adulator Alexandri Macedonis dicere consueverit , acrius linguæ convicijs esse hostem petendum , quàm gladio vulnerandum ; quia tametsi linguæ vulnera videantur curari , foedæ tamen remanent semper cicatrices ; sintque propterea deleta veluti impossibilia , quæ linguæ vulnera vestigia relinquunt : hinc prædones , quamvis sciant esse prædam restituendam , audacter tamen eidem inhiant , ea spe illecti , quòd tametsi sint eam restituri , non tamen totam , supersitque propterea semper aliquid ex ea , quod ipsis proficit.

Si semel pravâ aliquâ sit animus opinio inbutus , adeò tenaciter eidem adhæret , quamvis falsæ , ut vix tota obliteretur , aliquid semper manet superstes sui vestigium. Clavus mallei repetito percussu facilè in tabulatum adigitur ; quem tamen , si velis ex asserè iterum extrahere , nulla vi id efficias citra asseris dilacerationem : perversa de proximo opinio levi susurrû , pauculis verbis facilè intruditur : sed quam perversam semel auditor opinionem ebibit , ægrè dimittit , & quam semel animo impressit speciem , difficulter obliterat : quamvis qui ex linguæ peccaverit lubricitate millies repetat : fateor perperam de meo sui proximo locutus , à vero totaliter aberravi : & tantùm quadam tunc percitus irâ mendaciâ illa effutivi , & verba protuli à depravato potius affectu dictata , quàm à sana mente derivata ; quòd inconsideratè enarravi ; id me invidia compulit dicere : & quamvis sexcenties protestetur , se mentitum fuisse : altiùs tamen semper prava de proximo opinio hæret animo , cui semel impressa fuerat , quàm ut ea radicitus convelli possit : sintque propterea curatu difficillima , quæ lingua licet obtusa sua infligit lubricitate vulnera.

Contra serpentis ictus licet venenatos præsentissimum alexipharmacum est serpentis pulvis , & ab eodem fonte , ex quo vulnus exilit , etiam medek scaturit : scorpionis morfu ictus oleo si liniatur scorpionis curatur , & eliditur ingestum morfu venenum : contra rabidi canis dentes mordentes , pili adhibentur ejusdem canis , & quæ fuerunt inflicta vulnera , ac impressa morfu dilaceramenta in discerptis membris curantur , ac pristinæ membra ipsa restituuntur integritati ; non ita qui linguâ læduntur obtrectatoris : quamvis lingua sua lubricitate facilè alienum lædat honorem , falsamque imprimat de proximo opinionem : difficulter tamen , & non nisi valdè imperfectè læsionem invectam pristinæ dat integritati , hinc Chrysothomus. *Qua utilitas cum ovibus quidem , & piscibus abstinemus , fratres verò mordeamus , & comedamus ? detrabens fratri fraternas comedit carnes ; proximi carnem memordis , propterea , & Pau-*

lus terruit , dicens : Si autem vos invicem mordetis , & comeditis ; videte , ne ab invicem consummaminis , & paulò infra subdit , Fugiamus igitur detractiones , sunt enim fanaticum baratrum , & insidiarum ejus insessio. Eliminemus omnem ex ore nostro detractionem , scientes , quòd et si cinerem comedamus , nulla nobis aspera vita hujus rigiditas proderit , nisi detractione abstinemus. Non credas (tametsi religiosus sit) perfectionis eum attigisse gradum , qui linguæ lubricitati nullum iniicit frœnum.

Refert Ruffinus Aquileensis. Viros duos Religiosos ex asceterio missos ea de causa , ut qui per vastam solitudinem incohererent Eremitæ , eos inviserent ; cùmque fuissent iter aggressi ; ad Anachoretam quandam jam senio confectum se contulère , à quo comiter in hospitium recepti fuerunt , & ea urbanitate , ac charitate , quâ solent viri ascetæ alios ejusdem conditionis recipere : hinc senex mitigaturus Monachorum molestias , & labores susceptos in itinere ad se factos , suos quàm optimè posset hospites tractare satagit , & quidquid domi reconditum esset , aperto corde , ac explicato sinu elargiri : cùmque comedissent , quidquid potuit senex ipsis apponere , post cœnam solitò lautiusculam , præcèsque de more fufas , suos , senex Anachoreta hospites Monachos dormitam duxit , & cùm tranquillam , & quietam fuisset ipsis noctem apprecatus clausâ cubiculi januâ modicè seorsim quieturus sedit senex extra cubiculum , cùmque crederet , quòd hospites deberent statim ex contracta in itinere lassitudine somno indulgere , eos audivit inter se liberaliùs garrientes , & linguæ lubricitate lautiusculam illam cœnulam à sene Anachoreta eis instructam carpere ; Videte , ajunt inter se se ; quomodò isti Eremitæ lautius cœnent , quàm corporis sint addicti mortificationibus ! cùmque deberent panem cum Davide cinere penitentiae aspersum comedere , optima sibi apparant fercula : quis non seligeret hanc Anachoreticam vitam , cùm sic lautè isti vivant ? Audivit hos sermones senex , summèque doluit , quòd viri religiosi pro beneficijs sibi collatis calumnias rependerent , & convicia pretium cœnæ darent ; sed tacuit. Manè verò , cùm jam aurora surgeret , iter parârunt hospites ad alium profecturi Anachoretam ; sed abeuntibus senex ille hoc unum commendavit , ut dignarentur suo nomine amicissimum sibi Eremitam illum salutare , & schedam eidem deferre , in qua pauca duntaxat hæc scripsit verba : *Attende tibi , hospites veniunt ad te , sed tu olus non irriga.* Intellexit alter statim , quid sibi vellet hoc monitum , illudque impleturus , senique obsecuturus , hospites suos cœnâ parcissimâ excepit , nec aliud eis ferculum apposuit , quàm panem arefcentem , & pauxillum salis , cum modico oleo , & acetoz fuit que hæc tota ferculorum series : cùmque

36.
Num. 5.

35.

Tom. 5. h. 3. ad post. mtd.

tristes potius, & silentes parum comedissent panis, & solâ frigidâ sitis temperâissent æstum, Eremicula statim surrexit, flexisque genibus cœpit gratias de more agere, dein consuetas suas recitare preces, & prolixâ Psalmodiâ egregiè suos defatigare hospites, qui cum Eremicas visitarent, ut Magistri discipulos, non fuerunt ausi longam illam Psalmorum recitationem interrumpere, ne minùs viderentur orationi addicti: hac eadem cœnandi, & orandi norma Anachoreta suos ad tertium diem, invitos licet, detinuit hospites, neque dimisisset, nisi illi hospitalitate tam rigida saturi, & elurientes latenter noctu profugissent.

37.

Quid ni ad id linguæ lubricitas minimè coercita adigit etiam religiosos viros, ut convicia, & calumnias reddant pro beneficijs sibi collatis: ex his duobus Eremitis primus sibi collatis: ex his duobus Eremitis primus religiosos illos ut hospites tractavit ea benevolentia, & charitate, quæ decet viros religiosos; secundus verò à primo monitus, non ut hospites, sed tanquam detractores eos excepit: appositè D. Bernardus, *Omnia, qui detrahit, ait, primum se ipsum prodit vacuum charitate. Deinde quid aliud detrahendo intendit? nisi ut is, cui detrahit, veniat in odium, vel contemptum ipsis, apud quos detrahit. Ferit ergo charitatem in omnibus, qui alijs detrahit linguâ maledicâ, & quantum in se est, charitatem extinguit.* Adeò declivis, & lapsui prona est linguæ lubricitas, ut facilè præceptis in malorum omnium ruat baratrum: nec tartareus hostis alio videtur instrumento uti in hominum perniciem, quàm hac linguæ lubricitate.

Serm. 24
in Cant.

58.

Apoc. 12.

Bis reperimus serpentinam versutiam bellum indixisse homini; sed non in hominem simplicem, sed in Deum hominem ad perendum, vorandumque, bellum movet: *Draco stetit ante mulierem, qua erat partura, ut, cum peperisset, filiam ejus devoraret,* quàm inconsulta fuit hæc dæmoniacæ temeritatis audacia, quamvis nocere non posset, adhuc lædere, interficere, & vorare satagit; & ultra potentia suæ metas, ut lædat, transilire studiosè contendit; dum tamen perdere innocentem nititur, excidium in propria trahit perniciem, *projectus est draco ille magnus: suæ temeritatis daturus pœnas in terram projicitur, ut humi serperet, quæ tamen pœna haud serpenti videri potuit gravis, assueto jam humi serpere.* Secundum quod indixit bellum, non in mulieris partum illud movit, sed in ipsam primam mulierem Evam, quam alloquens captiosis adulationibus fallit, Deum invidentiæ insinulat, eò quia prohibuerit sub pœna interitùs pomi esum. *Nequaquam morte moriemini: scit enim Deus, quòd in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dii.* Quamvis hoc bello mortem non fuerit comminatus, multatus tamen gravius serpens

Genes. 3.

fuit, cum non solum turpi abreptione adigitur corpus per humum trahere, ac intesticeta, vel lutosos tractus pertrahere; verum etiam cœperit ipse inter animantia execrandus haberi: *Quia fecisti hoc maledictus es inter omnia animantia, & bestias terra: super pectus tuum gradiaris, terram comedes cunctis diebus vita tua: sed cur levius plectitur, cum mortem intentat, filiumque mulieris parientis devorare: & gravius vapulat, cum tantum primæ foeminae esum suadet pomi vetiti? etenim cum Deum hominem interimere, & vorare admittitur, hæc ei pœna infligitur: *Projectus est Draco ille magnus, & projectus est in terram: Cum verò secundum bellum in foeminam movit, cui persuasit unius duntaxat pomi gustare dulcedinem, graviori multatur pœnâ; non solum projicitur in terram; verum & maledictis oneratur, & inter cætera animantia execratur: *Maledictus es inter omnia animantia, & bestias terra: cur igitur leviori culpæ pœna decernitur gravior, & multa acerbior? & delicto longè graviori levior indicitur pœna? Etenim cum adniteretur Dei hominis vitam deglutire; & fuisset vel in ipso ortu aggressus, ut cum peperisset, filium ejus devoraret, turpi duntaxat multatur tunc adreptione, *projectus est draco ille magnus: in paradiso autem ideò gravius punitur, quia linguæ deliquit lubricitate, Deum incusans mendacij, ejus honorem inaubilans, quasi invidia Numen corroderet, ne eidem se homines æquarent: gravius igitur punitur in paradiso, quia lingua sua lubricitate gravius lædit, quàm manus suo impetu; appositè Rupertus ait: *Scit Deus, quia quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri. Hoc utique volebat intelligi, quòd claritatem omnis sapientia, divinitatem quoque, & omnium scientiam Deus invidens homini, tale lignum illi interdixerit: quamvis mortem Dei hominis suspiraverit, minùs tamen tunc punitur, quàm cum Dei solius liberalitatem diffamavit; quia gravius est crimen linguæ obloquentis, quàm vulnus manus ferientis.*****

Genes. 3.

Apoc. 12.

Lib. 9. in
Genes. cap. 3.

59.

Idque fortassis causæ, cur Eliphaz Theomanites cum Numinis collata in suos beneficia referret, ait: *Salvum faciet egenum à gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem; priùs linguæ recensuit gladium, quo per convicia alienum vulnerat honorem; & postea furoris, ac ferri violentiam, quæ manus ferociens cruenta cæde in alienum corpus sævit, quasi gravius sit honore lædi, & fama infuscari, quàm corpore violenter feriri; scitè S. Gregorius, *Malus bonis derogat, & recta, qua agere negligit, hac in alijs obloquendo lacerare non cessat,* est igitur ingens Numinis beneficium à linguæ vulneribus, conviciisque egenum tueri, cum nocentior sit linguæ gladius, quàm sævientis manus ferrum, hinc lex fuit à Deo olim*

Job. 1. 15.

Lib. 6. Moral. cap. 1.

saq.

200. 109.
19.
Non maledices surdo : maledicere autem perinde est, ac conviciari, & convicia vulnera sunt, quæ acrius manu obarmatâ ferunt: sed si surdus convicia, quæ non audit, retundit, quia per aures surditate clausas non ingrediuntur convicia, cur non potius lex non dixit, non maledices aurito, cum per patulas aures convicia intus animum penetrant, & inflicto vulnere partem hominis cruentent nobiliorem? benè tamen prohibet lex surdo maledicere, quia ut apostrophè S. Gregorius. Maledicere surdo perinde est, ac in absentem efflutire convicia;

& non audienti detrahere: proinde sicut surdus verba non percipit, quæ in eum jaciuntur, sive in honorem, sive in contumeliam, neque verba in se prolata diluere valet: ita nec absens, seu is, cui detrahitur, quidquam potest respondere, quo in se jacta convicia retundat; refellatque, quæ de se referuntur in perniciem honoris: huic igitur surdo cavet lex, esse maledicendum; consequenter obrectator hanc legem violat, cum in absentis honorem per evibrata convicia grassatur, & favit in absentem gladio linguæ, quem fortassis presentem laudaret.

DISSERTATIO XIV.

Pravus in convicia, & contumelias affectus linguam acuit, quâ nemini parcens in omnes favit.

§. I.

Lingua maledica licet vulnera non infligat corpori, mores tamen carpit, & nobiliorem hominis partem ladit.

1.
Ded perniciosa est linguæ lubricitas, ut nemini parcat, & in omnes convicijs, & contumelijs sæviat. Quod si non lethalia semper vulnera infligit, alienos tamen mores temper carpit ob innatam hominibus proclivitatem in alienis censendis actionibus; adeo ut etiam prudentiores, & virtutum addicti studio hoc inficiantur vitio, sintque plerumque, & ipsi censores, quia ut scribit D. Hieronymus: *tanto hujus mali libido mentes hominum invasit, ut etiam, qui procul ab alijs vitijs recesserant, in istud tamen quasi in extremum diaboli laqueum incidant*: huic autem linguæ lubricitati, hominisque pronitati alienos censendi mores impetum plerumque addit ipsa invidia ægrè lætos aliorum successus audiens; propterea huic minuendæ acrimonix alexipharmacum putat idoneum proximi famam vellicare, & aliena carpere gesta, quia tunc invidus levius sibi videtur ægrotare, cum alios sibi pares, vel etiam superiores non ex toto laudatos habet.

nuendam, honorémque obscurandum censentes, tali forpice alas accidere hisce aviculis, ne multum in sublime avolent. Quid nã hæc linguæ proclivitas in alienis censendis moribus gravium per læpe est offensionum seminarium; licet enim honorem totaliter non lædat, nec pœnitus extinguat probam existimationem hæc linguæ lubricitas, quoties leviter duntaxat alienos carpit mores: id tamen semper efficit, ut charitas tepescat inter homines, amor minuat, inita inter diversos disuatur societas, ac vinculum dissolvatur amicitix, sitque propterea linguæ lubricitas malorum omnium seminarium, idque causæ, cur Eccles. velit nos cautos, ne in levioribus alijs detrahamus, inquit: *In cogitatu tuo Regi ne detrahas in secreto cubiculi tui, ne maledixeris diviti, quia & aves celi portabunt vocem tuam: & qui habent pennas annuntiabunt sententiam*: inveniunt hujusmodi detractiones, quamvis leves, narratores plurimos, eas huc, illucque Euro ocyus deferentes, donec in aures deveniant eorum, quorum honor læsus in aliquo fuit, & hi narratores sunt veluti aves cœli, quæ perniciosissimo volatu huc, illucque voces obloquentium advehunt: proinde nos cautos cupit Ecclesiastes; & monet, non tantum, ut os obstruamus detractionibus, verum etiam ipsas cogitationes arcæamus ab hac peste, quæ aërem ipsum inficit, aures ut afficiat absentium.

24. ad Ca. 10.

Eccles. cap. 10.

Turpis autem mater hujus animi crisis, rodentisque intus invidiæ occulta est superbia, quâ inferior satagit superiori exæquare, & par parem superare; idque causæ, cur proniores sint homines invidi, & inflatâ superbiâ tumidi ad alienam famam mi-

Habet

3.

Lib. de pa-
tients. cap. 6.

Habet lingua sua venena, quæ tunc effundit, cum convicia effutit, estque hujusmodi venenum linguæ cognatum, ut ait Tertullianus, qui loquens de doctrina Evangelij ait: *Hoc principali precepto universa patientia disciplina succincta est, quando ne lingua quidem malefacere concessum est: ð exhauriantur, ut cognatum lingua venenum extimatur! Sic venenata oblocutiones, & oblocutionum toxica cessabunt*: alioquin lingua sævit, ut bestia, & rationis expers insano furore irrationabiliter ferocit, & serpentis instar venenum, quod non absque sua pernicie intus fovet, exterius effundit: siquidem in absentes æquè & præsentis convicia effutit, & cuncta funestat, proterit alienum honorem, denigrat gloriam, proculcat famam, coinquinat actiones, inficit mores; & cui semel proteritur fama millena cæde cadit; quatenus ad singulos auditores nova funestatur cæde, sæpe dicta narrantur, & facta, quæ nec dicta, nec facta, imò nec cogitata fortassis fuerunt unquam; dubia pro certis, falsa pro veris, conjectanea habentur pro compertis, & singuli tales sunt, quales sibi prona fingit suspicio; quæ si vera non inveniatur, gaudet saltem falsa comminisci, & aliquo læsisse modo.

4.

Psalm. 63.

Omnium igitur malorum fons putidus lingua est, quæ veluti gladius acutus ubique ferit, ac funestas spargit strages: detractores enim linguas exacuunt, quibus lethalius feriant, ait Psalmographus. *Exacuunt, ut gladium linguas suas, intenderunt arcum rem amarum, ut sagittent in occultis immaculatum, & subito sagittabunt eum, & non timebunt, firmaverunt sibi sermonem nequam*: nimirum, qui nullo taciturnitatis freno linguæ coercerent lubricitatem, hi linguas exacuunt, quatenus commentantur, meditanturque, qua valeant ratione convicia jacere acutiora ad feriendum, quod perinde est, ac exacuere, & limare linguam. Non me latet, Thearidem olim sciscitatum de cultro scindendis alienis vestibus, corporibusque feriendis aptiore, respondisse, linguæ cultrum esse, cum convicijs, & calumnijs alios petit: gladium igitur exacuunt linguæ, qui alieno detrahunt honori, & per prolatas calumnias plurima infligunt vulnera, est enim gladius linguæ, ita ad perniciem concinnatus alienam, ut medium secet hominem, & uno, eodemque ictu corpus simul, & animam dissecat; est lingua detrahentis gladius anceps, pugio peracutus, sica venenata, recens novacula, & telum exitiale, quapropter David, *Intenderunt arcum rem amarum, ut sagittent in occultis immaculatum*, sicut enim arcus telum evibrans eminus ferit, & longè dissitos interimit; perinde lingua detrahens absentibus imminet, & longè dissitis nocet, vulnusque infligit plerumque lethale; quinimo addè in dissitos linguæ evibratur telum, quò cælos ipsos penetret, & Deum lacestat, provocetque ad pœnas infligendas. *Posuerunt*

Psalm. 63.

in calum os suum: imò ea est hujus teli pernicitas, ut simul profundiores terræ pervadat recessus: *& lingua eorum transiit in terram*; ut inde conijciamus, ubique suas gladius linguæ strages spargere, sive in cælis sursum, sive in terris deorsum, ubi vivos sepelit, & tunc contingit, quando convicia effutit; tunc enim detractores dicuntur magis sævire, ac firmari in protervia, ut subdit Psalmographus, *Firmaverunt sibi sermonem nequam*, tunc enim veluti ferocientes tauri, cum acutis stimulis ad iram proritantur, frontem corrugant, oculos minaces in hostem defigunt, quem sibi destinant excitatæ propriæ sævitiei scopum, in quem omnes collineant impetus; ita detractores fronte obnubilata, erecto supercilio, ore venena spumante, corruptâ conscientiâ, ac mente confusa nituntur venenum, quod iniquo conceperunt animo ore gehennali evomere, & nemini parcentes, omnes suo inficiunt viro notos, ignotos, probos, improbos: hinc lethale hoc venenum veritus David enixim Deum rogat, ut dignetur eum abripere, ne à noxia hac lædatur lingua ait, *Erue à framea DEUS animam meam, & de manu canis unicum meam*, per frameam linguam designari detractoris asserit Augustinus, & per canem ipsum detrahentem explicat Cassiodorus.

Psalm. 63.

Psalm. 22.

Sed cur David enixim Numen rogat, ut à manu liberetur canis? & non potius ab ungue leonis, vel à dente ferocientis Pantheræ? cur tantopere canis pedem, vel manum timet; cum potius dente mordeat? quia nimirum sunt ex canibus, qui placidè accedunt, sed tibiam subito morsu appetunt: sin verò Anglici sunt canes se se pedibus erigunt, & non pedes, sed caput ad cruentum invadunt excidium. Hujus generis canes expertus fuit David, fuerunt autem hi canes Saul persequens. Semejus insequens, Absolon rebellans; Seba perturbans, Achitophel tumultuans, & Dœg Idumæus calumniator, de quo ait: *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? tota die injustitiam cogitavit lingua tua*: vocat David injustitiam, dolum, fraudem perniciosam, verba ad cruentas clades fundendas malitiosè composita: Sed cur hanc injustam linguæ vafritiem cogitationis nomenclatione insignit? & cogitationes, quæ mentis nobiles sunt foetus, linguæ attribuit detrahentis? *Tota die injustitiam cogitavit lingua tua*: dicitur lingua injustitiam cogitare, cum convicia, fraudesque dolosas malitiosè componit, perinde ac mens tunc cogitat, cum plura secum intus revolvit, quæ simul nescit, componitque; ita lingua Dœg Idumæi cum præmeditatam perniciem locuta fuerit, idèd dicitur ejus lingua injustitias cogitasse. Vel Dœgi lingua superba tumens ambitione, mentis nobile officium sibi usurpare præsumperat, quò uberiori authoritate de alienis defectibus gar-

5.

Psalm. 51.

garrire videretur; exaucloratur mens pri-
cipe suo officio, quò perversè linguæ famu-
letur maledicæ: ad eò omnia funestat perva-
sa lingua, ut ordine inverso nobilior adigat
famulari ignobiliori; & hanc in hominibus
fatuitatem linguæ invehit malignitatis
protervitas, hinc illa Siracidis gnoma. *In
ore fatuorum cor illorum: & in corde sa-
pientum os illorum*, quia nimirum fatuus,
& maledicus quidquid habent in corde, quid-
quid mente intus moliantur garruli foras
effutiunt, nescientes sensa sua celare, cum
ea in obvias quasque aures exonerent, quasi ne
gravato, stomacho intus premantur.

Idque causæ, cur garruli non valentes
linguæ coercere lubricitatem, cor non vide-
antur habere intra viscera reconditum, sed in
ore, in extimis, summisque labijs exposi-
tum, cunctisque patulum, scitè Eusebius
Cæsariensis in Catena Græcorum Patrum
ait: *In ore fatuorum corda eorum; exilit
enim cor ad labia ipsorum: cor verò sapientum
non est os eorum. Cum itaque fatuus esset,
quòd calumniator existeret sive Daëg, sive
Saul peccans, idcirco ait injustitiam, cogi-
tauit lingua tua: cor igitur garruentis, sede
relictâ suâ in intimo pectoris recessu, ad la-
bia exilit; & linguæ se subdit obsequio, quò
ordine inverso, perversòque superior infe-
riori, nobilior famuletur ignobiliori. Quis
non dicat fatuè excordem hanc maledicam
linguæ garrulitatem? hinc D. Jacobus lin-
gua, ait ipse, *constituitur in membris no-
stris, qua maculat totum corpus, inflammat
rotam natiuitatis nostræ, inflammata à gehenna;*
quia lingua ad eò est exitialis, & omnia
adurit, ut perinde ac rota gehennalibus flammis
circumacta videatur ubique exitiales sparge-
re ignes, flammisque gehennales evomere,
dum sulfureas passiones, pravosque in ho-
mine affectus flabellat, excitatque, ut
ad culpam accendantur in hac vita, & in fu-
tura non lingua tantùm, sed totus homo pro-
meritas det pœnas perenni incendio inextin-
guibili: appositè Gilbertus Abbas in appen-
dice ad Cantica D. Bernardi inquit: *Ap-
positum est cor hominis in malum ab adolescen-
tia sua à prima natiuitate impulsâ, nescit
cursum inflectere; & tu illam lingua prava
impellit amplius, & inflammas? lingua prava
iracundiâ, & indignationis occasiones requi-
rit; injurias, vel falsas simulat, vel veras
exagerat, quas debuerat dissimulare: ad of-
fensam officia etiam interpretatur, & vene-
natis sermonis scintillas admoveat ad commo-
vendum cor suum, Quid lingue tanquam
cordi tuo talem adhibes flammam? sufficiat
illi concupiscentia ardor carnalis, & levita-
tis calor innata, quibus cor tuum, quasi vo-
lubilis rota impellitur, noli igitur adhibere
ignem, & concupiscentia addere malitiam;
ignem hunc, quem linguâ evomis, hauris
de gehenna: inde incipit, & illud rapit: est
igitur lingua garrula, æquè & maledica nullo
træno coercita, perinde ac Megea avernali
Verani de Affectibus Tom. I.**

emersa è fornace; gehennales ubique flammis
spargens, quibus omnia adurit, cuncta fune-
stat: est lingua, quæ perniciosis suis flammis
iram accendit, concupiscentiam inflammat, &
reliquas pravos excitat, commovetque pas-
siones: quòd si pravos coercueris in te affe-
ctus, os gehennalis fornacis occludis taciturni-
tate; noli igitur gehennalem ignem igni ad-
dere inflammata concupiscentiæ tuæ, noli
linguâ pravis tuis affectibus, depravatisque
passionibus malitiam addere: siquidem ita
commotæ, & interdum quiescentes, ac sopi-
tæ passiones, linguæ effertur incentivo,
ut exaggeratiùs dixerit Gilbertus Abbas;
*linguam concupiscentia ignibus ignes addere,
& malitia, malitiam.*

S. II.

*Lingua detractrix homines deicit
à propria conditione, & degeneres tur-
mis adsciscit brutorum.*

Lingua garrula, & detractrix ad eò est
noxia, ut homines garrulos, & detra-
hentes degeneres faciat à propria hu-
mana specie, & in cœtum deiciat brutorum;
parem enim, si garrulum detrahentem proxi-
mo dixeris camelo à verò neque latum un-
guem te discessisse, aderit testis Plinius refe-
rens lib. 8. natur. hystor. cap. 18. camelum ali-
ter è fluvio, vel fonte non haurire frigidam ad
sedandam sitim, nisi priùs pedum proculca-
tione turbatâ aquâ; nimirum superbum ani-
mal suam sibi deformitatem non fert à fonta-
li pellucido latice monstrari, sibi que obijci:
perinde homines nullius notæ, quique flocci
habentur, ac nauci; hoc idem præstant illustri
famæ alterius, quam si non pede, saltem lin-
gua conviciante, perinde ac pellucidâ aquam
obturbare nituntur varijs detractionibus, ne
soli videantur esse deformes: vel ut minùs e-
rubescant proprias sceditates, ac maculas,
quibus scedantur, obtegere satagunt detra-
ctionibus, quibus alienos produnt defectus,
ac probra; quinimo se ipsos arbitrantur ve-
nustos, cum cæteros rugosos, ac luridos de-
scribunt.

Quòd verò deterius, non prava tantùm
garrulitate, sed & maligna taciturnitate alios
fortassis graviùs lædunt; relatis enim aliqui-
bus erratis, detectisq; maculis; subdunt ad in-
crementa malitiæ: plura suppeterent alia lon-
gè sceleratiora de hoc viro nequam narranda;
sed ne camarinam moveamus, satiùs est ea si-
lentio insepelire; verùm non est id tacuisse, sed
detraxisse, & quidem graviùs, cum quæ non
sunt, dolosa taciturnitate esse prodantur; ideò
talia mustitant, quia alia quæ proferant pro-
bra, eis non occurrunt. Imò neq; ab aspide
lingua abludit detractrix cum morfu simul
dentem, & venenum infigat, quapropter
D. Chrysostomus redarguens hujus furfuris
homines ait: *Es homo, ne venenum evomas
aspidium. Homo es. fera ne fias, propterea? ibi
factum est os, non ut mordeas, sed ut medearis.*

Non solum perinde ac lingua aspidum venena spargit lingua detractrix, verum ejus sermo est veluti telum infixum femori canis, ut ait Siracides. *Sicut sagitta infixæ femori canis, sic verbum in corde stulti*, quia sicut non quiescit canis, sed huc, illucque currit, volviturq; toto corpore, donec excidat, quod lateri influcto vulnere telum hæret; perinde detractor, si quid pravi viderit, vel audierit, non quiescit, donec illud effutiat; ac si quodam esset intimo correptus dolore; querit, unde latrare possit, & saltem per os extra evomere, quod intus stomachum aggravat, & cor premit; id tantum dixeris discriminis interesse, quia tanibus cibus panis est siccus, & ossa: detractores verò non solum ossa rodunt, sed & carnibus inhiant, quas dente dilacerant, famèque lupina devorent: & huc videtur Jobus alluisse, cum gravissimè conquestus, dixit. *Quare persequimini me sicut Deus, & carnibus meis saturamini?* alloquebatur Jobus suos detractores, qui caninis dentibus ringentes eum jacentem in sterquilinio varijs improperijs nitebantur mordere, & convicijs absumere; ideòque carnibus videbantur dejecti Jobi exsaturari, quia ut pulchrè ait S. Gregorius. *Qui aliena vita detractiōne pascuntur, alienis procul dubio carnibus saturantur.*

Cap. 19.

Lib. 14. moral. cap. 14.

Lib. 2. Memor. 14. mor.

Ezechiel. cap. 5. v. 10.

Proverb. cap. 10.

Verum detractores ad eò sunt humanæ carnis appetentes, ut nec proprijs plerumq; parcant parentibus, quos perinde ac Actæonem, quamvis reluctantem, & clamantem dente discerpunt, & ore ejus devorant carnes: clamabat Actæon apud Ovidium: *Actæon ego sum Dominum cognoscite vestrum*: sed nullus ex canib⁹ fuit, qui Actæonem nosse vellet: perinde detractores in obvios quòsque dentes acuunt, quos mordeant, neque proprijs parcunt parentibus; & volupè ipsæ tantum est mordere, etiam consanguineos, idque prævidens Ezechiel ait: *Patres comedent filios in medio tui, & filij comedent Patres suos*, canis est detractor obvium quemque, nulli parcens, rabidò mordet dente. Caveamus propterea hos canes, quia ut nos monet Salomon, hujus rabidi canis vox est illa alienum sitiens sanguinem: *Veni nobiscum, infidiamur sanguini, abscondamus reticulos contra insonem frustra: deglutiamus eum sicut infernus viventem, & integrum, quasi descendentem in lacum.* Imò non solum terrestris, ac rabidus canis est detractor, sed nec à marino videtur hericio ab ludere, est siquidem hericius, undique aculeis obarmatus, quibus & pedum loco utitur, cæterisque est piscibus timori; vulnerat siquidem, quos tangit, fauciat, quibus eblanditur; quidni detractor, plenus est aculeis; aculeata sunt, quas mente volvit, cogitationes, aculeata sunt verba, quæ ore livido profert. Cavendum est, ne hericius iste nobis immineat; quia si nos tetigerit, ejus aculeos statim haud absque dolore experimur: tot ejaculatur aculeos, quot profert ipse verba; obvios quòsque pungit, sive sibi vinculo devinctos amicitia, sive sanguinis necessitudine sibi addictos, si

amicum videant indigere; tantum ait pecuniarum decoxisse alea, ut ad egestatem se dejecerit; ut alterius honori detrahat, dicit se eum vidisse lupanar ingredientem; nec unquam detractori materia desit cæteros carependi; neque unquam spicula ei sunt obtusa, quin alios pungat, alienumque honorem vulneret.

Quia verò aliena semper probra investigat, queritq; sceditates, non hominem, sed scarabeum diceret, aut hirundinem ait Chrysothomus, inquit: *Omnes averfantur maledicum, ut eum, qui lusu redoleat, ut hirundinem, qua sanguine; ut scarabeum, qui stercore, alienis malis aluntur.* Non apes garruli detractores æmulantur, cum non è floribus virtutum succos extrahant laudum, quibus alios commendat; sed scarabeos sibi sceditatibus inhiantes, quibus alienum deturpent honorem, maculent gloriam.

Imò si leoni, & hyenæ detractorem paraveris, concinnam dabis similitudinem. Theocritus interrogatus, quænam ex feris cæteris essent immaniores, respondisse ferunt, in montibus, & sylvis leones, & urfos: in urbibus verò, & oppidis sceneratores, & detractores: neque abs re, quia cum lingua detractrix, nec ipsis parcat mortuis, restè hyenæ confertur, hæc enim à lupo vix ab ludens, ad eò humanæ est appetens carnis, ut tumultos ipsos effodiat, & & cadavera in cibum sibi exhumet: Obtricator carnem cadaverosam, tabòq; fluentem è foetidis etiam eruit sepulchris, vitia nimirum etiam eorum, qui mortalitatem exuerunt in lucem protrahens, & vitia aliàs occultata, & sepulta exhumat, ut cæteris innotescant; & scelera, quæ forent potiùs oblivione sepelienda, publicè exponit loci, ut singula pateant.

Non tamen credas, has detractrices linguas impunitas. Refert enim Paulinus duos e jusdam sacri Ordinis viros, subito decessisse fato, eò quia temerè Ambrosio Mediolanensi Præsuli defuncto ausi fuerint detrahere. Ex his alter sacerdos Afer erat, qui Mediolanum venerat initiandus Neomystra: hic cum in convivio non solum contemptui videretur sanctum Antistitem Ambrosium jam defunctum habere; verum & ejus laudibus detrahere, & defunctum mordere; quia non solum homines, sed & Deum ipsum auditorem habuit, statim visus est infelix expallescere fronte, titubare voce, tremere manu, & toto corpore languescere, & inter adstantium brachia simul ad lectum, & lethum deductus fuit; quia ut ait D. Augustinus: *Deus sorus est oculus, quo omnia videt, totus est auris, quæ singula audit, sorus est manus, quæ ubiq; delinquentes punit.*

Convivium plerumq; sibi apparant garruli detractores, sed & caninum est prandium, non enim audiuntur nisi latratus, nisi rabidi morsus, quibus alienus honor discerpitur, & fama dilaceratur; nec alia edunt fercula, quam alienas carnes, quas lacerant, nec

10.

10 Psal. 49.

10.

11.

10 Psal.

12.

nec alio mero propriam extinguunt sitim, quàm innocuo absentium sanguine. Caveamus hæc symposia: ait enim Salomon. *Noli esse in convivij potatorum, nec in comestationibus eorum, qui carnem ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus, & symbola dantes consumuntur.* Sunt enim convivæ, qui in hisce symposijs non nisi alienæ vitæ detractioe pascuntur, & ut ait D. Gregorius, *Alienis carnibus saturantur: potibus vacant, qui de vita aliena opprobriose inebriant. Carnes quippe ad vescendum conferre, est in colloquutione derogationis vicissim proximorum vitia dicere: symbolum verò dare est, sicut unusquisque solet pro parte sua cibos ad vescendum, ita in confabulatione detractationis verba conferre: vestietur autem pannus dormitatio, quia despectum, & inopem à cunctis bonis operibus mors sua invenit, quem hic ad aliena vitæ exquirenda crimina detractationis suæ languar occupavit.*

§. III.

Nulla tentatio gravius urget, nec acrius pulsatur, quàm qua à lingua oritur calumniarice.

GArrula lingua non solum detractrix est, sed & calumniatrix, est enim calumnia narratio falsa superiori delata de absente, cujus jugulum petit. Lucianus siquidem Sophista non aliter calumniam describit, quàm delationem quandam absente, & inscio reo, cui plerumque fides præstatur etiam parte inaudita, quapropter D. Thomas definit calumniam esse falsam, & malitiosam criminis impositionem, hinc quòd accusatio est frequentior, & falsa, eò est etiam venenatior, & valdè extimescenda: tria enim nobis proponit Sira-cides, quæ timeamus, ait ipse. *Atribus timuis cor meum, & in quarto facies mea metuit; delaturam civitatis, & collectionem populi, & calumniam mendacem, super mortem omnia gravia.* Est autem delatura, ut explicat Interpretes adversatio, quâ tota civitas ex sinistro rumore aliquo criminatur, eique cives falsatum impingunt crimen. Est collectio populi turbæ congregatio, seu in unum collectæ populorum turbæ tumultuantes, & seditionem intentantes: est enim seditio, quâ populus turbatus contra aliquem insurgit, quem in necem expolcit; talis fuit seditio, quam passus fuit Ephesi D. Paulus *Act. 19.* & quam suscitaverat Demetrius argentarius. Calumnia mendax est, quâ quis falsò per accusatorem mendacem, & testes ad mendacium accersitos accusatur, reusque propterea mortis agitur, & hoc tertium malum, quod Salomon extimuit, est cæterorum pessimum, eò quia ex perniciosa coitione furentis, ac tumultuantis populi processus instruat juridicus, quo per calumniam, falsosque testes certò accusatus damnatur ad mortem; & hæc

calumnia mendax calamitas est supra mortem gravis; talis fuit procacium senum calumnia, quâ Susannam impetivè, innocens enim mulier, priusquam ad mortem duceretur, dixit. *Et ecce morior, cum nihil horum fecerim, quæ isti malitiosè composuerunt adversum me,* publicè enim satis apertè indicavit ex malitiosa senum calumnia se rapi ad violentam cruentæ lapidationis necem, ideòque bis mortuam se dixit semel in calumnia; & iterum in iniquæ sententiæ executione, lapidumque nimbo, quo erat obruenda. Est adeò gravis tentatio, quæ per calumniam hominem urit, ut videatur homo supra id, quod potest peti, ac tentari; & ad quam vincendam speciales sint suppetiæ à Deo petendæ, & habendæ, quia ut ait Apostolus. *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis,* neque si Ambrosium sciscitaberis, quænam sit hæc gravis tentatio, quæ tam acriter hominem quatit, aliam profert, quàm ipsam calumniam; ait enim Ambrosius. *Non unum genus est nostræ afflictionis, & est calumnia, sed tentatio levior, calumnia gravior: siquidem tentatio potest esse sine calumnia, calumnia in se tentationem habet. Est humana tentatio, quam ferre possumus, calumnia autem gravis est. Et ideo Dominus, quæ sunt graviora, suscepit, & calumnijs imperito, silentium deulit triumphale, & distinguit Ambrosius tentationem à calumnia, eò quia possit tentatio esse, quin calumnia sit; non calumnia, quin simul sit tentatio, & quidem gravissima, imò ea est, quâ non patitur Deus homines tentari, vel si patitur, uberiora exhibet ad triumphum auxilia, ait enim Ambrosius, calumnia in se tentationem habet. Est humana tentatio, quam ferre possumus, calumnia autem gravis est, cum igitur non solum sit calumnia tentatio, sed & gravis; certè ea, quâ homo supra id, quod potest, tentatur; & eidem Deus ne succumbat uberiora sui auxiliij suppeditat incrementa, cum non patitur nos tentari supra id, quod possumus; imò adeò est gravis tentatio, ut omnis alia humana levior esse videatur, & quam homo possit ferre, seu superare, cum minori extraordinario divinæ gratiæ auxilio: calumnia verò adeo est gravis tentatio, ut ab homine sine uberiori gratiæ auxilio sentatur insuperabilis.*

Quòd si petatur, cur tam gravis sit calumnia tentatio, quæ hominem dicatur supra id, quod potest, pullare, respondet Sira-cides: quia *calumnia conturbat sapientem, & perdit robur cordis illius,* adeo animus commovet, ut eum conturbet, cruciet, affligat, qui calumniam patitur; ideòque superatu est calumnia difficilior, quia mentem turbat, & quasi evertit, ut non amplius sit homo calumnijs pulsatus sui compos: *calumnia* ait Salomon, *conturbat sapientem,* seu ut Septuaginta Interpretes ex-

Daniel. 6.

L. Cret. 10.

In Psal. 118. 17.

Ecclesi. 17.

21. 22. 23. 24.

21. 22. 23. 24.

plicant, circumfert; circumagit, rotat, quia sicut, qui diu fursum, deorsumque rotantur, vel circumaguntur oculis, & mente confunduntur, conturbanturque, ut ubi sint vix cognoscant, & cuncta circumjacentia videantur moveri, & volvi, ut ipsi vix putent se posse stare; ita qui calumnijs petuntur, turbantur animo, nec quid agant, sciunt, & quasi à sana mente dejecti, posse stare desperant. Hinc ubi Salomon ait, *calumnia conturbat sapientem*, legit Aquila, *seducet sapientem*, & textus Chaldaicus habet, *decipiet sapientem*, & Pagninus *insanire faciet*, & Tigurina *ad insaniam adiget*, & tandem alij *errare faciet*, quia sapiens calumnijs petitus extra se quasi per impatientiam raptus aberrat à sapientia, à studio virtutis, labiturque in tetras vindictas, cædésque cruentas, vel saltem convicia contra calumniantem impatienter vibrata: hinc Syrus Interpres; ubi Salomon ait: *Calumnia conturbat Sapientem*, vertit, accusatio calumniatoris perdit sapientem, perditque cordentium illius, hoc est, evertit, dementat virum etiam prudentem, quem ad scommata, & aculeata adigit convicia, quibus canina rabie videtur dentibus mordere, ac more insanientium calumniatorem sycophantam dilacerare.

Eccles 7.

16.

Hinc S. Gregorius Taumaturgus infert, quàm grave sit calumnia malum, cum & virum sapientem, ac prudentem à sana mente deiiciat; adigatque dentibus canina rabie mordere: *summum malum*, ait ipse, *calumnia est, qua sapientum animabus maximè insidatur, generosam, ac densam illam virtutum sylvam extirpare molitur*, quod invecita calumnia mentem conturbet sapientum, fateatur S. Basilius, qui ab impacta sibi de hæresi calumnia sentiens se turbatum, & gravatè ferens objectum sibi scelus, ait. *Ad hæc litteras animatus, ut par erat: & ad tam inopinam, subitamque immutationem animo percussus, nec respondere quidem poteram, palpitabat enim mihi cor, lingua me desituebat, & planè passebar; quod animo solet parum forti accidere: indicandum enim, quod verum est, & tamen venia dignum. Deinde parum aberat, quin in odium erga humanum genus exorbitassem; suspèctique mihi fuissent omnes hominum mores arbitranti in natura humana non esse charitatis bonum; sed verba quadam plausibilia ad ornatum, & cultum eorum, quibus uti velis conficta: affectum verò illorum secundùm veritatem, non esse cordi humano: hinc Regius Vates enixim Deum rogaverat, quatenus à calumnijs hominum vellet indemnem eum servare, quò posset divina mandata custodire: sciens virum prudentem quamvis culturæ additum virtutis per impactas sibi calumnias gravissimè turbari, ac veluti deiici à sana mente, ac instar insani furere, ac canina rabie dentibus mordere sycophantam calumniantem, immemorem divinæ legis; quam*

Epistol. 82.

propterea pede conerit, manúque diacerat, perperam agens; ait David. *Redime me à calumnijs hominum, ut custodiam mandata tua*; enixim rogat indemnem servari ab hominum calumnijs, eò quia hæ impactæ studia virtutum impediunt, & custodiæ mandatorum Dei sint impedimento, ac obici.

17.

Adeò potis est impacta calumnia, & apta humanæ menti avertendæ, ut hanc ducat, reducatque, imò & quasi invitam trahat per vitiorum exelos anfractus: idque causæ cur rogaverit David redimi à calumnijs hominum, ne scilicet à via defleceret mandatorum Dei; & ne præceps rueret per lubrica vitiorum itinera, qui enim opprimuntur calumniâ difficulter culturæ virtutum incumbit, nec divina custodit mandata: turbat enim calumnia sapientem, & mens turbata vix, quod agat, videt, sed finit in indignationes, irasque abripi. Tametsi nil probet calumniator, omnia tamen criminatur, & cuncta funestat, & ut altius vulnus infligat per vetita, viam sibi ad mendacium aperit: nimirum flexuosa calumniarum fraude homines trahit, quò ei magis liberit. Nulli dubium quin malum sit calumnia insidiosissimum. Vidi eleganti exhibitam penicillo calumniam ab insigni pictore varijs in tabula depictam coloribus. Vir ibi sedebat, emaciat, fronte rugosa, oculis torvis, vultuque toto pallecente, auribus prælongis, quales fuisse eas Midæ, vel fingunt Poëtæ, vel pingunt pictores: viro in folio sedenti mulieres adstabant duæ, Ignorantia scilicet, & Suspicio; eò quia, quæ nescit, & tantum suspicatur, si probra sint ad alienam gloriam infuscandam protervè effutit. Accedebat crebro supercilio calumnia, sub fucata mulieris specie, ita tamen ut fucus in extima tantum cute effloresceret, cum fronte, & oculis iras, & rabies, perinde ac gehennalis Megera spiraret, manúque sinistra facem agitaret accensam, & dextrâ juvenem capillis prehensum, manúsque supplices cælo porrigentem secum veluti invitum trahens. Prætere hanc avernalem furiam videbatur vir deformis, ore pallido, vultu macilentò, fronte rugosa, oculisq; exesis, ac si diuturno jam contabuisse morbo; hicque livor erat, calumniæ iter sternens. Veluti pedissequæ aliæ duæ mulierculæ comitabantur calumniam, quarum altera Sycophantiæ, & altera Fallaciæ sibi nomenclaturam usurpaverant. Utinam hanc calumniæ picturam singuli, qui aulas terunt Principum serio lustrarent oculo; non ita faciles essent alienis moribus exprobrandis, nec tot viæ quærentur nocendi, neque tanta gravem noxam calumnia infligeret; ideo enim hæc fucata mulieris præferret speciem, quia nisi calumnia vero narraret similia, non opprimeret rerum omnium validissimam veritatem; ideoque in id incumbit studij, quo fucò apparentis veritatis larvata sua detegat mendacia, aptiorque fiat hac arte auditoribus suis decipiendis.

Est

11. Est hæc ars, quæ in nulla alia facilius schola addiscitur, quàm in Principum aulis, ubi & exercetur: millenis aulici artibus per probrorum calumnias ad lautiorum fortunam sibi viam & gradus construunt: & hinc cum fucata calumniâ esse velint, modestiam etiam singularem in extimo vultu præferunt, oculos, frontem, vultumque totum componentes ad normam insignis virtutis, quod perinde est, ac emendicata, & adscititia vultus pietate stabulantem intus obtegere, ac larvare impietatem: novercale odium, quod intus in corde fovent, foras frontis hilaritate, & oculorum verecunda dejectione palliare nituntur; loquuntur mellea verba, licet cor intus felle natet: rident summis labiis, arriident vultu, & tamen clam dentibus freudent, irâ intus exardent, odio corrumpuntur, & animo non nisi funestas aliorum depressiones moliantur: aliud enim in ore habent, & aliud corde fovent; bilem enim intus alunt, plenasque affectibus tragedias in se commovent; utque calumniatores proprium contegant livorem, alios cum acculant, tristes, ac moerentes fingunt oculos, vultumque profundam mœstitudine occupatum; & quasi quodam rubore perfusi, nullo privato odio excitati, sed Principis solius bono moti causam suscipiunt, livore tamen & invidia plenam; obtestantur interim, se nihil boni, sibi que utilis ab ea sperare delatione, quâ non nisi communis boni intendunt incrementum promovere; & sola conscientia præmonitos, & religione tactos, se ad causam illam promovendam accinxisse: cumque pulchrum religionis nomen, & conscientiæ stimulum adferunt, quo facilius audiantur blandè quidem loquuntur, sed lethalius inflicto vulnere lauciant. *Vana huic audicioni* aiebat Basilus Imperator filio suo, *noli præbere aures, & calumniatores in sinu tuo ne fove, improbis ne temerè crede: illi enim saepe numero viros bonos propter improbitatis suspicionem affixerunt. Omnia audi, & ab omnibus disce, sed ex iis, qua audies, quadam rejice, quadam admitte, nempe ea, qua tibi aut usui, aut honori esse queunt, & suis subditis obesse nequeunt: rejice autem ea, qua & subditos ladunt, & tibi non prosunt:* quia si lingua improba fautorem enanciscatur Principem, non nisi detrimenta, depressiones, ac damna irreparabilia sperari inde possunt.

12. Idque causæ fuit, cur Antoninus Pius Imperator, si delatores non probassent, quæ dixissent, poena voluit capitali affectos; quin ex prisca Romanis Vespasianus, & Titus hoc hominum genus ita oderunt, ut eos flagellis cæcos voluerint, per amphitheatri arenam spectandos traduci, quò nimirum eo exemplo fortiùs, quàm verbis dediscerent cæteri calumniari. Si enim Princeps hujus furfuris homines susurriones, delatores, & calumniatores impunitos sinat, eorum linguam magis exacuit, quàm perinde ac recens

novacula etiam medium fecant hominem, & cuncta funestant, cædè que accersunt, ut contigit omnibus ferè urbibus per totum Peleponesum. Ut enim refert Baronius tomo 10. Anno Christi 981. ex actis S. Niconis anno à partu virgineo 982. irrepens, grassansque epidemica lues Peleponesum depopulata est, & præ cæteris urbibus ea, cui nomen Lacedæmon erat, quam cæteris graviùs afflixit, opplevitque eneatis cadaveribus. Cives cum humano quovis se noscerent remedio destitutos ad arcendam calamitatem ad divinam opem confugere, & præsertim virorum, qui tunc temporis morum probitate, vitæ sanctimoniâ, & virtutum culturâ insignes erant, preces enixim expetivè, & præ cæteris Niconis, qui in asceterio integerrimæ vitæ Monachus erat; qui tamen, quia nil frequentius suis in concionibus inclamaret, quàm *populi mei penitentiam agite, ultio divina imminet, penitentiam agite* à populo illo, qui easdem semper sibi inculcatas voces jam fastidierat, alia non fuit nomenclatione donatus, nec alio vocatus nomine, quàm antonomasticè *Monachus ille penitentiam agite*: Is igitur enixim à populo rogatus, ut precibus suis ad Deum fuis alexipharmacum aliquod pesti coercendæ, & extinguendæ aptum impetraret in solatium totius urbis, & levamen populi, spondit Monachus suam opem, annuitque afflictæ populi votis, unum tamen à Magistratu illo exegit, quò Judæi urbe pellerentur, sinerenturque extorres vagari extra Provinciam, ne quid Christiana religio, ab hac hominum fœce hauriret fœtoris, nec quidquam caperet detrimenti. Promiserunt cives facturos, quod ipse juberet, dummodo pestis extinctionem suis à Deo precibus impetraret. Præmissis jejunio Nicon flexis genibus Deum enixim rogat, ut velit afflictum populum ab epidemica lue illa grassante indemnem servare, cumque per aliquot horas instetisset suis precibus, sibi que videretur Numen flexisse in sua, & populi vota; mente serena, ore ridente, vultuque blando è proprio egressus asceterio urbem adivit; in quam vix ingressus, & benedictione triplici manû ductu populo impertitâ exulavit illic à civitate pestis, & simul cum illa etiam Judæi ab ea pulsi fuerunt. Verùm cum Joannes Aratus Judæorum Patronus acerbioribus odiis ob pulsos Judæos in Niconem Monachum ferretur; non destitit publicis, privatisque calumniis viri ascetæ impetere innocentiam; risit tamen Nicon nil sibi eorum concius, quæ calumniator effutiebat, floccique fecit has linguæ mendacis larvas. Cumque eadem non desistenti calumniari Nicon obviasset voce leni, frontè que serena dixit: abi, & ad te redi; scelera tua desse infelix, brevè enim senties qualia sint nequitæ tuæ præmia. Non tamen sycophanta calumnias destitit effutire, quin acriùs contra virum sanctum fremens alias calumnias prioribus ne-

quiores sparsit tota urbe. Sed Deus vindex non ulterius tulit servi sui dilacerari innocentiam, denigrari candorem: nocte siquidem intempesta dormienti Arato duo obijciuntur senes præstantissimæ formæ, orisque supra dignitatem humanam, qui flagris hominem cædere, simulque verbis increpare cœperunt inquietes: ad tantam ne malitiam te audacia extulit, ut Dei servum spernere, virumque innocentem tot conviciis dilacerare, calumniisque profcindere non verearis? Quid ni post multiplices plagas in obscurum detrudi carcerem sibi visus est; & ibi flexo poplite veniam enixim rogatam minimè impetrare, inde è somno expergefactus, febrili cœpit æstu exardescere, accitòque statim è suo asceterio Nicone patrati sui delicti veniam poposcit, oravitque, ut vellet suis precibus sanitatem, & gratiam impetrare, cui tunc Nicon, quæ tu in me peccasti, ea libentissimè tibi frater, quantum in me est, condono; sed quia cœlesti imperio vitæ tuæ finis imminet, vitam protrahere non potes, nec erit, qui Dei obstat decreto: & post triduum præmatura morte Aratus è vivis decessit, funestum posteris relinquens documentum, non sinere Deum vindicem impunitos calumniatores vitam protrahere; ut didicerent alii calumniis viros probos impetere.

20.

Non solum præmatura morte puniuntur, qui linguas suas exacuunt, alienam innocentiam sparsis calumniis vulneraturi, verum etiam à vita excluduntur æterna. Cum fuisset Rex David percunctatus: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo?* statim responsum subdit inquiens, *qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua, nec fecit proximo suo malum, & opprobrium non accepit adversus proximos suos, qui jurat proximo suo, & non decipit*, non solum calumnias effutientes à cœlesti excluduntur patria; verum & aures iisdem præbentes: è converso qui æquo animo congesta in se probra, & intortas calumnias perferunt, hi sunt, qui participes fiunt regni cœlestis. Quinimo Deus arcano suæ providentiæ consilio per calumnias hominum à cacodæmonis solet tentationibus redimere, ut contigit Monacho Abbacyro apud Climachum, is enim in asceterio per annos quindecim assiduis calumniis, conviciisque pulsatus cum mors immineret adstantibus reliquis fratribus, in has postremas erupit voces, *Gratias ago Domino, & vobis fratres, quòd me ad salutem meam tentastis jugiter; hac enim ex causa immunis à tentatione Demonum hætenus mansi*, ac si à Dæmonum vacasse tentationibus, stipendium fuerit conviciorum, ac calumniarum, quæ ab aliis fuerunt in ipsum jugiter intorta: & passim in asceteriis contingit, ut à tentationibus ij sint exempti, qui conviciis pulsantur, & æquo

Gradu 4. de obedientia.

animo ea ferunt, hæc enim tolerantia iter sternit ad gloriam.

Id interest discriminis justum inter, & iniquum; ille enim calumnias execratur, quas iste concinnat, & fovet; hinc Salomon *Proverb. 23. Verbum mendax justus detestatur, impius autem confundit*, seu ut vertit Chaldæus Paraphrastes *impius facit putrescere, ac vituperare*, si propriè sumatur verbum *mendax* perinde est, ac calumnia, quæ falsum crimen alteri impingitur; hanc igitur vir probus execratur, & impius concinnat, & fovet, qui propterea alios confodit, & foetere facit: appositè D. Chrysostomus, ubi calumniam comparans stercore sic fatur: *Si quis te prætereunte stercus commoveat, nonne hoc facientem contumeliâ, & convicio afficit? hoc fac & circa detractorem: non enim sic commotum stercus illum satorem suscipientem cartilaginem navium percellit, sicut aliena peccata excussa, & commota, atque vitæ aliorum impura prodita audientium animos contristare, & perturbare solet.*

§. IV.

Infrænis lingua lubricitas plures perdidit, quos taciturnitas indemnes servasset.

Linguae lubricitas, ni coërceatur in omne facile trahit scelus, est siquidem incredibile dictu quantum damni, infamiae, & exitii adferat importuna loquacitas, & procacis linguæ pruritus, cujus vectigal semper est calamitas. Quod navi æquora trajicienti est clavus, seu gubernaculum; hoc idem est homini lingua, quæ, perinde ac navis clavo, regitur homo, qui si anchorâ destituatur taciturnitatis, clavo rectæ rationis; velis, remisque Sapientiæ, & Prudentiæ, nil sperandum, nisi ut in brevia, & syrtes impingat: cum neque in divinæ legis cynosuram defixum teneat mentis oculum; neque silentii anchorâ præcipitem interpellans cursum, procellas declinet; sed nullo tacendi, loquendique discrimine tumultuosæ hujus vitæ periculis se committat, & temeritate potiùs raptus, quàm prudentiâ ductus in altum provehatur per decumanos æstuantium affectuum fluctus, quibus vel mergitur, vel in scopulos trahitur; in quos impingens homo linguæ clavum regere nescius fœdo perit naufragio.

22.

Plures perdidit hæc linguæ garrientis lubricitas, quos taciturnitas incolumes servasset. Potuisset Amalecites ille, qui spolia Sauli, imò & ipsam armillam, & Regium detraxerat diadema linguæ freno, & opportuna taciturnitate tutus, quæ imminebant pericula evadere: sed quia linguæ pruritus non compescuit, sed apud Davidem stulta temeritate suum fuit facinus confessus, & pra-

23.

2. Reg. cap. 1.

professus extremam sibi accersivit perniciem, & propriæ temeritatis promeritas dedit pœnas, quas declinare facile potuisset, si linguæ coercuisset prurium proprium evulgandi facinus.

14. Perdidit etiam Principes, & Reges infrenis linguæ lubricitas. Quisquis artem populos gubernandi condiscere cupit, navarchum peritum necesse est, imitetur; clavumque teneat: rectum exercitio justitiæ; ut Reipublicæ pacem, & prosperitatem promoveat, & cujus beneficio populos ad portum dirigat felicitatis. Necesse est etiam ut homines seligat artem nauticam callentes, seu eos in consilium adiciat, quos probitas informat, & prudentia commendat; ut noverit vela ventis, consilium, modumque regendi occasione, & tempori accommodare, & peritiam artis præsertim cum procellæ furunt, & fluctus navem pulsant, & exagitant, ventique vela inflata urgent, ostendat. Roboamus, quia hac arte populos regendi prorsus ignarus erat, neque linguæ didicerat lubricitatem coercere, eum superba loquacitas à paterno fecit Regno extorrem: res ita contigit. Defuncto Salomoni successit in scepro Judeæ Roboamus anno ætatis 40. quem unum duntaxat marem, ex tanta fœminarum colluvie habuit sibi superfluum; qui non solum diadematis, verum & plurium genitoris scelerum hæres fuit. Cùmque Jeroboamus ab exilio à Regni Proceribus revocatus nomine totius populi Judaici Sichemi in comitiis congregati humiliter supplicasset Roboamo, ut onus tributorum, quo Salomon populos prefferat, vellet minuere, producens immensas propemodum expensas pecunias in templi structura, regis domus ædificio, & plurium per totum regnum urbium instaurazione, ut etiam in construendis variis fanis Eθνicis uxoribus; & propterea subditorum exhaustis scintilla; & representaret Principum æraria evacuari, cùm populi divitiis destituuntur; & enixim etiam rogaret, ut vellet hoc dare suorum fidei, & amoris, ut non modò se Regem cognosceret, sed & patrem esse meminisset, quò paratior haberet in omnia iussa populorum animos; qui si sciant Principem non tam proprium fastigium spectare in throno, quàm populi commoda, & prosperitatem; paratos tunc esse quotquot tali Principi subjiuntur, non solum pecunias profundere, sed & sanguinem fundere, viresque omnes impendere, quibus suum tueantur, defendantque Principem.

15. Auditus Roboamus hæc populi postulatis triduum ad deliberandum sumpsit; & cùm rem totam ad seniores detulisset eorundem exquirens sententiam: isti unanimes ei suaserunt, ut Regni auspicia duplici firmaret fulcro clementiæ, & munificentiæ in populum, quibus Regnum firmius stabiliretur, quod sit, si populus ad obsequia per clementiæ blandimenta alliciatur; non per

rigoris terriculamenta vi trahatur; nullum majus Regnorum præsidium esse, quàm subditorum benevolentiam, studium, & affectum in Principem; sine quibus nulla potentia diu stare potest, quin nutet: violenta siquidem imperia non diu vigent, cùm Regius dominatus à libera subditorum voluntate profectus sit, non verò ex timore, & violentia ortus; & eum propterea Regno indignum esse, qui ut regnet, non liberas populorum voluntates clementiâ, & comitate flectit ad obsequia, sed vi, & violentia adigit, ad quod invitus populus trahitur: est enim metus infidus custos diadematis: timor siquidem odium potiùs fovet, quàm amorem conciliet; & ubi populus timet, hic plerumque furens Principis caput metit: necesse est plures timeat, quem plures timeant. Hæc monitis nitebantur seniores accersiti suadere Roboamo, ut vellet aliquid de rigore remittere, & posito tantisper regio saltu ad captandam populi gratiam vellet se accommodare memor paterni moniti: *Qui vehementer emungit, sanguinem elicit* *Pravus 30.* propterea vellet ab immodicis tributorum oneribus, quibus Salomon populos prefferat, eosdem relevari, & Regni auspicia à benevolentia, & affectu populi petere.

26. Verùm Roboamus aspernatus hæc saniora seniorum consilia accivit in Senatum juvenes, quibus exposuit seniorum consilia, & ab iisdem petiit proferri, quod iisdem videretur. Juvenes autem stolidi ferocia Roboamo haud supparet, ut Principis elatos spiritus magis inflarent, eique assentarentur, simulque ejus gratiam sibi conciliarent, dixerunt, indecoram esse Regis Majestati lenitatem, & metu defectionis ad populi inflecti arbitrium: nunquam sine discrimine firmum stare capitis decus, si qui timere debent Principem, timeantur ipsi à Principe: à populo vi, & metu plura extorqueri, quæ clementiâ, & mititate minimè possent impetrari: sæpe vi frangi, qui jure flecti nequit. Hanc præcipuam esse in Principe regnandi artem, odia contemnere subditorum; & libertatis affectationem, novique jugi impatientiam, imperiis, frenisque violentiæ coercendam esse: eadem fronte gestandam esse galeam, quæ diadema fulget, ut Rex compellat, cogatque quos timet; & populus saltem timeat, quem non amat. Reverentiam ex metu propria subire incrementa: neque homines fieri coelo magis supplices, quàm cùm hoc tonitru minas spargit, & fulminibus excussis ex atris nubibus ferit, & cædit.

27. Ad potentiam Principis pertinere ærarium non vacuum, sed opibus onustum, sive lubentibus, sive invitis subditis auro, argentove impleatur: à populo esse vires, & sanguinem extorquendum, ne in Principem rebellent, sitque populus, qui Principem timeat, non Princeps populum. Hæcque juniorum consilia ansam dedere Roboamo linguam

gtae indulgendi lubricitati, & respondendi populo petenti ab oneribus tributorum relevari, quibus ejus pater Salomon eum presserat: *Minimum ipsius digitum esse crassiores, quam Patris lumbi fuerint. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cadam vos scorpionibus.* Quod si à Salomone Patre scuticis caesi fuerunt, nunc à Roboamo filio aculeatis scorpionum flagris conscissum iri time- rent.

3. Reg. cap.
12. & 14.

28.

Irritatus tamen superbo hoc responso populus, indignatusque stirpem Davidis, & Salomonis, exclamavit uno ore, nil sibi futurum amplius cum Davidis progenie; haberet ipse templum, quod Pater extruxerat, se religioni, fortunisque suis aliis viis consulturum: & tunc coepit Roboamus damna sentire, quae ex linguae infrenis profluunt lubricitate, & quamnam securim in suam injecisset lingua non coercita domum, suumque imperium; cujus initia unius linguae garrulitas everterat. Consilia Seniorum sunt semper praeferenda ijs juniorum, quae defectu experimenti, & excessu caloris praecipitantia sunt, hinc Salustius. *Omnia inquit, Regna, civitates, Nationes usque ad prosperum imperium habuerunt, dum apud eos vera consilia valuerunt. Ubianque autem gratia, timor, voluptas ea corrumpere, paulo post imminuta opes, deinde ademptum imperium, & postremo servitus imposita.* Si Roboamus sana consilia seniorum executus fuisset in linguae non ruiisset lubricitatem, quae proprii fortunae causa fuit, & officina, in qua omnes Regni calamitates cuderentur; hinc David: *Dixi custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea, posui ori meo custodiam, cum confisteret peccator adversus me, obmutui, & humiliatus sum, & filii à bonis:* non solum David custodiam ori suo constituit, cum adversarius contra ipsum urgeret, verum etiam freno taciturnitatis linguam coercuit. *Obmutui, & humiliatus sum, & filii à bonis.*

Psal. 38.

29.

Sed quid quod David siluerit à bonis? quod laceffitus Saulis conviciis obmutescat, id virtuti datur; sed quod sileat à bonis, an non à studio videtur hoc silentium abesse virtutis? cum amplioris meriti segetem suppeditet ipsum offensorem laudibus commendare, ac beneficiis cumulare? nunquid deerat in Saule, quod posset David laudibus excipere? Verum Graeci Patres nodum statim solvunt difficultatis, ita in paraphrasi praetactum textum exponentes: *Aded me ipsum humiliabam, & tacebam, non exigens vindictam.* Hoc enim indicat humiliari, & silere à bonis, vindictam de illatis sibi injuriis non exigere; obmutescere, & nil respondere: cum enim injuriam passo ultio bona esse videatur, haec cum non exegerit David conviciis laceffitus recte dixit: humiliatus sum: quia cessit aequo animo adversario inique convicianti, ideo siluit à bonis: quia ultionem, quae injuriis laceffit

bona esse videtur, non sumpsit: si Roboamus ejus nepos dixisset cum avo *obmutui, & humiliatus sum, & filii à bonis* minime in ea sub Regni initium incidisset discrimina, quae totum funestarent imperium, & quibus originem dedit linguae lubricitas; est siquidem ait Climachus: *Loquacitas Grad. 11. ignorantia argumentum, detractionis janua, scurrilitatis Dux, mendacij opifex, frigus cordis compuncti inertiam advocans; somni precursor, mentis evagatio, custodia exterminatio: & malorum omnium officina, in qua singula cudentur infortunata.*

30.

Imò est lingua procax, & garrula omnium vitiorum plena congeries, & universitas iniquitatis, ut eam vocat D. Jacobus in sua Epistola Catholica inquit, *Lingua ignis est, universitas iniquitatis dicitur ignis, quia singula absorbit virtutum ornamenta, & universa accersit vitia, quibus indulget, est siquidem universitas, seu quasi academia iniquitatis, quia sicut in Academiis omnes docentur liberales artes, & qui eas frequentant ad singulas instruuntur scientias; perinde lingua procax nullo taciturnitatis freno coercita omnia edocet iniquitatum genera; & sicut taciturnitas, & silentia studia fovent virtutum; iterque ad caelum pandunt: ita linguae procacis loquacitas è contra cultrix est vitiorum, & innata sua lubricitate praecipit in baratrum ruit malorum omnium; hinc apposite exclamat S. Chryostomus in graecis exemplaribus: *O silentium cali schola, via regni calorum, speculum peccatorum! à taciturnitas cogitationum exploratrix, & dijudicationum cooperatrix!* observatu digna est antithesis, quae enim ab Apostolo Jacobo lingua universitas, seu academia dicitur iniquitatis, à D. Chryostomo taciturnitas schola caeli vocatur: est procax loquacitas veluti universum omnium iniquitatum prope invisum Gymnasium; secus taciturnitas non solum est cogitationum exploratrix; verum etiam speculum peccatorum ostendens, & obijciens homini sua probra, & delicta, quasi in silentio; perinde ac in speculo omnia apparent linguae delicta, quae in procaci loquacitate latebant; apparent veluti in speculo, ut corrigantur, non ut foveantur. Solent specula adhiberi ut faciei maculas prodant, quae delectantur; est haec taciturnitas, quae non solum freno linguae injicit procacitati, verum etiam bona singula accersit, quibus homo ditescat, ut monet Salomon inquit: *de fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, & juxta opera manuum suarum retribuetur ei,* seu ut septuaginta Interpretes explicant, quibus adhæret S. Chryostomus in catena *Juxta opera laborum suorum retribuetur ei,* adeo ut sint opera manuum, perinde ac opera laborum; quia sicut quae mente intus concipiuntur labia exterius proferunt: ita quae à labiis proferuntur, eadem manus exequuntur; si enim Princeps ore impe-*

Grad. 11.

Cap. 2.

Tom. 7. p. 438.

Prov. 12.

imperet, manus subditorum voces exequuntur labiorum; si herus jubeat, famulus voci obsequitur, & jussa exequitur.

31. Quod si petas, quinam sit ager iste ferax, qui fructu oris ubertim abundat, non alium esse respondet Chrysostomus, quam ipsam taciturnitatem, ipsūque silentium, ait ipse: *O silentium affectuum carcer, prædium Christi bonos fructus adferens!* & sicut nullus est ager adeo ferax sicut Christi prædium, quo & ipse ditescit, & aliis suas ubertim divitias communicat: ita silentium, quia est frænum linguæ procacitati injectum, & quo ejus garrulitas inhietur, prædium dicitur Christi, lapidos adferens fructus; & hic est fructus oris, de quo loquitur Salomon: *De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis*: non enim fructus oris procax est linguæ garrulitas, nec luxurians verborum facu dia; sed taciturnitas sermonum sterilis, & verborum inops. Hæc loquelæ inopia, hæc verborum pauperies est Christi prædium, ex quo prodeunt lapidi fructus, quibus virtutum culturâ pinguescit spiritus: hæc taciturnitas de Christi prædio maturos adferens fructus census est gazarum cœlestium, quibus homo fræno taciturnitatis suam coercens linguam ditescit, quia *de fructu oris sui unusquisque replebitur bonis*, & est silentium tette Chrysostomo Christi prædium, bonos uberi proventu fructus adferens.

32. Vocat etiam Chrysostomus silentium affectuum carcerem: *O silentium*, ait ipse, *affectuum carcer, prædium Christi bonos fructus adferens*: quia sicut in carcerem detruduntur, qui noxiæ indulserunt libertati; ita silentium affectuum pravorum est carcer, quia coercentur intus, ne per verba scurrilia exterius prodeant: utilis est hic carcer, in quo taciturnitatis compedibus effrœnis affectuum petulantia, veluti multorum scelerum rea vincula detinetur, ne foras intoleseat. Hinc is sapit, qui suam didicit fræno taciturnitatis linguam coercere, ut innuit Salomon: *Qui moderatur sermones suos doctus & prudens est, & pretiosus spiritus vir eruditus*, seu ut habetur in textu hebræo, qui continet eloquia sua, seu linguam prohibet, quam silentio obsignat, hic doctus, hic prudens est, ac pretioso præditus spiritu, seu nobili, & præcellenti, ut habet tigurina interpretatio, & huc videtur adluisse Cassiodorus inquiens: *Silentium est probabile, quod sapientes producit, quod consilium nutrit*: nimirum quia taciturnitas lana fovet consilia, prudentes facit, & sapientes prodis, quasi sit silentium prudentis sermonis nutrimentum, quo alitur, & sanum adipatur consilium.

33. Qui sermones suos prohibet, seu linguæ lubricitatem coercet, is doctus est, & prudens, & spiritu pretioso, seu nobili, & præcellenti præditus: nobilis enim, & gene-

rosus est sermo, quem prævia taciturnitas elimat, quia ut ait Salomon: *In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est*, quæ verba elucidans S. Ambrosius ait: *Alliga sermonem tuum, ne luxuriet. & multiloquio peccata sibi colligat: sit restrictior & raris suis coërceatur, cetero lutum colligit amnis exundans*; est lingua garrulitate procax, perinde ac torrens verborum redundantia diffluens, qui alveum supergressus prudentiæ omnia secum trahit lutum, feces, stercora; & lutosus hic sermo in aures adstantium diffluens mentem inquinat, ac fœdis cogitationibus animum deturpat.

Defœcandus est sermo iste lutosus, ut purior fluat; fræno taciturnitatis coercendus est, ne extra prudentiæ alveum præceps ruat, aut superfluat: garrulus enim & multiloquus facile in lutum incidit peccati, quo verba sordescunt, & sermo squalet: quia labente lingua, & fallente memoria, simulque rapiente loquendi prurigine facile futilibus noxia miscentur, & necessarii vana: *claudamus ostium oris* ait Ambrosius: *ne culpa intret, ne lapsus aliquis sermonis exeat & intrat culpa, si lapsus exierit. Audi quomodo intret culpa ex multiloquio non effugies peccatum; exiit multiloquium, peccatum intravit: quia in multiloquio, nequaquam qui exit sermo, trutinatur, & imprudenter labitur*: si quæ exeunt ab ore verba in consilio prius intus accerserentur, & non nisi ad prudentiæ trutinam librata dimitterentur: *sicut per eos mortalia intrant*, ait Philo, *ita non nisi immortalia exire deberent*: nimirum per os intrant cibi corruptibiles, mortuorum animalium carnes, quæ singula mortalia sunt: & quia ex ore sermones exeunt, hi non nisi immortalitate digni esse deberent, hoc est, ut monet Epictetus. Non de gladiatoribus, non de ludis Circensibus, non de pugilibus, non de cibus, nec potionibus, nec de fluxis; sed de Numine, deque cœlestibus, & immortalibus vir probus loquitur: nil ex ore prodeat nisi Evangelium, virtus, cœlum, DEUS, sintque verba nostra talia, qualia D. Hieronymus scribit de anima pia virtutum addicta culturæ: *ejus canticum Psalmi, sermo Evangelium, delicia continentia*; possitque de nobis dici, quod olim Hilarus Arelatensis de S. Honorato in suo epicedio. *Nunquam in quo ore nisi pax, nisi castitas, nisi pietas, nisi charitas: nunquam in corde nisi horum omnium fons Christum habitavit: tunc per idem os, per quod mortalia intrant, immortalia exeunt: quia sermones lingua non instituit, nisi de DEO, ac virtutibus, neque profana divinis, scurrilia gravibus, & puerilia seriis miscet. Cavendum est, ne idem nobis objiciatur, quod Theocritus de Anaximenis dixerat oratione, verborum quidem continere flumen, sed gut-*

Prov 10.

Lib. 1. offic. cap. 3.

34.

Lib. de Cain. & Abel. c. 1.

De officio mundi.

In encheirid. cap. 41.

Epist. 99.

In Orat. funeb.

Im. 7. pag. 45.

Prov. 12.

31.

Prov. 27.

Psalm. 38.

33.

tam duntaxat mentis; non simus pleni rimarum, huc illucque effluentes, sint quæ ex ore exeunt verba, totidem veluti effata, seu sapientiæ pronuntiata, sint veluti è tripode effusa oracula; sint perinde ac mysterii alicujus arcana, sint verba cedro, & auro digna.

35.

Coërcenda est procax linguæ garrulitas freno probæ taciturnitatis, ne huc, illucque audiatur garrire, nec sit perinde ac illa Graculi garruli lingua, quæ in hirundinum musæum gellire duntaxat, ac garrire audita est. Quia est lingua sua lubricitate ad lapsum proclivissima, ideo verborum coërcendæ petulantia natura ipsa duplex opposuit dentium vallum, ut loquendi temeritas non cordis duntaxat custodiâ, ac vigiliâ cohiberetur, sed quibusdam etiam quasi excubiis in ore positis sepiretur, appositè D. Chryostomus ait: *Ideo DEUS linguam velut muro duplici voluit circumdari dentium tegmine, & labiorum custodia, ne verba improvidâ proferantur garrulitate*: hinc enixim David DEUM rogat quatenus velit os suum custodire, ne verba inde exeant temerè concinnata, & perversè cogitata: *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantia labijs meis*, petit nimirum præsidariam velut cohortem, militares excubias, vigiles custodes, fidôsque satellites ad tuendum os, illudque muniendum, ne quid inde exeat, quod obfit audienti, & non proffit loquenti.

*In catechese.**Psal. 16.*

S. V.

Lingua procax lubricitas volatilem prodit animi levitatem.

36.

CUM osse lingua careat, & nervo, quo ejus coërcetur volubilitas, sistatur lubricitas, inde fit, quod tacenda per sæpe loquatur, & quæ fuerunt eidem secreta concedita, & arcana commissa temerè foras effutiat; quod procul dubio animi prodit levitatem, ac puerilis simplicitatis inconstantiam cum nil secreti tegere valeat, sed audita statim obviis cunctis enunciet. Quatuor vulgò dicuntur esse, quæ abscondi non possunt, nimirum palma in clivo, stramen in calceo, fusus in sacco, arcanum in fatuo: est lingua mentis interpres, & sicut difficulter stultus cognoscitur, si taceat; ideo nil facilius est, quàm ex sermone viri conicere animum: si stultus taceat, qualis sit intus haud conicere potest: hinc cum ad Socratem juvenis quidam fuisset adductus, ut in suorum illum discipulorum numero reciperet, & in ejus schola edoceret; & adolescens ille, utpote peregrinus, & verecundus loqui coram tanto Magistro vereretur, dixit ei Socrates loquere fili, ut te cognoscam, seu ut alii volunt: *ut te videam aliquid e-*

loquere; non igitur ex extimo gestu, niſtūque qualis sit intus homo dignoscitur, sed ex sermone proba, vel nequam, ex hoc enim tantum valuit Socrates, qualis intus esset adolescens; conicere: quia nulla sui parte magis homo, qualis sit, facilius apprehenditur, quàm sermone: qualis enim quis in factis fuerit, talis & in verbis comprobatur: & qui nil secreti, & arcani intus detinere valent, hi procul dubio animi produnt levitatem; & Siracides hos garrulos prægnanti confert sæminæ, quæ partui proxima dolet, & ingemiscit; *A facie verbi parturit fatuus*, neque miser quiescit, donec suum sit in lucem partum enixus, seu quod intus tacendum servat, exterius prodat; & qui arcana sibi commissa fido non occulit pectore, non tantum fidem prodit, sed plerumque etiam amicum perdit. Hinc Salomon: *Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare non possis, cum deboneſtaveris amicum tuum.*

*Ecclesi. 19.**Prov. 25.*

37.

Ni freno taciturnitatis lingua coërcetur non nisi funestas excitat tragedias, & plerumque cruentas spargit clades: neque heroum fortissimo Samsoni vires, oculos, libertatem, ac tandem vitam quid aliud eripuit, nisi garrula linguæ non coërcitæ futilitas, cum enim urgenti Dalila secretum nuntiasset, omnia miserè perdidit, quia se linguâ prodidit. Scio in præcis Romanis, vas aquæ hauriendæ adhibitum fuisse, quod humi deponere nefas esset; ideoque dicitur pede caruisse, ne uspiam è manu deponi posset: Os siquidem hujus vasis per amplum, in angustiorem desinebat conum; neque stare posset, quin aquam funderet, nuncupatum verò à Romanis vas futile fuit, eò quia nisi manu preſum, vel funi alligatum, quidquid contineret intus illicò exterius effunderet. Quod si pares huic vasi futili garrulos dixeris, quique linguæ indulgent lubricitati, non improba erit similitudo; sunt enim garruli ore laxi, & corde pressi, & quidquid pectore continent, foras effundunt, cum nullum valeant arcanum, nullumque secretum intus continere. Id tamen dixerim discriminis esse inter vas illud apud præcos Romanos futile, & hominem garrulum; quia nullum unquam fuisse à vase illo incendium excitatum legitur, cum garrula lingua per sæpe incendia succenderit exitalia. Hinc Siracides ait: *Denudare amici mysteria desperatio est anima infelicia*; nescit quantum sit secreti pretium, qui non intelligit, multum se illi dedisse, cui pectoris sui arcana concedidit; ideoque exposcit vestigial taciturnitatis.

Ecclesi. 10. 27

38.

Hinc seriò prius maturandum est, cui sint secreta credenda, ut pauca concedantur: etenim qui multa secretò loquitur, in occulto loquitur nihil; sunt enim secretorum quidam adeo prodigi, ut quæ nec amicis erant committenda obviis cunctis narrent,

exonerentque in quaslibet aures, quidquid illos urit: alii verò aded sunt secreti tenaces, ut etiam charissimorum conscientiam reformident, & si possent, nec sibi ipsis fiderent interius prementes secretum omne. Verùm quamvis contra adnitantur, semper tamen verum est illud apud Lucam: *Nil absconditum, quod non sciatur*; secretum plerumque se ipsum etiam prodit.

Fuerat Jacobus Isaaci filius natu minor paternam benedictionem suffuratus; Esau, natu major gravatè tulit, quòd Jacobus fraudulenter contra se egisset, & quòd primogeniti privilegia sibi debita, præripuerit: oderat propterea intus in corde eum pro extorta à patre benedictione sibi natu majori debita: *Dixitque in corde suo: venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum, nunciata sunt hac Rebecca, qua mittens, & vocans Jacob filium suum dixit: Ecce Esau frater tuus minatur, ut occidat te.* Quod tacitus in corde suo Esau versat, id Rebeckæ statim nuntiatur: si Esau in corde suo secretum fovet, odiùmque in fratrem natu minorem nutrit, quomodo Rebecca, quæ intus Esau mente volveret, scire potuit? *quònam pacto ait Acacius: Rebecca audire potuit, qua Esau in corde suo dixit? Vix Esau odium in corde suo conceperat in fratrem Jacobum, & statim, quæ intus in corde suo dicit, Rebeckæ nuntiatur: si nullum Esau verbum protulit, nec signum dedit, quo potuisset Rebecca internum conjicere odium in fratrem suum, quomodo mulieri potuerit statim innotescere, quod in abstrusis cordis recessibus, mentisque latebris latuit? nimirum cordis abdita oculato, & attento observatori pervia sunt, cordisque arcana etiam æmulo plerumque denuntiantur: aded rimosæ sunt mentis latebræ, ut quod occultè intus latet, exterius effluat ore, vel fronte; quia nil aded in hominis corde est reconditum, quod non legatur inscriptum in ore conantis dissimulare; vel in vultu inconsultè adveniente, aut consultius remuente; quòd si vel ipsa taciturnitatis pertinacia, quæ intus latent in corde secreta prodit exterius exploratoribus attentis, & manifestat observatoribus; si vix Esau dixit in corde suo occidam Jacob fratrem meum, & nunciata sunt hæc Rebeckæ; quantò magis quæ aliorum auribus, & linguis conceduntur, aliis produntur? quis igitur aliis fidat, committatque aliorum auribus, quod nec proprio cordi, aut fidei valet concedere absque prodicionis suspicione?*

Ductus fuerat Christus ad Caipham, à quo cum interrogaretur de Discipulis suis, & de doctrina ejus. Respondit ei JESUS: *Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga, & in templo, quo omnes Judæi conveniunt; & in occulto locutus sum nihil.* Non parum desudant sacri Interpretes in veritate verborum Christi vendicanda: *Verani de Affectibus Tom. I.*

quomodo enim dixit Caiphæ Pontifici anni illius, *In occulto locutus sum nihil?* si apud Mathæum: *Assumpsit duodecim Discipulos secretò,* ad quos fuit etiam in occulto locutus? An non in vertice Taboris secretum injunxit Discipulis adstantibus: *Nemini dixeritis visionem hanc,* si soletter secretum exigit, quomodo in occulto dicit se nihil fuisse locutum? Rupertus Tuiciensis pulchrè ait: *Dixit in corde suo Esau venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum. Nunciata sunt hac Rebecca ait Rupertus: Dominus qui multa secretò dixerat, dicit tamen Pontifici: ego palam locutus sum mundo, & in occulto locutus sum nihil.* Nimirum aded increbruit secreta propalandi consuetudo, ut in occulto locutus fuerit nihil, quia licet multa secretò dixisset, scilicet secretò fuisset Discipulos allocutus, hi tamen numerum explevere duodenarium, neque in occulto loquitur, qui duodecim simul hominibus aliquid secretò dicit. Id dicitur secretum, quod segregatur à turbis, & arcanum est; sed huiusmodi secreta aded publicè increbruerunt, ut Christus verè dicere potuerit: *Ego palam locutus sum mundo, & in occulto locutus sum nihil:* quia nimirum aliud est secretò loqui, & aliud secretò servari, ex his quæ nobis conceduntur, plura secretò dicimus, ac discimus; sed pauca secretò servamus: aded rara est inter homines secreti fides, ut quæ secretò dicuntur minimè secretò servantur: in occulto locutus Christus fuerat nihil, quia tametsi plura secretò dixerit, non tamen secretò fuerunt servata, cum & ipsi Evangelistæ ea evulgaverint & Apostoli promulgaverint. In occulto locutus fuit nihil, quia quæ dixerat aliis innotuere: is non loquitur in occulto, qui quæ dicit pluribus innotescunt.

Vix quæ secretò aliis indicantur; secretò ab aliis servantur; idque causæ fuit, cur Metellus militiæ peritissimus tanti fecerit, secreta posse secretò servari, ut sciscitatus, quid postera die esset acturus, responderit: si scirem intimam meam tunicam mei consciam arcani in ignem eam abjicerem: edocuitque quàm noxium sit linguæ vitium aliena secreta effutire; imò & propria aliis prode-
re præsertim imprudentibus: hinc Salomon *secretum extraneo ne reveles;* idque ansam præbuit Abbati Antiocho dicendi: unicuique obvio concedere sui pectoris arcanum, cordisque secretum, animum prode-
eruditum; & à cribro vix abludentem, cum aquam, quâ oppletur statim effundat: oris pertusi homo dicitur, qui tenax secreti non est, plenus est rimulis hæc, illacque profluens & omne quod intus continet, exterius effundens; vas est pertusum, fluxumque, doliumque Danaidum nullius tenax liquoris: imò si virum hunc parem feceris puero glaciem manibus pertractanti, rem dilucidius dabis enucleatu: puer siquidem manu glaciem

ciem tenens brevi se joco decipit; sibi complacet de pellucida à se possessa crystallo, gaudet concretos latices tersi instar Speculi manibus terere, ori admoveere; cupèretque diu tenere, sed quia gelu manus adurit, sinit non sine tristitia gaudium suum è manibus dilabi: perinde vir linguæ indulgens garrulitati, gaudet si arcanum quoddam ab amico ei communicetur; vellètque illud in cordis intimiori recessu custodire; sed quia linguæ pruritu torquetur, tandem impatiens; quod intus latebat in corde, exterius garrulo effatit ore.

42.

Quæ deblaterari non vis; hæc è tuo non exeant corde; tuo moriantur in pectore; si semel ex ore profilierint totam exunt secreti rationem, præsertim si amici imprudentis aures pulsaverint: tunc enim actum est, quæ occulta delitescabant in pectore, brevi ora omnium perfurtabunt; & in alienas illicò subfilient aures: appositè Seneca ait: *Nil equè proderit, quàm quiescere, & minimum cum aliis loqui, plurimum secum. Est quadam dulcedo sermonis, qua irrepit, & blanditur, & non aliter, quàm ebrietas, aut amor secreta producit. Nemo quod audierit, tacebit; nemo quantum audierit loquetur. Qui rem non tacuerit, non tacebit auctorem.* Quòd si amico, cui tum concredis secretum silentium injunxeris, tunc magis pruritu exacies linguæ, ad illud prodendum. Cum exisset Christus de finibus Tyri, & venisset per Sydonem, & mare Galileæ adduxerunt ei surdum, & mutum, ut imponeret illi manum, ac auditum simul, & loquelam beneficio solius contactus ei impertiret: sed JESUS Apprehendens eum de turba seorsim, misit digitos suos in auriculam ejus, & expuens tetigit linguam ejus, & statim apertæ sunt aures ejus, solutumque est vinculum ejus, & loquebatur rectè: voluit nimirum JESUS surdum hunc, & mutum seorsim à turba trahere in locum occultum; fortassis, ne si coram turbis, & auribus auditum, & linguæ loquelam dedisset, videretur ab hominibus laudem aucupari, à qua cum esset profus alienus, præcepit eidem surdo, & muto ut exhibitum sibi beneficium, restitutumque auditum, & loquelam nulli diceret: & præcepit illis, ne cui dicerent, sed quia exlex est gratitudo, nec ullo se se sinit, vinculo adstringi, & coartari taciturnitatis, linguæ pruritu coercere non valuerunt, quin tam præclarum miraculum deprædicarent;

Epist. 105.

Marc. 7.

Marc. 7.

Marc. 7.

43.

Tametsi ex hoc patrato à JESU miraculo intruamur non aucupari ex bene factis vanos populi plausus; nihilominus acutè D. Augustinus ad rem nostram observat, JESUM præcepisse adstantibus illis, patra-

tique miraculi testibus, ne cui dicerent secretum beneficii, quod propterea etiam seorsim à turba voluit impertire: quia cum sciret humanæ linguæ lubricitatem, non vereretur, esse eos statim prodituros, quod sub secreto fuerat concreditum, idque ad nostram eruditionem: ut inde doceremur, nec ips, quibus beneficia impertimur fiderè quoad secreta iisdem commissa reticenda, linguæ enim lubricitas exlex est, nec patitur sibi silentium injungi, pulchrè Augustinus: *si autem JESUS sciebat eos (sicut ille, qui notas habebat, & presentes, & futuras hominum voluntates) tantò magis predicaturos, quantò magis, ne predicarent eis precipiebat, ut quid hoc precipiebat? Dixerim ut inde instrueremur, nec nobis amicitia, & beneficio devinctis cordis nostri arcana concredere, si ea velimus aliis non innotescere: quòd si cupimus ea evulgari; secretò eadem committamus, quia uberiori tunc, ac paratiori evulgantur clamore; hinc quia cupiebat Christus illustre hoc miraculum statim propagari, ideo non publicè illud patrat, sed mutum, surdumque apprehendit à turba seorsim, & paucis adstantibus præcipit, ne cui dicerent, seu ut ex Beda responderet Maldonatus, ut magis ad dicendum incitaret; quia quòd pressius silentium injungebat, eò magis pruritu augebat linguæ ad illud evulgandum; est enim secretum alteri concreditum, quod linguæ excitat pruritu, & tamdiu cor premit, ac pectus torquet, quamdiu intus renitente linguæ pruritu detinetur. Qui igitur secretum alicui credit, à quo silentium exigit, secretum negat; occultoque propalationis lenocinio ejus videtur evulgationem potius, quàm silentium exigere. Ipsum enim secretum est, quod linguam prurit, & ad evulgandum excitat.*

De con/m. Evang.

44.

Adductus fuerat Christus in Calvariaz verticem reorum antea, nunc Judicis carnificinam, excellam attollendus in trabem, ut illustri suæ ignominiaæ spectaculo vilesceret in probris, qui splenderet in stellis: tres fermè horas cruciatus sustinere ibi diducta brachia, luxati artus, perfossæ manus, trajecti pedes, è quibus beatis scatebris sanguis effluebat; & dum triste parricidium urgetur; & à circumstantibus informi Regno illuditur, infamè letho insultatur, sol ipse ne tantum esset sceleris spectator eructata inde caligine diem ipsam oppressit; puduit solem suos in terras radios delegare, ubi divinus sol, vel in ipso meridie mortis subibat occasum; & ne tantam rei videret indignitatem eripuit funesto facinori diem, diei lucem, luci splendorem, & splendori se ipsum, suum in tenebris abdens caput: & lugere visa sunt reliqua cœli lumina, quæ tenebris, & squalore obsita, aut indignum Judæo-

Judæorum facinus cæcæ noctis caligine involvat; aut immanissimum Conditoris supplicium tetro obducta peplo funebri veluti pompa, ac lugubri apparatu prosequuntur. Imò & mœrore absumi, ac conteri visa sunt elementa, cum à suis quasi sedibus avulsa authoris sui necem proprio ipsorum interitu præcurrere quodammodo nituntur: suo parentavit. Conditori tellus cum crebris, profundisque concussionibus labefaclata tanti criminis non sustinuit immanitatem, cum & ipsa saxorum firmitas contractâ soliditate, disrupta fuerit. Contabuit omnis itidem antiquitatis memoria senio confecta, dum velum templi, quo prisca illa mysteria quasi sacrosancta ocludebantur, in partes discinditur. Imò & tristitiam visi sunt sensisse ipsis etiam sepulchris inclusi cineres, qui ne sine doloris, & commiserationis sensu essent, sensum, motumque ad vitam avidè repetière, què vitæ Authori mortem oppetenti iusta exhiberent: & tandem suo Conditori tota visa est natura parentasse; quæ expalluit, contremuit, & propè defecit.

45. Sed defatigantur sacri Interpretes in varijs assignandis causis, cur sol radios suos prohibuerit, terramque totam cæcâ, ac tetra obnubilaverit caligine, cum Christus complexus infame lignum Calvariae montem votorum suorum culmen ascenderet, regnaturus à ligno Deus, cruciq; manibus diductis, ac pedibus junctis clavis figeretur. *A sexta autem hora tenebra factæ sunt in unam universam terram usq; ad horam nonam.* Diceres suos solem radios prohibuisse, ut atratus ostenderet turpe sibi esse divino extincto sole lucere, & tantum facinus, cum reliquis non lugere creaturis. Vel voluisse solem à tam execrando spectaculo suos avertere oculos, & tenebris offundi, ut tantum probrum, offusâ suâ caligine obtegeret. Vel suos obduxit sol splendores, quia facinus nefariè perpetratum ab impijs parricidis sine lacrymis intueri non potuissent Angeli pacis, si ipse diurni luminis moderator diei cursum repentina nocte non prohibuisset. Vel cum divinus sol suo in meridie præmaturum, subiret occasum, voluit & mundi lampas, sydusque diurnum cum suo authore occidere, ne solus necis pateretur eclipsum. Vel exiit sol lucidas, purpureasque suas vestes, & atras induit caligines, què lugubrius suo parentaret Conditori. Sol ipse dierum supputator meridiana atratus nocte hunc luctuosum diem suo expuncturus è cathalogo inopina, ac tetra delevit caligine, nigro ut signaretur lapillo funestus dies ille, qui sacrilego funestabatur scelere. Vel quia turbata in suo fonte lux fuerat fluere ultra non potuit pura in suis rivulis, qui propterea non nisi atras fudère caligines; & præsertim diei lampas, quæ suo in meridie non potuit sacrificium tolerare vespertinum: & non amplius nitores, sed atras effundens caligines omnia, vel in ipso meridie nocti commisit, ut immane scelus ubique lateret. Ap-

positè tamen ad rem nostram causam adfert S. Leo Papa, cur sol suos in nece Christi radios obduxerit, & offusa caligine noctem invexerit in meridie; ait ipse: *Cum ergo Dominus crucifixi corporis elevatione sublimis reconciliationem mundi exequeretur in quadam arce supplicij, latronemque conversum ad paradisi vocaret tabernaculum, vas Principes Judæorum, Legisque Doctores, nec conscientia impietate compuncti, fixuris clavorum addebatis tela linguarum decentes: alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere? Sed his vocibus vestris stultis, atque blasphemis reddunt omnia elementa responsum, & unam in vos sententiam ferunt, caelum, terra, sol, syderaque, indignos vos suo ministerio protestantur; & terribili motu, insolitoque defectu, tenebras mundo vestra cecitatis offendunt: nimirum sol suo defectu, suisque offusis tenebris clariùs ostendit mundo insanam malitiam Judæorum, & Pharisæicam obstinationem: sol adductis tenebris arcanum facit in publico, & mutatione vestium, suoque atrato peplo scelus illustrius manifestavit Judæorum; scilicet tenebrarum secreto, caliginum occultatione; & ubi tetra caligine solet secretum scelus abscondi, nunc secreti malitia propalatur, & offusa caligine delictum clarescit, quò illustriùs per tenebras publicetur; ut quod erat occultandi ingenium, promulgationis evaderet arbitrium: illi dicuntur terræ recessus occulti, & secreti, qui cæca caligine, jugibusque obducuntur tenebris; sintque propterea caligines, quæ secreta foveant; sed sunt & etiam caligines, quæ secreta, quæ foveant, etiam produnt; quia ut tempestivè ait præcitus D. Leo, *sol insolito defectu tenebras mundo judaica cecitatis offendit, seu secretum judaice malitiæ tenebrarum secreto, lucisque defectu splendidiùs promulgavit.**

Serm. 30 de pass. cap. 5.

S. VI.

Garrula lingua secreti servandi impatiens, quod ei conceditur secretius, prodit avidius.

46. **P**erversè sibi consulunt, qui propria secreta alienis concedunt auribus, adjectâ ea conditione, ne evulgentur, cum vel ipsum secretum se prodat, & ipsæ caligines, ac tenebræ, quæ videntur secreta parere, & alere, eadem evulgent, quò & tenebris magis clarescant: siquidem garrulæ linguæ lubricitas secreti servandi impatiens, quæ ipsi sub secreto conceduntur evulgat promptius, præsertim si lucri alicujus spes illuceat; natura siquidem humana studiosa est garrulitatis, & frœna dirumpens silentij, quod illi committitur secretius, & conceditur sacratius, prurit studiosius effundere, & avidius prodere. Studio secreta prodendi videntur homines impelli, & œstro quodam exagitari ad conceditum sibi arca-

In SYRAC.

num effundendum; præsertim si de loquacitate, & garrulitate aliquod affuturum sibi præmium sperent. Idque causæ, cur strenui Duces; & præsertim in castris, qui exercitiis præfunt altissimo silentio, ac utilissima dissimulatione, quæ acturi sunt, obtegunt: *demens, & vanus ille est, ait Honorander, qui priusquam necesse sit, negotiorum arcana cum multitudine communicat: nam tunc præcipue temporis scelerati quidam ad hostes malitiosè transeunt, quod ab illis proditiõis gratiâ honores, & præmia se adepturos sperant.*

47.

Ea est humanæ ambitionis indoles, ut spe lucri, vel honoris obtinendi, vel maximè moveatur: nec vereatur fidei injuriam, si de proditiõne Magnatum gratiam sibi sponderit. Hujus veritatis illustre dedit documentum Aod strenuus Hebræorum Dux haud ignarus: cum enim grande moliretur facinus nulli illud, nec amicorum fidelissimo aperuit, veritus imbecilliosem fore fidem, si velit quis silentio os obstruere, cum ambitio præmiorum ostensione efficacior sit ad os aperiendum; ideòque nulli suum voluit arcanum prodere, quia si semel secretum ore exiliret, vix coerceri potest, quin ad plures statim percurrat aures. Cum igitur Aod dimissis socijs omnibus ad Regem fuisset reversus, dixit, secretum se verbum habere, nimirum *secretum*, quia nulli dixerat, si enim vel uni illud credidisset, non ampliùs secretum verbum fuisset; & præsertim, si vel uni duntaxat concedatur secretum mulieri; sicut enim est mulier secreti investigandi avidissima; ita & ejusdem effundendi percipida.

48.

Romanus olim senatus occultum aliquod consilium per dies aliquot intra se agitaverat, cumque res pluribus esset obvoluta difficultatibus, ac non modicas excitaret suspiciones cujusdam senatoris uxor; gravis quidem & pudica, sed tamen mulier, maritum precibus urfit, ut vellet sibi arcanum aperire dejerans se religioso, ac inviolabili silentio rem tecturam; cumque ab importunis die, noctuque non desisteret precibus; quibus maritum in sua flecteret vota: Vir tandem ad excutiendas sibi ingestas molestias dixit uxori: me tandem vicisti tuis precibus, & lachrymis; proinde audi terribilem rem, atque prodigiosam, quam tibi unicæ fido, ut inde meum erga te amorem conijcias, & quidem tibi unicæ secretum concedo, ne ulli alteri dicas, cumque execrationibus varijs se secreti spondisset tenacissimam; tunc ad illam vir: scias mi uxor, relatum ad nos fuisse à sacerdotibus cassidam (seu alaudam) visam esse volantem cum galea aurea, & hasta: de eo ostento unà cum auguribus deliberamus, anxique disquirimus, felicisne, vel infortunij aliquid portendat? sed tu mi uxor interim tace, & ut promisisti, silentium serva, ut nulli prorsus dicas. Hæc cum vir narrasset uxori, domo exivit, processitque in forum:

sed mulier domi secreti servandi impatiens, sentiens se linguæ torqueri pruritu, & impar linguæ coercendæ; primæ, quæ ex ancillis eam adivit, pectus pugno pulsans, plangens, & altera manu crines discindens; dixit heu mi vir, ò mea patria, & quidnam nobis cotinget! quid de nobis fiet? ad heræ querulas voces, fusasque lachrymas ancilla secreti investigandi avidissima heram interrogavit, quidnam illud esset, tam infaustum, quod clamores illos, & lachrymas eliceret; tunc hera sicut secreti effundendi percipida, silentij fidei ancillam obstrinxit, & tunc hera rem totam à marito auditam ancillæ narravit: sed vix à domina digressa ancilla, ingredienti alteri ad ipsam, rem totam sicut primæ narravit etiam secundæ, additâ communi loquacitatis clausulâ, sed cave, ne cui hæc dixeris, & tace; accedentibus mox ad heram exteris sceminis omnibus idem promulgavit secretum, quod suis ancillis; & brevi per sceminas efficta à viro fabula per urbem totam devoluta fuit, unâ cum ejus authore, qui domum reversus uxorem increpavit, ut sibi infidam, quia contra juratam etiam sponsonem aula fuerit arcanum sibi conceditum promulgare, ac mulieris acriter redarguit imprudentiam. Ita est effutire secreta sibi concredita, muliebris est ingenij nati ad colum tractandum, & acum; & quisquis ex viris secreta investigat cupiens ea effundere scæmineum potius genium prodit, quàm virile ingenium.

49.

Vir futilis linguæ indulgens proclivitate haud suppar est illi, qui perforato bibit poculo, plus enim effundit, quàm bibat. Discruciat cor, ni arcanum sibi commissum prodat; torqueturque ni involutum aperiat; premitur, ni quod in pectore latet, ore evomat; aduritur lingua secreti flammâ, & quasi secretum intus æstuet, flammamque conceperit, sursum nititur avolare, & per os exterius divagari: & sicut qui in intimioribus montium visceribus ignes stabulantur eorundem montium juga concutere solent, sinusque quaterere, ac dirumpere, donec foras per patentem hiatus erumpant: ita secretum, quò in intimiori cordis fovetur recessu, eò violentiori impetu nititur sursum ascendere, cordisque angustias veluti dirumpere, & per oris hiatus foras avolare, & in aures exterorum percurrere. Hinc Anacharsis expressurus continendæ linguæ difficultatem, leniori freno domitam intemperantiam ostendit, arctiorique opus esse docuit ad linguam coercendam, ne secretum funderet, ait Plutarchus. *Anacharsin, cum accubisset, viderunt lavam virilibus, ori dextram tenentem admotam, quippe freno censebat firmiore opus habere linguam, atque rectè censuit: neque enim facilè recensetas libidinis intemperantiâ viros tot perijisse; quot urbes, & Imperia verba prolata recondita delerere.* Dixit in homine secretum veluti garrulitatis cotem, ut enim culter cotè excutitur,

De garrulitate.

evitur, quò faciliùs scindat; ita secretum linguam acuit, ut citiùs effundat, quod intus latet in pectore; est enim secretum in homine garrulo, quid violentum ebulliens in pectore, labia impellens, & linguam exacuens.

10. Quidquid notitiam fugit, non solùm titillat, sed & indagandi studium acriter incendit, tametsi in alienis arcanis scrutandis plurimum quis patiatur detrimenti, pluribus fiat periculis obnoxius. *Cum magna impudentia* ait, Plutarchus: *aliorum origines excutimus, vicini Syrum avum fuisse, aviam Treffam, tria illum talenta habere aris alieni, nec usuram dissolvisse: exquirimus item hujusmodi unde hujus reversa sit uxor, quid ille, & illa seorsum collocuti sint in angulo: effrenis enim est abdita scrutandi cupiditas, & garrulitas effundendi.* Cum Senatus Romanus Neronis Imperium simul, & jugum excutere decrevisset, summòque, ut negotium exigebat silentio rem tractasset, unico duntaxat homini, qui intrepido videbatur animo esse, rem totam aggredi, & perficere, quo decebat præmio, & cautela concedidit. Sed is damnatum quemdam ad bestias, cum vidisset, suamque deplorasset sortem pruritu evulgandi secretum commotus, miserum illum damnatum accessit, eique ad dedit consilij, ut voto Dijs factò supplicij tempus, vel in alterum diem differri impetraret, quòd si obtinuisset, acturum se consulenti gratias asseruit: ad bestias perducendus vitam noluit suam contingentia exponere, sed de prodicione asserere, accitòque Nerone rem aperuit, qui per inflicta tormenta veritatem omnem extorsit; & homo ille suo exitio expertus est, quanti fuerit damni solam secreti ingessisse suspicionem, ait Plutarchus de garrulitate. Una supererat mors, postquam tollendus erat Tyrannus; instructis omnibus, qui eum trucidaturus erat profectus ad theatrum, vidit quendam præforibus ad bestias damnatum, qui erat Neroni sistendus; ad hunc sortem suam lamentantem propius accedens, atque in aurem susurrans: *heus tu*, inquit, *fac votum, ut diem hodiernum modò prætereas, cras ages mihi gratias*; quia verò, quod illius magis intererat, tacuit, dignas tulit silentij poenas, & quæstiones ignis, flagella expedita neganti expresserunt, quæ citra necessitatem indicaverat. En qualia garrulæ linguæ lubricitas damna accersivit.

51. Secretum quòd in intimo cordis recessu latet, si ad oris ascendat labia, & solam sui suspicionem foras emittat, non solùm suis destituit viribus, verùm & cuncta statim funestat: hinc in prisca legis ritibus præcepit Deus, ut propè altare parati semper essent parvi aliquot lebetes aquâ pleni, in quos emuncti lampadum lychni, ac cereorum mucii injicerentur. Pari pacto, si arcanum aliquod tacendum quis audivit, vel quid aliud, quod inferre alijs damnum potest, in audien-

te tantùm oportet, immoretur, & commoriatur, idque nobis præcipit Spiritus S. per Salomonem.

Audisti verbum malum adversus proximum tuum? commoriatur in te. Sit cor nostrum instar lebetis aquâ pleni, in quo quidquid malevoli verbi auditur, statim mergatur, & quidquid secreti nobis fuit concreditum, prorsus demergatur, ne fumus, & foetor sursum ad os abeant, latiusque propagentur; quidquid alteri potest detrimento esse, id in nobis extinguere debet, & immori quidquid alienam famam inficit,

Refert Curtius Alexandrum Macedonem in ea, quam contra Darium susceperat, expeditione, omni sollicitudine, & curâ investigasse, quam regionem Darius petisset, quod tamen explorare nulla præmij sponcione potuit: moris siquidem erat Regum Persarum arcanâ inviolabili celari fide, adeò ut nec metus poenæ, nec spes præmij elicere valuerit vocem, quâ proderentur arcana Principis: garrulitas enim linguæ in evulgandis Principis arcanis graviùs quocunque alio puniebatur probro. Et ipse itidem Alexander Macedo sciens quanti sit taciturnitas momenti in arcanis tegendis, edocere id etiam voluit tunc, cum à matre sua Olympiâ missam ad se epistolam occultas accusationes, & calumnias in Antipatrum continentem, ubi perlegit; ab amicissimo suo Hephæstione passus fuit eandem legi, sed eâ lectâ annulum digito detractum ori admovit Hephæstionis, quasi tesseram silentij labijs impressurus, inquit: *Contine hac, ne quid eorum, qua legisti, effusias.* Imprimendus esset signatorius hic annulus, eorum præsertim labris, quorum os nullo clauditur sigillo; appositè ait S. Ambrosius. *Quicumque est facilius in verbis, velut plenus rimarum, hac, atque illac effluens interiora evacuat sua, & exterioribus passionibus inundatur, tegere se neficiens, nec tenere verbum, quod acceperit, sicut Sancta Maria, qua conservabat omnia verba in corde suo, non quod ex ore ejus disflueret.*

Linguæ garrulitas præsertim in evulgandis arcanis datur garrienti probro, quapropter Alexander dixit, eum, qui secretum instar depositi sibi concreditum evulgat, aut injustum, aut admodum incontinentem esse: dixit injustum, si lucri causâ commissum sibi secretum evulget, quia pecuniæ pretio vendit, quod suum non est, ideòque vitio inficitur injustitiæ; eo ipso, quòd secretum ei concreditur, illud non possidet, nisi ut secretum, cujus evulgatio in ejus non est potestate: sin verò absque lucro, & citra spem præmij arcanum sibi commissum evulgat, incontinentiæ notam non declinat: occultandum fidissimo pectore est, quod nobis arcanum committitur, & ne foras exeat, ori veluti ostio appendula sera silentij injicienda est; & ne ostium aperiatur, ratio semper excubias debet agere, rigidèque examinare quidquid per hanc oris januam ingressum

Eccles. 4. 22.

52. Lib. 4. cap. 19.

1. 2. 1. 1. 3.

53.

54. quærit, vel egressum; quia si vallum hoc hostis occupet, totam facile evertit urbem.

Possident homines vallum dentium ad coercenda verba humida, & laxantia: & sicut navis ventis abrepta anchoris coercetur ad vim hebetandam rapiditatis; ita sermo effluens ex ore veluti navis è portu excurrit, nec ullam amplius nanciscitur stationem, nisi firmæ taciturnitatis anchorâ sistatur; ne verbis humidis, & laxantibus diffluat. Satiùs semper linguæ coercere lubricitatem: hinc egregia est illa Simonidis sententia; nimirum locutum esse, eum poenituisse pluries; sed tacuisse nunquam. Et de Pitagoricis refert Athenæus, animantes quidem reliquas comedisse, sed moderatè; imò & quasdam etiam immolasse: pisces autem nec gustasse omninò, echemythiæ, seu taciturnitatis, & silentij ratione: siquidem silentium esse opinantur aliquid divini, proinde etiam pisces, qui perpetuò silent, & sine voce squamigeri greges religiosa taciturnitate silentium observantes in undis morantur, & nutriuntur. Idque causæ cur suffragante patœmia apud Lucianum *Pithagoreis taciturnior* piscis dicatur mutus; sumpto adagio à Pithagoræ schola, in qua quinquennale silentium auditoribus indicebatur. Zeno Citticus Aristoni discipulo plura temerè garrienti, & quædam etiam præcipitanter, dixit: fieri vix potest fili, quin te pater ebrius genuerit: oderat ipse futilem loquacitatem.

55. Taciturnitas semper laudi data fuit, & garrulitas probro; hinc Ptolomæi legatus, qui plures eruditos ad convivium invitaverat interrogatus, quid de Zenone esset regi dicturus, respondit; vidisse se senem, qui in convivio tacere noverit; quia cum reliqui ad ostentationem plura narrassent, unus Zeno perpetuum servavit silentium, ob quod plurimum promeruerit commendari: lingua enim effrœnis protervior est indomito equo: consueverat enim Heresius dicere potius effrœni equo fidendum esse, quàm linguæ incompositæ. Nemo non metuit insidere infœni equo; sed plus esse periculi à lingua effrœni. Difficilius est tacere discere, quàm loqui. Careon juvenis garrulus, ac linguæ indulgens lubricitati, cum disciplinam

cuperet ab Isocrate ediscere eloquentiæ, & à tanto Magistro artem apprehendere scitè loquendi; Isocrates duplicatum ab ipso exegit Minerval, seu duplicatam mercedem cum cæteri in gymnasio Discipuli monnisi medietatem solverent. Cùmque consanguineis adolescentis conquererentur, quodd duplicatum peteret minerval, & quænam hujus petitionis immodicæ causa esset, cum sciscitarentur; reposuit Isocrates, nemo id mirari debet, nam & duplex huic adolescenti est ars tradenda, est siquidem primò docendus, quod difficilius est, prudenter, & opportunè silere, neque id discet stans pede in uno: postea docendus est scitè loqui, & ob id alteram minervalis partem exigo citra injuriam.

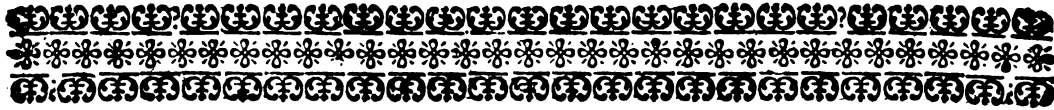
56. Qualis sit intus homo, lingua exterius prodit: vir enim fidus, & prudens, quæ sibi concreduntur arcana in intimiori cordis recessu servat, & secreti tenacissimus cavet, ne quid per os foras exeat: qui verò infidus est, & fraudulentus, hic commissa sibi secreta silentij impatiens statim effutit, idque luculenter nos edocet Salomon, inquiens: *qui ambulat fraudulenter, revellat arcana: cap. 11. qui autem fidelis est animi, celas amici commissum: quasi dicat, id interest discriminis inter ambiguae fidei virum, & hominem prudentem, & fidelem, quia vir infidus audita statim foras eliminat: fidus verò, & prudens secum detinet, & custodit: quapropter arcanorum revelatio plerumque à fraudulenta, & infida profiscitur mente, quia quæ fidelis est sibi arcana concredita alto premit silentio: & quâ ab amico fide secretum accipit, eadem servat. Cavendum omninò ab eo, qui nullum linguæ injiciens frœnum, quæ sibi secreta concreduntur, effutit, hic enim prodit, fallit, & infidus est, non fidelis amicus, propterea nil ei concredendum est, & Venerinus Vates monet, cavendum esse à tali homine, ait ipse.*

Pingere, qui non visa potest; commissisa tacere.

Qui nequis, hic niger est, tunc tu Romano caveo.

De arte Po. et. vers. 343.

DISSERTATIO XV.

Precarius ad Deum clamor pravis amovendis affectibus, probisque promovendis idoneus.

§. I.

Quae ad Deum funduntur preces, commotas intus pravorum affectuum procellos sedant, aëstus concupiscentia coercent, & cordis malaciam, mentis serenitatem advebunt.

Uamvis affectus depravati æstu concupiscentiae intus fluctuent, mentem turbent, malaciam, & serenitatem abigant, procellos invehant, animum exagitant, & hominem per

fluxas carnis illecebras pertrahant, quò vel in scopulos impingat ad naufragium; vel fluctibus submergatur decumano deterioribus; has tamen tot periculis obnoxias procellos, pravorumque affectuum tumentes fluctus sedare quis potest, naufragia declinare, procellosos æstus eludere, malaciam accerere, & serenitatem repetere, si precarium ad Deum clamorem adhibeat, si fufis precibus enixim divinam afflagitet opem, suppetiasque à Numine humilis exposcat; adeò efficax est precarius hic clamor, ut frœnum pravis omnibus affectibus, qui ad hominis perniciem insurgunt, iniiciat. Nam Christus locupletissima pollicitatione suos in spem victoriæ erigens Discipulos contra adversariorum insultus ait: *ego dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes adversarij vestri.* Hi verò nobis adversantur, qui in nostram assurgunt perniciem, & tales sunt pravi affectus, qui nostris duntaxat detrimentis student, nosque in interitum trahere; contra quos duplici nos munit Christus clypeo oris, & sapientiæ, ad eorum ictus retundendos: oris clypeus contra pravorum præsertim nequissimos ictus, est oratio, quæ ex ore prodit, cœlos penetrat, & Deum ipsum flectit in orantis vota, cui præstò est, & suppetias abundè illargitur: sapientiæ clypeo munimur, cum ea per fufas preces petimus, quæ animæ salutem concernunt, & exercitia promovent virtutum. Gemino hocce, qui obtegatur clypeo, pravorum affectuum coercet impetus, eludit assultus, & retundit ictus; neque hoc duplici munitis clypeo possunt dæmo-

nes, qui hominis adversantur salutem, & perniciem intentant animæ, resistere, ac contradicere: *Dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes adversarij vestri,* æterna enim sapientia os etiam mutorum aperit, & linguas infantium facit disertas. Imò non solum humilis oratio pravorum affectuum ictus retundit, verùm etiam eos enervat, viribusque destituit.

Populus Hebræorum dum pravis divexatur affectibus libidinis; & avaritiæ indulget, gloriam libertatis amittit, & divitias ipsas, quibus inhiabat, deperdidit, duròque Chusam-Rasathaim Regi Mesopotamiæ oppressus iugo intervivit, & quidem ea famulitij severitate, ut octo annos damnabili consumpsit tolerantia, quin tentaverit jugum excutere. *Servierunt ei octo annos:* urgentissimis mox oppressus ærumnis, gravissimisque compellentibus angustijs, calamitatem suam attritus populus precario clamore fufus in preces ad Deum detulit. Quid ni orationis appendix non solum Tyranni fuit depressio, & jugi excussio; verùm, & citatissima salus, & ipsum clamoris studium remedium fuit doloris comitatum: *Clamaverunt ad Dominum, qui suscitavit eis Salvatorem, & liberavit eos:* sed oritur hic difficultas, cur tam diuturno tempore permiserit Deus populum suum tam durè, & durè divexari, tantisque premi calamitatibus: respondet Origenes. *Servivitatem tulisse ob delictum, & temporis prolixitatem ob silentium, quia si non distulisset precarios clamores, libertatem sibi celerius accersivisset; & quia dum clamantibus suppetiæ offeruntur, indecorum tunc damnatur silentium, quod si solveretur præstò esset auxilium.* Israëlitz igitur citius miseriam depulissent, libertatem, & salutem fuissent consecuti, si in suum favorem orationis accivissent efficaciam: quæ verò ora nocentissima silentio clausere, adi-

Judic. 3. 10.

Judic. 3.

Romil. 3. 10. Judic.

Luc. 11. 17.

Homil. 30

tum aperuerunt ad calamitates laxiorem : appositè Origenes. *Notandum, quia dum servirent Chusam Rasathain, & non clamarent ad Dominum, nemo suscitatus est, qui salvare eos possit: cum ergo clamaverunt, suscitavit eis salvatorem Osboniel, qui interpretatur tempus mihi Dei, per quem ille populus de servitute ereptus est, & pax populo reddita, quam superbia, & diversa plebis facinora fugaverant.* Eatenus populus ille jugum sustinuit diræ servitutis, quia pravis suis indusserat affectibus, libidini, concupiscentiæ, avaritiæ, & alijs, qui & libertatem adimere valuerunt, & internam animi pacem, & tranquillitatem fugare; & turbare; & quia precarium distulit clamorem ad Deum dirigere, de improbo silentio sibi fuit adversatus: si enim se in preces statim fudisset, Deum in sua vota flexisset, & quia tandem clamavit, calamitates singulas fugavit, quas citius exterminasset, si orationis suffragio suppetias petijset: *Et nisi clamasset, ait Glossa apud Hugonem Cardinalem, non suscitaretur eis Salvator.*

30

Cum igitur nos pravorum affectuum servitus premit, proni in humum prostrati Deum humili adoremus obsequio, precario rogemus clamore, precedat humilis adoratio, & excelsa sequatur oratio, quæ est mentis ad Deum ascensus, & ut digni simus tam præcelso ascensu, studeamus semper tales esse, quales cum Deum rogamus, sumus, & quia ut ait S. Chrysostomus: *per divinum colloquium illud assequimur, ut & mortales, & temporarij esse desinamus: natura quidem mortales, sed colloquio, conviviūque, quem cum Deo habemus ad immortalem vitam transeuntes.* Desinimus per clamorem precarium esse mortales, si non bona interitui obnoxia, non hujus vitæ commoda, non mundi hujus fluxa, per suas preces à Deo petimus, sed salutem animæ, auxilia uberiora, quibus & declinare vitia possimus; & impensius studio incumbere virtutum; non enim sunt à Deo petenda, quæ salutem nostræ potiùs obfunt, quam profunt; sed quæ exercitia promovent virtutum, & pravos quosque enervant, extinguuntque in nobis affectus, qui in nostram duntaxat insurgunt perniciem: si cum Deum per clamorem precarium accedimus, hanc exuimus mortalitatem, & temporarij esse dediscimus; hoc est, quamvis naturâ mortales simus, colloquio tamen, quod cum Deo instituimus, ad immortalem transimus vitam; tunc enim Deus cæli, terræque Moderator, mundique totius Conditor, submittit se ad paria cum nobis, seu terræ vermiculis colloquia.

Homil. de orat.

40

Quis igitur à sana mente ita alienus, qui hanc prono animo mortalitatem non exuat, & immortalia non petat, quæ induat ad pravos quosque affectus excutiendos? Et tamen tanta plerumque est hominis rusticitas, imò & cæcitas, seu potiùs pravitas, ut cum Deo miscere colloquia sit illi fastidio, & grave illud, cujus beneficio cælos ipsos

conscendit, Deumque in sua flebit vota. Mendacij notâ redarguitur homo, si se Deum diligere fateatur, & suo in corde Deum alloqui remoretur; amicitia, quæ semper est muta, vix ab odio distinguitur. Quod si qui pravis divexatur affectibus, nolit precario clamore Deum revereri; velit saltem sui misereri: si ut oret, precèsque suas ad Deum fundat, non ipsi amor, & charitas suadeat; saltem ipsa necessitas sit, quæ hunc precarium ad Deum clamorem persuadeat, uti monet D. Chrysologus, inquit: *Nos qui ad incerta consurgimus, qui inter insidias viam ducimus, qui horarum varietates, momentorum motus, verborum lapsus, actuum pericula sustinemus. Quid est, quod ecclesiam manè nolumus intrare? quid est, quod matutina prece totius diei custodiam nolumus postulare? quid est, quod homini ad stare toto tempore libet, & Deo assistere nec puncto libet? Oremus saltem humano timore, si non divino amore; si non inuitati bonis, saltem coacti malis.*

Serm. 33.

50

Quid aliud est homo, nisi pura miseria, ludibrium pravorum affectuum, concupiscentiæ ludus, iræ fomes, & cæcæ ignorantie obductus caligine: unicum si præsidium superest, quo possit, se à miseria eximere, assultus coercere concupiscentiæ, ictus retundere pravorum affectuum, & ignorantiam pulsâ sapere: est autem hoc præsidium clamor ipse precarius, seu oratio, quæ est mentis ad Deum ascensus, seu ad eum, qui potis est ærumnas nostras statim abigere, miseriæ pellere; nosque suâ gratiâ participes, facere æternæ beatitatis; & id summè Deo placet; si suæ beneficentiæ exhibendæ per precarios nostros clamores sibi occasio detur: ideò enim Deus cuncta creavit, ut statim haberet, quæ, & quibus donaret, & cum nostras ad ipsum preces fundimus Deum urgemus ad dandum, quod enixim ab ipso petimus; cum ad illud idem natura sua propendat: hinc gratissimæ sunt illi preces nostræ, si collapsa instarent virtutum exercitia, si pravorum affectuum nitantur impetus contundere, concupiscentiæ effrænes motus coercere, & virtutum petant in nobis incrementa: non potest tunc Deus se à largiendo continere; & propensus benefacere, cum sit ejus natura bonitas, & hæc sui etiam in creaturas diffusiva, non potest non operari nisi juxta suam naturam, & nobis propterea semper cupit benefacere: idque causæ cur etiam impensè nos adhortetur, ut sine intermissione oremus: quia nimirum sine intermissione dare cupit: quod si orare desistimus, Deum suo privamus voto; & nos nostro bono.

60

Verum, ut quod petimus, obtineamus, & clamor noster precarius non solum ærem moveat, sed etiam Deum ipsum commoveat ad id munificè largitate dandū, quod à nobis petitur, necesse est, induamus nos meritis JESU Christi, & tunc non nobis, sed Christo petamus. Neque à clamore desisten-

sistendum precario, donec quæ auxilia petimus, ad pravos nostros coercendos affectus, obtineamus. Quod si agendum sit cum Diastis, cum Principum Administris plura voranda sunt tædia, multa lubeunda incommoda, & captandæ opportuniore occasione eosdem adeundi, & illis nostras supplices aperiendi preces; & tamen tædia superamus, incommoda toleramus, occasiones patienter expectamus, ut aliquid fæsti, vel imaginarij honoris, vel falsæ dignitatis assequamur: quâ assiduitate non deberemus jugiter enixim Deum rogare, donec non mundi divitias, non vitæ commoda, non lautioris fortunæ fluxibilitatem, sed æternam consequamur salutem? Ad regale hoc secretum semper volum redactum est, semper nobis aditus patet ad Numinis solium, neminem Palatini celestes volentem ingredi repellunt, sed potius hortantur nos, & invitant, aded ut ex humo homo cœnoscus pœdore plenus, sordibusque oppletus; cum voluerit, & quoties ei placuerit, possit semper ad Deum accedere; ejus solium ascendere, & cum eo loqui, & è colloquio reverti oppulens, gaudio delibutus, virtutum ornamento splendidus, & gratiâ coronatus; & tamen adhuc cæcutiunt homines, adhuc humili repunt, & turbulentis suis obsequuntur affectibus, quibus perinde ac fluctibus exhausti premuntur, & opprimuntur: quia nimirum qualis sit orationis efficacia ad ærumnas excutiendas, & pravos quosque affectus coercendos prorsus ignorant.

Imò non altiori voce solum clamantes, sed & ipsi muti, quibus lingua non est soluta ad loquelam, possunt has preces sibi opitulantes ad Deum dirigere, & ab eo, quod cupiunt consequi, hinc Augustinus ait:

Cum oras, clama, non voce, sed mente. Nam & tacentes exaudit Deus; neque quaritur locus, quantum sensus. Jeremias confortatur in carcere: Daniel exultat inter leones: tres pueri in fornace tripudiant: Job nudus in Herquulino triumphat: paradysum de cruce triumphans latro invenit, quia non est locus, ubi non sit Deus. Imò plerumque, vel ipsæ ærumnæ, si patienter tolerantur, & mens ad Deum dirigatur, officium funguntur precarij clamoris. David pluribus oppressus calamitatibus, obrutus miserijs, exagitatus ærumnis, sui, suorumq; cruentam timet cladem: dumque præter miserias humanæ vitæ appendices, atroces Regis veretur iras, calamitosè acrius angitur, propterea à turbis secedens hominum, mœstus in invia sylvæ recessu clamat. Qui timetis Dominum, laudate eum, universum semen Jacob glorificate eum. Timeat Deum universam semen Israël: deinde addens causam tubdit: Quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis, neque avertit faciem suam à me, & dum clamorem ad eum exaudivit me.

Voravi de Affectibus Tom. I.

Quærent sacri Interpretes, quænam sint preces istæ: quas Deus non despexit, & quis humilis hic clamor, quem non sprevit, quemque Deus beneficus exaudivit. Plures plura hac super re argutè dicunt, sed ad rem nostram tempestiva est Græcorum Patrum expositio. *Neque despexit deprecationem pauperis, &c. laudate inquit, eum, qui, author salutis hujus nobis fuit, qui vilissimam nostram naturam desplicere minimè voluit; sed exaudivit: sed quid quòd humilis Davidis oratio, seu precarius clamor, sive ore prolatus, sive corde conceptus non dicatur à Deo exaudiri, sed potius vilissima nostra natura? ajunt enim Patres Græci; qui vilissimam nostram naturam desplicere minimè voluit, sed exaudivit: mirum sanè quòd non clamor precarius audiri, & exaudiri dicatur, sed vilissima nostra natura pravis affectibus fluctuans, concupiscentiæ æstu arefcens, iracundiæ subsultibus inquieta, ærumnarum molestijs obnoxia, miseriarum colluvie obærata, calamitatibus pressa, & persecutionibus oppressa, ipsa dicatur, tamen obmutescens, exaudiri; & non potius clamor precarius ingenti similis lamento: quia nimirum ipsa tolerantia miseriarum utrinque hominem impetentium, tamen muto silentio tacita, precarij clamoris officio fungitur, quò Numinis clementiam in se flectit. Est siquidem ipsa humana natura miseriarum molle oppressa, sed si mens in Deum dirigatur, & quæ perpessa est miserias, holocaustum Deo offerat; præcoqua oratio est, vocalisque silenter clamor, qui præpropere divinas veluti aures perpulsans concupitas feliciter impetrat supplicias.*

In para-
phrasin Psal.
21. v. 25.

S. II.

Ea est Dei in homines beneficentia, ut non solum vocalem orantis clamorem audiat; verum etiam nostras miserias exaudiat, quibus opitulatur.

EA est Numinis in nos beneficentia, ut non tam vocalem orantis clamorem audiat, quàm vilissimam nostram naturam exaudiat, quamvis innumeris exagitatam miserijs, oppressam ærumnis, lancinatam calamitatibus. Cur igitur non gratelemur humanæ naturæ miserijs oppressæ, ærumnijs vexatæ, & calamitatibus exagitatæ, cum de miseriarum prærogativa ad orationis sublimetur elogium? Felices humanæ naturæ miseris, quæ munere fungentes precarij clamoris, vel tacito silentio, ac muta taciturnitate præpropere divinas quasi aures pulsant, & laboranti naturæ humanæ concupita impetrant subsidia.

10.

Pauper quispiam per annos octo supra triginta jacebat paralyticus juxta probaticam piscinam viribus destitutus, ab omnibus derelictus. Sed qui miseros inter dies vitam insumperat, huic fuit Christus dies festus, sabbatum siquidem nunquam ex sui, sed semper ex alieni laboris desitione, desinitum voluit; huic igitur paralytico non habenti thominem, ad piscinam occurrere voluit Christus, miseratus in ægritudine corporis multiplex animæ infortunium: & licet causas non amaret morborum; non tamen semper eorundem visus est effectus odisse. Voluit inde hominem excitari, unde acrius torqueretur; ut quod membris corporis est vinculum, mentibus fieret libertas; & quia paralyticus pro derelicto habebatur eum speciatim dilexit, & Medicus eum accersit ministraturus opportunum pharmacum: aiosa fuerat illa calamitas, & veluti in alteram naturam consuetudo diuturni morbi transiisse visa fuerat; morbus enim triginta, & octo annorum, adeo altius suas egerat in paralytico radices, ut inveteratus morbus Medico indigeret cœlesti non minore. Abijt & ipsa patientia in consuetudinem, imò etiam in naturam; cum diu suis malis convixisset, & trigésimum octavum annum decubivisset, haud abs re interrogatur, an velit convalescere? Hunc cum vidisset JESUS jacentem, & cognovisset, quia tam multum tempus haberet, dicit ei; *Vu sanus fieri?* Quid, quod Christus paralyticum interrogat, num velit sanus fieri? cum ad eum finem sciret, eum in piscina decumbere, ut beneficio aquæ motæ pristina restitueretur sanitati? Non tamen supervacaneam putes Christi interrogationem: quia tametsi sciret, diuturno morbo acerbius cruciari, eoque animo illic immorari, ut diligentiam, si fortè posset, sanitatem præ reliquis mereretur; adhuc tamen maluit eum interrogare, ut ejus interrogatio nostra esset instructio, ut inde disceremus, ejus pietatem antevertisse vocalem paralytici precationem, clamoremque precarium; & diuturnam paralytici triginta, & octo annorum tacitis clamoribus sanctam fuisse munere orationis præcoquæ, quæ Deum præmovit, inflexitque ad sanitatem eidem impertientiam: pulchrè S. Cyrillus: *Magnum misericordia Christi est argumentum non expectare semper laborantium preces, sed sua misericordia prevenire: sed quamvis vocales non semper Christus preces expectet: quia tamen ipsa calamitas, & miseria naturæ humanæ precaria apud Deum est, si mente ad ipsum dirigatur, ejus tolerantia efficax, & ipsa est, ad Deum permovendum, ut laboranti opituletur naturæ. Christi benignitas vocales paralytici preces non expectavit, quia ipsemet paralyticus totius corporis dissolutione, & miseris præssus clamor erat precarius, qui præcoqua impetrandæ curatio-*

JESUS, 5.)

nis supplicatione misericordiam extolfit, & sanitatem obtinuit.

Paralyticus igitur ore tacito, sed corde clamoroso, morboque precario humanam appofuit necessitatem concupitæ sanitatis deprecatricem. Si cor levetur in cœlum non putrescit, nec morbo tabescit in terra: tametsi gravetur morbis corpus, videaturque in terris hæere motu destitutum; adhuc tamen si spiritus vigeat, è terra assurgit, & cœlum ipsum pervadit, èstque hic spiritus ipsa oratio, quæ non hominum animos, sed Deum ipsum in suas partes trahere novit. Hæc quamvis è corpore exiliens viribus destituta, morbis afflicto, adhuc nubes penetrat, super astra evolat, cœli penetralia subit, Deo se sistit, nec unquam irrita conatu suam perorat causam, dummodo mortalitatem exuat, seu non petat, quæ interitui obnoxia sunt, sed quæ ad animæ salutem pertinent.

Ex hac autem oratione veluti ex optima matre optima quoque enascitur filia, devotio scilicet, quæ est voluntas non præpedita; sed expedita ad id promptè, & alacriter exequendum, quod ad Dei pertinet servitium, èstque quædam agilitas, ac vivacitas spiritus, cujus præsidio charitas suas in nobis actiones promptius exequitur, & expeditius operatur. Scimus struthiones alarum remigio nunquam in sublime avolare: gallinas itidem non nisi magna cum difficultate, & demissè: sed aquilas, columbas, & hirundines pernici volatu in sublime vehi. Perinde dixerim, torpentes in Dei obsequio, & languentes in virtutum exercitijs, jacentesque in luto vitiorum, nunquam animum è solo ad cœlum evehere, quia omnis illorum libratio terræ hæret, omne eorum studium propter hujus vitæ suscipitur commoda. Probi verò, quibus tamen deest in divinis obsequijs agilitas, & promptitudo, perinde ac gallinæ ægrè admodum in sublime avolant, & quidem raro, ac tardè. Qui verò agilitate gaudet spiritus, veramque fovet devotionem; hi & celeriter, & frequenter, perinde ac aquilæ sursum ascendant. Si nolimus in terris brutescere, necesse est, cor nostrum aquilas imitemur, sursumque vehatur in Deum, pulchrè D. Augustinus. *Non putrescit cor, si levetur ad Deum. Frumentum tuum, si haberes in inferioribus, ne putresceret, levares istud ad superiora. Frumento tuo quaris locum murare: Et cor permittis in terra putrescere. Et unde inquis possim? qui funes, quæ machina, quæ scala opus sunt? gratis affectus est; iter tuum, voluntas tua est: amando ascendis, negligendo descendis.*

Tunc noster affectus est Deo gratus: cum sursum avolat, & Deo adhærescit beneficio orationis, quæ cum sit mentis ad Deum ascensus, alas exhibet nostro affectui, ut per-

nici

11.

12.

In P/alu, 85.

13.

nici volatu fursum feratur. Putrescit affectus noster, si cœnosis terræ paludibus immerfus hæreat: & nisi elevetur in sublime semper deficit, ac corruptibilibus immixtus corrumpitur, & ipse: non nisi calamitates, ærumnas, morbosque lethales contrahunt humani affectus, quamdiu humi repunt, & cor in hisce sordescit inferioribus. Neque excutere has valet miseras nisi beneficio orationis, quæ non solum est criminum medela, verum, & omnium calamitatum expultrix: est siquidem oratio omnium officina felicitatum, sine qua nec animæ salus diu consistit; nec fortunæ prosperitas floret: est oratio charitatis fomentum, cordis solatium, animi robur, mentis serenitas, vitæ sustentaculum, salutis fulcrum, vitiorum excidium, pravorum affectuum naufragium, concupiscentiæ æstuantis unda extinguens impuros ejus ignes, cordis refrigerium, delictorum clades, & Dæmonum fuga, dixeritque propterea Tertullianus: *Revera in oratione brevitarium totius Evangelij comprehenditur*, quia si in Evangelio mortui resurgunt, Dæmones effugantur, mores depravati corriguntur, anima reformatur, & crebris miraculis tota redintegratur natura, cum hæc omnia præstet oratio; rectè dicitur totius esse Evangelij compendium, quia beneficio orationis viget energia sanitatis, expelluntur morbi, extinguitur febris, restituitur oculis visus, auribus auditus, pedibus gressus, & ipsis mortuis etiam vita: cumque omnia in homine commoda ab efficacia oriuntur orationis nulli dubium, quin non solum utilis, sed & necessaria nobis sit, quia quanta est ejus pro corpore utilitas, tanta est pro salute animæ necessitas.

Summa est homini alimenti necessitas, licet enim possimus sine vestibus, absque ædibus, & lecto, ac alia domus supellectile esse, ac vitam ducere, non tamen diu sine cibo; quo si destituatur homo, necesse est pereat. Verum quamvis videatur ultima esse cibi necessitas, ut vires corporis reficiantur, membra restaurentur, & totus homo corpore convalescat; multò tamen magis necessaria est animæ oratio, quam corpori cibum, dixeritque propterea D. Chrysostomus; Id orationem esse animæ, quod anima est corpori; & quia sine anima vitales suas nequit corpus functiones exercere, sed statim corrui, deficit, ac putrescit; anima igitur si oratione destituatur, deficit, ac facillè emoritur, perinde ac corpus, si omni prorsus destituatur cibo impallescit, tabescit, viribus destituitur, deficit, ac emoritur; imò major est animæ necessitas orationis, quam corpori cibi, quia si absque cibo aliquot etiam diebus, quamvis ægrè potest corpus vivere; non ita anima absque oratione, hinc Christus Luc. 18. ait: *Oportet semper orare, & non deficere*, quia si cadat oratio, insurgunt pravi affectus, qui internum hominem us deque evertentes, concupiscentiam ex-

citant, & irascibilem obarmant contra regimen rationis, & tam acriter pugnant, ut nisi orationis suppetiæ accesserint, eam expugnent: sicut igitur, ut quis vivat vita corporea, necesse est, quòd semper aërem hauriat & respiret; ita non vivit anima Deo, nisi orando semper aspiret ad Deum: hinc etiam Apostolus Paulus monet Thessalonicenses, ut nunquam cessent ab oratione: *semper gaudete, sine intermissione orate*, quia non vivit homo spiritualiter, nisi aspiret ad Deum orando; sicut nec vivit corporaliter nisi respiret ad auram cor refrigerando.

Verum non modica hic videtur difficultas oriri, quomodo possimus semper orare absque ulla intermissione: cum diurnum laborem necesse est interrumpat nocturna quies; ut per somnum, cui nocte indulgemus vires reficiantur, quæ die attritæ fuerant: si igitur naturæ restauratio somnum exigit, quo singula humani corporis membra sopita recreentur, quomodo possumus sine intermissione orare, si cum dormimus, nec oramus, nec quidquam possumus demereri? Verum etiam cum dormimus, possumus orationi vacare, ac proinde sine intermissione orare; quo pacto totum vitæ tempus precibus impendere possumus, ut simul dormiamus, & oremus; comedamus, & ab oratione non cessemus; bibamus, & simul preces ad Deum fundamus: sive enim ambulemus, sive quiescamus, sive ledeamus, vel stemus nobis semper necessaria est oratio, cui sine intermissione incumbamus, quia oratio non solum pravos coërcet affectus; verum & vigor est animæ, sine quo sive homo vigilet, sive dormiat, consistere non potest: appositè S. Ephren ait: *Oratio est semperantia custodia, iracundia frantum, animi elati repressio, odij medicina* (en quomodo oratio pravos omnes affectus coërcet) *legum, jurisque constitutio, Regni potentia, trophaea, atque vexillum belli, caetera pacis, virginis sigillum, fides nuptiarum, viatorum praesidium, dormientium custos*: at si dormiens fundendis ad Deum precibus inidoneus censetur? quomodo dicitur oratio dormientium custos? si qui dormiunt, sensibus omnibus sopiuntur, qui fieri potest, ut orent? & si oratio tunc non existit, quomodo dormientium est custos? Quis precarium orandi officium vagis, incertisque somni committat phantasmatibus? si tunc mentis ratio non viget, nec utitur homo dormiens libertate; quomodo precarium orandi munus, quod orantem exigit sui compotem, plenumque libertatis exercitium, à dormiente potest exerceri? Verum Origenes expendens illud Davidis, qui de viro beato ait: *Sed in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die, ac nocte*, solvit difficultatem, simulque explicat D. Paulum monentem nos, ut jugiter sine intermissione oremus, inquiens: *In lege ejus meditatur die, ac nocte, quod perinde est, ac sine intermissione*

Epist. 1. 9. 5.

19.

Tract. 4. orat.

Psalm. 119.

orare: quomodo enim dormiens aliquis orare possit, & humanum aliquod officium prestans, vel suum corpus curans? Verum ad hoc responsum tenemus. Quid vir perfectus si clamaverit ad Deum, ipsūque rogaverit optima quæ concedi postulans, tunc omnia facit secundam rationem, ita ut omnia ejus actio sit ratio. Quam pulchrè ait Origenes, quod viri perfecti clamantis ad Deum omnis actio sit oratio: quia sive vigilet, sive dormiat, semper ratio viget, & somnus ipse est oratio, ut ab Origene edoctus S. Hieronymus ait: Et sanctis etiam ipse somnus est oratio: quod si viro perfecto, & sancto somnus ipse est oratio, quia omnis ejus actio est ratio, jam justus sine intermissione orat, & in lege Domini meditatur die, ac nocte; quia dum omnia disponit juxta dictamen rectæ rationis, & omnia sua ad ejus dirigit amussim, omnis ejus actio est ratio, quia ad rationis normam directæ; & omnis actio est etiam oratio, consequenter, & ipse somnus à viro justo juxta dictamen rectæ rationis directus ad Deum est oratio; adeo ut ipse irrationalis somnus, qui arbitrii solet frenum excutere, prævia bonæ vitæ, rectæque intentionis sedulitate ad virtutem possit orationis erudiri.

De custodi virginis,

16.

Luc. 18.

En qualis est in nobis orandi necessitas, cum etiam nocte intempesta cum somno indulgemus ab oratione minimè debeamus desistere, ex Servatoris monito: *Oportet semper orare, & non deficere*: est magis necessaria oratio nobis, quam homini pedibus, manibus, amicis, & opibus destituto necessarium sit, stipem petere. Quid enim miser ille faciat? cum pedibus destituatur, quibus incedat; manibus careat, quibus laboret; nec ullas habeat facultates, ut sibi ad vitam sustentandam prospiciat de necessariis; adeoque nisi perire velit, egestatis suæ subsidium adigitur mendicando quærere. Et tamen adhuc, multò major est spiritualis nostra necessitas, quam corporalis ulla, vel esse, aut concipi possit; si enim spiritualis paupertas, perinde, ac illa corporis nostris foret sensibus obnoxia, horremus; & cælum lachrymis, cœlitesque, precariis clamoribus jugiter fatigaremus, nec ullus esset ex cœlitibus, quem nostris non interpellarem precibus. Sicut beneficio orationis omnia in nos commoda derivantur, ita ejus destituti suffragio ærumnarum omnium ad nos trahimus cumulum. Est igitur amentia, orationem negligere, & ab ea deficere, quæ unicum est nostrum refugium contra pravorum affectuum impetus, concupiscentiæ assultus, iracundiæ violentias: est siquidem oratio contra omnes necessitates tutela, præsidium firmissimum contra adversarios; & contra morbos omnes animi pharmacum præsentissimum, cujus beneficio bona omnia enanciscimur, imò & Deum ipsum, qui est omne bonum, quia ut scitè ait S. Chrysologus: *Quid petentibus se non dabit, qui se ipsum non petentibus dedit?*

Serm. 67.

Omnia à Deo impetramus, si enixim eum rogamus.

§. III.

Oratio tunc Deum in vota flebit orantis, si ex probo prodeat affectu.

DEbet oratio, ut à Deo, quod exposcit, impetret, à probo oriri affectu, alioquin evanida est, viribus destituta. Induebatur dives Evangelicus purpurâ, & bysso, & epulabatur splendide, quamvis epulis congestis, tetrisque fumis indigestionis obscurus; eò quia gulæ deliciis indulgeret, quibus etiam præmaturam accersivit mortem. Hic de purpura translatus ad ignem, cruciabatur in flamma, quam eò durius sustinebat, quò laboribus, poenisque tolerandis minimè assueverat: levavit oculos jam non amplius dives auro, sed flammis, & cruciatibus, quibus torquebatur; & qui inter voluptatum splendores jacentem cominùs spectare neglexerat, mox ipse densos inter, tetròsque gehennæ fumos mendicum Lazarum in Sinu Abrahamæ felicitate donatum vidit; & allegatâ, quâ eximiè cruciabatur, angustia, subveniri sibi enixim præcabatur aquæ guttulâ, quâ aliquid refrigerii arescenti ingereret linguæ: *Ipse clamans dixit: Pater Abraham misere re mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma:* enixim rogavit dives gehennali tortus flammâ, sed non impetravit; precarium suum clamorem ad patrem direxit Abrahamum, sed exauditus non fuit; oravit, sed casto effectu, quia ex pravo affectu, ut expendit S. Chrysologus inquiens: *Ibi casta vox est, istic inanis est clamor: audi Prophetam dicentem: in inferno autem quis confitebitur tibi: quia in gehenna pravus perseverat affectus, nullus est misericordiæ locus, & flammis illis torquentibus spes omnis veniæ exarescit; quò inde discamus, apud inferos neque guttulæ refrigerii spem vigere, neque deleri amplius crimen posse; hinc dives casta voce clamavit, & clamore inani rogavit. Nimirum ea est orationis efficacia quantum ad se, ut si damnatorum miseria posset relevari, citra dubium, refrigerium adferret, virésque suppeditaret resurgendi; sed quia casta ibi est oratio, viribus destituitur, & impetrando refrigerio inidonea depromitur: & ideo casta fuit oratio ait Cajetanus, quia ex probo non processerat affectu, sed ex reliquiis depravorum, quibus dives ille indulserat, cum mendicus Lazarus micæ exposceret panis, quæ de ejus caderent mensæ; non igitur vera fuit oratio, sed tantum umbratilis: si enim non ex pravo, sed probo affectu prodiiisset, etiam gehennales illas depulisset miseras; sed quia ut ait Cajetanus *Non proveniunt hæ preces ex bono affectu* In Luc. 11. idè non veræ fuerunt, sed umbratiles sine efficacia; & viribus destitute: proinde impetrando*

17.

Luc. 16.

Serm. 66.

In Luc. 11.

petrando refrigerio inidoneæ: quòd si vera fuisset oratio reformasset affectum, ejusque excussisset pravitatem, & linguæ non solum ætium sopivisset, sed incendium extinxisset.

18. Cæterum quoties ex probò prodit oratio affectu, in quovis loco, & quovis tempore semper fit voti sui compos die, nocte, ætate, hyeme, festis, profectis, adversa, vel prospera valetudine, domi, foris, in templis, in plateis, quia *pietas* ait Apostolus: *Ad omnia utilis est*, quod cum non lateret Regium Plaltem ait: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo.* Oratio semper utilis est, nil laboris, nil actionis, imò & quietis est, quod non condit. Fax est, quâ non prælucente in tenebris errant viatores, & impingentes in obstacula labuntur: sin verò præluceat, tutissimum statim patet iter citra labendi periculum: & quia divinæ providentiæ decretum est, gratias non elargiri, nisi eas desiderantibus, ac exposcentibus; conjicitur necessitas nostras in Deum dirigendi preces, ut quod exposcimus, impetrare possimus: palmes fecunda non est, nec uvas exhibet, nisi prius succum è vite hauriat, idque causæ cur Regius Vates in preces effusissimus Deum alloquens diceret: *Expandi manus meas ad te; anima mea sicut terra, sine aqua tibi*: enixim exposcebat David Dei auxilium gnarus, homines frustra deludare, in cassum labores suscipere, nisi Deus opituletur nostræ imbecillitati, nisi nostram ariditatem gratiæ suæ rigaverit imbre; sicut enim terra sine cœli lachrymis non ridet, & nisi crebrius delabentibus pluviis imbuatur, nil parit, & quæ susceperat proba semina in lolium degenerant: ita mens humana crebris non rigata precibus in malignos partus pravorum affectuum exuberat. Hinc viri culturæ virtutum assueti utilitatem scientes orationis, hanc nulla occupatione, quamvis urgentissima nunquam omittunt, nec dimitunt, sed potius maturius surgunt, quo tempus impendant orationi, & ejus præsidio se muniant contra adversa quæque; præsertim ad pravorum affectuum impetus coercendos, eorumque ictus validè retundendos.

19. Jussit Deus Abrahamum filium suum Isaacum hostiam offerre, & in holocaustum consecrare: *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super anum montium, quem monstravero tibi.* Quot non debuissent affectus insurgere Abrahamum retrahentes à Numinis obsequio? cum de filii, quem tenerrimè amabat, internecione ageretur; & tamen frontem non contristat devotissimus Abraham, sed læto animo immolationis audit præceptum; & ut sine mora, & obstaculo divinum sibi injunctum mandatum exequeretur, insciâ Sarâ ejus uxore, nocte intempesta, cum ipsa profundo esset somno sopita domo exit paratis omnibus ad sacrificium instituendum: *De nocte*

consurgens stravit asinum suum, ducens secum duos juvenes, & Isaac filium suum; in id vel maxime incubuit Abraham studii, quòd divinum præceptum Saræ non imotesceret: sed cur vult Saræ celatum esse sacrificium sibi à Deo præceptum? Cur noluit executionis divini mandati participem esse Saram uxorem? quia nimirum hujus sacrificii hostia immolanda erat Isaac Saræ filius, quem mater impenissimò prosequeretur affectu: ne igitur affectus matris affectui sacrificii esset obstaculo, voluit, rem totam celare Saræ, quæ si filii scivisset immolationem, non potuisset à lachrymis se temperare, & in humum provoluta Deum enixim rogasset ad immutandum decretum: verebatur igitur Abraham, ne Sara Isaac mater fuis lachrymis, & precibus latam à Deo sententiam dederet, Deumque ipsum compelleret ad mutandum decretum: ea enim est vis orationis, præsertim lachrymis madidæ, ut Deum flectat in sua vota: pulchrè S. Basilii Seleuciensis inducens Abrahamum loquentem ait: *Omn. 1.7. Vereor ne lachrymis Sara sacra sedet, Deoque vim afferat.*

20. Sed si Abrahamus sciebat, Deum ferid sibi præceptum illud injunxisse, & ex animo jussisse sacrificium illud, cur timore percellitur, metuque turbatur, ne Sara divini præcepti impediat executionem, & immolationi filii sit ipsa impedimento? Si Dei decretum est efficax, hoc nec lachrymæ delent, nec fuscæ preces immutant, nec matris lamenta suspendunt; non enim possunt mulieris lachrymæ vim ullam Deo inferre, nec obstaculum ullum voluntati suæ efficaci afferre: & tamen timet Abraham, ne si divinum præceptum Saræ imotescat, sint ejus preces lachrymis madidæ sacrificium impedituræ. Quam efficacem igitur censuit Abraham vim esse orationis, cum putaverit, vel cum gladius Isaac cervicibus jam immineret, potuisse esse impedimento filii immolationi: sic enim Abraham secum ratiocinabatur; si Sara Numinis præceptum mihi injunctum noverit, anxie illachrymabitur filii immolationi, proque ejus vita anxias fundet preces, quibus ea vis inest, ut Deum ipsum moveant, commoveant, flectantque in sua vota: idèd si oraverit, non temerè suspicor esse Numinis immutata sententiam, & obsequium retroactis sæculis invisum, & inauditum impedituram. Ita est, ea est orationis vis, ut omnes abigat calamitates, excutiat mœrores, retundat adversariorum impetus, & Deum ipsum emolliat, flectatque prout oranti magis libuerit, *vereor ne lachrymis sacra sedet, Deoque vim afferat*: est enim oratio contra adversariorum technas validissimum armamentarium, contra pravos quosque affectus scutum impenetrabile, imò & contra Numinis iram cœleste profugium: gratam enim violentiam DEO ipsi infert oratio, quem propria efficacia movet, & flectit ad nutum orantis.

Quanta

*orare: quomodo enim dormiens aliquis orare possit, & humanum aliquod officium prestans, vel suum corpus curans? Verum ad hoc responsum. Quid vir perfectus si clamaverit ad Deum, ipsumque rogaverit optima quaque concedi postulans, tunc omnia facit secundum rationem, ita ut omnis ejus actio sit ratio. Quam pulchrè ait Origenes, quòd viri perfecti clamantis ad Deum omnis actio sit oratio: quia sive vigilet, sive dormiat, semper ratio viget, & somnus ipse est oratio, ut ab Origene edoctus S. Hieronymus ait: *Et sanctus etiam ipse somnus est oratio*: quòd si viro perfecto, & sancto somnus ipse est oratio, quia omnis ejus actio est ratio, jam justus sine intermissione orat, & in lege Domini meditatur die, ac nocte; quia dum omnia disponit juxta dictamen rectæ rationis, & omnia sua ad ejus dirigit amussim, omnis ejus actio est ratio, quia ad rationis normam directæ; & omnis actio est etiam oratio, consequenter, & ipse somnus à viro justo juxta dictamen rectæ rationis directus ad Deum est oratio; adeò ut ipse irrationalis somnus, qui arbitrii solet frænum excutere, prævia bonæ vitæ, rectæque intentionis sedulitate ad virtutem possit orationis erudiri.*

*De custodia
virginis,*

16.

Luc. 18.

En qualis est in nobis orandi necessitas, cum etiam nocte intempesta cum somno indulgemus ab oratione minimè debeamus desistere, ex Servatoris monito: *Oportet semper orare, & non deficere*: est magis necessaria oratio nobis, quàm homini pedibus, manibus, amicis, & opibus destituto necessarium sit, stipem petere. Quid enim miser ille faciat? cum pedibus destituatur, quibus incedat; manibus careat, quibus laborer; nec ullas habeat facultates, ut sibi ad vitam sustentandam prospiciat de necessariis; adeòque nisi perire velit, egestatis suæ subsidium adigitur mendicando quærere. Et tamen adhuc, multò major est spiritualis nostra necessitas, quàm corporalis ulla, vel esse, aut concipi possit; si enim spiritualis paupertas, perinde, ac illa corporis nostris foret sensibus obnoxia, horremus; & cælum lacrymis, cœlitésque, precariis clamoribus jugiter fatigaremus, nec ullus esset ex cœlitibus, quem nostris non interpellarem precibus. Sicut beneficio orationis omnia in nos commoda derivantur, ita ejus destituti suffragio ærumnarum omnium ad nos trahimus cumulum. Est igitur amentia, orationem negligere, & ab ea deficere, quæ unicum est nostrum refugium contra pravorum affectuum impetus, concupiscentiæ assultus, iracundiæ violentias: est siquidem oratio contra omnes necessitates tutela, præsidium firmissimum contra adversarios; & contra morbos omnes animi pharmacum præsentissimum, cujus beneficio bona omnia enanciscimur, imò & Deum ipsum, qui est omne bonum, quia ut scitè ait S. Chrysologus: *Quid perentibus se non dabit, qui se ipsum non perentibus dedit?*

Serm. 67.

Omnia à Deo impetramus, si enixim eum rogamus.

S. III.

Oratio tunc Deum in vota flectit orantis, si ex probo predeat affectu.

Debet oratio, ut à Deo, quòd exposcit, impetret, à probo oriri affectu, alioquin evanida est, viribus destituta. Induebatur dives Evangelicus purpurâ, & bysso, & epulabatur splendide, quamvis epulis congestis, tetrisque fumis indigestionis obscurus; eò quia gulæ deliciis indulgeret, quibus etiam præmaturam accersivit mortem. Hic de purpura translatus ad ignem, cruciabatur in flamma, quam eò durius sustinebat, quòd laboribus, pœnisque tolerandis minimè assueverat: levavit oculos jam non amplius dives auro, sed flammis, & cruciatibus, quibus torquebatur; & qui inter voluptatum splendores jacentem cominus spectare neglexerat, mox ipse densos inter, tetrósque gehennæ fumos mendicum Lazarum in Sinu Abrahamæ felicitate donatum vidit; & allegatâ, quâ eximiè cruciabatur, angustia, subveniri sibi enixim precabatur aquæ guttulâ, quâ aliquid refrigerii arefcenti ingereret linguæ: *Ipsè clamans dixit: Pater Abraham misere* *Luc. 16* *re mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma: enixim rogavit dives gehennali tortus flammâ, sed non impetravit; precarium suum clamorem ad patrem direxit Abrahamum, sed exauditus non fuit; oravit, sed casto effectu, quia ex pravo affectu, ut expendit S. Chrysologus inquit: *Ibi casta vox est, istic inanis est clamor: audi Prophetam dicentem: in inferno autem quis confitebitur tibi: quia in gehenna pravus perseverat affectus, nullus est misericordiæ locus, & flammis illis torquentibus spes omnis veniæ exarescit; quòd inde discamus, apud inferos neque guttulæ refrigerii spem vigere, neque deleri amplius crimen posse; hinc dives casta voce clamavit, & clamore inani rogavit. Nimirum ea est orationis efficacia quantum ad se, ut si damnatorum miseria posset relevari, citra dubium, refrigerium adferret, virésque suppeditaret resurgendi; sed quia casta ibi est oratio, viribus destituitur, & impetrando refrigerio inidonea depromitur: & ideo casta fuit oratio ait Cajetanus, quia ex probo non processerat affectu, sed ex reliquiis depravorum, quibus dives ille indulserat, cum mendicus Lazarus micæ exposceret panis, quæ de ejus caderent mensæ; non igitur vera fuit oratio, sed tantùm umbratilis: si enim non ex pravo, sed probo affectu prodiiisset, etiam gehennales illas depulisset miseras: sed quia ut ait Cajetanus *Non proveniunt hæ preces ex bono affectu* *In Luc. 16.* *ideò non veræ fuerunt, sed umbratiles sine efficacia; & viribus destitutz: proinde impetrando***

17.

Serm. 66.

In Luc. 16.

petrando refrigerio inidoneæ: quòd si vera fuisset oratio reformasset affectum, ejusque excussisset pravitatem, & linguæ non solum ærum sopivisset, sed incendium extinxisset.

16. Caterum quoties ex probò prodit oratio affectu, in quovis loco, & quovis tempore semper fit voti sui compos die, nocte, ætate, hyeme, festis, profectis, adversa, vel prospera valetudine, domi, foris, in templis, in plateis, quia *pietas* ait Apostolus: *Ad omnia utilis est*, quod cum non lateret Regium Platem ait: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo.* Oratio semper utilis est, nil laboris, nil actionis, imò & quietis est, quod non condiat. Fax est, quâ non prælucente in tenebris errant viatores, & impingentes in obstacula labuntur: sin verò præluceat, tutissimum statim patet iter citra labendi periculum: & quia divinæ providentiæ decretum est, gratias non elargiri, nisi eas desiderantibus, ac exposcentibus; conjicitur necessitas nostras in Deum dirigendi preces, ut quod exposcimus, impetrare possimus: palmes fœcunda non est, nec uvas exhibet, nisi prius succum è vite hauriat, idque causæ cur Regius Vates in preces effusissimus Deum alloquens diceret: *Expandi manus meas ad te; anima mea sicut terra, sine aqua tibi*: enixim exposcebat David Dei auxilium gnarus, homines frustra deludare, in cassum labores suscipere, nisi Deus opituletur nostræ imbecillitati, nisi nostram ariditatem gratiæ suæ rigaverit imbre; sicut enim terra sine cœli lachrymis non ridet, & nisi crebrius delabentibus pluviis imbuatur, nil parit, & quæ susceperat proba femina in lolium degenerant: ita mens humana crebris non rigata precibus in malignos partus pravorum affectuum exuberat. Hinc viri culturæ virtutum assueti utilitatem scientes orationis, hanc nulla occupatione, quamvis urgentissima nunquam omittunt, nec dimittunt, sed potius maturius surgunt, quo tempus impendant orationi, & ejus præsidio se muniant contra adversa quæque; præsertim ad pravorum affectuum impetus coercendos, eorumque ictus validè retundendos.

19. Jufferat Deus Abrahamum filium solum Isaacum hostiam offerre, & in holocaustum consecrare: *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi.* Quot non debuissent affectus insurgere Abrahamum retrahentes à Numinis obsequio? cum de filii, quem tenerrimè amabat, internecione ageretur; & tamen frontem non contristat devotissimus Abraham, sed læto animo immolationis audit præceptum; & ut sine mora, & obstaculo divinum sibi injunctum mandatum exequeretur, insciâ Sarâ ejus uxore, nocte intempesta, cum ipsa profundo esset somno sopita domo exit paratis omnibus ad sacrificium institutum: *De nocte*

conspurgens stravit asinum suum, ducens secum duos juvenes, & Isaac filium suum; in id vel maximè incubuit Abraham studii, quò divinum præceptum Saræ non immotesceret: sed cur vult Saræ celatum esse sacrificium sibi à Deo præceptum? Cur noluit executionis divini mandati participem esse Saram uxorem? quia nimirum hujus sacrificii hostia immolanda erat Isaac Saræ filius, quem mater impensissimo prosequeretur affectu: ne igitur affectus matris affectui sacrificii esset obstaculo, voluit, rem totam celare Saræ, quæ si filii scivisset immolationem, non potuisset à lachrymis se temperare, & in humum provoluta Deum enixim rogasset ad immutandum decretum: verebatur igitur Abraham, ne Sara Isaac mater fuis lachrymis, & precibus latam à Deo sententiam dederet, Deumque ipsum compelleret ad mutandum decretum: ea enim est vis orationis, præsertim lachrymis madidæ, ut Deum flectat in sua vota: pulchrè S. Basilii Seleucensis inducens Abrahamum loquentem ait: *Vereor ne lachrymis Sara sacra fadet, Deoque vim afferat.*

Sed si Abrahamus sciebat, Deum ferid sibi præceptum illud injunxisse, & ex animo jussisse sacrificium illud, cur timore percellitur, metûque turbatur, ne Sara divini præcepti impediat executionem, & immolationi filii sit ipsa impedimento? Si Dei decretum est efficax, hoc nec lachrymæ delent, nec fuscæ preces immutant, nec matris lamenta suspendunt; non enim possunt mulieris lachrymæ vim ullam Deo inferre, nec obstaculum ullum voluntati suæ efficaci afferre: & tamen timet Abraham, ne si divinum præceptum Saræ immotescat, sint ejus preces lachrymis madidæ sacrificium impedituræ. Quam efficacem igitur censuit Abraham vim esse orationis, cum putâverit, vel cum gladius Isaac cervicibus jam immineret, potuisse esse impedimento filii immolationi: sic enim Abraham secum ratiocinabatur; si Sara Numinis præceptura mihi injunctum noverit, anxie illachrymabitur filii immolationi, proque ejus vita anxias fundet preces, quibus ea vis inest, ut Deum ipsum moveant, commoveant, flectantque in sua vota: idèd si oraverit, non temerè suspicor esse Numinis immutatam sententiam, & obsequium retroactis sæculis invisum, & inauditum impedituram. Ita est, ea est orationis vis, ut omnes abigat calamitates, excutiat mœrores, retundat adversariorum impetus, & Deum ipsum emolliat, flectatque prout oranti magis libuerit, *vereor ne lachrymis sacra fadet, Deoque vim afferat*: est enim oratio contra adversariorum technas validissimum armamentarium, contra pravos quosque affectus scutum impenetrabile, imò & contra Numinis iram cœleste profugium: gratam enim violentiam DEO ipsi infert oratio, quem propria efficacia movet, & flectit ad nutum orantis.

Quanta

21.

Quanta sit orationis energia illustrius cæteris edocuit Moyses, cum citius ad ejus cucurrit auxilium, ad pericula quæ imminerent declinanda, quàm ad virgam miraculorum patratricem, & mirabilium instrumentum. Post plura à Moysse patrata miracula retroactis sæculis inaudita, tandem Pharaon populo licet invitus libertatem concessit; sed vix populus discessit, quia ipsum pœnituit, vel invitum concessisse populo libertatem; congesto exercitu fugientem populum de famulatio ad libertatem insequitur. Quid ni populus inhians libertati in ipsa fuga utrinque periculis cingitur, à tergo insequens armatorum exercitus districtis gladiis cruentas cædes minatur; à fronte mare tumentibus suis fluctibus fluxa apparat sepulchra, quibus vivos insepeliat fugientes hebræos. Quid in hisce angustiis ager Moyses? quid consilii exequetur ab imminenti utrinque periculis populum erepturus? An suppetias à virga miraculorum patratrice exiget? Noverat ad extorquendum Numinis auxilium cum pericula imminere, calamitates urgent, ærumnæ premunt, nullum esse instrumentum aptius oratione, ad quam propterea confugere sategit suum in ipsa refugium reponens: *Dixit Dominus ad Moysen: Quid clamas ad me? loquere filiis Israël, ut profisciscantur; tu autem elevans virgam tuam, extende manum tuam super mare, & divide illud.* Obsequitur Moyses divino jussui, & cum prius ad abigendum conceptum à populo pavorem, & totam in Numine fiduciam locandam suos fuisset adhortatus, manum, quæ consuetam sibi virgam tenebat super Erithræi maris æquor extendit, quod illic in geminum discissum latus, factoque divortio, utrinque à se ipso discedens veluti muros duos erexit, undisque sublimè suspensis, fluctibusque coercitis siccam pertranseuntibus Israëlitis viam pandit, trepidantem multitudinem Moysse præeunte, & sequente Aminadabo Judæ tribus Principe, cæterisque horum exemplo certatim, & promiscuè subsequentibus; omnes sicco vestigio per fluxum Erithræi maris sinum transeunt, non timentes à fluctibus mergi, nec ab imminente cervicibus Pharaone intercipi.

Exod. 14. v.
15.

22.

Sed si potuit Moyses virgâ mirabilium patratrice marinos discindere fluctus, & pulverulentam populo aperire medios inter fluctus viam, cur suppetias exigit à precario clamore? *dixit Dominus ad Moysen: quid clamas ad me?* Quid timendum? quamvis Pharaon obstrepentibus quadrigis, ac milite armato stipatus fugientes insequatur? si Moyses virgam tractat manu omni gladio fortiore, quovis exercitu potentiore ad palmas de triumphato hoste legendas, ad quid recurrere ad precum instantias? si Deus partem tuetur Moysis, pugnatque in favorem fugientis populi, ad quid Moyses timet? An non major est Deo potentia, quàm Pharaoni audacia? cur igitur gloriam patrati miraculi

discissi maris, apertique pulverulenti itineris in fluxu maris gremio non tribuit soli virgæ? si virga divinæ vicaria omnipotentis frœnos tumentibus injecit fluctibus, quos & scidit, & coercuit, imò & constituit stationarios milites faventes fugientibus hebræis, & opprimentes insequentem Pharaonem? An diffidit de propria virga, ne vicaria divinæ potentis apta esset marinis fluctibus compescendis? non latuere Moyssem miracula retrò inaudita à virga patrata, & quibus tantum potuit duritiem Pharaonis flectere; non dubitavit de Numinis omnipotentia, nec Deum carpere voluit; bene tamen largius orationis commendare studium, & ejus energiam populum edocere; confugit igitur cum utrinque pericula imminerent ad orationis auxilium Moyses, suppetias exacturus ab ea, quæ Deum flectit in vota orantium; est siquidem oratio, quæ pericula avertit, calamitates fugat, hostes vincit, ærumnas abigit, & timores excutit: licet virgâ mare percussisset Moyses, orationis tamen opem prius imploraverat: oratio fuit, quæ virgæ efficaciam impetravit marinos fluctus discindendi, & facto divortio coercendi in geminos fluxos parietes pulverulentam fugientibus Israëlitis aperientes viam: virga mare percussit, sed oratio opem imploravit, appositè D. Chrylostomus apud Lippomanum: *Cum eduxisset Moyses populum de Ægypto; & per desertum ad mare rubrum venisset, Ægyptij post tergum insequerantur populum ante mare, fremebant fluctus. Moyses in angustiis erat; tacebat quidem, sed mente grandia cogitabat, & postea explicans quænam essent hæc grandia, quæ Moyses mente intus volveret, subdit: Ad Dominum igitur mente clamabat, hæc fuere illa grandia, quæ tunc Moyses mente moliebatur; hæc auxilia, quæ contra insequentes hostes, marisque minaces fluctus exambivit, orationis scilicet suppetias, quibus imminencia utrinque superavit discrimina, tametsi gestaret Moyses dexterâ virgam omnipotentis vicariam, adhuc voluit ab oratione energiam mutuare populum edocurus, quàm efficax sit orationis auxilium, & quàm tutum contra insurgentes hostes prælidium. Oratio enim non solum pravis affectibus vires adimit, sed hostibus omnibus contra nos insurgentibus obsistit, & audaciam comprimit. Quod si pravi affectus animi tum concupiscentis, tum irascentis vulnera nobis inflixere; nullum iisdem curandis magis idoneum alexipharmacum oratione. Quod si lingua canis vulneribus medendis myrothecium exhibet; linguæ orantis plus inest efficacis, quàm acrioribus medetur vulneribus, quæ pravi inflixere affectus. Muti, & elingues sunt quotquot orare negligunt cum pericula imminant, calamitates urgent, & hi sunt, de quibus aiebat Plaltes: *Os habent, & non loquuntur: similes illis fiant, qui faciunt ea: usu privantur linguæ acrius* torqueantur in fluctis*

In cap. 14
Exod.

Psalm. 113.

quibus sibi vulneribus, quibus mederi usque
linguæ suis precibus facile possent.

S. IV.

Precaarius clamor Christum è somno excitat, qui opem periculis antebus adfert, procellas coercet, & marinis fluctibus veluti injecto freno ortam compescit tempestatem.

23.

NULLUM imminet periculum, nulla tam gravis urget calamitas, quam efficacia non avertat orationis, sic Petrus precaario clamore elusit naufragium, excussit metum, quem pavida diffidentia contraxerat, cum cœpisset mergi, clamavit dicens: *Domine saluum me fac, & periculum evasit merfionis.* Regius Pfaltes repulsum refert tabernaculum Silo, consumptos dicit sacerdotes, gloriam populi enarrat dissipatam, quia Dominus somnum temperat, *Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt, & vidua eorum non plorabantur; & excitatus est tanquam dormiens Dominus, tanquam potens crapulatus à vino, & percussit inimicos suos.* Vix Dominus somno indulget, & calamitas incrementum subit, tabernaculum Silo fordescit repulsum, & prevalentibus hostibus cruentæ sparguntur strages, enecti cadunt milites, & viduæ suis destitutæ maritis madent lachrymis; quia sanguinem hominum fuderunt, & vitam gladio percussi effuderunt. Sed vix excusso somno conteruntur inimici, populique calamitates abiguntur omnes; & ubi cupressus omnia funestârunt; latæ mox palmæ surgunt, vigentque vegetiores.

Matt. 77.

24.

Sed cur Dominus somno indulserit, cum potuerit prius conatus omnes hostium insurgentium infringere? an dormire maluit, quod populi negligentiam gravius redargueret, & exaggeratius detestandum carperet silentium? eò quia suppetias non exposcullaverit, & auxilia non extorserit ab oratione? excitato Domino evaduntur pericula, fugantur calamitates, excutiantur timores, & mens pristinae suæ restituitur serenitati, ac gaudio; dormit Dominus, dum populus silet; indulget ille somno, cum iste taciturnitate os claudit: quod si precaarium incipit clamorem edere, oratio dormientem excitat Dominum, qui præsto est sua suppetitare auxilia, quibus insurgentes ad cruentas clades coërcantur hostes: ita est dum populus tacet, dormire quasi incipit Dominus, eòque dormiente vires stabiliuntur hostiles, urgent calamitates, imminet pericula, & quamdiu perseveravit silentium, tamdiu & somnus duravit; appositè Rupertus: *Tota culpa illius est: quia custodiam suam dormire permisit: nam ut ille dormiat, in arbitrio hominis est, qui semper illum ne dormitet, aut dormiat, inquietare* Verani de Affectibus Tom. I.

Lib. 3. in Gen. cap. 13.

debet: unde & per Prophetam spiritus ejus dicit, qui reminiscimini Domini, ne taceatis, Sine deus silentium est: nimirum si populus taceat, Namini dat silentium, & silentium somnum conciliat, & somnus quietem fovet; sed dormiente, & quiescente Domino, non dormit hostis, non quiescit calamitas, quæ tunc acrius urget; & hostes validius insurgunt, donec precaario clamore excitetur Dominus, & qui insurrexerant hostes dispergantur; quia precaarius clamor est, qui hostium turmis timorem incutit, & ad fugam adigit, omnemque abigit calamitatem.

Christus mare suis cum Discipulis trahens attrita laboribus corporis membrâ restauraturus sopitis sensibus, somnoque accersito, quieti indulget; sed vix eo dormiente, insurgit ventus repente excitatus, & trastras secum nubes vehit, quibus diurnæ lampadi lumen abripit, aërem turbat, mare commovet, ejusque fluctus concitat, exasperat, qui tumultuario fragore fremunt; naufragiumque minantur: navis mediis exagitata fluctibus hæc, illâque per fluxa itinera vehebatur, mox in sublime everta, quo lapsu rueret graviore; & mox in imum depressa undarum videbatur hiatus absorberi: & quamvis insueta tempestas horrifono-cum fragore insurrexisset, ventorumque turbines armasset in scapham, & contra laborantes in navi Discipulos præliaretur procella, pugnarent fluctus, Magister tamen Christus placidè dormiebat: *Et erat ipse in puppi super cervical dormiens, sed Basilus Seleucienfis causam disquiri excitatæ procellæ, & Magistri Christi somnum prodit, ait ipse: cur hoc tantum navigantibus prælium? quia Dominus dormiebat.* Contra Discipulos elati insurgunt statim venti, & cava fluctuum volumina per fluxas semitas, ambagisque minaces agitatam navim satagunt deglutire; urget procella, aciores insurgunt fluctus, venti nullo coërciti freno ad naufragium trahunt, & ubique pericula imminet, fluctus navim percutiunt, venti impellunt; quia Christus erat in puppi super cervical dormiens: & quamdiu defatigantur Discipuli, laborant remiges, tamdiu urget procella; sed cum primùm clamore precaario dormientem excitant Magistrum, ejusque implorant opem, & in preces funduntur, excitato mox è somno Domino incipiunt venti quiescere, aër pristinae restituitur serenitati, sol fœdas aëris nubes suis dispellit radiis; suum deponunt marini fluctus tumorem; & grata maris malacia timorem omnem è mentibus excutit Discipulorum: *Et cessavit ventus, & facta est tranquillitas magna.* O quam efficax est precaarius clamor, quam potens oratio! quæ ventos coërcet, marinos fluctus compescit, & malaciam ad vota accersit orantium: tamdiu

25.

Matt. 8.

Matt. 4. 26.

sævit procella, quamdiu discipuli in exagitata fluctibus scapha laborarunt manibus, sed ore silverunt: sed cum primum coeperunt linguam solvere, os adaperire, & precarium clamorem edere, dormientem Magistrum excitârunt, & sicut Discipulorum silentium somnum fovebat Magistri, & recrudescens procellæ exasperabat fluctus, ventosque imitabat, & contra se, navimque armatos provocabat; ita cum primum eorundem clamor precarius audiri coepit, Magistrum excitavit, qui furentes ventos fugavit, sævientis procellæ turbinibus frœna iniicit, marinos fluctus coërcuit; *Et exsurgens comminatus est vento, & dixit mari, tace, obmutescere.*

Marc. 4.
v. 35.

26.

Si Discipuli non manibus laborassent, sed linguâ rogassent, non se in imminens illud iniecissent periculum, à quo etiam citius evasisent, si clamore precario Magistrum maturius excitassent, appositè Basilii Seleuciensis: *Quæsitus ab arte spes, tanquam & ipsa naufragium facerent, metuentes, recurrunt ad portum, qui in scapha eras, & adstantes clamant, Magister, Magister salva nos, perimus: pulchrè ait, quæsitus ab arte spes naufragium facere, quia ab industria opem quaeritantes Discipuli, & in arte nautica, quam callebant, spes suas collocantes, eadem naufragas timuere; quia nec poterant fluctus detumescere, neque mitescere procella, neque venti quiescere, quamdiu silentio lingua occludebatur Discipulorum, quorum manus inani defatigabantur labore. Verùm cum primum coeperunt os aperire, linguam solvere, & precarium edere clamorem, vel in ipsa scapha medios inter fluctus malaciam invenerunt. Indormivit Magister Christus in navi, dum hæc fluctibus agitaretur decumanis, & erat ipse in puppi super cervical dormiens. Sed veluti è cathedra Magister Christus suos tunc Discipulos edocuit, nil contra imminens pericula efficacius esse precario clamore, supplici oratione, fufisque precibus, quibus, non solum insurgentes interiùs pravi compescuntur affectus; sed insolescentes etiam exteriùs hostes compescuntur, & abiguntur calamitates, excutiuntur timores, & de triumphatis hostibus ovans accersitur victoria, ac de declinatis periculis gaudium exoritur, quo mens tota pacatur.*

Orat. 21.

Marc. 4.

27.

Mirum sanè, quòd Discipuli periclitantes in navi tunc tantum Magistrum dormientem coeperint clamore precario è somno excitare, cum procella sævit periculosior, & naufragium coepit apertius imminere: an quia calamitas, & quæ imminent pericula orare edocent periclitantes? sintque propterea quæ imminent pericula totidem orationis Gymnasia? *Erigi plus merentur, ait Cassiodorus 2. variat. 12. quas fors sua adversa prefferunt, quasi ipsa adverla utili metamorphosi in prospera transmutentur, & qui acri calamitatis flatu divexatur trucu-*

lentiùs; erecto animo floreat vegetior; & qui impetentium ærumnarum cumulis pressus jacet, lætior surgat, & vegetior, solatio affectus interno; non sit propterea calamitatis vigoris deliquium, sed ad opem impetrandam Numinis incitamentum; & ipsa tempestas ad petendum celerius portum, ad eludendum cura solentiori naufragium hortetur; si venti placidè essent, si vela impleant ad votum æquora trajicientium, ludunt isti in navi, quiescunt somno sopiti, dum navis interim nullo impenso labore, solo ventorum favore fluxa sua peragit itinera; sed si venti adversentur, si in contrarium impellant, si fluctus intumescant, si procella sæviat, & periculum immineat naufragii, tunc preces funduntur, vota cœlitibus emittuntur, & clamores precarii eduntur; & quia non sustinet Numinis pietas afflictorum piis desideriis quidquam denegare, ideo beneficio precarii clamoris subtrahuntur à periculis nautæ, eripiuntur à naufragio, qui supplicias per fufas preces à DEO exposcunt, *Ne eorum desiderijs abnegatis* (ait Cassiodorus) *vulnus geminetur afflictis, & quod nefas dictu est, qui dolorum nibila nostra semper serenitate detergimus, nunc misera pias lachrymas denegare videamur.*

De Theodorico rege.

28.

Numinis pietas lachrymas exficcat precantium, & timores excutit imminens inter pericula orantium; precarius enim clamor, si lachrymis madaat, vim infert omnipotentis, flammæque ipsas divinæ justitiæ sopit; siquidem divinæ indignationis ardor suas deperdit vires, cum primum in lachrymas impingit, & fletus orantium; lachrymarum pluvia, quæ clamor madaat precarius accensæ iræ timendos impetus, vel profus extinguit, vel saltem consopit, vel compescit. Numini placando, ejusque iræ extinguendæ nil clamore precario aptius; hic veluti quasi dominium exercens in adversitates, ærumnas, ægritudines, & mortem ipsam, mala omnia, quæ nos petunt, verberantque, excutit, compellitque molestias exuere, quatenus Deum flectit in vota orantium; hanc clamoris precarii in impetrando efficaciam declarat D. Augustinus iniquis: *O quam grandis est orationis causa! O quam grande mysterium! ecce Moyses orabat in monte, & Josue Amalech devincebat. Per orationem Ezechias sanatur, & salutem animæ, & corporis adipiscitur. Per orationem Saul efficitur Paulus, & Doctor gentium; Jeremias confortatur in carcere, Daniel inter leones exultat, Job in sterquilinio triumphat, Sanna inter senes descenditur, paradysum de cruce latro invenit, & Stephanus de torrente in calum suscipitur, & inter lapidantes pro Saulo exauditur: vocat Augustinus emphaticè precarium clamorem mysterium, eò quia arcana divinæ omnipotentis non alia referat clavi, quam orantis fiducia,*

Serm. 21. ad fratres in Eremo.

fiducia; & mira operatur in terris, quæ clamorem orantis audit, & exaudit divina omnipotentia in cœlis: ascendit clamor, & descendit Numinis potentia, quæ surdi audiunt, cæci vident, claudi ambulant, imbecilles roborantur, flentes lachrymas exsiccant, lapsi resurgunt, arescentes reflorescunt.

39.

Quinimò, non solum clamor precarius, qui ab homine prodiens orante Numinis veluti aures pulsatur, mira in terris operatur, & veluti impenetrabilis clypeus impetus coercet adversitatum, retundit pravorum affectuum ictus, appetitum compefcit irascentem, extinguit concupiscentem; verum etiam in volucris ipsis clamor, seu cantus ob affinitatem, quam cum hominis contrahit oratione exauditur à DEO, à quo vel suppetias impetrat, cum necessitas urget: vel auxilium obtinet in tutamen innocentiae. Etenim corvorum pulli tunc à parentibus dicuntur destitui, cum plus eorum operâ videbantur indigere, quò necessaria ad vitam alendam suppedirentur. Sed tunc ipsa inopia, famésque extimulans clamare pullos adigit, & clamor cibum cœlestem adfert, ut ait David: *Qui dat jumentis escam isporum, & pullis corvorum invocantibus eum*, destituuntur pulli corvorum ope parentum, sed aluntur Numinis providentia rore cœlesti. Clamores edunt, & abundè comedunt: solertiâ destituuntur genitoris, sed operâ reficiuntur Creatoris; si parentes sollicitè illis consulere, non nisi cibo corruptibili inutriti crescerent; sed dum implumes jacentes in nido, nec cibum quærere possunt, nec industriâ vivere parentum; clamant, & eorum clamor cœlum pulsatur, quod flectitur ad opitulandum indigentiae clamantium, qui rore reficiuntur cœlesti: & dum calamitas pullos premit durior; divina pietas eos reficit uberius: deseruntur implumes pulli à parentibus naturæ ipsius osoribus, sed reficiuntur à divina providentia; famés cogit eos clamare, sed clamor necessaria vitæ alendæ adducit Corvi (ait Incognitus expendens illud David: *Qui dat jumentis escam isporum, & pullis corvorum invocantibus eum*) pullis editis prius escam non præbent, nec eos cibant, donec in eis penna crescant, & per pennarum nigredinem similitudinem proprii coloris ipsos suos filios agnoscant; inserim autem antequam pennas nigras habeant pulli corvorum stant ore aperto, & rore cali pascuntur: nimirum qui vigili parentum solertiâ adiuti non nisi putrescentibus pascuntur pulli corvorum cadaveribus, cibòque reficerentur terrestri, & corruptibili; deserti, & quavis destituti ope parentum, superno, ac cœlesti pascuntur rore; sitque propterea eis ditissima inopia, fortunata miseria, felix indigentia, quæ ad clamores compellens subsidia impetrat cœlestia.

140. 144.

147. 144.

Imò volucrum clamor ob affinitatem, quam cum precario hominis clamore habet, quæ imminent graviora pericula, avertit, & periclitantes tuetur. Basilius Macedo-Orientis Imperator, ut prisca referunt historiarum monumenta perniciosissimum sua in Aula hominem fovebat, cui etiam supra pleròsque alios favebat; is erat Theodorus Santabarenus assentator egregius, simulque Sycophanta, & detractor nequissimus. Persuaserat is Basilio, à filio vitæ illius insidias apparari, & strui. Imperator verò sicut præceperat in nefas, & deterius, indignabundus jussit filium statim violentâ manu capi, vinculis illigari, & in carcerem detrudi. Cùmque die solemnè Senatores, & aulæ proceres ad epulum invitasset; in triclinio non procul ab imperatoria mensa garulus in cavea Pstacus voces imitabatur humanas, & cùm pranderent proceres, facunda hæc avis verba quædam crebrius ab aulico famulitio audita edebat hunc in modum: *Heu Domine Leo, heu Domine Leo.* Quidam ex Senatoribus assidentibus mensæ adhuc has voces ingemuit, crebrisque suspiriis voces expendebat fortunæ, filiumque Imperatoris in carcerem detrusum, & etiam morte damnandum; hæcque mente cum tristis volveret, cibo, potuque abstinēbat, quin lachrymas fundens, & suspiria edens, Imperatorem commovit, à quo etiam interrogatus, quid causæ esset, cur tristis lamentaretur, abstinēretque à cibo, & potu & lachrymis maderet, & per crebra suspiria interni doloris proderet argumentum? cui tunc ille reposuit: Augustissime Imperator, differtè hæc volucris ejus rei nos monet, quæ lachrymas etiam elicere potest. Submississimè lacram vestram rogamus Majestatem quotquot hic adsumus, ut nobis liceat cum venia quidpiam precari, cui Imperator annuit; & tunc Senator: nos Imperator mensæ regis, ferculisque deliciarioribus ad omnem copiam instructæ assidemus: propinamus Majestati vestræ salutem, calices exsiccamus; sed interim Majestatis vestræ filius quavis destitutus lætitiâ, luget mœrore confectus in carcere detrusus: si quid deliquit, jam sufficienter credimus expiatum, ac sufficientem fuisse penam, lachrymisque ab ipso fuis obliterasse si quid in ipso fuit errati deprehensum. Non nos tantum, qui ex gratia, & benevolentia vestra hic adsumus miseratione tangimur in Principem Leonem sacræ vestræ Majestatis filium; verum & hæc etiam volucris è cavea sorti indolet Leonis: eò quia fortassis innocens sit, quem vel volucres affectu videntur miserationis prosequi. Quapropter si nobis licet, enixim Majestatem vestram rogamus, ac submississimè precamur, ut velit pristinæ libertati regium Principem restituere. Motus Pater, simulque commotus oratione admodum opportuna jussit statim vinculis Leonem eximi, & tunc Pro-

30.

ceres surgentes catervatim festinato gressu
adeunt carcerem, & Leonem vinculis exem-
ptum, lotum, elegantioribusque indutum
vestibus ad mensam adducunt cæsaream non
sine ingenti totius aulæ gaudio. Nimi-
rum ab imminente mortis periculo à vinculis,
& carcere Leonem eripuit clamor garrulæ
avis, seu Pſytacus orator; tanta est ora-
tionis efficacia, & precarii clamoris vis, ut
etiam ab ipsis avibus clamor editus pericula,
quæ imminet, avertat; calamitates abigat,
& de ipsis triumphatis hostibus clariores re-
ferat triumphos.

S. V.

*Quos DEUS ad se clamare sinit,
eosdem amare non desinit, ac bene-
ficijs cumulat.*

31. **I**sraelitæ durissima afflictæ calamitate, o-
mnibusque destituti subsidiis ad vitam
pertinentibus premebantur tyrannide
Madianitarum, simulque ærumnis oppri-
mebantur; & quia imbecilles, armis nequi-
bant se munire; non ad arma, sed ad precari-
os recurrerunt clamores, à quibus suppetias
impetrarunt; lamentis siquidem, &
clamoribus non solum meliorem enanciscuntur
fortunam, verum celeberrimam de pro-
strato hoste retulere victoriam: *Humilia-
tus est Israël valde in conspectu Madiam, &
clamavit ad Dominum postulans auxilium
contra Madianitas, qui misit ad eos virum
Prophetam*: luculenta narratione oppressio-
nis refertur injuria, quò inde illustrior pre-
carii clamoris efficacia splendeat; clamo-
res emiserunt in cœlum precarios, & hostes
in terris oppressores prostrarunt; ascende-
bat clamor, sed cæsi cadebant Madianitæ:
fuit clamor, quo epinicius sibi Israëlitæ
cecinerunt; & hostibus epicedium indixere.

Jud. cap. 6.

32. Quos DEUS ad se clamare sinit, be-
neficijs cumulat: est siquidem precarius cla-
mor divinæ benignitatis indubium argumen-
tum, proximæque felicitatis lætissimum
auspicius; sit propterea is quavis felici-
tate destitutus, qui ærumnis pressus, &
calamitatibus oppressus precarios non di-
dicit clamores edere; sed infelicitate tacet:
qui enim ærumnis tortus ad precarium con-
fugit clamorem, omnem illic à se mise-
riam abigit, omnes excutit ærumnas. Evan-
gelicus paterfamilias, quæ servis suis tra-
diderat, exigere disponit, honestæque u-
suræ exposcere rationem: accessit quispi-
am ex servis, qui tam prodigè heri sui di-
vitiis profuderat, ac si nunquam forent ab
ipso rationes exigendæ: *Oblatus est ei nu-
mus, qui debebat ei decem mille talenta; cum
autem non haberet, unde redderet, jussit
eum Dominus ejus venumdari, & uxorem
ejus, & filios, & omnia, quæ habebat, &
reddi*: nimirum servus nequam heri sui

Matth. 28.

substantiam voluptatibus indulgens, gulæ
deliciis inhians, symponiis, & comessatio-
nibus dissipaverat; cumque ad reddendas
rationes vocatur, adigiturque, summis ur-
getur anxietatibus, divexatur curis, & in-
timo dolore torquetur, eò quia videat fi-
lios mox venum sub hasta dandos, uxorem
turpi famulatio, ac dura premendam servi-
tute, seque viliori mancipiorum turbæ ad-
miscendum, ut promerita oppressus servitute
solvere adigatur, quæ improvida prodegerat
profusione, & indigna dilapidaverat
prodigalitate. Quid tunc miseraget? cum
& exactam ab hero usuramolvere non va-
leat, neque petitas reddere rationes pecuniis
destitutus? quas ut suis pravis indulgeret
affectibus imprudenter insumpsit. En humi
procumbens sibi tempus concedi clamorosa
supplicatione exorat: quid ni adeò efficax
fuit clamor iste precarius, ut qui inducias
tantum sibi dari temporis postulaverat, de-
bitorum impetraverit remissionem; & la-
chrymis, quibus maduit, chirographum de-
leverit Heri creditoris: *Procidens au-
tem servus ille orabat eum dicens: patientiam
habe in me, & omnia reddam tibi;
miserus autem Dominus servi illius dimisit
eum, & debitum dimisit ei.*

Matth. 18.

Non ære soluto, sed clamore persoluto
ærumnas, quibus miser premebatur excus-
sit, angustias abegit. Cumque servus iste
precarii clamoris beneficio veniam ab he-
ro, ac debiti impetrasset remissionem; & in
alium incidisset conservum, à quo impa-
tienter reculam sibi debitam exegerat; &
afflicto, ac suppliciter roganti tempus de-
negasset solutionis faciendæ indulgere; tunc
Dominus auditâ servi austeritate ei irascitur,
simulque jubet tortoribus tradi, ac
duris puniri verberibus: *Iratus Dominus
ejus tradidit eum tortoribus*: & certè non
tantâ nunc vilis est herus irâ exasperatus,
ut antea indignatione succensus: siquidem
prius non ad servum tantum, qui divitiis
prodegerat, sed etiam ad totam familiam
extenderat multam: nunc verò in servum
duntaxat punitionis fulmen vibrat; non
enim vendi servum jubet, sed duntaxat vir-
gis excipi, & verberari: antea lugabat
non solum diverberandus, sed vilissimo iti-
dem pretio vendendus, & scædissimæ ser-
vituti addicendus: unde majori procul
dubio Dominus irâ excanduit antea, quam
nunc esserbuerit indignatione: sed cur
sacer textus modò iratum profert, quem
antea misericordem descripsit? Initio mi-
nis torfit, ærumnis pulsavit, ut ad pre-
carios edendos clamores adigeret; con-
cessit tunc debitori lamenta, ut is à grava-
minibus obtineret levamenta, *procidens
namque orabat dicens: patientiam ha-
be in me; sed modò verberibus tradi-
tur, nec usus linguæ ei permittitur*: non
sup.

33.

Suppetias nunc à laments exposcit; non auxilia à precario clamore petit; sed detestabili duritie, ac damnabili taciturnitate os suggillat, & linguam in clausi oris carcere vincit detrusam: unde modò graviores adigitur pœnas pati, & acriores subire cruciatus, cum antea in ipso clamore misericordiam invenisset, appositè D. Chryso-stomus apud D. Thomam ait: *Hoc autem non ex crudelitate jussit, sed ex infallibili affectione: vult enim eum terrere per has minas, ut supplicet, & non vendatur, quod & factum est.*

umb. 18

34.

Suum Deus homini prodit amorem; cum precarium ab ipso extorquet clamorem; non vult eum punire, cui indulget posse clamare; flectitur Deus in vota precantium: & tunc irascitur, cum non sinit linguam precarios solvi in clamores; etenim, quando indulgit linguæ posse clamare, tametsi, jussit servum decoctorem pecuniarum, vendi, ac duræ servituti addici; non tamen tunc dicitur paterfamilias iratus, quia non volebat punire, cui indulgenter concesserat clamare: sed quando voluit eundem punire, quia non indulgit clamare, tunc iratus describitur ab Evangelista. *Iratus Dominus ejus tradidit eum tortoribus:* nimirum nulla adhuc tangebatur irâ, quamdiu servo precarium indulserat posse clamorem edere; quia precarius ipse clamor solutio erat debitorum, ac celerrima divinæ beneficentiæ impetratio: secus ubi flamma cœpit indignationis ardescere, & lingua nullum edidit precarium clamorem, nullasque fudit preces, tunc delicti pedissequa est promerita pœna. Hinc conijcimus, quantæ sit efficaciam oratio ad affectus etiam iræ compescendos.

umb. 18.

35.

Est oratio impenetrabile scutum, quod pravos omnes, qui in nobis affectus tumultuant, recundit, quò ad illustrem nos victoriam instruat: imò est oratio militaris disciplinæ gymnasium; in quo Christi pugiles ad victorias de prostratis pravis affectibus erudiuntur. Suas affectuum acies struunt, & ad bellum instruunt duæ in homine portiones inferiores contra recta mentis, ac rationis dictamina rebellantes, suntque concupiscibilis, quæ amorem, & odium; gaudium, & tristitiam; desiderium, & fugam, reliquasque ex iisdem provenientes pedissequas appetitiones conglomerat in hominis perniciem: & irascibilis, quæ spem, & desperationem, iram, indignationem, audaciam, & timorem veluti congregatos milites obarmat ad pugnandum, expugnandumque internum hominem, contra quas pravorum affectuum cohortes necessarium est bellum, quod sanè non nisi iuste, & juxta æquitatem indicitur, cum in propriam instituatur sui defensionem; ne portio superior, seu mens, in qua viget ratio, ab inferioribus prosternatur: arma, quibus pugna instituitur, pia sunt, & efficaciora ad hostes, vel proster-nendos, vel fugandos quovis terreo gladio, bellicoque tormento.

Suscipiendum alacri animo est hujusmodi bellum, cujus beneficio non Mortis curpressus, sed Martis palma sua ad nostras victorias subeat incrementa, & pacis olea vegetior adolescat. Imbecillia sunt nulliusque roboris, quæ in artificum officinis cuduntur, & queruntur arma, si intus non vigeat sanum consilium, si Deus non adsit auxiliator, si non sinat nos precario armari clamore, quo pravos omnes, veluti timore incusso abigamus affectus: quisquis enim præsidio non munitur orationis, is hoc in bello non claret, quia armis caret victoriæ apparandæ idoneis. Sunt autem hujusmodi arma precarij clamores; est siquidem oratio, quâ munimur contra insultantes pravos affectus, quia non solum vires nobis suppetitat, docetque manus nostras ad prælium, & digitos erudit ad bellum; verum etiam nos ad victoriam instruit, quia revera est orationis mentis asylum, animi vigor, pectoris fortitudo, virium supplementum, potentiam complementum, belli peritia, hostium coercitio, & illustrioris auspiciū triumphi: appositè S. Ambrosius ait: *Oratio longius vulnerat, quam sagitta; sagitta enim non nisi proximè conspectum percutit adversarium: Oratio autem, & etiam longius postum vulnerat inimicum:* hinc tibi victoriæ invidet triumphum, qui armis negligit orationis muniri; quâ quò valentiùs quis se armat, eò commendatiùs hostes exarmat, & ad illustrem victoriam sibi iter apparat: quia totam Dei omnipotentiam ipsis precibus sibi asciscit auxiliatricem.

36.

Serm. 86.

37.

Idque nos edocuit Moyses pugnaturus contra Amalecitas, dixit ad Josuè: *Elige viros, & egressus pugna contra Amelech;* verum cum acies utrinque congregiuntur, *Cum Moyses levaret manus, vincebat Israël: sed autem paululum remississet, superabat Amelech,* quæ tamen validiore Josuè impetu contritus cecidit, & fuso cruore palmas irrigavit. quæ uberiores Israëlitis germinarent triumphos: prostrato Amalecho dixit Deus Moyse: *Scribe hoc ob monumentum in libro, & trade auribus Josuè:* nimirum jussit eum scribere in Chronicis, & præstima totum indicari Josuè, ac eidem enarrari, quidquid ei obtigerit ex manuum suarum precaria elevatione; remissaque languida depressione, ut sciret, num victoria esset pugnaci militum tribuenda robori; an verius precarij clamoribus, precibusque pet Moysem ad Deum fuis; tunc enim victoriæ stabat ex parte Amalechi, cum Moyse manus languidè caderent, ac preces remissius funderentur: & è contra tunc victus cadebat Amalechus, & victor surgebat Josuè, cum Moyses nervosiori elevatione manuum efficacius Deum exoraret; non pugnantium militum robori, sed orantis Moyse precarij clamori, fuisque precibus tributa fuit insignis de prostrato Amalecho victoriæ: hinc Moyses ædificavit ibi altare, quod voluit hæc

Exod. 17.

Si;

in;

Exod. 17.

insigniri nomenclatione. *Dominus exaltatio mea* (seu ut ex Chaldaeo interpretatur Cornelius.) *Dominus est miraculum meum.*

38.

Quod si quæras, quidnam sit hoc miraculum in victoria de Amalecitis relata? sacer historicus quæsito satisfacit subdens, confestim Moysen dixisse: *quia manus solij Domini, & bellum Domini erit contra Amalech à generatione in generationem.* Verùm Paraphrastes Chaldaeus clariùs ait: *Dictum est hoc à facie terribili, cujus majestas est super solium gloria, ut committatur prælium à facie Domini contra viros domus Amalech.* Tametsi fuerit Josuè invictus bellator, ac strenuus debellator, artèque bellandi penitus instructus, & lectissimum exercitum è robustioribus Dei populi contra Amalechum obarmasset; non tamen martia propria virtute, neque robore, ac fortitudine suorum militum Amalecitas prostravit; sed precaria Moysis manuum elevatio eos profligavit, nimirum virtute orationis victorias retulit de debellatis Amalecitis Josue, cujus propterea victoria Moysis subnixa oratione erigebatur, cum precaria manuum elevatione; & languescebat cum remissa eorum depressione: uude non tam manus Josue strenuè præliantis, Moysisque oratio manuum elevatione ferventiùs deprecantis; *quàm manus solij Domini* nuncupatur delata à Josue de prostratis Amalecitis victoria; quapropter dicitur etiam, *A facie terribili, cujus majestas est super solium gloria*, ac si gloriosus adnissus omnipotentia Dei (dum se terribilem ostendit contra hostes; & sic dicitur: *manus solij Dei, cujus majestas est super solium gloria*) sit prælium, quod oratio sanctorum munit, & fulcit. Quàm illustris est victoria, quam oratio de prostratis hostibus reportat? hæc siquidem à precibus parta victoria, adèb est nobilis, ut à manu solij Dei, quin potius, à facie terribili, cujus majestas est super solium gloria, oriatur. Quis igitur manum solij Domini precario clamore non accersat adjutricem, cum suos precarios ad tam illustres, tamque insignes instruat victorias? pugnantium phalanges sic faustè oratio munit, ut nonnisi victorias, triumphosque cernitur, proinde dixit Deus ad Moysen: *Scribe hoc ob monumentum in libro, & trade auribus Josuè: quia hic Dux bellatorum Domini inauguratur.* Nullum est armorum genus hostibus expugnandis oratione aptius.

39.

Neque David de prostrato Goliatho, discerpto leone, victisque hostibus delatas victorias propriae adscripsit virtuti martia, sed totam bellandi peritiam à Deo hausisse fatetur, inquit: *Quis Deus præter Dominum? aut quis Deus præter Deum nostrum? Deus, qui præcinxit me virtute*, ubi Hieronymus ait: *Qui accinxit me fortitudine*, ubi etiam observat Lorinus per vocem hanc virtutem significari copiam armatorum, &

ad pugnam instructum exercitum, imò & animi alacritatem ad hostes lacessendos, invadendos, ac profligandos: deinde explicans David, quidnam sit militaris hic baltheus, hæc animi alacritas, corporis robur, & pugnandi dexteritas: ait. *Qui docet manus meas ad prælium: & posuisti ut arcum arcum brachia mea*, & sanè nisi calleat miles artem bellicam, polleatque corporis viribus, animique robore, & pugnandi dexteritate, difficulter hostium valet impetus declinare; unde nisi Deus manus pugnantium erudiat ad prælium, non fit brachium hostibus expugnandis aptum, nec palmis legendis idoneum: ideo illustres de triumphatis hostibus David victorias detulit, quia manus habuit ad prælium edoctas: erudiuntur manus Prophetae ad pugnam, ut ejus brachium validius fiat ad victoriam: scitè Patres Græci in Paraphrasi expendentis illud. *Qui docet manus meas ad prælium*, ajunt: *Etenim ad preces manus expandens super inimicos meos. Per arcum nempe arcum, & infractum brachiorum firmitatem symbolicè demonstrat.* Quàm illustris est hæc militaris eruditio, quæ manus ita instruuntur ad prælium, ut palmis legendis aptentur! manus quæ probè ad Deum in oratione elevantur; peritè contra hostes præliantur. Ad preces manus expansas Deus generosè erudit ad prælium; neque languidè lassantur militum brachia, quæ à periculis vigorem desumunt, & in arcem obdurantur firmitatem.

Si igitur rebellantes sentimus contra nos insurgere pravos intus affectus, animum concupiscentijs lacessentes, vel irâ impetentes; armemur precario clamore, sint manus nostræ ad prælium instructæ, eas ad preces expandamus: hac enim expansione ad palmas colligendas extenduntur, & ad pravos affectus obtundendos, ac prosternendos aptantur: tametsi hi intus insolescant, nosque pulsent, non tamen prævalent, si clypeum eis obijciamus orationis. Hinc Matth. 6. præscribitur ecclesie solemnibus illa oratio omnibus communis fidelibus, cujus clausula est: *Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo*: sed cur dominica precamur oratione, ne ab impetentibus tentationibus, pravisque intus insolescentibus affectibus vincamur? quia nimirum, ut scitè expendit S. Chrysologus. *Ad tentationem vadit, qui ad orationem non vadit*, ideo Deum precamur, ne nos inducat in tentationem, non quia ipse nos tentet, dicente Apostolo Jacobo. *Deus Intentator malorum est, ipse autem neminem tentat*, inducimur igitur in tentationem, quia hæc non evadimus, si ad preces non pervadimus, rogamus liberari à malo, seu à Dæmone, qui præses, & artifex est tentationum: sciens enim, quanta sit orationis efficacia contra insidias, quas nobis tendit, & pectus, quæ in nostram molitur perniciosam, omne ad.

Psalm. 124.

Psalm. 124.

40.

Ser.

2. v. 13.

adhibet studium, quo nos à precibus Deo fundendis, vel avertat, vel divertat; omnemque movet lapidem, ut orantem ab oratione retrahat, & ad alia trahat, vel faltem orantem in fundendis precibus turbet, & turbatum inquietet.)

41. *Idem adstruit Ruffinus Aquileensis, ubi de Anachorita Macario Alexandrino juniore narrat, huic nocte intempesta somno sopito, caecodæmonem larvatum apparuisse, eumque è somno excitasse, simulque invitasse ad collectam quandam, ubi fratres cæteri ex suis tuguriolis confluerant, ad nocturnas preces Numini fundendas, ac vigiliis peragendas. Sed Macarius fallacias caecodæmonis subodoratus mendacissimi impostoris notâ eum redarguit, dixitque, quid tibi gehennali titioi societatis est, & negotij in collecta, cœtûque fratrum nostrorum, qui hanc incolunt eremum Numini inservientes? cui Dæmon veluti subridens respondit, an nescis mi Macari nullam Monachorum Congregationem, nullamque collectam sine nobis institui? Veni igitur, & videbis nostram minimè inanem esse operam, ad quæ Macarius, imperet tibi Dominus immunde spiritus. Mox pronus in terram mentem in cœlum elevat, precésque fundit, & anxie scire cupit, num verum esset, quod artifex mendaciorum edixerat. Abijt ergo Macarius ad collectam, ubi cæteri de eremo fratres factas peragebant vigiliis, laudésque divinas persolvebant. Hic iterum fultus, in preces Deum enixim rogavit, ut sibi veritatem illustrius aperiret; & statim vidit huc, illucque per locum illum discursantes pueros Æthiopes, qui mira celeritate loca singula, & recessus pervolabant. Moris illic erat sedentibus omnibus Psalmum ab uno pronunciari cæteris, vel audientibus, vel respondentibus. Parvuli verò Æthyopes vago occupatissimi discursu sedentibus alludebant, & si cujus oculos digitis compressissent, mox ille notare, ac dormire incipiebat: si cui digitum in os immerisissent, inertissime statim oscitabat. Ubi verò absoluto Psalmo ad orationem se Eremiculæ projecissent pueri illi Æthiopes singulos tunc percurrerant, & huic puellam venustam cincinnis ornatam repræsentabant pravos excitaturi concupiscentiæ affectus; alteri fabros, lignarios, vel ferrarios, aut cœmentarios ante animum statuebant; isti cœnulam structam ante oculos exhibebant; alij alteri puellarum choreas ostendebant, & apud alios alia efformabant. Quæcunque verò Dæmones illi discursantes per singulos loci angulos diverfo luxu effinxissent, id orantes animo, & cogitatione versabant. A nonnullis tamen, ubi horum aliquid tentassent, vigilantia constantia repulsi prosternebantur, & hi adedè terrori erant parvulis illis nigris, ut eos cominus non auderent accedere. Alijs verò longè debilioribus largius illudebant, tergum, & cervices eorundem persultabant,*

eos sibi potius, quàm orationi attentos facientes. Hæc cum vidisset, Macarius amare ingemuit, & lachrymis totus maduit. Postea procumbens in genua, oculosque in cœlum elevans precario clamore Numinis opem petijt, inquiens: Respice è Domine, ne sileas, neque mitigeris Deus: exsurge, & dispergantur inimici tui, & fugiant à facie tua, quoniam anima nostra repletur illusionibus. Præterea ad certius explorandam rei veritatem singulos seorsim accersens fratres mansuetè interrogat, num aliqua fortassis inter orandum de ædificiis occurrissent cogitationes, vel de itinere instituendo, aut prandio parando, vel de negotio alio peragendo cogitassent? fratres, quæ ipsis in precibus illis fundendis contigerint, sincerè Macario exposcenti aperuerunt, nec negarunt, rem ita se habere, prout ipse ab eis sciscitabatur: inde dilucidè deprehendit, vanas, vagasque cogitationes, cum à viris alcetis preces recitantur à caecodæmone obrudi, ac ingeri: didicitque, exinde quanti intersit attentè orare, *sæpe enim ait Chrylologus. homo, cum est in se, non est secum; in illo enim, quod quis habet, dum orat, cum Deo, commercio, maxima requiritur animi attentio, & cordis intentio, ne cum orans est in se, non sit secum.*

S. VI.

Oratio pravos quosque abigit affectus, si mens à vanis defæcatis simulacris soli Deo adhaereat.

42. **M**ens hominis volubilis est, jugique obnoxia mutationi; non enim, qui corio suo ludit chamæleon, tam est varius ascitiorum colorum mutatione, quàm orantis mens variegatis sparsa cogitationibus, quibus à se ipsa veluti discerpta à se exit se juncta: quo fit, ut exsurgant infimarum rerum plures imagines, phantasmatum species, quibus lux divina vix menti illucescit orantis: hæc siquidem fœdæ imagines sunt, quæ etiam Dei voces impediunt, & fructui devotionis sunt obstaculo: idque causæ, cur plerique vix ullum ex suis precibus, vel instituta oratione sentiant fructum carpsisse: & pudor est animi imperfecti, qui velut totus in corporemersus, & carnis obrutus crassitie vix valeat quidquam cogitare, quod vanissimis æquè, & fœdissimis plerumque non sit imaginibus depictum, rerumque vilium cogitationum veluti coluvie dehonestatum; quò fit, ut ibi orantes divinam potius irritent Majestatem, quam delinquendo offendunt; ubi debuissent offensum Numen sibi propitiare.

43. **M**ens humana est veluti quædam rotatio, ac vertigo, quæ semper circumagitur; in hoc autem circulo implexo, volatico, & labyrinthico, dum agitur mens, in ipsa volubilitate sua nil agit, quod aliquem adferat

utilitatis fructum, sed ita circuit, ut semper terrenis; ac fluxis hærescat, & nunquam sursum erecta assurgat: sordescit enim in hoc suo impleto circulo, pulverulentis rerum mundanarum occupata curis, & tunc quamvis homo sit in se, non tamen est secum, quia hæc inani, ac futili circuitione extorris exultat à se, & Deo: quamvis enim sit Deus ubique præfens; & sua immensitate omnia repleat loca, omnesque subeat locorum recessus, ut ait D. Dionysius, non tamen ei præfens est homo, tametsi oret; quia tunc à Deo exultat, cum mente ab ipso discedit, & varijs cogitationibus circuit terrarum tractus, mundana negotia, & tempus impendit in creaturarum cogitatione. Is est Deo præfens, qui sanctis, & devotis precibus, tranquilla mente, aptoque ad divinam unionem animo eidem adhærescit, nec sinit ullam ex suis cogitationibus alibi divagari, sed singulas Deo figit.

Cap. 3. de divinis Numis.

44. Qui igitur non vult, cum orat, exul à Deo esse, necesse est mentem suam colligat, ac veluti domum revocet animum, qui per res plures inanes, ac futiles errabundus divagatur. Prodest etiam, ne quis, cum orat, exul sit à se, & Deo; si se intra limites contineat modestiæ, animum componat, ut sedatus sit, aptusque divinis cogitandis mysterijs; si disponat, quod intendit agere, & cum quo sit acturus, ac locuturus serio perpendat. Cum sit oratio negotium omnium negotiosissimum, siquidem est cum divina Majestate de negotijs summi momenti secreta miscere colloquia: proinde, quisque antequam locum ingrediatur, in quo sit oraturus, Deum allocuturus, imitetur D. Bernardum, cui oraturo familiare erat dicere: veniens ad ecclesiam pone manum super ostium, & dic: *Expectate hic cogitationes mala, intentiones, & affectus cordis, & appetitus carnis. Tu autem anima mea intra in gaudium Domini tui, ut videas voluptatem Domini, & visites templum ejus.*

45. Lib. 3. de f. de cap. 4.

Est oratio juxta Damascenum, *mentis elevatio ad Deum*: & tamdiu quis orare dicitur, quamdiu mente Deo adhærescit, quod si suas sinit cogitationes à Deo divelli, & circuire per res fluxas, quia tunc mentem non elevat ad Deum, sed deprimit ad creaturas, deficit ab oratione; & quamvis situ corporis videatur orare, longè tamen distat ab oratione, quia non ampliùs cum Deo sermones miscet, sed cum creaturis: est oratio, ait Augustinus. *Locutio ad Deum*: quando sacra, & divina legimus, Deus nobis loquitur, sed quando oramus, nos cum Deo loquimur; lectione nobis Deus loquitur, sed oratione Deum alloquimur: verba autem sunt mentis cogitationes; quæ si dirigantur in creaturas, non ampliùs Deum, sed creaturas alloquimur; hinc David sciens humanæ mentis volubilitatem Deum enixim rogat, ut suas velit preces perinde ac incensum ad se dirigere. *Dirigatur oratio mea sicut incensum.*

In Psalm. 85.

Psalm. 104.

in conspectu tuo: quemadmodum incensum, cum adoletur, Deoque offertur totum per fumidas evaporationes sursum avolat, ita cogitationes nostræ sursum, cum oramus, dirigi debent, ne deorsum descendentes creaturis adhærescant: ut autem oratio dirigatur sicut incensum in conspectu Dei, necesse est ante omnia, orantis finis sit sincerus, intentio recta, attentio jugis. Sunt enim, qui nonnunquam orant, ut spectatores habeant, & laudatores, & horum finis non est sincerus, nec intentio recta, proinde neque eorum oratio sicut incensum dirigitur in conspectu Dei. Sunt alij, qui preces fundentes eorum mens, huc, illucque discurret, & à Deo aliena per temporalia divagatione tractat; & horum oratio, nec dirigitur in conspectu Dei, sed perinde ac fumus à vento rapitur, & dissipatur.

46. Cor orantis se totum effundere, ac diffundere debet instar aquæ in conspectu Dei: nimirum ut aqua effundi debet, non ut oleum, cujus pars aliqua ob innatam uliginem vasi semper adhærescit: sicut quæ in vase aqua continetur, si effundatur, tota exit, ut nulla sui pars superstes in vase maneat, ita cum oramus, cogitationes nostræ, non oleum, sed aquam imitentur; ut omnes ita in Deum effundantur, ut nulla sinatur extra Deum divagari: si enim hoc modo preces funderemus animi evagationes molestias nobis non ingererent: ea est Deo oratio gratissima, quæ è cordis emergens penetralibus homines latet, & soli Deo patet: hæc edocet simplicissimè, ac sincerissimè cum Deo agere, & cum ipso duntaxat nostros miscere sermones.

47. Duos scimus viros probos studio virtutum commendatissimos suos cum Deo sermones miscuisse Abrahamum Patriarcham, & Davidem Regem. Abrahamus Deum allocuturus timet ad divinam Majestatem accedere, propriam cognoscens indignitatem. *Loquar ad Dominum meum, cumo sum pulvis, & cinis?* benevolentia conciliandæ auditoris Dei magis aptum visus est non potuisse exordium præmississe, cum simul Dei revereat majestatem, & propriam vereatur imbecillitatem; sed qualem putamus tam artificioso exordio narrationem subnecuisse, & confirmationem attemperasse? Non aliam, quàm à divino colloquio futiles coercere divagationes. *Descenderunt volucres super cadavera, & abigebat eas Abraham,* volucres super cadavera descendentes divagationes sunt, & cogitationes, quæ à divinæ majestatis præsentia discedentes infra descendunt super cadavera rerum mortalium: has igitur volucres discedentes à Deo, & ad cadavera descendentes creaturarum abigere Abraham satagebat, quò nos erudiret, quàm necessarium sit in oratione aves infestarum divagationum pellere, animumque ab hisce infestis tueri volucris. David quam-

Genes. cap. 18.

Genes. 25.

quamvis assiduus in divinis esset colloquijs, ait. *Invenit servus tuus cor suum, ut oraret ad te oratione hac: quasi diceret mens mea huc, illucque temerè divagata, diu non fuit domi, & perinde, ac columba socias secuta, seducta fuit. Redijt tamen mens mea in domum suam malè peregrinata, & tunc me ipsum tantùm inveni, quando ad te Deum meum veni: tunc cor meum invenio, cum per fufas preces ad te venio: non inveneram cor meum, quod à me fugerat, quia ad te non veneram, sed ad tumultus descenderam creaturarum; ubi mens mea turbata, requiem non invenit, quia à te longè venit per importunas mentis evagationes.*

47. Est hæc evagatio quædam animi inconstantia, mentisque mobilitas: aded inconstantes sumus, ut cum primùm Deum alloquimur, à Deo statim divertamur, & cum rebus alijs obvijs, fluxisque tempus inutiliter impendamus. Refert Umbertus in regula S. Augustini. Hominem fuisse probum, ac pietati addictum: hic cum ante templum asino vectus transfret, è suo illicò descendit jumento, quod ad templi fores alligavit: ingressus ipse templum Deum oraturus; & suum iter cœlitibus impensius commendaturus, vix in genua provolutus cœpit Deum precari, sed antequam Dominicam semel abolveret orationem, plurima ejus mentem subjere à precibus prorsus aliena: & præ cæteris molestior ei fuit cogitare, quomodo ipse reliquum conficeret itineris, si quispiam plateam pertransiens jumentum suum solveret, & clam abduceret: cumque hanc mentis evagationem, non posset penitus coercere, quin iterum dominicam orationem recitans ejus sentiret molestias, dolens exclamavit; heu me miserum, nec asinus meus precari me finit! Egressus igitur, ut erat vir pius, asinum maluit divendere; quàm importunas pati mentis evagationes, ratus satius esse asino carere, quàm minus oratione clarere apud Deum. Monitum vetus est, quo monemur; id benè agere, quod agimus: hinc ajebat ille, quæ agenda sunt, satage, ut benè agas: quo benè oremus, id agamus, ut non linguam tantùm, sed animum ad preces evocemus, idèò Cyprianus ait: *Incumbere ad preces toto corde debemus; ne quidquam tunc animus, quàm id solùm cogitet, quod precatur: qua autem segnitie est alienari, & carpi vanis cogitationibus, & profanis, cum Dominum deprecari; quasi sis aliud, quod magis debeas cogitare, quàm quod cum Deo loquaris? Vis Deum esse memorem tui, cum tu ipse memor tui non sis? & S. Ephrem tom. 2. de Panoplia spirit. scitè ait: Arguat se ipsum homo, & ipse sibi dicat. Vis loqui cum Doo? attentus sis? Vis audiri, se ipsum prius, quid loquaris, audi: Nec sic properes, ne frustra ores.*

Animi evagationes inter orandum sunt, quæ mentem in mille partes distrahunt, nec sinunt cum Deo loqui, à cujus colloquio propterea nos abstrahunt. Oriuntur hujusmodi evagationes à pluribus solitudinibus, curisque humanis, quibus mens irretita, vix ab iisdem vult extricari, hinc Apostolus ait: *Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione, & obsecratione petitiones vestrae innotescant apud Deum.* Curas omnes, rerumque fluxarum sollicitudines excutiat à mente quisquis oraturus templum ingreditur, & animum in sublimè erigat, evellatque ab hisce inferioribus. Pluma è pectore divulsa volucris, quia levissima volat, & ipsa per aëra cum aura huc, illucque agitatur: at si delabente madeat pluvia, levitatem exuit, simul & volatum: ita dixerim; quamvis mens nostra, utpote spiritus sursum avolet, cœlumque petat; si tamen rerum fluxarum curis, ac temporalium negotiorum sollicitudinibus madescat cogitans de vindemia, vino, potu, negotio, incipit prægravari, & deorsum in terram descendere, unde Christus ait: *Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vite.* Otium itidem, cui quispiam indulget, hisce importunis etiam favet evagationibus, unde teste Cassiano lib. 10. collat. cap. 23. Solemne fuerat apud priscorum ascetarum in Ægypto effatum illud: *Qui laborat ab uno diabolo; otiosus à sexcentis, ab innumeris exagitur.*

49. Ingredients templum suas fufuri preces ad Deum, suppeticas necesse est enixim ante omnia à Deo petant, siquidem ad orandum ut oportet, speciali Numinis gratia opus est, quàm Deus otio marcescentibus, ludionibus, & confabulatoribus minimè impertitur. Mens hominis otiosi ab horto omni destituta culturâ haud abludit, in quo nonnisi lappæ, urticæ, gramina, fenticeta, & semina adulterina germinant, & Salomon ostensurus malum viri otiosi ait: *Per agrum hominis pigri transivi, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleverant urtica, & operuerant superficies ejus spina.* Sterilefcit mens humana, nec ullum virtutis adfert fructum, si otietur inculta, & nisi orationis aqua rigetur benefica: sintq; propterea necessaria hæc duo, ut mens efflorescat, & fructus pariat, virtutum cultura, & orationis rigatio: perinde ac planta, ita & mens hominis rigatur, illa fluentis, ista fufis precibus: est homo arbor, sed inverfa sursum radices agens in capite, & mente: hujus plantæ radices eâ sunt orationis aquâ rigandæ, quæ per varias terræ tractus non fluat; sed sursum ascendat. Quod si arbores, cum jam adoleverint, altiusque suas fixerint radices, non aquis indigent, quibus rigentur: contrarium tamen accidit in spiritualibus arboribus, hæc siquidem, quæ magis in Dei cultu adolefcunt, plantatæ in domo Domini,

è avidius orationis expetunt beneficas aquas, quia superæ irrigationis opem jugiter exigunt.

50.

Lib. 10. col-
las, cap. 6.

Excolendus igitur est mentis nostræ hortus virtutum exercitio, & rigandus fufis ad Deum precibus; si enim destituatur hac cultura, & rigatione, sinaturque otiosi, utricis, & sentibus oppletur, hinc Cassianus ait: *Mens otiosi nihil aliud cogitare novit, quàm de escia, ac ventre*: acedia phalanges non declinando, sed resistendo superantur: Mater est acedia gemini vitij, scilicet intemperantis somni, & ordinis neglecti. Quies corpori permittenda quidem est, sed non immittenda, quia nisi temperata fuerit salubris non est, plusque infert detrimenti, quàm adferat levaminis: pabulum otiositatis est ad plures horas post solis ortum stertere: neque præclarum aliquid expectandum ab homine prolixiori indulgente somno: Sapientium sententia fuit; septem horarum spatium veram somni mensuram esse homini adulto: verum somni mensura ab ætate, valetudine, corporis constitutione pendenda est, qui enim humoribus abundant, hi plus videntur somni exigere, qui verò exsuccii sunt, breviori sunt somno contenti: proinde somnus, & animi relaxatio, non non quantum placet, sed quantum satis est adhiberi debet, ac dimetiri.

51.

Psal. 118.

Aliud acedia cognatum vitium est neglectus ordo, seu confusio in rebus suis instituendis, hæc siquidem confusio vix sinit mentem quiescere; & ubi ordo non est, ibi oratio exulat: David gravioribus regni intentus, ac occupatus negotijs, nihilominus septies in preces singulis diebus effusus agebat. *Septies in die laudem dixi tibi*; sed quomodo septies in die divinas canebat laudes, si tot erat negotijs irretitus, & occupatus? quia nimirum aliquot ex diurnis horis negotijs regni dederat, & alias divinis laudibus enarrandis, quibus persolvendis non solum tempus diurnum impenderat, sed & nocturnum, inquit: *Media nocte surgebam ad consistendum tibi*: sicut ordo neglectus, ita & confusa negotiorum moles has facile mentis inter orandum ingerit evagationes, & videtur cacoædemon hac in re Pharaonem æmulari: cum enim subodorasset Rex populum Israël sacrificia cogitare, & discessum ex Ægypto moliri, iussit confusa negotiorum mole populum illum obrui; ait: *Opprimantur operibus*. Quid ni, plures haud dispari ratione merguntur luto rerum terrenarum, ut mentem non valeant fufis precibus sursum erigere.

Exod. cap. 6.

52.

Exod. c. 47.

Angelus Ezechielem ad aquas perducerat, quæ primo ingressu talos, mox genua, deinde umbilicum contigerant. Sed hic prohibuit cælestis ductor eum progredi, sed retrogredi compulit, convertitque ad ripam torrentis. Voluit cælestis ductor nos instruere, ut non sinamus à

nostris occupationibus sepeliri, nisi usque ad umbilicum; si enim plus iisdem concesserimus, nil orationi, nil Deo à nobis dabitur: quapropter Cassianus, immodicas *Collat. c. 9.* perstringens occupationes narrat, probatissimum quendam seniorum, cujusdam fratris cellam pertransisse, & vidisse adstantem ibi Æthiopem. Hi duo junctis confertisque manibus saxum gravi malleo nitentur contundere. Monachus aliquoties malleum ponebat, & ad orationem revertebatur: sed Æthiops iterum ad opus animans onus laboris non sentire iussit. Miratur senex impigerrimam diaboli vafritiem, tugurium ingreditur, & Monachum alloquens ait: *quid operis hic urges?* cui Monachus, durissimum hoc saxum aptamus fabricæ, vixque illud secare potuimus. Has voces senex statim excipiens subjunxit, bene dixisti, vix potuimus: nam solus non eras, cum illud cæderes. Tunc illi exposuit, quem vidisset ejus operi socium adstare Æthiopem Tartareum, simulque serio monuit, ne orationem labori posthaberet: laborandum quidem esse, sed sine orationis dispendio; Monachum ascetam debere quidem Martiam agere, non tamen Magdalenam excludere; suumque omnibus tribuendum esse tempus.

Cavendum igitur, ne opera externa à divinis orantem avocent; præcludit per hæc evagatio desertioni à Numinis cultu; deplorandum nobis Salomon documentum dedit; is extracto Jerosolimis templo, alias exorsus est molitiones, quibus à divino cultu distrahebatur; cepitque ædificare domum saltus, Prætorium regium, Armorum custodiam, regale solum, his accessit vagus sceminarum aspectus, confociatio, & adhæsiō, quæ à se ipso exiens, cepit divina fastidire, & mundi, sensusque indulgere voluptati, & à virtutum deficere studio: fit balsamum nobile, suum deperdit odorem, si pyxidi operculum detrahatur; evaporat quicquid suavolentiæ continet: perinde spiritus precum evanescit, si os sine lege garrat, pateatque sceminarum colloquijs; ubi enim fervent fabulationes, frigent orationes; confabulatio ita hominis mentem afficit, ut hæc penitus ad orandum torpeat.

S. VII.

Improbi affectus, nisi orationis assiduitate compefcantur, mentem turbant, & importunas secum trahunt evagationes, quibus oratio languescit.

PRavi affectus, quos intus fovemus, mentem turbant, avertuntque, & importunas excitant evagationes. Mellea est oratio roscido cæli irrorata imbre; mellea dulcedo felleam excludit amaritudi-

rudinem; ubi enim hæc cor inficit pravis affectibus iræ, tristitiæ, odij, & aliarum passionum, quæ animi sunt amaritudines; ibi mellea exulat orationis dulcedo; & quamvis labia, & lingua laborent; non tamen sapit oratio, pravi affectus adpersa amarore. Plenum felle cor est, si pravos foveat affectus: & oratio, vel è corde non prodit; vel non sapit, nec grata esse potest: noxium est valetudini ad mensam quamvis delicatioribus instructam ferculis accumbere, & cibus stomachum implere; dum animus, vel irâ inflammatur, vel tristitiâ torquetur, vel invidiâ corroditur, aut odio flagrat, aliisque malignantibus infestatur affectibus; tunc enim non prodest cibus, sed obest; transit enim in venenum, & quod cibus esse creditur, fel est; undè consultius tunc impransum, vel incoenatum perdurare, quam stomachum opplere esculento mox in toxicum abituro; perinde obtingit animo deteriore aliqua occupato affectione; sive sit ira, & scandescencia, sive mœstitia, aut ambitio; sive libido, aut avaritia, vel alia amaritudo, quæ eum turbet, inficiat, & discruciet; tunc enim vix citra noxam orationi incumbet; & quia oratio, perinde, ac cibus corporis, est animæ refectio, necesse est, hæc ab omni sit pravi affectus amarore defœcata, ut nutrire apte possit.

Idque causæ, cur Christus pravo affectu laborantem ab altari exclusit. *Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tui.* Odij amaritudine inficiebatur, proinde impediebatur, ne posset suum perficere sacrificium: quæ enim è corde scaturiunt amaritudinæ pravi affectus pleno, non possunt, nisi insipida palato obtingere; qui vult melle innutriri orationis; felle opus est, destituitur pravi affectus. Deponenda est ira, abdicanda libido, & extinguendus tebellantis concupiscentiæ æstus, & cor ab omni amaritudine expurgandum: idque etiam ex monito Apostoli inquentis: *Volo vos orare in omni loco; levantes puras manus sine ira, & disceptatione*, non enim possunt rectè unà coherere mellea oratio, & fellea affectio; hæc illam corrumpit, & quamdiu hæret animo, non finit orantem dulcedinem gustare, quæ ex favo solet orationis hauriri: quamdiu glans plumbea, vel ferri cuspis hæret in vulnere, hoc nequit curari, neque disrupta cutis pristinæ restitui integritati: sunt prius, quæ curationi advertantur extrahenda, & postea parti læsæ cataplasma accommodandum. Qui rectè orare cupit, ac cælestem ex oratione delibare dulcedinem, necesse est, vanas repellat sollicitudines, otium excutiat, nec sinat negotiorum mole se opprimi, nec animum à quavis urgeri pravi affectus malignantate.

Verani de Affectibus Tom. I.

Cæterum triplex solet evagatio distinguï, invita, negligens, & voluntaria. Prima contingit, cum orantem plures, & quidem molestæ cogitationes turbant, sed invitum, & reluctansem; & tunc censetur orans hujusmodi evagationes invitus pati, si cum primùm eas animadvertit in animum suum serpere, & à precibus in res alias intellectum distrahere, statim dolens eas excutit; & is non facilè dicitur peccare, cum tam sedulò invigilet contra cacodæmonis importunas suggestiones. Solet hæc invita evagatio interdum oriri ex laxa nimis exteriorum sensuum præsertim oculorum licentia: vix enim attentè orat, vixque evagationes prohibere potest, qui dum orat, oculos non cohibet; mens siquidem incustodita facilè pugnatur à cacodæmone insidiatore, & expugnatur per vanas, & futes cogitationes animum avertentes à Deo, & deicientes in imum creaturarum. Et vix prohibentur hujusmodi cogitationes, si emissitij oculi huc, illucque discurrant, quapropter ait Christus: *Clauso ostio ora patrem tuum*: imò nec sufficit ostium clausisse cubiculi, ni etiam patulæ claudantur animi ianux, sunt autem hæc ianux geminij in fronte oculi, qui duo sunt cordis ostiola. Qui orantes oculis habenas laxant, sinuntque eos veluti pyrobolos huc, illucque discurrere, & veluti nitratos radios nullo injecto fræno foras evolare; hi necesse est mente, & cogitationibus divagentur cum oculis, & suo frustretur oratio fructu, cui exitiales sunt misciles hujusmodi ignes. Ut quis rectè oret; non oculi ut nitrati radij debent foras excurrere, sed animus potius ignescere, ut in altum avolet; oculi fræno palpebrarum coercendi sunt, ac intra suas detinendi caveas; quia si cæcutiant frontis oculi, acutiùs aspiciet mentis acies; idèoque Elias Deum allocuturus. *Operuit vultum suum pallio*, ut nos edoceret, optimum orantis habitum esse, velo, quod natura concessit, oculos operire; tunc enim clariùs videmus proni in Numinis obsequia, cum oculos claudimus: quia si nil oculis videamus, clariùs quem adoramus, mente aspiciamus.

Hæcque fortassis ratio, cur Deus Arcam à Noëmo fabricatam tam intrinsecùs, quam extrinsecùs bitumine illiniri voluerit, ne scilicet rimulæ essent, per quas possent aquæ intus sensim sine sentu se ingerere: si navis carina rimulas admittat, se ipsam amittit; subeunt enim ipsam aquæ, quam & mergunt. In mundo perinde, ac in cataclysmo utrinque fluctibus quassati agitatur, & perinde ac naves, æquora hujus fluxu vitæ trajicimus: si navis nostræ rimulas non illiniamus oculorum modestiæ bitumine, facilè in imum deprimimur, ac miserè mergimur.

Alia evagatio dicitur negligens, estque, cum quis oscitanter orat, animum quere-

T. I.

miss

missio, neque vim ullam adhibet, quâ suas coercet cogitationes; & quia animum ad preces Numini fundendas haud præparat, fit, quod inutiliter plerumque tempus terat, & & nugas futiles potius congerat, quam fructus colligat orationis; hæcque negligens evagatio ex loco præsertim oritur, quem oraturus adit, eò quia à tumultu non sit sejunctus. Amatoratio locum à strepitu remotum, & cælestibus contemplandis opportunum: sicut enim irruente procellâ, urgente ventorum impetu, percussis marini fluctus elatè feruntur; ita cor hominis varijs cogitationum, ac sollicitudinum vorticibus turbatur, cum pravorum affectuum efflant intus venti, & exterius adstantia cuncta tumultuant: unde seligendus est orationis locus, ubi venti non ressent, nec quæ circumstant, tumultuent, nec specierum oculis se ingerentium volumina mentem turbent. Hinc sponus commendans hunc in sponsa fecelsum ait. *Qua est ista, qua ascendit per desertum sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrha, & thuris, & unguenti pulveris pigmentarij: nimirum per desertum ascendit sponsa fragrans odore suavissimo, quæ fortassis inter populi tumultus, hominum frequentias, vel minùs ascendisset, vel saltem fragrantiam illam odoris tam gratam non emisisset: quapropter D. Gregorius scitè ait. Ob hoc semper laborat, ut ascendat, ut quem valdè diligit, magis, ac magis sentiat, quatenus quoniam perfectè eum in deserto non tenet, vel ipso ejus desiderio se respiciat: scilicet ut se sui sponsi respiciat desiderio, desertum eligit sponsa, fecelsum adit, ne strepitu perturbata, nec tumultu commota populari mentem avertat, nec per importuna phantasmata illusa à desiderio divertatur illius, quem sancto prosequitur amore.*

59.

Non me latet moris olim fuisse, quo Deus in Silo præcipuè coleretur, & fortassis ipso nomine instruendi erant orantes. *Ascendebat vir ille de civitate sua statuta diebus, ut oraret, & sacrificaret Domino exercituum in Silo.* Erat autem Silo locus sejunctus à quovis strepitu, tumultuque populari, proinde selectus, quia fundendis Numini precibus opportunus. *Silo (ait Hugo) interpretatur avulsus, divisus, translatus,* Elcana igitur in loco avulso, & sejuncto à populi tumultu suas Deo preces fudit, ne quidquam orationi perstreperet, aut obfisteret: & licèt templa sint nunc fundendis precibus destinata, locisque cæteris magis apta: sunt tamen interdum, qui templa frequentant, non ut orationi vacent, sed oculos laxent, & curiositati famulentur. Construuntur quidem templa animis xpian-dis, mentibus purgandis, ac virtutibus excolendis perapta: sed ex hominum malitiâ, ubi deberet virtus exulta florescere, vitium insolecit perulantius. Proh dolor! in ipso sponsæ horto, ubi & lilia puritatis, & rosæ

Cant. 3.

In Cant. 3.

Lib. 1. Reg. cap. 1.

charitatis, & violæ humilitatis, & reliquarum virtutum flores gratos cælestibus deberent suos efflare odores; sylvescunt sentes, succrescunt dumeta, & feræ spantur vitiorum; & ubi curandis ægritudinibus nobis medela paratur, venenum per oculos, per aures haurimus, quo semina ipsa corrumpuntur virtutum: ubi est cultus Numini exhibendus, ibi famulatus Dæmoni præstatur, ut aiebat Tertullianus, inquiring: *Non puto nos à contagio idololatriæ vacare, quorum manus non ignorantium in officio, vel in honore, & usu demoniorum deprehenduntur: an non is videtur in templo idololatriæ famulari, cujus libidinosus oculus nutibus servit; cujus digitus mutè loquitur, cujus os factorem exhalat impuritatis? tametsi, qui hæc acturus templum ingreditur, idolum voce neget, cacodæmoni tamen operibus famulatur.*

Templum ingressæ fuerant mulieres Adonidi illachrymaturæ: viri faciem avertenti à Deo, & oculos directuri in solis nitorem templum incenderant, non cultum Deo, & debitum religionis tributum soluturi, sed bellum Numini illaturi. *Ecce in ostio templi Domini inter vestibulum, & altare quasi viginti quinque viri dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad orientem: avertentes facies suas à Deo, easque in orientem convertentes, seu ad solis splendorem oculos dirigentes, tela, & sagittas contra Deum intorquebant, cui & bellum etiam in propria domo indicebant.* Huc accersendus Tertullianus. *Retræctari oportet de festis diebus, & alijs extraordinarijs solemnitatibus, quas interdum lascivia, interdum timiditati nostra subscribitur adversus fidei disciplinam communicantes nationibus in idolis rebus.*

Qui autem templum ingressi non genua flectunt, sed terga altari vertunt comptas impudicè aspecturi puellas, sceminasque procaces, idolis citra dubium moribus asperguntur. Prisci olim in Ægypto Patres dicere consueverant amantem orationis hominem debere cæcum esse, mutum, & surdum. Cæcus sit, ut clausos, dum orat, oculos habeat; vel si apertos non nisi in Christo, vel alia sacra imagine defixos. Sic mutus, ut nullos penitus cum alijs sermones misceat, sed Deum duntaxat alloquatur, turpissimum enim est divina colloquia futilibus interrumpere, & confundere confabulationibus. Surdus sit, ut quod vel domi, vel in templo est importuni strepitus non audiat. Mos est in pagis, præsertim Germaniæ inter rusticellos pultem avenaceam hoc ritu comedere. Ubi enim plures assident, pulmentum in medio tabulæ ponitur, quod vas amplum continet; cui additur catinum sive ligneum, sive fictile lacte opplatum. Mox circum tabulam in scamnis accumbentes alternis vicibus clear ligneum mox in pulve, & postea in lacte mergunt, idque si aliquid pultis gutturi hæc

Lib. de Idololatriæ cap. 3.

60.

Ex Job. 1. s.

Lib. de Idololatriæ cap. 13.

61.

hæreat lactis vehiculo in stomachum demittatur. Putârim ab hisce vix ablutere rusticellis aliqui templo oraturi insistentes, hoc tantum discrimine, quod lingua pro cochleari utuntur; hi enim modò DEUM alloquuntur, sed statim infelici vicissitudine cum adstantibus colloquia miscunt; nunc oculos in precarium emittentes libellum unam, vel alteram legunt oratiunculam, & nunc eosdem laxantes, alienam formam, muliebrem speciem alternis obtutibus aspiciunt. Eh quid hoc aliud est, quàm injuriis DEO illatis cum laceßere? aliis pernicioso exemplo esse scandalo, & sibi detrimento? inutiliter enim tempus terentes, justissimam tantum sibi reprehensionem demerentur.

42. Tertiæ mentis evagatio est voluntaria, cum sola garrat lingua, & mens domi non est, sed huc, illucque divagatur per plateas, per urbes, per pagos, per prata, per sylvas; & qui ita voluntariè evagatur, quamvis cognoscat ab importunis cogitationibus se abripi, & ab oratione diverti, ac diltrahi; non tamen eas rejicit; hostem videt, sed ei se se minimè opponit; præsentem sentit cacodæmonis suggestiones, sed eas non excutit; & tamen ab aliis censeatur cum DEO loqui, cum aliis tamen perniciosè confabulatur; & sic orantes debitam Numini denegant reverentiam.

63. Ad importunas omnes evagationes excutiendas tres solent à viris aceticis studio addictis orationis tradi regulæ; quarum prima est, ut tantò ardentius quis oret, quantò vehementius experitur in se vagationes urgere. Exemplum fit obvium in aris campani pulsu, quò enim acrius eolum repetito tonitru cietur, minasque terris spargit, & fulmina è foedo tetrae nubis

disrupto sinu ejaculatur, tantò copiosior, ac sonorior est campanarum pullus, qui prodest ad cacodæmonis technas arcendas, ac procellarum impetus temperandos. Secunda, quæ solet regula tradi, est, ut qui oraturus templum ingreditur, DEUM credat adesse, & ubique præsentem, & specialius in templo, ubi Angeli ei semper assistunt, *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei.* Daniel. 7

Quòd si cum Principes alloquimur, nonnisi defixis in ipsum oculis, & ex præparato, ac verbis conceptissimis tota animi, corporisque submissione, & obsequio proloquimur, quanto magis attentos nos oratio exigit, cum per ipsam, non hominem, sed Deum ipsum alloquamur; non ad Principem pluribus stipatum proceribus nostras dirigamus preces, sed ad Deum, quem millia millium, & decies centena millia Angelorum cingunt; & tamen nonnisi frigide, remisse, ac segniter, imò & oscitanter, licet causam nostram agamus, cum ipso loquimur, & ideo parum proficimus, quia multum orantes deficiamus. Tertia est, ut seria mente annos jugiter volvamus æternos, mens enim facilius tunc patitur se vinciri. Oh si quæ mortalitatem exuti, & æternitatem iam inchoarunt, possent per unam vel alteram horam pœnitentiam agere! quales non subirent cruciatus, non sufferrent dolores, quas non funderent ferventissimas preces? hi certè ardentissimis votis ante aram se prosternerent orantes, gementes, suspiria edentes, lachrymas effundentes ad impetrandam veniam. Quid ni, nos, quia nondum mortalitatem exuimus æternitatis immemores, in iis duntaxat delectamur, quæ pereunt, & transeunt?

DISSERTATIO XVI.

Sterilefcit oratio, fuoque deftituitur fru-
ctu, nec pravos excutit affectus, fi importu-
nas non abigat evagationes, & charitate igne-
fcit.

§. I.

Vacua eft oratio, quam devotio non implet.

Ratio, ne fuo deftituatur fructu, necelle eft, fit fervens, attenta, & devota: eft devotio voluntas prompte exe- quendi, quæ ad Dei pertinent fervitium, feu quædam agilitas, & vi-

vacitas fpiritus, cujus præfidio charitas fuas in nobis actiones prompte, & alacriter exequitur, & nos expeditius ejus fuffulti munimine operamur. Variè in variis virtutum exercitiis funt devoti, prout fpiritus, qui ubi vult, fpirat, illis cœlefti afflatu ea infpirat, ut notat D. Bernardus inquiens: *Non omnibus eodem modo data eft gratia ifta, fcilicet devotio. Porro Thomas in latere, Joannes in pectore, Petrus in finu Patri; Paulus in tertio celo fecreti hujus gratiam funt affectati: prior mulier fraxit in tuto loco humilitatis, pofterior in folio fpei; Thomas in fundamento fidei; Joannes in lecto charitatis; Paulus in intimo fcientia; Petrus in luce veritatis; fic apud fponfum manfiones multa funt.* Hic frequentioribus jejuniis æltus extinguit concupifcentiæ; ifte cinctus ciliciis venereos co- ercet motus; ille crebris precibus pravos affectibus frœnum injicit; alius taciturnitate linguæ compescit lubricitatem; alter animarum incumbit faluti; quidam effufis in egentes elemofynis alienæ opitulatur mi- feriz, plures animarum zelo multos fubeunt labores, itinera percurrunt: perinde ac variè funt hominum vultus, ita varius eft in plu- ribus devotionis fentus: fed ubi eft intensa devotio, illic & perlæpe divina fentitur con- folatio, de qua Auguftinus ait: *Nefcio quid incorporaliter, & fpiritualiter in nobis facit Deus, quod nec fonus fit, qui aurem percu- tiat; nec color, qui oculis difcernatur; nec odor, qui naribus capiatur; nec fapor, qui fau- cibus iudicetur; nec durum, aut molle, quod tangendo fentiat: Et tamen aliquid eft, quod fentire eft facile; explicare non poffibi- le: Veram hæc delibutus cœleftibus deli-*

ciis nil aliud quærere debet præter eum, à quo deliciæ ipfæ fluunt; & cujus deliciæ funt elle cum filiis hominum: hinc D. Auguftinus expendens verba illa Apoftoli: *Mibi au- tem adharere Deo bonum eft ait: Non ab illo petitur aliud præmium: qui aliud præmium petit à Deo, & propterea vult fervire Deo; carius facit, quod vult accipere, quam ip- fum, à quo vult accipere. Quid ergo? nul- lum præmium Dei? nullum præter ipfum, præ- mium Dei, ipfe Deus eft,* ita Auguftinus in *Pfal. 72.* Ratio igitur devotionis in Deum non debet elle nifi ipfe Deus, eft devotio in tam excelfo falligio, ut omnia infra Deum defpiciat, & fupra omnia Deum fufpiciat: & hæc eft illa devotio, quæ animam dulcorat, & virtutibus fingulis dulciffimum adaptat con- dimentum, imò & charitatem fovet, ficut charitas devotionem nutrit: neque charitas, & devotio plus inter fe differunt, quam ignis, & flamma: eft fi quidem charitas, quid ve- luti fpiritualis ignis, qui fi vehementer in- flammetur, devotio etiam dicitur; quæ pro- pterea complementum elle videtur charita- tis; licet ab ipfa prodeat: fi enim charitas hortus eft, devotio eft flos; fi charitas eft ar- bor, devotio ejus eft fructus; fi illa balsa- mum, hæc ejus fragrantia; & ficut balsa- mum vulnera fanat corporis; ita oratio ritè inftituta animi difpellit ægri tudines.

Noxiæ funt orationi evagationes; præ- pterea in id orans debet ftudii incumbere, ut ftatim eas abigat; perinde ac importuna manu, vel flabello mufcas; quæ nobis funt moleftiæ abigimus. Deus rem magnam pollicitus dixit: *Faciám mirabilem in die illa terram Geffen, in qua populus meus eft, ut non funt ibi mufca.* Populus electus, & à Deo dilectus terram incolit à moleftiis im- munem mufcarum; idque ex fpéciali Nu- minis beneficio. Puniturus autem Deus Ægyptios ait: *Immittam in te omne genus mufcarum, & implebuntur domus Ægyptio- rum mufcis diverfi generis: tamen exigu- um fit animal mufca; fuit tamen Ægyptiis ingens,*

In Cant.

In Joan.

In Pfal. 72.

Exod. 6. 8.

Exod. 6. 8.

21.

ingens, & acre supplicium à muscis excruciar: qui orat, & cogitationibus vagis non resistit, easque non excutit, miser est Ægyptius, à muscarum molestissimis tortus examinibus: qui verò ea animi attentione orat, & contentione, ut tumultuanti cogitationum turbæ obsistat, mentémque toto nisu ad Deum erigat; is non Ægyptiis accensendus, sed populo Dei adsciscendus.

3. Oratio inambulans, & vaga, sterilis est, neque ullum adfert oranti fructum, quia corde non orat, sed tantum ore laborat; ut rectè instituat oratio, debet in Deum orans ascendere, non ima descendere creaturarum, ac per illas mente divagari; est oratio ex Damasceno: *mentis ad Deum ascensus*; seu ut eam definit S. Basilius: *est oratio boni cuiuspiam petitis, qua ad Deum à viris pietè effunditur*. Petere aliquid ab alio, perinde est, ac mentem precésque nostras ad ipsum dirigere: unde S. Augustinus: *Quid est oratio, nisi ascensio anima de terrestribus ad caelestia, inquisitio supernorum, invisibilium desiderium?* Quæ verò fuis precibus petimus, plerumque non assequimur, eò quia perperam oramus; proinde non sumus voti compotes, quia malè petimus. Oratio ut ritè instituat, debet fieri in spiritu, & veritate; quia *Deus spiritus est*, ait Christus: *Et veros adoratores in spiritu, & veritate adorare oportet*; seu ex intimo, & ferventi animi studio, ac flagranti desiderio in Deum; seu non voce tantum, sed interiori præsertim animi affectu: hinc Christus ait: *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito*: nec quid aliud est cubiculum, in quod jubet Magister Christus, nos oraturos intrare, nisi cor nostrum; de quo ait Regius Vates: *qua dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini*. Non sufficit cubiculum ingredi, si ostium pateat importunis evagationibus, & quæ foris sunt improbè se intus ingerant: foris siquidem sunt omnia temporalia, & quæ sensus demulcent exteriores; hæc autem per ostium, seu per carnalem sensum mentem subeunt nostram, quo fit, ut turbæ vanorum phantasmatum orantibus obstrepent: claudendum est ostium, seu carnali sensui obstitendum, quò oratio spiritalis dirigatur ad Patrem, fiatque in abscondito, seu in intimiori cordis nostri recessu.

Hanc orandi normam explicatiùs suos Magister Christus discipulos edoctrurus, geminos pravos vult esse affectus abigendos; alterum Judæorum, Ethnicorum alterum: Judæi, & præsertim inter illos hypocritæ Pharisei se præbebant ab omnibus spectandos, cum preces ad Deum funderent; & hi non alium ab oratione fructum carpere satagebant, quàm fuitiles hominum plausus, Ethnici exercendæ linguæ potiùs, quàm animi purgandi causâ orationi vacabant; arbitrabantur posse Deum verborum redun-

dantiâ, & eloquentiæ lenocinio, periodorum concinna impletione in sua flectere vota; propterea ait Christus Matth. 6. *cùm oratis non eritis sicut hypocrita, qui amant in synagogis, & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus: Amen dico vobis resceperunt mercedem suam: & paucis interjectis subdit: orantes autem nolite multum loqui sicut Ethnici: hi enim Deum perinde ac Judicem hominem multis verbis, & oratione concinnè ad numeros studiosè compositâ arbitrabantur posse adduci in eam, quam voluerint sententiam: & his vetat Christus suos assimilari discipulos; Nolite ergo assimilari eis; quia si plura ad id verba effundunt, ut ignarum edoceant; supervacanea est hæc verborum redundantiâ ad Deum directâ, qui corda novit hominum: non verborum apparatu agendum est cum Deo; sed pio cordis affectu, pura ac simplici mentis intentione; seu ut explicat D. Augustinus: *non verbis, sed rebus, quas**

Matth. 6.

Lib. 1. de serm. in mono. c. 3.

§. II.

Tepiditas noxia est orationi, cui compedes injicit, ne ad Deum ascendat, & exaudiat.

Facilior sæpe est frigidi, quàm tepidi in Deum conversio; & hæc fortassis causa, cur Æstas, & hyems in chorum evocentur, ut Deo psallant; cum tamen reliquæ duæ anni partes, quamvis mitiores non vocentur ad divinas concinendas laudes: *Benedicite igni, & astus Domino: benedicite gelu, & frigus Domino*: quin & Aurora à nobili discluditur psallentium cœtu, quamvis diei sit pronuba; & retras excutiat noctis caligines. Cur non potiùs lurida, nubila, tetrica, frigida hyems ab hac abigitur psalmodia? eique asciscitur florida ridens, arridensque verna temperies; ut etiam maturis onustus fructibus Autumnus? Quid hieme tristius, immitius? cum id temporis exuantur virescente sua pompa arbores, deponant foliorum comas, sua destituantur florida venustate prata; in luctu in squalore jaceant horti destorati, deplorati; squalcant campi, lugeant valles, montes nivibus obruantur, concresecant glacie flumina; aëris, marisque procellæ grassentur, sæviântque; totaque tellus alta sepeliatur nive; sylvæ, & plantæ crebris albicent pruinis; cælique facies semper

3.

Daniel. 3. 27.

per nubila, lurida, turbida, & minax diem abripiat; & humus sterili torpens glacie nulla speratæ messis indicia prodat; quin potius præfocatæ in semine fruges, gelûque exanimatæ spem futuri proventus videantur elidere? Cum è contra verna temperies moderato calore, lenique humore commixta producendis stirpibus, generandis animantibus, alendis, fovendis, conservandis rebus omnibus, iisdem promovendis sit mirificè opportuna. Viget tunc arietis astrum propitium, beneficum, fœcundum nascentibus tum in genere vegetabilium, tum sentientium, juvandis accommodatum. Tunc cœlum renidet purius, sol splendet lætius, stipati syderum chori enitescunt illustrius; suæ restituantur malaciz æquora, littoribus conciliantur fluctus; exiliunt fontes liquidius; turgent gemmis arbores, largius fluunt amnes; & tellus omniferos sinus suos recludit; herbarum virescentium, benèque olentium genera expromit; prata viretis jocantur, rident tenellis herbulis, nitentque floribus discoloribus; arbores novis se frondibus induunt, pulsus frigoribus auræ tepent; detonsi nitent herbarum tori, & per virentes agros lasciviunt agni, ludunt zephyri, fuffurrant rami, murmurant rivi; quibus respondent æmulo concentu canoræ aviculæ, frigellæ querulæ, achantides blandæ, lusciniæ argutæ: cur igitur non potius ver, quàm hyems in cœtum accersitur psalentium, laudésque Deo canentium? quia scilicet quæ in confinio virtutis, ac vitii sunt, ea cœlo non probantur: hinc rigida, ac frigida potius hyems, quàm tepida verna temperies vocatur ad psalendum Deo; nimirum frigus præfertur tepori; ut & intensior æstus remisso Autumno; ut inde discamus, quàm noxia sit tepiditas orationi, cum à cœtu excludatur psalentiū Deo; cui frigus, & hyems rigida asciscitur;

6. Sed cur tepori frigus præfertur? an quia promptius DEO frigidi obsequuntur, quàm tepidi? idque nos edocent gemini in Evangelio fratres à Patre sejuncti. Alter in regionem abierat longinquam scortis, porcisque mancipandus; secesserat alter non procul à domesticis parietibus, in campum scilicet, cervos, capreisque sylvestres venaturus. Verùm natu minor, qui sensus indulgens voluptatibus, totam decoxerat, quam à Patre substantiam acceperat, totumque patrimonium cum pellicibus dissipaverat; debitis semper obsequiis fuit Patrem obsequutus; & quamvis innocentiz liliū per libidinum æstus corruperit, ac perdiderit; incolumen tamen retinuit rosam amoris, & filialem affectum, quo patrem prosequutus semper fuit; & inter suilem gregem, glandésque sylvestres proprii meminit parentis debito cum honore, & obsequio; in se siquidem reversus humilis, ac supplex ad illum redux, ad ejus provoluitur pedes, ejusque jam non filius, sed Mercenarius dici exoptat:

Jam non suam dignum vocari filium tuus. E. Luc. 15. converso natu major quamvis minus peccaverit, magis tamen rebellat à patre, cui etiam obloquitur, & accedentem ad se inurbanè rejicit, ausus etiam patri rusticitatem objicere, & injustitiam, eò quia nunquam sibi hædum paraverit, quamvis filio frugi, ac morigero; & natu minorem post decoctum patrimonium, dissipatamque cum pellicibus totam substantiam, reducem mox è lupanaribus prodigum stolâ convestivisset, ac perquam lautè excepisset, saginato etiam, & excocto vitulo, lautius cum filio nequam epulaturus; sicque patri irascitur, & fratri reduci invidet; domumque paternam aversatur, quam ingredi detrectat: *Indignatus est autem; & noluit introire.* Quis ex geminis hisce fratribus videtur contumacior esse? natūne minor, qui pecuniam prodegit; an natu major, qui obedientiam patri debitam, ac reverentiam profligavit? certè gravius in patrem peccaverat natu minor cum à patre totaliter discessisset; & tamen licet iniquior promptius revertitur ad patrem, quem & humili obsequio reveretur; & à patre vicissim benigno excipitur amplexu, exauditur supplex, & pristinz restituitur gratiæ: inde edocemur, plerumque frigidorum, seu iniquorum preces fervore informatas, ope divinæ gratiæ, Deo esse gratiores illis, quas tepidi, seu semi justifutibus deturpant evagationibus.

7. Tepiditas est quæ nos à divinis retrahit obsequiis, quæ ab ingressu in templa nos avocatur, ab oratione nos removet: hunc igitur excutiamus teporem: & ut oremus, si charitas nobis non suadet; persuadeat saltem necessitas, ut nos monet D. Chrysologus iniquiens: *Nos qui ad incerta consurgimus, qui inter insidias diem ducimus, qui horarum varietates, momentorum motus, verborum lapsus, actuum pericula sustinemus, quid est quod Ecclesiam manere volumus intrare? quid est quod maturina prece, totius diei custodiam volumus postulare? quid est quod homini ad stare toto tempore libet? & Deo assidere, nec puncto libet? Manicemus, & oremus, vel humano timore, si non amore divino, si non invitati bonis, vel coacti malis.* Oratio quam fervor non informat, & attentio non vivificat abortus est; & spina damnati agri; non foetus rigatæ à DEO telluris: oratio fervens, & attenda est illa vox sponsæ, quæ suaviter pulsat aures sponsi: *sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis.* Neque ulla est vox ita Numinis sonora auribus, quàm hæc sponsæ ferventer orantis; eò tendit oratio, ut animam perducat ad intimam cum Deo unionem: neque unio hæc localis est, seu præsentiz, quæ Deus ubique est, replet omnia spatia; nil relinquens quod se ipso seu DEI præsentia, ac essentia vacuum sit; neque est unio, per gratiam sanctificantem, quæ anima peccatis emaculata in DEI amicitiam restituitur, fitque divina

divinæ consors naturæ. Neque est unio per charitatem, quâ creatura DEO adhærescit; & DEUS manere dicitur in creatura per charitatem, & gratiam sanctificantem, quæ participatio est divinæ naturæ: prima enim harum unionum convenit etiam rebus, animâ destitutis; secunda communis est omnibus iustis; ut etiam pueris ante septennium ex vi suscepti baptismi. Tertia est omnium proborum, qui Deum ardentissime diligunt, sed dono contemplationis, & mystica unione carent.

8. Est igitur alia unio intimior, inexpertis impervia, & explicatu difficilior, quæ fit in potentis animæ, intellectu, & voluntate, quarum actibus, veluti per quosdam gradus viam sibi anima ad Deum sternit; habetur hæc unio beneficio contemplationis, cujus symbolum exhibuit Jacob Patriarcha, cum eidem somno sopito objecta fuit scala, per cujus gradus, sursum, deorsumque cælités commearent. Jacob prærepto Esau natu majori natalium primatu, fratris declinaturus invidiam, & odium, simulque excandescens iram, ac ducturus è terra cognata auspice Deo, ac bene precantibus parentibus, uxorem, è patrio lare ad Labanum in Mesopotamiam proficiscitur Syriæ provinciam anno ætatis septuagesimo octavo; terminus itineris erat *Harân* urbs, ubi degerebat Labanus ipsius avunculus; erat siquidem frater Rebecæ, vir æquè avarus, ac opulentus, & idolorum cultor. Initiatus nuperrimè Jacob ad imperium fuerat illi à Patre Isaac verbis: *servians tibi populus, & adorent te tribus*. Abeuntem nox eam oppressit prope *Luzam* urbem. adoneum sub dio aperto locum quieti legit, tumultuarium sibi de collectis lapidibus struit lectulum; pulvilli loco capiti lapidem prægrandem subjicit; jacet ergo, facilique corripitur somno; cumque imperii tiro nesciret, quæ forent regnantium noctes, vigiliæ, ac curæ dormientium; vix sensuum externorum fores occluserat, palpebras demiserat, somnoque sopiri cæperat; cælum statim patuit temisomni, cui scala objicitur è terra cælum usque protensa, quot gradibus, tot artanis plena mysteriis; ascendentibus, ac descendentibus per eam cœlitibus geniis, cacumini DEUS ipse suam inclinabat majestatem, præsignante ostento Messiam olim nasciturum, in cujus persona, divinitas humanitati jungenda erat, seu cælum terræ. In imo Jacobus progenitor Messias, seu Verbi divini incarnandi secundum hominem præfigurabatur; hinc de Patriarcha Jacob dicitur. *Dilataberis ad occidentem, & orientem, & septentrionem, & meridiem. Erisque semen tuum quasi pulvis terra*: nulla pars mundi suam in hac scena personam non egit; nulli licuit elemento abesse; sed omnia oculis subjecta fuerunt quiescentis, cælum, Genii cœlestes, ær, terra, mundus, posteritas, & divinitas.

Verani de Affectibus Tom. I.

Nullus hæctenus vatum insomnis vidit, quæ Jacob spectavit dormituriens: olim vidit Jeremias? sed longè præstantior fuit sopiti Jacobi scala, quàm lebes vigiliis Jeremias. Mulieres spectavit in amphora Zacharias? sed hæc scortis longè meliores visi sunt à Jacobo cælités, sursum, deorsum commeantes per scalæ gradus. Revixerunt cum Ezechiele foetida, & sordescientia in sepulcris cadavera, quæ & super pedes suos steterunt? sed coram Jacobo terræ pulvis confectus in reges est, quorum pedibus terrarum orbis subderetur. Isaias Deum vidit sedentem in folio excelso? Jacob DEUM è scala familiaritè secum agentem aspexit: quia nimirum Jacobi per somnum visio altissimam prodiderat contemplationem, quâ dominicæ Incarnationis futurum mysterium fuerat contemplatus; ideoque arctius meruit DEO uniri, quàm cæteri Prophetæ. Per descendentes Angelos Incarnationis mysterium hominibus fuerat annuntiatum; & per ascendentes ardentia Patriarcharum desideria, & orationes, quæ ad hominibus sursum ad Deum feruntur; per duo scalæ latera misericordia, & fidelitas Dei de promisso Messia desiliantur, D. Hieronymus censet scalæ hujus significationem indicari incitamentum resurgendi post lapsum, & precibus clamores resipiscientium; airipse: *... est Jacob scalam de terra usque ad cælum, & ascendentes per eam Angelos, & descendentes, & desuper innitentem dominum, qui lassis manû porrigeret, ut ascendentes suo ad laborem provocaret aspectu. Unde & vocatur locus ille Berbel, id est domus Dei, in qua quotidie descenditur, & ascenditur. Et sancti corruunt, si fuerint negligentes; & peccatores pristinum recipiunt gradum, si sordes precariis clamoribus abegerint, ac stertibus laverint. Hoc ideo dixi ut non te terreant descendentes, sed provocent ascendentes.*

Dixerim Jacobeam scalam precarios resipiscientium prodere clamores, quibus è cœno terrenarum voluptatum sursum ascendunt ope divinæ gratiæ: hinc modum preces effundendi nos edocet scala Jacobea; fuerat enim Patriarchæ objecta in loco deserto, sub Jove aperto, & puro, ubi terram pro lectulo, saxum pro pulvillo habuit, à turbis tum domesticis, tum exteris semotus; quia nisi animus avellatur à rebus caducis, vix cœlestibus delectatur. Ex eo quòd scala fuerat Jacobo objecta in deserto; inde monemur, in omni loco orandum esse, & ad Deum per pia desideria, suspiriaque preces, ascendendum. Non est locus ubi non sit Deus; unde benedicendus est Deus in omni loco, & tempore. Hieremias in carcere Deum enixim rogat, & confortatur; Daniel inter leones orat, & incolumis evadit; tres pueri in fornace ignis ardentis laudes Deo concinunt, & flamma clariorem, ac illustriorem iisdem triumphum cudit; Isaias in atrocissimo supplicio

U u

Deum

Epist. 24. d. d. Julianum sem. 2.

10.

Deum precetur, & exauditur. Stephanus inter saxorum nimbos pro lapidantibus se orat; & Deum sibi propitium in cælo prospectat; Latro in cruce se Christo commendat, & paradisum impetrat: omnis igitur locus fundendis precibus aptus est; dummodo recta adsit intentio, & debita non desit attentio, quia ut ait D. Chrysostomus: *Omnes quidem oramus, sed non omnes in conspectu domini. Er tenim cum corpore in terra prostrato, & ore frustra delirante, mens ubique per domum, ac foris circumvagatur: quo ore talis posset dicere, quod oraverit in conspectu domini? Nam in conspectu Dei orat, qui orat unde quaque colligens suam mentem, nihil habens cum terra commercij, sed ad ipsum Deum totus commigrans, omni cogitatione humana ab animo depulsa.*

Tom. 1. homil.
de fide An-
nae

II. Oratio teste Augustino si probè fiat, clavis est cæli: *ascendit precatio, & descendit Dei misericordia.* Hanc autem cæli clavem pravè detorquet, quisquis orat; & quid oret ipse ignorat; imò triplex adfert damnum oranti, quæ sciam destruit, clavem frangit, & cælum non aperit: hinc si oratio probè fusa oranti est præsidium, Deo sacrificium; & dæmoni flagellum; si depavetur fœdis evagationibus, ac destituatur oranti ardore, ac attentione, est tunc oranti nocuum, Deo ludibrium, dæmoni gaudium. Importunus est blaterator, qui ut limphatici, & insani garriunt: ebriis lingua in udo est, & quæ ab ipsa lapsa proferuntur verba, suilli merguntur cæno. Viro irâ concito lingua felle, ac veneno natat, & ab ea non nisi verba prodeunt virulenta, necs propinquantia; phrænetico lingua ignis est, è qua exeunt verba flammantia, furiosa, dissidiis accendendis accommodata: & quamvis ebrii, irati, & fanatici toto die loquantur, nihil promovent, & quò diutius garriunt, eò minus proficiunt: Itales dixerim, qui, quod orent, ignorant, temulentis, fremebundis, rabiosis haud abludentes; & hi quò plus loquuntur, plus offendunt; neque placere potest tam insolens futilitas: quamvis lingua laboret in multiplici precum fusione; id perinde est ac cribro aquam haurire; inani labore quod hauritur funditur; quod construitur destruitur: *Unus edificans* ait Siracides *& unus destruens, quid eis prodest nisi labor*: haud dissimiliter si lingua orando ædificet, mens divagando destruit, & labor inanis est; & oratio ruinosa; hinc Oseas deflens ruinam Israël ait: *Lappa in tabernaculis eorum; sacrificium eorum, quasi panis lugentium: omnes qui comedent eum, contaminabuntur*: Panis lugentium madet lacrymis, sordescit cinere, obducitur nigredine; fastidit Deus hos panes immundos, ac sordidos: sed cur lappa dicitur in tabernaculis esse orantium? Lappa hamatum lolii genus est vestibis adhærescens. Quid ni, orans mente huc, illucque divagante; alia omnia, quàm quod agit, cogitat; ideoque plenus est hamatis vepribus, tribulis, ac lappis, seu noxiis, importunisque cogitatio-

Eccles. 4.

Cap. 9.

nibus: non placat iram hæc oratio, sed provocat.

Tunc oratio utilis est oratoro, si debita fulciatur attentione, & reverentia: hi enim sunt duo aurei cardines, quibus oratio nititur, ac gemina nascentis pietatis tubera; hæ sunt geminæ flammæ, quæ se mutuo fovent, roburque sibi conciliant: reverentia enim attentionem, & attentio reverentiam auget: attentio futilium cogitationum, inaniùmque simulacrorum compescit occursum, coercescens mentis evagationes, & ea omnia abigit, quæ à divino colloquio orantem avertunt. Reverentia animum, corpusque componit, orationem commendat, ac veluti ornatrix ancilla eam venustat, quò decentius coram magno Rege se sistat, compareatque gratiosior: si enim debita sit oratio reverentiâ destituta, inconcinna est, & ut putidula rejicitur: conciliatur reverentia si perspectâ propriâ inopiâ, indigentia, ac miseriâ oraturus omnem deponat tumescens fastum, omnemque seponat superbiam: non enim Deus ei suas erogat grâtiâs, qui sibi multum arrogat: non assistit Deo superbus orans, cum Deus superbis resistat; ab omni non liberatur orans miseria, nisi liber ab omni superbia Deum accesserit humilis, & eâ quâ potest majori reverentia; hæc enim generosa est inter volucres aquila, Jovis ales, Iolis amasia, quæ super nubes evecta, & tonitruum mundani tumultus; ad divinum solem irreorto avolat obtutu.

Hunc aquilæ volatum imitetur quisquis Deum in oratione quærit, eoque frui mentis satagat obtutu; solenter quærenti se Deus exhibet; hæc negotium Deum quærendi proprium esse animæ orantis asserit Jeremias inquit: *Bonus est Dominus sperantibus in eum, anima quærenti illum*; speciatim Deus suam impertitur bonitatem animæ oranti, ac quærenti illum, ut observat D. Ambrosius inquit: *Bonus est Dominus sperantibus in eum, anima quærenti illum*; hoc est *Bonus est Dominus sustinentibus eum* (quasi spes sit fulcrum, quo anima nititur) *anima, quæ quærit eum. De hominibus dixit, & animam adjiciendam putavit; melius enim quærit ista, si sola sit, abducens se à corporis cæno, & cupiditate carnali, tunc anima per fufas preces Deum quærit, & invenit, cum sola est, seque abducit à corporis cæno, & cupiditate carnali: quærit Deum non corpus, quod de limosa sua origine, de cæno suo squalore sordescit; sed anima rationis compos, quæ cœlestia sapit, ac divina, quærendique, ac inveniendi momentum percipit: Quærit anima Verbum (ait D. Bernardus) cui consentiat ad correctionem, quo illuminetur ad cognitionem, cui innitatur ad virtutem, quo reformetur ad Sapientiam, cui conformetur ad decorem, cui maritetur ad fecunditatem, quo fruatur ad jucunditatem.* Torpet carnalis cupiditas ad munia Dei quærenda; solertia ad id requiritur spiritus, qui non inter hominum frequentias, non inter mundi tumultus,

12.

13.

14.

15.

16.

Serm. 86. cant.

nec

nec inter obstrepentia negotia Deum invenit, sed in secessu; quis enim Deum querat ubi virtuti nullus est locus? ubi exemplis malis, & consiliis pravis vitio pravus affectus patrociniatur? ubi inveterata in malis consuetudo, lex est? quasi quicquid placet, deceat; quidquid delectat, expediat? Quid enim in populari fremitu, & forensi strepitu reperias, quam contentiones, adulteria, fraudes, injurias, furta, homicidia, odia, diffidia, inimicitias, invidias, iras? ubi sine gubernaculo est navigatio, sine baculo senectus, sine freno juvenus, sine duce cecitas, sine solatio calamitas: ubi triumphant cupidinarii, lurcones, nebulones, ganeones; quibus sola placet, vel uncta popina, vel cella vinaria.

Hominum cæterus qui circumit, mimos invenit, fures, circulatores, sycophantas, quibus omnibus unum est propositum, vel fallere, vel lucrari; & ut ait Plautus *blandiloquentulos, harpagones, mendaces, latebricolarum hominum corruptores*, quibus asciscuntur mimi, fures, circulatores, & sycophantæ: non igitur querendus est Deus tumultuantes inter hominum turbas, sed in secessu, in solitudine, quæ est tempestatum omnium portus, quem qui fugit, volvitur pelago, fluctibusque agitur decumanis, & in scopulos naufragus impingit. Sive consilium sit, servire Deo, in quo una, ac vera est libertas, & sola felicitas; sive ingenium excolere bonis artibus; sive animum imbueretum virtutibus; sive vitam expolire probis moribus, sive aliquid scribendo nostram posteris memoriam extrahere, ac dierum fugam sistere; & brevissimum vitæ tempus extendere; sive velans Deo vacare necesse est, animum seducamus à futilibus curis, quæ nos oblectant; & solitudinem petamus, quia hæc ait Philo: *est possessio Dei placida, & tranquilla*. Solitarius elevat se supra se, ac inter homines major fit homines; quia ut asserit Climacus: *Solitarius est forma terrestris angeli. Solitudo est ambulatorium Dei. Solitarius quasi quidam novus paradisi colonus*: elevat se supra se solitarius, & paradisi accensetur colonus, quia nullis hujus vitæ calamitatibus tangitur, nullis vexatur molestis, nullis infortuniorum turbinibus agitur; montisque olympi emulatur verticem, adeo enim se alibi extollit, ut nullo ventorum, ac tempestatum impetu quatiatur: unde D. Hieronymus solitudinis amans ait: *Habeat sibi Roma suos tumultus, arena se viat, circus infanias, ibi luxuriant, nobis adherere DEO bonum est*. Adhærere autem DEO in solitudine, est illi mysticè per internos affectus, per sulas preces uniri; *qui manet in charitate in DEO manet, & DEUS in eo*.

Non tamen segniter est in secessu, in solitudine Deus querendus; non animo tepescente sunt preces fundendæ; sed corde ser-

ventiore cum regio Psalte, qui enixim ac fervidè requirens Deum ait: *In toto corde meo exquisivi te, ne repellas me à mandatis tuis*. Verùm quid sit repelli à divinis mandatis difficile videtur explicatu, neque sacri interpretes in unam, eandemque collimant sententiam; nodumque difficultatis magis stringit D. Hilarius inquit: *Competere bonitati Dei non videtur, ut à mandatis suis quemquam repellas*. Qui ergo secundum Prophetam mavult peccatorum penitentiam, quam mortem; nunquid existimandus est à mandatis suis quemquam repellere? Observat Corderius nodum hujus difficultatis solvi à D. Hilario, & D. Ambrosio ex ipsis verbis Christi: *Omni enim habenti dabitur, & abundabit; ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo*: nimirum tepidus, & negligens in Deo querendo à mandatis Dei repellitur; quia cum segniter opus Dei exequatur, videtur sua tepiditate magis obesse, quam prodesse legis divinæ observantiæ. Secus solers, ac strenuus in Deo querendo, non tepidè, sed toto cordis fervore ad mandata DEI custodienda currit; neque sedulam inquisitionem Deum inter, & mundi concupiscentias partitur, proinde uberius potitur Dei auxiliis ad ipsum solertiùs inquirendum, & per mandatorum observantiam inveniendum; appositè D. Hilario: *DEUS ergo non auferit nisi non habent, secundum quod non repellit nisi negligentem: adeo autem bonitate plenus est, ut habentem abundantiam maneretur: adro verò non vult quemquam non habere, ut non habenti ipsum quod habet adimat. Ne enim nisi negligentem repellit, ne enim nisi negligentem rejicit*. Meritò igitur ait, se in toto corde Deum querere, ne scilicet repellatur à mandatis suis; quia si non quereret in toto corde, seu toto affectu, & fervore; sed corde tepescente, affectuque languido, repelleretur à divinis mandatis, quatenus ea non muniretur ope divina, quæ DEI custodiret mandata; qui enim toto corde DEUM querit; etiam per observantiam mandatorum satagit, cum invenire; ideòque mandata diligenter exquirat; Deus igitur non excludit, nec repellit ab uberiori suæ gratiæ auxilio, quo divina mandata servantur, nisi negligentes, ac fædo torpentes otio; quasi neglectus Dei querendi in suis mandatis, ac desidiola ejus inquisitio, sit ipsa repulsa à divinis mandatis.

Quid igitur homini magis timendum, quam neglectus Dei querendi? quid magis formidandum, quam desidiola inquisitio; vitiosa, ac frigida oratio? Hanc segnitiam ut sponsa excuteret à suo excitatur sponsò *Cant. 2. v. 10. hæc est vox sponsi ad sponsam: surge, prope amica mea, columba mea, & veni*: quasi dicat; quæ tua est segnitias? quæ desidiola detineris in lectulo; quæ jaces semisopita, & torpescitibus membris toto

corpore otiaris, cum tam anxie inviteris ad nuptias? surge, & propera. Et quid est, quod te domi cunctantem, ac sub stragula segniter quiescentem remoratur? eandem iterum vocem ingeminat *vers. 14.* ac uberiori energia eandem alloquens, ait: surge, propera amica mea, & veni. Vult sponsus ab sponsa omnem excuti segnitiam, abigi torporem; quia accedens ad Deum per fufas preces, piósque affectus, non otio debet torpescere; non tepiditate languescere, non corde frigere, sed tota animi contentione, totóque spiritús fervore, statim surgere, ac properare: scitè D. Gregorius Nyssenus expedens verba sponsi. *Rursus ait ad excitatam, surge: & ad venientem, veni.* Neo enim ille, qui modò surgit, unquam surgere desinet: neque à currente ad dominum, amplissimum illud divino cursui destinatum spatium conscietur, semper enim excitari nos oportet, nec unquam est quiescendum, etiamsi cursu propius ad scopum perveniamus. Ita animam nostram DEUS alloquitur inquit; surge ex desidiæ lectulo; flagulum torporis, quo operiris aperi, depone, ac incunctanter surge; & excussâ omni inertia festinanter propera, & veniens festina; surge igitur quanto cyus, disruptâ quavis cunctatione; propera ut venias ad me; veni statim, ut me invenias.

Orat. 5.
Capt. 14.

17.

Accedentem ad DEUM non sufficit semel orasse, sed excusso inertio otio persistendum est, semperque properandum, jugiterque exorandum, donec inveniat. Neque obstat, si dicas, Magistrum Christum, suos edocuisse Discipulos parcè loqui, & non multa effundere verba: *Orantes autem nolite multum loqui, sicut Ethnici: putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis: scit enim Pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum.* Quia Christus non improbat diuturnas, ac prolixas preces, sed futilem verborum redundantiam, vanam plurium vocum profusionem, ad phaleratam eloquentiam potiùs ostentandam; quàm ad fervorem orantis fovendum; ideo ait: *putant, quòd in multiloquio suo exaudiantur,* hoc est propter multiloquium, seu vanam eloquentiæ ostentationem; quasi DEUM inscium de rebus suis velint erudire, & veluti non pronum ad benefaciendum, verborum lenociniis ejus satagant aures demulcere, & ipsum flexanima arte in sua flectere vota; perinde ac Rhetores sua phalerata oratione iudices informant, flectuntque, ut Reum absolvant, vel in favorem iudicent clientuli, quod proprium erat Ethnicorum putantium in hocce multiloquio posse exaudiri, & credentium, DEUM vel ignorare, vel non considerare eorum indigentiam, à quibus liberarentur; ideo magno verborum apparatu, ac phalerata oratione, cultaque narratione juxta Rhetoricæ præ-

Matth. 6.
v. 7.

cepta DEUM orabant; quos tamen Christus redarguit erroris, eò quia nostræ miseriz, ac ægestates minimè Deum lateant: *Matth. 6. Scit enim pater vester quid vobis necesse sit, quid opus sit vobis, antequam petati.* Hoc igitur Ethnicorum multiloquium à Christo improbat, quia fidei prodit titubationem: scitè Tertullianus *Lib. de oratione c. 1.* ait: *Orantes nolite multum loqui. Hoc ad fidem, & modestiam fidei pertinet, si non agmine verborum adeundum putemus, quem ultro suis prospicere certi sumus.* Hoc multiloquium ad fidem pertinet; in qua propterea videtur titubare; qui enim in oratione ita titubat, & spe languet, ut censeat necessariam sibi esse prolixiorum verborum apparatus ad impetranda expetita, quamvis in fide non deficiat, fidei tamen devenustat modestiam. Cum preces ad DEUM fundimus fiducia nostra firma esse debet, & non titubans; stabilis non vacillans; spes nostra languere non debet, sed vigere; non cadere, sed vegetior assurgere: spes quæ in multiloquio fundatur Ethnicorum languida est, ac fidei lædit, dehonestatque modestiam; ac si certa in oratione impetrationis spes fidei reputetur modestia; quæ propterea læditur, ubi non in orantis fiducia, sed in verborum lenocinio spes fundata concipitur. Fidei deturpat modestiam, qui suas preces fiducia destituit, quam in agmine collocat verborum.

§. III.

Quæ spe, & fiducia nititur humilis oratio stat inconcussa, & impetrat.

Non multiloquio, sed fiducia nititur oratio, quæ à DEO petita impetrat: hinc Regius Vates nos monet, ut spe & fiducia fulti nostram indigentiam supplicii prece DEO exponamus, si exaudiri volumus: *Revela Domino, viam tuam, & spera in eo; & ipse faciet,* seu ut exponit Corderius introspecte temet ipsum, mentem tuam ingredi, voluntatem tuam perferutare, affectus tuos expende, flexus cogitationum, & meandros cordis perpende, examina, pervade, hoc est sublato velamento arcana pectoris tui expande DEO in precibus. Alii tamen asserunt, revelare viam Domino, perinde esse, ac propriam DEO indigentiam exponere, sitque propterea sensus Davidis: *Revolve super Dominum indigentiam tuam, & spera in eo, & ipse faciet* ubi enim David ait: *Revela Domino,* D. Hieronymus legit *olve super Dominum* indigentiam tuam, & inde commendat orationis efficaciam, quæ petita impetrat: subdit enim *spera in eo, & ipse faciet:* si igitur nos difficultas pre-

Matth. 6.

18.

Psalm. 36.

premit in studijs virtutum, si onus incumbit, quod nostras videatur vires excedere, Deus à nobis adendum est humilibus precibus, ut pondus, quod nos premit, devolvamus super eum, quia si nostram in eo habeamus fiduciam, si pijs votis, & obsecrationibus, in eo speremus, non amplius nos onus premet, nec cumulus opprimet molestiarum: quia oratio fulcris innixa fiduciæ, & spei, humanos omnes excutit angores, ærumnas dissipat, & calamitates abigit: est siquidem oratio, veluti solaris radius nubium caligines fogsans, ac dispergens.

79. Si nos igitur molestiarum moles obruit, hanc eandem molem beneficio orationis in Deum devolvamus, ipse enim onus, quod humeris nostris pergrave est, levissimum reddet, & nobis potius levamini fiet, quam gravamini: si humilis nostra ascendat oratio, prægrandis Dei descendit ad nos miseratio: quatenus impetrat humilis oratio, quæ à Deo petit; & quæ humilior est oratio, eò altius ascendit, & cælos transcendit, hinc Siracides ait: *Oratio humiliantis se nubes penetrabit, & donec propinquet, non consolabitur; & non discedet, donec aspiciat Altissimus*: seu ut vertit Syrus Interpres: *Oratio pauperum nubes inclinat, & coram Domino Majestatis ingreditur. Non transiit, donec inquirat de eo, & iudicium verum iudicet.* Quàm efficax est, ac valida humilis oratio, quæ, quod petit, à Divina extorquet munificentia, & si ascendat humilis oratio, descendat Dei miseratio? Hæcque ratio, cur oratio non tantum dicatur folium Dei conscendere, Dominum Majestatis alloqui; verum & cælos ipso inclinare, ac deorsum in terras demittere: *Oratio pauperum nubes inclinat*: seu cælum deorsum detrudit, quatenus Deum ipsum flecit in sua vota, & ejus miseratio descendit, opem oranti allatura, scitè Augustinus. *Incomparabilis quidem est prerogativa orationis, ut Deus omnipotens in solio gloriae sua constipantibus undique Angelorum millibus subito se demittat ex throno, inclinetque aurem, ut orationem à terra excipiat ascendentem*: nimirum quando Deus in vota se flecit orantium, aurè inque suam humanis inclinat precibus, tunc ex throno gloriae suæ dicitur se demittere, & in orantium opem iisdem opitulaturus descendere. Cum humilis oratio ex imo terræ supremum cœli fastigium ascendit, tunc dicitur Deus sedere in solio gloriae, & throno Majestatis Angelorum millibus stipatus: sed cum Deus benefica sua bonitate aurem inclinat oranti, surgere è throno videtur, & è summo cœlo in terram se demittere, quo statim oranti opem ferat: ea siquidem est orationis vis, ut Dei miserationem è cœlo in terram pertrahat.

20. Verum ut suam oratio efficaciam sortiatur, non corporis commoda, non mundi divitias, quæ plus obsunt, quam prosint; sed necessaria sunt petenda, & quæ salutem

promoveant animæ: hinc Christus interrogatus ab uno ex suis Discipulis, quomodo sit orandum, & cum ipsum rogaret, ut vellet eum docere modum orandi, sicut Joannes suos edocuit Discipulos, respondit Discipulis suis. *Cum oratis, dicite: Pater noster, qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum, & reliqua, quæ habentur in oratione dominica, in qua Christus docuit modum orandi, indicavitque res à Deo precibus petendas, & ordinem significavit, quo sint petendæ, & etiam breviter exposuit verborum: sunt enim verba orationis dominicæ aptissima impetrandis à Deo auxilijs.* Vult, ut Deum voeemus Patrem, quatenus plena fiducia ipsum accedamus; hinc D. Augustinus expendens exordium orationis dominicæ: *Pater noster, qui es in cælis, ait: Non hoc populo priori dictum est, ut Patrem oraret, sed Dominus insinuat est eis. Admonentur autem hoc verbo divites, & nobiles cum Christiani facti fuerint, ut se non extollant adversus pauperes, & ignobiles, quoniam simul dicunt Pater noster, quod verè, ac pie dicere non possunt, nisi se fratres esse cognoscant.*

Hoc igitur nomine *Pater*, quo exordium inchoatur orationis dominicæ charitas excitatur, quia filijs nisi charius esse debet, nisi *Pater*, & simplex affectus: unde cum homines dicunt *Pater noster*, quædam habetur impetrandi præsumptio, quod petitur. Quid enim non det filijs petentibus *pater*, qui iisdem jam dedit, ut essent filij. Id igitur interest discriminis inter homines veteris, & novi testamenti, quia isti, ut filij Deum orant, ut patrem, dicentes, *Pater noster, qui es in cælis*: non ita in veteri testamento, ubi timor servilis magis, quam amor filialis populum ad legis observantiam inducebat: in nova siquidem lege fideles dicentes in oratione dominica, *Pater noster*, æquè paternum, ac filialem, & fraternum amorem produunt; non enim fidelis, quamvis seorsim ab alijs, & singulatim Deum oret, dicit *pater meus*, qui es in cælis: sed *Pater noster*, quia cæteros etiam fratres, seu fideles unâ complectitur oratione: omnes siquidem fideles fratres invicem esse in Christo fatentur; appositè D. Augustinus *Qui habitas in cælis, id est in his, quorum conversatio in cælis est. Et accommodatissima est illa similitudo, ut tantum spiritualiter distare credatur inter justum, & peccatorem, quantum distat corporaliter inter cælum, & terram*: non potest non esse efficax oratio, quæ Christi spiritu composita, ore divino animata profertur: tamen si humanis fiat verbis; de divino tamen depromitur ore, pulchrè S. Cyprianus ait: *Qua vera magis à patre precatio, quam qua à filio, qui orat dominum est veritas, de ore ejus prolata est?* & merito dicitur precatio vera, quæ, quod petit, certò impetrat; quasi oratio de impetratione veritatem mutuatur, unde pergic Cyprianus,

nus, inquit: *Agnoscat pater filij sui verba, cum precem facimus: qui habitat intus in pectore, ipse sit, & in voce, & cum ipsum habeamus apud Patrem advocatum pro peccatis nostris, quando peccatores pro delictis nostris petimus, advocati nostri verba promamus. Nam cum dicat; quia quodcumque petierimus à patre in nomine ejus, dabit nobis, quanto efficacius impetramus, quod petimus in Christi nomine, si petamus ipsius orationem? Qui Deum habet in corde, & dominicam orationem in ore, singula, quæ à Deo petit, impetrat; & cœlum sibi aperit.*

22.

Act. 6.

Oravit protomartyr Stephanus, & inter tormenta, ac lapidum torrentes quasi beatitatem nactus Angelicam visus est speciem vultu spirare. *Et intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem ejus, tanquam faciem Angeli, non pulchritudinem induit angelicam, cum fuit inter Levitas delegatus; nec cum præficeretur non absque insigni probitatis commendatione, distribuendis alimentis Viduis Judæorum. Sed tunc tantum, cum accusatus de flagitijs, cum raptus à Judicibus, cum oraret pro persequentibus se, vix angelica speciositas exluxit in ejus vultu, viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli, sed si Angeli à quavis sunt materie crassitie defœcati, si corpore sunt destituti, necesse est facie, ac vultu careant; cur igitur Angelo parietur, & non lilio, vel Josepho? quid humana facies cum Angelica speciositate? an quia florescit lili-um, sed statim arefcit, & decidit? an quia licet pudicus fuerit Joseph, homo tamen, & ipse fuit, qui quam excoluit pudicitiam deperdere potuit? Modestia verò Stephani, quam oratio informabat ad eum firma, & constans fuit, ac sibi similis, ut non nisi Angelis proximius potuerit conferri, qui mutari non solent.*

23.

Act. 7.

Licet lupi dissecarentur, & dentes in eum axacerent, ipse tamen composito vultu ad hilarem modestiam, quæ interna animi serenitas etiam foras pateret, in cœlum suspexit, & orandi studium, neque inter saxa interrupit, quin prius vitam absolvi maluit, quam orationem; hanc enim non nisi moriturus, & non nisi flexis genibus explevit. *Ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei: in cœlum suspexit, & cœlos sibi apertos aspexit: prius Stephani oratio in cœlum ascendit, & postea cœli patentes ad ipsum descendunt. Obstruebatur lapidibus, & oratio eum in cœlum evehebat coronandum. O quam ferventer oravit, cui cœli patere! licet contra se fureret populus; lapidantes saxi toto impetu in ipsum collimarent, Stephanus tamen ita orat, & ad eum efficax est ejus oratio, ut cœlo ipsi vim faciat, illudque discindat: sed heu quam miseri, & imbecilles sumus nos, qui non lapidibus obruti, non saxi contusi, sed vel uno duriusculo excepti ver-*

bulo, nec oculos in cœlum elevamus, nec sursum obtutus dirigimus, sed inter flores, & Cyparissos ab oratione excidimus; Stephanus inter vulnera, unâ cum sanguine preces fundit, nos autem ab oratione, vel inter violas desistimus, Stephanus in saxa impingens portum æternæ felicitatis appellit; quia præviâ orationis cynosurâ persecutionis tenebras vincit; nos verò, quia hæc prævia destituti luce, non inter saxa, sed paulò inter duriora verba quasi in scopulos impacti excandescimus, discindimur, & fœdum patimur naufragium. Stephanus non carnifices circumstantes vidit, sed filium hominis in cœlis stantem; suspexit eminens gloriam, & non vidit cominus accedentem ad se mortem; non respexit, quod sibi immineret, sed quod ipsum maneret, aspexit: rapiebatur ad supplicium; sed quia orationi vacabat, & pro lapidantibus exorabat, cœlum ei favebat, *video cœlos apertos, & JESUM à dextris Dei*, nimirum apparuit militi pugnanti supremus Strategus triumphator, non ut se tantum morituro exhiberet, verum etiam ut destinatam ei coronam, ac palmam ostenderet; pugnat miles in terris, & coronatur in cœlis; rubet sanguine lapidibus obrutus; & splendet purpurâ cœlesti gloriâ donatus; & quia orandi studium neque inter saxa interruptit, & prius vitam, quam orationem absolvit, non mortem oppetit, sed ad gloriosum petijt triumphum; & mortalitatem exiit, ut indueret immortalitatem; & licet clamorosa non fuerit Stephani oratio crepitanza inter saxa, eam tamen vim habuit, quæ cœlum ipsum discinderet, ibique ad gloriam iter aperiret, *Ecce video cœlos apertos*: etiam Moyses quamvis silens clamavit ad Dominum: plures sunt, qui licet voce exclament altiore, Deo tamen silent, & eorum oratio, quamvis clamoroso percita strepitu, non tamen auditur, quia fervore destituta non exauditur. Frigida est illa oratio, & silens, quam charitas non informat, nisi enim cor caleat, frustra os clamat.

24.

Sunt qui, orantes garrunt, & nugantes preces fundunt, sed quia eorum cor non calet, & non orat, in vanum lingua laborat. Oratio non ascendit in cœlum, nisi à terrenis abscedat, & ab ijs omnibus affectibus, qui animum orantis, non Deo uniat, sed creaturis agglutinant; idque ut nos edoceret Christus patrem oraturus divelli debuit etiam à suis Discipulis. *Et avulsus est ab eis, quantum iactus est lapidis.* Quod si Magister Christus fufurus Deo Patri preces divelli debuit etiam ab Apostolis; quid nos miseri, & imbecilles agemus, qui inter scurras, & simios simul ridemus, & oramus? An non ridicula est illa oratio, quæ cum pueris nugatur; & cum garrulis obloquitur? verum quamvis ridicula esse dicatur, lugenda tamen est, cum divinam potius iram irritet, quam pietatem flectat. Inter filias

Luc. 22.

Je-

Jerusalem sponsa Verbo non fruitur, nos autem inter scurras, & nugas, inter abortus Babylonis, arcana delibabimus divinitatis? caro licet fragilis, quamvis lutea, suadet tamen servare virginitatem, quam Angelorum non hominum gemmam esse fatetur Dominus, idque non ob aliam causam, nisi ut ferventiùs oret, attentius psallat. Pretiosum est orationis margaritum, non nisi ingenti emitur pretio, hinc Apostolus. *Volo autem sine sollicitudine vos esse, & nonnullis interjectis subdit: Porro hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam, sed ad id, quod honestum est, & quod facultatem praebeat sine impedimento Dominum obsecrandi, adeo onerosum, & arduum virginitatis jugum Paulus imponit, etiam ipsis Neophytis, ut nullum ex ipsis voluerit sollicitum esse de uxore, neque vicissim uxorem de viro anxiam, ne scilicet minus attentè, minusque ferventer hostiam orationis Deo adolerent.*

Si excussio tepore fervescat oratio flammam imitatur, quæ ima terræ fugiens, sursum avolat, & quas in terris labe orans contraxerat, lachrymis abstergit, quas fervor excitat orationis. Tametsi rea fuerit Agar, imò & relapsa, ac Numinis imperio in exilium acta, nihilominus ut cœpit ferventer orare, & flammis fervoris undas miscere lachrymarum, non solum alloquio consolatur Angelorum, verum & eorumundem recreatur ministerio; & ne diutiùs sitiret, aquæ puteum indicavit ei Deus, vel etiam extruxit. *Vocavitque Angelus Agar de celo dicens: quid agis Agar? surge, tolle puerum, & tene manum illius, quia in gentem magnam faciam eum. Aperuitque os eius Deus: qua videns puteum aquæ abiit.* Quid ni Eliæ pro Domino delitescenti annonam diebus singulis corvus advexit; sed Agari in exilium Dei imperio actæ Angelus liti levandæ frigidam propinavit in invijs deserti opportunam. An non felicior in exilio ancilla, quàm beatus domi herus? siquidem Abraham juxta suum tabernaculum ministrat, inservitque Angelis; Agari verò in solitudine ab Angelis ministratur: quòd si impar Agari Abraham, tuppas Agari quodammodo Christo fuit: quia sicut in solitudine Angeli Christo ministrarunt; ita in eremo Agari pincerna Angelus fuit: & quidem eo discrimine, quia Magistro Christo præsto fuere in solitudine Angeli ministraturi post geminam delatam lauream ex longa abstinentia, acrique lucta: Agari verò quamvis peccanti, ac damnatæ, tum à Sara, tum à præcipiente Deo, ab Angelis obsequia præstantur. O quàm efficax, quàm præpotens est vis orationis! post perbreve orationem, post effusas lachrymulas ex orantis fervore, ancilla ejecta è domo Patriarchæ à Deo exauditur. *Et sedens contra levavit vocem suam, & flevit. Exaudivit autem Deus vocem pueri. Vocavitque Angelus Agar de celo dicens: Quid*

agis Agar, surge, tolle puerum, & tene manum illius, quia in gentem magnam faciam eum. Moyses ad Deum accessurus calceamenta solvit de pedibus, Agar non Deum quærit, & à Deo sublevatur; quia *sedens levavit vocem suam, & flevit*: vox Agaris lachrymis madentis cœlos ascendit, & in terris traxit beneficentiam Dei miserentis. Quid ergò justorum preces non erunt in templo impetraturæ, quando exulantis ancillæ precatorius clamor in nemore Deum ipsum in cœlo flestit in sua vota, arcessit, trahitque Angelos ipsos in sui obsequium? Verùm si vox deprecentis Agaris Angelos accivit ancillæ ministraturos: tepidus, & non persolutus Deo hymnus ad Evam anguem adduxit; & fortassis eatenus permisit Deus feminam ab angue decipi, & virum à muliere seduci, quia divinis laudibus accinendis nondum assueverant, tametsi obruti immensâ divinorum munerum mole.

Hinc conijcimus Deo, & Angelis nil posse gratiùs obtingere justorum oratione, & lachrymis, quapropter Raphaël Tobiam alloquens seniore ait. *Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & abscondebas eos per diem in dono tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.* An non cæteras inter virtutes, quas Tobias senior ad singularem excoluit laudem, principatum obtinet oratio? hæc enim quia lachrymis madens, steriles sepulchrorum rigabat cineres, mortuis addicta sepeliendis à Raphaële sursum asportatur in cœlum, ac divinæ offertur Majestati: *Ego obtuli orationem tuam Domino*: extot excutis virtutibus sola oratio rigata lachrymis ita efflorescit, ut ab Angelo sursum deferatur, ac Deo sistatur; licet Tobias jejuna-verit, elemosynas egenis erogaverit, alienæ fuerit indigentiz opitulatus, mortuos sepelierit; ejus tamen oratio pietati præfertur, ac jejunio; tametsi Moyses solo jejunio munus ad Deum accesserit, eumque fuerit allocutus; & ope jejunij raptus Elias in cœlum fuerit: ut inde discamus, quanta sit orationis præstantia, quanta ejus efficacia, cum & ipsa jejunij virtus sit ei inferior; imò non solum cæteris oratio præfertur virtutibus; verùm ex omnibus una deligitur, quæ ab Angelo in cœlum deferatur, & Numini offeratur. *Ego obtuli orationem tuam Domino.*

Oratio enim non solum orantem sejungit ab humo, sed etiam Deo jungit, & illa sola de cæteris triumphans virtutibus ab Angelo sursum fertur, & Deo offertur: tametsi fateatur Raphaël, Tobiam jejuna-isse, pauperibus opitulaturus circumvisisse, & enecta tumulasse cadavera, solam tamen ex hisce virtutibus delectam à se proficetur orationem, quam Deo dicatam voluit; & quamvis sustulisse cadavera occisorum plenum fuerit fortitudinis opus, quamvis pran-

26.

Tobia 12.

27.

prandium dereliquisse insigne fuerit virtutis abstinentiæ documentum; hisce tamen, & alijs virtutibus unam prætulit orationem, quia hæc est cæteris Deo gratior; quapropter viginti illi quatuor seniores stantes ante thronum Dei aureas suas phialas non cilicij implere, non cineribus cumulârunt, non vinculis onerârunt, nec jejunijs, aut eleemotynis, sed orationibus sanctorum. *Habentes phialas aureas plenas odoramentorum, que sunt orationes Sanctorum, sed quid hoc? ergo non Laurentij craticula, non Stephani saxa, non Andreæ crux, non Sebastiani tela, non Apolonie rogos, non Bartholomæi cutis, sed sola oratio in Angelorum phialis erit recondenda? ergo non Petri patibulum, sed hymni reponuntur in phialis? Ergo non Pauli stigmata, sed Psalmi fulgurant in urnis aureis? Ita est: proni procumbunt Seniores coram agno, & tamen suis in phialis non lora, non spinas, non clavos, non secures, non funes, nec gladios, sed orationes tantum justorum circumferunt. Non igitur mixtum, si orationis appetens Angelus irruit, sua præstiturus obsequia Agari oranti, & flenti in deserto: & sedens contra, levavit vocem suam, & fleuit. Quid? quod in deserto clamat, & liquecat in lachrymas, cum in domo Abrahæ proturbata non conqueritur, lacessita non latrat, vexata non clamat, neque de hera conqueritur, neque de Abrahamo lamentatur? imò ne quidem cum filio oblocuta fertur in itinere tam arduo de mariti sævitie? & tamen nos haud latet, filios Israël non tam aureis divitijs, ac laureis coronis onustos, imò & cœlesti manna pastos, columna deductos, miraculis, portentisque ad terram fluentem lacte, & melle comitatos obmurmurasse, non solum contra Moysen; verum etiam contra Deum, cum primum æstus ceperunt sitis sentire, ac labiorum laborare siccitate; quamvis è luto, & latere educti fuerint ad libertatem; & è duro famulatio ad placidum imperium: cum è converso Agar ex splendida, & prædivite domo in eremum ejecta, viderit filium suum unigenitum ob penuriam frigidæ expirare.*

28.

Siluit Agar, tulitque patienter, quamdiu puer siti laboravit; sed cum primum intuita est, quod Ismaël moreretur, tunc silentium tenere amplius non valuit, nec vocem coercere, nec oculos à lachrymis prohibere, tunc levavit vocem suam, & fleuit, non cum Ismaël laboraret, sed cum deficeret; non cum siti arderet, sed cum animam ageret, deprecata est, & ejus oratio, quia cœlum ascendit; Dei miseratione ad eam descendit: *Exaudivit autem Deus vocem pueri*, misitque Angelum, qui Agari ministraret, cujus modestia tanta fuit, ut de sævitia Saræ, ne quidem cum Angelo conquesta fuerit: quasi dixerim, Agarem in eremo Jobo prælusisse in sterquilinio. Quas enim Jobus calamitates

passus est à cæcodæmone; eas silens à viro Agar tulit, quæ tamen licet taceat, orat tamen cum fletu, & ejus oratio adeo efficax est, ut rebelli filio parem Regibus impetret celsitudinem, imò ut Angelorum honoretur alloquio, & ministerio sublevetur. Sed si ea fuit Agar, quæ heræ suæ causa fuerat succensere, quæ Ismaëlem fortè docuerat Isaaco illudere, eumque depravare? quid quod nunc rea, & relapsa, Dei que imperio in exilium acta, oret, illachrymeturque in eremo? an quia in domo Abrahæ cubavit in pluma, fœdavit se scelere? & quia vitulum saginatum fuit epulata, jejuna vixit virtutibus, quas in eremo excolere cœpit, cum pane incepit hordeaceo egere, & frigida indigere? tunc suppetias, quas ab oratione petijt, impetravit. *Levavit vocem suam, & fleuit.* Oratio Agaris amaris lachrymis obarmata gratam Numini vim intulit, & feliciter prævaluit, petita impetravit: quia ea est vis orationis, ut Numen sibi conciliet, gratam ei vim inferat, ut votis suis annuat; & eò est validior, quò uberius lachrymis madet; Numinis auribus non sonant verba artificiosè composita, sed lamenta, & fletus; non lenocinia verborum Deum in nostra flectunt vota, sed precantium lachrymæ ipsum, ut ita dixerim, emolliunt, flectuntque.

Anna verba profert dolore interrupta, suspirijs, ac lamentis immixta, & ideo divinis insonant auribus grata. *Oravit ad Dominum flens largiter*; & quia flens oravit, Numen gemitibus in sua vota inclinavit; quia lachrymis maduit oratio, obtinuit, quod gemens petijt; oratio lachrymis irrigata virescit in spe, efflorescit in re: quia ut ait Hugo. *Hac est efficax oratio, qua cum amaritudine animi fit*: quia veraciter orare addit idem Hugo ex D. Gregorio: *Est amarus in compunctione gemitus, non verba composita resonare*, parum enim prodesse verba exornata, si lamentis destituerentur; si enim lachrymis maderet oratio omnem emollit duritiem, & Deum ipsum flectit in vota orantis: idque causæ, cur Anna Deum exorans auxiliatrices assumpserit lachrymas; quia oratio singultibus obarmata sua assequitur felicissimè vota; scitè Hugo expendens verba illa. *Oravit Dominum flens*: addit. *Hac sunt duo brachia scilicet oratio, & lachryma, quibus Jacob luctatus est cum Domino. Unde Osee 12. directus est Jacob cum Angelo, & invaluit ad Angelum, & confortatus est, fleuit, & rogavit eum*: nimirum ad speciem Angelus resistebat, sed lachrymosæ orationi paruit; & Jacob, ut etiam Anna, quod expetebat, obtinuit. Anna enim amaro animo pressa solatium ab oratione exposcit, quam fufis lachrymis profert; & fufæ lachrymæ omnem mersere, deleverunt mœrorem, calamitatem: oratio siquidem

29.

1. Reg. 1.

In Lib. 1.

cap. 1.

dem lachrymas elicit, quibus veluti fluctibus omnem mergit adversitatem; imò Anna oratione, & lachrymis probrum deterfit; si enim oratio, fuso lachrymarum imbri sterilitatem irriget; fecunditatem ei imperitur, quâ optatos producit fructus, quod enim natura denegaverat, Anna in orationis officina resculpsit: unde D. Chrysostomus suadens sterilem fecunditatem oratione, & lachrymis fecunditatem promovere, pulchrè ait: *Orba hinc poterunt discere, quomodo valeant fieri matres*: quia ubi fervor orationis imbres elicit lachrymarum, quibus sterilitas irrigatur, virescit statim spes, & ipsæ lachrymæ veluti semina futuros spondent fructus. Oratio enim, si lachrymis madeat uberioribus ad impetrandum vires sortitur; præsertim si oblectationi tempus subtrahatur, quod orationi concedatur, ut laudabiliter præstitit Anna, quæ horis pomeridianis, quæ solent animi concedi relaxationibus, templum adivit, genua flexit, & prece Deum in sua vota inflexit. *Surrexit Anna, postquam comederat, & biberat in Silo*: & cum post epulas otio, vel somno indulgendum esset Anna; horas pomeridianas lachrymis fundendis impendit, ac deprecationibus exprimens; unde Chrysostomus: *quod omnes faciunt tempus relaxationis, illa fecit tempus deprecationis*: idèoque quia de indulgentia laxitatis, & de otio pomeridiano victrix, quod petijt, obtinuit, & in officina orationis probrum obliteravit sterilitatis: plerumque enim temporis circumstantia obsequium commendat orantis: Honestæ animi, & curarum relaxationis tempus orationi impendere, perinde est, ac precibus venustatem, & efficaciam adijcere: idque tortâssis causæ, cur Jacob nocte intempesta decertans prævaluerit: *Invaluit ad Angelum*: quia tempus ipsum adjuvit, cum non recreandis artubus datur, sed orationi impenditur.

Non tamen efficax est oratio, si inutilibus distrahatur evagationibus, *sape enim in ipso orationu sacrificio* ait Gregorius, *importuna se cogitationes ingerunt, qua hoc rapere, vel maculare contendunt, quod in nobis Deo stantes immolamus*. Unde Abraham, cum ad occasum solis sacrificium offerret, insistentes aves, non pertulit, quas studiosè, ne oblatum sacrificium raperent, abegit: sic nos, cum in ara cordis holocaustum Deo offerimus, ab immundis hoc volucris custodiamus, ne maligni spiritus, & perversæ cogitationes rapiant, quod mens nostra offerre se Domino utiliter sperat. Plures sunt, qui diu templis assistunt, precibusque fundendis insistent; sed non semel, cum adsint ibi corpore, longè absunt mente; videntur stare immoti, & inutilibus evagationibus huc, illucque discurrunt: gaudere in portu videntur malacia, & obvertantibus cogita-

tionum fluctibus plures exagitantur in partes. Anna verò orandi methodum nobis præbitura, ita oravit, ut se in Numinis conspectum venisse attenderet, ubi enim dicitur: *Oravit ad Dominum*. D. Chrysostomus legit: *Oravit in conspectu Domini*: nimirum ita oravit, ut mereretur devota esse: ita oravit ut coram Domino aditare, non ignoraret. *Omnes quidem oramus*, ait Chrysostomus, *sed non omnes in conspectu Domini*. Etenim cum corpore in terra prostrato, & ore frustra delirante; nec per domum, ac forum circumagitur: Cum oraturi templum ingredimur de membris nostri corporis id instituamus, quod supplicantibus congruit, cum genua flectunt, cum manus extendunt, vel etiam prosternunt solo, quia tametsi nostra intentio, nostræ, quæ intus latent in mente, cogitationes Deo innotescant, nec ille exterioribus indigeat indicijs, quibus, quæ interna sit nostra voluntas, conijciat: hisce tamen membrorum externis prostrationibus magis se ipsos excitant ad orandum efficacius, gemendumque humilius, ac terentius precibus insistentium.

S. IV.

Oratio ab importunis evagationibus libera; & actu charitatis perferenda alexipharmacum est curandis animi morbis, impretis que curandis affectibus per idoneum.

SI oratio ritè fuerit instituta, præsentissimum est pharmacum ad morbos præsertim animi curandos, pravosque omnes affectus sedandos; quia nihil efficacius reperitur ad hostium nostrorum conterendam rabiem, quàm orationis perseverans opus, cui propterea insillere tamdiu debemus, quamdiu in nos inlurgunt noxij depravati animi affectus; plura enim sunt beneficia, quæ nobis oratio impetrat: per eam enim obtinemus citius, quæ à Deo desideramus: quandoque brevi oratione impetramus, quod diuturnis jejunijs, impensis laboribus, aliisque pijs operibus vix obtineremus: tametsi alia bona opera plurimum ad id suffragentur. Idque causæ, cur si pericula imminuant, si procellæ sæviant, si nubes fulmina intorqueant, si hostes cruentas minentur strages, si vitæ adsint discrimina, suppetias effugitamus ab oratione, à qua & subsidium promptius speramus consecuturi. Si enim armatus hostis nos impetat, oratio non solum clypeus est, quo ictus contundimus adversariorum, verum & arma nobis suppeditat, quibus gloriosiores de hoste prostrato referimus triumphos: hinc Judicæ referente D. Augustino in officina orationis

lib. 8. Reg. cap. 2.

36.

3000 20. de cap.

victricia sibi arma procudere scivit, quibus adversarios confingeret, & pavescentes viros foemina vindicaret: quia ubi assiduis orationibus caelum pulsatur, potentia semper calcatur armorum: quinimò ex mente S. Chrylostomi est oratio ecclesiae murus, qui rumpi non potest, propugnaculum, quod expugnari nequit, munimentum inconcussum, daemonebus formidabile, & orantibus salutiferum. Oratione, qui munitur, munimento cingitur, quod licet pugnari possit, non tamen expugnari; quia oratio semper victrix hostes prosternit, qui contra orantem insurgunt, quia ut scitè D. Ambrosius, Oratio longius vulnerat, quàm sagitta; quia hæc nonnisi proximè conspectum vulnerat adversarium; oratio autem etiam longius positos, ac procul diffitos prosternit inimicos: Sic Eliseus Propheta, cum eum vellet Rex Syriae captivare, suæque subdere potestati, multisque eum armatorum cinxisset agminibus, non fuit perterritus, sed impavida fronte, ac mente serena dixit annuntianti puero: *Noli timere, plures enim nobiscum sunt, quàm cum illis*, quia nimirum oratio caelites ipsos suam acciverat in opem, Omnia enim caelestium armorum genera in divinis continentur precibus, quæ propterea eos semper tueri possunt, qui per fufas preces Deum enixim rogant, ut suum ipsis auxilium irroget.

Lib. 2. de orat.

Serm. 1. de Eliseo.

Homil. 67.

Sola enim oratio, ait Chrylostomus, *eos tueri potest, qui se Deo tradiderunt; nam pedatum quidem vim, & robur, atque peritiam, sagittariorum experientiam, in prodendo hoste calliditatem, saepe vel hostili obtutus, atque adversariorum ardor animi, aliæque propterea inanem reddunt: at precatio telum est insuperabile, tutumque praesidium, quod aequè militem unum, ac multa millia profigat.*

32.

Nil est; quòd magis Daemonum exerceat tartareas legiones, quàm ipsa oratio, si fervens fuerit, & lachrymis maduerit; tunc enim totam averni rabiem extinguit, impetus retundit, & conatus irritos facit, imò ea est orationis vis, ut divinam etiam Numinis coërceat indignationem, quia ut ait D. Bonaventura. *Oratio similis est scuto, quod divina debemus indignationi opponere: nam sicut scutum prohibet illum lancea, vel sagitta; sic oratio servat à lancea, vel à sagitta sententia ira Dei, unde dicitur de Aaron, quod proferens scutum orationis resistit ira.* Nil igitur validius oratione ritè instituta ad hostes quosque prosternendos, pravosque omnes affectus coërcendos, & probos promovendos: est siquidem oratio temperantiae custodia, castitatis propugnaculum, justitiae scutum, charitatis fomes, pietatis alimentum, clementiae lac, spei pabulum, iracundiae frenum, elati animi depressio,

Tit. 2. cap. 5.

ambitionis coërcitio, superbiae repressio; & ad modestiam revocatio; iræ extinctio, odij pharmacum, invidiae destructio, impietatis correctio, animi vigor, corporis robur, trophaeum belli, tutela pacis, Regni potentia, dormientium custos, vigilantium confidentia, viatorum praesidium, periclitantium adjutrix, navigantium salus, agricolarum fertilitas, aegrotantium valetudo: Imò est oratio reorum patrona, victorum relaxatio, mœrentium consolatio, afflictorum jucunditas, lugentium solamen; oratio Deum placat, Angelos lætificat, sanctos recreat, caelos penetrat, postulata reportat, terret daemones, adversarios superat, hostes prosternit, vires reparat, & mentem corroborat.

§ V.

Benefico orationis imbre rigata hominis arbor, flores emittit virtutum, ac fructus exhibet proborum affectuum.

Regius Vates virum pietatis studio additum hortaturus ad protrahendam orationem horis aequè diurnis, ac nocturnis ait Plal. 1. *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, sed in lege Domini voluntas ejus: & in lege ejus meditabitur die, ac nocte, & hunc Beatum vocat, praesertim si ejus oratio lachrymis maduerit; quia tunc veluti arbor benefico rigata imbre fructus producit, quibus vescatur, & pinguescat spiritus, propterea subdit, Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, & folium ejus non defluet, & omnia quaecunque faciet, prosperabuntur.* Quid quòd Propheta regius, cum virum dixisset beatitate donatum, eò quia in meditatione divinae legis totum impenderit tempus diurnum aequè, ac nocturnum; statim sub irriguae arboris metaphora ejus commendat praestantiam? Non me latet, plures ex Interpretibus in ea esse sententia, quàm hujus ligni ramos putent viros probos esse; & hujus ligni fructus virtutes, quas viri probi excolunt: flores dicunt innocentes esse, vel virginum choros, & folia praedicationes, ac sermones; sed quia hæc jugis oratio praecedat hanc mysticam arborem; prius enim ait David: *Beatus vir, qui in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die, ac nocte: & postea subdit, Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo*, ideo nil dubium, quin hujus fecundae arboris radix censenda sit oratio, quæ beatitudinem imperatur oranti: sicut radix est plantae origo; ita oratio radix est, quæ pulcherrimam hanc arborem tot floribus oratam, tot frondibus

venustam, tot fructibus fecundam, eò firmius fundat, quò altius radix figitur humilior: sunt hujus arboris fructus virtutes, quibus vir asceta enixim studet, & sicut arbor ex radicibus succum attrahit, quo fovetur, nutritur, adipatur; ita ex oratione perinde, ac ex radice suum vir asceta alimentum attrahit, quo alitur spiritus, & fructus virtutum sua subeunt incrementa:

U. 1. de o. precat. Deum
 apponit S. Chryostomus ait: *Neque sola semperantia salvare potest homines, neque sara pauperum, neque benignitas: sed oportet, ut omnia simul concurrant in animas nostras: ceterum precatio, seu radix, & basis omnibus subternitur.* Ecce quomodo ex mente Chryostomi sit precatio, seu oratio radix hujus arboris, quæ omnium virtutum uberem fructum fecundè profert. Scilicet adeo oratio bonis singulis operibus opitulatur, ut virtutum omnium profit actionibus; perinde ac radix singulis plantæ ramis uberem suppeditat humorem; est enim oratio virtutum omnium radix, quia sicut arbor excisâ radice arefcit, & corrui; ita virtutum omnium apparatus, si fuerit oratione destitutus, perinde ac planta sine radice deflorescit, marcescit, arefcit. Virtutes, si oratione destituantur, sunt veluti fructus in arbore excelsis radicibus emortua, quia ut ait Chryostomus, precatio ut radix, & basis omnibus virtutibus subternitur.

34. Est igitur hæc arbor non solum radice fulcienda; verum & aquis orationis irriganda; quia nisi hac unda mens abluatur, arefcit, ac fructibus destituitur virtutum; sicut arbores præsertim tenellæ aquis irrigantur, ita oratione homines abluuntur; & nisi precibus irrigentur, fructus non valent exhibere, quia neque arbores possunt fructuosæ esse; nisi humorem radicibus ebibant: neque nos pretiosissimos pietatis fruges fundimus, nisi precibus irrigemur: quia verò, ut antea dixi, est homo arbor inversa, habetque sursum radices, eâ orationis aquâ irriganda est hæc arbor, quæ terram non sapiat, sed cælum spectet. Utilis est hæc orationis benefica aqua, quæ virtutum irrigat hortum, lilia fovet castitatis, rosas promovet charitatis, violas alit humilitatis; imò sicut squamigeri piscium greges, si aquâ destituantur, intereunt; ita homo absque orationum fluentis arefcit, & emoritur, scitè D. Chryostomus. *Si te ipsum precatione spoliaveris, perinde fueris, ac si piscem ex aquis extraxeris. Ut enim hic aqua vivit, sic tu precationibus: per has tanquam per aquam evolarè poteris, orbés cælestes superare, & ad Deum propius tibi licet accedere.* Idq; fortassis causæ, cur Conditor Deus ex aquarum fluentis volucres cæli maluerit educere, quam ex terræ concreta crassitie.

Porri de Affectibus Tom. 1.

Producant aqua reptile anima viventis, & volatile super terram, sub firmamento cæli, quia cum per aquam oratio significaretur, quæ homines in aves transmutat: sicut ex aquis extractus piscis emoritur; ita oratione destitutus vir necesse est, arefcit, ac deficiat: sin verò alis muniat orationis, in cælum evolat, nec sub cæli sistit firmamento, sed cælos ipsos penetrat, thronumque accedit divinæ Majestatis, à qua petita impetrat; oratio enim in cælum ascendit, & Dei miseratio in terram descendit.

Moris fuit, quò Hebræi manuum ablu-
 tionem orationi præmitterent, & in oratione manus elevarent, quò docemur in manuum ablutione maculas abstergere, quas delinquendo contraximus, quò mundi, ac puri vacemus orationi; per manuum in oratione elevationem instruimur sursum mentem erigere, nostramq; intentionem ad solum Deum dirigere, & non sinere eam per ima creaturarum evagari. Moris hujus Hebræorum meminit Oleaster, inquit: *Solent Judæi orantes manus aperas porrigere, quemadmodum Saraceni, ut Psalmista ait: In nomine tuo levabo manus meas. Quod se habere putant, ex eo, quòd in Exodo narratur de Moyse, quòd cum manus suas elevaret, vincebat Josuab; si verò paululum demitteret tunc, superabat Amalech: Quemadmodum lotionem manus ante orationem; ex eo, quòd dicitur de Jacob in Genesi, quòd cum illi Domino litandum esset, præcepit famulis suis, mundamini, & mutate vestimenta vestra. Quam mundiciam corporum, & vestimentorum istationi sribuebant Judæi.*

36. Orandum igitur est pura mente, & corde ab omni purgato noxa, quod est manus lavare, & brachia sursum elevare: sicut enim eam Moyse manus suas elevaret, victrices palmas metebat Josuah, & cum easdem demitteret, victor surgebat Amalech; ita cum in nos tartareus ingruit hostis, is à nobis vincitur, si nostra in cælum elevetur oratio; vires autem acquirit, si nos armis destitutos deprehendat orationis; nil siquidem est, quòd magis tartaræ legiones extimescant, quàm piorum orationes: hinc David horis surgebat antelucanis orationi vacaturus, cujus clypeo muniretur contra maligni spiritus insultos, *Manè astabo tibi*, imò non solum manè, sed quovis tempore insistendum est orationi, cum omni tempore tartaræ legiones contra nos insurgant: hunc si orationis clypeum eis obijciamus, eorum impetus retundimus, ac nequissimos statim abigimus spiritus.

Non abs re fore duco in hujus confirmationem hic atterere, quod refertur de

X x 2

35.

In cap. 3. Isai.

36.

Psal. 50.

27.

In specul. exempl. 5. Oratio ex. emp. 13.

caecodemone, qui cum speciem venusti, & elegantis adolescentis assumpisset, ad militem accessit quendam, cui sua obrulit obsequia, ac famulitium; & ut probæ videbatur militi esse adolescens indolis, gratum ei fuit exhibitum obsequium, & in famulum suscepit. Cœpit igitur militi diligenter servire, & quidem tam fideliter, ac jucundè, ut herus non satis miraretur; nunquam suum ascendit equum, vel descendit, quin famulus paratus esset, flexoque genu stapedam teneret, se jugiter providum, hilarem; & paratum ad omnia obsequia exhibens. Cùmque herus equitaret, præiretque pedestris famulus, & ad fluvium pleenum alveo devenisset miles ab hostibus ad internecionem infectus, dixit famulo: heu actum est de nobis mortui sumus, inimici mei post me festinant, & aquarum redundantia ex opposito est, omnemque mihi fugam prohibet, nec possum imminens evadere discrimen, cum nullus amplius superfit refugij locus. Sed tunc famulus subridens, maeste animo mi here, omnem à te timorem excute; bene novi fluminis hujus vadum, digneris tantum me sequi, fluvium tuti trajiciemus, & quod imminet periculum, feliciter avademus; & quamvis miles secum cogitaret, imò & judicaret, famulum nunquam alveo transvadasse fluvij illius; spe tamen evasionis illectus suum secutus est prævium famulum, & ducem, qui citra omne periculum fluvium trajecit, ipsedemque transpositis hostes ex opposita ripa non satis mirari potuerunt, quomodo potuerit homo ille fluvium transvadare, & fuit, qui diceret, certè non alius, nisi Diabolus eum transvexit, & non ausi fluvium trajicere ob submersionis periculum, reversi fuerunt. Neque ultimum fuit, quod hero suo famulos impertivit beneficium, cum enim militis uxor, adeò graviter decumberet, ut conclamatum esset de ipsa, eò quia omnes medicorum artes, & pharmacorum beneficia defecissent; dixit iterum famulus hero, summè doleo, quòd Domina mea sit mox defectu opportuni pharmaci moritura, quæ tamem, si leonino inungeretur, lacte, illicò pristinæ restitueretur sanitati: cùmque miles responderet, & undenam possumus hoc in loco lac nobis acquirere leoninum? cui famulus, si jubeas post modicum tempus ego adferam; permisit herus, ne sua moreretur uxor, ut famulus, sicut spondederat, iret lac allaturus leoninum; quid ni? post unius horæ spatium reversus famulus vas secum attulit lacte plenum leonino, quo cum fuisset uxor peruncta, licet jamjam ageret animam, cœpit illicò spiritus excitare, pristinumque recuperare vigorem, ac ac sanitati restitui.

38.

Miratus tamen miles, famulum interrogavit, undenam tam citò potuerit lac illud leoninum acquirere, cui respondit caecodemon de montibus illud Arabiæ attuli; re-

cedens à te statim in montes sui Arabiæ profectus, & leonæ specum ingressus catulos abegi, matrem pulsi, cujus lacte vas illud, quod vides implevi, & Euro citius ad te reversus sum, quòd justui obtemperarem tuo, simulque opem ferrent uxori tuæ. Obstupuit tunc miles hæc audiens, cùmque interrogavit, quisnam esset, qui tam citò posset per tot locorum intervalla, regnorum, ac Provinciarum spatia transvolare? respondit famulus, rogo mi here, noli de hoc esse sollicitus, scias me tuum servum esse, hoc tibi sit satis: sed cùm miles adhuc instaret, velletque scire, quisnam esset, tandem respondit famulus, ego sum caecodemon, unus scilicet ex illis, qui è summo cœlo unà cum Lucifero deorsum in ima tartari miserè ceciderunt. Tunc impalluit herus, & stupens subjunxit: si tu, ut dicis, dæmon es, cur ergo tam fideliter, ac promptè in servis hominibus? cui dæmon, quia mihi volupe est, & ingens solatium esse cum filijs hominum: cùmque miles subjungeret, se amplius non audere ejus uti servitio; rogavit iterum cernixim famulus, ut eum non dimitteret, eique spondit, nunquam à se, vel propter se aliquid eventurum mali. Non audeo, iterum dixit miles, sed quidquid pro mercede tua à me petieris, licet dimidiùm bonorum meorum libens tradam tibi, quia nunquam homo homini tam fideliter, tamque utiliter infervit; siquidem te duce juxta fluvium periculum, quod mortis imminebat feliciter evasi; per te uxor mea jam conclamata pristinae fuit sanitati restituta: sed ad hæc dæmon t ex quo tecum esse non potero, nil pro servitio meo, nisi quinque solidos requiro, quos cum recepisset, militi restituit, dicens: peto ut hoc pretio nolulam compares, quam super tectum colloces, & suspendas illius pauperis, ac desolatæ ecclesiæ, quòd audito ejus pulsu saltem diebus dominicis fideles ad divina convocentur officia, & hisce dictis illicò disparuit. Eatenus autem id petijt caecodemon, non ut populum ad divinas concinnendas laudes accerleret, quin potius ut à fervore eum averteret orationis; ut nimirum, qui hæcenus debitam horam officij prævenientes cum summa devotione expectabant, & orationibus cæteris præveniebant, eò quia timerent tardius venire ad divina mysteria, imposterum non nisi post auditum nolulæ pulsam accederent ad ecclesiam, sicque cessarent à prævijs illis fundendis precibus, quibus cæteros confueverant prævenire cum Davide summo mane astantes Deo.

Complacet sibi Deus nostris precibus, si non tepidi, non legnes, sed solliciti, & ferventes eas fundamus; imò ex monito Apostoli, si nunquam à sacrificio celsimus orationis; non tamen luridè hoc paragendū est sacrificiū, sermone submissa, animo fervente, spiritu ardente, ut fuit illud orationis sacrificiū, quod filij Israël contra Holophernem urbem Betheliæ obsidentem iustituerunt. *illud viderant vul.*

Judith. v. 4.

ii.

similitudinem illorum, prostraverunt se super terram mittentes cinerem super capita sua unanimes orantes, ut Deus Israël misericordiam suam ostenderet super populum suum, ubi quatuor occurrunt notatu digna in hac Israelitici populi ad Deum fusa oratione: primò enim quia obsidione vallati, & extero cincti milite imminens vitæ discrimen cognoverunt, & urbis direptionem timuerunt. Secundò quia prostraverunt se super terram, seu frontibus terræ pulveres verrebant ostensuri animi submissionem, & cordis humilitatem. Tertio, quia poenitentiam agentes cinere caput cooperuere. Quarto, quòd unanimes, oraverint, & quidem tota animi attentione, totaque spiritus contentione. Is siquidem attentè, ac ardentè preces fundit, qui quanti momenti rem peragat, haud ignorat. Quid ni si intelligeremus & nos, quanti sit momenti preces ad Deum runderè, cum Deo nostra miscere colloquia, cum divina familiariter agere Majestatem, muscas certè omnes statim abigeremus, seu omnes futes excuteremus mentis evagationes, & unice huic orationis sacrificio intenderemus attentiam. Non enim ad conciliandam attentionem minus efficax reperitur divinæ celsitudinis consideratio, quam agnoverunt Israelitæ cum se humi abiecere. Non enim iussit solo interno animo Deum revereri; verum & ab externo corpore hoc idem præstandum est, ut quam mens reverentiam intus concipit, eandem membra corporis exterioris prodant.

Ad ritè autem hoc orationis sacrificium peragendum efficacissimum deprehenditur cinis capiti inspersus: est siquidem cinis inspersus capiti, qui memoriam solet mortis refrigerare, & qui ita orat, ut ita orasse cuperet acturus animam, de mentis futili quavis facile triumphat evagatione: cinis enim vanas compellit cogitationes, importunas coercet evagationes, & menti frenum injicit. Demum Israelitæ unanimes orârunt, ut Deus Israël misericordiam suam ostenderet super populum suum; quia unanimitas orantium plurimum orationi prodest. Oratio enim multorum præsertim poenitentium præpotens est ad flectendum Deum in vota orantium; licet calamitas urgeat, hostes minentur, excidia immineant; oratio tamen multorum præsertim poenitentium sursum ascendit in cælum, & divinam in terris accersit misericordiam, filii enim Israël timentes Holophernam prostraverunt se super terram mittentes cineres super capita sua unanimes orantes, ut Deus Israël misericordiam suam ostenderet super populum suum. licet immineret excidium, urgeret calamitas, quia tamen Israelitæ suas ad Deum preces fuderunt; suas diffudit DEUS in terra miserationes. Tunc coeperunt insperfo capiti cinere poenitentiam agere, & unanimiter ferventer orare, cum excidium iminebat: calamitas enim gymnasium est, in quo fideles orare addiscunt; ut discamus & nos, non esse, quæ nos premunt calamitates, vigoris deliquium, nec virtutis

defectionem, sed ad divinam impetrandam opem efficax incitamentum: si enim ritè discamus uti oratione, quæ nobis fellea videtur, condiri statim possunt, ac esse mellea, quia ut scitè Cassiodorus: *Erigi plus merentur, quos sortis sua adversa præferunt, quia quæ nobis advertantur, si muniamur oratione nobis favent, nec sunt nobis exitio, sed solatio; hinc si acri calamitatis flatu agitemur, non inde debemus animo cadere, sed armis muniti orationis erecta mente, ac inconcussa pectoris firmitate decertare; pugnandum est de genu; si calamitatibus obruamur, si enim orantes prosternimur, surgimus triumphantes, validiores è genu, quàm è brachio vires resumimus; si enim genu flectimus orantes, manum erigimus ad palmam; si frontem in humum dejicimus, animos ad victoriam erigimus, virèque ad pugnam novas assumimus: oratio enim non solum illatam à dæmone injuriam vindicat, sed illustrem etiam reportat victoriam: tempestas ipsa nos urget, non ut in scopulos impingamus ad naufragium; sed quò celerius ad portum appellere salutis valeamus beneficio orationis, quæ veluti prævia fax iter nobis ostendit salutis.*

Discamus igitur orare, ut possimus de ipsa calamitate nobis prosperitatem excudere: non sustinet divina pietas quidquam denegari piis afflictorum desideriis; neque gratam vim passa novit unquam multorum fletui oblitere, quia ut scitè Cassiodorus: *Ne eorum desideriis abnegatis vulnus geminetur afflictis, & quod nefas dictu est, qui dolorum nubila nostra semper serenitate decerimus, nunc miseris piis lachrymas denegare videamur: oratio enim si lachrymis madeat, vim quandam & quidem Deo gratam ipsi infert omnipotentia, & flammam sopit divinæ indignationis; non enim ardor divinæ iræ valet in preces lachrymarum imbutas imbre: unda siquidem lachrymarum, vel Numinis justam extinguit iram, vel saltem impetum temperat flammarum. Utilis est calamitas, quæ ad clamandum adigit, est enim clamor iste precarius, qui divinas demulcet aures, Deumque ad opitulandum inflectit. Israelitæ durissima premebantur calamitate, iniqua Madianitarum pesti tyrannide, ac omnibus destituti subsidiis ad vitam pertinentibus: & quia suppetias poscere ex armis non valere, loco armorum poenitentia cinere se munierunt, cervicos suas humiliârunt, & suas preces, clamoresque precarios ad Deum miserunt: *Humiliatus est Israël valde in conspectu Madian, & clamavit ad Dominum postulans auxilium contra Madianitas, qui misit ad eos verbum Propheciam: nimirum refertur injuria oppressionis, ut precarii clamoris agnoscatut efficacia: qui igitur ingruentibus calamitatibus ferventiùs edocentur clamare, h. felicitatem sibi in officina orationis procudunt, & si oratio lachrymis madeat, hoc imbre felicitus irrigantur patre ad victoriam &**

Israëlitæ licet Madianitarum oppressi tyrannide, quia tamen humiliati didicere ad Deum clamare, ac opem contra Madianitas petere, ipso clamore precario validius pugnarunt, ac expugnarunt Madianitas, quam si ferreis fuissent armis muniti; clamoribus enim precariis victoriam accersivere, & triumpho illustrius resplenderunt. Felicitatibus cum opplerentur Israëlitæ gravissimum patiebantur rationis letargum, & à virtutum deficientes studio ad indulgentias proniores fiebant vitiorum: cum verò multiplicibus cœpere inimicorum irruptionibus vexari, letargum excussere, & propriam mox cognoscentes miseriam precariis clamoribus divinam ceperunt misericordiam rogare, quæ orantibus opem suam præstitit.

42.

Non tamen labiorum tantum debet clamor iste esse, ut Numinis demulceat aures; sed & cordis, ut nimirum orantes non tam ore, quam corde Deo adsint cum Davide *Manè aslabo tibi*. Tam enim refellit Deus labiis sine corde orantes, quam corde deprecantes, & sensibus divagantes: vult nos æquè corpore, ac animo; ore, ac corde sibi intentos, & nobis attentos; tunc enim nostra oratio suaviter olet, & ejus odor haud ab illo sponse abludit: *Odor vestimentorum tuorum sicut odor turis*, orantis igitur habitus perinde ac vestimenta sponse odorem debent exhalare, & id contingit, quando æquè os, ac cor, æquè sensus externi, ac mentis cogitationes olent ipsam orationem; seu ita orans tum corpore, tum mente se componit, ut singula corporis membra, omnesque sensus videantur orare: seu ea debet esse sanctitas, reverentia, & attentio animi orantis, ut exundet vel in vestes. Non tamen oratio olere debet timorem servilem, sed amore debet filiali flagrare: oratio enim, quæ Israëlitæ Holopthernem timentes suppetias à Deo rogârunt servilis fuit, quia Holopthernem potius timuerunt invadentem, quam Deum amaverint adjuvantem; & oratio quæ timet, ipsa timenda est, non enim stabilis, & inconcussa manet, sed si fugiant hostes, & ipsa subducitur, & qui fuit capiti inspersus cinis, statim dispergitur, fœdusque oculorum solvitur, ac frœnum dirumpitur aurium, ubi oratio ex solo hostium metu conciliatur. Oratio

Psal. 140.

constans, & macula esse debet, qualis fuit illa Davidis, cum dixit: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo*, nimirum triumphantis Davidis fuit oratio; & trepidantis Israëlis fuit, quæ ex timore Holopthernis prodiit.

43.

Id interest discriminis inter orationem triumphantis, & trepidantis; illa enim Deum præ oculis habet beneficientem, & amorem ingerentem; hæc Holopthernem timores incutientem: Israëlitæ, *Ut viderunt multitudinem eorum, prostraverunt se super terram*: David verò, quia Deum solum sibi in mente locaverat, ait: *Dirigatur oratio mea in conspectu tuo*: quia nimirum cum preces

Judith. 7.

Psal. 140.

funderet, non propria timuit pericula, non mala fategit imminencia declinare, sed solus Deus pro muro ipsi fuit, & ejus vultus non permisit eum evagari extra se; Numinis pulchritudo, ac splendor mentis nebulas omnes dissipavit, ut æquè mente, ac labiis psalleret; sciebat enim Deum demereri victimis à quavis purgatis labe, defœcatis macie, ac prorsus impollutis, quapropter aiebat: *Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo*, tunc enim Deum toto corde deprecamur, cum quidquid Deus non est, è nostro corde abigimus, illudque solo implemus Deo; si enim cor, cum Deum orat, exterius evagetur, non totum orat, quia partem sui futilibus dat cogitationibus. Quæ ex toto corde emanat oratio virgam imitatur Aaronis, quæ cum non careret frondibus visa est simul vernare in floribus, & autumnum in fructibus exhibere: Oratio tunc à virga non abludit Aaronis, flore, ac fructu onusta; cum neque externa caret corporis reverentia, tanquam virenti fronde; & simul floribus ornatur votorum, & fructibus cumulatur piorum affectuum, proborum operum, propositique adimplendi.

Psal. 218.

S. VI.

Oratio humilis pravos abigit affectus, si importunas excutiat evagationes, & perseveranter Deo insistat.

SI mentem importunè circumflent evagationes, imitetur tunc orans Abrahamum descendentes super cadavera sacrificii volucres abigentem: *Abigebat eas*, non dicit, eas interemisse, sed abegisse, ne victimæ Numini sacrandæ quidquam contraherent maculæ ex enectarum avium fuso cruore. Plures sunt, qui psallentes muscas non abigunt, quas fastidiunt; sed enecant, & sacrificium orationis maculant, dum interrupta oratione caput, oculosque, huc, illucque torquent, & quia muscam non abigunt, sed præfocant; peremptæ muscæ cadaver, seu imago illius turpis cogitationis, dum summo adnisu eliditur, cadaver relinquit, seu altius in mente hæret; qui enim fœdas, ac impuras cogitationes à se abactas non credunt, nisi eas interimant, profitentes, & nutibus, & verbis, se ea nolle, quæ suggerunt; hi cadavera in se sepeliunt muscarum, quæ malè olentia orationem inficiunt: excutiendæ sunt, quæ circum nos orantes volitant muscæ; abundè scelus vincit, qui illud non approbat; qui enim non delectatur morosè, sed illudente sibi Venere impuras statim excutit obstrepentes cogitationes, satis dicitur Venere contere; siquidem consensus orantem captivat; non sensus fœdas cogitationes excutientem inficit; imò quò importunior est vitii illecebra, si vacans orationi eidem non assentiatur, eò fortiùs de venereo triumphat illicio hinc Siracides: *Cor sapientis in dextra*

Genes. 26. v. 12.

Eccles. 10.

ejus,

ejus, cor stulti in sinistra illius, nimirum dicitur cor sapientis in dextera ejus hærere, quatenus ob sanctitatem propositi sibi finis, immobilis perseverat in precibus Deo fundendis: cum è converso cor stulti in ejus sinistra esse dicatur, eò quia orando fluctuet, & de suo affectu Deum sicente non lætetur, sed de cogitationum incurſu, quas vel iavitus sustinet, anxius quàm par sit, tristetur. Non igitur ad sinistram transferendum est cor, sed excusso timore dexterae necesse est immobiliter hæreat, magis enim attendit Deus, quid orans diligit ex corde, quàm quid patiat in mente; dummodo iavitus id patiat; quod solers adnititur excutere.

Quòd si tristitiæ non valeas molestias repellere, vacas saltem arcam trahentes imiteris; hæ siquidem licet mugierint præ turbatione, non tamen substiterunt: quamvis silenti gemitu, & intimo corde ulules, non tamen à sacrificio debes orationis abscedere muscas aucupaturus. Memoriam subeat Lothi uxor retro respiciens, scelus Sodomæ exprobratura, & à Numine propterea percussa; & quia desipuit, in salis abivit statuam; ne impotterum ei deesset, quo propriam condiret fatuitatem. Perit Lothi uxor, quia curiosius supplicium sceleris ausa est examinare: si semel ingressus sis orationis stadium, in eo perge, donec bravium accipias.

Idque suos edocuit Discipulos Magister Christus, cum sacrificium, & oblationem pro hominum redemptione initiaturus ab oratione exordiri voluit: *Et postis genibus orabat*. Christus scilicet cum jam completurus esset opus nostræ redemptionis oravit, ut nos doceret, frustra sperari vincula, suspirari crucem, desiderari victorias, & triumphos, nisi oratione præmuniti, inconcussa pectoris, animique pugnemus firmitate. Præsumptioni datur non amor irruentibus accurrere hostibus sine orationis clypeo, quo eorundem ictus redundantur, & impetus coërceantur: etiam Petrus Princeps Discipulorum paratum se exhibuit, & in carcerem, & in mortem cum suo Magistro Christo lætus ire; & tamen cum primum orationem negligit, & in atrio prætorii confabulatur cum adstantibus frigescit ad ignem, & Magistrum deterit, à quo neque in morte sejungi promiserat. Dormivit, cum orandum esset in horto Gethlemáni, ut inde sciat quisque, non moriturum se pro Christo, sed promptius Christum cum Petro negaturum; qui orationem negligens, vel somno indulget, vel confabulationibus tempus impendit, quando sunt preces fundendæ, cum pericula imminant, & hostes ad internecionem insequuntur. Vicit Moyſes Amalechum, sed quia oravit. Expavit in atrio ancillam interrogantem Petrus, quia in horto orationem neglexerat. Timeat casum, qui præsumit triumphum, si orationem negligat. Nec sufficit, orationem inchoasse, sed in ea perseverasse, ad coronam perducit: sola enim perseverantia est, quæ coronat,

Thais meretrix sancti Paphnutii operâ ad frugem revocata, non ideo quia respuit, & oravit, Deumque exoravit cœlesti meruit beatitate donari, sed quia respitcens, & orans humilis, & pœnitens perseveravit; tanta enim tenebatur antea vitæ verecundia, tam se animo abiciebat, ut Dei nomen non ausa proferre, id tantum frequens peteret: *Quis plasmâsti me miserere mei*, & hac sui demissione ad illum sanctitatis gradum intra annum ascendit, ut illustrem gloriæ locum, quem S. Paulus simplex in cœlo viderat, & Patri suo Antonio paratum crederet, vox de cœlo delapsa Thaidis esse dixerit, & quem esset intra quindecim dies felici morte consecutura. Plures sunt, qui rectè quidem incipiunt, sed malè perseverant: etiam ex Cœnobitis non desunt, qui asceteria ingressi sæcularium velint commoditatibus uti, otiari, & lautè vivere cupientes, cum susceptum vitæ institutum labores adferat, & commoda respuat; unde scribebat ad Martyras Tertullianus: *Vocati sumus ad militiam Dei: Nemo miles ad bellum cum deliciis venit. Nec de cubiculo ad aciem procedit, sed de papilionibus expeditis, & substrictis, ubi omnis duritia, & imbonitas, & insuavitas consistit.*

Hinc Samuel militiæ sacræ dicatus novaculæ beneficium respuit, quamvis proluxa gravaretur cæsarie: *Novacula non ascendet super caput ejus*. E converso Abioton, cum onus aliquando deponeret, & tonsionis procuraret commoda, laqueum sibi ab eadem cæsarie parari expertus est, à qua quidquam noluit incommodi sentire. Nullis debet defectibus pollui, qui altaribus consecratur, sacris precibus vacaturus, sed totus debet Deo sacrari: virile nobis exemplum dedit Anna Prophetissa, quæ & petendi formam, & normam exhibuit votendi; filium enim, quem esset susceptura, templo devovit, & novaculâ non attingendum promisit: *Novacula non ascendet super caput ejus*: quia nimirum novacula aliquid semper deterit, obradit, abscondit, unde Anna, nec capillum quidem voluit ab hostia imminui; ne displiceret diminutum, quod constabat, sacris esse altaribus consecratum, hinc Abulensis: *Votum Anna erat hæc duplex, primum erat, quòd filius ex ea gignendus ministraret semper coram Domino omnibus diebus vita sue. Secundum erat, quòd observaret ritum Nazareorum*: moris erat apud Nazareos quòd ne pilum quidem novaculâ obraderent; primi enim ritus erant, quòd Nazaræi nec vinum biberent, nec siceram gustarent, nec quid aliud, quod posset ebrietatem invehere, demitterent in stomachum, ne in caput ascendens vertigines induceret, ac sædam adveheret ebrietatem: imò nec uvas comederent virides, aut siccas, nec quid ex uva exprimeretur; & quòd nunquam tonderentur, nec novaculâ capillos obraderent. Hinc Anna, ut suum Numini oblatum munus placeret

Corp. 22

48.

2. Reg. c. 12.

1. Reg. c. 11

Quest. 24.

gra-

gratius, offerri voluit integrius. Quid ni minùs placet ea oratio, quæ non integra, sed mutila futilibus scilicet truncata, ac dilcerpta evagationibus Deo offertur. Anna filium impetratura preces ingeminavit, nullisque deterrita difficultatibus, nullis detenta impedimentis, nullisque remorata obicibus constanter perseveravit, donec voti compos integrum ex integra oratione munus DEO sacraret, & altari consecraret, & quia constanter oravit, petitum obtinuit: *1. Reg. cap. 1.* *Factum est, cum illa multiplicaret preces coram Domino, ut Heli observaret os ejus: non enim adstantes observatores verita est, sed Deum, quem enixim rogabat reverita, sicque beneficio orationis probrum delevit sterilitatis, & collabentem naturam instauravit, filiumque enixim concupitum obtinuit: scitè Chryostomus: *Scriptor geminam hic virtutem in femina comprobavit: in precibus assiduitatem, cum ait, multiplicavit: & animi vigilantiam, cum dicit in conspectu Domini: institit enim, nec ab inchoata destitit oratione, adstantium oculos despexit, quia Deum sibi præsentem aspexit; ideòque ipsa orationis perseverantiã Deum ipsum feliciter flexit in sua vota.**

49.

Asueta triumphis victrix oratio nunquam orantes sinit prostratos cadere; fervens enim ad Deum oratio cœlos penetrat, ad thronum Dei ascendit, quò inde ad nos, quod petimus descendat; & præsertim si hostes irruant, oratio vires contra hostile robur impetrat; & si de pectore prodeat pudico pro enormi hostibus est fascino; & pro invicto precantibus est auxilio; & præsertim si rebellantes in nos contra spiritum pravi insurgant affectus, hos enim oratio compescit, sopitque; scitè Philo: *Quemadmodum doloribus, timoribus, aliisque affectibus, malisque pressos favor, sedulitas, ac dexteritas amicorum saepe resover; sic nos sape, sed semper gravissima onera, qua nobis imponit, vel corporis conjuncti necessitas, vel externus casus aliquis ex improvise irruens dimover; præsentissimum sermonis, rationisve remedium affectibus, seu anima vulneribus medendis oratio est saluberrimum: nimirum quia contra hostile robur invictas Numinis vires sibi auxiliares asciscit, quibus obarmata oratio triumphatura ad pugnam procedit, tot lectura palmas, quot futura preces.*

Lib. de somniis

50.

Bellum Israëlitis indixerant Philisthæi viribus præpotentes, & ad pugnas magis instructi: quid ni Israëlitz clypeis satagunt præmuniri orationis, è cujus armamentario, ad incundam pugnam necessaria petunt, Pro-

phetam rogant; *Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum*, paruit roganti populo Propheta, qui precatorium ad Deum præmisit clamorem pro Israël, sed Prophetæ clamor, oratio populi terrori illiè fuit provocantibus ad bellum Philisthæis: *Intonuit Dominus fragore magno in die illa super Philisthim, & exterruit eos: oratio in cœlum ascendebat, & timor ad Philisthæos descendebat; illa viribus surgebat, hi animis cadebant; oratio Numinis aures demulcebat, & timor Philisthæos exterrebat; isti timore perciti epicedia sibi pangebant, illa victrix epinicium accinebat; oratio siquidem invicto armata robore non solum adversarios deterruit, verùm & detriumphavit, appositè Abulensis: *Hoc erat ad exemplum Moysi, quando pugnaverunt Israëlita in deserto contra Amalecitas, quia tunc fuit Dux belli Josue, & Moyses orabat ad Dominum, dum pugnabant Israëlita, erectis manibus in cœlum, & dum relaxarent eas, vincebant Amalecita Israëlitas; cum autem haberet erectas vincebantur Amalecita: & indicans rationem subdit, quia tunc videbatur instanter orare; & cum deprimebat manus, vincebantur Israëlita, è quòd tunc videbatur cessare ab intercessione pro eis.**

1. Reg. cap. 1.

1. Reg. cap. 1.

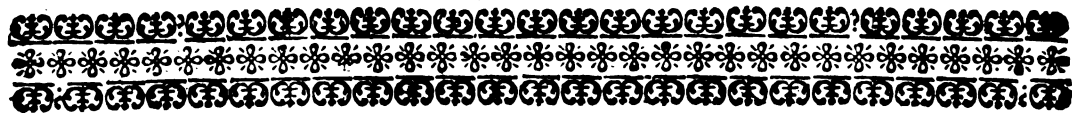
Quest. 29.

51.

Pugnabat Josue, sed validius ipso hostes expugnabat oratio, quæ & hostibus timorem incusserat, & vires ademerat: quò enim ferventior surrexit in cœlum oratio, èd enormius prostrati hostes ceciderunt in terram, sùm enim oratio ferveret, stabat pro Israëlitis victoria, quæ tamen cadebat & ipsa, cum inciperet oratio tepescere: fulcrum, quo victoria nitebatur, oratio erat, quæ cum deficeret, non stabat victoria; & cum ferventius staret, èd firmius hærebat victoria; ubi enim oratio fervens prodibat ab Israëlitis; robur fatiscebat Philisthinorum veluti sacro fascino præpeditum, ac illigatum. Confugerunt igitur Israëlitz ad Samuelis orationem, cum non dubitarent invictas esse orationis vires contra irruentium hostium impetus, dixerunt Samueli; *Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum.* Clamavit Samuel, & Philisthæos prostravit Israël, oratione validius, quàm armis. Orante Moysè pugnavit populus, & hostes expugnavit: orante Samuele percutiuntur Philisthæi, & Israëlitz èd illustriores deferunt triumphos, quò ferventiores ad Deum preces funduntur. Nimirum quia fuderunt Israëlitz victrices preces; Philisthæi prostrati sanguinem effuderunt; quia oratio semper victrix ubique de superato hoste triumphat.

1. Reg. cap. 1.

DISSERTATIO XVII.

Oratio tunc robustior pugnat contra pravos quosque affectus, cum jejunio reficitur vegetior, & reliquis virtutibus armatur fortior.

§. I.

Languida & inermis est oratio, quam jejunium non reficit, & virtus non armat.

VT autem victrix triumphet oratio jejunio reficienda est, ac piis munienda austeritatibus; quia sicut deliciae militare robur infringunt; ita oratio præmisso farta jejunio vires mili-

tantis ascetæ corroborat, additque animos ad hostium retundendas phalanges: eleganter Tertullianus ad *Martyras* conferens orationem cum Athletis in arenam descensuris, ait: *Athleta segregantur in strictiorem disciplinam, ut robori adificando vacent, continentur à luxuria, à cibis lectioribus, à potu jucundiore: coguntur, cruciantur, fatigantur, quanto plus in exercitationibus laboraverint, tanto plus de victoria sperant.* Deliciis indulgens miles hostilis cadit præda mucronis, nil enim vires magis enervat militares, quàm deliciae, quæ & Annibalem apud Cannas fregerunt, ac sædè prostrârunt; quò plus voluptatibus studet miles, eò ad pugnam fit inertior. Israëlita verò pugnaturi contra insultantes Philisthæos non ventri indulgere, sed solemne jejunium præmisere, refecturi ciborum abstinentiâ militare robur, & postea ad orationem confugerunt Samuelis: *Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum.* Quid ni dum Samuel pro jejuniis, & impransis clamat, æther in favorem jejunantium acriter pugnat, & palmis vistricibus orantes coronat; nimirum oratione adjuti, jejuniis farti, austeritatibus vitæ armati, abstinentiâ refecti Israëlita lautè pransos, eosque deliciis assuetos prostrârunt Philisthæos: *Intonuit Dominus fragore magno in die illa super Philisthim, & exterruit eos; & cæsi sunt à facie Israel,* appositè Tertullianus ait: *Dominus intonuit voce magna super eos, confusi sunt, & corruerunt in conspectu Israel, ceciderunt passos impasti, armatos inermes: ha sunt vires jejunantium DEO, calum pro iisdem militaverunt de affectibus Tom. I.*

est. Nimirum pro abstinentibus à deliciis, pro vacantibus à luxuria, pro jejunantibus, precésque fundentibus armatur, & militat æther. Neque profuere Philisthæis armorum congesti acervi, quos antea enervaverant voluptatis delinimenta, & depravatae concupiscentiæ blandimenta.

Oratio igitur prævio refecta jejunio victrix triumphat, quia cælo confœderatur, quòd pro orantibus, ac jejunantibus ad victoriam militat, pugnantes hostes expugnat; cælo enim favente retunduntur irruentium inimicorum impetus, quin & irritæ redduntur dæmonum suggestiones contra armis jejuniorum, & orationis munitos. Sicut est oratio opima, quæ offertur Numini, victima; ita contra hostes tartareos nitentes arcem cordis nostri pravus expugnare affectibus, ac insultantium malarum suggestionum adoriri assultu, est arietis machina acerrima; quæ non solum in tartarei hostis muros audet irruere; verùm & ipsos prorsus evertit; supplex, & humilis oratio Deum rogat, sed quò profundius humiliatur, eò altiùs ac illustriùs triumphat, & ipsa humilitate adversarium debellat: hinc moris fuit, quò orantes toto corpore in terram se abjicerent, & ventre in humum strato orationem emitterent, quo surgerent vegetiores ad pugnam, ac hostes prosternerent: & David ideo giganteam Goliathi molem prostravit, hostes confregit, & cæteris illustriùs triumphavit, ac surrexit gloriofior, quia didicerat in pulvere se humiliare, & humi prostratus enim Deum orare: *Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra: conglutinatus est in terra venter noster,* ubi cum plura adduxisset noster Agellius expendens hunc Psalm. 43. scitè concludit: Nec ille quidem sensus alienus est, voluisse Prophetam animi, ac ventris inclinatione habitum orantium indicare, quò toto corpore abiecti supplicarent ore, & ventre in terram prostrato.

Y y

strato,

In 1. Machab. 2.10. strato, ut Machabæi, qui Rogabant Dominum prostrati in terra, ne amplius talibus malis incidere: siquidem hoc flebili, ac supplici corporis habitu ad misericordiam Deum flectere studuerunt.

3.

Cum igitur humilis in terram prosternitur oratio, vegetior tunc in opem nostram surgit Dei miseratio, quâ uberior suppetias nobis tribuit ad hostes prosternendos: siquidem ubi populus humili, & anxia oratione oravit, DEUM exoravit, cujus ope Assyriorum exercitus corruit: Ex toto corde suo omnes orabant Deum. Cecidit Holophernes capite diminutus, quia ab humili surrexerat antea oratione, ac jejuni

Judith. 4.

Juditha; foeminea manus jejuni, & oratione fortius armata, quàm gladio, caput prostravit, quod terrorem toti incusserat populo. Quàm efficax, & valida est oratio, quæ instrumento tam imbecilli, ut est manus foeminea exercitum totum vicit, ac fugavit Assyriorum? nimirum humilitas supplicantis elatos superat hostium ausus, & armatos prosternit exercitus: quapropter aiebat Tertullianus: *Nos non attollimus tantum, sed etiam expandimus, & dominica passione modulantes, & orantes confitemur Christo: & sicut Christus cruce expansus hostem prostravit, & de prostrato triumphavit: Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras; & ego si exaltatus fuero à terra omnia traham ad me ipsum.*

De orat. cap. 11.

Joan. 12. v. 31.

4.

Ita oratio, cum Christum cruce expansum imitatur, pravos quosque debellat affectus, noxias abigit concupiscentias, & Dæmonum suggestiones victricibus excutit precibus. Oratio expansis manibus, aperto corde, animoque fervente, dum funditur, crucem exhibet victricem, quâ & nos orantes hostes prosternimus: huc accersitur S. Ambrosius Serm. 56. inquit: *Ipsius etiam incessu hominis, cum manus levaverit, crucem pingit; & ideo elevatis manibus orare precipimur, ut ipso quoque membrorum gestu passionem Domini faciamus: sicut Christus cruce tartareos hostes debellavit, & de victa morte triumphavit: perinde & nos oratione expansis brachiis fusâ crucem obijcimus hostibus, cujus ope eos profligamus, & pravos in nos affectus insurgentes prosternimus: hunc morem expansis brachiis humiliter Numen orandi viguisse apud primævos Ecclesiæ fideles refert Nicetas Chroniata inquit: *Supplices frondes exporrectis manibus gestantes apertis capitibus, nudisque pedibus nullo supplicum miserabili gestu pratormisso, submissa voce misericordiam flagitantes veniam consequuntur.**

Lib. 1. in An dronico.

5.

Exulabat tamen frigus omne ab hac fidelium oratione, quæ aperto capite, expansis manibus, nudatis pedibus DEO fundebatur: quia ex corde contrito, & amore flagrante orta; perinde ac flamma sursum ascendebat, ut deorsum descenderet DEI venia, Olim ut in altari ignis semper

arderet ex DEI jussu injunctum erat Sacerdotibus: quid ni? in ara animæ nostræ oratio non frigida, non tepescens; sed fervens veluti ignis ardere jugiter debet, ut monet Joannes Carpathicorum Episcopus in capitibus hortatoriis inquit: *Ignis precum ad DEUM, & sacra meditatio eloquiorum spiritus super altari anima nostra semper ardeant, ferueat igitur, ardeat, ebulliatque cor orantis, & cum regio vate dicat: In meditatione mea exardescit ignis.* Notatu est dignum, quod orare idem significet, quod precari, & hebraicè fervere, ne scilicet fervor unquam ab oratione sejungatur. Oratio perinde ac ardens flamma in cordis nostri ara ita DEO offerenda est, ut omni terrestri sit defœcata affectu, & depurata sorde; ita oratio cœlum ascendat, ut nihil terreni secum adferat, quo ab ascensu suo pondere remoretur: sit oratio à quovis rerum terrenarum affectu sejuncta, ut omni eliminatâ immunditiâ, & sorde, cœlos penetret, & flammam imitata suo nixa fervore citiùs sursum avolet: idque causæ cur olim Sacerdotes ad altare accedentes sacra facturi, pura, nitida, & ab omni sorde depurata deberent vestimenta deferre: huc vocandus Origenes inquit: *Altare est, super quo orationes nostras offerimus DEO, ut sciamus, quomodo debeamus offerre; scilicet ut deponamus vestimenta sordida, quæ carnis immunditia est, morum vitia, inquinamenta libidinum, tunc est oratio nostra ab omni terrenorum affectu defœcator, cum non commoda corporis, sed quæ digna sunt DEO, postulat: quod majora sunt ea, quæ petimus, eò promptior est DEUS à nobis exoratus nostræ implendæ petitioni, quia ut ait Nicetas: *Dat DEUS jucundius, ac libentius, quàm alij accipiunt, dummodo non parva, & exilia, sed quæ digna sunt DEO, posulemus: ea verò digna sunt DEO, quæ DEUM ipsum respiciunt laudandum, & glorificandum per creaturas: ritè is orare dicitur, qui terrenorum didicit oblivisci, imò & sui ipsius; eò quia non propria cupiat orans commoda; sed Dei unicè gloriam concupiscat, & qui ita orat, non hominum associatur frequentibus, sed Angelorum asciscitur cœtui, & cum Angelis Numini laudes occinit. Angelica est nostra oratio, si nostræ obliviscatur humanitatis: angelicam induit puritatem, si naturæ humanæ exuat imbecillitatem. Huc vocandus D. Chrysostomus, ubi ait: *Dum oramus, humana natura obliviscatur, sed occupati mentis alacritate simul orandum, sed existimemus nos in Angelorum medio consistere, idèmq; sacrificium cum illis peragere.***

Num. 94

Homil. 9. in Levit.

Comment. in orat. 40 S. Gregory Nazianzenus.

Lib. 2. de tremore nihil respiciamus rerum presentium, sed existimemus nos in Angelorum medio consistere, idèmq; sacrificium cum illis peragere.

* (o) *

§. II.

Oratio ritè peracta instar Davidica cythara perniciem Dæmoni, & medellam homini adfert, abigitque pravos omnes affectus.

Nil ad Numinis impetrandam opem efficacius, nil hostibus prosternendis aptius oratione ritè peracta; sicut enim cythara Davidica perniciem Dæmoni, & simul salutem adferebat Davidi; perinde oratio instar Davidicæ cytharæ, si harmoniam referat, seu ritè fiat, hominibus adfert incolumitatem, & dæmoni perniciem infert: pulsu Davidicæ cytharæ malignus spiritus desisteat intus Saulem extorquere: & oratio pravos omnes, qui in nos intus assurgunt affectus, coercet, abigitque. Diurna vallati obsidione, hostibus armatis utrinque cincti ingemebant Jabeleni; nec ulla eis spes periculi declinandi, salutisque assequendæ affulgebat, cum hostis armorum peritiâ, ac militum ingenti copiâ prævaleret, & urbs obsessa præliario milite esset deltituta, armisque ad propriam defensionem spoliata. Quid consilii in tanto discrimine? exiguo sibi concessio tempore, nuntios intituunt, mittuntque ad Saulem, & eas sibi auxiliares colligunt vires, ut qui eruere oculos dexteris tentaret, dextrum simul perderit, & sinistrum: *Concede nobis septem dies, ut mittamus nuntios ad universos terminos Israel: imprudenter concessit Naas inducias ab obsessis petitis, & serò agnovit errorem duras expertus catenas: Percussit Ammon usque dum incalcesceret dies: sed quid causæ? quòd tam celeriter suppetias auxiliatrices sibi obsessi comparaverint ad robur obsidentium penitus delendum? Respondet Hugo Cardinalis: Nuntios ad Saulem missos anxios fuisse devotæ supplicis orationis; enim orârunt, preces simul, & gemitus fuderunt; nimirum orationis fervore hostes prostrârunt, & imbre lachrymarum eorum dem extinxere ausus, simulque victrices palmas, laurosque triumphatrices sibi irrogârunt: audiendus est Hugo Cardinalis: Saul ait ipse, seu Christus populum suum ad se mittentem nuntios oratione liberat, ducens exercitum, Jabeleni ubi suppetias ferventi, eaque lachrymis madida exposcunt oratione in urbe obsessa, veluti in officina triumphos sibi cudunt, ac victrices coronas sibi conficiunt: & qui sine fusa prece oculis debuissent carere, orationis auxilio trophæis exundârunt: quia oratio non solum est clypeus, quo hostiles retunduntur impetus; verum & armamentarium, ubi orantes quovis armorum genere muniuntur ad hostes prosternendos: & tunc valentior est oratio, cum gemitibus associata, & à pluribus simul peracta in hostium castra irruit: quamvis humilis vi-*

deatur oratio indiga, & lachrymis madens, illis tamen prævalet viribus, ut contra armatos non solum pugnare audeat, verum etiam eos expugnet, prosternat, ac vincat; imò videtur oratio quasi omnipotentiam laudabiliter æmulari; nil ipsa expavet, quia assueta triumphis hostili sanguine palmas sibi humectat. Nec mirum, si oratio adversarium vincat, cum & ipsum Deum quasi vinciat; etenim alloquens Deus Moysem ait: *Dimitte me ut irascatur furor meus contra eos, 10.* quia scilicet Moyse oratio veluti vim quandam Deo videbatur quasi inferre, eiusque iram coercere; si enim orare destitisset, ab ira Deus non se coercuisset, sed quia oravit *Moyse, Deum tenuit, ne irasceretur, adeo est oratio affectibus omnibus coercendis apta, ut etiam Numinis ipsius iram compefcat, nec sinat DEUM irasci: appositè S. Hieronymus: Cui dicitur dimitte me, ut irascatur furor meus ostenditur, quòd tenendi habeat facultatem.* Sicut fascinatior dicitur verbis, ut etiam incantatio robur illigare, membra sopire, manus vincire, & vires singulas corporis enervare; ita oratio videtur quasi divinam posse, si fas est dicere, omnipotentiam incantare, eamque detinere; ne ad infligenda supplicia, & ulciscenda flagitia feratur: scitè D. Gregorius: *Quid est servo dicere: dimitte me, nisi deprecandi ausum præbere.*

Paræmia erat apud præcos, *Nec Hercules contra duos: sed quod Herculi non fuerat datum, orationi ultrò conceditur: ecce contra humi procumbentem populum stat columnæ innixus detestandis suffitibus adoratus vitulus, ex mulierum inauribus, annulis, aliisque ex mundo muliebri mutuatis ornamentis aureis conflatus; ardet in justas iras Numinis furor vindictæ appetens, & ad ulciscendum flagitium pronus; & tamen prævalet oratio contra culpam supplicia sollicitantem, & contra æstantem ad pœnas irrogandas vindictam. Quòd si unius oratio adeò valida est, ut Numinis justè conceptam iram coercet, excitatum furorem compefcat, & omnipotentiam quodammodo vinciat, & quæ flagitium sollicitabat, supplicia ipsa sistat, ac omninò sedet; quid non erit assecuturæ multorum oratio, fletibus munita, gemitibus obarmata, & lachrymis veluti athleta in arenam descendens, ut oleo inuncta? referunt Jabelenorum Nuntii pericula, quibus subjiuntur, & mala extrema, quæ imminet: Gabaonitæ charitate ardentes, oratione ferventes, lachrymas æquè, ac preces fundunt, & simul hostes confundunt; & quæ imminabant pericula surgunt in trophæa: prosternitur Ammonita lugens, cadit victus; surgit Jabelenus gaudens spoliis onustus: *Percussit Ammon usque dum incalcesceret dies, nimirum spreverat Naas, cap. 11. quæ comparari possent auxilia, quia igno-**

Lib. 1. Reg. 11.
1. Reg. 11.
1. Reg. 11.
1. Reg. 11.

Exod. 32. 9.
In Exod. 13.
Lib. 9. Mo-
tal. cap. 9.

7.

Lib. 1. Reg. 11.

raverat, quantæ foret oratio efficacæ, si enim ascendat oratio in cœlum, auditur statim in terris hostis prostrati lamentatio. Quid ni contribules precarios clamores in cœlum emisere, & preces in terris gemitibus armârunt: *Levavit omnis populus vocem suam, & flevit*; & jam de charitatis flamma eliquatus gemitus, non solum affert Jabeſeni salutem, sed adversariis cruentam etiam infert cladem; quia cum Jabeſeni preces suas fervore munitas, & lachrymis fultas miserunt in cœlum, pericula omnia averterunt, ac declinârunt in terris; ubi lachrymis veluti plumbeis excussis glandibus vulneratus periit Naas.

8. Precarius plurium clamor tartareas percellit legiones, & divinum implorat auxilium, ideoque perinde cacodæmones orationes exhorrent justorum, ac serpens ignem timet, ac fumum; odore enim, & fragrantia orationis pulsus Dæmon euro citius fugit, idque causæ cur Apostolus impensius Timotheo injunxerit, ne unquam à precibus fundendis desisteret: *Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, & postulationes*, quia ad divinam exposcendam opem nulla sit victima gratior. *Ei offerre* (aiebat Tertullianus) *optimam, & majorem hostiam, quam ipse mandavit, orationem de carne pudica, de anima innocenti, de spiritu sancto profectam*: quia oratio si de pectore pudico, si de corde mundo prodeat à quavis sorde defœcato, gratissima est DEO victima, & dæmoni ingens pernicies; quod si precarius multorum clamor charitatis concordia, ac dulcis unitatis melodiâ resonet, tunc cacodæmones ingemiscunt præpediti, & sicut malus Angelus preces timet, quas justifundunt; probus enim orationem suadet; hinc Angelus Tobiam monuit, ut cum conjugè orationi incumberet; obtemperavit Tobias, & unâ cum Sara preces fundens non solum Dæmonem expulit, sed etiam

illigavit, Deprecemur Deum bodie, & cras, & secundum cras. Quid tunc Cacodæmon solo proſternitur orationis odore, & vincetus oratione viribus spoliatur: *tunc Raphael Angelus apprehendit Dæmonium, & religavit illud*; sed cur Sara orante non fuit dæmon constrietus, qui modò ingemiscit illigatus? quia nimirum unâ cum Sara etiam Tobias preces fudit, & clamor precatorius plurium dulcem invehit unitatis melodiam, quâ cœlites alliciuntur, & dæmones exterrantur, ac prostrati vincuntur: supervenit oratio unitate obarmata, concordia munita, quæ jam captivam duxit captivitatem, & vinculis constrinxit dæmonem. Idque etiam causæ, cur ad clamorem precarium Israëlitarum ingemuerint Philisthæi timore perculsi, ac solitudine perturbati: Quærebant Philisthæi

exterræfacti quænam esset vox Israëlitarum,

quæ tantum invehet timoris: *Quænam est hac vox clamoris magni? simueruntque Philisthæi*, ingens erat clamor, & quidem Philisthæis formidabilis non quidem clamantium multitudine, sed animorum conformitate, sed orantium unitate; ut enim conformem multorum audierunt clamorem, se prius victos, quàm pugnantem credidère, ut notat Abulensis inquis: *Omnes quasi uno Israelita uno animo invocaverunt DEUM, ut eriperet eos de manu hostium, sed non eripuit, quia peccata eorum demeruerunt.*

§. III.

Unanimis multorum oratio validior est, viriumque incremento adversa quaque superat, ac de fugatis, vel prostratis hostibus triumphat.

A Deo efficax est vanimis multorum oratio, ut DEUM in sua flectat vota, & petita impetret: agens enim S. Cyrillus Jerosolymitanus de Simone Mago, qui deitatis nomen sibi usurpans, & cum D. Petro Romæ decertans vi orationis fidelium in terram exanimus cecidit, ait: *Genibus provoluti servi DEI, & concordiam illam præferentes, quam JESUS dixerat Matth. 18. si duo ex vobis consenserint de omni re, quamcumque petierint, succedet eis, & confessionis telum precum interveni in Magum eiaculati sunt, & in terram eum eiecère*: ecce ea fuit multorum orantium concordia, & vis; ea orationis plurium concordantium charitas, & efficacia, quâ Simonem DEI nomen, & Numen sibi vanè usurpantem è medio aëre inimum terræ detruserunt. Pulchrè Tertullianus: *Cum probi, cum boni cœunt; cum Apologet. p.ij, cum casti congregantur, non est factio adversus dicenda ad dissidium, sed curia orantium, gentes cap. 39.* Appositè dicitur curia multorum ad orandum conventus; quia lites beneficio orationis in favorem semper dirimuntur precantium: pergit Tertullianus *coimus in celum, & congregationem, ut ad DEUM quasi manufacta ambiamus orantes*, dicitur oratio pia inflari ambitione, quò innuitur, quàm audentè confidat, quàm actuosè negotietur, & quàm potenter, tamen supra votorum factum concupita extorqueat, idque causæ, cur Tobia, & Sara preces Deum in eorum vota flexerint, & petita impetraverint: *Exaudita sunt Tobia 3. v. preces amborum in conspectu gloria summi DEI, & missus est Angelus Domini S. Raphael, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatae.*

Efficax

Oratio pravos expugnat affectus, si jejunio reficiatur vegetior. 359

10. Efficax est, ac negotiosa concordans pluri-
 rium oratio, cum petita statim impetret; ju-
 nior enim Tobias, & Sara orantes ambo si-
 mul, in summo discrimine sospitatem merue-
 runt impetrare. Juditha etiam cum Bethu-
 liae Procetes, rei que sacræ, & civilis præsi-
 des in domum suam accersivisset, eosque
 ob intentatam urbis deditionem severius ob-
 jurgasset, responderunt ei Ozias, & Pres-
 byteri. *Nunc ergo ora pro nobis, quoniam
 mulier sancta es, ac simens Deum.* Verum
 licet pia, ac sancta mulier pro peccatoribus
 preces ad Deum funderet, quia tamen eam
 non latebat, quantæ sit efficaciz, ad concu-
 pita impetranda, etiam à populo supplices
 poposcit preces, quas cives Numini funde-
 rent. *Quod facere disposui, probate, si ex
 Deo est, & orate, ut firmum faciat Deus con-
 siliium meum:* nimirum multorum oratio-
 nes expetit Juditha, ut votum patriæ vindi-
 candæ; & à milite obsidente liberandæ fir-
 metur; quasi nutet largitio beneficii impe-
 trandi, si eam concors multorum precatio
 non præcesserit. & instabilis sit felicitas,
 quam prævia multorum oratio non obfir-
 mat: pulchrè Felix Ennodius adversus eum,
 qui victoriâ potitus præmij nomine Vestalis
 virginis nuptias impiè postulaverat, ait.
*Quaro à te Heroa magnanime, quid de pa-
 tria tua mali depuleris, si hac, quæ tui vi-
 ctor optasti? percunctor utrum poposceris su-
 peros in illa necessitate fautores? si fecisti per-
 functus periculis, cur sacerdotibus eorum pro
 debita oratione ministraris? si non adhibuisti
 pia vota certamini, quid tibi debeo, quem
 sine precibus tuis generalis prosperitas comi-
 sateliberavit? si intelligis, multum est, quod
 debes Numinibus, si studuerunt supplici,
 majus si dederunt victoriam non petenti, ni-
 mirum alienum à divina creditur esse provi-
 dentia, quod concors multorum non extor-
 quet oratio, ait Ennodius, simulque arro-
 gantem increpat victorem: *si non adhibuisti
 pia vota certamini, quid tibi debeo,* quia
 nutat victoriæ felicitas, quam unisona mul-
 torum oratio non fundavit: optata illa feli-
 citas, quam præviæ multorum preces non
 stabilierunt, beneficii potius consetur tituba-
 tio, & fortunæ instabilis lusus, quam firmus
 prosperitatis usus: si communis sit precarius
 clamor, si concors populi oratio, exoptatum
 citius accersit beneficium, illudque firmius
 stabilis, quapropter Juditha curiæ præsi-
 dentes, & altaris Præfectos eniximè rogavit,
 quò concordet, ac unanimes preces Deo fun-
 derent. *Orate, ut firmum faciat Deus con-
 siliium meum:* & sicut Juditha firmius stabili-
 vit suum votum precum accessione, ita
 Ennodius arrogantiæ redarguit victoris,
 qui preces certamini non præmiserat: *si non
 adhibuisti pia vota certamini, quid tibi de-
 beo?* quasi vana esset ea victoriæ felicitas,
 quam concors plurium oratio non præces-
 serit.*

Hinc Christus suos docturus discipulos
 orationis efficaciam ait ipsis. *Iterum dico
 vobis, quia si duo ex vobis consenserint
 super terram, de omni re, quamcumque petie-
 rint, fiet illis à patre meo, qui in caelis est.*
*ubi enim sunt duo, vel tres congregati in no-
 mine meo; ibi sum in medio eorum,* ubi no-
 tat Origenes, Christum non dixisse in me-
 dio eorum ero, sed sum, quia ubi aliqui
 consenserint, Christus invenitur in eis, &
 addit, hanc esse causam, ob quam non ex-
 audiamur orantes, quia non consentimus
 nobis per omnia super terram, nec dogmate,
 neque conversatione: & æquiparat multo-
 rum orationem concentui in re musica har-
 monico; quia sicut in musicis, nisi concors
 fuerit vocum convenientia, non delectat au-
 dientes; ita in ecclesia, nisi consensum plu-
 rium habuerit oratio, minus grata Deo con-
 tingit, qui voces non audit discordantium,
 vota non exaudit dissidentium.

Appositè plurium vocum pariatur ora-
 tio concentui, quia sicut constat harmonia
 plurium vocum modulato concentu, quo
 discors plurium sonorum concordia, summo,
 medio, & infimo tono ad musices aptatur
 temperaturam, & si qua ex his vocibus de-
 sit, vel absurdè obstrepet, totus harmoniæ
 corrumpitur concentus, neque audientium am-
 plius aures demulcet; sed potius ingrato
 strepitu pulsat: ita res contingit inter oran-
 dum, tunc oratio divinas veluti aures de-
 mulcet, eique grata obtingit, si plurium
 modulata vox, & concors concentus, eam
 promovet: alioquin inconditus est vocum
 strepitus, ac verborum confusus fragor, si
 à dissidentibus, & minimè concordantibus
 animis prodeat: hanc plurium consonantiam
 etiam Apostoli servârunt scientes precarium
 multorum clamorem, divinam veluti æmu-
 lari omnipotentiam in patrandis miraculis;
 hinc Petrus gressum restitutus claudo, qua-
 si sibi non fideret, nec propriæ tantum con-
 sideret orationi, socium accersivit Joannem,
 ut concors plurium oratio, id firmius im-
 petraret, quod fortassis precibus unius tan-
 tum innixum notasset. *Petrus autem, &
 Joannes ascendebant in templum ad horam
 orationis nonam, & quidam vir, qui erat
 claudus ex utero matris suæ bajulabatur, &
 huic dixit Petrus argentum, & aurum non
 est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do:
 in nomine JESU Nazareni surge, & ambula,*
 cumque hoc miraculum prodjerit beneficio
 orationis, non quidem unius tantum, sed
 plurium concordantium, cum editum per-
 hibeatur tempore communis in templo ora-
 tionis, eiusdem debetur concentui; pulchrè
 Basilii Seleuciensis. *Tunc temporis enim
 Petrus, & Joannes ascendebant in templum
 circa horam orationis nonam. Id primum
 in dictis cognitum necessarium est, quod in
 tantam dignitatis celsitudinem erecti Apo-
 sti orationem minimè neglexerint: nam ha-*

Judib. 8.
 Judib. 8.
 Cantuor. 1.
 Judib. 8.

11.
 Massb. 18.
 12.
 13.
 14.
 15.
 16.
 17.
 18.
 19.
 20.
 21.
 22.
 23.
 24.
 25.
 26.
 27.
 28.
 29.
 30.
 31.
 32.
 33.
 34.
 35.
 36.
 37.
 38.
 39.
 40.
 41.
 42.
 43.
 44.
 45.
 46.
 47.
 48.
 49.
 50.

mines cum essent, hoc, quoque petito praesidio egebant. Quod si Apostoli precationis opem non excutiunt, sed perpetuis rerum usibus necessariam supplicationem ostendunt; quantum nos crimen incurrimus, qui per incuriam hoc tam salutare proijcimus viaticum? Appositè Basilius communem plurimum orationem viaticum vocat, quò nimirum fideles peregrinantes in hujus vitæ itinere ad cœlestem patriam reficiantur: est siquidem oratio, quâ, & nutrimur, & vires reficiuntur. Petrus igitur, & Joannes, cum fideles in templo communi vacarent orationi, & unanimes preces funderent ad miraculi incubuere patrionem. An quia ars patrandi miracula ex officina prodeat, in qua non mallei incudem pulsantes obstrepunt; sed preces fidelium ad harmonicum editæ concentum aures demulcent? quasi multorum oratio ars sit edendi miracula. Quàm facilis igitur, quàm obvia, ac omnibus parabilis est hæc ars, cum in potestate sit cuiusvis cum alijs se ad orandum asciscere, est siquidem communis ad orandum conventus de consensione concors, & de efficacia veluti precariè omnipotens, cum petita omnia impetret.

13.

Matth. 6.

Homil. 26.
in Matth.

Hinc Christus modum orandi suos edoctrurus Discipulos non alio voluit eos nomine Deum orare, quàm Patris. Sic orabit: *Pater noster, qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum*: nimirum vult Christus, ut non solum nobis, sed etiam alijs beneficia exposcamus, & quò nostra sit oratio efficacior, vult à fidelibus fraterna necessitudine junctis, uni eorum communi patri preces fundi; quia, si plures filij enixim communem deprecantur Patrem, non denegant viscera paternæ charitatis beneficium rogantibus unanimi consensu filijs, quibus id dederat, quo possent Patrem rogare: scitè S. Chrysostomus expendens verba illa dominicæ orationis, *Pater noster, qui es in caelis*, ait: *Qui Patrem dicit, & peccatorum remissionem, & adoptionem, & hereditatem, & fraternitatem, qua est ad unigenitum, & spiritus largitionem per unam hanc confessionem est nuncupationem?* qui igitur Deum orans, patrem eum vocat; ejusmodi nuncupatione fraternitatem fatetur, cum reliquis fidelibus similiter orantibus *Pater noster, qui es in caelis*; & cum ratione fraternitatis in unum coeant cœtum, voluit Magister Christus, ut multorum oratio ex pluribus coalesceret fratribus, ut efficacior esset apud Deum Patrem ad impetranda petita, quapropter ait Chrysostomus: *Spiritus largitionem per unam hanc confessionem est nuncupationem*, quia orantium fraternitas spiritus conficitur largitionem, quasi multorum precantium confraternitas de accepta jam largitione, sibi gratuletur: nam qui patrem orando nominat, fraternitatem dicit, & adoptionem, ac hereditatem, seu spiritus largitionem; si tamen è corde mun-

do, & pura mente oriatur oratio: quia tamen si populus Hebraicus, suam in arcam collocasset fiduciam, quam propterea veluti propugnaculum inconcussum consueverit exercitibus obijcere: licet eandem contra Philistæos adduxisset, non tamen tutelam fuerunt ab ipsa Hebræi experti, cum cruenta clade cæsi à Philistæis fuerint: nec immeritò ait Theodoretus; quia fuerant tunc Israëlitaè divinam legem transgressi, quæ cum clausa contineretur in arca; perperam Deum traxerunt in auxilium, cujus legem fœdè violaverant; ideòque cum Hebræorum vota è mente pura, & corde à fordibus defœcato non dimanarunt, minimè arcam habuerunt adjutricem, cum detur potius temeritati, quàm pietati ejus implorare auxilium, cujus leges violantur, ac dilacerantur.

§. IV.

Oratio ritè instituta hostium technas eludit de pravis triumphat affectibus, & gratiam veluti vim Deo ipsi infert.

VT oratio insidias arceat inimicorum, ac technas eludat tartarei hostis, necesse est, ut ritè instituat; si enim è corde oriatur, à quavis purgato peccatorum macula, & divino æituante amore, ac mente pura; quia tunc grata obtingit Deo, cujus quasi aures demulcet, facile petita impetrat, & mira ubique operatur, quasi invictas ab ipsa omnipotentia mutuatur vires, quibus & ipsi Deo videtur quodammodo vim aliquam inferre, gratiam tamen, & quâ Deus ipse delectetur, quapropter Tertullianus ait: *Coimus in cœtum, & congregationem ut Deum quasi manu facta precationibus ambiamus orantes, hac vis Deo grata est.* Persæpe à mortalium irritata sceleribus divina inardescit ira, quæ tamen per fufas preces sopitur, & extinguitur, nonnunquam minatur Deus cruentas strages, funesta excidia: eò quia in homines indignationem divinam excitent repetita flagitia, quam tamen justorum sufflammat oratio, quæ mira propterea semper operatur divinæ quodammodo æmula omnipotentia, quapropter Cyrillus Alexandrinus in Amos ait: *Vebementer sanctis opus est, servant enim urbes, & Regiones clade impendente liberant; iram Dei quantumvis ferventem vita claritudine recundentes, & impetus ejus iracundia incurstantes nos quasi retrahentes*: quia preces, quas viri probi Deo fundunt irruentes in nos hostes confundunt, sùntque veluti impenetrabile scutum, quo hostiles ictus retunduntur.

Si perfectionum faviant procellæ, & fluctus decumanis tumidiores nos videantur obruere, si Euri, Nothique in nostram essent perniciem, oratio pharus est splendens,

14.

In Apolog.
cap. 39.n. 16. Prope
fin.

15.

Oratio pravos expugnat affectus, si jejunio reficiatur vegetior. 361

dens, & portus malaciam nocturnas inter cimmerias: si irruant in nostrum exitium hostes arma sunt preces inimicis prosterneendis, palmisque legendis aptissima. Si fortuna lus, deque nostra omnia vertat, & odio nos insequatur novercali, oratio pristina nos restituit felicitati, quia ut loquitur S. Chrysostomus. *Aptissima arma oratio est, thesaurus certe perpetuus, divitiæ inexhausta, portus quietus occasio tranquillitatis, densque auctor, parens, fons, & radix bonorum omnium, & innumerabilium oratio est.*

Hamil. s. de
incompre-
hens. Dei
11. 17.

16.

Idque causæ, cur Deus piissimus, ac indulgentissimus pater, ut hominum commodis consulere, tutandis à periculo profugis, urbes quasdam designaverit refugiorum. *Decreverunt Cedes in Galilea montis Nephtali, & Siehem in monte Ephraim, & Cariath, Arba ipsa est Hebron:* censet Hugo Carenensis per has refugij civitates oratione adumbrari, quia hæc ubivis locorum refugium est periclitantibus, si pericula imminant, ait Hugo in Josuë. *Tres civitates ultra Jordanem significant aliud triplex remedium post baptismum scilicet jejunium, orationem, & eleemosynam:* quòd si delinquentes, ut à periculis se mortis subtraherent, manusque evaderent satellitum accelerato gressu urbes contendebant refugij: ita si pericula imminant; si hostes in nostram armatos perniciem timemus; si tentationes urgent, & acerbi casus non modicum nobis inferunt detrimenti, ad aylum confugiamus orationis: quia si maria traicientes cum procella excitatur, fluctus intumescunt, & ventorum impetus navem exagitant, satagunt omni studio, & quavis sollicitudine portum appellere, ut ibi ventorum impetus, & violentos fluctuum assultus declinent, ac securi quiescant: ita ad orationis confugienes portum pericula declinant, & eludunt naufragium: & sicut procellosa traicientes æquora, si negligant, obvium sibi portum appellere, fluctibus diverberantur decumanis, & procella exagitati, ac circumacti, vel in scopulos impingunt, vel ineluctabili submersione naufragium subeunt; pari ratione, si cum intus æstuant pravi concupiscentiæ affectus, ac tempestatem cient, quæ lumen adimit rationis, & cor percutit, pulsâtque, quasi trahens ad consensum, seu veluti impellens ad naufragium; negligat, hisce pravis pulsatus affectibus veluti fluctibus exagitatus orationis portum appellere, imminet tunc gravius periculum, & quasi naufragium patet ineluctabile.

Josuë cap.
29.

in cap. 10.

17.

Est enim oratio, quæ pravos quosque coercet affectus, concupiscentias extinguit, iras compescit; Præ cæteris pravis affectibus, qui satrapas contra Danielem instigârunt, livida fuit invidia, quæ captivos sæpius tetendit Danieli insidias, cumque cognoscerent rem gratam se Regi præstare, eique placere, si molesti essent Danieli; cogi-

târunt impiè, eum leoninis extradere rictibus; & lacui, ubi famelici erant leones, committitur Daniel: Rex verò affectu intus compassionis tactus in Prophetam à lachrymis non potuit se temperare, imò & Deum oravit, ut à periculo in lacum demissum Danielem liberaret, *Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te:* nimirum suppetias à Numine exposcit, quibus Daniel à leonum subtrahatur voracitate: quid ni leones demissum in lacum Danielem non dente conterunt, sed linguâ lambunt; non ore vorant, sed labris osculantur, & propriam coercentes famem ab exhibito sibi pabulo abstinunt; quia Prophetæ quasi aspicientes justitiam non fuerunt leones ausi ullam ei inferre violentiam, nec adferre molestiam; quin potiùs blandis nutibus, osculis demulcentibus, gestibusque adulantibus Prophetæ blandiuntur.

Daniel. 6.

18.

Quærit Tertullianus, an Danielis incolumitas, & ab illo imminente periculo subtractio orationi tribuenda sit Regis Prophetæ compatiens; an Danielis sanctitati, quæ per virtutum culturam erat insignitus; & respondet, tantam esse efficaciam orationis, ut etiam prodita à Barbaro Rege ab imminetibus subtrahat periculis; nisi Rex orâset, non evasisset Propheta voracem leonum dentem; præsertim, cum diuturna fame fuissent ante à satrapis irritati; sed quia aliena obarmatus oratione, in lacum descendit, à leonina rabie eum oratio defendit, quæ & Prophetam munivit, & ferociam coercuit leonum: vel quia ascendit in cælum Regis oratio; descendit in lacum Dei protectio, scitè Tertullianus ait: *Danielem nullius præter Dei supplicem, & idcirco à Chaldeis delatum, ac depositatum, statim utique conclusa, & usitata feritas leonum devorâset; si Darij digna præsumptio de Deo falli debuisset, cum igitur Darius Rex dignè de Numinis præsumplerit auxilio; cum suas in cælum preces dirigit, è cælo in lacum tutela descendit. Quòd si tantæ fuit efficaciam oratio à Rege quamvis Ethnico in cælum directâ, ut in profundo lacus à voracitate leonum valuerit Prophetam subtrahere; quanto validior, & efficacior erit, quæ à viris fidelibus, iisdemque justis funditur? si in opem dirigatur merentis, ac Deo grati: quia plerumque nostra indignitas vires frustratur orationis.*

Adversus
Gnosticos
cap. 8.

19.

Idque causæ fuit, cur S. Leo Magnus suis ad Deum precibus Attilam coercuerit delatis victorijs insolescentem, ac minitantem universæ Italiæ jugum imponere duræ servitutis: & idem sanctus Pontifex, tametsi Romæ oraverit, imò & fleverit, non tamen, ejus ad Deum fusa oratio impetrare potuit, quin Gensericus Romam cum suo exercitu ingrederetur, urbemque expilaret, ac plateas, domosque diriperet, ac cruentis funestaret excidijs: sed undenam utriusque eventus diversitas? non enim credendum

dum est, sanctum Leonem minus efficaciter, ac ferventer orasse Romæ ad coercendum Genserici petulantiam; quam propè Ticinum ad compescendam Attilæ insolentiam: quia sicut in annis profecerat, ita & in sanctitate excreverat, quâ in majori etiam merito erat apud Deum. Non igitur sancti Pontificis oratio minus efficax fuit Romæ ad coercendum Gensericum, quam antea fuerat, cum insolescentem compescuit Attilam; sed quia Romanorum ingratitude licet non impederit, ne S. Pontificis oratio in cælum ascenderet; prohibuit tamen, ne Dei miseratio in ipsos descenderet; quin sanctus Pontifex in pœnam tantæ ingratitude, hanc Romanis prædixerat calamitatem: quia non solum ob susceptum beneficium per repulsum Attilam nullam erga Deum exhibuerunt gratitudinem; verum etiam impenitus incubuere theatris, spectaculis, aliisque profanis indulgere voluptatibus, & gaudijs, quibus divinam iram exasperarunt: sunt enim theatra, quæ à Numinis templis avertunt, & ad omnem impudicitiam viam sternunt, & à Deo avertunt; unde S. Leo Papa loquens de hisce Romanorum spectaculis, ait: *Pudet dicere, sed necesse est, non tacere, plus impenditur demonijs, quam Apostolis, & majorem obtinent insana spectacula frequentiam, quam beata martyria. Quis hanc urbem reformavit saluti? Quis à captivitate eruit? Quis à cade defendit? ludus Girsensium, an cura sanctorum?*

Serm. in O.
S. LEONIS SS.
P. PETRI &
PAULI.

20.

Lib. 7. de
gubernat.
Dei.

De spectaculis
lib. cap. 7.

Intorqueri hoc idem potest in omnes, qui paratiores sunt theatris adeundis, quam templis frequentandis, & ea adeunt loca, in quibus miserè cadunt, & ea fugiunt, in quibus per fufas preces erigerentur: *sternitur Dei templum*, ait Salvianus: *ut concurratur ad theatrum*: seu ad cathedram pestilentiae, gymnasium incontinentiae, officinam scelerum, orchestram impudicitiae, campum iniquitatum, & agrum, ex cujus cultura nonnisi, mala, & vitia germinant in perniciem colentium, quapropter Tertullianus definit *theatrum esse privatum confessorum impudicitiae: ubi nihil probatur, quam quod alibi non probatur*: siquidem id tantum in teatro laudatur, quod extra theatrum est extra omnem laudem. Plura igitur sunt damna, quæ à spectaculis sunt expectanda, proinde ne expectentur, damnanda omninò sunt spectacula, quibus oratio sua frustratur efficacia.

21.

Non solum oratio leonum rabiem in lacu coercuit, ne quidquam inferret damni Danieli; verum & flammam in fornace compescuit, ne pueris nocerent orantibus. Tres coevos adolescentes Dinastarum, & Optimatum Judæorum filios captivos fors Babylonem traduxerat, quorum indole delestus Nabuchodonosor Rex Babyloniorum

Chaldaicus, eos litteris, ac linguâ jussit instrui, ac mutatis nominibus Danieli Balthasaris nomenclationem dedit, Ananiam Sydrachi, Misaeli Misachi, & Azariam Abdenagonis, quibus cum ad formæ gratiam, & ad speciei venustatem, vel augendam, vel conservandam lautiores dapes apponerentur; effectit Daniel apud Malafarem eorum moderatorem, Patriarum obtentu legum promiscuum ciborum usum vetantium, ut in mensam nonnisi legumina, & fontana inferrentur; qua victitandi ratione in experimentum decem dierum adhibita, non solum nihil de oris detritum est venustate; verum & supra ceteros Ephebos vegetiores æquè, ac venustiores apparuere: cumque Chaldaicis disciplinis satis viderentur imbuti ad regiam accersiti præsentiam specimen dederunt doctrinæ, quâ non solum coævis, verum & Magistris ipsis antecellere visi sunt: cumque fama brevi per regiam spargeretur, magnam quidem admirationem apud Proceros, & alios excitavit, sed non sine comite invidia; quæ suos etiam in innocuos adolescentes venenum effudit.

22.

Triginta jam effluerant anni, ex quo fuerant Babylone versati hebræi juvenes, cum præclara virtutis, ac scientiæ existimatione, cum Nabuchodonosor imperij sui potentia insolescens, eò quia tantum ceteris videretur regnis præcellere, quantum aurum vilioribus metallis antecedit; jussit, se in colosso propriam referente effigiem adorari, erat statua sexaginta cubitorum altitudinis ex ligno laminis aureis ad operis uberiolem elegantiam, ac majorem firmitatem oblecto. Ad venerationem colossæ statuæ convocantur edicto, æquè populus universus, ac aulæ Procero, & purpurati, quos inter erant Sydrach, Misach, Abdenago, statuæ circumfusi erant Symphoniaci cum omnis generis musicis instrumentis, capitis in eum pœna sancitâ, qui tubarum, ac timpanistrarum audito sonitu, non statim procumberet in genua regiam pro Numine adoraturus effigiem, Signo concentu instrumentorum dato, cum tota multitudo se se coram colosso prosterneret, genuque flecteret; erecti steterè tres hebræi juvenes inconcussa pectoris firmitate, ac mira animi constantia negantes per sua sibi sacra fas esse cultum exhibere divinitatis ligneo simulacro laminis obducto aureis in extrema superficie, obtestati se potius milles vellet creventam oppetere mortem, quam sacrilegum patrare piaculum. Hæc mascula loquendi libertas omnium excitavit iram, præcipuè satraparum, quibus hebræorum apud Regem gratia tormentum erat.

23.

Capiuntur statim renuentes statuam colere, trahuntur in regiam, spreti mandati accusantur, & ad promeritam necem ut pote regij edicti transgressores expostulantur

Oratio pravos expugnat affectus, si jejunio reficiatur vegetior. 363

tur, & cum Rex nil proficeret in flectenda constantia hebrææ virtutis, fornacem jubet Naphta, Stupa, pice, ac malleolis inflammari septulo vehementius, quam fuerat consuetudo; crepitantibus jam flammarum globulis in fornace, videntur teterrimi fumi volumina sursum ascendere, & nigricantibus ignium vaporibus æther fordescere, & cum essent juvenes vestiti braccis, & tiaris persicis, manibus, pedibusque ligati, illò precipitantur infontes. Sed ò divinæ prodigium potentia, cui vel ipsa famulantur elementa æquè ad clementiam, ac ad vindictam! heroes in fornacem injecti per medios fluctuantium ignium vortices inambulant illæsi, ne capillo quidem adusto, vinculis liberi, laudes Deo læta voce concinunt; propriæ obliviscitur flamma naturæ, & roscidæ mutuatur ingenium; undè non prunas videbantur juvenes accensas calcare, sed vernantes rosas serena fronte aspiciere, ac iisdem delectari; flamma in conum erecta triumphantibus obeliscum erigebat illustri exculptum victoria, quæ èd clariùs splenduit, quò flammæ ipsæ suos ei suppeditabant nitores: accessit quidem flamma, non lætura, sed veneratura juvenum constantiam; lambere vestes visa est, non ut noceret, sed oscula figeret; & quasi roris naturam imitata. *Fecit medium fornacis quasi ventum rori flantem*; sed cur flamma roscidam abiit in undam? quando leonum sævitia extincta non fuit? quamvis in lacu repressa, & coercita, ne Danieli leonina rabies damnum inferret, ajebat ibi Daniel: *Misit Dominus Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi*: in lacu idèd fuit Daniel illæsus servatus, quia Angelus è summo cælo deorsum missus ora conclusit leonum, eorùmque compescuit rabiem, sed in fornace ardente, ait: *Fecit medium fornacis, quasi ventum rori flantem*, ignis quasi propriam exuens naturam roscidam induit, quâ flos virtutis uberius rigaretur, & splendidiùs vernaret; sed quænam hujus discriminis causa fuit? non alia certè nisi ea, quam sacer textus innuit, inquiens: *Tunc hi tres quasi uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum*: ecce in fornace auditur oratio, cum nullus in lacu insonuerit hymnus; in lacu oratio Regis Daniele munit; sed in fornace hymnus contra ardentem flammam vortices pueros armat ad victoriam: & quamvis æquè in lacu, ac fornace oratio triumphaverit, clarior tamen ejus efficacia splenduit in flamma fornacis, quam in lacu leonum, ut innuit Zeno Veronensis, inquiens: *Ubi jactati sunt in fornacem ignis ardentis, hæc devotè cupidus ignis excepit: lambunt roscidos flamma blandientes, mirantes! opacitas intus, incendium foris est; intus hymnus canitur, foris ululatus auditur*: quia propius in fornace adfuit oratio,

validiùs, & per se juvenes armat contra flammam vortices; & ejus efficacia, èd splendet illustrior, quò flammis utrinque cingitur uberius; in lacu verò, quia oratio exterior erat in Rege scilicet deprecante pro Danielis incolumitate, valuit oratio cælum ascendere, ac pulsare, sed inde exivit Angelus, qui perniciosissimo volatu descendit ora conclusurus leonum, ne Daniele læderent: *Misit Dominus Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi*, non valuit oratio Regis Ethnici, seu Darij, per se ipsam leones coercere, sed Angelum accersivit in Daniels suppetias, ne destitueretur effectu, quò exterioriùs minùs efficax visa fuit: quæ verò in fornace fuit oratio edita per se flammam coercuit: Daniel ope externæ orationis servatur incolumis, sed juvenes hebræi de proprijs precibus illustriùs coronantur in flamma, clariùs splendent in igne. An non refugij urbibus asciscenda oratio est, cum intra devotæ orationis mœnia nequeat urgere periculum, & omne arceatur discrimen?

§ V.

Oratio in favorem precantium in campum descendit pugnatrix; sed adversariorum, ac pravorum affectuum ascendit expugnatricem.

Quos oratio munit, hos nulla conterit adversitas, neque ab ullis læduntur hostibus; imò descendit & ipsa oratio in arenam pugnatrix, quò palmas demetat victrices. Joanni ingens obijcitur signatorum exercitus, nimirum ex quavis tribu duodecim millia signati, imò & post signatos, pedissequam videt turbam, quorum dextræ palmis muniabantur victricibus; *ac palma in manibus eorum*. Quid quòd alij à palmis eripiantur triumphalibus, & solo signentur caractere, quò ab alijs non signatis secernantur? an quia signum sufficiens erat ipsis clypeus ad retundenda adversa quæque? ibi enim ajebat Angelus *Nolite nocere terra, & mari, neque arboribus quoad usque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum*: signaculo enim veluti impenetrabili clypeo ad arcenda documenta obarmantur, sed eorum dextræ palmis non muniuntur victricibus, cum tamen alij veluti victorias jam adepti palmis insigniantur, & triumphis commendantur; & quænam hujus discriminis causa? cur non omnes eodem signantur caractere, vel iisdem insigniuntur palmis? quia nimirum hi tantùm palmas in manibus deferunt, qui ore preces fundunt, quia oratio victrix palmis gaudet victricibus ornati, quas

Daniel. 3.
v. 49.

Serm. 5 de
trib. puer.

24.

Apocal. 7.

Apo. 7.

Apocal. 7.

quas ubique legit, ait enim Joannes. *Palmae in manibus eorum, & clamabant voce magna dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super throno, & agno*: nimirum ubi cantus resonat orationis, ibi victrices surgunt palmae, ibi plausibilis auditur triumphus: ubi verò nulla auditur vox, nulla sursum ascendit oratio, sed silentium altè colitur, ibi impresso signo tantummodo arcetur damnum; & licèt in coelesti patria tranquilla beati cives fruuntur securitate, nec ullum ibi periculum immineat; nec ulla discriminis sollicitudo angat, adhuc tamen longius ab orantibus distat metus, cum tacentes signo duntaxat muniantur, & clamantes triumphali insigniantur palmâ: scitè

In Apocal. 7.

D. Ambrosius expendens præfatum textum. *Palmae premia sunt victoria sanctorum, qui & voce magna clamare dicuntur: salus Deo nostro, qui sedet super throno, & agno*: ideo igitur eorum dexteræ triumphali insigniuntur palmâ, quia eorum audiuntur voces orationis; quasi etiam in coelesti patria in paradisiaco triumpho supplici orationi victoria debeat. Quàm efficax est orationis energia, quæ etiam in cælo à militibus signatis, turbas secernit orantium, quas victricibus insignit palmis? sed cur Angelus etiam quos palmis ornavit, & triumpho coronavit, non etiam communi signavit caractere? si omnes ad eandem spectabant rempublicam; cur Angelus alios duntaxat signat, & alios signi relinquit expertes? quia ut ait D. Ambrosius; alij preces fuderunt, cum aliorum voces auditæ non fuerint: quos oratio munivit, hos nulla poterat adversitas lædere: ad pericula arcenda signum imprimitur ab Angelo: sed ubi oratio clamat, nullum signi vestigium datur, quia oratio sola per se pericula omnia arcet.

25.

Ordinaverat David Rex acies suas contra hostiles phalanges, paratus ipse in prælium exire, quò regia præsentia milites ad pugnam exacueret acriorem: sed populus votis obsistit Regis, & devotam erga Principem ostendens affectionem ait. *Tu unus pro decem millibus computaris, melius est igitur, ut sis nobis in urbe præsidio*. Sed quali potuit populo esse præsidio Rex in urbe mansurus, cum ejus virtus bellica in castris cæteros ad victoriam milites incitasset? cur Regis in urbe otium, dicitur decem millium militum superare congressum? si domesticos degens inter parietes non pugnat cum militibus, sed otio indulget cum aulicis; non laborat in campo, sed quiescit in thalamo; non vigilat in excubijs, sed dormit in culcitra? an non adulatio audita hinc fuit, Principis exaggerasse virtutem; ac aliorum vires habuisse contemptui? sed non credas, has populi voces de gutture prodijisse oris adulantium, sed de voto prolatas fuisse triumphan-

1. Reg. 18.

tium: eatenus Regem optant in civitate manere, quò impensius possit orationi vacare; agnoscebant tantò sibi conducibiliore esse justis unius ad victoriam preces, quanto potuerint armatæ militum phalanges prodesse; & ideo una Davidis oratio supra decem millibus computabatur ad victoriam parandam efficax; habet enim paraphrasis Chaldaica: *Tu nos potes roborare, situs nos decem millia. Et nunc bonum est, quòd ores pro nobis ex urbe ad roborandum*: quàm scitè orationem robor dixerunt exercitus? quia ubi oratio cum militibus, & pro militibus pugnat; manus erudit ad victorias; arma dirigit ad palmas, quas de prostrato hoste victrices colligit; ideoque Davidis in urbe preces, valentiores & aptiores vincendis, prosterndisque hostibus erant in urbe, quàm martio in campo emissi sagittarum imbres, vibrati telorum turbines: rati cives, Davidis oratione munitos milites quidquam non potuisse detrimenti pati; Regem rogant, ut sit ipsis in urbe præsidio: quia quos oratio munit, & charitas unit, nullum potest discrimen lædere; cum habeant pro se orationis propugnaculum, contra hostiles assultus, præsidio non destituuntur.

Orationis, qui fulciuntur præsidio, nullis fiunt periculis obnoxij, unde Cassiodorus ait. *Supplicandum nobis est beatissimi Patres, ut lacrimam, quam per vos Deo largiente percepimus custodiri nobis, vestris orationibus sentiamus: quis enim dubitet prosperitatem nostram vestris meritis applicandam, quando honorem adipiscimur, qui à Domino diligi non meremur, & permutatione efficaci bona recipimus, cum talia non agamus: Ecclesiasticis siquidem jejunijs fames est exclusa popularis, decoris lacrymis tristitia facta discescit, & per sanctos viros acceleratum est, ne traheretur diutius, quòd gravabat*: quia per fufas preces calamitas propulsatur, & omnis excutitur adversitas: est siquidem oratio divinorum armamentarium auxiliorum, coelestium contra irruentes hostes exundans officina, & contra dæmonum technas, tutior cautela; ideoque ait Cassiodorus: *Vigor ille rationalis anima nobis consilium præstet; facies veritatis albescat, nec mentem nostram innubilet caligo corporea; sequamur, quòd intus est, ne foris à nobis simus; instruat, quòd de vera sapientia sapit; illuminet, quòd caelesti claritate splendet*: sicut igitur oratio præsidium est, & munimentum contra adversitates omnes, hostilesque assultus, consequens est; ut hoc præsidio destitutus orationis, quantumvis armatus gladio, stipatus associato milite, quamvis campum ingrediatur pugnaturus, fiat hostium præda: cadit enim pugna, nisi surgat oratio, neque stat, nisi precibus fulciatur. Secus præsidio muniti orationis jam gloriæ quasi candidati hosti-

.26

Lib. II. variar. cap. 2.

lib. de orat.
149. 3.

hostiles non timent impetus, & victoriam sibi spondent, eò tutiorem, quò uberioribus, ac repetis fulciuntur precibus, scitè Tertullianus. *Ille Angelorum circumstantia non cessat dicere: sanctus, sanctus, sanctus. Proinde igitur, & nos Angelorum, si meruerimus esse candidati. Jam hinc celestem illam in Deum vocem, & officium celestis claritatis ediscimus: oratio enim quædam est celestis beatitatis præguttatio, & qui orationi assuescunt, beatis asciscuntur, & Dei opem ad se trahunt, quia ad Deum accedit orantis obsequium.*

27.

Duas scimus fœminas fraudulentis versutissimi serpentis technis impetitas, laqueisque irretitas: prima fuit Eva: deliciabatur hæc in paradisa topiarijs, erat ea voluptas innoxia, quia serpentino carebat veneno; erat enim hortus ille ad omnem consitus amœnitatem, & supra omnes terrarum tractus ridens, simulque & arridens, deliciarum quæ corporis, quæ animi referatissimus, ubi cœlum perpetua serenitate lætum nullo terrestri halitu, nulla tetra exhalatione fœdabatur, aër saluberrimus erat, & verna quadam temperatione semper æqualis, ac pacatus: & quamvis per quatuor tempestates cursum suum annus exigeret, cœli tamen clementia, & aëris salubritas varietatem ita temperabant, ut fastidium excuterent, simulque lætam promoverent, ac gratam temporum mutationem, cum nec illic iners, ac torpidum gelu, nec horridus rigor, nec amnes frigoribus congelati, nec montes nivibus albentes, nec campi pruina concrecentes, sed tepor quidam semper exhalaret, quo corpora placidè respirarent, & animi recrearentur. Ob id ad invidiam excitatus cacodæmon Evam adorsus est quamvis divinis munitam præceptis, & innocentia armis protectam. Ingressus igitur serpentem, animal in primis astutum, & sagax; eum artibus sibi notis vocalem effecit, magis tamen ipse ex ejus gutture locuturus, quam eloquentem facturum anguem, fortassis tunc solitario incessu per paradisi meandros vagabatur Eva, & sicut eam animi libido pepulerat propè arborem scientia boni, & mali: ibi serpens, vel arboris circumvolutus ramis, vel subter arborem in caudam, pedesque erectus, tanquam frater sororem affatur, & mira sermonis illecebrâ, verborum lenocinio aures demulcet mulieris, ejusque sibi benevolentiam captat, simulque venenum pestiferæ cupiditatis excellendi supra humanum fastigium inspirat, gustumque pomi vetiti suadet, & persuadet: falsis enim delusa sponsonibus Eva serpenti credidit, seque, & suos pessimo addixit inimico. *Tulit de fructu illius, & comedit.* In ipso innocentia statu, in medio paradisi, seduxit serpens primam in mundo mulierem, quæ priusquam prole fœta, *Verani de Affectibus Tom. 1.*

Genes. 3.

& ex marito grævida, mundo peperit calamitatem, fuit enim hujus fœminæ deceptio illa Pandoræ pyxis, à qua omnium scelerum genera, portentorum colluvies, suppliciorum acervi, calamitates omnes, morborum agmina, cruentæ cædes, & mors ipsa proruperunt.

28.

Secunda fœmina à cacodæmone impetita fuit, quam vidit Joan. *Apocal. 12.* Sole amictam, luna calceatam, & syderibus fulgurantibus redimitam: hæc autem omnes elusit tartarei hostis conatus, frustravit machinationes; & ne loco, aut stipantibus Angelorum agminibus adscriberetur victoria, mulier desertum petivit, aquilæ plumis munita. *Data sunt mulieri alæ duæ aquilæ magna, & volabat in desertum locum suum:* sed serpens impediturus mulieris secessum in solitudinem deserti; turbidum emittit flumen ex hiante ore, cujus confusus vorticum voluminibus obicem injiceret mulieri properanti, eamque deterreret, ac à suscepto retraheret itinere. *Emisit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen, ut eam faceret strabi à flumine.* Verùm macula in muliere virtus altus elusit serpentis, qui ima pectora cœnosam trehens per tellurem, spiris involutus fœdissimis fugit confusus; simul & victus.

Apoc. 12.

Apoc. 12.

29.

Quid quod cum idem fuerit serpens eadem armatus versutiâ, munitus fallaciarum exercitu, & utroque in loco fœminam fuerit adorsus, sexu fragilem, natura mollem, conditione imbellem, ab hac tamen victus ceciderit, cum victor terrestri in paradiso de prostrata Eva surrexerit erectus in pedes, & caudam, vel circumvolutus arboris ramis; aut trunco? cecidit enim serpens victus, quia Apocaliptica mulier ejus elusit versutias, frustravit technas, retudit conatus; surrexit verò cum primam fœminam suis fallacijs decepit, quid igitur causæ, cur prima fœmina serpentis non elusit altus, cum secunda ejus frustraverit conatus, & victum prostraverit humi repentem? causam discriminis suggerit Hugo Cardinalis, quia mulieri Apocalipticæ datæ fuerant alæ binæ Aquilæ magnæ, quibus munita posset ad volatum se accingere: sunt autem hæ alæ vita activa, & contemplativa, ait Hugo: *data sunt mulieri duæ alæ, tanquam arma, quibus se posset elongare: hæ alæ sunt vita activa, & contemplativa,* vita autem contemplativa tota divinis occupatur meditationibus, tota innititur orationibus mente conceptis, ideòque hoc fulcimento innixa cadere non potuit mulier Apocaliptica; & hisce præmunita armis, non potuit nisi serpentem prostrernere. Vel binæ alæ ex aquila magna mulieri mutuata Apocalipticæ utramque significant orationem vocalem, & mentalem verbis expressam, & mente conceptam, hisce binis alis instructa mulier; *facile*

facile potuit serpentis ima pectora per cœnosam trahentis tellurem evadere, sursum avolans, & deorsum serpentis despiciens versutias. Non igitur propria industria, sed viribus orationis de serpentis vastitie illustres exegit palmas: Eva verò, quia utraque ala destituebatur, foedè cessit serpenti suadenti, & miserè victa cecidit, cum serpens victor in caudam, vel pedes surrexit erectus.

30. Eva fundendis precibus non legitur ad dicta, & ideo victa cadit: mulier autem Apocaliptica, quia orationi vacat, ejusque tum vocalis, tum mentalis munitur alis, ovans triumphat, & devicto serpente sursum avolat triumphatura: ita est, ubi viribus quis destituitur orationis; ibi non nisi cædes, & ruinas spectare potest: secus ubi orationis efficacia quis præmunitur de prostrato quovis hoste gloriosiores reportat triumphos. Tametsi fuisset Eva innocentiae suffulta præsidio, quia tamen viribus fuit orationis destituta, serpentis victa versutijs cecidit deturbata à suo innocentiae, ac felicitatis statu, in quo ideo non stetit, quia fulcro non fuit orationis innixa: secus extra innocentiae statum masculula in muliere Apocaliptica virtus viribus præmunita orationis, quamvis innocentiae destituta præsidio serpentem vicit, quem oratio prostravit. Imò validiorem syderibus orationem dixerim. Tametsi firmitatem superent sydera adamantis, ac firmius suis hæreant epicyclis, cedunt tamen serpenti, quem foemina prosternit, & conterit: quamvis nil stellis firmius, nilque foemina mollius; in hac tamen serpentis pugna cum muliere apocaliptica stellas videmus cœlo detrusas, & foeminam laureatam, è terra evulsam sursum triumphis avolare illustrem. *Cauda ejus trahabat tertiam partem stellarum cœli, & misit eas in terram:* nimirum vel sola serpentis cauda refixit stellas, quas expunxit è cœlo, & deorsum traxit in terram; cum totus serpens furoribus armatus, fallacijs catafractus, versutijs munitus, foeminam licet conditione imbecillem, naturâ fragilem vincere non valuerit; nec suis vincere versutijs; quin alis instructa sursum victrix avolaret: quòd si quæras, cur mulier enacta fuerit victoriam, cum astra ipsa à sola serpentis cauda refixa foedam fuerint ignominiam perpeffa? Nodum solvit lacer textus, inquit: *Clamabat parturiens*, nimirum precatorius mulieris parturientis clamor serpentis astus elusit, depressit audaciam, frustravit versutiam, fascinavit fallacias; quia ubi auditur precarius clamor; ibi veluti echo consona ovantis respondet vox victoriæ, quâ illustris triumphavit mulier geminis munita alis utriusque orationis verbis expressæ; & mente conceptæ: altiora enim pervadit mulier

Apocal. 12.

æthera, quoties utriusque alæ remigio sursum nititur, & deorsum ima pectora per terram trahentem relinquit versutum serpentem, spiris involutum foedissimis, & à viribus prostratum orationis. Invincibile siquidem Apocaliptica foemina orationis prænuntio accivit præsidium, cum sydera cœlo infixæ, ac rutilo fulgurantia nitore non solum cauda obscuraverit draconis, verum è suis etiam sedibus expunxerit, & deorsum traxerit, cum mulier sursum victrix avolaverit? quia nimirum astra sine voce, orationibus destituta ceciderunt, quamvis innatis suis splendida nitoribus. *Cauda ejus trahabat tertiam partem stellarum cœli, & misit eas in terram;* mulier verò ideo triumphavit, & sursum victrix avolavit, quia binis munita alis utriusque orationis verbis expressæ, & mente conceptæ de prostrato triumphavit serpente. *Data sunt mulieri ala dua aquila magne, ut volaret.* Imò adeo validæ sunt vires orationis, ut vel ipsis imperent elementis, ac in miris patrandis virgam superent Moyfis prodigijs exci-
tandis datam.

Apocal. 12.

Apocal. 12. v. 14.

Nitebatur Pharao nequissimis artibus populum perdere Israël, cujus incolumitati enixim studuit Moyfes. Pugnat ille technis populum, quem iste propugnabat prodigijs; cumque egressus populus insequentis à tergo Pharaonis armatas phalanges timeret, & à fronte immèabilia aquarum, fluctuumque volumina obstarent itineri; ad opem timore percussus populus confugit orationis. *Cum appropinquasset Pharao levantes filij Israël, oculos viderunt Ægyptios post se, & timuerunt valdè, clamaveruntque ad Dominum?* sed quid proderunt precarij clamores, cum à tergo urgeant festinantis exercitûs hastæ, & arma; & à fronte naufragia minentur aquarum vortices, fluctusque ventorum impetu exasperati? Si Pharao virgâ Moyfis percussus, tametsi plurium fuerit prodigiorum ferax, feritatis non mitigavit ingenium; quomodo nunc precarijs clamoribus populi ad extremum redacti mitescet Pharao, victoriæ, ac triumpho appetens? & tamen sola orationis virtus fuit, quæ non solum à periculis, quæ à tergo, & fronte imminabant, populum subtraxit, sed etiam illustrem de prostrato, & perditio Pharaone impertivit victoriam: siquidem Ægyptiorum phalanges Israëlitarum percussæ precarijs clamoribus ceciderunt marinis vorticibus obrutæ, quando oratio sicca itinera per disruptos, ac conscissos maris sinus aperuit, quò citius Israëlita ad victoriam properarent; nimirum orationis subsidium innumeras Ægyptiorum evertit copias, prostravit phalanges, perdidit exercitum; & valentior fuit oratio, ac precarius populi angentis clamor, quàm Moyfis virga, quamvis prodigiorum r. patatrix ad

31.

Exod. 14. v. 10.

ad pervicaciam frangendam Pharaonis: contra virgā quamvis quasi omnipotentiae vicariam armatur detestanda Pharaonis constantia; cujus tamen durities contra precarium Israëlitis clamorem, contra angentis populi orationem, non potuit armatas suas tueri phalanges, quin victæ caderent marinis obrutæ fluctibus: voluit DEUS ut populus è Pharaonis raptus famulitio precario clamore propriam testaretur imbecillitatem *clamaverunt ad Dominum*: ut Pharaeo triumphatus caderet præda orationis, ac precarii clamoris: appositè Origenes apud Glossam: *Clamor Sanctorum auditur, jubetur Moyses virga percutere mare, ut ingrediens populo DEI cedat, & aqua, qua timebantur, dextra, levæque murus effecta non solum perniciosam nesciant, sed etiam munimen exhibeant*: nimirum precarius clamor tantæ est efficacis, ut non solum marinos fluctus coercet, sed & maris sinus dirumpat, & per sicca itinera in medio immeabilis Erithrei viam ad triumphos sibi sternat.

S. VI.

Oratio prodigiorum fecunda mater heroicae operationis energiam demonum technas eludit, & hominum opitulatur indigentis.

32. **S**I virga Moysis prodigiis patrandis data fuit; oratio tartareis hostibus profligandis, ac miraculis invehendis perapta est. Ardens sitis in deserto viscera torquebat populi exarescentis defectu frigidæ, & tunc Moyses jubetur aquam DEI nomine à petra exigere: *Loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas*: Moyses populi obtrectatione turbatus manum elevat, & repetitis ictibus silicem virgâ percutit, ut exoptatos à populo eliceret latices, frigidæque emitteret undas: *cum elevasset Moyses manum percutiens virgâ bis silicem, egressa sunt aqua largissima*, sed cur silex ad primum virgæ pullum non concupitos à populo dedit frigescentes latices, quibus & sitim sedaret & æltus temperaret aciores, si Erithreum mare ad unicum virgæ ictum Moysi oblectum proprium discidit sinum, & sicca pertranseunti populo aperuit itinera; cur silex in deserto ad primam virgæ diverberationem non obtemperavit Moysi jubenti aquas emittere in solatium sitientis populi? ingens utriusque sanè miraculum claruit; sed quia dirupto lapide aquarum latices ex saxeis rimis erumpi, ac frigidos fontes insuetum non est, cum sæpissimè id visum fuerit; ideo renuit silex primo parère pulsui virgæ: secus quia mare suspendere, siccamque inter medios fluctus viam gradientibus aperire, id & rarius est, & mirabilius, ideo quò illustrius claresceret prodigium ad primum virgæ ictum paruit mare.

33. Sed cur Moyses unico duntaxat ictu fluctus in mare diverberavit Erithreo, cum in deserto silicem bis virgâ percussisset? ut nimirum virtus commendaretur, & efficacia orationis; hanc ipsam causam innuit sacer textus nobis indicans, Moysen manum oratione obarmatam super undas levasse: in deserto autem non precario clamore sultam, non oratione munitam manum ad petram extendisse, sed populari murmure turbatam direxisse: clamabat cum pericula in marinis fluctibus imminerent, dicente Domino: *quid clamas ad me*, in deserto autem, cum debuisset coram populo pronus in humum procubuisse, & preces fudisse, ut oratio populi, & Moysis in cælum ascenderet, & Dei miseratio è cælo in desertum descenderet, orationis tamen ob populi murmur, ac internam mentis turbationem oblitus fuit; & id causæ, cur ad latices eliciendos è saxo repetitis virgæ ictibus indigerit: quia nimirum percussio virgæ viribus destituta orationis minus efficax est, licet patrandis prodigiis data, & efficiendis miraculis nata; ideoque quia viribus destituta orationis ad eliciendos latices è saxo, ictum, pulsūque debuit iterare in deserto; cum ad findendos in Erithreo marinos fluctus unicus suffecerit pulsus; quia tunc non murmure, sicut in deserto turbata erat Moysis manus, sed clamore precario populi præmunita virga; quæ propterea unico tantum pulsu mare divisit, & sicca itinera per intimiora ejus aperuit viscera: scilicet virga Moysis precario destituta clamore ægrius faciliora patrabat, cum longè difficiliora orationis adjuta præsidio facilius, ac citius superaret. Idque innuit Cyrillus apud Glossam inquit: *In Egypto semel tantum eadem virga, vel aëra, vel aquas diverberans ostentabat; nunc quia insultans populo succumbens de fide aliquantulum deturbatur parum absuit, quin Dominus negaret aquas*, quia in eremo Moysis virga licet patrandis prodigiis data præsidio destituebatur orationis, ideo ei silex latices denegavit, & non nisi importuno, ac iterato pulsu diverberatus latices emisit. Appositè etiam D. Ambrosius ait loquens de Moysè: *dicit ad eum Dominus: Quid clamas ad me? sonum ejus non audio, vocem ejus agnosco, silentium ejus, clamorem ejus in operibus deprehendo, clamabat populus, & non audiebatur, tacebat Moyses, & audiebatur*: expendenda sunt verba illa: *clamorem ejus in operibus deprehendo*, nimirum in maris dilectissimo sinu, gremioque discerpto agnoscebatur orationis energia, quia primo ictu, primoque virgæ pulsu fluctus facto divortio suspensi hæserunt; sed ubi in eremo non auditur clamor, nec exauditur oratio, virgæ bina percussio est necessaria: in operibus elucet orationis efficacia, quia juvante oratione facile perficitur, quod non nisi ægrè forsan patraretur; quia populus in deserto obmur-

obmurmurat, non orat; filex non nisi ad coercendam importunitatem repetiti pulsus latices emisit; secus quia Moyses ad litus Erithrei non vociferatur, sed supplex orat, ad primum virgæ nutum obtemperat mare, fluctus dissociantur, & sicca aperiuntur itinera in medio mari; quò inde conjiciamus, quanta sit orationis efficacia, quanta precum energia, quam vel ipsa fluctuum volumina testantur suspensa.

34. Non solum oratio, quæ imminent pericula declinat, marinòsque fluctus prodigioso dissociat divortio. Verùm etiam morbos omnes ab humano excutit corpore, hostesque abigit tartareos hominem in corporeis membris obsidentes. Adductus fuerat ad Apostolos lunaticus ille, cujus calamitas frequenter dolorem parentibus ingerebat, & quamvis pluries adnixi fuerint Apostoli pervicacem Dæmonis pertinaciam depellere, frustraneus tamen semper fuit eorum aditus, ut ipsi testati sunt: *Accesserunt Discipuli ad JESUM secretò & dixerunt: Quare nos non posuimus ejicere illum?* nimirum Petrus, & Joannes sacri Collegii Principes, & in Christi Schola primas occupantes sedes adolescentem ab invisa dæmonis obsidione liberare non valuerunt; tametsi iidem claudò ex utero matris pedes potuerint resculpere, nervos consolidare, & gressum præbere: *In nomine JESUS Christi Nazareni surge, & ambula: & apprehensa manu ejus dextera allevavit eum, & protinus consolidata sunt bases, & planta.*

Matth. 17.
v. 18.

Act. 3.

35. Quid quòd Apostoli vitia potuerint naturæ corrigere, & obsidentem cacodæmonem à corpore non valuerint abigere? an quia liberare obsessum non singulari detur prodigio? cum persæpe ad nutum imperantis sacerdotis, id contingat. At si ita est; cur ergo Petrus, & Joannes, qui mendico claudicanti usum elargiuntur membrorum, à dæmonis non liberarunt obsidione adolescentem? si facilius fuit, Dæmonem abigere obsidentem, quàm pedem resculpere claudicantem, cur Christi discipulis non paruit cacodæmon obsidens, quibus defectus obedivit naturæ? Causam indicat discriminis Basilii Seleucienensis inquit: *Apostoli prece rationis opem non excutunt, sed perpetuis verum usibus necessariam supplicationem ostendunt, postea subdit: Orationis appendix erat claudis oratio, & caput ad orationem jacenti claudò inopinatum cursum attulit: nimirum promptius, & expeditius id peregerunt, quod factu erat longè difficilius, quia ubi oratio adest auxiliatrix, corporis statim viget sanatio; cedunt enim invictæ orationis viribus corporis infirmitates, membrorumque ægritudines: Christi Discipuli ideo claudicantes pedes consolidarunt, quia caput precum ferventi effusione munierunt: mens enim præsidio fulsa orationis non sinit gressum obliquum; & non potest nisi rectè ambulare, cujus gressus ab oratione*

Orat. 21.

dirigitur; orarunt Discipuli, & pedes claudicantis consolidarunt: cacodæmonem verò obsidione corpus prementem adolescentis abigere non potuerunt, quia viribus tunc orationis destituebantur testante Magistro Christo: *hoc genus dæmoniorum in nullo potest exire, nisi in oratione, & jejunio.* Præsidio igitur orationis, quæ difficiliora sunt, facilius assequuntur Apostoli, qui viribus destituti orationis, quæ factu sunt faciliora minime peragunt. Oratio est, quæ divinæ quasi in terris omnipotentis vicaria mira ubique operatur; pericula quæque declinat, hostes prosternit, difficultates superat, tartareas legiones evertit, & ubique victrix triumphat.

Matth. 9. v.
28.

36. Neque ab aliis rebus mutuata vires quidquam præstant roboris, si orationi non confœderentur associata; tametsi accepisset Elisæus duplicem Eliæ Magistri spiritum, imò & pallium, quo disceret proximi defectus obtegere, & mira simul operari, & redire à Magistro in aërem raptò pervenisset ad Jordanem, & aquis pallium imposuisset, non tamen undas divisit fluminis; & tunc impatiens moræ, ac desiderio frustratus, iterum suscepto pallio cum aquas diverberasset parère detrectantes indignatione quadam succensus exclamavit: *ubi est Deus Eliæ etiam nunc; percussitque aquas, & divisa sunt hæc, atque illuc & transiit Elisæus:* quærit Abulensis hic, cur primo ictu aquas non dividerit, quas postea repetito verberare discidit in binas partes; & responderet, id dandum esse orationis efficacia, cui ut pareant elementa propriæ etiam obliviscuntur conditionis, & naturæ; Jordanis revertitur retrorsum ad imperium orantis, mare rubrum sinum suum in binas discindit partes ad precarium populi clamorem; & hic etiam rapidi fluctus Jordanis factò divortio dissociantur ad Eliæ pallii repetitos ictus, ait Abulensis: *Ut compelleretur orare ad Dominum non fuerunt divisa prima vice: tametsi Elisæus jure acceperit hæreditario spiritum Eliæ, quia tamen non fuerat prima vice viribus munitus orationis; licet Eliæ pallium sensisset Jordanis, non tamen Elisæo paruit verberanti, quia nondum astueverat obedire nisi oranti; & cum primum cœpit Elisæus preces fundere, suas destitit Jordanis undas effundere; didicerunt fluenta Jordanis iter Elisæo aperire oranti, cui non obtemperaverant diverberanti; quamdiu orationis opem ad Jordanem sistendum non adhibuit, percussos non valuit fluctus sistere; cum verò mentem ad Deum elevat, & propriis diffusis viribus opem expostulat ab oratione, Jordanem dividit, & undas obedire gressibus compellit; & qui duplici munitus spiritu fluxis non potuit vorticibus imperare; orationis corroboratus præsidio potis fuit gurgitis coercere rapiditatem.*

36.

4. Reg. 2. v.
14.
Quæst. 28.

Adeo validæ, & efficaces sunt orationis vires ad difficultates cunctas facile superandas,

37

das, ut vel ipse Christus, ut nos erudiret, hilce voluerit præmuniri cum morte in crucis stadio luctaturus, & cum gehennalibus furiis pugnam initurus: ibi quamvis profundissimis confossus vulneribus, quamvis toto corpore faucibus sanguinem funderet, quo & suas irigaret ad victoriam palmas, & nostram coloraret ad gloriam purpuram, non tamen quamvis viribus destitutus, plagis confossus, vulneribus fractus, animi licet integritate semper illæsa, arma unquam deposuit: sed perinde ac solidissima petra, non virgâ, ut silex in eremo, sed ferreis clavis in cruce percussa, si non uberes aquæ frigidæ lactices fudit; sanguinis tamen undas effudit; quibus & nostrorum extinguerentur flammæ vitiorum; & sordes purgarentur conscientiæ, mentesque abstergerentur à fœditatibus cogitationum, quibus concupiscentia cœno suo nos maculaverat: sanguinem è faucibus corporis arrubus effudit, quod aternalibus furiis naufragium appararet, & nobis portum adaperiret salutis: cumque in hac pugna per plura vulnera ipsi inflicta multiplex jamiam aperiret os victoriæ epiniciu sibi occinurus, triumphali lamento tartareis insultavit legionibus, Patrique æterno animum remisit commendatum: *Clamans voce magna JESUS ait: Pater in manus tuas commendo spiritum meum; & hæc dicens expiravit:* Sed quid causæ, quod spiritum emissurus clamet ad Patrem? an non frustranea videbatur ea commendatio in Patris manus, in cujus alto pectore fida servabatur custodia? ait Christus spiritum emissurus: *In manus tuas commendo spiritum meum;* non quia ipse commendari indigeret Patri, cui natura, & divinitate non erat suppar, seu inferior: sed ad nostram eruditionem, suosque docturus Discipulos id præstitit, quod nimirum discamus & nos, cum extrema imminent vitæ discrimina suppetias ab oratione exposcere, cujus præsidio hostium insultus retundamus, & pericula quæque imminetia declinemus.

Est siquidem oratio, quæ nobis ad victoriam texit coronam; Christi vulnera nostra vulnerârunt vitia; effusus cruor nostra delevit crimina; sanguinis rivi conscientiæ nostræ fœditates lavarunt; sentes Christi caput terebrantes è terra cordis nostri antiquum maledicti probrum eradicârunt; guttæ sanguinæ è toto corpore depluentes venena erant tartareis furiis, & nobis semina, quæ uberem sponderent gloriæ messem; & demum mors mox à Christo subeunda victoria erat consummata; cum enim hostes prostrâisset, tartareas legiones profligâisset, & mortem ipsam sua morte vicisset; inclinatus è summo crucis vertice in imum terræ caput aspecturus victor sub ejus pedibus gementes hostes, prostratas avernales legiones, superatum peccatum, & mortem devictam; ut inde nos doceret, orationem nostræ esse coronam felicitatis, quam propterea cum morte voluit Christus conjungere: *hæc di-*

ens expiravit, nimirum orans mortalitatem exiit, ut indueret immortalitatem: mortem igitur suam voluit Christus præsidio munire orationis, ut inde disceremus; ope illius destitutos, nec posse mortem vincere, nec immortalitatem enancisci, neque triumphis coronari; huc accersendus S. Ambrosius: *Caro moritur, ut resurgat: spiritus Patri commendatur, ut cœlestia quoque ab iniquitatis vinculo solverentur, & pax fieret in cœlo, quam terrena sequerentur:* captivos igitur extracturus ex nequissimo peccati, hostisque tartarei famulatu preces fudit, victoriæ prodromas, & triumphorum conciliatrices; quo inde discamus, nullum sine oratione consummari facillè triumphum posse, nec de inimicis reportari trophæum.

Quisquis hostes prostrernere satagit propriis non fidat viribus, sed præsidio munitur orationis, hæc enim ut clypeus ictus retundit hostiles, & ut vibrata tela, quæ DEO funduntur preces hostes fauciant, & prosterunt. Frustra victoriæ inhiat, & hostes nititur prostrernere, qui viribus non fulcitur orationis. Contra Numinis armatas phalanges bella moverat Josue, qui tamen de cœlo sibi ascivit suppetias, & vix mentem sursum erexit in cœlum, cum præcipiti fugæ se hostes dederint, & cum latebras timore percussi quærerent, lapidum grando contortis veluti spiculis fugientes peremit: *Cum fugerent filios Israël, & essent in descensu Beboron, Dominus misit super eos lapides magnos de cœlo usque ad Azeca, & mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio percusserant filij Israël;* quàm efficax, ac celer fuit Josuè oratio, quæ in cœlum statim ascendit, ut è cœlo victoria in terras descenderet: pugnavit è cœlo oratio, & expugnatura in terris Numinis hostes; grandines excussit lapideos, quibus fugientes, & latebras quærentes contereret: nimirum vel ipsum æther orationi militat, & elementa confœderantur; & licet nox ingruens effugium fœdè fugientibus videretur sponderes; oratio tamen quæ pugnatura in cœlum conscenderat, victoriam non distulit, sed dici cursum coërcuit, quo Josuè solis statione clariore de Amorrhæis reportaret triumphos; occasuro siquidem soli inelamavit: *Sol contra Gabaon ne movearis; & luna contra vallem Aialon; steteruntque Sol, & Luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis,* insolens prodigium! stetit Sol, ne staret ulterius Amorrhæus; Sol ipse exhibuit se se stationarium militem, quod stativam in castris Amorrhæorum fortunam prosterneret; metam distulit dici attingere, quod Dux fidelis inimicorum palmas ad postremum usque demeteret: passus est syderum princeps unius ducis voce vinciri, quo veri luminis, ac Numinis fugaret, everteret, vinceret perduelles; ascendit nimirum oratio ducis pugnaturi in cœlum, & descendit è cœlo in terram victoria: pugnavit contra Amorrhæum Sol

Lu. 23, v. 46.

36.

Luc. 23.

39.

Josue 10: v. 11.

Josue 10.

Sol ipse, stationarium agens militem; dimicârunt sydera; & cœli lapides veluti contorta tela deorsum eiuculantes, hostes prostrârunt, vicerunt & quamvis cœlum haberet sibi confœderatum, solémque sibi stationarium ad victoriam; non tamen fundere desinit preces, quo cœlum sanguinem effunderet Amorrhæi, & victoriam oratione clauderet insignitam.

40.

Tametsi victoriam sibi de cœlo paratam cognosceret, licet noverit decretum sibi de cœlo triumphum, adhuc tamen orationis Deo obtulit holocaustum: siquidem noverat, orationem felicitatis esse coronam, & contra violentos fortunæ flatus securam anchoram: oravit igitur Josue felicem victoriæ impositurus finem; & eò illustriorem, què solem habuit insuetum spectatorem: scitè D. Augustinus: *In divinis libris legimus solem ipsum stersisse, cum hoc à Domino Deo petivisset vir sanctus Jesus Nave, donec captum pralium victoria terminaret*: oratio igitur hostibus metum incussit, diei coercuit cursum, luminaribus cœli addidit splendorem, victoriæ imposuit coronam, & victrici coronæ illustrius triumphus incrementum.

Lib. 21. de
Civ. cap. 8.

41.

Non solùm de hostibus externis pugnat triumphat oratio, sed etiam de internis contra rationem insurgentibus: sùntque pravi affectus animi tum irascentis, tum concupiscentis rebellantis contra nobiliorem hominis portioem motus; sunt pravi affectus interni hostes, qui nos lethaliùs fauciant, & inflictis invisibilibus vulneribus dirius cruentant, neque alia hisce internis vulneribus curandis aptior medela oratione; ait enim Philo. *Affectibus, seu anima vulneribus oratio remedium est saluberrimum, quod legislator ante solis occasum admoveri vult, hoc est, priùsquàm illustrissimi, maximique Dei splendor occidas, quem misertus nostri menti humana inserit: nam quamdiu in anima luces lumen diviniissimum, reddere debemus sermonem oppignoratum, seu vestem, ut homo recepta possessione propriam turpitudinem vite obtegat, & fruatur divino munere.* Oratio

De sermone.

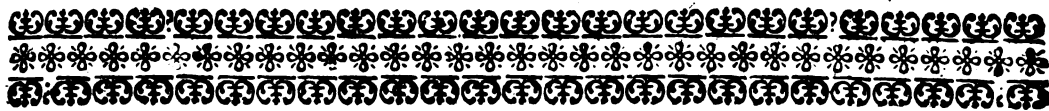
igitur est curandis ægitudinibus animi aptissimum pharmacum, sanandis internis vulneribus præsentissimum oboballamum, & animi depellendis angoribus efficax remedium. Estque prælucens illa fax, quæ ad cœlestem patriam viam signat. Filii Israël post varios, prolixosque excursus eremi, ac deserti meandros, casusque varios, terram tandem possessionis detritis premunt veltigiis; verùm ex illis Judæorum turmis, tribus Joseph cæteris citiùs ad promissam appulit tellurem, eique ea fors felix contigit, quâ prior cæteris amænis illis potuit arvis frui, & opimis ditescere possessionibus: *Cæcidit quoque fors filiorum Joseph ab Jordane contra Jericho.*

42.

Querunt sacri Interpretes, cur præ cæteris tribubus, filiis Joseph fuerint possessiones donatæ, & sortes adscriptæ. Respondet Abulensis, quia id vel favoris, vel adulationis fucum habuit; licet omnes tribus sortes adæquè mererentur, non tamen cæteræ fuerunt postulatæ, quia tribus Judæ, seu filiorum Joseph prior cæteris clamore precario cœlum pulsavit, sibi que donari expetiit promissam terram; ait Abulensis: *Tribus Judæ primò data est possessio, quia ista prior ceteris petijt sibi dari hereditatem, alijs nondum petentibus, assignata autem hereditate petijt Tribus Ephraim, & similiter data est; similiterque dimidia Tribus Manassa, cætera autem nihil petierunt*: Oratio igitur fuit, quæ possessionem impertivit terræ promissæ: neque iter post tot discrimina, & viarum ambages potuisset feliciter consummari, si oratio illud non coronasset, & promissionis tellurem aperuisset: neque enim sine oratione poterat hæc felicitas consummari, nec tot laborum potuissent degustari fructus; Ephraim, & Manassenses quia & ipsi suppeticas poposcere ab oratione, eadem fuerunt felicitate donati, ut inde conjiciamus, solam esse orationem, quæ ad terram promissionis, ad cœlestem patriam iter signat, viam pandit, feliciter introducit, & nostræ viæ coronat labores.

Quest. 2.

DISSERTATIO XVIII.

Oratio mente concepta probos fovet
Affectus, pravos præfocat, felicitatem accer-
sit, calamitates abigit.

§. I.

*Oratio mente concepta duabus munita alis humilitatis, & charitatis
caelos inscendit, & orantem DEO unit.*

St oratio ait Climachus familiaris conversatio & conjunctio hominis cum DEO; neque ad hanc cum Numine conversationem, & familiaritatem astringit homo, nisi gemina sit ala

instructus humilitatis, & charitatis, ait enim S. Laurentius Justinianus: *harum remigio alarum usque ad interiora ingredimur velaminis, ubi Verbum in sinu residens paterno aeterna virtute generatur; & is ala munitur humilitatis, qui se indignum fateatur Dei conversatione, Numinis familiaritate; eò quia pulvis sit, & cinis: ala charitatis munitur, qui nil aliud appetit nisi summum bonum, quò duntaxat delectatur, studetque toto nisu assequi. Hæc autem cum DEO conversatio alia est externa, alia interna, illa vocalis, hæc mentalis; illa clamorosa, hæc taciturna; illa verbis exprimitur, hæc cogitationibus perficitur: illa ore profertur, hæc mente concipitur. Quæ verò ex his duabus orationibus ad statum conducat sanctiorem? respondet Joannes Gerson Parisiis olim libellorum Magister ad vitam ex virtute instituendam nil magis conducere, quàm attentam meditationem; cujus beneficio totus componitur internus homo; probi in eo foventur affectus; & pravi, si qui insurgunt, coërcentur: & homo meditationibus mysteriorum DEI adductus summo duntaxat studet bono adhærescere, quod enixim quærit: *Intellectum cogit abundus*, ait D. Augustinus, *principium est omnis boni*, hinc D. Paulus indicaturus quanti sit momenti oratio mente concepta, ait; *Orabo spiritum, orabo & mente; psallam spiritum, psallam & mente*, nimirum non tantum mente, divina meditabatur mysteria, sed & spiritu etiam fervente, quia si fervor desit amoris, veluti spiritu destituta languet meditatio; quæ si vivificetur spiritu, seu amore, ac fervore simul incalcescat, sursum*

perinde ac flamma avolat, & DEO adnectitur, cujus conversatione, & familiaritate fruitur, in qua nostra sita est beatitudo, quapropter David ait: *Beatus vir, qui in lege Domini meditabitur*, & hunc æquiparat arbori, quam fluentia irrigant aquarum, uberiores daturæ fructus ex tam benefico irriguo: subdit. *Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursu aquarum, quod fructum dabit in tempore suo: & folium ejus non defluet, & omnia quacumque faciet semper prosperabuntur*, fructus autem meditantis divina mysteria sunt vitæ æternæ, quos ut mens efficerat, irriganda est fluentis meditationis; sicut enim arbores aquis irrigantur; ita mens hominis meditatione mysteriorum Dei: scitè S. Chrysostomus ait: *Quare nobis qui ab illo institumur, vita est in precibus traducenda, ipsæ que mens perpetuò irriganda, non enim minus, quàm arbores aquis illis indigemus universi. Nam neque illa possunt esse fructuosa, nisi humorem radicibus ebibant: neque nos pretiosissimas pietatis fruges fundere nisi precibus, ac meditationibus irrigemur.*

Cùm sit homo arbor inversa, ac sursum radices agat, eà orationis aquâ irrigandus est, quæ non terram, seu pedes abluat, sed caput, & mentem irriget. Quod si arbores cùm jam adoleverint, firmasque radices egerint, irrigatione non amplius indigent; homo tamen quò magis in DEI cultu adolescit, ac plantatus in domo Domini, altius radices agit; eò avidius fluentia expetit orationis, ac superæ irrigationis opem exigit; hisce fluentis mens irrigua flores virtutum omnium profert, simulque fructus bonorum; quia sicut nullus est flos, qui irriguo destitutus humore non arefcatur; ita nulla floret in mente virtus, quæ si hac orationis non abluatur aquâ, non marcescat, & deficiat; est siquidem oratio veluti aqua, DEUS virtutum hortum irrigat, ut in iplo flores virtutum

adolescant elegantiores, oleantque suaviores: & hæc fortassis etiam ratio est, cur Regnum cælorum grano pariatur sinapis, quia sicut hoc semen sinapi concreditum telluris, si humore destituatur, non germinat, sed arefcit in lapide, ita cœlestem beatitudinem non assequitur mens, quam aqua non abluat meditationis.

3. Mirum sanè, quòd cœlum veluti in immensum extensum, & sua amplitudine complectens terrarum omnium tractus, marium fluida spatia, & aërem ubique permeabilem grano tam minuto æquiparetur: *Simile est Regnum cælorum grano sinapis*: sed rectè ad nostram doctrinam exiguo huic pariatur grano, quia quò plus teritur, eò suavius redolet ejus fragrantia, ut notat Glossa interlinearis. Quàm bellè igitur Regnum cælorum grano pariatur sinapis, quia nemo cœlestem assequitur beatitatem, nisi beneficio attentæ meditationis mytheria nostræ fidei diu meditetur, ac veluti terat, ac comminuat, sicut enim granum sinapis, quò plus teritur, eò suavius olet; ita quò frequentius per attentas meditationes mytheria fidei nostræ, ac cœlestis patriæ volvimus, eò faciliorem nobis ad ipsam viam sternimus, & nobis suavius divina sapiunt.

4. Neque David divinæ legis adeò amans fuisset, nec ejus custodiæ tam appetens, nisi mentem suam aqua irrigasset meditationis, cum enim dixisset: *Quomodo dilexi legem tuam Domine*, statim respondet, causam hujus dilectionis fuisse orationem mente conceptam *tota die meditatio mea est*, quia profectum, quem ab observantia hujus legis anima fidelis percipit, meditabatur, quapropter aiebat: *Lex Domini immaculata, & convertens animas*, quia si hac irrigetur mens aquâ, florent in ipsa lilia castitatis, & quavis abluta macula virtutum omnium flores elegantius germinant: hinc longè salubrius esset homini, qui manè cum è lecto surgit, non manus aquâ, sed mentem fluentis ablueret hujus meditationis; sanius esset aquâ orationis animam abluere, quàm manus aquâ elementari abstergere; utilius foret orationem fundere ad mentem irrigandam, quàm latices effundere ad digitos abstergendos; scitè S. Chrysostomus: *In Psalm. 5. Cum surgis manum, & faciem lavas; animam autem immundam negligis. Nescis, quòd sisut corpus aquâ; ita & anima oratione mundatur?* si enim oratio ex puro cordis fonte fusa fuerit, mentem irrigat, quæ & floribus ornatur virtutum, & fructibus ditescit meritorum: est enim oratio, quæ secum bona omnia adfert, obices superat, & impedimenta dirumpit salutis, idque probat Marulus exemplo Severini, qui in Pannoniæ finibus Abbas cum Fabianum oppidum danubio adjacens fame torqueretur, & penuriâ laboraret rei frumentariæ, eò

quia concreto frigoribus fluvis nequirent frumentariæ rates fluxa itinera peragere; fusâ oratione glaciem solvit, & vectoribus lignis navigationem aperiens periclitanti subvenit oppido. Non solum oratio mentem irrigat, verum & corpus reficit, ejus egestati, abundè opitulatur; adeò benefica est menti hæc orationis irrigatio, ut eam non solum abluat, à sordibus purget, verum etiam virtutum omnium floribus exornet: quia ubi oratio suas figit radices, ibi cæteræ germinant virtutes; quasi uni orationi singulæ virtutes, veluti suæ famulentur reginæ; cui omnes suum exhibeant obsequium, ut notat S. Chrysostomus inquiens: *Quemadmodum ubi Regina quæ Lib. 2. de Op. piam ingreditur civitatem, necesse est, ut vanda. Dcum. omnia opulencia pariter sequatur: sic postquam deprecatio venit in animam, omnes virtutes simul ingrediuntur.*

Væ igitur iis, qui huic meditationum fluentis mentem negligunt irrigare, hi siquidem arefcunt, & omni destituuntur ornatu virtutum, neque Jeremias aliam hujus internæ desolationis causam adfert, quàm meditationis neglectum, hujus irrigationis defectum: ait ipse, *Desolatione Cap. 12. desolata est omnia terra: quia nullus est qui recogitet corde*, seu nullus, qui mente, divina meditetur mytheria: & licet adsit, qui perfunctioriè cogitet, nullus tamen, qui seriò recogitet, seu frequentius meditetur, ac cordis ariditati iterata rigatione occurrat; non dixit Jeremias, nemo est, qui cogitet, sed nullus est, qui recogitet corde, quia recogitare, seu frequentius meditari est salubris illa mentis irrigatio, quæ virtutum flores promovet: unde Ezechias in sub Cantico ait: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anima mea, Domine si sic vivitur.* Fructus autem hujus recogitationis, seu mentis rigationis, est pravos omnes præfocare affectus, & probos fovere: unde subdit Ezechias: *Tu eruisi animam meam, ut non periret.* A periculis meditatio animam eruit, quia ea nobis intus detegit, & quæ orantibus erant clausa aperit; quæ abdita in conspectum producit; quæ obscura illustrat, quæ arcana revelat; est siquidem meditatio veluti patens fenestra, per quam alterius mundi, ac futuri sæculi diversos possumus status inspicere, & præsentis pericula cavere. Est meditatio aperta veluti fenestra, per quam cœlum inspicimus, & orbem despiciamus; in illo diem videmus sine nocte; in orco noctem perpetuam omni destitutam die: in cœlo Regnum invenimus, in quo est omne bonum sine ullo malo: in gehenna ergastulum, in quo est omne malum sine ullo bono.

Est igitur meditatio nil aliud, quàm artenta divinorum cogitatio probos excitans, ac fovens voluntatis affectus, & pravos

pravos rebellantis concupiscentiæ, vel animi irascentis coercens, & abigens: & tres ad id muneris obeundum confluunt potentiæ, memoria, intellectus, & voluntas, quæ suam conferunt operam; idque solet à viris ascetis oculis subjici, ac explicari exemplo pistoris, cujus labor, ut sit expeditior, hunc solet ordinem servare: primò massam farinaceam jam subactam in panes diversas referentes figuras efformat. Secundò massam inde formatam ad libellam examinat. Tertio panes coquendos in furnum immittit: hæc tria videntur animæ potentiæ præstare, cum vir asceta meditationi vacat: memoria enim materiam suppeditat, ac format; intellectus suis cogitationibus eam ponderat, & ad libellam examinat rationis; voluntas piis suis affectibus eam animat.

Sunt autem duo meditandi genera, quorum primum est, quo orans divino afflatus spiritu passivè potius se habet, & de hoc meditandi genere gloriatur cœlestis sponsus, sibi que adgratulatur sponsa: *Introduxit me Rex in cellam vinariam*, nimirum se introductam dicit passivè, quia nisi cœlestis sponsi gratia viam sternat, & introducat, ingredi hanc cellam nemo valet: imò neque sponsa fatetur, quòdnam vini genus gustaverit, tamen certum sit sponsum, ei non propinasse vappam, sed falernum mensa regiâ dignum: & huic liquori generosissimo regia sponsi manu propinato primum solet meditandi genus conferri, licet quale in se sit, satius experiri possimus, quàm explicare: hinc aiebat David: *Gustate, & videte, quàm suavis est Dominus*, hanc enim suavitatem rectius experientiâ, quàm verbis commendat. Secundum meditandi genus est cuiusvis hominum statui obvium, adeò ut nemo possit se excusare, quòd non possit meditari, eò quia litteras non didicerit, quia etiam non cognoscentes litteraturam introeunt in potentias Domini, à quibus nec simplices, nec rudes, & illiterati excluduntur; imò gaudet Deus simplicium familiaritate: *Cum simplicibus sermocinatio ejus*, quapropter David divinarum avidissimus meditationum non sibi aquilæ, sed columbæ alas expetiit; non enim sermonis elegantia, nec cogitationum subtilitas, sed mentis simplicitas requiritur; nec est, quòd debeat quis hac in re trepidare; non enim meditatio hæc est artificiosa, elegans, calamistris compacta, argutiis intexta, eruditionibus ornata; sed fervens spiritus cum Deo colloquium; linguâ, & exterioribus sensibus modestè feriantibus, & mente interiorius divina mysteria ruminante: & hoc meditandi genus simplex plurimum secum adfert utilitatis ad pravos quosque coercendos affectus, & probos ciendos, ac fovendos; & tantum interest discriminis inter externam, & vocalem oris orationem, & internam mentis deprecationem, sicut pa-

Verani de Affectibus Tom. I.

leam inter, & frumentum; precatio enim exterior, quæ ore funditur à viris ascetis paleæ comparatur; & interna meditatio, quæ mente concipitur, ipsi frumento pariatur.

Est igitur oratio, quæ mente concipitur non palea, quæ sua levitate huc, illucque ad quemlibet venti flatum dimovetur, & agitur; sed frumentum solidum animæ nutriendæ peraptum: verum ut frumentum hocce in cordis nostri tellure radices agat, germinet, & ad optatos fructus incrementum subeat culturâ indiget virtutum, cujus beneficio promoveatur; non putrescit cor si elevetur ad Deum; frumentum in inferioribus neglectum facile putrescit; omne tamen ab ipso vitium arcetur, si ad superiora elevetur: quòd si frumento nostro locum mutare satagimus, ne vitium contrahat in imis neglectum; quantò magis frumentum spiritui innutriendo accommodatum debemus sursum elevare, seu mentem orantem sursum erigere; quòd si frumentum corpori nutriendo datum, ne putrescat ab ima elevamus humiditate, & in superiora evehimus; quantò magis mens nostra erigenda in Deum est? neque ad id scalis, gradibus, funibus, aliisque machinis ac instrumentis indigemus, nec ulla externa ope; quia gradus, per quos sursum ascendimus, nostramque mentem erigimus, affectus sunt nostri cordis, voluntas nostra, quæ viam nobis aperit, & sternit, quâ sursum evehimur; amantes enim ascendimus, & negligentes descendimus; tamen si terris immoremur, cœlo tamen hæremus; si mens nostra piis meditationibus sursum ascendat, intellectus noster divina contemplerur mysteria; & voluntas Deum enixim quærat, & diligat.

Avolat mens nostra in cœlum, quamvis corpus à terra non elevetur, quia ut mens sursum ascendat, sufficit solus affectus voluntatis; ut cor elevetur, sola consideratur mentis elatio; sicut ut corpus levetur, corporis requiritur mutatio, hinc aiebat David: *Latifica animam servi tui quoniam ad te animam meam levavi, quoniam tu Domine suavis, & multa misericordia omnibus invocantibus te*, quamdiu anima bonis hisce inferioribus adhærescit, radio afficitur, amaritudine repletur, & lethali plerumque veneno inficitur; frustra circuit, qui fontem dulcedinis in terra quærit, & perinde agit ac improvidus ille, qui aucupari in intimioribus maris visceribus volucres vellet, & in aère pisces expiscari; terrena omnia amaritudine infecta nullam possunt veram dulcedinem exhibere, terrenis qui inhiat, quocumque se vertat, non nisi scandala, angores, calamitates, pericula, ac tentationes invenit, ubi nulla securitas, quia undique imminent pericula.

Cor vera imbutum dulcedine non est, si immersum fluxis hisce inferioribus, terrenis

renis adhærescat, à quibus nonnisi emer-
sum, & sursum erectum quidquam potest
veræ dulcedinis delibare: hinc David, tunc
cor suum dulcoratum sentit, cum ad De-
um erexit; & tunc cor suum invenit, cum ad
pias divinorum meditationes advenit, aie-
bat ipse: *Quoniam inveni cor meum Domi-
ne, ut orarem ad te*: nimirum quia orationi
vacavit, suum ad se cor vocavit, quasi de-
stitutus oratione à se fugeret, & excors
hiscæ hæreret inferioribus: & ideo quia ex-
cors, & miser sequi fugitivum satagebat,
nec apprehendere potuit, donec clamaret
ad Dominum: inveni Domine cor meum, ut
orarem ad te: *Quoniam cor meum dereli-
quit me*, nimirum suavis est DEUS, & mi-
sericos pater, qui compatitur nostris infirmi-
tatibus, & orationem à nobis expectat, non
ut sibi aliquod accrescat commodum, sed ut
nos perficiat, & nostro studeat emolu-
mento.

Psalm. 39.

II.

Non detrectat divina Majestas cum
hominibus conversari, quorum colloquiis
maximè delectatur: sed id dandum est ho-
mini culpæ, quòd sua cum divina Majestate
miscens mentis colloquia, irreverenter se
gerat, & per futes evagationes faciem sub-
ducatur, & terga Numini vertat, à quo &
ipse mente se avertit, & tunc minus oret,
cum intentius orare videtur: est enim ora-
tio ex Damasceno: *mentis elevatio ad Deum*,
& quia per divagationes mens erecta præ-
ceps descendit ad creaturas, nec amplius ele-
vatur ad DEUM, sed per fluxa hæc spatia-
tur inferiora, non amplius orat. Quòd si
homo miscens cum alio amico colloquia,
hic nec audire, nec respondere vellet col-
locutioni; nonnisi ægrè id loquens ferret;
amici enim divagatio ad alia, loquentem
graviter læderet; & tamen tolerat DEUS
tot corda precantium, & futes res cogitan-
tium, imò plerumque etiam noxias, &
fœdas, Deoque exosas. Oratio nostra
mente concepta interna est ad DEUM locu-
tio; cum legimus, DEUS nobis loquitur,
sed cum divina meditamus mente DEUM
alloquimur; & tamen nonnisi oscitantes, &
fœdè divagantes nostra cum DEO colloquia
miscemus: qui orat, non mentem in hæc in-
feriora deprimit, sed cum Davide sursum
elevat, & ab hisce fluxis, ac terrenis abstra-
hit: *Ad te animam meam levavi*: nimirum
quia divina illectus suavitate desipere ei cœ-
perunt inferiora, quæ vana sunt, & oranti
supervacanea: huic enim terrena desipiunt,
cui Deus sapere incipit, & ideo sapit, ait
David: *quia suavis, & multa misericordia
omnibus invocantibus te*; suavis est, quia
aversos à se, ope suæ gratiæ trahit ad se; mi-
tis est, quia nostris compatitur infirmitatibus,
proinde non solum misericors, sed & mul-
tum misericors; quia si nostra abundat ini-
quitas, divina superabundat miseri-
cordia.

*L. b. 3. de fide
c. 17. 4.*

Psalm. 83.

S. II.

*Nisi vacaturus orationi ostium clau-
serit externorum sensuum, omnesque ex-
cluserit evagationes; dulcedinem divina
bonitatis non gustat; nec pios ul-
los fovet affectus.*

Adest DEUS invocantibus se, dummo-
do non perfuntoriè, non oscitan-
ter, non divagantes eum invocent,
sed corde humili, & mente intenta: hinc
Moyses in rupe Taborea ad arcanam cum
Christo admissus locutionem ait: *Cum qua-
sieris ibi Dominum DEUM tuum invenies
eum, si tamen toto corde quaesieris eum, &
Jeremias DEI vocem proferens ait: Qua-
eres me, & invenietis, cum quaesieritis me in
toto corde vestro.* Plures sunt qui tametsi
DEUM alloquantur, non tamen DEUM in-
veniunt, quia eum in toto corde non quæ-
runt; nemo est, qui bonum suum non quæ-
rat, & tamen quia nescit, quale sit bonum
suum, omni destituitur bono: tametsi omnes
creaturæ propria potiantur bonitate, sintque
aliæ aliis bonæ, habeantque singulæ bonum
suæ integritatis, ac perfectiones suæ natu-
ræ, non tamen ita sunt creaturæ bonæ, ut
sua bonitate humanum valeant appetitum
explere, ideoque nemo perfectè bonus, nisi
solus DEUS, qui est fontalis origo totius
bonitatis; proinde nostrum bonum à nobis
quærendum solus est DEUS, quo si destitua-
mur, omni bono privamur, & si eo solo po-
tiamur, totam possidemus plenitudinem bo-
nitatis.

12.

Deut. ca. 4.

Cap. 29.

Hoc igitur bonum quærendum est, cum
orationi vacamus, & illud ut assequamur,
necesse est studeamus futes omnes excutere
evagationes, quæ mentem à summo bono
retrahunt: sunt & in creaturis bona inferio-
ra, quæ aliis bona sunt: pecori enim bo-
num est implere ventrem, carere indigen-
tia; somno, & quieti indulgere, sanitate
frui, & tranquille vivere: & hoc bonum
suam habet mensuram à sommo bono taxa-
tam, & quidem valde exiguam; & hoc bo-
num tantum quærit qui hisce inhiat bonis
inferioribus, & quia hoc bonum commune
est brutis; non hominibus associatur, sed
pecoribus adsciscitur: homo enim, cum
mente vigeat, spem suam nonnisi ad bonum
bonorum omnium spem erigit, nec aliam
sinit bonitatem, quam quæ in fonte totius
bonitatis ebibitur. Bonum igitur divinum
est, quod nostram duntaxat potest sitim ex-
tinguere, & explere indigentiam: quia so-
lus Deus est, ait David: *Qui satiat in bonis
desiderium tuum*, non tamen hoc bonum asse-
quimur, cum orantes mente vagamur per
hæc inferiora creaturarum; sed cum, sursum
ascendimus, & à quovis obstreper, ce inferiori
tumultu mentem elevamus; quæ propter Isaias
ad asse-

13.

Psalm. 102.

13. ad ascensionem hujus boni homines invitaturus ait. *Venite ascendamus ad montem Domini, ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis ejus*: dicamus igitur nostris intentionibus, cogitationibus, affectionibus, omnibusque interioribus nostris: *venite ascendamus in montem Domini, & interim fuitiles vagationes, molestæ curæ, venales servitutes, torquentes anxietates, expectate hic ad hujus montis radices, cum asino isto corpore, donec Abraham cum puero Isaac, ratio cum intelligentia montem conscendamus, nostrum mentale sacrificium offeramus, Deum adoremus, & inde hic revertamur; mentis enim evagationes sacrificio sunt obici, nec sinunt mentem fursum montem conscendere: hinc Christus suos edocens Discipulos modum coercendi has evagationes ait.*

14. *Tu autem, cum oraveris intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito.*

14. Vana enim, & otiosa est oratio, quæ ostium evagationibus aperit, si enim ad cordis orantis conclave omnibus patet ingressus, necesse est, fatiscat oratio, & deficiat obstrepente vagationum tumultu intercisa: ideoque, cum oramus, necesse est, nostrum ingrediamur cubiculum, & ostium claudamus, à quo omnes curas, sollicitudines, anxietates, labores, ac poenas etiam excludamus, ne ulli ad nos pateat accessus, qui nobis sit molestiæ, *cubile*, ait Augustinus, *ostium nostrum, ibi enim tumultum patimur mala conscientia, ideo requiescimus, quando bona conscientia est; ibi est cubile, ubi nos Dominus JESUS jubet orare: Tentator non cessat pulsare, ut irrumpat; si clausum invenerit cubile, transiit. Et infra subdit: Hoc ostium veluti duas habet valvas cupiditatis, & timoris: aut cupis aliquid terrenum, & hac intrat; aut times aliquid terrenum, & hac intrat: timoris ergo, & cupiditatis januam claudere contra Diabolum, & aperiri Christo: valvas Christo aperis cupiendo regnum calorum, timendo ignem gehennalem. Per cupiditatem sæculi Diabolus intrat, per desiderium vite æternæ Christus intrat, per timorem panarum temporalium diabolus intrat, per timorem ignis æterni Christus intrat.*

15. Habeat igitur cor nostrum valvas suas, quæ Christo aperiantur, & diabolo claudantur, ac importunæ evagationes arceantur, ne intus se ingerant. Quamobrem non est Deus querendus inter hominum frequentias, inter negotiorum sollicitudines, curarum anxietates, laborum defatigationes, & creaturarum tumultus, sed in cubiculo nostri cordis; in cujus secessu homo interior quiescit, & holocaustum Deo offert, ad quod nos etiam invitat Regius Vates, inquiens: *Sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate in Domino, quæ verba expendens D.*

Augustinus ait. *Ubi putes sacrificium justitiæ sacrificari, nisi in templo mentis, & in cubilibus cordis. Ubi autem sacrificandum est ibi & orandum. Foris autem diximus esse omnia temporalia, & visibilia, quæ per ostium, seu per carnalem sensum in cogitationes nostras penetrant, & turba vanorum phantasmatum orantibus obstrepunt. Claudendum est ergo ostium, id est, carnali sensui resistendum, ut oratio spiritualis dirigatur ad Patrem, quæ fit in intimis cordis.*

Nisi vacaturus orationi, ostium clauderit sensuum, omnésque excluderit evagationes, vix pios cedere poterit affectus, eosque fovere, ac Deo firmiter hæerere: est enim mens nostra globo perfamilis, qui si è summo montis vertice in imum incipiat ruere, nullibi præcipitem suum sistit cursum, donec ad montis radices devenerit, ubi cum primùm quieverit, nil amplius molitur fugæ: ita cor humanum nisi altius, se se Deo immerferit, cadendi finem, seu divagandi terminum nunquam inveniet, & hæc, illacque præcipiti fuga jugiter volvetur: est enim mentis evagatio innata mentis inconstantia, quam ex pictoribus fuit, qui varijs coloribus eam oculis subijceret intuentium: Christum pinxerat, clavis affixum cruci, & utrinque ascetas, seu cœnobitas duos, qui submissis genibus procumbentes dominicæ passionis cruciatus meditabantur: ex ore unius una, eaque rectissima ibat linea ad Christi latus cruentum; cum ex ore alterius plures effluerent lineæ per diversa excurrentes loca; alia in campos ibat, ubi flavescentes segetes fluctuabant; alia in sylvas, ubi venatus, & aucupia; alia in colles, ubi ad vindemiam maturi racemi è curvis pampinis pendebant; alia in horreum ducebatur ubi frumentum, ne vitium contraheret,olvebatur, alia in cellam descendebat vinariam, ubi vinum, cerevisia, & pomorum genus varium; alia demum Musæum ingrediebatur ad syngraphas lustrandas, codicillos volvendos: hæc orandi varietas in Cœnobitis discrimen probebat inter orationem varijs discissam evagationibus; & ab hisce muscis immunem: primus enim ex illis cœnobitis benè inchoatæ orationi hærebat, quam interrumpi per fuitiles evagationes, non permisit; ideoque Christum solum cogitavit, & Christus omne illius pectus occupavit, alter verò, quia domi non erat, nec ostium clauderat cordis sui diversis evagationibus ingressum permisit, & orationem sædè dimisit, cum vagaretur ipse per camporum planities, per collium aprica, per opaca sylvarum, per cellas vinarias, & alia loca, ubi Deus non reperitur.

17. Isidorus Pelusiota audacissimæ temeritatis eum redarguit, qui Deum Patrem vocat, & nihil minùs aliud facit, quàm quod filium decet, qui divinam audet Majestatem accedere, & cogitationibus subinde etiam

Tom. 1. de Magistro, cap. 1. & tom. 4. lib. 2. de serv. Domini in monte cap. 3.

16.

17.

impuris venerem, & orcum olentibus eandē offendit Majestatem: qui ad Dei præsentiam se sistit, & futilibus mentis divagationibus hæc, illacque discurrit, velut terga vertit Deo, cum quo mente societatem inicit; quis impudentissimus hominum veniam exposcat, si ipse inexorabilis perstet; gladium stringat, si vel uno digitulo tangatur; cruentas cædes minetur, si uno, vel altero impetatur convicio, & ad minimas quasque injurias sæviat furibundus: est qui enixim Numinis rogat bonitatem, cujus ope à quovis liberetur iminenti malo, cum tamen peccandi non declinet occasiones, imò non obvias quærat, ea frequentans loca, ubi pudicitia graviter læditur, sobrietas naufraga perit, & castitas periclitatur: non est id divinam exposcere opem, à Deo expetere suppetias, ad pericula quæque præcavenda; sed est cum Deo ludere, & joculari; plures plerumque orant, & tamen, quæ orent, ignorant, contra quos olim Deus gravissimè quæstus ait per Isaiam. *Appropinquat populus iste ore suo, & labijs suis glorificat me, cor autem eorum longè est à me.* Lusciniæ si moduletur, crocitantantes inter corvos, non placet cantu incondito, interrupta, ac veluti extincta corvorum clamore melodia, & oratio mente concepta tot futilibus discissa, ac fauciata evagationibus Numini placere non potest.

Cap. 29.

18.

Quòd si homo incipiat alium sibi amicum alloqui, & hic detrectet ejus respondere colloctioni, quin potius à secum loquente avertatur, & alia alijs loquatur; id non nisi molestissimum obtingit amico loquenti, qui non nisi ægtè fert hanc alterius inurbanitatem: ita loquitur ad cor nostrum Deus, cum divina meditatur mysteria, & ei non respondemus, cum vanis evagationibus ad alia divertimur, imò ab ejus locutione avertimur: hinc vir asceta se ipsum admiratus Deum alloquens aiebat: ah Domine! quantum patior, cum stans in oratione, cogito de cœlestibus, & statim se mihi offert (ad meam dico confusionem) integer exercitus cogitationum, Venerem, & alias fœditates olentium, ad quarum accessum me mei pudet, & quamvis millenas potius paratus sum necesse subire, quàm semel iisdem assensum dare, totus tamen contremisco, cum nitantur me à te avertere. Ideò monet Ephrem Syrus. *Ut arguat se ipsum homo, & ipse sibi dicat; vis loqui cum Deo? attende tibi. Vis audiri, & exaudiri; te ipsum prius, quid loquaris; audi.*

Tom. 2. de panoplia spiritus.

19.

Vetus est, & quidem utile monitum, ut ea agamus, quæ agimus; nimirum eâ solertia, & attentione, qua par est, & quam opus exigit: si oramus, attentè oremus; si divina meditatur, tota mentis solertia, ac attentione meditemur; quamvis oratio semper sit bona, in ea tamen prava est evagatio, ideòque Cyprianus commendans attentionem, ait. *Incumbere ad preces toto*

Lib. de Orat.

corde debemus, ne quidquam tunc animus, quàm id solum cogitet, quod precatur, quod meditat, qua autem segnitie est alienari, & capi ineptis cogitationibus profanis, cum Dominum deprecaris; quasi sit aliud, quod magis debeas cogitare, quàm quòd cum Deo loquaris: vis Deum esse memorem tui, cum tu ipse memor tui non sis? Coercendæ igitur sunt mentis vanæ evagationes, quæ nostram fauciant, & discindunt orationem. In id præsertim videtur studij cacodæmon incumbere; ut curis, ac sollicitudinibus à divinis nos eripiat meditationibus, ut contigit Corbiacensis Monacho Leonardo, qui cum divina in templi angulo meditaretur mysteria, serpens è proximo exiliens foramine in Monachi sinum irrepit, qui tamen tortuosam non expavit bestiam, sed immobilis perstitit, donec integra meditationis hora fluxisset, elapso tempore Monachus insidiatorem ultro allocutus aiebat. Quid tibi vis hospes: si quid in me potestatis à Numine accepisti, jam nunc sum meo functus munere, tuas in me vires exere, tuæ me potestati nequiquam subducam: anguis verò sicut non potuit Monachum terrere orantem, & ab inchoata retrahere oratione, eum non læsit, sed statim confusus aufugit: plerumque sollicitudines sunt, quæ mentem turbant, eamque à divinorum retrahunt meditationibus, quapropter Christus suos edocens Discipulos orandi modum ait. *Non solliciti esse, & D. Paulus hanc Magistri doctrinam, ut Philipenses edoceret, ait: Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione, & obsecratione petitiones vestrae innoscant apud Deum, quasi diceret, cum orationes funditis, nulla vos sollicitudo angat, nullæ inquietent curæ, nec molestiæ vos premant, & quidquid vobis potest mali contingere, non vos turbet; & assignans rationem subdit, Dominus enim prope est, nimirum adest qui opem feret, qui vestras abiget molestias, ærumnas fugabit, calamitates excutiet, tormenta leniet, morbos sanabit.*

Otium est etiam omni studio declinandum: quia ab hoc uno veluti à putidissimo fonte rivuli omnes scaturiunt perverlarum evagationum. Refert Cassianus apud pri-
scos in Ægypto Ascetas satis vulgatum fuisse, ac solemne effatum illud: *Qui laborat ab uno Diabolo, otiosus verò à sexcentis, & innumeris exagitur Diabolis, quapropter D. Chrysostomus differens de norma ritè instituendi orationem ait: Non dormientibus nobis dat auxilium Deus: sed laborantibus: nam adjutor non est otiosi, sed ejus, qui ipse quoque operatur: non enim Deus solet sua impertiri beneficia gratiarum ludionibus, jocularibus, otiosisque lurconibus, ac typhophantibus; sed attentè orantibus, & ferventer divina mysteria meditantibus: qui culturâ est ager destitutus, nec coloni labores sentit; sed otium experitur, non fructuum*

Mars. cap.

6.

Cap. 4.

20.

Lib. 10. col. 1. 647. 32.

Homil. 21.

in epist. ad Ephes. prope fin.

mes.

messum spondet, sed urticas, & spinas profert, quibus tangenti obsit, non profit colligenti: hoc otiositatis malum, eadem agri similitudine ostendit Salomon, iniquens: *Per agrum hominis pigri transivi, & per vineam viri stulti, Ecce, rotum repleverant urtica, & opernerant superficiem ejus spina.*

Mentem otiosam agro pariaverim culturâ destituta, qui adulterinis foetus seminibus non nisi lappas, lolium, urticas, & alias sterilescentes, & noxias herbas progignit, neque ab hac mente ulli possunt fructus orationis sperari, quia ut ait Christus, loquens de hominibus etiam ascetis, & divino dicatis cultui, sed otio indulgentibus: *Cum dormirent homines, venit inimicus homo, & superfeminavit zizania, quia ubi ager otatur, & culturam respuit, non solum urticas, & spinas progignit; verum etiam quamvis excultus, & probis foetus seminibus, si colonus dormiat, venit cacodæmon, & zizania superfeminat: tametsi vir asceta hortum cordis sui studio virtutis excolat, probis locupletet seminibus, si tamen otio indulgeat, accedit statim cacodæmon, & zizania superfeminat, è quibus non nisi futiles evagationes, quin & foedæ cogitationes venerem, & orcum olentes pullulant, quia ut monet Cassianus. *Mens otiosi nil aliud cogitare novit, quam de escis, ac ventre.**

Ouum radix est, ex qua germinant cognata illa duo vitia, scilicet intemperans somnus, & ordo neglectus, nil enim otioso magis volupe, quam in plures dies horas stertere, & in rebus agendis nullum fervare ordinem, nullumque tempus observare, cum tamen utilis, & pernecessarius sit ordo in rebus administrandis, ut statæ sint horæ, quibus sit cubitum eundem, somno indulgendum, viribus reficiendis prandendum, laborandum, ac orandum; ubi enim hic ordo negligitur, ibi extorris fugit oratio: hoc otium ut perniciosissimum excutiebat David, qui tametsi gravissimis occupatus regni negotijs, septies nihilominus diurnas preces effundebat. *Septies in die laudem dixi tibi, imò & nocturnum interrompebat somnum precibus vacaturus. *Es media nocte surgebam ad confitendum tibi.**

Confabulationes etiam, quæ orationem præcesserunt; evagationes, cum quis orationi vacat, accersunt; mens enim supervacaneis plena colloquijs, & futilibus foeta speciebus, non nisi vana cogitat, quæ animam à Deo divertunt; unde cavendum, cum ad preces fundendas accedimus, vel ad divina cogitanda mysteria, ne prava cum hominibus præmittamus colloquia, ne confabulationibus mentem impleamus, quia ut ait Beda de templo Salomonis: *Multum juvat orationis puritatem, si in omni loco, vel tempore nos ab actibus temperemus illicitis: si semper ab otiosis sermocinationibus audisum pariter castigemus, & linguam: quacunque enim sapius agere, loqui, vel audire solemus, ea*

necessè est sapius ad animam veluti ad solitatem propriam suam recurrant sedem: & sicut sues immunda volutabra; & columba limpida solens frequentare fluentia: sic animum cogitationes impura inquinant, & sancta ad orationem excitant: quæ enim ante orationem mens nostra suscipit, hæc eadem nobis orantibus per ingestionem recordationis occurrunt, proinde quales ante orationem fuimus, tales & orantes invenimur: fecunda evagationum genitrix confabulatio est.

§. III.

Huic oratio non dulcescit, qui pravorum affectuum amaritudine sinis se preoccupari, suosque sensus non coercet.

Sunt, quibus oratio non sapit, nec ullam in divinorum meditationibus experiuntur suavitatem; nec ulla perfunduntur dulcedine, eò quia animum habeant amaritudine plenum, pravisque exasperatum affectibus, irâ, tristitiâ, odio, invidiâ, aliisque, qui cum non coercantur, evagationibus noxijs habenas laxant, & felle aspergunt orationem; quæ si pura sit, tota est mellea. Si cor sit plenum felle pravorum affectuum; melle piarum meditationum impleri nequit, quin prius felleum totum evacuet humorem, pravosque omnes excutiat affectus; cum sit oratio interni spiritus refectio, necessè est, omnem evacuet amaritudinem animus orantis, si melle cupit piarum meditationum nutriri, si melleam velit dulcedinem gustare: quapropter Christus pravo laboranti affectu, & ad altare accedenti munus oblaturo suum dixit. *Relinque ibi manus tuam ante altare. & vade prius reconciliari fratri tuo, quia animus pravi affectus amaritudine infectus nil potest lapidæ orationis gustare: non alitur melle, qui fel prius non evomit.*

Orationis sacrificium ab illo haud debet Eliæ abluere, cum enim certaret sacrificando cum Baalis sacrificulis, ait de ipso sacer textus: *Edificavit altare in nomine Domini, fectique aqua ductum in circuitu altaris, in quo ligna imponuit, divisitque membratum bovem lignis imponendum, iussitque omnem victimam perfundi aquis tertio, & ipse Elias holocaustum fulis precibus adipatum instituens ait: *Domine Deus ostende hodie, quia tu es Deus Israël, & ego servus tuus exaudi me Domine, exaudi me.* Quid ni vix Eliæ oratio cœlum ascendit, & illico ignis de cœlo descendit, qui absumpsit statim non victimam tantum, sed ligna, lapides, & ipsam quoque aquam, scrobi effosso infusam, ut tanti magnitudo prodigij magis percelleret adstantium oculos, mentisque ad veri Numinis reduceret cultum; nec præconcepta spes Prophetam fefellit, attoniti enim rei novitate adstantes*

cor-

Provrb. cap. 25.

21.

Matth. cap. 13.

Lib. 10. col. 101. cap. 6.

22.

24. 122.

23.

24.

Matth. c. 5.

25.

3. Reg. c. 18. v. 32.

corpora humi sternunt, & supplices æterni Numinis potentiam, simul & cultum contestantur, & venerantur: hoc Eliæ sacrificium normam nos edocet orandi: cor enim viri ascetæ, & sacris addicti meditationibus altare est: congesta ligna prævia ad orationem dispositio, & ad meditationem præparatio. Victima est ipsa oratio Deo oblata, diffu-
 entes aquæ evagationes sunt rerum exterarum, sed coërcitæ, ac repulsæ: ignis è summo cœlo demissus fervor est, & ardor orantis, cujus adminiculo ascendit in cœlum oratio, & descendit in terram Dei miseratio: & sicut ignis è cœlo delapsus fluentia absumpsit aquarum, ita orantis fervor, mentisque meditantis ardor omnes excutit, abigitque alienas, ac importunas evagationes: quarum aliæ dicuntur negligentes, & tunc contingunt, cum quis oscitanter, & remisso animo divina meditat-
 tur, suarum cogitationum pessimus custos; aliæ sunt voluntariæ cum solo corpore sumus in templo, & mente divagamur in foro, spatiamur in campo, delectamur aucupio, occupamur venatu: & qui voluntarijs hisce evagationibus ostium aperit, pessimus est orator, ac malus arcis suæ prædianarius miles, qui cum venientes videat hostes, ostium non claudit, nec illis se se opponit. Aliæ sunt invitæ, quas orans, cum primum animadvertit in suam irrepere mentem, toto nisu eas excutit, non sine dolore, ac gemitu; & hic optimus est suæ arcis custos: tunc autem ostium hisce claudimus evagationibus, cum meditates oculos coërcemus, nec permittimus huc, illucque divagari, sed compositi corpore, vultuque ad modestiam coacti divina meditamur: & hoc

Math. c. 6.

est, quod nobis Christus injunxit. *Clausio ostio ora Patrem tuum*: parum siquidem est cubiculi ostium claudere, si non etiam januas exteriorum sensuum ocludamus: gemini oculi duo sunt cordis ostiola, quæ claudenda sunt rebus fluxis, & terrenis, ut ad nos Christus ingrediatur, qui è cruce redidivus ad Discipulos suos ingredi voluit, non quidem patentibus, sed januis clausis.

26.

Genes. cap. 6.

Idque fortassis causæ fuit, cur Deus Arcam à Noëmo fabrefactam liniri bitumine præceperit æquè intrinsecus, ac extrinsecus, ne scilicet aliquid rimularum pateret, per quod aditum aquæ invenirent, & in arcam penetrarent. Quid ni, cum in mundo fluxa sint omnia, in eo versamur, perinde ac in cataclysmo medijs exagitati fluctibus; Arcam quisque suam habet, proprium scilicet corpus, in quo ne mergamur rimulas omnes linire bituminae debemus, seu sensus omnes intrinsecos, & extrinsecos custodire, ne quid per ipsos mentem subeat nostram, ex quo detrimentum patiatur.

17.

Noëmum igitur imitemur, si naufragij pericula cupimus declinare, & in Deo, in quo est vera quies, & mallacia, quiescere; rimulas sensuum præsertim externorum omni diligentia liniamus pice, seu coërceamus, quia plura prava exempla auribus, & oculis hau-

rimus, quæ intus arcam nostri cordis penetrantia plurimum inferunt damni: quapropter viri in Ægypto ascetæ dicere consueverant; coenobitas orationis amantes similes debere esse cæcis, mutis, & surdis, quia dum cœlestia meditantur cæcutire debent, ne terrena videant; imò & muti, ne ullos cum alijs sermones misceant, dum Deum alloquuntur; absurdissimum enim est, divina colloquia humanis discindere confabulationibus; imò & surdi esse debent, ne importunos audiant creaturarum strepitus, sed procul à terrenorum tumultu, cœlestibus duntaxat vacent. Et sicut Noëmus Numinis jussu Arcam à se fabrefactam non solum extrinsecus bitumine linivit, verum etiam intrinsecus rimulas omnes sedula obturavit curâ; ita viri divinis addicti meditationibus non solum sensus externos, verum, & internos necesse est, custodiat, præsertim imaginationem, & phantasia, neque modicæ est artis phantasia rabidum veluti canem vinculis alligare, ne cum cœlestia meditatur suo latratu ab inchoato nos distrahat opere, & ne nos dente suo mordeat; plurimum enim oranti nocet imaginatio, & phantasia, nisi injecto freno coërceantur; hinc etiam D. Bernardus lib. *Cap. 29.* de interiore homine ait: Multarum rerum imagines, & phantasias clausis oculis video, easque invitus tolero, inde est, quod sæpe mihi nocuit mortifera delectatio, quæ ex recordatione præteritorum peccatorum nasci solet, sed maxime ex recordatione libidinis. Hæc enim pestis quæ præ cæteris vitijs est mihi familiarior, eò ad nocendum proclivior, & ad repellendum difficilior, nam cum eam repellere volo nolenti mihi se ingerit blandè onerosa, displicendo placens, & placendo displicens. Subtiliter intrat, & mentem occupat, & nisi subito repellatur, allicit, & incendit, & quasi virus pestilentia per totum corpus paulatim se diffundit. Cogitationes pravas multiplicat, affectiones malas generat, delectatione illicita mentem afficit, & ad consensum pravitatis animum inflectit, omnesque animæ virtutes corrumpit. Hæc peste cum adstrictus teneor, divelli ab ea vix possum, quoniam stimulos ejus confiteri, aut nescio, aut erubesco; tam subtiles, & turpes sunt. Audi ergo pijsime Deus confessionem meam, & respice ad pietatem tuam. Audi quàm sæpe de memoria mea te expulsi irruens turba plurimarum cogitationum, quæ veluti plebs ad aliquod spectaculum solent effluere in cor meum. Ad læcularia revocant, mundana inferunt, voluntaria ingerunt, illecebrosa contextunt, ipsoque in tempore, quo levare mentem meam ad te paro, inanibus cogitationibus infectus ad terrena, plerumque deijctor, cogitanda cogito, & cogitata recogito, & eadem iterum atque iterum replicare non cesso, ita mens mea semper mobilis, & nunquam stabilis, semper vaga, & quasi ebria per diversa distrahitur: hætenus S. Bernardus nobis exhibens

bens fuitiles, ac fœdas mentis evagationes inter orandum, & nostram in iisdem coërcendis fœcordiam.

28. Quantum verò nobis inferant damni importunarum hæ turbæ divagationum, indicat idem D. Bernardus, cum enim ipse matutinis interesset precibus singulari religionis sensu, cordisque devotione, vidit vir sanctus juxta singulos suorum Monachorum Clarevallentium Angelum stantem, & ea scribentem accuratatione, ut videretur nec voculam unam, aut syllabam amissurus; quàm non solerter exciperet. Adstant & alij Angeli diversa prorsus ratione scribentes; quidam enim auro verba exarabant; alij characteres argento linebant; plures atramento; & nonnulli etiam aquâ suas literas efformabant oculos quasi effugientes; aderant & alij Angeli, nil penitus scribentes, sed ex toto feriantes. Hanc visionem ad rem nostram explicat idem D. Bernardus. Quorum enim Angeli auro pingebant hi flagranti desiderio æstuabant, & ingenti fervore ad Deum mentem erigebant, precésque fundebant: hi enim, quæ orabant, mente ab omnibus terrenis evagationibus defœcata cogitabant, & isti verè orabant, & eorum oratio cœlos penetrabat, quia ut ait idem D. Bernardus: *Tunc veraciter oramus, quando aliunde non cogitamus*: quorum verò Angeli fuso argento characteres effingebant; eos indicabant, quorum intentio in divinis obsequijs erat quidem sincerissima, sed qui minus prioribus in cultu arderent divino. Atramento, qui utebantur, eos indicatos voluerunt, quorum voluntas licet non ad eam depravata esset; modus tamen orandi, non ex sacro, & pio ardore, sed ex moris consuetudine prodibat. Qui verò aquâ calamos imbutos adhibebant in formandis characteribus, negligentes, ac tumultu cogitationum plenos prodebant; quique licet corpore essent in Odeo; mente tamen alio evagabantur. Qui verò totaliter feriari videbantur, ij eos indicabant Monachos, qui Odeum non frequentabant. Plurimi interest inter orandum importunas excutere divagationes, & ex cogitationibus, ac voluntatis affectionibus bonas fovere, & malas repellere; id agere est, quod agimus; id cogitare, quod oramus, quia plerumque fateri cogimur, ac dicere, quod D. Bernardus nobis suggerit, inquit: *In choro sum corpore, & in aliquo negotio sum corde. Aliud oro, & aliud cogito. Psalmodia sensum non attendo: sed mente vagus, habitus dissolutus, oculis attonitus huc, & illuc prospiciens, quacunque ibi geruntur perlustrans, & perspicio.*

29. Ad frenum importunis hisce, ac futilibus inter orandum mentis evagationibus injiciendum, pravosque omnes effectus opportunè compescendos proderit; debitæ dispositionibus sacræ meditationi præludere; & ad eam præmissâ præparatione nobis viam sternere. Non enim temerè cœlestis sponsæ

Verani de Affectibus Tom. 2.

se ad montem Myrrhæ iturum esse dicit, priusquam collem thuris ascenderet; siquidem nomine thuris oratio symbolicè innuitur; & anima ad sacrum meditationis exercitium ritè disponitur, si mortificationem, per myrrham denotatam, ac præviam præparationem præmittat; & tunc ritè præmittitur præparatio, quando mortificationi assuescimus, & pravos quosque in nos affectus compescimus: *Eos enim familiariter Deum visitat*, ait S. Gregorius, *quos per mortificationem vitiorum ad alta proficere, & per mundas, ac utiles orationes suaviter redolere perspicit*: quòd si Moyses prohibitus fuit ad rubrum accedere nisi depositis calcæis, nostrum id fuit documentum, cum enim Moyses in deserto ad montem venisset Horreb, mysticum vidit ibi Rubum ardentem, & non conflagrantem, ad quem eum propius accedere satageret, vocem audivit, quâ jubebatur calcæos deponere. Quid calcæi nisi pravos cœnosæ concupiscentiæ indicant affectus? quos propterea accessuri ad Deum per sacras meditationes, necesse est, exuamus, quia quò quis remotior est, per pravorum affectuum abdicationem à mundi turbis, tantò propinquior fit Deo, ac divinorum capacior: Rubus ardens citra conflagrationem virum aeternam signat, lacris addictum meditationibus, in quo conjungi debent Rubus, seu virga ad compescendos insolescentes concupiscentiæ depravatæ affectus, & motus omnes voluntatis regendos ad normam rectæ rationis imperantis, quæ consona sunt æquitati: & ignis, qui illuminans ipsam indicat sacram meditationem, quæ plurimum impertitur nitoris, mentemque orantis intus illuminat: si igitur Moyses monitus fuit, ne ad rubum ardentem, & non flagrantem accederet nisi depositis calcæis; multò minus convenit, ut præsumamus per orationem cum Deo nos unire, nisi calcæos pravorum affectuum, ac carnalium desideriorum deposuerimus.

30. Queritur, cur rosa præ cæteris floribus fragrantior, teste Plinio, spinis nascatur circumseptæ? germinat enim inclusa granoso cortice, quo mox intumescente, & in virides conos fastigiato, ac dehiscente, paulatim se se pandit; tenuiores enim, ac virides utrinque surculos spargit, quorum internodia frequentes, ac teretes sepunt spinæ, folia indidem profert geniculatim in oblongum rotunda, tactu aspera, distinguente medium nervo, venulisque ab eo fluentibus intersecta, & in summo margine crenis incisa, & quasi serrata per ambitum; surculorum fastigio imminet petiolus, seu peciolus florem sustinens, eoque subjectum globulum, seu capitulum mordaci refertum lanugine. Calix inde protuberat, qui primo conclusus, & concolor virentibus, ac laciniosis fastigiatur alabastris, mox involucro tumescente sua intus

Bbb

in:

incrementa subit; & tandem pompâ colorum penitus patefactâ nativo in calatho totam vernantium foliorum pompam rosa explicat, purpureo supernè colore perfusa, subalbis internè unguibus ad calicis umbilicum coactis; sed cur tot munitur, ac cingitur spinis rosa, si tam gratos exhalat ipsa odores: imò ideo suaviores spirat fragrantiam, quia non minùs purpurâ vestitur in folijs, ac spinis armetur in caule. Quid ni orationis nostræ incensum suam cœlum versus non exhalat fragrantiam, nisi spinæ mortificationum eam præcesserint, nisi expuncti fuerint pravi omnes affectus.

31.

Quærit S. Nilus, undenam oriatur, quod cum oratio adeò sit Deo grata, & suavis, siquidem per ipsam Deum alloquimur; cum Deo conversamur, societatem inimus, & sermones cum ipso miscemus; & cum Deo loqui, perinde est, ac gaudere; nihilominus nobis difficilis esse videtur, & tœdium ingerere, imò ut loquitur S. Bonaventura de profectu Religiosorum, quasi ligati catuli ad stipitem renitenti animo divinis insistimus. Et ratio hæc solet à viris ascetis adferri, quia tametsi oratio natura sua difficilis non sit, est tamen nobis molestia mortifica, quæ prævia est ad ipsam dispositio: hoc idem contingit in rebus naturalibus, non enim difficultas sita est in forma introducenda, & in dispositione præmittenda, in subiecto disponendo ad formam illam recipendam; quot non adhibet ignis conatus, quò in virescente ligno humoribus scatente prævias ad propriam formam inducat dispositiones? calorem illi imprimit ad nativam abigendam frigiditatem, & quia per primos gradus humorem, quo scætet, non excutit, uberiores adhibet incrementa caloris, quò intimius ligni partes penetrat, pugnâsque inquit cum aqueo, & hostili illo humore, qui ægrius à sua patitur sede dispelli: sed perseverante ignis obsidione, & per additamenta caloris dato assultu, tandem humiditatem prosternit, ac vincit, quam per fumum adigit inde exilire: etenim priusquam ardere incipiat, quanta inde non exeunt, veluti è vaporario fumi volumina? quot strepitus non eduntur? quot crepitationes non audiuntur, & quot rumores trunci illius viror, non excitat? Verùm introductis mox prævijs dispositionibus flamma absque difficultate concipitur, & splendide flagrat, lignumque armis nativæ suæ humiditatis destitutum absumit, prosternit, nec cessat ignis in ipsum sævire, donec enectum, dejectum à sua natura, ac in cineres solutum videat. Haud dissimiliter, difficultas, quam in oratione experimur, in eo præsertim est sita, quia viror, & vigor pravæ affectionum difficulter à nobis superatur; sedem in nobis effroenes appe-

titus fixerunt, neque à nobis, ut par est, à tali excluduntur sede, quia cum deberemus pravos omnes præfocare affectus, eos potius fovemus, & hostibus contra nos insurgentibus vires suppeditamus, & arma ipsa subministramus; insolescunt æstuant concupiscentiæ, nec eas extinguimus; insurgunt odia, & ea non cohibemus; exardescunt iræ, quibus frenum non iniicimus; invidiæ livent in corde, & eas non abigimus; prava desideria mentem occupant, & illa non excutimus; & ideo difficilis nobis videtur meditatio, & ardua cum Deo conversatio, quæ non nisi dulcedinem sapit, & gaudium. Ideo difficilis nobis plerumque videtur esse ingressus ad orationem mente concipiendam, quia imparati accedimus, & pravi affectus cor nostrum præoccupant, mentem exagitant, quam non sinunt cœlestia meditari, cum creaturis, ac terrenis adhaereant.

§. IV.

Non sapit Oratio mente concepta, quam prævia dispositio non præcessit, præviisque non excutit affectus.

Prævia mentis dispositio necesse est, ut præcedat orationem, ut hæc nobis dulcescat, ac sapiat; exemplo Noëmi, qui artifex fuit arcæ fluctibus innatantis diluvij; ut enim omnes vinceret difficultates mansurus in Arca, carcerem ferè annum cum paucis suorum, feras inter sylvestres, & cicures toleravit, sepultus verius, quàm mortuus: hinc eluvione cessante sacrificium, suo instituit assertori, cui pergratum obtigit. *Odoratusque est Dominus odorem suavitatis: Ar-* Genes. exp. 28. v. 21. ca symbolum fuit militantis ecclesiæ, quæ inter fluctus persecutionum, ac adversitatum incolumis semper servata fuit, adeò ut licet potuerit procellis concuti, & fluctibus exagitari, nunquam tamen mergi, neque ad naufragium impelli: Noëmus cum tota sua familia fideles prodit, qui ecclesiam ingressi beneficio Baptismi ab aquis cataclysmi, à fluctibus procellosis, & ab æterno liberantur naufragio; sacrificium à Noëmo institutum symbolum est orationum, quas fideles fundunt Deo, quas si præcedat mortificatio, ac congrua dispositio, Deus exaudit ob odorem suavitatis, quem preces iustorum, cœlitibus exhalant. Interdum contingit, ut Codrus quispiam, vel Irus fame in stomacho tortus culinam ingressus opulentam carnis præsertim assæ, cum hæc verù versatur, ad ignem totis eam hauriat naribus, sitque vel solus odor ei gratissimus, & hæc propterea narium delicias avidè trahat, quamvis vacuitas stomachi intrus clamet, & detrectet solo pasci odore, & fumo oppleri. Deus verò odoratus est Noëmil sacrificium, & pergratum habuit odorem suavitatis, quia summa se sollicitudine præparaverat ad hæc religionis munia ob-

32.

obeunda, ad hoc sacrificium ritè instituen-
 dum; siquidem priùs *adificavit Noë altare*
Domino. Et tollens de cunctis pecoribus,
Et volucribus mundis obtulit holocausta super
altare, ad id autem multà opus fuerat in-
 dustrià, & ingens desiderabatur præpara-
 tio, tam in aræ structura, quàm in anima-
 lium delectu, & ideo odoratus est Deus odo-
 rem suavitatis, seu placuit ipsi Noëmi sacri-
 ficiu: Oratio, quam nos Deo fundimus,
 odorem non exhalat suavitatis, si prævia ei
 desit mortificatio; si congrua præparatio
 eam non præcedat, si pulveres terreni desi-
 derij priùs non excutiantur; si pravi, qui
 contra nos intus insurgunt affectus, non co-
 erceamus; si tumultuantes in nobis passio-
 nes non compescamus; & mente à futilibus
 detœcata cogitationibus, sedata, & tran-
 quilla; & à quovis interiori tumultu libera
 oratori tubiculum cordis nostri ingredia-
 mur.

33. Putat Plutarchus à Numa Pompilio Re-
 ge monitum illud profectum fuisse: *adorati-
 turi sedent* sedere autem quietem indicat,
 & nos cum oraturi templum ingredimur,
 non sedeamus, sed genua flectamus, & quie-
 scentes omnes excludamus cogitationum
 tumultus, quò attentius uni Deo incumba-
 mus, cum quo nostra mentis colloquia mi-
 scere cupimus: sic orantes sedere dicimur
 adoraturi, & oraturi, & hoc pacto etiam
 David dicitur sedisse, seu orasse coram Do-
 mino. *David Rex sedit coram Domino:*
 oratio igitur, quam præparatio non præce-
 dit, odorem non exhalat suavitatis, quæ
 Deo grata sit, quia præparationem à nobis
 exigit Deus. *Præparationem cordis eorum*
audivit auris tua Domine, & inde mone-
 mur, ut preces initari, eas præparemur;
 idq; causæ, cur D. Paulus lavari velit puras
 manus in oratione, ut nobis inueneret, cor no-
 strum purgari priùs à quovis debere sorde-
 scente affectu, ne mens divina meditatura
 ulli rei creatæ adhærescat: nisi enim terrena
 quæque desideria, & pravos affectus abege-
 rimus, vix oratio nostra eam exhalabit odo-
 ris suavitatem, quæ Deo sit placitura: ca-
 venda est pix, si nolumus eam sordescere, qui
 enim manu picem tractaverint, manu à sor-
 didibus immunem non servat. *Qui tetigerit*
picem, inquinabitur ab ea. Si cor no-
 strum terrenorum foveat desideria, & con-
 cupiscentiæ affectus; non nisi terrena sapit,
 neque oratio ex tali proveniens corde ullam
 potest odoris suavitatem exhalare, quæ cœ-
 litibus placeat; cor enim terrena tantum
 sapiens non nisi cœnosa potest effundere; eum
 enim vas quodlibet humorem fundit, quo
 repletur.

34. Evacuemus priùs cor nostrum terreno-
 rum desiderijs, & affectibus, si impleri cœ-
 lesti volumus odore; configamus priùs car-
 nes nostras Dei timore, pravos omnes con-
 cupiscentiæ affectiones freno compescamus
 mortificationis. *Confige timore tuo carnes*
Verani de Affectibus Tom. I.

meas, nimirum David orationis sacrificium
 instituturus, Deum enixim rogat, ut timore
 suo sancto carnes suas velit configere, seu
 concupiscentiæ affectus, & carnalia desideria
 à corde suo abigere; & tunc configimus
 Dei timore carnes nostras, cum insolentem
 lasciviam castigamus, exultantem concu-
 piscentiam compescimus, rebellantis carnis
 motus reprimimus; odia, quæ intus fove-
 mus, præfocamus; iras, quas in nos accen-
 dimus, extinguimus; amputanda priùs sunt
 gramina, eradicanda arbuta sterilia, & di-
 sponendus ager congruâ culturâ, ut proba ex-
 cipiat semina, quæ uberem colono sponde-
 ant fructuum messem: nisi è tellure cordis
 nostri sterilem terrenorum desiderio-
 rum gramina evellamus, & sterilia pravorum
 affectuum arbuta, ac virtutum cultura ter-
 ram nostram præparemus ad cœlestium do-
 norum suscipienda semina vix optatos pro-
 ducet fructus. *Omnes homines ait Isidorus*
Pelusiota, ita sunt affecti, ut illis studeant,
Et opusculari, Et attendere, quos viderunt, ne-
quaquam dormientes, nec ignavia deditos;
sed qui ipsi se præparant, Et instruunt, Et
prompti sunt ad officij partes peragendas, tu-
horum nihil faciunt, Et tamen clamant, confige
timore tuo carnes meas.

Qua igitur fronte tu postulare audes,
 ut dum ipse dormis, nullaque salutis tuæ
 curâ tangeris, insuperabile auxilium cœleste
 ad te advolet? cumque voto tuo frustraris,
 id ægrè fers. Præcedant itaq; ea, quæ tuarum
 sunt partium; quæque à te exiguntur, &
 tunc demum ea, quæ sunt auxiliij divini sub-
 sequentur. Accessuri ad Deum, ut ei pla-
 ceamus, necesse est, exuamus priùs quid-
 quid ei displicet, alioquin nec grati ei esse
 possumus, neque nostra oratio ipsi placere:
 si per lethales noxas, ab ipso nos avertimus,
 has priùs sacra exhomologesi abigamus, &
 lachrymis pœnitentiæ quidquid sordidi cor
 nostrum contraxit abluamus: oratio grata est,
 si ab amico prodeat, non ab hoste proveniat:
 non benè conveniunt digitis manus scabiosæ
 annuli gemulis illuminati; ita neq; est Deo
 grata laus, quæ è corde oritur lethalibus scœ-
 do noxis: hinc David justos, & mundos,
 ac rectos corde ad orationem accersit. *Psal-*
lite Domino sancti ejus, non invitat improbos,
& nefarios homines vitij indulgentes, sed
sanctos virtutum culturâ splendentem. Re-
ctos decet collaudatio, seu rectos corde, &
eos, qui rectitudini student, rectè ambu-
lant in lege Domini, neque per obliquatos
tramites ab ea deviant: grata est illa oratio,
quam cor purum, & mundum fundit, non
quam os impurum effundit.

Hinc scitè in lege veteri moris erat,
 quò sacrificium pro peccatis cæteris præmit-
 teretur, sicut censet Abulensis, quò nimi-
 rum posteriora sacrificia grata, & accepta
 essent Deo, si fierent ab hominibus puris,
 ac justis, quique pro suis noxis jam satisfice-
 rant;

cerint; prius igitur sacrificium pro peccatis expiandis præmittebatur tanquam dispositio ad subsequenda: idque sacrificium orationis instituturus, necesse est, agat; delicti enim si conscius sibi sit, vel per sacramentalem illud debeat confessionem, vel per concitatum in se dolorem, actumque contritionis elicited illud expiet, quo disponatur ad ritè instituendum subsequens orationis sacrificium. Si confessarium adire non sit commodum, saltem antequam oraturus divinam accedat Majestatem, dolorem in se concipiat, dicatque: o benignissime Deus! ego te offendi per decem facile millia pudendarum antea vitæ actionum, quarum ita me modo pudet, ut verear comparere coram Majestate tua, & oculos ad te levare, cum nec obtutu illius me dignum cognoscam, doleo ex animo, quod te offenderim, nec possum satis testificari dolorem, qui torquet peccatorem animum meum, eò quia te offenderit, habueritque contemptui: quia tamen bonitas tua peccatores non rejicit, si resipiscant, de tua confusus misericordia audeo, supplex à te veniam mearum exposcere noxarum. Téque enixim, & cum lachrymis rogo, & cum eo intimiori, quò possum doloris sensu exoro, ut ignoscere velis sceleribus vitæ meæ, quæ abhorreo, detestor, quia injuriam tibi intulerunt, majestatem tuam læserunt, & per has exerrantes actiones dereliqui te fontem aquæ vivæ, averti me à te summo bono, ut cisternis adhærerem dissipatis, & cœnolas terrenarum voluptatum ebiberem aquas siti accendendæ magis, quàm extinguendæ aptas: & mihi efficacissimè propono opitulante imbecillitati meæ gratiâ tuâ confitendi de illis, serioque emendandi, & cruentas necesse millies potiùs subeundi impostertum, quàm semel iterum Majestatem tuam delinquendo offendere, doleo dolore animi mei maximo, & penitissimo, quod per summum tui contemptum pravos affectus cordis mei, divinæ antetuli Majestati tuæ, & te odi, qui solus dignus es amari; quia tamen miserationum tuarum non est finis, tuam ex toto corde exoro misericordiam, ac veniam posco mearum actionum, per quas me à Te averti cum protestatione inviolabili reparaturum me damna hæc honoris tui obsequijs meis: da igitur mihi gratiam, ut verè, & sincerè doleam, me offendisse te, qui es summè bonus. Nihil inferni timor, nec cœli amittendi metus in scelerum meorum detestatione loci habet, sed amor tui est, qui solus ante oculos meos obversatur, & maximè doleo; non quia mortem; & gehennæ pœnas mihi promeruerim, sed quia bonitatem tuam offenderim, quam summo debueram amore prosequi: nec aliam doloribus oppressi cordis propter delicta, & iniquitates meas habeo causam, quàm quia amo te, & impostertum te solùm amabo, neque ab amore tui me amplius divellent voluptatum lenocinia,

concupiscentiæ illicia, mundi blandimenta, paratus potiùs omnia subire tormenta, & millies mori, quàm à te vel semel impostertum separari. Quod si hæc doloris expressio nimis videatur proluxa expeditiùs, saltem dicat. Mihi summè displicet, quod te summum bonum offenderim, & ex animo doleo, & supplex rogo à te veniam, statuoque firmissimè non amplius te offensurum: hoc præmissis peccatorum dolore, gratior est Deo oratio, & fluente per piæ divinorum meditationes ebibit divinæ dulcedinis.

Sunt ex serpentibus, qui fontes accessuri ad sitim extinguendam, & latices puriores bibendos, venenum prius ad marginem fontis deponunt, ne scilicet fontalis aqua, pura, & defœcata, veneno inficiatur: ita accessuri per gradus orationis ad fontem divinæ pietatis, necesse est colubros imitemur, virus omne peccati prius deponamus, antequam bibamus, seu ore-mus; ut cum preces fundimus divina pietas latices suæ gratiæ in nos diffundat, quibus imbuta nostra oratio, grata fiat ad Deum precatio, scitè Clemens Alexandrinus. *Precatio cum Deo conversatio, & collocutio est, ac proinde inter familiares, & amicos fieri debet, ac supponere delectam, offensam, non enim, qui per lethales noxas à Deo avertuntur, hi orantes exaudiuntur. Scimus, quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit: & licet publicanum Deus audierit rogantem, & exaudierit supplicantem, non tamen tunc tuis perstitit in peccatis, sed humilis, & supplex veniam poposcit, pectus contudit, & culpas è conscientia abegit, quia eas confessus foras ejecit; & idè, qui Deo erat exosus, ab oratione abiit Numini amicus, quia à culparum sordibus emundatus; beneficio enim orationis mortui peccato ad vitam resurgunt gratiæ.*

Scimus tres à Christo Domino mortuos resuscitados, scilicet filium Viduæ Naimiticæ, filiam Archisynagogi, & Lazarum fratrem Marthæ, & Magdalensæ. Quid quod in duabus primis resuscitationibus Christi, Evangelista orationis ad Patrem æternum directæ non meminerit? sed duntaxat in tertia Lazari quatruiduani, ac jamjam fœtentis in sepulchro? S. Joannes hanc describens resuscitationem ait: *JESUS autem elevatis sursum oculis dixit: Pater! & infremuit spiritu: rursus fremens in se ipso: cur igitur Lazarus in sepulchro quatruiduanum revocaturus ad vitam reducem, æternum Patrem Christus orat, qui pro filio viduæ redivivo, & filia Archisynagogi resuscitanda nullas fundit preces? quia nimirum Lazarus peccatorem ænigmaticè repræsentabat ex insolita*

con-

37.

Lib. 7. Pro-mas.

Joan. cap. 9.

35.

consuetudine in cœno sordescens peccati; quia igitur Lazarus typum gessit peccatoris jam consuetudine nequitiae inveterati, jamque mala consuetudine foetentis, idem non potuit ad vitam, seu ad statum gratiæ revocari, nisi beneficio orationis Christi efficaciter ad Deum Patrem fusæ; quia conversio peccatoris ad saniorum frugem opus est divinæ gratiæ, quam nobis merita Christi impetrant.

39.

Divinam igitur oratio omnipotentiam videtur æmulari, ac esse ejusdem vicaria, in miris perpetrandis, mortuis resuscitandis; sed necesse est, ritè instituat, ac prodeat è corde à pravo quovis affectu libero, & in mente concipiatur, ubi lilia castitatis, & rosæ charitatis florent: quia tametsi oratio ex se proba sit, & Numini in vota orantis flectendo apta, suas tamen deperdit vires, si mentis non oleat puritatem, & pravi affectus exhalet foetorem. Referunt Gemmarii diacostidem nobilem esse gemmam, & quidem ingentium virium, ac virtutum, has tamen in ore cadaveris deperdere. Quid ni, quamvis sit oratio gemma, eaque pretiosissima in ore tamen hominis impuri, vim omnem deperdit, quia ut ait Syracides: *Non est speciosa laus in ore peccatoris*, sordescit in Interquilinio gemma nobilis, & maculas contrahit in lutum projecta: & oratio quamvis ex se pellucida sit, ac splendens, si tamen è corde oriatur pluribus foedo maculis deperdit, & ipsa suum nitorem, quia ut ait Bernardus: *Oratio cordis est, non labiorum. Neque enim verba deprecantis Deus intendit, sed cor aspicit orantis*, quod propterea, si culparum sordes contraxit, lachrymis necesse est abstergetur poenitentiae; si gramina, urticae, & lentice in neglecta ejus tellure germinarunt, falce amputanda sunt sinceræ respicientiae; si probrum contraxit sterilitatis ager cordis nostri, excolendus est, & proscindendus vomere poenitentiae; locupletandus virtutum seminibus, & irrigandus fusæ orationis imbre: scitè S. Laurentius Justinianus, nos monens ut pravos exuamus affectus, & virtutum induamus ornatum ait: *depone iniquitatis fasciculos deprimentes; abijce à te cupiditatis onus: asperge maculas interiori aspectu, & lota anima facie atque veste induta nuptiali, securus accede ad ipsum, tuasque illi petitiones edicito.*

Luce 11. 25.

Luce 11. 25.

Luce 11. 25.

40.

Orationis aquâ rigandus est ager cordis nostri, quo probrum exuat sterilitatis; abluenda est mens fusarum precum laticibus; foecundanda est probitatis seminibus, & excolenda virtutum studio, si fructus & uberem expetimus messem è cordis nostri excolto agro: nisi enim ager præparetur, excolatur & probis seminibus foecundetur optatos non dat fructus, sed jugiter probro laborat sterilitatis: ita oratio, ut quos cupimus fructus, producat, è corde prodire debet excolto virtutum exercitiis, & à quavis pravi affectus urtica soluto; alioquin quas in

suppetias preces fundimus in nostram accersimus perniciem. Etiam Core, Dathan, & Abiron, aliique Hebræi Proceres numero ducenti, & quinquaginta secedentes à Moysè thura obtulerunt, preces fuderunt, variòsque sparserunt odores; & tamen licet oraverint, adhuc terra contremuit, & ejus undabunda superficies, ac si esset pelagus vento fluctuans, procellâ concitum, populum terruit univèrsum; & cum perduelles persistèrent in sacrificio, in precibus fundendis, immani eliso sonitu, horrendo hiatu terra proprium dirupit sinum, os aperuit, quo statim ducentos quinquaginta viros unâ cum uxoribus, liberis, totaque familia absorbit, ac deglutivit; *Descenderuntque vivi in infernum; aperti humi, & perierunt de medio multitudinis*: sublatis enim è vivis viris seditiosis, terræ hiatus iterum clausus fuit, ut ne vestigium quidem enormis illius stragis, ac perduellium superesset. Quid putas, fuit, quod Numen ad tantæ indignationis commoverit excessum, ut in tot capita sui populi funestâ illâ animadverteret strage? An quia oblata thura, fumigantia thuribula, ignes excitati in sacrificio Deo displicuerint? Non fumus thuribuli, non odor thuris, non flamma ignis Numinis accendit indignationem: sed cor sacrificia offerentium Deum ad iram provocavit; sed oratio perduellium Deo displicuit, quia è corde exibat malignantibus depravato affectibus contra Moysè; superbiæ contumacia cor orantium inflaverat; livor invidiæ corruperat; odii malignitas infecerat, & ideo preces ortæ ex corde pravis infecto affectibus ad eum Numini displicuere, ut nec earum expectaverit finem; quin gravissimè in perduelles animadverteret.

Num. cap. 16. v. 32.

41.

Oratio quam cordis mundities, & pravorum affectuum coërcitio non præcedit, neque è corde procedit ad divina colloquia ritè disposito, & præparato, Deum ad puniendum magis inducit, ac indurit, quam emolliat, & flectat ad parcendum. Bias cum mare trajiceret, & suborta procella navim exagitaret, fluctus quaterent, & ventorum impetus ad naufragium impellerent, viri qui in eadem navi aderant, profligatæ, ac deploratæ vitæ, cum Numina ob sospitatem deprecarentur, clamorèsque precarios in cœlum inciperent emittere: silete quæso socii, silete; dixit Bias, ne Numina vestros audiant clamores, nosque hinc esse sentiant; quia nostris cum fuerint irritati flagitiis, jubebunt marinos fluctus in nos acrius sævire, & suo nos hiatu absorbebunt. Hoc idem retorqueri in Dathanum, Abironem, Corem, eorumque Aseclas facile potuisset: satius si vir aliquis probus, & amicus eis dixisset: tace, silete, abstinete ab hisce sacrificiis, quæ Deo displicent, & ejus provocant indignationem. Ut igitur nostram probemus orationem, cor nostrum ab omnibus prius expurgemus sordibus, à quovis depravati affectus

Stus vitio illud liberemus, sunt enim pravae in corde nostro affectiones, meatus, ac subterranei cuniculi, quibus tartareus hostis cor nostrum adoritur, obsidet, & occupat.

42.

Holophernes civitatem Bethuliae suis ut subjiceret armis, eamque juris sui faceret aquae ductus, per quos aqua in civitatem manaret, aliud diverti praecipit: & urbem procul dubio occupasset, nisi divina Providentia, heroinam illam Juditham promovisset ad Holophernis caput amputandum: eodem tartareus Holophernes arcem cordis nostri expugnaturus utitur stratagemate; aquae ductus, ac subterraneos nostrorum affectuum meatus explorat: & sicut ex affectibus alii sunt probi, hos veluti aquae ductus diverti jubet, & evertit; ne pellucidi divinae gratiae latices, & sancti Spiritus impulsus, inspirationes, & lumina in cor nostrum transmittantur. Alii sunt affectus pravi, & per hos veluti per subterraneos cuniculos studet in cordis nostri arcem penetrare, ac sibi subjicere; & hi meatus claudendi omnino sunt per pravorum affectuum coercitionem, ad quod divina indigemus gratia, quam propterea enixim debemus exposcere, cum ad orationem praeparamur; ne cum divina meditamur postea mysteria sint nobis molestiae, nosque a colloquiis cum Deo divertant, nostrasque inficiant preces: siquidem frigent orationes ubi concupiscentia calescit; corruunt preces, ubi pravi insurgunt affectus, qui proinde ope divinae gratiae coercendi sunt, ne nos divexent orantes; pravi, qui in nobis vigent affectus mentem a divinis abstrahunt, & per varias fuitiles divagationes ad terrena, plerumque etiam foeda, pertrahunt; turba pravorum affectuum, & futilium evagationum a plebe seditiosa haud abludit; haec effraeni subinde rapta impetu custoditas etiam fores urbis, & praetorii invadit, & clausas effringit; ita dixerim, seditiosorum affectuum, ac evagationum turbas in orantis cor irruere, & clandestinis tumultibus mentis tranquillitatem obnubilare, pacem infringere, quietem abigere, & omnia sua, deque vertere, & evertere.

43.

Quando igitur experimur, hos pravos affectus in nos insurgere, cum vires nostrae parum nobis opitulentur, adferantque subsidii, Deus in auxilium vocandus est, & enixim rogandus, ut suam nobis suppeditet opem; & juvat tunc, oculos, & mentem in caelum elevare, & Deum toto corde invocare, ut dignetur tumultuantes cordis nostri affectus compescere; probas, ac pias affectiones excitare, & precandi spiritum munifica sua largitate nobis impertiri. Idque nos Ecclesia edocet, quae etiam suo nos praebet exemplo: siquidem cuilibet precationi aequae nocturnae, ac diurnae, hoc semper consuevit exordium praemittere: *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina*, nec aliter matutinas suas orditur preces. Huc etiam pertinet illud Cypriani

dicentis: *Sacerdos praefatione praeparat fratrum mentes, cum dicit sursum corda, ut dum respondet plebs, habemus ad Dominum, ad moneatur, se nil aliud cogitare, quam Dominum habere.* De orat. Dominic.

S. V.

Nullum inter orandum pravis coercendis affectibus frantum aptius DEI praesentia. Nullus ad probos excitandos fomes magis idoneus.

Plures sunt, qui pias, & Deo gratas velent preces fundere; sed quia ad id se minimè disponunt; ideo nec valent mentem inducere, nec effectum consequi: sciunt omnes etiam, qui primis sunt Philosophiae rudimentis imbuti, omnem vim, & laudem virtutis in sola actione sitam esse: & habitus virtutum, sive a Deo nobis infusos, sive a nobis acquisitos data occasione, & opportunitate suas debere vires exerere, & in opus exire; est enim id primum eorum munus, ac probae actionis principium; & simul potentiam, quam imbuunt, ac afficiunt, ad id disponere, ut certius, ac facilius operetur. Causa igitur, cur non proficiamus in oratione, defectus non est cognitionis, aut desiderii, sed exclusio est dispositionis, & praeparationis. Actiones, quibus unaquaeque virtus, aut generatur, aut crescit in binas solent partiri classes: aliae enim internae sunt, aliae externae: quoad orationem rite fundendam, externae sunt sensuum custodia, oculorum coercitio, corporis compositio, fuga praecedentium confabulationum, exclusio curarum, ac negotiorum. Internae, quae & perfectiores sunt, sola mente, & voluntate perficiuntur & praesertim in coercendis pravis affectibus, probisque fovendis occupantur, ut etiam in Dei praesentia quaerenda, quam oraturus suo altius imprimat animo; quia sicut absentibus non loquimur nisi per Epistolas, ita si sola mente loqui cum Deo volumus, necesse est, eum praesentem credamus, & cogitemus: sola enim Dei praesentia est, quae verè nos lætitiā perfundit, unde aiebat Regius Vates: *Lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.* Psalm. 50.

Plures perfundi gaudio cupiunt, qui tamen rarè eo potiuntur, quia in solo vultu Dei vera efflorescit lætitia, & flos hujus veri gaudii enascitur; neque usquam legi potest jucundum hoc liliū, quàm in fecundissimo divinae praesentiae campo. Ideoque qui Deum mente retinet, qui ante divinam Majestatem se sistit, gaudio perfunditur, & vera repletur lætitia, quia ut ait Augustinus: *Ubi enim bene erit sine illo, aut quando malè esse poterit cum illo*, ideoque si oraturi Dei praesentiam cogitamus, & interim pravi affectus nituntur nos vexare, tentationes quaterere, & fuitiles evagationes mentem nostram a DEI praesentia retrahere; non sinamus, ab iisdem 45.
vinci, Tract. 51. in Joann.

vinci, sed totis viribus iisdem obſiſtamus, affectus pravos coërceamus, tentationes di-
 vexantes executiamus; & evagationes à Deo
 retrahentes abigamus: non avellamur à facie
 ejus, & inimici machinæ diſſolventur, ait
 enim David: *Pra fulgore in conſpectu ejus
 nubes transferunt, grando, & carbones ignis,
 & Providebam Dominum in conſpectu meo
 ſemper, quoniam à dextera eſt mihi, ne com-
 movear* *Psalm. 9. In convertendo inimicum
 meum retrorſum infirmabuntur, & peribunt
 à facie tua, ſeu ut clariùs explicant ſeptua-
 ginta Interpretes. Cum reverſi fuerint ini-
 mici mei retrorſum, impingent, & peribunt à
 facie tua.* Si cupimus eſſe à pravis affecti-
 bus immunes Numinis muniamur præſentia,
 ſi impetus tentationum retundere volu-
 mus, clypeum eis objiciamus divinæ præſentia-
 e; ſi repullulat fortaiſſim vitium non exci-
 ſum, ſed tantum ſuccuſum, gladio divini
 vultus ejus radices excindamus: Deum
 meditemur, ut Ægypti oblivſcamur cum
 Davide: *Es ero immaculatus cum eo, ſi eſſe
 volumus ſine macula, eſſe nolimus ſine
 DEO.*

Psalm. 17.

Psalm. 17.

46.

Psalm. 133.

1ſa. 64.

*Lib. 2. in
 Math.*

Cap. 17. 17.

Petri navicula procelloſis fluctibus di-
 verberata periclitabatur, ſed cùm primùm
 Magiſtrum JESUM recepit, periculum om-
 ne abegit, & malacia reſtituta eſt mari. Si
 mens noſtra à Deo exulat, nonniſi in limo in-
 figitur profundi: *Avertente autem te fa-
 ciem turbabuntur, auferes ſpiritus eorum
 deficient, & in pulverem ſuum reverentur:*
 qui à Dei præſentia ſe ſubtrahit, nonniſi vias
 percurrit iniquitatis: *Non eſt Deus in con-
 ſpectu ejus: inquinata ſunt via illius in omni
 tempore.* Ita eſt: nonniſi præcipitia, &
 naufragia incurrunt à Dei vultu eliminati.
 Appolite obſervat D. Hieronymus, Diſcipu-
 los non ad nutum, ſed ad imperium Magiſtri
 Chriſti ab eo abceſſiſſe, quali præcios ejus
 præſentia deſtitutos ſubſecuturæ tempeſta-
 tis, ait Hieronymus: *Rectè quaſi invitè à
 Domino Diſcipuli receſſerant, ne illo abſente
 naufragia ſuſtinerent,* quia, niſi Numinis
 præſentia muniamur, fluctuant ſtatim pravi
 intus affectus, perflant tum concupiſcentis,
 tum irascentis animi venti procelloſi, & pro-
 cellæ intus excitantur, quibus virtus nauſtra-
 gæ abſorbetur, idque Iſaias expertus ait:
*Ascondi ab eo faciem ejus, & indignatus ſum,
 & abiit vagus in via cordis ſui,* dignum eſt
 notatu, non dixiſſe Prophetam, indignatus
 ſum, & ideo aſcondi faciem meam: ſed
 priùs aſſerit, faciem ſuam aſcondiſſe, & po-
 ſtea indignationis furente affectu fuiſſe ex-
 agitatum: *aſcondi ab eo faciem meam, &
 indignatus ſum;* quia cùm primùm ſe à Dei
 præſentia ſubduxit, ſuam aſcondens faciem
 à vultu Numinis ab ejus ſe ſubtrahens præ-
 ſentia indignatur, ſeu turbulentiore irascentis
 animi turbatur affectu, inflammatur irâ:
 non enim iraceretur impius, ſi Numinis
 præſentiam in ſe retinere adniteretur.

Tandiu ab ira Dei aſſumus, quamdiu

in ejus præſentia aſſumus; quia ſi à Deo
 non avertimur, nec ab ejus nos præſentia
 ſubducimus, nullus in nos pravus inſurgit
 affectus, qui in noſtram debacchetur perni-
 ciam: Dei præſentia nonniſi probos exci-
 tat, fovétque affectus, quos Dei abſentia ſta-
 tim enecat; quinimò ipſemet affectus, qui
 ante Deum baculus eſt, quo innitimur; ſi à
 Dei præſentia nos ſubducimus, non ſolum
 extinguitur, ſed in ſerpentem deprehendit-
 tur degeneraſſe.

Oratio tunc divinas demulcet aures,
 cùm in conſpectu Dei funditur, David: *Clam-
 mor meus in conſpectu ejus introibit in aures
 ejus,* quia ſi oratio ſit in conſpectu Dei, ſeu
 ſi orans Deum præſentem ſibi credit, aures
 Dei patent oranti, qui Deum fleſcit in ſua
 vota, & impetrat quidquid expoſcit; ſi pe-
 titum, aſſecutionem reſpiciat æternæ ſalutis;
 quapropter David, ne ejus oratio mente
 concepta ſuo fruſtraretur effectu, non ali-
 ter ſtudebat eam fundere, quàm in conſpectu
 Dei: *Meditatio cordis mei in conſpectu tuo
 ſemper,* ideòque voti compos pravos omnes
 coërceat affectus, & ne ampliùs inſurgerent
 in ſui perniciem concupiſcentiæ æſtus ex-
 tinxit, & divinam legem religioſè cuſtodi-
 vit: *Servavi mandata tua, & teſtimonia tua:*
 ſed tam exactè Dei præcepta ſervavit, &
 ejus teſtimonia, ut neque latum unguem ab
 iisdem poſtea abceſſerit: nimirum quia
 Deum præſentem ſibi ſemper aſpexit: *Quia
 omnes via mea in conſpectu tuo.*

48.

Psalm. 17.

*Psalm. 118.
 v. 17.*

Psalm. 118.

Psalm. 108

49.

Quamvis videantur nobis exæſas rupes,
 alpèsque impervias obeſſe, ne viam manda-
 torum Dei poſſimus decurrere; ſi tamen
 oratio nos præceſſerit hæc veluti prævia fax
 nobis oſtendit itinera; quòd ſi in Dei
 præſentiam mentis oculos dirigimus, ſimul-
 que in ejus conſpectu orationem fundimus,
 quam mente concipimus, montes difficul-
 tatum ſtatim explanantur; & plana ſiunt,
 quæ nobis videbantur aſpera, & impervia,
 idque expertus regius vates, aiebat: *Montes
 ſicut cera fluxerunt à facie Domini:* quinimò
 & Salvatoris præcurſor Joannes Chriſti præ-
 dicaturus adventum, prædicat itidem prava
 in directa, & aſpera futura in vias planas;
 quia ut ait David: *Nam & ſi ambulavero
 in medio umbra mortis non timebo mala,* ſed
 cur David ambulans per vias umbris, & te-
 nebris obſitas, ubi pericula ſiunt obvia mor-
 tis; ubi præcipitia patent ad interitum; ſe
 immunem dicit à quovis malo? nimirum
 quia quamvis in medio umbræ mortis am-
 bularet, Deum tamen ſemper ſecum ha-
 buit præſentem, & comitantem, propterea
 ſubdit, *Quoniam tu mecum es,* quia ſi Deus
 adſit, tamenſi mors ſua in nos videatur tela
 eiaculari, ejus tamen iſtus retundimus cly-
 peo muniti divinæ præſentia: imò ſi DEO
 aſſumus; etiam in ſinu mortis vivimus: id-
 que cauſæ, cur Regius Vates toto animo, &
 ardore divinam ſitiret præſentiam *Psalm. 26.
 Tibi dixit cor meum: exquisivit te facies
 mea:*

mea: faciem tuam Domine requiram, quia Dei præsentiâ est, quæ nos ab omni eripit discrimine, & omnes in nobis coercet noxios affectus in nostram insurgentes perniciem: *Eripe me de manu inimicorum, & à persecuentibus me*: eripimur verò ab insidiis inimicorum, si Dei nos muniamur præsentiâ: quia tunc facies nostra perinde, ac fax accensa splendet, & laqueos videt, quos declinet; quapropter David enixam cupiens eripi de manibus inimicorum in suam perniciem insurgentium subdit: *Illustra faciem tuam super servum tuum.*

Psalm. 30.

50.

Insidias pravorum affectuum non timeant orantes, si Dei facies, seu præsentiâ in eorumdem refulget mente, rarò laboromur, si vultui Dei hæreremus, si ejus præsentiâ insisteremus, & ideò ad hanc Numinis præsentiâ suadens David orantes, ait: *Accedite ad Deum & illuminamini, & facies vestra non confundentur.* Dei qui nititur præsentiâ, tametsi omnia circumfluent, & ut ait David: *In circuitu ejus tempestas valida*, quia tamen fluxus Deum non tangunt, nec ei appropinquant, maliciâ fruitur, licet fluxus decumanis tumidiores superbiant; tutus stat, quamvis cætera nutent; quiescit tametsi reliqua agitentur.

Psalm. 33.

Psalm. 49.

51.

Præcipuum igitur mentis orantis subsidium est Dei præsentiâ animo altius impressa, hæcenim veluti impenetrabili clypeo ictus omnes tartarei hostis retundit; ac veluti injecto fræno pravos quosque insurgentes affectus coercet, insolescentis concupiscentiæ motus compescit, quin & tædium ipsum excutit, & omne abigit animi fastidium: quapropter plurimum proderit, si oraturus mente avolet in cælum, & medius inter Angelos ante DEI thronum se prosternat, ac suam petitionem supplex exponat; imò non solum orantes in hanc Dei præsentiâ nostros debemus intuitus dirigere, verum etiam in singulis aliis nostris studiis, & actionibus, ne devii declinemus à rectitudine; estque quod nobis Salomon suadet: *In omnibus vijs tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos*, si enim nostros in Deum intuitus direxerimus, ipse etiam quasi ex inito fœdere cum suis amicis oculos suos vicissim nobis sive laborantibus, sive orantibus affigit, omnesque gressus nostros dirigit, idque expertus David dixit: *Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commovear*, quia David suos ad Deum intuitus oculos jecerat, ita Deus suos in ipsum injecerat: hac enim vicissitudine suos Deus sibi devicit amicos. Cùm Christus post devictam mortem è suo funere in cælum ascendisset è monte, duo statim adfuere Angeli; qui ad mirantes ejus Discipulos attentis oculis in cælum suspicientes dixerunt: *Viri Galilæi quid statim aspicientes in cælum?* quasi dicerent cur tanta sollicitudine oculos vestros in cælum erigitis, cur facies vestras ad sydera

Prov. 6. 3.
v. 6.

Act. 1. 12.

intenditis, quasi tristes de ascensu Magistri ad Patrem, ac obliti sponsionis vobis obfirmatæ, cum vale dicturus vobis, dixit: *Ecco ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*, si vobiscum est, & præsentiem habetis, cur tristes estis de illius in cælum ascensu? Quid ni, id plerumque nobis contingit, qui alios ad cælum gemitus emittimus, ac si Deus à nobis procul esset, qui nobis semper præsentiissimus est: quòd si hanc Dei præsentiâ seria perpenderemus cogitatione, longè utique attentiores in precibus sive credendis, sive mente concipiendis essemus; si seriò cogitaremus, Deum Judicem intus in corde nostro sedere, ac attentissimè cogitationes nostras singulas observare; non tam luridè preces funderemus, nec per incustoditos sensus futilibus mentis evagationibus ostium aperiremus, nec tot pravorum affectuum tumultus internam nobis quietem abriperent: sed quia nec Dei præsentiâ, sedulo perpendimus, nec sensus nostros præsertim exteriores custodimus; fit plerumque quòd mens inquieta, nullum, vel modicum colligat ex oratione fructum.

Ne pravi insurgant intus affectus, qui mentis nostræ maliciam turbant, & internam pacem infringunt, necesse est, custodiamus externorum sensuum atrium; quia ut nos Christus Magister monet: *Cùm fortis armatus custodit atrium suum in pace sunt ea, quæ possidet.* Quòd tutior sit arx solet exterius propugnaculis muniri, & interius multiplici prædiario roborari milite. Disponuntur utrinque excubiæ, ac vigiles milites; ostia singula nocte clauduntur, ne quisque possit ingredi, & ideò in pace sunt tunc omnia intus in arce. Quid ni ut arx mentis nostræ à sua non deiciatur tranquillitate claudendæ sunt fores, & seriò invigilandum, ne hostiles rerum fluxarum species ingrediuntur, ne ullus rerum externarum tumultus in nos insurgat. Talis fuit turris Davidica, ex qua mille pendebant clypei, & armorum apparatus universus ingerebatur ad munimen; hæc autem turris ita munita, & minax symbolum prodit mentis orantis, quæ nisi sibi invigilet, fores externorum sensuum custodiat, clypeoque divinæ præsentiæ se munit, ac Deo intimius uniat, vix à tumultuantium pravorum affectuum strepitu immunis erit, nec pace gaudebit in arce mentis. Si suum Princeps fortis atrium ritè custodiat, si arcem suam firmet propugnaculis, milites accersat, excubias disponat, tormentis muros armet, fores claudat, & invigilet, ne quisquam ingrediatur ignotus, omnia sunt in pace, quæ in arce possidet; si tamen non bracteatus interfit atrio, sed lorricatus; non somnolentus excubias agat, sed vigil singula exploret. Præcæteris autem turris Davidis proluxa clypeorum serie munita exterius dicitur ad hostium assultus coercendos, eorumque tela eludenda: nos itidem oraturi Dei præsentiâ necesse est muniamur

53.

Luc. 11.

mur veluti clypeo ad pravos omnes eludendos affectus; quia si à Dei præsentia abscidimus, perinde ac evangelicus filius prodigus discedens à præsentia patris, depravatae concupiscentiæ præsternimur affectu.

54.

Prodigus adolescens abcesserat in Regionem non barbaram, sed longinquam; sed quia patris præsentia destitutus, & consilii; quas è paterna domo divitias secum tulerat, abligurivit, uniones in glandes mutavit; splendentem byssum in detritam lacernam; equos in fues, auri splendorem in fœdam nuditatem; à pravo enim concupiscentiæ affectu spoliatus ornatu virtutum, lasciviarum fœditatibus coinquinatus cœpit egere; sed inferior fuit opulentia, quàm inopia: siquidem opibus disfluens, & onustus luxuriari cœpit; & egestate pressus desit scortari. Sed quænam fuit hæc Regio, ubi tam ingens exorta tempestas criminum fuit juveni? An Medorum fuit ipse illecebris interceptus, vel Persarum gravatus scenis, vel lasciviis corruptus Ægyptiorum? Neque suis cum deliciis dementârunt Sybaritæ; nec Chij suis pateris excantaverunt; nec ei obstreptentibus tabulis illuserunt Rhodij; neque Attici per lenocinia epularum in suas pertraxerunt adolescentem casses. Quid igitur cautæ cur adolescens unâ cum patrimonio censum etiam prodigeret pudoris, libertatem amitteret, & famam fœdaret pravorum concupiscentiæ affectuum addictus vili famulatio? Causam hujus lapsus innuit Sacer textus: *Congregatis omnibus adolescentior filius peregre profectus est in Regionem longinquam, scilicet discessit à domo paterna, se subtrahit à consiliis, & præsentia patris; ideoque, quamvis opibus onustus; quia paterna destitutus præsentia cœpit omnia prodigere, & pravis famulari concupiscentiæ affectibus. Cùm primùm à patris se præsentia subtrahit in Syrthes incidit Lybicas, in Brutiorum Scyllas, cœtus Britannicos, Siculosque Cyclopes: si à patris, seu Dei præsentia abes, habes vel in Attica, non Solones, sed Poliphemos; & in medio Tibure Sardiniam experiris; in scopulos impingis, vel Charybdes incurris si Numinis non fulciris præsentia. Hinc prodigus adolescens in se reversus, factique pœnitens, non mores inculcat urbicos, non Provinciæ damnat lasciviam, non prava populi reprehendit exempla; sed solam à patre absentiam, originem dicit sui lapsus, & fœditatum, quas contraxit, ideoque respiscens ait: *Surgam, & ibo ad patrem meum*, quia tam prope ad Charybdis accessi, quàm procul à præsentia patris abcessi.*

km, 17,

2m, 14

55.

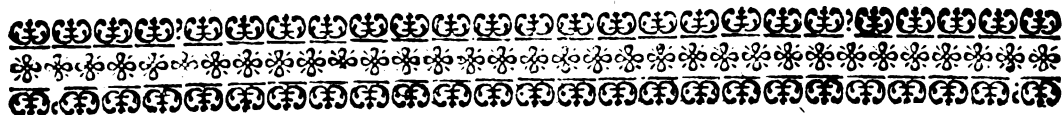
Tametsi sit Deus ubique locorum per essentiam, ut loquuntur Theologi, præsentiam, & potentiam; homo tamen à Dei præsentia se subtrahit, cùm ad alia suis divertitur cogitationibus. Quòd si Deus est ubi-

que præsens, cur adhuc unum non respicimus, cum oramus? cur non uni huic intendimus, cum preces ad ipsum fundimus? quid miseri vagamur, & per labyrinthas fallacias erramus, & Deo non hæremus, qui nobis est intimè præsens, & sine quo, nec vivere, nec esse possumus? ut ait Augustinus: *Non essem Deus meus, non omnino essem, nisi esses in me.* Dei præsentia qui munitur, fuitiles excutit mentis evagationes, pravos abigit affectus, & cacodæmonis omnes retundit impetus. Refert beatus Nilus de quopiam viro asceta, qui duas integras exegerat continuis precibus hebdomades; cacodæmones id ægrè tulisse, ac in id unicè toto nisu incubuisse studii, ut hanc firmam, ac inconcussam orandi constantiam, vel intringerent, vel saltem turbarent. Idque ut consequerentur stoream rapuerunt, cui & virum fundendis precibus assuetum impoluere joci, lusûsque causâ: siquidem hominem ascetam, perinde ac avenam vanno eventillârunt; sed vir pius è ferventiùs oravit, quo acriùs à tartareis vexabatur hostibus, qui nec tantillum potuerunt eum turbare, nec à precibus fundendis distrahere; nimirum vir asceta clypeo munitus divinæ præsentia inter fundendas preces omnes elusit cacodæmonis astus; quia ut ait Beatus Nilus; vir ille, non manu libellum, non orbiculos tunc versavit precatorios, sed Deum in pectore suo præsentem adoravit, ad quem unum oculos adjecit; & quia mentis cogitationes in Deum sibi præsentem fixit; propterea, veluti vulnus tartareo hosti inflixit; qui nullis molitionibus, nec ludicris valuit ascetam ab oratione abstrahere.

Tom. 2. in
Psal. 75.

56.

D. Basiliius quærens qui fieri potest, ut in oratione mentis nostræ cogitationes foras non evagentur, respondet, id posse obtineri si orans certus sit, se Deum habere præsentem, & veluti Judicem, sedentem in suo corde, & diligenter observantem singulas nostras cogitationes: est enim Deus ubique locorum præsens, sed specialiùs in animo orantis. Quòd si mira est corpus inter, & animam copulatio, & adhæsiò, aded ut sit tota anima non solum in toto corpore, verùm & in quavis ejusdem minima parte, & præsertim in corde, quod est fons, & radix vitæ; ita & Deus tametsi sit ubique præsens, specialiùs tamen in animo orantis, cui suam suppeditat opem. Imperator in terris præsens est in toto suo imperio, sed solum per potentiam, at in conclave suæ aulae, suoque in folio est per præsentiam, suamque naturam: Deus verò est ubique præsens non solum per potentiam, verùm etiam per præsentiam, & essentiam, ut non possit ullus designari locus, ubi non sit intimè præsens. Idque causæ, cur cùm preces fundimus præsentiam Numinis debeamus attendere, & venerari.

DISSERTATIO XIX.

Oratio mente concepta, & ritè incepta
est laxamentum ab humanis ærumnis, & in-
citamentum ad probos Affectus.

§. I.

*Mens nostra plerumque inter orandum arefcit, quia DEO, ut par est,
non adhaerefcit.*

Plerumque mens nostra i-
deo inter orandum are-
fcit, quia inutilibus cog-
itationibus à præfen-
tia Dei avertimur, & ad
alia extra Deum diver-
timur; ideòque & tem-
pus terimus, & fructus
orationis perdimus. Vel quia omni præviâ
defuturi dispositione oraturi Deum accedi-
mus. Pericles Græcos inter oratores pau-
cis secundus, ad dicendum è suggesto, sapius
à populo laceffitus, negavit se id facturum,
eò quia imparatus effet: Erubefcebat siqui-
dem non præmiſſo studio, ac confueta dispo-
ſitione concionem ex-tempore populo reci-
tare, & quidem prudenter; quia ut ait Sto-
bzus, Cogitatio est fons orationis, & ubi
nulla vel indocta præcedit cogitatio, ibi nul-
la, quæ proba fit, haberi poteſt oratio. Idque
cauſæ etiam cur Demosthenes Epieli expro-
branti, quòd tanto studio meditaretur ad
concionem proferendam, & tantùm impen-
deret temporis plurium ſcilicet dierum, di-
cturus ad populum per unicam horulam, re-
ſponderit: Erubefcerem fanè, ſi mihi, ac
Reipublicæ cupiens prodeſſe, plurium dierum
non præmitterem cogitationem, & ſtudium.
Quinimò poſtridie ad populum dicturus
conſueverat noctem totam præcedentem vi-
gilare, ut tantò paratior prodiret, quantò ex-
actius meditatus fuiſſet dicenda: & cum Py-
thias ei objeciffet, quòd ejus conciones ole-
rent oleum; ſobriè, ac modèſtè reſpondit,
ſatiùs eſt, ut mea oratio oleum, quàm ut tua
vinum oleat. Quòd ſi Demosthenes tantum
adhibuit ſtudii, tantùmque impendit tempo-
ris, ut ſe præpararet ad peritè loquendum
ad populum: quanto majori ſtudio debere-
mus nos cum Deo locuturi debitam præmit-
tere præparationem?

Syrus 26.

2

Hæc autem præparatio in eo præfertim
ſita dicitur, ut mente oraturus priùs ex pio
aliquo libello materiam ſeligat, quam ſit me-
diaturus, dein negotia, ſolicitudines, curas-
que omnes temporales procul à ſe abigat, ſe-

cedâtque procul à quovis tumultu, rerùmque
terrenarum ſtrepitu, ut cum Iſaia dicat: *Venite, ^(ſaia 2.)
ascendamus ad montem Domini, & ad domum
Dei Jacob, & docebit nos vias ſuas, & ambula-
bimus in ſemis ejus.* Hoc eſt intentiones, cog-
itationes, voluntates, affectus omnes, & om-
nia interiora mea venite, ascendamus in
montem, vel locum, ubi Dominus videt, & vi-
detur; interim curæ, ſolicitudines, animi mo-
leſtiæ, anxietates, labores, ſervitutes expecta-
te hic, donec ego cum puero, ſeu ratio cum
intelligentia illuc properantes, poſtquam a-
doraverimus, revertamur ad vos. Abraham
enim dilectum filium ſuum Iſaacum immola-
turus cum illo ſolo aſcendit in montem Mo-
ram; famulis, & aſinâ ad montis radices reli-
ctis. Perinde divinis vacaturus meditationi-
bus amandatis omnibus alijs occupationi-
bus id unicè ſibi proponat, Deo vacare, & ſibi,
& ita ſe gerere, quaſi nihil aliud in mundo
eſſet præter Deum, & orantem.

Etiam Moyses acturus cum Deo in monte
Sinai ſpatio quadraginta dierum, & totidem
noctium denſâ, ac conglobatâ fuit obtectus
nube, ut nullum ad montis radices viderit ex
populo ibi immorante, nec ab ullo fuerit iple
viſus. Locuturus cum Deo per piâs divino-
rum meditationes cæcutire debet, quòd nil niſi
Deum intueatur; imò & turdeſcere, ne obſtre-
pentes terrenorum tumultus audiat, ut ſolis
Numinis alloquijs aures præbeat, nec cum a-
lio loquatur, niſi cum ſolo Deo; imò quaſi
mortuus eſſe debet mundo, ut ſoli Deo vivat,
poſſitque cum Apoſtolo dicere *vivo ego jam
non ego; vivit verò in me Chriſtus.* Quòd ſi a-
liquam inde experiatur moleſtiam, eandem
patienter ferat, ac in ſatisfactionem offerat
divinæ juſtitiz, quam pluries converſando
cum creaturis tum oculis, tum auribus, &
linguâ offendit.

Hinc animæ orantis ſecefſus, à quovis ob-
ſtrepente creaturarum tumultu neceſſarius
eſt, ut Chriſtus exemplo fortiùs, quam verbo
etiam nos docuit, cum toties à turbis adoru-
turus, ac oraturus ſe ſubduxerit; & Apoſtoliſ
poſtquam aliquamdiu vacâſſent prædicationi,
& con-

3

4

& conversioni hominum secessum hunc in solitudinè præceperit. Divina meditaturus mysteria necesse est quodvis aliud negotium, curam, & occupationem seponat, ne ad alia distrahatur: quòd si cum morbo affligimur, quavis alia omiſſa occupatione, ac cura soli valetudini toto studio incumbimus recuperandæ; quanto magis debemus exteriora quæcunque omittere negotia; vires animæ languſcentis, pabulo ut reficiamus orationis? cum anima corpori præſtet, ejusque morbi, corporis infirmitatibus ſint periculoſiores? Non unimur Deo, quin à creaturis ſejungamur, in id propterea debemus ſtudii incumbere, ut noſtram refeſturi animam, eam ad intimam cum Deo perducamur unionem myſticam.

Neque hæc unio localis eſt, neque ſolius præſentia, quâ Deus ubique eſt per ſuam immenſitatem, quâ omnia replet ſpatia, nilque vacuum relinquit: neque eſt unio per gratiam ſanctificantem, quâ anima à noxiſ emaculata Dei reſtituitur amicitia, cujus etiam naturæ ſit conſors: neque eſt unio per charitatem: ſiquidem prima harum unionum convenit etiam rebus animâ carentibus, ac omni deſtitutis ſenſu: Secunda omnium eſt juſtorum, imò etiam puerorum nondum ſeptennium, ſeu ante uſum rationis; tertia communis eſt omnibus probis, qui Deum quidem ardentiffimè diligunt, ſed adhuc domo contemplationis, ac myſtica carent unione, quæ adeo abdita eſt, ut inexpertis ſit impervia, & explicatu difficilis, ſitque in ſolis animæ potentiis, intellectu ſcilicet, & voluntate; quatenus vir aſceta hiſce duabus munitus alis ſurſum avolat, & Deum attingit, cui conjungitur, non alio glutino, quàm amoris; qui fructus eſt orationis mente contemplantis myſteria, & tantum huic myſticæ unioni ineſt dulcedinis, ut futuræ beatitatis quædam videatur eſſe præguſtatio.

Beneficio hujus unionis internâ luce divinitus infulſa perſuſus intellectus Deum reſpicit, & in eo ut in fonte bonorum omnium propriam extinguit ſitim, ſequè plenè explet, reficitque; & quia in Deo ſolo cognoscit eſſe omne bonum ab illo non diverſitur voluntas, quòd quærat aliud bonum: imò dicit cum Petro Apoſtolo in monte Taboro; *Bonum eſt nos hic eſſe*: quia ibi ſpiritus introducit in cellam vinariam, ubi lætus eſt ebriam ebrietatem. Deſluit ibi deliciis amans anima, deſicitque à ſe ipſa, & quaſi in priſtinum ſuum redacta nihilum in abyſſum elabitur æterni amoris, ubi ſibi mortua, ſoli Deo vivit, nil ſciens, nil ſentians præter amorem; dicitque propterea cum ſponſa: *dilectus meus mihi, & ego illi*; & licet in divina illa caligine videatur, ſe ipſam perdere; ſe tamen tunc invenit, cum ita ſe perdit. Eſt igitur hæc myſtica unio, quâ beneficio mentis divina contemplantis myſteria vir aſceta enancifcitur beatiffimos veluti divinæ bonitatis amplexus; eſt

Verani de Affectibus Tom. I.

præguſtatio ſummi boni, à quo ut à ſuo fonte reliquorum bonorum perenni ſcaturiant rivuli omnes.

Hinc decor, & pulchritudo tota derivatur orantis, & contemplantis; & chariſmata cuncta S. Spiritus, quibus ad miram exornatur pulchritudinem. Ab hac origine divinæ bonitatis, & myſtica animæ unionis cum ſummo Bono omnis proficiſcitur ſplendor lucis; omnis internus radius, quo caligines abiguntur terrenorum deſideriorum, & tenebræ excutiuntur concupiſcentiæ, ac pravorum affectuum; & ardor ſuccenditur divini amoris, cujus ineffabili ſuavitate perſuſus ſpiritus terrena omnia ſaſtidit; divitiæ contemnit; honores nihili facit; dignitates vili æſtimat; & ſolum in ipſo æſtuat inſatiabile cœleſtium deſiderium. Et quamvis videantur hæc humanum noſtrum excedere captum, & obſtruſa potiùs involvere myſteria, ut tamen rectè ait Plato: *De rebus divinis credendum eſt filiis DEI, etiam ſi nullas afferant rationes*: non enim ut inutilis cenſendi ſunt, nec proſuſ abjiciendi myſticorum libri, quamvis ſublimia tractent, & quæ noſtrum videntur captum excedere, quia id ſaltem ex iisdem diſcimus, quatenus cognoscimus, quàm longè à culmine veremur Chriſtianæ perfectionis, nondum digni effecti, qui cum Moyſe ſacram ingrediamur hanc caliginem. Refert Gulihelmus Abbas *Lib. I. cap. 12.* S. Theodorici in vita S. Bernardi, ſibi infirmo in Monafterico Clarevalleniſi ſanctum Bernardum etiam valetudinariam expoſuiſſe canticum canticorum, in quo ait ipſe: *Cum benigne, & ſine invidia exponeret mihi, & communicaret ſententias intelligentia, & ſenſus experientia ſua, & multa docere niteretur inexpertum, qua nonniſi experiendo diſcuntur: & ſi intelligere non poteram; qua ab ipſo apponebantur mihi; plus tamen ſolito intelligere me faciebant, quid ad ea intellegenda deſſet mihi.*

Quamvis videatur hæc myſtica unio explicatu difficilis, latius tamen eſt, ſi ejus experiamur utilitatè, & neſciamus definitionem; ſi ejus imbuamur ſuavitate, & deſtituamur cognitione. Quòd ſi hac interna non experiamur nos ſuavitate perſundi, non tamen recedere inde debemus: ſed cum Davide dicamus: *Exquiſivit te facies. Pſalm. 24. mea, faciem tuam domine requiram, ne avertas faciem tuam à me, ne declines in ira à ſervo tuo*: præproperum eſt, ac temerarium velle me corde immundo, mente foedis evagationibus coinquinata Dei vultum videre, eique per amoris oſculum uniri: præfertim cum caligent oculi mei interiores à fulgore veritatis tuæ; & omnia interiora mea tumultuent contra me: nihilominus quamvis hac interna deſtituar ſuavitate, & mens mea veluti aridis oppleta arenis ſterileſcat, dicam tamen ſemper cum Davide: *Oculi mei ſemper ad Dominum, & Benedicam Dominum in omni tempore: ſemper laus* *Pſalm. 33.*

ejus in ore meo, & Psalm. 15. Providebam Dominum in conspectu meo semper: non enim vera vitæ sanctitas solatiorum dulcedine perfundi expetit; imò tunc oratio eò est nervosior, quò ab omni solatio remotior: nimis delicatæ est mentis has solatiorum dulcedines expetere, ac velle illis innutrir: hæc sensibilis dulcedo lac est cœleste, quod DEUS cui vult, impertitur, & quando vult affundit; tenellæ capellæ, fœtusque recens in luem editi solent lactea nutrir dulcedine; qui verò creverunt boves, vel arietes, non nisi herbas, & gramina per campos, montesque depascuntur: solet Deus lactea hac dulcedine tyrones præsertim perfundere, quos ad studia alliciat virtutum, adultos verò plerumque sterilefcentibus pascit graminibus, quo mascula virtus magis exerceatur, ac nervosior fiat.

9. Quòd si Dei bonitas hunc suavem orandi gustum nobis instillet, non ab ejus debemus nos dulcedine subtrahere, sed cum gratiarum actione dicere cum Propheta: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: & si iterum hanc nobis dulcedinem subtrahat, rependendæ adhuc sunt gratiæ, cum nos non ut infantes pascat, sed ut adultos, & robustos nutriat. Etiam inter aves, & animantes id consuetum à natura est, ac inditum parentibus, ut quamdiu eorum pulli deplumes sunt, & involucres cibum à genitoribus veluti præmansum, ac prima digestionem concoctum accipiant. Pullos verò jam plumantes, & volatui aptos, ad volandum potiùs genitores provocant, quatenus ex se ipsis cum plumis sint induti, alis instructi, victum sibi quærent. Perinde dixerim, Deum naturæ authorem, & gratiæ, cum viris ascetis, & virtutum culturæ addictis agere; non semper lacteam solatiorum dulcedinem ipsis suppeditat, nec eos vult sub maternis alis semper hære. Eis plerumque subtrahit amygdalinum lac interni solatii, quò pati dicitant; & assuescant carere interno refrigerio, & consolatione, simulque se ipsos cognoscere, ac habere contemptui. Internum animi solatium viri ascetæ profectum in studiis virtutum non probat, sed destitutio omnis solatii; si hæc æquo animo toleretur, nec sit impedimento exercitiis orationis, & virtutum.*

Genes. c. 21. De Isaaco ait Moyses: Crevis puer, & ablatus est, fecit Abraham grande convivium in die ablationis.

10. Quid quòd cum moris sit apud Magnos Principes diem natalem nati Principis, festorum hilariis, pugna umbratili, choræis, aliisque id genus solatiis solemnè celebrare; Abraham nullum nec convivium apparaverit, cum Isaacus ejus filius fuit in lucem editus, & tantum illo die, quo infans adeptum sibi lac lugebat; epulum instituerit? nimirum ut inde sciremus, cœlites tunc gaudere, cum viros vident ascetas ab uberibus consolationum avulsos, à lacte depulsos; solatiis exuperis, miseris obrutos, & calamitatibus de-

pressos, & nihilominus neque latum unguem à divina voluntate dissentientes, sed tranquille, ac toleranter omnia ferentes; hos enim Deus suis accendet amicis, quos erudit, ut filios: *Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum? ablatos à lacte, avulsos ab uberibus.*

Id summæ datur virtuti ad eam pervenisse æquanimitatem, quâ vir asceta mente hilari, & corde sincero dicere valeat, id mihi summum sit solatium, summumque gaudium propter DEUM, & ad ejus voluntatis executionem omni carere solatio, quovis destitui gaudium. Vera perfectio non in perceptione magnæ dulcedinis sita est, neque in internæ consolationis affluentia, sed in eo, ut vir asceta se ipsum, & omnia pro DEI amore relinquat, & abneget, transfundatque propriam voluntatem integrè in divinam; & liber, tranquillisque in singulis, quæ sibi obtingunt DEO semper adherereat, ejusque voluntati propriam semper resignet. Sunt, qui putant, se à DEO, derelictos, ac gehennalibus addictos cruciatis, si sensibili devotione noverint se destitutos: & è converso DEO se existimant gratos, & acceptissimos, si sensibilem experiantur teneritudinem, ac devotionem in suis precibus, vel mente concipiendis, vel ore effundendis; quasi hilaris clamor ingens sit amor; sed falluntur, quia tunc plerumque est DEUS viris Ascetis proximior, cum ab iisdem videtur magis distare: subtrahit interna solatia, ut majora inde eliciat meritorum incrementa; idque causæ cur homini sit plerumque utilior mentis ariditas, quàm cordis suavitatis abundantia; & melior interna tristitia, quàm cordis lætitia.

Id etiam ex ariditate æquo animo tolerata provenit utilitatis viro Ascetæ, quia tunc clariùs se agnoscit, suamque novit imbecillitatem, & ex se nihil posse; proinde enixiùs DEUM rogat, ut suam ei velit opem conferre, & gratiam impertiri, quâ in studio possit virtutum proficere, & præsertim in omnibus se ipsum divinæ voluntati integrè submittere: hæc enim sui ipsius submissio, ac resignatio divinæ voluntati argumentum est veræ devotionis, quia ut ait Blossius: *Vera devotio in sui ipsius submissione, resignatione, abnegatione, ac nibili pensione sita est potiùs; quàm in sensibili sapore, & dulcedine. Multis ad salutem utilius est ariditatem, & amaritudinem cordis sentire, quàm affectuosa desideria, & suavitatem. Ille DEO valdè placet, qui in ipsa sterilitate, & paupertate sua interna humiliter dicere novit; Domine licet ego immundus sim, & omni consolatione indignus, te tamen non derelinquam, sed desolatus libenter ero juxta tuum beneplacitum, & permissionem: voluntatis nostræ divinæ resignatio verior est, ac certior cordis devotio, quæ tametsi*

sensibilis non sit, est tamen rationalis. Ea dicitur devotio rationalis, quando quis peccatum quodlibet odit, & execratur, ac paratâ semper voluntate Deum colit, & quæ Deo placere cognoscit, strenuè complectitur, ac peragit.

Annales Patrum Prædicatorum narrant, virum quendam cœnobitam, & ascetam, complures annos transegisse in exercitijs virtutum, sed postea ad tam mœstam animi fœcitatatem devenisse, ut quidquid ageret, tristissimum semper tœdium experiretur, adeo ut nec oratio illi saperet, nec lectio placeret, nec meditatio quidquam ei adferret solatij, sed omnia ei insuavia, ac fellea essent; cùm interim alios videret alacres, ac bono esse animo. Nocte igitur intempestâ amaritudinis repletus surrexit è lecto, & ante imaginem Christi cruci affixi se abiciens, fundensque lachrymas, quibus totus madebat, conqueri cum Deo cœpit, eò quia cùm studijs incubisset virtutum; & in omnibus cultum Deo exhibere, eique servire pro viribus studuisset, omni sit prorsus solatio destitutus; cum internis, & externis gaudijs alij perfundantur. Verùm hisce effulis querelis toto templo quasi jam ruituro fragor ingens intonuit: & dum cœnobita querulus anxius circumspicit, en adest horribili aspectu vir, qui perticam ferream uibrans trepidantem humo cœnobitam affixit, ubi jacuit semimortuus, & quasi rotâ contusus, maximisque intus doloribus lancinatus: cùmque manè horis antelucanis Odeum ingrederentur reliqui Cœnobitæ ex more horas matutinas soluturi, semimortuum humi jacentem repererunt, quem ad suum detulerunt lectulum, ubi per tres hebdomadas maximos tulit dolores, & adeo graviter olebat, ut non posset quisquam ei inservire, nisi obstructis naribus ob tetram, quam exhalabat fœditatem. Verùm cùm parùm convalescisset, & aliquid pristinarum resumpsisset virium, quibus repere potius, quàm incedere posset ad eundem se locum contulit, ut ibi vulnus sanaretur, ubi fuerat influctum. Reversus igitur ad Christum in cruce pendentem, humi prostratus lachrymis madens culpam fatetur suam, & veniam enixim deprecatur, cùmque suas funderet preces; hanc sibi visus est vocem audire. Quid solatia queris, cùm sis verme vilior? Quid tuis querelis meas tam anxie aures pulsas? scias, solatium non importunis petitionibus, sed iteratis humiliationibus querendum esse. Idque cautiozem fecit virum ascetam, qui impostero suam voluntatem submissius divinæ resignavit.

✱ (o) ✱

§. II.

Virum Deo, ac virtutum cultura additum non cordis consolatio, sed mentis desolatio probat, cum orat.

Non cordis solatium, sed voluntatis in Deum resignatio virum perfectum prodit: cujusvis solatij destitutio, mentisque ariditas, plerumque plus prodest, quàm interna consolatio. Idque fortassis causa, cur etiam viri sanctissimi, & exercitijs summarum virtutum assueti hanc mentis fuerint ariditatem experti, David enim agebat: *Anima mea sicut terra sine aqua tibi:* quia sicut ager à multo tempore non rigatus pluvijs, multiplici hiat æstu; rimulas contrahit, quibus videtur cœlo supplicare, opemque terræ petere; ita animus viri ascetæ siccitate, quandoque inarescit, idque expertus etiam D. Bernardus ait. *Exaruit cor meum, coagulatum est sicut lac, factum est sicut terra sine aqua, neque compungi ad lachrymas queo, tanta est duritia cordis. Non sapit Psalmus, non legere libet, non orare delectat, meditationes solitas non invenio.* Non tamen licet quovis solatio destitutus, unquam destitit à cultura summarum virtutum, à Dei servitio, cùm ne latum unguem se à studio abstraxerit pietatis: quia sciunt viri ascetæ, & mascula sanctitate illustriores hisce solationum carentijs Deum virtutem experiri iustorum, ut Israëlitas monuit Moyses Deuter. cap. 13. inquit: *Tentat vos Dominus Deus noster, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non in toto corde, & in tota anima vestra.*

Plerumque Deus, quos amat, omnino destituit suavitatem omnem orationis gustum, ac meditationis saporem ejs admittit; ut de iisdem experimentum sumatur, an ollæ duntaxat, & mensæ solius amici inhient; & num ob suum solum commodum Deo inserviant: scimus enim, Christum rarissime suos in amœnum Taborei montis eduxisse Discipulos verticem; benè tamen frequenter, imò & quotidie eos in collem perduxisse Golgothæum: neque semper lac amicis suis propinat amygdalinum; per se felleum acetum potui immiscet, & per alternas vices solatur, & terret; visitat, & deserit; deiecit, & erigit, hinc D. Gregorius ait: *Rationem de occulto Dei consilio querere nihil aliud est; quàm contra ejus consilium superbire.* Cùm ergo factorum causa non deprehenditur, restat, ut sub factis illius cum humilitate taceatur, quia nequaquam sufficit sensus carnis, ut secreta penetret Majestatis. *Qui ergo in factis Dei rationem non videt, & infirmitatem suam confiderans, cur non videat, rationem videt; unde per Apostolum Paulum ad Rom. cap. 9. dicitur, o homo! tu quis es, ut respondeas Deo?*

nunquid dicis figmentum ei, qui se finxit: quid me fecisti sic? an non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? quò autem secernit figmentum divini operis, eò semetipsum redarguit, ne contra manum resulet operantis: quia qui benigne, quòd non erat, fecit; quòd est injustè non deserit: hinc David cor tuum paratum semper exhibens ad omnia tam prospera, quàm adversa eas ingeminavit voces,

Psalm. 56.

paratum cor meum Deus, paratum cor meum: scilicet non ad prospera tantum, & jucunda, sed æquè etiam ad adversa, & aspera; æquè ad solatia, ac ærumnas; æquè ad gaudia, ac mœrores. Refert Blossius Divam Brigittam viduam à Christo interrogatam, cur turbaretur, & sollicita esset, respondisse, eò quia varijs, noxijsque divexaretur cogitationibus, & divini judicij terror eam percelleret: cui Deus, ne timeas filia, hæc mea est justitia, ut sicut prius delectabar mundi vanitatibus contra voluntatem meam; ita nunc molestæ tibi sint perverste cogitationes contra voluntatem tuam; & scias cogitationes pravas, quibus mens reluctatur purgationem esse animi, & in tentationum officina illustriorem cudi coronam: si eas prohibere non possis, quin te vent, sufficit, si animo ijsdem obnitaris, easdemque patienter toleres.

16.

Non obnuntentationes, quibus voluntas nostra obnuntitur, sed profunt; quatenus saltem nostræ imbecillitatis notionem nobis ingerunt: ut inde discamus non superbire, & neminem stare, nisi Dei virtute fultum. Et D. Gertrudæ Virgini dixit Christus: Velle electis meis persuasum esse, quòd eorum bona exercitia, & opera, mihi omnino placeant, quando ipsi proprijs mihi serviunt sumptibus. Hi autem proprio sumptu mihi serviunt, qui lactea interni solatij dulcedine destituti, & nullum sentientes devotionis saporem, adhuc fideliter consuetum mihi præstant servitium, suas frequentant orationes, studia non deserunt virtutum, exercitia non negligunt pietatis, confidentes de mea pietate; scias filia, quòd anima perseverans in humili, fidelique oratione adipiscitur omnem virtutem. Inde conijcimus orationis studium nullo modo negligendum esse, nec omittendum sive prosperis perfundamur, sive adversis opprimamur.

17.

Solatium non quæreret homo, sed Dei exposceret miserationem, si consideraret, ait Bernardus: quid, quis, qualis sit, quid in natura, quis in persona, & qualis in vita; hæc tria, si consideret vir asceta, ipsum evehunt supra sydera, quia meditatio hæc omnia nobis detegit, quæ nobis clausa sunt; aperit, quæ abdita; in conspectum producit, quæ obscura; illustrat, atque arcana revelat: quinimò est hæc meditatio quasi patens fenestra, per quam alterius mundi, ac futuri sæculi diversissimos possumus status

Lib. de considerando

inspicere; nimirum cælum inspicimus, & orbem despiciamus; seu locum illum aspicimus, ubi dies est sine nocte; lux sine umbra; & alterum despiciamus, in quo nox est perpetua sine die, & caligines sunt sine ullo splendore. Neque meditari quid aliud est, quàm abditam scrutari veritatem, ac thesauros omnes sapientiæ, & scientiæ Dei, quæ absconditi sunt filio Dei, ut se pauper illis locupletet. Beneficio hujus meditationis perpendet homo defectus omnes, ac imperfectiones, quibus à rectitudine deflectit, earumque causas, & radices, & etiam media efficacia defectus proprios corrigendi, & hæc consideratio gravissimi est ponderis, cui propterea diligenter est incumbendum continuato plurium dierum studio.

Rursus se ipsum vir hisce meditationibus assuetus inspicit, nimirum suas passiones, propensiones, pravos affectus, vitiatas intentiones, has ut eradicandas, & saniores inserendas; & ad id omnem adhibet conatum: virtutes etiam expendit speciales, ad quas peculiari stimulo, & interna propensione Deus allicit.

Rursus cogitat proprium institutum, & vocationem: quid divina præcepta injungant, quomodo hæctenus ea observaverit, & qua ratione debeat imposterum se gerere, sibi que proponit, cordis excolere puritatem; eò quia, *Qui mundo sunt corde Deum vident*, ac æterna donantur beatitate; imò nec ei sufficit, nullam divinæ Majestati injuriam irrogare, sed ut eidem magis placeat, accuratè observat, industrias omnes, quæ sibi ad cuncta rectè peragenda præscripta sunt, ut quandam benè operandi enanciscatur consuetudinem. Affectus in se excitat pudoris, & confusionis sui ipsius, dum se cognoscit in tam deploranda conditione constitutum, seque ipsum cognoscens accedit ad Deum, ut ægrotus ad Medicum, ut sordidus ad fontem misericordiæ, ut cæcus ad lumen æternum, ut pauper ad Regem cœli, & terræ; ut mancipium ad herum, à quo potest libertate donari; ut frigidus ad ignem, & ut peccator ad sanctum sanctorum; & inde fore sperat, ut divina bonitas suo erga se amore, & meritis JESU Christi, & precibus Virginis matris, aliorumque sanctorum pro se intercedentium, & affectu commiserationis sibi quasi condolentium à tam ærumnoso statu ipsum educat, sibi que proponit integram sui ipsius reformationem, quæ in duobus præcipue sita est; primò ut omnes pravos affectus propensiones, sive habituales, sive actuales, sibi à natura inditas, sive suo perverso usu comparatas radicitus evellat. Secundò, ut profequatur perfectionem, quam à se Deus exigit, eoque studio fiat vir secundum cor ejus, & in omnibus, & per omnia se exhibeat ejus voluntati conformem, quæ duo perquam honesta sunt, utilia, ac jucunda, Deo grata, & homini consentanea.

18.

Matth. 9.

19. Quod si negotia majoris momenti solent à viris Principibus injuncto inviolabili silentio cum suis Consiliarijs tractari, & quidem nullâ admittâ interpellatione, & cum summo silentio; & nullum possit negotium gravius homini obtingere, quàm quod propriam respicit salutem, idèd tota attentione nititur illud peragere, & silentio; proinde locum ad hunc finem feligit à rerum terrenarum tumultu se junctum, ut curis omnibus exclusis sibi duntaxat attendat; quia si harmonicus musicæ concentus in obstrepente tumultu non percipitur; neque quispiam est qui pingat, scribat, meditetur, vel alicui seriæ actioni incumbat in foro, ubi assidui sunt strepitus curruum, plaustrorum, ac rhedarum; jugesque hominum clamores; eò quia fieri non possit; ut in tanto strepitu terrenarum curarum, ac variarum cogitationum vocem audiat Dei internè blandè loquentis; unde studet locum feligere, in quo se junctus sit è terrenarum obstrepente tumultu, dicente Osea Propheta. *Ducere te vult in solitudinem, ut loquatur ad cor tuum.*

20. Quod si adhuc ibi mentis irrepant evagationes, dummodo vir asceta causam adnatur eis adimere, easque compescere; non sunt ipsi impedimento, quin fructum assequatur meditationis. Vulgatum est illud Plinij, Aquilarum pennas, alijs cæterarum avium immixtas eas devorare: quid ni? cogitationes nostræ ob perniciosissimum volatum, quo huc, illucque statim discurrunt; à volucrum pennis vix abluunt; & quia non unius duntaxat sunt generis, rectè eas dixeris, pennas esse promiscuas aquilarum, vulturum, Cycnorum, columbarum, passerum, ac Pityacorum; eò quia modò probæ, modò improbæ nostræ sint cogitationes, quæ propterea plurimum nobis negotii faciunt. Meditationes autem pias, ac probas cogitationes pennas dixeris aquilarum, cæteras aliarum alitum devorantes, quia ut appositè ait S. Hieronymus. *Una cogitatio felix est, cogitare de Domino, Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vana sunt.*

21. Consueverant prisca homines aquilam graphicè pingere, quæ rostro pectus sibi admorderet addito lemmate *semper ardentius*, virum ascetam virtutum cultorem, pijsq; additum meditationibus designat hæc icon, quia quò frequentius divina meditatur, eò ardentius Deum diligit. Idque causæ, cur nunquam sit ab oratione desistendum, & quidem non solum mente, & ore, sed etiam manu, & opere; quia ut scitè ait Cassiodorus. *Ipsius est perfecta oratio; cuius & causa clamat, & lingua, & actus, & vita, & sermo, & cogitatio*, & quia hæc omnia unà conjungere non modici est laboris, idèd Abbas Agathon interrogatus: quis omnium optimus simul, & gravissimus videretur esse labor? respondit rectè orare, in quo

sensu fortassis dixit Hussæus Princeps Jobus: *Homo nascitur ad laborem, & avia ad votum*. Cap. 5. *latum*, nec quid aliud est hominis hic labor, quàm jugis oratio, cum dicat Christus. *Luce, cap. 18. Oportet semper orare, & non deficere*, non quòd jussit Christus assidue nos genibus niti, ac indefessas cælo manus attollere; sed ut semper oremus, vel saltem quid utile agamus; quia is benè orat, qui rectè agit; ipsa enim actio proba oratio est, licet operosa sit, & practica. Rursus is dicitur jugiter in oratione perseverare, tametsi quòd exposcit, non impetret; qui non desparat, nec conqueritur, eò quòd septennium jam, vel decennium precibus fundendis impenderit, nilque impetravit; quia nunquam deficit, qui orare non desinit.

§. III.

Orationes jaculatorie, motusque anagogici, sæpè & frequenter repetiti pravos quosque abigunt affectus, & probos fovent.

22. Augustinus quærit, cur Christus multiloquium prohibeat, cum tamen semper orare jubeat: & quæstionem solvit, inquires: *Si non vis intermittere orare, noli intermittere desiderare.* *Continuum desiderium tuum continua vox tua est. Tacebis, si amare desideris; frigus charitatis silentium cordis est. Si semper manet charitas, semper clamas, si semper clamas semper desideras, si desideras, requiem recordaris.* *Hinc semper orat, qui semper vitam beatam aternam desiderat.* Quòd si sensu fortassis magis accommodato Christi verba, quibus injungit nobis, ut semper oremus, velimus explicare, moralitèr intelligenda sunt; si enim stas, & consuetis temporibus, & quidem passim mentem in Deum dirigamus, jugiter dicimur Deum orare, sunt enim, qui consuescunt ad pulsum horarum, vel salutationem angelicam recitare, vel mentem in Deum erigere, & amoris actum elicere; & hi dicuntur semper orare, & nunquam deficere, non quòd singulis momentis clament; sed quia passim, & stas temporibus id præstant, & quidem crebriter, seu ad singulos horarum pulsus, & & in hoc sensu explicat verba Christi D. Augustinus, inquires: *Dicuntur fratres in Ægypto crebras quidem habere orationes, sed eas tamen brevissimas, & raptim quodammodo jaculatas, ne illa vigilanter crebra intentio per productiores moras evanescat.*

Hinc sunt etiam plures, qui frequentissimè has breves orationes, quæ ab ascetis jaculatoriæ audiunt, motusque dicuntur anagogici repetunt, & hi jugiter dicuntur conversari cum Deo, possuntque cum Apostolo dicere, *nostra conversatio in cælis est: est siquidem oratio ascensus spiritus ad Deum*.

Lib. 1. de
orand. Deū.

Deus; per quem ascensum, ait Chryso-
stomus: *Societatem effugimus, quam cum bru-
tis animantibus habemus, & cum Angelis copu-
lamur: hinc dicuntur etiam hæ perbreves
orationum aspiraciones, quatenus earun-
dem adminiculis aspiramus ad Deum, &
per eas aspirat Deus nostris conatibus; &
quia cum ad Deum aspiramus, nil nisi Deum
aspiramus; ideo per has mentis aspiraciones
ad Deum, non minùs fervor charitatis fove-
tur, quàm vita corporis aëris respiratione.
Dicuntur etiam motus anagogici, seu sur-
sum elevantes, quia beneficio earundem
aspirationum à rebus terrenis abducimur; &
ad beatam cum Deo evehimur unionem; vo-
cantur itidem orationes jaculatoriæ, eò
quia jaculorum instar, ac telorum velocissimè
per aëra discurrentium in Deum veluti
in scopum jaciuntur, ut ab eo dona cœlestia
impetremus. Affectuum etiam donantur
nomenclatione, quatenus sunt quedam cor-
dis desideria, voluntatis proposita, per
quæ Deo, ut summo bono adhæremus, &
in Deum toto nisu tendimus; & quidem
motu velocissimo, ac brevissimo tempo-
re.*

24.
Cap. 28.

Refert Jamblicus in vita Pythagoræ.
Abaridem Hiperboreum Pythagoræ ævo no-
bilem, ac celebrem, aureum habuisse telum,
quo vectus, perinde ac si Poëtico insideret
pegaso celeriter aërem volitaret, dictus pro-
pterea Æthrobates scandens per æthera. Ve-
rùm hoc genere aurei teli longè potentiores,
ac celeriores sunt alatae, ac ignitæ mentis
aspiraciones, quas crebriter vir asceta eli-
cit: tantæ enim sunt efficacitæ, ut eas eli-
cientem in sublimè efferant usque ad thro-
num divinitatis: quapropter D. Antonius
Abbas loquens de hisce motibus anagogicis,
quibus viri ascetæ in eremo adsueverant, ait:
*Anima, in qua habitavit ignis Dei similis est
avi duabus prædita alis, quibus volat, &
sursum per cæli aëra elevatur; etenim avi
præ omnibus creaturis ala peculiare sunt:
ala verd anima Domino obsequens sunt vir-
tus, ignis Dei, quibus sursum ad cælum
volare valet, si autem his caruerit alis, mi-
nimè sursum elevari in aëra poterit, cum-
sit illius expertus, similisque erit avi suis spo-
liata alis, qua volare nequit.* Vult An-
tonius Abbas causam ascensionis sanctorum
ad cælum fuisse ignem invisibilem, calo-
rem scilicet accensum in eorum cordibus;
sunt enim aspiraciones istæ veluti flammæ
mente conceptæ, quibus anima viri ascetæ,
quovis tempore sursum avolat, perinde ac
flamma ignis elementaris sursum nititur,
propriæ ut associetur sphaeræ; & quamvis
huiusmodi exercitationes illic transeant,
compensant tamen orationis perpetuitatem,
quatenus earum fructus jugiter permanet;
& continuatur oratio per probum deside-
rium in charitate fundatum: bonum enim
desiderium semper dicitur orare, quia sem-
per admittitur clamare.

Epistol. 18.

Commendant has aspiraciones men-
tis in Deum SS. Patres præferim D. Chry-
stomus, ubi ait: *Dic in mente miserere
mei Deus, & absolvisisti precessionem, qui
enim dicit miserere, confessionem offert,
& peccatum suum agnoscit, quia lapsorum
est misericordiam inquirere. Qui dicit
miserere mei remissionem delictorum accepit:
qui enim misericordiam consecutus est, non
punitur. Qui dicit miserere mei Regnum
cælorum obtinuit, quem enim Deus misere-
tur, non à pena solum liberat, sed futu-
rorum etiam professione dignatur, & Ter-
tullianus vocat hos motus anagogicos, ora-
tiones sine agmine verborum, quia non oris
exigunt clamorem, sed voluntatis cupiunt a-
morem: & has mentis aspiraciones frequen-
tes fuisse apud viros probos, ex eo liquet,
quia Nehemias interrogatus à Rege, pri-
usquam responderet, mentem ad Deum
sustulit ad Numinis thronum animi sui
nuntio celerrimè delegato. Judith Holo-
phernem prostratura comam apprehendit
capitis ejus, & ex intimo corde ad Deum
aspirans, dixit mente: *Confirma me Do-
mine Deus in hac hora, & S. Basilius suadet
viro respicienti, & ad saniozem frugem
nitenti venire, ut ad imitationem Cana-
næ identidem inclamet: Miserere mei fi-
li David, & de S. Marcella scribit D.
Hieronymus, Eam consuevisse pluries
per horam repetere illud Psalmi: In cor-
de meo abscondi eloquia tua, ut non pec-
cem tibi. De sancto Malachia etiam re-
fert D. Bernardus in ejus vita, consuevisse
crebrò repetere illam aspirationem, quæ
Thais olim meretrix edocta à Paphnutio
Abbate Deum alloquens agebat, qui plas-
masti me, miserere mei, Cassianus itidem
ait, hunc modum orandi per crebras men-
tis aspiraciones ad Deum frequentissimum
fuisse apud ascetas, qui eremum incole-
bant, qui propterea sive stercas texerent,
sive plantas excolerent, sive ligone terram
verterent, sive comederent, ac iter ha-
berent, jugiter orabant. Refert Resewi-
dus in vitis Patrum. Abbatem Isaiam te-
statum fuisse, vitum à se Monachum, cujus
oratio, cum manducaret, instar pellucidæ
flammæ sursum ascenderet, & Abbas Ma-
charius interrogatus de modo orandi, re-
spondit, non esse opus clamore, sed amo-
re; nec multum loqui, sed crebrò men-
tem sursum erigere: & de Moyse Æthio-
pe, Principe antequam respiceret latro-
num, ferunt quinquaginta singulis horis
peregisse orationes. Paulus Monachus
trecentas: & Theodoretus refert, Simo-
nem Stylitam innumeras peregisse adora-
tiones, adeò ut fuerit, qui aliquando
mille ducentas quadraginta quatuor enu-
meraverit, omissis alijs ex nimia defatiga-
tione, & hujusmodi perbreves aspiratio-
nes plurimum habent efficacitæ, ait enim
Gilbertus Abbas, *Preces tacite multum***

27.
Homil. 4. d.
orand. 1.

De orat.
cap. 1.

1. Cap. 4.

Cap. 13.

Exhortat.
ad Baptis.

Epist. 16.

Collat. 10.
cap. 10.

Lib. 5.

Serm. 2.
Cant.

habens acuminis; privatim sunt, sed privata non petunt; submissior est vox, sed mens intentior, verbis non eget, nec utitur oratio, qua puro, & pleno fertur affectu: Sunt enim hujusmodi anagogici motus ubera illa lacte foeta; quibus pijs, ac probi nutriuntur affectus: quapropter D. Franciscus Salesius studium harum aspirationum, idem esse cum mystica theologica loculenter ostendit: quia sicut Theologia Scholastica Deum habet pro objecto, ita mystica non nisi de Deo loquitur; hoc tamen triplici discrimine, quia scholastica theologia differit de Deo, ut Deus est; mystica verò, ut est infinite bonus, & summè amabilis: illa de Deo loquitur cum hominibus, & inter homines; hæc de Deo cum eodem Deo: illa tendit ad Dei cognitionem, & facit Theologos, hæc fertur in amorem; & suos affectus ardentibus constituit; ac Theophilos.

Tametsi hi motus anagogici in quovis loco facile possint elici, facilius tamen seorsim à creaturarum strepitu; quia tunc attentius Deum alloquimur, & nobiscum Deus loquitur: hinc mulier victum necessarium Eliseo suppeditatura, ut debita sua per multiplicatum à Propheta oleum solveret, *Clauso ostio* vasis suis infudit oleum: si cupis solvere debita peccatorum tuorum, oleum divinæ gratiæ accipere; solus cum Deo sis. Eliseus filium Sunamitidis ad vitam revocaturus, ostium clausit, & solus cum puero fuit: si solum Deum admittas in corde tuo, ipse & spiritum suppeditabit: & vitam. Claudere autem ostium, perinde est, ac curas omnes sollicitudines terrenorum, ac mentis evagationes prorsus excludere, & rem agere in solitudine; seu inter orantem solum, & Deum. *Clauso ostio*, ait Palsæus: *Deum orat, qui quis & qua foris improbè se immergunt vi spiritus, & observationis custodia funditus ne surrepant, repellit. Appetunt enim nostra interiora, & obstrepunt ad cordis ostium visibilia, & omnia, qua hujus vita sunt temporalia. Propterea observandum, & totus interior homo intrinsecus colligendus, quatenus cubiculum ingrediatur.* Claudimus igitur ostium oratori, si futiles evagationes, ne surrepant, coercemus, si nostras à curis, rebusque creatis subtrahamus cogitationes, & mentis nostræ intuitus, in solum Deum dirigamus.

J. IV.

Oratio tunc probis fovendis affectibus est aptior, cum seorsim à strepitu creaturarum attentius in solitudine Deo funditur, & intellectum vivitur.

27. **A**ppetuntor, & nostra interiora, & obstrepunt ad cordis ostium, visibilia, & omnia, quæ hujus vitæ sunt
Verani de Affectibus Tom. 1.

fluxa & temporalia, quæ propterea pulsant ostium, ut nostra ingrediantur interiora, nosque à summo divertant Bono, ideòque ut ostium iisdem claudamus, necesse est, terrenorum cogitationes omnes excludamus à nostris interioribus, à mente nostra rejiciamus, quò meditatio nostra intenta sit, & soli Deo intenta. Idque est, quod nos monet Magister Christus. *Tu autem, cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora Patrem tuum in abscondito; & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.* Hoc autem cubiculum intra nos est, ubi nostræ clauduntur cogitationes, estque mens nostra, extra quam visibilia cogitationes, & vanæ per creaturas evagationes debent manere, ne orationi absurdè perstrepentes, attentionem dirumpant nostram, & in nostris interioribus tumultuent. Appositè Cyprianus ait: *Qua tract. de autem segnitia est alienari, & capi ineptis cogitationibus, & profanis; cum Dominum deprecaris, quasi sit aliud, quod magis debeas cogitare, quam quod cum Deo loqueris? quomodo audiri te vis à Deo, & passulas, cum te ipse non audias? vis esse Deum memorem tui, cum rogas; quando tu ipse memor tui non es?* Si mens orantis visibilium cogitationibus pateat illicò hæ ingrediuntur, & obstrepentes omnia inquietant, imò sus deque invertunt, mentemque ipsam ab orante rapiunt, & foras divertunt; & tunc orans veluti sibi surdus se ipsum non audit, & quasi intellectu destitutus, quæ mente concipit, non intelligit, & velutielinguis fœde balbutit; ideòque oraturi necesse est recedamus à tumultu creaturarum, & ad solitudinem accedamus, ut alis muniti orationis sursum ascendamus, ac Deum alloquamur. *Sedebit solitarius, & tacebit, & elevabit se supra se.* siquidem in hac solitudine ait Origenes. *Aër est purior, calum apertius, familiarior Deus: in hoc secessu à perstrepente creaturarum tumultu potius se juncto, mentem habemus desœcietorem, conscientiam puriorem, ac uberiorem rerum cœlestium notitiam, majorémque cum Deo congressum.*

28. **A**ttentius, & ardentius tunc oramus, tum quovis semoto obstaculo tota mente, & corde Deo hæremus, hancque inter preces fundendas attentionem à nobis Deus exigit, ut nos audiat, & exaudiat. Si enim oratio adeò luridè funditur, adeò neglectè concipitur, ut nostram non mereatur audientiam, quomodo à Deo promerebitur obedientiam? Sit quisque suæ orationis arbiter, quod enim à se sibi non impetrat; qua fronte ab alio præsumperit extorquere? Idque causæ cur plerumque hominum preces sibi sint vacuæ, & Deo nullæ; quia luridè funduntur, debita destitutæ attentione, & intellectu carentes: Oratio tunc
D d d est

est efficax ad impetrandum, cum tota est intellectus, quapropter Davidis oratio, ideo in spelunca efficax fuit, & cœlos penetravit, quia intellectu fulciebatur *Psalms. 141.* Præfigitur enim huic *Psalmo* titulus *Intellectus* David, cum esset in spelunca orans supremum Numen. [Vocat orationem intellectum ob attentionem, quâ in summo illo vitæ discrimine suas ad Deum preces fundebat; imò tanta erat mentis attentio, ac spiritus recollectio, ut oratio ipsa ab omni externa cogitatione defœcata in intellectum pia metamorphosi videretur conversa, ac perinde fuerit oratio Davidis, ac ejus intellectio.]

1. Reg. c. 27.

29.

Quod si intimiùs percuncteris, quænam sit hæc Davidis oratio, quæ *intellectus* in titulo *Psalmi* inscribitur, præsertim cum David *Psalum* illum centesimum quadragessimum primum inchoet: *Voce mea ad Dominum clamavi, voce mea ad Dominum deprecatus sum*, audiendus est Augustinus, ubi ait: *Sufficeret voce, ad Dominum clamavi, fortè non frustra additum est mea voce, ad Dominum clamavi: quia multi clamant ad Dominum non voce sua, sed voce corporis sui. Homo ergo interior voce sua non strepitu labiorum, sed in affectu cordis clamat ad Dominum. Cogitatio tua clamor est ad Dominum. Voce mea ad Dominum clamavi, voce mea ad Dominum deprecatus sum. Quod dixit, clamavit, exposuit, cum dixit, deprecatus sum.* Igitur voce clamat, qui cogitatione, mente, & intellectu suo ad Deum clamat, non voce corporis, sed sine strepitu labiorum, mentis intenta meditatione, & D. Chrysostomus expendens illud David, *voce mea ad Dominum clamavi, voce mea ad Dominum deprecatus sum*, opportunè ait: *Audis, quomodo ubique proponat duplicem clamorem, vocemque duplicem, & ad Deum invocationem? Duas enim hic virtutes discimus, scilicet summam animi alacritatem, & mentis intentionem, præterea hæc ipsius esse vocem.* Quisquis igitur Deum exorat mente aliorum distractus, frustra, ac temerè loquitur, neque quid dicat, audit, & licèt ad Deum clamat, non tamen voce sua, quia vox orantis debet esse vox intellectus: clamant & ipsa bruta, canunt aviculæ, obstrepunt, & sonos edunt animalia quæque, & tamen nullus eorum clamor oratio est. Sibilat anguis, pipat accipiter, gratilat anser, tertrinit anas, blaterat aries, gemit columba, gryllant coturnix, drenlat cygnus, singultit gallina, trinsat hirundo, stridet merula, rogit leo, plausitat palumbus, loquitur Pſythacus, pupillat pavo, coaxat rana, grunit sus, gemit turtur, oncat ursus, popissat upupa, orcant lynces, ululat lupus, musit capra; & nihilominus licèt suos clamores, suosque sonos edant, nul-

In castro
Gracorum
Pastum.

lus tamen eorum clamor oratio est, quia bruta, & volucres intellectu destituuntur.

Sonus igitur, & clamor ab homine editus oratio non est, si intellectu, & attentione destituatur; perinde ac homo à cæteris per intellectum differt animantibus, cum quibus habet commune dormire, comedere, bibere, ambulare, videre, audire, & ore clamores edere: ita clamor hominis; ut oratio sit, necesse est, id sit, per quod differt homo à brutis; quorum clamor oratio non est; & quia solo differt intellectu, debet clamor hominis, ut oratio fiat, intellectus esse ejusdem, quapropter rectè oratio Davidis in spelunca *intellectus* inscribitur, quia nisi clamor noster intellectum sapiat, apud Deum desipit: scitè Clemens Alexandri-
nus causam assignans, cur Christiani in ec-
clesiæ exordio inter orandum manus in al-
tum elevarent, ait: *Caput & manus in-
calum extendimus, & pedes excitamus in-
ultima acclamatione orationis, promptitu-
dine, & alacritate spiritus assequentes essen-
tiam, qua apprehenditur intelligentia, &
una cum verbo corpus à terra educere conan-
tes, erectam, & elevatam animam desiderium
meliorum cogimus in sancta progredi,
magno animo corporis vinculum despicentes.* Appositè orantes fideles, precèsque fundentes, manus, & corpus ab imo terræ ad cœlum educunt, tota mentis promptitudine, ac animi alacritate; quia fidelium oratio intellectus erat, qui cogitationum suarum alis statim sursum volabat, & Deï assequatur essentiam, ut ait Clemens. Essentia autem non nisi intellectu apprehenditur; ut inde coniciamus fidelium orationem, idè potuisse divinam essentiam assequi, quia tota erat intellectus, tota mens, quæ propterea Dei assequatur essentiam. Hæcque est illa intellectus oratio, quæ cœli delicijs, ac paradiseis solatijs orantem perfundit, Deumque flectit in sua vota, impetrans, quæ poscit.

Idque expertus David hanc nobis intellectus persuadet orationem, inquit: *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui:* quæ verba expendens, Theodoretus censet: nobis internam cum Deo conversationem præcipi, in qua mens hominis terrenis nulla, & cœlestibus tota effusa se se ad Numinis nutum accommodat, & qui ita orat; petitiones accipit cordis sui, ut ait D. Ambrosius, ubi inquirens, cur David non dixerit. Et dabit tibi petitiones tuas; sed cor expresserit, dicens: *Et dabit petitiones cordis tui.* Respondet, quia *lex carnis legi mentis frequenter repugnat: que autem interioris sunt hominis, qui renovatus est in spiritu, illas petitiones pio donat affectu,* & D. Augustinus adnuens Ambrosio ait: *Signanter accipe petitionem cordis tui, discarne petitionem cordis, à*

30.

Lib. 7. stre-
mas.

31.

Psal. 36.

For præfat.
Psalms, 36.

peti-

petitionibus carnis. Plures orantes petunt, quorum tamen petitiones carnis sunt, non cordis; quia non quæ spiritum, & animæ salutem respiciunt, ea petunt; sed quæ commoda corporis concernunt, ea enixim postulant: ideoque & perperam petunt, quia petitio eorum, non est petitio cordis, sed carnis; rerumque temporalium, ac corruptibilem.

32. *Disert. 3.* Maximus Tyrius narrat, Regem Frigiæ nomine Mydam, auro jugiter inhiantem jussisse è vino fontem fluere, ad quem, cum è proxima sylva cucurrisset satyrus sitibundus, suam extincturus sitim, promulside tam suavi liberalius maduit, quò vino gravis facile se capi passus fuerit è Rege; qui captivo suo eblandiens petijt ab eo, quod sibi percharum foret acceptu, & Numini non arduum factu. Petijt igitur Mydas quia auri cupidissimus, ut quidquid in toto suo regno, è terra nasceretur, probatissimum fieret aurum. Ejus votis satisfacturus temulentus sylvestris Deus ei concessit, ut quidquid pomorum, olerum, ac frumentorum in toto suo succrevisset regno purum aurum esset: sed ingente obortâ fame coactus fuit Mydas auri appetens, stultissimum suum publicè damnare votum: propriæ enim illachrymatus felicitati, aurique opulentia, ac fatuæ petitioni; se Codro quovis pauperiorem, & præ fame deficientem agnovit, licet in uberrima auri copia: inque se reversus non sylvestrem tantum Deum, sed & reliquos Deos, Deasque omnes impensissimè rogavit, quò velent regno suo pristinam impertiri paupertatem; & tantam auri opulentiam, suis ultrò concedere hostibus, quibus libenter tot auri acervos cedebat; sed inito Numina consilio ad Mydæ petitiones responderunt; habeat, ut nactus est, & sciat, Deos non in omnem horam mutabiles esse, neque inconstantia notâ redarguendos.

33. Plures sunt, qui inter orandum Mydæ imitantur apologum, plura fufis precibus exposcunt, fluxa tamen, & temporalia, quæ si impetrent, dona interpretantur, cum tamen fallantur; supplicia enim sunt, non dona; & plura plerumque nocent impetrata, quæ non obfuisent denegata. Hinc etiam inter Ethnicos ajebat Socrates, cum preces fundimus bonum aliquid, ac utile petamus. Quid verò sit hoc bonum, nobis utile melius Deus scit, qui dat; quàm nos, qui Deum rogamus, ut nobis detur: plerumque petunt homines insigniri dignitatibus, præfulgere honoribus, ac præminentijs, discere opibus: & tamen divitiis cognata vitia plures perdiderunt: facultates enim, & opes plura millia hominum in orcu præcipitarunt: honores ex subfrioribus præminentijs plures in imum detruserunt ignominia, & calamitatis: dignitates sexcentos corruerunt: hinc Matri filiorum Zebedæi enixim

Veni de Affectibus Tom. 4.

à Christo petenti, ut duo ejus filij sederent in regno suo, unus ad dextram, & alter ad sinistram, respondit, *Nescit, qui petatis*, eò quia dignitates, & præminentias exposceret. Dei igitur arbitrio, ac beneplacito nos, cum oramus, permittamus, sitque oratio nostra, & petitio conditionata, si Deus noverit, quod petimus, in profectum nostræ salutis cessurum.

Sunt qui Deum jugi clamore, & assiduis precibus quasi defatigant, petentes ut inimicis possint obsistere, eosque prosternere; sed id est potius mugire cum tauro, quàm gemere cum columba, & preces fundere: etenim quod in fabulis est: Taurus, & Camelus à Jove petierunt cornua, quæ tamen Camelus non impetravit, qui & aures etiam perdidit, quas Jupiter præcisas esse voluit: bos verò voti compos factus cornua obtinuit, sed eum suæ statim petitionis poenituit: quia cum inermis liberior esset, ac expeditior ad cursum per sepes, & campos facile pertransiret, & difficulter ab hominibus capi posset; enacis cornibus jugum sibi novit adnexuisse; ac miser plaustris trahendis, aratris ducendis obnoxius factus est. Plerumque qui iteratis precibus Dei aures pulsant, quasi non audiantur, minimè exaudiuntur; quia cum Camelo ea petunt, quæ sibi noxia forent.

Alij verò cum tauro exaudiuntur quidem cum se honoribus insignitos, dignitatibus cæteris præfectos, & divitijs affluentes vident, quæ tamen omnia plus eis obsunt, quàm profint; hinc Seneca ait: *Sunt noxia quædam nocitura impetrantibus: quæ non dare, sed negare beneficium est. Sæpe enim noxia concupiscimus, nec despice, quàm perniciofa sint, licet, quia judicium interpellat affectus. Sed cum subsedit cupiditas, cum impetus ille flagrans animi, qui consilia fugat, cecidit, detestamur perniciosos malorum munerum auctores. Ut frigidam agrum negamus, & lugentibus, ac sibi iratis ferrum: sic ea, quæ nocitura sunt impense, ac submisit nonnunquam etiam miserabiliter rogantibus perseverabimus non dare. Sunt, qui dicant: Scio hæc illi non profuturum. Sed quid faciam? rogat, resistere precibus ejus non possum, ipse viderit de se; non de me queretur.*

Simili modo plerumque agunt homines orantes, Deum enim enixim rogant ea petentes, quæ sibi noxia sunt. Populus Israël in eremo importunis precibus carnes postulavit: & quamvis hæc petitio Numini displicuerit, annuit tamen Deus magis iratus, quàm propitius petenti populo; quia carnes ei potius exitio fuerunt. Deus enim sæpè importunis precibus postulatus dat, non ut beneficium, sed ut supplicium. Id unicum, cum oramus, petendum à Deo est, ut quod cedit ad uberiorem suam penes creaturas gloriam, & animæ nostræ salutem, id velit nobis concedere; Dei gloriam

D d d a

34.

*Lib. 2. de bene-
nesc. c. 14.*

riam petimus, cum ejus cultum in terris promoveri expetimus: nostram salutem exposcimus, cum læsæ conscientiæ veniam rogamus, vel uberioris gratiæ poscimus incrementum, & qui gratiam, sic ambit, simul etiam Dei gloriam expetit. Rursus is gratiam censetur petere, qui divinam enixam operam exposcit, quâ concupiscentiis, pravisque affectibus valeat obsistere, eosque coercere, virtutes excolere; hæc sunt, quæ absolutè absque ambagibus, sine conditione peti possunt.

§ V.

Quæ à Deo nostra audiuntur preces, multoties non exaudiuntur, quia per ipsas fluxa, & nobis nocitura petimus: & nonnunquam tunc exaudimur, cum non exaudimur.

35. **P**lures id tantum petunt, quod expetunt, scilicet uberiora corporis commoda: & quia Deum non petunt, sed fluxa, & caduca, ideo hæc duntaxat expetunt, non Deum, à quo illa petunt; invocant Deum, sed non vocant Deum; quia petunt divitias, honores, dignitates, sanitatem; & alia id genus, quæ non Dei gloriam promovent, sed petentis commodum augent, & tunc, qui Deum invocant, creaturas vocant, quas expetunt; quisque vocat, & expetit, quod amat; & id invocat, quod in se vocat; invocat, quia aliquid vocat, ut veniat ad se. Deum plerumque quis invocat, non ut Deum ad se vocet, ut ad se veniat; sed ut perveniat ad se talis hæreditas, illa sæcularis dignitas, illa quantitas pecuniæ, de qua in judicio est controversia; sic Deum adiutorem invocat terrenarum cupiditatum, non exauditorem piorum desideriorum; ideoque importunis suis precibus ita orantes plerumque non flectunt Deum in sua vota, & ideo tristes sunt, quia non exauditi. Conqueruntur tamen, eò quia tamen nil mali petierint, adhuc frustraneas fuderint preces.

36. Conqueritur ille non exauditus; eò quia non mortem inimici sui petierit, sed vitam proprii filij; & ait nil mali tunc petiisse; verum quamvis sibi videatur non petiisse aliquid mali, id tamen fortassis petijt, quod nocentius filio superstiti fuisset, Deus enim misericors pueros rapit nondum septennes, ne malitia mutaret intellectum eorum: dicit tamen aliquis, filius meus jam adultus erat, & unicum collabentis meæ domus fulcrum; noverã in ipso æstu concupiscentiæ, & juventutis raptum peccatorem fuisse, & ad id unice enixim Deum rogavi, ut corrigeretur, si viveret: neque in hoc quidquam mali petij, imò & bonum, seu respicientiam peccatoris: verum tamen pater appetens vitæ filij Deum

rogaverit, ut viveret, & respiceret, meliôrque fieret. Deus tamen noverat, quod si vixisset, fortassis pejor futurus esset: & unde querulus pater potuit conijcere, quod diuturnior vita filio profuisset ad respicientiam, & non potius obfuisse, ad acriores in gehenna pœnas subeundas ex noxis repetitis? Etiam David Solymorum Rex deposito diademate, abjecto sceptro, projectis gemmis, exuta purpurâ, exclusâ regij splendore quavis dignitate, secessit in solitudinem, & animo tristis, mente confusus, spiritu turbatus, & gemens, sacco indutus, cilicio cinctus, vultu squalidus, fletu madidus, cinere sordidatus filij sui parvuli gravissimè decumbentis vitam enixissimè à Deo petijt, cujus benignissimas aures querelis, ac lamentis diu pullavit; & tamen nil impetravit: quia nimirum non expediebat ei, & puero exaudiri, & David tunc rem temporaneam, ac fluxam in proprium commodum petijt, non ea expetiit, quæ ad æternam salutem viam sternerent. Ergo dices, nil unquam temporale, ac fluxum erit fufis precibus à Deo petendum? cum tamen Christus nos edocuerit, panem nostrum quotidianum petere.

Verum non dixerim nil temporale esse unquam petendum à Deo, sed id ita peti debet, ut preces fundens, se Dei accommodet voluntati; & id petat, quod sibi, ac propriæ salutis, Deique gloriæ promovendæ magis expedit; neque lamentis, & querelis est Deus pullandus, cum optimè sciat, quid nobis magis congruat. Sic Christi Mater in nuptijs Canæ Galilææ non importunis precibus vinum efflagitavit, sed tantum novorû conjugum exposuit tenuitatem. Leprosus non importunis precibus Deum rogavit, ut à leprâ purgaretur, ac pristinæ restitueretur corporis sanitati, sed tantum, quid esset ei gratum, innuit. *Domine si vis, potes me mundare*: Lazari sorores non gemitibus, suspirijs, ac lamentis ægrotantis fratris valetudinem petunt; sed id volunt Magistro Christo tantum indicare: *Ecce quem amas, infirmatur*. Joan. cap. 11. Id autem non est importunè rogare, sed humiliter indicare.

Docuit verò nos Christus panem petere quotidianum, sed inde nos non docuit petere quidquam periturum, quia panis iste quotidianus, ut habetur in contextu græco, est panis supersubstantialis, seu divinus, & æternus. Quod si de pane intelligatur corpori nutriendo, ac viribus reficiendis accommodato, hic petendus quidem est, sed ea modestia, ac moderatione, quâ Salomon eum petijt. *Tribue tantum vitæ meo necessaria*. Et hoc est etiam petere aliquid spirituale, quia ut ait Isidorus Pelusiota, *Nil præter panem requirere, spiritualis procul dubio, ac præclara, & Philosophicæ mentis fuerit*: quia quotidianum duntaxat panem qui petit, id solum exposcit, quo possit vivere, & Deo servire, ejusque gloriam in terris magis, magisque

37.

Luc. 5.

38.

Proverb.
cap. 30. v.
2.Lib. 5. ep.
281.

promovere; non tunc ad victum, & vestitum superflua petit, non panem selectissimæ farinae, non vestem magni pretii, rarique artificii, sed id tantum, quo vivere possit, & corpus obtegere, & quilibet hæc petens exauditur; non enim Dei providentia, quæ non sinit lilia agri defectu humoris arefcere, neque volucres oculi, licet non congregent in horreis, fame perire, subtrahet homini cum roganti necessaria ad victum, & vestitum, hinc Christus ait: *Respicite volatilia cali, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester celestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis, & de vestimento quid solliciti estis, considerate lilia agri, quomodo crescunt, non laborant, neque nunt, sin autem sanum agri quod hodie est, & cras in elibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos modica fidei? Nolite ergo solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur, hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis.* Cæterum temporalia petenda quidem etiam sunt, sed sub conditione si ad nostram conduxerint salutem, si nobis expediat exaudiri.

39. Quæ temporalia sunt, vult quidem Deus à nobis peti: non quod velit nos petere, sed sub conditione, si quæ petimus sint nobis ad salutem profutura; non enim omnia, quæ petimus, nobis prodescent, si ea nobis concederentur: petit infans à suo parente panem, dat libenter pater, & petitioni satisfacit filij, cui panis prodest, & est nutrimentum: petit ulterius cultrum, negat pater, quia timet, ne infans cultro non tantum panem scindat, sed etiam se vulneret: ita & nos plerumque cultrum petimus vulneris instrumentum, seu per fufas preces id exposcimus, quod si voti, compotes essemus magis nobis obesset, quam prodesset. Appositè S. Bernardus ait: Ad hoc tende, ad hoc conare, ut in Domino delesteris, & dabit petitiones cordis tui. Sed considera quod petitiones cordis dixerit, quas approbat iudicium rationis. Nec habes, unde causeris, sed unde magis tanto affectu in gratiarum actione verseris: Quandoquidem tanta super te cura est Deo tuo, ut quoties ignorans quæris, quod tibi inutile est, non te audiat super hoc; sed movet illud utiliori dono. Sic & pater carnalis parvulo quærenti panem libenter porrigit, quærenti cultellum, quem non necessarium putat, non consentit, sed magis panem ei, quem dederat, frangit, vel per aliquem ministrorum frangi præcipit, ut nihil ille habeat periculi, nihil laboris. Addit. Pro necessitatibus animæ orandum nobis est, & frequentius, & ferventius, id est, pro obtinenda gratia Dei, animæque virtutibus. Sic & pro vita æterna tota pietate, & toto nobis orandum est desiderio; ubi nimirum corporis, & animæ plena, & perfecta sit beatitudo. Sit ergo oratio, quæ

pro temporalibus est circa solas necessitates restricta; sit oratio quæ pro virtutibus est animæ ab omni impuritate libera, & circa solum beneplacitum Dei intenta; sit ea, quæ fit pro æterna vita in omni humilitate præsumens de sola (ut dignum est) misericordie divina. Hactenus D. Bernardus.

Sunt igitur temporalia etiam à Deo petenda, sed sub conditione, si nostræ salutis sint profutura; & non ut queruli, ac tristes simus, si petita non obtineamus.

Refert Joannes Taulerus Vir è D. Dominici familia religiofissimus, duas puellas virgines iisdem inhabitasse ædibus; alteram rerum difficilium, ac sublimium non ignaram sermonem de iisdem cum sociis temper miscuisse, aded ut auditores in admirationem raperet. Alteram verbò socordem, & negligentem, in temporalibus procurandis laudabili tamen simplicitate immerfam totam fuisse, & in id unice incubuisse studij, ut Deo, ac divinæ voluntati rebus in omnibus se ipsam perfectissimè extraderet, ac totaliter resignaret. Fuit autem hoc puellæ studium aded gratum Deo, ut quidquid ferè puella suâ peteret simplicitate, ac conformi sua voluntate divinæ impetraret, pluresque propterea se, ac sua negotia, enixim ei commendarent; quatenus suis precibus optatum iisdem à Deo impetraret. Recepit puella in suam fidem negotium aliquod grave sibi concreditum, & pro cuius felici exitu preces fundere destinaverat: sed cum postea fuisset oblita, nullam fudit orationem, & nihilominus negotium juxta votum illorum fluebat, qui puellæ precibus illud commendârunt, qui etiam ob prosperum successum ei uberrimas egerunt gratias; tacitè tamen admirabatur puella rubore suffusa, quod non fuerit recordata pro eodam negotio sibi commutato preces fundere: & ad Deum alloquendum digressa aiebat: Mi amantissime Deus, quid hoc fieri dicam? ego se-gniter obliviosa eas gratiarum actiones non merui, quia promissis non steti, neque pro negotio mihi commutato preces ullas fudi. Cui Deus: non tristeris filia, quia licet me per fufas preces tuas non rogaveris, tua tamen voluntas mihi loquebatur, & id exposcebat à me, quod oblita fuisti tuis precibus mihi commendare: nimirum simplex, & sincera voluntas Deo sufficit, dummodo suæ sit perfectè resignata: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris tua.*

Aded præaus est Deus ad ea impetranda, quæ voluntate suæ conformi ab ipso petimus, ut nostras præveniat preces: aded enim celeres sunt Deo aures, ut non solum clamorem, lachrymas, & orationes, sed ipsam etiam orationis præparationem, ac veluti primos animi motus, ac nutus exaudiat: hinc Isaias cap. 65. v. 24. ait: *Erisque antequam clament, ego exaudiam, hoc est adhuc illis loquentibus ego audiam: aded*

enim propensus est Deus propitias præbere aures eorum petitionibus, qui perfecta in ipsum resignatione petunt, ut petitiones etiam præveniat, & prius, quod in animo est exposcendi, illud nobis concedat, quàm poscimus.

43. Sunt è converso qui tametsi plurimas, jugesque fundant preces ad aliquid obtinendum à Deo, illud tamen non impetrant; & quia divinæ se voluntati non conformant, inde innumeras propemodum querelas jaciunt in cælum: aiunt Evangelia frequentibus abundare promissis, & Deum spondere ea concessurum, quæ ab ipso petimus: imò & nos invitat ad petendum: *Petite, & accipietis*: & hic neminem excludi, nullum repudiari, dummodo homines quærant, invenient; si pulsant ipsis aperitur; si petant, accipiunt: & tamen ait ille: ego repetitis preceationibus cælum quasi defatigavi, Ecclesias plures frequentavi, & meis precibus implevi; meos sanctos tutelares, annuos, & menstruos in meæ causæ patrocinium vocavi, & tamen pulsavi, & nemo mihi aperuit; quæsi & nihil invenis; petivi, & nil obtinui. Verùm idèò Deus plerumque ad nostra non flectitur vota, nec nostris satisfacit petitis, quia quæ petimus, si nobis concederentur, tunc plus nobis obessent, quàm prodesse; sunt enim ut plurimum hujusmodi petita, quæ temporalia respiciunt, & nobis noxia sunt, tametsi ea nobis commoda credamus: & ideo quærelis ærem implemus, quia nostra voluntas non ea vult, quæ Deo placeat; sed quæ sibi arrident, tametsi Deo, à quo petuntur, displiceant. Quòd si quæ petimus temporalia nobis non videantur, sed spiritualia, plerumque adhuc non exaudimur, quia negat Deus minora, ut majora concedat; cunctatur annuere, ut nostram adaugeat fiduciam, exerceat constantiam, & ut impensius ac sæpius petamus, ut inde majus meritum eruamus incrementum.

44. Omnes ferè aliqua laborantes ægritudine enixim Deum rogant, ut pristinæ restituantur sanitati, non abnuit Deus, sed gratiam impertiri protrahit, ac diuturniores pluresque exigit preces, quibus plus acquirant meriti, meliusque disponantur gradatim ad susceptionem gratiæ; etiam segetes non nisi lento molimine è terra emergunt, succrescunt, adolescent, & paulatim maturiunt. Seritur granum tritici, quod putris suscipit gleba, & occatio cohibet, ac veluti materno tellos gremio intus in sinu fovet, donec veluti emortuum, ac putrescens suo è funere spiritus hauriat recentis vitæ, incipiâtque germinare, ac è terræ matris sinu emergere, spemque suæ viriditatis prodere, simulque satum genus similitudine sui innuere, ut vel in ipso suæ stirpis exordio, cujus sit herba generis statim dignoscatur, & in herbis fructus licet non editus appareat, sui que speciem prodatur, ac noscatur, antequam nasca-

tur. Mox paulatim emersum sedivum, ac virescens granum gradatim adolescit in fœnum, & pubescens in culmo assurgit, & incrementum subit. Mox ubi geniculata solum jam spica sustulerit futuræ frugi cunæ parantur, in quibus granum formatur interius, tueriturque involucris vaginæ, ne tenella ejus primordia, aut frigus lædat, aut solis æstus exurat, aut ventorum inclementia exsiccet, vel imbrium vis sæva discutiat. Plura utriusque aculeata folia mirabili arte, & ad speciem grata surgunt, & inter se se naturali colligatione, ac fœdere associantur, veluti hastati milites in excubiam, & tutamen spicæ jam sursum erectæ; & ne frugis aumerosioris pondere curvetur ad interitum, quadam munitur fultura culmorum, vaginis culmus includitur, ut geminatis viribus, frugem possit multiplicem sustinere, ne pondere impar curvetur in humum, vel frangatur. Hinc culmus spicam sustinet, quæ granum continet, valloque cingitur aristarum, ut quasi quadam in arce custodiatur, ne famelicarum avium minorum morsus eam expilent, fructusque diripiant.

Pari ratione non nisi gradatim, & post multum temporis arbor fructus suos progignat: plantatur enim prius in effossa tellure ubi radices agit, & quò profundius, è sublimiùs extollitur, inde paulatim tenellam generat stirpem, quæ redeunte verna temperie frondibus, perinde ac capillis tegitur; ramos veluti brachia utrinque diffundit, ac multiplicat; vernat in florem, virescit in folia & incrementum subiens per annos aliquos adolescentiam agit; moxque incipit flores, postea fructus prodere lactandos pluviis, fovendos solari æstu, qui sensim maturitatem assequuntur, & dulcescent: jamque ad optatam redacti maturitatem decerpuntur, ac colliguntur, & decerpti mensis inferuntur, ingerendi ori, ac gustandi. Ecce quot studia, quot temporum intervalla, quot labores donec vel messis ex segete, vel fructus ex arbore colligantur, ori ingerantur, ac gustentur. Pari pacto plures nonnunquam Deus moras exigit, ut è ligno vitæ suos nobis fructus porrigat, sed tamen illos nobis exhibet gustandos, è dulcioribus, quò diuturniores; & interdum differt exaudire, ut uberiùs accipiamus, & promeritum augeamus. Pater sanitate appetens ægrotantis filij vinum ei denegat, victumque liberaliorum; & modicum tantum ei impertitur cibi, quò nimirum pristinæ restituatur sanitati, ut copiosiora tum potus, tum cibi valeat ei suppedire pristinæ restituto sanitati. Quòd si viri pii preces fundant, & petita non impetrent; exaudiuntur tamen; quia compensat semper beneficentissimus DEUS suas preces uberiori incremento gloriæ, quinimò ut scitè ait D. Gregorius: *Ed magis sancti exaudiuntur ad meritum, quò minus exaudiuntur ad votum.*

46. Non negat nobis Deus, quæ fufis precibus ab eo petimus, sed vel in melius mutat, vel ad majus meriti incrementum, diuturniores exigit à nobis preces, & tunc non aufert à nobis, quod petimus, sed tantum illud differt, quò utiliùs nobis contingat, fiatque tanto jucundius, quantò dilatum est diutiùs; diu enim desiderata, dulcius obtinentur, & citius data vilefcunt. Quòd si quæ à nobis petuntur in profectum noftræ cedant perfectionis, geminandæ sunt petitiones, obsecrationes, instantiæ, quia tandem erit una dies datura, quod mille negarunt: femper enim exaudimur, dummodo vera, & constans fit noftra oratio dicente Christo Matth. 7. *Omnis qui petit, accipit*, quòd si non illud, quod petit; certè faltem aliud, quod oranti magis proderit.

47. Plerumque conquerimur eò quia preces noftræ non exaudiantur, & tamen uberius tunc fortassis exaudimur; licèt id nesciamus, quatenus Deus ob noftras, quas fundimus preces, à pluribus vitæ periculis nos subtrahit, vel suam impertitur gratiam, cujus ope proficimus uberius in studiis virtutum, quod in majorem cedit noftram utilitatem. Interdum non impetramus petita, quia non vult Deus noxia nobis dare, sed perutilia fuppeditare. Si fciremus, quomodo Deus se ad preces hominum gerat, deprehenderemus, nullas hominum preces irritas esse, & vacuas fructu, habent enim noftri gemitus, noftra fufpiria, noftræque preces alas fuas, quibus se cœlo infinuant, aurèsque demulcent Dei, qui cum iisdem sibi complacet; irritas, & vacuas non finit eas reverti, quia ut appofitè ad rem noftram ait D. Bernardus: *Unum è duobus indubitanter sperare debemus, quoniam aut dabit nobis quod petimus, aut quod nobis noverit esse utilius; noli ergo vilipendere orationem tuam, quoniam ille, ad quem oras non vilipendis eam: sed antequam egrediatur de ore tuo ipse scribi eam jubet in libro suo.* Et licèt orantes non femper petita impetrent, aliquid tamen femper accipiant, ne preces omni deftituantur fructu; & ideo exaudiuntur, quia à Deo audiuntur; licèt, quod petunt, non accipiant; aliud enim est petita accipere, & aliud fufis precibus exaudiri; non accepit David, quod petijt, & tamen exauditus fuit à Deo, quia uberiora fufcepit divinæ gratiæ incrementa. Cæterum viri afcete, Deique amici, folent quidquid rogant impetrare, quia ipfi quidquid Deus imperat, exequuntur; nec alia iisdem voluntas, quàm illa Dei: si id optamus, ut Deus noftra se accommodet arbitrio, noftrisque se votis flectat, neceffe est, ut priùs nos fuæ refignemus voluntati, accommodemus arbitrio, flectamùsque in omne id, quod ipfi magis placet, ac ipse permittit: Vis exaudiri à Deo ait Regius Vates: *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.* Si delectamur in Domino, hoc est, si toto corde, & pura men-

te eum diligimus, & ea petimus, quæ ejus cultum, vel animarum falutem concernunt; paratus femper est ipse dare nobis petitiones cordis.

S. VI.

Oratio à viris pietiffimis ad Deum fufa pravo interius excutis affectus, ac demonis tentationes; & illuftrates exterioris de prostratis hostibus triumphos refert.

48. Refert Guilihelmus Abbas in vita S. Bernardi lib. 2. cap. 1. Plures ipsum juvenès divitiis affluentes, eruditione præstantes, studio virtutum celebres, sanguinis nobilitate illuftrates fufis fuas ad DEUM precibus, ac exemplo vitæ potiùs, quàm oris clamore ad religiosum fuum traxiffe inftitutum. Quos inter quidam fuit nomine Gaufridus de Perona Belga, qui post aliquot annos, exutamque à D. Bernardo mortalitatem in Clarevallenfi Monasterio functus fuit officio Antiftitis. Egrè juvenis ifte ad Genobiticam agendam vitam trahebatur, & durum sibi videbatur Monachum induere: cùmque iter perageret cum D. Bernardo, & nonnifi sermones ab eodem audiret miferi, quàm de mundi contemptu; de rerum terrenarum fluxu, & vacuitate; deque folatio & interni animi tranquillitate, quâ hi fruuntur, qui in afceterijs procul à perftrepente creaturarum tumultu Deo inferviunt, pijs vacant meditationibus, cellæ gaudet folitudine, è qua ad cœlum sibi viam sternunt; non tamen juvenis quidquam inde hauriebat folatii; imò multa recurfabant animo, facultates, amici, voluptates, & omnia mundi gaudia ab ipfo præfertim in Belgio, & patria derelicta, quæ triftitiam augebant, præfertim vultus amicorum, qui pectore hærebant infixi: Hæcque triftitia cùm vel in ipsa Gaufridi fronte legeretur, & animadvertens Monachus D. Bernardi focius, Gaufridum vultu tristem, oculis in humum demiffis, fronte exasperatum, ore impallescens, eum interrogavit, quid id efferet, quòd nullum proferret verbum, arborum amœna non luftraret jucundis oculis, sed potiùs triftitiæ nubibus eos obduceret; cui Gaufridus: jam bene fcio quali cogitationum mole mergar, & cur extincta fit in me omnis lætitia, evanuerit omnis hilaritas, nec quid aliud ulterius protulit: sed focius omnia retulit D. Bernardo, qui rem totam fuavi comitate difsimulavit: sed cum ad templum quoddam viæ proximum perveniffent, illud ingreffus est D. Bernardus preces eo intensiori, & ardentiori, quo potuit fervore fudit; Deumque enixim rogavit, ut fuam in Juvenem exerceret confuetam pietatem, quâ folet refpifcentes, & ad faniozem frugem tranfeuntes confolari; vellet propterea triftitiæ illius nubes excutere, cogitationes impor-

tunas abigere, affectus ad amicos, consanguineos, divitias, ac mundi commoda à juvene deserta cohibere; ne eidem molestias ulterius ingerant. Cùmque Bernardus preces funderet in templo humi prostratus, focius, & Gaufridus foris præstolabantur; hic scedij plenus innixus saxo obdormivit, & ubi suam Bernardus orationem absolvit, Gaufridus suo etiam somno finem imposuit, sed longè jam alius; excussis enim tristitiæ nubibus; abactis importunis cogitationibus, coërcitis pravis ad mundi commoda affectibus, & cacodæmonis superatis tentationibus, tantò hilarior cæteris fuit, quantò antea tristior, plus cæteris loquebatur; cùmque tam subitam æquè vultus, ac animi mutationem socii observassent; fuit, qui eum notà redargueret inconstantia, & levitatis, cui juvenis: ingenuè fateor, me mea vita tantam nunquam fuisse lætitiã expertum, mens jam mihi videtur mœstarum cogitationum excussis nubibus tota serena, dulcedinem sentio in corde, quam lingua nequit exprimere, & totus perfundor gaudio, idque causæ, cur hilaris gestiam, cur notà redarguar levitatis; & spero fore ut imposterum non sim ampliùs tristis, hanc cordis lætitiã, mentis serenitatem, animique hilaritatem Patris nostri Bernardi mihi à Deo impetrârunt preces. Exaudit igitur amicos suos Deus, cum ea petunt, quæ ad salutem pertinent animarum, ad respicientiam peccatorum, ad studia virtutum, in quo sensu SS. Patres explicant verba Christi: *Quodcumque volueritis, petetis, & fiet vobis.*

49.

Petierunt viri pij plura à Deo, & petita illicò impetrârunt: opem divinam petiit D. Franciscus de Paula à Nauclero exclusus è navi, quia consueta careret pecuniã, quam daret trajicienti; pallium suum in undis explicuit, & in eo veluti in tutissima navi Mæmertini freti æstuantis fluctus scyllam inter, & charybdin unã cum socio trajecit; hoc idem fufis antea precibus præstitit S. Raymondus de Penniafort, qui ex Insula Baleari Majori Barcinonem reversurus strato super aquas pallio centum sexaginta milliaria sex horis confecit. Quid non impetrârunt preces justorum? B. Scholastica cum fratrem suum Benedictum nulla posset suasionem retinere, repentinas à cœlo pluvias impetravit, Josue soli occaluro imperavit, ne moveretur, & orante Josue, simulque imperante Sol suum coërcuit cursum, obediẽte Domino voci hominis *Josue cap. 10.* Ad eum enim est oratio efficax, ut pugnet, qui orat, & victorias palmãque colligat, qui preces fundit, Josue enim Amalecitas orando fortius, quàm pugnando subegit. Moyses tunc hostium sanguinem fudit, & illos vicit, cùm orationes Deo effudit: occulta fuit pugna, sed victoria manifesta; appositè Chrysologus: *Per orationem Moyses sic Deus, & ad triumphos suos militare sibi omnia mandat elementa. Eliaque etiam, ut ait D. Ambrosius*

Serm. 43.

(Serm. 86. *De Barbaris non timendis.*) *Non armis superabat hostes suos, sed oratione eos vincebat, Oratio enim longius vulnerat, quàm sagitta.* David cùm suã non posset præsentia ob senectutem suos in castris milites juvare plus eos juvit absens precando, quàm fecisset præsens dimicando. Josophat Rex pientissimus pugnam initurus contra triplicem exercitum non tela jaculando, sed Psalmos cantando hostes debellavit, & victor surrexit, cùm oraturus se in humum prostravit: ita enim hostes Psallendo labefecit, ut ad unum omnes cæderentur, ut ne nuntius quidem cruentæ cladis superesset.

De Theodosio Augusto refert D. Augustinus, contra robustissimum exercitum orando magis, quàm feriendo, pugnasse, & simul expugnasse. Pari pacto Jaddus summus Hebræorum Sacerdos Alexandrum Macedonem fortius fufis ad Deum precibus, quàm evibratis jaculis fregit, & cruenta cæde profligavit. Jacobus Nisibites urbem Nisibin contra Saporem regem non alio defendit propugnaculo, quàm clypeo orationis. Basiliius precibus, & sacrificiis Valentem Imperatorem terrefecit. S. Leo Papa Hunnorum regem, Dei flagellum Attilam sola coërcuit, domuitque oratione. Marci Aurelij Cæsaris Christiana legio fufis precibus è cœlo pluvias ad sitim extinguendam impetravit, & fulmina ad hostes prosternendos. De Carolo V. opinio inolevit, eum in bello validius oratione præmissã, quàm tormentariis globis immisis, urbes expugnasse, ac de suis hostibus strenuè triumphasse. Consueverat Imperator singulis diebus sacro interesse, duas fundendis precibus horas impendere; preces canonicas instar sacerdotis quotidie recitare; à cena iterum duas horas orationi dare, plerumque flexis genibus, adeo ut meliorem diei partem fundendis precibus transfegerit; hinc ab hoc perenni orationis fonte rivi jugis felicitatis scaturierunt, ac felices tot bellorum exitus ab oratione Imperatoris suam traxisse originem, communis fuit opinio; ab ea enim dimanârunt tot insignes partæ victoriæ, ut Galli cum Herculi, Germani Carolo Magno, Itali Davidi, Scipioni Africano Siculi, Alexandro Magno Hispani, Turcæ Julio Cæsari, & Afri suo Hannibali æquiparaverint. Oratione enim viri pij mira semper fuerunt operati, & mala omnia, ac pericula imminencia evaserunt.

Zachæus oratione pestem Cæsareã eiecit; Macharius Ægyptius cacodæmones ex humanis expulit corporibus, quod & plures alii præstitere; Simeon Stylites, & plures alij salientes fontes impetrârunt ad æstus sitis extinguendos. Abbas Theonas grassatoribus motum eripuit, ac veluti statuas immobiles consistere compulit. Abbas Besarion marinas aquas in dulcissimos sola orationis ope convertit latices ad sitim extinguendam, Imò & sola oratione Gregorius Neocæsariensis Thaumaturgus montem loco movit, & trans-

Tom. 5. de u. vit. Dei, etc.

50.

transposuit; paludes siccat; fluvium fixis terminis coercuit; aridissimum scipionem virere iussit, & in arborem excolere floribus, fructibusque foetam.

11. Quid non potest orationis efficacia? cum rapidissimum solis cursum contra Gabaonitas inhibuerit, ac firmaverit, solisque perniciosissimo motui freceam iniecerit. In milites Acabi bis ignem de cælo in terras advocaverit. In horologio Acaz umbram decem lineis retrò egerit? Oratio fuit, quæ Samariam obsidione liberavit: Amalecitas, aliòsque hostiles exercitus delevit: Suanamitidis filium ad vitam revocavit: Saræ domum à demone liberavit: famelicæ leonum fauces conclusit, & esurientes belluas ad exhibitum sibi pabulum jejunare edocuit. Vim flammæ in fornace Babylonica coercuit: ignis vortices in innoxium rorem permuavit. Centum, & octoginta millia hominum in Sennacheribi castris extinxit: imò decies centena millia Zaræ ducis interfecit: siquidem Zara Æthiops militiæ dux cum decies centenis millibus bellatorum, & curribus trecentis in aciem descendit Regem Azar oppugnaturus, sed Rex preces fudit, invocavitque Dominum Deum inquiring: *Domine non est apud te ulla distantia, utrum in paucis auxiliaris, an in pluribus; adjuva nos Deus noster, in Te enim & in nomine tuo habentes fiduciam venimus contra hanc multitudinem, Domine Deus noster tu es, non prevaleat contra te homo.* Quid ni? tanta fuit hæc oratio efficaciz, ut tot centena millia militum non solum territa, sed & fugata, & ad intercessionem cæsa fuerint, ait enim sacer textus, *quia Domino cadente contriti sunt & exercitus illius praliente.* Quid non potest oratio? hæc ferrea Petri vincula dirupit, & carcerem referavit. Homini claudo ad portam speciosam mendicanti pedum usum concessit. Publicano culparum veniam impetravit. Cornelio Centurioni fidem dedit. D. Augustinus expendens illud Psalmi centesimi tertii. *Qui respicit terram, & facit eam tremere; qui tangit montes, & fumigant:* ita de oratione, quam expressit afflictio, & lachrymæ evocantur, eleganter scribit: *Montes superbiunt, jactabant se, non eos tetigerat Deus, tangit illos, & fumigant. Quid est fumigare montes? preces Domino reddere. Ecce magni montes, superbi, montes ingentes non rogabant Dominum: sed rogari volebant, & superiorem non rogabant. Quis enim potens, & tumidus, & superbus in terra, qui dignetur humiliter rogare Deum; de impijs loquor, non de Cedris Lybani, quas plantavit Dominus, impius quislibet, & infelix anima rogare Deum nescit, & vult se rogari ab omnibus. Mons est, opus est, ut tangat illum Deus, & fumiget:*

quando ceperit fumigare, dabit Deo precem, tanquam sacrificium cordis. Fumigat ad Deum, deinde tundit pectus, incipit & flere, quia & fumus excutit lachrymas, qui tangit montes, & fumigabunt. Nimirum tacti à Deo montes dum ærumnas præsentium, precem Domino fundunt, quæ nomine fumus exprimitur: incipiunt enim tunc flere, quia fumus etiam lachrymas elicit, quibus imbuta oratio Deum emollit, ut in vota flectatur orantis.

12. Neque excutiendis afflictionibus, aptius potest instrumentum adhiberi oratione: hæc enim procellosos fluctus trajicientibus est portus; laborantibus solatium; ægrotantibus sanitas; afflictis levamen; ærumnosis lenimentum; caliginosis serenitas; obscuris lux; mœrentibus gaudium; & lugentibus lætitiæ oppignorat, quia fletus orantis est emphasis impetrantis, quapropter S. Jacobus in sua Epistola canonica, præ cæteris sententiis, quas sparsim jactat in solatio afflictorum ait: *tristatur aliquis vestrum, oret, nimirum, si adversitatibus vexetur, calamitatibus affligatur, ærumnis conteratur preces fundat, orationi vacet, quia oratio afflicti à lachrymis vim mutuatur impetrationis: non enim si calamitates nos premant, si ærumnæ nos affligant, si adversa nos pulsent, solatia debemus ab amicis querere, sed beneficio orationis à solo Deo solamen expetere, ut tristitias excutiat, & lachrymas exsiccat: non enim permittit Deus vacuum esse orationem lachrymis afflictorum madidam: scitè D. Augustinus ait: *Abstet ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio; si fervens perseveras intentio. Multum autem precari est eum, quem precamur, diuturna cordis excitatione pulsare. Nam plerumque hoc negotium plus gemitibus, quam sermonibus agitur, plus fletu, quam afflatu.**

33. Censet Augustinus, multam in oratione precationem non consistere in diuturno precum multiloquio, quia orationis, & deprecationis negotium plus gemitibus agitur, quam sermonibus; plus suspirijs, quam colloquijs, plus fletu, quam afflatu, & plus pia mentis aspiratione, quam fuso colloquio, dummodo aspirationes eliciantur non perfunctoriè, & festinanter; sed cum matura spiritus serenitate, & interiori harmonia; adeò ut revera sentiat anima, se DEUM querere, ipsumque velle in mente sua invenire, non alia de causa, nisi ut ipsum diligat toto corde, totisque viribus. Ad quod prodest interdum puras manus ad cælum levare. Cavendum tamen, ne cum hujusmodi perbreves eduntur aspirationes, mens extra se vegetur, quia sola voce prolata sterilefcunt,

DISSERTATIO XX.

Oratio eò ad impetrandos probos Affectus est efficacior, quò in rogando est humilior.

S. I.

Quò profundius oratio humilitate demittitur, eò altiùs virtute, & sanctitate evehitur, ac pios affectus excitat.

1.
Ecclef. 35.

A oratio altior evehitur, citiusque celos penetrat, quæ e corde prodit humili: Oratio humiliantis se nubes penetrabit, & donec propinques non consolabitur, & non discedet, donec

aspiciat Altissimus: quia cum orans se coram Deo deprimat, tunc ejus oratio sursum erigitur; & cum ad abyssum descendit sui nihili; supra nubes ejus oratio conscendit, nec illac sistit, sed altiùs avolat, donec ad solium Dei propinquet: neque descendit, donec Altissimus aspiciat, seu donec Deum flexerit in sua vota, & quod exoptat, impetret: hinc David cum afflictionibus premeretur, ærumnis quateretur, tristitiis opprimeretur, solatium à solo postcebat Deo mediante

Psalm. 24.

oratione: *Voce mea ad Dominum deprecatus sum. Effundo in conspectu ejus orationem meam, & tribulationem meam ante ipsum pronuntio.* Quid quòd David tam diris obrutus calamitatibus Deum, solum fuis precibus advocet auxiliarem? clamavit ad Dominum, seu enixim eum rogavit, ut beneficio clamoris suppetias impetraret; fuit enim clamor orantis, & vox deprecantis, quia ut ait D. Chrysostomus in Catena Græcorum Patrum: *Non enim omnes voce clamant, nec ad Deum, neque voce propria. Qui enim clamat adversus inimicos, non edit vocem hominis, sed fera, & serpentis. Qui est negligens, non audit qua dicit, proinde non clamat ad Deum, sed temerè, & frustra loquitur. Qui mentem non excitat, quamvis valde vociferetur, hinc rursus non clamat: quia clamor orantis attentus esse debet, & ardens: si enim ardore destituatur frigidescit, & humi repit, neque solatium impetrat.*

2.

Hinc David non solum effundit in conspectu Dei orationem suam, sed etiam tribulationem suam ante ipsum pronuntiat; nimirum infirmitatem ostendit Medico, à

quo sanitatem hauriat: non tantum David oravit, sed & attentissimè exoravit, cum tribulationem suam ante Deum pronuntia- ret, pergit Chrysostomus: *Hic est enim fructus afflictionis: duo enim habet hac com- moda, unum quidem quod studiosiores faciat, & attentiores: alterum autem, quòd ea quoque justa sit causa, ut audiamur: non enim dixit justitiam meam, sed tribulationem meam ante ipsum pronuntio; & idè quia humilis Davidis oratio celum ascendit, ad ipsum descendit Dei miseratio; humilis fuit Davidis oratio cum non allegaverit in suis precibus obsequia DEO antehac exhibita, virtutis studium, quo eximie præcellerat, nec reliquas inculpatæ vitæ sanctitates, tametsi omnibus innotescerent: non enim dixit justitiam meam, sed tribulationem meam ante ipsum pronuntio: reticet studia virtutum, exercitia justitiæ, insignia sanctitatis, ornatum innocentia, & reliquas, quas ipse excoluerat virtutes; & tantum proprias exprimit ærumnas, quibus obruitur; tribulationes, quibus premitur, tribulationem meam ante ipsum pronuntio, quia is verè ad Deum clamat, qui voce humili Deum rogat, qui in oratione tribulationem suam ante Deum pronuntiat. Est humilitas orationis, vigor impetrationis, effi- cax energia, quapropter David ait: *Dilexi quoniam exaudiet Dominus orationem vocis meæ. Quia inclinavit aurem suam mihi.* DEUS autem tunc dicitur aurem suam inclinare, quando nos submissè clamamus, seu corde humili Deum rogamus, & toto cordis affectu opem ab eo exposcimus: scitè S. Basiliius: *Quorsum verò Deus loquenti aurem inclinabat, nisi ut faceret, quòd facere solemus erga eos, qui submissè loquuntur propè admovendo aures, ut ex propinquo sensu audiamus id, quòd quis loquitur.**

Loc. cit.

Nalam

In Psalm. 11.

Inclinat igitur Deus aurem suam submissè, & humiliter oranti, non ut suam audiendi prodat difficultatem, sed ut nostram loquendi in oratione indicet infirmitatem: si qui-

3.

quidem vix mustitare incipimus, vix ore verba proferimus, vix nostræ mentis cogitationes incipiunt, sursum ad Deum mitti; & statim deorsum ob infirmitatem ruunt, humique re-
pant, eò quia mens orantis distrahitur, & ad creaturas descendat; & tunc piissimus Deus imbecillo homini non valenti altiùs loqui, eò quia sit viribus destitutus, se inclinatur; ut ægrè expressas ejus preces proximâ aure benevolentius recipiat, citiùs audiat, simulque exaudiat, impetratque orans petita. Ap-
positè S. Hieronymus afferens causam, cur Deus oranti dicatur aurem suam inclinare, ait: *Quia nos parvi sumus & humiles, & non possumus nos exendere, & exaltare; propterea Dominus inclinavit aurem suam, & dignatur exaudire nos.* Inclinatur igitur Deus aurem suam orationi humilium, quia nimirum humiles suæ pusillitatis bene consciù non possunt se protendere, & quia humiles non inflantur, nec superbia extolluntur, proinde piissimus Deus se illorum precibus inclinatur, ac demittit, ut audiat, & exaudiat.

Adeo efficax est humilis oratio, ut cœli violentiam superet, eoque potiatur, ait Christus: *Regnum celorum vim patitur, & violenti rapiunt illud:* dicitur autem Regnum cœlorum vim pati, quia proprium est Angelorum, ac cœlestium spirituum: unde vie quasi dicitur cœlo inferri, quando terreni homines nituntur eo potiri. Sed quænam est hæc hominis violentia, quæ vim cœlorum Regno infert, & violenter nititur homo illud rapere? Non alia est hæc vis tam efficax, & potens ut cœlum adoriatur, eoque potiatur, nisi humilis oratio, si enim oratio è corde prodeat humili, si fletu madeat, tot bellicis globis, quot lachrymis videtur quasi cœlum violenter expugnare; & per submissam humilitatem veluti per subterraneos cuniculos viam sibi ad occupandam cœli arcem aperire; eleganter D. Ambrosius ait: *Vim facimus Domino non compellendo, sed flendo; non provocando injurijs, sed lachrymis exorando; non blasphemando per superbiam, sed per humilitatem marendo.* O beata violentia; qua non indignatione percutitur, sed misericordia condonatur, Beata violentia, qua vim patienti bonitatem elicit, & utilitatem tribuit inferenti. Quò profundius oratio humilitate deprimitur, eò altiùs evehitur: dum oculos in cœlum elevare erubescit; cœlum in sua vota inclinatur.

Abrahamus demissis precibus supplex decertat cum Angelo Dei vices in terris gerente: *Quia semel capi, loquar ad Dominum mecum sicut sim pulvis, & cinis,* seu ut habet textus Hebræus, *Capio, vel gestio loqui ad Dominum, tametsi sim pulvis, & cinis,* seu ut vertit Vatablus, *quamvis sim vilissimus, & abjectissimus,* & quia oratio Abrahami, se dejecit in pulverem, splendentia in cœlis supergressa est sidera, & ad Numinis pervenit thronum, limites excessit nature, & Dei aures demulsit, eleganter Basi-

Verani de Affectibus Tom. I.

lius Seleucienfis: *quando Abraham suo illud sermone prætexit: sum pulvis, & cinis, tunc natura agnitione, natura terminos est meritis supergressus;* cognovit se cinere, & pulvere compactum, & humilis demisit se in cœnum, quò agnitione nature terminos supergrederetur nature, & è cognitione sui cœni ad fruitionem cœli admitteretur, quia humilis oratio cœli penetrat altiora, & gratior Deo obtingit.

Ascenderat Phariseus in templum oraturus; fuerat & Publicanus Phariseum secutus; non tamen ausus est templum ingredi sacro illo se loco indignum existimans: imò neque oculos in cœlum elevare, sed humilia, ac confusus proprium pugnis pectus tunde-
bat, & Deum enixim rogabat, ut vellet sibi suam gratiam erogare, seque propitium exhibere afflicto, & resipiscenti peccatori: ascendit hæc humilis Publicani oratio ad Deum, à quo in ipsum ejus descendit miseratione: *Et Publicanus à longè stans volebat nec oculos ad cœlum elevare: sed percussiebat pectus suam dicens: Deus propitius esto mihi peccatori: dico enim vobis descendit hic justificatus in domum suam ab illo.* Humilis Publicani oratio cœlum conscendit, & vim ejus superavit: cum enim Publicanus non auderet oculos ad cœlum elevare, tunc expertus est, cœlum ad se inclinari, eoque potiri: quia quò oratio deprimitur humilior, eò altior evehitur, & dum propriam fateatur imbecillitatem, inconsultâ munitur firmitate; cum viribus se destitutam dicit, tunc ad victoriam armatur, & ad cœli expugnationem animatur, scitè D. Bernardus ait: *Regnum celorum vim patitur: vim faciebat Publicanus ille, qui dum non auderet oculos ad cœlum levare ipsum cœlum ad se potuit inclinare: hoc est humilis oratio cœlum invadit, vim ejus superat, intus penetrat, & cœli divitias diripit, vi tamen DEO gratissima.*

Secus oratio Pharisei templum ingressi vacua recessit, quia ambitione inflata, geminatum jejunium in Sabbatho, profusas elemosynas, virtutum studia jactavit, ideoque humi repit. Pulchrè S. Basilius Seleucienfis conferens has duas orationes Pharisei, & Publicani ait: *Inversus est ordo, apparuit Publicanus justo Phariseo justior, idque justis iudicis iudicio. Commutata rerum est natura in altum fastu elatus dejicitur; ad ima vergens per sententiam erigitur.* O Publicanum clementia mercatorum! O Publicanum, qui de portu felicitatis rectè vestigal petiit! O Peccatorem qui ad libertatem & sanctitatem viam adaperuit! docuisti vestigalium redemptionem, justitiam valentiorum: non desisti vestigal poscere, dum Christum ipsum vestigalem fecisti. Scilicet demissa, & humilis oratio Publicani erubescit, vel solos oculos ad cœlum elevavit, & Christum non invenit vestigalem, sed sibi fecit, quia veniam accepit, & beneficia pro-

E e 2

pitia-

pitiationis petiæ pectoris tusione suscepit; sicque Deum sibi fecit vestigalem, quem humili precum fusione rogaverat sibi propitium. Secus superba Pharisei oratio, quia Pharisaico supercilio arroganter intumuit, vacua dimittitur propria tantum inanitate plenissima; cum demissa Publicani preces ultra humanum fastigium invaluerint; & quæ humilitate depressiores, eò fuerint ad impetrandum efficaciores; & quæ humiliores, eò altiores naturæ terminos supergressæ fuerint, Deumque ipsum sibi vestigalem constituerint, ut ait Basilus: *Non desisti vestigal poscere, dum Christum ipsum vestigalem fecisti*: quasi Christus vestigal solvat humilium precibus, quia nimirum non sinit, eas vacuas abire cum semper aliquid ex petitis impetrent, instar quasi vestigalis, quod humilium debeatur orationi: quapropter David commendans hanc in fundendis precibus humilitatem ait: *Subditus esto Domino, & ora eum*: exigit David ab orantibus morigerum obsequium, quo Numini subjiciantur: sed ubi textus latinus ait: *subditus esto Domino*, hebræus habet *Sig Domino*: quod Aquilia vertit: *Tace Domino, & expecta eum*.

Psalm. 36.

8. Sed quid est tacere, & silere Domino, simulque eum orare? per silentium lingua præpeditur, quæ per vocem orantis expeditur; silentium linguam coercet, cui vox orantis habenas laxat; silentium vincula linguæ injicit, quæ prolata oratio disrumpit; nimirum orationis silentium totum fit vocale, quia humilis oratio à DEO auditur, & simul exauditur, ideò vocalis est taciturnitas: appositè Hugo Victorinus in annotationibus in psalmos ait: *Quid est aliud DEUM orare, nisi mente humili atque devota ad ejus misericordiam semper respicere? propterea enim non dixit tibi: ora eum hoc, sive illud; sed tantum ora eum; quia nihil aliud à te, quam affectum bonum exigit: quia tuam necessitatem etiam te non loquente cognoscit; cum ergo oras, quem petas potius, quam quid petas cogitare tibi dulce sit.* Postea subdit: *Ille DEO subiectus esse renuit, qui aliquid de sua virtute posse præsumit: Ora eum, ut subditus Deo sis de te non præsumendo, sed ejus auxilium expetendo.*

In Psalm. 36.

9. Qui igitur orans subjicitur DEO, & humilis orat, nihil de se posse præsumit: ideòque subditus est Domino, quem mente humili orat; qui vacuus, & humilis per fusas preces ad DEUM accedit, beneficiis plenus ab eodem recedit, seu impetrat, quod exposcit, tacendo efficacius, quam loquendo; quia per taciturnitatem humiliatur oratio, quæ per loquacitatem pharisaicam ambitione inflatur: quia enim inflata oratio de se præsumit; vacua tempus infumit.

10.

Secus demissa orantis humilitas ora-

tionis est sublimitas, & energia, vigorque impetrationis, quapropter David ait: *Respexit Dominus in orationem humilium*, seu *Psalm. 101.* ut interpretatur Pagninus *in oratione Myrica*, vel juxta aliorum interpretationem *in oratione Cicada*, sed quomodo fieri potest, ut oratio humilium stridori parietur Cicadae? Illa aures demulcet; quas stridor cicadae molestissime pulsat; illa paucis plura exprimit, iste continuato strepitu nil dicit; illa blandè se insinuat, iste aures penetrans caput offendit; illa pietatem movet; iste fastidium excitat; illa flectit animum in sua vota, iste exasperat in sui perniciem, cum plerumque ad cicadae abigendum stridorem ipsa queratur ad internecionem. Cur igitur non pariat oratio cantui potius alaudæ, acanthidis; vel luscinia? quarum suavissimo cantu solent homines delectari? rectè stridori potius cicadae, quam acanthidis, & luscinia suavissimo cantui comparatur oratio, quia alaudæ, merulae, acanthides, & luscinia, aliæque id generis aviculæ cantatrices ad solam oblectationem modulatos suos edunt sonos, quos nunc continuato spiritu trahunt in longum, nunc inflexo variant, modò conciso distinguunt, intorto copulant; revocato promittunt, & ex inopinato infuscant etiam secum tacitè obmurmurantes; sonumque semper immutantes, nunc lenem, modò gravem, acutum, vibrantem, summum, medium, imum. Verùm varias hæc tantum suavitates ad solam produunt oblectationem, adeò ut cum primùm turbantur statim silentes cessent, taciturnæ tristentur, & moestæ sileant. Secus cicada rore palcitur, mensibusque æstivis totos stridet dies, & infracta constantia suos à mane ad Vesperam producit stridores, quibus vicinum aëra implet: ita homo humilis, ac submissus adæquè cicadae pariat: quia tamen cænosus, ac pannosus videatur, vilis sit, & abjectus; quia tamen in suis fundendis precibus adeò constans est, ut nulla adversitas ab iisdem eum distrahat, & æquali constantia enixim DEUM semper roget, eumque laudet, ideòque ejus oratio est, ad quam DEUS respicit; *Respexit Dominus in orationem humilium*: alii verò perinde orant, ac canunt alaudæ, merulae, acanthides, ac luscinia; scilicet, dum prospera iisdem arrident, cum omnia ad nutum fluunt, cum eventus fausti contingunt, cum veris ridet amœnitas: quæ omnia si tollantur, vox silet orantis, in quò languent; tacentque omnia: Idque causæ, cur DEUS in humilium orationem respiciat, & cicadae stridorem aliarum cantatricum avicularum præferat concentui.

Tunc oratio est Deo gratior, ac firmior fundatur, quando ærumnae orantem premunt,

11.

31. munt, calamitates affligunt, adverſa diverberant. Huiſæus Princeps Job, quia inter dilabentes domus parietes firmiùs Deo hærebat; & pecore omni abactò, liberis ſepul- tit priùs, quàm mortuis; omnibùsque bonis ſpoliatus adhuc hilaris, ac inconcuſſa peſtoris firmitate Deum non fronte turbata, ſed mente hilari orabat, inquiring: *Sit nomen Domini benedictum*; ideo hæc oratio humilis, & in calamitatibus edita plùs Deo placuit, quàm decem millia precationum in proſperis: fuit Jobi oratio conſtans cicadæ ſtridor; cùm non tacuerit, tametiſi calamitatibus obrueretur, adverſitatibus preme- retur, ærumnis vexaretur, & hæc oratio- nem commendans D. Chryſoſtomus, lo- quens de patientia Jobi, appoſitè ait: *Univerſa Job amiſit, magis autem univerſa invenit. Cuncta enim lata amiſens, lætitiæ radicem non amiſit; amiſit byram, ſed arti- ſex remanſit; Chriſtus in cruce Cytharadus, imò & ipſa Cythara non ut ſicilicet Orpheum muſica ad ſe potentiſſimè traxit non amicos ſolùm, ſed & inimicos; non ſolùm vivos, ſed & mortuos, traxit rapes, traxit ſolem, om- nẽque ſyderum comitatam. Quid extin- ctum Apoſtoli lugetis? Cytharam perdidisti, ſed artiſex remanſit. Orando perſeverate. Oratio Chriſtum de cælo traxit, oratio illum corpore veſtavit. Illius in ſolitudine cibis oratio, in morte pharmacum fuit. Oratio vobis, & cytharam amiſſam, & ipſum etiam artiſicem veſtiſuet redvivum. Ora- tio in lætũ ſuaviſſima calicibus eſt muſica.*

§. II.

Oratio lachrymis afflictionum ma- dida, & ærumnis preſſa, promptiùs Deum in vota ſecit orantũ; Dæmones fugat, & veluti roſcidus imber animam irrigat: è qua flores pullulant omnium virtutum, ac venuſtatũ.

12. **V**iri pij plùs oratione in afflictionibus edita meruerunt, quàm in proſperis, & cum omnia ad votum iſdem flue- rent; & Samuel nunquam tantam prome- ruit laudem, quàm tũ in afflictione ſua ferventiſſimè oravit, ac in oratione perfe- veravit: ſiquidem à ſuo populo graviter of- ſenſus, & de ſuo principatu tam turpiter de- jectus, nec puſillanimis fuecubuit, nec iratus excanduit, nec elatus infremuit; ſed pru- dens, & patiens totam ſe contulit ad oran- dum, & ejus oratio grata adè Deo fuit, ut plurimum inde obtinuerit ſolatiũ, quia contra adverſa valiſſiſſima ſunt orationes arma, quibus propterea uſus fuit Moyses à po- populo murmurante graviſſimè provocatus. *Quid faciam populo huic? Adhuc paululum & lapidabit me.* Ezechias Regum optimus à Rege Aſyriorum litteris iniquiſſimis laceſſi-

tus ad hæc convicia retundenda clypeum ad- hibuit orationis. *Aſcendit in domum Do- mini, & expandit manus coram Domino, & oravit in conſpectu ejus.* Sara Tobie uxore ab ancilla convicijs lauciata acerimis, ab alio non petijt pharmacum curandis vulneribus aptum, quàm ab oratione Tobie cap. 3. v. 10. *Perrexit in ſuperius cubiculum domus ſue, & tribus diebus, & tribus noctibus non manducavit, neque bibit, ſed in oratione perſiſtens cum lachrymis deprecabatur Deum: hoc idem ſuo fortiùs nos voluit Chriſtus edocere exemplo, quàm verbo; cùm à Juda & ſatellitibus ad internecionem quaſitus, & cruci affixus Patrem enixim exoravit, ut occidentium excuſaret ignorantiam; hinc David repræſentans Chriſtum ait. *Adverſum me loquebantur, qui ſedebant in porta, & in me pſallebant, qui bibebant vinum; ego verò orationem meam ad te Domine.**

Si igitur calamitates nos premant, æ- rumnæ obruant, & adverſa quæque in no- ſtram inſurgant perniciem, nil ad mala quæ- que imminetia declinandum validiùs eſt o- ratione, de qua Chryſoſtomus ait: *Oratio ecclēſia eſt murus, qui rumpi non poſſit, mu- nimentum inconcuſſum; Dæmonibus quidem formidabile, pijs verò tutum, ac ſalutiſe- rum;* Marci. 12. Non valuerunt Apoſtoli cacodæmones è corpore hominis obſeſſi abi- gere, cùm tamen Chriſtus, vel unico tan- tum verbo eos expulerit, cùmque Diſcipuli ſecreto Magiſtrum Chriſtum interrogãſſent, quare non potuerint ipſi cacodæmonem eij- cere, reſpondit. *Hoc genus in nullo poſſit exire, niſi in oratione, & jejunio: eſt ſi- quidem oratio adèd efficaciſſima, ut vel Dæmones ipſos ad fugam compellat, ac tartareas pro- ſternat legiones, quis igitur hiſce orationis armis non ſe muniat, quibus tartarum ip- ſum exarmare valeat? quis hoc non ſe regat clypeo ad hoſtiles iectus eludendos, & vibrata contra ſe tela retundenda? quia ut ait Chry- ſoſtomus: *Jugis infirmitas hoſtis oratio eſt. Caterum ipſe contra ſe tela miniſtrat, qui hoſtem precum inſtantia non fatigat.* Im- probitas tartarei hoſtis noſtris eſt precibus defatiganda, ejus perſeverantia noſtris oratio- nibus infringenda; tametiſi enim potentior ſit, ac pernicioſior hoſtis, precum tamen robore debilitatur, quia ut ait Chryſoſto- mus: *Noſtra oratio infirmitas eſt hoſtis, cujus vires infringit, oratio enim dæmones fati- gat, tartareas legiones diſſipat, quia ut ait Chryſoſtomus, oratio terribiliſſima eſt dæmoni- bus, contra quos nil eſt hominẽ probo oran- te potentius: Oratione ſiquidem quaſi ful- mine è ſummo cælorum excuſſo percuffus dæmon proſternitur. Hinc non ſolùm in- ternos debellat oratio hoſtes; ſeu internos, ac pravos affectus, qui in noſtram intus in- ſurgunt perniciem proſternit, verùm exter- nos, ſeu Dæmones, quos oratio acriter tor- quet. Conquerebatur D. Paulus Corinth,**

4. Reg. c. 12.

Pſal. 68. v. 13.

13.

Lib. 2. de orand. Dell.

Marci 9.

Serm. de Moſe.

In Matth. cap. 17.

Ecc 3

12.

31.

1. 4.

1. 17.

12. ed quia pravo concupiscentiæ affectu intus pulsaretur: *Datus est mihi stimulus carnis mea Angelus Satana, qui me colaphizet, propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet à me, sed si stimulus est carnis, quomodo Apostolus eum vocat Angelum Satanae? & cur se dicit colaphizatum, si intus potius concupiscentia suis ei blandiebatur leucocinij? communiter siquidem censent Interpretes, stimulus carnis, seu motus fuisse concupiscentiæ ad illicita excitantis, seu libidinis tentationes: concupiscentiæ igitur stimuli carni infiguntur, quam veluti gehennali flammâ ignominiosè ustulant; sed si stimuli carnis impuras accendunt intus flammâ, cur se colaphizari dicit Apostolus? quia nimirum contumeliosè intus pulsabatur, ideoque stimulus illis, quibus minimè assensum præstiterat, se graviter dehonestari, ac veluti opprobriosè colaphizari existimabat.*

14.

Serm. 9. in
Dedicas.
Reges.

Sed si ejusmodi tentationibus Paulus stimuletur, cur à Deo non compescitur dæmon iste, qui Paulum colaphizat? quia scilicet oratio Apostoli tormentum erat caco-dæmoni, & plus cruciatuum se inferebat, quam ipse carnis stimulis damnum inferret Paulo: appositè S. Bernardus ait: *Gravis equidem est nobis inimici tentatio; sed longe gravior est illi nostra oratio.* Pergravis, & probrosè molesta fuit Paulo tentatio, quâ se colaphizari aiebat, quam propterea iteratis ad Deum precibus excutere satagebat: non tamen Deum in sua vota flexit, licet genu ad ipsum oraturus pluries inflexit; quia plus torquebatur, malus Angelus fuis precibus Pauli, quam Paulus vexaretur ita à Dæmone colaphizatus: veluti colaphus fuit Paulo Dæmonis tentatio, sed Pauli oratio crux fuit hosti tentanti; imò, & alia gehennalis poena precibus ardentius inflammata; ideoque permisit, Deus Apostolum obsecris quati, ac colaphizari tentationibus, ut ejus precibus gravius Dæmon torqueretur.

15.

2[al]p. 17.

Si igitur tartarei hostes in nostram insurgunt perniciem, si totum moveant Acherontem exercitum in nostra damna; ad eorum coercendos impetus una sufficit oratio, si illâ ritè muniamur; hæc enim, & arma nobis suppeditat, & manus nostras ad prælium edocet, & ad victoriam nobis viam sternit. David ærumnis obrutus, calamitatibus oppressus, ac veluti inimicis sævientibus resistendo impar, orationem sibi accessit adjutricem; & præsidium feliciter invenit: scilicet, & arma, quibus muniretur, & pugnandi artem, quâ hostes prosterneret, ait ipse, *qui docet manus meas ad prælium: & posuisti ut arcum arenam brachium meum: nimirum de orationis gymnasio manus edoceri ad pugnas ineundas, & palmas victrices colligendas, censent plures Interpretes: & Patres Græci in paraphrasi apud Corderium exponunt, qui docet manus meas ad prælium: seu ad preces manus expandens supero*

*inimicos meos: docere manus potenti eruditione ad præliandum, perinde est, ac ad preces manus expandere, & inimicos prosternere; aded ut in orationis gymnasio edoceantur manus ad prælia, corroborentur brachia ad pugnas cum tartareis hostibus, tyrannisque ferocientibus, & victoriam ipsa magistra oratio suis oppignoret discipulis, quos erudit: appositè Tertullianus ait: *Illus Christiani sufficientes manibus expansis, In Apolog. quia innocuis; capite nudo, quia non erubescimus; sine monitore, quia de pectore oramus, sic itaque nos ad Deum expansos ungula fodiant, crux suspendat, agnes lambant, gladij guttura detruncant, bestia infiliant: paratus est ad omne supplicium ipse habitus orantis Christiani, quia oratio cruciatus quosque sopit, tormenta obtundit, dolores coercet, & ipso fuso cruore per hiantia corporis vulnera purpuram sibi apparat ad triumphum: imò vel ipse orationis habitus mox subsecuturæ victoriæ obses est, victoriâque auspiciatur felici triumphorum augurio: quo pacto oratio manus docet ad prælium, instruit ad triumphos, erudit ad epinicia; quia dum ad preces extenduntur, victoriæ auspiciam habitu spondent orantis; quasi adhuc imbecilles essent manus ad prælium eruditæ; nisi vel ipse habitus orantis Christiani sublatâ manuum expansione victorias non redoleret.**

16.

Serm. 49.

Est igitur oratio fortissimum contra tartareas legiones præsidium, quia ut ait D. Bernardus de modo bene vivendi. *Ipsa est, qua diaboli jacula submovet, ejusque tela exsuperat, & demonibus omnibus malis praevalet.* Quia manus orantis non solum ad prælia docet; sed ad victorias instruit, nil enim oratione fortius ad dæmones prosternendos, & ad bona quæque impetranda. Oratio, ait Climacus, si ipsius naturam, seu qualitatem spectes, est familiaris conversatio, & conjunctio hominis, cum Deo; sed si ejus efficaciam attendas, oratio est mundi conversio, Dei reconciliatio, peccatorum propitiatio, pravorum affectuum frænum, proborum desideriorum fomes, propugnaculum contra impetus afflictionum, scutum contra ictus dæmonum; ipsa virtutum est scaturigo, divinarum gratiarum conciliatrix, profectus spiritualis, animæ nutrimentum, mentis illustratio, caliginum dissipatio, tristitiæ solutio, iræ diminutio, odij extinctio, spei alimentum:

17.

Cap. 10.

Immo eodem oratio munere fungitur in Anima, sicut nervus in corpore: Job describens hominis formationem ait: *Nonne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti? pelle, & carnibus vestisti me: ossibus, & nervis compegisti me, scilicet ex varijs membris, partibusque corpus finxit hominis; in ipso enim partes quædam mollescunt in carnem; aliæ in pellem extenduntur; quædam in ossa durefcunt; & aliæ lenescunt in nervos; quapropter homo carni-*

bus

bus quasi veste interula indutus; pelle postea veluti externo pallio obtegitur: & tota humani corporis moles, ossibus nititur veluti suis fundamentis stabilita, ac columnis fulta; & in hac mole nervi, veluti quædam vincula partes singulas simul neant, constringunt, copulantque: appositè Laëtantius ait: *Deus Solidamena corporis, qua ossa dicuntur, nodata, & adjuncta invicem nervis alligavit, & constringit*; hoc autem munus, quo nervi in corpore funguntur humano, peritè ad officium transfert orationis D. Chrysostomus, inquit: *Quòd qui animi nervos preces appellaveris, mihi profectò verè dicere videatur. Etenim ut corpus opinor nervorum beneficio constat, currit, stat, vivit, compatiturque est, isque incisus omnes corporis numeri dissolvuntur: sic animi per sanctas preces, & conglutinantur, & constant, cursumque habet pietas facild in hoc secundum: & sicut nervosus est, & fortis, qui oratione fulcitur; ita enervis, & languidus, qui illà destituitur; quia sicut corpus nervorum beneficio constat, ita anima orationis sustinetur fulcimento; sintque propterea preces animæ, perinde ac corpori nervi, quapropter Syracides ait: *Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis, & bases virtutis, & torques illius in stolam gloria.* ubi Vatabalus explicat: *Compedes ejus erunt tibi presidio validissimo, solidèque firmamento, & ejusdem nervi honorifico amuletui.**

18. Vera igitur sapientia fundamentum dicitur virtutis, protectio fortitudinis, ornamentum gloriæ, est autem sapientia oratio, cui virtutes omnes innotuntur suæ veluti basi, quapropter S. Chrysostomus ait: *Precatio, seu radix, & basis cæteris omnibus subternitur, neque secus, ac navem, & domum ea, qua substrata sunt, validam reddunt, ac ne solvatur, continent: ita nostram vitam, orandi studium, & continet, & ubique firmam reddidit, & expressius æquiparans orationem fundamento, quo domus nititur, ait: Quod in domo est fundamentum, hoc in anima est deprecatio: hanc ubi primùm, ceu basim, & radicem in anima fixerimus, tunc oportet diligenter superstruere pudicitiam, mansuetudinem, justitiam pauperum.*

19. Hinc patet, quanta sit orandi necessitas, cum fundamentum sit, cui nitimur; fulcrum, quo sustinemur; & radix, ex qua singulæ pullulant virtutes, sicut enim radix necessaria est, ut vigor, viror, sapor, & quidquid boni est ad arborem transmittatur; perinde oratio necessaria est, ut virtutes in nobis vigeant, succrescant, floreat, fructusque producant optatos: imò idem dixerim esse orationem animæ, ac corpori respirationem, quæ si destituatur, desinit, ac emoritur; anima enim, quæ orationi non vacat, veluti viribus destituta deficit, & in æternæ mortis versatur discrimine: imò quod anima est corpori, hoc oratio est ani-

mæ; quia sicut corpus sejunctim ab anima, quovis destituito motu corrumpitur, & foetet: ita si beneficio destituatur anima orationis, veluti mortua languescit, sordes contrahit, & pervitiorum corruptelas malè olet: è contra, sicut corporis virtus frequenti exercitationis beneficio incrementum subit, & suo destituta consueto exercitio minuitur, deficit, ac labitur: ita orandi disuetudo naturalem dissolvit virtutem, & supernaturales vires imminuit, ac virtutum omnium cultura corrumpit, quia sicut esculentis, & poculentis reficitur, alitèrque homo exterior; ita pijs orationibus pascitur homo interior, ac enutritur. Rubiginem contrahit gladius, si jugiter in vagina otietur: & spiritus vitij inficitur, nisi fuis precibus irrigetur.

20. Utilis imber est oratio, & sicut tellus nisi imbre rigetur, sterilefcit; ita & hortus cordis nostri, nisi fuis precibus irrigetur flore destituitur virtutis, fructusque boni operis; hinc Ennodius in vita D. Antonij Monachi ait: *qui id mihi operis injunxisti, adjuva orationem titubantem, & siccitatem styli sanctarum precum imbre locupietam.* Non solum oratio cordis nostri siccitatem irrigat, verùm & quamlibet abstergit foeditatem, abluatque maculam, ut enim mortis olim fuit, quòd spongià mensæ lavarentur convivæ, omnem è manibus maculam deposituri, priusquam mensæ sederent; ita est mensæ spongià orationis abstergenda, antequam ad mensam accedat Eucharisticam; ut quod de ecclesia dixit S. Joannes Chrysostomus, id ad quamcunque animam transferatur, ait ipse. *Non vides famulas mensas spongià lavantes, & domum mundantes, & discos mensæ imponentes? hoc fit per preces, per clamorem preconiis. Tanquam spongià lavemus ecclesiam, ut in munda ecclesia sint omnia proposita, ut nulla sit macula, nulla ruga.* Imò non solum oratio mentem irrigat, siccitatem abigit, sordes abstergit, verùm etiam vulnera, si quæ nobis fuerunt inflicta præsentissimo pharmaco sanat; idque peritissimus medicus nos edocet Laurentius Justinianus, inquit: *sicut nullum medicamentum proficit, donec ferrum laser in vulnere, & extractio ferro prodest vulnere: ita oratio non prodest, quamdiu voluntas versatur in scelere, vel odium proximi manet in mente, sed si scelus abigatur, si odium excutatur, oratio inflicta vulnera lenit, ac sanat.* Non enim oratio prodest, si odio inficiatur, vel alio pravo affectu deturpetur: utilis est oratio, don quam ostentatio indicit, sed quam charitas fraternitatis commendat; non quæ solis verbis ampullatur, sed quæ operibus inoculatur.

21. Enixim celestis sponsus faciem concupierat sponsæ aspicere, & vocem ejus audire. *Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis,*

Lib. de opi-
fo Dei c. 70

Homil. 1. de
precatone
100, 6.

antiph. 6.

Lib. de oram-
do Dom.

Lib. de oram-
do Dom.

Homil. 3. in
epist. ad
Ephos.

Cap. 1.
de orat.

Et facies tua decora. Mirantur tamen aliqui sacri Interpretes, eò quia Sponsus decoram vocet faciem sponsæ, ac venustam, quam tamen nigram esse, & multa caligine illinitam ipsamet fatetur, inquiens: *nigra sum.* Rursus vocem sponsæ dulcem dicit, quâ tamen nil magis absonum, ac inconditum, rusticumque audivit sponsus, cum repulsam inurbanè passus à sponsa fuerit. Verùm Chaldæus Paraphrastes deflectens sententiam ad morales sensus explicat: *Ostende mihi aspectum tuum, & opera tua recta; fac me audire vocem tuam: quoniam vox tua suavis est in oratione, & aspectus tuus pulcher in operibus bonis,* tamen si nigra sit sponsa, ejus vox insuavis, ejus tamen oratio plena suffunditur suavitate, & adeò grata vox est orationis, quæ sibi asciscit pulchritudinem bonorum operum, ut omnem excutiat à voce absurditatem, & à facie invenustatem; dicatque propterea sponsa, *nigra sum, sed formosa,* quia oratio bonis associata operibus faciei accersit pulchritudinem, vocique impertit suavitatem, quâ sponsus allicitur ad faciem sponsæ aspiciendam, vocemque ejus audiendam; venustas puellæ in facie præsertim splendet: justorum autem facies, quia orationem bonis adnectit operibus venustatem, accersit gratissimam; quia per bona opera venustas conciliatur, & facies bonis operibus condecoratur: imò non solum facies decorem induit, sed etiam vestimenta per bona opera suaviter olent. *Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.* Per vestimenta opera designari, asserit Beda, quapropter Job ait: *Justitiâ indutus sum, & vestivi me sicut vestimento:* dicuntur autem hæc vestimenta olere thus, quia ex eo procedunt, quod quis in oratione concepit: siquidem justorum opera factus sunt orationis, quinimò ipsa sancta opera orationis sunt ad Deum, ad quem non minus clamat opus bonum, quàm oratio; appositè S. Gregorius: *Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. Quid per vestimenta hæc nisi sancta opera designantur, quibus precedentium malorum surpeditudo operitur, ne videatur? Thus verò per significationem pro oratione ponitur. Bene igitur odor vestimentorum ejus sicut thuris esse perhibetur, quia in omnibus operibus suis orat:* Ecce quàm suavem spirat odorem nexus orationis cum operibus, est enim nexus iste, qui omnem conciliat venustatem, infundit gratiam, impertit odorem, quò Deus ipse allicitur.

21.

Imò adeò arctus est orationis nexus cum bonis operibus, ut bona opera bibula sint orationis, & hæc bonis operibus sit implantata, sitque propterea ipsum opus bonum oratio, in quo sensu dixit Christus. *Oportet semper orare:* hoc est rectè semper operari, ut enim ait Beda: *Semper orat, qui semper secundum Deum operatur, & quia ne-*

mo potest se excusare, quòd non possit rectè operari, cum operatio suam hauriat bonitatem à directione in ultimum finem, seu Deum, cui debita est omnis nostra actio, & operatio: ita neque potest se excusare, quòd non possit semper orare, cum teneatur omnia opera sua in Deum dirigere, qui sicut plenum habet jus, & dominium in omnes creaturas, quarum est ipse Conditor; ita jus in omnes nostras habet actiones, & operationes, quæ propterea si ad ipsum, ut ad suum finem dirigantur, bona sunt, & munere funguntur orationis, quia ut rectè Beda: *semper orat, qui semper secundum Deum operatur,* idque causæ, cur etiam Apostolus fidelibus suasit, ut semper orarent: *orantes omni tempore,* quia cum teneamur semper benè operari, jugiter etiam tenemur orare, quapropter scribens ad Thesalonicenses, ait: *Sine intermissione orate,* seu nunquam desistite, nunquam vacate à bonis operibus; & tunc aures suas in preces justorum inclinat Deus, & oculos super justos dirigit, quapropter David, *Oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum:* nimirum ad hominum preces, non solum aures, sed etiam oculos aperit Deus, quia orationibus justorum maxime delectatur, pulchrè Salvianus. *In oculis affectus aspicientis ostenditur: in auribus semper exaudientis largitas demonstratur.* Per oculos igitur vis Dei benefica, seu benevolus ejus erga orantes designatur affectus, quia nostris precibus, si iisdem bona respondeant opera, delectatur Deus, & non solum oculos in has preces dirigit; sed & aures inclinat, ut eas non solum audiat, sed etiam exaudiat.

Sunt tamen, qui conqueruntur, quòd non perperam operantes, & plurimum orantes, non tamen sibi videantur audiri, & exaudiri. Verùm hi quidem orare sibi videntur, sed tam luridè, ac oscitanter, ut balbutire potius, quàm orare dicantur; ut enim silens Moyles clamavit ad Dominum, sic isti exclamantes Deo silent. Frigus enim charitatis ait Augustinus, silentium est cordis; & nisi cor caleat, frustra os clamat, habet oratio suam vocem, quæ tamen: nisi è corde puro, & amore calente proveniat, inconditus potius est clamor, hinc David ait. *Intende voci orationis mea Rex meus, & Deus meus,* sed cur dixit, *Rex meus, & Deus meus,* nonne satis erat, dixisse *Deus meus,* cur addit *Rex meus?* quia nimirum nisi Deum oremus, & pro Deo, ut Rege, cui per bona opera inserviamus, silemus, dum psallimus.

✻ (o) ✻
✻

§. III.

Magister Christus in horto Gethsemani, ut in erudito gymnasio veram nos edocet orandi normam, ne vacua sit oratio, nec inermis; sed hostes vincat.

24.

MOdum orandi docuit nos Magister Christus; oravit, enim ipse positus genibus, seu prono, ac supplicii gestu, ut discamus, omnem abigere superbiam, excutere vanum tumorem: ajunt enim Evangelistæ Matthæus, Marcus, & Lucas describentes orationem Christi in horto Gethsemani: *Positum genibus prociudit super terram in faciem suam; & orabat, ut si fieri posset, transiret ab eo hora: & dixit Abba Pater, omnia tibi possibilis sunt, transfer calcem hunc à me, sed non quod ego volo, sed quod tu, & oravit tertio eundem sermonem.* Positus itaq; genibus: primo prociudit in terram, suam in Patrem ostensurus reverentiam. Secundo in faciem suam, submissionem proditurus suam, ac humilitatem. Tertio, plena, & cum totali resignatione sui ad Patrem preces suas fudit; orabat, ut si fieri posset, nimirum non fuit oratio Christi absoluta, sed conditionata, si Deo Patri placeret eum exaudire, cujus duntaxat voluntatem exequi cupiebat. Quarto addit *Abba Pater* ostensurus summum suum affectum, quo Patrem prosequabatur, eumque orabat. Quinto suam in divinam potentiam declaraturus fiduciam subjungit, *omnia tibi possibilis sunt.* Sexto conformitatem propriæ voluntatis ad voluntatem Patris, ut ostenderet, pergit: *non quod ego volo, sed quod tu;* demum oravit tertio eundem sermonem, ut nos doceret in fundendis precibus perseverantiam: Deus enim plerumque cunctatur dare, ut nostram augeat fiduciam, & constantiam, quâ in precibus effundendis perseveremus; vel non exaudit, ut melius quid accipiamus, vel saltem merita augeamus: est, qui profusissimis precibus propagationem fidei catholicæ in partes Infidelium; vel etiam conversionem Hæreticorum petit, & hoc quidem non obtinet; sed suum ipse promeritum auget, quia ut apposuit D. Gregorius, *Ed magis sancti exaudiuntur ad meritum, quò minus exaudiuntur ad votum.*

24. Mo-
val. cap. 25.

25.

Non aufert Deus, quod sæpe fuis precibus rogatur, sed differt, quò nostra augeatur perseverantia; & tantò jucundiùs fiat, quantò dilatum est diutiùs; est vulgata parœmia: *diu desiderata dulcius obrineri, & citius data vilescere.* Cæterum non solet Deus vacuas dimittere, quæ ad ipsum preces funduntur: semper orantes aliquid accipiunt, si non petita; alia saltem quæ oranti magis profunt: unde Augustinus. *Et quando non vobis datur, quò petitis, exaudimini, sed nascitis; sit in vobis charitas, & securi estote.*

24. 16. in
1. c. 3.
Joan.

Verani de Affectibus Tom. 2.

Deus non dat ea à nobis petita, quæ nobis noxia fore novit; & ne frustranæ sint nostræ preces, alia impertitur, quæ nobis sunt perutilia; præsertim auxilia suæ gratiæ, quibus pravos coërcemus affectus, qui intus nos pulsant, occasiones declinamus peccandi; & in studio proficimus vitutum, ac æternam consequimur salutem, quæ nobis utilior est quocunque alio à nobis petito; id sentiamus, nullum ad Deum emissum gemitum è cælo ad nos redire vacuum, habent suas suspiria nostra alas, quibus se cælo insinuant, neque inde revertuntur, quin aliquid secum deferant nobis utile. Hoc certum sit, orationem justis semper exaudiri, semper à Deo admitti, & nunquam vacuum dimitti; huc vocandus D. Bernardus, inquit: *Qua fidelis, & humilis, & servens oratio fuerit, cælum sine dubio penetrabit: unde certum est, quòd vacua redire non poterit.* Nam unum ex duobus indubitanter sperare debemus, quoniam aut dabit nobis, quòd petimus, aut quòd noverit esse nobis utilius. Noli ergo vilipendere orationem tuam; quoniam ille, ad quem oras, non vilipendit eam: sed antequam egrediasur de ore tuo, ipse scribi eam jubet in libro suo.

Scem. 4. id
quadrages.

26.

Orandum igitur semper est attentè, prolixè, & ardentè, sed tunc præsertim cum aliquod à Deo speciale accipimus beneficium; vel cum prospero successu res nostræ fluunt. Alaudæ quoties aliquid in agro pabuli reperiunt, assolent statim in sublime avolare, ac dulcissimos suos edere cantus in laudem sui Altoris: has imitemur aviculas canoras, non se nobis gratiosorem exhibeat Alauda; nobis à Deo impetrata beneficia, nostris studeamus obsequijs compensare; debitas ei gratias rependamus, in sublime alis nostrarum cogitationum avolemus, seu mentem elevemus in Deum, eique dicamus: *hoc à Te munus est, tibi gratias agimus.* Orationis præsidio tunc etiam muniri debemus, quoties arduè aliquid aggredimur; id nos edocuit Magister Christus, qui cum discipulos sibi delegit, totam noctem pervigil preces fudit: res ardua erat duodecim eligere concionatores, qui Christi legem per orbem universum, seu evangelium prædicarent, ac propagarent, proinde non nisi ope fultus orationis voluit Christus arduum hoc opus inchoare; non quia ipse non cognosceret, quos eligeret; sed ut nos erudiret, nil aggredi arduum nisi præmisso orationis munimine. Neque castissima vidua Judith arduum illud facinus, quò meditabatur, caput amputare Holofernis animosius auspicata est, quàm precibus Deo fuis, quibus & viriles animos, virésque tantas à Deo impetravit, ut imbellis fœmina bellicosissimum valuerit strategum exercitus Assyriorum debellare, ac prosternere, obsessamque vindicare Bethuliam; & licet plerumque carnifices ipsi multorum supplicijs celebres in cæde talium virorum trepidant, orèque impallefcant; Juditha, quia orationis innixa præsidio, brachio intrepidè

F f f

stre:

strenuum Principem jugulavit : steterat vi-
dua femina ante lectum orans cum lacry-
mis, & labiorum motu in silentio, vocé-
que penitus submissa dicens : *Confirma me*
Domine Deus Israël, & respice in hac hora
ad opera manuum mearum, ut quod credens
per te posse fieri cogitavi, perficiam. Quid
ni oratio vires dedit, animos suppeditavit,
manum direxit, & caput amputavit Holo-
phernis, & Bethuliam servavit.

Judith cap.
13. v. 21.

27.

Contra utrosque hostes animæ, & cor-
poris arma suppeditat oratio, imò pugnat
etiam, & vincit : si enim de bellis, hosti-
busque internis, seu pravis affectibus, ac
cacodæmonis agatur tentationibus, nullo
armorum genere expugnantur facilius, &
prosternuntur felicius, quàm oratione ;
mentis in cælum elevatio, hostium inter-
norum est tuta prostratio : sunt preces fer-
vore, & amore calentes armatura, quâ
ad victorias munitur spiritus, quem pug-
nantem protegunt, & inexpugnabilem ef-
ficiunt : pravi enim affectus, si oratio fer-
veat, perinde ac caligines ad solis accessum
fugantur, dissipanturque, & ictus cacodæ-
monum hoc orationis clypeo retunduntur :
si enim enixim humiliter, & ferventer De-
um oramus, hoc solo scuto frustrantur im-
petus Dæmonis, hoc gladio discinduntur
ejus insidiæ, hoc arcu prosternuntur ejus
legiones : idque causæ cur D. Paulus, nos
velit præmunitos hac armatura orationis,
qua nequissimos pravorum affectuum possi-
mus impetus coercere, ac diabolicas dissipare
insidias, palmæque victrices colligere, ait
Apostolus : *Induite vos armaturâ Dei, ut*
possitis stare contra insidias diaboli, induti
loricam justitiæ, calceati pedes in præpara-
tionem Evangelij pacis : in omnibus su-
mentes scutum fidei, in quo possitis omnia
tela nequissimi ignita extinguere : & ga-
leam salutis assumite, & gladium spiritus,
quod est verbum Dei per omnem orationem,
& obsecrationem orantes in omni tempore :
suadet nobis Apostolus, ut preces funda-
mus omni tempore, quibus tartareos ho-
stes confundamus, pravosque affectus, qui in
nos intus insurgunt, expugnemus : quia si
simus orationis induti armaturâ, tartarei
hostis tela retundimus, pravorum affectu-
um affuleus coercemus : & dum mens orat,
manus victorias, palmæque demetit.

Ad Ephes.
6.

28.

Quòd verò non solum oratio hostes
prostrenat, qui in nos intus insurgunt, ani-
mæque insidiantur, verùm etiam externos
vincat inimicos nostra nitentes corpora pro-
sternere, nil frequentius nos sacer textus
edocet ; etenim innumeros propemodum
Amalecitas non gladijs Israëlitarum expugnâ-
runt, non proprijs viribus superârunt,
non armis everterunt ; tametsi Hebræi gla-
dios rotarent, telorum nimbos, saxo-
rumque procellas evibrarent, non tamen,

quidquam deperdiderunt Amalecitarum virium,
neque animo ceciderunt ; imò valentius,
fortiusque contra Hebræos obstiterunt,
quos & viribus destituebant, & inflictis
vulneribus cruentabant. Tunc autem
cæperunt Israëlitarum prævalere contra Ama-
lecitas, cum Moyses in montis vertice
preces ad Deum fudit : fusio precum, con-
fusio fuit pugnantium Amalecitarum ; ma-
nus levabat supplices Moyses in Deum, &
Amalecitarum victi in humum cadebant ene-
cti ; cum Moyses preces funderet, visi
sunt Israëlitarum hostium sanguinem effunde-
re ; cum Moyses supplices remitteret ma-
nus, vires etiam remittebantur militi-
bus Israëlitis, & cum Moyses manus ad
Deum extenderet in oratione, vis quæ-
dam inexpugnabilis imprimebatur Israël-
itis, & deficiente orationis ardore, ma-
nuumque elevatione, deficiebat, & virtus
ipsa bellica in Israëlitis, quæ eò uberiora
incrementa subibat, quò ferventior erat
Moysis oratio, & valentior manuum ele-
vatio. *Cumque elevarer Moyses manus,*
vincebat Israël ; sui autem paululum remi-
sisset, superabat Amalech.

Exodi 17. n.
11.

29.

Moyses igitur manus in oratione ex-
tente hostium enervabant brachia, viri-
bus Amalecitas destituebant, animosque
ijsdem adimebant, ne vincere possent : pro-
strati fuissent Israëlitarum ab Amalecitarum
armatis, ac irruentibus turmis, nisi Moy-
ses eorum ictibus clypeum objecisset ora-
tionis, cujus inexpugnabili firmitate ictus
omnes retunderet, & afflatus coercer-
ret. Tametsi nondum id temporis usus
extitisset tormentarij pulveris, oratio ta-
men Moysis persimilem visa est fumum
effundere, quo oculi obcæcarentur Ama-
lecitarum ; una siquidem Moysis oratio ma-
gis valuit ad victoriam ; quàm plura cente-
na millia armatorum.

30.

Hostium non timet arma, non pa-
vet impetus, qui orationis clypeo muni-
tur ; hoc enim clypeo testus ictus retun-
dit adversariorum, & de hostium phalan-
gibus gloriose triumphat. Imò tanta est
vis orationis, ut quasi vicaria videatur
esse omnipotentis divinæ, à qua suas mu-
tuatur vires ; hæc enim invicta Amazon,
tametsi manus cum Angelo conserat, ad-
huc feliciter triumphat. *In fortitudine*
sua dejectus est cum Angelo, & invaluit
ad Angelum, & confortatus est, loqui-
tur Propheta de Patriarcha Jacobo luctan-
te cum Angelo ; sed quibus armis homo ter-
renus, natura enervis, viribus pænè destitu-
tus, fragilis corpore potuit contra virtutem
Angelicam vires suas exerere, & contra
fortitudinem superiorem invalescere ? cer-
tè non alijs armis nisi quæ ipsi suppeditavit
oratio ; non alijs viribus, nisi quas à
precibus mutuavit : subdit enim Propheta ;

Osca. 12.

fla

flevit, & rogavit eum. Angelus indefessus luctatur viribus; Jacob orationis armis munitus, vires, quibus homo destituitur, ut Angelum superaret, ab oratione obtinuit: *Invaluit Jacob ad Angelum*, ait D. Thomas. *Si quaras, quare sic luctabatur: ad demonstrandam scilicet efficaciam fortis, & fiducialis orationis.* Precaria, qui munitur hac omnipotentis vicaria, etiam contra Angelicas vires fulcitur, & gloriosiores de Angelis ipsis reportat triumphos: appositè D. Ambrosius de Barbaris non timendis ait: *Arma nostra sunt, quibus nos Salvator instruxit, oratio, misericordia, ac jejunium.* Jejunium enim melius, quam murus tuetur; misericordia facilius liberat, quam rapina; oratio longius vulnerat, quam sagitta. *Sagitta enim non nisi conspectum percutit Adversarium.* Oratio autem etiam longius positum vulnerat inimicum.

31. Josuè trajecto Jordane progressus in agrum è castris vix milliario Jerichunte distantibus, dum loca omnia, situsque lustrat urbis Jerichuntinorum jussu Numinis excidendæ, locumque expugnationi opportunum cum circumspiceret, spectabilem se ei obtulit Angelus viri armati specie, acinace districto terribilis, qui pugne, bellique simulacra ciebat; (is erat Michaël tutelaris gentis hebrææ præses) à Deo auxiliator submissus, qui sub initium haud agnitum, deinde quisnam esset, aperuit Josuè, quem de urbe oppugnanda intruxit. *Cùm esset Josuè in agro urbis Jericho levavit oculos, & vidit virum stantem contra se evaginatam tenentem gladium, perventisq; ad eum, & ait Noster es, an adversarium? Qui respondit nequaquam, sed sum Princeps exercitus Domini, & nunc venio:* scilicet in vestrum auxilium. Ab eo Josuè omnem didicit rationem capiendæ Jerichuntis, non armis tamen, nec bellicis machinis, nec murorum scalis, aut incurtu alio militari; sed sacra quadam pompa. Præmiserat enim tum in omnes universim Chananæos, tum in Jerichuntinos præcipuè terrorem quandam insuetum Deus, quo perculsi, simulque consternati, Rex, optimates, cives, & quotquot ex suburbijis undique Jerichuntem confluerant, dejectis armis fugæ potius studebant, & quomodo possent evadere, quam quidquam de pugna cogitarent: nulli Jordanis ad ripam aderant defensores, nulli pro portis vigiles, nec stationarij milites, nullæ in muris excubiæ; neque propugnatores in mœnibus.

12. Hæc inter Josuè partim ab Angelo, & mox ab ipso Numinis oraculo plenius ex arca præmonitus septiduum indicit exercitui, quo semel quotidie digressi castris Jerichuntis mœnia circumirent. Antecedebant armatorum plus quam sexcenta millia, formidabile absque dubio spectaculum Jerichuntinis clausis, ac trepidantibus intra mœnia urbis fuit: seque-

batur Arca sedes Oraculi sacerdotum humeris gestata, aliq; septem sacerdotes succedebant singuli buccinas, quas Jubilæas dicunt, inflantes. Claudebat agmen promiscua multitudo cornibus, tubisque militaribus perstrepsens. Hic fuit quotidianus ordo, quo per sex continuos dies Josuè urbem Jerichuntinorum exterius circumivit. Die septimo prononcione præmonitis, quid fieri præterea vellet; jussit, ut buccinarum sonitum reliquis præcedentibus diebus productiorem ederent, prædixit captum iri Jerichontem. Addebat tamen, ut urbis captæ prædam auream, argenteam, æneam, ac ferream in sacrarium meminissent inferri templi; cæterorum nec abriperet quispiam quidquam, nec attingeret; sed ut urbem à Numine diris, & excidio destinatam tractarent. Ferro viros, fœminas, armatos, inermes, senes, infantes, puberes, impuberes cum brutis, ac jumentis delerent; urbem reliquam incedio darent, accineris sempiternum tumulum efficerent.

Urbs igitur pendens animi ex futurorum expectatione, cum jam antehac singulos ad circuitus stupido metu trepidasset, eò postremò fluitare formidine, & animo cadere urgentioribus cœpit ex causis: timebant intus Jerichuntini, quos & Josuè exterius terrebat, cum septimo die, dato per ipsum signo sub ipsum septimum Arce circumductum: horrendus per tot millia Hebræorum tam armatorum, quam inermium tollitur adversus urbem in cœlum clamor à circumjacentibus undique montibus ferali echo repercussus: Murique simul ad tubarum clangorem, ac turbarum clamorem ex omnibus partibus non arietibus impulsis, non ballistis bellicis diverberati, sed Angelorum occultis viribus labefacti subsidunt, corruntque in exteriores pomœrij fossas, quæ per delabentium saxorum congeries impletæ, planam, facilèmq; in urbem aperuere viam, quâ Josuè statim potitur. En quibus fuit Josuè auxilijs processus? invadens urbem jussit populum per edictum clamoribus cœlum pulsare. *Dixit Josuè ad omnem Israël vociferamini.* Tametsi Angelicis fuerit Josuè instructus armis; orationis tamen exambivit auxilia; quia si gladius proximos, oratio etiam diffitos convulnerat: *Omni populo vociferante muri illicò corruerunt.* O quam validæ sunt orationis vires etiam ad urbes solo æquandas! ad hostes prosternendos! Angelus gladio armatus contra Jerichontinos pugnat; populus orationibus clamat; muri corruunt, urbs expugnatur, non machinis bellicis, sed fufis precibus; non ferro militum pugnantium, sed oratione turmarum deprecantium; corruunt muri, non ferro diruti, sed clamore everfi; urbs capitur, non armorum violentiâ, sed orationis potentiâ: *populo vociferante, muri illicò corruerunt.*

34.

Oratio animos dedit, vires suppeditavit, muros urbis evertit, fossas explanavit, ingressum aperuit, & victoriam perfecit. Milites in castris tuba vocat, impellitque ad pugnam; sed oratio tuba est, quæ dum muta sonat, & tacita clamat, Deum vocat, & ad ferendum pugnantibus subsidium videtur quasi adigere. Quamvis sint hostes auro, & viribus majores, quamvis videantur humana virtute inexpugnabiles, si tamen tuba canat orationis, si precum clamor Numinis aures pulset, cedunt, & cadunt hostes; neque enim Deo audienti, & exaudienti voces, & clamores precantium resistere possunt omnes eorum adversarij. Hinc contra Madianitas congressurus Gedeon solos trecentos milites secum defert, sed unde in Gedeone tanta audacia, ut tam exiguo numero præsumat Madianitarum aggredi, & prosternere exercitum? nimirum contra plura millia hostium solùm trecenti procedunt pugnaturi, quia hos oratio ad victoriam erudierat, & eorum manus palmas legere docuerat.

Judic. 7.

Dedit illis tubas in manibus. Tubæ in manibus, seu fusæ preces arma fuerunt, quibus Gedeon cum solis tribus trecentis tot millia prostravit Madianitarum: tubæ in manibus districti fuere gladij, quibus hostes profligârunt; scuta, quibus eorum tela retuderunt; vires, quibus victores in universum armorum genus irruerunt. Adsit orationis tuba, mens rectè sonet in auribus Dei, preces cælum pulsent, Deum invocent, ac veluti compellant, ut subsidium adferat, & statim in promptu erit divinum auxilium, & cum cœlesti ope palmæ germinabunt ad victoriam eò vegetiores, quò fuso hostili cruore non minùs, quàm effusis precibus fuerint irrigatæ. Monet Deus per Moysen populum, *Si exieritis ad bellum, in terra vestra clangetis, ululantibus tubis, & erit recordatio vestra coram Deo vestro, ut evuamini de manibus inimicorum vestrorum*: hoc est, si deprecati fueritis Deum, si orationes fuderitis ad ipsum, Deus eruet vos de manibus inimicorum vestrorum: quinimo, si preces fuderitis Deo, sanguinem effundetis inimicorum: hæcque causa, cur Gedeon suis trecentis militibus priùs preces indixerit Deo fundendas, *Clamate Domino.* Fundantur in cælum preces, ut hostilis effundatur in terris sanguis; audiantur in cælo tubæ clangores, seu orationis clamores, ut audiatur in terra militum virtus, hostium vel fuga, vel interitus; & parta à Deo, & orantibus victoria.

Numer. 10.

Judic. 7.

35.

Elisæi Minister visis eminus Syriorum castris mente consternitur, & animo cadit; & Elisæi, ac suam salutem largis deplorat lachrymis *Heu! Heu! Heu Domine, quid faciemus?* Propheta ministrum muliebriter deplorantem solatur, majores pro se copias promittens. Vidit puer, & ecce

4. Reg. 6.

mons plenus equorum, & currum igneorum in circuitu Elisæi: sed non propterea abscedit timor, nec excutitur è vultu pallor, nec cessat terror præcordia pulsare. Quid tunc Elisæus? ut omnem è puero abigat timorem, extinguat terrorem, & instillet animos, sciens, quanta sit orationis efficacia ad timores omnes excutiendos, qui ex irruente concipiuntur hoste auxilia ab oratione poposcit. *Porrò Elisæus oravit ad Dominum, dicens: Percute, obsecro gentem banc cecitate: Percussitque eos Dominus, ne viderent.*

36.

Opitulante oratione pavor omnis abigitur, equi unguilâ montes quatientes, bellicosque sonitus edentes nullum ampliùs incutiunt timorem, neque puer pavet spumantia equorum ora, laxatis frœnis simul hinnire conantia; & pugnis præludentia. Sed esto per imprudentiam timor puerum sollicitet; cur Elisæus terrorem sopiturus ad orationem accurrit? an unius deprecatio timorem excutiet, quem tot Angelorum acies non sedant? ita est, quia valentior, fortiorque est oratio ad terrores excutiendos, timorésque fugandos viribus etiam Angelicis: terrore percussum noverat Elisæus puerum, quamvis cinctum Angelorum castris, ideòque ut omnis timor procul abscederet orationis præsidio puerum munit, sciens esse orationem hostibus ineluctabile fatum, & orantibus inexpugnabile munimentum? appositè D. Ambrosius in præfatione ait: *Sanctus Elisæus hostes suos non armis superabat, sed oratione vincebat. Nam cum idem Ministro suo ad depellendum ejus timorem plures adesse diceret defensores, nec metus ab illo posset auferri, tunc oravit ad Dominum: Tametsi Angelorum auxilia Elisæus non haberet contemptui, neque de cœlesti præsidio diffideret, suppetias adhuc ab oratione poposcit; quæ valentior Angelis citra omne dubium timorem omnem excuteret, hostium audaciam coerceret, & à puero trepidante omnem abigeret timorem, quasi præ Angelorum copijs sit oratio efficacior ad timorem omnem extinguendum, terroremque excutiendum. Ubi enim deprecatio pugnat, arma silent etiam Angelorum. Cœlestis militiæ armatæ Angelicæ phalanges flammæ in Syrios ejaculabantur; sed Elisæus preces fundebat: quia non hostes armis superare speraret, sed oratione vincere: fortior enim hæc est, quocunque exercitu, omnibusque armatis militibus.*

37.

Qui oratione se munit, Deo se ungit, ac armat, & hostium phalanges non timet, sed fortiter vincit, prosternitque gloriosè. Pugnaturus David, Deum videtur adsciscere sibi commilitonem, quòd tutior fiat de victoria, ait. *Apprehende arma, & scutum, & exurge in adjutorium mihi, Deum*

Psalm. 34.

Deum

Deum rogat, ut in suum exurgat adiutorium, vires adaugeat, animos infundat, manus ad pugnas erudiat, & ad victoriam instruat, unde securus de victoria prius epinicion sibi pangit, quàm classicum canat: *In DEO faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros*, appositè D. Basilius in scholiis explicans hunc textum ait: *Providentiam imploramus; per hanc enim solam inimicos nostros vincere poterimus*, nimirum per solam implorationem divini subsidii hostes suos securus deprædicat prosterrendos, & ad nihilum redigendos; quia ubi oratio pugnat, ibi hostes omnes expugnat, neque quidquam est, quod possit, huic bellatrici Amazoni obistere: tantum valet divinæ fortitudinis imploratio, ut secura sit victoriæ impetratio; sentiunt statim hostes, quantum valeat divini nominis imploratio: utinam discerent Deum noscere, cujus viribus nequeunt obistere. Palmas qui legere in campo Martio cupiunt, discant prius preces fundere, quàm hostilem sanguinem effundere.

S. IV.

Oratio, quæ in castris, ac pugnis Deum exposcit adiutorem, orantem efficit triumphatorem.

38. **V**ictoriæ tributariæ sunt orationi, quæ Deum exposcens adiutorem, orantem efficit triumphatorem: est enim Deus, qui vires, animum, & bellicam fortitudinem tribuit pugnantibus; terrorem hostibus incutit, vires adimit, & ad cedendum adigit. Neque David alio adiutore tot illustres de prostratis suis hostibus detulit victorias, quàm Numinis auxilio: *Interfeci universos inimicos tuos à facie tua*, quia nimirum tu adfuiti, ut me juvares; facies tua animos suppeditavit, & vires. Fuit David tot victoriis insignitus, Bethlehemio oriundus oppido ex tribu Judæ, Patrem habuit Isai, seu Jesse virum rusticanum, sed agri divitem, & copiosum, ex septem fratribus natu minimus pascendis gregibus à Patre admotus. Adolescentem tametsi assuetum ducendis, pascendisque gregibus præ cæteris commendabant, & oris venustas, & formæ dignitas, & peritia cytharæ pulsandæ, vocisque suavitas, quâ jam tum inter montium pascua, sylvarumque recessus compositos à se plures Psalmos metrica concinnitate modulabatur; plestròque ad barbati fides: ea tamen erat mascula munitus fortitudine, animòque generoso, ac forti; ut æquè manus ad pulsum cytharæ, ac ad pugnas cum feris adhiberet.

36. Prima siquidem pugnarum rudimenta fuerunt, sylvestres feras ovilium vastatrices manibus discernere, ut de ipso dixerit Syracides *cum leonibus quasi cum agnis; & cum arvis, quasi cum oviculis victor luderet*: fe-

rocissimas siquidem bestias ovium cædem intentantes, aut è caulis etiam cum præda revertentes, ultrò prior ipse velocissimo persequeretur cursu, & comprehensas manibus nudis arrepto mento, jugulòque dilacerabat: hæcque certaminum rudimenta præludium fuerunt illius cum Philisthæo Goliatho periculofissimi certaminis singularis, quod David ætate vicenniopaulò major inivit. Turbantibus enim pro inveterato odio Philisthæis, ac arma in Hebræos moventibus, David ex aula Saulis, ubi psaltem, & cantorem egerat, remissus ad sua fuit pascua, eò quia gregibus pascendis assuetus, armis tractandis minus idoneus haberetur. Philisthæi igitur, & Hebræi in duobus collibus sua posuerant castra subjectæ duntaxat valis divortio sejunctis; ambo quidem parati ad pugnam, si fortassis aliquis prior in interjectam vallem certamen conferturus descenderet, quod mutuis etiam clamoribus sæpe per diem poscebant.

Cùmque jam per quadraginta dies bellum excitaretur magis, quàm gereretur, neutris aleam tentantibus; tandem ex parte Philisthæorum moræ impatiens quidam vir staturâ giganteâ nomine Goliathus, viribus corporis, armisque bellicis ferox in medium profiliit, & truculenta voce Hebræos laceffit ad pugnam; si quis esset inter ipsos, qui auderet ad singulare certamen secum descendere, simulque de imperio utriusque gentis dimicare; cùmque minas & convicia arroganti supercilio, fastuque barbaro quotidie jactaret, nemo fuit ex Hebræis, qui suæ gentis dedecus vellet sanguine abstergere, tametsi Saul Rex plures spondidisset divitias, ac perampla tributa; imò etiam filia Regiæ conjugium ei, qui ad incundum singulare illud certamen se permoveri pateretur: vox enim minax Goliathi, corporis vastitas, oris truculentia terrorem animis incusserant Hebræorum, quò nullus auderet cum ipso pugnare, quamvis promissa præmia Regis Saulis ad talem ineundam pugnam allicerent. E rure venit eo ferè tempore in castra David missus à Patre cum comite ad fratres, cùmque Goliathus consueta ferocia, ac probrosa lacesseret Hebræos intultatione, eò quia nullus inter tot millia militum esset, qui secum cominùs congrederetur, suæque genti vel æternam servitutem victus, vel imperium afferret victor.

Miratus David non magis ferocem hostis superbiam, quàm imbellem suorum consternationem, intellectusque præmiis, quæ Rex Saul victori promiserat; spiritus concepit Deo plenos, & ad pugnam paratissimos: quod tamen cùm observasset Eliabius fratrum natu maximus iussit, eum cum objugatione ad sua reverti pascua; inconsultamque suam ferociam in tendis gregibus ad cæteros opilibones ostentare, ut cum adhuc esset quasi puer, ea cogitaret tractanda, quæ puerilem adhuc sapiunt ætatem. Ve-

rùm David interno quodam stimulus impulsu, quo invitabatur ad pugnam illam singularem cum Goliatho ab incepto non destitit, suggerente Deo animos, & vires suppeditante. Cùmque res delata fuisset ad aures Regis, sistitur coram ipso adolescens, cui Rex objicit certaminis imparitatem, & inexpertam militiam contra veteranum bellatorem, tumidumque debellatorem; sed David fronte hilari, vultuque jucundo respondit, plures difficiliore fuisse à se in campo victorias relatas contra leones ferocientes, ursosque truculentos, & ipsum non terri, imò & contemptui habere jactatas totidem Goliathi minas, ferocientem Martem magis in lingua loquaciori, quàm in manu præliante gestantem. Delectatus Saul hac adolescentis bellica fortitudine, ac spiritus magnitudinæ, pugnam poscenti permittit; & ut humana cum divinis conjungeret præsidia, armis ex armamentario suo depromptis jubet adolescentem præmuniri, magis id patientem, quàm optantem, cum Numinis fiducia firmiùs, quàm ferro, & chalybe obarmaretur: & cum hisce corporis munimentis plus sibi impedimenti inesse, quàm subsidii sentiret; exuta catafractâ aliis noluit armis muniri, quàm pastoritiis, & ruralibus, baculum secum sumpsit, peram, fundam, & quinque lapides de torrente selectos, quibus in vallem descendit pugnaturus cum Goliatho, qui juveniculum intuitus, inermem, nullòque bellico apparatu formidabilem, & in quo debellando plus pudoris, quàm gloriæ esse cognosceret, indignabundus jussit è suo abscedere conspectu, eumque imbellem canem vocavit, qui tamen latrare posset, non tamen morderi; proinde statim unde venerat, ut reverteretur, cum monuit; nisi mallet pedibus proteri in frustra illicò discerpi, & corvis dari in pabulum, imò contumelias etiam ausus fuit in Deum injicere Hebræorum.

42.

Verùm cum David minas Goliathi quasi cum risu repelleret post velitationem verborum ad decretorium certamen venit, animis utrinque spectantium varia suspensis exitus expectatione: Philisthæi certa victoriæ spe alebantur, & jam epinicion, priusquam certamen iniretur, sibi occinere audiebantur. Interea Goliathus in valle interjecta toto corpore catafractus adolescenti Davidi minax obviabat, sed David ocyus silicem rapit è pera, imponit fundæ, libræque ictu tam destinato, & à Numine directo, ut excussus mediam Philisthæi Goliathi frontem feriret & fracto cerebro fixus hæreret fronti, adeo ut mactati bovis instar in humum prostratus victus, & enectus ceciderit Goliathus terror hebrææ gentis, & propugnaculum Philisthæorum; David superstantis jacenti, arreptoque ejus gladio caput amputat, quod lætus, ac victor ad Regem detulit Saulem: eo spectaculo fracti animo Philisthæi in effusam se statim fugam dedere

agnoscentes, Deum pugnasse pro parte Hebræorum; sed persequentibus Hebræis, & terga cadentibus eam effuderunt sanguineam stragem, ut in uno Goliatho, omnes Philisthæi censerentur periisse. Sed quibusnam armis David tam insignem detulit de Goliatho victoriam, & de Philisthæis triumphum? certè non armis ferreis, quæ deposuit antequam singulare iniret certamen; sed armis orationis, quia loricated fiducia in Deum non timuit minas Goliathi, non enim fiduciam suam collocaverat in armis Psal. 43. *Non enim in arcu meo sperabo, & gladius meus non salvabit me: sed in Dei auxilio, orationibus, precibus, & suffragiis implorato erat spes Davidis, cùm dicat: In Deo laudabimur tota die, & nomini tuo confitebimur in sacula.*

Qui animo sunt generosiores, viribusque robustiores, ac disciplina militari celebriores duces, minùs sibi fidentes, in orationis subsidio, precumque ope, bellorum eventus felices locare solent, & vires à Deo exposcere, & obtinere, cui & victoriam tribuunt: David enim, ut non sibi, sed Numini victoria de prostrato Goliatho tribueretur non loricated, nec catafractus, sed inermis descendit ad singulare certamen, & mirantibus, ac stupentibus utrinque omnibus ipse solus imperterritus silice è funda excusso molem prostravit Giganteam, eò quia spem certam victoriæ in Numinis auxilio posuerat, quia ut ait Augustinus: *Non aliter prostermitur inimicus nisi Dei auxilio. Qui suis pugnat viribus, antequam pugnet, prostermitur: & D. Chrysostomus, de David & Goliatho appositè ait: David dixit ad eum: tu venis ad me fidens in gladio, ego in Deo; tu terrenis armis dimicas, ego celestibus pugno; tu in lancea, ego in fide; tu in clypeo, ego in pace; tu venis ad me in armorum virtute, ego in potentissimo adjutore; denique in te tua arma vertentur, in te tuus gladius exercetur. Dei est hac pugna, Dei erit & ipsa victoria.*

Furtum se committere sciat strategus ille, qui suis viribus victoriam tribuit, non Deo: nisi Deus pro dimicantibus pugnet, imbecillis est omnis potentia, fractæ vires, infirma bellica virtus; neque sibi bellator victoriam arroget, quæ à Deo solo, vires, & animos suppeditante prodit. Satis gloriæ datur hominibus, si Deus eis victoriam comparet; proque eorum tutela dignetur pugnare: ad invictum Ducem Josue Deus sic loquitur: *Ejeci eos de locis suis duos Reges Amorrhæorum non in gladio tuo: tamen Josue bellica loricated fortitudine, & mascula virtute præditus hostiles exercitus fuerit adoratus, eosque pugnaverit, & expugnaverit; non tamen ejus gladius, sed Dei virtus fuit, quæ Reges profligavit, & victrices lauros pugnantis Josue comparavit, ut notat Abulensis inquis: Non est sensus, quod Israelita non pugnaverint contra Reges illos: 24. Josue.*

43.

Serm. 5. de
verbis Apo-
stoli
Homil. de
David.

44.

Josue cap.
24. v. 22.

In di. cap.
24. Josue.

pugna-

*pugnauerunt enim, & deleverunt eos; sed non in potestate gladij, & arcus. Est sensus, quod non faciebant hoc, quia essent fortiores viribus, aut plures Cananais, sed magis è contrario; erant enim Cananai robustiores, & plures. Idèd Josuè duos Amorrhæorum Reges prostravit, quia Dei causam gessit, & non sibi delatas victorias tribuit, sed Deo, ab exercitu suo comparatas: Deus enim à Josue invocatus adfuit, virtutem pugnantibus brachiis daturus, virésque hostibus adempturus. Neque gloriæ suæ detrahit, nec suorum militum præfectus ille exercituum, qui victorias delatas de hostibus deletis in Deum refert, suumque in authorem gloriam refundit: solus enim Deus est, qui vincit, quapropter per Moysem ait: *Non quia cunctas gentes numero vincebatis vobis junctus est Dominus, & elegit vos, cum omnibus suis populis pauciores; sed quia diligit vos Dominus*, hinc David loquens de victoriis, quas Israëlita de fractis, cælisque hostium exercitibus retulerunt, & de Provinciis, regniisque armorum vi occupatis ait: *Nec enim in gladio suo possederunt terram, non quòd armati non pugnaverint Israëlita, non quòd non inteterint, & se turmatim explicuerint, aciesque hostiles à latere aperto non circuierint, sed quia vires ad pugnam, & victoriàm à Deo iumpserunt; ut, & victoriàm, quàm de prostratis hostibus triumpharunt, ait enim Basiliius: *Armati quidem pugnarunt, & sui armis hostes expugnarunt, verum opus ipsum non erat armorum, sed Dei, qui exercitus eorum ducebat.***

ria, cum ad eam comparandam vires suppeditet, & manus doceat: contra hostiles incursus invocatus semper adest Deus suam præstiturus opem.

Patriarchæ Jacobo patriam repetenti cœlestes exercitus occurrunt in sui gratiam obarmati: *Fuerunt ei obviam Angeli Dei, quos cum vidisset ait: Castra Dei sunt hæc & ecce qualia Patriarchæ ad patriam reduci adfuere præsidia, quales armatorum exercitus ei obviârunt, non ut expugnarent, sed propugnarent, ac defenderent: asserit Lippomanus angelicas copias Jacobo apparuisse, ne scilicet fraterno occurso terreretur: Fiebap ait Lippomanus, *hujusmodi apparitio ad consolationem viri Dei, cui imminabat subitus terror ex occurso fratris illi jam denuntiandi.* Lippomano assentitur Anselmus Laudensis, qui explicans hunc exercitum à Patriarcha patriam repetente visum ait: *Multitudo Angelorum, quæ militia cœlestis nominabatur, apparuit Patriarchæ. quibus confortatus non metueret fratrem, securus eorum auxilio: non potuit Jacob valentiori defendi exercitu, neque satellitio muniri nobiliore. Verum tamen Angelicis vallatus cohortibus adhuc Jacob trepidat, & fratrem timet Esau, qui sub fratris larva interiùs agitabat hostis consilia; hinc non contentus Angelorum præsidio ad arcem confugit orationis, ut non bene sopitam, sed adhuc fumantem iram, ac deflagrantem invidentiam inoffensè evadat, inquit. *Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo, nimirum tutiores ad fraternam iram evadendam suppeditas non speravit, quàm ab oratione. Jacob igitur, quamvis angelicis stipatus armis, Angelorum munitus cohortibus orat, magis fidens piæ orationis viribus, quàm angelicis armis. Nec fallitur quia beneficio orationis fratris sibi captat benevolentiam, & pericula eludit: oratio fuit, quæ iram extinxit fratris; eius reconciliavit amorem, excitavit benevolentiam: *Currens itaque Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum. Esau sui oblitus fratrem suum Jacobum læto excipit vultu, fraternoque constringit amplexu, & inveterato deposito odio, amicitiaæ foedere iura fraternitatis arctius stabilivit; neque ad fraternum amorem Esau emollitus fuit Angelorum terrore, sed fratris suis precibus, quibus veluti benéfico imbri flammæ omnes exitialis odii extinxit, & ignem excitavit fraterni amoris, ut enim respondet Lippomanus: *Artificio spiritus format efficacissimam orationem, benevolentiam capiat & oratio, quam Jacob fudit, non terror, quem Angelorum armatus exercitus incussit, Esau odium extinxit, amorem conciliavit, captavitque benevolentiam; ut inde discamus, quoties hostes imminent ad internecionem, ad præsidium recurrete orationis, quamvis enim utilissima nobis sit Angelorum tutela; orationis tamen usus est nobis pernecessarius, cum Jacob quamvis cœlestibus instru-*****

46.

Genes. 32.

Deut. 7.

Psalm. 3.

Psalm. 3.

45.

Genes. 32.

Judith. 13. v. 20.

Etus copiis, exercitu fultus Angelorum, ad huc fratris vereatur iram, & oratione armatus ejus gratiam sibi conciliet: *artificio spiritus format efficacissimam orationem, & benevolentiam captat.*

47. Fundendæ tunc etiam sunt preces, cum carnis illecebræ ad castitatem labefactandam nos alliciunt, vel exitiale odium ad fratris effundendum sanguinem; & generatim quoties nos pravus aliquis affectus intus pulsar, & ad delinquendum contra divinam legem nos provocat. Quoties periculum imminet lædendæ conscientiæ rogandus est Deus, ut sua nobis auxilia opituletur, hæc enim est hominis obligatio, opem à Deo exposcere, & precibus prævenire, ne lethali culpa se à Deo avertat, & ne sinat se vinci à dæmonis suggestionem, imò ne incidat in tentationem, cum id poscimus quotidie in dominica oratione: *Et ne nos inducas in tentationem*, quia cum tentatio urget, & pravi affectus intus excitantur de propria confidere libertate non vacat præsumptione; & confidere de solo auxilio ordinario sufficiente stolidi est dementia: ad gravem enim, & præsertim diuturnam vincendam tentationem, auxilio indigemus extraordinario, quod enixim à Deo rogemus quo muniti imminens fœdandæ conscientiæ periculum amoliamus.

Matth. 18.

48.

Quòd si tempestas oriatur in mari, fluctus navim diverberent, ventorum impetus ad naufragium impellant; nemo est ex nautis æquora illa procellosa trajicientibus, qui in tali vitæ discrimine, alicui ex Cœlitibus non se commendet, ac divinum humilibus precibus exposcat auxilium, eò quia salus corporis periclitetur, & naufragium imminet. Quanto magis ad declinandum æternum animæ naufragium, quando procellosi concupiscentiæ æstus intus mentem exagitant, & per tentationum impulsus ad peccandum lethaliter, nosque avertendum à summo bono pertrahunt, debemus preces fundere, & divinam implorare opem, ne in illo procelloso concupiscentiæ æstu periclitemur? imò ex Angelico Doctore D. Thoma ad fundendas preces, implorandumque divinum auxilium, tunc utroque jure divino, & naturali tenemur, cum in periculo versemur peccandi: tunc utrinque trahimur, à Deo ne divinas leges transgrediamur, & à cæcodæmone, vel pravis affectibus, ut ab iisdem avertamur; & tenemur Deo præcipienti observantiam suarum legum parère, & pessimas Cæcodæmonis suggestiones procul abigere.

49.

Rursus si adversa nos premant, si res nostræ ad votum non fluant, divinam debemus exposcere opem, quâ obices removeantur, & qui nobis contrarii sunt, ac in nos exasperati mitescant, nosque fraterna complectantur charitate; exemplo Davidis, qui cum proluxa calamitatum serie vexaretur, Deum oravit inquit: *Beatus cujus Deus Jacob adjutor ejus, spes ejus in Domino Deo*

ipsum. Cur si David invocet Deum, simul non nominat, Abrahamum & Isaacum? solius enim Jacobi filii meminit, *Beatus cujus Deus Jacob*, cur non dicit Beatus, cujus Deus Abraham, Isaac, & Jacob? quia nimirum Isaaci filius Jacob, cum adversis premeretur, fraterno odio ad internecionem insequeretur, variisque pulsaretur contrarietatibus suis ad Deum precibus divinam impetravit opem, quâ adversa quæque superavit, & quæ imminerent pericula declinavit. Duos Isaacus ex Rebecca filios susceperat majori natu nomen Esau erat, & minori Jacob; & quamvis ambo gemelli essent, seu eodem editi partu, habitu tamen corporis, & indole animi perdisimiles fuerunt: Esau enim naturâ ferocior, ac ingenio agresti, ruri addictus, venationibus assueverat; Jacob verò natu minor ingenio facilis, moribus elegans, ac mitioribus assuetus fuit studiis, aptiorque animi culturæ per virtutum præsidia, quam corpori exercendo. Cùmque contigisset, ut pulcriculam ex lente pro ævi illius simplicitate Jacob comederet, superveniens Esau ex rurali itinere defessus, ac fame pressus portionem poposcit pulcriculæ illius, quâ posset & famem abigere, & vires reficere: sed Jacob totus intentus, quomodo posset jura primogenito debita, quæ sibi nascendi sorte vindicaverat Esau, enancisci; pulcriculam eâ conditione concedit, si sibi natalem vellet prærogativam cedere: quamvis ad inopinam petitionem turbaretur sub initium; cupiditate tamen gulæ illectus, juribus cessit primogeniti, & simul cum vili lenticula principatum decoxit familiæ, dignitatem Sacerdotii, pinguiorem paternæ hæreditatis portionem, & quidquid bonorum cum fausta patris precatione jungebatur. Idque causæ fuit, cur Esau exitiali odio fuerit postea Jacobum fratrem infecutus, ejusque propterea iras effugiturus, simulque uxorem è sanguine, ac terra cognata ducturus, auspice Deo è Chanaane in Mesopotamiam ad Labanum avunculum contenderit, & quidem pauperimus viator, bacillum pro omni suppellectili secum deferens. In itinere Deum impensissimè sibi conciliare adnitens, suppetias exposcit ab oratione, quâ Deum enixim rogat, ut velit sibi esse propitius: *Si fuerit Deus mecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi pacem ad vescendum, & vestimentum ad induendum, reversusque fuero prosperè ad Domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum.*

Genes. 28.

v. 20.

50.

Vacua non fuit Jacobi oratio, quæ enim poposcit, impetravit. Septem dierum itinere exacto in agrum Harani proximum pervenit, ubi sciscitanti à pastoribus de familia avunculi sui Labani se se obtulit ejus filia Rachaël, in qua cum oris venustate, ac juvenili ætate flos decertaret pudicitæ, cùmque Rachaël greges duceret ad sitim aquis extinguendam, lapisque puteo impositus accessum negaret ad aquam hauriendam, Jacobus

bus puellæ gratiam sibi conciliaturus saxum revolvit; & copiam bibendi pecori fecit. Rachel interno suffusa gaudio, festinato pede ad patrem venit Labanum, nuntiatura, consanguinei juvenis adventum, cui Labanus statim obviavit, & gratissimum sibi nepotem in suas introduxit ædes, omnique humanitate eum coluit, hospitium simul, & profugium obtulit; imò & spem nuptiarum cum una ex filiabus fecit. Curæ gregis universi Jacob præficitur à Labano, in quo exercitio integrum septennium desiderio potiundæ Rachelis impendit sollicitus pastor, nuptias empturus à focero tali famulatu. Labanus verè sicut erat parcus in promissis, ita & fallax fuit in fide promissi: siquidem vafre substituit pro Rachele Liam filiam natu majorem, sed venustate minorem, præsertim cum lippitudine laboraret oculorum: hinc Jacob alterum servitutis septennium pro Rachelis nuptiis spondet Labano; quo expleto petitâ à focero facultate patriæ revivendæ, cum tota familia iter arripit, cui tamen Esau frater cum quadringentis armatis viris occurrit in patriam reduci, hostiliter excepturus inermem. Quid in hisce adversis aget Jacob fraternum odium declinaturus? Deum enixim rogat, ut velit fraternum odium à se avertete, & in tanto discrimine ab omnium periculo eruere: *Deus Patri mei Abraham, & Deus Patri mei Isaac: Domine qui dixisti mihi, revertere in terram tuam, & in locum natiivitatis tuæ, & benefactam tibi. Minor sum cunctis miserationibus tuis, erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo.* Quid ni his precibus Deum sibi propitiavit, immutavitque fratris animum, & Esau exuens omnem ferociam, non amplius odio insequitur fratrem in patriam reducem, sed amore prosequitur; non belli vulnera amplius meditatur infligere, sed pacis oscula figere; non cogitat venientem fratrem expugnare, & prosternere; sed fraternam charitate amplecti, ac humanissimè cum illo agere: hos pravos affectus odii, & invidiæ in Esau sola coercuit oratio, quæ in eodem amorem pariter excitavit, & gaudium.

S. V.

Differt plerumque DEUS concedere petita, ut merita exaugeat petentium. Vel non exaudit, quia noxia essent, quæ petuntur.

11. **S**I adversa nos premant, si ærumæ, & calamitates nos vexent, si omnia nostra sus, deque nobis videantur verti, orationem exposcamus adjutricem; ipsa à quovis nos eruet periculo, & adversa in prospera mutabit: si enim precibus fundendis assueverimus ad vota fluent, quæ exposcimus. Audio tamen quosdam querulos objicientes plures esse; qui tamen præ *Varani de Affectibus Tom. I.*

cibus nil temporis impendant, adhuc tamen felices sunt, & omnia iisdem prosperè obtingunt & res suas ad vota fluunt. Verùm quamvis Deus nonnunquam id permittat; hi tamen propriæ felicitatis adiutorem accersunt cacodæmonem: hujus rei documentum insigne dedit populus Israël: Moyses siquidem absente, & colloquente cum Deo in montis vertice; turbæ ad montis radices tumultuantes, armillas, aureasque inauræ, & alia mundi muliebris ornamenta eo animo congestere, ut Aaron è nobili metallo Deum cuderet; cumque non potuisset Aaron precum importunitati obstistere, quasi indignabundus; & quodam impatientiæ impetu congestum aurum in fornacem injecit, eoque liquato vitulus exivit conflabilis. Sed quo artifice in solitudine illa vitulus ille aureus cussus, & formatus fuit? quibus aurificinæ instrumentis? Sunt qui asserunt, aurum ab Aaron in fornacem conjectum à Diabolo aurifice fuisse in vitulum formatum, idque conjiciunt ex Aaronis verbis: *Projeci illud in ignem, egressusque est hic vitulus.* Quid ni sunt qui parçè laborant, parciusque orant, quibus tamen singula prosperè contingunt ope cacodæmonis.

Exod. 32.

Alii è converso diuturnis franguntur laboribus, anguntur sollicitudinibus, teruntur in opificiis, frequenter orant, sacris intersunt, & tamen vix quidquam prosperi ipsis obtingit; sed isti qui nihil sine precibus aggrediuntur, Deum habent protectorem, qui persæpè differt concedere petita, ut merita exaugeat petentium. Vel non exaudit orantes in hac vita, ut uberiori præmio eos in alia cumulet. Vel ideo non exaudit, quia quæ à nobis petuntur, magis nobis obessent, quàm prodesent, appositè D. Augustinus: *Si verè Deum invocasti certus esto, quia id fortè quod volebas tempora. Tom. 2. in liter, ideo non dedit, quia tibi non prodeserat. Edificetur in hoc cor vestrum fratres, cor Christianum, cor fidele: ne incipiatis iristes facti veluti fraudati desiderijs ire in indignationem contra DEUM. Non expedit adversus Himalum calcitrare. Recurrite ad scripturas. Exauditur Diabolus, & non exauditur Apostolus; exaudit vit eum, quem disponebat damnare, & non exaudit eum, quem volebat sanare. Nam ager petit multa à Medico, non dat Medicum, non exaudit ad voluntatem, ut exaudiat ad sanitatem. Ergo Medicum tuum pone DEUM, pete ab illo salutem, & salus tua ipse erit; vis, ut det se tibi? quid si quid vis habere, non vult ipse ut habeas, ut se tibi det. Impedimenta remove, ut intret ad te DEUS. & si voluntati nostra non dat, saluti dat. Tu cum patientia salutem expecta. Quibus se medicamentis cures, ille novit, quibus sessionibus, quibus unctionibus, ille novit: tu sibi agritudinem comparasti peccando, ille ut sanes vult non solum fovere, sed secare, & curare.*

51.

Tom. 2. in liter. 25.

33.

Negat plerumque Deus, quæ petimus, quæ si nobis concederet, plus adferrent nocenti, quàm commodi; vel negat minora à nobis petita, ut majora nobis concedat; vel cunctatur annuere, quò orantis constantiam exercent, augeatque fiduciam, vel non statim exaudit, ut impensius, sæpiusque petamus: vel quæ nos petimus, non dat; quia nobis obessent, quæ tamen compensat cum aliis, quæ nobis profunt, licet à nobis non expectentur, quia fortassis non innotescunt, ut notat D. Augustinus ubi ait: Quando non dat, ideo non dat, ne obfit, quod dat. Neque enim aliquid injustum petebat Apostolus, quando rogabat, ut auferretur ab eo stimulus carnis, Angelus Satanæ; & tamen rogavit, & non accepit, quia tempus adhuc erat exercendæ infirmitatis. Petiit Jobum tentandum Diabolus, & accepit, Attendite fratres mei, magnum mysterium discendum, repetendum, tenendum animo, nunquam obliviscendum propter abundantiam in isto sæculo. Quid dicam? revera comparandus Apostolus Diabolo? Apostolus rogat, & non accipit, Diabolus petit, & accipit; sed non accepit Apostolus propter perfectionem suam, accepit Diabolus ad damnationem suam. Denique ipse Job accepit sanitatem in opportunitate; dilatus est enim, ut probaretur; & diu sedit in pulvere, & rogabat Deum, ut auferrentur à Deo ista; & Deus non auferbat. Citius Diabolum exaudivit ad eum tentandum, quàm ipsum Job ad sanandum. Ideo, concessus est iste tentandus, ut eo probato esset ille cruciandus. Discite ergo non murmurare adversus Deum: & quando non exaudimini, ne deficiat in vobis, quod scriptum est. Per singulos dies benedicam te. Quare ista dico fratres? ne quis quando fortè non fuerit exauditus aliquid justum petens à Deo, non minuatur animo, non deficiat: expectent oculi ejus ad escam, quam ille dat in opportunitate. Quando non dat, ideo non dat, ne obfit, quod dat. Qui verò injustum aliquid petit in pœnam suam exauditur. Hactenus Augustinus.

34.

Cæterum oratio semper prodest, & plurimum adfert commodi mente præsertim orantibus, quia hæc semper est potior ad pravos affectus coercendos, & probos excitandos, ac fovendos: quantum enim distat corpus vivum ab exanimis, tantum interjicitur discriminis inter orationem mentalem & vocalem; si enim sit purè vocalis, & in sola exteriori pronuntiatione sita, tunc interiori caret anima fructu devotionis, proinde & vita spiritualis attentionis; quæ si accesserit, tunc vocali mentalis adnectitur, & ex utraque fit oratio mixta: quia preces, quæ voce proferuntur, mente etiam aguntur; idque contingit, cum quis animo præsens adest orationi, & coram divina Majestate intelligit se versari; quia tunc externis precatio-

nibus adjungitur interna mentis exercitatio, ac conformatio, tam attentæ cogitationis, quàm devotæ, piæque affectionis; quia verbis sensus, & sensui respondet affectus.

Quæ verò purè mentalis est oratio ea simpliciter meditatio, vel contemplatio dicitur, inter quas id interest discriminis, ut meditatio certa via, ac methodo progrediatur adhibito discursu intellectus de rerum divinarum, sacrorumque Mysteriorum causis, effectibus, circumstantiis; ut pios voluntatis affectus nitatur excitare, eosque fovere. Contemplatio verò, ut eam definit D. Thomas, est simplex intuitus veritatis absque varietate discursuum, cum summo tum admirationis, tum amoris, ac pij desiderij affectu. Ad hanc autem contemplationem vir asceta non pervenit, nisi post diuturnum, eumque multiplicem antegressæ meditationis usum. Duplex à viris ascetis solet contemplandi ratio plerumque usurpari, ab iis præsertim, qui meditandi laborem difficulter sustinent. Una consistit in applicatione sensuum interiorum animi, quibus respondent externi, & tunc contingit, cum imaginamur personas intueri, ac circumstantias omnes rerum, quæ geruntur, & gustare, ac olfacere, quanta sit suavitas, & dulcedo animæ imbutæ divinis carismatibus; & hisce internis quinque mentis sensibus, quibus imaginamur, Christum videre, ejus verba audire, ejus suavitatem olfacere, dulcedinem gustare, & ejus virtutem veluti tangere; quinque respondent eximie virtutes; visui fides, auditui obedientia, odoratui spes; gustui devotio, & tactui charitas. Alia exercitatio nuncupari solet oblatio mysteriorum, quæ abundè Christi vita, & gesta nobis exhibent. Materiam meditandi nobis etiam suppeditant pleraque alia, præsertim notitia sui, si seriò cogitet homo quis sit: qui enim se ipsum nosse cupit, necesse est se ipsum sibi proponat cum omnibus suis miserrimis indigentis, imò & vitiis, quæ corrigat, noxis, quas abstergat.

Humana etiam vita, mundus, ac innumeræ mundi fallaciæ uberem meditandi segetem nobis exhibent; si expendamus, quanta sit vitæ non solum brevitatis, sed & fragilitatis, vanitatis, ac inanitatis; siquidem unico mortis afflatu omnis, tum dignitatum, tum divitiarum, ac voluptatum vigor avolat, extinguitur, & quæ diu steterunt, momentò corruunt, ac vanissimi hominum conatus, vanæque cogitationes, quibus mentem implebant, in triste nihilum ex-tempore relabuntur, & tunc memoriam subit quod aiebat David: *Perit memoria eorum cum sonitu*, quasi cum ipso pulsu æris campani: excitat hic sonus defuncti memoriam, sed mox pericuratam, & ipsam uno cum sonitu. Meditationis materia

35.

2. 2. 9. 180.
179. 8.

36.

Psalm. 9.

teria sunt etiam quatuor hominum novissima, Mors, Judicium, Infernus, & Paradisus, & qui hoc trajicit mare oceanum, initium quidem videt, non tamen finem; neque extremos terminos, quia aeternitas nullo clauditur limite, nullo absolvitur fine.

Sunt etiam pleraque alia, quæ uberrimam meditando materiam nobis suppeditant, præsertim divinæ naturæ attributa, quæ sicut sunt excellentissima, & incomprehensibilia, ac superiora cæteris fidei nostræ mysteriis; ita longè maximam vim obtinent ad inflammandam in animis pietatem, succedendum amorem, & alios probos affectus excitandos.

S. VI.

Vita, & Passio JESU Christi per symbola sensibilia uberrimam nobis suppeditant orandi materiam, piisque omnes excitandi, & fovendi affectus.

57.

EA est animæ nostræ conditio quamdiu in ergastulo corporis detinetur, ac sensibus alligatur, ut ad res divinas per se proximè nequeat immediatè se promovere, sed indigeat manu ductione petita ex sensibilibus, quatenus per symbola corporea sensim ad altissima divinitatis perducatur arcana: inter hæc autem corporea symbola sensus nostros exteriores ferientia principem obtinet sedem Redemptoris nostri humanitas hypostatico nexu copulata divinæ personæ Verbi increati: est enim Christi humanitas organum Deitatis, & quidem necessarium ad nostram peragendam salutem: hinc ait Christus de se ipso: *Ego sum ostium, per me si quis introierit, egredietur, & ingredietur, & pascua inveniet.* Christus enim, quæ homo est ostium ad se ipsum; & quæ Deus per mysteria ejus humanitatis patet nobis aditus ad excelsissima Deitatis arcana. Unde Joannes ait: *Hæc est vita aeterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti JESUM Christum.*

Joan. 10.

Joan. 17.

93.

58.

Sunt hæc duo mysteria SS. Trinitatis, & Incarnationis Verbi divini, duo prima fundamenta, quibus cætera nituntur, utrumque enim uberrimam nobis suppeditat meditando segetem, & præsertim, quæ ad Incarnationem Verbi pertinent, & vitam Christi, quæ per res sensibiles fortius nos movet; est enim tota Christi vita aptissima meditando materia sumpto exordio à Nazarethanis mysteriis virginem inter, & Archangelum Gabrielem peractis: fuit enim Gabriel à Deo legatus ad virginem Christi Domini delectam matrem ex Regia stirpe Davidica Mariam Josepho. ejusdem familiæ desponsatam; cui in domo Nazarethana divini conceptus rationem significaret, & ejus assensum peteret: inde deveniendum est ad sta-

Verani de Affectibus Tom. I.

bulum, & gramineas cunæ nascentis Christi, & considerandum, quomodo edicto Cæsaris Augusti de persolvendo censu quavis disrumpita mora obtemperaverint Joseph, & Virgo Mater: quomodo ipse æterni Patris filius, & Deus, ipse infans ex obedientia nasciturus, æquè ac moriturus; nondum egressus de utero materno, jam egredietur de terra, & cognatione sua. Quomodo Joseph, & Maria exclusi fuerint à diversorio, & in stabulum se receperint rigente brumâ. Quomodo illic inter bruta animalia orarent ambo sponsi, ac plures horas in altissima mentis extasi transegerint; & Deipara infantem JESUM verum Deum, verumque hominem enixa fuerit sine doloris sensu, absque læsione virginitatis. Quomodo mox in lucem editum, qui lucis erat Author, humi jacentem supplex adoret, ulnis amplectatur, sinu foveat, fasciis stringat, & cum aliæ non essent cunæ, in præsepio eum reclinet vagientem. Quomodo ejus sponsus Joseph tota spiritus recollectione in genua procumbens prolixius eum adoret. Quomodo jumenta proprio halitu rigorem temperent frigoris, ac suo famulentur Conditori: *Cognovit bos possessorem suum, & Isaiæ 1. v. 3. asinus præsepe Domini sui.* Tandem quomodo è cælo empyreo Angelorum phalanges ad DEUM suum adorandum advolaverint, pacemque hominibus annuntiaverint: *Facta est multitudo militia celestis Luc. 2. v. 13. laudantium DEUM, & dicentium: gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*

Inde devenitur ad octavam Dominicæ nativitatis, sanguine circumcisi infantis purpuream, & considerandum est, quomodo octavo die circumcisis fuerit puer JESUS exemplo singulari tum obedientiæ, quæ supremus legislator se legi Mosaycæ subdidit; tum humilitatis, quæ injustam originalis peccati notam in innocentissima sua, ac divina carne voluit quasi proprio delere sanguine, licet illud non contraxisset: tum patientiæ, quæ non ut cæteri infantes, expertes rationis; sed maturus judicio, & cum plena cognitione inflatum sibi vulnus, ejusque cruciatûs acerbiter sentit; & charitatis immensæ, quæ divitias divini cruoris lachrymis permixtas æterno Patri litavit ad hominum salutem, ac totius humani generis redemptionem; quomodo de cælesti gymnade nobilis agonista nudus in arenam descenderit, non alio perunctus oleo, quàm suo sanguine; quomodo lapis angularis lapideo recisus cultro, adeo illum retuderit, ut in posterum inutilis fieret; quomodo præproperâ hæc sanguinis emissionem, & purpureo imbri probrum deleverit sterilitatis in nostri cordis inculta tellure; quomodo per hæc sacrificii sui prima libamina initiatus fuerit Sacerdos cum nondum posset è gutture loqui, cæperit voce

59.

G g g 2

lan.

sanguinis è terra clamare, nova bella indicens, èd quia venerit gladium mittere, quem primum impulit in se ipsum. Quomodo fuerit ei nomen JESU impositum: *Vocatum est nomen ejus JESUS*, quod erat impositum à cœlesti patre, quod nomen Salvatoris proprio voluerit sibi sanguine comparare; & quidem tanti emere, quanti potuisset mundum redimere. Quomodo restitutus postea fuerit Virgini Matri puer JESUS de inflicto vulnere, & sanguinis effusione tenerrimè compatiens, ac filio collachrymanti, præsertim cum unicam ejus acerbissimi cruciatûs causam nostra sciret esse peccata. Quomodo Virgo Mâter filium suum unigenitum suavi amplexu fovent, lachrymas detergat, plagam curet, præputium, & divinum sanguinem, quem noverat summi esse pretii, summâ reverentiâ sepositum asservet.

Inde sequitur Regum adoratio, & considerandum est, quomodo æternus Pater filii sui obscurum illustraturus natalem non hebræos tantum pastores è propinquis collibus, & campis accesserit, verum etiam Reges Magos ab extremis Orientalis Orbis plagis exciverit, & quidem novâ stellâ, de qua vaticinatus fuerat Balaam, sed magis interiore illustratione permotos, quâ superatis omnibus difficultatibus, & iter aggressi Jerosolymam regem ipsum Herodem adierunt intrepidè, & ea, quam Reges decet, magnanimitate, ac fide, quærentes natum Regem: *Ubi est, qui natus est Rex Judæorum*. Quomodo sine ulla mora rursus iter arripuerint, & præeunte iterato stellâ vehementer fuerint exhilarati. Quomodo hæc stella, quasi ignea lingua protacente Verbo perorans divini amoris nova phænomena primis indiderit Astrologis. Quomodo divinum Solem in terris ortum novus Phosphorus in cœlo splendens indicaverit. Quomodo cœlestis sponus procedens de thalamo suo proprios Hymenæos novâ tædâ è cœlo adducta nobilitaverit.

Quomodo Magi in Bethlehem appulerint, & natum infantem læti adinvenierint: *Invenierunt puerum cum MARIA Matre ejus*. Quomodo nusquam Mater sejungatur à filio, & ubi est JESUS, ibi & MARIA adsit, Puerum invenerunt cum Maria Matre ejus, filium enim habet propitium, qui ejus Matrem sibi conciliat. Quomodo Reges relictâ aulâ, caulam ingrediantur, & animis, corporibusque prostrati, infantem JESUM in Matris gremio adoraverint; & oblati muneribus describentes, quem colerent; thesauros tuos in gremio MARIE abjecerint, eique obtulerint, & quamvis alienis opibus non esset indigus, oblata tamen sibi munera, non recusaverit; quia

cum mortuos esset curaturus, non decuit myrrhâ carere: & quia sperare jam cœperat amorem hominum, oblatum sibi aurum suscepit; ut etiam thus, quia cum venisset ignem in terras mittere, debuit suavitas odoris bonorum operum, ac orationum tandem in cœlum conscendere. Quomodo Magi auro natum infantem fuerint Regem professi; thure DEUM; & myrrhâ mortalem. Tandem quomodo postquam satisfecerint propriæ pietati, ac religioni cogitaverint de redeundo, ac repetendo Herode, sed in somnis admoniti per aliam viam reversi fuerint interno suffusi gaudio; èd quia natum in terris DEUM viderint.

Tota igitur Christi vita uberrimam semper nobis suppeditat meditandi materiam, ut post Regum adorationem, in templo infantis JESU oblatio. In Ægyptum fuga repentina. Herodis furor, & cruenta innocentium puerorum cædes; ut etiam quomodo Christus fuerit à matre nutritus, in Judæam reversus. Docuerit in templo. Baptizatus fuerit à Joanne. Per annos triginta summa humilitate latuerit. In montem secesserit, & jejunos per quadraginta dies, & totidem noctes oraverit. Discipulos in mari Tiberiadis delegerit. In nuptiis Canæ Galileæ primum effecerit miraculum, & aquam in vinum mutaverit. E templo ementes, & vendentes ejecerit. Nicodemum docuerit. Samaritanam erudierit. Reguli filium pristinæ restituerit sanitati. Discipulos orate docuerit. Leprosulum mundaverit. Servum Centurionis curaverit. Socrum Simonis sanaverit. Capturam piscium Petro dedit. Subortam in mari tempestatem sedaverit, fluctusque compescerit, & ventos quiescere jussit. Paralicum sanaverit. Emorrhœissam è fluxu sanguinis liberaverit. Non habentem hominem in probatica piscina curaverit. Dæmones ab obsessis abegerit. Filium viduæ suscitaverit. Morbos varios curaverit. Ex quinque panibus, & duobus piscibus quinque millia hominum esaturaverit. In Taboreo monte gloriam suam Discipulis ostenderit. Adulteram absolverit. Hydrope laborantem sanaverit. Parvulos benedixit. Leprosos plures mundaverit. Lazarum quadruiduanum, ac jam foetentem in tumulo suscitaverit, ac redivivum jussit è sepulchro surgere. Passionem suam prædixit. Unguento se deliniri permisit à peccatrice Magdalena. Victor, ac triumphans cum palmis fuerit Jerosolymam ingressus. Ficulneam infructuosam excidi jussit, & vineam locari solentiori agricolæ. Ultimam cœnam instituit celebraturus pascha cum Discipulis suis. Pedes laverit Discipulorum. Oraverit in orto

Luc. 2. v. 21

60.

Matth. 2. v. 2.

61.

Matth. 2. v. 11.

62.

horto Gethsemani, ac fudore, sanguineo maduerit.

63. Quomodo proditus fuerit à Juda signo osculi, & vinctus à satellitibus, ductus ad Annam primum, postea ad Caipham. Deinde sistitur Pilato, & illuditur ab Herode, reducitur ad Pilatum, flagellis crucentatur columnæ alligatus, spineâ redimitur coronâ, & flagellis cæsus ostenditur populo; inde adjudicatur morti, educitur ad crucifigendum, spoliatur vestibus, cruci manibus, pedibusque figitur, elevatur in cruce, blasphematur à militibus, emittit spiritum; inde deponitur de cruce, sepelitur. Descendit ad inferos. Resurgit à mortuis. Sub specie hortulani apparer Magdalenzæ. Sub forma peregrini obviat Discipulis euntibus in Emaus. Apparet Thomæ, sanatque ejus incredulitatem. Ascendit in cælum, & mittit Spiritum Sanctum.

64. Selectâ meditationis materiâ præmittenda est oratio præparatoria, quâ petimus à Deo gratiam, ut omnes vires nostræ, & operationes sincere ad illius gloriam, & cultum tendant, donec tempus meditationi impendendum effluat, cum animæ nostræ profectu, fructuque spirituali; proinde enixim Deum rogamus, ut gratia sua velit cor nostrum à perverfis, ac inanibus emundare cogitationibus, mentem continere, ne divagetur; illustrare intellectum, inflammare voluntatem, nosque ad se rapere, quò majori fervore possimus Deo vacare? non enim oratio nostra solum ab humana pendet arte, & industriâ, sed potissimum à benignissimo Sancti Spiritus afflatu, atque impulsu: est enim oratio donum Dei, & non tam contentioso labore, ac pertinaci hominis studio, quàm puritate mentis, & humilitate, ac gratuita Dei benignitate comparatur. Præmissâ hâc præparatione, sequitur primum præludium, quod versatur in compositione, ac descriptione loci, in quo res, quæ meditationi subijcitur, gesta fuit: si enim Christi Domini nativitatem velimus meditari; per vim imaginatricem formandus est locus, seu stabulum Bethlehemiticum, in quo natus fuit Christus, ac positus medius inter bruta animalia, & revocandæ sunt omnes circumstantiæ loci, temporis, personarum, quomodo fuerit à diversorio exclusus, & à Virgine Matre editus in præsepio; quomodo hyemaverit in campis amor, & cœlestem hospitem malè materiaturum tugurium exceperit; non enim quidquàm præter tuguria potuit in terris invenire, qui cælum reliquerat; quomodo secesserit in subûrbanum antrum paritura Virgo cum Sanctissimo Conjuge Josepho, èò quia virginitas, & sanctitas nondum consueverint urbes incolere. Quoad circumstantiam temporis consideratur, quod hyems erat, & quidem summa, seu tempestas perfrigida, & intempesta nox hiberna frigora

geminaverit, quomodo vagierit natus in terris Deus; & frigore tremuerit nudulus noster amor; quomodo aggresses paleæ infantis JESU tactu purpura evaserint nobiliores; quomodo ingesta gramina tenello fuerint substrata capiti. Posterior præludium continet varios affectus pios, quos in meditatione ciemus, præsertim in nativitate Christi amorem excitamus, quo singulari teneritudine infantem natum prosequimur, & simul compassionis, èò quia omni terreno destitutus commodo natus fuerit, rigente brumâ, media hyeme: ut ah! parcite rigidiora frigora, parcite tenellum adurere puerum, quem satis divinus calor adussit. Parcite gelidi ventorum turbines, nivea, ac mollicella perflare corpusculi membra: non sunt vestri juris nivea hæc membra, quæ non hibernum tydus adduxit, sed amoris æstus læto coëgit prodigio. Parcite glaciales animæ genas vagientis pueri eventilare.

65. Sin verò meditationis materia sit de resurrectione, excitatur lætitia, & gaudium. Si de passione affectus tristitiæ; si de peccatis confusio, lachrymæ, angor, & poena. Si de virtutibus vehemens, ac ardens excitatur desiderium eas imitandi; non enim incertum divagari, sed ad certum scopum debet meditatio collimare: quemadmodum in omni arte, ac disciplina, quâ aliquid efficitur, præit in intentione finis, quem artifex sibi proponit ascensione obtinendum: perinde in meditatione certa debet esse ratio, ad quam omnis ratiocinatio, ac cogitatio referatur. Et pro varietate materiæ, quæ meditationi subijcitur, varij semper sunt affectus excitandi compassionis, & congratulationis, in rebus enim tristibus affectus excitatur compassionis, in lætis congratulationis.

66. Si causam disquirimus dominicæ incarnationis, & deprehendimus, hanc nostra fuisse peccata, inde affectum doloris, & compunctionis excitamus: dum enim in peccatorum nostrorum odium, dolorem, ac detestationem incendimur, ac interiore mentis compunctione, & contritione conficimur, jam fructum colligimus nostræ meditationis. Si cogitemus causam Christi passionis, & mortis, nostram fuisse salutem, ac redemptionem, èò quia injuriæ à nobis per peccatum in Deum illatæ tantæ fuerint atrocitatis, ac gravitatis, ut si rigor justitiæ, ac summa æquitatis ratio servanda sit, non alius, quàm Dei filius factus homo suo possit cruore nostras abolere culpas, nostramque purgare conscientiam, inde excitamus affectus spei, & gaudij spiritualis, ut etiam gratitudinis, quâ tam benefico Salvatori, quantas animo possumus gratias rependimus de impertitis nobis tot, & tam magnis beneficijs; si recogitemus præsertim, qua voluntatis propensione, quo charitatis ardore, ea contulerit immerentibus. Excitamus etiam affectum admirationis considerantes di-

nam in primis Majestatem personæ Salvatoris filii Dei, rerum omnium Conditoris, tum ejus omnipotentiae vim tot excellentibus patefactam miraculis, cui se se omnia subdiderunt elementa.

67.

Præ cæteris autem affectibus amor semper principem occupat sedem; hunc enim affectum infinita, ac inexhausta Salvatoris charitas, ubique se se efferens facile potest accendere, quia sicut ignis ignem, ita & amor gignit amorem, quem excitamus in Redemptorem nostrum, si eum consideremus, ut nostrum Assertorem, Liberatorem à satanico famulitio; Præceptorem, Medicum, Advocatum, Consiliarium, pastorem, amicum, patrem, sponsum animarum nostrarum, imò ut authorem naturæ, & gratiæ, justificatorem, glorificatorem, & finem nostrum ultimum, seu nostram beatitudinem: nostrum propterea Salvatorem totis viribus, totaque contentione tenemur tunc diligere.

68.

Ne tamen mente orantibus id contingat, quod Hebræis usu venit in deserto, nimirum quod aliquando desipiant ex assiduitate divinorum Mysteriorum ipsum cœleste manna, plures parandi sunt modi hoc manna condiendi, quibus esuriem nostram spiritualem provocemus: & in primis, si unum seorsim non videatur Mysterium sapere, plura possunt intellectui exhiberi simul, vel successivè unum post aliud, ut omnia possit decurrere, & modicum quid ex omnibus delibare; quemadmodum enim mensæ divinum pluribus solent ferculis instrui, & obsonijs, è quibus omnibus possit Conviva, prout ipsi magis libuerit aliquid delibare, vel unum certum, quo se planè saturet, deligere valeat; perinde mysteriorum hæc Redemptoris ditissima mensa plura numerò, varia, ac genere diversa spiritualium quoque sensuum ubertate feracissima suppeditat fercula; ut quisque cibum eum mentis seligat, qui jucundissimus, ac proficiuus maximè videtur sibi esse.

69.

Quòd si intellectus divinis mysterijs perpendendis videatur minus idoneus, ac veluti sterile scire, tunc proderit non multa mente percurrere, sed pauca meditatè legere, atque ex libris asceticis agentibus de Christi passione, aliisque divinis mysterijs, præsertim de quatuor novissimis, mundi contemptu, aliquem seligere, & ex eo duos, vel tres, aut quatuor, vel pauciores versus legere, & quod oculis hauritur, mente evolvere; hoc enim pacto initiatur animus rerum cœlestium gustulo: & sic orantes gallinas imitantur, quæ ad temperandos sitis æstus, ubi pauculas aquæ guttulas sorbuerunt, mox caput attollunt, reducunt, bibuntque deavo, & iterum illud erigunt, iterumque submittunt aliam haurituræ guttulam, quam erecto capite in stomachum demittunt. Pulchrè D. Bernardus: *Hauriendum sæpe est de lectionis serie affectus, & for-*

Epist. ad frat. de monte.

*manda oratio, qua lectionem interrumpat, & non tam impediatur interrumpendo, quam puriorem continuò animum ad intelligentiam lectionis restituat. Lectio sine meditatione arida est; meditatio sine lectione erronea, oratio sine meditatione est tepida. Hoc enim pacto lectio orationem fovet, & oratio lectionem vivificat. Quòd si adhuc intellectus sterile sceret; præsentem saltem sibi imaginetur Deum, & ea quæ potest majori reverentia mysteria legat Christi patientis, & per motus anagogicos, brevèsque orationes jaculatorias, Deum enixim roget, ut velit sibi suam impertiri gratiam, illustrare, ac corroborare intellectum, inflammare voluntatem suo amore, memoriam fecundare, ut ritè possit, ea quæ suggerit meditari: ut scribit magnus Antonius Abbas. *Anima, in qua habitavit ignis Dei, similis est avi duabus prædita alis, quibus volat, & sursum per cæli aëra elevatur. Etenim avi præ omnibus creaturis ala peculiaris sunt: ala verò anima domino obsequenti sunt virtus ignis Dei, quibus ad cælum sursum volare valet, si autem bis caruerit alis, minimè sursum in aëra se elevare poterit, cum sit illius ignis expertus; similisque erit avi suis spoliata alis, qua volare nequit.**

Epist. 11.

70.

Causa igitur ascensionis creaturæ in Deum fuit ignis invisibilis, calor scilicet amoris divini, quo solet cor fervescere, & quo deficiente, nemo sursum ascendit, sed humi tantum repit. Sunt autem motus anagogici perbreves aspirationes, seu quædam orationes jaculatoriæ, sive sola mente conceptæ, sive mente simul, & ore prolata, quibus vir asceta, in quovis loco, & tempore assuescit, ut semper oremus, & nunquam ab oratione deficiamus: cum enim instabilitas naturæ nostræ, quamplurimæ corporis curæ, & aliæ occupationes sæpe nos distrahant, motus isti anagogici compensant perpetuitatem orationis; quia tametsi momento fiant, & transeant, jugiter tamen permanet eorum fructus, ac continuatur oratio, continuatione boni desiderij in charitate fundati: siquidem desiderium, & omnis alius probus affectus semper orat, quia semper clamat ad Deum ipse sinceri amoris affectus: est hujusmodi oratio, per quam anima ad Deum ascendit; societatem effugit, quam cum cæteris hominibus, brutisque habet animantibus, & cum Angelis copulatur: vocantur etiam hujusmodi motus anagogici aspirationes ad Deum, quia non nisi ad Deum aspiramus; & nihil nisi Deum spiramus; & per hos motus fervor charitatis non minus, quam vita corporis aëris respiratione sustinetur, hinc Cassianus *Lib. 2. instit. cap. 10.* describens instituta Monachorum ait: *Utilius censent, breves orationes, sed creberrimas fieri. Non enim multitudine versuum, sed mentis intelligentiâ delectantur Calites, & D. Chrysostomus ad populum Antioche *Homil. 29.* num ait: *Breves, & frequentes orationes fieri**

fieri Christus, & Paulus praeceperunt parvis ex intervallis. Nam si sermonem in longum extenderis in negligentiam, frequenter lapsus multam Diabolo subrepti facultatem dederis, & supplantandi, & abducendi cogitationem, ab his, quae dicuntur. Sin vero continuas, & crebras orationes facias, totumque tempus interpolans, repetita orationis frequentia faciliè poteris modestiam exhibere, & ipsas orationes cum multa facies solersia. Et hæc piæ aspirationes crebrius repetitæ sunt, quæ cælum penetrant, & divinam in terras trahunt dulcedinem, quæ cor perfunditur orantis, ait enim Aelredus. *Hæc devota suspiria tam gratiosa sunt in oculis ejus, qui scrutatur renes, & corda, ut non possit deus abscondere multitudinem dulcedinis suæ, quam abscondit in mentibus diligentibus se, & hujusmodi motus vocantur à Tertulliano de orat. cap. 1. Orationes sine agmine verborum: & hunc orandi modum per hujusmodi motus anagogicos nos etiam edocuit Christus Salvator, cum in horto Gethsemani hæc ad Patrem verba iteravit: Pater, si possibile est, transseat à me calix iste, veumtamen non mea, sed tua voluntas fiat: & pendens in cruce pluries easdem repetebat aspirationes, dicens: Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Hinc familiaris etiam fuit D. Francisco motus ille anagogicus Deus meus, & omnia: D. Basilio illud Cananæ Misere mei filij David. S. Marcellæ referente D. Hieronymo illud Psal. In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Thaidi respicienti illud, quod didicit à Paphnutio Abbate, qui blasphemasti me, misere mei: Alij etiam illud consueverunt repetere pluries per singulas horas: Domine ad adjuvandum me festina. Alij frequentissimos solent actus amoris, & gratiarum actionis singulis diebus elicere. Hisce enim motibus anagogicis veluti vibratis jaculis confodiuntur tartarei hostes, excutiuntur tentationes, quæ nos pullant; & mens nostra divino accenditur amore, pijs repletur cogitationibus, & anima amoris nexu Deo unitur; convenit enim hujusmodi exercitium ijs præsertim, qui animam jam à vitij expurgarunt, & in via illuminativa, culturâ virtutum, & exercitio meditationis profecerunt: siquidem postquam anima beneficio orationis mente conceptæ ab affectu sæculi fuerit abducta, coeperitque intus pio æstulare desiderio, relicto quovis alio exercitio ad piæ hæc transit aspirationes; quæ propterea cordis exigunt puritatem, rectitudinem intencionis, perfectam abnegationem, ac mentem defœcatam ab imaginibus, acidolis creaturarum, imò requirunt etiam fugam curiositatum, ac inutilium sermonum, vanarumque occupationum; & etiam desiderium semper proficiendi, voluntatem libe-*

ram, & expeditam à quavis terrena delatione; quia quælibet, vel minima inordinatio, & quicumque tenuissimus affectus erga aliquam creaturam; ut etiam quævis levior offensa, & distractio exterior ad mundæ fluxa moram iniicit animæ properanti ad unionem cum Deo.

Neque ad hos anagogicos motus eliciendos sagax requiritur ingenium, nec mentis acumen, neque multiplex cognitio, sed cordis puritas, mentis simplicitas, probe affectus ardor mediante ope divini Spiritus, qui super humiles, & parvulos requiescit. Nunquam expleri potest anima, nisi Deo impleatur, nunquam potest exfatiari, nisi dulcedine perfundatur divini amoris; unde Augustinus ait: *Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, sed in te, donec requiescat in te: seu donec altissimo amoris nexu summo copuletur Bono.* Cæterum quando eliciuntur hujusmodi motus anagogici, dirigenda est intentio orantis ad finem eorundem: est autem hujusmodi finis animæ purificatio, cordis emundatio, ac per pios affectus inflammatio, quæ divino ardeat amore, & soli Deo adhæreat, quia fructus, & finis orationis ex sententia D. Bonaventuræ est Deo adhærere. unumque cum eo fieri spiritum per liquefactionem purissimi amoris, ac speculationem divinæ cognitionis, & absconsionem in Dei vultu ab omni mundanorum strepitu, per excessum beatæ fruitionis, quæ omnes animæ potentias, virésque omnes simul collectæ uni duntaxat adhærent vero, & summo Bono; ad id Deus potentias animæ nostræ indidit, ut non hæc rebus mergerentur terrenis, sed ut pijs aspirationibus Deo inhiarent, eique solè hærent. Ab hisce anagogicis moribus transit plerumque ascera ad statum altissimæ contemplationis, & à vinculis terrenorum affectuum, & à fallacijs sæculi expeditus, lucèque superna perfusus dicit cum David. *Illuxerunt coruscationes tuae orbi terra, vidit, & commota est terra; sunt siquidem aspirationes veluti subitanæ illustrationes, quibus subinde mens ad superna plenè elevatur.*

Quia verò natura nostra instabilis est, & mutationibus obnoxia, varijsque cogitationibus assueta faciliè ab hisce deficit pijs aspirationibus; & ad externa, vel invita dilabitur, quam mentis imbecillitatem expertus D. Augustinus, ita conqueritur, Deum alloquens: *Aliquando incommittis me, in affectum multum inusitatum introrsus, at nescio quam dulcedinem, quæ si perficiatur in me, nescio, quid eris, quod vita ista non eris. Sed recido in arumnosis ponderibus, & resorbeor solitè, & teneor, & multum fleo, sed multum teneor. Tantum consuetudinis sarcina digna est. Hic esse valeo, nec volo; illic volo, nec valeo miser utrobique.* In id igitur, vel maximè incum-

71.

Psalm. 76.

72.

Lib. 10. cap. 9.

Homil. de
divinis Di-
spiciis.

Epist. 16. ad
Francij.

bendum studij, ne mens hæc, illacq; evagetur affectu inordinato. Ab hisce igitur pijs aspirationibus asceta transit ad sublimem contemplationem, quæ propterea est mysticorum functio, habetque pro objecto ipsum Deum, & consistit in quadam abstractiva visione, suavi, tranquilla, & amabili, æternæ veritatis, quam mens sine discursuum varietate sincerè aspicit, & penetrat, non sine ingenti amore, & admiratione; ex tali enim cognitione licet lumine caliginoso fidei innixa accenditur amor, & vicissim ex amore sua subit cognitio incrementa. Amor siquidem ignis est ille beatus, qui intus lucet, in intellectu, quem illuminat, & ardet in voluntate, quam inflamat, ut hæc summo duntaxat Bono adhærescat, & quò intimius ei unitur, eò acriores in corde succendit amoris flammæ; ex quibus crescit desiderium videndi Deum; nec quiescit, donec ei inseparabiliter adhæreat, cui per amorem inhiat, quia ut scitè Clemens Alexandrinus. *Non cessabit, qui querit, donec inveniat; cum autem invenerit, admirabitur, admirans regnabit, regnans requiescet.*

73.

Neque aliud est contemplatio, quàm rerum divinarum, quæ nos latent, consideratio, seu veritatis indagatio: Mysticè verò sumpta ab ascetis dicitur esse terminus meditationis, seu considerationis, & est quædam visio veritatis quæsitæ, & inventæ: seu est liber quidam, & perspicax certusque Dei intuitus, rerum caelestium admirationem inferens, & in amorem desinens, & ex amore procedens: dicitur autem intuitus, non ei similis, quo beati in caelesti patria Deum intuentur, sed minori lumine, & quidem caliginoso fidei sub-

nixo; unde dicitur potius intuitus, eò quia mens non indigeat discursu inquirente veritatem, sicut in meditatione; quia contemplatio opus est intelligentiæ veritatem simpliciter absque discursu inspicientis: vocatur autem liber intuitus ex parte hominis, eò quia liber esse debet à peccatis, ac inordinatis affectibus, curisque supervacaneis, imò debet etiam ex parte actus esse intuitus liber, ut facilis animus à rebus terrenis expeditus, quasi avia in aëre perniciosi, ac liberiore motu feratur, quocumque Deus illum trahit: imò est etiam liber ex parte objecti, quatenus asceta illud contemplatur nudum, ac prorsus liberum ab imaginibus sensibilibus: dicitur etiam perspicax intuitus, seu clarus, & apertus in lumine fidei. Imò est etiam certus, quamvis non excludat fidei obscuritatem, quia per contemplationem de rebus divinis eò certiores reddimur, quò clarius eas perspicimus: & hic intuitus admirationem excitat; quia tamen objecta, quæ contemplamur, nobis innotescant, inlueto tamen modo nobis proponuntur, quo stupenda, & mirabilia nobis videntur. Demum dicitur in amorem desinere, & ex amore procedere, quia contemplatio suam trahit originem ab amore Dei; & in amorem desinit, quamvis enim proprie sit actus intellectus, suas tamen habet radices in voluntate: quatenus ex Dei amore ad ejus incitatur contemplationem: & quia finis respondet principio; etiam finis contemplationis est in affectu, quia dum in visione rei amatæ delectamur, ipsa delectatio magis excitat amorem.

DISSERTATIO XXI.

Jejunium probos quosque affectus exci-
tat, fovet, & nutrit, improbos excutit,
abigitque.

§. I.

*Qua indulgentia gula in Protoparentibus damna irruerit; coercitio
cibi, & potus reparat, ruinasque inductas restaurat.*

Uemadmodum indulgentia gulæ in prima foeminarum Eva affectus omnes depravatæ concupiscentiæ, & effrenis irascibilis concitavit in homine contra nobiliorem ejus par-

tem, quam nituntur tumultuantes pravorum affectuum insurgentes turbæ quaterere, labefactare, & prosternere: ita gulæ coercitio per injectum jejunii frenum naturam hominis collapsam restaurat, labefactam refarcit, viribus destitutam corroborat, ac felicem veluti, ac pacatum innocentiae statum redintegrat; siquidem jejunium vitia coercet, pravæ naturæ propensiones cohibet, bestiales appetitiones compescit, & quæ in homine erant omnia sua deque per gulam everfa, jejunium pristino restituit statui, & turbata tranquillat: & damna omnia per gulæ indulgentiam injecta reparat. Considerat Deus Protoplastos ad imaginem suam, animum eis imperteriat immortalem, eumque instructum non rerum duntaxat naturalium omnis generis, sed earum quoque, quæ supra naturam sunt scientiâ, & cognitione, addiditque dona supernaturalia gratiæ, quibus ab ipso ortu Deo grati, familiares, amici, filij, justij, & sancti constituerentur. Dedit & corpus vividum, robustum, sanum, vitali succo vegetum, membrorum omnium compage, & sensuum perfectione absolutissimum, & eximiâ venustate præditum, interitus immune, nulli vulnere, dolori, ægrotudini, mortis obnoxium: in alimenta mensam eis proposuit terrarum omnium longè, latèque diffusum, ac frugiferum orbem. Adjunxit beneficium primigeniæ innocentiae, spiritum scilicet liberum, ac sui juris, ac arbitrij, & cui affectus omnes, & appetitiones, ac cupiditates obtemperabant; quâ in felicitate postquam plura sæcula decurrissent, & cum senescere sensim cœpissent, deficientem ætatem redintegrare potuissent vitali pomo, & tandem in cælum sine funere transferendi fuissent, ac æternâ donandi beatitate.

Verùm ab hoc felicitatis statu gula eos dejecit. Præceperat eis Deus ne de fructu arboris scientiæ boni, & mali comederent, ut recordarentur superiorem esse, qui possit eis præcipere, & quidem sub interminatione amittendæ felicitatis, mortisque incurrendæ; adeo ut si præceptum transgredierentur, jus perderent immortalitatis, ac cœli, & non tantùm sibi, sed etiam toti posteritati suæ generis. Sed cum solitario incessu per paradisiacas amenitates divagaretur Eva; & consisteret, sicut eam animi libido pepulerat, ad arborem scientiæ boni, & mali pendulis foetam fructibus: adfuit & ibi serpens ejusdem arboris circumvolutus ramis, qui veluti frater sororem affatur, ac subdolâ fucatæ eloquentiæ illecebrâ, mulieris prius sibi benevolentiam captat, cui virus propinat pestiferæ cupiditatis excellendi supra humanum fastigium, eique suadet, simulque persuadet gustum arboris vetitiæ: & tunc mulier exhibitum sibi prohibitiæ stirpis pomum, oculis instruat, ejusque colore delectatur, manum admovet, tangitque, & dentibus etiam mordet, conterit, & deglutit; illicoque ad maritum accedit, cui dulcedinem, saporem, ac singularem virtutem pomis insitam arboris scientiæ boni, & mali, pluribus commendat, ac laudibus excipit; virumque mortis metu tergiversantem muliebri vafriæ pellicit: qui tandem, ut uxori placeret, maluit Deo displicere, & oblatum à foemina pomum gustare, ac in stomachum demittere. Sed quia jejunii præceptum uterque conjux fuit transgressus; quod gulæ indulgeret; irrequieta statim legis membrorum rebellionæ cœperunt intus insurgere in corpore amborum pravi omnes affectus cum concupiscentes, tum irascibiles; caputque attollere contra spiritum, & præ cæteris eos aggressus est furor erubescendæ libidinis, cujus turbulento sensu exagitati jejunij transgressores, vultus confusione propriam cœperunt audiatem erubescere, quam ut obtegerent, sibi subligaria frondea de foliis connexis ficuum consueuri in proximum densatum arborum recessum, se abdiderunt, obnoxii insultibus pravorum omnium affectuum, corporis molestis,

Lib. 21. de
civis. cap.
22.

lestis, ærumnis, ægritudinibus, & animi præfertim angoribus. Plures enim tumultuaria rebellione intus insurrexerunt affectuum turbæ, quæ insidiis vulneribus animi integritatem fregerunt, & potestias sædè sauciârunt: multiplex enim fuit vulnus; quorum primum inflictum voluntati fuit inordinatus amor sui, rerumque externarum, ac fluxarum: quod fit, ut omnes, quæ sua sunt, enim quærant, & ex hoc putidissimo fonte nonnisi perniciosissimi scaturiunt rivuli, quos recensens D. Augustinus ait: *Mordaces cura, perturbationes, mærores, formidines, insana gaudia, discordia, lites, bella, insidia, iracundia, inimicitia, fallacia, adulatio, fraus, furtum, rapina, perfidia; superbia, ambitio, infidentia, homicidia, parricidia, crudelitas, nequitia, luxuria, petulantia, impudentia, impudicitia, fornicationes, adulteria, incesta, & contra naturam, utriusque sexus tot supra, atque immunditia, quas turpe est etiam dicere, & quidquid talium malorum, & tamen de vita hominum non recedit, ab hoc inordinato sui amore, suam trahit originem.*

O quàm malè carptum malum gustavit Eva, quod unà cum malorum omnium plena colluvie, mortem etiam deglutivit! fuit certè hæc indulgentia gulæ Pandoræ pisis, ex qua tot scelerum portenta, tot morborum supplicia, tot calamitatum afflictiones, & mors ipsa proruperunt. Hæc enim jejunii violatio fuit, quæ nos paradiso exclusit, & in hanc lachrymarum vallem, in hoc exilium, in hoc mare procellosum ejecit, ubi venti vehementes, fluctusque ingentes nos quatunt, & quotidiana naufragia obruant. Ex hac vomica pravatum omnium cupiditatum, affectuumque malignantium purulentia ebullit; ex hoc camino vitiosæ naturæ fumus jugiter ascendit, & veluti è gehennali vaporatio sædè libidinis scintillæ ejectione, & quas primi homines meruerunt pœnas, easdem diffuderunt in omnes posteros, quodque unus deliravit, plectuntur omnes. Tametsi magnum non fuerit, unicum duntaxat carpisse pomum, & injuncti jejunii arboris scientiæ boni, & mali violasse præceptum; maximum tamen fuit in amœnissima illa, & in omnes paradisi arbores libertate excepta una; ne ab hac unica quidem, mortis interminatione, à legislatore mille titulis reverendo, vetita, manum, & dentem abstinuisse; & quia prius homo Deo non paruit, sibi illiadem malorum omnium accersivit.

Ex hac jejunii violatione oriuntur ea omnia incommoda, quæ intus experimur, nimirum difficultas in cultura virtutum, & fuga vitiorum, cum enim finis hominis naturalis quantum ad voluntatem sit honestè vivere juxta dictamina rectæ rationis, est virtus juxta naturam, cui vitium adversatur:

& res omnes insita sibi propensione facilitate moventur ad ea, quæ propriæ naturæ sunt consentanea, & nonnisi difficulter ad ea, quæ eidem repugnant; quapropter soli homines ob violatum jejunii præceptum in protoplastis, ut ait Siracides. *Lacantur, cum Provati, malè fecerint, & exultant in rebus pessimis: cap. 2.* Idque causæ, cur plures hominibus infligantur pœnæ, ut vel inviti cœrceantur à vitijs; ait Augustinus. *Quid enim sibi Lib. 10. cap. 11. volunt multimode formidines, quæ cobibendis parvulorum vanitatibus adhibentur? Quid Padagogi, quid Magistri, quid serula, quid lora, quid virga, quid disciplina illa, quæ scriptura sancta dicit. Dilecti filij latera esse tundenda: ne crescas, indomitus, domarique jam durus, aut vis possit, aut fortasse non possit? quid agitur his panis omnibus, nisi ut debellectur imperitia, & prava cupiditas refrænetur, cum quibus malis in hoc sæculo vivimus.*

Secundum incommodum, quod ex violato jejunio experimur, est ingens segnities in iis; quæ ad beatè, & honestè vivendum pertinent, quia cum beatitudo sita sit in perfecta virtute, quam difficulter enantiscimur; ratio postulat, ut toto studio in hanc incumbamus virtutum culturam, quatum floribus ornemur, & fructibus pascamur. Quod si, qui magnum adhibent studium, non absque labore virtutum sibi comparant ornatum; certè de iis, qui nullum adhibent laborem, res est profus deplorata. Et quidem pudor est, plerisque studia negligere virtutum, nec quidquam cogitare de beatitudine æterna, & tantum his fluxis, & interitui obnoxijis inhiare; hæc enim segnities, hic torpor suam è violato jejunio à Protoplastis ortum trahit. Tertium est immoderata sollicitudo in coacervandis divitijs, possidendis dominijs, scaptandis lucris; qui enim bona negligunt, non peritura, & quæ nonnisi in Deo, qui est summum bonum indeficient, reperiuntur, ii præ cæteris attentiores sunt in comparandis sibi caducis bonis; quæ pereunt; in acquirendis inanibus titulis, qui solum fumum emittunt lachrymis eliciendo aptum; in pluribus auri, argenti que ponderibus coacervandis, quæ animam premunt: quam calamitatem non SS. Patres duntaxat deplorant, verum etiam ipsi Ethnici. *O curas hominum, d. Invenit. quantum est in rebus inane! Quartum est per-versitas humanæ voluntatis, quæ ad Deum colendum tardissima est, & paratissima ad inhærendum rebus hisce fluxis, quæ sensum alliciunt. Quintum inconstantia, instabilitas, & pugna quædam humanæ voluntatis, siquidem res cæteræ creatæ, sive superiores, ut Angeli, sive homine inferiores, ut pecudæ: & cætera animantia semper idem volunt, appetunt, vel nolunt; quatenus bonum sibi consentaneum prosequuntur; & malum, quod apprehendunt, sibi noxium fu-*

lib. 8. con-
fess. cap. 9.

fugiant: secus homines eandem rem nunc volunt, & modò nolunt; & modò nec volunt, nec nolunt: scitè Augustinus. *Ego cum deliberabam, ut servirem Domino Deo meo, sicut diu disposueram. Ego eram, qui volebam, ego qui nolebam. Neque plene volebam, neque plene nolebam; ideo mecum contendebam, & dissipabar à me ipso, & ipsa dissipatio me invito quidem fiebat; nec tamen ostendebat naturam mentis aliena, sed penam mea.* Sextum est fastidium proprii status, & impatientia; quod sanè argumentum est corruptionis humanae voluntatis, prodi- que hominem nunquam esse sua sorte conten- tum. Proprium est agrotantium nunc u- num velle, nunc alium cibum: sed omnes fa- stidire, quapropter D. Gregorius ait: *Non nati in hujus peregrinationis arumna huc fa- stidiosi jam venimus, nescimus, qua desidera- re debeamus, & nonnullis interjectis lub- jungit: Fastidio ergo nostro tabescimus, & longa inedia posse fatigamur.* Septimum est propensio ad malum, & ad bona commuta- bilia vicissitudinibus obnoxia, quæ ab illis tantum bene æstimantur, qui illa nihili æ- stimant.

6.

Non solum ob violatum jejunium à Pro- toplastis sauciata fuit in homine voluntas; verum etiam utraque parte inferiorum con- cupiscens, tum irascens, ex quibus effrenes exiliere affectus, tumultuarunt passiones in superioris perniciem: adeò ut scripserit A- postolus. *Videò aliam legem in membris meis repugnare legi mentis meae, & capti- vantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.* Et tam diè torquebatur, ut optaret liberari à morte illa per gratiam JESU Chri- sti; subdit enim: *Infelix homo, qui me libera- rabis de corpore mortis hujus?* Quantum violati jejunii noxa in Protoplatis intulerit damni, ex eo conijctur, quia concupiscen- tia contra rationem pravos omnes suos con- citavit affectus; & quantum sint imbecilles vices rationis post violatum jejunium ad eor- dem depravate concupiscencie coercendos affectus, satis aperte testantur exempla Sa- lomons, & Davidis, qui misere concupiscencie succubuerunt assultui; quan- vis primus fortitudine, secundus sapientiæ omnibus præcelleret, ac tertius fortitudi- ni, ac sapientiæ sanctitatem etiam, & pio- tatem penitus singularem adjunxerit. Testan- tur pleraque alia exempla, quæ quoties in scripturis sacris leguntur, horrorem incu- tiunt legentibus. Testantur innumera pro- penodum historiarum profane referentes, plu- rimos adeò ingenti turpissimarum volup- tatum conflagrasse incendio, ut penè ad insa- niam redacti fuerint. Testantur denique no- væ, ac insolentes libidinum adventiones, quibus concupiscencia hominum longè supe- rat illam brutorum: quia ne probat Plutar- chus in opusculo, quòd bruta ratione utantur hæc non nisi quibusdam anni mensibus stimu- lari se sentiant: concupiscencia ad libidinem

propter individuorum propagationem, & ad propriæ speciei conservationem; cum homi- nes toto anni tempore singulis mensibus, imò & diebus, noctibusque stimulos sentiant, re- bellantis concupiscencie, quibus ad Venerem jugiter illiciuntur; nimirum post violatum à Protoplatis jejunium, adeò concupiscencia contra rationem rebellavit, ut jugiter bellum ei indicat, nitaturque jugiter eam prosternere, sus deque evergens intus, si quæ in ipsa sunt pia desideria: secus quia bruta nulla fuerunt jejunii præcepta transgressa, non adeò acriter in ipsis insurgit concupiscencia, nec semper, sed stans duntaxat temporibus urgente ne- cessitate speciei; prolisque propagandæ: & inde clarè conijctur, non nisi ob violatum à protoplastis jejunium suos concupiscenciam depravatos concitasse affectus contra portio- nem in homine superiorem, ac nobiliorem.

Quam verò turpe sit carnis se sinere spur- citijs coquinari ex eo facile conijctur, quod vel nudum luxuriæ nomen propria non carere ignominia edixerit Apostolus præci- piens; ut quæ hujusmodi sunt, nec nominen- tur in nobis. Hinc pudor ille, quo homines etiam ingenui suffunduntur, si semel aliquod luxuriæ peccatum ab iisdem patratum alijs innotuisse suspicentur: neque Protoparentes hoc fuerunt pudore affecti, nisi postquam ob violatum jejunium concupiscencia in ipsis re- bellavit contra rationem, ut peritè notavit S. Ambrosius, inquit, *Adam, & Evam, non nisi intemperantia provocante pudor cog- novit. Quamdiu autem mansit in illis inte- merata puritas, mansit, & impolluta virgini- tas; & quamdiu jejunaverunt ab interditijs epulis; & quamdiu à pudendis jejunaverunt peccatis. Fames enim amica virginitatis est; inimica lascivia; saturitas verò castitatem prædigat, nuxu illecebram.* Coercendi itaque sunt rebellantis concupiscencie impe- tus, cohibendi effrenes pravorum affectuum motus, sereno præsertim temperantiæ, & jejunii; & ne insolentes concupiscencie affectus rationi recalcitent, bellum est gulæ indicendum, & contra ejus vitium cer- tamen incedendum; per gulam enim ex nimio cibo, & potu mens hebetatur, ratio obnu- bilatur, vires animi proferuntur, & ipsa concupiscencia acrius insurgit contra spiri- tum, fortiorque pugnat contra rationem.

Per gulam mala plurima intrant in ho- minem, si enim dederis hominem multo re- platum cibo, vinoque madidum, hunc exhibebis ventri indulgentem, mente stupidum, viribus languidum, ad venerem pronum, virtutibus extolendis ineptum; scurrilitate, & loquacitate dissolutum; rixis, & conten- tionibus fractum, vitijs, ac immunditijs coin- quatum: siquidem gulæ vitium sequuntur abliguratio rerum familiarium, auri, argenteve dissipatio; honorum alienatio; proluxa mor- borum series; & demum mors ipsa graviore ciborum sarcinâ accelerata; ut paucos enu- meres infirmos, quos gula ad ægritudinem

Emil. 36.
in Evangel.

Ad Rom. 7.

7.

Serm. 37. de
quadrages.

8.

non adegerit; paucosque ante senium decessisse, quibus gulae intemperantia ad sepulchrum viam non straverit; secus si noxijs humoribus ex nimio cibo, & potu congestis corpus careat, tentari quidem à morbo potest, non subigi.

Non meum est consilium, quo ventri subtrahantur alimenta, cum sciam, rescindendum esse corpus animale, esse restaurandas deperditas vires; ac reparandum, quod ex humido radicali calor innatus sua absumpsit voracitate; ac propterea sciam hominem, quotidiano esse indigum cibo, & potu; sed id unum assero, latere hic dolium, ac concupiscentiae laqueum, quo saepe homo gulae indulgens irretitur, qui obrentu necessitatis, negotium solet adumbrare voluptatis: paucis est natura contenta, frugalitas in esculentis, & poculentis eam plus juvat, ac corroborat, quam illa ferculorum varietas, & copia, quae divitijs affluentes delectantur: frugalitas vires erigit, copia opprimit; ad famem propellendam non est opus, ut appareat integrum venaticorum canum exercitum, qui campos, sylvasque discurrant, qui clades coturnicum, phasianorum, atageneum, perdicum, cervorum, damarum sylvestrium, aprorum, ac leporum coacervent; panis sufficit etiam filigineus: ut etiam ad sitim extinguendam, non est necessè, natent penuaria falernis; neque ut vinum, qui siti aestuat, refrigeratum nive eibat, aqua è proximo fonte hausta ad id sufficit, diversa enim vini genera, & omnia Apicij condimenta infelicitis luxuriae sunt incitamenta, quibus propterea praeferranda est sobrietas, ususque cibi, qui parabilis sit, & ubique occurrens; indiget enim corpus alimento, non cupiditate; cibo non lautitijs; si enim ventri, quis indulserit, fomenta adijciat rebellanti concupiscentiae, quae friget sine Baccho, & Cerere.

Non solum violatum à Protoplastis jejunium concupiscentiam excitavit in homine contra ejus nobiliorem partem, verum etiam effrenes omnes irascentis animi affectus. Licet irascendi facultas ad hunc unicum finem indita homini fuerit, ut imperanti in eo rationi tanquam miles armatus obediret, essetque quasi nervus quidam animi, ut loquitur D. Basilus in oratione de ira, praebens robur, fortitudinem, ac constantiam ad res bene gerendas juxta rectae rationis distamina; per violatum tamen à Protoplastis jejunium eam contraxit aegritudinem, ut plerumque non solum imperio non obsequatur rationis; verum etiam toto impetu insurgat contra portionem superiorem, & hominem intus exagitet, rabie torqueat, iracundiam inflammet, & audaciam perdat. Quod si appetitus irascens cum homine adoleverit, fit monstrum rabidum, turbulentum, & execrabile, & quod ipsum hominem etiam ad insaniam adigat, & suimet cognitione destituat, avidumque constituat armorum, sanguinis, ac suppliciorum; homo enim ira percitus proprii obli-

tus decoris, flagrat oculis, spumat ore, quatitur manibus, foedatur vultu, contrahitur labijs, nutat capite, vacillat pedibus, agitur brachijs, stridet dentibus, tumescit venis, & toto corpore indecora circumfertur jactatione. Quid turpius, quam in homine iracundiam aestuante intueri minaces gestus, complosas manus, percussum pectus, evulsos crines, & scissa etiam propria vestimenta? quam enim haec indigna sint homine, ex eo potest facile quis conjicere, quia homo ira percitus quasi exuerit humanitatem, naturam videtur omni fera rabidiorum induere. Quod si tam foeda, tam sordida, ac homine indigna est extrema irascentis imago; qualis erit intus animus, in quo ira effervescit, & fovetur?

Scio, finxisse Poetas Averni monstra flammam utrinque spargentia, gehennalibus ignibus exaestuante, serpentibus obliquatis, ac venena evomentibus succincta, horridoque mugitu obstrepentia: ab hisce monstris neque latum unguem putarim ablatere mentem irati hominis; si enim ex vultu, qualis sit intus homo, conjicitur; ex hac extrema hominis irati specie, non nisi animum omnium fera truculentiorum dijudicare possumus. Reliqua, quae in homine stabulant vitia possunt in addito enutriti, ne foras se prodant, sed ira veluti erumpens Megara è gehennali specu, utraque manu flammantes tectas quatit, & morae impatiens in faciem exit, & qualis sit intus homo, statim exterius prodit per oculos ira flagrantem, per labia spumis foeda, per vultum feralem igne accensum, per brachiorum agitationem, dentium stridorem. Alia vitia certis quibusdam coeconsentur limitibus, sed ira nil est intactum, inaccessum nihil: imò eam appetitus irascens contraxit imbecillitatem, post violatum à Protoplastis jejunium, ut à rebus minimis, nulliusque momenti, ac roboris misere vincatur, ac foede prosteratur; & muscae, vel culices, quae iram nostram non merentur, bilem tamen excitent nostram. An non pudor est, hominem à rebus hisce minimis vinci?

Quod si damna omnia vellemus hic praetextere, quae humano generi ira intulit, vix spisso volumine possent ea describi: quis solo aequavit tot florentissimas urbes? quis tot cruenta bella indixit, horrendas occisorum strues congestit, sanguinis flumina effudit, nisi ira, quae homines misere exarserunt? reliqua animantia propriae speciei individua tueantur, quod diutius conserventur: solus tamen homo homini ex ira necem molitur, ejus sanguinem sicut, ac cadibus cupit exsaturari: & hi omnes depravati affectus ob violatum à Protoplastis jejunium rebellant contra praestantiorum, nobiliorumque hominis partem. Praeceptum enim, quo ab esu pomi Protoplastos Deus Conditor avocaverat, quaedam fuisse jejunij figuram scite adnotavit S. Chrysolomus, qui jejunij

S. II.

Jejunium non solum est fomes vitium, nutrimentum castitatis, vita innocens, & mors vitiorum omnium; verum etiam corporis decus, ac membrorum ornatus.

Esse jejunium fomitem castitatis, & vitiorum mortem, nemo est, qui id eat inficias; at esse jejunium partem corporis, ac decus membrorum, vix ex millibus unis, qui id sibi persuadent; cum sciant omnes per jejunium vires imminui, membra extenuari, vultum impalescere, membra conterri, & absumi, & totum corpus squalore obduci. Sed falluntur, qui tam sinistre, & absone judicant de jejunio; non enim debilitat, sed corroborat; non dedit, sed auget; non absumit, sed nutrit; non squalorem inducit, sed venustatem adducit; non viribus destituit, sed robur adauget; non enim jejunium est gladius interimens, sed panis confirmans; non venenum corrodens, sed cibus corroborans.

Anima enim epulatur, cum corpus ieiunat, tunc vegetior virtutes excolit, cum corpus diuturniori atteritur ieiunio: animæ epulum ieiunium est, proinde; qui animam vult consultum iri, animam corpori præferat, animam corporis abstinentiâ alat, animam ieiuniis nutriat, quia ut appositè S. Chrysostomus: *dolet in jejunijs caro, sed epulatur anima. Quid melius in nobis anima, vel corpus? anima non dolet cum corpore, nutritur autem, & hoc pulcherrimum, & melius: scilicet cum corpus ieiunat, epulatur anima; quæ ieiunat, cum corpus ferculis indulget.*

Imò non anima tantum, verum & corpus ipsum sit beneficio ieiunii venustius, ac vegetius, idque testantur Daniel, & eius socii, qui cum leguminibus tantum vescerentur, ac stata & consueta observarent ieiunia, adeò decoram formam, venustam faciei elegantiam, & liberaliorem eis speciem ieiunium conciliavit, attulitque inedia diuturnior, ut de ipsis dicat sacer textus in Daniele: Non tunc iuveni tales de universis ex omnibus adolescentibus, qui ad hoc nutriebantur, ut Regi ab iatim cubiculis essent. Non fuit inventus tam venusta, tam grata Nabuchodonosoris oculis, quàm illa Danielis, affectuque eius. Ex quo liquet, ieiunium non esse gladium, qui occidet, sed cibum, qui nutriat; non esse venenum, quod rodit, sed nutrimentum, quod corroborat; non esse squalorem, qui devenustet, sed naturale pigmentum, quod ornat: *est igitur jejunium, ut ait S. Julianus: pars corporis, & decus membrorum: nulla enim uberior venustas, nulla speciosior pulchritudo habetur, quàm quæ ex ieiunio oritur, adeò enim est homini beneficium ieiunium, ut non solum animam tranquillet, ac tumultuantes humores deprava-*

Hb h ;

1. in præcepti in pomi abstinentia Adamo iniuncta agnoscens ait: *Deus cum ab initio hominem condidisset, & sciret, quòd hoc remedio ad animam salutem multum haberet, statim, & in principio hoc mandatum Protoplasto dedit: de omni ligno, quòd est in paradiso comedendo comedas; est etiam dicere hoc comedere, & hoc na comedas jejunij figura est. Vult Chrysostomus; primam præceptum homini à Deo iniunctum observationem fuisse jejunij: & quamdiu in primis hominibus duravit observantia jejunij, tamdiu affectus tum concupiscentiæ, tum irascentiæ animi fuere rationi obsecuti; quamdiu enim viguit in ipsis jejunium; floruit castitas, adolevit virginitas, succrevit amor; quievère odia, invidia, tristitia, iræ, timores, indignationes, & carnis fomites, ac reliqui affectus famulatio additi rationis, quos solum jejunium intra limites iniunctæ sibi servitutis coercuit: pulchrè Joannes Eusebius: *Adamo, ut contineret cum Deus in obedientia sua, promulgavit primogenitam jejunij legem, & unigenitam illius felicissimi status, ut magis nobis commendaret amabilem abstinentiam, quàm qua sufficiens esset innocentiam custodire, & reliquas dotes, ac virtutes, & qua aptum redderet hominem ad audiendam Deum, etique adhibendam. Non alij nutriti considerent Dominum filium suum Adamum dilectum, & Benjaminum nisi jejunio, in cuius manus fidelissimè commisit illum, ut nutritus hominis esset, & Pedagoga obedientiæ. At fracto jejunio statim Adam fugit vocem Dei tam procul ab adhesionis divina, ut non solum ad Deum non vellet accedere, & querere, sed Deum querentem se fugeret.**

11. Quòd si efficax fuit jejunium ante Protoplastorum lapsum, & aptum affectibus animi tum irascentiis, tum concupiscentiis intra suos detinendis limites, ut non nisi ad imperium moverentur restæ rationis, cui obsequerentur: cur post Adæ lapsum, non erit etiam utile, aptumque iisdem rebellantibus affectibus coercendis? rem hanc urget S. Chrysostomus inquit: *Cum ante plagam remedium utiliter demonstratum est, multò magis sanciat appetendum est, ut præbet vulneribus sanitatem: si qua enim Christiana virtus apta est depravatae hominis naturæ reformandæ, ac veluti felici, ac peccato innocentie statui restituendæ maxime id præstat jejunium, quòd vitia comprimit, concupiscentiam cohibet, iras extinguit, odia sepit, luxurias coercet, tristitias dilucit, timores abigit, invidias delet, spem fovet, amorem nutrit, pia desideria excitat, & igniculos ingerit ad omnem sanctitatem, ac veluti paradisiacam, ac coelestem restituit vitam. Est jejunium mors vitiorum, vita virtutum; imò ut ait S. Julianus Archiepiscopus Toletanus in suis commentariis in Nahum: *Est jejunium pars corporis, decus membrorum, ornamentum vite, fons castitatis.**

14.

15.

Serm. de jejunio.

16.

Cap. 1. v. 13.

tos affectus in utroque animo concupiscente, & irascente coercet, verum etiam corpori venustatem conciliet, & vires suppeditet, ac pristinum veluti innocentiae, ac felicitatis statum instauret.

17.
Exodi 17.

Num. 11.

Idque causa, cur Moyses, cum Idololatriam populi hebraici patienter tulerit, iras Dei tranquillaverit, ac rem totam pacate composuerit: cum postea populus gulae delicias postulaverit: *Da nobis carnes, ut comedamus*; usque eo spes omnes abiecerit Moyses, ut amittere regendi populi implacabilis se voluerit abdicare: *Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis est mihi; si aliter tibi videtur obsecro interficias me.* Quid? quod Moyses adeo acriter populo irascatur carnes exposcenti ad corporis vires reficiendas, famemque stomachum corrodentem abigendam! An non longe gravius, ac detestabilius fuit crimen idololatriae, quando populus post tot signa, ac prodentia visa in Aegypto à Numine fieri per virgam Moysis; post tot miracula, & illustrem egressionem ab Aegyptiaco jugo dirissimae servitutis; post maris rubri divortia, ac sicca itinera per ejus sinum; post epotos frigidos, ac salubres latices è duro silice bis Moysae virgâ percusso exilientes; post Manna è summo caelo omnes ferculorum delicatiorum saporibus secum deferens, ac cupediarum lenocinia; quibus palato suavius eblandiretur, adhuc petierit ab Aarone Moysi fratre sibi consulari ex puro puro auro fuso vitulum, cui ut Numini sua quisque obsequia praestaret, cultumque daret? Quid? quod Moyses, postquam Aaron eius frater, imperii confors, ac religiosi alioquin animi importunis, & nefarii postulationibus se adigi passus fuerit, ut ex pretiosis inaurium oronamentis certatim oblatum idolum sub vitulina specie consulari sineret, ad exemplar scilicet simulacri Aegyptii, quod bovinam effictum formam, Apidis, Serapidis, Osiridis nomine ab ea gente coleretur, non iram justè conceptam excanderit? Quid? quod cum populus manus bubulinae capiti elevaret, genua flecteret, thura adoleret, victimas mactaret, veluti libertatis vindici, ac Deo assectori, non tamen Moyses ad impium sacrificium indignatur, neque irascitur populo? cum tamen implacatus non desinat in populum furere carnes exposcentem, gulaeque deliciarum appetentem. Quid? quod ob levem intemperantiam gulae subirascatur Moyses aliis mitissimus; succensatque populo usque ad proprii muneris abdicationem, postulans etiam à Deo sui interfektionem; cum tamen ob idololatriam mitius agat cum populo petente sibi idolum cudi? Num gula gravius est crimen idololatriae? An gulae deliciae graviores Numini inferunt iniuriam, quam thura vitulino capiti exhibita? An gravius Numen laedit, cupediarum admovere, quam thura idolo adolere & genus eidem incurvare?

Tertulliani pulsaverat ingenium haec difficultas, unde de Hebraeis carnes exposcentibus in deserto, delicti exaggerans gravitatem ait: *Nam & primus populus primi hominis resculpserat crimen.* Nimirum gulae vitium protoplastorum recudit delictum, quod omnium criminum, malorumque omnium fuit compendium, fonsque pravorum omnium affectuum, qui contra rationem insurrexere: siquidem ex illo uno gulae vitio, quo Adam, & Eva divinum violarunt praecipuum, omnia in mundo prodire mala, omniumque scelerum portenta, calamitates omnes, arumnae, caedes, morborum agmina, concupiscentiae, foedae libidines; irascentis animi desperationes, irae, timores, & reliqui depravati affectus. Est igitur gulae vitium, quod primi hominis resculpserat crimen, recudit delictum; siquidem inflammat ad luxum, accendit iras, perniciose fovet odia, invidias alit, prava desideria concipit, concupiscentias titillat, vitium fovet, virtutes enecat, concupiscentiae passiones concitat, provocatque contra rationem; & quia tot malorum agmina non secum idololatria trahit, neque originale Protoparentum resculpserat delictum: ideo Moyses merito populo succensuit indulgenti vitio gulae, cui non irascebatur thura offerenti capiti vitulino, ac idolo: quamvis sit idololatria delictum criminiosius, & crimen longe gravius: non tamen adeo aegre illud tulit Moyses, sicut gulae vitium: quia isto, non illo peccatum recedebatur originale, quod putidissimum est fons, ex quo rivuli exitiales malorum omnium scaturiunt.

Verum si gulae vitium originale Protoplastorum resculpserat peccatum, beneficium jejunium illud interstinguit teste eodem Tertulliano inquirente: *Salutem amulo modo reddacendit inedia, quia si gula peccatum resculpserat originale, & concupiscentias reddacendit ad delicta; è contrario benefica jejunij inedia vitia compefcit, studium promovet virtutum, hominemque ad felicem innocentiae statum restaurat, amuloque modo, quod gula vitium destruxit readificat inedia; qua propterea iram cohibet, effraenes lasciviam impetum cohercet, lingua audaciam comprimit, vitia compefcio; prava desideria extinguit, adia reprimis; iras sopit, tristitias excutit, timores abigit, & hominem virtutibus excolendum, omnique sanctitatis promovenda idoneum reddit; idque perinde est, ac amulari statum felicissimum illum paradisiacae innocentiae; quo enim saturitas vitia excitat, hac inedia compefcio; & qua gula damna inveniunt, hoc jejunium reparavit; hac enim est amulatio: saturitatem inter, & inediam, ut contrario modo procedant.* Advertamus ait Augustinus Serm. 2. dominica 1. quadrages. quanta sit inter jejunium, & saturitatem distantia; inter ventrem vacuum, & pulmones epulis distentos. Moyses, quia jejunavit, Dominum vidit. Populus, quia manducavit, & bibit,

18.
Lib. adv. J. P. G. 1. c. 5.

19.
Loc. cit. cap. 3.

bibit, idola fabricavit. Impetraverunt unius hominis jejunia, quod totius populi saturitas desperaverat. Princeps humani generis Adam, quamdiu jejunavit in paradiso fuit, ubi verò præceptum jejunii violavit, ejectus est de paradiso. Ejecit ergo nos de paradiso cibis; sed reducat esuries, reducat jejunium, semper enim juncta est saturitati lascivia. Sancto Eliæ jejunanti etiam elementa famulata sunt. Videte charissimi, quanta sit Dei clementia erga jejunantes. Hactenus Augustinus; cui consona Echo respondet D. Basilius inquiens: Uno temporis momento ob gulam populus ille per maxima prodigia Dei cultum edoctus, in Egyptiacam idololatricam turpissimè devolutus est. Ex quo si utrumque simul conferas, videre licet, jejunium ad Deum ducere, delicias verò salutem perdere. Quid Esau inquinaavit, servumque fratris reddidit, nonne esca una, propter quam primogenita vendidit? Samuelem verò nonne per jejunium oratio largita est matri? Quid fortissimum Samsonem inexpugnabilem reddidit? nonne jejunium, cum quo in matris ventre conceptus est? Jejunium concepit, jejunium nutrit, jejunium virum effecit. Quod sanè Angelus matri præcepit, monens quæcunque ex vite procederent, ne attingeret, non vinum, non liceram biberet. Jejunium Prophetas genuit, potentes confirmat, atque roborat. Jejunium Legislatores sapientes facit, animæ optima custodia, corporis socius securus, fortibus viris munimentum, & arma, Athleticis, & certantibus exercitatio. Hoc propterea tentationes propulsat, ad pietatem armat, cum sobrietate habitat, temperantiæ p̄p̄ifex est: in bello fortitudinem affert, in pace quietem docet, Nazareum sanctificat, sacerdotem perficit. ita Basilius.

Sed si Deus rerum Opifex hominem considerat, ut cæteris creaturis corporeis præcelleret, virtutum præstantia, spiritus nobilitate, imperii regimine, rationis excellentia, & animæ similitudine cum Deo, cur cum esset homo corporeus, cibisque indigeret ad corporis nutritionem eosdem cibos æquè homini prædanti, ac subjectis animantibus assignavit Deus? *Ece dedi vobis omnem herbam asserentem semen super terram, & universa ligna, qua habent in semet ipsis seminem generis sui, ut sint vobis in escam, & cunctis animantibus terra, omnique volacri cali, & universis, qua moventur in terra, & in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum.* Miratur hanc ciborum distributionem æqualem hominibus, & brutis Junilius, quia si homo est præstantior, ac nobilior cæteris animantibus, cur etiam delicatior ei cibus non assignatur? cum immortalis sit homo factus; cur terrenum cum animantibus morti obnoxii commune sumit alimentum? cur idem cibus æquè immortalis, & rationali homini, ac mutis pecudibus ap-

ponitur? ergo non pluri aestimatur dignitas spiritualis animi Angelorum excellentiæ proximè accedentis? ergo non pluri fit generosa similitudo, quam homo contraxit in animæ potentiis, & in natura longè præstantiori, ac digniore illis cæterorum animantium? verum tamen Deus longè pluri aestimaret hominem, quem ad similitudinem sui considerat, quia tamen voluit eum præesse cæteris terra animantibus: *Ut præsit piscibus maris, & volatilibus cali, & herbis, omnique reptili, quod movetur in terrâ* & voluit jejunium præsertim ab iis servari, qui cæteris præsuat, quos fortius erudiant exemplo, quàm verbis; ideo non solum rerum Conditor Deus Protoparentibus, eundem assignavit, cum cæteris animantibus cibum; verum etiam speciali præcepto iisdem inhibuit; ne de fructu arboris scientiæ boni, & mali comederent, sub comminatione mortis incurrerent; ut tamdiu eximerentur à morte, quamdiu præceptum servarent jejunii, & communi cum subjectis sibi animantibus cibo vescerentur.

Idem igitur cibus à Deo assignatur Præfati, ac ejus subditis; tamen natura, & conditione, homo cæteris præcelleret animantibus; quia licet nobiliori hominum naturæ delicatior deberetur esca, quàm brutis animantibus: superiori tamen nobilior non congruit cibus, quàm aliis subjectis: non enim superiori delicatior convenit cibus, quàm inferioribus: ut inde discerent, qui cæteris præfati, vel alios docent, aut à præfati se abdicare sublimitate, vel eandem cum subditis pati ciborum qualitatem. Non rectè plene satur, & corpore obesus alios edoceret jejunii observantiam, & ab esculentis, poculentis, que abstinentiam: exempla validius erudiunt, quàm verba; hinc ad nostram instructionem Christus jejunio, & solitudine inchoandæ à se prædicationi præfati, quia nil ita impedit prædicationis officium, quàm si is, qui verbum Dei ad populum è suggesto dicit, in ciborum effundatur illecebras: raro enim est sanitas mentis, ubi est saturitas ventris: *JESUS autem plenus spiritu sancto egressus est à Jordane, & agebatur in spiritu in deserto diebus quadraginta, & tentabatur à Diabolo, & nihil manducavit in diebus illis, & consummatis illis postea esuriit. Dixit autem illi Diabolus, si filius Dei es, dic lapidi buis, ut panis fiat.* Cumque fuisset cacodæmon miratus Christi in deserto abstinentiam, eum credidit supra hominem fuisse naturam sortitum, proinde petiit divinitatis signum, *si filius Dei es, dic lapidi buis, ut panis fiat:* simul enim notam petiit divinitatis, & cibum iageffit humanitatis, quo diuturnum jejunii temperaret rigorem, pane scilicet è duritie lapidis eruto.

Nulla utuntur dæmones validiori machina ad evertendum virtutis fundamentum, quàm gulæ vitio. *Certamen nostrum* (ait

D. Am.

Genes. 1. 26.

21.

Luc. 11. 4.

22.

Cap. I. & 2. D. Ambrosius de Elia, & Jejunio) *Jejunium est. jejunavit Salvator, & sic tentator ad eum accessit; & primum gula direxit spiculum dicens, si filius Dei es, dic lapidi huic, ut panis fiat. Ille cibum velut escam laquei praecepsit, Dominus jejunium praecepsit, ut laqueos tentatoris, ut vincula dissolveret. Non multis interjectis subdit. Magna est jejuniij virtus. Tam speciosa ejus militia est, ut jejunare delectaret, & Christum. Tam valida, ut homines ad caelum erigeret. Postea deprædicans ieiunii excellentiam subiungit. Eliae jejunus filium vidua ab inferis resuscitavit: jejunus pluviam ore deposuit: jejunus ignes de caelo eduxit: & quadraginta dierum jejunio divinam acquisivit presentiam. Tunc denique plus meruit, quando plus jejunavit: jejuno ore stans in flumine Jordanis, & redundantem fluminis alveum repente siccatum pulverulento transmisit vestigio. Merito illum dignum caelo judicavit sententia, ut cum ipso raperetur corpore; quoniam caelestem vitam vivebat in corpore, ac superna usum conversationis exhibebat in terra. Quid est enim jejunium, nisi substantia, & imago caelestis? haecenus D. Ambrosius.*

§. III.

Homo jejuniis assuetus non solum felicem amulatur innocentia statum, à quo Protoparentes per gula indulgentiam exciderunt; verum & naturam induit Angelicam.

23.

QUærent sacri Interpretes, cur Joannes Baptista homo cum fuerit, Angelus tamen dicatur à Christo dicente de Joanne: *Eccè ego mitto Angelum, meum: si Joannes naturam induit humanam, cur Angelicæ confors factus naturæ dicitur? an non longo distant intervallo ambæ naturæ humana, & Angelica? illa materiei concreione onusta corruptioni abnoxia est, ac interitui; hæc verò à quavis discreta corporis crassitie nullam sentit defectionis vicissitudinem; illa à sensibus dependens exterioribus, ac internis phantasmatum imaginibus in rerum efformandis iudiciis fallitur plerumque, & fallit; hæc per Species obiectorum sibi à Deo conditore inditas intelligens; res omnes, ex quibus mundus coalescit universus dilucide, ac citra omnem falsitatis suspensionem attingit; illa inconstans quod heri enixim voluit, petit, habuitque in deliciis, hodie fastidit, respuitque; hæc firmitate incontussa obiecto quod semel elegerat, iugiter adhæret; illa ob immersionem in materiei cœnositate, non nisi post multos exantlatos labores, fusos sudores, absumptumque oleum, rerum naturas, ac proprietates vera assequitur notitiâ, & ægrè ratiocinando infert ex præmissis quibusdam principiis; hæc nullo negotio, nullo temporis intervallo sagacissime prævidet, & obvios quosque difficultatum nodos*

explicatissime dissolvit; imò cognitione matutina in Deo veluti in politissimo candoris speculo vegeti coloris flore vividius res omnes cognoscit; & tam felix est in ipsis cognitionis constantia; ut naturæ Angelicæ non minus ab hac intelligentia cessare liceat, quàm plantis, aut animalibus ab actûs vitalis perpetuo quodam ministerio; cum naturæ Angelicæ ipsa intellectio pro vita sit. Demum quid infelicius homine, quem Pindarus vocat *umbra somnium*; Sophocles *vandum simulacrum*; Herodotus *calamitatem ipsam*; Philemon *occasionem miseriarum*; Homerus *caducum folium*, *Simbecillitatis exemplum*; Stagiritis *temporis spoliium*; Plato *lusum fortuna*; Socrates *mutationis imaginem*; Diogenes *invidia*, & *calamitatis erutinam*; & Aristoteles *scopum arumnarum*, eò quia sit homo omnibus fortunæ telis expositus; subjectus miteriis, obnoxius ærumnis, nilque sit homine imbecillius, nil infirmius. Secus Angelus mens est ab omnibus cœnositatis nubeculis defœcatissima, & quædam veluti ex sempiterni luminis, accensis facibus desumpta scintilla: natura est illi pura, subtilis, quam nulla corporis figura delineat, nulla materiei labes infuscat, nullus corruptionis nævus inficit: est enim Angelus mens pura, non tamen ex eo delibata igne, quo sydera splendent, volant, ac cœlestes torquentur axes; sed excitatissimi spiritus vigor, tantò expressius ad æternæ pulchritudinis exemplar conformatus; quantò de ejus primigenio fonte propius respigitur, & uberius scaturit; est in Angelo omnium ornamentorum insignis quidam decor, honorumque immortalis affluentia, quam in suum Conditorem gratissimæ voluntatis ingenuitate refundit: si igitur tanti intervalli discrimine distat ab Angelo homo, cur Christus Joannem Baptistam, cum homo esset Angelum dixerit? *Eccè ego mitto Angelum meum*: quia nimirum jejuniis in eremo assuetus naturam supergressus humanam, angelicam induerat cibo non indigentem, nec potu, ut appositè notat D. Ambrosius inquiens: *In deserto Joannes vacavit jejuniis, & ideo, qui vita humana possibilitatem & jejunio continentiâ supergressus fuerat, non homo, sed Angelus estimatus est*, quasi enim parum esset, hominem jejunio felicem amulari innocentia statum, vitamque exprimere cœlestem, ac beatitatem donatam: hominem in edicæ assuetum adeò jejunium sublimat, ut felici metamorphosi in Angelum transtuleret: ut etiam notavit S. Cyprianus asserens, jejunium januam esse, per quam nobis ad virtutum culturam, ac cœlestem patriam aditus patet, ait, *quotquot viros virtutum videmus, sine jejunio non legimus ascendisse, nec aliquid magnum moliti sunt, nisi prius abstinentia præcessisset. Quanta res jejunium! Angelos ex hominibus facit.*

Quia igitur gulæ indulgentia homines è paradiso expulit, & in baratrum detrulit

24.

mife-

miseriarum; jejunii observantia, damna reparans, quæ gula induxit, homines jejuniis addictos è cœno eripit vitiorum, & pristina restituit innocentia, ac virtutum ornatui: si enim jejunium cum gulæ deliciis conferamus, illud ad Deum ducit, cum gula non nisi ad miseras perducatur; quid enim Esau à jure exclusit primogeniti, & in famulitium deiecit fratris natu minoris? Nonne esca, quâ ut gulæ indulgeret primogenita vendidit? Quid jejuniis præstantius, ejus enim virtute munitus Samson bellator evasit invictus, & debellator strenuus: jejunium enim, cum quo in matris ventre conceptus fuerat, eum inexpugnabilem reddidit: Samuel virtute jejunii sterilem ab alvo matris felix fuit in lucem editus: ieiunium Prophetas genuit, potentes corroborat, sapientes facit, arma athleticis, & certantibus suppeditat ad tartareos hostes prosternendos, ac eorum assultus propulsandos, ut notat D. Basiliius inquiens: *Quid fortissimum Samsonem inexpugnabilem reddidit? nonne jejunium, cum quo in matris ventre conceptus est? Jejunium concepit, jejunium nutrit, ieiunium virum effecit; quod sanè Angelus matri præcepit, monens, quacunque ex vite procederent, ne attingeret, non vinum, non ficeram biberet.* Hinc rerum conditor Deus primis hominibus in statu innocentia, tametsi donis super naturalibus muniti essent, frenum ieiunii imposuit, quo discerent, rectè temperare, & nunquam à veritate deflectere. Quod si in paradiso ieiunium fuerat necessarium, quânto magis hominibus ex illo felicitatis statu deiectis: si ante inflata vulnera utile fuit ieiunii pharmacum; multo magis, postquam natura pluribus plagis sauciata concupiscentia est obnoxia illecebris, carnisque stimulis, quibus præceptis trahitur ad peccatum: si nondum bello voluptatum insurgente arma ieiunii necessaria fuere primis parentibus, ut in arce paradisiacæ felicitatis subsisterent, multo magis postquam rebellantes concupiscentia, ac irascentis animi affectus per voluptatum illecebras, & vitiorum turmas bellum nobis indicunt, moventque, ut nos à cœlesti etiam excludant patria.

Tandem Protoplasti in arce paradisiacæ felicitatis immorati fuerunt, quamdiu ieiunium in eodem servarunt; cum primum hoc fuerunt transgressi; fuere & ipsi ab illo felicitatis statu eiecti; nil est retundendis laticis assultibus efficacius ieiunio, nil servanda innocentia aptius ieiunio, hoc enim prosternitur tartareus hostis. Quærit D. Augustinus, cur Prophetæ Eliæ Deus panem duntaxat, & frigidam miserit, & non plenum ptandum sicut Danieli esurienti in leonum spelunca? si enim Elias longum erat iter suscepturus, uberiori videbatur obsonio indigere, quo vires reficeret, ac labores itineris, facilius posset superare: & responderet Augustinus: *quia sciebat Deus Prophetam suum Verani de Affectibus Tom. I.*

tentantem Diabolum aliter superare non posse, nisi ieiunijs eruditus insidiantis inimici tentamenta depelleret. Non cœcœ demonis tantum retunduntur scuto ieiunii tentamenta, verum & pravorum affectuum in nostram intus insurgentium perniciem impetus: beneficio siquidem ieiunii coercetur concupiscentia, compescitur ira, & caro in spiritum rebellans cohibetur; est enim finis ieiunii carnis mortificatio, concupiscentia compressio, ac divinorum beneficiorum impetratio, ac ad orationem purgatio, & præparatio. Est enim utilis oratio, sed utilior cum ieiunio, oratio enim ieiunio munita pharmacum est omnibus vitiorum morbis congruum: hæc omnem animi ægritudinem sanat, conscientia labes abstergit, castitatem fovet, concupiscentiam cohibet, vitis bellum indicit, contra omnes noxas validissimè pugnat, & pugnant vincit, vincens triumphat. Assumitur enim ieiunium ad coercendam concupiscentiam, ut qui sunt Christi, carnem suam cum vitis, & concupiscentia crucifigant, corpusque suum in servitutem redigant, ut monet Apostolus: *Quapropter fideles monet, ut æquè vigiliis, ac ieiuniis assuecant, ne castitatis florem corrumpant. In omnibus exhibeamus nosmet ipsos, sicut Dei ministros in vigilijs, in ieiunijs, in castitate.*

Prodest ieiunium mentis purgationi, ut hæc à terrena concretione labe defœcata, rerum divinarum contemplationibus, ac virtutum omnium cultura sit aptior. Orationem enim promovet ieiunium. Hinc Raphaël è cœlo missus, ac Socius, ductorque per longa itinera Tobia iuniori ascitus, & confecto itinere cum personam deposuisset, quam in via gesserat dixit utrique Tobia occultè: *Benedicite Deum cali, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam. Etenim Sacramentum Regis abscondere bonum est: Opera autem Dei revelare, & confiteri honorificum est: Cumque Tobias senior Angelum interrogasset, quodnam hoc Sacramentum esset? & quænam hæc opera? respondit: bona est oratio cum ieiunio; & eleemosyna magis, quàm thesauros auri recondere: nimirum ea est orationis efficacia, quæ si gemino eleemosynæ, & ieiunii corroboretur subsidio, possit rectè rebus, ac thesauris pretiosissimis accenseri, & tunc oratio sulta ieiunio, adipata inedia, facta abstinentia, illo est pretiosior thesauro, qui in arca asservatur reconditus.*

Est oratio ieiunio munita duplex, interior una, seu mente concepta, de qua dixit David Psalm. 26. Deum alloquens: *Tibi dixit cor meum exquisivit te facies mea, & alibi: Et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper, & alibi: Et in meditatione mea exardescet ignis.* Hæcque oratio sola mente concepta non sita est in suspensione omnis actus, neque passivè duntaxat se habet; neque in sola consistit speculatione, sicut nec

2. ad I. de ieiunio.

Ad Galat. 5.

2. ad Corinth. 6.

26.

Tobia cap. 12.

Tobia cap. 8.

27.

Psalm. 18. Psalm. 38.

1. ad I. de ieiunio.

in solo actu voluntatis, sed in utrisque, seu in actibus intellectus, & voluntatis ad Dei cultum, & honorem relatis; seu in consideratione rerum divinarum, & nostrae indigentiae, ac inopiae, Dei que amore, rerumque aeternarum desiderio, aliisque piis affectibus, & hujus orationis mente conceptae supremus gradus est contemplatio, qua anima evecta supra terrena phantasmata sine inquisitione rationis, absque vago variarum cogitationum discursu Dei naturam, perfectiones, attributa liberè considerat; & in iisdem defixa penitus mentis acie, casto, & ardenti amore Deo conjungitur, quem complectitur, & in quo unice delectatur, & hunc supremum orationis gradum definiens S. Augustinus ait, *Esse sanctam quandam ebrietatem alienata mens ab infra labentibus temporalibus aeternam lucem sapientiae contuens*: neque ad hunc orationis gradum pertingunt nisi purgatae, ac ab omni vitiorum labe defecatae animae, quae diuturna poenitentia pravos animi affectus, ac naturae corruptae dissidentes passiones coercuerunt, ac propriae voluntatis studiis, ac affectibus, se se omni vitiorum labe exuerunt: non enim qui foecordiam depressi, ac mundi hujus simulacra circumferentes pravis suis adhuc famulantur affectibus assurgunt ad eum, qui posuit tenebras latibulum suum; ad Deum enim non assurgimus nisi à creaturis distrahamur; imò nec sufficit sola divinarum mandatorum observantia, ut quis ad summum illum orationis gradum perveniat, sed ulterius necesse est variis exerceatur virtutum studiis; labores plures subeat, insignia exerceat pietatis opera, & praesertim in quibus evangelicas beatitudines Magister Christus constituit: idque symbolice nobis significari typo duarum uxorum Jacob *Liae* scilicet, & Rachelis explicat D. Augustinus, qui vult Liam interpretari *laborantem*, & Rachelem *visum principium*; seu Verbum, ex quo videtur principium. *Alio ergo humana, ac mortalis vita, in qua vivimus ex fide multa laboriosa opera facientes incerti, quo exitu proveniant ad utilitatem eorum, quibus consulete volumus ipsa est Lia, prior uxor Jacob* ait Augustinus; & per hoc infirmis fuisse oculis commemoratur, quia ut ait Siracides: *cogitationes mortalium timida, & incerta providentia nostra.*

Lib. 1. contra
Faustum
cap. 42.

Lib. 22. con-
tra Faustum
cap. 22.

28.

Spes verò aeternae contemplationis Dei habens certam, & delectabilem intelligentiam veritatis ipsa est Rachel, quae & pulchra specie, ac venusta vultu dicitur. Hanc amat omnis pie studiosus, & propter hanc servit gratiae Dei, quae peccata nostra, quamvis fuerint sicut coccinum, tanquam nix dealbabuntur. *Labam* Pater Rachelis interpretatur *dealbatio*, cui servivit Jacob propter Rachelem; neque enim se quisquam convertit sub gratia remissionis peccatorum servire justitiae, nisi ut quiete vivat in Verbo, ex quo videtur principium quod est Deus: ergo propter Rachelem, non propter Liam. Num

quis tantum amaverit in operibus justitiae laborem actionum, atque passionum? Quis eam vitam propter se ipsam expetiverit? Sicut nec Jacob Liam, sed tamen sibi nocte suppositam in usum generandi est amplexus, & fecunditatem ejus expertus: Dominus enim eam, quia per se ipsam diligere non poterat; primò ut ad Rachelem perveniretur, tolerari fecit, deinde propter filias commendavit. Ita verò unusquisque Deo utilis servus sub dealbationis peccatorum suorum gratia constitutus quid aliud in sua conversione meditatus est? quid aliud corde gestavit? quid aliud adamavit, nisi doctrinam Sapientiae? quam plerique se adepturos, & percepturos putant, statim ut se in septem praecipis legis exercuerint, quae sunt de dilectione proximi, id est Honora patrem, & matrem. Non moechaberis. Non occides. Non furaberis. Non falsum testimonium dices. Non concupisces uxorem proximi. Non concupisces rem proximi. Quibus quantum potuerit observatis, postea quam homini pro concupita, & sperata pulcherrima delectatione doctrinae per tentationes varias, quasi per hujus saeculi noctem tolerantia laboris adhaeserit, velut praerachele Lia inopinata conjuncta sit, & hanc sustinet, ut ad illam perveniat, si perseveranter amat, acceptis aliis septem praecipis: ac si dicatur ei servi alios septem annos pro Rachele, ut sit pauper spiritu, mitis, lugens, esuriens, sitiensque justitiam, misericors, pacificus. Vellet enim homo, si fieri posset, sine ulla tolerantia laboris, quae in agendo, patiendoque amplectenda est, statim ad pulchrae, atque perfectae Sapientiae delicias pervenire: sed hoc non potest in terra morientium; quod & Jacob videtur significasse, cum dixit: *Non est in loco vestro consuetudinis, ut minores ante* Genes. 29.
tradamus ad nuptias: hinc subdit Augustinus: *prior est in recta hominis eruditione labor operandi, qua justa sunt, quam voluptas intelligendi, qua vera sunt*, haec tenus D. Augustinus loc. cit.

Assumatur etiam jejunium ad pellendos 29.
Daemones, eorundem tentationes superandas, suggestiones pravas retundendas, & opitulante Numine ad triumphos deferendos, quapropter Christus ait: *Hoc genus non eicitur, nisi per orationem, & jejunium.* Vel ad Deum promerendum, & colendum sicut Anna Prophetissa, de qua dicitur non discessisse de templo, & Deo intervenisse jejunis, & obsecrationibus nocte, & die; huc etiam pertinet, quod narratur: *Ministrantibus illis* Matth. 20.
Domino, & jejunantibus dixit illi spiritus sanctus: segregate mibi Saulum, & Barnabam, in opus, ad quod assumpsi eos, tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos; ut inde disceremus nullum agredi opus praesertim arduum nisi praemissis jejunio, & oratione, sunt enim veluti geminae praeviae facies accensae, quae inter caligines, noctemque; hujus vitae nobis iter ostendunt, & ad

Genes. 29.

Matth. 20.

Act. Apost.

cap. 13.

ad concupitum perducunt terminum: assumi etiam solet jejunium orationis subsidio corroboratum ad exposcendam veniam, Deumque placandum, hinc Joël ait Deus: *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & in fletu, & in planctu.* Ammonitis, Moabitibus, & Syris congregatis, ut pugnarent contra Josaphat, quem unà cum Judaico populo prosternerent; Rex totum se contulit ad rogandum Dominum, & prædicavit ieiunium universo populo, ut haberetur scripturis. Et ieiunium Josaphatū defendit, hostiumque impetus coercuit, istiusque retudit, Esther aditura Regem Aſuerū, quem precibus suis averteret à cruenta clade Judæorum parata ab Aman gentis Judaicæ infensissimo hoste, ieiunium Judæis omnibus in Susam commorantibus indici iussit, & ipsa unà cum suis ancillis ieiunare pariter decrevit. Propitiando Numini nil ieiunio aptius, hoc enim delectatur Deus, hoc ipsi præ cæteris placet si præsidio muniatur orationis, & abstinentiam secum trahat, non solum ab esculentis, & poculentis; verùm etiam à vitiis. Id fuerunt experti Ninivitæ, quia enim urbs illa ob patrata scelera mox evertenda non solum infantulorum cunis, sed & iumentorum præsepis jejunia indixit, & iustam Numinis conceptam iram declinavit, & Deum per ieiunium habuit propitium, quem per patrata scelera noverat sibi iratum: & quidem ieiunium gratum esse Deo nemo est, qui ambigat, cum & primis hominibus illud indixerit, & Magister Christus suos edocuerit fideles: *Tu autem cum jejunas unge caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, sed patri tuo, qui est in abscondito.*

At si delectatur Christus ieiunios crapulis lætatur satanicus hostis, qui nullis potentibus armis hominem adoritur, quàm ieiunii violatione, cibi que ingestione, hinc ieiunanti Christo in eremo dixit dæmon: *Dic ut lapides isti panes fiant,* quia cum vidisset eum ieiunio communitum desperavit ullam posse de ipso victoriam referre, & quem impastum, ac ieiunum timuit; sategit cibo aliquo repletum lacessere, ac expugnare; & eò visus est caco-dæmoni Christus expugnato difficilis ieiunio loricatus, ut miraculum etiam exposceret, quò unanimine ieiunii eum expoliaret, ut pulchrè notat Chrysologus inquit: *signum panis petis, qui signum jejuniy pertimescit. Signum panis petis, ut jejuniy tremendum sibi refugiat signum: viderat satanicæ nequitie arma omnia corruisse, ubi agnoverat ieiunia observari; ideòque enixim petit, ut lapides panes fiant, quibus ieiunii observantia disrupta quasi fracto clypeo validius posset eum aggredi, & per cibum prosternere, quem per ieiunium vincere desperaverat: noverat enim cibum exuberantem, potumque nimium, esse prudentiæ nubilum, spiritus imbecillitatem, rationis caliginem, mentis soporem, luxuriæ fomentum, & erroris illicium; & è contra ieiunium esse spiritus munimen, fidei vexillum,*

Verani de Affectibus Tom. I.

castitatis propugnaculum, sanævitæ trophæum, murum spiritus, & contra ictus omnes caco-dæmonis impenetrabile scutum; frœnumque pravis omnibus affectibus coercendis peraptum: ieiunium sanitatem tum animæ, tum corporis tuetur, quam saturitas destruit; ieiunium serenitatem mentis advehit, quam saturitas abigit, & obnubilat; ieiunium cordis tranquillitatem accersit, quam repletio excludit; ieiunium virtutibus favet, & saturitas non nisi vitia fovet, hinc Ambrosius ait: *Quis deterior auit domum suam jejunio? quis imminuit facultates? cui non suspecta luxuries? cui non venerabilis abstinentia? cuius torum appetivit parsimonia? cuius pudorem non laſte ebrietas? Jejunium continentia magisterium est, pudicitia disciplina, humilitas mentis, castigatio carnis, forma sobrietatis, norma virtutis, purificatio animæ, miserationis expensa, lenitatis institutio, charitatis illecebra, senilis gratia, juvenutis custodia. Jejunium est bonum itineris viaticum, bonum totius vita. Qui grave dicunt jejunium esse, respondeant, quis jejunio defecerit? Multi in prandio, plerique dum vomuerunt epulum, sudere animam. Quod postremum animal jejunium sibi causam fuisse mortis ingemuit? Per escam laqueus non cavetur, in esca hamus latet, Scibus deducit in foveam, cibus inducit in retia, cibus visco etiam aves alligat, volantes deponit ad mortem. Jejunium sobrietas mentis est, hoc vigent sensus, in hoc iudicia trahantur. Jejunium custodit Disciplinam, luxuriam sequitur copia. Jejunium quietem diligit, luxuria inquietudinem. Obſonator est, qui antequam sol luceat fores alienas pulsat & tanquàm bellum immineat, excitat dormientes. Turbæum vides, anbelantem avertis, interrogas, qua causa perturbatiois sit: Postea, inquit, dominus meus, ubi vinum melius, ubi sumen mollius, ubi phasianus pinguior; ubi piscis recentior veneat.*

Stomachi repletio, ventrisque satietas, mentis inducit vacuitatem, ac virtutum dissolvit studia, hominè que saturum à statu deicit hominis, qui per gulæ indulgentiam obbrutescit, cum per ieiunii observantiam angelicam sublimaretur in naturam, idque haud obscure subindicat Clemens Alexandrinus asserens, ieiunium esse ænigma, quo homo significatur, inquit sententiosè, *Novit ipse jejuniy enigmata,* sed quale sit hoc ieiunii ænigma explicatu sanè videtur difficile: scio, ænigma nil minùs significare, quàm quod magis videtur indicare; aded ut tota laus ænigmatis abstruso sit sensus, & significati occultatio. Sed si virtutem pensemus ieiunii, facile quid homo ieiunans significet deprehendimus, cum enim ieiunium studia iuvet virtutum, castitatem foveat, spiritum nutriat, animam reficiat, concupiscentias coercet, carnis lenocinia cohibeat, iræ impetus retundat, & interiore hominem componat, iuxta dictamina rectæ rationis, quibus homo vivit ut homo, operatur ut homo, loquitur ut homo, &

Joël. 2.

Lib. 2. Paro. liq. cap. 20.

Matth. 6.

30.

Matth. 4. 7.

Item. 13.

Tom. 4. lib. de Elia. & jejunio cap. 8.

31.

7. Stromas.

cogitat ut homo, profectò ænigma ieiunii hominem subindicat sobrium, & quem nulla ciborum sarcina gravat, nullum esculentorum pondus premit, nulla poculentorum affluentia obruit, sed stomacho vacuo, ventre inani, mente serena salubrior viget, operaturque ut homo; adeo ut homo ieiunans ænigmaticè hominem subindiget cogitantem, loquentem, & operantem, quæ hominem decet, proinde pulchrè dixit Clemens Alexandrinus: *Novit ipse jejuniæ ænigmata*, quia homo ieiunus verum adsignificat hominem, quasi anceps hæssisset, num homo satur & gulæ indulgens sit homo, & num potius in bruti degeneret naturam: ait enim Gregorius Nazian, Orat. pro S. Basilio: *Saturitate ad eos abiverat, qui ad brutam naturam propius accedunt, quorumque serviliis, atque in terram prona vita est.*

§. IV.

Ubi saturitas est ventris; ibi sanitas exulat mentis: & heluones in bruta degeneres sædè pravi inserviunt Af-fectibus.

32.

HEluones qui ut comedant, vivunt; non ut vivant, comedunt, sensim in belluinam desciscunt naturam, morèsque induunt brutorum: siquidem ciborum nimietate mentis hebetatur acies, extinguitur lumen, infringitur vigor, sopitur ratio, cuius usu homo destitutus sædè obbrutescit, ac è sana mente deiectus, à natura abalienatur hominis, cuius est ratione duci; hinc Clemens, vocat gulæ indulgentiam, gutturis insaniam inquiens: *Insania circa guttur*, quia saturitas quasi usque ad guttur hominem insaniam replet, sitque propterea comestatio, quædam hominis dementatio, quæ à vero deiicitur hominis statu, & greges inter pecudum, usu destitutus rationis deiicitur: imò homo ciborum ingurgitatus congestà sarcinà, multòque madidus vino; non potest non vitiis omnibus coinquinatus moribus esse profligatissimis, quia sicut ieiunium ænigma est, quo sanctitatis indicatur excellentia, & interioris hominis ad normam virtutum omnium restauratio: siquidem, ut ait D. Chrysologus: *Jejunium scimus esse Dei arcem, Christi castra, castitatis signum, sanctitatis trophæum, & quod Joannem inter natos mulierum fecit esse majorem.* Ita gulæ intemperantia ænigmaticè significat hominem moribus perditissimis, vitiisque scœculentissimis deformem; quia ut loquitur Clemens Alexandrinus: *Hic, qui ad luxum mensarum propensum sunt, præest Dæmon, heluo maximus, quem ego non vereor appellare ventridæmonem, seu cohabitantem dæmonem;* quia nimirum heluones, qui in symposiis gulæ indulgent, cibis stomachum opplent, multòque madent vino, ventridæmonem intrinsecus nutriunt, & cacodæmonem intus obsidentem alunt; sitque propterea immodica ciborum ingurgitatio dæmonis habitatio, & sicut per saturitatem attrahitur dæmon; ita

Lib. 2. Padagog. cap. 1.

Serm. 2.

7. Strom.

per inediam abigitur: neque satanicis hostibus profligandis ulla sunt arma servatis ieiuniis aptiora: appositè Tertullianus ait: *Lib. de je- Adversus duriora demonia jejunijs præliandum. Quid enim mirum si eadem operatione spiritus iniquus educitur, quæ sanctus inducitur, nimirum stomachi vacuitas cordis dilatata spatia sancto replenda spiritu, quæ ciborum ingurgitatio occludit; & concupiscentiæ aperit, accenditque fornaces, in quibus vitia æstuant, hominèmq; intus exagitant, maligno veluti spiritu sus deque interna omnia vertente, ac invertente, ut notat Tertullianus lib. de jejuniis adversus Physic. cap. 16. ubi explicans illud D. Pauli: Quorum Deus venter est ait de comestationis idololatria, Deus tibi venter est, & pulmo templum; & aqualiculus altare; & Sacerdos coquus, & sanctus Spiritus nidus, & condimenta carismata, & eruptus prophetia. Apud te agape in tacabis fervet, fides in culinis calet, spes in ferculis jacet: sicque paucis prægnantibus verbis totam graphicè describit Tertullianus heluonis religionem, cuius Deus aliud non est, quàm venter; hinc non mirum si in capite primo dixerit, comedones Paraclito controversiam movere, inquiens de heluonibus. *Hi Paraclito controversiam faciunt*, quia nimirum ciborum satietas sancto est inimica Spiritui, cuius gratiæ videtur renuntiâsse.*

Lib. de je- junio cap. 2.

9. ad Phil. 2. 19.

33.

Idque causæ Jobo fuit, perniciem timendî toti familiæ, eò quia ejus filii per instructa convivia gulæ indulgerent: *Cumque in orbem transissent dies convivij, mittebat ad eos Job, & sanctificabat illos, consurgensque diluculo offerebat holocausta pro singulis; dicebat enim, ne fortè peccaverint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis: tametsi Jobi filii per instructa convivia, ac mutux benevolentiæ obsequia fraternam religiosè charitatem fovissent, verebatur tamen S. Job, ne reciproci indulgentes convivij, vitiis coinquinarentur, & benedicerent Deo in cordibus suis; sed si filii erant in convivij Deo benedicturi in cordibus suis, quid Jobus timet? id enim timetur, quod in nostram cedit perniciem, & malum quodpiam secum advehit; & si Deo benedicere bonum est, & in nostram hæc benedictio vergit salutem, quid Jobus timet? quam ob causam angitur? si ejus filii simul convivantes sint Deo in cordibus suis benedicturi? Non me latet, verba hæc Jobi non modicam sacris Interpretibus difficultatem ingerere, ac explicatu censerî difficillima. Sunt tamen qui appositè ad rem nostram, illud benedixerint asserant perinde significare, ac valedicere, & sensus sit: *ne fortè peccaverint filij mei & vale dixerint Deo in cordibus suis.* Qui enim vale dicit amico ab illo discedit, seque ab ejus præsentia sejungit: & per peccatum avertitur homo à sommo bono, discedit à Deo, à quo per lethalem noxam profusus elongatur, ideòq; rectè præmiserat Jobus, *ne fortè peccaverint filij mei*, quia peccantes vale dicunt Deo, à quo se avertunt, in quo sensu*

Job. 1. 21.

congruè explicantur verba Jobi: timuit enim pius pater, ne ejus filii esculentis, & poculentis indulgentes, & voluptatis delinuti peccarent, & Deo benedicerent, seu valedicerent, discederentque à summo Bono, à quo se per peccatum averterent; cùm non lateret S. Jobum, cupediarum delicias, ciborum ingurgitationes facillè hominem à Deo avertere, idèd timuit, ne ejus filii per frequentata convivia à Deo abscederent, se à summo Bono avertentes, per peccatum aliquod, *ne fortè peccaverint filij mei*, quia comestator, ventri faciliùs adheret, quàm Deo, & menti.

14. Quod si per gulæ delicias avertitur homo esculentis satur à suo Numine: per jejunium, ac stomachi vacuitatem promptiùs ad ipsam fit conversio; gaudet enim Deus stomacho jejuno in homine, adèd ut solum jejunium adeo sit Deo gratum, ut ipsum solum sufficiens sit ornatus in homine, quo Verbo divino hospitium apparat. Sunt, qui non abs re querunt, cur ut æterni Patris filius Caro fieret in utero Virginis, fuerit ipsa virgo omnibus ornata gratis, instructa celestibus favoribus, cumulata donjs; fueritque propterea à Gabriele Archangelo salutata gratiâ plena, seu tota oppleta, ut nil vacui in ipsa esset: & idem Verbum divinum latens in speciebus Eucharisticis, ac hominum pectora ingressurum, tot in nobis non exigit virtutum ornatus, nec gratiarum plenitudinem, cùm tamen Eucharistia, ut notat D. Chrysofostomus, extensio sit Incarnationis.

15. Quod si cùm primùm æterni Patris Filius primam inchoaturus incarnationem in Virginis utero, eam sibi apparat habitaculum omni ornatu venustum; cùm gratis omnibus non solum Virginem voluerit cumulare, verùm & præservare ab originali reatu, eamque prævenire, ne debitum proximum contraheret illud incurrendi: cùm tamen sub Eucharisticis speciebus nostra ingressurus pectora, tantùm munditiem exigit à noxa lethali, & scopâ salutaris pœnitentiæ purgatam velit conscientiam nostram à gravibus delictis: cur igitur, si Dei filius uterum ingressurus Virginis tot gratiarum prærogativis eam insignivit, tot donorum cumulis locupletavit, tot virtutum honestamentis exornavit, ut in ea habitaculum sibi pararet, quod ipsi placeret; cur nunc sub Eucharistico velamine nostra ingressurus pectora non uberiora ornatuum incrementa à nobis exigit? Dixerim id fortassis obtingere, quia aliquid in homine ad sacram accedente synaxin inveniat, quod ornatuum suppleat defectum, vicèsque quasi gerat gratiarum omnium; sed quid erit in homine hoc tam insigne supplementum? Respondet Strabus Fuldensis *jejunium* id præstare, quod ab ecclesia exigitur ad sumendam Eucharistiam; explicans enim illud Jonæ: *ad hoc quadragesima dies*, &c. ait. *hoc numero Moyses, & Elias, & ipse Christus jejunaverunt: Hic numerus nobis indicitur ad preparandas animas*

nostras ad esum corporis Christi. Vult igitur jejunium quadragesimale ea mente ab ecclesia institui, ut præparatio, & ornamentum sit ad dignè sumendam Eucharistiam in paschatis solemnitate, hinc Tertullianus emphaticè ait: *Ipsa natura enuntiabit, quales nos ante pabulum, & potum in virgine adhuc saliva exhibere consuevit*, hoc est non solum quadragesimale jejunium prævia est dispositio ad paschalem communionem; verùm & virginitas salivæ, seu os jejunium, quod cum nullo sit cibo violatum *virginis* dicitur *salivâ* imbui, quasi jejunium Virginis matris videatur prærogativam æmulari ob excellentiam, qua insignitur jejunium.

Hinc non immeritò miratur D. Chrysofostomus, jejunium perinde, ac hostem cædes misitatem, ac humano sanguini inhiantem timeri; adèd ut cùm tempus accedit quadragesimalis jejunii, hoc veluti hostem sibi infernum christiani exhorrescant, ventremque stabiliant, stomachum oppleant, hilaria celebrent, bacchanalia agant, comestationibus, & potationibus se muniant, & in id duntaxat videantur studii incumbere, ut ciborum immodico congestu se repleant, & potùs frequentiori haustu madeant, quasi hominis stomachus urbem illam æmuletur, quæ hostis metuens obsidionem vario se comatu instruit, ne obsidione vallata quidquam ipsi desit. Non ita moris fuisse apud primævos Orientis ecclesiæ fideles meminit D. Maximus, qui refert ad quadragesimale jejunium precibus, ac mortificationibus se primos illos fideles præparasse, quo nimirum ventrem prævia assuetudine iam dispositum ad esuriales dies adferrent, ait D. Maximus: *Nonnullorum est consuetudo ad*

venientes quadragesima dies devotiori jejunio prævenire, non igitur timorem ullum debet Christianis jejunium incutere, quod ab ecclesia ad medelam fuit etiam à primis temporibus institutum: quadragesimalis enim jejunii meminerunt quarti, & quinti sæculi Patres, veluti observantiæ, quæ per totam ecclesiam iam inoleverat, & cuius lege Christiani omnes tenerentur; neque sua ætate primum, sed retroactis sæculis institutum iam fuisse, ac in ecclesia universim observatum præsupponunt ut certum; adèd ut quadragesimale jejunium ex Apostolorum traditione servaverit semper ecclesia, & à fidelibus servari jusserit, ed quia Christus Dominus suo nos illud edocuerit exemplo; ac discipulos suos post mortem, & resurrectionem suam ieiunaturos prædixerit. *Nunquid possunt filij sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? veniens autem dies, cum auferretur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt*, hinc Concilium Nicenum *can. 9.* Quadragesimalis jejunii veluti rei in omnibus christianæ orbis partibus cognitæ, atque observatæ meminit. Synodus Laodicena quadragesimam supponit non recentis esse institutionis, sed antiquæ traditionis, & in quinquagesimo

Lib. ad ver. sui physis. cap. 6.

36.

Homil. in die cœnæ sub init.

Matth. 9.

canone statuit, ut non oporteat in quadragesima in ultimæ septimanæ quinta feria ieiunium solvere, totamque decere quadagesimam cum veneratione transire; magisque conveniat omnem quadagesimam districto venerari ieiunio. Primi etiam, & secundi sæculi Patres huius in ecclesia ieiunandi consuetudinis meminerunt, ut S. Zeno Antistes Veronensis, & Martyr, qui floruit anno christiano ducentissimo tempore Galieni Imperatoris, hic in sermone de quatuor temporum ieiunio ostendens ieiunii utilitatem ait: *Si infantes ab innatis vermibus ne infestentur, non eis Saccharum, non mel, sed amarior, quam horreant, potiuncula, iisdem propinatur, ut amarore illo necentur, & eijciantur vermes. Quid caro nisi vermium popina? In carne crescunt, & animantur peccata: animatos hos vermes ieiunium in se amarum sculum extinguit, & enecat.*

37.

Comparat ieiunium amaræ potiunculæ vermibus extinguendis pueris propinatæ: quia caro nostra spiritui rebellis, perinde, ac contumax infans reluctatur, respuitque hanc ieiunii salubrem amaritatem; & tamen vermes vitiorum extinguit ieiunium, pravosque enecat affectus, animæ internecionem molientes, ac spiritui insidiantes; sunt enim hi pravi affectus concupiscentiæ, seu carnis vermes, qui non nisi absinthio mortificationis enecantur, non nisi ciborum subtractione, ac ieiunii telo confodiuntur, quia ut scribit Apostolus, *Si spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.* D. Augustinus præcorum Patrum nitidissima gemma loquens de quadragintadiæ ieiunio, ait. *Quadragesima sanè ieiuniorum habet auctoritatem, & in veteribus libris ex ieiunio Moysis; & Elia, & ex Evangelio, quia totidem diebus Dominus ieiunavit, demonstrans evangelium non dissentire à lege, & Prophetia. In qua ergò parte anni congruentius observatio quadragesima constitueretur, nisi consini, atque contigua dominica passioni? quia in ea significatur hac vita laboriosa, cui opus est continentia: & alibi in quæstionibus super Exodum ait: *Non enim frustra quadraginta dies ieiuniorum sunt constituti, quibus Moyses, & Elias, & ipse Dominus ieiunavit: & ecclesia præcipuam observationem ieiuniorum quadagesimam vocat, unde & in hebreo de Ninivitis apud Jonam Prophetam scriptum perhibent, quadraginta dies, & Ninive subvertetur: & per tot dies accommodatos humiliationi penitentium, ac ieiunijs impetrasse Dei misericordiam.**

38.

Nequissima fuit urbs Ninive, extorres quasi damnaverat virtutes, ac in exilium egisset studia honestatis, vitiis duntaxat, ac depravatis indulserat affectibus, præsertim concupiscentiæ; petulantia triumphabat in vitiis, quorum fœdissima proluvies in omnes propagata cives, mores corruerat, studia virtutum abegerat, & animos in cœnosam libidinum paludem deiecerat. Pueri

adhuc in tenella ætate pravis parentum exemplis, vel in ipso materno gremio iacentes vitiis videbantur præcludere, & prius corrumpebantur moribus, quam causam cognoscerent corruptionis, & antequam scirent esse vitia, vitiis inficiebantur, & à minimis initiis procurfus ad montes fiebat; perinde, ac scintilla cum incrementum subit: res parva, & ferè nullius momenti censetur scintilla, quæ tamen, si fomitem comprehenderit, quamvis parvus sit ignis, excrescit in incendium, & urbes æquè, ac latissimos saltus, regionésque consumit: & quia tota urbs vitiis coinquinata non nisi sceleratè facta coacervabat, & ex prava consuetudine flagitia flagitiis addebat, ut malitia duntaxat triumpharet fœdo quidem, ac sordido aspectu; decrevit Deus ad eam Jonam Prophetam, à quo urbs ad saniolem frugem, & ad vitæ melioris studia revocaretur. Ivit Propheta, sed quia quadraginta dierum inducias addixit, quibus lachrymis penitentiæ contractas possent cives vitiorum labe eluere, & vitia penitentiæ flagello abigere, non solum ex domibus privatorum, verum & ex tota urbe, Rex omnibus ieiunium indixit, & quidem in cinere, & cilicio inquiens. *Homines & jumenta, & boves, & pecora non gustent quidquam, nec pascantur, & aquam non bibant.* Rex verò, qui legem tulit, eandem subiit sacco, & cilicio indutus cinerèque obductus ieiunium inchoavit, & mox post illum cæteri, eò quidem libentiùs, quò Rex exemplo iisdem præiret. Quid nî, cum obtemperassent Regi cives, ac sua scelera jejunio, & cilicio multassent, resiliit à superiore illo severiore proposito Deus, cuius bonitas est retractare sententiam, si impius mentem mutet. *Jonæ 3. Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala, & misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit.*

Jonæ 3. v. 7.

39.

Sed cur dicitur Deus vidisse opera eorum? cur potius non commemorat commune civium ieiunium? præsertim cum non solum hominibus, verum & jumentis indictum fuerit? quod enim hominibus indicatur ieiunium, id moris est ad Numinis iram avertendam; sed quòd pecudes, ut jumenta, in quibus ratio non viget, legi obstringantur ieiunii, insuetum saltem id fuit, & cur non potius huius insueti ieiunii meminerit Deus, ut inde conicere possemus, placuisse solemne illud ieiunium Deo, qui propterea sententiam urbis subvertendæ retractaverit? Theophilactus hanc solvens difficultatem ait, respexisse Deum opera Ninivitarum, & non ieiunium; quia licet hoc plurimum ad veniam impetrandam valuerit, non tamen fuisset per se solum sufficiens, quod Deum propitium redderet, nisi Ninivitæ etiam mores correxissent, & bona opera exhibuissent: si enim victum Ninivitæ tantum à se abdicassent, & non vitium, nil for-

Ad Roman.
cap. 9.Tom. 2. epist.
119. ad Julianarium
cap. 14.Tom. 4. lib.
1. quæstion.
super Exodum quæst.
119.

fortassis obtinissent, quia jejunium nisi im-
mune sit à vitiis suam deperdit efficaciam.

Parum prodest carni subtrahere esculen-
ta, & poculenta, & vitiis suppeditare fo-
menta; id enim perinde est, ac exterius vir-
tutem excolere, & intus vitium enutrire:
& tunc etiam virtus in scenam accitur. Sunt
histriones, & scenici, qui exterius virtu-
tis honestamento videntur insigniri, cum
tamen improbis affectibus, fœdisque concu-
piscentiis intus famulentur, pulchrè Chry-
sologus. *Illam iustitiam, quae est hypocrisis,
iustitia non est, mentitur oculis, fallit aspe-
ctum, videntibus illudis, decipit audientes;
seducit turbas, irabit populos, famam ven-
dit, emittit clamorem, fit saeculo, Deo non
fit.* Histrion regiam in theatro personam
agens pretioso ornatu fulgens exterius, re-
gium praefert splendorem, proditque Prin-
cipis Maiestatem, cum tamen plerumque
interius sordeat infamis: qui exterius jeiu-
nium simulant, & quod corpori subtrahunt
alimenti, vitiis intus nutriendis uberiori
compensant fomento, hi histriones sunt,
quia exterius virtutem ostentant, & intus
pravitatem fovent.

Moris fuit, quo olim victimarum ex-
aminarentur praecordia, ut sacrificia placerent,
quia si interanea, seu extra victimarum exesa
fuisent, aut depravata; victima tunc ut-
pote vitiosa reiciebatur, quia Deo minus
placeret; hinc Tertullianus aiebat: *Ei of-
fero optimam, & majorem hostiam, quam
ipse mandavit, orationem de carne pudica,
de anima innocenti, de Spiritu Sancto pro-
fecta.* Non est oblatio Deo grata, si exte-
rius thus adoleatur, & intus concupiscentiae
æstus nutriatur; illudere est, non sacrificium
Numini offerre. Arabicae arboris lachry-
mas exterius in acerris consecrare, & intus
depravatis affectibus inservire, id perinde
est, ac externo odore internum foetorem
obtegere; non Arabicae arboris sunt lachry-
mae quærendae, quæ Numini consecrentur;
sed fletus è corde extorquendi, ut lachrymae
ab oculis fluant; hæ sunt, quæ suaviter o-
lent, quia lachrymae vitia non contegunt,
sed extinguunt. Israelitæ non solum aquam
effundunt, sed etiam coram Numine. *Hau-
serunt aquam, & effuderunt in conspectu Do-
mini, sed si nil Numinis subterfugit præ-
sentiam, si nil divinae perspicaciae potest o-
culos effugere, supervacaneum videtur non-
nisi in conspectu Domini haustos effundere
latices? Sed non vacua mysterio fuit effusio:
Effuderunt aquam, non ut oculos fallerent,
sed ut peccata deleterent, ut notat Caietanus,
inquirens: Quod autem dicitur in conspectu
Jehovab, ad testimonium spectat, quod in
veritate intus se habebant, quemadmodum
foris effundendo aquam significabant.*

Non igitur frustranea fuit effusio illa
in conspectu Domini: quia persæpe interior
affectus ab actu dissidet exteriori, qui oculo-
los fallit, idcircoque Nimivitzæ non contenti,

victum à se abdicasse, vitium etiam per bona
opera intus exercita, verosque respiscen-
tia actus abigere, ac prorsus extinguere vo-
luerunt; & sicut publicum fuerat urbis il-
lius scandalum, ita & publicum voluit ex-
emplum præbere, ut ægritudini curandæ
responderet pharmacum adhibendum; non
enim debet quis studiis incumbere virtutum,
ut intuentium alliciat aspectum, plausum-
que lucretur evanidum, *Is enim, ut ait* *Serm. 9.*
*Chrysologus, Praemium non queris in fu-
turo; obcacat oculos, & non videns vult vi-
deri: propter quam cecitatem Christus præ-
senti sic inchoat in precepto. Attendite,
hoc est, ne gestiatu, attendi, ne iustitiam
vestram faciatis coram hominibus.* Prima
jeiunii nostri cura sit à vitiis intus abstinere à
concupiscentiæ illecebris voluntatem retra-
here, & prava omnes prorsus excutere af-
fectus. *Jejunium, quod est contra vitia,*
ait Chrysologus, prima virtus est nobis, Serm. 7.
*in arce pectoris collocetur, quia illo in in-
terioribus praesidente, vitia nos quætere in in-
terioribus non valebunt, pravi, qui contra
nos intus insurgunt affectus vires deper-
dunt, si pectus nostrum jeiuniis deprehen-
derint communitum. Olim arietem asper-
rimum, ac bellicum instrumentum muris
evertendis, ac urbibus expugnandis scimus
adhibitum; sed jejunium valentior virtutis
aries, si in pectore collocetur, prava quos-
que prosternit affectus, qui non amplius nos
quatiunt, sed jeiunio corruunt ipsi expugna-
ti, quia sicut aqua maculas abstergit, ita
jeiunium æstus concupiscentiæ extinguit, &
quas per prava affectus contraximus, labes
eluantur.*

§ V.

*Coercendis pravis omnibus affecti-
bus nullum frænum aptius jeiunio,
quo carni alimenta subtrahun-
tur.*

Reprimendis carnis nequitia nil ieiunio
fortius, quia dum corpori subtra-
hantur alimenta, suo destituitur con-
cupiscentia fomento, & quod plus caro con-
teritur ieiuniis, ed paratior fit, ac expedi-
tior ad parendum spiritui: experimur nucum
arbores repetito lapidum iactu ad fertilita-
tem provocari; asini tarditatem fustibus sti-
mulari; marini aselli duritiem malleis diver-
beratam amolliri; equi refractarii incessum
lentorem calcaribus incitari; negligentiam
famuli virgis emendari; projectam manci-
pii licentiam compedibus frangi, pueri in-
solentiam colaphis corrigi. Perinde carnis
petulantia, sicut nux, vel asinus incessu tar-
dus, vel equus cespitator, vel famulus in-
solens freno, calcaribus, virgisque est
coercenda, & praesertim ieiunio, quo escu-
lenta ei subtrahuntur, ne intoleseat, unde
Syracides. *Cibaria, & virga, &onus asino:* *Resol. cap. 33. v. 25.*
panis,

40.

Serm. 9.

42.

In Apologes. cap. 30.

lib. 1. 209. cap. 70.

ibid.

43.

43.

Resol. cap. 33. v. 25.

panis, & disciplina, & opus servo, famulatur caro spiritui, victus ei debetur, sed tenuis, ac modicus, quò sustentetur, non insolescat; scite Seneca ad rem nostram scribit: Hanc ergo sanam, & salubrem formam vita tenere memento, ut corpori tantum indulgeas, quantum bona valetudini satis est. Durius tractandum est corpus, ne animo male pareat, cibus famem sedet, potio sitim extinguat, vestis frigus arceat, domus munimentum sit adversus insaufa corpori. Necessaria tuendæ valetudini corporis rectè conceduntur indigentis; sed superflua pravè indulgentur. Refert Nicephorus ab Evagrius Macharium Anachoretam fuisse jam cremo revisum, cumque Evagrius ex itineris fatigatione sitis contraxisset æstum, frigidam, quæ conceptum calorem temperaret ab Anachoreta petiit; sed Macharius ad illum vultu placido, frontèque serena ait, fili mi, contentus esto hac umbra, plures enim sunt viatores, qui intentiori æstuant calore, & illà carent. Plures etiam sunt, qui æquora traicientes hoc destituuntur solatio. Tunc Evagrius sicut vir erat mitissimi ingenii contentus oblata sibi umbra ad lætam compositis tranquillitatem de temperantia cepit sermones miscere, ac de excellentia huius virtutis fufius disserere. Cui tandem Macharius, hæc quæ dixisti, vera sunt, & ipsemet sui expertus; nam totis viginti annis nunquam panem, aut frigidam, aut somnum ad satietatem admisi, nunquam cibo tamen rudi, & neglecto stomachum replevi, neque corpori indulsi, sed panem silicinium ad modicum libellæ pondus comedi, & aquam ad mensuram parcissimam bibi: & cum fatigatione cogere parieti acclinis exiguum duntaxat somni partem sumpsi ad labentium virium restaurationem. Non delicatioribus duntaxat esculentis, & poculentis pretiosioribus virtus labefactatur temperantia, sed etiam cibo rudiori, si hoc supra tuendæ valetudinis exigentiam stomachus oneretur.

44.

Jejunium verò, ut ab abstinentia distinctum, afflictio debet esse, & maceratio corporis; quapropter Esthera *lib. 1. cap. 8.* Commendans jejunium iniungit, ad id esse hoc institutum, ut corpus suum inde sentiat incommodum, & afflictum parère difcat spiritui, & non inolescere, ait ipse. *Et predicavi ibi jejunium juxta fluvium Abava, ut affigeremur coram Domino nostro, & peteremus ab eo viam rectam nobis.* Quòd si jejunium esse debet afflictio, etiam in faba, cicere, ac olere possunt leges infringi jejunii, fabas enim, & cicere ita subinde condimus, ut nullam inde corporis sentiamus afflictionem, quin potius gulæ illecebram. Etiam ab Israëlitis præ manna cepæ esuriuntur, & allia; Gulæ luxuries etiam in olere regnat; & in cepis, fabisque triumphat, & Bacchus ipse, subinde vel in pisibus debacchatur; neque ludit duntaxat inter legumina

voluptas, sed etiam continentia illudit: æquè enim de paritate triumphat, polluta gramine, ac aromatibus palludata; & licet suos, olim gula triumphos explicaverit in pateris, succinisque Persarum: hodie etiam in Asceteriis, ac intimioribus solitudinis recessibus videtur subinde lascivire in fistilibus, & in cotyla triumphare Diogenis. Plures nunc minus jejunant, cum magis sibi jejunare arbitrantur; gliscit enim voluptas in olere, imò & repit in vimine; quòd si luxuriare licet in lente; qualem non aget gulæ luxus in polline triumphum? Si enim jejunantium cœnas lustremus non macies, & horror menfarum nobis obiicitur, sed delicatioribus in epulis luxus, rubet ibi nullus, fumat accipenser, quibus, ut sapidius vellicetur guttur suorum acrimoniam aromatum suppeditat India; & voluptatis subsidia ipso etiam reclamante Neptuno ab extremis Eoi, orbis partibus transvehuntur.

Non ita suis cum Levitis jejunavit Esdras, cum jejunium prædicaverit, quo jejunarent coram Domino. Prima enim virtutum in viris divino addictis cultui, jejunium est, sed ardua virtus, & rara, vel in asceteriis, si ad id assumatur, quo corpus affligatur, & caro spiritui prorsus subiciatur, ne insolescat per depravatos, qui in appetitu tum irascente, tum concupiscente conturgunt affectus: etiam Prophetæ poenas violati jejunii dedere. Jacuit Propheta à leone discerpitus, quia licet Regem, & terruerit, & afflixerit, sibi tamen imperare, haud potuit, quin panem, & aquam præcepto præferret sibi injuncto. *Quia non obediens fuisti ori Domini, & comedisti panem, & bibisti aquam, non inferetur cadaver in sepulchrum Patrum tuorum: & tamen hic deceptus fuerat à sene, qui se monitum aiebat ab Angelo de eo excipiendo, ac reficiendo. Quòd si is, qui manducat invitus, imò & deceptus, adhuc à leone discerpitur ob non servatum jejunii præceptum; qualia non manebunt eos supplicia, quos gullæ illecebræ ad epulas pertrahunt? rara est avis, quæ objecta sibi escâ non alliciatur ad rete, aut vilcum, vel non sollicitetur ad laqueos.*

Una duntaxat gulæ voracitas victimis Abrahæ fuit insidiata, tamen per ipsas transierit ignis innoxius, & clibanus fumans nihil attulerit damni. *Cum ergo occubisset sol, facta est caligo tenebrosa, & apparuit clibanus fumans, & lampas ignis transiens inter divisiones illas: & tamen Abraham, qui nec flammam discurrentes timuit, neque fumantis clibani volumina; à vulneribus expavit, ab avibus timuit, quas abegit, licet rogam non extinxerit, nec clibanum abiecerit: si flamma victimis absumendis est aptior, cur Abraham non potius stategit flammam extingueret, quàm aves abigere? an victimis nocentior auda, vel siccedula, aut lu-*

Lib. 17. historiæ ecclesiæ. cap. 43.

Reg. lib. 3. cap. 18.

Genes. 15. cap. 17.

Iulcinia esse potuit igne, quem Abraham neque extinxit, neque excussit? Quod si magis timuit in Holocausto suo à volucribus, qui à flammis non extimuit; unde tantus, vel in volucre æstus, & tantum in igne frigus? quia nimirum volucres gulæ illecebrâ trahebantur, ideóque expavit Abraham gulæ rapacitatem; licet ignis haud timuerit voracitatem: rapacitas gulæ erat vitium; voracitas naturæ indoles, ideóque Abraham volucres abegit, ne victimas rostro discerpèrent. *Descenderuntque volucres super cadavera, & abigebat eas Abraham.* Sed ex qua causâ descendisse feruntur aves super cadavera, non super holocaustum? an quia avium expressurus voracitatem vates iis est usus nominibus, quibus ingluvies utitur, quò liberius grassetur etiam in victimas? Gulæ vitium adeò cæcutit, ut à lanienarum non distinguat, mistumque dapes simul, & hostes coacervet. Ubi gulæ dominantur illecebræ, ibi nonnisi enecta suspiciuntur cadavera, mox in stomacho veluti cœmeterio sepelienda: nil ibi sanctum, nil purum, sed omnia turpia, ac foeda.

Non obscurum hujus dedit fœditatis documentum puer filiorum Heli; qui rapturus è sacrificiis adipem nunquam fertur hostias nominasse. *Veniebat puer sacerdotis, & dicebat immolanti: da mihi carnem, ut coquam sacerdoti: non enim accipiam à te carnem coctam, sed crudam,* sanctitatem dehonestat sacrificii, religionem deturpat victimarum, quas carnem vocat, non victimas sacrificio, & altari destinatas, cum esset eas voraturus. ipsum puduit victimæ, & ejus carne exsaturari. Quid ni in templo voluptatis etiam ipsa holocausta, vel caro sunt, vel cadavera; quòd si gulæ inurbanitas in victimas lævit altaris, ut palati serviat illecebris, quid non aget intemperantia? Ignis nonnisi post solis occasum in sacrificium intulit, & hostias non absumpsit, nec læsit. Aves verò quas gulæ illecebræ traxerunt ad altare statim in holocaustum irruere. Quid a gulæ intemperantia tutum, cum vel ipsæ victimæ tutæ in ara non sint?

Ubi gulæ pruritus palatum titillat, ibi pretiosiora quæque, & sanctiora venum, pessimumque dantur; quòd gulæ satisfiat, & ventri. Etiam in domo Isaaci Patriarchæ jura primogeniti viliori venduntur pretio, quòd gulæ indulgeatur, & benedictio uni despondetur pulmento: tanta est epularum aviditas etiam in domo Patriarcharum, in Asceteriis Religiosorum, in regia sanctitatis! *Fac mihi pulmentum sicut velle me nosti, & offer, ut comedam, & benedicat tibi anima mea, antequam morsar,* scilicet nisi senis Isaaci propositum eluisset Rebecca, genus Abrahæ à tempore illo ad Christum usque transmissum fuisset ab Esau; sed ne Christus natus esset ex aliena Moabitarum gente, seu

Verani de Affectibus Tom. I.

ex sacrilega Chanaam stirpe, Numinis providentia fuit, ut Jacob Rebecæ indutria ab Isaaco benediceretur loco Esau. Cecidit in Jacob fors, quam Pater Esau destinaverat, & benedictionem, quam sylvester aper erat impetraturus, hædus extorsit domesticus. Mirum tamen, quòd non pudor, qui in genis efflorescebat Jacob; non innocentia, quæ in vultu radiabat; non modestia, quæ in oculis splendebat; non amor filialis, qui in corde flagrabat; non religio, quæ in toto corpore eminebat benedictionem omnium gentium, in Jacob transtulerit, sed pulmentum, quod in patina fumabat. *Quos cum oblatos comedisset, dixit ad eum: accede ad me, & da mihi osculum fili mi.* Nimirum Dei agnus uni hædorum Jacob debebatur, & unus fuit ex ijs, quos pasce sponfa delectabatur: *Egredere, & pasce hados tuos à pulcherrima mulierum:* quasi fuisset sponsa una cum hædis suis Deum ipsum mercatura; qui enim è filijs Abrahæ primus afferet pulmentum parentibus, is primogenitus enuntiabitur. Isaac ultimo confectus senio dixit ad Esau primogenitum filium. *Sume armatua, & egredere foras,* sed quò primogenitus gentis à Deo delectæ, ac initiatæ progreditur, *sume arma tua, cumque venatu aliquid apprehenderit, fac mihi pulmentum, ut comedam:*

Quid quòd arma Dei exercituum pro sternendis hostibus assueta, nunc feris insidientur in sylvis, ut enecentur in venatu? an non sunt illa arma, quæ tamen Abraham non adhibuerit in holocausto detinente Angelo brachium, ne Isaaci caput amputaret, ijs tamen usus fuit, cum deletis quatuor Regibus captivum Lothum reduxit ad suos? Itane arma illa Patriarcharum, quibus justorum profligabantur oppressores; quibus in libertatem asserebatur innocentia; quibus stirps Dei propugnabatur, ac religio tuebatur, mox in aprorum transferuntur venatum, & arma Dei exercituum, venationis illecebris destinantur? & sunt instrumenta voluptatis, quæ insignia fuere sanctitatis: Deique pugnantis arma contra innocentæ oppressores, sunt contra feras in sylvis instrumenta hominis venatoris? Quid si irruerent Arabes, lævirent Chaldæi, insilirent Elamitæ; quibus militarent armis filij Abrahæ, quibus stirps Servatoris propugnaretur? siquidem Patriarcharum armamentaria hostibus olim assueta propulsandis, nunc hinnulis insequendis, ac feriendis retunduntur; & assueta venatui, non militiæ, non triumphis apparandis, sed pulmentis comparandis tractantur. Ea est voluptatis erugo, quâ arma adoreis assueta, languescant ollis opplendis. Quamdiu arma Israëlitarum jejunium absterfit; & ollæ pulmentum non infecit, palmas gladius Patriarcharum demessuit, & victorias sibi cudit,

K k k

Saul

50. Saul ut innumera propemodum inimicorum evertat castra suis indicit aciebus jejunia, quæ dum incius Jonatas temeravit, aufugit è manibus victoria : *Extendit summitatem virga, quam habebat in manu, & intinxit in favum mellis* : gustavit incius jejunii Jonatas paululum mellis, & victoriam è suis abegit castris, quia ubi jejunium violatur, ibi arma hebetantur ; & qui vincunt jejuni milites, pasti prosternuntur, quia jejunium arma instruit ad victoriam, & palmas, quæ satiætas contundit ad excidium, & cupressus, appositè D. Ambrosius. *Intelligimus, quod Saul hostes non tam virtute militum, quam militum abstinentia superabat. Denique unius culpa cunctis confertur ignavia, & unius delicto cunctis generatur infirmitas. Deficit enim virtus in exercitu, ut in observatione jejuni.* Saulis exercitus jejunio loricatus impetus coërcuit hostiles, vires infregit, sed cum cœpit jejunium frangi, vel ab ipso incio Jonata, fractus etiam cadebat exercitus, viribusque destituebatur, & unus Jonatas pransus à toto exercitu victoriam fugavit : palmæ enim victrices jejunis amant manibus tractari ; quia saturæ non nisi ferales deferunt cupressus ; quia si jejunium arma suppeditat ad victoriam, satiætas iisdem spoliat ad interitum.

51. Moyses è montis cacumine descendens jejunus populum adiuvenit, hæc, illacque circum erectum vitulum prandentem, & armis destitutum. *Videns Moyses populum, quod esset nudatus* : scilicet, quod armis careret, quia tunc cœpit contra hostes armis carere, dum convivii repleri incepit ; tunc è manibus arma abjecit, cum violato jejunio esculenta in stomachum dejecit, & poculenta, quibus maddit ; pulchrè S. Chrysológus. *Moysem divini servoris fecit lumine perlucere, quando comessatio, & ebrietas Israëliticum populum simulacrorum tenebravit erroribus.* Nimitum effulsi Moyses splendore nitore, quia jejunus ; sorduit populus, quia pransus : Moyses jejunio armatus aureum contrivit idolum, vitulum humi prostravit, ac in cineres redegit : populus quia esculentis gravatus, & poculentis madidus vitulum, quem foedè conflavit, foediùs coluit, & adoravit ; jejunium splendorem addidit Moyse, satiætas caligines effudit, quibus populus obtenebresceret. Sicut igitur clypeo muniti jejunii de prostrato hoste triumphos legimus, eò vegetiores, quò diuturniori farti sumus jejunio : ita satiætas arma nostra retundit, & vel nostros pravos affectus contra nos armat : & dæmon omnia videt nequitie arma corruisse, ubi agnoscit religiosè observari jejunia ; & tunc nos expugnat, cum pransos cognoscit ; nos prosternit, cum saturos nos adoritur ; ait enim Chrysológus.

Capit ille satiætas, voluptatem percipit, expletur epulis, quando nos luxus solvit, libido stimulat, pompa rapit, impellit ambitio, nostris lætatur cacodæmon crapulis, tunc ad pugnam nos læcessit, cum ad symposia perducit ; tunc nos prosternit, cum saturos nos novit, & congestis esculentis gravatos : & ubi caro nostra incipit insolescere, ibi adversarius hominum manus ad palmas extendit : è contra, si in arce detineamur jejunii, nec læcessere nos audet, nec adoriri, quia jejunii arx non facile expugnatur, nec subruit ; siquidem inconcussum abstinentie propugnaculum hostiles frustratur assultus, eludit conatus ; scitè Chrysológus dicit. Jejunium fratres scimus esse Dei arcem, Christi castra, murum spiritus, vexillum fidei, castitatis signum, & sanctitatis trophæum.

S. VI.

Nullus hostium est homini nocentior, quàm sua ipsius caro ; qua nisi per esculentorum subtractionem compescatur, pravos omnes affectus in suam obarmat perniciem.

NON exteros tantum vincit jejunium hostes, sed & pravos intus insolescentes affectus cohibet, cum caro esculentorum subtractione infringitur ; quò enim caro molliùs enutritur, eò nequiùs nobis eblanditur ; efferatur enim, cum mulcatur ; mitescit verò, cum conteritur ; est enim caro perinde ac equus indomitus, qui popismis non placatur, sed solo freno coërcetur. Quisquis carnem flectere ad-olequia cupit, caveat, ne suaviùs eam tractet, quò enim lautius nutritur, eò suaviùs calce ferit, suumque excutit sefforem : hinc Daniel Abbas vigorem corporis, animi ajebat languorem esse ; quò enim delicatius fovetur corpus, eò acriùs ferocit contra spiritum : bellua est, quæ beneficiis non cicuratur, sed magis ferocit : & tunc tantum mitescit, cum verberibus excipitur, castigatione maceratur, jejuniis conteritur ; tunc enim rationi obsequitur, ejus dictaminibus non recalcitrat, & freno jejunii cohibita, flectitur in obsequia spiritus, hinc D. Paulus ait : *Castigo corpus meum, & in servitute redigo.* Nullus hostium est hominibus nocentior, quàm ipsis sua caro : homo nefarius potest quidem alterius famam conviciis denigrare, honorem proripere, pecunias surripere, imò & vitam adimere ; sed tamen vitam immortalem, æternam beatitudinem nunquam potest nolenti eripere : at verò caro pierumque famam, honorem, divitias, ac beatitudinem surripit. Neque Philisthæi sua unquam fortitudine, ac virtute Saratonem

1. Reg. cap. 14.

Serm. 25.

Exod 32. v. 25.

Serm. 12.

Serm. 12.

Serm. 12.

12.

1. Corinth. cap. 9.

spoliassent, nisi Dalilam in illum imisissent; hoc est, nisi carnem in ipsum acuisissent: est enim hæc illa cædemonis malefuada conciliatricula, quæ blanditiarum illecebris vulnera infligit, cum oscula figit; & venenum propinat, cum suam exhibet dulcedinem gustandam; & quamvis Ratio de calice Babylonicæ mulieris bibere detrectet, & conscientia renuat, eò quia haustus sit divinis repugnans legibus; caro tamen adeò suis prævalet blandimentis, adeò suis trahit illecebris, ut ad necis haustum persuadeat.

33. Est caro, quæ semper molitur spiritus perniciem, ac internecionem, adeò ut omnia spiritus damna ab una ei interantur carne, quapropter D. Paulus differens de extremo judicio scribit. *Omnes vos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referas unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum.* Sed cur Apostolus propria corporis tantum nominat, & non propria animi, cum spiritus nobilitate naturæ, ac virium præstantia, potentiarumque excellentia longè corpori antecellat? quia nimirum, si corpus detrectet spiritui parere, eique debita exhibere obsequia, sed illi potius adversetur, & ea expetat, quæ dictaminibus rectæ rationis contraria sunt, actum tunc est de spiritu: quia ejus nequitia pia quæque animi desideria abigit, pias excutit cogitationes, & quidquid boni ab ipso concipitur, sædè corrumpit; ac proinde spiritus pernicies ab una oritur rebellantis carnis nequitia, à qua virtutibus denudatur, probis affectibus spoliatur, ac pijs destituitur desideriis; perinde ac uxor assueta luxui, mundi quæ illecebris, ac pompis bona omnia mariti symposiis abfigurit, vestiumque luxu decoquit, lusu æquè, ac luxu pecunias dissipat, & pitissatiunculis furtivis scrinia, totumque domesticum ærarium exhaurit. Miser tunc est infelix maritus non tam propriam, quam uxoris culpam. Quid ni? spiritus connubium cum carne inivit, sed plenum dissidiis, ac contrarietatibus: si enim spiritus velit frugiesse, caro tunc lautiora experit convivia: si ille promptus est orationi vacare; hæc in forum illum ducit, & procul à templo per plateas circumducit: si ille eleemosynas vult pauperibus largiri, eorum opitulatur indigentibus; hæc manum retinet, arctatque, ne pecuniæ luxui inservientes ad manus transferantur pauperum: si ille studis virtutum vult incumbere; hæc quia carne, & inque peior, illa odit; solatia, ac delicias in mundi illecebris exhibet; si ille carnis macerationem, corporis afflictionem intendit, hæc luxui æquè, ac luxuriæ inhiat; sunt propterea, ut ait Apostolus propria carnis mundi illecebris indulgere, voluptatum sectari lenocinia; lusu, ac luxu æquè delectari, labores declinare, mollia querere, curiosa investigare, lautius edere, largius bibere, hilariter ludere.

Veravi de Affectibus Tom. 2

Hæc sunt propria corporis, quibus spiritus seducitur, & in omne trahitur vitiorum genus; tametsi connubium cum carne spiritus contraxerit, nullum tamen habet spiritus hostem carne deteriore m: & quamvis nil possit caro, si ope destitatur spiritus, nec colorum elegantias videre, nec cantuum harmonias audire, neque odorum suavitates olfacere, neque ferculorum saporibus deliciarum, neque tactuum lenociniis demulceri, imò nec pedes, aut manum movere; neque stare, ac vigere; cum corpus spiritus destitutum exanime corruat, deficiat, corrumpatur, foeteat; ac in cineres redigatur: ea tamen laborat caro ingratitude, quæ licet omnem suum ornatum corporis, oris venustatem, oculorum splendores, frontis serenitatem, genarum flores, vigorem membrorum, viriumque firmitatem à solo mutuet spiritu, huic tamen non nisi perniciem molitur, ac interitum. Coercenda igitur est huius interni hostis petulantia, cohibenda ejus audacia; ejusque contumacia, ac insolentia freno compescenda jejunii; est enim caro, quæ jugiter ad ea nos trahit, quæ spiritui sunt noxia: frequenter in congressibus, pugnisque vincimur, quia nostra nos caro prodit, quæ propterea jejuniis terenda est, ne in nostram insurgat perniciem; abstinentiæ enim, & jejuniis potissimum hic hostis enervatur, coerceturque, ne insoleat in spiritum, qui eò sublimior attolitur, quò magis caro deprimitur; vires ille acquirit, cum ista enervatur; surgit ille, cum cadit ista; triumphat ille, cum ista expugnatur; integer viget spiritus, cum caro jejuniis, flagrisque frangitur, hinc illæ Pauli voces. *Cum infirmior, tunc potens sum*, hoc est, quanto corpus jejuniis, vigiliis, laboribus, ac poenitentis atteritur, tanto spiritus vegetior surgit ad culturam virtutum.

35. Redux è Labano socero in patriam Jacob in itinere cis amnem intentus nocte in tempesta precibus fundendis, spectabilem habuit sub diluculum Angelum tutelarem virili tamen specie, à quo ultrò ad luctam provocatur. Congreditur in arenam Jacob cum adversario, manum conserit manui, pedem pedi, ea virium contentione, brachiorum agilitate, ac totius corporis nervositate, ut cœlestis colluctator palmam videretur ei concessisse; Angelus enim veluti fortiori cessurus, *resigit nervum femoris* Genes. cap. 32. v. 25. *ejus, & statim emareuit*, nimirum ostensus suo Antagonistæ, quis esset, cum quo certamen inivisset, os ei femoris luxavit, nervumque distortit. Non tamen Jacobus virtus huic succubuit dolori, imò magis se colligens, injectis ambobus brachiis in adversarium, arcto implicat complexu, strictiusque detinet, donec illucescat aurora, & cognoscens tunc luctationem illam cum Cœlitate commissam fuisse, subeunte animum metu, ne parum reverenter fuisset homo cum cœlitate

Kkk 2

lu.

Genes. 32.
v. 28.

luctatus, petiit ab Angelo in signum illibatae benevolentiae, ut sibi benediceretur, velique adesse praesidio in proximo praesertim cum fratre congressu. Cui Angelus. *Quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines valebis?* cessit luctator caelestis luctanti Jacobo palmas. Sed hic anceps haereos, quomodo Jacob vicisse in lucta dici potest, cum membro fuerit mutilatus? cum Antagonista os femoris luxaverit, nervumque ei distorterit? Imò hæc est luctantis Jacobi victoria, nervum femoris fuisse distortum, carnem fractam, & femur attritum: tunc enim vincimus, cum carnem enervamus, tunc orantes epinicion canimus, cum carnis pangimus epicedia. Vicit Jacob caelestem luctatorem, quia carnem edomuit, & diuturno itinere, & abstinentia attrivit, sitique subjugavit, cumque jejuniomunitus carnem prostrasset, facile ei fuit à pugna victor assurgere.

36.

Scimus plures bella gentibus movisse, easque cruenta clade vicisse, in pluresque provincias exteras suam propagasse jurisdictionem, ut olim Romani bellatores, qui gentium debellatores suum per totum propemodum terrarum orbem extendere armorum vi dominium potuere; quos tamen scimus, pugnas carnis non vicisse; legimus plures pectora, & corda dedisse mundi voluptatibus, carnis blanditiis, ac voluptatum lenociniis in patria, qui tamen in castris terga nunquam dedere hostibus; & qui integri steterunt in castris Martis, in pugnae campis; fracti cecidere in carnis gynaeceo, in castris voluptatum, ac concupiscentiae illecebris; & victores gentium, vitiorum fuere captivi: qui steterunt inter cruentatos gladios, scævientes acinaces, foede cortuerunt enervati inter lenocinantis voluptatis blandimenta; qui Regnis, ac longè, latèque diffusis Provinciis armorum terrorem incussere, concupiscentiae demulcentis victi blanditiis, ludibrio fuere carni; jejuni contrivere hostium acies in campo, & lautè in patria pransi ceciderunt ipsi à vitiis debellati; qui bellicam fortitudinem jejuno stomacho nunquam exuerunt, crapulati suarum castra virtutum dissolverunt; & jacuerunt prostrati epoto vino, qui intrepidi steterunt effuso sanguine. Quid quoddam pasti ab imbelli vincuntur carne? qui jejuni adversas acies contrivere; & bellica fortitudine corroborati hostibus fuere terrore, qui enervatae carni fuerunt ludibrio? quid hoc, nisi quia quoties fercula stomachum opplent, virtus evacuat, & quoties caro lautius enutritur, ac corroboratur, suis spiritibus destituitur viribus? nam ut scitè Chrylogus. *Quoties ciborum cruditas vitalia deicit, infirmat stomachum, corrumpit sanguinem, vitiat humores, succendit choleram, extremum febris gignit incendium; toties aeger mentem perdit, amittit sensum, fertur desi-*

Serm. 41.

derijs, urgetur contrarijs, salutaria respuit, quatit noxia, fugit curam; tunc Medici studio parant abstinentia remedio subvenire: nimirum jejunii remedio subvenitur, ut damna restaurentur, quæ saturitas invexerat; ut sanct jejunium, quod satietas læserat; & subtractio ciborum submoveat, quæ ferculorum ingestio damna induxerat.

Quòd si ad sanandas corporis infirmitates, quas ciborum satietas invexit, ex terreni Medici consilio subtrahuntur gulæ ea ciborum lenocinia, quæ palatum demulcere consueverant; quantò magis ad morbos animi curandos, ad vitia abigenda, quæ contraximus per insolentiam carnis, obediendum est caelesti Medico nobis hanc ciborum indicenti subtractionem? si pro temporali cura, subjungit præcatus Chrylogus: *agri Medicis obediunt, servant arduam parcitatem; quare pro sempiterna salute sit durum Christo moderatis obedire jejunijs? corpus gubernare mensura? mentem regere parcitate? sensum sobrietate frangere,* qui solari radio sursum è cœnosis, locisque palustribus trahuntur halitus, hi simul congesti in aère, coactique in nubes, soli ipsi postea nitores abripiunt, aërem foedant, & offusâ caligine cœlum, terramque obscurant; imò insolentes obmurmurant repetito tonitru, irascuntur coruscantibus fulgetris, cædes, necesseque minantur fulminibus, quæ subinde è disrupto excutunt sinu in turrium ruinas, domorum incendia, hominum strages: dixerim idem præstare, quæ è putrescentibus in stomacho congestis cibis, ac malè olentibus cruditatibus sursum ascendant in caput exhalationes: hæc liquidam mentis serenitatem turbant, solem rationis obnubilant, procellas cient, & pluvias distillationum perniciosarum effundunt; quæ plerumque humores corrumpunt, hominemque interimunt.

Neque damna ista aliter avertuntur, quam per ciborum subtractionem, ac jejunii observantiam, quapropter monet nos Syracides, ne simus avidi in omni epulatione, *Noli avidus esse in omni epulatione, & ne effundas te super omnem escam; parùm refert stomachum repleri hoc, vel illo cibo; sed multum refert nullo gravari, & gulæ appetitui frenum iniicere jejunii, quia ut pulchrè ait D. Gregorius. Non cibum, sed appetitum in vitio est. Unde lautiores cibos, plerumque sine culpa sumimus, & abjectiores non sine reatu conscientia degustamus, & consonat D. Augustinus, qui expendens illud Apostoli. Noli propter escam destruere opus Dei, ait: Non propter porcum, sed propter pomum mortem primum homo invexit: & Esau primatum suum non propter gallinam, sed propter lenticulam perdidit. Gullæ appetitus nobis insidiatur, non in pretiosis tantum cupedijs, sed etiam in*

37.

61.

Eccles. vii.
37.

Lib. 30. mor.
v. 1.

Ad Rom. 14.

altem. 7.

Yifum efcarum illecebris; ideoque totis vi-
ribus, totoque conatu debemus inolefcenci
gulæ freno injicere jejunii; fubtractio
enim ciborum gulæ coerccet appetitum, &
carnis compellit petulantiam, concupifcenti-
æ extinguit æftus febriles, de quibus etiam
Apoftolus conquerebatur: Scio quia non ha-
bitat in me bonum. Quod fi in carne non
habitat bonum, utique malum, fed quod
malum? nifi concupifcentia? hæc enim
dum ferpit in carne, accenditur in venis,
æltuat in corde, offa penetrat, medullas
pervadit, & in æltum febrilem, in vitiorum
phrenofin tandem erumpit; eft enim concu-
pifcentia pravorum affectuum genitrix, vi-
tiorum mater: & ficut concupifcentia vitia
fovet, ita gula concupifcentiam excitat;
gula enim dum cibum apparat, ad crapu-
lam perducit, dum hauftrum propinat, ebrio-
tatem fuadet; fomnum offert, quo in-
erxiam alat; ventrem onerat, ut mentem e-
vacuet; dat carni totum, ut animam bo-
nis omnibus deftituat; quamobrem cum
nonnifi damna invehat gula, & nonnifi Spi-
ritus perniciem moliatur, coërcenda eft ieiun-
ii freno, ut poffit Spiritus æftus extinguere
concupifcentiæ, impetus cohibere paffio-
num, phrenofin declinare vitiorum.

S. VII.

*Jejunium non folum corroborat
ad pugnam, verum etiam arma fuppe-
ditat ad palmam; & de triumphis
pravæ affectibus, aliisque adver-
fariis epinicion fibi occu-
rit.*

SI pravi tum concupifcentis, tum ira-
fcntis animi affectus in nos infurgunt,
fi tentatio intus nos pulfat, fi tartareus
hoftis nobis infidiatur, jejunio nos munia-
mur; quo loricati, abftinentiæ clipeo muniti
eorum poffimus impetus eludere, ichusque
obtundere. Etiam Magifter Chriftus quadra-
ginta dies, & totidem noctes traduxit im-
præfufus, & incœnatus; fed quid obfecro,
opus habuit tanto jejuniorum apparatu,
tantæque inedia? quia nimirum pugna cum
cæcæ dæmone triplici inævnda erat congref-
fu: fed quid tam prolixis opus fuit jejuniis
ad tartareas omnes profternendas legiones?
nunquid jejunio deftitutus palmas non col-
legiffet victrices? potuiffet quidem dæmo-
nem viciffe, tametfi jejunio non muavit
cum ipfo pugnaiffet, fed nonnifi jejunio lo-
ricatus pugnare, & expugnare dæmonem
voluit, qui contra Chriftum latrare tantum
potuit, non mordere; ut vim nobis jejunii
innueret, in dæmonum retundendis cona-
tibus, excutiendis tentationibus, malignis-
que omnibus abigendis Spiritibus, fcitè D.
Ambrofius: Vide arma Chrifti, quibus tibi,
non fibi vicit. Videte ergo, qua jejuniij vir-
tus fit, quantam homini fuo præftet gratiam.

Dom. 5. lib. 4.
m. ment. in
46.

quod tantam præftet alteri medicinam; &
quemadmodum proprium fanctificet homi-
nem, quod ita purificet alienum. Mira
enim res eft, alter jejunit, & alteri prodeft
jejunantis utilitas; ergo fratres abftinentiæ
arma minimè deponamus, & quadraginta
dierum jejunia fine intermissione curamus.
Hic eft enim perfectus numerus ad vincen-
dum. Dominus enim Diabolum poftca-
quam quadraginta diebus jejunavit, evicit,
non quod non & ante jejunia eum vincere
potuiffet; fed ut oftenderet nobis, tunc nos
diaboli poffe effe victores, cum per quadra-
ginta dies victores jejunando defideriorum
carnalium fuiffemus; eum autem, qui hunc
numerum confecratum gula intemperantiâ
violaffet, tanquam imbecillum, & miferum
facile ab inimico poffe superari. Prius fit
homo fui victor, ut poffit effe victor al-
terius.

Intra nos infurgunt inimici, ut nos ex-
pugnent, nos gulæ illecebris hoftes nutri-
mus; quatenus pravis concupifcentiæ affe-
ctibus fomenta fuppeditamus; & arma
quibus nos expugnent miniftramus: Nifi
enim gulam prius edomuerimus freno ab-
ftinentiæ, nifi prius libidinosos concupi-
fcntiæ æftus jejunio extinxerimus; non eft,
cur victoriam de profteratis fperemus ini-
micis. Jejunium eft illa virtus bellica, quæ
quosque profternit hominis hoftes, & de
qua dixit David: In DEO faciemus virtu-
tem, & ipfe ad nihilum deducet inimicos
noftros: fi Chriftianus Athleta oleo inunga-
tur jejunii, farcinis fpolietur carnis; humi-
lifque fufis precibus Dei expoſcat opem, tu-
tus poteft in arenam descendere, fibique
victoriam fpondere; tantum enim valet di-
vinæ fortitudinis imploratio à corde proce-
dens jejuno, ut tuto adjutricem accerfat
Numinis manum; unde David jejunos di-
vinum implorans auxilium ait, Ut ſciant,
quod hæc fit manus tua: ubi D. Baſilius in
ſcholiis, quid eſt, quod hæc fit manus tua?
quod auxilium hoc tuum fit, quod tuum fit
adjutorium? ita eſt preces, quas jejunium
effundit propitiæ femper habent divinam
omnipotentiam, cui tributariæ ſunt vi-
ctoriæ.

Pſalm. 107.

Contra Philiftæos de repente coactus
pugnare Rex Saul, adhuc virtutum ſtudiis
addictus, ac pietatis culturæ aſſuetus, cum
fundendis confuetis precibus non ſuperellet
tempus, jejunium ſubrogavit, quo ſuos mu-
nitos voluit milites: Maledictus vir, qui
comederit panem uſque ad vefperam. Quid
quod Saul adeo arctum, rigidumque ſuis in-
dixerit militibus jejunium? cum abſtinen-
tiæ vires potius frangat, quam augeat; &
ſtomachus jejunos non ſinat cætera corpo-
ris membra ſuas exerere vires, nec manus
gladium valide tractare, nec ad victoriam
inſtruere? Sed Saul ſibi propitium cupiebat

60.

7. Reg. 14.
num. 24.

Numen, quod in patrocinium suum obstritus, ieiunium indixit, quod militum pericula ciborum sarcinis vacua promptius sursum piis aspirationibus avolarent, Deumque pro se pugnantes obligarent. Quid ni pugnavit Rex Saul ieiunus, sed non ieiunavit à victoria; nullo ciborum pondere gravatus non cecidit, sed inconcussa semper firmitate stetit, bellavit invictus, suosque victor debellavit hostes, appositè D. Ambrosius. *Bonus sanè Rex, qui hostes suos non tantum armis, sed devotione vincebat, & plus dimicabat religione, quàm telis.* Abstinentiæ ab esculentis, & poculentis annexa semper est victoria, ieiunium militibus vires non adimit, sed addit; & ieiunantes non fiunt infirmiores ad pugnam, sed reduntur ad palmam fortiores. Deum observantiâ ieiunii recolentes piè obstringunt, ut suppetias afferat, hostes fuget, suisque cultoribus victrices palmas impertiat.

Serm. 3. post
prim. domi-
nic. quadra-
gesim.

61.

Suis fidit armis, confidit viribus loricatus gigas Philistheus, sed David bellicis abjectis armis, soloque munitus ieiunio, ac in Deum fiduciâ, gigantem aggreditur sine gladio, sine telo, & uno lapidis iactu, & ictu tumidum in valle gigantem posternit: symbolum fuit ieiunii lapis à funda excussus, eò quia omni destitutus nutrimento; cum non vegetet lapis, ut planta, nec comedat ut homo. Solum igitur ieiunii symbolum gigantem prostravit, qui terrorem toti incusserat Judæorum genti. Si igitur ieiunium corporis videatur vires frangere, DEUS animum, & fortitudinem pugnantibus auget, terroremque hostibus incutit, quos vel solo ieiunii signo prosternit, suis cultoribus victorias collaturus. Jure quidem meritò de victo, obtruncatòque gigante triumphavit ieiunii armis munitus; gladiumque prostrati hostis arripuit David victor, ac suspendit in tabernaculo Domini; ut inde penderet trophæum, unde cum Numinis auxilio venerat victoria.

62.

Errat quisquis sit exercitus ductor, qui in multitudine militum fidit, vel in sola armorum præstantia victor sperat è bello prodire: de prostrato hoste non triumphat, nisi ieiunio, & oratione munitus, & Deum ducem exercituum propitium habeat, unde David:

Psal. 43.

Non enim in arcu meo sperabo, & gladius meus non salvabit me. Tametsi David miles esset strenuus, plura millia hostium prostraverit, latòsque passim campos Philistinorum faucibus straverit cadaveribus, cladiòsque cruentis campos operuerit; non tamen armis suis, nec bellicæ suæ virtuti, nec suorum militum fortitudini, victoriam tribuit; non enim in arcu meo sperabo: ubi quærit D. Basilus: Et quare illis armis usus, si nihil in illis collocasti spei? quoniam Deus ita præcepit, ob eam causam victor illis, verum totum me in illum con-

fidio. David igitur, quem fante tuba per singulos terrarum tractus invictissimum promulgaverat bellatorem, neque in propria virtute bellica, neque in suis, suorumque armis speravit; nec iisdem fidit, sed in solo Deo confidit, cuius suppetias precibus, & ieiuniis imploraverat, ideoque statim subdit: *In Deo laudabimur tota die, & nomini tuo confitebimur in secula.*

Christi pugiles in arenam descensuri non solum impedimenta vestium par est, deponant; verum & oleo inungantur pietatis, & misericordiæ. Quia tametsi ieiunium vires addat, animos suppeditet, non tamen solum palmas colligit nisi per pietatis, & misericordiæ officia Dei impetraverit beneficia: etiam abstinentia febrim extinguit in corpore, quæ tamen arestata membra ex febrili incendio non restaurat, nisi laxo suffundantur unguento, ac blandis rigentur fomentis: tametsi ieiunium animi excludat ægritudines, vitiorum excutiat morbos, carnis amputet passiones, fomenta exsiccat criminum, causasque propellat scelerum, non tamen si misericordiæ destituatur unguento, si rivo privetur pietatis perfectam invehit menti salutem. Sanat quidem ieiunium, quæ per pravos affectus fuerunt nobis vulnera inflicta; sed vulnerum cicatrices absque balsamo pietatis, sine oleo misericordiæ non obliterat dicente Christo: *Date eleemosynam, & ecce sunt vobis omnia munda.* Ieiunium gramina eradicat pravorum propensionum, quæ in cordis nostri tellure radices egerunt, senticeta divellit vitiorum, spinas dissipat criminum, sed pietatis cultura, misericordiæ exercitium est, quod probrum abigit sterilitatis, & beneficio culturæ uberem fructuum spondet messem: quod anima est corpori; hoc pietas, & misericordia constat esse ieiunio; & sicut spiritu destitutum corpus emortuum cadit, vitium contrahit, & putrescit: ita ieiunium ex pietate vivit, & ex misericordia viget, hinc clamat Deus:

Misericordiam volo. Demus ergo Deo, quod ipse à nobis exigit, demus, quod ipse petit à nobis; si velimus à DEO nobis dari, quod petimus: ieiunium igitur sine misericordia emoritur, sine pietate deficit, & sine implorata Numinis ope ieiunat.

Fames potius est ieiunium avaritiæ, si operibus destituatur misericordiæ; cupiditate est plenum, si pietate sit vacuum. Sunt qui ventrem cibus exonerant; ut arcam pecuniis onerent; jejulant ventre, & avaritiæ desideriis implentur mente. Agroculto vomere, sed nullis fœto seminibus ieiunium pariaverim miferatione, at pietate destitutum: caret quidem sentibus ager excultus, sed nullo fœtus semine; caret gramine, & ab omni eo fit liber, quod negligentia datur vitio: sed ager, quamvis cultus sine semine sterilefcit, & impensus in

in sola cultura labor ad nullam bonam pervenit frugem; ita jejunium animam quidem excolit, graminis succrescentia pravorum affectuum divellit, vitiorum eradicat senticeta, spinas abscindit depravatæ concupiscentiæ, sensus purgat, cor mundat, mentem serenat; sed sine seminibus misericordiæ, & pietatis, nullam spondet fructuum messem, nec vuarum vindemiam.

65. Ille semina spargit misericordiæ, qui

eleemosynas largitur pauperibus; hic seminat inopi, sed metit tibi, de quo David: *Psalm. 112. Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in seculum seculi: quia seminantes in lachrymis hujus vallis, in gaudio metent cœlestis Libani: dicuntur autem in lachrymis seminare, qui pauperum fletibus opitulantur: Semina nostri jejunii lachrymis rigentur respicientiæ, ut concupitos nobis fructus producant; exsiccantur jejunii virtutes, arescunt jejunantium messes, nisi benefico imbri pietatis, & misericordiæ rigentur. Quod si cœli pluviz terræ fecundant semina; pauperum lachrymæ cœli rigant vireta; sicut cœlum roscidas has lachrymarum pluvias, quas tamen jejunii virtutes comites pietas, & misericordia exsiccant, seu ab oculis lugentium pauperum abstergant, quas sursum transmittant in cœlum, cujus campus nostrarum virtutum appetit culturam: ager enim cœlestis est, quem misericordia nostra arat, pietas occat, justitia seminat, non aliâ coloni manu quam pauperis: quod enim manus pauperis suscipit, ibi metit, ibique uberem colligit segetem: semina qui serit misericordiæ, fructus colligit cœlestis gloriæ: misereatur, misericordiam qui consequi sperat; pietatem exerceat, qui eam quærit; pauperum manus impleat, qui cœlesti operi gloria appetit.*

66. Tria sunt, quibus virtus innotuit, oratio, jejunium, misericordia, quod à Numine oratio petit, id jejunium impetrat, & misericordia accipit; jejunium orationem vivificat, & misericordia jejunio vitam impertitur; qui ergo orat, necesse est, jejuset, & qui jejuset, opera exerceat misericordiæ: qui jejuset esurientem, pascat pauperem, & quæ gulæ propria subtrahit alimenta, hæc esurientis suppeditet indigentiam. Improbè ille petit, qui quod aliis negat sibi expostulat: jejunium, quod comites sibi asciscit orationem, & misericordiam cœli penetrat arcem, quam piâ etiam rapit violentiâ: hæc est illa flexanima oratrix, quæ DEUM flestit in sua vota: horum trium suffragio, fit Moyses in terris, quasi alius DEUS, cujus & vices agit, & ad triumphos suos militare jubet elementa ipsa; mari imperat, ut per scissa divortia in proprio sinu pulverulenta Israelitis aperiat itinera, & obsecutum mare pedus suum discidit, unde fluctus suos retrahit,

profunda siccavit, undas in sublime stantes coercuit, ne fluerent. Quid ni jejunio, & pietati debetur, si ad solum Moysis nutum pluit cœlum, germinat terra, quiescunt venti, maturiunt segetes, splendent nocturnæ cimeriæ, nube præambula signantur diurna itinera, nubium velamento temperantur solares æstus; percussa bis petra Moysis virgâ frigida sitientibus dat fluentia, & quasi è gemino vulnere non sanguinem ad mortem mittit, sed pellucidos latices ad vitæ solatium emittit.

Beneficio jejunii, orationis, & misericordiæ, immunis, & exemptus à communi naturæ tributo solvendo fit Elias, nescius mortis, qui terras deserens cœlos ingreditur, & Angelis asciscitur, hospesque terrenus cœlestes possidet mansiones. Per harum exercitia virtutum humanitatem quasi visus est Joannes exuisse, & naturam induisse Angelicam, quia jejunium corpus velut excorporat, & hominem humanitate spoliat, quem veluti divinitate vellit. Jejunium si corporis opulentiam extenuat, si crassitiem extinguit, corpus in spiritum demutat, aurisque divinis colloquiis percipiendis aptat, & dum per ciborum abstinentiam os claudit, mentem ad divina aperit; & cujus aciem cibus obtundit, jejunium exacuit. Sedebat Elias ad torrentem Carith semel, & iterum passus, & cœli alites, quod ipse aleretur abundè ministrabant: *Corvi deferrebant ei panem, & carnes Lib. 3. Reg. mane, similiter panem, & carnes vespere, cap. 17. v. 6, & bibebat de torrente.* An non invidenda Prophetæ felicitas, qui cum sedeat absque ulla sollicitudine, sine labore, torrens suos ei propinat latices, quibus sitim extinguat, & volucres cœli panes, carnesque manè, & vespere ei deferunt? poculenta torrens, & esculenta aligeri sedenti Prophetæ suppeditant.

68. Verùm quia torrentis instar fluxa est quævis mundi felicitas, post modicum temporis fluxum exsiccatur torrens, abiguntur baiuli corvi, sicut Propheta, neque latices in toto torrentis alveo reperit, quibus sitia temperet æstus; fames stomachum corrodit, & viscera torquet, nec corvus adest, qui esculenta ministret: quid? quod jejunium inchoat Elias, & dum os esculentis claudit, & poculentis, Numinis aperit colloquiis? pane, & carnibus passus à Numinis excluditur consortio, ad cujus familiarem consuetudinem admittitur jejunus; repleto stomacho mens divinis erat vacua luminibus, quæ tamen jejunio, & vacuo stomacho cœlesti repletur favore, illustratur luce: *Post dies autem siccatu est torrens, non enim pluerat super terram. Fa. Lib. 3. Reg. cap. 17.* Hæc est ergo sermo Domini ad eum dicens: surge, & vade in Sarepta Sydoniorum: nimirum tunc tantum DEI vocem audit, & divino fit dignus colloquio, non cum cibus afflue-

afflueret, non cum esculentis stomachum, virésque corporis reficeret, non cum torrens frigidam ei propinabat ad sitim extinguendam; sed dum corvus alibi avolavit, & abfuit, dum unda aufugit, & torrens exsiccatus, neque aquæ guttulam in toto suo alveo detinuit in sitientis Prophetæ solatium.

69.

Tametsi Elias esculenta, & poculenta in ea duntaxat mensura sumpserit, quæ naturæ satisfaceret exigentiæ, nec virtutem læderet temperantiæ; voluit tamen DEUS, tunc cum Elia suos miscere sermones, eumque sua dignari familiaritate postquam corvus abfuit, & unda fugit, & Elias jejuni-um inchoaverat: quia voluit DEUS nos erudire, jejunos aptiores fieri Numinis percipiendis eloquiis, mysteriisque divinis agnoscendis: idque cum adnotasset Tertullianus observans, quod Eliam jejuni-um Deus alloquitur; & expendens, quod ambulaverit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus usque ad montem Dei Oreb, ut habetur in libro Regum ubi additur. *Cumque venisset illuc, mansit in spelunca, & ecce sermo Domini ad eum, dixitque illi: Quid hic agis Elia?* & postquam quadraginta dies, & totidem noctes ieiunasset, DEUM habuerit contubernalem, cuius alloquio fuerit dignatus, & familiari delectatus commercio, appositè ait Tertullianus: *Ipse quadraginta diebus, & noctibus vacuo ventre, arido ore pervenit in montem Oreb, ubi cum in spelunca dixerisset, quam familiari congressu DEI exceptus est? Quid tu Elia hic? multò amicitior ista vox, quam Adam ubi es? illa enim pasto homini minabatur, ista jejuno*

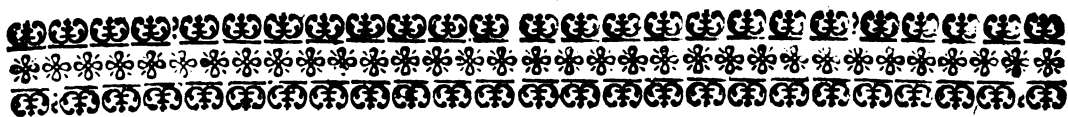
Reg. c. 19.

Adversus
Physic. c. 6.

*blandiebatur: nimirum dum Adam pomum comedit, sordet nudus; dum Elias ieiunat pallio honestè obtegitur: cum Adam gulæ indulget, minis à paradiso abigitur; Elias ieiunio gulam coercens cum Numine alloquitur: Adam cum cibum deglutit, mortem sibi asciscit; Elias à cibo abstinens, vocem audit authoris vitæ: Adam malè captum malum dum momordit lethale vulnus sibi, totique suæ posteritati infixit; Elias à cibo abstinens divinos ad se favores accersivit: Adam pomo pastus malorum omnium iliadem in posteros effudit; Elias stomacho ieiunus, omni oppletur cœlesti gaudio ex divino colloquio: Adam veritum cibum quia comedit, pastus vocem audivit DEI minantis. O Adam ubi ubi es? Elias impastus, & ieiunus verba audit Numinis blandientis, quid hic agis Elia? Sed quid? quod dum à sacerdote DEUS consultitur responsum non redditur: Non respondit ei in die illa: cur rogatus DEUS responsum signanter hac in die denegat? quia nimirum hac in die violatum à Jonata ieiunium fuerat, ut observat D. Ambrosius inquit: *Nec belli finis imponitur, neque Regi responsum propheticum datur.* Ideo cœleste denegatur responsum, quia religiosi ieiunii violatur præceptum: hinc coniciamus, quam sit expediens, ac necessarium à cibis abstinere, ac ieiunium servare, cuius beneficio Numinis utimur consuetudine; nil enim est, quod à DEI colloquio magis impediatur, quam satietas, quæ mentem retundit, divinisque recipiendis illustrationibus minus aptam efficit.*

Serm. 25.

DISSERTATIO XXII.

Satietas ventris, oppressio est mentis, quæ
suis obeundis officiis minùs idonea pravos
quosque fovet affectus.

§. I.

Mens quò in conviviiis est latior, eò est ad nequitiam pronior, & ad improbos affectus expeditior.

Um Patriarcha Jacob unà cum suo comite in Ægyptum proficisci moliretur, se totum sentit timore percussum, simulque internam audivit vocem sibi loquentem: *Noli timere, de-*

catis obnoxios, ac prævaricationi proximos censuit; cum comestationibus indulgerent, & epulis: tunc preces Jobus fudit, quia noverat uberiori inter epulas indigere Numinis ope, ne mores corrumpent, & religionem labefactarent: hinc Isaias conquestus de populo deliciis, & epulis affluente ait: *Cybara, & lyra, & timpanum, & tibia, & vinum in conviviiis vestris, & opus Domini non respicitis*, ubi Hugo Cardinalis addit: *augmentum luxuria, & omnium sensuum in conviviiis vestris.*

Isaia 58

cap. 46.

scende in Ægyptum. Quænam præconcepti huius timoris causa Jacobo fuit? certè ne filii in Ægyptum descendentes veri Dei cultum fortassis desererent, infamis siquidem id temporis fuit Ægyptus profano idolorum cultu; Ægyptii siquidem abundantes frumento, deliciis affluentes, cupediis gulæ indulgentes, voluptatibus, ac tæcodæmoni famulabantur: & illa annonæ copia, quæ oculos aperire debuerat, ut cælum intuerentur; eosdem claudebat Numini, & terræ aperiebat voluptatibus, proinde iure merito timuit Patriarcha, ne inter idololatras viventes filii à cultu desciscerent veri Numinis. Ubi enim esculentorum copia populos replet, facilè mores corrumpuntur. Hinc Hebræi, cum postea ad terram promissionis venirent, absente Moyse duce, vitulum adoraverunt, ut Deum; eò quia viderint in Ægypto boves adorari; quasi Numina, præsertim bovem illum; quem Apim vocabant, *Et fecerunt vitulum in Oreb, & adoraverunt sculptile.* Terræ igitur opulentia, & Regia abundantia, ad quam domus Jacobea vocabatur, causa fuit, cur Jacob in Ægyptum proficisci extimeret: siquidem inter opes, regales delicias, & dapes religio periclitatur, & ipsi probi mores corrumpuntur.

39

Ad convivia turmatim currunt vitiorum cohortes, ut animos pervertant, mores corrumpant, & à cultu veri Numinis avertantur, qui deliciis affluunt, & ciborum lenociniis indulgent; unde addit Isaias *Opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis*: convivia enim oculos claudunt, ne suos in Deum dirigant obtutus; & ad vitia aperiunt, quibus adhærescant immodicè pasti, & epoti; qui solertes propterea sunt ad vitia, & ignavi ad Dei opera peragenda, seu ad cultum Deo præstandum; socordes sunt, qui omnem adhibent solertiam, ut deliciis affluant, & vitiis vacent. Vinum enim quod in conviviiis profunditur, viam emollit ad omnia vitia, ut per itinerum lubricitatem vino madidi præcipientes ruant in vitiorum omnium baratrum. Esculenta, quibus oppletur convivia, obices iniiciunt, quibus studia impediunt virtutum, & accessum ad DEUM.

Timuit igitur Jacob in Ægyptum descendere cum tota familia, ne convivia Ægyptiorum filiis suis nocerent, siquidem ad convivia accodere, perinde est, ac allidè in scopulos, & in syrtes impingi, foedumque pati naufragium; hinc de iis, quorum Deus venter erat, & gulæ indulgentia totum studium ait Apostolus Judas in sua Epistola: *Hi sunt in epulis suis maculati, convivantes sine timore*, seu ut interpretatur Iohannes Gangæzus: *Hi sunt in conviviiis vestris tanquam confragosa in mari*

Cap. univ. n. 12.

2.

Idque etiam causæ, cur nulla circa filios cura se angere senserit Jobus, dum greges pascerent, reique vacarent domesticæ: qui tamen dum conviviiis assueverunt, paterna viscera cœperunt, & ipsum torquere nitentur Jobus filios avocare à luxu in epulis, ac frequentioribus conviviiis; fundebat preces, & per Nuntios proba mittebat consilia timens: *Ne forè peccaverint filij mei, & benedixerint DEO*, tunc enim magis peccaverant de Affectibus Tom. I.

16.

*mari saxa, & cavernosa rupes: & sicut navis æquora trajiciens, ventorumque impetu quassata, si in saxa, rupesque allidat, disrupta obruitur fluctibus; ita quandiu marinos, amarosque hujus vitæ fluctus trajicimus, latent in conviviis scopuli, latent saxa; suas habent & convivia syrtes; suas & salerna charybdes; naufragium vix declinat, hæc qui non devitat in conviviis saxa; rupesque cavernosas. Quæ funduntur, propinanturque in conviviis vina fluctus sunt marinis perniciosiores, suos obtegunt scopulos, suasque obducunt cavernosas rupes, in quas ratio allisa fœdè naufragatur; apposîtè Salmeron explicans textum D. Judæ Apostoli ait: *Eleganter igitur istos impostores cavernosas rupes appellat Apostolus, quia simulata amicitia instrepide Christianorum convivia adeunt, ac nisi praveantur, & observentur, periclitari, & naufragari faciunt convalescentium animas; quia inter edendum multos evomunt errores, ex quibus multi audientes maculantur.**

5. Ubi stomachus in improborum conviviis esculentis gravatur, ibi mens erroribus facile inquinatur, qui inter fercula sæpe deglutiuntur melle conditi; ubi plures spumantes propinantur calices ebrietatis, ibi & venena facile hauriuntur iniquitatis; & qui multo madent vino pluribus etiam fœdantur noxis; qui pluribus opplentur escis vacui fiunt virtutibus: satietas non corpus tantum aggravat, sed & mentem hebetat, concupiscentiam accendit, luxuriam nutrit, & pravis omnibus affectibus fomenta suppeditat, quibus acrius in perniciem insolentur convivarum. Incauti inter epulas sensus esse solent, mens lætior, sed ad nequitiam pronior: voluntas voluptatibus immersa, sed pravis desideriis obsessa, aded ut etiam à viris alioquin piis, si non invigilent, vitia in epulis hauriantur: & ubi timor DEI perit, & audacia viget, gaudetque victrix, nil sperandum nisi virtutis extinctio, & Numinis oblivio; quapropter Apostolus Judas describit hos ventris famulos, & escis inservientes: *convivantes sine timore, & ubi DEI timor abigitur, vitia quæque accersuntur: divino qui timore destituuntur, in omne necesse est proruant scelus, & in scopulos, rupesque cavernosas impingant ad naufragium; perinde, ac navis æquora trajiciens si clavo destituta sit, & ventorum impetu rapta, collisa facile in scopulos perit.*

6. Latet igitur anguis in esca, latet philtum in epulis, latet venenum in vino, quod blandè transmittitur in stomachum, sed fœdè evaporat in caput, ubi mentem obnubilat, ejusque aciem obtundit, ne DEUM ipsum videat, à quo plerumque per temulentiam se avertit: hinc pedissequa saturitatis, oblivio solet Numinis esse,

& ut monuit Salomon: *Anima saturata Prov. 17. calcabit favum, hoc est homini epularum voluptibus delinito, & esculentis oppleto desipit virtutum dulcedo, quam propterea pede deterit, quia è capite cecidit, pulchrè Hugo Cardinalis: Anima saturata delicijs saculi, calcabit favum, id est dulcedinem celestis patriæ. Qui usque ad caput epularum, ac cupidiarum oppletur irritamentis, hic gulæ exosculatur delicias, & pede temerario celestis patriæ gaudia proterit, favosque pietatis spernit, & exultæ virtutis dulcedinem fastidit. Secus qui gulæ delicias contemptui habet, & esurire magis studet, quam escis repleti, hic non nisi studiis delectatur virtutum, & vel ipsa mundi amara ei dulcescunt; hinc Salomon: Anima esuriens amarum pro dulci sumit, seu ut explicat Hugo: Anima esuriens justitiam, adversa saculi, tentationes Diaboli, molestias carnis, etiam ipsam mortem, pro dulci obtinendo, pro beatitudine habenda sumet spontaneè, & pro dulci, seu pro Christo, qui dulcis est gustantibus ipsum juxta illud Psalm. 33. Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus, vel pro dulci sumet, id est tanquam dulce. Sancti enim esuriunt justitiam, & non solum patienter, non solum libenter, sed & gaudenter pro Christo tribulationes patiuntur, quia quæ mundo amara sunt, palato celestibus asueto delicijs dulcescunt, & ipsum mundi absinthium virtutis condimento sapit. Quæ mundo dulcescunt, amara sunt virtutum cultori, quia ut opportunè Philo: *Cacum. Lib. 1. legi sensum voluptas fallit, quo minus res percipiat, siquidem verat, ne se ad mentem, à qua regi poterat, recipiat, regaturque ab ea, seducens illum ad sensibilia, suisque illicitis operibus.**

7. Fallit voluptas sensum, quia quæ noxia sunt, ita à voluptate sensui exhibentur, ut eidem sapiant, & dulcescant venena. Illicitur quidem cæcus à blandula voluptate, sed mox ab hac captus oculos aperit, quo propriam videat confusionem, intueaturque ignominiam. Cùm primum Jonatas mellea illeæus dulcedine, jejunium violavit, oculos etiam aperuit, quo voluptatis captus dulcedine suum videret errorem, simulque sentiret, quem mundi voluptas suis asseclis exhibet amarorem: *Convertit Lib. 1. Reg. manum suam ad os suum, & illuminati cap. 24. sunt oculi ejus.* Quid, quod favi dulcedo, & mellea mundi voluptas oculos aperiat, quos potius claudere consuevit? & quænam fuit hæc oculorum illuminatio, quæ à degustata favi dulcedine emanavit? Nimirum illuminantur oculi, ut reatus sui confusionem Jonatas videat, & qui voluptatis dulcedinem secutus fuerat, amarorem mox experiretur confusionis. Scitè Rabanus apud Glossam: *Illuminati sunt oculi Jonata non ad videndum*

denandum, sed ad discernendum, quia ve-
ritatem sciret, unde confundatur: non
viderat Jonatas melleam mundanae voluptatis
dulcedinem larvatam esse, ac mortis amaritudinem
obtegere; sed mox deglutita dulcedine oculos aperuit,
quatenus expertus fuit confusionis amarorem sub dulcedinis
larva latitantem: brevis fuit illa dulcedo,
quae tamen prolixam solet mortem maturare:
ingemiscit mox Jonatas confusus, quod avidè
expetiverat caecus: dum enim mellea alliciebat
voluptas, confusio latebat fellea; quae tunc larvam exiit,
cùm deglutita fuit favi dulcedo, & violata ieiunii religio: vir-
gam, ut lanceam manu tractaverat Jonatas,
cuius summitatem veluti mucronem mellea delinivit
dulcedine, quam ori admovit, labris applicuit,
*& palato ieiunii violatore deglutivit: **Extendis summitatem virga,***
quam habebat in manu, & intinxit in favum mellis,
& convertit manum suam ad os suum. Si virga Jonatae lancea fuit: quid?
 quod sub mellea dulcedine spiculum lateret
 lethali infligendo vulnere aptum; mel labra
 alliciebat, & spiculum mentem feriebat;
 arridebat favi dulcedo, sed ferri acies vulnere
 infligebat; gaudebat de gustato fave
 palatum ieiunii transgressor; sed haustam
 cum melle noxam lugere adigitur Jonatas,
 cum ei oculi aperiuntur: ipsa enim voluptas
 gulae sensum, quem illicit, laedit; & quem
 dulcedine afficit, veneno inficit. Pulchrè
 Philo: *Certe unusquisque sensus voluptatem*
execratur, ut inimicissimam, ac insensissimam.
 Est enim revera hostis sensui; id inde
 colligitur, quòd saturati voluptate immodicà,
 nec videre, nec audire, nec olfacere, nec gustare,
 nec tangere sincerè possumus. Oculi gulae
 illecebris debilitantur, vinòque depravantur
 nervi, corporis vigor cruditatibus deficit,
 & exundans humor sensuum pervertit
 instrumenta, & inde dolor nascitur, unde
 sapor provenit: unde voluptas oritur, inde
 virtus emoritur. Jonatas sub melle, & cum
 melle labris admovit spiculum, & cum melleam
 gustavit dulcedinem inflicti sibi vulnere
 sensit dolorem.

S. II.

Gula indulgentia affectuum probisatem corrumpit, & sapientiam abigit, quam jejuniis vacuitas accersit, ac fovet.

8. **M**entem hebetat satietas, sensus fallit,
 & probos quosque vel abigit, vel
 corrumpit affectus, quos ieiunii
 vacuitas reficit, ac fovet, mentemque re-
 dintegrat, ac Sapientiae restituit. Quae-
 rat Jobus, ubinam posset Sapientia inveniri:
Sapientia ubi invenitur? & quis est locus
intelligentia? Sunt qui sollicitè hunc quaerunt
 Sapientiae thesaurum, quo discescant,
 sed Sapientiam minimè inveniunt, si in cho-
 reis, & tripudiis; in symposiis, & diver-
 soriis de Affectibus Tom. I.

foriis; in conviviis, & cauponis, eam quaerant:
 siquidem in triclinio ad epulas, & pocula
 neque unum sui impressit vestigium; neque
 in conclavi ad abacum, chartulas lusorias
 sui patitur umbram induci; neque in cellis
 vinariis ad plenos vini Opimiani cados,
 plenaque pocula sui permittit effigiem
 intueri; sed quò eundum, ut Sapientia tanto
 quaesita studio invenitur? an in aulis,
 Regumque palatiis? sed nec ibi invenitur;
 neque in cubiculis, ubi ad speculata Judicem
 faciei venustas examinatur, & vestium
 vanitas oculos delectat: nullibi hæc reperitur
 Sapientia in terris, ubi corporis deliciis
 homines inhiant, ubi gulae indulgent
 voluptatibus: *Non invenitur in terra fave-
 viter viventium,* ubi præcipua cura, &
 princeps studium est de cute fovenda,
 de ventre oplendo, non de mente purganda;
 ubi enim in symposiis certatur poculis, ubi
 in tricliniis heluones gulae delicias episcan-
 tur, ubi in aula choreis, & otio vacatur,
 ibi certè Sapientia non invenitur; quia ubi
 saturitas ibi intemperantia; & ubi intem-
 perantia mentem corrumpit, Sapientiam abigit.

Non igitur Sapientia in diversoriis, cauponis, tricliniis, symposiis, conviviis
 reperitur, sed in secessu ab istis, in domo-
 rum latebris, ubi preces funduntur, collo-
 quia cum Deo miscuntur, lachrymae con-
 scientiae expiatrix eliciuntur, pectus tundi-
 tur, jejuniis caro conteritur, & spiritus
 fovetur; pergit Job: *Trabitur sapientia de*
occultis: neque aliud est Sapientia, quàm
 timor Domini. *Ecce timor Domini ipsa*
est Sapientia; & recedere à malo intelligen-
tia. Hinc etiam Salomon cum optimè nosset
 Sapientiam non inveniri in discis, poculis,
 mollibus, ac deliciis ait: *Cogitavi in corde*
meo abstrahere à vino carnem meam, ut a-
nimam meam transferrem ad Sapientiam,
devisantemque stultitiam. Abstrahere à vi-
 no, subtrahere gulae delicias, jejuniis inso-
 lentiam carnis compescere, ac effrenes con-
 cupiscentiae affectus coercere, hæc viam ster-
 nunt ad Sapientiam, quae in symposiis, di-
 versoriis, & tricliniis non reperitur.

Joannes Baptista hanc in eremo quaesivit
 Sapientiam, & invenit, sed quia à gulae
 abstinuit deliciis: *Magnus coram domino*
vinum, & siceram non bibit: eam invenit
 Jacobus Apostolus, sed nunquam usus est
 balneo, nunquam unctus oleo, nunquam
 novacula obratus, nec carnes comedit, nec
 vinum, aut siceram bibit: eam invenerunt
 Daniel, Ananias, Azarias, & Misael, sed
 quia lautiores aulae cupedias, & delicata re-
 spuerunt fercula, & fontis frigidam Regio
 prætulerunt vino: eam invenit Paula Ro-
 mana, sed jejuniis addicta, adeo ut nec in
 morbo quidem ad cordis solatium, virium-
 que refectioem à regula abscesserit jejuni-
 orum, quibus assueverat, nec ullis Medi-
 corum imperiis adigi potuit, ut modicum
 L I I 3 ebibe-

1. Reg. 14.

1. Tim.

Job. cap. 28.

Job. cap. 28.

10.

Luc. cap. 1.

Job. cap. 10.

epib. 15. ebiberet vini: Invenere Sapieniam alii plerique, sed jeuniis addicti: quia ieiunium, dum corpus atterit, eius pinguedinem excutit, crassitiem imminuit; spiritum fovet, aptumque Sapien-tiae invenien-dae efficit: scite Seneca: *Adhuc nunc quod majori corporis sarcina animus eliditur, & minus agili est, itaque quantum potes circumscribe corpus tuum, & animo locum; laxa ciborum copia subtilitas animi impeditur.*

11.

Quod si corporis opimitas animi impedit functiones; subtilitas, & vacuitas, quae beneficio ieiunii invehitur, spiritum expedit. Corporis enim saginam hebescit animus, obbrutescit ratio, obtunditur mentis acies: & gulae deliciis assueti ab hominis desuescunt moribus, & ventri famulantes brutorum in gregibus asciscuntur. Quod igitur ex indulgentia gulae de mente excidit, ieiunii va-cuitate, seu foenerata est compensatione in-staurandum. Esculentis qui gravantur, & poculentis madent, mente aequae, ac ventre monstruose distenti, virtutum studiis, men-tisque functionibus inidonei, vitiis duntaxat famulantur, & miserè se torquent; cum esculentorum pondere pressi prona sunt ad concupiscentiarum aucupanda lenocinia, & solius carnis in cœnosa vitiorum palude ex-piscandas illecebras.

12.

Nil virtuti nocentius, nilque lethalius, quam satietas, quae stomachum premit, & innocentiam opprimit. An non Adam sola gulae indulgentiam se ipsum, suosque poste-ros à felicitate exclusit paradisiaca? mo-dico pomi cibo, vilique pretio, quo gulae indulgeret, suam, suorumque innocentiam vendidit, simulque mortem sibi, & suis coemittit: homicida igitur totius humani ge-neris sola fuit gulae indulgentia, cui ut sa-tisfacerent Protoparentes, se & suos poste-ros omnes interemerunt; fuit gula, quae in-hibitum momordit pomum; vetitum gusta-vit cibum; unde fuit gula Pandorae pixis, ex qua cuncta scelerum portenta, supplicia om-nia; fames, quae rodunt; bella, quae interi-munt; pestes quae absumunt; dolores, qui lancinant, ac millenae calamitates, ærumnae, caedes, ac morborum omnium agmina pro-ruperunt in perniciem, cruciatus, & mortem hominum: cum gula pomum momordit, ho-mines omnes exclusit à paradiso, & fatali morfu unam cum pomo mortem deglutivit primus homo, simulque homines omnes à paradiso extorres eiecit in hoc lachrymarum procellosum mare, ubi ventus pravorum af-fectuum ad naufragium nos urgent; fluctus decumanis tumidiores nos pulsant, & quo-tidiana mortis naufragia absorbent. Fuit gula, ex qua veluti ex foeculenta vomica statim pravorum omnium cupiditatum ebu-llit purulentia; & ex gulae avernali camino exiliit vitiatæ naturæ fumus, quae caeca igno-rantiae caligine mentem offundit, lumen imminuit rationis, & per inflata vulnera

potentias omnes interiores viribus destituit, quod imbecilliores minus rebellanti concu-piscentiae resistent. Ex hac gulae fornaece foede eieciantur libidinis scintillae, & le-thales accendantur concupiscentiae flammæ, quibus innocentia perit, & virtus cinerit.

Quod si Phalaris pauculas ob ficus fer-tur, plures crucis supplicio, interemisse ho-mines. Una Protoparentis gula ob unius pomi morsum innumeratas hominum myria-des supplicii damnavit, nunquam finien-dis: & quamvis magnum fortassis non fuisset, & unicum carpsisse pomum; maximum tamen fuit delictum, in amoenissima illa pa-radisiaca regione, ac amplissima libertate comedendi fructus cæterarum omnium ar-borum, unica duntaxat excepta, quae me-moriam Numinis superioris refrigeraret, e-jusque præceptum oculis objiceret pomis suis à DEO vetitis; ut quamdiu ab esu ab-stinerent fructus arboris illius; tamdiu per-fisterent in in illo innocentiae statu, in quo DEUS primos homines condidit; adhuc di-vinum voluisse præceptum transgredi. Gula igitur hominem à paradiso eiecit, à throno exclusit felicitatis, & in baratrum protrusit omnium calamitatum: quod si gula lethale nobis inflixit vulnus; medelam nobis abstinentia suppeditet, quae vulnera curentur, quae per gulae illecebras inflata fue-runt: si gula venenum in nostram perniciem deglutivit; antidotum, quod nobis ieiunium propinat, hilares hauriamus; æmu-lo enim modo, quod per escam exciderat de homine, per abstinentiam, restauratur; & quam gula felicitatem perdiderat, ieiunium resarcit.

13.

14.

Dum corpus ieiunat, mens probitate saginatur, & homo jeuno corpore im-pastus Deo oppletur, & particeps fit Numi-nis consuetudinis. Etenim Moyses legem scriptam accepturus à DEO ieiunus ascen-dit in montem densa caligine obductum, ac tetra cinctum in vertice nube; sed inter ca-ligines divinus Moysi splendor illuxit, & DEI fruitur consortio: *Ingressusque Moyses Exodi 34.]] mediam nebula ascendit in montem, & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus*, quo tempore in illo montis secessu à populorum ieiunctus tumultu, cum Deo meruit sermones miscere, legemque in gemina lapidea tabula imprimere, quod vel ipsa lapidis durities corda populorum emol-liret in eius observantiam, ac pertinaciam contunderet. Additur, Moysen quadra-ginta illis diebus nil comedisse, bibisse nihil, sed Dei sermone pastus fuit, superno splen-dore suffusus, & DEI gloria saginatus. Ni-mirum quia Moyses per diurnam illam quadraginta dierum, & totidem noctium inedia corpori vires imminuerat, ut quasi videretur corpus ipsum exuisse, intus mente uberius saginatus; ideo quasi extra corpus im-pransus, & incoenatus meruit Numinis frui consortio, & inchoatam de inedia gloriam di-vino

Deut. cap. 10.

166.

vino consummare colloquio : eleganter D. Chrysológus ait: *Moyfes ipse dierum quadragesima jejunió, ita humano defecatus est, & exinanitus à corpore, ut totus divinitatis mutaretur in gloriam, & adhuc in nostri corporis obscuro toto fulgeret lumine deitatis: neque intueri eum mortalium visus posset, qui substantia Dei diu passus, omnia mortalia cibi oblitus fuerat adjumenta.* Id jejuniúm præstat hominibus beneficii, quod in corpore degentes, corpore quasi exuat, quos divinitatis induat gloriá. Eam adfert inedia utilitatem, quia evacuata carne, cœlestibus repletur mens beneficiis, & depravatæ concupiscentiæ excussis affectibus pia suggerit desideria, quibus per terrenorum contemptum, depositâ esculentorum sarcinâ, ac corporis pondere felicius, ac facilius ad superiora homo jejuniis conscendit, abjecto ciborum gravamine, quo deorsum trahebatur inter concupiscentiæ, mundique illecebras; quibus indulgent, qui gulæ famulantur. Jejunium quadragesimum Moysem in corpore degentem, ita corpore exinanivit, carne evacuavit, carnisque defœcavit affectibus, ut totus gloriâ fuerit divinitatis perfusus, ac in cæca humani corporis caligine, ac tetra nube lumine coruscaret Numinis. Quàm utilis est homini jejunanti inedia, quæ fœditates omnium pravorum affectuum evacuat, carnis concupiscentias extinguit, vitiorum stimulos obtundit, libidinum illecebras abigit, & tota percollata pravorum affectuum scoria, mentem depurat, cœlesti lumine illustrat, ac præcoqua cœlestis patriæ perfundit beatitate.

17.

Jejunium igitur ab ecclesia non solum abstinentiæ studio nobis indicitur, neque solis castigandis corporibus, vitiis resecandis, mentibus defœcandis, conscientis expurgandis traditur; verum etiam ut eò uberius spiritus infus divinis saginetur beneficiis, quò exterius corpus per vacuitatem jejunii viribus destituitur. Plura secum semper attulit commoda quadragesimus numerus, quem & Moyse in montis fastigio, & Christus in eremo, & fideles in ecclesia sacris conluere jejuniis impendere, vel aliis piis consecrare operibus: etenim cum mundus in illis humani generis primordiis vitiorum cœno sordesceret, totusque scelerum fœteret corruptione, quâ omnis caro corruerat viam suam, & squalore perfusus, horrorem vel ipsis cœlitibus incuteret, quos iniquitatis suæ fumosa caligine infuscare videbatur: has quas mundus sordes contraxerat, non nisi quadragesimarii numeri beneficio pluviam de summo cœlo delapsam diluerunt. *Fastiumque est diluvium quadragesimâ diebus super terram, & multiplicata sunt aqua, & elevarunt arcem in sublime à terra,* nimirum Deus expiaturus terram, imbres effudit per dies quadragesimâ, & totidem noctes, ut mundus, qui ob patrata scelera perire debuerat, mox renatus tam beneficio baptisinate, nu-

Genes. 7.

mero gauderet hoc quadragesimario, quem non naturæ adscriberet beneficio; sed naturæ authoris tribueret gratiæ; & nostri beptismatis, quò terra nostri corporis primigenia fœdata labe diluitur, suam prælibaret originem: homines enim, quos pravi affectus ad malorum omnium peritaxerant baratrum, & perditos perduxerant ad mortem: hos ad vitam jam renatos quadragesimarius juniorum numerus virtutum extrahit cultura, quâ suavius cœlo oleant. Meritò igitur ecclesia continuata quadragesimâ dierum suis injungit jejunia fidelibus, ut ad fontem valeant salutis felicius pervenire.

Vide, quàm sit beneficus quadragesimus numerus, Exodi 16. Imber de cœlo delapsus per totos quadragesimâ annos populum in sterilem eremo pavit; & quæ terra denegaverat alimenta; cœlum imbre pacifico abundè suppeditavit; probrumque sterilitatis, quò tellus illa laboraverat, cœlestis pluvia absterfit, & populum recreavit. Numer. 13. Quadragesimâ diebus exploratio promissæ terræ missa divinitus fuit, quò sacer numerus ad terras cœlitus promissas populum evocaret Israëliticum. Quid? quòd etiam quadragesimarium nobis ecclesia injungat jejuniúm, cuius beneficio fideles ad cœlestem perducatur patriam? Jejunium Eliam elevavit ad cœlum, & purificato per inediam corpore ignei currus excipit oblectum. Jejunium enim, quæ ad corpus pertinent immittit, ut per corporis vacuitatem spiritus vegetior fiat, ac plenior pinguescat, donis saginatus divinis.

16.

4. Reg. 17. 2.

§. III.

Per ventris vacuitatem vigor mentis convalescit, & probi omnes affectus foventur vegetiores.

EXorta lethali fame post eam sterilitatem, quæ acciderat in diebus Abrahamæ, proficisci deliberaverat Isaac ad Abimelechum Palæstinorum Regem in Gerara. *Apparuitque ei Dominus, & ait: ne discedas in Ægyptum, sed quiesce in terra, quam dixero tibi.* Sed cur Patriarcharum amatissimo inhibuerit Deus, ne in Ægyptum proficisceretur? cum de fame propulsanda ageretur? & tellus, quàm Isaac tunc incoleret, probro laboraret sterilitatis, & consuetam denegaret Messoribus annonam, & annum cultoribus stipendium? & Ægyptus frugum abundaret copiâ, & infinita sibi fœcunditate uberrimam daret messem, & superfluentem annonam suppeditaret? An Deus famelico Isaaco descensum inhibuit in Ægyptum, ut esculenta, quibus corrodentem famem sedaret, voluerit denegare? Nimirum jussit Deus, ut maneret in Palæstina Isaacus, quamvis fructibus destituta, annonæ indiga, & fame propemodum oppressa; non quòd Patriarchæ Deus abundantiam

17.

Genes. 26.

dantiam invideret terræ, cui copiam celestium dederat beneficiorum; sed ut Patriarcha stomacho vacuo mentem repleret desideriorum, quibus non Ægyptiæ copiarum, sed promissæ sibi terræ inhiaret abundantiarum; verebatur quasi Deus, ne si Isaacus ex jejuna, & vacua frugum Palæstina in Ægyptum descendisset frugum copiam redundantem, gulæ indulgisset deliciis; & ingesta in stomacho esculenta, veluti è vaporario fumos in caput emitterent, quibus mens caligaret, nec amplius de promissa sibi tellure quidquam cogitaret: scitè Oleaster in præfatum textum ait: *Ne discedas in Ægyptum, timet Deus sui loca amena, & abundantiam, quoniam novit homines etiam justos facile amantate loci delectari, eras enim terra Ægypti fertilis, & qua sua abundantia, & copia facile posset allicere Isaac, idè noluit illum illuc descendere.*

18.

Verebatur igitur, ne in feraci Ægypto, omnique fructuum abundantia onusto, mens Patriarchæ sterilefceret, nec ullum amplius produceret desiderium promissam sibi tellurem invisendi, cum tamen in sterilefcente, ac jejuna Palæstina feracissimus esset Isaac in piis hisce eliciendis desideriiis. Nolebat igitur Deus per abundantiam Ægypti Isaacum possessionem deperdere terræ sibi promissæ, idèoque maluit Patriarcham habere jejunum, ac famelicum in Palæstinæ sterilitate, quam saturum in Ægypti abundantia: jejunium Palæstinæ ventrem evacuabat, sed mentem probis implebat desideriiis; promissæ terræ Palæstinæ inedia stabiliebat possessionem, eamque jejunium firmabat. Quam benefica est sterilitas, quæ vacuitatem inducens ventris, opulentiam advehit mentis? quæ stomachum inanitate vacuat, & spiritum probis opplet affectibus? Celestis patriæ promissionem nostrum stabilit jejunium, & ventris vacuitas, mentis oppignerat abundantiam. Amoenissimæ, ac fecundissimæ terræ promissionis jejunium promovet sponfionem, & inedia itinera aperit, viasque sternit; ducitque sterile jejunium, quò abundantia exundat, & fructuum copia exuberat. Noluit igitur Deus Isaacum ex jejuna Palæstina in saturam, ac plenè pastam Ægyptum descendere, ne in frugum copia, & dum corpus esculentis pinguesceret, mens sterilis promissæ telluris oblivifceretur. Pulchrè Oleaster subdit: *Est etiam hujus rei alia ratio: quoniam nolebat eum perdere possessionem concessa sibi terra.*

19.

Jejunium est, quod veram spondet abundantiam, quod ad copiam perducit celestis patriæ. Etiam populus Israëliticus dum in captivitate Babylonica jejunos premeretur inopia, felicem reditum in patriam, & felicem inibi telluris feracitatem auguratur. Satiùs semper, ac tutius regionem incolere jejunam, ac sterilefcentem, quam deliciis affluentem. Nota est veteris Apologi læta

narratio. Ficedula curiositatis causa è vineis alas explicuit per sylvarum incultos tractus, ibi Turdo obviavit, labruscæ insidenti, & amaras aquæ, ac degeneres vellitanti baccas, cumque id ficedulæ insulsum nimis, ac aridum videretur ientaculum, miserata Turdi conditionis eum alloquens, dixit: quid mi Turde arbores hasce infæcundas vellitas? quid amarum hocce deglutis fructuum, quid opacata hæc loca fructibus destituta, umbris oppleta, & sylvestribus duntaxat fecunda arboribus incolis? si me velis sequi per alias te Regiones ducam feracissimas, domesticis consitas plantis, fructibus omnibus abundantes, & deliciis affluentes, quibus & terræ arridet amenitas, & aëris ridet serenitas, & soli feracitas ficus, uvæque abundè suppeditat. Persuaderi hæc ægrè se passus fuit Turdus labruscas vellitare assuetus, tandem Ficedulam præeuntem secutus est; & post pluries repetitos volatus, in quandam appulere planitiem aliquot suspensam collicolis, ubi vites racemis onustæ spumantem exposcebant vindemiam, & arbores frugiferæ pendulos omnis generis fructus abundè ministrabant, & autumnus uberem in universis collibus fructus suos veluti apertis nundinis exhibebat: in subiecta planitie, quæ ad oculorum oblectamenta, animique laxamenta, surgebant plantæ, suis etiam ditescabant fructibus, & proceræ luxuriabant arbores, quarum comæ dulcissimis zephirorum flabellis leniter ventilatæ placidissimo murmure aures demulcebant. Adstant innumerabiles propemodum avicularum gratissimæ turmæ, quæ liquidissimos cantus tenui gutture effundentes repetito plausu Regionis videbantur amenitatem commendare, non sine incredibili voluptate adstantium, quorum intimos sensus dulciffoni cantus permulcebant. Sed cum Turdus curiosior circumspiceret per totam illam, ad omnem consitam amenitatem, regionem exhibentem quidquid ad gulæ votum possent aviculæ desiderare; & observaret, hæc aves haud ignotas viscatis virgis infelicer se implicare, ac veluti in crucem suffixas non posse pristinam repetere libertatem; alibi plures retium insidiis captas; illic plures è fallaci fune pendulas, in alio loco quasdam etiam visco bacillo implexas, vel etiam decipulâ clausas; propriæ consulens Turdus incolumitati alas pernaci volatu fugæ explicuit, & amicæ ficedulæ grates rependens valedixit, simulque suis deliciis; ratus tutius, meliusque esse, labruscas in sylvis velle-re, imò & esurire, quam in tam frequentibus vitæ periculis fructibus vesci dulcibus, ac deliciis affluere. Ex quo Apologo coniecimus, tutiorem semper esse victum tenuiorem in Asceteriis, locisque à mundi deliciis se-iunctis, quam dapibus delicatioribus, & exquisitissimis oppleri, gulæ deliciis deliniri, quæ ubique insidias tendunt laqueos apparent, mortemque accerunt. Qui sapit, non de-

dedignatur cum turdo pericula circumspicere, quæ cibi, potiusque intemperantem uuln comitantur, & cum turdo repetere: malo millies inedia, famemque pati; quam selectissimis me farcire dapibus, & valetudinem graviter lædere, vitamque præcidere.

10. Sicut satietas valetudini est noxia, ita jeiunium eique tuendæ efficacissimum est pharmacum: hinc Gallenum Medicum decimo quoque die jeiunium sibi indixisse tuendæ valetudinis gratiã refert Cœlius Rhodiginus; & Hypocratem Medicorum Principem ad annos centum, & quadraginta vitam protraxisse; & cum interrogaretur, quo pharmaco, respondit, quia nunquam satur è mensa surrexi. De Galleno Traiani, & Antonini Imperatorum archiatro ferunt, ad extremam pervenisse senectutem, vitamque protraxisse ad annos centum, & viginti, eò quia nunquam satur è mensa surrexerit, nunquam se in cibum, potumque effuderit, quin aliquod semper superfuerit edendi, ac bibendi desiderium, quia sicut satietas corpus premit, & vitam opprimit, ita sobrietas, & jeiunium vires auget, & vitam protrahit, hinc etiam Ecclesiasticus dixit, *qui abstinet est, adijcit ad vitam.* Socrates eatenus iucundè semper comedit, & frigendam hausit, quia neutrum præstitit, nisi eluriens, ac sitiens, dicens optimum condimentum singulis optandum ferculis famem esse, quæ esculentis omnibus saporem impertitur absque ulla ærarii diminutione, sine ullo impendio, quòd si ex illo Medicorum axiomate, *quod sapit, illud nutrire dicitur*: nil sapidius, ac utiliùs nutrit, quàm ipsa inedia, quæ saporem esculentis omnibus impertit.

20. Esurienti æquè delicatiorès sapiunt cibi, ac rudiores: hinc Pompeio ægotanti, cum Medicus turdos præscripsisset eo quidem tempore, quo capi non possent, nec comparari; & suggerente amico apud Lucillum inveniri posse: itane reposuit ægotus, nisi deliciis esset Lucullus assuetus, non posset Pompeius vivere? Et rejecto Medico, turdisque contemptis cibis voluit parabilioribus uti. Mascula fuit hæc Pompei virtus, quæ nullis permisit ciborum deliciis vitam affluere. Sicut ciborum satiety noxia semper est valetudini, ita & immodica potus ingurgitatio: plures sunt, qui vinum haurientes, mox & ipsi à vino exhauriuntur; bibones omnes vinum exhaurit, quos & mergit: lubricum æquè ad vitia, ac mortem merum iter apparat, & qui sicandis assuescit calicibus, è virtutibus expungitur catalogo; nisi prius bibendi correxerit studium, pravamque extinxerit consuetudinem: vix dabis potulentum, quin, & hunc vitii videris indulgentem.

21. Tellus, quæ jugi madet pluvia, cœnosam contrahit sceditatem, corruptas exhalat

evaporationes, quæ sursum avolantes, & simul congestæ, ac in nubes spissatæ solem arripiunt, ærem inficiunt, & insolescentes cædes minantur terræ matri, & clades repetito tonitru, excussisque fulminibus; ex stomacho vino jugiter innatante, sursum in caput ascendunt putrescentes halitus, qui & mentem obnubilant, & lumen imminuunt rationis, & totum inficiunt caput; ex quo distillationes veluti pluviarum stillicidia in corporis perniciem demittuntur. Terra, quæ semper madet, degenerem prolem, spinas, lolium, ac ranas parit, & educat: & homo vino madidus nitores extinguit virtutum, & vitiorum accersit caligines. Effrœnes concupiscentiæ affectus non coercet, qui frequentioribus poculis exsiccandis assuescit.

22. Qui carnem in rectæ rationis obsequium flectere satagit, huic necesse est, corpus jeiuniis conterat, fame maceret, siti excicet; quia caro perinde, ac contomax puer non nisi à plagis sapere discit: neque ullus est ferulâ opportunior Pædagogus pervaciæ retundendæ. Studiis, qui sunt addicti virtutum proficere vix sperent; nisi fami, & siti tolerandæ prius assueverint, ne carnis gravedo obicem iniiciat: hinc Plato mentiæ assuetus frugali, quam non nisi frustum panis, & pauculæ olivæ instruebant, suppeditante fonte suos latices ad sitis æstus temperandos, sæpius cum sitiit, aquam antliã hausit, sed haustam mox effudit; & urgente siti, cum iterum hausisset, denuo exercendæ virtutis causâ haustam effudit, ut & se ipsum vincere disceret, & carnis appetitus imperio subigere rationis: hinc prodiit vulgatum illud apud Platonem: *ubi nulla sui est victoria, ibi & nulla virtus*: omnium est etiam Ascetarum effatum; cupienti vitii obistere, necesse est, coercendæ carni per inediæ frenum assuescat; & per escarum subtractionem fomitem pravis deneget concupiscentiis. Tartareus hostis vaferrimus quamdiu hominem novit immodicis assuetum epulis, ac intemperantiæ deditum, tandem de ipso tutam sibi victoriam spondet: & à cane haud abludens, qui non facillè abigitur, dum laniens patet, carnesque bubulæ, vervecinæ, ac vitulinæ, vel ovinæ venum exponuntur oculis prætereuntium; ita avernalis Cerberus quamdiu carnem nostram omni ciborum genere distentam videt, liberale sibi pollicetur pabulum, & per saginatum corpus de jeiuno spiritu sibi facillè triumphum spondet.

23. Nemo est ex hominibus, qui non appetat vitam ad ultimum usque senium incolumem, ac ab omni immunem ægritudine protrahere; plurimi omnes faciunt sanitatem, plurimi, & longævitatem; sed paucissimi sunt, qui sanitati tuendæ verum aptent pharmacum, plures traduntur præceptiones,

ceptiones, quibus corporis sanitati studeant, vitæque consulant longiori: alii inveniuntur, qui in pharmacopoliis pixides omnes aperiant, ollas lustrant subcudes, & vasa omnia vitrea, lignea, cuprea, stamnea, & argentea sus, deque vertunt, ut pharmacum obtinendæ sanitati aptum, remediûmque vitæ longiori producendæ reperiant, quod tamen minimè inveniunt; quia pharmacum valetudini tuendæ, ac vitæ protrahendæ jejunium est, & abstinentia: hinc Siracides ait: *Noli avidus esse in omni opulatione, & non effundas te super omnem escam: & causam addens subdit: In multis enim escis erit infirmitas; non erraret, qui assereret; quavis die plura centena hominum emori, qui ad plures annos vitam protraxissent, si minus avidè comedissent, si stomachum ingestis ferculis non gravassent, si tam frequenter immodico hauustu non maduissent. Medicinas, qui fastidit, & pharmaca declinare cupit, huic opus est, morbos fugiat, quos ut effugiat, necesse est ab immodico cibo, & potu absteineat, mensamque semper deserat, fame non peuitus exlatiata, nec siti extincta, quia ut ait Siracides, *In multis escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram.**

Eccles. cap. 37.

Eccles. 37. v. 32.

25.

Copiosa mensa misera est valetudo, & perpetua saturitas valetudinem obruit; stomachus, qui plures, eosque varios cibos recipit, plures etiam, ac varios morbos nutrit; qui & valetudini insidiantur, & mortem accersunt præmaturam, quia ut ait Siracides, *Propter crapulam multi obierunt, qui autem abstiniens est, adjiciet vitam: nulli dubium, quin plura centena millia hominum immodicus cibus ad sepulchrum traxerit, quos inedia ad longiorem perduxisset vitam: si enim parcius pransi fuissent, moderatius cenassent, siti assuevissent, ac frequentius esurire sustinuisent, in ævum prolixius vitam protraxissent, quia ut ait Siracides, *qui abstiniens est, adjiciet vitam*, hoc est, qui escæ adimit, annos plures vitæ addit, verumque sit; eum plus comedere, qui minus comedit; & eum è contra minus comedere, qui plus comedit; quia immoderatus cibus stomachum aggravat, qui cruditates contrahit, humores corrumpit, æstus febriles accendit, & mortem accersit, quâ comedere cessat: qui si parcius comedisset, diu vixisset, plusque comedisset; qui igitur diu vivere cupit, plusque comedere is parcè comedat, stomachum beneficio jejunii evacuet, cruditatibus, vitiatis humoribus obicem iniiciat abstinentiæ.*

Cap. 37. v. 34.

26.

Commune inter Philosophos habetur axioma; quo omne agens agendo dicitur pati, quia dum suas exerit vires, necesse est, aliquid contrahat lassitudinis, imò quò effi-

caciùs agit, eò plus debilitatur: Videmus limam in ferrum agere, multùmque ei de propria adimere substantia; sed aliquid etiam sui limam in ferrum agentem deperdere experimur; ita enim agendo atteritur, ut amplius in ferrum nequeat agere: pari pacto calor innatus in cibos, succosque demissos in stomachum agit; cibus enim priùs ore conteritur, mox in stomachum demittitur, & hunc ibi calor innatus, succusque digestivus excipit, subigit, ac coquit, sed tunc æquè calor innatus, ac succus ille digestivus aliquid patitur detrimenti, & nonnihil deperdit virium, quia omne agens agendo reperitur. Quòd si cibus durior sit, crassior; pravæque digestionis, ac copiosior sumptus stomachum magis aggravat; & calor innatus, succusque radicalis plus patiuntur, viresque propterea, quas exerunt, labefactant, plusque sentiunt detrimenti; quia naturalis calor; perinde ac ignis inter humentia, ac viridia ligna suffocatur, & digestivus itidem succus succumbit, neque, quem inchoaverat, laborem absolvit: & ex hac ciborum indigesta affluentia cruditates generantur, dolores oriuntur, & ex uno putido fonte æstus febriles in sanguine, vertigines in capite, & omnia morborum genera scaturiunt, quæ totum inficiunt corpus; & stomachus ipse plerumque atteritur, viribusque destituitur, ut nec unum forbile recens ovum potis amplius sit digerere. Hinc dixerim, nullum esse in humano corpore morbi genus, quod ab hac ciborum ingluvie, à gulæ indulgentia suam non trahat originem. Pluries ex imperitia, vel quia gulæ subtrahere nolumus, nec ab illis abstinere immodicis ferculis, quæ morborum in nostri corporis tellure jaciunt semina; morborum causas, ac culpas in aërem refundimus; in mentis immodica studia; in locum, quem inhabitamus; in curas, quibus detinemur; in negotia, quæ gerimus; & tamen nullam in gulæ indulgentiam morborum conicere volumus cautam, quia palato detrahere, quod ipsi arridet, nolumus. Non est aër, non locus, non studium, causa morborum, & fractæ valetudinis; sed cibus, qui per os ingreditur, hic valetudinem inficit, humores corrumpit, febres accendit, & mortem accersit.

§. IV.

Gula intemperantia non solum prava omnes affectus fovet, verum etiam per accersita morborum agmina nostra insidiatur vita.

Non inficias eo à nimis laboribus corpus frangi, curisque assiduis noxam contrahere; sed putarim, hæc minora, plerumque adferre, valetudini detri-

27.

trimenta, quàm sint, quæ per immodica esculenta ingeruntur damna; idque aper-
tissime testatur Gallenus Medicorum facillè
Princeps: fatetur enim, omnem aliam in-
temperiem, sive ortam ab æstu solis, sive à
rigente bruma, sive à ventorum insalabri
flatu, sive ab immodica corporis exercita-
tione parum sibi damni attulisse, eò quia
in esculentis, & poculentis, quæ per os
ingrediuntur, & in stomachum demittun-
tur, debitam semper servaverit temperan-
tiam, ratus cibi, potusque satietatem,
Lerneam illam esse hydram stabulantem in
stomacho, perinde ac in palude cœno cor-
rupti cibi fœda, & haustu vini semper ma-
dida; & ex qua non septena tantum morbo-
rum capita pullulant, sed quidquid noxi
obtingit valetudini, id à gulæ intemperan-
tia suam cœset originem trahere: corporis
igitur, qui valetudini studet, necesse est,
contra gulæ vitium certamen inecat, quia
vitium gulæ non solum vitiis cæteris pabu-
lum suppeditat; sed & morbos omnes in
humano corpore excitat; sitque propterea
gulæ vitium ita homini exitiale, ac pernicio-
sum; ut non solum corporis molietur ne-
cem, sed quod deterius, & longè gravius
etiam animæ intentet interitum: siquidem
morti tum corporis, tum animæ, nos hoc
vitium gulæ iniciavit, nosque cum Proto-
plastis e paradiso exclusit, & in exilium æ-
cumnarum protrusit, mortique prius dam-
navit, quàm vitam inchoarem: primi enim
parentes pomi interdicti esu omnes homines
priusquam gignerent, interemerunt.

Nostræ jugiter gulæ vitium vitæ insi-
diatur, nos viribus destituit, nos proterit,
nos conculcat, & non solum in corpus sævit;
sed etiam in animum crudescit: ex immo-
dico siquidem cibo, & potu non solum ori-
untur in corpore morborum omnes series,
secum trahentes mortem graviorum ciborum
sarcinâ acceleratam, cum pauci sint infir-
mi, quos vitium gulæ ad ægritudinem non
adegerit, plusque propterea interemerit
gula, quàm gladius: verum etiam oriun-
tur in anima stupor, languor, tœdium re-
rum spiritualium, quas mens ex nimio po-
tu fastidit: ex hoc putido fonte scaturiunt
securitates, convicia, dissolutiones, rixæ,
contentiones, & immunditiæ omnes, qui-
bus virtutes corrumpuntur, & vitia propa-
gantur, ac vigent.

Tametsi modicum nobis natura fuerit
corpus impertita; vincimus tamen etiam
Elephantum edacitatem, aliorumque vastissi-
morum animalium aviditatem: videmus
unicam duntaxat sylvam pluribus enutrien-
dis Elephantibus aptam, & sufficientem;
cum tamen indulgenti vitio gulæ nutrien-
do impar esse videatur orbis totus: non
enim ejus implendo ventri videtur sufficere,
quidquid volat in aëre, natat in aquis la-
tet in sylvis: si enim ejus ingrediamur, cu-
linas, obviant statim nobis concursantes

Verani de Affectibus Tom. I.

plures inter ignes coqui, famulorum turbæ,
ancillarum sudantes cohortes: hic strages
videmus animalium, illic cumulos pisci-
um acervos, alibi natantia vino penuaria;
ibi ingenti sollicitudine, ac singulari arte
disponuntur fercula, inferuntur patinæ, &
luxus omnis in epulis promovetur: & pro
palmarum oplendo stomacho suis deliciis spo-
liantur elementa quæque: & id datur ho-
mini vitio, cum sit natura paucis contenta,
& modico cibo, frustoque silicini panis
fames sedetur, & fontali aqua sitis prom-
ptius extinguatur, quàm immodico vini
haustu. Metiatur, qui gulæ indulget,
corpus suum, suumque consulat stoma-
chum, statim deprehendet, necessarium e-
non esse, quod mensuram excedit, & na-
turæ paucis satisfacere, cum luxuriæ nil suf-
ficiat.

Facile omnem cibi, potusque super-
fluum curam quisque abiiceret, si non cibo-
rum in gulam spectaret ingressum, sed vitam
consideraret exitum, ac præmaturam mor-
tem per ciborum immodicam ingestionem
acceleratam. Citius emoritur corpus, mul-
tiplici exoticarum epularum varietate nu-
tritum, ceditque fœdissimis in pabulum ver-
mibus, quibus escam præparat, cum car-
nem lautius nutrit; multipliciter in nu-
triendo corpore plerumque peccamus,
quantitate scilicet, quatenus plus in sto-
machum alimenti ingerimus, quàm de-
pulsio famis exigat, quàm natura cupiat,
& valetudo exposcat: & cum plus æquo
oneratur stomachus, calor natus defa-
tigatur, & suas, quas exerit, vires infringit,
& succus radicalis obruitur: cumque
nativus calor coquendis, ac digerendis tot
variis esculentis ordine ingestis tumultua-
rio minimè sufficiat; necesse est, plures
ingenerari, & adesse cruditates, quibus
humores corrumpuntur, sanguis vitiat,
ac plurium morborum series accersuntur.
Vel peccamus ciborum qualitate, cum ci-
bos naturæ suæ præfalsos, vitiosos, præva-
punguedine fartos, vel plus æquo duos,
aut excedentes in qualitatibus, frigoris, &
caloris in ventrem delinimus, non alia ra-
tione, nisi quia gulæ arrident, & placent
palato, quæ de causa etiam fungos, cucu-
meres, & telluris ejectiones, quia gulæ
sunt irritamenta in deliciis habemus. Vel
in modo delinquimus, cum cibum licet,
ex se probæ nutritioni aptum malè mandimus,
& integros bolos raptim deglutimus, &
plura fercula uno, eodemque fermè tem-
pore integra traicimus in stomachum, ubi
propterea sanitatem frangunt: & quamvis
fercula illa pro integro prandio non essent
immodica, nec proinde valetudini noxia,
quia tamen peccatur in modo comedendi,
plus cibus adfert detrimenti, quàm utili-
tatis.

Nec defunt, qui mortem accerserint
præmaturam, eò quia hocce deliquerint in
modo.

M m m

modo. Refert Capitolinus, Antoninum Pium in cœna caseum avidius devorasse, & nocte insequenti doluisse stomacho, altera die astuasse febrim, & tertio fuisse morte correptum. Ex hoc delicto in modo ita precipitanter comedendi habentur putredines, corruptio sanguinis, vitia humorum, & aegritudinum omnium fœda origo; destruitur valetudo, corrumpitur sanitas ex ciborum intemperie: est siquidem sanitas in humano corpore contemperata humorum, ac qualitatum proportio, quæ nativus calor, & insitum frigus; siccitas quoque, & humiditas æquali ita gradiuntur passu, ut neutrum ab altero superetur; sin verò humiditas superfluat, siccitatem totam extinguit, & per infractam humorum harmoniam oritur aegritudo: pari pacto, si calor innatus, vel humidum radicale cæteras excedat qualitates, necesse tunc est, non multum distet morbus. Sunt etiam ex physicis non pauci, qui putant vinum generosum plurimum stomacho prodesse, cruditates in ipso concoquere, ciborum digestionem juvare, calorem insitum corroborare, & totam instaurare naturam, qui tamen potius videntur cæcutire; cum crassissime errent: est hæc opinio scopolus ille; in quem dietam vino fluctuantes impingunt, & miserè naufragantur.

32. Alii quamvis haultum vini improbant in juvenibus, approbant tamen in senio jam confectis, in quibus aiunt labefactam naturam instaurare, deperditas vires rescire, stomachum frigidum calefacere, & feliciter in ipso congesta alimenta concoquere. Sed putarim vitio potius gulæ hallucinari, quam vera ratiocinari Philosophia: Vinum quò generosius, innatum calorem non incrementat, sed deprimit, suisque destituit viribus, & stomachus præsertim senio, vel morbo debilitatus, ac frigidus nobili non juvatur salerno, generoso non instauratur vino, quin potius depravatur, affligitur, ac labefactatur. Vera Philosophia id docet, ut inter continens, & contentum, recipiens, & receptum detur proportio, quæ propterea desideratur inter stomachum recipientem, & continentem cibos, & inter hos in stomachum receptos, & contentos: non enim debet stomachi capacitas superari à ciborum superfluitate, neque qualitates ciborum, eas debent stomachi excedere: cum enim debeat cibus in stomacho concoqui, & ad id necessarius sit calor nativus, qui agendo patitur, procul dubio si generosioris meri calor stomachi superet calorem; hic vino coquendo minus est aptus; plusque impendit temporis, plusque atterit virium, & quia in senio confectis calor nativus flaccescit, ac diminutus languet, minus potis erit æquè ad cibos excedentes coquendos, ac generosiori vino digerendo aptus; non enim modica flamma ollæ carnibus, vel leguminibus oppletæ par est coquendæ, quia olla ætheriorem exigit ignem.

33. Pugnatur igitur generosi vini calor cum insito calore stomachi, & si calor stomachi debilior sit, facilius succumbit, ac ex tinguitur. Non igitur vinum generosum senio confectis, & quibus stomachus frigeret, prodest; quin potius obest, si immodicum fuerit ob inæqualitatem recipiens inter, & receptum injectam; quia potius stomacho debili, lymphatum congruit vinum, modicumque cibi, & quidem tenuis, facilisque concoctionis. Hanc tamen veritatem ægrè audiunt, qui gulæ indulgent, sentientes vinum generosum præsertim Creticum, vel Chium stomachi cruditatibus coquendis aptissimum esse, & calori deficienti in senibus corroborando; imò asserunt, phlegmata pectoris non alio efficaciore solvi pharmaco, quam vino generosiore, cui propterea læti indulgent: sed plerumque putantes stomachum juvare, caput lædunt, & totum corpus perdunt. Frigus enim in senescentibus inquilinum, tam violento vini igne non tollitur, neque calor stomacho insitus corroboratur; sed potius expugnatur, & opprimitur, penitusque extinguitur; quia vini calorem fortius agentem superare nequeat, nec ipsum concoquere; proinde sit ei necesse succumbere, ac deficere: calefaciunt igitur generoso indulgentes vino stomachum, sed nativum extinguunt in eo calorem, simulque animam extrodunt; idque causæ, cur quotidie innumeri moriantur.

34. Qui falsa ducti opinione ad tuendam valetudinem multo madent vino, eoque generoso, hi procul dubio suis se beneficiis blandè jugulant, & stomachum ita calefaciunt, ut totum corpus refrigerandum extradant sepulchro. Stomachus sive à senio, vel morbo, aut natura imbecillitatem contraxerit, plurimum à vino generoso contrahit noxæ, calor enim immodicus vini fractas non rescit stomachi vires, sed eas opprimit: & qui nobilitate vini stomachi deficientes vires putant resarcire; hi deplorabili ignorantia se ipsos destruunt, quia dum corpus fovere credunt, illud interimunt. Hincscitè Franciscus Vallesius, qui fuit Philippi Secundi Hispaniarum Regis Archiatrus de sacra Philosophia, ait: Jam nihil arbitror, quam senibus caloris augendi gratiâ vinum abundanter, meracumque præcipue indulgere. Quantò enim vinum calidius est per se, tantò majori ventris, ac viscerum omnium calore opus est, ut superetur: alioquin à minori acescit, crudumque succum auget; unde & calorem naturalem suffocat, & morbos innumeros parit, ac mortem accersit. Quare vinum esse lac senum non valde probò: censeo potius senibus sensim esse dandum dilutius usque dum in extremo senio constitutis toto vino detracto, detur pro eo mulsa, aut aqua decocta. Satiùs enim est permittere calori naturali sensim venire ad naturalem interitum, quam vino obruere: & senectam facere miserabiliorem, ac breviorē.

Vult

Vult igitur Vallesius, vinum tantò dilatius esse bibendum, quantò provectior est ætas; adeò ut adultiori senio aqua in potum substituaturo vino, quò major inter senilem stomachum, & potum naturalis fiat proportio; & inter præstantis vini ignem, & flaccidi stomachi frigus nulla est proportio. Noxium igitur, quia inæquale, est connubium, quò stomachus debilis vino copulatur generosiori: non ritè conveniunt, qui conditione non sunt in conjugio pares; hinc plures fortassis vinum extinguit, quàm mare absorbeat.

35. *Cerevitiæ per Germaniam assueti, si ægrotent, optimum sibi pharmacum persuadent exhiberi, si vinum ebibant generosum, & hi duplici falluntur errore; partim quia stomachi debilitas per epotivini non instauratur calorem; partim quia stomacho non assueto magis noxius est vini nobilis, ac generosi haultus: hinc errant mercenarij præsertim, qui malè valentes totam, quàm ex suis laboribus congesserant pecuniolam, impendunt in vino sibi comparando, quasi panaceam acquirerent morbis omnibus abigendis accommodatam. Et quamvis vix contrarium possit ipsis persuaderi, eo quia experiantur ex haultu nobilioris vini Hungarici, Rhenani, Moselani vires restaurari, & stomachum calefieri: falluntur tamen, quia hæc vini, quæ censetur virtus, vires instaurans, & stomachum corroborans, exiguo duntaxat durat tempore, antequam pugnam ineat cum innato calore, à quo necesse est, coquatur, ac digeratur, & tunc vinum, quod pharmacum putabatur, lethale fit venenum, quod humores corrumpit, & modicum stomachi calorem, cum quo pugnam init, premit, opprimit, & extinguit. Huc accersendus Hieronymus Cardanus, qui ait: Vinum ventriculo amicum ob id plerique existimârunt, quòd aqua illi primum sit inutilis; deinde quod eo vires non parum foveantur, & natura instauretur. Gravior etiam potus aiunt, melior est, quia concoctiones magis juvat, suæque caliditate intemperiem frigidam, & cruditates ventriculo familiares emendat. Sed non sic se res habet, sed veluti immoderata, quæ utiliora videntur, brevi tempore in successu aggravant, ostenduntque: ita usus vini potentis hæc omnia habet, quæ diximus. Vinum potens longo usu ventriculum enervat, & ex toto destruit; Jecur excalefaciendo cogit cibum crudum trahere, & ipsum inflammaudo sitim exacuat, & obstructions parit: unde qui potenti utuntur vino omnes brevi, nisi præpinguem habeant ventriculum tabescunt: hæcenus Cardanus, qui etiam obicientibus sibi generosiore vino plures corroborari stomacho, & viribus, respondet: quòd si qui à potentibus vinis juvari videntur; hoc non ob aliud contingit, quàm vel ob consuetudinem, vel quia humor crudus ad venas præemptius*

digeritur, malumque cum scænore commutatur, non extinguitur, & docet Cardanus: etiam vinum generosum exurere jecur, quo malo nihil est dirius, quia quod semel est ustum, nunquam magis restituitur, quàm caro, quàm lignum, quàm panis adustus. Deinde vinum viribus pollens humores crudos deducit ad intima, & ex iis lapides generat.

Hoc idem sentiunt clarioris notæ Medici, inter quos Cechius insignis Medicus, ac medicæ facultatis in gymnasio Bononiensi primarius moderator, hic enim in suo opere medico *consult.* 71. ait. Illud unum hic silendum non est, vinum generosum, & potens languenti ventriculo nocentissimum esse, si largius poterit; ægrè enim admodum superatur. Cui adherens Alexander Petronius Archiater Gregorii XIII. summi Pontificis *lib. 5. de sanitatè tuenda cap. 5.* ubi vinum potens improbens, & aqua dilutum seni præsertim suadens bibendum, ait: homines, & animalia cætera, præsertim verò pisces, qui aquâ passim utuntur, ferè perpetuò sani, quæ eorum est natura, degunt; longioremque vitam homines, qui aquam, quàm qui vinum potant, sæpe numero sortiuntur, hæc ille. Quòd si quid ipsemet experiat hac in re, ingenuè fatear, dicam; à prima adolescentia vino assuevisse multa tamen aqua diluto; cùmque tandem gravarer stomacho, & aliquando adhibuerim vinum generosum nulla coërcitum aqua, ut mihi prodesset, & si quæ essent in stomacho cruditates congestæ, citius excoquerentur; me prorsus deceptum novisquamvis enim post haultum vini sentirem calefieri stomachum, ac vires quodammodo instaurari, non post tamen multum temporis incrementum sentii gravedinis; & acrius semper ac antea stomacho dolui post haultum vinum, quamvis in modica quantitate; eò quia aquâ, ut moris mihi erat, dilutum non fuerat. Mirum dictu, sed quod verè pluries fui expertus; quoties postea gravabar stomacho, non amplius vinum adhibui, sed aquæ pane adusto, & adhuc talente in eam injecto, quo citius cruditas corrigeretur, plenum haultum, sensij stomachum statim recreari, cessare gravedinem, & corporis vires instaurari: neque per plures annos etiam supra viginti amplius usus fui pharmaco ob stomachi gravedinem, sed quoties aliquid in stomacho ingestæ cruditatis experiebar sola dieta, seu partiori cibo, & pura aqua usus sum cum ingenti meo commode; & quamvis continuis addictus studiis, totasque dies in eisdem impenderim, nullum sentii capitis dolorem, nullam amplius in stomacho gravedinem, & beneficio diætæ æquè in cibo, ac potu valetudinem meam, quamvis gracilem ad seniles protraxi annos: & mentirer, si aliud mihi contigisset, quàm ingenuè hic fassus sum: in id circa cibum, & potum semper incubui studij, ut non plus in

Lib. 4. de
tuend va-
detud. cap.
26.

36.

Lib. de san-
tati tuend.
cap. 16.

Stomachum demitterem, quàm calor insitus posset facile concoquere, ne mihi impedimento esset prandium ad studia pomeridiana: cibum enim censui ita sumendum, quò vires reficerentur, non opprimerentur: cibus enim æquò copiosior ingestus, & stomacho minimè attemperatus naturam non reficit, sed eam interficit; hinc S. Chrystostomus ait: *Cibus si plus, quàm concoqui potest, sumatur, morbis corpus infestat. Unde enim podagra? unde pendula, rigidaque corpora, nonne ab immodico cibus?*

Homil. 451.
in cap. 25.
Act. Apost.

37.

Quæ ex immodico cibo impura sunt corpora, quò plus nutriuntur, eò magis læduntur; quia cibus præter naturam plus ingestus, omnia accersit morborum agmina; & licet alimenta optimi dicantur esse succi, si tamen exceßerint, frigidus, & ipsa morbos procreant: hinc Castro Durandus celebris in Italia Medicus in suo thesauro sanitatis, de bonitate, & vitio alimentorum agens de phasiano ait: alitem esse laudatissimæ carnis, succique optimi, excrementi paucissimi, ac propterea cæteris præferendum eduliis: sed si quis plus æquo comedat, non modicum infert detrimentum, imò & podagræ movet fluxiones: & ut non noceat, id dat consilii, ut parcè quis de phasiano comedat, partemque potiore pauperi mittat ægroto. Probum sanè Medici consilium? quod ita saluti prospicit corporis, ut eam non negligat animæ, quæ suum etiam haurit commodum ex eo, quòd potior pars phasiani pauperi detur ægrotanti; quia tunc, qui se ab illa abstinet, indigentia opitulatur pauperis, sibi que merita incrementat. Alimenta igitur quamvis optimi sint succi, ac probatæ substantiæ, si exigentiam exceßerint naturæ, & stomacho fuerint gravamina, non profunt, sed obfunt comedentibus, frigidusque excitant morbos, quia quævis immodica repletio semper perniciosa est, & vitæ insidiatur hominum, quorum potiore numerum immodica interficit repletio, quæ naturalem perinde suffocat calorem corporis, ac magna lignorum strues modicum accensum ignem: etiam oleum nutriendæ flammæ aptum, si plus, quàm par sit, lucernæ infundatur, lumen extinguit: non enim suam aliunde trahunt originem stomachi cruditates, ventris dolores, jecoris intemperies, nervorum luxatio, viscerum obstructions, quàm à victu immoderato, hic enim dolores cit, fluxus commovet, lienem obstruit, compagines afficit, calculos in renibus coquit, morbos procreat melancholicos, humores corrumpit, sanguinem vitiat, ægritudines parit, nauseam inducit, & aliorum excitat profluvia.

* (o) *

§ V.

Jejunium instar panaceæ non animi tantum ægritudines, pravosque omnes affectus corrigit: verum etiam morbos singulos corporis propulsat; firmamque invehit valetudinem.

Quia contrariorum eadem dicitur ratio esse; si immoderata alimentorum in stomachum injecta ingestio Hydra Lernæa est malorum omnium: jejunium, & abstinentiam dicas, ægritudines omnes propulsare, & temperantiam medicinarum omnium præstantissimam esse, ipsamque sanitatis matrem: unde Chrystostomus appositè ad nostram ait: *Magis autem, si rem diligentius intueris, & sanitatis, bonæque habitudinis partem invenies: atque sicuti sermonibus derogas fidem, de his filios percunctare Medicorum, ipsique eadem manifestius explicabunt, qui abstinentiam matrem sanitatis appellant, cum omnia morborum agmina suam ab immodica repletionem originem trahant, rectè cuiusvis ægritudinis curatio suam à jejunio, & abstinentia exordium ducit, quia ut scitè nos monet Siracides. Qui abstinet est, adjiciet vitam, quia abstinentia sanitatem fovet, & vitam protrahit: hinc qui jejunii, & abstinentiis assueverunt, longævoscimus fuisse. In Ægypto Hilarius quamvis natura gracilis, corpore tenuis, viribusque quasi destitutus, annos tamen quatuor supra octoginta vixit, eò quia nunquam pranderit, & nonnisi modicam, eamque tenuissimam dietam post solis occasum cœnulam sumpserit. D. Hieronymus Bethlehemitica sua in specu nonagenarius vixit, sed jejunii assuetus. S. Romualdus in Italia, licet prænitentiis fractus, vitæ austeritate imbecillis centum, & viginti annis inter homines vixit, sed perpetuis addictus jejunii. S. Franciscus de Paula in Gallia annos natus nonaginta mortalitatem exiit cœlesti donandus beatitudine, sed quia perpetuis jejunii carnem afflixit, ab esu carniarum abstinuit, à lacticiis omnibus abhorruit, vitæ quadragesimalis perpetuus, ac rigidissimus observator. Simeon Stylites ad decimum supra centesimum annum vitam protraxit, sed studio abstinentiæ, & curâ perpetui jejunii. Paphnutius, & Macharius in Ægypto ad annum ferme centesimum vivere, sed quia frugalis, ac tenuissima mensa eis necessaria duntaxat ad vitæ sustentationem exhibuit. Quòd si plenum vellem catalogum texere eorum, qui beneficio jejunii diu vivere, nunquam finem facerem: sicut si eos recenserem, quibus ciborum saturitas præmaturam accersivit mortem, & sepulchrum aperuit.*

38.

Tom. 5. hor.
mil. 1. de
panis.
Eccles. cap.
37.

Non solum viri religiosi, culturaque addicti virtutum beneficio abstinentiæ, ac jejunii ad extremam usque senectam vivere. Verum & viri Principes alias deliciis, & opu.

39.

opulentiis dediti: Aurelianus Imperator per sexaginta sex annos nullum unquam fertur pharmacum sumpsisse; neque ex incisa vena sanguinem emisisse, quia instar pharmaci, imò & universalis panaceæ morbis omnibus coercendis fuit, per horam quotidie obambulare exercendi corporis causâ, mensa frugaliter jejunam transigere, sine omni cibo, absque ullo potu. Cæsar Augustus sceptrum Romani imperii per annos quinquaginta sex feliciter fuit moderatus, & vitam protraxit ad annum septuagesimum septimum: hujus autem incolumitatis causam testatur Suetonius eam fuisse, quia cibi minimi, ac vini parcissimus fuit. Scimus, Platonem annos vixisse octoginta, sed quia frugaliter prandere consueverat, & nocte incœnatum ire dormitum. Hermodium viribus propemodum destitutum, & a phthisi graviter infestatum beneficio abstinentiæ, sobriæque dietæ ad annum vixisse centesimum. Democritum, & Hippocratem victus frugalitate, haustusque abstinentiâ quintum supra centesimum attigisse vitæ annum. Galenum centesimum vigesimum fuisse vitæ annum affectum, non tamen quia egregie comedit, & laxius potavit; sed quia severe jejunavit, & arctè abstinuit; constat enim de Galeno, eum nil crudi, nil fructuum, haud pomorum comedis, & de mensa nunquam expleta fame semper surrexisse, & id beneficii plures alii à jejunio, & abstinentia obtinuerunt, qui tamen non Numini, sed valetudini, vitæque jejunarunt productiori. De Zenone Cittico refert Suidas, nonagenarium obiisse cibo adeò abstinentem, ut pluries inedia videretur deficere, abieritque in adagium Zenonis continentia; virque jejunii assuetus audiretur Zenone continentior.

Est igitur abstinentia tuendæ valetudini pharmacum præsentissimum; hæc enim superfluitatem humorum exliccat, vitia sanguinis corrigit, ætus febriles extinguit, dolorum punctiones retundit, torquentes podagras coercet, ut refert Ludovicus Granatensis de quodam viro oppulento, qui cum per plures annos chiragrâ, & podagrâ laborasset, aliorumque propemodum omnium membrorum esset usu destitutus, & ab hoste insidiatore in arctam fuisset turrim injectus, & in arctissimo illo carcere totum quotidianum obsonium fuisset ipsi frustulum panis, & aquæ palustris modicus haustus, fueritque usus hisce gulæ lautitiis per annos quatuor integros; & cum per rerum temporalium vices ex arcto illo tandem fuisset ergastulo ereptus, sanus è turri foras exiit, nec ullas amplius sensit chiragræ molestias, nec podagræ dolores, egeritque propterea turri, & fami summas gratias, & præsertim jejunio, & abstinentiæ, cujus beneficio se à molestiis illis morborum noverat ereptum: imò addit Granatensis flexis genibus quotidianas preces Numini effudisse, ac Deo suppli-

casse pro illius incolumitate, à quo in arctas illas latebras sibi tam salutare fuerat injectus: neque cessavit abstinentiæ benedicere, ejusque laudes, ac beneficia commendare. Hoc idem de quodam Pechio podagrico etiam narratur, qui cum annis novendecim arctiori abditus in specu pane solo, & frigida vixisset, podagram omnino absterfit, ac expulsam per reliquum vitæ semper habuit, nec amplius molestiis podagræ se sensit obnoxium.

Sobrietas mensæ medicina est cæterarum præstantissima, morbisque omnibus excutiendis è corpore humano magis accommodata; hocce pharmacum tuendæ valetudini opportunum natura ipsa bruta edocet animantia, quæ non plus cibi deglutiunt, nec haustus sumunt, quàm necessitas exigat ad famem propellendam, sitimque extinguendam. Serpens graviore obrepente senescella pellem exuturus vetustam, novamque quasi juventam induturus diebus plurimis jejunare dicitur, & ab omni proorsu abstinere cibo, & potu, vegetiorque beneficio abstinentiæ è suis exilire cavernulis; leo, & lupo si stomachi sentiunt gravedinem ad morbos præcavendos pharmaco utuntur abstinentiæ, nilque comedunt, donec famis acrimonia eos ad sumendum cibum stimulet. Quos igitur saturitas perdit, hos abstinentia restaurat. Quas non innoxia in mundo gula indulgentia ærumnas? quas non innoxia calamitates? traxit ruinas? fuit enim gula Adamo, sui & totius humani generis ruina, cui præcipitium aperuit, cum Adam pomi morsui gulam aperuit; & ab hac vitiosa vomica mala omnia foras eruperunt, sitque propterea gula miseriarum omnium janua, ægritudinum fons putidissimus, vitiorum radix corrupta, pravorum omnium affectuum incentivum, virtutum sepulchrum, valetudinis fovea: gula enim Esau jure spoliavit primogenituræ; Israëlitas interemit, & plures per singulas mundi partes miserè perdidit; hinc Anaxæus Seneca scribens ad quendam equitem Romanum Lucilium nominæ, hominem scilicet divitiis æquè affluentem, ac commodis omnibus affuetum, sibi que amicitia arctè devinctum, cui inculcans præ cæteris abstinentiam, ait: *Quid magni est mi Lucili si ostrea, & bolætas, si perdices, & capros, si meleagrides, & phasianos, si testudines pedatas, si castorum caudas, si ursorum ungulas, si cerebrum Jovis non desideres? tunc mihi rem magnam feceris si panem nigrum, ac sordidum non rejeceris, si tibi ipse persuaseris herbas, & olera non pecori solum crescere, sed & homini; si denique parvo contentus esse didiceris.*

Plus enim advehit corpori incommodi ciborum ingestio, quàm totius corporis ad virium usque defectionem fatigatio, cum enim cibi tamen optimæ substantiæ, succque exquisiti, si plus æquo ingerantur, crudi, ac indigesti remaneant; & stomachus, deliciis

fartus pavonum, caponum, anatum sylvestrium, attagenum, aliarumque exquisitarum avium cupediis, quibus coquendis calor non suppetit, cruditatibus oppleatur, ex quibus frequentes oriuntur ægritudines, necesseque properatæ, quarum potior causa est luxus in epulis, ciborumque ingurgitatio: hæc enim concupiscentias etiam fovet, pravosque affectus gignit, & nutrit: quod si canringenti, dentesque minanti baculus ostenditur, quo abigatur; si ollæ despumanti ignem subtrahimus, ne jusculi substantiam effundat; si equo recalcitranti pastus minuitur, quod ad obsequia flectatur; perinde insolenti per pravos affectus carni cibus subtrahendus est, & potus, ut edometur, ac imperio obsequatur rationis; stomacho saturo vix quidquam sapit, & epularum etiam fastidit cupedias, quia satur, quia ingestione ciborum gravatus; cui vacuo etiam olus nullo rigatum oleo, nec fartum butyro sapit, quod Numis sapientissimi admiremur providentiam cum sinceriore edendi voluptatem, & bibendi delicias in fame posuerit, & siti: hinc Salomon ait: *Anima saturata calcabit favum, & anima esuriens amarum pro dulci sumet.*

Prov. c. 27.

43.

Quid? quod voluptas, quam DEUS cibo indidit, & potui, seu fulcris, quibus humana sustentatur, ac nititur vita, non in meliori consistit organorum dispositione, non in epularum cupediis, nec impluvium avium delicias, sed in quovis obvio, eoque etiam vili obsonio? neque referat, quâ arte sit illud paratum, quo vacabo concoctum, sed an famelicis fuerit faucibus receptum, idque suos edocuit Monachos D. Bernardus, Hi cum passim conquererentur, quod fercula ad prandium, cœnamque semper eadem essent, nec saperent utpote omni destituta condimento: ex industria D. Bernardus coquum extra monasterium misit, non reversurum nisi nocte; cumque tempore prandendi nil adhuc esset paratum, & culina adhuc tota frigeret, iterum conqueruntur cum Abbate, eò quia prandium non sit paratum, & coquus abierit; quibus S. Pater, vos Religiosi estis culturæ virtutum, & studii addicti; æquum est, ut patientiam exerceatis, donec revertatur coquus: interim Monachi impransi eorum, & Ecclesiam frequentarunt, divina officia persolverunt, ac DEI laudes, & quidem tristes, vocibusque submissis, utpote quæ è jejuno prodirent stomacho. Nocte tandem accessit coquus prandium simul, & cœnam paravit, fercula exhibuit consueta, comedunt Monachi, quibus præest D. Bernardus, & post cœnam coquum laudant, exhibita ipsis fercula, quæ comederunt; eò quia ipsis singulariter saperent, & optimis fuerint parata condimentis, rogâruntque Abbatem, ut juberet, coquum similia semper parare Monachis fercula, quibus tunc D. Bernardus; non plus adhibuit coquus diligentiam, non plus impendit condi-

menti in parandis epulis; sed vos vestram addidistis famem, & cum ipsa condimentum apposuistis, ideoque lapidiora sunt visa, quæ consueta fuerunt vobis fercula apposita.

Nullum saporandis epulis condimentum aptius fame; hæc si adsit etiam viro nobili frustum sapit plebei panis: hinc viro agrum excolenti plus sapit olus insulsum, panisque ater, quam nobili delicias farto perdidit, & phasianus, quia ille famis condimento suum aspergit obsonium, quod cupediæ viri opulenti destituuntur; quod enim edendi necessitas est major, eò uberius est voluptatis incrementum; esurienti, & sitienti panis plebeus, & aqua ex proximo excepta amne ad delicias sapiunt, quia hæc & famem sedat, & sitim extinguit. Satur verò quamvis pisces è singulis maris sinibus, fluviis, ac lacubus evocet, è cœlo aves detrahat; apros, damasque sylvestres è nemoribus & montibus eripiat, diversa vini genera, & omnia Apicij condimenta accumularet, non tamen hæc illi sapiunt, sicut aranti rustico panis sili-cineus, & aqua fontalis; quia hic tenui suo, ac rudi obsonio condimentum addit famis, quod suis lautitiis stomachus satur subtrahit: nil enim est tam lautum, quod repletio stomachi non reddat inspidum; & nil est tam insuave, quod delicatum fames non faciat: avium cupedias fastidit satur, & jejuno frustulum panis plus sapit, quam exotica Epicuro fercula; idque experiuntur, qui fame torquentur, vel siti exæstuant.

Darius Persarum Rex ab Alexandro Macedone pugna victus, ac fugatus ingentem è fuga, prolixoque itinere, ac labore sitim contraxerat, cumque ad conceptos in visceribus æstus refrigerandos aquam petisset, neque fons ullus proximus pellucidus posset latices ministrare; pallustrem aquam turbidam, quæque plurimum contraxerat ex otio vitii in galea propinatam tanta ebibit voluptate, ut fastus fuerit deferenti, se nunquam suâ vitâ voluptuosius bibisse; quia ut ait Cicero libro ultimæ Tusculanarum quaestionum *nunquam sitiens biberat*, totam voluptatem propinatæ sibi aquæ sitis iniecerat, quam cum antea non fuisset expertus frequenti, eoque pretioso semper haustu madidus, voluptatem non senserat; quam frigida ingerit, cum bibentis extinguit sitim. Idque etiam contingit in fame sedanda: refert Plutarchus, Regem Artaxerxem fractum itidem in prælio, ac fugatum, commeatum omnem perdidisse, ac diurna pulsatum fame tanta voluptate frustum panis hordeacei, & paucas aridas ficus comedisse, ut dixerit, se nunquam tantam fuisse in prandio voluptatem expertus; fames nimirum gulæ addiderat irritamentum. Viris religiosis in asceteriis strictioris observantiæ, ideo plus sapere esculenta solent, quam viris principibus lautissima prandia, aliisque in symposiis luxus, quo delectantur in epulis; quia istis

copia

copia & saturitas nauseam parient; illis verò sobrietas, ac frequens jejunium cibos, quia paucos, condunt; idque in mea pluries Congregatione expertus fui; ex nostris legibus mensa est nobis frugalis, prandium totum tres absolvunt missus, æquè vulgares, ac exigui, primus quem præambulationem dicimus, ut plurimum minutalia continet pridianæ carnis, quæ ne pereant secundis, vel tertijs mensis apponuntur, vel exta bibulina, aut ovina; vel fructus quos temporum varietas exhibet præsertim in Italia, aliisque regionibus; missus secundus est ossa, vel jusculum; claudit prandium frustillum bubulinæ carnis mane fixæ, nocte vel assæ, vel frigidæ; totidem enim nocte nobis apponuntur missus, nisi quod alternis vicibus loco anteambulationis, missusque prodromi lactuca, vel aliud olus cenam inchoat, quam ossa ex perpetuo farre hic Monachij in Germania, ubi per triginta annos immoror intruit, & frustillum carnis assæ claudit. Ultra jejunia ab Ecclesia indicta, addimus jejunium Adventus Domini, & ob præcipuam reverentiam erga Salvatoris nostri passionem jejunium sextæ ejusque feriæ; ut etiam ab esu carniæ abstinemus singulis diebus Mercurij per totum annum; quadragesimæ initium ponimus feria secunda ante cineres, & pluribus alijs per annum diebus jejunium nobis speciale servamus; & hæc diebus, quibus ab esu carniæ abstinemus diebus Mercurij, & Sabbathinis abstinemus itidem à piscibus, vel nonnisi rarè apponuntur, & hi ex vilioribus; duo ova, ossa ex legumine, & polmentum, vel aliquot pruna, aut alij fructus prandium apparant, cœnam rarè ova inchoant; frequenter olus, diebus veneris, quia nocte unicus tantum apponitur missus, continens olus ex consuetudine coctum; mane additur quartus ex pilice vilioris pretij, vel apponuntur passeret, vel a fellis marinus, piscibus pretiosis semper exclusis, nisi à nostris Benefactoribus missi ex eleemosina fuerint: hac frugali mensa nostrates valetudinem tuentur, & qui apponuntur cibi ipsis sapiunt; quia ubi stomachus vacuitate potius, quàm gravedine laborat omnia ei fercula sapiunt, quæ stomachus plenus fastidit.

46.

Dionysius Siciliæ tyrannus assuetus gullæ indulgere, & ingestis ciborum cupidis ventrem implete, coquum Syracusis ad se accersens, gravi eum reprehensione pulsavit, eò quia in pridiana cena vix ulli missus sapuissent; idque coquorum obtigisse negligentia. Verum coquus cum accusaretur non aspersisse fercula ullo gulæ irritamento, eaque præparasse absque condimento, studuit verba condire, & non sine sale ingeniosus respondit Regi: si fas est mi Rex conjectare facile dixerim, quid pridianæ cœnæ defuerit ferculis, cui Rex dic: tum coquus: aromata ni fallor, defuere; tum Rex coquo succensens ait, quid tu blateras? num culinæ nostræ non satis habent aromatum?

tum coquus subridens, ita est: non satis regiæ culinæ aromatum habent Spartanorum. Hæc si non destituerentur saperent procul dubio, quæ mentæ regiæ è culinis mittuntur fercula. Sunt autem aromata Spartana, ad quæ coquus alludit, labor, & fames. Spartani enim non prius consueverant mensæ accumbere, quàm multum laboraverint, & esurire cœperint, erat enim vulgata apud Græcos parcemia; famem præter se ipsam cibis omnibus munifica largitate omnia impertiri condimenta; quibus vel ipsa insipida sapiunt, & amara dolcescunt. Stomachus satur cibos quosque etiam pretiosiores, ac aliàs palato gratos, fastidit; esurienti etiam frustum præduri panis silicinei dulcescit, & sapit; quia ubi Spartana non desunt aromata, ibi cibus quivis suo non destituitur condimento, quo palato arrideat, & gulæ satisfaciat. Sunt qui tota die palato irritamenta & dulcia dentibus in stomachum injicientes, veluti jam pransi, & cœnati, prandium, cœnamque adeunt, quibus propterea non sapiunt, quæ ipsis fercula apponuntur.

47.

Nullum saporandis ferculis fame aptius condimentum, Spartano hæc aromate cibus quivis, quantumvis vilis, ac rusticanus egregiè sapit: aiebat propterea Socrates; optimum ciborum omnium condimentum una est fames; & frigidi exilientis fontis latices plus ei ingestere deliciarum, quàm alijs vinum falernum, Creticum, vel Chium; Socratici enim potus sapidissimum condimentum sola erat sitis, cui frigida quæque sive à fonte, sive ex amne, vel torrente hausta dulcescit, & sapit. De Constantino Imperatore refert Ammianus Marcellinus nunquam publicè excreasse, nunquam nares emunxisse, quia sobrietatis studiosus excrementorum superflua ejectiona vix admiserat in stomacho: & nihilominus ab exercitu Persarum captus, & in fugam actus, esuriensque ob durissimos in itinere superatos labores exhibitum sibi ab anno quadam in casa rusticali panis frustum, eà comedit appetentiâ, eoque gustu, ut dixerit nunquam tragemata, & bellaria sic ipsi sapuisse; quia nimirum panis ille rusticanus Spartanis erat tunc aromatis inpersus, nec Imperator unquam sic esurierat. Sapiunt cibi omnes, ac dolcescunt esurienti, quod & David asseruit inquitens: *Cibavit eos ex adipe frumenti, & de Psal. 81. petra melle saturavit eos: Quid? quod v. 17.* Psalter hebræus adstruat melle de petra stilante futuros Israëlitas? scimus quidem petram Moysis virgâ percussam frigidis statim exhibuisse latices, quibus sitientis populi extinguerentur æstus: neque de mellea scaturigine è rupe, vel silice, ulla sit in sacro codice mentio. Quid igitur? quod David aquam è silice eductam melleam dicat, ac melle saturatum populum? quia tamen sola aqua è percussa petra fluxerit; quia tamen ex prolixo itinere defatigatis, sitique æstuantibus populis hæc aqua opportunissimè scaturit è silice

silice, sitientium æstibus extinguendis per-
apta, ideo sitienti, ac bibenti populo non
fontana aqua, sed mel dulcissimum videba-
tur, quo & sitim extingueret, fractas ex
itinere vires restauraret, totamque natu-
ram reficeret; & de *petra melle saturavit*
eos. Petræ durities, seu labor exantlatus, &
fames accersita molles educunt latices, qui
mellei scaturire videntur.

§. VI.

*Hypocrita, quem per jejunium cor-
pori cibum subtrahit, vitio suppedi-
tat, quod lautius nutrit, quia sub
larva virtutis vitium so-
vet.*

48.

FAlluntur, qui concedentes jejunium præ-
sentissimum esse pharmacum super-
fluis humoribus excutiendis, ac ægri-
tudinibus dissipandis opportunum, censent
perquam amarum esse, palato nimis ingra-
tum. Qui amarum dixerint jejunium, quod
famem accersit ciborum omnium optimum
condimentum? Palato esurienti non sola
mellita grata sunt; verum etiam panis aven-
naceus inhianti cibo sapidior est; quam ho-
mini jam saturo artolagana, scitamenta mel-
lita, nebulae dulcioræ, cupedia selectiore;
bellaria dulciora, tragemata rariora, quia
ubi jejunium, & fames; ibi cibi condimen-
tum suavissimum. Nec mirum, si stoma-
cho saturo non sapiunt fercula etiam deli-
ciosa, cum panis avenaceus stomacho va-
cuo dulcissimè sapiat: palato siquidem, &
stomacho jam præoccupato quidquid accel-
sorij obtingit cum illud minimè natura exi-
gat, sed potius eidem reluctetur, non potest
nisi nauseam movere, quam palatum alli-
cere. Tamen si ægroto fercula proponantur
deliciora optimè cocta, & saporis eximij;
imò & primæ laudis cupedia; non tamen
ægroto sapiunt, quin potius cupedias illas
nauseat: quia nimirum fauces, lingua, gusta-
tus ægrotantis succo inficiuntur corrupto, &
vitiato præoccupantur humore; proinde
non mirum si etiam deliciora fercula æ-
grotanti non sapiant: non quòd suis fercula
destituantur deliciis, suis careant irritamen-
tis, sed quia vitiato humore fauces, & gu-
stus præoccupantur ægroti, cui propterea
nil sapit, & oblatos sibi cibos fastidit. Se-
cus Rusticellus, qui diurnos in terræ cultura
labores superavit, nocte ad propria reversus
mapalia, ossam exoculatam, olus confectum,
nec alio rigatum liquore ad palati irritamen-
tum, quam ab ipsa fame suppeditato, avi-
dissimè comedit cum pane avenaceo, & qui-
dem tantis deliciis, ut totis digitis catinum
everrat, quos lambit, ac penitus prærodit;
nimirum oleri huic confecto, vel offæ exocu-
latæ optimum suppeditat fames condimen-
tum: ideoque rusticello volupe est olus co-
mèdere; quod saturo stomachum moveret,

& nauseam cieret: quod sapit, verè illud, &
nutrit; & cum deliciis deglutitur.

Non igitur amarum est jejunium phar-
macum, imò dulcescit, cum famem accer-
sat, quæ omnium condimentorum optimum
est: est non solum pharmacum corporis
morbis curandis idoneum; sed etiam animi
ægritudinibus excutiendis peraptum; dum-
modo sit pharmacum purum, & simplex,
absque mixtura aliorum liquorum, quorum
accessu solet pharmacum vires suas frangere,
ac sua destitui virtute; hoc est, dummodo
jejunium sit simplex, sincerum juxta illud
Matth. ubi Christus ait: *Cum jejunatis no-
lite fieri sicut hypocrita tristes: exterminant
enim facies, ut videantur ab hominibus je-
junantes*. Tunc enim suam deperdit jeju-
nium venustatem, quia à sua abscedit sim-
plicitate, & sub larva impalescentis jejuni-
i, vitium fovetur hypocrisis; quod subtilissi-
mum est malum, latens venenum, irrepens
per viscera virus, virtutis fucus, tinea sancti-
tatis. Reliqua vitiorum agmina suas pro-
prias nituntur vires exerere, armis pugnare,
& palam, quos impetunt, expugnare; pro-
inde facilius caveri possunt, quia aperto mar-
te, quos expugnare nituntur, semper aggre-
diuntur. Hypocritis verò subducta manu
venenum spargit, testo gladio vulnus inflig-
it, paliata hostilitate, ut minus timeatur
bellum indicit, ipsa enim adversa simulat,
prospera fallit; quæ animo molitur, extimo
vultu mentitur, & sub larva sanctitatis vir-
tutum omnium flores corrumpit; jejunium
jejunio perimit; eleemosynam eleemosynâ
interimit; pietatem pietate inficit, justitiam
justitiâ prostermit; charitatem charitate ex-
tinguit; hypocrisis enim singulas excolit vir-
tutes, quibus tamen laqueum injicit, & prius
suffocat, quam fovet; ideoque hypocrisis in
id totam jejunii curam ponunt, ut faciem e-
maccient, totoque vultu impalescant, quo
hominibus in extrema cuticula videantur je-
junantes; student abstinentiæ, cujus larvâ
vultui impositâ interna contegunt vitia: ni-
mirum facies exterminant suas, quia omnia
eradicant virtutum ornamenta.

Hypocritæ facies si spectetur, est incul-
ta; si cutis neglecta; si vultus tristis; si genæ
impalescant; si frons tordescit; si oculi la-
chrymis madent; & totus aspectus desflora-
tus, deploratus in luctu, & lualore desflo-
rescit, quò laudes hypocrisis aucupentur in-
ter homines, cum apud Deum fructum je-
junii totum perdiderint. Ingreditur Hypo-
crita abstinentiæ fluctus, undas trajicit con-
tinentiæ, amarum enavigat poenitentiae pe-
lagus, non tamen salutis appellit portum,
quia hypocrisis in vitii scopulum illisa foe-
dum patitur naufragium, neque ex tali ena-
vigatione per fluctus lachrymarum, per ama-
ros poenitentiae sinus ullum sibi lucrum cor-
parat, sed solam mercatur vanitatem, quâ
totus labor sit inanis; abstinentia umbram
imitatur vanitatem, ac omni substantiæ me-
rito

49.

50.

rito destitutam, propterea monet Christus, *Tu autem cum jejunas unge caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans*: non enim Magister Christus vult, comam capitis ieiunantis illecebroso redundare unguento, neque faciem odorato nitescere lavacro, vel fucato splendescere colore, sed ieiunantes erudit, ut faciem discant lavare suam, seu detergere pulverulentas hypocrisis maculas, fictosque pallores excutere; & retia ementitæ virtutis humanæ captandæ laudi prætexta discindere: vult Christus habitu prandentis ieiunium celari Christiano, ne videatur hominibus ieiunans, ne scilicet vanas inde laudes aucupetur: facies enim mœrore deiecta, & genæ ieiunio impallescentes avidius appetunt ab hominibus commendari, quàm delicatis ferculis exfatiari. Qui verè ieiunat, ab humanis gaudet etiam laudibus ieiunare, ne vitium sibi faciat de virtute, nec mendacium de veritate, nec de remissione peccatum. Hypocrita enim, quem corpori cibum subtrahit, hunc vitio supeditat, quod lautius nutrit. Foris virtutem simulat, cum intus vitium foveat. Larvâ abstinentiæ extimam tegit vultus eum, & quæ mente intus vitia fovet, largiùs enutrit.

Non sufficit, si sola cutis extima impallescat; si solus aspectus ieiunet, nisi etiam affectus, & mens intus à vitiis se abtineat: nisi agricola aratrum obduratæ impreserit telluri, nisi sulcum defoderit, sentes exciderit, gramina evulserit, ac proba sparterit semina; messem non speret; si agros circumbeat, externâ duntaxat terræ delectatus superficie, tempus prodigit, & absque spe fructus horis antelucanis è suis exit mappaliis agriculturæ onustus instrumentis, quæ tamen otiantur, & rubiginem contrahunt: ita Hypocrita ieiunans, quia culturâ virtutum gramina non evellit vitiorum, nec sulcos bonorum operum defodit, neque semina proborum desideriorum emittit, sed totus est in externa cutis superficie, quæ hominibus obiecta potest ab iisdem laudem aliquam extorquere; ideò operam, & tempus perdit absque spe ulla fructus. Jeunium tellurem nostri corporis proscindit, duritiem frangit, sulcos defodit; sed id non sufficit ad optatam fructuum messem, nisi & semina spargantur bonorum operum.

Virtus est, quæ vires, roburque ieiunio impertitur: alget ieiunium, nisi pietate foveatur; deficit, nisi castitate corroboretur; corrui, nisi charitate sustineatur. Respuit ieiunium corporis cibum, sed pasci appetit nutrimento pietatis: haustum vini reicit ieiunium, sed potu pietatis rigari exposcit: os claudit esculentis, & poculentis; sed cor aperit virtutum incrementis intus recipiendis: quia id est virtus ieiunio, quod verna temperies telluri, antea vel præalta nivè sepultæ, vel gelida compe in famulitium detentæ glaciata hæ-

Verani de Affectibus Tom. I.

mis: & sicuti verni tepores ab intemis terræ visceribus foras evocant herbarum germina; quibus & prata virescunt, & colles lasciviunt, & campi spem produunt subsecuturæ messis: perinde virtus; & præsertim, quæ in pauperes effunditur eleemosyna, ieiunium efflorescere facit, ac in cœlestem messem fructificare: si quæ proba iacit ieiunium semina probi desiderii, hæc virtus fovet, promovet, alit, quod efflorescant, ac optatos æternæ salutis adferant fructus.

Jeunium culturâ destitutum virtutis eos imitatur terræ tractus, qui nullo proficisci aratro, nulloque sulco defossi, vel prorsus sterilefcunt; vel nonnisi sentes, & vepreta, aut vitiata produunt gramina. Quod aratri cultura est terræ, id virtutis exercitium præstat ieiunio: quod est oleum lucernæ, idem & pietas ieiunio; quia perinde pietas splendorem promovet ieiunii, quod continentiæ irradiat claritate; ac olei pinguedo lumen lucernæ pascit, facitque in noctis solatium illucescere. Imò quod Sol est diei; hoc eleemosyna, quæ ieiunans indigentia pauperum opitulatur, dicitur esse ieiunio; quia sicut solares radii diem secum advehunt, devehuntque, pulsi que nocturnis cimeriis, ac mœroribus diurnæ promovent gaudia, ad cantus aves provocant, ad propria exercitia homines vocant, ad consuetos labores agricolas invitant, flores pingunt, germina fovent, fructus coquunt ad probam maturitatem, & totam reficiunt naturam: ita virtutum exercitia ieiunii sanctitatem promovent, eamque veris illustant nitoribus, ornantque honestamentis; quia ut ait S. Chrysologus: *Sicut jubar solis clariorem perficit diem, & totam nubium disperfit obscuritatem: sic eleemosyna jejuniij sanctificat sanctitatem, totamque cupiditatis mortem lumine pietatis excludit*; & paucis interiectis subdit: *Est jejunium vitiorum mors, vita virtutum, pax corporis. decus membrorum, vita ornamentum, robur mentium, vigor animarum, murus castitatis, propugnaculum pudicitia, gymnasium sanctitatis, schola meritorum, Ecclesiastica via viaticum salutæ, Christiana militiæ invictus principatus*. Sed hæc ieiunium non præstat, nisi virtutum etiam accesserit cultura; repit enim humi, & in sola hæret cutis superficie, nisi alis fulciatur virtutum, quarum beneficio sursum evehitur, & quibus destitutum, humi iacet squalidum.

Tunc ieiunium prodest, tunc mentem fovet, spiritum farcit; si quod abstinentia gula subtrahit ieiunantis; misericordia manui elargiatur indigentis: est manus pauperis Abraham sinus, qui non solum pauperem suscipit Lazarum, sed & pauperibus opitulantes; est cœli thesaurus, qui quod suscipit, ne pereat in terris; in cœlis serit cum fœnore multiplicandum: idque causæ cur Servator

nobis suadeat thesaurizare in caelis, & non divitias in terris possidere congestas: *Thesaurizate vobis thesauros in caelo*, neque utiliùs thesaurizamus, quàm cum pauperibus opitulamur; quia quidquid manus pauperis accipit, hoc Christus in caelesti deponit thesauro, ingenti usura nobis compensandum. Damus pauperibus fluxa, & accipimus solida; damus corruptioni obnoxia, & accipimus caelestem gloriam nunquam perituram; damus terræ detrimenta, & caeli accipimus incrementa; damus nummorum metalla, & accipimus regni caelestis immortalia; damus temporalia, & nobis distribuuntur æterna; damus nummum, & accipimus regnum; damus terram, ut possideamus cœlum; damus granulum arenæ, guttam aquæ, micam panis, & totam accipimus beatitatem: cum igitur ieiunamus manui demus pauperis, quod gulæ subtrahimus; demus indigentibus paucula, ut nobis summa tribuantur: nil enim uberiori scœnore nobis fructificat, quàm quod manus pauperis à nobis accipit: est manus pauperis ferax tellus, quæ quas accipit pecunias veluti semina fovet, nutrit, & multiplicatâ restituit. Pulchrè D. Chrysológus: *Da pauperi ut des tibi, quia quidquid pauperi dederis, tu habebis: quod pauperi non dederis, habebit alter.*

§5.

Matth. 6.

Id possidemus, quod pauperi donamus, & ea perdimus, quæ nobis reservamus. Monet tamen nos Christus, ne cum manus pauperum eleemosynis opplemus inflatis buccis, tubâ ostrepamus: *Cum facis eleemosynam noli tubâ canere ante te, sicut Hypocrita faciunt.* Sed cur tenuem clamorem, exiguumque strepitum quo largiens eleemosynam fatagit ab aliis observari, & inde laudem aucupari, clangenti æquiparat tubæ? cum hæc ad prælia vocet, ad pugnas invitet, & ad cruentas clades spargendas suadeat? scitè clamor Hypocritæ eleemosynam elargientis buccinæ pariatur clangori: *cum facis eleemosynam, noli tubâ canere ante te, sicut Hypocrita faciunt,* quia clamor ille est veluti clamor, buccinæ; obstrepens eleemosyna hostilis est tuba fundendo sanguini aptior, quàm nummis in manus pauperum effundendis; est eleemosyna illa clamorosa, lethalis, non vitalis; seditionis vernula, non pietatis alumna; & quæ vitium fovet, virtuti non favet: quia est potius nundinatio, vanitatis, quàm commercium charitatis. Hinc Magister Christus hanc vanam à nobis excutiens ostentationem, ait: *cum facis eleemosynam noli tubâ canere ante te, sicut Hypocrita faciunt in synagoga, & in vicis, ut glorificentur ab hominibus. Amen dico vobis receperunt mercedem suam.* Eos redarguit, qui in compitis, in plateis, in triviis, in hominum frequentis, populorum conventu eleemosynam elargiuntur, quâ plausus nundinentur, misericordiam vendant, sibi que magis populi encomia captent, quàm pauperum opitulentur indigentia.

§6.

Rapax, & avara, non munifica, & benefica

est hæc eleemosyna, quæ cum popularem aucupetur auram, verecundiæ non subvenit pauperum; quæ cum sibi gloriam capteret, aliena potius detegit dedecora, pompam suæ gloriæ è gemitu extorquens inopum, & in pauperum angustiis famam dilatans suæ ostentationis. Pauperum indigentis ita opitulemur, ut tubâ non canamus, singulos vocantes qui adsunt, quibus, quæ damus, innotescant: nuditas est quidem in quovis loco tegenda, victus esurienti exhibendus, & haustus sitiendi porrigendus, sed ut opus misericordiæ soli innotescat Deo, & non hominibus; etiam in plateis, triviisque suum reperit pietas secretum, si ita det, ut dare non videatur. Magister Christus non synagogas, non vicos, non plateas, non loca culpat; sed modum redarguit elargientis eleemosynam, quæ quia largitio magis studeat largitoris famæ propagandæ, quàm pauperis famæ exsaturandæ; & Deus nostra de cordibus, non de manibus facta metitur. Quid quòd cum hominum nummos elargitur pauperi, ut Deo scœneret testes accersat homines? Qui quo fine cor manum adhibeat ad elargitionem eleemosynæ minimè vident? testes adhibent cæcutientes, & propterea id perdunt, quod testibus munitum volunt: eleemosyna solum coram illo fiat, qui solus est misericordiæ remunerator, & testis, & qui dicit: *Esurivi, & dedisti mihi manducare:* si hac fuerit virtute nostrum jejunium fultum, sursum concendet, & ponderosa ciborum sarcina vacuum, promptius cœlos penetrabit, & ad Numinis accersetur colloquia.

Matth. 25.

§7.

Hinc Moyses Numen allocuturus quadraginta eluriales dies præmisit, quibus viam sibi sterneret ad Numinis solium, Quinimò etiam Elias ad secretum cum Deo sermonem admitendus, dies itidem quadraginta jejunos traduxit, quo ad Dei usque solium accessit, & cum Deo jejunos fuit termocinatus. Sara connectis septem maritis septies vidua superius tandem cubiculum ingressa: *tribus diebus, & tribus noctibus non manducavit, neque bibit, sed in oratione persiciens cum lachrymis Deum deprecabatur:* Tobie cap. 3. v. 10. jejuna ingressa est secessum cubiculi; jejuna fuit triduo ibi immorata; jejuna preces fudit, lachrymas effudit, & quod jejunium petiit, jejunium impetravit. Saul præliaturus contra Philisthæos toti exercitui, plebique universæ jejunium indixit: *Maledictus vir, qui comederit panem, usque ad vesperam: & non manducavit univèrsus populus panem,* imò cum in proximo nemore mel publicum flueret, seque oculis exhiberet transeuntium ea stricta religione servatum fuit jejunium, ut nullus militum ausus fuerit, vel unum digitum eo tinctum lambere, cum Saul non suis fideret viribus, sed à servati jejunii religione victoriam speraret.

1. Reg. 14.

§8.

David pugnaturus contra hostium phalanges non alio voluit clypeo muniti, quàm jejunii religione, jejunavit enim, priusquam pugnam iniret, cum omnibus suis

1. cap. 1. suis militibus, quos secum duxerat: *Et plauerunt, & jejunauerunt usque ad vesperam super Saul, & Jonatham, & super populum Domini.* Obsidione cincta premebatur Bethulia, aderat Holophernes Dux Atyrius cum ingenti exercitu; urbemque ad deditionem adegisset, nisi populus, civésque obsessæ urbis jejunium, & orationes accessivissent in propugnaculum urbis: *Clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, & humiliaverunt animas suas in jejunijs, & orationibus, ipsi, & mulieres eorum.*

§. VII.

Si suas oratio jejunio vires junxerit, æquè de prostratis intus pravis affectibus, ac de debellatis externis hostibus gloriose triumphas.

60. **E**O efficacior est oratio ad Deum flectendum in vota orantis, quò è pectore prodit magis vacuo: tantò efficacius os precibus aperitur, quantò religiosius esculentis clauditur, & poculentis. Alis cæterarum virtutum nostrum sit instructum jejunium, orationibus muniatur, à consortio distrahatur vitiorum, & tunc quidquid petierit, impetrabit. In lege veteri quoties ob res majoris momenti rogandus erat Deus, ut propitius esset; orationi additum semper fuit jejunium, ut hoc preces fartæ viatico validiores essent ad impetrandum: oratio si jejunii destituatur viatico viribus deficit, quod cum oratione junctis viribus de prostratis hostium phalangibus eò illustriores defert triumphos, quò diuturniora protrahuntur cum precibus jejunia.

Pugnaturi Israëlitarum adversus Beniamitas Deum consulere, quis toti esset exercitui præficiendus? & voce divinitus è cælo delapsa præ cæteris delectus est Judas, qui ducem agens totius exercitus excitatis animis, totisque viribus irrui in Beniamitas; pugnatur utrinque; tela mittuntur; turmatim Israëlitarum aciem Beniamitarum à latere aperto circumvenit, feritur cæsum, punctim, sanguis effunditur, cæduntur à redintegratis Beniamitarum turmis Israëlitarum; quorum viginti duo millia cæsi, & enecti cadunt: sed altera die cogitant Israëlitarum de prælio instaurando majoribus copiis, animisque erectioribus, & initium daturi à Deo, quem propitium haberent, ad domum prius conscenderunt orationis, ibi flexi in genua steterunt coram Domino usque ad noctem, preces fuderunt, & enixim Deum rogârunt, ut suam vellet ipsis opem dare, quâ insolentes ob partam victoriam retunderent Beniamitas; & iterum ne inquisito in pugnam irruerent Deum interrogârunt, an essent secundò pugnaturi, & vocem audierunt sibi dicentem: *Ite ascendite, certate.* Hocce divino munitus jussu Israëlitarum exercitus in aciem

Verani de Affectibus Tom. I.

denuo progreditur, & concitato impetu primas nititur Beniamitarum acies dirumpere, & ordines frangere; sed isti ea steterunt firmitate, ut pauci duntaxat ceciderint; primisque instauratis lineis tanta cæde in Israëlitas fuerunt Beniamitæ debacchati, ut disruptis, confusisque Israëlitarum ordinibus cæsi ex istis ceciderint octodecim millia, fugæ se dantibus cæteris; qui tertio conscenderunt ad domum orationis, & pridianis lachrymis, ac precibus, jejunia etiam addidère: *Jejunaverunt die illo usque ad vesperam, & Deum tertio consulvère, num essent arma resumenda, & denuò contra Beniamitas pugnandum? & respondit Deus: Ascendite cras enim tradam eos in manus vestras.* Iterum jejunio loricati, lachrymis madidi, præmissisque precibus irruerunt tertio contra Beniamitas, quos tandem cruenta elade vicerunt cæsis Beniamitarum millibus quinque supra viginti: nimirum oratio quamvis maderet lachrymis, quia tamen adhuc jejunii destituta viatico, eas exerere vires non coepit, quas de prostratis Beniamitis victoria exigeret.

61. Plura quidem potest oratio, sed si suas jejunio vires junxerit, tutam de prostratis hostibus sibi victoriam spondet. Scimus, Moabitas, & Ammonitas ingentes contra Regem Josaphat conduxisse exercitus. Rex verò sicut tot hostibus impar, suppetias ab oratione petiit, quam supplex Deo fudit, & jejunio quod religiosè servavit: *totum se 2 Paralip. consulit ad rogandum Dominum, & prædica cap. 20, v. 48. vit jejunium universo Juda.* Ecce jejunio loricatorum Josaphat, lachrymisque veluti athletico oleo inunctus Moabitas, & Ammonitas excitatis animis adortur, primòque impetu hostium ordines dirumpit, acies Moabitarum confundit, omnésque hostiles exercitus sus, deque evertit, ut hostiles copiarum contra se ipsas pugnantibus mutuis se vulneribus cruentarent, & enectis cadaveribus terram totam opplerent; neque superfuerit quisquam qui necem evaderet, triduumque integrum impenderent Josaphati milites in colligendis spoliis ob prædæ multitudinem: Quòd si miles sine gladio, vel lancea sine cuspide dicitur oratio esse sine jejunio; hoc tamen munita hostes frangit, palmas colligit, & de parta victoria sibi epinicion occinit.

62. Etiam Esther Regina sciens quantæ sit virtutis, quantique roboris oratio juncta jejunio, & animadvertens populi sui proximum interitum; imminenti fatali discrimini avertendo, preces adhibuit, & jejunium religiosè servavit. Judæi omnes cruenta cæde delendi erant, & Regis decretum in omnium ipsorum iugulum iam subscriptum, imò & plerisque in locis, vel promulgatum, vel affixum: citabantur iam Judæi, & in carceres tetriores trudebantur. Esther Mardocheum cohortata, ut imminenti periculo, malòque extremo mederetur, *Vade, inquit, & congrega omnes Ju-*

N n n 2

daos,

Esther. c. 4.
v. 16.

deos, quos in Susam repereris, & orate pro me. Non comedaris, & non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus, & ego cum ancillis meis pariter jejunabo. Non solum toti populo Esther triduanum ieiunium indixerat; verum & ipsa cum toto suo gynæceo religiosissime ieiunavit, & hebræos omnes ieiunium ab imminente morte eripuit; ieiunium decretum regium delevit, gladios, & laqueos contra Hebræos paratos in adversarios retorfit.

63.

Quoties in veteri lege grave aliquod occurreret, vel instituendum, vel avertendum; ieiunia, & orationes Patres illi præmittebant, quibus propitium haberent Numen: quo pacto Moyses, bis quadragintadiale ieiunium strictissime servavit nullo in stomachum demisso cibo, nec instillato liquore: *Perseveravi in monte quadraginta diebus, ac noctibus, panem non comedens, & aquam non bibens propter peccata vestra, quæ gessistis contra Dominum, & cum ad iracundiam provocastis, timui enim indignationem, & iram illius, quæ adversum vos concitatus, delere vos voluit. Et exaudivit me Dominus etiam hæc vice.* Jejunium junctis sibi orationis viribus Numinis brachium detinuit, ne scelera mulctaret populi; jejunium nudatum gladium divinæ vindictæ potens fuit iterum in vaginam recondere, & populum servare. Elias iussui obsecutus Angeli pane subcinericio, & frigidæ haustu detritas instauravit vires, & quamvis modicè refectus; *In fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus usque ad montem Dei Oreb ambulavit:* & post diuturnum illud jejunium ad familiare cum Deo admissus fuit colloquium.

Deut. cap. 9.

1. Reg. 6. 29.

64.

Id verò notatu dignum, quòd in vertice Taboris montis Magister Christus transfigurata specie propriam suis Discipulis gloriam ostensurus, Moysen duntaxat, & Eliam socios sibi adsciverit, ut qui æmulatores fuerunt quadragintadialis jejunii, consortes etiam fierent gloriæ, quia hæc pedissequa est ieiunii. Juditha virtutum studio foeminarum laudatissima fertur ieiunasse singulis diebus vitæ suæ exceptis festis: *Jejunavit omnibus diebus vita sua præter Sabbatha, festa domus Israel,* & ideo Holophernem prostravit, omnemque Assyriorum exercitum fugavit, & Bethuliam à pertinaci hostili obsidione vindicavit: ieiunium enim, & oratio animos in Juditha excitârunt, vires ei suppeditârunt, pedes per castra Assyriorum direxerunt, Hebræam Amazonem ad papilionem duxerunt Holophernis eius manum armârunt gladio, brachium corroborârunt, & addito impetu caput amputârunt Holophernis. Esther per triduum impransâ, & incœnata preces fudit, & quidquid petiit, impetravit. Sara Tobiae cap. 3. per triduum totum ieiuna preces fudit, & Deum in sua vota flexit. Tobias itidem impransus domo exivit relicto convivio iam parato sepulturam impertiturus mortuis, imò & eò fuit in defunctos liberalior, quòd exigenti stomacho per negata esculenta, & po-

Judith. cap.
8. v. 6.

culenta extitit avârior; excultæ enim virtutis est clamanti stomacho, & corrodenti fami escas negare, & ideo charus fuit Deo, gratus hominibus, & quæ à Numine petiit, obtinuit.

Princeps Huseus Jobus patientiæ speculum, tolerantæ exemplar, virtutum Magister in fimo quasi in throno sedens amicis adstantibus, septem diebus, & totidem noctibus strictissime ieiunavit, ne scilicet, quidquam deesset exempli ad omnigenam patientiam exercendam, cum non solum cruciatus corporis, ulcera cutis, membrorum vulnera absque ulla querela, sine mentis turbatione pertulerit, sed & latratus viscerum, morsus stomachi, famis, sitisque cruciatus imperterritus sustinuerit, & ideo ieiunio loricated, viribusque præmunitus orationis; hostiles tartarei hostis delulit assultus, confregit impetus, obtudit ictus, quia ad stigios prosternendos hostes nulla sunt arma aptiora ieiunio, & oratione.

65.

Hinc etiam David Regum sanctissimus adeò fundendis precibus, ieiuniisque servandis assuevit, ut cœlesti potiùs videretur aurâ refici, quàm terrena nutriri escâ, nil enim in ipso frequentius, quàm impransum, & incœnatum preces nocte intempesta, & in somno fundere: *Humiliabam in jejunio animam meam: Operus in jejunio animam meam:* alibi *Genua mea infirmata sunt à jejunio:* alibi *Media nocte surgebam ad consistendum nomini tuo:* Et cum vires deficerent corporis, genua labarent, vultus pallefceret, corpus attenuaretur; vegetior erat spiritus, ac expeditior ad preces fundendas, ad Numinis obsequia, ad virtutum exercitia, ad opera charitatis.

66.

Rex Achabus tamen impius cum primum tamen ad ieiunium veluti ad asyllum confugit, salutem invenit, quam in ciborum lautitiis perdidit. Josaphat Regum pierrimus præmissis precibus, & ieiunio de prostratis hostibus gloriosiores retulit triumphos. Rex Jeconias cum toto populo ieiunium observat, & voti compos, quod petit, impetrat. Daniel cum tribus suis sociis præscæ sæ legis religiosa observat ieiunia, & vegetior apparet, facie venustior, ac viribus robustior. Ezechiel Propheta iussu Numinis corpus diuturnis attenuat ieiuniis, eius vires frangit, & ideo prophetico insignitur spiritus: *Gibus tuus, quo vesceris erit in pondere viginti stateres in die: à tempore usque ad tempus comedes illud: & aquam in mensura bibes.* Esdras Sacerdos etiam de se ipso ait: *Et predicavi tibi jejunium juxta fluvium Ahava, ut affligeremur coram Deo nostro, & peteremus ab eo viam rectam. Jejunavimus autem, & rogavimus Deum nostrum per hoc, & evenit nobis prosperè:* & alibi hoc idem confirmans ait: *Sedi, & stivi, & luxi diebus multis, & jejunabam, & orabam ante faciem Dei casti,* & ideo quæ petiit, impetravit. Prædicavit ieiunium non aliis tantum, sed & sibi, non ut audientes duntaxat vigor ieiunii affligeret, sed ut & ipse eiusdem fieret afflictionis particeps, *Predicavi tibi jejunium, ut afflige-*

Psalm. 34.
Psalm. 68.
Psalm. 108.
Psalm. 118.

67.

Ezech. c. 4.

Esdra cap. 2.

Lib. 2. c. 1.

affigeremur : hoc est, non ut populus tantum incommoda sentiret jejunii, sed & ipse etiam ejus experiretur intus in stomacho morsus; ideoque non dixit, ut populus affligeretur, sed *ut affigeremur*. Præstantissima est ratio hæc legum scribendarum, ut legislator ipse aliis indicens jejunium, non calamo tantum indictum gullæ bellum, vel sola voce promulget, sed etiam proprio gutture confirmet, exemplo muniat, & observantiâ stabiliat, ideoque Esdras ait: *Prædicavi tibi jejunium, ut affigeremur*: exemplo scilicet fortius, quam verbo maluit populum erudire, & non arborum frugiferarum imitari radices, quæ gemmare, virere, florere, & fructus parere faciunt ramos, quibus, & succos suppeditant, & alimenta transmittunt, cum sint ipsæ luto involutæ, humo sepultæ, & probro notatæ sterilitatis.

67. Affligitur Esdras cum populo, *Prædicavi jejunium, ut affigeremur*, quia cibi subtractio, afflictio est corporis; & nisi affligatur corpus, non jejunat stomachus, ideoque, cum pauci afflictionem sustinent, rari etiam sunt, qui religiosi sint jejunii servatores; etiam in sacco, & cinere plerumque ira fabam, & cicer condimus, ut suis etiam perfundatur olus deliciis: etiam Israëlitarum præ manna cepas, & allia esurere Egypti irritando gutturi aptiora; quid? quod etiam in olere luxus triumphet, & in cicere Bacchus interdum debacchetur? neque semper in olere, & legumine voluptas ludit; sed ibi etiam continentie illudit; gula enim æque de parcitate triumphat olere palliata, quam de luxu aromatibus paludata.

68. Plerumque ita conditur gramen, ut palato plus arrideat, quam ficedulæ, vel perdicis illecebra, sed tunc minus jejunamus, cum arctius videri volumus jejunantes: gliscit enim etiam in olere voluptas, & suos etiam in legumine triumphos agit. Non ita cum Levitis suis jejunavit Esdras Babylone digressus, cum dixerit: *Et prædicavi tibi jejunium juxta fluvium Abava, ut affigeremur coram Domino*: prima Levitarum virtus observantia fuit jejunii, & carnis afflictio, hæc autem duo simul jungere rarum est, & arduum; cum & rara sit avis, quam esca non sollicitetur.

70. *Genes. 27.* Tanta est epularum aviditas, ut etiam ipsa Alcegeria, regiam sanctitatis, & domus Patriarcharum ingrediatur, & inficiat. Etiam in domo Isaaci primogenitura hæc subiicitur licitante voluptate, & Patrarchæ benedictio uni illigatur pulmento: *Fac mihi pulmentum, sicut velle me nosti, & affer, ut comedam, & benedicat tibi anima mea, antequam moriar*; & niti tenis Isaaci propositum Rebeckæ industria elusisset. genus Abrahamæ ad Christum usque transmissum fuisset ab Elau, & mundi Salvator ex aliena Moabitarum gente natus fuisset. Sed benedictionem, quam aper venatione captus erat impetraturus, hædus cicur Rebeckæ studio

extorsit. Non enim pudor, qui efflorescebat in ore Jacob; non innocentia, quæ splendebat in vultu; non religio, quæ flagrabat in pectore; sed pulmentum, quod fumabat in patina benedictionem omnium gentium transtulit in Jacob. *Quos cum oblatos comedisset, dixit ad eum: accede ad me, & da mihi osculum fili mi*, sicque debemus agnum Dei, non apud Elau, sed hædo Jacobi: hinc est, quod sponsus suam invitet sponsam ad hædos pascendos. *Egredere, & pascas hædos tuos in pulcherrima Jerusalem*, quia per hædum agnus Dei ad nos pervenit. Esdras igitur, ne sui Levitæ gutturi indulgerent, jejunium indixit: & rectè, quia munus erat Levitarum sacra contrectare vasa, à quibus propterea propellenda erat gulæ indulgentia, quæ genitrix est luxuriæ; ne Levitæ lascivirent, opus fuit, jejunarent: libido enim ex gulæ deliciis oritur, & solo moritur jejunio. Ophni, & Phinees sacerdotibus pueri sacrificiorum excoquebat adipem, & ideo Scortis, & impudiciis, se foedârunt, *dormiebant cum mulieribus*: insiliit in templum gula, & insecuta est in cubiculum libido; fores templi aperuit gula, sed pudori januas clausit, & castitati; ne domos ingrederentur Sacerdotum: neque foeditates Sodomorum ab alio putido fonte exilierunt, quam ex gulæ irritamentis, & stomachi repletionem; adeo ut ex abundantia iniquitas prodierit perditæ gentis illius. *Ecce hæc fuit iniquitas Sodoma sororis tuæ superbia, securitas panis, & abundantia*: parum refert pretiosis, vel vilibus cibis gulæ indulgeatur: etiam Israëlitarum cepearum, & alliorum appetentes, pluries in eremo fuerunt exornicati. Venus enim non solum delectatur perdice, & pavone, verum etiam olere, & legumine, cum suo etiam gutturi dent irritamenta. Etiam Lothus cum primum cœpit vino maddere, flos castitatis exsiccatus in eo periit, & inter filias uxorem nactus turpitudinem hausit in vino. *Dederuntque Patri suo bibere vinum. Et ingressa est major, dormivitque cum Patre.*

Genes. 27. v. 26.

Reg. 1. 1.

Ezechiel. cap. 16.

Genes. 27.

S. VIII.

Ea est Gula indoles, ut nisi jejunii freno coercetur, per guttur intus Venerem instillet, & improbos omnes excitet affectus.

71. **F**Alluntur, qui è mari tantum dicunt Venerem natam, etiam è musto emergere Lothus didicit; non tam Venus privigna est Neptuni, quam Cereris filia. Ea est gulæ indoles, ut per guttur intus venerem instillet, quæ concupiscentiam, ejusque pravyos affectus excitet; neq; prima in mundo foeminarum concupiscentiam sensisset, nisi per gulam Venerem deglutiisset. *Vidit itaque mulier, quod bonum esset lignum ad vesendum,*

71.

Genes. 3.

Non 3

dum, Et tulit de fructu illius, & comedit; deditque viro suo, qui comedit, sed statim irrequietâ legis membrorum rebellione, corpus amborum cœpit in spiritum caput attollere, & præ cæteris eos aggressus est furor erubescendæ libidinis, cuius ipsi turbulento sensu exagitari cœpti, erubuerunt confusi propriam nuditatem, quam ut obtegerent in arbustum densius concessere, propriam etiam soli subducturi inter umbras verecundiam; sibi que subligaria frondea ex connexis ficuum consuerunt foliis.

72.

Vidit è solario David lavantem se Betlabeam, & quia post meridiem, & bene pransus oculos in fontem iniecit, æstus haurit concupiscentiæ, & frigidis illis in laticibus flammâs accendit, quibus castitas in fonte cinefacta perit. Vix Judas bene passus Thamar per translucidum velum aspexit, & statim impuro exarsit igne. *Quam cum vidisset Judas, suspicatus est esse meretricem, operuerat enim vultum suum, & ait, dimitte me, ut eorâam tecum: libido enim per gulam intus in viscera serpit. Concupiscentiam fovet, qui gulæ, per cupiditatum delicias, luxumque ferculorum favet. Nullus sævior hostis concupiscentiâ, hominem impetit; & huic vires suppeditamus, cum gulæ indulgemus; quò corpus vegetius nutritur, eò inolefcit concupiscentiâ actor, quæ non nisi oratione, & jejunio cœrcetur; ac conteritur. Nova est hæc bellandi ratio, quâ qui occursuri sunt hostibus, non armis inltruuntur, sed viribus destituuntur; non brachiis corroborantur, sed membris debilitantur; & tamen eò fortius in hostes irrunt, eosque prosternunt, quò diuturniori jejunio conficiuntur; macilentiori mediâ extabescunt, & prolixiore fatigantur oratione.*

73.

Imò non ad solam intus inolefcientem concupiscentiam prosternendam arma suppeditant oratio, & jejunium, verum etiam ad hostiles quosque exterorum hostium retundendos impetus: etenim Samson à vino abstemius, imò & stomacho vacuo leonem discerpit. Abstinentes Saulis exercitus à melle, quod proximum nemus abundè exhibebat jejunus saturos prostravit. Philisthæos, David cinere pro pane saginandus Goliathum gigantem vicit in valle; quid? quod leguminibus, & oleribus innutriti Babylone pueri auream spreverint Nabuchodonosoris statuam? sævientem non timuerint tyrannum? imò & ardentem vicerint fornacem? quòd si David munitus pastoritiâ fundâ, saxoque excusso carneam gigantis turrim solo æquavit; hi tres pueri Babylone nullâ instructi fundâ, nullo muniti taxo, sed solo obarmati jejunio auream statuam, Regem sævientem, & flammam vorantem vicerunt, quia ad certamen se se jejunio instruxerant. *Dentur nobis legumina ad vescendum, & aqua ad bibendum, secus multò Holophernes vino madidus capite diminu-*

Daniel. I.
v. 12.

tus à foemina debellatur: & ab epularum luxu Balthasar ad lugendum proruit ludibrium, dum nox eadem eum, & regno spoliavit, & vita. Quid? quòd in aula Pharaonis Joseph petulantiam foeminae cœrcuerit. *Genes. 39. Dormi mecum. Qui relicto pallio fugit; victoriam partam in generosa fuga non aliunde exortam putamus, quàm à vacuo stomacho, à jejunio, quod adolescentem ad victoriam armaverat inter aulae illecebras, fuit Joseph abstinentiâ commendatissimus, Benedixitque dominus domui Egyptij propter Joseph, nec quidquam aliud noverat nisi panem, quo vescabatur: sumitur autem hoc loco panis pro victu, quo inde coniciamus adolescentis parsimoniam, qui cum universis præisset substantiis Domini, eâ tantum in proprium adhibebat usum, non quibus luxuriaretur, sed quibus duntaxat viveret: nec quidquam aliud noverat nisi panem, quo vesceretur; & tunc validiores jejunium vires suppeditat; quando ferculorum inter delicias, esulentorum inter copias abstinendo triumphat. Sic filios Prophetarum, quorum vitæ genus durissimum fuisse novimus, propè fluenta Jordanis habitasse liquet; ubi scilicet frugum feracitas, annonæ ubertas, & naturæ illecebra ad luxuriam usque effundebatur. *Eamus usque ad Jordanem, & collant singuli de sylva materias singulas, ut adificemus nobis ibi locum ad habitandum;* nimirum filii Prophetarum jejunaturi regiam deligunt ubertatis, quasi jejunasse parum juvisset, nisi inter illecebras jejunassent.*

Idque fortassis causæ, cur rerum Conditor non in abdito interdiciam scientiæ arborem, sed in medio satam paradisi voluerit, quò utrinque, & aspici posset; & tangi non deberet; neque plantam rudi duntaxat cortice vestivit, sed & pomorum locupletavit ubertate, & filiorum pompâ ad illecebram ornavit, ut quò importunius se abstinentibus ingereret, eò fortius à jejunantibus repelleretur. Neque abstinentiæ exercuisset virtutem, sed ignorantia induisset caliginem, si in angulo paradisi arbor latitasset, quæque hominum fugisset aspectum: at quia in paradisi medietate implantata protoparentibus fiebat statim conspicua, vitu erat pulchra, virefcentibus foliorum comis luxurians, vivido succo efflorescens, ac natoris, iisque à natura ad singularem elegantiam pictis dives erat fructibus, quibus onusta, curvescentibus ramis manus lectrices alliciebat; si Protoplasti neglecto serpentis suasu ejus abstinentissent fructu, si illicentem pomi colorem sprevisissent, tum revera jejunassent, quia inter fructuum delicias, & illecebras copiam abstinentissent. *De fructu vero ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus: duplicata tuisset corona, si simul vidissent, & abstinentissent.*

Genes. 2.
v. 2.

75.

Judic. 14.
v. 6.

Judic. 19.
v. 13.

Geminatos ideo discerptus Leo Samsoni triumphos dedit, quia non tam rugientem belluam, quam allicientes racemos eo splendidius vicit, quò religiosius à sibi inhibita spumante vindemia abstinuit. *Cumque venissent ad vineas oppidi apparuit catulus leonis fœvus.* Quid? quòd inter vineta pugnae theatrum, & pugili arena aperitur? quia inter racemorum illecebras, fructuum in ubertate abstinere debuit. *Quidquid ex vinea nascitur, non comedas.* Tametsi æquè ab hauitu vini, ac esu uvæ Samson prohiberetur, non propterea vinearum pampinos declinavit, sed botros inter, & racemos incedens spectatorem se præbuit voluptatis, quâ frui non poterat; ideòque inter fructuum ubertatem, & illecebras, spumantes inter vindemias abstemius, & jejunius illustrius de coërcita gula triumphavit, quam de prostrato leone victor surrexerit: ubi Samson vineas ingressus, quia inter botros, racemosque ab esu abstinuit, se ipsum vicit; & jejuniò loricatus, quia se uvis non pavit, unguis non expavit leonis, quem victor discerpsit; sed ubi botro abstinuit, favo saginatur. Arduum est, ac superatum difficile sitire in vindemia, & ab esu in vineis abstinere racemorum; sed dulcius fuit de discerpti leonis faucibus mellis dulcedinem prælibasse, ac nectar de lævo collegisse.

86.

Luc. 3. 3.

Hinc etiam Chrilli prodromus Joannes ad ripas Jordanis omni fructuum genere opulentissimas, omni que circumvestitas amœnitate, severioris pœnitentiæ aperuit theatrum; quò nimirum gratior fieret abstinentia in fructuum ubertate, & pretiosior luctus in cristallo, fortiusque in ubertate jejuniùm. *Et venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ, & cur ad fugam illecebrarum, ad neglectum deliciarum, ad interitum voluptatum, gulæque supplicium non potius exesas selegit Caucasii rupes, quam omni luxuriantes amœnitate Jordanis ripas? lascivientibus jugiter vestitas herbis, jocantibus ornatas floribus, omnigenis onustas fructibus? nimirum Joannes Baptista non in vepreto, sed in viola dolorum Orchæstram maluit sibi aperire, quò fructuum ubertas, occasio foret virtutis; & fructuum copia validius abstinentiam exerceret: quò fortius jejuniùm gulæ illecebras vincit; eò sic Deo gratius; quia jejunavit Moyses neglecta manna, cum Deo sermones miscuit, ejusque tabulæ digito Dei vivi obsignatur, eique excubat cœlum, militans elementa, obediunt marini fluctus, obsequuntur duriora saxa, ad cuius imperium etiam liquescunt in lactices; sed quid? quòd Elias tametsi quadragenario jejuniò emaciatius solus erraret in tabuio sine dūce, absque socio, omni que destitutus solatio Deum vix aspicit nulla hæreditaria luce aspersus? si neuter comedit, cur Elias etiam perinde, ac Moyses Deum non alloquitur? nimirum, quia licet uterque jejunasset, &*

neuter comedisset, Elias tamen pro confectando Numine, aquæ, panisque subsidium admiserat sub Junipero; cum Moyses è cœlo pluvium circa tentoria manna neglexerit, quò à Numine foveretur, ac reficeretur; illustrius de gulæ illecebris triumphavit Moyses abstineas post degustatum manna, quam Elias, qui à mensa jejuna ad prolixum leiter accinxerat. *Respexit, Ecce ad caput subcinericius panis, & vas aqua.* Moylis victoria ideo illustrior fuit, quia gulæ inter illecebras difficilius fuit inviolatam jejunii servare religionem.

Lib. 3. Reg. cap. 19.

77.

Simile contigit Achabi Regis, & Samuelis Sacerdotis luctui. Achabus, cum primum humiliato incessit capite, cinere aspersit comam, & pulvere frontem lædavit, Dei fulgura in pluviam vertit. *Quia bu-* 3. Reg. cap. 21. v. 29. *miliatus est mei causâ, non inducam malum in diebus ejus.* At illachrymanti Samueli calamitatibus Saulis, uberisque fundenti lachrymarum pluvias dicitur. *Usquequo tu luges Saul, cum ego projecerim eum?* Quid? an Achabi suspiria lachrymis præferuntur Samuelis? an Regis concessus, saccus spinoso sacerdotis cilicio anteponitur? An plurius jejuniùm æstimatur tyranni, quam Prophetæ abstinentia? humiliavit suum Achabus caput, & Numen in sua vota flexit; lachrymas fudit Samuel, & duram non emollivit Saulis sortem; quia scilicet Achabi saccus uberius, fortiusque squaluit in purpura, quam Samuelis luctus in Ephod: uterque flevit, ambo jejunârunt; sed ille in throno, hic in spelunca; inter auræ illecebras ejulavit Achabus, & inter sentes solitudinis luxit Samuel: & jejuniùm eò est fortius ad impetranda, quæ perit, quò de illecebrosis gulæ voluptatibus luculentius triumphat; illustrior semper est abstinentia in repudio voluptatis, & neglectu vanitatis; is enim verè jejunat, qui non vanæ gloriolæ, sed Deo jejunat; pallor jejunantis ad popularem sibi captandam laudem, non fructus prodit abstinentiæ, sed aucupium fit insolentiæ; & dum venter exinanitur, mens turget, & aurâ pascitur chamæleonis escâ: quòd si neminem dixeris auram cœnare, hæc tamen chamæleon vescitur, & non chamæleon tantum; sed & qui luguminibus parcè vescuntur, medullis saginantur aurarum. *Exterminant facies suas, ut* Matth. 6. v. 16. *appareant hominibus jejunantes:* non vanitate homines tantum nutriuntur; sed & aurâ, qui cibo abstinent, plerumque vescuntur.

78.

Ad id jejuniùm instituitur, & assumitur, ut per esculentorum subtractionem vitia coërceantur, non foveantur; & quamvis omnis generis noxæ precibus deleantur, & elemosynis; fortius tamen jejuniò teste Angelico Doctore inq̄uiente: *Cum jejuniùm ad culparum deletionem, & cohibitio-* 2. 2. q. 147. art. 3 in conclus. *nem, & ad mentis in spiritualia elevationem valeat, præsertim si voluntarium fuerit, &*

nulla

Psalm. 35.

nulla imperatum lege, quâ de causa David agebat: *Voluntariè sacrificabo tibi*, seu non inspectato præcepto, à cupediis abstinere esculentorum, ac gulæ appetitum Numini immolabo; hinc audivit à Nathano sibi dici.

2. Reg. 6. 22.

Dominus transtulit peccatum tuum. Non solum delendis omnis generis noxis aptum est jejunium, sed & avertendis irati Numinis flagellis accommodatum, idque illustri edocuerunt Ninivitæ documento, erat Ninive urbs amplissima, cuius dimensio inclusis suburbis ad latitudinem extendebatur triduanum itineris, testibus enim Tolomæo, & Strabone amplior erat Babylone, & laxior cæteris ævi illius urbibus, hanc igitur urbem ingressus Jonas Propheta populum terrere cœpit vocibus illis timorem gentibus omnibus incutientibus. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur*, quæ tamen minæ conditione fulciebatur, nisi subversionem istam populi pœnitentia prævertat. *Et crediderant viri Ninivite, & predicaverunt jejunium*, censet, Chrysostomus triduanum fuisse hoc jejunium æquè diurnum, ac nocturnum, & eâ religione servatum, ut toto triduo nec homines, nec pecudes quidquam degustaverint alimenti, nec potus hauserint: quid? jejunium contractas à Ninivitis noxas delevit, Numinisque flagellum avertit, populumque servavit incolumem. *Et vidit Deus opera eorum, & misertus est super malitia, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit*, scilicet Ninivitæ, quia gulæ illecebris assueverant, libidinumque voluptatibus indulserant, fœdisque sceleribus Deum læserant, ac justissimam provocaverant ad iram; flagellum arripuerat Deus, scelera puniturus: sed ubi cives omnes per indictum sibi jejunium, gulæ, cui indulserant, frenum injecere abstinentiæ; manum Deus retraxit, flagellum abscondit, hinc D. Gregorius.

Jona cap. 10.

Jona cap. 3.

Deus opera eorum, & misertus est super malitia, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit, scilicet Ninivitæ, quia gulæ illecebris assueverant, libidinumque voluptatibus indulserant, fœdisque sceleribus Deum læserant, ac justissimam provocaverant ad iram; flagellum arripuerat Deus, scelera puniturus: sed ubi cives omnes per indictum sibi jejunium, gulæ, cui indulserant, frenum injecere abstinentiæ; manum Deus retraxit, flagellum abscondit, hinc D. Gregorius. *Quia paradisi gaudijs per cibum cecidimus, laborare debemus, in quantum possumus, ut per abstinentiam resurgamus. Caro læta traxit ad culpam; afflictæ reducat ad veniam.* A jejniis possemus superfedere, si protoplasti ieiunassent in paradiso; sed os, quod illi ad morsum aperuerunt pomi, debemus nos escis claudere; ideo jejunamus, ait D. Gregorius Nazianzenus, oratione in Paschate, quia *non jejunavimus*; ideo frenum abstinentiæ iniicimus gulæ, quia per inhibitam indulgentiam ejus laxavimus guttur: ideo fame, & siti gulæ inhibemus voluptatis blandimenta; quia palati in pomo vetito quærivimus irritamenta.

Homil. 16. in evangel.

79.

Una gulæ voluptas omnes nostras vitavit voluptates; & solius gulæ vitium cætera omnia accersivit vitia, fame, & siti nunc coercenda; appositè Seneca. *Multos ostendam voluptatibus obsessos, in quos fortuna omnia munera sua effudit, quos fatearis, necesse est esse malos. Aspice Nomentanum, & Apicium terrarum, ac maris bona conquirentes, &*

De vita beata c. 11.

super mensam recognoscentes omnium generum animalia. Vide hos eosdem è lectis sub spectantes popinam suam, aures vocum sonos, spectaculis oculos, saporibus palatum suum delectantes. Hi omnes, quia gulæ addicti deliciis vitia nutriunt, quibus proprium faciunt corpus, & vitiiis omnibus famulantur, quia inserviunt gulæ illecebris; cum adulantur palato cæteris inserviunt sensibus; aures demulcent sonorum harmoniâ; narius eblandiuntur totius Arabiæ penu; oculis adulantur objectorum multiplici elegantia; molli amictu corporis membra fovent; ut in quorum singulis dominetur voluptas, quâ proniora sint ad inserviendum vitiiis. Nisi fame, & siti voluptas coercetur, & carnis petulantia per subtractionem cibi, & potus conteratur; insolescunt pravi in nos affectus; & tamen mutuis dissidiis inter se dislegant, omnis tamen obliviscuntur divortii; & exitiali fœdere simul coeunt in perniciem spiritus, & ubi caro esculentis est saginata, iisdem pabulum suppeditat: non enim pravi, qui in nos affectus insurgunt mutuis semper discordant divortii; ita enim sunt concordantes sibi, & nobis pugnantiter obstant, ut amoris consensus lethalis odii sit parens; & eadem cupidine gloriæ, quâ contemnimur contemptores etiam contemnamus, & eodem vitio, quo lædimur, alios offendamus, pulchrè Eusebius ait: *Divortium animorum facit consensus vitiorum, unus avaritia alterius odii avaritiam; superbia superbiam offendit: in alieno exemplo se ipsa damnant vitia. At si displiceat factum alienum; displiceat, & apparatus. Ineruditio affectuum omnium est malorum profectum.*

Lib. 4. de orat. volunt. cap. 13.

30.

Ex hac autem consensione pravorum affectuum omnis instruitur humanæ vitæ tragœdia; cor enim hominis in Dei parandum, & ornandum aulam, caulam facimus ferarum mutuo se dilanantium: quia insurgentes depravatæ concupiscentiæ affectus, quos plurimis escis saginata caro fovet; rugientes veluti leones in animo irascente, & sævientes quasi pantheræ in appetitu concupiscente in nostram insurgunt perniciem, & dum inter se se pugnant, nos fœdè expugnant: quid enim in homine ferocius cupidine, avaritia, ambitione, invidia, de æmulationis igniculo accensis, si semel laxatis habenis intus debacchantur? Unicum iisdem coercendis frenum superest famis, & sitis, quibus caro tot passionibus exæstuans, tot subsultibus insolescens, & tot nefariis appetitionibus ebria cohibetur, & conteritur. Rebelantis appetitus æquè irascentis, ac concupiscentis affectus compefcimus, si per subtractionem escarum carnis frangamus pervicaciam: neque iras furentis Jezabelis evasisset Elias, nisi jejunium, quo se munierat, ejus objecisset minis, tunc enim non amplius

amplius corvus opulentam Prophetæ mensam apparavit; sed Angelus exiguum panem alendæ vitæ vix supparem attulit. *Ecoe ad caput suum subcineribus panis*: quod acutè observans Tertullianus *lib. adversus Phys. cap. 6.* ait: *Mimicantem Jezabel fugiens post unicum pabulum, & potum, quem ab Angelo exasperatus invenerat, & ipse quadraginta diebus, & noctibus vacuo ventre, arido ore pervenit ad montem Oreb: nimium fames, & sitis Prophetæ Jezabelem exarmarunt, eiusque impetus retuderunt.*

S. IX.

Esucarum subtractio ea restituit virtutum decora, quæ per ingestam gulæ escam nobis vitium abulerat.

DAnna, quæ gula mundo intulit, hæc fame, & siti instaurantur; quod si per gulæ, & incontinentiæ vitium mors fuit mundum ingressa, beneficio jeiunii ad vitam relurgimus; quia dum corpus affligitur spiritus corroboratur; dum caro minuitur, virtus augetur; domus stomachus languet, Diabolus effugatur; quod si homo per gulæ incontinentiam deliquit, fas est per jeiunii abstinentiam damna resarciat sibi illata, ut monet Tertullianus, inquiens: *ut primordiale delictum expiaretur majoris abstinentia operatione. Nam & primus populus, primi hominis resculperat crimen, prior ventri, quam Deo deprehensus: & nonnullis interiectis subdit. Eadem ventri prælatione deploraturus erat eosdem duces suos, & Dei arbitros, quos desiderio carnis, & recordatu Egyptianum copiarum exacerbabat. Scilicet gula primordiale induxit delictum: & Israëliticus populus haud abstinenti, edacis gulæ prælatione primi homini resculperat crimen, quod jeiunium expiat; & esucarum subtractio ea addit, quæ per ingestam gulæ escam nobis vitium subtraxerat; corporis enim ægritudines, morbi que animi nullo valentiori pharmaco, quam inedia curantur, unde Tertullianus. *Ultrò cibum proveneno deputarem, & antidotum famem sumerem, per quam purgarem mortis à primordio causam.**

Creaverat sapientissimus rerum Conditor Deus hominem ad suimet imaginem. *Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum*: sed postquam Protoplasti gulæ indulserunt, & violato jeiunio mortuæ pomi inhibiti mortem deglutierunt, interiori gratiæ statu statim deperdito, hanc etiam Dei oblitterarunt similitudinem, & Adam statim Numinis audit Ironiam. *Ecce Adam, quasi unus ex nobis factus est*: hanc tamen Numinis imaginem, quam gulæ incontinentia delevit, sola potest inedia resculpere; quia ut scitè no-

tat Tertullianus. *Tanta est circumscripti Abors. vitæ prerogativa, ut Deum præset homi- Phys. cap. 6. ni contubernalem, parem revera pari. Si enim Deus æternus non esuriet, ut testatur per Isaiam, hoc erit tempus, quo homo Deo adequetur, cum sine pabulo vivit*: censet Tertullianus Dei imaginem, quam delictum abolevit, jeiunium resculpere.

Quæsierant primi homines in escis sapientiam, à quibus non nisi ignorantiam hauserunt. Et qui spontè fortassis non fuissent in exitium ituri; per gulæ irritamenta, & cacodæmonis insidiosam suasionem miserè corruerunt; & scientiam quærentes caliginibus obiârunt ignorantiae; cum jam dudum invidia cacodæmonem torqueret, eò quia homo natura sibi inferior, conditione imbecillior, corporis sarcinâ gravatus, tanta in paradiso locatus frueretur felicitate, majori etiam donandus in cælo, cuius ipse possessione, cum suis asseclis deturbatus erat; serpentem animal præ cæteris sagax ingressus; & ex eius gutture vaferrimè suasionis pangens eloquentiam, Evæ suavitati sibi pomi esum, quo scientia ditaretur boni, & mali: quid? mulier nactura totius boni, malique desponsatam scientiam, manu pomum prohibitiæ stirpis sumit, oculis lustrat, animo delectatur, & demum malè carptum malum dentibus invadens, rata in pomo beatitatem etiam Numini invidendam deglutire, fructum gustavit, quem, & in stomachum demisit, & ne sola violatrix esset divini præcepti, ad maritum statim cucurrit, cui insignem pomis illis virtutem instrictam commendat; saporem, & dulcedinem laudat, instatque, ut velit & ipse experimento verum probare, & approbare.

Heu legendum facinus! ne mulieri displiceret, maluit Adam Numini non placere, & oblatum sibi ab uxore pomum momordit, gustavit, deglutivit, sed unâ cum pomo mortem etiam devoravit, quæ per gulæ hiatus ingressa statim fuit mundum; & una gulæ incontinentia Numinis in homine oblitteravit imaginem; affectus utriusque appetitus irascentis, & concupiscentis excitavit contra spiritum; & irrequieta legis membrorum rebellionæ cœpit corpus in perniciem animæ inolescere; concupiscentia suo æstu eius exsiccare virtutes, & appetitus irascentis omnia sus deque vertere, & singula evertere animi ornamenta: scientiam boni, & mali esurierunt Protoplasti. *Eritis sicut Dii, scientes bonum, & malum*: & quasi sapientia negotium esset gulæ, & ventris, non mentis; cibi, & non jeiunii, hanc scedè perdidit, cum avidè quæsierunt in esca. Quamdiu enim vacuo ventre jeiunium servârunt, tamdiu oppleta sapientiæ thesauris mente in apice perstitit felicitatis, à qua miserè corruerunt, cum primum vetita pomi esca in stomachum cecidit: eleganter Tertullianus *Nunc si temerè rationes castigati à Deo vi-*

1. Reg. 19. 2. 5.

11.

Abors. Phys. cap. 4. 6.

Genes. 3.

12. Genes. 1. v. 27.

Genes. 3. v. 22.

83.

84.

Genes. 1. v. 5.

Aborsus Phys. cap. 6.

Bus, & castigandi propter Deum à nobis ad primordiorum experimenta revocabimus, conscientiam communem consulamus; ipsa natura enuntiabit, quales nos ante pabulum, & potum in virgine adhuc saliva exhibere consueverit, rebus duntaxat sensus agendis, quo divina tractantur, si maled pollutioris mentis, si multò vivacioris cordis, quàm cum totum illud domicilium interioris hominis escis stipatum, vinis inundatum, decoquendis jam stercorebus aestuans, præmeditatorum efficitur latrinarum, in quo planè nihil tam in proximo superfit, quàm ad lasciviam sapere.

85.

Studia igitur sapientiæ eica impedit, non expedit; hiantis gulæ flatus lumen extinguit scientiæ, non accendit; ventris indulgentia, mentis evertit ornatum: non bene sibi Protoplasti consulere, cum scientiam nacturi boni, & mali escam deglutierunt, quâ ventrem gulæ deliciis onerarent, & mentem scientiæ incremento ornarent: implet esca ventrem, sed mentem evacuat sapientiâ; & si ieiunasset venter, non corruisset è mente totus scientiarum ornatus; consultius egissent Protoplasti, si ventris studuissent vacuitati; inedia enim scientiarum fovet disciplinas, quas ingluviis opprimit; ieiunium mentis exacuit aciem, quam esca retundit; abstinentia mentis accersit serenitatem, quam ciborum ingestio abigit, vel scædè turbat: non in cibo, & potu, sed in ieiunio, & inedia reperitur sapientia, ut innuit Tertullianus. Ubi loquens de sapientia Moyse ieiunantis, ait: *Ceterum, cui cor evertum potius inveniebatur, quàm impinguatum; quadraginta diebus, totis itémque noctibus supra humana natura facultatem jejuniium perennavit spiritali fide virtutem subministrante; & vidit oculus Dei gloriam, & audivit auribus Dei voces, & corde coniecit Dei legem. Cum quidem nec ipsum Moysem Deo pastum, inediámque ejus nomine saginatam; constanter contemplari valeret, pinguior populus, quia Moyse ventre vacuo montis incoluit fastigia, mentem Deo implevit; & divinâ pastus sapientiâ eo erat lumine circumfusus, ut pastus populus nequiret intuitus oculorum in ipsum figere, quin cæcutiret; perinde ac cum solem aspiciamus, è fonte illo luminoso nonnisi rivulos haurimus caliginum.*

86.

Mira igitur est ieiunii virtus, quæ damna refarcit gulæ; & quam Dei imaginem esca delevit, inedia in abstinentiæ officina resculpit. Adamum gulæ illecebris ad transgressionem divini præcepti adductum quæsit Deus. *Vocavitque Dominus Deus Adam, & dixit ei, ubi es? Quid? quòd Deus, cui omnia patent, suntque præsentia, nilque sit, quod eius fugiat oculos, ab eius possit se præsentia subtrahere, Adamum quærat, quasi à se absentem, & solerter petat, ubi sit? Adam ubi es? quis potest à*

Genes. 3. v. 9.

Deo se abscondere, si divina immensitas omnia replet loca, ubique adest? nimirum gula Adamum fecerat à Deo absentem, non Deum ab Adamo distantem: qui per violationem præcepti gulam aperuerat prohibita sibi esca, & accessum sibi clauserat ad Deum; à quo propterea averfus distantem se constituerat; sed quos gula absentat à Deo, hos ieiunium statim præsentat, scitè Eusebius Emissenus, loquens de Moyse ieiunio, ait: *Sed & beatum Moysem per quadragenarium continuata abstinentia sacrificium celestis colloquij legimus acquisivisse commercium. Hoc ideo legimus, ut intelligamus hominibus per purificationem jejuniij viciniam Dei, præsentiamque conserris: nimirum quos escarum illecebræ absentat à Deo, hos continuata ieiunia Numini præsentant; ut qui per culpam distant, per impetratam beneficio ieiunii veniam Numini adstent. Hanc per gulam Dei absentiam, & per ieiunium præsentiam eleganter innuit Tertullianus, qui loquens de ieiunio Eliæ ait: *Dehinc minantem Jezabel fugiens Elias post unicum pabulum, & potum quem ab Angelo expergefactus invenerat. & ipse quadraginta diebus, & noctibus vacuo ventre, arido ore pervenit in montem Choreb, ubi cum in spelunca deversisset, quàm familiari congressu Dei exceptus est. Quid tu Elia hic? multò amicior ista vox, quàm Adam ubi es? illa enim pasto homini minabatur, ista jejuno blandebatur.**

Homil. in jejun. quadrag.

Advers. ph. sic. cap. 6.

87.

Primus homo, quia gulæ indulgit illecebris, quia stomachum opplevit eicâ sibi inhibita, nolens, ornamenta, quibus insigniebatur, evacuavit; seque non nudum tantum, sed & inermem novit. Cum cognovissent se esse nudos, consuerunt solia ficus, & fecerunt sibi perizomata: gula, quæ ventrem implevit, mentem evacuavit; imò & corpus nudavit, cum prius non se Adam novisset nudum. Perperam igitur in edulii frutice vestes quærent nudi, qui in esu pomi nuditatem invenerant: vestes, quibus etiam ad ornatum operimur, non in esca invenimus, sed in inedia, quapropter aiebat David: *Et operui in jejuniio animam meam, seu ut explicat S. Paulinus epist. 10. Induebat se cilicio, & operiebat in jejuniio animam suam, ut eam spiritali saturitate consereret: unde discimus vestimentum anima, illud esse jejuniium, quo ab omnibus lege divina vestis abstinemus, quia enim nunc post Adæ peccatum non sola gula peccat, sed & cætera membra, omnesque in homine facultates, ac potentie per voluptatum illecebras ab honestamenti deficiunt virtutum, & à summo se bono averunt, ideo non soli gulæ indicendum est ieiunium, sed, & reliquis membris, sensibus, ac potentiis in homine, ut quæ per delicta intulerunt damna, per religiosa ieiunia instaurant, & instaurata deperditam Numinis imaginem resculpant.*

Genes. 3. v. 7.

Psal. 68.

Indi.

88.

Indicendum est jejunium oculis, ut à curiosis abstineant aspectibus, & modestiæ fræno petulantiores coërceantur intuitus. Indicendum est jejunium auribus, ne perversè prurientes fabulis, verbisque otiosis, & quod deterius proximi pascantur detractionibus. Indicendum est linguæ jejunium, ut à conviciis, contumeliis, futilibus sermonibus, verbisque abstineat scurrilibus, & silentiî fræno pruritus temerè loquendi compescatur. Indicendum est jejunium manibus, ut abstineant à pravis operibus, ne quidquam agant, quod Numini displiceat; ne quidquam tangant, quod castitatem labefaceret. Indicendum est jejunium intellectui, quò à pravis, ac lascivientibus abstineat cogitationibus, nilque intus volvat, quod pudicitæ sit noxium; damnûmque sit proximo allaturum. Indicendum est jejunium voluntati, ne ea velit, quæ divinæ suat, dissona legi, quæque Numini displicent, ne odia foveat, prava desideria concipiat, turpes amores excitet, profana gaudia non admittat. Indicendum est jejunium memoriæ, ne in ea refricentur, quæ divinum possunt honorem lædere, & proximo esse damno. Indicendum est jejunium toti animæ, ut hæc jejunet à vitiis, concupiscentias coërceat, iras compescat. Hoc est salubre illud jejunium, quo anima reficitur, spiritus pinguescit, proba desideria aluntur, mens serenatur, & studia virtutum mirificè promoventur; quia ut eleganter D. Chrysológus de jejunio: *Jejunium singulari cultu evellit vitia, eradicat crimina, ad fructus bonos agrum parat mentis, & corporis. Jejunium est sanitatis hostia, sacrificium castitatis. Jejunium virtutum navis, portat quæstum vitam, lucrum salutis advehat. Jejunium nobis aperit cælum, nos intromittit ad Deum: & aliquibus interiectis loquens de virtute jejunii in Moyse subdit: *Moyse ad triumphos suos militare sibi omnia mandat elementa, jubet mare discedere: durari undas, profunda siccare, cælum pluere.* Ad eius imperium dat frumenta, ventos spargit, carnes emittit, & Deus præeunti Moyse iter ostensurus noctem splendore solis illustrat, solem nubis temperat velamento; & Moyse ipse petram percutit, ut de recenti vulnere frigida sitientibus det fluenta. Moyse jejunus dat terris legem cæli, scribit vitæ formam, figit terminos disciplinæ. Elias beneficio jejunii mortem nescit, relinquit terras, cælos orans intrat, convivit Deo, consociatur Angelis, & hospes terrenus supernas possidet mansiones. Virtute jejunii Joannes quasi humanitatem exutus Angelicam ducit in carne vitam, vivitque Angelus in corpore, coelestis in terra, sublimis in imo. Et nos, si volumus Moyse gloriâ, Eliæ vitâ, Joannis virtutibus insigniri, omniumque sanctorum meritis ditescere, insistamus orationi, vacemus jejunio.*

Verani de Affectibus Tom. 2.

Serm. 41. 6.
Jejun.

Hisce duobus si fuerit Christianus munitus, impetus contundit satanici hostis, Jacula peccati, diaboli tela, carnis nequitiam, concupiscentiæ æstus, vitiorum cuneos, mundi machinas, voluptatum laqueos, illecebrarum insidias; & arma mortis non timet, sed infringit, dissipat, & abigit; ita ferè D. Petrus Chrysológus.

Est enim jejunium, quod virtutes fovet, & vitia enecat; proba excitat desideria, & pravos excutit affectus; Dei accendit amorem, & pravæ concupiscentiæ æstus extinguit. Jejunio plus discit spiritus studia esurire virtutum, quàm corpus escarum sarcinam; fiatque sitis corporis pium animæ desiderium, ac æstus, quò non iam fontium lactices, nec generosum sitiât falernum, sed fontem vivum, è quo gratiarum omnium scaturiunt rivuli, quibus & sitis nostra expletur, & fames exaturatur. *Beati, qui esuriunt, & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Quid? quòd D. Lucas nullam hic mentionem suggerat de iustitia? dicatque: *Beati, qui nunc esuritis, quia*

89.

saturabimini; cum enim D. Matth. loquatur de siti iustitiæ satis apertè desiderium animæ, & sitim spiritûs indicat, & D. Lucas, cum iustitiæ non meminerit, de fame videtur loqui, quâ stomachus vacuus escas appetit, quibus vires reficiat. Sed licet loqui videatur de fame corporali, satis tamen apertè spiritualem subindicat ipsa saturitas, quæ si stomachum aggravat, plus adfert incommodi, quàm utilitatis, & quia hæc saturitas beatitudinem accersit, *beati, qui nunc esuritis, quia saturabimini,* utique saturitas est, quæ mentem reficit, & quâ spiritus beatur; idèque esuries, de qua D. Lucas loquitur, tametsi corporalis esse videatur, refunditur tamen in spiritualem, in quam dirigitur, ut indicat D. Matthæus, sitque propterea sensus: *Beati verè sunt, qui voluntariis jejuniiis macilenti, diuturna inedia enerves, sterili abstinentiâ impallescens, cibum esuriunt, & potum, sed spiritu; hoc est non tam carnali necessitate, quàm virtute spirituali; quasi corporalis esuries, ac sitis famæ sit, ac sitis spiritûs; quia corpus tametsi jeuniis fractum, abstinentiis enervatum, non escas esurit corporeas, quibus vacuitatem repleat stomachi, sed justitiam, quâ spiritum recreet: non esculenta, & poculenta appetit, quibus ventrem sarcinet; sed fomenta virtutum, quibus mentem reficiat; siquidem per corporalem esuriam, & sitim spiritus jeunantis virtutes esurit, & Deum sitit, ut appositè scribit D. Hieronymus ad Cælantiam, inquit: *Qui prahabiliter, ac scienter abstinentia virtutem tenent, eò affligunt carnem suam, quò anima frangant superbiam: ut quasi de quodam fastigio contemptus sui, atque arrogantia descendant ad implendam Domini voluntatem. Idèoque à varijs ciborum desiderijs mentem retrahunt, ut totam eius vim**

Matth. 5.
26.

Luc. 6. 21.

Epist. 22.

occupent in cupiditate virtutum. Jamque minus jejuniorum, & abstinentia laborem caro sentit, animâ esuriente justitiam.

90.

Eturies itaque corporalis, beneficio instituti jejunii famem acuit spiritus, sitimque accendit mentis, quæ propterea non esculenta esurit corporeæ, nec poculenta sitit terrena, sed virtutes, quibus anima refecta pinguecat: esuries jejunii, solam esurit justitiam, & pia metamorphosi ventris esuries, fames sit mentis; & sitis corporis pium spiritus desiderium, quo fontem sitit aquæ vivæ: jeunantes à variis ciborum desiderii mentem retrahunt, *ut totam ejus vim occupent in cupiditate virtutum*: nimirum, cum homo terrestris fame corporis esuriret voluptates, sitiret vitia, quæ nunquam valent satiari, nunquam reficere; beneficio jejunii non amplius corpore, sed spiritu justitiam esurit cupiditate virtutum. Est igitur jejunium quoddam ad culturam virtutum incitamentum, famem excitans, & sitim accendens iustitiæ; mens enim nulla indigesti stomachi cruda evaporatione infecta clarius, quæ sint salubriora eius nutrimenta videt, & ea appetit. Lætum cœlum, & serenum caput in eo confociantur; quia sicut si palustres terræ vapores, ac humescentes exhalationes sursum non avolant, aër non turbatur, & cœlum nulla fœdatur nubium macula, sed sua ridet serenitate jucundum: perinde humana intelligentia, quamvis in se spectata studiis virtutum, sacris meditationibus, precibus fundendis, æternis intimis penetrandis apta sit, ac expedita; quia tamen corpus, quod inhabitat, tam inæqualis est valetudinis, ut variis sit mutationibus obnoxium, & modò plumbea prematur gravedine, modò volatili sublevetur agilitate, nunc immodico æstu flammescat, & aliàs frigescente otio torpescat; modò esculentis onustum in ima detrudatur; & nunc escarum deposita sarcinâ agilius moveatur; ideo spiritus corporis inquilinus plurimum juvatur, vel impeditur ex prava, vel proba corporis habitudine; vulgatum enim est apud ascetas: venter, si plenus fuerit, non orat, non studet, non laborat, non meditat, sed otia-tur; quia homo satur voluptatibus, est pronior studiis ventris, quam mentis; & libentius garrit, confabulatur, ridet, otia-tur, quam meditetur, preces fundat, studeat, aliæque mentis munia obeat: in sublime non erigitur mens hominis, cuius venter ingestis gravatur escis.

91.

Idque vel ab ave ediscimus prædatoria in ardearum aucupii: si enim falco bene pastus sit, volatui est minus aptus, neque alarum remigio ardeam assequitur; quæ coniciens ex volatu falconis gravedinem tuta sursum avolat, quò difficulter falco pastus atcedit, ideoque neque unguibus ardeam tenet, neque rostro discerpit, nec configit. Hinc hoc aucupandi genus necesse est die

esurialis præcedat, alioquin nihil agitur, caditque unâ cum volucre pasto tota venatica voluptas, quæ à pridiano tota dependet jejunio; quod si non præcesserit, neque voluptas subsequitur. Non secus dixerim, si homo abstinentiam oderit, neutiquam in sublime se se attollit, neque divina, & cœlestia mente assequitur; si ventre sit plenus, onus corporis eum deprimit, & escaria sarcina mentem impedit, ne sublimius avolet: congesta esca suo pondere totum hominem deorsum trudit, non sursum promovet; hinc saturitas deiicit, quem in altum inedia evexisset. Sursum avolavit Elias, qui ad secretum etiam cum Numine admissus fuit colloquium, sed prius dies quadraginta impransus, & incœnatus transegit; perinde ac si jejunium illud præceptum ei è cœlo fuisset: sursum ascendit Elias, & toto mentis volatu ad Deum pervenit, sed eius viatica fuerunt frigida, quam fons publicus ei obtulit, & panis subcinericius. *Et ambulavit in forti-tudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus usque ad montem Dei Oreb. Cùmque venisset, illuc mansit in spelunca. Ecce sermo Domini ad eum.* Sursum volârunt in lege evangelica hi omnes, quos ecclesia sanctorum adscripsit cathologo, sed quia nullo esculentorum pondere pressi, & stomacho vacuo mente expedita, perniciore volatu in sublime nitebantur.

3. Reg. cap. 19.

Hinc jejunii præ cæteris assuevere Apostoli, & cum ipsis eorum Magister Christus, qui quadragintadie jejunium nulla in stomachum demissa esca, nec instillato liquore absolvit, qui cum discipulis esurire, & sitire voluit, adeo ut ad acriores famis latratus sedandos, eos spicas vellere jufferit, & mandere. D. Petrus Apostolorum Princeps teste D. Gregorio Nazianzeno ferè semper jejunavit, esurivit, solis lupinis asse comparatis se refecit. Matthæus Evangelista referente Clemente Alexandrino carnibus abstinuit, & solis oleribus vitam sustinuit, ne penitus laberetur. Jacobus Alphæi filius frater Domini illibata virginitatis cultor, summarum studiosus virtutum, vigiliis, precibusque fundendis assuetus; vino, & siccâ semper abstinuit, & non solum genua, verum & frontem ipsam cameli callo asperitate obductam fecit jugi corporis ad pavementum allisu, referente Chrysostomo, & cum ætatem ad annum nonagesimum sextum protraxisset è summo templi fastigio deorsum præcipitatus æterna exsaturatus est beatitate; quia esurientem in terris vitam duxit. Joannes Baptista præcurator Christi non solum perpetuum sibi indixit jejunium, sed tam parum cibi, potusque sumpsit, ut de ipso dixerit Christus. *Venit Joannes, nec manducans, neque bibens.*

Orat. de pauper. amor.

Matth. cap. 23. v. 12.

Anna Phanuelis filia jejunii, & orationibus Deo jugiter inservivit, assidua fundendis precibus in templo, tametsi viribus destituta, corpore gracilis, jejunii

92.

Luc. 107. 2.
117.

emaciata: *Jejunijs & obsecrationibus ser-
viens die, ac nocte non discedebat de templo.*
Et ita primi omnes exorientis Ecclesie fide-
les jeuniis assuevere, & orationibus, ut ge-
mina hac ala fulti in sublime avolarent, ad
Deum tenderent, eique soli adhererent. Je-
junio, & oratione obarmati ad victoriam
pugnârunt contra vitia, & tartareas expu-
gnârunt legiones: nec ullum è tot cœlitibus,
quos Ecclesia Deo peperit, reperias, qui non
studuerit carnem jeuniis edomare, ventrem
inediâ debilitare, & mentem oratione cor-
roborare: insolescit enim caro, si elcis fovea-
tur; & petulantiam exuit, si jeuniis coër-
ceatur; est enim ieiunium probatissima, ac
saluberrima corporis castigatio; & oratio
mentis in Deum promptior elevatio, si viri-
bus sit fulta ieiunii: hinc de S. Afella scribit
D. Hieronymus, quam direxit ad Marcellam,
quod cum per totum anni cursum iugi pasce-
retur ieiunio biduo, triduoque permanit
absque ullo cibo, & potu, & in quadraginta-
diali ieiunio suam ita huius fluctuantis vitæ
traiectionem instituit, ut omnes penè heb-
domades vultu lætante ieiunio coniungeret,
& huius beneficio ieiunii perveniret ad se-
nectam ab omni prorsus corporis ægritudine
immunem; adeo ut non doleret capite, non
laboraret stomacho; nec viscerum cruciatus
sentiret; nec sicca humus, in qua cubabat ia-
centia membra inficeret; nec sacco asperata
cutis foetorem, nec sordes, situmque ullum
contraheret; sed sano corpore, animo sa-
niori solitudinem putaret delicias; eremi
vepreta hortorum flores; & inter senticeta
huius asperioris vitæ liliū virginittatis cœ-
litibus excoleret gratius, & Numini odora-
tius, cui tam iugi adhæserat oratione, ut in
genibus cutem in duritiem camelorum præ-
orandi frequentia occalluisse deprehensum
fuerit.

S. X.

*Nisi ager corporis nostri culturâ
jejunii exerceatur, flores virtutum in
nobis non vernant, nec fructus meri-
torum ullam spondens mes-
sem.*

74

Quotquot Christianarum virtutum ex-
celluerunt studio, hi abstinentiæ, ac
ieiunii freno carnem edomuerunt,
ejusque concupiscentias coërtere, ut obser-
vat D. Basilus de laudibus ieiunii inquitens;
*Omnes sanctos quotquot fuerunt ad vitam
Deo dignam per jejunium fuisse institutos re-
peries:* hinc scimus, Nicolaum Myrhensem
Episcopum ab incunabulis prius assuevisse
ieiunare, quàm vagire, statis enim Mercurii,
& Veneris diebus semel duntaxat lac sugere
consuevit, & innocentiam, quam cum lacte
suxit, beneficio ieiunii incontaminatam sem-
per servavit: scimus, Stephanum Presbyte-
rum Constantinopolitanum prius cœpisse

ieiunare, quàm extra maternum uterum vi-
vere; siquidem mater eius gravida ab omni
abstinuit vini haustu, carnisque, & lacticio-
rum esu, & ubi ex medicorum consilio horum
aliquid admisit, quasi id nausearet Step-
hanus, statim mater revomuit: quin Stephanus
in lucem editus nonnisi matris ieiunæ ubera
suxit, neque ulla vi adigi potuit, ut è matre
pasta aliquid sumeret lactis; & à puero ita
ieiuniis assuevit, ut adultior semel duntaxat
in die corpus reficeret, idque vespere post
solis occasum; nec alias tunc gustavit epula-
rum delicias, quàm rusticanas herbulas in-
iecto sale, & aquâ lixas; quinimò sacerdotio
initiatu etiam salem tenui ademit obsonio,
& bis duntaxat per totam hebdomadem sto-
macho pauculas indulfit decoctas herbulas,
quibus labentes corporis vires reficerentur.
Adultior verò solitudinis secessum petens,
nonnisi herbas crudas in cibum adhibuit; &
iussu enervato stomacho aliquid suppedita-
re roboris, ac vino uti, Stephanus ut simul
iubenti pareret sacerdoti, & ab inolita iei-
nandi consuetudine non abscederet, unam
duntaxat vel alteram vini guttulam in per-
amplam immisit hidriam frigidâ plenam,
quo verè assereret, parum in potu vini adhi-
buisse: ex eadem obedientia diebus festis
paucas ficus solis æstu exsiccatas in diurnam
admisit alimoniam, excluso tunc quovis alio
obsonio: & hac vivendi methodo annum
ætatis attingit septuagesimum tertium nulla
ægritudinis molestia vexatus, nullo capitis
dolore tortus.

Fuerunt, & alii plures sanctitate illu-
stres, qui ab abstinentiâ materni lactis suam
inchoârunt sanctitatem. Sisinnius Episco-
pus Thauenensis diebus Mercurii, & Vene-
ris vix natus à materno lacte abstinuit. Ed-
mundus Cantuariensis Archiepiscopus qua-
vis feria sexta per totum vitæ cursum præ-
ter aridum panem, & exiguum frigidæ hau-
stum nil gustavit. Ivo illustris ille Pater
pauperum omnibus pervigiliis, quod ieiuniâ
legem religiosè servaret, pane, & aqua dun-
taxat cœnavit, prandio penitus omisso. Et
plures alii recensentur, quos sol nunquam
vidit comedentes, & qui nonnisi vespere post
occalum solis parum, vel leguminis, vel her-
barum, aut fructuum stomacho concesserunt.
D. Hilarius annorum septuaginta se-
nex neque diebus festis quidquam alimentâ
antequam Sol occideret demisit in stoma-
chum, & eius fercula lentes fuerunt, & hæ
non coctæ, sed aquâ maceratæ, vel herbarum
aliquid cum frustulo hordeacei panis. Imò
ab anno ætatis sexagesimo tertio usque ad
octogesimum panem etiam ademit gulæ, cui
tantum insculum ex coctis herbis extractum
indulfit.

D. Antonius Abbas, nonnisi vespere
post occasum solis, parum comedit vilioris
panis cum modico fontis haustu, cui obso-
nio ad totam lautitiem modicum addidit sa-
lis, & plerumque totum biduum, triduum-

que teste Athanasio omni cibo abstinuit. Scimus D. Paulo Eremitarum Principi unicam arborem palmæ indumentum æque, ac alimentum suppeditasse usque ad annum ætatis sexagesimum, & ab hoc ad centesimum decimum tertium dimidati panis fragmentum quotidie corvum eidem attulisse, & integrum duntaxat panem subministrasse, cum magnum Antonium hospitio excepit, cui tunc Deus duplicavit annonam. Scimus Epesium Anachoritam in eremo nunquam per annos quadraginta interdium comedisse, sed tantum cum vespere inciperent sydera illucescere modicum obsonii ad detritas corporis vires reficiendas sumpsisse. Scimus D. Elpidium Abbatem in solitudine rerum divinarum vacantem meditationibus solis diebus dominicis, & mercurii modicum sumpsisse alimenti. Scimus D. Hieronymum in Berthehemitico secessu repugnantem spiritui carnem hebdomadarum inedia subiugasse, & id præstitisse, quia ei volupè fuit ita assuevisse. Scimus Sabam Abbatem religiosissimum ex hebdomadæ diebus quinque sine cibo, & potu tranlegisse, & quinque duntaxat dactylorum nucleos, modicumque aquæ reficendo stomacho adhibuisse. Scimus D. Wolstanum tribus in hebdomada diebus ab omni cibo, & haustu abstinuisset, & reliquis nonnisi caules elixos cum frustulo hordeacei panis comedisset. D. Liphardum nonnisi unicam hordeacei panis unciam admisisset in totius prandii, & cœnæ apparatus. Simeonem Stilitem totis hebdomadibus assuetum ieiunio eò inedia exercitatione pervenisse, ut testibus Theodote, & Evagrio viginti octo annis totidem quadragesimas absque omni cibo traduxerit. D. Theodorum Siceotem à natali Domini JESU usque ad dominicam palmarum prorsus inprantum, & incoenatum vitam duxisset, paucis duntaxat pomis, vel oleribus adhibitis die solis. D. Zoëradum per triduum frequenter ab omnibus abstinuisset esculentis, & poculentis. D. Equitium reclusum, virum admirandæ abstinentiæ, ac miræ pœnitentiæ ferreis ad nudum corpus catenis constructum, & aspero indutum cilicio totam obsonii lautitiem sumpsisset hordeaceo, eoque sicco pane cum paucis dactylis, & totum quadragesimale jejunium solis herbarum radicibus absolvisset. D. Nicolaum à Tolentino à septimo ætatis anno per mediam hebdomadæ partem cibum omnem rejecisset, & annis triginta abstinuisset ab esu carniū, ovorum, & piscium, & reliquos dies solo pane, & aqua corporis vires instaurasse.

97.

Neque defuerunt ex imbecilliori sexu foeminae sanctitate insignes, quæ per servata jejunia escas corpori adimerent, quò spiritus virtutum obsonio fartus lautius pinguesceret. Constat, S. Cæciliam biduanis, & triduanis ieiuniis vegetiorem prodiisse. S. Theodoram totis hebdomadibus ab omni abstinuisset alimento. S. Genovesam ab anno ætatis decimo usque ad quinquagesimum

bis tantum quavis hebdomade diebus Jovis & Solis modicum sumpsisset obsonii. & totam prandii lautitiem fabarum, exhibuisse pulmetum cum frustulo hordeacei panis. S. Agnetem de Monte Politiano quindecim annos solo pane, & aqua jejunaisset. S. Claram Afisiatem geminam quot annis integram exegisset quadragesimam solo pane, & aqua. Et quotquot jejunii assuevere, hos tartareus hostis pugnare quidem potuit, sed non expugnare, quia jejunio loricati omnes sacedæmonis ictus retulerunt, & tartareos eluserunt astus, coërcuerunt conatus, frustrarunt impetus.

Refert Gellius, Lucium Sullam in terra Attica oppugnasse Piræum, cujus defensionem aderat Archelaus, qui turrim prope mœnia ligneam construi curaverat, e cujus fastigio facilius obsidentibus hostibus incommoda adferret. Eduxit Sulla copias, & omni, quæ potuit industria connisus est, turrim illam sibi objectam, ac noxiam adiecto igne incendere. Accesserunt Sullæ copiæ, ligna subdidere, ignem admoverunt, sed quamvis flammæ turrim cingerent, non tamen eam combussere. Causa verò, cur turris expugnari non potuerit, ea fuit, quia Archelaus omnem turris materiam alumine obliniverit, ideoque licet ex omni latere flammæ crepitarent, & subjecta ligna arderent, non tamen turris valuit flammæ concipere, nec quidquam pati damni. Mirati fuere Sullani milites hanc lignæ turris invictam pertinetiam, quæ Sullæ conatus omnes frustravit, astusque bellicos elusit. Quid nisi caro nostra non secus ac lignum abiegnum flammis concipiendis concupiscentiæ prorum pravorum affectuum igniculis facile corrumpitur. Verum si lignum hocce nostræ carnis abstinentiæ obliniatur alumine, suas concupiscentiæ flammæ vires deperdunt, nec quidquam possunt illi damni adferre, quia jejunium æstus extinguit concupiscentiæ, flammæ sopit animi irascentis, & pravos quosque affectus compescit.

Hujus jejunii virtutis, & efficaciam illustre dedit documentum Mulier quædam decora facie, nobilis genere, venusta vultu, ac divitiis affluens, quam cum sibi in uxorem delegisset, eamque duxisset vir honestus, ac congestis ex mercatura divitiis præ patriæ suæ divitiis opulentior, & per aliquot jam annos cum ea maritali vixisset affectu; secretius hic suam alloquens sponsam dixit: tu scis dilectissima sponsa, quomodo industriam negotiationis, & ope mercaturæ divitiarum incrementa nostrum repleverint ærarium; quia verò negotia mea id necessario exigunt, ut rationes exigam ab iis, qui mecum in mercatura res suas agunt, debeo à patria abscedere, & quidem fortassis per aliquot annos, sed quia vereor ne acerba nimis mea tibi obtingat absentia, ideò quale sit tuum desiderium, vellem sincerè mihi exploratum faceres, quia à te separari nisi per mortem, nec possum

98.

Lib. 1. s. no. 5. in Atti. CATUM CAP. 1.

99.

possum velle, neque velim posse. Ad hæc sponsa lachrymis madida respondit, tametsi nonnisi gravissima tua possit mihi absentia obtingere, quia tamen tibi utile visum est hinc abscedere, mihi placet, quod concepisti, nec aliud possum velle, quam quod tu. Age igitur prout tuis negotiis magis congruum tibi visum fuerit: sed tunc sponsus: unum, tamen vereor, & quod tui causa expaveo, est, quia plures hujus civitatis juvenes sciunt, te foeminam venustam esse, ac pulchritudine decoratam, hinc timeo, ne, si me absentem audierint, laqueos tuo apparent pudori, teque in sui amorem pertrahant. Quod si tu maritalem fidem violares oblita pudoris, me etiam interficerent. Tunc sponsa non est, mi dilectissime sponse, quò ita verearis, cum parata sim vitâ potiùs defungi, quam tibi non esse fidelem, nec unquam præter te, ullum admittura ero amatum. Abivit sponsus sola cum famula reliquit domi sponsam, quam ubi juvenes loci noverunt, domi solam, ut eam ad nequiores suum allicerent amorem, cœperunt nocturnis horis ante ejus domus fores ludos instituere amatorios, resonantibus cantilenis, ac musicis instrumentis, quibus nitebantur cor mulieris avertere, quæ tamen servatura sponsonem datam sponso fores clausit, & fenestras omnes, quin oculos etiam, & aures; cumque novissent juvenes se inutiliter tempus terere, cessarunt à venereis illis illicitis.

100. Verùm post non multum temporis, cum inciperet Mulier injectum oculis frænum laxare, juvenem quendam vidit aspectu venustum, formâ amabilem, qui cum frequenter per talem transiret plateam, mulier quædam stimulata curiositate ab ancilla petiit, quisnam esset juvenis ille, qui tam frequenter ante suam domum pertransiret, cumque audivisset juvenem esse professione doctorem in utroque jure, insigni dotatum scientiâ, nondum matrimonio ligatum, cœpit impuro æstu mulier in eum exardescere, cui insidias paratura tempore, quo consueverat per plateam transire ad fores domus Mulier cœpit descendere cultu corporis, & vestium ornatu splendidior, juvenem pertranseuntem priùs salutatura, & postea cum ipso locutura, ac amatorios tandem cœpit miscere sermones, ac suum juveni prodere amorem, quin petiit etiam ut posset cum ipso domi immorari. Juvenis verò conjiciens mulieris pravum amorem, ut erat vir prudens, & culturæ præsertim castitatis addictus de modo cœpit cogitare, quo nequissimum illum in muliere æstum extingueret; responditque propterea velle quidem votis suis adnuere, sublato tamen priùs quodam repagulo, haud difficulter removendo. Dixit igitur foeminæ non posse ei tam cito satisfacere, eò quia cum degeret in Academia studiorum causâ, contigerit, quòd studiosi seditionem suscitaverint, in qua quidam vulnibus faucii fugerunt, & alii etiam enecti

cecidissent, & ipsum ut periculum evaderet vovisse virgini matri per biennium castitatem, & jejunium, in panè solo, & aqua singulis diebus mercurii, veneris, & saturni; & ne tantæ liberatrici ingratus existeret, vellet priùs votum persolvere: & sexaginta adhuc illi superesse dies jejunii, quòd si nimis prolixum foeminæ visum fuerit tempus, subdidit juvenis, sui ego consultus quendam virum Theologum, qui mihi respondit, posse me dies jejunii continuare per singulos septimanæ dies, donec numerus fuerit adimpletus. Quòd si hi sexaginta dies adhuc tibi videantur nimii, possumus illos simul dividere, ut tu triginta dies tibi assumes jejunandos, & totidem ipsemet, quo fiet, ut infra triginta dies sim ego solutus, & tuis liberius possim votis annuere, mihi que etiam satisfacere, cum te unicam depeream; ita dixit vir castitatis cultor, non quia cogitaret aliquid mali cum foemina perpetraturum, sed ut ægritudini mulieris pharmacum adaptaret rigidioris jejunii in solo panè, & frigida, quâ inciperet, & ipsa frigere, æstusque impuros extingueret.

101. Inchoavit igitur mulier trigintadiale jejunium. Interim juvenis post triduum ad eam revertitur visurus, num inchoatum jejunium continuaret. Perhumanissimè excepit mulier juvenem suum intrantem cubiculum, sed juvenis tantum eam monuit, ut constanter ageret, ac inchoata jejunia compleret. Post aliquot dies reversus juvenis observavit mulierem ex inedia vultu impaluisse, æstusque minori de pravo suo amore secum sermones miscere, eique tamen impensius suasit, ne ab inchoatis ieiuniis desisteret, donec totus numerus absolvatur. Rediens tertio, die iam sexta decima ab inchoato ieiunio, eam invenit adeo viribus destitutam, vultu emaciatam, & toto corpore imbecillem, ut vix assurgere potuerit, ut ex consuetudine ingressuro juveni amasio obviaret; quinimò beneficio frigida, ad eam cœpit sanguis in ea frigere, & impudici amoris æstus ita extingui; ut pluribus licet circumamicta vestibus, non tamen adhuc posset calefcere. Cumque fuisset juvenis eam consolatus, ac discessisset; die vigesima quarta iterum ad mulierem revertitur, sed non amplius stantem, sed in lecto languentem sine viribus, & absque ullo profus æstu amoris impudici, quo juvenem deperierat. Quod cum juvenis animadvertisset, foeminam interrogavit, num inter frigentia membra, adhuc fervidum in ipsum sentiret amorem. Tunc mulier ad se reversa, & simul intelligens pharmacum sibi curandæ nequioris amoris ægritudini à juvene amasio sibi adaptatum, cœpit verecundiâ tota confundi; & firmiter sibi proposuit eidem morbo imposterum idem se accommodaturam pharmacum.

102. Est igitur ieiunium alexipharmacum non solum anodynum, relaxans, & catharticum;

cum; verum etiam egregie exterforium, quidquid enim sordium voluptas impura contrahit, id ieiunium extergit. Quod si nulla alia suppeteret causa ieiunandi frequentius, hæc una saltem semper sufficeret, eò quia sit jejuniæ pharmacum impuros extinguens æstus, & sordes carnis extergens. Præ cæteris siquidem corporis castigationibus, nulla est, quæ insolescentis carnis ita coërceat petulantias, quàm jejuniæ; quod ad debitam modestiam revocat corporis membra, quæ ritè componit. A jejuniis discit caro non ferocire, sed rationi obedire, hinc aiebat D. Hieronymus, Ardentes dæmonum sagittas jejuniorum frigore esse restinguendas: & revera si abigendus sit canis, non ei exhibendæ sunt carnes, sed echinata est illi clava ostendenda: si olla ebulliat, non ligna sunt ei submittenda, sed potius amovenda, & ignis subducendus: si equus ferociat, minuendum est ei pabulum, subtrahenda avena; si caro insolescat, jejuniæ est illi indicendum, & inediæ alexipharmaco atterenda, quapropter D. Paulus ait: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte cum alijs prædicavero ipse reprobus efficiar.* Quid ni licet D. Paulus usque ad tertium cælum raptus fuerit, laboribus exhaustus, plagis, & carceribus emaciat, studio virtutum insignis, adhuc tamen contremisit, ne caro insolescat, quam propterea conterit, ac compeleit iniquiens: *Castigo corpus meum.* Non tamen huiusmodi castigatio, fuit cruenta flagellatio, humi cubatio, vel cilicii asperitas, sed ut censent Ambrosius, & Chrysostomus, jejuniæ fuit, quo & rebellantes concupiscentiæ æstus extinxit, & pravos quosque corporis motus compeleit.

Jejuniæ igitur fuit Apostolo Paulo corporis castigatio, & alexipharmacum, quo ægritudines curavit concupiscentiæ. Quod si Doctor gentium, Medicus animarum hoc pharmacum adhibuit, propriis curandis rebellantis concupiscentiæ morbis, non est, quod debeamus nos hoc idem horrere pharmacum, quod Medicus, & verbo, & exemplo nos edocuit. Carnis nequitia, & fraudes non indulgentiâ corriguntur, sed sola abstinentia abiguntur. Hinc appositè D. Chrysologus: *Cibus parvus de caelesti sumatur annona, terreni luxus copia non quaratur, in poculo sobrietatis mensura servetur, vires ebrietatis non enervat, jejuniæ muniamur, & sic insipienti indicamus bella peccati, statuatque criminibus pugnam, conflictum vitijs nuntiemus, securi de victoria: quia nec arma caelestia hostes poterunt superare terreni, & paulo infra subdit: Jejunantibus nobis Diabolus esurit, qui nostris semper saturatur ex culpis: & Serm. 13. commendans virtutem ieiunii ait: Nunc est tempus, quo gula cum jejuniæ, abstinentia cum crapula, cum luxuria castitas, cum perfidia fides, pietas cum impietate, patientia cum furore, cupiditas cum libertate, misericordia*

cum avaritia, humilitas cum superbia, sanctitas cum reatu Christo remuneratore configit. Vult enim ieiunium vitia prosternere omnia, & virtutes promovere; quia vires quas carni ieiunium adimit, eadem aucto scœnore spiritui addit, & Christi pugil jejuniæ munitus habet, quo hostem prosternat, & inconcussam prodat fortitudinem: idque fortassis causæ fuit, cur caelestis Nuntius sponsurus Samsonem, Matri abstinentiæ indixerit, simulque prædixerit eam parituram filium virorum fortissimum, qui captivitatis iugum contereret, qui virtuti, ac libertati consulere, quia nimirum in sinu conceptus abstinentiæ: *Cave ne bibas vinum, ac ficeram, nec immundum quidquam comedas, quia concipies, & paries filium, cuius non tanget caput novacula, erit enim Nazareus Dei ab infantia sua, & ex matris utero, & ipse incipiet liberare Israel de manu Philistinorum.* Necessum fuit, ut abstinentia eum conciperet, ac conceptum in sinu foveret, qui de prostratis Philisthæis victrices erat palmas deportaturus.

Viros fortes captivitatis depulsores, & libertatis assertores ieiunium concipit, fovet, ac munit, instruitque ad fortissima bella. Imò tantæ est ieiunium virtutis, ut vel contra mortem ipsam prævaleat. Cum inieciisset Elias claustra nubibus, & Regis propterea fuisset indignationem veritus; mortem declinaturus occulta deserti loca petiit; postea Sareptam adiens cum morte certamen iniit, eamque Elias vicit, ac prostravit, cum demortuum puerum iussit resurgere: *Reversa est anima pueri intra eum, & revixit.* Sed quibusnam armis fultus Elias è deserto prodierit mortem prostraturus in Sarepta? si minas Regis veritus trepidavit, & in desertum aufugit, cur tam intrepidè mortem aggreditur, eamque expugnat, ac spolia rapit in puero mortuo iussio ad vitam resurgere? fortitudinem hanc, quâ Elias cum morte pugnavit, eamque expugnavit, jejuniæ suppeditavit, jejuniæ arma dedit, & ad bellum Numinis pugilem instruxit; siquidem in deserto pane duntaxat siligineo, & quidem non nisi semel in die alebatur: & in Sarepta exigua etiam polenta, vel placenta, & solè frigidâ contentus fuit: *Fac de ipsa farinula subcineritium panem parvulum, & affer ad me.*

Tametsi inieciisset Elias claustra nubibus, Regis adhuc verebatur indignationem, quia nondum jejuniæ loricatus. Cum verò in deserto, & Sarepta armis se munivisset jejuniæ, tunc nec mortem ipsam amplius expavit, quia corpus non pavit, quia ubi jejuniæ vigit, parsimonia effloruit, prævaluit Elias etiam in mortem: invictas enim suppeditat jejuniæ vires, quibus non de morbis tantum animi, sed & de ipsa corporis morte triumphat inedia: appositè D. Basilii Seleuciensis ait: *Contra homines mors invicta per Eliam vinci didicit, ac lingua*

1. Corinth. cap. 9.

103.

Serm. 12.

Lib. Judic. cap. 13.

104.

2. Reg. cap. 17, v. 20.

105.

Orac. 22.

qua Prophetica vim passa lugubrè cecinit. Dum Elias in deserto vires per jejunium adimit corpori, spiritum ad pugnas, & victorias corroborat; dum in Sarepta solo pane subcinericio, & aquâ contentus corpus debilitat, nec mortem ipsam expavet, quam bene prorsus timuit; cum Regis indignationem declinaturus in desertum aufugit.

Nulli igitur dubium, quin ingluvies plurima humanæ naturæ ingerat detrimenta, quæ abstinentia restituit; cibus enim vires abscindit, dum humores in languorem corrumpit: abstinentia verò dum no-

xios coquit humores corporeas reparat vires; licet Elias prorsus mortem expaverit, mors tamen cessit Eliæ jejuno. Jejunium ait Chrysologus: pugnat contra vitiorum Serm. 19. surmas, contra acies criminum, contra informes concupiscentiarum formas, contra demonum rotas aëreas, rotas diffusas. Et innumerat legiones; imò & Elias contra mortem ipsam prævaluit jejunus in Sarepta, quam timuerat passus in minis irati regis; quando ventrem pavit, mortem expavit; quam jejunus prostravit cum demortuum adolescentem ad vitam revocavit.

DISSERTATIO XXIII.

Castitatis culturâ reliquæ germinant virtutes, & probi omnes affectus efflorescunt; flaccentque pravi.

§. I.

Sicut luxuria omnium turpitudinum accersit dedecora; ita castitas omnium virtutum promovet honestamenta.

1.

Erinde ac Luxuria fecunda est parens vitiorum, pravosque omnes fovet, nutritque affectus; ita castitas reliquis facta virtutibus non nisi probos enititur affectus; pravosque abi-

git; est enim Promus ille condus, à quo bona omnia in animi cella reconduntur ad incrementum Christianæ virtutis. Quia si luxuria omnium dedecora flagitiorum accersit, ait enim D. Gregorius Nazianzenus: *Non enim peccatum illud solum, quod circa corpus admittitur, fornicatio dicitur, sed quodvis aliud flagitium;* id siquidem Libidinis est proprium reliqua agglomerare vitia: è converso castitas singula promovet virtutum decora; est enim castitas per se reliquarum virtutum ingens, ac necessarium ornamentum, quo sublato virtutes cæteræ suo destituuntur decore, privantes ornatu, ac defloratæ jacent in squalore. Ammius Marcellinus censet id virtutibus reliquis castitatem præstare, quod cæteris membris in corpore humano facies, ejus decore totum corpus splendescit, & citat Bachylidis Lyrici Poëtæ dictum, quod Julianus crebrè usurpare consueverat. Ut egregius pictor vultum speciosum effingit: ita *Verani de Affectibus Tom. I.*

prudicitia celsius consurgentem exornat, huc facit tetrasticon illud.

Ut cum de statua facies formosa revulsa est,

Non decus in reliquo corpore truncus habet,

Sic reliqui mores spreti sine honore jacebunt

Ni sint ornati laude pudicitia.

Si igitur est luxuria vitiorum, ac improborum affectuum putida sentina; castitas virtutum omnium est radix, ac proborum affectuum fecunda parens. Castitatem qui excolunt, virtutum floribus ornantur, ac suaviter olent morum probitate; cultrix castitatis fuit Susanna, sed virtute floruit, piisque affectibus ita Numini adhæsit, ut non siverit per senum illicia ab ipso sejungere parata mori potius, quam fœdari; non enim moechi eò infaniores, quod seniores sollicitaverunt solum pudicitiam; sed etiam damnaverunt; & castitatis cultricem, quam osculis corrumpere non valuerunt, saxi impetere faterunt; non solum liliū spinis obsepiverunt in horto, dum spiris lacertorum pudicam implicarunt viraginem: verum & pudoris tenacem traxerunt ad tribunal, ut quæ in horto non potuit foemina

P p p

blan.

Or. 11.

Lib. 24.

blanditiis molliri, ac flecti ad illicita, saxorum duritie frangeretur ad necem in tribunali.

Naufraga petiisset in lilio coltrix castitatis, ni ultrix impuritatis sacra adfuisset Nemesis, quæ senem coërcuit impudentiam, & mulieris vindicavit innocentiam; Latuerunt senes impuro amore insanientes veluti angues in herba, quò inter vireta, venenum evomerent in perniciem pudicitiae; quòd si foemina deliciis affluxisset in laticibus, senibusque adhæssisset, ab iisdem lapillis fuisset pretiosis ornata, non lapidibus onerata. Eva certè sanctior fuit Susanna cum in Pomario se falli non sivit; quamvis mœchi non immortalitate eam allicere, ac fallere studuerint, sed dura lapidum morte corrumpere; nimirum cum Susannæ castitate didicerunt inter vireta Pomarii, & reliquæ florere virtutes, prohiq; mores suavius olere. Eva uni succubuit Angui allicienti ad pomi vetiti delicias, quibus vel ipsam inuasit Divinitatem, rapinam arbitrata æqualem fieri DEO, non tamen æquitate, sed crimine, ac pomi rapina: Susanna verò in Pomario ne offenderet Divinitatem Angues geminos ad illicita suadentes non ungue more Herculeo discerpit, sed amore pudicitiae suo compressit lilio. Quid? quòd sæviorem fuit procellam Susanna in fonte passa; quàm Jonas fluctuante in æquore; unum hic cetum invenit, veluti in naufragio portum, in quo tutus viveret, & psalleret; cum Susanna geminos in fontis blandiente malacia, ac pellucidis laticibus cetos expaverit, quibus si adhæssisset, exitium incurrisset; quia si licuit Prophetæ Numen in Monstro implorare; eierasset Susanna Deum, si vel uni fuisset ex senibus eblandita. Efferata certè fuit senum infania, quæ castitatis cultricem, aut lascivire coëgit ad scelus; aut mori adegit ad infamiam; sed Susannæ castitas nivibus pudicitiae, & impuros extinxit ignes, & frigere, simulque rigere fecit senes, qui exarserant in libidinem; quia ubi lilium olet castitatis, pravi omnes abiguntur affectus. Nulla est senectutis glacies tanta, quæ ad solem foemineæ venustatis non regelascit, imò non exardeat, flammisque concipiat ad externi nitoris repercussum.

Venustas muliebris in lilio efflorescat castitatis in sentinam degenerat foeditatis. Dispiciamus & ovium vellera, & serpentum exuvias; gregum villi, quia incompti, & impexi nil præferunt venustatis, sed quia villi sunt ovium; integumenta habentur, ac præsidium innocentiae: secus anguium nitens corium, ac discolor cutis, quia solum prodit fucata mulieris, non nisi veneno præludit, & exitio. In anguium cutem diceret Zeuzim, vel Apellem totam profudisse colorum supellectilem; ac venustatem; imò & mundum ipsum muliebrem in cerattarum corio super-

bire, cum ibi smaragdus virere videatur, purpurascere Amethystus, rutilare pyropus; tam elegans est in serpente colorum illecebra, ut & iridem collo præferat, lucemque auream vibret è squamis; verum ubi blanditiis videtur mitius illicere; & pompâ venustatis suavius eblandiri, ibi toxica evibrat nocentiora in illecti exitium; latent sub gemmis venena; non fulgor est ille aridentis; sed fulgur interimentis; non discolor iris solari præludit splendori, sed Arcus noxius venenata evibrat tela, quibus ferales accersit Libithinæ umbras; nitor est sed lethalis, venustus est serpens, sed exitialis; incedit enim anguis veluti trabeatus, sed solo afflatu interimit: ab hac serpentiva venustate; nec latum unguem dixerim abluere muliebre speciem, quæ hoc cerattarum depicto corio venena evomit, nisi lilium in ipsa efflorescat castitatis; flos est castitas, qui si excolatur, exitima negligitur species; sed pulcrius intus virtus floret, ac suavius olet; & non amplius anguem æmulatur, sed agnum imitatur; cuius & lacte pascimur, & velle regimur; quia exulta castitas animi nobis ornamentum suppeditat, ac cæterarum promovet incrementa virtutum. Ab hac una radice feliciter pullulant cæterarum flores virtutum, & visus est Salomon innuisse, cum dixit: *o quam pulchra est casta generatio cum claritate*; est castitas cæterarum virtutum generatio, quia earundem est foecunda parens, fons, & origo proborum omnium affectuum: sicut luxuria generica quadam nomenclatione malitia nuncupatur, eò quia origo fit malorum omnium, ac pravorum affectuum fons putidissimus; ita cum sit contrariorum eadem ratio; castitas à plerisque sanctis Patribus simpliciter sanctitas dicitur, eò quia fons sit, ex quo singuli scaturiunt sanctitatis rivuli.

Idque causæ, cur Apostolus ad Thesalonicensis, præ cæteris culturam commendat castitatis, quâ sanctificamur; addens percharam esse Numini hanc virtutem inquiens: *Hæc est voluntas DEI sanctificatio vestra*, seu ut nos contineamus, & virtutem excolamus castitatis: neque quidquam aliud per sanctificationem Apostolus innuit, quàm ipsam pudicitiam; tametsi ad sanctificationem pertineant charitas, justitia, humilitas, patientia, & reliquæ morales virtutes; unicam tamen per sanctificationem significat castitatem, quia ab hac una veluti à foecundissima radice flores pullulant, germinantque reliquarum virtutum: ait enim Apostolus: *Hæc est voluntas DEI sanctificatio vestra, ut abstineatis vos à fornicatione, ut sciatis unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, & honore, non in passione desiderij*: aperte indicat Apostolus, sanctificationem nostram abstinentiam esse

se à fornicatione, quatenus ex cultura castitatis reliquæ in nobis efflorescunt virtutes.

6. Hinc sponsa lectulum suum floridum vocat, seu omnigenis ornatum floribus: *Lectulum noster floridus*, quia castitatis lilio olebat, & ideo floridus, quia castus: sponsi enim, qui pascitur inter lilia, inhiabat amplexibus, & quia castè diligebat, virtutum omnium floribus suum exornavit lectulum, *Lectulum noster floridus*: sed cur sponsa lectulum diminutè vocat, & non lectum? an quia laxiores quorundam conscientiæ, quæ elephantos capiunt, & camelos ob laxitatem, cui adhærent, rarè floreat? quò enim conscientia Deum reveretur, & quibusdam veluti scrupulis plerumque coarctatur, eò amœnius floribus vernat, & elegantius ornatur virtutibus. Non lectum amat, sed lectulum cupit, quæ sponsa est castitatis cultrix; placent ei angustia, displicent laxitates; lectulum tantum quærit, ut quieti indulgeat, non ut otio vacet, nec voluptates quærat. Placet sponsæ lectulum, sed floridus, seu qui lilia oleat, & cæteris virtutum floribus ornatur: differt sanè sponsæ lectulum à cruce sponsi: ille floridus suaviter oler, hæc spinis circumsepta cruore madet; ille floridus convestitur, hæc clavis perforatur; ille candore albescit liliorum, hæc purpurâ rubescit effusi cruoris: sed ubi in lectulo sponsæ floreat lilia; in cruce sponsi vernant purpureæ rosæ, quia nimirum ubi castitas efflorescit, ibi charitas exardescit, ac cæteræ vigent virtutes.

7. Idque videtur fuisse Joanni ostensum in Apocalypsi, ubi divinæ sedis describens apparatus, similem dicit visioni smaragdinae: *Iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdinae*: sed cur Numinis thronum iridi æquiparat, & smaragdo? cur non potius pellucido adamanti ob inconcussam firmitatem? vel ignitis piropis ob amoris flagrantiam? An visioni smaragdinae similem dicit, quò in smaragdi virore spem concipiamus, beatitatem enanciscendi? sed cur iridi smaragdinae comparatur? *Iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdinae*. Quòdnam latet hæc mysterium, cum iris ex smaragdo potius, quàm ex alia quapiam gemma referatur constructa? perspicuum est, iridem discolorum plures in sua colorum varietate gemmas referre. Cùm iris apparet, arcus quidam ingens efficitur in aère, qui speciem præfert venustissimam, & aspectu jucundissimam, ac cogitatu mirabilem, laudaturque ob id in sacris litteris, & in tesseram reconciliationis, ac symbolum fœderis à Numine usurpatur, quasi Deus in iride pacis symbolo arcum suum clavo appendat nubis, ne tela bellorum ulterius ejaculetur, sed quis non miretur in arcu appenso colorum elegantiam, ac miram varietatem? cùm cecinerit Poëta de iride. *Mille trahens varios Verani de Aëribus Tom. I.*

adverso sole colores. Suspiciamus in ea colores varios ceruleum, vicidem, purpureum, luteum, igneumque non minus admirabili naturæ arte permittos, quàm confusione quadam distinctos, alios ex aliis nexos nullius oculi decipiente commixtura, quæ à simillimis incipiens in dissimillima desinit: & tanta est eorundem perspicuitas, vis, & elegantia; ut eorum gratiam nullus è lapidibus pellucidus nitor, nullus vermiculorū, conchiliorumque sanguis exæquet. Si igitur non solum virorem smaragdi iris præfert; verum, & reliquarum gemmarum nitores, cur potius visioni smaragdinae, & non adamantinae similis dicitur? quia nimirum smaragdus symbolum est castitatis, quæ semper viret, & suo virore jugiter floret: prætulit unum smaragdum cæteris gemmis laconismi studiosus, quia solam exprimens castitatem, cæteras non reticet virtutes ejusdem veluti pedisequas; scitè Cornelius à lapide expendens illud Joannis in Apocalypsi ait: *Iris instar smaragdi symbolum est virginittatis, qua semper viret, & suo virore splendescit instar smaragdi*. Hinc Poloni symboli involucro expressuri virginittatem, quam S. Casimirus ab incunabulis intemeratam servaverat, eamque sub ultimam vitæ periodum constanter illæsam asseruerat, dum gravi correptus morbo mori potius selegit, quàm castitatis temerare candorem, iridem posuerunt, quæ symbolicè hanc indicarent virtutem S. Casimiri addito lemmate *sum quasi iris* alludentes nimirum ad hanc smaragdinam iridem, quam Joannes refert à se visam in circuitu sedis, seu Numinis throni. Est igitur smaragdus symbolum castitatis, ex qua veluti è suo fonte cæteri omnes scaturiunt virtutum rivuli.

Idque causæ, cur S. Ephren in Ascetorio suis enixim Monachis hujus commendaverit virtutis culturam inquires: *Serva frater castitatem corporis tui, quam si in charitate Christi custodieris, omnem facitè virtutem perfecte exercere, & assequi poteris*. Neque sponsæ venustas, ac multiplex pulchritudo ab alio virtutis flore, quàm ab uno castitatis lilio dicitur à sponso derivata: *Ecce tu pulchra es amica mea, Ecce tu pulchra es: oculi tui columbarum*. Ideo non semel, sed geminato præconio pulchra effertur sponsa, quia oculos præfert columbarum, quæ pudicitia, ac castitatis ob candorem plumarum habentur symbolum: hæc si vigeat virtus cæteræ eidem consubulantur: sponsæ oculi columbarum dicuntur, quia oculi sunt simplices, defœcatis à quovis nævo: licet pulcherrima sit, omnemque excludat maculam, non tamen nævos in aliorum oculis, & virtutibus indagat, si lateant; vel si prostent, non fastidit; quia simplicitas è radice progerminans castitatis alienos potius tegit, quàm exploret nævos: quæ sine cultura castitatis solius corporis venustatem jactat mulier, aliorum promptius fecunditates.

ditates sugillat; & quasi purgator in ipsa oculus cæcutientes arguit; festucas reprehendit in aliis, cum trabem non videat in suo. Una sponsa quia castitatis cultrix oculos præferebat columbarum, seu simplices, & minimè cenorios, quia ab una castitate; & cordis simplicitate, & recta mentis intentio, ac reliquæ prodeunt virtutes; ideoque sponso gratissima, quia nullam passâ sit in se maculam videri, neque ullam noverit ipsa in aliis videre; ideoque non semel, sed geminato præconio pulchra effertur, eò quia gemina fulgeat pulchritudine, unâ, quâ omnem à se maculam abigit; & aliâ, quâ in cæteris nullum respicit nævum, quem redarguat. Bis pulchra dicitur, quia castitatis cultrix nulla sordescit in se labe, nec ullum in aliis quem redarguat nævum adnotat; charitatis siquidem oculus innocentiam fingit in alieno vultu, & castitatis lilium candorem, quem præferebat intemeratum, in aliis nitentem asserit.

9. Bis igitur formosa sponsa castitatis cultrix effertur, eâ scilicet quam in se habet, & eâ, quam fingit in aliis, pulchritudine; quia lilium castitatis eum emittit odorem, quo adstantia quæque oleant: est enim castitas, quæ cæteris virtutibus decorem impertitur, quæque propterea à Cypriano asseritur regina omnium virtutum moderatrix: quod si officio fungitur Reginæ, æquitas id exigit, ut eodem ornatu etiam fulgeat, quò tantæ dignitatis fastigio digna esse videtur; ut respondeant dignitati ornamenta virtutum, quia ut ait D. Hieronymus *Virgo decore virtutum in Ecclesia supra viduas, & nuptas ornari debet.* Sunt enim Virgines, quæ in militante Ecclesia similitudinem assequuntur spirituum, qui florent in triumphante, & propterea iisdem debent, & virgines pollere in terris virtutibus, quibus fulgent Angeli in cælis, ubi divinis duntaxat sunt addicti obsequiis, ac laudibus, Numinis ministerio mancipati, ut ait Apostolus ad Hebræos, ubi loquens de Angelis in cælesti patria ait: *Omnes sunt ministrorum spiritus, seu Dei voluntati affixi, ac in ejus exequendis mandatis parati, ut nulla in re valeant moram pati, cum facientes verbum illius commissi sibi ministerii partes fideliter exequantur.* Perinde cultor castitatis, ac Numinis addictus obsequiis ea promptè exequitur, quæ divinæ esse voluntatis noverit: una enim castitas est, è qua promanant cæteræ, quæ in Asceterijs vigent virtutes.

10. Vir enim asceta, qui per culturam castitatis suo Numini corpus dicavit, omnia quæ divinæ sunt voluntatis, diligenter investigat, & per celerem obedientiam ea studet adimplere, quæ novit divinæ esse voluntati consona: non enim ullum Deo gratius donum, nec ullum sublimius sacrificium offerre quispiam potest, quàm se ip-

sum divinæ voluntati in omnibus subdicere: neque quid aliud Majestas divina ab homine exigit, nisi ut se exhibeat hostiam viventem, sanctam, acceptabilem, quam si quis ritè obtulerit, religiosè litavit. An non castitatis cultores cælestibus accensentur spiritibus divinam exequentibus voluntatem? & de quibus ait David: *Misisti ejus, qui facit voluntatem ejus:* una enim exculta castitas alas obedientiæ suppetat, quibus expeditius Numinis exequatur voluntatem; suntque cultores castitatis Angeli terrestres, qui sacrificium animæ per jugem cum DEI voluntate conformitatem, & corporis offerunt; ut nihil jam quod caro blanditur; sed quod spiritus sanctus dictaverit, exequantur: nulla in ipsis remanent desideria carnalia, cum quibus mens pugnas ineat, & conflictus sentiat, quia nil est in corpore, quod spiritui obfistat: si enim desideria, quæ carnis sunt, abigantur, omnis concupiscentia in charitatem transit, quæ suam à castitate etiam haurit venustatem, ut castitas suam à charitate pretium; est enim castitas, adeo charitati adnexa, ut ab ipsa pretium habeat, ac meritum; hinc virgines, quæ in vasis suis oleum habere neglexerunt, à sponso abjectæ fuerunt dimissæ: *Nescio vas,* eò quia earum anima cælestibus charitatis non uretur ardoribus.

Plures sunt, qui satagunt vasa quidem parare, sed quia negligunt oleum sibi comparare, suas non accendunt lucernas, nec splendent ipsi exercitio virtutum, ac bonorum operum nitore. Sunt etiam, qui tametsi modicum quid olei acquisiverint, dormitantibus mox lucernis, facibusque ob consumptum penè nutrimentum, & jamiam expirantibus; dormiunt & ipsi, nec tenebras horrent, in quas se injiciunt. Sunt & Viri ascetæ, qui tametsi terrenis omnibus voluptatibus renunciaverint, & corpora sua vasa præparaverint DEO dicata, quia tamen iisdem oleum deficit charitatis, ac bonorum operum splendor, à fatuis haud abludunt virginibus, & à cælestis propterea sponsi excluduntur amplexibus, quia ut scitè D. Bernardus: *Castitas sine charitate lampas est sine oleo; subtrahere oleum, lampas non lucet; tolle charitatem, castitas non placet.* Neque dissentit Augustinus Tom. 6. lib. de Virg. cap. 54. Ubi ad studia virtutum Virgines exhortans, ait: *Si nuptias contempseritis filiarum hominum toto corde amate speciosum formam præ filiis hominum. Vacat enim vobis, liberum est cor à conjugalibus vinculis, inspicite pulchritudinem amatoris vestri, cogitate æqualem Patri, subditum & matri: etiam in cælis dominantem, & in terris servientem: creatorem omnia creatum inter omnia. Illud ipsum, quod in eo derident superbi, inspicite quàm pulchrum sit internis luminibus, inspicite vulnera pendentis, cicatrices*

Psal. 101.

Matth. 25.

II.

Epist. 42.

ces resurgens, sanguinem morientis, pretium credentis, commercium redemptis: asserit D. Augustinus, charitatem, & amorem elegantiora esse castitatis ornamenta, sine enim charitate deflorescit castitas, & sine castitate ardor frigescit charitatis, & splendor exinguitur amoris; quod enim est corpori spiritus, id castitati est charitas, quâ si destituatur, languet, & emoritur castitas, quæ & ipsa fulcrum est charitatis, ac reliquarum fundamentum virtutum; quapropter inter omnes, quas sancti Patres laudibus extulerunt virtutes, nulla recensetur, quæ ampliorem commendationis segetem exhibuerit, quàm ipsa castitas, de qua, cum sermonem instituerent, certatim in ejus laudes effusi, nullos visi sunt eloquentiæ suæ terminos posuisse, hinc Athanasius in fine ait: *Virginitas opulencia est indeficiens, corona immarcescibilis, templum Dei, domicilium Spiritus Sancti, margarita pretiosa, mors, & inferni profligatrix.* Triumphat D. Augustinus in texendo elogio castitatis, quam vocat Ecclesiastici germinis florem; decus, & ornamentum, gratiam spiritua-lem, & illustriorem dominici gregis portionem. Epinicion canit Tertullianus eam deprædicans, florem morum suavissimum, humani corporis præcipuum decus, sanctitatis fundamentum, & omnium virtutum basim.

Præ cæteris verbò castitatis culturam sublimioribus excipit encomiis D. Bernardus, qui hanc virtutem ita à Deo in homines asserit procedere, ut ne communis fieret, eam præcipere noluerit, sed tantùm consulere, ait enim melissæus Doctor de modo bene vivendi. *Virginitas non est iussa, sed admonita, quia nimis excelsa*: suffragante Apostolo dicente, præceptum de virginitate non habere, sed consilium; quia sicut non omnes sunt in sublimi dignitate constituti, nec omnes regio condecorantur diademate; ita neque omnes culturâ florent castitatis, quæ diadema pangit suis cultoribus, quos, & coronat.

§. II.

Gaudet flos pudicitia delitescere, ne præcox sub aperto dio gelidâ rigescat pruina.

Sponsa filias accivit Sion, quæ secum domo egredierentur, ac sponsum viderent diademate redimitum. *Egredimini, & videte filia Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua; in diademate desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis eius.* Verè à sponsa filia vocantur Sion puellæ, quæ Rege jam coronato domi substituerant; & eius inaugurationis pompam, nonnisi provocatæ exeunt spectatum; quia cum essent castitatis studiosæ à solitudinis recessu nonnisi suasionibus abstrahi po-

tuere, & ideo nonnisi rogatæ domo egrediuntur: *Egredimini, & videte.* In filiabus Sion virginitatis cultricibus tantus erat oculorum pudor, ut exiisse non fuisset satis ad tantum spectaculum, nisi jam adstantes Regi de dirigendis in eum obtutibus moneantur: non enim dicit tantùm, *egredimini*, sed ulterius addit, *videte*, quia nimirum pudicitia unicus conscientiæ contenta teatro etiam Regias fastidit pompas, & lili sola delectatur cultura: etenim etiam concha focunda margaritarum parens, suo dives spectaculo solam prolem pro teatro computat, dum candore oblectatur unionum, & lucem videtur fastidire splendide cæca, ac munificè rustica.

Gaudet flos pudicitia delitescere, ne præcox sub aperto dio irruente rigescat pruina, & tunc efflorescit hoc lilium elegantius, cum ab hominum frequentis seiunctum remotius delitescit. Non opis externæ indiga est pudicitia, quæ foras divagari adigatur, quò sibi consulat: sibi ipsa sufficit, & quamvis plerùmque exagitata, nil tamen quamdiu delitescit proprii deperdit decoris, imò ejus flos elegantior vernat: etiam mare quamvis ventorum impetu intumescat, & decumanis fluctibus videatur se se non capere, ad litus tamen allisum, undas resorbet suas, & litoralibus duntaxat per osculum salutatis arenis miro refluxu in proprium recurrit finem: cum è converso exundent latius in agros, & debacchentur in campos è suis egressa alveis flumina, & torrentes: quia nimirum æquor unionum, gemmarum, ac coralliorum parens, non indiget ope aliena, quâ ditescat, nec quidquam propterea cupit ex agris rapere. Ita castitas sibi decus est, & ornamentum, nec indiget foras spatium, ut quo splendeat, enanciscatur, cum sit ipsa sui cultoris diadema: *Videte filia Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis eius*: vocat sponsa suum sponsum Regem, quia cultor castitatis, quæ mater est cæterarum virtutum, fulgebat diademate redimitus. Videte Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua, seu exulta castitas in die desponsationis illius, quando per charitatem, amorémque impensiosem eidem adhæsit virtuti; tunc enim coronam induxit, cum sapientiam sponsam duxit: neque carere potest diademate pudore infulatus, castitate chlamydat: felicius enim regnat sponsus in candore lili, quàm in purpura rosæ, nisi simul, & purpurâ ornetur charitatis, & candore vestiatur castitatis; neque virginitatis candor cubare erubescit in purpura verecundiæ. Coronatur igitur, & lili castitatis, & rosa pudoris, quamdiu hic castitati adhæret: nec mirum si coronetur pudor; quia cum hic non possit purpurâ carere, nec debet corona destitui: etiam natura, quia purpuratum esse voluit

ditates fugillat; & quasi purgator in ipsa oculus cæcutientes arguit; festucas reprehendit in aliis, cum trabem non videat in suo. Una sponsa quia castitatis cultrix oculos præferret columbarum, seu simplices, & minimè cenorios, quia ab una castitate; & cordis simplicitas, & recta mentis intentio, ac reliquæ prodeunt virtutes; ideoque sponso gratissima, quia nullam passa sit in se maculam videri, neque ullam noverit ipsa in aliis videre; ideoque non semel, sed geminato præconio pulchra effertur, eò quia gemina fulgeat pulchritudine, unâ, quâ omnem à se maculam abigit; & aliâ, quâ in cæteris nullum respicit nævum, quem redarguat. Bis pulchra dicitur, quia castitatis cultrix nulla sordescit in se labe, nec ullum in aliis quem redarguat nævum adnotat; charitatis liquidum oculus innocentiam fingit in alieno vultu, & castitatis liliium candorem, quem præferret intemperatum, in aliis nitentem asserit.

9. Bis igitur formosa sponsa castitatis cultrix effertur, eâ scilicet quam in se habet, & eâ, quam fingit in aliis, pulchritudine; quia liliium castitatis eum emittit odorem, quo adstantia quæque oleant: est enim castitas, quæ cæteris virtutibus decorem impertitur, quæque propterea à Cypriano asseritur regina omnium virtutum moderatrix: quod si officio fungitur Reginæ, æquitas id exigit, ut eodem ornatu etiam fulgeat, quò tantæ dignitatis fastigio digna esse videtur; ut respondeant dignitati ornamenta virtutum, quia ut ait D. Hieronymus *Virgo decore virtutum in Ecclesia supra viduas, & nuptas ornari debet.* Sunt enim Virgines, quæ in militante Ecclesia similitudinem assequuntur spirituum, qui florent in triumphante, & propterea iisdem debent, & virgines pollere in terris virtutibus, qui fulgent Angeli in cælis, ubi divinis duntaxat sunt addicti obsequiis, ac laudibus, Numinis ministerio mancipati, ut ait Apostolus ad Hebræos, ubi loquens de Angelis in cælesti patria ait: *Omnes sunt administratorij spiritus, seu Dei voluntati affixi, ad in ejus exequendis mandatis parati, ut nulla in re valeant moram pati, cum facientes verbum illius commissi sibi ministerij partes fideliter exequantur.* Perinde cultor castitatis, ac Numinis addictus obsequiis ea promptè exequitur, quæ divinæ esse voluntatis noverit: una enim castitas est, è qua promanant cæteræ, quæ in Asceterijs vigent virtutes.

10. Vir enim asceta, qui per culturam castitatis suo Numini corpus dicavit, omnia quæ divinæ sunt voluntatis, diligenter investigat, & per celerem obedientiam ea studet adimplere, quæ novit divinæ esse voluntati consona: non enim ullum Deo gratius donum, nec ullum sublimius sacrificium offerre quispiam potest, quam se ip-

sum divinæ voluntati in omnibus subdicere: neque quid aliud Majestas divina ab homine exigit, nisi ut se exhibeat hostiam viventem, sanctam, acceptabilem, quam si quis ritè obtulerit, religiosè litavit. An non castitatis cultores cælestibus accensentur spiritibus divinam exequentibus voluntatem? & de quibus ait David: *Misisti enim, qui facit voluntatem ejus:* una enim exulta castitas alas obedientiæ suppetat, quibus expeditius Numinis exequatur voluntatem; suntque cultores castitatis Angeli terrestres, qui sacrificium animæ per jugem cum DEI voluntate conformitatem, & corporis offerunt; ut nihil jam quod caro blanditur; sed quod spiritus sanctus distaverit, exequantur: nulla in ipsis remanent desideria carnalia, cum quibus mens pugnas ineat, & conflictus sentiat, quia nil est in corpore, quod spiritui obfistat: si enim desideria, quæ carnis sunt, abigantur, omnis concupiscentia in charitatem transit, quæ suam à castitate etiam haurit venustatem, ut castitas suam à charitate pretium; est enim castitas, adeo charitati adnexa, ut ab ipsa pretium habeat, ac meritum; hinc virgines, quæ in vasis suis oleum habere neglexerunt, à sponso abjectæ fuerunt dimissæ: *Nescio vos,* eò quia earum anima cælestibus charitatis non uretur ardoribus.

Plures sunt, qui satagunt vasa quidem parare, sed quia negligunt oleum sibi comparare, suas non accendunt lucernas, nec splendent ipsi exercitio virtutum, ac bonorum operum nitore. Sunt etiam, qui tamen modicum quid olei acquisiverint, dormitantibus mox lucernis, facibusque ob consumptum penè nutrimentum, & jamiam expirantibus; dormiunt & ipsi, nec tenebras horrent, in quas se injiciunt. Sunt & Viri ascetæ, qui tamen terrenis omnibus voluptatibus renunciaverint, & corpora sua vasa præparaverint DEO dicata, quia tamen iisdem oleum deficit charitatis, ac bonorum operum splendor, à fatuis haud abludunt virginibus, & à cælestis propterea sponsi excluduntur amplexibus, quia ut scitè D. Bernardus: *Castitas sine charitate lampas est sine oleo; subtrahere oleum, lampas non lucet; tolle charitatem, castitas non placet.* Neque dissentit Augustinus Tom. 6. lib. de Virg. cap. 54. Ubi ad studia virtutum Virgines exhortans, ait: *Si nuptias contempseritis filiarum hominum toto corde amate speciosum formam præ filiis hominum. Vacat enim vobis, liberum est cor à conjugalibus vinculis, inspicite pulchritudinem amatoris vestri, cogitate aequalem Patri, subditum & matri: etiam in cælis dominantem, & in terris servientem: creatorem omnia creatura inter omnia. Illud ipsum, quod in eo derident superbi, inspicite quàm pulchrum sit internis luminibus, inspicite vulnera pendentis, cicatrices*

ces resurgenti, sanguinem morientis, presium credenti, commercium redimensi: asserit D. Augustinus, charitatem, & amorem elegantiora esse castitatis ornamenta, sine enim charitate deflorescit castitas, & sine castitate ardor frigescit charitatis, & splendor exinguitur amoris; quod enim est corpori spiritus, id castitati est charitas, quâ fidestituatur, languet, & emoritur castitas, quæ & ipsa fulcrum est charitatis, ac reliquarum fundamentum virtutum; quapropter inter omnes, quas sancti Patres laudibus extulerunt virtutes, nulla recensetur, quæ ampliorem commendationis segetem exhibuerit, quàm ipsa castitas, de qua, cum sermonem instituerent, certatim in ejus laudes effusi, nullos visi sunt eloquentiæ suæ terminos posuisse, hinc Athanasius in fine ait: *Virginitas opulentiâ est indeficiens, corona immarcescibilis, templum Dei, domicilium Spiritus Sancti, margarita pretiosa, mortis, & inferni profligatrix*. Triumphat D. Augustinus in texendo elogio castitatis, quam vocat Ecclesiastici germinis florem; decus, & ornamentum, gratiam spiritua-lem, & illustriorem dominici gregis portionem. Epinicion canit Tertullianus eam deprædicans, florem morum suavissimum, humani corporis præcipuum decus, sanctitatis fundamentum, & omnium virtutum basim.

Præ cæteris verò castitatis culturam sublimioribus excipit encomiis D. Bernardus, qui hanc virtutem ita à Deo in homines asserit procedere, ut ne communis fieret, eam præcipere noluerit, sed tantum consulere, ait enim methianus Doctor de modo bene vivendi. *Virginitas non est iussa, sed admonita, quia nimis excelsa*: suffragante Apostolo dicente, præceptum de virginitate non habere, sed consilium; quia sicut non omnes sunt in sublimi dignitate constituti, nec omnes regio condecorantur diademate; ita neque omnes culturâ florent castitatis, quæ diadema pangit suis cultoribus, quos, & coronat.

§. II.

Gaudet flos pudicitia delitescere, ne præcox sub aperto dio gelidâ rigescat pruina.

Sponsa filias accivit Sion, quæ secum domo egredierentur, ac sponsum viderent diademate redimitum. *Egredimini, & videte filia Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua; in diademate desponsationis illius, & in die laticæ cordis eius*. Verè à sponsa filiarum vocantur Sion puellæ, quæ Rege jam coronato domi substituerant; & eius inaugurationis pompam, nonnisi provocatæ exeunt spectatum; quia cum essent castitatis studiosæ à solitudinis recessu nonnisi suasionibus abstrahi po-

tuere, & ideo nonnisi rogatæ domo egrediuntur: *Egredimini, & videte*. In filiabus Sion virginitatis cultricibus tantus erat oculorum pudor, ut exiisse non fuisset satis ad tantum spectaculum, nisi jam adstantes Regi de dirigendis in eum obtutibus monebantur: non enim dicit tantum, *egredimini*, sed ulterius addit, *videte*, quia nimirum pudicitia unicus conscientiæ contenta theatro etiam Regias fastidit pompas, & lillii sola delectatur cultura: etenim etiam concha foecunda margaritarum parens, suo dives spectaculo solam prolem pro theatro computat, dum candore oblectatur unionum, & lucem videtur fastidire splendide cæca, ac munificè rustica.

Gaudet flos pudicitia delitescere, ne præcox sub aperto dio irruenter rigescat pruina, & tunc efflorescit hoc liliium elegantius, cum ab hominum frequentis seiunctum remotius delitescit. Non opis externæ indiga est pudicitia, quæ foras divagari adigatur, quò sibi consulat: sibi ipsa sufficit, & quamvis plerumque exagitata, nil tamen quamdiu delitescit proprii deperdit decoris, imò ejus flos elegantior vernat: etiam mare quamvis ventorum impetu intumescat, & decumanis fluctibus videatur se se non capere, ad litus tamen allisum, undas resorbet suas, & litoralibus duntaxat per osculum salutatis arenis miro refluxu in proprium recurrit finem: cum è converso exundent latius in agros, & debacchentur in campos è suis egressa alveis flumina, & torrentes: quia nimirum æquor unionum, gemmarum, ac coralliorum parens, non indiget ope aliena, quâ ditescat, nec quidquam propterea cupit ex agris rapere. Ita castitas sibi decus est, & ornamentum, nec indiget foras spatium, ut quo splendeat, enanciscatur, cum sit ipsa sui cultoris diadema: *Videte filia Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius, & in die laticæ cordis eius*: vocat sponsa suum sponsum Regem, quia cultor castitatis, quæ mater est cæterarum virtutum, fulgebatur diademate redimitus. *Videte Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua, seu exulta castitas in die desponsationis illius, quando per charitatem, amorémque impensiolem eidem adhæsit virtuti*; tunc enim coronam induxit, cum sapientiam sponsam duxit: neque careere potest diademate pudore infulatus, castitate chlamydatas: felicius enim regnat sponsum in candore lillii, quàm in purpura rosæ, nisi simul, & purpurâ ornetur charitatis, & candore vestiatur castitatis: neque virginitatis candore cubare erubescit in purpura verecundiæ. Coronatur igitur, & liliium castitatis, & rosa pudoris, quamdiu hic castitati adhæret: nec mirum si coronetur pudor; quia cum hic non possit purpurâ carere, nec debet corona destitui: etiam natura, quia purpuratum esse voluit

mali Punici verticem eundem voluit & coronari; verita ab ostro coronam dissociare, si cui purpuram indulgisset, coronam dene-gasset.

15.

Imò tale subit pretii incrementum hocce castitatis diadema; ut quos coronat, non solum cæterarum virtutum exornet elegantiis, sed ad Numinis provehat similitudinem. Præ cæteris divinitatis attributis, illud recenseretur, quo Deus nulli est corruptioni, aut defectui obnoxius, sitque propterea Deus indefectibilis, incorruptus, ac prorsus immutabilis: etiam virginitatis cultores in id incumbunt studii, quo hoc insigne divinitatis participent attributum, & ad Deum eò proximius accedant, quò longius à noxa abscedunt corruptionis, ait enim Sapiens c. 6. v. 20. Incorruptio facit esse proximum

Deo per intimam, quantum fas est creaturæ, cum ipso unionem, per exercitia reliquarum virtutum; & participationem internæ suavitatis, gustuque æternæ consolationis, idque deducitur ex suavissimis sponsi ad sponsam colloquiis, quæ simillimam innuunt inter utrosque conformitatem, cum enim sponsus sponsam alloquens dixisset. *Ecce, tu pulchra es amica mea*: vicissim respondit ad sponsum sponsa: *Ecce, tu pulcher es dilecte mi*. Pares sunt sponsus, & sponsa in pulchritudine, quia non dispares in castitatis cultura, & quia æquales in ornatu virtutis felicius copulantur; contrahentium enim æqualitas, conditio est perquam necessaria, quâ felicius contrahatur matrimonium; & qualitas siquidem causa est similitudinis, similitudo amoris, amor concordia, & concordia felicitatem invehit conjugii, cum è converso inæqualitas contemptum pariat, contemptus fastidium, & fastidium dissidia, è quibus malorum omnium erumpit congeries. Hinc Sapientissimus rerum Conditor Deus à primo mundi exordio, cum Adæ non adesset adiutor similis sibi, uxorem, & sociam ei daturus similem effinxit viro, ne scilicet ei foret inæqualis; ut enim esset ei adiutorium simile, æqualem viro voluit Deus.

16.

Quid? quòd per castitatis culturam efficiamur & nos, quantum creaturæ licet, Numini similes? adeò castitas superis placet, ut Deus ipse virginitatis, ac pudicitia cultrices animas sibi deligat sponas, ut scitè notat mellifluus Doctor, qui loquens de virginibus, ait: *Sola sequuntur solem iustitia Christum agnum quocunque jerit; unde & sola illi similes sunt, atque simillima*: hinc Moyses loquens de protoparente nostro refert, Deum dixisse. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*, ubi homo dicitur à Deo conditus non solum ad imaginem suæ divinitatis, sed & ad similitudinem; sed quid; quòd cum paulò post Moyses repereret eadem verba solam reticuit similitudinem, non imaginem? inquires: *Creavit Deus hominem, ad imaginem Dei creavit il-*

Cap. 31.

Genes. 11. v. 26.

lum: cur cum bis repetat imaginem, si similitudinis non meminerit? non enim censendum est, id Moyfi ex oblivione obtigisse, cum eius calamus Spiritus Sancti afflatu dirigeretur, cuius memoriam nequit quidquam effugere. Reticuit igitur Moyses secunda vice similitudinem, quam antea expresserat; quia prius locutus fuerat de homine nondum foeminae consociato; & ideo quia cum virginitatis oleret lilium, non solum imaginem, sed & similitudinem prætulit sui Conditoris; secus ideo Moyses secunda vice similitudinem reticuit, quia de protoparente loquebatur per maritale vinculum uxori adherente, cum enim Moyses dixisset *ad imaginem Dei, creavit illum*, subdit *masculum, & feminam creavit eos, benedixitque illi Deus, & ait crescite, & multiplicamini*: nimirum quamdiu Adam florem excoluit virginitatis, & Evæ nondum per maritale vinculum additus erat, non solum ad imaginem, sed & ad similitudinem Dei Conditoris factus dicitur à Moyse, quia cum sit Deus, *candor lucis æterna*, huius similitudinem præferret virginitas, quæ tota splendescit in luce candoris: ergo virginitas in statu innocentia à Deo ordinatur, & virgo Adam de terra virgine producitur, quòd hocce virginitatis fundamento, ac basi innixæ cæteræ virtutes firmitus starent. Ita dixerim, si qua fidelis anima virginitatem ita excolat, ut à quavis sordida cogitationis labe se tueatur immunem; eius beneficio similitudinem ipsam induit Numinis, & instar speculi tersissimi eius exprimit candorem.

Sapiens. 7 v. 16.

17.

Idque eò clarius visi sunt evicisse tres pueri, quòd in fornace splendidioribus illæsi coronabantur flammis; siquidem in voraci illo flammatum æstu, quasi deliciis perfusi, ac in rorulento, eoque spirante aère festivi gestiebant; quòd si Vulcanus in Æthneo specu olim fulminum; nunc Babylonica in fornace palmarum faber, visus est flammam quidem excitasse, verum clariores, ut cuderet triumphos: obmurmurat quidem flamma sursum enitens, sed simul triumpho plaudit; quin non flammæ, sed famæ visæ sunt linguæ non desertæ, sed disertæ, quæ ideo ignescunt, quòd acriori ardore adoras canant; in conum eriguntur flammæ, sed simul fiunt gloriæ monumenta; pueros circumdant, sed ut amplectantur; attingunt, ut osculentur; cingunt, ut coronent; ludat cum pueris flamma, non lædit; & carbones igniti in carbunculos cedunt gemmeos; ut in honorem triumphi etiam transeant instrumenta supplicii: sed Rex sacrilegus ignem admiratus, qui propriæ oblitus naturæ lædere desuevit, quo lætior luderet cum pueris, dixit. *Nonne tres viros misimus in medio ignis compeditos? Ecce, ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & hæc est quartus similis filio Dei*. Sed cur æterni

Daniel. 3. v. 3.

æterni Patris Filius in fornace ignis ardentis hisce voluit se pueris adungere, eorumque morem simul, & amorem inducere, *video quatuor viros*: cum enim tres duntaxat regio detrectantes parère mandato flammis illis Nabuchodonosor addixisset, quartum vidit speciem præferentem Flii Dei: quia nimirum pueri virginitatis cultores nil unquam corruptionis admiserant, cum vitam agerent incorruptam, ac virgineam: quid? liliū castitatis etiam in igne vernare didicit, & olere suavius, simulque filium Dei allicere, ac illicere. Scitè S. Ambrosius expendens illud Canticorum: *qui pascitur inter lilia*, subdit: *sres pueri Hebraei virginitatis dilectione missi sunt inter Babylonicas flammās, in etsque medijs ardente fornace, quasi inter lilia Dominus pascitur, ad quod semper requiescat in cordibus diligentibus virginitatem.* Habet castitas nives suas, quas flammis obiciat, ac earum vires infringat; imò flammæ ipsæ veluti vernantes rosæ gaudent liliis copulari citra candoris læsionem. Nec mirum, si liliū castitatis vegetius vernat in flamma; id siquidem proprium hujus floris adversis gaudere, spiciis coronari, ærumnis lætari,

§. III.

Lilium castitatis nullibi efflorescit venustius, nec vernat vegetius, quam spinis circumseptum mortificationum; quam in monte myrrha, & colle thuris.

Sponsa castitatis cultrix non pratorum vireta, non vallium amœna, sed laboriosos collium ascensus, ac montium abruptos calles appetit, myrrham, non mel celledura. *Vadam ad montem myrrha, & ad collem thuris*: quia cultor castitatis nisi mortificationi vacet, frustra liliū in suum vocat ornatum: nisi fundendis precibus assuescat vix roscidos imbres à cœlo impetrat, quibus liliū irroratum efflorescat; per collem siquidem thuris, & montem myrrhæ, ceti per exercitia orationis, & mortificationis liliū excolitur castitatis. *Vadam ad montem myrrha, & ad collem thuris*, nisi enim mortificationi vacasset sponsa, & orationi, intemeratum fortassis non servasset liliū candorem, nec sponsus ejus captus pulchritudine eam vocasset totam pulchram: *tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*, ideo enim totam pulchram dicit, quia ascendente per montem myrrhæ, & collem thuris eam repererat; secesserat sponsus quæsiturus sponsam castitatis cultricem, non in hortum fontibus irriguum, non in pratium floribus ridentem, non in vallem viretis ardentem, sed in montem myrrhæ, & collem thuris; & quamvis eam vocasset de Libano coronam eidem impertitu-

rus. *Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amara*: Modò sponsa non nisi in monte myrrhæ, & colle thuris obviat sponso, quia virginitas in libano adumbrata non nisi myrrha mortificationis, & thure orationis coronatur: quæ enim suppetiis destituitur orationis, ac mortificationis castitas ad lapsum in vallem est pronior, quàm ad ascensum in montem; & captivitati propinquior, quàm triumpho; aptiorque vinculis, quàm coronæ.

Neque Davidis pudicitia florere potuit in otio pomeridiano, & inter plumas desit volare, quia desit & erubescere in purpura, & quæ vernavit in myrrha, florere dedidit in rosa, & ornamenta exuit, cum paludamentum induit; nitorem amisit, cum fulgores assumpsit gemmarum; & nusquam ancillata est Davidis castitas, nisi in regno; nusquam aruit nisi propè fontes; nusquam depuduit nisi in ostro; & nusquam rea in scelus proruit, nisi cum in throno sedit aliorum scelerum arbitra. Tunc scedè cecidit, cum nullus insurrexit adversarius; tunc prostrata jacuit, cum luctatorem non habuit; tunc non ampliùs claruit, cum adversario caruit: quàm scitè igitur sponsa castitatis cultrix è libani præcelso fastigio ad montem evocatur myrrhæ, & ad collem thuris coronam acceptura exultæ debitam virginitati: *Veni de Libano sponsa*. Nimirum, quæ ad montem myrrhæ, & collem thuris patent itinera castitatis cultoribus ad ad cœlestia viam pandunt, sternuntque; & castitas, quæ in terris excolitur Numinis ipsius imaginem suis imprimit cultoribus, quæ vel in via beatitate donentur cœlestis patriæ; non enim castitas probro laborat sterilitatis, sed fecunda parens cæterarum virtutum, quos ornat, Deo parturit; quapropter exclamat Salomon. *O quàm pulchra est casta generatio cum claritate!* pulchra quidem generatio, quia casta; pulchra, quia nitores promovet cæterarum virtutum; & estque propterea generatio cum claritate, & similis quasi est huiusmodi generatio æterni Verbi generationi; habet enim Filius Patrem in cœlestibus Virginem, dum ab æterno in splendoribus Sanctorum genitus, factus est splendor gloriæ, & figura substantiæ eius: imò & matrem pariter Virginem habuit in terris, ut perfectæ virginitatis se se normam exhiberet, ac prototipon: ideoque quos castitas, & virginitas Deo parturit, hos ad Dei efformat imaginem, ut acutè notat D. Augustinus, inquit: *Hanc imaginem virginitatis portat integritas, imò Dei imago respondens sanctimoniam Domini.* Est Christi castitas, quæ suos Cultores in Numinis perficit imaginem; quia castitatis cultor efflorescit in candorem lucis æternæ; imò ea est vis huius virtutis, quæ Dei parentes faciat, matrem instituat ipsius Numinis. Quæsierat ab Archangelo Gabriele virginitatis cultrix in domo Nazareth Maria. *Quomodo*

11.
Cant. 1. 4.
L. 4. de
doctrina
Christi cap.
214

Sapient. 4.
v. 10.
L. 4. de
doctrina
Christi cap.
214
L. 1. 2. 3. 4.

mōdo fiet istud? nimirum ut possit Virgo citra detrimentum virginitatis concipere, & parere? sed hæc prodigia naturæ limites, imò nubes, aëra, Angelos, & sydera transgredientia sola exulta virginitas depromit; nisi fuisset Maria virginitate condecorata minimè à cœlesti Nuntio fuisset salutata Mater Dei, ad quam dignitatem sola virginitas eam assumpsit, ut scitè notat Chrysostomus, expendens verba illa Virginis Mariæ salutatæ ab Archangelo. *Quomodo fiet istud?* alloquens enim virginem interrogantem cœlestem Nuntium ait: *si virum cognovisses, non fuisses habitæ digna, ut huic Mystero deservires*, adèd virginitatis liliū suaviter olet; ut eius odore, vel maximè Deus ipse delectetur, tùm ejus filius non nisi ubi virginitas efflorescit, voluit humanitatem nostram induere, neque vult pasci nisi inter lilia exultæ virginitatis: quæ de causa Virgini matri sponsam etiam providit Josephum mundissimum in virginitate; cum enim hæc polleret, & ipse prærogativa sponsum destinavit Virginis, cuius similitudinem, & convenientiam præ cæteris exprimeret; ut enixus è Virgine pasceretur, & cresceret inter lilia, Mariam scilicet, & Josephum.

20.

Genes 6.
cap. 6.

Non igitur probro sterilitatis est virginitas redarguenda, cum & ipsa suos pariat fructus è cæteris præstantiores, quò excellentior est ipsa virginitas virtus. Etiam Noë, quia castitatem diu excoluit, fructus hos attulit toti humano generi proficuos, *Noë verò cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Japhet*: tardius patet Noë fuit, sed opportunius; diu pudicitiam excoluit, quò fructus colligeret præstantiores; non nisi senex conjugio servivit, ut diutius decore præfulgeret pudicitia, cui longiorem, ac filiorum consecravit ætatem; sed si diu sub signis militavit castitatis, hæc emeritum jam suum militem largiùs est munerata. Etenim omnium Pater factus est Noë, èd quia tum quingentorum jam esset annorum operam generandæ proli duntaxat dederit. An non secundus hic Adam? sed innocens, diu castus, serò parens, sed viventium omnium post cataclysmum fit pater; nimirum ipsa virginitas, quam per quingentos annos excoluerat omnium patrem Noëmum effecit, & adèd fuit virginitas in Noëmo fecunda, ut usque in hanc diem feliciter sobolescat.

21.

Genuit Noëmus tres filios, Sem, Cham, & Japhet, tot scilicet filios, quot Adam procreaverat, inverso tamen ordine, quia Adam genuit Cain, Abel, & Seth; Noëmus verò Sem, Cham, & Japhet: qui enim mediam occupat sedem inter filios Adæ, omnium fuit præstantissimus; cum inter filios Noë, qui medium locum possidet, pessimus omnium fuerit, quis enim justior Abele? & quis scelestior Chamo? An ut discerent parentes non primogenituræ conditionem præferre, sed virtutis studium cæ-

teris præponere? etiam David, tametsi fratrum suorum minimus præ cæteris imperavit, quia præ aliis virtute enituit. Etiam Judas quartus in ordine, primus in imperio fuit; & in cœlo Lucifer licet primogenitus, diu tamen primus esse non valuit. Jacob natiuitate minor Esau; sed quia virtute major jura fuit primogenituræ enactus. Joseph itidem ætate reliquis fratribus minor, sed dignitate fuit major, quia culturâ castitatis eminebat. Etiam inter fœminas pulchrior fuit Rachael, quamvis post Liam genita: etiam in plantis flos fructum præcedit, quamvis fructus sit flore utilior, & præstantior: & margaritum scabris concresecit in conchis, ubi tamen à candore suum haurit pretium, ut èd sit nobilius, quò candidius, quia solus virginitatis candor est, qui præ cæteris coloribus habetur in pretio.

22.

Idque causæ, cur sponsa pulchritudinem descriptura sui sponsi candorem præfert lili purpuræ rosarum. *Dilectus meus candidus, & rubicundus electus ex millibus*, sed cur sponsa sui laudes sponsi à colore candido aspiciatur? cur candorem lili rubori præfert rosæ? quia nimirum candor in continentibus nitet in lilio; cum rubor non nisi in Martyribus floreat in rosa, ut inde discamus; duriorum esse pugnam cum voluptatum illecebris, quam cum militum armis: in illa prosternuntur pravi affectus, in hac interimuntur hominum turmæ; & quia difficilius est contra pravos affectus pugna, quam contra homines ipsos; & facilius assultui resistitur tyrannorum, quam pravorum affectuum motibus; idèd sponsa castitatis candorem rubedini præfert sanguinis. Etiam David licet animo infracto exilia toleraverit à Saule, contumelias à Semejo, prodiciones à filio, dedecora à filiabus, plagas à Deo, adhuc qui in campo leones discerpit, in sylvis urfos interemit, & in valle Gigantem prostravit, non tamen obstitit voluptatum illecebris, quibus cessit, cum post somnum meridianum ad solarium accessit. Verùm licet sponsa candorem lili præferat rosarum purpuræ, utrumque tamen commendat in sponso colorem: *Dilectus meus candidus, & rubicundus*, quia candor continentia ruborem trahit verecundia; & idèd rarè candet animus in lilio continentia, nisi simul rubeat in rosa verecundia. Delectatur cœlestis sponsus rubore verecundia, sed huic candorem præfert continentia; liliorum culturam, rosarum præfert venustati, idèd que non nisi inter lilia pascitur, & cum liliis amat conversari; quæ de causa Joannes Apostolus Virgo est electus à Christo, & præ cæteris Discipulis magis dilectus; quia virginitatem excoluit, & idèd supra pectus Domini in cœna recubuit, idèd fluenta Evangelii ex sacro dominici pectoris fonte potavit; quia quem Christi fides virginem repperat, decus coronavit virginitatis, & moriturus in cruce Christus matrem virginem virgini

com-

commendavit. Virginitatis prerogativam aded Christus dilexit, in utroque sexu, ut quâ ipse excellit, cum viveret, voluerit, & moriens in suis, quos impensius dilexerat, commendare.

21. Aded fuit Christus virginitatis studiosus, cum viveret, ut Judæi licet falso variis ipsum inculassent criminibus, nunquam tamen in eum ausi sunt quidquam, quod virginitatem non oleret imputare: calumniati eum fuerant, quia clandestinum foveret cum Cacodæmone commercium.

Lu. 11. 25. *Beelzebub Principe Dæmoniorum ejecit demonia.* Apud Principes Synagogæ, & Magistratus, cum ejus in necem conjurassent de crimine læsæ Majestatis eum fuere calumniati.

Lu. 23. 2. *Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, prohibentem tributa dare Casari, & dicentem se Christum Regem esse.* Alias ut comestationibus addictum, & immodici vini haustui indulgentem redarguerunt.

Matth. 11. *Ecce homo verax, & potator vini.* Tandem cum armata turba eum vinctum ad Caipham duceret, fallum itidem testimonium contra ipsum retulit, ed quia templum Salomonis moliretur destruere.

Matth. 26. *Hic dixit, possum destruere templum Dei, & post triduum reedificare illud.* Cum igitur pluries in Christum calumnias edixerit protervia Judæorum, nunquam tamen quidquam potuit somnare, quod ejus posset virginitatis candorem denigrare; tantam Christus in actionibus, ac verbis virginalis pudicitiz redolebat integritatem, ut se prorsus irreprehensibilem exhibuerit.

Matth. 26. *Agnus enim vixit sine macula, palci voluit inter lilia virginitatis, & quocunque ivit virgines voluit sequentes in albis ambulantes.*

24. Est igitur castitas flos cæterarum virtutum, à quo ista suum hauriunt decorem: Imò castitatis lilio cæterarum virtutum flores amico iunguntur cœdere, & ubi castitas excolitur, cætera ibi florescunt virtutes; sitque propterea castitas non una duntaxat virtus, sed instar omnium, vel sit una multiplex, vel omnis in una; est siquidem castitati pervia omnis religiosa virtus, in quo sensu ait S. Ambrosius. *Sanctis una competit virtus*, scilicet castitas, cuius cultura reliquæ omnes florent virtutes: est siquidem castitas cæterarum virtutum matrix, & auctrix. D. Ambrosio non dissentiens Tertullianus librum, quem de pudicitia scripsit, orsus est ab ipsa pudicitiz definitione, quam describit, florem morum, ac decus vitæ; ait ipse: *Pudicitia flos morum*, quod si est flos morum, utique & decus virtutum, ac vitæ, sitque propterea cæteris illustrior, cum ipsis venustate præsit; est enim flos virtutum, quia venustior est virtus: sicut in hortis, quod venustius est, id in flore eminet; ita quidquid decoris inest virtutibus, id in una præfulget castitate: quæ flos est morum, ac cæterarum virtutum decus: sicut nil lilio in hortis floret pulchrius,

Verani de Affectibus Tom. I.

olétque flagrantius, ita inter virtutes nã pudicitia elegantius: estque propterea flos morum, quia nil pulchrius, nilque fragrantius flore, qui redeunte vere erumpens è capillato corymbo, suamque explicans foliorum pompam molchos spargit, & balsama fundit, ut svavius alliciat, ac promptius arrideat; & hic est ille odor, de quo dixerat Apostolus: *Christi bonus odor sumus*: odor scilicet è flore dimanans castitatis, quæ est flos morum, ac reliquarum virtutum: castitatis lilio qui olent, cæterarum virtutum facile ornantur floribus.

Vel vocat Tertullianus pudicitiam florem morum, quia flos est ornamentum arboris, & ramorum venustas, quâ vernant ad gratiam; simulque spem alunt futuri fructus, cum non nisi in flore fructus adolescat, è flore enim incrementa subiens excrescit in pomum, unde Chrysostomus ait: *Grati flores, sed usque dum perveniatur ad poma. Flores consummantur à pomis.* Sicut igitur est flos arboris præcox fructus, ita in flore pudicitiz cæterarum rudimenta virtutum comprehensa florescunt.

Imò flos pudicitiz ed est præstantior flore cujusvis plantæ, què arborum flores ad fructus arctantur proprii duntaxat generis, neque unius flores plantæ fructibus præludunt alterius: non enim flores Cedri mala punica spondent; nec flores pyri fructus mali Medici promittunt: quia flores pyri non nisi pyris; ut nec flores pomæ non nisi pomis apparant rudimenta: siquidem unaqueque arbor sui tantum generis fructus producit, nec ulla est arbor, quæ cæterarum fructibus ditescat: hæc enim prerogativa solius est pudicitiz, cujus flos fructibus præludit cæterarum virtutum, cum sit, ait Tertullianus, *pudicitia flos morum*, seu reliquarum omnium virtutum, quarum rudimenta in uno adolescunt pudicitiz flore: sicut enim in arboris flore præcoces dicuntur inesse ejusdem fructus; ita in flore castitatis omnes quotquot sunt virtutes, pubescunt, quia non unius duntaxat virtutis est pudicitia flos, sed omnium virtutum, quas propterea suo fovet in gremio: hinc pulchrè dixit D. Ambrosius. *Sanctis una competit virtus*, quia si sola excolatur castitas, cæterarum ipsa florent virtutes, quarum est castitas flos fructuum feracissimus, & toti præludens sanctitati: huc etiam alludit D. Augustinus, qui explicans illud Joannis cap. 17. *Et omnem, qui fert fructum, purgabit eum*, ait: *Mundat itaque mundos, id est fructuosos, ut tantò sint fructuosiores, quanto sunt mundiores*: collocat D. Augustinus totum proventum fructuum in flore mundicie, in lilio castitatis, *ut tantò sint fructuosiores, quanto sunt mundiores*, quia quò impensius cultura studemus castitatis, ed locupletiolem fructuum cæterarum virtutum

messem legimus: est anima, in qua flos excolitur pudicitiae, tellus illa pinguis, & ferax, in cujus sinum delapsum semen fructum retulit centuplum. *Et aliud cecidit in terram bonam, & fructum fecit centuplum.*

Luc. 8.

27.

Est castitas virtutum feracissima, cum cæterarum omnium virtutum fructus cum fœnore ipsa sola producat, ut merito proinde dicatur *flos morum*, rudimentum omnium virtutum, & decus totius vitæ. Ab hoc enim castitatis flore reliquæ promanant virtutes, quarum fructus castitas ubertim profert; in ipsa enim exulta pudicitia fidem generis humani deprehendit Septimius; fidei autem nomine solet, & spes in Evangelio significari; & Philo in pudicitia charitatem, & gratiam residere dixit, vocavitque *gratiam virginem*; & ecce in unico castitatis flore tota theologalium virtutum splendens trias. Neque reliquarum virtutum decore destituitur flos castitatis. Origenes siquidem Prophetiæ fœcundam matrem vocat castitatem, & faterur, Annam illam vetulam ob prolixam castitatis culturam spiritum promeruisse prophetandi. Septimius iterum omnia sanctitatis decora in una observans castitatis virtute eam vocat *felicissimam sanctitatem*, eò quia sanctitas nullibi felicius floret, quam in lilio castitatis. Apostolus etiam 1. *Corinth. 7.* potiore orationis energiam à castitate non diffitetur dimanare, eò quia sit hæc virtus ad eò Numini grata, ut in ejus preces gaudeat se flectere, & id elargiri, quod ipsa expetit. Neque reticendus est D. Augustinus, qui castitatem vocat perfectionem obedientiæ, quasi virtus obedientiæ non nisi culturâ perficiatur castitatis; quia ubi castitas, ibi parata sunt semper superiori obsequia.

Homil. 17.

Luc. 2.

Lib. 8. ad-
vers. Marc.
cap. 29.Lib. 11. de
Genes. ad
litt. cap. 22.

28.

Quid quòd etiam Philo pudicitiam *gratiarum* vocet *actionem*? an quia actio gratiarum ad susceptum referatur beneficium; & una pudicitiae virtus omnia Dei beneficia ad se trahat? nulli igitur dubium, quin solius culturâ castitatis reliquæ omnes efflorescant virtutes, sitque virginitas fœcunda parens virtutum omnium, cum ipsa dicatur fidei ardor, spei animositas, charitatis æstus, sanctitatis delicia, pietatis felicitas, prophetiæ perspicacia, vigor orationis, obsequium obedientiæ, & generositas gratitudinis, ac demum virtutum omnium felix confœderatio. Idque fortassis causæ, cur Tertullianus libro de pudicitia *cap. 5.* castitatem dicat spiritualementem, quamvis corporis, carnisque stimulos cohibeat, ac impetus coërceat concupiscentiæ, quia si spiritualis est castitas, utique defœcior, ac sublimior: non enim quid aliud est spiritualis castitas, nisi purior, ac sincerior virtus; sin autem purior, utique & eminentior continens reliquas virtutes, quibus dignitate præcellit; hinc charitas non nisi pudicè Deo

copulatur, fides non nisi castè tui Deo adhæret, spes non nisi purè beatitatem sperat à casto sponso; adeò ut encomium reliquarum virtutum una sit spiritualis castitas, cuius beneficio sanctè, & pudicè Numini famulantur: quòd si Tertulliano asserente est pudicitia flos morum, huius floris fructus non alios esse credas, quam reliquarum virtutum ornamenta, & ipsam beatitatem, quâ castitatis cultor donatur.

Castitas, quæ reliquas omnes promovet virtutes ipsa est, quæ fidem adstruit, quam testimonium destruit luxuriantis: si enim luxuria est dulce illud venenum, quò nobilior hominis pars corrumpitur, ac interimitur; eò quia impudicitia philtro voluptatis sic homines dementes, ut extra mentem dissolvat, & ab hominis deiiciat autoritate; abiiciatque in pecuniam vilitatem, cum non bene conveniant, nec congruè morentur in una sede hominis autoritas, & pecoris lascivia; ideo quò à cultura castitatis magis abhorret homo, eò fœdius à propria deiicitur autoritate, & fidem, quam homo adstruit, luxuria destruit; vir enim lascivus promptius obbrutescit, & sicut propriæ obliviscitur naturæ, ita veritatem dediscit adstruendam, & addiscit destruendam: carnis enim illecebris, qui indulget, & voluptatum præstigiis capitur, non nisi fallaciis delectatur, cum & ipsæ voluptatum deliciae fucatae sint, ac fallaces, quibus si larvam detrahas, non gaudia, sed mœrores; non risum, sed luctum exhibent, ut quæ adblandiens videbatur voluptas, torquens deprehendatur dolor: quapropter Petrus Damianus nos hortatur, quatenus non finamus ab hisce nos decipi voluptatum illicijs, quæ seducunt, cum ad voluptates ducunt, ait ipse: *Fluxa, & seductiora immundi huius mundi blandimenta despicite.* Vocat immunditiam blandientis voluptatis fluxam, & seductoriam, quia cum decipiendis hominibus aptum natum sit luxuriæ blandimentum; non nisi ad decipiendum pronior est, qui à cultura abhorrens castitatis, carnis est blandimentis addictus; & quia nemo sanæ mentis seductori credit; consequens est, ut sicut castitas fidem promovet, & adstruit; impudicitia carnis eandem destruat; adeò ut vel ipsa veritas in ore devenustetur impudico, & quo quis à cultura magis recedit castitatis, proximius ad larvam accedat falsitatis.

29.

Serm. 5.

* (o) *

*

S. IV.

S. IV.

Quam castitas fidem adstruit, carnis impudicitia destruit; & male olet, qui lilio non redoles castitatis.

Mulier Samaritana licet bene diserta ex diurno cum Magistro Christo colloquio, ac altius instructa de fidei arcanis; adhuc quia male casta, licet cum Veritate locuta, non tamen veritatem visa est adstruere, flagrans enim studio manifestandi populo Salvatorem pede sollicito ad urbem festinat, & evangelizans concivibus Christum, altiori voce percurrens fora, & plateas, ait. *Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quaecunque feci: nunquid ipse est Christus? sed quid? quod Samaritana non aperte hominem, cum quo fuerat locuta, Christum quavis amputata ambiguitate vocet, ac fateatur? Notant SS. Patres Samaritanam consultissime non dixisse hominem illum Christum esse, tametsi ad urbem statim cucurrisset, ut sui concives verum ipsum Christum esse crederent; quia cum esset ipsa male casta, quamvis bene diserta noluit sibi hanc autoritatem arrogare, quâ ipsi essent concives fidem præstandi; noverat male castis, licet bene disertis, vix ab hominibus credi. Ideo non est ausa hominem illum, à quo fuerat altè instructa de fidei mysterijs Christum adstruere, sed tantum concives monere, ut venirent, & viderent, an homo ille Christus esset, Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quaecunque feci: nunquid ipse est Christus? ubi Chrysostomus expendens verba illa, nunquid ipse est Christus? sic fatur. *Ani- madverso immensam mulieris sapientiam, neque affirmat Christum esse, neque retinet: noluit se hujus opinionis auctorem asserere.* Cum enim se novisset male castam, noluit se hujus opinionis auctorem asserere; quia si prima eum falsa fuisset Christum, evangelium dehonestasset, cum male casta illud comprobasset; quia licet evangelium sit divino testimonio sanctum, & irrefragabile, ac meracissima veritas, adhuc tamen mulier Samaritana, cum se male castam novisset, prudenter timuit, ne si hujus veritatis author fuisset, evangelii candor ab antiqua eius devenustaretur impudicitia, neque eam plenam mereretur apud homines fidem ob sceminae testificantis impudentiam, & quam homines obtinent firmissimam à solis evangelistis eximiis cultoribus castitatis; alioquin potuissent ambigere, an Deus hoc idem dixerit, quod lingua olim impudica falsa fuerat, unde scitè S. Chrysostomus. *Ani- madverte immensam mulieris sapientiam, neque affirmat Christum esse, neque**

retinet: noluit se hujus opinionis auctorem asserere, quia sicut est castitas, quæ fidem adstruit, ita è converso est luxuria, quæ illam destruit: quod si male castæ mulieris assertum evangelio fuisset infectum, non tantam fortassis fidem promeruisset, quæ propterea, neque affirmat Christum esse, neque retinet, fidem siquidem non adstruit luxuria, sed destruit.

Hinc prodigi filii frater querulus apud patrem fratrem accusat, sed quia cum meretricibus suam dissipaverit substantiam. *Filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus; quæ- runt sacri Interpretes, quanam sit hæc substantia, quam prodigus filius luxuriando consumpsit? & quamvis sensus literalis præstè habeatur, sitque perinde substantiam suam devorare, ac pecunias, & bona sua temporalia prodigere, ac dissipare; sensum tamen allegoricum adfert Origenes, qui ait: lascivi filij sunt, qui vivendo luxuriosè evangelica doctrina substantiam consumpserunt: quia carnis indulgentes illecebris æquè mores proprios, ac evangelii substantiam, seu veritatem corrumpunt: est siquidem veritas christianæ fidei anima, & vigor, & ipsius evangelii vita, & sicut Doctor castus optimus est evangelii Interpretes, & ab ejus pudicitia quædam derivat in evangelij veritatem honestas; ita è converso fœdè olens Doctoris luxuria non solum propriam devenustat doctrinam lasciviendi licentiâ, sed & ejus autoritatem; ac fidem solet apud homines imminuere, apud quos sit veluti incredibilis veritas, quam adstruere fatagit deprædicantis impudicitia.*

Nutat enim fides christianæ debita veritati, nisi basi fulciatur castitatis, nisi cultor aliquis pudicitia eam populos edoceat: si enim prædicantis desit castitas, tametsi evangelii adsit veritas, non facile huic creditur ab audientibus, non quia veritas sit evangelii, sed quia asseratur à prædicante, luxuriæ, ac carnis indulgente illecebris; quinimò evangelium, si ab impuro prodeat ore, sæpè fabula audit, quamvis evangelium sit, quia fidem, quam castitas adstruit, lascivia destruit, & lascivi filij viventes luxuriosè evangelicæ doctrinæ substantiam dissipant, unde Basilii Seleuciensis, loquens de lascivis hisce prædicantibus, ait. *Oportet evangelij difficultatem proponi, & prædicatione evangelium damnatum tenere, quia tametsi impudici Doctoris prædicatio evangelium persæpe damnet; oportet tamen evangelicæ veritati firmissimè adhærere, non quia ab impuro prodeat ore prædicantis, sed quia veritas sit Spiritus Sancti dictantis.*

33.

Luc. 1. v.
27.

Quòd si luxuries fidem destruit, hanc castitas adstruit, ut scilicet observat Antistes Mediolanensis, cujus nomen Ambrosium sapit: expendens enim illud. *Missus est Angelus Gabriel à Deo ad Virginem desponsatam viro: geminam proponit quæstionem, cur placuerit Numini nostram assumere humanitatem in utero foeminae maritali vinculo viro copulatæ? & cur de tali foemina nasci voluerit, quæ virgo esset?* ad primam respondet Ambrosius, ideo voluisse Christum Deum, & hominem de foemina nasci, quæ vinculo maritali esset viro alligata, quia ut ipse loquitur: *locupletior testis pudoris maritus adhibetur, qui possit & delere injuriam, & vindicare opprobrium, si non agnosceret Sacramentum,* est quidem maritus quisvis exactor uxoris castitatis, & sedulus ejusdem explorator; ideoque, ut locupletior esset pudoris testis, maritus adhibetur; qui si non agnosceret sacramentum, posset injuriam delere, & opprobrium vindicare; sed quia mysterium agnovit sacramenti, testis fit locupletior intemerati pudoris, cui propterea sit fides eò firmiter adhibenda, quò intimius sacramentum agnovit, & Deum hominem de virgine natum cognovit; cum sit omnis maritus sedulus uxoris castitatis exactor. Sed cur de virgine nasci maluit Deus homo? ait Ambrosius. *Quid? quòd etiam fides Mariae verbum major adsciscitur, & mendacii causa removeretur?* censet Ambrosius, mysterium incarnationis difficile videri creditu, & propterea mater locuples testis assumitur conceptionis æquè, & Nativitatis filij, verbis enim Mariæ matris, & Virginis simul fides adhibetur de arcano incarnationis mysterio, & mendacii causa removeretur, seu pudicitia jactura: *patenus voluit Deus homo in utero concipi Virginis, & è Virgine Matre nasci, ut manente virginitatis integritate, omnis removeretur mendacii causa; & cum esset mysterium incarnationis Verbi arduum creditu, verbis Virginis Matris uberius adhiberetur fides, quæ in obsequium Virginis adstruentis, & parientis intellectum captivaret; quia sicut jactura pudicitia fidem destruit; hanc intemerata virginitas firmiter adstruit; nec ullus inter homines potuit testis accersiri, qui esset omni exceptione major, & cui propterea esset fides adhibenda absque ulla falsitatis suspicione; & mysterium incarnationis, quòd erat intellectu difficile, fieret creditu facile ex testimonio virginis matris fidem adstruentis, & filium parientis; nimirum virginis matris Augustissima autoritas ad fidem adstruendam de mysterio incarnationis indubia est, quia eximia eius puritas, & intemerata prorsus virginitas fidem adstruit, quæ fortassis mutasset, si à jactura dehonestaretur pu-*

dicitia; quia castitas attestantis fidem adstruit, quam testimonium destruit luxuriantis. Ea siquidem est castitatis prærogativa, quæ castus, ac pudicitia cultoribus firmam, ac innutabilem conciliat auctoritatem, ut quò quis est studio castitatis arctius addictus, eò sit fide dignior, ac firmiorem adstruat fidem: quapropter pulchrè D. Ambrosius *castitatem vocat fomentum fidei*, quia ita fidem fovet, & favet suis cultoribus, ut cum fide, etiam ipsos coronet castitas; quippe ita credibilitatem fovet, & castis favet, ut fidem coronet, simulque suos cultores exornet.

Hæcque ratio, cur castitatis studio so firmiter credatur: quia castitas fidem promovet, quam coronat. Idque causæ fuisse censent plerique ex Patribus, cur cum duo jam supra triginta effluerint anni ab ascensu Christi in cælum tuum Joannes evangelium scripserit, cum ab aliis tribus Evangelistis, Luca, Marco, & Matthæo fuerit jam promulgatum: an non ab hisce tribus jam fuerat sufficienter scriptum? cum in ore duorum, vel trium testium firmiter dicatur omne verbum stare. Quòd si Evangelistæ eaduntaxat scripserunt, quæ divinus dictavit spiritus, qui nec falli potest, nec nos fallere, unus duntaxat Evangelistæ sufficisset testimonium, ad fidem adstruendam; & ut homines in obsequium evangelicæ veritatis se flecterent, ac firmiter crederent. Cur igitur Joannes post tantum temporis fluxum evangelium à tribus jam Evangelistis scriptum, & promulgatum, voluit & ipse scribere? quæ fiducia animum Joanni suppeditavit, ut quæ ultra humanos oculos viderat de æterna, ac inenarrabili Verbi generatione sanctè præsumpserit mundo credenda tradere citra ullam dubitationis umbram? ait Theophilactus Chrylostomi doctrinæ bibulus hæc super quæstione in prologo ad Matthæum, post Evangelistarum obitum superstiti Joanni fuisse evangelia ab alijs scripta, extradita, an esset, quid ijsdem addendum: verba Theophilacti sunt: *Referunt, quòd post mortem Evangelistarum superstiti Joanni allata fuerint tria evangelia, ut videret ea, atque publicaret, num illa vera scripta fuissent. Joannes autem, & ipse ampliore veritati gratiam sortitus adimplevit quæcunque: hoc idem etiam repetit in prologo in ipsum Joannis evangelium, ubi etiam subindicat causam, cur allata fuerint Joanni, Lucæ, Marci, & Matthæi evangelia, quia scilicet *Joannes erat mundo corde, seu virgo, unde & amplius notitia Dei donum concreditum est.* Ex eò igitur alia tria fuerunt evangelia Joanni extradita, & à Joanne approbata, quia cum fuisset eximius castitatis cultor uberius suo suffragio vi-*

34.

dubi-

dubitationis umbrâ fortassis inficiebantur; unde ad omnem amputandam suspensionem, & ad firmius fidem adstruendam Joannis castitatis cultoris accersitur suffragium, ne mens Evangelium legentis amplius nutaret, quia castitas attestantis fidem adstruit, non quia Spiritus sanctus veriora Joanni dictaverit, quam aliis Evangelistis Christi gesta, non enim potest Spiritus sanctus se ipso verior esse, cum summa sit ipse veritas; sed ad ampliorem duntaxat veritatis gratiam: & ad fidem uberius adstruendam ab homine hominibus, accersitur castitatis cultor Joannes, qui homo homines doceat Evangelium, cum inter homines castitatis prerogativa plurimum secum adferat momenti ad fidem adstruendam: quia igitur Joannes studio fuerat semper addictus castitatis, & virgo perseveraverat, uberiolem notitiam, & ampliorem veritatis, ac credibilitatis gratiam dicitur sortitus, quia virginitas, ut loquitur Ambrosius fomentum est fidei, *fundamentum credibilitatis, & corona veritatis.*

Non solum castitas fidem fovet, & spem alit; verum & ipsam charitatem & gratiam sanctificantem, quâ filii Dei efficiuntur confirmat, ac coronat: ait Joannes: *quotquot autem receperunt eum (nempe Christum) dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus: qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque voluntate viri; sed ex Deo nati sunt.* Quid? quod natis ex Deo potestas detur, quâ filii fiant, sintque Dei? an non semel natus ex patre filius est Patris? si qui Christum receperunt filii sunt Dei, quomodo datur iisdem potestas, ut fiant filii Dei? cui datur potestas ad actum, non supponitur in ipso actus, sed ponitur per potestatem, quæ ad id suas exerit vires, ut actum ponat: quibus verò datur potestas, quâ fiant filii Dei, hi præsupponuntur filii: *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt, dedit eis potestatem filios Dei fieri; ex Deo natis datur potestas filios Dei fieri: si nati ex Deo jam filii sunt Dei, cur datur iisdem potestas filios Dei fieri? an filio datur potestas, quâ iterum filius fiat? obvia statim fit solutio, si id expendamus, quo filij Dei constituimur, & sumus; est enim gratia sanctificans, seu charitas, quæ nobis ex munifica Dei impertitur largitate: propterea dicimur non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati, quia à solo Deo hæc adoptiva filiatio, seu gratia nobis datur; ita est habentibus hanc filiationem, seu gratiam datur potestas filios Dei fieri; hoc est per culturam castitatis firmius stabiliendi, ac confirmandi, imò & coronandi hanc filiationem: semel quòd non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt; pares sunt Angelis ab omni carnali concretionem descæcatis; quorum propterea puritatem, in castitatis studio æmulantur; hæc igitur castitas, est illa*

potestas, quæ datur filijs Dei, ut fiant, seu conserventur, ac perficiantur in Dei filiatione; castitas enim reliquas fovet virtutes, quas ornat, & coronat: hinc scitè exclamat Basiliius Seleuciensis: *o quanta continentia dignitas! quanta castitatis corona!* dicitur castitas corona, ac dignitas, quia cum reliquis virtutibus etiam ipsam gratiam, & charitatem dignificat, ac coronat; qui igitur filius Dei est, adhuc piè potest ambire hanc dignitatem, ac coronam filiorum Dei; est siquidem Pudicitia ait Tertullianus: *honor corporum, decus sexuum, integritas sanguinis, fides generis, est castitas, decus corporis, & integritas omnium virtutum, ac ipsius Dei filiationis: ac propterea datur natis ex Deo potestas, quâ fiant beneficio castitatis, ejusque culturæ filij Dei integriores, ac perfectiores; quia cultores castitatis non solum in terris per gratiam sanctificantem fiunt filij Dei nati ex Deo; verum etiam in cœlesti patria æterna donati beatitate; natis igitur ex Deo in terris datur potestas, quâ per castitatis culturam fiant filij Dei, participes cœlestis beatitatis, ac cohæredes cum Christo in cœlis, quòd si cohæredes, ut ait Apostolus jam fiunt fratres Christi, & cum Christo filij Dei.*

§. VII.

Castitatis cultores sunt Pastoris Christi oves, cujus vocem audiunt, cujus vestigia sequuntur, cujus mandatis obsequuntur.

Tantæ est pudicitia excellentiæ, ut Christus castitatis studiosos suas vocet oves, vocem suam audientes: *Oves meæ vocem meam audiunt:* oves sunt quotquot culturæ sunt castitatis addicti, quia ovis à carne abhorret, herbis vescitur, gramine contenta; & castitatis cultor carnis concupiscentias fastidit, seu omne à se abigit libidinis incitamentum, omnem excutit luxuriæ stimulum, carnisque coercet plurimum, & cum cœlesti sponso non nisi inter lilia pascitur. Ovis agnos non lupos parturit, lac non sanguinem eliquat; & lanam sine dolore, & clamore tonderi sinit; & vir castus non nisi puras concipit cogitationes, non nisi casta parturit desideria, & æquo animo adversa quæque suffert. Ovis non est, quæ non agnum casti desiderii concipit, sed aspidem parturit venenatæ libidinis. Ex filiis, seu operibus suis quisque suam metitur sortem: scimus Ismaelem ex Abrahamo natum, sed non hæredem institutum; Esau ab Isaac genitum, sed Dei nutu, matrisque providentiâ Jacobo minori natu posthabitu; Absolonem è Davidis sanguine profectum, sed exulem, sed confossum: oves sunt non Tigrides castitatis cultores, ideòque Dominicum ingrediuntur ovile, datûrque iisdem potestas,

Q q q ;

potestas, quâ fiant filij Dei per gloriam in cœlesti patria, cum per gratiam fuerant in terris ex Deo nati: suis tamen cœlestis Pastor ovibus quosdam impressit characteres, quibus ab ovibus secerneret câmpi; castitatis enim cultores, oves sunt, sed quæ vocem audiunt Pastoris: *Joan. 10. 3. oves vocem ejus audiunt*, hinc Samuel quia cœlestis Pastoris ovis fuit dixit DEO: *Loquere Domine quia audit servum tuum*: Ovis fuit populus Israel, quia populus electus, & ideo dixit DEUS Israël *Audi Israel*: quia Petrus, Andreas, Joannes, & reliqui Apostoli oves fuerunt, vocem statim audierunt Pastoris, cui fuerunt obsequenti. Imò tanti est hic character, ut qui eo destituuntur, non oves sint, sed aspides obsurdæscentes: *Propterea vos non audistis, quia ex Deo non estis*, qui verò eo insigniuntur, vel ex lupis agni fiunt: Saulus licet lupus rapax, quia vocanti Deo aures præstitit, & vocem audivit, non solum ovis renuntiatur, sed etiam Pastor efficitur.

37. Alio Christi oves præsigniuntur characterè, quia Pastorem sequuntur præcipientem. Et cum proprias oves emiserit, ante eas vadit; & oves illum sequuntur; non oves pastorem præcedunt, sed sequuntur, illicque obsequuntur; quia non Dei voluntatem in sua descedunt vota; sed propriam voluntatem Divinæ pedissequam constituunt; Imò hoc alio etiam ornantur sigillo; quia eum non sequuntur, nec audiunt, qui Pastor non est: *Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum*. Castitatis cultores ideo oves sunt Christi, quia vocem ejus audiunt, ac ipsum sequuntur, & alienum non noverunt, imò & exhorrent: qui enim ab alienis imbuti se sinunt, quamvis à suo non videantur recessisse Pastore, adhuc ex albo expunguntur ovium. Licet adhæreat quis Petro, adhuc si alienos non fugiat, & corundem non ignoret vocem, vel ut verius dicam ululatum, ac sibilum serpentinum; hœdis, non ovibus accensetur. Oves præcedere nesciunt; quia Pastorem sequi, ac ei parere didicerunt; & castitatis studiosi subesse malunt, quam præesse; & ideo ut oves à Deo noscuntur; *Oves meam vocem meam audiunt: Ego cognosco eas, & sequuntur me*; is verò à Deo cognoscitur, qui candorem non exuit innocentia, qui lilium excolit castitatis, qui agnum sequitur sine macula, qui sponso adhæret pascenti inter lilia; qui enim indumenta abjecit pudicitia, & aliter se sua manu coloravit, is à Deo non agnoscitur, ut ovis: cum enim dixisset; *cognosco eas* addit statim absque ulla interpunctione *& sequuntur me*: quia is à Deo agnoscitur ut ovis, qui ejus consilium non invertit, qui formam Dei in se non evertit; si me Deus vas luteum effinxit, si fieri ambigam vas aureum, nitor formam Dei in me evertere, nec suam me Deus ovem agnoscit; si basim me statuit in suo templo, & in columina ver-

ticem promissere satago; à forma recedo Dei, nec ejus amplius ovis agnoscor. Statim quam Nabucodonosor erexerat; ideo statim corruit, quia cum Deus eam quodammodo luteam fecisset in pede, suam pertæsa vilitatem, auri, argenti que fulgore voluit splendescere; fortassis si lutea fuisset tota, nec toto ruente monte vacillasset; sed quia paulatim ad metalla assurrexit; ideo vel exiguo percussa lapillo tota dissiluit; non igitur excidium statim luteo tribuendum est pedi, sed in caput est aureum refundendum.

Caveant qui expungere audent, quam Deus expiavit formam candoris ovium; hæ ab ovibus desciscunt cœlestis Pastoris; quæ verè sunt oves, non sinunt se à Pastore sejungi; sed firma ei adhæsiōne sistentunt: *Es nemo rapiet eas quisquam de manu mea*: hinc Paulus ex lupo rapace cum in ovem evasisset mansuetissimam ait: *quis ergo nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia?* Jacob ovis fuit, & ideo ad animi sui prodendam constantiam, ac firmitatem in solo recumbit lapide, qui frangi mavult, quam flecti; sed quiescenti in lapide iter ad cœlum per obvias panditur scalas; ut disce- ret tunc cœlum hominibus patere, cum lapidi adhærent, & virtute constantia saxeam induunt firmitatem; tales audiunt, qui studio sunt castitatis addicti; quia carnis indulgentes illecebris fœni potius redarguuntur inconstantia, quapropter exclamavit: *Omnis caro fenum*; hoc est carnis dediti voluptatibus fœnum suat, flammarum pabulum, ignisque nutrimentum; & si hodie virent in campo, cras exsiccantur, & arefcunt in cinerario; si hodie fragrant in prato, cras flagrant in igne: è converso qui castitatem excolunt, florent in lilium, & excrefcunt in victricem Palmam ob cœrcitos carnis stimulos, ac praves concupiscentia devictos affe- ctus.

Non solum castitatis studiosi morum innocentia, & animi candore oves sunt, aures aperientes, quæ voces audiant Pastoris: verum & os aperiunt, quæ pastorem laudent; imò & manus, pedesque expeditos habent, ut promptius ejus exequantur mandata: hinc David de sanctis Angelis, quibus pariantur castitatis cultores, ait: *Benedicite domino omnes Angeli ejus; potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus, Benedicite Domino omnes virtutes ejus, ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus*. Quid? quod in tam locupleti perfectionum, laudumque segete sacer vates non commendet in Angelis substantia nobilitatem, Spiritus immortalitatem, mentem Divinorum capacem, amorem flagrantissimum in Deum, constantiam voluntatis, originis præminentiam; sed his omnibus prætermisissis, unam laudet præ cæteris obedientiam? quia imò licet semel hanc in Angelis laudasset virtutem; & vellet iterum puris illis exhiberi: spiritibus, eandem laudibus excipit

1. Reg. 3.

Deut. 6.

Joan. 8. v. 47.

Joan. 10. v. 4.

ibid.

38.

Joan. 10. 25.

Ad Rom. 5. v. 15.

Isaias 40. 6.

39.

Psalm. 104. 20.

obedientiæ virtutem, ac si præter ipsam nil superesset in Angelis Dei laudandum. Eh qualisnam fuit hæc virtus, quæ iteratis meruerit laudibus commendari? Virtus nimirum fuit propria Angelorum facientium verbum DEI; seu illorum, qui carni minimè adhærentes puritati unice student: hi autem Angeli inter homines sunt castitatis cultores, qui carnis compescentes concupiscentias Angelorum naturam induunt; & quia castitas virtutum omnium est fœcunda parens obedientiam etiam parturit, sed Angelicam, seu paratissimam, ac celerrimam, nullâ carnis sarcinâ præpeditam: studio castitatis addictis non debet præceptum iterari; quia perinde ac Angeli sunt *potentes virtute, facientes verbum illius*; hoc est non consultantes, non recogitantes, nec se excusantes; sed *facientes verbum illius*: quid? quòd verbum cum audiatur, & non fiat; dicatur tamen potius fieri, quàm audiri? quia nimirum cultor castitatis ad id perfectæ obedientiæ pervenit, ut æquè citò nullâ interjectâ morâ præceptum audiat, & exequatur; sitque perinde audire, ac exequi quod auditur; ideòque voto castitatis obstricti, adeo sunt expediti ad parendum superiori præcipienti, ut perinde ac Angeli potentes virtute faciant simul cum audiunt verbum, seu præceptum superioris quâvis cunctatione amputatâ; *potentes virtute facientes verbum illius*. Non dicit David *audientes*, & postea *facientes*, licet vir obediens prius audiat præceptum sibi à superiore injunctum, & postea illud exequatur; quia obedientia Angeli, virique casti adeo excellet, ut audivisse, & fecisse simul sint; & quia executio præcepti non datur sine auditione ejusdem, & plerumque detur auditio absque executione; ideo David solius meminit executionis non sublequentis auditionem, sed concomitantis: sed quâ mercede credimus, ad tantam parendi celeritatem induci Angelos, viròsque castos? certe non aliâ; quàm solâ spe novi mandati: *Facientes verbum illius ad audiendam vocem sermonum ejus*, exequuntur citissimè mandatum, quò statim aliud audire valeant, ac simul exequi: nimirum adeo excellet viri casti, ac Angeli obedientia, ut ipsa sibi sit merces, ac sufficiens stipendium.

40.

Neque parva est sibi merces virtus obedientiæ à castitate profectæ, quia ubi hæc geminæ copulantur virtutes; vel ipsa exigua incrementum subeunt maximum. Nazareth quamvis parva in se domus, Deo tamen parva non fuit; quia virgo & lilio castitatis, & violâ obedientiæ insignis eam incolébat; cum Deo, & Virgine, non potuit exigua esse domus, quia ubi Deus, ibi locus exiguus esse nequit. Nazareth interpretatur flos: amavit florigeram patriam flos de radice Jesse, quia libenter *pascitur inter lilia flos campi*. Florida sanè domus, in qua & lilia castitatis, & rosæ ferventioris charitatis, & violæ humilitatis, & flos campi de radice Jesse simul

vernabant. Tria præ cæteris florem commendant, pulchritudo coloris, suaveolentia foliorum, & spes fructus: flos est, qui liliū excolit castitatis: *quia ipsi nec honesta conversationis decor, nec bona opinionum fragrantia, nec intentio deest retributionis* ut ait D. Bernardus: *Floribus delectatur Deus, sed qui fructus parturiant*: arridet Numini ridens ver, sed si Autumno copuletur; si simul arboris rami ornentur flore, ac fructuum pondere incuruentur; flos castitatis Deo placet, si fructus boni operis eidem copuletur; sunt qui florent, quorum tamen flos non eruditur in fructum, quia æstu vanæ gloriolæ exarescit: non extrema floris species, sed quæ intus inest virtus, & decor gratiæ commendatur.

Serm. 3. in Annus.

Virgo in domo Nazarea non laudatur à Numinis legato ob ingenii singulare, ac perspicax acumen; nec ob generis regium decus, aut cœlo paræm pulchritudinem; sed ob Divina, quæ illi munera infunt: *Ave gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus*: magni in virgine facit unam gratiæ pulchritudinem, quæ in fructus erumpit bonorum operum: ordo autem gratiam commendandi hic est: prius gratiæ laudat plenitudinem: *Ave gratia plena*: postea Numinis in ea commemorantis præsentiam; *Dominus tecum*: & demum virginis præcæteris fœminis celsitudinem; *Benedicta tu in mulieribus*. Quid nian Numinis præsentia ubertas præfertur Divinæ gratiæ? quia nimirum si Divinæ gratiæ sanctitas deesset, minimè Dei adesse præsentia; gratiæ enim ubertas fructuum bonorum operum messera fovet, ac promovet: est gratia à qua bona cuncta procedunt; & sine qua sola Numinis præsentia non prodest ad vitam: *genim adfuit Adæ Deus in paradiso post meridiem, quem tamen adventu suo morti addixit: scilicet vel Numinis præsentia mortem infert, si absit gratia, seu cordis innocentia, mentis puritas, & corporis castitas. Deus cum virgine esse non dicitur, nisi priusquam plena est gratiâ: Ave gratia plena Dominus tecum non fuit plena gratiâ, quia Deus adfuerit; sed ideo Deus adfuit, quia fuit plena gratiâ; quia hæc fons est, ex quo bona omnia scaturiunt; radix est, ex qua fructus pullulant bonorum operum; quia ubi gratia, ibi Deus; & ubi Deus, ibi omne bonum; unde Salomon ait: *qui amat cordis mundiciem, habebit amicum v. 1. regem*; neque Deum allicimus blandius, quàm lilio castitatis; quia ut scripsit D. Paulus: *non vocavit nos Deus in immundiciam, sed in sanctificatione, seu in puritate cordis, in cultura castitatis, est enim mens casta gemma omnium pretiosissima, nullis æquiparanda thesauris, ut pronuntiavit Siracides iniquiens: *Omnis ponderatio non est digna continentis anima*: quia castitas omne secum adfert bonum, ac veram invehit felicitatem; ac cœlesti præludit beatitudini, ut observat Theodoretus iniquiens: *Vir castus à supervacanis***

41.

Luc. 2. 28.

Prov. 1. 11.

1. ad Thessal. 4. 7.

Eccles. 1. 26.

Cap. 2. ad Corinth.

canis

caneis, & inutilibus cogitationibus liberam habet animam, & vitam futuram, quantum licet imitatur.

42.

Idque experimento deprehenditur quotidiano: qui enim intra claustrum septa, & in Asceteriis lilium excolunt castitatis, ac virgines cœlesti se consecrârunt sponso, nullis pulsantur fluctuantis sæculi procellis, & extra mundi tumultus imperturbabili mentis quiete, & tranquillæ conscientæ serenitate fruuntur, & in terris cœlesti præudentes beatitudini laudes, hymnosque die, nocturne Deo concinunt: tales fuerunt quatuor Theodosii Imperatoris sorores, inter quas insignior Pulcheria, quæ spreto nuptijs Regijs tuam cœlesti sponso virginitatem consecravit: de hisce Theodosij sororibus scribit Nicephorus: *Diu, nocturneque hymnis, laudibusque celebrabant Deum, institutum namque, quod propter virginitatem erant amplexa; nec ignaviam, nec otium decere existimabant.* Præ cæteris tamen sororibus studio addictis virginitatis excelluit reliquarum virtutum culturâ Pulcheria Augusta Arcadij Cælaris filia, & Theodosij II. soror, & moderatrix; tantæ enim fuit prudentiæ, ut Imperij clavum dirigere valuerit; litteras calluit græcè, ac latinè, zelo religionis, pietatis studio, & prudentiæ laude, ævi sui fœminas longè antecelluit, credereturque redi-viva Debora, fueritque propterea Orientalis Imperij fulcrum, aulae delictum, Orthodoxorum munimen, miserorum levamen, egenorum mater, virginum ornamentum singulare, oppressorum solatium, afflictorum, consolatio, Ecclesiarum decus, virginum cœlesti sponso nuptiarum ductrix, & prælucescens fax, quibus suo præiret exemplo: quod enim impensè laudibus vacaret divini sui sponsi, stans horis domesticum adibat facellum, & vel media in aula, veluti in eremi solitudine à quovis expedita, ac se juncta mundi negotio Deo, & sibi vacabat, orationibus addicta, & soli Deo adhærens, cujus amore flagrabat, cujus deliciis diffuebat, de cujus voluptatis torrente epota cœlesti gaudio replebatur; quia ubi lilius excolitur castitatis, ibi reliquæ omnes florent virtutes, & omnes vigent delicta, idque in se ipso expertus sanctus Ephren exclamavit: *O castitas, que cor possidentis lavificas! O castitas, que spirituale gaudium paris, & merorem auferis! O castitas, que rose instar in medio anima, & corporis efflorescis, & domum universam fragrantiam complex.*

43.

Excolitur hoc castitatis lilius oratione præsertim, quâ mens casta cœlesti adhærescit sponso, & Angelos æmulatur ministrantes Numinis templo; neque horum vestis alia est, quàm ipsa mentis puritas; hac enim induiti veste fuerunt septem illi Angeli, qui Joanni apparuere: *Et post hæc vidi, & ecce apertum est templum tabernaculi testimonij in celo, & exierunt septem Angeli habentes septem plagas de templo, vestiti lino*

Apo. 15.
v. 5.

*mundo, & candido & præcincti circa pectora zonis aureis, neque est alius Angelorum habitus, quàm ipsa castitas, quâ teguntur, & proteguntur, muniuntur, ac armantur pugnaturo contra Draconem, ac meretricem magnam. Sed ubinam vestes has mundas, & candidas Angeli sibi comparant? certè non in alijs nundinis, quàm ipsius templi, ex quo exierunt vestiti lino mundo, & candido, & ecce apertum est templum tabernaculi testimonij in celo, & exierunt septem Angeli de templo vestiti lino mundo, & candido, quia nimirum castitas in templo colitur, & fuis precibus irrigata efflorescit. Sed quid? quod septem Angeli, qui Joanni apparuere, non solum vestiti lino mundo, & candido, ac præcincti circa pectora zonis aureis fuerunt; sed etiam phialas gestârunt aureas plenas iræ Dei viventis in sæcula sæculorum? subdit Joannes: *Dedit septem Angelis septem phialas aureas plenas iræ Dei viventis in sæcula sæculorum*: nimirum non vitreæ sunt, quæ citò franguntur phialæ Numinis iræ; sed aureæ, quæ & splendidius nitent, & diuturnius durant. Non testaceæ aut plumbeæ, seu ex vili materia sunt compactæ; sed ex puro puto auro conflatae, & splendidæ, quia ostentatio æternitatis pretiosa esse debet, & nil continere vilis. Has phialas non resperfas, sed repletas iræ Dei viventis in sæcula, pro facibus gestare debent quotquot castitatem excolunt, si hanc velint procul à templo indemnem servare.*

Apo. 15.

Idque causæ, cur etiam Magister Christus suorum optaverit lumbos Discipulorum baltheo esse pudoris præcinctos, ac de expectatione futuri judicij sollicitos: *Sint lumbi vestri præcincti, & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum*: sed si candor castitatis ornamentum est indumenti, quo vel ipsi Angeli exeuntes de templo vestiuntur: hinc apprehendimus, posse castitatis cultores hunc adblandientem candorem perinde ac vestes exuere, ac atterere, nisi diligenter, & cautè custodiatur, hinc Angeli apparuere Joanni vestiti lino mundo, & candido: quia vestis linea candorem diu non servat, nisi sæpius abluatur; & candor castitatis facillè infuscatur; & suum deperdit blandimentum, nisi fuis precibus sæpius irrigetur. Linum etiam humi incolitur, terræ seritur, ut germinet; deinde aquis putrescit, tunditur fuste, pectitur, ac nonnisi summo labore in vestes contextitur: qui igitur castitatem excolunt, non holosericum, sed linum vestiunt, quia plures debent labores subire, ut candorem intemeratum servent.

44.

Luc. 11. v. 37

Imò non labores tantum subit castitatis cultor, sed & pugnas init, quibus mundi illecebras, & carnis prosternit voluptates, suntque in mundo veluti in arena Athletæ, & pugiles, quibus continua est pugna. Fuit procul dubio castitatis Athleta Nicetas: hic juvenis culturæ, vel maximè addictus castitatis, cujus heroicæ virtutis meminit

45.

D. Hic.

D. Hieronymus inter res gestas à Paulo primo Anachoreta. Hic natione Ægyptius juvenili ætate florens; quò lilium, quod coluerat, perderet, in amœnissimum hortum præcipitur adduci, ac ibi flores inter, cum leni murmure fontium latices per ad-blandientia serperent vireta, mollique sibi lo arborum comas ventus diverberaret, ac plantas leniter perstringeret, super extru-ctum plumis lectum resupinus locatur; & ne posset evadere blandis etiam nexibus, sericisque vinculis irretitur, adeo arctè ut nec sericos posset nexus excutere, neque à situ illo removeri. Lectuserat, quavis Sardanapalicâ plumâ mollior, quavis Heliogabali olorina culcitra delicatior; in quem dejectus juvenis castitatis cultor non ferreis, sed sericis illigatur vinculis, & ut florem, quem excoluerat castitatis, abigeret; floribus utrinque stipatur, ne quidquam deesset voluptati ad juvenis prosternendam pudicitiam: siquidem surgebant hinc inde umbriferæ arbores, quæ cum hilari odore eò gratiores spargebant umbras, quò solis radios foliorum clypeis arcebant, vocales rivuli, loquaces aviculæ, Zephyrorum flabella, delicias quidem spirabant, sed simul in pudicitiam conspirabant; undique ad voluptatem invitabatur Nicetas, florum lascivia, odorum fragrantia, zephyrorum flabellis, & rivulorum blando murmure ad turpia alliciebatur; & præsertim à petulantia fœmina, quæ vultu cerusata, vestibus compta, fronte effronte juvenem adit in lecto resupinatum, cui tot adjicit vincula, quot verba ad turpia allicientia profert; quin non verbis tantum nititur juvenem illaqueare, sed & oculis irretire: basiliscum dixisses oculos intorquentem in perniciem, & excidium castitatis. Quis fortem non lugeat juvenis? quis non cenleat hujus viperæ morfu, ac effuso veneno corruptum iri lilium castitatis?

46.

Verùm cum sit exulta castitas virtutum omnium fœcunda parens, animi fortitudinem accersivit in tutelam, ac præsidium juvenis, qui licet neque à vinculis posset se expedire, neque fœminæ petulantiam victrici fuga declinare; habuit tamen, quo & venerem fugaret, & castitatis lilium indemne servaret; quamvis lascivus Cupido ex quavis parte insolesceret; quamvis impura Venus victoriam sibi occineret; non tamen, licet armatum prostraverit ipsa Martem, valuit inermem vincere juvenem, licet in lecto resupinatum, quamvis sericis illigatum vinculis. Nam id castitatis pugil invenit consilij in hac lethali arena, quò posset quod imminabat periculum declinare, & quem excoluerat florem castitatis, integrum servare; cum enim undique se pressum videret, ac periculum amittendæ castitatis immineret, coelitus inspiratus facie usus pro pharetra, dentibus pro fune, & lingua pro telo mediam sibi præmordit linguam, eamque

Verani de Affectibus Tom. I.

morsu præcisam in frontem lupæ, quæ fronte caruit, sanguinolentam ejaculatus est: cumque osculantis se mulieris expuisset in faciem, doloris acerbitate sensum omnem prostravit libidinis.

Non me latet, prisca olim sæcula Anaxarchi libertatem jactasse, eò quia in vinculis tortus præcisam dentibus linguam in os expuerit Tyranni: sed inde plus Anaxarchum hausisse vitij, quàm virtutis, exinde conjicitur, quia superbiâ tumidior licet elinguis se non destitit jactare. An non suos castitas pugiles jactat Anaxarcho fortiores? non viròs tantum, sed & pueros, ac mulieres, quæ in arctissimis vinculis clariora dedere virtutis specimina? & certè Ægyptius Ephebus Nicetas plus quàm heroicam visus est libertatem asseruisse, ac castitatem propugnasse, cum præcisam morfu linguam in osculantis se, ac illicientis fœminæ faciem expuit. Scio plurimum apud veteres sibi gloriæ comparasse Laconem illum adolescentem, eò quia bello captus, identidem clamaverit: *Non serviam, non serviam*, & potiùs illisum parietis caput dirumpi voluit, ac animam efflare, quàm serviles manus ministerio admovere contumelioso. Scio Mutium Scevolam proprium illustrasse nomen cum dexteram, quæ in vulnere infligendo erraverat, flammis castigaverit. Scio Lucretiæ pugionem sanguine stillantem nitorem purpuræ masculæ fœminæ virtuti addidisse, quæ casta esse voluit, postquam castitatem amiserat. Scio Priscum ævum plura, ac præclara exhibuisse castitatis specimina; Xenocratem laudasse, Scipionem deprædicasse, Spurinâ commendasse, Democlem multiplicitate excepisse encomio; sed unus Nicetas veterum omnium extinxit gloriam. Xenocrates talis dicitur verecundiæ fuisse, ut si quid vel in bestiis impudici videre contingeret, id re-tortis oculis, aversoque vultu statim dam-naret. Scipio sponsam præstantissimæ formæ puellam, ut acceperat, intactam restituit, æquè sui, quàm libidinis victor. Alexander Macedo lectissimas Darij filias, & conjugem miræ elegantiæ fœminas, nec oculis attingere voluit, ne ex illa venustate fœminea pudicitæ virtus quidquam hauriret invenusti, ac turpis. Spurina juvenis commendatissimæ formæ vultus venustatem, orisque elegantiam maluit insidiis vulneribus devenustare, quàm sinere, ut alij è vultus sui nivibus flammam haurirent, quibus virtus pudicitæ cineretur. Democles stuprum declinaturus maluit in ebulliens ahenum insilire, quàm impudicitæ flammam incurrere; sed licet fuerint omnes hi, ut castitatis propugnatores commendati; nullus tamen eorum fuit, qui cum Ægyptio Niceta conferri possit, qui præcisam morfu linguam maluit in fœminam exosculantem se expuere, quàm

47.

R r r

quid-

quidquam impuræ scintillæ ex fœmineo osculo haurire.

S. VI.

Mascula virtus est castitas, ita fortiter pugnat, ut sibi insultantes pravos affectus expugnet.

48.

EA est castitas virtus mascula, quæ in arena fortiter pugnat, & sibi insultantes heroicè expugnat: neque ipsi arma defunt, quibus & hostes prosternat, & innocentiam defendat: testem hic voco Susannam venustissimam æquè, ac castissimam fœminam, quæ accusata fœdi adulterij seniorum testimonio, adeo fuerat scelus comprobatum, ut concordia totius populi sententia innocens mulier damnaretur. Jam Hebræa gens ad sævam facinoris ultionem saxis obarmata ad locum procedebat supplicij, & Susanna non tam adulterij, quàm castitatis rea ad necem rapiebatur. Nullus aderat justæ causæ Advocatus, nullus audiebatur innocentæ condemnatæ patronus; quia nullus ausus fuerat excusare, quam seniores populi, ut testes oculati accusaverant. Hinc re propemodum desperata cum crepantium lapidum turba jam iam ingrueret, ecce è medio exilit Daniel adhuc puellus, & quamvis rei forensis inexpertus, imò & puerili balbutie impeditus innocentiam acriter, & alacriter propugnat condemnatæ Susannæ, cujus allegat intaminatam castitatem, commendat morum innocentiam, laudat vitæ integritatem. Ad primas Danielis voces sistitur populi multitudo, quæ prona ruebat in fœminæ excidium: laxa, quibus armabatur in fœminam, deponit, & cum odio, ac ira sæviret in mulierem ad facinoris ultionem, cœpit statim mitescere, & Susannæ asserere innocentiam, quam balbutiens puer propugnabat: sed quid tantam auctoritatem conciliare potuit Danieli adhuc impuberi; quidnam in puello balbutiente fuit, quod tam validè potuerit accusatam à senioribus fœminam propugnare, & præconceptam in populo patrati adulterij opinionem obliterare? an spiritus prophetiæ, quò jam incipiebat Daniel eminere? an evidentia falsitatis, quâ seniores propriæ libidinis potiùs fœditates accusarent, quàm castæ Susannæ crimen incusarent? Quamvis falsitas soleat se ipsam prodere, non tamen hæc fuit, quæ ab imminente excidio Susannam revocavit, sed propria ipsius, & Danielis castitas: castitas siquidem Susannæ tantam promeruit fidem, ut ipsa sola valuerit latam contra se sententiam rescindere, ac plenam apud propulum promereri fidem. Hinc scitè Augustinus ait: *Susanna mulier inimicos suos tacuit, & vicit. Non enim apud Danielelem in sermone tuitio*

Tom. 10.
erm 54. in
appendice.

est, sed in sancta fœmina tacente lingua pro ea castitas loquitur. Castitas enim Susanna affuit in iudicio, & postea subdit: Iudicem meretur castitas Danielelem puerum juniorem. Multum igitur de Deo pudicitia consequitur. Castitas igitur Susannæ se ipsam contra seniores accusantes propugnavit: neque tuitio Susannæ sermone duntaxat Danielis innixa fuit, sed fortiùs castitas ipsa mulieris pro Susanna interpellavit: hæc enim fuit, quæ fidem ab omnibus promeruit, quia castitas ea pollet auctoritate, ut statim ei fides præstetur, si in sui surgat propugnationem,

Idque fortassis causæ, cur vel ipsi Ethnici plurimum culturam commendaverint castitatis, & præsertim studium virginittatis, cujus decus in summo fuit semper honore habitum, ut innumeris congestis exemplis evincit Tiraquellus *lib. 15. connub.* & revera summo fuisse Vestales virgines in honore habitas Romæ ob solam virginittatis prærogativam liquet ex Lipsio: & uberiori eruditione ex D. Hieronymo, qui post prolixam de Christiana virginittate disceptationem eruditè, ac eleganter subdit: *Quoniam intellexi in commentariis adversarij, provocari nos etiam ad mundi sapientiam, quod nunquam hoc genus in sæculo sit probatum, & novum dogma contra naturam religio nostra prodiderit; percurram breviter Græcas, & Latinas, Barbarasque historias, & docebo virginittatem semper tenuisse pudicitæ principatum. Referunt fabulæ, Atalantam Calydoniam virginem semper in venatibus, semper in sylvis, non tumentes uteros fœminarum, fastidiæque conceptum, sed expeditam, & castam amâsse virtutem. Harpalicen quoque virginem Thraciam insignis Poëta describit: & Reginam Volscorum Camillam, quam Tur nus, cui auxilio venerat, laudare volens non ampliùs habuit, quod diceret, nisi virginem nominaret. O decus Italiæ virgo! Chalcæcus quoque filia illa virgo perpetua, pestilentiam patriæ, scribitur spontanea morte solvisse, & Iphigeniæ virginis sanguine adversos placasse ventos. Quid referam Sybillas, Erythram, atque Cumanam, & octo reliquas? (nam Varro decem fuisse autumat) quarum insigne virginittas est, & virginittatis præmium divinatio? Quòd si Æolici genere sermonis Sybilla θεοβύλη appellatur, rectè consilium Dei sola scribitur nosse virginittas. Cassandram quoque & Chrysein, Vates Apollinis, ac Junonis virgines legimus. Et Sacerdotes Dianæ Tauricæ, & Vestæ innumerabiles extiterunt. Quarum una Minutia propter suspicionem stupri viva defossa est, injusta ut reor pœna, nisi grande crimen putaretur læsa virginittas. Certè Romanus populus quanto honore virgines semper habuerit, hinc apparet, quòd*

49.

Syntag. de
Vestilib. cap.
21.
Lib. 1. in
Forumian.
cap. 26.

Con.

Consules, & Imperatores, & in curribus triumphantes, qui de superatis gentibus trophæa referebant, & omnis dignitatis gradus, eis de via cedere solitus sit. Claudia virgo vestalis, cum in suspicionem venisset stupri, & simulacrum matris Idææ in vado Tyberis hæret ad comprobendam pudicitiam suam fertur cingulo duxisse navem, quam multa millia hominum trahere nequiverant. Melius tamen, inquit Lucani Poëtæ Patruus, cum illa esset actum, si hoc, quod evenit, ornamentum potius exploratæ fuisset pudicitiae, quam dubiæ patrociniûm. Nec mirum hoc de hominibus; cum Minervam quoque, & Dianam virgines Deas finxerit error Gentium: & inter duodecim signa cæli, quibus mundum volvi putant, virginem collocarint. Magna injuria nuptiarum, ut ne inter scorpios quidem, & centauros, & cancos, & pisces, & ægrocrotas, uxorem, maritumque contruserint. Hactenus D. Hieronymus, ubi etiam recenset plures virginum cultores, quibus apud Ethnicos virginitas fuit in pretio, maluerintque propterea violationem virginitatis morte ipsa præoccupare, ac refert apud Gynophilas Indiæ, quasi per manus hujus opinionis tradi auctoritatem, quod Buddam Principem dogmatis eorum suo virgo à latere generavit. Nec id videre mirum de Ethnicis debet, cum & Poëtæ ipsi Minervam itidem de Jovis capite, & Liberum patrem de fœmore ejus procreatos effinxerint.

Nulli igitur dubium, quin apud gentes omnes, quamvis Evangelij lumine destitutas in summo semper fuerit honore habitum virginitatis decus æquè in viris, ac fœminis, eò quia censuerint, ut ait Plotinus, esse virginitatem argumentum sufficientiæ, & accessus ad Deum sibi sufficientissimum: & apud prisceos Romanos ea fuerunt obsequia virginibus præstita, ut in virginem quacunque causa lævire nefas haberetur. Et Suetonius refert, quod si ob enorme aliquod delictum in parentes, vel Rempublicam contigisset, fuisse virginem morti addendam; non antea id tentatum fuisset, quam prius, vel à carnifice, vel alio viro nequam fuisset virgo vitiata, ac virginitatem exisset, quo ultimo ulcisceretur supplicio, ut etiam refert Tacitus de Seiani filia morti addicta. Hunc tamen morem progressu temporis postea exolevisse observat etiam Baronius in notis ad Romanum Martyrologium ad diem tertium septembris. Et revera summum invehere liliûm pudicitiae decus ex eo etiam conjicitur, quia non solum homines, sed & ipsi Angeli gaudeant hoc insigniri ornatu: *Et ecce vir unus vestitus lineis, & renes ejus accincti auro obrizo, & corpus ejus quasi Chrysolitus, & facies ejus velut species fulguris.* Nimirum venustior, qui in Angelo emicat ornatus, candor est lineæ vestis, ut præ cæteris

Verani de Affectibus Tom. I.

candorem puritatis miremur in Angelis, cum & ipsi hæc in nobis demirentur virtutem: neque alio venustiori ornatur Ecclesia colore; nec alia, quæ Deo magis placeat, veste, quam à cultura pudicitiae dealbata delectatur sacer sponsus.

§. VII.

Lilio pudicitiae delectatur celestis sponsus, quia ex ejus cultura reliqui vernat virtutum flores.

Commendaverat Regius vates vestem discolori, eamque auro intextam sponsæ: *In vestitu deaurato, circumdata varietate.* Verum hæc discolor venustas, ac colorum varietas, quæ plurimè fit à Davide, non magni æstimatur ab Angelis; qui unum candorem cæteris omnibus præferunt coloribus: aiunt enim cum obviasent sponsæ eleganter ornata: *Qua est ista, qua ascendit de deserto delicijs affluens,* seu ut legunt septuaginta Interpretes: *Qua est ista, qua ascendit dealbata?* sed si cælestes spiritus totam lustrant sponsæ vestem auro nitentem, & colorum varietate micantem, in vestitu deaurato circumdatam varietate, cur solius meminerunt candoris? an fortassis cæteri evanescere colores? an sponsa vestem exuerat discolori, gemmas, & reliqua ornamenta abjecerat solius candoris ornatu contenta; eò quia unus præ cæteris color exultæ pudicitiae sponso placeat? Verum tamen si ingereat sponsa gemmis ornata, vestita incederet veste puro puto auro intexta, & eleganter discolori, ruberet in ipsa verecundia, rutilaret fides in Chrysolito, vernaret spes, in smaragdo, floretet charitas in rosa, & castitas vigeret in lilio; adhuc Angeli unum lilij candorem præferunt cæteris gemmarum, ac purpuræ ornamentis: gemmarum nitet, auri splendor, purpuræ fulgor uno devenustantur, ac decolorantur castitatis decore; quo exultæ pudicitiae lilia germinant, quæ à cælesti sponso cæteris præferuntur floribus, propterea cæteris prætermis coloribus, ac gemmarum ornamentis unum commendant in sponsa candorem, *qua est ista, inquit, qua ascendit dealbata?* non dicunt, quæ est ista, gemmis corusca, vestitu deaurato, ac discolori ornata; monilibus perfulgida, margaritis rutilans, sed *qua est ista, qua ascendit dealbata,* quia nullus in sponsa magis arridet sponso color, quam pudicitiae candor. Licet Magister Christus Petri Discipuli fidem laudaret; virginitatem tamen magis in Joanne dilexit, qui propterea requievit in sinu ejus, eò quia in suo requieverit gremio pudor; floruerit in corde castitas.

R r z

Placeat

Placet sponso virtutum omnium cultura, sed præ cæteris illi arridet castitatis albedo, quæ & efflorescit in lilium: *Labiatur deserta, & inuia, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium.* Tametsi plura essent ex Ecclesiæ exculto agro florum germina eruptura, unum duntaxat commemorat lilium: tametsi in Ecclesiæ agro non desint vites spumantes vindemiam; nec segetes flavescentes in messem, nec oleæ fructibus refertæ, nec cæterarum virtutum ridentes flores; unicum tamen deprædicat lilium, cujus candore præ cæteris floribus delectatur. Idque fortassis causæ fuit, cur sponsa, licet lectulum suum floribus exornasset; frustra tamen ad ipsum dilectum invitaverit sponsum; & in cassum per noctes in eo, quem dilexerat conquirit. Quod si uno duntaxat eum inspersisset lilio, fortassis illicò accurrisset, cum enim sponsa ad se sponsum accersens, ac alliciens dixisset: *Lectulus noster floridus*, reposuit Sponsus Can. 2. 1. *Ego flos campi, & lilium convallium.* Sed licet Sponsus à lectulo abfuerit sponsæ, multigeno insperso flore; non tamen ab horto abhorruit, ubi cum sponsa optasset, ut fructu vesceretur pomorum; ipse tamen fructus præterit ex incurvatis arborum ramis ad plenam pendentes maturitatem; imò & reliquorum florum pertransiens areolas ad sola prope rat lilia, quibus præ cæteris delectatur floribus, ac cunctis arborum fructibus præfert; *Labia ejus lilia*: non fructus ori admovet, sed labia lilijs ornat, ut lingua non nisi verba proferret, quæ castitatem olerent. Hinc Sponsus hunc in sponsa florem impensius diligebat, quem & concupierat, ac esurierat, ideòque neque fontium latices, neque arborum fructus quærit, sed sola inquit lilia, quorum candore oblectatur; & quia erant lilia sponso magis cordi, eadem præfert in labijs, id enim corde diligimus, quod ore proferimus, quæ enim prostant in labijs, etiam in corde florent. Vel lilia sunt sponsi labia, quia castitatis studiosus non nisi lilia osculatur; & quamvis cupe ret sponsa sponsi osculum, hoc tamen fuit promerita, cum lilia vernarent inter labia, inter oscula sponsi: *labia ejus lilia*. Nil Sponsus impensius diligit, quam lilium, quod & excolit in corde, & florere vult in labijs; quod si sponsa unum prætulisset lilium cæteris floribus; unius floris odore sponsum ad se traxisset; & quæ myrrham stillavit, non fuisset conquesta, quod quæsitum haud invenerit sponsum, qui non nisi inter lilia pascitur, non nisi lilia colligit, non nisi lilia loquitur, *labia ejus lilia.*

Sed quid? quod Sponsus non nisi lilia loquens sponsam laudaturus eam lilium quidem asserat, sed spinis circum-

septum? *Sicut lilium inter spinas; sic a. Casp. 2. 4. mica mea inter filias*, si lilium blandimento candoris allicit, & spinæ suis aculeis manus arcent carpentium, quid cum lilio spinæ? Quod si filiz spinæ sunt, non in lilium sponsa, sed potius in rosam floret: rosa enim est, quæ spinarum cingitur satellitio, & vernat cum dumis. Verùm quia Sponsus non nisi lilia loquitur, in cujus labijs lilia vernant, illaudatam credidisset sponsam, si rosam non lilium dixisset. Vel quia præ cæteris virtutibus cælesti sponso una est castitas charior, quæ propterea etiam prostat in chlamyde: hoc est, illud arridet sponso lilium, quod non solum floret intus in corde; sed etiam exterius in ore candidat, & vultu olet, ideòque etiam Angelorum candor albicat in veste. *Et ecce vir unus vestitus lineis*, sed si candor arridet, cur non potius in serico, & non in lino? an quia licet candor præ cæteris placeat, is tamen magis arrideat, qui in lino ablui pluries potest? castitas enim quæ dilui frequenter non potest, citius decoloratur, & nigricat; & id causæ, cur candor lini candori præferatur serici, quod lavari non solet; quia cultor castitatis sacra exhomologesi frequenter conscientiam lavat, & lacrymis, quas contraxit labeculas, abstergit, omnique studio cavet; ne lili candor, vel minimo devenustetur nævo. Quin Angelus non solum lineis albensibus est vestitus, verùm & corpus circumfert ex Chrysolito compactum: *Et renes ejus accincti auro obrizo: & corpus ejus quasi Chrysolitus.*

Imò non solum compactum ex Chrysolito corpus circumfert candidis vestitus lineis, verùm etiam præcinctos describitur renes habere, non tamen auro ducto in subtegmine, nec textili serico, sed ex solido, ac firmissimo auro, *Et renes ejus accincti auro obrizo*: nimirum præcinguntur renes puro puto auro, non verò ferrea lamina; vel quia amor pudoris & custos, & cultor in timorem non degenerat, qui ex ferro concipitur in gladios aculeato: vel quia ferrum ex senio rubiginem contrahat, cum aurum cariem nesciat senectutis: & quod vetustius, eo censetur aurum pretiosius. Nec Job inter ulcera sanguine madens, ac putrescente scatens sanie: neque inter gemmarum nitores tuti quiescunt Angeli, nisi præcincti sint: quem enim viderat Daniel vestitum lineis, ac auro præcinctum obrizo, Angelus erat ex gemmis compactus; oculis fulgurabat, & tamen auro obrizo præcinctos renes habuit, quia non sufficit auro renes cinctos gestare, nisi etiam & ipsi renes ex auro consentur, & gemmâ niteant: *& corpus ejus quasi chrysolitus*: est siquidem chrysolitus gemma

Isaia 35.
v. 1.

Can. 1. v.
16.

Can. 5. 13.

33.

34.

ma pellucida, diaphana, per viridem aureum emittens nitorem, & noctu igne admoto illustrius splendet: Castitatis cultor quasi chrysolitus, vel in tenebris humilitatis, & caliginis status abjectioris debet illustrius nitere: in vultu virginis, tametsi fulmina improbentur, approbantur tamen fulgura: *Et facies ejus velut species fulguris*, quia castitatis studiosus neminem debet vultu percellere, sed & nullum alligere.

55. Sed si facies Angeli, quem Daniel viderat, speciem præferebat fulguris, cur ejus oculi splendent velut accensa lampas? *Et facies ejus velut species fulguris, & oculi ejus lampas ardens*, an quia pudicitia non in foro, nec in plateis nitere studet, & populares plausus aucupari; sed contemptu gaudet, ac obscuro potius delitescere in loco; sicut splendet lampas in tenebris clarior, cum in luce vix suos deleget nitores? sed non solum ejus oculi lampas sunt, sed & lampas ardens. Non ardet lampas, nec splendet, si olei nutrimentum ei subtrahatur: tamdiu ardet, quamdiu vel oleo, vel balsamo nutritur; dormire tunc incipit nocte, cum desinere olei pabulum incipit; ideo vigilat, & ardet, quia nutritur: & castitas ideo oculos præfert, veluti binas ardentes lampades, quia pabulo nutritur divini amoris, & tamdiu ardet, quamdiu amat; cæcutit castitas, nisi Dei foveatur amore: sed cur non potius lilia oculi dicuntur pudicitiae; quam ardentes lampades? cur non potius florei, quam ignei oculi sunt Angelorum? liliam siquidem, ubi floret odores, spargit; & quamvis non videatur, adhuc præfens sentitur: cur igitur oculi Angelorum non liliam, sed ignis esse dicuntur? an quia ignis, si aurum osculetur, nil maculae imprimit, sed ejus potius nitorem exprimit; ignis enim, si in aurum agat, in illud non trevit, sed potius eidem eblanditur, quod & expolit: sin vero in flores suas exerat vires, non eos fovet, nec illis favet, quin potius exsiccet, exuritque: sed si oculi ignis sunt, sint lilia mores, quia sacer sponsus non nisi liliis delectatur. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia, donec affiret dies, & inclinatur umbra*: sed cur tantum interdiu pascitur sponsus inter lilia? an quia suavius oleant flores solari æstu percussi, quam nocturnis circumsepti umbris? cum & ipsa natura, cum sol occidit, claudat, & ipsa suos flores, quos mane in ejus exortu iterum referat.

56. Cur si tantum inter lilia sponsus pascitur, non etiam nocte liliis immoratur, & inter lilia coenat, tametsi solis radii non amplius flores pingant? Putarim interdiu duntaxat sacrum sponsum inter lilia pasci virgines docturum, ne nocturnos amant secessus, cum potius foeteant nocturna cum

liliis colloquia, tametsi puellae liliam foveant virginitatis, si nocturna cum viris admittant colloquia, vel in foro, vel in platea, vel è fenestra, non amplius olet, sed potius incipit liliam foetere; satius, & tutius, si virgo inclinatio jam die floreat dormi, & non vagetur per plateas, quia metuendum est, ne à Principe tenebrarum lilia proterantur, si nocturnis exponantur umbris: noxiae sunt liliis nocturnae umbræ, imò & diurnae, si secreta reperiant colloquia: floret enim liliam, sed in sole; vernat flos campi Christus, sed in aperto agro; quia liliam virginitatis latibula declinat, ut floreat: hinc D. Hieronymus consuetudinem damnat virginis publicam averfantis lucem, & latebras quæritantis angulorum: flos sponsi, & liliam Angeli, non est flos anguli, sed liliam vallis, & flos campi, & dilectus pascitur quidem inter lilia, sed *donec affiret dies, & inclinatur umbra*, quia latebras odit noctis, & cum liliis, seu virginibus nocturna colloquia; satius enim, ac tutius semper est, virginem domi esse ad solis occasum, quam cum sponso esse, vel per plateas vagari. Licet virgines quandoque currant, ut sponsum assequantur Cant. 1. v. 3. *Post te curramus*, ed quia, si sponsum videant, ejus alliciantur odore; tamdiu tamen currunt, quamdiu amore feruntur, & agunt, quo sponso placeant: cæterum Joannes non currentes, sed stantes vidit virgines. *Stantes ante thronum in conspectu Agni amici stolis albis, & palma in manibus eorum.* Sponsus, qui in Canticis liliam audit, quod symbolum est puritatis, à Joanne Agnus vocatur, qui innocentiam, & morum candorem indicat. Sed cur non potius leoni, vel vitulo parietur? An quia ex Agne vulnera metuere non possunt stantes ante ipsum? an quia, quò terreat, caret, & quò blanditur, claret?

Sed cur stantes ante thronum stolis amictuantur albis, cum plures ibi niteant proprio purpurati cruore, vel fulgeant multiplici ornati gemmâ? an Bartholomæo proprio purpurata cruore deest chlamys, quia detracta fuit cutis? An Antonius, quam sibi gemmatam texerat prætextam diurnam, ac nocturna oratione, exiit unâ cum mortalitate? si Davidi lachrymis madidum non decrat regium paludamentum; nec cerulea toga Machabæis spe regni, quam eorum mater compegerat; cur stolis albis dicuntur tantum amici stantes ante thronum, & in conspectu agni? quia nimirum, quamvis non desint ex stantibus ante thronum Dei martyrio purpurati, penitentiam panosi, non tamen Joannes stragulas vestes recenset, nec bissum, aut purpuram, sed solas albas stolas, quæ insignia sunt virginitatis, & castitatis; tametsi cœlesti sponso arrideat purpura, placeat bissum, vestem

vestem tamen pudicitiae ceteris aliis praefert, ideoque albis stolis voluptuosius delectatur: agno immaculato non potest non placere stolarum candor: est siquidem haec stola alba vestis nuptialis, quam paterfamilias exegerat ab ijs, quos ad paratam invitaverat cenam: est vestis nuptialis stola pudoris, quam ornantur cultores castitatis.

58.

Quod si martyrii purpuram non ornatur, pudicitiae saltem stolam cingamur: sufficit enim, si sponsus suae dicat sponsae. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*, quamvis corporis vulnera, & praecisa membra, artusque ferro diffracti, nullam suppeditent purpuram cruore imbutam; sufficit, si morum integritas pulchritudinem invehat pudicitiae, & macula non sit in sponsa: quinimo sponsus suam non laudavit sponsam, eo quia Custodes civitatis eam vulneraverint, imò etiam spoliaverint, nec quia manus ejus myrrham stillaverint. *Vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi Custodes murorum. Anima mea liquefacta est: non enim sponso placet sponsa vulneribus laucia, pallio nudata, & myrrhae amaritudine respersa: sed quia candorem praefert columbae, sed quia pudicitiae chlamyde incedit ornata.*

Cant. 4. 8.

Cant. 5.

Cant. 6.
v. 6.

59.

Tametsi sponsum non laterent vulnera, quae sponsa ob amorem sponsi fuerat perpeffa, nec myrrhae amaritudines, nec probra nuditatis, neque sanguinis purpurea indumenta, solius tamen meminit candoris, quo praeceteris delectatur in sponsa: & cum sponsa sciret, sponsum hoc pudicitiae praeceteris coloribus delectari candore, eundem cum sponsum describeret, ceteris praefert. *Dilectus meus candidus, & rubicundus electus ex millibus*: nimirum a candore auspiciatur sponsa sponsi laudes, quia id praefert, quod magis arridet; & quia sponso praeceteris coloribus candor placet pudicitiae: recte sponsa candorem praefert purpurae. *Dilectus meus candidus, & rubicundus*: candorem habet sponsum a continentibus, ac pudicitiae cultoribus; ruborem vero a martyribus proprio sanguine purpuratis, ut inde discamus, difficiliorem esse cum voluptatum illecebris incruentam pugnam, quam cum doloribus tormentorum sanguineum certamen; ideoque praefert sponsa rubedini cruoris pudicitiae candorem: & revera David licet animo infracto exilia a Saule pertulerit, contumelias a Semejo, proditones a filio, dedecora a consanguineis, imò & plagas a Numine; quamvis prostraverit in valle gigantem; discerperit in campo leonem; interfecerit in sylvis ursos, adhuc cum staret victor adversus armatos exercitus, & rugientes leones; cecidit tamen voluptatum illecebris irretitus; ideoque durior est cum deliciis pugna, quam cum suppliciiis conflictus.

Cant. 3.

Si admiramur Martyres laureatos, ac proprio purpuratos sanguine, non minus demirari debemus continentes ob servatam pudicitiam candidos: quia si Martyres gladios, & secures spreverunt; castitatis cultores mundi illicia, carnis illecebras coercuerunt, ac prostraverunt; & quia difficilius est delata ex superatis voluptatibus victoria, quam ex deletis hostibus relatus triumphus, ideo sponsa a candore pudicitiae sponsi laudes auspiciatur, *dilectus meus candidus, & rubicundus electus ex millibus*. Non tantum est candidus, sed & rubicundus, quia cultor castitatis raro floret in lilio, nisi etiam vernet in rosa; siquidem pudicitia sine pudore, virginitas absque verecundia, & candor castitatis sine rubore charitatis rarissimus est flos, proinde *electus ex millibus*: vel candidus, & rubicundus describitur sponsus, quia liliium pudicitiae nisi rubescat in rosa, ac cingatur rosarum spinis, vix tutum efflorescit.

60.

Sed si sponsum spinis coronaverunt? cur sponsa non recenset, quantum profuderit sponsum sanguinis, quantum sustinuerit tormentorum flagris caesus, spinis coronatus, cruci affixus, vulneribus cruentatus? An haec omnia reticuit sponsa, & solius meminit candoris, eo quia sit candor pudicitiae totius sanctitatis fundamentum? quapropter crura sponsi columnis parierat marmoris, quibus aedificia fulciuntur. *Crura illius columna marmorea, quae fundata sunt super bases aureas: species ejus ut libani*: non solum candor efflorescit in lilio; sed etiam nitet in marmore, & ideo sponsa maluit crura sponsi marmoris pariare albescenti, quam gemmis aequiparare nitescentibus, expressura scilicet, candorem pudicitiae fundamentum esse totius sanctitatis.

71.

Cant. 3. 7.

15.

S. VIII.

Qui lilium excolunt castitatis vitricas palmas metunt, quas de prostrata carnis illecebris, ac voluptatum illicij referunt.

Non deluat virginibus, ac pudicitiae cultoribus palmae, cum Joannes eos ornatos palmis viderit. *Stantes ante thronum, & in conspectu agni amicti stolis albis, & palma in manibus eorum*, quia nimirum continentes, ac pudicitiae cultores pugnas incunt, quibus carnis illecebras, & voluptatum illicia prosternunt, vincunt, & nisi pugnassent spinis, rosae minimè florissent in lilio, nec candidassent in stola, sed quia pugnauerunt, gloriosè vicerunt; & quia vicerunt non armatos exercitus, non gladiatas phalanges, sed eblandientes voluptates, & concupiscentiae illicia, victricibus donantur palmis, & palma in manibus eorum: candor est iste pudicitiae, sed cruore nitet, & palmis fovetur; liliium est

62.

Apocal. 7. 3.

est pudicitia, sed non germinat, nec surgit, nisi cadant carnis illecebræ; non crescit, nisi prosternantur mundi voluptates; non floret, nisi sudore irrigetur.

61. Nitent victrices palmæ in manibus, non in labiis; quia non sufficit pugnas loqui, nisi manus pugnas agant. Ad hanc pugnam vocavit Ephesios Apostolus, cum eos indutos lorica justitiæ, & calceatos, ac succinctos voluit. *State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induiti lorica justitiæ, & calceati pedes in prædicatione evangelij pacis.* sed si pax evangelizatur, cur tantum exigit armorum apparatus Apostolus? si pace arma quiescunt, cur classicum veluti canit? an quia pax iridem imitatur, quæ sicut non fulget discolor, nec spondet aëris serenitatem, nisi post tonitrua reboantia, post fulmina ruentia, post fulgetra micantia, ac pluvias delabentes, grandinæque segetes proterentes; ita & pax non nisi ex turbine oritur bellorum? ita est, ibi duntaxat pacis olea floret, ubi funestæ cupressus surgunt: cupressus excidia produnt, pugnas, conflictus, & neces: ubi cupressus aluntur, ibi pacis olea floret: sed cur potius à lumbis, & non magis à capite exigitur armatura? quia nimirum castitatis pugil acriores in lumbis sustinet à carnis illecebris assultus, & ab eblandiente concupiscentia impetus; & difficilius est delicias in lumbis coercere, quàm in capite hostiles incursiones compescere. Sola libido Herculem in scæminam commutavit: & Samson cujus artificio delusæ fuerant vulpes; cujus fortitudine discerptus fuerat leo; cujus congressione prostrati ceciderant hostes, cessit & ipse carnis illecebris, & qui fuerat invictus, debellator, & victor; ludus fit Veneris, mancipium uxoris, & captivus scorti.

62. Sed cur non impenetrabili ære, vel inflexili ferro, aut solido alio metallo potius armantur lumbi, si cum infensissimo hoste pugnas ineunt, ac sævè digladiantur? quid cum lumbis veritas? quæ mentis est conceptus, & oris partus? an quia pudor sola armatus veritate, licet levi munitus armaturâ, vel in ipsis lumbis hostem prosternit? eò quia ad voluptatis eludendos assultus, ac impetus coercendos nil veritate validius, nil fortius vero? cum voluptatis illecebræ non nisi larvæ sint voluptatis, fucus gaudii, & somnium lætitiæ; nimirum fucatae sunt, ac falsæ voluptates, quas concupiscentia in lumbis suppetit, & ad falsitatem hanc prosternendam nil veritate validius, ideòque Apostolus rectè hortatur Ephesios, ut veritate obarmati fucatas carnis delicias, ac falsas voluptatis illecebras superent, ac prosternant. *State ergo succincti lumbos vestros in veritate:* quia etiam David hoc fucus deceptus lugens, & lachrymis madidus ajebat, *Lumbi mei impleti sunt illusionibus,* quia quæ concupiscentia in lumbis delicias excitat, ac voluptates exhibet, illusiones sunt, quæ

mentem decipiunt, larvæ sunt illecebrarum, ac gaudiorum, quæ luctus, & lachrymas tegunt; falsa sunt illicia gaudiorum, quæ nullo valentius celo confodiuntur, quàm veritate, quia falsitati nil potest validius opponi, quàm veritas, ideòque ait Apostolus: *State ergo succincti lumbos vestros in veritate,* quia veritas virtutis, & continentiae est, quæ falsitatem voluptatis, quam concupiscentia in lumbis excitat, ad victoriam coercet. Flos est lumborum voluptas, sed adscititio illitus colore, quo fit, ut petulantiores etiam mulierculæ, perinde, ac tabulæ colore illiniri, ac pingi studeant; non enim sine fucus, & colore apparet libido.

64. Sed Apostolus non tantum vult Ephesios lumbos præmunire, verum & pectus lorica contegi justitiæ, & induiti lorica justitiæ, sed cur justitia non potius capiti admovetur, quàm pectori? vel cur magis in lorica recuditur pectoris, quàm in galeam capitis? an quia injustitia cor aggreditur; & ideò vult Apostolus ad hanc propulsandam lorica justitiæ pectus præmuniri? ut ut est, nos armatos vult contra concupiscentiæ assultus, & castitatis cultores instructos armis virtutum, & præsertim continentiae, ut nos erudiat ad victoriam contra impetus, & assultus voluptatum carnis: quia etiam Job præ cæteris lectionibus suo è fimeto, veluti doctorali è cathedra posteris suis dictatis; hanc edocuit veritatem, quàm altius menti voluit impressam; ut discerent homines, quamdiu viverent pugnare, & voluptatum illecebras expugnare; quia non vitam hominis militiae æquiparavit, sed militiam esse asseruit Hulseus Princeps. *Militia est vita hominis super terram,* nimirum experientiâ didicerat, quod tam asseveranter deprædicabat.

65. Quamdiu in hac vita spiritum haurimus, tamdiu continuam pugnam spiritum inter, & carnem experimur; unde & ipse Apostolus ait. *Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem,* & alibi discerens de hac pugna spiritum inter & carnem ajebat: *Videò aliam legem in membris meis repugnantem legi menti meæ, & captivam me in lege peccati, quæ est in membris meis.* Et ut de carnis petulantia victoriam hauriat, ejusque impetus fortius coercet, ait de se ipso: *1. ad Cor. v. 17. 26. sic pugno, non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo:* neque alia fuit hæc pugna, quàm concupiscentiæ inobedientia, & sensuum rebellio; seu superioris portionis, quæ est ratio; & inferioris, quæ est appetitus sensitivus, interior conflictus; quem D. Augustinus pœnam esse dicit antiquæ prævaricationis, cui Protoparens noster Adam universum genus humanum obnoxium fecit; quamdiu enim homo indemnem custodivit justitiam originalem, plus Deum, quàm semetipsum dilexit; sed cum primum hanc exiit justitiam, cepit voluntatem propriam quoddam velut idolum venerari,

rari, permisitque se rari, ac seduci à sensuali suorum appetituum torrente, & mergi; tamen si cognosceret omnes tum concupiscentis, tum irascentis animi motus contra nobilitatem hominis partem, seu rationem, ac proinde etiam contra legem æternam insurgere.

66. Rebelles, ac irregulati appetitus nostri, imperio inobedientes rationis, hebescentibus paralytici cujusdam membris haud dispares esse edixit Aristoteles in morali sua Philosophia, quia tamen paralyticus sua velit membra movere, non tamen hæc ejus obtemperant voluntati, nec obsequuntur imperio. Hac paralyti laboramus omnes, quotquot ex infecta Protoparentis radice originem trahimus, vellemus quidem continentibus esse; optarem nunquam irasci, nunquam stimulis pulsari concupiscentiæ; non tamen animus irascens, nec appetitus concupiscens nostræ obtemperat voluntati; quinimò insurgunt acrius pravi affectus, & quamvis voluntas eorum nitatur impetus coercere, ac motus compescere, licet plurimum laboret; adhuc vix obtinet, ut interdum consensum non extorqueant; & acrius insolent.

67. Imò videtur tartareus hostis, eandem, quam in primis sæculis contra primævos Christi fideles tyrannidem exercuerat, ut à fide eos retraheret; nunc in nostram retorsisse perniciem, dum inordinatos in nobis excitat appetitus, concupiscentias accendit, & iras inflammat, ut divinæ legi simus rebelles: videtur interdictam dolere christiani sanguinis effusionem, & cum non possit fidelium obtinere mortes, satagit mores impetere, quos corrumpat, frangat, ac pervertat: non enim malignitas propria imbuta requirit odium deposuit, sed tantum ingenium vertit, quo mentes fidelium evertat, easque sibi blandius subdat voluptatum illecebris, & concupiscentiæ blandimentis; quodque deterius est, quia plerumque inimicum, quem novimus, non odio prosequimur, sed eidem eblandimur, cum dicat Apostolus. *Nemo unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit, & fovet eam.*

Ad Ephes. s.

68. Est inimicus iste, qui nobiscum nascitur, nobiscum nutritur, & crescit; sanguine nutritur nostro, somno restauratur nostro, nostra reficitur quiete: est siquidem hic inimicus caro nostra, quæ vel in primis Protoparentibus nostris cœpit contra spiritum insurgere, ac interna indicere bella, excitare pugnas; & tamen hic hostis, quem intus nostram nutriamus substantiam in tenella ætate blandus videatur quidam esse leuculus, quia tamen hic nobiscum incrementa subit, fervet cum nostro sanguine, rugit, & sævit, cum primum valentiores caro nostra vires suscipit: neque unquam defatigatur in nostram perniciem, in quam jugiter agit, & contra nos pugnat, quo nos expugnet; nec optatas unquam nobis inducias indulget: est enim hostis, qui sive vigilemus, sive quiescamus somno sopiti, sive laboremus, sive otio indulgeamus,

nos semper intus pulsant, & in fundendis precibus turbator est, in negotiis agendis testis infidus, in actionibus instituendis spectator protervus, in bene operando adversarius malignus, in templo infestus socius, in locis publicis insidiator perversus, in asceteriis sollicitator iniquus, & in quovis loco hostis importunus.

Imò eò est quovis alio hoste deterior, quia blanditiis impugnat, illecebris vulnerat, lenociniis corrumpit, & voluptatibus fauciat, & nemini parcat, sed omnes impetit; adeo ut plerisque in locis tessera Ordinis equestris fornicatio sit; ac minoris censeatur nobilitas pretii, si pudica sit, ac monile juventutis petulantia esse dicatur, & eos splendorem familiæ servare illustrius, qui candorem castitatis fœdius prosterunt: adeo ut haurire oculis pestem, flammam ore disseminare, venenum labiis spargere, virginitatem corrumpere, jura violare matrimonii, decora censeantur esse felicioris ætatis, & laxioris libertatis: isti interno hosti, quem experiuntur, non obsistunt, sed victi cedunt, & ideò Numini abominabiles fiunt, quia vitij indulgentes, de quibus David dixerat: *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt*: nimirum cum primum corrupti dicuntur, abominabiles deprædicantur; an non abominatio iniquitas est, quæ voluptatis nomine paliata diligitur? & puritatis virtus, ac castitatis decus, veluti fatuitas contemnitur? at si Isaia credimus, non eques, sed equus est, ac fœdum pecus, qui fœminis adhinnit: imò & dementes sunt amantes fœminarum, quæ pudicitiam insidiantur, ejusque mortem accersunt; quapropter Siracides ait: *Et inveni amarioram morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, & sagena cor ejus, & vincula sunt manus illius, qui placet Deo, effugiet illam.*

Castitatis cultor hanc declinet Scyllam, hanc effugiat Charybdim, hunc devitet sirenum scopulum, ac Circeum stabulum, est enim mulier concupiscentiæ excitatrix, morte ipsa amarior: *Inveni amarioram morte mulierem*, quia hæc per blandimenta concupiscentiæ, per illecebras carnis bella indicens, etiam de viris fortissimis per sæpe triumphavit: *quanti*, ait (Cyprianus de singul. Cler.) *& quales Episcopi, & Clerici post confessionem, & victoriarum calcata certamina post magnalia, & signa mirabilia usquequaque monstrata, noscuntur cum his omnibus naufragasse, dum volunt in mari fragili navigare.* Quantos leones domuit una mulieris infirmitas delicata, tamen etiam fortiores prosterunt: testes accersuntur Samsen, David, Salomon, & alij sexcenti, qui tamen obarmatis obstiterint exercitibus, & steterint ipsi, cum cæteri enes caderent, qui ferro non cecidere, concupiscentiæ illecebris prostrati, ac victi tesse voluptatibus: de Samsone virorum for-

69.

Psal. 33. 21.

Eccles. 2. v. 27.

80.

fortissimo ait D. Ambrosius in *Apologia Davidi posteriori*: *Samson validus, & fortis leonem suffocavit, sed propria carnis concupiscentiam suffocare non valuit, vincula solvit hostium, sed suarum non solvit nexu cupiditatum, messes incendit alienas, sed unius mulieris accensis ignibus virtutis suae messem prostravit.*

31. An non fortissimus in bello fuit David? & tamen licet huic nihil detrimenti attulerit Philistæus Gigas, sed potius clariùs ejus illustraverit gloriam; una tamen venusta mulier eminens conspecta, vel in frigido fonte flammam excitans, & ignem accendens concupiscentiæ, hisce missilibus ignibus virtutem expugnavit Davidis; qui ex frigido fonte monstrosas hausit concupiscentiæ flammam: accenditur etiam frigidus in fonte concupiscentia, si ibi mulier frigidis illis eblandiatur laticibus: siquidem mulierem vidisse in fonte, perinde Davidi fuit, ac flammam è fornace hausisse: & non homines, sed ferina sunt monstra, quæ flammam ebibunt in fonte, qui ignes hauriunt ex aqua: imò & pecudibus sunt viliores, qui concupiscentiæ illecebris illecti virtutem prostituunt pudicitæ, quò mulieribus adhærescant. Hinc prodigus adolescens, qui intemperantiùs vixerat a lendis suis præficitur, ut qui foedissimo depravatus concupiscentiæ vitio in belluam degeneraverat, Dux fieret putidissimi pecoris; & porcis consociaretur, qui vixerat impudicus, & imundus.

32. Non est urbanitas, & lusus foeminis adhæsisse, suoque indulgisse genio; sed mors est pudicitæ, interitus castitatis, & hominis perniciës; cum Siracides fateatur non invenisse mortem amariorem, quàm in muliere, *Et inveni amariorem morte mulierem, hac enim, ut ait D. Ambrosius lib. offic. est janua diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, genus nocivum.* Hac, ait D. Chrysostomus, *est naturalis sententia, desiderabilis calamitas, domesti-*

*cum periculum, delectabile detrimentum, mali natura boni colore depicta. Hac est, ait D. Maximus, viri naufragium, quietis impedimentum, vita captivitas, quotidianum damnum, voluntaria pugna, sumptuosum bellum, leena complectens, exornata Scylla, animal malitiosum. Hæc est, ait D. Anastasius Nicenus quæst 63, in script. quies serpentis, Diaboli solatium, officina demonum, vipera vestita, quia ex oculis pestem exhalat, ex ore flammam disseminat, & ex labiis venena spargit. Neque urbanitas est, ac lusus foeminis adhæsisse, cum niveo candore flammam excitet, quibus pudicitia cinerit; neque lusus, ac nævus est carnis indulgisse illecebris, cum pluvio è cælo igne, ac flammante sulfure impuræ obruantur urbes; non enim, si lusus esset, carnis sequi illecebras, concupiscentiæ adhæresere voluptatibus tot deleterentur regiones flammis, nec tot cinerescerent urbes ignibus; supplicium adeò acerbum non lusus esse incontinentiam arguit, sed scelus esse atrocissimum edocet. Imò adeò grave est carnis incontinentia flagitium, ut Deum ipsum pœnituerit conditi à se hominis. *Ta-**

Bus dolore cordis intrinsecus delebo, inquit Genes. 4, v. 6.

Deum, qui naturaliter non movetur, aut irâ, aut odio, aut passione ullâ, provocatus videtur ad iracundiam, eatenus mundus e-luvione perit, quia humanum genus intemperantiùs vixerat, & adeò enormes excitaverat ignes impuritatis, ut hisce extinguen-dis accensuri è cælo debuere cataclysmus: demersi fuerunt homines, & naufragi perierunt in fluctibus, quia carnis concupiscentiis exagitati, voluptatum adhæresere illecebris.

DISSERTATIO XXIV.

Rebellantis luxuria carnis fons est putidissimus, ex quo pravi omnes affectus, & calamitates scaturiunt.

§. I.

Quanta sit turpitude; & atrocitas libidinis ex gravitate conijcitur supplicij, quò à Deo vindice plectitur.

Quamvis nullum videatur idololatriam crimen atrocius; quamvis nil detestabilius, quam idolis litare; nihilominus post litas vitulo victimas penè parcitur populo idolis litanti;

non ita post violatas Ammonitidas, imò non violatas, sed tantum receptas, condonatur populo; sed statim viginti quatuor millia virorum internecone delentur, ac inexpectata morte extinguuntur. Non sunt lusus, qui cum fœminis joci instituntur concupiscentiæ, sed scelera sunt idololatriam graviora: Scio post conflatum ex auro vitulum, post victimas eidem litatas, fuisse enorme scelus triginta millia virorum enectorum sanguine deletum; sed scio etiam supplicium fuisse idololatriam insitum jubente Moyse; & supplicium de fornicariis imperante Deo sumptum fuisse. Contra Idololatrias Moyses ex Numinis verbis Levitas armat. Sed contra impudicos Deus ipse Moyse injungit ut impuros quosque trucidet, ac interficiat; vitulum, qui conflavit, adhuc vixit: cum Zambri, qui mœchatus fuerat, statim juguletur. Aaron idoli Architectus non expungitur è cathologo sacerdotum, cum tamen fornicarii igne extinguantur, & catalysmo deleantur.

Non igitur est lusus impudicitia, sed malorum omnium fons putidissimus, calamitatum scaturigo, hinc ex decem Decalogi præceptis nullum citra supplicium spernitur, nisi sola fornicatio: siquidem desertores fidei exuruntur: notantur stigmatè blasphemii: culeo insuuntur parricidæ: ferro trucidantur homicidæ: fures patibulo suspenduntur: quid, quòd sola luxuria, quæ bis in decalogo prohibetur, nec semel audiatur in foro punita? nimirum non speciale injungitur luxuriæ supplicium, quia omnia secum malorum genera trahit; siquidem ob luxuriam Deus mundum univèrsum semel extinxit, & pentapolim in Perpetuum pro-

lus delevit. Peccaverat Achab; peccaverat & David; uterque Rex, uterque & homicida, & tamen pepercit Deus Achabo ad primam capitis inflexionem, nec malum ultimum in diebus ejus induxit: David autem tàmetsi lachrymis maduerit, ac contractam à se maculam laverit, non tamen supplicium evadit, sed in filio, & per filium flagitii expèritur pœnam, moriente uno, altero rebellante; sed quid? quòd Deus Achabo pepercerit caput inflectenti, & Davidi non condonaverit lachrymis madenti? quia licet uterque homicida fuerit; Achabus tamen occidit, ut possideret; sed David occidit, ut mœcharetur; ille interfecit sceptro inhians; hic interemit carnis indulgens illecebris. Et quamvis adulteræ pepercerit Deus in evangelio; non tamen palam fuit ei veniam impertitus, sed tantum non damnavit dimissam: neque enim de adultera dixit, quod de Publicano edixerat, scilicet mortem se nolle peccatoris, æque Medicum esse, non Judicem: imò inunxit eis, ut fœminam faxis obruerent, si ipsi sine crimine essent. Non igitur impunita dimittitur luxuria, quæ calamitatum omnium catervam integram secum trahit; etenim David, quia post delatas plures victorias, vitulus ipse cecidit ab impudicitia prostratus; licet sacco indutus, & cinere aspersus impetrare filio vitam non potuit: nec mirum si adeo Numini invisa est impuritas, quæ scelerum est primogenita, & mater criminum nunquam effœta; etenim scimus, vel in ipso mundi exordio post pomi esum statim impudicitiam irrepsisse, & indignisse involucris Protoparentes post culpam, nullumque sensit infestius crimen, quam impuritatem; tunc enim se nudos esse noverunt, & simul erubuerunt; tunc folia collegerunt ex arboribus, quibus non tam corporis nuditatem, quam sceleris fœditatem tegerent.

Imò non sola intemperantia è scelere prodiit, sed ex ipsa cætera catervatim erupere crimina; quò non abducit homines carnis ille.

Exod. 37.

Numer. 25.

illecebris addictos impudicitia? Salomonem à Dei colloquio ad scelera pertraxit Moabitarum; Samsonem hostibus victum, (scortis tradidit vincendum; Davidem Gigantis dormitorem ad foeminam adduxit; effecitque, ut qui à vulnere persecutoris abstinuerat, si enim concupiscentia grassetur omnia in homine sus deque vertit, & decora evertit virtutum, à quibus sensus omnes statim deficiunt, & oculi, aures, nares, manus, lingua, pedes, cor, & viscera omnia Mœchiaz militent, ex cuius puteo exiliunt fumus, & locustæ; à quibus cuncta exterminantur in cœlo, & in terra; quia nulli parcit sanctorum, & bona omnia corrodit.

4. Hinc præsignaturus Deus scelerum omnium colluvionem in Jerusalem, eam non paricidam, non superbam, non avaram, nec idolorum dixit cultricem; sed fornicariam vocavit, *In autem fornicata es cum multis amatoribus.* Quod si acerbitas morbi ex medicinz præstantia conicitur, statim deprehendimus, mœchiam vitiorum omnium turpissimum esse, ac foedissimum, cui curando efficacius pharmacum adhibitum fuit, quam cæteris corrigendis vitiis? plusque laboris impensum fuit uni impudicitiz delendæ, quam cæteris abolendis vitiis; etenim quis sceleratior Publicano, qui pauperes exlugit, viduas opprimit, innocentes premit, domus expilat, divites expoliat, templa diripit; & tamen hæc omnia piacula festivè, vel inter epulas expiantur; etenim vocatus è telonio Mattheus Jesum convivio excipit; & illic ab usuris, & rapinis ereptus destinatur ad evulgandum evangelium; & ex publicano fit statim Apostolus.

5. Hoc tamen tam promptum, tamque parabile pharmacum vulnere suo curando neutiquam fuit Magdalena enacta; amoris ignito telo saucia domum ingreditur Pharisei, non epulatura, sed ploratura; non vinum hauritura, sed lachrymas effusura; non accumbit, sed procumbit; non calices haurit, sed alabastrum exhaurit; non ridet in epulis, sed gemit dolore correpta, non læta ludit, sed angore torta irrugit; unguenta fundit, lachrymas effundit, & comas diffundit; pedes osculatur, quibus rectius ambularet; lachrymis rigat, ut flores germinent, quos colligat ipsa virtutum; litat fletu, sacrificat affectu, flagrat amore; & quæ antea liliū neglexerat castitatis excolere; fatagit nunc rosâ ornari charitatis; ne sine flore hostia mactaretur poenitentiz; & tamen post fusas lachrymas, effusa unguenta, litatas cordis victimas, quamvis amasse dicatur, adhuc à magistro Christo dimittitur, & Magdalenz post luctum intimatur, ut discedat, *Vade in pace;* cum Matthæo dicatur, ut Christo confocietur, quem sequatur Matth. 9. 11. *sequere me:* Quid? quod etiam Paralytico ultrò peccata dimittat Matth. 9. 2. *Remittuntur tibi Verani de Affectibus Tom. 2*

peccata tua; cum Magdalena vix luxuriam audeat condonare, sed in ejus amorem venia refundat indulgentiam; quasi non esset ipse, qui luxuriaz peccata dimitteret, sed amor, qui reatum remitteret; & ignis charitatis flammam extingueret impudici amoris; & affectus amoris pugnas iniret, & palmas de profano divinus referret, *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum;* pugnant inter se affectus, sed castitas, ac amor pudicitiz de reliquis gloriosius triumphant, est enim castitas, quæ pravos prosternit concupiscentiaz motus, insolescentes coercet appetitus, & pios quosque affectus fovet, quibus plurimum favet; imò ea est castitatis præstantia, ut eam Methodius non vereatur divinitatis portionem vocare, quâ homo studio additus pudicitiz Numini similis fiat. Quod verò sit castitas regia, ac imperatoria virtus subindicat Cassiodorus de *Baptizarijs*, & *purpura confessoribus*, eò quia adstricti fuerint hanc artem exercentes ad purissimam corporis castitatem, eò quia talium vestium secreta, dicantur immunda refugere.

S. II.

Castitas perduelles singulos in homine effectus compefcit, estque funus humana substantia, cujus beneficio virtutes reviviscunt.

6. Quod castitas ea sit imperatoria virtus, quæ fortitudine loricata, & puro chlamydata amore, non solum perduelles concupiscentiaz, & lasciviaz prosternat motus, coercet impetus, compefcit assultus; verum etiam de prostrata lascivia triumphans pios quosque excitet, foveatque affectus, ac reliquas promoveat virtutes, luculenter ostendit S. Ephrem in suis *de castis*, & *virginis* tractatibus, qui habentur *somo primo*, & Origenes hanc præ cæteris commendans virtutem ait per antitheses, *libro de clericis singulari*. *Munimen invictum est sanctimonia, & expugnatio fortis infamia, fortitudinis firmitas, & lasciviaz perulantis infirmitas; probitatis præsidium, & improbitatis excidium; anima victoria, & corporis præda; ubertas gloriarum, & sterilitas criminum; pronuba sanctitatis, & repudium turpitudinis; sinceritatis indicium, & abolitio scandalorum; exercitium continentia, & evacuatio tota luxuria; pax securæ virtutum, & debellatio inquietæ bellorum; puritatis culmen, & libidinis carcer; honestatis portus, & ignominia naufragalis locus; Virginitatis Mater, & hostis immunditia; lorica pudoris, & spoliū probrofitatis, corruptionis exitium, murus rigoris, & destructio vulgaritatis; severitatis gladius triumphator, & dissolationis occisor; armatura virium, & exarmatura fluxorum; integritatis dignitas, & fornicationis*

strenis abdicatio, claritatis fastigium, & indecoris precipitium; voluntas bonorum operum, & afflictio vitiorum, refrigerium pudicitia, pena peculantia, acquisitio triumphorum, & facinorum detrimentum, requies salutis, & perditionis exilium, vita spiritus, & carnis interitus; status qualitatis angelica, & funus humana substantia.

7.

Sed si castitas est flos corporis, nitor animæ, decor hominis, splendor vitæ, & fomentum reliquarum virtutum, cur funus dicitur humanæ substantiæ? quid cum Manium umbra virtutis splendor? quid cum lilio vernante arefcens, & exsiccatum veretum? quid cum sepulchri arefcentibus cineribus florida, ac suaviter olens virtus? si funus humanæ substantiæ Libitinam secum trahit, & castitas virtutum omnium promovet exercitia, vitamque coonestat, quomodo cohæret cum funere castitas? cæcitas cum luce? umbra cum splendore? hyems cum Vere? sed scitè castitas funus dicitur humanæ substantiæ: quia concupiscentiam, & luxuriam non solum coërcet, sed penitus extinguit; ne quidquam diffluat de humana substantia, cui funus indicit castitas, quæ pravos quosque affectus insurgentis concupiscentiæ, & insolentis luxuriæ prostermit, enecat, & extinguit: ideoque funus est castitas humanæ substantiæ, cum in homine perimat quidquid in eo carnem sapit, ac interimat quidquid Venerem subolet.

6.

Judic. II.

Hinc castitatis culturæ addicti mortui accensentur. Egressus Jephthes Hebræorum Prætor contra Ammonitas votum Domino vovit offerendi ei in holocaustum primum ex consanguineis, cui post delatam victoriam obviaret. Cum Jephthes crebris velitationibus Ammonitas incurfantes jam compescisset; & majoribus copiis videretur muniendus, toti præficitur ipse exercitui, cum verò nollet, nisi vim vi propulsurus ad arma descendere, missis ad hostes legatis fore sperabat, ut lis, quæ Ammonitas inter, & Galaaditas ob consanguinitate intercedebat, citra sanguinis effusionem componeretur; verum spernentibus illis mitiora consilia, maluerunt, non verbis, sed ferro; non arbitris, sed pugnantibus jus suum tueri. Idque causæ fuit, cur Jephthes pro salute patriæ, ac libertate servanda justè exarserit irâ contra Ammonitas animos ad pugnam addente non tam insita alacritate, quam altiore de cælo virtute è concepto prius voto se hostiam Deo mactaturum, quod ex domesticis viventibus, si victor è pugna evaderet, sibi domum repetenti primum occurrisset. Hostes Jephthes aggreditur, accerrimè pugnat, plures expugnat, & tandem totum Ammonitarum exercitum frangit, fundit, fugat, dissipat, captis Manubis, castrisque, ac toto hostili comeatu. Victori è prælio reduci lauros Jephthæ vindici

libertatis adferunt populi, ac palmas, cui festivis vocibus adgratulantur, in plausum enim victoriæ, uterque sexus, & ætas omnis cucurrit, nec aliæ pulsabant aures, aëremque opplebant voces, quam *jo triumphæ, triumphæ*, quæ debellatori hostium occinebantur. Sed cum Jephthes triumphali pompa in urbem veheretur Maspham victori patri obviam se prima omnium fert unigena filia, in qua virtus cum venustate certabat, spes unica, & splendor familiæ; præerat enim virginum chori festivo timpanorum pulsu Jephthæ victori adgratulantium. Ad occursum filiæ, quò se verteret afflictissimus pater, nescius, festiva inter gaudia tristis ipse prorupit in lachrymas, memor voti immolandi Numini, si victoria contingeret potiri, quem ex consanguineis domesticos lares repetenti primò occurrisset: lachrymis madidus delatas ex delictis Ammonitis palmas, cupressus ferales censuit, triumphus in huctum abiit; victorices lauros in amarissimas versæ sunt salices, & epinicia abierunt in nœnias: & tametsi sævitiem videretur voti damnare, cum tamen memoriam refricaret Abrahæ sacrificium proprium immolantis filium, in ejus exarsit imitationem, abhorruitque impiam pietatem, quò Numini promissa servaret, & emissa vota fideliter exequeretur. Hinc pius, victorque pater, recollecto fortius spiritu filiam alloquens, ait. Vicinus filia, sed tuo sanguine, & vix paucula protulit verba linguæ facundiam prohibente cordis dolore, vestem in geminas scidit partes, & canenti nicetèria filiæ funus indixit; nuncupati religionem voti exposuit, non aliter solvendam, quam unigenæ filiæ suæ funere.

9.

Judic. II.

Notat tamen Mariana hic. Hebræos non putare unigenam Jephthæ filiam occisam, sed Dei obsequiis in virginitate mancipatam. Nimirum vices occisionis obit castitas, quæ est funus corporis, & mors concupiscentiæ, & pro morte subeunda virginitas substituitur custodienda: quam scitè igitur Origenes castitatem dixit funus humanæ substantiæ, quia culturâ castitatis eradicatur quidquid in concupiscentiæ agro pullulat pravi affectus; amputatur quidquid carnem subolet, sitque propterea castitas, quæ in homine perimit, quidquid in illo carnem sapit, dicaturque propterea non incongruè castitas funus humanæ substantiæ, cum & unigena Jephthæ filia obsequio mancipata castitatis, occisa dicatur, & oblata in holocaustum, perempta, ac tumulata; tametsi adhuc viveret filia Jephthæ; quia tamen culturâ castitatis perpetuò addicta, mortuis accensetur, ac funeratis; quia castitas est funus humanæ substantiæ, quatenus perimit, quod in homine carnem sapit, quidquid luxuriam subolet: unde Origenes in præfato libro de

cle.

clericorum singularitate elogio castitatis addit. *Huius* (scilicet castitatis) *retinaculis omnibus obscenitas frenatur, & compedibus ejus calces furentis libidinis statuuntur; In hanc veluti in scopulos franguntur impetus, qualescunque sanguinis inundans, & in illa sedatur spumans humoris insaniam corporalis: quæ dum sibi subtrahit adminicula concupiscentia mortua membra sua cognoscit bajulare;* quia castitas pravos omnes in humano corpore interimit motus; ut membra corporis quasi suis destituta motibus mortua sint, & cultor castitatis mortua sua bajulet membra, quæ nihil agunt dissoni, nihil depromunt indecori, & veluti mortua jacent; & quæ in corpore solet concupiscentia petulantè insolescere, freno coercita castitatis, perinde jacet, ac si suis esset prorsus viribus destituta, ac penitus emortua, quia est castitas *funus humana substantia.* & castitatis studio addictus *mortua membra sua bajulat.*

Ad id etiam alludit Apostolus cum ad *Galatas* scripsit: *Vivo autem jam non ego: vivit verò in me Christus,* quia per legem carni, & concupiscentiæ mortuus erat, ut Deo viveret, cum enim castitatem excoleret nullum erat in ipso membrum, quod de sua viveret pravitate, cum de castitatis præfulgeret honestamento: pulchrè D. Gregorius Nissenus expendens verba Apostoli ait; *Hiscè verbis sanctum non clamat Apostolus, nullam in se affectionem humanam vivere, non fastidium, non similitudinem, non voluptatem, non dolorem, non iram, non metum, non audaciam, non honoris, aut gloria cupiditatem; sed his omnibus abrais; solus, inquit, ille mihi superest, qui est horum, quia est ipsa puritas, & immortalitas, qui pascitur inter lilia.* Tametsi Apostolus viveret sibi, quia tamen erat culturæ castitatis addictus, & libido in eo non viveret, sed sola effloresceret puritas; & vernaret flos castitatis, & lilia excoleret continentiae; ideo eum allexit, qui pascitur inter lilia, qui cum in ipso maneret, de ipsius dumtaxat vivebat spiritu: *Vivo ego jam non ego, vivit verò in me Christus,* quam congruè igitur ab Origene vocatur castitas *funus humana substantia,* quia sic continentia carnem funerat, ut vitam interimat terrenam: sed si humana substantia castitate funeratur, angelica substantia hoc de funere resurgit, ac reflorescit venustior; ut castitatis cultores dicantur potius, perinde ac Angeli ex Deo nati, quam ex hominibus: *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.* Ubi Syrus Interpres non ex voluntate, sed ex appetitu viri legit; & revera nulli dubium, quin sumatur pro concupiscentia, seu appetitu carnis.

Sed cur carni voluntas tribuitur, cui non nisi appetitus, & concupiscentia soleat adscribi? An quia ea est excultæ castitatis efficacia, ea continentiae vis, ut interempto

carnis appetitu in animæ voluntatem eum præsumat reformare? an quia angelica virtus sit castitas, quæ propterea omnem abigat carnis appetitum, & in sola animi efflorescat voluntate? ita est ea excultæ pudicitiae est vis, ut beneficio hujus culturæ caro ipsa reflorescat in spiritum, & homines casti non amplius ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sint; quia caro per castitatis culturam florescit in spiritum, ut scitè dixerit Tertullianus: *Carnem per continentiam angelificatam esse:* dicitur enim ab ipso caro angelificata, quam nullus libidinis æstus corrumpit, cui non videtur Joannes Climachus dissentire, ita differens: *Excessiva naturæ abnegatio, corporisque mortalis, atque corruptibilis, mirabilis re vera ad incorpoream, spiritualémque substantiam contentio:* quia nimirum defœciatior castitas per excessivam concupiscentiæ, ac humanæ naturæ abnegationem, ea nitet mortalis corporis puritate, ut quasi carnis oblita corruptibilis spiritum induat incorruptibilem, & mirabilis fiat ad incorpoream, spiritualémque substantiam contentio. Est castitas in humana carne contentio, quia sine pugna, absque contentione non excolitur castitas, neque efflorescit.

Lib. de pudis.

Grado 4.

§. III.

Nullus in hominis perniciem truculentior hostis insurgit ipsa adblandiente carne, quæ cum demulcet interimit; cum oscula figit, vulnera insigit; quæque à sola vincitur castitate.

Pugnans inquit castitas, nititurque de triumphata concupiscentia, ac interempto carnis appetitu vitam haurire puriorem; nulla enim in cella proma Christianæ perfectionis est virtus præstabilior, quam animi, corporisque castitas, quam à primo mundi exordio mundus totus fuit admiratus de raritate sua singularem, & de singularitate præclarissimam; aded ut Origenes eam dixerit: *funus humana substantia,* ed quia perinde ac mortuus, cultor castitatis abigere à se debet omnes carnis delicias, omnique carere sensu voluptatis; & à Joanne Climacho vocatur: *Excessiva naturæ abnegatio,* ed quia per inferioris hominis necem petulantiorum suffocat naturæ appetitum, & anima à pravis liberata affectibus mortuum quoad carnis concupiscentias corpus relinquit, sitque propterea castitas *funus humana substantia:* seu mors quædam corporis, est castitas, quæ animæ pugnantè adversus carnem confœderatur, ac suppetias abundè tribuit, quibus de hoste triumphet: est enim hostis nobis valdè domesticus, & familiaris, quem ob necessitudinem, ac affinitatem etiam amore prosequimur, ac illi ablandimur, quia

10. 10. 20.

Himil. 15. in Caus.

300. 1.

11.

12.

Ad Ephef.
v. 29.

quia ut ait Apostolus: *Nemo unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit, & fovet eam*: est tamen hic hostis aded arde nobis conjunctus, ut nobiscum nascatur, & nobis crescentibus, crescat, & ipse, nostroque nutriatur sanguine, restauretur somno, reficiatur quiete, ac nostris muniatur armis, & quamvis in annis tenerioribus veluti quidam blandus leunculus videatur potius eblandiri, quam sœvire: rugit tamen in ferventiore ætate, & adultus nonnisi sanguine pascitur, & rapinis vescitur, & si nos non dilaniat unguibus, rugitu tamen, torvôque aspectu terrorem nobis incutit.

23.

Imò aded impiè nos pulsât bellando, nos defatigat pugnando, ut optatas nobis nunquam inducias indulgeat, est enim in laboribus socius, in negotiis testis, in otio familiaris, in conversationibus frater, in operibus spectator, in sermonibus auditor, in probis actionibus adversarius, in precibus turbator, in templo insidiator, in locis publicis sollicitator, in aliceteriis molestus, in cella importunus, & in loco quovis inimicus, cujus proprietates sunt, illicitis laceßere, blanditijs aggredi, illecebris impugnare, voluptatibus vulnera infligere, lenocinijs sanguinem fundere, blandimentis prostrernere, ac delicijs interficere; neque sexui, & ætati parci; neque Ascetis indulget, neque Principibus condonat; quinimò in culcitrjs regalibus deliciatur uberius, & vel ipsos Principes, qui sceptro superbientes alijs imperant, suæ plerumque subjicit Tyrannidi: quin & armatas invadit militum phalanges, ubi nihili faciens confusos timpanorum sonos, nec obstrepentes tubarum clangores, victores ipsos in bello prosternit; licet corpus non fauciet, membra non vulneret, sanguinem non fundat, strages, & clades tamen ubique spargit; & ubi victores victrices palmas legunt, lucubres cupressus carnis concupiscentia amputat; tametsi Davidi nil detrimenti attulerit moles illa carnea Gigantis Philisthæi, quem in valle prostravit, interfecit; unica tamen tenella mulier emiaus conspecta inlurgente in ejus favorem domestico hoc hoste invictum illius animi robur enervavit: tametsi Samson adeo fortitudine prævaluerit, ut leonem suffocaverit, ab hoc tamen domestico hoste prosternitur: etiam apud Poetas licet Herculis labores, ac delatæ exprostratis monstris victoriæ commendentur, victus tamen ipse ab hoc domestico hoste palmas, quas legerat in lernæ hydræ prostratione, leonis laceratione, sædè amisit apud Omphalem, & Jonem: hinc exclamat Augustinus loquens de pugna, quâ domesticus hic hostis nos pulsât: *Quam perniciose lucta! quam continuus bellum! hostem hunc crudelissimum nec fundere possumus, nec fugare, sed circumferre illum necesse est; quoniam alligatus est nobis. Quid autem periculofus, & miserabilis est, quam quod hostem nostrum cogimur sustentare, perimere*

Lib. 3. de diligendo Deo

*cum non licet; vide ergo quam sollicitè te custodire necessum sit ab ea, quæ dormit in sinu tuo, est autem hæc, quæ in nostro dormit sinu ipsa nostra caro, quæ blanditijs nos impugnat, lenocinijs aggreditur, voluptatibus vulnerat; & licet pugnare cum hoc hoste possimus; non tamen licet hunc hostem occidere, cum in se ipsum sœvire minimè liceat, imò teneamur ipsum alere, & nobiscum ducere: hinc Joannes Damascenus ait: *Cum corpori huic quodammodo conjunctus sim, haud equidem scio quo pacto & imago Dei sim, & cum cano voluer, quod & cum incolumi valetudini est, bello me insectatur, & cum bello premitur, excruciat, ac maxore afficit, quod & ut conseruum amo, & ut inimicum detestor, quod & ut vinculum fugio, & ut ejusdem hareditatis participes revercor.**

Lib. 1. moral. cap. 3.

Est enim caro hostis, quem nutrimus, & pestis præ cæteris vitijs nobis familiarior, & eo ad nocendum proclivior, & ad repellendum difficilior, quò nobis est intimior, ac vinculo necessitudinis arctius adhærescit: si enim eam velimus repellere, nolentibus nobis se ingerit blandè operosa, & displicendo nobis placet, & placendo displicet, quia tametsi pugnet caro nostra, & concupiscat adversus spiritum, eâ tamen necessitudine ei adhærescit, ut nec ipsum valeamus spiritum juvare nisi ope corporis, hinc pergit Joannes Damascenus, *si macerare, & debilitare contendam hunc mihi familiarem hostem, jam non habeo, quo socio, & administro ad res præclarissimas utar, nimirum haud ignorans cujusnam rei causa procreatus sim, quidque faciendum mihi sit: sin. contra, ut cum administro, & adjutore mitius, indulgentiusque agere mediter, nulla jam ratio occurrit, quò rebellantis impetum fugiam, & omnino Deum excitem necesse est corporis compedibus degravatus in terram detrahentibus, vel derinentibus. Hostis est blandus, & facilis, insidiosus, & amicus.*

24.

Difficiliter vincitur familiaris hic hostis cum nobis intimius uniat, ipsi enim noster cooperator & hostis; adjutor & adversarius, auxiliator, & insidiator; si foveatur nos oppugnat; si affligatur nos prosternit, viribusque destituit, & cum vulnera non sustineat, adhuc lascivit in pluma. Verum quamvis difficilis cum hoc hoste sit pugna; sola castitas est, quæ ejus impetus compescit, motus coercet, assultus retundit, quia castitas nos spiritualizat, quò validius adversus carnem pugnemus; per castitatem enim sicut & per Christum pretiosa nobis Deus promissa donavit: *Ut per hac efficiamini divina consortes natura: fugientes ejus, quæ in mundo est concupiscentia corruptionem, & quamvis hoc divinæ naturæ consortium per gratiam enanciscamur habitualem, cujus sunt appendices omnes donationes, quæ vires excedunt naturæ; attamen D. Hieronymus, id nobis, & pretiosa virginitatis promissa donavit,*

25.

2. Perri. v. 4.

Lib. 1. contra Jovinian.

navit, ut per hac efficiamur divina consortes natura.

Castitas enim est, quæ eam, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem fugimus, & cum ipsa sit incorrupta nos Deo artius unit, quia ut ait Salomon Sap. 6. v. 20. *Incorruptio facit proximum esse Deo*, hinc virginitati, & castæ continentiæ id tribuitur, ut castitatis cultores divini faciat esse consortes naturæ, & sicut Spiritus à corporis se junctus crassitie, à quovis est carnis stimulo immunis; ita virginitas exulta omnem coercet carnis insolentiam, omnemque extinguit concupiscentiæ æstum, & ut pulchrè ait Hildebertus in allegoriis: *Virginias angelicam redolens conversationem cantat canticum novum, quod nemo potest dicere præter eos, qui cum mulieribus non coinquinati sequuntur agnum.* Quippe quibus fuit cum Christo quoddam virginitatis participium, quoddam est, & in præmio consortium, quia exulta castitas divini est consors naturæ, & cum Christo Deo, & homine quoddam est virginitatis participium, quasi virginitas, & purior castitas sit quædam velut abreptio puræ, & virginæ puritatis: siquidem virginibus est cum Christo Deo, & homine quoddam virginitatis participium, ut & quoddam in præmio consortium. Hinc præfatus Hildebertus animam virginem Virgini Christo desponsatam asserit, & castè fecundam inquit: *Beata sponsa, cujus pudor dum concipit, non deperit; dum generat, non laborat. Beatissimus etiam sponsus, cui nisi cohareat nulla virgo est; nulla casta, nisi eum diligat, nulla libera nisi ei serviat. Ejus prole nihil vivacius, cum qua nulla propagatur mortalitas; ejus dote nihil utilius, in qua sufficientiam comitatur aternitas: & videtur adhæsisse Tertulliano lib. de pudicitia, ubi laudat edisserit castitatis inquit: *Consistentia verbum maritale anima quoddam castitatis participio neque infæcunda, & improles censenda virtus*, quia suos cultores Deo generat, & de terra terrestres super cælos evehit, ac natura donatos cœlesti beat.*

Hinc est, quod Josephus post somnium de manipulis, aliud quoque somnium viderit, quod enarrans fratribus ait: *Vidi per somnium quasi solem, & lunam, & stellas undecim adorare me*, cumque visionem patri suo, & fratribus retulisset, non eorum in se amorem excitavit, sed fratrum concitavit invidiam, cum pater rem tacitus consideraret: per symbola manipulorum fratrum portendebatur in Ægyptum profectio ad rem frumentariam procurandam urgente fame: sed quid? quod sidereo famulatu, cœlestique adoratione Joseph humanum supra fastigium erigitur? nisi quia cum eximius esset castitatis studiosus, non solum cœlestem visus est naturam induisse, & terrestrem exuisse; verum & cœlestia syderum obsequia promeruisse: ea est exultæ castitatis vis, ut suos cultores cœlestibus constituat obsequiis di-

gnos: syderum enim obsequia uni debentur castitati, quæ quoddam est divini naturæ participium: pulchrè sanctus Aldelmus, tribuens castitati syderum obsequia ait: *Ut non Lib. de virg. inmerito à limpidissimis luminaribus, ac re- 817. siduis stellarum syderibus, simulque secundis manipulorum fasciculis somno sopitus adorari, ac venerari videretur.*

Cum enim castitatis studio, ac laude excelleret Josephus, & hæc virtus angelicam, ac cœlestem sapiat naturam, non nisi syderum ei debebantur obsequia; neque mirum, si quæ syderum turmæ sua viris castis exhibent obsequia, non eadè Angelis videantur tribuere; siquidem Angelum esse felicitatis est; sed castitatis esse addictum culturæ in homine id virtuti tribuitur, non naturæ; & majus est angelicam enancisci gloriam, quam habere: meritò igitur suis sydera obsequiis Joseph famulantur, quia castitas quoddam est naturæ divini participium, quo castus divinis dignatur obsequiis: & sicut quæ proximè Deo accedunt, eò illustrius clarescunt, ac felicius perennant; ita castitas hanc invenit perennitatem, cum sit à quavis corruptione aliena, ac propterea interitui haud obnoxia. *Plerique eorum* ait Petrus Damianus: *qui voluptati illecebra carnalis inser- Opuscul. 7. cap. 24. viunt, memoriam sui nominis post se relinquere per posteritatem sobolis concupiscunt: & hoc toto mentis affectu idcirco desiderant, quia nequaquam se huic mundo mori funditus deputant, si nominis sui titulum per superstes vesdva proli germin extendant.* Verum id illustrius consequuntur, ac felicius assequuntur castitatis cultores, de quibus loquens Isaias ait: *Dabo eis in domo mea, & Cap. 56. v. 5. in muris meis locum, & nomen melius à filiis, & filiabus, quia nominis perennitatem, cui student homines per susceptæ proli posteritatem, & quidem per modicum temporis; castitatis cultores citra detrimenti periculum, absque ullo oblivionis obstaculo merentur in perpetuum possidere, quia ut ait Joannes: Ambulabunt mecum in albis, Apoc. 14. quia digni sunt, & non delebo nomina eorum v. 5. de libro vita: qui enim agnum sequuntur stolâ albâ induti, seu culturâ castitatis insigniti, nominis ac rei gloriam assequuntur nunquam perituram.*

Quantæ igitur est dignitatis, & excellentiæ castitas, quæ à quavis præservat corruptionis noxa, & homines supra homines evehit immortalitate donatos? Neque duntaxat apud Christianos censamus in hoc esse dignitatis gradu castitatem, cum etiam apud Ethnicos in eo fuerit honore habita, ut præsci Romani Consules, ac Imperatores, imò & ipsi triumphali pompa urbem ingredientes, si iisdem Vestalis virgo aliqua obviasset devia statim decederent in honorem pudicitæ. Hinc etiam sapientes illi, qui nomina rebus impoluere, castos voluerunt *calibes* appellari, quasi *calites*, eò quia vitam in terris imitentur cœlestem; quin ex sanctis

sanctis Patribus non desunt, qui virtutem hanc castitatis è fonte derivent divinæ essentiae, in qua oceanus ebullit puritatis, ducantque natalia castimoniae ab ipsa Numinis natura: præ cæteris Mediolanensis Antistes, cujus nomen Ambrosiam sapit ait: *Virginitas è celo accersit quod imitaretur in terris; hæc nubes, æra, Angelos, sideraque transcendens Verbum Dei in ipso sinu Patri inuenit.*

19.

Hinc cum æterni Patris filius nostram voluerit humanitatem assumere non de alia voluit muliere nasci, quàm de virgine, quia dimanans è sinu Patris, è fonte castitatis, & puritatis, ab hac nunquam voluit, nec in se, nec in suis parentibus sejungi, neque non nisi inter lilia nasci voluit: & sicut Author est castitatis, ita amator pudicitiae, cujus amorem jugiter inspirat: ac proinde sancit in virginibus incorruptionem, quæ divinæ est menti propria: viduis continentiam suadet, & delectatur in Asceteris culturâ castitatis, quâ viri ascetæ florent: & quia præcellsa est hujus virtutis præstantia; id fatagunt tartarei hostes, quò hanc labefactent, & ut corpus ait D. Chrysológus: *animi domicilium, anima vas, murum Spiritus, virtutum scholam, Dei templum, in scenam criminum, in visitorum pompam, voluptatum redigant in theatrum.* Hinc castitatis Athleta non solum contra carnis stimulos pugnam init, sed & adversus cacodæmonis assultus, mundique insultus necesse est, pugnet, ne ipse expugnetur: idque causæ, cur pugna castitatis adversus carnem cæteris sit difficilior certaminibus, & in acerrima hæc pugna non cadere, sed omnes retundere impetus, coercere assultus singulari detur gloriæ, laudique nunquam interitura: quia præ cæteris præliis, quæ ineunt, qui Deo militant, cæteris difficilior est, quod pro tunda castitate ad propugnandam pudicitiam geritur: quia certamen est continuum, & adversarius nunquam pugnantem inducias indulget; ideoque inconcussa est necessaria in hoc certamine animi fortitudo, animusque imperterritus, qui in carne supra carnem agat, & huc pertinet illud D. Hieronymi, qui scribit: *Grandis esse virtutis, & sollicita diligentia in carne non carnaliter vivere, secum pugnare quotidie, & inclusum hostem Argi, ut fabula ferunt, centum oculis observare.*

Serm. 11.

Epist. 10. ad Euziam.

20.

Castitatem qui excolunt ea debent animalia æmulari, quæ viderat Joannes in Apocalypsi plena oculis ante, & retro: debent oculis manus præmunire, ut quod attingunt solerter videant; pedes non debent oculis deservire, ut videant, per quæ ambulent loca; lingua debet & suis oculis instrui, ut quid loquatur, videat; debet & tergum oculos aperire, ut quæ apparantur insidiæ, videat, quæ imminent pericula declinet: debet & intellectus Argus esse centicolus, ut solerter videat, quid cogitet, imò & memoria vigiles

suos debet oculos habere, ne quæ castitati officiant, recolet; imò debent, & ipsi oculi plures habere oculos, ne non nisi pura videant, & ne oculi ad illicita retorquantur: qui castus est, is etiam cautus sit, & solers, ne cadat; quia castitati innumeræ ubique parantur insidiæ; & castitatis cultor, adeo est lapsui obnoxius, ut Tertullianus lib. de pudicitia cap. 10. eum funambulo æquiparet, qui tenuissimum funem pendente vestigio ingreditur.

21.

Fallitur, qui absque adhibita diligentia, sine quotidiana cura, sine jugi sollicitudine putat, se posse in hoc arduo certamine victorem evadere. Is vincit, qui strenuè pugnat; & is strenuè pugnat, qui sibi vel maxime attendit, ac paratus semper est in retundendis provocantis concupiscentiæ assultibus; quapropter Apostolus suo corpori perpetuum, ac implacabile indixit bellum inquiens: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, seu ut explicat D. Chrysostrómus compefcuit Apostolus seditionem carnis, coercuit concupiscentiam rabiem, & prælium continuum carni indixit.*

S. IV.

Prælia castitatis cæteris sunt certaminibus difficiliora, quia quotidiana est pugna, & rara victoria.

22.

PRæ cæteris Christianorum certaminibus difficilia sunt, ac aliis duriora prælia castitatis, quia ut loquitur Augustinus: *quotidiana est pugna, & rara victoria.* Nil enim laboriosius virginitate, quæ cum natura luctatur, sed si pugna est difficilior, gloriosior est etiam victoria; & qui hæc præmuniti virtute arduum hoc incunt certamen gloriosiori donantur coronâ. Ideò laudatur Amazonum invictissima Juditha, eò quia Holopherni caput amputaverit, hostilem fuderit, ac dissipaverit exercitum, patriam arcâ obsidione periclitantem liberaverit, labentem religionem restituerit, quia castitatem excoluerat; siquidem inter omnia ejus encomia nullum est, quo ex instinctu divini Spiritus magis commendetur, quàm ex eo, quòd castè, & continenter semper vixerit, & marito suo vita functo ad secundas detrectaverit nuptias transire: *Fecisti viriliter, & confortatum est cor tuum eò quòd castitatem amaveris, & post virum tuum alterum nescieris; ideo, & manus tua confortavit te, hoc est, hæc heroïna, ideo Holophernem prostravit, ejusque exercitum fugavit, dissipavit, & libertatem asseruit patriæ, quia edocta in castitatis certamine didicerat se ipsam vincere, & propriæ concupiscentiæ hostem prosternere; ideoque assuetæ victorijs sui, difficile non fuit etiam de prostrato Holopherne victricem referre palmam.*

Est

43.

Est castitas, quæ suos ad pugnas obarmat cultores, instruit ad victorias, eredit ad triumphos; testem huc accersitum volo Duce[m] Banaïam ad singulare certamen in arctam cisternæ palæstram descendente[m] adversus ferocientem leonem, qui vel solo rugitu aures, & aëra terrore opplebat, solo obtutu timorem incutiebat adstantibus; hunc tamen, licet omnibus esset formidini, Banaïas delavavit, occidit in cisterna delitescentem, ex qua ob delatam de prostrato leone victoriam plus hausit gloriæ, quam pugnando fuderit sanguinem. Sed quid quod tot commendatur Banaïas laudibus ob prostratum leonem? quid? quod tantis extollatur encomiis? nonne etiam David in flore[n]te licet ætate pacendis gregibus destinatus leonem arietibus insidiantem per mentum apprehensum suffocavit, interfecit? Nonne Samson hoc idem præstitit, cum obvium sibi leonem, unguis, & fauces parantem in perniciem parentum, manu arreptum in frustra discerpserit? & tamen non ita laudatur David ab prostrato leone, interfectumque leonem; non ita commendatur Samson, cujus de discerpto Leone victoria delata non nisi perfunctorie subindicatur: cur igitur Banaïas ob interfectum in cisterna leonem tot excipitur encomiis; cum David, & Samson ob similem de prostrata fera delatam victoriam non nisi parca laudentur? hujus causa discriminis ex circumstantiis loci, & temporis eruitur; in cisterna cum tellus altè obrueretur nive occidit Banaïas rugientem, ac ferocientem feram; *Percussit leonem in media cisterna in diebus nivis.* Quid? quod scriptura, & locum memorat cisternæ, & tempus referat brumale? quo flumina, & lacus frigido concreverunt gelu; arbores, & sylvæ crebris albicant pruinis; montes, & valles; campi, & colles, ac telluris tractus omnes nivibus obruuntur, ac sepeliuntur: Verum dum gelidæ hyemis, ac dierum nivis scriptura meminit, tuculentius significat, leonis æstus tunc actiores fuisse; solet enim in animantibus dum singula exterius frigore rigent, & tristis, ac immitis hyems gelidas injicit fluminibus compedes; ac nivibus sylvas, & tellurem obruit, calor intus in præcordiis per antiperistaltism incrementa subire, acriusque æstuarè non censeamus quid aliud præsignasse hunc in leone æstum, quam ferocientem in lumbis nostris concupiscentiam, æstumque libidinis. *Mater tua Leana* ait Ezechiel: *ardentem convinuatque febrim patitur.* hæc autem febris exardens libido est ait D. Ambrosius: *Febris nostra libido est, febris nostra luxuria est;* huic sedandæ febrim nullum nivibus paratius alexipharmacum; produnt nives in blandimento candoris castitatis culturam, quæ motus compellit concupiscentiæ: *castitas* (ait Augustinus) *est virtus sub jugo rationis, imperium libidinis refranans.*

1. Reg. 17. 23.
20.

19. 22.

De fin.

24.

Nil fortius castitate ad æstus, vel sedandos, vel extinguendos concupiscentiæ, dummodo mortificatio castitati arma suppeditet, *Verani de Affectibus Tom. 1.*

quibus hostem prosternat; hinc sponsus labia describens sponsæ culturâ castitatis commendatæ ait: *Labia ejus distillantia myrrham primam;* sed cur lilia in labiis? an quia castitas exculta in corde, vernalis in labiis? floret in ore, olet in verbis? quia ut colloquia prava mores probos corrumpunt, & improbos amores fovent; ita puris, castisque colloquiis pudor adolescit, & lilium floret, & olet castitatis. Floret in ore excultum in corde lilium; sed si myrrham stillat, si amaritudine rigetur mortificationis; nil fovendæ virginitati accommodatius myrrhâ, nil mortificatione aptius: non delectatur deliciis affluere castitas; sed gaudet amaritudine imbui; flos est qui non delicias germinat, sed myrrham distillat, quâ & irrigari gaudet, ac enutrirî; adeo ut labia distillantia myrrham demutentur in lilia castitatis. Myrrhæ sponsæ passio est, quam distillare debent labia si lilia sunt; non enim aliud loquuntur labia sponsæ, quam cruciatus dilecti sui: *Labia ejus lilia distillantia myrrham primam,* dulcescit myrrha si stillat è lilio; quia castitas amarore delectatur, & florescit lætior, si lacrymis rigetur poenitentia, si spinis voluntarij cruciatus sepiatur; neque lilium castitatis vernalis tutius, quam poenitentia valla tum dumetis; quæ cum lumbos pungunt cilicio baltheo, Veneris expungunt illicia; & concupiscentiæ extinguunt æstus, coercent impetus; idque fuisse D. Hieronymum in se expertum fatetur in Epistola, quam ex eremo direxit ad Eustochium Virginem, cui recenset molestas tentationes, quibus pulsabatur, cum ejus animum subiret cogitatio puellarum, quas adhuc in flore[n]te sua ætate viderat Romæ choreas ducentes, quæ cum à spiritu fornicationis memoriâ refrigerarentur ad concupiscentiæ retundendos impetus, ac lilium propugnandum castitatis inter carnis assultus, nullum expertus est clypeum validiorem ipso cilicio, ac corporis afflictatione in eremo: ait ipse: *O quoties in eremo constitutus, & in illa vastissima solitudine, quæ horridum Monachis præstat habitaculum, Romanis putabam me interesse delicijs; sed debam solus, qui amaritudine plenus eram; horrebant sacco membra; & deformis, & squalida cutis sicut ethiopica carnis obduxe rat, quotidie lacryma, quotidie gemitus; videone quanta animi soliditate viriliter pugnaverunt contra se! dum enim contra se factus est crudelis, & rigidus, suimet factus est triumphator.*

Can. 7.

Epist. ad Eustoch.

25.

Vincit castitatis Athleta si baltheo cinctus cilicii, ac rigidioris poenitentia in arenam descendit pugnaturus contra insolentes recalcitrantis concupiscentiæ affectus; cum voluptatibus perinde ac cum bestiis interitum molientibus congregitur, & nisi quæ mentem subeunt libidinum imaginationes illicet retundantur, vulnus semper videntur aliquod inflixisse. Nos expugnaturus hostis tartareus eam in nobis partem impetit,

T t t

Matth. 26.
v. 41.

tit, quæ infirmior est, imbecillior, ac expugnatu facilior; est hæc, caro ipsa nostras: *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma*; ideoque carnem nostram fortius impugnat, quò facilius nos expugnet; scit enim quantum sit ad lapsuram prona concupiscentia; ideoque eam frequentius pulsatur, per illicita desideria, quæ immittit; per venustas mulierum species ad Venerem sollicitantes, quas objicit; per fomenta libidinum, quæ suggerit; per pabulum, quod vitiis subministrat; per concupiscentiæ stimulos, quos commovet, & in imis visceribus impuros accendit ignes, pravos excitat affectus, animam nitentes in cœnoso demergere obsecnitatum gurgite, pudorem extinguere, & castitatem interimere: & eò est crudelius hoc bellum nobis à cacodæmone indictum; à carne nostra paratum; quò per delectabiliora, & magis illecebrosa lacessimur, & expugnamur: quia quamvis hostis hoc in bello gladios non acuat, secures non apparet; eculos, & rotas non erigat; fornaces non accendat; & suppliciorum, accruciatuum non aperiat lanienam, ut in primo Ecclesiæ exordio, cum Martyrum palmæ proprio irrigatæ sanguine germinarent felicius; *non tamen deposuit odium*: ait D. Leo magnus: *sed mutavit ingenium*: bellum nobis per propositas movet illecebras; nos aggreditur, pulsatur, & vulneratur; sed allicit aggrediendo, placet pulsando; & delectatur cum vulnera nobis infligit, quæ tanto lethalius feriunt; quanto delectabilius placent: hinc conquerebatur S. Hilarius quòd contra persecutorem faventem pugnaret, contra hostem blandientem, non dorsa cadentem, sed ventrem palpantem; imò adeo crudelescit hoc bellum, ut D. Bernardus speciem dicat esse veri martyrij, ait ipse: *Genus quoddam martyrij est spiritus facta carnis mortificare; illo nimirum, quò membra caduntur ferro, horrore quidem mitius, sed diuturnitate molestius. Non enim sola sanguinis effusio in confessione reputatur, sed devota quoque mentis servitus immaculata, quotidianum est martyrium; illa corona de rosis, & violis pleclitur; hæc de liliis, censet mellifluus Doctor, prælia castitatis haut ab ijs abluere, quæ à sanctis martyribus contra tyrannos suscipiebantur; neque dissentit S. Laurentius Justinianus, qui D. Hieronymo pugili strenuo castitatis palmam tribuit martyrij inquit: *In Serm. de sine sanguinis effusione gloriosi martyrij triumphum obtinuit, quòd enim carnis carcerone non pertulit, hoc in se ipso castitatis amore complevit.**

26.

Pugnat bellatrix castitas, & de pravæ concupiscentiæ prostratis affectibus triumphat, tantò ad coronam illustrius, quantò in pugna acrius hostes prostravit, eorumque recudit impetus. Ubi castitas pugnat; ibi palmæ crescunt ad victoriam vegetiores; idque luculenter testatur victoria illa

Serm. 30. in
cans.

In Serm. de sine sanguinis effusione gloriosi martyrij triumphum obtinuit, quòd enim carnis carcerone non pertulit, hoc in se ipso castitatis amore complevit.

insignis, quam Abraham retulit de prostratis quinque Pentapolitanis Regibus: res ita contigit. Jam diu Pentapolitarum flagitia ad expetendas de nocentibus pœnas promeritas Deum irritaverant; unde concutiùs visum fuit armis prius, quam excidio hominum perditissimorum punire malitiam, castigare insolentiam, ac effrænes libidinis æstus extinguere; ut sicut viri nequam quibusdam veluti gradibus scelerum ad extremum pervenerant malitiæ; ita id causæ fuit, ut Deus vindex à molliore correctione gradatim ad irrevocabile pergeret excidium. Erant Pentapolitæ populi; qui hanc fuerant nomenclationem sortiti à quinque quas incolebant Palæstinæ urbibus sitis in valle amœnissima, quam Jordanes fluvius suis irrigabat laticibus. Hi jugum Chodorlahomor, cujus premebantur dominio, excutere studuerant, & negatis tributis, quæ per duodecim jam annos solverant tyrannico adacti imperio veterem vindicare libertatem satagebant. Sed Chodorlahomor reducturus ad officium contumaces, milites conscripsit, exercitum recensuit, & cum ingentibus copiis, vallem ingreditur, quam Hebræi à planitie *Siddim* vocant; & Pentapolitas aggreditur; qui tumultuatim suas etiam conscripsere copias, quibus vi vim propulsarent: quinque Pentapolitanis civitatibus totidem præerant reguli *Bara Sodomæ*; *Bersa Gomorrhæ*; *Sennaabus Adamæ*; *Semeber Seboimæ*; *Bala Segor*: hi initis consiliis castra duxerunt metari; spem certam victoriæ referentes in puteorum multitudine, quæ *Siddæa* vallis scatebat; hos igitur stramentis, virgultisque leviter contectos hostibus veluti in certissimam passim obiciebant perniciem, ac necem; sed sua ipsos spes fefellit victoriæ, quæ non lætas palmas, sed lugubres germinavit cupressus.

Assirij enim deprehensis insidijs in auctorum suorum capita dolum totum refuderunt; collatâ siquidem acie, Pentapolitani vix ad modicum tempus vim sustinuerunt, ac primos hostium irruentium impetus non valentes retundere, projectis turpissimè armis, quò celerius in pedibus constituerent totius corporis incolumitatem, fugam non simulârunt, sed præcipitârunt; eò tamen timore percussi, ut potior fugientium pars ab insequentibus Persis funesta clade fuerit cæsa, ac interempta; & superstites in bituminis delaberentur voragines: paucis dumtaxat cladem evadentibus, qui in avijs montium fastigijs quærentes latibula domus suas, ac urbes in direptionem victoris Perliæ reliquerunt; qui ad cumulum prædæ secum duxit quidquid ætate, robore, ac præstantia formæ visum ei fuit idoneum.

Adductus cum captivis fuit etiam Lottus sua cum uxore, ac filiabus. Comotus Abraham nepotis sui Lotti captivitate, cujus erat patruelis, e familia sua, quam alebat amplissi-

27.

28.

plissimam, selectis robustioribus, hos suis sub signis armavit; trecenti enim & octo recensiti fuere, qui omnes stabant ad omne Abrahami imperium parati, quibus adjunxit volonum exiguam manum, non tamen contemnendam ex trium fratrum servitijs, ac clientelis collectam; stationem suam id temporis fixerat Abrahamus in convalle Mambre; è qua exivit cum suis conscriptis copijs; & non suo, sed divino fretus robore, Persas, ac sociales eorum turmas (siquidem Chodorlahomor tres alios minorum gentium reges in belli societatem asciverat *Amrabbelum* Babylonis, *Arischum* Coele-syriae, & *Ibadalem* promiscuarum in Phœ-nicia nationum Præfectos) improvulus adoritur, quorum partem interfecit, & reliquos trepidatione mutua se se præpedientes cruenta clade fudit, ac delevit; imò & perpaucos superstites beneficio noctis elaplos persequitur tergis inhærens fugientium; neque insequi desistit donec quidquid fugâ, latebrisque cædem evaserat pridianam effuso cruore deleteret, ac prædam, captivosque omnes extorqueret. Quid quod Abrahamus cum solis trecentis, & paucis alijs superadditis plures fregerit reges, ac eorum dissipaverit exercitus? *Percussit eos, & persecutus est eos; reduxitque omnem substantiam, & Loth fratrem suum.* Nimirum trecenti virtute loricati castitatis prævaluerunt contra reges illos carnis addictos illecebris: ut enim notat Rabanus, Abrahamus milites paucos conscripserat, sed omnes castitatis studio insignes; ait Rabanus: *Ver-naculos duxerat juvenes ad bellum promptos, qui non fuerant uxorati:* quia ubi castitas pugnat, ubi puritas classicum canit, ibi adorea audiuntur; ubi lilia vernant, ibi & triumphales lauri virent; quia castitas vitiorum furias edomat; ac de pravis omnibus affectibus, quos exurens sollicitat concupiscentia præclare triumphat.

Hinc Jobus præliantis castitatis armamentarium, thesaurum vocat non gemmis refectum, sed nive opplernum: *Nunquid ingressus es thesauros nivis?* ut autem hoc thesauros nivis censas esse armamentarium castitatis, statim subdit: *quos præparavi in diem pugnae, & belli:* sed quæ nivis cum bello coherentia? illa blandimento candoris oblectat, istud rubedine fusi cruoris terret; illa frigus accersit, istud calorem excitat; illa æstus extinguit, istud ignes accendit; quæ igitur connexio nivis cum bello, candoris cum rubedine, frigoris cum calore? quia nimirum nix blandimento candoris symbolum exhibet castitatis, quæ Deo placet exercituum, à quo propterea tale enanciscitur robur, quo ad tartareas omnes potestates prosternendas sufficiat; ut sola pravos omnes carnis affectus coërceat, ac debellet; quòd si ut nos monet Apostolus: *Habemus thesaurum istum in vasib; fictilibus;* huic thesauro fidè custodiendo nil nive aptius, nil cul-

turâ castitatis valentius; propterea si adversarij hunc thesaurum surripere, muniamur nive, studeamus virtuti castitatis, delectemur pudicitia culturâ; præparemus thesauros nivis in diem pugnae, & belli.

§ V.

Bellatrix castitas toto nisu otium proborum affectuum hostem infensissimum, & pravorum factorem solertissimum fugat, & prosternit.

Micat castitas quia virtus illustris, & dimicat quia bellatrix fortis, quæ pravorum affectuum turmas sub concupiscentia signis insurgentes prosternit, ac dissipat. Arma quibus utitur hæc bellatrix invicta, & debellatrix strenua plura sunt offendentia, & defendentia; non tamen adhibet tormenta bellica ære lusa, pulvere pyrio; ferreoque globo instructa, & foeta; neque tormenta nautica insititia, nec policaltra, catapultas, ollas igniarias missiles, clavas militares, secures equestres, sarissas, nec alia id genus offendentia arma; sed alia prosternendis hostibus pudicitia aptiora, ut præ cæteris est otium, quod cultor castitatis longius fugat, sciens nil ad vitia, seu discenda, seu committenda proclivius vita desidiofa, ac otiosa: est siquidem otium vitiorum usitatum pulvinar, ac fomentum luxuriæ, pabulum libidinis; quapropter Diogenes ipsam libidinem dixit negotium esse otiosorum, sitque veluti portentum hominem invenire otio marcescentem, & libidini non indulgentem; cum sint otium, & Venus individui comites, perinde ac cognata dicuntur vitia esse mentiri, & furari: otiosi, & non luxuriosi musca videtur esse alba; ab otio enim incendia excitantur libidinum, estque otium ipsa libidinis favilla, quia ut scribit Seneca *Otiosus non sibi vivit sed quod rursissimum est ventri somno, libidini.* Est autem otium veluti hialcentis navis rima patens, per quam ingressa aqua navem miserè mergit, ut notat mellissus Doctor inquisiens: *Secus per rivum sentina aqua latenter intrat, & excretest, donec navis per nautarum incuriam demergatur: ita ex otio, atque ignavia cogitationes pravae, ac concupiscentiae multiplicantur, donec navis cordis, vis succumbens in peccato periclitetur.*

Infensissimus fuit otio Bernardus, eò quia noverat putidam esse radicem, è qua vitia omnia germinant, quapropter ad fratres de monte Dei iisdem hortaturus otij fugam scribit: *Omnium tentationum, & cogitationum malorum colluvies est otium; summa mentis malitia, malorum omnium sentina, & mors anima:* & serm. 51. de modo bene vivendi, quòd cultor castitatis sciret otium esse fomentum libidinis ait:

6m. 14. v. 14.

In prefat. 14. v. 14.

19. 34. c. 38. v. 11.

Corinth. 7. 7.

32.

Epist. 55.

Serm. de Andrea.

31.

Luxuria citò decipit homines otio deditos, & gravius urit, si quem otiosum invenit: industria, & labori cedit: non tamen credas nil otium agere cum insidias nectat castitati, fatagit enim pudicitiam evertere, unde pulchre Philo ait: Consuetudine, & quiete confirmatum otium insidiosum est: sicut hominis ingenium cariem, seniumque in otio contrahit, & desidies, non animo tantum, verum etiam ipsi corpori est noxia, aded ut vita ipsa sedentaria marcorem conciliet; ita otium castitatem inficit, ac pudicitiam devenustat. Hinc Demetrius vitam otiosam, quæ nec animum excolit, nec corpus exercet, mare mortuum esse censet; & otium iners, ac inactuosum non quietem, & tranquillitatem invenire, sed perniciem advehere, totumque hominem inficere, aded ut iners otium non solum pudicitia, verum & vitæ ipsi insidietur, quinimò rectius dixerim otium esse mortem ipsam spirantem, & vivi hominis sepulturam.

32.

Neque otium quid aliud est, quam lethale venenum, quo virtus perit, unde Salomon ait: *Egestatem operata est manus remissa: manus autem fortium divitias parat, quia si labor divitias accersit, gazas accumulat, opes parit; otium è converso inopiam, ac miseriam secum trahit; quod si diligentia dicit, negligentia depauperat; si labor parens est opulentia, desidies mater est egestatis, ac miseria, imò & mortis ipsius; quia otium venenum propinat, ubi enim vulgata legit: *Egestatem operata est manus remissa* hebraicè venenum legitur, eò quia legnities, ac otium lentum sit venenum, quod sensim proserpens non solum lilium devenustat, ac corrumpit pudicitia, sed etiam totum hominem inficit, quem torpore æquè, ac fame conficit, ac enecat: hinc Cyrillus damna conglobans otij ait: *Quid enim est otium nisi perditio irrevocabilis hora? effusio vitæ, retrogradatio proficienti? hinc gignit carnis desidiam, parit superbiam, accendit luxuriam, solvit linguam, nutrit indigentiam, & introducit rapinam, quia ut ait Salomon Egestatem operatur remissa manus, seu venenum, cujus potatio est effusio vitæ, & cum quis otij venenum haurit vitam effundit. quia hæc deficit, ubi facultates, & potentia feriantur, ac inertes torpescunt otio, & dum vir deses otio tempus prodigit, prodigus temporis vitam effundit; unde Seneca: *Turpissima est jactura, quæ per negligentiam fit: & si volueris attendere magna vitæ pars elabitur malè agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus: quem mihi dabis, qui aliquod pretium temporis ponat? qui diem aestimet? qui intelligat, se quotidie mori?***

33.

Agunt quidem aliquid etiam qui otio indulgent, sed quia malè agunt, nil dicuntur agere, sed semper otitari, quia eorum opus est vel inanis curiositas, vel vanitatis negotiatio, vel temporis perditio, vel lusus occupatio: student enim in plateis, in foro, in theatris, in constrictis, triviis, ac circulis

auram aucupari popularem, quod perinde est, ac otiosissimis occupationibus diem perdere, sintque propterea plures ex hominibus, qui non solum auribus, sed & pedibus malè prurientes vias perambulent perversitatis, & itinera instituant vanitatis; & hi adhuc dicuntur otio torpescere, eò quia nil boni agant, & toti vagi, ac inquieti plus foris, quam apud se ipsos hæreant, quibus omnes dies sunt nundinae, in quibus nil sit, nisi perpetua animi fluctuatio, & turbulentia, in futilibus rebus sollicitudo, & in caducis perennis circuitus; nil temporis concedunt culturae virtutis; nil insunt inquirendæ salutis, sed totum prodigunt, & omnia agentes nihil agunt, & quamvis polleant naturæ dotibus, floreant ætate, ignavi tamen languore consenscunt, eisque transeunt dies salutis, eripitur è manibus cælum, obsolescit lumen gloriæ, vita transvolat, & dum mors imminet, dum instat æternitas, nil egisse, & ipsi fatentur.

34.

Virtus flos est, qui si non excolatur atrescit, ac deficit: & lilium castitatis otio corrumpitur, perinde ac aqua in foveis abaque decursu, ut ait D. Laurentius Justinianus: *Sicut aqua quæ caret decursu, ac jacet in foveis putrescit: ita, & corpus otij tabe confectum concupiscentiarum, ac voluptatum carnalium parit, ac nutrit insaniam.* Lilium castitatis non solum cultura indiget, ac labore, ut vernet candidius, floreæque suavius, verum etiam cœlesti stillicidio, roscido imbri, quo rigetur, ac madeat; & otio indulgentibus hæc cœli beneficia denegantur. Cum fames populum in deserto torqueret, simulque murmura excitaret; cœlum ad famem propulsandam, & ora obmurmurantium claudenda pluit largiùs manna, & tunc dixit Moyses populo: *Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum, colligat unusquisque ex eo, quantum sufficit die illo, nullus relinquat ex eo in mane.* Feria autem sexta quisque mensuram duplicem colligat pro die illa, & sequente Sabbatho: sed cur, cum cœlum singulis pluerit manna diebus, Sabbatho postea consuetum denegat populo obsonium? quia nimirum Sabbathum dies erat otij, ideòque otianti populo cœli subtrahuntur beneficia; otium enim à se cœli munera abigit, pulchre Cyrillus expendens cœlum manna non pluerit Sabbatho, otium vellicans ait: *Qui sectatur otium stultissimus est, etenim Sabbathizante Israele cœlum non pluebat manna. Quin & aqua putrescit immobilis, & immorus ensis rubigine mox sordescit, pes quietus obstupescit, & vestem depositam diu sine aëne corrodit; cor dum vivit, nunquam quiescit, naturalis virtus non dormit, & regina mundi prudentia semper agit: scitè ait Cyrillus Sabbathizante Israele cœlum non pluebat manna, quia dies Sabbathi dies erat otij, & quia quiescebat populus, manna cœlum non pluebat.*

Sed

Apud Ant.
in meliss.
form. 46.

Prov. 10.
4.

Lib. 1. Apo-
log. moral.
cap. 14.

Epist. 10.

Lib. de per-
fect. grad.
cap. 9.

Exod. 16.

Lib. 1. Apo-
log. cap. 14.

35.

Sed oritur hic difficultas, quia si populus Israëliticus non ex vitio, nec proprio arbitrio quieti indulgebat sabbatho, sed religionis causâ, & ex Numinis imperio, tunc obtemperanti populo Deo iubenti quietem sabbathinam cœlum consuetum non imperitur quiescenti populo obsonium? nec illi manna pluit? quia nimirum licet religiose quiesceret die sabbathi populus, sacramque quietem Deo consecraret, ne tamen otium in alios irreperet dies, denegat cœlum manna populo quiescenti in sabbatho, ne cæteris diebus otio indulgeret, sed laboribus suis sedulo incumberet, ne virtus otio marcesceret, & ne per cessationem laboris deficeret à cultura virtutis: quia igitur die Sabbathi, seu quietis, & otii non pluebat cœlum manna populo, voluit Deus, ut inde disceret non otari aliis diebus, nec laboribus parcere; ni vellet consueto privari obsonio; quod denegabatur otio sabbathino, licet populus tunc religiose quiesceret; ut inde magis timeret subtractionem hujus beneficii reliquis diebus, si non ex Numinis mandato, nec religionis causâ otio populus indulgisset; siquidem oriante, & sabbathizante Israël cœlum non pluebat manna, ed quia otium escatilem cœli rorem prohiberet.

36.

Est enim otium, si religionis causâ non sit institutum vitorum omnium fomes: sicut enim in prædium, ac Principum culinæ, plerumque desidia coquorum id compendii reperit, quando ignis seignior est, ut ad flammam excitandas, ignemque irritandum butyrum dormitanti igni affundat, quod nutrimento vegetior factus incrementum subit ignis; qui acrius exardescit, suasque vires exerit validiores: ita dixerim Tartarei hostis calliditatem agere cum indulgentibus otio; libidinum ignis, si in ipsis deprehendatur fractior, ac debilior, tunc oleo, & butyro eum excitat, & in id tacodæmon incumbit studii, ut otio dedito cibo, & potu, veluti oleo, & butyro farciat, quo ignis libidinum accendatur acrior, & flores citius cinerescant virtutum.

37.

Hinc flores virtutum tunc vel in ipso Davide exaruerunt; & flos pudicitie tunc defecit, cum cœpit otio indulgere, cum enim vertente anno, quo consueverant Reges ad bella procedere, David mansisset defes, ac otiosus domi, & Joabum, ac servos suos misisset ad præliandum contra filios Ammon. *David autem remansit in Jerusalem,* nimirum exacta hyeme, & redeunte vere, seu tempore, quo solerent Duces, & Principes in aciem ad strenuè dimicandum procedere, David otiosus domi remansit, & otio captus, ac à sana mente alienus antiquum dediscens cor, quo Deo placuerat turpissimo se adulterio inquinavit, & homicidium infidè cruentum commisit, & post tot victorias illustres de prostratis hostibus delatas, succubuit ipse otio debellatus, & in ipso exaruit flos pudicitie, igne exsiccata.

1. Reg. cap. 11. v. 1.

us libidinis: agebat tunc David annum vitæ quadragesimum octavum, regni que sui decimum nonum. Inter primos in illa expeditione cum Prætorianis Davidis copiis profectus fuerat Urias probitate morum insignis. Hic domi reliquerat Bethsabeam conjugem, ed quia necessariz non sint fœminæ castrorum appendices, quin potius sint pugnantibus impedimento.

38.

Cumque David æstuante pomeridianis horis sole post susceptum somnum in grabato, post epulas, seu postquam otio indulgisset; marcidum à somno diurno corpus liberiori aurâ, ac membrorum agitatione reparaturus in solarium domus suæ regiz ascendisset ambulandi, auræque refrigerantis captandæ causâ, contigit, ut eadem hora Bethsabea uriz uxor, ac fœmina præcæteris speciosa, ac venusta, membra corporis ad solis coërcendos ardores, æstusque temperandos in domestici horti saliente fonte ablueret incautiùs denudata, & quidem magis, quàm fœminam decuisset pudicam; vix è solario suos in ipsam taxavit David oculos, & è nivibus albescentis fœminei corporis flammam hausit impudicam, & è frigidis illius fontis laticibus æstus ardentiore in se excitavit insolescentis concupiscentiz; & mulierem, quam oculis attingerat, cœpit corde deperire, misitque propterea, qui nomen, genus, & vitæ conditionem lavantis se mulieris exquireret, cumque omnia singillatim didicisset, ad se fœminam accersivit, quam & fuit interpellatus de corporis usura, & cum mulier minime fuisset Regi obluata, excitante otio libidinis flammam, ignemque accendentem concupiscentiâ; ubi flores consuescunt prope fontes vernare amantius, florere lætius, liliam pudicitie fœdè exaruit, cum suos David in fontem oculos injecit, postquam otio indulserat: & quia scelus sceleriviam emollit, ne notam incurreret infamiz, quia Urias maritus mulieris trimestri jam abfuerat, evocatur illic è castris, & à Rege de belli fortuna, ac successu postquam fuisset interrogatus, domum remittitur ad uxorem conveniendam, sed ratus non decere militem urgente belli tempore ad uxoriâ divertere consuetudinem, & fœmineis emolliri blandimentis; maluit custodibus portæ regiz se associare, somnumque cum ipsis capere: quod cum intellexisset David, seque novisset, spe sua frustratum Uriam accusavit inhumanitatis, eumque iterum urfit, quò domum rediret, ac uxorem reviseret, necessariamque cum ipsa quietem caperet, sed cum iterum spei suæ intelligeret vanitatem, & Urias secundo ante foras regias somno indulgisset; ubi Rex novit omnem humanitatis conatum frustra neum esse, non amplius à regiz benignitate, sed à Tyranni crudelitate consilio capto, Joabo litteras scripsit Rabbatham tunc obsidenti, quibus injunxit, ut Uriam pro fronte

T r r

te, ubi periculum certius imminet, constituat in prælio, præmonitis etiam commilitonibus, ut pugnantes, & in extremo discrimine versantes Uriam medios destituant inter hostes; cumque Joab injunctum sibi à Davide exequeretur mandatum: innocens Urias fortissimè dimicans adversus hostes, & præ cæteris virtute bellica micans à suis deseritur commilitonibus, & per inflicta sibi vulnera cadit, qui cæteris fortior steterat. Si David fuisset, & ipse in aciem profectus, si domi deses non remansisset, si post epulas otio non indulgisset pomeridiano, sed honesto aliquo se exercuisset labore, ambulatum non ascendisset solarium, in mulierem lavantem se oculos non injecisset; impuros ignes, quibus liliam exaruit pudicitia ex frigidis illis salientis fontis non hausisset laticibus.

30.

Quaest. 25.
in 2. Reg.Lib. I. Apo-
log. moral.
cap. 14.

Observat Theodoretus, negotium, seu laborem Davidem effecisse virum juxta cor Dei; & otium sic eum à corde alienasse, ut antiquum dediscens cor, se foedè constituerit adulterum, homicidam, ac Deo inimicum. Pulchrè Cyrillus: *Labores quamdiu sustinebit membrorum societas, nunquam me rapiet vagationis captiva libertas, aut otiositas cordis fluctuans tempestatibus; nam vagatio quadam mensis est alienatio, & otium tempestas est cordis. Siquidem alienatus à virtute sensus mox sicut Cain profugus, vagusque diffunditur; & velut David*

statim procella vitiositatis involvitur animus vitiosus. Est otium, quod à sana mente hominem deiicit, ac in foedissima quaerque pertrahit scelera: est otium, quo flos exarescit pudicitia; *Accidit, ut surgeret David de strato suo post meridiem, quid? à somno, & cibo facilis, ac proclivis ad Venerem fit transitus, est enim libido affectio animi otiantis, ac cura vagantis: quot enim scintillas accensa fornax ejaculatur, tot prava desideria, ac corruptos malè olentis concupiscentia affectus excitat otium, ac suscitatur mens otio indulgens: incubuit Venus pulvillo dormientis Davidis, & mollietis carnis ex molli pulvillo, ex otio torpescente ortum duxit: & somnus diurnus fuit Davidi daemone ille meridianus, de quo conquerebatur, cum cuperet liberari à demonio meridiano, à sagitta volante in die. Vidit tunc otioso oculo lavantem se mulierem in fonte, & lascivus ille aspectus ex otio profectus scintilla fuit, quæ in paleam delapla arefcentem, statim flammam concepit, foedique amoris excitavit incendium, quo flos pudicitia exsiccatu aruit. Si David eo tempore, quo solent Reges ad bella procedere non fuisset domi iners otiatu; si somno, seu otio pomeridiano non indulgisset, ejus pudicitia naufraga in fonte non periisset.*

2. Reg. c. 11.
v. 2.

Psalm. 30.

DISSERTATIO XXV.

pravi affectus, quos desides inveniunt, eosdem turpissimè coinquinant, & corrumpunt.

Quos verò improbus labor defatigat, virtus ornat, & castitas venustat.

§. I.

Lilium castitatis non nisi duriori labore, jugique studio excolitur, & efflorescit.

I.

Qui castitatis excolit liliam, huic necesse est, otium declinet, quo decus deflorescit pudicitia. Joseph Patriarcha, quia egregius fuit hujus lilii castitatis cultor ab otio, veluti à peste semper abhorruit. *Joseph cum sexdecim esset annorum, pascebat gregem cum fratribus suis, scilicet pastoritio muneri Ja-*

Genes. cap.
37.

cob parens filium suum Josephum, adhuc ætate tenellum dicaverat; adeò ut Joseph ovibus custodiendis à puero assueverit, ac laboribus insudare consueverit: *multa culis, secitque puer, sudavit, & alsit*, neque nobilitati filii laborantis in ovium custodia derogat pater, ei injungens labores, quia ut scite ait Hesiodus. *Non probrum est operari, imò est cessatio probrum: vix ex excensis otio deditis unum reperies probrum. Neque Josephus liliam excoluisset pudicitia, nisi*

Cap. 1. v. 7.

nisi fuisset laboribus addictus: cultura siquidem castitatis laborem exigit, non otium: hinc Jobus loquens de homine culturae addicto virtutum ait: *Homo nascitur ad laborem*, & à die natalitii sui laborare jubetur quisquis homo est ad studia natus virtutum; & propterea naturæ obliviscitur suæ, quisquis oriatur. Hinc mellissus Doctor de fallacia præsentis vitæ scitè ait. *Quomodo fuit se esse hominem, qui ad id paratus non est, ad quod est natus.* Nec absque causa Job, cum dixisset, *homo nascitur ad laborem*, statim addidit, *Et avia ad volandum*: quia sicut Deus alas indidit avibus, ut volent; ita & manus dedit hominibus, ut operentur; & sicut aves nisi explicato alarum remigio aërem diverberent, & sursum ascendant, humi repunt: ita & homines, nisi manibus laborent, putrescunt in otio.

2. Est hominis ingenui, sublimia meditari; & altiora nequit homo assequi, nisi manus exerat, & laboret. Quod si labor, qui vel in itinere; vel maris traiectione; vel agrorum cultura; vel artium exercitio suscipitur, foedus, & amicitiam conciliat; è converso otium non nisi dissidia meditatur: hinc ad Moysis accessum iussit Pharaonis Procurator regius, ne Israëlitis consuetæ deferrentur paleæ ad opus lateritium, sed ipsimet eas quærent, sibi que proprio enanciscerentur labore, & insuper consuetum exolverent pensum laboris. Sed quid? quod novis laboribus opprimuntur Israëlita? quia nimirum sibi subjectos eos volebat Rex; & ex otio, si paleæ fuissent ipsis delatæ, dissidia timuit, & tumultum ad primum Moysis accessum, & ad præcavendam rebellionem impensius eos iussit laborare. *Præcepit ergo in die illo Præfeditis operum, & exactoribus populi dicens: nequaquam ultra dabuntur palea populo ad consiciendos lateres sicut prius, sed ipsi vadant, & colligant stipulas, & mensuram laterum, quam antea faciebant, imponetis super eos, nec minuetis quidquam.* Vacant enim, & sidero vociferantur dicentes: *Eamus.* Nimirum, quos Rex Pharaon quietos concupierat, sibi que subjectos, laboribus occupatos sategit; ideoque Jacob Patriarcha Josephum filium suum, vel ab adolescentia voluit laboribus assuetum, ne in adolescente pravi concupiscentiæ tumultuarent affectus in perniciem pudicitæ, quia ut notat Cassiodorus, *Natura quidem humana sicut duris laboribus instruitur, ita per otia torpensia fatiatur*; ad quod etiam alluserat Salomon Proverb. 10. *Qui congregat in æstate filius sapiens est; qui stertit æstate filius confusionis*, ubi Chaldaica legit: *Qui operatur in æstate*, sed si qui operatur, & congregat in æstate, divitias congerit, ac divitiis dicitur potius affluere, cur à Salomone filius sapiens dicitur? ut nimirum inde conijciamus non ad opes, ac divitias esse attendendum, sed ad scientias, & notitias, quæ laborantium in-

Exil. 1. v.

Lit. 100 v. 40 riar.

dustria comparantur. Hinc fructus laboris etiam in pueris sapientia dicitur; & præmium otij ignavia; & quia ab omni vitio voluit filium suum Josephum immunem parere ejus Jacob; rectè ab adolescentia laboribus voluit eum assuescere, quò nimirum vitia declinaret, & felicius lilium excoleret castitatis: scire enim vix vitia potest, qui otium nescit; non enim facilius vitia addiscuntur, quàm in schola otij. *Multam enim malitiam docuit otiositas.* Quisquis cupit se otio mancipatum ad scelera omnia vexillum explicat, & se miserè vitiis omnibus implicat: & revera concupiscentiæ, & lasciviæ turpitudinem, ac foedam libertatem ab uno præsertim otio vires suas sumere, vel ipsi Ethnici Poëtæ edocuerunt Ovid.

Eccles. 32. v. 30.

Ovid. de Pont. eleg. 5.

Otia si tollas per jere libidinis arcus.

siquidem proxima sibi sunt nihil agere, & perverse agere; tempus prodigere, & castitatem prostituere; otiosi, & luxuriosi: unde Poëta.

Quaritur Agisibus, quare sit factus adulter?

In promptu causa est desidiosus erat.

Quia à desidia, pleræque libidinum excitantur incendia, quorum est otium favilla.

Torporem omnem excutiant quotquot lilium excolunt castitatis; quia perinde, ac Platanus rivis gaudet, & Cannæ palustris; ita & Venus otia amat: & sicut, qui se se otio emancipat, vitia ad se accersit; ita qui operari non desinit, virtute splendet; & Deum sibi conciliat, quisquis labori se devovet: quapropter de viro laboribus assueto dicitur: *Honestavit illum in laboribus, & complevit labores illius*: nimirum Deus tunc iustum honoribus condecoravit, cum addictum laboribus novit; tunc enim benignus ejus adfuit laboribus, quos, & complevit, ac postremam imposuit manum. Aded enim est Numini grata operatio, ut socium soleat se operantibus jungere: è converso parentibus labori minimè vitia parant, quia quos desides inveniunt, hos turpissimè foedant, unde David. *In labore hominum non sunt*, & quia otio marcescentes, *ideo tenuit eos superbia*, & qui laborare, ut homines detrectarunt, vitiorum omnium facti sunt turpissima monstra.

Sapient. 12.

Psal. 72. v. 5.

Hinc à Deo, Protoparenti, quem ad imaginem sui condiderat in paradiso voluptatis, seu topiarias inter delicias, quia iste ibi deliquerat, ubi uberrimis frugibus, ac edulibus arborum fructibus tellus exuberabat; extorri inde facto, & exuli foras dimisso, unicum tantum indicitur iter, ne in deterius rueret, & fuit via laborantium: tametsi Deus suum primo homini, etiam post patratum scelus inobedientiæ, alimentum non denegaverit, imò & latum fundum, omnes scilicet terrarum tractus ad alimentum sibi parandam exhibuerit; non tamen absque

absque solutione pensi, sed ea lege, ut terram excoleret, aratro profcinderet, semina jaceret; mēsses flavescētes demeteret, ac immēsos agriculturæ subiret labores.

Genes. 3. v.
29.

In sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es: nimirum feracem exhibuit offensum Numen sibi infenso homini annonam, sed ut præmium humani laboris in cultura telluris impensu, ut observat Rupertus, inquit: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Id est, si sudaveris, si arando, & serendo laboraveris, tunc & non aliter panem tuum, seu tibi necessarium terra dabit. Sed cur hominis vultui, & non potiùs humeris, vel brachiis labor adscribitur agriculturæ? cùm potiùs quando homo tellurem excolit, solus vultus videatur labore vacare, ac otuari? reliquis laborantibus corporis membris: non excolit homo terram, quin manus, & brachia laborent, pedes, & crura moveantur, ac huc, illucque discurrant, humeri oneribus vel pomorum, vel segetum, aut seminum pressis curventur, ac totum agricolæ corpus stiva, ligone, roncino, falce, tribulo, ac reliquo agriculturæ apparatu plurimum laboret: cur igitur cum solus agricolæ vultus, qui à labore videtur immunis, ac de præalta veluti specula, reliqua contemplari totius corporis membra laborantia; nihilominus adhuc vultui inerte oriāti largior annonæ merces promittitur? an non uberioris annonæ præmium reliquis debebatur corporis membris, cum impensius hæc laborent, & obnixè demandatis sibi officiis incumbant? scitè Cajetanus expendens præfata verba. *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*, ait: *Describitur autem sudor in facie, quia ea pars facillima est ad sudandum, ex magnitudine, & humiditate cerebri, fluit enim, non ascendit sudor, & appellatione panis univèrsam intelligitur alimentum.*

Genes. 3.

In narranda pœna injuncta primo homini ob patratum scelus, Moyses voluit se humanis accommodare moribus; proinde licet manus agricolæ, & brachia, pedesque, ac crura, ut & reliqua corporis membra rusticano adnūso laborent; licet exæstuet messor, dum torrente sole areuato jugiter dorso, acuta falce flavescētes demetit in campis segetes; quia tamen iners agricolæ vultus præ membris reliquis impensè laborantibus pigro licet, & alieno sudore madet, non suæ inertie multatâ plectitur, sed alieni laboris muneratur mercede; nimirum inertia vultus dum alieno exundat sudore mercedem præripit æstuantium membrorum: & verè laborantium sibi usurpat stipendia; quia post patratum inobedientie flagitium propriam erubuerunt protoparentes nuditatem, vestibus indiguerunt, quibus corpus obtegerent, & quia solus vultus primævam servavit nuditatem, quæ cæteris pateret, & per discrimina vultuum fecernerentur ho-

5.

mines; idè solo vultui sudore madenti panis promittitur, quia per sudorem solius vultus labores, & æstus coniciuntur totius hominis, quem post patratum scelus laboribus addictum voluit Deus, ne periret, nec in deterius rueret, quia ut ait Cassiodorus. *Natura humana sicut duris laboribus instruitur; ita per otia torpescens fatuatur: innumera siquidem sunt damna, quæ veluti venenati rivuli ab uno otii fonte scaturiunt, & vita desidiosa est frequentius flagitiosa: vel saltem vita otiosi, quia nullius est meriti, nullius itidem est pretii. Tempus enim otiosè impendere, perinde est, ac pretium temporis quod omni pretio est pretiosius miserè prodigere.*

Triplex se prodit otium, quod & triplici vulnere hominem sauciat, & virtutem devenustat? Aliud enim purum dicitur otium, ed quia à quavis seria vacet actione, & hoc sædè marcescunt quotquot voluptatum lenociniis capiuntur, deliciis diffluunt, & concupiscentiæ demulcentur blandimentis; quique ut in alto pelago absque gubernatore, sine remige omnibus ventis efflantis libidinis ad sensuum rapiuntur voluptates; ignaviâ diffuentes, & inertiam languescētes, pigritiam fracti, segnitie emolliti, quasi nati fruges consumere, nil boni, & honesti moluntur, proterentes tempus in foro, risu, nugis, fabellis, quique potum vertunt ad ebrietatem, cibum ad crapulam, quietem ad marcorem, & valetudinem ad voluptatem; ut & formam corporis ad culpam libidinis; venustatem vultus ad turpitudinem luxuriæ, ingenii acumen ad technas fraudum, & horum vita otiosorum sepultura potiùs est, quàm vita hominum, ut enim scitè noravit Petrus Blesensis. *Orium est vultus hominis sepultura*, qui enim otio marcescit homo, hinc otium est sepulchrum, ut perinde sit otio torpescere, ac sepulchro tumulari; sitque otiosus vivum cadaver, vel si mavis cadaver nondum mortuum: siquidem vivit otiosus, quia nondum efflavit animam; sed mortuus est, & cadaver, quia operationibus vacuus, & in otio sepulchrali jacet sepultus, eatenus dicitur homo vivere, quatenus spiritus per corporis organa operatur, & suis in obeundis officiis potentie occupantur; ait enim Aristoteles. *Anima tamdiu corpus informat, quamdiu in ea vitæ munia obire potest, quasi dicat, anima, quæ vita est, ita est actiosa, ita operationi dedita, ac inertis otii refuga, ut otuari nec sciat, nec possit; & quia vitæ mors opponitur, hæc aliud non est, quàm cessatio ab operatione, & omnium facultatum iners otium; neque Aristoteli dissentit Tertullianus contra Marcionem cap. 26. ubi ait: *Lib. 1. Otium sui natura non novit: hinc censetur, si agatur, ita se dirigit, ut si cessaverit, non sit: cùm igitur otium prohibeat, ne operatio sit, & natura id satagat, ut vires suas exerat, consequens est; ut tota rerum natura nil æquè,**

6.

In canon. de vultu hominis sepultura, qui enim otio marcescit homo, hinc otium est sepulchrum, ut perinde sit otio torpescere, ac sepulchro tumulari; sitque otiosus vivum cadaver, vel si mavis cadaver nondum mortuum: siquidem vivit otiosus, quia nondum efflavit animam; sed mortuus est, & cadaver, quia operationibus vacuus, & in otio sepulchrali jacet sepultus, eatenus dicitur homo vivere, quatenus spiritus per corporis organa operatur, & suis in obeundis officiis potentie occupantur; ait enim Aristoteles. *Anima tamdiu corpus informat, quamdiu in ea vitæ munia obire potest, quasi dicat, anima, quæ vita est, ita est actiosa, ita operationi dedita, ac inertis otii refuga, ut otuari nec sciat, nec possit; & quia vitæ mors opponitur, hæc aliud non est, quàm cessatio ab operatione, & omnium facultatum iners otium; neque Aristoteli dissentit Tertullianus contra Marcionem cap. 26. ubi ait: *Lib. 1. Otium sui natura non novit: hinc censetur, si agatur, ita se dirigit, ut si cessaverit, non sit: cùm igitur otium prohibeat, ne operatio sit, & natura id satagat, ut vires suas exerat, consequens est; ut tota rerum natura nil æquè,**

æquè, ac otium refugiat, quod vel maximè verum est de virtute, quæ tota in actione consistit; & quæ, si inerte otietur, incunctanter, pereat, sitque propterea deses, & otiosus, cadaver vivum, & otium vivi hominis sepultura.

Alterum otii genus negotiosum dicitur, & eorum est proprium, qui totam suam industriam collocant in rebus nullius momenti, ac propterea otiosè laboriosi nonnisi in futilibus, nugisque absque ullo suo, vel alieno fructu tempus inani labore prodigunt; & hi operosè omnia agentes, nil agunt, quos Tertullianus vocat: *Fama negotiatores*, eò quia in foro, in gymnasio, in plateis, in theatris, nonnisi propriæ studeant famæ; nunquam propriam explentes famem, nec sitim extinguentes, cum ardentius semper sitiant auram popularem, quâ depascuntur: hi sunt semper toti effusi in res vanissimas, propria despiciunt, & alienis se immiscent, non se continent privatos inter parietes; sed forum, & plateas, trivia, & theatra frequentant, per alienas domos vagantur, & veluti venatici canes subodorare nituntur, quidquid ubique fiat, quidquid loquantur homines, ac perinde ut mûcæ importunæ volitant, & huc, illucque circumcurant sine fructu, absque ulla utilitate: & toti vagi, ac inquieti plus extra se vanis divagantur cogitationibus, quàm secum habitent.

Tertium otij genus eorum est, qui dotibus sibi à Deo concreditibus abutuntur, qui cum polleant ingenio, otio consenscunt ignaviae, nil ad publicam utilitatem, neque ad suam efficientes; & hi dicuntur detodere cœli dona, oblivione obliterare talenta propria, otio sepelire artem, & honestamenta virtutum fœda segnitie deturpare, cum nil unquam præclarum cogitent, nil grande moliantur, nil meditentur divinum: & tamen si exquisiti ingenii dotibus sint præditi, variisque imbuti scientijs, illis tamen minime utuntur, perinde ac si iisdem essent prorsus destituti: & hi procul dubio ineptissimum fovent otium, quod nonnisi impuræ favet voluptati. Hoc triplici otio nil magis noxiû, ac perniciosius in Republica, à qua exercitia statim exulant virtutum; & vitia, quibus per otium indulgetur, impune grassantur: certè nil hac peste deterius, quàm probi mores corrumpuntur, & virtutum decora obliterantur: nil vitæ elumbi, ac dissolutæ funestius, à qua propterea non minus olim devictâ carthagine Reipublicæ Romanæ metuebat Q. Metellus apud Valerium Maximum *lib. 7. c. 2.* quàm ab hoste acerrimo Annibale; quia plus infert Reipublicæ damni otium civium; quàm hostium aggressio: hæc tecta comburit, domos expilat, urbem evertit, ærarium exhaurit, segetes proterit, agros devastat; sed otium mores corrumpit, vitia fovet, virtutes abigit, culturam castitatis impedit; liliam pudicitiae devenustat, probos affectus exterminat, pia desideria

Verani de Affectibus Tom. 2.

interimit, concupiscenti in accendit, pravas cogitationes excitat, sensum ad illicita movet, mentem obtundit, intellectum obscurat, voluntatem illaqueat, totumque interiorem hominem sus, dequevertit, ac miserè evertit.

Non homini otioso, ac desidi tantum est otium perniciosum; verum & toti reipublicæ excidium infert: quid enim interest ad ruinam flammisne hostilibus tecta comburantur; an ignaviâ Patrisfamilias tignis, trabibusque putrefactis in congestam temerè solvantur lignorum, ac lapidum congeriem? quid interest, an agri vastentur hostili incursione, an enervato civium robore? sive grandines sint, quæ segetes conterant; sive insolentia militis; sive incuria, & segnitie coloni sit, quæ neglexit amonam in horrea colligere; semper idem est damnus illatus: *Et cum auxilium manuum, ac exercitia virtutum torpuerint*, ait D. Hieronymus; *omnes desuper tempestates, tanquam in lacera tecta, & nimborum ad nos, id est visorum turbo prorumpit.*

Scio, pleròsque falsâ illâ præoccupatos opinione esse, ut arbitrentur, nil mali posse ab otioso, ac deside inferri, cum nil agat; qui nil agit, nec malè agit, alioquin quidquam ageret, si malè ageret; qui verò non malè agit, nemini est injurius; nec quidquam potest damni alteri inferre. Sed ita arguentes redarguit D. Chrysostomus, inquietans. Existimate, si servum, quis habeat, non rapacem, non temulentum, non contumacem; idem tamen rotos dies domi sedeat otiosus; nonne graviter vapulabit? atqui nihil maleficij commisit? sed satis maleficij est, munus, officiumque suum neglexisse. An non agricolæ daretur culpæ, si nil prorsus ageret; si otio indulgens, nec fereret, nec meteret, nec vites putaret, nec excoleret? tamen si nihil otiano ageret, plurimum tamen nil agendo inferret Domino dampni, qui fructibus privaretur, ac proventibus sui agri: non solum aliquid fecisse mali, hoc malè operanti vertitur culpæ; verum etiam aliquid omisisse boni; suum neglexisse munus; idque vel maximè in Reipublicæ moderatoribus, quia si hi desidie se tradant; declivem, & in omne vitium pronam ingrediuntur viam, & populo ad omnem improbitatem se duces præbent, quorum propterea fœcordia non ad privatum rei familiaris dispendium, sed ad publicam statûs perniciem pertinet.

Neque alius hostis Sybarim civitatem quondam florentissimam funditus evertit, quàm manuum infirmitas, seu mollis, ac enervata Procerum vita: adeo Sybaritæ erant quieti, ac otio addicti, ut sancita lege caverint, ne quis fabrilem cum strepitu artem in urbe exerceat, nec gallos aleret gallinaceos, ne quid in urbe esset, quod somnos turbaret antelucanos, aut matutinam interrumpere quietem; adeo erant delicatuli,

U u u

ut

ut herus quidam inventus fuerit, qui in famulum flagris animadverti voluerit, eò quia cum rotas sibi dormienti stravisset, complicatis quibusdam rosarum folijs solito duriusculè incubuisset: fuit etiam hos inter cives Sybaritas quidam nomine Smyndirides; qui in hoc suam posuerit felicitatem, quòd totis viginti annis solem nunquam viderit orientem, sed nec occidentem. Verùm cum delicijs disfluerent Sibaritæ, otio marcescerent, & bellum postea cum Crotoniatis inirent, non laboribus assueti, sed otio, ac delicijs dediti, nescierunt aciem instruere, nec hostiles agros excurrere, neque exploratum ire hostium terras; imò nec passis vexillis procedere, nec castra metari, nec velitando hostes laceßere, unde veluti fœminæ imbelles ac molles fortes iaciderunt in viros, & equorum suorum tripudio proditi, ut refert Herodotus Terpsichor tandem cruentâ clade fusi, ac deleti fuerunt.

§. II.

Otium nisi excutiatur fomentum est pravorum omnium affectuum, concupiscentia, incentivum, & libidinis turpia scintilla, cui materiam suppediat ingluvies ventris, gula vitium.

12.

6. 16. v. 49.

SI sacras velimus historias accersere;prehendimus statim, fomentum libidinis otium esse, & pœnam luxuriæ extremum exitium. Neque quid aliud Sodomiticas flammæ, imbrêmque sulphureum è summo cœlo in imas terras, vallémque speciosam evocavit, quàm marcidum otium, & supina desidia, ut dilucidè asserit Ezechiel iniquens: *Hæc fuit iniquitas Sodoma, saturitas panis, & otium ipsius, & filiarum ejus.* Vallis erat in Palæstina juxta fluentia Jordanis singularum patria amœnitatum; quinque in ea urbes erant *Pentapolis* seu *Sodoma*, *Gomorrha*, *Sebois*, *Adamata*, & *Segor* præ cæteris incolæ Gomorrhæi, ac Sodomæi flagitiosissimi erant, ac in libidinum fœdissimo cœno demersi; ex copia enim rerum via sternebatur ad ingluvies, jugésque comestationes, & ad conlectaneum flagitiorum omnium incitamentum otium, ex quo uno omnium libidinum oriebantur portenta; & quamvis Lotus vir omnium virtutum, & præsertim castitatis culturâ insignis quotidianis dehortamentis studeret, concives suos ad puriorem deducere normam vivendi; nil tamen profecit, ac perinde fuit ac surdis canere.

13.

Lothus cum tribus sociis mœnibus relictis Sodomorum in campum exivit, & in oppidulum, cui nomen Balam concessit, moxque matutino adventante crepusculo funestæ tragædiæ super Pentapolitas inchoatur exordium: siquidem Numinis irascentis imperio excitantur fuliginæ vapores, aëra totum, cœlumque infuscantes; & civibus vel

in lecto adhuc stertentibus, vel infandæ Veneri indulgentibus, incipiunt toto impetu efflare venti, urgere turbines, furere procellæ, solum quassari, Jordanis fluctus intumescere, ac in fremitus assurgere; in aëre reboare tonitrua, micare fulgura, immugire horrendo murmure nubes, & totus ille Palæstinae vallis tractus nocturnis tenebris; tetrisque cimmerijs inhorrescere; simulque frangi tenebræ, ac discindi rumentium fulminum jactu, ac delabentibus è cœlo flammis; videreturque cœlum totum resolvi in turbines, tonitura, fulmina, tumultus, ac flammarum pluvias, quæ enutritæ sulfure, nitro, pice, sale ebulliente, ac flagrante bitumine deorsum ruebant in nimbos igneos ingenti cum aëris tumultu, ac terræ tremore; obstrepebat delabens flammarum cataclysmus super tecta, turres, palatia, plateas, & omnia natabant fluctibus flammarum: & eum infamibus illis civitatibus etiam campi, prata, colles, agri, nemora, viridaria, pagique omnes finitimi gehennâ quadam stagnante obrui videbantur, & veluti in vastissimi ignis lacu fluitare pecora, interimi greges ovium, absumi armenta jumentorum, cinerecere volucrum turmæ, & homines utriusque sexus, omnisque ætatis miserè perire; eò quia infandæ libidinis exarserant æstu.

Hiscæ pluvijs extinguenta erat ea cupidinis flamma, quâ Pentapolitæ exarserant, quòd supplicium flagitio responderet; ac inde saperent; qui castitatis negligentes culturam, malunt impuris prævæ concupiscentiæ flammis ardere; quod enim Pentapolitis contigit, in futuro & ipsi sentient, qui, quorum supplicia intuentur, scelera non perhorrescunt; hi enim quia lasciviæ flammis exarserunt gehennali igne æternum discruciantur; de quò igne exclamat D. Hieronymus: *O ignis infernalis luxuria, cujus materia gula; cujus flamma superbia; cujus scintilla prava colloquia; cujus fumus infamia; cujus cinis immunditia; cujus finis gehenna!* Otium igitur, & gula gemina fuere fomenta, quæ ad omnia scelera uberem Pentapolitis suppeditarunt materiam, ut asserit Ezechiel: *Hæc fuit iniquitas Sodoma saturitas panis, & otium ipsius, & filiarum ejus;* sunt enim otium, & gula geminæ rotæ, quibus quadriga vitiorum omnium, & præsertim luxuriæ volvitur, ut observat D. Bernardus inquit: *Luxuria currus quadrigæ volvitur vitiorum: scilicet ingluvie ventris, libidine coitus; mollitie vestium, & otij, soporūque resolutione; erabitur equis duobus prosperitate vita, & verum abundantia.* Ideoque culturæ qui sunt addicti castitatis otium veluti lilij pudicitia venenum à se procul abigunt, & à comestationibus, ac gulæ ingluvie prorsus abstinent, scientes sine Cere, & Libero frigere Venerem, quia si venter escâ stiperetur, vino fluctuet, & decoquendis excrementis inæstuet, statim insolescit concupiscentia, insurgit lascivia, & pravi affectus in hominis perniciem ad flagitia alliciunt.

Quò

15.

Què enim plus indulgetur ventri, eò menti lethaliùs infligitur vulnus; eò flori castitatis plus infertur nocumtenti: quid non agunt gulæ voluptatibus additi, quo corpus saginent, crapulæ lenocinentur, ventrem suffarcinent? quidquid avium in aère volitat; quidquid piscium aquis innatat; quidquid ferarum per nemora, montesque discurrit, palmari sepelitur in stomacho, quem propterea aliud non dixeris, quàm mortuorù animalium foetidissimum sepulchrum, in quo carnes mortuorum corrumpuntur, ac foetent: & tamen quales non subeunt homines labores ad gulæ voluptates excitandas? uni gulæ luxuriæ ministrant integri hominum exercitus, quorum alij non nisi retia, & laqueos ad pisces exoticos capiendos; alij non nisi pedicas, ut aves aucupentur peregrinas, præparant: alij abdita montium, rupiùmque scrutantur loca: alij fluctuantia traiciunt maria; illi ut sylvestres damas: isti ut conchilia, & ostrea capiant, & condimenta cibis immisceant: sed dum gulæ indulgetur voluptati; fomenta lasciviæ suppeditantur uberiora. Corpus enim, si fartum sit, & ejus cuticula lautius nutrita, illicò inforgit libido, ac reviviscit, tametsi annis sæpe integris jacuerit emortua, vel languerit sopita; vino enim immodico, si madeat, illicò reviviscit, licet enim omne vitium detegatur in ebriò, libido tamen præ cæteris in ipso inolefcit, parit enim temulentia libidinem, & ex vino hauritur libido, cujus flamma non oleo, non palea, sed vino nutritur; hinc plures post lautio rem mentam, post saliares cœnas, post pleniore s epulas ab usu dejecti rationis, & inter pecudum greges abjecti, plus belluinæ, quàm humanæ redolent naturæ. *Incrassatus est dilectus, & recalcitravit. Incrassus, impinguat us, dilatat us dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salvari suo,* gulæ enim voluptates, & concupiscentiæ flagitia, innatà quadam necessitudine copulantur, sitque culpa individua gulæ comes.

Dicitur. cap. 7. v. 15.

16.

Neque in aula Pharaonis peccârunt Eunuchi, nisi quia gulæ indulserunt. *Accidit, ut peccarent duo Eunuchi, pincerna Regis, & pistor:* nimirum inter aulicos, & Regis familiares illi duo dicuntur peccasse, qui cibis, potibusque lautius parandis, ac delicatius condiendis incubuerunt: dum enim venter cibus impletur, & vino madet, nutritur concupiscentia, quæ viçes, nervosque acquirens pravos quosque affectus excitat, & ad vitia incitat; & ubi ventris est ingluvies, ibi mentis est illuvies; extinguatur enim ratio, ejusque lumen, si caput vino obruatur: & usu, ac lumine extincto rationis, veluti in tenebris ambulans, qui vino madet, in omne proruit flagitium: qui enim cibus, ac ventri dant operam, adeò proni sunt ad vitia quæque, ut ad observantiam divinatorum præceptorum eos pertrahere sit veluti impossibile.

Genes. cap. 40.

17.

Idque causæ fuit, cur Moyse cum è montis editiore fastigio ad ejus descendisset radices, *Verani de Affectibus Tom. I.*

tabulas stregerit, in quibus lex digito Dei vivi scripta erat. *Projecit de manu tabulas, & confregit eas:* sed si noverat Moyse tabulas lapideas legem continere digito Dei exaratâ, & populo tradendam, cur antequam eam populo extraderet, tabulas projecit, & confregit? quia nimirum repererat Moyse Israëlitæ gulæ indulgentes voluptatibus: vidit populum sedentem in perampla planitie, comestationibus, & potationibus lætum. *Sedit populus comedere, & bibere,* sciebat enim individua gulæ comitem esse culpam; & voluptatibus addictos gulæ, ac comestationibus, ac symposiis affuetos in quovis flagitiorum cœno, non secus, ac fues volutari: superfluas igitur, inutiles, ac supervacaneas censuit tabulas legis servandæ populo extradere comedenti, & bibenti, eò quia cum voluptate gulæ impossibilis sit legis observatio: hinc scitè D. Hieronymus *contra Jovinianum* loquens de Moyse post descensum è monte lapideas frangente tabulas, in quibus divina lex digito Dei exarata erat, ait: *Tot dierum labor unius hora saturitate perit: sciebat enim Dei sermonem non posse audire temulentos.*

Exod. 32.

Exod. 32.

Lib. 2.

18.

In aula Pharaonis ideo vitii laborârunt Eunuchi, quia gulæ indulserunt, & stomachum cibo, & potu onerârunt. Dicuntur hî duo Eunuchi peccasse: *Accidit, ut peccarent duo Eunuchi. Pincerna Regis, & Pistor:* quia ad gulæ indulgentiam liliu m exarescit pudicitia, & reliquarum virtutum flores exsiccati pereunt, ait enim S. Petrus Damianus: *Edacitas quadam sanguifuga est, cui due sunt filia luxuria, & ebrietas:* sicut enim volupe est sanguifugæ humani corporis haurire sanguinem: ita edacitas cordis puritatem, quæ animæ est veluti sanguis, ac reliquarum virtutum alimentum exlugit, dissipat, ac delet; quia si semel gulæ indulgentia humani pectoris præcordia penetrat, universam virtutum aciem ibi dissipat, & cordis desideria ad illicita, ac vitia præfertim æstuantis tunc libidinis pertrahit: ubi enim habetur: *Totum murum per circuitum destruxit cunctus exercitus Chaldeorum, qui erat cum Principe militia: septuaginta Interpretes legunt: Omnem murum Jerusalem destruxit exercitus Chaldeorum cum Principe coquorum,* quam interpretationem expendens D. Gregorius Nazianzenus scitè ad rem nostram ait: *Coquorum Princeps jure venter aseritur, cui nimium à coquis laborioso opere servitur.* Si igitur gulæ indulgentia pectoris pervadit viscera, cor aggreditur, & bellum indicens probis affectibus, qui in cordis præsidium, & custodiam invigilabant, omnia sus deque vertit, & unâ cum pudicitia virtutes omnes evertit: quia semel, quòd venter cibus, & potu suffarcinatur, tametsi cor liliò floruerit castitatis, ac reliquis effulserit virtutum decoribus, imò tot splenduerit proborum affectuum nitorebus, quot cœlum stellis; quot Erythreum mar-

Jerem. 32.

23.

garitis, quot pretiosis lapillis cœlestis Jerusalem; adhuc deficiunt hæc virtutum ornamenta, corruunt hæc spiritualia ædificia, & totus murus Jerusalem per circuitum destruitur; quia gulæ indulgentia non nisi virtutum molitur strages, neque Eunuchis Pharaonis quid aliud anam præbuit peccandi, quam cibi, & potus ministerium: *Accidit, ut peccarent duo Eunuchi Pincerna Regis, & Pistor.* Nec mirum, si geminis Eunuchis in aula Pharaonis tantam intulit perniciem cibi, potusque ministerium: cum unica solius gulæ indulgentia mundo toti ruinam indixerit, & homines omnes miserè perdiderit: pulchrè D. Ambrosius. *Adam per escam paradysum perdidit; Esau per lentem honorem primatus amisit; Judas per bucellam Apostolatus sublime deposuit; ex quo enim bucellam sumpsit, non jam Apostolus cepit esse, sed proditor.*

Serm. in feria 6. post prim. domin. quadrag.

19.

Est igitur gulæ voluptas radix illa infecta, & vitiata, ex qua pullulant in mundo scelerata omnia: est gulæ indulgentia fons ille putidissimus, è quo rivuli pravorum omnium affectuum scaturiunt; vitiorum enim radix, & origo sola fuit hominibus gula, exordium totius ruinæ, & causa omnis supplicij, hinc Christus. *Sicut erans ante diluvium comedentes, & bibentes Sc. iia erit, & adventus filij hominis:* nimirum sicut cataclysmus fœditates delevit, quas terra contraxerat ex immodica edacitate, haustuque temulento: ita peccata futurorum hominum delinquentium ex gulæ indulgentiâ aliud puniet diluvium, sed non amplius aquarum, sed ignium. Immodica siquidem gulæ indulgentia divinam irritat justitiam, ut orbem non solum aquis immergat, sed & flammis purget, & absumat.

Matth. 24. v. 37.

20.

Cultor igitur castitatis in id, vel maxime incumbit studij, quò gulæ voluptates omnes coërceat, ne quid demittatur in stomachum, quo probi cordis affectus aliquid patiantur detrimenti, & ne vitiis per gulæ illecebras via aperiatur; quia ubi gula suis aperitur deliciis, vitia statim omnia ingrediuntur, & per gulæ hiatus cor intus invadunt, illudque diripiunt, ac suis spoliant ornamentis. Concrediderat Herus evangelicus famulo totius suæ domûs regimen, cum esset ipse aliò profecturus: sed vix absuit Dominus, adfuit domûs gula ostiaria, quæ vitia omnia statim introduxit, loquens Christus de famulo ait: *Cepit percutere servos, & ancillas, & comedere, & bibere, & inebriari:* ideo cœpit in ancillas lævire, & conservos percutere, ac verberibus egregiè pulsare, quia gulæ incœpit indulgere, & vino madere immodico: *Cepit percutere servos, & ancillas, & comedere, & bibere, & inebriari,* quia symposiis, comestationibus, ac ebrietatibus assuevit absente Domino, in omne proruit statim scelus. Etiam rerum Conditor, ac sapientissimus Artifex Deus, quamdiu orbem condidit, facultatem non dedit ad comedendum; & cum primum hanc concessit, cessavit

Luc. 12. v. 45.

ipse ab operibus suis, ac si ad accessum cibi, potus præstò sit recessus honorum operum, & initium indulgentiæ gulæ, finis sit culturæ virtutis: cum enim aperitur gula suis illecebris; via clauditur, quâ ad virtutem pervenitur; hinc Cyrillus Alexandrinus: *Nolite conqueri de infirmitatibus carnis. Tu das stimulos carni tue, tu ipsam adversus spiritum tuum armas, & potentem facis, cum eam carnis bus satias, & ad illecebras nutris.*

Dum gula nutritur, vitia pinguescunt, & dum caro per ingestum cibum vires acquirit, inolefcit concupiscentia, & pravi omnes affectus in perniciem castitatis insurgunt: ita lex vitiorum certa est, ut saginæ substituta sit lascivia: & ibi incontinentia petulantior insurgit, ubi mensa apparatus ferculis onustior, & quia castitatis studiosus scit, famem virginitati amicam esse, & saturitatem inimicam, mavult fame, & abstinentiâ liliam excolere castitatis, quam saturitate ei nocere; idque causæ, cur felicius floreat liliam castitatis in pauperum tabernis, in mapaliis rusticorum, in casa pauperis rusticelli, quam in prædivitum palatiis, in Principum turribus, Regumque aulis. Tibiæ tunc vel maxime strident, cum plus inflantur, ac plenæ sunt vento: à tibiis non abludivit humanum corpus, cum tunc potissimum in lasciviam æstuet petulantiam, cum plus oppletur epulis, madet vino; pulchrè D. Gregorius in libros Regum ait: *Ex uno gula vitio innumera vitiorum agmina ad consiliū anima producuntur. Unum quidem gula vitium est, sed aculei libidinis innumeri sunt, qui præcedentem illum quasi Regem sequuntur, qui læta quidem suggerunt, sed ad æterni fletus lamenta perducunt.* O quot ornatum amiserunt pudicitiam, quia nullum gulæ illecebris voluerunt frœnum iniicere! O quot victi libidine ceciderunt, & lasciviâ prostrati miserè jacuerunt! quia vincere gulam noluerunt, & insurgere contra gulæ illecebras detrectârunt: idque cum novisset celebris ille in eremo castitatis cultor Hilarion suum alloquens corpus ajebat: *paleis te pascam aselle, non bordeo,* ne vires acquireret caro, & cum ipsa inolefceret concupiscentia, pravi que insurgerent affectus factus optimum censuit, corpus abstinentiâ, & jejuniis emaciare, abhorret enim castitas optimas mensas; & ibi liliam castitatis languet, ubi tellus nimis pinguescit; nil enim pudicitiam flori perniciosius gulæ illecebrâ, quâ ignis alitur concupiscentiæ, incendium accenditur libidinis, & excitatâ flammâ cinerescit liliam castitatis. Non possunt fomenta libidinis non suppeditare concupiscentiæ, qui gulæ delectantur deliciis, ac ferculorum indulgent opulentiam, quia ut scitè ait D. Ambrosius. *Pascitur libido convivij, nutritur delicijs, vino incenditur, ebrietate inflammatur:* hinc non mirum si in aula Pharaonis Eunuchi vitiis se inquinârunt, cum regiam ipsi mensam curaverint. *Accidit, ut peccarent duo Eunuchi Pincerna Regis, & Pistor.* Neque quid aliud

21.

Lib. 5. cap. 1.

Lib. de pe- nis.

aliud prodire potuit è mensa exoticis instruta ferculis, ac delicatioribus referta obloniis, quam scelus : siquidem è mensa regia produit Uriæ ebrietas, & interfectio Simonis strenui Ducis : Ptholomæus Rex Simonem fratrem Judæ Machabæi ad regium invitaverat convivium, ut vino madidum sanguine fœdaret, & occideret. *Et cum inebriatus esset Simon, & filij ejus, surrexit Ptholomæus cum suis, & sumpserunt arma, & intraverunt in convivium, & occiderunt eum, & duos filios ejus: nimirum gulæ delicia, convivia regia, non pudicitia tanquam insidiantur, sed & ipsi vitæ,*

Nullum est vitium, ad quod viam non emolliat vinum, quod vel in primum suum authorem sævire didicit. Primus hominum, qui saltem post diluvium vineam plantavit ; primus, qui racemos amputavit, uvas expressit, vinum bibit, ac primus in ebrietatem incidit, fuit Noë, postquam incolumis sua cum familia è diluvio evasisset; abulus vini ab usu eum dejecit rationis per inductam ebrietatem : & quamvis usus vini non prorsus damnetur, si cum necessitate adfit sobrietas; excessus tamen est, qui culpatur, & immoderantia, quæ damnatur ut noxia ; hinc agebat Aselepiades, loquens de vino : *Primum poculum est necessitatis ; secundum voluptatis ; tertium ebrietatis, cui adhærens Apulæus ait : Craterem primum ad sitim pertinere ; secundum ad hilaritatem ; tertium ad voluptatem, quartum verò ad insaniam : Sunt verò bibones adeo exsiccandis calicibus assueti, ut non contenti tertio, vel quarto poculo dolis videantur æquiparari ; & hi non nisi flammam fovent libidinis, ac incendia nutriunt pravæ concupiscentiæ, quæ sicut nutritur cibo, & potu ; ita abstinentiâ, & jejuniis vires deperdit, & extinguitur : siquidem juxta vulgatum effatum sine Cerere, & Libero friget Venus.*

Castitatis igitur Cultor veneream hanc flammam procul abigit, quia cibo, ac potui parcit, mensæ minuit saginam, sibi que omnem adimit gulæ indulgentiam. Non venat lilium castitatis inter epulas ; non irrigatur, nec floret haustu vini : cum sint gulæ voluptates vitiiorum irritamenta, fugienda sunt, ac procul abigenda harum deliciarum fomenta, quæ concupiscentiam accendunt, Venerem excitant, & prava quosque affectus alunt. Cultori castitatis indurandus est animus, & è blandimentis gulæ abstractandus. Hinc Isæus Aſyru referente Philostrato interrogatus quasnam epulas judicaret ipse suavissimas ? istas, respondit, gustare desii, cum enim castitatis esset studiosus, perinde ac venenum gulæ delicias semper abegit, quia ut ait D. Gregorius, *celebrari convivia sine culpa vix possunt, non ferculorum opulentia, sed ciborum abstinentiâ nutritur castitas, & sobrietate floret lilium pudicitia : est sobrietas à vitiis adeo immunis, ut qui ab eis, potuque ab-*

stinet is innocens animo, & castus corpore cenescatur. Prædixerat Angelus Samsonis parentibus futurum ipsis filium, & oblatum susceptum nuntium gratitudinis causâ convivium ei apparant. *Facimus tibi badum de capreis, cui respondit Angelus : si me cogis, non comedam : sed si celestis nuntius hominis induit personam, cur ut homo exhibitas sibi dapes non comedit ? si tres Angeli, qui Abrahæ comparuerunt, non fuerunt dedignati apposita sibi fercula comedere, cur si Angeli à cibo non abstinere in domo Abrahæ, nunc in domo parentum Samsonis dedignatur Angelus cibos sumere ? Respondet Abulensis. Quia si Angeli non comedunt, cognoscuntur esse Angeli : volebat in domo parentum Samsonis celestis Nuntius cognosci, ac reputari, ut Angelus, ideoque respondit, si me cogis, non comedam, nullo enim alio evidentiori signo potest indoles angelica, ac virtus exprimi, quam abstinentiâ à cibis, & potu ; ideoque cultor castitatis, quia indolem imitatur angelicam gulæ delicias amputat, ab immodico cibo, & potu se abstinet, & à delicijs abhorret in ferculis, convivia fugit, edacitatem exhorret, vinum fastidit, & lachrymis, vel frigidâ liliū irrigat castitatis.*

§. III.

Pudicitia amans oculos emissitios, vagosque compescit : sunt enim binæ Veneris lampades, è quibus concupiscentia, ejusque pravi affectus suas hauriunt flammæ exitiales, quibus castitas cinescit.

Non solum gulam coëret castitatis studiosus, sed etiam oculos emissitios, vagosque compescit, ne curiosius hac, illacque divagentur : sunt enim oculi vagi binæ Veneris lampades, è quibus suas haurit flammæ, quibus castitas exarescit, & lilium pudicitia cinerescit. Testis est David, cujus pudicitiam emissitii, vagique oculi interemerunt. Vidit ipse è solarario lavantem se in fonte Bethsaberam, & statim conceptâ flamma exarsit, factusque est adulter, & homicida solo aspectu mulieris. Testis est Dina Jacobi filia jam nubilis, formæ supra cæteras puellas venustæ, hanc curiositas impulit urbem invivendi Sichimorum, morésque foeminarum urbicos, ac studia observandi : virgines tunc sibi cogvæ ingenti numero, sive ad nundinas, sive festum quodpiam solemne, convenerant ; quas ut ipsa videret, videri, & ipsa cupijt : sed rare absque periculo prodit in publicum castitas cultiore induta ornatu, ac vultus specie venusta. Vix Sichemus oculis speciem, ac venustatem lustravit puellæ, & oculis impuras attra-

U u u 3

XIX

Judic. 13.
v. 15.

Quæst. 28.
in cap. 13.
Judic.

24.

2. Reg. cap.
11.

Machab. 10.
v. 16.

22.

23.

In 1. cap.
Job.

xit è nivea Dinæ facie flammæ, quibus coepit intus exardere simul, & amare; imò & efflictim puellam deperire; & abreptus ardore virginis potiundæ, cum non posset illâ lenocinijs ad flagitium pertrahere, vitium obtulit reluctanti. Ecce quàm noxij, quàm lethales sunt lilio pudicitia oculi emissitii, vagique, & curiosi, visura Dina cæteras urbis puellas, morésque urbicos scœminarum ad nundinas venit, non ut quidquam virtutis emeret, sed ut illum etiam reluctans venderet florem, qui semel deperditus, nullo fit amplius pretio venalis; non ut sibi ornatum aliquem emeret, sed ut ornamentum ipsa venderet castitatis, perseveratura virgo, si domi mansisset. Exiit domo Penelope, sed redijt Helene; quia ut scribit D. Hieronymus: *Tenera res in feminis fema pudicitia est; Quasi flos pulcherrimus cied ad levem marcescit auram, & statu corrumpitur, & Epist. 22. ad Eustochium expendens illud Cantico. Hortus conclusus Soror mea sponsa, hortus conclusus fons signatus ait ad rem nostram suadens virgini, manere domi, & curiositatem compescere oculorum. Cave ne domum exeas, & velis videre filias regionis aliene; quamvis fratres habeas Patriarchas, & Israele parente lateris; Dina egressa corrumpitur.* Videre enim in puellis formâ corporis speciosis, & videri non sine periculo est castitatis interimendæ; quia ut monet Clemens Alexandrinus: *Dum lascivunt oculi, calefcunt appetitiones: sunt enim oculi geminæ pharetrati Cupidinis sagittæ, quas in perniciem ejaculatur castitatis. Quis miseram non lugeat Sichemi fortem? vidit ipse puellam exteram, & ipsam deperijt, & ipse periit: quia homo libidinis amans, compedes gerit in oculis, quibus vinciat; glutem, quo affigat; hamum quo inuncet; flammæ, quibus adurat; sagittas quibus confodiat, interimâtque castitatem, quia ut scitè Chrysostomus: *Sicut ignis ubi calamum apprehenderit, mox attractam materiam suâ flammâ accendit. Ita ignis concupiscentia, ut primum formositatem, ac venustatem visu attigerit, animum statim inflammat.**

Non tamen illustrior hæc flammâ splendet castitas, sed denigrata corrumpitur, & cinerescit: ideoque S. Job insignis pudicitia cultor imminens hocce ex oculis periculum metuens fœdus pepigerat cum oculis suis, ne exterius vagarentur curiosius, nec puellarnm delectarentur venustate: *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidquam de virgine, quam enim partem in me haberet Deus desuper, & benedictatem Omnipotens de excelsis? meritò Hussus Princeps fœdus pepigit suis cum oculis, ne quidquam cogitarent de virgine, quia cultor castitatis si liliu velit pudicitia tueri, necesse est suis cum oculis paciscatur; quia nisi oculi certa lege, ac fœdere obligati coërceantur, nullum aderit adeo firmum castitatis propositum, quod oculorum fraus, vel curiositas*

non labefactet, quia, ut suos monebat in asceterio Monachos S. Ephren: *Sicut aqua declusa contractus perdit aquas: ita oculorum distractio mentem castam destruit: idque causa, cur Christus oculorum compressuris provocitatem sententiam illam tulerit severam: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam machatus est eam in corde suo: meritò igitur habentur tot monita, tot præcepta à viris ascetis extradita castitatis cultoribus ad oculos coërcendos, eorumque curiositatem compescendam: & Siracides, hoc idem monet inquitens: *Averte faciem tuam à muliere compra.***

Hinc lex fuit illa sancita multò prudentior, quàm sævior à Seleuco Loquentium Legislatore de oculis adultero eruendis, eò quia sint oculi adulterij vel duces, vel suafores. Cupidinis enim flammæ, ac impuræ Veneris ignes facilius per oculos accenduntur, ac hauriuntur, adeo ut sint oculi Naphtæ perfimiles; ait enim Plinius: *Magnam esse cognationem flammæ cum Naphtæ sulfureoque bitumine, ut ignis ad ipsam etiam eminus visam transvolet: idque de ardentibus oculorum tædis, ac igne concupiscentia non immeritò adstruitur: vix attingunt oculi procul speciosam virginis formam, & statim concupiscentia flammæ concipiunt, quibus vel interimitur castitas, vel graviter periclitatur: coërcendi sunt oculi, ne puellæ videant venustatem, quia maxima est oculorum ignibus cum virginis pulchritudine cognatio.*

Quod si dicas, puellæ venustatem nihil in se continere mali, cum donum sit Numinis, proinde quid boni, & non mali: id non diffiteor, optimam cenfeo scœminæ speciositatem, laudabilem puellæ pulchritudinem, sed hanc inficior bonam esse castitatis cultori, & concupiscentia stimulis exagitato. Bona erat Susanna, & virtutum laudatissima cultrix, sed non infanientium senum oculis, qui flammæ impudici amoris è castis Susannæ nivibus hausere. Bonam putârîm fuisse, & honestam Bethsabeam, sed non bonam oculis David, qui cum primùm eam in fonte attigerunt, in frigidis illis laticibus impuros hausere ignes: bonus erat, & egregius castitatis cultor filius Jacobi in aula Pharaonis Joseph, & nihilominus quamvis liliu excoleret ipse pudicitia, rosam tamen, seu florem Veneris sensit hera uxor Butipharis, ejusque etiam spinas, cum acrius præfensit se libidinis lancinari stimulis; quid ni bona erat arbor, & salubris in paradisi meditullio à Deo plantata, & tamen cum suos ad ipsam direxit Eva oculos à recto tramite deflexit, & ibi mortalitatem invenit, ubi cupiebat divinitatem emancisci. Sit puellæ venustas in se bona, si nives præferat in cutis candore, flammæ suggerit eam intuentibus; quibus castitas perit, vel summè periclitatur: quia laxior ad concupiscentiam aditus est, puellam oculis attingere venustam.

Omnis

Epist. 9.

Zib. 3. Padag. cap. 11.

Serm. in Oziam.

21.

Job, cap. 21.

Tom. 2. vult. de hominib.

Matth. cap. 1. v. 28.

Eccl. 1. v. 9.

26.

Lib. 2. v. 10.

27.

28.

Omnis itaque solertia adhibenda est à castitatis cultore, ne sinat oculos emissitios curiosius vagari; quamvis Deus hos scintillantes orbiculos voluerit in præcella capitis nostri specula, perinde ac vigiles excubias, non tamen vult eos pervagari cum detrimento pudicitiae: vult Deus ut oculi corpus custodiant, ita tamen ne hosti prodant animum: sunt enim oculi ut etiam cæteri sensus portæ, per quas hostilis exercitus in arcem, ac metropolim animæ irrumpit; propterea nos monet D. Hieronymus, ut si velimus lilium excolere castitatis, licentiam præsertim oculorum coërceamus, ait ille: *Omni studio invigilandum est amatori castimonie, ut hi aditus viæ frenentur, præsertimque omnium promptissimus, ac nobilissimus nempe visus, cujus hac in re summum est momentum, quod cum novissent Græci, ut notat Cæsarius Dialog. 3. eodem nomine pupillam, & virginem vocârunt, & sicut virgo omni studio debet invigilare, ne quidquam admittat, quo virginitatem amittat; ita, & oculi coërcenti sunt, ne si curiosius divagentur in fœminea venustate venenum hauriant, quo castitas corrumpatur, & pereat: quapropter hanc circumspiciendam oculorum custodiam ad tuendam castitatem inculcat S. Chrysostomus ex eadem vocis notatione homilia de penitentia, continentia, & virginitate inquit: Pupilla oculus appellatur, ut sicut iste duabus palpebris veluti in quodam conclavi clausus est; ita & virgo permaneat. Sicut & linguam sub duobus sepris, demibus dico, & labijs Deus conclusit, ut tanquam verecunda virgo nihil indiscrezum loquatur: & hanc solertiam in custodiendis oculis ad plenam castitatis indemnitate commendat ex instituto Isidorus Pelusiota, ubi plura congerit sacra, & profana exempla.*

Lib. 2. in 3o. vii. q. 1.

Lib. 3. p. 172. c.

29.

Quin quod procacibus oculis ignitabulum subduceretur, constat apud præcos homines moris fuisse, ut muliebris conspectus, à quo vel maximè periclitatur castitas, obducto faciei velamine, cū nuptæ procederent, velaretur: & quamvis puellis, ac virginibus permetteretur ut aperta facie possent incedere, quod facilius maritos invenirent, ut refert Cherillus apud Plutarchum in Laonicis: ex quo tamen erant desponsatæ, quia maritum jam repererant, non nisi velatæ incedebant, ac propterea à nubendo, seu vultu cooperiendi dictæ fuerunt *nuptæ*, ut etiam notavit D. Ambrosius, & Tertullianus: *Libro de corona militis, & libro de velandis virginibus*: ait Rebeccam conspecto procul sponso velamen invasisse, ut se, quod erat, profiteretur. Ex eodem usu Rex Geraræ cum Saram inculasset, quod se dixisset Abrahæ Sororem, & ut virginem se proderet, nullique viro addictam, processisset invelata, mille illi argenteos ad velamen oculorum coëmendum, quo nupta dignosceretur, tribuit.

Lib. 1. de Abrab. c. 9. Cap. 4. Cap. 12.

Genes. 20.

30.

Neque mos iste oculos velandi nuptarum adtuendam castitatem viguit tantum apud Palæstinos; verum & apud Judæos floruisse testatur Tertullianus *libro de corona militis*, & probant exempla Rebecæ, & Saræ. Imò apud plures alias gentium nationes laudabilis mos iste viguit, ut ex Persarum legibus confirmat Josephus, & de Romanæ lege constat ex Valerio *lib. 6. cap. 3.* ubi Cælius Sulpitius, eò quia dimiserit propriam uxorem ob eam duntaxat causam, quod aperto capite, vultuque detecto in publicum prodisset dixit. *Lex tibi meos tantum præsumit oculos, quibus & formam tuam approbes, & placere desideres. Ulterior tui conspectus supervacua irritatione accersitus, in suspicionem, & crimine hæreat, necesse est. Quin de Arabicis fœminis refert Tertullianus faciem totam ita texisse, ut uno duntaxat oculo liberato, contentæ essent dimidia potius frui luce, quam totam faciem prostituere.*

Lib. 11. in 219. cap. 9.

Loc. citat.

31.

Non solum à fœminis, ne pudicitia periclitetur custodiendi sunt oculi, ne liberius divagentur, verum etiam à viris, qui lilium excolunt castitatis, unde S. Augustinus ait: *Oculi vestri etiam si jacentur in aliquem, figantur in neminem*: multum interest discriminis eum inter, qui oculos in aliquem obiter duntaxat jacit; & alium, qui non solum jacit, verum & diu figit: sunt tunc oculi, qui in alienam figuntur venustatem gemina cupidinis tela, quæ castitatem lethaliter configunt: perinde est, oculos in venustam figere fœminam, ac lethale vulnus castitati infligere. Nisi castitatis cultor suos custodiat oculos, in periculum se injicit perdendæ pudicitiae. Ait Salvianus: *Oculos esse naturales quosdam animi cuniculos*, quia sicut in obsidione arcis ducto cuniculo usque ad mœnia, & propugnacula fit tormentarij pulveris resticula, ut paulatim conceptâ flammâ serpat per subterraneam viam, & exigui fomitis continuatione nutrita, cum primum in specum devenit latè patentem, & nitrato pulvere fartum erumpat in incendium, ex cujus violentia tellus quatitur, muri subruuntur, saxa per aëra volant, moles in sublime attollitur horribifico sonitu, quasi tele trifuleo Poëtici Jovis: perinde dixerim eximie formæ venustam speciem per oculos, veluti per animi cuniculos subrepere veluti igneum fomitem ex aspectus continuatione innutritum; & cum ardor concupiscentiæ intimam penetrat animæ arcem ingens tunc concipitur incendium, quo fumo, & caligine oppleta mens, non amplius pia videt proposita, & everso gratiæ propugnaculo subruitur castitas.

Epist. 109.

Lib. de prav.

32.

Hos animi cuniculos expertus fuit David; licet enim non minus purpurâ regiæ dignitatis, quam candore excultæ castitatis claresceret, quia tamen post pomeridianum somnum, ad captandam liberio rem auram deambulavit per solarium nullo injecto in oculos freno *vidit mulierem se lavantem ex adverso,*

2. Reg. 11.
Psalm. 50.

adverso, seu ut notat Augustinus: *Mulier lavabat se longè, sed libido flammam suppedi- tabat prope.* Cum primum mulierem vi-

Thren 3. v.
31.

dit in fonte à formoso illo spectaculo fœditatem extorsit, quâ pudicitiam corrumpit, & ex frigido fonte flammam hausit libidinis, quibus ad interitum pudicitiae exarsit, potueritque propterea mœrore confectus, & lachrymis madidus dicere cum Jeremia: *Oculus meus depradatus est animam meam*: unico enim aspectu oculus depradatus est animam, spolia diripuit, castitatem evertit: virtutum ornamenta surripuit, sustulit è mente lumen, è voluntate religionem, ab anima gratiam, à vate prophetiam, à Rege consilium, à Dei amico benevolentiam, & favorem. Neque illicito amori tantum, sed & omnibus vitijs in animum per oculos patet via, huic enim monstrant oculi adulterium, incestum; domum, quam concupiscat; mulierem, quâ fruatur; adeo ut sint oculi irritamenta vitiorum, ducésque scelerum. An non etiam Samsôn licet abstemius, licet magno Dei dono natus, ut Dalilam vidit, eam deperit, & ipse perijt?

33.

Homo libidinis amans compedes emittit ex oculis, quibus vinciat, imò & sagittas, quibus confodiat virtutem, & animum: hisce enim telis confossus Asyrius Holophernes vitam perdidit, cum primum Juditham vidit: *Cùmque intrasset ante faciem ejus, statim captus est in suis oculis Holophernes.* Has oculatorum sagittas pertimescens Alexander Macedo referente Plutarcho, noluit Darij uxorem in suum venire conspectum, eò quia mulier deprædicaretur venustissima; timuit per oculos fœditatem libidinis ex illa haurire fœminea venustate, & quia prudenter timuit, fortiter cavet; & victor illustrior; quia Darij conjugem non vidit, quàm quòd Darium ipsum vicerit, ejusque exercitum totum tuderit, ac dissipaverit. Quàm pauci inter Christianos Principes, qui Alexandrum Macedonem imitentur? quàm rari, qui cum Jobo fœdus ineant cum oculis suis, ut ne cogitent quidquam de virgine? vestigia potiùs sequimur Salomonis, qui faterur: *Omnia qua desideraverunt oculi mei, non negavi eis*: & ideo defecit à sanctitate, omnem à se abegit pudicitiae studium, & cum mulierculis fœditissimam duxit vitam: ubi enim tanta oculis indulgetur licentia, actum est de flore pudicitiae, exarescit statim, ac perit.

34.

Vulgatum est apud viros ascetas effectum illud: *Incustoditus visus, incustodita mentis est nuntius*: & sicut domus purgata, & munda non est, si in eam ingrediantur, cujusvis conditionis homines, & animalia; ita nec mens sua perseverat in puritate, si januæ oculorum ad omnem pateant curiositatem: hinc David expertus pericula, quæ imminent castitati ex incustoditis oculis sollicitus Numen precabatur: *Averte oculos meos, ne videant vanitatem*: omnes casti-

Eccles. cap.
2 v. 10.

Psalm. 119.
v. 23.

tatis cultores hoc idem debent eniximè à Deo petere, quò suos avertant oculos, ne vanitatem videant; & fœdus cum Jobo debent cum oculis suis inire, ne quidquam cogitent de muliere; facile perit, qui videns mulierem eam deperit: Solent Medici morbos curaturi maligniores ægrum à quorundam ciborum non solum usu, verum & aspectu arcere, ne ulla inter os, & oculos proditio committatur, ac ne putet patiens decumbens salubre sibi, quod suave credit futurum. Perinde contingit ei, quem adblandiens concupiscentia sæpius infestat, is, ni velit jacturam subire castitatis, ait Cassianus, debet oculos à re quidem grata, sed noxia constanter abducere, quia ut ait Augustinus: *solus aspectus via recta est ad opus; oculi raptores ad culpam*: propterea cohibendi sunt à vago, eoque curioso aspectu: hinc Magister Christus nos docet hanc lectionem inquit: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te*, hoc est, frænum injice, & ejus aspectus coërce, ne curiosius divagetur: oculorum curiositas plures perdidit. Tritum est exemplum uxoris Lothi: hæc cum ad urbem impudicam retrospexisset, gentemque lascivam curiosis illuc oculis esset intuita immemor mandati; ut erat reflexa cer vice momento temporis in statuam salis versa, fatuæ curiositatis sapiens stetit monumentum. Ferunt eam eodem semper vestigio, quo se circumegit aspectu; defixum mulieris simulacrum cum brachijs, humeris, capite, totoque reliqui corporis truncato, defluentisque talorum tenuis vestis habitu post viginti, ac plurium sæculorum circumvolutionem perstitisse. Hæc fœmina in statuam versa nobis est documento quantum inferat damni oculorum curiositas, cum salis acrimonia condimento fuerit levitati, ac inconstantiae fœmineæ.

S. IV.

Castitatis excolenda propositum non stat, sed corrui; nisi oculis frænum injiciatur, quò curiositas compefcatur; & cultor pudicitiae ab aspectu, & colloquio abstineat mulieris.

Sunt oculi ad voluptates lubrici, ideòque flori castitatis nocentiores: unde Christus præscribens legem castitatis Christianæ ait: *Audistis, quia dictum est antiquè non machaberis: Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam machatus est eam in corde suo*, quia tamen non perpetraveris adulterium, quia tamen per oculos illud hausisti, non vacas libidinis crimine; sola enim voluntas est, quæ mtechatur, dum concupiscit: hinc Joannes describens Christi adventum ait: *In propria venit, & sui eum non receperunt.*

ceperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, nec ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.

Ubi notat Venerabilis Beda illud ex sanguinibus in plurali peccatum significare, sed cur carni tribuitur voluntas, quæ facultas est solius animæ? an quia peregrinatur voluntas etiam in carne, quando amore fertur carnali? Ita est carni tribuitur voluntas, quia hæc cum primum concupiscit, ac fertur in adulterium, ac mulierem, jam scelus perpetravit in ipsa carnis concupiscentia. Sed si voluntas potentia dicitur cæca, quæ manuduci petit à prævio intellectu lumine; quænam erit prævia hæc fax præluens voluntati carni in hærenti, cum caro intellectu destituatur? nullus enim, quod ignorat, appetit; & nisi mens notitiam ingerat rei appetendæ, nunquam voluntas eam appetit. Pulchrè ad præsens institutum respondet D. Ambrosius, hanc carnalis voluntatis præluentem faciem, seu mentem ostendentem quid appetendum sit, esse ipsum oculum; vocat enim Ambrosius oculos carnis mentem, inquit: *Est oculus & mens carnis*: nimirum appetitus carnalis, & exæstuans concupiscentia dicitur voluntas carnis, & mens, quæ voluptuosa concupiscentia manuducitur, oculus est, quia voluntas sine mente præmonstrante objectum in illud non fertur. Carnali voluntati non nisi mens carnea congruebat, & quia adhærescit voluntas præostenso ei à mente objecto, ideo dixit Christus: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est*, quia carnalis voluntas, seu exæstuans concupiscentia, amplectitur, quod illi per oculos præmonstratur.

Hinc quamvis libidinibus addictus meretricia non ingrediatur lupanaria; quamvis mæchiam non consummaverit cum muliere; non tamen vacat libidinis crimine; tunc enim lupanar ingreditur, cum per patentes oculorum fenestras in domum mentis ingressa fuit mulier, & per sua lenocinia consensum extorsit; tunc pullavit lupanaris fores, quando ad venustam speciem mulieris concupiscentia direxit oculos lascivientes, & libidini aperuit. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est in corde suo*: oculis siquidem præproperè scortantibus, qui mulierem concupiscit, alios prævenit sensus, & prius mæchatur, quam suo fungantur officio cæteri sensus: qui igitur lascivè scæminas concupiscunt; cum ipsæ per oculorum concupiscentiam scortantur in lascivi cordis lupanari, ubi tot prostant appetitui meretrices, quot venustæ species scæminarum, quæ voluntatem illicunt, simulque illaqueant: appositè Philo Hebræus ait: *Quapropter eos, qui divertunt à rebus animæ, & lascivè conversantur cum mentis filiabus, id est sensibus, tanquam cum meretricibus, contra solem tolli jubet*: lascivè conversari cum carnalis mentis filiabus per-

Verani de Affectibus Tom. I.

inde est, ac impudicis assentiri cogitationibus, quæ per oculos divagantes per mulierum venustas species mentem ingrediuntur.

Ad firmandum castitatis propositum est frœnum oculis injiciendum, ne mulieres attingant, quod si per necessitatem debeat cultor castitatis mulierem alloqui oculos in ipsam non jaciatur, vel si obiter jaciatur, in ipsam non figat, sed potius cogitet, vel gehennæ incendia, vel ipsius mulieris scæditates: quamvis sit mulier formosa, sint in ipsa fulgentes oculi, nitentes genæ, & inde concupiscentia excitetur, libido augeatur; proderit tunc animo perpendere nil esse mulierem illam venustatem, quàm inanem cinerem, cœnũquæ scœdum: comprimatur tunc insana cupiditas, deficit æstus concupiscentiæ. Quod si extimam detrahimus pullem, seu larvam pulchritudini, perit omnis venustas, & nil in ipsa videmus nisi ossa, nervos, ac foetores. Quod si tota muliebris venustas in extrema duntaxat cutis superficie efflorescit, mera est larva, ac inanis fucus ad minus cautos decipiendum. Hinc S. Ephrem ait: *Cum formosam mulierem videris, cui mirantes sunt oculi, & bilares, cui nitentes genæ, cujus in vultu eximia quadam appareat pulchritudo, qua mentem tuam inflammet, libidinem augeat; cogita terram illud esse, quod miraris; cinerem esse, quod te incendit, & insanire anima desinet. Detege cutem vultus ejus cum ipsam pulchritudinem degenerasse in vilisatem videbis. Ne in superficie consistas, sed interiori cogitatione progredere, nec aliud quidquam præter ossa, nervos, & venas reperis. At non sufficiunt ista? cogita mihi mutatam illam, senescentem, agrotam, subsidentes oculos, excavatas genas, totum illum storem defluentem. Cogita quid admireris, & tui iudicij te pudebit. Lutum miraris, & cinerem, pulvis te incendit, & favilla.*

Non solum oculi avertendi sunt à scæminea venustate, verum etiam à libris obscœnis, à picturis inhonestis; exhibent enim fomenta libidinis, & libri obscœni venena propinant legentibus, & toxicum, quo interimuntur castitas, & cæteræ corrumpuntur virtutes; loquens enim Tullius de hisce libris ait: *Molliunt animos nostros, nervos omnes virtutis elidunt.* In hoc obscœno librorum albo plures sunt præsci Poætæ, sive scœvolutotes, sive satyrici, quorum scripta nisi expurgata fuerint, & ab obscœnitatis sordibus eluta, venenum lectori propinant; ac propterea castitatis cultor ab hisce legendis libris omnino abstineat, & si quæ hujusmodi scripta habet, flammis extradat extinguenda: merentur enim hujusmodi scripta è cathalogo expungi librorum, & eorum authores extorres excludi à patria, ut contigit Ovidio, qui ab Augusto fuit in exilium relegatus; neque à Tiberio in patriam revocatus, eò quia obscœna cecinerat, quæ probos mores corrumpere; castitati qui studet, neque oculos, neque manus hisce admovet libris, ne inficiatur:

X x x

non

37.

Serm. 2. de Prophet. abscure.

38.

Lib. 2. Insc.

9.

in Psal. 118.

36.

Lib. de som.

non enim hæc obscœna scripta aliud sunt, quàm ranæ Ægyptiæ coaxantes, simulque inficientes, ut placuit Origeni: vel glandes, & siliquæ porcorum, ut censuit Hieronymus, eò quia pravis tantum enutriendis affectibus insolescentis concupiscentiæ, & libidinis inserviant: vel flumen tartareum, in quo miserè ad inferos, devolvuntur quotquot suis se sinunt undis rapi, ut voluit D. Augustinus.

39. Neque ex eo, quòd florentem exhibeant stylum, exasciatam præferant eloquentiam, ac plurimum contineant eruditionis volvendi sunt hi codices, in quibus latet anguis in herba: parùm refert, si è cristallino, & aureo eratere; sive è plumbeo, vel luteo vase ebibatur venenum, cum non minus mortem inferat epotum ex auro, ac ex luto: neque hocce in luto est aurum quærendum, neque invenianda gemma, quam lector expiscetur in cœno. Esto, stylum exhibeant aculeatum, elocutionem floridam, eruditiones peramœnas, & possit quis ex ipsis eloquentiam haurire florulentam; adhuc castitatis studiosi debent ab iisdem legendis abstinere: satius enim est, iacturam facere eloquentiæ, & doctrinæ, quàm pudicitia, & virtutis; satius est, si sit quis minus eruditus, dummodo sit magis castus: neque desunt ex probis authoribus præsertim ex SS. Patribus, qui floridè, ac eloquenter scripserunt: an non florulentum exhibet stylum Præsul Mediolanensis, cuius nomen, & scripta ambrosiam sapiunt? an non eloquenter scripsit D. Leo Papa, cuius homilia sedatè fluunt periodorum concinna rotunditate, quæ regalia imitantur flumina? an non nervosè æquè, ac eloquenter scripsit Antistes Massiliensis Salvianus luxuriam & theatra, lususque redarguens Trevirorum impendente bello? An non D. Gregorius Nazianzenus in descriptione pavonis, cicadæ, araneorum, argutam, & florulentam exhibet eloquentiam, quæ cum laconismo tot lumina exhibet, quot verba? An non S. Basilius in natura formicæ disquirenda egregiè ludit? An non S. Chrysostomus iustus orationis pigmentis in suis delectatur concionibus? Non desunt SS. Patres qui picto, & florenti scripserint stylo, quorum scripta dulcibus elegantiarum flosculis renitere deprehenduntur, & ea styli suavitate delibuta, tam concinnè, ac affabrè dictata, ut cum Rhetorum præstantissimis venire facillè possint in palmæ contentionem: si castitatis cultor flosculis delectatur eloquentiæ, hos ex areolis sanctorum Patrum decerpit, non verò palustrosa ingrediatur prata eos quæsiturus.

40. Libri inhonesti quavis colubrina fanie sunt pestilentiores, proinde cultor castitatis oculos ab iisdem avertit: obscœnus enim scriptor impuras excitat cogitationes, pravos accersit concupiscentiæ affectus, quibus ad turpia invitat, & simul lethali peste liliū corrumpit pudicitia, & ejus inficit cultorem, quem in exitium pertrahit; & eò perniciosius, quòd blandius tectæ sceditatis ingenioso involucro alliciunt; & elegantiarum illecebris

suaviter castitatem expugnant, ac propterea possint horum autores librorum ijs in Republica æquiparari, qui fontes publicos veneno inficiunt, tot vulnerum Rei, quot inde ex eorundè ebiberint laticibus. Sunt hæc impura scripta omni Circe nocentiora, omni Sirenilâ noxiora, quavis hydrâ crudeliora; quavis harpia perniciosiora, nec ullus est serpens adeo virosus, ita noxius, qui tam lethalia evomat venena, sicut liber obscœnus, cuius stylus mellea videatur scatere dulcedine, cuius verba vernantes exhibeant flores; quia tunc blandius allicit, quòd sævius vulneret, & præsertim, quos natura proniores habet ad obscœna, & concupiscentia acriori æstu pulsata; in hisce cum proximus ardeat Ucalegon, flammæque evomat concupiscentiæ caminus, perinde est obscœnos, volvere libros, ac resinam, oleumque affundere, non ad ipsum extinguendum, sed alendum incendium exitiale: hos legere obscœnos libros perinde est ac oculis venenum haurire in perniciem castitatis, in interitum animæ.

41. Non solum cultor castitatis ab obscœnis scriptis oculos avertit, verum etiam à picturis, quæ minus honestatis præferunt: hæc siquidem pestem etiam, ac venenum per oculos in animum immittunt, supplet enim pictura inhonestâ ipsam tentationem, quam propterea excitat in perniciem castitatis, in interitum animæ: siquidem ab inhonestis picturis ad actus itidem inhonestos facilis est gradus; & satius esset, ne flammæ excitarent concupiscentiæ, ad Vulcanum eas ablegare: Scio Pictores, & sculptores, viros, & mulieres ideo invettes fingere, & pingere, ut in ipsa humani corporis nuditate magis eniteat, & luculentius se prodant artificium: sed excellentia non est artis, nec præstantia, quæ castos offendit oculos, obscœnas, impurasque accersit cogitationes, concupiscentiam irritat, in qua flammæ accendit, quibus pudicitia cinerescit; non meretur laudem ars illa, cuius artificium non apparet, nisi castitas pereat; non excellit arte, qui virtutem sua inficit arte.

42. Floruerunt Pictores, qui Principes in hac arte occuparunt sedes, qui tamen casto semper penicillo telas, & tabulas pinxere. Tales fuerunt Raphael Urbinas, Paulus Veronensis, Petrus Cortonensis, Titianus, & Tintoretus Veneti, Jordanus Neapolitanus, Christophorus Schwarz Monacensis, Guidorenus Bononiensis, & alij plures, qui arte pictoria excellerunt; qui tamen nil impuri delineaverunt. Qui inhonestâ pingunt, cum telas coloribus illiniunt, retia jaciunt, quibus oculos illaqueant minus cautos, non pictores eos dixeris, sed tartarei hostis aucupes, plures enim ad tartara pertrahunt lascivæ imagines; & quamvis plurimum inferant damni; ubique tamen ferè locorum hoc oculorum virus reperitur, in hortis, fontibus, propylæis, vestibulis, tricliniis, domibus, aulis, & aulais, ut oculi in hos impingentes scopulos naufragium invehant castitatis; imò plus damni inferunt picturæ, quàm libri obscœni, quos multi non legunt, quia

quia ipsæ catent, secus imagines lascivas plurimi aspiciunt, qui eas non habent: & perinde ac aviculæ viscatis deceptæ virgines, quæ quò magis alas iisdem applaudunt, eò magis iisdem implicantur, ac inhærescunt; ita oculi si minus cauti sint, hoc tartareæ aucupis visco eò conacius detinentur, & illaqueantur, quò diutius oculos in profanas illas figunt picturas, ac obscœnis illis delectantur imaginibus.

43. Qui culturæ est addictus castitatis à fœdis hisce oculorum illecebris abhorret, obscœnas detestatur imagines; quæ libidini suppeditant fomenta in perniciem pudicitiae,

Cap. 14. v. 12.

unde Sapiencia clamat: *Initium fornicationis est exquisitio idolorum, & adinventio illorum corruptio vita*: moris fuit apud priscos Ethnicos, quo idola proponerentur adoranda ea corporis nuditate, ut honesti oculi aspicere dedignarentur, quæ animus colebat Numina; & tamen quam picti, fictisque Dij præferebant turpitudinem, hanc idolorum cultores honestatem interpretabantur, non credentes sibi vetitum, quod Dijs licitum esse noverint. An non hisce idolorum cultoribus pares dixeris, quos picturæ delectant obscœnæ? hinc turpitudinem censent haud olere, quod artis prodit excellentiam. Refert Suetonius in Caligula, Caligulam Romæ publico epulo servum ob detractam lecto laminam argenteam carnifici illic tradidisse, quò abiecit manibus, & ante pectus à collo pendentibus præcedente titulo pœnæ indicante causam, per coctus circumduceretur epulantium. Quid nî penicillo, qui utitur obscœno pictor, qui lascivientes delineat in tabulis imagines, non laminam argenteam, sed margaritam pudicitiae surripit eas intuentibus: si redivivus regnaret Caligula, quàm fortiori jure Carnifici hos extraderet Pictores, ut manibus abscissis pœnam luerent ejusdem culpæ, quam manibus perpetrarunt; cum longè plaris fiat pudicitiae margaritum, quàm lamina argentea.

44. Pudeant Christianos picturarum, quibus plus fœditatis, quàm ornamenti proprijs adjiciunt domibus, aulis, ac cubiculis, è quibus Christi crucifixi ejiciunt effigiem, Christi patientis, vel flagellis cæsi, vel spinea redimiti corona excludunt imaginem, ut sylvestres Faunos, phæretatos Cupidines, impudicas Veneres, investes Fortunas, excapillatas Occasiones, eleganti pietas penicillo affigant, ut simul cum ipsis prandeant Veneres, cœnent Cupidines, ac dormiant libidines. Quid nî hujusmodi picturæ sæpe peiores sunt impuris colloquijs: siquidem verbum semel prolatum perit, sermo avolat; sed turpitudinis picta perseverat, & per oculos mentem subit, & castimoniam lædit. Quid aliud obscœnas dixeris esse imagines, quàm aras diaboli, altaria Cacodæmoni erecta, in quibus per oculos impuræ cogitationes tartaro immolantur? vix enim ex mille unus est, qui impunè hæc libidinum aspiciat irri-

varani de Affectibus Tom. I.

tamenta. Abjiciantur igitur Aristidis, ac Nicophanis fœdæ pulchritudines, turpes venustates obscœno delineatæ penicillo; extorres sinantur abire Paulania, & Appelles, quos metricos pictores antiquitas vocaverat: damnetur, ac profus deleatur hoc artificium, quò pudicitiae per oculos insidiatur; imò si quæ sunt hujusmodi obscœnæ picturæ Vulcanò extradantur, ne Venerem, cui favent, accersant: melius enim est ardere telam, quàm cincheri pudorem; satius picturam perdere, quàm castitatem amittere.

S. V.

Ne malè audiat castitatis amans, caveat mala audire: plerumque dulci voce mulcetur audiens, & ad turpe scelus invitatur voluntas.

45. Non solum castitatis culturæ addictus oculos ab obscœnis avertit picturijs verùm & aures claudit verbis prætextatis, ac Venerem olentibus, quæ blandè mulcentes audientes per aures venenum intus effundunt in animam; *Corrumpunt* ait Apostolus: *mores bonos colloquijs prava,* 1. Corinth. 15. v. 33. exiguo distant loci spatio, oculi, & aures, quibus propterea eadem imminent pericula, ut facilis sit transitus ab auditu ad aspectum, ut scitè Valerianus Niciensis Episcopus *homil. 6.* observat inquires: *Quoribus dulci voce mulcetur audiens, ad turpe facinus invitatur aspectus,* ne malè audiat castitatis studiosus caveat mala audire, & ut bene audiat ijs omnibus audientiam neget, qui verba proferunt scurrilia, impudentia, fœda, & obscœna; quæ tamen verba sicut proferuntur frequentius in trivijs, in constrictis, in convivijs, in foro in plateis, ita & libentius audiuntur. Eò hujus mali libido mentes invasit hominum, ut vel ij, qui ab alijs sunt vitijs immunes ab hoc fœdè deturpentur. Plures enim, quæ cæterarum virtutum fortassis florere culturâ, hac una peste miserè perjerunt, quia venenum obscœnitatis, quò fortè oculis respuebant, per aures ad exitium castitatis hauserunt; parum enim interest, quæ ex parte lethale vulnus insigatur, si mortem inferat: ita neque multum refert, si pudicitia pereat per venenum haustum ab oculis, vel auribus, si pereat. Quid aliud obscœna lingua, os lascivum est, quàm sepulchrum pudicitiae, charybdis virginitatis, scylla virtutis, in quam impingens castitas naufraga perit? hinc David loquens de hisce, qui non nisi verba proferunt impudica ait: *Sepulchrum patens est guttur eorum.* Psalm. 132. Fœrent verba obscœna, & spurcitij resperfa; & adeo noxius est fœtor, quò necem inferat pudori; & aniam præbuerit D. Chryostomo mirandi quò cum cadavera terræ manentur, imò ne vicino lædant putore, autè etiam defodiantur; & nihilominus verba putida, obscœna.

X x x 2

obscœna, ac lasciva frequentius eruuntur è pectore coram pluribus, quo fœtor latius serpat, & lethalius noceat: *sepulchrum patens est guttur eorum*, quia per obscœna verba gutture prolata, vulnera infliguntur castitati lethalia, quibus interimitur, ac sepelitur: vel *sepulchrum patens est guttur eorum*, quia sicut è sepulchro nonnisi fœtor exhalat; ita guttur obscœna loquentium nonnisi putorem, & fœtorem spargit, fœda enim, & spurca instillat auribus, & per aures venenum fundit, quò castitas interimitur.

46.

Sicut igitur ad probos, sanctosque sermones aures oportet patefacere, ut eorundem beneficio veluti per tubos intus in animam cœlestia transmittantur pronuntiata; ita claudendæ sunt impuris, & obscœnis verbis, ne per aures castitas venenum ebibat; & non secus declinandus est, qui obscœna effudit verba, qui nonnisi lasciva loquitur, quàm ferarum illud genus, quod toxicum ejaculatur, ut adstantes inficiat, ac interficiat. Non caret vitio bibulas aures linguæ dare turpia, & obscœna loquenti. Scitè Plutarchus ait, aures patulas obscœnis verbis, haud abluere januis illis urbium, quæ vulgò abominandæ dicuntur, eò quia per ipsas educantur, qui à carnifice ultimo sunt puniendi supplicio, vel piacula inducantur, & nihil fastum, auspiciatum nihil, aut lætum adferatur: patres hisce urbium portis eos dixeris, qui sermones de cultu Dei, de Numinis amore, de moribus corrigendis, conscientia purganda, virtute excolenda aspernantur; & aures veluti inauspicatas animi portas habent longè, latèque patentes ad noxia quæque excipienda: per huiusmodi aures ingreditur calumnia, ut carnifex alienæ vitæ; intrat detractio alienæ famæ, & honoris crudelis lanio; introducitur murmurator veluti alieni honoris expilator: per has patulas aurium portas eunt, redeuntque plaustra obscœna inverecundæ mentis; currus impudicæ linguæ verborum onusti impudentium; & nonnisi acroamata impuri scurræ, aut effrontis sycophantæ introducuntur.

47.

Nil ipsis magis volupe, quàm obscœna verba audire, quæ blandè aures pullent, & concupiscentiam intus efficacius moveant: obscœna, & impudentia qui loquitur, est illis pergrata, & adblandiens siren, oblectans mula, quæ ipsis est unice in delicijs: hinc eorum mens perinde ac stabulum suile, nonnisi sordibus oppletur, nonnisi stercorebus patet, & acervo exuberat quisquiliarum: hinc non mirum si eorundem ora terribissima, nonnisi mephitim exhalent: tales sunt, qui ad improba quæque audienda, ac indecora sunt proclives, supra lepores auriti, ad probra, & obscœna quæque excipienda propensi: aurium siquidem curiositas perinde ac oculorum, non solum ad ea se extendit, quæ consona sunt; verùm & absona; adeo ut non solum delectet philomelas, & alaudas audire; verùm & rudentes asellos, grunien-

tes sues, tillulantes lupos, oblatrantes canes, mugientes tauros, hinnientes equos, bariantes elephantes, rugientes leones, ranasque coaxantes.

Castitas, ne suum denigretur liliū aures hisce claudit impudicitijs, ne obscœnitas mentem intus lubiens candorem inficiat castimoniam: & quia rari sunt qui in mundi gurgite nantes obscœna non loquantur; ideo liliū castitatis nonnisi in asceterijs floret, vixque, vel saltem in paucis, floret in mundo; adeo ut si alia non urgeret causa inmundissimi mundi deserendi, hæc sola satis impellat ad ejus fugam, cum Jeremias, qui attentè audierat, quæ mundus loqueretur; nonnisi obscœna, prava, ac pudenda fateatur se audivisse: *Attendi, & auscultavi, nemo quod bonum est, loquitur.* Ab urbibus nunc exulat verecundia verborum, excluditur pudicitia studium; & quanta est ibi libertas loquendi, tanta est & obscœnitas lasciviendi; vixque unum reperias, qui verecundo gemitu, vel aspectu severiore sordes redarguat obscœna loquentium; & qui impudica loquuntur, promptius cæteris stimulantè intus concupiscentia lasciviunt; siquidem cognata sunt turpia dicere, & turpia agere; propter id solent homines agere, quod libenter audiunt, quia ut ait Mellissius Bernardus: *Uti sunt elingues, & muti; sic etiam sunt facundi, & loquaces Diaboli*: nimirum elingues sunt, & muti ad casta colloquia; ad sermones, qui flores redolent virtutum, & vitæ sapiant sanctimoniam; facundi verò sunt, & fœcundi in verbis obscœnis effutiendis, in pravis, ac impuris ferendis colloquijs, quæ verborum spurcitijs aspergunt, ac salibus condiunt inverecundis; si tamen lales dixeris obscœna verba, quæ Diaboli potius sunt spura, & fœtentes, corruptosque cacodæmonis vomitus; quinimo ex lasciviente lingua, & non castigatis verbis virus effunditur, quò totus homo inficitur: hinc sacer Codex verborum alioquin parcissimus, huic petulantia obscœnæ linguæ castigandæ omnem videtur facundiam expromere ait S. Jacobus: *Lingua consiliatur in membrum nostrum, quæ maculat totum corpus, inflamat vocem nostram, & nostram inflamat à gehenna.*

48.

Jerem. cap. 8. v. 6.

Serm. 7. de Spiritu.

Cap. 3. v. 6.

Sunt enim obscœni sermones, turpia colloquia sulfurata tœdæ in gehennali compacta, & accensæ fornace; quæ propterea non solum castas, ac pudicas inficiunt, læduntque aures; verùm etiam candorem denigrant castimoniam, liliūque exsiccant pudicitiam, D. Petrus Damianus non minus virtutibus fœcundus, quàm eloquentia facundus obscœnam linguam turdo æquiparat, cui idem quod alimento, hoc etiam exitio est, quatenus ex eo, quod edit, & egerit, viscus provenit, quo & aves cæteræ capiuntur; perinde obscœnè garrulus, ac turpia loquens viscum excernit ore, quo Stigij aucupes, eum capiant: quia loquens Jobus de proferente verba impudica, & obscœna

49.

Lib. de curiosis.

6. obſcœna ait. *Condemnabit te os tuum, & labia tua reſpondebunt tibi*: ſi lilium, & olea ſterileſcunt, quoties ejus caulem capræ lingua lambit; talis eſt illoti oris lingua, quæ non niſi obſcœna loquitur; ſuis colloquijs lilium areſcit caſtitaſ; & adoleſcentum mentes, veluti viſcentes oleæ corrumpuntur, quibus eò gravius impudica colloquia nocent, quò ijsdem inſtillantur; & licet non videantur ſtatim officere; quædam tamen ſata in animo relinquunt ſemina, quæ paulatim ſucreſcunt in ferales cupreſſus.

ſi. Cui cultura caſtitaſ eſt cordi, iſ animum, & os ad omnem componit verecundiam; aures non aperit niſi colloquijs virtutes, & cœleſtia redolentibus; linguam non movet, niſi ad caſta colloquia; cautè loquitur, ut caſtè ſapiat: qui enim obſcœnæ colloquia auribus haud invitis admittunt, pares dixeris caſtaneis in ignem injectis, quæ extimo cortice jam ſciſſo non ſe produnt, neque crepantes ſubſiliunt; quod tamen præſtant, ſi cute non laceratâ, ſeu dente non diſciſſâ integrè injectæ fuerint in prunas: pari pacto quos libidinis flamma jam aduſſit, & ſemel diſciſſâ, ſeu ruptâ pudicitæ veſte laſciva audiunt, quaſi obſcœnis jam aſſueti, non obſtrepunt, non redarguunt turpia loquentes, imò tacent, & ſubrident; frontem non contrahunt, ſed vultum exhilarant; ſupercilia non movent, ſed oculos blandè ſteclunt; & improbo ſilentio apertè fatentur ſibi haud diſplicere, quæ impudicè proferuntur. Diogenes, cum obſervâſſet geminos è diſcipulis ſermones miſcuſſe in via, alterum ex ijsdem interrogavit, in qua lénam colloquium cum alio veniſſet: cumque diſcipulo Magiſtro expoſuiſſet, quid ſibi fuiſſet narratum, utrique præcepit plagas infligi; uni, quia illud narrâſſet; & alteri, quia narratis bibulas præbuiſſet aures. Ita eſt inter chriſtianos, uterque delinquit, & uterque puniri meretur, tam qui obſcœna loquitur, quam qui turpia libenter audit.

S. VI.

Non efflorefcit lilium caſtitaſ, niſi raſtro afflictationum tellus carnis noſtra excolatur, ac evertatur; nec germinant probi affectus, niſi graminum improborum evellantur.

ſi. **S**I lilium dicitur florere candidius, vernare felicius, ſi ſpinis fuerit circumſeptum; etiam caſtitaſ pulchrior floret, ſi ſpinis cingatur, ſeu corporis excolatur afflictationibus: pugnat pudicitia, quò vitium, & concupiſcentiam expugnet, ideòque carnem affligit, corpus enervat, quò ipla vegetior fiat, & de hoſte triumphet; nec caſtitaſ victrix eſt, niſi bellum carni, & concupiſcentiæ indicat; vixque ſtat caſtitaſ, niſi inſolentia ceciderit concupiſcentiæ; nun-

quam vincit, niſi carnem devicerit; quò propter cultor caſtitaſ nunquam à bello ceſſat; hoſtibus utrinque cingitur pudicitia, diabolus, & mundus totis eam caſtris nituntur oppugnare; & caro ipla eò ſævius in eam erocit, quò propior ei adhæreſcit, quò ſuavius ei eblanditur: *Quid enim nequius, ait Sira-cides, quam quòd excogitavit caro, & ſanguis*; ideòque totis viribus nititur tartareus hoſtis ancillam expugnare carnem, ut heram proſternat rationem. Jaheli Cineæ fœminæ ſimilem dixerim carnem ſuis concupiſcentijs caſtitaſ inſidiantem. Ad tentorium Jahelis pervenerat bello fractus, ex fugâ feſus, ex itinere languidus Dux militiæ Siſara. Jahel non minus dolis, quam manu robusta in occurſum egreſſa fugientis ſtrategi ſuavi verborum fuco, blandis benevolentæ lenocinijs virum non minus bello, quam viribus fractum invitât, ut velit ſua ingredi tentoria, vires reficere, ac parum quietere: annuens Siſara mulieris figmentis, tentorium perinde ingreditur, ac maſtandus bos lanarium ſubit: ingreſſus fœminam rogat, ut velit ſibi feigidam dare, quâ æſtus accenſæ ſitis, vel extinguat, vel temperet: mulier verò in hoſpitem ultra preces liberalior floridum ei lac propinavit, cujus uberiori haſtu recreatus, ac reſectus ſomno indulſit; ſed cum jam altiùs dormiret, aggreſſa mulier ſopitum Siſaram ei clavum trans tempora adegit, ac dormientem interfecit. Patrem Jaheli carnem dixerim noſtram, prolix eſt, ac fallaciarum ſerax, mille verſutijs ad decipiendum inſtructa: animo ſitienti, imò & concupiſcentiæ æſtuanti lacteam propinat promiſſidem, variâſque oblectationes ingerit, ac voluptates ſuggerit; & licet hæc potio lethali ſit toxico miſta, ſapit tamen æſtuanti, & grata eſt ſitienti, cui & ſoporem conciliat, & ſimul necem accerſit: perinde ac Jahel caro noſtra delectabilia, & quæ nobis ſapiunt, oblectamenta offert, quibus eò nocentiùs nos decipit, quò blandiùs nos allicit: & niſi hanc contundamus decepticem, ipla nos tundit.

Contunditur autem caro, ſi eſculenta, & poculenta ei ſubtrahamus, ſi flagris vapulet, & afflictationibus prematur: ſed plerumque malumus detrimentum pati, quam cibaria corpori ſubtrahere, & dummodo hæc floreat, ac valdè vegetet, animi noſtri non curamus perniciem; & pares nos facimus Neronis Matri Agrippinæ, cui, cum reſpondiſſent Chaldæi, quos conſuluerat circa fortunam Neronis filii, ut reſert Tacitus, fore, ut filius imperaret, ſed imperans matrem occideret; ijsdem impiè repoſuit Agrippina, *occidat, ut imperet*: adeò fortunæ indulſerat filij ſibi crudelis mater, quò fortunam Neronis propriæ præferret neci, nec mori curaret ipla, dummodo filius imperaret: an non Agrippinam, & nos imitamur, cum in noſtram perniciem carni indulgemus? *ſævit caro adverſus ſpiritum,*

insolescit contra castitatem; & nobis insidias ad animæ interitum nescit; & tamen adhuc illi indulgemus, eique eblandimur, hostem nutrimus, vires ei suppeditamus, quibus in nos acrius insurgat.

53.

Si indemnitati studeamus pudicitiae, si interitum velimus animæ declinare, non carnis desideria sequi debemus, neque secundam carnem ambulare, sed secundum spiritum; quia prudentia carnis mors est, ut scribit Apostolus *ad Rom. c. 8.* Et sapientia carnis inimica est Deo: non enim qui carni adhærescunt, ejusque desiderijs indulgent, Deo possunt placere: debitores sumus non carni, ut secundam carnem vivamus: morimur enim, si juxta carnis desideria vivimus, & tunc tantum vivimus, cum spiritu facta carnis mortificamus, ut nos docet Apostolus *loc. cit.* sed qui carni indulget, qui suis vivit concupiscentijs, non Apostolum audit, sed cum Agrippina loquitur, dicitque: moriar, occidar, dummodo caro imperet; dummodo ipsi bene sint omnia; libenter cadam, dummodo surgat illa: pugnam inter se se ineunt caro, & spiritus, quamvis hic illi vitam suppeditet, & non nisi beneficio spiritus caro vigeat, suasque in sensibus, accorporis membris munia exercent, ac vires exerat: hæc tamen eo ingratitudinis laborat vitio, ut non nisi mortem spiritui molitur, contra quem propterea jugiter pugnat, ut ipsum expugnet: hinc Apostolus. *Carnis curam ne feceritis in desiderijs: caro & sanguis Regnum Dei possidere non possunt.*

*Ad Rom. c.
8. v. 14*

54.

Contumax est caro nostra quietis, & otij amans, deliciarum appetens, lusibus, & nequitijs incumbens, & nisi eam flagellis cædamus, nisi loris ad laborem adigamus, ita otio torpescit; ut sine cultura, & labore ager animi sterile sciat, nec ullum producat virtutum florem, & lilium præsertim castitatis exarescat; exercenda est caro afflictationibus, ut castitas excolatur; afflictatio corporis cultura est pudicitiae, & tuitio castimonie: & quotquot fuere huic castitatis culturæ addicti carnem afflictationibus in servitutem redegerunt, ut D. Benedictus inter vepreta, D. Franciscus inter dumenta, D. Bernardus in lacu frigidissimo, & alij sexcenti inter nives æstus concupiscentiæ extinxerunt: alij in plenam reducturi corpus servitutem flagellis se cruentarunt, ut D. Damianus; catenis, & cilicijs se dilacerarunt, ut D. Cajetanus; virgis, & loris se dilaniarunt, ut S. Dominicus Loricatus, qui fertur adeo in corpus suum sæviisse, ut incussorum verberum numerus ad quadraginta quinque millia excreveret; usus enim flagellorum duo præstat præsertim bona, quorum primum est; quia carnis petulantiam nimis subsultantem, perinde ac asperum frenum compescit: secundum quia tunc Christi exemplum flagellis casti, ac spinis redimiti, & in crucem acti nostram subit

memoriam, nosque iuvat ad ejus premeda vestigia. Cilicijs etiam afflictaur caro, cui sunt illa molestissima: hinc cilicina vestes etiam in veteri lege legimus in usu fuisse ad insolentiam carnis coercendam, ad lilium castitatis excolendum.

55.

Neque infimæ duntaxat plebi in usu fuit cilicina vestis: sed & Regibus ipsis, qui chlamyde exterius nitentes, intus exhorrescente cilicio carnem compescebant, ne adversus spiritum rebellaret; ne per motus concupiscentiæ, pravosque affectus contra castitatem insurgeret: scimus, Reges, Achabum, Davidem, Joram, & alios hispidam hanc vestem carni adhærentem gessisse: & Juditham castitatis cultricem, pudicitiam suam fecisse cilicio insigniorem, ac tutiorem. Nullus fuit illâ castior; ita vivebat domesticus cum gynæceo, ut ejus domus schola esset probitatis, gymnasium castitatis, cujus ipia haberetur Magistra: & quamvis amplis ipsa opibus afflueret, ætate, ac forma floretet, summa tamen erat vestitus modestia, & corporis edomandi severitas: siquidem lumbos, ut sacer refert historicus, aspero consueverat cilicio stringere, & quotidianis penè jejunijs corpus affligere; & ideo ejus castitatis lilium inter spinas cilicij lætius effloruit. Stringendus est gladius in hunc domesticum; hostem, qui perenne animo bellum indicit; noctes, diésque propterea debemus classicum canere in corpus, quod causa est, cur homines tot labores subeant, tot pericula incurrant, sudores effundant, maria traiciant terrarum tractus percurrant: hujus enim gratiâ inhiant homines divitijs, transcendunt alpes, ascendunt montes, diu, noctûque laborant etiam cum jactura præstantioris animi ornamenti, etiam cum amissione divinæ gratiæ; carni enim omnia famulantur vitia, huic luxuria eblanditur, avaritia divitias congerit, ut illi inferviat; temulentia madet vino, ut eam lætificet; desidia huic lenocinatur; & reliqua vitia ancillantur; & tamen plures sunt filij tenebrarum, qui carni suæ eblandiuntur, eam fovent, eique favent; & delicatæ inertiae umbras in hortis quærunt Epicuri, ut caro delicietur; sed ex hac nimia corporis cura id oritur, ut corpori indulgentes, perinde ac sues non alia de causa videantur animam habere, quam ne caro, & pinguedo statim putrescat inanimis; & ut sues, non nisi in cœno volutantur vitiorum, quibus adhærere est ipsæm volupe; ideoque nil sapiunt sublime, nil cogitant divinum, semper humi repunt.

56.

Scimus, Diogenem uno duntaxat cubasse in dolio; sed carni indulgentes dies totos peregrinantur dolia inter, & ollas; symposia, & cauponas frequentant; & noctes totas volutantur in plumis; quorum animus propterea totus est in patinis, totus in cautharis, plus in lecto, quam in templo; plus in macello, quam in sacello; & plus in cr

no, quàm in coelo. Ab hisce frustra expectatur tuendæ pudicitiz causâ, & excolendæ castitatis gratiâ, ut corpus affligant, concupiscentiz motus compescant, pravos affectus coërceant, ideòque non dignam homine vitam ducunt, sed foilem agunt, & vile est ipsis omne honestum, quibus invisa est ipsa honestas; voluptatibus franguntur, langore diffluunt, otio marcescunt, nunquam ad sydera erectos vultus tollunt, nunquam ad exercitia assurgunt virtutum, sed jugiter humi repunt in cœno merse fœdæ turpitudinis.

17.

Quæ in nobis plerumque proba excitantur desideria, pii insurgunt affectus semina sunt, ac rudimenta virtutum, quæ tamen in fructus haud exerescunt bonorum operum; nisi tellus carnis nostræ rastro mortificationis teratur, ac glebæ confringantur insurgentis concupiscentiz, evellaturque gramen vitiorum; sicut culturâ agri non obest, sed prodest fructibus producendis; perinde afflictatio corporis quædam est animi cultura, quâ ager nostri corporis excolitur, ut spiritus flores germinet virtutum; ac fructus producat bonorum operum: frangenda est hæc tellus mortificationum a rastro, & quæ in ea sunt glebæ pravorum affectuum rastro conterendæ sunt cilicij.

18.

Gaudet vel maximè hac culturâ lilium castitatis, quâ vernat candidius, floret amœnitus: hancque exercuerunt, quotquot fuerunt castitatis studiosi, ex quibus fuerunt, qui totis vitæ annis setoso fuerunt usi amictu; dies, noctesque cilicinam induerunt vestem, quâ concupiscentiz pravos motus, ac rebellantes rationi affectus coërceuerunt, ac feliciter lilium excoluerunt castitatis. Fuit pudicitiz cultor S. Lupus Episcopus Trecentis, sed non destitit corporis agrum aratro, & rastro mortificationum exercere, annis enim vicenis nunquam lecto indormivit, humi cubavit, & somnum non nisi modicum indulsit corpori, noctesque alternas vigilijs exegit, ac precibus, cilicium assidue gestavit, unica contentus pannosa tunicâ. Castitatem excoluit Abrahamus Eremita, sed licet amplissimi patrimonij ex hæres fuerit, omnes quas habuit facultates munifica largitate pauperibus distribuit, quo eorundem levaret miseria, suppleret indigentias, & ipse præter cilicium, stoream, ligneumque poculum, nil sibi retinuit: annis quinquaginta asperum induit cilicium, quò carnis tellurem trivit, & lilium excoluit pudicitiz. Studiosus castitatis fuit S. Amatus Abbas, sed non aliam quàm è cilicio culcitram admisit, quam nunquam dimisit, tametsi gracile corpus morbis languesceret, ægritudine deficeret, & morte jamjam imminente corrueret. Hinc castitatis culturæ addictus fuit Elzearius comes, sed agrum proprii corporis afflictationum rastro egregiè coluit, serico enim thorace cilicium cooperuit, quo diu, noctuque car-

nem afflictabat, & recitans pluries de die quinquagesimum Psalmum Miserere, ad singulos ejusdem versus ferreis catenulis per vices ternas se cruentavit, neque ullo irriquo imbre magis gaudet flos pudicitiz. Solertissimus pudicitiz cultor fuit S. Andreas Avellinus, sed assiduis flagris, quibus corpus cæcidit, ac cruentavit, cilicinâ veste, quâ carnem edomuit, jejunijs, quibus corpus in servitutem redegit spiritus. Excoluit florem pudicitiz S. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, sed cilicinam vestem ad genua pertingentem gestavit, ut carnem subigeret, & corpus imperio rationis plene subijceret; aiebat enim, si corpori meo præesse nequeam, quomodo cum sim ipse pastor, tot alijs præero? fuit & in eadem cathedra ejus successor S. Edmundus cultor eximius hujus floris castitatis, sed cilicium extra quadragesimam, & in quadragesima loricam ferream gestavit: & fertur, fuisse à puero cilicio ferendo assuetum ex propriæ matris suasionem, quæ quoties Parisijs recentia ei indusia miserat, lotum simul cilicium transmisit, quo biduo, triduo per hebdomadam uteretur, quia pravis concupiscentiz coërcentis affectibus, & lilio castitatis excolendo nullum cilicio aptius instrumentum, quo Cæcilia virgo corpus edomuit, & florem virginitatis etiam in nuptijs indemnem servavit, canitque propterea ecclesia. *Cilicio Cæcilia membra domabat, Deum gemitibus exorabat*: neque ipso nuptiarum die hac hispida voluit carere interula, licet enim exterius aureis, sericisque niteret vestibus, intus tamen latens cilicium carnem torquebat. Cæciliam imitata Editha Anglorum Regis filia sub regio ornata, mundoque muliebri vestem cilicinam, hispidam, corporis membra dire divexantem sancte dissimulavit; & cum S. Ethelwodus eam regiè comptam vidisset, & crispata fronte eam redarguisset, eò quia non esset ille ornatus ad culturam castitatis, sed ad indicium vanitatis: reposuit illa modestè, non est sancte Pater, quo extimum redarguas ornatum, id me solatur, cum sciam à Deo non extimam vestem æstimari, sed cor in tus pluris fieri; & tunc intellexit Ethelwodus, mentem bonam non semper à veste judicandam.

19.

Pravis igitur concupiscentiz coërcentis affectibus nullum cilicio aptius frœnum, quo & concupiscentiz motus comprimuntur, & caro subigitur, & lilium castitatis felix, ac tutius excolitur, idque nos edocuit, vel sub ipso mundi exordio Protoperentes, cum post violatum Naminis mandatum ceperunt rebelles rationi experiri pravis concupiscentiz motus, ad quos coërcentos, vel ipsi primi homines cilicium adhibuerunt: siquidem Adam, & Eva erubescens propriam nuditatem, ac rebellantis concupiscentiz impetus. *Consuerunt folia ficus, Genes. cap. 3. v. 7. & fecerunt sibi perizonata: sunt ficus folia aspe-*

aspera, ac hispida affligendæ carni peridonea, sicque cilicium, vel ipsa arbor primis suppeditavit parentibus, quo per afflictionem carnis rebelles coërcerent concupiscentiæ affectus.

60. Idque causæ cur castitatis cultores mirè fuerint ingeniosi in cultura hujus floris per corporis cruciatus; hinc humi cubationes, proluxa vigiliæ, perpetua jejunia, hispida, ac rigida cilicia, modicus, & insulsus cibus, potus insuavis, vestitus asperrimus, flagellatio crebra, & assiduis hisce pugnis contra carnem liliæ excoluerunt pudicitia, quod suavius flagravat, & gratus floruit, magisque Numini placuit: cavent enim, vel maximè pudicitia cultores, ne corpori indulgeant, scientes facilè sub nomine necessitatis nequitiam subrepere voluptatis; ideoque corpus non ut amicum blanditijs exceperunt; sed ut inimicum laboribus, vigilijs, inædia, cilicijs, flagris, ac innumeris alijs vexarunt rigoribus, quibus viribus destitueretur, ac impotens fieret ad insurgendum per pravos concupiscentiæ motus contra castitatis culturam: ita enim carnem exercuerunt, & afflixerunt, ut hæc se mori sentiret, tyrannidem Caligulæ piè, & sanctè in se exercentes: sunt enim corporis afflictiones, ac cruciatus, veluti prima sanctitatis germina & tamen corpus affligant, debilitent; spiritum tamen sarciant, ac corroborant: hæcque sunt prima rudimenta, quæ in schola christiana perfectionis didicerunt, ac docuerunt, quotquot fuerunt castitatis studiosi: hi corticem fregerunt corporis, quo nucleum gustarent virtutis, ac perfectionis; plenus est cortex, cum frangitur, amarore, sed nucleus melle diffluit, ac dulcedinem spargit; eadem, quæ est exterius carnis mortificatio, est intus cordis vivificatio; & quamvis laboribus, vigilijs, inedia, cilicijs, & flagris corpus excruciet castitatis cultor, & moriatur ipse mundi delicijs, ac voluptatum lenocinijs, vitam tamen acquirit; qua gratior Deo vivit, qui ideo delectatur hisce corporis nostri afflictionibus, quia earundem beneficio exulti virtutum flores olent suavius: non enim nostris se Deus oblectat doloribus, non sibi complacet in nostris cruciatibus, nisi quia nobis profunt, & per exultam nostri corporis tellurem aratro cruciatuum, & rastro mortificationis feliciter germinant proba desideria, quæ veluti semina sanctitatis cœlestis agricola nobis suppeditat.

61. Virtus floret in animo, sed pascitur inediâ corporis, reficitur siti, ditescit paupertate, lætatur gemitibus, gaudet fletu, ridet lachrymis; tunc irrigatur flos pudicitia, cum flagrorum diritate, dilacerati corporis artus sanguineos fundunt imbres; tunc vernat lætior, cum ciliciorum asperitate vestitur caro acerbius; tunc incrementum subit venustatis, cum suis caro viribus minuitur: & ideo Deus nostris se oblectat doloribus, in nostris sibi complacet cruciatibus, quia ex

hac cultura corporei nostri agri flores virtutum vernant feliciter, & semina piorum affectuum, germinant feracius in uberiores bonorum operum messem: est igitur hæc corporis afflictio non solum litio castitatis excolendo perutilis, verum ad reliquarum omnium virtutum promovenda incrementa pernecessaria: fructus igitur inde crescentes appetamus, ut simus cum Josepho filij accrescentes.

62. Quinimò Deus ipse ærumnis, & adversis nos exercet, non quia velit nobis nocere, sed ut inde uberius perfectionis emolumentum per exercitia virtutum sumamus. Quod si pater filium haberet, eumque unigenitum morbis tamen plurimis infestatum, & afflictum ob vitiatos in toto corpore humores, adè ut laborarent manus chiragrâ, pedes podagrâ, stomachus gravedine, venter colicha, renes calculis, & alij corporis artus scyathica, vel gangrena: & hisce divexatus morbis languesceret in Nosocomio, perinde, ac Jobus in simeto, essetque similior simulacro cadaveris, quam hominis figuræ; & pater misertus filij, vellet in illo exercere, quam ipse arcanam calleret artem, sibi que uni notam; quâ posset absque difficultate gratis sine impensis, facilè sine dolore, citè absque mora, filio mederi, totamque morborum congeriem illic expellere, ac pristinae valetudini filium restituere, an non id amoris daretur patris in filium? An non optimus erga filium censeretur medicus? ita nobiscum agit misericors Deus; quas contraximus animi ægri tudines, per corporis afflictiones expellit, quia inde resipiscimus, & per exercitia virtutum plura congerimus merita.

Nec Jobus in suo sterquilinio tot fuit ægri tudinibus oppressus, quot homo laborat infirmitatibus post lapsum primi hominis; ea est toto corpore diffusa ægri tudo, ut à planta pedis usque ad verticem capitis non sit in eo sanitas. Unicum adest pharmacum morbis hisce curandis, estque ipsa corporis afflictio, quâ insolentis carnis motus compescuntur, concupiscentiæ depravatæ affectus coërcentur; & irascentis animi conceptæ flammæ extinguuntur: hoc mortificationis pharmacum nos edocuit cœlestis Medicus, simulque Magister noster Christus, de quo olim virtus exibat, & sanabat omnes: nobis enim impensius suadet hæc pharmacum, ut præsentissimum curandis ægri tudinibus, quas per peccatum protoparentis contraximus; & non tantum verbis, sed fortius etiam exemplo; voluit præstantiam hujus pharmaci nos edocere, assumpsit ipse in manus calicem, quem nobis propinaret. *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum:* sic enim nos invitat, ut hoc haultu pristinae restituamur sanitati, ut & ipse etiam bibat, ac præbibat: hic enim est calix iste, cujus haultu homo licet multiplici laborans ægri tudine depravatos suos humores corrigit, affectus suos

Suos componit, appetitionibus exorbitantibus modum imponit, ætus concupiscentiæ sedat, flammam irascentis animi extinguit, febrem avaritiæ expellit, pestem libidinis delet, intellectum purgat, spiritum renovat, & in pristinam asserit à servitute libertatem; extinguit luxuriam, exterminat iracundiam; proscrit invidiam, & perfectæ sanitati hominem restituit. Durè excipiendus est afellus corporis, nec ei parcendum, ne contra spiritum insurgat: *Caro enim*, ait Apollus, *concupiscit adversus spiritum: spiritus autem adversus carnem: hac enim sibi invicem adversantur*: perpetua hic rixa, ac jugis lucta, & quò plus reficitur caro, magisque ei indulgetur, eò valentiores inde vires sumit, quibus spiritum fortius oppugnat, & plerùmque expugnat: & ibi semper vincit, ubi non creditur hostis esse.

Ad Galat
cap. 5. v. 17.

64.

In id nititur studij caro incumbere, ut onus excutiat, labores declinet, virgam à se removeat, & quiete fruatur, delicijs diffuat, ac voluptatibus perinde ac floribus fulciatur; ut inde vegetior impetu uberiori spiritum, quem prostrat, adoriatur. Non parcendum est corpori, ut flos verget castitatis in anima; terendus est, ac infringendus aratro mortificationum, rastro afflictionum corporis ager, ut germinent in nobis flores virtutum, & præsertim liliam castitatis; hic enim flos nullibi vernat candidius, nec olet suavius, quàm in exculta, ac proscissa mortificationibus corporis tellure. Cor virginis terrestris est paradisus, sed ne feræ pravorum affectuum delicias illas proterant, gladio indiget custodiri; quapropter de anima, seu corde virginis dicitur. *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius*: sed quem putas excludam ab ingressu hujus virginis paradisi? Certè non alium credas, nisi quem violatum præceptum à terrestri repulerat paradiso hominem. Nefas enim virgo ducit, vel minimum de viro cogitare; quapropter à quovis pravo affectu cor suum custodit, qui castitatis culturæ est ita addictus, ut nil admittat, quo possit pudicitia lædi: hinc dixit Virgo cœlesti Nuntio: *quoniam virum non cognosco*, hac custodia necesse est, cor suum munit, qui pudoris florem, ac vitæ arborem servare cupit indemnem: non monile splendet ante virginis pectus, sed gladius vulnus infligit; quia non ornatus petendus est; sed gladius evaginandus, ubi non jam cum serpente pugna iniçitur, sed cum libidine conflictus suscipitur.

Lu. 1. v. 35.

Lu. 1. v. 35.

65.

Sed quænam ars est ista inutilata, ei vulnera infligere, quem non expugnatum cupimus, sed propugnatum volumus, quem ideo ferimus, ne vincatur? hæc pugna in castris instituitur castitatis: virgines pugnant contra pravos insolentis concupiscentiæ affectus vulnera sibi infligunt, quibus hostes profligant. Cultores castitatis, & pugiles pudicitiae se ipsos cruentant, quo hostes prostrant hinc de anima, seu corde virginis, *Tuam*

Luc. 2.

Verani de Affectibus Tom. 1.

ipsum animam pertransibit gladius, quia anima excolentis castitatem ita vulneratur per virginem, ut vulnus ipsum ad virginitatis pertingat hostem, & castitatis cruentet, prostratque inimicum. Funditur, dissipaturque; luxuria non tam gladio nostro, quàm vulnere, & licet Venus de armato triumphaverit, & frequenter armatos prostrat, vincatque, frequentius tamen ab inermibus, sauciisque profligatur ipsa, vincitur, & extinguitur: quapropter Apollus Paulus carnis ut recunderet stimulos, & insurgentem contra se concupiscentiam prostreretur, in se ipsum tela convertit, seque oppugnavit, quò libidinem expugnaret. *Cassigo corpus meum; & in servitutem redigo*: nimirum pennas, alasque additurus Paulus laceffenti concupiscentiæ, quò ad fugam perniciores eam adigeret, compedes corpori iniçiebat, & ut libido citius discederet, ligabatur ipse redigens se in servitutem: vinciebat se, ut insurgentem contra se vinceret libidinem.

1. Corinth.
9. v. 27.

66.

Tales fuerunt pugnae, quas castitatis cultores contra luxuriam inierunt, tales fuerunt adversus hunc hostem Davidis insidiæ, qui ut impuras extingueret flammam concupiscentiæ, pectus suum eluvione obruit lachrymarum: plorabat per noctem David, ne de die rideret libido; lachrymas fundebat, quibus non tam ignes extingueret libidinis, quàm liliam irrigaret castitatis, quod alio non gaudet imbre maderè, quàm lachrymarum; quas cor contritum, & ad Deum vere convertum elicit: volutabatur in cinere David, quò libido ipsa cineresceret: quàm industriam etiam Bernardus obrigit in glacie, ut frigeret Venus in corde: hac arte spinis voluit Benedictus configi, quibus pravos rebellantis concupiscentiæ affectus vulneribus confoderet, dumetis cruentaret: hinc & ipsa virgo hostem transverberatura tartareum cultrum sibi immerfit: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius*. Non fidendum est huic hosti, qui blandè castitatis pugiles laceffit, lenocinijs provocat, voluptatibus invitat: licet cæteros pravos prostraverit ipse affectus, ferrum iræ retuderit, aurum abegerit avaritiæ, limam abaserit invidiæ, rubiginem deterferit acediz, plumbum abjecerit otij, ac omnes repulerit pravorum affectuum imperus; tametsi sit ipse adamas inconcussa munitus firmitate, nitore pellens plurium virtutum; adhuc hic adamas uno frangitur hirci sanguine, & qui obsistit malleo, redit concupiscentiæ; qui stat ad assaultus cæterorum affectuum ad unius concupiscentiæ imperum cadit, cum nec adamas sanguini resistat: ideoque in id necesse est, incumbat studij castitatis pugil, ut huic non fidat pravo affectui, qui ubique nectit insidias, pugnatque voluptatum lenocinijs; nec tutius vincitur hic hostis, nec citius, quàm beneficio fugæ.

67.

Refert Joannes Taulerus adolescentem quendam fuisse specie venusta, ita tamen ut pudicitia simul cum venustate floreret; ve-

Yyy rum

rùm cum niteretur cacodæmon hunc carpere florem, simulque adolescentem expugnare, hoc fuit stratagemate usus; foeminae cujusdam insignis nobilitatis, ac nobinis concupiscentiam in adolescentem accendit, adeo ut ab ancilla è gynæceo foeminae juvenis venustus in benevolentiam parùm pudicam ad cœnam fuerit vocatus, specie quidem honoris; sed revera ejus deturpandæ pudicitia causa. Adfuit adolescens non tamen solus, ut res non tam periculo careret, quàm suspicione; secumque suum adduxit moderatorem. Cùmque cœnæ sederet adolescens à procaci muliere, frequenter invitabatur ad exsicandos calices vino generosiori spumantes, quod nequissimâ id agebat vafritie, ut haustu vini usum adolescens extingueret rationis, clariùsque impudica mulier videret, quomodo propriae satisfaceret concupiscentia; cùm adolescens plus consueto maduisset vino adactus à foemina fuit sua pernoctare in domo; votique compos facta, vacillantibus adolescens vestigiis, ac subsidentibus articulis, in proximum ducitur conclave, ut in parato ibi lecto dormiret: & quia nil mali suspicabatur adolescens, passus est in conclavi illo somno indulgere: sed adulta jam nocte cum silentium tenerent omnia sopiti adolescentis cubiculum ingreditur procax mulier, laneo passu, & juvenem aggreditur, quem expergefatum verbis, blanditiis, lenocinijs fatagit in sua vota flectere, & ad flagitium pertrahere, sed juvenis exhorrescens hanc averni Megæram è lecto euro citius surgit, & ut erat lineis tantùm femoralibus, & indusio vestitus ex impuris procacis mulieris profiliit manibus, & reliquis relictis vestibus ex insidiosa evolans domo in aedes vicini velut in asyllum effugit, ubi reliquum noctis in fundendis lachrymis, ac precibus, simulque agendis gratijs pro declinato periculo, & obventa castitatis victoria exegit. Imitatus certè fuit adolescens Ægypti Proregem Josephum, cui supparem dixerim, cum ejusdem virtutis noverim æmulum. Procax foemina pudicitiam debellatura adolescentis, ad lautiores cœnas eum pertraxerat, ad sicandos plures calices allegerat, vinum ei propinaverat, quò venenum ebiberet adolescens castitatis; nil enim concupiscentiam magis fovet, nil blandius ei favet, quàm immodicus cibus, & potus, est enim fomes, quo accenditur libido, alimentum, quo nutritur luxuria.

68.

Quòd si ignem plurimam depascentem materiam velimus solâ aquâ extinguere, difficulter eum suis destituimus viribus, quamvis enim aquâ, & pruinâ extingatur ignis, si modicam tantùm occupaverit materiam, non ita tamen, saltem æquè expeditè si immodicam; tunc enim satius pabulum ei subtrahimus, quia tunc sua sponte subsidit, & velociori fuga evanescit, quapropter scribit

Seneca epist. 30. *Subtrahere ligna foco.* hoc est, si velimus illi vires adimere, ac eum extinguere. Ignis est luxuria, quæ ipsum corpus inflammat, concupiscentiam accendit, ut virtus cineriat castitatis: ignis inquam est, sed qui è gehennali evaporat fornace, exilitque ex orco: hanc flammam tartaream si oppressam velimus, necesse est, ligna subtrahamus, seu pabulum denegemus corpori: si enim hæc desit materia, desinit & ipse suas emittere flammæ, & perditis viribus sua extinguitur spontè; fame, & siti nutritur, ac reficitur castitas, & extinguitur, ac desicit luxuria: è contra verò hæc cibo, & potu convalescit, vires acquirit, quibus petulantior insolens, & virginitas suo destituta robore cadit, & prosternitur.

§. VII.

Pravis rebellantis concupiscentia coercendis affectibus nullum frænum accommodatius ipso jejunio. Flamma enim luxuria per subractionem pabuli extinguitur.

Nullum coercendis pravis insurgentis concupiscentia affectibus frænum accommodatius ipso jejunio, ipsâ fame, & siti, quâ caro languescit, & vires suas perdit. Quòd si referente Plinio sputum hominis jejuni tantæ dicitur esse virtutis, ut serpentes fuget: certè jejunium cultoris castitatis pravis omnes libidinosæ concupiscentia affectus fugat, & si non serpentem, stigium certè Draconem abigit, cum in id unum colliment SS. Patres asserentes, nullis armis prosterni feliciter tartareas legiones, quàm siti, & fame: *pulchra res est*, ait D. Hieronymus contra Jovin. *jejunium, quod demones terret*, cui adhærens, Origenes homil. 4. in Matth. ait: *Cum jejunatis Demones vincitis, omnemque illius classem malignam retrorsum agitis, mala desideria effugatis*, & D. Basilii. *Jejunium, inquit, contra exercitum Demonum dat arma*, quibus timorem virgines jejunantes incutiunt tartareis hostibus, quos & fundunt, fugantque: quapropter etiam D. Chrysostomus ait: *Adversus Dæmonum naturam constitutum est jejunium*: neque dissonat D. Ambrosius, inquiens: *Nullum remedium majus contra inimicum serpentem, poteris invenire, quàm jejunium*. Castitatis cultor, si insurgentis concupiscentia incentiva sentiat, ijs extinguendis nullum est flamen aptius siti, & fame: si prosternere, ac fugare nititur cacodæmonem impuris suggestionibus satagentem castitati nocere, nullis armis tutius prosternitur, fugaturque, quàm jejunio, sine quo vix tartareus vincitur, & fugatur hostis.

Hoc præsidio viri sanctitate insignes se munire voluerunt, quò tutius de hoste

69.

J. h. 28. cap. 4.

Homil. 1. de jeju.

Tom 5. serm. 2. de jeju.

Lib. 6. Hæm. cap.

4.

70.

68-

tartareo triumpharent. Iobus Speculum patientiæ, & cœli spectaculum toto corpore ulceribus fractus, sanie, & sanguine putrescente scaten, viribus deficiens, in fimo jacens, & undique infelicissimus; tametsi patientiâ lorricatus omnia retuderit hostis tartarei tela, iustusque frustraverit, adhuc tamen asserente Origene, ipsis septem diebus jejunavit, quo jejunio armatus fortior, ac vegetior insilieret contra hostem tartareum. Joannes Christi Prodrômus carnis concupiscentiis bellum indicturus jejunio munitus insignem derulit victoriam, hostem prostravit, cum pabulum corpori subtraxit, & jejuna membra hosti obiecit. *Venit, non manducans, neque bibens*: adeo fuit Joannes jejunio addictus, ut nec comedere, nec bibere visus fuerit, quasi Angelus humanitate indutus: & Apostolus Paulus, quem acrius concupiscentia pulsaverat, ad hanc propulsandam non unum, vel alterum tantum sibi indixit jejunii diem; sed per crebra, ac passim repetita jejunia pabulum subtraxit libidinis igni. *In jejunijs multis, infame, & siti*, nimirum per subtractum corpori cibum, fomitem abstulit concupiscentiæ, quæ tunc incipit frigere, cum membra jejuna præsentit; & siti impudicas ejus extinxit flammæ: Antonius æquè eremi, ac castitatis cultor teste Athanasio in ejus vita, adeo pertinacis fuit jejunii, ut nonnunquam biduo, triduoque impransus, ac incœnatus maneret, & quarta duntaxat die frustulum præduri panis parcissimè gustaverit adjecto pro condimento sale; neque alio fuit potu usus, quàm frigida è fonte hausta. Scimus, Hilarionem adhuc adolescentem quindécim annorum, ut omnem in se carnis expungeret petulantiam, ætus arceret concupiscentiæ, & pravos omnes carnis cœrceret affectus tantæ assuevisse abstinentiæ, ut nonnisi post solis occasum quindécim caricas, seu ficus in jejunum demiserit stomachum ad famem potius magis irritandam, quàm sedandam; & quia nec omnem adhuc libidinis scintillam in se prorsus extinctam crederet, severiores sibi jejuniæ leges sancivit, quibus triduum, quatrídiumque sine omni alimento duceret, ut viribus prorsus destitutus, unâ cum corpore etiam deficeret concupiscentiâ.

71. Candor innocentæ, & castitatis tutius non custoditur, quàm abstinentiâ à cibo, & potu: hinc quia Deus homines considerat innocentæ paludamento ornatos, prima lex, quam ipsdem tulit, fuit abstinentiæ, quatenus eius beneficio donum servarent innocentæ, ac indetnæ custodirent pudorem, quem tunc Adam exiit, & à statu cecidit innocentæ, cum legem violavit abstinentiæ; nil enim Deo, & ventri commune; non enim potest is Deo placere, cui Deus est venter, neque Deus potest in eorum figere domicilium, ubi nonnisi venter, cui indulgetur, colitur, & excolitur, delectatur sacer sponsus pasci lilij, quæ ibi minimè florent,

ubi ingestus cibus libidinem nutrit. Quod si extrema fuit olim apud Ethnicos infania genu iis inclinare idolis, quæ facta fuerant ab hominibus: detestanda certè est dementia, homines nunc non genu, sed cor iis inclinare, quæ corrumpuntur, & putrescunt; cujus modi sunt fercula, quibus inhiant gulosi, qui certè tum Deo non epulantur, nec vitam agunt cœlestem, cum sint toti terrenis cibis, ac concupiscentiæ cœno immergi; cum earum rerum duntaxat vita gaudeant, quæ terræ hærent, ac suas terræ figunt radices: nulla est vita magis mortalis, magisque præmature obnoxia interitui, quàm eorum, qui ventrem ingestis cibus saburrant, & indigestis ferculis onerant: neque enim eorum stomachum quid aliud esse dixeris, quàm tumulum mortuorum animalium, quibus & suam augent mortalitatem, impinguentes, quod in se mortale est, corpus; & extenuantes, quod in ipsis est immortale, seu animam; cujus facultates hebetant. Adam conditus immortalis, cum primùm jejunium violavit, factus est mortalis, & qui immortalitatem per abstinentiam custodivisset, per demissum vetitum fructum stomachum, factus est morti obnoxius; & is fit mortaliôr, qui avidius mortuis alitur alimentibus, & quotidie saginatur mortuis animalibus; is citius mortem accersit; quia ex nimio cibo, & potu mors celerius venit ad eos, quos invenit oppletos cibo, & potu: debet cibus esse vitæ pharmacum, non lethale venenum; est autem pharmacum, si modicus sit; quia nullum curandis corporis morbis pharmacum accommodatius ipsâ inediâ, fame, & siti, quâ pravi absumuntur humores, & si quæ superflua sunt, facilius digeruntur, & etiam noxia expelluntur. Inedia autem non solum medendis corporis morbis prodest; verùm & sanandis mentis ægritudinibus plurimum adfert subsidii.

Nota est parœmia, quâ vulgò dicitur, *Rarò est sanitas mentis, ubi est saturitas ventris*: pinguescunt cum corpore vitia; quod si caro jejunio, fame, & siti frangatur, vires etiam concupiscentiæ adimuntur; laborat febris spiritus cum libidine, æstuat concupiscentia: sunt autem febres adeo malignantes, in quas medici liberè pronuntiant, emittatur è secta vena sanguis ad animi usque deliquium; quia leve remedium morbo non prodest vehementi. Id fecerunt eremi, ac castitatis cultor Hilarion; ita jejunii pharmaco censuit succurrendum spiritui æstu laboranti libidinis, ut caro deficeret, tunc herbarum succo, ac paucis caricis post triduum, vel quatrídium deficientem stomachum parùm resciebat, ne corpus vitibus penè destitutum corrueret, sicque attenuatus erat Hilarion ex indictis sibi jejuniis, ut vix caro, cutisque ossibus hæreret; idque ut vires auferentur spiritus, quibus validius posset concupiscentiæ contra castitatem insurgenti obsistere; quia quod nocet corpo-

ri, id spiritum juvat; & Dæmones oratione, & jejunio valentius expugnantur, quam alio armorum genere: & luxuriæ spiritus insidias jugiter adnectens castitati, jejunio enervatur, & abstinentiâ viribus destituitur; & quod non valuerunt Apostoli ipsi præstare, hoc egit jejunii virtus, hinc Augustinus. *Videte*, inquit, *charissimi, quanta sit jejunii virtus, ut id jejunium facere valeat, quod Apostoli nequiverunt*, ex quo scitè, ac nervosè ratiocinatur D. Ambrosius, inquiens: *Videte ergo, qua sit jejunii vis, quantam homini suo præstet gratiam, quod tantam præstat alteri medicinam: videte, quomodo proprium sanctificet hominem, quod ita purificat alienum. Mirum, ter mirum: alter jejunit, & alteri prodest jejunantis abstinentia: iste pharmacum sumit, & ille vi pharmaci curatur: nimirum jejunit corpus, & reficitur spiritus; caro diminuitur, ac robore destituitur, & anima incrementum subit virium, quibus de pravis triumphat insurgentis concupiscentiæ affectibus: hinc ecclesia rectè canit commendans jejunii virtutem, qui corporali jejunio vitia comprimunt, quia nullum coercendis vitijs, ac libidini compescendæ jejunio aptius frænum, quod propterea timorem etiâ Diabolo incutit: oratio enim jejunantis; ait D. Leo Papa: *Tam grata est Deo, quàm terribilis Diabolo*. Quod si jejunio vis inest, quâ qui munitur in se, dæmonem ex alieno pellit, deturbatque corpore; quanto magis poterit in suo spiritus pravorum affectuum, & præsertim luxuriæ abigere? *cum sit jejunium*, ut ait Chrysologus: *vitiarum mors, & vitæ virtutum*; & ex D. Ambrosio. *Est jejunium frænum quoddam luxuriantis animæ, hoc enim est salutare jejunium, ut sicut abstinet corpus ab epulâ, ita & animæ refrenetur à vitijs*. Cæterum si gula teste Ambrosio, *est primum Diaboli speculum*, vel ut ait D. Hieronymus ad Eustochium, *prima demonum armâ*. Vel ut placet Basilio, *prima malorum causâ, & universale venenum*. Vel ut censet D. Chrysostomus, *Res summè grata Dæmoni*, eò quia ut observat D. Hieronymus. *Cum cibo abundantanti carnem reficimus, oleum igni affundimus, ut majores effundat flammâs*. Sed Jejunium è converso teste Chrysologo, *est vitæ virtutum; mors vitiarum; pax corporis; membrorum decus; ornamentum vitæ; robur mentium; vigor animorum, castitatis murus, pudicitia propugnaculum, civitas sanctitatis*.*

73.

Sicut pascitur libido convivijs, ita castitas nutritur jejunio; si lascivia pinguescit ferculis, abstinentiâ corroboratur puritas; si concupiscentia vino accenditur, pudicitia siti reficitur; si libido ebrietate inflammatur; virginitas abstinentiâ cibi, & potus deliciatur; quia si lascivientis corporis illecebræ non aliundè, quàm ab immo-

dica dimanant' satiritate; virtutis decora tuos à jejunio nitores hauriunt. Hinc gula indulgentia omnium accersivit malorum congeriem, imò & tantas libidinum foeditates, quibus delendis, ac purgandis necessarius fuerit cataclysmus, quo aquarum flumina è disruptis nubibus delabentia terram obruerent universam, eamque abluerent, ut sordes deponeret, quas per gulam, hominumque libidines foedè contraxerat. *Omnis caro corruptit viam suam, corrupta est terra coram Deo, & repleta iniquitate*. Nec putes, has malorum scaturigines ab alio dimanasse fonte, quàm ab ipsa gula indulgentia edocente id Christo suos Discipulos. *Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes, & bibentes, nubentes, & nuptui tradentes: nimirum mutuis copulantur foederibus mentis, & nuptiæ; satiritas, & libido; Bacchus, & Venus: affluentia enim ciborum comitem se jungit insolentia verborum: & satiritatem Ventris vacuitas subsequitur mentis, & ubi jejunium exulat, præsidium abigitur castitatis, quæ propterea expugnata est facilior, & vix ullo amplius habetur in pretio, quia ut scribit Seneca. *Vel ipsa honestas vilis est, cui nihil charum est corpus*. Cui inivisum est jejunium, huic chara videri nequit castitas: non enim lascivi corporis illecebræ ab alia scaturiunt origine, quàm ab immodica ventris satiritate, quâ mentis obruitur serenitas: quapropter D. Hieronymus huic ægritudinî rebellantis concupiscentiæ efficacis exhibiturus pharmacum, jejunium, famem, ac sitim indicavit, scribens ad Eustochium virginem, ubi ait; *Castitatem diuturnam, ac firmam vix esse posse, nisi temperantia eam defendat; ciborumque usus sit parcissimus; ut stomachum potius, quàm mentem patiamur dolere, & cura magis, quàm pudicitiam vacillare*.*

Tunc populus præceps cœpit in foedas libidines, ac vitia reliqua proruere; cum gula indulsit, quæ præcipitem populum illum in cœnum egit luxuriarum. *Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere*, hoc est, post epulas fuerunt choreæ institutæ, quæ lautioris mentis solent appendices haberi, à choreis ad oscula, & tactus minus pudicos, & ab hisce ad foedas transiére libidines; non enim aliud sunt, quæ post ventrem ingestis ferculis gravatum, post stomachum immodico vino madidum instituuntur choreæ, quàm Diaboli theatrum, vitiarum palæstra, ac Veneris præludium. Quid enim indicat illa membrorum agitatio, pedum mobilitas, manuum jactatio, & oculorum laxata divagatio; quàm insolentis concupiscentiæ petulantiam? quam Veneris sumentum? manuum enim complexus, oculorum jactationes,

Serm. 65. de tempor.

Serm. 25.

Serm. 8.

Serm. 22.

Lib. de Elia.

Epist. 22.

Homil. 1. de jejun.

Homil. 71. ad popul.

Epist. ad Euziam.

Serm. 8.

Genes. c. 6. v. 11.

Matth. cap. 24. v. 38.

Epistola 114.

74.

Exod. cap. 32. v. 6.

libidinis sunt stimuli, pudorem labefacientes; adeo ut non abs re definirit quidam choreas, circulum, cujus centrum sit diabolus & circumferentia omnes spiritus nequam: Circulus est, quia per crebras corporis circuitiones mens vacillat, & ubi per saltum corpus in sublime vehitur, scædè cadit pudicitia; quia ut appositè ait Chrysostomus: *Ubi lascivius salus, ibi Diabolus*, ideòque apud Jobum, exultare saltibus, & lusibus, olere dicitur petulantiam, & libidinem; quia per saltus excitatur concupiscentia, & simul cum corpore libido surgit; propterea non lusus choreas dixeris, sed scelerum, ac libidinum fecundam parentem; quis enim à choreis sanctior revertitur? quis ab illis saltationibus castior recedit? Putàrim nil aliud choreas esse, quàm tartarei autupis rete, quo aucups iste nunquam vacuus discedit: saltus & choreas, qui ducunt, cum in sublime corpus evehunt, in imum feruntur, & in orcum descendunt.

75. Abstinentum igitur non solum est cultori castitatis à luxu in epulis, ab immodico cibo, & potu, à ferculorum illecebris, à convivij, quorum sunt choreæ appendices; sed etiam abstinentiã, & jejuniis reficere, ac enutrire virtutem debet pudicitia; & hoc præsidio arcere, qui contra castitatem insurgunt motus concupiscentiæ: dedidit enim caro lascivire, si jejunijs maceretur, si modico pane, & frigidâ sustentetur: quotquot indemnem lategerunt florem servare castitatis; clypeo eam munierunt jejunijs, quo tela omnia retruderunt rebellantis concupiscentiæ: tanta enim est virtutis, & efficacis jejunium, ut non solum candorem custodiat pudicitia; verum etiam ipsum jejunantem à feris defendat. Daniel enim jejunus septem inter impassos leones veluti mitescentes inter agnos absque ullo nocumento sex integros exegit in lacu dies; & exemplo fortius quàm verbo edocuit vel ipsos leones jejunare, qui ne religionem violarent jejunijs, Daniele jejunantem non fuerunt ausi attingere. Hinc D. Petrus, quem præstantia jejunijs haud latebat, contra tartareum leonem armatos nos voluit abstinentiã, jejunio, & vigilia: *Sobrijs estote, & vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quem devoret*, & Rex David pugnaturus contra tartareum hostem, ac concupiscentiæ pravos affectus aliã lorica noluit se obtegere, nec alio armorum muniri præsidio, quàm jejunio: *Operui in jejunio animam meam*. Validissimum est animi operimentum, ac lorica jejunium ad ictus retundendos adversarij, ac præsertim motus coercendos luxuriantis concupiscentiæ: *Qui enim non jejunat* ait D. Ambrosius, *nudus, & insectus est; pater vulneri*, si hoc operimento jejunij, & abstinentiæ se protoparentes texissent in terrestri paradiso suam non erubissent nuditatem: quia Noë hoc se textit jejunij operimento reliquis omnibus

aquarum alluvione naufragis, ac eneclis; ipse superstes commune evasit naufragium; sed cum primùm cœpit tellus tuam soli, & cœlo faciem ostendere, & Noëmus cum suis ad culturam se contulit telluris aratro, equos, & boves jugo junxit, terram vomere profudit, & inde curam adjecit ad vineam serendam, & ex uvis vinum expressit propriæ hilaritati, aut infirmitati consulturus; mox liquore novo se largiùs proluens; ex haustu recentis vini secuta est temulentia, ex temulentia somnus, ex somno inhonesta nuditas, dum somno sopitus, sui que impos præ æstu meri infusi, unà cum vino, vestes abiecit, quibus pudor velabatur. Quod cum vidisset Chanaam Chami filius, puer malæ stirpis, & peior fructus, cum debuisset avi, verecundiam obtegere, maluit proci risu senis illudere nuditati, & ad patrem recurrere, eique quid viderit, renuntiare; nimirum vinum innocenti Noëmo, quia inexperto, rationem evertit, & sopiti pudorem profanavit, unde Salomon: *Ne intuearis vinum quando florescit: cum splendet in vitro color ejus; ingreditur blandè, sed in novissimo mordebit ut coluber; & sicut regulus venena diffundet.*

Sunt qui symbolicè fingunt Noëmum vino, & vitæ sanguinem miscuisse quatuor animalium, simiæ, leonis, porci, & agni; quia ex temulentia gesticulentur alii ut simiæ; pugnant alii ut leones; scædi sint alii, ac gruniant ut porci; mitescant alii ut agni; & Noëmus cum siccus emerisset de procelloso Oceano, in craterem impingens vino spumantem miserè naufragavit. Quid? etiam Loth cum sobrius evasisset incendium, temulentus incurrit incestum; & Samson ipse, qui jejunus leones stravit, Philisthæos prostravit, portas civitatis, periade ac plumas geminas sublatas aliò tulit; mox vini, ac foeminae illecebris captus viribus destituitur, robur amittit, in hostium labitur potestatem, lumina perdit oculorum, & vitam amittit, quia haustum admittit vini; ac permittit se Dalila irretiri illecebris. Idque causa, cur contra foeminae, carnisque illecebras jejunij operimento voluerit David se præmunire ad castitatem tuendam, & ut indemnitati consuleret pudoris: *Operui in jejunio animam meam*: si & nos ipsos operiamus hoc jejunij tegumento concupiscentiæ motus insurgentes in perniciem castitatis compefcimus, hostium tela retundimus, & praves omnes affectus prosternimus, quia ut ait D. Ambrosius: *Fames amica est virginitati, inimica lascivie: saturitas verbò prodigit castitatem, & nutrit illecebram.*

77. Nil est, quod culturæ castitatis magis faveat, quàm studium abstinentiæ, quod est virtutum salubre nutrimentum, victiorum fatale exitium; castitatis fulcrum, concupiscentiæ excidium; salutis remedium, & impudicitæ venenum; jejunium enim, & mentem purgat, & intellectum serenat, sen-

Hmil. 49.
u cap. 13.
Matth.
Cap. 26. v.
11.

Cap. 14. v.
13.

1. Variè s.
v. 13.

Psal. 68.
v. 13.

Dr. Elia. 4.
v. 13.

Prov. 23.

76.

77.

sum subleuat, voluntatem ad honesta pertrahit; carnem spiritui subiicit, æstus concupiscentiæ sedat, impudiciæ nebulas dissipat, libidinum ardores extinguit, & lumen accendit castitatis; imò non solum menti prodest abstinentia ab immodico cibo, & potu, sed etiam ventri: *Vide ait Athanasius, quid faciat jejunium: demones fugat, malas cogitationes expellit, cor reddit purgatius, & corpus sanius: favet igitur abstinentia castitati mentis, & sanitati ventris, quatenus quod noxium est, & nimium in corpore absumit, caput serenat, & animum ad saniores excitat cogitationes, quapropter Salomon, quo mentem ad probas disposeret cogitationes à quavis delectata turpitudine ait: Cogitavi in corde meo abstrahere à vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, devitaremque stultitiam: & quot quot Sapientia fuerunt insigniti, ut Enoch, Enos, Mathusalem, Noë, & alii fuerunt simul & abstinentes, & Juditha æquè sapiens, ac casta non alio armorum genere, quàm ciliciis, & ieiuniis suam propugnavit pudicitiam.*

Serm. de jejun.

Eccl. c. 2.

S. VIII.

Labor, & exercitium firmissima sunt castitatis propugnacula, quibus indemnis defenditur ab improbis affectibus concupiscentiæ, ac demonis suggestionibus.

78.

Non solum castitatis flos inter cilicii spinas vernali amœnior, verum etiam labore, & exercitio excolitur uberius; adeo ut vel ipsi Poëtæ, ideo effinxerint Dianam virginem, ac castitatis cultricem, eò quia cum suis Nymphis assiduo se venatu excuerit: & ideo apud virgineum hunc cœtum male audiit Salmacis Nympha, eò quia cæteris in exercitio venationis iugiter defudantibus, ipsa sola ignavissimas lætaretur occupatiunculas, cum vel crines pecteret, vel faciem lavaret, vel genas sibi fucaret, vel frontem pingeret, vel supercilia tingeret, vel speculum consuleret, vel capillorum errores, aut vestium plicas emendaret, aut flores in areolis horti legeret, nunquam tamen feras in sylva caperet, quapropter venuste Ovidius cecinit.

Lib. 4. Metamorph.

*Sape suas, illi, fama est dixisse sorores:
Salmaci vel jaculum, vel pias sumo pharetras,
Et tua cum duris venatibus otia misce
Nec jaculum sumit, nec pias illa pharetras,
Nec sua cum duris venatibus otia misce.*

Sed prætermittis Poëtarum commentis, fictisque fabellis, id certè verum, viros

ascetas, eremique incolas florem pudiciæ feliciter non excoluisse quàm labore, & exercitio, apud quos teste Cassiano, vulgatum *Lib. 10. 7.* erat effatum; laborantes in eremo ab uno *fir. cap. 27.* duntaxat demone vellicari, & desides, ac otiosos à pluribus exagitari, ac torqueri: hinc Paulus Abbas quamvis palmarum fructibus, ac hortuli sui proventu abundè reficeretur, ideoque colligendæ cœnæ posset tutus ferari; ne tamen, si deses esset, ac otiosus innumeros contra se Demones concitaret, ac minus tutam custodiret pudicitiam, quam tartareus hostis per impuras excitatas cogitationes labefactare satagebat, sportulis texendis reliquum, quod à precibus fundendis, suisque spiritualibus exercitiis peragendis supererat tempus impendebat; pensumque quotidianum severissimè à se ipso exigebat: quamvis adeo remotus ab urbe degeret, ut si merces suas voluisset dare venum, majus vecturæ, quàm omnium sportularum pretium fuisset; cumque dilapso anno suum implevisset tugurium textis vimineis, totius anni labores flammis extradebat absumendos; licet nullum ex tot sudoribus pretium acciperet, non tamen desistit eosdem redordiri labores, ne scilicet desidem eum inveniret hostis tartareus, & otio marcescentem facilius expugnaret, ejusque castitatem per turpes cogitationes inficeret: aiebat enim nullum vix posse castas habere cogitationes, aut cor mundum retinere, aut Diabolum vincere feriando. Quos enim vel laboribus fractos, vel studiis occupatos, vel sportulis texendis intentos invenit Orcinus auceps, non audent ad turpia allicere, ne tempus inutiliter terat, quia labor, & exercitium firmissima sunt castitatis propugnacula.

Toedium eremi ferrum subiisse interdum Antonium, ac animi incertum exclamasse: *O bone Deus salvari quidem cupio, sed meæ mihi cogitationes adversantur, hanc ingressus sum solitudinem, ut tutius in eremo florem excolerem pudiciæ, sed meæ cogitationes foeditatem ingerunt, quæ vereor, ne quidquam noxii contrahat liliam castitatis, & per mentis cogitationes mihi molestissimas venenum hauriat, quo foedè corrumpatur: cumque sic Antonius animo fluctuaret, vidit in non dissito eremi loco hominem quemdam Monachi indutum veste, cumque attentius eum observasset, vidit ipsum nunc sedentem calathos texere, nunc subsidentem in genua preces erectâ in cœlum fronte, ac brachiis preces fundere; nunc surgentem ad fontem properare frigidæ hauriendæ causâ; nunc arborem conscendere, & paucos colligere fructus; & hisce peractis, post modicum refectiunculam, iterum vidit calathos textentem, & post aliquid temporis iterum in genua subsidentem ad preces fundendas: idque cum observasset Antonius, simul & vocem audivit ex eremo emissam: ita & tu fac Antoni, si eremi toedium vis à te exco-
tere. Vocem credidit Antonius non ab In-*

80.

cola

Pravi Affectus defides corrumpunt; defatigatos virtus ornat.

cola aliquo eremi emissam, sed è caelo demissam, & oraculum secutus, ac Monachum, quem seriò observaverat, imitatus, molestias absterfit solitudinis, tædiumque abegit eremi, & per susceptos labores, precèsque statis horis fundendas, non solum hiliu custodiit castitatis; verum & reliquarum omnium virtutum flores excoluit: quia carnis infirmitas non sinit mentem jugiter divinis occupari contemplationibus, neque totum tempus fundendis precibus impendere, ideo viri, ascetæ, qui divino se cultui manciparunt, eam solent temporis partitionem instituere, ut labores, & exercitia, preces, & orationes interrumpant, ne quidquam supersit temporis otio, quia plerumque cum manus ab opere cessat, mens impuris inficitur cogitationibus; quapropter habetur illud Hieronymi monitum, *Nunquam te Diabolus non occupatum inveniat.*

Idque causæ fuit, ut refert Cassianus, cur per totam Ægyptum nulli fuerint visi Monachi otiantes, aded ut suum quisque sibi victum labore pararet, ne ullus alteri esset gravis, cum nec oblata ab aliis obsonia liceret admittere, & si quis quidquam simile ab alio peteret repulsam statim sentiebat verbis illis: Tu tibi labora: tuæ te manus nutrire debent, non alienæ: non decet Monachum labori parcere ad victum sibi comparandum. Quinimò huc tendebant cujusvis Monachi industriæ, ut non solum sibi, verum & hospitibus possent, quoties occasio daretur comulam instruere. Nil est, quod in viro Asceta, ac divino cultui addito magis extimescat, paveatque hostis tartareus, qui jugiter castitati præsertim insidiatur, quam laborem, & exercitium, quod non sinit mentem futilibus evagari cogitationibus.

Refert Pelagius fuisse Eremiculam quandam, qui cum die, noctique impuris pulsaretur cogitationibus, enixim cupiebat è molestissimis illis liberari suggestionibus; cumque has animi sui molestias viro cuidam seni in eremo aperuisset, respondit is: Habes hostem, cum quo pugnes, sed non decet Athletam dormire, nec otio indulgere; si vis æternam consequi salutem, vade fili mi, otio non indulgeas, sed perinde ac deterrimum ex orco emersum dæmonem, toto nisu fuge; labora; carnem spiritui adversantem coërce; ejus contumaciam frange exercitio, & labore; vigila, & non dormias: an ignoras quid Pancratiastæ faciant, cum vocantur ad certamen; projectis altè brachijs consistunt, caputque, & os manibus oppositis quasi vallo præmuniunt: membra eorum omnia ita apparatus, ut ad fugiendos ictus sint cautiore, vel ad infligendos paratiora: quid ni? non decet virum ascotam ab hoste impuris pulsatum suggestionibus dormire, sed se ipsam totum ad pugnam debet instruere; ac modis omnibus contra insipientem adversarium, ac nitentem florem nobis eripere pudicitia ob-

standum est; labore, & exercitio eius aliter debet retundere. ut scripsit D. Paulus: *tem, qui ejusmodi sunt denuntiamus, & obsecramus in Domino JESU Christo, ut cum silentio operantes suum panem manducent, quoniam si quis non vult operari, nec manducet;* suadet Apostolus fidelibus illis recens ad fidem conversis laborem, & exercitium, ut cum silentio operantes suum panem manducent, & non tantum, quo nutrireretur corpus, sed & spiritus reficeretur; labor enim qui vires frangit corporis, integritati consulit spiritus; & qui ex labore funduntur sudores, toridi sunt imbres, quibus hortus irrigatur animi, & virtutum flores reficiuntur: secus est otium fons ille putidissimus, è quo rivuli malorum omnium scaturiunt: hinc D. Paulus non aliter alimenta, quibus viveret, sibi comparavit, quam labore, funes texuit, scenas seu umbracula, & tentoria concinnavit: *Ipsi enim scribit ait: quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, & in fatigatione nocte, & die operantes, ne quem vestram gravaremus. Quiddam Apostoli: ait Hieronymus habentes potestatem de Evangelio vivere, laborabant manibus suis, ne quem gravarent, cur tu in usus tuos cessura non præpares? facito aliquid operis, ut te semper diabolus inveniat occupatum.*

Culror castitatis, vel sibi à natura concessum otium vertit in negotium, ne defidem eum adversarius inveniat. Nil pretiosius tempore, & id propterea ita impendendum, ut inde aliquid semper nobis lucri accrescat: neque ulla potest nobis gravior obtingere jactura, quam illa temporis, quod perdi quidem potest, sed reparari à nobis amplius non potest, hinc Plinius senior, cum suum vidisset nepotem otiose diem prodigere deambulando, eum redarguit inquit: poteras has non perdere horas: satius semper est aliquid agere, quam otari, & horas perdere nil agendo: deses, qui nihil profus agit, totoque corpore indulget otio similior est cadaveri, quam homini vitam agentis est siquidem deses vivum cadaver culcitrat incumbens, & ipso torpore sepultum: cum natus sit homo ad laborem, suæ non debet ipsum conditionis pudere, sed alacer debet labores suscipere, cum nil sit, quod æquè, ac aptius vitam hominis instruat, aut validius confirmet, quam solers industria, & honesta operatio: otio è converso hebetantur animi facultates, torpent corporis membra, quæ morbis fiunt obnoxia, & homo deses fœdè marcescit: hæc autem tum animi, tum corporis damna labor, & exercitium impedit, & ad cultusam castitatis hominem expedit.

Alitur pudicitia non solum fame, & sitis verum etiam vires incrementat suæ, si labore vires minuantur corporis, si caro in servitum redigatur; quia tunc mens dominatur libe-

81.
Lib. 10. Insuper.
cap. 22.

2. ad Thesal.
3. v. 7.

82

82.

liberior: non gaudet pudicitiae cultura loci amoenitate, qui deliciis diffluat, sed secessu eremi, vel solitudinis: corporis voluptates vir castus perinde ac pestem virtutis declinat, & vitam deligit austeram, perparcam, deliciarum subtractione simpliciorum; immodici vini haultum veluti fomentum luxuriae averfatur; non enim ferventi praesertim aetate vinum convenit infundere, quod omnium humidorum est calidissimum; non enim sunt flammæ flammis addendæ, si velit quis ignem extinguere: ex quo lascivientes appetitiones, & luxuriantes cupiditates intus in animo aestuant; non deliciis debet caro difflere, sed sudore, quem labor elicit, madere; & non vinum, sed frigidam solam in stomachum demittere, vino enim effervescente luxuriat concupiscentia, quæ satagit impuro suo igne animam inflammare, & in ipsa florem exsiccare castitatis: appetitiones libidinis non vino fovendæ sunt, sed frigidâ extinguendæ, ut contraria contrariis curentur.

85.

Demum florem, qui excolit pudicitiae, huic custodiendæ subsidium etiam à se ipso exigit, estque ipsa sui reverentia, quam sancti Patres frequenter inculcant, ut altius eam menti infigant: hanc esse pernecessariam ad castitatis tutelam asserit D. Basilus, ubi virginem instruens ait: *Sola nullo pro sua hominum teste, nihil quod sponso suo indignum sit, agere ulla ratione patietur. Et si enim adsit nemo, ipsa tamen sibi virgo adest, debetque pra omnibus se ipsam revereri: neque enim qua reveretur ceteras, se ipsam reverentia indignam iudicabit. Verum ut diximus se ipsam primum, conscientiamque suam reverebitur, etiam si sit sola,* cui con-

Lib. de vera
virginit.

3. Radag. c. 5.

Lib. de cogno-
sco. & cu-
rand. animi
affectibus
Carmine 11.

sentiens Clemens sui reverentiam commendat, ut insigne castitatis praesidium; & revera se ipsum erubescere, frænum injicit pravus affectibus, quos compefcit, ne turpe quidquam ingerant. Hoc idem approbat Galenus: & his omnibus antiquior Pitagoras, qui ait: *Turpe nihil facias unquam solus, neque cum alio, & maxime tui ipse te pudeat.* Hocque Pythagoreum documentum expendens Jerocles summis laudibus sui ipsius prosequitur reverentiam, quam vocat scelerum omnium expultricem, pravorum omnium affectuum debellatricem, & frænum concupiscentiae nitentis insurgere ad pudicitiam labefactandam; & affirmat, eam esse, quæ homo adducitur ad faciendam, quæ hominem decent; & fugienda, quæ dedecent: siquidem facilius homo venerationem ab aliis consequitur ea agens, quæ hominem decent, si se ipsum primo reveretur, nec quidquam in se permittat, cujus debeat ipsam pernitere. Hoc idem inquit Alcinoüs in-

Lib. 2. de
exilio.

inquirens: *Si te ipsum fueris reveritus, nunquam alium erubesces.* Quisque enim licet externo teste careat, & in abdito degat; adhuc conscientiam suam, oculosque pro mille debet testibus habere; ac erubescere, ea vel

facere, vel cogitare, quæ aliis advertentibus celata vellet, & nunquam facta, vel cogitata.

86.

Flos est pudicitia, nisi cautè custodiatur æstu concupiscentiae facili arefcit, idque novat in aula Pharaonis eximius ille castitatis cultor Josephus, qui æstuante concupiscentia procacis mulieris, à qua lenociniis ad turpia alliciebatur: *Relicto in manu ejus pallio fugit*, timuit enim, ne æstus libidinosæ concupiscentiae per pallium à muliere arreptum irreperet in florem castitatis, quem inficeret: pestis enim est libido, quæ solo contactu lædit, ac vulnera infligit; ideoque castitatis studiosus relicto pallio, quod manus tetigerant luxuriantis feminae, fugâ ejus declinavit tela: & ideo eò commendabilior, quò cum vernaret ipse in flore juventutis, sanguisque in venis ebulliret, & foris irritaretur intemperie libidinosæ heræ, pugil castitatis rebelles inter affectus turmatim insurgentes non solum stetit sine ruina, verum & de prostrata concupiscentia, eò gloriosius triumphavit, quò velocius aufugit. Flos paradisi est castitas suaviter olens, semperque recens, sed si æstus sentiat concupiscentiae, ac rebellantium in eadem affectuum, exarescit; & plerumque etiam concepto igne praestito cinerescit: liliam dixeris esse castitatis florem; non deliciis, ac blanditiis amat difflere, sed spinis circumsepieri; vernat flos iste pulchrior, sed ut liliam inter spinas: amat sponsus hæc lilia, inter quæ pascitur, sed quæ armata spinis, lenocinia quæque ad blandientis concupiscentiae pungunt, ut expungant; nec quidquam suggerunt, quo candor hujus lillii quidquam patiatur detrimenti.

87.

His floribus coronatur celestis spon- sus, qui spinis obarmantur, quòd si frontem cruentant, etiam rotas pariat; vel si frons viri casti caelo æquiparatur, eò quia non nisi angelicas, ac puras in mente cogitationes fo- veat, sidera dixerim sanguineas guttas, quas hujus floris spinæ eliciunt: talis fuit sacer Servatoris nostri vertex, fuit enim ipse flos purissimus campi, & liliam inter spinas, cum ejus caput fuerit iisdem redimitum; an non Christi vertex purissimum dixerim caelum? cum & in ipso beentur Angeli? cruentarunt hujus lillii spinæ sacrum illud caput; sed quot sanguinis stillas elicerunt, tot Olympi stellas accerferunt, quibus supremi Regis diadema splenderet illustrius, & micaret nobilius.

Imò dixerim, stellas esse virgines, quæ nocte intempesta cum animantia quæque, & homines tomæ sopiuntur, invigilant; quasi in firmamento sitæ, minus tætas se cendant, seque custodiant sui vigilantia, & solis praesentia: sunt virgines stellæ illæ, quæ in perpetuas lucobunt aeternitates, & quibus Deus nomina indidit, ac dignoscit: *Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eas nomina vocat.* Quam felix castitas, cupus nomen licet intra parietes sit reconditum ad-

88.

huc

huc in Dei memoria splendet? Quam fecunda parens proborum affectuum est virginitas, quæ non nisi coelestia concipit desideria, quibus ardentius sursum avolet, ac coelesti adhærescat sponso? Quod si pretium quæris castitatis, hanc margaritam censeas cæteris pretiosiore gemmis, ad quam sibi comparandam coelestis negotiator è summo coelo ad imas nostræ mortalitatis nundinas descendere non detrectavit, ubi thesauros æterni patris contulit in pretium castitatis; & ut in patriam redux gemmis ditesceret, tot secum margaritas contulit, quot post se virgines traxit, & castitatis cultores, quos pretio sui sanguinis redemit: *Hi empti sunt ex hominibus primitia Deo, & agno. Et sine macula enim sunt ante thronum Dei & cum antea Joannes dixisset: hi sunt, qui cum mulieribus non sunt sœquinati; virgines enim sunt: hi sequuntur agnum, quocunque jervis.* Quam pretiosa est castitatis margarita, quam coeli negotiator proprio sui sanguinis pretio empturus in imas nostræ mortalitatis nundinas descendit?

Joan. Apoc. 14. 4.

89.

Imò non floribus tantùm; non duntaxat margaritis castitatis cultores pariaverim, verùm & castitatem ipsam redivivo è suo cineratio Phœnici; castitas enim ne senescens mortua putrescat expansis divini amoris alis, ignem excitat à quavis terrestri labe defœcatum; & è flammis hisce repuefascens formosior sursum avolat perpetua in cœlis donanda beatitate; nec mirum si privilegio fruitur immortalitatis: ea est virtus, quæ suos cultores in Angelos recudit, & Angelicam ipsdem naturam impertitur, quia ut scitè Chrysológus: *In carne præter carnem vivere; non terrena vita est, sed coelestis; & si vultis scire, angelicam gloriam acquirere majus est, quàm habere. Esse Angelum felicitatis est; virginam esse virtutis: ita est, castitatis cultores, carnis crassitatem ita per studia virtutis exalciant, ac subtilem efficiunt, quò virgineum corpus spiritibus mereatur angelicis conferri, quia ut scitè Chrysológus loquens de viris castis ait: *In terra ambulantes, & corpore circumdatis vitam imitantur angelicam.* Ea est castitatis præstantia, ut sui amantes alis muniat, quos supra sydera evehat, imò & à corporum crassitie liberet; puròsque efficiat spiritus à quavis defœcatos carnea labe.*

148.

H. mil. 3. in Genes.

S. IX.

Castitatis amantes sunt DEO in deliciis; & uberioribus cumulantur beneficiis, si pravis omnibus obstant affectibus.

90.

DEUS ipse adeo hujus lilij castitatis delectatur fragrantia, ut castitatis amantes videatur in delicijs habere, & sua ipsdem impertiri munera, cum absque speciali Numinis patrocínio nequeat in homine liliu vernare castitatis veste Salomone: *Scrivi*

cap 8. v. 31.

Verani de Affectibus Tom. I.

quod non aliter possum esse continens, nisi Deus det: *Et hoc ipsum erat sapientia, scire cujus esset hoc donum, quinimò adeò se Deus addictum exhibet amantibus castitatem, ut illorum duntaxat Deus esse videatur.* Hinc Rahab mulier in cœno merfa libidinum Exploratores alloquens Hebræos ait: *Deus vester ipse est Deus in celo sursum, & in terra Josue 2. v. deorsum: sed cur Rahabin meliorem jam recepta frugem, ac pro salute assistens Israëliti coeleste Numen vocat Deum Hebræorum? cur non etiam suum? Deus vester est: scitè non ausa est, Deum Hebræorum suum dicere, quia se noverat libidinum cœno deturpatam: meretrix enim erat, quæ meretricio quæstu vixerat, cumque se castitate oblectasset destitutam, Deum Hebræorum suum non vocavit; eò quia Deus se specialius castitatis cultoribus beneficium prodit, & libidinis fœditates stomachatur, quas sibi invisas & exosas reprobat, & damnat: unde Cyrillus Alexandrinus expendens verba Rahab scitè ait: *suum dicere non audebat, quia impuram se sentiebat.* Quanto igitur ardentiori desiderio castitatis amantes, ac puritatis studiosi debent se totos Deo devovere, cum Deus sic ita ardeat ipsis addictus, ut cum ipsis suas habeat delicias, cum amet pasci inter lilia. Castitatis studiosi ita Deo adhærescunt, ut ab eo omni se avertant, à quo suspicantur posse à Deo averti: non nisi per eas deambulant areolas, in quibus lilia florent, & ab illis se vijs subtrahunt, per quas possunt à virtute deficere & ad fœditates deflectere libidinis.*

11.

91.

Hinc Abraham comitem se junxit Angelis, quibus viam ad urbem voluit ostendere: *Abraham simul gradiebatur deducens eos, sicut expendit Lipomanus: Iter indicabat, ne errarent in via.* Quid quòd Angeli homine indigeant ducere, ne à recta via deflectant in itinere? An non Angeli spiritus vias omnes, quæ rectas, quæ obliquas defœcato intellectus oculo vident? si angelici Spiritus momento temporis singulos terrarum tractus pertranscunt, quos neque per annos plures potis est homo dimetiri, cur Abraham itinera satagit eis præmonstrare? si sunt Angeli, qui homines dirigunt in itinere; custodiant in periculis; tuentur in adversitatibus, cur Abraham, cum homo sit Angelos in itinere dirigit? sed rectè Abraham se comitem, & ducem junxit Angelis, ne à recta deflecterent via: ibant enim ad Urbes Sodomorum, ubi luxuria, & nefanda libido universos corrumperat habitatores, unà exceptâ Lothi domo, cum enim iter instituerent ad locum ubi non vernarent pudicitia lilia, sed gramina serperent per cœnum libidinum, nesciebant Angeli ad locum pergere impudicitia, ideòque quasi ignari itineris à comite ducuntur Abrahamo; cum enim Dei faciem contemplerentur, ad vultus ire nesciebant lascivientes, quorum vel nomina à suo vultu Deus oblitterata cathalogo.

Genes. 12. v. 16.

Z z z

Etiam

92. Etiam Christus iubens dæmonium exire
 è corpore cuiusdam obsessi, eum interrogavit
 de nomine: *Exi Spiritus immunde ab
 homine, & interrogabat eum, quod tibi nomen
 est? Quid? quod Deus, cui omnia patent,
 & cuius scientia singula attingit, & tenebræ
 ipsæ sunt ejus notitiæ clarissimæ, mox no-
 men ignorat spiritus hominem obsessis? Non
 mirum si velit incius videri talis nomi-
 nis, quia immundus erat Spiritus: Exi
 Spiritus immunde ab homine, ideoque quasi
 de illo nesciat, nomen querit illius, quem
 videt immundum; quia sicut eorum nomi-
 na, qui culturæ sunt castitatis addicti in
 suo recenset albo; ita ab eodem nomina ex-
 cludit illorum, qui libidinum fœditatibus
 coinquinati ab ipso se avertunt; ideo quem
 Christus immundum cognoverat spiritum,
 ejus nomen non noverat; adeo est illi invi-
 sa, & exosa impudicitia, ut vel nomina velit
 oblivisci impudicorum: & ad virgines illas
 fatuas, quæ cœli ostia sibi referari petebant,
 respondit sponsus Matth. 25. 12. *Nescio vos:*
 quia si & ipsæ castitatem excoluissent ut pru-
 dentes; patuisset, & ipsis ostium, ut observat
 Theodoretus inquit: *Respondit Nescio vos:*
*quasi si agnosceret castas virgines esse, aditum
 non posset petentibus denegare, virginum no-*
menciatione fuerunt quidem condecoratæ,
quia cum essent corpore virgines, animo à
castitate defecerant: vel fortassis virgines
fuerunt vocatæ, quia adhuc innuptæ, cum for-
tassis non solum mente, sed & corpore cor-
*ruptæ essent.**

93. Flos castitatis non solum gaudet in tel-
 lure corporis, sed etiam in agro animæ ver-
 nare. Idque causæ, cur Sara futura uxor To-
 biæ junioris imploratura Numinis misericor-
 diam preces fundens, ita fuerit Deum allo-
 cuta: *Tu scis Domine, quia nunquam con-*
cupivi virum, & mundam servavi animam
meam: non dixit, se mundum servasse cor-
 pus, quia parum in hoc dixisset; sed addit in
 animo etiam florem excoluisse virginitatis;
 cum enim veram profiteretur castitatem, e-
 tiam de animi puritate sollicita fuit, quam
 tota solertia fategit custodire. Quanti sit
 castitas prærij Dei ipsius conjicitur æstima-
 tione; tanti enim eam Numen facit, ut casti-
 tatis cultores cæteris præferat, & honoribus
 cumulatiùs afficiat, sitque propterea sola cas-
 titas, quæ cæteris debeat virtutibus præemi-
 nere, ac hominibus imperare: quod ex eo
 evincitur; quia cum Deus Israelitis præcep-
 set agnum innocentia, & castitatis symbolum
 comedere, statim subjunxit: *Renes ves-*
tros accingetis, & calceamenta habebitis in
pedibus, tenentes baculos in manibus. Juben-
 tur renes accingere, *Renes vestros accingetis;*
 quia cum agnum comederent, seu innocen-
 tiam induerent, opus erat, ut renes cingerent,
 seu prava omnes concupiscentiæ affectus
 coercerent, & abigerent; quia ut scitè ait D.
 Gregorius expendens verba illa: *Sint lumbi*
vestri præcincti; tunc ait ipse: *Lumbos præcin-*

gimus, cum carnis luxuriam per continentiam
coarctamus. Hi igitur renes cingunt, qui cul-
 turæ student castitatis, qui carnis insolescen-
 tis stimulos compescunt: & hi jubentur e-
 tiam calceati incedere, *& calceamenta habe-*
bitis in pedibus: jussit Israelitas castitatis
 studiosos calceatos incedere, ne quidquam
 quod pudicitia candorem inficeret, pedes
 contraherent cœnum attingentes; adeo casti-
 tas delicatus est flos, ut vel ex solo luti con-
 tactu deturpetur, suamque inficiat venusta-
 tem. Qui igitur renes cingunt, & calcea-
 menta in pedibus habent, ne luto coinqui-
 rentur; hi jubentur baculos tenere in mani-
 bus, *tenentes baculos in manibus.* Quid?
 quod Deus baculos jubeat in manibus tenere
 eos, quibus castitas renes constrinxit, & cal-
 ceamenta suppediavit, ne nudipedes sordes
 è luto contraherent? certè quia hi cæteris
 erant præferendi, & dignitate insigniendi,
 quæ cæteris imperarent, ac veluti pastores
 gregem regerent: baculus enim in manibus
 quid aliud indicat, quàm pastorem dignita-
 tem: qui igitur renes cingunt castitati stu-
 dentes, & calceamenta in pedibus habent, seu
 omni sollicitudine cavent, ne ex luto, seu car-
 nis maculas contrahant; idonei fiunt, ut di-
 gnitatibus præficiantur; adeo ut idem sit cor-
 pus ad puritatem reducere, ac manus ad sce-
 ptra, baculosque pastorales perducere: scitè
 D. Gregorius: *Tenentes baculos in manibus,*
quia illi debent curam pastoralem suscipere,
qui jam in suo corpore sciunt fluxa luxuria
domare insolentiam: idque causæ cur frigida
 æquè ac venerabilis senectus hos frequentius
 pastorales baculos adipiscatur, quia nimirum
 cæteris est ætatibus castior, cum nec sanguis
 amplius in venis æstuet, nec soleat concu-
 piscentia saltem ita ferventiùs insolescere;
 ideoque ubi castitas floret, ibi dignitas ex-
 cellit.

Hinc Daniel, quia castitatis cultor, capu-
 larios senes præcessit: quia etiam adolescen-
 tia, & juvenus, si castitatis fulciantur autho-
 ritate, senectutem antecunt, ut Daniel, qui
 duos inter senes Judices mediam, seu nobi-
 liorem occupavit sedem: etenim insani fuere
 senes illi, quia lascivi; & Susannam ad sce-
 lus illexere impudicitia, & in fonte, in quo
 mulier corporis sordes abluere studuerat,
 animi maculas contraxerunt; & è frigidis illis
 laticibus impuras hauserunt flammæ, quibus
 mulieris abluerent pudicitiam, ideo cessere
 adolescentis castitati, agnoscentes impuri
 senes pudicitia decus. *Est enim* ait Zeno
 Veronensis, *santa virtutis castitas, ut vel*
suis sit honorabilis hostibus. Daniel igitur,
 quia castitatis eximius, & solers custos senes
 ipsos lascivientes, ac impuro æstuantibus igne
 præcessit, & potestate supra ipsos effulsit.
 Qui enim pravis suis didicerunt affectibus
 dominari, & motus insurgentis concupi-
 scentia coercere, hi procul dubio meren-
 tur cæteris præferri, ac alios regere,

95. Hinc Magister Christus, qui Discipulos suos voluit castitatis cultores, ac pravorum omnium affectuum domitores, eosdem etiam armavit supra languores omnes, ac spiritus quosque immundos: *Dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eijcerent eos, & curarent omnem languorem*; eo ipso quod ipsis dederit potestatem supra spiritus omnes immundos, supra omnes prava affectus libidinosam olentes concupiscentiam, concessit etiam omnium ægritudinum sanitatem, ut omnibus imperarent languoribus, pravisque dominarentur passionibus. Tanta igitur est castitatis præstantia, ut si eam lilium dixeris, ejus odore sententur, ac longius fugiant venenati pravorum altiorum colubri: si eam ob blandimentum candoris nivem asserueris, friget statim concupiscentia, & æstus libidinis extinguuntur; & castitatis loricâ munitus omnes retundit cupidinis tela.

96. Idque causæ cur vel apud Ethnicos ipsos tanto fuerit in honore castitas habita, ut ejus culturam cæteris prætulissent commodis, & divitiis. Suggestunt nobis Prisci Ethnici plures castitatis studiosos, qui maluerunt corpus ipsum, vel vulneribus devestare, vel nece ipsa extinguere, quàm accensas admittere luxuriantis concupiscentiæ flammæ. Talis fuit Spurina adolescens Etruscus, quem cum ob venustatem formæ plures deperissent fœminæ sanguine illustres, & divitiis affluentes, & à quibus non semel fuerat ad turpia sollicitatus; ne in ætus aliquando incideret libidinis, & oculos procacium, ac lascivientium mulierum à se averteret arrepto cultro pluribus sibi inflictis vulneribus venustatem fregit oris, quod integritati consuleret cordis; faciem deturpavit, ut venustior vernaret flos pudicitæ. Talis fuit Damocles à lasciviente Demetrio in balneo circumventus; cum enim pueri nitentur abuti venustate, & in unda meditaretur naufragium castitatis; ne adolescens quidquam in balneo contraheret, quod pudicitæ fœdaret candorem; aperto edullientis lebetis ore inter effervescentes undas se se resupinum maluit projicere, ac spontè emori victima castitatis, quàm interitum subire pudicitæ, ut refert Plutarchus in vita Regis Demetrii. Talis etiam fuit Hippones fœmina græca, quæ cum lascivientes nautas effugere non posset; maluit, ut refert Valerius Maximus vitam extinguere in undis, sè que in mare præcipitare, quàm in navi interitum pati pudicitæ. Tales fuerunt Lucretia, & sexcentæ aliz mulieres, simul, & viri, qui turpitudinem libidinis, ut dedecus valde enorme abominantes, & agnoscentes in solâ

culturâ castitatis decus efflorere veri honoris, à pudicitia nunquam passi sunt se jungi.

Hinc Ethnici in tanto honore habuerunt castitatem, ut donum Regium, illudque sacrum censuerint, & ut quid divinum fuerint venerati. Romæ enim lege sancitum fuit, ut si fortè Vestalis aliqua virgo ad locum deveniret, in quo Reus aliquis, vel esset ultimo plectendus supplicio, vel ad patibulum ducendus, liber statim fieret damnatus, quasi virginis illius accessus omne delevisset in damnato scelus, & nivea pudicitia in virgine omne extinxisset flagitium; ut propterea scelus, & impietas viderentur punire, quem castitas benefico inspiciebat oculo absolbat. Is erat honor, quo præci Romani castitatem in Vestalibus prosequabantur. Imò si quis ex novissimis uni obviasset in platea, vel foro Vestali, eandem veneratur honoris gratiâ, & venerationis causâ domumque comitari. Verùm quò tutior incedat castitas, sit ubique locorum individuus comes ejus pudor; nullus enim est castitatis tuos fideior ipso pudore, quia ut monet D. Athanasius: *Est verecundia pudicitia comes, cujus societate castitas ipsa purior est; bonus enim regenda castitatis pudor est comes*: hunc sibi percharum accivit comitem Martia Pharaonis filia, & pudicitæ illustis alumna, cum enim arte excelleret pingendi, nullis unquam precibus adduci potuit, ut hominem pingere, adeò proprio consuluit pudori, ut pingere viri effigiem erubuerit, cujus imaginem nec sibi in mentem venire patiebatur, quia tunc se honestam censuit, cum hominum imagines omnino sua abrasit è mente. Adeò excellit virtus castitatis, ut in ejus enarrandis laudibus visi sint sancti Patres hujus virtutis studiosi triumphasse, & præsertim D. Athanasius. Cujus limbus bellè cadit in coronidem hujus dissertationis, ait ipse: *Magna virtus continentia, ingens gloriatio puritas, magna encomia Virginis. O virginitas opulenta indeficiens! o virginitas corona immarcescibilis! o virginitas templum Dei, & domicilium S. Spiritus! o virginitas margarita speciosa, vulgo inconspicua, & qua non nisi à paucis invenitur! o continentia amica Dei, & à sanctis deprecata! o continentia apud multos odiosa, sed apud dignos spectata! o continentia mortem, & infernum profligans, & qua ab immortalitate possidetur! o continentia gaudium Prophetarum, & Apostolorum gloriatio, o continentia Angelorum vita, & sanctorum corona; beatus est, qui te tenet; beatus, qui obdurat in tolerantia, quoniam pauxilulum fatigatus multum in te gaudebit.*

(0)

DISSERTATIO XXVI.

Conscientia emaculata ferax est proborum affectuum ager. Temerata suppliciorum gehenna, quia comes peccati poena.

§. I.

Excultus conscientia ager flores non producit virtutum, nec proborum affectuum, nisi prius germina prius evellantur.

Non est in homine, sive scientiarum emineat encyclopædia, sive honorem culmine cæteris antecellat, sive dignitatum præfulgeat nitiditate; quod æquè divinos sibi promereatur favores, quàm nitida, ac tersa, seu à quavis vitii labe defæcata conscientia: hæc enim est, ob quam Deus ipse hominem habet in deliciis, ac suis cumulat beneficiis, ditat muneribus, afficit gratiis: idquæ cum novisset Salomon ait: *Qui diligit cordis munditiam propter gratiam laborum suorum habebit amicum Regem.* Verùm hanc conscientiam ita emaculatam, ac tersam nemo facile possidet, ac conservat, nisi qui eam frequenter versat: est enim conscientia emaculata veluti ager, in quo non vernant flores, non rident vireta; neque in ipso arident blandæ proborum affectuum auræ, nisi & aratro pœnitentiæ profcindatur, & aratro exhomologesim subnascentia gramina eradicentur depravatarum passionum, & imbre irrigetur lachrymarum, quas internus dolor eliciat: ideoque ut excultus conscientia ager flores germinet proborum affectuum, crebra piaculorum confessio institui debet; si enim in proluxius differatur tempus vix integra esse potest, quia ut verè dixit D. Bernardus: *Computatio dilata multa facit oblivisci:* & reverà mercator, qui rationes suas rare inspicit, vix contingit, ut non aliquid oculo connivente pertranseat, & sicut ex negotiatoribus illi habentur cæteris accuratiores, qui si non diebus singulis, statim tamen per hebdomadam diebus suorum rationum libellum relegunt: ita qui conscientiam satagunt nitidam, tersamque custodire, eam singulis noctibus antequam eant dormitum serio perpendunt examine, & ter saltem in hebdomade sacramentali expiant confessione, ejus nævos, si quos contraxit ad aures deponentes sacerdotis.

Sicut enim quotidiana sunt, quæ imminet delinquendi pericula, quibus nostræ insidiantur saluti tartareus hostis, caro, & mundus; ideo omni studio necesse est satagamus, ut conscientia nævos eò studiosius eluamus, quò inconsultius eos contrahimus; sedit peccator in tenebris, & umbra mortis, quamdiu noxa fuit lethali contaminatus; quid ni ut tenebras excutiat, umbrasque mortis diffugiat, ac illuminetur, necesse est respiscat ad pedes humilietur sacerdotis, se profiteatur peccatorem, ac peccata confiteatur; tunc enim cum sordes exuit, quas delinquendo contraxerat, munditiam induit, quam per sacram Exhomologesim enanciscitur, dignus enim est veniâ, qui propriam fatetur culpam.

Hinc David enixim Deum rogavit, ut vultum vellet suum à suis avertere sceleribus: *Averte faciem tuam à peccatis meis: Somnes iniquitates meas dele:* sed si quæramus quo jure David Deum urserit, quò peccata sua ita deleret, ut eorum amplius non reminisceretur; certè non aliud fuit, quàm propria delictorum confessio, dixerat enim paulo ante: *Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper,* nimirum fatetur David suam iniquitatem, sua aperit æterno Judici scelera, quæ contra ipsum jugiter pugnabant; quia igitur propriam præmiserat confessionem, jus acquisierat ad veniam exposcendam, & ad oblivionem impetrandam delictorum, quæ pet praves, qui in eò insurrexerant concupiscentia affectus, perpetrârat; aiebat igitur: *Averte faciem tuam à peccatis meis, quia iniquitatem meam ego cognosco,* seu peccatum confiteor, quod me jugiter torquet, & contra me est semper. Veniam enim videtur de jure promereri, qui propriè, & spontè fatetur delictum; divina justitia non solum vult, verùm & videtur quodammodo teneri eum absolvere; qui se Reum fatetur, qui ut illuminetur, cum sedisset in tenebris, & umbra mortis lubens,

Prov. 22.
v. 11.

Lib. medis.
cap. 37.

In 3. Epist.
D. Iohannis.
ad cap. 2.

& lugens humiliatur, hinc Beda ait: *In-
nium iustitia tua confesso est peccatorum.
Capisti non defendere peccatum tuum? jam
inchoasti iustitiam.*

Id interest discriminis humanum inter,
& divinum iudicium, quia in illo confessio
delicti reum damnat, & punit; cum in isto
confessio sceleris delinquentem absolvat, ac
liberet; qui enim se ipsum accusat in sacro
Numinis tribunali accusatores, non timet apud
supremum Judicem, apud quem nulla u-
tillor, ac eloquentior criminis excusatio,
quam proprii delicti accusatio. Sit delin-
quens sibi iudex, & carnifex, ut nec
mimicus valeat in ipso reperire, quod ac-
cule, nec supremus iudex quod condemnet.
Neque lozum est iter instituendum, ut pec-
cator iudicem deat, nec diutius est labo-
randum, ut inveniat; siquidem in se ipso
est, & ipse sibi est iudex, hinc Augustinus.

In Psal. 49.

*Ascende tribunal mentis tua: esto tibi Ju-
dex, torqueat te timor: non enim potest de-
linquens sibi denegare ea, in quæ deliquit:
habet enim, qui ipsum suorum insimulenta
criminum sexcentos testes: habet in se, qui
veritatem ab ipso extorqueant; habet, &
tortores, qui nolentem confiteri exterius,
acrius intus torqueant: testis est sibi rea con-
scientia, quæ tortorem experitur ipsum pec-
catum, unde in ipso est & tribunal, & Ju-
dex; actor, & reus; accusator, & testis;
& tunc tantum absolvitur immunis, cum se
ipsum accusat immundum; tunc proprijs
medetur vulneribus, cum vulnera ipsa re-
fricando dolorem excitat, & ea iudici aper-
rit: si in se ipsum sæviat, se ipsum sanat;
seque defendit, cum se ipsum accusat; ma-
culas abstergit, cum ostendit; scitè Petrus
Blesensis ait: *Dixi confitebor, & tu remisisti
impietatem peccati mei. Si peccatum tuum
aperias, dicit Dominus illud operio; si ag-
nosca, ignosco; si accusas, excuso; si te
iudicas, & condemnas, te nec iudico, nec
condemno: quam beneficum est æterni Ju-
dicis tribunal! in quo sola vulnerum osten-
sio medela est; detectio infirmitatis, sani-
tatis præludium; accusatio delicti, impe-
tratio veniæ; & sordium depositio, puri-
tatis positio; quæ conscientia lachrymis e-
luta, veluti salubri rigata imbre non am-
plius yepreta nutrit vitiorum, sed semina
incipit fovere proborum affectuum; & per
pia desideria flores excolere omnigenæ virtu-
tis. Equè proxima est indulgentia confi-
tenti delictum suum, ac certa damnatio
propriam reticenti ægritudinem, ac neganti
culpas.**

In Joh. 1. 2.

f.

Deliquerat Adamus, & statim absolvi-
tur inuncta ipsi pœnitentiæ eluendi scelus
sudore proprii vultus. Deliquerat Adæ
primogenitus Cain, & statim à supremo
fuit iudice damnatus. *Maledictus eris.*
Quid, quod Deus Cainum damnet; cum
Adamum illico absolverit? cum Adæ pec-

In Psal. 4.

catum longè gravius fuerit ob graviora dama-
na, quæ toti mundo intulit, & ob mortem,
quam toti posteritati attulit? Caini enim
scelus fratri, quem interfecit, tantum noc-
cuit: sed delictum Adæ, quia posteros om-
nes laterem, non in unum tantum, sed in
omnes sævit homines, qui adhuc pœnas lu-
unt ejus sceleris; qui propterea vix nati,
cum experiantur, sentiuntque ejus miserias,
lachrymis nituntur contractam à vitiata ori-
gine labem eluere, quæ tamen non nisi lustr-
ali baptismi fonte abstergitur. Cur igitur,
si Adæ delictum gravius fuit, facilius ab-
solvitur? & Cainus crimen statim condem-
natur? Non putes aliam hujus discriminis
causam, nisi quia licet Adamus fategerit,
quoddammodo culpam imminuere suam,
eam tamen non negavit, sed clarè confessus
est; secus Cainus, quia crimen suum fate-
git occultare, ac prorsus negare, non pro-
meruit veniam ob denegatum, quod patra-
verat, delictum. Absolvitur Adam; quia
suum accusat delictum, condemnatur ejus
filius Cain, quia suum excusat scelus, quod
nititur pœnitens occultare; idèque Caini
negationi subsequitur damnatio; & Adæ
confessione adnectitur absolutio; quia in hoc
tribunali se accusare idem est, ac veniam im-
petrare; & se excusare, perinde ac se ipsum
condemnare: hinc D. Ambrosius expendens
utrumque peccatum Adæ, & Caini ait:
*Adam confessus venia reservatus, & glorifi-
catus in Christo est. Cain negans maledi-
ctus Diabolo adequatus est: Imò quamvis
deliquerit Adam, ita absolvitur, ut tota
pœna in terram effundatur. Maledicta ter-
ra in opere tuo: secus cum ejus filius Cain
peccat, non jam terra pœnam subit delicti,
sed ipsemet maledicitur. Maledictus eris:
Ted cur, si non deliquit terra, pœnam subit
delinquentis Adæ? si delicti est pœna pe-
dissequa, cur delinquentem non sequitur?
hujus discriminis causam putarem, quia de-
linquente Adamo terra siluit, quæ & ejus
reticuit scelus; quod tamen ipse Adam con-
fessus statim fuit. E converso Cainus siluit
ipse, & cum deliquisset, adhuc delictum
negavit, quod sola terra locuta fuit confessa.
*Maledictus eris super terram, qua aperuit os
suum: loquente igitur Adamo, ac propri-
um confitente delictum, maledictio non in
ipsum loquentem, sed in terram silentem
proruit; secus eadem maledictio, cum
peccat Cain, à terra avertitur loquente, &
ad Cainum convertitur silentem.**

Genes. 3.

Genes. 4.

6.

Est scelus lethale, quo inficitur con-
scientia, & anima interficitur, venenum;
quod si per apertum os non evomitur, &
foras statim eicitur, intus præcordia rodit,
ac enecat; huic veneno expellendo nullum
accommodatus pharmacum sacra Exhomo-
logesi, pulchre D. Ambrosius, tunc cala-
mus verè Ambrosiam stillat, ait: *Confessio
tua pœnitens medicina est, ipsa te curat,
nec paritur vulnus tantum, nisi præcedinem;*

De pœnit.
Cap. 1.

sed mox ut ingemueris, superinducit inde notabilem cicatricem. Nemo te, crede mihi, melius reficit, quam quiete fecit: nec alius justificat, quam qui flagellat, & curat. Mox ut dixeris vitium tuum, illic imperit adjutorium suum: hoc tantum expectat, ut fatearis, mora non erit, ut saneris. Quis gravissimo laborans morbo, ac æstuans maligna febris, si sanitati esset statim restituendus, non alio utens pharmaco, quam propriam Medico aperire ægritudinem, vellet eam reticere? & potius cum vitæ discrimine æstare febris, & absumi ægritudine, quam suam fateri infirmitatem? Quis enormis convictus criminis, & à supremo Judice ad rogum condemnatus, si in fori meditullio erecto jam ferali theatro, & ipse jam esset veste picea indutus adstante tortore, jamjam excitante, ac rogum succedente; si posset, non solum suum purgare flagitium; verum & paratum declinare supplicium, seque liberare à morte, si pauca duntaxat juberetur à Judice verba proferre, quibus patratum à se scelus fateretur, vellet potius ignis perferre cruciatus; quam pauca proferre verba? Quis si ad eam esset inopiam redactus, ut, nec haberet, sub quo delitesceret tectum; neque cui insideret scamnum; nec in quo quiesceret stratum; nec quâ se tegeret vestem; nec quo se pasceret panem; imò nec qua litim extingueret frigidam; sed omnibus exutus fortunis, destitutus commodis, spoliatus bonis in olido jaceret, in luto squaleret, vel in fimeto deficeret; & is statim surgeret ab hisce miseriis ad pinguem fortunam, si ærumnas, quibus premitur, & miseras, quibus angitur, vellet Principi fateri; non statim Principem adiret, os aperiret, suamque egestatem locupletati etiam faciundâ, & divite eloquio suas ei enarraret angustias omnes? ut ex Codro Cresus fieret? ac fœculentum sterquilinum in domum qmni instructam commodo commutaret? Quis acerbissimo dolore correptus, ac in præcordiis dirè sauciatus, si posset statim ab illo liberari cruciatu, ex eo tantum, si suum aperiret Medico dolorem, vellet potius ita torqueri, quam suos fateri cruciatus? Lethali noxa contaminatus non solum ad gehennalia incendia à supremo Judice est condemnatus æternum torquendus: non solum interna laborat febris; verum & vitam ipsam jam amisit per lethalem culpam, quam admisit; non solum exutus vestibus, destitutus commodis squaleret in fimeto, verum etiam spoliatus divina gratia, ac donis omnibus supernaturalibus jacet in umbra mortis, à qua tamen potest resurgere, & divinæ gratiæ vitam enancisci, si suas velit lethales noxas per sacram Exhomologesin sacerdoti aperire, ac confiteri: nonne majori id daretur illi infantiæ, si vellet potius squalidus jacere in umbra mortis, & æterno torqueri igne, quam os aperire, & sua fateri crimina?

7. Ob hoc tantum est peccator indulgentiâ dignus, quia culpam agnoscit suam, quam & fatetur: hinc David Deum alloquens, erecto in spem animo eum rogabat, ut omnes vellet ejus iniquitates delere, inquiring. *Averte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele:* sed quo jure ita enixim Deum urget, ut velit non solum ejus iram à se averfam, verum & omnes iniquitates deletas, & conscientiam à quavis labe purgatam? Id speravit David, ut peccatorum, quæ ipse patraverat amplius non reminisceretur Deus misericors Pater, qui ut supremus Judex ea æterno punivisset supplicio; quia nimirum propriam perdens conscientiam, & ad examinis rationem librata, quæ commiserat scelerata, jam ea noverat, & Deo ut Patri piissimo aperuerat, dixerat enim populo ante: *Iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper,* hoc est coram me, ut illud confitear: quia enim David, si non voce oris, affectu tamen cordis dixerat Deo, peccavi, & cognosco iniquitatem meam, & peccatum meum, quod me jugiter torquet, meque illius pudet, ac pœnitet; illicò præmissio examine propriæ conscientiæ, ac vero dolore beneficio confessionis ex servo peccati, ex mancipio Diaboli, ex reo gehennæ, ex Dei inimico non tantum fit Dei amicus, verum & filius: scitè S. Laurentius Præsul Novariensis expendens verba David: *Iniquitatem meam ego cognosco:* ait inducensloquentem Davidem: *Iniquitates meas dele. Quare? quia delictum meum contra me est semper, & semper est in corde meo: exaratum est in oculis meis, infixum est conscientia mea: abluit tu, quod ego scripsi: exima, quod ego depinx.*

§. II.

Dolore, quo respiciens peccator pungitur, & cor marens compungitur; scelus expungitur, quod pravi induxerant affectus.

3. Peccatum fixum hæret conscientiæ, quam dirè torquet, & fœdè maculat; & tunc obliterantur peccati sordes; & purgatur, quæ fœditatibus scelerum erat deturpata conscientia, cum peccator propriam cognoscens iniquitatem cum Davide ingemisit; ipsum pœnitet patrati sceleris, & fatetur hoc contra se esse semper; dolore enim, quo cor pungitur, & simul compungitur, expungitur è conscientia scelus; lachrymis, quibus oculi pœnitentis madent, conscientia abluitur; & purgantur scelera confitentis: veniam enim, quasi de jure videtur promereri, qui corde compunctus sua spontè fatetur delicta, videaturque divina justitia quasi quodammodo teneri eum absolvere, qui suam cognoscens iniquitatem ait

ait cum Davide: *Et peccatum meum contra me est semper*, seu dolorosa confessione, corde contrito, ore fateatur humili sua delicta: hinc ait Beda. *Initium justitiae tuae est confessio peccatorum. Cupisti, non defendere peccatum tuum? jam inchoasti justitiam.*

7. Ea est prerogativa sua confitentis peccata, ut verba prolata desperatam restituant salutem, divinam accersant gratiam, ac vitam ipsam revocent, ut qui per noxam lethalem mortem incurrerat, ac in ejus jacuerat umbra, iterum reviviscat. Quod si corporis vulnera solis curare verbis superstitionis cuidam generi dari solet: religio tamen insignis est ulcera mentis sanare cordis lameptis; & animi aegritudinem oris expellere vocibus: hinc David expertus hanc in verbis propriae confessionis prerogativam aiebat. *Deus meus clamavi ad te, & sanasti me*, tunc Regius Psalter clamavit, cum internum vulnus ore detexit confessionis: cum os aperuit ipse dolens, ac confusus est propria delicta; tunc clausit Deus cordis ulcera, ac sanitati eum restituit, quia propriam passus fuerat iniquitatem. Pulehre D. Basilius expendens praefata verba Davidis ait: *Beatus, qui propriam plagam, quam internè habet, novit, ut medico accedente dicere valeat cum Davide: Deus meus clamavi ad te, & sanasti me: peccantis est poenitere, & per confessionem sacerdoti ostendere vulnera, quae per patrata scelera animae inflixerat; & divini Medici est fomentis misericordiae, & obobalsamo divinae gratiae ulcera, ac vulnera sanare.*

10. Id à nobis peccantibus exigit misericors Deus, ut nostras aegritudines fateamur, dolores nostros sacerdoti aperiamus. Ex itinere, aestive defatigatus Jonas tristis sedebat ad hederæ umbram, & ea discruciebatur tristitia, meoréque conficiebatur, ut impatientia percitus mortem ipsam accerseret, ac umbras sepulchri umbris praereteret hederæ: sed tunc alloquens Deus Jonam dixit. *Putasne bene irasceris super hederam? & dixit bene irascor.* Ubi legit textus graecus, *valde contristatus sum ego usque ad mortem*: suam fateatur Jonas impatientiam, suam aperit tristitiam, & ulcus quo intus torquebatur: sed cur voluit Deus ejus extorquere confessionem? nimirum ut se Jonas tueretur, invitat eum Deus ad confessionem impatientiae, ut interni ulceris molestiam expellat: quia Jonas se accusavit, Deus ipse eum excusavit; & quando se sibi novit adversum, Deum promeruit habere propitium: quem dolor patrati sceleris sui habet accusatorem, hunc Numinis gratia exhibet justificatum; unde Ilaias ait: *Narra, si quid habes, ut justificeris*, quia à criminis narratione in secula exhomologesi suum desumit exordium delinquentis justificatio; quapropter firmà fretus fiducia aiebat David. *Sana animam meam, quia peccavi tibi*, ideo sanitatem exposcebat,

sibi que David promittebat, quia suum fuerat Numini passus peccatum: confessio siquidem proprii delicti apud Deum remissio est commissi sceleris; & perinde est aegritudinem fateri animae, ac eam pristinae restitui sanitati: caelestis Medicus nostram curat aegritudinem; si hanc sacerdoti aperiamus, & Deo confiteamur.

David ideo animae suae exposcebat sanitatem, quia suam exposuerat aegritudinem, seque probat justificatum, quia se per culpam fateatur mortificatum: non enim praesentem tantum aperuit ipse aegritudinem, sed & praeteritas, *quia peccavi tibi*: Adeo paratus est Deus suam nobis impertiri gratiam, ut quamvis sit hæc bonorum omnium pretiosissima, adhuc hanc per solam delictorum confessionem peccantibus spondeat, & confitentibus elargiatur: hinc D. Gregorius ait: *Qui promereri vult bonum, quod expetit, debet malum confiteri, quod fecit.* Vult quidem caelestis Medicus aegrotanti animae sanitatem impertiri, sed in pretium sui pharmaci, ac divinae gratiae, confessionem exigit delinquentis: tanti fit à Deo humilis peccantis confessio, ut ejus pretium suam gratiam rerum omnium pretiosissimam faciat: hæc enim non solum vulnera sanat peccatorum, quibus sauciata peccantis animae languet in mortis umbra; verum & ipsas cicatrices pedisse quas vulnere omnino abigit, deléctque, quo nullum amplius inflicti vulneris appareat vestigium: ait enim Deus per Jeremiam: *Ego sum, qui deleo iniquitates, & non memorabo*: non solum vulnera sanat, sed & cicatrices omnino obliterat: tunc vulnera curat, cum iniquitates delet; & cicatrices abolet, cum peccatorum inducit oblivionem, ideoque non solum ait Deus, deleo iniquitatem, sed subdit, *& non memorabo*, sed si nil est, vel esse potest, quod divinam valeat scientiam subterfugere, quomodo potest oblivio in Deum cadere? quomodo si hominum scelera exploratissima sunt divinae scientiae, quomodo potest Deus eorum oblivisci? Potest, ait D. Ambrosius, quatenus potest velle ea non recordari ad puniendum, si peccator eorum non obliviscatur ad dolendum in confessione, ait D. Ambrosius: *Hoc est dicere, non penes me erit memoria facti tui, si tui proprii non obliviscaris errati.* Excidit à Dei memoria peccatum, cum primum peccatorem illius poenitet; & illud confitetur: qui igitur sui se testem peccati probat, ejus Deus innocentiam approbat; quatenus remisso, prorsusque deleto scelere justus habetur, ac si non peccasset, ac innocens esset.

Peccaverat David; objecerat ei Propheta adulterium: fateatur Rex commissum scelus, seque sui criminis authorem probat, & testem, inquires: *Peccavi*, passus est suum vulnus, & illicè sanitati restituitur, accessit confessio, & recessit defectio; appo-

In 2. epist. D. Joannis.

Psalm. 39.

10.

Cap. 4. v. 9.

11. v. 29.

Psalm. 40.

47.

Lib. 7. mo. 7. v. 21.

Lib. de poenitentia.

12.

2. Reg. 12.

sitè D. Ambrosius: *dixit adversus se proximus testimonium, & voce confessionis emissã, statim adeptus est veniam peccatorum.* Ne quæ per peccata fuerunt animæ inflicta vulnera, diu obsint, & vulneratum ad mortem pertrahant, aperienda statim sunt: obsunt, si tegantur, quæ profunt detecta, Salomon, *Qui denudat arcana, amici fidem perdit.* Tartareus hostis, quia in id incumbit studij, ut nos fallat, toto nisu satagit, ne, quæ per patrata scelera vulnera contraximus, sacerdoti detegamus, ut quæ detecta prodesse, majus inferant contacta noxumentum. Quia conscientia emaculata clypeus est retundendis cacodæmonis telis aprissimus; hoc ideo sacramento Exhomologesis, qui se frequenter muniant diabolicos quosque propulsant assultus, vincunt tentationes, ac firmiores stant, nec ita facile succumbunt. Locuples testis est ipsa experientia; qui enim salvari hoc lavacro sordes abluunt, quas delinquendo contraxerunt, cautiores sunt, & in cultura virtutis studiosiores.

13.

Aded efficax, & salubre est exhomologesis lavacrum, ut quæ per pravos affectus fuerunt inflicta vulnera, non solum beneficâ sanet curatione; verum & cicatricum deleat relicta vestigia per virtutum studia, per sacerdotis paternam monitionem, fraternamque correctionem: animi ita mederi ægritudinibus, ut earum etiam oblitterentur vestigia, evellantur radices, summæ est virtutis, quam qui callet apud Senecam principis donatur nomenclatione, ait ipse. *Agat princeps curam non tantum salutis, sed etiam honestæ cicatricis.* Sunt, qui scædum curant vulnus, sed quia blandum non adhibent lenimentum; curationis asperitate cicatricem imprimunt vulnere scædiorem: morbum, quo laborat animus, sanant; sed ex severiori objurgatione, aut contumeliosa castigatione, morbo scædiora relinquunt vestigia: nullum animal homine morosius, nullum majori arte tractandum, pluribus laborat morbis; sed mollem desiderat medicinam, quâ abolitâ culpâ nullus supersit inolitæ malitiæ character; idque præstat piacularis exhomologesis, lachrymas elicit, quibus scelera procul abigit; omnemque delet stigmatis ignominiam.

14.

4. Reg. 5.

Lepræ contagione scædè laborabat Naaman Syrus vir erat, is ob res præclare gestas imprimis charus Regi Syriæ Benadado, cujus & militiæ erat præfectus; sed cum lepræ maculis toto corpore scædus alienos offenderet oculos, totamque jam medicam artem abstergendæ lepræ aptiorem frustra adhibuisset, pharmacum tandem ibi invenit; ubi nec quærebat, nec exposcebat. Adfuit domestici famulitij inter ancillas puella quædam religione hebræa nuper è bello abducta; hæc suæ narraverat heræ mira, quæ Numen Hebræorum agebat per Elisæum virum pietate, morumque probitate æquè commendatum, ac in veneratione ha-

bitum: narrata sibi à famula marito illic uxore detulit; is sanitatis appetens impetratis à rege commeatu, literisque commendatitijs; ad Jotamum regem Israëlitarum, Damasco Samariam, quavis disruptâ morâ contendit; spe valetudinis recuperandæ. Venit Naamanus cum equis, & curribus, stetitque ad ostium domus Elisæi; sed vir Dei ne quidem extra limen egressus, neque obvians venienti stratego, satis habuit per internuncium, seu Gieziū significare Naamo; quod si cuperet lepræ scæditates, ac maculas è corpore abstergere, iret ad Jordanem fluvium, quò septies ejusdem tinctus laticibus, aquisque madidus omnem corporis ablueret scabiem, maculasque abstergeret lepræ: ægrè tulit Naamus, Elisæum ei non venisse obviam; & duntaxat per internuncium ei significasse septenam illam in Jordane abluionem; præsertim cum patrij fluvij *Abana, & Pharphares* non minus limpidas, quàm Jordanes suis traherent è fontibus undas, quibus potuisset commodius lavari, & à lepra mundari; si frigidæ vis inesset lepræ abstergendæ. Cùmque reditum in patriam meditaretur, ac pararet; enixim famuli eum rogârunt, vellet remedium ab Elisæo indicatum experiri, cum & facile esset, & nulli ei posset noxumento esse. Paruit Naamus modestis famulorum precibus, & abluione septies repetita in Jordane, lepræ maculas omnes, ac vestigia ex abluto deterfit corpore; simulque patriæ superstitionis squalorem ab animo abegit; ac Jordanis abluione utriusque consuluit munditiæ corporis, & animi. *Descendit, & lavit se in Jordane septies juxta sermonem viri Dei, & restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli, & mandatus est.* Non solum septena illa abluione corporis maculas, ac morbum exuit; verum & omne pristina scæditatis vestigium, ac antiquorum ulcerum delevit argumenta; idque congruâ sacer historicus exprimit similitudine; cum dicit; *restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli;* caro enim parvuli squamosâ non obtegitur cute; nulli in ea apparent vibices; nulla sordet scæditas, nulla squallet macies; sed vivifico rigata succo efflorescit vegetior.

4. Reg. 40.

14.

15.

Hæc Naamani lotio in Jordane symbolum est expiatorij lavacri, quò beneficio sacre exhomologesis lepram, quam per patrata peccata contraximus, abluimus, simulque exuimus. Naaman Syrus peccantem prodit, vitiorum leprâ laborantem; is non purgatur nisi deposito superbiæ tumore, humilis, ac dolens sacerdotem accedat, cui propriam aperiat ægritudinem. Sperabat Naaman leprâ non magis laborans corporis, quàm animi inflatus tumore, occursum sibi adveniendi Elisæum: sed Propheta inanem averfatus Stratego pompam, ac latentem sub ambitiosa purpura scabiem per Gieziū ei famulum significavit, quid opus

Eccles. cap. 27. v. 17.

Lib. 2. de element.

opus esset factu : & ubi Naaman de suo remisit fastu , ac septies ablutionem repetit, desertis lepræ maculis, ac vestigiis integer convaluit : placuit nimirum Deo animi paulò ante arrogantiam intumescens demissio, quæ lepræ è corpore abstergendæ accommodatius fuit alexipharmacum, quam unda Jordanis. Peccatorum, qui leprâ laborat nisi deposito fastu, animoque demisso ad sacerdotem accedat, quas contraxit maculas, non abstergit. Est igitur Naamani à lepra curatio sacræ exhomologesis illustre symbolum ; quia ut scite ad rem nostram loquitur Chrysostomus. *Penitentia ita delet peccata, ut nec eorum remaneat, vestigium. In corporibus quidem hoc non licet; quia etiam si millies medicus elaboret, ac imponat vulneri remedia, vulnus quidem tollit, cicatrix verò permanet vulneris circumferens argumentum, aspectus deformitatem; Et licet in infinitum medicus consendat; non tamen cicatricem delere potest: ipsa namque natura repugnat imbecillitas, & artis impotentia, vilisque medicamentorum. Deus autem, cum delet peccata cicatricem, non relinquit, neque permittit remanere vestigium; sed cum sanitate pulchritudinem quoque restituit.*

Hæc est præclara sacræ exhomologesis virtus, ut cordis vera compunctione, conscientia maculas expurget; & lachrymis, quas dolor elicit, non solum, quæ animæ per scelus indulgentiam fuerunt vulnera inflata, pristina restituat integritati; verum & omne delet vestigium, obliteret cicatricem; & ubi vulnera sceditatem invexerant, pedissequus dolor speciem ingerat pulchritudinis, quæ conscientia excussis vitiorum umbris, tota splendescit lumine circumfusa supernæ gratiæ. Si te tuorum verè pœniteat scelus, tæque tui pudeat pluribus sceditati scelus maculis, quas fatagas lachrymis abstergere; non solum, quas contraxeras, exuis maculas; sed & innocentia induis venustatem, & candorem, quo vestigia omnia delentur scelerum.

Adolescentem prodigum paternæ substantiæ decoctorem procaces mulieres, cum quibus vitam instituerat voluptuosam ad omne pertraxerant scelus; & fucatae voluptatis lenociniis in tartarei aucupis allegerant rete: sunt quippe mulieres impudicæ venatoris cacodæmonis instrumenta; & fallentes aves, quæ lenocinii cantu, incautos juvenes attrahunt, ut perdant; alliciunt, ut enecent; quapropter Ecclesiastes, laqueum venatorum vocat blandam mulierem, inquiens: *Es inveni amariorem morte mulierem, qua laqueus venatorum est; & sagena cor ejus: vincula sunt manus illius, qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa.* Laqueus est procax mulier, quò etiam

fortiores capiuntur viri post calcata certamina, post delatas de deletis hostibus victorias; post devicta monstra, discerpitos leones, prostratos gigantes; ut Samson, de quo D. Ambrosius ait: *Samson validus, & forsus leonem suffocavit, sed In Apolog. Davidis po- amorem suum suffocare non potuit; vin. feriors. cula solvit hostium, sed suarum non solvit nexus cupiditatum: messes, incendit alienas, sed unius mulieris accensus ignibus messes sua virtutis amisit.*

Davidi, cui carnea gigantis Philisthæi moles nihil attulit detrimenti, mulier licet mollis maximum iatulit nocumentum; & qui in valle de prostrato gigante palmas collegerat; in solario domus regiæ, vel unico Bethsabeæ aspectu corrui ipse à muliere victus, & victus: imò neque hunc laqueum dirumpere valuit Hercules, licet leones dilaceraverit, urfos in frustra discerperit, serpentes enecaverit lernæam hydram ferro, & igne extinxerit; quem non valuerunt, nec armati homines, nec ferocientes belluæ vincere, hunc vincire potuerunt foemina, cum apud Omphalem, & Jolen voluptatum illecebris fuit irretitus hoc laqueo venatorum: neque alij sunt hujusmodi Venatores, quorum procaces mulieres sunt laquei, quàm cacodæmones, qui meretricio quæstu compendium faciunt: quapropter etiam Chrysostomus cellam meretriciam diaboli vocat officinam, in qua tartareus proxenata infamem hanc mercem venum exponit: & alibi vocat cacodæmones meretricantis mulieris lenones; quia sicut hi amatores meretricibus, conciliant: ita diabolus instar lenonis plurimis libidinosis suggestionibus ad scorta pertrahit: quos inter etiam prodigum adolescentem, qui suggestionem cacodæmonis mulierum captus illecebris, cum meretricibus paternam decoxit substantiam: & licet in cœno scditissimæ libidinis cum porcis, quibus præerat, mergeretur: cum primùm tamen è putida, ac cœnosa sordiditate palude, & ipsum cœpit sui pudere, & antea vitæ pœnitere; ac dolore correptus domesticos repetijt lares veniam impetraturus; ea fuit vis doloris, ac pœnitentiæ, ut patrem ad misericordiam flexerit, & reduci filio obviaverit, & paterni amoris osculo exceperit. *Et misericordia mors est, & accurrens cecidit circa collum ejus, & osculatus est eum.* quæ verba expendens S. Chrysologus ait: *Sic pater judicat, sic emendat. sic peccanti filio dat oscula, non flagella. Delicta non videt vis amoris, & ideo pater peccata filij redemit osculo, clausis amplexu: ne nudaret pater filij crimina, pater filium ne scdaret. Pater sic curat filij vulnera, ut filio cicatricem; navum filio ne relinquat.* Ita pater prodigi adolescentis vulnera curat, ut nec cicatricem relinquat, quia respicientis exhomologesis, non solum, quæ vitia vulnera inflixerunt,

19.

Homil. 2 in Math.

In Epist. 1. ad Corinth. 6.

Luc. 15. v. 20.

Serm. 3.

Homil. 80. ad Rom.

16.

18.

Cap. 7. v. 27.

runt, erat, ac pristinae restituit integritati; verum etiam superstites oblitterat cicatrices, seu pravae omnes excutit affectus ad eadem vitia, quibus antea indulserat.

§. III.

Tanta sunt efficacia resipiscentis lachryma, ut non solum fœditates abstergant, quas per pravae affectus conscientia contraxerat; & noxarum eluant, deleantque maculas; verum & incrementa invehant nitoris.

19.

Dolor resipiscentis non solum vulneribus medetur, sed & eorundem oblitterat reliquias. Imò tantæ dixerim esse virtutis, ut quæ facta sunt, reddat non facta, neque à vero finit me abscedere resipiscens Magdalena, quæ erat in civitate peccatrix, cum Christus rogatus discubuisse Pharisei convivio. *Ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix*, cum primum novit Magistrum Christum in domo accubuisse Pharisei, aperuit alabastrum, & stans retrò secus pedes ejus lachrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus, & unguento ungebat: fudit mulier resipiscens lachrymas, non tam Christi absterfura pedes, quam propria sua deletura peccata; lachrymas fudit; quibus cum maderent Christi pedes, lugeatis caput exardebat amore: capillos solvit, non solum ut Christi pedes tergeret, sed ut expanso veluti rete, quam perdidit innocentiam, & Numinis gratiam aucuparetur: aperit alabastrum, ut quæ malè olere peccando assueverat, bonus & ipsa odor fieret. Videns autem Phariseus, qui Christum convivio exceperat, secum loquens, aiebat: *Hic, si esset Propheta, sciret utique, quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est*: ideo Phariseus cœpit anceps animo hæere, an Magister Christus, quem convivio exceperat, Propheta esset, quia vim lachrymarum charitate fluentium, & virtutem doloris resipiscentis ignoraverat: imò quia Propheta erat, & quidem magnus ille, quem Moyses prædixerat, noverat fœminam non accessisse ad eum, peccatricem, sed piscatricem, & retia capillorum extendisse in prædam divinæ gratiæ, & innocentiae, quam perdidit in civitate: lachrymas ad pedes Christi fudit, sed salubri hoc imbri non solum sordes, quas peccando contraxerat, delevit; sed & proscissam doloris vomere cordis tellurem irrigavit; ut quæ antea non nisi vepreta produxerat vitiorum, tandem inciperet in flores vernare virtutum: licet esset mulier antea in civitate peccatrix, post uberes pœnitentiæ lachrymas, ac capillorum explicata retia deperditæ sit piscatrix innocentiae, nec amplius est peccatrix.

20.

A veritate igitur deflexit Phariseus; cum probrum peccatricis in Magdalenam inflexit irrigantem lachrymis non tam Christi pedes, quam abstergentem, quas contraxerat in civitate criminum sordes; nimirum post pœnitentiæ lachrymas, in ipsis velut in amaro freto, probrum peccatricis in scopulos illisum doloris naufragum periit; & quæ peccatrix erat, hociâ freto facta piscatrix pretiosissimum divinæ gratiæ fuit margaritum expiscata. Non diffiteor, plures in civitate Magdalenam contraxisse ægritudines, sed sanitatem recuperata ad cœlestem properavit Medicum, qui neque infirmitatis reliquit vestigia, cum & vulnerum deleverit cicatrices; recessit à civitate, ubi peccavit; & ad Christum accessit, ubi veniam impetravit; & resipiscens mulier vi pœnitentiæ, ac lachrymarum, cuncta non solum ulcera criminum curavit; verum cordis compunctione cicatricum etiam procuravit expunctionem, quia ut scitè ait Cæsareus Arelatensis Episcopus. *Nos ergo, quibus adhuc, & sic sub incerta brevitate conceditur curare maculas: lavare culpas, subvenire præteritis, consulere futuris, & facere infesta de factis totis viribus laboremus, ut quod vivimus, ad vitam possit apponi.*

Homil. 17.

21.

Ea est pœnitentiæ virtus; ut ejus beneficio valeamus facere infesta de factis, quia vera compunctio non solum scelera, ejusque vestigia expungit; sed adeo gratiæ incrementat venustatem, & resipiscentis auget pulchritudinem, ac si is nunquam cœno fuisset vitiorum fœdatus: non solum resipiscentiæ sordes abluit, abstergit, & delet; verum eam ingerit munditiem, adfert candorem innocentiae, ac si hæc nunquam per patrata scelera fuisset deperdita. Pœnitentia igitur, si vera sit, ac perfecta antea scelera ita radicitus delet, ut dicatur facere infesta de factis, quatenus per pœnitentiam, ac veram resipiscentiam, ita scelera delentur, ut nullum superstes maneat in resipiscente scelerum vestigium; imò neque ullum probrosum peccati nomen, nec indicium, ac si pœnitentia, & emendatio innocentiam recuderet: adeo sunt resipiscentis lachrymæ efficaces, quæ etiam in ossibus, ac intimioribus medullis peccata scrutantes ea radicitus evellant.

22.

Resipiscentis lachrymæ intimiora penetrant viscera, nec quidquam incuratum relinquunt, imò neque vulnerum relinquunt stigmata, ac cicatrices: quin imò fœditatem stigmatis aucto delent innocentiae nitore. Non enim cœlestis Medicus Christus infesta per patrata crimina curavit vulnera, quin etiam eorum vestigia prorsus deleverit; ut quæ fuerat delinquentis conscientia multiplici ulcere saucia, fiat beneficio lachrymarum uberiori candore nitidior.

dior. Vocatus fuerat Christus, & rogatus à Centurione, ut suam dignaretur domum ingredi, & ægrotantem puerum invisere, simulque pristinæ restituere sanitati; quod cum præstitisset, ac filium curasset Centurionis, ingressus postea domum Petri, ejus itidem socrum febricitantem depulsa ægritudine sanavit. *Cum venisset JESUS in domum Petri, vidit socrum ejus jacentem: & febricitantem, & tetigit manum ejus, & dimisit eum febris, & surrexit, & ministrabat eis.* Non luxus in epulis, non discumbendi voluptas, sed jacentis infirmitas; non prandendi necessitas, sed exercendæ charitatis occasio; non humani pompa convivij, sed divinæ opus virtutis Christum accerserat in domum Petri; ubi cum primùm ad ejus socrum febricitantem accessit, ab eo febrilis ardor recessit, quia ibi nequit infirmitas harere; ubi salutis author adheret: perinde fuit jacentem Petri socrum tangere, ac eum pristinæ restituere incolunitati; cum non linguæ tantùm Christi imperantis, sed & digitis tangentis JESU fuerint illic morbi obsecuti: argutè Chrysologus. *Ministrare illam ad indicium reddita sanitatis admisit. Christus sic fugat morbos, ut vires pristinas mox reducat. Ubi curat ars, ibi infirmitatis residet lassitudo; ubi sanat virtus, ibi languor vestigium non relinquit.* Id proprium cœlestis Medici, peccatoris multiplici vulnere faucij lachrymas elicere respicientiæ, quibus non solum sordes abstergit, & vulnera claudit, sed & ulcerum cicatrices radicibus abolet; ne quid superstit, quod memoriam valeat pristinæ ægritudinis refricare: ita beneficio lachrymarum, quas dolor elicit respicientis, abolentur delicta, ita expunguntur peccatorum ulcera divinæ gratiæ officiositate, ut videantur infecta, quæ facta fuerant, quia ut scitè Chrysologus. *Ubi curat ars, ibi infirmitatis residet lassitudo; ubi sanat virtus, ibi languor vestigium non relinquit.*

22. Adeo efficax est obobalsamum lachrymarum, quas respicientis dolor extorquet, ut non solum vulnera curet, & cicatrices deleat, verùm etiam specialem conciliet gratiam, cordisque decorem, ut quod innocentis amor non meretur, id post patrata crimina, post deperditam innocentiam respicientis obtineat dolor; sitque propterea acri reprehensione is dignus, qui caducam esse pœnitentiæ gratiam blatèrat, & male sanam pœnitentis valetudinem, quasi sub dolosis pœnitentiæ cineribus adhuc scintillæ delitescerent scelerum suscitandis impuris flammis servandæ ad quamlibet occasiunculam, seque sistentem opportunitatem: quos spargit vera pœnitentia cineres, non scelerum aptantur favillis fovendis, sed æstus omnes pravorum affectuum hoc in cinere etiam cinchunt: adeo efficaces sunt lachrymæ, *Verani de Affectionibus Tom. 1.*

quibus hi cineres imbuuntur, ut non solum depravatæ concupiscentiæ flammæ extinguant, verùm & culpis ipsis naufragium aperiant. Cum extendisset Moyles manum suam contra mare rubrum, fugientibus Egyptiis occurrerunt aquæ, quibus submersi miserè perierunt, cum filij Israël sicco vestigio per medios fluctus ambulaverint: *Filij autem Israël perrexerunt per medium sicci maris.* Hoc in transitu Enodius adumbratam intellexit baptismi, & lachrymarum virtutem, inquiring: *Ut Hebraus transeat, Egyptius deprimitur: & mergitur in aqua corporibus solentisiat culpa naufragium,* perinde ac baptismi lavacro culparum absterguntur maculæ, quæ veluti naufragium passæ, hæc in unda porsus abolentur, pereuntque; ita in fluctibus lachrymarum, quas dolor respicientis elicit: propitio naufragio culpæ submerguntur, & ita radicibus abolentur, ut earum amplius non recorderetur Deus, qui propterea per Isaiam ait: *Ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor,* quia ut scitè expendit Petrus Damianus. *Deus ad transcendendum difficile est, & facile ad miserendum, & cum delicta remiserit, ita sunt, ac si nunquam fuissent, & quasi insabum sit, quod factum est: & hanc virtutem Numinis gratia lachrymis impertitur respicientis: hinc Petrus, qui Magistrum Christum in ejus passione tertio negaverat; tertio etiam eundem confitetur, & quoties delinquendo culpam contraxerat, toties etiam diligendo gratiam conquieserat. Gratiam obtinet, qua respiciens interno dolore tactus lachrymas fundit, quibus trinam abstergit contractæ culpæ maculam: neque lachrymarum hic imber in tellurem cecidit probro laborantem sterilitatis, cum & fructus veræ pœnitentiæ promoverit. Petrus lapsus fuerat, antequam fletet: sed postquam lachrymas fudit, ad supremam in militante ecclesia eligitur dignitatem; & qui ante lachrymas prævaricator extitit, fultis mox lachrymis pastor assumitur dominici gregis, & qui prius se non rexit, aliis regendis assumitur idoneus: passione enim dominica peccatâ interrogavit JESUS Simonem Petrum. *Simon Joannis dilige me plus his: dicit ei etiam Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei, pascite agnos meos.**

Ea est lachrymarum vis, quæ non solum, quæ per patrata crimina fuere sordes contractæ absterguntur; verùm & ipsi delinquentes absterfis maculis lachrymarum effusione, veluti vernali imbri irrigati cultura virtutum efflorescunt felicius, ac sanctius; sintque propterea lachrymæ respicientis, quæ vires addunt, & per studia virtutum ad uberiora evehunt gratiæ incrementa, ut notat in lapsu, & respicientia D. Petri S. Maximus inquiring: *Postquam negavis Dominum Deum melior fuis: fidelior enim...*

Exod. 14. v.

Exod. 14. v. 20.

In bened. 107.

43. v. 27.

Serm. 64.

Joannis 1. v. 13.

29.

Homil. 4. de S. Petro.

*factus est, postquam fidem se perdidisse desle-
vit, atque ideo majorem gratiam reperit,
quam amisit.* Quam efficax fuit vis lachry-
marum? Petrus, qui propè ignem frigit,
resipiscentiæ lachrymis ablutus exarsit amo-
re; & sicut in Pontificis arrio frigescens
trinæ negationis pruinas sparsit, quibus flo-
rem decoxit virtutis; ita pœnitentiæ fle-
tibus sic incaluit, ut plus cæteris exarsisse
amore in Magistrum Christum fateatur; nimirum
fidelior evasit, cum se fidem per-
didisse deslevit: quod si in dominica pas-
sione riguerat frigore; post trinam mox
negationem cum flammeâ lachrymarum un-
dâ cœpit culpam abstergere, præ cæteris fer-
ventiore æstuavit ipse charitate; nimirum
in officina lachrymarum, quas dolor elicit
resipiscentiæ, ardentior excuditur amor,
quò & Petrus cæteris ferventiùs est Magistru-
rum prosecutus: siquidem qui ante culpam
erraverat, & in dominicæ passionis pelago
fluctuans ad infidelitatis syrtes illuster fi-
dei naufragium fuerat passus; mox lachry-
marum procellâ altè immersus; ita perijt
naufraga culpa, ut sospes ipse emergens à
lachrymarum profusione uberiores foverit a-
moris flammâs; & incrementum dilectio-
nis, quod amor non videbatur promereri
ante trinam negationem, visus est Petrus
obtinuisse post culpam beneficio lachryma-
rum, quibus ita absterfit repetitæ culpæ
sordes, & conscientiam lavit, quò me-
ruerit, uberiori ardere flammâ dilectio-
nis.

24.

Ita est conscientia emaculata probos,
quosque excitat, fovetque affectus: si la-
chrymæ resipiscentiæ conscientiam abluunt,
mentem simul irrigant, quæ flores germinat
proborum affectuum, & præsertim
rosam dilectionis, quâ resipiscens suavius
oler. In genua procumbens Maria Magda-
lena pedes Magistri Christi osculatur, &
oculis imbre inundantibus lachrymarum
vestigia abluat Redemptoris; *lachrymis
capit pedes ejus rigare*: cœpisse tantum
dicitur, non quia postquam inceperat im-
bres fundere lachrymarum, quibus, quas
in patris delictis contraxerat maculas,
ablueret, postea oculos exsiccaret; sed
dicitur cœpisse pedes ejus rigare, eò quia
nulla interjecta mora, absque ullo inter-
vallo junguntur simul, & lachrymæ resi-
piscentiæ, & indulgentia remittentiæ; vix
cœpit mulier peccatrix lachrymas fundere,
& illicè incepit intus ferventiori ardere a-
more; effusio lachrymarum, infusio fuit
charitatis, qua mulier lachrymis madida
eò ardentius disflagravit; quò uberius ipsa
madebat lachrymis. Quam beneficæ
sunt resipiscentiæ lachrymæ, quæ simul con-
scientiam abluunt, sordes abstergunt, &
mentem divino inflammant amore! pro-
digium est divitiæ gratiæ, lachrymas suppe-
ditare flammarum fomentum; hæc lach-

Luc. 7.

rymarum unda non extinguit, sed fovet,
& favet, nutritque ignem charitatis; &
mensura amoris in resipiscente muliere,
non tam ex uberiori æstu, quam ex
profusione lachrymarum, ac culparum
metitur magnitudine, quòdque Magister
Christus suos edocuit Discipulos evulgata
parabola. *Duo debitores erant cuidam
feneratori, unus debebat denarios quin-
gentos, & alius quinquaginta. Non ha-
bentibus illis, unde redderent, donavit
utrisque: & interrogans Petrum subdit:
Quis eum plus diligit, respondens Simon
dixit: aestimo, quia is, cui plus dona-
vit: At ille dixit: rectè judicasti, ni-
mirum mensura amoris ex magnitudine
desumitur culparum, quæ remittuntur,
Magdalena, quia per effusas lachrymas
sordes omnes absterlerat culparum; eo
cœpit igne exardescere charitatis, ut eva-
poratis per oculos libidinum sceditatibus
ex ipso vitiorum squalore amoris incen-
dium excitaverit, ac foverit: pulchrè D.
Petrus Damianus ait: *Si celestis sapien-
tia carnis ejus incentiva perdomuit, &
extinxit: Sancti Spiritus ardor lumbos ejus,
ac renes extinxit, ut dum vasculum
suum quotidianis superna gratia fluentis in-
funderet, carnis extincta materia nullam
titillanti luxuria fomitem ministraret.* Ni-
mirum in Magdalena carnis involuta il-
lecebris, ac in civitate diu peccatrice, a-
deo flammeus divini Spiritus ardor per pœ-
nitentiæ lachrymas exarsit, ut carnis in-
centiva penitus extinxerit, & cum jam
cineresceret tota libidinis materia; nil su-
peruit, quò titillanti luxuriæ fomes su-
pereditaretur: ita emaculata conscientia per
lachrymarum eluvionem potis est, ac ido-
nea probis excitandis affectibus, ac im-
probis abigendis, ut prorsus extincto ti-
tillantis libidinis æstu sanctiorem exciter
ignem, quo innocentius ardeat charitatis
flammâ, & simul cineriat pravorum fo-
mes affectuum.*

Luc. 7. v.

42.

Serm. 21.

Neque sterile scit in corde hæc amoris
flamma, quam emaculata conscientia ex-
citât, & fovet, sed ferax est piorum ma-
ter desideriorum, ac cæterorum affectu-
um, quibus, qui conscientiam defœca-
tam experitur, satagit per exercitia vir-
tutum Deo adhærescere: hinc Regius Pro-
pheta cum imbre lachrymarum, quas con-
traxerat, scelerum maculas absterfisset,
nonnisi hæc pia fovit desideria, & Deo sic
modulatè occinuit: *Retribuere servo tuo vi-
visca me.* *Concupivisti anima mea deside-
rare justificationes tuas in omni tempore.*
Observat Origenes in catena Græcorum
Patrum apud Corderium, Davidem
consultò dixisse, se concupivisse desi-
derare, ne fortassis crederetur potuisse ali-
quando satiari: siquidem qui exoptat desi-
derium eo vacuus est, quod optat, nec rebus
sa-

25.

Psalm. 118.

sa-

fatiatur, quas exoptat; sed novis desiderijs plura desiderat, quibus fatietur: *concupivit anima mea desiderare justificationes tuas*, non dicit, quod concupierit, sed optaverit concupiscere in omni tempore Numinis justificationes; quia conscientia emaculata non unum fovet desiderium, sed plura in se excitat, quibus desiderat multiplici desiderio desiderare Numinis justificationes; non per paucos dies, vel annos, sed jugiter, & in omni tempore; & ita desiderio desiderare studia virtutum, exercitia pietatis, Numinis cultu, ac Dei justificationes, currus proborum affectuum onustus videtur, quo plura voluntur excitata desideria, ut unum aliud ad se trahat, quia emaculata conscientia fomitem suppeditat amoris, quo accenduntur desideria, quae minimè satiant, cum vel ipsa desideria concupiscant adhuc desiderare, ut luculenter edisserit Richardus Victorinus inquiring: *Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas, non potuit satiari desiderio, quia nihil nisi desiderare concupiscit, fames enim anima desiderium est: sic verò Deum amans anima amore non satiatur, quia Deus amor est, quem qui amat, amorem amat, amare autem amorem circumlocutio facit, ut nullus sit finis amoris.*

S. IV.

Anhela est virtus, quam conscientia emaculata fovet; quiescere nescia ultra semper progreditur, ne retrograda à se ipsa deficiat.

26. **C**onscientia emaculata ita probos fovet affectus, ac pia excitat desideria, quod circumlocutio describat non vitiosum, sed virtuosum; quia amor amorem, & desiderium aliud excitat desiderium, nec unquam desiderijs, qui piè desiderat, fatiatur; sed ipsam esurit famem desideriorum; anhela enim est virtus quiescere nescia ultra semper progreditur, ne retrograda à se ipsa deficiat: & hæc desideria desiderandi nova semper desideria circulus est virtutis, quæ ita agit per exercitia bonorum operum, ut quiescere nolit posse velle: & hæc est sitis illa desideriorum, quæ novis semper desiderijs immittatè sanctitatem consummat; quia desiderare desideria curriculum est indefessæ virtutis, & meta sanctitatum omnium. Hinc ait Regius Vates: *Hereditate acquisivi testimonia tua in æternum, quia exultatio cordis mei sunt. Inclina vi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum.* Nimirum piè desiderat, & enixim exoptat vires suas exercere in divinis adimplendis justificationibus, ac mandatis, non pro aliquo duntaxat præscripto tempore, sed jugiter, ac in æternum: *Inclina vi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum*: sed si David per-

De gradibus charitatis cap. 3.

psalm. 118.

inde ac cæteri homines fuit interitui obnoxius, ac proinde ejus vitæ dies erant brevi finiendi, quomodo asserit, inclinasse cor suum ad faciendas justificationes Dei in æternum? an non æternitatem dum adstruit, ipsam destruit? eam siquidem vitæ suæ brevi metitur spatio. Verum licet fuerit & ipse brevi moriturus, adhuc rectè dixit cor suum inclinasse ad faciendas Numinis justificationes in æternum, quia defœcata conscientia pia fovebat desideria, quibus insatiabili, & sancta ambitione exoptabat, vel ipsam adæquare æternitatem, quia virtus limitum angustias abigit, & laxius semper dilatari exambit: luculenter D. Bernardus ait: *Vera virtus finem nescit, tempore non clauditur. Nunquam justus arbitrat se comprehendisse, nunquam dicit satis est, sed semper esurit, sititque justitiam, ita ut si semper viveret, semper quantum in se est, justior esse contenderet; semper de bono in melius proficere totis viribus conaretur, non enim ad annum, vel ad tempus instar mercenarij, sed in æternum divino se mancipat famulatus juxta illud: inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum.*

Epist. 153.

Tametsi virtus, quam conscientia emaculata fovet re ipsa temporaria sit, voto tamen, ac desiderio est æterna; quatenus in tempore sua ad æternitatem pia desideria protendit. Virtus enim quæ suas in defœcata conscientia radices egit, tempore non clauditur, & æternitatem ipsam æmularur, quam si non re, pijs tamen desiderijs satagit exæquare. Piorum affectuum officina nullo temporis spatio angustatur, sed quæ in ipsa cudentur desideria, pia quadam temeritate in totam se se æternitatem nituntur extendere; quia ut ait Bernardus vera virtus finem nescit, tempore non clauditur, nunquam dicit satis est; sed semper esurit, sititque justitiam. Etiam cœlestis Sponsus hisce tenetur desideriis, quibus propterea se suæ sponsæ efficit desiderabilem, exhibetque optabilem: cum enim sponsa sui pulchritudinem sponsi descripsisset, breviori elogio exhibitura ejus venustatem ait: *Totus desiderabilis & talis est dilectus meus.* Quid quod sponsa suum commendat sponsum, eò quia se desiderabilem exhibeat? *totus desiderabilis* est inquit, seu ut habet textus hebræus *Et totus desiderabilis*, ubi D. Hieronymus explicat, *Et totus concupiscentia*, est enim concupiscentia desiderium vividius; quodque ardentius in animo fervet, rectè igitur à sponsa suus vocatur sponsum desiderabilis, seu ferventioribus exardens desiderijs, quia cum esset consummata virtutis idæa, & ipsa summa perfectio, non potuit luculentius, ac vividius hanc sponsum virtutem describere, quam per ipsa desideria, hæc enim ad ardua quæque, imò & impossibilia se extendunt, & veluti æternæ, ac divinæ æmula omnipotentia, ipsam bono-

27.

Cant. 5. 70. 17.

Lib. 1. con. 17. Jovin.

rum operum. æternitatem desiderio exam-
biant metiri.

28. Pergit David in suis desideriis, quæ con-
scientia emaculata intus excitabat, & ani-
mum incitabat ad ardua quæque, & loquens

Psalm. 30.
v. 11.

Dilata os tuum, & implebo illud. Non dicit extende ad opus manus tuas, & ego implebo illas, sed ait dilata os tuum, sed si oris spatium arctioribus clauditur limitibus; & manus si aperiatur, laxius extenditur; cur non potius dixit, dilata manum tuam, & implebo illam? Cur igitur maluerit oris dilatationem manus præferre expansioni? cum nil magis expromptum, magisque parabile sit, quam oris apertio? sed non fuit David locutus de extimo capitis ore, sed de intimo cordis desiderio, quod adeo dilatur, ut re nulla impleatur, nisi sola summi boni possessione: scitè D. Augustinus: *Dilata os tuum, & implebo illud, non os corporis; sed os cordis. Os verò cordis non est aliud, quam desiderium cordis; quare istud aperiendum est, ut vitâ, scilicet virtute, quâ spiritualiter vivimus, quâ ad vitam æternam tendimus, impleatur.* Augustino adveniens Hugo Victorinus expendens illud Davidis: *Dilata os tuum, & implebo illud, ait: Quid est os interioris hominis, nisi desiderium cordis? sed hoc os omnes Ægypti delicia implere non possunt; quia omnes divitia mundi carnali desiderio satisfacere nequeunt.* Noltra siquidem desideria sinum laxant accipientis, quem non nisi summum bonum, illudque infinitum explent.

In Psalm. 30.

29.

Quærit igitur Deus oris nostri dilata-
tionem, seu desiderii nostri appetentiam,
ut sua nobis beneficia munificentius indul-
geat; ac si humana desideria appetentius hi-
antia sinum extendant nostræ capacitatis, &
acceptam à Deo gratiam tutius custodiant.
Desiderat Deus nostri desiderii dilatationem,
quam possit ipse explere, & nobis sua præ-
bere beneficia, quæ à nobis possessa, ne cito
in nobis pereant, prodiga beneficiorum ja-
ctura, nova vult desideria nos desiderare de-
sideriorum; quia ut acutè observat Eusebius:
*Non potest beneficium custodire, qui nescit
desiderare, periclitatur munerantis donum,
si non inveniat custodientis affectum.* Hiante
igitur desiderio vult Deus, ut latius os men-
tis dilatemus, quò plura accipiamus bene-
ficia, & custodiamus. Quàm ferax piorum
affectuum, ac desideriorum est conscientia;
quam respicientis lachrymæ abluunt, ac ir-
rigant? sunt huiusmodi lachrymæ, quas di-
vini Spiritus elicit gratia, veluti semina,
quæ in tellure cordis nostri pœnitentiæ, ac
doloris aratro excissa excipiuntur, ac in
probos efflorescunt affectus. Sunt hæc la-
chrymæ beneficis imber, quò probrum de-
letur sterilitatis, & sordes absterguntur vi-
tiorum: anima enim nostra nisi rosido hoc
imbre perfundatur funditus arefcit; & ad
nullius piæ affectus germen, ac sanctæ opera-
tionis florem potest esse fecunda. Est ro-

*Homil. 21.
de paschate*

scidus hic imber, quem sanctus Spiritus ex
oculis elicit respicientis, qui lumen menti-
bus ingerit, desiderium in corde excitat;
vires suppeditat; siquidem illustrat, ut quæ
rectè eundum sit videamus; provocat, ut ve-
limus; roborat, ut bona, quæ volumus im-
plere possimus: ex hisce lachrymis prodit
cordis fecunditas, & ex hac feracitate piæ
omnes germinant affectus.

Imò adeo conscientia emaculata cele-
sti lachrymarum rore perfusa, ac piorum
affectuum multiplici flore ornata Deo arri-
det, ut gaudium sit Angelorum. Isaias de-
scribens festum Neomeniæ ait: *Et eris men-
sis ex mense, Sabbathum ex Sabbatho*, hoc
est festum festo succedet; & iusti festivam
nunquam interrumpent lætitiâ; nec ullo
tribulationum mœrore internum funestabi-
tur gaudium: mensis siquidem est festum
Neomeniæ; Sabbathum autem creberri-
mum populi Dei festum, seu dies est quieti
sacrum, ac tranquillæ destinatus felicitati;
& symbolum est cœlestis beatitatis, ac præ-
mium veræ religionis. Hanc verò Neome-
niam ex Neomenia, & Sabbathum ex Sab-
batho Cornelius interpretatur de conscien-
tia emaculata ex Hugone Victorino, ubi ait:
*Conscientia bona titulus est religionis, hostis
deliciarum, aureum reclinatorium gaudium
Angelorum, arca fœderis, aula Dei, habitaculum
Spiritus sancti, liber signatus, & clausus,
& in die iudicij aperiendus:* vocat con-
scientiam emaculatam Angelorum gaudium,
quo incessanter beantur; gaudent cœlestes
Spiritus, ac incolæ supremæ patriæ, si con-
scientiam videant respicientiæ lachrymis æ-
què irrigatam, ac satam; quia inde probi
omnes germinant affectus, vernantque vir-
tutis flores; quibus ridet, & simul cœlesti-
bus arridet exulta pœnitentiæ vomere cor-
dis nostri tellus; & efflorescit ornata virtu-
tibus emaculata conscientia, quæ propterea
gaudium dicitur Angelorum, imò & titulus
religionis, quatenus illustri titulo insigni-
tur religio, si fideles conscientiam custodiant
emaculatam: & sicut titulus est succincti
libri, vel capitis summa, ac luculentum to-
tius operis breviarium; ita conscientia emaculata
clenchus est Evangelicæ perfectionis,
ac cœlestis gloriæ symbolum; proinde est
religionis titulus.

Neque procellarum turbines, aut tem-
pestatum fulmina metuuntur, ubi conscien-
tia nullâ sordescit sceleris maculâ, sed in pro-
bos quosque efflorescit affectus; & cœlestis
conscientia bona in homine locus ille, quem
David ait in pace constitutum, ejusque ha-
bitationem in Sion: *Et factus est in pace la-
cus ejus, habitatio ejus in Sion*, hoc est in
loco tranquillitatis, & lætitiæ, quia ubi
conscientia emaculata in probos efflorescit
affectus, ibi est habitatio Numinis, ac Dei
sedes, scitè Cassianus: *Non enim in consuetu-
certaminis, neque in collationibus vitio-
rum locus Deo factus est, sed in castimonia
pace.*

30

Cap. 66. v. 23.

*In Cap. 15.
Prov. v. 21.
Lit. 3. de u-
tima cap. 15.*

31

Psalm. 77.

Collat. 1. v. 11.

pace, & cordis tranquillitate perpetua, hanc-
que pacis locum extinctione carnalium pas-
sionum si quis meruerit obtinere, ex hoc quo-
que proficiens gradu Sion Spiritualis, id est
specula Dei consequetur effectum, erit etiam
habitatio ejus in Sion.

32.

Conscientia à quavis sceleris macula, ut
sit defœcata, & in pace sit locus ejus necesse
est, sit pax, quæ bellum indicat pravis affectibus,
contra quos ita pugnet, ut eos expugnet; nisi
enim pravas omnes coercuerit, ac prostraverit
passiones, non est locus conscientie mundæ
in pace; nec habitatio ejus in Sion, ideoque
cum dixisset: *Et factus est in pace locus ejus,*
& habitatio ejus in Sion, rectè subdit, *Ibi*
confregit potentias arcuum, scutum, gladium
& bellum, tametsi Deus corda inhabitet ho-
minum justorum; in illis tamen ea præser-
tim ratione commoratur, quibus ex coerci-
tis pravis affectibus, ac carnalium passionum
extinctione, perfecta inest conscientie tran-
quillitas, ac tranquilla serenitas: abactis e-
nim pravorum affectuum cogitationibus e-
maculatae conscientie tranquillitas emergit,
quæ Numini mansionem apparat; ideo cum
David dixisset: *Et factus est in pace locus*
ejus, & habitatio in Sion, postea subdit ve-
luti causam assignans hujus habitationis: *Ibi*
confregit potentias arcuum, scutum, gladium,
& bellum, quia ut opportunè expendit D.
Ambrosius, *Ubi quietus affectus nulli diver-*
sarum cupiditatum exagitur fluctibus, nul-
li avaritia turbatur procellis, nulli queren-
darum divitiarum ignescit incendijs: ipse est,
qui speculatur æterna, & habitat in Sion con-
fringens omnia Spiritualium instrumenta
bellorum, conterens arma, quibus Diabolus
ignita dirigit jacula, graves pectoribus ho-
minum solet inurere passiones.

Psalm. 75.
v. 3.

lib. de Na.
lib. cap. 24.

33.

Est igitur conscientia emaculata tran-
quilla pax, & munita arx à Deo custodita, si
in ipsa pravis affectibus bellum indicatur, si
carnales passiones prosternantur, quibus con-
suevit Diabolus pectora inurere hominum.
Id datur emaculatae conscientie gloriæ, quod
ignita adversariorum jacula irrideat, & pu-
gnaces tartarei hostis potentias confringat,
ac rebellantis concupiscentie tumultuantes
affectus coercet, & omnia retundat adver-
sarij jacula; imò & Judicium calumnias, ac
falsa, quæ adversus ipsam feruntur testimo-
nia. Testis est Susanna pudicitie cultrix, cu-
jus conscientia emaculata calumnias delusit
insanientium senum: non solum nive exul-
tæ pudicitie flammam extinxit foedæ libidi-
nis, quæ in senibus Judicibus exarserat, &
eorundem delusit calumnias, excussit vasa-
menta; sed etiam victrix, quia confregit po-
tentias arcuum, plurimum fuit gloriæ e-
nasta: luculenter Augustinus ait: *Sed nec*
fœmineus sexus sui fraudatur exemplis, qui
pudicitia ornatum salubriter reservavit,
Susanna illustris, decus pudicitia vicit impu-
dentiam Judicum, perulantiam seniorum
compressit audacem, ne castas in ea pate-

Tomo 10.
Serm. 69 in
append.

retur injuriam. Stabat Susanna in judicio
falsorum, mendacibus oppressa testimonijs:
stabat non tanquam Rea, sed pro castitate
tuenda fortiter moritura. Ibat ergo pudica
ad supplicium, non adulterum corpus, in quo
extrema libido exarserat, & Diabolus in-
flammaverat. Quod protexerat virtus, &
ornaverat pudor illesus, illesum ibat in mor-
tis exitium. Egregium portabat caput, cu-
jus vultum integra conscientia sublimabat
ad cælum: nimirum ea est emaculatae con-
scientie vis, ut Susannæ caput propudiosi
sceleris mole degravatum non in terram de-
mitteret, sed in cælum excelcius eveheret;
quia emaculata conscientia confringit poten-
tias arcuum, & sævientes Magistratum
falces exarmat, ruentemque in lapides po-
pulum, licet inermis, compescit, & ejus coër-
cet impetum.

34.

Insanientes libidine Senes, ideoque non
boni Judices, sed mali testes, deposito testi-
monio, quod delusa dictaverat libido, ac
veteratoria petulantia, accusantes pudicæ
Susannæ scelus mendaci lingua, ac ore falsato
dixerunt *hujus rei testes sumus,* & sicut e-
rant ex senioribus, qui majori pollebant
authoritate, credidit illico iisdem populus,
adeo ut fuerit Susanna ad non patratri flagi-
tij subeundum supplicium damnata; sed e-
jus conscientia emaculata pericula evasit, quæ
imminebant, & falsa elusit testimonia: *Cum*
Daniel, 13.
quo duceretur ad mortem excitavit Dominus
spiritum sanctum pueri junioris, cujus nomen
Daniel. Tametsi puer esset Daniel, supra
puerum tamen & ultra ætatem Judicum se-
niorum abegit vafritiem, & Susannæ pro-
pugnavit innocentiam. Facinus sanè fuit
ultra ætatem audax, populum coercere, &
senum eludere astutias, tametsi plures essent,
qui testimonium deferrent contra Susannam
& in ore duorum, vel trium testium dicatur
verum stare: unius tamen Danielis testimo-
nium duorum senum oculatæ attestationi
legitimè refragatur, quinimò in puero, Da-
niele tres sistuntur summæ autoritatis tes-
tes, qui senes illos accusantes Susannæ
scelus, quamvis dignitate pollentes exautho-
raverint: fuerunt autem tres testes, totidem
divinæ personæ, quæ conscientiam emacu-
latam Susannæ inhabitabant; ubi enim puri-
tas enitet conscientie, ibi tota Trinitas adest
ad suffragium, quod edisserit Beda inquisit:
Quomodo accipiendum est: In ore duorum In Evang.
vel trium testium stabit omne verbum? nisi Joan. cap 8.
quia hoc modo per mysterium Trinitas com-
mendata est, in qua perpetua stabilitas vire-
ntis est: Si vis habere bonam causam, ha-
beto duos, vel tres testes Patrem, Filium, &
Spiritum sanctum. Quando Susanna casta
famina, fidelisque conjux duobus falsis te-
stibus arguebatur, Trinitas illi in conscientia,
atque in occulto suffragabatur; illi Trinitas
de occulto unum testem Danielem excitavit,
& duos convicit.

35.

Quamvis testimonium contra Susannam deposuerint duo oculati, ac gravissimi testes; emaculata tamen Susannæ conscientia tres suæ innocentiae testes habuit, tres scilicet veridicæ Trinitatis personas; quarum irrefragabili testimonio usus Daniel duorum senum suffragium falsitatis aperte convicit; quia veritas de mendacio; & de malitia innocentia probæ conscientia gloriose triumphat. *Et factus est in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion*, quia commoratur Deus in pace emaculatæ conscientia: *Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum*, ac omnia machinamenta, quæ contra Susannam senes construxerant, & licet falso seniorum testimonio crediderit populus, cana scilicet Judicium deceptus auctoritate, ac insuspicabili eorundem malignitate delusus; eò quia dignitas accusatores commendaret, cum essent senio venerandi, ac Magistratu reverendi; ubi tamen Susanna damnationem audivit, ubi noverat imminere supplicium, exclamavit voce magna, & dixit: *Deus aeternæ, qui absconditorum es cognitor, nosti omnia antequam fiant, tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me: & ecce morior, cum nihil horum fecerim, quæ isti malitiose composuerunt adversum me*: innocentiam suæ conscientia divina conformem scientia allegavit Susanna; ideòque Deum accersivit suæ innocentia testem, ac totius Trinitatis personas testes omni exceptione majores, quæ statim senum testimonia evicerunt falsitatis: auditur vox emaculatæ conscientia, & à Numine exauditur; imò fit Susanna exclamans ad Deum, senum, ac Judicium arbitra, & calumniantium Judex: scitè D. Ambrosius ait: *Cum morte damnaretur Susanna, exclamavit, quasi Judex Reorum arbitra calumniantium, & innocentis conscientia auctoritate divinum sibi in judicium accersit cognitionem; non timore mortis percita, sed arguentis censura potestate preclsa*: nimirum Susanna cum fœmina esset, & pudore pudendi criminis suffusa erubesceret, publici consistorij auctoritate ad necem subeundam propudiosam damnata fuerat, sed quam illata injuriæ intolerabile onus premebat; emaculata conscientia fursum ad uberiora gloria evehebat incrementa: ex rea enim arbitra fit calumniantium, & Judex judicantium, quos mendacij redarguit, & de composita fraude efficaciter insultat; quia emaculata conscientia omnes dissolvit calumniarum technas, fraudes excutit, & caligines suo nitore abigit mendaciorum: quamvis qui mores noverant damnatæ fœminæ amarè flerent. *Flebant igitur sui, & omnes qui eam noverant*: lugentium tamen lachrymas exsiccavit Susannæ innocentia, quam Salvianus ab ea vindicat damnatione emaculatæ conscientia suffragio inquires: *flebant igitur sui, & omnes qui eam noverant. Sed nemo aliorum sensu miser, sed suo: & ideo non possunt cujusdam*

Daniel 13.
v. 42.De fuga sa-
ncti cap. 9.Daniel. s. 13.
v. 33.Lib. 1. de gn-
born. Dei.

judicio falso esse miseri, qui sunt verè qui conscientia beati: crediderat seniorum testimonium populus, qui vindice lapide sinum armaverat in fœminam innocentem: sed cum jam mors immineret, quam causa turpius infestaverat; & miseram quotquot aderant fœminæ calamitatem lachrymis prosequerentur; eas tamen exsiccavit emaculata Susannæ conscientia, cum testes propria innocentia accersivit Trinitatis personas, quæ in puero Daniele causam propugnârunt damnatæ fœminæ, quia nemo aliorum sensu miser est, sed suo, & ideo ait Salvianus: Non possunt cujusdam judicio falso esse miseri, qui sunt verè sui conscientia beati.

§. V.

*Conscientia innocentia clypeo munita adversantium tela retundit;
& bona quaque faulse ominatur jugi perfusa gaudio.*

Conscientia innocentia clypeo protecta adversantium tela retundit, & mala cuncta avertit, & bona faulse ominatur; tantus enim est emaculatæ conscientia splendor, ut teste Ambrosio: *vitam beatam efficiant hac duo, tranquillitas conscientia, & securitas innocentia*, & sicut solis matutinus ortus umbras omnes nocturnas abigit, & lætitiâ excitat, quâ ad cantum alliciuntur aviculæ in sylvis; ita fulgor emaculatæ conscientia non solum tristitia excutit caligines, sed gaudij etiam accersit splendendam lucem, quâ se prodit, seque beat: hæc enim placidè hæret, animam adapat, & pectus implet pacatum, adventitij omnibus voluptatum fucatis bonis procul excussis, quia ut eleganter Plinius junior: *Magnitudo animi nihil ad ostentationem, sed omnia ad conscientiam refert, reliquæ facti non ex populi sermone mercedem, sed ex factis petit*. Nil timet exterius, qui intus tuta quiescit conscientia, non enim supplicia pavet, qui nullius est sibi sceleris conscius: luculenter D. Gregorius ait: *Nil simpliciter corde felicius, quia quod innocentiam erga alios exhibet, nihil est, quod pati ab alijs formidet. Habet enim quasi arcem quandam fortitudinis simplicitatem suam. Nec suspectus est pati quod se fecisse non meminit*: non habet quid timeat emaculata conscientia, quia nihil est, quod pati ab alijs formidet, neque suspectus est pati, quod se fecisse non meminit. Animum sibi bene conscius nulla imminentis mali turbat suspicio, non inquietat timor, non angit formido, habet enim domesticam arcem, ad quam tutè confugit, & inde vibratas acerbis minas tutus retundit, & flecti nefcius adversantium deludit astus.

Apollolus Paulus 2. ad Corinthios 6. per Antithesum cathalogum, recenset pericula, quæ passus fuerat à dextris; & à fini.

36.

Lib. 2. de offi.
cap. 1.Lib. 1. epist.
22.Lib. 12. mo-
ral. cap. 21.

37.

sinistris, per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam; ut seductores, & veraces; sicut qui ignoti, & cogniti; quasi morientes, & ecce vivimus, quasi tristes, semper autem gaudentes. Quid, quod Apostolus tot periculis imminentibus circumvallatus tutus ambulet, tot ærumnis pressus gaudeat, tot calamitatibus exagitat, tot angustiis arctatus, tot pressuris coangustatus, mente tamen serena, animoque tranquillo lætetur: *quasi tristes semper autem gaudentes.* Quod si queramus quodnam sit hoc gaudium, quo Apostolus afficitur tot inter pericula, quæ imminent; tot inter tristitias, quæ ipsum premunt, appositè respondet S. Chrysostomus, gaudium esse, quod emaculata progignit conscientia, ait ipse: *Nil aliud est triste, nisi DEUM offendere, quod cum aberit, non tribulationes, non insidia, non quidquam aliud sapientem animum poterit contristare: sed quemadmodum si exiguam scintillam in lacum dejeceris profundum statim extinxeris: itidem & omnis tristitia superabundantia in bonam missa conscientiam extinguitur.* Propterea & Paulus semper gaudebat, quoniam interiori secundum Deum confidebat; neque enim tot malorum capiebat sensum. Sic & Abraham Patriarcha erat in delectatione multa passus tristitia. Quam ferax proborum affectuum conscientia proba! non solum pia omnia excitat desideria, imò & uberiori desiderandi desideria, circulumque describit in desiderii, ut nunquam desinat desiderare; verum etiam inter tristitias, quæ premunt; calamitates, quæ exagitant; tribulationes, quæ sauciant; pressuras, quæ feriunt; gaudium foveat, quo studio faveat virtutum: sunt enim probam habenti conscientiam angustiarum, pressurarum, & calamitates exercitia virtutum, quæ non nisi gaudiorum suat foetæ: licet premeretur Apostolus tribulationibus, angustiis, ærumnis, & calamitatibus, adhuc tamen adversitatum minimè sentiebat tristitiam, nec molestiis pungebatur, quia proba loriceatus conscientia ictus omnes adversitatum retundebat, & quasi calamitatum impassibilis, malorum non capiebat sensum; & licet tristis exterius videretur ob multiplices, ac validas tristandi causas, quibus oppugnabatur à dextris, ac sinistris, per gloriam, & ignobilitatem, intus tamen semper gaudebat; quia emaculata conscientia suæ probitatis in arce tuta quiescens ridet mœrendi causas, quæ exterius nituntur corpus premere, ut animum à sua divellant tranquillitate, ac removeant ab illa serenitate, quæ intus accersit lætitiæ nitorem.

pter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus in angustijs pro Christo. Verbum illud placeo ab Apostolo usurpatum, græcè idem est ac *delector*, quasi Apostolus dicat, tantum abest, ut ægro animo, ac interno pressus mœrore meas feram infirmitates, patiar contumelias, persecutiones, & angustias, ut potius iisdem vel maxime intus gaudeam, cum non sinat mœrititiæ sensum experiri, quæ in me quiescit, gaudetque emaculata conscientia: hæc enim suo nitore non tantum gaudium accersit, sed & caligines omnes mœroris, ac tristitiæ excutit, proculque abigit: hinc S. Basiliius ait: *Anima, qua semel se modis omnibus desiderio adstrinxerit sui Conditoris, jamque insuevit oblectare se tanta illius pulchritudinis contemplatione; prorsus non finet, & vehemens illud gaudium, animi, que suam jucundissimam diffusionem intercipi, aut immutari per multiplicem, ac succedaneam carnalium affectionum mutationem: quin ea potius, qua alijs mœrorem afferunt in cumulum sibi vertet, & accessionem lætitiæ, cujusmodi erat Apostolus dum sibi probe admodum complaceret in infirmitatibus, in tribulationibus, in persecutionibus: quàm validum, ac firmum est internum gaudium, quod proba intus conscientia fovet, cum nullis sinat se concuti mœroribus, & ærumnis, quæ intus corpus pulsant; quia potius ea, quæ alijs mœrorem afferunt, in incrementa sibi vertit lætitiæ, ac uberioris gaudij cumulum.*

Vir enim justus proba munitus conscientia adhuc inconcussus suo hæret in gaudio, & flecti nescius ab illo nequit divelli, nec immutari, ut loquitur Basiliius: *per multiplicem, & succedaneam carnalium affectionum mutationem, & ingruentium calamitatum pressuras: imò conscientia emaculata DEI sibi elogium arrogat, apud quem non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio, sed divinam mentem jube gaudium exhilarat: hanc Numinis immutabilitatem, gaudiumque perenne æmulari conscientia emaculata; quæ ad affectionum carnalium mutationem, ad calamitatum pressuras, ad angustiarum angores, ad tribulationum turbines, quasi mutabilitatem exuisset, immutabilis, & inconcussa, in tranquilla adsueta gaudii fruitione securè perseverat: hanc enim probam conscientiam nulla casuum varietas turbat; nulla tribulationum calamitas inquietat; & nulla ærumnarum congeries à sua dejicit lætitiæ, semper perseverans imperturbabilis, ac inconcussa.*

Licet adlatrent tetricæ passiones, subfultent turbulenti appetitus, imò & insultent antea vitæ crimina per poenitentiam mox expuncta; frendeat orcus, hiétque gehennæ baratrum, adhuc emaculata conscientia.

B b b b

Scien.

Homil. 13. ad popul. Antioch.

Homil. 4. de grat. a. 3.

38.

40.

Corinth. 12.

Proba conscientia; ita est jugiter hilaris, ut mœroris causas omnes excutiat; tristitiæ minas extinguat, ac veluti impassibilis: *malorum non capias sensum.* Idque causæ, cur Apostolus scripserit. *Proferani de Affe. Tom. I.*

Scientia suâ perfunditur lætitiâ, à qua non finit disjungi à pressuris, angustiis, calamitatibus, quæ eutem possunt quidem corporis pullare, non intus mentem sauciare; quia ut scitè, ac eleganter edisserit D. Bernardus: *Premat corpus, trahat mundus, terreat diabolus, illa erit secura. Bona conscientia secura erit cum corpus moritur; secura cum anima coram Deo presentabitur; secura, cum in die iudicij ante tribunal terrificum iusti iudicij statuatur. Cum mundus omni volubilitate circumrotetur, floreat, rideat pereat, transeat; nunquam marcessit bona conscientia. Subjiciatur corpus in pœna, in injurijs maceretur, verberibus lanietur, eculeo distendatur, gladio trucidetur, crucis patibulo affigatur; secura erit conscientia.* Quia hæc licet plerisque oblecta, & oppugnata malis, nunquam tamen expugnatur, quia interno suo immobiliter hæret gaudio, quod a se divelli non finit; non enim quod emaculata conscientia intus progignit, fovètque gaudium fucata est lætitia in cortice duntaxat subridens; sed altiùs in imo cordis radices agit, ut firmiùs hæreat.

41.

Hanc propterea emaculatam conscientiam cupiens Psalmographus, querulam illam vocem ediderat: *Sana animam meam, quia peccavisti tibi*, sed cur peccatum allegat suum, ut ad veniam, & condonationem Deum flectat? cum scelus divinam potiùs justitiam excitet, quàm misericordiam ad veniam incitet? an quia suum fatetur peccatum, inde faciliùs sperat veniam, eò quia confessio delicti, sit apud supremum Judicem sceleris deletio? sed sanari percupiebat David, ut conscientiam enactus emaculatam, verò frueretur gaudio, quo ærumnarum molestias propulsaret; quapropter, post ablutam lachrymis conscientiam, ac deterfas, quas contraxerat criminum maculas, mox enactus emaculatam conscientiam aiebat: *Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum.* Quod è conscientia proba, ac defœcata oritur gaudium non fluxis creaturarum bonis inhæret, sed summo bono adhæret; quapropter in Deum vivum cor Davidis vera perfusum lætitia exultabat; verum enim gaudium non de fucatis mundi concipitur voluptatibus, sed de summo elicitur bono, & huic gaudio ait Bernardus: *Si comparatur omnis alia jucunditas maror est, omnia suavitas dolor, omne dulce amarum, omne decorum fœdum; & omne postremò quod delectare potest, molestum est.*

42.

Non ex bonis mundialibus, sed ex proba, conscientia, probisque cujusque moribus veluti è pellucido fonte vera hauritur lætitia, quæ vitæ innixa probitate sursum ad Deum erectæ mentis fundamentum est: non de exsuccis, vacuisque mundi bonis gaudere, sed de conscientia emaculatâ, moribusque ad normam virtutum compositis lætari vera est lætitia; Imò non solum emaculata conscientia fundamentum est, cui verum

innititur gaudium, verum etiam culmen est virtutis, & meta felicitatis. Hinc Salomon erudiens nos, ac docens non fucata, sed veræ lætitiæ fontem ait: *Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui*: ubi septuaginta Interpretes explicant: *Bibe aquas de vasis tuis, & de tuorum puteorum fonte*, cui interpretationi adhærens D. Hieronymus ait: *Bibe aquam de tuis aquis, & de puteorum tuorum fontibus*: instruimur aquam veræ lætitiæ non aliunde hauriri, quàm è proprio fonte, qui è conscientia nostra emaculata, ac vitæ scaturit probitate; neque aliud est fons iste in nobis, cujus latices verum gaudium adferunt, & conscientiæ inferunt puritatem; quàm Dei gratia, ac interna lætitia, quæ perfusa proba conscientia dicitur aquam bibere de sua cisterna, ut explicat S. Ambrosius inquit: *In te ipso vivit gratia tua, ex te pullulat, in te manet, intus id est in te ipso quærenda jucunditas, tua est conscientia.* Ideo ait: *Bibe aquam de vasis tuis, & de puteorum tuorum fontibus*, qui veram igitur lætitiâ extra se, & in mundi voluptatibus aucupatur, non nisi larvam invenit fallentis lætitiæ, quæ personata est, ac larvata; falsa sunt, & fallacia, quæ mundus suis ostendit affectis gaudia: personatus est mundi risus extima sui specie suos decipit, qui verè sunt mundi, quia decepti à mundo; nullum enim habet mundus sectatorem, quem non blanditiis suis priùs fefellerit; & quamvis in mundi scena ridentem vultum mundi exhibeat sectator, non tamen ritus est, qui ritus esse videtur, sed nuda oculorum deceptio; larva est risus, sed quæ internus fletus obtegatur: tota mundanæ scenæ pulchritudo in hoc sita est, ut aliud offerat pro alio, & spectantium oculos decipiat; dum spectandum se exhibet, quia extima superficie suos fallit spectatores: neque mundi felicitas; quæ gaudium suis pollicetur, quid aliud est, quàm mera oculorum deceptio, quia ut scitè D. Chrysostomus: *Nihil habet stabile, neque firmum, sed sola est oculorum deceptio, & priusquam appareat, avolat*: quis igitur verum quærat gaudium, ubi quidquid speciem ritus videtur præferre, lachrymas elicit, & fletum accersit, & pura est oculorum deceptio; cum & tota mundi felicitas personata sit, & larva tantum felicitatis ad minus cautos decipiendos? quapropter opportunè D. Bernardus ait: *Nulla verior miseria, quàm falsa lætitia, & tunc eò major est miseria, quò uberior videtur mundi lætitia, quæ non nisi larvam habet gaudii, & peracta vitæ scena fictitium deprehenditur fuisse, quidquid mundus exhibuit felicitatis, & gaudii: non enim findendum voluptatum illecebris, quæ sub larva lætitiæ decipiunt, ac interimunt: ficta est, & tantum in extima frontis cute picta mundi lætitia, quæ propterea cor non imbuat, sed tenui tantum colore extimam pingit vultus superficiem: quamvis mundi*

Lib. de inferiori domo cap. 23.

Psalm. 40. vs.

Psalm. 84.

In Serm.

Prov. 5.

In c. 32. Ezech.

Hexaëmer. cap. 13.

Homil. 22. in Genes.

Lib. de gratia & libero arbit.

mundi sectatores ex quavis parte deliciis diffluant, divitijs affluant, voluptatum lenocinijs ad mundi gaudia provocentur, & mundanis bonis, commodisque cumulati videantur cum mundo gaudere, & ridere, alieni tamen sunt à vero gaudio; quia aquam non bibunt de propria cisterna; neque latices gaudij de proprijs fontibus, de probis suis moribus, deque conscientia emaculata hauriunt. Idque etiam Philosophi noverunt, qui in bonis adventitijs non posse quemque verum aucupari gaudium asserunt, ut præ cæteris Plutarchus lib. de virt. & vitijs, ubi ait: *Jucunde vivere, & hilariter non à foris est; sed à contra homo rebus ipsis, in quibus versatur lætitiâ, & oblectamentum ex moribus suis, quasi ex fonte haurit.*

§. VI.

Vera lætitiâ non nisi ex morum probitate, ac emaculatâ conscientia oritur.

Quæ à mundi voluptatibus exhibetur fucata est: cui si larvam detrahas lacrymis scæret.

43. **V**era lætitiâ nisi ex morum probitate & conscientia dimanet emaculata, vera non est, sed fucata; probata non est, sed larvata; quam mundus voluptas exhibet: non enim quæ in mundi voluptatibus quærantur gaudia intus exundant, & abluunt cor satagentis gaudere; nil enim ex mundi illecebris decerpitur, quod sapiat: neque amaræ salices dulcia producant pomæ cum sit mundus amaritudine refertus nullam potest dulcedinem exhibere, quâ potis sit suos demulcere affectas. Externam à mundo oblandente, & à fortuna arridente lætitiâ exposcere, non est verum petere gaudium, sed lacrymas haurire, & venenum bibere. Bona quidem & jugis lætitiæ scaturigo est conscientia emaculata, ac probi mores; asciticia enim mundi oblectamenta non nisi poenitenda stillant gaudia: causam adfert Apostolus Joannes, quia: *omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ,* loquitur Apostolus tropicè per metonymiam, ut non sit mundus, qui concupiscat, sed in mundo homines; qui varijs concupiscentijs solent exardere: est concupiscentia oculorum curiositas, pulchritudo, avaritia, & omne, quod oculi attingunt, & animus concupiscit, cujusmodi sunt divitiæ, aurum, argentum, gemmæ, prædia, opes, species venustæ, quas homo avidè concupiscit: dicitur autem concupiscentia oculorum, quia eum oculi suos in res hæc obtutus dirigant, earumque hauriant species, quas in phantasiâ, & mentem immittunt, animum movent ad hujusmodi externa, ac fluxa bona ferventiùs concupiscendum: opportunè D. Chrysostomus expendens illud Regij Vatis: *Dedisti lætitiâ in corde meo ait: non dixit Verani de Affectibus Tom. I.*

simpliciter, & absurdè dedisti lætitiâ, sed in corde meo; ostendens, quod nulla est in rebus externis lætitiâ: quæ enim à bonis externis hauritur lætitiâ, cor non imbuunt sed oculos tantum decipit, ac afficit. Scitè igitur quidquid in mundo est concupiscentia dicitur oculorum; quia oculos foras tantum fallit, non cor intus alit.

44. Leviculum est gaudium, quod non nisi oculos afficit, & intus non intrat, neque pectus mellea perfundit dulcedine, sed selea inficit amaritudine: picta est lætitiâ, quia ficta, & quam solus affectus non probè affectus colorat: veræ lætitiæ scaturigo est, quæ à proba conscientia dimanat, hæc enim intus penetrat, omnia pervadit viscera, & in cordis intima jugiter exundat, & hac peritus David DEO exultim gratulatur iniquiens: *Dedisti lætitiâ in corde meo,* quia solida, ac proba lætitiâ est, quæ suam à Deo, & proba conscientia originem trahit; non enim ementitum quidquam, & non verum à vero potest Numine esse: cum igitur mundi lætitiâ eam inficiat, imò & destruat, quæ dimanat à vero Numine, & conscientia emaculata; nequit ullum verum gaudium haurire, qui extra DEUM in putidis mundi fontibus lætitiâ ebibit. In mundi solo nullum potest verum pullulare gaudium, quia spinis tantum, & urticis scæret tribulationum, ut ubique lachrymarum, luctusque offerat semina, quæ in cordibus suorum sectatorum inspelit fecundo nascitura scænore, sitque propterea mundus, non ager lætitiæ ferax, sed ima vallis lachrymis referta; locus plorationis; ut inde discamus nullum verum nos posse gaudium in hac lachrymarum valle expiscari, cum lachrymæ cordis corrumpant lætitiâ, verumque extinguant gaudium; opportunè S. Laurentius Justinianus: *Plorationis, ac lachrymarum vallis nuncupatur hic mundus, ut in illo degentes nullam verum novine invenire posse solatium. Instabilis est, & per momenta decurrens casibus plenus, periculis sepius, turbinibus agitatus, fluctuationibus anxius, cladibus refertus, dissentionibus inquietus, mutationibus deditus, Deo contrarius, celo dissimilis, virtutibus oppositus, sanctis atque inimicus, & pijs mendicibus onerosus.*

45. Cum igitur solis lachrymis innatet mundus nullam potest veram exhibere lætitiâ, quâ mentem perfundat, & præcordia irriget. Quàm fatui igitur, quàm deliri, qui larvato, ac fucato mundi gaudio se concredunt; & veram posse in mundi voluptatibus lætitiâ enaucisci tredunt? falluntur, & ideo verum gaudium perdunt in se ipsis, quo avidiùs extra se ipsos illud quærunt: vera lætitiâ est, quæ suam in conscientia emaculata habet scaturiginem, quapropter nos erudiens Salomon ait Proverb. 3. v. 17. *Bibe aquam de cisterna*

lib. 1. c. 2.

Salom. 4.

Bb b b a

sterna tua, & fluenta putei tui, seu ut expendit D. Hieronymus bibe aquam de tuis aquis. Quid? quòd Salomon eum moneat, qui aquis abundat, ut suas ebibat aquas si siti exæstuat? An non delirus esset, mentisque inops, qui siti exardens mallet arefcentibus, ac hiãntibus faucibus sitire, & in incertum aquas aliunde quærere, quas de suis fontibus posset statim haurire, & sitim extinguere? Ait Plinius: *Orygem perpetuo sitientem Africa generant, & natura loci potu carentem & mirabili modo ad remedia sitientium. Namque Getuli latrones eo durante auxilio repertis in corpore eorum saluberrimi liquoris vesicis.* Orygi haud absimiles dixeris, quos mundus ad se trahit, quòd suis epotis aquis propriam valeant sitim extinguere, quibus satius retorqueretur, *Bibe aquam de tuis aquis.* Frustra in visceribus vesicam quis gestat saluberrimo oppletam liquore, cum perpetua exardeat siti ex aquarum inopia: & cum possit pellucidos, ac frigescentes haurire latices è proprio suo fonte, æstibus exarescentis sitis extinguendis opportunos; è turbidis, ac cœnosis lacubus putrescentes emendicat anhelus undas. Is verè sibi consulit, ac propriæ siti, qui sibi ipsi fons est, & aquam bibit de suis aquis, sibi que de proprio sinu largiùs potum propinat: neque aliud est proprium in se fontem accersere, & aquam bibere de cisterna sua, quàm conscientiam respicientiæ lachrymis abstergere, ac irrigare; quia è conscientia emaculata, ex probis moribus fons scaturit veri gaudij: & hoc est bibere aquam de suis aquis, seu jucunditatem, & lætitiã intus à se ipso emanantem: quàm malè emendicat, de paupertina rerum fluxarum, & mundi vena, qui satagit veræ lætitiæ reficientes latices haurire!

46.

Has aquas de suis aquis ebibit Propheta Regius, sed priùs patratum à se delictum lachrymis satagit diluere, & postquam exitus aquarum ejus deduxerant oculi, & cum ipse in gemitu diu laboraverit, postea obnixè DEUM rogat, ut velit hanc sibi aquam elargiri: *Redde mihi lætitiã salutaris tui,* hoc est, ut explicant Hieronymus, Chrysofomus, & Basilius: Redde mihi lætitiã de remissione peccatorum post diurnum de iisdem luctum: sed si peccatorum remissionem, ac eorum veniam fuerat jam antea David consecutus, cur adhuc tam anxie hanc concupiscit remissionem? & pedisequam hujus condonationis lætitiã? cum hanc posset à se ipso impetrare? siquidem ut etiam cecinit Venusinus Vates: *quod petis intus habes, animus si te non desicit aquas,* David cum olim delinquendo defecisset, & forsan de plena remissione hæreret anceps, ad omnem excutiendam dubitationem hanc exoptulat à Deo lætitiã, ut inde conjiciat plenam, ac totalem condonationem, cum vera læ-

Psal. 50.

titia non nisi à conscientia emaculata posse dimanare.

Quæ vera est lætitiã, in tellure cordis nostri exulta per emaculatam conscientiam, ubi radices agit, florere, ac vernare didicit; non enim vera est illa lætitiã, quæ à proba non dimanans conscientia, cor non afficit, neque in corde germinat: & quia David postquam lachrymis, & cinere peractæ poenitentiz sordes absterfit, quas delinquendo contraxerat, veram sensuit lætitiã, quæ intus affectus ejus experiebatur dulcedinem, Deum alloquens, cui & gratias agebat dixit: *Dedisti lætitiã in corde meo;* non dixit dedisti lætitiã in mundi voluptatibus, in foeminarum blanditijs, Regni potentia, armorum viribus, divitiarum thesauris, sed *in corde meo,* ne quis censeret, foras quærendam lætitiã esse; ac posse verum gaudium à mundo, rebúsque fluxilibus prodire: oportune D. Augustinus, expendens verba Regij Prophætæ ait: *Dedisti in corde meo: ergo non foris quærenda lætitiã est, sed intus in corde;* quæ non fucata, sed vera est lætitiã, intus in nobis, ubi germinat, quærenda est. Ager est cor nostrum, in quo plerumque pravorum senticeta affectuum succrescunt, qui non sinunt florem germinare veræ lætitiæ: sed si hujusmodi vepreta radicibus evellantur, & veræ respicientiæ vomere nostri tellus agri excolatur, ac seminibus fecundetur lachrymarum, quas dolor de patris flagitijs elicit, illicò germinat flos veri gaudij, suumque perfundit odorem; quem recipit, servatque conscientia emaculata; & hæc est vera lætitiã non foras extra nos, sed intus in nobis quærenda.

47.

Frustra labore defatigantur, ac sudorem madent, qui in mundo, in rebus interitui obnoxii, & pereuntibus invenire veram lætitiã satagunt: tametsi terrena omnia totum emungerent, nec unam veri gaudij guttulam elicerent: premere quidem possumus, quæ in mundo aliquid videntur commodi, & gaudij præferre, non tamen veram possunt lætitiã exprimere, neque tantillum veri gaudij: quia res fluxæ lachrymis eliciendis aptiores sunt, quàm vero gaudio instillando; non sunt, quæ pereunt vero fecunda gaudio, neque proinde veram possunt lætitiã gignere, nec parturire: faciliùs ex lapide succus exprimitur, quàm ex rebus perituris guttula veri gaudij: conscientia emaculata, & cor à quovis defœcatum probo verum parturit gaudium, quod propterea non invenitur nisi in imo cordis; in conscientia emaculata: quæ extra nos videtur lætitiã apparere, fucata est, & personata, non vera; & oculorum potiùs, quàm cordis est lætitiã: scitè S. Chrysofomus expendens præfata verba Regij Vatis ad rem nostram ait: *Non dixit simpliciter, & absolute, dedisti lætitiã; sed in corde meo, ostendens, quod nulla est in rebus externis lætitiã,*

Enarrat. 113
Psal. 4.

48.

læticia; hac enim non est læticia cordis, sed sanctorum oculorum: & sicut oculi extimam tantum objectorum superficiem attingunt, nec intus penetrant; si aliquid præferunt lætitiæ mundi voluptates, ac commoda, non nisi superficialis est læticia, si tamen læticia est, quæ pedissequas secum trahit lachrymas.

49.

Non parit verum gaudium ea voluptas, quæ statim perit; quod enim à perituris effluit gaudium, statim evanescit, quod propterea verum nequit gaudium esse; unde fallitur vulgus lætitiæ nomenclationem imponens huic gaudio, quod à rebus perituris videntur voluptuosi haurire, qui lenocinijs sinunt se voluptatum irretiri: quæ vera est læticia, non moritur, sed jugiter oritur in corde; idque nos edocet Abrahamus in immolatione Isaaci filij. Fortassis nocturno somno indulserat Abrahamus, cum nocte intempesta è summo cœlo ad aures licet somno sopitas vox dilabitur, quæ ei injungitur, filium, quem è Sara susceperat, unicum scilicet subm gaudium, ac totius domus delictum, proprijs suis manibus jugulatum, hostiam Numini immolare eo in monte, qui à cœlesti Genio esset designandus: ad hocce imperium antea inauditum expergefactus, ac veluti quodam terrore percussus cœpit, & impallefcere, & contremiscere: siquidem perinde erat filij petere jugulum, ac necem exigere parentis; sed Abrahamus, quia virtutum omnium culturâ insignis parère voci cœlesti, ac Numini præcipienti ad summam obedientiæ culturam studuit; non enim dubitavit de cruento mandato, neque de voce disputavit cœlesti, sed fidem statim adhibuit auribus, & lætus filium statuit in Dei obsequium immolare; paratus naturam potius exuere, quàm obedientiam; quæ ductus parat manum operi, ac præparat pedes itineri, nec trepidavit offerre filium Deo eum exigenti: qualis enim fuit religio credentis, tale etiam fuit obsequium obtemperantis; qui quavis disrupta mora, absque ulla cunctatione surrexit summo mane, accinxit se itineri, & profectioai nulla monitione præmissa uxori; ne lamentis hæc moram iniiceret obedienti, ac festinanti cœlesti parère voci: apparat, quæ sacrificio erant necessaria, comitem secum ducit Isaacum filium, cui duos adjungit famulos, & bajulum lignorum, ac foculi asellum.

50.

Mons, quem cœlestis Genius ostendebat Abrahamo triduo aberat, cui nomen *Moria*, qui plures distinguebatur in colles, è quibus, qui orientem respiciebat *Sion*, qui occasum *Golgotha*, qui septentrionem *Acræ* vocabatur. Ad hujus radicem montis post biduani itineris sollicitato labore, cum defessus pervenisset Abrahamus, jussit famulos cum jumento subsistere, & lignorum fascies in Isaaci humeros transferri, & ipse

foculum ferens, & gladium unà cum filio montis conscendit fastigium varijs intus exagitatus affectibus, qui paternum pectus dirè pulsabant, cum innocentis filij lætantiem vultum intueretur, nil triste suspicantis, licet brevi manu genitoris morituri: interrogavit filius serena fronte patrem dolores dissimulantem, ubinam esset victima. *Pater mi, ubi est victima holocausti, cui* *Genes. 22.* Pater licet summo tunc intus dolore correptus respondit, *Deus eam sibi providebit filij mi, quales non fuerunt patris taciti gemitus, & acri dolores in superando montis jugo per unius spatium Dei? tamen si afflictiſſimus pater victimam immolandam non indicaret filio, se ipsum libentius exhibuisset hostiam, ut filium subtraheret ab immolatione; in cujus funere spes tota promissorum exarescens in propagatione Nepotum numero certatura cum stellis corruerat; dolebat præsertim, quod ideò pater esset, ut parricida fieret; & pro nuptialibus tœdis, deberet funestum accendere rogam.* Ubi in montis vertice constitit, aram ipsemet opere composuit tumultuario, ligna apposuit, & mox coniectis in filium oculis aiebat intra se: O lux mea, charissima, tu nescis, sed mox eris hac lignorum strue extinguenda; ô vita mea, quàm libenter mortem meam subirem, ut tu, fili mi, viveres, sed membratim es in holocaustum concidendus, cremandus in pyra, redigendus in cineres: licet non sine oppressi cordis dolore debeam in domum reverti sine filio, Saram uxorem adire sine suo delictio, sine fulcro, quo domus sustinetur, ac familia fulcitur; sed quia Deo jubenti parendum est, etiam si mille essent filij, omnes Numini mactarem: exigens Deus filium meum, nulla mihi injuria infertur, nullumque damnum; reperit ipse, quod suum est, tepeor rem suam exigenti restituere, cum & auferre possit nolenti.

Cumque parata in montis vertice omnia essent, nilque superesset, quàm victimæ immolatio, tunc pater Numinis mandatum aperiens filio dixit ipsum alloquens: Adest hora Isaace filii, aequè, ac timor afflicti patris, adest tempus, quo tu æterni Numinis sic imperantis hostia fias, mox hæc super lignorum strue immolanda: non aliam quæras victimam, te Numen exposcit cremandam victimam hoc in rogo, necesse est unà cum collo, & capite etiam animum flectas in jubentis Numinis obsequium, si mortalis vitæ dies surripit, largius tibi æternæ gloriæ impattietur sæcula nunquam finienda: sis animo lætus, vitam non perdis, sed mortalem mutas cum immortali, laboriosam cura gloriosa, ærumnosam cum beata: omnem à te timorem excute, non ob ullum à te patratum flagitium mortem subis, sed ex solo Numinis

iussu, quia Deus te exposcit in victimam; immolaberis: te exposcit, non ut pereas, sed cum ipso in caelis vivas, & regnes; non turberis, nec formides; si ferrum tuum amputabit caput, hoc ipsum Numen expectat, quod cum caeteris caelitibus aeternae gloriae coronetur diademate: exerit mox pater gladium; & infleat in genua procumbens cervicem filius, cedit in patre natura affectui, affectus obedientiae; obedientia pietati, & pietas religioni. Suspensus jam haeret gladius, nullo impedimento detentus. *Extenditque manum, & arripuit gladium, ut immolaret filium suum.* An non de palma videtur, fortitudo aequè in patre decertare, ac in filio? fortius enim videtur necem pro Deo subire victima in filio, quam nudato gladio sacerdos inferre; licet internus dolor patris dirè excrucietur animum; filij tamen, cui mors jamjam imminabat, acrior erat dolor, cum mors acerbior soleat juvenibus accidere, quam senibus. Emicuit è patris brachio inconcussa fortitudo, eò quia intrepida manu debuerat filium interimere, quem ardentius vitam propriam dilexerat; quia divina de subnascente sobole promissa in omnes partes Abrahamum discerpebant, & funestius erat patri filium interficere, quam filio à patre enecari.

§ 2. Verùm cum jam ictum gladij in caput filij vibraret pater simul, & parricida; ecce vox de caelo intonat, quae inhibet filij caedem, ac deprædicat supra victimam Deo obedientiam placuisse. Sed cur, si coronandus erat in caelesti regno Isaac; si ærumnosam hanc vitam statim cum caelesti beatitate mutasset, cur à morte subtrahitur, qui mox trahendus erat ad aeternam felicitatem? non immolatur Isaac, sed aries, ille enim ab Angelo Dei nomine victimari prohibetur. *Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum arietem: inter vepres haerentem cor-*

nibus, quem assumens obtulit holocaustum, pro filio. Quid? quòd aries pro Isaac immolatur? si Deus iusserat Isaacum immolari, cur suum revocat mandatum, & vult arietem Isaac supponi? quid causae hujus in divinis consilijs mutationis? an ut quas excoluerat Abrahamus virtutes, toti ostenderet posteritati? obedientia enim, seu obsequium resplenduit, cum de nocte consurgens stravit asinum suum: fortitudo in exequendo, quod perarduum erat: animi simplicitas, & conscientiae puritas in subiectione judicij: plerumque obedientia, quò videtur oculatior, eò deprehenditur ad lapsum pronior: in divinis mandatis tota facti ratio celeritas est obsequentis; agnovit Deus patrem immolantem, & victimam ad necem subeundam pronam, & paratam; ideoque utrique pepercit, & sacerdoti, & victimae.

Verùm aliam suggerit D. Bernardus causam, cur non fuerit Isaacus à patre immolatus, sed hic pro filio arietem inter vepres haerentem cornibus obtulerit, quia Isaacus lætitiā significat, quae in corde Abrahami suas egerat radices, & unā cum excultis ab ipso virtutibus excreverat eam foveute emaculata conscientia, & quae ex tali corde lætitia oritur, non moritur: appositè ad rem nostram ait D. Bernardus. *Non loquitur Isaac, sed aries morietur, quia non peribit tibi lætitia, sed contumacia, cujus utique cornua vepribus haerent; & sine punctionibus anxietatis esse non potest.* Isaac igitur quia veram, ac sinceram significat lætitiā, quae altius in Abrahami corde emaculatae conscientiae culturā radices egerat, non moritur; unde non Isaac, seu vera lætitia; sed aries, seu contumacia perire debuerat, ne lætitia periret Sanctorum, ne gaudium deficeret, quod emaculata conscientia fovet.

DISSERTATIO XXVII.

Probi affectus semina sunt virtutum ,
quæ non germinant , nec florent , nisi in
exculto agro emaculatæ conscientiæ.

§. I.

*Mundi voluptates , & carnis delectationes vera gignenda lætitiæ
inepta sunt ; quia fluxa , & volatiles.*

Um vera lætitiæ non mo-
riatur , non hæc quæ-
renda est in rebus pere-
untibus , quæ cum sint
interitui obnoxie , ne-
queunt gaudium inge-
rere non moriturum ;
non quærat^{ur} terrenis

in rebus , nec ab iisdem verum exigatur gau-
dium ; frustra enim petitur à non habente ;
nil verius , quàm veram lætitiæ suas in cor-
de duntaxat radices figere ; & fictas extra
cor , ac emaculatam conscientiam esse dele-
ctationes vero gaudio gignendo ineptas ;
cùm enim cor non tangant , necesse est , animo
angant , quorquoc has siriunt delectationes ,
quæ nonnisi ludibria sunt delectationum , ac
phantasmata , non delectationes. Hinc
David censet imaginarias esse omnes illas læ-
titiæ , quæ è terrenis , rebûsque carnalibus
eliciuntur ; & veras , quæ cordi insident ,
& à corde icaturunt , eo quia *scrutans cor-
da , & renes Deus*. Illis tantùm verum
impertitur gaudium , qui recto sunt corde ,
seu conscientiam habent emaculatam , & à
quavis pravi affectûs sordè defœcatam , sta-
tim enim adjicit , *qui salvos facit rectos cor-
de* , sed cur repetit bis ipsum cor , *scrutans
corda , & renes Deus* , qui salvos facit re-
ctos corde , & non potius dixit , qui salvos
facit rectos renibus ? cùm præsertim soleat
concupiscentia in renibus effervesçere ? in
quibus suum aucupatur fomentum ? & qui
nullo pulsantur depravatæ concupiscentiæ af-
fectu , ij lilium excolant pudicitæ ; & con-
scientiam , ac cor custodiant à turpitudine li-
bidinis defœcatum ? Verùm maluit Regius
Vates ab hac abstinere phrasi , ne mundi gau-
dio , & carnalibus videretur delectationibus
favere ; siquidem ex renibus terrena dele-
ctatio hauritur ex carne desumpta , ex con-
cupiscentia ibi exæstuante exculpta : cùm
enim recti esse nequeant ; qui carnalibus ir-
retiantur delectationibus , afficiuntur gau-
dijs , quæ minimè vera sunt ; ideo David non

rectos renibus dixit salvandos , sed rectos
corde , quia rectitudo suam in corde sedem
figit , non in renibus , qui nonnisi illusioni-
bus sunt obnoxij : appositè D. Augustinus ^{enarrat in}
expendens verba Davidis ait : *Non sicut scru- Psal. 7.*
*atur corda , & renes , ita salvos facit re-
ctos corde , & renibus : quia cogitationes ,
& mala sunt in pravo corde , & bona in recto
corde. Delectationes autem non bona ad re-
nes pertinent , quia inferiores sunt , atque
terrena : bona verò non ad renes , sed ad
ipsum cor. Propterea non ita dici possunt
recti renibus , sicut dicuntur recti corde , cùm
jam ubi cogitatio , ibi & delectatio est.
Quod fieri non potest , nisi cum divina , atque
æterna cogitantur. Dediti , inquit , lætitiæ
in corde meo , cùm dixisset , signatum est su-
per nos lumen vultûs tui Domine. Nam
phantasmata verum temporalium , quæ sibi
animus fingit ; acum sse vana , mortalique ,
jactatur , quamvis inanibus imaginationibus
asserant sape deliram , insanamque lætitiæ ,
non tamen cordi hæc delectatio , sed renibus
tribuenda est ; quia illa omnes imaginatio-
nes de inferioribus , hoc est , terrenis , carna-
libûsque rebus attracta sunt (& paucis in-
terjectis subdit.) Propter hoc delectatum est
cor meum : ut renes eum increpare potuerint ,
non delectare. Non itaque in renibus , sed
ibi facta est delectatio , ubi adversus verum
increpationem provisus est Deus à dextris esse ,
id est in corde.*

Ea igitur lætitiæ vera est , quam consci-
entia emaculata in corde fovet à quovis de-
pravato affectu defœcato : est enim vera læ-
titiæ simplex , quæque nonnisi à corde exori-
tur simplici , quod & oculus à Magistro Chri-
sto dicitur simplex , cujus beneficio corpus
totum splendescit , *si oculus tuus simplex fue-
rit , totum corpus lucidum erit* , sed cur con-
scientia emaculata oculo pariatur simplici ?
Illud simplex est , in quo nulla adest compo-
sitio , nulla mixtura rei extraneæ , nil aliun-
dè collecti , nil emendicati ab extraneis , &
ideo solus Deus substantia dicitur simplicissi-
ma,

ma, ed quia sibi sufficiens nullius sit externi indigus, nec quidquam, quod Deus non sit, admittit: conscientia emaculata, ideo simplex dicitur, quia nihil impuri, nil depravati affectus continet, nullus in ipsa sui amor, non fatuus timor, non spes vana, non desiderium inutile, sed sola perfunditur vera lætitiâ, quâ de summo bono gaudet, nec alia agit intentione, quàm recta, nec alium suarum actionum finem constituit, quàm ipsum Deum, ad quem solum omnia sua revocat.

3. Idque explicari etiam solet aquilæ solertiâ; quæ suos exploratura pullos, & spurios separatura à legitimis ungue suspensos tenet in aëre, eosque radijs opponit solaribus; & qui irretortis, hiantibusque oculis solaris jubaris nitorem excipiunt, probantur legitimi, & in nidum submissi foventur, & aluntur, ed quia indolem prodant aquilina: eos verò qui nonnisi ægrè solares admittunt radios, ejusque nitorem nonnisi tremulis, ac palpitantibus oculis patiuntur, ut degeneres nido præcipitat, & exhædatos lapsu interimit exitiali: ita dixerim; qui recti sunt corde, qui conscientiam custodiunt emaculatam, hi vera perfusi lætitiâ nonnisi in solo Deo lætantur, in quem suos dirigunt obtutus, neque latum unguem ab ipso abscedunt, neque ab ejus legis observantia deflectunt, eique perfecto amore adhærescunt, quia ut ait Salomon, *Qui digigit cordis mundissimam propter grassam labiorum suorum, habebis atricum Regem.*

Proverb.
Cap. 12.

4.

Nil est, quod æquius divinos emereatur favores, quàm nitidam jugiter, & tersam custodire conscientiam; & hanc emaculatam, ac puram non facile conservat, nisi qui post lapsum crebrius se lachrymis abstergit resipiscentiæ, in frequenti peccatorum exhomologesi, quæ vix integra censeatur, si rara sit; quia ut verè dixit Mellifluus Doctor. *Computatio dilata multa facit oblivisci:* & qui rationes suas rariùs inspicunt, faciliùs connivente oculo aliquid negligunt: & sicut illi Mercatores sunt cæteris accuratioris, qui singulis saltem hebdomadibus suarum libellum rationum attentè relegunt: ita ij præ cæteris purioris sunt vitæ, qui conscientiæ nævos singulis saltem hebdomadibus sedulo examine perpendunt, & per sacram exhomologesim ad aures deponunt sacerdotis; cum delinquendi pericula crebra sint, & quotidiana, quæ à diabolo, carne, & mundo nobis suggeruntur; idè vigiles nos esse oportet, ut rectè incedamus, oculisque adapertis, quæ sit eundum videamus, nec sinamus nos ab hostibus vinci, qui jugiter nos tentant, vellancant, alliciunt; & quamvis non cogant, adhuc renitentes urgent; hoc unum agentes, ne boni simus, ne conscientiæ maculas studiosè observemus; ne frequenter abstergamus; curantque, ut nonnisi serò, & legitime, quas depravatis affectibus sordes larva-

Lib. medio
1. cap. 37.

ta lætitiâ contraximus, resipiscentiæ lachrymis perfunctoriè eluamus, Verùm hæ suggestiones nonnisi ab Orco suam trahunt originem, cum solam suboleant animæ internecionem: sunt enim hæc consilia cacodæmonis secreta sub specie personati amici; amicitiam enim simulat cacodæmon; nec ejus astus illudit, nisi qui per crebram, frequenterque exhomologesim, suam expiat conscientiam, suam sacerdoti fatetur infirmitatem, & veræ resipiscentiæ lachrymis nævos eluit conscientiæ; id enim præstat confessionis sacramentum, ut non solum, quas contraximus, sordes abstergat, verùm & vires suppeditet, quibus validiùs cacodæmonis retundamus assultus, & hostium coërceamus impetus, abstineamusque à gravioribus delictis, ut observat D. Bernardus in cœna Domini, ubi ait, *Duo illud sacramentum operatur in nobis, quatenus & sensum minuit in minimis, & in gravioribus peccatis consensum omninò tollit*, qui enim ad hoc accedunt sacramentum debita præparatione vires enanciscuntur, ne statim tentationibus succumbant; & cautiores, ac vigilantiores progrediantur: & conscientia sic deterfa internam accersit lætitiâ, quâ perfunditur, unde & ipsum Concilium Tridentinum hoc idem edocet, inquit: *Ipsa verò hujusmodi confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia gravis quidem videri posset, nisi tot, tantisque commodis, ac consolationibus levaretur, qua omnibus dignè ad hoc sacramentum accedentibus per absolutionem certissimè conferuntur*, quia conscientia emaculata verâ lætitiâ cor perfundit, ac interna beat consolatione.

De B. Bernardi
ablu. pd.

Soiff. 14. cap.
5. §. 8.

Imò id etiam luminis impertitur, quo peccata, & eorum origines faciliùs dignoscuntur, & cum notitia delicti initium sit emendationis, & viam ostendat salutis, nulli dubium, quia beneficio sacramenti poenitentiae viam sibi delinquens aperiat salutis, se ipsum enim quantum potest, coarguit, suâ in se inquit delicta, accusatoris simul, & rei officio fungitur. Imò & Judicis cum se ipsum damnat, ut absolutionem obtineat, quin & deprecatoris partes agit, Deumque enixim rogat, ut lumen, quâ sit eundum, ei impertiat, & insidias hostis declinandas, & cum Davide ait: *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, prævalui adversus eum*: hæc autem lumina ei à confessario suggeruntur, ad vitia præcavenda, & tantò sunt efficaciora, quantò non pluribus dicuntur, sed uni soli inculantur; quod verò hæc sacra exhomologesim vires auget validiores, quibus conscientia munitur à sordibus abstersa ad prosternendum hostem vatterrimum, ac inquilinum, seu carnis concupiscentiam nostræ insidiantem pudicitiae, ex eo citra dubium est; quia nunquam hoc reperitur sacramentum, quin novum semper divinæ gratiæ addatur augmentum. Idque causa, cur Pipinus res-

5.

Psal. 116. v.

Lib. 1. cap. 2.

referente Stephano Abbate, sub Dagoberto Galliarum Rege supremus aulae Praefectus, vir probatissimae vitae, ac famae integerrimae, quique propterea Regum diceretur disciplina; quoties de noxis venerat confessurus nudis semper pedibus ad hoc sacrū accesserit tribunal, ut ex pedum nudatione disceret, cuncta cordis sui arcana, nazvosque omnes, ac cogitationes sacerdoti adaperire, ipsūque nozarum poenitere, quo uberiora susciperet gratiae incrementa, auctisque viribus validius obsteret mundi, carnis, ac cacodæmonis assultui, & Deo magis placeret; qui quantò plus displicet impudentia peccantis, tantò magis placet verecundia confitentis; cui propterea suum suppeditat lumen, quo pericula clarius videat, quæ declinet: hinc D. Bernardus loquens de beneficio, quod nobis per hoc poenitentiae sacramentum confertur, ait: *Omnia spes venia, & misericordia in confessione est; nec potest qui iustificari à peccato, nisi prius fuerit confessus peccatum; ex eo unusquisque iustus esse incipit, ex quo sui extiterit accusator.*

De inter. dem cap. 1.

6.

Vasa fictilia, qui per loca defert declivia, ne cadat, & ne quæ defert vasa confringantur, cautè ambulat, passus numerat, pedes nonnisi tutè movet; Profectò castitas, & pudicitia sunt in nobis veluti vasa vitrea, quæque levi illitu, & franguntur, vel vitiantur; nonnisi cautè nos oportet incedere; quia vix est, qui recuset esse cautus: hanc verò cautelam nos edocet, simulque suppeditat frequens sacramentalis confessio, quæ conscientia emaculatur; & lilium castitatis roscido lachrymarum imbre irrigatur uberius, & radicatur felicius; neque aliam putes causam esse, cur cacodæmon technarum subdolos Magister enixim labore, quò sacram exhomologesin, seu piacularē confessionem nobis suggerat gravem, ac tædium pariter ingerat, negotia obrudat, omnemque moveat lapidem, ut vel rarò, vel frigidè sacerdotem adeamus. Cavendum est; ne hisce cacodæmonis capiamur technis, minutissimas quæsq; caveamus noxas, si nolimus in majores prolabi, quia ut ait Sapiens. *Qui spernit modica, paulatim decidet.*

Elef. 19. v. 1.

S. II.

Vera lætitia mentem non serenat, nec cor hominis tranquillat, nisi per frequentem exhomologesin culparum atrae nubes, & nozarum caligines excutiantur.

7.

Non solum terfa, & resipiscentiæ lachrymis absterfa conscientia nos cautiores efficit contra cacodæmonis technas, nobisque paratas insidias; verum, & probos quosque in nobis excitat affectus, quos fovet, ut virtutum faveant culturæ, ut enim ait D. Bernardus. *Omnia in confessione lavantur, conscientia mundatur, amaritudo tollitur, peccatum fugatur, tranquillitas redit, spes reviviscit, animus hilarescit.* Verani de Affectibus Tom. 1.

Lib. medi. at. cap. 37.

larscit. Proba quæque desideria, cæli affectus, amor salubris, lætitia exultans, spes animum erigens, ac hilarescens ex una in nos derivant emaculata conscientia, quæ nonnisi beneficio crebræ confessionis custoditur; sicut enim quotidiè aliquid contrahimus sordium, & quotidie levioribus saltem inquinamur noxis; ita necesse est, per crebram confessionem conscientiam abstergamus, quia nisi contractas statim sordes eluamus, radices hæc figunt altius, & excrescunt valentiores. Quamvis David Regum optimus fuerit, ac studio addictus virtutum, quia tamen poenitentiam distulerat, innumeris propemodum se viderat malis obrutum, aiebat enim. *Circumderunt me mala, quorum non est numerus, comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui, ut viderem. Multiplicatae sunt super capillos capitis mei: hæc mala, quæ Regium circumdederunt Vatem, sordes dixerim, quas conscientia rariùs absterfa poenitentiae sacramento contrahit; si enim statim non excutiantur, altius radices agunt, vires augent, crescunt, & aliæ plures ipsdè accrescunt; inde fit, ut, qui in sordibus est, sordescat adhuc, secus si crebra exhomologesi expurgetur conscientia, & veræ resipiscentiæ lachrymis abluantur, & abstergantur noxæ, quas contraximus, non solum nitor in ipsa affulget munditiæ, ac virtutis; verum etiam vera tranquillitas, & accersita lætitia suum ibi domicilium figunt, quia tunc, ut ait Bernardus. *Amaritudo tollitur, peccatum fugatur, tranquillitas redit, spes reviviscit, animus hilarescit.**

Psal. 39. v. 23.

Apostol. cap. 22.

Conscientiam, si cupis hilarem, ac vero serenatam gaudio, emaculatam effice; tolle nozarum caligines; absterge culparum sordes; nubes omnes pravorum affectuum excute, ac dissipa; tunc interna eius serenitas intus ridet, simulque Deo arridet: tranquilla esse nequit conscientia, si morsus sentiat delictorum; si vermes experiatur synderesis, quibus dirè lacerat. Licet leves sint noxæ, quas contrahimus, grave tamen nobis adferunt incommodum, cum internam abigant quietem, animique tranquillitatem cogant abire extorrem; habent & leves noxæ suas morsuunculas, & quamdiu has ferre mens adigitur, tamdiu à vera retrahitur quiete, ac lætitia, & vix serio hilarescit: ubi morsus, & puncturæ, ibi molestiæ non desunt, neq; verà potest lætitiâ perfundi conscientia, nisi à quovis verme, qui intus lancinat, sit ex integro libera. Hinc quibus cordi fuit conscientiae quies, cordis lætitia, & animi tranquillitas, sive mares, sive foeminae, in id incubuerunt studij, quò crebriùs conscientiam sacra expurgarent exhomologesi, imò fuerunt, qui quotidiana eriam confessione animam lustrarent. Falluntur igitur, seque illi decipiunt, quibus volupe, ac jucundum est sordibus mergi, & conscientiae negligentes munditiem, eò faciliùs se sordibus coinquant, quò flocci, vel nihili faciunt

munditiem cordis, ac pudorem frontis: non modica est humanæ nostræ voluntatis inconstantia, ac pravitas, & nisi novis quotidie stimulis ad rectum agatur, in obliqua tendit, & ad noxia diffluit: textiles in domus angulis araneorum rotæ argumenta sunt, quæ clarè evincunt, parietes negligi, & vel nunquam, vel nonnisi raro abstergi, ac scopis purgari: quæ rarè eluitur conscientia, & expurgatur, varijs non potest non sordescere noxis; & sicut vitant, fugiuntque araneæ ea cubicula, quæ ancillarum sedulitas everrit creberrimè: ita mundior est, ac ornatior ea conscientia, quæ frequenter, ac pluries in hebdomade ad pedes se abijcit sacerdotis confessioni peragendæ.

9. Quamvis sit dexterrimè exasciata cithara, nisi tamen fidium discordia ad leges semper concilietur musicæ, ac probi concentus, dissona semper voce respondebit pulsanti: quin & nix ipsa, si diutius detineatur in valle sordes contrahit, & à suo deficit innaro candore. Quamvis linteamina nivium videantur albedinem æmulari, nisi tamen sæpius laventur, usu, & ipsa sordidantur, & atrorem contrahunt. Hisce dissimilem haud dixerim conscientiam, nisi sæpius in sacramentali confessione aquis lavetur lachrymarum, nisi crebrò abluatur, & expurgetur; impuritates, sordes, & maculas contrahit, quibus inficitur, & sordescit, nec amplius vero ridet gaudio, nec cœlitibus arridet, quia vera lætitia non nisi in munda, ac emaculata residet conscientia. Injustè plures conqueruntur, eò quia verum, quod quærunt gaudium, minimè enanciscuntur, quia ubi non est, nec esse potest, illud quærunt: non invenitur in theatris, nec in choreis, nec in mundi voluptatibus, nec deliciarum illecebris; sed in nobis ipsis tantùm reperitur; si conscientiam tueatur emaculatam, hæc sola est, quæ veram ingenerat, ac ingerit hilaritatem: cæteræ hilaritates, quas ludicra spectacula, mundi cantus, lusus instituti, choreæ, theatra, venationes exhibent, peccus non implent, sed extimam frontis cutem tantùm remittunt, in sola sistunt superficie, nec cordis pervadunt intima.

10. Quidquid extimè corpus demulcet, veram nequit lætitiæ ingerere: imò terrena gaudia corruptæ sunt lætitiæ, quæ lætantes tristius inficiunt, non lætè afficiunt; si corrupta est lætitia, eos corrumpit, quos corripit: nil in mundo integrum, nil non infectum, ac corruptum, & non solum corruptum est mundi gaudium, sed & eos corrumpit, quos afficit: hinc nos monet D. Augustinus, ut hujusmodi gaudia perinde satagamus evitare, ac venenum ipsum: ait ipse, *hæc gaudia veluti venenum diaboli repudiare debemus, quia non solum corpus, sed etiam animam necare festinant*: veneno pariuntur, quæ mundus in suis voluptatibus gaudia exhibet; tamen aliquid videantur præferre dulcedinis, quæ alluciant; lethalius tamen inficiunt: hoc venenum apparat

Lib. 6. de sularib. document. cap. 21.

hostis tartareus, quod mortem hominibus inferat; declinandum omninò est venenum istud, quod Diabolus miscet, ut bibentes perimat; & eò lethalius, ac tristius officit, quod blandius allicit, magisque placet; ut quod minus putatur nocere, eò perniciosius noceat. Non à mundo, sed ab authore mundi dimanat vera lætitia, & in sola germinat emaculata conscientia: frustra circuis per mundi delicias, ac voluptates, ut veram adinvenias lætitiæ, quæ nonnisi in solo Deo invenitur, qui Opifex est veri gaudij, ut scitè Philo infert ex Isaaci divinitus promissa nativitate, inquit: *Opifex est Deus boni risus, & gaudij, itaque Isaac non vulgariter genitus, sed operante Deo credendum est, nam si risus Isaac intelligitur, risus autem factor est solus Deus.*

Lib. quoddam terior infidetur piori.

11. Fallitur igitur, qui veram lætitiæ cenfet extra Deum factam: eo enim, quod ab alio, quàm à Deo est facta, ficta est, non vera, non probata, sed fucata; neque potis est hominis implere voluntatem, quæ cum condita sit ad normam divinæ, si suos expandat sinus, impleri nequit nisi à summo bono, sitque propterea illi minus, quidquid est infra Deum. Quàm fatui, & deliri, qui hisce mundi fluxis molem nituntur veræ lætitiæ substruere? ædificant sibi ruinam, qui lætitiæ fabricam fluxis, ac caluris inædificant; ubi cuncta fluunt, & ad interitum pergunt, nequit humana voluntas quiescere; egenæ sunt creaturæ omnes utpote sibi minimè sufficientes: quod si sibi non sufficiunt; quomodo alijs dicentur sufficere, ac verum efficere gaudium? tamen si creata omnia simul congeras, quia adhuc egenæ sunt, & sibi insufficientia non valent voluntatem implere, nec illi sufficere, cum sibi minimè sufficiant; proinde nec verum possunt in mentem gaudium invehere; quia si gaudium sit plenum, totumque expleat voluntatis sinu, extranei gaudij quidquam in ipsa non admittit: qui plenè gaudet, plenè, & contentus dicitur, & is plenè contentus est, qui continet, quidquid potest continere, seu exoptare; & quia omnia extra Deum perquam exilia sunt voluntati, & insufficientia ejus desiderijs explendis, sequitur veram lætitiæ nonnisi à solo Deo in nos derivari, & in sola terfa, & emaculata conscientia foveri, ac suas radices agere; quamvis cuncta creata se explicent, inslent, porrigantque, contracta tamen semper sunt, & humanæ voluntati explendæ insufficientia; cujus capacitati solus Deus aptari potest, cum solus totam ejus valeat cavitatem implere, & capacitatem explere; sitque propterea voluntati minus, quidquid minus est Deo, quia cum sibi non sit sufficiens, nec humanæ potest voluntati sufficere, appositè S. Laurentius Justinianus in fasciculo amoris, *Quod satis sibi esse non potest, alijs quomodo sufficet? creaturarum inopiam insinuat hoc, atque universa non ad fruissionem, sed ad usum fuisse condita manifestat: parva lex ista lex est sapientia, quæ*

Cap. 3.

7418-

quâ naturale eruditur ingenium, ut non aliunde sua velit capere peregrinationis solatium, quam à suo, atque omnium Conditor.

12. Tamen si tateant creaturæ, propriam tamen loquuntur inopiam, fatentur insufficientiam veræ lætitiæ ingenerandæ, hæc enim à solo Deo est; ille solus est mentis nostræ lætitiæ, qui mentem nostram condidit; & ille solus vero gaudio cor nostrum afficit, qui cordi illabitur nostro; solus, qui mentem condidit, mentem potest veræ lætitiæ suffundere; quidquid est infra ipsum, extra veri gaudij est limites; ut facilius ex pumice possit aqua elici, quam à terrenis rebus lætitiæ aptata materia: illud verum, & solum est gaudium, quod non de vacuo creaturæ puteo, sed de pleno Creatoris fonte hauritur; in Deo solo vera quærenda est lætitiæ, non in rebus fluxis, quæ lachrymis eliciendis aptiores sunt, quam veræ lætitiæ invenendæ; quapropter, cum id minimè regium Vatem latuisset, agebat. *Lætabor, & exultabo in te*, non dixit, lætabor in ludicris mundi spectaculis; neq; in ludis theatralibus, gulæ delicijs, concupiscentiæ lenocinijs, divitiarum affluentijs, dignitatum splendoribus, vestium cultu, solatorum tripudijs; sed *in te*: signatè dixit *in te*, quia si extra Deum in rebus fluxis, ac interitui obnoxijs veram quæsiisset lætitiæ, extra veram fuisset lætitiæ, nec potuisset gaudio perfundi; ideòque signatè dixit: *Lætabor, & exultabo in te*, quia ut ad rem nostram appositè Augustinus expendens verba Regij Vatis ait. *Non jam in hoc sæculo, non in voluptate conturbationis corporum, nec in palati, & lingua saporijs, nec in suavitate odorum, nec in jucunditate bonorum transcurritur, nec in formis corporum variè coloratis, nec in vanitatibus laudis humana, nec in conjugio, & prole mortuæ, nec in superfluis temporalium divitiarum, nec in acquisitione hujus sæculi, siue qua locorum spatij tenditur, siue qua successione temporis voluitur, sed lætabor, & exultabo in te; videlicet in occultis tuis, ubi signatum est in nobis lumen vultus tui Domini.*

2/ab. 9.

3/ab. 9.

13. Est hoc lumen in corde nostro obsignatum, quo rectè ambulamus, ac Deo placeamus; & quo totum corpus fit lucidum; eò quia oculus, seu conscientia sit simplex, & emaculata, & non nisi pijs in Deum affectus suggerat: omnes enim puri, piique affectus à conscientia prodeunt emaculata, ait Seryator. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit*, fuisse Christum hæc locutum de pio affectu, & recta intentione, quâ, qui conscientiam habet emaculatam, operatur, expressè faretur D. Augustinus, quia cum Magister Christus paulò ante de precibus, eleemosynjs, jejunijs disseruisset: ne quis luarum precum, stipis, aut jejunij vim omnem elideret vanis aucupandis rumusculis, ac futilibus populorum laudibus, adjecit *Vitæ de Affectibus Tom. I.*

Luc. cap. 12. v. 16.

militudinem de oculo simplici, ac puro, quâ si nitidus sit, clarus, vegetus, plenusque spiritu, corpus circumfert secum etiam vegetum, ac vivifica luce perfusum.

Quòd si oculi sint male affecti, læsi, seu obliquè aspicientes, luscii, lippientes, crassiori tunica obducti, ægritudine laborantes, totum corpus est miserum, ac infra domesticas nebulas ingemiscit: pari pacto si conscientia sit emaculata, si intentio sincera, & affectus purus ab omni fallæ gloriolæ umbrâ defæcatus; preces itidem, eleemosynæ, jejunia à vittorum fece discreta; ut pio in Deum solum informetur affectu, necesse est: sin verò conscientia non sit emaculata, nec affectus pius, & purus, tales etiam sunt hominis actiones: est enim in homine affectus, & intentio, quod in arbore radix, quæ in fructus è ramis pendulos suas diffundit qualitates; prout enim radices succus, dulcis est, vel amarus, fructum dulcedine affectum, vel amaritudine infectum producit, quapropter Apostolus ait: *Si radix sancta, & rami*: quia ab una radice succum hauriunt rami, & fructus, quo nutriuntur, & incrementum subeunt; unde qualis est radices succus, talis & fructuum: perinde ac arbor vas in sinu telluris radices agit, ut conterat soli fecunditas ad arboris feracitatem; ita etiam pius affectus suas in emaculata conscientia radices figit; & quæ ex ipso prodeunt, operationes fructus sunt, qui procul dubio dulcescunt: sicut quæ prodeunt actiones è depravato affectu, & conscientia varijs tordescente noxis, ac vepretis vittorum sterilescent; non nisi pravæ sunt; quia qualis est radix, tales, & rami; qualis est conscientia, intentio, & affectus, qui sunt veluti radices humanarum actionum, tales istæ sunt; sicut enim scaturientes è fonte rivuli latices exhibent sitientibus ejusdem cum fonte saporis, & qualitatis: ita & humanæ actiones ejusdem sunt bonitatis, vel malitiæ cum probò, vel pravò affectu; mala, vel recta intentione, & conscientia: quapropter monebat Augustinus. *Non valde attendas, quid homo vult facias, sed quid, cum facis, aspicias.*

14.

Ad Rom. cap. 12. v. 16.

15.

Elargitur pauperi pecuniam, qui divitijs affluit, nullus propterea inde sensurus impendium, sed ut aliquid videatur ab alijs bonum opus exercere, seu ut inde aliquid vanæ gloriolæ aucupetur; opitulatur alius pauperis indigentia, sed cum mediocris sit fortunæ, incommodum sentit, sed ut soli Deo placeat jubenti levare pauperum miseria, suam impertitur pecuniam, quæ utriusque eadem est; sed quia affectus non est idem, & intentio varia, ita & ejusdem operis fructus dispar; pulchrè Seneca ait ad rem nostram: *Non in factis laus est, sed in eo quem admodum fiat. Eadem res, si gula datur, turpis est; si honori, reprehensionem effugit. Amico agro aliquis assidet, probatum. At hoc si hereditatis causâ facit, vultur est, cadaver expellat. Eadem & turpia sunt.*

Epist. 33.

Cccc 2

sunt, & honesta: refert, quare, & quemadmodum fiant: ergo insigi debet persuasio (seu affectus,) ad totam pertinentem vitam talis, qualis iste fuerit, talia & qua agentur: ut recta sit vitæ nostræ institutio, oportet, ut è conscientia terla, ac emaculata pius prodeat affectus, qui solum Deum aspiciat, in Deum solum tendat, & Dei gloriam sibi proponat scopum; tales sunt, qui, ut ait

Ad Ephes. 6.

Apostolus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi facientes voluntatem Dei ex animo: cum bona voluntate servientes, sicut Domino, & non hominibus. Talis est amor, quo habens conscientiam emaculatam, Deum amat operando; quatenus, quæ exercet opera, in solum Deum dirigit, & ideo Deum amat, quia propter Deum duntaxat, operatur: purus est, ac sincerus noster affectus, si in quavis actione nostra Dei honorem, proximi utilitatem, & emaculatam quærimus conscientiam; non enim homo sibi duntaxat vivit, sed in commoda etiam aliorum: unde qui sibi tantum invigilat, stertitque, ne alios juvet, is suum non obit officium, quia ut scite scribit Seneca. Non potest quinquam beatè degere, qui se tantum intuetur; qui omnia ad utilitates suas convertit: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere.

Epistola 48.

16.

Ubi affectus anhelat ad nummos pecunijs inhians, ibi hospes non est charior, quam pecunia: tunc affectus est probus, cum ad Deum est perseveranter reflexus, est talis affectus oculus ille simplex, quo totum corpus splendescit, est illa intentio, quæ actiones omnes nostræ in solum Deum, ut in proprium collimant scopum, & per quam Deo vivimus, ut Regius Vates, qui hoc insignitus affectu aiebat. Anima mea illi vivet,

Psal. 21. v. 31.

Psal. 100. v. 3.

& quia hunc lategit affectum fovere, ac emaculatam cum ipso tueri conscientiam addebat. Non proponebam ante oculos meos rem injustam; & quia justitiæ adhærebat, non nisi vias rectas perambulavit; non itineris rectitudo vias sternit rectas, sed affectus probus, qui eum in suum Deum collimat: etiam D. Paulus justus fuit, & Dominus duxit eum per vias rectas, & ostendit illi Regnum Dei, & tamen per quot non ambulavit ipse ambages? per quot non circumvit amphractus, ac obliqua itinera? Judæus fuit, inde Phariseorum Discipulus; & sectæ ad quam informabatur tenacissimus, mox è Discipulo inauguratur Magister; fervens fuit Phariseus, & pertinax Rabbini christiānorum insecutor, ac sævus persecutor. Ut

Act. cap. 9. v. 2.

si quos invenisset huius via viros, ac mulieres vinculos perduceret in Jerusalem, sed victus ipse, & ab equo in terram prostratus, simulque vincus Dei gratia ex Rabbino fit Discipulus Ananiæ, mox christianus, & Doctor gentium, in omnes orbis partes proficiscitur, terrarum tractus percurrit, marium sinus traiecit, pluribus fit obnoxius periculis, procellis, ac naufragijs, urgetur ærumnis, pullatur

calumnijs, detruditur in cæcetes, insidias illis apparant nunc latrones, nunc facti fratres, & in caput conjurant mare procellis, terra periculis, aër tonitruis, ac fulminibus, jamque in na- vi, in carcere, solitudine, urbibus, contrarios prorsus experitur eventus; nunc virgis cæsus, nunc lapidibus diverberatus, & tandem Romam veniens caput amittit, quò cælum lucraretur: tamen si sinuosa fuerint Apostoli semitæ; plena amphractibus, & meandris, ac ambagibus ejus itinera; rectè tamen semper ambulavit, quia probo semper, ac pio affectu in summum bonum egit, suâque omnes operationes in solum Deum direxit: non igitur obliqua, & plena ambagibus, ac amphractibus fuit via D. Pauli ad cælum, sed rectissima, & semper eadem, ratione pij, ac sinceri affectus prodeuntis ab emaculata conscientia, & in Deum solum tendentis; hæcque est usita ad cælum via, per quam rectè semper ambulârunt omnes sancti culturæ virtutum, ac proborum affectuum additi; propterea dixit Salomon. *Sapient. c. 17.*

Cæterum pericula frequenter in fluctibus maris, & terræ itineribus Apostolo iminentia, varij casus incerti, ac mali eventus, ærumnæ, ac persecutiones, quibus divexabatur, non exitio; sed exercitio ei fuerunt virtutis: cum militia sit vita hominis, adversarios Deus permittit, contra quos nos ad victoriam erudit; nil frequentius in bello, quam tortuosos moliri aggeres. hostilia struere vaframéta, pugnas instituere, hostes laceßere, & punctim, cæsim vulnera infligere: sed si tellos repente madet sanguine, irrigatur uberius ad lauros triumphales, palmæque victrices: neque victor licet crebra obierit pericula, plures subjerit labores, non tamen à recta deflexit victoriæ via: imò militiæ Præfectus, si bellicam callet artem, & obsidione urbem cingit, non directæ via, sed curvis suffossionibus, ac obliquis itineribus accessum ad urbis mœnia sibi aperit; quid nisi exercituum supremum dux per obliquatas ærumnarum, ac calamitatum vias ad cœlestem Jerusalem nos duxit; neque desistimus rectè procedere, si conscientia emaculata, proboque, ac simplici in eum feramur affectu.

§. III.

Pius, ac purus affectus in Deum pretium dat nostris actionibus; licet Deus manus velit effectum, plura tamen facit cordis affectum.

IN id debemus incumbere studij, quò in singulis operibus noster à quavis terrestri labe detectatus affectus in solum collimet summum bonum, & actiones singulas ad eum dirigat finem, quem divina lex suggerit: *Rarum prodest*, ait D. Laurentius Justinianus, *ardua tractare negotia cum Principibus, & Regibus familiariter conversari, sanctitatis, & scientia celebre nomen acquirere, & non probo affectu id agere, si per elemolynæ elargitionem pauperum opitulemur indi-*

Sapient. c. 17.

17.

27.

De regim. ne Prælat. cap. 22.

indigentis, Deus cordis magis affectum, quam extrahitæ pecuniæ effectum respicit, ac pensat: operat quidem effectum manûs, sed magis affectum cordis: idque causæ, cur præscæ legis inter cæremonias, quas Deus ab Hebræis exigebat in sacrificiis instituendis ea una erat ex præcipuis; manum victimæ imponere; non tam pedes ad aram movere, quam manus ad hostias admovere: *Ponet manum suam super caput hostia, & acceptabilis erit*, non parum sudant sacri Interpretes in causa disquirenda, cur exegerit Deus hanc manûs super caput hostiæ impositionem, quo sibi foret sacrificium gratum, & offerenti utile. Censet Oleaster, voluisse Numen hac manûs impositione super caput hostiæ non solum opus subindicare manûs, sed & affectum cordis, ad quem præcipuè respicit Deus nullius victimæ, nec rei externæ indigus, cum sibi sit sufficientissimus: *Id igitur à nobis Deus exigit*, ait Oleaster, *ut sacrificaturi non solum hostiam offeramus, sed & nos ipsos cordis affectum, ac piam voluntatem adjungamus*: quia solæ pecudes, si per se spectentur, nec Deo videntur acceptæ, nec offerenti fructuosæ, sed probus affectus ab emaculata oriens conscientia, puroque corde dat hostiis, & victimis pretium: hinc D. Augustinus expendens illud regii Vatis: *in me sunt Deus vota tua*, ait: *quæris quid des Deo? non animalia aris oblata: de cordis arca, de cellario bona conscientia, de te ipso profer te ipsum.*

9. Offeramus Deo cum hostia externi operis, munus interni affectus; offeramus defæcatam à quavis noxa conscientiam; hæc est quæ Deo immolatur hostia gratior; hoc à nobis exposulat Deus sacrificium; quamvis Christianorum sacrificia sint orationes, eleemosynæ, jejunia, mortificationes; non tamen vult Deus, has hostias simplices esse; sed exoptat, ut iisdem emaculatam addamus conscientiam, ac mantissam pii, probique affectûs, ut holocaustum fiat medullatum; haud absimile illi Regii Prophetæ cum dixit *Holocausta medullata offeram tibi*: ubi Augustinus: *quid est medullata? intus reneam charitatem tuam: non erit in superficie, in medullis melis erit, quod diligo te*: nil nobis interius medullis nostris; nil intimius cordis affectu, ac emaculatâ conscientia, quæ nobis dumtaxat innotescit: non in superficie, sed ex cordis intimo debemus Deo litare, eique servire; quisquis tantum exterius, absque interno cordis affectu Deo mancipatur in sola superficie extima Deum colit; & magis satagit hominibus placere, quam Deo; & hic non offert holocaustum medullatum: ea opera, quæ agimus sunt holocausta medullata, quæ internus, ac probus cordis affectus dimanans è conscientia munda, & defæcata comitatur, ac informat: non delectatur Deus ossibus exsuccis, acarescentibus; sed plenis medullâ, seu operibus pium cordis redolentibus affectum.

Plerique sunt, qui non modicum fundendis precibus tempus impendunt; templa frequentant, sacris interfunt, xenodochia visitant, jejuniis insolentiam carnis compefcunt; afflictis sunt solatio; miseris levamini; lugentibus gaudio; sed parum, vel nihil medullæ hisce inest operibus; sunt enim alba quidem ossa, sed exsucca, emedullata, quia nullo fulciuntur pio affectu, ideoque humi repunt; quia alis destituuntur; quibus ad Deum subveherentur. Præ cæteris sacrificiis, holocaustum erat Deo gratum, quia totum Deo, ejusque honori cremaretur, ac absumeretur: & sicut in lege veteri erant sacrificia cæremoniarum, vel victimarum, ac rituum differentiis distincta; ita nostra opera varia sunt, & affectuum discrimine differentia; quædam in nostrum etiam cedunt commodum, ut comedere, bibere, dormire; alia quæ ad solum Deum diriguntur, ac veluti holocausta instituuntur, ut sunt preces fundere, corpus jejuniis macerare, rebus divinis interesse, sacra se expiare exhomologesi, divinum sumere epulum: primi generis sacrificia parum sunt medullata, quia vix pio aliquo afficiuntur affectu; cum fames stimulat ejus lacatus cibo sedamus, ac morsus coërcemus; cum sitis ardet, frigidâ, vel alio haustu ejus extinguimus æstum nec quid ultra cogitamus; si somnus sensus incipiat sopire, inus dormitum, nec quid aliud animo volumus; si æris serena, ac blanda tranquillitas nos ad campum invitat, eximus spatium, vel per vireta pratorum, vel per umbriferas valles, vel apricos colles, & nil aliud in nostro versatur corde; & propterea hæc sacrificia, quia pio destituta affectu non sunt medullata, & parum prodest jejunium sine emendatione, eleemosyna sine commiseratione; preces ex ore fundere, & stipem è crumena perfundere, si non adsint calentes affectus; ventris vacuitas, sine mentis pio ardore frigida est inanitas; sint holocausta nostra medullata probo affectu plena, utque talia sint effundamus coram Deo corda nostra, ut nos monet David inquit: *effundere coram illo corda vestra; effundimus tunc cor nostrum cum pios, probosque affectus elicimus, quibus Deum prosequimur.*

In sacrificiorum oblatione, victimarum immolatione, prohibuit Deus, ne sacerdotes sanguinem victimæ comederent, sed jussit totum ad aram effundi *Levit. c. 3. v. 7.* quia sanguis sedes est animæ, alimentum vitæ, & qui sanguinem adimit, animam prodigit: voluit nimirum Deus in omni nostro sacrificio, voluntatem, cor, & intentionem, veluti sanguinem coram se effundi, hoc est omnes nostros affectus è conscientia prodeuntes emaculata in ipsum dirigi, ne guttulâ quidem in alios usus reservatâ. Cum igitur oramus, jejunamus, eleemosynas elargimur, sacris interfumus, in solum Deum noster ascendat affectus, ei soli toto corde adhareamus,

Operis effectus tanti à Deo pensatur, quanti cordis æstimatur affectus; est non manûs fusio, sed cordis effusio, quæ nostris dat operibus pretium: lex olim edicebat: *omnis æstimatio facta sanctuarii ponderabitur*; hæc enim sola pondera fallaciarum erant experientia: ita dixerim opera nostra non ponderantur opinione vulgi, neque æstimantur ex nitore, ac superficie exteriori; neque oculorum iudiciis persæpe à vero errantibus; sed ex solo cordis affectu, quem emaculata conscientia gignit, ac fovet. Ad Numinis altare accesserunt munus oblaturi Phariseus jactabundus, ac divitiis affluens; & vidua Hebræa inopiâ laborans: ille fronte erecta, magno strepitu plures profudit pecunias; hæc verò æra duntaxat duo, & quidem minuta, corde humili posuit super altare: & tamen, quia Phariseus superbiente fastu plures illas erogavit pecunias; & vidua humili quidem accessu, exiguo effectu, sed pleno ardens affectu sacram adivit aram, longè plurius Deus fecit duo hæc viduæ minuta, quam totam illam argenti molem, quæ à Phariseo jactabatur, quia apud Deum plurius censetur effectus, quam æstimetur effectus.

22. Plurimum videbantur præferre ponderis, & momenti Pharisei in templo se laudantis, preces, jejunia, eleemosynæ, quæ tamen licet in extimo cortice aliquid viderentur nitoris ostendere; nil tamen intus habere pretij, quo vel discolorum æquarent lapillum: id interfuit discriminis duo inter hebrææ viduæ æra minuta, & prægrandem illam Pharisei argenteam molem; quia munusculum viduæ ex intenso oriebatur affectu, quem conscientia emaculata, & Deo placens intus fovebat in animo, & quia apud Deum affectus est, qui pretium nostris impertitur operibus; longè inopis viduæ munusculum Pharisei superavit plures argenteas pecunias, eò quia nullum hæc ex probò affectu pretium habuerunt; sed potiùs vana, quæ ipsi inerat jactantia, ac gloria totum e, vacuavit pondus: & quia tartareus hostis optimè novit, omne nostris operibus pretium à probò affectu, quem fovet emaculata conscientia procedere; omnem nititur lapidem movere, quo probum hunc affectum vel omnino subtrahat, vel saltem inficiat, minuâtque: scit Numen sibi vel maxime de nostro complacere affectu, qui è purgata, ac simplici proficiscitur conscientia: hinc sacer sponsus suam alloquens sponsam ait; *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa; vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum*; & *in uno crine colli tui*: non quòd sponsa vulnus aliquod inflixerit sponso, sed quia in uno oculorum cor ejus rapuerat: ait enim Tertullianus Salomonem alluisse ad laudatum illum in oriente morem mulierum, quæ honestatis tuendæ causâ nonnisi operta facie uno duntaxat detecto oculo in publicum prodibant; cumque sponsus hunc in foemina morem commendaret, eò quia honestati tuendæ esset accommodatus, ideo ab uno

hoc oculo se raptum fatetur in amoremque dibundæ, ac verecundæ sponsæ, *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa: vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum.*

23. Verùm omissa hæc Tertulliani expectatione; ad rem nostram exactiùs alij per oculum cordis interpretantur affectum, & per capillos mentis cogitationes intelligunt: mira est oculorum concors motus, & aspectus, cum uterque pari semper passu gradiatur, nec sinister à dextro unquam dissentiat, nec in diversa abeat, simul enim uterque in idem fertur objectum, illudque ambo simul aspiciunt, nec inter illos, est ea dissensio, ut unus cælum suspiciat, & alter terram inspiciat: hæc eadem unitas, & consonantia se prodit in capillis, qui in capite omnes in eundem componuntur ordinem, & simul unus videri possit ab alio discretus: & sicut in homine nil esset deformius, nil turpius, quam discors oculorum varietas; si unus cælum suspiceret, & alius humum inspiceret, vel alia torvitate in diversa ferrentur; ita affectus nostri cordis, tunc cor Numinis vulnerant, seu rapiunt, cum hanc servant consonam unitatem, quâ simul in Deum feruntur, & in ipso solo quiescunt, in quo suam adveniunt metam: non placent Deo humani affectus, si unus in cælum tendat, & alter deorsum feratur in terram; unus Deo adhæreat, & alter divitiis inhiet, lucrum ficiat, carnis delicias appetat; est enim hæc torvitas oculorum, quæ Numini displicet: & sicut hæc in affectibus cordis in Deum consonantia est, quæ cœlestis sponsi cor rapit; ita & hæc unitas, ac consonantia in capillis, seu mentis cogitationibus, ei debet consona esse, quæ in cordis relucet affectibus.

Hanc consonantiam, ut Deus nos edoceret sibi pergratam esse, iussit in Abrahami sacrificio, ut aves simul cum animantibus immolarentur, eo tamen discrimine, ut bruta animalia in plura concisa frustra, & aves integræ sacrificio deservirent: & per aves humani designantur affectus, qui sursum, deorsum, rectè, obliquè, ad dextram, ad sinistram feruntur; prout magis homini libet, & huic potiùs, quam alteri adhærescit objecto; per bruta animalia verò, nostra subindicantur negotia, quæ quamvis dividat homo in plura frustra, quatenus pluribus intentus curas suas partitur in rem domesticam, publicam; & curas varias suscipiat in uxorem, liberos, familiam, subditos: debent tamen affectus per aves designati suam servare integritatem, & non dividi, ut eorum aliqui dentur Deo, alii mundi voluptatibus; debent omnes affectus nostri uno, eodemque ordine ad Deum tendere, & ipsum solum intendere: non placet noster affectus, si in plura divisus partim Deo, & partim mundo, ejusque voluptatibus donetur.

25. Quod per oculos humani designentur affectus, qui si probi sint, cor cœlestis sponsi rapiunt, innuit ipse sponsus, *vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum*, seu probò,

Levis. 6.7.
v. 21.

23.

24.
Genes. 17.
v. 19.

10 Cant. 6.4.
v. 9.

25.

ac simplici tuo affectu; sed cacodæmon in id incumbit studii, quo probitatem à nostris abigat affectibus, nobiscum amicitias inicit, & commoda, ac voluptates spondet, dummodo oculus dextrum, seu probum ac simplicem affectum, quo in Deum tendimus, vel corrumpat, vel omnino extinguat; & patrum imitatur, quod inivit Naas cum viris Jabes Galaad, qui enixim rogârunt, ut vellet habere sibi confederatos, sponcione data se impofterum Regi servituros, quibus Naas Ammonites repoluit: *In hoc feriam vobiscum fœdus, ut etiam omnium vestrum oculos dexteris, erat ferocientis Regis deliderium miseris illos sibi novo fœdere junctos ad bellum prorsus inutiles efficere; & quia sinister oculus tegebatur clypeo, dextrum volebat erutum: idque propterea agebat, ut non solum vincere dediscerent, sed & pugnare disuicerent. Hoc idem tartarearum legionum Princeps exequitur cum iis, quos sibi amicitia devincit, & fœdere jungit; eruit ipsis oculus dextrum probi affectus, ac rectæ conscientiæ, seu oculum simplicem, qui ad solum Deum dirigitur: & hoc semel eruto oculo, avulso probi affectu, & variis fœdatâ noxis conscientia epinicia sibi occidit Sathan, quia hominem jam prostravit, ac miserè debellavit, quia oculo illo caret, quo solo nititur homo ad pugnam contra ipsum, & quo solo recta fertur in Deum.*

1. Reg. 6. 11.

36.

Id enixim curemus, quod per probos affectus, & conscientiam emaculatam ad Deum jugiter curramus, nec sinamus nostros affectus ad alia distrahi, nec extra Deum discurrere: ea enim sola velocitas datur laudi, quæ ubi iussa est, vestigium sistit; nec ultra destinata percurrit: & motus nostrorum affectuum tunc commendantur, cum ultra à recta ratione præscripta non feruntur, neque contra ejus præscripta ad alia divertuntur: tunc enim à sua deflectunt probitate, quia à Dei se avertunt bonitate: animi motus tunc sunt probi, cum recta ducuntur ratione, ait Seneca: *Egros scimus nervos esse, ubi invitis nobis moventur:* & tunc nostri affectus ægrotare dicuntur, cum non arbitrio nostro, sed suo proprio feruntur impetu; tunc enim impingere incipiunt, & elabi, quia recta non incedunt: si semel in Deum tendant nunquam debent desistere. Jacob Patriarcha exul, ac peregrinus in fuga ad Melopotamiam, cubat nuda super humo, supposito capiti prædaro lapide, & somno sopitus arcanam mysticè scalam videt, simulque Deum sibi spondentem tutelam semper beneficam: excusso mox somno Jacob vorum inibi vovet: *Si fuerit Deus mecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum, reversusque fuero prosperè ad domum patris mei, erit mihi dominus in Deum.* Nil novi videtur Jacob vovisse, cum promiserit Deum habere in Numen; erit mihi Dominus in Deum; vovit

Lib. de ira 1. 33.

Genes. 28. v. 21.

enim exinceps habiturum in Deum eum; quem ab incunabilis ut Deum coluerat: sed non putemus iudere voluisse Patriarcham in voti sui emissionem; hac enim Dei promissione, ac spe erectus, si Deus, quæ petierat, esset daturus, vovet Dominum habiturum in Deum, & quidem eundem, quem à puero, ut Deum semper coluerat: vovet voti compos eandem deinceps religionem colere, quam hactenus semper coluerat, & eadem Numini exhibere obsequia, quæ antea semper præstitit, ac firmius stare in religionis observantia; ac si dixisset: si Deus me custodierit in via, & dederit panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum, & reversus fuero prosperè ad domum patris mei, erit Dominus in Deum: seu in eadem religione altius vestigia premam; & firmius Deo inserviam, ac ferventius, quam antea: unde licet Jacob à puero Deum colisset, vovet tamen novum, ac uberiorem profectum per exactiorem virtutum culturam: quia noster affectus, quem emaculata conscientia in Deum dirigit non solum deflectere ab incepto non debet instituto; verum & ferventius eidem hæere: qui enim in exculta, ac emaculata conscientia suas probi affectus radices agunt, ita firmiter Deo adherent, in quem tendunt, ut aliud non ferantur.

Idque nos edocuit Isaias qui refert, se vidisse Nominis solium, & plures Seraphin^{27.} utrinque stantes: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum, & Seraphini stabant super illud: sex ala uni, & sex ala alteri, duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant:* sed si Seraphini stabant juxta Dei solium, cur simul & volasse perhibentur? stare motum negat, quem volatus adstruit: verat enim stationem volatus, ac corporis prohibet quietem, quam statio invehit, quid igitur? quod Isaias dicit, se vidisse Seraphinos stantes super solium Dei sedentis, & simul alarum explicato remigio volantes? Non putârim Seraphinos, quos vidit Isaias, Numinis circumvolasse solium; id enim Numini ibi sedenti non congruisset, & importunus, ac indecens fuisset volatus; sed dicendi sunt alarum explicatu, quasi volaturi, sed minimè volantes, firmius in eodem stetisse loco; sicut plerumque ita in aère aquilæ alarum expansione librantur, ut immobiles prorsus sistant, tamen si extensis alis volare videantur. Hic standi modus designat, Deo per probos affectus, puramque conscientiam adherentes, primò paratos esse ad omnem Numinis nutum, agilesque ad omne ejus imperium: ex eo quod expansis alis stent firmius, ingenis productum desiderium, quo rapiuntur ad Deum videndum, ut in eum se totos immergant: alas si librant, affectus indicant vehementiam, incendiūque amoris, quo Deo propinquiores ardentius æstuant, ac veluti uruntur, ideòque quasi indigeant alarum flabello refrigerari, alas expandunt. Scitè Olearum expendens vi-

tionem Isaïæ ait: *Duabus volabant, id est sustinebant se in aëre, quia per amorem, quo Numini adhærebant, immobiliter ei hærebant.* Sub humana inducuntur forma Seraphini, quæ luculentius homines prodant, qui per conscientiam emaculatam, & probos, quos sovent affectus, Deo adhærent; hi enim ita stant juxta Deum firmi, & immobiles, ut vel ipso volatu se in aëre medio videantur sustinere: & hæc ipsa stitio volatus est, quo proximius ad Deum accedimus, cui ferventius per probos affectus inhæremus: ad firmiter standum juxta Deum necessarius est volatus iste, quo per probos, eosque ferventiores affectus, Deo adhæremus, perinde Seraphini, qui simul stabant super thronum Dei, & volabant; volare enim ad Deum per probos affectus perinde est, ac eidem immobiliter adhærere. Ad id fortassis etiam alludit Isaïas, ubi de viris qui emaculatæ student conscientiæ, ac per pios affectus Deo adhærescere, eumque enixim amare, ait: *Qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem, assumunt pennas, sicut aquilæ current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient.* Mirum sanè quod viri virtutum adiecti cultura, spæque strenua erecti, dum aquilarum pennas induunt, ac perniciosissimas assumunt alas, non tamen dicantur volare, sed currere, & ambulare; cum ad ambulandum non alæ, sed pedes requirantur: ambulanti ulus pennarum est potius abusus: ad quid igitur plumas induere, & alas assumere, si volatus non intenditur? sed quamvis non intendatur volatus, sufficit tamen, si attendatur ad profectus stationem: fatagunt per probos affectus, qui per plumas, & alas subinducantur, stare in profectu virtutum, de quarum cultura delectantur, ut & de emaculata conscientia, cujus honestatis splendor tantus est ait D. Ambrosius: *Ut vitam beatam efficiant tranquillitas conscientia, & securitas innocentia.*

Conscientia siquidem emaculata solem æmulatur, cujus exortus si reliquorum syderum nitores abscondit, nebulas tamen abigit, serenitatem invehit, & suis radiis cuncta illustrat, ac decorat; cum enim sua sol sibi luce sufficiat, aliis eandem abundè impertitur: ita fulgor, & honestas emaculatæ conscientiæ reliqua, quæ bona putantur secundum voluptatem impertitur iis, quæ ex probis proficiuntur affectu; sitque propterea emaculata conscientia, quæ non alicuius splendet nitore, sed propriis æstimatur judiciis, domesticis percipitur sensibus, estque ipsa sui Judex, ac suæ felicitatis sibi fabricer: si mala sit se ipsam supplicio torquet, si proba præmium sibi impartitur, & gaudium: placidè enim hæret, animum adipat, mentem serenat, pectus implet, & cor tranquillat conscientia bona, quia ut etiam asseruit junior Plinius: *Magnitudo animi nil ad ostentationem, sed omnia ad conscientiam refert, reliquæ facti non ex populi sermone*

mercedem, sed ex seipso petit: non indiget gaudia emendicare exterius à mundi voluptatibus, ac deliciarum illecebris, qui honestam, & emaculatam tueretur conscientiam, neque quæ exterius imminet pericula pavet; qui intus tutus in conscientia quiescit. Hinc Salomon ait: *In timore Domini fiducia fortitudinis, seu in conscientiæ probitate, & honestate securitas.* S. Gregorius pressius etiam sumit timorem, scilicet pro timore Dei, quo nobis mala timeamus inquit: *In via Dei à timore incipitur, ut ad fortitudinem veniatur. Nam sicut in via seculi audacia fortitudinem, ita in via Dei audacia debilitatem parit. Et sicut in via seculi timor debilitatem: ita in via Dei timor fortitudinem gignit Salomone attestante.* In timore Domini fiducia fortitudinis. Nimirum conscientia emaculata affectum, & elicit, & fovet timoris, quo sibi mala culpæ timet, ne à sua deficiat simplicitate, nec suo destituatur nitore; & ex concepto timore ad fiduciam pervenit fortitudinis, quæ malis obsistit imminetibus, quia cum soveat ipsa in se innocentiam; non formidat quidquam ab aliis pati; habet siquidem munitissimam arcem in sua simplicitate; non enim suspecta est pati, quod in se patrâsse non meminit: hæcque est conscientiæ tranquillitas, quæ vani timoris excussis nebulis mentis invehit serenitatem; & inconcussa munit internum hominem fortitudine, quia qui innocentiam in se fovet, nil est quod pati ab aliis tormidet.

§. IV.

Semina proborum affectuum in exulta per sacram exhomologesin conscientia in uberem virtutum messem germinant.

Proba & proterva emaculata conscientia nil timet; quia quod ab aliis pati debeat, non formidat: animum enim sibi rectè consciū nulla imminetis mali suspicio turbat, nullæ inquietant angustia, nec angunt calamitates; habet in se domesticam arcem, ad quam tuto confugiat, propriam scilicet innocentiam, quæ vibratas acerbis minas deludit. Idque causæ, cur ingruentibus calamitatibus nunquam deturbari à propria potuit mentis serenitate Apostolus Paulus, qui per varias antitheses ænigmati similes propria descripsit pericula imminetia à dextris, & sinistris per gloriam, & ignobilitatem per infamiam & bonam famam, ut seductores, & veraces, sicut qui ignoti, & cogniti: quasi morientes, & ecce vivimus: deinde concludit quasi tristis semper autem gaudentes. Quid? quod Apostolus tot circumseptus periculis, pressus calamitatibus, ærumnis exagitatus mori censeatur; & tamen adhuc vivat? licet prematur angustis, angatur pressuris, pungatur tribulationibus, adhuc tamen intus alacer, & mente tranquillus medullitus gaudet, quia ubi proba conscientia, ibi & floridus

Prov. 14. v. 26.

Lil. 5. merat. cap. 12.

Cap. 40.

Liv. 7. de off. c. 1.

28.

29.

lib. I. epist.

ridus vernet affectus gaudij : appositè D. Chryostomus ad populum Antiochen. *Nihil aliud est triste, ait, nisi Deum offendere, quod cum aberit, non tribulationes, non infidæ; non quidquam aliud sapientem animum poteris contristare, sed quemadmodum si exiguam scintillam in lacum proieceris profundum, statim extingueris: itidem & omnis tristis superabundantia in bonam missa conscientiam extinguitur. Propterea quidem & Paulus semper gaudebat, quoniam interius secundum Deum letabatur, neque tot malorum capiebat sensum. Sic & Abraham Patriarcha erat in delectatione multa passus tristitia: proba siquidem conscientia nullâ inumbratur tristitiæ caligine, nulla pulsatur ærumnarum acerbitate, nulla angitur angustię pressurâ, nec malorum capit sensum; & licet tristis exterius appareat, ob varias tristandi causas, quibus validè oppugnatur, intus tamen nunquam à propriæ lætitiæ dejectur serenitate, & animitus semper exultat: hæc enim est prærogativa probæ conscientię, causas mœroris excutere, minas tristitiæ abigere, & adversantia quæque inconcussa propulsare fortitudine.*

Ager est proba conscientia, cujus cultura alia non est, quàm ea virtutum, quarum femina in uberem proborum affectuum segetem germinant. Hinc D. Paulus animitus exultabat intus, cum foris varijs premeretur tristandi causis, ait ipse: *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus in angustijs pro Christo.* Ubi latine *placeo*, græcè *delector* legitur: non enim Apostolus suas agrè infirmitates ferebat, non tristabatur pressus angustijs, pulsatus pressuris, calamitatibus exagitatus; sed in contumelijs, infirmitatibus, angustijs, & persecutionibus animitus gaudebat; quia ubi emaculata conscientia, & virtutum cultura; ibi gaudium floret, & probi omnes affectus germinant: & delectatur, qui probam tuetur conscientiam uni Deo per pios affectus adhærescere: appositè D. Basilus ait: *Anima, qua semel se modis omnibus desiderio adstrinxerit sui Conditoris, jamque insuevit oblectare se tanta illius pulchritudinis contemplatione, prorsus non sinet, & vebemens illud gaudium, animique suam jucundissimam diffusionem intercipi, aut immutari, per multiplicem, ac succedaneam carnalium affectionum mutationem, quin ea potius, qua alijs mœrorem afferunt, in cumulum sibi vertet, & accessionem lætitiæ; cujusmodi erat Apostolus dum sibi probè admodum complaceret in infirmitatibus, in tribulationibus, persecutionibus, & angustijs.* Nimirum cultor probæ conscientię sic firmus, ac inconcussus stat, ut nullo externæ adversitatis turbine à suo deiciatur interno gaudio, à quo non sinit se ab ullo calamitatis genere divelli, possintque propterea ingruentes calamitates corpus pulsare, non animum tangere, nec lædere.

Verani de Affectibus Tom. I.

Quinimò ea est emaculatæ conscientię dos, ut quasi Numinis videatur immutabilitatem æmulari, cum ab inconcussa, ac tranquilla assueti gaudij fruitione divelli nequeat, nullaque sit casuum varietas, nulla spei tubatio, nullaque felicitum, ac infelicitum vicissitudo, quæ internæ lætitiæ turbet serenitatem, interrumpat quietem, & interceptat tranquillitatem: proba siquidem conscientia semper impavida imperturbabilis, & inconcussa medios etiam pertransit hostes, ipsa enim fortunam pedibus premens, honores, & divitias despiciens, sola sibi ipsi merces, atque amplissimum est præmium: virtutis cultor de famæ præconio haudquaquam sollicitus sua se conscientia oblectat, murum æneum vitijs objicit. Interrogatus Bion quænam res in vita metu careret, fertur respondisse *bona hæc est conscientia*, & quia vacare culpâ maximum est solatium, nil est, quod magis hominem lætitiâ afficiat, quàm proba conscientia: est proba conscientia Scyphus Josephi, in quo augurari, ac inebriari solet animus interno gaudio, ac verâ lætitiâ: licet adlatrent exterius calamitates, subsultent tribulationes, insultent adversa, imò & frendeat orcus, fremat tyrannus, hiet baratrum, adhuc proba conscientia in tuto posita nil mali timet, & de suo imperturbata gaudet bono.

Plura recenset D. Bernardus malorum genera, quibus obsidetur, & oppugnatur viri probi conscientia, quæ tamen nunquam expugnatur, quia angustię, pressuræ, & calamitates, quæ corpus exterius pulsant, animum intus non tangunt: appositè D. Bernardus ait: *Premat corpus, trahat mundus, terreat Diabolus, illa erit secura. Bona conscientia secura erit cum corpus moritur; secura cum anima coram Deo presentabitur; secura cum in die judicij ante tribunal terrificum justis Judicis statuetur.* Cum mundus omni volubilitate circumrotetur, floreat, rideat, pereat, transeat; nunquam marcessit bona conscientia. Subjiciatur corpus in pœna, in injurijs maceretur, verberibus lanietur, eculeo distendatur, gladio trucidetur, crucis patibulo affigatur, secura semper erit conscientia. Cujus lætitiâ tanta est, ut vel ipsam cœlestem incrementet beatitudinem; quapropter Regius Vates ait: *Exultabunt sancti in gloria, letabuntur in cubilibus suis*, nulli dubium, quin David de illa fuerit exultatione locutus, quâ in cœlesti patria exultant beati æternâ felicitate donati, & ubi in pace in id ipsum dormiunt, & requiescunt, ob quietem, & cessationem à laboribus: sed quænam sunt hæc cubacula, in quibus dicuntur lætari? & in quibus est lætitiâ tanta, quæ ultra beatam cœli gloriam adhuc beet, ac summo paradisiæ felicitatis gaudio novam superaddat lætitiâ? non putes, quid aliud esse hoc in cœlis cubile tam uberi refertum lætitiâ, ut ipsam incrementet cœlestis beatitudinis gaudium,

D d d d

quàm

quàm emaculata conscientia; in qua veluti in proprio suo cubili hæret, ac fovetur sincera lætitia affectus; scitè Hugo Carenis, *Lætantur in cubilibus suis, scilicet in conscientia: quia habent tam bonum Dominum, qui dat peccantibus gratiam.*

33.

Tamen si qui cœlesti donantur beatitate veris ubertim gaudiis exundent, eò quia mortalis vitæ excusserint angores, omnes abegerint pressuras, angustias, calamitates, & quidquid adversi potest obtingere; adhuc tamen speciatim lætantur, eò quia emaculatam excoluerint conscientiam, & in ea probos quoque affectus fovierint: quàm ferax est proborum affectuum, ac præsertim gaudiorum emaculata conscientia! cum felices beatorum animas sibi de bona conscientia adgratulantes, uberioribus fulciant gaudiis: *Lætantur in cubilibus suis scilicet in conscientia:* quæ propterea vel ipsis æternis gaudiis incrementa addit, quæ æternam veluti beatitatem beant: tanta est probæ conscientia pacata tranquillitas, ut vel ipsos etiam cœlites exhilaret, ac heet: & de hac conscientia probitate voluit Magister Christus suos gaudere Discipulos, quos propterea visus est reprehendisse, in quo videbantur non meruisse reprehensionem: *Reversi sunt septuaginta duo cum gaudio dicentes etiam demonia subjiciuntur nobis:* nimirum lætati fuerunt Discipuli ob rem præclare gestam, ob patrata miracula, ob prostratum cacodæmonem; & tamen Magister Christus visus est eos reprehendisse, eò quia ob miracula patrata, resque præclare gestas gauderent, dixit enim illis: *Verumtamen in hoc nolite gaudere:* quamvis non improbaverit Christus res gestas discipulorum, tamen reprobat gaudium, eò quia non ex fonte satis puro, & defœcato scaturiret: quamvis enim rarum, ac magnum sit, hoc donum; mirabilis etiam ac magnifica hæc in cacodæmones potestas; quia tamen non fuit id opus virtutis, quæ Discipulis inesset, sed divinæ gratiæ, quæ illis adesset; ideo non de patratis miraculis, non de rebus, quæ præclare gesserant, voluit eos gaudere; sed de emaculata conscientia, de virtutum culturâ, quia verum gaudium non nisi de exculta, & emaculata conscientia prodit: noluit igitur Magister Christus suos gaudere Discipulos de patratis miraculis, de victo cacodæmone, eò quia hæc ad illorum non spectarent salutem, & alia essent potiora dona, de quibus solidius eis liceret gaudere, quapropter ibidem quale sit hoc gaudium, quo debeant gaudere subindicat inquit: *Gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cœlis;* ideo autem scripta sunt in cœlis, quia per pios affectus assueverunt in cœlum passim conscendere: reprehendit Christus affectum gaudij, eò quia in suum rectâ non collineet terminum, sed in rebus detineatur, quas in terris gesserant

& hunc affectum, ut extingeret à terrestri, quem contraxerat, pulvere, aliud suggerit gaudium, quod non nisi cœlestia saperet: *Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cœlis:* ille purus est, ac simplex affectus, qui ab emaculata oriens conscientia in solum Deum tendit, & cum David ait: *Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? DEUS cordis mei, & pars mea DEUS in æternum,* & propter solum DEUM, ejusque amorem omnia hilariter patitur, & agit, quia purus amoris affectus non est mercenarius: neque ideo bene agit, vel loquitur, ut laude palcatur.

Psalm 72.
v. 23.

34.

Si amor sit purus, & ab omni terrestri pulvere defœcatus non creaturam imitatur, sed creatorem æmulatur, qui *universa propter semetipsum operatus est*, seu ob plenissimam, ac inexhaustam bonitatem, ob quam voluit se ipsum impertiri creaturis. Ille igitur amoris affectus in creatura divinum æmulatur, qui è pura, ac simplici dimanans conscientia in solum DEUM rectâ tendit, nec quid aliud intendit, quàm Numinis bonitatem: talis fuit cœlestis affectus sponsæ, quæ poma omnia, æquè nova, ac vetera, suo duntaxat servavit dilecto. Fructus recentes, ea dicuntur opera, quæ in lege Evangelica à divinæ gratiæ feraci planta producuntur, cujusmodi sunt DEUM amare, in ipsum credere, in illo sperare, eum precari, & plura propter ipsum pati, siti ardere, fame lancinari, vigilijs impallecere, flagris se cruentare, pravis concupiscentiis frœnum injicere, irascentis animi impetus coercere, avaritiam abigere, stipem pauperibus erogare: hæc, & alia id generis opera poma dicuntur recentia. Vetera autem ea sunt, quæ non beneficio supernaturalis gratiæ, sed naturæ impetu producuntur, cujusmodi sunt videre, audire, olfacere, tangere, edere, bibere, loqui, dormire, & hæc poma vetera unâ cum novis Numini sunt offerenda, uno, eodemque simplici amoris affectu, quia hic tantæ est virtutis, ut etiam naturæ operationes supra naturam evchat, si ex probò affectu in Deum dirigantur. Idque fuit, quod tam seriò Apostolus primis illis Ecclesiæ fidelibus commendavit; etenim scribit, *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis omnia in gloriam Dei facite;* & mos iste fortassis vixit in Ecclesia usque ad Tertulliani tempora: refert enim in libro de corona militis, moris fuisse apud Christianos ad initium cujusque operis cruce se signare; quod perinde erat, ac dicere, hoc fiat ad gloriam Dei, in nomine individua Trinitatis.

1. Corinth. cap. 10.

35.

Tripliciter potest noster affectus in Deum dirigi, vel enim te quis divinis mancipat obsequiis, & à noxiis se gravioribus continet formidine pœnæ, & ex metu gehennalis ignis, & hunc affectum non promit pura, ac emaculata conscientia; hæc enim omnem excutit timorem, & unice gaudet soli Deo

adhæ-

adhærere; qui timore pœnæ, & formidine æterni cruciatûs à culpa abstinere, is interdum aliquid audent non carcere tantum, sed gehennæ baratro dignum: dicit enim intrale; adhuc me florulenta ætas tenet, nondum adeo proximus sum inferorum ergastulis, quia voluptatum lenociniis, concupiscentiæ blanditiis, ac mundi deliciis possim indulgere, & piaculari Exhomologesi eas obliterare noxas, quas conscientia erit contractura: possum itaque aliquid hodie audere, cras mihi licebit ad officium redire; & per respicientiam pristino me statui restituere. Certè hic affectus ab exulta, & emaculata non prodit conscientia, cum satagat eam inficere, ac noxis deturpare; & certè si gehennæ cruciatûs, si Manium fatales umbræ, aniles recenserentur inter fabulas, qui tali ducitur affectu, paradysum extra paradysum sibi strueret, & suam ceaseret beatitatem, carnis voluptatibus, concupiscentiæ illicitis, blanditiarum lenociniis, ac mundi deliciis jugiter adhærere; & non ad mentis studia, sed ad ventris indulgentiam, perinde ac pecus vivere: qui tali ducuntur affectu sunt, quos Apostolus Paulus vocat: *homines animales, qui non percipiunt ea, quæ sunt Spiritus Dei.*

1. Corinth.

36.

Sunt alij, qui Numinis addicti obsequiis, ac divino emancipati famulatui; ideo Deo inserviunt, quia æternæ inhiant felicitati, cupiuntque cœlesti donari beatitate, & quibus propterea cœlum eis dulce est, & æternam gloriam temporarii laboris sibi mercedem spondent: & hi sunt, qui cum Regio Vate Psalm. 118. inclinant quidem proprium cor, quò divina seruent præcepta, sed propter mercedem: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes propter retributionem:* tametsi hic affectus animi sit priore efficacior, non tamen plenam emancipat libertatem: licet qui æternis gaudiis inhiant, cautior sit illo, qui gehennæ cruciatûs metuit, adhuc tamen affectus est servilis, & Mercenarius, cujus finis est retributio, à qua liber est simplex, ac generosus affectus, qui oritur ex conscientia pura, & emaculata; quæ propterea ad solum Deum non per tortuosas ambages, nec obliquatos amphractus, sed rectissime suos omnes affectus dirigit: & qui hunc fovent affectum purum, ac simplicem, & rectè in solum Deum tendentem, Deum amant, non quia à cruciatibus liberet gehennalibus, nec quia uberrimam retribuat mercedem ejus addictis famulatio; sed quia Deus est summè bonus, & dignus, quò ab omnibus ob summam suam bonitatem enixim ametur: & hi Deum amant plus, quàm proprios oculos, ac se ipsos, & si collectos haberent singulos amores omnium creaturarum, quæ hujus affectus sunt capaces, quæque fuerunt, sunt, & erunt, hisce omnibus amoribus Deum vellent amare, non quia sit ipsis bonus; sed quia sit in se summè bonus: nil inferni timor, nec cœli amitten-

Verani de Affectibus Tom. I.

di metus loci habet in eorum affectu, quo in solum Deum feruntur; non metu pœnæ, nec cupidine æternæ mercedis, sed quia bonus est, & dignus, ut ab omnibus creaturis, quæ sunt amoris capaces enixim, & unice ametur: & ij ex toto corde, totaque anima, viribusque omnibus Deum amant, quem unum, & nil aliud extra ipsum, expetunt; & in ipsum solù omnia eorum vota collimant, parati bonis omnibus externis privari, imò & omnia malorum, ac cruciatuum genera sufferre, dummodo enixim, ac sincerè in solum Deum amore ferantur, ipsum solum ament; non quia remunerator sit, sed quia summè bonus, ac dignus, ut ab omnibus ametur creaturis.

De hoc affectu simplici, ac puro, quique in emaculata conscientia suas altius radices agit loquens David ait: *Voluntariè sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, quoniam bonum est,* quæ verba expendens D. Augustinus ait: *Quare David dicit sacrificabo tibi voluntariè? quia gratis amo, quod laudo. Laudo Deum, & in ipsa laude gaudeo, ipse laude gaudeo, quo laudato non erubescio: gratuitum sit & quod amatur, & quod laudatur. Quid est gratuitum? ipse propter se, & non propter aliud.* Ille affectus, quo Deum prosequimur est voluntarius, & gratuitus, qui non est propter mercedem, nec ob commodum amantis, sed propter solam bonitatem amati. Qui formidine pœnæ, & ad inferorum declinandos cruciatûs Deo inservit, is non voluntariè, sed ex necessitate Numini sacrificat, ac probè agit; aiebat David, *Voluntariè sacrificabo tibi,* non ex necessitate; qui enim Deum laudat, eò quia cupiat ab ipso liberari à malo imminente, à pœnis gehennalibus, si se liberum certò sciret, Deum non amaret; quia finis cessaret amoris, & qui ita amat, non voluntariè, & gratuitè Deum amat, sed ex famulitij necessitate. Qui verè, & sincerè Deum amant, eum gratis diligunt non propter commodum ullum amantis, sed propter solam Dei amati bonitatem, & cum Davide dicunt, *Confitebimur nomini tuo Domine, quoniam bonum est,* hoc est non quia commoda vobis impartiaris, ad pinguiorem fortunam nos promoveas, fructuosa prædia nobis domes; sed quia bonus es, & tu summè bonus es, dignusque, ut creaturæ omnes, quotquot capaces sunt amoris, te solum & unice totis viribus ament: hoc enim est Deo servire propter Deum, & hoc pacto etiam voluntariè Deus nos amat, quapropter per Oleam suam spondens nobis amorem aiebat: *Diligam eos spontaneè* seu merè gratis, non enim vult, ut ipsi serviamus, sicut canis suo servit hero propter ossam, quia si Deo nostra impendimus obsequia, ut cœlesti beatitudine donemur, jam beatitudo est nobis Deo charior, magisque beatitudinem diligimus, quàm Deum, cum non nisi propter beatitudinem Deum amemus; scitè Seneca: *Inveniunt bonifici, & tur qui honesta in mercedem colant, quibusque non placeat virtus gratis: qua nihil habet*

37.

Psalm. 59.

In enarrat. ad Psalm. 59.

Cap. 14. v. 1.

Lib. 4. de

D d d a

bet

bet magnificum, si quidquam habet venales cum virtus nec lucro invideatur, nec absterretur damno. aded que neminem sine, ac pollicitatione corrumpat.

Libera est virtus, dedignatur famulari ex necessitate propter mercedem ob commodum, quod sperat, sed omnino gratis, quia nil habet magnificum, si quod habet, venale est. Refert Ludovicus Blosius, Deum virgini Gertrudi dixisse, vellem electis meis id persuasum omnino esse, eorum proba opera, & pia exercitia mihi omnino placere, quando ipsi suis expensis mihi inserviunt: hi autem propriis expensis suum mihi impendunt servitium, qui tamen nullum sentiant devotionis saporem; non tamen à suis pijs desistunt operibus, nec mea negligunt servitia, sed fideliter perseverantes in meo famulari orationes, & alia pia exercitia, adhuc diligenter peragunt, de mea confidentes pietate, & de suo non diffidentes obsequio: & hoc est Deo servire propter Deum. Sunt qui animo concidunt, tristantur corde, turbantur mente, si in pijs operibus, quæ exercent in precibus, quas fundunt, internam non sentiant dulcedinem; quasi DEUS eorum preces non audiat, nec pia eorundem opera tueret; qui tamen falluntur: plerumque subtrahit DEUS hanc internam spiritus dulcedinem, quo uberiores merendi materiam nobis suppeditet. Plerique sunt, quibus si hæc interna daretur consolatio fortassis iisdem minimè ad salutem prodesset; vel saltem eorum merita non modicè minuerentur.

§ V.

Ex proba conscientia probi, qui prodeunt affectus, heriles sunt, non serviles, nec mercenarij; proprium non intendunt emolumentum: sed in Deum pure tendunt.

38.

Proba, & emaculata conscientia eos simplices fovet affectus, qui non creaturæ commoda, nec ulla interna intendunt dulcedine perfundi, sed tantum, & unice Creatori placere, eique soli ob summam suam bonitatem adhærere. Purus amor ait Bernardus, non est mercenarius, ideoque non propter se, sed propter Deum amatum agit, & operatur. Refert Paladius Helionopoleos Episcopus de quodam adolescente Numinis emancipato obsequiis, & addicto servitijs; hunc accessisse ad Macharium Alexandrinum valde anxium, consilium petendi causâ, eod quia variis pulsaretur intutationibus: aiebat adolescens, & quid Pater sancte incipiam, quid faciam, cum moleste cogitationes me jugiter divexent, meque die, nocturque affligant, illud suggerentes nil facias, recede hinc, asceterium tibi non est congruum, frustra antelucanas fundis preces, labores subis, teque in cassum flagellis

cruentas, & cilicinis vestibus discrucias, abstinentiis emaciaris: nihil hæc tibi proderunt, recede hinc. Auditis Macharius adolescentis querelis reposuit: Et tu fili mi tuis die cogitationibus istis: non propter cæli gloriam, sed ob solum Deum, quem enixim amo, eod quia sit summè bonus, summèque dignus, ut ab omnibus enixim ametur creaturis, hujus asceterij parietes custodio, labores subeo, preces fundo, jejunijs, flagris, & ciliciis, carnem, & ejus concupiscentias coërceo, & in servitum redigo, non ut inde aliquid ipsemet commodi desiderem; sed quia unice satorago Deo meo placere, eique servire, & illum amore puro, & non mercenario diligere; contentus adolescens lætus, & alacer perseveravit in asceterio, & propter solum Deum labores omnes subivit. E proba conscientia probus qui prodit affectus rebus in omnibus unicum duntaxat Dei intendit honorem, id solum spectans, quod Deo placet, & quidquid suspicatur posse eidem displicere, hoc à se excutit.

Qui sudo celo ex itinere prolixo fatigatus domum revertitur omne vestium onus sinit diffuere, taliendum deponit, pallium excutit, toracem aperit, cingulum solvit, colare laxat, auræ mitioris captandæ causâ. Quid ni affectus, qui è proba prodit, ac emaculata conscientia, Dei amore æstuat, ideoque ea exuit omnia, quæ mundi fluxa, & onera sapiunt: soli Deo se aperit ejus gratiæ suscipiendæ causâ: pulchrè D. Bernardus *Quomodo enim perfecte diligis, aut diligeris, si in sumidorum desiderio ad superna non reperis? Collige te ipsam ad te ipsam; & in solo divinitatis desiderio requiesce.* Simplex affectus, & purissimus integer est; partiri, ac dirimi non patitur, sua gaudet integritate; si dividatur, amplius integer non est, nec simplex: & qui totus non tendit affectus in Deum, simplex esse nequit, nec integer, quia divisus, quapropter aiebat Augustinus: *Minus te amat Domine, qui tecum aliquid amat,* quia scilicet suum dividit amorem, cujus partem dat Deo, & partem creaturæ; ideoque non amore simplici, & integro, sed mutili, & manco Deum minus amat: qui puro, ac simplici affectu in Deum fertur, nil præter Deum cupit, & rerum omnium conditarum obliviscitur, ut soli adhærere amore integro rerum omnium Conditori: talis fuit affectus Estheris Reginæ potentissimæ, quæ Asuerum centum viginti septem Provincijs imperantem in sua habuit potestate, ac proinde licet divitiis omnibus afflueret, ac deliciis diffunderet; nihilominus non nisi in solum Deum suam direxit simplicem, & integrum affectum: *Tu scis Domine, quid nunquam latata sit ancilla tua, ex quo hæc translata sum usque in presentem diem nisi in te Domine DEUS Abraham.*

Non solum conscientia pura, & emaculata toto affectu in DEUM fertur; & creaturarum, ac proprii commodi obli-

Monil. spirit.
cap. 3.

39.

De domo in
superior. cap.

erm. 3.

Cap. 20.

Cap. 14. v. 11.

obliviscitur, sed etiam sui ipsius: mundi omnes respuit voluptates; & illi tantum volupe est in sola Dei acquiescere voluntate, quod perinde est, ac beatorum felicitatem prægustare in terris: sicut cœlitibus summo est gaudio, summæque voluptati videre Dei voluntatem, orbem universum inoffenso percurrere pede, & creaturas omnes per singulos terrarum tractus, marium sinus, in pelagi imo, in terrarum profundis eandem exequi, nec ullam reperiri, quæ potis sit ei resistere; ita qui probam, ac emaculatam fovet conscientiam, totoque affectu in Deum fertur, veluti sui ipsius oblitus, nil quærit nisi Deum, in quo solo suam experitur quietem, & cum Regio Vate ait: *Introibo in potentias Domini, & memorabor justitiae tuae solius*: eò est probæ conscientia, & voluntatis affectus defœcator, quò in eo nil de proprio reperitur admixtum: hinc Magister Christus hunc in primo suo discipulo affectum quæsiturus, accuratè ipsum interrogat. *Petree, amas me*, cui respondit Discipulus, *Domine tu scis, quia amo te*, ex quo intulit Christus: ergo Petree, si amas me, si ego tibi placeo, & servire mihi vis non propter ullam mercedem, nec ob ullum tuum commodum, meum tibi concredo gregem, *pascere oves meas*: tibi mei muneris vicariam operam commendo, measque oves pascendas committo; quod officium cum obire vix possis, nisi ames me propter me, & non propter te, seu ob aliquam tui utilitatem, & commodum; ideo *pascere oves meas*: sciverat Magister Christus, te enim amari à Petro amore puro simplici, & integro, sed adhuc interrogare eum voluit, ut inde discerent cæteri in ecclesia Præsules, Episcopi, & Antistites, non debere dominicum gregem pascere ob propria commoda, ut inde pingues proventus annuos accipiant, sed quia Deum amant, & propter Deum pastoris officio funguntur, & labores subeunt; quos grex dominicus exigit, ut pascatur.

Ferunt Augustum Cæsarem Juvenem cui-dam non ad votum se gerenti in servitijs suis bellicis obeundis missionem è bello dedisse, cumque juvenis tristis, & dolens petijisset ab Imperatore, quid domi esset parenti responsurus, dic fili mi, subjunxit Augustus, patri tuo, *me tibi non placere*, quod perinde fuit, ac innuere juvenem illum minimè Imperatori placere. Profectò sub vexillo Christi omnes quotquot baptismi aqua nos terfit, milites sumus, cum dixerit Jobus, militiam esse vitam hominis super terram, & maximè Christianorum: ut hoc in bello Deo placeamus, in id debemus studij incumbere, ut ei pro viribus inserviamus, quò possimus eidem placere; hoc est toto affectu, totaque animi contentione, nervisque omnibus contendamus, ut suis servitijs omnem nostrum impendamus affectum, & eidem placeamus. Hinc affectus simplex, & impartibilis, qui-que totus Dei impenditur servitio, est veluti

decantata illa Myla virgula, quæ fertur inaurasse, quidquid tetigit.

Jusserat Deus Abrahamo sacrificium, etique injunxerat, quid mactandum esset in erecta ara, inquit. *Sume mihi vaccam triennem, & capram trimulam, & arietem unitorum trium, turturem quoque, & columbam*: & quamvis columba cordis, ac affectus prodar simplicitatem, non tamen vult solam sacrificio immolari, nisi ei & turtur adjungatur; non jussit columbæ adjungi vulturem, aut upupam, vel accipitrem, sed turturem, quæ avis ad purum, ac impartibilem affectum spectat, ut nos doceret, quòd tamen in cunctis operibus nostris ei columbam, seu defœcatoram, puram, ac emaculatam offeramus conscientiam; adhuc à nobis exigit purum, ac simplicem affectum; non cum alijs dividendum, sed totum soli Deo exhibendum: id proprium turturis, ut si socius emoriatur, nullum alium in suam admittat societatem; quia affectus, quo eum prosequeretur, simplex erat, ac purus, propterea impartibilis: & semel, quòd turtur totum affectum socio dederat, non vult ipsum dividere, & partem alteri dare: ideoque si hic adsit affectus, quidquid Deo offerimus, & in ejus obsequium agimus, ei placet: non est gratum sacrificium, si ex simplici, eoque impartibili non prodeat affectu: sunt qui pauperes, & nudos vestiunt, sed pannum, ac corium furantur, ut vestes conficiant, nudos operiant; licet vestire nudos, opitulari pauperibus per se opus sit probum: nihilo minus si furetur quis pecunias, quas pauperibus elargiatur; si pannum, quo nudos vestiat, columbæ non turturem adnectit, sed upupam, vulturem, & accipitrem, seu aves rapaces, ac voraces; à quibus columba discernitur, opusque bonum corrumpitur: neque affectus probus opus improbum potest bonum reddere; licet affectus improbus potis sit opus bonum malum reddere.

Ea est pravi affectus indoles, ut vitæ opus bonum inficiat, ac corrumpat, cum tamen affectus probus non valeat operi malo mederi, nec opus obliquum ad rectitudinem redigere; non enim opus malum affectu probò corrigitur, nec emendatur: hinc dixit Christus. *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, sin autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit*: quæ verba expendens, D. Bernardus ait: *Duo mala robustiora esse uno bono*; ideoque quamvis probum adsit opus, si duo concurrant mala, nimirum affectus improbus, & fallax error, corrumpunt hæc duo mala probitatem operis alijs in se boni: operire pauperis nuditatem opus est per se bonum, ut etiam elemosynam elargiri misero indigenti: sed si ut pauperis nuditatem operiam, pannum elargulò, & pecunias in officina furripio Mercatoris, jam duplex adest malum, quod in perniciem, & exitium obarmatur operis boni, quòd

Dddd;

Pro-

Psal. 70. v. 16.

Jan. c. 21. v. 25.

41.

42.

Genf. 23. v. 9.

43.

Luc. 11. v. 34.

propterea inficitur, & corrumpitur ab intentione mala furripiendi rem alienam invito Domino; & errore fidei, cum mihi persuadeam ex alieno panno posse nuditatem pauperis operire, & Deo non displicere: ut affectus, seu oculus sit verè simplex, ait D. Bernardus; *requiritur charitas in intentione, & veritas in electione*, quando opus est per se malum, quamvis affectus sit probus, nequit malitiam detergere mali concurrentis; licet fermentum in se bonum sit, non tamen ea inest illi vis, ut totam farinae massam penetret, quam in meliorem transmutet: vulgatum siquidem est illud S. Dionysij effatum: bonum constat ex integra causa, malum verò ex quovis defectu, hinc etiam Seneca: *Adiice nunc*, inquit, *quod nihil honestè sit, nisi cui totus animus incubuit, atque affuit, cui nulla parte sui repugnavit.*

Lib. de praec. & dispens.

Epist. 31.

44.

Quòd si probò affectui mala non associantur opera, sed quæ ex se purè sunt naturalia, ut comedere, bibere, ambulare, dormire, si ex probò fiant affectu, & in Deum dirigantur, tunc cum Mydæ virgula, seu probò affectu tangantur, indifferentiam exunt, & probitatem induunt, ait enim Seneca. *Omnia res, quamvis ex se indifferens virtute addita decus sumit. Cubiculum lucidum dicimus; hoc idem obscurissimum est nocte: dies illi lucem infundit, non eripit. Sic istis, quæ à nobis indifferentia, ac media dicuntur, divitijs, viribus, forma, bonoribus, regno; & contra morti, exilio, mala valitudine, doloribus, quaque alia aut minus, aut magis pertimemus, aut malitia, aut virtus dat boni, vel mali nomen. Massa per se nec calida, nec frigida est, in fornacem coniecta concaluit, in aquam remissa refriguit.* Sola igitur virtus, & honestas probitatem invehit, & sola malitia malum secum trahit: indifferentia per se nec bona sunt, nec mala; talia tamen fiunt virtutis, vel malitiæ accessione: licet quæ naturaliter agimus, ac naturæ inleiviunt, ut comedere bibere, ambulare, dormire indifferentia fiunt, adiaphora, seu nec bona, nec mala: si tamen probus accesserit affectus, cuius ope in Deum dirigantur, hujus accessione honestatis veluti Mydæ virgulæ contactu aureum contrahunt nitorem, & splendescunt, honestate virtutis: quia sicut opus ex sua aliàs natura bonum Deo displicet, si operantis intentio improba sit: ita opus ex se adiaphorum Numini plurimum placet, si ex probò fiat operantis affectu. Omnem à populo arvinam, & adipem ea lege exegit Deus, ut nunquam licitum foret ab eius observantia populum dispensari: *Omnia adeps*, inquit, *Domini erit jure perpetuo in generationibus, & cunctis habitaculis vestris.* Adeps iste ait Isichius probus est affectus, qui è conscientia prodiit emaculata: hunc affectum à nobis Deus exigit, & nemini hunc Deus remittit: qui operibus etiam adiaphoris, quæ in se nec bona

Levit. cap. 3. v. 16.

sunt, nec mala, hunc adæquit affectum probum, quo in Deum dirigit, quod agit; arvinam, & adipem Deo offert, cui etiam opera adiaphora placent: qui hunc suis actionibus probum affectum non præstitit; is quod optimum est sacrificij, Deo subtrahit; adipem scilicet, quem jure perpetuo à nobis Deus exigit.

Non licet Christianis vanos agere ambulatores, & quò pes ducit excurrere, sed quæ recta intentio, & probus affectus pedes dirigunt, illuc ambulandum; & est, quod nobis suggerit Deus per Prophetam suum Eggæum, inquit: *Ponite corda vestra super vias vestras, seminastis multum; & intulistis parum: comedistis, & non estis satiati; bibistis, & non estis inebriati; operuistis vos, & non estis calefacti. Et qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum perisum. Hac dicit Dominus exercituum: ponite corda vestra super vias vestras.* Injungit nobis Deus, ut super vias nostras corda ponamus nostra, ut sedulo consideremus, quæ sit eundum, & quo affectu sint gressus dirigendi, ne multum laborantes, nihil, vel parum inde reportemus lucri: negligentibus enim hunc probum affectum, qui veluti lux prævia recta signat itinera, per quæ sit eundum, occinitur, *seminastis multum, & intulistis parum.* Sunt, qui plures seminant pecunias eas impendentes in vestium luxu, in ferculis delicatioribus, convivijs, tripudijs, symposijs; sed isti, qui multum seminant, parum colligunt, quia neque in terram seminant feracem, neque peritum adhibent colonum: est tellus ferax sinus pauperis; & peritus hujus terræ colonus probus affectus, quò pecuniæ pauperibus erogantur: hi quamvis multum seminant, parum tamen, vel nihil colligunt, quia affectu non probò suas impendunt pecunias, quas non levandæ miseræ pauperis causâ insumunt, nec in Deum dirigunt, sed in proprium commodum; proinde totam pecuniam in terra sepeliunt sterilem sine fructu, absque ulla utilitate.

Sunt etiam, qui comedunt, & non satiantur; bibunt, & non sitim extinguunt, quia perinde ac brutæ animantes solum ventrem colunt, soli indulgent stomacho. Sunt etiam, qui se operiunt, non tamen calefiunt; quia licet studio virtutum quandòque incumbant, templum frequentent, preces fundant, piaculari Exhomologesi conscientiam purgent, Eucharistico epulo se reficiant; non tamen inde calefiunt; quia hæc per sincerum, fervidumque affectum ad Deum non dirigunt, & non nisi tepescente animo ex quadam potius inolita consuetudine, quam ex vero affectu hanc exercent religionis virtutem, à qua statim deficiunt; vix è templo digressi ad inveteratum libidinis revertuntur volutabrum, pristinas repetunt consuetudines, & quia pravos amores nunquam, ut deberent, sincerè exuunt, virtutis exuti

45.

Cap. 3. v. 7.

46.

exuti paludamento, tametsi se quandoq; operuerint, adhuc frigent, nec calefiunt.

47.

Sunt etiam, qui cum plures congesterint divitias, ac congregaverint pecunias, eas tamen in sacculum miserunt pertusum: mens enim nostra est veluti sacculus pluribus pertusus in locis, tot illi insunt foramina, quot pravi affectus, quibus terrenis adhæsit voluptatibus, accommodis, in quæ opes, quas congregavit, expendit. Is cum proventu seminat, qui sinum pauperum profusis fecundat pecunijs. Is famem propullat, & sitim extinguit, qui absque ullo in esculentis, & poculentis excessu sobrietati studet, quam in Deum dirigit. Is operiens se, calefit, qui per ferventiorum affectum, le totum divinis emancipat obsequijs, & per virtutum exercitia otia à se abigit frigiditatem, appositè S. Gregorius. *Multum, inquit, cordi sue seminat, qui de mandatis celestibus, vel legendo, vel etiam audiendo multa cognoscit, sed negligenter operando pauca fructificat. Comedit, & non satiatur, quia verba Dei audiens lucra, vel gloriam sæculi concupiscit. Bene autem non satiari dicitur, quia aliud mandit, & aliud esurit, bibit, & non inebriatur, qui ad vocem prædicationis aurem inclinat, sed mentem non mutat.* Plures plura operantur, defatigantur, & sudore madent, qui tamen nullam inde percipiunt mercedem, quia ut vulgò dicitur, cribro aquam hauriunt; retia ingenti solertia, ac non dispari labore explicant, quibus ventos capiunt; & ut asini laborant; plura, & quidem gravia in se onera recipiunt, sed inanem laudem quærentes, vel lucris inhiantes hi miselli non sibi, sed alijs laborant, quia & culturam negligunt conscientia purgandæ, & puro detituuntur affectu, quo suas in Deum actiones dirigant. Baalami sacerdotes, licet plurimum laboris impenderent, satagentes sacrificio Eliam superare, bovem imposuerunt aræ, & altioribus vocibus à summo mane ad meridiem usque, clamârunt invocantes suum Numen. *Baal exaudi, Baal exaudi nos, transiiebantque altare, quod fecerant, cum esset jam meridies, illudebat illis Elias, dicens, clamate voce majore. Clamabant ergo voce majore, & incidebant se juxta ritum cultris, & Lancollis, donec perfunderentur sanguine:* nulla tamen audita fuit Baalami vox, nec ulla è caelo super altare scintillula perpluit: frigit victima aræ superimposita, quia & friguere sacrificuli, qui nullum ferventem affectum in animo excitârunt, quem in Deum dirigerent: non vox, non clamor caelos pervadit, & penetrat, sed pius mentis affectus: hunc quia Elias in se excitavit; ignem statim è caelo in terras accersivit; ligna accendit, & victimam absumpsit. Dixerim Baalo haud abfimilem esse mundum, qui suos varijs exercet laboribus, vexat molestijs, defatigat exercitijs, quibus eos rapit ad om-

Lib. in E.
zab. homil.
10. post iait.

Re. cap.
11. v. 26.

nem nequitiam: qui enim mundo inserviunt, ejusque appetunt delicijs diffluere, plures necesse est labores subeant, molestias tolerant, contumelias patiantur, convicia deglutiant, morsusque acerbos silentes sentiant: habent enim, qui mundo inserviunt suos obrectatores, invidos, & malevolos, non ipsis defunt curæ, sollicitudines, perturbationes, reique familiaris angustia: jugiter timent, nunquam toti; quia emaculatam non habentes conscientiam, sed pluribus noxis foedam, ac criminibus sauciam, necesse est jugi timore angantur, & nullo vero gaudio perfundantur.

S. VI.

Conscientia emaculata omnem à se timorem excutit, quia quos timeat, non habet: & probis se tucetur affectibus, quos fovet, & pravorum, crispis, que abigit.

Sola tuta conscientia illa est, quæ nullâ inficitur noxâ, & probos tantum fovet affectu, hæc enim, quos timeat, non habet, omnemque à se metum excutit, & inter obrectatores æmulos, adversarios malevolos, ac invidos gaudet imperturbata: talis fuit Apostolus, qui inter ærumnas, persecutiones, pressuras, angustias nunquam deijci potuit à mentis tranquillitate, quia testimonium propriæ conscientia coram Judice in tribunali, coram accusatoribus invidis, & calumniatoribus semper habuit. *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientia nostra:* quia Apostolus noverat emaculatam se habere conscientiam, nec ullius criminis se Reum sciebat, tutus tribunalia ingrediebatur, ac Judici se sillebat, neque advocatis indiguit, qui ipsi patrocinarentur, neque favoribus hominum, quibus à periculis eriperetur, appositè D. Gregorius ait: *Gloriam suam Paulus testimonium conscientia memorat, quia favores alieni oris non appetens vita sua gaudia extra se ipsum ponere ignorat.* Hæc est ea felicitas, quæ veluti pedissequa probæ, & emaculatæ conscientia, eam ubique locorum comitatur, & sequitur; fatetur D. Paulus se fuisse versatum in laboribus pluribus, detrusum in carceres, calumnijs vexatum, in periculis multis inter fratres; & naufragijs inter fluctus, sed ubique suam gloriam, suumque internum gaudium possedisse: quia conscientia à quavis defœcata labe gloria est, quæ justus intrus afficitur, & veluti cœlestem prægustat beatitatem; & quia conscientia pura ferax est proborum affectuum mater: interna itidem lætitia etiam in carceribus in tribunali, in periculis, in naufragijs jugiter fuit affectus, neque à ferventi Dei amore usquam desinit, hinc Salomon ait: *Secura mens, quasi jure convivium:* tametsi angustia

48.

2. ad Co.
rinth. 1. v.
12.

Lib. 2. Mo.
ral. cap. 28.

Cap. 15. v.
16.

gustiae premant, labores enervent, fames urgeat, sitis aestuet, adhuc lætus, & satur vivit, quem conscientiae puritas nutrit.

49.

Fuerat Josephus in Ægypto de falso crimine accusatus, sed licet in carcerem coniectus, nunquam tamen cordis amisit libertatem; quia vinciri non potest mens conscia recti; neque calumniâ deprimi, quem conscientia emaculata tuetur; gratiam enim non solum apud Butipharem sibi promeruit; verum etiam captivo, & detruso in carcerem conscientia emaculata Præfectum ipsum carceris conciliavit. Detinebantur in eodem carcere duo de Pharaonis Palatinorum numero, quorum alter Pincernis præerat; alter pistoris præficietur: utrique aliquanto post, nocte intempesta obijcitur somnium cum officijs, quæ gesserant, quodque rerum eventui etiam congruebat: uterque animo hærebat anceps; neque libertas eis concedebatur consulendi Conjectores juxta gentis illius superstitionem; cumque uterque mœrore, & tristitia conficeretur suam Josephus utrique Palatino operam obtulit spe fretus, Deum abdita somniorum sibi referaturum. Somnium Pincernæ fuerat objecta sibi vitis cum tribus palmitibus, è quibus cum gemmæ prius erumperent, & mox paulatim dilatata frondescerent, fructusque minutos emitterent, hi que florentes gliscerent, incrementa subirent, ut ad maturitatem perducerentur; adeo ut à pocillatore vindemiam desumpantes racemi in calicem exprimerentur Pharaonis; cui recens mustum ad bibendum porrigeretur. Hocque somnium ita Josephus explicavit, ut tres vitis propagine totidem dierum intervalla interpretatus prædixit pincernæ, elapso triduo, pristino suo esse officio restituendum. Cumque ex hac conjectatione etiam Pistor spem conciperet lætioris fortunæ, suum etiam Josepho somnium exposuit: visa scilicet à se tria viminea canistra capiti suo imposita, in quorum medio, & imo panes inerant candidi è poline compacti, & in supremo fercula servarentur, quæ arte pistoria fieri consueverant, quæque advolantes volucres depalcerent: audito somnio impalluit Josephus Interpres, prænuñciavit siquidem misero omnia alia fata, & effata; nimirum fore, ut intra triduum penderet sublimis è patibulo, & esca fieret corvorum cadaveribus inhiantium. Neque aliter, quàm Josephus fuit vaticinatus, utrique obtigit.

50.

Legimus igitur Josephum de falso crimine accusatum, eumque in tetrum detrusum carcerem, sed non legimus Josephum in carcere perturbatum, sed somniorum interpretem, ac Vatem veridicum; quia ea est probæ, ac emaculatæ conscientiae vis, ut interna luce perfusus vir justus etiam inter carceris caliginis veritatem videat; & somnia, quæ nox intempesta suggerit, interpretetur; potuit Josephi innocentia detrudi in carcerem, arctari vinculis; sed nec gaudio, nec liber-

tate potuit Joseph destitui; quia integer vitæ, scelerisque purus, etiam inter vincula liber est, scitè D Chryostomus ait: *Intrat Joseph Santissimus custodiam visator magis (Custos enim carceris omnia Josepho crediderat) quàm Rem; provisor non socius, medicus non agrotus. Aded sit cunctorum Præpositus, ut fuerit, & Reorum solatium, ac procurator.* Ubique emaculata conscientia tuta est; neque ab interuo suo deijcitur gaudio, tametsi in carcerem detrudatur, vinculis arctetur, nunquam tamen sua destituitur libertate, gaudet enim, quia ubique illæsa est, ubique tuta; si tentetur, proficit; si arctetur, dilatatur; si humilietur, erigitur; si pugnet, vincit; & si interimatur, ad gloriam coronatur; ipsa enim in servitute est libera, in periculis tuta, in carcere læta. Ipsam Principes honorant, potentes reverentur, Magnates exquirunt. Illi viri probi obediunt, improbi invident, inimici succumbunt, & ubique est victrix, quia nullibi ullius est sibi reatus conscia. Pulchre D. Gregorius. *Sicut laboribus pressi in lecto quiescentes reficiuntur; ita dum mundi hujus adversitatibus premimur, in bona conscientia interiùs delectamur.*

Homil. de Joseph ven. duo tom. 1.

In Psalm. pœnitent.

Suum intus in corde habet innocentia lectulum, quo quiescat: suum ibi & paradisum, ubi delicietur; quia emaculata conscientia, sive tribulatio urgeat, sive pressura ingruat, sive mundus premat, sive calumnia mordeat, invidia corrodat, & infernus latret, tranquilla semper quiescit, & fronte serena lætatur. Josephus in carcere vincus, non solum non caruit libertate; verum & culturâ virtutum, ac somniorum interpretatione claruit illustrior, & in carcere, perinde ac in templo pressurarum oblitus, lætus, ac alacer suo grates Numini referebat, quia quotquot solet Deus servis suis in templis conferre solatia, hæc eadem emaculata conscientia secum defert, sive pericula imminant, sive pressuræ ingruant, sive ærumnæ urgeant, & calamitates premant: hinc Beda ait. *Templum quoque, & domus Dei est pura mens, atque conscientia fidelium.* Est emaculata conscientia Numini templum, in quo vir justus aram construit, in qua cuncta sua, quæ agit, in sacrificium Deo offert, sacerdotis enim officium agens gratissimum Deo offert holocaustum se ipsum, ut eleganter innuit D. Leo Papa *serm. de assumptione.* Inquiens: *Quid tam sacerdotale, quàm exhibere Deo conscientiam puram, & immaculatam pietatis hostias de altari cordis offerre.*

51.

In cap. 19. Luc.

Vir probus, & innocens se ipsum construit Numini templum, altare erigit in corde, cui ornamenta adijcit, & flores virtutum, & simulacra pietatis. Quod si vir justus templum est Dei; solatia, quæ solet beneficium Numen suis in templo e largiri famulis, hæc procul dubio conscientia emaculata possidet, & secum defert,

52.

&

& sicut in templo nonnisi probi eliciuntur affectus, quibus preces, quæ ibi funduntur veluti alis munitæ sursum evolvuntur in cœlum: ita conscientia pura nonnisi probos promit affectus, quibus veluti apertis, ac dilatatis alis ima terræ fugit, quò in sublimiora nitatur. Virum probum pressuræ, angustiar, & calamitates pulsare quidem possunt in extima corporis cute, non verò intus cor lædere, nec animum tangere: exercent exterius corpus, ex quo pulveres terrenæ adhæssionis, si adsint, excutuntur; sed intus animum excolunt, ut flores in eodem germinent illustrium virtutum; & tantùm abest, ut vir justus, & innocens calamitatibus succumbat, ut ærumnas, ac labores quasi favores à Deo sibi concessos apertis ulnis amplectatur, gratèque rependat.

33. Repetita infortüniorum nuntia eadem fermè hora Jobi viri justii pectus veluti bellica tormenta expugnare cacodæmone nitentur labefactare, ac propugnaculum ejus fortitudinis infringere: sed emaculata Jobi conscientia Dæmonis risit assultus, & quæ à tartareo expugnatore in exitium Jobi fuerunt emissa, eadem in exercitium cessere uberioris virtutis; tunc enim Jobus, quem pura, & emaculata tuebatur conscientia, non in querulas voces, nec in convicia contra Nuntios prorupit, sed erecta in Deum mente serena, ac interna perfusus ipse lætitia has tantùm voces protulit. *7. b. cap. 1.*
Domnus dedit, Domnus abstulit: sit nomen Domini benedictum. Deo laudes occinuit, gratèque rependit, quia calamitates favores censuit, jacturas munera, & infortunia beneficia sibi collata: securus enim de emaculata sua conscientia tanto se Numini gratiorem censuit, quantò acerbioribus ærumnis, & tribulationibus fenserat se premi: ideo cacodæmonis non expavit assultus, calamitatum non timuit pressuras, quia nullius se criminis noverat conscium, ajebat enim Job. *29. 27. v.*
Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea, quia enim conscientia fruebatur malacia, mundi, & erebi non timuit procellas: quamvis, & pecora in campo, & filii, ac filia in domo, & segetes in agris repentina perjerint cæde: ipse enim in suo jacens simento veluti portum ibi enactus, mente serena, corde tranquillo tutus gratias Deo rependit; eò quia tot inter calamitates, pressuras, ac tribulationes uberiores sibi materiam suppeditaverit patiendi, ac moerendi: nullo vir justus timore angitur, quia conscientia suæ testimonio fidit: nactus portus malaciam in ipsa pelagi tempestate, quas mundus, & orcus procellas excitant, non timet, imò, & pressuras lubens accipit; eisque torqueri cupit, quò è graviore certamine, pugnæque concitatioe illustrior sit victoria.

34. Hinc David postquam lachrymis, quibus stratum suum per noctes rigaverat, suam
Verani de Affectibus Tom. 1.

eluit conscientiam, & absterfit maculas, quas in adulterio, & homicidio patris contraxerat; conscientiam mox tutus labores exoptat, quibus virtutem excolat: ajebat enim. *Proba me Deus, & tenta me:* visus est David, non solum adversa accersere, sed & Deum ipsum laceßere, quasi divinæ dexteræ non reformidaret gladibus, quasi non timeret pressuras, rideret calamitates, ærumnas flocci faceret, quia scilicet tunc sui conscius de scelere non amplius arguebatur; ut enim scitè D. Ambrosius. *Non vellet probari, si in se crimen agnosceret; nec tentari, si passionibus gravibus se sciret obnoxium: liber igitur à peccato, se Deo cupidus offerebat;* non solum se David Deo fidebat, sed & certaminis cupidus Deum veluti laceßebat, quo vellet ipsum probare: *Proba me Deus, & tenta me,* quia nimirum nullum amplius in se crimen intus agnosceret; quod exterius expa vesceret, non habuit. Sed si divinum judicium, vel ipsi viri sanctissimi, & summarum virtutum cultores metuunt dicentes. *Non intres in judicium cum servo tuo: cur David Dei non timet judicium; ut nec etiam Jobus? quia uterque tutus, ac emaculatus timorem omnem excusserat; David eatenus tentari cupijt à Numine, quia interno lumine nil viderat, ex quo timorem conciperet: Non vellet probari,* ait D. Ambrosius de Davide, *si in se crimen agnosceret; ex lachrymis, & cinere, quibus nocturnum stratum rigaverat, lixivium effecerat nævis conscientia abstergendis opportunum; cumque maculas, quas per patrata crimina adulterij, & homicidij delevisset, conscientiam purgasset; nilque in se amplius videret noxæ, timorem omnem excussit, & audacter petijt tentari: non vellet probari, si in se crimen agnosceret, nec tentari, si passionibus gravibus se sciret obnoxium.* Jobus itidem nec Numinis judicium timuit, quia emaculatam suam noverat conscientiam: ajebat, *si fuero judicatus, scio, quòd justus apparebo:* quos propria conscientia nullius criminis redarguit; hos innocentia tuetur; præsertim coram iudice sedente in tribunali. Job innocentiam morum, quam à puero cum lacte suserat, incorruptam semper servaverat; ut & intemperatum conscientia candorem; ajebat enim: *Neque reprehendit me cor meum in tota vita mea;* ideòque excusso omni timore judicari non formidavit; quia ut aptè ait S. Petrus Damianus: *quidquid sedulo versas in conscientia, hoc idem ipse es in estimatione divina.* Innocentia conscientia impenetrabilis, est lorica; quæ ictus omnes retundit; clipeus inexpugnabilis, præsidium conferens, & tutamen. *Fortitudo tua,* ajebat D. Bernardus. *Fiducia bona conscientia: decor tuus, splendor bona opinio;* quem emaculata conscientia Deo pulchrum, ac decorum constituit; eundem inexpugnabilem reddit; ut nec hominis, nec Numinis iras timeat; quia nulla eum

Psal. 26.

In Psal. 108.

Cap. 13. n. 18.

Lib. 3. ad Eugenium Papam lib. 3. ad consider.

noxæ coarguit; nullum redarguit crimen: nullus est thesaurus pretiosior, nullus & tutior emaculatâ conscientiâ; aurum, argentum, gemmas nobis surripere latronum insidiâ possunt; sed emaculatam conscientiam, nec temporum valent vicissitudines fraudare; & innocens vitâ tutius dormit nudus sub dio in stramine, quàm divitijs affluens sub tecto in purpura.

55. Nullum timet, quem innocentia tuetur; quamvis iudices adversarios noverit. Vocabatur in iudicium Susanna, cui præmium debebatur propugnata virtutis; Frustratus à foemina castitatis cultrice lasciviens infanientium libidine senum amor, in odium vertitur exitiale: erant hi senes duo, non minus tribunalium, quàm senilis ætatis probra; Veneris turpissima, ac hircina mancipia libidinem olentia, impuro æstuabant amore, quo Susannam deperibant, & quem cæcum, foedumque intus alebant ignem in venis, foras prodeire, non erubuerunt ex ore; cùmque diversâ viâ ad idem properarent flagitium, mœchus in mœchum incidit, foedisque consilijs initis statuerunt libidinis suæ prædam in Joakimi pomario venari; ibi Susanna contra pomeridianos solis æstus parabat corpus ablueri, frondibus arborum, ac fructificosis circumtecta septis; utque solliciti est pudicitia plena timoris, obserari diligenter curaverat ostia viridarij: sed cum se solam crederet; en duo exiliunt lenones, ex insidijs advolantes in scelus; & ad fontem veluti equi adhinnientes non libidinis ignes frigidâ extincturi, sed impuras flammâs alituri in fonte; Venerem in aquis natam, mœxque fontes enactam expiscari satagunt in aquis; sollicitant castæ viraginis pudicitiam; sed repulsam passi, vim minantur reluctanti, ac capitale supplicium; sed mulier satius ducens alieno scelere mori, quàm proprio foedari, ut rea à senibus flagitiosis accusatur, qui reclusis pomarij foribus, in vindicias deprehensi sceleris, servos concitatis clamoribus advocant, mentiunturque juvenem quemdam perpetrato cum Susanna adulterio, suis dilapsum è manibus præcipiti fugâ illicò disparuisse relictâ foeminâ in eodem flagitij loco: audiunt, qui accersiti advenerant famuli, quod nec cogitare ausi fuissent contra viraginis probitatem; fidem, ut adhiberent, integritas obstabat heræ; ut senibus annuerent, eorundem suadebat autoritas; & in ancipiti hærentes, pudore suffusi siluerunt: trahitur ad tribunal foemina, ideo rea, quia flagitium noluit admittere, ideo accusata, quia innocens: sedent iudices, iidem qui accusatores, & testes; adsunt cum Susanna parentes, & filij, cæterique sanguinis necessitudine eidem juncti, squalor, & luctus adstantium vultus infece- rat, mædebant lachrymis ora parentum,

ac filiorum, sola mulier, quia innocens; siccis oculis, & fronte æquè serena, ac intredida stabat tacita.

56. Cùmque jam duceretur ad locum supplicij lapidibus contundenda, ac obruenda solâ intemeratæ conscientiæ innixa fiducia oculis in cœlum sublatis Deum invocat innocentæ vindicem; cum illicò è medio turbæ prodiens adolescens nomine Daniel, divino concitatus spiritu palam protestatur se iniquæ cædis innocium esse; postulat retexi impium, ac iniquum iudicium; stitit audax adolescentis vox populî impetum, cum Deus in adolescente Daniele supra ætatem loqueretur; imò illi, licèt ob immaturam ætatem annorum haud amplius duodecim, nec in testem in iudicio posset accersiri, partes imponuntur cognitoris, & iudicis, ut ipsemet causam cognosceret, & iudicium retexeret, quod ut integrè exequeretur, iussit in diversum secedere accusatores, qui seorsim interrogantur à Daniele, sub qua arbore vidissent probrum adulterij à Susannâ committi, cùmque alter responderet sub Schino, seu lentisco, & alter sub primo, quæ arbor glandifera ad genus pertinet ilicum, indignatus tunc Daniel, utrumque calumniæ, & convicti criminis condemnat, & ut lege puniantur talionis, quam perjuris testimonio sibi promeruerant: placuit universo populo sententia ab Adolescente lata, & indignatus populus in nequissimos senes, attentatum flagitium, latas contra innocentiam foeminæ calumnias, falsas accusationes, & perversum iudicium, lapidum grandine eos obruit, ac interimit; & Susannæ innocentia summis excipitur laudibus. Susanna igitur falsò à senibus accusata, & ab iisdem ad necem damnata mente serena, animo tranquillo, corde intrepido ingreditur tribunal, audit contra se iniquam sententiam, & ad locum supplicij pergit, nec timet certamen secura de victoria, quia tuta de conscientiæ puritate: secum deferebat propugnatorem, ac defensorem, conscientiæ innocentiam, nec poterant vibrata laxa eam frangere, cujus integritas ictus omnes retundebat: eleganter S. Xeno Præsul Veronenfis de Susanna ait: *Tam rea susceptura sententiam, quam dicata Deo pro castitate fortiter moritura; & quam iudicantium sententia prava dejecerat; conscientia integritas erigebat.*

57. Non potuit Susanna causâ cadere, cuius integritas inviolata staret: conscia mens recti famæ mendacia ridet: non timet conscientia emaculata angustias carcerum, accusationes in tribunali, calumnias accusantium, quia perinde, ac solaris radius ubique se prodit, ac splendet. Etiam in Ægypto Josephus in carcerem detruditur, compedibus vincitur, & manicijs, & tamen nec de calamitate perterritus cadit, nec de læso honore sollicitus deficit: vincitur quidem

quidem pedibus, & manibus detrusus in carcere; sed non vincitur, quia victor è carcere exilit: quos conscientia emaculata tuetur, nulla potest adversitas prosternere: non alium optemus propugnatorem nostrum accersere, quam innocentiam conscientia, in hac enim sola ait D. Chrysostomus, floret vera lætitia, & verum vernat gaudium, quia ut monet Petrus Damianus *serm. de S. Maria Magdalena*, loquens de gaudio, quod è conscientia prodit emaculata ait. *Est gaudium continua sui jucunditate firmissimum, quod perfectus animus de securâ sibi conscientia pollicetur*: qui cordis munditiei, ac conscientia studet puritati, quod timeat, non habet, omnesque à se tristes, ac pravos abigit affectus, & tantum verum in Deum fovet amorem, gaudium de propria innocentia; & verecundiam, quâ pudore suffunditur ad cujusvis turpitudinis speciem.

§. VII.

In conscientia pudorata imbre rigata respiscensium lachrymarum probi omnes affectus germinant; & virtutum flores feliciter vernant.

58. **E**A est verecundia pudicitia comites, cujus societate ipsa castitas tutior incedit, estque propterea, quæ emaculatam conscientiam custodit, eique plurimum adjicit decoris. Hinc Magdalena ut respiscensium lachrymis, quas culparum contraxerat, sordes abstergeret; venia impetranda causa importunum adit convivij locum, censuram contemnens Pharisei, & convivarum non curans convicia. *Et stans retrò secus pedes ejus lachrymis cepit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus.* Mulier, quæ fuerat in civitate peccatrix, in domo convivij facta piscatrix retia expandit, seu capillos sui capitis; & ne aquæ desint, in quibus veniam expiscetur suorum scelerum, lachrymas fundit, quibus cum pedes Christi tergit, propriam abstergit conscientiam, & maculas abluit: accessit mulier non ad caput, sed ad pedes Christi, quia cum malè diu ambulasset, quod rectè imposterum incederet, vestigia bona quæsit. Prius fudit lachrymas cordis, lavitque Domini pedes pudorata confessionis obsequio, quos & capillis suis tergit, & per crebra oscula symbola iisdem impressit sinceri amoris: obobalsamo etiam unxit; ne inflatis sibi vulneribus à cæco Cupidine, à profano amore, deesset Alexipharmacum: & quia unguento vulnera jam curaverat, & lachrymis etiam cicatrices deleverat, & sordes absterferat conscientia, ideo verecunda, & pudore suffusa nullum depromit sermonem. Verùm licet tacita obmutescat, suum tamen ostendit amorem, lachrymis eloquentior, quam verbis; *Verani de Affectibus Tom. 4.*

& dum retrò ad pedes, non ad caput accedit, suam satis verecundiam promit. Quot probi affectus germinant, & florent in una Magdalena conscientia imbre rigata lachrymarum; ubi enim vernant rosæ amoris, & violæ verecundia in conscientia emaculata, ibi virtutum omnium decora nitent, quia *verecundia*, ut ait D. Bernardus, *est gemma morum, virga disciplina, soror continentia, lampas pudica mentis, expunctoria malorum, propagatrix puritatis innata, specialis gloria conscientia, fama custos, vite decus, virtutis sedes.*

Est verecundia, quæ rubore pingit, & ornatur vultum excolentis innocentiam melitis, ac puritatem conscientia; estque propterea, ex qua venustas, & gratia veluti è suo fonte scaturiunt, tanquam pellucidi rivuli: & sicut cum reboante tonitru nubes obstrepunt, quædam solet coruscatio præire; ita gratia oris, & venustas frontis verecundiam præcedit, ut ait Siracides, ubi hanc exhibet gnomam, *ante grandinem* (seu ut textus græcus legit, ante tonitruum) *præibit coruscatio, & ante verecundiam præcedit gratia.* Dicitur gratia verecundiam præire, eò quia viam ostendit, quæ sit recta eundum, & gratia semper præsto est, ac parata ad verecundiam excipiendam: scitè Rabanus expendens gnomen, Syracides ait: *fulgur coruscationis præibit pondus grandinis* (tonitruum) *sic etiam nitore gratia præcedit gratiam verecundia*, quia licet gratia verecundiam præcedat, hæc tamen nitorem gratia præit, quia ut ait Janfenius: *Verecundia statim de se diffundit gratiam*, quapropter est verecundia morum splendor, virtutum decus, pudicitia lampas, emaculata conscientia character, puritatis fomes, & honestatis egregia propugnatrix; hinc pergens Syracides ait: *Gratia super gratiam mulier sancta, & pudorata*, ubi autem textus latinus legit *sancta*, græcè est *fidelis*, eò quia mulier pudorata Deo, & marito inviolatam fidem servat, castæ verecundia arbitrio: sed cur mulier pudorata dicitur gratia super gratiam? quia semel, quod pudore suffunditur, lilio castitatis rosa additur verecundia, ac pudici ruboris; estque propterea super gratiam, quia omnigena virtute ornatur, & pudoris beneficio Numinis gratia, & virtutis cumulatur venustate; hinc Ambrosius de officio *Pulebra virtus est verecundia, & suavis gratia, qua non solum in factis, sed etiam in ipsis spectatur sermonibus. Speculum enim mentis plerumque in verbis resulget, & ipsum vocis sonum librat modestia, ne cuiusquam offendant aures.*

Non solum verecundia cæteras custodit virtutes, cum sit soror continentia; verùm etiam vitia quæque coercet, ait enim D. Chrysostomus. *Pudor frequenter est frenum vitiorum*, inicit enim verecundia insolenti concupiscentia frenum, quod

Serm. 86. in Caus.

59.

Eccles. 22.

Eccles. cap. 26.

60.

Homil. 26. in Mat. 16.

quò omnes ejus, vel inhibet passiones, vel coercet motus; sitque propterea frenare vitia singulare elogium verecundiæ; & propterea pernecessaria hæc est omnibus; ne à pravis affectibus ad flagitia pertrahantur, & licet sit verecundia omnibus ætatibus, personis, temporibus, & locis apta: adolescentibus tamen, ac puellas, vel maximè decet, in ipso enim corporis decore venustius rubescit verecundia, qua ab omni aliena luxu, ut loquitur D. Ambrosius, sobrietatem diligit, honestatem fovet, quæ geminæ virtutes adolescentibus præsertim, ac puellas decet.

Lib. 1. offi.
cap. 43.

61.

Refert Stobæus, Pythiam Aristotelis filiam rogatam, quònam colore puellarum genæ venustius pingerentur, respondisse, colore verecundiæ, & verum tetigit, quia nullus in vultu muliebri color venustior rubore, quem pudor in generat, & verecundia parturit. Quapropter Cornelius expendens illud Syracidis, ubi ait de verecundia mulieris, Gratia verecundiæ ejus super aurum, eruditè ait, verecundia in uxore magis rubet, & rutilat, quàm aurum; illius enim rubor est virtutis tinctura, ut ait Diogenes; atque arx pulchritudinis, ac castitatis, ut ait Diomedes.

Eccl. cap. 7.

62.

Est igitur verecundia custos, & propugnatrix conscientiæ emaculatæ, cum non sinat, quidquam in ea admitti, quod turpitudinem oleat, & innocentiam lædat, ideòque dicitur verecundia vitium quodvis præire, & præeundo vetare: quia quæ fera est verecundia, ac vitio succedanea, hæc vitium non præit, nec ei dominatur, sed potius pedissequa est peccati, ad quod sequitur; de hac enim verecundia loquebatur David, cum dixit: *Tota die verecundia mea contra me est; & confusio faciei meæ cooperit me*, ideo confusio vultus associatur hæc verecundia, quia vitij succedanea erubescit, se patrati sceleris indicem esse, ac filiam; non enim potest foedior fingi, vel pingi verecundia eâ, quâ suffunditur anima, cum se vider ornatum virtutum distitutam, à cœlesti patria exulem, Dei hæreditate exutam, à gloriâ exclusam, Deo inimicam, ac ignium fomitem æternorum; & in omne ævum totius orci factam ludibrium: & quia tantam secum miseriam trahit, ideo præproperea peccandi confusio eam præcedit: *Et confusio faciei meæ cooperit me*, non est hæc verecundiæ suffusio flos decoris, sed confusio vultus, & effusio decoris, ac ignominie; & de hoc pudore loquens, D. Anselmus ait: *Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem inferni horrorem, & necessarium illorum deberem immergi. Prius me in infernum mergerem, quàm in pudorem peccati me immiserem, malem purus à peccato gehennam intrare, quàm peccati sorde pollutus celorum Regna*

Lib. de simi.
lib. cap. 190.

tenere: Adeo sævit in animo fera verecundia, peccati pedissequa, ut deformior censeatur ipso Orco, acerbiorque ipsa gehenna.

S. VIII.

Conscientia prava cruciatuum est gehenna, qua impios viventes, & divina mortuos gratia torquet, & acriter discruciat.

SI conscientia emaculata hortus est, in quo nonnisi probi vernant affectus, & honestamenta florent virtutum, ut hætenus disseruimus: si prava sit, & vitij deturpata sylvescit in vepreta, quæ intus hominem pungunt, & ab animo quietem expungunt; vulnera infligunt, & internum hominem cruentant, ac tam dirè, acriterque discruciant, ut gehennam in se videatur ferte cruciatuum, hinc de impijs ait Regius Vates. *Veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes; & adferent causam hujus descensûs in gehennam subdit. Quoniam nequitia in habitaculis eorum, in medio eorum: sed si mors eos occupat, quomodo in infernum dicuntur viventes descendere? & si viventes in infernum descendunt, quomodo mors dicitur venire super illos? cum mors suo gelu vitam extinguat: vel igitur viventes non sunt, impij in infernum descendentes; vel si viventes, mors non venit super illos: vel si mors occupat, quos infernus viventes torquet; non est hujusmodi infernus, in quem descendunt impij non amplius viventes: qualis igitur est hujusmodi infernus, in quo viventes tam acriter torquentur? non credas, ait D. Ambrosius, alium esse hunc tam durum infernum, quo viventes torquentur, quàm ipsam impiorum pravam conscientiam, hæc enim est, quæ Deo, & divinæ gratiæ per patrata scelera mortuos adhuc viventes in hoc sæculo, acriter discruciat, & dirè torquet, appositè S. Ambrosius apud Eusebium sic fatetur: *Peccator, quamvis foris abundet, & delictijs distat, odoribus fragret, in amaritudine anima vitam exigit, vita facinorosa ut somnium. Aperuit oculos, transivit requies ejus; evanuit delectatio, licet ipsa, qua videtur, etiam dum vivunt, impiorum requies, in inferno sit; viventes enim in infernum descendunt: Vides convivium peccatoris? interroga conscientiam ejus, nonne gravius fates omnibus sepulchris? insueris lætitiâ ejus? opum abundantiam? introspice ulcera, & vibices animæ ejus, cordisque vastum sinem.**

63.

Psal. 14.

Homil. 19.
S. 3.

Prava conscientia spirans mors est, cadaver viventis, sepulchrum peccati fontantis, ac infernus immaturæ præcoqus, qui jugiter torquet, cruciat, ac dirè lancinat; quia ex peccato carnifices sequitur animi peccantia carnificina; & scelerato nullum majus supplicium ipso scelere: vix culpa est admissa,

64.

Epist. 97.

& omnis statim quies est amissa; vix scelus patrat, & in scelere necesse est poena luat; ut enim scite scribit Seneca: *Sceleris in scelere supplicium est*, & impius licet adhuc vivat, cruciatuum experitur gehennam: vivens est in inferno, qui saevus malae conscientiae pungitur, vulneratur, laceratur stimulis; ac veluti furiis ab orco emeris, ac dire debacchantibus acerbè exagitur. Quam dirus, quam saevus est lethalis iste viventium impiorum infernus! quam ferales sunt male conscii animi morsus! qui reus fit noxae, cruciatuum sibi baratrum aperit, fitque statim saevientibus obnoxius poenis; & conscientia improba perinde ac Poetarum Erynnis ferro, & flammâ, ac multiplici dracone cinctâ, tetroque apparatu circumsepta, nescias magisne foeda, an saeva furentis instar Megerae viscera quatit, & terrifico aspectu flagellum intentat; & nusquam lancinare desistit; adest tortor domi, comitatur impium foras, cum ipso accumbit mensae, jacet in lecto, perambulat forum, exit in agrum, revertitur domum; quia sceleris supplicium in scelere est, & quandiu scelus manet, tandiu saevit supplicium, torquet tortor, qui nemini parcit; nec Pontificum tias, nec Imperatorum clamydes, nec Regum sceptrâ, nec Caesarum diademata, nec principum militares excubias, nec cocco rubentes purpuras, nec auro fulgentia paludamenta, neque venerandos Sapientum togas, neque nitentia procerum insignia, nec bellica militum saga, nec sectis marmoribus crustata pallata, neque aulae vestitos parietes, nec gemmis micantes vestes reveretur: sed ubique furit, in omnes saevit: ubique protervè se insinuat, & oculis se se obijcit; inter histriones comicos incedens tragœdias excitat; inter ludiones illudit insolentius: quamvis videatur impius in triclinio hilaris, in theatro lætus, in comitatu jucundus, larvata est ejus læticia, personata jucunditas, & fucatum gaudium, nulla est in ejus fronte serenitas, nulla in mente tranquillitas, nulla in corde suavitas; quia tamen hæc læticia in extrema vultus cute videatur paradysum exhibere gaudiorum; intus tamen infernum ocludit cruciatuum: saevus est, & atrox hic infernus, qui jugiter torquet, nullus est tam rabidus canis, qui ita dire mordeat, sicut prava remordet conscientia.

65.

Quam sint ferales malè conscii animi morsus, ij experiuntur, quos prava intus conscientia torquet; cujus tormentum gehennae pariat, eò quia nunquam vesiet, neque extinguitur, in quo cum igne confertur inferni. Idque causae, cur Apostolus 1. ad Timoth. 4. vocet cauteriatam improborum conscientiam: *cauteriatam habentes suam conscientiam*. Sed quòdnam est hoc cauterium, quo conscientia impiorum ulceratur, & impios poenalisimâ inurit ignominiae notâ? non credas quid aliud esse, quam ipsam conscientiam patrato scelere saeviam;

est enim scelus cruentum vulnus adeo dirum, ac lethale, ut tormentorum videatur gehennam excitare, & secum trahere, ut observavit Praesul Mediolanensis, cujus nomen Ambrosium sapit, qui explicans verba Apostoli: *cauteriatam habentes suam conscientiam*, ubi D. Paulus loquitur de impijs. *In Epist. 1. ad Timoth. 4.* de quibus Spiritus S. manifestè dicit, quia in novissimis temporibus discedent à fide attendentes spiritibus erroris, & doctrinis demonum, ait Ambrosius: *Quorum cauteriatam dicit conscientiam, hoc est simulatione corruptam, quia sicut cauterium corium corrumpit, & notam infligit, ita & fallacia conscientiam denotat ad perditionem, jam enim hos imitari negat, ut salventur; quia sicut cauterium immutari non potest, ita nec eorum animus emendari: Quam funestum est hoc cauterium, quod ut ait Ambrosius: conscientiam denotat ad perditionem, & quidem aeternam, & adeo probrosa est ignominiae nota, quâ improbos inurit, ut gehennali detrusus carceri æquiparet; est siquidem lethale hoc conscientiae ulcus, cum mortem adferat aeternam, & de gehennae æmulatione illius poenam anticipet.*

Quòd si hoc ulcus diu putruerit, ejus curatio prorsus desperatur: quia sicut cauterium, ait Ambrosius, *immutari non potest, ita nec ejus animus emendari*: est hujus ulceris cauterium, quo impiorum putrescit conscientia tessera damnationis, & gehennae impressus character probrosam inurens ignominiam: & sicut inustum brachio, vel pedì cauterium nullibi cauteriatum deserit, sed comitem se illi adjungit inseparabilem; perinde conscientiae cauterium, & ulcus putrescens jugiter impios torquet. Testem accersitum volo Cainum adhuc fraterno sanguine cruentatum: is patrati sceleris conscientius Nomiini ejusdem Vindici respondet: *Ecce ejctis me hodie à facie terra; & à facie Genes. 4. tua abscondar, & ero vagus & profugus in terra; omnis igitur, qui invenerit me, occidet me. Qui reus, erat fratricidij, Judicis fungitur officio, & sedens pro tribunali sententiam contra se dicit, & quidem commensam delicto: Omnis igitur, qui invenerit me, occidet me; quia ipse fratrem occiderat in campo, merebatur & ipse à quovis eidem obvivo occidi. Quid? quòd Cainus tam dire in se ipsum saevierit, ut contra se mortis sententiam dixerit? quia nimirum adeo intus torquebatur, & ex fratricidio carnificè, adeò dira fuerat subsecuta conscientiae carnificina; ut nullum majus supplicium dari posse censuerit, ideòque sententiam mortis contra se tulit, ne supplicium sceleris diutius sentiret in scelere torquente fratricidio conscientiam: idque causae, cur Cainus de conscientiae severitate in se ipsum saevierit, appositi D. Ambrosii, qui eleganter rem hanc edisserit agens de Reo, cujus conscientiam patratum scelus torquet; ait ipse: *Facere sibi nescit, rigorem judicij etiam* circa*

66.

Genes. 4.

In Apoc. David 6. 8.

circa se non novit inflectere, recordationem actus proprii perhorrescit & commissum erubescit errorem, omnem ejus memoriam pavet, metuit, & reformidat; gravem sibi se iudicat, se ipsum arbitrum refugit, nec se se sibi audeat committere. Magna vis obnoxia conscientia, magna supplicia timebant Adam, & Eva. Cain quoque metuebat, ne omnium quicumque inveniret, occideret, ita in se ipse ferebat sententiam, quod dignus esset, cui nullus ignosceret. Dirum est sceleratae, ac laetæ conscientia tormentum, ad quod declinandum, vel ipse Reus, & impius sententiam contra se mortis pronuntiat, minus censens malum esse mortem adire, quam malæ conscientia mentis cruciatus subire.

67.

Quamvis suggerente natura sit quivis homo sibi mitissimus Judex, & promptius sibi, quam alijs ignoscat, facilius sibi indulgeat, quam facio; adeo tamen sævit in se mens sibi malè conscia, ut ne ejus intus sentiat cruciatus, malit vel gladio, vel fuste, igne, vel aqua interfici, *Omnis igitur, aiebat Cain, qui invenerit me, occidet me, sive ferro fuerit armatus, sive igne.* Conterminæ sunt pœna, & culpa; & est morte malum atrocius, vitam traducere malam; nullum enim est tormentum, quod acrius impium torqueat, quam quod depravata conscientia invehit: fateor sævos fuisse cruciatus, quibus homines Diomedis equi, Busiridis tauri, Syllæ carceres, ad necem usque torquebant; sed si cum impij depravata conscientia conferantur, flores sunt, non spinæ; quia improba conscientia laniena cæteros exsuperat cruciatus; hi enim non nisi in corporis membra, ejusque corium sæviunt; cum laniena conscientia non corpus, sed animum, qui in homine est pars nobilior, ac longè delicatior, discerpit, & torqueat. Scio Pelusios sævum vindicatos parricidium, reum non damnasse ad culeum, neque culeum; sed dirius quid aliud excogitasse: fuit autem hoc dirius supplicium ipsa laniena conscientia: siquidem ad summæ atrocitatis exemplum, hoc unum adinvenere tormentorum omnium acerbissimum, quo siacerent, reum non alio torqueri supplicio, quam patratu parricidij redarguente, ac torquente conscientia, cogentes Reum per triduum integrum re nulla in stomachum demissa cadaver spectare occisi parentis, quo enormissimo omnium puniretur supplicio admonitione scilicet sceleris, & redargutione propriæ conscientia, quæ est irrefragabile admissi sceleris testimonium, ac propterea supplicium supra omne supplicium.

68.

Potest quidem interdum reus è tyrannorum paratis cruciatibus evadere, vel obtinere sceleris indulgentiam; sed nemo est, qui conscientia severitatem possit fugâ illudere, nec per ullam fraudem ejus declinare cruciatus: conscientia improba, vel excors est, vel si cor habet, non tamen flexile ad veniam; neque impij, tametsi perniciosissimi iisdem pe-

des inessent, possent ex ipsius elabi manibus, cum nemo à se fugiat; nemo extra se curat; nemo sit cordis sui accola, sed quisque propria sit conscientia incolæ; nullus sit suæ mentis advena, nec proprij pectoris transfuga; proinde nullus, qui propriam potis sit conscientiam effugere, & à se eam abigere, ne illius sentiat cruciatus: ipsum peccasse ineluctabilis est tyrannis, & anima, quæ peccavit, hanc in se tyrannidem traxit, quâ dirè, & jugiter torqueatur; est enim pœna culpæ pedissequa, & ubi culpa admittitur, ibi pœna non dimittitur: nullus est, qui si improbus fuerit, asylum in se ipso inveniat; & frustra admittitur fugere, qui culpam in se introduxit; quamvis sit impius domesticos inter parietes tutus, non tamen ibi securus est; quin dirius plerumque torqueatur redarguentis conscientia lanienâ, quam in foro, ubi se minus tutum credit: semper pavet conscientia læsa, etiam dum pavenda studiosè cavet; quia licet non immineant foris pericula, non sint inimici, quos timeat, habet tamen in se, quod timeat; & quamvis è manibus dilabatur satellitum, lictores fugiat, spiculatores evadat, non tamen inde est securus, nec cruciatus declinat, quia se ipsum semper tenet, & læsæ conscientia lanienam retinet.

Dixerim pravæ conscientia supplicium ab eo haud abluere, quo quondam tyrannorum crudelissimi mortis reos ita putrescentibus jam cadaveribus consueverant arctius colligare, ut os Rei viventis, illud deoscularetur cadaveris putrescentis; & frons fronti, brachia brachiis, pectus pectori, ac pedes Rei viventis pedibus fuerint cadaveris jam sceleris illigati: quid ni alligata est nobis pœna post admissam culpam, cujus cadaver superstes manet, ex quo dimanat pavor, pudor, dolor; huic cadaveri patratu sceleris illigantur impij, cum illud die, nocteque gestent in pectore, ideoque aiebat Gaius de conscientia severitate in se ipsum sæviens *Omnis igitur, qui invenerit me, occidet me,* quasi ab uno semel occisus, adhuc lethalem plagam posset à reliquis accipere; quia nimirum quamdiu est sibi mens malè conscia, tamdiu manet neci obnoxia: quapropter scribit D. Jacobus in sua epistola canonica. *Peccatum verò cum consummatum fuerit, generat mortem.* Scio, sacros Interpretes inquirentes, quodnam mortis genus sit, quod peccatum consummatum generat, in varia abiisse placita, sed libentius ijs assentior, qui autumant, mortem genitam à peccato consummato, amarissimum esse conscientia angorem, ac dirum mentis malè sibi conscientia dolorem; qua de causa Susanna insanientes libidine senes, ut abigeret aiebat intra se *angustia sunt mihi undique, si enim hoc egero, mors mihi est,* nimirum instar mortis præ doloris acerbitate, & conscientia angoribus. Hinc S. Chrysostomus ait; *Ita se habet peccatum, quando consummatum est, & in Genes.*

69.

Cap. I.

opere perfectum, tunc sua absurditatis ostendit excellentiam: vocat absurditatis excellentiam, quia exaggerat ejus turpitudinem, ac tormentum; & licet excellentiæ vocabulum virtuti congruat, vitio tamen adaptatur, cujus nequitia exaggeratur, nimirum virtutum ingreditur officinam mens sibi malè conscia, ut ibi vocabulum cudat, quo excellentius impium torqueat, ac atrocius divezet; neque ut rea vincatur, alio indiget accusatore, cum se ipsam abundè acculet; vincat, damnet; quia infestior est improba conscientia animo testis, quam collo prædonis suspendendi sit restis. Imò & sibi patibulum construit, quo promeritas luat pœnas, ut in proditore Juda, qui post Magistrum Christum divenditum, adeò diram fuit expertus conscientia lanienam, ut cum ipsam ferre non posset, laqueo se suspenderit: osculum fidei, & amoris symbolum, in odij, & perfidia tesseram converterat, ut ad osculum Proditoris veluti ad ferale classicum tota se se vesana cohors effunderet in furias in Magistri Christi perniciem; sed patrati sacrilegi sceleris, vel ipsa statim conscientia pœnas apparavit, quibus proditorem torqueret; quia nullum est damnum tam grave, quam conscientia suffragio miserum fieri.

quæ in corpus sæviunt tormenta; cruciatus animam divexantes, & damna omnia, quæ hominis necem moliuntur; quæque tot sunt numero, ut expeditius fuerit stellas cœli, & arenas maris litorales ad calculos revocare; quàm quæ ex scelere protruduntur mala: sitque propterea peccantium pœna maxima ipsum peccatum, quod & ipse Seneca solo naturæ spiculo lumine cum novisset scripsit: *Epist. 97. maxima pœna peccantium est, peccasse.*

S. IX.

Qui letali noxa inficitur homo; malis omnibus efficitur obnoxius, mortisque constituitur vestigalis.

Est peccatum malorum omnium origo: ipsum est, quod ortum referavit, cœlum obseravit, & Eumenides in mundum immisit, ad hominum clades, cruentasque strages; portas reclusit Jani, & injecta in medium face bellorum, furorem incendit, ex quo sequuntur agrorum devastationes, urbium excidia, provinciarum expilationes, hominumque interneciones. A peccato morborum omnium sequuntur agmina, quæ corpus miserè inficiunt, & excruciant: ex illo fonte profluunt lachrymæ, scaturiunt luctus, oriuntur metus, & promanant mœrores, & quæ est malorum omnium horribilium horribilissima mors, cum iliade ægritudinum, damnorum chiliade, furiarum triade: ab eodem fonte scaturiunt cruentæ pugnae, urbium incensiones, civium funera, Provinciarum interitus, regnorum vastationes, ac imperiorum eversiones. Est enim peccatum, quod falcem Libithinæ suppetit, hastam gradivo Marti ministrat; fraudem Mercurio suggerit; nuptis Asmodæum associat; mammonam confœderat opulentis, & Venerem lascivis conciliat: & sub ejus atro, ac inauspicato vexillo militant dynastæ sanguinarij, Judices nummarij, mercatores invidi, lenones voluptarij, prædones rapaces, grex omnis maleficiorum, & fœx tota maledicorum, hæc enim mala omnia succedanea sunt peccati, cujus stipendium mors est: *stipendium mortis peccatum*; & hisce omnibus molestiis, ærumnis, ac calamitatibus est obnoxius, qui per patratum peccatum mortis constituitur stipendiarius, scitè Hildebertus Turonensis alludens ad illud Apostoli: *stipendium peccati mors*, ait: *Intuere miserias hominũ, intuere cineres, vestigalia peccati sunt*, nimirum, quia peccato inficitur homo, efficitur malis omnibus obnoxius; siquidem nascitur morti vestigalis; & frigus, æstus, pauperies, dolor, calamitas, dedecus, miseria, adversitas, infirmitas, exilium, orbitas, impotentia, afflictio, delolatio, ut etiam ipsemet sepulchralis squalor, fœditas, & horror, imò & cinis ipse, ac ferale manium umbræ vestigalia sunt peccati: Intuere ait Hil. debertus:

70.

71.

Adeo est prava conscientia impio noxia, ut vestigales sibi constituat ærumnas, ac miseras omnes; neque impunita possunt abire scelera; quia prima, eaque & maxima est peccantium pœna, ait Seneca *Epist. 97. peccasse*; & nemo immunis est à solutione vestigalis, quod de peccati censu exigitur; nec ullum est scelus, quod pedissequos non secum trahat cruciatus, cum vel in ipso scelere sit sceleris supplicium; malè enim sibi mens conscia se ipsam sollicitudine urget, cruciatus torquet, stimulis vulnerat: licet fortuna plures à corporis pœna. plerumque liberet, nunquam tamen impium ab animi cruciatus: nemo est, qui conscientia læsus metum valeat à se excutere, quia infixæ est impio ejus rei averfatio, quam natura damnavit: Non rectè de nobis actum esset, si cum plura scelera legem effugiant, & vindicem, ac scripta supplicia; natura ipsa per internum synderesis tortorem patrata non puniret flagitia; & plura inde accersisset incommoda, quæ in pœnam delicti dire torquent delinquentes: ait propterea Apostolus: *Stipendium peccati mors, gratia autem Dei vita aeterna*, seu ut legit Tertullianus: *domativa Dei vita aeterna*, quatenus qui studio sunt addicti justitiæ, ac virtutum cultura; participes fiunt, ac hæredes vitæ aeternæ: cum è converso vitij indulgentes mortis constituantur vestigales, quia stipendium peccati mors: est hoc mortis pensum, cui ob patratum à nobis scelus obæratum sumus: quidquid molestiæ, calamitatis, ac ærumnarum nobis obtingit mortis stipendium est, & mors pensum sceleris, à quo veluti à vitiata radice mala omnia procedunt, ex scelere enim oriuntur atrociam illa,

Ad Rom. 6.
v. 23.
Lit. de resur-
reç. car.

Ad Rom. 6.

debertus: *intuere miseriae hominum, intue-
re cineres vestigalia sunt peccati*, quibus
nascitur homo obnoxius. Cœlum querelis
implemus ob præmaturam parentis, vel ami-
ci necem, ob fortunarum naufragia, prolixas
ægritudines diuturniori acerbitate torquen-
tes, ob frequentes, obviasque vitæ arumnas,
& ob reliqua infortunia, quibus in homine
fortuna ludit; & tamen de nostro non con-
querimus scelere, cujus recensita mala om-
nia vestigalia sunt; neque ab hoc tributo ul-
lus peccantium immunis est: & quamdiu
improbè sculptum hæret conscientiæ scelus,
tamdiu mala hæc omnia ad se trahit, & quia
non facilè obliteratur, quod sculptum hæret,
neque facilè hæc damna effugimus.

72.
Cap. 17.

De scelere Judæ ait Jeremias: *Pecca-
tum Juda scriptum stylo ferreo in ungue ada-
mantino exaratum, super latitudinem cor-
dis eorum*, ubi autem legitur *scriptum*, he-
braicè habetur *insculptum*, quasi stigmate
notatum; & alludit Propheta ad priscum
morem, quo veteres consueverant scribere
stylo ferreo in tabulis ceratis, & in ungue
adamantino, seu tabula, vel lapide adama-
ntino, qui unguis dicitur ob nitorem, ac læ-
vorem, quah dicat Jeremias; Peccatum Juda
insculptum est in corde Judæ adamaantino,
seu obstinatissimo, ubi hæret indelebiliter,
& perspicue legitur: pulchrè Origenes præ-
fatum elucidans textum ait: *Cùm conscien-
tia peccati imaginem sumpseris, habeo for-
mam illius, & ante oculos cordis mei delicti
pompa depingitur. Et quidem si esset pecca-
tum atramento conscriptum deleri posset: sed
scriptum est stylo ferreo in ungue adamantino
super pectus cordis*: proinde in pectore
cordis, seu in cujusvis conscientia insculptum
scelus, quasi stigmate notatum indelebiliter
hæret, quoad pœnæ reatum, plenamque ma-
lorum ad se trahit iliadem.

Homil. 12.
in Ierem.

73.

Si videas everlas urbes, extinctas fami-
lias, succensas domos, vastatas provincias,
dicito appendices hæc omnia esse peccati,
quod mala omnia ad se trahit, paupertatem
immittit, dedecus conflat, lites serit, dissidia
seminat: quidquid sive in animo, sive in
corpore patimur, tributa sunt peccati, cujus
stipendium mors est, hoc enim in terrarum
spatijs, camporum planitiebus, montium
declivitatibus, valliūque profunditatibus,
annonæ caritem inducit, fructibus suis plan-
tas destituit, & herbarum oleribus arva spo-
liat. In marinis tractibus naves exagitat, in
quas fluctus suscitatur decumanos, & Euros,
nothosque excitat infanientes, & ad naufra-
gium vel in scopulos illislas cogit, vel flucti-
bus absorptas submergit: hoc in aërem con-
tagionem inducit pestiferā, in campos uredi-
nem, in arbores siderationem, in herbas aco-
nitum: hoc desperatis laqueum textit, fu-
riosis gladium cudit, iracundis tela ministrat,
pugnantibus ferrum acuit.

74.

Peccatum est, in cujus officina mala
cuduntur omnia, in cujus schola perniciofa

hominum oriuntur consilia in deflorationem
virginitatis, excidium pudicitiae, everfio-
nem pietatis, eradicationem virtutis, & ad
jura omnia humana, ac divina infringenda:
sitque propterea peccatum, quod omnia in
mundo sus deque evertit, ac confundit, qua-
propter concludit D. Paulus: *Non ergo re-
gnet peccatum in vestro mortali corpore, ut
obediatis concupiscentijs ejus*, quasi dicat,
concupiscentiæ voluptates fluxæ sunt, evani-
dæ, ac caducæ, & unā cum hoc mortali cor-
pore, & ipsæ intermoriuntur, ideoque mo-
net nos, ut iisdem non obediamus, ne re-
gnet in nostro mortali corpore peccatum:
ubi notat Chrysostomus, non dixisse Aposto-
lum ne tyrannidem agat in vestro mortali
corpore peccatum, sed ne regnet, non qui-
dem propria virtute, sed nostra segnitie, ut
cæcutientes obediamus concupiscentiis, quæ
ad peccatum alliciunt, ait Chrysostomus:
*Non dixit ne tyrannidem agat, quod ipsum
necessitatis est; sed ne regnet, non quidem
propria virtute, sed vestra socordia, ut obe-
diatis*. Nimirum peccati regnum prohibet
Apostolus, ne illi veluti Regi ultrò obsequa-
mur: peccati autem tyrannidem, quia ne-
cessitatis est, non vetat, eò quia necesse sit,
ut duram subeat tyrannidem, quisquis pec-
catum admittit; qui enim semel peccato ul-
tro subjicitur, necesse est ejus tyrannidi ob-
noxius fiat: *quis tyrannus crudelior ait Pe-
trus Damianus: qua seivior potestas homini,
quam hominis ipsius voluntas? nunquam
sub ea requiescere, nunquam sedere licet, &
quò amplius ad obediendum sibi norit fatiga-
ri, eò magis urget, instigat, & onerat, pieta-
ti immemor, misericordiam nesciens: hoc
enim proprium propria voluntas habet, ut quò
obediens obedientior fuerit sibi, eò amplius
eum crudelioribus vinculis innectat. Sola
diligitur, cum sola digna sit odio, principium
iniquitatis, mortu infusio, destructio magna
virtutum*, quia ubi vitata voluntas peccato
adhæret, tyrannidem exercet, & hominem
torquet delinquentem.

Ad Rom. 6.

Homil. 11.
in epist. ad
Rom.

Homil. 19. de
S. Benedic.

75.

Mens enim malè sibi conscia tristitiam
ingenerat, quā præcordia absumuntur; per-
inde ac vermis, & tinea vestes exterius corro-
dunt; ita & tristitia, quam vermis excitat
conscientiæ, animam corrumpit, quivis en-
nim internus motus vulnus est animæ, & in-
ter affectus nullus est, qui æquè animam tur-
bet, sicut tristitia, quæ à mente malè sibi con-
scia prodit, quapropter ait Salomon: *Sicut
tinea vestimento, & vermis ligno, ita tristi-
tia viri nocet cordi*, vermis corrodens est ani-
mi amaritudo, quam prava intus effundit
conscientia: non solum vermis iste pectus
dente corrodit, sed & amaritudine animum
venenat.

Prov. 25.
v. 21.

76.

Imò non solum mens sibi malè conscia
vermis est; sed & tinea, quæ præcordia con-
sumit; nebula, quæ mentem turbat; caligo,
quæ animi serenitatem abripit; mare flucti-
bus decumanis exagitatum, in quo cordis la-
sitia

vitia naufraga perit; lethale venenum, quod viscera inficit; gladius, qui prae cordia transfigit; cruentum bellum, quod pacem cordis destruit; feralis ignis, quo virtus cinerescit; felleus haustus, qui à cibis laporem ablegat; lethale aconitum, quod vitae tedium parturit; tetra nubes, quae lucem odit, & à rebus aspectu jucundis gratiam eliminat: quia voluntas in homine vitiosa peccatum ingenerat, quod in conscientiae lamina exaratum omnia accersit mala: siquidem ob peccatum fulminat aether, nubes fragore tonitruum crepant, ignis debacchatur, mare decumanis fluctibus insolefcit, terra tremoribus nutat, aer ferali cometarum lumine caedes minatur, malorum cataclysmum, & eluviem caeli effundunt cataractae. Si peccatum non induxisset homo in mundum, tot non efferret funera, hominumque strages Libitina, nec tot cruenta bella indiceret Belona, nec tot supplicia Megera praefertet, quassatis caedis ab Orco emersa.

77. Si peccatum in mundum non induxisset homo, nullus esset in homine à belluis timor, à praedonibus injuria, à furibus rapina, à militibus clades, ab hostibus vulnera, ab insidis convicium; imò nec ullum esset pro homine supplicium, nulla gehenna, quam solum peccatum aperuit, & prava conscientia in suo eam etiam experitur intimiori cubili; adeò ut etiam cum vivunt impij hanc experiantur tyrannidem jugi timore perciti, ac tristitia torti; de impio enim ait Job. *Anima illius super semetipso lugebit*, quia impius intra se habet, unde crucietur, semel quod intra se culpam admisit, verum gaudium amisit, & tristitiam intus torquentem intromisit: dum enim aucuparetur homo inter mundi voluptates fucata gaudia, veram adinvenit tristitiam, quae sui erroris poenas lueret, quia ut scite D. Gregorius: *Dignum namque est, ut in se semper homo meritos inveniat, qui derelicto Creatore in se gaudium quarebat.*

78. Faber proprii cruciatus, & artifex propriae calamitatis est impius, ubi enim scelus intus fovet, amaritudinis scabiem intra pectus nutrit, cujus corrosione, & morsu jugiter dilaceratur, & haec est gehenna, quam mens sibi male conscia experitur. Pluribus torquetur ipsa cruciatibus, quibus Deus justus Judex prae cordia transfigit impiorum, qui si aliquid contra spem sibi senserint contigisse, acriter affliguntur, & interno mœrore contabescunt. Mare dixeris mentem male sibi consciam, ubi & procellae saeviunt, & naufragia ad mortem trahunt: *Mare mens hominis est*, ait D. Gregorius, & quasi fluctus maris cogitationes mentis, & hos inter fluctus, ventorumque flatus non solum fluctuat, ac periclitatur anima, sed vel in ipsis fluctibus gehennalis ignis torquetur suppliciis, nullo acerbiori quassata turbine, quam tristitia: cum primum culpa conscientiam inficit, & pulsat, omnem ab ea propulsat lati-

tiam, & tetram inducit tristitiam, qua impius in squalore, & umbra mortis sedens dire torquetur: ait enim Deus per Ozeam: *Cessare faciam omne gaudium ab eis.*

Falluntur, qui inter mundi voluptates laetitiam quaerunt, cum non nisi tristitiam pariant: qui mundi deliciis cupiunt diffuere, hi non nisi mœrore hauriunt amaritudinem, & mœrore contabescunt, cum experiantur aliter sibi contigisse, quam sperassent; perinde ac Rex Antiochus, qui multiplici militum copia fretus Hebraeos nitebatur extrema delere internecione: cumque hilaris nuntium expectaret, qui partem à suo exercitu victoriam assereret; de cruenta suorum strage inexpectatam audivit jacturam: *Factum est, ut audivit Rex sermones istos, ex. 1. Machab. pavit, & commotus est valde, & cecidit in lectum, & in languorem pra tristitia, quia non factum est ei, sicut cogitabat.* Antiochum, quem pra nimia potentia superare vix valuit Hebraeorum exercitus, una prostravit, vicitque tristitia: mœror ipse intus in animo genitus pugio fuit, qui intimè eum sauciavit, cruentavitque; cum enim sibi ex voto non contigerit bellum à tristitia dilaceratus succubuit: & hoc mœrore solent promptius torqueri, qui latiores, & lautiores dies sibi spondent; si ad vota res ipsis non fluant; cum enim deliciis, ac illecebris vacent, & inter plausus, & gaudia liberè nutriantur, rarius spicula sentiunt molestiae: quod fit, ut si molestum aliquid illis contingat inexpectato telo configantur acerbis, & vulnerentur intimius; & inaudito morbo correpti, languescunt, & exanimati, quasi corruunt eneas; perinde ac Antiochus, *qui cecidit in lectum, & in languorem pra tristitia; quia non factum est ei sicut cogitabat.*

Non solum interno mœrore corroditur mens sibi male conscia, verum etiam omnium cruciatuum genere acriter torquetur; nullum enim est supplicium atrocius, nulla poena gravior, nullus dolor acutior morsu temeritatis conscientiae, ait D. Gregorius: *Inter multiplices humanae animae tribulationes, nulla est major afflictio, quam conscientia delictorum:* est enim mens sibi male conscia, tinea animam corrodens; flamma exitialis viscera absumens; virus lethale pectus corrumpens; gladius feralis intima cruentans; & tortor severus vitam reprehendens, & promeritas exigens poenas: Si detrusus reus in carcere, audiat fores ejusdem aperiri, judicem timet mox sententiam necis proferentem; quoties ad carcerem nuntius pulsat, toties ejus tunditur pectus, ac lethali vulnere cor sauciatur; si tonant nubes, fulgura pavet, istumque se jam fulmine putat; hanc intra pectus turbationem laesa ingerit conscientia; & quamvis possit reus exterius, vel negare, vel minuere scelus; non tamen sceleris supplicium, quod intus conscientiam cruciat oscultare potest: quod lingua crimen celat, conscientia intus prodit; parum prodest reticere

flagitium, quod intus præcordia dirè flagellat: quod lingua scelus excusat; hoc interno cruciatu mens sibi malè conscia accusat.

81.

Genes. 4.

Eib. 1. de
Punit.

Sategrat fratricidium Cainus excusare, cum Deus ab eo de fratre suo Abele inquireret respondit Deo sciscitanti: *Nescio. Num frarris mei custos sum ego?* celavit lingua scelus, quod reclamante conscientia mens sibi malè conscia testabatur: appositè D. Ambrosius: *Non habes conscientia testimonium? Aut te ipsum potes effugere, & conscientiam declinare? conscientiam inquam, apud quam non moritur omne quod gerimus: qua nos in factis nostris accusat, & iudicat; qua cum non habeat loquendi usum, nequit tamen tenere silentium.* Licet non loquatur, clamat tamen, & reclamationem; quamvis lingua destituatur; accusat tamen & fidem extorquet; tametsi videatur silere; fatetur tamen si non lingua, vultu tetrico, ac fronte mœlitudine inumbrata internos cordis cruciatu, quibus rea punitur conscientia, pœnasque luit patrati sceleris. Velit, nolit, delicti admissi pœnas dare adigitur mens sibi malè conscia; morsus, remorsusque interioris vermis effugere nequit; quod si è memoria abigatur excussus; illicò revertitur, mentisque januas pulsatur, reclamaturque; quia si

Genes. 4. n. 7.

malè egeris statim ad fores peccatum venit pulsaturum; dixit enim Deus ad Cain: *Nonne si bene egeris recipies? si autem malè, statim in foribus peccatum aderit.* Si petas quas admissum scelus fores pulset, & ubi clamet; non alibi putes, quàm in cordis cubiculo; nec alias pulsare fores, credas, quàm læsæ conscientia, ubi bona, & mala versantur; & tandiu pulsatur, & clamat, quandiu vita ipsa permanerit; cum nostram non possimus nos mentem exuere, nec nostrum à nobis cor ejicere, nosque à nobis excludere; scelere siquidem, & flagitiis nostris excruciamur à conscientia, quæ ad fores cordis nostri semper excubat; imò & pulsatur, clamaturque, quamdiu vivimus. Lipomanus expendens illud: *si malè egeris statim in foribus peccatum aderit* ait *ad ostium sepulchri peccatum suum ejulabit*, scilicet quandiu vixerit impius usque ad sepulchrum; quia mens sibi malè conscia iuge est supplicium, quod impium usque ad sepulchrum comitatur; nec unquam cessat torquere, quia nunquam desinit peccantem redarguere; & perpetuo propterea torquetur e culeo quisquis peccato implicitus vivit; graviusque animam flagellat conscientia; quàm corpus flagella tundant, tortura torqueat, ignis cruciet: Megæra sibi est gehennales flammæ ejaculans, tristisque Erinnyes flagello armata læsa impii conscientia; sive improbus dormiat, sive vigilet, gehennæ sentit cruciatu, ictus patitur flagellorum; huc accersendus D. Ambrosius inquit: *Vita iusti quiescens est, injustus autem inquietus studium, & perturbationis plenus est. Itaque amplius suis cogitationibus affligitur impius, quàm alienis pleri-*

Genes. 4.

De vita bea
ca.

quo verberibus; majoresque vibices in ejus animo sunt, quàm in eorum corpore, qui ab alijs verberantur.

Neque voluptas, quam scelus concupiscentia peccantibus propinat, dolorem temperat; quamvis linire videatur, & aliquid adferre corpori lenimentum; est enim cum illinit, oleum gehennalibus flammis fovendis, alendisque aptius, quàm cruciatibus reæ conscientia leniendis; de hoc siquidem oleo ait David: *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum; non ulcus emollit, sed exasperat, dilataturque hoc peccantium oleum, quia per refricatam præteritæ voluptatis memoriam novum infligit vulnus; & nil acerbius viscera excruciat, quàm vulnera refricare culparum; audi Davidem id confitentem: Et peccatum meum contra me est semper: nunquam audivit Petrus post trinam magistri sui negationem galli cantum, quin præ doloris æstu in lacrymas colliquefecerit, refricante gallo præteritum vulnus. Non liberos cenleas, quos delinquentes noveris, sed vincetos, tortosque esse scias; se per patrata scelera in carcerem detruserunt torquentis conscientia, à quo nullæ possint humanæ vires eos extrahere, si incluserit hominem, nullus est, qui aperiat* quæ verba expendens D. Gregorius ait appositè ad rem nostram: *Quia omnis homo per id quod malè agit, quid sibi aliud, nisi conscientia sua carcerem facit: ut hunc animi reatus premit; etiam si nemo exterius accuset: qui enim presente Deo in malitia sua cecitate relinquitur, quasi intra semetipsum clauditur.*

82.

Ater, & squalidus est conscientia carcer, ad quem scelus ipsum iudicis fungens officio impietate condemnat, ubi tortus, & vincetus ad æternum devehitur supplicium dæmonum stipatus satellitio, nisi quæ vulnera contrahit peccatorum piissimus Deus oleo curet suæ misericordia; ut homini illi contigit, qui cum ab Hierusalem descenderet in Jericho incidit in latrones; nimirum facilis est omnis descensus, sed non tutus, cum pericula, & vulnera secum trahat; sicut ascensum in cœlo tentasse Lucifero lethale fuit; & in altum vehi, perinde ac in imum detrudi inferorum: ita mortale in terris est è sublimi montis fastigio ad humilia deprimi vallis. Qui Hierosolimis exivit aliò profecturus, solam poterat Jericho desolatam adire; pacis cum reliquisset urbem, eam petiit, quæ tubarum clangore dililit; & nondum absoluto itinere incidit in latrones: quàm sumus incauti! conquerimur de carnis fragilitate, dæmonum insidiis, cuneis voluptatum; cum ultronei nosmet tartarei aucupis retia ingrediamur: immeritò querimur, qui hostiles casses quærimus: homo qui ab Hierusalem descendebat in Jericho incidit ipse in latrones, non verò dicuntur latrones ad ipsum accessisse: etiam David vel in frigido fonte flammæ fuit libidinis expiscatus; quando per oculos in alienum hortum irrupit, tunc è sua aula

Psalms. 74.
v. 5.Psalms. 30.
v. 5.Job. cap. 12.
v. 14.Lib. 11. mo
v. 1.

83.

pudi-

pudicitia abivit, ac naufraga perijt in lac-
 tice, quæ vegetior creverat in lacrymis. Non
 solum descendens ab Hierusalem in grassato-
 res incidit, verum & ab iisdem spoliatur,
 plagisque cruentatur: *Homo quidam descen-*
dens ab Hierusalem in Jericho incidit in la-
trones, qui etiam despoliaverunt eum, & pla-
gis impostis abierunt. Vox illa etiam est
 copulativa, quæ indicat sævitiam præcessisse;
 si quæras quid præcesserit? certè non aliud,
 quàm incidisse in latrones, *qui etiam despo-*
liaverunt eum, & plagis impostis abierunt:
 est igitur ærumnarum gravissima, ac cala-
 mitatum omnium acerbissima incidisse in la-
 trones, & sicarios, qui non solum vestes
 surripiunt, quæ corporis sunt ornamenta;
 verum, & corpus ipsum inflictis devenustant
 vulneribus; occasiones peccandi nisi decli-
 naveris vix animæ denudationem, & consci-
 entia lethalia effugies vulnera: declinanda
 sunt pericula, quia prima calamitas est in-
 cidisse in latrones: perpendendum est ma-
 turius quàm itur; sicarii animi nostri orna-
 mentis inhiant, surripientes quæ in nobis
 sunt habitus charitatis, & gratiæ, ac reliqua
 virtutum decora; neque censeas, alios esse
 sicarios, quàm vitia, in quæ minus cautè
 ambulantes incidunt; hæc sunt, quæ suis a-
 nimam spoliant divitiis, quæque inflictis
 vulneribus dirè sauciant, ac cruentant; ac
 tamdiu torquent, quamdiu mens est sibi malè
 conscia.

84. Latrones sunt, qui antequam lethales
 plagas infligant vestibus inhiant, quas &
 surripiunt; denudant priusquam vulnerent;
 ut & innocentiam, & famam se privari eodem
 temporis momento intelligat peccator; fru-
 stra speret suum occultari scelus, quisquis
 clam flagitium perpetrat, sine veste non po-
 test vulnus non omnibus patere. Crimina
 non posse tegi, nos vel ipse Adam edocuit;
 vix vetitum momordit pomum, & statim
 se denudatum vidit, & propterea ad ficum
 cucurrit, suam tecturus nuditatem: edo-
 cuit Cain cujus fratricidium sculptum tulit
 in fronte: edocuit Noë vestitus in aqua, &
 nudatus in vino; patent scelera exterius
 turpitudine investita, & torquent interius
 conscientiam infectam. Pudorem qui exiit
 necesse est vulnera timeat; hæc nuditas præ-
 nuncia est vulneris: qui verò pudorem ve-
 stit, plagas non reformidat: quia lilia sym-
 bola sunt servatæ pudicitia, dicuntur à Deo
 vestiri: *considerate lilia agri quomodo cre-*
scunt, non laborant, nec nent. Dico au-
tem vobis nec Salomon in omni gloria sua
coopertus est sicut unum ex istis. Nec Su-
 fanna dispendium pudoris timuit; nec Bet-
 sabea quamdiu cooperta fuit. Vulnera
 curaturus Samarites illius, qui in latrones in-
 ciderat plagas obduxit: *Et appropians alli-*
gavit vulnera ejus infundens oleum, & vinum:
 prius regit vulnera, quæ postea linit: nos
 oleum infundimus antequam obvolvamus,
 & licet hic ordo minimè reprehensibilis

Forani de Affectibus Tom. I.

sit in curandis corporum vulneribus; non
 ita in illis debet animarum servari; prius e-
 nim consuli debet famæ delinquentis, quod
 sit, si ulcera fasciis prius adstringantur, ne
 aliis pateant, postea oleo foveantur; ideo sua-
 vis esse debet peccantium curatio, ut non
 modò vulnus liniendum sit; verum & ipsa
 ligatura sit oleo emollienda; ne ulla in verbis
 sit acrimonia, quàm possit vulnus exasperari.

Superior delinquentis subditi curaturus
 culparum plagas, fasciis oleo medicatis vul-
 nera liget; hanc nos methodum edocuit Ma-
 gister Christus; peccata hominum curaturus
 nostram induit infirmitatem, adveniens in
 similitudinem carnis peccati; baptizatur ipse,
 ut alios mundet; sitit ipse, ut alios potet;
 cadit, ut sublevet; vulneratur, ut sanet; spi-
 nis redimitur, ut flores nobis donet; sangui-
 nem fundit, ut pretium solvat nostræ redem-
 ptionis; & tandem mortem subit impertitu-
 rus nobis vitam. Sed cur Samarites vulnera
 curaturus descendens in Jericho, unà cum
 oleo etiam vinum effundit? *Et appropians*
alligavit vulnera ejus, infundens oleum, & vi-
num, an ut pharmacum eò suavius esset, quò
 ab oleo ordiretur; & eò efficacius, quò in vi-
 num desineret? sed quid cum curandis vulne-
 ribus vinum? cum Noë tectus ab aqua, spo-
 liatus fuerit à vino? imò & etiam vulnerata
 ejus pudicitia? quomodo igitur vinum quod
 incolumes vulnerat, sanabit vulneratos? *vulneribus*
curandis aptum non est ferrum
plagas infligendis adaptatum. Vinum animi
potius ægri tudines invehit, quàm abstergat,
dicitur enim vinum lac Veneris esse, vene-
num pudoris, somnus rationis, mors sen-
suum, fax concupiscentiæ, fex mentis, oculo-
rum caligo, cordis sepulcrum, naufragi-
um castitatis, libidinis fomes, illicium im-
pudicitia, illecebra calamitatum, luxuria-
rum Ætna, scylla pudoris, charybdis virtutis,
illex mortis, & fons omnium infelicitatum;
 quomodo igitur vinum cicatrices obducat
 vulnerati? si plagas & ipsum infligit? Rectè
 tamen vulneribus curandis vinum admove-
 tur, & oleum; quia vinum symbolum est
 luxuriæ, ut & oleum deliciarum, quibus
 peccatores perfunduntur; hæc duo ideo vul-
 nerato apposita salutem invehant, quia do-
 lorem geminant, ac foetorem; vulnera enim
 vino refricata dolorem excitant resipiscen-
 tiæ: etiam Paralyticus postquam convaluit
 suum iubetur grabatum tollere, non solum
 ut inde disceret onus esse, ex quo quietem
 sperabat; verum ut grabatum memoriam
 refricaret præcedentis ægri tudinis; quia pa-
 tratæ culpæ recordatio est, quæ animum acri-
 ter torquet; nil enim acerbius viscera, &
 vulnera excruciat, quàm mens sibi non bene
 conscia; hæc patratæ flagitii recordatio cum
 frequenter mentem subiret Davidis; dolens,
 & lacrymis madens aiebat: *Ei peccatum me-*
um contra me est semper; hoc est, torturam
 conscientia sequitur ejus reclamatio, ac re-
 prehensio, quapropter Job loquens de hac

F f f 2

con-

conscientiæ redargutione aiebat: *sonitus terroris semper in auribus illius; & cum pax sit, in fidiâ suspicatur*: quemadmodum justorum præmium in hac vita mentis est securitas; ita pœna impij cordis est trepidatio, ac conscientiæ morsus: hinc D. Gregorius ait: *mens prava semper est in laboribus, quia aut molitur mala, qua inferas; aut metuit, ne hæc sibi ab alijs inferantur.*

In Job. 6. 15.

86.

Conscientia læsa à creaturis omnibus sibi timet, omnesque homines, ut Dei vindices veretur. Tametsi videas impium superbientem, ac pluribus involutum criminibus sine carcere, absque supplicio; non tamen liberum putes; in carcere detrusus squalet compedibus vincus criminum; conscientia læsa est illi pro ergastulo; imò non in carcere tantum squalet, verum & in patibulo pendet, ut de Absolone scripserat D. Chrysostomus: *longo tempore pependisse à conscientia flagellatum*; crines laqueum ei texuerunt, quercus patibulum compegit, fuit enim Absolon per horas appensus ex quercu; impius verò tamdiu è patibulo pendet, quamdiu in peccato persistit. Quamvis suam impij iactent potentiam, deprædicent securitatem, lætitiã ostentent, mentiuntur; falsa est potentia, intuta securitas, larvata lætitiã; suspensi enim vivunt è patibulo pravæ conscientiæ; neque stare valent, qui tam foedè ceciderunt; multaque præpediti criminibus in luctu jacent, & squalore: appositè S. Chrysologus ait: *Ruit, destruitur, stare non potest, quem conscientia diruit, impellit reatus.* Sceleris enim supplicium in ipso est scelere; est siquidem iniquitas, & reatus conscientiæ supplicium

Serm. 32.

iniquorum; & peccasse atrox pœna peccantium; neque ullam potest impius excusationem adferre; conscientiam habet accusatricem, & se ipsum reum dicit, ac condemnat, ait Propheta: *Arguet te malitia tua, & averfio tua increpabit te, & non solum in hac vita; verum etiam in futura, & ante æterni Judicis tribunal, ubi vociferari delictum non desinet; imò & sententiam proferet ipsa conscientia, & peribit impius.* Peccatum suum cum penderet Judas, ab ipsa convictus conscientia, quasi patibulo suspensus torquetur, seque ipsum ut mortis reum damnat; & quas mœruit pœnas ferente conscientiam sententiam sibi infligit: scitè D. Ambrosius: *Sua ergo sententiam Judas proditor condemnatur; omnium enim supergreditur sententiam, qui à sua conscientia sua sententiam condemnatur. Hoc sacrilegio solet esse judicium, ut conscius facti ipse se damnet.*

Serm. 2. 19.

Serm. 30.

87.

Divinæ gratiæ emortuus impius in propriæ conscientiæ tumultu jacet, imò foetet conspultus: ait D. Gregorius: *Qui Christo moritur, in sepulchro conscientia simulatus est*: imò non solum sepultus jacet, verum & gehennæ torquetur cruciatu, quia ut ait D. Bernardus, *Infernus, & carcer anima est seva conscientia*: unde non nisi larvata est non vera impiorum lætitiã: quale enim in carcere, ubi cuncta squalent, reperiri gaudium poterit? qualis lætitiã in patibulo, in sepulchro, in gehenna, ubi torquetur improbus? ubi sempiternus horror, & nullus ordo inhabitat? rea conscientia stimulis agitata pectus dilaniat, cor fauclat, ac animum discruciat.

In Psal. pœnitent.

DISSERTATIO XXVIII.

Probo cuilibet affectui corrumpendo nullus vanâ gloriâ verm̄ aptior, nulla tinea nocentior.

§. I.

Vana gloriola, cui inibamus, & quam aucupari inter homines admittimur, futilis est, & fugax, hedera similis, arefacit, cui adhærescit, & virtutum omnium studia corrumpit.

Nullum opus futilius nostra impendimus studia, quam ut inde vanam apud homines gloriolam aucupemur, cujus fugacitas est perniciosissima; vix advenit;

& statim advolat; vix incipit, & simul desinit; vix splendet, & extinguitur; vix auditur & silet; cujus usura volatica est, aurisque mobilibus simillima, dicaturque propterea à D. Gregorio Nyssen. *Diaria*, eò quia oriente die nascatur; & eò occidente moriatur: à Plauto *herba solstitialis*.

lâ, quæ vix germinat, & statim exarescit; vix virescit, & exsiccat; vix ridet, & statim in luctu jacet: à Luciano *Am-pulla inaurata* plena inanitate, quæ suopte ingenio crepat, & evanescit: à Seneca *splendor fulguris* momentaneus, qui dum oritur, moritur; dum splendet, extinguitur: à Clemente Alexandrino *pietum somnium*: à Cypriano *nubes evanida*: à D. Bernardo *umbra lebalis*: à D. Ambrosio *rumor mendax*: à D. Joanne Damasceno *imaginatio illusoria*. Tametsi hæc similitudines vanitatem, ac fugacitatem exhibeant vanæ gloriæ; hanc tamen veriùs ad rem nostram D. Nilus hederæ pariavit, quæ arborem arefacit, cui adhærescit, ejus caulem, ramósque amplectitur, sed more simiarum ut interficiat; hederæ similem dixeris vanam gloriam, virtutum enim studia corrumpit; si hæc ad illius aucupium instituuntur, & probos omnes affectus inficit, quos non sinit in sua persistere probitate; ait S. Nilus adversus vitia: *Hedera sic arborem amplectitur, ut cum altius se se sustulerit, radicem ejus arefaciat, Inanis gloria sic juxta virtutes nascitur, ut non recedat, priusquam via illarum exciderit*: ea est hederæ indoles, ut non tantùm humi suas radices agat, verùm & in arboribus, ac parietibus, quibus innititur, eas figat, & nutriatur succo sui fulcri, quod propterea labefactat, corrumpit, absumit, ac destruit: quò enim plus extollitur hœdera, sibi maritatz arboris substantiam exedit, & exsuccos reddit ejus ramos, qui suo destituti virore exarescunt: perinde vana gloria, quò plus erigitur, eò magis virtutes, quibus innititur, vitiat, ac depravat, quapropter Regius Vates Deum enixim rogat, ut non sinat eum hac vanæ gloriæ infici peste. *Non veniat mihi pes superbia, & manus peccatoris non moveat me*: qui enim pede nititur superbiæ, facillè in deterius movetur, & manu dejicitur peccatoris: neque aliud est hæc manus peccatoris, quæ superbiâ tumidos, ac vanâ gloriâ inflatos impellit ad lapsum; quàm affectus per-versè suadens vanam popularis auræ gloriolâ aucupari: est enim suasio, quæ virtutum flores devenustat, & si qua est intus probi affectus radix, eam corrumpit; scitè D. Augustinus expendens illud Davidis: *Non veniat mihi pes superbia, ait: Si venerit pes superbia, movet manus peccatoris. Quid est manus peccatoris? malè suadentis operatio. Factus es superbus, eisd te corrumpit, qui malè suadet*. Vanæ gloriolæ appetens, adeò est ad malum proclivis, ut vel ipsa lingua hoc suadens vanæ gloriæ aucupium, manus dicatur suadentis, quæ apprehendit quidem, non ut ducat, & sustineat, sed ad ruinam impellat.

Plerùmque ingentia construuntur ædificia, quorum splendorem vana, quæ accedit gloriola, devenustat: etiam olim sacerdotes Israël's altare Deo ædificaverunt, ut

offerrent in eo holocaustomata. *Et surrexit Josuè filius Josedeob, & fratres ejus sacerdotes, & Zorobabel, & fratres ejus, & ædificaverunt altare DEI Israël, ut offerrent in eo holocaustomata*: sed cur tantum labors impenderunt in altaris structura? ut holocaustomata in eo offerrent? jam splendeit ara, quæ virtute condecoratur religionis: sed si ut insignia marmoreis basibus inciderent altaris, nomina sculperent; vel ut in annalibus scriberetur extructa ara à Salathiele, & Josuè; jam vanæ gloriolæ nebula aram circumfusa ejus obscurat nitorem. Quid mi sunt etiamnum, qui non aras modò, sed & Basilicas extruunt, sed si exquiramus, qua mente molem illam extulerint marmorum aggestione supparem Capitolio, fortassis de holocaustis nulla subijt recordatio; & huic unicè studio incumbitur, ut familiarè stemma foribus præfigatur. Non sufficit aras extruere, nisi excussa quavis vanæ gloriolæ nubecula virtutum decora in ipsis eniteant: non vana debet ara à nobis constructa niti gloria, sed basibus fulciri virtutum: bases altaris nostri sunt humilitas, charitas, obedientia, pudor, & aliæ virtutes, quæ sicut plurimum habent soliditatis, & nihil vanitatis, extructam à nobis aram fulciunt.

Etiam D. Hieronymus virgines Deo factas, eique in æceterijs inseruientes altaria cœlestis sponsi appellavit: & revera altaria sunt, si holocaustomata propriarum actionum super ajs sponso offerantur; nilque agant, nisi ut ei placeant: si incensum orationis in oblationem accendatur ferventiùs: sed plerumque, quæ in hisce altaribus thura adolentur, & victimæ offeruntur; non floribus ornantur virtutum, sed nugis, contentione, & vanitate devenustantur, & altare tunc basibus nititur, sed non suis: in æceterio etiam velatur virgo, non ramen desiderio latendi, lachrymas effundendi, vel preces; sed interdum parentum minis, dotis inopiâ: & hisce innixa basibus ara, holocaustis minimè apta est. Aras itidem frequentant sacerdotes, sed rarè psallunt, rariùs orant, ludunt verò sæpè; garrunt frequenter, & quotidie epulantur; & hi altaria minimè ornant, nec fulciunt, sed potiùs devenustant, destruuntque, cum bases altaris plenæ sint vanitatis, & scurrilitatis. Summi sacerdotis Aaronis vestis tantè pretij, & pulchritudinis fuerat, ut materia pretiosior esse non posset; nec ars excellentior, nec ullæ Regum, ac Imperatorum possent vestes cum ea conferri, in qua etiam nobilitatem materiz, operis artificium visum fuerit superasse. Beseleel maximus artifex vestem illam confecit; sed Artificem habuit etiam alium longè excellentiorem Spiritum sanctum, qui modum dictavit, quo esset vestis illa sacerdotalis texenda auro, ornanda gemmis: de hac enim veste loquens, Syracides ait: *Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia*.

Ffff 3

usque

usque ad originem, gloria honoris, & opus fortitudinis, desideria oculorum ornata. Nil preciosi, ac venusti excogitari potuit, quod in veste illa ad artis excellentiam, & summam materiæ nobilitatem non splenderet, quidquid enim venusti, vel curiosi oculus desideraret in hac una potuit veste spectari, cum desideria oculorum depasceret: nil pulchrius, nec arte excellentius spectari potuit, quàm in hac veste, quæ desideria oculorum plenè satiavit.

4. Hanc verò materiæ nobilitatem, & artificij excellentiam voluit Deus, in hac una splendere sacerdotis veste, ut ad templum progressus sacerdos omnium ad se oculos raperet; quin eadem de causa ad imum vestis marginem trecenta iussit aurea tintinnabula appendi, quò summus sacerdos totus vocalis factus, etiam ipso incessu omnes ad divina convocaret. Sed huic ipsi summo sacerdoti, qui & vestium ornatu oculos, & sonitu tintinnabulorum aures omnium ad se traherat, in neminem oculos emittere licuit: & aspiciendus ipse ab omnibus, neminem ipse debuit aspiciere: nimirum ne si populorum frequentias ipse vidisset, & laudantes audivisset vocalem sacerdotis incessum, vanam aliquam inde hauriret gloriolam, quâ Religiosum corrumpere spectaculum: idque causæ etiam fuit, cur voluerit Deus, ut uncti sacerdotis oculi in unicum ineffabile Dei nomen collimarent, quod propterea sacerdos insculptum aureæ laminæ fronte præferbat. Hoc summi sacerdotis paradigma hominem ex arte pium prodit, probisque ornatum affectibus, ac virtutibus: hic enim se alijs spectandum præbet, quò in ipso aspiciantur exempla omnium virtutum, & quidquid castis oculis in voto est videre; quapropter monuit Apostolus Timotheum. *In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum*, ut in cultore virtutum, ac viro integrè probò, videant albelcere lilia castitatis, rubescere rosas charitatis, olerè violas humilitatis, nitere exempla piæ liberalitatis, splendescere specimina patientiæ, ac reliquarum virtutum; quibus probi foventur affectus, & impropi coërcentur. Verùm licet debeat ipse splendere nitore virtutum dicente Christo. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona*: ut exemplo vitæ sanctioris aliorum oculos ad se trahat; non tamen debet ipse in sui spectatores intuitus emittere, ne inde detur ei occasio venenum hauriendæ vanæ gloriolæ, quo virtutes inficiantur: sed ut ab ipso alij discant, & ad culturam inde exemplo fortiùs, quàm voce alliciantur virtutum; ac unicum duntaxat in omnibus Dei spectent honorem, cuius nomen summus sacerdos Aaron laminis insculptum aureis fronte præferbat, ne aliunde oculis diverteretur, & oblatam ab aliis sibi laudem respueret, ac præstita sibi non videret à toto populo obsequia, ne inde vana aliquaglo-

Cap. 1. v. 7.

Matth. cap. 5.

riola per oculos, & aures mentem subiret, & virtutum inficeret ornamenta.

5. Video in sacris epithalamijs oculos sponsæ mirificè commendatos à cœlesti sponso; sed per similitudines omnino dissimiles: ait enim, *Oculi tui columbarum*, quòd propter morum innocentiam, & cordis candorem oculos sponsæ oculis æquiparet; columbarum, id appositè quadrat; sed rursus ait: *Oculi tui sicut piscina Hesebon*: hæcque est æquiparatio captu difficilis, quid enim minus sibi simile, quàm oculus columbæ, & piscina Hesebon? Columbarum oculi simplicitatem præferunt, nil cogitant pravi, puri sunt, ac desœcati à quovis nævo: lecus piscina Hesebon aquas continebat stagnantes, quæ facile motu destitutæ vitia contraherent; pisces ibi alebantur, qui aquis duntaxat innatant, cum columbæ explicato alarum remigio in sublime avolent; cur igitur, si sponsæ oculi illis pariantur columbarum, postea piscinæ æquiparantur Hesebon? Certè mysterium texit Divinus Spiritus in hoc uno involucro: nimirum sponsæ oculi similes dicuntur columbarum oculis, ut videant; piscinæ autem Hesebon æquiparantur, ut videantur. Est Hesebon urbs regia, quæ teste D. Hieronymo viginti miliaribus à Jordane distabat, ad cuius portam duæ aderant peramplæ piscinæ, quarum latices pellucidum æmulabantur chrysalum: illuc urbis illius cives diebus feriatis catervatim laxandi animi causâ adibant, & quisque in laticibus illis pellucidis, perinde ac in terfo, pollitèque speculo seipsum, suæque speciem videbat: quapropter id hisce piscinis proprium erat ab alijs videri; non tamen ipsas alios videre. Quàm pulchrè igitur sacer sponsus oculos commendans suæ sponsæ similes dicit non oculis tantùm columbarum, sed & piscinis Hesebon? est columba innocentæ tessera, & symbolum in conjugibus mutæ fidelitatis, cum alter alterum pari respiciat fide: ideòque cœlestis sponsus in anima probos soventè affectus, & virtutum culturâ insigni, oculos commendat, eò quia columbinis sint similes, *Oculi tui columbarum*, quia oculis delectatur fidelibus, & castis, & quos sponsa non nisi in suum deflectat sponsum, neque alium aspiciant, quàm ipsum, qui propterea ait: *Et ad me conversio tua*: sic oculum probi affectus, ac rectæ intentionis anima studio virtutum addicta in alium non conijcit, quàm in solum Deum parata potius quodlibet subire supplicium, quàm fidem fallere: quæ enim fidelis est anima, ingeminat cum Davide. *Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram*. Delectatur igitur cœlestis sponsus oculis, qui sint fideles, quique aliud non aspiciant, quàm ipsum Deum, in quem per probos affectus anima pia veluti per totidem intuitus oculorum aspiciat.

Can. cap. 7. v. 10.

Esal. 26. v. 9.

6. Fideles igitur oculi columbarum piscinis pariantur in Hesebon, quia vult Deus, ut qui studio incumbunt virtutum, & non nisi probos intus fovent affectus, ac propterea sibi chari sunt, omnes in illos convertant oculos, quod nimirum superbus proprium in viro probo, perinde ac in piscina Hesebon videat tumorem, & discat, quàm eximia sit virtus humilitas; ut vir libidinibus immersus, ac cœno luxuriæ fœdatus proprias intuens turpitudines videat in hac piscina, quàm præclara sit virtus castitas; ut avarus videat, quid sit liberalitas; iracundus, quàm commendabilis sit mansuetudo; invidus, quàm laudabilis sit charitas; idèque scitè Sponsus oculos sponsæ non solum similes dicit columbarum oculis, sed etiam piscinæ in Hesebon: vult enim sibi amicos, & charos, piscinas æmulari in Hesebon, quas cæteri contemplantur, & proprios videntes nævos, studeant eos abstergere pellucidis illis lacribus, & ab iisdem exempla haurire virtutum.

7. Rursus licet hæ piscinæ à cæteris videntur, non tamen ipsæ sentiunt se videri, nec alios vident, quibus placere cupiant, ne quidquam ex aliorum plausibus ebibant vanæ gloriæ: vir pius, qui per probos affectus Deo adhærescit exemplis virtutum omnium, debet quidem in se oculos tradere aliorum, ut inde discant imitari, quod in aliis videre delectat; non tamen, debet ipse alios videre, ut inde vanam aucupetur gloriam, hæc enim est, quæ probos quosque affectus inficit, & virtutum ornamenta devenustat; est enim, *Vana gloria*, ait Chrysostomus, *se-ua bellua, horrendus dæmon, & pestis orbis terra*. Quis igitur sævam hanc belluam non fugiat, ne inde accipiat detrimenti quidquam? Quis horrendum hunc dæmonem non exhorreat? & satagat toto nisu ab ejus se avertere vultu? quis hanc pestem, quæ inficit, ac interficit, non detesteretur? gloria non est, quæ plena duntaxat vanitate, suâ inflatur vacuitate; gloria non est, quæ gloriam reddit ingloriam: hanc qui expetit, ignominiam sibi appetit, quia emendicare ab alijs adigitur eam futilem gloriam, quæ sibi nihil accrescit, cum suam inde inopiam prodat. Infeliciter est felix, qui felicitatem, quam sibi dare non potest, ab alijs emendicat.

8. Qui olim in Olympicis certaminibus gloriam certando ab Expectatoribus extorquebant, non nisi pertinaci patientia frondem emebant viridem, cum sibi absque labore sine discrimine, & ullo quæstu sexcentas frondes possent succidere, & contexere coronas: quod gratis potuissent à se exigere, hoc ab alijs post exantelatos Herculeos labores expetebant; & ideo non nisi misera erat ea gloriæ conditio, quæ fluxo sudoris argento emebatur; & non nisi post improbos exantelatos labores obtinebatur ab alijs; & plerumque non gloria, sed simplex erat fuc-

tus plausus, qui non cum voce solum aërem diverberabat. Quid miserius, quàm omnes habere Dominos, & ab iisdem emendicare, quod sibi deest? An non est hæc servitus, quavis servitute gravior? gloriæ appetens tot habet heros, quot sunt, quibus displicere timet, omnium observat vultus, perinde ac famulus Domini oculos: & hæc procul dubio fors est abjectissima, cum in famulitium deiciat probrosum,

J. II.

Mundi gloria eò est vanior, ac futillior, quò ardentius inter homines quaritur. Fluxa est, stare nescia, nisi in perniciem proborum affectuum, ut virtus corrumpat.

2. **Q**uotquot inhiant laudibus, & gloriosi nominis aucupantur celebritatem, ab alijs gloriam emendicant, nimirum ab hominum ore laudes aucupantur, ut aliquid inde venentur gloriolæ; sed hi venatores propriæ sunt venationis prædæ; inani, ac prorsus irritò delassantur labore, nec veram consequuntur gloriam, quæ eò est vanior, ac futillior, quò ardentius inter homines quaritur; perit enim vera gloria, cum laudes quis deperit: non enim solidam, ac firmam potest gloriam dare mundus, qui nihil habet solidi. Haud ablutit mundi gloria ab ea, quam sibi Ægyptius Rex Pharaon acquisivisse existimaverat. *Putabat se stare super fluvium*, nimirum, existimabat Regium suum thronum super delabentis fluminis stare vortices: sed, & verum dixit, & sua ipsum sefellit opinio: verum protulit, dum regij diadematis majestatem, sceptrique pompam super delabentes aquas intuebatur: siquidem fluxa est mundi gloria, & labilis, regij throni, quæ majestas dicitur: erravit tamen, & à vero deflexit, dum existimavit, se illic stare posse, ac permanere, ubi continuus est lapsus, & regna etiam, ac imperia jugiter fluunt, nullo solido innixa fundamento: quapropter scitè Chrysostomus redarguens falsitatis Pharaonem, ait: *Falleris d miser, qui putas esse posse stabiles gressus in delabente flumine*: scilicet ea pernecitate, quæ è suis cataractis nilus præceps defluebat, imperium simili pernecitate fluebat Pharaonis; cujus gloria tam firmum fixerat fundamentum, quàm Nilus padam, cujus fluctus in mare præcipientes devolvebantur; an non eadem pernecitate Regia quavis Majestas præceps ad interitum fluit, & properat ad sepulchrum, ad cujus saxum, veluti ad scopulum collisa procelloso in hujus vitæ pelago naufraga perit? decipit mundi gloria, quos ambitione inflatos ad illius illicit aucupium. Putant verum posse in mundo enancisci splendorem, cum tamen non nisi eos aucupentur nitores, quos noctilucæ, seu muscæ nocte volitantes in.

intempesta emittunt; vix enim nocturna lux videtur splendere, & statim unica alarum agitatione extinguitur.

10.

Cap. I.

In cap. 1. E.
22cb.

Fluxa est, & inanis gloria, quam mundus spondet. Viderat Propheta Ezechiel, juxta fluvium Cobar currum auro illitum, omnique circumfusum splendore, quo regia indicaretur majestas, ac mundi gloria, ut expendit D. Hieronymus, inquit: *Cur- rum juxta fluvium Cobar significat, omnem mundi gloriam praterfluere; & gradum non habere stabilem.* Sed si currum auriga Cherubin ducebat, quomodo firmus non esset? cur firmiter non staret? quia scilicet symbolum depromebat mundi gloriae, ideoque *num. 14.* dicitur: *Ibant, & revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.* Certè perniciosissima disparet celeritate fulgur, cujus splendor simul ac oritur, moritur: eadem disparet celeritate mundi gloria, quamvis auriga currus sit Cherubin. Hunc currum direxit Lucifer, & momento è summo caelo in imum corruit inferorum. Fuerat in ipsum congestum quidquid ornamentorum spiritualium, gratiae munerum, naturae dotium, ceteri novem Angelorum Ordines possederunt, quippe Principatu fuisset in omnes potitus; sed cum primum appetens fuit inanis gloriae, à vera coepit desciscere gloria; nocuit ei nimia felicitas, quae ipsum in imum detruxit ærumnarum: non me latet, hujus defectionis causas, plures adferri; & quosdam asserere, Luciferum invidia stimulum iniquissime tulisse hominis dignitatem, in æqualem gloriae cum Angelis possessionem venturam. Alios credere, Deum Angelis adhuc in cursu viae suae constitutis aperuisse Verbi divini futuram cum natura humana conjunctionem; & hominem eum constitutum iri, non mortali-um tantum, sed & ipsorum Angelorum caput, ac Regem, cui propterea sua Lucifer jam detrectaverat obsequia exhibere. Mihi tamen cum alijs licet sentire, ipsum insolentiam elatione non vanam tantum, & futilem; sed & Chimericam exambijisse Numinis æqualitatem, sua nequitiam dignitate contentum. Quapropter scindebatur in factiones caelum, & pars melior, sinceriorque peracriter contra Luciferianos surrexit: primus atrocis in caelo praelij Dux Michaël fuit unus è Seraphinis, qui angelici sermonis vocibus bellum indixit desertoribus Luciferianis, simulque dixit: *Quis sicut Deus,* id enim significat Michaël, qui cum Angelorum socialium fidis Ordinibus in perduelles pugnavit, non jaculis, aut hastis, sed mutuis odijs: cumque pugna effervesceret fulminante Numinis decreto, fulguris instar caelo praecipitatur Lucifer in tartarum; fitque ærumnosorum extremus, qui chimericae gloriae appetens ipsam Numinis concupierat æqualitatem: & cum incensore corruerunt affectae, pars scilicet tertia caelestium spirituum; & fidorum in obsequio manentium

cohortes eodem temporis momento absoluto viae, ac militiae tempore aeternam donantur beatitate, seu stipendio rei bene gestae, subrogato Michaële in locum Luciferi; qui caelestium donorum exutus ornatu in sempiternum cum suis depulsus exilium flammis damnatur nunquam extinguendis. Quam noxia est futilis, ac inanis gloria, quae à tummo caelorum in imum detruxit inferorum Luciferum? *Quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui mane oriebaris plenus sapientia, & perfectus decore?* cum primum chimericam coepit intumescere gloria, omnem exiit venustatem, ac elegantiam, & momento deformatus in spurcissimum evasit cacodemonem. Quid ni? unica superba, ac tumida cogitatio plures Angelorum myriades, plures nobilissimorum spirituum aulae caelestis Principum milliones in aestuantes gehennalibus ignibus voragines egit praecipites, nullo respicientiae, nullo misericordiae, ac nullo recuperandae gratiae relicto loco.

Paveant inanis gloriae cupidi, & tabescentes contremiscant: ait Zacharias. *Quia ceciderunt Cedri, non ululet Abies?* Si rebelles Numini, nec in ipso caelo asylum invenere, quale in terra erit profugium reis à facie irascentis Numinis; ait Christus. *Videbam Sathanam sicut fulgur de caelo cadentem.* Timeat inanis gloriae cupidus; quod sublimius ascendere admittitur, eò profundius sibi aperit praecipitium. Casus Luciferi fulguri pariatur; tum ob pernositatem descensus, momento siquidem ruit; tum ob lucis brevitatem, quae in suo extinguitur ortu, & una cum casu involvitur in tenebris: si mente à quovis corrupto defaecata affectu pensetur, quo mundi gloria fundamento nitatur, ejus statim inanitas, & fluxibilitas edocent, nullam ei inesse permanentiam, idque edisserit Salomon, inquit: *Ego Ecclesiastes sui Rex in Jerusalem,* sed si Salomon, cum hoc dixit, sedebat in throno, regnabat in Jerusalem; sceptrum tractabat; & Rex erat, cur potius non usus fuit praesenti tempore, & non praeterito? si è folio scribebat, cur non dixit, *Ego Ecclesiastes sum Rex in Jerusalem:* cur maluit dicere, *sum Rex,* & non *sum?* quia Regium diadema utpote sphaericum, adeo est volubile; & regnum, quod eodem nititur, labile; ut dubitaverit Salomon, an regnum tamdiu esset possessurus, quamdiu scriberet se regnare in Jerusalem; quia praeteritum fuit certum; & incertum instans futurum, maluit Salomon praeterito uti, quod homines edoceret, quam fluxa, futilis, & inanis sit mundi gloria; quam labile sit regnum, & corona volubilis, quae nec de succedente instanti potest sibi securitatem spondere.

Quid vento velocius, ac instabilius? & sicut insaniam daretur putanti vento persflante plumas, quisquillas, resque id generis vilissimas, ac levissimas firmas, ac immobiles humi haerere; non secus insanus est, qui

Cap. 6.

inanem mundi gloriam in alis sitam ventorum firmam putat, stabilem cenſet. Viderat Zacharias quaternas quadrigas rotis obſtrepentibus inter ſaxa de montium egredientes anguſtijs; *Et ecce quatuor quadriga egredientes de medio duorum montium*; has quadrigas mundi ſignificare regna cenſet Cyrillus Alexandrinus, inquit, *quatuor curruſ in medio montium dicimus eſſe regna illuſtriſſima, quæ in ſocietate mundi climata ad quatuor ventos claruerunt*: hoc eſt, ne regna putentur perſiſtere, firmumque habere ſtatum, alas à ventis ſibi mutuantur, & à pernicioſiſſimis quadrigis volubiles rotas: firmum non eſt, quod quadrigis circumagitur, quod rotis circumvolvitur, aliſque fertur ventorum; nullam nobis rotæ ſpondent firmitatem, nullam venti pollicentur ſtabilitatem, cum & pulveres in terra, & naves in æquore, & volucres in aëre rapiant, ſecumque trahant.

13.

In Apocal. 7. v. 13.

De decem cornibus illius beſtiæ, quam viderat Joannes, dicitur: *decem cornua, quæ vidisti, decem Reges ſunt, qui regnum nondum acceperunt, ſed poteſtatem tanquam Reges una hora accipient.* Regis donantur quidem nomenclatione, ſed meminerint ad unam duntaxat horam principiari: ſed cur tanquam Reges Angelus vocat, quos prius abſolute Reges appellaverat? ſcitè reſpondet Beda: *Tanquam Reges dixit, quia veluti in ſomnio regnat, qui Chriſti nomini adverſatur.* Quisquis Deo placere non curat, & divina ſocii facit præcepta, ſi adhuc ſe regnare credit, ſomniat: non regnum eſt, quod poſſidere credit, ſed regni umbra, ac larva; non eſt Rex, ſed regnantis duntaxat ſimulacrum exhibet; qui ſine Deo gubernat; per annos ſaltem aliquot ij regnaturi erant, qui beſtiam ſequebantur; & tamen non niſi unâ dicuntur horâ regnaſſe; quia cum mortalis hæc vita momentanea ſit, horæ unius inſtar elabitur è clepſidra; ideoque horaria dicitur mundi gloria, ſicut, & qui regna poſſident unius horæ Reges, & revera plures ſunt Reges, qui licet pluribus regnent annis vix per horam, ea aggreſſiuntur, & agunt, quæ digna ſunt Rege; imò non horarium tantum, ſed & phantaſticum eſt inſomnium mundi regnum, & inanis gloria, quam ex illo nituntur Reges aucupari: quapropter Deus Salomonem alloquens ait. *Dedi tibi divitias, & gloriam, ut nemo fueris ſimilis tui in Regibus cunctis retro diebus, &c. igitur evigilavit Salomon, & intellexit eſſe ſomnium*, quia ſomnia ſunt, quæ mundus exhibet imperia, regna; & ſomnium, quæ ex illis homines ſatagunt inanem gloriam aucupari; & licet, quæ nobis per ſomnium nocte intempeſta, cum ſopor ſenſus occupat, reſtantur, falſa omnia non ſint, cum teſte Iſidoro Peluſiota, quæ in *Verani de Affectibus Tom. 1.*

3. Reg. 9.

Lib. 1. epiſt. 9.

quiete nobis obverſantur, reliquæ ſint eorum, quæ per diem agitavimus, partuſque inutiles ignavæ conſuetudinis, quia ut ait Tertullianus. *Anima jacente corpore, ac blanda vi ſoporis immobili, tamen interim ſomniat, nec quieſcit, nec ignaveſcit omnino, nec naturam anima immortalis ſopori ſervam addicit. Probat ſe mobilem ſemper; terra, marique peregrinatur, negotiatur, laborat.*

Lib. de anima cap. 43.

14.

Cum igitur omnino non ſopiatur anima; multa vera, & rebus in vigilia geſtus conſentanea concipit, & quia ſenſuum ſopitorum organis majori ex parte deſtituitur, procul dubio plura etiam admixcet, quæ à vero deſlectunt; nec minime inter ſe ſe coherant: & ita reſ videtur ſe habere in portentosa illa de Numine, deque ejus providentia opinionum colluvie, quam Ethnici, Athei, & Politici in orbem invexerunt, in qua licet aliquid interdum emicet veritatis, plura tamen miſcentur abſurda; & abſona, & à naturæ principijs proſuſa aliena, ut & à communi ſapientium conſenſu abhorrentia, quapropter dixit Salomon. *Vani ſunt omnes homines, in quibus non ſub-eſt ſcientia Dei, & de hijs, qua videntur bona, non potuerunt intelligere eam, qui eſt, neque operibus attendentes agnovērunt, qui eſſet artifex: ſed aut ignem, aut ſpiritum, aut citatum aërem, aut gyrum ſtellarum, aut nimiam aquam, aut ſolem, & lunam reſtores orbis terrarum Deos putaverunt.* Hinc Vulcanum igni dixerunt præſidere, ac in igne ſuum habere regnum, illudque ſplendidum, utpote flammis circumſeptum, & hunc claudum finxerunt, eò quia ignis in terram lapſus, ſuam amiſerit puritatem; & imbecillior factus fomento indigeat, quo nutriatur. In aëre Jovem fuère venerati, & pro ſtellarum gyro ſigna coluerunt Zodiaci varijs delineata imaginibus, ſive earundem author fuerit Pythagoras, ſive Chius, vel Anaximander. In aquis Neptuno, & Amphitritæ honores exhibuerunt; ut in ſole Phæbum, in Luna Dianam, in vino Bacchum, in ſegete Cererem, in armis Martem, in ſcientijs Paladem, in legationibus Mercurium coluerunt. Imò in id devenerunt dementia, ut & bovem Iſidem, & ſerpentem Eſculapium, & canem Anubim, & capram Amalthæam divinitate conſecrârunt: & ſicut hæc ab Ethnicis excogitata gloria, & Numinum ſomniatis turbis tributa, inutilis fuit, vacua, & inanis; ita gloria, quam mundus ſpondet ſuis affectis inanis eſt, & larva, ſomniumque gloriæ: *ubi enim multa ſunt ſomnia*, ait Eccleſiaſtes, *plurima ſunt vanitates.* Quòd ſi quæras, undenam tam portentosa de Deo ſomnia ſuam apud Ethnicos originem traxerint? Non ex alia causa

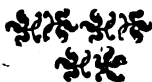
Sapient. 3.

G g g g

causa putes, quàm vel ex supina quadam ignorantia, salutisque neglectu; vel ex depravata quadam affectuum perturbatione; perinde ac aqua, quæ fluctibus exagitata perverfas, ac distortas exhibet species rerum, sic etiam concitatis in corpore humano humoribus per nimietatem cibi, & potûs turbulenta oriuntur somnia. Variæ igitur, ac portentosæ apud præscos Ethnicos de Deo, ejusque providentia opiniones ex affectuum perturbatione suam fuere enatæ originem, fueritque propterea affectus inordinatus, qui idololatriam invexit.

15.

Refert Lorinus *in sapient. c. 14.* Tunc primùm incepisse idololatriam, cum pater filij, aut filius parentis defuncti effigiem floribus primùm, deinde thure, tum cæsis etiam victimis ad solatium, ac mœroris levamen veneratus fuit, sive is Belus fuerit, sive Ninus apud Babylonios, sive Sarug, sive Thare apud Cappadoces; sive Cecrops, aut Prometheus apud Athenienses. Aliam idololatriæ causam ponit Lactantius, qui asserit, adulationem in mundo invexisse idololatriam, ut etiam in ijs, quibus excellentior inerat virtus, vel inusitata potentia, ob quam cæterorum ad se traheret admirationem; quo pacto Pergamæni D. Augustinum, superato Sexto Pompejo, templis, arisque consecratis in Deorum suum cooptârunt catalogum referente Tacito, eique suppar fuit Hispanorum vanitas erga Tiberium teste eodem Tacito. Aliam suggerit causam invectæ in mundo idololatriæ Cicero, hancque beneficentiam esse dixit; suscepit id communis hominum consuetudo, ut qui beneficijs excellerent viri, hos cœlum ad se traheret, quò uberiori splenderent claritate, ac insignirentur honore, quâ de causa Hercules, Esculapius, Liber, Castor, Polux divinitate donati sunt à viris Ethnicis. Hæc verò Ethnicorum somnia unus discutit Dei timor, qui enim infinitam Dei potentiam, ac sapientiam sedulo perpendit, facillè deprehendit, nec fas esse, nec omninò decere, miseros homines ex argilla compactos de Dei majestate, ejusque providentia otiosè arbitrari: ex eo quòd terræ Principes, & Reges in eos dire animadvertunt, qui læsæ majestatis Rei convincuntur; statim conijcimus, quantæ sit temeritatis, ac dementiæ infinitam Dei majestatem blasphemis læcessere, ejusque criminari providentiam; vanæ enim sunt cogitationes hominum, & quòd altiùs ascendere nituntur, eò profundius sibi præcipitium adaperiunt.

§. III.

Nostra non est gloria, quàm in mundo aucupamur, cum ex ore dependeat alieno, infidèatque in alieni labijs, vir probus, quòd plures laudes meretur, eò magis eas veretur.

Non solum vanæ sunt hominum cogitationes, sed & distortæ à veritate alienæ, dum gloriam quarunt inter homines aucupari: nostrum non est opus hæc gloria ab alijs emendicata, sed ex ore dependet alieno, infidèatque in alienis labijs, non ergo veram poterit gloriam in ejus mentem, cui affertur, adferre: alienæ à nobis sunt laudes, quæ ab ore dependent alieno, imò & nos etiam alienant, nosque extra nos rapiunt, quia suus ampliùs non est, qui alienæ laudis tenetur amore, sed aliorum est, à quibus laudes emendicat. Laudes exhibere hebraicè *Chabas* sonat, quòd perinde est, ac alligare, quòd inde discamus metuere in laudibus funes, & in gloria, cui inhiamus, vincula timere. Rursus *Chabas* hebraicè de vulnerum ligatione dicitur, transferturque ad eas fascias, quibus vulnera ligantur corpori inflicta; quid ni? laudes, quas ab hominibus aucupamur, plerumque has referunt fascias, vulnera tegunt, vitia occultant, quæ tamen non corrigunt, nec ægritudini medentur, sed quodam linimento obtegunt; quinimò & laudum velamina persæpè scœdiora reddunt vulnera, plagasque laxiores: unde nil veræ gloriæ possunt humanæ laudes adferre.

16.

Lib. 1. cap. 43.

Lib. 4. annot.

Lib. 2. de natur. Div.

Quamvis blanda videantur verba, quæ auribus aucupantis gloriam laudes propinant, nil tamen possunt adferre solatij, quia ut ait D. Gregorius. *Sæpe laus benè agentis auribus insolenter admota, dum foris sermonibus perstrepsit, intus quandam mentis tacitam elationis tempestatem gignit.* Hoc est, verba laudatoris, seu veriùs adulatoris; quamvis foras pacatam videantur laudis malaciam ostendere; intus tamen vanâ elatione mentem exagitant, tempestatem excitant, & virtutem ad naufragium impellunt: procella est hæc mentis clatio, & eò magis timenda, quòd minus timeri solet. Vir probus quòd plus laudes meretur, eò magis eas veretur, omnemque expavelcit vanam gloriam, in quam, qui impingit veluti in scopulum illis naufragus perit, idque causæ, cur D. Augustinus has sibi oblatas laudes respuerit, ait enim: *Laudes istæ vestra gravant nos potius, & in periculum mittunt. Toleramus illas, & tremimus inter illas.* Quòd si ecclesiæ columna ad sibi oblatas laudes tremit, an non contremisect folium? An non pravo ducitur affectu, qui illas aucupatur? pessimè tum illo agitur, qui humanis laudibus inflatur, divinæ excipiendæ gloriæ se

17.

Lib. 2. Moral. cap. 3.

Serm. 3. de verb. Dom. 19.

lib. 20. Mo.
1. cap. 3.

De Brevi.
vit. cap. 2.

se ineptum constituit, proinde ab omni vera gloria se eximit, quia vanæ inhiat gloriolæ; rem urget S. Gregorius inquit: *Dum laudibus humanis inflantur à vera gloria aeterna retributionis inanesunt*, perstringit laudum aucupes, qui dum gloriam quærunt, gloriam perdunt: inanis enim est, quam mundus suis gloriam exhibet. In argumentum ludibrii arundinem proceptro milites, & Judæi Christi dextræ impo-
 18. *posuere, sed in ipso ludibrio ipsam expresse-
 re veritatem, ut observat Drogus, in-
 quiens: Arundinem in dextra ejus ponunt;
 potestas enim, & regnum arundo est ventis
 agitata; quod si humana dignitas in Chri-
 sti dextera vacua, & inanis fuit arundo,
 quid pretij poterit in manu præferre viri
 impij?*

nam, ac Deo debetur, rebus externis, vanisq; prodigitur. *Alium enim (asserit Seneca) insatiabilis tenet avaritia; alium supervacuis laboribus operosa sedulitas; alius vino madet; alius inertia torpet; alium defatigat ex alienis arbitriis suspensa semper ambitio; alium præceptus mercandi cupiditas circa omnia maria, terrasque spe lucri deducit; quosdam militia tempestas absorbet; nunquam non aut alienis periculis intentos, aut suis anxios: sunt quos ingratorum cultus, & obsequia voluntaria servitute consummavit, multos, aut affectatio aliena fortuna, aut odium sua detinuit: plerosque nihil certe sequentes vaga, & inconstans, & sibi displicens levitas per nova consilia jactavit.*

Ita est; studium gloriam evanescendi plurimos defatigat, quos & ambitio torquet; sintque propterea onera, vel execrationes inimicorum, vel mala exitialia, quæ nos hianter nobis exoptamus, adè ut nos non pigeat adversariorum indulgere desiderijs, & eorum vota nostris implere votis: qui verè sapit, mavult acerbos comperere dolores, quàm fucata felicitatis gaudia temperare: scit bractæata esse, quæ pinguior, lætiorque fortuna nobis bona spondet; & in nostram conjurare perniciem, quæ nobis videntur arridere, & nonnihil adferre solatij: honor enim, fama, opulentia, & gloria nos in sublime videntur evehere, sed ut lapsu graviore nos præcipientes agant, & quamvis videatur quis stare, caluro tamen similis semper anceps hæret, ac titubat, nunquam de sua statione securus, nec de suo honore, fama, & gloria tutus; cum non à propria id voluntate dependeat, sed in arbitrio sit aliorum; adè ut sua felicitate gravis plurimum stando defatigetur; & ipsa, quam mundus exhibet, gloria viribus destituat, & ex ipsa statione lassitudinem inducat; ac non modicum patiatur detrimentum, qui diutius mundi satagit gloriâ splendescere.

20.

Eccles. cap.
1. v. 14.

21.
Reg. 4.
10.

Vidi cuncta, qua sunt sub sole, & ecce universa vanitas, & afflictio spiritus. Quod si hanc, & nos speculam cum Ecclesiaste conscenderemus seduli exploratores rerum humanarum, nil inter homines homine dignum nobis objiceretur, quamvis per universum orbem oculis mentis pervagæmur.

Graviter agrotat Ezechias. *In diebus illis agrotavit Ezechias usque ad mortem:* quos enim Deus amat, hos arguit, ac castigat, non tamen ut pereant, sed quò inde vegetiores surgant; nuntium mortis, audit Rex decumbens de ore Isaïæ: cum enim Ezechias lethali implicaretur morbo ex ulcere intestini; quod cum humanis artibus esset immedicabile, ideo ex naturæ lege moriturus erat Ezechias ex lethifero pure intus in exulceratis intestinis stabulante: cui morbo causam dedisse creditur, turbatus ab Assyriorum armis, ac vastatione Judææ status. Putat tamen D. Hieronymus, immisum Ezechia à Deo morbum; ne de victoria adversus Assyrios triennio post obtinenda insolesceret; sed ut ut res est, gravis procul dubio, ac lethalis erat agritudo, quâ Ezechias decumbebat, & ad quem propterea accessit Isaïas Numinis Nuntius nuntiaturus Dei nomine mortem, ut se ad discessum ex hac

19.

Hinc Possidonius inter humanæ vitæ exercitationes quatuor artium genera ponebat; scilicet vulgares, seu sordidas, ludicras, pueriles, ac liberales, & has postremas tantum censuit homine dignas, cum tamen solæ ab hominibus negligantur, cum in sordidis, ludicris, ac puerilibus duntaxat occupentur, cui consonat Seneca *Epist. 1.* in qua scribit magnam vitæ nostræ partem, elabi malè agentibus dum luxui, ac libidinibus, cæterisque vitij indulgemus, maximam nihil agentibus: eò quia tempus, quod culturæ virtu-

Gggg 2

vita

vita præpararet. Indictâ per Prophetam supremæ necessitate horæ largas Rex lachrymas fudit, preces, ac obtestationes expressit, cum ingemiscens videret telam sibi vitæ in ipso ætatis flore præcidi; quintum enim supra trigèsimum agebat vitæ annum tunc Ezechias destinatus ad mortem subeundam sine liberis, absque hærede: Manasses enim nondum tunc natus fuerat, qui promissum Davidis thronum occuparet: cumque lachrymis maderet, morbo torqueretur, ægritudine absumeretur, ac in luctu, & squalore jaceret, redijt lætus ad Regem Dei Nuntius, qui decumbenti Regi quindecim annis renuntiat auctam vitam, non enim tantum pollicetur ab hostibus evasione, sed integram etiam valetudinis restitutionem, intra tridui spatium. Implenda Prophetiæ signum petijt Ezechias; ut Propheta, qui nuper infausta prædixerat, nunc læta prænuntians dignus fide haberetur: cui Isaias utpote tyderum, & astronomiæ disciplinæ perito dixit, hoc erit signum à Domino: vis, ut ascendat umbra in horologio Achaz decem lineis, an revertatur totidem gradibus? *Et ait Ezechias: facile est umbram crescere, neque hoc volo, ut fiat, sed ut revertatur retrorsum decem gradibus*

23.

Prolixas texunt sacri Interpretes disceptationes, cur Ezechias petjerit, ut umbra in horologio Achaz decem gradibus retrocederet; & cur majus miraculum fuerit, solem retrogrado redire cursu, quam velocius in suum vergere occasum: scio, Eucherium censere, minus miraculum fuisse, si sol suum in occasum gressum maturâsset: & majus miraculum fuisse in orientem contra consuetas sibi indictas leges retorqueri: ait Eucherius, *Rex maluit, ut sol reverteretur retrorsum decem gradibus; quia majoris poterat esse miraculi, si sol contrarium suum mori cursum ageret, quam si consueto processu incederet.* Ad eam inolitam consuetudinem inalefcit, ut & ipsa cœlestia perurgeat. Vel fortâssis difficilius putaverat Ezechias, posse solem ab inchoato desistere cursu, tametsi ad suum properaret occasum, & ad splendidum orientem remeare, sed ut ut est de majori hoc miraculo; certum est, Ezechiam judicâsse solem facilius ad suum properare occasum, quam in orientem regrederetur, & inde diem redordiretur? iterumque splenderet sol clarior in meridie, & lætior, ac jucundior suo in ortu? siquidem vergens ad occasum suo languescit splendore, & funestas ex præcellis montibus in subjectas planities, vallésque imas umbras projicit proprio quasi parentaturus occasui: cum enim sol Eo splendet in horizonte, non solum aëris tenebras abigit, sed & terrarum umbras excutit, & ipse veluti mundi lampas lucet splendidior, ac lætior suum tendit in meridiem, Eze-

chias tamen sapienter dixit, *facile est umbram crescere decem lineis, nec hoc volo, sed ut revertatur retrorsum decem gradibus*, quasi sol planetarum Princeps, diei præfex, & moderator; jam ex diurno itinere defatigatus mallet humilis in occasu decumbere, quam in sublimitate angustè præcellus meridiano iterum jubare clarescere, ut notavit Cajetanus, inquiens, expendens textum Ezechia. *Propterea Ezechias dixit, facile est umbram inclinari decem gradibus: dixit, facile relativè ad arduum regrediendi opus.* Nimirum arduum obtigit soli diu lucere, & eadem redordiri morientis jam diei prima natalia, & clariores meridiani jubaris iterum nitores induere: facilius enim in suo occasu quievisset, quam iteratè in cœlis splenderet: quia nimirum, vel ipsa mundi gloria, cujus nitore satagunt homines splendere lassitudinem invehit, & ipsum lucendi fastigium fastidium ingenerat, mavult sol in sui occasu tumulari sepulchro, quam matutina iterare incunabula, quæ pœnam ingerit mundi gloria diuturna sua statione, ut arduum sit, ac pœnale sumptuosius in mundo splendere: scitè Cajetanus ad rem nostram moraliter versans, *facile dixit relativè ad arduum regrediendi opus*, quia sol splendidius lucendo typicè defatigatur, seu quisquis sit, qui mundana gloria splendere cupit ex sua perseverantia, & statione in eodem splendore fatigatur, & ipsum lucendi fastigium pœnale ei parit fastidium; quia mundi gloria utpote vana, & vacua, nil in se continet, quod vel guttulam possit veri solatij adferre.

Multos corripit, multosque invadit persuasio, quæ putant veram posse in mundi honoribus, ac dignitatibus gloriam enancisci; sed abstergendus est hic error ab omnium mentibus; plura enim mala invehit, quam sint, qui decipiuntur; cum pluribus malis unumquemque onustet, ac gravioribus gravet incommodis, licet ab errorum cathalogo à pluribus expungatur. Terrenæ dignitates extimè tantum splendent, non intimè penetrant, proinde nequeunt veram angerere gloriam, quæ animum afficiat, sed tantum extrinsecam, quæ hominem non tangit. Imò quamvis putet quis hac mundanâ affici gloriâ; non tamen inde aliquid experitur solatij. Fatale imminet Sauli prælium, & quia se consilij inopem sentiebat, sagam adivit, quæ Samuellem diu defunctum advocaret, & ex Manium umbris accerferet ad lucis hujus uluram. Dixitque ei mulier: *quem suscitabo sibi?* qui ait, *Samuelem mihi suscita.* Et præstigijs peractis ait Rex, *quæ vidisti,* & respondit mulier ad Saul, *Deos vidi ascendentes de terra,* dixit, *Deos vidi,* utens plurali numero pro singulari, cum hominem viderit angusta nitentem forma, ad eam ut quidquam videretur spirare cœleste, *tunc intellexit Saul, quod Samuel esset; & inclinavit se super faciem terra, & adoravit: Dixit autem*

24.

Reg. 6.
29.

Sæ.

Sauuel ad Saul. Quare inquietasti me, ut suscitaxer. Vel ut alij legunt apud Glossam: *quare commouisti me,* hebraicè verò legitur *quare inquietasti me ad faciendum me ascendere:* nimirum *Sauuel* jam diu deposito hebrae gentis principatu, & jam vita, & praefectura functus, cum sepulturae frueretur quiete; dum adigitur ad pristinos redire Principatus splendores, & ad inanem iterum hominum gloriam resumendam ratione principatus, qui homines in mundo constituit gloriosos, id tam gravatè, ac aegrè tulit, ut querulus dixerit: *Quare commouisti, seu inquietasti me ad faciendum me ascendere;* de sepulchro scilicet, cum ibi tranquille quiescerem? ac si diceret, diu Principem egi, ac illustri in mundo fulsi gloriâ, sed tandem fatigatus principatu, & potentiâ defessus tranquille quiescebam; cur ex mea quiete ad onus iterum evocasti principatus? quare commouisti, & inquietasti me ad faciendum me ascendere inter homines, quos & principatus potentia, & humanae gloriae nitore praecedebam? eo ipso quod mundi, & principatus gloria meam subit memoriam, cicatrices refricat, & dolores renovat; vita, & mundiali gloria cum jam functus essem; redivivæ gloriolæ, quæ in principatu splendet, timeo speciem: non enim mundi gloria aliud est, quàm ivanis umbra, nihil solidi in se continens; est flos, qui statim exarescit, sed spinis circumseptus diu lacerat; est sagitta ab arcu emissâ, quæ momento temporis transit, sed vulnus infligit lethale; est navis, quæ æquora trajiciens, tametsi marinis fluctibus sursum evehatur, deorsum tamen etiam truditur, donec in scopulum illisa pereat.

S. IV.

Viro probo tametsi laus debeatur: si tamen vana gloriola appetens, desinit probus esse, ac incipit pravis famulari affectibus, quibus fit malus.

24

Nil facilius humanâ gloriâ perit; nil est, quod ita crasse hominem fallat; gloriae enim cupidus, quamvis liber sibi esse videatur, pluribus tamen inservit, & licet divitijs affluat, aliena tamen est ope indigus, quia ab alijs humana nititur obsequia extorquere. Tametsi esset quis in pingui constitutus fortuna, ut divitijs æquè afflueret, ac honoribus afficeretur, si in ea degeretur. ubi fas esset omnibus, & jus singulis eum suis exuere fortanis, nulla id lege prohibente, possêtque quisque impunè ejus surripere pecunias, nonne quamvis hodie *Cresus* esset, fieret tras alter *Codrus*? non putârim me latum unguem à vero deflectere; si hoc idem dixerim gloriæ mundialis obtingere auctupibus: siquidem cuiuslibet & civi; & hospiti, liberum est aliquid illius gloriæ detrahere, imò & penitus surripere; non e-

nim honor, & gloria, quæ mihi exhibetur à meo pendet arbitrio, sed ab aliena dependet voluntate, quæ potest totam mihi somniam gloriolam detrahere. In hoc æqua esse videtur miseria, honoris, & gloriae: si quis tales calleret incantationes à *Medæa*, vel *Thessalis* suppeditatas, ut vel unica duntaxat à se emissa vocula lachrymas è geminis eliceret oculis; è pectore altos extorqueret gemitus, ex ore questus, & lamenta; utique illius potentia tyrannis potiùs, quàm principatus vocanda esset; proinde & singulis formidanda, & à cunctis timenda. Profectò in homines futili inflatos gloriâ, hoc idem potest, qui linguam ad loquendum præpeditam non habet; vel unius raucae mulierculæ paulula verba, mundialis gloriæ si non penitus splendorem extinguunt, saltem denigrant, offuscantque, & animum gloriantis ed torquent mœrore, quò ex geminis ejus oculis lachrymas eliciant, ex ore lamenta, ex pectore extorquentes gemitus; qui enim toto ambitu, & conatu mundi gloriâ prehensat, omnium fit opinionibus obnoxius, & oblocutionibus; propterea debet quemque metuere, & id enixim observare, ne ulli sit infestus, sed omnibus gratus, ut ipsi, quam sitit gloriolam, ei propinent. Oh quam futillis, quam vana est mundi gloria; quæ è lingua invidi pendula semper anceps hæret, & lapsui proxima? Quòd si ea esset quis naturæ infelicitate compositus, ut ad singula verba febri corripere nonne hominum censeretur miserimus? Hanc naturam contrahit, qui humanae inhiat gloriæ; *lingua enim humana* ait *Augustinus*: *ruinosa construunt gaudia.*

Crasse igitur, ac scedè halucinantur, qui gloriam quærunt, quam nemo, qui eam quaesivit potuit invenire: & si putet quis eam adinvenisse, aded brevis est, ut vix prægustata dispareat; ideòque ut vili pendatur, sufficit, si ejus brevitatis expendatur: tunc ejus vilitas patet, cum quàm viles sint illi, à quibus laudari exoptamus, pensamus. An non contemptui tibi theatrum esset, si ex furibus, lurconibus, prædonibus, scortatoribus, nebulonibus, sycophantibus, & alijs horum hominum fecibus conflatum scires? tales esse credas saltem ut plurimum, qui turbam constituunt hominum, è quibus nituntur mundi gloriâ sibi comparare, qui eam sitiont. Quòd si ad illam flecteremur intuitus gloriâ, quæ Coelites afficit; humanas laudes non minus despiceremus, quàm ranarum coaxationes, vel culicum stridores, aut porcorum grunitus, aut apium bombos, vel voces graculorum: neque enim ab hisce bestiolis plerumque abluunt homines, è quibus mundi emimus gloriolam, ex suffragio *D. Chryostimi*, qui de hoc plebis garritu loquens ait: *Est quidam rumor tumultus, perturbationis que plenus ex stultitia, majori ex parte constans.* Adest & *Dionis* calculus definitis hunc populi rumorem, simum profundum

Epist. 76.

25.

Homil. 28. in Joan. Orat. 66.

dum ex variis sordidibus in unum coacervatum. Quis igitur tam infirmæ sit mentis, qui ab hisce velit Judicibus dependere? & ex eorumdem plausibus gloriam aucupari, & approbationem suorum operum?

26.

Quamvis debeatur laus viro probo, si tamen is sit laudis cupidus, jam desinit probus esse, & incipit esse malus, quia velle laudari malum est: proinde desinit esse laudabilis, qui laudari vult; vel enim se laude dignum censeat homo, vel iudicat se nullam in promereri laudem; si indignum se laude putat, & tamen laudanti plaudit, jam gaudet, quod laudator, vel verius adulator mentiatur: vel si non putet, se dignum, qui ab alijs laudetur: quid ni jam desinit esse laudabilis, quia se talem iudicat, qualis revera est, nimirum nihil. Est igitur contemptu, non laude dignus quisquis de suo dolet contemptu, vel tumet commendatione: satius se laudabilem constituit, qui ab omni laude abhorret: laus enim quæ appetitur filia est mendacii, & mater opprobrii, & tunc incipit quis esse improbus, dum propriam sibi laudem arrogat, seque supra meritum probari, ac approbari satagit.

27.

Is est supra omnia laudabilia laudabilis, qui hæc duo impensè desiderat laudem Dei, & contemptum sui; vir probus mavult bonus esse, quam videri, & mundi gloriosam, ut pestem fugit, quo veram in cælis enanciscatur gloriam, quæ cælitibus omnes æternum donantur: timor igitur æternæ amittendæ gloriæ clypeus est, retundendæ mundiali gloriolæ aptus; non enim ei placere possunt laudes illæ, quarum amore ab ea excidit gloria, quæ æterno gaudio cælitibus perfundit: hi sapiunt, qui laudes nec negatas sectantur, nec oblatas recipiunt; non enim veram exhibent gloriam, cum habentur; quin à laudum potius fuga speranda est gloria, quam ab ipso laudum aucupio. *Sunt laudum figuli*, ait Hugo Carenis, *Diaboli nutrices*, quia dum lactant, capiunt; suosque alumnos sua sugentes ubera, non nisi diabolo nutriunt, ac infernalibus parant locis; à quibus gaudium exulat; & in quibus luctuosa tristitia sceptrum tenet: quis adeo desipit, ac emotæ est mentis, ut in ejus lactis cupiat potu nutriri, quo non nisi dæmoni, ac igni possit gehennali pinguescere? hujus lactis dulcedine qui nutritur, gehennalem nutrit ipse ignem: hac autem insania laborant, qui adulantium sugunt ubera, sunt enim ut censeat Hugo Carenis *Diaboli nutrices*, & diabolo nutriunt, quoscunque alunt. Non parturiunt veram gloriam oblatæ laudes. Imò qui suo gaudet contemptu, is veram incipit gloriam enancisci, quam illata convicia non enecant; non enim à conviciis gloria inficitur, nec interficitur; imò eò uberius justis gloria cumulatur, quo injustè convicijs petuntur; eò plus illis gloriæ, ac gaudij seges accrescit, quod maledictis plenius pulsantur: quemdam siquidem æterni gaudij gu-

In Cap. 1.
Preverb.

stum presentit, qui convicijs ad æternam gloriam urgetur.

Voluit istud nos Magister Christus edocere, cum patentibus cæli foribus obtulit se Stephano videndum, cum blasphemis verbis non minus crudeliter à Judæis, quam lapidibus peteretur: ut inde innueret convicijs non infici iustorum gloriam, sed potius augeri: scitè Mercurius Episcopus in catena græca Lucæ loquens de beati Stephani passione ait: *Nisi blasphemia calumniam Stephanus obtinisset, non utique cæli ipsi apertis Dominum confixerisset*: quasi conviciantium voces cæli fores Stephano aperuissent. Vir inglorius convicia timet, quæ vir probus flocci facit; quia convicia omnia, omnesque calumniæ, si in unum congerantur, nil aliud sunt, quam motus quidam, pulsusque aëris, quique vocis sonitu persoluto esse desinit: ex aëre, & in aëre formatur verbum, quod aures pulsat, & animum ferit, nec aër potis est vulnus infligere, cum præcordia non penetret, nisi refrigerium cordi adferat. Quis non censeat nimis delicatum, quem vel mollis aër exasperat? quis non putet nimis imbecillum, quem nudus aëris sonitus prostermit? verbum enim est, quod eum ferit, non fulmen; vox, non saxum, quod pulsat; motus est aëris, non ictus gladii, qui vulnus infligit; qui igitur ad conviciorum ictus animo cadit, cum corpore stet, infirmo se prodat animo, quam corpore; non feriunt convicia, si patienter ea feramus, & qui asuescit convicia ferre, dilcit, & vitia auferre.

28.

Id enim saltem boni mala convicia, & verba habent, ut bonos meliores reddant, & qui mali sunt, minus malos; tunc incipiunt viro probo displicere vitia, quando sibi incipiunt placere convicia, quibus impetitur. Maledici thesaurum dicebantur in lingua possidere, eò quia questus, & lucri gratia putarent omnes onerare contumelijs, proscindere maledictis, neque ipsis parentes innocentibus, verba sunt Plauti: *Istic est thesaurus sultis in lingua situs, ut questus causa habeant malè loqui de melioribus*: Sin verò rem aliò flectamus; is verè thesaurum in lingua habet, cui prurit lingua, eò quia convicia in omnes torqueat, non ut thesaurum possideat, sed ut in alios aliò spectans derivet, quia conviciatores eos ditant, quos convicijs vellicant; quos mordent, ornant; & quos feriunt, sanant: teste enim Suida inaurare aliquem hi olim audiebant, qui frustra in alios convicia evomerent: nimirum, si ritè excipiamus, quæ in nos intorquentur convicia ab ore maledico, aurum inde possumus, ac divitias congerere.

29.

Fertur de muliere quadam, quæ eam ab alia convicijs peteretur, consuetis scilicet imbecillioris hujus sexus armis, pallium expandit æquo animo, vultuque jucundo colligens maledicta, ac convicia, in se intorta, periade ac aureos nummos, gemmasque pelucidas,

In Pœnulo
scena 3.

30.

Incidas, quibus indigere se aiebat suis solvendis debitis, quæ nimirum cum Deo contraxerat. Fuit hæc virgo in æceterio culturæ virtutum addita; & ceterè se supra se extulit cum hæc verba protulit, ac æquo animo hæc pertulit convicia: putemus & nos gemmas, quæ in nos convicia torquentur; tamen gemmæ in se non sint, sed verba; sunt tamen gemmæ, cum primum æquo animo à nobis excipiuntur; & patienter feruntur; si illa ut aurum excipiamus in aurum mutantur, quo mens nostra inauretur, ac detestetur uberius: cum æqueat mens eo inaurari auro, quod terræ viscera ad nos mittunt; inauratur tamen illo, quod ex ore conviciantis ad nos accedit.

31. Non igitur quos virtus ornat, & patientia munit, laudum sitis torquet, nec mundialis gloria inflat, sed contemptu iidem potius gaudent, & convicijs lætantur: sui enim contemptor sicut est honoris odor, gaudet se despici, & aliorum in se opprobria sunt illi lætitiæ materia, & aliorum de se laudes, fraudes æstimat; neque propriæ studet famæ, quæ vana est hominum vox, nisi cum ea conjuncta fuerit vita bona. Quid vanius, quam suæ vanitatis etiam post fata posteris impressa vestigia relinquere? satagunt etiam post mortem famâ posthumâ vivere; sed sic velle vivere periade est, ac nolle sapere: non enim is sapit, qui à posteris, seu illis laudari cupit, quos nec vidit unquam, nec erit visurus: id dolorem potius præteritum, quam vitam posthumam indicat; nimirum se non fuisse à prioris ætatis hominibus laudatum ante aliquot sæcula cum nondum esset, quodque propterea satagit refarcire famâ posthumâ: sed periade fama tumulo sepelitur, ac cadaver; non enim quidquam potest adferre solatij, quod nec auditur, nec videtur, nec sentitur, parum prodest ibi laudari, ubi laudatus non degit, & ibi torqueri ubi est: in probrum potius laus tunc vertitur, & in supplicium laudati: annon acrius torqueretur, si in tetrico detrusus carcere summis exciperetur laudibus, eò quia sit vitæ probus, ingenuus, constitutus in loco amœno, ubi omnia ei ad vota fluunt; cum enim contrarium experiretur, acrius indignaretur in laudantes.

32. Plures fuerunt, gloriâ olim cum viverent pernoti, & clari, quorum tamen memoria unâ mox cum corpore cinerescit in sepulchro; & quorum prius fama facinora divulgaverat; jam nunc vix nota sunt eorum nomina, quæ vel in ipsis sculpta lapidibus, quod diutius viverent in marmore læso, tandem cessere & ipsa fato; & temporis diuturnitate oblitterata mortem subjere, æquè nomina, ac homines: huc accersendus Ausonius qui cum Romæ Cæsarum monumenta inviseret, & quædam adhuc starent sepulchri rudera defunctorum inscripta nominibus, sed quæ nec legi, nec videri integra amplius possent, cecinit.

*Miramur periisse homines monumenta
satiscent.*

*Mors etiam saxi, nominibusque
venit.*

Et tamen huic inanitati quamplures inhiant. Quid enim Ninum compulit, ut tot prælia indiceret? Semiramis, ut tot construeret ædificia? Misseum Græcum, ut tot traheret maria? Alexandrum Macedonem, ut tot peragraret regiones, debellaret populos? Herculem Thebanum, ut non plus ultra geminis illis insculperet columnis, quas posuit, ubi ultra eundem non erat? Cyrum Persarum Regem ut Asiam utramque occuparet? Hannibalem Carthaginensem, ut bellum tam atrox, & contumax Romanis inferret? Pyrrhum Epyrhorum Regem, ut Italiam devastaret? Attilam Hunnorum Regem, ut totam propemodum expugnaret, Europam? hæc tam ardua, ac inuitata susceperunt quotquot vanam sitierunt mundi gloriam, quæ tamen ipsis defunctis nil profuit; & ubi non sunt laudantur in mundo, & ubi sunt cruciantur in Orco: ita est ad aucupandam mundi gloriolam omnis dulcescit molestia, omnis sapit labor, cum si de vera gloria comparanda agatur, deficient vires, cadant animi, torpèantque corporis membra. Eò ambitionis ardore animus inflammatur humanus, ut si occasio detur volaticum lucrandi plausum, nullum declinet periculum, recuset laborem, fugiat discrimen, *ambitio enim humana aiebat Cassiodorus in gnomologia, nisi per metum damni non potest inhiberi*: verum & damnum ipsam non timet, & flocci facit, dummodo suo ambitio possit desiderio satisfacere, raro enim etiam metu damni hæc coercetur, cum nec discrimina paveat, nec labores fugiat; imò nec mortem ipsam exhorrescat, ita enim audacia inardescit, ut temerè despiciat discrimina, nil enim ambizioso arduum videtur, nilque præruptum apparet, & gloriæ mundialis ardor conceptâ flammâ in incendium excrefcit, & animus tantum languet, torpètque ignavia, si de vera gloria comparanda agatur: imò & de industria consinguntur difficultates, cum illic ingentes exantlentur labores; hinc aiebat Tertullianus apud Pamelium, *Non emo capite coronam*, quasi diceret, scio cum ipso capite capitis à plerisque exambiri coronam; ex quorum tamen numero me lubens subtraho, & ex eorundem cathalago me expunctum volo. Non modica laus est impatiens hocce coercere gloriæ desiderium: plures sunt, qui Absolonem æmulantes eam mentis incurrunt cæcitatem, ut ubi evanidæ gloriæ putant sibi lucrum maturare, gravius inde sibi tormentum accelerent.

§ V.

Cum agitur de futili, ac inani mundi gloriola acquirenda, dulcescunt molestia, sapiunt pena, & solatium adferunt labores. Sin verò occasio detur veram enanciscendi gloriam per exercitia virtutum, ac proborum affectuum, deficiunt vires, & torpet animus.

33.

Quò vanam mundi gloriolam accupentur homines, plures subeunt labores, incurrunt discrimina, imò & damna patiuntur. Jabinus Rex Aforis urbis, & Regni omnium potentissimi inferioris seu Aquilonaris Chananitidis Regis regna omnia contermina concitârat in Hebræos, sed dum copiæ lustrarentur propè lacum Samachomites supervenit Josue, à quo armis, & insultu prosternitur, & Afor ferro & flammis extraditur, & tamen etiam post cædem, ac dirutam urbem dicitur regnâsse in Afor Judic. cap. 4. *Regnavit Jabin in Afor, sed quomodo regnare potuit, si urbs Afor fuerat jam cruenta cæde diruta, flammis absumpta, & solo æquata? si radicitus fuit excidium passa? si nulli in ipsa amplius cives degebant, nec domus ulla surgebat, quomodo potuit Jabinus in urbe illa, quæ amplius urbs non erat principatum gerere? Respondet Abulensis, Chananæos eo exarsisse desiderio antiquæ civitatis instaurandæ, ac recuperandæ, ut nullis vigilijs, nullis laboribus ac sumptibus pepercerint; imò & plura subierint discrimina, quò everfam urbem, quantocius restaurarent, collapsam ejus decorem erigerent; & extinctum pristinum splendorem iterum excitarent, primævam sibi gloriâ comparaturi. Tanto desiderio ait Abulensis *movebantur ad eam Chananæi quod illam instauraverunt magnâ laboribus, & fecerunt esse caput terre Chanaan sicut à principio*: nimirum pristinæ inhiantes Chananæi gloriæ, nec sumptibus, nec laboribus pepercerunt, ut non solum collapsam erigerent urbem; verum & caput totius terræ Chanaan efficerent, ac splendente illo condecorarent titulo: ac unicâ stimulatâ gloriolâ, & acris incitati diu, noctuque laborârunt in domibus construendis, & diruta urbe reficienda.*

34.

Ita est, si agatur de futili, ac inani mundi gloriola, dulcescunt vel ipsæ molestiæ; solatium afferunt labores; & mentem serenant, quæ fiunt obviæ difficultates superandæ; sin verò occasio detur enanciscendi per exercitia virtutum, veram ac solidam in cœlis gloriam, deficiunt vires, torpet animus. Sponsa suo degebat domi destituta sponso, imò & inerti somno soporata, jacebat in lecto, cum ecce accedit ad eam sponsus, ostium pulsat, & blando alloquio eam allicit, ut statim surgat, fores aperiat, quò ipsi pateat ingressus: agebatur de ingressu cœlestis sponsi de vera gloria acquirenda per

exercitia virtutum, obedientiæ præferim, & charitatis; sed sponsa non statim surgit, segnis decumbit, & varias excusationis colorat causas, quibus suam accusat segnitiam, dum se ipsam excusat, respondet sponsa sponso pulsanti, & cupienti ingredi. *Exposoliavi me tunica mea, quomodo induar illâ? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* ut absentem Deum veram secum gloriam deferentem domi excipiat, non solum gradum non accelerat, sed remoratur, & segnitie torpescens sponsa plures adfert excusationes, ne surgat è lecto. E converso, cum primùm Christus nuntium ad Martham delegavit, ut certior fieret de suo adventu, & de mortuo Lazaro excitando ad vitam; Martha cum primùm audivit, quòd JESUS veniret fratrem suum Lazarum resuscitatorum perniciosissime currit, quò venienti JESU occurreret.

Sed cur Martha, quæ vocem non audivit Magistri Christi, sed tantum per nuntium audit esse venturum, illicè disruptâ quavis morâ currit, quò venienti Magistro sollicito, & festinato gressu obviaret; cum sponsa è contra licet audiat sponsi vocem, adhuc tamen repigrat, & plures congerit excusationes, quibus suam potiùs segnitiam accusat? quia nimirum cum sponsa agebatur de gloria spirituali, & cum Martha de commodo temporali, de vita restituenda fratri suo Lazaro; ideo hæc propeo gressu sollicito pede currit, ut venienti Christo obviaret: cum sponsa, licet in lecto, frigeat amore, se excuset, & propriam accuset segnitiam, appositè Chrylologus inquit: *Sic servus non fuit, non proximus, non amicus certè qui aderat consolator, ut mulier sola medias per turbas per castrum totum extra civitatem, & lucam tempore venienti occurreret Salvatori, & adferens causam hujus perniciosissimi gressus ait: aliam non fuisse, quàm commodum temporale fratris Lazari; subdit: Ut vitam viro referat, hac ambulat.*

Martha eatenus sollicita exit domo, ad primas nuntij voces medias per turbas currit, venienti Christo obviatura, quia sategit fratri mortuo vitam restituere: sponsa verò ex adventu sponsi nullum speraverat temporale commodum, sed tantum præsentiam sponsi, ideòque diversa fuit ambarum sollicitudo, ut cunctaretur sponsa paucos gressus per cubiculum ponere, cum Martha anhela-verit venienti Christo occurrere; scilicet ut vitam viro adferat, fratri putrescenti jam in sepulcro; aliter enim quæ ad temporalia commoda pertinent tractamus, & aliter quæ ad spiritualem profectum, & cœlestem gloriam attinent; in hisce sumus desidiosus, cum in illis satagamus esse laboriosus: efficacius nostros extorquent labores, ac sollicitudines, quæ ad comparandam vanam mundi gloriolam conducunt, quàm quæ ad veram & æternam faciunt; & umbra mundialis gloriolæ totam

Quæ 3. in cap 4. Judic.

Cans. 5. v. 3.

Joan 11.

35.

Serm. 64.

36.

totam obscurat veram gloriam, quam im-
 pedit; pulchrè Seneca ait: *Contemnenda
 miramur simillimi pueris, quibus omne ludi-
 cium in pretio est: parentibus quippe nec
 minus fratribus praeferunt parvo are empta
 monialia: scilicet pueri, qui à sensu, non ra-
 tione ducuntur, res ludicras, nulliusque mo-
 menti vel proprio praeferunt parenti; & quò
 lucrentur leves calculos vario depictos co-
 lore, res negligunt, floccique faciunt, quam-
 vis majoris sint pretij. Quid ni hoc idem
 videtur, & nobis obtingere: instar puero-
 rum, quæ levia sunt, magni censemus esse
 ponderis, eò quia in extrema superficie nobis
 videantur aliquid humanæ gloriolæ, vel
 commodi adferre: cum veram gloriam,
 quam per studia virtutum enanciscimus, ne-
 gligamus.*

37. Idque ut suos edoceret Discipulos Ma-
 gister Christus, pueros vocavit, cum piscan-
 tes ad mare Tiberiadis eos invenit: *Pueri
 nunquid pulmentarium habetis, vocat pue-
 ros suos in mare discipulos, non quia ætate
 pueri essent, sed piscium aviditate; in ca-
 piendis enim pisciculis occupati Christum in
 littore stantem non adibant, & glorioso care-
 bant spectaculo; quò studerent laborioso:
 exiguis pisciculos Magistro Christo visi sunt
 prætulisse, & exiguum lucrum gloriæ, quæ
 ex accelerato accessu ad litus iisdem accrevit-
 set; an non pueri erant, non viri? cum præ-
 tiosis vilia anteponerent; ludicra magnis
 præferrent; & pretiola non curarent, ut
 exigua enanciscerentur, ait Chrysologus: *Ibi
 erat Petrus, qui negaverat, Thomas, qui du-
 bitaverat, Joannes qui fugerat, non ergo
 ut fortissimos milites, sed ut pueros compellat.*
 Quia non ut viri steterunt, cum Magistro,
 sed ut pueri puerilibus gaudebant, cum solis
 debuissent cœlestibus gaudere, & non fluxum
 in mare expiscari temporalis lucri commodum;
 sed in adhæsione Magistri æternam enancisci
 beatitatem: negavit Petrus Magistrum;
 è cuius passione etiam se subtraxit Joannes:
 hinc Petrus, & Joannes studio piscationis
 fluctuant in mare, & ad magna electi occu-
 pantur in quisquiliis legendis, & generosos
 spiritus abjectè deponunt, paucos expisca-
 turi pisciculos: quoties hisce mundi fluxis
 commodis, lucris, ac gloriolæ inhiamus, ge-
 nerosos excutimus spiritus, nòsque abjici-
 mus ad vilia quæque, & futilem gloriam
 præferimus.*

38. Deligitur à Deo Baracus ad triumphum
 sæculi decantandum, ac immortale tro-
 phæum: *Præcepit tibi Dominus Deus Israel
 aiebat Debora, vade, & duc. exercitum in
 montem Thabor, collèsque recum decem mil-
 lia pugnatorum de filijs Nephtali, & de
 filijs Zabulon: ego autem adducam te in lo-
 co torrentis Cisson; Sisaram exercitus Jabim,
 & currus ejus, atque omnem multitudinem,
 & tradam eos in manu tuâ: vix potuit Ba-
 racus amplioribus promissis allici ad pu-
 gnam, ex qua victrices lauros sibi demete-
 Verani de Affectibus Tom. I.*

ret: sed Baracus non bellicam in se virtu-
 tem excitavit, sed potius timorem exfusi-
 tavit, respondit enim: *Si venis mecum va-
 dam; si nolueris venire mecum, non per-
 gam*, ecce Baracus quamvis à Deo electus
 ad triumphum, timuit tamen bellum ini-
 re, & hostes adire, nisi in societatem sibi
 Deborah ascisceret, cujus propterea con-
 sortium triumpho prætulit, & maluit vi-
 ctoria carere, & triumpho non clarere,
 quàm à Debora se jungi; cui propterea re-
 posuit: *Ibo quidem secum; sed in hac vice
 victoria non reputabitur tibi: tua fuisset
 triumpho gloria, nisi ejus nitorem tuus
 devenustasset affectus in Deborah, cujus
 consortium victoriæ maluisti præferre:
 pugna ineunda palmas tibi victrices germi-
 nasset; sed has imprudens affectus impe-
 dit, sicque vitrum prætulisti adamanti,
 lapillum unioni, & lutum auro; scitè Arias
 Montanus expendens Baraci timorem, ait:
 Homines, qui ad virtutem, atque ad rem
 gerendam nati comparativè sunt; illud in
 primis curent, ne quid molliter, effemio-
 nate, atque ignare, denique ne quid inde-
 core ab ipsis fiat; quod gerendarum veram
 dignitatem, gloriàmque imminuat: quia
 Baracus solatio Deborah noluit carere, cessa-
 vit & victoria clarere: ita plerumque ut
 nostro studeamus commodo, & ut aliquid
 fucatæ gloriolæ enanciscamur, æternam ne-
 gligit, contemnitque gloriam, ut compos
 fiat æternæ.*

Qui proprijs studet commodis, per vir-
 tutum exercitia nequit ad veram gloriam
 sibi viam sternere; & frequenter etiam qui
 præclare agunt proprium obscurant nito-
 rem umbrâ futilem gloriolæ, quam inde au-
 cupantur, est enim hæc tinea illa, quæ non
 purpuræ tantum corrodit splendores, sed
 & gesta ipsa gloriola corrumpit: plerum-
 que deformes sunt, qui ex venustis paren-
 tibus filij oriuntur, qui propterea & sibi
 probrum inferunt, & parentibus ignomi-
 niam: ita dixerim ex virtutibus, probis-
 que affectibus, perinde ac ex pulchris geni-
 toribus prolem enasci adulteratam, quæ à
 sua deviat origine, à propria discrepat ra-
 dice, quam etiam vitiat. Quæ à nobis ex-
 ercentur virtutes, agunturque illustria gesta,
 quandam in nobis solent elationem excita-
 re, seu vanam, futilemque gloriolam, quæ
 virtutes ipsas, probosque nostros affectus in-
 ficat, ac veluti tinea corrumpit, & deve-
 nustat: dum enim hæc gloriola cor afficit,
 illud inficit, mentem dum subit, infuscat, ac
 dedecorat.

Cum Christus tumentia æquoris terga
 sicco calcaret vestigio opem allaturus Disci-
 pulis periclitantibus exortâ procellâ, &
 unâ cum undis animo fluctuantibus; Petrus
 ut cæteris erat Discipulis ferventior, Magi-
 strum advolvit, marinòsque fluctus haud
 dissimili calcavit gressu: *Ambulabat super
 aquam,*

Matth. 14
 v. 29.

H h h h

aquam, ut veniret ad JESUM, ne mente fluctuaret in capite, pedibus tumentes fluctus conculcavit: Viator gloriolus fluxa perambulavit itinera: in salo perinde ac in solo audax suos direxit gressus: verum cum ventus invalesceret, marini fluctustumidiores surgerent, aer nubibus foedus solis lucem, non amplius adveheret, cepit & ipse Petrus unà cum fluctibus fluctuare: cum cepisset mergi, clamavit. Sed cur cum ventus validius cepit urgere ex discipulis unum tantum Petrum ad clamorem imminens periculum compulit? silverunt, quotquot in navi periclitabantur, & solus Petrus, cum fluctibus mente fluctuans, timidus clamat, cum tamen ipse miraculo veheretur super undas, & reliqui Discipuli exiguo navigio; si ventus acrius urgens in cymba fluctuantes non sollicitat, cur Petrum miraculo undas calcantem ad clamores excitat? & ventus, qui naves rapit, Petri sacram remoratur audaciam? quia nimirum viderat Petrus se fidei ardore ceteros præcellere Discipulos, cum ex ipsis nullus fuerit ipsum secutus per fluxa maris itinera; neque ausus fuerit intrepidus gressibus iter instituire per undas: & ex hac præ cæteris excellentia ventus oritur vehemens, qui æquè fluctus in mari, ac mentem Petri inflat; vanam solet excellentia secum gloriolam trahere, quæ instar venti non mare tantum, sed & mentem turbat, quam inflat: non solum Petrus procellam veretur, sed & de conculcata procella victoriam; hæc enim fluctus excitavit in corde, cum mentem turbavit; & de ipsa fidei præstantia ventus reflat, vanitatis; & cursus fuit vento sollicitatus. Caveant sibi, qui virtutum studiis clarescunt, qui mira ope divina agunt, ne tineam vanæ gloriolæ intromittant: hæc enim licet exigua, potis tamen est purpuræ nitorem corrudere, & totam corrumpere virtutem; huc accersendus est D. Bernardus in Psalmum *Qui habitat*, ubi de vanagloria ait: *Non est, unde hæc impugnet pusillanimes, remissos: qui ferventiores esse videntur; ipsi paveant, ipsi sibi caveant in parte.* Cum reliqui condiscipuli non fuerint ausi laudabili audacia tumentes fluctus pedibus premere, nec curaverint citius ad Magistrum Christum pervenire, solus Petrus excellens fiducia, & audacia, fluxa percurrit undarum itinera, nec maris timet inconstantiam, dum modo gressu celeriori ad suum perveniat Magistrum: verum dum probatur cæteris excellentior, vento etiam exagitur tumidior; ut inde conjiciamus, vanitatis ventum eos exagitare, qui cæteris sunt præstantiores, & ipsos impetere excellentiores, vel studio virtutis, vel splendore aliqujus præclari facinoris, imò etiam cultura pietatis, & obsequij DEO præstandi. Qui igitur ferventiores esse videntur ipsi paveant; si Princeps Apostolorum per marinos fluctus incedens vanitatis flatu, & vanæ

Serm. 6 in
Psalm.

gloriolæ vento periclitatur, quanto magis, qui non Dei miraculo diriguntur per fluctus, sed propria Cymbula maris trajiciunt procellas erunt naufragijs obnoxij?

§. VI.

*Inanis mundi gloriola umbra est
vacua, qua virtutum infuscat
splendorem; & claritatem deni-
grat victoria.*

ESt mundi futilis gloria, quæ vel ipsum miraculorum infuscat splendorem, & claritatem denigrat victoriarum. Testem voco Ezechiam, fuit is Rex pietate & religione, ac reliquarum virtutum culturâ commendatissimus Princeps, optimus, qui initio Regni res divinas pro viribus promovit, nil enim ei fuit magis cordi, nil magis in votis, quam ut collapsam erigeret religionem, restauraret altaria, & Numini restitueret debitum cultum; & quidquid fovere poterat superstitionem, & ad impium cultum incautos, ignarosque allicere, illud omnino eradicandum, ac perdendum curavit. Primo sui regiminis anno vix impij patris infosso cadavere, oclusum ab Achaze templum reclusit Kalendis Martijs, apertis, ac reparatis, quas pater deformaverat, valvis: altare itidem reposuit, quod à parente remotum, ac dirutum fuerat: idola, arasque simulacrorum, lucos, ac delubra non solum in Judæa, sed etiam in Samaria destruxit, & exussit, projectis cineribus in Cedronem rivum; imò & serpentem illum confregit æneum à Moysè Numinis imperio propositum, & è sublimi monstratum; sed processu temporis, ab Hebræorum malitiâ versum in supersticiosum, ac sacrilegum cultum, cum non thus tantum ei adolerent, ut morborum depulsori Numini; sed illius etiam similes, aut dispares incisas saxo figuras in formam ductas spiræ abscinderent, ac collo suspensas circumferrent, contra morbos omnes præsentissimum amuletum; nec alia propterea indigerent ope ad morbos propulsandos. Sustulit igitur Ezechias colubri prisicum illud simulacrum, ut simul idololatriæ vestigia omnia deleret, si qua fides Eusebio, Anastasio, & Niceno adhibenda est. Tantus cum esset in divinis Ezechias, non tamen impar fuit curis civilibus: siquidem circa ærarium sedulus plures congestit opes, quas tamen nulla vi extorsit, sed vel sola industria peperit, vel effusus civium amor obtulit: urbes plures collabentes restauravit, imbecilles munivit, & plures à fundamentis extruxit; annonæ, & fontium commodis indigentia consulvit populorum, ne pauperes negligerentur, quos acerba tempora penitus exhausserant. Militiam quoque instruxit non bello intentus, sed paratus. Primus omnium divinis

41.

innocens

innixus opibus Assyrium confregit fœdus, simul, & jugum, quod tanti servili formidine Pater ejus Achazes fecerat, ut illud omnium sacro, tum profano thesauro turpiter egesto redimendum sibi persuaderet. Philisthæam gentem semper adversus DEI populum insolescentem prælio aggressus fudit, ac profligavit.

42.

Cumque post hæc Assyriorum Imperator Sennacheribus ruptum ab Ezechia fœdus, negatumque stipendium cruento bello vindicaturus in Judæam irrupisset, ac non solum peditem copiis, verum & equitum longè majoribus, imò & maledicis verbis contra Deum, & Regem, Jerosolymitas omnes in extremum conjecisset terrorem: Deus ad Regis, & Isaïæ Vatis preces, Angelum districto gladio armatum è summo cœlo dimisit, qui nocte intempesta barbarorum aggressus castra centum, & octoginta quinque millia fortissimorum militum interemit, & Sennacheribum, cum decem non amplius lociis superstitem relictum in turpem adegit fugam, & Ezechias sæculis retro invisum, ac inauditum de Sennacheribi exercitu triumphæ reportavit. Sed quia nulla est in hoc mundo felicitas, quam aliqua non corruptat adversitas, nec ulla serenitas, quam nubes aliqua non infuscet, nec malacia ulla, quam superaccedens procella non turbet, Ezechias post delatam insignem victoriam morbo afflictaur: *In diebus illis agrotavit Ezechias usque ad mortem*: sed cur cum ante triumphum afflictaur periculo belli, post delatam victoriam de prostrato hoste ægritudine laborat? ac morbo ad mortem ipsam vexatur? nimirum triumphii lætitiæ ægritudinis luctus corrumpit, & gaudium victoriæ dolor divexantis morbi extinxit: *In diebus illis agrotavit Ezechias usque ad mortem*.

4. Reg. 4. 20.
7. 1. 6

43.

Verum quòd agrotaverit in diebus illis aliquod videtur occludere mysterium: agrotavit enim Ezechias in diebus illis, quibus Dei Angelus de cœlo irruens in castra Assyriorum cruenta clade centum octoginta, & quinque millia percussit, fugato Sennacheribo cum paucis comitibus: si igitur ex eo, quòd ceciderint tot millia Assyriorum firmior stetit Ezechia felicitas, ac victoria, cur potius ex tot hostium lapsu non surgit ipse ad uberiorem felicitatem? cum debuisset potius Ezechia sanitas fulcra firmior, fulcro innixa delatæ victoriæ; cur potius ægritudine labefactata conteritur? & ipsa causa salutis, occasio fuit ægritudinis? Nimirum viderat Ezechias se victoria antehac inaudita ab orbe toto commendari; populorum plausus ejus pulsabant aures, lætitia Jerosolymitarum mentem erexerat, ac inflaverat Ezechia; ideòque plausu, ac laude victoriæ intus intumescens aditum adaperuit vanitati, ægritudini, ac morti, & vanæ gloriolæ tineæ

Verani de Affectibus Tom. I.

totum corrumpit triumphum, ut adnotavit Cyrillus Alexandrinus inquit: *Ezechias Lib. 3. in abductus est brevi (ut Hebraeorum filij aiunt) Isaiam c. 38. & animo magno, elatoque fuit, ac in superbia laqueos incidit.* Splendorem triumphii umbra infuscavit futilis gloriolæ; & victoriæ gaudium tineæ corrumpit superbiæ; quò discant viri virtutum studiis addicti, hunc à se vanæ gloriolæ vermem abigere. Ezechias tamen pietate, religione, & reliquarum virtutum apparatu ornatus, & commendatus: licet idola gentium protriverit, superstitionem extinxerit, veri Numinis cultum promoverit, aras Deo erexerit, templa construxerit, pauperum indigentis consulverit, & cœli armigerum habuerit pro se pugnantem, eoque hostes expugnante insignem retulerit de prostratis Assyrijs, & fugato Sennacheribo triumphum; quia tamen cum populorum plausus, & hominum laudes ejus eblandirentur auribus tineam non excussit vanæ gloriolæ triumphii gaudia versa fuere in luctus ægritudinis: *In diebus illis agrotavit Ezechias usque ad mortem*, nec alia fuit hujus ægritudinis causa ait Cyrillus, quam ipsa vanæ gloriolæ tineæ, *Animo magno, elatoque fuit, ac in superbia laqueos incidit.*

44.

Caveant sibi, qui summarum virtutum studiis incumbunt, & dum excellentius operantur, sua consultius opera vereantur; sciant etiam in pulcherrimis pomis, fructibusque dulcioribus vermes generari, à quibus & poma, & fructus interiùs corrumpuntur: Pomum vides extimo cortice, vel rosas pictum, ac liliis, vel purpura indutum, quod tamen intus vermem alit: sic in excellentioribus, ac gloriosis factis facile vanæ gloriolæ vermis gignitur, quo opus aliàs speciosum corrumpitur: cultura virtutum egregiè incumbit in asceterio divino cultui emancipatus Religiosus; pulchra sunt, ac laude digna, quæ profert virtutum exempla, abstinentiæ, orationis, corporis afflictationis, charitatis in proximum; sed nisi sibi solerter caveat facile irrepit vanæ gloriolæ vermiculus, qui paulatim perfectionem arrodit, & pestifero dente perdit. Idque causæ, cur Jobus cum DEO disputans dixerit: *verebar omnia Job. 9. v. 28. opera mea sciens, quia non parceres delinquenti*, sed quænam fuere Jobi opera? certe summarum virtutum, seu holocaustis altaria coronare, effusis eleemosynis alienis miseris opitulari, panis buccellam cum famelico partiri, cum afflictis madere lachrymis, contra adversitates firmum stare, clypeo patientiæ ictus cacodæmonis retundere, & suam divinæ voluntati in omnibus conformare: quid igitur verebatur Jobus de operibus hisce? cum non nisi sanctitatem redolerent, non nisi summæ virtutis splendore nitescerent, cum flamma charitatis luce.

H h h h a

luceret vividior, & splendor misericordiae micaret clarior? non verebatur Jobus ipsam virtutem, sed excellentiam virtutis, ne spiritum suggereret inflantem, & rimulam adaperiret vermiculo vanæ gloriolæ; timuit, non ad sectandam ignaviam, sed ad vincendam superbiam, appositè D. Gregorius Magnus: *Quid est, quod mira opera faciens hæc ipsa etiam veretur pavens? cum dicit: Verebar omnia opera mea: nisi quod in sanctis viri actibus, verbisque colligimus, ut si placere DEO veraciter cupimus: postquam perversa subegimus ipsa in nobis etiam bene gesta timeamus:* non solum quæ nobis mala videntur hæc timenda sunt; verum & quæ sanctè gesta, & præclare acta; quia ne dum elationis flatu mentem inflant; verum etiam vanæ gloriolæ vermi trancitatem adaperiunt, qui intus corrodit, quod exterius præclare gestum putatur: quapropter ut hanc tineam atrodentem purpuram virtutis procul abigeret Jeremias, maledictis exterret, & timorem inquit comminationibus: *Maledictus qui facit opus Domini, fraudulenter, utrumque junxit Propheta & Domini opus, & hominis fraudem: opus Domini est opus virtutis; & fraus hominis vana est ejusdem gloriola, quæ sibi de re bene acta complacet, & sibi eam tribuit gloriam; quæ soli est Deo debita, qui dat vires, ut possimus, & actum ut velimus, neque quid aliud est opus Domini fraudulenter peragere, nisi aliquid de gloria sibi surripere: si gregarius miles de prostrato hoste victoriam sibi arrogat, id fraudulenter suo surripit Duci: ergo qui præclare agens superbit & ex opere eccellente vanam haurit gloriolam, gloriam DEO surripit, quæ illi est debita: pulchrè D. Gregorius: *Fraudem in DEI opere perpetrat, quisquis semet ipsum inordinatè diligens, per hoc quod rectè egerit ad remunerationis transitoria bona festinat: sciendum quoque est, quod tribus modis fraus ipsa committitur: quia per hanc procul dubio, aut tacita cordis humani gratia, aut favoris aura, aut res qualibet exterior desideratur: dum sibi quis complacet de re præclare à se gesta, sibi que plaudit, ipsa quæ sibi blanditur favoris aura excellentiam corrumpit operis, totumque ejus insuolat nitorem: non quærenda, sed fugienda est hæc aura, quæ aures allicit, dum blandè eas pulsât, ut vanæ gloriolæ vermi rimulam adaperiat, & mentem subiens per aures excellentiam arrodat operis: ambitiosus est hujus vanæ gloriolæ affectus, & nisi coercetur tacitè irrepit, & intus arrodit, quod exterius splendet in cortice.**

Tinea est vana gloriola subtilissima, & per rimulas quasque mentem ingreditur, & intus inficit venenato dente, quod exterius virtus præclare efficit: & tam

multipli vaframento nobis insidiatur, ut ejus laquei non nisi difficulter declinentur. Reliqua vitia nobis duntaxat in terra insidias nectunt, sed vana gloria etiam in ipso pœnè cœlo pedicas tendit, & virtutum studiis addictos ubique invadit locorum: & eos acrius impetit, qui sanctiorem vitæ normam instituunt, & tantè in eos irruit audaciùs, quantò plus contra se putat præsidij habere. Vitium est hoc vanæ gloriæ, quod cum nostris alitur, crescitque virtutibus: tinea est, quæ non nisi virtutum gaudet nitoribus exornari, & non nisi rebus innutriti præclare gestis: reliqua insectorum genera, cujusmodi sunt ranæ, murices, scarabæi, & alia id genus animalcula è putri enascuntur materia, sed tinea vanæ gloriæ licet foedissima, non nisi ex femine prodit generoso, ut è larga elemosyna, rigido jejunio, ferventi pietate, jugi oratione: quia ut loquitur D. Hieronymus omnia penetret loca; quamvis abdita, secessus pervadit solitudinis, & Eremitas, ac anachoritas pulsât, sacra ingreditur asceteria, religiosorum cellulas invadit, & quos virtutis studium commendat, hujus vitij turpitudine devenustat: castra invadit militum, & delatis victorijs intumescens victores ipsos vincit, dum inficit, nulli parcit statui, ætati nulli, ordini, aut sexui.

Vehemens est febris hectica vana gloria intimas exugit medullas, & viribus paulatim destituit, donec interimat, seu præclare gestum prorsus corrumpat, ut in filio natu majore, qui patri suo annis plurimis inservierat, cum natu minor portionem suam in lupanaribus prodigisset: erant hi duo fratres amantissimi patris chara pignora, quorum alterum è paterna dōmo excluderat degener libidinis appetitus, & salacitati junior traditus in longinquam fugit regionem, ubi quidquid in paterna dōmo opum cumulaverat, vendidit; & quidquid honestæ famæ, ac claritatis, secum attulit, obscuravit; cumque famis tortura è salaci mente caliginosas extersisset tenebras, seque in cœno cum porcis sordescentem novisset, totus expavit, & occisus ad patrem redijt: cumque se non posset extra paternos lares sustinere, satagit se pro patris vernula commutare: frater alter natu major de ruina superbiens minoris, gloriosa sua commemorat gesta, quæ dum recenset, inquinat: & in fratrem in domum reducem simul livorem acuit, & superbiam auget: *Ecce tot annis servio tibi, & nunquam mandatum tuum præterivi:* quamvis natu minor paterna exulaverit è dōmo, libidini indulsit, suam prodederit substantiam, & vitiorum omnium sordibus se coinquinasset; quia tamen humilis revertitur ad patrem, & respiciens veniam

Lit. 9 moral.
cap. 17.

Jerem. 49.
v. 10.

46.

Luc. 15. 29.

45.

veniam exposcit anteaetæ vitæ, paterno fit dignus amplexu, & albâ vestiri stola, ac lautoribus refici ferculis: & dum natu major de bene gestis, & gloriosè actis in paterna domo gloriatur; quæ rectè gesserat, scedè inquinat, quia tumore inflatus aditum adaperuit vanæ gloriæ, quæ intus rerum præclare gestarum extinxit nitorem: dum junior ex fratribus de perpetratis delictis confunditur apud patrem, senior de bene gestis gloriatur, cum timere potius debuisset paterno lateri semper conjunctus, ne abduceretur superbiâ; & quod hæcenus lucratus fuerat, unus perderet superbiæ tumor, pulchrè S. Chrysologus de filio prodigo: *Nunquam mandatum tuum præterivi, Judeus loquitur, & non facientis verba sunt; sed tumens, dum natu major tumet, quæ fecit, inficit; & dum timet natu minor, quæ destruxerat, restaurat; tumor evanidum reddit laborem, quem timor fulcit, ne labatur; inutili dispendio virtuti servit, qui virtutem ipsam cogit vanæ gloriæ famulari: non facientis verba sunt, ait Chrysologus, sed tumens: & sicut tumor disruptâ cute evanescit, ita & vana gloria præclare gesta rumpit, ut evanescant: hinc David quò tumorem hunc à se procul abigeret, enixim cor humiliatum ab omni tumore sejunctum fovere studuit. *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies: contritioni humilitatem conjunxit, ne in ipsis pœnitentiæ sordibus elatione superbiret, ut enim eleganter S. Leo Papa. Quia fortitudo paucorum est, & dum carnis fragilitate austerior observantia relaxatur, dumque per varias adiones vitæ hujus sollicitudo distenditur; necesse est, de mundano pulvere etiam religiosa corda sordescere, plerumque madent oculi lachrymis, quæ rigandis virtutum floribus aptæ, si auram vanæ gloriæ secum trahant, inficiunt, non reficiunt virtutum germina: sunt, qui carnem jejunijs macerant, flagellis cruentant, abstinentijs exsiccant, & arido ventre horrorem repræsentant cadaveris, qui tamen in ipsa afflictatione intumescentes inutili absumuntur labore, & elatione superbientes, quas satagnat virtutes excolere, exciandunt; ac eradicant; quia ut ait D. Gregorius. *Mentem cogitaverunt, & ventrem affligunt, se humiliare cœntemunt: despicit Deus cor contritum, nisi & humiliatum fuerit: unde David contritioni appositè humilitatem adjun-***

xit: *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies: corporis afflictio, si humilitas desit; non virtutes excolit; sed si qua virtus fuerat exulta excindit, & perdit.*

Volupe æquè fuit, ac suave Jonæ Prophetæ sub umbrosa hedera meridiari, hederam solari jubari objecerat; folia veluti clypeos, quæ suis obtunderet æstus, ne sedenti in ejus umbra Prophetæ ullum adferrent incommodum: delicijs perfundebarur Jonas quiescens sub hedera umbra: sed unicus vermiculus omnem amœnitatem illam turbavit, & Prophetam perturbavit; hederam enim irrepens vermis corrodit, & corrumpit, & toto virefcens amœnitas exaruit, & unâ cum umbra delicie disparuere. Quid ni virent plerumque opera nostra, & non secus ac arbor ferax, suos diffundunt ramos, foliorum pompam explicant, umbras peramœnas spargunt, sed plerumque vermiculus irrepit vanæ gloriæ, & hæc corrodit arborem, quæ momento exarescit: cadunt folia bonorum operum, evanescit umbra, & desinit tota amœnitas: est vermis iste adeò subdolos, ut furtim sciat se abdere, ac intus rodere, ut qui vana gloria turgent, non tantum id non novent, sed nec credant notanti, & monenti: & quamvis vermis iste se abigi patiatur, cedatque incantationi, mox tamen redit, ut non satis sit semel, & iterum vanam gloriam fugasse, nisi millies abigatur, si millies revertatur, adhibenda est contra venenatum hunc vermiculum Regij Vatis incantatio. *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo* Psal. 113. *da gloriam, Deus est, qui dat posse, & ut possimus vires suppeditat, quapropter, si quid boni agimus, nostrum non est, & gloria soli Deo impertienti posse, & suppeditanti vires deberur: quæ ex recto, sinceroque affectu procedunt opera, hac gaudent incantatione, quâ venenatus vanæ gloriæ vermis interimitur; adeò necessaria est hæc incantatio, ut sine illa vix cultor virtutum morsus evadat hujus vermis, qui sacris cum Davide urgendus est carminibus, quibus omnia in solam Dei gloriam refundantur; alioquin irrepit intus vanæ gloriæ vermiculus, & recondita penetrans cordis arcana, mentesque spiritualiores, corrodit quæ ibi virtutum reperit ornamenta; quia ut eleganter ait D. Petrus Chrysologus. *Vana gloria est secretum viri, virtutum lucus, sine sanctitate.**

47.

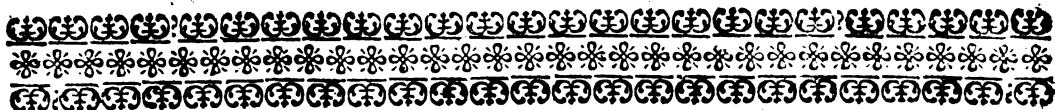
Serm. 6.

Psal. 10. v. 19.

Serm. 4. de quadrages.

lib. 9. ambrosii. cap. 19.

DISSERTATIO XXIX.

Deo serviendum non ob ullum nostrum commodum, nec vanam gloriam, sed quia meretur ipse, utpotè summè bonus, ut creaturæ omnes ei inserviant.

§. I.

Vermis vana gloria triplici confodiendus est vulnere, ut cadat interemptus.

1.

Interimendus est triplici vulnere vermis iste vanæ gloriolæ, ne nostram invadens mentem virtutes corrodat. Lethaliter vulneratur, si rebus omnibus unicum duntaxat Dei attendamus honorem, & propter solum Deum operemur: tunc enim omnis affectus ad hæc caduca jugulatur, & id duntaxat, quod Deo placet intendimus, nec ullum nostrum attendimus commodum: qui divino æstuat amore, omnem exiit ad hæc fluxa affectum, ut in solo Deo respiret, scitè Bernardus.

Quomodo enim perfectè diligis, aut diligeris, si in summorum desiderio ad superna non raperis? collige te ipsam ad te metipsam, & in solo divinitatis desiderio requiesce. Secundum vulnus huic infligendum vermi vanæ gloriæ est oblivio sui ipsius, ut solius Dei recordemur; sui non meminisse est in sola Dei requiescere voluntate, & eidem in omnibus acquiescere: quemadmodum in cœlesti patria summæ est cœlitibus voluptati Dei videre voluntatem per universum orbem, perque ipsos inferos inoffenso, ut ajunt progredientem pede, nec quidquam reperiri in summis montium fastigijs, in profundo vallium, in exporrectis camporum planitijs, in marinis tractibus, quò divina valeat voluntati obfistere, sed cuncta eidem obsequuntur: ita qui sui ipsius obliviscitur omni satagit divinæ in omnibus obsequi voluntati, in qua unice acquiescit, & quamdam videtur in terris cœlestis patriæ prægustare beatitatem: non enim cœlesti gloria donati lætitiâ perfunduntur ex eo, quò bona possideant nunquam amittenda, verùm etiam ex eo; quò videant Deum in illos esse benevolentissimum. Idque est, quod David agebat: *Confitemini Domino, quoniam bonus, lætabatur Regius Vates, non quia Deus ipsum ex Opilione Regem fecerat, non quia*

De domo in-
teriore cap.
69.

pannosum regia chlamyde induerit, lacerat vestes cum purpura mutaverit, baculum in sceptrum verterit, & pileum in aureum diadema; sed quia Deus in se bonus est, & summè bonus, *confitemini Domino, quoniam bonus.* Tertio vulnere interimitur vermis vanæ gloriæ, si quis Deo serviat, non ea de causa, quia id Deo placet, & in commodum refunditur creaturæ, id enim redolet quid humani, & amoris proprii: sed ideo toto cordis affectu Deo inservit, quia Deus placet ita Deo servienti, & Deus adeo est bonus, ut nostrum dignetur obsequium approbare, quapropter David, *Introibo, Psalm. 70.* inquit, *in potentias Domini, memorabor justitiae tuae solius. Deus docuisti me à juventute mea, & usque nunc pronuntiabo mirabilia tua.*

Etiam viri rudes, qui non cognoverunt literaturam, in potentias Domini introeunt, Deique omnipotentiam sentiunt, & justitiam capiunt edocti, vel ab ipsis cœlorum luminibus enarrantibus, ac ostendentibus Dei gloriam: vel Deo inserviunt, eò quia sit summè bonus, & dignus ut creaturæ omnes ei impenso serviant amore: unde exclamat D. Bernardus lib. de diligendo Deo. *Opera, & defæcata intentio voluntatis! eò certe defæcatior, quò in ea de proprio nil jam admixtum relinquitur. Sic afficitur, Deficari est.* Fertur, cacodæmonem quos in eremo accessisse Anachoretas Deo magis viventes, quàm sibi, Deoque inservientes, eò quia sit Deus summè bonus, mereaturque, ut ipsi soli creaturæ omnes toto corde inserviant, cumque sua in solitudine illa Deo obsequia exhiberent, ac jugiter inservirent, tempusque impenderent in divinis laudibus occinendis, fundendis precibus, & cultura virtutum omnium, nullum inde intendentes proprium commodum; magna propterea concordia, ac profectu in studio virtutum vitam instituerent: cumque has vitæ delicias, ac divitias in illa solitudine, ac paupertate ana-

2.

Psalm. 117.
v. 1.

Anachoritica invidisset Dæmon eremiculis illis; tartarus hostis exiit umbras, & nitidissima indutus luce seniori Anachoritæ obviavit, quem facilius falleret; cumque inciperet cum ipso de eremiticæ vitæ instituto varios miscere sermones, tandem loquens de socio juniore dixit, scias in hac palæstra commilitonem tuum, ac socium à Deo præscitum esse; flammisque æternis destinatum, & incassum tot in hac solitudine exantlare labores; abstinentiâ, & jejunijs; fame, & siti corpus torquere; nil ei prodesse noctes intraducere insomnes ad preces Deo fundendas, cum sententia æternæ damnationis jam lata fuerit à justo Judice. Exhorruit senex ad hæc, & toto corpore contremiscens, O terribilem exclamavit sententiam! ergone frustraneæ sunt tot vigiliæ, nil proderunt tot jejunia, quibus & caro deprimitur, & concupiscentia coercetur: nullum fructum adferet jugis, ac continuata virtutum cultura, & pessum ibunt omnes juvenis eremiculæ sonatus: cumque inciperet senex madere lachrymis, & præ dolore cordis voces præsumptere, ac singultus querulos edere, subjunxit cacodæmon sub specie nitidissimi Angeli fallens senis simplicitatem: sciebam bone vir, non sine dolore, ac gemitu te hæc auditorum: sed divina decreta rescindi amplius non possunt, & his dictis ab oculis se illic senis eremiculæ subduxit, disparuitque, relinquens senem afflictissimum, ut socium juvenem non nisi lachrymis madens videret, & non nisi cum prælogo suspirio eum alloqueretur: cumque id semel, & iterato observasset juvenis, non distulit quærere, quidnam causæ esset, quod non sine lachrymis eum aspiceret, nec sine suspirio cum ipso loqueretur? tunc uberiùs ingemiscens senex: quæso, non petas à me, quid causæ sit mei luctus, & doloris, satius est, me causam reticere, quam tibi aperire, cum minimè tibi placeret, si tibi innotesceret: hæc senis tergiversatio stimulos addidit acriorum juveni ad responsum extorquendum, cumque non desisteret senem rogare, ut in sua eum flecteret vota, & quid causæ esset, illius tristitiæ, loqueretur; tandem senex precibus defatigatus, & altius ingemiscens dixit: significatum mihi est ab Angelo è summo cælo delapso te damnatum iri, ac frustra pro acquirenda cælesti gloria te hac in solitudine laborare, nil tibi prodesse jejunia, vigiliæ, cilicia, & preces, quas die, nocteque fundis, & ideo hæc cogitans dissolvor in lachrymas, & dolor cor meum torquet. Tunc juvenis animo lætus, fronte serena, vultuque ridente dixit: O mi pater, & id causæ est tantæ tristitiæ! non quæ ab Angelo audivisti te turbent, non veni in eremum, ut servus mercenarius, non laboro, virtutes non excolo, nec tot preces fundo, nec mea Deo obsequia præsto, ut inde pro mercede cælestem accipiam beatitatem: erubescō pro mercede inservire; Deo inservivi,

& inserviam ad mortem usque non ut mercenarius; sed ut filius, & ex debito meo: an quia lata sit sententia meæ damnationis, perdidit Deus suam bonitatem? si Deus adhuc est summé bonus, cur non debeam ego illi inservire, si ipsi me totum debeo, si quidquid in me est ab ipso in me derivatur, & omnia mea sua sunt, cur non debeam ipsi inservire? Ita est, mi pater! non ob latam damnationis meæ sententiam desistam Deo inservire, imò impensius imposterum ei serviam, & plus temporis impendam in ejus laudibus, cum post mortem non amplius possim ipsum laudare cum beatis in cælo. Admiratus senex juvenis eremitæ animum, ac ferventissimum in Deum amorem defœcatum à quovis amore proprio, & quem vermis vanæ gloriolæ non corroderet, subjunxit, serviamus, serviamus quidem Deo fili mi, quam possumus fidelissimè, bonum habemus Patrem in cælis, serviamus illi propter suam duntaxat bonitatem, quâ meretur, ut omnes, & singulæ ei inserviant creaturæ: pater est, non poterit patrem exuere: ipsi curæ de nobis erit. Hos post sermones ut omnem abstergeret Deus tristitiam, omnem abigeret dolorem, verum submitit Angelum, qui senem monuit, quod imposterum non ita facile crederet cacodæmoni, qui mendacia in eremo ferit; ut lolio triticum corrumpat: non fuit ille nuntius è cælo in terram missus, sed ab Orco emerit, ut te falleret; scias juvenem illum, ed quia non ut mercenarius, sed ut filius Deo in hac solitudine inservit, æternis præmijs esse à Deo destinatum. Vult igitur Deus, ut nos illi serviamus, non tamen ob nostrum commodum, sed quia meretur ipse, ut omnes ei creaturæ inserviant: non nostram inquiramus gloriam, sed studeamus Deo placere: si non nostrum in Dei famulatu quæramus emolumentum, sed solius Dei gloriam, nil erit, quod nobis esse possit timori.

Expertus id fuit Moyses: cum enim Dei populus ex Ægypto profugus per inviam incederet eremum, & in Arabia Petræa fines attingeret Amalecitarum. Amalechus fraternæ quondam similitatis invidiosæ memor armatos congeffit milites. Erant Amalecitiæ ab Amalecho Esavi nepote oriundi; quorum Rex inveterato in Jacobi posteros odio ob præreptam patris benedictionem, & etiam metuens, ne agri devastarentur ex transitu Israëlitarum, idè excitata oppidatim juventute petentibus Israëlitis transitum, denegavit: subdens; quod si armis conarentur sibi viam aperire, speraret ipse fore, ut recenti militia, & validis viribus, defessum ex prolixo itinere populum debellaret: re hac per Exploratores delata ad Moysen, hic fortissimum quemque bellatorem statim seligit, quibus Josuem præficit Imperatorem, cui aleam committit pugnae: interim Moyses cum fratre Aarone, & Hure Mariæ sororis marito fastigiū conscendit Orebi montis,

tis, ubi procumbit in preces, expansis, & extentis caelo brachijs: incipiunt mox ad montis radices binos inter exercitus velitationes, mox acriori pugna urgetur conflictus, & totis viribus utrinque pugnatur: mirā sanè res! dependet victoria non ab armato pugnante, sed ab inermi orante. Vincit Israël levante Moysē in altum manus; succumbit, si laxentur, ac concidant brachia orantis, quæ propterea nituntur Aaron, & Hur sustentare, quò simul victoriam fulciant, quæ unà cum die finem habuit, fufis, fugatis, ac trucidatis Amalecitis cum suo Rege.

4.

Mirum sanè, quòd cum utrinque pugnant aq̄ies, tunc Josue vinceret, si Moyses manus suas in sublime elevaret: perderet verò Josue, & prævaleret Amalechus, si Moyses lassitudine fessus paululum brachia remisisset? plùsque propterea ad obtinendam victoriam, ac validius pugnaverint manus inermes Moysis orantis, quàm armatæ manus Josuè dimicantis? Post delatam victoriam Moyses Deo victoriæ datori aram struxit, sacrificium instituit, victimas obtulit, & vocavit nomen ejus, *Dominus exaltatio mea*. Vel ut Cornelius vertit, *Dominus miraculum meum*: & statim subdit sacer historicus: *Quia manus solij Domini, & bellum Domini erit contra Amalech*. Chaldæus Paraphrastes explicatius exponit: *Dixitum est hoc à facie terribili, cujus majestas est super solium gloria, ut committatur praelium à facie Domini contra viros domus Amalech*: Injuerit sanè videtur esse loquendi modus: quænam est, *hac manus solij Domini, aut terribilis, cujus majestas est super solium gloria*: ad quid tot apparatus verborum ad victoriam de Barbaris Amalecitis delatam indicandam? an forsan simul certabant de victoria obtinenda æquè manus inermes Moysis orantis, ac armatæ manus Josuè præliantis? ad rem nostram plures cum translatione Gothica apud Marianam loco *manus solij Domini* legunt *manus solius Domini*: nimirum Dei Majestas gloriæ solium est, quando manibus solius Domini tota tribuitur victoriæ gloria: tunc habetur veræ gloriæ solium, cum tota gloria ob delatam victoriam soli Deo tribuitur; nec pugnantes, qui hostes expugnârunt, quidquam sibi usurpant gloriæ, quam totam, & integram soli tribuunt Deo, ac Duci exercituum.

5.

Vera tunc, & non fucata est gloria, quæ ex delata hauritur victoria: non manus inermes Moysis orantis, nec manus armatæ Josuè præliantis, sed manus solius Domini Amalecitas fuderunt, fugârunt, ac prostrârunt, soli igitur Deo, & Duci exercituum gloria debetur, quò inde, & nos discamus non nostram in rebus præclare gestis gloriam quærere, sed solius Dei, quapropter David agebat. *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam; non nobis David,*

Psal. 118.

non nobis, æquè Judæos, ac gentiles respiciebat, quorum neutri gloria debebatur, sed uni, ac soli Deo: imò geminata illa confessione suam gloriæ indignitatem palam David fatetur, & duplicata, ac repetita renuntiatione indicat soli Deo totam deberi gloriam, & nihil prorsus creaturæ: huc accersendus Eusebius Cæsariensis in catena græcorum Patrum, ubi sic fatetur: Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam; ne quando dicant gentes, ubi est Deus eorum, &c. Sed ne unquam istiusmodi sermonem proferant, concede, ac tribue nobis misericordiam tuam.

Res omnes, quæ à nobis benè geruntur, non à nostra, sed Dei virtute prodeunt, proinde non nobis, sed soli Deo tota debetur gloria, & qui aliquid inde sibi usurpat gloriolæ, vana est, ac futilis, quia sibi non debita. Hinc Esther ex servili conditione ad regni elata solium, humili sua tecta, & protecta dejectione Deum alloquitur, in-quiens. *Tu scis, quòd abominer signum superbia, & gloria mea, quòd est super caput meum in diebus ostentationis meæ.* Non mirum, si Esther exolum habeat Regni diadema, & veluti superbæ gloriæ signum illud detestetur: siquidem omnem gloriam in solum Deum refuderat, & solum coronari concupierat sicut David. *Qui coronat te in misericordia, & miserationibus, coronam quidem ambierat, non humanæ gloriæ, sed divinæ miserationis; gloria enim tota in solum Deum referenda est, quia ipse suam nobis impertitur gratiam, vires sup- peditat, quibus nobis operantibus, ut instrumentis, coronam sibi fabricat; appositè D. Augustinus expendens illud Regij Vatis, *Qui coronat te in misericordia, & miserationibus*, ait: *Gaudemus, quia nos vicimus, qui in nobis victi sumus, in illo (scilicet Deo) vicimus. Ergo coronat te, quia dona sua coronant, non merita tua.**

Esther. 14.
v. 16.In Psal. 102.
v. 4.

Deus non tam merita nostra, quàm dona sua in nobis coronat, quatenus in misericordia coronat, seu nobis miseretur, ac suam impartitur gratiam, qua probè operemur, & idè rectè agimus; quia dat ipse ad rectè agendum, sitque propterea soli Deo tota nostri operis probitas tribuenda; & gloria debita, sitque de furto culpandus, qui gloriosam divinæ gratiæ coronam rapaci gloriæ furto sibi usurpat; hæcque illa est gloria, quam Esther detestatur, ut sibi exolam, vocatque signum superbiæ, & gloriæ in diebus ostentationis suæ. Idque videtur adumbratum in visione illa, quæ obijciebatur Joanni, ubi Seniores ante sedentem in throno proci- dentes suas abijciebant coronas: *Proci- debant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, & mittebant.* (seu ut legit textus Arabicus, relinquebant, vel ut Syrus, proijciebant) *coronas suas ante thronum discen- tes, dignus es Domine Deus noster accipere gloriam, & honorem, & virtutem, quæ tu creā-*

6.

7.

Apocal. 4.
v. 10.

creasti omnia, nimirum cœli proceres ante solum gloriæ Numinis suas deponebant coronas, quas & proiiciebant, ne quidquam sibi gloriæ usurparent, quæ tota uni est Numini debita.

S. III.

Destruit, quod adstruit, & Sisypho labore saxum voluit, qui suum impendit opus, ac in id solo nisu incumbit studij, ut mundi enanciscatur gloriolam.

2. **Q**ui studio incumbit virtutum, ut inde aliquid aucupetur gloriolæ, vel honoris, is Sisyphi movet frustrato labore saxum: fabulantur Poëtarum commenta, Sisyphum eo supplicij genere apud inferos plecti, ut saxum ingens in montis cuiusdam verticem cogatur pervolvere, quod cum ad summum montis cacumen pœnè extulerit, repente deorsum relabatur, ad eundem repetendum laborem. Quod adstruit, destruit, qui ut honoretur, & vanam enanciscatur gloriolam impensè laborat: in nullum siquidem opus futilius nostros impendimus labores, quàm ut inde gloriam nanciscamur, vel honorem: hæc enim intentio totam corrumpit virtutis honestatem, & infuscat nitorem, quapropter est periculosa alex opus plenum, quod in id tendit, ut aliquid aucupemur gloriolæ, vel ad altiorem promoveamur gradum. Nemo profundius cadit, quàm qui altius ascendit, quod enim sublime est, id profundiori fit statim ruinæ obnoxium: cui libet montis fastigio finitimum semper est præcipitium, & quò altius cacumen surgit, eò profundius præcipitium ruinam aperit: & quantò est gradus excelsior, tantò & est casus profundior. Facilius feriunt fulmina montium, turriumque culmina, quàm vallium ima: & fortuna ridens simul, & irridens, quos ut primos extulit, mox in postremos deiecit. Cœli via illis fit in via, qui ideo agunt, laborantque, quò aliquid inde nanciscantur gloriæ, vel honoris: & sicut affirma sunt nomina dominatio, & damnatio; ita & re nec latum unguem videntur discrepare.

9. Inhonorus est omnis honor, nisi Dei intendat honorem: & indignum se prodit honore, honori qui inhiat. Non est, cur homo honorem sibi querat, vel gloriam, nec est, cur queratur sibi, vel non deferri, aut auferri honorem. Quid homo est ex se nisi peccatum, mendacium, & purum nihil? quidquid boni habet, non à se, sed à solo Deo habet, ex se nihil est, & ex nihilo à solo Creatore traductus. Quis igitur tam mente inops, ut nihil honoret? quod non est, nihili fit, & in nullo potest pretio haberi; quòd si homo ex se nihil est, nequit de severius sentire, nec verius, quàm cum Jobo dicere. *Redactus sum in nihilum*, quòd si homo nihil valet ultra, nisi ut conculcetur ab hominibus, quid intume-

Verani de Afflictibus Tom. 1.

scit? quid superbit? quid honores auspiciatur, & aura cupit gloriæ pasci? quæ insania potest insanior excogitari, quàm velle eorum laudibus honorari, quorum pedibus dignus est conculcari? An non ridendus simul, & irridendus esset opilio, vel miser alius pannosus, qui conquereretur se non esse in Imperatorè electum, vel cum Regibus sceptrum tractare? An non stolidus esset, vir ille nequam, qui dignus, vel plecti gladio, vel suspendi laqueo, id enixim locò supplicij à Iudice exposceret, ut coronam donareretur, vel sceptrum? An non helleboro indigerent lictores illi, qui ambirent, ut essent Senatores? Quamvis se jactet homo, velit, nolit, aliud non est, quàm pura vanitas, imò & mera vilitas, ne dicam exosa perversitas; & tamen ac si ex se, quid esset excellentis, gloriam sibi audet tribuere, & arrogare honorem: quid hæc arrogancia aliud intendit, quàm totum inficere, quod efficit homo? Tunc aliquid est homo, cum putat se nihil esse; & fit dignus gloriam, cum omni se fatetur gloria indignum, quam soli Deo tribuit.

Plurimum refert totam gloriam in Deum solum referre, & sibi nihil tribuere; tunc enim incipimus aliquid promereri, cum nihil nobis tribuimus, si enim studiis ideo incumbimus virtutum, ut inde aliquid aucupemur vanæ gloriolæ, hæc totum, quod agimus, corrumpit, totamque operis elegantiam devenustat, quapropter D. Chryostomus exclamat: *O nova calamitatis genus!* *o furiosam hanc turbationem! qua tinea corrumpere non potest, nec fur violare, ea inanis gloria omnino dispergit. Hac est tinea celestis thesauri; hic est fur, qui aternam regna furatur, qui immarcescibiles à nobis divitias auferit, qui tanquam contagiosus morbus omnia corrumpit:* & quia tartareus hostis scit, quantum obtineat roboris fucus vanæ gloriæ ad virtutum corrumpenda honestamenta, hac utitur tinea, ut quidquid boni agimus, corrodatur, & cofruat: vana gloria furtivo surrepens mætu quicquid boni nobis inest, ac virtutis surripit, & clangulum foras asportat. Custodienda est igitur mentis janua, ne huic tineæ pateat, nec alium debemus custodem asciscere janitorem, quàm probum affectum nostra in solum Deum opera dirigentem.

Plurimum interest, quò res agatur affectu: etenim eadem Salvatoris sententia de morte subeunda duabus lata fuit in curijs, nimirum in curia Hierosolymitana Præsidi Caiapha, qui in pleno confesso Senatorum sententiam tulit. *Expediit nobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat*, tulit hanc mortis sententiam Pontifex, quam & reliqui subscribere. Profectò hæc eadem sententia in curia itidem fertur cœlesti à tota sanctissima Trinitate, *expedit ut unus moriatur homo pro populo*: eadem fuit sententia in utraque curia, sed quàm dispari affectu prodijt. In Hierosolymitana summa fuit stultitia,

l i i i

t i t i z,

titiæ, ac iniustitiæ; in cœlesti summæ sapientitiæ, ac iustitiæ: ex odio, & invidia lata fuit Ierosolymis; ex amore verò, & charitate in cœlesti curia: per eandem sententiam mors ex invidia, & livore intendebatur Ierosolymis; in cœlesti verò curia, vita, & redemptio totius humani generis prætebatur: ad eum est efficax cordis affectus, ut in diversa, eaque opposita rem eandem pertrahat, sitque altero affectu salubris, & altero noxia. Narra: Appianus Alexandrinus duplicem fuisse Romæ eodem die, quo Julius Cæsar in curia occubuit, victimam excordem mactatam: ingressurus Imperator Senatum, ut moris erat, aperta fuit victima, sed excors, necque inde vaticinium de obitu Cæsaris, nescio quis inferret, irrisit Imperator, ac risit hominem ita vaticinantem, iussitque aliam admoveri victimam, quæ cum aperitur, etiam excors reperitur, utraq; corde caruit. Verùm sicut victima sine corde certus fuit mortis nuntius: ita & quodvis opus nostrum sine probo in Deum affectu inanime est, inutile, ac nullius pretij: valdè attendendum est, quo exercitia virtutum à nobis affectu fiant, si precaturi, vel sacrum audituri templum ingredimur, vel eleemosynam elargimur, vel jejunium servamus; id unice curemus, ut hisce operibus cor non desit, seu probus in Deum affectus, quò ad Dei unice gloriam, & honorem hæc agamus; non ad solum effectum Deus attendit, sed magis affectum intendit, ac spectat in omnibus nostris operibus; tamen si sexcentis quis rotis frustatim discerpatur, licet millenis catenis trahatur obligatus per gladios, ignes, vepreta; tamen si pellem exuat, ut D. Bartholomæus; vel vivus asetur, ut D. Laurentius; vel membratim gladijs faucietur, ut plures alij; non tamen hæc supplicia ei profunt ad vitam, & gloriam cœlestem, si probus ei desit affectus, quo intendat ea perpeti ob solum Dei amorem: quia ut ait D. Hieronymus: *Non pena, sed causa Martyres facit*: hoc est non supplicium solum, sed magis affectus, & intentio, quæ quis patitur supplicium.

12.

Plerumque vel in ipsa passione, & exercitio virtutis pravus, qui irrepit vanæ gloriolæ affectus totum devenustat, perditq; opus: sicut ignis innata sibi subtilitate, ac efficacia omnibus se se rebus insinuat, quas & depascitur; ita affectus vanæ gloriolæ subtiliter omnibus nostris se se inserens actionibus, eas sibi unit, ac corrumpit, ad eum ut scitè dixerit Joannes Climacus apud Antonium in Melissa. *Jejunans inanis gloria cupidus sum; abdo me, ut ignotus sim, tanquam prudens rursus gloriam appeto: splendide vestitus ab illa vincor; vili habitu cæcus rursus gloriam cupio: loquens vincor; tacens rursus victus sum, necdumque projeceris istum tribulum, aculeus stat victus.* Non igitur solum opus nostræ est virtutis mensura, quæ affectu magis, quam effectu taxatur: si viciatus, ac distortus fuerit affectus, talis etiam erit nostra actio: quia haud degeneri tinctura, pingi-

Part. 2. cap.
74.

tur opus, quæ coloratur affectus. Joannes prænuntians Christum, & de ejus adventu turbas instruens ait: *Cujus ventilabrum in manu sua: & permundabit aream suam: & congregabit triticum in horreum, paleas autem comburet igne inextinguibili.* Scio plures ex sacris Interpretibus plurimum desudare in hac Joannis expendenda allegoria: omnes tamen in eo videntur convenire, ut per *ventilabrum* incorruptum Dei judicium interpretentur, unumquemq; ad congruentem locum secernens juxta ea, quæ gessit. Per *aream* velint univर्स orbis terrarum ecclesiam intelligi, in qua omnem humanæ naturæ messem Deus congerit. Ex hominibus, qui sunt instar paleæ, ij sunt instabiles, infrugiferi, quovis vento depravati affectus jactati, & flammis propterea adijciendi æternis: qui verò solidam enacti sunt virtutem, hi veluti triticum, ac proximorum nutritores sunt, ut ait Cæsarius, ac propterea in cœlesti reconduntur horreo, sed si palea grano inservivit, cui & cunas aptavit, & ad maturitatem usque custodivit, cur paleæ igni traduntur absumendæ, & triticum horreo reconditur conservandum? appositè D. Basilus ait: *Qui sunt illi, de quibus dicitur: paleas autem comburet igne inextinguibili: Ij nimirum, qui eo modo utiles ijs, qui digni sunt regno cælorum, quemadmodum palea tritico: neque id ex illo charitatis instinctu adversus Deum proximumve faciunt, sive in donis spiritus, sive in corporis officijs: atque ita imperfectos se ipsos deserunt.*

Paleares, ait Basilus, homines, non ideo flammis extraduntur gehennalibus, quia inutiles fuerint electorum granis. Quis inficiatur plurimum non adferre paleas tritico utilitatis? cum hoc prius ex occata tellure emergens germinet in herba, succrescat virose, & frondibus aculeatis luxurians in erectum adolescat calamus, ac in plenam tandem fastigietur spicam, in qua succum è terra hauriens, non solum ipsa nutritur palea, sed & per occultos meatus veluti lac granis propinat, quo nisi nutrirerentur, spica exaresceret: involucria etiam plura texit, ut in ipsa spica granis multiplex coalescat, & ab injurijs contegat aëris: tandem aristis spicam coronat, quibus delitescencia grana à rapacibus avium moribus tueatur. Non igitur paleæ igni traduntur flammis absumendæ, quia nullam præstitierint tritico opem; sed quia flexiles sunt, leves, & evanidæ, frondea luxuriantes ambitione ad omnem ventum mobiles, ad quamcunq; tentationem flexiles, ac mutabiles; ideòq; igni mancipantur in flammarum pabulum, quia evanidæ, & vacuæ, frondeaque luxuriantes ambitione; tamen plurimum tritico præstitierint comodi, & utilitatis; sicut & homines paleares, qui tamen virtutum sint studio addicti, & per bona opera satagant alijs prodesse: quia tamen evanidi sunt, vanæ gloriolæ appetentes, ac facili ambitione luxuriantes, ideò flammis extraduntur, & ipsi æternum comburendi. Sunt plures, qui eleemosynas pauperibus clar-

Matth. 3. v.
12.

Dialog. 4.

In regul.
brevior. in
207. 237.

13.

10.
17.

e largiuntur, non affectu eorum miseræ levandæ, sed gloriam inde aucupandi: sunt qui ecclesias frequentant, preces fundunt, sacris intersunt, non ut à Deo audiantur, sed ut ab hominibus videantur: sunt, qui Xenodochia ingrediuntur, ægrotis inserviunt, non ut charitatem exerceant, sed ut inde laudem nanciscantur, & ab alijs viri habeantur probi, ac culturâ pietatis cæteris clariores: sed isti homines sunt paleares, qui licet pauperibus, seu frumento electorum aliquid adferant utilitatis, & commodi; quia tamen depravato affectu intus turgent, & tinea vanæ gloriæ corrodit quidquid medullæ potuisset opus bonum ingerere; superest ut paleæ sint flexiles, leves, ac evanidæ. proinde extradendę gehennalibus flammis, ut scitè, ac acutè notavit Basiliius. *Paleas autem comburet igne inextinguibili. Si nimirum, qui eo modo utiles sunt ijs, qui digni sunt Regno cælorum, quemadmodum palea tritico: neque id ex ullo charitatis instinctu adversus Deum, proximumque faciunt, sive in donis spiritus, sive in corporis officijs.*

14.

Quàm subtilis est, & quàm noxia tinea vanæ gloriæ! irrepit per tenuissimas rimulas, & mentem subit, totamque boni operis medullam corrodit, & corrumpit. Cavendum omnino est ab hac tinea, quæ dente venenato, etiam probos affectus devenustat, & viros etiam pietate, & sanctitate insignes tangit, & mordet, idque causæ, cur Magister Christus suos redarguerit Discipulos. *Reversi sunt septuaginta duo, dicentes etiam Damonia subiiciuntur nobis.* Quamvis nulla in verbis hisce appareat devenustas, quâ promeruerint Discipuli reprehensionem Magistri, quin potius laudem, cum rem præclare gesserint, ac miracula etiam perpetraverint, attamen Christus illa narrantibus subiecit. *Verumtamen in hoc nolite gaudere*; tamen si Christus opus non improbaverit Discipulorum, iisdem tamen inhihet, ne in quæ bene gesserunt, suum dirigant affectum, ne tinea surrepat vanæ gloriolæ, perdantque, quod impensis laboribus lucrati fuerant: neque pellucidus fuit fons ille gaudij, in quo aliquid potuit vanitatis latere; ideoque dixit *verumtamen in hoc nolite gaudere*, hoc est: vestrum affectum ad ea, quæ gessistis, nolite dirigere; sed ad eum duntaxat, qui vobis potestatem dedit in cacodæmones, & gratiam, quâ possitis mira patrare: scilicet bonus Medicus viciatos omnes humores voluit detergere, ne per fluxum pravi affectus ipsa virtus detrimentum pateretur, & honestas boni operis inficeret. Metuenda est hæc tinea vanæ gloriolæ, quæ ornamenta corrodit, ac dissipat virtutum, & proborum affectuum præmia subducit, ac gravissimis damnat supplicijs.

15.

Facilius videtur Deus alia condonare delicta, quàm vitium vanæ gloriæ. Herodes Agrippa tamen si Jacobum filium Zebedæi virum pietate insignem, sanctitate illustrem, virtutibus omnibus ornatum impiè interemerit; dissimulavit tamen Deus flagitium in virum *Verani de Affectibus Tom. I.*

innocentem impiè patratum: licet Petrum detruserit in carceres, conjecerit in vincula; neque hoc scelus in suum in militante ecclesia Vicarium intentatum vindicavit; ut nec alia punivit in Herode flagitia: sed cum primum ausus fuit è suggesto ad populum concionari, regiâ veste coruscus, non populum docendî causâ, sed sui ostentandi gratiâ, & plebs acclamaret Dei voces, & non hominis; percussit statim eum Angelus, eò quia non dedisset honorem Deo: & qui tineam admiserat vanæ gloriolæ in suo corde corrosus, & absumptus à vermibus, foedè, ac miserè periit: nimirum quando Herodes homini vitam ademit, tacuit Deus, & quasi à scelere eum redemit, nullâ eidem inflictâ poenâ; sed cum ausus fuit divina sibi uturpare obsequia, ac Deo gloriam rapere, tunc in iras justas visus est Deus exarsisse, suum defensurus honorem; proinde Herodes confestim absumptus à vermibus expiravit; adèd est Numini exosa vanæ gloriolæ tinea, ut hanc Deus tolerare nolit. Scitè D. Augustinus ait. *Qui laudari vult Domine de tuo dono, & non querit in illo tuam gloriam, sed suam; hic licet propter tuam donum laudetur ab hominibus, à te tamen visuperatur, quia de dono tuo suam, non tuam gloriam quæsit.* *Qui autem ab hominibus laudatur visuperante Te, non defenditur ab hominibus judicante te, nec liberabitur condegnante te.*

In m editas.

§. III.

Tinea vana gloria nisi excutiatur, non solum ornamenta corrodit virtutum: verum & venenato dente vulnus infligit.

EXcutienda, ac procul abigenda à nobis est hæc vanæ gloriæ tinea, quæ non solum ornamenta corrodit virtutum, verum & venenato dente vulnus infligit lethale explorandę, ac excutiendę leptæ formula præscribitur sacerdotibus: *die septimo, si deprehenderit crevisse, lepra est perseverans, & pollutum judicabit vestimentum, & omne, in quo fuerit inventa; & idcirco comburetur flammis*: hunc textum expendens Radolphus, infert eundem esse finem depravatæ virtutis, ac carnalis illecebræ; adèd ut æquè mentem inficiat, quæ ex cultura virtutum vana colligitur gloriola, ac de lenocinijs concupiscentiæ foeda hauritur voluptas; ait ipse: *Hoc de lepra vestium, vel pedum dicitur. Oigitur sententia non exponenda, sed timenda! ecce eadem est consummatio depravata virtutis, quæ illecebrarum carnalium, aut infidelitatis: ad eundem redit finem superba conscientia, & carnalium voluptatum immunditia, quod namque impijs, & contaminatis in fine dicendum est: Ite maledicti in ignem æternum.* Idem est finis depravatæ virtutis, seu vanæ gloriolæ, quam nititur quis ex virtutum exercitio aucupari, ac obscenæ libidinis: & ad eundem spectat finem superba continentia, seu gloria, quæ hauritur ex studio continentiæ; & obscœna scor-

16.

Levit. 14.

In allegor. ut. s. flamm.

ratio, seu infidelitatis sacrilegium: ecce quantum infert damni vanæ gloriæ tinea, quæ non solum ornamenta corrodit virtutum, sed venenato etiam dente lethale infligit vulnus, non secus, ac obscœna scortatio! Est vana gloria virtutum tumulus, & improborum affectuum fons putidissimus.

17.

Quid superbit homo de cultura virtutis, si hæc nulla potest humana arte urgeri, nullius machinis promoveri, nisi divina eidem accesserit manus: quavis tellurem excolat homo sui cordis, non tamen veræ virtutis semina potest in excultâ terram aratro mortificationum semina jacere, ac serere, nisi eadem munificus Deus suppeditaverit: è cœlo in terras depluunt virtutes, quæ in nobis germinant; nisi enim Deus rorem effunderet suæ gratiæ, exarôceret cor nostrum, nec ullum posset germen producere probi affectus: sicut imber lac est germinû, quod tumentibus è nubium mammillis mulgetur, & è cœlo descendit in campos, ubi foventur semina, promoventur germina, reficiuntur plantæ, vestiuntur frondibus rami, ditescunt fructibus arbores: ita quidquid in nobis pullulat, germinatque virtutis à solo Deo feritur in nobis, à divina gratia fovetur, promovetur, & incrementum subit. Non minùs è cœlo pendent virtutes animi, quàm commoda corporis, eò tantùm discrimine, quia influxus corporis dimittitur per plenum, cum influxus animi non nisi per vacuum; hoc est, cum se ipsum homo evacuat, suam cognoscit inanitatem; nihil sibi tribuit gloriolæ, nilque boni, séque totum vacuum asserit: tunc divinus influxus benefico illapsu in ipsum irroratur, & in tellure vacui cordis sua cœlestis agricola semina jacit, quæ fovet, promovet, quò in flores germinant virtutum: hæc vacuitas cordis magnes est divini influxus, & magnus divinitatis illex: adest Deus ei, qui sibi deest; replet eum, qui se evacuat; qui nihil sibi boni tribuit, sed totum Deo attribuit, hunc Deus suæ gratiæ ditat thesauris, ac bonis omnibus replet: negligenda est umbra vanæ gloriolæ, ut radius in nos divini auxiliij illabatur.

18.

Vitium contrahit ipsa virtus, cum primùm vanæ gloriolæ umbrâ afficitur, quia tunc inficitur, & exarescit, & virtus ipsa partu degeneri scœdum propignat vitium, quod de virtutum abortu prodit obstetricante vana gloria: quod enim coepit in cultura virtutis florere, in vitij vepreto consumatur. Antiochus Eupater Epiphaniis filius pugnaturus contra Judæos in aciem educit centum millia peditum, & viginti millia equitum, cum triginta, & duobus elephantis pugnaciter turratis: Judas cum eo fortiter confliat, viditque Eleazar frater Judæ unam de bestiis loricateam lorice regi, visumque ei fuit, quòd in ea Rex ipse esset, totòque impetu in eam irruit, ut non tantùm populum suum liberaret ab externa tyrannide, verùm, & *acquireret sibi nomen æternum*: penetravit hostium cuneos, plures legiones interficiens à dextris, & à sinistris. Et *viit sub pedes Elephantis, & supposuit se ei, &*

1. Machab. cap. 6. v. 14.

Et viit sub pedes Elephantis, & supposuit se ei, &

occidit eum: & cecidit in terram super ipsam & mortuus est illic. Machabæus Eleazar vir martia virtute fortissimus, & animo intrepidus contemptâ morte ferocior, abjecto clypeo, & utraque manu feriens punctum, cæsim confertissimam pervadit hostium aciem, & cum Elephantum subiret, validiore vulnere, ut eum feriret, tota bestię mole oclusus magis, quàm oppressus; sepultus priùs, quàm mortuus interfectæ bestię contactus mole, hac ruina gloriosè occubuit, suo, ut loquitur D. Ambrosius, *sepultus triumpho*. Verùm licet Eleazarus rem præclare, ac fortissimè gessisset, quia tamen eo sine aggressus fuit audax facinus, quò *acquireret sibi nomen æternum*, totam martiam virtutem unus devenustavit vanæ gloriæ vermiculus; & eadem virtus, quæ stetit, cum caderent hostes utrinque victi; cecidit, & ipsa, cum primùm stetit in animo tinea vanæ gloriæ, cum primùm cogitavit de fama acquirenda, de nomine perennando: obscuravit vana gloria, imò & extinxit, totum splendorem martiæ virtutis, & ipsam gloriam de prostrato hoste delatam ingloriam effecit, & purpuram intecit, quam hostilis cruor ad æternos coloraverat honores: appositè D. Gregorius, hoc idem luculenter edisserit, inquit: *Eleazar in pralio Elephantem feriens stravit, sed sub ipso, quem extinxit, occubuit, quos ergo ipse significat, quem sua victoria oppressit, nisi eos, qui vitia superant, sed sub ipsa, qua subjiciunt superbiendo factum bunt? quasi enim sub hoste, quem prosternis, moritur, qui de culpa, quam superas, elevatur.*

Lib. 19. Mo
val. cap. 13.

19.

Sunt, qui injurias sibi delatas condonant, inimicos beneficijs cumulant, à vitijs se abstinere; sed ad eum finem, ut ab hominibus uberius laudentur, habeanturque eximij christiane pietatis cultores: sunt, qui in manus pauperum pecunias effundunt resonante metallo, non ut proximi opitulentur miseræ, sed quòd popularem inde aulam, & laudem aucupentur, insenturque tumidiores: & isti uno flatu vanæ gloriæ totam prosternunt excultarum virtutum segetem. Sunt, qui lacrymis conscientiam abluunt, quòd peccata deleant; sed volunt etiam oculos exterius madere lachrymis, ne à circumstantibus sicci videantur, & arescentes. Ut inde aliquid enanciscantur laudis, habeanturque viri pietatis teneritudine insignes, ac conscientiæ prorsus emaculatæ: sed dum nituntur lachrymis peccata delere tetro atramento super deterfam culpam, labem inducunt inanis gloriæ, & quòd nituntur lachrymis oblitescere vitij atramento scœdius inficiunt; & isti resorbent, quæ in mare amaritudinis bona projecerant, & ut charybdim declinent, impingunt in scyllam scopulos, & naufragium incurrunt. An non est id suo se ipsos in triumpho tumulare? partam gloriosè victoriâ turpiter perdunt. Non sufficit hostem vicisse, nisi etiam victoria ipsa vincatur, ne vincentem adfultu vanæ gloriæ vincat, ac prosternat; plura enim ab hac inani gloria emergunt virtutum supra, victoriarum neces, ac triumphorum cadavera.

Mc.

20.

Metuenda est inanis gloria, quæ non solum probos corrumpit affectus virtutum, devenustat ornamenta, verum etiam gloriam ipsam è prostrato hoste delatam ingloriam efficit. Hinc Joannes Apostolus nos monet, ut ea caveamus quæ mundi sunt, & præsertim inanem illam gloriam, quam impensius homines exantlatis laboribus, continuatis vigiliis, obitis periculis, pugnisque ad cruentas strages pugnatis nituntur enancisci.

Quoniam omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quasi dicat Apostolus, nolite vestrum affectum in mundum dirigere, nec illi corde adhærere, quæ in ipso splendent bona, umbras spargunt lethales inanis gloriæ, quam cum homines aucupantur, totum obscurant rei præclare gestæ splendorem: quidquid spectandum mundus exhibet suis spectatoribus, aut concupiscentia carnis est, quæ voluptatum illecebris animum aliàs fortem emollit, inconcussum dirumpit, defæctatum coinquinat: vel concupiscentia oculorum, quatenus accendit cupiditatem, qua homines opibus inhiant, & sagunt divitijs affluere, quibus delicijs diffulant; inhiant divitijs, ut vitijs indulgeant: vel est superbia vitæ, quia quæ in mundo sunt, fomenta habentur superbiæ, quæ tumido fastu superbientem extollit, inflatque, ut acriori dolore dirumpatur, quia quæ in mundo sunt non nisi fluxa, ruinosa, caduca bona sunt; imò nec bona, cum nil boni parturiant; sed tantum, si bona apparent, ea fucata sunt, non vera, larvæ sunt, & umbræ honorum. Sed cur Joannes dixit, ea quæ in mundo sunt concupiscentiam esse oculorum? cum fortassis aptius dixisset, concupiscentiam esse divitiarum, honorum, dignitatum, gloriæ, & commodorum; si hæc omnia concupiscunt mundi sectatores; cur Joannes hujus non meminerit concupiscentiæ, sicut concupiscentiam expressit carnis, & oculorum? hujus honorum, ac dignitatum concupiscentiæ non fuerat Joannes oblitus, sed hanc maluit per superbiam vitæ exprimere: *omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ,* hoc est consecrariè ad duo priora membra adjecit cupiditatem honoris, dignitatis, ac divitiarum; est enim hæc concupiscentia ipsa gloriatio, ac superbia vitæ: superbus enim, qui aliquid extra se concupiscit, vitijs omnibus eblanditur, ijsque favet, ac improbos quosque affectus fovet, teste enim D. Bernardo: in Psal. *Qui habitat. Est superbia, & gloriatio, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum erugo, tinea sanctitatis ex remedijs morbos creans, ex medicina languorem generans;* unde vana gloria rectè & ipsa concupiscentia dicitur, cum sit origo vitiorum, improborum affectuum progenitrix, & criminum omnium fomes: ex eo igitur, quod Joannes vanam gloriationem superbiam dixerit vitæ, nervosius expressit malignantem

ejus indolem, quam si concupiscentiam duntaxat appellasset; cum superbia fecunda sit vitiorum omnium mater, & improborum omnium affectuum fons putidissimus.

Vitiorum est gloriatio origo, & virtutum erugo: quia non solum vitijs favet omnibus, eaque fovet; verum & si quid inest virtutis corrodit, ut erugo, ac corrumpit, omnemque infuscat rei benè gestæ splendorem. Amasias Rex Juda administrationem Regni à religione, & obsequiis exhibendis Deo, ac pietate in Joam parentem per insidias occisum auspicaturus, ejus interfectores promeritis affectit supplicijs, quamvis pœnam in filios non extenderet, malens eam æquitate definire, quam ulciscendi libidine præscribere. Repetitæ tamen Israelitarum de Syris hostibus victoriæ, ipsum quoque excitârunt Amasiam ad gloriam ex prostratis hostibus sibi comparandam, alienum sitivit sanguinem; non tantum ut illum funderet, sed quod uberius campum rigaret martium, in quo palmarum segetem demetens nominis claritate, ac gloriâ delatæ victoriæ clarior suis progenitoribus illucesceret. Nec defuit causa belli. Recesserant Idumæi à dominatu Regni Judæ tempore Jorami Regis, habitoque proinde delectu geminis in tribubus Judaica, & Beniamitica conscripsit ex florescente juvena armatorum trecenta millia, ad quas copias adjunxit virorum centum millia, quos Rex ex Israelitis ingenti pecunia in militiæ subsidium selegerat. Parato exercitu cum esset propediem in hostem moturus, accessit Propheta, qui jussit Amasiam Israelitas à signis dimittere; acquievit Rex, qui stipendiarios exauthoravit Israelitas, & patrius duntaxat miles contra Idumæos educitur; magno quidem ob obsequiû Deo præstitum emolumento, quia sicut fuerat Deus belli causâ, ita & comes fuit. Inicitur bellum, inchoatur pugna, utrinque milites magno clamore, signisque infestis concurrunt, nudatis gladijs res geritur, acrius inardescit pugna, utrinque feritur, cæsum, punctum infliguntur vulnera, funditur sanguis, sed tandem favente Deo stat victoria pro Amasia, cujus hostis cruenta clade prosternitur; decem scilicet millibus in prælio occisis; totidemque millibus captis, & ex edita rupe, (quam divinæ litteræ Jecthelem vocant seu obedientiam) in præceps actis.

Sed Amasias ob sibi partam victoriam tumidus, sibi que arrogans gloriam, quæ soli Deo tribuenda erat à religione, ac pietate defecit, & Deum, cui se, suæque omnia debebat suo extorrem exclusit è pectore in idementiæ lapsus, ut victos, debellatosque Deos ex Idumæis asportatos, sibi præ cæli Numine venerandos putaret. Reposuit in domestico larario pudenda simulacra, quibus thura adolevit; quæ flammis injicere, & meliores in usus conflare debuerat: *Amasias post cadem Idumæorum, & allatos Deos filiorum Seir statuit illos in Deos sibi, & adorabat*

1. Cor. 2.
v. 16.Serm. 6. in
Psalm.

21.

2. Paralip.
cap. 25.

22.

2. Paralip.
25. v. 14.

eos, & illi adolebat incensum. Quod scelus plenius fugillans Josephus Hebræus veluti insensatum ait: *Quamobrem à Propheta conventus est mirari se dicente, si vos Deos crederet, qui cultoribus suis nil opis asserre valuerint: neque eos ab Hebræorum viutos prestiterint, sed tanquam ad se non pertinentes cadi, & captivos trahi passi sint.* In eam vesaniam vana gloriatio ex parte victoria Amasiam egit præcipitem, ut verum è suo pectore Deum expelleret, qui arma ad pugnam, animos ad conflictum, & vires ad victoriam suppeditaverat; ita factum est, ut vana gloriatio victoriam dehonestaverit Amasiam, quem & turpissimo idolorum mancipatu corrupit: adeo maligna est, ac perversa vanæ gloriationis indoles, ut quos afficit, non solum inficiat, verum & fatuos, insolentes, ac insipientes reddat: hæc enim vana gloriatio licet in aliis studiis vesania sit, ac perniciosa; in rebus tamen bellicis perniciosissima est, cujus rei frequentissima sunt in utraque historia sacra, & profana documenta, ac proinde sapienter monet Paulus Consul apud Livium: *In secundis rebus nil quemque superbe, ac violenter consulere decet, nec presenti credere fortuna, cum quid vesper ferat incertum sit. Is demum vir erit, cujus animus, nec prospera statu suo efferent; nec adversa infringent.* Amasias antequam vana inflaretur gloriatio hausta ex prostrato hoste, ex parte victoria; à religione in Deum, pietate in parentem & cultura virtutum regni laudabiliter inchoaverat administrationem: sed post partam victoriam cum primum cœpit vanâ gloriâ intumescere, à religione, pietate, & cultura virtutum, non solum defecit, sed & Deum ipsum è suo expulit pectore eò dementia delapsus, ut victos, debellatosque Deos ex Idumæis alportatos castris, ut vera coluerit Numina. Hanc impiè fatuam Amasiam idololatricam expendens Stephanus Cantuariensis appositè ad mores & rem nostram flecit, inquit: *Amasias post cadem Idumæorum Deos eorum statuit sibi in Deos, & adoravit eos. Qui vitia mortificat, ex quibus oritur superbia, nec ipsam superbiam eliminat, similis est Amasia, qui interfecit filios Seir, & adoravit Deos eorum.*

Lib. 43.

In allegor. nos. septim.

23.

Plerique bellum indicunt vitij, muniant se lorica fidei, scuto constantiæ ad retundendos hostiles ictus, caput tegunt galeâ salutis, manum armant gladio justitiæ, & hostes lacescentes, robore mortificationis vitia vel prosternunt, vel fugant, qui tamen licet steterint contra vitiorum assultus; foedè tamen ceciderunt ad primum vanæ gloriæ accessum; ut, qui de cæteris vitijis celebres retulerint triumphos ad unicum vanæ gloriationis flatum prosternantur ipsi, ac profligentur: & hos pares dixeris fatuo Amasiam, qui Idumæos vincens, victos eorum Deos adoravit, & colit; de victis enim vitijis vanam gloriam eorundem reginam verè colunt,

S. IV.

*Nullus est anguis vana gloriatio-
ne deterior, venenum evomit, quò vir-
tutum omnium decora inficit, ac oblite-
rat. Qui gloriam sibi arrogat: in-
juriam Deo irrogat.*

EXcutienda est vana quævis gloriatio, quæ & virtutum decora devenustat, & splendorem victoriæ de prostratis vitijis delatæ extinguit; nullus est anguis vana gloriatioe deterior? suo enim veneno quos afficit, inficit, ac interficit: loquens Christus adhuc de monte ait: *Multi dicent mihi in illa die: Domine Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo demonia ejecimus? & in nomine tuo virtutes multas fecimus? & tunc confitebor illis, quia nunquam novi eos, quam Christi sententiam expendens S. Cyrillus Alexandrinus ait: Non enim probè me quasivisti, nec sanctimoniam splendere voluisti, sed mercatura modo religionem ostentasti, propterea vos non cognovi.* Perniciosa est, ac mala, quæ ex cultura virtutis, & obsequio religionis mercatura instituitur, quæ dum humanas laudes virtutum pretio nundinatur, quæstiuosa virtutum jactura cœlestes deperdit divitias, pessimus est ille mercator, qui plurimum fundit sudoris, subitque laboris, maria traiecit, pericula incurrit, terrarum tractus peragit, eo fine, ut inanem vanæ gloriolæ auram nundinetur, cui per Michæam Prophetam dicit ominis: *Tu seminabis, & non metes: tu calcabis olivam, & non ungeris oleo; & mustum, & non bibes vinum: ingens sanè malum est proprio frustrari labore, & sudores frontis incassum fundere, ac opus, oleumque perdere, quod Stephanus Cantuariensis apud Tilmanum de inani gloria, ac vana laudis appetentia ethicè explicat inquit: Tu calcabis olivam, & oleo non ungeris, seu tu venaberis gloriam, de qua elicetur oleum adulationis, & tamen eam minime assequeris.*

24.

Matth. 7.

Lib. 3. in
Joan. cap. 27.

6. v. 35.

25.

Sunt qui blandè pinguem, ac deliciosè florentem, ac voluptuosè adipantem vitiorum olivam operosè calcant; & tamen quia tanto virtutum sudore nituntur inanem aucupari gloriolam exantlati frustrantur præmio laboris, & concupitâ destituuntur gloriâ: quinimò plerumque ubi putant gloriæ consequi nitores, ferales incurrunt Libitinæ umbras, ut Eleazar Machabæus, qui in prælio elephantem feriens stravit, sed sub ipso, quem interfecit, occubuit: Elephas symbolum ponitur superbiæ, ejus enim natura talis esse dicitur, ut ossa illius juncturis careant, & ideo flectere membra sua nequeat, jugiter stare coactus: tametsi Eleazarus animo imperterritus, manûque armata hostium penetraverit cuneos, utrinque cruentas sparserit clades, & vestigia impresserit victoriæ, quia tamen id egit, ut nomen sibi non amplius

plius interitui obnoxium acquireret, & præceteris Machabæis clarior splenderet virtute martiâ, vanamque in hostium castris gloriam quæreret; in suo triumpho sepultus occubuit, Elephanto, seu superbiâ non tam oppressus, quam sepultus; & superbus vanæ gloriæ quæsitore sub virtutis triumpho devictus cecidit, simulque martiam virtutem, & victoriam tumulavit.

Hinc Magister Christus, suos edocens Discipulos ait: *Cùm jejunatis, nolite fieri sicut Hypocrita tristes, exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes.* Hoc est exterminant facies suas subtractione esculentorum, ut animus vanâ inflatus gloria intumescat uberior; jejunio carnem coercerent, quò futili, ac vanâ aurâ mentem pascant, vires per continuata jejunia frangunt corporis, cùm mentis integritati non consulant; maciem ostentant frontis, qui intus tumorem fovent, eleganter D. Basilius elucidans præfata verba Christi ait: *In hac vita plerique vitam suam velut in proscenio ad ostentationem componunt, aliud in corde gerentes, aliud in specie hominum oculis præferentes.* Noli igitur obscurare faciem. *Qualis es, talis appare: ne te ipsum transfigures in habitum tristem, ac terricum, hinc gloriam, ac laudem aucupans, si videaris sobrius, & temperans.* Macies quam jejunium vultui imprimat jejunantis ob vanam gloriolæ auram inde captandam, non virtutis est character, sed vitii ac superbiæ larva, quæ speciem exhibet quidem virtutis exterioris; sed intus fœditatem tegit vitii.

Non gloria nobis quærenda est, sed utilitas tenenda: hæc duo utilitas scilicet, & dignitas in cunctis Dei operibus inveniuntur: & ex hisce duobus Deus utilitatem homini cedere voluit, servatâ sibi tota dignitate, seu gloriâ, quæ ex artefactis à sapientissimo artifice Deo dimanat, adeo ut creaturæ omnes, etiam anima destitutæ hanc suo Conditori gloriam referant: cœli enim quamvis elingues, adhuc tot clamantibus linguis, quot in ipsis splendens sydera, enarrant gloriam Dei; & creaturæ omnes in id incumbunt studii, quò excellentiam sui Artificis prodant, ut enim scitè ait Trismegistus: *Terra dimensiones, qualitates, quantitates, maris profunda, ignis vim, & horum omnium effectus, naturam cognoscens miretur, adoret, ac collaudet artem, mentemque divinam.* In horum enim corporum adunatione, figuratione, ac proportionata, quoad quantitatem, & permixtionem productione patefecit conditor Deus divitias divinæ industriæ, exprompsitque Arithmeticam, Geometriam, & Musicam divinam, quibus omnia in numero, mensura, & pondere extiterunt. Certè si è sublimi specula singulos posset quis terrarum tractus oculis lustrare, & intueri tellurem hic fluminibus irrigatam, alibi restagnantibus aquis epotam, vel annuis imbribus recreatam, marium divortio in locis

plurimis sejunctam ad commodiorem incedam hominum societatem; redeunte vere herbas enalci, flores adolescere, ridere præta, vestiri gramine colles, species varias herbarum, olerumque, vel agricolarum industriâ satas, vel sua spontè nascentes; arbores foliis, frondibusque ornari, gemmis florum ditescere; & fructuum ubertate hominum, & animalium consulere indigentis, & talem simul fructuum copiam exhibere, quibus non solum inedia arceatur, sed & lassitudini succurratur (quippe oleæ fructus defatigatis medetur corporibus; vinumque modicè potum, animi excutit tristitias, propulsat angores) si præterea avium varios audiret concentus, suaves omnes sentiret auras è floribus exhalantes, eorumque colores arte divina depictos: moxque deflexis oculis ad arbores infrugiferas videret ubique terrarum longè, latèque, protensas sylvas, virentes lucos, sylvestres populos, præcellas tilias, piceas abietes, quercuum robora procerissima, cæterasque id genus materies, quæ non solum præcellas montes, sed & camporum planities radicibus eorum subjectas opacant; procul dubio agnosceret, hæc omnia vel ipso silentio gloriam enarrare sapientissimi artificis Dei, cùm creaturæ omnes unanimes clamant: *ipse fecit nos, non ipsa nos,* hinc Nissenus, hanc cœlorum enarrationem divinæ gloriæ admiratus eleganter ait: *Artificio sum quod in cœlis ex conversionis concentu spectaculum visitur apud peritos munere sumgitur orationis;* quia sapientissimi Conditoris gloriam luculenter enarrat; unde Seneca quamvis Ethnicus admiratus & ipse creatoris sapientiam, & gloriam in artefacto cœlorum ait: *Ipse mundus quoties per noctem ignes suos fundit, & tantum stellarum innumerabilium resulsit, quem non intentum in se tenet? etenim si nocte serena quis eo mentis affectu, quò plures pij ascetæ solent, oculos in cœlum, ac splendentes stellas defigat, descriptas ibi in extimo cortice suspicit paradisi delicias, ut pulchrè adnotavit Ambrosius inquiens: *Si quis, quomodo per Luna, ac stellarum fulgorem calum velut quibusdam floribus coronatum, ita ignis luminaribus micet, intueatur, ut paradiso putet vernante depictum, spirantium rosarum vivis monilibus remittere.* Quamvis igitur, quæ ex creaturis utilitas hauritur, hanc munificus Deus hominibus impertiatur: gloriam tamen, quæ ex creaturis oritur, totam pro se exigit, quatenus creaturæ omnes, & singulæ excellentiam produunt, commendantque sapientissimi artificis Dei.*

Perinde ac pictor celeberrimus imaginem à se delineatam haud difficulter alteri cedit, unum illud suum esse ducens, quod descripsit; Protogenes inveniebat, Timantes faciebat, Apelles pingebat: ita Deus quamvis usum, ac utilitatem sui operis hominibus impertiatur; non tamen gloriam, quæ ex artefacto resultat suum commendat artificem.

26.
Matth. 6.

Homil. 1. de
laudibus je-
junij.
Matth. 6.

37.

Cap. 6. d.
Plepij

Lib. 4. de be-
nific. cap. 13.

4. Homil.
cap. 2.

28.

cem, Idque causæ etiã, cur olim iusserit ita fieri sacrificia, ut cum carnibus, frugibus, panibus simul thus lucidissimum offerretur partitione tam benigna, ut quidquid hic commodi esset, in utilitatem cederet sacrificantium, exigens pro se solum cremati thuris suffitum. Idem nobiscum agit Deus, quod duo inter se mercatores societatem in-euntes negotiorum; uterque suam in negotiatione operam impendit, vel pecuniam expendit; vel unus expensas profundit, alter industriam ponit, ea conditione, ut lucrum ex negotiatione partum, vel æqua dividatur portione, vel iuxta mensuram impositæ pecuniæ; ita tamen ut neutri totum lucrum accrescat, sed utrique sua obtingat portio.

29.

Cap. 1. v. 3.

Hanc Deus nobiscum mercaturam instituit, ac societatem negotiationis in-stituit, cum à Joanne dicamur *societatem habere cum Deo*: eò hæc societas inicitur, ut æterna beatitudo, quasi mercaturæ lucrum obtineatur; sed nec solus Deus, nec solus homo hanc facit mercaturam asserente Augustino: *qui creavit te sine te; non salvabit te sine te.* Hujus negotiationis obeundæ causâ Deus omnes suppeditat expensas; testante Apostolo: *Deus est qui operatur in nobis & vult, & proficere pro bona voluntate*; adeo ut homo solam adferat industriam; & quidquid lucri ex hac negotiatione provenit binas partitur in partes, quarum prima Deo debetur, altera homini: hæc autem partitio ab ipsis fit Angelis tribuentibus gloriam soli Deo, & pacem hominibus: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus.* Deus sola contentus gloria, & honore; quidquid utilitatis, & opum est, homini assignat, ac cedit: recta igitur, & æqua est divisio, quâ ex nostris operibus tota gloria soli tribuitur Deo; & nobis pax cordis, & tranquillitas animi; qui igitur ex re præclerè gesta gloriam sibi arrogat, injuriam Deo irrogat; quia quod Deo debetur sibi attribuit; & alienum surripit invito Domino; mereturque ab hæc de jici societate, privarique bonis universis, quia

Prov. c. 16. v. 4.

Isai. cap. 42. v. 8.

universa propter se ipsum operatus est Dominus: hoc rerum Conditor Deus exigit à creaturis vestigial, scilicet gloriam, quam nulli cedit: *Gloriam meam alteri non dabo*, & quia hoc Dei vestigial nequissimè rapiunt superbi inhiantes inani gloriæ; Deus iisdem resistit, neque patitur hanc sibi inferri injuriam: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Quid? quòd Deus dicatur superbis resistere? & non potius homicidis, avaris, furibus, mœchis, & aliis hujus furfuris viris nequam? An quia hi damnum hominibus inferant; & superbi Dei intentent honori detrudere, cujus gloriam nituntur sibi usurpare? ita est tumidorum hominum ambitiosa vana gloria, adeò superbè, ac temerariè audet, quòd veluti acie instructa Deum injuriosè invadere stultè præsumat; tunc enim humana temeritas Numinis lacessit omnipotentiam, cum ejus audet gloriam

1. Petri c. 5. v. 5.

sibi arrogare, ac Deo derogare, cui propterea injuriam infert, & quidem in honore, seu parte illa, quæ apud homines est cæteris delicatior, & acerbius sentit inflictum sibi vulnus: eleganter D. Ambrosius ait: *Quid igitur (loquens de vana gloria) hoc peccatum potest esse deterius, quod à Dei capis injuria? adeoque scriptura dicit Dominus superbis resistit: tanquam sua contumelia propulsator: veluti quoddam suscepit adversus superbiam speciale certamen.*

In Psal. 118. Orat. 7.

30.

Imò hanc pugnam contra superbientes, vel ab ipso mundi conditi exordio inivit, quòd superbiâ tumidos, suamque nitentes gloriam sibi usurpare prostravit, ac è summo cœlo in imum inferorum egit præcipites. Quòd enim cœlestes spiritus à constantia desciscerent, & è cœlo extorres detrusi fuerint in carceres inferorum culpâ id contigit turbatoris uaius, cui nomen Lucifer, in quem congestum fuerat quidquid ornamentorum spiritualium, quidquid naturæ, gratiæque dotium omnes alii novem ordinum Angeli possedissent, quibus propterea principabatur: sed obfuit Angelo hæc felicitas, quæ aliis profuit. Cùm enim se cognosceret tot ornatum naturæ, & gratiæ dotibus, & supra cæteros eminere, in id devenit dementiæ, quòd ausus fuerit Dei gloriam sibi usurpare, seque illi æquare *Conscendam super thronum Dei, & similis ero Altissimo*, sed ejus superbiæ, ac vanæ gloriæ restitit Deus, qui aliorum spirituum accersito exercitu, cui Michaëlem præfecit, voluit superbientes rebelles punitos, & è cœlo ad imum detrusos inferorum. Cùm scinderentur in factiones defœcatæ ab omni materiæ crassitie mentes illæ Angelorum, melior, sinceriorque pars fuit peracriter in Luciferianos invecta: atrocis hujus prælii dux Michael fuit unus de Seraphinis, qui Angelici sermonis vocibus defertores attonans dixit clamore horribili, simulque minaci. *Quis sicut Deus?* redarguens tumorem Luciferi, ejusque excutiens inanem gloriam. Tenuit prælium mutuis ininitum odiis arbitrio Dei, quo ei visum est, inhiantes suæ gloriæ dignis punire cladibus, & emeritam virtutem præmiis donare æternis. Tum fulminante Numinis decreto fulgur instar è summo cœlo Lucifer cum suis in tartarum præceps agitur, sitque ærumnorum extremus, qui paulò ante Numinis inhians gloriæ parem Deo se facere somniaverat; & cum incensore Lucifero corruunt ejus afflectæ, quos superbiæ, ac vanæ gloriæ procellosus turbo è cœlo dejecit in tartara, & qui *nidum inter sidera posuerunt, detrahi sunt*, & non solum in terram detrusi sunt, sed in flammeum tetræ carcerem, hinc Isaias *Quomodo cecidisti de celo Lucifer, qui mane oriebaris plenus Sipientia, & perfectus decore*, nimirum è venustissima creatura, ac spiritu omnibus naturæ, & gratiæ ornato dotibus, momentò devenit in deterrimum, ac spurcissimum mutatur cacodemonem,

Abdia v. 4.

monem, & unica superba cogitatio plures Angelorum miliones in ætuentes perpetuis ignibus voragine percipites egit. Quis si centum Imperatorum, Regumque filios, unius ob culpam damnari capite, ac securi subijci videret, non attoneretur, ac ingemisceret? Zachariæ cap. 11. *Quia ceciderunt cedri, non ulules abies?* Luc. 10. Septuaginta duo Discipuli ex missione Evangelij prædicandi ad Magistrum reduces, ac lætantes dixerunt: *Eriam demonia subjiciuntur nobis in nomine tuo*: sed Christus eos redarguens objecit illis lapsum Luciferi. *Et ait illis: Videbam Satbanam sicut fulgur de celo cadentem*, hoc est sicut fulgur ingenti vi, ac violenta collisione, magnoque fragore unà cum tonitru per ipsissimas, frigidisque nubes, sibi que adversantes excutitur; ita Lucifer deturbatus è sua in cælo sede ex-tempore violenter, ac celerrimè in imum protruditur tartari, *videbam Satbanam sicut fulgur de celo cadentem*, calus Luciferi fulguri pariat, tum ob velocitatem descentus, cum momento ruat; tum ob brevitatem lucis, quæ vix oritur moritur, & in suo ortu extinguitur, sicque plures ad litteram expendentis textum Lucæ 10. asserunt, Christum fuisse locutum de Luciferi cum suis è cælo ruina, & luciferum fulguri pariâsse, eò quia vanæ gloriæ mole gravatus è cælo ruit, scitè Albertus Magnus fatur: *Superbia sive vana gloria est quasi quoddam fulmen excacans oculos animæ. Sicut enim fulmen quandam brevem claritatem habet; sed tamen teneris creaturis valdè nocuam, ita etiam de superbia, quâ superbi lucere volunt in hoc sæculo per elacram superbiam. Nimirum ambitio, superbia, & vana gloria claritatem quidem præferunt, sed perbreve, & nocuam; sicuti est fulminis claritas, quæ non illuminat, sed excæcat; momento coruscet, sed cæcutiente coruscamine, quo visio deperditur cæli, & cælestis gloriæ fit jaçtura.*

31. Hæc est vanæ gloriæ claritas, quæ fulmineam æmulatur: vitia enim obscurissima videtur quidem valenter illustrare, sed clarescentes virtutes obscurat, & vanæ gloriæ appetentes fulmineo impetu in tartarum detrudit, ac in gehennales torbet favillas. Ita est tinea vanæ gloriæ omnem corrumpit virtutum purpureum ornatum, quapropter vir probus hanc à se tineam excutit, ne quas excolit ipse virtutes, inde lædantur, quapropter Seneca. Ad Christianum potius scribens institutum ait: *Nunquam volui populo placere, nam quæ ego scio, non probat populus, quæ probat populus, ego nescio*: ideo non curavit Stoicus populo placere, quia vix potest placere populo is, cui virtus placet. Conciliari nisi turpi ratione amor turpium non potest, & licet Seneca videatur Christiano coturno vanam omnem excutere gloriam, ejus tamen monitum moribus corrigendis prodest.

Verani de Affectibus Tom. L.

Quòd si puerile dixeris vitium vanæ gloriæ, debet vel maxime vapulare à veterè pedagogo, quò saltem verberibus dediscat intumescere. Matth. 4. postquam quadragintadiale absolvisset Christus in deserto jejunium, & cacodæmon eum vidisset esurientem, selectos à se lapides ei obtulit, non quibus eum saxis pulsaret, sed ut ipsum tentaret, *Ductus est JESUS à spiritu in desertum, ut tentaretur à Diabolo*; qui accedens dixit ei; *si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* An non dæmon astutissimus hinc videretur desipere, dum esurienti non panes, & fercula, sed lapides offert, quos tametsi in panes converteret; non tamen exinde ejus posset divinitatem conjicere, nec hanc inferre ex illa lapidum conversione in panes, potest enim similia miracula & alia majora Deus perpetrare, per instrumenta creaturarum: & plura Prophetæ miracula effecerunt; ex quibus tamen nemo fuit, qui inde inferret, Prophetam patrantem miracula Deum esse. Imò non debisset cacodæmon de Christi dubitare divinitate, nec ambigere eum esse Dei filium, cum Patris de cælo vox in Jordane filium suum illum publicaverit? unde igitur tanta sagacissimi Dæmonis inertia? pulchrè D. Gregorius ait: *Antiquus hostis cum hunc passibilem cerneret, & posse mortem persequi humanitatis videret, omne quod de ejus divinitate suspicatus est, ei fastu superbia sua in dubium venit. Nihil quippe nisi superbè sapuit, dum esse hunc humilem conspexit, quem DEUM esse dubitavit; unde ad temptationum se argumenta convertit dicens: si filius DEI es, dic ut lapides isti panes fiant.* Nimirum sicut insolens vana gloria illum ex Angelo effecerat Cacodæmonem, & superbiæ fastus è summo cælo in imum dejecerat tartarorum; ita nunc arrogantia vana gloria malum tentatorem, & malum imperitè dæmonem effecit, cum ipse licet superbissimus, & proprio fastu tumidus, ita desipuerit; ut cor esurientis Christi intra humanam speciem perstringeret humilitate, nec Deum existimaret, quem tanquam humilem contemptim aspiciebat: cum enim nil Dæmon saperet, nisi superbiam; nilque spiraret, nisi fastum; nilque appeteret, nisi vanam gloriam, ideo dum humilem, & esurientem vidit in deserto Christum, cæpit intus dubitatione mentis pulsari, an revera Deus esset; licet in Jordane vocem audierit Patris, qui eum suum promulgaverit filium. Ad eò cæcutit superbiens vana gloria, ut suos vitiet, depra-

§ V.

Vana gloriola inbiens perverso ambitionis officio gloriam aucupatur, vel in ipso gloria contemptu: quia de ipso vana gloria neglectu tumidus gloriatur.

32.

Quamvis vitium inanis gloriæ cæcuiat, est tamen adeò subtile, ut ibi non censeatur esse, ubi revera stabulatur. Quis crederet etiam in ipso contemptu vanæ gloriæ hoc inanis gloriæ vitium triumphare? pæssæpe vir etiam in asceteriq̃ humilitatis cultor de ipso vanæ gloriæ contemptu vanus gloriatur; non enim eam contemnit, ut omnem à se gloriam abigat, sed ut intus gloriatur de gloria, quæ foris est ipsi contemptui; hoc est ipso gloriæ neglectu, & contemptu, perverso ambitionis officio gloriam aucupatur; gloria ut acquiratur, plerumque spernitur, & ab ipso vanæ gloriæ interitu inanis nascitur gloria: non moritur, sed oritur ex tali contemptu inanis gloria, quæ propterea eos, qui omnem jam pridem gloriam visi sunt proculcasse fortissimè aggreditur: est siquidem inanis gloria fallax suavitas, quæ suos etiam contemptores fallit, tam subtiliter, blandè, ac suaviter eorum subit mentem, ut extincto lumine tutius virtutem corrumpat; nemini enim cenodoxiæ, seu inanis gloriæ vitium parcat, quin & ipsos viros ascetas in eremo summarum cultores virtutum invadit; & quidem ut loquitur S. Basilii leniter, blandè, suaviter, insensibiliter, & antequam advertatur omne bonum, opus inficit, totamque illius destruit pulchritudinem, consumit venustatem, ut moxet D. Gregorius inquit: *sæpe bono operi dum laus humana obviat, mentem operantis immutat, qua quamvis quasita non fuerit, tamen oblata delectat, cuius delectatione, cum mens bene operantis resolvitur, ab omni intentionis intima vigore dissipatur, nam qui bona agere videtur, & per hoc non DEO, sed hominibus placere desiderat, intentionis sua faciem deorsum premit.*

*De constit.
Monach. cap.
11.*

*Lib. 1. moral.
cap. 9.*

33.

Hinc inanis gloria est infructuosus labor, obscura claritas, perpetuus tumor, lubrica sublimitas splendor deficiens, mentita gratia, fucus nitoris, larva honoris, spoliolum arrogantia, elationis tumor, phantasiæ præsumptio audax, mendacium verum, jubar fallum, & fastigium absque base, & fundamento sublime: & tamen nulla est humilitas, quam aliqua gloriæ dulcedo non afficiat simul, & inficiat? est vana gloria, quæ de rebus modicis immodicè turget, idque propterea causæ, cur viri sanctitate insignes hanc pestem omni studio latererunt effugere. Refert Laurentius Surius. Quod cum Abbas Pachomius suos inviseret Monachos; ac eorum, qui texuerant stercas, quemdam fuisse, qui stercas

*Tom. 3. die
14. Maij.*

duas eodem die à se confectas attulerit; cum moris esset, ut Monachi ad otium excutiendum non nisi unam per diem stercam texerent: cumque Monachus, qui in confectioe geminæ stercæ laborem duplicaverat diurnum, speraret, fore, ut ab Abbate ejus commendaretur diligentia, & aliquid inde haberet laudis, & gloriolam ipse hauriret; Pachomius ob vanissimum hoc laudis aucupium seriò ingemiscens dixit: quid putatis mei fratres de hoc nostro fratre, qui diurnum opus sibi duplicavit in duabus stercis una die texendis, cum vos non nisi unam absolvatis? à summo manè ad vespèram diei multum quidem laboravit frater iste, sed omnem suum laborem Diabolo dedicavit, quia humanam laudem divinæ prætulit; & gloriam, quæ soli DEO tota est debita, ausus est sibi usurpare. Cumque Monachum verbis objurgasset gravissimis, iussit ad tumorem abigendum, omnemque vanam gloriolam excutiendam, ut cæteris ad meditationem euntibus, ipse cum suis stercis in humeros receptis & genuflexus cæteros rogaret fratres, ac diceret: Obsecro vos Patres, & fratres; Deum ut mihi miserrimo homunculo parcat exorate, qui duas stercas pluris feci, quam cœlum. Rursus præcepit Abbas Pachomius, ut aliis ad cœnam vocatis iste plus æquo sedulus Monachus incœnatus staret, cum suis stercis in medio triclinio. Sed neque dum satisfactum arbitratus Pachomius, hominem cellæ includi iussit, & quinque totis mensibus solo pane, sale, & aqua parcissimè refici, adjecto gravamine, ut duas singulis diebus stercas flecteret, vetuitque ita clausum, & occupatum ab ullo adiri, aut salutari. Censuit Pachomius his machinis expugnandam esse cenodoxiam, cum aliis sit expugnata perdifficilis; præsertim cum post reliqua omnia vitia expugnata valentius insurgat, & ab ipsis quoque virtutibus suum hauriat incrementum: quòd si reliqua vitia virtutum exercitio enervata corruunt cenodoxia corroborata invalescit petulantior; ut rectè ait Joannes Climachus: *Gaudet spiritus desperatio. De cenodoxia, cum videt vitia multiplicari: videt verò cenodoxia cum virtutem videt augmentari.* 34.

Imò non solum de virtutum gaudet exercitio, sed & de rebus modicis immodicè turgens superbit. Importuno coaxantium ranarum exercitu infestatur Ægyptus, nullus adest locus sive in turbe, sive in suburbio, sive in campo, monte, & valle, in quo non coaxent, saltitentque ranæ prægrandem incolis ingerentes molestiam. Pharaon molestiæ impatiens Moysen accessit, & Aaronem ineluctabilis plagæ authores, eniximque rogat, quòd suis precibus hanc advertant calamitatem: *Dixitque Moyses ad Pharaonem consitue mihi, quando deprecer pro te, & pro servis tuis, & pro populo tuo, ut abigantur ranae à te.* Magna sanè fuit auctoritas Moysis, qui non solum plagam illam

De cenodoxia, cum videt vitia multiplicari: videt verò cenodoxia cum virtutem videt augmentari.

34.

Exodi 8.

Exodi 8.

illam valeret exterminare, verùm & illius exterminandæ tempus arbitrio permittere Pharaonis. Magna quidem Moysis auctoritas, sed major Pharaonis cenodoxia, cum inde gloriam sibi inaniter usurpet, unde credi potuisset deturbatus. Accersendus huc Cajetanus, qui ex hebræo fonte hauriens doctrinam, ita textum vertit, & expendit inquit: *quod in vulgata editione legitur: consiſtente mihi, quando deprecer pro te: juxta hebraum legitur, gloriare super me & dic quando deprecer &c.* Nimirum auctoritatem limitandi tempus exequendi petita tribuit Moyses Pharaoni, & hanc appellat gloriationem super ipsum; quia gloriari poterat Pharaon, quod ipse definiere tempus impetrandi per Moysen à DEO miraculum hoc, seu expulsionem ranarum ex Ægypto. Perpendendum est, quantula res potis fuerit Regem Pharaonem auctoritate potentem, & divitiis affluentem, viribusque præpotentem in vanam erigere gloriationem: tametsi Moyses fuisset ovium pastor, ei tamen indulgenter connivet, & Pharaon rogat, ut de Mosaica auctoritate portiuncula quædam temporis definiendi sibi indulgeatur; & per hoc perhibetur. Rex super Moysen gloriari. Mirum sanè, quod tantilla res præpotentem Regem valuerit ad gloriationem stimulare! an non futilis est, inanis, ac vacua ea gloria, quæ rebus minutulis impletur, & aura turget ita inani?

35.

Abigenda est hæc cenodoxia, seu cupiditas vanæ gloriæ, quæ non nisi futilibus, ac inanibus inflatur; & quisquillis pascitur. Produxit Deus ex humo primum hominem, quem Adamum vocavit, & ex Adami profundè sopiti costa Evam eduxit vitæ, thorique consortem, & hisce plenum dedit regimen cæterorum omnium viventium. Mensam, quâ alerentur, & viverent, eis proposuit totum terrarum latum, ac frugiferum tractum; & super hæc, felicitatem contulit hic calamo exprimendam: condidit enim Protoparentes ad suam imaginem Deus, quibus animum impertivit nulli obnoxium interitui, eumque instruxit non rerum tantum naturalium omnis generis, sed earum etiam, quæ supra naturam sunt, scientiâ, & cognitione, addiditque gratiam, quâ ab ipso ortu Numini grâti, justi, sancti, amici, imò & filii constituerentur; corpus iisdem dedit vividum, robustum, succo vitali vegetum, & humorum fluiditate sanum, ut & membrorum omnium compage, sensuumque perfectione absolutissimum, nulli vulnere, nec dolori, aut ægritudini, ac mortis obnoxium; imò adjunxit beneficium innocentie primigenie, quâ appetitiones omnes, ac affectus utriusque portio inferioris concupiscibilis, & irascibilis non nisi ad nutum moverentur rationis. Pro domo hortum ipsis assignavit ad omnem consitum amantem, qui que erat cujusvis honestæ

Verani de Affectibus Tom. I.

voluptatis, ac deliciarum, vivarium, ubi humus jugi virore ridebat; æris clementia, cœlestisque auræ placidissima temperies arridebat, ut & siderum favor. Hisce præditus Adam animæ, & corporis dotibus, ac ditatus statu, Numinis præceptum sibi injunctum, quo abstineret à fructibus arboris scientiæ boni, & mali, suavis mulieris transgreditur, cumque prævaricationis convictus esset, severam ab æterno Judice in se latam sententiam audivit: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua sumptus es, quia pulvis es, & in pulverem reverteris:* *Genesis 3. 10.* gravis quidem sententia, sed quæ grandietiam temperatur misericordia; cum cognati pulveris per ipsam admoneatur homo; qui cum deliquerit per superbiam, humiliationis alexipharmacum ei præsto esset, quo tumorem coërceret cenodoxie, ac ambitionis excellendi supra humanum fastigium; cum enim per superbiam cecidisset, debuit humili suæ vilitatis cognitione resurgere, ac suæ formationis luto eas obturare superbientis animi rimulas, per quas tineæ vanæ gloriæ mentem lubiit, & virtutes omnes devenustavit. Pulchrè D. Bernardus apud Tilmannum: *Pulvis es, & in pulverem reverteris. Quid gloriaris, ô homo? terra additus es, factus ex terra, ut ipsa tibi sit patria, qua materia fuit. Sed audire, inquis, vellem: Spiritus es, & in spiritum ibis; siquidem etiam spiritus sum: agis hoc non tam substantia, quam culpa, traxit animam corpus in regionem suam; Ecce prævalens opprimis peregrinam. Et licet quodammodo calum sit homo, cœlestibus spiritibus similis, minimè audire mereatur, calum es, & in calum ibis.*

*Genesis 3.**Genesis 3.*

36.

Noverat Deus primum hominem, ad eum vento cenodoxie inflatum, quod vel ipsam ambiret divinitatis portionem; & ideo ne in ipso lutosæ pœnæ squalore consortium cœlestis spiritus arrogantius præsumeret vanæ gloriæ instinctu; occasiones quæ potuissent illi obviare, amputavit, cum dixit, *Pulvis es, & in pulverem reverteris:* quamvis nobilior hominis pars vitæ fuerit spiraculum, seu anima spiritualis cœlestibus spiritibus affinis, non tamen dixit spiritus es, ad spiritum ibis: quia terrenum corpus animam spiritualementem in suam quodammodo regionem traxit, ut scitè D. Bernardus: *Traxit animam corpus in regionem suam; Ecce prævalens opprimis peregrinam:* voluit DEUS in homine adhuc squalore culpæ, ac rigore pœnæ torpente luto suæ originis, & conditionis præcludere vanæ gloriæ rimulas, ne tineæ cenodoxie animum penetrans corroderet quidquid inibi virtus possidet ornamentum, & ne in ipsa ruina amplius de se quidquam sublime præsumeret; pulverulentam materiam, ex qua effectus fuerat ei objecit, in qua velut in speculo propriam intuens conditionem non aude-

ret in posterum amplius intumescere, quapropter non dixit DEUS Adæ *spiritus es, & ad spiritum ibis*, id enim potius intumescendi occasio ei fuisset; sed dixit pulvis es, & in pulverem reverteris, quod tumor ceno-doxiæ disceret hoc pulvere culpæ mederi squalori, & ipse detumescere.

37.

Sunt, qui tumore inflati superbiæ, aurâ duntaxat pascuntur vanæ gloriæ, nitentes præ cæteris excellere, & quæ ipsi agunt plurimi facere. Populus Israelis ex Ægypto eductus impio consilio, aureum, quem conspaverat vitulum, pro Deo colendum proposuit inquit: *Hi sunt Dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti*. Profectò hoc idem peragunt, qui se suorum operum Magistros magnifico circumspiciunt supercilio; & si quid consilio, arte, vel industriâ efficiunt, quasi pro cœli Numine censerent, ac coli volunt, sibi usurpantes eam gloriam, quæ soli DEO tota debetur, cum dicat Apostolus: *Soli DEO honor, & gloria*, quod si gloria soli Deo debetur, quod suum non est, sibi arrogat homo, cum ex suis gestis vanam nititur gloriam aucupari, quod sanè mentis est insanæ, ut eleganter adnotavit S. Valerianus Cimeliensis, & Niciensis Episcopus inquit: *Stultitia genus est, ut cum alijs debeas vita beneficium, tibi adscribas ornamenta virtutum: ecce hic honore exollitur, ille sibi de corporis integritate blanditur; hic divitias labori suo importat; ille scientiam doctrina vigilijs adsignat; O miseri! vacillat humanum studium, ubi non requiritur DEI auxilium: nostrum est bonum velle, Christi verò perficere: totum perdidit, quod laboravit, qui proprijs virtutibus fructum sanctitatis adscripserit*. Ita est, vacillat humanum studium, ubi non requiritur DEI auxilium; nil enim possumus, si divina simus ope destituti, omnis noster labor inanis est; & suo frustratur sine conatus: qui de re præclare gesta gloriam sibi arrogat, injuriam DEO irrogat, quodque illi soli debetur, sibi usurpat. Tametsi excellat quis loquendi energia, pingendi elegantia, pugnandi fortitudine, scribendi claritate, canendi suavitate, si tamen ex hisce vanam aucupetur gloriam stillicidio veneni totam inficit, & corrumpit excellentiæ præstantiam: utilitas quæ ex creaturis eruitur, hanc Deus hominibus cedit, sed tota gloria, quæ ex iisdem oritur, suam vult esse, quia: *universa propter se ipsum operatus est Dominus*: neque hoc vestigial gloriæ, quod ex creaturis singulis DEUS exigit, hominibus vult cedere, cum per Isaiam dicat: *Gloriam meam alteri non dabo*.

Exod 32.
v. 40.1. Timoth.
cap. 1, v. 17.

Homil. II.

Proverb.
cap. 16.

Cap. 40.

38.

Refert Herodotus Agassilem è patria extorrem factum fuisse ea de causa, quia tripodem, quem ipse ludis obtinuerat, Deo non consecraverit, sed donum istuc domum retulisset. Profectò extorres è cœlesti patria fiunt, qui gloriam sibi arrogant, quæ

soli Deo tribuenda est. Is veram enanciscitur gloriam, qui verè nullam sibi gloriam arrogat, nec adipisci studet: qui enim ex præclare gestis gloriam aucupatur, gloriâ excidit. Is dives est, non qui divitiis affluens, adhuc divitiarum inhiat incremento; sed qui sua sorte contentus nulla re indiget: ita is celebris est, & gloriosus, non qui gloriæ æstuat cupiditate; sed qui eam contemnit, ac nihili facit: pura umbra est mundi gloria, sequitur quos fugientes videt; & nunquam eam assequuntur præviam, qui nituntur illam consequi; fugientes sequitur, sequentes fugit; & umbras sequi hominis est umbratilis, non cordati, insaniam laborantis non ratione judicantis: non enim fieri potest, ut quispiam magnus sit, qui ab inani gloria se non præstet immunem.

Hæc est inanis gloriæ indoles, ut contempta mitescat, & blanditiis illecta exasperetur; obest ei, qui ipsi prodest; & illi prodest, qui eidem obest: arma sumit, & eos aggreditur, qui nituntur ipsam aucupari, honoribus eam prosequi; & dum nituntur alij inanis gloriæ splendescere claritudine, hæc ipsos ad ignes pertrahit gehemales, quia ut ait Chryllostomus: *Mater gehennæ est inanis gloria; ignemque illum vehementer accendit, vermemque pestiferum confovet*: & addens causam subdit: *Alia vitia finiuntur morte, hæc in mortuis vires obrinet*. Si enim sepulchra adamus prænobilitum, quique præclaris gestis mundanæ gloriæ inhiarunt, cum viverent; vel sordescentes inter Manium umbras, aliquid inanis gloriæ, quam semper stierunt, ostentant in sepulchris plus æquò sumptuosas, & in quibus vel muta marmora insculptis epitaphiis adiguntur alienam gloriam loqui, quam ipsa non intelligunt. Quid prodest in cinerario sordescente tam ambitiosè quæsitæ memoria? quid è saxi emendicat splendores, qui in umbris jacet squalidus? & plerumque torquetur ubi est, & laudatur, ubi non est.

Quamvis modica sint, quæ peragunt homines, adhuc tamen vanam ex iisdem, nituntur gloriolam extorquere. Audacissima Judæorum arrogantia his à Propheta coercetur minis: *Facti sunt Principes Juda quasi assumentes terminam (scilicet alienum) super eos effundam quasi aquam iram meam, & ego quasi tinea Ephraim, & quasi putredo domus Juda*: quamvis ex sacris Expositoribus plerique censeant, putredinem domus Juda fuisse teredinem ossa, & ligna corrodentem, & de cuius corrosionem intus medulla putrescit ligni; & alij velint, esse ipsam putredinem ex corrosionem invecam; ut ut res est, id unum certum, Principes Juda rapinis pauperum gloriosos, & inani gloriâ arroganter tumidos esse putredine mulctandos, nisi fortassis humiliter sapiant, & animi demissione calamitatem detorqueant: eos verò ambitiosâ elatione enutrios de in-cunda

39.

Homil. 17. in
Epist. ad
Rom.

40.

Osæ cap.

enda adhuc putredine gloriam insolenter aucupari: hoc est, qui inani gloriam arroganter intumescunt, multa puniendi sunt putredinis, nisi detumescerent, ac resipiscentes humiliter sapiant, & animi demissione calamitatem declinent, quæ ipsis imminet: eos autem esse putredini tradendos, qui de ipsa adhuc ineunte putredine gloriam aucupantur: scitè Tertullianus de malignè penitentibus appositè ad rem nostram interpellans illos ad desiderandum ex pristinis aliquid gloriæ ait: *Velut poma, cum jam in acorem, vel amaritudinem senescere incipiunt* (seu putrescere) *ex parte aliqua tamen adhuc ipsi gratia sua adulantur*. Sicut enim poma cum jam putrescere incipiunt, & acore, ac amaritudine infici, cum tamen nondum putrescerint, adhuc partem aliquam retinent, quæ pristinum saporem servat, nitoremque retinet antiquum, de quo adhuc poma putredini mox tradenda gloriantur: ita qui mundanam gloriam nituntur enancisci per gesta, quibus putant, aliquid nitore in ipsos derivari: non nisi de portiuncula, quam credunt nondum putredine corruptam, perinde gloriantur, ac poma, quæ ut ait Tertullianus, in acorem, vel amaritudinem incipiunt senescere, ac putrescere: quod si poma ipsa loquerentur, hæc proferrent verba; quæ in nobis superflua modica hæc pomi portiuncula nativum, ac incorruptum suum servans nitorem satis indicat, qualia nos intus in medulla, & foris in cute fuerimus: nimirum visum depictis coloribus alleximus, & gustui dulcorato sapore arrisimus. Quidni putre pomum, ac in sui squaloris ignominia tumide superbiens vanam aucupatur gloriolam, quam arroganter præsumit invenisse: nimirum vel in ipsa putredine adhuc rimulæ vanæ gloriæ patent: & homo assuetus cenodoxiæ indulgere, tametsi putredini extradatur in sepulchro, & vermibus absumatur corrodentibus, adhuc de sui squaloris ignominia aliquid nititur gloriolæ aucupari, & cum non possit ampliùs ipse corruptus putredine loqui, id munus lapidi injungit sepulchrali, ut qua arte, vel scientia, aut officio excelluerit, qui ibi tumulatur, posteris illac transeuntibus enarret; an non id perinde dixeris esse, ac ex portione aliqua, ex putredinis contagio superflua futilem extorquere gloriam? cum jam squalidus jaceat, ac putrescat in tumulo, adhuc de nitore pristino sibi adulantius eblanditur, præsumitque arroganter eam in putredine enancisci gloriam, quæ & ipsa putrescens male olet in sepulchro: *Et quasi putredo domus Juda*, quæ suum in captivitate squalorem inanis gloriolæ aucupio adnititur delinire.

Quid ni? improbi non solum vitorum fomites nefaria quærent solertiâ, sed ipsi inventis triumphant, ut enim ait Salomon Proverb. cap. 2. v. 14. *Exultant in rebus pessimis*, ille plurimum gloriatur, ed quia absque capitis læsione laxiori haulu plures possit spumantes vino calices exficcare: alius

ex eo putat posse gloriam aucupari, ed quia plus cæteris possit stomachum ingestis elculentis onerare: sed isti non gloriæ propriæ consulunt, sed Zabulo sacrificant.

Refert Cyprianus de aleatoribus, Zabulum primum aleam invenisse, & huic fuisse statuatam consecratam, cujus in gremio tabula inspicietur lusoria, in qua vellet sibi ab aleatoribus sacrificari, antequam ludum aggrederentur: tales sunt improbi, qui non solum vitorum fomites quærent, sed ipsidem etiam triumphant. Nullus quasi est, qui propriè non studeat gloriæ in negotijs: ab illo nil frequentius auditur, quam id meæ debetur prudentiæ, meæ fuit vigilantia; meâ si fuisset negotium ope destitutum, statim corruisset: in bello passim strategus sibi victoriæ gloriam arrogans ait, nisi tale consilium ductoribus dedissem exercitus; nisi copias quavis disruptâ morâ provocassem in hostes, milites ita direxissem, nunquam victoria ex nostra stetit parte: in officinis ait artifex, neminem novi mihi in hac arte parem, opera mea, quanti à peritis fiant, satis exploratum habeo. O somnium in rebus fluxis inane! quid inanis gloriolæ illicio inanius? scitè Syracides de vanissimis hisce ostentatoribus. *Vana spes, ait, & mendaci. Eccl. cap. 34. v. 1. am viro insensato: & somnia extollunt im-*

prudentes.

S. VI.

Exaggerata hominum laus, vanissima est fr. 10; & vana mundi gloria fumus, qui sicut ex alvearijs apes mellificantes abigit: ita in homine probas excussit affectus, mellificio incumbentes vir-

sum.

Quid aliud hominis laus est, quam vanissima fraus? quid mundi gloria, Principum favor, hominum honor, aliorum commendatio aliud est, quam ventus, aura, flatus, bulla, fumus, vanitas, ac merum somnium? quapropter Apostolus scribens, ad Galatas ait: *Si quæ existimat, se aliquid esse, vñ nihil sit, ipse se seducit*: quando rustici ex alvearijs mella colligunt, tunc fumo apes abiguntur, ne suis aculeis manus vulnerent mella furripientium. Quid aliud fumus prodit, quam vanam gloriam? hunc fumum nititur cacadoemon immittere, quod mella bonorum operum diripiat, & nostras nobis furripiat opes: appositè D. Basiliius in Asceticis: *Odium, quo apes fumum prosequuntur, eos significat, qui Deo mellificant, re nulla aquè offendi, quam humanarum laudum fumo; ideoque hunc fumum debemus à nobis abigere, ne tartareus hostis mella nostra furripiat, ne si quid studia nostra præferunt splendoris, is infalsetur. Tametsi potuisset omnipotentis artificis Dei manus totam mundi fabricam, & molitionem uno*

K k k k

ab-

absolvere momento, fatius tamen censuit certis dierum intervallis creaturas è suo nihilo traducere ad lucis usuram, & proprijs venustare naturis, ac dotibus.

44.

Prima itaque die condidit Deus è nihilo coelum empyreum ab splendoris, & lucis copia sic denominatum, èstque augustissima Divinitatis sedes, Beatorum domicilium, in quo innumeræ Angelorum miriades divinas concinunt laudes. *Dixitque, Deus fiat lux, & facta est lux.* Rectè sapientissimus artifex Deus mundi fabricam inchoaturus in sui opificij propitium auspiciam lucem statim accendit, ne quicquam nisi in luce postea fecisse videretur: sicut, quæ mala sunt opera dicuntur in tenebris fieri; ita quæ bona sunt non nisi auspicio lucis prodeunt; bona erant cuncta, quæ rerum Conditor fecerat; præviam videbantur lucem exigere; cuius beneficio statim paterent, sed cur solem lucis fontem, à quo reliqua in cælis sydera suos hauriunt nitores; & lunam splendidam noctis lampadem, accendere die quarta distulit; prima enim die coelum condidit empyreum, & Angelos à quavis materiei crassitie defœcatis, terram quoque & aquam traduxit ex nihilo, ac in unum commiscuit terraqueum globum, & nullum tum rerum ornatus vilebatur, sed statim imperio divino lux quædam in aquis cœpit coruscare, suumque nitorem per longa, ac lata diffundere spatia.

45.

Secundo die, quem lux illa rudis, & imbecilla ei similis, quæ splendet, cum abeunte nocte diluculum instat, illustrabat; orbis cœlestes existere sunt iussi, medij inter aquas superiores, quas crystallinas vocant, & inferiores, seu elementares nullis nondum syderibus illustrati, sed medio interstitio suspensi inter aquas hærebant, nulla externa incitatione agitati.

46.

Die tertio sublatâ aquarum, ac telluris confusione terram in speciem magni orbis glomeravit, & aquæ in ejus cavernas recedere iussæ sunt, & vel fluctuare in pelago, vel currere in fluminibus, vel quiescere in lacubus, ac stagnis: & terra suscepto divino mandato germinandi, cœpit statim herbas, & fructus profundere; arbores vilæ sunt foetibus gravidari, campi segetum maturitate flavescere; fluminum ripæ mira stirpium varietate vestiri: non quidem ut modo contingit, campos non fluctuare segetum copijs nisi aratio sationem, satio occationem, occatio sarritionem, plantatio putationem præcesserit, sed omnia hæc conjunctim, & eodem tempore proruperunt, adeo ut plantæ, & arbores simul radices egerint, incrementa subjerint, in ramos se dilataverint, foliorum ornatu se vestierint, & fructuum copiâ ditescerent.

47.

Quarto igitur die tantum accendit reum Opifex Deus, diurnam mundi lampadem in sole, & nocturnam in luna, & reliqua sydera, quæ veluti gemmæ collucent; vel florum instar vernant, ac paradisum ex-

hibent vernantibus renitentem rosis: *dixit autem Deus, Fiant luminaria in firmamento caeli, & dividant diem, & noctem, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos, ut luceant in firmamento caeli, & illuminent terram, fecitque Deus duo luminaria magna; luminare majus, ut præset diei, & luminare minus ut præset nocti, & stellas.* Sed si lux quævis à sole dimanat, perinde ac rivulus quivis à sua scaturit origine, cur non nisi quarto die solem mundi lampadem, & cuiusvis lucis fontem accendere distulit, & non prius hæc duo luminaria statim primo die condidit, ut noctem dividerent, ac à die distingerent? cur triduo antequam solem conderet, & communem mundi lampadem accenderet, lucem duntaxat rudem, & imbecillam præmisit? si lux à sole, perinde ac rivulus à fonte dimanat, cur voluerit, effectum suam antevertere causam, & mundo prælucere? èstque dubitatio, quæ diu pulsavit Theodoretum, qui ait. *Luminaribus creatis ad quid prius facta est lux? Quod si sapientissimus mundi Opifex Deus, cum primum unumquodque viventium produxit, cognatam eidem indidit virtutem, quæ suas exereret vires, suosque produceret effectus; cur maluerit effectum solis suam per triduum præcessisse causam? respondet Theodoretus: Igitur lucem creavit rudem, & imbecillam prima die, & luminaria magna quarta die, quemadmodum ei libuit.*

48.

Putarim voluisse Deum, ut solis creationem præcederet lux, quæ è cœlo empyreo cœpit prima die in aquis coruscare, & sequè per longa, ac lata spatia diffundere; ne sol unquam inaniter gloriaretur de primigeniâ lucis origine; & ne de proprio nitore, tanquam de re sua tumidus superbiret, sibi quæ fulgendi gloriam arroganter usurparet: hæc vanæ gloriæ, ut præcideret Deus, ac amputaret incitamenta, *si quemadmodum libuit, lucem creavit*: non quia timeret Deus solem potuisse de suo lumine inaniter gloriari, ne tumidè superbire, cum ipsum nullus superbiæ tumor inflet, nec affectus vanæ gloriæ pulset, sed ad hominum eruditionem, ne de proprijs dotibus gloriarentur, nec de qualitatibus sibi inditis superbirent, sed satagerent omnem præcideret vanæ gloriæ captandæ occasionem.

49.

Hinc cum exul Abrahamus è patrio solo peregrinaretur in Gerara Regia Palæstinorum urbe, & dixisset de Sarâ uxore sua, *Soror mea est.* Misit statim Abimelech Rex Geraræ Aulæ Procures, qui Saram lectissimam fœminam corporis venustate, vultus pulchritudine reliquas omnes præcellentem fœminas ad se ducerent: cumque putaret Rex non uxorem, sed sororem esse Abrahami voluit, sibi sociam habere à thalamo: sed adfuit Deus per somnium Abimelecho, & castæ fœminæ stuprum præproperè prohibens severissimis etiam suppliciorum minis injunxit Regi, ut Saram intactam restitueret

tueret Abrahamo. Obsecutus Rex Numi-
nis præcepto abstinuit à Sara, quam honori-
bus duntaxat est profecutus, eamque ad Ab-
rahamum muneratam mille argenteis remi-
sit. *Ecco mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes, qui tecum sunt.* Plura, & pulchra ingeniosè excogitârunt sacri Interpretes in hoc Saræ velamine expendendo, præ cæteris Abulensis ait: *hoc erit tibi in velamen oculorum. Id est, de illis mille argenteis emes unum velamen: & quia mulieres honesta maxime virgines velant vultum suum, ne videantur; ideo vocatur velamen oculorum.* Sed si Deo revelante, & populo promulgante jam confiterat Abimelech, Saram non sororem, sed uxorem esse Abrahami, ut fama tota urbe populariter percerebuit, cur Rex mille ei argenteos dedit, quibus velamen sibi compararet oculorum? si velamen tessera erat, ac signum virginitatis; & Sara non ampliùs virgo, & puella erat, sed uxor Abrahami, cur voluit Rex Saram virginitatis signum, ac inculpatæ pudicitie symbolum sibi emere, ac usurpare? an quia Abimelech à Saræ amplexu, tactuque omninò abstinerit, ac intactam, & profus incorruptam eam ad Abrahamum remisit, & ab Aula dimiserit? nimirum quò suam Abimelech proderet continentiam, Saram perinde dimisit, ac si virgo fuisset aulam ingressa, quia talis etiam fuisset egressa, nullo constuprata regio amplexu. Vel fortassis, quia cum Aula Procères ad Regem duxissent Saram foeminarum pulcherrimam, sinistra in populo suspicio exorta fuerat, quâ innocentia foeminae, & Regis lædebatur virtus, per inconsultam linguarum garrulitatem, voluit Rex hoc velamine tegere, ac protegere Saræ pudicitiam; immo & extergere, si qua in populo orta esset prava cogitandi occasio: non nihil fortassis deventustata fuit Sara, cum valde tenera sit in venustioribus foeminis honestæ vitæ valetudo, quamvis ut scribit D. Hieronymus, *Non sit facile malum de perfecta aetate credendum; quam vita præterita defendit, & honorat vocabulum dignitatis.* Proni sunt, ac proclives homines ad insultandum alienæ famæ nitorem, ideòq; Abimelech, ut famæ consulere fortassis læsæ Saræ ex sola aura palatij, pretiosum eidem faciei velamen suppeditat, quod est honestæ foeminae ornamentum simul, & virginitatis notamentum; sed Sara sibi bene conscia pudicitie servatæ, hoc non legitur adhibuisse velamen, quia cum esset ornamentum virginum aliquid fortassis, inde potuisset vanæ gloriæ haurire; maluitque propterea velamen non admittere, quam animi demissionem amittere: ornamentum velaminis exclusit, ne vitium vanæ gloriæ accerseret, ac velamine obtegeret. Virtus enim sua gaudet simplicitate, neque adscititium, ac affectatum ullum cupit ornatum, neque se ipsam prodere.

Hinc Magister Christus quamvis nunquam provocaverit Auditores suos ad vultus hilaritatem, nec multò minus luxum ullum iisdem suaserit, permisit tamen, imò præcepit jejunantes ritu Patrio unguentis illiniri, quo jejunium dissimularent. *Ungue caput tuum, ne videaris hominibus jejunans,* hoc est odore, ac nitore vultus jejunium tegas, ne homines observent abstinentiam, quâ carnis coërces insolentiam. Pharisei enim, cum jejunarent, omnia sibi signa hilaritatis, præcidebant, & omnem interdicebant lætitiâ, quo omnibus testatum facerent, se mundi voluptatum contemptores esse, & luctuoso, asperoque jejunio operam dare. E contra Christus jubet, ne jejunantes quidquam de consueta vitæ ratione immutent ad ostentationem jejunij, quin potiùs pro more regionis injungit, ut caput ungant, sint læto vultu, ore hilari, fronte serena, ad occultandum jejunium, ut secreti, ac sinceri operis præmium referant jejunantes, Sara à pristina noluit recedere incedendi consuetudine, ut velamine ab Abimelech sibi dono dato respuit, ne per ostentationem exultæ continentie, & castitatis, vitium vanæ gloriæ intus irreperet, & quod foris virtutis proderet nitorem, intus foedam contraheret vitij turpitudinem. Ne igitur alij nostram laudent continentiam, hanc potiùs præ nobis feramus cautelam, quia sæpissimè virtutum officia prodere, est illa perdere.

Qui per loca proficiscuntur malè tuta, ut quod secum deferunt aurum, custodiant illud in calceis, caligis, cingulo, toraci, pileo insuunt, quin plerumque etiam in baculo recondunt, imò & in stomachum, ac ventrem etiam demittunt, ut olim Judæi Hierosolymis in obsidione illius urbis. Quid ni ne metallum amittatur, cum aliquid in se pretij præferat, summis custoditur cautelis; abditur ne ullum detur signum, quod adsit, ait enim D. Gregorius. *Qui in itinere depreddari formidat, abscondat, necesse est, bona, quæ portat.* An non quovis auro est virtus pretiosior? hac enim cœlum emimus, & illo non nisi terrena, ac fluxa nobis comparamus; virtus animum ornat, cum aurum non nisi in extima corporis superficie, & in vestibus splendet. Quòd si virtutis pretium, quo Regnum ipsum cœleste nobis emimus, longè excedit pretium auri, quo non nisi fluxa coëmimus; cur non solertiores sumus, ac cautiores in virtutis cultura, & in ejus tuta conservatione? præsertim cum ubique locorum mundus, caro, & cacoæmon eidem insidientur? Officia virtutis exponere oculis, auribusque alienis, perinde est, ac furibus, ac itinerum grassatoribus aurum ostendere.

Idque causæ, cur Ezechias suos perdidit thesauros, quia nimirum eos ostenderit, quapropter Christus. *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua.* Incultodita

Genf. 20.
v. 16.

100

Matth. cap.
6. v. 17.

51.

Lib 8. Moral.
cap. 30.

51.

Matth. cap.
6. v. 3.

vir-

virtustuta non est; quoties alijs patet, in discrimine versatur, quapropter monet D. Hieronymus contra Luciferianos. *Conveniat uniuersique cor suum, & in omni vita inueniet, quàm rarum sit fidelem animum inueniri, ut nihil ob gloria cupiditatem, nihil ob rumusclos hominum faciat, qui enim suum propalat jejunium non Deo jejunit, sed sibi, qui virtutis est jejunus, sit opere bono vacuus; qui manum extendit pauperi, ut ab adstantibus observetur, Deo non scenerat, sed vanam sibi pecuniã illã emit gloriam, quã opus bonum perdit: affinia sunt virtutibus vitia, & præsertim istud vanæ gloriæ, quod cum velamine virtutis satagat suam tegere turpitudinem, eam prodit, splendore ejusdem, & quo occultius affectat, quis vitium obtegere, illud manifestius prodit, quia ut scitè S. Gregorius. *Peccatum peccato addit, qui culpa, quam fecit, patrocinia adjungit defensionis: appetens vanæ gloriæ in id incumbit studij, ut velamine virtutis suum tegat vitium, superbus enim exambit, se magnanimum credi; prodigus liberalem; avarus solertem; temerarius fortem; ambitiosus solertem; inhumanus justum; timidus cautum; & humana ambitio vanæ gloriolæ insolenter candidata satagit ornamento virtutum vitij exornare turpitudinem, sed dum virtutum famæ adlaborat, vitiorum sceditatibus pronius militat, ac sollicitius studet. Scitè Joannes Sarisberienensis Carnotensis Præsul prolapiam describens vanæ gloriæ ait. *Si quempiam inanis gloria stimulat, necesse est, ut per abrupta vitiorum præceps ruat. Hoc est autem, quod nobile censetur vitium, adeoque humana fragilitatis demulcet ingenium, ut vix sit, vel à præclaris mentibus alienum; nam Fortium nobilem habet, suæque dispendij processum nescit, antequam à fastigio corruat, quod optavit. Nam & de se invicem vitia oriuntur. At inanis gloria etiam in virtute originis sua figit radicem: in quo enim quis præ cæteris pollet, in eo nisi adsit moderatrix gratia facilius intumescit. Vix tamen est, qui vanæ gloria non insistat, & eam, quæ ab hominibus est, non concupiscat laudem. Ad hanc alij virtute, alij virtutis imagine, alij natura, & fortuna beneficio proficiscuntur.***

Rari sunt, qui vanæ gloriolæ appetentes non satagant eam ab hominibus, vel virtute, vel virtutis imagine, vel naturæ, aut fortunæ beneficio sibi comparare; & propriæ gloriæ adeo sunt homines amantes, ut vix pati possint ab alijs sperari: testem accersitum volo Saulem Regem: arma moventibus Philisthæis pro inveterato odio in Hebræos, non dissita locarant inter se castra Hebræi, & Philisthæi, utrinque in colle parati ad pugnam, si fortassis hostis in vallem interjectam conferturus certamen descenderet, quod mutuis clamoribus crebrè poscebatur. Jamque quadraginta effluerant dies, cum

bellum magis duceretur, quàm gereretur, neutris martis aleam tentantibus: tandem ex Philisthæa gente prodijt Goliathus statura gigantea, armisque robori paribus ferox; hic in valle interjecta voce truculenta ad pugnam provocavit, si quis ex toto Hebræorum exercitu auderet prodire, ac in singulare descendere certamen, ac de imperio utriusque gentis dimicare: cumq; insolenti arrogantia, ac barbaro factu minas spargeret, & convicia proferret in Hebræos, nullus ex istis fuit, qui in vallem descenderet pugnaturus contra Goliatum, tamen si à Saule Rege non solum tributorum fuisset immunitas promissa, & divitiarum ingens congeries, verum etiam & regis filie nobile, ac splendidissimum conjugium ei, qui ad ineundum singulare certamen permoveri pateretur; quippe gigantis truculentia, & corporis in hostili provocatore vastitas terrorem omnium animis incusserat.

Eo tempore David, qui paulò ante ex aula Regis Saulis, ubi Psalterium cegerat, ad sua fuerat pascua remissus, reversus ad fratres missus à parente cum comæatu, rurisque munusculis ad Tribunum perferendis, audità Goliathi ferociã, & insultatione, qua Hebræos laceffere non destiterat; & observatã trepidatione in Hebræis timore percitis, abstersurus suæ gentis dedecus, secum cogitavit periculo suo cæterorum pudori consulere, ac velle contra Goliathum ad singulare certamen descendere: quod cum advertisset Eliabus fratrum natu maximus iussit, eum cum objurgatione ad sua pascua reverti, ac inconsultam ferociam in tuendis gregibus in reliquos prodere Opiliones, ac relinquere arma viris. Sed David licet adhuc adolescens ab incepto non destitit ausu, vires, animosque suggerente Numine, imò ferventiùs se sentit desiderio æstare, Martemque tota præcordia spirare; quod cum ad aures Saulis Regis delatum fuisset, adolescentem accersivit, cui imparitatem objecit certaminis, ut & inexpertam contra militem veteranorum militiam; sed David subridens respondit acriora à se fuisse in sylvis inita certamina contra rugientes leones, aliasque ferocientes belluas formidabiliores Philisthæo gigante, cujus bellica virtus magis in lingua esset, quàm manu: hac delectatus Saul responsione, animique magnitudine pugnam poscenti permittit: & ut humana præsidia cum divinis nece-teret, armis depromptis ex suo armamentario jubet adolescentem muniri, magis tamen id patientem, quàm optantem; cum præmunitus jam esset Numinis fiduciã, quovis ferro, & chalybe firmiore ad retundendos hostiles ictus, & ad palmas ex inita pugna legendas; quapropter depositis ferreis munimentis, armisque, quibus magis gravabatur, quàm ad prælium excitaretur, secum tantum tulit baculum, peram, fundam, & lapides de proximo selectos

cap. 6.

Lib. 12. moral.

Lib. 2. Polit. cap. 2.

53.

54.

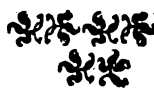
geram, fundam, & lapides de proximo selectos torrente, & ita Numinis obarmatus fiduciâ descendit in vallem contra Philisthæum, scilicet inermis quoad humanas vires, & absque ullo dimicationis apparatu.

Cumque Goliathus Davidem contra se venientem inspiceret inermem, indignabundus iussit e conspectu abire suo imbellem canem, nisi statim mallet pedibus proteri, corvisque dari in pabulum, sed David animo, & lingua retundens Philisthæi convicia post velitationem verborum, ad decretorium se accingit certamen spectantibus utrinque e proximis montibus exercitibus varia exspectatione suspensis, quia Philisthæi de parta jam victoria quasi voce hilari epinicia sibi canebant: cum e converso ex Hebræorum exercitu potior pars temeritatem damnaret adolescentis, cum alij incertæ fortunæ aleam committerent certaminis. Jam Goliathus toto corpore cataphractus adolescenti obviat ore minans, & manu hastam vibrans; sed David raptum e perasilicem illicò fundæ imponit, quam ictu tam destinato librat, ut excussum silicem mediæ Philisthæi fronti infigeret, caput infringeret, eo impetu, ac conatu, ut fracto cerebro excussus silex fixus hæreret fronti: & gigantea moles prostrata caderet victa, & simul instar bovis, icta in fronte; tunc David celeri pede ad prostratum cucurrit Goliathum, & detracto gladio, educòque ex adversarij vagina prostrati hostis caput amputat, quod pro opimis spolijs ad Regem defert Saulem in symbolum delatæ victoriæ.

Hoc spectaculo cum uno Goliathi corpore ceciderunt etiam animis Philisthæi, qui in effusam mox se fugam dedere persequentibus tamen Hebræis, qui erectis animis terga fugientium inflicis vulneribus, cædibusque cruentis percussere, & fugatis, cæsisque hostibus, reversus in civitatem victor exercitus, lætitiâ gestiens, spolijs dives, triumphum egit pro parta tam insigni victoria, in quo Saul Rex cum Jonata, ac reliquis filijs curru regio sublimis vehebatur Regio diademate coruscus, sequebantur alij militiæ Duces, quos inter adolescens David author publicæ lætitiæ vestibus, & armis Jonatæ refulgens. Ante currum plurima Philisthinorum præibat turba sonante compede vincita, ac in bello victa. Huic agmini triumphali obviam ex urbe prodijt plenus Hebræarum puellarum chorus festivis cantibus, ac choreis viatores salutantium, & epinicium adolescenti Davidi occinentium. *Et præinebant mulieres ludentes; atque dicentes: Percussit Saul mille, & David decem millia.* sed ut felicitatis comes est invidia, iratus est Saul, cui displicuit puellarum plausus, idque causæ fuit, ut non rectis oculis Saul amplius Davidem aspiceret, imò & modis

omnibus eidem cædem moliretur. Præcæteris sanctis PP. S. Joannes Chryostomus in homilia de David & Saul multis philosophatur, ac subtiliter pervestigat hanc præconcepti odij in Saule causam contra Davidem: cum enim debuisset Saul sua se fateri sorte contentum, quod puellæ ei mille attribuissent, cum ipse nil victoriæ tribuisset; eò quia forsitan talis in Israël percubisset fama ingenio evulgata regiæ adulationis; nihilominus cum nil egisset Saul, cui aliquid victoriæ potuisset tribui, adhuc indignatur, eò quia puellæ psallentes illi tantum mille tribuerint, & Davidi decem millia attribuerint, appositè S. Chryostomus ait: *Etenim si Rex ad bellum finiendum, vel paululum aliquid momenti contulisset, rectè tunc dictum fuisset Saul in millibus, David in decem millibus. Quòd si ipse quidem pavidus, ac tremens domi sedit in singulos dies mortem expectans, hic autem totum facinus peregit, an non absurdum erat, eum, qui nihil ad depellenda pericula contulerat, ad id indignari, quòd hic plus laudis tulisset? nam si indignandum erat; Davidem potius conveniebat indignari, quòd cum solus totum gessisset, alterum haberet laudis participem.*

Sed hæc Saulis indignatio non ab alio fonte scaturijt, quàm ab appetitu, ac siti vanæ gloriæ, cujus, cum esset Saul appetens, totam sibi tributam laudem voluisset; adeò sunt Principes gloriæ, ac laudis appetentes, ut vel alienas laudes sibi usurpare exambiant; neque facinoris unice patratorem in elogij consortium admitti sustineant. Vox illa adgratulantium puellarum: *percussit Saul mille, & David decem millia*, scintilla exitialis fuit, quæ odiorum excitavit incendia, quòd si ut vulgata fert parœmia: *nullum sine sale sacrificium*: ita & nulla sine invidia felicitas; nunquam est ignis sine suo fumo: mellis dulcedinem, & rosarum fragrantiam sparserat triumphus iste, quo gaudijs, & gratulationibus faustis omnia resonarent; sed repentinos fellis imbres effudit livor, qui & omnem diei hilaritatem corruptit, & animorum serenitatem foedavit. Adeò vana gloria alienæ invidet laudi, ut eam proprium censeat dedecus; adeò malignantis est naturæ, ut alienum corrumpat splendorem, quò illustrior ipsa eniteat: sibi que velit tribuere, quòd alteri ex generoso virtutis studio debetur: hinc non mirum, si quem vana gloria pulsat, præcipitem in plura scelera agat, & vel in ipsa adblandientium laudum malacia naufragium apparet.

Homil. de
David &
Saule.

57.

1. Reg. 6.
11. v. 7.

S. VII.

*Est inanis gloria scopulus, in quem
illisa virtus, vel naufraga perit;
vel plurimum patitur
detrimenti.*

58.

Estinanis, & futilis gloria, immanis scopulus, ad quem, homines impingentes, vel naufragium, vel saltem plurimum inde patiuntur detrimenti: & rari sunt nautæ adeò periti, qui satis caveant, ne navis ad hunc illisa scopulum naufraga pereat. Versicolor est vana gloria, pluresque induit formas, ac diversa nomina, quibus suavius eblanditur, & lethalius vulnerat: idque causæ, cur moneat D. Basilii viros ascetas, ut hanc caveant blandulam sirenam, quæ voce allicit, ut manu interficiat, ait D. Basilii. *Fugiamus dulcem spiritualium operum expoliatricem: jucundam animarum nostrarum hostem, tineam virtutum, blandissimam bonorum operum depradatricem, eandemque mellis illis, veneni coloratricem:* vocat D. Basilii vanam gloriam dulcem spiritualium operum expoliatricem, quia deceptricem æmulatur Dalilam, quæ humanissimis blanditijs Samsonem viribus exuit, hostibusque objecit. Est etiam ex sententia Basilij vana gloria, blandus, ac jucundus animæ hostis, quia eò gravius lædit, quò blandius delectat, & ut ait D. Cyprianus, dum extollit, emollit, & dum ungit, pungit. Virtutum dicitur tinea, quia sicut quò pretiosior est purpura, eò robustior in ea nascitur tinea, quæ suam lacerat genitricem, corrodit parentem: ita quò virtus est nobilior, eò ex ipsa nascitur gloria vanior, ac perniciosior, quæ mortem molitur suæ matri: oritur ex virtute futilis gloria ipsam enecatura foedi matricidii rea, venenatæ haud abluens viperæ, quæ matrem enecat, à qua gignitur. Est etiam blandissima bonorum depradatrix, quia si allicit, inficit; si delectat, enecat; si demulcet, jugulat; si erigit, deprimit; & si animum subit, omni suo virtutum ornatu spoliat. Demum est veneni coloratrix, quia satagunt omnes hoc venenum fucato alicujus virtutis colore pingere, ac tegere, quò sit, ut etiam viros sanctitate, ac pietate insignes hoc vitium nitatur pulsare: id quòd in se ipso deploravit olim D. Gregorius Magnus Christianæ Religionis splendor, summarum virtutum cultor eximius, ecclesiæ oculus desecratissimus, pietatis studiosus indefessus, qui non siccis oculis ait: *Dum ipsam substituer radicem mea intentionis aspicio, Deo quidem ex ea me summopere placere voluisse cognosco, sed eidem intentioni, qua Deo placere studeo, sursum se nescio, quomodo intentio humana laudis inserferit. Quòd cum*

De costis.
M. n. d. c.
11.

Lib. 35. Moral.
cap. 16.

jam postmodum, tardèque discerno, invenio me aliter agere; quòd scio me aliter inchoasse.

Idque fortassis causæ, cur Jobus cum ab amicis argueretur iniquitatis, ob quam acerbius à Deo plecteretur, dixit. *Si justificare me voluero, os meum condemnabit me, si innocentem ostendero, pravum me comprobabit:* quasi diceret, si deficientibus patronis, Advocatis, & testibus velim meam tueri causam, seu me justificare in judicio, ac objectam mihi culpam eluere, meamque probare innocentiam, & evincere adversantium calumnias: *os meum, seu mea defensio, & exulta oratio condemnabit me, & pravum comprobabit:* scio plurimum defudare Interpretes, ut evincant, ac explicent, quomodo innocens, & irreprehensibilis Job, si velit suam innocentiam calumnijs impetitam, suamque vitam malè culpam justificare, eadem justificatione, & proprijs oris suffragio potuerit se damnare? Olympiodorus expendens præfata Jobi verba: *Si justificare me voluero, os meum condemnabit me:* ait: *Si enim me justum esse dicere audeam, id demum dicere puto esse impietatis. Quòd si illud etiam sim dicere ausus, omni me reprehensione vacare, mihi que ipse fuero eblanditus: hoc ipsum meam pravitatem coarguet, nec me rectum esse testabitur, quandoquidem, si justus eram, id ipsum silendum erat, neque enim se justus predicat: nimirum si voluisset Jobus propriam tueri innocentiam, quas excoluit ipse virtutes reticuisset, ne inde aliquid vanæ gloriolæ mentem subijisset, seque condemnasset, ac redarguisset pravitatis, cum suam tueri vellet innocentiam: adeò noxia est propria laus, ut etiam ad falsum crimen in defensionem propriæ innocentiae excutiendum sordescat in ore proprio, & ornamentum exultæ virtutis devenisset, culpamque, quam non invenit, invehat.*

Semel, quòd virtutis cultor suam deprædicat virtutem, suam arguit improbitatem; & dum objectam sibi culpam nititur diluere, eam contrahit: est enim vana gloria, quæ ex ipsa nascitur virtute, quam foedit, & devenustat: hinc Jobus suam renuit culpam defendere innocentiam; ne cum innocentem se probaret, fieret tunc ipse nocens; & dum vellet objectæ sibi culpæ diluere labem, maculam contraheret vanæ gloriolæ, quæ suam corrumperet innocentiam, suæque virtutis infuscaret nitorem; satius est; probum in se esse, quàm probum apud alios videri, cum hoc plerumque vitio non vacet vanæ gloriolæ; à quo sit immunis, qui contentus sua probitate, non curat, hanc ab alijs approbari. Animi demissio, quæ virtutis cultor gaudet delitescere, tutior est virtutum custodia.

Refertur in fabulis ab accipitre olim irrisum Trochilum avem scilicet litoralem.

59.

Cap. 9. v.
10.

60.

61.

ed quia cum colore sibi non sit absimilis, adè tamen angusti sit pectoris, ut malit vermiculis, ac vilissimo pastu nutriri, quam delicatioribus aliarum avium vesci carnibus. Cui Trochilus respondit, non est mi frater, quod tam hianti ore tibi adgratuleris de cibus delicatioribus, quos iniquum tibi aucupium parat: tu per aëra volitans, huc, illucque discurrens, aves aucupaturus, quos rostro, & ungue discerpis, & lanienam, vel in medio aëre agis, alieno sanguine tuam extinguis sitim, tuamque famem aliena cæde impiè exples: ego verò viliori mensa contentus longè latiore, quam tu, pace fruor: & erit fortassis, quod gulam tam delicatam debeas quandoque malè luere, teque serio pœnitere tot cædium. Vaticinio Trochili respondit rei eventus; siquidem post paucarum dierum fluxum accipiter in ipso aucupio à Rusticello captus, cujus columnas insectabatur, more cæterorum, ex præalta turri in terrorem aliorum suspensus est; cumque Trochilus illac pervolans pendulum fuisset furem intuitus, dixit; nonne verum tibi prælagivi mi frater, tutius vitæ tuæ consuluisses, si unà mecum vermiculos in prandium tibi apparasses, & alienas aves non fuisses insectatus, modo pendes cæterarum avium ludibrium. Ita dixerim, obtingere aucupi vanæ gloriæ, qui nonnisi rumusculos, laudes, ac præconia aucupatur: omne impendit studium, què plausus, encomia, gratulationes, laudes, voculas allicientes, commendatiunculas venetur, què auram sibi adblandientem depascatur; sed non est hæc gloria, quam ejusdem appetens quærit; non nitores, sed umbras, & quidem funereas consecratur gloriæ in proprium exitium. Tutius esset, Trochilum æmulari, ac vermibus visitare, illis scilicet, quos nobis sepulchrum exhibet, hos enim, si seriò cogitaremus, non alienas aves, seu futiles laudes, gloriàmque inanem sectaremur, imò essent nobis contemptui, quia ut scitè D. Augustinus, *Melius est, vel de parvo Dei dono gratias ipsi agere, quam sibi agi velle de magno.*

Epist. 32. ad Paulin.

61.

Cupiant plures, & quidem decepti inanem haurire gloriam ex rebus præclare gestis in bello, ex opibus diurnam solertiâ congestis; ex eruditione impenso labore parata, quæ tamen omnia citius evanescent, quam videantur elucescere, & cum ipsis etiam humana gloria perit, & extinguitur; est enim hæc floris instar solstitialis, qui cum oritur, moritur. Volatica est omnis laus; & fugitiva omnis mundi gloria, euro citius efflat, ac dispareret, nec ulla remorari potest vi, scitè D. Chrysostomus. *Præsentis temporis gloria, & nulla est, & instabilis fluctuat, & si aliquamdiu remaneat, repente tandem ex-* Verani de Affectibus Tom. I.

Homil. 3. in epist. ad Timoth.

singuitur. Ab umbra haud dissentit vana mundi gloria, perinde enim, ac umbra, fugientes sequitur, & sequentes fugit. Et tamen licet umbra sit inutilis, & vana mundi gloria; hanc tamen illius appetentes nituntur fulgore virtutum illustrare, ut ipsi eam enacti splendeant; sed ipse virtutis splendor, hujus vitij turpitudinem luculentius prodit. 3. Genes. Adam, qui fortassis solus non fuisset in exitium iturus, per Sathanam, & scēminam, sine quibus vix magna inchoatur clades, extorris excluditur è paradiso; cum enim invidia torqueret cacodæmonem tantæ Protoplastorum felicitatis in terra, serpentem animal præ cæteris astutum, & sagax ingressus, illum artibus sibi notis vocalem effecit: magis tamen ipse ex ejus gutture locuturus, quam facturus anguem eloquentem.

Induit igitur cacodæmon speciem serpentis: cumque fortassis per paradisum ingressu solitario Eva vagaretur, ac consisteret, ut eam animi libido pepulerat; ad arborem scientiæ boni, & mali; ibi adfuit, & serpens ramis circumvolutus, vel trunco, seu cauli, & tanquam homo hominem alloquitur; mirâ sermonis illecebrâ scēminæ benevolentiam sibi captat; virisque pestiferæ cupiditatis excellendi, ac gloriàm enanciscendi supra humanum fastigium suggerit, gustumque, ac saporem vetitæ arboris persuadet. Illecta mulier, & desiderio æstuans uberioris gloriæ pomum prohibitiæ stirpis dentibus invadit, & unà cum pomo, non sibi fictam gloriàm enanciscitur, sed mortem deglutit: & confestim ad maritum advolans, vim pomis illis insitam suadet, & esum ipsum persuadet; & eodem temporis momento aperiri cœpti sunt oculi amborum, & qui antea suam non viderant vilitatem, nunc spoliati innocentiam de corporis erubescunt nuditate. *Cumque cognovissent*

62.

se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata. De mentito vetitæ arboris flore propriæ nuditatis, & erubescentiæ fructum vindemiârunt, & qui gloriàm nitebantur supra humanum fastigium aucupari; nuditatis ignominiam enacti sunt: adè rapax est vanæ gloriolæ vitium, ut omnes surripiat Protoplastorum ornatus; adè virulentum, ut omnes corrumpat virtutes, abigatque probos affectus, virus enim pestiferæ cupiditatis excellendi supra humanum fastigium, cum primùm Protoplastos infecit ad divini præcepti transgressionem illexit; & simul in baratrum detrusit miseriam: siquidem post pomis esum statim iræquieta legis membrorum rebellionem, corpus amborum cœpit in spiritum caput attollere, ut nonnisi cum difficultate valuerit spiritus sediciosos utriusque portionis inferioris concupiscibilis, & irascibilis coercere, affectus com-

percere, motus coercere; præ cæteris eos fuit aggressus furor erubescendæ libidinis, cujus ipsi turbulento sensu cœperunt exagitari, & paribus oculorum deiectionibus, vultuumque confusione erubescere. In arbutum igitur densius ambo illic concessere verecundiæ suæ lucem, & luci verecundiam suam subducturi, sibi que subligaria frondea de connexis ficuum folijs consueverunt: sed quid, quod ex frondibus arboris, de qua, vel circa quam deliquerunt, nuditatem, & erubescenciam delicti proditricem ambiunt dissimulare? Pulchrè ad rem nostram Basilii Seleuciensis. *Consueverunt folia ficu: ipsi nudati nudant arbores, circa arborem prævaricati, ab arbore tegumentum mutuuntur.* An non consilium hocce fuit, quod de inconsulta prodijt ambitione? de arbore circa quam prævaricati sunt, tegumentum consuunt, quo nuditatem indicem prævaricationis vestiant, sed ipsa vestis dum investem erubescenciam festinat abscondere; investitæ erubescenciæ, & spoliatæ nuditatis causam prævaricatricem manifestè prodit; & ipso vestitu denudat: in hac enim veste veluti in translucido velo se prodit vitium vanæ gloriæ, quod Protoparentes omnibus spoliavit ornamentis, ut propriam erubescenciam nuditatem, eam obtegere ficus folijs satagerent; nempe arrepta præproperè frondea vestis vanam gloriæ, quæ protoparentes è paradiso egit extorres, non tegit, sed prodit; non occultat, sed manifestat; non excusat, sed accusat: *circa arborem prævaricati de arbore nuda erubescencia tegumentum mutuuntur.*

62. Sed cur Protoplasti ob unicum pomum malè admorsum supplicio tam gravi afficiuntur, ut non solum extorres è paradisi excludantur delicijs; verum etiam omnibus spolièntur ornamentis virtutum, è statu eiciantur innocentia, & ærumnis doloribus, miserijs, infirmitatibus, & morti non solum fiant ipsi obnoxij, verum & omnes eorum posterij? Quis vel Diocletianus, vel Phalaris, aut alius Tyrannorum sævissimus ob pauculas ficus, vel unicum pomum plura centena millia hominum morte damnaverit? cur igitur Deus, cujus natura est bonitas, cujus voluntas est salus hominum, totum humanum genus ob malum unum malè admorsum, morti, & quidem æternæ, voluerit damnare? cur ob unam duntaxat arbutulam non radicatus è solo excisam, non coma foliorum, nec pomorum omnium divitijs privatam, sed unico tantum pomo, tam graviter totum punitur genus humanum? quod Deus primis parentibus inhibuerit, ne de ligno comederent scientia boni, & mali, *præceptum*, ait Theodoretus, *puerile potius, quam virile potuit videri, ac infantibus magis conveniens, quam viris, cur igitur tam diu-*

turna severitate, ac severa poenâ, plebuntur primi homines ob transgressum puerile præceptum? Id causæ fuit, quia cum præceptum fuerit observatu facillimum, & Protoplastis injunctum ad refrigerandam memoriam subiectionis, quâ tenebantur eorum Conditori obsequi, adhuc ausi fuerint præceptum hoc transgredi, quod vel à pueris facile potuisset servari; cum non deessent aliæ arbores fructibus factæ, nec deessent omnia alia pomorum genera, quibus potuissent gustui satisfacere: si grandia Deus, ac difficilia Protoparentibus imperasset, utique habuissent, quod culpam purgassent; sed cum illis plena esset libertas in omnes alias amenissimi paradisi arbores unicâ exceptâ; ideo fuit transgressio intolerabilis, ac dignissima tanto supplicio. Ex quo conijcitur, quantum eos detestetur Deus, qui gloriam, quam sibi uni vult deberi, audent usurpare: tamen dicatur Deus odisse omnes vitiosos; superbis tamen, & suam sibi volentibus gloriam arrogare validè resistit, quapropter pravus iste affectus ad gloriam sibi indebitè usurpandam, debet omnino coerceri, ac jugulari; est enim vana gloria, ut loquitur D. Chrysostomus. *Seva bellua, horrendus daemon, pestis orbis terra, venenata vipera.*

Homil. 12. in
epist. ad Co-
rinth.

Rectè vana gloria vipera dicitur venenata, quia sicut vipera unguibus uterum matris discerpit, ita & vana gloria parentem lacerat: solet hoc vitium è virtute prodire, sitque propterea deformis, ac turpissimus filius venustissimæ matris; sed sicut vipera mater dum parit, perit; ita & virtus tunc devenustatur, & totam suam perdit honestatem, quando ab ipsa prodit vana gloria, quam generat. Imò adeo intumescit vana gloria, ut suos genitores velit sibi famulari, D. Augustinus refert, *Lib. 5. de Ci- vilis. cap. 20.* prius Philosophos in prægrandi tabula pinxisse sedentem in sublimi solio Voluptatem delicijs omnibus disfluentem; ita tamen ut utrinque starent nobilissimæ virgines veluti ancillæ paratæ, & expeditæ ad quemlibet herilem nutum: erant ancillantes puellæ ipsæ virtutes, quas proterva hera, varijs jugiter defatigabat imperijs, & in suo famulatio egregiè vexabat. Profectò non voluptatem pinxissem in throno illo sedentem, sed vanam gloriam substituissem imperantem, huic enim virtutes omnes videntur ancillari: nil plerumque videtur prævidere prudentia, nil distribuere justitia, nil ferre patientia, nil tolerare fortitudo, nil moderari temperantia, nisi quod è vana gloria ipsis suggeritur: quisque enim ut plurimum studio virtutum vanam nititur gloriolam aucupari.

Adde

Setm. 20. de
Provident.

65. **¶** Adèd potens est cenodoxia, ut ejus imperio virtutes omnes obsequantur, adeo ut sub vanæ gloriæ duce imperium videantur omnia fluere; sed qui virtutes impenlo labore excolunt exterius, quò vanæ gloriæ famulentur, non aliam proprii famulitij mercedem recipiunt, quàm vacuum vanæ gloriæ umbram, de hisce enim loquens *Matth. cap. 6. v. 2.* Christus ait: *Amen dico vobis receperunt mercedem suam.* Plura fuerunt, & quidem præclara, quæ præci Romani gesserunt æquè gladio, ac calamo; sed quia cenodoxia inservierunt, non aliam receperunt ipsi mercedem, quàm larvatæ gloriæ umbratilem laudem, ait Augustinus: *Honor, & gloria, quâ Deos Romanos fecit illustrissimos, merces fuit bonorum operum, qua egerant, nec est, quod de summi, & veri DEI justitia conquerantur.* Laudata fuit eorum justitia, commendata prudentia, celebrata clementia, illustrata temperantia, & fortitudo pluribus donata encomijs, sed quia in hisce virtutibus exercendis vanæ fuerunt famulati gloriæ, quam ambierunt, ideo non aliam receperunt inde mercedem, quàm larvatæ gloriolæ inanem umbram. Quòd Cainus per invidiam, Abiron per superbiam, Zambri per luxuriam, Judas per avaritiam, Evangelicus Epulo per gulam, Virgines fatuæ per socordiam ad inferos ruerint, non videtur id mirum, cum

sensui, & concupiscentiæ indulserint: sed mirum sanè est, quòd non pauci per preces, quas fundunt; per Ecclesias, quas frequentant; per divina, & sacra, quibus intersunt; per eleemosynas, quas largiuntur; per officia charitatis, quæ exercent; & per labores plurimos, quos subeunt, sibi ad gehennam viam sternant. Est enim *inanis gloria*, ut ait Climachus: *laborum Grad. 21. de dissipatio, sudorum perditio, thesaurorum inopia, infidia, perfidia alumna, superbia præcursor, inportuna naufragium.*

Excutiamus igitur hunc vanæ gloriæ fumum aptum duntaxat lachrymis eliciendis, & ornamentis virtutum devenustandis; abigamus hanc tineam vanæ gloriæ, quæ mentem subiens animi divitias corrodit, & quidquid pretiosi est, corrumpit. Etenim vana gloria, ut ait S. Petrus Chrysologus: *Subtile malum est, secretum virus, venenum latens, virtutum fucus, tineæ sanctitatis.* *Adversa omnia nituntur suis viribus, armis suis pugnant, impugnant palam: unde & caventur tam facile, quàm videntur: hac tamen crudelè arse virtutes truncat mucrone virtutum, jejuniu jejuniu perimit, orationem oratione evacuat, misericordiam miseratione prosternit: hoc vitium de remedijs creat morbos, & de medicinâ conficit lingua,*

rem.

DISSERTATIO XXX.

Pravis omnibus Affectibus coërcendis
 probisque ciendis nil accommodatius ad-
 versitatibus patienter toleratis.

§. I.

*Exercitium præbent non exitium viro cultura addiçto virtutum, quæ
 ipsi obtingunt adversa; quibus pravis concupiscentia, ac libidinis affectus
 excutit; & probos fovet.*

Etus est & vulgaris quere-
 la, cur toleret Deus pro-
 bos ab improbis, justos
 ab injustis non solum
 conviciis divexari; sed
 & persecutionibus, æ-
 rumnisque obrui: sed
 qui de Numinis con-
 queritur providentiæ necesse est, colonum
 redarguat, eò quia ferreo vomere sinum tel-
 luris evertat, discerpat: aurifabrum, eò quia
 aurum in crucibulum injiciat igne torquen-
 dum: carpentarium, eò quia Dolabellâ ligna,
 & asseres dilaceret, & scalpat: sicut enim
 colonus aratro terram excolit, ut inde fru-
 ctus colligat; aurifaber aurum dirè torquet,
 ut ab scoria, ac impuritate illud defœcet, ac
 purget; & carpentarius dolabellis, aliisque
 ferreis instrumentis ligna, & asseres dilace-
 rat, ut cælet, læviget, & exassata ligna per-
 poliat: perinde Deus justos permittit ab ini-
 quis divexari, & torqueri, ut eos magis per-
 ficiat, ornet, ac excolat, ac uberiorem fru-
 ctuum segetem ab iisdem colligat: siquidem
 per tolerantiam, & patientiæ exercitium vir-
 tus perficitur, & justus sua incrementat me-
 rita: exercitium præbent non exitium viro
 justo, quæ ipsi obtingunt adversa: etenim e-
 tiam uniones innocentia soboles in sinu con-
 chæ matris gignuntur puriores, & candi-
 cant innocentiores in turbido Erythræi sinu,
 quando aër coaceruatis nubibus fœdus, luri-
 dus, ac ater, fulmina cudit, minas spargit,
 & ignita tela ejaculatur: perinde vir probus
 ex adversantis fortunæ procella nullum hau-
 rit damnum, nullumque sentit exitium;
 sed virtutis exercitium, quò magis perpo-
 litur, ac perficitur: etiam aratri vomer ex
 jugi defatigatione in terræ sinu profcinden-
 do deterfâ ferri rubigine fit illustrior, &
 excussa obscuritate ferreæ ruditatis, splendet
 clarior & æmulatur argentum. Etiam As-
 bestinum in flammis uratur, non solum non
 comburitur, sed quas contraxerat maculas
 exuit, & purius, ac candidius ex igne tortore

exit. Etiam basilica herba, regia scilicet
 hortorum proles magni animi, virique pro-
 bi, ac fortis apud Ethnicos extitit symbolum,
 eò quia cum atteritur, grandescit altior, ac
 eminentior: ut & palma triumphantium
 gloria, quæ dum stringitur, & alligatur,
 crescit sublimior. Etiam Chrystallus gelu
 scilicet illud pretiosum, quod mortalium in-
 flammam avaritiam inter furentis Boreæ fla-
 tus, ac rigentis hyemis rigores durefcit pre-
 tiosior, & tunc fit gemma, cum vel borea
 gelidus furit, vel cum tempestatum parens
 aquilo ferit. Neque iris viveret discolor,
 neque in signum fœderis oriretur, nisi ipsa
 serenitas prius moreretur; adeo ut iridis
 gaudium non nisi ex lachrymis lugentis aëris
 enascatur. Silex itidem tunc tot coronatur
 stellulis, quot emittit scintillas, cum prædu-
 ro chalybe vulneratur: & Sabæa hilaris la-
 chryma thus gratum suum odoramentum
 exhalat, cum in accensa flagrat acerra, ubi
 fragrat suavius. Balsami itidem orientis
 ille ab occidente exoptatus liquor, nisi fau-
 ciaretur planta sui thesauri tenax, minimè
 nostris vulneribus suo vulnere mederetur.
 Tabellæ ipsæ nunquam exhiberent posteri-
 tati grandes magnorum heroum imagines,
 nisi colores umbra animaret, ac si lux ima-
 ginum, ac effigierum gaudeat ab umbra ma-
 tre oriri. Etiam Æolia maria ventorum
 turbinibus exagitata altiùs extolluntur: quin
 etiam luna planetarum Regina nunquam e-
 lucefceret nocturno in theatro halonibus co-
 ronata, nisi præcederet, vel subsecutura esset
 tempestas. Quinimò librorum volumina, quæ
 æmula æternitatis præterita cogunt esse præ-
 sentia, nunquam tacito loquerentur silen-
 tio prægrandia heroum gesta, nisi prius
 gravi prælo torquerentur, ac angustius pre-
 merentur.

Viri igitur probi non est opprimi ad-
 versitatibus, sed perfici; imitatur enim au-
 rum, quod in flammis perficitur: linum,
 quod dentato ferro, ac ferreo dente dilace-
 ratum melius evadit: Assyrium volucrem,
 seu

seu phœnicem, qui cum perit, se parit, & è mortis cinerario ad novam resurgit juventam. Est in viro probò adversitatum tolerantia religionis emphasis, virtutum majestas, & sanctimoniam titulus. Quamobrem ideo Deus improbos tolerat, ut per ipsos virtus exerceatur proborum; neque inutiles dixeris mundo esse, cum ad perpoliendos justos destinentur: dignitas electorum merebatur, ut non tantum illis naturæ inservirent inanimes, sed etiam animatæ, & homines: siquidem si naturæ bonæ serviunt, non mirum si & homines mali. Ab utrisque enim suffragium virtus exoptat, ait Augustinus: *Surgunt procella stagni hujus, vides malos florere, bonos laborare, tentatio est, fluctus est; sed dicit anima tua; ô Deus meus baccine est justitia tua, ut mali floreant, & boni laborent? sed Deus tibi respondet, baccine est fides tua? baccine tibi promissio? aut ad hoc Christianus factus es, ut in saculo floreret?* Virum Christianum vult Augustinus non esse mollem, sed fortem, & constantem, quique urgentibus adversis non frangatur, nec læviente procellâ obruatur: stagno, & mari æquiparat fluxam hanc mortalem vitam, cujus mare variis adversitatum fluctibus agitur, quibus ne obruamur, necesse est pisces imitemur, qui nihil mali, nihil periculi, aut incommodi à fluctibus patiuntur, sed in ipsis vivunt vegetiores: huc accersendus D. Ambrosius inquit: *Ergo tibi saculum hoc mare est. Habet diversos fluctus, undas graves, savas tempestates, & tu esto piscis, ut saculum te unda non mergat.* Perinde ac pisces non nisi in aquis nascuntur, adolescent, incrementa subeunt, & vivunt, & extra aquas moriuntur; ita viri probi aquis adversitatum obruti vivunt cœlo lætiores; cui videntur non vivere si adversis destituantur.

Talis fuit beata Ida de Nivella, ut enim in ejus legitur vita *cap. 32.* dicere consueverat: Sicut nec pisces vivere possunt sine aqua, nec aves absque aère; perinde nec vir Christianus, & virtutum culturæ addictus sine adversitatibus, quibus cum ipsa careret; querula Deum adibat, eumque alloquens aiebat: *Quare mi dulcissimè tam diuturno somno dormis, & me ancillam tuam vexationibus tribulationum carere permittis.* Hæc est mens cujusvis viri probi, licet à mundi mente prorsus aliena. Aqua quæ subsidet, & non movetur, nec excurret, vitium facile contrahit, & corrupta putrescit: & Christianus qui aqua afflictionum, ac adversitatum non agitur, sed torpet, deses quiescit, & & noxia malacia corripitur, à perfectione facile labitur, quæ non destitueretur, si moveretur: appositè D. Chrysostomus: *Aqua qua consistit, & non meat, est noxia; qua verò movetur, exhauritur, & per tubos, & aqua ductus transmittitur non solum ea est salubris, sed & visus, & tactus, & potus est jucundior, saepe enim vicit naturam afflictio.* Conducunt adversitates ad excitandos pro-

bos affectus in Deum, & improbos coercendos: sicut enim aqua ignis extinguitur; ita insolescentis concupiscentiæ libidineiæstus adversitatibus, & tribulationibus coercentur: & sicut beneficio aquæ rigantur arcolæ, ubi flores germinant discolorés; ita tribulatio excultam cordis nostri tellurem si irriget, lætiores in nobis veruant virtutum flores, germinant probi affectus; aqua quæ arbores ad vitam alit, myricam dicitur necare, unde Victor expendens illud Jeremiæ, *Et e-* In casena
vit quasi myrica in deserto appositè ad rem Græca cap.
17. nostram ait: *Myrica mori dicitur cum imber supervenerit.* Est myrica genus humilis virgulti, cujus duæ sunt species hortensis, quam Plinius sativam vocat; & altera sylvestris, cui imber dicitur noxius esse: myricæ naturam induunt, humilem scilicet, & abjectam, quotquot sinunt se obrui imbribus tribulationum: hi enim non vitam ebibunt, sed mortem hauriunt; quia nequiores fiunt, cum debuissent puriores evadere.

Id interest discriminis inter probum, & improbum; quia ille vitam ab aquis adversitatum haurit, hic verò mortem bibit; idque evincit S. Chrysostomus inquit: *Homil. 66 ad David quando mirabilis fuit, & gloriosus? Popul. Nonne dum in tentationibus fuit? Absolon autem quoad fugiebat, nonne modestus erat? postquam autem redijt, & tyrannus, & parricida factus est.* Idque etiam eruitur ex Cap. 7.
Apocal. Apocalypsi, ubi cum facta esset hæc interrogatio, quæ duo membra complectitur: *Qui sunt, & unde venerunt?* unica responsione utrique intetrogationi satisfacit, cum dicitur, *hi sunt, qui venerunt ex magna tribulatione.* Sed qui sunt hi qui venerunt ex magna tribulatione? cur nobis eorum dignitas, nobilitas, & virtus non explicatur? An quia satis fuit ad hæc omnia significanda dixisse, eos ex magna tribulatione venisse? siquidem ille magnus, qui è tribulatione magna emergit: qui exsurgit ut victor, non succumbit ut victus; ex ipsa igitur tribulationum perpeffione, qualis sit excellentia, & dignitas venientium abundè conjicitur, ut non fuerit opus, dignitatem, excellentiam, & virtutem venientium explicuisse; qui tribulatione non obruitur, sed è procella, cum qua fuit luctatus, victor emergit, is virtutum culturâ efflorescit, & ejus excellentia illustrior emicat. Quæcunque aquis merguntur, grandiora, quàm verè sint, imò & defœcatoria apparent: aquis verò tribulationum, & adversitatum obrutus, si eas æquo animo toleret, non solum major apparet; sed etiam est: quapropter Chrysostomus loquens de Davidis æquanimitate in adversitatibus tolerandis ait: *David quando mirabilis fuit, & gloriosus? nonne dum in tentationibus fuit? Absolon autem quoad fugiebat, nonne modestus erat? postquam autem redijt tyrannus, & parricida factus est.* Tunc modestiæ, & virtutum culturæ fuit addictus, cum adversitatum aquis rigabatur, quoad Homil. 66.
ad popul. fugiebat

De Sacram.
cap. 10.

3.

fugiebat modestus erat, ex quo conijcimus, quam utilis, & proficua sit hominibus tribulatio, quæ virtutes excolit, probos affectus fovet, & improbos coercet.

5.

Terret plerumque Deus, vel per inflicta supplicia, vel per adversitates, quibus plerumque etiam justos exercet, & excolit, ut inde flores virtutum, ac proborum affectuum germinent; & tunc ex forti dulcedo profluit benignitatis: terruit pluries Deus Israeliticum populum per permissas adversitates, quibus premeretur; sed tunc ex Leone de tribu Juda mellea dulcedo visa est effluxisse. Tanta enim exundat in Deo benignitas, ut vel è fulgure suppliciorum ros stillet in nostram refectionem; & è terrore gratia scaturiat: id experti fuere Tobias, Abraham, & Jonas; hic enim in ceto nactus cymbam, & in procella portum, naufragium evasit, cum naufragus dejectus in mare à ceto hiante ore deglutitus fuit: Tobias ex irruentis piscis in suam perniciem jecore pharmacum hausit, non funus: & Abraham cum tenebrosa ad vesperam caligo aërem occupasset, ac inhorruisset; ignitâ è lampade lucem prosperitatis, vel ab ipsa caliginis tetricitate enactus fuit: *Facta est caligo tenebrosa, & apparuit clibanus fumans. In illo die pepigit Dominus fœdus cum Abraham dicens: semini tuo dabo terram hanc.* Quis credidisset regis purpuræ splendorem suos è tetra caligine natales ducturum? quis somniasset, egressurum è clibano Regni sceptrum? quis expectasset tantæ felicitatis meridiem è vespertina caligine emerfurum? Ita est, adversitates plerumque nobis Deus apparat, quibus nostræ præludat felicitati. Accipitres scimus primùm in Patriarchæ hostias irruisse, quibus vix abactis quidam germinavit felicitatis flos, sed pertenuis: *Descenderuntque volucres super cadavera, dictumque est ad eum subjiciens eos servituti. Post hac egredientur cum magna substantia.* Ex illis est, quæ flavescit spica faultitatis, ubi adversantes accipitres, nostrisque bonis insidiantes longiùs abiguntur. Oppulentiam insequuntur vultures, flammæ verò sceptrum assequuntur; & fulgurat, splendētque illustrior è tetra nebula, & oppanla caligine chlamys: ubi procellæ turbo debacchatur turbulentior, ibi auspiciaciore adolescunt hæreditas, non solum compedes dirumpens famulitij, verum & coronam eudens libertatis, & chlamydem texens principatus.

6.

Quis in Rubo ignito excidium; vel saltem ærumnarum uberem messem non expavisset: & tamen sceptrum, ac Regnum sponddit; accessit Moyses ad Rubum exalceatus, ut Regiam indueret purpuram: baculum vidit in anguem conversum, sed ut sceptrum fieret regendo populo aptius: præludunt enim felicitati ærumnæ, & quæ nobis videntur adversa: terret Deus suos, quos irroret: quid rubo immitius? flammâ voracius? exalceatione probrosius? angue no-

centius? & aversione oculorum à Dei vultu tristius? & tamen hæc inter adversa, has inter subortas tempestates discolor emicavit libertatis iris; & suum sumpsit Regnum exordium: *Vidi afflictionem populi mei, & sciens dolorem ejus descendi, ut liberem eum:* hoc est, tunc libertate eum donavit, cum visus est Deus populum servili compede illaqueasse. Ostendit plerumque Deus gladium, non ut vulnera infligat, sed inflicta curet: prodiit è Christi labiis præacutus utrinque gladius: quis armatam telis non credidisset ejus dexteram; si enim labia vagina sunt ensis, telorum pharetra credenda manus erat, & tamen non sagittas manus stringit, sed blandos stellarum splendores depromit; si os nudato gladio armatur, manus eblandientibus astris ornatur: in Apocalypsi legimus *Habebat in dextera sua stellas septem:* quimodò gladio labiorum non terrorem incutit, sed timorem excutit in Apocalypsi: *Noli timere ego sum primus, & novissimus.* Sed iterum in throno sedens exitiales flammæ accendit, fulmina cudit, & fulgura jacit in Apocalypsi: *Et de throno procedebant fulgura, & tonitrua: & septem lampades ardentes ante thronum.* Sed si expavescis ad fragorem tonitruum, ardorem lampadarum, ac fulgurum exitialem splendorem, illico lenitur terror, & excutitur timor. *Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum,* nimirum qui timetur ignis, mare est; & si lampas terret, maris malacia eblanditur; quia in officina adversitatum nostram divinus Faber cudit felicitatem.

Jacebant passim in agro ossa impallescencia, & ad Dei imperium suo eruperunt ex antro Eurus, Notusque turbulentus, Austérque procellosus, & Corus: *Hæc dicit Dominus à quatuor ventis: Veni spiritus, & insuffla super interfectos istos.* Quis ex hæ orta pugna, ac procella ventorum difflatam non putet mortuorum congeriem, & exufflata albertia in campis ossa; ac prorsus deleta impallescencia mortuorum vestigia pulveri impressa sepulchrali? & tamen unde supplicium timebatur, vita speratur: efflant venti, non ut ossa arida perdant, sed vitam iisdem spirent; non ut in mortuos lævant, sed eorum ossibus eblandituri *Ezech. Insuffla super interfectos istos, & reviviscant:* spiraculum fuit vitæ ipsa ventorum irruptio: Ipsa enim adversitatis procella naufragos, & in scopulum sepulchralis lapidis illisos ad portum pertraxit vitæ. Plerique pares unionibus, & corallio, quamdiu aquis obruantur, molles sunt, ac flexiles, qui ab aquis emersi obdurescunt. Talis fuit Pharaos, qui adversitatibus agitatus mollis fuit, ac flexilis, petieritque rogari pro se *Exodi 8.* Sed ab hisce tribulationis fluctibus emersus in lapidem, corallium imitatus obduruit: *Induratum est cor Pharaonis.* Excitant adversa salubres cogitationes, probosque fovent affectus, qui tamdiu adolescunt, quamdiu adver-

sitas

Genf. 15.
v. 17.Genf. 15.
v. 12.

Exod. 3. v. 3.

Apoc. 1. v. 10.

Apoc. 1.

Apoc. 4. v. 5.

7.

Ezech. 38.

v. 9.

Vitas premit, quâ cessante, qui Deo adhæserat cordis affectu, & virtutis exercitio, mox salutis suæ oblitus in sceleribus obdurefcit: huc accersendus Petrus Berchorius lib. 19. Reductorii moralis ubi ait: *Margarita in aqua mollis est, maximè dum est in sinu matris, duratur autem eviscerata: sales sunt mali qui pro certo dum sunt in aqua tribulationum molles, & benigni sunt; sin vero inde extracti fuerint per obstinationem protinus indurefcunt.*

3. Ferunt lupinos amaros aqua maceratos amarorem exuere, & dulces fieri, ac mites, qui nisi priùs aquâ obruerentur, minimè saperent; & insuaves essent. Quid ni, amaritiam peccati abstergit adversitatum aqua, quæ etiam divinæ nos gratiæ imbuit dulcedine. Mundi felicitas à vera suos subducit felicitate, ad quam adversitas perducit. Idque causæ, cur Abraham ex Ægypto digressus, pecore, divitiis opulentus, ac numero famulorum dives ad altare, quod priùs extruxerat substitit nulla ad eum voce Numinis illapsa: *Reversusque est usque ad locum ubi priùs fixerat tabernaculum inter Bethel, & Hai in loco altaris, quod fecerat priùs, invocavit ibi nomen Domini. Sed & Loth, qui erat cum Abraham fuerunt greges ovium, & armenta, & tabernacula. Nec poterat eos capere terra.* Mirùm sanè quòd invocatum Numen Abrahæ non responderit, eò quia cum ipso Loth, & greges fuerint, cum tamen ab iisdem sejunctus statim vocem audivit Dei eblandientis: *Dixitque Dominus ad Abraham postquam divisus est ab eo Loth: leva oculos tuos in directum, & vide.* Vix à Lotho, armentis, & opulentia se subduxerat statim divino solatur alloquio, quasi copia gregum, & mundi opulentia aures obduraverit, ne vocem audiret loquentis Numinis. Tunc Abraham DEI voce solari potuit, cum à Lotho sejunctus fuit. Quid quòd Lothi divitiæ fuerint Abrahæ impedimento, ne DEI vocem audiret? cum tamen Lothi divitiæ minimè recenseantur, & Abraham divitijs dicatur affluere? *Erat autem dives valde.* An quia is verè dives, qui divitias possidet, non qui à divitijs possidetur? sed nisi suis imperasset Abraham opibus; nec agrorum optionem obtulisset Lotho, nec Angelos epulo refecisset, neque spolia rejecisset, quæ Rex Sodomorum illi detulit: verùm quia dives novam aram non erexit: *Erat autem dives valde, reversusque ad locum, ubi priùs fixerat tabernaculum: in loco altaris, quod fecerat priùs.* Ecce opum incremento Numinis decrefcit cultus, & Religionis minuitur obsequium. Opibus affluens de nova construenda ara ad Numinis cultum propagandum non cogitat, sed aram repetit olim à se constructam: nimirum quo ditior in mundo, eò parciore in cultu Numinis; quò opulen-

tior, eò indevotior. Si quæras quo tempore Abraham aram DEO construxerit; id contigit cum profugus in alienas proficisceretur Provincias, cum adversitatibus obrueretur, angustijs premeretur: tunc pios in DEUM excitavit affectus; desideria non fuerunt alia, quàm circa Numinis cultum, aras construendas, Religionem propagandam: inops tunc erat cum aram construxit, quam divitijs affluens non excitavit; nec profusus in Deum fuit opum accessione; sed parciore divitiarum opulentia.

9. Mirabatur Amos Propheta ob id causæ Israelem, qui cum inopiâ laboraret, pios in DEUM non excitaret affectus, non illic respiceret, nec per pia desideria summo adhæresceret bono; ac si monstruosum esset, pauperie laborare, angustijs premi, tribulationibus affligi, & pios in DEUM non excitare affectus, proba non fovere desideria, & Numini vero non adhærere amore; quia si Religio tunc exulat cum opulentia redundat; è converso tunc floret, cum adversitas nos divexat. *Percussi vos in vento urente, & in aurugine, multitudinem hortorum vestrorum, & vinearum vestrarum, oliveta vestra, & ficeta vestra comedit eruca, & non rediistis ad me dicit Dominus.* Quasi sublato vallo, rescisso aggere, submoto obice, debuisset illic foventibus adversitatibus ad DEUM accedere: favet tunc adversitas cum ad summum bonum perducit: adversatur verò prosperitas cum à DEO nos subducit: ficulneæ, oliveta, vites vindemiam despumantes, seu mundi divitiæ, & arridens prosperitas sunt nobis obici, quò minus ad DEUM properemus. Pauci sunt, qui sua sub vite sedentes DEI meminerint; pauci, qui ficubus ventrem explentes, mentem pijs impleant desiderijs, & affectibus: rari qui sub umbra olearum dormientes expergesfacti surgant virtutum culturæ operam daturi, ac summo bono per probos affectus adhæsururi. Quòd si ficulneæ radicibus evellantur, oliveta exarescant, & vites sterilefcant, tunc quasi obice sublato iter ad DEUM referatur dicente Isaia: *Omnes sitientes venite ad aquas,* qui in mundo esuriunt, sitiunt, pauperie laborant, adversitatibus premuntur, hi DEI sitiunt Sapientiam, solo Deo cupiunt exsaturari: pergit Isaia: *Et qui non habetis argentum properate emite, & comedite.* Pugnat plerumque cum fide aurum, repugnat virtutum culturæ divitiarum copia: flores sunt virtutes, vomere adversitatum excoli gaudent, & aquis rigari tribulationum: utilis enim est tribulatio, si in illa statim ad interiora mentis feramur, relictis externis, ut nos monet D. Augustinus inquis: *Nullum majus, nullum melius negotium est in tribulatione, quàm recedere ab eo strepitu, qui foris est: & ire in interiora mentis secreta, & ibi Deum invocare.*

Genes. 13. v. 3.

Genes. 14

Genes. 20.

Genes. 22.

Amos cap. 4. v. 6.

Cap. 25. v. 10.

In Psal. 34.

M m m m

vocate,

vocare, ubi nemo videt gementem, sed sub-
venientem. Ingredivimur mentis interiora,
cum per pios affectus Deo adhæremus, dum
virtutum studijs incumbimus, & per pia
desideria in Deum à creaturarum tumultu nos
subducimus.

§. II.

*Quæ nos divexant novercantis
fortuna adversitates, stimulos addunt,
quibus celerius ad DEUM properamus,
etique per pios affectus arctius ad-
hæremus.*

10. **Q**Uæ nos divexant adversa in mundo,
eadem ad mentis interiora nos vo-
cant, quò per pios affectus arctius
Deo adhæreamus. Idque adeo naturali est
etiam veritati consonum, ut in externa
schola etiam Senecæ innotuerit, aiebat si-
quidem: calamitates nobis tanquam stimu-
los à Dijs admoveri; ait ipse cap. 4. Cur
bono viro mala accidant; tribulationes com-
mendans, esse adversitates optabiles probat
dicens: *Nolite obsecro vos expauescere ista,
quæ Dî immortalis velut stimulos admovent
animis. Calamitas virtutis occasio est, il-
los meritis quis dixerit miseros, qui nimiam
felicitate torpescunt.* Verbera, & adversa,
quia mores corrigunt, & errata emendant,
etiam apud Turcas moris est, ut commen-
dentur. Mira est apud ipsos patientia in
excipienda punitione in furis, soleis, nati-
bus per sæpe ultra centum excipientes pla-
gas, ut plures cornei fustes nonnunquam
frangantur ipsi animo infracti, licet cor-
pore læsi: quinimò consueverunt etiam ut
notat Busquequius: *Eum adire cujus jussu
casti sunt, ejusque manum deosculari, co-
gunturque gratis agere, imò & licitori pro-
singulis verberibus certam mercedem solvere.
Fussem etiam, quo puniuntur sacrum ha-
bent, nec dubitant primum credere celo de-
lapsum, non minus quam Romani sua au-
cylia.*

11. **Q**Uæstionem proponit Cardanus, cur
rosæ spinis obarmentur, & post prolixam è
Philosophia dissertationem, concludit, quòd
si rosa spinis non cingatur, nullam odoris
spirat suavitatem: hac ratione asserit, rosas
sylvestres, quæ quinis plerumque foliolis
constant, minores habere spinas, quàm
quæ in hortis educantur; ideòque imbe-
cilliores etiam emittere odorem. Quid
ni, virtus nobilissimus est flos, sed si suis
fuerit spinis destituta, si tribulationibus
non fuerit vallata, odoris non est probati.
David adhortans ad divinas laudes occinen-
das, & per pios affectus mente, & corde
DEO adhærendum, ait: *Pfallite Domino
in cythara, in cythara, & voce Psalmi, in
tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ; effi-
cax est ad virtutis culturam adhortatio; si*

tamen cythara, vel lyra; pluribus instructa
sit fidibus, quæ inter se solerter compara-
tæ assonent: si enim unica duntaxat sit fides
discors, totus perit concertus; & ita con-
tingit in concertu virtutum, & fidei har-
monia: ait enim D. Jacobus: *Quicumque
totam legem servaverit, offendat autem in
uno, factus est omnium reus,* licet excolat
quis liliam castitatis, sit effusus in stipem;
si tamen homicida sit totus corrumpit virtu-
tum concertus, & factus est omnium reus;
quapropter nos Regius Vates hortatur, ut
Pfallamus Domino in cythara, ne harmo-
nicus virtutum concertus disrumpatur: imò
& etiam *in voce Psalmi*, ut vox harmo-
niæ respondeat cytharæ; oratio enim tunc
DEO est grata, quando harmonico respon-
det virtutum concertui; & non solum in
voce Psalmi, sed etiam *in tubis ductilibus
& voce tubæ corneæ,* vult David ut Numi-
ni in tubis ductilibus Pfallamus, tuba ductilis
non nisi pluribus contusa ictibus efformatur:
ictus autem, quibus tuba tunditur afflictio-
nes, & adversitates præsignant; & adversa
superare, se ipsum vincere multo est opero-
sius, quàm hostem fortissimum prostrasse:
Non enim gloriosa est victoria (ait D. Ama-
brosius) *nisi ubi fuerint laboriosa certamina.* Tubam igitur ductilem inflat, qui sibi
met imperat, & pravos quosque rebellan-
tes affectus, ac inolecentes concupiscentias
compescit. Tuba itidem corneæ instrumen-
tum est angustum, sed artificiosum, & suave,
si peritum habeat cornicinem; hoc est si vir-
tus inter adversitatum pressuras, & angus-
tias non corrumpat, floret vegetior, vernatque
Deo gratior. Languet virtus, si fortuna flo-
reat; florescit verò, si adversitates in ipsam
irruant. Sunt adversa, quæ nos poliunt, nos-
que ad æternam felicitatem, & Deum sum-
mum bonum viam sternunt, quapropter Re-
gius Psalter ait: *Imple facies eorum igno-
miniâ, & quærent nomen tuum Domine.* Non
quæsituri Deum nisi ignominia prius imple-
ti; non elicituri pios in Deum affectus, nisi
adversitatibus pressi, nisi mortificationibus
afflicti. Idque confirmat David: *Multipli-
cata sunt infirmitates eorum, postea accele-
raverunt.* Seu per pios affectus propera-
runt ad Deum, à quo per prava desideria se
averterant.

12. **T**ribulatio est, quæ pios omnes fovet
affectus, & vota omnia in DEUM dirigit,
ac linguam solvit in pios clamores: *Et
clamaverunt ad Dominum cum tribularen-
tur,* tunc DEUM invocamus, cum cala-
mitas nos premit, nec prius DEUM invo-
camus, quàm tribulatio nos stimulet, nec
prius per pios affectus in DEUM tendi-
mus, quàm ærumnæ nos exercent: piji
enim clamores, & affectus in Deum calami-
tatibus extorquentur: perinde ac fistulæ
Organorum sonum non edunt, nisi cum
sollium flatu impelluntur; unde David:
Cum

Cap. 2. v. 70

Lib. 2. offe.

Psalm. 32.
v. 17.Psalm. 15.
v. 4.12.
Psalm. 106.Psalm. 97.
v. 5.

Cum occideret eos, quarebant eum, & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum. Impius Manasses nunquam resipuisset; nec à suis emerisset sceleribus, nisi calamitas eum pressisset; tunc cœpit pios in se excitare affectus, & Deum enixim rogare pro venia, cum detrutum se vidit in carcerem: *Postquam coangustatus est oravit Dominum Deum suum, & egit pœnitentiam valde coram DEO Patrum suorum*; sunt quædam arbores, ut nuces, amygdalæ, quercus, adeo pervicaces, ac suorum fructuum tenaces, & avaræ, ut nonnisi diverberatæ baculo fructum dent ullum; nisi enim fustibus hæ arbores excipiantur, nulli ab iisdem fructus recipiuntur; perinde Deus Manassem calamitatibus percussit, quo pœnitentiæ fructus daret; possitque cum Davide dicere: *Bonum mihi domine, quia humiliasti me*, quia detrutus in carcerem scelerum confregit catenas, laqueos dissolvit vitiorum; & per pios affectus ad Deum, in quo solo est libertas, sibi viam aperuit: dolentes lachrymæ non solum corporis vincula, verum & animi laqueos ruperunt, & ut ait Isaias: *Flendo dissolvit colligationes impietatis*.

Non solum impij, sed & viri probi, ac sanctitate insignes, ac virtutum cultores, tunc floruerunt pulchriores, cum ærumnis acerbis premerentur; Moyses enim plurimis pressus calamitatibus; Jacob fraternis agitatus insidiis; Samson à Philisthæis illusus; Iobias post amissas opes, & oculos, tribulationibus coangustatus; Sara gravibus lacerata conviciis; tres juvenes Hebræorum in mediis Babylonicæ fornacis flammis; Daniel in fovea leonum; Petrus in pelago procellosus; Paulus in ergastulo; & alij plures inter adversa per pios affectus Deo arctius adhæserunt; quin & Jonas Propheta nonnisi in ventre ceti, nonnisi naufragus sibi proposuit Deo obedire, eique per obsequia adhærere. Apostoli etiam cum exortâ procellâ cymba periclitata retur enixim divinam expetierunt opem, & Magistrum Christum propensiori affectu fuere prosecuti. Tunc fera latibulum petit, cum venatici canes à tergo insequuntur; tunc accensas prunas laudamus, & ignem commendamus, cum frigida hyems, & gelida bruma riget; tunc arbor patula gratior est proficiscenti, & ex itinere lasso, cum vel sol acrius urit; vel subitus imber depluit. Quamdiu aër mitis nobis arridet, & fortunæ prosperitas favet; vix clamoribus Deum exoramus, & nonnisi segniter nostras ad eum preces fundimus; vix per pios affectus nostras in eum cogitationes dirigimus; vix per pia desideria ipsum quærimus: sed si adversitatum canes nos à tergo insequantur, nosque suis rictibus petant; si exorta tempestas excidium minetur; si fructus calamitatum nos quatiant; tunc pios omnes ex corde affectus elicimus, ut ad Deum properemus, eique adhæreamus, ac in ipso asyllum inveniamus; si æstus ærumnarum nos urat, tunc sub umbra illius quiescere cupimus: neque ad ipsum

Vcrani de Affectibus Tom. I.

accederemus, nisi nos ad se virgis, & adversitatibus vocaret, idque fassus est ipse David: *Ad Dominum, cum tribulaver clamavi*,

Tametsi frangere nos adversitatibus videatur Deus, nos tamen non frangit, sed nostram tuetur integritatem; cum virgis nos excipit, ne utiquam à se nos excludit, sed ad domum suam nos ducit: si mortificationibus nos premit, ad vitam nos invitat, idque expertus David ait: *Si ambulavero in medio tribulationis vivificabis me*, non dicit liberabis me, sed vivificabis, quia dum mortificat, vivificat; dum premit, felicitatem dilatat; non igitur, qui tribulationibus obsepitur, liberari quærat; sed studeat per pios affectus Deo arctius adhærere: adversa non sint nobis exitio, sed virtutum exercitio: ambulemus per hanc tribulationum angustam viam, est enim hæc, quæ nos in valle hujus vitæ peregrinos ad cœlestem perducit patriam. Appositè D. Augustinus expendens præfata verba Davidis ait: *Sed quomodo? si ambulavero in medio tribulationis vivificabis me, id est aliter non vivificabis me, nisi in medio tribulationis ambulavero. Va ridentibus: beati lugentes*. Non stare, nec quiescere, sed ambulare, ac progredi in tribulatione debemus; imò & in medio tribulationis, ut utrinque ex omni latere nos tribulatio premat, calamitas obruat; quia tunc tutiores per arctam viam ad Deum tendimus: præsentis enim vitæ labores, & ærumnæ, ad celestis libertatis amorem nos vocant.

Quòd si moris olim fuit, ut servi libertate donandi per inflistam alapam prius percuterentur; hic & nos ærumnis percutimur, adversitatibus diverberamur, tribulationibus cædimur, quò libertate donemur; huc illud flecto, quod populo inculcavit D. Chrysostomus inquit: *Propterea Deus presentem vitam nobis fecit laboriosam, ut ab illa nos absolvat servitute, & ad puram libertatem perducatur. Propterea penas quoque minatus est, & vita nostra labores constituit, lasciviam reprimens*: ecce quàm magnum in tribulatione bonum delitescit, cum non solum à servitute nos liberet, sed cœlesti etiam nos gloria donet; ac Dei filios constituat, ac Christi cohæredes: est tribulatio specialis character, quo qui Deo placent ab aliis secernuntur: appositè D. Augustinus ait: *Si putas te non habere tribulationes, nondum cepisti esse Christianus; & ubi est vox Apostoli? omnes qui volunt in Christo pie vivere, persecutionem patientur: si ergo non pateris pro Christo ullam tribulationem, vide ne nondum ceperis in Christo pie vivere*. Imò etiam debemus gaudere in tribulationibus, quia Dei opem secum trahunt, ut notavit D. Chrysostomus in illud Psalmi: *Adiutor in oportunitatibus, in tribulationibus, nec tibi oportunitatem tribulationi, quia cum tribulamur opportunè à Deo succurrimur; & Dei opem sentimus: licet ubique nobis Deus o-*

M m m m 2

pitu.

1. Paral. 33.

Cap. 51. 139

Psal. 119.

14.

Psal. 137.

Psal. 137.

15.

Homil. 64.

In Psal. 55.

Psal. 9.

pituletur, sitque in omni loco adiutor; opportunius tamen in tribulationibus, quia cum angustiae premunt, cum adversitates affligunt, cum tribulationes diverberant auxilium suum nobis Deus offert, nosque uberiori ope solatur, ait Chrysostomus: *Ejus semper opus habemus auxilio, etiam cum res sunt nobis secunda: sed tunc maxime sentimus auxilium, quando versamur in afflictionibus.*

16.

Quinimo adeo est nobis tribulatio proficua, ut non solum pios nostros excitet, ac foveat affectus; sed & divina quadam etiam polleat autoritate: plerumque quod non possunt Dei verba à nobis extorquere, id exigunt Dei verbera: persaepe cor nostrum non emollit Dei inspiratio, quod tamen flectit opportuna tribulatio, quae propterea quandam videtur divinam praesferre auctoritatem, ut efficacius per ipsam spiret spiritus sanctus, quam per prophetas & scripturas sacras; quibus non raro resistimus, & sanctorum PP. monitionibus obstitimus; cum tamen tribulationibus illic cedamus, ac pareamus; nimirum Deus tunc non voce tantum, sed & manu nos excutit, redditque sibi attentos. Quamdiu Pharae Dei virgam non sensit, Deo loquenti in servo suo Moysse resistit, & improbissimè pervicax ausus est dicere: *Nescio Dominum, & Israel non dimittam*, quia scilicet nondum senserat flagella Dei, quem propterea à se ignorari aiebat. At ubi acrioribus flagris coepit excipi, aliter etiam loqui didicit, tunc duritiem fregit, pervicaciam exiit, & humilis enixim rogavit, ut Moyses Deo supplicaret, quatenus suam averteret indignationem: *Orate Dominum, ut desinant tonitrua Dei, & grando.* Tunc coepit Pharae oculos mentis aperire, Deum cognoscere, & per pia desideria ei adherescere, cum primum tonitrua, & grando, ac calamitates coeperunt Aegyptum concutere, premere, totumque populum affligere: tamen si Pharae inflexilis, & pervicax fuerit, didicit tamen ad Dei virgam se flectere, & profecit verberatus, qui steterat obstinatus. Jeremiae nec populus obtemperavit, donec in captivitate resipuerit; quia nemo surdus est, nec durus tribulationi, quae mentis caliginem excutit, cordis dritiem emollit, linguae impedimenta solvit, & consopitos pios affectus excitat.

17.

Est tribulatio, quae nos perficit, nostramque exasciat ruditatem, sylvescit vitis, & in labruscas degenerat, nisi Martiam sentiat falcem; & nisi amputetur, infructuosa sylvescit: ita nisi homo cultrum sentiat tribulationum, pravique in ipso amputentur affectus, pia non excitantur desideria; quia palmitum luxuria, nisi coereatur, in pampinos se effundit botris destitutos, & foliorum vanitate duntaxat inumbratos: quod si ferro vitis castigetur, uvis ditescit crebrioribus, & spumante dulcescit vindemia. Vitis naturam diceret, hominem æmulari; nisi laboribus, ærumnis, afflictionibus, perinde ac vitis falce,

curetur in vitia degenerat, vel in folia duntaxat effunditur vanitatum; sin verò ferreo calamitatum ungue carpatur, ferocire, ac luxuriare desinit, & per pios affectus fructus spondet resipiscentiae: Nos non opprimunt, dum premunt adversa, sed perficiunt: scitè D. Laurentius Justinianus: *Sicut cerea igni apposita emollitur; & veterem imaginem deponens, novam recipit; ita corda nostra ad ignem tribulationis apposita emolliuntur, deponunt pristina vitia, & se reformant in novum hominem*: sicut hominis industriam, ac studio feræ cicurantur; ita homo à Deo beneficio calamitatum edomatur, ac perficitur; est Deus domitor noster profert etiam flagella, quibus in pia nos flectit vota: sicut equum indomitum sessorem admittere recusantem frœnis, fustibus, flagrisque edomamus, ut mitescere discat, ac parère lessori: sic nobiscum Deus agit, nostram pervicaciam flagris, & adversitatibus frangit, & per frœnum tribulationis nostram coërcet insolentiam, ut nos flectat in pia vota, ac per rectam ducat salutis semitam: Dei jumenta sumus, insolecimus indomiti, nisi tribulationum frœno nos Deus compescat, ait David: *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Verùm perinde ac nos frœnis, fustibus, flagrisque, ac perticis indomitos cicuramus equos; ita & Deus nostram flectit pervicaciam frœno ærumnarum, fustibusque tribulationum, scitè D. Augustinus: *Equus non se domat, elephante non se domat, aspis non se domat, leo non se domat; sic & homo non se domat, sed ut dometur equus, bos, camelus, elephante, aspis, leo, queritur homo: ergo Deus quaratur, ut dometur homo.*

Cap. 30

Psalm. 48.

Serm. 4. de verbis Domini.

§. III.

Flagris tribulationum solet Dei miserentis benignitas cicurare, quos pravi affectus indomitos effecerant: eos deprimat, quod alius surgant.

Non unum tantum Manassem, Achabum, Antiochum, Nabuchodonosorem flagris tribulationum cicuravit Deus; verùm & plures alios, qui tunc desierunt ferocire, cum didicerunt Dei virgam sentire; indomita fuit fera Nabuchodonosor, Princeps arrogans, prætumidus; ferox, sed coelesti veluti fulmine divinae vindictae sideratus, & percussus de potestate mentis dejectus est; & ultrix Nemesis, ne hominem quidem passa fuit, repere adactus est per terram quadrupes, qui bipedum neminem sui parem sustinuit; furere in obvios quosque coepit, qui nec Deo pepercerat; sed ferreis constringitur vinculis, qui superbo imperio compescere gentes omnes putabat; etenim Nabuchodonosor omnibus antea hominibus altior instar bestiae pronus in pastum abigitur; fugit tecta, sylvestribus se consociat feris, &

18.

toto

Exodi cap. 5. v. 2.

Exodi cap. 5. v. 28.

toto integro septennio sylvarum recessus, & avia, manibus, pedibusque perrepat, capillis, & unguibus in morem aquilarum excrescentibus, totumque corpus hispidaantibus. Hoc jumentum Deus freno adversitatum, & virgâ tribulationum tandem circumcuravit, Fanum, ut bos comedit, & rora celi corpus ejus infectum est: hanc metamorphosim, auribus, ac oculis ingerendam sceleratorum, vitium, ac peccandi licentia dedit; sicut tribulatio hominem perficit; prosperitas inficit; illa è suilli cœno hominem revocat; hæc immergit, & inter bruta deprimit animantia? quòd ex homine pecus fiat, ex rege bos, effectus est aridentis fortunæ, ac eblandientis prosperitatis. Homo, cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis; idque caulæ cur brutis parientur, qui depravatis ducuntur affectibus; Syracides: 4. iracundum Leoni confert. D. Petrus epist. 2. c. 2. inolitatis depravatos vitijs, & à bene coeptis resilientes cani similes edicit ad vomitum foedè revertenti; vel fuculæ ad cœnosum redeunti volutabrum. Servator itidem noster versipellem Herodem vulpem appellat, & Matth. 25. impios veluti Hædos separat ab ovibus, statuitque à sinistris. Zacharias in persona Dei loquens, vocat foedæ libidini addictos hircos olentes perversè, & ait: super hircos visitabo: & David improbos omnes, ab hominis statu asserit dejectos Psal. 31. Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus: improbus siquidem, perinde ac mulus iracundiæ calcibus alios impetit, & instar equi per indomitam libidinem, æstumque concupiscentiæ mulierum formis adhænit. Heu quàm miserum est homo animal, si moribus depravatus ab humana desciscit indole. Ut perfectione suscepta optimum cunctorum animalium est homo, ait Aristoteles: ita si alienus fiat à lege, pessimum est omnium animalium; & ad libidinem, cibationemque animal deterrimum.

19. Nabuchodonosor, quia vitijs indulgit, hanc induit bruti naturam: dixit ei Daniel 4. Ejicient te ex hominibus, & cum bestijs, ferisque erit habitatio tua: hæc fuit decretoria Nominis sententia, quam per suum internuncium Danielem Deus fulminavit in prætumidum regem, quare id muneris Danieli demandatum, & non potius alicui ex aula proceribus? an quia id Aulicis proprium, aures principis assentationibus demulcere, non tristibus lædere? miserè ab ipsis torquetur veritas, ne principis aures offendant. Vafre loquuntur, & ambiguitate verborum obtegere satagunt, quod nollent principi innotescere, quem per varios flexus, & ambages circumducunt, non ducunt ad veritatis notitiam; maluntque infidi audiri, quàm principi minùs grati.

20. Hinc Augustus Imperator ob impudiciam Juliæ filiæ, contractâ infamiæ notâ, quam lacrymis eluere nitèbatur, ingemi-

scens aiebat: hoc mihi hæud obtigisset dedecus, si Agrippa vixisset, aut Mæcenas; duo enim erant viri ab ingenua dicendi libertate valdè commendati, utpote qui ab assentationibus abhorrentes, non nisi vera Imperatori loquerentur. Secus Nabuchodonosor, quia superbiâ elatus, ambitione inflatus, obsequia sategit ab hominibus exigere, quæ soli Deo debentur; non nisi assentationibus delectabatur: audi regem prætumidè loquentem. Nonne hæc est Babylon magna, quam ego adificavi in domum regni in robore fortitudinis meæ? Sin gloria decori mei? cumque sermo adhuc esset in ore regis, vox de celo ruit. Tibi dicitur Nabuchodonosor rex regnum transibit à te. Regem grandi ore, buccisque inflatis ampullantem vox è cælo delapsa, velut improvolum tonitru, ac fulmen à cœlesti excussum Nemesi prostravit: nimirum in foribus, in vestigio adfuit divina vindicta, quæ superbiæ thraßoni cornua decussit, & inflato regi tumorem depressit. Timeant quotquot æquales inambulant astris, quo altius incendant, eò lapsu ruunt graviore; nil Deo exosius homunculo superbo divinis inhiant obsequijs. Licet sit Deus mitissimus, & ad veniam paratissimus, severissimè superbis resistit, quorum elata cornua confringit. Rogatus à Chilone Ætopus, quid Jupiter ageret; respondisse ferunt: ut excelsa deprimat, & humilia extollat: superbè intumuit Nabuchodonosor, sed de regni folio dejectus, à filijs hominum quæ etiam ejectus: quantum enim in statua illa sua aurea assuræxit, tantum ex alto in imum usque ad bestiarum consortium dejectus fuit. Quòd si mundi prosperitas in imum Regem Babylonium detrusit miseriarum, dejecit usque ad brutorum consortium: ipsæ miseriæ, & tribulationes ipsum iterum in sublime erexerunt: qui enim in throno sedens, in purpuræ, aurique splendore cæcutijt; sylvarum inter umbras oculos aperuit. Post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad cælum levavi, & sensus meus redditus est mihi, & Altissimo benedixi, & viventem in sempiternum laudavi, & glorificavi.

Tunc resipuit, cum ultricis Nemesi virgam excutientem humanæ insolentiæ pulveres sentijt; tunc tumorem superbiæ depressit, & arrogantiam coercuit, cum brutorum gregi se novit adscitum. Factum tyranni terræ, cæloque insultantis sola tribulatio edomuit: inter feras siquidem mitior factus, abjectoque in humum corpore demissior, oculos tandem aperuit, quos in altum sustolleret, & arrogantiam suæ vindicem illum videret, cognosceret, ac deprædicaret; cujus potentiam par nulla est potestas. Cùm sedit in throno, cum mundi prosperitas ei arripit, è regio solaris urbis Babylonicæ splendorem, & amplitudinem perlustrans, & tanta molium, & extructionum magnificentia, turrium celsitate, palatiorum laxitate cla-

M m m m ; tus

Psalm. 48.

Luc. 13.

Cap. 10.

Lib. 1. Po. 1
Istic. 2.

Daniel. 4.

Daniel. cap. 4. v. 31.

21.

tus videbatur sibi humanum supergredi fastigium, & caput novus Enceladus astris ipsis inferre: ajebat enim inflatis cogitationibus pertumidus, an non hæc est Babylon, quam ego mundi miraculis adnumeravi, quam tot molitionibus instauravi, ut omnibus orbis structuris efficerem prodigiosior? sed hæc mundi prosperitas eum in imum detrusit miseriarum. *Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, & ex hominibus abjectus est, & sanum ut bos comedit, & rore cæli corpus ejus infectum est: donec capilli ejus in similitudinem aquilarum crescerent, & unguis ejus quasi avium.* Sed hoc lapsu surrexit Nabuchodonosor; quia calamitas, & tribulatio ejus depressit arrogantiam, coercuit fastum, compescuit superbiam, & ad respiscendum induxit: sylvestribus aggregatus feris, calamitatibus pressus per saltus, & avia manibus, pedibusque perreptans, ac inconditè stridens pœnitentiam egit, & respiciens beneficio tribulationum pristino restituitur decori: loquitur ipse apud Daniele. *In ipso tempore sensus meus reversus est ad me, & ad honorem Regni mei, decorumque perveni, & paucis interjectis v. 34. subdit: Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo, & magnifico, & glorifico Regem cæli: quia omnia opera ejus vera, & via ejus judicia, & gradientes in superbia potest humilare.* Postquam coangustatus fuit, calamitatibus obrutus, ærumnis pressus oculos adaperuit, respicit, & fastum suum depoluit. Nabuchodonosor si in throno sedens de divinis cogitavit, id fuit, ut eadem sibi usurparet, sed mox abjectus inter bruta, & respiciens Regno, iterum restituitur, quia ut ait David. *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicias, quod etiam per Ezechielem divinæ clementiæ constitutum internuntium voluit hominibus intimari. Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impij, sed ut convertatur impius à via sua, & vivat.* quia ut ait D. Basilii, *quoniam hominum scelera numero, ac magnitudine possunt circumscribi.*

22.

Tanta enim est divinæ misericordiæ mensura, quanta & ejus Majestatis, quam nullus terminus claudit; & licet reliqua attributa, justitia, sapientia, & potentia Deo infint; misericordia tamen intimis inhæret Dei visceribus, quapropter Zacharias ejus magnitudinem indicaturus ait: *Per viscera misericordiæ Dei nostri innuens æternum Solem Christum Jesum mundo exortum fuisse ex infinita Dei misericordia.* Quod si scire velis, quanta sit hæc Dei misericordia metire, quanta sint gehennæ tormenta, horum mensurâ metiri facillè potes, quantæ sit Dei misericordia magnitudinis, hæc enim peccantibus gratiam elargitur, quâ respiciunt, & à supplicijs gehennalibus extrahuntur: quod si vilitatem etiam, & miseras hominis à summo bono se avertentis per pec-

catum metiaris, deprehendes, has omnes miseras à Dei absorberi misericordia; perinde ac mare fluminum aquas, ac pluvie guttas ita absorbet, ut quales fuerint, amplius non appareat: idque causæ cur abyssus miseriæ humanæ abyssum invocet misericordiæ divinæ. Quod si multitudinem etiam gravitatem, ac enormitatem omnium scelerum metiaris, exinde conijcis, quàm magna, laxa, & sublimis sit Dei misericordia, quæ peccata omnia condonat, obliterat, & totaliter abolet quoad culpam, & plerumque etiam quoad pœnam, quod cum observasset, Regius Vates ait: *Et miserationes ejus super omnia opera ejus:* Ubi Dei misratio aspicit, peccatoris iniquitas obliteratur, & qui peccantes ceciderunt, respicientes resurgunt: nisi Dei misratio lapsis opituletur, virësque suppeditet ad resurgendum, jugiter jacent in umbra mortis, seu peccati, quia respicere est ad summum bonum se convertere, à quo peccatum avertit, ait enim Apostolus: *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei.*

Ceciderunt Pharaos, & Nabuchodonosor ambo natura homines, dignitate Reges, peccato similes, & tamen surrexit Nabuchodonosor, & non Pharaos: quia illum, non istum Dei misratio è throno dejecit, quem brutis adijceret, ut in sylvis inter belluas mores corrigeret, quos in Regia inter homines corruperat: appositè D. Augustinus, producens Pharaonis, & Nabuchodonosoris exempla ait: *quantum ad naturam ambo homines erant: quantum ad dignitatem ambo Reges: quantum ad culpam ambo captivum Dei populum possidentes: quantum ad pœnam ambo flagellis clementer admoniti; quid ergo fines eorum fecit esse diversos? nisi quod unus manum Dei sentiens in recordatione propria iniquitatis ingemuit: alter libero contra misericordiam Dei pietatem pugnavit arbitrio?* surrexit è lapsu Nabuchodonosor, quia in crucibulo tribulationum, & ærumnarum, in sylvis brutorum cœtui aggregatus, scoriam humani fastus exuit, moresque meliores induit, & respiciens per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium irato Numini satisfecit. Ubi luctus, ubi lachrymæ fluunt, ibi semina irrigantur virtutum, quæ germinant, adolescunt, ac florent in violas humilitatis, lilia castitatis, rosas charitatis, quapropter ait. *Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum convivij,* quia ex illa modestiores, prudentiores, ac sanctiores eximus, ex hac autem petulantiores, & nequiores: sicut corpus, si multò sit succo oppletum, sua laborans obesa mole ægritudinum est officina, & quod cum laboribus, ac fame luctatur, ab adversa est tutum valetudine: perinde animus inter mundi tripudia, & carnis delicias enutritus, enervatur, & in vitia pronissimus lascivir: quem verò tribulatio divexat, angustia premit,

ca-

Daniel 4.
v. 30.Daniel 4.
v. 33.

Psal. 50.

Ezechiel.
cap. 33.

Psal. 144.

23.

De predest.
& gratia.Eccles. cap.
7. v. 3.

calamitas opprimit, à vitijs plerumque alie-
mus inter procellosos imbres crescit vegetior,
& efflorescit suavior.

24.

Binæ sunt in mundo domus, nubentium
una, altera lugentium; in illa madet vino
temulentus Bacchus, stomachum replet sa-
tura Ceres, & inter utrumque lascivix im-
pudica Venus: ibi verba audiuntur incom-
posita, lascivix, confabulationes; videtur
gestus protervi, incessus turgidi, aspectus
impudici, ferculorum copia, vellium
pompa, & rerum omnium luxus; verùm
quotquot hanc ingrediuntur nubentium
domum in bruta degenerant, vorantes ut
porci, potantes ut vaccæ, hinnientes ut equi,
calcitrantes ut muli, lascivientes ut hirci,
hinc Chrylostomus ait: *Non nuptias damno,
sed quæ sunt in nuptijs, diaboli pompam,
cymbala. & tibias, & cantica, fornicatio-
nis, & adulterij plena.* Secus in domo lu-
gentium frigescit Venus, ab ea exulat Bac-
chus, mæror animos occupat, dolor viscera
torquet, genæ lachrymis madent, pravæ
concupiscentiæ extinguuntur, & luctu ve-
luti fræno pravi omnes affectus coercentur,
& probi excitantur, qui imbre irrigati la-
chrymarum florescunt in virtutes. Pergit
Chrylostomus, loquens de domo lugentium.
*At non ita illic, ubi luctus est, ibi omnia
composita, multa requies, altum silentium,
moris memoria, futurorum meditatio,
vera sapientia, inordinatum nihil, nihil
incompositum. Quisquis hic loquitur, sub-
missè, breviter, modestè loquitur. Talis
est natura, luctus sapere docet, & ad omnem
modestiam, ac frugem se componere.* Deus
igitur luctum, & afflictionem in nos im-
mittit, ut excolere discamus cordis nostri
tellurem, noxias vitiorum radices evellere,
urticas pravorum affectuum, & serpentina
improbarum concupiscentiarum gramina
præcindere, & per vomerem afflictionum
sulcos efficere, ac semina virtutum serere,
quæ in flores, & fructus excrescant.

Homil. 62.
ad popul.
Antioch.
ininit.

Loc. cit.

25.

Ardeat in nobis pravæ cupedines, in-
solescant indomiti affectus, qui nisi fræno
coerceantur afflictionum, nos ad præcipiti-
um trahunt: & quia perinde ac canes Nili
nonnisi cursim, & per transitum parcissi-
mè torrentem mortificationum libamus;
hinc est, quod misericors Deus molestijs, æ-
rumnis, ac miserijs nos exerceat, ut magis
compositos, & ad bonam mentem induen-
dam faciliores nos efficiat; quæ enim nos
premunt angustix animum laxant, cor di-
latant, ut à vinculis solvatur scelerum, sur-
sumque ad Deum avolet: est tribulatio, quæ
suis ærumnis nos à miserijs liberat. Hinc
ajebat David. *Altissimus dedit vocem
suam; grando, & carbones ignis, & misit
sagittas suas, & dissipavit eos, fulgura mul-
tiplicavit, & conturbavit eos.* Cum in
nos videtur Deus irasci, nosque ærumnis
premere, tunc jacula sua evibrat; non ta-
men ut occidat, sed vitam restituat; fulmi-

Psal. 17. v.
14.

nibus exterret, non ut mortem inferat, sed
vitam asserat; videaturque propterea torare
in fulgure cælum, & vel in ipso igne lati-
ces scaturire dulcedinis; hinc postquam
Regius Vates voce grandinum, carbonum,
ignis, & sagittarum, ac fulgurum exter-
ruisset, statim eblanditur fontium scatu-
rigine subdens. *Et apparuerunt fontes
aquarum, exundant enim fontium eblan-
dientes latices ex carbonum torrente, ex flam-
maignis; & Numinis ira veluti in sua mi-
sericordia naufraga, quasi perire videtur.*
Quod si Pharaon infecutus ad internecio-
nem fugientem Israël, & ut lupus grassa-
turus in Dei oves, Erythræis fluvibus obru-
tus prius sepultus, quàm mortuus perijt,
iras Neptuni expertus, dum Martis furo-
rem inferreategit, Deus, tametsi ignes,
facèsque concipiat, aquas tamen, ac fontes
parit, quibus ejus ira attemperata mite-
scit.

Idque causæ cur Regius Vates tametsi
funeribus, cladibusque obvialet, omnem
excuserit timorem. *Si ambulavero in me-
dio umbrae mortis, non timebo mala.* Tam-
etsi cruentas strages pede premeret, funestæ-
que mortis umbras perambulet, nil tamen
inde hausit timoris, nec ipsas formidavit
calamitates; quia ei innotuerat, ex officina
ærumnarum, ex crucibulo tribulationum
delectatius prodire aurum; & deliciarum
rosas nonnisi spinis florere circumseptas,
neque sua Davidem fefellit opinio; siquid-
em in inumbrantis funeris squalore non
tabe fordui, sed oleo perlinitus viguit,
nec in sepulchrum inter funera illatus fuit,
sed ad convivium delatus. Audi, quid sta-
tim dicat, postquam in medio umbræ mor-
tis ambulasset. *Parasti in conspectu meo
mensam adversus eos, qui tribulant me,
impinguasti in oleo caput meum, & calix
meus inebrians, quàm praeclarus est.* Ecce
illatus à Deo Sarcophagus in abachum re-
seratum, ubi nec calix deest, nec discus.
Funeræ Manium umbræ in faces splendue-
re Himenæi, & ubi horror funereus timo-
rem incusserat, deliciarum blanditiæ gau-
dium, & lætitiæ excitantur. Quis non
expavisset, si cum Jeremia vidisset hinc ex-
cubantem virgam, & inde ebullientem, ac
fumantem oliam, cum præteritum dividisset
ex Dei ore, totius Aquilonis excitandas esse
contra Jerusalem nationes; & tamen ubi om-
niâ videbantur in luctu, & squalore jacere,
ac postremo deleri excidio; illic doloris
scena in lætitiæ proficinium vertitur. *Vade,
& clama in auribus Jerusalem: Hec dicit Do-
minus, recordatus sum tui miserans adole-
scentiam tuam.* Ex spumante igitur olla
sulphur, veluti è serenato aëre rotidus stil-
lat imber: eadem olla, quæ supposito igne
ebullire videbatur irâ Dei, nonnisi fluentia
dedit dulcedinis, ut inde sciremus esse tribu-
lationem fecundam solationum matrem, &c
felicitatis parentem,

26.

Psal. 22. v.
4.

Psal. 22.
v. 50.

Jerem. 2. 64
1.

S. VI.

*Virtus perinde, ac liliura inter
sentietata tribulationum floret vege-
rior, & olet suavior.*

27.

Non fuit evangelica ficulnea unquam felicior, quam cum in jus à Christo vocata, imò & damnata; quia fructibus destituta, excindi timuit. *Succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat; sed tunc vinitor ex fossione, & stercoreatione eam recreavit; solatium, non funus ei Deus apparavit, cum supplicium indixit: securis excindens caulem in lignonem abijt circum radices fodientem, & arborem rescipientem; quæ perijisset, nisi damnata à Christo fuisset: dixit Vinitor: Usque dum fodiam circa illam, & mittam stercorea.* Tunc arbor colicæpit, cum in securim incidit: arsisset, nisi Christus damnationis sententiam fulminasset, tunc cœpit feliciori cultura virefcere, cum in ipsam visus est Christus scvire, cujus indignationi suam debet fertilitatem. Hinc viro cordato, non terrori, sed solatio est tribulatio, est ipsa procella portus quietis. Abacuc. *Ut requiescam in die tribulationis, quis dormituro in senticeto, sessuro in spineto, pulvillum assuisset? quis in commotione procellæ, inter fluctus decumanis tumidiores thorum sibi ad quietem instravisset? & tamen Vates id præstitit, qui falli non potuit, cum ex Numinis afflatu loquutus fuerit; noverat latere in turbine serenitatem, in procella malaciam, in concussione somnum, in infirmitate robur, & salutem in vulnere, ac sanie: Abacuc. Ingredietur putredo in ossibus meis. Ponet pedes meos quasi cervorum.* Nimirum in putredine ossium pedes cursui aptavit, ideo cucurrit per semitas salutis; quia ossa putruere, quia corporis membra ærumnis pressa ægritudinem contraxerant: hinc etiam Job. *In tenebris stravit lectulum meum: tunc quievit, cum in tenebris ærumnarum, in caligine adversitatum lectulum suum stravit: à tenebris adversitatum ad lucem emerfit prosperitatum.* *Cum te consumptum putaveris, orietur ut Lucifer:* quia virtus perinde, ac liliura inter senticeta tribulationum non solum reviviscit vegetior, sed & floret illustrior. Quæ nos adversitatum tenebræ circumcingunt ad lucem veri solatij nos ducunt: *Cum te consumptum putaveris, id est, ærumnarum pressuris, calamitatum angustijs, orietur ut Lucifer.*

28.

Miserum, ac infelicem dixisses Jacobum in exilium abeuntem à domo discedentem paterna, ut fratris iram declinaret; tunc solo baculo Jordanem trajecit; sed in regressu substitit ad ejus ripas duabus stipatus armorum turmis; plurimis diffuens divitijs, uxore, & prole felix. Scio in pœnam nutantis fidei obstructum fuisse guttur Zachariæ, aded ut ira Numinis vila sit in senem

grassata. *Et ecce eris tacens, & non poteris loqui usque in diem, quo hac fiant: pro eo, quod non credidisti verbis meis.* Sed paucis dilapsis mensibus non solum lingua impedimenta solvuntur, & loquitur, sed etiam prophetat. *Apertum est autem illi os ejus, & lingua ejus, & loquebatur benedicens Deum.* Non tam præpedita Zachariæ lingua fuit silentio illo, quam expedita, perpolitâ, & edocta ad Dei magnalia evulganda: dum impedita fuit ad humanos sermones, expedita erat ad divina vaticinia. Adversitas, & tribulatio est, quæ hominem edocet sapientiam, & virtutem expolit, puerilia, & humana abigit, & cœlestia edocet: hinc Salomon de Indole puerili disserens, ait: *Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplina sugavit eam: Magister Christus, cui nostra indoles, morumque propensio ad mundi ludicra exploratissima est; eandem excusurus virgis non parcat; & ut scribit Apostolus. Flagellat omnem filium, quem recipit: sed filijs, qui virgis hisce excipiuntur, id accrescit emolumenti, ut segnitie virgâ excutiat; virtus excitetur; & prohi omnes in Deum affectus foveantur; sitque ipsa virga, quæ excutiens sordescens pulveres abigat pravos affectus, simulque perficiat probos.* Idque Ezechielem edocuit admirandum illud animal, quod hominis, leonis, aquilæ, & bovis quadruplex vultus insigniebat, sed cum hoc idem animal ei iteratò objiceretur pro vultu bovino Cherubici Angeli vidit speciem substitutam. *Et elevata sunt Cherubim: ipsum est animal, quod videram juxta fluvium Chobar; quid quod bovillo vultui, species fuerit Angeli substituta? quid cum cornipeta bellua Cherubica venustas? quid quod frons bovis in faciem Angelicam tam mira fuerit metamorphosi mutata? Hebræo idiomate Cherubim idem est ac magister, & interpretatur scientiæ multitudo: ecce mysterium evolutum; Bos symbolum habetur laboris, cujus est patientissimum animal, nam & onustis trahendis plaustris adhibetur, rhedis jungitur, ac telluri arandæ admovetur aratro; quid ni huic bovi ferendis laboribus assueto Cherubica species assignatur; quia ubi labores, ærumnæ, ac tribulationes, ibi virtutis species efflorescit perfectior; ibi facies cherubica frontem abolet bubulam; & ab ijs, quæ quis tolerat, Deum nosse incipit.*

29.

Hussæus princeps Jobus quæstionem proponens ait: *Sapientia ubi invenitur, & quib locus intelligentiæ? & sibi respondens subdit: Nescit homo pretium ejus, neque invenitur in terra suaviter viventium: sapientia indigitans quam fluxa, & evanida sint bona temporalia, & quanti facienda sint æterna, non reperitur, ubi homines mundi delicijs distillant, ac voluptatibus deliniuntur; sed ubi discunt mundum contemnere, ejus solatia flocci facere, & adversa quæque tolerare: ædes sapientiæ non sunt, quas mundâ*

pro-

Lib. de Bea-
ta vita cap.
7. a. 8.

Proverb. 6.
29. v. 11.

prosperitas, rerum opulentia, & divitiarum copia beant; & ubi bacchanalia vivere quotidiani est moris, ac inolita consuetudo: appositè Seneca loquens de virtute ait: *Altissimum quiddam est, regale, invictum, insatigabile, nec satietatem habet, nec patientiam, immortale. In templo eam invenies, in foro, in curia, promurris stantem, pulverulentam, coloratam, callosas habentem manus.* Virtutem non mundi voluptas pingit, sed labor pulverulentus colorat, & tribulatio perficit; cui & ipsa adversitas venustatem impertitur: hinc Salomon meliore spiritu calefcens ait. *Virga, atque correptio tribuit sapientiam.* Calamitas est, quæ virtutem edocet, cæcitatē abstergit, & lumen invehit. Quid è Tobiae oculis tenebras absterfit cæcitatē, quàm fel piscis? & quid fel piscis procelloso innatantis pelago innuit, quàm adversantis in mundo fortunæ calamitatem? fellea igitur calamitatis amaritudo præsentissimum est pharmacum ad hebetem visum restituendum, ad caligantium oculorum nebulas excutiendas: tribulatio est, quæ oculos aperit, ut videat quis clariùs in ærumnarum nocte, quàm misera, quàm fluxa, & labilis sit præsens mortalis vita, plena erroribus, referta ærumnis, morti semper proxima, & momento casura; & quàm melior, felicior, ac perennior alia vita, proinde omni sollicitudine quærenda, omni labore acquirenda: est enim in qua olea æternæ pacis jugiter vi- ret; ubi hæc potitus nil sentiet adversi à se ipso, nil patietur quispiam ab alio: pax siquidem est; quæ non discordiæ metu, non contentio- num curâ, non odij animum carpentis incessi- tur stimulis; quæ nulla dissolvitur clade, nul- la corrumpitur ægritudine; nulla variatur vicissitudine; quia in ea certâ securitas, secu- ra tranquillitas, tranquilla jucunditas, jucunda liberalitas, libera felicitas, felix claritas, cla- ra agilitas, agilis sanitas, sana immortalitas, & immortalis gloria; in qua rerum omnium pulchritudo continetur, & qua divitijs om- nibus affluimus non labentibus, nec fluxis, sed perpetuis; quâ nulla interveniente ægri- tudine constanti quadam, & æquabili volup- tate perfruemur tantò excellentiore omni- bus corporis delicijs, quàm mensensibus, & Deus rebus omnibus extra se positis, est potior, & præstantior.

30.

Ad hanc melleam beatitudinis dulcedinem fellea ærumnarum amaritudo nos manu- ducit; siquidem homo angustijs adversitatum pressus, oculos tandem aperit; quia eorum detergendis nubeculis, excutiendis que cali- ginibus nullum salubrius collyrium afflictio- ne, quæ dum corpus premit, animum perficit, pravos affectus sopit, probos excitat; quatenus homo ærumnis pressus in se ipsum tandem descendit, suosque mores, & erro- res sibi objicit; quos corrigat. Fellea ca- lamitatum amaritudo est, quæ oculos ab- stergit caligantes, quæ mores corrigit cor- ruptos, quæ animi dispellit ægritudines.

Verani de Affectibus Tom. 1.

Idque in se ipso expertus Hieremias ait: *De excelso misisti ignem in ossibus meis, & erudi- vit me:* quia ignis tribulationum non solum clausos oculos aperit, & diducit; verum & splendores suppeditat, quibus clariùs suos videant errores, quos corrigant; pulchrè D. Gregorius: *oculos, quos culpa claudit, pœna aperit:* hæc sportulâ suos mundus cli- entulos donare assolet, culpam suggerit, fluxas spondet voluptates, quibus cum adhæ- rescunt, oculos Deo claudunt, à quo per noxam lethalem se avertunt; & sola tribu- latio, Numinis opitulante gratiâ, aperit, quos culpa oculos clauferat, mores corrigit, & ad frugem erudit meliorem: quapropter ærumnosus quispiam cum Hieremia dixit. *Ego vir videns paupertatem meam in virga,* *indignationis ejus. Castigasti me, & erudi- tus sum, quasi juvenculus indomitus:* erudit nos castigatio, & dum corpus scalpit, ani- mum polit, dum ventrem affligit, mentem reficit, quia *sola vexatio,* ait Isaias *dat in- tellectum.* Misericum sumus, nostras lata- gimus miseras sopire, ne alijs innotescant; & tunc tantum sapere incipimus, cum desi- nimus desipere; tunc miseras excutimus, cum Deus pravos, qui in nobis ardent, affe- ctus aquâ tribulationum extinguit.

Trenor, cap.
1. v. 13.

Jerem. 6. 24.
v. 28.

Cap. 28. v.
19.

Pares illis sumus, qui negant ardere domum suam, quamdiu ignem inter pene- tralia credunt posse sopiri; verum cum pri- mum flamma per fenestras vi eluctata prodit exterius grassari intus incendium, tunc sa- pere incipiunt, & vicinorum implorare au- xilium; cum res amplius dissimulari non possit; & incendium tot linguis, quot eja- culatur per fenestras, & tecta flammæ clariùs, & clamorosius loquatur, quàm homo, cujus domus igne absumitur: ita vexatio nos docet divinum implorare auxi- lium, preces fundere, ac enixim rogare cœlites, quia calamitas nos erudit modum implorandi Dei opem, & quæ imminet pericula declinandi. Fertur de piscatore quopiam, qui ictu scorpî læsus sapere di- dicerit; is prædæ nimis avidus præprope- ras manus, cum in lagenam injecisset, à la- tente scorpîo percussus dixit: me scorpîus edocuit, ne imposterum tam præceps rete invadam, & sim cautior: *castigasti me,* ait Hieremias. *Eruditus sum:* tribulatio- nes erudiant, docentque pravos quosque affectus excutere, & probos fovere: cum af- fligunt corpus, mentem perpoliunt, intelle- ctum acuunt. Quamvis singula Senecæ scripta digna sint, ut cedro, & auro exaren- tur; palmam tamen præ cæteris videntur sibi vindicare, quæ ab exilio ad matrem Hel- viam scripsit: tunc enim magis intellectum acuit, cum acrius eum calamitas urgit; tunc feliciùs sapuit, cum minùs sensit sola- tij. Non lævit Deus, cum nos punit, sed nostram expolit ruditatem, nostram abstergit rubiginem, excutit pravitatem; nunquam sul- gurat sine rore; nunquam sine iride procellas

31.

N a n a

exci.

excitat aduersitatum; si ningit blandimento candoris demulcet; instar cometæ suas in nos Deus minas spargit, terret, & lucet; dum castigat, blanditur; dum flagellat, osculatur; & dum punit, miseretur: discamus ab Israël etiam in compede Deum credere nobis misericordem; & in Ægyptiaca servitute, in calamitatum pressuris nobis ad libertatem; ad felicem promissionis tellurem, ad cœlestem beatitudinem iter nobis aperire: discamus à Deo ita per lilia myrrhâ distillare; ut circumsepti ærumnarum spinis rosas legamus, quibus in cœlis coronemur, quarum spinas fuimus in terris experti: veræ deliciæ rosas æmulantur, quæ nonnisi inter vepreta vernant tribulationum; quæ ex spinis non prodeunt solatia, fucatam tantum exhibent lætitiâ, cui si larvam detrahas, quæ speciem præseferbat hilaritatis, luctum edit, & lachrymas fundit. Idque fortassis causæ, cur Salomon Rex in dedicatione templi sui boves immolaverit cornu ferocientes: & captivus Zorobabel vitulos obtulerit pinguedine allicientes: quia jugum regni, & captivitatis delicias voluit Deus in sacrificio adumbrari: quia inter mundi solatia, ac voluptatum lenocinia misera est principum conditio; rectè Rex Salomon regijs diffuens delicijs boves adolet jugo trahendo assuetos: captivus autem Zorobabel pingues vitulos deliciarum illecebris mactandos; quia captivitatis ærumnæ suas in vitulo delineant illecebras; vitulus enim uberibus insultat, & lacte saginatur: ecce captivorum felicitas designata in vitulo lacte pasto; & regnantium famulatus in bove cornipeta descriptus.

32.

Daniel. 5.
v. 29.

In aula Balthazaris regis Daniel purpuram induit, ostro fulget, & auro splendet: sed à quibus fodinis Propheta aurum eduxit? quo murice prætextam tinxit? an quia ut moris est, assentatus fuit regi? Audi, quâ voce fuerit Daniel Balthazari assentatus. *Appensus es in statera, & inventus es minus habens, divisum est regnum tuum, & datum est Medi, & Persis*: hisce blanditijs clamidem sibi intexit, & purpuram tinxit; quantum minarum, ac calamitatum effudit in regem, tantum sibi uberiori gloriæ, ac decoris cumulavit: quinimò cohonestatus à Balthazare fuit Daniel, postquam ei vas iræ Dei propinavit: ex vulnere, è quo sanguis emanavit, etiam purpura promanavit; ut scias ex opprobrijs decora oriri dignitatum; & ex tribulationum tenebris illustriorem enasci gloriæ splendorem; ornamenta virtutum non ex armario depromuntur voluptatis; sed ex armamentario eruantur severitatis: idque causæ, cur ipsamet ecclesia, quasi plantatio rosa in Hiericho dicatur, quia hic flos nunquam sine dumis floret. Paulus cum spirans minarum, & cædis prima ecclesiæ germina niteretur evellere Damasci, quia cœlesti exterritus fulgure, percellitus tonitruo, & ab equo excussus, ac prostratus in via fuit; rores stillavit benedictionis, & gratiæ; & qui cecidit ut persecutor, surrexit ut protector. Etiam Nabuchodonosor, quia

abactus ad pecudes fuit, mox expiatus, throno fuit restitutus. Quis Manassæ è cœno, quo scædè volutabatur, extraxit vitiorum? quis pravos edocuit eum affectus excutere, & probos fovere quàm ipsa calamitas? Etiam qui ante conspectum agni amicti erant stolis albis, venerunt ex magna tribulatione: quod si calamitas inaugurat; quid mirum si ecclesiæ monilia tonitrua esse dicantur? si ejus flores nonnisi spinis circumsepti germinent? nec ejus mala punica maturiant in martyribus, nisi æstu persecutionum discerpta, ac dilacerata? sed fracta cutis animi prodit integritatem. Hinc etiam Christus caput ecclesiæ in Thaboris vertice non splenduit nisi medijs Moysen inter & Eliam, quorum alter sacrificulos trucidavit, & alter fornicarios interemit; ut nimirum suo è capite discant membra, splendoris, & gloriæ lenocinia nonnisi terrore fulciri incusso, ac fuso deliniri cruore; ut vel ipsum splendoris blandimentum terrorem incusserit discipulis, qui dum magister fulgeret in monte, exanimati præ timore procubuere in squalore.

Sicut mundi prosperitas sceleris est parens, ita & tribulatio virtutis obstetrix. Scio pleròsque mirari, nullum ab Evangelista Matthæo ex Christi atavis, & abavis regio fuisse titulo condecoratum uno excepto Davide. An non reges fuerunt Josias, & Ezechias? cur & ipsi in principum non recensentur cathalogo? cur solus David regio decoratur titulo. *David autem Rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Ilria.* An honestandæ sanctitatis gratiâ in scenam David inducitur regia redimitus corona? sed alij etiam fuerunt sanctitate illustres, qui tamen hoc destituntur honore. Putârim præ cæteris regibus unum Davidem fuisse à Matthæo regem inscriptum, eò quia regio titulo mundanæ prosperitatis indici, scelus illicè atroxitur à Davide cum Bethsabea patratum; quia mundi prosperitas scaturigo est scelerum; sicut ejusdem calamitas virtutum fomes. Post epulas meridiane indulserat David quieti, marcidumque è somno diurno corpus agitatione reparaturus in solarium domus regiæ conscenderat ambulandi, auræque refrigerantis captandæ causâ: cumque Bethsabeam vidisset in horto domestico abluentem se in saliente fonte incautiùs renudatam impuros ignes ex frigido illo hausit fonte, & libidinis æstus ex gelidis ebibit latibibus: ecce à somno, & epulis, à mundi luxu, & prosperitate quàm proclivis fuit ad Venerem transitus.

Affectio animi curâ vacantis, & stomachi epulis oppleti est libido: quot scintillas ejaculatur succensa fornax, totidem prava desideria mens otio, & libidine æstuans suscitât, ac foveat: Pulvillo dormientis Davidis cupidus incubuit; surrexit, viditque mulierem se lavantem; lascivus aspectus scintilla fuit, quæ in paleam delapsa scædi amoris turpe incendium excitavit in corde; mulier longè distabat, sed libido prope urebat; sed si cæci:

33.

Matth. 1. v.
6.

34.

cecidit David delicijs disfluens; surrexit, & stetit calamitatibus divexatus, ærumnis pressus, flagellis castigatus. *Non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum;*

1. Reg. 6. 12.

cum primùm has terribiles minas per Nathanaem sibi intentatas audivit David, respuit, pœnitentiam egit, quia ut scribit Aposto-

lib. Hebraeos 10.

lus. *Horrendum est incidere in manus Dei viventis, & videns, & ulciscens:* & noctis unius nefariam voluptatem plurium annorum lachrymis abolere sategit, inqui-

Psal. 37.

ens. *Rugiebam à gemitu cordis mei:* dicit à gemitu cordis, seu spiritus, non carnis: quia gemitus David editus fuit, non ob vulgi sermões, nec ob contractam ex scelere infamiam; sed ob injuriam Numini super omnia diligendo illatam; hinc lectulum turpitudinis instrumentum per noctes singulas lachrymarum imbribus rigavit, lavitque.

Psal. 6.

Lavabo per singulas noctes lectulum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo: & oculi, qui fuere ad flagitium duces, qui impuros æstus, ignesque libidinosos in frigido Bethsabeæ fonte hauserunt, in fontes collucuerunt ipsi lachrymarum. *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam;* & quia non solum oculi, sed & caro per foedas suas concupiscentias à summo Bono defecerat, hanc jejunijs castigavit, & per subtractionem obsonij illi vires abstulit, ne amplius insolesceret. *Genua mea infirmata sunt à jejunio;*

Psal. 118.

& si quid alimenti sumeret, cinere inspersus erat panis, & potus lachrymis immixtus, quia cinerem, tanquam panem manducabam, & potum meum cum seltu miscebam: vulnus quod animæ suæ per patratum adulterium David inflixerat, per cruciatuum pharmacum curavit, & per abjectum luxum virtutis restauravit detrimenta: discretè Salvi-

Psal. 108.

anus. *Agnoscit David reus culpam, humiliatur, compungitur, confitetur, luget, pœnitet, gemmas regis abdicat, crepantia auro textili indumenta deponit, purpurâ exuitur, diademate exoneratur, corde, & scultu mutatur, totum regem cum ornatibus suis abjicit, jejunio exugitur, ariditate siccat, seltu effunditur, solitudine carceratur.*

Psal. 101.

Non tamen censeas, hos virtutis flores in alijs vernasse excultis aræolis; quàm in senticetis ærumnarum; nec ab alia credas emersisse radice, quàm ab ipso tribulationum vepreto. Tametsi resipiscentis Davidis lachrymæ sceleris absterferint foeditatem, non tamen peccati deleverunt supplicium: adhuc remisso scelere luendæ erant pœnæ, quas cœlestis Nemesis exigit, licet temporarias, non gehennales. Inter calamitates, quæ Davidem afflixerunt, enumerantur filiorum Davidis flagitia; incestus Amnonis cum Thamaræ sorore, permissus à Deo in pœnam patratì à Davide adulterij; Amnonis interfectio; Thamaris tabitudo ex mœrore contracta tolerati fratris stupri; Absolonis tumultus, rebellio, & interitus; Adonix per-

Lib. de Gubern. Dei.

35.

Verani de Affectibus Tom. I.

niciofa factio, & triste farum; Salomonis mollities à cultura virtutis defectio, & senilis dementia; Roboami stoliditas: ac decem tribuum à regnatrice Davidica domo avulsio; Joabi è sorore geniti cruenta trucidatio; ac demum proluxæ posterorum improbitates, & calamitates. Cæterum David inter primas calamitates ob adulterium, & Homicidium patratum recensere potuit pueri vix nati lethalem ægritudinem, quam tam impotenter tulit, ut septendio flevit jejunos, inceserit atratus, saccoque opertus, humi jacuerit prostratus, nimirum ut acutè ait Salvi-

anus, *natum ex crimine puerum, crimen ipsum occidit, quod creaverat.* Hisce calamitatibus accesserunt mœrores, angoresque afflictæ animi, angustia oppressi cordis, dolores tristantis mentis: obversabantur ob oculos gemina potissimùm spectra, vetita libido, serpentinis horrida comis, spuriam prolem manibus tenens, & voce horriffona ocllamans: & tu alienum thorum violasti? te cœnosa libidine foedasti? alterum, quod ei obijciebatur spectrum, Uriæ erat umbra atrata, pallida, fuso cruore foeda, torvis oculis contuens, minaci voce ingeminans: Et cur tu me interfecisti, post meum violatum thorum? Hisce pressus angustijs David jugi lachrymarum imbre perlatus exclamabat. *Peccatum meum contra me est* Psal. 38.

semper, hoc est patratum à me flagitium, me quovis in loco omni tempore redarguit; meis, die, noctuque obversatur oculis; à mea nunquam recedit memoria. Fusus Uriæ cruor me terret, & divinam Nemesis contra me excitat, quia vindictam exigit.

Dixisses Davidem instar feræ tot sauciatum telis, quot patratum scelerum stimulis, & aculeis confossum, cum dixerit ipse. *Sagitta tua infixæ sunt mihi, acutissima scilicet tela, penetrantes aculei, qui non solum animum, sed & corpus, & intima viscera, imò & ossium medullas feriunt, sauciant, extenuant. Non est sanitas in carne mea à facie ira tua: non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum.* Bellum itidem sentiebat intestinum, carnis scilicet stimulos insurgentes contra spiritum, & pravas, ac putendas commotiones excitantes, quapropter agebat. *Lumbi mei impleti sunt illusionibus.* Hisce internis ærumnis externæ etiam adjectæ fuerunt calamitates: siquidem Deus per internuntium Prophetam triplicem optionem pœnæ subeundæ obtulit, ut eligeret, vel famem septennio grassaturam: vel bellum trimestri spatio cruorem futurum, & funeras clades daturum: vel pestem per triduum in populos sævituram: quâ optione auditâ attonitus hæsit saxum inter & cultrum, cum non haberet, quo se verteret; tandem diram præoptavit pestem, malum scilicet sibi cum subditis commune futurum; quò nimirum in partem veniret supplicij, qui pars maxima fuerat ultricis Nemesis iræ, & vindictæ. *Melior est ut incidam in manus Domini (multa enim*

36.

37.

37.

37.

2. Reg. cap. 24.

Na n a a

miseriordia ejus sunt) quam in manus hominum.

73.

Cum vidisset David utrinque se calamitatibus premi, miseris opprimi, flagellis impendentibus excruciari has inter rerum angustias maluit à peste, seu à Domini manu, quam ab hominum gladio, qui obstinato furore injurias persequuntur, torqueri, & pati. Annuit Deus Davidis voto, & præ fame, quæ septennis; præ belli violentia, quæ trimestris futura erat, triduanam imisit pestem, quæ cœpit in corpora hominum serpere, & in multorum etiam necem debacchari; domos, fora, & plateas enectis opplevit cadaveribus, florentem absorbit juvenam; plures in primævo adolescentiæ flore prostravit, & in adulta ætate utriusque sexus plura hominum millia extinxit: dixisses, cœlestem Nemefim Saturniam falcem in terras demisisse, quâ populum veluti fœnum demeteret; ubique audiebantur ejulatus morientium, funera videbantur interfectorum, inhumata ubique occurrebant cadavera horrorem incutientia: solo contactu lethale hauriebatur venenum, solo halitu mors contrahebatur: tanta fuit strages, ut virorum septuaginta millia teste scriptura perjerint absque ulla lugubri pompa, donec Deus placatus jusserit, Angelum gladium recondere. *Et ait Angelo percipienti: sufficit contine manum tuam*, etenim ut criminum apud Deum est mensura, sic & plagarum modus, quarum ministros adhibet Angelos: singula enim, ad quæ gemimus, quæ expavescimus, quæ patimur, in numero, & ad justitiæ lancem expensa sunt Deo; qui ferit, ut parcat; vulnerat, ut sanet; premit, ut dilatet; deprimit, ut erigat; affligit, ut soletur; enecat, ut vitam impertiatur juxta æquissimas providentiæ leges; & perinde videtur agere, ac cytharedus, qui fides citharæ tamdiu tendit, attrahit, vel remittit, donec unâ assonent. An non David ad hanc fidium, seu plagarum tensionem harmonicam didicit concentum edere, vocésque emittere cœlesti harmoniæ consonas? inquit.

Psal. 50.

S. Reg. 6. 12.

Psal. 107.

Apolog. 1.

David. 1. 4.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, Spectatum meum contra me est semper; & quamvis Natham Propheta eum condonati sceleris certiore fecisset. Dixit Natham ad David, Dominus quoque transtulit peccatum tuum, adhuc tamen in cinere, & cilicio pœnitentiam egit, lachrymis lectum suum rigavit, jejunitio membra corporis, quæ instrumenta fuerant peccati, punivit: cineres tanquam panem comedit, ut promeritiæ mortis memoria altiùs suis hæreret visceribus, & lachrymis sceleris vestigium adnixus est obliterare. *Cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam. Peccavit David, ait D. Ambrosius, quod solent Reges: sed pœnitentiam gessit, fleuit, ingemuit, quod non solent Reges: confessus est culpam, obsecravit indulgentiam, humi stratus deploravit arumam, jejunavit, oravit, confessionis sua testimonium in perpetua sæcula vulgato dolore transmisit.*

Hinc D. Ambrosius arguens Theodosium Imperatorem, quod ex ira tot millia Thesalonicensium ob dejectam uxoris suæ statum interemisset, & ille objecisset Davidem, qui manus innocentis Uriæ sanguine scœdavit, subjecit Ambrosius, *si secutus es errantem; sequere penitentem.* Ideò varijs Deus calamitatibus, & ærumnis Davidem afflixit peccantem, & lapsum; ut vegetiorem erigeret, ac beneficijs cummlaret uberius; ac disceret flores solationum lætius non vernari, quam post gelidam, ac luridam calamitatum hyemem. David quia post lapsum pluribus fuit calamitatibus pressus, ex lapsu fortior surrexit, ac vindicem Dei iram pro virtutis incitamento habuit, dixitque propterea. *Bonum quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas.* Est siquidem afflictio, quæ præduræ corda in obsequia emollit Numinis, & in studia flestit virtutum; licet non desint iniqui, qui verberibus duriores evadant, de quibus Jeremias conqueritur. *Percussisti eos, & non doluerunt: atrivisti eos, & noluerunt recipere Disciplinam.* Eodem tenore conquestus Ezechiel ait. *Multo labore sudatum est, & non exivit de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem: quia obduruit, & obriguit ad inflicta verbera.* David verò post lapsum, quia calamitatibus pressus, vegetior surrexit, cautior, & sanctior vixit. In Davide ærumnis torto tribulatio veluti fornax fuit, in qua quia David resipiscens aurum fuit, non palea, sordes exiit, nec in cineres abiit: appositè D. Augustinus. *Nunquid lucet aurum in fornace aurifici, in monili lucebit, in ornamento lucebit, patiantur tamen fornacem, ut purgatum à sordibus, veniat ad lucem. Fornax est ubi palea, ubi aurum, ubi ignis, ad hanc flat aurifex. In fornace ardet palea, & purgatur aurum: illa in cineres vertitur, à sordibus istud exiit. Fornax mundus, palea iniqui, aurum justii, ignis tribulatio, aurifex Deus. Quod vult aurifex, facio: ubi me ponit, tolero: jubeor ego tolerare, novit ille purgare. Ardeat licet palea ad incendendum me, & quasi consumendum me: illa in cinerem vertetur, ego sordibus carebo.*

38.

Psal. 118.

Cap. 5.

Cap. 24.

Psalmi 67.

§ V.

Adversa viris probis non adferunt nocumentum; sed inferunt emolumentum quia tunc Deus eos exercet, ut vegetiores virtutum cultura floreat.

Qui angustijs, & adversitatibus premuntur, protectorem sentiunt Deum; & non solum peccantes tribulatio urget, ut resurgant; sed & innocentes affligit, ut lætiores virtutum culturâ floreat. Etiam præ cæteris fratribus morum integritate eminebat Josephus, ætate puer, vitâ innocens, moribus integer; & tamen, quod ad principatum surgeret in Ægypto tribulatio stimulante fraterna invidia eum in siccam detrusit cisternam fame, & siti interficiendum. *Projicite eum in cisternam hanc, quæ est in soli.*

39.

Genes. cap. 37.

Jolitudine : deliberaverant invidi fratres hanc in cisternam demittere Josphum, ut omni destitutus obsonio deficientibus sensim viribus fame periret : sed dum fraterna invidia eum in cisternam illam demisit, ærumnosa calamitas eum ad principatum erexit: quos enim Deus impensius diligit, hos gloriosius erigit, afflictionibus prius probat, ærumnis premit. Ex Jacobi familia justior Joseph detruditur in cisternam, fame interficiendum. Ex familia Adæ occiditur à fratre Abel innocens, & Deo gratus. Ex Prophetis exulare adigitur Elias divinæ gloriæ zelantissimus ob impij Regis Achabi, & Jezabelis persecutionem. Daniel licet vitæ sanctimoniam, morum integritate conspicuus, in lacum projicitur à leonibus discerpendus, ac vorandus; imò licet inter natos mulierum non fuisset major Baptistâ, in carcerem tamen detruditur & ab impio Herode capite minuitur: quia virtus non adolescit vegetior, nec floret pulchrior, quàm ærumnis, ac tribulationibus exulta; quos enim Deus amat hos ærumnis probat, ac perficit; perinde ac aurifex in crucibulo aurum torquet, quod purius extrahat: ait D. Gregorius: *Hinc ergo unusquisque colligat, quid illic sint passuri, quos reprobat, si hic cruciat, quos amat.* Non putemus à supplicio immunes, qui vitij indulgentes minimè hic puniuntur, ubi innocentes ærumnis affliguntur, & calamitatibus premuntur: suas & ipsi erunt poenas daturi, sed in æternum interitum. Innocentes verò & virtutum culturæ addicti, quò acrius hic ærumnis premuntur, eò uberiori donantur gloriâ. Joseph ideo in Ægypto purpuram induit, quia polimita veste à fratribus fuerat antea exutus, & perinde, ac vilissimum mancipium divenditus; sed nunquam clariùs divina in ipso affulsit protectio, quàm cum in cisterna detrusus omni fuit humano subsidio destitutus, quia inde extractus & in Ægyptum ductus principatum emanascitur, cum libertatem amisit.

40! Servitus nisi cum scelere cohæret, libertas verò, & gloria innocentiam acciscitur. Idque causæ cur Israelitæ, tunc servi fuerunt nuncupati, cum libertate donati vitij indulserent: ait Esdras *Quia servi sumus*, abstinuerat Esdras hætenus à verbo servitutis; tamen si pluries sermonem instituerit de filiis Israel, tum Babylone confidentibus, tum à Chaldæa emissis, tum Jerololymis commorantibus; tamen si squalido premerentur famulitio, non tamen probrosa servorum nomenclatione eos notavit. Cur igitur libertate donati servi vocantur? qui captivitate ligati probrosa hac non fuerunt servi voce appellati? cur à captivitate respirantes servi vocantur, qui nusquam Babylone catenati, contabuisse feruntur in servitute? quia nimirum tunc vinculi ferreis catenis, animi libertate in corporis servitute gaudebant; nunc verò in corporis libertate animi incurrunt servitutem; tunc vinciebantur, nunc peccarunt, ut inde infe-

ramus, non ab anfulis, sed à piaculis servitutem pendere: famulatur Israel, non cum servit homini, sed cum vitio indulget; & peccato inservit; non compede vincetus probrosam servi nomenclationem patitur, sed vitio coinquinatus. Hanc unam peccati servitutem agnovit Esdras, eamque expavit, quia in eam incidens, nec auro, nec libertate respirat. Si moribus sis integer, innocentiam candices; tamen si Babylone in cavea detinearis, compede vinciaris, liber es, quia innocens: secus si Jerololymis multò perfulgeas auro, prolixo servorum comitatu incedas stipatus; si vitij indulgeas, eò turpiore servitute detineris, quò liberiore sensu mundi voluptatibus deliniris, carnisque delictis diffusis. Israelitæ cum Babylone morarentur inter compedes templi meditantur struaturam, hostiasque cogitabant Numini immolandas: *Et surrexerunt Principes Patrum, & omnis cujus Deus suscitavit spiritum ut ascenderet ad adificandum templum Domini;* quia de construenda Numinis domo Babylone commorantes moliebantur; Persarum dominatus eos principatu non valuit exuere; quamvis & torquem detraxerit, & catenas injecerit. Sed quid? quòd Jerololymis mox degentes, & templum construentes, servi audiant, nec ab Esdra aliter vocentur, quàm *servi sumus*? si à Rege Persarum dimissi, si compedes exuere, vincula fregerunt, si à satrapis sublevati, aureis vasis prædivites, murorum extruptione gloriosi, ubi servitus? ubi famulitium? servitutem, quam Babylone inter catenas, & compedes excusserunt; Jerololymis, quia libertate donati incurrerunt, quare? audi ipsos *Derelinquimus mandata tua*, nimirum in libertate, in auro servitus peccantibus insidiatur: & libertas etiam in ferro, & vinculis innocentibus patrocinator. Quid? quòd nec divitias possedit, soluta vinculis iniquitas, cum in luto, in latere præfulserit innocentia catenata? Non Babylone captivus peccavit Israel, sed Jerololymis solutus in scelera solvit; neque inter vinculorum & ærumnarum procellas, sed in malacia arridentis libertatis fuit æstu agitato exitiali; & naufragium subiit à Chaldæa redux in patriam, cum rore divinæ misericordiam perfusus inter compedes fuerit. *Inclinavit super nos misericordiam coram Rege Persarum, ut daret nobis vitam.*

41. Sed è rosido imbre divinæ beneficentiæ lappa germinavit iniquitatis, & qui in sulphure lilia excoluerat, tribulos produxit in melle. Compede vincetus Israel de templo cogitavit construendo, si libertate donaretur; sed disruptis vinculis servitutis, vel in ipso templo lupanar omnis impudiciæ architectatus est; & qui fuerat agnus, quamdiu non præcul abfuit à leonibus rugientibus ad escam: inter oves sanctuarii in lupum, & draconem degeneravit; unde si calamitas profuit ad culturam virtutis; prosperitas

lib. 2. moral. cap. 4.

Esdras lib. 2. cap. 9.

Esdras lib. 2. cap. 9.

Esdras lib. 2. cap. 9.

obfuit ob indulgentiam vitij; quò inde inferamus, nocentiora esse felicitatis oscula, quàm vulnera calamitatis: quòd si populus respiravit à nervo, & compede Babylone; conspiravit Jerofolymis in libertatis suæ authorem; nimirum illic respiravit, & proba fovit desideria, pios in Numen excitavit affectus, quia calamitatibus pressus: hic verò quia deliciis diffuens, divitiis affluens, prosperitate delinitus in scelera solvit; & legem inter tonitrua, & fulgurà scriptam, inter flores, & armillas delevit; quæ enim lapideæ erant præceptorum tabulæ, si ferro sculpebantur; auro expungebantur; sicque è melle divinæ misericordiæ fellea scaturivit iniquitas, quæ in laniena Chaldæorum obdormierat. Iniquitas tametsi nullius sit pretij, aurum tamen æmularur, si in ærumnarum crucibulo exuratur, quia purgatur, & ejus fœditas cinerefcit: qui fordes contraxit vitij indulgendo, nisi in crucibulo adversitatum supposito tribulationis igne expurgatur, fœditates non exuit. Absoloni pretiosa coma tunc fuit, cum illam quot annis ferro tondebat: nisi tribulatio superflua præcidat; pretium, & venustatem perdit suam virtus, quæ tunc efflorescit pulchrior, cum rastro tellus cordis excolitur, appositè D. Chry-

Homil. 4. de panis,

ostomus: *Quemadmodum aratrum immittens deorsum terram, aperit tunc seminis custodiam, ne jacta in superficie remaneant, sed tanquam in ipsos terra sinus immittantur, & in tuto radices figant: sic & nos facere debemus, & tanquam aratro tribulatione utentes cordis profundum scindere. Scindite corda vestra ait Propheta; corda igitur scindamus, si qua dolosa herba, & improba cogitatio nobis inest: radicibus eam evellamus & puras pietatis seminibus terras exhibeamus, nisi tunc renovemus novale, nisi tunc seramus cum adest tribulatio, quando unquam in compunctionem veniemus?*

42.

Suspecta est virtus, ne probro labore sterilitatis, quamdiu vomere non excolitur tribulationum, nec laboribus probatur. Virtutis examen nullibi tutius fit, quàm in trutina adversitatis, & patientiæ; quapropter scribit Apostolus: *Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem.* Hinc D. Basilius ait: *Qui tribulationem decredat, probatione se privat: quia sicut igne torquente aurum probatur; ita virtus ærumna premente comprobatur: hinc David Si ambulavero in medio tribulationis vivificabit me.* Non nititur, tribulationes à se excutere, nec Deus permittit carere Davidem afflictionibus, ne fructibus destituatur exultæ virtutis: de sola fortitudine, & vivificatione in medio ærumnarum fuit David sollicitus; quia nemo tutior vivit, quàm ærumnis pressus, quas libenter tolerat: est enim tribulatio, quæ animum à vitiorum retrahit lenocinijs; ab occasionibus removet peccandi: hinc D. Basilius expendens præfata Davidis verba in eundem ait. *Tribula-*

Ad Rom. 5; n. 4. In Psal. 33.

Psal. 57;

idem.

tionem repelles; sed in ipsis etiam me afflictionibus constitutum servare, & mortem expectantem vivificare poteris. An non vox est illa Dei punientis simul, & miserentis? *Ego occidam, & ego vivere faciam.* Sed si mortem infert, quomodo vitam affert? si prosternit, quomodo erigit? si enectus jacet homo, quomodo vivere dicitur? quia inter labores justum morti destinatum, dignum meliori vita Deus efficit. Improbi in rerum copia; justi verò, & virtutum studio adiecti, in ærumnis probantur.

Populo incredulo, ac ingrato bonorum affluentiam concesserat Deus cum probaturus: *Ecce ego pluam vobis panes de celo; egredietur populus, & colligat per singulos dies, ut tentem, utrum ambulent in lege mea, an non.* Tentaturus Deus, seu probaturus suum populum abundantiam indulgentiarum, quia pluries jam defecerat: secus virtutem exploraturus justus Jobi, bona, quæ possederat abstulit, eumque torquendum cadocæmoni permisit: *Extende paululum manum tuam, & tange cuncta, quæ possides;* quia ad probandum num aurea virtus sit, vel cuprea, nullus lydius lapis adversitate, & afflictione opportunior: sed si in rerum affluentia Deus impium probat, cur per bonorum subtractionem, cur per immixtas calamitates, & afflictiones, exultam à justo explorat virtutem? An quia de impio Deus minus sperat, & pro merito ducit si in rerum copia non intumescat? si in bonorum affluentia non superbiat; & quia de justo majora semper sperat, ærumnis pressuris meliorem efficit; ac propterea angustiis premit, languoribus affligit, ut tribulationibus probet. Quapropter tunc virtutem probavit Abrahami, cum districto gladio filij sui dilectissimi Isaac cervicem amputare paraverat: *Tentavit Deus Abraham, & dixit ad eum tolle filium tuum, quem diligis Isaac, & vade ad montem visionis, ibique offeres eum in holocaustum,* quòd si virtus justis lydio tribulationum probatur; non est, quòd conquerantur qui multiplici premuntur calamitate; argumento id est, à Deo eorum probari virtutem: sunt ærumnæ, quæ probos erudiunt ad virtutum exercitia, quippe ait D. Paulus: *omnes qui pie volunt vivere persecutionem patientur.* Nos premit adversitatum pondere Deus, ut pretiosorem virtutis eliciat liquorem. Uva premitur in torculari, quo mustum dulcius eliquetur: oliva contusionibus pressa oleum fundit symbolum charitatis: Rosa vernat lætior, adolescit vegetior, & redolet suavior, quæ pluribus circumcingitur spinis, quæ dumetis circumsepta alliecit, & pungit; delectat, & vulnerat; placet & cruentat: ardente ferro adamas perpollitur; & limæ morsu excruciatum pretium induit. Spicarum manipuli in terram prostrati, bacillis diverberati, pedibus conculcati triticum à paleis separant in cœlestibus horreis asservandum. Miles non qui in castris deses jacet, sed qui labores subit

43.

Job. 1. v. 11.

Gen. 32. v. 1.

1. Timoth. 4.

in hostes irruit, & stans fortiter pugnat, victricem sibi coronam textit, & per inflicta vulnera viam sibi ad gloriam aperit, scitè D. Chryseostomus: *Ut in certamine Athletam sudore, calore, frigore, pulvere, multo labore periculis luctari oportet. Sic & iustum in hac militia plurima pati, & omnia strenuè ferre decet, si splendidam utique palmam accipere debeat. Si corpus ita maximè laudamus, si frigus, calorem, famem, sitim, & ceteros labores haud gravatim ferat; multò magis laudanda anima, qua possit omnes impetus malorum fortiter, ac strenuè pati.*

44. Miser non est, qui adversitatibus premitur, trucique impetitur fortuna; sed qui adversa pati detrectans, labores refugit, & somno, otioque indulget. Quo tempore Sardanapalus vitiorum mancipium imperium regebat Assyriorum in urbe Ninive, injunxerat Deus Jonæ, ut quavis disruptâ morâ in urbem illam se conferret, ac Ninivitis ad extremum prolapsis flagitiorum excidium denuntiaret: verùm quia timuit, ne eversionis nuntius haberetur mendax, & ne poenitudo scelerum vibrandum fulmen à Deo coerceret, ac retineret & ipse vanus territor in populorum traheretur ludibrium; non Niniven adivit, sed Joppen se contulit, mediterranei maris in Palæstina portum; ubi conscensâ navi, vela ventis dedit secundis Tharsum versus urbem Ciliciæ nobilem: sed cum fugæ administram incendisset navim fluctibus ipse præpeditur, quibus se commendare fugæ cogitaverat: venti, & procellæ in Prophetæ pertinaciam insurrexerunt, & cœperunt nubes in aëre conglomerari, & undique obductæ tenebris, diem eripere, terrores incutere, fulgura vibrare, miasas repetito tonitru spargere, imò & fulmina eudere: cœpit cum aëre etiam mare furere, & decumanis fluctibus navem quater, exagitare, quâ Jonas vehabatur; & quem sæva tempestas inquirebat latentem. Quid tunc? *remigabant viri, ut reverterentur ad aridam, cum discurrerent alij nautæ ad officia strepidantes, vela subducentes tempestati, imò & quidquid navigio visum fuerat onerosum id fluctibus extradorent.* Jonas malè sibi conscius interno magis tumultu, quam nautarum clamoribus, & procellæ fragore percellitus ad inferiora descendit navis; ubi moerore pariter, ac sopore oppressus somno indulgit: sed ingravescente procellâ mittuntur sortes à nautis, victima inquiritur danda irato Neptuno, & in fluctus mergenda: nomen ex urna educitur Jonæ, qui de lignea nave ad vitale marini ceti navigium transfertur: *Tulerunt Jonam, & miserunt in mare, & stetit mare à fervore suo: & tunc fluctus veluti lustrali hostia deliniti cœperunt illicò detumescere, cœlum itidem pristinam repetere serenitatem, ut & mare malaciam.* Sed si tempestas omnes quotquot in navi aderant fuit adorsâ, cur solus Jonas naufragus in mare dejicitur; & ceteri superatis spumosis

vorticibus faustum, lætùmque cecinere Pœana? quia licet eadem procella in totam navim lævissset; solum tamen Jonam invenit in eadem gravi sopore demersum: dormivit ille, cum reliqui in navi discurrerent trepidantes, ac laborantes, ut vela subducerent tempestati, & quidquid navigio erat grave in undas projicerent, ut nautica arte fluctuum impetus illuderent, ventorum flatus retonderent: idque igitur causæ, cur in solum Jonam procella sævierit, Pulchrè D. Basilii ait: *Mandatis communis mare funditus turbat navigantes, undarum montes circumstantes prophetam deposcebant. Qui verò navigabant, ignari viri sancti, arte cum tempestate depralabantur, & gubernaculis periculum repellere sperabant, & adversum mare navalem pugnam suscipiebant: & paucis interjectis lubdit de Jona. Prophetæ fugacitatis argutus est, cæcus damnationis sententiam excipit.*

Infantes fluctus in perniciem tumultuarunt navis torosæ: undæ furorem despumârunt, irruerunt venti in ejus excidium procellis armati, & tota tempestas in naufragæ navis excitata fuit excidium: sed quia præter Jonam reliqui quotquot aderant navalem contra procellam susceperant pugnam, desudârunt, ac strenuè pugnarunt contra marinos fluctus, illorum impetus illudentes, ventorum flatus declinantes, & imminens effugientes naufragium: hæc calamitas undarum, hæc adversitas tempestatis, laborantes, & afflictos incolumes perduxit ad portum, & solum Jonam in nave tunc sterentem, gravi sopore demersum vivum absorbit. Tametsi atrox tempestas mortem omnibus minaretur; periculum tamen evaserunt, qui cum ventis, & fluctibus fuere luctati, & solus Jonas quia deses, somnòque indulgens vivo extraditur sepulchro à cæto deglutitus. Cum primùm cœpit procella insurgere Jonas descendit ad interiora navis, ut somno indulgeret. Quid deterius, quid periculosius hæc segnitie, & otio? debuisset tunc Jonas, modò in puppi, modò in prora, vel ad navis clavum consistere, & veluti Numinis Præco, ac Legatus reliquos admonere de illius providentia, potestate, judicio, & præsertim de cura salutis animæ, sed sibi malè conscius solus se se abdidit, & quia à communibus laboribus, & ærumnis se eripuit, periculum non evasit, quia per susceptos labores, & adversitates, noluit, ut reliqui nautæ, ad portum tutum dirigere iter. Profectò spectat Deus luctantes viros cum adversitate, ac strenuè laborantes: ærumna stadium est, in quo fortes currunt, palmæ inhiantes; asperitates, & adversitates, quas in corpore tolerant, formidini sunt imbelli, & excitemento forti: quos enim vir imbellis formidat labores, hos vir fortis exambit.

Orat. 12.

45.

Im. 1. 70.

Jona cap. 1.

✱ (o) ✱

S. VI.

§. VI.

Viro forti adversa non sunt formidini; sed mascula virtuti addunt incitamenta, spondent adores, & triumphale cingunt diadema.

46.

Cap. 10.

Viro forti raro sunt adversa formidini; quapropter de viro forti, ærumnisque presso ait Salomon: *Certamen forte dedit illi, ut vinceret, & sciret quoniam omnium potentior est Sapiensia*, & alludit ad luctam illam gloriosam, quã Patriarcha Jacob depræliatus cum Deo, triumphum rapuit de virtute, de constantia palmam, & de victoria gloriam; cum pugnam horis invisisset antelucanis, animosè irruit in adversarium, nec timidus detrectavit certamen, quia ipsius noctis caligines, itineris labores, tocerei perlecutiones felicitatis spondebant auspiciam, & unde videbatur ruina imminere, inde securitas oriebatur: infelix non fuit Jacob, nec prostratus cecidit, sed victor stetit, quia impetitus, percussus, exagitatus: cum enim luctam præcessissent labores, & perlecutiones, & Esau fratris timeret insidias, paveret occursum, has inter angustias victor stetit, ac de adversarijs triumphavit: siquidem ut ait Lyra *ad hoc fuit illa lucta, ut Jacob asscuraretur de Esau, quem nimis timebat*. Quos Deus amat, hos & protegit, licet exagitet, varijsque premat tribulationibus, & angustijs, idque cum novisset Seneca ait: *Miserum te judico, quod non fuisti miser, transivisti sine adversario vicam: nemo sciet quid potueris, nec tu quidem ipse: opus est enim ad nocitiam sui experimento, quid quidem quisque posset, nisi tentando non didicit*. Jacobi fortitudo non emicuisset, nisi certaminis tentamenta eam promulgassent. Quantum quis sibi laboriosi certaminis subtrahit, tantum de uberioris gloriæ hosti addit. Goliathus ingens robore, truculentus aspectu; cædis, ac minarum spirans, altum vociferans optimum quemque ex fortioribus Israelitis ad singulare certamen provocaverat. Vicina inter se castra locaverant; Hebræi & Philisthæi parati ad pugnam si fortè hostis in vallem interjectam conferturus certamen descenderet; quod muris clamoribus dietim audiebatur utrinque exposci, quamvis quadraginta jam effluxissent dies, neutris aleam tentantibus; idque causæ fuit Goliatho staturâ giganteâ, viribus, ac armis munito, ac ferocienci in medium vallis progrediendi, & ad pugnam provocandi, si quispiam esset extoto Hebræorum numero, qui vellet secum dimicare, & quia nemo fuit ex Hebræis, qui auderet pugnam cum Goliatho inire, & publicum dedecus abstergere; neque promissis à Saule divitijs, tributorum immunitate; imò & Regiæ filiæ conjugio, passus fuit quispiam se permoveri ad singulare illud certamen iacundum; Goliathus enim oris trucu-

Lib. de provid.

lentiâ, gigantea corporis statura, aspectus tumore, vocisque minaci clamore tantum incusserat Israelitis terræ, ut nemo auderet cum ipso dimicare: hinc Saul pavidus unâ cum suis in tumultu erat, & hostis supercilium Israelitas omnes prius prostraverat, quam expugnaret: sed sub idem ferè tempus cum ad castra David accessisset, adolescens missus à parente cum comite ad fratres, & audivisset gigantem consueta ferocia, ac insultatione Israelitas laceßere, si quis esset, qui secum cominus vellet congregari, taliter ut suæ genti vel æternam servitutem victus; vel imperium victor adferret: & observasset Israelitas animo cecidisse, ac trepidasse; ipse licet adolescens, & inermis, quo tamen erat excelso animo præditus, zeloque divini amoris inflammatus Israelitas intuitus trepidantes, & barbarum Goliathum extimescentes: *Omnes namque Israelita cum vidissent virum, fugerunt à facie timentes eum valdè*. Totam pugne provocationem ad se rapuit, descenditque inermis in vallem interjectam: victoria potitus ante initum certamen, iacto enim lapide, quem in torrentis alveo selegerat, superbiæ turrim prostravit; & caput Goliathi quod toti Israeli terrorem incusserat, Davidis manui cessit pugnanti. *Infixus est lapis in fronte ejus, & cecidit in faciem suam super terram*. Quid, quod David adhuc adolescens ovibus pacendis assuetus, belligerando Goliathum prostraverit, qui toti Israeli terrore fuerat? quia licet armis pertractandis nondum David assuevisset, laboribus tamen, & adversitatibus tolerandis induruerat: & quia labor in adversis victoriam spondet, torrentem adivit procellæ, ac adversitatum symbolum, in quo lapides selegit, quibus carnem Goliathi turrim prosterneret; pulchrè Basilius Seleuciensis: *Missio lapide galea rumpebatur, plagam caput admittebat, & anima de corpore fugiebat, sternitur mortuus Goliath, sternitur alienigenarum turrum*. Armatus David lapide tribulationis è torrentis alveo selecto opprobrium delevit Israel, & in prostratione Goliathi monumentum sibi construxit æternæ gloriæ.

1. Reg. 6. 17.
v. 24.

Oras. 15.

47.

Etiã Annibal Romanorum terror referente Suida plures sibi victrices demestruit palmas, quas proprio sudore rigavit, & labore excoluit; septendecim enim annos sub dio egit bellicis cladibus exercitissimus, rebus adversis assuetus, & per quas ad victorias, & nominis gloriam sibi viam stravit, adè ut liceat cum Plinio in panegyrico exclamare. *O quam utile est ad usum secundarum rerum per adversa venisse!* Goliath, qui mole sua gigantea toti Israeli materia fuit dedecoris; Davidi occasio fuit laudis, & gloriæ, nimirum qui timidus, & imbellibus, ac delicijs diffluentibus terrorem incusserat, & dedecus inisserat; Davidi adolescenti uberem triumphum segetem suppeditavit, quia hic non fetreis armis, sed præduro tribulationis lapide pugnavit, quo Goliathum expugnavit & qui

& qui ignominia affecerat Israelitas, trophæis Davidem coronavit.

48. Viro forti laboribus, ac adversitatibus tolerandis assueto etiam ipse terror fit gloria. Expertus id Moyses fuit ad Pharaonem à Deo delegatus pro petenda populi dimissione. Projecit ipse coram Pharaone in humum virgam, quæ in colubrum statim versa fuit, aded ut expaverit ipse hiantem aperto ore belluam revolutis caudæ spiris mortem minantem: sed Deus nuda manu jussit serpentem apprehendere, qui, dum Moyses fugeret, deterrebat aspectu, & sibilo; dum excitato animo fortiter audet, insueto naturæ prodigio in virgam vertitur allicientē, & qui terrebat caudæ spiris serpens, jam eblanditur in sceptro imperij. *Versa est in colubrum ita ut fugeret Moyses, dixit Dominus: Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus. Extendit, & tenuit, versaque est in virgam: nimirum eadem virga, quæ pavido erat serpens terrores incutiens, animoso ac forti, & tolerandis adversitatibus parato fit virga imperio præludens. Si semper Moyses fugisset, semper serpens eum fuisset insectatus; sed dum audaci manu apprehendit serpentis caudam spiris mortem minantem ferinum statim deposuit serpens venenum, & se se in virgam insueta metamorphosi transformavit. Timent injusti, ait Oleaster hic, facere opera justitia, ac si serpens esses: ea verò in manu, seu in opere virga levis, & mitis est: quid ni, tribulatio, & adversitas instar truculenti serpentis plurimos territat, qui si viriliter auderent; si labores, terrores, & adversa non detrectarent tolerare; vel ipsos serpentes in florescentes virgas, & eblandientia sceptra transformarent: est enim tribulatio, quæ vel ipsos terrores in gaudia vertit: & quamvis flagellum videatur esse exterius, glorificat tamen interius; licet pulveres excutiat in cute corporis, animum tamen perpolit: est enim veluti fornax accensa, in qua cinerescit palea, & purgatur aurum, hinc Augustinus: *In fornace ardet palea, & purgatur aurum, illa in cinerem vertitur, & illud sordibus exurit; fornax mundus, aurum justus, ignis tribulatio, artifex Deus; quod vult ergo artifex facio, ubi ponit me artifex tolero, jubeor ergo tolerare, novit ille purgare. Ardeat licet palea ad intendendum me, & ad consumendum me, illa quasi in cinerem vertitur, ut ego sordibus caream.**

in Psal. 60.

49. Hinc David quamvis millenis fuisset à Deo beneficiis cumularus, ne ingratus moreretur, oculos in Deum dirigens aiebat: *Bonum mihi Domine, quia humiliasti me.* Sed cur solius humiliationis, & afflictionis meminit David? & potiora obliviscitur, seu suscepta reticet beneficia? cur non potius debitas reddit Deo grates; ed quia è caula ad aulam eum perduxerit? & à pascendis ovibus ad regimen promoverit populorum? & pedum cum sceptro, penulam cum chlamyde, *Verani de Affectibus Tom. I,*

Psalm. 118.
v. 21.

pileum stramineum Regio cum diadema te permutaverit? & à pecoris custodia ad imperium evexerit populorum? cur igitur potius non dixit: Bonum mihi, quia ex opulione Regem me fecisti; ex paupere divitijs affluentem? An non hoc beneficium præferendum erat humilitati, & afflictioni? Dixisset Joseph Pharaoni, bonum mihi quia promovisti me in aula tua: dixisset procul dubio Ruth mulier suo Bozio; bonum mihi, quia fecisti me divitijs affluere: dixisset Esther Regi Assyriorum; bonum mihi, quia coronasti me: dixisset Mardocheus Assuero; bonum mihi quia honorasti me: Tobias Angelo, quia illuminasti; Naaman Eliseo, quia mundasti me; Claudus Petro, quia gressum dedisti mihi; Lazarus Christo, quia ad vitam me revocasti; vita enim restituta fuit bona Lazaro; ut & sanitas Claudio; à lepræ purgatio Naamano; visus restitutus Tobie; honor Mardocheo, Regium Diadema Estheri, copia divitiarum Ruth, & promotio ad purpuram Josepho: cur igitur David tot reticens beneficia, quibus fuerat à Deo ditatus solius meminit humiliationis? quasi hæc fons ille fuisset, à quo bona omnia hauerit: *bonum mihi, ait David, quia humiliasti me: quia nimirum hoc longè utilius, ideoque & charius ei fuit, quàm si omnes mundi divitias, montes ipsos aureos à Deo accepisset.* Quòd si quæras, cur humiliatio tam bona Davidi fuerit, ut præ cæteris bonis illius tantùm meminerit; audi quid ipse pergens dicat: *Bonum mihi Domine, quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas.* Humilitas enim & tribulatio optima est Magistra, quæ justificationes Dei, observantiam legis, suadet, & edocet; idque fortassis causæ, cur Deus nonnisi inter contraria, & fulmina, dum cælum mugiret, aër fulguraret, nubes fulmina ejacularentur leges tradiderit Moysi; nimirum quò significaretur ad divinas leges observandas nunquam nos attentiores esse, quàm cum calamitatum fulmina in nos ruunt; cum grandine furentium cladum prosterminur; tunc arrectis auribus stamus, & nos omnia facturos amplissimè pollicemur; si tribulatio nos vexet, angustia premant, adversitates affligant, Numini supplicamus, observantiam divinæ legis pollicemur, ut nobis opem suam impertiatur; nosque ab angustiis eruat: nunquam attentiores sumus in divinis præceptis servandis, precibusque ad Deum fundendis, quàm cum ærumnæ, & adversitates nos urgent, tribulationes affligunt, & angustia premunt, quapropter scitè aiebat David *Bonum mihi Domine, quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas,* est tribulatio alexipharmacum animi ægritudinibus curandis optissimum, ac sanitati restituendæ peridoneum quapropter Augustinus ait: *Intelligat homo in Psal. 118. v. 21. Medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, non panam ad damnationem: sed medicamento ureris, se.*

O o o

carh,

cavia, Et clamor: non audit medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem. Tribulationes homini patientiæ præsertim exercitijs assueti generatim plurimum adferunt utilitatis, suntque propterea virtutis exercitio; non homini exitio; quia dum nocent, docent salubriora.

50.

Jobus Numinis commendans providentiam, præsertim in constipandis in aëre nubibus; illisque per varios ducendis telluris tractus, ad terram ubique locorum rigandam, camposque arefcientes restaurandos ait: *Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum: Ex vaporibus sursum è terra solis beneficio avolantibus concrefcunt in aëre medio pendulæ nubes, beneficæ pluvie, frigidæ nives, & grandines, in quibus quanta mirabilium floreat seges, quanta divini Artificis Iplendeat sapientia, conspicitur ex tam variis effectibus ex uno eodem materiali principio in eodem solo procreandis per variam frigiditatem in aëre temperationem.* Docet enim Aristoteles: in medio aëre tria concrefcere beneficio frigiditatis; & concreta ad nos descendere; pluviam, nives, & grandinem: & asserit, pluviam fieri ex multo vapore, qui infrigidatur, seu frigiditate non tam subita, ut aqua statim rigeat: nivem, cum nubes ipsa congelatur, quando enim subito frigus nubem corripit, antequam in aquam vertatur, eo frigore correpta nubes gelascit; & inde oritur nix, quæ in vellera descendit: grandinem vero fieri per majorem constrictionem, vehementem, ac subitam vaporis in aquam jam concreti: sed quis satis intelligat, quomodo idem vapor non totus subito sive in pluviam, sive in nivem, & grandinem concrefcit? Quis non miretur divini sapientiæ, ac potentie artificium, cum ex tam modicis principiis in aëris officina, tam insignia, ac mirabilia eudat opificia? quæ admiratus quondam sapiens quispiam, DEUM patrem paravit pluvie, & stillarum toris genitorem deprædicavit, de cujus utero egressa sit glacies: & qui thesauros nivis, & grandinis in diem pugne, ac belli paravit, non in favilla aliqua asservatos, sed ad nutum voluntatis sue ex aëre statis temporibus educendos? Quis satis intelligat, quomodo nubes imbribus graves libero cælo librentur, & non toto impetu simul in terram ruant? quomodo intra sinus tam molles aquæ se contineant intra nubes, instar uteri conglomeratæ? quomodo nimbis gravida huc, illucque per varios aëris tractus volitent, & deorsum non ruant? quomodo figuras, & colores, quibus variè pinguntur semper mutent, & nunquam destruantur? Mille modis trahantur, & nunquam angulosæ, sed semper snuosæ, & veluti involutæ & accumulata, ac alpium instar fastigiatæ, & mox vario colore veluti depictæ aureæ, rubentes, cineræ, atræ, candidæ appareant? Quis

Job. cap. 26.
v. 8.1. Metheor.
c. 9. § 19.

nubium varios motus satis percipiat, nunc sursum scandunt, nunc in contrarium pergunt, nunc inter se se concurrunt, nunc aliò, & aliò tendunt: neque otiosè discurrunt, quia receptacula sunt ipsæ pluviarum ad necessitatem instituta. Haustas enim & conceptas pluvias variis rigandis terrarum tractibus huc, illucque bajulæ Dei providentiæ advehunt; adeò ut divina sapientia aëreas claudat aquas, & veluti panno, ac veste constringat, ne diffluant, nisi ubi exarescens tellus eas exposcit, in quo sensu videtur dixisse Jobus, *qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum:* sunt enim nubes veluti plaustra aquis onusta, & venti instar equorum, nubes & aquas trahentium. Quòd si DEUS has aquas uno, eodemque impetu in terram simul præcipitari sineret, plus obessent, quam prodescent: sed quia stillatim duntaxat, & guttatim desluunt, secundo illapsu terram irrigant, plantas humectant, totamque vegetantium naturam restaurant, ait Job. *Si continueris aquas omnia siccabuntur, & si emisseris eas, evertent terram;* perinde ac in cataclysmo cum dimissæ facta agmine præcipientes ruebant.

Numinis igitur Providentia eam aquarum molem temperat, nec penitus detinendo agris subtrahit, nec subito emittendo campos suffocat, sed medium tenet; & singulis terrarum tractibus necessarium suppeditat solatium imbrium depluentium, quibus æstu fatiscenti, rimasque agenti terræ, omnique ope sua destitutæ opportunè succurrit. Rigantur igitur pluvia, & recreantur fatiscientes terrarum tractus, restaurantur arefcientes præ nimio æstu plantæ, & languentia vegetantium germina resciantur, ac lætiora virefcunt. Hinc ille prædices telluris proventus, & alimentum, in quo anceps hæreas; num imber magis proficiuus sit si sitienti suppeditetur terræ; vel eidem subtrahatur luxurianti; cum non minus æstus, quam humorum excessus frugibus obsit: idque causæ, cur si ex diuturna, ac redundanti pluvia vitium plantæ contrahant, accedat illic serenator aliquis ventus, qui nubes excutiens pristino suo nitore cælum restituat, & solari radio terram antea aquis natantem exsiccat, & recreet: sitque aer ut loquitur Tertullianus *organum temporum;* eò quia varietas hæc aëris, & temporum, quam in hisce inferioribus experimur, ex variis in aëre oritur impressionibus. Ex pluvijs igitur pluvie ad nos utilitates proveniunt.

Eh quis nesciat, aquas in divinis paginis tribulationum procellas prodere, ac symbolum esse afflictionum? unde David dixit: *intraverunt aqua usque ad animam meam;* sicut igitur Deus ita pluvias terrarum tractibus impertitur, & attemperat, ut nec illarum defectus dehiscenti noceat terræ; neque copia fructibus obsit: ita nostros

c. 22. v. 15.

51.

52.

Psalm. 68.
v. 2.

nostros tam appositè dolores attemperat, solatiis miscet, ut amaritudo adversitatum dulcedini admixta internæ gratiæ uberius proficit; quatenus copiosiores à nobis fructus exigit; plerumque nos Deus adversitatibus concutit, quòd plures inde fructus colligat. Noces, & Amigdalæ arbores adeo avaræ sunt, ac propriorum fructuum tenaces, ut non nisi periculis percussæ, ullum dent fructum: hisce arboribus similes sumus; fructus nostri, probæ sunt actiones, rectæ operationes, pia desideria, probi affectus: hos fructus à nobis petit Deus, Proverb. *Præbe fili mi cor tuum mihi; & oculi tui vias meas custodiant alibi: Fili mi ne obliviscaris legis meae: Fili honora dominum, & valebis.* Sed quia hisce suis precibus amantissimus Pater Deus plerumque parum impetrat à nobis indignis suis filiis, aquas adhibet tribulationum, ac tempestatum, quibus nostram emolliat duritiem; & cor nostrum flectat in viam mandatorum suorum.

Cap. 23. v. 26.
Cap. 4. v. 10.
Cap. 2. v. 11.

53. Hac marinâ procellâ Jonæ perveraciam flexit. Jonæ c. 1. injunxerat ei Deus prædicationis munus obeundum contra Ninivitarum scelera: *surge, & vade in Ninive, & prædica ibi:* surrexit Jonas non profecturus Ninivem; sed Tharsin iturus, quòd à facie Dei imperantis prædicationem se subduceret: *surrexit Jonas, ut fugeret in Tharsis à facie Domini.* Duplicem patravit Jonas inobedientiam, quia jussus adire Niniven, aliò se conxulit; secundò quia detrectavit munus obire concionatoris; sed Deus ejus duritiem emolliturus aquis adversitatum marinam excitavit procellam, quâ venti, nubes, fluctus, & omnes aëris injuriæ pugnauerunt contra Jonæ perveraciam: non tamen adhuc respuit Propheta, sed procellæ metum evasurus in carinam descendit navis. *Et Jonas descendit ad interiora navis, & dormiebat sepore gravi,* sed mox deprehensus per sortes Numinis providentiâ moderatas, in fluctus decumanos perverax Propheta excutitur, & à ceto hiante ore exceptus vivus sepelitur in vivente sepulchro; ubi veluti in gymnasio de munere eruditur prædicationis: *cùm angustiaresur in me anima mea Domini recordatus sum,* angustia & tribulationes eum edocuerunt obedientiam, & parère Numini; tunc enim cœpit rectè velle, quod diu malè noluit; intra ferinam piscis alvum, marinæque belluæ viscera sepultus, docente adversitate, & magistrâ procellâ eruditur ad exercitium virtutis ipsi injunctæ; quòd si anima, seu vitæ spiraculum intus per totum diffusum corpus viscera omnia permeabat intranea, ac spiritus diffudit per membra singula vitales: ita Jonas quasi ceti anima, seu feræ, ac bestialis vitæ spiraculū, intra belloæ latebras disciplinam didicit, ut vitales spiritus diffunderet per singula Ninivitarum corpora: quòd si fœtebant tunc Ninivite in peccatorum sepulchris, quibus tumulati jacebant putrescentes, Jonas è ventre ceti cla-

Verani de Affectibus Tom. I.

more valido vitam perfundere decrevit, ac salutem desperatam cadaveribus impertire: *Cùm angustiaresur in me anima mea Domini recordatus sum,* nimirum Numini imperanti parère statuit in ventre ceti, cui perverax obedire detrectaverat, antequam marinis fluctibus pulsaretur navis, & exorta procella imminens exhiberet naufragium, & marina bellua hiante ore eum deglutiret; ærumnæ, adversitates, ac procellæ eum docuerunt obedientiam, cujus arridente malacia oblitus fuerat; huc accersendus S. Zeno inquit: *demissus in altum, ferina voraginis est receptus hospitio. Vigilat in ceto, qui stertebat Jona, in navi. Mira res! post naufragium, post nativale sepulchrum incolumis tertio post die Ninivitas illustrat, terribilibus oraculis salutem civitati credula præstiturus.*

Tribulatio in ventre ceti veluti in officina in vocalem tubam efformavit Prophetam, cujus sonitus Ninivitas è somno excitaret vitiorum, & segnitiei; & ad vitam suscitaret. Jonas siquidem intra piscis ventrem vocem tubæ ductilis emisit: *clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudi vit me de ventre.* Tuba ductilis ærea est, & plurima effingitur tusione: quid ni tempestas Jonam tudit, & in tubam efformavit ductilem, ad sonos edendos, quibus Ninivitas excitaret ad resipiscendum; ideo sonuit hæc tuba ductilis, & Ninivitas excitavit, quia in ventre ceti veluti in officina tribulatio eam percussit: quoties Deus supremus faber tubam perficere vult, eam tudit, traditque malleo tundendam. Malè sonabat Jonas, antequam in officina ceti in tubam ductilem tunderetur malleante ærumnâ; sed mox percussus, ac tonsus flectitur in tubam ductilem, suòque sonitu aures percellit Ninivitarum, quos ad resipiscendum excitat: sed si de ventre ceti Jonæ clamorem Deus audivit: *clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudivit me de ventre,* qualisnam fuit clamor iste, quem marini ceti viscera, decumanos inter fluctus, procellasque sonoras obtendere non valuerunt? quomodo sonum edere potuit cælo, quem vasta tumultuantis æquoris moles frangebat? ait Tertullianus, *quomodo oratio Jona de ventre ceti per tanta bestia viscera ab ipsis abyssis, per tantam æquoris molem ad cælum potuit evadere?* sed licet tumultuantium fluctuum strepitus, fremitusque procellæ sonantis, clamores, vocésque valuerint Jonæ prohibere, ne marinas extra undas audientium aures pulsarent; non tamen ejus desideria, & vota Numini injungenti prædicationem parendi inhibere tempestas valuit: *Cùm angustiaresur in me anima mea Domini recordatus sum.* Tunc enim quasi tuba exaltavit vocem suam spiritu potius, quam sono: in ventre ceti obedientiam edoctus, & de prædicatione sibi injuncta eruditus. Exivit è marini ceti ventre, veluti è gymnasio doctor, & laureatus; qui perverax, & rudis fuerat

54.

Jon. c. 1. v. 26.

Jon. c. 1.

Jon. 1.

O o o 2

marinæ

marinæ bestiae scholam ingressus : feræ al-
 vus Jonam restituit littori , & quasi à scho-
 la subeundæ prædicationis post triduum e-
 meritum , ac edoctum evomuit : & Magi-
 ster factus Ninivitas vitæ errores edocuit ,
 quos per pœnitentiam , in cinere , & cilicio
 corrigerent , quia & mortuos peccato ad vi-
 tam beneficio respicientiæ revocavit divinæ
 gratiæ ; & rectè spiritum Ninivitis audien-
 tibus redonavit , quos è sepulchro etiam
 peccatorum ad auras elevavit vitales , cum
 symbolum fuerit resurrectionis ; etenim qui
 facer instruebatur Orator , priùs absorbetur
 à fluctibus , deglutitur à ceto , subducitur à
 lucis usura , & per triduanas inducias in la-
 tebris , ac visceribus detinetur marini piscis ,
 donec sibi superstes à natante bestia incolum-
 mis reddatur ad superna . Dedit Jonas ty-
 pum dominicæ resurrectionis ; surrexit à ce-
 to Jonas , & mortuis Ninivitis peccato re-
 surrectionem ministravit ; acutè D. Chryso-
 logus . *Currit , occurrit , adest bellua de
 profundo toti dominica resurrectionis imple-
 tura , & proditura , imò & conceptura my-
 sterium .*

Serm. 37.

55.

Quos non emolliret scopulos , non fle-
 teret saxa , non everteret montes , & popu-
 los ad Deum non converteret Verbi Dei præ-
 dicatio? si spiritu Dei sua concionatores ani-
 marent eloquia? si id essent , quod loquun-
 tur? si sonitus oris ab affectu cordis non dis-
 sideret? Quid non potuit æterni Verbi præ-
 dicatio , si vel cum taceret , Verbum erat , quo
 & aures pulsabat , & prædura corda flecte-
 bat? nec priùs se dedit ad eloquium , quàm
 per integram æternitatem è mente patris
 gigneretur ut Verbum , quod licèt , linguam
 non moveret , potuit tamen corda commovere :
 & licèt in tempore tantùm locutus filius fue-
 rit , ab æterno tamen Verbum erat ; Joan. 1.
*In principio erat Verbum , ut discant Con-
 cionatores Verbi Dei , id esse , quod loqu-*

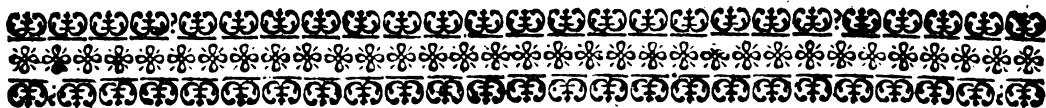
untur , Christus mundo concionaturus , id
 ipsum esse voluit , quòd loquebatur , nec
 ejus lingua alia fuit , quàm Verbum . *Lin-
 gua mea calamus scriba velociter scribens .*
 Sed nisi calami crena fissa cultro sit , mentis
 nescit conceptum exarare : in geminas est ca-
 lamus portiones scindendus , ut atramentum
 reddat , characteres efformet , manui ob-
 temperet , & nisi quis cultro scindatur tri-
 bulationis , ferroque vulneretur adversita-
 tum , vix obtemperare imperanti Numini
 addiscet , & pervicax cum Jona non munus
 obibit prædicationis , sed vestigium premet
 obstinationis , niteturque , se à facie Domi-
 ni subducere , cujus lingua calamus scribæ ,
 seu calamus in duas portiones scissus . *Se-*

Psal. 44. v.
2.Psal. 64. v.
12.

mellocutus est Dominus , duo hac audivimus :
 scilicet utrumque testamentum vetus , &
 novum , quæ in Christo confibulata sunt ,
 proinde lingua patris , quæ ejus est Verbum ,
 seu filius , calamus dicitur , ut utriusque vo-
 cabulo testamenti gaudeat , illudque esse
 putetur , quod docet . Jonas in ventre ceti
 veluti in erudita sedens schola Magistra tri-
 bulatione munus didicit Concionatoris , &
 id esse in corde , quod ore loqueretur ; Chri-
 stum imitatus , cujus erat typus , & cujus
 lingua calamus erat conceptum Patris scri-
 bens , cum utrumque testamentum ita scidit ,
 ut simul jungeret eleganter S. Zeno . *Lin-*
gua mea calamus scriba , calamus visus est , somno laco-
duosque vertices gerit ; in unius acuminis re-
nuitate digestos , unam litteram utroque con-
ficiens : cui si unum adimas alterius inanis
est usus . Unde rectè testamenta sunt duo ;
quæ similiter duobus capitibus unam litteram
fungunt , unum Christum Dei filium spiritali
temperamento conscribunt . Quæ sine se-
utilia esse non possunt , quia veteri sicut no-
vum præstat fides ; ita novo vetus perhibet
testimonium . Semel locutus est Domi-
nus , & hac duo audivimus .

Serm. de
Somo laco-
bi.

DIS-

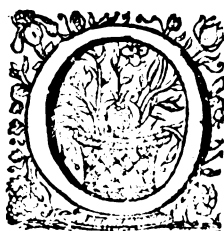

DISSERTATIO XXXI.

Tribulatio optima est morum Magistra,
vitæ errores corrigit, pravos affectus castigat,
quos & ærumnarum flagello abigit. Probos edocet,
qui excitentur, ac foveantur.

§. I.

*Virtutum cultores mundi non deliniuntur voluptatibus ; sed adversi-
satum divexantur asperitatibus , quò solertiores fiant in virtutum exer-
cizio.*

Prima est tribulatio morum Magistra, quorum errores corrigit, & virtutum edocet exercitia. Idque causæ, cur Deus pios quosque homines nolit delicijs diffuere, nec velit mundi voluptatibus deliniri, sed potius asperitatibus, ac tribulationibus divexari, quos inde magis perficiat: adversa enim exercitia sunt virtutum cultoribus, non exitio; est enim calamitas, quæ virtutem expolit, quæ licet prematur angustijs, non tamen quidquam patitur detrimenti; imò perinde ac rubus flammis circumleptus citra noxam splendet illustrior.

Refert Plinius Arboris genus esse, cui nomen larix, & hanc inter proceriores enumerari, & talis esse naturæ, ut folia illi non decidant: vis ejus incorrupta, & emori nescia, contumax est, & vitæ tenax, imò injecta igni non ardet, nec carbonem efficit; nec ulla ignis vi absumitur: quo pacto hoc ligni genus utpote immortale, nullisque rimis fissile, nec cariem sentiens, nec vetustatem, pictorum inservit tabellis, & Cœlius Rhodiginus asserit, visam à se turrim ex puro larice structam, & quam Julius Cæsar subjectis flammis comburere, & dejicere non potuerit. Hæc arbor virum præsignat pium, ac fortem, quem tribulatio non lædit, sed potius perficit: licet nonnunquam ardeat; cingiturque medijs calamitatum flammis, nullum tamen in eo, vel foliolium comburitur, nec ulum edit verbum, quod vitium oleat impatientiæ. Laricem arborem diceret Jobum fuisse, qui tribulationum flammis circumsepus nil inde detrimenti contraxit, & de quo dicitur: *In omnibus his non peccavit Job labijs suis.*

virtutum culturæ, non dominatur. Cum Rebecca geminos in utero infantes simul collidi, ac veluti pugnas inire sentiret: *perrexit, ut consuleret Dominum. Cui Deus: Dua gentes sunt in utero tuo &c. & major serviet minori,* quæ verba perpendens D. Augustinus: qua ratione id factum fuerit, seria quæstione percunctatur; *ed quia natu major fuit Esau, qui nunquam minori legitur servisse, sed potius necem tentasse inferre: quomodo ergo obsequitur, qui necem molitur? quomodo non persequitur, qui perniciem inferre satagit? Esau funus patris sui Isaac expectabat, quò manus violentas injiceret in fratrem suum minorem Jacobum, cujus sanguine manus proprias fœdaret: Venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum.* Si igitur Esau nil aliud menteolvebat, quàm fraternum sanguinem fundere, eique mortem inferre, quomodo major dicitur minori servire? Pulchrè D. Augustinus: *Servire non obsequendo, sed persequendo, ed modo quo mali serviunt bonis:* sicut flamma in furno clausa panem deservit coquendo, diverberatio eidem pimsendo, falx segeti metendæ; baccilli, & quassatio, ac diverberatio frumento purgando; & malleus auro diducendo, ac lima ferro perpoliando; ita mali dicuntur in mundo servire probis, quos perficiunt in exercitio virtutum, quando cum adversitatibus, ac molestiis eos exercent. Neque Jacob Isaac filius natu minor tantæ virtutis vir fuisset, nec tot documenta, ac monumenta reliquisset fortitudinis, ac probitatis, nisi à fratre suo natu majore exagitatus fuisset. Quamdiu omnia ad votum fluxere Jacobo, ac prosperitas eidem arrisit, in domo paternâ lautè degebat, & quia matri charior, omnia pro libitu agebat; sed tunc nondum virtutum exercitio illustris fuit: sed cum primum cœpit Esau ad necem eum persequi; tunc in Mesopotamiam ad Labanum profugit avunculum, ubi

Genes. cap. 25. v. 22.

Genes. cap. 27. v. 41.

Tom. 1. serm. 78.

Lib. 1. No. sur. hior. cap. 11

Lib. 10. p. 10.

Job. cap. 1. v. 10.

2. Persecutio non prostrernit, sed erigit virum probum; obsequitur viro iusto, non eum persequitur; famulatur viro addicto

ultra annos viginti opilionem egit, & armentis præfectus sensit se à paterna domo extorrem: siquidem durissimè habitus fuit adactus famem, & sitim ferre; æstum, & gelu tolerare; labores, & impropria deglutire, sub dio frigido insomnes ducere noctes: harum omnium ærumnarum, quibus fuit Jacob apud Labanum divexatus, causa fuit Esau fratris improbitas, & invidia: sed quia probatum fuerat Jacob aurum, hoc igne tribulationum uberiolem fuit enactus virtutis splendorem, morumque puritatem: & fraterna persecutio, tamen ad tolerandos labores in Labani avunculi obsequium adegere, non tamen Jacobo obfuit, sed profuit: siquidem mortem intentatam effugit, otium ex maternis blandimentis ortum excussit, delicijs diffluere destitit, & laboribus tolerandis assuevit, quibus & vires, & divitijs sibi comparavit, Lyam, & Rachelem sibi conjuges acquisivit, è quibus duodecim Patriarchæ orti fuere; & Christus ipse suam traxit originem. Esau igitur persequendo Jacobum, eum ad apicem promovit felicitatis, & hoc pacto natu major minori inservivit, non obsequendo, sed persequendo; quia virtus adversitatibus non inficitur, sed perficitur: quapropter Apostolus ait: *Cùm infirmor, tunc potens sum.*

2 ad Cor.
vith. cap.
12. v. 10.

3.

Cùm ærumnis obfessa virtus premitur, ampliatur laxior; & cum adversitatibus opprimitur, surgit eminentior; neque lætior floret, quam tribulis, dumisque cinctæ. Plures habet ipsa adversarios, quotquot scilicet vitijs indulgent, mundi voluptatibus, ac delicijs diffuunt: hi sunt, qui virtuti adversantur; non ipsius virtutis merito, sed ipsorum vitio. Tamen innoxia sit, & mitis, virtus; implacabiles tamen sustinet adversarios, à quibus impugnatur quidem, sed nunquam expugnatur, quia virtus, cum infirmatur; eò est validior; cum profternitur, surgit fortior; cum sauciatur, splendet integrior: licet sævam violentiam, trucemque tyrannidem spirent virtuti adversantes, non tamen ullum eidem incutiunt timorem, quin & animos addunt. Hinc non mirum si virtutis cultores, & ipsi hostes experiantur, & adversarios habeant contra ipsos insurgentes; necesse enim est, se certaminibus ineundis præparet, qui virtutem sequi peroptat; quia nulla sine certamine virtus: perinde, ac nulla sine spinis rosa floret: idque causæ, cur Nazianzenus virtutis cultores vocaverit *virtutis aliptas spirantes, columnas, & vivos Martyres*: fuit alipta magister athletarum, cujus officium erat certaturos inungere, & ea curare, quæ ad corporis attinerent. Qui virtutem sequitur, necesse est, alipta sit virtutis, quam debet certaminibus inungere, ac præparare: perinde est virtutis gymnasium ingredi, ac martium campum adire; ubi adversarii plures, pugna multæ, quapropter monet Syracides. *Fili accedens ad servitutem Dei sit in timore, & prepara-*

Oratio de
laud. S.
Blasij.

Eccl. cap.
2. v. 1.

animam tuam ad tentationem: non tamen vincitur virtus, licet adversariis obruatur.

Quia Gabaonitæ dejerarunt idololatriam, & è vitiorum castris confugerunt dissertores ad Israëlitarum campum, virtutis insignia in veri Numinis cultu secuturi, adversarios habuerunt, qui contra ipsos insurrexere, eò quia cum Joluè foedus inierint religionem professuri Israël. *Congregati igitur ascenderunt quinque Reges Amorrhæorum, & castra metati sunt juxta Gabaon oppugnantes eam.* Gabaonitæ nulla alia causa Reges illos quinque in se concitarunt, nisi quia dejeratâ idololatriâ, tergis vitio datis ad veri Numinis religionem transferant, & ad culturam virtutis; tunc superbi Principes honestos armantur in transfugas, qui auxilium à Josue exorantes, suppetias sibi ferri quavis disruptâ morâ enixim deprecantur. *Ne retrahas manus tuas ab auxilio servorum, ascende citò, & libera nos.* Ecce viri Gabaonitæ virtuti adhæsere, & quinque Reges Amorrhæorum contra se excitârunt, quia virtus sine hoste, & adversitate non colitur, non adolefcit, nisi rigata, vel sudore, quem labor elicit, vel sanguine, quem hostis fundit; verum, quid intererit Josue, si suppetias afferat, si defensor accedat? Quomodo unus Josue stare poterit contra quinque Reges Amorrhæorum. *Congregati ascenderunt quinque Reges Amorrhæorum Rex Jerusalem, Rex Hebron, Rex Jerimoth, Rex Lachis, Rex Eglon simul cum exercitibus suis, & castra metati sunt juxta Gabaon oppugnantes eam; quomodo unus, quinque resistet, & non potius cadet prostratus? Id proprium est virtutis, pluribus impeti adversarijs; & ab ijs premi, sed non opprimi; divexari, sed non frangi.*

Jofuè 2. 10.

Cap. 10. v.

Quamvis Josuè sub initium hæssisset anceps, veritus, ne delatas hæstenu ab ipso victorias esset obscuraturus à Regibus Amorrhæorum devictus, quorum falcati currus, armorum copia, militum numerus immetatus, terrorem ingeminabant: animos tamen, & vires Deus addidit, qui excusso timore victoriam spondit propugnanti virtutem, defendenti Gabaonitas, qui à cultu idolorum ad exercitia veræ religionis transferant. *Ne timeas eos: in manus enim tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi resistere poterit.* Virtus impugnari quidem potest, non expugnari; stetit virtus cum Gabaonitis, & innumeri ceciderunt hostes, cum Regibus Amorrhæorum, quia plus roboris habet virtus ad hostes fundendos, quam in aumei exercitus ad virtutem evertendam. Hic accersendus Basilus Seleuciensis, qui acti induceret Josuè loquentem, pulchrè ait: *Hostem à Deo oppugnatum non meo cō, cui calum pro clypeo est, cum eo manus onfero, cui res est cum Deo. Instrumentum ero Deo visibile, quia invisibilia jacit telli; satis mihi est ad victoriam fidei.*

Jofuè 10.

Gen. 39.

Sca

Sola siquidem virtus est, quæ pugnans hostes prostrernit, & ipsa non prostrernitur: vicit Josuë, quia pugnavit cum ipso virtus confederata, ubi enim virtus pugnat, cœlum hostes expugnat: dimicavit Josuë contra quinque Reges Amorrhæorum, & ne virtus caderet, cœlum hostes prostravit; Dominus misit super eos lapides magnos de caelo; prius sepelivit Deus hostes, quam isti manus ad pugnam confererent, & de parta victoria sine conflictu gavisæ est virtus, quæ pugnis assuescit, ut triumphet gloriosior; si enim certamine careret, gloriâ destitueretur victoriæ, non enim absque certamine, sine hostibus virtus triumphat. Idque cau-

2. ad Timoth. 4. v. 7.

sa, cur Apostolus dixerit: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi*: virtutum culturam certamen vocavit, quia sine hostibus, & adversitatibus exulta virtus non germinat, neque adolescit nisi plurimo rigata sudore, quem labor extorquet; vel cruore, quem tribulatio fundit, adeo ut perinde sit, virtutem excolere, ac certamen inire, adversitates pati. Potuisset Apostolus scripsisse Timotheo; ego virtuti studui, ut meo fungerer munere, cursum consummavi, fidem servavi, quod meum implerem officium; sed maluit certaminis nomine virtutis culturam exprimere, ob quia nunquam sine conflictu excolatur, ut rectè innuit Tertullianus, inquit: *Certaminis nomine Deus nobis martyria proponit, per qua cum adversario experiremur, ut à quo libenter homo elisus est, eum jam constanter elidat. Hic quoque liberalitas magis, quam acerbitas Dei præst. Evulsam enim hominem de Diaboli gula per fidem, jam & maculatores ejus voluit efficere per virtutem.*

Adversus Gnosticos cap. 6.

7. Nascitur virtus in agone, quod ad bellum instruat, pugnisque assuescat; absque certamine non splendet virtus, quæ in solo conflictu nutritur, adolescit, & incrementum subit: unde fallitur, qui virtutis appetens, ejusque culturæ amans adversarios respuit, & pugnas detrectat inire; extinguitur virtus, si hoste careat: raro sine pugna castitas, & rariores sine conflictu honestas; ideoque Apostolus, eatenus virtutem excoluit, quia certamen inivit; neque virtutis culturâ florisset, nisi pugnam contra carnis stimulos iatus in membris, & contra homines exterius irruentes inivisset, qui si non vulnera ferro; convicia tamen linguâ, & calumnias fingentes, & sævius pungentes, acrius lauciârunt; sed Apostolus virtutis clypeo eorum ictus retudit.

8. Tunc virtus adolescit vegetior, & uberior subit incrementum, cum fortiori premitur adversario. Annos 15. thori maritalis sine prole toleraverat Sara, cui Deus licet ætate provecitæ fecunditatem fuit impertitus, filiumque genuit anno ætatis nonagesimo, cum Abrahamus centesimum ageret. Nomen puero à lætitiâ inexpectata inditum fuit

Isaacus, risum significans: sed quia culturæ virtutis unice addictus erat Abrahamus, debuit post lætitiâ procellam pati. Fortassis nocturnæ se quieti dederat, cum vox è cœlo ad aures allabatur, quæ jubetur filium tollere, quem è Sara susceperat, gaudium scilicet suum, delictum parentum, & spem unicam familiæ, & Isaacum suis jugulatum manibus hostiam Deo immolare. Fuit id non solum filij, sed & patris jugulum petere: sed qualis religio erat credentis, tale fuit obsequium obtemperantis; nil cunctatur in negotio luctuoso, cui vel ipsa natura repugnabat: parat cuncta necessaria sacrificio, comitem secum ducit Isaacum, quem offert fronte serena, nulla rugositate contractâ, exerit ferrum, intrepidam armat dexteram: en, quali tribulatione premitur in Abrahamo virtus, cum unico debeat suo privari solatio; cum videat spem totius familiæ, mox exarescere; & delictum Saræ uxoris extinguere, evanescere; sed quia virtus premitur, non opprimitur adversitatibus; excidium Deus non solum prohibuit Isaacum filij, verum etiam votum parentis uberius remuneravit, quia virtus tunc crescit uberior, cum angustiis premitur anxior. *Benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, & velut arenam, quæ est in littore maris: possidebis semen tuum portas inimicorum suorum.* Unum virtus paraverat Isaacum immolare, & calicem mortificationis in effusione ejus sanguinis haurire; sed non est passus Deus tam insignem virtutem ullum pati detrimentum, sed immutato ditescere incremento in multiplicatione seminis: sed si propemodum innumeri erant posterij nascituri ex semine Abrahamæ, cur non potius pulveri terræ pariantur, quam maris littoralis arenæ? *Et velut arenam, quæ est in littore maris*: si benedictio fecunditatis in posterum erat Abrahamæ transfundenda, cur non potius pulveri comparatur telluris? cum hæc laude honestetur fecunditatis, & maris arena littoralis probro redarguatur sterilitatis? nullam arenæ littoralis plantam generant, nullam producant arborem, imò nec ullam nutriunt herbulam, cur ergo fecundissimum Abrahamæ semen multiplicandum in posterum sterilescenti pariantur arenæ? quia nimirum virtutis semina bellorum laboribus, pugnis, procellis, adversitatibus debent assuescere; quid littoralis maris arenæ tempestatibus magis obnoxium? hæc non solum cœli grandines percutiunt, ventorum turbines evertunt, sed & marini fluctus jugiter diverberant, & jugem cum fluctibus, undisque procellosis pugnam debent sustinere: non igitur telluris pulveri, sed arenæ maris pariantur posterij ex semine Abrahamæ oriundi, quia non terræ pulveres, sed littoralis maris arenæ implacabiles, ac perpetuos retundunt fluctuum assultus, contra quos jugiter configunt: spumose undæ arenam obruere adnascuntur, sed arenæ virata ad

Genes. 22. v. 17.

vi.

victoriam instruuntur, & fluctus terga in fugam vertere compelluntur.

Irruit procella in litoralem arenam, quam obruere fluctuum exercitu aggreditur, sed licet pulsetur accessu, impetus tamen arena retundit, & ad fugam cogit, quos procella fluctus immiserat exitiales. Premere quidem nituntur arenam fluctus, imò & obruere, sed nunquam opprimere, nec superare; quippe Dei verbo armata, ubi fluctus Dei mandatum in litore legunt, tumorem deponunt, superbiam, & audaciam excutiunt, & retrocedentes suas resorbent rabiei spumas: eleganter Basilii Seleuciensis explicans quomodo mare licet procellosum, ac tumidum legens in litorali arena inscriptum Dei præceptum, curvatis fluctibus illud adoret humiliter, & deosculetur in spumantem candorem resolutum, ait: *Arena quasi habena formidabili mare continet, terram liberans, servans à pelagi eluvione; esto ventorum impetu ad terram mare propellatur. Fertur illud quidem fluctibus alie elatum: ubi verò terminos attingit, revertit, refugitque; & Domini vocem litoribus inscriptam, cum intuitum fuerit, curvatis fluctibus termini positorem adorat: cùmque terram violenter feriat, referitur, ac divini imperij memor revertitur in fugam: Maris irascentis adsultus, quibus per intumescentes fluctus terram obruere, & exorbere videntur, si in virtutem impingant, oscula figunt, quæ vulnera infligere maris undæ credebantur.*

§. II.

Myrrhea adversitatum, & ærumnarum amarities dulcescit, si foveatur in corde, ac æquo animo toleretur; & in alexipharmacum ad pravos affectus curandos adhibeatur.

10.

Adversitas virtuti exercitio est, non exitio, & ærumnarum amaritudo dulcescit, ejus culturæ addicto; idque causæ, cur sponsa in sacro epitalamio Myrrhæ fasciculum ærumnarum, ac tribulationum symbolum non à se projecit, sed inter ubera collocaverit: *Fasciculum myrrhæ dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur*; aded sapuit, & suavis fuit sacræ sponsæ myrrha, ut eam in suo duxerit pectore reponendam; sed non credas, suavem ei myrrham obtigisse, sed suavem fuisse dilectum, eò quia & myrrham præbuit, & in myrrha latere credebatur. Sapientior certè fuit sponsa Jobo; cùm hic à Domino dixerit prodijisse, quæ sibi adversa obigerunt. *Domini dedit, Dominus abstulit*, imò & sapientior fuit Davide, quia hic cum Deo in ærumnis, ac tribulationibus esse tantùm autumavit. *Cum ipso sum in tribulatione*: etenim sponsa longè perspicacior, non solum cum Jobo

Cant. 4. 1.

Job. 1. v. 21.

Psal. 90. v. 45.

Deum intellexit calamitatum auctorem; nec solum socium cum Davide, sed insuper & parentem, imò & ipsas calamitates, ipsam myrrham, dilectum suum esse censuit; ac fasciculum myrrhæ non à dilecto suo tantùm insutum, aut satum putavit, sed ipsum esse dilectum credidit: *Fasciculum myrrhæ dilectus meus mihi*, ideòque amarum mortificationis myrrham in sponso sponsæ dulcescentem, pectori admovit, inter ubera reposuit, cordique inseruit. Pergit sponsa. *Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis En. Cant. 4. 1. gadi.* Quid quòd dilectus, si myrrha est, admovetur pectori? uberibus inseritur? cùm autem est botrus, non manu colligitur, sed relinquitur in vineis; si sponsa amarescentem sponsum amplectitur in myrrha, quam inter ubera collocat; cur dulcescentem in botro suo non inserit cordi? an quia Christus, cùm dulcescit in botro, plures habet vindemiatores? qui cùm amarescit in myrrha, paucos habet collectores? botri, & prosperitatis dulcedo pluribus placet, quibus adversitatis, ac myrrhæ amaritudo displicet.

11.

Etiam per invia sterilescens deserti plures habuit Christus sectatores, cum ageretur de turbis pascendis ex multiplicato pane, pisciumque obsonio; non ita cum paupertatem suos edocens discipulos, famem illis ostendit tolerandam, ac sitim propinavit, & compedes, ac catenas exhibuit: cum inops de una in aliam peregrinaretur civitatem, non obsonia impertiturus, sed paupertatis toleraturus incommoda caruit sectatoribus: & unica recensetur sponsa, quæ in botro, & myrrha dilectum suum sibi esse protestatur; & quia præviderat à plerisque colligendum botrum in vineis, & negligendam myrrham in horto sponsi; myrrhæ inexistenti hospitium apparavit in ubere; quia myrrhea tribulationis amarities lactis non destituitur dulcedine; nimirum lilium castitatis vernat jucundius, & sapor virtutis dulcescit gratior, cum myrrhea pascitur amaritudine tribulationis. Sponsa, quò dilectus ei magis saperet, non cum è vite pependit pampinis coronatus, amplexata est eum in botro dulcescentem; sed in fasciculum myrrhæ coalescentem: sed cur inter ubera myrrha? nisi ut inde discamus, lactis dulcedine temperandam esse myrrhæ amaritudinem: quos Deus filios recipit, non ita myrrhæ amarorem iisdem propinat; quin etiam lactis dulcedinem è mammis spargat suæ benignitatis.

Dulcescit myrrha tribulationis, non pede eam conculcantibus, ut lutum; sed eam amplexantibus, ut botrum. Placet cœlesti sponso amarities myrrhæ, dummodo non pede conteratur, sed sicut foveatur; hoc est tribulatio æquo animo toleretur. Qui in fasciculo myrrhæ coarctabatur sponso, mox dilatatur in vite, ac dulcescit in botro; quia myrrha inter ubera, cum foveretur à sponsa, lactis esuxit dulcedinem: dulcescit enim tribulatio

dulatio, si ametur, si ex myrrha in botrum mutetur, si non humeris sufferatur, sed in sinu alacriter feratur. Sponsa dilectum suum prius in amaritudine myrrhae amplectitur; postea in botro exosculatur dulcescente in vite; quia veri solatij nobis dulcedinem Deus non propinat, nisi in calice myrrhae. Neque ad Deum properamus, nisi per tribulos, & non nisi per senticeta ad veritatum viam nobis ad ipsam sternamus.

33. Accessurus Petrus ad Dominum fluxa marini aestus dorsa intrepido pede, gressuque haud titubante calcavit; sed qui scapha adversantis procellae impetus, ac fluctuum irruentium delusit adfultus; mox eorum liquida perambulans itinera timore percellitur. *Videns ventum validum timuit*, si fluctuum spumantia terga intripedo eius non cedebant gressui, duritiemque e marmoreo mutuaverant strato, quo gradientis Petri obfisterent pedibus, cur pavet, mergi nescius? quia nimirum ventus invalescebat: quamdiu ventus non fuit validus scapha citra naufragij pericula fluctus eludebat marinos; sed cum ventus validiori flatu Apostolicum gressum cepit super undas remorari, tunc cepit timore concuti, vultu impalescere, opemque Magistri expolcere. Tametsi ventus esset contrarius, & scapha marinos fluctus efflueret trajiceret, quia tamen validus non erat, non timuit; sed cum primum cepit invalescere, & contrarius esse extimuit; quia flatus validior Petro obfistebat gradienti, cui fluctus obtemperabant ambulanti: nec mirum; ex amoris impatientia, ex fervore virtutis accessit Petrus ad Magistrum, cum fluctus marinos intrepido gressu, pedequae audaci calcavit; non igitur mirum, si cum virtute duceretur, vento contrario, & valido remoraretur; quia ubi virtus, ibi adversitas: eleganter Zeno Veronenis. *Petrus estu marino fertur non naufragas, sed viator; times profundum intercipere non timens, nec tamen in rosum dissimulat; ne per mare pedibus se ambulare non credat.* Necessum fuit adversarium experiri, obfistenti obviare Euro procelloso, ut manudente virtute ad Dominum se tetendisse crederet; quia tunc recte ambulamus, cum virtus per medias adversitates nobis iter sterat, per vexantes contrarietates nos ducit; quod certior Petrus fieret recti sui itineris, opus fuit adversantis venti experiretur contrarios impetus. Somnium videri potuisset Petro iter ad Dominum sine conflictu; neque a virtute se manuduci credidisset, nisi procellosi venti adversantes impetus, flatusque remorantes simul, & vexantes fuisset expertus: venti adversitas comprobavit, Petrum non gloriae ambitione, sed virtutis exercitio timidus calcasse aestuantis maris fluctus: quia ibi conflictus, & pugna, ibi adversarius insurgit, ac insolescit; ubi virtus adolescit.

Idque causae; cur gemelli fratres Jacob, *Verani de Affectibus Tom. 1.*

& Esau palestram materno in utero nacti prius quam nati pugnacissime decertaverint: plus enim valuit ad dissidia excitanda, & fovenda, ingenij diversitas, quam ad conciliandam concordiam naturae germanitas, & sanguinis necessitudo; vix conceptus Esau se habitu corporis, animique indole perdiffimilem Jacobo prodijt. Fuit enim Esau natura ferocior, ingenio aggressi: cum e converso Jacobus fuerit ingenio facilis, moribus elegans, ad virtutum studia pronus: hi ergo fratres prius bellatores, quam armorum delatores; prius pugnaces, quam nati; prius adversarii, quam fratres, materno in utero, perinde ac martio in campo pugnas iniere. *Collidebantur in utero ejus parvuli: sed quae tam insolentis dissidij causa fuit? non suspicaris aliam, nisi quia Esau natura ferox, ingenio turbulentus, vitio praeludebat; & Jacobus ingenio facilis, animo pacatus, moribus elegans, & comis, personam egit virtutis: non igitur mirum, si adversarium sensit etiam materno in utero clausus: non enim potuit virtus sine adversario concipi, nec sine certamine incrementum subire: appositè Glossa moralis ait: In singula quoque hoc dici potest: *duae gentes, & duo populi intra nos sunt, scilicet vitiorum, & virtutum, iste minor, ille major: plures enim sunt mali, quam boni, & vitia plura virtutibus.* Cum primum Rebecca virtutem concepit, bellum excitavit implacabile: caro enim cepit pravis suis affectibus insurgere adversus spiritum puerorum; sensit conflictum in utero, quia virtus sine adversario, nec concipi, nec crescere potuit: neque Rebecca Jacobum concepisset, nisi luctam excitasset implacabilem. Huc accersendus D. Gregorius. *Quisquis accingi in divino servitio properat, quid aliud, quam se contra antiqui adversarii certamen parat? ne liber in certamine illius suscipiat, qui quietus sub tyranno in captivitate serviebat.* Nimirum flores legunt, & quieti degunt, qui mundi indulgent voluptatibus, carnis adhærent concupiscentijs, vitio ignominiose parent, carnem indecore serviant, & pravis concupiscentijs ignave subijciuntur: sed detestanda est hæc quies; abijciendi flores, excutienda tranquillitas, quæ virum prodit virtutis expertem, & vacuum: virtus enim, si flos est, non nisi spinis vernat circumseptis, quibus ad pugnam armatur; quotquot enim virtutem excolunt, necesse est, pugnas incant; conflictus sustineant; quia ubi virtus, ibi adversarius; & pugna: vix conceptus in Rebecca utero Jacob, quia virtuti praesulit, materna in alvo vitium enactus est adversarium, priusquam natus: *quisquis accingi in divino servitio properat, quid aliud, quam se contra antiqui adversarii certamen parat?* non declinandus igitur est conflictus, sed ex animo ambiendus, quo victoria non solum quaeritur, sed & possidetur, quamdiu conflictus urget, pugna perseverat.*

P p p p

Vir.

15.

Virtus adversarium non timet, quia pugnando palmas demetit, & ad triumphum properat; propterea, non quid passura sit, cogitat, sed quò tendat, aspicit; quia quod passura est, gloriæ pars est. Ideo adversarios permittit Deus, ut virtus illustrior splendeat, victorijs coronata: præcludunt adversitates triumpho virtutis, nec sinit Deus procellas oriri, quin sit subsequutura æris serenitas: idque causæ fuit sponsæ, cur ex eo, quòd senserit, sponsi lævâ caput suum premi, intulerit dextræ amplexum. *Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*, non dicit, amplexatur me dextera ejus, sed amplexabitur, infert enim ex minante tetra nube discolorum iridem; ex turbine procellæ arridentem æris serenitatem; & delicias sibi spondet affuturas, eò quia pondere lævæ, seu tribulationis prematur in capite: non enim quid ipsa optet, sed quid sponsus agere soleat, candidè prodit, lurida tribulationum hyeme caput obruit, cum læva manu premit; sed cum dextera postea amplectitur, vernantes piorum affectuum flores excitat, legiturque è corde. Non igitur tristemur, quoties lævam nostro sentimus capiti incumbentem, non procul dextera aberit, quæ per amplexus solatia adferet: ubi læva adest ærumnarum, procul non abest dextera deliciarum: neque censenda est læva gravis, cui dextera ob viciniam adnectitur: amplexus enim dextræ pondus omne excutit lævæ: sponsa cum capite gravaretur non flagella, non persecutiones, nec adversitates recenset; quibus concuti solent, quos læva tangit: sed horum oblita solius meminit manûs vulnerantis, & fulminantis; & quia manus est sponsi ex pressura lævæ, amplexus infert dextræ.

16.

Hanc lævam sensit, cum suo sederet in simeto Jobus, & quia noverat, cujus esset manus; non irruentium Chaldæorum, nec Sabæorum meminit, qui greges, & armenta fuerant depopulati, & segetes combusserant, & omnia sua bona sus, deque everterant; sed rerum suarum jacturam in Deum refudit; & in ipsa adversitate Deum vidit sibi eblandientem, non adversus se sævientem, sciens Deum per adversa virtutem expolire, quæ arridente prosperitate minimè splenderet: qui divitijs affluit, quantum in ipso virtus paupertatis emineat, prodere nequit: non enim scire possumus, quantum adversus convicia, & contumelias habeat quis constantiæ, si inter plausus adolescat, vivat, & senescat: virtutem obedientiæ non quærimus in Principe, cui omnes parent, & obsequuntur. Quem nulla adversitas premit, nec contraria fortuna exercet, quantæ sit vir fortitudinis dignoscere non possumus; nec an sit alius humilis, qui nemini est contemptui, qui que nullis impeditur injurijs: quomodo is patiens dicetur, qui nullis premitur calamitatibus? torpescit sine adversario virtus; nec sua prodit decora,

imò nimia felicitate corrumpitur: quidquid enim illi inciderit, molestum obtinget: tenellæ cervici quodvis jugum est grave, quia ponderi tolerando non assuevit: & tyro in castris ad solam vulneris suspicionem impalescit; cum veteranus pugnis assuetus, & castrensi pulvere sordescere cupiens, cruorem suum audacter spectet, sciens plus gloriæ è tali vulnere fluere, quàm sanguinis. Huc pertinet D. Chryostomus: *Nisi adsit confisus, abest corona; nisi præcedant certamina, non accipiuntur bravia; si non sunt sudæ, nec honores; si tribulatio non vexat, nec remissio solatur; si gelida hyems non præcedat, verna temperies non subsequitur. Et hoc non in hominibus tantum, sed in seminibus quoque ipsi intueri licet. In his enim multam pluviam, multam nubium collisionem, multamque glaciem fieri oportet, si vernans spica exurgere debet.* Ideo læva sponsi prius pressit sponsæ caput, quia amplexus dextræ solatium cordi erat allaturus: *Læva ejus sub capite meo & dextera, illius amplexabitur me*, quid quòd pluris fecerit lævam, quàm dextram? hanc enim infra pectus locavit, cum illam juxta mentem, & in vertice capitis habuerit? nimirum sponsa, cum myrrheum novisset dilectum suum, non potuit calamitates lævæ, non prætulisse amplexibus dextræ. Per ærumnas igitur, & calamitates, quas læva manus nobis immittit, ad Deum ducimur, quem & religiosius colimus: quem enim ignis tribulationis intus decoquit, & in flammea probat ærumnarum fornace, religionis decor illustrat, & splendor virtutis condecorat.

Id nobiscum videtur agere Deus, quod aquila cum suis pullis, quos in examine flagrantis solis pendulos ungue tenet, ut si cuspis pupilla hæsitet, nutetque solari circumfusa jubare, veluti prolem degenerem, partique illegitimo natam condemnet: sin verò immotis palpebris radios ebibat phæbeos, constantique intuitu solem aspiciat, ut proprium fortum innutrit. Quid ni ungue adversitatum nos Deus tenet, ut sursum elevet; & ad divini solis hauriendam lucem illuminantem omnem hominem venientem in hunc mundum nos in sublimem evehit; & quidem supra nubes, quia ut ait Regius Vates: *Ad Deum non accedit malum, nec flagellum ejus tabernaculum lædit. Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Veræ virtutis cultores, ac divini amicitie candidati, non nisi tribulationum probantur examine; neque divini contubernij beatam metam attingunt, nisi totam patientiæ stadium percurrerint, totumque virtutis cursum consummaverint. Abraham licet in Dei conspectu pulvis, & cinis deprehensus fuerit, per ærumnas tamen agitur, per limam tribulationum perpolitus Dei familiaritate, & amicitia insignitus fuit, quia tribulatio, & angustia, ita ærumnis pressum, & desicentem nobilitant; ut Deus di-

Homil. 4. de divite, & pauper.

17.

Psalm. 90. v. 10.

dicatur quodammodo ejus amicitiam ambire, & ex sublimi majestatis folio se cupere declivem in amicos amplexus dolentis, & angustius pressi, quia quos adversitatum turba exercet, hos virtutis splendor nobilitat.

§. III.

Virtus flos est, qui aliã non germinat culturã, quã adversitatum: nos alio gaudet imbre rigari, quã sudorũ, quos labor improbus ex fractis corporis defessis membris elicit.

18. **I**N Dei amicitiam Isaacum, & Jacobum alius favor non adscivit, quã tribulationis divexatio; tunc Jacob singulari amicitie divinæ tesserã insignitus claruit, cum Labano socero inserviens fundendis sudoribus assuevit, laboribusque tolerandis obduruit, & Esau fratris persecuciones sustinuit. Dei amicitia flos est, qui alio imbre rigari non gaudet, nisi sudorum, quos labor è fronte elicit; vel sanguine, quem persecutio è vulnere fundit. Ut soceri Labani jurgia sedaret Jacob, ejusque iras extingueret, studuit humilitatis dulcore ejus acorem perfundere: cumque à socero abcessisset, ne in recrudescens incideret fratris Esau odium anxius secessum, latebrãque secretas quæsit.

Genes. 32. v. Vir luctabatur cum eo usque mane. Cum defessus ex itinere cuperet defatigata corporis membra quieti dare, ultrò ad luctam provocatur, & necessitatem videns sibi impostam congregiendi cum adversario descendit in arenam; somnum excutit, quietem abigit, & stans manum manni conserit, pedem pedi, ea virium contentione, ut cœlestis colluctator videretur ei palmam concedere; nisi os femoris ei luxasset, nervumque distorsisset; sed exasperatur dolor in medellam, & qui luctati cum homine timuit, inter pugiles Dei se novit resensitum: exercuit Deus Jacobum luctã, quã segnitiam animi excuteret, spiritum corroboraret; dolores auxit, ut incolumitatem importiret, & à timore dolentem eruoret: siquidem nulla efficacior medicina in pharmacopœa virtutis reperitur, quã quæ afflictione, & dolore apparatur; hæc enim est, quæ vulneribus medetur; quæ animi consulit ægitudini: luctatus fuit Deus cum Jacobo, quem cum arctius premeret, fortiosem effecit, ut constantius contra fratrem invalesceret; & per brachia in Dei sinum insertus omnem excuteret è corde formidinem: appositè D. Chrysolomus. Magna Domini misericordia; quoniam occursum erat fratri, ut sciret re ipsa, quod nihil asperum daturus esset in figura hominis, luctari cum justo voluit. Totum hoc factum est, ut se illius humilitati attemperaret, & formidinem ex anima justis eximeret, & persuaderet ei, ut circa angorem fratris occurreret.

Verani de Affectibus Tom. I.

19. Quam aptè insignem vocat misericordiz tesseram, cœlestem colluctatorem Jacobum è Labano socero in patriam reducenda divexasse certamine, pressisse luctã, contrivisse obstantem: sed ubi pietas? ubi misericordia? in lucta, in ipso dolore: quia cum premeretur certamine, evehebatur ad nobiliorem hominis conditionem; cum luxato femore, distortoque nervo contereretur, fortior evadebat ad prælia; nec erat, cur formidine contabesceret ob fratrem obviantem percitũ ira, & severitate, cujus se Deus obtemperavit simi in benignitate, & pietate: per brachiorum complexus, se Deus colluctator Jacobo immiscuit, quasi unam cum ipso personam gereret; ecce quã arte, quo artificio Deo adnectitur homo; certamine tribulationum, luctã laborum ad Dei evehitur amicitiam; quid enim amicitie magis proprium quã amplexus? quid periculis magis obnoxium quã pugna? in qua & corporis vires conteruntur, & membrorum artus confringuntur; & cruenta vulnera infliguntur; & non solum corpus teritur; sed etiam animus pavore concutitur? Luctatus fuit Deus cum Jacobo, pugnam inivit, non ut ipsum expugnaret ad necem, sed ut propugnaret ad vitam; non ferro, sed pugillatu certamen instituit; non vulnere, sed amplexu insequutus est adversarium, ne tribulatio, & dolor longius à Dei amicitie tessera distaret; ne divini amoris simbolo tentatio abcederet: lucta brachijs exercetur, ut quò arctius premeretur, eò intimius Deo adhereret, & magis appareret amari, quò acrius videretur oppugnari: scitè Chrysologus. *Jacob redeuntem pro certamine provocat, luctatoris constringit amplexu, ut amaret patrem certaminis, non timeret: hic certaminis pater, quem Jacob adamavit, Deus fuit colluctator, in quem per mutuum amplexum pio exardebat Jacob amore: quia nutu sibi pij affectus excitantur in Deum uberius, nisi cum adversarius, & tentatio urget acrius in homine: rosarum dixeris indolem pios induere affectus, latius non florent, quã tribulationum circumsepti spinis: ea est tribulationis industria; ut perinde, ac tribula, dispersa grana conterat, in trituras redigat; & ferrato discruciet carpento, quò in horreo coagmententur viribus reficiendis perapta.*

20. Adversitate non languescit virtus, sed fortior corroboratur ad pugnam, non viribus destituitur, sed ad palmam victrix instruitur. Quam decorum pulverem hac in arena virtus collegit, non ut sordesceret victa, sed splenderet victrix? singuli gressus elaudicantis Jacobi argumenta fuere fortitudinis; sed quando fortis in lucta Jacobus? si ejus femoris nervus ex solo colluctatoris contactu disruptus cessit, & insectus contagione emarcescit? habetur in Genesi. *Quis cum videret, quodcumque superare non posses, retigis nervum femoris ejus, & facies emar-*

P p p p a

emarcuit. Si emarcuit, quomodo fortis? si saucius, quomodo victor? si solo digito pressus claudus evasit, quomodo stetit illælus? triumphavit victor? ita est vix nervum pupugit, & fortibrem depredicat, validiorem pronunciat, ut legitur in Genesi, Nequaquam Jacob appellabitur nomen tuum, sed Israël: quoniam si contra Dominum fortis fuisti: quanto magis contra homines prevalebis. An non belligerandi ordo invertitur? is fortis dicitur, cujus nervus emarcuit, robur deficit; is victor qui saucius; is victus, qui vulnera infligit; triumphat, qui læditur; cedit, qui vincit; adoras canit, cui vulnera epicedia pangunt: ita est, hæc pugnandi ratio divino addiscitur in certamine, in palæstra edocetur virtutis; hac in pugna pati, ac vulnerari vicisse est; viribus destitui, validius ad victoriam corroborari; sanguinem fundere, gloriam enancisci: colluctator Deus infirmum reddit Jacobi femur, quod caput firmius stare virtutis fulcro subnixum: piè & eleganter D. Bernardus. *Utinam & meum nervum Angelus tangat, ut marcescat, si forte ex hac infirmitate incipiam proficere, qui ex mea firmitate non possum nisi deficere. Legoprofessio: quod infirmum est Dei fortius est hominibus: sic quoque Apostolus: libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.*

De gradu
humilitatis

21.

Tunc corroboramur, cum adversitatibus pressi infirmamur. Vel colluctator Deus os femoris Jacobi luxavit, cum quo luctam conferuit, quia prælusit homo fieri, qui in homine non fuit dedignatus colluctator apparere, os femoris in lucta luxavit adversarij, ut naturæ nostræ ab ipso assumendæ infirmitatem prodere; cum esset Christus Servator suam ex semine Abrahæ per Isaac, & Jacob originem ducturus, bene Jacobo colluctanti solo actu femur, è quo tradux generationis emanat, luxavit, quod auspicaretur, se absque viri semine post aliquot sæcula generandum in utero matris virginis: Debilitavit femur, cui & vim abstulit, ut firmius suæ generationis imprimeret illo actu symbolum: idque causæ cur humanæ formæ manum ei admovit loco, è quo solet hominis generatio prodire; ne crederetur ope humana gignendus, qui Spiritus Sancti opificio virginali in aula orat efformandus. Tanto ardebat amore nostram assumendi humanitatem, ut adumbrare modum, quo orat e vestigandus, voluerit plura ante sæcula: nec loqueretur femur tetigit colluctantis Jacobi, ut mulceret, sed graviore impetu, ut feriret, osque luxaret, quod certius significaret, se ejusdem cum Jacobo naturæ futurum: quin non solam femur tetigit, sed & infligto vulnere sauciavit, doloribus afflixit, quia ad consortium divinæ naturæ non nisi per vulnera, & dolores nobis via sternitur: quin & partionem illam in corpore concussit, & torsit,

quod ejus caro inde progressura prius de passione disciplinæ erudiretur, quam ex virgineo sanguine formaretur: quin per infligendum vulnus nostræ voluit intimius humanitati adhærere; proximior enim tunc humanitas est Deo, cum in lucta ærumnarum pungitur, sauciatur: noluit carnem Jacobi colluctatoris dolore expertem, cum ab eadem esset carnem ipse sumpturus: quod vir dolorum diceretur, non solum dolores ad se traxit, verum ex dolore suar voluit originem ducere: moriturus inter vulnera, & dolores crucis, ex doloribus oris voluit, & in doloribus vivere, ut ad patrem redux de prostrata morte victor, nos edoceret, nullam ad cælestem gloriam, quam per dolores tutiorem nobis patere viam.

Idque causæ cur sponsus ad coronam sponsæ vocaturus non de excultis hortorum areolis eam ad se vocat, sed de montibus excelsis Libani, & Parthorum, & de cubilibus leonum. *Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus parthorum,* sponsam invitat, ut veniat è loco, in quem sponsus secesserat in montem scilicet myrrhæ, & collem thuris, quia virginitas adumbrata in Libano, non nisi in montibus myrrhæ, & thuris coronatur. Thus, cum adoletur, orationis est symbolum, sicut & myrrha mortificationis, & ærumnarum: quia lilium castitatis nisi adversitatibus excolatur, suaviter non redolet, neque nisi inter accensas tribulationum prunas excrucietur: castitas enim, quæ oratione, & mortificatione caret, non claret, & propinquior est lapsui, captivitati, & compedi, quam coronæ: scitè igitur à Libano evocatur Sponsa ad montem myrrhæ, ut coronam non solum virginitati excultæ, sed etiam doloribus æquo animo toleratis debita accipiat.

Corona, quæ virginitas coronatur in sola dolorum, & tentationum officina excultur, quæ enim delicijs diffluit castitatis coronam à se abigit; lilium enim castitatis nil lethalius, quam mundi voluptas, quamdiu David pugnavit cum adversarijs, Saulis persecutiones sustinuit, lilium excoluit pudicitie; quod tunc elanguit, cum primùm contigit ipse in aula delicijs diffluere. Si castitas avis est paradisiaca inter thalami plumas volare desijt in regia; licet cælum conscendere didicerit in eremo; si flos est, rubere cessavit in purpura, & olera; si pugnatrice Amazon dicitur, tunc triumphare dedit post victorias, quando adversarium amplius non novit. Quæ extra aulam floruit exculta; perijt in aula neglecta, & servivit in imperio, quæ didicerat imperare in famulatu; frigit inter odoratas pelles, quæ inter nives fovebatur; ornamenta deperdidit, cum accepit, nunquam enim Davidis pudicitia ancillata fuerit nisi in solio, tunc ejus lilium etiam prope fontes exaruit; propterea rectè sponsus non

22.

23.

ex deliciis thalami, neque ex odoratis floridisque hortorum areolis sponsam vocat ad coronam; sed de montibus parthorum, de cubilibus leonum: quia castitas non nisi per montium labores, per parthorum timores, leonum terrores, adversitatum pugnas ad coronam ducitur. Aptè igitur à libano evocatur sponsa ad montem myrrhæ, ut coronetur. *Veni de libano sponsa.* Vocat sponsam, quam secum trahit: non ei injungit ut eat, sed ut secum veniat, ut haberet sequentem. Validior enim ad trahendam sponsam fuit vox illa *Veni*, quam si dixisset *eat*, quia plures sunt, qui licet viam indicent salutis; perpauci tamen, qui quos ad montem myrrhæ vocant, & ad luctum cohortantur, exemplo præcedant: solus sponsus sponsam præcedit ad montem myrrhæ, ut exemplo fortius, quam voce eam traheret ad studia virtutum.

24.

Ad coronam non pervenimus, nisi per montem myrrhæ cum sponsa cœlestem sequamur sponsum; tunc cum illo coronamur, si per tentationes, labores, & cruciatus post ipsum transeamus: hac fuerunt corona donati Martyres Christi pugiles, sed quia in officina persecutionum, cruciatuum, tusionum eam sibi cuderunt: eleganter Tertullianus tyrannos alloquens, & Christianorum tortores ait: *Crucibus, & stipitibus impanitis Christianos, quod simulacrum non prius argilla deformatur, & stipiti superstruuntur? In patibulo primum corpus Dei vestri dedicatur. Ungulis daraditis latera Christianorum: at in Deos vestros per omnia membra validius incumbunt asina, & ursina, & scobina. Cervicem ponimus ante phibum, & glutinum, & gomphos: sine capite sunt Di vestri. Ad bestias impellimur cered quas Libero, & Cybele, & Cereri applicatis. Ignibus urimur: & hoc aliis a prima quidem massa. In metalla damnamur: inde sententur Di vestri. In Insula relegamur, sicuti & Insula aliquis Deus vester, aut nasci, aut mori.* Varios describit Tertullianus Martyrum cruciatus, & labores, quibus superstitiosa crudelitas sibi persuadebat Deorum prædesse simulacris, quibus carnes ad triumphum Christi pugiles coronam sibi cudebant, quin & in ipso supplicio portiones hauriebant ipsi divinitatis: si enim metalla, ad quæ Christianorum turme damnantur: conflandis Numinibus inserviebant; & ipsa metalla, quæ è terræ intimioribus visceribus labor ervebat Christianus Ethnicorum habebantur Numina; jam labor aliquid divinitatis impertiebat non falsæ & fucatæ Ethnicis, sed veræ, & probatæ Christianis scitè concludit Tertullianus: *Si per hoc confat divinitas aliqua: ergo qui puniuntur, consecrantur, & Numina erunt discenda supplicia; quia scilicet persecutiones, & supplicia aliquid conferunt divinitatis, quæ supplicia tolerantis cœlesti merentur diadema.*

In Apolog. cap. 12.

Luc. iii.

te coronari: coronatur sponsa, sed si procedat de cubilibus leonum, de montibus Parthorum: *Veni coronaberis de capite Amara, de cubilibus leonum, de montibus parthorum:* quæ debuissent terrorem incutere ferocientibus bestia, coronæ præluserunt.

25.

Etiã Samsoni leo in itinere occurrit ore hiante, & necem mutantem, sed heros venientem feram pede intrepido expectavit, & oculo impavido aspexit, ejus ferociam despexit, & bellua Samsonem, quem debuit vorare, enutrit; fauces enim unde pœna timebatur in penum vertit; & oris hiatus, terrorem rugitu incutiens, favos exhibuit mellis; & ubi mortis amaritudo timebatur, vitæ dulcedo hauritur: melle non fuisset Samson pascus, nisi cum leone luctam instituisset; tunc meruit melle dulcorari, cum feram prostravit. Est adversitas officina, à qua splendor nostræ gloriæ dimanat: nunquam miraremur in metallorum principum allicientem nitorem, nisi cruciantis flammæ opificium ipsum torfisset: si procellas tollas, iridem non speres; noctem qui fastidit ærumnarum, siderum coreis non delectatur. Sponsa inter Parthos & leones non deperdit quidquam de propria venustate, quin & longè venustior inde splenduit, & digna non vinculo, sed corona: non igitur horreamus montes myrrhæ, si diadema nos delectat; si premunt nos tribulationes, non tamen opprimunt; abstergunt nos ærumnæ, non feriunt; etiã Apostoli pluries procellis pulsati in cymba fuerunt periclitati, sed nunquam meris; & Petrus quamvis videretur fluctibus absorberi, portum tamen vel in ipso naufragio appulit, & in tutum venit: cum ad Christum pervenit. Paulus itidem tametsi angustiis pressus, nunquam tamen iisdem fuit oppressus.

26.

Petrus saviente procella per marinos fluctus processit, & tutè incessit; quia per adversitates tempestatum non timuit ad Magistrum accedere, qui citius non invenitur, quam inter dolores, & pressuras ærumnarum. Quæsierunt Deum sponsa, & David, sed hic fuit illa felicior in quærendo, cum sponsa se fraudatam testetur, subque voto frustratam, quem enim quæsitivum sponsum minime invenis; cum tamen Davidi quærenti statim obviaverit. Quid causæ, cur sponsa anxie in quærendo non invenis, ad quæ David illico pervenit? quia sponsa in lecto deliciarum, in thalamo quietis solum quæsitivum sponsum, quem David per inaccessa tribulationum, per præruptas cautes ærumnarum, at laborum invenit, ait sponsa: *In thalamo meo per noctas quæsi, quem diligit anima mea, quæsi illum, & non inveni: se frustratam desiderio fatetur, quia non per aspera tribulationum, sed per delicias lectuli sponsum quæsitivum, hinc quem David adulter invenit, hic sponsæ virgini non obviavit; quia David quæsitivum, ubi sciverat posse*

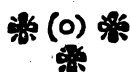
Caus. cap. 3.

Psal. 70. v. 3. posse inveniri: *In die tribulationis meae Deum exquisivi manibus meis, nocte contra eum, & non sum deceptus.* Sponsa segnius sponsum quæsit post solis occasum cum indulgentum est quieti; & propterea non in campo, tametsi ipse esset flos campi; non in monte myrrhæ, sed in lectulo per noctes quæsit: nimirum, quia diem suum quæsit in nocte, minime invenit. David verb ut quem quæreret inveniret, antevertit solis occasum, lucis utitur beneficio conversurus in diem ipsam tribulationis suæ noctem: est tribulatio perinde ac nox lurida, omni solatij claritate destituta, sed hanc noctem in diem meridiano jubare clarescentem David vertit, quia tribulationibus pressus ad Deum se convertit, quem quæsit, & invenit: *in die tribulationis meae Deum quæsi, & non sum deceptus.* Non expectavit, ut amicorum occumbens patrocinium ad Deum ipsum vocaret, veluti extremum profugium, & ultimam in naufragio desperatæ salutis tabulam, sed illico ad ipsum confugit, cum primum sensit se ærumnis exagitari, calamitatibus premi, quæsit David non pedibus tantum, sed & manibus laborando simul, & operando: *in die tribulationis meae Deum exquisivi manibus meis*: quem sponsa non invenit otiosa in lectulo; advenit David laboriosus in opere; illa desiderio frustratur suo, quia suspirijs deses; iste fit voti compos, quia manibus strenuus: sponsa igitur decipitur, quia otio indulget in lectulo; David verb, quem quærit invenit, quia nec labori parcat, nec diei expectat occasum, ut accedat ad Deum: non otium, sed labor; non voluptates lectuli, sed tribulationum pressuræ ad Deum manuducunt.

27.

Cant. cap. 1.

Non ita inter delicias sponsus suam quæsit sponsam, sed inter angustias foraminum prædri saxi, inter horrescentes, ac caligantes maceræ cavernas: *Columba mea in foraminibus petra, in caverna maceræ; ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis.* Vocem auditurus sponsæ, quam quærebat, non perambulavit vernantes floribus hortorum areolas, sed cavernas maceræ; imò & foramina penetravit petra; columba siquidem cultrix castitatis, audiri non debet nisi in foraminibus petra in recessu, eminus ab hominum frequentia; & tunc tuta degit cum saxeis foraminibus angustiat, cum tribulationum angustijs premitur, cum in caverna maceræ, & adversitatis commoratur: tunc enim ostendit faciem suam sponso, & ejus vox aures demulcet sponsi. Non lusciam Deus sponsam nominat, cum expetit ejus vocem audire: neque curat, ut cubet in viola, sed ad cavernas maceræ eam evocat.

S. IV.

Per sola Christi vulnera, eorumque foramina arctam ingredimur cæli viam: & nocturna tribulationum caliginis, veluti prælucentes faces, quæ sit eundem præmonstrant.

Consortium cælestis sponsi, qui quærit, tribulationes non fugiat, sed amet; non enim Deus ad mundi delicias animam invitat, sed ad ærumnas, & tribulationum angustias: *Surge amica mea speciosa mea, & veni columba mea in foraminibus petra, in caverna maceræ.* Ecce quomodo eam ducit, per latibula cavernarum, rimasque saxorum? antra montium, caverna maceræ, præruptæ cautes, exesæ rupes horti sunt, in quibus sponsa vernante suo gaudet flore campi; quia sola Christi vulnera deliciae esse debent Christianorum; per ipsa, eorumque foramina arctam ingredimur cæli viam; neque foramina petra, & caverna maceræ, quid aliud sunt quam vulnera Christi. Adamavit cælestis sponsus columbam formosam, & speciosam, non pascentem in campo, sed dolentem in foraminibus petra, quia in angustijs durioris tribulationis spatia dilatantur veri amoris. Lydius amoris tribulatio est, quæ charitatem prodit, non obruit. *Aqua multa non potuerunt extinguere charitatem*: non divitiæ affluentes, sed ærumnarum aquæ diffluentes amorem commendant.

Imò ærumnæ altaria sunt, ubi lampas charitatis, lumina piorum affectuum uberius ardent, illustrius splendent, & cultus Numinis viget sanctior. Infortuniorum exercitum, ærumnarum phalanges denso agmine in Jobum hostis tartareus armaverat, quem & in finetum prostravit; non tamen victum credas, quem jacentem saucium vides: *Tunc surrexit Job, & scidit vestimenta sua, & tonsa capite corruens in terram adoravit*: sed cur Job surrexit; si statim voluit se in humum prosternere? cur celer se erexit, si statim corruens se depressit? nimirum quò ferventius in adorationem procumberet, eò celerius surrexit; prius voluit surgere, ut sanctiore devotione demissius adoraret: si non surrexisset, demissum adorationis statum non exhibuisset: tunc devotius Deum adoravit, cum acrius tribulatio urfit: cum primum audivit, malorum exercitum in sua irruisse bona, Sabæos suæ regioni conterminos irruptione factâ mille quingenta majoris pecoris capita abegisse custodibus ferro interemptis; voracem ignem ovium septem millia unâ cum opilionibus sævo incendio delevisse, nec unâ quidem victimâ placando Numini superstitere; Chaldeos equites raptivo vivere assuetos tres in turmas partitos tria camelorum millia abstraxisse cæsis famulis,

28.

29.

alisque nitentibus obsistere: septem filios, & tres filias simul in eadem domo convivantes, excussis vehementi exorto turbine à fundamento quatuor ædium angulis vivos à ruina labentis domûs fuisse sepultos, non caco-dæmones harum auctores cladum quærusus accusavit, sed satis habuit, internum dolorem externa vestium dilaceratione prode-re; & animi mœrorem capitis testari abrasione; non ut in quærusulas voces post filiorum cladem, segetum combustionem; totiusque census prædam gemens irrumperet; sed ut flexo poplite, strato corpore, humi procumbens pios proderet exterius affectus, amoris, devotionis, & cultus, quos tribulatio intus excitaverat, ut notat Lyra in-quiens: *corruens in terram adoravit scilicet Deum. Ex quo patet, quod ista prostratio post erectionem præcedentem non fuit ex tristitia animum dejiciens, sed magis ex devotione.*

30. *Quamvis capitis abrasio, vestiumque scissio signa essent interni mœroris, ac doloris non tamen dolens fuit conquæstus; sed corruens in terram Deum adoravit, & per pios affectus arctius ei adhæsit, suamque voluntatem, divinam dixit Job: Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum* nimirum ait Augustinus: *Tuba ductilis erat Job, quando repente percussus tantis damnis, rursus illa tanta tribulationis, tactus sonavit: Dominus dedit, Dominus abstulit: sua Deus dederat, quæ iterum abstulit; ergo nihil amisi aiebat Job, nullum passus sum detrimentum; nec mihi aliud superest, quam ut humi procumbens Deum meum adorem; Magistra tribulatio Jobum edocuit per adorationem ferventiorum arctius Deo adhæ-rere; quin & in crucibulo tribulationum coronam sibi cudere ad æternos triumphos auream: appositè Origenes: *corruens in terram adoravit, surrexit ad victoriam perfectionem, prostravit se ad coronam acceptionem. Nam ante Imperatores, qui victores exierunt, non stantes, sed deorsum adorantes coronam accipiunt, formamque illius ostendit, qui ut granum frumenti cadens in terram, diabolum devicit.**

31. *Cecidit in terram Job, non prosterneadus, sed coronandus; imitatusque fuit granum cadens in terram non mortificandum, sed multiplicandum. Triticum granum in terram cadens sinu excipitur putris glebæ, materno fovetur occatæ telluris gremio; & opitulantis humoris pinguefcens satio herbam germinat, radices agit, adolescens incrementum subit, gratamque speciem herbæ viriditatis prodit, seque in ipso sæstirpis exordio manifestat, & quales sperandi sint ex lætescente herbula fructus edocet; moxque sensim sine sensu adolescens in fœnum, culmumque pubescens ab humo in sublime erigitur; & ubi jam gonculata spica sustulerit, vaginæ frugi parantur, in qui-*

bus granum formatur interius, ne tenella ejus primordia rigens pruina decoquat, aut urentis solis æstus arefaciat; vel violentia excutiat ventorum, vel imbrum labefaciet redundantia; vel æris lædat inclementia; quædam succedunt spicæ partitiones miræ naturæ industriâ distributæ ad speciem gratæ, ad tutamen perutiles, nexu quodam naturalis colligationis unâ confœderatæ: neve exuberantis frugis pondere pressa spica detrimentum patiatur, vel impar oneri curve-tur in terram, quadam munitur fulgura culmorum geminatis protecta vaginis: quin ipso in culmine flavescens spica vallo circumcingitur aristarum, quibus & ab avium minutarum tuetur moribus; & suis coronatur aculeis, quos inter flavescente maturitate perficitur granum: quo discamus non nisi tribulis circumseptam virtutem excolere, ac perfici.

Hinc vel ipsum æterni Patris Verbum, cujus in sacris paginis granum tritici typum gerit, non nisi in terra nostræ humanitatis pluribus in passione vibicibus occata mortificatum in nostræ salutis uberrimam excrevit messem: imò cum primitus in terram appuit in paleis voluit reclinari, non tantum ut frumentum se proderet electorum; verum ut ærumnarum, ac tormentorum aculeis illicò assuesceret, nosque vix factus viator viam edoceret virtutis; & quia ignem erat in terram missurus charitatis, aptam concipiendæ flammæ materiem quærens descendit in fœnum. Quod si olim in rubo splendens ignis, spinas indicavit, quibus coronaretur: è medio rubi vidit Moyses ignem lucidum pullulare in vertice spinoso sero redimitum. Ignem hunc urentem, & non comburentem Christum præsignasse communis est Patrum sensio, præsertim D. Ambrosii, prælusit enim splendens in rubo ignis, Verbum divinum in terram descendere, & primus typus, in quo se parat conspicendum rubus est afflictionum, atque laborum emblemata, quibus amandatus fuit hominum spinas, & tribulos terram ei germinatorem audivit. Moyses mysticum visurus ardentem rubum, & non conflagramentem ad montem ascendit Horebum; quia virtus laborem exigit, & secessum, & quò quis remotior est à mundi turbis, à creaturarum tumultu; eò propinquior sit Deo, ac divinorum capacior.

Venerat Dei filius homines regere, ac per viam salutis dirigere: ignis in rubo Redorem populi præfiguravit: in eo siquidem conjunctæ sunt Sapiencia ad regendum, seu ignis illuminans; & Rubus, in quo spinæ feveritatis, & justitiæ delinquentes coërcent, ac puniunt. Sed quid filium Dei ad rigidos addixit fentes? perpende quid dicat cum dudum splendisset in rubo: *Vidi afflictionem populi mei in Egypto, & descendi.* Nal-lus efficacior illex Deum ad nos attrahit, quam tribulatio patienter tolerata. Sed cur

32.

lib. de fide.

33.

Exod. 3. 9

spinis

Spinis cingitur in rubo? cur inter senticeta splendet? ut oculos in sui acuat intuitum; ut clarius se præbeat adorandum; Deo enim nullum illustrius exhibemus tabernaculum, quàm quod labores, & ærumnæ construunt: ubi spinæ afflictionum, & senticeta tribulationum; ibi Deus in suo colitur tabernaculo in sua adoratur sede; unde Moysen coarguit, quòd calceatus fuerit ausus rubum ardentem, & non conflagrantem accessisse. *Ne appropies huc: solve calceamenta de pedibus tuis; locus enim in quo stas, terra sancta est.* Cur calceos exuere jubetur Moyses ad rubum accessurus? cur pellendi sunt calcei? pedes denudandi? si calcanda pedibus tellus est vepretis hispida, sentibus horrida, dumetis confita, spinis armata? cur non potius calceatus accedit, ne terræ impressa vestigia nudo, & exulcerato pede cruentet? Imò quia spinis pungebatur, tribulis urgebatur, & dominus splendebat in rubo veluti in quodam sacrario, ubi se Moysi adorandum exhibuit, factu optimum fuit, ut Moyses non nisi nudo pede ad spinas properaret; non solum quia minus est sacerdotis nudis pedibus, seu absque ullo pravo affectu, sine ullo terrenæ cupiditatis involucro, ac impedimento sacrum accedere altare: verum etiam ut inde nobis innoteretur, tribulos, & ærumnas ad Numinis cultum, & adorationem viam sternere; appositè Theodoretus: *Duas igitur res hoc loco significare mihi videtur Dominus, Moysen è rubo, veluti è cathedra erudit, qua ratione sacerdotes in tabernaculo Deo ministrant, nudis enim pedibus sacerdotale munus obibant.* Quam opportunè in Rubo Dei filius splenduit, quia cum esset legem daturus, cujus prima sanctio de cultu Numini præstando, & adoratione protestanda est: *Deum tuum adorabis, & illi soli servies,* aptè inter vepreta conspicuum se exhibuit, & in flamma splenduit, quæ pungentes spinas non absumeret, sed illustraret; quia tribulos, & ærumnas, quibus affligimur suæ gratiæ nitoribus ornat, & illuminat: illætas voluit in Rubo esse spinas; ut possint simul lædere, & splendere; sauciare, & ornare; sanguinem elicere, & gloriam ubertim impertiri: tunc tutius Numen adoramus, dum laborum, & ærumnarum manipulis cingimur.

34.

Quinimò Verbum splendescens in Rubo typum exhibuit dominicæ incarnationis, cui hoc spinetum exordium cecinit; ut & spinea in passione corona, & clavi in cruce vulnerantes epilogum, ut tota Christi vita spinis & tribulis premeretur, & floreret sacer sponus, ut lilium inter spinas. Spinea coronâ redimitur, sentibus vertex perforatur, ut à quo inceperat in Rubo, in vepreto se in terra hominibus manifestare; in eadem specie cum hominibus degeret, & quia initiis suis affines sunt fines, initium si posuit in Rubo, finem spineo sermo cinxit. Regium caput

non auro præcingitur, nec gemmis illuminatur, sed horrentibus obruitur dumetis, & utrinque transfigitur cruentatum: quòd nos edoceret, non nisi per spinas, & tribulos reversurum ad Patrem incedere debuisse: si flammæ rigor, & voracitas, rubi consumpsisset spinas sacro perforando capiti nullus superstes adfuisset aculeus: non rosis, sed spinis coronari voluit in terris, quòd disceremus per spinas tribulationum patienter toleratas ad cœlestem perveniri coronam; eleganter Clemens Alexandrinus: *Cum omnipotens universorum Dominus capit per Verbum legem ferre, & Moysi suam Omnipotentiam voluit manifestare, divina illi visio ostenditur formata lucia in rubo ardente, spinosa autem planta est rubus. Postquam autem legem ferre, & cum hominibus conversari desit, mysticè rursus coronatur, tunc illuc, unde descenderat abiens, veteris descensus principium instaurans, ac de integro veluti recapitulans, ut quod primum per rubum visum fuerat Verbum, per spinam rursus assumptam ostenderet, omnia esse unius potentia, cum sit unus Patris Filii principium, & finis seculi.*

Lib. 2. Pa-
dag. cap. 3.

35.

An debebatur dolorum Regi fructicum Rex, ut omnes in uno recrearet? siquidem cum primum in Christi vertice consiti fuere aridissimi sentes, vitam sentire cœperunt homines redempti; quin & rubi ipsi viriditatem, quam perdiderat arefcentes, iterum induerunt lætantes, & non potuerunt non reviviscere Rubi, qui rosas etiam divinissimi sanguinis protulere; tamen Verbum Dei inter spinas ceciderit, non tamen senticeta illud obruerunt, cum floruerit uberius in spina. Regio corporis indumento regium etiam congruebat capitis tegmen; ideòque spina cum sit plantarum imperatrix meruit in coronam dolorum imperatoris inflecti, ejusque capiti inseri, ut simul foret candor lucis æternæ, & lilium inter spinas; quinimo spinæ sanguinem elicentes, divini candoris lilium in rosam commutârunt charitatis, quæ nostros coronaret tribulos; si enim defluentes divini sanguinis guttas vernantes dixerimus rosas, non spinæ rosam præcingunt; sed rosæ spinas coronant. Quòd si spinæ adversitatum nos pungunt, nil inde verendum; nostras & rosæ coronabunt spinas; si earum aculeos patienter toleraverimus. Quòd si sacer Christi vertex spineo cruentatur diademate, voluit suo sanguine purpuræ nostræ colorem impertiri, imò & suis spinis nos contra tartareos hostes armare; agnoscimus siquidem in hoc spinarum sermo peregrinum armorum genus. Moris fuit, quòd populi olim in acie pugnaturi sagittas in morem radiorum capiti circumponerent: quòd nostros expugnaret hostes, peccatum prosterneret, & de ipsa morte redivivus triumpharet, telis spinarum caput circumcinxit, ut hoc telorum, bellique apparatus

paratu terrorem hostibus incuteret, & ro-
 las amoris nobis pararet, nosque illiceret ad
 Numinis amorem, & cultum.

36. Cùm in rubo se Deitas explicasset, in-
 effabile suum illicò nomen protulit, & in-
 exhaustus divinæ naturæ fons latices suos
 ubertim exhibuit: sciscitanti enim Moyse,
 quòdnam esset eius nomen reposuit, Exodi 3.
Ego sum, qui sum, fuit Rubus, in quo divi-
 nitas te Moyse visibilem exhibuit in ignis
 splendore, symbolum laborum, & afflictio-
 num; ut sciremus, tunc Deum nobis splende-
 scere, cùm videmur ærumnarum senticetis
 obrui; tunc nobis latices suæ gratiæ ubertim
 impertiri, cùm spinæ tribulationum nos pun-
 gunt; & tunc roseum nobis intexere sertum,
 cum labores nostros imbre rigamus sudo-
 rum; & adversitates, quæ in nos irruunt no-
 strum ideo eliciunt sanguinem, quia tunc per
 toleratas ærumnas intimius Deo adhaeremus,
 & ferventius ejus adoramus majestatem, re-
 veremur nomen: est siquidem tribulationis
 senticetum veluti Numinis tabernaculum,
 ad quod proni humiliamur, & spinis circum-
 septi ærumnarum ferventius Deum adora-
 mus: etenim etiam Judæi illudentes ei, &
 præ malignitate stolidi, ac nefarii milites
 postquam Jesum ferientibus spinis coronâ-
 runt, flexo poplite adorârunt vel inviti, & no-
 lentes: *Et plequentes coronam de spinis posue-
 runt super caput ejus, & arundinem in dexte-
 ra ejus, & genu flexo ante eum illudebant ei.*
 Quid? quod non flagellis cætum ad colum-
 nam, non cruci affixum, vulneribus faucium
 flexo genu adorârunt? sed cùm primùm sen-
 tibus lacra tempora circumcinxere, tunc di-
 dicerunt genu flectere: quia nimirum spinæ
 adversitatum ad culturam virtutum nos per-
 ducunt, & Numinis cultum, & adorationem
 edocent: sed quid? quod milites illicò genu
 flexerint, cùm densa ærumnarum sylvæ Chri-
 sti verticem viderint coronatum: quia spi-
 neum sertum ultimus fuit contumeliæ termi-
 nus, cùmque ad summum pervenisset tribu-
 lationis, docuit hæc, vel ipsos impios in Nu-
 minis adorationem genua flectere; scitè
 Chrysolomus ait: *Etenim quod fiebat in
 Christum ultimus terminus contumeliæ erat,
 nec una particula tantum, sed univèrsum cor-
 pus patiebatur injurias:* tunc nefarii milites
 adorant genua flectentes, cùm primùm ru-
 bum, & spinas viderunt sacrum Christi ver-
 ticem transfixisse, & cruentâsse, tribuli enim,
 & ærumnæ ad studia virtutum, ad Numinis
 venerationem, Deique cultum viam aperiunt,
 & manuducunt.

Matth. 27.
v. 29.

Homil. 88.
in Matth.

37. Tunc ad Deum accedimus cùm à mundi
 voluptatibus recedimus, & tribulationum
 spinis cingimur. Hinc sponsa tunc surre-
 xit, & venienti aperuit sponso cùm ejus ma-
 nus myrrham distillaverunt: *Surrexi, ut ape-
 rirem dilecto meo: manus meæ distillaverunt
 myrrham.* Non aperuisset, neque suo ad-
 hæsisset sponso, nisi didicissent manus myr-
 rham stillare; nisi sponsa assuevisset labori-
 bus ærumnis, ac tribulationibus tolerandis:
 nec fuisset sponsa; si cùm sponso aperuit,
 quid aliud habuisset in manibus præter myr-
 rham; cujus amaritudo sacrum allexit spon-
 sum, qui si absit, vel ipsi hyacinthi flores
 vertuntur in myrrham. Sed cur Christus
 oleum à virginibus exegit, quòd suas ornarent
 lampades? si sola myrrha eum delectat in
 manibus sponsæ? cur apud Matthæum vir-
 gines obviaturæ Christo oleum satagunt suis
 habere in lampadibus: cùm sponsa ideo sur-
 rexit occursura sponso, quia è manibus myr-
 rham stillat? quare virginibus oleum Christo
 exhibent in lampadibus, & sponsa myrrham,
 è manibus stillantem? quia nimirum suam
 intensiori amore, proniori affectu sponsam
 prosequatur sacer sponso, quam virginibus
 licet cultura pudicitiae insignes, & lilio casti-
 tatis ornatas: ab amante plus exigit Deus,
 quam ab innocente: sponsa quia intensiori
 amore ardebat in sponsum, manus myrrham
 stillantes debuit exhibere venienti sponso:
 virginibus autem, quarum amoris flamma exi-
 gua erat in lampade, non nisi oleum secum
 detulere, quo lampades ornarent; quia sufficit
 Deo si virgo liliū excolat pudicitiae, & lu-
 ceat exemplo exultæ virtutis: sponsa verò
 nisi amaritudine myrrhæ veluti inebrietur,
 Deo non satisfacit; ideoque sponsa non au-
 det sponso aperire; nisi in ea myrrha exundet
 amaritiei; sciens sacrum sponsum nostris de-
 lectari ærumnis, quas floribus coronat. Plus
 sponsa debet myrrhæ manuum, quam inno-
 centiæ cordis: imò & paupertati totius cor-
 poris, cum loti pedes, & projecta tunica eam
 ab occurso retardaverint sponso; ad quem ta-
 men compulerunt manus myrrham distillan-
 tes: nisi manus assuevisset myrrhæ, seu labo-
 ribus, & ærumnis tolerandis, pedes non sur-
 rexissent, nec venienti obviassent sponso, qui
 & ipse fasciculus myrrhæ fuit, cùm in'er di-
 lectæ ubera requievit: non quòd ipse spon-
 sus myrrha sit, sed quia tunc quiescit in corde
 illius, qui tribulationibus premitur, qui æ-
 rumnis affligitur, qui myrrhæ adhæret fasci-
 culo, seu ærumnolo, ac tribulato, quapropter
 ait: *Cum ipso sum in tribulatione,* quasi dicat,
 tametsi non sim ego myrrha, ubi tamèn
 myrrhæ fasciculus adest, ibi sum & ego; &
 ideo in uberibus requiesco sponso, quia si ab
 uberibus lactis distillat dulcedo, myrrhæ fru-
 ctus mihi dulcescunt.

bus ærumnis, ac tribulationibus tolerandis:
 nec fuisset sponsa; si cùm sponso aperuit,
 quid aliud habuisset in manibus præter myr-
 rham; cujus amaritudo sacrum allexit spon-
 sum, qui si absit, vel ipsi hyacinthi flores
 vertuntur in myrrham. Sed cur Christus
 oleum à virginibus exegit, quòd suas ornarent
 lampades? si sola myrrha eum delectat in
 manibus sponsæ? cur apud Matthæum vir-
 gines obviaturæ Christo oleum satagunt suis
 habere in lampadibus: cùm sponsa ideo sur-
 rexit occursura sponso, quia è manibus myr-
 rham stillat? quare virginibus oleum Christo
 exhibent in lampadibus, & sponsa myrrham,
 è manibus stillantem? quia nimirum suam
 intensiori amore, proniori affectu sponsam
 prosequatur sacer sponso, quam virginibus
 licet cultura pudicitiae insignes, & lilio casti-
 tatis ornatas: ab amante plus exigit Deus,
 quam ab innocente: sponsa quia intensiori
 amore ardebat in sponsum, manus myrrham
 stillantes debuit exhibere venienti sponso:
 virginibus autem, quarum amoris flamma exi-
 gua erat in lampade, non nisi oleum secum
 detulere, quo lampades ornarent; quia sufficit
 Deo si virgo liliū excolat pudicitiae, & lu-
 ceat exemplo exultæ virtutis: sponsa verò
 nisi amaritudine myrrhæ veluti inebrietur,
 Deo non satisfacit; ideoque sponsa non au-
 det sponso aperire; nisi in ea myrrha exundet
 amaritiei; sciens sacrum sponsum nostris de-
 lectari ærumnis, quas floribus coronat. Plus
 sponsa debet myrrhæ manuum, quam inno-
 centiæ cordis: imò & paupertati totius cor-
 poris, cum loti pedes, & projecta tunica eam
 ab occurso retardaverint sponso; ad quem ta-
 men compulerunt manus myrrham distillan-
 tes: nisi manus assuevisset myrrhæ, seu labo-
 ribus, & ærumnis tolerandis, pedes non sur-
 rexissent, nec venienti obviassent sponso, qui
 & ipse fasciculus myrrhæ fuit, cùm in'er di-
 lectæ ubera requievit: non quòd ipse spon-
 sus myrrha sit, sed quia tunc quiescit in corde
 illius, qui tribulationibus premitur, qui æ-
 rumnis affligitur, qui myrrhæ adhæret fasci-
 culo, seu ærumnolo, ac tribulato, quapropter
 ait: *Cum ipso sum in tribulatione,* quasi dicat,
 tametsi non sim ego myrrha, ubi tamèn
 myrrhæ fasciculus adest, ibi sum & ego; &
 ideo in uberibus requiesco sponso, quia si ab
 uberibus lactis distillat dulcedo, myrrhæ fru-
 ctus mihi dulcescunt.

Idque causæ, cur post plures exantlatos
 ab Israelitico populo in Ægyptiaco famulatu
 labores, eum duxerit in terram fluentem la-
 cte, & melle; quia fructus myrrhæ, ærumna-
 rum, ac laborum non nisi dulcedinem sapi-
 unt: *Educam vos ait Dominus in terram,
 qua fluit lacte, & melle;* sed si populus per pro-
 lixa deserti itinera à Moyle perducendus erat,
 si promissionis terram non fuit ingressus, si
 siti debuit æstuare, & solo absynthio ærum-
 narum inebriari; si fame debuit torqueri, si
 lachrymas, & sanguinem fundere, si hostili
 insultui pluries obistere, pugnantibus manus
 hostibus

In Psal. 99.
v. 15.

Exodi 3, v. 8

Can. cap. 5.

hostibus inferere, tribulos deserti experiri, & arescentes solitudinis arenas tolerare, quomodo fuit populus eductus in terram fluentem lacte, & melle? Imò fluxerunt in deserto cum lacte mella, quin ita fluxere, ut refluxerint, & affluerint, quia quò prolixior fuit ærumna, quò procerior excrevit myrrha, eò uberius cum lacte mella fluxere. Terra enim Dei tametsi deserta, spinis, & vepretis horrida, ærumnis sata, manat tamen lacte, & melle, quibus non insulse palato sapit; hinc cultoribus virtutum, studio addictis pietatis, & exercitio pœnitentiæ myrrhæ amarities adeo dulcis fuit, ut viderentur non labores tolerasse, sed mella epotasse, non ærumnas sensisse, sed lacteam dulcedinem bibisse. Hinc est, quòd Nazianzenus dixerit, Christi pugiles tormenta carnificum veluti thesauros præripuisse, *qua non magis illata formidabant, quam relicta requirebant, unum illud veriti, ne tyrannus à panis defisteret.*

Orat. 10. de
Machab.

S. V.

Adversitates, ærumna, & agritudines æquo animo tolerata. uberem suppediant gaudiorum segetem: prohibeque fovendis affectibus aptam suggerunt materiam.

39.

MEam subit memoriam leprosus quispian in vitæ extremis constitutus, qui cum mox acturus esset animam, sua exosculabatur membra, quibus & gratias egit, eò quia eum egregie per annos plurimos torserint, simulque uberrimam meritorum segetem ipsi paraverint, & tunc dulces myrrhæ fructus fuit expertus. Idque etiam cause, cur D. Paulus gaudio superabundaverit in omni tribulatione sua; & D. Jacobus putaverit, omne gaudium esse existimandum, cum homines in varias incidunt tentationes; sponsa pudoris privilegio floruerit sicut liliū, sed inter spinas dolorum, & vulnere; & D. Cyprianus Martyrum cadavera vulneribus lacerata, flammis exusta, unguis discerpta, sanguine foeda, sanie sordida non spinas vocaverit; sed nascentis Ecclesiæ vernantes rosas, quia spinæ tribulationum, & adversitatum foetæ sunt floribus; & persecutio, si sanguinem fundit, gloriam accersit; si ignem accendit, coronam cudit. Nec mirum, si supplicia efflorescant in rosas, cum etiam vermes è vulnerum sanie ebullientes in pretio margaritarum splendeant. Ideoque sponsa tunc surrexit, dilecto obviavit, cui & cor aperuit, cum manus myrrham distillarent: dulcedinem sponsi, ejusque suaviter tunc prælibavit sitientibus labijs; & lacteam ejus dulcedinem, cum manus myrrham distillaverunt.

40.

Placet sponso sponsa, & tunc illum recipit, quando myrrham ipsa accipit. Tribulationibus, & ærumnis debet sponsa, quòd

suo fruatur sponso; quia tunc surrexit non quando pedes lavit, vestes exuit, sed cum ejus manus myrrham distillaverunt: & ideo sponsus ad sponsæ hortum invitatus celer accessit, non ut fructus nucum ibi comederet, sed ut myrrham in horto decerperet, dixit sponsa: *Veniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructus pomorum suorum*, sed statim repoluit sponsus: *Veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrrham meam.* Quid? quòd sponsus ad delicias invitatus pomorum, myrrham seligat, quâ depascatur, ejusque amaritiam dulcori præferat pomorum? An poma neglexit, & myrrham demessuit, eò quia sponsa non propter poma, sed propter myrrham sponsum invitaverat? Si enim soli flores vernassent in horto, vel poma duntaxat maturuissent, non fuisset sponsus hortum ingressus; sed quia non pomorum dulcedinem, sed myrrheam amaritiam suas putavit delicias, hortum adivit, ut suas inter delicias succrescentem in myrrha colligeret amaritiam: *Messui myrrham meam*, quasi diceret sacer sponsus; pomorum delicijs fruantur alij, mihi præ cæteris plantis grata est myrrha, quæ licet amaritudinem stillet, reddit tamen optabilem.

Idque causæ, cur ubi floridus describitur sponsæ lectulus, nulla fiat sponsi mentio, qui nec quæritur; *lectulus noster floridus*: & ubi quæritur, nulla fiat florum mentio, sed umbrarum duntaxat noctis: *In Lectulo meo per noctes quæsiui, quem diligit anima mea: nimirum ad excitandum pium affectum, & castum amorem in sponsum, aptior est lectulus tenebris ærumnarum circumseptus, & tribulationum caligine inhorrescens, quàm vernantium florum stipatus pulchritudine; ideoque etiam David non inter flores solationum; sed inter tribulos ærumnarum, quæsiuit, quem per peccatum perdiderat, & invenit; quem enim peccando amiserat, resipiscendo invenerat, sed cum plenum ærumnarum exercitum ultro contra se excitavit, genua propter jejunium fuerunt infirmata, lectum turpitudinis instrumentum lachrymis per singulas noctes lavit; labores vocavit à gemitu, cinerem tanquam panem manducavit, & porum cum fletu miscuit: *In die tribulationis meæ DEUM ex-**

41.

Cant. cap. 3

Psalm. 36. v. 3.

Psalm. 31.
v. 17.

imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum.

Tunc homo ad Deum convertitur, & à creaturis avertitur, cum ignominia afficitur, opprobrijs impetitur; tunc cum David

42.

Altissimi.

Psalm. 90. Altissimum ponit refugium suum, in quem unice sperat: *Quoniam in us Domine spes mea altissimum posuisti refugium tuum, docet tribulatio asyllum quaerere in Deo cum creaturæ persequuntur, & in illo solo confidere, ac sperare, quæris quare? quia in solo Deo potest quis tuto quiescere, ait enim Plaltes: Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Est flagellum, quod Prophetam edocuit ad Dei solium confugere, qui ideo fuit spes ejus, quia ad ipsum non accedit malum: *Tu es spes mea: Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo,* quia vulnera exhorruit flagelli punientis, refugium in Deo quaesivit miserente. Hinc *Ad Rom. 27. v. 12.* Apostolus, lucis solatium enactus fuit post nocturnas tenebras, quæ præcesserant, iniquiens, *Nox præcessit, dies autem appropinquavit:* est autem hic dies, quæ veram solatij lucem secum affert, & alijs impertitur, ex mente D. Ambrosij, ipse Christus, cui appropinquamus, si nox tribulationis, prius nos suis tenebris circumseperit: ideo lux solatij accessit, quia tribulationum obscuritas præcessit. *Nox præcessit, dies autem appropinquavit.* Non dicit nox recessit, quasi diei obex sublatus fuerit, sed nox præcessit, quia hæc diei pronuba nisi præcesserit, lux non consequitur. Quapropter etiam Job, passus fuit, dissipationem ærumnarum ex accessu hujus diei, iniquiens: *Cogitationes mea dissipata sunt torquentes sermoneum, sed licet ærumnæ torserint; cogitationes molestias ingesserint, tribulationes afflixerint: & angustia in pressura tribulationum corpore presserint, ac noctem terroribus plenam attulerint, hauctamen subsequuta dies abegit, & omnes excussit caligines: pergit Jobus iniquiens: Noctem verterunt in diem: & quæ felices umbræ tribulationum, quæ diem pariunt veri solatij? caliganti in tenebris ærumnarum obstetricante calamitate lux defœcatoris solatij illucet splendidior, aridet serenior; & David hanc lucem tunc fuit enactus, & ad Deum conversus, cum spinæ faucibus, ærumnis premi cœpit: *conversus sum in ærumna mea dum configitur spina;* quia nimirum rosa veri solatij, & conversionis in Deum, non nisi ex spina oritur tribulationis.*

43. Sponsa tunc florem campi suo quaesivit in lectulo, cum flores aruerunt agrorum. Adest in horto sponsus si myrrha inde non absit: surgit celer è lecto sponsa januam pulsanti dilecto apertura, non cum floribus suaviter olet, sed cum manibus myrrhæ distillat amaritudinem. Non splendet in exultis florum areolis aurum, sed sua in luto canabula ponit. Non fulgent sidera meridiano in jubare, sed suos in tenebris duntaxat nitores delegant; & cœlestis sponsus mavult flos campi, quàm horti audiri; quia qui in horto vernat flos spinis non cingitur, quas cultura abegit: qui verò in campo flos nasci-

tur spinis cingitur, & urticis; quia tellus nec aratro proficissa, nec fegetibus lata negligitur inculta. Hinc ubi vulgata legit, *Ego flos campi,* hebraica versio habet, *Ego rosa campi,* quæ spinis cingitur, dumetis coronatur. Tunc virtus vernat lætior, & floret vegetior cum spinis cingitur ærumnatum, cum omni destituitur solatio, & sola desolatio premit: aiebat David: *Ego dixi in excessu mentis mea. Projectus sum à facie oculorum tuorum:* nimirum cum se projectum à facie Dei putavit, tunc in excessu mentis suæ locutus fuit. Tunc Joseph in Ægypto ardentius fratres suos dilexit, cum durius ipsos fuit allocutus; & tunc magis placuere, cum se Proregi fratres concedidère. Sara tunc intensius adamata fuit ab Abrahamo, cum non uxoris, sed sororis nomine vocata fuit. Jacob Patriarcha tunc Josephum impensius dilexit, cum acrius eum redarguit de somnio siderum. Nos Deus osculatur, cum videtur nobis vulnus infligere: idque experta sponsa dixit: *Labia ejus lilia stillantia myrrham:* si myrrhæ amaritudinem stillat sponsus, lilio eblanditur; & tunc osculatur labijs, cum amaritudinem instillat: est tunc gratior myrrha, quando ex osculo fluit. Si amaritiem sentis tribulationum, non procul distas à labijs cœlestis sponsi, qui est adiutor in tribulationibus.

Sunt tamen, qui sentientes se premi angustias nullum experiuntur refugium, neque auxilium, videturque Deus ipsis deesse, dum tribulationes adsunt: sed isti fortassis in tribulationes se iniecerunt, non verò tribulationes ipsos invenère: est Deus refugium, & virtus in tribulationibus, quæ nos inveniunt, non quas nos nobis eudimus: quapropter David ait: *Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis:* ideo plerumque Deus non experimur refugium in tribulationibus, quia non istæ nos invenerunt, sed nos eas quaesivimus, quatenus pravos non declinavimus occasiones; quia tentationes ad nos non venerunt, sed nos illas adivimus; & male cauti tribulationes incurrimus, contra quas Deus, nobis affuturum, minimè pollicetur. Ideo perichitanti Josepho adfuit Deus adiutor, & virtus, quia non ipse heram, sed hera ipsum quaesivit; ideo Davidem fœditates permisit è pellucido fonte haurire, quia quò non debuit, oculos inflexit. Quòd si infirmitas, quæ nos premit, suam à nobis originem non traxerit, mortem non infert: unde Christus, cum primùm ægrotantem invisit, & originem novit infirmitatis dixit: *Infirmitas hac non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eum.* Annuit infirmitati, quæ non modò Dei gloria, verùm & Dei filius exaltaretur; amplexus fuit languorem, quia optavit utilitatem: opprobrium adamavit, ut in ærumnis Deus glorificaretur: *Infirmitas hac non est ad mortem, sed pro gloria Dei: vis scire, quomodo.*

Maib. 17.
v. 40.

modo pro gloria Dei? audi Judæos oblo-
quentes: *Si filius Dei est, descendat de cruce*
cruce ascendit, ut ad Dei gloriam conscen-
deret; imò & ubi descendit, resurrexit, &
glorificatus ascendit in cœlum.

45.

Plerumque quæ videtur infirmitas esse,
incolumitatem ingerit, & quod videbatur
periculum inducere, securitatem firmat;
divenditus fuit Joseph veluti servus, sed ut
regnaret tanquam Dominus. Expositus
Moyses fuerat adhuc parvulus fluminis un-
dis, sed ne periret; exulavit ab aula, ne
diu exularet populus. Æstuavit rebellan-
tis carnis incendio Paulus, sed ut veluti au-
rum in crucibulo defœcatiùs purgaretur.
Cæcutiit Petrus, & caligines invenit ad splen-
dorem ignis, cum dixit, se Magistrum non
novisse; sed caligo oculos aperuit, quos in
lachrymas solvit, & ex lapsu fortior sur-
rexit: nimirum friguit ad ignem Petrus, quia
tunc mens dilexit; & tamen Christo sem-
per adhæserit, cum primum tamen ab ipso
recessit, ac si eum nunquam novisset, alie-
num se dixit, quò inde discamus, non suffice-
re Deum vidisse, ac audivisse, sed eum dilexisse
optandum esse: etiam Jezabel Eliam audivit
redarguentem, quam tamen Profeta non
vidit respicientem, nec Jezabel esse desierit.
Herodes Joannem audivit corripientem, sed
eum voluit capite diminutum; Judas Chri-
stum audivit, quem tamen vendidit; Cai-
phas eum agnovit, quem etiam damnavit:
solus amor est, qui rigente adversitatis bru-
mâ nos Deo agglutinât, quem sequi debe-
mus, non quia commodo trahimur, sed amo-
re ducimur.

Can. 5. v. 7

Sponsa quia hoc ducebatur
amore suum per tribulationes non desistit
sponsam querere: *Tulerunt pallium meum*
mibi custodes murorum, quia & vulnerata
se fatetur; sed per vulnera, & nuditatem
adhuc sponsam querit: *Adjuro vos filie*
Jerusalem, si inveneritis Dilectum meum, ut
nuntietis mihi.

Can. 5. v. 8.

46.

Quòd si querat, cur tam anxie spon-
sam querat? quia scilicet amore ducitur;
aiebat ipsa *amore langueo*: tamen denudata
pallio, & vulneribus laucia, non tamen Ju-
dices accessit accusatura vulnerantes, &
spoliantes; sed sponsam quæsit, quia ni-
mirum solus Deus, cum angustia nos pre-
munt, ærummæ obruunt, potest nobis esse
solatio, & quam amisimus restituere sanita-
tem; ipse enim & inflicta nobis vulnera cu-
rat, & pallium nobis ablatum restituit. Id
notatu dignum, quod sponsa post sublatum
sibi pallium, post inflicta sibi vulnera, in nu-
ditate, & tribulatione sui non fuerit sponsi
oblita. Rarus qui JESUM querens, & pallij
jacturam faciens, si vulneribus saucietur non
desinat querere, ut conqueri incipiat, contra
spoliantes, & vulnerantes: sed quia sponsa
non temporali commodo illecta, sed amore
ducta sponsam quæsit, ideo non desistit
etiam in tribulatione in vulnere, & nuditate
eum sitire.

47.

Turbæ secutæ Christum suere trans

mare, sed propter paucos, aut commodum;
quod inde sperarunt; sed cum Christus à
Juda proditus, & à militibus ad præfides du-
ctus fuit, tunc vel ipsi Discipuli aufugerunt,
vel non nisi à longè secuti sunt eum. Sponsa
verò, quia amore languefcens etiam inter
vincula, vulnera, & opprobria nuditatis, non
desistit sponsam querere: si petas à quam
fornace prodierit tantus amoris ignis? certè
ex ipsis vulneribus, & nuditate: cum pri-
mum vulnerata laboravit nuditate, cœpit
ardere charitate: vulnera amoris flammæ
excitârunt, quibus nuditas fomitem suppe-
ditavit: non igitur timeamus vulnera, quæ
tantum amoris infundunt, quantum cruo-
ris effundunt; non timeamus nuditatem;
quia flores virtutum eò vernant pulchri-
ores, quò sunt nudiores, & omne à se inte-
gmentum abjiciunt: lilium alio non dele-
ctatur ornatu, quàm proprio candore; rosa
non aliam amat purpuram induere, quàm
proprium nativum ostrum: tamen sponsa
pallio spoliata algere debuisset, uberiori
tamen æstuavit ardore, quò amore languit;
quòd si Petri charitas accensos prope carbo-
nes friguit, sponsæ amor ardentior in nudita-
te æstuavit: imò semel atque iterum præ
amoris vehementia languit sponsa, quia non
solum pallio spoliata, sed etiam vulneribus
lauciata. *Introduxit me in cellam vinariam*
ordinavit in me charitatem: falcite me flori-
bus, stipate me malis, quia amore langueo. Ta-
men spinis lauciaretur, adhuc præ amore ut-
tica flores censuit, quibus sulcari optavit.
Ideo amor sponsæ non elanguit, licet langue-
ret ipsa amore, quia & nuditas corporis per
sibi sublatum pallium, & membrorum vulne-
ra, uberiori suppeditarunt amoris fomitem;
friguit verò prope accensas prunas Petri a-
mor, quia commodum caloris quæsit in
atrio, & frigus, quod calore satagebat excu-
tere, contraxit.

47.

Can. 2. v. 9.

48.

Qui verus est amor aurum æmulatur; in
crucibulo enim tribulationum non detrimen-
tum patitur, sed purgatur, & pretium incre-
mentat; tunc charitas est virilior, cum cruen-
tatur; tunc sanctior, cum sauciatur. Idque
causæ, cur Christus felices dixerit quotquot
ærummæ, & persecutiones patiuntur: *Beati Maib. 5.*
qui persecutionem patiuntur, sed quomodo
beatitate donantur, qui persecutione affli-
guntur? quia nimirum tunc beneficio per-
secutionis depurantur à scoria noxarum, &
pravorum affectuum; & perinde ac aurum in
crucibulo expurgantur, & mobilibus om-
nium virtutum exornantur: cum tribulatio
urget, ærummæ nos premunt, persecutiones
affligunt, tunc arctius Deo adhæremus, pro
quo hæc pati non recusamus, mentem ad ip-
sam erigimus, eumque rogamus: Est enim
tribulatio, quæ stimulos addit ad virtutem,
sicut ait David: Cum confisteret peccator adversum
me obmutui, & humiliatus sum, & filii à
hontu, & dolor meus renovatus est. Sed
quid tunc charitatem, & amorem auxit,
cujus igne accensus sursum ad DEUM
mente

Maib. 5.

v. 10.

Jah. 28. v. 2.

Psal. 119.
4

mente avolvit, nisi tribulatio? *Concluit: cor meum intra me: Et in meditatione mea exardescet ignis.* Ecce persecutio fomes est celestis flammæ, tribulatio pium amoris affectum non solum excitat, sed enutrit. Stephano non viduæ ab eo pastæ; sed Scribæ in eum lapidibus sævientes, cælum aperuere: suspexit cælum apertum, non ut Levita inter hostias; sed ut reus inter supplicia; JESUM stantem vidit à dextris Dei, sed cum lapidibus ipse humi jacens obrueretur. Moyses non in aula Pharaonis Deum vidit, sed in Orebi senticeto: Deum audivit sibi loquentem non delicijs delinitus in civitate, sed dum metis circumseptus in deserto. Quàm misereri, qui ærumnarum horrent spinas, ut floribus deliciarum, quas mundus exhibet, fulciantur? est Deus, qui tribulationes immittens calcaribus nos premit, quò celeriter ad ipsum curramus: neque enim adversarij in nos sævirent, si Deus nos ipsis non traderet. *Et tradidit eos in manus gentium,* hoc est, tradidit excrucianos, ut reciperet coronandos: corona gloriæ in officina tribulationum conditur pretiosior; & Agonotheta Deus suos non sine voluptate pugiles spectat strenuè cum adversitate luctantes, quibus coronam impertitur: aspera, & ærumnosa imbellis formidat, sed vir fortis cultura addidit virtutis, quæ dura sunt, & adversa optat, & exambit; sciens contra imbelles esse blanda, & prospera, quibus vincantur; & pro fortibus adversantia, quibus devictis, ac patienter toleratis dignè coronentur; ærumnæ istis sunt exercitio virtutis: deliciae illis exitio; ferrum vulnerans istis salutem impertitur; voluptas alliciens illis necem molitur: sine adversario non vincit virtus; sed neglecta languet: *Non licuit ubi,* ait Seneca, *se experiri, ubi ex voto illi fluxerunt omnia.*

Psal. 105.
v. 41.

Lib. de prov.
vid. cap. 1.

ædes penetravit; cum in Christi verticem effusum fuit; sine exorta in mare procella: naucleri peritiam non cognoscitur; neque in campo sine hostili conflictu virtus bellica palmas colligit; quapropter D. Hieronymus ad amicum ægrotum scribens, ait: *Christiana militia est infelicitatibus felicior ampliori, pressuris adolescere, & pressuras pubescendo calcare. Frequentibus procellis Christiana visu quatitur, atque tentatur, & pressuris innumeris latur, ac crescit.* Virtus, non si sopita quietat in plumis, sed si oppugnata dimicat in campo dignoscitur. Idque causæ cur Democritus apud Plutarchum commendaverit artem bellicam tantquam artem maximam, eò quia labores subeat, adversarios experiatur, quibus corona egregiè pugnantium paratur.

Tom. 2. epist. 9.

Lib. advers. Colot.

Virtus quando cum adversitate configit, coronam sibi proculdit; cum sudores fundit, victrices sibi irrigat palmas: strenuis Athletis ægon non est timori, sed voto, & desiderio; quia suam conflictando virtutem ostendunt, quæ ante experimentum alios latebat. Adversitas est veluti fomentum, & fermentum virtutis, dummodo eidem patientia suffragetur, unde Job aiebat: *Induta est caro mea putredine,* cum scilicet in timore jaceret ærumnosus, ulcus, leuphagedæna maligna, tetra, & verminosa serpens per singula corporis membra carnes omnes corrumpere; lepra ad ipsas ostium medullas descenderet, plumbeumque sanguinem, ac mærores pareret, & somnia excitaret terrificæ; cum ebullirent per artus singulos vermes, & viscera ipsa intus exulcerata putrescerent, & os male olentem halitum, sputumque emitteret laniosum, tunc enim verè dixit: *Induta est caro mea putredine,* seu ut vertit D. Ambrosius. *Fermentatur mihi corpus in putredine vermium.* poll. Job.

50.

Cap. 7. v. 17.

Est fermentum, quod totam massam corrumpit, sed corruptione ipsa perficit; acorem inducit, sed saporem producit: quid ni calamitas, quæ homo premitur ærumnosus, veluti fermentum est, virtuti enim saporem impertitur, ac perfectionem communicat; nemo est, qui virtutem excolens adversarium non experiatur, & tunc in ipso virtus elucescit clarior, cum ærumnosis circumsepitur caliginibus: hinc Christus, ut suos ad incrementum virtutis expectandum alliceret, similitudinem adduxit grani sinapis. *Si habueritis fidem sicut granum sinapis,* sed quam dixeris esse hanc fidem grano pariatam sinapis cum minutissimum sit, ac vile semen sinapis? Verum si non in cortice tantum semen hoc minutum lustremus, sed intamam illius penetremus virtutem, ac naturam, liquebit, non abs re grano sinapis virtutem paritari, tametsi nullam in extimo cortice præferat dotem, quæ laudem sibi conciliet; si tamen pistillo contusum in mortario, tritumque fuerit, & ore commansum, tunc suas exercit vires,

Matth. cap. 17. v. 12.

S. VI.

Virtus tunc excolitur felicis, cum dirius divexatur: flores vegetior, cum arctius premitur; & in uberem proborum affectuum messem maturit, cum improbos abigit.

49.

Virtutis splendor sydus est, non tucet, nisi nocturnæ ingruant tribulationum tenebræ; nemo sciret, an suas in cælis sydera choreas ducerent, nisi noctis atræ cimmericæ eas proderent; nulli innotuisset Hulsæi principis patientia, nisi ærumnosus jacuisset in simeto; tunc apparet, quantum quis valeat, quantaque virtute polleat, cum adversarijs fatigatur, contrarijs oppugnatur: vis thuris odora, non nisi in prunis sentitur: aromata tunc magis se produunt, cum in mortario malleis percussa teruntur: oboballama suavius olent, cum agitantur, excutuntur; vix odorem exhalaant, si quieteant; & Magdalene unguentum tunc totas

acrimoniam ingerit palato, odorem immit-
tit naribus; & nemo credidisset, tantum
ignis potuisse sub tam modico cortice latere:
& nisi pistillo tunderetur suam minimè vir-
tutem proderet.

91.

Qui virtutem omnibus ex voto fluenti-
bus excoluit, qui cum adversitate nunquam
confluxit, non adeò spectabilem se alijs exhi-
buit, nec laude dignum: pauci sunt, qui
spectent naves secundis ventis, & aura fa-
vente portum appellentes; currunt è contra
plures, si eas aspexerint cum procellâ, &
fluctibus colluctantes; quia non in malacia
neque cum venti favent nautica virtus so pro-
dit, sed cum procellâ sæviunt, & immi-
nens minantur naufragium; sciat Seneca ait:

Lib. de Pro-
vid.

*Avida est periculi virtus, & quæ tendat,
non quid passura cogitat, quoniam & quod
passura est, gloria pars est; militares viri
gloriantur vulneribus, lati fluentem moliori
casu sanguinem ostentant, idem licet fove-
runt, qui integri revertuntur: ex acie, mar-
gine spoliatur, qui saucius credit. Ipsi in-
quam Deum consulis, quos esse quam honestis-
simos cupis; quoties illis mererem praebe-
aliquid animosè, fortiterque faciendi, ad
quam rem opus est aliqua rerum difficultate.
Aurea virtus non purgatur defœciatior, nec
splendet illustrior, quam in crucibulo æ-
rumnarum, in igne adversitatum. Bonum
quod in tranquillitate sumitur, ait D. Gre-
gorius lib. moral. cap. 4. in tribulatione ma-
nifestatur: victorijs legendis assuevit Josuè,
sed etiam pugnis sustinendis: Cuncti Reges
congregati sunt pariter, ut pugnarent contra
Josuè: sed Israëliticæ militiæ Dux strenuus
nunquam adversarios expavit, sed potius
exoptavit, quò Dei perduelles prosterneret;
ajebat; quamvis numerosissimi sint hostium
exercitus, non tamen mea mihi genua labant,
non corporis membra contremiscunt, nil
animus trepidat, quia mihi militat aether.
Perinde christiana virtus hostem provocans
ait: Adeste afflictiones, & innumerabilium
calamitatum agmina, fames, sitis, egestas,
morbi, luctus, injuriæ, convicia, calum-
niæ, & omnes ærumnarum exercitus in me
irruite, non movebor, neque trepidabo,
& cum Davide dicam, Si consistam adver-
sum me castra, non timebit cor meum; tam-
etsi Acheron debacchantes suas Megeras in
me moveat; tametsi cælum in me ruat, &
omnis calamitas in me veluti in scopulum
collimet, adhuc intrepidè stabo.*

Josuè cap. 9.
v. 1.Psal. 26. v.
2.

52.

Afflictio est, quæ virtutem probat; æ-
rumnas, qui à se excutit, virtutis exerci-
tia abigit: nemo est virtutis cultor, qui ab
omni sit procella adversitatis immunis. Fe-
runt Artaxerxi Regi amicum percharum fuisse
demortuum, & Regem misisse Joniam
suum familiarem ad Democritum, ut si quid
in eo esset artus, satageret suum sibi amicum
restituere; aut si quod aliud remedium foret
deperdit amici recuperandi, id modis
omnibus tentaret, non sine spè opulentioris

præmij. Democritus verò reposuit Joniæ;
rem difficilem postulari: sin verò Rex vellet,
posset à se postulatis annuere, sibi satisfacere,
& in opus rem deducere, ac amicum resti-
tuere. Promisit Rex omnia facturum juxta
Democriti petita; tunc subjunxit Philoso-
phus: si ita res est, & votis meis velit Ar-
taxerxes annuere defunctum ei restituam a-
micum; si ejus tumulto hanc fixerit inscrip-
tionem: nimirum triginta nomina eorum,
qui ad vigesimum ætatis annum nil adversi
fuere experti, nilque dolorum passi tumulto
inseculantur defuncti. Jussit Rex per sin-
gulas suis Regni ditiones hæc triginta fausta
nomina inveniri, quæ sepulchro inseculan-
rentur defuncti amici: sed post diuturnam
perquisitionem nec unus potuit homo repe-
riri, qui ingenuè fateretur, se per tantum
temporis nullam unquam fuisse adversitatem
expertus; imò nec ullo ævo, ut est credibile,
tot nomina inveniri possent: tunc Democri-
tus ad Artaxerxem, si igitur nullus est mor-
taliū, qui nil sentiat adversi, cur tam ac-
riter doles, eò quia mors tuam abstulit ami-
cum? non amico repetendo; sed adversi-
tatibus superandis necesse est, studeam. Ab-
synthium omnibus propinatur mortalibus;
sed huic calix, alteri congius, illi caliculus
miscetur, prout Deo magis libuerit. Id-
que ob eam etiam causam, ut alter alterius
commiseratione tangatur, & quilibet suam
exerceat virtutem, quam adversitatibus ma-
gis perpoliat, & proximis Deo appropin-
quet; non mundi commedum, & prospera
nobis ad Deum viam sternunt, sed adversa
ad ipsum nos manuducunt; mundi commo-
da potius à summo bono nos avertunt, ad
quod adversa convertunt.

Ingens erat hominum turba, quæ per
invia deserti fuerat Christum secuta; & quæ
nullam poterant aliam errore vacuum viam
invenire, rectam in Salvatore invenere tur-
bæ, quibus fontes misericordiæ in arefcente
deserto scaturière, & benignitas Salvatoris
refertam obsonijs mensam apparavit, ne
præ panis copiâ angustaretur eremus, & pi-
sces incrementati in sicca solitudine marinis
longè, latèque diffusis tractibus non inviden-
rent; cum multiplicatum obsonium fame-
licæ turbæ voracitatem vicerit; & admini-
stri Apostoli ex superstitibus reliquijs duo-
decim impleverint cophinos; tametsi non-
nisi quinque duntaxat panes Christo obtu-
lerint pascendis turbis minimè sufficientes,
& longè impares: sed cum primùm coepe-
runt Discipuli panibus exundare, annonâ di-
tescere Domini caruere præsentia, & in ipsa
opulentia, se Magistro novè destitutos.
*Fugit in montem ipse solus: ut autem serò
factum est, descenderunt Discipuli ejus ad
mare.* Sed cum scapha malefidas marini
tractus undas trajiceret, & de arridente ma-
lacia tuta procederet; ecce ventus statim ve-
hemens flatu turbulento malaciam excutit,
marinos fluctus exsultat, aërem tetrus nubibus

Joan. 6. v.
15.

Matth. 6.

bus foedat, procellam commovet, quâ naviculâ periclitatur. *Mare autem vento magno flante exurgebat.* Fluctus decumanis tumidiore in scapham irruerant, cujus latera acrius diverberabant, & excrescens procella per momenta naufragium minabatur, & discipuli in navicula angustijs pressi de nautica videbantur arte desperasse; sed ecce turbatos fluctus, commotam procellam, venti insolentis impetum sedavit illic Christi præsentia. *Vident JESUM ambulanssem super mare, & proximum navi fieri.*

54.

Quid quoddam Discipuli in deserto cum panibus exundarent, & annonâ ditescerent Magistri caruerint præsentia? tunc enim Christus in montis secessu oravit solus, sed ejus Discipuli ad mare descendentes scapham conscenderunt; marinas undas trajecturi Magistro absente, quamdiu malacia arriserit: siquidem cum primum coepit procella ingruere, mare intumescere, fluctus scapham quatere, & naufragium minitari, & Discipuli in navi metu exagitari, apparet illic Magister, qui & navigio appropinquat. Cum panibus ditescerent Apostoli in solitudine, cum annonâ abundarent; cum favente aurâ, & aridente malaciâ mare trajicerent, Magistri præsentiâ incedunt destituti; qui tamen ingruente procellâ, intumescente mare, imminente naufragio Magistrum vident præsentem afflicti, quem gaudentes habuerant absentem; quem prosperitas portum salutis perdiderat, hunc adversitas, & tempestas recuperavit; maris procella magne fuit divinæ præsentiæ; quam ad se traxit, cum coepit navem quassare, & discipulos in ipsa timore percellere, angustijs premere: & quamvis discipulis favisset Christus, antequam tempestas insurgeret, proximior tamen fuit, cum fluctus coeperunt in navim irruere, ejus latera quatere, & naufragia minitari; appositè Theophylactus, *assistit illis*, ait, *cum tempestas esset; & sermone timorem ejiciens, & tranquillitatem in mare faciens, duplicem serenitatem operatur sedando tam animarum, quam navis turbationem*: ecce tunc Deus assistit, cum adversitas oritur, cum tempestas excitatur; angustijs premunt: cum Discipuli panibus ditescerent in eremo, remotior ab ipsis abfuit Magister, quibus proximior adfuit periclitantibus. Tametsi Discipuli amicitia fuerint Christo semper devincti: eò tamen discrimine; ut annona affluentes præsentia destituantur Magistri, quâ mox calamitate afflicti dignantur, & fruuntur: divinum solatium divitijs subducitur, & afflicti addicitur.

In Joan. 6.

55.

Hinc etiam sponsa quamdiu inter delicias sui lectuli sponsum quæsit, non invenit. *In lectulo meo per noctes quæsi, quem diligit anima mea, quæsi illum, & non inveni.* Non contenta semel quæsisse; iterum quæsit, & licet sedulam adhibuisset perquisitionem, non tamen dilectum

Cant. 5. v.

sum invenit; quia cum quæsit inter lectuli delicias; quia virtus non quiescit in lectuli pluma, sed florescit in campi senticeto: erat sponsus flos campi, malè sponsa sponsum in lectulo quæsit, qui vernat in campo. Cum verò surrexit è lectulo, & plateas circumvit, labores plurimos quærendo subivit, imò & pallio expoliata, ac inflictijs vulneribus faucia, per angustijs tribulationum dilectum quæsit. *Inveniant me custodes; qui circumveunt civitatem, percusserunt me, & vulneraverunt me*: quia percussa non destitit sponsum quære, quia inter angustijs ærumnarum inter verbera, & vulnera sponsum quæsit, voti compos facta cum invenit. *Paululum, cum percussissem, inveni, quem diligit anima mea*, quem in delicijs lectuli non potuit invenire, eidem in arcta tribulationum via illic obviavit: delicijs delinita, & commodis affluens non invenit sponsum, quem vulneribus fauciata, adversitatibus pressa, commodis destituta statim adinvenit. Custodes civitatis, quos Angelos fuisse testatur D. Ambrosius, non pallium abstulere, ut sponsam virtute spoliarent; sed ut purpurâ vestirent uberius charitatis; non vulnerarent, ut ferirent; sed ut ad dilectum sponsam dirigerent: noverant Deum afflicti, & laborantibus jugiter adstitisse; quid ni? suffragaturi sponsæ votis, quo citius quæsit obviet sponso charitate animati, non sævitia stimulatî vulnera infligunt, sponsam coarctant, angustijs premunt, tribulationibus obruunt, quia hæc est arcta, & compendiosa illa via, quâ illic ad cœlestem sponsum pervenitur: Pulchrè D. Ambrosius: *Bene solitur ei pallium, quæ ad Cbristum appropinquat, ut Deum visura mando corde gradiatur.* Nuditatis alas explicat, ut celeriori volatu ad sponsum perveniatur. Quærit D. Ambrosius, quomodo custodes sponsæ percussores Angeli fuerint, cum castæ animæ pallium sustulerint; & respondet, ideo sponsam afflixisse, ut sponsiurgerent adventum, ejusque præsentiâ accelerarent, & uberius in sponsa desiderium excitarent dilectum suum inveniendi, in quo unicum tot inter angustijs solatium sponsa speraret; quia tribulatio est, quæ pios omnes affectus excitat, quos & fovet.

Cant. 5. v. 7.

Cant. 5.

56.

Jobus quætionem proponit, quoniam in loco sapientia reperiatur. *Sapientia ubi invenitur? & quis est locus intelligentiæ? & sibi respondens, satisfacit quæsit inquis v. 13. Nescit homo pretium ejus, neque invenitur in terra suaviter viventium.* Ecce, qui delicijs in terra disfluunt, suaviter vivunt, & mundi voluptatibus indulgent, minimè sapientiam inveniunt, quia hæc digito monstrat, quanti sint faciendâ mundi fluxa, caduca, ac ruinosa, & quanti æterna nulli obnoxia vicissitudini: neque reperitur in ædibus, quæ divitijs affluunt, &c.

Job. cap. 28. v. 13.

& ubi inhabitantes bacchanalia vivunt ; sed in ærumnis , adversitatibus ; ac calamitatibus reperitur , ideoque sponta , quia vulneribus saucia , pallio spoliata , dilectum suum invenit. Cæcutimus , si inter mundanæ voluptatis blandimenta , ac deliciarum lenocinia verum quærimus solatium ; quamvis ridentem vultum præferat terrena voluptas , non tamen ridet , sed suos irridet sequaces , qui si larvam ei detraherent ; non nisi luctus , funera , ac neces deprehenderent ; & ideo cæcutiunt , quia qualia sint mundi blandimenta , non vident. In Tobia oculorum cæcitatem fel piscis exenterati abiterfit ; & fellea calamitas verum est collyrium , quo hæ crassæ in nobis tenebræ excutiuntur , & nostri emendantur errores ; quotquot ærumnis premuntur , tribulationibus affliguntur marcentem illico , & hebetem visum excutiunt ; vidéntque , quàm misera sit , quàm errorum plena , ærumnarum referta , momento casura , ac morti semper proxima præsens hæc vita ; homo ærumnis pressus , tribulationibus afflictus , ægritudinibus absumptus tandem in se descendit , & ipse sibi objicit mundi fallacias , & clarè videt , quâ sportulâ soleat mundus suos donare clientulos ; cognoscit quem factorem , & amarorem post se relinquat turpis voluptas , quæ citò implet , & fastidium , ac stomachum movet ; quæ post primum impetum marcet ; cum delectat , vulnerat ; cum titillat , discerpit ; cum osculatur , mordet ; & cum eblanditur , mortem infert.

§. VII.

Est tribulatio veluti panacea à cœlesti Pharmacopola hominibus data animi ægritudinibus omnibus , morbisque pravorum affectuum curandis peridonea.

57.

COrrigendis hebetum oculorum ægritudinibus nullum præstantius pharmacum hoc tribulationum felle , hoc afflictionum collyrio , quod oculos clausos aperit , ac diducit , caligantes abstergit ; cæcutientes illuminat ; idque expertus Hieremias dixit : *De excelso misit ignem in ossibus meis , & erudit me ;* & luculentius D. Gregorius : *oculos , quos culpa claudit , pana aperit* , ut ærumnosus in calamitatum nocte Deum videat , ac quærat , quem inter mundanos perdidit splendores : hinc Hieremias. *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus. Castigasti me , & eruditus sum quasi juvenculus indomitus , quia tu Dominus Deus meus.* Est afflictio veluti panacea à cœlesti pharmacopola hominibus data morbis omnibus curandis perapta. Fuit Hierosolymis Probatice piscina , ubi pecudes immolandæ abluébantur , ut quas con-

Trenor. cap. 1. v. 13.

Cap. 21. v. 18.

traxerant maculas , & sordes , abstergerent , ac exuerent ; quinque in hoc stagno porticus erant , quas omnis generis infirmi , ulcerosi , paralitici , ac deploratæ valetudinis homines implebant coacervati expectantes stipem à Deo , quam statò tempore Angelus è summo cœlo illac descendens tulit , cum aquam moveret , ac turbaret ; ut qui primus in motam aquam descenderet , morbum in aqua extingueret , ac valetudinem reciperet. Quid mundum esse dixeris , quàm omnis generis ægrotantium Nosocomium ? quid aliud piscina probatica est quàm tribulatio ? hæc siquidem omnes animi dispellit ægritudines , pravos omnes excutit affectus , probos excitat , ac fovet : ut autem tot pessimè affectis hominibus medela fieret , descendit è sinu æterni Patris magni consilij Angelus , aquam movit , undas turbavit ; procellam excitavit ærumnarum ; nubes immisit afflictionum ; ut animi morbos abigeret , mentemque multiplici prætorum affectuum nebula caligantem serenaret. Sed si Hierosolymis non deerant pellucidi latices , nec fontes salientes , nec putei latentes , quorum aquæ crystallinæ , pellucidæ , ac dulces solatio erant sitientibus ; cur Deus pellucidis hisce , ac saluberrimis aquarum laticibus cœnosam prætulit piscinam , putridâ , fœdâ , ac turbidâ aquâ redundantem , quam vellerum fœditates , ac sanguinæ maculæ occisarum infecerant animantium ? An non illustrius fuisset , si unda Jordanis ad ægritudines abstergendas selecta fuisset ? Ita est : prætulit cœnosam , turbidamque Hierosolymis piscinam aquis fontalibus , putealibus , Hierochuntinis , Damascenis , aliisque saluberrimis ; quia in undis , quas ipsemet suâ cruentâ cruce turbavit , seu in falso ærumnarum gurgite in vasto calamitatum pelago voluit nostras curare ægritudines ; quò inde discamus animi nostri infirmitatibus sanandis , pravisque affectibus curandis nullum esse pharmacum aptius ipsi calamitatibus patienter toleratis : hæ nostræ sunt thermæ , in quibus lavamur ; & quas per pravos affectus , per æstuantem concupiscentias contraximus infirmitates mundati exuimus.

Scimus , Deum olim Hebræis ad immundorum expiationem aquas præscripsisse cinere , vel sanguine mistas ; quia non alio flumine purius , ac defœcatus mens humana lavatur , quàm cum cruenti fontes salientes è Christi vulneribus , scaturientes è foraminibus petreæ , emanantes ab ærumnis , ac tribulationibus in nos derivant ; cruenti fontes è Salvatoris vulneribus ad nos saliant ; cineres autem mordacitatis , & lixivium quotidianæ hujus labentis vitæ suppeditant ærumnæ : hæ siquidem lixivium ministrant , quò maculas , quas per fœdas concupiscentias contraximus , abstergimus. Ad has scaturigines animo sospicamur ; in hoc lavacro sordes deponimus ,

58.

vi-

vires reficimus ; ac sanitate donamur , sed quid ? quòd cœlestis medicus Christus cum templi porticum Hierosolymis subiret , ægrotorum turmas invenerit , ex quibus non nisi uni fuit sanitatem impertitus ; cum æquè facile omnes potuisset pristinæ restituere incolumitati ? diceret quispiam perparcum fuisse in suorum beneficiorum impertitione : cur uni duntaxat sanitatem restituit , si plures idem exposcebant beneficium ? eadem indigebant curatione ? An quia id præstitit , quod piscina , quæ statò tempore non nisi unum sanitate donavit ? sed si Deus est infinitè munificus , & misericors , cur tam arctis limitibus suam coarctat beneficentiam ? si virtutem curandi infirmos cœnosæ impertivit piscinæ ; cur ægrotos omnes quotquot in templi porticu languebant , pristinæ non restituit incolumitati ? si sol licet unus , cœlo affixus ubique per omnes longè , latèque diffusos terrarum tractus singulis vegetantibus , ac sentientibus sua munificè impertitur beneficia , suis radijs veluti extensis brachijs fert omnibus opem , absque ullo sui detrimento ; cur solis Conditor sanitatis beneficium omnibus non fuit ægrotis impertitus ? cur omnium miseras non excussit ? infirmitates non sanavit ? An quia licet sol benefico suo jubare sublunaria quæque perfundat , vim insitam promoveat , & omnibus opitulerur ; si tamen sit aër nubibus unà conglobatis fœdus ; si addensatæ nubes solarium radiorum trajectioni sint obici , suæ lucis ad nos beneficia non transfundit ? Peccata , quæ à summo Bono peccantes avertunt , densissimæ sunt nubes ; & quidem atræ , & fœdissimæ , ac obscuræ , quæ divinæ gratiæ solares nobis abripiunt nitores , cui privationi lucis à Divino sole in nos profectæ illachrymans Hieremia ait. *Opposui tibi nubem tibi , ne transeat oratio.* Hæ fortassis fuere tetræ , ac obscuræ nubes , quæ in infirmis illis solem divinæ misericordiæ excluderunt : peccata , quibus plerumque à summo Bono advertimur , in causa sunt , quo minus à miserijs , quibus premimur , emergamus. Quòd igitur cœlestis medicus ex pluribus ægrotis , qui se illi obtulere , ut sanitatem reciperent , unicum duntaxat pristinæ restituerit incolumitati , ex eo fortassis obtigit , quia cæterorum neminem hoc dignum repererit beneficio : quia excepto uno reliqui obicem opposuerunt ; quo minus benignus divini solis influxus in ipsos transfunderetur. Vel non fuit reliquis sanitatem impertitus , quia fortassis iisdem non expediebat , pristinæ tunc restitui incolumitati ; & utilius fuit morbo divexari.

Plura hominum millia ægrotant , vel hydrope inflati , vel podagra torti , vel nephriti excruciat , vel febri absumpti , qui si commodè valerent , si affixi violentiâ

Veni de Affectibus Tom. 2.

morbi in lecto non essent , ad gehennales cruciatus pleno cursu properarent ; cum vario morborum genere vexati per suas preces divinam expoicunt opem , Numinis recordantur , cujus sanitate donati penitus obliviscerentur , & per indulgentiam vitiorum divinam contra se Nemelim armarent. Felices censentur à mundanis cæcutientibus , qui delicijs dissuunt , & divitijs affluunt ; sed plerumque extremum attingunt malorum , qui ad fastigium videatur pervenisse felicitatis. Quis felices non censeret bombyces serici mollioris , ac pretiosioris industrios textores , ac ingeniosos opifices ; cum sericam sibi domum construxerint , quam à laboribus immunes inhabitent ? & tamen , si Bombycis conditionem intimiùs inspiciamus , deprehendemus , sepulchrum Bombyci esse , quam sericam nos domum esse putamus ; infelices , ac improvidi textores sunt Bombyces , sepulchrum sibi ædificant , quo operi suo immoriantur priùs sepulti , quàm mortui. Hoc perinde hominibus obtingit , quos felices credimus , plerumque sunt cæteris ærumniosiores : corruptum est nostrum iudicium , depravatus appetitus ; iudicamus utile , & jucundum , quod noxium , & exitiale est. Hinc Christus , quæ nobis utilia sunt , non quæ jucunda , confert , & crucem offert , non in amœnum hortum ad omnes delicias constitum , sed in funestum Calvariæ clivum deportandam : *si quis vult venire post me , tollat crucem suam ,* Matth. cap. 16 v. 24. & sequatur me : dicit crucem suam , quia cuilibet sequenti Christi vestigia , sua , & propria crux datur , ne cuiquam desit : quia crux , seu ærumnæ , labores , calamitates , vulnera , persecuciones , dolores , & angustia sunt , quæ nobis viam sternunt ad Christi premenda vestigia : & quia quæ nobis sunt solatio , minus profunt , quàm quæ sunt oneri , & tristitia ; ideo paucos selegit Christus gloriæ suæ contemplatores , cum plurimos voluerit esse suæ necis spectatores , quos exemplo fortiùs , quàm voce edoceret viam salutis , quam crucis clavis adaperuit : etenim in rupe Tabora suæ gloriæ ostensurus specimen , tres duntaxat ex suis discipulis selegit tanti coruscaminis conscios : ah cur ad tam gratum spectaculum totam non evocavit Hierosolymam , ut tantæ gloriæ illicio deses populus exculsâ segnitie ad studia excitaretur virtutum , quas spes præmii fovet , ac promovet ? vel cur saltem non omnes secum in montem Apostolos traxit , ut forent conscij gloriæ , qui futuri erant passionis testes ? sed multitudinem à glorioso exclusit teatro in rupe Tabora aperiendo ; quam ad funestum admisit spectaculum in colle Galvaria repræsentandum ; quia prosperitas , & gaudium vix ullis ; crux verò innumeris solet prodesse.

R r r r

desse.

Thren. cap. 1. v. 44.

39.

desse. Idque causæ fuit D. Bonaventuræ prælegendi cum Christo crucem deferre in montem Golgotha; quam cum eodem Taboris inscendere verticem: quia plus nobis profunt ærumnæ, quàm delicia; illæ probos excitant affectus, quos & fovent; istæ verò improbos alunt; illæ virtutum exercitia suadent; istæ vitiorum accersunt fœditates.

60.

Hinc cum olim Romæ anno reparatæ salutis centesimo sexagesimo septimo M. Aurelius, & Lucius Verus iussissent, ut omnes milites lauro incederent coronati causa publicæ lætitiæ testandæ; fuit qui lauream carollam non capiti imposuit, sed brachio tulit: sciscitatus, cur ipse à publici triumphi pompa discreparet in laurea deferenda corolla, reposuit, quia non decet christianum militem in hac vita coronari: quod effatum adeò visum fuit Tertulliano præclarum, dignumque viro christiano, ut in ejus defensionem, & laudem librum ediderit; cui titulus est *de corona militis*. Non decet sub capite vepribus obruto, & cruentato, membra aliter coronari, quàm spinis. Corona Christi in brachio emineat, è quo labores prodeunt; quia solus labor est, qui in hac vita coronat; neque laurus viret, si aliâ rigetur undâ, quàm sudore, quem labor è fronte elicit; ad victoriam sine prævio labore non pervenitur.

Cant. cap.
7. v. 8.

Hinc cœlestis sponsus fructus capturus victricis palmæ ait. *Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus.* Quid opus ascensu ubi brachiorum proceritas colligendis fructibus sufficit? æquè facillè divino sponso est superiores Arboris fructus carpere, quàm inferiores è curvæscantibus ramis pendulos: sed ut nos edoceret victricis palmæ fructus à nobis non carpi nisi prævio labore, ac conflictu contra pravos omnes affectus; ideo dicit, *ascendam in palmam*, quò laborem innuat ascensus: interiores fructus arboris stans carpit olitor, dum ramos lenta manu incurvat, trahitque; sed capturus superiores, necesse est, non brachijs tantum, sed toto corpore laboret, arboris caulem inscendat, superiores ramos pedibus premat, quos nonnunquam etiam frangit, ut fructibus potiatur. Non carpuntur fructus victricis palmæ, nisi labores præcelserrint toleratæ molestiæ. Quòd si hominem arbori pariaveris; non credas hujus arboris fructus alios esse, quàm pios affectus; hisce igitur potimur, cum labore frangimur, cum in conflictu pugnantes stamus, ærumnis premimur; quia tunc per pia desideria ad Deum ascendimus, quem mundanis delicijs deliniti vix salutamus.

61.

Nabuchodonosor accensæ fornaci extraditos pueros à flammis absumptos, & jam in cineres solutos visurus, fornacem adaperuit, flammam quidem evomentem, sed pue-

ros indemnes servantem, quorum innocentiam reveritus ignis propriæ oblitus voracitatis, alienæ eblandiebatur sanctitati; obstupuit rex, cum audivit adolescentes in medio igne choreas ducentes, & hymnos occinentes. Obmurmuravit ignis repetito crepitu, sed ut ovantibus plauderet juvenibus. Quòd si Vulcanus olim fulminum faber fuit, nunc palmarum extitit sator; flammam in fornace excitavit, ut clariores cederet triumphos. Imò non flammæ, sed famæ sunt linguæ, ideo ignescunt, quò efficaciori ardore adoras canerent; cum in conum erigerentur flammæ, gloriæ illustrioris perenne fiebant monumentum; cum circumdarent, multiplici amplexu adblandiebantur; cum cingerent, coronabant; & carbones splendentes in gemmeos abjere carbunculos victricis coronæ, ut in honorem triumphi transfrent etiam instrumenta supplicij; ad quòd spectaculum attonitus Rex dixit. *Ecce, ego video, quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & speces quasi similes filio Dei.*

Daniel. 3.
v. 92.

62.

Quid quòd tam illustri edoctus miraculo Nabuchodonosor, nondum didicerit Deum miraculi patratorem perfecte agnoscere? & in tanta luce incendij adhuc subobscurè dixerit, *& species quarti similis filio Dei?* licet excellentiam videatur fateri, adhuc derogat dignitati, & ne Deus expressè intelligatur; involucro similitudinis ejus obteggit majestatem; & in tanti splendoris incremento caligines nescivit cœcitatatis detergere: sed quas incendij splendor non valuit tenebras minuere, & abigere; has ærumnæ, & calamitates absterere. Sequere Nabuchodonosorem è regno pullum, eumque comitare extorrem per invia sylvarum: quia Dijs se se miscuit, ultrix Nemesis neq̄ iter hominum cœtus eum passa fuit; sed inter bruta dejecit; repit per terram quadrupes, qui bipedum neminem sibi parem sustinuit; furere incepit in obvios quosque, qui nec Deo pepercit; vinculis obstringitur ferreis, qui superbo imperio gentes omnes sibi subijcere, ac cœrcere putaverat. Ecce Nabuchodonosor hominibus omnibus altior, mox instar bestię pronus in pastum abijcitur, tecta fugit, sylvestribus se feris aggregat, totoque septennio saltus, & avia manibus, pedibusque perreptat capillis, & unguibus in morem aquilarum excretescentibus, ac totum corpus horrificantibus. Quid? in campo bestijs adscitus, ærumnis pressus, calamitatibus obrutus didicit clarius Deum cognoscere, quàm in aula delicijs diffuens, divitijs affluens; in sylva bruti instar oberrans, non insidens throno scientiâ donatur nobiliore; oculos aperit in nemoris umbris, & Deum videt; cujus similitudinem subobscuram tantum conijcere valuit inter illustriores fornacis splendores: collyrium quod vitium detet.

deterfit, oculorum calamitas fuit: tunc oculorum excussit caligines, cum calamitatum pondere pressus, curvus per terram bruti instar ambulavit quadrupes: tunc Deum agnovit, cui & benedixit. *Altissimo benedixi, & viventem in sempiternum laudavi, & glorificavi: quia potestas ejus potestas sempiterna.*

Daniel 4.
v. 31.

63.

Quem in fornace viderat Deo similem, hic detractâ similitudine Deum fateretur; nimirum calligavit, cum in aula divitijs afflueret, delicijs diffunderet, & singula prosperè, ac ad votum fluere; tunc vel in ipso gemmarum splendore, non nisi subobscurè, & in umbra similitudinis Deum vidit; quem pronus in partem, abjectus in campo, per saltus, & avia manibus, pedibusque perreptans ut bestia, Deum asserit; cui & benedicit, & per pios affectus adhærescit, quos pressuræ excitant, & calamitates fovent: appositè Theodoretus inducens Nabuchodonosorem loquentem, ait in Daniele. *Quis somniveram fore, ut in celum ascenderem, & super astra ponerem thronum meum, experientia edoctus didici, quid deceat: meo supplicio sapere didici, meam servitutem agnovi: & nonnullis inter, cæcis subdit. Tantum utilitatis ex calamitatibus percepit Nabuchodonosor, ut Propheta instar de Deo, & sentiat, & loquatur.* Tameñ prodigium Ludimagistri officio functum in accensa fornaci, valuti in illius schola veritatem edocuisse; non tamen hanc Nabuchodonosor didicit, quia tunc regni prosperitate delinitus oculos clausit veritati, quos aperuit vanitati; ut gentibus præfesset omaibus, ac divina sibi obsequia arrogaret: nec ignis, quamvis rationalis ob assistentiam angeli prodigia loqueretur in crepitantibus flammis, quæ propriæ voracitatis oblitæ adolescentum innocentiam reverentæ fuerant, sua valuit luce veritatem ostendere, quam calamitas illic edocuit, in ærumnarum gymnasio sicut discipulatum obivit, imò & magisterium enactus, docet ut magister, imò & Propheta æquatur: *tantum utilitatis ex calamitatibus percepit Nabuchodonosor, ut Theodoretus, ut propheta instar de Deo & sentiat, & loquatur.* Atque excellit calamitatum magisterium, ut prophetiam edoceat.

Orat. 3.

64.

Adque fortassis causæ Tertulliano fuit pariendi ærumnas carceris cum deserti secessibus, ubi Elias prophetavit; non segnius divina fruentur præsentia, & arcana doceantur, compede vincæ, & catenis obstricti in carcere, quam prophetæ ab hominum frequentia sejuncti, & ad divinam familiaritatis evedti fastigium. Etenim D. Petrus in carcere tenebrososo dormiens ferreis vincæ catenis cœlestis nuncijs dignatur præsentia. *Eccè Angelus Domini assistit; & lumen refulsit in habitaculo,* ærumnis ob-

Hor. 110.
7.

rutus, calamitatibus vexatus, carceris pressus angustia, ferreis vincæ catenis cœlesti oblectatur præsentia; & in terra carceris, & ærumnarum caligine cœlestis luminis perfusus splendore, veri fit solatij compos, quia calamitatum erat particeps: *& lumen refulsit in habitaculo.* Ex Petri carcere mox exeuntes, Eliam sequamur montis secessu adeuntem; ibi Propheta in spelunca degit, & veluti in schola instruitur à cœlesti magistro. *Mansit in spelunca, & ecce sermo Domini ad eum.* Sermones cum Elia in montis secessu miscet cœlestis Instructor, & qui Petrum edocuit libertatem in carcere, Eliam erudit in monte; hinc pulchrè Tertullianus ait. *Hoc præstat carcer Christiano, quod eremus Prophetis;* æquè Deus Prophetas erudit in eremo, & in montis secessu edocet arcana cœlestia; ut afflictis in carcere vera imperiatur solatia, eosque mysteriorum noticiâ nobilitet; Petro enim carcer præstitit, quod Eliæ eremus; Elias jejunijs, Petrus ferreis vinculis cœlestis nuntij meruit ministerium. *Ærumnæ sive in carceris squalore, sive in eremi secessu divinæ opis solatium semper ad se trahunt.*

3. Rs. cap.
19. v. 9.

Lib. ad Marty-
tyras cap. 20.

65.

Quamvis rea Agar, & relapsa, imò & Dei imperio in exilium acta, quia tamen extorris è domesticis parietibus cœpit in campo exul ærumnis premi, afflictionibus angi, necessario vitæ subsidio destituti, ac lachrymis madere, quas è corde tristitia extorsit, & per oculos fudit; tunc non solum Angelorum recreatur alloquio; sed etiam solatur ministerio. Ne diutius æstu sitis exardesceret aquæ puteum indicavit, cujus frigescente laticæ sitis extingueret torquentes ardores, & sauces reficeret ardescens. Quod si Eliæ persecutionem fugienti Jezabellæ, & pro domino delitescenti annonam charitatis baiulus corvus diebus singulis advexit; Agari Angelus siti levandæ opportunam propinavit frigidam. Felicior sapere in exilio serva fuit, quam herus domi; Abraham siquidem juxta tabernaculum suum Angelis ministrat; cum Agari in solitudine ab Angelis ministraretur: cur hero felicior serva? quia hæc annonæ, & aquæ inopiâ premebatur; ille rerum copiâ dilatabatur. Tunc ancilla Deum vidit, cum è domo Patriarchæ ejecta cœpit in deserto esurire, sitire, ac ærumnis affligi. Moyses, cum in Orebi fastigio Deum accessit in rubo splendens, calcamenta è pedibus solvit, quæ purior sine mundano pulvere, seu pravo concupiscentiæ affectu in parte hominis inferiore properaret. Sed Agar, quia non solum pulveres excusserat è domo Patriarchæ ejecta, sed etiam lachrymis maduerat afflictionis; non solum Deum querit in solitudine, sed & convertitur, & sublevatur à Deo. Quid igitur piorum pre-

R r r a

cca

ees in templo fusæ non erunt impetraturæ ? quando exulantis ancillæ ejulatus è cælo in lucum, nemusque Deum accersit, trahitque Angelos Domini in sui obsequium : oratio, quam tribulatio fundit, afflictum orantem nunquam confundit. Sed si oratio, quam afflictio in Agare in cælum transmisit, Angelum Dei administrum in terram demisit Agaris consolatorem ; fortassis non perolutæ à prima fœmina sub mundi exordio Numini preces anguem ad Evam adduxerunt tentatorem. Forſan permisit Deus Evam ab angue decipi, ac virum perlapsum deiſei è fastigio humanæ felicitatis, & in barathrum mergi omnium miseriarum ; quia nondum debitas Deo laudes perſolverant, nec cecinerant, tametsi innumeris cumulati beneficijs.

66.

Nil Deo gratius oratione, quam tribulatio imbre irrigat lachrymarum ; in flores illicò germinat virtutum, & odorem emittit cœlitibus gratum : huc accersendus senior Tobias, cui Angelus ait :

Cap. 11. v. 11.

Quando orabas cum lachrymis, & sepeliobas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & abscondebas eos per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos ; ego obtuli orationem tuam Domino. Ora-

vit Tobias non sicis oculis ; sed fletu madidis, sed afflictione mœrentibus, ac ærumnarum molè turgidis ; & hæc oratio quam afflictio fudit, reliquas præcessit pientissimi senis virtutes ; quamvis vir Dei jejunasset, mortuos sepelivisset, officia charitatis omnibus impendisset ; oratio tamen, quia lachrymis madida, quia ab afflictione orta pietati præfertur, & jejuniò ; quamvis Moyses solo refectus jejuniò ad Dei colloquium meruerit admitti ; & Elias jejuniò corroboratus in cœlum conscenderit : hinc conijciamus quantæ sit præstantiæ oratio, quam afflictio imbre irrigat lachrymarum. Licet fateatur Raphaël, jejunasse Tobiam, mortuos tumulasse ; unam tantum profiteretur à se delectam orationem, quia lachrymis madida, Deo obtulisse : *Quando orabas cum lachrymis : ego obtuli orationem tuam Domino.* Jobo visa est prælusisse Agar ;

quas ille calamitates passus est à Satana ; hæc à viro tulit ; non tamen silens tacuit, sed cum fletu oravit, & afflictio rebeli filio supparem Regibus impetravit celsitudinem ; quin & Angelorum ministerium. Quid ni ? an non est illa Agar, quæ adversus heram intumuerat ? quæ Ismaëlem fortassis docuerat Isaac illudere ? quin & illum depravare in domo Abrahami ? cur nunc cum lachrymis tristis orat, & in luctu jacet, quæ ubi in domo fuit Abrahæ intumuit, ac rebellavit ? quia nimirum, cum domi degeret, cubavit in pluma, divitijs affluxit, ac delicijs difluxit, opimo pasta obsonio : at in deserto exul, angu-

stis premitur, ærumnis affligitur, hordeo, ac frigida vescitur, uterum gestat, & in præduro saxo procumbit ; ubi afflictio orationem fundit lachrymis madidam, Deum emollit, flectitque in sua vota. Agar in Abrahami domo ; quia rerum copiâ affluebat, intumuit, ac rebellavit ; in deserto autem exul rastro tribulationum virtutes excoluit ; oleam imitata, quæ in solo steriliore vireſcit felicior, & in pinguiori marceſcit deterior.

S. VIII.

Quæ nos videntur ærumna premere, non nocent, sed nos docent, quæ sit eundem per exercitia virtutum, perque probos affectus.

Non nocent ærumnæ, sed docent, quæ sit eundem per semitas virtutum, per exercitia bonorum operum ; tunc pios in Deum excitamus affectus ; tunc ejus opera enixim imploramus, cum ærumnis affligimur, tribulationibus premimur. Lazarus in florente adhuc ætate occubuit ; & mors invida suo gelu Marthæ, & Magdalenæ fraternum florem decoxit ; non enim Libithinæ uncinus poma semper matura decerpit ; sed vernantes, ac tenellos flores plerumque carpit ; afflictæ forores querellis, lachrymis, & luctu domum totam impleverant. Accedit Christus, ne amicitia videretur deesse officio, quamvis periculum decumbentis Lazari, ac morbi violentiæ succumbentis fuisset aspernatus. Domum mœroris, & luctus ingredienti Salvatore solers obvia Marthæ, quod sacramento tribuit Chryſologus, ubi eleganter ait : *Mulier currit pro morte, quæ cucurrit ad mortem ; festinat ad veniam, quæ festinavit ad culpam ; ad Redemptorem plium pervenit ; sedulior pessimus quam prævenit.* At fudit ad serpentem, qui primam in orbe condito fœminam prævenit ; quam afficeret, & deciperet : cum Eva paradisiacas inter voluptates delicijs diffleret, serpentem addidit allicientem ; & seducentem ; sed cum cepit laboribus affligi, ærumnis vexari, doloribus torqueti, tunc beneficio hujus collyrij oculos aperuit, & pios cepit in Deum excitare affectus, eosque æstus tribulationum fovere. Sicut tribulatio Evæ non nocuit, sed eam docuit per pios affectus Deo adherere, à quo delicijs diffluens seducta se averterat : ita Lazari præmatura mors, domus totius mœroris, & afflictio spiritus Marthæ non nocuerunt, sed eam docuerunt carnis resurrectionem, & sponponderunt fratris, è foetido sepulchro resurrectionem : Christus enim in illa mœrentis domus afflictione, veluti in erudito gymnasio Martham edocuit se esse resurrectionem. *Ego sum*

67.

Serm. 64.

Joannis 11. v. 25.

70.

resurrectio, & vita, qui credit in me etiam si mortuus fuerit, vivet. Oblitescit Chrysológus, Christum sic retardasse è sepulchro Lazarum evocare redivivum; & cum Martha mœrente tot prævios miscuisse sermones ait: *Qui ad Lazarum venerat: quid sic occupatur in Martha? quid? ut antea ista in fide surgeret, quam ille resuscitaretur in carne.*

um. 68.

68. Permisit Christus Martham diutius mœreri, distulit fratrem mortuum ad vitam revocare, ut citius, ac expeditius in schola tribulationis, ac mœroris fidem edoceret resurrectionis. Opportunè gressum maturavit ad resurrectionem Lazari; ut citius de carnis resurrectione Martham erudiret; miraculum distulit resuscitati fratris, ut pertinax, & diuturnior tribulatio Martham disponeret ad fidem resurrectionis; adversa enim non nocent, sed docent. Vel miraculum distulit, ut carnis resurrectionem, quam verbis Martham docuerat, altius imprimeret exemplo resuscitati fratris quatruiduani: *occupatur in Martha, ut antea ista in fide surgeret, quam ille resuscitaretur in carne.* Distulit fratrem ad vitam resuscitare, ut soror prior ad fidem surgeret resurrectionis. Voluit ut prius Martha mœrore confecta, & dolore percussa oculos lacrymis corrumperet; ut intellectum purgaret lavacro lacrymarum, & expeditius, ac defœcatiùs crederet verbis edocta, & mox exemplo firmada. Quid ni, ut Deus Martham in fide confirmaret, ærumnarum delégio tempus, quia adversa quæ acriùs nocent, uberiùs docent. Si prius Lazarum redivivum vocasset è sepulchro, miraculum Martham docuisset gaudentem; & quia tribulatio est quæ in adversitatum umbris erudit illustrius; resurrectionem fratris distulit, ut afflictio clariùs sororem edoceret mœrentem; dolor resurrectionis fidem docuit; quam miraculorum confirmavit, ne nutaret, sed firmior stare. Martha igitur magisterio doloris edocta, citius resurrectionem didicit mœrens, & afflicta, quam didicisset gaudens, & fratri iam redivo addita; quapropter Chrysológus: *Qui ad Lazarum venerat, occupatur in Martha: ut antea ista in fide surgeret, quam ille resuscitaretur in carne.* Imò afflictio non solum patientem in ærumnarum gymnasio erudit; verùm etiam ipsam consoludat, ac incrementat virtutem, quæ suspicio ne non caret, si adversitate sit vacua: prospera enim virtutem corrumpiunt, quàm adversa corroborant, ac fovent vegetiorem. *Martha suo adversario virtus,* ait Seneca, *tunc apparet quanta sit, quantum valeat, polleatque, cum quid possit, patientia offendit.*

69. Tunc iris discolor illucescit gratior, cum minans procella aëri serenitatem arripuit; cœlum turbavit, & terram vel grandine concussit, vel immodicâ pluvîâ obruit. Cœsus apud Herodotum aiebat; tamen casus, &

infortunia mihi obtigerint ingrata; id tamen ex iisdem haui emolumenti, quod disciplinam me docuerint; & quæ videbantur mihi exitio, virtutis fuere exercitio. Hinc Christus; *Beati qui persecutionem patiuntur.* *Matth. 5.*

Sed quomodo Beati, qui calumnijs impetuntur, convicijs dehonestantur, supplicijs affliguntur, adversitatibus opprimuntur? quomodo beati si miserijs obruuntur, si angustijs premuntur; doloribus torquentur? Ita est, ideo beati, quia perinde ac aurum in crucibulo, tunc depurantur à scoria pravorum affectuum, & virtutis exercitio splendent nobiliores; ac monibus proborum affectuum cohonestantur: Dei siquidem testantur dignitatem, pro quo plura pati non recusant; ad virtutis enim fastigium adversa eis viam aperiunt; & per pios affectus, ac ardentia desideria arctius Deo adglutinant: id expertus David ait: *cum confisteret peccator adversum me,* seu cum impii contra me insurgerent, & opprobrijs, calumnijs, persecutionibus me affligerent: *obmutui, & humiliatus sum, & filius à bonis: & dolor meus renovatus est:* ecce quomodo virtus in crucibulo tribulationis perficitur? quomodo humilitas in silentij umbris, & adversitatum tenebris splendet illustrior? renovatur dolor; quo virtus excolitur uberior; subdit *concaluit cor meum intra me: & in meditatione mea exardescet ignis.*

Matth. 5.

Psalm. 122.

v. 4.

70.

Persecutio fomes est, quo cœlestis desiderij flammâ nutritur. Cœlum Stephano non pauperes ab eo pasti, nec inopes à miserijs elevati, sed Scribæ in eum lapidibus sævientes patefecerunt. Laurentio non pecuniæ pauperibus distributa, sed ferrea cruetes, in qua subjecto igne assatus fuit, currum apparavit æterno triumpho nobilem; Christi enim Athleta olympium stadium nactus in pyra, accessit in honorem triumpho etiam ipsa instrumenta supplicij: non enim cœlestis Salamandra in igne vultum exhorruit Libithinæ: noverat fidei, & Christianæ religionis phœnites, non nisi è rogo assuevisse ad cœlestem immortalitatem evolare; nec narum; si visus est Laurentius de tortore igne triumphasse: quia laurus, quam nomine præferebat Laurentius, Vulcani fulmina non potuit non illudere. Moyse etiam cum primum cepit invidorum exprobratione exulare ab aula, ac persecutionibus affligi, Deum vidit in spineto splendens; ejusque etiam vocem audivit è rubo.

Non solum permittit Deus, justos adversitatibus premi; sed etiam ipsemet tribulationes immittit, quod luculentius fulgeant: unde David loquens de viris probis, quos impij persequuntur, ait: *Et tradidit eos in manus gentium;* seu adversariorum persequentium; & quidem Deus eos tradidit; quia tribulationes justorum à Deo mittuntur, non ad justorum exitium; sed ad virtutis exercitium. Neque improbi debaccharentur in virtutum cultores, nisi Deus

71.

Psalm. 103. 4.

Psalm. 68.
v. 27.
eorum scævities extraderet : hinc David, *Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt: & super dolorem vulnerum meorum addiderunt.* Nunquam advertarij fuissent ausi Davidem vulnerare, si Deus eum non vulnerasset. Crux nostra à Deo est, à quocunque nobis imponatur.

72. Idque nos Christus edocuit initium suæ passioni daturus, ut suo uberius nos erudiret exemplo. Petrus utpote strenuus magistri sui propugnator ab insultu insolentis militis, ut Christum defenderet, gladium nudavit, quo Pontificis servum Malchum nomine auriculâ mutilavit; sed magister discipulum redarguit, eò quia obstaret, ne crucem sibi à Deo Patre missam suscipere, & calicem biberet suæ passionis, Joan.

Matth. 26. 11.
Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi pater, non vis, ut bibam illum? Quid, quod Christus in coelestem suum Patrem suæ passionis derivet calicem? & non potius in discipulum proditorem, qui fictis subdolæ salutationis officijs, & osculo invitæ authoris temperato perniciem, & mortem; hostibus tradidit, quem amicitiae tessera salutaverat magistrum? siquidem fidei symbolo, amicitiae tessera abusus, bellum indixit, cum osculum fixit; ad proditoris enim osculum veluti ad ferale classicum tota se vesana cohors effudit in furias, ac innocentis Servatoris in capturam.

73. Cur igitur calicem suæ passionis non dixit sibi à discipulo proditore propinatum? vel saltem ab Anna, & Caïpha, aut ab Herode, & Pilato, qui supplicijs, & morte eum damnarunt? Præsides fuerunt, qui hunc calicem tunc miscuerunt, cum militibus Christum crucifigendum tradiderunt. Cur igitur in patrem refundit haustum calicis, quem absinthio, & felle homines oppleverant? *Calicem quem dedit mihi pater, non vis bibam illum?* quasi diceret: hic calix ab amantissima manu mihi venit; pater meus eum mihi propinavit, & non bibam illum? Ita est, nullius hominum quidquam potuisset in Christum, nisi æterni Patris providentia, & sapientia id decrevisset; quapropter ait Christus: *Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.*

Joan. 6. 34.
v. 32.

74. Quisquis afflictionum suarum Deum authorem agnoscit, credit etiam voluisse Deum ab æterno, & velle etiamnum ut ea omnia sibi adversantia patiat, quæ revera patitur, ac in ærumnis, in angustijs se in Dei voluntatem stecit; ejusque manus punientes osculatur, quas novit, habiturum præmiantes. Has Dei manus fuit Jobus exosculatus cum dixit: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.* Diceret quispiam, si Jobus amplum patrimonium suis acceperat à majoribus, si propria industria opes congestit, pecora auxit; & suopte ingenio plura acquisivit, quomodo dicit *Dominus dedit?* præterea si Chaldæi, & Sabæi pecus omne abegerunt, si Satan se-

getes combussit, si ventorum impetu domum evertit, filios, & filias ejusdem collabentis insepelivit ruinis. Si Satan fuit qui ignem è coelo præcipitavit, ventum excitavit, hostes ad irruendum, & rapiendum instigavit, domum solo æquavit, & omnia ipse abstulit; quomodo Job ait: *Dominus abstulit?* ita est, ait Jobus: *Dominus dedit, Dominus abstulit;* quia omnia bona ab inexhausto Divinæ Bonitatis fonte scaturiunt, & in nos derivantur. *Quid habes,* ait Apostolus, *quod non accepisti,* & sicut *Dominus dedit,* ita *Dominus abstulit;* quia si noluisset, nil Satan contra ipsum potuisset: quod si Deus sciens, & volens hanc fecit Satanæ potestatem irruendi in Jobum, ejusque bona diripiendi; jam Dominus abstulit, sine cuius voluntate non potuisset Satan ullum ex ovibus lanæ flocculum rapere: ergo Dominus abstulit, qui unico dumtaxat nutu coercere potuisset Satani impetum, ac impedire ne quidquam in Jobum ageret, & quia sciens, & volens non impedivit; *Dominus abstulit;* ideòque nulla est afflictio, nulla tentatio, nullum malum, nulla calamitas, quæ non sit à Deo, ejusque providentiæ ac voluntate.

Sed si Job erat vir justus, & secundum cor Dei, cur tot ærumnis premitur, tot calamitatibus affligitur, tot morbis inficitur, & doloribus torquetur? Cur viri probi virtutum culturæ addicti, morum innocentia commendati affliguntur adversitatibus, & impij vitiorum cæno immerisi prosperantur voluptatibus? *quare via impiorum prosperatur,* querit Jeremias: *bone est omnibus, qui pravariantur, & impij agunt?* Plerumque impij, vitii indulgentes divitiis affluunt, delicia diffuunt, honoribus insigniuntur, ad dignitates promoventur; & prosperitas iisdem jugiter arridet; imò & victorijs grassantur in bello; & orbem sibi terrarum subjiciunt, ut olim Babylonii hominum scelestissimi, & Turcæ Christiani nominis hostes infensissimi; & plures è populo Dei insontes, morum probitate insignes, studio virtutum commendati in servitutem abripiuntur, miseris affliguntur, calamitatibus, & ærumnis premuntur, inopia laborant, persecutionibus anguntur, infirmitatibus absumuntur, doloribus torquentur? fluctuabat in hac questione etiam David: *Psalm. 72.*
mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei; quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns; ac si diceret, nutare cæpi, & parum abfui à lapsu, hærens quasi anceps circa justitiam, & providentiam Dei res iniquorum adeo prosperantis. Unde non mirum si tanta proborum infelicitas, & improborum felicitas, gentes idolorum cultrices in varios pertraxerit errores.

75. Verum quod florere fontes sinat, & premi insontes; id ad Numinis pertinet providentiam; quapropter David excussa omni hæsitâ-

75.

6. 12.

Psalm. 72.

76.

Psal. 36. hæsitacione; dixit: *Noli amulari in malignantibus, neque zelaveris facientes iniquitatem.* Mox caulam innuens subdit. *Quoniam tanquam fenum velociter crescent, & quemadmodum olera barbarum cito decident;* quasi dicat: non te ancipitem teneat impiorum prosperitas, quia fucata est, fluxa, caduca, fallax, & instar virentis graminis mox falce amputanda, solis æstu exurenda, ac siccanda, & in nihilum redigenda. Secus Deus viros probos, morum innocentiam commendatos, virtutum culturâ illustres in hac vita deprimit, quos altiùs evehat in cœlesti patria; ærumnis, & adversitatibus affligit, ut eorum virtus in infirmitate perficiatur: ait D. Augustinus in sententiis: *Deus per malos erudit bonos, & per temporalem potentiam damnatorum exercet disciplinam liberandorum.*

Num. 239.

77.

Ideo Jobum virum probum, ac innocentem potentiam Deus tradidit Satanæ, ærumnis, infirmitatibus, bonorum jacturâ, doloribus, ac calamitatibus pressit, ut nitor ejus virtutis in caliginosa tribulationum nocte splenderet illustrior. Virtus silicem imitatur, non splendet nisi percussa; imò syderis naturam induit, tunc clarior splendet cum tenebris cingitur ærumnarum, cum caliginibus obruitur calamitatum: scitè Seneca, *Magnus es vir? sed unde scio, si tibi fortuna non dat facultatem exhibenda virtutis? Descendisti ad olympia, sed nemo præter te: victoriam non habes, olympicam coronam habes. Non gratulor tanquam viro forti, sed tanquam consulatum, prætoriamve adeptum.* Non prospera; sed adversa virtutem probant. Jobi patientia nunquam splenduit clarior, quàm cum Satan pleno calamitatum armatus agmine in eum irruit.

Lib. de provid.

Job. 1. v. 8. *Considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra; homo simplex, & rectus, ac timens Deum. Tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi.* Quia fuit Jobus vir probus, studio virtutis insignis, extraditus fuit cacodæmonis facultati vexandus, ut ejus virtus clarior illucesceret; & ob id fortassis ante probatæ virtutis testimonium homo duntaxat vocatus fuit; & post cum dæmone conflictum, ac toleratas ærumnas vir dicitur: etenim dicitur, *homo simplex, & rectus;* & postea habetur. *Num. in cap. 2. v. 3.* *quid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra vir simplex, quem adversitas fortem probaverat, virtus virum edixit; insculca enim virtus est, quam lydius prædurus tribulationum probat.* Eleganter Tertullianus exclamat: *o felicissimum illum, quem non abacti greges, non illa in pecore divitiis, filij uno rumæ impetu adempti, non ipsius denique corporis in vulnere cruciatus à patientia, (sive Domino dedit) exclusit! Quomodo Diabolus tot viribus frustra cecidit. Nec enim à respectu Dei tot doloribus advocatus ille est; sed constituit nobis exemplum, & testimonium,*

In cap. 1. v. 8.

In cap. 2. v. 3.

Lib. de patientia c. 14.

Quod si adversitas virum fortem probat, prosperitas hominem prodit inconstantem, in qua fastum nutrit, & elationem fovet, cui enim fortuna arridet, is plerumque tumidus superbit. *Res est inquieta felicitas,* ait Seneca *ipsa se exagitat, movet cerebrum non uno genere: alios in aliquid irricat, hos in potentiam, illos in luxuriam, hos inflat, illos molle, & totos resolvit.* Si prosperitas arrideat, animus intumescit; non sibi imperat, sed improbis famulatur, ac obsequitur affectibus; si adversa irruant robur deficit, vires enervantur, præcordia timore quatuntur, & homo toto animo cadit: quippe si ærumnæ nos premunt imbecilli sumus; si prospera favcant superbimus; infausta fortunâ deicimur, felici extollimur. Verùm cum Deus nos tribulatione affligit; deicit ut sublevet; mortificat, ut vivificet, unde David: *si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me.* Non admittitur David adversa declinare, nec tribulationes à se expellere: nec Deus permittit Davidem adversitatibus carere; sed ut uberioribus hauriat spiritus, sinit cum ærumnis divexari, quod discant homines, tutiores in tribulationibus vivere, si patienter eas tolerant, quàm si à laborum pondere sublevantur: scitè D. Basilius: *Non dicit tribulationes repelles; sed in ipsis etiam me tribulationibus constitutum servare, & mortem expectantem vivificare poteris.* Mortificat Deus non necem illaturus, sed vitam imperiturus, ait enim: *ego occidam, & ego vivere faciam.* Sed quomodo occidus vivet? quia inter ærumnas, ac labores destinatur morti; & Deus tunc meliori vita dignum efficit, quem calamitas premit. Mala non sunt quæ vulgus in mundo putat mala esse; nonnisi personata sunt mala, quibus si larvam detrahas patientiæ tolerantiam, germana bona esse deprehendes; cum non mortem inferant, sed vitam impetrent: mala judicantur, quæ nobis sunt adversa, cum tamen viro patienti non noceant, sed eum doceant per exercitia virtutum, per pios affectus vitæ, seu Deo adhærescere; qui cum nulli possit esse errori obnoxius in rerum delectu, adversa immittit suis dilectis, quos poliat, perficiat in officina tribulationum, è qua puriores, ac nitidiores exiliunt.

78.

Epist. 36.

Psal. 57.

In Psal. 57.

79.

Non sunt mala, quæ ab optimo in nos derivant, nos enim vel bonos faciunt, si non inveniunt; vel meliores si inveniunt: nonnisi iniquè creduntur mala, quæ ex Christi oraculo sunt perennium bonorum fundamenta, quibus vita æterna nititur; & quæ propterea Christus in se ipso conservavit, cui alimentum fuerunt labores, delicia cruciatus, solatia ærumnæ, vestitus paupertas; gloria humilitas, honor opprobrium, gaudium mœror, voluptates injuriæ: hæc sunt quæ ad gradum veluti divinitatis nos evehunt, ad fastigium Christianæ perfectionis nos manuducunt. Inchoaturus Christus

qua-

Matth. 4.
v. 1.

quadragintadiale jejunium ducitur in desertum locum, ab hominum frequentia sejunctum à spiritu; & quidem ut tentetur. *Tunc JESUS ductus est in desertum à spiritu, ut tentaretur à Diabolo.* Divinus Spiritus Christum ducebat ad preces fundendas, ad colloquia cum æterno suo Patre miscenda, ad conciones habendas populo, ad miracula perpetranda; verum singulariter dicitur à spiritu duci, ut tentetur à Diabolo; quid in hoc ductu latet mysterij? nisi ut inde discamus, homines Deo charissimos ad crucem, ad tentationem, velut velatis oculis duci. Etenim etiam filius Dei ad certaminis locum ducitur, ut impugnetur. Non est igitur cacodæmon, qui crucem nobis offert detegendam, sed Deus ut mediante cruce patienter delata per rectas salutis semitas nos ducat; ipse deicit, ut sublevet; affligit ut consoletur; vulnerat ut sanet; abest ut proximius adsit.

80.

Judic. 6.
v. 18.

Flavescentes segetes æstivante sole sicca in area bacillis Gedeon flagellabat, cum apparuit illi Angelus assistens, levansque labores, dixit: *Dominus tecum virorum fortissime, cui Gedeon: obsecro mi Domine. si Dominus nobiscum est, quomodo apprehenderunt nos hac omnia? Ubi sunt mirabilia eju, qua narraverunt patres nostri? Nunc autem dereliquit nos Dominus.* Ideo conqueritur Gedeon, ut à Deo desertus; quia id temporis Hebræi à Madianitis misere opprimebantur; & quia utrinque erant angustia, urgebant adversitates, affligebant tribulationes, se putabant Hebræi ope divina destitutos, & arbitrabantur Deum longius ab ipsis abfuisse: hinc Gedeon Angelum redarguit consolantem, & Dei præsentiam asserentem: *Si Dominus nobiscum est, quomodo apprehenderunt nos hac omnia?* ex Dei præsentia, & assistentia non potuit Gedeon inferre tribulationem ullam; quia argumentabatur juxta mundi philosophiam, quæ ex principum favore non nisi prospera infert; quasi æquæ calamitates, ac quæ ad votum contingunt non essent à Deo: Angelus igitur hanc veritatem docturus Gedeonem subjunxit: *vade in fortitudine tua, & liberabis Israel de manu Madian;* quasi diceret: scias, Deum neutiquam à populo suo recessisse, quamvis in ipsum advertatios immiserit: hostes in nos excitat, ut virtus nostra splendeat illustrior; non enim sine conflictu leguntur victrices palmæ, nec ullus instituitur triumphus sine prævio labore: nisi terra proscindatur aratro, discerpatur rastro, madeat pluviis, quæ suo susceperat in sinu semina non fovet, nec multiplicata restituit.

81.

Cant. 5.2.

Non abest igitur Deus, cum permittit nos adversitatibus divexari; sed nos excolit, ut uberiores virtutum fructus demus. Eriam à sponsa in sacro epithalamio videbatur longius abesse sacer sponsus: *Ecce iste venit.*

saliens in montibus, transliens colles: vis sunt montes exultasse domicilio sponsi; & valles abundasse frumenti copiâ; cum sponsa ob sui sponsi absentiam in luctu jaceret, mœrore confecta: sed quia tristabatur sponsa ab ea non abfuit sponsus, & qui credebatur colles transilire, & montium juga incendere suam aspiciebat sponsam angustis pressam, & tribulationibus afflictam: *En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos:* sponsa, quæ judicaverat dilectum suum per montes decurrere, vix duabus expeditis periodis, se ipsam retractans, affirmat, stare post parietem, & spectare per cancellos. Tamen si ut gigas exultasset ad absolvendam viam, non tamen tam brevi tempore tantum potuisset itineris conficere: ergo ad cancellos sponsus excubavit, cum à sponsa mœrore confecta credebatur montes conscendere, colles transilire, ac longius abesse: non longè abfuit cum crederetur abesse; neque aberrat à cubiculo dilectæ, qui credebatur sponsus procul in montibus errare: quia ut ait David, *Juxta est Dominus bis qui tribulatio sunt corde:* nimirum tribulationis æltus suggerit nobis, quam longissimè Deum à nostro corde exerrare; cum tamen unà cum tribulatione tunc adsit afflicto, cujus tolerantia, ac patientia fit spectator, prospiciens per cancellos, seu foramina calamitatum; ut ærumnas excutiat, adversitates abigat, & animum mœrore obnubilatum serenet, ac soletur. Audi quid sacer sponsus loquitur sponsæ è cancellis: *En dilectus meus loquitur mihi: surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni, jam hyems transiit.* Tam vicinus est dilectus sponsæ, ut familiares cum eo miscere sermones valeat; cancelli, vocem non impediunt audiri, interponuntur inter sponsum, & sponsam; & ubi vox auditur sponsi quæ in hyeme rigeant persecutionis, florent in vere amoris; post hyemem flores erumpunt è gemmis; quia è gelida hyeme tribulationum prodeunt vernantes solationum flores; quibus cælestis sponsus coronat, quos diligit. Hæc est ejus consuetudo, ut quos impensè amat, igne tribulationum purget, ac majoribus cumulet beneficiis: neque censenda sunt mala, quæ ad summum bonum perducunt; imò & in se probavit, ac nobis commendavit, qui summum est bonum.

Cant. 5.

2 Sam. 33. v.
19.

Cant. 5.2.

✽ (o) ✽
✽

S. IX.

Hi Christum sequuntur ejusque vestigia assequuntur, qui pravos omnes coercentes affectus pie vivunt, & adversa quaque patienter tolerant, atque sacra patientis Christi lipsana reverentur.

[82.]

QUæ nos angunt, & acriùs tangunt, cujusmodi sunt paupertas, labor, humilitas tolerantia, ignominia, quid spirant divini; quippe tactu rei divinæ quamdam contraxerunt divinitatis speciem; cujus propterea superstites sunt veluti reliquæ. Quòd si monumenta virorum illustrium venerantur etiam non illustres; & sanctorum reliquias, & imagines veneramur non sancti: quæ in censu collocamus malorum, ut paupertas, patientia, subjectio, tormenta, dolores, vulnera, cruciatus, reliquæ sunt Christi, & sacra pignora minimè à Christiano rejicienda, sed admittenda; non contemptui, sed honori habenda. Quòd si corporum colimus reliquias, non est cur eas negligamus animorum; si reverentes instrumenta olculamur suppliciorum, quibus passi sunt martyres; cur ea despiciamus, quæ ipse sanctus sanctorum consecravit, & propter quem passi sunt martyres? Quòd si corporum reliquæ sunt ossa, & ossium cineres; lipsana animorum sunt virtutes, ac earundem exempla. Quid nì, non solum corporis, verum etiam quæ nobilior est, animæ Christi reliquias habemus, seu virtutes heroicæ, quas propterea necesse est plurimi penes, nobiscum in salutis subsidium jugiter circumferamus: sunt hujusmodi reliquæ pravorum omnium nostrorum affectuum amuletum præstantissimum; ægritudinum omnium salubris panacea. Hæc si seria mente voluerimus, flexo genu manus exoscularemur paupertatis, pectus nostrum ærumnis, ac tribulationibus ultro exhiberemus; humeros nostros cruci consecraremus. Quòd si procumbentes, & in obsequia proni crucem adoramus, eò quia fuerit Christus in ea passus, cur & ipsum pati, ipsos cruciatus, vulnera cruenta, spineum sertum afflictionum, quæ animum pungunt non lubentes amplectimur? non lætantes suscipimus? Si Christus sub crucis pondere fatiscens, montisque Golgothæi subiens fastigium; jam pluries ob trabis pressuram, pondusque ingens in terram lapsus tibi in hoc cruento itinere obviaret, ac supplicibus eblandiretur verbis, ut velles succolando vicarios supponere tanto oneri humeros, ac laboris partem subire: num auderes id Christo petenti, & pro te fatiscenti denegare? An non omni te censeris dignum supplicio, si opem tuam Christo opus habenti inficiari præsumeres? An non nequiorum omnium te crederes nequissimum, si Christo pro te laniam patienti repulsam

Veni de Affectibus Tom. I.

dares? quòd si ipse suis manibus crucem humeris tuis imponeret, auderes tu eam respuere? non ne ambas extenderes manus, quibus tam pretiosum pignus amplectereris? nonne labia submitteres, ut per crebra oscula tuum in crucem Christi amorem testareris? nonne humeros inclinares, ut celerius eam susciperes, ac gestares? imò hoc unum tibi votum esset, non tantum Christi crucem baiulare, verum & pro Christo in cruce mori. Quid nì hanc crucem tibi Christus exhibet, cum adversitates te premunt, calamitates affligunt, tribulationes undique gravant; has si æquo animo, si adamantina patientia toleraveris, crucem tibi à Christo exhibitam gestabis, si non humeris corporis, affectu tamen animi; & hoc est crucem baiulare, & Christum sequi; hi dicuntur crucem ferre, & Christum sequi, ejusque vestigia calcare, qui pravos omnes coercentes affectus pie vivunt, & persecutiones, ac adversitates patienter tolerant, D. *Ad Timoth.* Paulus ait: *Omnes qui volunt pie vivere in Christo Jesu persecutionem patientur.*

Tunc Hebræi Ægyptios habuere persecutores, cum libertate à Deo donati ad terram promissionis duce Moysè iter instituerunt. Non dixit Rex Pharaò: *Persequar, & comprehendam* quando vidit Hebræos suis in ditionibus luto mersos, ac variis pressos laboribus; sed cum in fugam effulos aspexit. Hoc idem cum hominibus agit tartareus hostis; quos videt vitiorum luto mersos vix ulla in ipsos arma movet: cum verò fugam quartunt per veram respicientiam, & à vitiorum luto emergunt; tunc hostilibus incursionibus nititur eos persequi, ac terrere. Immittit Deus tribulationes, & tempestates, ut ad portus nos ducat malaciam: quin cælum ipsum contra eluvionem nubium nos communit agglomeratione: *Cumque obduxero nubibus cælum, apparebit Arcus meus in nubibus. Et recordabor federis mei vobiscum.* Quid portendi sive nubilo, sive arcu poterat? quàm vel fulmen è nube excussum; vel telum ab arcu emissum? & tamen non sagittam arcus eiaculatur, sed pacis osculum figit; non fulmen in nubis cuditur officina, sed discolor, & arridens pingitur Iris: fausta omnia prodeunt è procella: non igitur mirum si è tempestate tribulationum malaciam hauriamus consolationum. Credidisses à Josepho contrusis nubibus agglomeratam in saccum tempestatem in suos fratres, cum eos sublatis scyphi reos severo redargueret supercilio; putasses scyphum catenas secum, & compedes traxisse; *Qui furatus est scyphum ipse sit servus meus:* & quamvis fratres gemebundi propriam obtestarentur innocentiam, veniam exposcerent; Joseph tamen nec precibus flectebatur, nec lacrymis moliebatur. Sed cum procella tonitru minarum fulmini poenarum videretur præludere, ac terrorem incutere, iris delineabatur

83.

*Exodi c. 15: v. 9.**Gen. 9. v. 14.*

tur in turbine; & ubi servitutem metuerunt, inde fratrem receperunt: quæ tetra fuerat tempestas fraternos serenavit animos: non furtum, sed charitas in tritico latuit; scypho recondito in annona non mortis venenum Joseph suis propinavit fratribus, sed vitæ lac. Amoris non odij instrumenta fuerunt scyphus, & frumentum; bina scilicet vitæ fulcimenta, convivium spondent, non supplicium; vitæ augmentum, non mortis argumentum.

84.

Sed cur Joseph fratres saltem non redarguerit? eò quia necem ei inferre adnixi fuerint; in cisternam siccam eum demiserint fame, & siti perimendum; & tandem mercatoribus venum dederint, ut exteris duro famulatio interviret? quia nimirum tribulatio omnem obliteraverat injuriarum sibi illatarum memoriam: perinde ac aurum in crucibulo scoriam exiit; etiam tribulatio quidquid in homine est vitij delet, ac prorsus extinguit: imò est afflictio præpropera delictorum venia, sanctimonix præfugium, & dissimulata felicitas, ut innuit D. Zeno Veronensis, ubi de ærumnoso Jobo ait: *Job felicitatis pristina statum dissimulando non perdidit, sed mutavit*: hoc est, Jobi calamitas, non amissio, sed dissimulatio felicitatis fuit. Non solùm Deus prosperitatibus homines beat; verùm & calamitatibus illos felicitat. Jobi virtus nullibi splenduit illustrior, quàm in sterquilinio, tunc defœcarior, ac purior enituit; hinc diris vexatus calamitatibus, nunquam ærumnis satur aiebat: *Et qui capit, ipse me conterat, & postea subjungit. Hac mihi sit consolatio, ut affligens me dolore, non parcat*: in ærumnarum pelago procellâ exagitatus dolorum, ac laborum, non fluctuavit impatiens; sed accersitâ animi lætantis malaciâ ærumnis, perinde ac vernantibus rosis delectabatur: quamvis spinis circumseptus; adhuc tam avidè perseverantiam sitivit laborum, ut se consolari, imò & beari ærumnarum diurnitate existimaverit; & id enixim optavit, ut DEUS non parceret doloribus infligendis, ærumnisque augendis; & inde parceret peccatis, quæ ærumnæ patienter toleratæ obliterant: quia ut scitè Tertullianus: *Omne delictum, aut venia expungit, aut pena: venia ex castigatione; pena ex damnatione*. Vocat veniam delicti castigationem delinquentis; quia afflictio veluti pœnitentiæ æmula, quædam est anticipata noxarum venia; tribulatio enim remittit delictum, quod delectatio admittit; & ærumnæ expungunt quod deliciæ contraxerant.

85.

Imò non solùm tribulatio noxas delet, quas delectatio contrahit; sed etiam sanctitatem suggerit, quam patientia ingerit; adeout quem ærumnæ excruciant, hunc sanctitas ornet; neque sanctitas Christi splenduit clarior; quàm in rubo ærumna-

rum: *Quem pater sanctificavit*. Plerique ^{Joan. 10. v. 36.} quærunt, quænam sit hæc Christi sanctificatio; num à persona Verbi divini in naturam redundet humanam Christi? an potius à fontali origine gratiæ sanctificantis scaturiat? tamen his omnibus sanctitatis generibus fuerit Christus perfectissimè insignitus; adhuc tamen alia specialis in Christo sanctitas splenduit, quæ à sua passione, suis è vulneribus foras emicuit, ut explicat Theophylactus in Joan. 10. inquit: *Quem Pater Sanctificavit: sanctificavit eum, hoc est sanxit sacrificari pro mundo*: ærumnæ quæ Christus toleravit; dolores quos sensit; persecutiones, quas sustinuit; opprobria, quæ devoravit; spineaserta, verbera, & vulnera, quæ passus fuit, Christi fuere sanctificatio; & licet pluribus alijs esset titulis sanctus; hac tamen speciali sanctitate, quam dolorum acerbitas ingessit, maxime delectatus, dolores, & vulnera, ac reliqua cruciamenta, perinde ac quædam monilia aurea, & gemmea amavit, quibus ornaretur; imò & speciali etiam quædam donaretur in ærumnis beatitate, quædam in pressuris solatio; in acerbitate dolorum lenimento; in vulnerum inflictione gaudio; & in necis perpeffione felicitate; quia calamitas patienter tolerata, quædam est anticipatæ beatitudinis prægustatio; vel saltem certum beatitudinis obtinendæ præfugium; eleganter Zeno Veronensis: *Clamatus de profundis, & Paulus obrutus cala-* ^{Serm. de Jesu.} *mitatibus beatus, cum pro nomine Domini latrones in itineribus, latrones in civitatibus patiatur; cum à Judæis virgibus percussus, naufragio trino diluitur, cum insani populi furibunda tempestate lapideis imbribus feliciter grandinatur*: vocat calamitates beatas, & felices lapidum grandinationes; quia ærumnæ, & adversitates, quæ calamitates secum trahunt; ad beatitatem ducunt, & ad æternam manuducunt felicitatem. Hinc Christus qui apud Joan. munere ^{6. 10. v. 11.} fungitur boni Pastoris: *Ego sum Pastor bonus*, suum gregem non deliciis inter vireta delinivit, non inter flores ei pascua exhibuit; sed inter lupos prædæ inhiantes pericula, persecutiones, ærumnas apparavit. *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio Luporum*, oves simplices, innocenter ^{Matth. 10. v. 16.} ballantes inter lupos mittit crudeliter vorantes; inerines agnos luporum famelicodenti exhibet dicerpendos, vorandos; quomodo igitur bonum se fatetur pastorem? *Ego sum Pastor bonus*: bonus Pastor dies, noctesque excubat, ne lupi in gregem irruant; & si irruunt, alacer proprio periculo redimit ovium discrimen. Non is bonus Pastor, qui suas lupis exponit oves; sed qui lupos arceat ne, gregi noceant.

Sed ea est persecutionis prosperitas, ut tunc securius tutetur, cum pericula frequentius

86.

Serm. de patient.

c. 6. v. 9.

Lib. de Pudicitia.

quentius imminet; tunc incolumitati consulat, cum hostes ferociunt truculentius; tunc salutem conferat, cum lanienam apparat: pascit Christus oves suas periculis; saginat gregem suum persecutionibus, cingit ærumnis, premit adversitatibus, obruit calamitatibus, affligit tribulationibus, ut noxas excutiat, pravos affectus coercet, probos excitet, virtutem foveat, & sanctitatem cororet: ovis Christi fuit D. Paulus, sed hunc nulla adversitas fregit, nulla procella merfit, nulla persecutio perdidit: quia ut appositè ait D. Gregorius Papa in Moral. *Adversitas, que bonis votis, aut viris obijcitur, probatio virtutis est, non indicium reprobationis. Quis enim nesciat, quàm prosperum fuit, quod Beatus Paulus Apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat; & tamen veniens naufragum pertulit: sed tamen cordis fluctibus integer stetit?* ærumnis premi potuit non perimi; quin calamitas non mœrorem animi tortorem accersivit; sed virtus lætitiã fovit cordis instauratricem, & miseriarum expultricem; viris studio virtutum addictis agnatum contextitur gaudium, quod nullã rumpitur causã, nullã abigitur fortunã, nullãque obruitur procellã: vir enim quem virtus ornat, nunquam ab animi dejicitur serenitate, semper tranquillus est, ac hilaris; quia ejus lætitiã non ex alieno pendet, nec favorem hominum expectat, nec novercantis fortunã minas timet; innata, vel saltem agnata est illi, quia jugiter duratura; in eo nascitur parturientis, ac obstetricantis gratiã beneficio, adolescit, & nunquam immoritur: quidquid ei obtingit sive extrinsecus ab hostis violentia, sive intrinsecus à pravitate naturæ fortiter propellit, si noxam suggerit; sin verò dolorem ingerit fortiter sustinet: non enim urgentibus calamitatibus animum despondet, nec tristatur ærumnis, nec prostratur adversis; sed stat gloriosior; ait Apostolus: *Gloriamur in tribulationibus*: non enim anxie calamitates, nec ærumnosã miseriam, nec sævæ persecutiones in Christi Athletis mœrorem ullum sollicitant, nec lacrymas cient; sed serenati animi lætitiã excitant, & beatam in cœlis gloriam negotiantur, ut innuit Tertullianus lib. de Patientia, c. 13. ubi vocat tribulationem negotiationem patientiã, inquit: *Qua igitur negotiatio patientiã in corpore*: est autem hæc patientiã negotiatio, quæ per toleratas patienter in corpore passiones animi emitur beatitudo; idque causæ, cur D. Zeno Veronensis vocaverit *beatas calamitates*, & miseras dixerit *feliciter grandinari*; quia calamitates, & ærumnæ patienter toleratæ veræ obstetricantur felicitati; unde Tertullianus, loquens de Christi Athletis, sanctisque martyribus, cum ad supplicium traherentur è carceribus educti, pædore lqualidi, macie titubantes; viribus deficientes, inedia flaccidi, sonanti compede

vinci, dedecore contumeliosi, & ad omnia sævitiei cruciamenta destinari, ait: *Produci-tur Martyr ad experimentum felicitatis, ad ipsum divina sedis ascensum.*

Non mundi larvatæ deliciæ, non sensuum fucatæ voluptates; sed corporis toleratæ passiones, sed calamitatum coacervatæ pressuræ experimentum exhibent felicitatis. Qui sævioribus pro Christo suppliciis lubens destinatur, experimentum suscipit felicitatis, & cœlestis gloriæ sublimem auspiciatur ascensum; quia quò martyr pluribus frangitur vulneribus, eò uberius ejus contulitur integritati; quò copiosiore madet sanguine, eò nobiliore vestitur purpurã; si tyrannico ictus ferro cadit, ut hostia mactata; de hoste triumphans surgit victor, & altior evehitur ad cœleste capitolum; quia non martyr in martyrio perimitur; sed fides in martyrum corporibus veluti feraciore in tellure suppliciorum instrumentis excolitur, ut sanguineis rigata pluviis vegetior floreat, & illustrior crescat: nam si martyr cruciatuum felicitate gloriatur, fides Christiana ingruente persecutionis procellã lætatur laureata; neque anhelæ tribulationes, anxie calamitates, ærumnosi dolores ei sunt exitio, sed virtutis exercitio, quapropter aiebat Apostolus *Gloriamur in tribulationibus*: quia sicut hilaris illa Arabiæ lacryma thus fragrantiam suam non exerit, nisi cum flagrat, suam non prodit virtutem nisi cum igne torquetur; ita quidquid in viris sanctis redolet virtutis in tribulationibus innotescit: est virtus veluti sydus, quod nocte tantum splendet, & die latet; si dies prosperitatis arrideat vix suos virtus nitores delegat, quos ingruente noctis tribulatione pleno agmine difundit. Viris Christianis, qui cum Apostolo gloriantur in tribulationibus, adversa non obsunt, sed profunt; sciunt enim triturari granum ut reponatur in horreo; seccari, & quadrari lapides, ut collocentur in templo; moveri turbinem, ut Elias rapiatur in cœlum.

Viris virtutum addictis studio non sunt ærumnæ detrimento, sed gloriæ incremento; duplicantur, non amittuntur, quæ calamitatum procella viro rapit patienti in tribulationibus. Debachata in Husseum principem fuerat adversitatum tempestas, quæ cum armentis, pecoribus, & bonis quæ possederat, filios etiam, & filias demersit in ruentis domûs naufragio; sed tandem desævjit procella calamitatum; & bona quæ adversitatum fluctibus obruta perierant, læta exorta tranquillitate duplicata, auctoque fœnore emerferunt; *Et addidit Dominus omnia quacunque fuerant Job duplicia.* Auxerunt calamitates Jobo armenta, greges, pecora, agros, censum, & gloriam: filios verò non duplicarunt, sed tantumdem restituerunt, quot abstulerant; tot enim post ortam

87.

88.

Ad Rom. 5. v. 30.

Serm. 4. 30v.

Lib. de Patientia c. 13.

Job. 42. v. 10.

ortam malaciam Job filios suscepit, quot naufragos in procella calamitatum perdidit, sed cur cum reliqua bona fuerint Jobo duplicata, seu aucto fœnore restituta, etiam amissa soboles non excreverit ad uberiorem numerum? ne scilicet in filiorum incremento, virtus decreveret patris, cuius patientia in sobolis orbitate, in funerum umbris splenderet illustrior; huc accersendus Tertullianus: *Jobus, quæ amiserat reduplicata possedit. Et si filios quoque restitui voluisset, pater iterum vocaretur; sed maluit in illo die reddi sibi tantum gaudij. Sustinuit eam voluntariam orbitatem, ne sine aliqua patientia viveret.* Amissa bona aucto fœnore Job recuperat, sed ultrà recusat redivivam charæ sobolis restaurationem, ne patientiæ exercitia sibi præterperet; maluit carere prolis instauratione, quàm virtutis exercitatione; ideoque maluit in illo die reddi sibi tantum gaudij. Lugubris filiorum orbitas gaudium Jobo incrementaverat, quia exercitium suppeditaverat patientiæ. Funesta filiorum funera paternum animum mœrore opplebant, Jobi viscera dirè torquebant; & ne hac careret tribulatione, quâ virtus exulta floreret vegetior, noluit sibi filios restitui, quibus maluit destitui, ne patientiâ orbatus viveret. O arcanum tribulationis Sacramentum! merum est mundi calamitas ænigma, id minus significat, quod magis videtur indicare, sentium torquet, & menti eblanditur; spondet cruciatus, & gaudia elargitur; intimat angores, contumelias, dolores; & spargit delicias, spirat blandimenta, fovet gaudia: hæc est ænigmatica tribulationis felicitas, extrinsecus avara est gaudij; cum intus solidioris gloriæ sit dives incremento, quapropter aiebat Apostolus: *Gloriamur in tribulationibus* quia hæc patientiam fovent homini necessariam ad redundendas adversitates, ne feriant, sed tantum virtutem exerceant: sicut nihil est homini familiarius, quàm pati; ita nil magis necessarium, quàm patientia; hæc præstantissimum est alexipharmacum, quo vulnera à novercante fortuna nobis inflicta curantur; impenetrabile scutum, quò tela adversitatum retunduntur; & amuletum contra ærumnas omnes, ne quidquam inferant nocummenti; neque iniquius nobiscum actum est, quàm cum feris; quòd si Aper suam habet hederam; draco sylvestrem lactucam; anguis marachum; hircundo chelidonium; cervus frigidus fontis latices; & alijs etiam vicinior data est medela, quæ præsto semper est, seu ipsa proprii corporis membra; cani exulcerato lingua est balsamum inflicto vulnere curando peraptum; quod ni lingat, languet: hominibus verò contra adversantia quæque commune pharmacum est patientia; adeout sit malorum maximum non posse pati; seu

patientiæ non sustinere exercitium; quia perinde est ac respuere medelam cum ægritudo ingravescit; patientiæ qui assuevit ab omnibus facile se malis expedit, quæ patitur.

S. X.

*Malis omnibus curandis nullum
Alexipharmacum aptius ad-
mantino patientiæ exer-
cicio.*

Tot sunt calamitates, quibus est homo obnoxius, ut ipsæ videantur homini dominari, si patientiæ clypeo non didicerit eas retundere: *calamitates:* ait Demetrius, *hominibus imperant; & non homines calamitatibus*, quia præsidio destituti patientiæ, iisdem cedunt, à quibus cæduntur. Qui verò studio assuevere virtutum palmam de omnibus rerulerunt gloriosi; id præstiterunt in Ecclesia Christi pugiles, SS. Martyres, qui adamantinâ loricati patientiâ gloriosiores de armata tyrannide reportarunt, licet inermes, triumphos; hi enim cruciatus delicias putarunt, martyria victorias, cruces, & patibula curru triumphis onustos; & mortem vitam, cuius ortus nulli amplius sit occasus obnoxius, & hanc enacti fuerunt in lacrymis, quibus madebant; opprobrijs, quibus insectabantur; contemptu bonorum, quæ à se rejecerant; calamitatibus, per quas opprimebantur; ærumnis, quibus affligebantur; in equuleo suspensi, virgis cæsi, admotis facibus exusti; adeout manus arderent, pellis corrugaretur, adeps liqueceret, caro diffunderet, venæ contraherentur, & sanguis ex consumptis membris foras excurreret. Quis Christi discipulis, & primis nascentis Ecclesiæ magistris minerval æternæ gloriæ solvit, quàm tribulatio, persecutio, supplicium, & mors ipsa violenter illata? Ad hanc Paulus aditum sibi referavit cum sub nudato gladio caput, non animum inflexit; Jacobus fuste concussus; Simon ferâ dissectus; Marthæus securi difissus; Bartholomæus pelle detractâ; Thomas hastâ transfixus; Andreas cruce infixus; & alijs alijs suppliciorum generibus ad æterna pervenerunt gaudia; ad quæ tribulatio, & persecutio manuducit; & propter quæ martyrum purpuratæ myriades ad ferrum, gladios, ignes, equuleos, pectines discerpentes membratim corpora, forcipes, candentes laminas, aculeatos clavos, dilaniantes uncus currerunt, perinde ac ad flores vernantes, delicias eblandientes.

Laurentius, cuius nomen triumphum lauream victricem sonat, tyrannorum domitor, & contemptor candentes inter prunas assatus, & tostus, veluti purpureis exultavit in rosis; & quæ erant instrumenta supplicii,

Lib. de Patientia c. 14.

89.

In Epist.

Ad Rom. 5.

90.

vifa ei sunt lenimenta voluptatis; & gratiâ barbariem, patientiâ furorem superavit gentilium in Christi pugilem debacchantium; nimirum quia ferventiùs exarsit ipse amore in Deum, quàm subiectus ignis arderet in ejus membra, tormentum ignis sopivit amoris ardore. Hinc illæ lætitiæ inter tormenta voces, cum suaviores rosas ardentes prunas amor efficeret, mollius spongiâ excrucians ferrum, dulciorem saccharo liquatam picem. Quid non potuit tribulatio? quid non valuit persecutio? quæ tot millia martyrum per sæviora tormenta, quæ ingeniosa tyrannis barbare adinvenerat, ad cœlestes perduxit delicias? quippe si barbaries lævijt, patientia ejus minas risit, ejus furores victrix superavit; scitè D. Hieronymus: *cunabulis ecclesia non defuit iniquitas premens; & justitia patiens.* Est tribulatio veluti exardens crucibulum, sed in quo non timer aurum; veluti mare procellis percitum, sed in quo supernatat oleum; veluti malleus, sed cujus ictu non frangitur adamas; veluti ventus turbulentus, sed cujus flatu mons Sion non commovetur; quia patientia est aurum, quod igne perficitur; oleum quod mari innatat; adamas, qui malleatus, non frangitur; mons præcellus, qui vento non quatitur. Premitur virtus adversitatibus, sed non opprimitur: etiam nimbus cum cœlo incumbit, triste in terris portendit: & atra procella, cum horrenti, tumultuantique fluctibus simul collidentibus imminet pelago, noctem trahit fulminum corulcatione relucentem, & exitium minatur ineluctabile, apertumque naufragium, cum mare decumanis fluctibus volvitur; & undæ saxis retusæ spumam altius expuunt, quàm undas ipsas ventosa inflasset tempestat, sed mox subiecta aëris serenitas mare tranquillat, fluctuum reprimit tumorem, ventorum abigit turbines; & omnia pristina restituit malaciæ; & quæ fuerant incitamenta tristitiæ, fiunt fomenta solatij: id patientia præstat, cum persecutio irruit, quod serenitas aëris postquam procella ingruit.

91. Non semper, quæ videntur adversari obsunt: sed plerumque profunt. Tunc uberior est astate colliguntur messes, cum hyeme obruta altis nivibus lata jacent emortua in imo telluris sinu; & redeunte vere imbrium lactatu frumenta turgescunt, & adolescent in stipulis. Vitis tunc luxuriat vegetior, & erumpentibus pampinis vestitur elegantior, & spumantibus ad vindemiam botris ditescit uberior, cum ferro scinditur, & sylvescentia ejus amputantur sarmenta; tunc licet fuis lachrymis videatur abreptam sibi lugere tobolem; novis tamen locupletatur pampineis divitijs, fertisque coronatur uvarum. Etiam tetræ, luridæ, ac gelidæ hyemi verna succedit temperies, quæ moderato calore, & opportuno humore sceta producendis stirpibus, generandis animalibus, ac viventibus omnibus alendis, ac fovendis

perapta viretis lætatur lascivientibus, floribusque coronatur, sub propitio arietis aistro feliciter vernantibus, suosque odoriferos sinus communis parens tellus recludit, & herbarum benè olentium multitudines exprimit; prata florum ornatu se condecorant; & arbores foliorum comis contextæ, florumque copia adornatæ fructuum spondent ubertatem. Quid ni? horridam persecutionem, ac ærumnarum hyemem læta sequitur cœlestis gloriæ verna temperies, rosas, floribusque coronata immarcescibilibus elegantè S. Cyprianus martyres alloquens, qui invictâ patientiâ hyemen tolerarunt persecutionem ait. *Vobis rosa, & flores de paradisi delicijs aderant, & caput vestrum serena cœlestia coronabant. Esias, ecce messium fertilitate, fecunda est; & area frugibus plena; sed vos, qui gloriam seminastis, exuri paleas inextinguibili igne conficietis, ipsi ut tritici grana purgata, & frumenta pretiosa jam probati, & conditi, hospitium carceris horreum computati. Nec deceß autumnus ad munera fingenda, temporis gratia spiritualis. Vindemia foris premitur, & profutura populi in torcularibus uva calcatur. Vos de Domini vinea pingues racemi, & jam maturis fructibus botris pressura seculari infestatione calcati, torcular nostrum sentitis. Vini vice sanguinem funditis: ad passionis tolerantiam fortes, martyrij poculum libenter hauritis: sic apud servos Dei annus evolvitur: sic spiritualibus meritis, & cœlestibus premijs agon unum, sed multiplex prætorum numerositate congestus.*

Sunt calamitates fecunda cœlestis gloriæ semina, quæ fata in everta per ægritudines, ac adversitates nostri corporis tellure germinant ubertim; & plenam spondent fructuum messem. Imò ipsa tribulatio ferax est gloriæ parens; & calamitas symbolum filiationis Dei, Christo naturalis, nobis adoptivæ. Ostensurus ipse æternæ beatitudinis prodromum radium Thaborei montis inscendit fastigium; ubi vestis, quæ tegitur, niveo albicat candore, & lilia exhibet florescentia in collis vertice; decuit florem campi etiam in monte vernare: scintillat facies fulgoribus solis æmulis; cœlestis gloriæ jubare prænitet corpus dotibus beatitudinis instructum; & gloria divinitatis suos exteriùs splendores mirificè difundit; quibus adstantes perstricti consternuntur, corruuntque in terram, testes transfigurationis effecti firmiùs labentes, quàm stantes. Cœlestis aura nubem advehit, multiplici coruscant splendore, ac lucidissimè opacam, quo novo regi novum oppandit thronum, non terræ aurojillitum; sed cœlesti nitore splendens: è nubis fragore vox auditur æterni Patris. *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Non abs re videntur sacri interpretes in ancipiti hærerè, cur Deus Pater cognatum filium ab æterno genitum sibi consubstantialem agnoscat gloriæ fulgo-

Lib. 2. epist.

92.

Matth. 17.

v. 5.

re coruscum; quem in ærumnis, ac passionis dedecore, veluti inglorium, videtur dedecere? Thaboreus vertex, quia splendore circumfusus beatitudinis, & gloriæ, divinam Christi, per nubem veluti tubam, buccinatur filiationem; quam Calvarius collis crucis opprobrio signatus reticet in dedecore, calamitate, & Christi doloribus, ac nece. Cur Deus Pater in Christi ærumnis, quasi mutus tacet divinam ejus filiationem, quam vocalis in gloriæ solatio, & lætifico splendore loquitur? Nascitur Deus factus homo, in pecuino tugurio; è cœlesti aula in brutorum caulam delapsus, exclusus à diversorio, qui homines cœli hospites venerat constituere, quibus & factus viator occurrere voluit in via; & ne obsonium illis deesset in loco panis, nasci voluit caro factus, ut plenum ejus convivium daret, quo & vires reficerent, & vias suas rectius dirigerent: & tamen licet cœli militia fecialis paci declarandæ, non bello indicendo destinata fuerit; non filium denuntiat, quem terra rigente brumâ susceptum in palea, ne deessent aculei, quibus pungeretur in carne tenellus.

93.

Reliquas percurre Christi ærumnas, vix natus thigmate peccatoris notatur in circumcissione, ubi pretiosissimum nomen *JESU* tanti emit, quanti æstimatur pretium mundi redempti; nec sine vulnere hoc fuit insignitus nomine; Lapideo cultro recisus nostræ consuluit integritati; & ne lacteam crederemus cœli viam, dulcedine, ac delicijs perfusam; suo ipse sanguine eam cruentavit; quam primus omnium ingressus fugit in Ægyptum; Magorum auro, aliisque muneribus donatus ad vitam, Herodis ferum in se acuit ad necem: impetitur maledictis, conviciatur contumelijs, proditur à discipulo, capitur à militibus, vincitur catenis, ducitur ad Præsides, alapâ percutitur, sputis dehonestatur, verberibus cœditur, spineo sermo coronatur, scepro donatur arundineo ad opprobrium vacuo, ac inani; joculari purpurâ contegitur ad ignominiam; laborat sub crucis pondere semivivus, compelliturque Deus conscendere extremæ miseræ collem; ubi tandem cruci affixus emoritur. Quid, quod æternus pater in hisce omnibus tacuerit ærumnis, quibus ejus filius affligebatur? silet in Calvario Pater filium videns confossum; & tamen loquitur in Thabore, ubi gloriæ splendore novit irradiatum; testaturque filium suum esse, quando gloriâ eum, & solatio cumulat; non quando ærumnæ eum confusione opplent, ac ignominia. Intempestivum esset censendum Thaboris præconium, nisi nobis indoles innotesceret tribulationis; hæc enim cum sit fecunda gloriæ parens, ac Dei filiationis buccinatrix mirifica; aperte non alia voce, nec sono, quàm ipsis ærumnis, ac calamitatibus declaravit, Christum ab Herode ad necem adhuc infantem quæsitum, à Juda venditum, à militibus colaphis percussum,

flagellis cæsum, spineo sermo redimitum, joculariâ purpurâ indutum, arundineo scepro donatum, & cruci affixum, filium esse æterni Patris; ah quàm beatæ sunt calamitates, quàm felices ærumnæ, quæ dum Christum atrociter torquent, contumeliose dehonestant, ejus beatam buccinantur gloriam, divinam ejus manifestant filiationem? Ideo in Thaboris fastigio Deus Pater suum dixit filium esse, quem splendor gloriæ ambiebat; quia excussis tunc ærumnis nullus apparens ei supererat character, quò æterni Patris filius dignosceretur; necesse propterea fuit, ut vox de cœlo in nube audiretur, quâ Dei filius manifestaretur. Dei filiationis prosperitatis gloriâ, sed tribulationis cruciatu cognoscitur; idque causæ cur Tertullianus cæcitatatis redarguerit Judæos, eò quia non viderint filium Dei esse, quem cruci perforatis manibus, & pedibus affixerant; Judæis enim postulantibus à Christo pendente in cruce, ut ex cruce gloriose descenderet, sponsione factâ ipsum pro vero Dei filio suscipiendi, ita loquitur de Christo gloriosum descensum arcanè recusante. *Hinc vel maxime ô Pharisei, Dominum agnoscere debuistis: patientiam ejusmodi nemo hominum perpetraret: ex patientia, & cruce æquo animo tolerata infert Tertullianus, Christum filium Dei fuisse. Quem igitur Beata crucis calamitas Deum probaverat, voce non indiguerat cœlesti, quâ Deus declararetur. Ipsa passio vox fuit omni tubâ sonerior, & clarior ad ejus dignitatem, ac divinitatem promulgandam. Non solum Christum Dei filium naturalem promulgant tormenta patienter tolerata; sed etiam puros homines filios Dei adoptivos, ut de SS. Martyribus loquitur D. Basiliius, inquitens: *Serm. in 40. Patria martyrum civitas Dei est, cujus au Martyr. thor, & Conditor ipse Deus. Communis ejus pater Deus, fratres, omnes, non ab uno descendentes; sed ex adoptione Spiritus in unam concordiam inter se per charitatem convenientes.**

94.

Vera gloria est, cui ærumnæ obstetricantur, & illud verum gaudium, quod ex calamitatibus patienter toleratis suam trahit originem; idque ut innueret Hebræarum mulierum heroina Juditha post plures exanthlotos labores, declinata pericula, penetratum exercitum, obruncatum Holofernem, fugatos Assyrios, solutam Bethulie obsidionem, deletum excidij metum, excussumque captivitatis pavorem, Deo exultans, hostibus insultans, Patriæ gratulabunda induit vestes lætitiæ. *Exiit se vestimento viduitatis, & induit se vestimento lætitiæ in exultatione filiorum Israël.* Unde hæc uberrima lætitiæ incrementa in filijs Israël? nonne ab ipsis ærumnis, calamitatibus, hostium aggressionem, & obsidionis pressuram? Bethulienfes enim ad id fuerunt angustiæ reducti ab Assyriorum pertinaci vallatione, ut de rursi jam inciperent deditione cogitare; siqui:

liquidem Holofernes centum viginti millibus peditum, equitumque viginti duobus millibus per triginta jam dies Bethuliam premebat; cumque de die in diem cuncta fierent obsessis arctiora, & civitas obsessa aquarum penuriam confligaretur, incisis, eversisque fontium canalibus, vel militari circumseptis custodia; & undique in plateis, foro, domibus audirentur complorationes, lamenta, querellæ, ejulatus, ac desperationes, nec quidquam amplius superesset salutis, cum foris premeret hostis, instarent obfidentes; & intus deficerent necessaria vitæ subsidia, tunc Juditha rebus ita desperatis quarto jam anno viduata marito, & culturæ addicta virtutum, assueta ita cum suo vivere gynecæo, ut ejus domus schola esset probitatis docente ipsa exemplo fortius, quam verbis; de fugando hoste cogitavit, & liberanda civitate ab angustiis, calamitatibus, ac diuturna, & pertinaci obsidione, quæ premebatur; cumque ad custodiam pudicitiae aspero cilicio delicata cingeret membra, jejunijs corpus emaciaret, fufis ad Deum precibus, lacernam exiit ex pilis horridam, cingulum abiicit hispidum; & oris venustati cultum addit vestium, ac muliebris mundi ornatum; aptatur mitra capiti, digitis induuntur annuli, appenduntur auribus elenchi, pedibus sandalia inducuntur; *exiit se vestimento viduitatis, & induit se vestimento lætitiæ in exultatione filiorum Israël: ecce lætitiæ, & exultatio veluti fontales rivuli ex cavis ærumdarum rupibus, saxorumque rimis scaturiunt; in extremo excidio, in clade jamjam imminente, in obsessæ Bethulie angustiis, & calamitatibus vernat lætitiæ flos jucundior; hunc circumvallatæ urbis statum mundi ignorantia credidisset barathrum desperationis, procellam sævientem, naufragium ineluctabile, funus deplorandum, sepulchrum patens, & mortem accersitam; & tamen aurora fuit, quæ lætam diem attulit victoriæ, quam de prostrato Holoferno, Assyriusque fugatis Juditha reportavit.*

95.

Calamitas patienter tolerata non nisi in extima superficie infelix apparet, quatenus mundus miseræ larvam ei imponit; & quia hæc ei detraxit Juditha; & intimè penetravit arcanum calamitatis ænigma, non mœroris tetram noctem, sed exultationis serenatum diem introspectit, seu diem festum, hilarem, gloriosum. Tametsi adversitates exterius minentur gladios, flammæ, cædes cruentas, excidia funesta; intus tamen meditantur triumpho gloriam, virtutis victoriam, & patientiæ decora; appositè de militante in terris ecclesia dicitur. *Nigra sum, sed formosa filia Jerusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis: apparet in extima superficie squalida, horrida, denigrata; cum tamen in intimis vitceribus sit nitida, opulenta, & exulto pudicitiae candore lætia æmuletur in hortis*

florescentia; in luctus jacet externa facies; cum intus cor lætitiæ oppletum tripudiet; id asseruit Antistes Veronensis de tribus adolescentibus, quos Nabuchodonosor accensæ fornacis extradidit flammis absumendos.

96.

Eregerat Nabuchodonosor imperij sui potentiâ inolescens colosseam statuam, cujus caput ex puro puto conflatum auro, indicaret, Nabuchodonosorem tantum ceteris præcellere regibus, quantum aurum reliquis inferioribus metallis antecelleret; suam in colosso effigiem exprimi jussit; altitudine ad sexaginta cubitus erigebatur ex ligno aureis laminis obtecto. Ad venerationem statuæ convocantur principis edicto cum populo universo etiam aulæ proceres, quibus accensebantur tres adolescentes Hebræi Sidrach, Milach, & Abdenago. Statuæ circumfusi jam erant symphoniaci, capitis in eum pœnâ sancitâ, qui ad tubarum sonitum flexo poplite non decreceret in genua adoraturus in colosso regis effigiem; cumque ad sonitum instrumentorum omnis multitudo sese coram colosso prosterneret; soli tres Hebræi juvenes steterunt; qui intrepidi, adamantinâ præmuniti constantiâ negârunt sua statuæ obsequia præstare; mortem potius parati centies oppetere, quam tam immane patrare semel piaculum. Accusantur spreto mandati, rapiuntur in carcerem, postulantur ad extremum subeundum supplicium; cumque nec suasiones, nec terrores, nec minæ valuisse hebræam fortitudinem in obsequia statuæ flectere; jussit Rex fornacem naphthæ, stupæ, pice, ac malleolis accendi, ac septuplo acrius inflammari, quam moris esset; & in eam Juvenes manibus, pedibusque vincti, nunquam tamen victi, vivi mittuntur, vestiti braccis, & tiaris Persicis: sed ò prodigium divinæ potentiæ, cui famulantur elementa, sive ad clementiam sive ad vindictam? Inambulans juvenes per medios undantium flammarum vortices illæsi; ne capillo quidem adusto, imò & solutis vinculis liberi, laudes læta voce Deo canentes; cœlesti intus Genio lenem auram mirâ cum voluptate ejs efflante, & roscidos imbres fundente; cumque intus ignis eblan-diretur juvenibus, eisque sua exhiberet obsequia, quæ denegârunt adolescentes aureæ statuæ; exterius gehennam videbatur fornax evomere suppliciorum; naturam fornax calamitatis, ac tribulationis suo splendore illustrius declaravit; gaudio, & beatitudine sunt intus ærumnæ foetæ, quæ foris extimo in cortice supplicia, & cruciatus videntur præferre: scitè S. Zeno Veronensis ait de tribus adolescentibus in fornacem missis: *Ubi jactati sunt in fornacem ignis ardens, hos devotè cupidus ignis excipit. Lambunt roscidos flammæ blandientes. Miræ res! opacitas intus, incendium foris est. Intus hymnus canitur, foris ululatus auditur: nimirum ubi peccator ululat calamitatibus pressus, canit justus blandimentis deli-*

Serm. 5. de Danièle.

delinitus : ubi calamitas foris terret supplicio, intus gaudium demulcet solatio. Adolescentes stadium nacti in fornace, eò alacriores properarunt ad coronam gloriæ, quæ flammis cingerentur acrioribus, quæ si murmurant, triumpho plaudunt; si in conum eriguntur, fiunt gloriæ monumentum; si circumdant coronant. Hæc spectacula in illustri fornacis Babilonicæ theatro spectanda exhibuit mascula juvenum hebræorum virtus plena heroicæ libertatis, ac fortitudinis. Mascula sanè virtus in utrumque paratissima; sive Deus in rorem, & rosas flammæ, & carbones mutasset; sive in tormenta, & supplicia: hanc spiritus libertatem commendans præcitus Zeno de tribus Juvenibus præclare ait. *Tres pueri in illo sacro certamine Deum sibi proposuere, non flammæ; futurum gaudium non presentes pœnas; sicque intra tetros undantis incendij globos, triumphantes barbarum regem, minas omnes, ipsum quoque supplicium, docuerunt, non esse fortiores ignes hominibus sanctis. Quis non optet sic ardere, quando mors transit in vitam, metus in gloriam? oh quàm beatæ, ac felices sunt calamitates, quæ excusso metu supplicij, mortis instrumenta cogunt esse gloriosioris vitæ incunabula? Daniel 3. Angelus Domini descendit, & fecit medium fornacis, quasi ventum roris stantem: seu ut expendit D. Chrysostomus. Ignis murus illi factus est, & vestis flamma, & fons fornax; & ligatos capiens, solutos reddit; mortalia accepit corpora, & tanquam ab immortalibus abstinuit; non agnovit naturam, sed pietati exhibuit reverentiam. Timuerunt flammæ lædere, quos iussæ fuerant incolumes servare; fugerunt incendia quasi timore perterrita, quos beata calamitas contra furiales Nabuchodonosoris minas armaverat: securos flammæ custodiunt, quos homines ad flammæ damnaverant interimendos: ubi interitus aperitur, ibi salus reperitur; ubi supplicia apparantur, ibi refrigeria exhibentur. Splenduit hisce in flammis paterna Dei cura, imò & clementia in ærumnosos, & à mundo vexatos persecutionibus; licet rebus adversis, veluti flammis sint circumdati, ita tamen servantur illæsi, ut ne capillus quidem unus lædatur.*

S. XI.

Quem adversitates premunt, torquentque, non inficiunt ad decus, sed perficiunt ad gloriam? Est tribulatio homini, perinde ac ignis auro, sordes abstergit, à noxiis purgat, & mundissimè condecorat.

974

Duro laborum, ac pressurarum examine justos in hac vita Deus probat, ut impij sibi consulant, sintque testes

patientiæ, sciântque divini amoris argumentum esse, persecutionibus, calamitatibus, ac afflictionibus probari; ait Job, *causa justi, quasi impij judicata est: adeò strictè* Cap. 16. 4
17, Deus Jobum duro ærumnarum Lydio examinavit, ac si de illius dubitaretur probitate; adeò eum afflixit, ac si tot vitijs scateret, quot fulgebat virtutibus; ut inde conijciant impij, quàm severè erunt puniendi, quando justi à Deo dilecti diris flagellis cruciantur: appositè D. Gregorius Papa expendens præfata Jobi verba, ait: *Bonorum causa, quasi impij judicatur, quia eorum hinc justitia paterno flagello fatigatur: justis torquentur ut collecta in manipulos messis rusticanis flagellatur bacillis, ut frumenti grana purgentur ab aristis, ac à paleis sejungantur: idque causæ cur frequentioribus per læpe tribulationibus justis culturæ addicti virtutum torqueantur, quàm improbi vitijs coinquinati; mundique voluptatibus, sensuùmque delicijs indulgentes; quia à justis uberem sperat fructuum messem: quapropter Christus vocat Patrem suum cœlestem Agricolam, & homines palmites, & illicò addit: Omnem, Joannis 15. qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat: non dicit purgaturum palmites fructum non ferentes; sed eos, qui fructus adferunt, ut uberiorem suppedient vinitori botrorum vindemiam: perinde immisissis calamitatibus, ac ærumnis affligit Deus viros probos offerentes fructus bonorum operum, quò ditescant uberioribus, dentque præstantiores: huc accersendus Venerabilis Beda, inquit, *Fert fructum, quia mundus est, atque ut plus afferat, purgatur adhuc: quis enim in hac vita sic mundus, ut non sit magis, & magis mundandus.**

98. Frequentius igne torquetur aurum, quàm ferrum, quia quo pretiosius est metallum, eò magis, ac solertiùs purgatur: hæcque causa, cur Deus viros justos, virtutum studio commendatos, sibi charos; & quos propterea impensè amat, etiam pro levioribus noxiis acriùs puniat, quàm pro gravioribus in hac vita improbos: quò nimirum igne tribulationum excruciatii pretiosius purgentur, ac uberioribus cumulentur beneficijs: appositè D. Chrysostomus de muliere Chananæa. *Quemadmodum aurum in camino non leditur: ita nec stabili anima tribulatio nocebit. Quid operatur caminus? aurum mundat. Quid tribulatio operatur? tolerantium ampliorum coronam. Ubi sunt, qui nos tribulant? folia erant, & aspirante aurâ, rapta; ac purum remansit triticum. Quod auro ignis præstat, id tribulatio animæ; sordes abstergit, à noxiis purgat, & munditie condecorat. Si aurum simus non palea, ærumnarum, ac calamitatum fornax, nil damni nobis infert; torquemur, non ut in cineres solvamur, sed ut à sordibus caveamus. In fornacè ardet palea, sed aurum pur-*

Homil. 15.

purgatur; illa in cineres vertitur; hoc sordibus exuitur. Fornax tribulatio, palea impius, aurum iustus, Artifex Deus est: se flectit aurum prout artificii magis libuerit; & nos, si aurum simus, Deo obsequamur; ubi nos ponit, maleo tundit, igne torquet, simulâ cruciat, toleremus: dicamus nos tolerare, ut perseveret ille purgare. Hinc iusti laboribus fracti, calamitatibus pressi, ærumnis circumsepti non tristantur, sed sereno animo, ac mente tranquilla adversitatibus obviant; sciunt enim gratiosiores tunc Deo esse, cum pluribus affliguntur calamitatibus patienter, æquôque animo tolerantis; quia ut ait Salviauus: *Labor jejunium, & paupertas, & humilitas, & infirmitas non omnibus onerosa sunt tolerantibus, sed tolerare nolentibus: sive enim gravia, sive levia, animus tolerans facit.*

Lib. de Gen. bern. Dei.

99. Tolerandæ sunt afflictiones, ærumnæ, & adversitates patienter, & æquo animo; id magister Christus sup nos exemplo edocuit, cum tanquam ovis ad occisionem ductus fuerit. Equi generosiores, ac præstantioris indolis eos interdum in catadromo, seu equarii domitûs in palæstra, ita suis instruntur à magistris, ut non solum ad minimum quemque fessoris nutum ex incitato cursu è vestigio subsistant, vel pergant, currant, in gyros se agant, ac orbem versent; crura postica, vel antica ex arte ad numerum scitè flectant, alternatim surrigant, ac deprimant; unguâ terram feriant, scalpantque, ac numerosa glomeratione premant: verum etiam genua fessuro submittant; quod à plaustrarijs rusticorum jumentis exigendum non est. Alexandro Macedoni equus fuit, cui nomen Bucephalus; is phaleris regijs ornatus, ac frena spumantia mandens fessorem alium non admisit præter Alexandrum, quem tuum herum esse noverat. Quidni patientiâ mansuetos nos mores edocet; nostrum agnoscamus, & nos regem Christum; eique genua submittamus, nosque ad quodlibet ejus mandatum, imò & nutum, flectamus, paratos, & expeditos nos exhibeamus ad agendum, tolerandumque prout ipsi magis placuerit.

100.

Refert Theoderetus cacodæmonem in eremo sævissimas plagas, ac plura infligenda vulnera fuisse minatum Jacobo Anachoritæ, nisi ex illa abiret solitudine, urbicis imbuendus moribus; cui Anachorita fronte serena, animo pacato, vultuque tranquillo subridens reposuit: vel tibi permissum à Deo fuit ut inflictis vulneribus me torqueas, & libenter plagas recipiam, læto animo cruciatus subibo, imperturbato corde dolores, vulnera, ærumnas, & quidquid adversi mihi obtigerit, tolerabo; quia à Deo non à te fauciabor, ac excruciator. Sin verò id tibi à Deo permissum non fuerit; tuas rideo inanes minas, cum exploratum mihi sit, nil te posse absque Dei permissu: non te timeo, quia me non percuties, imò quamvis ringa-

Verani de Affectibus Tom. I.

ris, ac furore insanias, me non tanges. Hoc idem quilibet nostrum sibi obijciat, quos adversarios putat: si Deus hanc vobis facultatem dedit me divexandi; me dentibus lacerate, convicijs impetite, virgis excipite, injurijs onerate: omnia patienter, ac læto animo tolerabo; verbera, virgæ pulverem tantum excutient, quem corpus contraxit, non animum lædent: sin verò vobis non sit data facultas in me lævendi, licet gladios abstergatis, dentes, & ungues acutis, ritus laxiores pandatis, me non mordebitis.

Quæ viro iusto adversa obveniunt, ei non nocent, sed eum patientiam docent; ait D. Gregorius. *Tantò quicquid minus ostenditur doctus, quantò convincitur minus patientis.* Aiebat Themonites apud Job. 5. v. 7. *Homo nascitur ad laborem, & avium ad volatum.* Labor autem sine patientia non toleratur. Perpendamus, quomodo sint aves ad volatum instructæ; navisque æquora trajicientes æmulentur: inest illis instar proræ rostrum acutum, quo aërem scindunt, alarum remigio sunt actuosæ, oblongioribus suo ordine pennis utrinque extructæ veluti transtris sunt; cauda est ipsis pro clavo, quo reguntur, ac diriguntur, pedibus collectitijs, digitis sparsis, unguibus aduncis, tanquam anchoris aptè suis hærent arborum portubus. Non minus homo additus labori nascitur; nil ei deest, quo patiat; tametsi multum ei desit patientiæ. Totum hominis opificium ad id videtur affabrè elaboratum, ut pati possit; non instructus est alis, & pennis, ne à miserijs evolet, seque ab ærumnis subtrahat; sed nudus, egenus, inermis; & per id tantum ab ave differt homo, quòd illi instrumenta possunt deesse volandi, non huic tolerandi. Neque ante nascitur homo, quàm patiat, cum hujus lucis usuram lachrymis auspice; sintque lachrymæ vitæ primitiæ, quas prius lacte bibere discit; seu prius madere lachrymis, quàm lac sugere; primum igitur hominis tributum est pati; & inde per reliquas ætates sua solvit miseriarum vestigalia. Cur igitur non patienter tolerat adultus, quod infans tulit? pati miserias, cum sit, quod primum docetur, & ultimum quod dedocetur; quid aliud est tota hominis vita, quàm jure pati? non tamen in exitium patientis, sed exercitium, & gloriam tolerantis; ut patiens vel perficiatur, vel ad meliorem frugem reducat: unde adversa, si advenierint, non reiciantur; si supervenerint, sustineantur: etiam vinea dum ligone scinditur, excolitur; dum aratro evertitur, erigitur; & vitis recisa non minuitur, sed crecit uberior, & lætior efflorescit: & Cassiodorus *epist. 3.* conferens cum auro, quod igne purgatur generosam patientis animam ait: *Purior est dum arserit: potior dum decoxerit.*

101.

Hemil. 35. in Evangel.

T t t t

Non

102.

Non solum tribulatio probos perficit ; sed & devios ad rectum trahit tramitem : non enim Numinis providentia patitur homines calamitatibus obrui ; sed cum ærumnis premuntur , tunc eos quærit , & ad se invitat , vel potius trahit. De filio , qui cum meretricibus totum abligurierat patrimonium , totamque prodegerat portionem , quæ illi obtigerat , ait Christus. *Mortuum fuerat , & crevit ; perjerat , & inventus est* , si filius prodigus inventus dicitur , à quonam quæsitus fuit ? certè non à Patre , qui domi sedebat ; non à fratre , qui ei invadebat : ergò à Deo Patre quæsitus fuit per famem , & ærumnas , quas cœlestis Pater misit ad prodigum , ut quasi vincitum ad se traheret : quos Deus ad se vocat , ærumnis premit , ut vocantem audiant ; & ut veniant , suaviter cogit : fames filium à patre aberrantem prescit. *Facta est fames valida* : ibi ultrix pœna sævit , ubi pœnalis reatus exardet : *& ipse cepit egere* : benè indignuit , qui à Patre discescerat , affectionis desertor , pietatis refuga ; & qui à libertate gratiæ ad servitutem defecerat peccati , vitiisque dissipatis divitijs indulserat : porcorum traditur custodia , qui se ipsum custodire neglexerat , & inquieti gregis , teritur , scædaturque excursu , ut experiretur , quàm amarum sit , paternæ quietis perdidisse felicitatem ; & ministerio addici fami exaturandæ impari , *& cupiebat implere ventrem suum de siliquis , quas porci manducabant , & nemo illi dabat* : nec porcis convivere fas illi erat , qui porcis vivebat : his edoctus ærumnis , instructus indigentijs , eruditus calamitatibus ; dixit : *surgam , ibo ad patrem meum* , quia moderatione jejuni ventrem evacuaverat ; & ærumnæ stimulos , & calcaria addiderunt , surrexit , qui porcis addictus in cœno volutabatur vitiorum : nisi jacuisset , lapsum novisset , ruinam sensisset , non dixisset , *surgam* ; surrexit , quia calamitas brachium exhibuit , & tribulatio manum porrexit adjutricem ; surrexit de ruina mentis , & corporis , de profundo inferni ; venit ad patrem non pedum gressu , sed animi respicientis incessu : ita est , ait D. Gregorius. *Mala , qua nos hic premunt , ad Deum nos ire compellunt*.

103.

Neque abs re permisit Deus , populum suum laboribus conteri , ærumnis premi , jugo gravari famulitij , & ab Ægyptijs verberibus excipi , imperio subijci , & adversitatibus divexari ; ut saltem prementibus tribulationibus , terræ inhiarent promissionis : appositè prætatus D. Gregorius. *Savire in electos reprobi permittuntur ; ut si ad terram promissionis vocati exire negligimus , pressuris saltem savientibus compellamur*. Quos cœlestis medicus ad sanitatem nequit portionibus perducere , trahit scissuris venarum , pertrahit membrorum adustione ; si laboret quis ferventi febre , jubet medicus , ut illicò vena scindatur , abhaustu vini , &

immodico cibo æger abstineat , non morbum augere intendens , sed ut per effusum sanguinem , & dietam , seu abstinentiam à vino , & cibo morbi violentia compescatur , & calor defervescat febrilis ; perinde ac per subtractionem fomitis flamma præconcepta minuitur.

Quos Deus ærumnis premit , non punit , ut interimat ; sed vulnerat , ut sanet : idque nos clariùs edocturus , rubo infedit , quem flamma in Orebi vertice illustravit complexu , non absumpsit voracitate. Ardent justis ærumnarum flammis circumsepti ; sed nil inde damni contrahunt ; dummodo palea quis non sit , nec omni vento afflictionis agitetur. Ex palea fit fimus , & fumus , dum vel putredine absumitur , vel igne comburitur. Nemo se paleam prodat ; sed arborem , quæ altiùs suas in terram radices defigens , ventorum turbine firmior radicitur per patientiam , quæ teste Cypriano ; tentationes expugnat , persecutiones tolerat , passiones consummat ; & fidei nostræ fundamenta firmiter munit. Refert Plinius : *Herbam apud Parthos esse Nyctilopam nomine , eò quia nocte illuni , ac intempesta facis accensæ instar eminens splendeat , nocturnasque abigens caligines , tenebras non patitur , quas excutit ; ait ignei esse coloris , ac folijs vestiri spinarum : solum illud spectantem exhibet : spinis siquidem non tam patientia cingitur , quàm muniatur : est siquidem flos , qui nullibi vernat lætior , quàm cum spinæ pungunt ærumnarum : igneum dices præferre colorem , siquidem in afflictionum tetra nocte fulget splendidior ; & nunquam apparet illustrior , quàm cum Christi causâ sit ærumnosior*. Imò constans in laboribus corporis , animique afflictionibus tolerantia subsequitur felicitatis certum est prælagium : scitè Plinius. *Habet in Panegyrico* *has vices conditio mortalium , ut adversa ex secundis , & ex adversis secunda nascantur. Occultat utrorumque semina Deus , & plerumque bonorum , malorumque causa sub diversa specie latent*.

Corona gloriæ latet sub persecutionum latebris , & veluti rosa gaudet ex spinis emergere ærumnarum ; verà felicitas est , quæ impenso labore sata germinat , ventorum turbine , aëris inclementiæ , imbrum inundationi , grandinum flagellationi , ac tempestati obnoxia ; sed obstetricante patientiâ , innoxia adolescit vegetior : sicut navis per fluxa undarum itinera currit felicitior adspirante , ac favente ventorum flatu , & celerius portum appellit inter tumentes procellæ fluctus : ita persecutionis procella , si patientiæ adsit gubernaculum , manuducit ad coronam gloriæ. Nerva , quia patienter mitique animo tulit labores , ærumnas impavido animo sustinuit , regnum obtinuit. David muta duntaxat munitus patientia omnes Saulis astus elusit , persecutiones evasit : etenim

104.

Serm. 3. de patientia.

Lib. 21. natur. histor. cap. 11.

In Panegyrico

105.

In Matt. 15.

etenim Saul hastam evibravit contra Davidem, se subduxit, promissam filiam, pluribus titulis debitam, non solum, quod lenius fuisset, denegavit; sed alteri dedit.

1. Reg. cap. 18. *Cum deberet dari Merob filia Saul David, data est Hadrieli Molatbita uxor.* Studiosè

Saul occasiones concinnabat, fomenta Davidi suppeditabat delinquendi in regem, ejusque incurrendi indignationem, ut severiores pœnas lueret: sed Davidis muta patientia ita placidè adversa quæque tulit, ut nec ullum verbum protulerit, quod animi exasperati dolorem proderet; profuit illi patientia ad impetus retundendos adversarij, ad obruenda contorta tela; ac persecutiones superandas; id caulæ cûr Jonathas videns Davidè hac inflexili munitû tolerantia ei prædixerit regnum, suisque misericordiam depoposce-

rit. *Dimittam te, ut vadas in pace, & sit Dominus tecum, sicut fuit cum patre meo,* hoc est, ut Deus patrem meum regem intulit; ita te regali insigniet diademate: & ex ærumnis, quas David mutâ, & invictâ toleravit patientiâ, intulit Joathas sceptrum, diadema, & regnum; quia calamitates patienter toleratæ semina sunt, quæ in coronas germinant gloriæ.

106. Joseph non quia à patre præ cæteris dilectus, non quia polymita indutus veste; sed quia in cisterna detrusus, à fratribus venditus ut servus, vinculus ut reus, afflictiones carceris, calumnias heræ, persecutiones fratrum animo sustinuit imperturbato; ac ærumnarum contortis telis adamantinam objecit patientiam coronam sibi promeruit gloriæ. Si quæramus, cur in Ægypto adoretur à fratribus verè, qui nonnisi per somnium ante colebatur; respondet Basiliius Seleuciensis, quia in Ægypto per mutam patientiam, per toleratos labores, deglutitas ærumnas ad supremam dignitatem, quâ fuit insignitus viam sibi stravit; & quia ante in paterna domo delicijs disfluebat; ideò nonnisi somniata

fuit tunc illa supra reliquos fratres præeminentia; vera autem, postquam cœpit persecutionibus vexari, angustijs premi, adversitatibus affligi, quas muta toleravit patientia; quia vera gloria nonnisi ex laboribus, & persecutionibus oritur: eleganter Basiliius. *Per omnes virtutum gradus pedem promovens, ac veluti inter ignes tentationibus liquefactus, & probissimus Athletes existens pramium virtutis regiam tulit dignitatem. carcerem thronus excipit, & fit Ægypti dominus, adultera captivus.*

107. Quòd si adversitatibus vexati non semper ad dignitates promovemur, saltem ne stantes cadamus prohibemur. Nobiscum Deus agit, ac puer ligneo cum turbine, quem, ne cadat, flagello torquet: Hunc lusum consuevère pueri sic instituere. Cum turbine funiculo circumvolutum in terram quodam deiciant impetu, retento digitis vinculo, in gyros stans se turbo torquet funiculo solutus: mox multiplici jam gyro fatigatus, cum incipit vertigine laborare, videturque brevi collapsurus, puer illum flagello percutit, novòsq; erigit in gyros; jam iterum fessum flagello iterum urget, ut resumpto vigore iterum se rotet; & tamdiu stat, quamdiu verberibus urgetur, ne cadat. Hunc videtur Deus in orbe terrarum lusum ludere. Plures stantes flagello percutit, quos prævidet lapsuros, nisi eos verberibus urget, & ad standum veluti adigeret; nimirum eos Deus verberat, ut firmet; vulnerat, ut sanet; deicit, ut erigat; torquet, ut reficiat; & malis onerat, ut bonis omnibus æternum cumulet. Quidni turbines sumus erecti, ne corruamus, nos Deus flagello torquet tribulationum, ut constantes stemus, ac patienter toleremus: quippe ut ait D. Gregorius. *Adversitas, que bonis votis, ac probis viris in Moral. obijcitur, probatio virtutis est, non judicium reprobationis.*

F I N I S.

I N D E X
R E R U M P R Æ C I P U A R U M,
Quæ in hoc primo volumine de humanis
Affectibus continentur.

Prior Numerus Paginam indicat ; posterior est Marginalis.

A.

Aron congestum aurum in fornacem
injecit, eoque liquato vitulus exi-
vit conflatis artifice cacodæmone.
419. 51
Abaridis telum, quo vectus per aëra evolare.
394. 24
Abel sanctioris opilionis functus officio pri-
mogenitas oves Deo obtulit. Confertur
cum Cyro rege, qui primitias sui regni
Deo dicavit templi structurâ. 171. 17
Abel occisus à fratre Caino in campo Dama-
sceno non longe ab Ebrone. 215. 20
Abimelechus Gedeonis inhiat præfecturæ in
iplo parentis funere. 272. 62
Abimelechus Rex Geraræ Saram Abrahami
uxorem, cur fuerit honoribus prosequu-
tus. 632. 49
Abimelechi vastities, ut à populo Rex sa-
lutaretur. 219. 34
Abiron, Datham, & Cote rebellio, & puni-
tio. 102. 27. & seq.
Abraham cur post mortem Saræ uxoris Dei
caruerit apparitionibus 259. 18
Abraham cur volucres abegerit è cadaveri-
bus. 330. 43
Abraham immolaturus filium suum Isaac,
cur divinum mandatum non aperuerit Sa-
ræ uxori. 321. 19
Abraham descendentes super cadavera sacri-
ficij volucres cur abegerit. 352. 44
Abraham pugnat contra quinque Pentapoli-
tanos Reges, quos vincit. 516. 26
Abraham jubetur à Deo mactare vaccam tri-
ennem, & capram trimulam, & arietem
annorum trium, turturem quoque, & co-
lumbam. 583. 42
Abrahamus cur convivium solemne institue-
rit die Ablactationis, & non nativitatis
Isaaci. 390. 10
Abrahamus demissis precibus supplex decer-
tat cum Angelo. 405. 5
Abrahamus Eremita amplissimi patrimonij
ex asse hæres omnia pauperibus distribuit.
537. 58
Abrahamus Deo obtemperaturus Isaacum
filium unicum ducit in montem, cui no-

nem Moria, eum ibi sacrificaturus. 567.
50. varij affectus Abrahami in filium.
ibid.
Abscondi difficulter quatuor dicuntur posse.
308. 36
Absolon ab exilio in regiam redux ambitio-
ne tumidus se ipsum perdit. 105. 38
Absolon desiderio regnandi insidiatur vitæ
Amnonis fratris natu majoris, quem in
convivio temulentum interficit. 189. 26.
& sequent.
Absolon desiderio regnandi rebellat à patre,
cui bellum movet. 190. 29
Absolon libidinis impetus coërcuit clipeo re-
fricatæ memoriæ Amnonis à se occisi.
258. 14
Absolon ex propria coma laqueum sibi con-
nexuit, quo suspensus periit. 353. 48
Absolon per horas appensus ex quercu fuit.
Sed impius tamdiu è patibulo pendet,
quamdiu in peccato persistit. 598. 86
Absolonis cæsariæ venustas, pondus, & pre-
tium. 191. 33
Absolonis crines, cum Samsonis cirris collati.
192. 34
Absolonis quercus collata cum quercu Do-
donæa, & Cedris Libani. 192
Absolonis interitus infelix, & tumulus pro-
brosus. 192. 36
Absolon desiderio captus regnandi insidia-
tur vitæ Amnonis fratris natu majoris.
214. 17
Absolonis ambitio dissidia excitavit, & san-
guineas clades sparsit. 223. 47
Abstinentiæ studium, vel maximè favet ca-
stitati, estque virtutum salubre nutrimen-
tum. 543. 77
Acediæ cognatum vitium est neglectus ordi-
nis, & confusio in rebus instituendis. 332.
51
Achab licet peccaverit supplicium evasit: &
cur non ita David. 508. 2
Achabi regis, & Samuelis sacerdotis luctus.
473. 77
Achabus Nabothi vineæ insidiatur: objurga-
tur à Jezabelle, eò quia Nabothum de-
trestantem vineam dare ultimo non addi-
cit supplicio. 85. 106

Acham

Rerum Præcipuarum.

- Acham severe punitus ob immodicum in divitiis affectum. 62. 24
- Achantavaritia correptus Dei, & Josue præceptum transgreditur, & severe punitur. 86. 107.
- Achillis hastâ vulnus infligit, & medelam adfert. 235. 91
- Actiones internæ, & externæ quomodo in oratione componendæ. 384. 44
- Actus contritionis quomodo eliciendus à mox vacaturo orationi. 387. 36
- Adam sola gulæ indulgentia se, ac suos posteros omnes à felicitate exclusit paradisiaca. 454. 12
- Adæ lapsus in terrestri paradiso à muliere decepti. 637. 62
- Adam non inforruit libidinis cæno funeris repagulo coercitus. 258. 13
- Adæ peccatum licet longè gravius illo Caini ob graviora damna, quæ toti humano generi intulit, adhuc elucet sudore vultus. Cainus verò cur statim damnetur? 551. 5
- Adonias Davidis filiorum natu quartus pater, no scepro, juri que insidiatur. 103. 30
- Advertantia quomodo excerpenda, & intituenda. 35. 132
- Adversa plerumq; profunt, nò obsunt. 695. 91
- Adversa virumq; fortem probant. 680. 78
- Adversitates, & ærumnæ virtutum cultori sunt exercitio, non exitio. 538. 62
- Adversitates viris probis non adferunt nocumentum; sed inferunt emolumentum. 654. 39. & sequent.
- Adversitates tunc favent cum ad summum bonum perducunt 643. 8
- Adversitatum amarities dulcescit si foveatur in corde, & æquo animo toleretur. 666. 10
- Adversitates, quos premunt, non opprimunt, sed perficiunt. 698. 97
- Adversitates stimulos addunt, quibus celebrius ad Deum properamus. 644. 10. & seq.
- Adversitates quamvis nos premant, non tamen opprimunt. 646. 17
- Adultera Josephi hera flori parviata. 201. 64
- Ædificia, perinde ac homines moriuntur, pereunt, ac evanescent. 177. 36
- Ædificia recensita inter mundi miracula. 180. 41.
- Ædificia casura gloriæ inædificandæ inepta. 166. 1. & seq.
- Ædificia nobilium pauperum sanguine interdum ædificata, neque stant nisi in aliorum ruinis. 167. 3
- Ædificiorum erigendorum Author Cain. 167. 3
- Ædificiorum luxus gloriæ invehendæ inidoneus. 176. 31
- Ædificium templi Solimæni luculenter describitur. 168. 7
- Ædificium divitiis affluentis causa depressionis, & damnationis. 178. 39
- Ægritudo, quâ corpus torquetur, lapis est Lilius, qua virtus probatur. 114. 16
- Ærumnæ patienter toleratæ verè obstruuntur felicitati. 693. 86
- Æstus libidinis marinos æmulantur, in Scyllæ scopulos, & Charybdis vortices minus cautos ad naufragium pertrahit. 140. 44
- Æternitas est interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio. 75. 64
- Affectus varij à Deo hominibus inditi, quibus si destituerentur, essent veluti stipites, sine vigore, sine sensu. 4. 2
- Affectus varij in homine pro objectorum diversitate.
- Affectus cære, & coercere ad rectæ rationis exigentiam munus est Oratoris præcipuum. 7. 10
- Affectus sunt ignotæ quædam animi propensiones ex apprehensione boni, vel mali. 7. 11.
- Affectuum duo genera ex objecto eorundem seu bono, & malo, & ex subjecto. 7. 12
- Affectus humani ab appetitu sentiente veluti à suo fonte profluunt. 7. 11
- Affectus perinde sunt in homine, ac ventorum agmina in mari. 7. 13
- Affectuum humanorum sedes est cor, & præcipua eorundem instrumenta, quibus cientur sunt spiritus, calor, & sanguis. 7. 14
- Affectuum ciendorum causæ extrinsecæ recensentur. 7. 15
- Affectus probi in Deum ope divinæ gratiæ cientur, & pravi coercentur. 7. 16
- Affectuum ciendorum præsidia plura in oratore. 8. 18
- Affectus Ethici, seu lenes, quâ industriâ ciendi. 11. 27
- Affectus doloris, & miserationis quomodo ciendi. 12. 30
- Affectibus ciendis mira vis in sonis, ac musicis instrumentis. ibid. 33
- Affectus Ethici, seu lenes excitantur in quovis dicendi genere, ut etiâ Pathetici. 13. 35
- Affectus pathetici, quia acriores stylum exigunt plenum succo, & efficacia. 14. 38
- Affectus acriores jam excitati, quomodo remittendi, vel extinguendi, ac omnino obliterandi. 14. 40
- Affectuum ciendorum excessus, & defectus, quomodo declinandus. 14. 41
- Affectus deficientes, & languidi, qui dicantur, & ex qua causa procedant. 16. 43.
- Affectus pathetici, qui cæteris sunt acriores deficient, si sensus habeant tenues, vel lusus, jocôsque minutos. ibid. 46.
- deficiunt etiam affectus si fuerint intempestive, ac immoderate excitati. 16. 47. vel si verba immisceantur absoleta in iisdem excitandis. ibid.
- Affectus, ut ritè excitentur, plura observanda sunt. 17. 52
- Affectuum humanorum causæ intrinsecæ. 19. 61. causæ extrinsecæ eorundem. 22. 74. & sequent.
- Affectus per excessum, vel defectum à recto deflectentes. 27. 94
- Affectus ineptissimus est consiliarius, representat res aliter, ac sint in se. 32. 119
- Affectus immodicus in divitiis studio virtutum

Index

- cum noxius. 60. 16. Idololatria religionem corrumpit. ibid. 17.
- Affectus in divitiis iniquus est animi tortor: in auri splendore cæcutiunt auro inhiantes. 62. 24.
- Affectus, qui in divitiis fovetur, tyrannus est labores supra vires exigit. 65. 30
- Affectus immodicus in dignitates insidias etiam proprio sanguini necit. 103. 30
- Affectus à fucatis mundi deliciis avellendus, ne istæ à summo bono nos evellant, 125. 1. & sequent.
- Affectus in gulæ delicias per ampla est vorago interitui eorum inhians, qui carnis indulgent voluptatibus. 129. 12
- Affectus in lascivientes mulieres nisi statim excutiatur, Sapientem expectorat. 131. 17
- Affectus humanus in luxum vestium adeo est corruptus, ut gloriæ fovendæ brutorum spolia, & excrementa adaptet. 162. 41
- Affectus immodicus in ædificia erigenda, quos ad summum evehit granditatis, ad imum deprimit vanitatis; eo quia plerumque destruunt quod est in se, ut ædificent, quod est extra se. 176. 34
- Affectibus varijs, est homo obnoxius, perinde ac varijs discriminibus subjiciuntur varij terræ tractus. 211. 3
- Affectus adeo altius in homine suas agunt radices, ut non nisi cum homine divelli possint. 211. 4
- Affectus in homine pugnant, eumque expugnant. ibid. 5
- Affectibus pravis obsistendum suis ab initijs, antequam adolescant, virésque acquirant. 213. 12
- Affectus Jacobi Patriarchæ in Josephum filium causa fuit dissidiorum, & odij. 214. 17
- Affectus pravus suis sub initijs eblanditur lacteus, sed cum adolescit aconita præparat. 216. 23
- Affectus pravi radicitus evellendi cum primum in herbusculis germinant. 217. 24
- Affectus pravi sunt animorum Bruchi. 217. 26
- Affectus pravi viperis quam similes vitam tuentur si morte pereant. 219. 31
- Affectus tunc gratam exhibent harmoniam, si fides citharæ imitantes ita attemperentur, ut rectæ rationi plene consonent. 219. 32
- Affectuum moderatione interna animi tranquillitas promovetur. 219. 33
- Affectus singuli pravi per virtutum exercitia prosternendi. 220. 36
- Affectus pravi nisi coercantur hominem ab interna derjiciunt tranquillitate. 222. 41
- Affectus turbulentus ambitionis cruentas clades excitat. 222. 42.
- Affectus pravus non nisi in perniciem hominis machinatur. 224. 48.
- Affectus pravus est intus nocentior, quam exterius quivis armatus hostis. 224. 51
- Affectus pravus naturam imitatus equi recalcitrantis. 228. 64.
- Affectus pravus nisi radicitus evellatur, repullulat vegetior. 230. 71
- Affectibus pravis indulgentes dolorem sibi maturant, & cruciatus accrescunt. 231. 73
- Affectus pravi tunc coercendi cum videntur eblandiri in cunis. 233. 81
- Affectus pravus nisi præcocetur in cunis adest nequior, & crecit petulantior. 235. 87
- Affectus pravus Idram imitatur Lernæam. 235. 91
- Affectus pravi obsunt si foveantur, profunt, si proterantur, ac interficiantur. 236. 93
- Affectuum pravorum ægritudine curandæ nullum præstantius alexipharmacum serâ mortis recordatione. 239. 1
- Affectus pravi sunt omnes amputandi, nec sufficit, si unus, vel alter tantum coercetur. 269. 53
- Affectus in luxum epularum quomodo coercendus sepulchralis cineris læno. 275. 77
- Affectus noster tunc Deo gratus, cum sursum avolat, & Deo adhærescit beneficio orationis. 318. 13
- Affectus improbi nisi orationis assiduitate compefcantur importuna secum trahunt evagationes. 332. 54
- Affectus quales, & quomodo excitandi in oratione mente concepta. 423. 66.
- Affectus pijs, qui in nobis excitantur semina sunt, & rudimenta virtutum; non tamen creantur in fructus, nisi tellus carnis nostræ mortificationibus excolatur. 537. 57
- Affectus probi semina sunt virtutum, quæ non florent, nisi in exculto agro emaculatæ conscientiæ, 569. 1
- Affectus pius in Deum pretium dat nostris actionibus. 574. 11
- Affectus nostri non nisi in Deum dirigendi sunt, ut ipsi soli adhæreamus. 577. 26
- Affectus nostri tripliciter possunt in Deum dirigi. 580. 35
- Affectus mercenarius, quo creatura Deo inservit. 581. 36
- Affectus purus, & simplex suas in emaculata conscientia radices agit. 581. 37.
- Affectus prodeuntes è proba conscientia heriles sunt, non serviles, nec mercenarij. 582. 38
- Affectus probæ conscientiæ eò est defœcator, quo in eo nihil de proprio reperitur admixtum. 583. 40
- Affectus pravus opus bonum inficit, & corrumpit: non è converso effectus probus valet operi malo mederi: nec opus obliquum ad rectitudinem redigere. 583. 43
- Affectus probi in conscientia pudorata imbre irrigata resipiscendum lacrymarum gere

Rerum Præcipuarum.

- germinat, & virtutum flores feliciter verpant. 589. 58
- Affectus** dat pretium, ac dignitatem nostris operibus, plurimumque interest, quo affectu fiant. 619. 11
- Affectus** vanæ gloriæ in ipso exercitio virtutis totum devenustat, perditque opus. 620. 12
- Affectibus** pravis coercendis, probisque cendis nil accommodatius adversitatibus patienter toleratis. 640. 1
- Affectus** pravi in nobis insolescunt, nisi fræno coercantur afflictionum. 649. 25
- Agar** quamvis rea, & relapsa, ac Dei imperio in exilium acta, quia tamen cæpit ferventer orare, non solum alloquio consolatur Angelorum, verum & eorundem recreatur ministerio. 345. 25
- Agar** lacrymis madens in solitudine Deum quærit, à quo sublevatur. 685. 65
- Agassicles** è patria extorris factus, quia tripodem, quem in ludis fuerat lucratus, Deo non consecraverit, sed donum istud donum retulerit. 630. 38
- Agrippina** Neronis mater mortem optavit, dummodo filius imperaret, à quo fuit occisa. 555. 52
- Algarus** regulus insequens Fridesmidam virginem Oxoniensem percutitur divinitus cæcitate. 143. 52
- Alipta** magister Athletarum certaturos oleo inunxit. 664. 3
- Amalecitzæ** ab Amaleco Esau Nepote oriundi inveterato odio Jacobi posteros insequuntur, 617. 3
- Amari** fastus, & arrogantia in aula Assueri punitur. 195. 44. & seq.
- Amasis** ob sibi partam ex Idumæis victoriam tumidus, eam sibi arrogans, quæ soli Deo tribuenda erat, à religione, & pietate defecit. 623. 22
- Ambientis** mente nullus Euripus turbulentior. 97. 9
- Ambitio** vanæ gloriæ suos depravat appetitores. 95. 1. & seq.
- Ambitio** pungitur, ut ejus tumor detumeat, & affectus in honores, & dignitates expungatur. 95. 1. & seq.
- Ambitio**, quæ in sublime nititur, ad ima deprimitur. 96. 5
- Ambitio** quos inflat, ad sublimia non trahit, sed in ima miserè detrudit. 99. 14
- Ambitio** audax est, non solum principum aulas perambulat, sed etiam cœnobitarum claustra ingreditur. 100. 17
- Ambitio** ita dignitates sitit, ut nō parcat proprio sanguini, quò sibi satisfaciat. 104. 34
- Ambitio** nunquam satur ad sublimiora semper nititur. 104. 36. laborat hydrope. 105. 37
- Ambitio** Absolonem in imum detrussit calamitatum. 105. 38
- Ambitio** adumbrata in Josepho somniante. 105. 39
- Ambitio** nonnisi ruinas minatur, & cædes. 106. 4
- Ambitio** cæcutiens supera putat esse infera; & hominem præfert Deo. 107. 45
- Ambitio** pœna est acerbissima pravis famulantibus affectibus. 232. 78
- Ambitio** protoparentes nostros exclusit è paradiso terrestri. 232. 79.
- Ambitio** etiam in sepulchris inter mortuos vivit, nec in ossuaria detumescit. 271. 60
- Ambitio** plures torquet, cum inflat. 605. 20
- Ambitio** nonnisi per metum damni coercetur. 609. 32
- Ambitioni** famulantes magnis cogitationibus mentem pingunt, quæ tutius penicillo delerentur humilitatis. 98. 10
- Ambitionis** usus ariete nititur tartareus hostis Christum expugnare. 95. 2
- Ambitionis** radices nisi evellantur inter vepres excrescunt in arborem. 97. 8
- Ambitionis** somnium in Josepho Patriarcha ferale, & umbra lethalis. 105. 39
- Ambitionis** tumor pectoribus etiam fortissimis expugnandis validissimus. 106. 41
- Ambitionis** ariete nititur dæmon Christum expugnare, quem noverat invictum. 106. 41
- Ambitionis** ægritudini curandæ nullum humilitate alexipharmacum aptius. 107. 43
- Ambitiosum** excellendi desiderium Protoplastos è terrena felicitate egit extorres. 101. 22
- Amici** beneficia munerum largitione facile comparantur. 82. 91. & quales parandi. ib.
- Amici** plures Alexandri Macedonis vario suppliciorum genere interfecti. 197. 53
- Amnon** temulentus ab Absolone fratre natu minore iustus occidi. 179. 41
- Amnon** Davidis filius natu major Thamarum Sororem fœdè constupravit. 189. 27
- Amor** est Affectus positus in prosecutione ex imaginatione objecti congruentis 4. 2
- Amor** est veluti fons, à quo veluti rivuli cæteri fluunt in homine affectus. 5. 3
- Amor** divinus, Angelicus, Intellectualis, Animalis, & Physicus explicantur. 5. 4
- Amor** est pathematum princeps cæteris imperans affectibus. 6. 7. movetur amor ad ideam boni generalis, in quod fertur homo naturaliter. 67. 1
- Amor** si sit ab omni terrestri pulvere defœcatus non creaturam imitatur, sed creatorem æmulatur. 580. 34
- Amor** purus non est mercenarius, non propter se agit, sed propter Deum amatum. 582. 38
- Amor** si probus, & verus sit aurum æmulatur in crucibulo. 678. 48
- Amoris** vinculo debent homines copulari ad vitam civilem instituendam. 8. 19.
- Amatus** Abbas cilicina culcitra pudicitiam custodivit. 537. 58
- Anacreon** quinque talentis à Policrate tyranno donatus pluribus angitur molestijs, torquetur curis. 66. 34
- Anacharsis** ex situ corporis, ac membrorum docet, quàm difficulter coercetur linguæ lubricitas. 312. 49
- Anagogici** motus à D. Antonio usurpati. 394. 24
- Anago.

Index

- Anagogici motus quomodo eliciendi ut nobis profint.** 425. 71
- Anagogici motus sapius repetiti profunt viris asceticis, iisque utebantur Patres in Eremito.** 393. 22.
- Artaxerxes tringinta non valuit homines in venire, qui per annos viginti aliquam non fuerit adversitatem expertus.** 688. 52
- Anaxarchus ne proderet secreta dentibus abscissam linguam expuit in Nicocreontem.** 284. 23
- Anaxarchus præcisam dentibus linguam in ore expuit Tyranni.** 499. 47
- Anaximenis oratio continens flumen verborum, & guttam mentis.** 307. 34
- Anaxiles foeminam impudicam honestati insidiantem viri, monstris confert, Charybdi, & Scylæ comparat, Draconi, & Chimææ flammivomæ.** 147. 65
- Andreas Avellinus cilicio, flagellis, jejunio corpus in servitutem redegit.** 537. 58
- Angeli ex abstinence à cibo volunt ab hominibus dignosci, ut Angeli.** 716. 26
- Angeli vias nesciunt, quibus ad impudicitiam homines decurrunt.** 547. 91.
- Angelicæ, & humanæ naturæ discrimina.** 434. 23.
- Animorum consensione, & cognatione nil in mundo utilius.** 9. 19
- Anna Phanuelis filia jejuniis, & orationibus Deo inservivit.** 478. 93
- Annæ oratio, & lacrymæ Deum in vota emollierunt, ac flexerunt oranti.** 346. 26.
- Annæ Prophetissæ votum duplex, ut filium Samuelem à Deo impetraret.** 353. 48
- Annibal Romanorum terror septendecim annos sub dio egit bellicis cladibus exercitissimus rebus adversis assuetus.** 658. 47
- Antiochi insolentia punita, & fastus depressus.** 203. 69. **Antiochus suæ superbiz promeritas dat pœnas.** 207. 82
- Antiochum multiplici militum copiâ munitum una vicis tristitia, unus prostravit moeror.** 595. 77
- Antiochus Eupater Epiphaniis filius pugnator contra Judæos in aciem educit centum millia peditum, & viginti millia equitum, cum triginta, & duobus elephantis, pugnaciter turrinis.** 622. 18
- Antipater è judicum cathalogo expunctus, eò quia capillos, & barbam tingeret.** 157. 24
- Antonij Abbatis visio, qua didicit eremi cœdium excutere, & otium fugere.** 544. 80
- Aod grande aggressurus facinus nulli adaperuit, veritus ne si uni innotesceret, evanesceret.** 287. 32
- Aod strenuus Hebræorum dux secreti servandi studiosissimus.** 312. 47
- Apes plurimum ostendunt industriæ in domunculis sibi construendis.** 167. 5
- Apostoli sequuntur Christum in deserto cum modico obsonio, quo Christus satiat turbas.** 88. 115.
- Apostoli cur naturæ vitia potuerint corrigere, non cacodæmonem à corpore abigere.** 368. 35
- Appetitus in nobis rebellantes contra rationem pariantur Paralitico.** 506. 66
- Aquarum nomine divitiæ in scripturis significantur.** 59. 14
- Aquila pulveres in oculos cervi injicit, quem ad præcipitium cogit.** 144. 54
- Aquila pectus rostro sibi admordens cum lemmate *semper ardentius*, cujus phrenoschema.** 393. 21
- Aquila suos ad solem explorans pullos degeneres agit præcipites, ac interimit.** 570. 4
- Aquilarum pennæ reliquas cæterarum avium dicuntur devorare.** 393. 20
- Arbor non nisi post multum temporis fructus progignit suos.** 400. 45
- Arbor interdicta scientiæ boni, & mali, cur in paradisi medietate implantata.** 472. 84
- Arbores plures avaræ, quæ suos non dant fructus nisi percussis diverberatæ.** 645. 12
- Arca cur iussu Numinis fuit à Noë in intrinsecus, & extrinsecus bitumine illita.** 333. 58
- Argumenta sciendis affectibus selecta quomodo disponenda.** 10. 22
- Aristidis Monodia lucubris, ejusque defectus in excitandis affectibus doloris, & commiserationis.** 15. 43
- Aromata Spartonorum quæ?** 465. 46
- Artes inter humanas, quæ sint homine dignæ.** 605. 19
- Ascensus ad sublimia lapsui obnoxius.** 220. 35
- Ascetæ solatium est omni carere solatio, teque divinæ conformare voluntati.** 390. 12
- Assuerus sceptrum Estheri porrexit in clementiæ tesseram.** 142. 48.
- Assuerus non prius irascitur reginæ Vasthi, nec in eam exandescit, quàm suos audierit Consiliarios.** 281. 12
- Assuetudo inurit pronitatem ex parte appetitus ad actus similes, ac affectus.** 12. 72
- Athletæ, & pugiles castitatis se ipsos cruentant, quò hostes prosternant.** 539. 65
- Attila Gothorum Rex totam propemodum expugnavit Europam.** 609. 32
- Auari anima pecuniarum est pedissequa.** 83. 93
- Auari manus non delicias ex auro colligunt, sed dolores, non vitam hauriunt, sed spiritum exhauriunt.** 88. 112
- Auari epotis divitijs inebriantur, & miserè lumen extinguunt rationis.** 93. 133
- Avari dum in facis suas ligant divitias, ligantur ipsi arctius à divitiis, quibus famulantur, non dominantur.** 78. 75
- Avaritia sola cur cum Christo crucifixo penderit in latronibus.** 83. 95. sola ludit cum creaturæ singulæ suo parentarent morienti Conditori, ibid. 96. Avaritia pluribus circumsepta vitiis. 84. 97
- Avaritia quos inficit non divites, sed pauperimos efficit.**
- Avaritia in Evangelio repulit amicum nocte petente panes, quibus vires resciceret.** 88. 119
- Avaritia coronas abjicit, & tantum delectatur ferreis, vel æneis arcibus, ac repagulis.** 89. 119
- Avaritia adeo est immanis ut suos interimat culto.**

Rerum Præcipuarum.

- cultores, sibi que addictos interficiat. 90.
122
- A**uaritia malorum omnium putida radix, à qua mors pullulavit in mundo. 91. 123
- A**uoros Diogenes hydropicis pares dixit: illi pleni sunt argento, isti aqua, ambo in propriam perniciem. 59. 15
- A**uarus congregat improbo labore, quæ hæres ore vorat, joco dissipat. 84. 99
- A**uarus fortius adhæret auro, quam magnes ferro. 87. 108
- A**uarus cupiditati coacervat, & divinitati parat tormenta. 88. 112
- A**uarus inordescit in famulatio pecuniarum, ob quas plurimum desudat. *ibid.* 20
- A**uarus non habet cor in pectore, sed clausum in arca cum pecuniis. 90. 120
- A**udacia excitatur cum in prosecutione boni imaginamur interponi impedimentum superatu perdifficile. 4. 3
- A**ves mira arte suos nidos ædificant in locis ab injuriis tempestatum tutis. 167. 4
- A**ugustus Cæsar juveni non se gerenti ad votum in servitiis bellicis obeundis missionem dedit, & ut parvuli suo diceret *Augustum ipsi non placere.* 583. 41
- A**ugustus Imperator impudicitiam Julæ filie lacrymis nitebatur eluere. 647. 20
- A**ulici, quos ambitio inflat, principem Deo præferunt. 108. 47
- A**ulicos vult Deus esse lilij imitatores morum candore, ac virtutum odore. 108. 48
- A**ures claudendæ verbis obscænis, ne per aures castitas venenum ebibat. 534. 46
- A**ures patulæ verbis obscænis januis illis urbium haud abluunt, quæ vulgò abominandæ dicuntur. 534. 46
- A**uri fulgor, argenti nitor, gemmarum splendor iridem referunt fallentem extima sui specie. 79. 78.
- A**uri qui inhiat splendori omni se abdicat nitore, & hiulus miserè vivit. 84. 100
- A**uri siti nil scelestius, pessimum est, ac ferallissimum morbi genus. 76. 66
- A**urum nullum adfert auaro genuinum gaudium. 87. 109. Divitum lætitia larvata *ibid.* 110
- A**urum à primis Ecclesiæ fidelibus non manibus extraditum fuit Apostolorum, sed ad eorum pedes projectum. 93. 131
- A**urum Tololanum cur parcemialiter dicitur. 202. 67
- A**uthoritatem oratori excitanti affectus plura conciliant, & quæ? 18. 53. Debet Orator in se eosdem ciere affectus, quos excitatos cupit in populo. *ibid.* 55. In affectibus ciendis debet à prolixitate cauere, ne sit auditoribus tædio. *ibid.* 56
- A**xa suspiria emisit cum asino insedit, quia tunc æterna ferventiùs suspiravit. 55. 54
- A**tagentes sacrificio Eliam superare. 585. 47.
- B**alnea cur olim adhiberentur post opus metricum. 131. 20
- B**althafaris convivium, & mortis sententia scripta in pariete, Daniele Interprete. 198. 56
- B**althafaris tragœdia lugubris, & regni amissio. 199. 59
- B**althafaris luxus in epulis, & ejus mors, regnique everisio. 246. 24
- B**anaia dux ferocientem contra leonem in ci-sterna pugnat, & vincit. 515. 23.
- B**eaati in cœlesti patria specialius lætantur, ed quia emaculatam excoluerint conscientiam, fortam probis affectibus. 580. 33
- B**eatitudine inter donatos pauper inauguratur statim Rex cœli, & mitis tantum in futurum est terram possessurus: quid causæ hujus discriminis. 71. 54
- B**eatitudo à divitiis in hominem derivata larvata est, quæ intus non nisi molestias fovet. 66. 34
- B**eatitudo, cur à Christo nobis explicata sub allegoria thesauri. 72. 54
- B**eatitudo, cur sub metaphora divitiarum proponatur nobis à Christo acquirenda. 73. 60
- B**eatitudo est æterna, permanens, & in sempiternum perennatura. 75. 63
- B**eatitudo, quam putant homines acquirere in possessione divitiarum umbratilis est, & vana. 75. 65
- B**eaui is, qui divitiis imperat, easque pauperibus impertitur, non qui divitiis affluit. 73. 59
- B**eghed apud Hebræos æquè de dolo dicitur, ac de veste. 153. 8. Vestes translucidæ sceminarum contutæ sunt fraudibus, intextæ dolo. *ibid.* 9. & seq.
- B**ellizarius è supremo dignitatum gradu in imum detrusus calamitatum. 197. 55
- B**ellum vitii indicendum, ut de tartareo hoste triumphos reportemus. 51. 42. quæ in hoc bello vincunt coronis donantur cæteris nobilioribus. 52. 44.
- B**enignitas Dei è fulgure suppliciorum ros stillat in nostram refectionem. 642. 5
- B**erzellaus octogenarius oblatas sibi amplissimas dignitates recusat, & quid amico responderit. 96. 6
- B**estia visa in Apocalipsi à Joanne cum decem cornibus quid præsignaverit. 603. 13
- B**eteleel maximus artifex vestem confecit summi sacerdotis, cui Spiritus S. modum dictavit. 599. 3
- B**ias Philosophus imminente naufragio prohibet, ne pravi homines Deum orent, ne irritent. 383. 41
- B**ibonum horrendum exemplum. 280. 8
- B**ombyx honoratior vermis repens; quam ales volitans. 113. 11. symbolum viri humilis. *ibid.*
- B**ombices dum sericam domum sibi texunt, sepulcrum construunt. 683. 59

B.

BAalami sacerdotes frustra bovem imponunt aræ, & voce clamant altiore
Verrani de Affectibus Tom. I.

U u u u

Bona

Index

Bona mundi veræ ingerendæ lætitiæ inepta.
564. 42
Bonos? Imperator liberaliori vini haustu plu-
ra ex imo pectore secreta extraxit. 278. 3
Bruta suis aguntur passionibus, quæ naturæ
cujusvis bruti congruunt. 6. 9
Busiridis taurus ære conflatus ad cruciatus
ingeminandos. 592. 67

C.

Cacodæmon sua fideliter militi præstat
obsequia, ea tantum mercede, ut notu-
la appendatur Ecclesiæ ad convocan-
dum populum. 350. 27
Cacodæmon in Eremo seni Anachoritæ re-
velat socium juniorem in numero esse re-
probiorum: sed juvenis adhuc Deo ferven-
tius inservit, & per Angelum bonum men-
dacium cacodæmonis manifestatur. 617. 2
Cacodæmon speciem induit serpentis Evam
decepturus. 637. 62
Cæcilia virgo cilicio carnem edomuit, &
pudicitiam custodivit. 537. 58
Cælibes dicuntur quasi cælites, quia vitam in
terris imitantur cælestem. 513. 18
Cain, & Judas infesta nomina, infausta omnia
sanguinem fuderunt innocentæ, ut sitim
explerent avaritiæ. 90. 122
Cælestis sponsum non reperitur inter flores
solatiorum, sed inter vepra ærumnarum.
676. 41
Cæli janua nobis patet per Christi vulnera.
672. 28
Calamitas patienter tolerata prodroma est
felicitationis. 697. 95
Calamitates patienter toleratæ sunt fœcunda
gloriæ semina. 695. 92
Cain post patratum fratricidium, cur statim
à supremo judice damnatus fuit. 551. 5
Caini odium in Abelem fratrem: utriusque
fratris indoles diversa. 215. 18
Cainus fratricidij reus judicis fungitur offi-
cio, & sedens pro tribunali sententiam con-
tra se dicit commensam delicto. 591. 66
Calices vino innatantes faciliè ad naufragium
pertrahunt pudicitiam. 161. 59
Calix Babilonicæ mulieris venenum propi-
nans symbolum est humanæ voluptatis.
129. 12
Caligula Romæ in publico convivio servum
ob detractam lecto laminam argenteam
carnifici tradit abscissis manibus, è collo
pendentibus. 533. 43
Calipha Tartarorum Rex die festo solemn-
i mortis memoriam suo objicit populo.
261. 44
Calumnia quid sit, & quomodo pingenda.
301. 14. & 302. 17
Calumnia aulas pervagatur principum, in
quibus nutritur. 303. 18
Calumniatores excluduntur ab æterna vita.
304. 20
Cantu spirituali homines faxis duriores e-
mollescunt in pios affectus. 44. 11
Cantu, & sono David Dæmonem fugavit, à

quò Saul divexabatur. 44. 12
Cantus vis in sciendis humanis affectibus, vic-
tusque occulta in verbis. 25. 38
Cantus mundi, si renius est, homines demul-
cet, quos lethali somno sopitos interimit.
42. 1. & sequent.
Cantus luscinæ variè inflexus symbolum hu-
manæ voluptatis. 42. 1
Cantus ab honestate deflectens à vera pro-
fus exulat lætitia. ibid. 3
Cantus mundi adeo affinis est stœtui, ut uter-
que eadem voce *bichofaroth* apud Hebræ-
os exprimitur. 43. 4
Cantus ab honestate alienus vero gaudio in-
gerendo insufficientis. Imo est veræ læti-
tiæ venenum, veri gaudii lues, ac veræ vol-
uptatis internecio. 43. 4
Cantus est inflexio vocis, & sonus disiectus:
& cantus lascivius mœrorem non excu-
tit, sed tristitiam ingerit: ille tantum can-
tus mentem exhilarat, qui laudes Deo re-
pendit. 44. 9
Cantus puellæ theatralis animum emollit ad
concupiscentiam. 54. 53
Cantus puellæ si pulvis citharæ accesserit,
illicium est ad turpia. 161. 40.
Capitis abrasio, vestiumque scissio signa sunt
interni mœroris. 673. 30
Carni cur ab Evangelista Joanne tribuatur
voluntas. 511. 11
Carnis petulantia verberibus, jejuniis, & mor-
tificationibus coercenda. 441. 43
Carnis prudentia mors. Non ambulemus se-
cundum desideria carnis. 536. 53
Carnis stimulos, & concupiscentiæ æstus co-
ercuerunt D. Benedictus inter vepra. S.
Franciscus in spinis, D. Bernardus in lacu
frigidissimo. 536. 14
Caro nostra putredo, & esca vermium, fœ-
ditatum cloaca. 165. 51
Caro nostra quomodo configenda Dei timo-
re. 381. 34
Caro est homini infensissimus hostis, ideo
compescenda per subtractionem esculen-
torum. 444. 52
Caro jugiter molitur spiritus perniciem.
445. 53
Caro connubium inivit cum spiritu, sed ple-
num dissidiis. ibid.
Caro esculentorum subtractione coercenda,
ne insolescat contra spiritum. 444. 52
Caro internus hostis spiritui jugiter insidia-
tur, propterea compescenda, ne insolescat.
445. 53
Caro plures vicit in gynæcis, quos Mars non
valuit in castris prosternere. 446. 68
Caro infensissimus noster inimicus, qui no-
biscum nutritur, & crescit. 506. 68
Caro adblandiens non nisi hominis molitur
exitium. 511. 12
Caro adeo pertinaciter contra nos pugnat, ut
nunquam nobis inducias indulgeat. 513. 13
Caro hostis nobis familiarissimus difficulter
prosternitur, ac vincitur, quin resurgat ve-
getior. 512. 15

Caro

Rerum Præcipuarum.

- Caro contunditur, & vincitur, si ei poculenta subtrahantur, & esculenta.** 535. 52
- Caro nisi coerceretur lævit adversus spiritum, inolefcit contra castitatem.** *ibid.*
- Caro nostra contumax est, otii amans, ac deliciarum appetens.** 536. 54
- Caro domesticus hostis jugiter nobis bella movet, propterea jugiter coercenda.** *ib.* 55
- Caro onera excutit, labores refugit, molestias declinat, & commodis indulget.** 539. 64
- Carolus audax postremus Burgundiæ dux ad Nancæium in Lotharingia à Renato in acie cæsus.** 104. 35
- Carolus V. curavit sibi sarcophagum construere, quod secum semper detulit, ne mortis memoria excideret.** 262. 27
- Carolus V. biennio ante mortem Imperij administratione sponte se abdicavit, & in monasterio S. Justi se abdidit Deo, & quieti vacaturus.** 262. 27
- Castitas sine charitate lampas est sine oleo.** 468. 11
- Castitas est flos cæterarum virtutum, à quo sua hauriunt decora; ubi castitas excolitur cæteræ efflorescunt virtutes.** 492. 24. **Castitas est flos morum.** *ibid.* & sequent.
- Castitas virtutum omnium est feracissima.** 492. 27
- Castitas fidem astruit, quam luxuria destruit.** 492. 29
- Castitas non solum fidem fovet, & spem alit, verum etiam charitatem, & gratiam sanctificantem coronat.** 495. 35
- Castitas mascula est virtus, amat fortiter pugnare, & pravos quosque affectus expugnare.** 500. 48
- Castitas obscuro gaudet delitescere in loco, & contemni potius, quam laudari.** 503. 55
- Castitas perduelles omnes affectus in homine compescit: estque funus humanæ substantiæ.** 509. 6
- Castitas luxuriam compescit, ne quidquam diffluat de humana substantia, cujus est funus.** *ibid.* 7
- Castitas ritè excultra omnem coercet carnis insolentiam, omnemque extinguit concupiscentiæ æstum.** 512. 15
- Castitas à quavis præservat corruptionis noxa, & homines supra homines evellit.** 513. 18
- Castitas mortificatione præmunita concupiscentiæ æstum extinguit.** 515. 24. & seq.
- Castitas victrix non est, nisi bellum carni, & concupiscentiæ indicat.** 535. 51
- Castitas non vegetat robustior, quam abstinentia ab esculentis, & poculentis.** 541. 71
- Castitas fame, & siti corroboratur, nutritur, & vires incrementat suas.** 545. 84
- Castitas parata Phœnici redivivo è suo cinerario, qui que oritur cum moritur.** 547. 89
- Castitas apud Ethnicos tanto fuit in honore habita, ut ejus cultura divitijs prælata fuerit.** 549. 96
- Castitati cœlestia debentur obsequia.** 553. 17
- Verani de Affectibus Tom. I.*
- Castitati fovendæ reverentia sui ipsius perapta.** 546. 85
- Castitatis præclara virtus reliquarum virtutum promovet honestamenta.** 483. 1
- Castitatis culturâ reliquæ germinant virtutes.** 483. 1. & seq.
- Castitatis cultrix fuit Susanna, & ideo virtute floruit, piisque affectibus Deo adhæsit.** 483. 2
- Castitatis cultura impensè commendata ab Apostolo.** 484. 5
- Castitatis lilium in sponsa supra reliquos flores diligitur à sponso.** 485. 6
- Castitatis, & pudicitæ flos gaudet delitescere, ne præcox sub aperto dio gelida rigeat pruina.** 487. 13
- Castitatis lilium coronatur, si eidem rosa adhæserit pudoris.** 487. 14.
- Castitatis diadema, quos coronat, non solum reliquis virtutibus ornat, sed etiam similes Numini efficit.** 488. 15
- Castitatis nive tres pueri in fornace Babylo-nica flamas arcent, ut non lædant.** *ibid.* 17
- Castitatis lilium nullibi efflorescit venustius, quam in monte myrrhæ, in colle thuris.** 489. 18
- Castitatis lilium à Davide excultum emarcuit in otio pomeridiano, & in fonte exarsit, & periit cines factum.** 489. 18
- Castitatis lilio, qui non redolet, malè olet.** 393. 30
- Castitatis cultori facilius, & firmitus fides præstatur, quam alteri.** 494. 34
- Castitatis cultores sunt oves Christi Pastoris, cujus vocem audiunt.** 405. 36.
- Castitatis cultores Angelis pariantur.** 496. 39
- Castitatis cultor abstinet à supervacaneis.** 497. 41
- Castitatis cultores in asceteriis tranquilla fruuntur mentis malaciâ,** 498. 43
- Castitatis lilium excolitur oratione præsertim, & jejuniis.** 498. 43
- Castitatis cultor non solum necesse est labores subeat, sed etiam ut pugnas ineat.** *ib.* 44
- Castitatis lilio delectatur cœlestis sponso, ex ejus cultura reliqui vernant virtutum flores.** 500. 51
- Castitatis cultura præ cæteris virtutibus sacro sponso placet in sponsa.** 502. 52
- Castitatis cultor, cur renes præcingat auro obrizo, non ferro in gladios aculeato.** 502. 54
- Castitatis lilium excolentes palmas metunt victrices, quas de prostratis carnis illecebris referunt.** 504. 62
- Castitatis cultores, cur lumbos præferant succinctos in veritate, & non potius in solido aliquo metallo, vel saltem auro.** 505. 63
- Castitatis cultores eâ debent animalia imitari, quæ vidit Joannes in Apocalypsi plena oculis ante, & retro.** 514. 20
- Castitatis prælia cæteris sunt difficiliora certaminibus, quotidiana est pugna.** 514. 22
- Castitatis armamentarium, cur à Jobo Thesaurus dicatur.** 517. 31

Index

- Castitatis lilium duro, jugique gaudet labore, ut efflorescat. 420. 1
- Castitatis cultor gulæ voluptates omnes coercet. 627. 20
- Castitatis cultor oculos vagos, & emissitios compefcit. 528. 20
- Castitatis servandæ propositum non servatur, nisi oculis frœnum iniiciatur. 531. 37
- Castitatis cultor non solum oculos ab obscœnis avertit picturis, sed etiam aures claudit verbis prætextatis, ac Venerem olentibus. 533. 45
- Castitatis cultor ne malè audiat, mala non audit. Plerumque dulci voce mulcet auditus, & ad turpe scelus invitatur voluntas. 533. 45
- Castitatis cultor aures non aperit nisi ad colloquia virtutes olentia; neque linguam movet nisi ad cœlestia, & casta verba proferenda, cautè loquitur, ut castè sapiat. 545. 51
- Castitatis lilium non efflorescit, nisi rastro afflictationum tellus carnis nostræ excolatur. 535. 51
- Castitatis flos pascitur inedia corporis, reficitur siti, dicitur paupertate. 538. 61
- Castitatis cultores vulnera sibi infligunt, quibus hostes profligant. 539. 65
- Castitatis lilium non alio gaudet imbre rigargari, quàm pœnitentium lachrymarum. Ibid. 66
- Castitatis cultor adolescens venustus prænobilem fœminam alucientem ad turpia generosa fuga eludit. 539. 67
- Castitatis cultor non solum se abstinet à luxu in epulis, ab immodico cibo, & potu, sed etiam à choreis, & jejuniis se munit. 543. 75
- Castitatis cultor, vel ipsum otium vertit in negotium. 545. 83
- Castitatis amantes sunt Deo in delicijs, ac uberius cumulantur beneficijs. 547. 90
- Causæ intrinsicæ affectuum humanorum. 19. 61
- Cedrum imitatus D. Paulus nullum in flore adolescentiæ emisit odorem exultæ virtutis. 181. 2
- Celtarum domus incustoditæ, & passim direptæ, & expilatæ. 226. 56
- Cenodoxia abigenda est, quia non nisi futilibus, ac inanibus inflatur. 629. 35
- Cenodoxia ad eò protoparentes inflavit, ut ut hi divinitatis ambiverint portionem. 629. 36
- Cenodoxia, qui pascuntur, nituntur præ cæteris excellere. 630. 37
- Cenodoxia, si contemnatur, mitescit: & blanditijs illecta exasperatur. 630. 39
- Cenodoxiæ imperio virtutes omnes obsequuntur. 639. 65
- Certamen illud laudabile, quod contravitiâ inicitur. 61. 42
- Certamina olympica plures exercuerunt, quos & delaniaverunt. 50. 38.
- Chabas hebraicè significat laudare, & illaqueare. 604. 16
- Chodorlahomor Pentapolitas districto gladio aggreditur. 516. 26
- Christi vita cursim recensita uberrimam meditando materiam nobis suppeditat. 421. 58
- Christi miracula, & beneficia Judæis imperita recensentur, nobisque uberrimam meditando materiam suppeditant. 422. 62
- Christi tota passio cursim recensetur. 423. 63
- Christiani picturarum obscœnitate plus fœditatis, quàm ornamenti proprijs adijciunt domibus. 533. 44
- Christiani vanos non debent ambulatores agere, nec quo pes ducit excurrere, sed quæ recta intentio, & probus affectus pedes dirigunt. 584. 45
- Christiani bruta imitantur, si ventri, non menti inserviant. 584. 46
- Christiani non vestes aulicas, sed arma lucis debent induere. 552. 4
- Christianus latius est, si sit minus eloquens, dummodo sit magis castus. 532. 39
- Christus, cur tardaverit Lazarum resuscitare, & permiserit Martham diu moreri. 687. 68
- Christus calicem refudit in cœlestem patrem, quem homines absinthio opplevant. 688. 73
- Christum plures sequuntur in partitione panis, & largitione obsonij, pauci in passionis, & ærumnis. 678. 47
- Christi patientis vertex, cur spinis coronatus. 675. 36
- Christus discipulis periclitantibus in mare occurrit. 681. 14
- Christus in opulentia plures habuit sectatores, non in paupertate. 666. 11
- Christum sequuntur, ejusque vestigia assequuntur quotquot piè viventes pravos omnes coercet affectus. 691. 82
- Christi liptana sunt virtutes, & præsertim tolerantia ærumnarum, ac dolorum. 691. 82
- Christus, quæ nobis utilia sunt, confert, non quæ jucunda. 68. 59
- Christus in monte Thaboreo paucos admisit suæ gloriæ testes, cum in colle Calvariæ plurimos habuerit suæ mortis spectatores. 683. 59
- Christus à dæmone tentatus per exhibitionem regnorum. 64. 28
- Christus quomodo responderit Caiphæ se in occulto fuisse locutum nihil. 309. 40
- Christus cur mutum, & surdum leorsim à turbis voluerit sanare. 310. 42
- Christus exclusit ab altari laborantem pravo affectu. 333. 55
- Christus quomodo nos docuit panem petere quotidianum. 398. 38

Chri.

Rerum præcipuarum.

- Christus, cur iusserit suos discipulos lumbos præcingere, ac de futuro iudicio esse iolicitos.** 498. 44
- Christus, cur discipulos suos cum in mari picarentur pueros vocaverit.** 611. 37
- Christus tumentia procellosi æquoris terga sicco calcat vestigio opem allaturus periclitantibus Discipulis.** 611. 40
- Christus, cur Discipulos suos jejunantes iusserit ritu patrio faciem unguentis illiniri.** 133. 0
- Cibus ita sumendus, ut vires reficiantur, non opprimantur, & ne concupiscentia intolereat.** 470. 10
- Cilicina vestis in usu fuit castitatis cultoribus, etiam regibus, & Imperatoribus.** 336. 55
- Cineres sepulchrales pravis omnibus affectibus obijciendi.** 270. 55
- Cinis sepulchralis extinguendis æstuantis concupiscentiæ flammis peraptum.** 257. 9
- Cinis sepulchralis fugandæ voluptati idoneum instrumentum.** 258. 17
- Cinis sepulchralis pravis quosque affectus compescit.** 260. 19
- Cinis sepulchralis à lupanari homines sensui indulgentes abstrahit.** 257. 11
- Circæum est poculum, quod meretrices suis propinant amatoribus.** 145. 60
- Citeria statua ea arte sculpta, & in ejus capite articuli, vertebræque ita locatæ erant, ut os sursum, deorsumque diduceret, & inconditum sonum ederet.** 279. 4
- Citharedi mira vis, ac efficacia in ciendis varijs affectibus, animisque commovendis ad furorem.** 13. 34
- Civitates plures, quæ olim floruerunt, nunc sordescunt in pulvere solo æquatæ.** 180. 42
- Cleopatra unionem summi pretij Marco Antonio in haustu propinat.** 274. 74
- Clepsydra arenaria symbolum delabeatis vitæ nostræ.** 240. 4
- Cælum non se hominibus abscondit, sed homines cælum sibi domorum substructionibus abscondunt.** 175. 30
- Cælum cur comparatum grano sinapis.** 372. 3
- Cogitationes prævæ, quibus mens reluctatur purgationes sunt animi.** 292. 16
- Colloquia prava corrumpunt bonos mores.** 533. 45
- Colloquia rutiæ sulfuratæ sunt tædæ in gehennali compactæ, & accensæ fornace.** 534. 49
- Color albus, quia symbolum castitatis ab Angelis cæteris præfertur coloribus in veste sponsæ discoloris.** 301. 51
- Columbarum oculi simplicitatem præferunt, nilque cogitant mali.** 600. 5
- Columnarum varia genera, & singulæ eandem partes recensentur.** 173. 25
- Commodis proprijs qui studet, per virtutum exercitia nequit ad veram gloriam sibi viam sternere.** 611. 39.
- Compunctio cordis patrata scelera expungit, & gratiæ incrementat venustatem.** 556. 21.
- Concupiscentia, ne pravis suos accendat ignes sepulchrali cinere obruenda.** 273. 68
- Concupiscentia carnis, ætiusque impudici amoris extinguendi nive excultæ pudicitæ.** 229. 68
- Concupiscentiæ æstibus coercendis nullum aptius frænum cilicio, & flagellis.** 337. 59
- Concupiscentiæ, & carni insolescenti subtrahendum est pabulum usque ad virium defectionem.** 541. 72
- Concupiscentiarum multiplex genus in homine.** 229. 67
- Conformatio creaturæ cum divina voluntate plurimum Deo placet.** 399. 41
- Conscientia emaculata ferax proborum affectuum ager.** 548. 1
- Conscientia emaculata probos omnes fovet affectus, & studia promovet virtutum.** 558. 25
- Conscientia emaculata circumum describit, quo amor amorem excitat.** 559. 26
- Conscientia emaculata gaudium est Angelorum.** 560. 30
- Conscientia innocentæ clypeo munita adversariorum tela retundit, & bona quæque faustè ominatur.** 562. 36
- Conscientia emaculata solem æmulatur.** 578. 28
- Conscientia emaculata causas mœroris excutit, tristitiæ nubes abigit.** 578. 31
- Conscientia emaculata Dei æmulatur immutabilitatem.** 579. 31.
- Conscientia bona omni caret metu, æstque scyphus Josephi.** Ibid.
- Conscientia viri probi pluribus obidetur malorum generibus.** 579. 31
- Conscientia emaculata toto affectu in Deum fertur sui ipsius oblita.** 583. 40
- Conscientia emaculata omnem à se timorem excutit; quos timeat, non habet, probis se tuetur affectibus, quos fovet.** 585. 48
- Conscientia prava cruciatuum est gehenna, quæ impios viventes, divinæ mortuos gratiæ, torquet.** 590. 63
- Conscientia prava mors est, cadaver viventis, infernus præcoquus.** 690. 64
- Conscientia prava instar Poëtarum Erynnis ferro, & flamma, ac multiplici cincta dracone debacchatur, savitque intus in anima; & instar Mægeræ viscera quatit, & terrifico aspectu flagellum intentat.** 591. 64.
- Conscientia impiorum, cur dicatur cauteriata, & quid sit hoc cauterium.** 591. 65
- Conscientia prava vestigalia sibi constituit ærumnas, ac miseras omnes.** 593. 70
- Conscientia sibi malè conscia fratricidium te-**
U u u ;
Rabatur.

Index

- Stabatur, quòd à Caino reticebatur.** 196. 81
- Conscientia temerata est sibi Megæra gehennales flammæ intus ejaculans, trillisque Erinny's flagello armata, & impium verberans.** 596. 81
- Conscientia læsa à creaturis omnibus sibi timet, omnesque homines, ut Dei vindices veretur.** 598. 86
- Conscientiæ reæ cruciatus nequit peccator evadere, ubique locorum eos experitur.** 502. 68
- Conscientiæ carcer, ater, & squalidus torquens scelestos.** 596. 83
- Consiliarij principum sint secretorum tenacissimi.** 281. 12
- Constantinus Imperator nunquam publicè excreavit, nunquam nares emunxit.** 465. 47
- Contemplatio quid, & quomodo in oratione instituenda, & per quid differat à meditatione.** 426. 73
- Contemplatio prout distinguitur à meditatione in oratione, quid sit.** 435. 27
- Conversio peccatoris opus est divinæ gratiæ, quam nobis Christi merita impetrant.** 383. 38
- Convicia mala id boni præstant, ut bonos meliores reddant, & malos minus malos.** 608. 29
- Convicia in se intorta æquo animo toleranda, imò recipienda, ac si gemmæ essent.** 608. 30
- Convivia fertulorum luxu memorabilia.** 45. 14
- Cor nostrum quamdiu hisce terrenis adhærescit, vera non potest imbui dulcedine.** 374. 10
- Corona, quæ virginitas coronatur, in officina cuditur tribulationum.** 670. 23
- Corona Christi patientis cur spinea.** 647. 35
- Coronæ olim compactæ ex quercu arborè destinata pascendis porcis.** 92. 128
- Corporis cultus inconstans, ne noster in eodem constans detineatur affectus.** 156. 21.
- Corporis opimitas animi impedit functiones, quas jejunium expedit.** 454. 11
- Corpus sine anima nullius potentiæ valet munia obire.** 67. 40
- Corpus cum jejunat, mens probitate saginatur, & homo impastus Deo oppletur.** 454. 14
- Corvi in cadavera prouentes oculos primùm effodiunt.** 144. 56
- Corvorum pulli tunc à parentibus destituuntur, cum eorundem opera magis indigent.** 325. 29
- Cranium calvariæ in furno arefactum, & pistillo in pulveres redactum gangrænæ dicitur mederi.** 256. 6
- Crapula fons putidissimus, è quo plura in humano corpore scaturiunt incommoda, & damna.** 45. 14
- Creaturæ nobis manifestant Creatoris sapientiam, & excellentiam.** 625. 27
- Cruciarj apud priscos Romanos suam deserebant crucem, cum ipsi essent ab eadem ferendi.** 85. 101
- Cupido, quia nudus acrius, ac lethalius tunicatos infli & vulnere sauciat.** 79. 79
- Curiositas Dinam ad nundinas perduxit, non ut aliquid decoris emeret, sed ut castitatem venderet.** 53. 57
- Curiosus, rerum suarum incurius, sed studiosus, ut aliena exploret.** 53. 47
- Cygni cantus mundi refert cantum, & cur Cygni esus mosaica lege interdictus.** 43. 4
- Cyri Regis, pius affectus in templo Numini ædificando.** 170. 14
- Cyrus Rex initio sui regni templum Deo ædificat, confertur cum Abele.** 171. 16

D.

- D**Amocles lautissimo in convivio infelicissimum se putat ob timorem imminentiæ mortis in gladio laqueari seta equina alligato, & impendente ejus cervicibus. 143. 16
- Damocles à lasciviente Demetrio in balneo circumventus maluit vitam in unda extinguere, quàm ut castitas in eadem naufragaretur.** 549. 96
- Daniel jejunus septem inter impastos leones sex integros dies exegit sine noxa.** 543. 75
- Daniel quia castitatis cultor capularios senes præcessit.** 548. 94
- Daniel adhuc puer Susannam in judicio defendit, & senes ut reos damnat.** 588. 56.
- Daniel in aula Balthazaris regis purpuram induit, ostro fulget, auro splendet, quia excidium, & mortem regi prædixit.** 652. 32
- Danielis libertas in redarguendo regem Nabuchodonosorem, & interpretando objectam ipsi in somnio statuam.** 57. 6
- Darius ab Alexandro in conflictu fugatus sitim, quam fuga contraxerat, extinxit aqua palustri, quæ ipsi, vel maximè sapuit.** 464. 45
- Dathanis, Abironis, & Coris rebellio, & punitio.** 102. 27. & sequent.
- David illustris triumphavit, cum Sauli percit, quàm cum Goliathum prostravit minantem.** 55. 55
- David apud Achis commoratus Angelorum cœtui audivit se recensitum: sed apud Nabat exprobratur indignus.** 63. 27
- David, qui impavidus, & victor stetit coram Goliatho, trepidus profugit à facie Absolonis.** 106. 40
- David viribus licet imbecillis Goliathum Gladio prostravit, & quid fuerit de funda victoriæ instrumento.** 119. 35
- David

Rerum præcipuarum.

- David**, quia vitâ integer, moribus laudatissimus, è baculo pastoritio ad sceptrum regale evectus fuit. 120. 36
- David** post luculenter enarratum à Nathane Propheta suum adulterium, adhuc illud non cognoscit. 149. 73
- David** plura detulit Absoloni, ne imperandi desiderio, & æstu ante mortem patris insaniret. 183. 6
- David** exercitum construit contra Absolonem perduellem, quem vincit, & adigit ad fugam. 191. 32
- David** enim Numini supplicat, ne veniat illi pes superbiæ. 193. 37
- David** gloriosior pastor, quàm rex. 205. 75. & sequent.
- David** petit à pravis omnibus affectibus liberari. 220. 37
- David** plus timuit pravum in Saule affectum, quàm urfos, leones, & Gigantem. 224. 51.
- David** ob oculos incustoditos flammam concipit impudici amoris, & adulterio cœdatur. 227. 59
- David** Goliathum singulari certamine vincit, & interficit. 233. 82
- David** choris stipatus lectissimarum puellarum concupiscentiæ motus compescuit, quos tamen excitavit, cum è solario Bethsabeam vidit se in fonte lavantem. 258. 15.
- David** vidit mulierem se lavantem, & è frigido fonte flammam hausit concupiscentiæ. 266. 41
- Davidis** singulare certamen cum Goliatho describitur. 267. 43. & seq.
- David**, qui pepercit Sauli persequenti, non pepercit Nabali detrahenti. 294. 52
- David**, cur rogaverit liberari à manu canis, & non potius ab ungue leonis. 298. 5.
- David**, quia humiliter Deum oravit, victor hostes prostravit. 355. 2
- David** ideo Dei amans, quia mentem suam aqua irrigavit meditationis. 372. 3
- David** Deo ut Medico propriam ostendit infirmitatem, & inde hausit sanitatem. 404. 2
- David** pugnaturus contra hostium phalanges jejuniæ religione voluit præmuniri. 468. 58
- David**, quia bene pransus oculos iniecit in Bethsabeam lavantem se, & ex frigidis fontis laticibus impuras hausit flammam, quibus pudicitia periit cinescens. 472. 72
- David** somno indulgens pomeridiano florem amisit pudicitiae, quia oculos immisit in Bethsabeam. 519. 38
- David**, quia oculos emissitios non compescuit, cum primum vidit Bethsabeam in fonte, ex frigida illa unda flammam hausit, quibus castitas cinescens periit. 527. 14
- David**, cum primum Bethsabeam vidit in fonte lavantem se, libidinem ebibit in aquis. 529. 32
- David** lachrymis, quibus stratum suum rigaverat per singulas noctes suam eluit conscientiam. 587. 54
- David** rex à Deo probari petijt. 587. 54
- Davidis** duellica pugna cum Goliatho spectantibus utrinque exercitibus. 634. 53. & sequent.
- David** in Christi genealogia descripta à D. Mattheo, cur præ cæteris regis titulo condecoretur, cum & alij Christi prædecessores fuerint reges. 652. 33
- David** videns è solario domus regiae Bethsabeam lavantem se in fonte impuras flammam è frigidis illis laticibus hausit. 652. 33.
- David**, si cecidit delicijs disfluens, surrexit calamitatibus divexatus. 653. 34
- David** calamitatibus pressus præ cæteris supplicij pestem selegit, utpote sibi, & populo communem. 664. 73
- David** post lapsum, quia ærumnis pressus, vegetior, cautior, & sanctior surrexit. 664. 38
- David** ærumnis pressus omnem excussit timorem. 649. 26
- Davidis** victoriæ plures æquè de hominibus in castris, ac de feris in campis. 415. 38
- Davidis** conflictus cum Goliatho. 415. 40. Ejus victoria ex subsidio orationis. 416. 43
- David** jejuniis munitus hostem tartareum vicit, & fugavit. 543. 75
- David** victori plaudunt chori puellarum, quæ Saulis invidiam excitant in Davidem. 635. 56
- Davidis** duellica pugna cum Goliatho. 658. 46
- David** humiliationem, & afflictionem reliquis præfert beneficijs sibi à Deo collatis. 700. 104
- Deliciæ** sæculi umbratiles sunt, ventrem non implent; sed mentem evacuant. 61. 20
- Deliciæ** vires enervant militares, Annibalem ad Cannas fregerunt. 355. 1
- Deliciæ** veræ rosas æmulantur, quæ non nisi inter vepreta florent tribulationum. 652. 32
- Denarius** diurnus à Patrefamilias in Evangelio promissus operarijs in vineæ cultura quid significet? & cur cælestis beatitudo sub allegoria denarij explicetur. 69. 45
- Desideriorum** turba in homine. 212. 6
- Detractionis** turpitudine zeli pallio oblecta. 292. 48
- Detrahens** alterius honori uno ictu tria infligit lethalia vulnera. 293. 50
- Detrahentes** aliorum honori, & fama cædemonis sibi usurpant officium. 293. 49
- Devotio** est voluntas non præpedita, sed expedita ad id promptè, & alacriter exequens.

Index

- quendum, quod ad Dei pertinet servitium. 318. 12
- Devotio vera, in quo sita, & quomodo excolenda. 390. 12
- Deus est ubique præsens, & nulla est creatura, quæ ab eius possit se præsentia subducere. 69. 43
- Deus coëxistit infinitis durationibus, quæ possunt concipi ante mundum conditum. *ibid.* Deus est omnis locus, neque potest creatura ulla concipi, quæ non sit Deo præsens. 69. 44
- Deus, cur in rubo flammis circumsepto fuerit Moyse loquutus. 675. 36
- Deus nostros fugit sensus, & non nisi per ænigma creaturarum pervenimus ad ejus agnitionem. 110. 2
- Deus perinde nobiscum agit, ac aquila cum suis pullis. 668. 17
- Deus eminenter continet quidquid perfectionis, & bonitatis inest creaturis. 110. 3
- Deus ad nostram eruditionem ab Angelis cavet, ne evulgent, quæ illis speciatim revelavit. 281. 11
- Deus adversis nos excolit, & perficit. 690. 81
- Deus adest in nostram opem, cum videtur abesse. 690. 87.
- Deus suum homini prodit amorem cum precarium ab ipso extorquet clamorem. 327. 34
- Deus, cur olim in Silo coleretur. 334. 59
- Deus quærendus in recessu, non in creaturarum tumultu. 375. 14
- Deus, si præsens nobis, cum oramus, adsit, seu si orantes adsumus à Deo, non finimus prævis evagationibus absumi. 385. 49
- Deus ubique præsens per potentiam, præsentiam, & essentiam. 387. 56
- Deus plerumque, quos amat, omni destituit solatio. 391. 15
- Deus precarios nostros prævenit clamores; & ea impertit, quæ nostra voluntate suæ conformi petimus. 399. 42
- Deus plerumque differt petita concedere, quò è ligno vitæ suos nobis fructus porrigat dulciores. 400. 45
- Deus aurem suam submissè inclinat humiliter oranti, quem audiat, & exaudiat. 404. 3
- Deus plerumque differt concedere petita, ut merita adaugeat petentium. 419. 51
- Deus interdum nos non exaudit orantes, quia quæ petimus magis nobis obessent, quam prodesent. 419. 52
- Deus, cur non Apostolum colaphizatum, sed Dæmonem petentem exaudit. 420. 3
- Deus cum virgine esse non dicitur, nisi plena sit grætia. 497. 41
- Deus sibi charos, cur æmulari velit piscinas Hesebon. 600. 4
- Deus permittit probos ab improbis divexari, ut perfectiores efficiat. 640. 1. & sequent.
- Deus, cum nos punit, nostram expolit rudiditatem, nostram abstergit rubiginem. 651. 31
- Deus nos premit adversitatum pondere, ut pretiosorem virtutis eliciat liquorem. 655. 43
- Deus, quos amat, ærumnis perficit. 698. 98
- Deus est refugium, & virtus in tribulationibus, quæ nos inveniunt, non quas nos nobis cœdimus. 667. 44
- Deus in templi porticu, cur ex pluribus ægrotis non tantum sanitatem impertiret. 683. 58
- Dioxolites nobilis gemma in ore cadaveris suas dicitur vires deperdere. 383. 39
- Diana ideo virgo, quia venatu se jugiter exercuit. 544. 78
- Dierum vires in ædificiorum molitionibus, arciumque propugnaculis solo æquandis. 194. 41
- Dies veluti milites à Deo conscripti ad expugnandos superbos. 194. 40
- Dies Domini veniet flammis corusca, igne conspicua. *Ibid.* 42
- Dignitas, quamdiu speratur, est pericula, cum possidetur gravis. 109. 51
- Dignitas, quam mundus exhibet, larvata est, nec dignos ab indignis discriminat. 111. 5
- Dignitas flos est purpurascens in rosam. 182. 43
- Dignitates umbratiles sunt, fallunt, quos alliciunt, picturam exhibent evanidam, ac illusoriam. 97. 10
- Dignitates in mundo scenatiles sunt, ac personatæ, quibus si larvam detrahas, non nisi gravamina, curas, ac sollicitudines habent. 114. 14.
- Dignitates quamdam cum cornu præferunt cognationem. 119. 33. Cur cornua potius, quàm ossa habeantur dignitatum insignia. *ibid.* Infelix conditio eorum, qui sunt in dignitate constituti. *Ibid.* 34
- Dignitates virtutibus ornandæ, si declinari non possint. 324. 49
- Dignitates plerique ut Numina colunt, quia earundem officia non excolunt. 152. 5
- Dignitates mundi vanæ, fluxæ, illicò transeunt, vix acquiruntur, deperduntur. 602. 11
- Dignitates, quas mundus exhibet, futes, ac inanes sunt, extimè tantum splendent, & intimè non penetrant. 607. 23
- Dignitatibus, quas mundus eas ambientibus exhibet, quàm parum fidendum. 118. 30
- Dignitatibus insigniti in aulis principum famulatio gloriantur. *ibid.* 32
- Dina Jacobi filia, quia urbem frequenter, florem perdidit pudicitia. 160. 35
- Dina, Jacobi filia, quia oculos non coërcuit, & videre voluit, ac videri florem illum per-

Rerum præcipuarum

- perdidit, qui semel amissus nullo fit amplius pretio venalis. 527. 24
- Diocletiani infans, ac tumidus fastus multatus. 208. 85
- Diogenes uno tantum cubavit in dolio; sed carni indulgentes dies totos inter dolia peregrinantur, & ollas. 536. 56
- Discipuli Christi, qui in Thaboris fastigio splendido spectaculo recreati non quiescunt: iidem in horto imminentibus tormentis tranquillè aded dormiunt, ut expergefactore Magistro indiguerint. 123. 48
- Discipuli Christi, quia castitatis cultores potestatem habuerunt supra Demones. 549. 55
- Divites cæno inserviunt, licet fuerint cælo conditi. 73. 95. Nil homini perniciosius auri amore. *ibid.* 95
- Divitiæ ad vitia viam sternunt, inest quædam societas sicut nomine, ita in re divitijs, & vitijs. 55. 1
- Divitiæ quæ majores possidentur, eò gravius suos onerant possessores. 56. 4
- Divitiæ pondera sunt, quæ animam premunt, ac deprimunt, nec sinunt eam sursum elevari. 56. 4
- Divitiæ molestias ingerunt, & quietem, animique tranquillitatem abigunt. 56. 5
- Divitiæ mari procelloso comparatæ. Divitiarum cupiditas est charybdis naufragijs nota. 59. 12
- Divitiæ, cur instar aquæ dicantur fluere, si affluant. 58. 11
- Divitiæ congestæ perinde ac folia arborum exarelcunt. 65. 31
- Divitiæ nullam possunt veram felicitatem suppeditare. 67. 39
- Divitiæ quo sensu dicantur divitijs affluentes justificare. 68. 41
- Divitiæ sunt mera præstigia decipiendis hominibus investa. 70. 46. Fallaces sunt alternantis fortunæ nutu veniunt, & discedunt, ut decipiant abeuntes. *ibid.* 47. Suos torquent possessores. *ibid.* 48
- Divitiæ veræ sunt, non quæ fluunt, ac pereunt in terris; sed quæ æternum perseverant in cælo. 74. 61
- Divitiæ non nisi laqueos continent, quibus divitijs inhiantes miserè illaqueantur. 76. 66
- Divitiæ suos depauperant possessores, quos deprimunt, non erigunt, gravant, non alleviant. 79. 80
- Divitiæ uberrimam suppeditant materiam æquè virtutis exercendæ, ac vitijs indulgendi. 81. 87
- Divitiæ ad vitia quæque facilè viam emolliunt, quarum tamen probus usus virtutum promovet culturam. 81. 87
- Divitiæ sunt spinæ, quæ acrius pungunt, quàm blandius alliciant. 87. 111
- Verani de Affectibus Tom. 1.*
- Divitiarum sitis noxia; opes hidropem adferunt, quò plus bibuntur aquæ divitiarum, eò ardentiori æstu sitiuntur, nec unquam sitim extinguunt. 71. 51
- Divitiarum pelagus habet scyllæ, & charybdis vortices, & adblandientes cantu sirenes. 71. 52
- Divitias, qui amant, se ipsos oderunt. 76. 67. Divitiæ suis possessoribus sunt oneri, non honori. *Ibid.* Proinde impedimento sursum nitentibus ad cælestia. 77. 69. Non sunt levamini, sed gravamini auri argentique pondera, quæ quo majora subeunt incrementa, eò perniciosius aggravant. 77. 70
- Divitijs inhiantes Tantalica siti laborant, & exæltuant. 58. 11
- Divitijs inhiantes à vera facilè deficiunt religione, & à cultu veri Numinis. 63. 25
- Divitijs inhiantes plura subeunt pericula, & in multa se discrimina iniiciunt. 65. 32
- Divitijs affluentes ardentiori æstu vitiatas voluptatum aquas sitiunt, quas cum bibunt, pereunt.
- Divitijs inhians vitijs facilè indulget, quibus lethaliter saucius miserè perit. 71. 54
- Divitijs affluenti curæ, sollicitudines, ac molestiæ contingunt acriores. 77. 71
- Divitijs affluentes quàm difficulter cælum ingrediuntur. 81. 86
- Divitijs affluentes, cur dicantur pingues. 80. 80. Is divitijs abundat, qui affectu in divitias se spoliat; neque divitijs acervandis inhiat. 80. 81. Divitiarum pedissequæ curæ, sollicitudines. 80. 82. Periculis obviat, qui divitijs inhiat? *ibid.*
- Domitianus micæ aureæ structor, ut liberalius voluptati indulgeret 176. 79
- Domus Neronis aurea, ejus amplitudo, ac cellissima structura. 174. 26
- Domus perampla Magni Imperatoris Chami quatuor præcincta muris. 174. 26
- Domus nobilissima Javæ Insulæ Balearis majoris regis. 174. 28
- Domus peramplæ cæli, solisque aspectum nobis furripiunt. 175. 29
- Domus ornatus, & pretiosa aula, sunt virtutes inquilini. 177. 37
- Domus interna spiritualis ædificanda, & ornanda. 178. 40
- Domus lugentium longè utilior domo nubentium. 649. 24
- Draco avernalis bis bellum indixit Christo. 496. 58
- Dracones ad thesaurorum custodiam accersiti. 89. 117. Draco divitem refert avarum. *ibid.*
- Duces belli generosiores, ac viribus robustiores minùs sibi fidentes, in orationis sub-

Index

fidio bellorum eventus felices collocare solent, virésque à Deo exposcere. 416.
43. Furtum committunt, qui proprijs viribus, & non Deo victoriam tribuunt. 416. 44.

E.

ECclesijs præficiendi, qui non quærunt iisdem præfici. 120. 36. Non quos genus nobilitat, sed quos virtus illustrat, hos debet dignitas insignire. *ibid.*

- 39
Edacitatis filiz sunt luxuria, & ebrietas. 525. 18
Editha Anglorum Regis filia sub regio ornata, mundóque muliebri vestem induit cilicinam. 537. 58
Effigies B. Virginis in Hungaria superiore flevit imperante Leopoldo. I. 33. 121.
Effigies summorum virorum non consueverunt Hebræi pingere, nec sculpere. 124. 49
Egilus Gothorum Rex à Tauro in furias acto crudeliter discerptus. 255. 2
Eleazar in prælio elephantem feriens sub eodem vivus sepelitur, suoque occumbit in triumpho. Hoc idem agunt, qui gloriam ex benè gestis aucupantur. 622. 19
Eleemosyna, si neſtatur, cum vana gloria, & ambitione, fit tuba bellica. 223. 45
Eleemosynæ beneficio ea possidemus aucto fœnore, quæ pauperibus elargimur, & ea perdimus, quæ nobis servamus. 468 55
Elementa mutationibus obnoxia. 211. 3
Eliæ, cur Deus panem tantum, & frigidam fuerit impertitus, & Danieli plenum prandium. 435. 45
Elias discumbens in eremo ab Angelo subcineritio pane alitur. 89. 116
Elias beneficio jejunijs, orationis, & misericordiz fit exemptus à communi naturæ tributo solvendo nescius mortis. 449. 67
Eloquentia florulenta in sanctis Patribus. 532. 39
Elzearius comes agrum proprii corporis rastro mortificationum coluit, & lilium caritatis excoluit. 537. 58
Epularum lautitiz reiſciendæ, ut spiritualibus reficiamur delicijs. 47. 23
Epulo suis divitijs gehennam sibi coëmit, & Lazarus mendica paupertate Abrahamæ sinum. 90. 121
Epulo cruciatu flammaram tortus suppetias petit à pravo invidiæ affectu in Lazarum. 235. 88
Ericus Daniæ Rex ad musicum citharæ sonum varijs agitur affectibus, plurésque districto gladio interficit. 13. 34
Esau pravum in corde fovet affectum in Jacobum fratrem ob sibi usurpatam primogenituram, 231. 76

Esau odium in Jacobum fratrem, cupit post Isaac parentis necem, cruentam cædem. 272. 65

Escarum subtractio ea restituit virtutum decora, quæ per ingestam gulæ escam nobis vitium abstulerat. 475. 81

Esculenta, & poculenta plurimum obtinent virium ad quosdam affectus ciendos. 22. 74

Esther Regina Artaxerxis benevolentiam sibi captivat, totamque Hebraicam gentem ab imminente mortis periculo liberat. 196. 46

Esther regina beneficio jejunijs, & orationis Judæos liberavit à cruenta cæde. 469. 61

Estheris reginæ affectus in Deum purus, simplex, ac integer. 582. 39

Esuries corporalis beneficio instituti jejunijs famem acuit spiritus. 478. 90

Eva ad refricatam mortis memoriam omnem excutit pravæ concupiscentiæ affectum. 258. 12

Eva à Dæmone delusa verborum lenocinijs, ac sponſionis illecebra pomum veterum momordit, quod cum gustandum porrexit Adamo, mortem comedit. 365. 27

Eva à serpente seducta pomum comedit vetitum, quod Adamo etiam persuasit, & mortem unà cum pomo deglutivit. 427. 2

Evagationes mentis inter orandum illicè excutiendæ. 330. 47

Evagationes mentis animi produunt levitatem, & inconstantiam. 331. 47

Evagationes mentis orationi sunt noxiæ, propterea statim abigendæ. 336. 2

Evagationes mentis occurrentes inter orandum statim excutiendæ. 378. 17

Evagationes inter orandum, quantum inferant damni, explicat D. Bernardus. 377. 28

Evagationibus excutiendis tres à viris ascetis traduntur regulæ. 335. 63

Evagationum occurrentium in oratione plures species. 333. 55. & seq.

Evagrius suadente Machario Anachoreta in in sitis æstu contentus sola umbra, frigidam abiicit. 442. 43

Eunuchi Pharaonis peccarunt, quia gulæ indulserunt. 525. 16

Excellentia, quæ quis alijs præeminet, quandam secum trahit gloriolam, quæ D. Petrus inter fluctus maris mente fluctuavit. 612. 40

Excerptorum utilitas ad affectus ciendos, & coërcendos. 29. 103. Excerpta suppleunt defectum memoriæ, suntque Oratoribus maximæ utilitati, quia quæ memoriâ facile exciderent, diu servantur illæsa. 31. 111

Excerptorum classes quomodo distribuendæ, ut oratoribus sint commodo. 32. 112

Ex-

Rerum præcipuarum.

Exhomologesi frequenter expianda conscientia, ne hæc sordes contrahat. 572.

9

Exhomologesi sacramentalis conscientia purganda, animique ægritudinibus curandis pharmacum opportunum. 551. 6

Exhomologesi animam ægrotantem sanitati restituit, si solum medico spirituali ægritudinem aperiat. ibid.

Exhomologesi salubre lavacrum purgandis animæ maculis peraptum. 554. 13

Expilatores sacrae suppellectilis, ac templorum puniti. 202. 67

Ezechias, qui juxta consuetas naturæ leges debuisset mori, præservatur auxilio excedente vires naturæ. 115. 19

Ezechias ægrotans nequit se à lachrymis temperare, licet plerumque infirmitas corporis sanitas sit animæ. 114. 15

Ezechias rex morbo tortus ex ulcere intestini quod humanis artibus erat immedicabile, vitam haurit ex ipso lethali vulnere. 605. 21

Ezechias, cum petierit, ut umbra in horologio Achaz decem gradibus retrocederet. 606. 22

Ezechias princeps pientissimus religionem, & cultum veri Numinis promovet, oclusum ab Achaze templum reclusit, aperit, ac reparatis valvis. 612. 41

Ezechias post delatam de deletio Sennacheribbo victoriam, cur ægrotaverit. 613. 43

Ezechias, quos ostendit thesauros, perdidit. 633. 51

Ezechiel ab Angelo perductus ad aquas jubetur retrocedere, & cur. 332. 51

F.

Facultas pathetica varios producit motus sensibiles per spiritus animales, qui si ad normam magistræ rationis edantur, harmonicum efficiunt concentum consonum normæ rectè vivendi. 6. 6

Famæ negotiatores, cur à Tertulliano dicantur otiosi. 523. 7

Fames filium prodigum ad saniores frugem revocat, à qua saturitas averterat. 40. 18

Fames optimum esculentorum condimentum, ut D. Bernardus suos edocuit Monachos. 464. 43

Fames amica virginitatis, inimica lasciviae. 543. 76

Familiaritas nimia cum morte nobis est noxia, proinde metuenda. 271. 61

Fastus inanis in principum ministris. 208. 86

Fatorum necessitas ineluctabilis, eadem lege, qua nati sumus, mori cogimur. 252. 48

Fel piscis aquis innatantis tenebras è *To-Verani de Affectibus Tom. I.*

biæ oculis absterfit tæcitatibus. 651. 29

Felicitas in hominem à divitijs derivata braceata est, ac præstigiola beatitudo. 65. 32

Felicitas vera in culmine honoris non floret. Braceata est hæc felicitas, ad quam plerumque immerentes evchuntur. 121. 41. & sequent.

Felicitas nulla reperitur in esculentis, & potentis. 229. 67

Felicitas aliena invidum torquet, ac excruciat. 232. 77

Felicitas mundi perinde ac torrens fluit, & statim exarescit. 449. 68

Fellea ærumnarum amaritudo ad melleam beatitudinis dulcedinem nos manuducit. 651. 30

Fellea afflictionum amaritudine oculorum caliginibus abstergendis nullum aptius collyrium. 651. 30

Fercula, quæ ventrem impleat, mentem evacuant vera refectio. 45. 13

Ficedulæ ducentis turdam in regionem amœnam plenam fructibus, & laqueis, apologus. 456. 19

Fides christianæ debita veritati nutat, nisi basi fulciatur castitatis. 493. 32

Filij Zebedæi petunt sedere ad dextram, & sinistram Christi, & ideo redarguuntur, quia petunt sinistram. 104. 36

Filius prodigus jejunus revertitur ad Patrem, à quo satur discesserat. 40. 18. Discrimen inter indulgentes ventri, & obsequentes menti. ibidem. 21

Filius prodigus, quia patris præsentia, & consilij destitutus propriam substantiam abligurivit, lasciviarum foeditatibus coepit egere, & respiciens revertitur ad Patrem. 387. 54

Filius prodigus post decestam cum meretricibus paternam substantiam respiciens patrem flexit ad veniam. 555. 19

Filius prodigus cum voluptatibus sensuum indulgisset, totamque abligurivisset paternam portionem, respiciens revertitur ad patrem, à quo festivè recipitur. 615. 46

Finis patheticæ facultatis est perfectio corporis animati, ut perfectè suas exerat vires. 5. 4

Flamma libidinis non alia humoris effusione extinguenda, quam lachrymarum. 548. 70

Floribus pudicitiae, & rosæ charitatis coronatur cælestis sponsus, licet spinis obarmetur. 546. 87

Flos pudicitiae, nisi cautè custodiatur, æstu concupiscentiae facillè arefcit. 546. 86

Flos castitatis non solum in tellure corporis, sed etiam in horto animæ excolitur. 548. 93

X x x 2

Flu-

Index

Fluctus marini intumescentes exigua co-
 ercentur litorali arena. 155. 16
 Fluxa sunt, quæ in mundo stare videntur.
 166. 1
 Fœminæ Arabicæ faciem ita texerunt, ut
 uno tantum oculo liberato, contentæ fue-
 rint dimidia potius frui luce, quam
 totam faciem prostituere. 529. 30
 Fœminarum larvata blandimenta sub melle
 fel porrigunt, absinthium sub oleo.
 123. 24
 Forma fœminea in corpore virum emol-
 lit, quem ad turpia flectit. 132. 22
 Forma non introducitur, nisi posita prævia
 dispositione, quæ plurimum exigit la-
 boris. 380. 31
 Fornicationis flumen in vitiorum omnium
 effluit fretum. 140. 44
 Fortuna, quæ blandius videtur arridere,
 plerumque noverca est. 179. 41
 Fortuna ludit cum superbis, quos vento in-
 flatos veluti folles lusorios evehit, & de-
 primit. 198. 41
 Fortuna tunc lævior, cum lætior nobis
 arridet, bracteata est, quæ nobis spon-
 det bona, mala sunt exitialia. 605.
 20
 Fulguris splendor, cum oritur, moritur,
 ejus celeritas mundi præsignat gloriam.
 602. 10
 Fulmina non metuit emaculata protectus
 conscientia. 560. 31
 Fumus vanæ gloriæ excutiendus, ne lachry-
 mas à nobis extorqueat. 639. 66

G.

GAbaonitæ, quia dejerata idololatria
 vitium reliquerunt, quinque arma-
 tos reges contra se concitârunt. 664.
 4
 Gabriel Archangelus se tantum missum à
 Deo ad Virginem Mariam dicit, reti-
 cens propriam dignitatem. 124. 50
 Gangræne feliciter medetur cranium cal-
 varie in pulveres redactum. 256. 6
 Garruli non valentes linguæ lubricitatem
 coërcere, cor non videntur habere intra
 viscera reconditum. 299. 34
 Gaudia vera flores sunt, qui nonnisi in cœ-
 lesti patria vernant. 39. 152
 Gaudium præsentis vitæ quam fallax, &
 mendax. 37. 143. Gaudia mundi
 nonnisi lachrymas portendunt. 37.
 141
 Gaudium universum hominem perfundit ex-
 ultatione. 212. 8
 Gaudium verum ex morum probitate ori-
 tur. 565. 43. Leviculum est, quod
 nonnisi oculos afficit. ibid. 44
 Gaudium verum in mundo non efflorescit,
 quia totus lachrymis innatat. 565.
 45
 Gaudium verum suas in proba conscientia

radices agit. 566. 46. & seq.
 Gaudium veram ea voluptas non parit, quæ
 statim perit. 567. 49
 Gedeon conqueritur, ut à Deo desertus
 690. 30
 Genius in hominibus varius. 210. 2
 Genfericus cum suo exercitu Romam ingre-
 ditur, quam diripit. 361. 19
 Germanorum mos fuit, ut numis ferram
 insculperent, & cur? 80. 83
 Gesta ex virtute profecta vermem plerum-
 que vanæ gloriæ alunt, quo corrumpun-
 tur; pomæque imitantur in extima super-
 ficie purpurea, & intus putrescentia.
 613. 44
 Gloria nominis non stat, si ædificijs innita-
 tur casuris. 166. 1
 Gloria mundi vana hederæ pariatur. 599.
 1
 Gloria mundi eò est vanior, ac futillior,
 quò ardentius inter homines quæritur.
 601. 9
 Gloria mundi fluxa, & inanis. 602.
 9
 Gloria, quam in mundo aucupamur, no-
 stra non est, cum ex ore dependeat alie-
 no. 604. 16
 Gloria mundi à vacuitate sui principij dima-
 nat, estque & ipsa vacua. Neque hu-
 mana quæque veram possunt gloriam in-
 gerere. 605. 18
 Gloria ex hominum orta plausu vanus est ru-
 mor, culicum stridor, & ranarum coa-
 xatio. 607. 25
 Gloria is dignus, qui impensè desiderat lau-
 dem, & gloriam Dei, & contemptum
 sui. 608. 27
 Gloria iustorum convicijs non inficitur, sed
 potius augetur. 608. 28
 Gloria mundi quamvis lapidibus insculpta
 adhuc fluxa, & vana, interitui obnoxia.
 609. 32
 Gloria mundi vana, licet nonnisi improbis
 comparetur laboribus. 610. 33
 Gloria vana est tinea purpuram corrodens
 bonorum operum. 614. 45
 Gloria vana febris est ethica intimas exu-
 gens medullas, & præclare gesta cor-
 rumpit. 614. 46
 Gloria mundi vana est, & umbra vacua,
 quæ virtutum infuscat splendorem. 612.
 41
 Gloria tota in solum Deum referenda, ut
 creatura nihil sibi tribuat. 619. 10
 Gloria vana metuenda, & excutienda, quia
 gloriam de prostrato hoste delatam inglo-
 riam efficit. 623. 20
 Gloria non est à nobis quærenda, sed uti-
 litas tenenda. 625. 26
 Gloria mundi est obscura claritas, lubrica
 sublimitas, mentita gratia, larva hono-
 ris. 627. 33
 Gloria, quam mortui marmoreis aucupan-
 tur in sepulchris poma imitantur, quæ
 intus

Rerum Præcipuarum.

- intus putrescentia extimo in cortice purpuram induunt. 631. 40
- Gloria vana vanidus est fumus lacrymis eliciendis aptior, quàm veræ lætitiæ ingerendæ. 631. 43
- Gloria vana tinea est virtutum, quas corrumpit. 634. 52
- Gloria vana mundi scopulus est, in quem illius virtus, vel naufraga perit, vel plurimum patitur detrimenti. 636. 58
- Gloria vana dulcis est bonorum operum expoliatrix. 636. 58
- Gloria vana vipera est venenata propriæ matris discerpit viscera. 638. 64
- Gloriæ vanæ appetentes instar fulminis in tartara præcipites aguntur. 627. 31
- Gloriæ vanæ inhiantes vel in ipso gloriæ contemptu vanam aucupantur gloriolam. 628. 32
- Gloriæ vanæ appetentes fatagunt eam ab hominibus aliquo pretio sibi comparare. 634. 53
- Gloriam veram nemo potest in mundo enancisci. 606. 23
- Gloriam veram nemo, qui eam quæsit in terris invenit. 607. 25
- Gloriam qui quærit in suis bene factis, destruit, quod adstruit. 619. 8
- Gloriatio est vitorum origo, & virtutum erugo. 623. 21
- Gloriatio vana Amasiam ex Idumæis victorem egit præcipitem, ejus victoriam dehonora vit, 624. 22
- Gloriatione vana nullus anguis deterior, venenum evomit, quo virtutum omnium decora inficit. 624. 24
- Gloriola vana aram deturpavit à Salathiele erectam. 599. 2
- Gloriolæ vanæ appetens est ad malum proclivis. 599. 1
- Goliathus à Davide prosternitur in duellica pugna, & cum ipso fugati, & victi Philisthi. 635. 56
- Grani triticeï in terra sati incrementa, & munimenta. 195. 43
- Granum tritici non nisi lento molimine sua incrementa subit. 400. 44.
- Gratia quomodo dicatur verecundiam præire. 589. 59
- Gula cui protoparentes in paradiso terrestri indulserunt, Pandoræ fuit paxis, è qua mala omnia fluxerunt. 454. 12
- Gula plures occidit, quàm gladius. 459. 30
- Gula putidissimus est fons malorum omnium. 463. 41
- Gula nisi jejunii fræno coërceatur per guttur venerem in viscera instillat, ac improbos excitat affectus. 471. 71
- Gula quæ ventrem implevit, mentem evacuavit. 476. 86
- Gula est radix vitiata, è qua mala omnia in mundo germinarunt. 526. 19
- Gulæ illecebræ noxiæ, & ab ipsa avertendus affectus. 45. 18
- Gulæ deliciæ hominem viliora inter bruta dejiciunt, ut ab homine excidat. 40. 18
- Gulæ vorago perniciæ inhiat animarum. 129. 12
- Gulæ indulgentia in prima fœminarum Evæ omnes pravos affectus in homine excitavit. 427. 1
- Gulæ indulgentia quomodo primi hominis dicatur crimen resculpere. 432. 18
- Gulæ vitium immensum est, quo utuntur Dæmones ad evertenda virtutum fundamenta. 433. 22.
- Gulæ voracitas victimis Abrahæ fuit insidiata, quamvis per ipsas transierit ignis innoxius. 442. 46
- Gulæ ingluviei addictus puer filiorum Heli adipem rapiebat è sacrificiis. 443. 47
- Gulæ illecebris hostes nutrimus nostros, quibus prosternimur. 447. 59
- Gulæ indulgentia affectuum probitatem corrumpit, & sapientiam abigit, quàm jejunii vacuitas accersit, ac fovet. 453. 8
- Gulæ intemperantia nostræ insidiatur vitæ 458. 27.
- Gulæ vitio vincit homo elephantî edacitatem. 459. 29
- Gulæ, & epularum aviditas Esauum à primogenitura exclusit. 471. 70
- Gulæ voluptas omnes nostras vitiavit voluptates, & vitia omnia accersivit. 474. 79
- Gulæ voluptates, & concupiscentiæ flagitia quadam copulantur necessitudine. 525. 16
- Gulæ indulgentia bellum indicit probis omnibus affectibus, quos prosternit. 525. 18

H.

- H**Aia urbs montana frequentia civium, & copia divitiarum locupletissima à Josue obsessa. 86. 107
- Hebræi libertate donati Ægyptios habuere persecutores; non ita compede victi. 691. 83.
- Hebræi auro inhiantes idololatriæ religionem corruerunt, & à veri Numinis cultu discesserunt. 60. 18
- Hebræi post expilatum Ægyptum avaritiâ inforduerunt, & non nisi usuris palcebantur. 93. 133
- Hebræi ad immundorum expiationem, cur aquas præscripserint cinere, & sanguine mistas. 682. 58
- Heliodori fastus depressus, & ipse flagris cælus. 201. 65
- Hemerobias avicula est ad Hypanim fluvium ultra diem vitam non protrahit. 245. 22
- Hemeroculis flos diurnus symbolum humanæ vitæ. 244. 20
- Heraclirus haud infimæ notæ Philosophus res cunctas humanas cum lacrymis aspiciet. 605. 18
- Heraclius Imperator crucem Christi sublatam

Index

- tam à Cosrohoe victor è conflictu recuperat. 204. 72
- Hercules ut est in fabulis, licet leones dilaceraverit, urfos discerperit, serpentes enecaverit, à muliere vincitur. 555. 19
- Herodes sui fastus promeritas subit poenas. 207. 83. ejus scelera, & homicidia. ibid.
- Herodes ex pravo affectu jubet amputari caput D. Joannis Baptistæ. 236. 93
- Herodes Agrippa tamen Jacobum filium Zebedæi virum pietate insignem, & sanctitate illustrem interemerit, adhuc Deus peccatum dissimulavit: non ita quando è suggesto dicturus ad populum sibi usurpavit gloriam, quæ soli Deo debebatur. 621. 15
- Herodis livor in natum mundi Salvatorem. 216. 22. occidit pueros à bimatu & infra. ibid.
- Hippones fœmina græca cum lascivientes nautas effugere non posset, in mare se præcipitavit tuendæ castitatis causâ. 549. 96
- Holocaustum, cur præ cæteris sacrificiis Deo gratum. 575. 20. Holocausta nostra sunt medullata, si probo affectu sint plena, 575. 21
- Holophernes quia gulæ indulserat deliciis temulentus vincitur à fœmina. 130. 15
- Holophernes Bethuliam obsidione vallavit aquæ ductus præcipit alio diverti. 384. 42
- Holophernis caput spirans cædes pedes protriverunt mulieris. 146. 63
- Holophernis caput à Juditha gloriosè amputatum, & Bethuliam asportatum. 250. 40
- Holophernes vitam perdidit cum primum Juditham vidit; & quem Mars non vicit in campo, fœmina prostravit in tentorio. 530. 33
- Homines in honore inhonoratioris, quàm honoribus destituti. 121. 41. quid causæ cur plures honoribus illustrati fœdius obsecrentur vitiis deturpati? 122. 42
- Homines paliares, quia inutiles electorum granis flammis extraduntur gehennalibus. 620. 13
- Homini, cur iidem cibi ac reliquis animantibus à Deo assignantur? cum cæteris creaturis corporeis virtutum præstantia, & rationis excellentia præcellat? 433. 20
- Homini vita somnium phantasticum, ac deceptorium. 245. 23
- Homo ex humo à Deo conditus miram continet membrorum structuram, ac spiritum, cui Deus plures indidit affectus, quibus si destitueretur, homo esset veluti stipites sine vigore, absque sensu. 4. 1. & seq.
- Homo tunc ad Deum convertitur, cum à creaturis avertitur. 676. 42
- Homo noctu somno sopitus volvit phantasiâ, quæ die sensibus perceperat. 61. 25.
- Homo divitiis affluens tot est clavis confusus, quot curis affectus, quot affectibus tortus. 61. 22
- Homo tunc cœpit egere cum incepit concupiscere. Ille pauper, cui plura desunt. 73. 59
- Homo sordidus, hiulcus, rapax describitur à Theophrasto. 85. 102.
- Homo si avaritiâ corripitur nullo potest deteriori morbo laborare. 85. 105
- Homo delet imaginem Dei sibi impressam, cum immodico affectu honores cupit. 110. 1. & seq.
- Homo è cœno cœlo nascitur, ut discat solis cœlestibus inhiare. 111. 4
- Homo superbus stipula est igne cremanda. 195. 43
- Homo flori fœni æquiparatus, & talis flos fuit Evangelicus adolescens. 245. 21
- Homo est puer miseria ludibrium pravorum affectuum. 316. 5
- Homo est arbor inversa, quæ si rigetur imbre orationis flores emittit virtutum, & fructus exhibet proborum affectuum. 348. 33
- Homo est arbor inversa, & indiget rigari fluentis orationis. 371. 2
- Homo si se nosceret non consolationem, sed miserationem quæreret. 292. 18.
- Homo à Deo conditus cum affectibus obtemperantibus rationi. 427. 1. & cum prærogativa innocentia, à quo tamen statu gula eum dejecit, & è paradiso exclusit extorrem. 427. 2
- Homo jejuniis assuetus felicem æmulatur innocentia statum, & naturam induit Angelicam. 434. 23
- Homo ex se purum est nihil, quidquid habet boni, non à se, sed à solo Deo habet. 619. 9
- Honor verus est, discere ab omni honore affectum abdicare. 117. 25. & seq.
- Honor pictura est, quæ si distet, placet, si possideatur, displicet. 98. 11
- Honor perinde ac umbra fugientem sequitur, sequentem fugit. 117. 28
- Honor est inhonoris nisi Dei intendat honorem. 619. 9
- Honores mutant mores, frequentius in deterius. 112. 10. & seq.
- Honores ruinæ expositi, ruinis exponunt quotquot honoribus afficiuntur. 117. 25
- Honores, quos mundus exhibet, inepti veræ felicitati impertiendæ. 122. 44
- Honores terreni fumo pariantur lacrimis eliciendis peridoneo. 123. 45
- Horologia vitrea, & Crystallina vicissitudines exhibent rerum humanarum. 193.
- Horti ad omnem consisti amœnitatem, & elegantiam. 170. 14
- Hospes verus, quis in hac vita esse dicatur. 275. 76
- Hostia externi operis Deo est offerenda, cum munere interni affectus probi. 575. 19

Rerum Præcipuarum.

- Humiliatio quam bona David fuerit. 659.
49
- Hypocrita, quem per jejunium corpori cibum subtrahit, vitio suppeditat. 466.
48
- L**
- I**Abeseni beneficio orationis liberantur à Noas obsidione. 357.6
- Jabinus Rex Aloris regna sibi contermina excitavit contra Hebræos. 610.33
- Jacob totam vitam suam peregrinationem esse asserit. 273.69
- Jacob jura primogeniti ab Isaaco patre, & senè cæcutiente extorquet. 231.76
- Jacob beneficio orationis fratris sui Esau benevolentiam sibi captat. 417.46
- Jacob è Labano socero in patriam redux cum Angelo sub diluculum luctatur. 445.55.
- Jacob ideo in lucta victor, quia caro succubuit, & nervus femoris emarcuit. *ibid.*
- Jacob Patriarcha descendens in Ægyptum, timuit ne ejus filii in rerum copia, frugumque ubertate deliciis diffluentes, & gulæ cupediis indulgentes à veri Numinis cultu deficerent. 451.1
- Jacob Patriarcha ærumnis, & adversitatibus felix. 663.2
- Jacob Patriarcha in adversitatibus felix, in prosperis ærumnosus. 650.28
- Jacobi lucta cum cœlesti colluctatore. 669.19
- Jacobi Patriarchæ modestia in titulis respondit. 206.77
- Jacobi Patriarchæ peregrinatio ad Labanum focerum. 339.8.
- Jacobo Patriarchæ in patriam reduci cœlestes exercitus occurrunt. 417.46
- Jacobus Patriarcha annos vitæ ob brevitatem diem computat. 255.4
- Jacobus Patriarcha ultimo senio confectus vocatur in Ægyptum à filio suo Josepho Prorege. 260.22
- Jacobus Patriarcha sepulchrali cinere pravos omnes consopit, extinguitque affectus. 273.68
- Josias Rex Judæ ex-tempore interfectus. 255.2
- Idololatria tunc primùm incæpit, cum filii cæperunt patribus parentare, & hi filiis. 604.15
- Idololatriæ ab Ethnicis investæ multiplex causa. 604.15
- Jejunantes, & esurientes in terris, saturantur in cœlis. 477.89
- Jejunii beneficio corpus fit venustius. 431.16. Est jejunium pars corporis, & decus membrorum. *ibid.*
- Jejunii observantia damna reparat, quæ gula induxit in terrestri paradiso. 435.24
- Jejunii ænigma explicatu difficile. 437.38
- Jejunii beneficio accedit homo ad Deum, à quo per gulæ indulgentiam recesserat. 439.34
- Jejunii beneficio nequissima urbs Ninive excidium declinavit. 440.38
- Jejunii symbolo David inermis prostravit armatum Goliathum. 448.61
- Jejunii beneficio plures utriusque sexus vitam duxerunt incolumem, & protraxerunt ad ultimum senium. 462.38
- Jejunii cultura nisi exerceatur ager nostræ corporis, flores virtutum in nobis non florent. 479.94
- Jejunii fræno coërcendi sunt quotquot insolentis concupiscentiæ pravi insurgunt affectus. 479.94
- Jejunii muniti præsidio viri sanctitate illustriores carnis concupiscentias, & pravos omnes affectus compescuerunt. 541.70
- Jejunio Christus delectatur, crapulâ Dæmon. 437.30
- Jejunio præmunitus Saulis exercitus hostiles impetus coërcuit, & palmas collegit. 444.51
- Jejunio præ cæteris in Ecclesia assueverunt Apostoli exemplo eorum Magistri Christi. 478.92
- Jejunio assueverunt quotquot in eremo, & æteterio virtutibus, & sanctitate floruerunt. 480.96
- Jejunio Elias mortem prostravit. 482.104
- Jejunium tres Hebræorum pueros in flammis Babylonice fornacis servavit incolumes. 120.15
- Jejunium Samsonem invictum effecit, ac victorem contra Philisthæos constituit. 120.15
- Jejunium probos quosque nutrit affectus, improbos enecat. 427.
- Jejunium violatum à Protoplastis concupiscentiam excitavit in homine, & pravos omnes affectus. 430.10
- Jejunium frænum aptum pravis omnibus affectibus coërcendis. 431.13
- Jejunium nutrimentum est castitatis, & moris vitiorum omnium. 431.14
- Jejunium damna reparat, quæ noxa invexit originalis. 432.19
- Jejunium Protoparentes servavit in terrestri paradiso, à quo gula exclusit. 435.25
- Jejunium ad pellendos cacodæmones, ac eorum suggestiones retundendas aptissimum. 436.29
- Jejunium constituit hominem aptum ad recipiendum in se Deum sub speciebus Eucharisticis. 439.35.
- Jejunium quadragesimale servabatur in primitiva Ecclesia per aliud præparativum jejunium. 439.36
- Jejunium amaræ potiunculæ æquiparatum pueris propinatæ ad vermes extinguedos. 440.37
- Jejunium bonis operibus præmunitum Deum flectit in vota jejunantis. 440.39

Index

- Jejunium frœnum coërcendis pravis omnibus affectibus peraptum.** 441. 43
- Jejunium ut distinctum ab abstinentia, est maceratio corporis.** 442. 44
- Jejunium institutum, ut inde corpus aliquod sentiat incommodum.** 442. 44
- Jejunium non solum corroborat ad pugnam, verum etiam arma suppeditat ad palmam.** 447. 59
- Jejunium bonis innutritum operibus fortius contra insurgentes pravis affectus pugnat, quos expugnat.** 448. 63
- Jejunium sine operibus misericordiae avaritiæ fordidus est foetus.** 448. 64
- Jejunium veram spondet abundantiam.** 456. 19
- Jejunium tuendæ valetudini efficax pharmacum.** 457. 20
- Jejunium instar panacæ morbos omnes ab animo, & corpore propulsat.** 462. 38
- Jejunium tuendæ valetudini præsentissimum est pharmacum.** 463. 40
- Jejunium occultandum, ne inde vanam aucupemur gloriolam, quâ fructum amittamus jejunii.** 467. 50
- Jejunium tunc rectè instituitur si cum corpus abstinet ab esculentis, & poculentis, mens jejunat à pravis affectibus, & vitiis.** 467. 51
- Jejunium exercitio virtutum vires acquirit, & merita auget.** 467. 52
- Jejunium cultura destitutum virtutum sterilefcit, nec suis ditescit fructibus.** *ibid.* 53
- Jejunium, si quæ subtrahit gulæ, pauperibus elargiatur, pinguescit uberius.** 467. 53
- Jejunium mentem farcit, virtutes fovet, si misericordia in pauperes fulciatur.** *ibid.* 54
- Jejunium in fructuum ubertate fit Deo magis gratum.** 473. 86
- Jejunium ad id institutum, ut vitia coërcantur, non foveantur.** 473. 78
- Jejunium triduanum à Ninivitis Dei flagellum avertit.** 474. 78
- Jejunium refarcit damna, quæ gulæ indulgentia invexerat.** 476. 86
- Jejunium non solum gulæ, sed omnibus indicandum sensibus.** 477. 88
- Jejunium virtutes fovet, & vitia enecat.** 477. 89
- Jejunium biduanum, & triduanum S. Afellæ.** 479. 93
- Jejunium in venusta muliere amasia æstus prorsus extinguit carnis, & concupiscentiæ.** 480. 99
- Jejunium præsentissimum est alexipharmacum curandis concupiscentiæ ægritudinibus peraptum.** 482. 203
- Jejunium concipit viros fortes libertatis assertores.** 482. 104
- Jejunium pravis coërcendis affectibus frœnum peraptum.** 541. 69
- Jephtæ filia Dei obsequiis in virginitate mancipata.** 510. 9
- Jephtes victoria, & propriæ filia immolatio.** 238. 102
- Jephtes egregiè pugnans contra Ammonitas palmas retulit victrices, sed voro prius se obstrinxerat hostiam se Deo macaturum, quod ex domesticis viventibus sibi domum repetenti primum occurrisset, & propriam filiam unigenam Deo immolat.** 510. 6
- Jeremias præmature populi fato illacrymatur.** 155. 19
- Ignis Babylonicæ fornacis, cur tribus juvenibus Hebræis non nocuerit.** 362. 23
- Illecebræ carnis cataclysmum evocârunt, quocum impuris flammis deletis, extinctum fuit genus humanum.** 127. 8
- Illecebræ carnis aucupis instar alliciunt, ut irretiant, demulcent ut interimant.** 128. 10
- Illecebræ carnis ne in monstra de generent, coërcendæ sunt.** 129. 12.
- Illecebræ carnis blandæ sunt firenulæ, quæ dum cantu alliciunt, planctum eliciunt.** 147. 63
- Imagines rectis lineolis canaliculatæ, directisque striis alveolatæ oppositas exhibentes figuras.** 234. 83
- Imagines obscenæ detestandæ, quia libidini suppeditant fomenta.** 533. 43
- Imperium in alios exercere pluribus obnoxium curis: quia sub aureo diademate ferrea latent acumina.** 122. 44
- Impius faber est proprii cruciatus, artifex propriæ calamitatis.** 595. 78
- Impius mortuus divinæ gratiæ in tumulo iacet propriæ conscientiæ.** 598. 86
- Impudicitia rarè relinquitur impunita.** 133. 27
- Incontinentia ibi insurgit petulantior, ubi mensa apparatus feculis onustior.** 526. 21
- Indoles viri superbientis est omnia sus, deque evertere.** 206. 77.
- Infirmetas ab homine contracta ob esum pomi in paradiso vetiti.** 428. 4. Et plura inde incommoda exorta recensentur. *ibid.* 4. & seq.
- Infirmetas plerumque sunt causæ incolumitatis, & sanitatis.** 678. 45
- Influxus planetarum varii.** 211. 3
- Ingluvies plura humanæ naturæ ingerit detrimenta.** 483. 106
- Iniquitas quamvis nullius sit pretii, aurum tamen æmulatur, quia in crucibulo ærumnarum purgatur.** 656. 41
- Innocens se ipsum construit Numini templum: altare erigit in corde, cui ornamenta adjicit, & flores virtutum, & simulacra pietatis.** 586. 52
- Intemperantia gulæ Simonem Machabæum prostravit, quem hostes vincere non potuerunt.** 120. 15
- Invidia cacodæmonem torfit, cum viderit Protoparentes nostros felicitate donatos in terrestri paradiso, & causa fuit, cur**
Evæ

Renun Præcipuarum.

Eva suaserit, & persuaserit esum pomi ve-
titi. 185. 12

Joannes Baptista, cur in deserto prædicaverit
penitentiam, & non in urbe. 230. 70

Joannes Baptista cum homo fuerit, cur An-
gelus à Christo vocatus. 434. 23

Joannes Evangelista, cur post alios tres Evan-
gelistas suum scripserit Evangelium. 494.
34

Joanni utpote eximio castitatis cultori fir-
missima fuit fides præstanda. *ibid.*

Job quia nihili fecit divitias, quæ illi inerant
virtuti adhæsit, ac simplicitati studuit. 81.
28

Jobi virtus nullibi splenduit illustrior, quàm
in sterquilinio. 692. 84

Jobus Numinis commendat providentiam
in meteoris constituendis, nubibusque a-
quarum baiulis dirigendis ad irrigandos
terrarum tractus. 660. 50. & sequent.

Jobi variæ ægritudines, quibus sanitati con-
sultit. 679. 49

Job enixim Deum rogat, ut possit lacryma-
rum fusione suum lenire dolorem. 155.
17

Job insignis pudicitie cultor oculos coercuit,
cum quibus, & fœdus pepigit 528. 25

Job in sterquilinio tot fuit ægritudinibus
oppressus, quot homo laborat infirmita-
tibus post lapsum primi parentis. 538.
63

Job proba munitus conscientia, innocentie
clypeo ictus omnes sedudit cacodæmonis.
587. 53

Job innocentiam morum, quàm à puero cum
lacte suxerat incorruptam tempera serva-
vit. 587. 54

Jobi divitiarum, ac facultates quantæ fuerint. 82.
89. Divites odocuit exemplo fortiss,
quàm verbo, quomodo debeant divitiis
laudabiliter uti. 82. 99

Job licet vir justus pluribus vexatur ægritudi-
bus. 688. 75. & sequent.

Jobus cur timuerit, ne ejus filij in convivio
benedixerint Deo in corde suo. 438.
33

Jobus ne vanam incurreret gloriolam, susti-
nit ab amicis redargueretur iniquitatis, ma-
luit indefensam sinere suam causam. 636.
59

Jonas Propheta experitur mundi voluptates
umbratiles esse, ac vanidas umbras. 149.
75

Jonas sedens tristis ad hederæ umbram su-
am fatetur impatientiam, & quia se ac-
culavit, ejus DEUS culpam excusa-
vit. 553. 10

Jonas Propheta sub umbrosa hederâ meri-
dians, ejus folia veluti clypeos solis obji-
cit radiis: sed mox exarescens hederâ, um-
bra, & delicia simul evanescent, & Pro-
pheta mœrens tristatur, dolérque. 615.
47

Jonas Propheta quia detrectat parere Deo
Verani de Affectibus Tom. I.

imperanti prædicationem excidij Ninivi-
tis ab exorta maris procella absorbetur, &
à ceto deglutitur. 657. 44

Jonæ pervicacia orta tempestate frangitur.
661. 53

Jonas intra piscis ventrem vocem tubæ du-
ctilis emisit. 661. 54

Jonatæ lancea melle illita vulnus infixit le-
thalis mellea dulcedine, quàm ferrea cu-
spide. 453. 7

Iosaphat jejunio, & oratione armatus Mo-
abitas prostravit, & Ammonitas vicit.
469. 61

Ioseph Patriarcha à fratribus demittitur in
cisternam fame extinguendus. 460. 19

Ioseph Patriarcha tunc beneficiis fratres suos
cumulat, cum minis ipsos terret. 691.
81

Ioseph in Ægypto perhumaniter suos recipit
fratres, à quibus fuerat in cisternam de-
trusus. 261. 23

Iosue hostes vicit, cum ipso virtus pugnavit
confederata. 665. 6

Iustus ærumnis premitur, non perimitur.
693. 86

Ioseph castitatis cultor ab adolescentia labo-
ribus assuescit. 520. 1

Ioseph Patriarcha in Ægypto de falso cri-
mine accusatus detruditur in carcerem,
nunquam tamen cordis libertate deperdi-
ta. 586. 49. & sequent.

Ioseph in Ægypto purpura indutus, quia
antea polimita veste ab invidis fratribus
exatus. 655. 19

Iosephi filij Iacobi somnium per symbola
manipulorum, fratrum portendebat pro-
fectionem in Ægyptum. 515. 16

Iosephus quia castitatis cultor cœlestia syde-
rum promeruit obsequia. 513. 16

Iosue imperat soli, ne moveatur, donec de
prostratis Amorrhæis plenam referat vi-
ctoriam. 369. 39

Iosue clangore tubarum expugnat Jerichun-
tinorum urbem, cujus moenia solo æquat.
413. 31

Ira turbulentissimus in homine affectus plu-
ra humano generi damna intulit. 430.
12

Iracundia, & amor duo sunt in homine vio-
lentissimi affectus. 221. 40

Iridi cur Thronus Numinis à Ioanne paria-
tur. 485. 7

Iris repræsentat mundi gaudia, & quàm sine
fallacia impuit. 37. 139. & seq.

Iris instar smaragdi solum est castitatis.
485. 7

Isaacus cur iussus à Deo manere in Palæstina
annonæ indiga, & fame oppressa. 455.
17

Isaens Assyrius eas epulas suavissimas cen-
suit, quas non gustaret: quia castitatis
studiosus gulæ delicias perinde ac veno-
num fuit averfatus. 527. 23

Israel inopia laborans, calamitatibus pressus
Y y y cur

Index

- cur pios in Deum non excitaverit affectus. 643.9
- Israelitæ interfecti ad viginti quatuor milia, eò quia peccaverint cum filiabus Moab. 142.50
- Israelitæ cimentes in Ægypto virgas, & compedes clamaverunt ad Deum. 231.74
- Israelitæ defectu refricatæ memoriæ funeris in Eremo deficiunt à Dei cultu, quem in Ægypto inter compedes promovent. 265.39
- Israelitæ in eremo rebellantes, ex aureis mulierum ornamentis idolum sibi cudunt. 270.56
- Israelitæ cur jubeantur agnum innocentiz, & castitatis symbolum comedere cinclis renibus, pedibus calceatis, & cum baculis in manibus. 548.93
- Israelitæ Babylone inter compedes libertatè gaudent; quam in patria deliciis diffuentes deperdunt: & qui Babylone in corporis servitute animi donabantur libertate; Jerosolymis in corporis libertate animi incurunt servitutum. 655.40.
- Israelitici populi fuga ex Ægypto, & transitus maris rubri. 218.28. & seq.
- Jucunditas vera non reperitur in mundi illecebris. 126.3. Jucunditas vera non reperitur, nisi cum Deo, cui adhæreamus. 126.4
- Judaicus populus ob murmurationem punitus adeo fuit in deserto, ut cum fuissent trigiesies centena milia, ex tanto numero non nisi Caleb, & Josue fuerunt ingressi terram promissionis. 291.43
- Judas, qui divitiis inhiavit, Magistrum Christum vendidit, triginta argenteis. 64.28.
- Judas Mercator pessimus Deum venaleon exhibet triginta argenteis. 66.36.
- Judex pravis omnibus debet affectibus esse spoliatus. 237.99
- Judex à pravis affectibus pervertuntur, & excæcantur, ne rectè judicent. 236.95.
- Amor, & odium solent in judice integritatem expugnare. ibid. 97
- Judicii divini, & humani quoad delicta multiolex discrimen. 551.4
- Juditha mortis recordatione Holophernem prostermit, & Bethuliam liberat. 249.36. & sequent.
- Juditha cur in imminentiâ prostermendæ castitatis pericula tota se iniecerit. 251.46
- Juditha in officina orationis præcudit arma de prostrato Holopherne victricia. 348.31
- Juditha vidua divina ope implorata, ac orationis munita prætidio Holophernem vincit. 417.46
- Juditha quia jejunavit, Holophernem prostravit, & Bethuliam ab obsidione liberavit. 470.64
- Judithæ pedes caput prostrârunt Holophernis. 161.58
- Judithæ pedes, non manus vicerunt Holophernem. 251.44
- Jura primogeniti ab Esau venduntur vili pretio ob gulæ indulgentiam. 443.48
- Justiniani Imperatoris vestis stragula, in qua acu Phrygia exprimerentur victoriarum monumenta. 255.2

L.

- L**abor, & fuga otij à Deo injungitur Protoparentibus post lapsum, ne in deterius ruerent. 521.4
- Labor, & exercitium firmissima sunt castitatis propugnacula. 544.78
- Labores improbi hominum in ædificiorum molitionibus. 172.22
- Labores nostri vani sunt, & futiles conatus, si impendantur, ut inde aliquid mundanæ gloriolæ aucupemur. 619.8
- Lacrymæ ex affectu doloris elicitæ. 33.127.
- lacrymæ viduarum ex oculis delabentes in cælum subsiliunt. ibid. S. Genovesa præ gaudio flevit. 33.121. Alexander Macedo fuit illacrymatus funeri conjugis Darij. ibid. Lacrymæ simulatæ dicuntur crocodilli. ibid.
- Lacrymæ Deum flebant in vota illacrymantis respicientis. 33.121
- Lacrymæ D. Petri, & Magdalenz quàm benedictæ. 33.121. Lacrymarum laudes. ibid. 122. & sequent.
- Lacrymæ quas dolor elicit in sacra exhomologesi omnia delent peccatorum vestigia. 555.18
- Lacrymæ respicientis non solum noxarum maculas abstergunt, sed & prævos extinguunt affectus. 556.19
- Lacrymæ respicientis sunt obobscurationis peccatorum vulneribus peraptum. 557.22.
- Lacrymæ S. Petri post trinam Magistri abnegationem flammæ excitârunt amoris, quas ignis prætorij extinxerat. 558.23
- Lacrymæ S. Mariæ Magdalenz ignem solvent charitatis. ibid. 24
- Lacrymarum ambre rigati virtutum flores vernant felicitus. 557.23.
- Lætitia mundi quàm brevis, & fucata, vix oritur, moritur. 38.147. perinde ac rosa ibid.
- Lætitia vera non efflorescit nisi in solo Dei cultu. 384.45
- Lætitia vera non nisi ex morum probitate, ac emaculata conscientia oritur. 565.43
- Lætitia vera est, quam conscientia emaculata in corde fovet desecato à quovis depravato affectu. 569.2
- Lætitia vera mentem non ferenat, nec cor hominis tranquillat, nisi per frequentem exhomologesim culparum ortæ nubes excutiantur. 571.7
- Lætitia extra DEUM est ficta, & fucata. 572.14

Læti-

Rerum Præcipuarum.

- Lætitia mundi imaginaria est, non vera.** 569. 1
Lætitiam veram creaturæ non dant, quia egenæ. 573. 12
Lapillus lucaturus cum colosso ex auro, & argento, aliisque metallis conflato, è montis fastigio deorsum cadit, & humili de lapsu gloriosè triumphat. 107. 43
Lapis in sicco torrentis alveo à Davide selectus, & è funda excussus Gigantem Goliathum prostravit. Et lapis è monte dejectus giganteam statuam Nabuchidonosoris contrivit. 267. 46
Lapsus Luciferi fulguri pariatur ob velocitatem descensus è summo coelo in imum inferni. 101. 21
Laqueus in auro cavendus; & retia in divitiis, ne vitiis capiantur divitiis inhiantes. 78. 73
Larix arbor nunquam foliis spoliatur, nec cariem sentit. 663. 1
Lasciva carmina occinentes satanici aucupis vices gerunt. 43. 6
S. Laurentius olympium stadium nactus in pyra, convertit in honorem triumphi instrumenta supplicii. 687. 70
Laus hominis exaggerata vanissima est fraus, & vana mundi gloria fumus. 631. 43
Lazari quatruiduani resuscitatio symbolum est peccatoris inueterati resipiscens per gratiam. 382. 38
Lebetes, cur in antiquæ legis ritibus voluerit Deus parari ante altare aquâ plenos. 313. 51
Leo Sophista Bizantinus urbanitatis sale suadet Philippo regi abstinere ab urbis obsidione. 11. 28
Leodrenses à diuturna Turcarum obsidione liberati ex nimio aquæ haustu pereunt. 71. 50
Lepræ excutiendæ formula præscripta Sacerdotibus. 621. 16
Levia, & puerilia cavenda in affectibus cæcandis, vel coercendis. 27. 96
Lex apud Cyprios sancita, quâ si porcus alienas segetes depalceretur, licitum esset fundi possessori dentes eidem obruncare. 291. 44
Lex à Seleuco sancita, quâ oculi adulteri eruerentur. 518. 26
Libanij Sophistæ nenia de conflagratione Daphnitici templi. 27. 96
Libidinis quanta sit turpitudine ex gravitate conjicitur supplicij. 508. 1
Libidinum morbi diu connutriti difficulter curationem sustinent. 149. 72
Lidido immane monstrum, quod in omnes grassatur, ut omnia lethali funere repleat. 136. 29
Libido non parcit Regibus, quos si semel infecerit, ad scelera quæq; pertrahit. 137. 33
Libido est flamma, quæ semel accensa difficulter extinguitur. 148. 70
Libido insurgit si corpus esculentis, & poculentis infarciatur. 525. 15
Verani de Affectibus Tom. I.
- Libido pascitur conviviis, nutritur deliciis vino incenditur, ebrietate inflammatur.** 526. 21
Libido pascitur conviviis, pinguescit ferculis, inflammatur ebrietate. 542. 73
Libri inhonesti quavis colubrina sanie pestilentiores. 532. 40
Libri obscœni ne flammæ excitent concupiscentiæ ad Vulcanum sunt ablegandi. 532. 41
Lignum viride si in uno accendatur extremo mundi gaudium exhibet, quia altero plorat. 37. 142
Lilium castitatis inter spinas mortificationum floret candidius, & vernat felicitus. 535. 51
Lilium castitatis culturâ gaudet, quâ afflictionibus tellus carnis nostræ evertitur. 537. 58
Lingua hominibus data, ut mediis verborum instrumentis internorum affectuum esset internuncia. 26. 89
Lingua qui probè utitur cæteris promptius dominatur. 26. 91
Lingua si multo vino madet, non solum secreta evulgat, sed etiam vitia omnia fovet. 280. 7. fitque vitiis omnibus obnoxia, & lubricior ad omne scelus. 280. 8
Lingua obmurmurans contra monitorem redarguitur. 289. 40
Lingua obmurmurans vivos detrusit in ingehennam Core, Datam, & Abiron. 289. 41
Lingua adeo prona est lubricitati, ut etiam post suscepta beneficia obmurmuret. 290. 43
Lingua licet edentula alios assueta mordere, nisi coercetur in omnes sævit. 291. 44
Lingua detractrix telum est trifidulum uno ictu tria infligens vulnera. 293. 50
Lingua gravius lædit sua lubricitate, quàm manus armata irascentis animi severitate. 294. 52
Lingua licet obtusa vulnera infligit curatu difficiliora, quàm quæ à gladio infliguntur. ibid: 53.
Lingua maledica licet vulnera non infligat corpori, nobiliorem tamen hominis partem lædit. 297. 1
Lingua detractrix sua habet venena, quibus alienum honorem inficit. 298. 2
Lingua maledica fons est putidissimus malorum omnium. 298. 4
Lingua detractrix homines dejicit à propria conditione, & degeneres turmis adsciscit brutorum. 299. 7
Lingua detractrix camelum imitatur bibentem in fluvio. 299. 7. ab aspide non ablutit. ibid. 8. Actæonis canibus est similis. 300. 9. Hyenæ pariatur. ibid. 10
Lingua non coercita Amalecitem ad necem traxit. 304. 23
Lingua peri de in homine regenda, ac clavus navis. 305. 24
Lingua garrula, & procax est vitiorum plena congeries. 206. 30
Yy yy 2

Index

- Lingua non coercita Samsoni vires ademit, libera em eripuit, & eundem perdidit.** 308. 37
- Lingua prodit exterius qualis sit intus homo.** 314. 56
- Linguae lubricitas, ac propensio appetitus in evulgandis secretis, effutiendisque convicijs, ni coercetur, cuncta funestat.** 278. 1. & sequent.
- Linguae victimarum olim praekonibus tribuebantur, quia populum juberent ad sacra venire.** 289. 37.
- Linguae procax garrulitas etiam adversus Deum obmurmurat.** 290. 42
- Linguae lubricitas in convicijs tragœdias excitat, & cruentas caedes spargit.** 292. 46
- Linguae lubricitas plures perdidit, quos taciturnitas indemnes servasset.** 304. 22
- Linguae lubricitatem qui coercet doctus est, ac prudens nobili praeditus spiritu.** 307. 33
- Linguae garrulitas coercenda fræno probæ taciturnitatis.** 308. 35
- Linguae garrulitas datur garrienti probro.** 313. 53
- Lothus cum uxore, & filiabus captus in bello, liberatur ab Abrahamo.** 317. 28
- Lothus cum tribus socijs ab urbe fugit Sodomorum declinaturus excidium Pentapolitarum, qui igne de cœlo in terras lapso puniuntur cum Sodomitis.** 325. 15
- Lucifer quia adnixus est gloriam sibi usurpare propriam Dei, dejectus in tartara fuit.** 626. 30
- Luciferi dona, prærogativæ, ac lapsus cum suis Angelis rebellibus.** 100. 19. Lucifer famulabatur ambitioni. 101. 20
- Luciferum superbia è summo cœlo in imum inferorum detrussit: describitur ejus lapsus.** 182. 4
- Luciferi ornamenta, ac dona ei à Deo impertita ante lapsum.** 182. 5
- Luciferi lapsus è summo cœlo in imum gehennæ ob vanam gloriam, quia chimericam exambierit Numinis æqualitatem.** 602. 10
- Luciferi casus, cur fulguri parietur.** 602. 11
- Luciferus è sidere in cœlo splendidissimo superbiæ fumo obscæcatus in titionem vertitur inferni.** 183. 6
- Ludi theatrales suis illudunt spectatoribus, qui cum in ludicra spectacula affectum sovent, larvis, ac mendacijs favent.** 47. 25
- Ludus Aschobasmi Empusæ, seu larvæ ab Hecate dictæ, qualis fuerit.** 278. 5
- Luna quia nobis propinquior cæteris sideribus apparet grandior, cum sit parvior.** 123. 47
- Lunæ aspectus varius incrementi, & decrementi.** 175. 30.
- Lupanar ingreditur, & moechatur, qui permittit per patentès oculorum fenestras mulierum species ingredi, quibus oblectatur.** 531. 36
- Lupanaria frequentantur à spiritibus impundis, eò quia agit meretrix causam Diaboli.** 141. 47
- Lupus Episcopus Trecentis corpus mortificationibus coluit, ut lilium castitatis excoleret.** 537. 58
- Luxuria cum videtur eblandiri, ac ridentem faciem ostendere canino dente mordet.** 38. 145
- Luxuria idololatriam peior, graviusque punitur.** 133. 25
- Luxuria fidem Christianæ debitam veritatem destruit, quam castitas altruit.** 494. 33
- Luxuria fons est malorum omnium putidissimus.** 508. 2
- Luxuria ignis infernalis igne punitur de summo cœlo in imas terras delapso.** 524. 14
- Luxuriæ spurcitijs coinquinari, quàm turpe, ac probrosum.** 429. 7
- Luxus in epulis quantus, ut uni palmari satisfiat stomacho.** 274. 74. & sequent.

M.

Macarius Anachoreta Alexandrinus cacodæmonis versutias detegit. 329. 41

Magdalena unguento Christi pedes ungit, quos capillis abstergit. 136. 30 Difficulter ab ægritudine, quam luxuriando contraxerat, curatur. 137. 32

Magdalena gratior fuit Christo lacrymis, quàm Pharisæus ferculis. 181. 1

Magdalena cur à Christo post fusas lacrymas dimittatur in pace. Cum Matthæus vix respiscens collegio asciscatur Apostolorum. 307. 5

Magi Reges videntes insuetam stellam veniunt in Bethlehem adoraturi, & munera oblaturi infanti JESU recens in terris nato. 422. 60

Mala plura per gulam intrant in hominem, ut & mors accelerata. 429. 8

Manna cur Hebræis in deserto non pluerit die Sabbatho. 517. 34

Maris fluctus deosculantes litoralem arenam cur retrocedant. 666. 9

Martha cum primum audivit Christum venientem Lazarum à mortuis resuscitatum, euro citius eidem obiavit. Cum sponsa pulsante fores sponso, pedes non moveat, nec illi obviet. 610. 36

Martyrii purpura, qui non ornantur, pudicitie stola tingantur. 504. 58

Martyrum cruciatus varii. 671. 2

Matthæus è telonio vocatus JESUM convivio excipit, & ab usuris destinator ad Evangelium evulgandum. 136. 29

Mechia vitiorum omnium turpissimum est, & difficilius veniam à DEO obtinet. 509. 4

Memo-

Rerum precipuarum.

- Memoriae beneficium**, vis, & utilitas in rebus, verbisque diu retinendis. 29. 103. Plures recensentur, qui prae caeteris memoriâ polluerunt. 30. 107. Qui vero Oratores memoria non pollent, beneficio decerptorum debent ejus suppleri defectum. 30. 109. Sunt excerpta oratori maximae utilitati. 31. 110
- Mens nostra cur globopariata.** 375. 16
- Mens nostra mutationibus obnoxia**, varijs assueta cogitationibus. 425. 72
- Mens in rerum copia, & feraci regione plerumque sterilefcit.** 456. 18
- Mens humana veluti saccus pertusus**, tot illi insunt foramina, quot ibi pravi stabulantur affectus. 585. 47
- Mens sibi malè conscia tristitiam ingenerat**, qua prae cordia absumuntur. 549. 75
- Mens sibi malè conscia tinea est**, qua prae cordia consumit. ibid. 76
- Mensa copiosa misera est valetudo.** 458. 25
- Mentis nostrae hortus excolendus virtutum exercitio**, rigandus fuscis ad Deum precibus. 932. 50
- Mentis nostrae ager ne sterilefcit**, rigandus est aqua orationis. 383. 40
- Meretrices in locis sepulchrorum degere consueverunt**, & ibi propria construere domicilia. 137. 35
- Meretrices quamvis hodie sepulchra non incolant**, foedissimo tamen suo scelere sepulchrum referunt. 137. 36
- Meretrices bustuarum dictae**, quia inter busta, & cadavera prostarent. 138. 36.
- Meretrices viperis nocentiores.** 145. 60
- Merita nostra, & dona sua Deus in nobis coronat.** 618. 7
- Metellus secreti tenacissimus indusium combussisset**, si conscium esse suorum secretorum scivisset. 283. 16
- Michaëlis Archangeli praelium contra Luciferianos.** 183. 6
- Miles Romanus**, cur lauream coronam in brachio detulerit, non in capite, ut reliqui milites. 684. 60
- Miser non est, qui adversitatibus premitur**, sed qui adversa pati detrectat. 657. 44
- Misericordia in Deo est tanta**, quanta ejus Majestas. 648. 22
- Misericordiae semina spargit**, qui pauperum opitulatur indigentis. 449. 65
- Misericordiae beneficio ea aucto scœnore possidemus**, quae pauperibus elargimur. 468. 55
- Moderator Reipublicae debet esse secreti tenacissimus.** 285. 26
- Monachi in Macedonia austeram ducentes vitam ob refrigeratam mortis memoriam.** 244. 17
- Monachi carpentes Anachoretam oblationem cœnulam ipsdem appositam, adiguntur ab alio Anachoreta jejunare.** 295. 36
- Mors in gommis aridens**, cum deberet terere in cinere. 154. 33
- Mors adamante insculpta splendet pretiosa**, quae deberet horrere in umbris. ibid.
- Mors, quae argumentum deberet esse timoris**, fit in elegantia sepulchrorum illicium voluptatis. 155. 17
- Mors suo gelu affectuum æstus insolescentes compescit**, & extinguit. 239. 1
- Mors imminens caliginis excutit**, & oculos aperit, ut homo res videat, ut suat. 140. 6
- Mors regulas nos edocet coercendi pravos omnes affectus.** 240. 8
- Mors non est mala**, cui benè vivit: non est animae interitus, sed transitus. 252. 50
- Mors ubique locorum triumphat**, gentes omnes prostermit. 255. 4
- Mors in suo cinerario veluti magistra sedens in cathedra regulas edocet motus pravorum affectuum coercendi.** 259. 18
- Mors nos edocet quàm fluxa, evanida, & exigua sint**, quae in mundo consentur magna. 272. 66
- Mors coercendis pravis omnibus affectibus perapta fovendis illecebris inservit.** 276. 78
- Mors ex assuetudine vilefcit**, nec timorem incutit, sed excutit. **Mors gemma aridet**, & emitur, licet ab eadem nequeant ementes, & vendentes redimi. 276. 80
- Mors quò fingitur pretiosior in gemma**, eò est gravior, & truculentior in sepulchro. 277. 81
- Mors delicias non spargat in corallo**, sed horrores incutiat in sepulchro. 277. 81
- Morsu rameratæ conscientiae nullum supplicium atrocius**, nulla pœna gravior. 595. 90
- Mortuus malè conscij animi cruciatum sum gehennæ.** 591. 64
- Mortalia per os ingrediuntur**, & quomodo immortalia egrediantur. 307. 34
- Mortes plures inopinè recensentur.** 253. 51. **Mors multipliciter nos vellicat**, & rapit. 253. 52
- Morti nec in sepulchris permittitur terrorem incutere eam intuentibus.** 154. 15
- Mortificatio curandis animi aegritudinibus presentissimum**, & opportunum pharmacum. 538. 63
- Mortis ruinae nequeant amplius restaurari.** 155. 18
- Mortis seria cogitatio omnem excutit sensum vanitatis in lachrymas risum vertit.** 157. 27
- Mortis timore Susanna provocantes ad illicita senes à se abegit.** 243. 14
- Mortis accelleratus accessus frenum injicit pravis omnibus affectibus in mundi illecebras.** 244. 20

Index

- Mortis recordatio pravos omnes affectus abijcit extorres.** 247. 29
- Mortis stipendia sunt pravi omnes affectus, qui propterea coercendi.** 253. 51
- Mortis memoriam quanti fecerint Ægyptij ad pravos quosque affectus compellendos.** 261. 23
- Mortis vestigia ubique locorum nobis obviant.** *ibid.* 25
- Mortis ceream imaginem circumferunt in convivij Ægyptij, ut voluptati indulgeant.** 276. 79
- Mortis memoria seribit quotidie refreata pravos quosque coercet affectus.** 277. 84
- Mortui tres à Christo Domino resuscitati, & cur in solo Lazaro resuscitando oraverit.** 387. 38
- Mortuorum ossibus pro calicibus siccandis abutuntur Massagetae, & Scythae.** 276. 79
- Motus anagogici felicius, & facilius eliciuntur seorsim à strepitu creaturarum.** 395. 26
- Moyles excusso omni timore primus omnium ingreditur mare rubrum sicco veltigio.** 218. 29
- Moyles ob patratum in Ægypto homicidium dimittitur impunitus, qui tamen punitur ob murmur, quia linguam non coërcuit.** 293. 51. & seq.
- Moyles oratione, & manuum elevatione victoriam obtinet contra Amalechum.** 327. 37
- Moyles in rupe Thaborea admissus ad Dei colloquium Deum invenit.** 374. 12
- Moyles non nisi depositis calceis permittitur ad rubrum flagrantem accedere.** 379. 29
- Moyles locuturus cum Deo, cur densa, & obicura nube obductus.** 388. 3
- Moyles parcere maluit idololatriis, quam gratiam indulgentibus Israëlitis.** 432. 17
- Moyles jejuniis armatus aureum contrivit idolum.** 444. 51
- Moyles, quia jejunus corpore ascendit ad Dei colloquium.** 454. 14
- Moyles Deum alloquuturus quadragesimali jejuniis præmisit.** 468. 57
- Moyles non nisi jejunus legem à Deo accepit quam populo, & mundo dedit.** 477. 88
- Moyles descendens de monte, cur ex eo, quod viderit populum comedentem, ac bibentem, tabulas frugerit digito Dei scriptas.** 252. 17
- Moyles in fastigio Orebi montis quamdiu elevatis brachijs preces Deo fundit ejus milites ad montis radices sanguinem Amalecitarum effundunt, ac vincunt: perdunt verò, cum Moylis brachia remittuntur, & cadunt.** 617. 3. Sed non manus inermes Moylis orantis, nec manus armatae Josue præliantis; sed manus solius Domini Amalecitas fuderunt. 618. 5.
- Moyles à Deo delegatus Pharaoni virgum in humum projicit, quæ in colubrum vertitur, caudæ spiris neces minitantem.** 659. 48
- Moyles accessit ad rubum flammantem excalceatus purpuram induiturus.** 642. 6. Baculum vidit versum in anguem, sed ut sceptrum fieret. *ibid.*
- Moylis manus in oratione extensæ brachia enervârunt Amalecitarum.** 412. 19
- Muliebris luxus in corporis ornatu noxius animi venustati.** 158. 29
- Mulier quam vis virtutum cætrix, & castitatis studiosa tunc florem corrumpit pudicitia, ac meretricis nomen induit, cum citharam assumit, & dulcisonos cantus emittit.** 43. 7
- Mulier procax suos viros illecebris decipit.** 131. 17
- Mulier in adulterio deprehensa, cur à Christo tantum monita, ne amplius peccaret.** 148. 71
- Mulier cisternæ æquiparata, in quam viri incaute delabuntur.** 159. 31
- Mulier Apocaliptica serpentem prostravit, à quo fuit Eva in terrestri paradiso victa.** 365. 29. Idque quia Eva non legitur orationi vacasse, cui mulier Apocaliptica fuit addicta. 366. 30
- Mulier est homini amarior morte. Est Charybdis ad naufragia trahens.** 506. 80
- Mulier, quod mollior, eò fortiores viros prostravit Samsonem, Davidem, Salomonem.** 506. 80
- Mulierculæ, quas propinant aquas sitientibus voluptatem, veneno inficiunt,** 134. 19
- Mulieres impudicæ inferno pariatæ, cui adcopulantur.** 141. 45
- Mulieres impudicæ Acheronti pariatæ opes devorant dementium amantium.** 141. 47
- Mulieres in oriente honestatis tuendæ causâ incedebant aperta facie uno duntaxat detecto oculo.** 567. 23
- Mulieri procaci nunquam fidendum, ejus illecebra fecunda est parens malorum omnium.** 139. 41
- Mulieribus adhæsisse, fuit semper mors pudicitia, interitus castitatis.** 507. 82
- Mulieris Apocalipticæ calix plenus venenatis impudicijs, quas propinat hominibus.** 144. 17
- Mulieris facundia, dum verba profert, tela infert.** 251. 43
- Mulieris facies, quod procacibus oculis ignitabulum subduceretur, velamine olim obducebatur.** 529. 29
- Mulieris viduæ exiguum munus constans duobus denarijs est Deo gratus, ac præfertur oblati divitijs à Phariseo.** 576. 21
- Mundi risus lunæ aspectui comparatus à Petronio.** 39. 149

Rerum p ræcipuarum.

Mundi illecebræ punguntur , ut ab iisdem
 noster expungatur affectus. 42. 1. &
 seq.
 Mundi regna non nisi in momento , & per-
 functoriè à Dæmone Christo ostendun-
 tur. 98. 12
 Mundi opificium sex dierum spatio absolu-
 tum. 285. 27
 Mundi concors discordia , & cur ex contra-
 rijs mundi opificium compactum. 286.
 28
 Mundi creatio , quo ordine processerit , &
 cur sol non nisi quarto die conditus. 632.
 44. & seq.
 Munerum largitiones amicis comparandis ,
 ac hominibus in vota largientis slectendis
 peridoneæ. 82. 92
 Musica plurimum obtinet roboris in affecti-
 bus ciendis , vel sedandis. 24. 84
 Musicæ vis , mira in ciendis affectibus. 13.
 34
 Musicæ duo genera in ordine ad affectus ci-
 endos , & coërcendos. 42. 2
 Myda rex Phrygum ideo miserrimus , quia
 auro ditissimus , & in auro fame periit.
 76. 66
 Myda virga tantæ fingitur fuisse virtutis ,
 ut quidquid tangeret , aurum fieret.
 584. 44
 Mydas auro unice inhians petijt omnia au-
 rum fieri , & voti compos , fame periit.
 397. 32
 Myrrha mortificationum dulcescit , non eam
 conculantibus ut lutum , sed eam ample-
 xantibus ut botrum. 666. 12

N.

NAaman Syrus ex septenna in Jordane
 latione lepræ exiit immunditiam :
 estque symbolum factæ exhomolo-
 gesis. 554. 14. & seq.
 Naas odium fovet in Jabelenos , quibus dex-
 trum oculum eruit , & cur non etiam sinist-
 rum. 233. 80
 Nabuchodonosor , quia consilio Danielis non
 paruit , nec divitias pauperibus distribuit ,
 ferarum cæni adscitus ipse fuit , & in sed-
 udit inter bruta , quia sordide divitias
 congestas servavit. 57. 7. & seq.
 Nabuchodonosor à divina Nemese brutis ad-
 scitus animantibus , & adactus sylvas in-
 colere. 186. 19
 Nabuchodonosor Babylonem ædificavit ad
 omnem amplitudinem , ac ornatum. 187.
 19
 Nabuchodonosor non prius bellum indixit ,
 quam suos audierit consiliarios bellicos.
 282. 13
 Nabuchodonosor , quia abactus ad pecudes ,
 restitutus fuit throno. 652. 32
 Nabuchodonosor prosperitate in auro de-
 truditur calamitatum , & ærumnis pres-
 sus erigitur. 647. 20

Nabuchodonosor , & Pharaon ceciderunt ,
 sed cur ille , non iste surrexerit. 684. 23
 Nabuchodonosor tres pueros accensæ extra-
 didit fornaci , in qua triumphos sibi cu-
 derunt clariores. 684. 61
 Nabuchodonosor belluis adscitus humi re-
 pit quadrupes. 684. 72. & seq.
 Nabuchodonosor tantum cæteris voluit præ-
 cellere regibus , quantum aurum reliquis
 metallis. Tres adolescentes detrectan-
 tes ejus adorare statuam in accensam inji-
 cit fornacem , è qua incolumes exeunt.
 697. 96
 Nabuchodonosoris arbor vegeta , & tantæ
 proceritatis , ut ramis superioribus nubes
 tangeret , & comâ foliorum terrarum
 tractus inumbraret , rerum humanarum
 præsignat vicissitudines. 57. 6
 Nabuchodonosoris arbor somniata à Danie-
 le interprete explicata. 187. 18
 Nabuchodonosoris statua lapillo percussa
 corrui , & solvitur in pulveres. 249.
 35
 Nabuchodonosoris statua à juvenibus Heb-
 ræis non colitur , qui propterea injiciun-
 tur in fornacem. 362. 22
 Nania Libanij sopheræ de conflagratione
 Daphnitici templi. 27. 96
 Naphthæ cum flammis cognatio. 518. 25
 Narses bellorum fulmen nunquam pugnavit ,
 quin nocte præcedente fleverit. 33. 121
 Natura humana miserijs oppressa munere
 fungitur orationis , quæ à Deo exauditur.
 317. 9
 Nauta reprehensus à viro nobili , eò quia
 mortem in mari non timeat ; eundem re-
 darguit , quia lectum non timeat , in quo
 omnes sui prædecessores fuerunt mortui.
 261. 25
 Nazareth interpretatur flos , & flos campi
 in domo Nazarea nasci voluit. 497.
 40
 Nehemiæ filij Helcias moderatio , & mode-
 stia. 205. 74
 Nehemias , refricatâ mortis memoriâ non
 audet reginam alloqui , ne pravus infir-
 gat affectus. 256. 7
 Nehemias in siccato torrentis alveo salubrem
 ebibat funes memoriam. 263. 29
 Nehemias interrogatus à Rege , cur prius-
 quam responderet , mentem ad Deum su-
 stulit. 394. 25
 Neomeniæ festum quale fuerit. 560. 30
 Neomystra repentina morte punitur ob lin-
 guam detractricem. 300. 11
 Nero rebus ad extremum perductis non in-
 veniens amicum , à quo occideretur , vio-
 lentas manus in se ipsum injecit , seque
 districto gladio interfecit. 179. 40
 Nervi tunc deprehenduntur infirmi , quando
 nobis invitis moventur. 577. 40
 Nicetas adolescens Ægyptius castitatis cultu-
 rz maxime addictus præcisam dentibus
 linguam in faciem formæ allicientis ad-
 turpia

Index

- turpia generosè expuit. 499. 45. & seq.
- Niconis Monachi sanctitas pœnitentiam de-
 prædicat populo. Pestem epidemicam
 oratione, & crucis signo extinguit; ca-
 lumniatori præmaturam mortem prædi-
 cit. 303. 19
- Ninus apud Babylonios idololatriæ inventor.
 604. 15
- Nives asservatæ luxui in epulis servientes, ut
 montium supplicia vertantur in epularum
 illecebras. 275. 75
- Noë post aquas diluvij sacrificium obtulit
 Deo, cui gratus obrigit. 380. 32
- Noë, Cultor castitatis fœcunditatem post
 diluvium mundo inexit. 490. 19
- Noë tot filios genuit, quot Adam procrea-
 verat cum discrimine tamen medij. 400.
 21
- Noë post vini haustum inhonesta se fœdavit
 nuditate, veltes abjecit, quibus pudor
 velabatur. 543. 75
- Noë symbolicè vino, & viti sanguinem mi-
 scuit quatuor animalium, simiæ, leonis,
 porci, & agni. 543. 76
- Noëmus cum tota sua familia in arca repræ-
 sentat fideles in ecclesia. 383. 33
- Noxæ quamvis leves, nisi sacra exhomolo-
 gisi abstergantur, grave adferunt incom-
 modum. 571. 8
- Numa Pompilius instituit, ut Numen ado-
 raturi sederent. 381. 33
- Numerus quadragenarius beneficus, præser-
 tim jejunio munitus. 455. 16
- Numina falsa Ethnicorum quàm vacua, fu-
 tilia, & inania. 603. 14
- Numinis moderatio in scelestis puniendis.
 57. 8
- Nuptæ olim, cur obducto faciei velamine
 non sinerent, se ab hominibus aspici.
 529. 29
- O.
- O**bscenus scriptor impuras excitat co-
 gitationes, pravosque concupiscen-
 tiæ affectus. 532. 40
- Oculi quomodo dicantur judicare de boni-
 tate pomi vêtiti in terrestri paradiso.
 125. 7
- Oculi avertendî à procacibus mulieribus,
 quoties muliebri aspectu mulcetur ocu-
 lus, ad turpe facinus mens invitatur.
 137. 34
- Oculi in puellis sive velint videre, sive vide-
 ri facillè ad naufragium pudicitiam tra-
 hunt. 160. 37
- Oculi columbarum pudicitiz æquiparati, est
 columba castitatis symbolum. 485. 8
- Oculi coercendi, sunt hinc Veneris lampades,
 è quibus concupiscentia, ejusque pravi
 affectus suas hauriunt exitiales flammæ.
 527. 24
- Oculi emissitij exitiales sunt pudicitiz, pro-
 pterea coercendi. 528. 24
- Oculi mulierum velandi ad custodiam casti-
 tatis. 529. 30
- Oculi, si jacentur in fœminam, non figan-
 tur, ne castitas periclitetur. 529. 31
- Oculi naturales sunt animi cuniculi, quibus
 tartareus hostis arci nostri cordis insidia-
 tur. 529. 31
- Oculi, nisi coercantur, castitati insidian-
 tur. 530. 35
- Oculi ad curiositatem lubrici castitati sunt
 nocentiores. 530. 31
- Oculi avertendi à libris obscœnis, à pictu-
 ris inhonestis. 532. 38
- Oculi sponsi cordis subindicant affectum.
 576. 23
- Oculi sponsæ, cur piscinæ parientur Hese-
 bon, cum nonnisi stagnantem contineret
 aquam. 600. 5
- Oculorum inter se consonantia indicat illam
 affectuum cordis cum Deo, cui est per-
 grata 576. 24
- Oculus simplex pius est affectus, à quo to-
 tum opus suam haurit bonitatem. 573.
 13.
- Officia in templo Solimæo, & vasa aurea,
 & argentea. 169. 11
- Olea plantarum ultima floret, sed præstan-
 tia fructuum reliquas antecellit. 181.
 1
- Oleæ fructus defatigatis medetur corpori-
 bus. 625. 27
- Olympica certamina plures olim exercue-
 runt, & plures delassaverunt. 59. 38
- Olympica certamina noxia semper exhibue-
 runt spectacula. 51. 39
- Olympicum certamen est lætitia exitij con-
 ciliatrix. 50. 38
- Opera nostra bona tunc Deo magis placent,
 si fiant proprijs nostris expensis, ut Deus
 revelavit sanctæ Gertrudi. 582. 37
- Opera ex natura sua indifferentia induunt bo-
 nitatem ex intentione finis. 584. 44
- Operarij conducti à patrefamilias ad cultu-
 ram vineæ, cur singuli denarium accipiant,
 licet alij alijs plus laboris impenderint:
 & quid nomine denarij significetur. 74.
 63
- Operis effectus tanti à Deo pensatur, quanti
 cordis æstimatur affectus. 576. 21
- Opes sæculi fucatæ sunt, non veræ, quia non
 satiant, deliciæ umbratiles. 61. 20
- Opinio perversa de proximo semel animo
 impressa difficulter tota obliteratur. 295.
 54
- Opulentia telis armata aureis morum integ-
 ritati bellum indicit. 77. 72
- Opulentia avara scelerum est suppellex, plu-
 risque facit pecunias, quàm animam. 813
 93
- Opum incremento Numinis decrescit cul-
 tus, & Religionis minuitur obsequium.
 643. 8
- Opus bonum vitatur ex quovis defectu, ac
 malo superaddito. 583. 43
- Opus licet ex natura sua bonum Deo displi-
 cet,

Rerum præcipuarum

- cet, si operantis intentio improba fuerit. 384. 44
 Orandi, & psalendi mos apud priscos Anachoretas. 329. 41
 Orandi genus, quo orans divino afflatus spiritu passivè potiùs se habet. 373. 7
 Orandi veram regulam nos Magister Christus in horto Gethsemani, veluti in gymnasio edocuit. 411. 24
 Orandi modum nos edocet Christus in oratione dominicali. 343. 28
 Orans quomodo dicatur esse cæcus, mutus, & surdus. 334. 61
 Orans, quærens Deum aquilæ imitatur volatum. 340. 12
 Orans solitariè elevat se supra se, & inter homines fit homine major. 341. 14
 Orans in secessu non tegnitè Deum quærit, sed corde ferventiore. ibid. 15
 Orans excusso inertio debet in fundendis precibus persistere. 342. 17
 Orantes Noënum imitantes, rimulas omnes externorum sensuum claudunt. 378. 27
 Orantes non desiderant solationum dulcedines, sed Deo jugiter adhærere. 390. 9
 Orantes non debent fluxa, & temporalia petere, sed quæ salutem concernunt animæ. 397. 33
 Orantes plerumque non exaudiuntur, quia quæ sibi essent noxia, petunt. 397. 34
 Orantes plures, cur non exaudiantur. 398. 35
 Orantes plerumque petita non impetrant, quia divinæ voluntati se non conformant. 400. 43
 Oranti secessus à quovis obstrepente creaturarum tumultu pernecessarius. 388. 4
 Orantis mens plerumque arefcit, quia Deo, ut par est, non adhærescit. 383. 1
 Orantis unio mystica cum summo bono. 389. 6
 Orantis cor, si non orat, in vanum ejus lingua laborat. 344. 24
 Orantis humilitas, orationis est sublimitas. 406. 7
 Orare quomodo semper possimus, etiam cum fumus tomno sopiti. 319. 15. & seq.
 Orare hebraicè idem sonat ac fervere; quia sine fervore oratio nulla est. 156. 5
 Oratio pravos quosque abigit affectus, mentem serenat, & cor tranquillat. 315. 1.
 Oratio Israëlitis liberat à servitute Regis Mesopotamiæ. 315. 2
 Oratio probos affectus promovet, pravos amovet. 315. 1. & seq.
 Oratio est optima mater devotionis. 318. 12
 Oratio est officina omnium felicitatum. 419. 13
 Oratio flectit Deum in vota orantis, si exprobo prodeat affectu. 320. 18
 Oratio divitis Epulonis rogantis Abrahamum, ut mitteret ad se Lazarum, cur non exaudita. 302. 17
 Oratio Moysis mare rubrum in duas discidit partes. 322. 22
 Oratio Numini placando, & in vota orantis flectendo perapta. 324. 28
 Oratio est impenetrabile scutum rerundens impetus pravorum omnium affectuum. 327. 35
 Oratio Moysis victoriam impetrat contra Amalechum. 327. 37
 Oratio pravos quosque abigit affectus, si mens a vanis sit defœcata simulacris. 329. 42
 Oratio negotium est omnium negotiosissimum. 330. 45
 Oratio est locutio ad Deum: & pia lectio Dei locutio ad nos. 330. 45
 Oratio est vacua, quàm devotio non implet. 336. 1. & seq.
 Oratio inambulans, & vaga sterilis est, & fructibus vacua. 337. 3
 Oratio, si probè fiat, est clavis cœli. 340. 11
 Oratio tunc utilis oranti, si debita fulciatur attentione, ac reverentia. 340. 11.
 Oratio frigida timenda, quia desidiola, & vitiosa, negligitque Deum quærens. 341. 16
 Oratio humilis, quæ spe, & fiducia innititur, itat inconcussa, & impetrat petita. 242. 18
 Oratio humilis efficax, & valida, quæ petit, impetrat. 341. 29
 Oratio, ut impetret petenda, quæ debeat petere. 341. 20
 Oratio S. Stephani inter lapidum torrentes cœlos eidem aperuit. 344. 22
 Oratio, si excusso tepore fervescat, flammam imitatur. 345. 20
 Oratio Agaris præpotens Deum flectit in sua vota. 345. 26
 Oratio iustorum Deo, & Angelis pergrata. 345. 26
 Oratio orantem sejungit ab humo, & Deo unit. 345. 27
 Oratio Annæ lachrymis irrigata viruit in spe, & effloruit in re. 346. 29
 Oratio ab importunis evagationibus libera, & charitatis æstu fervida pravos corrigit affectus. 347. 31
 Oratio citius quàm jejuniium impetrat à Deo beneficia, quæ postulat. ibid.
 Oratio, si fervens fuerit, dæmones exterret. 348. 32
 Oratio est clamor precatorius, qui divinas mulcet aures, Deumque ad opitulandum Israëlitis inflectit. 351. 41
 Oratio humilis pravos abigit affectus, si
 22 22 im.

Index

- si importunas excutiat evagationes. 352.
41
- Oratio præmittenda cuique operi obeundo exemplo Christi. 353. 46
- Oratio fervens cælos penetrat, & non sinit orantes prostratos cadere. 354. 49
- Oratio Prophetæ exterret Philisthæos, & Israëlitis triumphos cudit. 354. 49
- Oratio, quam tribulatio imbre irrigat lachrymarum Deo gratissima. 686 66
- Oratio tunc robustior pugnat contra pravos quosque affectus, cum jejuniore reficitur vegetior. 355. 1
- Oratio languescit, quam jejuniore non reficit, & virtus non armat. ibid. 1
- Oratio, cum humilis in terram prosternitur, in opem nostram vegetior surgit Dei miseratio. 356. 3
- Oratio ritè peracta instar Davidicæ citharæ pravos omnes affectus abigit. 357. 6
- Oratio Jebesenorum hostes fugat urbem obidentes. 357. 6
- Oratio Gabaonitarum lachrymis madens Ammonitas superat, & prosternit. 357. 7
- Oratio plurium simul tartareas percellit legiones. 358. 8
- Oratio Tobizæ cacodæmonem fugavit. 358. 8
- Oratio unanimis multorum validior est, & adversa quæque superat. ibid. 9
- Oratio plurium concors petita statim impetrat. 359. 10
- Oratio plurium simul musico pariata concentui. 359. 11
- Oratio non solum oranti, sed etiam alijs debet beneficia exposcere, eò quia vellic Deus dici pater communis. 360. 12
- Oratio ritè incepta hostium technas eludit, & de pravis triumphat affectibus. 360. 14
- Oratio tantæ est efficaciz, ut quamvis prolata à Rege barbaro Daniele fervaverit incolumem in lacu. 361. 18
- Oratio S. Leonis Papæ Attilam delatis viciorijs infolentem coërcuit. 361. 19. Et cur Genfericum non compeverit, ne Romam ingrederetur, & urbem expilaret? ibid.
- Oratio non solum rabiem leonum coërcuit in lacu, ne damnum inferrent Danieli, verùm & flammam in fornace compeverit, ne pueris noceret. 362. 21
- Oratio in favorem precantium in campum descendit pugnatrice, sed pravorum affectuum accendit expugnatrice. 363. 24
- Oratio Davidis in civitate victoriam accersivit in castris. 364. 25
- Oratio Moyse marinos Eritræi fluctus discindit, & sicca aperit itinera in sinu maris. 366. 31
- Oratio prodigiorum fecunda mater, heroicæ operationis energia dæmonum technas eludit, & hominum opitulatur indigentis. 367. 32
- Oratio, cur ad primum Mosaicæ virgæ pulsatum mare rubrum dissociaverit, cum silex in deserto debuerit bis percussus. 367. 32
- Oratio morbos omnes ab humano excutit corpore. 368. 34
- Oratio Apostolorum naturæ vitia correxit. 368. 35
- Oratio Elisæi potentior Eliæ pallio, Jordanis undas dissociavit. ibid. 36
- Oratio pugnantibus coronam cudit ad victoriam. 369. 36
- Oratio mente concepta probos fovet affectus, pravos præfocat. 471. 1
- Oratio est familiaris conversatio hominis cum Deo. ibid.
- Oratio mente concepta est attentæ divinorum cogitatio probos excitans affectus. 372. 5
- Oratio mente concepta est frumentum solidum animæ nutriendæ peraptum. 373. 8
- Oratio est vana, si ostium sensuum exteriorum aperiat evagationibus. 375. 14
- Oratio pluribus interrupta evagationibus, quomodo pingatur, oculisque subijciatur. 375. 16
- Oratio vanis interrupta evagationibus Deo displicet. 376. 18
- Oratio ei non dulcescit, qui pravos affectibus se sinit præoccupari. 377. 24
- Oratio nobis quandoque videtur esse difficilis ob neglectam ad illam præviã dispositionem. 380. 33
- Oratio mente concepta non sapit, quàm prævia dispositio non præcessit. ibid.
- Oratio divinam quodammodo æmulatur omnipotentiam, cujus videtur vicaria. 383. 39
- Oratio quàm cordis mundities non præcedit, neque e corde puro procedit, Deum non emollit in vota orantis. 383. 41
- Oratio est locutio cum Deo, quem non alloquimur, nisi nobis imaginemur præsentem. 384. 45
- Oratio tunc exauditur, cum in conspectu Dei funditur. 385. 48
- Oratio est prævia fax tuta nobis ostendens itinera. 385. 49
- Oratio in secessu procul à tumultu creaturarum probis fovendis affectibus aptior. 395. 27
- Oratio luridè, ac neglectè fusa, orantiæ sit confusio. 395. 28
- Oratio Davidis in psalmo *vocem meam ad Dominum clamavi*, cur *Intellectus* inscribatur.
- Oratio non est clamor, nec sonus vocis, sed affectus cordis, attentio mentis. 396.

Rerum præcipuarum.

- Oratio est interna cum Deo conversatio, in qua Deus dat petitiones cordis. 396. 31
- Oratio D. Bernardi pravos excussit affectus, quibus Gaufridus premebatur, & à religioso abhorrebat instituto. 401. 49
- Oratio S. Gregorij Thaumaturgi plura per- petrat miracula. 402. 50
- Oratio Josuè carsum soli inhibuit. Acabi- bis ignem è summo caelo in terras advo- cavit. In horologio Aashaz umbram decem lineis retro egit. Samariam ob- sidione vallatam vindicavit. Amalecitas delevit. Filium Sunamitidis revocavit ad vitam. Leones in lacu compescuit. Flammam in fornace coercuit. In Senna- cheribi castris octoginta millia hominum una nocte delevit è vivis. Decies centena millia sub Zara duce Æthiope interfecit. 403. 51
- Oratio afflictionibus excutiendis aptissima. 403. 52
- Oratio eò altior evehitur, quò humilior deprimitur. 404. 1
- Oratio humilis adeo est efficax, ut caeli vio- lentiam superet. 405. 4
- Oratio Publicani, quia humilis auditur, & exauditur, non ita oratio Pharisæi, quia jactabunda. 405. 6
- Oratio quomodo dicatur tacere, ac silere Domino. 406. 8
- Oratio humilium, cur stridori pariata cica- dz. 406. 10
- Oratio tunc Deo gratio, quando ærumæ premunt orantem. 406. 11
- Oratio lachrymis madida promptius Deum in vota flectit orantia. 409. 12
- Oratio ad mala quæque declinanda validissi- ma est, quam dæmones extimescunt. 407. 13
- Oratio D. Pauli fuit tormentum dæmonii eum colaphizantis. 408. 14
- Oratio manus edocet ad prælium, & digi- tos erudit ad pugnas. 408. 14
- Oratio est fortissimum contra tartareas le- giones præsidium. 408. 16
- Oratio semper est beneficium, quo tellus riga- tur cordis nostri. 409. 29
- Oratio cur plerumque non exaudiatur. 410. 23
- Oratio, quæ in bello Deum exposcit adju- torem, orantem efficit triumphatorem. 415. 38
- Oratio ad Deum tunc fundenda, quando carnis illecebræ ad castitatem labefactan- dam alliciunt. 418. 47
- Oratio, quamvis non exaudiatur, semper temen prodest, & aliquò semper secum adfert commodi. 420. 54
- Oratio quomodo sola mente concipienda, & quæ præparatio ad illam. 423. 64
- Oratio per modum meditationis, & con- templationis quomodo exercenda. 420. 55
- Oratio, si reficiatur jejuniij obsonio, plu- rimum habet roboris. 435. 25
- Oratio jejuniò munita duplex. 435. 27
- Oratio eò est efficacior ad Deum in vota o- rantis flectendum, quò è pectore prodit magis jejuno. 469. 59
- Oratio jejuniò corroborata hostes proster- nit, & victorias obtinet. 469. 61
- Oratione fortius Josuè Amorrhæos pro- stravit, quàm ferro, & armis. 469. 39
- Oratione mente concepta irrigandus est ho- mo, ne areseat. 372. 3
- Oratione, qui se munit, se Deo unit. 414. 37
- Orationem pauperis quomodo Deus dicatur non despiciere. 317. 8
- Orationes justorum sunt odoramenta, quæ implent aureas phialas. 346. 27
- Orationes jaculatoriæ frequenter repetitæ plurimum profunt viris ascetis. 393. 22
- Orationes jaculatoriæ pluries usurpatæ à vi- ris ascetis. 394. 25
- Orationes nostræ plerumque exaudiuntur, licet id nesciamus. 401. 47
- Orationes à viris pijs fusæ plura patrârunt miracula, plures obtinuerunt victorias. 402. 49
- Orationi tribuit David victorias relatas de- prostrato Goliatho, discerpto leone, vi- ctisque hostibus. 328. 39
- Orationi, cur manuum ablutionem præmi- serint Hebræi. 449. 35
- Orationi vacaturus necesse est ostium clau- dat externorum sensuum. 374. 12
- Orationis quanta sit energia illustrius cæte- ris edocuit Moyse, 323. 21
- Orationis efficacia, quæ imminent peri- cula, avertit. Christum in navicula dor- mientem excitat, qui ortam sedat pro- cellam. 323. 23. & sequent.
- Orationis sacrificium Deo pergratum. 350. 39. Bethuliam defendit, & vindi- cavit ab obsequio. ibid.
- Orationis præsidio voluit Christus præmu- niri emissurus in cruce spiritum. 368. 27
- Orationis, qui fulciuntur præsidio, nullis sunt periculis obnoxij. 364. 26
- Orationis beneficio mens nostra in cælum; avolat, quamvis corpus è terra non ele- vetur. 373. 9
- Orationis sacrificium ab illo non debet Elias abluere. 377. 25
- Orationis imbre ad Deum fusæ sæpe rigaa- dus ager cordis nostri. 383. 40
- Orationis cum bonis operibus nexus Deo arctissime orantem alligat. 410. 22
- Orationis præsidio Josuè Jerichunteam ur- bem expugnavit. 413. 31
- Orationis, & jejuniij beneficio Israëlitz vicerunt Beniamitas. 469. 61

Index

- Orator** in ciendis affectibus patheticis Periclem imitatus, vel Jovem tonantem, & fulmina jacentem. 14. 38
- Oratoris munus** præcipuum est animos movere, ac in iisdem affectus sciere, vel coercere juxta exigentiam rectæ rationis. 7. 10
- Oraturi Deum** necesse est supplicia ab ipso omnimodis petant, ejusque gratiam. 331. 49
- Organi Pneumatici** analogia cum affectibus appetitus sentientia. 6. 6
- Oris dilatationem**, cur David expetierit. 560. 28
- Oris nostri**, seu desiderij dilatationem exposcit à nobis Deus, ut munificentius sua nobis beneficia indulgeat. 560. 29
- Ornatui** foeminae singulae terrarum regiones concurrunt. 158. 29
- Ornatus ille** laudandus, quem studia invehunt virtutum. 156. 21
- Ornatus capitis**, & capillorum varius apud gentes. 156. 22
- Ornatus muliebris** multiplex, & semper vanus. 159. 31
- Ornatus virorum** poculum veneno illitum obvijs foeminis porrigunt ad necem. 159. 32
- Ornatus corporis** nihil addit animo venustatis. 159. 31
- Os lascivum** sepulchrum est pudicitiae. 533. 45
- Otiari**, & non luxuriari mæta est alba. 517. 30
- Otiosi talentis** à Deo sibi concessis abutuntur, dicunturque defodere cœli dona. 523. 10
- Otiosi nil agentes** plura agunt mala, inferuntque damna. 523. 8
- Otium castitati** adversatur, cui est hostis infensissimus. 517. 30
- Otium vitiorum omnium** est pulvis, ac fomentum. 517. 30
- Otium est lethale venenum**, quo virtus perit. 518. 32. Otiari dicuntur male agentes. 518. 33
- Otium in principum** culinis interdum butyro flammam excitat, & nutrit. 519. 37
- Otium declinandum**, quia ab hoc putido fonte omnes securiunt foedæ cogitationes, & evagationes. 376. 20
- Otium pomeridianum** in Davide florem exciccavit castitatis etiam in fonte. 519. 37
- Otium triplici** telo hominem vulnerat. 522. 6
- Otium triplicis generis**. 522. 6. Otium negotiosum tempus impendit in rebus futilibus, quæ nullius sunt momenti. 523. 7
- Otium Reipublicæ** peste nocentius: hæc corpus, illud mores corrumpit. 523.
- Otium civium** plus affert damni Reipublicæ, quam hostium aggressio. 523. 8
- Otium non tantum otioso** est perniciosum, sed & toti Reipublicæ. 523. 9
- Otium Sybaritarum** civitatem florentissimam funditus evertit. 523. 11
- Otium**, nisi excutiat, fomentum est pravorum omnium affectuum. 524.
- Otium**, & gula sunt geminae rotæ, quibus quadriga volvitur vitiorum. ibid. 14
- Otium improbos** quosque affectus fovet. 544. 78
- Otium declinaturus** Paulus Abbas, singulis anni diebus post suas preces, & modicè refectum corpus storeas texuit; quas ultimo anni die flammis extradebat; nec aliam voluit impensæ laboris mercedem, quam otium declinasse. 544. 79
- Otium excusserunt** Anachoritæ, & Monachi per Ægyptum. 545. 81
- Otium impræparatis** cogitationes, propterea à viro asceta excutiendum, qui Pancratiam imitatur, cum ad certamen vocatur. 545. 82
- Oves Christi** sunt castitatis cultores, qui vocem Pastoris audiunt, & eum sequuntur præeuntem. 496. 37
- Ovidius ab Augusto** in exilium relegatus ob carmina obicœna scripta. 531. 38. Neque à Tiberio revocatus, eò quia obicœna cecinerat. ibid.

P.

- Pachomius Abbas** Monachum acriter reprehendit, ac pluribus aggravat peccantibus, eò quia ad vanam gloriosam aucupandam duas storeas uno die à se contextas exhibuerit, cum reliqui Monachi unam tantum consueverint efficere. 628. 33.
- Pacis** terrenæ, cum cœlesti gloria affinitas. 228. 63.
- Palatia Principum** ad omnem constructa elegantiam. 166. 1
- Palatij partes** singulae recensentur, ac labores improbi in ejus structura. 173.
- Pandora** multiplici Deorum beneficio locupletata juxta Pœtarnum commenta. 158.
- Papilionis ornatus** discolor, & volatus varius. 207. 81
- Papirij prætextati** inventum servandi secreti causa. 283. 19
- Pappæa** Neronis uxor conciliandæ albedinis causâ ducentas secum asinas duxisse fertur. 159. 31
- Paradisi** terrestres amœnitas, ac florum, fructuumque ubertas. 101. 23

Rerum Præcipuarum.

- Paradisus terrestris ad omnem consuetudinem continentem. 184. 11.
- Paraliticus, cur interrogetur à Christo, num velit sanus fieri. 318. 10
- Parcæ nemini parcunt, non flectuntur precibus, non emolliuntur lacrymis. 254. 1
- Parva quæ nobis sunt propinquiora, eò nobis videntur grandiora. 123. 47
- Pathemata dicuntur sentientis animi ex boni, vel mali opinione natæ commotiones. 4. 2
- Patientia malis omnibus animi curandis peridoneum alexipharmacum. 694. 89
- Patientia Christi ejus divinitatem hominibus ostendit. 696. 93
- Paulus Apostolus cedrum imitatus nullum in adolescentia virtutum emisit odorem. 181. 2
- Pax cordis non paratur, nisi pravus omnibus affectibus bellum indicatur. 217. 61
- Pax nascente Christo, cur à militia cœlesti hominibus bonæ voluntatis indicata. 228. 62
- Pax in Ecclesia optanda pastoribus, seu præsulibus, & Episcopis. 228. 63
- Peccator veniam consequitur peccatorum, si hæc sincerè confiteatur. 552. 7
- Peccatores quomodo dicantur descendere in infernum viventes. 490. 63
- Peccatum lethale, venenum est, quo anima interficitur. 551. 6
- Peccatum malorum omnium origo, orbem reteravit, cœlum oberavit, Eumenides in mundum immisit. 593. 71
- Peccatum est officina, in qua eduntur genera malorum omnium. 594. 73
- Peccatum qui admittit, dum necesse est tyrannidom subeat. 594. 72
- Pecunia ad flagitia quæque, & scelera omnia in detrimentum innocentia, ac virtutis homines trahit. 64. 29
- Pecunia, ex quo in honore esse cepit, verus rerum honor cecidit. 65. 31
- Pecunia diverso modo à gratia dicitur justificare divitibus affluentes. 68. 41
- Pecuniarum expensæ in construendo Solimæ templo. 168. 7
- Relusi vindicaturi patricium sinebant ream per triduum integrum, re nulla in stomachum demissa cadaver intueri occisi parentis. 592. 67
- Perfidia notatur, qui Reipublicæ arcana sevelat. 283. 20
- Pericles nunquam imparatus concionem à suggesto habuit ad populum. 388. 1
- Pericula ubique imminent, nisi Deus sit, qui nos regat, continuo periclitamur. 127. 5
- Pericula quoties imminet declinanda causa secessione. 252. 7
- Perse secreti servandi studiosissimi. Nec Alexander scire potuit Darii consilia. 313. 52
- Petrus in piscium opulentia periclitatur; & easdem tenuit molestias, ac colonus Evangelicus in fructuum copia. 62. 23
- Petrus accessurus ad Christum fluxa maris æstus dorsa intrepido pede calcavit. 662. 13
- Phalaris paucas ob fides plures interemit crucis supplicio. 454. 13
- Pharao insequens fugientes Hebræos ex Ægypto mergitur marinis fluctibus. 218. 29
- Pharao Rex cur putaverit se stare super fluvium. 601. 9
- Pharao Moysen enixim rogat, ut suis precibus Ægypti plagas avertat, ac calamitatem dispellat. 928. 34
- Pharaonis altus versutissimus ad extorquendos labores Hebræorum. 64. 29
- Pharaonis Eunuchi peccarunt, quia gulae indulserunt. 525. 16
- Pharisæi munus cum fastu oblatum Deo, minus fit duobus minutis denariis ab inopere vidua ad altare Numini oblatis. 576. 27
- Pharisæus orans non exauditur iactabundus, Publicanus verò quia humilis veniam obtinet. 405. 7
- Phoenix redivivus symbolum contemptoris humanæ gloriæ. 204. 73
- Phoenix è tumulo transit ad thalamum, seipsum perit. 268. 49
- Pictores excellentiores ab obscenitate abstinuerunt figuris, ne aliis essent scandalo. 532. 42
- Picturae obscenæ, ac figuræ investes, totas, & parietes maculant, non deant. 533. 44
- Pictoris obscenitate qui delectantur parces sunt idololatri. 533. 43
- Pithagoras suis indicabat discipulis quinquennale silentium. 314. 54
- Platanus aurea à Pythio Bythinio dono data Darii Regi Persarum. 172. 19
- Platonis fastus improbatu à fastu improbiore Diogenis Cœnici. 204. 73
- Plautus ex bene factis, vel dictis non debemus exemplo Christi aucupari. 310. 45
- Pompeius secreti custodiâ commendatus. 283. 20
- Pompeius ægrotudine laborans turdos Euculli respuit, & Medici consilium. 457. 25
- Pomum malè captum suavitatis demonis ab Eva, & ab Adamo deglutitum illis fuit malorum omnium sibi, & posteris. 102. 25. Imò Pandoræ pyxis, à qua calamitates omnes profiliunt. ibid. 24
- Populus Israelis excusso Pharaonis jugo fugit ex Ægypto ad mare rubrum, quod sicca aperit itinera facto fluctuum divortio. 366. 31
- Populus Israeliticus tunc cepit præceptis in fœdas libidines, & reliqua vitia prorvtere, cum gulae indulset. 542. 74
- Populus Israelis non nisi post plures exantlat

ros labores ducitur ad terram fluentem lacte, & melle. 67. 38

Potio, quam mulier impudica offert sitientibus voluptates lethali veneno est infecta. 144. 58

Predicatio verbi Dei efficax esset, si spiritus Dei sua concionatores animarent eloquia. 1662. 37

Preparatio ad orationem ritè obeundam quomodo instituenda. 388. 1

Præsentia Dei aptissimum fructum pravis omnibus inter orandum affectibus coercendis. 384. 44

Præsentia Dei affectus quosque praves coercet, & Numinis iram sopit. 385. 47

Præsentia Dei est nobis veluti clypeus, quo adversariorum tela retundimus, tentationibus obstitimus. 386. 51

Præsentia Dei, qui innititur maliciâ in hac fluctuante vita fruatur. 386. 51

Præsentiam Dei, qui refugit vias currit iniquitatis, & non nisi præcipitia incurrit. 385. 46

Princeps famulis suis utitur & administris. 418. 32

Princeps secreti servandi debet esse tenacissimus. 182. 150

Principibus pluribus dignitas imperatoria dedecori fuit, non honori. 112. 8 & 119. 11

Principis administrum, non qui diliguntur, sed qui deliguntur. 111. 6

Probitas conscientia adeo est hilaris, ut causam omnes eximit meroris. 119. 40

Probitas conscientia superest proborum affectuum. 162. 28

Prolixitas odiosa, & noxia affectibus cingendis. 15. 44

Prosperitas mundi cum in sublime videtur nos exchere, tunc in imum miseriarum nos agit precipites. 605. 20

Prosperitates noxiæ cum nos à Deo subducunt. 643. 29

Protoparentes nostri quandoque fecerunt innocentiam, vestibus non indiguerunt ornatiorem nudis. 160. 34

Protoplasti cur ob unicum pomum male ad mortuum supplicio afficiuntur gravissimos. 618. 62

Psalmus Davidis *Vox mea ad Dominum clamavit* sic intellectus inscribitur. 296. 29

Psalterium cur petierit Elifæus, ut Propheta manus obiret. 41. 9. & seq.

Psitacus in aula Imperatoris Basilij Leonem Regium filium à carcere liberat, ejusque innocentiam derexit, & falso fuisse accusatum à Theodoro Santabarano ostendit. 325. 30

Pudicitia est flos morum, è quo reliquæ germinant virtutes. 491. 26. Cur à Philone pudicitia vocetur gratiarum actio. 492. 28

Pudicitia amans oculos omisitios, vagosque compescit. 527. 24

Pudorem qui exiit, necesse est scelerum vulnera timeat. 597. 84

Pugna in homine spiritum inter, & carnem jugiter surgit, sævitque. 505. 65

Pulcheria Augusta virtutum, & præsertim castitatis cultura insignis. 498. 42

Pulli corvorum tunc à parentibus destituuntur, cum eorumdem operâ magis indigent. 325. 29

Pupillæ nomine virgo etiam significatur, ut discat virgo castitatem perinde ac pupillam custodire. 529. 28

Pythia Aristotelis filia interrogata, quoniam colore puellarum genæ venustius pinguerentur, respondit colore verecundia, 590. 61

Q.

Quadrigæ Ezechielis egredientes de medio duorum montium, quid præsignent. 603. 12

Quæ à nobis bene geruntur non à nostra, sed à Dei virtute prodeunt. 618. 6

Quercus è cujus ramo pependit Absolon capillis implicitus collata cum quercu Dodona. 192. 15

Qui voluptatum aestu ducuntur, extrarectum rationis tramitem sapiuntur. 147. 65

Quidquid sensum demulcet aptum non est veræ lætitiæ ingerenda. 572. 10

Quiat, Metellus censuit otium plus damni attulisse Romanæ Reipublicæ, quam hostem Annibalem. 521. 8

Quos Mors non prostravit in castris, hos Venus profligavit in ginacis. 147. 64

Quos Deus ad se clamare sinit, eosdem amare non desinit. 326. 1. & sequent.

R.

Rabbath cur dicitur urbs aquarum? 59.

Rahab mulier in meliorem jam recepta mutatur in electam: Nomen non suum, sed Hebraeorum vocat Deum, & cur? 547. 90

Rebecca jus primogenituræ transfert ab Esau in Jacobum. 272. 65

Rebecca conspecto procul sponso velamen è vultu detraxit, ut se quod erat profiteretur. 529. 29

Rebecca cum primum concepit Jacobum, symbolum virtutis, bellum concitavit implacabile contra vitium, seu Esau. 667. 24

Recessus à mundi voluptatibus est ad Deum accessus. 677. 37

Reges non possunt letari verâ lætitiâ, nisi in Deo. 129. 11

Reges vel maxime decet pietas, & à Deo ejus.

Rerum Præcipuarum.

- ejusque cultu regni initia auspicari. 171. 18.
- Regnum cælorum cur simile dicatur thesauro? 70. 46. Thesauris coacervandis inhiant homines. *ibid.*
- Rei, & nocentes olim atreus vinculis, & catenis argenteis vinciebantur. 78. 76
- Rei purrelcentibus cadaveribus colligati, ut frons fronti, pectus pectori, brachia brachiis, pedesque viventis pedibus fuerint alligati cadaveris foetentis. 592. 69
- Religiosis pecuniæ, ac divitiæ permittuntur, non ut pompa tumeat mensarum, sed cultus irradiet Ecclesiarum. 89. 115
- Resignatio ascetæ in Deum virum perfectum prodit, non cordis solatium. 391. 14
- Reverentia sui ipsius tutum castitatis præsidium. 546. 85. Summis à Pythagoræis excipitur laudibus, eò quia sit scelerum omnium expultrix. *ibid.*
- Risus, quem mundus exhibet Sardonicus est, non gaudium, sed mortem affert. 36. 136 tucatus, & larvatus est mundi risus non nisi lacrymis scætet. 36. 139
- Roboamus filius Salomonis è Throno Israelis à populo dejectus, & regno spoliatus ob linguæ lubricitatem, & quia noluit consilio tenum assentiri. 305. 25. & sequent.
- Rota spinis armata cæteris floribus est fragrantior. 379. 30
- Rotæ florum reginæ luculenta descriptio. 15. 42
- Rotæ cur floreat spinis obarmatæ. 644. 11
- Rotæ sylvestres quæ quinis plerumque foliis constant, minores habent spinas, ac imbecilliores emittunt odorem. 644. 18
- Rosimunda Helmigi suorum scelerum participi venenum propinans, adigitur residuum exorbere, postquam in parentis cranio eidem ab Albino marito exhibitio se potuisset. 179. 41
- Rubum ignitum, flammisque ardens regnum Moysi spopondit. 642. 6
- Rubus ardens, quem viderat Moyses citra conflagrationem symbolum viri ascetæ. 379. 29
- S.**
- S**acerdotes cur prohiberentur sanguinem victimæ comedere. 575. 21
- Sacrificium pro peccatis, cur in lege veteri præmitteretur aliis sacrificiis. 381. 35
- Salmacis Nimpha quia otio indulsit, malè audit apud reliquas Nimphas. 544. 78
- Salmonzus divinos sibi petulantius arrogat honores. 204. 71
- Salomon divitiis affluens, vitiis indulget. 79. 20
- Salomon quò blandior cum mulieribus, eò asperior cum populo Israelitico. 86. 106
- Salomon inauguratur Rex, & deponitur Adonias ejus frater fraudulenter intrusus. 103. 32
- Salomonis fastus præfert titulum Regis titulo Prophetæ in Davide parente. 205. 75
- Salviani mascula, ac nervosa eloquentia in ludos theatrales, ac vana spectacula. 48. 26. & sequent.
- Samarites vulnera curaturus illius, qui inciderat in latrones prius plagas obduxit, & cur? 597. 84
- Samarites curaturus vulnera descendens in Jericho, cur unà cum oleo vinum effuderit. 597. 86
- Samson unica demortui jumenti mandibula protravit Philisthæos. 257. 8
- Samson vulpium caudæ alligatis accensis fascibus Philisthinorum segetes comburit. 200. 61
- Samson leonem prostravit ferocientem, sed mulierem non superavit eblandientem. 53. 48
- Samson assuescens jejuniò ab utero matris fortissimus hominum evasit. 473. 75
- Samson leonem ferocientem nudis discepsit manibus. 671. 24
- Samuel nunquam tantum promeruit laudis, quam cum in afflictione ferventer oravit. 407. 12
- Samuel cur ægrè tulit exsuscitari è sepulchro. 607. 23
- Sanctitas Christi in rubo ærummarum splenduit clarior. 692. 85
- Sanitas mentis raro habetur, ubi adest sanitas ventris. 541. 72
- Sapientia non invenitur in bonis fluxis, quibus homines deliciis disfluunt. 650. 29
- Sapientia in solo reperitur virtutum exercitio. 453. 8. & sequent. Sapientia est timor Domini. *ibid.*
- Sara Abrahami uxor quia involata processit à Rege Geraræ mille donatur argenteis ad velamen oculorum cõmendandum. 529. 92
- Sara nonagenaria, ex Abrahamo centenariò concipit Isaacum. 665. 8
- Saræ fecunditas sera, sed Isaacum genuit. 182. 3
- Sathan invidens felicitati hominis in terrestri paradiso, per feminam ab eodem fecit Adamum extorrem. 102. 24
- Satietas, & repletio ventris, mentis inducit vacuitatem. 447. 31
- Satietas ventris est oppressio mentis, ac proborum affectuum. 451. 1
- Saturitas ubi est ventris, ibi sanitas exulat mentis. 438. 32
- Saul ex Agasone ungitur Rex Israel, sed vix throno insidet, superbit. 106. 79
- Saul malè affectus in Davidem beneficia vulneribus compenlat. 225. 51
- Saul licet à Deo electus in Regem, adhuc habetur reprobus, & cur? 269. 52

Index

- Saul punitur, quia Amalecho contra Dei præceptum pepercit. 272. 66.
- Saul indicto jejunio toti exercitui victoriam tulit de Philisthæis inimicis. 447. 60
- Saul imminente prælio, cur sagam adiverit, quæ Samuelem diu defunctum exsuscitaret. 606. 23
- Saul vanæ gloriæ appetens Davidi invidet puellarum plausus post delatam ex prostrato Goliatho victoriam. 635. 57
- Saulis præcox regnum, ex Agasone Princeps salutatur. 181. 2.
- Scala mystica Jacobo patriarchæ in somno objecta. 339. 8. & quid significaverit. ibid. 9. & sequent.
- Scelus quamdiu manet, tamdiu sævit suppli-
cium. 590. 63
- Scelus indelebiter cordibus inscribitur sceleratorum. 594. 73
- Scelus semel admissum fores jugiter pulsat temeræ conscientiæ. 596. 81
- Sceptri extensio apud Persas in clementiæ tesseram. 142. 48
- Secreta vel nulli, vel paucis concedenda. 308. 38
- Secreta qui alienis auribus concedunt per-
versè sibi consulunt. 311. 46
- Secreti divulgandi desiderium coercendum:
& quæ secreta esse volumus nemini ape-
rienda. 279. 6
- Secreti servandi impatientes ij sunt, quorum
lingua vino madet: exemplo legatorum
Tarantinorum apud Regem Pyrrum. 279.
6
- Secreti servandi modus adhibitus à Ferdinan-
do II. Cæsare. 282. 14
- Secretum prodere plurimum adfert damni,
estque mysterium consilii sui prodigere.
279. 5
- Secretum cuique concedere animi prodit
levitatem. 309. 41
- Seleucus ex fracto suo exercitu fugitivus
rusticum occidit, eo quia ab eodem fue-
rit Rex salutatus. 287. 30
- Seleucus legem tulit, quo adulteri cæcitate
punirentur, sibi que & filio oculum eruit
legem servaturus in filio. 143. 52
- Semina proborum affectuum in exulta per
sacram exhomologesim conscientia in
uberem progerminant virtutum mæsses.
678. 29
- Senes capularij totum studium in ædificiis
erigendis ponentes redarguuntur. 179.
42
- Senes licet capulares de domo construenda
cogitant, quasi nunquam morituri. 255. 3
- Senes abstineant à vino generoso, extinguit
enim non corroborat calorem stomachi.
461. 34. & sequent.
- Sennacheribus Assyriorum Imperator ob tu-
ptum ab Ezechia fœdus, negatumque sti-
pendium bellum Judæis indicit, sed ar-
matus Angelus pugnans pro Ezechia cen-
tum, & octoginta quinque millia vito-
rum interfecit. 613. 42
- Sensus externi custodiendi, ne pravi affectus
per ipsos in animum ingrediantur. 225
55
- Sensus externi custodiendi, ne intus pravi
irrepant affectus. 386. 53
- Sepulchra ad omnem elegantiam, ac munifi-
centiam constructa lapidibus pretiosis
ornata. 154. 14
- Sepulchra foris dealbata intus scatent vermi-
bus. ac fœtent. 270. 55
- Sepulchra & saxa perinde ac homines morti
sunt obnoxii. 271. 60
- Sepulchrorum sumptuosæ molitiones morti
obnoxia, & gloriæ ingerendæ inaptæ.
180. 41
- Seraphini si stabant coram Dei throno, cur
dicuntur volare cum statio motum ex-
cludat? 577. 27
- Sermo cur lutosus, & quomodo defœcan-
dus. 307. 34
- Serpens gravius punitur, quia Evam tentavit,
quàm cum filium mulieris parientis vorare
intentavit. 496. 58
- Serpentes fontem accessuri ad sitim extin-
guendam priùs deponunt venaenum. 382.
57
- Servij Tullij felicitas fluxilis, ex infima plebe
ad pinguiorem evectus fortunam. 179.
40.
- Servitus nulla fœdior, quàm quæ pravis ob-
temperat affectibus. 54. 54
- Servitus non nisi cum scelere cohæret: li-
bertas verò, & gloria innocentia asciscitur.
655. 40
- Servus est qui propriis indulget concupiscenti-
is. 229. 65
- Servus qui in Evangelio prodigè heri sui sti-
vitas profuderat supplici oratione eun-
dem ad veniam trahit; à quo postea pu-
nitus, quia conservo roganti noluit indul-
gere. 326. 32
- Sichemus cum principum vidit Dinam Jacobi
filiam, eam deperit, & castitas in ipso
perit. 527. 24
- Sigismundus Imperator noctem ducit in-
somnia ob plura millia aureorum ex
Hungariæ ei delata, quæ manè distribuit
Aulicis, curasque à se abegit. 61. 22
- Signatorum exercitus, quem vidit Joannes,
ideo palmis ornatus, quia oratione arma-
tus. 364. 24
- Silentium anima est consilij. 282. 14
- Silentium est Christi prædium lapidos adfe-
rens fructus. 307. 31
- Simeon plenus ætate, & spiritu sancto puerum
JESUM invenit in ulnis suis suscipere
in templo. 95. 3
- Simon Magus volatum tentans è sublime in-
feliciter cadit, ac perit. 182. 5
- Simon quidam post aditam sutoris hæredita-
tem Simonides vocari voluit. 206. 80
- Sisara pugnans contra Baracem, & Debbo-
ram vincitur, adigiturque ad fugam, & à
Jabele hospitiæ exceptus, post haustum la-
ctis somno sopitus interficitur. 438. 39
- Sisin-

Rerum Præcipuarum.

- Sifinnius** Episcopus Thauenfis diebus mercurij, & Veneris vix natus à materno lacte abstinuit. 477. 95.
- Smyndirides** adeo somno assuevit, ut per totos viginti annos solem nunquam viderit orientem, neque occidentem, molli jugiter decubuit in lecto. 524. 11
- Sobrietas mensæ** medicina est cæterarum præstantissima. 463. 41
- Socrates** projecit in mare quas possederat, divitias, ne essent eidem molestiæ. 62. 23
- Socrates** patulas in pectore desideravit fenestras, ut cor hominis introspiceret. 278. 1
- Sodomæi** flagitiosissimi vitiorum cæno involuti. 524. 12
- Sodomitæ** cæcitate puniti, eo quia domum Lothi niterentur ingredi. 143. 51
- Sol** ad imperium Josue substitit, quievitque immobilis. 230. 70
- Sol** in nece Christi cur suos denegaverit mundo splendores, fueritque contra naturæ leges eclipsim passus, cum fuerit tunc luna quinta decima diametraliter ei opposita. 310. 44
- Solatia** spiritualia non petenda à Deo; neque conquerendum cum Deo in ariditate, exemplo Cænobitæ. 391. 13
- Solicitudines, & curæ** pedissequæ divitarum. 62. 23
- Solis** creationem cur præcesserit lux, quæ è cælo empyreo cæpit prima die coruscare. 632. 48
- Somniis** cur aliquid plerumque admisceatur veritatis. 603. 14
- Somniæ** D. Hieronymi, quo in Eremo choræ Romanarum puellarum ei representabantur. 515. 24
- Spectacula**, quæ in theatris exhibentur spectanda gaudium non ingerunt, sed lacrymas eliciunt. 48. 26
- Spectacula** etiam quando amplius non spectantur mentem occupant, quam inficiunt. 50. 34
- Spectacula** quæ in theatris spectantur bellum indicunt virtuti, & innocentie exitium exhibent spectandum. 52. 46
- Spectacula** Romanorum nervosè carpuerunt à D. Leone Papa. 362. 19
- Spectaculis** qui delectantur vera desistuntur lætitia, verum exuunt gaudium. 50. 34
- Spectaculorum** lætitia ficta est, & picta, cordi exhilarando inepta. 49. 31
- Spectantes** ludicra spectacula, teatro adstant, perinde ac in luce feræ, in quas degenerant. 50. 33
- Spes** inanes nos decipiunt, magna spondent, & neque exigua dant. 240. 7
- Spiritus** et uberius divinis intus saginatur beneficij, quæ exterius corpus per vacuitatem jejuni viribus destituitur. 455. 15
- Spiritus** vitales è sepulchrali cinere hauriuntur. 269. 53
- Spiritus S.** multipliciter dispersus in linguas flammeas in terram descendit correcturus linguæ nostræ errores, & doctorum homines meliorem loquendi modum. 288. 36
- Sponsa** maluit sponso carere, quàm diademate insigniri; concupiscit sponsum amplectentem, non coronantem. Vocata propterea ter à sponso non respondet. 113. 12
- Sponsa** lilio exulcæ castitatis cœlestem allicit, & ad se trahit sponsum. 485. 6
- Sponsa** cur laudetur bis formosa à sacro sponso. 468. 7
- Sponsa** liliū excolit castitatis in monte myrrhæ, in colle thuris. 489. 18.
- Sponsa** pulchritudinem descriptura sui sponsi, cur candorem lilij purpuræ prætulit rosarum. 400. 22.
- Sponsa**, cur deses in foribus aperiendis sponso pulsanti? 610. 34
- Sponsa** tunc venienti aperuit sponso, cum ejus manus myrrham distillaverunt. 675. 37
- Sponsa** tunc suum invenit sponsum, quando ejus manus myrrham distillaverunt, seu cum ærumnis premeretur. 675. 38
- Sponsa** cur Jobo Sapientior. 666. 10. Myrrham cur pectori admoverit. ibid.
- Sponsa** cur sollicita in quærendo, ad sponsum non venit, ad quem David statim pervenit. 671. 26
- Sponsa** quamdiu inter delicias sui lectulæ sponsum quæsit, non invenit, sed inter ærumnas, & vulnera. 681. 55.
- Sponsus** cœlestis præ cæteris virtutibus quas excolit sponsa, delectatur castitate. 504. 59
- Sponsus** cœlestis quamvis spinis coronatus flores virtutum amat in sua sponsa. ibid. 71
- Sponsus** tunc sponsam recipit, quando myrrham ipsa accipit. 676. 40
- Spurina** venustissimæ formæ adolescens iteratis vulneribus vultum sibi devenustat tuendæ castitatis gratiâ. 499. 47
- Stantes** ante thronum Dei cur amici stolis albis, cum plures sibi niteant proprio purpuri creore. 303. 17
- Statua** in somnio Nabuchodonosori objecta, ejusque interpretatio. 266. 42
- Stella** cur tantum una illuxerit, ut Magos perduceret in Bethleem; cum adveniente Spiritu S. imber igneus missilium linguarum totum oppleverit aërem. 289. 38. & 39.
- Stephanus** quia inter lapidum torrentes ferventer oravit, cœli eidem patuere. 344. 23
- Stephanus** lapidibus obrutus, convicijs impetitus, cœlos vidit sibi apertos. 608. 28
- Stilo** ferreo cur prisca homines scribere consueverint. 594. 72
- Stomachus** ubi in improborum convivio

Index

- efculentis gravatur, mens erroribus facile inquinatur. 452. 5
 Studii virtutum addicti à spectaculis abstinēt, quæ in theatris exhibentur. 53. 49
 Summi sacerdotis paradigma hominem prodit ex asse pium. 600. 4
 Summus Sacerdos Dei nomen lamina inscriptum aurea gerebat, ne aliunde oculos diverteretur. 600. 4
 Sumptus qui à superfluis ædificijs subducuntur, & in pauperes sparguntur, veram gloriam nobis inædificant. 179. 42
 Superbia radix est omnium malorum. 182. 3
 Superbia è summo cœlo Luciferum detrussit in imum gehennæ, & in cacodemonem mutavit. 183. 6
 Superbia horrendo punitur supplicio in Lucifero. 183. 7
 Superbia flori æquiparata ab Isaia. Tulipæ venustas describitur. 184. 10
 Superbia Nabuchodonosorem eiecit ex aula, & destruxit in caulam brutis associandus. 187. 22
 Superbia si mentem occupet, à mente alienat hominem, qui jumentis asiscitur. 188. 24
 Superbia est centrum, à quo ad peripheriam extremi exitii omnes ducuntur lineæ iniquitatum. 189. 26
 Superbia turri parata. 193. 38
 Superbia in aula Assueri Amanum in imum detrussit ignominia. 195. 44
 Superbia fumum imitatur, oculos lædit, & cæcitatem infert. 200. 61
 Superbia putidissimus est fons, è quo omnia scaturiunt scelera. 201. 64
 Superbia plerumque pauperes pannosos inflat, & inficit. 209. 88
 Superbiæ influxus spiritus dum reliquis præesse studet superbientem deprimat. 181. 1
 Superbiæ indoles est à summo bono recedere sursum ascendere, quo lapsu graviore ruat. 183. 8
 Superbiæ tumidus fastus Nabuchodonosorem brutis adscivit. 186. 17
 Superbiæ fastus florem æmulatur atrescentem, qui brevi languescit. 201. 63
 Superbis Deus resistit, nec superbiam finit impunitam. 187. 22
 Superbus stipula est igne cremanda. 194. 45
 Superior curaturus plagas subditi delinquentis, fascijs oleo medicatis vulnera liget. 597. 85
 Susanna à senibus allicitur ad turpia, quorum impuris flammis gelu objicit mortis. 243. 13
 Susanna castitatis cultrix à senibus tentata, & condemnata, defenditur ab innocentia. 484. 3
 Susanna eximia castitatis cultrix à senibus impudicis ad turpia allicitur, & detrectans assentiri damnatur, ut adultera, sed à Daniele adolescente defenditur innocens. 500. 48
 Susanna castitatis cultrix conscientia emaculata senum delusit calumnias. 561. 33. & sequent.
 Susanna mavult alieno scelere mori, quam proprio fœdari. 588. 55. In iudicium vocata à propria defenditur innocentia, quæ senes falsitatis redarguit. 588. 55
 Sybaris civitas florentissima otio funditus everfa. 523. 11.
 Sybaritæ, quia otio assueti à Crotoniatis bello laceffiti vincuntur. 524. 11.
 Sylla, qui ex modica fortuna ad pinguissimam surrexit, redarguitur improbitatis. 77. 72
 Syllæ carceres tetrissimæ, reisque torquentis accommodatæ. 592. 67

T.

- T**aciturnitas semper laudi data, garrulitas probro. 314. 55.
 Talenta ab homine in Evangelio proficifcente distributa alijs hominibus quid significant. 74. 62
 Tellus, quæ jngi madet pluvia cenosam contrahit fœditatem. 457. 22.
 Templi Solimæi magnifica structura, & luculenta descriptio. 168. 7.
 Temporalia quomodo in oratione à Deo petenda. 398. 37.
 Temporalia fluxa, & corporis commoda sunt à Deo petenda sub conditione. 398. 35
 Temporalia plerumque in oratione petita nobis non conceduntur, quia noxia nobis essent. 399. 39
 Tentationes, quibus voluntas obicitur, non obsunt, sed profant. 292. 26.
 Tepiditas noxia orationi. 337. 5. cur verna temperies, & Autumnus supremum Numen non laudant, sicut æstas, & hyems. ibid. & cur tepori frigus præferatur, & æstus. ibid. 6
 Tepiditas à divinis retrahit obsequijs. 358. 7
 Thamaris mortis recordatione impudicos rotundit Amaonis impetus. 247. 29
 Theatra quæ exhibent spectacula ab hominibus spectanda non sunt menti levamini, sed conscientia gravamini. 48. 26
 Theatra Romana, & spectacula corripuntur à D. Leone Papa. 362. 2
 Theatrum est gymnasium incontinentia, sentina vitiorum, cloaca immunditia. 49. 30.
 Theatrum mari pariatum procellis conclutato ad naufragium impellenti. 49. 32
 Theodoræ pudicitia etiam in lupanari effloruit beneficio cineris sepukhralis. 270. 58

Rerum Præcipuarum.

- Tiberius** Imperatoria dignitate insignitus summum egit pseudopolitium: extremum vitæ Capreis fœdè clausit; vitiis corruptus. 112. 8
- Tinea** vanæ gloriæ per tenuissimas rimulas mentem subit, totâque boni operis medullam corrodit, & corrumpit. 621. 14
- Tinea** vanæ gloriæ nisi excutatur, non solum ornamenta corrodit virtutum; verum, & venenato dente vulnus infligit. 621. 12
- Titulorum** fastus superbiens, & vana intumescencia. 205. 74.
- Tobiæ** oculis cæcitatem absterfit fel piscis, qui symbolum est procellarum, & tribulationis. 651. 91
- Tobias** filium suum edocet superbiam, & factum omnem declinare. 188. 23
- Tobias** ex jecore piscis irruentis in suam perniciem pharmacum hausit, non funus. 642. 5
- Tranquillitatis** malaciâ non fruimur, si intus in animo fluctuent pravi affectus. 210. 1. & sequent.
- Tribulatio** perinde necessaria viro probò, ac aqua pisci ex assertionè B. Idæ de Nivella. 641. 3
- Tribulatio** pios quosque excitat, ac fovet affectus. 644. 12
- Tribulatio** hominem non frangit, sed ejus tuetur integritatem. 645. 15
- Tribulatio** est spiritualis character, quo qui Deo placent ab aliis fecernuntur. 645. 15
- Tribulatio** est nobis adeo utilis, ut non solum pios in nobis excitet affectus; sed etiam divina quadam polleat autoritate. 646. 16
- Tribulatio** nos perficit, nostrâque exalciat ruditatem. 646. 17
- Tribulatio** optima morum magistra pravos affectus castigat. 663. 1
- Tribulatio** instar serpentis plures territat, qui si adversa non detrectarent æquo animo tolerare, ipsos serpentes in florescentes virgas transformarent. 659. 48.
- Tribulatio** noxas delet, quas delectatio contrahit. 692. 85
- Tribulatio** est veluti panacea à cœlesti Pharmacopola hominibus data ad ægritudines animi curandas, pravosque affectus excutiendos. 682. 57
- Tribulatio** perinde hominem purgat, ac ignis aurum. 698. 97
- Tribulationes** virtutum suppeditant exercitia, virosque probos perficiunt. 641. 4
- Tribulationes**, & ægritudines æquo animo toleratæ uberem suppeditant gaudiorum segetem, ac probos fovent affectus. 676. 39
- Tribulationes** manuducunt ad studia virtutum, & Numinis cultum. 675. 36
- Tribulationes** cum nos premunt, non nocent, sed docent exercitia virtutis. 686. 67
- Tribulationibus** pressi beatitate donantur. 687. 70
- Triste** nil in mundo reputandum, quàm Deum offendere. 563. 37
- Tristitia** mentem ægritudine corrumpit. 212. 8. Ejus recensentur effectus. 212. 9
- Trochilus** avis litoralis accipitrem ab aucupe rusticello captum, & è præalta turri pendentem exprobrat. 637. 61
- Tulipæ** venustas describitur. 184. 10
- Turannius** supremus Caligulæ Procurator nonagenarius vult tanquam mortuus à circumstante familia plangi, sed quia Cæsar ab oneribus Procuracionis eum alleviaverat. 99. 14
- Turris** Babilonicæ ædificium gloriæ inædificandæ insufficiens. 180. 41

V.

- V**Agao Leno vaferrimus Juditham fœminam castissimam ad Holopherem introducit. 251. 45.
- Vana** & ludicra sunt, quæ mundus exhibet ambientibus honores, & dignitates. 263. 29
- Vana** gloriola, cui inhiamus, & quam aucupe pari inter homines adnitimur, futilis est, & fugax, hederæ similis, arefacit, cui adherescit, & virtutum omnia studia corrumpit. 598. 1 & sequent.
- Vas** futile à priscis Romanis adhibitum in sacris ritibus. 308. 37
- Vasa** aurea, & argentea in templo Solimæo. 169. 11.
- Vellus** Gedeonis collatum cum Ammonis velleribus. 190. 29
- Venenum** ad interitum bibunt, qui mollioris sexus sitientes voluptates poculum à muliere Apocaliptica sibi exporrectum hauriunt. 144. 58
- Veneri** assuetæ procellis adherere, & naufragia non pavere insania est. 142. 49
- Venter**, cur dicatur Coquorum Princeps. 525. 18
- Ventorum** irruptio, & procella ossa exsulciat mortuorum. 642. 7
- Ventri** indulgentes menti lethale vulnus infligunt. 525. 15
- Ventris** vacuitas, mentis est vigor. 455. 17
- Venus** ex maris fluctuantis spuma nata non nisi procellas sponder, ac naufragia. 141. 46
- Venus** nunquam pugnas inivit cum Libithæna, quin succubuerit. 258. 16
- Venus** sine Cerere, & Libero friget: & castitatis cultor omnem sibi adimit gulæ indulgentiam. 527. 23
- Venustas** muliebris nisi lilio efflorescat castitatis

Index

- st*itatis, in sentinam degenerat forditatis. 484. 4
 Venustas foeminea licet per se bona, non tamen castitatis cultori, quem carnis stimulus exagitat. 528. 27. Bona fuit Sufanna in se, bona Bethsabea, non tamen illa senibus, nec ista Davidi. *ibid.*
 Verba obscœna qui proferunt mephitim ex ore foras exhalant. 534. 47
 Verba obscœna frequentius in mundo proferuntur. Nec lilium castitatis felicius efflorescit, quàm in asceteriis. 534. 46
 Verba obscœna proferentes vilcum ore excernunt, quo stigij aucupes audientes capiunt. 534. 49
 Verborum verecundia, & cultura pudicitiae ab urbibus cur exulet. 534. 48
 Verbum æterni Patris, cur per granum tritici explicetur. 673. 32
 Verbum splendens in rubo typum exhibuit dominicæ incarnationis. 674. 34
 Verecundia rubore pingit, & ornat vultum excolentis innocentiam mentis. 589. 59
 Verecundia cæteras custodit virtutes, estque soror continentiae. 589. 60
 Verecundia est custos, & propugnatrix conscientiae emaculatæ. 590. 62.
 Veritas virtutis, & continentiae falsitatem mundanæ voluptatis vincit, prostrernit. 505. 63
 Vermis vanæ gloriæ triplici confodiendus vulnere, ut cadat interemptus. 616. 2
 Vestales olim Romæ ob solam virginitatis prærogativam singulari in honore habitæ. 500. 49
 Vestales olim Romæ in honore habitæ ob culturam castitatis. 549. 87
 Vestes plumariæ labore improbo, ac diligentia exactissima ab Americanis confectæ. 151. 3
 Vestes translucidæ mulierum confutæ sunt fraudibus, in textæ dolis. 153. 9
 Vestes quæ corpus ornant, persæpe animam onerant. 153. 10
 Vestes Christi Eucharistiæ sunt pura accidentia. 163. 45
 Vestes quibus homines gloriantur tinearum sunt cibus, & pastus vermium. 168. 48
 Vestes non ornant mulieres, sed nitor conscientiae, ac virtutum cultura. 168. 49.
 Animus tunc ornatur, cum virtutes excoluntur. 169. 50
 Vestibus qui sunt nitidiores plerumque sunt mente cæteris foetidiores. 168. 47
 Vestimenta Christi in Tabore transfigurati, cur ob candorem nivibus potius, quàm læsti parientur. 125. 51
 Vestis summi sacerdotis pretiositas, & pulchritudo. 599. 3.
 Vestium abusus redarguitur, quò earundem modesto usu contenti simus. 151. 1. & sequent.
 Vestium usus effectus peccati protoparentum in terrestri paradiso. 151. 1
 Vestium usus varius ubique gentium. 151. 2
 Vestium luxus ad idola viam sternit, castumque furripit vero Numini debitum. 152. 4
 Vestium luxu, qui gloriantur foeminis se produnt leviores. 153. 8
 Vestium luxu superbiens pavoni parietur caudam explicanti. 153. 9
 Vestium luxus veram nequit gloriam imperituri. 162. 43
 Vexatio optima morum magistra nos edocet divinum implorare auxilium, preces fundere, & enixim cælites rogare. 651. 31
 Victimæ cum ad sacrificia ducerentur infulis fuerunt olim insignitæ. 117. 17
 Victimæ duæ excordes eodem die, quo Julius Cæsar in curia occubuit mactatæ fuerunt. 620. 11
 Victimarum interanea, & exta si depravata essent, victimæ cur rejicerentur? 441. 42
 Victores plures qui ad hostiles assultus fortiter steterunt, ad primum vanæ gloriæ accessum ceciderunt. 624. 22
 Victoria in castris Veneris non manibus pugnando, sed pedibus fugiendo acquiritur. 201. 64
 Vini vis in evulgandis arcanis, quæ in pectore latent. 278. 2
 Vinum generosum calorem stomachi enervat, non corroborat: non est lac senum, sed venenum. 460. 35
 Vinum animi ægritudinem invehit, non abstergit. 597. 85
 Vinum est lac Veneris, & venenum pudoris. *ibid.*
 Vir probus quò plures laudes meretur, eò magis eas veretur. 604. 16
 Vir probus ab aquis adversitatum vitam haurit: improbus mortem ebibit. 641. 4
 Virga Moysis cum primum terram deserti attigit, in anguem versa est, & terruit populum, cui antea fuerat solatio, ac succimento. 107. 44
 Virga Moysis tunc fuit terrori Pharaoni cum desit in manu sistere, & cæpit humi serpere. 115. 2
 Virgines ante nuptias statutis diebus pecuniam quæsituræ dotalem ad litora maris mittebantur. 140. 44
 Virgines cum cœlesti sponso inter lilia pacantur interdiu, nocturnos fugiant secessus, & colloquia. 503. 56
 Virgines, & castitatis cultores, gemmis, & margaritis æquiparantur. 547. 89
 Virgines stellis pariantur, quæ nocte intempesta cum animantia quæque idormiant, cœli veluti adaperiti oculi vigilant. 546. 88

Vir-

- Virgines** in asceterijs Deo servientes altaria sunt cœlestis sponsi. 599. 3
- Virginitatis** luculenta laudatio ex D Hieronymo contra Jovinianum. 500. 49
- Virgo**, & pupilla à Græcis uno, & eodem significatur nomine. 529. 28
- Viri** irretiuntur superfluis mulierum fucis, & adscritijs ornamentis. 19. 31
- Viri** probi, non improbi à Davide accersiti ad preces Deo fundendas. 381. 35
- Viris** virtutum studio addictis ærumnæ non sunt detrimento, sed gloriæ incremento. 693. 88
- Viro** probotamesi laus debeatur; si tamen vanæ sit gloriolæ appetens, desinit probus esse. 607. 24
- Viro** forti adversa non sunt formidini, sed malculæ virtuti addunt incitamenta. 658. 46
- Virum** culturæ virtutum addictum non cordis consolatio, sed mentis desolatio probat. 391. 14
- Virtus** innititur oratione, jejunio, & misericordia. 449. 60
- Virtus** flos est, si non excolatur, arefcit. 58. 34
- Virtus**, quam emaculata conscientia fovet, tempore non clauditur, sed æternitatem æmularur. 558. 27
- Virtus** libera est, dedignatur famulari ex necessitate propter mercedem, vel commodum. 582. 37
- Virtus** sola, & honestas probitatem invehit. 584. 44
- Virtus**, quos ornat, & patientia munit, laudum sitis non torquet. 609. 31
- Virtus** nulla potest humana arte urgeri nullis machinis promoveri, nisi divina ei accesserit manus. 622. 18
- Virtus** vitium contrahit, cum primùm vanæ gloriæ umbra afficitur. 622. 17
- Virtus** sterilefcit, nisi vomere excolatur tribulationum. 656. 42
- Virtus** perinde, ac Ithium inter senticeta tribulationum floret vegetior, & olei suavior. 650. 27
- Virtus** impugnari, non expugnari potest. 664. 5
- Virtus** flos est alia non gaudens cultura, quam adversitatum. 669. 18
- Virtus** sine adversario non splendet, nec se prodit. 680. 51
- Virtus** adversitate non languescit, sed fortior corroboratur. 669. 20
- Virtus** sine adversario non splendet. 667. 14
- Virtus** tunc excolitur felicids, cum dirius divexatur: floret vegetior, cum arctius premitur. 679. 49
- Virtus**, quando cum adversitate configit, coronam sibi proculdit. 679. 50
- Virtus** ærumnis pressa ampliatur laxior. 664. 3
- Virtutem** non mundi voluptas pingit, sed labor pulverulentulus colorat, & tribulatio perficit. 651. 29
- Virtuti** nil nocentius, quam satietas, quæ stomachum premit, & innocentiam opprimit. 454. 12
- Virtutis** certamen est, quod cum vitijs inimus, & quo cum tartareo hoste confingimus. 51. 42
- Virtutis** examen nullibi tutius fit, quam in trutinâ adversitatum. 656. 42
- Virtutum** cultores tunc florent pulchriores, cum ærumnis acerbis premuntur. 645. 13
- Virtutum** cultores mundi non deliniuntur voluptatibus, sed adversitatum divexantur asperitatibus, quæ solertiores fiant in virtutum exercitio. 663. 1
- Visio** Ezechielis juxta fluvium Chobar expenditur. 602. 10
- Vita** Christi interruptum extitit humilitatis studium, & exemplar. 107. 42
- Vita** nostra, cum oritur, moritur, fluxa est, ac instantanea. 248. 31
- Vita** hominis volatilis, & fluxa, nosque monet non esse immorandum mundi delicijs. 254. 45
- Vita** hominis umbra est inanitate plena. 262. 28
- Vita** hominis præterfluit instar fluminis. 263. 32
- Vita** hominis fabula, licet ad plures protrahatur annos, brevissima est, 264. 33
- Vita** hominis fabula, & scena, in qua homines agunt histriones. 265. 38
- Vita** hominis undæ fluenti, & fluctui marino pariata. 272. 82
- Vita** Christi uberrimam nobis suppeditat meditando materiam. 421. 57
- Vitæ** humanæ brevitatem, & fluxibilitatem deslet Ezechias. 115. 17
- Vitia** omnia per gulæ hiatus ingrediuntur in perniciem hominis. 526. 20
- Vitia** tamdiu pinguescunt, quamdiu caro nutritur, & per ingestum cibum vires acquirunt. 526. 21
- Vitij** nomen latet in divitijs: indulget vitijs, divitijs qui inhiat. 80. 84
- Vitium** in dignitatis fastigio omnibus se prodit. 112. 10
- Vitis** Amynthæ, cujus racemi ex pretiosissimis gemmis compacti Thesaurum referebant. 172. 19
- Vitulus** in eremo ex vestium luxu conflatus. 152. 4
- Ulcers** mentis curantur cordis lamentis in sacra exhomologesi. 553. 9
- Ulcus**, si diu putruerit, curatu est difficilius. 591. 65
- Ulcio** divina super omnes cedros Libani sublimes. 203. 68
- Unio** mystica animæ orantis cum summo Bono. 339. 8
- Unio** triplex viri ascetæ cum Deo, & quæ fit unio mystica. 389. 6

Index

- Volucres cœli, cur ex aquarum fluentis potius à Deo educi, quam ex terræ concreta crassitie.** 349. 34
- Voluntas adridens irridenda est, ne nostras suo risu lachrymas eliciat.** 125. 1. & seq.
- Voluntas est potentia cæca, non appetit nisi quæ illi representantur ab intellectu.** 331. 35
- Voluptas mundi fallax, & mendax sub larva gaudij lachrymas elicit, & mortem infert.** 40. 155. Ad eum est exilis, ut fami tollendæ inidonea sit. 41. 159. Non est vera voluptas, sed spuria, & fucata. *ibid.* 160
- Voluptas mundi fucata, & noxia, non nisi ægritudines, molestias, & ærumnas invenit.** 127. 7
- Voluptas vera non floret nisi in cœlesti sponso.** 129. 11
- Voluptas venerea ardet à sacris templis, prohibetque ingressum ad verum Numen.** 148. 41
- Voluptas carnis est blandum venenum, dulce aconitum, melleum toxicum.** 144. 58
- Voluptas, si homini dominetur, plenam malorum omnium congeriem secum trahit.** 146. 62
- Voluptas est illa Circes, quæ venenata propinat pocula. Sirena, quæ cantu planctum excitat. Phrynes, cujus formaviros deformat.** 146. 62
- Voluptas verâ nullibi extra Deum reperitur.** 150. 76
- Voluptas sensum fallit, cui venenum exhibet sub larva dulcedinis bibendum.** 452. 7
- Voluptas, quam mundus exhibet, probata non est, sed larvata.** 565. 43
- Voluptas, quam scelus peccantibus propinat, dolorem temperare videtur, sed est oleum flammis gehennalibus acridis accendendis peraptum.** 596. 82
- Voluptates carnis armantur in ipsam carnem, quam morbo inficiunt, viribus destituunt.** 145. 61
- Voluptates carnis blandæ sunt sirenuæ, quæ dum cantu alliciunt, planctum eliciunt.** 147. 63
- Voluptates mundi umbratiles sunt, ac umbræ vanidæ, quibus vel ipsi vermes insidiantur.** 149. 75
- Voluptates mundi veræ gignendæ lætitiæ ineptæ sunt.** 569. 1
- Voluptates mundi veræ lætitiæ ingenerandæ incapaces.** 595. 77
- Voluptatibus carnis indulgentes, licet cœlo nati, impudicitæ cœno oculos obliniunt, & cæcutiunt.** 143. 53
- Voluptatibus Veneris, qui semel trahuntur, difficulter ab eisdem retrahuntur.** 148.
- Voluptatibus terrenis quotquot student, satiari fame nequeunt.** 150. 77
- Urbes refugiorum pro tutandis profugis à Deo institutæ.** 361. 16. Quid urbes refugij significent. *ibid.*
- Uriæ umbra Davidem arguit patrati homicidij post thorum violatum.** 653. 36
- Vulpes parvulæ demolientes vineam sunt pravi affectus suis sub initijs.** 218. 27

Z.

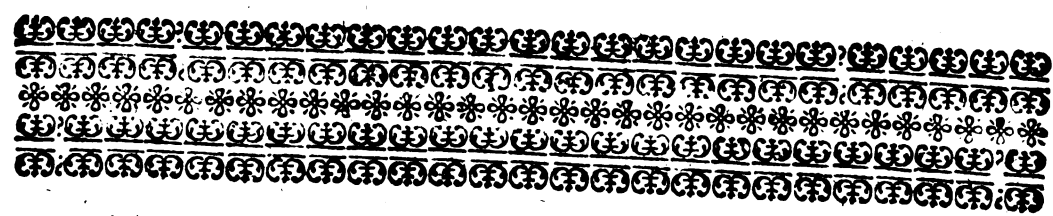
- Z** Achæi ascensus in Sychomorum redarguitur, & à Christo jubetur descendere. 220. 35
- Zambris, quia mœchatus fuit, à Deo punitur, & ab albo sacerdotum expungitur.** 133. 26
- Zambris impudentia, ardorque amoris impudici in Cozbazam.** 133. 27
- Zambris à Phinees Eleazari filio districto pœgione interficitur unâ cum Cozba.** 133. 28

F I N I S.

Menda, quæ irrepperunt, præsertim in literis malè admisis, vel omisis currente prælo sic emenda.

Pagina 4. col. 2. lin. 8. impedimneta lege impedimenta. P. 159. col. 2. l. 42. venitatem l. vanitatem. P. 161. c. 1. l. 43. habentes l. habentis. P. 155. c. 2. l. 64. fero l. fato. P. 172. c. 2. l. 52. corrunt l. corruunt. P. 176. c. 2. l. 24. inculinus l. inquilinus. P. 180. col. 2. l. 28. nobilioria l. nobiliora. P. 256. c. 1. l. 58. granium l. cranium. P. 275. c. 1. l. 17. in deleatur. P. 358. c. 2. l. 16. unanims l. unanimis. P. 379. c. 2. l. 17. rubrum l. rubum. P. 389. c. 1. l. 32. & l. sed. Pag. 399. col. 2. lin. 58. impetranda lin. impertienda. P. 582. c. 2. l. 26. caliendum l. caliendrum. Pag. 583. col. 2. lin. 48. citam l. etiam. Pag. 599. col. 2. l. 5. labors leg. laboris. lin. 7. splendix l. splendet. Pag. 647. c. 2. lin. 50. tentije l. fensic.

Alia, si qua irrepperunt, per se ipsum corrigat, & condonet benignus Lector.

Quæ à R. P. D. Cajetano Felice Verani C. R. fuerunt opera in lucem edita, quia Monachij ferè omnia cussa, ut tibi innotescant, hîc subijcere non abs re fore duxi.

- A** Potheosis S. Cajetani Thienzi Clericorum Regularium Fundatoris, carminibus, symbolis, & Inscriptio- nibus exhibita. 4. Messanz.
- P**antheon Argutz Elocutionis complectens omnia politioris literaturæ genera : seu Rhetorica uniuersa. 4. Messanz.
- D**e Eruditione Poëtica, Mythica, & Ico- nica. Déque Metaphoricis Argutiarum Fontibus. 4. Messanz.
- E**mblemata Ethico - Politica, Historiæ, & Heroica symbola exhibita in Electorali Residentia Monacensi Serenissimi Electro- ris Bavariz : & iussu Serenissimi Cle- mentis Josephi Electoris Colonienfis ger- manicè edita. 4. Monachij.
- V**enatica Institutio, seu Dianæ, ejusque Nimpharum Apologi picturis, emblema- tis, ac symbolis heroicis repræsentata in suburbanis Ædibus Niphimburgicis Se- renissimi Electoris Bavariz
- M**ultiplex Venationis eruditio vario pictu- rarum illicio Schlaifchemij in Ædibus ru- ralibus Serenissimi Electoris Bavariz de- lineata.
- M**onumentum extremi Honoris perennis Virtutis pijs Manibus Serenissimi Ferdinandi Mariæ Bavariz Ducis, & Electro- ris cum emblematis ære incisis, oratio- ne funebri, Inscriptioibus, Elogijs, so- lutâ, & ligatâ oratione. fol. Monachij.
- I**ngressus Martio-Nuptialis Serenissimi Ele- ctoris Bavariz Maximiliani Emanuelis Monachium ex Hungaria reducis cum lectissima sponfa Maria Antonia Archi- ducissa Aultriz Leopoldi I. Imperatoris filia ex Margaritha Hispana. fol. Mo- nachij.
- P**hilosopia uniuersa in quatuor diuisa Tomos in folio.
- I**n Logicam Aristotelis, cui adijciuntur plu- res quæstiones Metaphysicæ. fol. Mo- nachij.
- I**n octo Libros Physicorum Aristotelis. fol. Monachij.
- D**e Mundi totius systemate, corporibus cœ- lestibus, elementis, mistis, & Meteoris. fol. Monachij.
- I**n Libros de Anima, & Metaphysica. fol. Monachij.
- N**ucleus Theologicus enucleatus. 8. Mo- nachij.

Theologia speculativa uniuersa Dogmatica, & Moralis octo Tomis in folio digesta.

- T**omus primus de Deo uno, ejusque Attri- butis. fol. Monachij.
- D**e Visione Beata, Scientia, & Voluntate, Dei; Déque Prædestinatione Sanctorum, & Reprobatione Impiorum. fol. Mo- nachij.
- D**e Ineffabili Mysterio SS. Trinitatis. fol. Monachij.
- D**e Angelis, & Homine. fol. Monachij.
- D**e beatitudine, Actibus Humanis, eorum- que principio activo, naturali, volunta- rio, & libero. Morumque causa mo- rali: seu de Moralitate, ejusque bipar- tita specie, Honestate, & turpitudine. De vitijs, & peccatis. Recto usu probabilitatis juxta Pontificias sanctiones. De Gratia, Justificatione, & Merito. fol. Monachij.
- D**e Virtutibus Theologicis, & Cardinali- bus. Déque earum partibus subiectiuis, & Potentialibus. Vitiisque oppositis. fol. Monachij.
- D**e Sacrosancto Mysterio Incarnationis Ver- bi Divini. De cultu Sanctorum tum ab- soluto, tum respectivo. De Immacula- ta Conceptione Virginis Matris. Et de Legibus. fol. Monachij.
- D**e Sacramentis in genere, & specie. Dé- que Indulgentijs, Jubilæo, & censuris. fol. Monachij

Juris Canonici uniuersi Commen- tarius Paratitularis. Opus digestum quinque Tomis respondentibus quinque libris Decretalium.

- T**omus primus in librum I. Decretalium. fol. Monachij.
- T**omus secundus in librum II. Decretalium. fol. Monachij.
- T**omus tertius in librum III. Decretalium. fol. Monachij.
- T**omus quartus in librum IV. Decretalium. fol. Monachij.
- T**omus quintus in librum V. Decretalium. fol. Monachij.

De. f

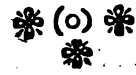

*De Humanis Affectibus ciendis ,
& coërcendis ad hominem ab eorundem
servitute manumittendum , & ad li-
bertatem Christiani Institutum manuducen-
dum. Opus tribus Tomis in folio
distributum.*

Tomus secundus. De Humanis Affecti-
bus ciendis , & coërcendis in Appetitu
concupiscente. fol. Monachij.

Tomus tertius. De Humanis Affectibus
ciendis , & coërcendis in Appetitu ira-
scibili. fol. Monachij.

Tomus primus de Humanis Affectibus
generatim sumptis. fol. Monachij.

FIRENZE - BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
SEGNATURA - 2.1.95 I° (115)
RESTAURO - 1998
LABORATORIO - RAIMONDO MILIO
RESTAURATORE PROGETTISTA- CLAUDIO MONTELATICI

SINTESI DELLE OPERAZIONI EFFETTUATE:

Controllo della numerazione, pulizia a secco con pannello morbido, risarcimento con montaggio a scarnire con carta giapponese di adeguato spessore e colore, VANGEROW, velatura con velo giapponese 502 e Tylose MH300P, rifilatura del restauro eccedente, carte di guardia Ingres struttura F, cucitura su n. 5' nervi di spago, indorsatura con tela mussola e pelle di capra neutra scarnita, incartonatura dei quadranti, nuova legatura in piena pelle di capra al vegetale (fornitore Scaricaciottoli), dorso attaccato, adesivi Tylose MH300P e Vianvil 59 in percentuale (15%).

COLLAUDATORE
DATA DEL COLLAUDO

LAB. RESTAURO
LIBRI
R. Milio

